SACRORUM
CONCILIORUM
NOVA,
ET AMPLISSIMA COLLECTIO.

TOMUS DECIMUS SEPTIMUS.

SACRORUM
CONCILIORUM
NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,
IN QUA PRÆTER EA QUÆ
PHIL. LABBEUS ET GABR. COSSARTIUS S. J.
Et novissime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere*,
EA OMNIA INSUPER SUIS IN LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ
JOANNES DOMINICUS MANSI,
ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.
EDITIO NOVISSIMA
AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE
POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE
EM.MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO
SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,
ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS, CURATA,
Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,
Ad MSS. Codices Vaticanos, Lucenses, aliosque recensita, & perfecta.
ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS DECIMUS SEPTIMUS.
Ab anno DCCCLXXII. usque ad ann. DCCCLXXXIV. inclusive.

VENETIIS MDCCLXXII.
APUD ANTONIUM ZATTA.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Rosa Lanzi* Inquisitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel Libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jesu curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Mansi &c.* non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di *Venezia* che possi essere stampato, osservando gli ordini in materia di stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebastian Zustinian Riform.
(Alvise Vallaresso Riform.
(Francesco Morosini sec.do Cav. Proc. Riform.

Registrato in Libro a Carte 335. al N. 2304.

Davidde Marchesini Segr.

SYLLABUS
EORUM, QUÆ IN TOMO XVII.
C O N T I N E N T U R.

Quæ hoc Indice ☞ notata sunt, nostræ Editioni noviter accessere *P. Joannis Dominici Mansi* cura, qui ad Archiepiscopatum Lucensem evectus, gloriose obiit; omissis iis, quæ forte tipothetarum vitio notari non potuerunt.

Actio-

APPEN-

APPENDIX SEPTIMA

Cui præmittitur aureus Francisci de Roye Andegavensis Antecessoris Tractatus de Missis Dominicis.

Explicit.

Con-

☞ COM-

ANNO CHRISTI 871. 872. Ex supplem. Mansi to. I. pag. 1013.

COMPENDIENSE CONCILIUM

ANNO CHRISTI 871. 872.

In quo de reducendo Carolomanno ad obsequium patris sui Caroli Calvi actum est, & in fautores ejus anathema dictum.

Anno 871. habitum.

Anno 871.

CUm tam multi diligentissimi scriptores celebrata in Gallia concilia collegerint, mirari subit tam multos simul oculos fugere potuisse Compendiense concilium, cujus, sin minus concilii nomen, res tamen ipsa extat in expostulatione Hincmari Remensis adversus Hincmarum Laudunensem cap. XX. quæ lecta in synodo Duziacensi extat apud Labbe tom. XVI. Ex ea vero constat Hincmarum Remensem cum suffraganeis suis convenisse Compendii, *quando de Carolomanni, & complicibus ejus conversione tractabatur*; qua conversione desperata, Hincmarus cum suffraganeis sententiam dixit A excommunicationis in diœcesanos suos, qui perduelli filio favere non destitissent. Extat sententia illa inter epistolas Hincmari num. XXXII. & ad Remigium Lugdunensem archiepiscopum ejusque suffraganeos dirigitur. Fateor equidem Hincmarum Laudunensem adversus sententiam illam eo nomine excepisse, quod in synodo minime lata fuerit; qua de re in eadem expostulatione cap. XXII. Id tamen objecit Hincmarus, quod in concilium quidem episcopi convenissent, ut de causa Carolomanni tractarent; dein soluto concilio, cum jam episcopi quidem abiissent, inter quos episcopus Laudunensis, Hincmarus Remensis cum reliquis, qui nondum abierant, episcopis, sententiam illam tulit. B

ANNO CHRISTI 872.

VITA ET EPISTOLÆ JOANNIS PAPÆ VIII.

ANNO CHRISTI 872.

Ex libro quem sub nomine Levitæ addidit Serarius.

JOannes [a] sedit annos decem, dies duos. Hic decreto suo statuit, ut nulli ducum liceat quemlibet episcopum in præsentiam Romani præsulis introducere, vel census ab eo ad sumptus publicos, seu dona quælibet exigere, sed nec coram laicis episcopum concessit. Clericos & sanctimoniales, pupillos & viduas sub tutela episcoporum esse decrevit, & eos ad sæcularia judicia trahi modis omnibus interdixit. Quemlibet autem ducem vel alium contra hæc agentem, excommunicandum esse decrevit; perseverantem vero anathematis vinculo innodandum.

Concil. General. Tom. XVII.

C Idem inter cetera de decimis sacerdotibus dandis ita præcepit. Quas scilicet decimas unumquemque fidelem illi sacerdoti dare censuimus, in cujus parochia eum procul dubio constat sub episcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab episcopo suo est constitutus, manere, & ideo nullum alterius diœceseos sacerdotem aut Levitam alteri jure [*] ea novum debita hujusmodi audire impudenter, vel temere quærere, aut accipere [*] damnationem vel donationem. Eum vero, qui aliter dare vel accipere præsumpserit, ecclesiastica communione tamdiu judicamus manere privatum, Locus mendosus. [*] f. Canonum [*] for. sanctum Constitutum.

A donec

donec secundum hoc nostræ apostolicæ auctoritatis capitulum studuetis agere.

Hujus temporibus Lodavvicus imperator ab Adalgiso Beneventano duce constrictus, timore vitæ, jurajurando firmavit, nunquam se Beneventi fines ultra intraturum, neque ex periculo injuriæ tunc sibi illatæ vindictam aliquando exacturum. Ab hoc autem juramento postmodum prædictus papa eum Romæ absolvit auctoritate Dei & sancti Petri, affirmans nihil sibi obesse, quod ob mortis periculum evadendum coactus fecerat, nec sacramentum esse dicendum, quod contra salutem reipublicæ, quamvis cum multis execrationibus, fuerit prolatum.

NOTA SEVERINI BINII.

Quando pontifex factus sit Joannes VIII.

Tres imperatores elegit & coronavit.

* Lud. Balbus non imperavit.

a *Joannes.*) Anno redemptoris 872. decimonono Kalendas Januarii, teste Aimoino, Joannes patria & natione Romanus ex archidiacono factus est pontifex hujus nominis octavus, electione, unctione & coronatione Caroli Calvi, Ludovici Balbi *, & Caroli Crassi trium imperatorum post obitum Ludovici II. ordine prædicto succedentium celeberrimus, ut ex notis conciliorum infra cognoscere poteris.

Hic, cum Saraceni totam fere Italiam depopularentur, omni auxilio hominum, in quibus spem expellendorum Saracenorum collocaverat, plane destitutus, a barbaris & infidelibus pacem & quietem annuo censu ac tributo redimere coactus fuit: idque justo Dei permissu contigisse videtur, ut scilicet hoc exemplo suo instructus agnosceret, se post obitum Ludovici imperatoris II. suasu malesuadæ carnalis prudentiæ Carolum, a quo contra Saracenos majora quam a Ludovico * fratre subsidia expectabat, male elegisse, creasse & coronasse imperatorem, quem propter alieni regni invasionem, exempla prædecessoris sui Hadriani II. ecclesiastica censura merito exagitasse debebat. Photium, qui per fraudem & imposturam admirabilem, quam idem Nicetes prolixius enarrat, cuique Ignatius adhuc vivens reditum ad ecclesiam, prout octava synodo constitutum fuerat, justa denegaverat, Joannes papa, petentibus illud Basilii imperatoris & Hierosolymitani patriarchæ legatis, post obitum Ignatii ad communionem ecclesiæ recepit, ejusque reditum ad sedem patriarchalem non sine gravi existimationis suæ jactura, notaque cathedræ pontificiæ turpissima approbavit. Ne Photius ante finem vitæ ad pœnitentiam reciperetur, in concilio œcumenico VIII. non tantum constitutum, verum etiam singulorum juramento firmatum erat. Non ignarus hujus constitutionis sacratissimæ, neque immemor fortasse sui ipsius juramenti pontifex, contumacem hæreticum nulla ratione ad pœnitentiam, multo minus ad dignitatem patriarchalem recepisse, sed potius anathematis sententia percullisse debebat. Impetraverat ista Photius sine dubio per intercessionem Basilii, per unionis pacis & concordiæ ecclesiasticæ, auxiliique contra Saracenos ferendi promissionem, perque falsorum plurium enarrationem, quasi omnes orthodoxi pro sui restitutione intercederent: verum ista ratione non tam Joannes excusatur, quam majore ignominia afficitur, ut qui ab eunucho & semiviro omni robore enervatus, se feminam potius, quam virum esse declararit. Si quis cum Baronio crederet, ex hoc facto fabulam de Joanne VIII. non papa, sed papissa, originem sumpsisse, non male fortasse sentiret. Hæc ex Niceta & Aimoino Baron. tom. 10. in vita Joannis.

* Erat hic in multis Binius, ut alicubi in notis.

Photium cum detrimento honoris sui recepit.

EPISTOLA I. JOANNIS PAPÆ VIII. AD BOSONEM COMITEM.

Agit gratias, quod ejus opera legati ad imperatorem pervenerint, & illis injuncta confecta sint; eumque rogat, ut quamprimum auxilia sibi contra Saracenos mittenda curet.

Joannes episcopus Bosoni illustrissimo comiti. (a)

De Bosone Regino l. 2. chron. Aimoin. l. 5. c. 20. 29. 30. & aliis in locis.

CArissimæ tuæ nobilitati laudes Christo Domino referentes, gratias agimus, & hanc præconiis afferentes, in eodem Domino gratula- A mur, cujus gratia nostro fultus amore, missis apostolicæ nostræ sedis, facilem aditum perveniendi ad serenissimi Domini Caroli semper Augusti spiritualis filii nostri præsentiam, non indebita tribuisti; & ut ea, quæ sibi a nobis dicenda injuncta fuerant, aure suæ pietatis adverteret, & ad congruentem effectum perduceret, suadere curasti. Quod cum Deus omnipotens imperatoriæ magnitudini, ut fieret, inspiraverit; te tamen, qui nostri studii cooperator effectus es, admodum collaudamus, &, ut diximus, gratias tuæ industriæ referentes, & pro his & pro aliis retribuere tibi vicissitudinem non omittemus. Nec non & quidquid honori tuo congruit, vel ad utilitatem tuam crescere cognoverimus, incunctan- B ter exequi procurabimus, & grato amore, adjuvante Domino, quousque perficiamus, elaborabimus. Tu vero fili carissime, sicut cœpisti, ad infidelium nostrorum, vel sanctæ Dei ecclesiæ adversantium tyrannidem funditus abolendam * magis insiste; ut qui sanctam Romanam ecclesiam in multis lædere non formidarunt, tali sententia, imo judicio percellantur, ut deinceps, quemadmodum es pollicitus, recuperationis locum nunquam inveniant. Ceterum quia pro maxima necessitate hujus nostræ regionis, quam Saraceni pene totam depopulati sunt, audivimus imperiale adjutorium usque ad nos esse mittendum; gloriam nobilitatis tuæ nimium deprecamur, ut idem adjutorium, vel virorum exercitum, qui utinam C jam præsens adesset, nullo modo illis in partibus moram pati permittat... veniendo eos exhortaria, ut urgeas, viriliterque quousque veniant pro Dei nostroque amore insistas: quia nisi citissime venerint, & nobis opem contulerint, pejora prioribus fieri formidamus: ac per hoc domno imperatori peccatum & damnum oriri poterit, & quia ecclesia Dei, vel oves pascuæ ejus fortiter discerpuntur, ipsum nomen Christus, quod absit, in gentibus blasphemari. Data Kalendis Septembris, indictione decima.

* Edit. Rom. magis ac magis.

II. AD LUDOVICUM REGEM.

Dissensiones inter ipsum & imperatorem scribit D se non posse sedare, nisi alteram prius audiat partem: interea monet, ut pacem cum omnibus, & præcipue cum imperatore servet, & subjectos compescat.

Joannes episcopus dilecto filio Hludovvico glorioso regi.

EPistolas tuæ dilectionis, non quidem diversas suscepimus: quas relegentes, ea in eis reperimus, quæ nisi nos carissimi filii nostri serenissimi quoque imperatoris domni Caroli semper Augusti prior querela pulsarat, non solum admitteremus, verum etiam priusquam putares investigaremus, atque discuteremus, rectique lance E libraminis, quod & facturos nos, Deo juvante, confidimus, pensaremus. Sed quia una pars sine altera facile audiri non debet, interim deliberativa non scribimus: quin potius gloriam tuam monemus, & auctoritate apostolica obtestamur, ut pacem cum omnibus, & præcipue cum eodem imperatore conservans, tibi subjectos compescas, & ab omnibus scandalis, vel factiosis conspirationibus usque ad nostram discussionem (sicut per te speramus) removeas. Quia nos, qui sacerdotum

(a) Has epistolas iterum recensui & emendavi ad editionem Romanam *Epistolarum SS. Pontificum anni 1519. Mans.*

tum Domini matura volumus esse judicia, nec illi, nec tibi contra justitiam favere studemus. Hujus rei gretia (medianta sancti Spiritus gratia) per nostræ mediocritatis studium, quidquid illod est, volumus diffiniri; & quod adhuc suspendendum duximus, jam digna deliberatione, juvante Domino, dispensationis nostræ judicio terminabimus. Data Kalendis Septembris, indictione decima.

III. AD GUAIFERIUM PRINCIPEM SALERNITANUM.

Ostendit se paratum esse firmare pactum quod fecerat: rogatque sibi ad ipsum eunti hospitium parari.

Joannes episcopus dilecto filio Guaiferio glorioso principi.

De Guaifero principe Salernitano Leo episcopus Ostiensis libro 1. chron. Cass. c. 40. & 44.

QUia te non solum legatorum nostrorum inter relata fidelium circum ecclesiæ nostræ Romanæ regimen, cui Christo præsidemus auctore, devotum cognovimus, tuumque strenuissimum generum Pulcari præfectum, verum etiam cum pro liberatione totius patriæ, ut nobis a Christo cura commissa est, in vestras partes venissemus, pro certo fidelem reperimus: ideoque pactum quod petisti, ut promiseramus pontificali vera assertione a dilecto filio nostro Carolo imperatore Augusto, jure vobis firmandum, potestatu per revertentes venerabiles legatos ecclesiæ nostræ accepta juste ac legaliter adfuturum statuere sumus parati; simulque mihi & novo agmini comiratum volo præparetis, ut dixerim ita hospitium, fidelesque nostros incepta corroborate fidelitate, ac infidelibus, prout potestis, frænum redargutionis imponite, nostrumque adventum, Deo duce, sperata.

IV. AD CLERUM, ORDINEM ET PLEBEM SANCTÆ VVALVENSIS ecclesiæ.

Invehitur in quemdam ecclesiæ Vvalvensis invasorem, legitimo adhuc superstita episcopo: laudat eos quod illum minima recipiendum duxerunt, simul præcipiens, ne unquam eum admittant, alioquin excommunicationis sententiam minatur.

Joannes episcopus clero, ordini & plebi sanctæ Vvalvensis ecclesiæ.

QUia solicitudinis nos, quam pro omnibus Dei ecclesiis circumspiciendis suscepimus, maxima cura constringit, ut vel provisa vitie resecemus, vel rumore comperta, ne pullulant, vigilemus; latere vos nolumus pervenisse ad nos, quod quidam, calcata reverentia canonicæ disciplinæ, contra omne fas, imo contra legem ecclesiasticam superstite vestro pastore velit ausu temerario vestram sinceritatem corrumpere; & (quod dictu nefas est) plebem ipsam invadere, gregemque dominicum, videlicet vosmetipsos discerpere, schismata generare, & Deum in hoc ad iracundiam provocare: habens quasi auctoritatem sæcularium id peragendi, & quam ab eis, imo a nobis, vivente vestro episcopo, jure dari non potest, nequiter exercendi. Quod tantum fieri prohibemus, tantumque detestantes abominamur, quantum contra canonicæ auctoritatis censuram, & contra divinæ legis traditionem, vel veterum patrum exempla, tale quid attentari cognoscimus, ut vivente uno episcopo, ac superstite consistente, alter vel non petitus, vel qui peti non potest, nec etiam debet, sedem viventis invadat; & hanc vel sine nostro consultu, ut ita dixerim, expetat: vel quia (sicut diximus) superest, in cor ejus ascendat talia cogitandi. Verum nos primum vobis gratias agimus, quia (sicut didicimus) vestro episcopo fidem debitam conservantes, eumdem invasorem non recipiendum esse proposuistis. Deinde nostri apostolatus monitis omnium vestrum devotionem hortamur, præcipimus, ac suademus, ut eodem vestro episcopo vivente, nulli unquam mortalium vos conanti forte decipere, præbeetis assensum, ut vel in modico a fidelitate ipsius vestri episcopi qui nunc est, scilicet venerabilis Arnulfi, quoquomodo discedatis: quin potius omnem honorem ac reverentiam juxta sacros canones ei impendere studeatis, ut * magis, unde vobis gratias referamus, habere possimus: scientes nos nullo modo in tali nefando opere consensuros, sed potius & factores, & eorum consentaneos punituros. Verumtamen si hanc nostram legitimam obtestationem vos in aliquo ab his deviare cognoverimus, & habentes hanc nostram auctoritatem vos omnium ambitiosorum factionibus contraire minime senserimus, vel si quomodocumque talia facere tentsnti vos consensum præbere saltem clanculo, quod absit, dicerimus; sciatis quia & vos anathemati submittemus, & illum pari sententia condemnantes, omne sacerdotalis officii ministerium, ut unquam nullis præsideat, ei perpetuo adimemus. Data, &c. indictione decima.

* Edit. Rom. magis ac magis

V. De Neapolitanorum duce ejus fratre queritur, qui suis monitis non parebat. Quare hortatur, ut ab eo se separet; alioquin cum eo ac ceteris fautoribus anathemati subjicietur.

Joannes episcopus *

* Forte Athanasio episcopo Neapolitano, ad quem nonnullæ infra scribuntur epistolæ: cujus meminit Leo Ostiensis, lib. 1. chron. Cass. cap. 43. Fuit autem hic nepos & successor sancti Athanasii, cujus mentio est in martyrol. Rom. die 15. Julii.

MUlte per nos per decessoresqua nostros reverendos pontifices duci Neapolitanorum, imo duci cæcorum, missis & epistolis discurrentibus dicta sunt, quæ locum in ejus corde nullum penitus invenerunt: quia profecto viscera ipsius verba vitæ æternæ recipere renuerunt: Judæis enim Dominus dicit: *Qui ex Deo est, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Si quis*, inquit, *diligit me, sermonem meum servabit*; ergo probatio dilectionis, exhibitio est operis. Probatur igitur germanus tuus non diligere Deum, qui mandata ejus participendo cum perfidis non custodit. Nam Joannes apostolus ait: *Qui dicit quia diligit Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est.* Sed nos postremo, nec etiam sic contempti, quæ ad salutem ejus & cunctorum pertinebant, neglеximus: unde non angelus, non legatus quilibet, (ut de redemptore nostro prophetice dictum est) sed ad salvandos eos ipse per semetipsum apostolatus noster adveniens, quid est quod debuit facere, & non fecit? licet ipse, ut cum propheta dicamus, conversus est in amaritudinem vitis alienæ, & sicut aspides surdæ, & obturantes aures suas, non audierit vocem incantantium, id est prædicantium, nec mutaverit versutiarum suarum colorem, aut varietatem, instar Æthiopis & Pardi, quibus perfidorum Israelitarum Jeremias duritiam comparavit, unde merito abscissi sunt, ut de talibus apostolus optet: *Abscindantur*, inquiens, *qui vos conturbant, a Christo*, id est e capi-

Joan. 8. Joan. 14. 1. Joan. 2. Isai. 5. Psalm. 57. Galat. 5.

capite & corpore, quod est ecclesia Dei vivi, co-
lumna & firmamentum veritatis. Ergo cum ita
sit, prudentia tua moveri non debet, si inter ta-
les officium cesset doctorum, sive torpenti desi-
dia faciente rectorum, sive impœnitenti exigen-
te crimine subjectorum. Divino enim judicio,
quamvis occulto, talia fiunt, sicut in libro B.
Job. 12. Job legitur, cum de Deo inter alia fertur: *Du-*
cit sacerdotes inglorios, & optimates supplantat,
commutans labium veracium, doctrinam senum au-
ferens: cujus sensus medulla concepta, procul du-
bio scito quia in optionem unum e duobus a
nobis tibi tribuitur: aut enim (secundum quod
Isai. 52. scriptum est) *Exiens exibis de media ipsarum, &*
pollutum non tanges; aut certe, quamdiu cum ta-
libus conversatus fueris, non poteris videri non
talis, sed eris profecto illis pœna, sicut consortio
Genes. 19. similis. Nam Loth chaos Sodomis fugiens, cun-
ctis necatis civibus, salvus singulariter redditur.
Act. 12. Sic Petrus fugiens, Herodis catenis ereptus, ad
salvandas gentes eruitur. Sic Paulus, observante
Act. 9. Damasci præposito, teneri intra claustra perfido-
rum noluit, in sporta per murum summissus,
Ezech. 3. ad certaminis properat campum. Verumtamen ne
sanguis eorum de manibus tuis divinitus requira-
tur, tamquam segnis desidisque speculatoris, qui
videas gladium lupumque venientem, & taceas:
2 Tim. 4. *Insta* interim (ut apostolus monet) *opportune,*
1. Tim. 4. *importune: obsecra, increpa: nemo adolescentiam*
tuam contemnat. Qui si te audierint, lucrifacies
fratres tuos: sin autem, saltem tu salvans salva
quantocius animam tuam, sciens proculdubio to-
tius Hesperiæ præsules a nobis in proximo con-
gregandos. Quibus generaliter imminentibus, tam
perfido fratri tuo, quam omnibus sectatoribus
& fautoribus ejus perpetuum dicemus modis om-
nibus anathema, nunquam deinceps penitus dis-
solvendum: quod si evadere satagis, in nostrique
affectus finibus inveniri, in nullo prorsus ab hoc
nostro recedere præcepto patere vel hortatu. Gra-
tias præterea referimus super his, qui per indu-
striam tuam redempti sunt a Domino, quos rede-
mit de manibus inimici: & scito nil te nobis
acceptius oblatorum, quam eos nimirum, pro
quibus sanguis oblatus est Christi. Data quinto
Idus Septembris, indictione decima.

VI. AD LEONEM ET PETRUM EPISCOPOS.

Miratur eos ad se non reverti incursionibus Sa-
racenorum lacessitum: obtestatur ut quantocius
redeant. Quod si vim ab aliquo patiantur,
præcipit ut fortiter se gerant, & id sibi signi-
ficent.

Leoni & Petro episcopis.

CUm vobis innumerabiles hujus Dei ecclesiæ
necessitates non minus quam nobis sint co-
gnitæ, pro quibus compescendis vos ad piissimum
Cæsarem destinatos sub magna velocitate sensi-
stis; miramur vos tanto tempore nobis in tanto
periculo constitutis, & Saracenorum incursioni-
bus undique laceratis, ad nos temeare usque ha-
ctenus neglexisse. Neque enim vos alicujus vio-
lentia magis quam vestra negligentia credimus re-
tardatos, qui nescimus sub quibus argumentosis
ingeniis, consiliis tamen a nobis anathematizato-
rum, ac fraudulentiis, more corvi tempore di-
Genes. 8. luvii admittentem se minime revertentis, ita le-
gationis vestræ usque nunc obliti fuistis, ut a
Papia per tot dies Romam repetere minime stu-
A deretis. Cujus rei gratia vos auctoritate Dei omni-
potentis, sanctorumque apostolorum principum,
obtestamur, præsentialiter ad sanctam sedem apo-
stolicam, quæ vos misit, episcopatuumque vestro-
rum sedes quantocius redeatis. Verum (si quod
absit) juxta quod a nobis anathematizatorum
satellites gloriantur, quorumdam violentiis reti-
nemini, & ad mittentes vos reverti non permit-
timini: Præcipimus vobis auctoritate Dei & Do- Romanæ ecclesiæ legatorum constantia.
mini nostri Jesu Christi, ut memores antiquorum
sanctæ Romanæ ecclesiæ legatorum; qui nullis
minis, nullis terroribus, nullisque mortibus a
suis legationibus discesserunt, præsentialiter au-
ctoritate hujus epistolæ initium ad nos reverten-
di facere studeatis, & si permissi fueritis, statim
B ad nos revertamini. Si vero aliquis vos impedie-
rit, violentia quam patimini, cunctis Christicolis
valeat propalari, nobisque continuo revelari: qua-
tenus in eo quod contra morem gentium apo-
stolicæ sedis legatio, ecce secundo naufragium
passa est, citissimum consilium, confortante nos
Domino, præparemus.

VII. AD BOSONEM COMITEM.

Dolet quod sibi deprecanti auxilium contra Sa-
racenos non tulerit. Significat urbem magno
in discrimine versari, eum ad eam oppugnan-
dam fama sit magnum exercitum venturum:
quare eum rogat, ut quantocius opem ferat.
C Legatos ab eo detineri miratur.

Joannes episcopus Joanni Bosoni comiti.

SÆpe gloriam tuam missis & literis hortari ac
deprecari studuimus, ut manum auxilii por-
rigens, contra nefandos Saracenos hostiliter oc-
currere tandem satageret: sed, proh dolor, nil
hactenus præsidii adipisci meruimus, adeo ut nec
responsum, sicut nec de aliis quibusque necessi-
tatibus, a nobilitate tua recipere hucusque no-
scamur. Quapropter nimis dolentes, gementes-
que, iterum iterumque dilectionem tuam mone-
mus, hortamur, & obsecramus, ne differas ul-
tra, nec patiaris populum Domini ab illis divi-
D nitus fulminandis Agarenis discerpi, qui operue-
runt universam superficiem terræ, sicut locustæ,
ita ut pene cunctis habitatoribus inde sublatis, &
in prædam & gladium traditis, redacta sit in so-
litudinem, & in cubilia bestiarum, & (quod est
adhuc amplius formidandum, atque cavendum)
certa relatione didicerimus, stolum amplissimum
in proximo ad expugnandam urbem venturum,
id est centum naves, ex quibus cum equis sunt
quindecim grandes. Quod quam ingens malum
& incomparabile sit, si intente consideraveritis,
advertetis, perditio enim istius urbis totius est
mundi dispendium: imo & ipsius Christianæ re-
ligionis jactura. Et ideo (secundum quod &
spiritalis filius noster semper Augustus necessario
E tuæ commisit industriæ) omnium ceterarum re-
rum curis omissis, hoc vos convenit toto consi-
derare mentis intuitu, & ad auxilium nostrum
non modicum exercitum quantocius destinare.
Si enim vestrum divinitus roboratum nobis non
porrigitis validum & amplum confestim auxilium;
scitote nihil amplius remanere, nisi ut nobis a
vobis desperatis dimissis, vobis etiam ab hac san-
cta ecclesia nulla spes ultra remaneat. Porro si
in præsenti necessitate nobis aptum & sufficiens
præbueritis auxilium, & nihil differentes, popu-
lo Dei, beato Petro speciali prærogativa com-
misso, subvenire studueritis; scitote in omni op-
por-

portunitate vestre tanto nos fore promptiores, quanto fuerimus redditi ab hoste securiores. Ceterum dilectionem tuam miramur legatos retinuisse, Leonem episcopum carissimum nepotem nostrum apocrisiarium & missum apostolicæ sedis, atque Petrum æque episcopum, qui eum festinantes per vos ad divinitus protectum Augustum mitterentur; a vobis & tunc detenti sunt, & modo nihilo minus non merito retinentur. Quod quia contra decus apostulicæ sedis, quod nunquam factum est, profecto non dimittemus, cum hinc certi fuerimus, inultum. Cum enim nos illos pro multiplicibus ecclesię nostræ necessitatibus sub nimia festinatione miserimus; a vobis quem hoc non latet, non impediri, sed ad id celerius agendum vestris, sicut credidimus, potius debuere fulciri subsidiis. Data *ut supra*.

VIII. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

Imperatoris precibus, cum Burdigalensis provincia paganis esset devastata, Frotarium Burdigalensem archiepiscopum transfert in ecclesiam Bituricensem.

Joannes episcopus Carolo imperatori.

PEtitionem vestram, filiorum carissime, quam non obnegando sed dispensando dudum distulimus, nunc nos ad votum nostrum ob id vel maxime, Christo præduce, perduxisse gaudemus: quod & vestram gloriam perseverantem testificatricem cognovimus, & provincialium præsulum consentaneas probationes probavimus, & legatorum nostrorum subtilissimas disquisitiones advertimus. Quocirca, licet nos multis canonicis testimoniis provocati petitionem vestræ devotionis implere magnopere moliremur, & solius majestatis vestræ testimonio super exterminio Burdigalensis provinciæ credere minime cunctaremur: tamen quia pietatis vestræ testimonio comprovincialium quoque præsulum literas convenire, sicuti rebemur, nuper cognovimus, secundum pietatis vestræ religiosissimum libitum, Burdigalensis diœcesis episcopum, fratrem scilicet nostrum Frotarium in Bituricensem ecclesiam cardinalem fieri decernentes, metropolitanæ dignitatis privilegio iterato munire curavimus; & studii vestri solertiam, quo semper idoneos ecclesiæ viros quadam naturalis ingenii nobilitate deligitis, admirantes, congruas literas, his quorum interest, ex auctoritate sedis nostræ direximus, atque magnanimitatem vestram, quam istius religiosi negotii circa nos inceptricem cognovimus, eam nihilo minus executricem fore nec immerito delegamus. Quatenus propter Deum, cujus Filii pretioso sanguine tota per mundum redempta consistit ecclesia, sic istius necessariæ dispensationis instituta custodiet, ut a paternis regulis constitutis antiquitus in parte altera nunquam omnino discedat. Præterea, quod filiolitatis vestræ petit industria, ut quorum suggestionibus dudum vestra sit dilata petitio detegamus, omnino sciatis, quia nos licet indigni simus, tamen quoniam per consequentiam priorum nostrorum pontificum maturo cogimur esse judicio, causam tantæ deliberationis ideo non facile tunc deliberandam credidimus, ne diffinisse, quod Deus averterit, minus ordinabiliter sideremur. At postquam Deus omnipotens petitionem serenitatis vestræ comprovincialium præsulum testimonio decoravit, imo testimonio præsulum pietatis vestræ suffragio confirmavit, nos religiosam petitionem vestram complevimus, & suggestionibus fratrum coepiscoporumque nostrorum manus porreximus, & ecclesiæ Dei tantis necessitatibus consulentes, de thesauro pontificalis pectoris ita vobis protulimus, ut a doctrinia deviasse veteribus nullo modo videamur. Data *ut supra*.

IX. AD LANDULFUM EPISCOPUM CAPUANUM.

An. Ch. 876.

Nunciat legatos ad imperatorem rediisse, quem in episcoporum & optimatum conventu Romanæ ecclesiæ jura recognovisse, præcipue vero terræ Capuanæ pactum suo juri commisisse scribit: ideo in ejus partes se venturum promittit.

Joannes episcopus Landulfo episcopo Capuano.

SAncta Romana ecclesia, cujus Deo auctore præsidemus regimini, cunctis ab exordio sibi fideliter servientibus dignam in præsenti & in futuro sæculo solita est bonæ retributionis mercedem rependere; tibi nihilominus reliquisque fidelibus suis utroque modo, ob vestræ fidelitatis devotionem, quam illic positi plene cognovimus, per omnia maternis visceribus favebit in proximo. Siquidem nosse volumus tuæ religionis intentionem: quoniam, Domino cooperante, Leone venerabili episcopo nepote nostro, ac sanctæ ecclesiæ Romanæ eximio apocrisiario: aliisque nostris legatis, quos nuper direxeramus, a carissimo filio nostro Carolo imperatore Augusto reversis, vobis, utpote e secreto consiliariis nostris, ratum ducimus animi ejus, Deo inspirante, circa ecclesiarum, præsertim Romanæ, quæ caput est omnium, exaltationem, affectum patefacere; omne sane jus potestatis antiquitus attributum capitulariter renovamus in conventu episcoporum ac optimatum, inviolabiliter concessit habendum. Inter quæ de terræ vestræ pacta, prout Christo duce voluissemus, statuere, nostro juri potestatique commisit; quatenus id quod pontificali ore nudis verbis diximus, operum ostendamus patratione, & ut pro animæ vestræ exhilaratione * patrum notarice stylus scribentis loquatur. Parate hospitium, quia cum novo hospitum agmine Dei gratia in vestras partes sumus venturi. Frænum coercitionis infidelibus, quantum valetis, imponite, fidelibus quoque futuræ in proximum spei sublevationem promittite: Domini Dei nostri sine intermissione hortor misericordiam deprecamini, nostrumque adventum spectate veraciter.

Hujus concilii & legationum meminit Aimoinus l. 5. de gestis Franc. c. 33.

* Locus, ut videtur, mendosus. H

X. AD ADALARDUM EPISCOPUM VERONENSEM.

Commendat eum ob præclaras virtutes, & jubet ut Romam ad concilium veniat.

Joannes episcopus Adalardo episcopo Veronensi.[1]

ADvertit plane prudentia tua, quanto & quali circa se apostolatus noster flagret affectu, cum tuæ causa provectionis non modicum sumpserimus laborem, idoneum te Christi sacerdotem merito arbitrantes futurum, & spiritualem potius quam sæculi gloriam sectaturum, cum & ipsa nimirum nobilitatis suæ insignia, & sapientiæ specula, talia de te speranda tribuerunt: quod quia sincere sibi virtutum nisibus & probitate morum sanctitatem tuam comperimus, Deo innumeras gratias valde gratulanter retulimus, & in hoc, quia secundum apostolum *spes non confundit*, experimenta didicimus: & ideo in proximo

Rom. 5.

mo, causa ecclesiasticæ simul & imperialis opportunitatis, certorum congregaturi episcoporum concilium, dilectionem tuam tanto conventui jubemus adesse. Accinge igitur sicut vir lumbos tuos, & assuma tibi penas sicut columba, & vola, & veni, & requiesce in sinu apostolicæ dilectionis, ita ut pridie Kalendas Decembris præsentiam tuam liminibus apostolicis & nostris exhibeas prorsus obtutibus. Porro si hoc impossibile asseris VIII. Kalendarum Januariarum: quod hortamur & jubemus expleri, si dumtaxat ab apostolicæ sedis communione renuis prorsus arceri: dignum enim non est, ut tantæ sapientiæ vir tanto procul cœtui sit. Optamus sanctitatem tuam (Ann. Ch. 876) in Christo bene valere. Data IV. Nonas Novembris, indictione decima.

XI. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

Laudat eum de judicio in Emmenum prolato, & hortatur ut cum illo clementer agat.

Joannes episcopus Carolo imperatori.

SUper judicio vestro in Emmenum prolato, o rectissime imperator, cum cælo tota terra lætatur. Scriptum est enim: (Psal. 57.) *Lætabitur justus cum viderit vindictam*. Cur autem dicimus lætatur, cum super * judicio Salomonis scriptum sit: (3. Reg. 3.) *Quia audivit omnis Israel judicium quod judicasset rex & timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum judicium?* Super quo videlicet judicio sentiendum merito ducimus, quia lætati quidem benigni, tristari vero sunt omnino maligni. Ergo & hic ita datur intelligi, quia nimirum super judicio vestro lætantur justi, deterrentur injusti. Nam & omnipotens Deus, cujus & vos judicium æmulamini, terribilis peccatoribus, & blandus est justis. Quia igitur super Emmeno jam exhibuistis severitatem judicii, quæsumus exhibete de cetero pietatis insigne. Imposuistis in humeros ejus onus austeritatis: adhibite jam nunc id removentem digitum lenitatis. Mementote quia hunc vobis cum Petro Paulus dilectis suis, sicut (Ad Phil. 1.) Philemoni quondam Onesimum remittit, implorans & obsecrans, quatenus eum ut sua viscera suscipiatis. Quia etsi fortassis ad horam aliquando quidem vobis inutilis, exemplum non bonum ceteris tribuens, visus est; nunc autem & vobis, & nobis, & plurimis utilis est, longanimitatis formam & patientiæ cunctis ostendans. Rogamus ergo, ut penes vos non sibi tam suus obsit excessus, quam fidei & amoris erga vos habiti prosit affectus. Et quia noxam propriam & pœnam indictam sibi confiteri non renuit, animadversione remota quam meruit, patronos vestros, & sanctos scilicet primos apostolos se proficue adisse & salutasse de reliquo sentiat, & de tanto sibi collato munere lætetur & gaudeat, ut ubi abundavit peccatum, superabundet secundum (Rom. 5.) apostolum gratia. Data pridie Kalendas Novemb. indict. decima.

* Edit. Rom. judicio.

XII. AD IMPERATOREM ET IMPERATRICEM.

Pro Madelgero qui Odelricum occiderat.

Joannes episcopus ad imperatorem & imperatricem.

DUm non minus pro misericordiæ intuitu delinquentibus (a) exhibendo, quam judicii severitate in improbos exercenda, omnipotens Deus gloriam serenitatis vestræ imperiali voluerit sublimare decore, dignum profecto esse rati sumus pastorali cura fungentes apud majestatis vestræ excellentiam pro multorum salute, vel vitæ indulgentiam, & præcipue illorum, qui diabolico licet instinctu nefanda committentes, ad apostolorum principum Petri & Pauli fautorum vestrorum limina, divina tamen pietate commoti, venire festinant, & misericordiam humili prece implorant, toto mentis annisu intercedere, atque pro viribus consolationis opem in quantum fas est petentibus impartiri clementer. Unde pro hujus viri, Madelgeri videlicet nomine, qui adversario incitante quemdam hominem Odelricum vocabulo peremit, salute, membrorum omnium integritate, & rerum suarum restitutione, majestati vestræ suggessimus, filiorum carissime, & pro amore Dei & Domini nostri Jesu Christi, sanctorumque apostolorum, quorum limina præfatus Madelgerus adiit, nostræque paternitatis, quam sincerissimam erga nos habetis, dilectione precamur, quatenus gratiam vestram plenariam ei reddere non dedignemini eoque cum vestræ serenitatis respectu accepto, pro suis valeat excessibus pœnitentiam fructuosam accipere, qua commissi possit piaculi noxias sordes abluere, ut spiritus salvus sit in die Domini de omnibus ultricem dantis vindictam. Nam pro tanti itineris labore durissimo, quem veniendo perpessus est, sicut credimus, aliquantulam de peracto scelere indulgentiam meruit, ejus utique intercessionibus adjutus, cui dictum a Domino constat: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*. (Matth. 16.) Quod cum ita sit, precamur etiam, ut eum cum parentibus ejus qui defunctus est, paciscere jubeatis, ne majus deinceps malum, quo multorum animæ noceat, perpetretur. Data *ut supra*.

XIII. AD BITURICENSES.

Ut Frotario Burdigalensi archiepiscopo, cui tamdiu Bituricensem ecclesiam committit, quamdiu pagani Burdigalensem diœcesim obtineant, omnes obediant.

Joannes episcopus clero, & plebi & ordini sanctæ Bituricensis ecclesiæ.

SUggestionis vestræ relegentes epistolam, quod ab apostolatus nostri auctoritate de confratre nostro Frotario reverendo archiepiscopo postulant, hoc nos aliorum testificationibus, & præcipue serenissimi semper Augusti, spiritalis quoque filii nostri relatione comperimus; sed & legatis

(a) post verbum *delinquentibus* additur in edit. Rom. *Vassallum vestrum, qua accepta dumtaxat exhibito quam judicii* &c. *Mans.*

legatis apostolicæ sedis, Leone videlicet venerabili episcopo, apocrisiario & misso sanctæ Romanæ ecclesiæ, seu Petro æque venerabili episcopo, reverteotibus, didicimus pene totam provinciam Burdigalensi metropoli pertinentem, sicut ab his qui causam illam noverunt, iidem nostri legati discere potuerunt, ita esse paganorum persecutionibus desolatam, ut non solum ipse confrater noster illic lucri aliquid subjectis conferre non possit, verum etiam habitatio fidelium inde subtracta consistat. Quapropter quia eumdem virum Frotarium reverendum archiepiscopum probis moribus actibusque præclaris, & ad lucrum animabus hominum conferendum idoneum esse comperimus, ne talis tantusque vir otio, quo prodesse aliis valeat, minime vacet; ejusdem sanctæ Bi- B turicensis ecclesiæ, cui subestis, ei pastoralem curam apostolica auctoritate committimus, & in ipsa eum incardinandum necessario esse censemus. Cui vos ita decentem obedientiam & canonicam subjectionem humiliter exhibete, utpote re vera metropolitani jura tenenti, proprio rectori, & vestro antistiti convenit, & ex nostra apostolica auctoritate diffinitum advertitis, & ecce mandatum habetis: quatenus de bono vestræ obedientiæ nobis Deo gratias referentibus, & vobis reverentia competenti ipsum præfatum archiepiscopum excolatis: & ille vobis, tamquam pro vobis rationem Domino redditurus, modeste præesse studens, ut dilectos filios amplectatur. Porro sciatis, quia sic illa non modica interveniente C necessitate barbaro modo concedimus, ut tali necessitate remota, removeatur etiam id, quod necessitas imperat. Data v. Kalendas Novembris, indictione decima.

XIV. AD EPISCOPOS PROVINCIÆ BITURICENSES.

Ut Frotario tamquam metropolitano suo deinceps obediant.

Joannes reverentissimis & sanctissimis fratribus nostris episcopis per Bituricensem provinciam constitutis.

QUia Burdigalensem urbem, sed & totam pe- D ne provinciam quorumdam vestrum literis, sed & Leonis apostolicæ sedis apocrisiarii * expressa relatione didicimus diversis cladibus, sed præcipue incursibus Normannorum deletam, & in solitudinem partim gladiis, partimque captivitate deductam, necessaria rerum, ut cum sancto Papa Gelasio decessore nostro dolentes gementesque fateamur, dispositione constringimur, & apostolicæ sedis moderamine convenimur, sic canonum paternorum decreta librare, & retro præsulum decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum pro instaurandis ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus. Ecce enim * de civitate ad civita- E tem episcopi transmigrent, sancti canones provide sanciunt. Sed si hujusmodi sanctiones sine ulla discretione vel dispensatione ducimus observandas, nullam compassionem fratribus exhibemus, quos gentilium gladios passos causa fidei Christianæ servandæ videmus egentes, angustiatos, af- A flictos, hac illacque palantes incedere: præsertim cum nonnulli eorum ita sint Dei gratia illustrati, ut non solum scientia, sed & moribus; non solum verbo, sed & exemplo plurimos valeant erudire. De quorum numero quia Frotarius Burdigalensis dudum antistes, ut testatur vestra fraternitas, extat; necessario duximus eumdem virum alii ecclesiæ præponendum & incardinandum, Bituricensi videlicet, quæ & vacans esse nobis denunciata est, & tanti viri digna regimine: ne per minus idoneum rectorem salubre salvandarum animarum desit ei præsidium, & nos e contra ingentis culpæ involvamur annexu, si tanto urgente discrimine, tantæ minus consulamus ecclesiæ, propugnatori hanc probabili mini- B me committentes. Prioribus itaque manentibus regulis inconvulsis, quæ ubi nec rerum, nec temporum urget necessitas, jure convenit observari, vacante sede, Frotarium fratrem & coepiscopum nostrum in sede Bituricensi præficiendum ordinavimus sacerdotem: ita ut in ea incardinatus, & quodammodo auctoritatis apostolicæ privilegio radicatus, cetera metropolitana Bituricensis ecclesiæ ac diœceseos jura tamquam Deo contemplante obtineat, dispenset & ordinet, omni posthac querimonia invidorum prorsus ablata. Cui vos tamquam proprio metropolitano convenit obedire, & competentem exhibere, secundum pristinum morem, reverentiam & honorem. Sane latere vos nolumus, sic nos ista intervenien- C ta non modica barbarica necessitate nunc concedere, ut tali necessitate remota, consuetudinarie ulterius non requiratur, quod removeatur etiam illud, quod necessitas impetraret. Optamus sanctam fraternitatem vestram in Christo nunc & semper valere. Data VII. Kalendas Novembris, indictione decima.

* Edit. Rom. addit: sanctissimorum nostrorum.

* Edit. Rom. addit: ut

XV. AD EPISCOPUM CARNOTENSEM.

Pro Madelgero qui Oldericum occiderat.

Joannes episcopus reverentissimo Gisliberto episcopo sanctæ Carnotensis ecclesiæ.

D DIlectionis vestræ reverentiam spiritalibus pollere virtutibus procul dubio arbitrantis, his apostolatus nostri literis convenire, ac pro præsente viro Madelgero, qui suadente adversario quemdam hominem Odelricum nomine gladio peremit, unde divina inspiratione compunctus ad limina sanctorum apostolorum principum Petri ac Pauli, per longa itinerum spatia pro ipsius delicti abolitione venire curavit, petere studemus, ut pro amore Dei, & eorum ad quorum sacratissimas ecclesias venit, & pro suis excessibus Deum deprecatus est, necnon & pro nostræ paternitatis dilectione, illi omnes res proprias, atque beneficium cum propriis honoribus quos abstulistis, cum plenaria gratia reddere non dedignemini, sicuti dilectionis nostræ consortium & E caritatem circa te cupis habere sinceriter illibatam. Data *ut supra* (a).

XVI.

(a) In edit. Romana post hæc additur fragmentum, ut apparet, alterius epistolæ: *Gloria magnitudinis vestræ cognoscat quia Roffredus gloriosus comes monachus Sancti Amantii B. Petro Apostolorum Principi* (hic aliquid deest) *tribuit. Cujus quoniam quasdam res Umfredus comes dicitur abstulisse, pietatis vestræ gloriam supplicamus, ut pro amore Sanctorum Apostolorum Principum easdem res reddi præfato monasterio præsentaliter faciatis; quatenus fructus vestræ mercedis maneat in sæculum sæculi. Data ut supra.* Mansi.

XVI. AD DOMINICUM ET LEONEM EPISCOPOS.

Significat quosdam qui Romam ad concilium vocati venire neglexerant, se excommunicasse, nisi ad certam præstitutam diem venerint: hortatur ut quamdiu illi absuerint, eorum officia exequantur.

Joannes episcopus Dominico Oliveolensi, & Leoni Caprensi, episcopis.

SAnctitatem vestram nolumus ignorare, misisse nos Felici & Petro episcopis, & Dominico, qui vocatur electus Torcellensis ecclesiæ, seu abbati Altinensis monasterii, atque archidiacono Torcellensis ecclesiæ, nec non & archipresbytero & archidiacono, atque hujus æquivoco ac nepoti Laurentio diacono Gradensis ecclesiæ, quia toties a nobis vocati ad concilium Romæ occurrere contempserunt, futuram excommunicationis sententiam, & eum qui ex his tunc saltem venire distulerit, tamdiu post Idus Februarias omni ecclesiastica communicatione privasse, quamdiu in obstinatione propria perseverans, apostolicam adire sedem contempserit. Alios enim horum nostro concilio pro communibus ecclesiæ utilitatibus volumus interesse. Quosdam autem, quia super quibusdam reprehenduntur excessibus, de his satisfacturos requirimus. Unde, fratres carissimi, vos in specula esse præcipimus, & si quidem prædicti episcopi, dextra excelsi corda eorum immutante, ad concilium nostrum circa Idus occurrerint, ut prædictum est, Februarias; vos per ipsam regionem morati, quæ sunt veræ religionis peragite: ne quis sine perfectis Christianitatis sacramentis abscedat, neque pœnitens minus reconciliatus deficiat: & cetera illic interim definite, quæ ad speciale pertinent episcoporum officium. At vero si pater inobedientiæ sic mentes eorum obsederit, ut obedire omnino displiciant; restat ut eu, qui obaudierit, benignius tractato, qui præordinato tempore ex his omnibus absuerit, post excommunicationem noverit se anathematis gladio puniendum. Qua de re prævidimus hæc omnia nota facere vobis, ut ea scientes ad omnium notitiam perferatis, & hoc ad quod decrevimus exhortari, magnopere studeatis. Quod si vos non audierint; *Non enim* (ut Dei ad Ezechiel voce dicamus) *volunt audire vos, quia nolunt audire nos*: habete illos, & habendos ubique modis omnibus prædicate, sicut Dominus præcepit haberi eum, qui ecclesiam non audierit: tantumdem est si dicatur, sicuti nos eus haberi * decrevisse significavimus. Videte autem, ne persona vobis qualibet silentium possit imponere: ne quod absit, tamquam idololatræ judicemini. *Est enim* (Samuele docente) *quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere*. Si præterea Felix vel Petrus impedimento inevitabili prohibitus, non venerit, idoneum virum ex diaconibus ecclesiæ suæ mittat per omnia vices suas supplentem. Jam vero si quoquomodo potuerint & noluerint, quia idcirco excomunicationis una cum tanti mali auctoribus sunt nexibus irretiti, non solum ab eorum vos communione prorsus arcete, sed & ab omnibus qui eis communicaverint (sunt enim pari omnes obligatione constricti.) Optamus sanctitatem, &c. Data Kalend. Decembris, indictione decima.

Ezech. 3.

* Edit. Rom. addit supra. Matth. 18.

1. Reg. 15.

XVII. AD URSUM DUCEM VENETIARUM.

Rogat episcopos, qui Romam ad synodum evocantur, suis sumptibus alat; quibus, nisi accesserint, excommunicationis sententiam minatur.

Joannes, Urso duci Venetiarum.

CUm pro causa venerabilis fratris nostri Petri sanctæ Gradensis ecclesiæ antistitis finienda, Dominicum vocatum electum, cui esses filium tuum * sociandus ad apostolicam sedem mittere promiseras, nec tamen verbum veritas subsecuta est, valde mirati sumus: & quod non omni spiritui, nec in omni negotio credere docente apostolo debeamus, patenter advertimus. Exhibitio enim rerum præteritarum, certitudo est futurorum. Quia vero idem frater & coepiscopus noster more majorum sedem apostolicam appellavit, imo alacriter adiit, obsecrans, ut controversiæ, quæ inter se vertitur & prædictum Dominicum, utraque coram posita parte, finem legitimum imponamus: secundum quod se ratio habet, & jus canonicum dictat, rursus præcipimus, ut jam dictus Dominicus, Kalendis saltem Februariis Romam nobis satisfacturus, & sese purgaturus occurrat; ambitionis enim crimine denotatur, ac per hoc juxta sacros canones manifestum est confiteri eum de crimine, qui purgandi se occasione non utitur. Jam vero si dixerit se non venientibus episcopis venire non posse, noverit & episcopos nos illius regionis occurrere præcipere, & eumdem Petrum venerabilem Domini sacerdotem imitandum tribuere, qui cum metropolitanus esset, nullis comitantibus secum episcopis, memoriam apostolorum veniendo, sicut quondam sanctus Athanasios, honoravit: verumtamen & ea episcopis duos venire decrevimus, Felicem scilicet & Petrum, ut tantum negotium non sine præsentia regionis episcoporum hujus cognitionem habentium diffiniri quoquomodo videatur; ita ut si forte se Felix venire nullo modo posse prætenderit, vicarium suum mittat, qui & mittentem se jurejurando excuset, & in synodo vice mittentis adimpleat. Petrus autem si adest, modis omnibus veniat, siquidem (ut perhibetis) Constantinopolim mittendi nec mos vester nos latet, nec tempus. * Matarius quippe prius huc venire ac redire ad propria poterit, quam mari mos & tempus accedat itineris. Præterea jubemus archidiacono ad nos venire Torcellensis ecclesiæ: similiter & Altinensis abbatem monasterii. Nihilo minus & archipresbyterum & archidiaconum, atque hujus æquivocum & nepotem Laurentium diaconum Gradensis ecclesiæ, quo impræsentiarum super his, quibus impetuntur, idoneam rationem, canonicamque (si nocentes sunt) subeant ultionem. Quæ omnia ideo gloriæ tuæ nota fieri volumus, ut illi ad apostolicam sedem, sanctamque synodum occursuri, liberalitatis tuæ adminiculis sustententur, sumptibusque locupletati laborem itineris facilius ac levius ferant, secundum pios principes, qui in talibus munifice semper erant intenti. Hos autem quos hac auctoritate apostolica præsentandos sedi decrevimus, quia tertio jam commoniti hucusque occurrere contempserunt, Romam * diebus Februariis fore venturos decrevimus, nisi forte instantes properare delegerint. Porro * post Februarias tamdiu sit unusquisque ipsorum cum fautoribus suis excommunicationis vinculis innodatus, quamdiu ad sedem apostolicam non occurrens, nullam idoneam super

* Pro, *sociaturus*. Hard.

* *Forte*, Marinus, & deinde *mos* pro *mox*. Hard.

Principium ro episcopos, munificentia.

* *Pro*, Idibus. Hard.

* *Forte* post Idus Februarias. Hard.

per se rationem regulariter exhibueris; sciens se anathematis postmodum sententia feriendum. Data Kalendis Decemb. indict. x.

XVIII. AD FELICEM ET PETRUM EPISCOPOS.

Felici & Petro sacris interdicit ob non exhibitum Grandensi archiepiscopo obsequium; eosque sub excommunicationis pœna Romam ad concilium venire, & si impediti fuerint, vicarios mittere jubet.

Joannes, Felici & Petro episcopis Mandauacensi, & Equilensi.

Ab apostolica sede catholicis semper subvenitur.

Ezech. 13.

Matth. 12.

QUam ingrati & inhumani fueritis erga reverendum fratrem nostrum Petrum ecclesiæ Gradensis antistitem, in hoc maxime datur intelligi, in quo ille pro legibus paternis incolatum arripiens, nullum vestrum comitem suæ peregrinationis habere promeruit: præsertim cum ad limina sit apostolorum profectus, sedemque adierit, ubi semper catholicis subvenitur, & ubi plurimi sanctorum injuriam passi, petram, a qua Petrus nomen sortitus est, refugium invenerunt. Additum autem est huic rei, quoad majoris contumaciæ vestræ cumulum demonstrandum; quia scilicet non solum eum illo stantes secundum prophetam, *Minime ex adverso ascendistis, & opposuistis murum pro domo Domini*: sed quasi rebelles rupto unanimitatis fœdere transistis ad hostes; & cum non sitis cum illo, facti profecto estis adversus illum, sicut Dominus ait: *Qui non est mecum, contra me est*: In quo & ipsam bestiarum transcendistis sævitiam, parricidalibus adversus eum utentes consiliis: pro quibus omnibus apostolatus nostri vos Romam occurrere, & pro his & aliis quæ corrigenda duximus, satisfacere, non semel apicibus commonuimus, sed venire hactenus modis omnibus contempsistis. Quapropter vos a sanctis mysteriis interim celebrandis auctoritate summi pastoris arcemus, jubentes, ut Idibus Februariis istius indictionis, si adestis, vel si duræ infirmitatis pondere non gravamini, synodo nostræ Romæ celebrandæ interesse inexcusabiliter maturetis; quatenus & ab objectis purgemini, & a capite, tam scilicet apostolica sede, quam metropolitano vestro in nullo dividamini: *Ne* (quod absit) *circumveniamini a satana*, qui videlicet semper dissensione gaudet: membra quippe, quæ capiti non hærent, inter mortua deputantur: sicuti procul dubio vos, qui nec apostolicæ sedis, quæ est caput omnium Christi ecclesiarum, decretis hæretis, nec affectui metropolitani proprii, & patroni atque magistri. Jam vero si Idibus saltem Februariis occurrere contumaciter parvipenditis, tamdiu estote posthac omnis ecclesiæ communione una cum vobis faventibus alieni, quamdiu venire ac satisfacere super quibus impetimini, non curatis. Ecce enim venerandos forte canones tenetis præ manibus, qui tales sanciunt non communicaturos donec purgentur. Porro si quisquam vestrum nullo modo se posse venire prætenderit, vicarium suum mittat, qui & mittentem se jurejurando excuset, & in synodo vicem mittentis adimpleat. Data Kalendas Decembris, indictione decima.

XIX. AD DOMINICUM ELECTUM EPISCOPUM TORCELLENSEM.

Invehitur in Dominicum electum episcopum, quod bis vocatus Romam non accesserit; eumque, nisi venerit constituta die, excommunicat.

Joannes, Dominico vocato electo Torcellensis ecclefia.

QUia fama crebrescente Torcellensem invasisse dicebaris ecclesiam, & semel & bis decrevimus, te Romam venturum, ut coram posito fratre nostro Petro sanctæ Gradensis metropolitano antistite, una cum episcopis qui degunt sub ipso, facta super te discussione, rumor longe lateque respersus, aut innoxius patefactus absolveretur, aut comprobatus noxius damnaretur, venire modis omnibus constituimus. Unde merito a nobis fores damnandus, nisi erga te, petente nobis dilecto nobis Urso glorioso duce, minus severitate quam patientia uteremur. Verum quia hactenus non venisti, excommunicatum te jure a nobis esse cognosceres, in promptu habentibus, secundum apostolum, ulcisci omnem inobedientiam: verum quia nec sic interim contempti salutem tuam contemnimus, unde tertia ecce te vice vocamus, & Idibus Februariis præsentis decimæ indictionis nostro concilio Romæ adesse mandamus: ita ut si tunc non occurreris, tamdiu sis cum faventibus tibi deinceps a nobis & a toto Christi corpore alienus, quamdiu minus resipiscens, obedientiæ nequaquam jussis nostris colla summiseris. Porro, si in hac indisciplinatione permanseris, noveris deinceps tibi veniam denegandam, & secundum sanctos canones nil de absentia penitus lucraturum, & non solum communionis, sed & honoris jacturam anathemate perculsum sine fine passurum. Data Kalendis Decembris, indictione decima.

2. Cor. 10.

XX. AD URSUM DUCEM VENETIARUM.

Gratias agit, quod apostolicæ sedis monitis paruerit. Episcopos ad synodum venire jubet.

Joannes glorioso duci Venetiarum.

GRatias gloriæ tuæ pro benigna devotione tua referimus, quam non solum verbis, sed & operibus erga nos studiose declaras, & frequenter ostendis: & ideo nos paterno circa te detinemur affectu; & in his quæ ad tuam tuorumque pertinere ac prodesse utilitatem cognoscimus, prompti & benigni semper esse curabimus: ita ut divinis præceptis, sacrisque canonibus impedire intentionem & sanctionem nostram nunquam consentias: sed cum tibi de rebus ecclesiasticis quidquam injungimus, sicut devotus filius nos obaudias, & adimplere quæ dirigimus, alacri semper animo studeas: quoniam nos tanto in causis tuis, & ubi tibi opportunitas forsitan evenerit, promptiores tecum nos esse, ac benigniores invenies, quanto te nos nolle a mandatis Dei aliquo modo avertere manifestius viderimus. Nam tibi, carissime, tamquam familiari nostro familiariter scribimus: quia nullius mortalis amorem præponere Dei justitiæ possumus, qui nimirum evangelium legimus, dicens: *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus.* Veniant igitur episcopi ad synodum nostram, ut ipsis nobis rei veritatem significantibus, causam fratris & coepiscopi nostri Petri illis præsentibus facilius definire

Matth. 10.

ra valeamus. Is vero qui valida infirmitate vel senectute gravatur, si ullo modo venire non potest, vicarium pro se strenuum mittat. Ille vero qui Constantinopolim ita refertur, si nondum ebiit, nec ebite * eis Februarium mensem speratur, ab hac communi utilitate nullo modo se subtrahat; sed veniens veniat, ut omni litigio terminato, in ecclesie Dei non nisi pax & tranquillitas persevere. Optamus gloriam tuam semper bene valere. Data VIII. Kalendas Decembris, indictione decima.

* eis.

XXI. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Nerret calamitates ecclesiæ illatas a Saracenis, & imperatorem precatur ut auxilium adversus eos mittat.

Joannes episcopus Carolo imperatori.

QUanta & qualia per impiam gentem patiamur Saracenorum, quid dicam quia scribere quilibet stylus non sufficit, cum omnia ligna silvarum, si vertantur in linguas, enerrare non valeant? Quorum quia ex his quædam vestre jam didicit excellentia, prædisposuit exercitum suum ad hæc removenda cum valida manu dirigere. Quo nos audito, mox elevatis manibus Dominum collaudavimus, ejusque clementiam pro imperio vestro lætantes protinus exoravimus. Sed quanto, fili carissime, læti sumus in his quæ dicta sunt nobis, tanto heu tristati & amaricati, quia quæ dicta sunt, rerum non sunt affectibus consummata. Reversi quippe sunt, ut audivimus, & solis paganis gaudium, nobis autem non nisi tribulationem inenarrabilem reliquerunt. Et ecce, proh dolor! inimicis crucis Christi gratulantibus, solus fidelium cœtus magno mœstitudine consumitur. Christianorum sanguis effunditur, devotus Deo populus continua strage vastatur. Nam qui evadit ignem vel gladium, præda efficitur, captivus trahitur, & exul perpetuus constituitur. Eo civitates, castra, & villæ destitutæ habitatoribus perierunt, & episcopi hac illacque dispersi. Sola illis apostolorum principum limina derelicta sunt in refugium, cum episcopia eorum in ferarum sint redacta cubilia, & ipsi vagi & sine tectis inventi, non jam eis liceat prædicare, sed mendicare. Ecce, carissime, pervenit gladius usque ad animam: ecce dies in que clamamus, *Beatæ steriles quæ non genuerunt*: ecce illa periculose tempora Pauli voce prædicta. Libet ergo cum Jeremia clamare: *Quis dabit capiti meo aquam, aut oculis meis fontem lacrymarum*, ut plangam tantam ac talem miseriem, tale ac tantum excidium patriæ? Sed & in tristitia, quin potius in ruina domina gentium, regina urbium, mater ecclesiarum, consolatio tristium, portus periclitantium. Ecce, inquam, reve- dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ. Præterito quippe anno seminavimus quidem, sed non recollegimus: hoc vero anno, quia non seminavimus, nec est recolligendi fiducia. Quid de paganis dicimus, cum Christiani nihil melius operentur? Quidam videlicet ex confinibus & vicinis nostris, quos marchiones solito nuncupatis. Nam ut prophetice dicamus: *Residuum locustæ comedit bruchus*. Et quid Saracenis incredulis, qui sunt filii ancillæ, forte reliquitur ab illis, qui per fidem liberæ deberent existere filii? usque ad terram depascimur. Quid enim illi faciunt, & isti pejora non faciunt? Illi terram occupant; isti cum Petro nihil ex civitatibus, vel ex rure dimittunt: illi occidunt gladio; isti ablatis omnibus fame trucidant: illi in captivitate ducunt; isti sibi in servitutem redigunt. Et cum quæritur quis adversus hostes dimicet, inveniuntur nulli: cum scilicet eorum oppressione retenti, ad mandatum nostrum occurrere nulli prorsus inveniantur. Sed cum undique angustiati clamamus, non est qui audiat, non est qui adjuvet, non est qui salvum faciat, nisi tu, fili carissime, & imperator clementissime, qui post Deum nobis factus es in refugium, & solatium, & auxilium. Quocirca totis præcordiis, totisque commoti visceribus, cum episcopis & presbyteris ac proceribus, totisque plebis nobis olim commissæ reliquiis deprecamur, jube tandem aperire aures, audire gemitum & singultus omnium nostrum, porrigere manum, & præstare opem patriæ periclitanti, civitati inter multas miserias & ærumnas jacenti, & huic ecclesiæ matri vestræ, a qua non solum regnandi, sed & in Dominum unum & verum credendi exordium percepistis: quæque in ultimo, spreto bono, & magno fratre, vos more Dei gratuita voluntate, tamquam alterum regem David elegit & prælegit, atque ad imperialia sceptra provexit. Cogitate itaque, Dei cultor semper Auguste, a propheta præmoniti, si hæc humiliatur, ad cujus confugietis auxilium? vel ubi relinquetis gloriam vestram? Perpendite quia si hæc humiliatur, non solum gloria imperii vestri periclitabitur, sed & ipsa profecto Christianæ religionis cultura maxima ex parte peribit. Et idcirco talia scientes nolite, obsecro, jam differre: nolite de die in diem induciis non profuturis abuti. Cum proverbiatore clamo, & cum Salomone vociferor: *Ne dicatis amico vestro, vade & revertere, cras enim dabo tibi*. Et alias: *Quod potest*, inquit, *manus tua facere, instanter operare*, &c. Nescitis namque, ut cum venia vestra dicam, quid superventura pariat dies. Ita ergo, fili Christianissime, de hac ecclesia, nec non & patria velociter & prudenter excogitate & ordinate; ut saltem ipsæ paucissimæ reliquiæ salvæ sint, quæ remanserunt, quæque quotidie catervatim gladio & præda dispereunt. Occurrite strenue, subvenite celeriter, & manu consolationis vestræ ab oculis nostris tandem abstergite lacrymas: quatenus super illis & præsentialiter Deo propitio gaudeatis, & in futuro, frequenti ac laudabili relicta fama superstite, cum Christo perpetes in cœlestibus imperetis. Data XVII. Kalendas Decemb. indictione decima.

Luc. 23. 2. Tim. 3. Jerem. 9. Joel. 1. Isai. 10. Eccles. 9. Prov. 3.

XXII. AD LAMBERTUM COMITEM.

Ut compescat sibi subjectos a malis quæ perpetrabant; quos si amendare non potuerit, minatur illos se excommunicaturum: legatis multa ei viva voce referenda se injunxisse significat.

Joannes episcopus Lamberto comiti.

AB olim (si recorderis) salutem tuam atque profectum desiderantes, & anima te salvari, & corporeis honoribus cumulari quæsivimus & optavimus. Et quia nunc multo amplius hoc quam prius, fili carissime, volumus: scias paterno affectu a nobis te diligi, & ut spiritualem filium prorsus amplecti: quoniam honorem, atque tuum profectum, nostram gloriam esse putamus, & de tuæ prosperitatis augmento in Domino gratulamur: unde & tu non immemor nostri, rogamus, ut semper & ut his quæ volumus, & quæ nostrum de tuis hominibus pontificium pulsant, emendare nullatenus prætermittas: non enim speramus ut talia scias, qualia ab eisdem tuis hominibus in nostris finibus perpetrantur. Quæ oportet gloriam tuam studiose inquirere, & (sicut condecet) pro Dei, & nostro amore omni conamine emendare, quia

quia tam hominibus S. Petri apostoli, quam hominibus Guidonis, tui homines (sicut fertur) innumera mala faciunt, & rapinas multas exercent. Quæ rogamus statim emendare facias, & tibi subjectis ultra tale quid facere non consentias. Verum si id forte emendare te non posse fateris, ut cum pace tua dicamus, in pravos atque iniquos homines illos ob tui amoris dilectionem, tuo consensu adhibito, nostri apostolatus sententiam dabimus, & quousque resipiscant, a liminibus sanctæ ecclesiæ sequestrabimus: latores vero præsentium missos apostolicæ sedis, Aeimundum scilicet & Vualpertum venerabiles episcopos dilectos nostros ad tuam nobilitatem direximus, ut hi quod pagina reticuit, viva voce loquentes edicant, & revertentes de tua benevolentia nos lætiores efficiant. Data XIX. Kalendas Januarii, indictione decima.

XXIII. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Laudat quod sedis apostolicæ legatos benigne exceperit: rogatque ut ecclesiæ Romanæ prædones, qui missorum ipsius judicium latentes effugerant, requiri & coerceri jubeat.

Joannes episcopus Carolo imperatori.

INnumeras omnipotenti Deo grates & laudes referimus, qui cor pietatis vestræ, quod in manu sua consistit, tanta Spiritus sancti gratia replere dignatus est, quanto solicitius vos sacras aures ad profectum ecclesiæ nobis commissæ divinitus inclinantes, & apostolicæ sedis legatos, Leonem videlicet apocrisiarium & missum sanctæ Romanæ ecclesiæ, seu Petrum, venerabiles episcopos, nostrosque dilectos, ea benignitate, qua soliti estis, & eo amplius suscepistis: & illa quæ vobis pro statu ac exaltatione sanctæ Dei ecclesiæ suggesserunt, ad efficacem finem provenire jussistis: Vere enim, filiorum carissime, cor vestrum in manu Dei est, quia ejus consultu universa disponitis, & sapienter imperium vobis collatum moderari studetis: quia ex utero matris crevit vobiscum sapientia, & rectitudo fuit dilecta vestra amica. Et quia præconiorum vestrorum humana lingua fari non sufficit multitudinem, ad illa quæ de infidelibus nostris & vestris peracta sunt epistolariter abeamus. Vestris quidem, benignissime imperator, apprime eruditis viris & Deum timentibus, * Ansegiso videlicet reverendo archiepiscopo, & Adalgario venerabili episcopo, communibus quoque fidelibus nostris, juxta quod petieramus, pro honore atque utilitate sanctæ matris vestræ ecclesiæ Romanæ a vobis directis, Romam pervenientibus, & quantum vobis justitia placeat, luce clarius agnovimus, & de affectu filiorum, quem erga nos conservatis, in Domino gratulati sumus: sed de infidelibus sanctæque Romanæ ecclesiæ hostibus, quos pro multis sceleribus, ac pravitatibus suis ovile Christi non recipit, hunc illucque latitantibus, & nefandissimos actus suos tegere molientibus, non ut oportuit, neque sicut vestri voluerunt legati, de illis potuit adimpleri. Nam ut ita fateamur, a sibi similibus infidelibus vestris, & inimicis nostris, quibusdam scilicet marchionibus, quos iidem vestri legati narrabunt, occultati & effugati, nec ad se percutientes reversi sunt, nec alios suæ malitiæ inquinamento contaminare desistunt. Proinde clementiam vestræ celsitudinis imploramus, & per futurum Dei judicium adjuramus, ut eosdem sanctæ Dei ecclesiæ hostes atque prædones, sacrilegos quoque sive tyrannos, ac per hoc a Christi collegio synodice sequestratos, studiosius requiri

A jubeatis, & ad lugenda mala, quæ imprætermisse hactenus operati sunt, sicut jam decrevistis, exilio deputetis. Quia si ipsi, qui tantum Dei ecclesiam macularunt, impune jam vestram sanctionem diffugerint; vel si, quod evenire non debet, in vestro imperio quibuscumque, quod turpe est dicere, contra vestram voluntatem eis favorem præstantibus, tam absolute discurrerint; totum idem vestrum imperium coinquinabunt; & omni Christianitati dispendium generabunt: quia cum sint ipsi oves morbidæ, totum gregem contaminant, & erunt novissima illorum pejora prioribus. Ideoque major morbus majori medicina curandus est; ne si non debita, vel quali decet austeritate vulnera magnum fœtorem dantia radicitus resecata fuerint, B totum corpus ecclesiæ tabescat, & nobis hæc sustinentibus ministerium nostrum exercere non liceat. Non enim Stephanum & Sergium ad nos fraudulenter venientes recipere noluimus, sed eos ad vestram venire jussimus majestatem. Ceterum, fili carissime, thesauros ecclesiæ nostræ, ab eisdem nefandissimis raptos ac fraudatos, ita sciatis ab ipsis etiam celatos, ut per eos qui hic de suis satellitibus remanserunt, inveniri non possint: illos vero qui noverunt ubi eos recondiderint, ne detegi possent, apud se callide retinent: & nisi ipsi capti fuerint, ubi sunt occultati, nos nostrosque penitus latet. Verumtamen quid vel quantum ab uno & quantum ab alio, quantumque etiam in domibus eorum repertum sit, vestri jam dicti legati C & scripto & verbis vobis, si placet, edicant. Data XVIII. Kalendas Decemb. indictione decima.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

s *Ansegiso & Adalgario.*) Missi ambo Romam a Carolo fuerant cum legatis apostolicis post synodum Pontigonensem. Aimoinus lib. 5. cap. XXXIII. *Soluta est synodus. Postea imperator legatos muneratos apostolicos, Leonem & Petrum, remisit Romam, & cum eis Ansegisum Senonensem episcopum, & Adalgarium Augustodunensem episcopum.*

XXIV. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

D Scribit intellecturum imperatorem ex Adalgario episcopo (cui pallium concedit) cur ecclesiæ causa ex voto non processerit. Taxat Ansegisum, & Adalgarii fidem commendat.

Joannes episcopus Carolo imperatori,

LAudabilem quidem intentionem & pium studium vestrum pro causa ecclesiæ nostræ, matris videlicet vestræ, fili carissime, visceraliter habitum & bene dispositum agnoscentes, innumeras Deo gratias, qui totius boni auctor & moderator est, quique docet hominem justitiam, gessimus: sed impedivit nos satanas, & spes nostra fru- E strata est, cum non ad votum nostrum & commune propositum finis rei processerit. Qualiter autem, vel quo faciente, ita causa provenerit, Adalgarius sanctissimus episcopus, quem nos vestri amoris causa, ipsiusque morum probitate non immerito moti, palliatum ad vos ecce remisimus, a majestate vestra interrogatus, & per fidem, quam vobis se illæsam servaturum pollicitus est, adjuratus edicet. Illud tamen nos interim ad memoriam vestram reducimus, quod nobis olim de Ansegiso & Lantberto specialiter quodam præsagio futurorum, tamquam providus revera prænunciastis. Est enim ita gestum ut prævidistis, & nil vos ante latuit, quod post-

postmodum intellectus nostri oculus non aspexerit. Non enim recte cum eo, sicut episcopum decuit, ambulavit: sed per versipelles anfractus incedens, multum a via rectitudinis deviavit. Quod cum exhibitum ad lucem veritatis extiterit, penitus evasurum non credimus impunitum. Cujus scilicet certam rei poteritis circumstantiam procul dubio deprehendere, si, ut prætulimus, idem almificus vir sub testificatione vobis promissæ fidei adjutatus, vos latere noluerit. Sane nosse vos volumus, quia cum sæpe memoratum antistitem adeo cognovissemus vobis esse fidelem, ut crederemus nullis muneribus nullisque terroribus a suæ fidei erga vos habitæ sinceritate posse divelli, adhæsit animæ nostræ salutis filius, & idcirco inter pontificium nostrum & imperium vestrum mediatorem illum fore decrevimus, ita ut quasi vocis utriusque sit organum, referatque vestra nobis, & quæ nostra sunt, vobis annunciet, ut lapis angularis habitus in Christo Jesu, qui est pax nostra, & fecit utraque unum. Data XVI. Kalendas Decemb. indictione decima.

XXV. AD DELTUM EPISCOPUM.

Ut vice apostolicæ sedis fungens Venetias pergat, & episcopos ejus regionis Romam ad concilium, sicut jusserat, venire faciat.

Joannes reverentissimo Delto episcopo.

TUæ dilectionis sinceritati pastoralis officii nobis solicitudine junctæ, quam in consortium nostri laboris asciscere decrevimus, cognitum facimus, quia Petrus reverendissimus Venetiarum metropoleos antistes multis suffraganeorum suorum gravatus molestiis, & canonicæ constitutioni repugnantibus malis oppressus, delegit corde devoto sanctorum apostolorum Petri & Pauli ad limina properare, indeque salutis & optatæ consolationis opem percipere, ubi totius ecclesiæ Christus Deus noster fundamentum locavit, & religionis atque justitiæ caput instituit. Et ideo querimoniis ejus aures clementiæ nostræ, literis tam ipsi Urso Venetiarum duci, quam suffraganeis ejus episcopis, quorum sane inobedientia & temeritate canonicus vigor confusus, ecclesiæ Dei potestas exinanita, & metropolitana dignitas corrupta existit, ut in conspectu nostro apostolicæque sedis præsentia, utriusque partis præsentia existente, liteque discussa, finem causæ debitum æquo imponeremus libramine, literas nostras direximus: sed ipse dux excusationis verba potius quam quæsitas a nobis personas statuto tempore maluit destinare. Unde nolentes præfatum fratrem & coepiscopum nostrum absque consolatione debita relinquere, rati sumus te vice nostra illuc dirigere: quatenus divino fretus auxilio, ea quæ prædicto fratri sunt necessaria prudenter peragas, & cum Domini timore cuncta perficias. Has igitur apostolatus nostri literas accipiens, pro utilitate & salute ecclesiæ Dei ceu idoneus Christi miles laborare satage: quoniam dicente apostolo, labor noster non erit inanis in Domino; & si socii sumus laboris, erimus profecto & consolationis. Christo igitur duce, Venetiam perge, Ursoque duci epistolam destinatam tribue, eamque ut auribus audiendi audiat, instanter admone, ne statutis apostolicæ sedis resistere, quin potius humili corde obedire procuret. Alteram vero epistolam Felici sanctæ ecclesiæ Equilensis episcopo, quem ad nos venire jubemus. Tertiam quoque Dominico Olivolensis ecclesiæ & Leoni Caprensis ecclesiæ, episcopis, quos ibi manere volumus, eisque ut in his quæ Dei sunt, te fideliter adjuvent, præcepimus, tribue. Quartam vero Dominico electo ecclesiæ Torcellensis dare procura: eosque terribiliter obtestando atque jubendo, easdem epistolas in conspectu totius ecclesiæ & populi, teque præsente legere facito: quibus omnium perlectis tam eosdem episcopos supradictos, hoc est Felicem * Matemaucensem, & Petrum Aquileusem, episcopos, nec non Laurentium archidiaconum Gradensis ecclesiæ, abbatem cœnobii Altinensis, archidiaconum Roscellensem, & archipresbyterum Gradensem, cum nepote suo Laurentio Romam in præsentiam nostram, ex nostra apostolica auctoritate Idibus Februariis omni mora vel occasione postposita, secundum tenorem epistolæ nostræ venire præcipe. Nam si in prædictis Idibus venire quolibet modo distulerint, sciant se omni ecclesiastica communione esse privatos, atque anathematis vinculis innodatos, quousque nostris se obtutibus præsentare curaverint. Cumque omnia juxta nostræ præceptionis affectum, pia & fideli devotione compleveris, ad ecclesiæ tuæ revertere gremium, nobisque sub certitudine cuncta renunciare non differas. Ut si de cetero aliqua super his agenda sint arbitrio solerti, ut cura debita solicitius Deo propitio peragamus.

* Supra ep. 28 Maudeaugensis est, a Equilensis. Hard.

Margin: 1. Thess. 3.

AD RICHILDIM AUGUSTAM.

Rogat ut Romanæ ecclesiæ suffragetur.

Joannes episcopus Richildi Augustæ.

QUanto amore spiritualis filius noster piissimus imperator erga hanc sanctam matrem suam ecclesiam flagret, ex hoc manifestissime claret, quod causam illius apud se specialiter exequendam & ordinandam in vestris propriis manibus collocavit. Cui enim congruentius & præstantius eam, quam præ ceteris spiritualiter diligit, oro, committeret, quam vobis quæ ab eo sic diligi jubemini, sicut diligi a Christo jubetur ecclesia? Unde magnopere gratulamur de vobis tot audientes præconia, & confidimus in Domino, quia onera quæ portamus, tam a paganis, quam a pessimis Christianis, vestri studii humeris allaviabitis, & eritis pro ecclesia Christi apud pium conjugem more sanctæ illius Esther pro Israelitica plebe apud maritum. Quia vero sæpe ad Christianissimum conjugem vestrum semper Augustum diversis pro necessitatibus sive missos, sive apices mittimus, ex hoc jam obsecramus & petimus, vos estote pro nobis ostium, lingua, & manus: imo totum pro nobis sitis, advocatoria fungentes officiis, & omnia pro nobis in omnibus facita. Ita ut amici quidem & fideles ecclesiæ hujus per vos apud apicem vestrum locum, apud vos inveniant aditum & salubre in necessitatibus suis omnino remedium: e contra vero, inimici & fideles per vos confundantur & excludantur: quia & nos pro nobis apud omnes & in omnibus erimus, & præcipue apud beatissimos apostolorum principes Petrum & Paulum amatores & protectores vestros: ita ut paterno vos affectu semper fovere studentes, & tamquam spiritalem filiam dilectionis nostræ finibus collocatam in Christo tractare ac tegere perpetuo satagentes, apud eos commendare assiduis precibus studeamus, & vestri memoriam ad sacrosancta corpora ipsorum semper deponere satagamus. Lætamur autem & jocundamur in Domino, quia beatam vos & felicem dicent omnes generationes; quia pio committente conjuge tam salutiferum ministerium assumpsistis: per quod scilicet & in præsenti sæculo

Esther. 5.

nomen

numen bonum, quod est super divitias multas, & cœleste acquiretis inter angelos, & non finiendum imperium. Data xvi. Kalend. Decemb. indictione x.

XXVII. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

Commendat Wigbodum Parmensem episcopum.

Joannes episcopus Carolo imperatori.

QUia desiderandam nobis, & totis viscerum brachiis amplectendam dilectionem vestram nihil patimur ignorare eorum quam maxime, quæ ad cumulum gloriæ vestri noscuntur culminis pertinere, operæ pretium duximus innotescere, VVigbodum venerabilem ecclesiæ Parmensis antistitem apostolorum adiisse limen, & sedem, tam orationis voto, quam inveniendæ per nos vestræ gloriæ desiderio; cujus mentis arcana subtilius investigantes, nos plane minime latuisse fatemur: quod & nunc sinceræ fidei erga pium imperium vestrum habendæ teneatur affectu: & hoc jam olim procul dubio rerum effectibus demonstrasset, nisi sibi esset a piæ memoriæ priore principe causa talis injuncta, quam sine sui discrimine floccipendere nequivisset. Unde rogamus, data venia suscipite nunc illum ut mea viscera: quia & si forte quondam vobis erat inutilis, nunc autem vobis & nobis utilis: quamvis forte non sit dicendus inutilis, qui fidem ante promissam custodiens, simile circa vos servandæ fidei dedit indicium: præsertim cum sperans in Domino non perdiderit, si mutaverit, fortitudinem, dum scilicet nobis hunc informantibus, si quopiam contra vos usus est, pro vobis proponat jam totis viribus exercere. Unde non dubitamus illum se fortiorem erga fidei vestræ constantiam exhibendum, quam fuerit, quando contra imperium vestrum perhibebatur tenere. Ergo clementissime Imperator, quia ab infantia crevit nobiscum miseratio, recipite illum tamquam ab ipsa beati Petri apostoli patroni vestri confessione, & super eo mercedem habere contendite, non imputantes ei quod novissimus venerit: quia & bonus ille paterfamilias operarios undecimæ horæ pares fecisse describitur his qui tertia hora venere. Sed & vos non minus diligitis militem, qui primo quidem in bello terga dedit, postea rediens premit fortiter hostem, quam eum qui numquam terga dedit, & numquam aliquid fortiter gessit. Sed quid multa? cum ecce nos ei apud pium imperium vestrum, fili carissime, fidem dicimus. Ecce nos pro illo vadem offerimus: tantum sic agat erga eum clementissima & serenissima pietas vestra, ut alii sub tegmen miserationis vestræ, hoc comperto, alacrius confluant, & per interventionem nostram quasi per immobilem pontem ad vos certatim transitum faciant. Siquidem hic in signum est ad apostolica tecta quodammodo positus; cunctos ad vos terrigenas aut bene dispositus invitabit, aut a vobis male tractatus terrebit. Nam difficile esse credimus apud pietatem vestram quemquam per alios obtinere, quod per Petrum & Paulum apostolorum eximios non poterit impetrare. Data *ut supra*.

Matth. 9.

XXVIII. AD GUAIFERIUM PRINCIPEM SALERNITANUM.

Laudat ejus fidei constantiam erga sedem apostolicam: Adelgisii & complicum fraudes detestatur, suamque & aliarum ecclesiarum auxilium contra Saracenos ei pollicetur, & hortatur ut in fide persistat, utque episcopum Surrentinum ad se mittat.

Joannes episcopus Guaiferio principi Salernitano.

GLoriosæ nobilitati vestræ, quam spiritualibus ulnis amplectimur, & dilectionis semper finibus fovere non mediocriter anhelamus, condignas gratias agimus: quoniam in fidei petra statuens constantiæ pedes, nec fluminibus, nec ventis diversorum eventuum impetu potuit a stabilitate sua demergi, vel a nobis præstitis sponsionibus aliquatenus amoveri: fundata enim est supra petram. Quæ autem de Adelgisii & complicum ejus prioribus ac modernis fraudulentis actibus indicastis, & ipsi veraciter sensimus, & sagacitatem tuam, ut se res habet, sensisse manifeste cognovimus. Erit autem eis ut Saul & Achab, & anima eorum pro anima inimicorum Dei, quoniam virum dignum morte dimittere minime formidarunt; nosque Deo favente cantabimus & psallemus: *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator*. Et iterum: *Lacum aperuit, & fodit eum, & incidit in foveam quam fecit: convertetur dolor ejus in caput ejus*, &c. Interim autem, quantum nos superna virtus adjuvare dignata fuerit, & in consiliis & in auxiliis vobis ferre præsidium non omittemus, sed piissimum filium nostrum semper Augustum ad adjuvandum vos tam per se, quam per exercitum suum quantocius incitabimus. Simili etiam modo & alios quosque fideles, & ecclesiæ Christi amicos ad hoc ipsum excitare atque hortari studiosius procurabimus, atque omnia, sive quæ nos cogitare, sive quæ vos salubriter adinventa nobis intimare maturaveritis, gratulenter agere ingenti cum gaudio festinabimus. Interim autem *state in fide, viriliter omnes agite, & confortetur cor vestrum*, non * Insultan, qui satan congruentius dicitur, sed sperantes in Domino: ita ut omnes a paganorum consortio subducatis, & vos ad pacem in invicem, & concordium unitatis in Christo Jesu Domino nostro: quidquid sane consilii vobis vel accreverit, vel salutiferum visum fuerit, nobis innotescere ne pigritemini, ut a libramine nostro vel tamquam salubre approbetur, vel si aliter cœlitus revelatum fuerit, aliter & dispensetur. Etenim nos vestra damna, nostra credimus: sicut e contrario lucra vestra, nostra procul dubio deputamus. Episcopum interea Surrentinum sive per terram, sive per mare profectum, quia jam minus recepimus, haud parum moleste tulimus; & nisi ocius mittatur, molestius non immerito sustinebimus: at vero, si ad nos indifferenter fuerit destinatus, tunc magna & solita devotionis tuæ recognoscemus indicia. Et pura profecto circa pontificium nostrum dilectionis tuæ sole clarius patebunt insignia. Optamus gloriam, &c. Data xv. Kalendas Januarii, indictione decima.

1. Reg. 15. *Psalm. 9.* *Psalm. 7.* *Psal. 26.* * In Sultan

XXIX.

XXIX. AD LANDULPHUM EPISCOPUM CAPUANUM.

Ejuſdem argumenti.

Landulpho epiſcopo Capuano.

SIcut de ſanctitatis tuæ devotione ab olim erge hanc ſanctam Romanam eccleſiam habita gratulemur, ita de infidelium & de inimicorum malevolentie contriſtemur, nullatenus de omnipotentis Dei miſericordie diffidentes, quod & tibi condigne recompenſatio, & illis repentine confuſio maturetur. Verum, ut condecet, reverentiam tuæ fraternitatis laudabiliter amplectentes, & gratias agimus, & ut in bono perſeverare proficereque decertes, apoſtolica manſuetudine deprecamur: Quatenus qui in illis regionibus & ſanctitate decoratus, & devotione prælatus es, ſis etiam contra torritudinem regule, & ſicut hactenus feciſſe probaris, contra infelices felicitas, & contra iniquos æquitas, eique lux contra tenebres: ſciens illius qui de tenebris dat lucem ſplendeſcere, ſolatium nobis & vobis citius affuturum, & nimis diu afflictæ Chriſti eccleſiæ omnipotentem Dominum conſulturum. Præterea, quod de adjutorio, ſicuti & ingens neceſſitas omnimodis poſtulat, a nobis conferendo depoſcis; hoc & nos meditamur, hoc volumus, & divina gratia protegente, cito nos collaturos confidimus: quia jam calamitatem nobis commiſſi populi ſuſtinere non poſſumus; jam devaſtationem terræ iſtius aſpicere non ſufficimus; tantumque dolemus, ut dici non poſſit, ſi omnes artus noſtri vertantur in linguam. Quapropter vellemus adhibito ſanctitatis tuæ conſultu, neceſſaria ad communem ſecuritatem negotia prævidere: tamen præter id quod ad præſens difficile poſſe fieri, ut ita dixerimus, cernitur; cum primum ſe nobis poſſe præbuerit (quamquam imperialem exercitum nos cito habituros ſperemus) hanc ipſam neceſſitatem ſpirituali filio noſtro sereniſſimo ſemper Auguſto rurſum ſignificabimus, & ut quantocius nobis potenti virtute ſubveniet, humillimis precibus exhortabimur. Veruntamen prope eſt Dominus omnibus invocantibus eum in veritate: voluntatem timentium ſe faciet, orationes eorum exaudiet, & ſalvos faciet eos. Data XIV. Kal. Januar. indict. x.

Pſal. 144.

XXX. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

Propter imminentia tum a Saracenis, tum a quibuſdam Chriſtianis, graviſſima pericula, enixe petit, ut promiſſa auxilia quamprimum mittat, & deſtinatos ea de cauſa legatos commendat.

Joannes epiſcopus Carolo imperatori.

CUm nos in eccleſiaſticis curis inſtantia quotidiana conſtringeret, & hinc inde populi nobis commiſſi continuus dolor, qui cuncta noſtra interiora perculit, perturbaret, illud, ut ita dixerim, inter alia flevimus, quod nunc uſque tam per terram, quam & navigio, ad vos noſtrum miſſum dirigere ſummo deſideravimus ſtudio, ut nobis veſtram proſperitatem deſiderantibus & anxie ſitientibus renunciarentur citiſſime ſanitates, ſed omnino nequivimus. Hinc fateor, fili cariſſime, tanta per utrumque iter impedimenta timuimus, quantum & per paganos, & per iniquos Chriſtianos, ſine reſpectu divini timoris, generari mala, quæ ætas noſtra non meminit, deploramus. Tanta enim ſunt, ut intra mœnia urbis reliquiæ populi innumerata paupertate affectæ conſiſtant, & omnibus forinſecus devaſtatis ac in ſolitudinem redactis, nihil jam reſtet, niſi, quod Deus avertat, ipſius orbis excidium. Sed & quantum nos Leo venerabilis epiſcopus, apocriſiarius & miſſus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, communis quoque fidelis, a veſtro ſervitio rediens, de hoc quod a vobis retulit, poſt ſe veſtrum exercitum contra Agarenos eſſe mittendum, lætificaverat, tantum hucuſque eumdem nobis expectantibus, quod conſecuti non ſumus, validior mœror & ineffabilis anguſtia contriſtavit: quia tota Campania ab ipſis Deo odibilibus Saracenis funditus devaſtata, jam fluvium qui a Tiburtina urbe Romam decurrit, furtim tranſeunt, & tam Sabinos, quam ſibi adjacentia loca prædantur. Sanctorum quoque baſilicas & altaria deſtruxerunt, ſacerdotes & ſanctimoniales, alios quidem captivos duxerunt, alios autem variis mortibus necaverunt, & omnem Chriſti ſanguine redemptum populum in circuitu deleverunt. Et quid dicam? aut quid loquar? cum pervenerit gladius uſque ad animam, & ſanguis omnium de terra clamat ad Deum. Ergo, præcellentiſſime Cæſarum, jam jam noſtræ calamitati ſuccurrite, jam populi noſtri miſerias relevate, jam veſtræ potentiæ manum porrigite, & hanc terram, cujus vobis neceſſitates ab ipſo veſtræ vocationis initio notas fecimus, liberate, ne ſi perdita fuerit, veſtrum vileſcat imperium, & totæ Chriſtianitati naſcatur diſpendium. Reminiſcimini igitur propter Deum, reminiſcimini, quia multa ſpe & fiducia freti, divinitus & humanitus ad imperii gubernacula promerenda pro vobis certamina ſumpſimus, nullique labori pepercimus. Ideoque vicem nobis rependite, ut ſpes & labor noſter non ſit inanis in Domino: quia cum hæc fuerit ſemper apud vos ſumma noſtræ petitionis, ſi amplius nobis auxilium veſtrum ſubtraxeritis, in deſperationem lapſi deficiemus, & forſitan in aliud conſilium reſumptis aliquantulis viribus neceſſario tranſcendemus. Non enim, ſicut vos forſitan æſtimatis, mediocre malum tota noſtra eccleſia patitur, minimis ſtatus reipublicæ damnis efficitur: ſed alia Saracenorum incurſibus, alia autem Chriſtianorum ita ſunt exterminata & devaſtata tyrannide, ut non noſtra ſint quæ noſtra fuerunt: quin potius ſolo nomine omnibus illis utamur, & vel ad defenſionem patriæ, vel ad aliquam utilitatem noſtræ eccleſiæ, quorumlibet ſolatia nunquam inveniamus. Præcipue autem multi, quos veſtra non ignorat majeſtas, non ſolum nulla nobis ſolatia conferunt, verum etiam quidquid reſiduum eſt a paganis, imprætermiſſe ſubtrahunt, & omnem noſtram diſpoſitionem in territorio Romano ſuis violentiis calcant: adeo ut nec victualia nec ulla quadrupedia in omnibus noſtris remaneat, nec ullum, qui nobis compatiatur, vel noſtros ſingultus aut gemitus doleat, oculi noſtri aſpiciant. Sed quia tanto imperatori pauca ſufficiunt, & ex iſtis jam, fili cariſſime, quæ nos præ gemitu & afflictione cordis loqui non poſſumus, univerſa alia cognoſcetis, quaſi humo proſtrati veſtram magnificentiam deprecamur, & per futurum judicium deprecantes, cum tota noſtra eccleſia veſtro divinitus protecto imperio totis viribus ſuggerimus, vobiſque ſupplicibus preces multas effundimus, ut contritæ & omni humano ſolatio deſtitutæ ſanctæ matri veſtræ Romanæ eccleſiæ defenſionem, debitamque tuitionem, cunctis remotis occaſionibus, cunctiſque omiſſis dilationibus, omnimodis præbeatis: quia cum jam juxta præcipitium conſiſtamus, niſi manu veſtræ defenſionis, & neceſſariis nobis, ſicut præmiſimus, imo ſæpius exoravimus, quantocius opibus ſubvenire

mirz studueritis, spe vivendi per Christianos sublata, aut ipsis paganis subjicietnur, aut, quod avertat divina potentia, ab eorum multitudine victi, ad omnem Christianitatis interitum crudeli nece peribimus, ac per hoc & Christi nomen in gentibus blasphemabitur, & vestræ opinionis antesacta studia oblivioni trademus. Hujus rei gratia sicut supra meminimus, opportunum adjutorium conferentes, nobis vestrum exercitum ad hostilem expeditionem promptissimum destinate, aliosque Deum per omnia diligentes missos, qui vitiorum flammas justitiæ tramita usi compescant, nimia celeritate dirigite: quatenus qui innumeris tribulationibus qustimnr ac æstuamus, & pro populi nobis commissi miseriis cruciamur, vestris consolationibus refecti lætemur, & per vos tranquillitate percepta, optatam libertatem, sicut decet, per tam benignum imperatorem consequi mereamur. Postremo sublimitatem vestram deposcimus, ut latores præsentium, Petrum scilicet atque Petrum venerabiles episcopos, missos apostolicæ sedis, nostrosque dilectos, juxta morem benigne ac pacifice suscipere non dedignemini, & ea quæ piis vestris auribus pro utilitate sanctæ Romanæ ecclesiæ in conspectu vestro retulerint, ad congruum ac opportunum effectum pervenire, pro sanctis apostolis vestris intercessoribus apud Deum, celeriter studeatis. Data quarto Idus Februarias, indictione decima.

XXX. AD RICHILDIM AUGUSTAM.

Ut imperatorem conjugem suum ad opem ecclesiæ quamprimum ferendam hortetur.

Joannes episcopus Richildi Augustæ.

MUlto peracto jam tempore tam ad spiritualia filii nostri Augusti, quam ad vestram invisendam clementiam, missos apostolicæ sedis destinare desideravimus: quatenus & de utriusque sospitate lætiores efficeremur, & nobis commissæ, sanctæ scilicet matris vestræ, Romanæ ecclesiæ calamitates atque oppressiones, quas a Christianis & ab iniquis paganis sine cessatione patimur; ad memoriam reducentes, ab eodem Augusto consolationem & optatam opem, sicut sperabamus, tandem aliquando consequi mereremur. Sed omnium viarum aditibus a malis obsessis hominibus, plus nos compulit dolor lacrymas fundere, quam locus pateret ad vos nostros missos dirigere: quia ex uno, sicut diximus, Christiani, ex alio pagani ita nos crudeliter persequuntur, ut solis mœnibus urbis relictis, omnia in circuitu longe lateque consumpta habeant, & in solitudinem prorsus redacta. A quibus per tantum imperatorem relevari jam credebamus, & recuperationem aliquam vel medelam adipisci summopere præstolabamur: sed ecce pro peccatis nostris aliis negotiis implicatus, nobis hactenus distulit ferre præsidium. Et quia jam sustinere non possumus, gloriam vestram multipliciter deprecamur, ut vice nostra fretæ, sumptis in fœminea sexu virile pectus, & pro amore sanctorum apostolorum Petri & Pauli, quorum ita est devastatum terminum, ut magis libeat flere, quam dicere, tamdiu apud piissimum imperatorem nostrum insistatis, quousque & contra paganos opem præbeat, & Christianos compescere gaudeat. Quoniam ideo illum tanto diademate ab olim quidem a nobis expectatum ac prælectum decorare curavimus, ut sanctæ Romanæ ecclesiæ recuperatio & securitas, quam ademptam dolebamus, per pium studium ejus, quo semper fruebatur, rediret. Quapropter, carissima filia, per Deum vos adjuramus, opportune importune insistite, ut antequam in ipsa urbe Romulea aliud periculum, quod Deus avertat, proveniat, manum suæ defensionis exhibeat, & hanc terram, quæ sui imperii caput est, ad libertatem reducat, ne quando dicant gentes, ubi est imperator illius? quatenus & nobis spes evadendi, vivendique remaneat, & priusquam hiems vel ver transeat, contra eosdem paganos Romæ sint illius exercitus præparata subsidia. Alioquin aut omnino peribunt, aut coacti, ut solam vitam redimere valeamus, eis qui nobis dominantur, quomodocumque subjiciemur. Data IV. Idus Februarias, indictione decima.

XXXII. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

Mittit imperatori palmam, & malis, quibus a Saracenis pravisque Christianis urgebatur expositis, auxilia petit.

Joannes episcopus Carolo imperatori.

INter cetera, quæ vera crescente religione ab olim ecclesiastica facta vestræ pietati duximus intimanda, virentium vobis palmarum ecce bravium mittimus, quod apostolus non omnes qui currunt, sed unum propter unitatem legitime certantium accipere protestatur. (1. Cor. 9.) Quapropter, fili carissime, quasi præsentes, incurvatis genibus & summisso capite deprecamur & obsecramus, ut ita legitime celsitudo vestra in hujus sæculi stadio pro Christi ecclesia currere, ita decertare contendat, ut non solum bravio victrix vestra dextera adornetur, verum etiam sacratissimum caput diademate gloriæ decoretur: imo pro visibilibus his & corruptibilibus, non tantum palmam, sed & coronam accipiat incorruptam. Sed heu, clementissime imperator, ecce dum ad alia intenditis, mater vestra, sancta videlicet hæc ecclesia, quæ vos spiritualiter genuit, periclitatur, & in novissimum devenit exitium: hinc inde non solum tabernaculis hanc Idumæorum & Ismaelitarum, & Agarenis quotidiano gladio & captivitate in interitum impellentibus, verum etiam falsis filiis Sarræ, quos optime nostis, in prædam & direptionem miserabiliter immittentibus: ita ut & illi sæpe usque ad muros urbis quamvis clandestinis horis perveniant, sed & Tiberinum fluvium, qui olim Albula dicebatur, juxta Sabinorum confinia pertransierint: & isti, qui nobis vicini sunt, ex altera parte ita sæviant & debacchentur, ut non hominem, non agrum, non jumentum, non pecua, non quidquam ex his quæ sancti Petri juris existunt, dimittere patiantur, sed omnia quæ oculo vident, manu diripiant; & mala quæ cogitant, sine mora perficiant. Hæc sunt, carissime, de innumerabilibus pauca, quæ mater vestra Romana, proh dolor! diebus vestris perfert ecclesia; quasi non vos specialiter ex omnibus & præ omnibus amaverit, invitaverit & extulerit: vel quasi nos non vos, auctore Deo, in imperium coronaverimus, & vobiscum in omnibus, quasi cum sapientissimo Salomone, ut quondam ille fidelis Sadoch sacerdos; (3. Reg. 1.) adversus alterum ad omnia minime steterimus, nec cuncta, quæ pro vobis debuerimus facere, fecerimus: ad extremum quasi non hodieque manui vestræ speciali voto & prærogativa plenam benedictione palmam, sicut & cernitis, destinemus adversus visibiles hostes & invisibiles triumphantem. Optantes enim vos de cunctis adversariis triumphare, nihil aptius vobis, quam ramos palmarum,

Matth. 21. rum, duximus offerendum, quos & pueri sternebant in via Domino Hierosolymam venienti, antiquum hostem triumphaturo, & mundum victuro. Sed dicuntur moliæ vos impedire solicitudines. Luc. 12. Hoc plane nec nos ignoramus. Verum ut cum Domino fateamur, & hæc oportuit facere, & illa non omittere. Nam vobis, qui in agona contenditis, ut ad bravium supernæ vocationis, & ad capessendam coronam incorruptam perveniatis, ab omnibus aliis abstinendum est, & legitime, ut prædiximus, decertandum. Quid autem magis legitimum, quam ut præ omnibus & ante omnia Romanæ curam habeatis ecclesiæ, quæ ceterarum magistra est & mater ecclesiarum, quæ vestro in tempore tantis ac tam immanibus succumbit sine cessatione periculis? Denique si hæc ecclesia, quæ B caput est, viget, cetera membra, quamvis languida, recuperandi fiduciam non amittunt: quæ nimirum omni robore carent, si contingat solum caput forte languere, quanto potius, quod avertet omnipotens, si contingat extingui? Unde iterum iterumque totis singultibus totisque imploramus præcordiis, & per Christum Dei filium supliciter adjuramus, qui vos ad tantum provexit fastigium & imperium, vel nunc citatum extendite clementiæ brachium, & periclitanti patriæ, quin potius mundo, auxilii jam jamque porrigite dexteram. Ecce Petrus in commissis ovibus mergitur. Erigite ergo eas vos a fluctibus, clementissime. Sic vos Ipse ab excessuum alluvionibus erigat, & vobis cælestis atria regni intercessionum suarum clavibus C reseret, & vitæ æternæ pascua invenienda inter angelos sine termino tribuat, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, &c. Data Idibus Februa- 1. Cor. 2. rii, indictione decima.

XXXIII. AD AJONEM EPISCOPUM BENEVENTANUM.

Commendat eum de zelo erga sedem apostolicam, monet ut sibi adjumento sit in expellendis Saracenis, suumque fratrem ad idem faciendum impellat.

Reverentissimo & sanctissimo Ajoni episcopo Beneventano. D

SUsceptis atque relectis literis sanctitatis tuæ, gratias omnipotenti Deo retulimus, & pro tuæ devotionis affectu, proque solicitudine, quam inquirendo de nostris eventibus habuisti, multum in Domino gratulati sumus. Decet enim, & omnino coram oculis divinæ majestatis extat conveniens, ut hi quos fideliores erga sanctam matrem cunctorum, scilicet Romanam, ecclesiam esse conspicimus, nostris affectibus, & si non per corpus, per spiritum amplectantur, & fraterna dilectione juxta merita singulorum tractentur. De hoc autem quod asseris, te de nostra sanitate lætari, sicut e contrario de oppressione Saracenorum tristari; optime quidem (ut ita dixerim) quantum E foris est, tangis: sed quantum intus est, juxta tribulationem quam patimur, non advertis. Præcipue cum pro populi nobis commissi vastatione solum nobis supersit sepulcrum, & pro his qui nobiscum certare debuerant, & non solum inimicis Christi faveant, sed etiam nostrum laborem impedient, immensis angustiis æstuemus. Sed in his non solum nobis orationibus a vobis subveniri precamur, verum etiam quos a communi nostro certamine deviare cognoscis, & exemplo operis, & verbo prædicationis revoces, exhortamur. Ceterum licet nostro itineri Neapolim, nobis pro A maxima nostræ ecclesiæ necessitate nuper advenientibus non adhæseris: tamen quod per præsentiam non egisti, per absentiam, si ille calor fidei in te viget, quem credimus, agere prorsus valebis. Bene enim tuo ministerio cedis, si & laborem nostrum, quem valde debiles corpore pro liberatione Christiani populi tone assumpsimus, opportune advertis, & tribulationis, quam modo patimur, memor semper existis. Nam nunquam consilium fratris tui per aliquos tantum subverti potuit, quantum per tuæ sanctitatis solertiam immutatione dexteræ excelsi non possit converti. Eja igitur frater carissime, accinge episcopaliter lumbos tuos, & medullitus fratrum nostrorum, pro quibus Christus suum sanguinem fudit, neces atque B dictu horrendam captivitatem perpende, & insta opportune, importune, fratremque jam dictum monitis, imo verbis increpatoriis exhortare, ut 2. Tim. 4. nostros pios conatus sequatur, & pro Christianis nobis certantibus opem tribuat, voluntatem extendat, & opus te instante exhibeat, & misereatur Deus. Quid nobis proficit Christianum vocabulum, si opere Christiano caremus? quid prodest nobis cognovisse viam justitiæ, quando post cognitionem retrorsum conversi, cum inimicis Christiani nominis tam libere fœdera copulamus? Ergo (sicut diximus) beneficiis sanctæ Romanæ ecclesiæ tua sanctitas non ingrata nobiscum laboret, nobiscum pro salute populi Dei in illis partibus cooperatrix existat, & nostro certamini C favens, sanctæ Romanæ ecclesiæ se devotam nomine & opere semper exhibeat. Quia si tu, sicut potes, peregeris, nec fratris tui, nec alicujus hominis factum, nostrum opus, piumque laborem, Christo juvante, apud vestrates ex toto dissipare valebit: quin potius incrementum per Jesum Christum Dominum nostrum augebitur, & labor proficuus apparebit. Data Kalendas Februarii indictione x.

XXXIV. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Respondet, abbatem, qui nullo comprobato crimine a regii cœnobii præpositura depulsus fuerat, esse revocandum; homicidam autem, & D facinoris socium ab omni præpositura pellendum.

Joannes episcopus Asperto archiepiscopo Mediolanensi.

LAudemus sanctimoniam tuam, frater carissime, justitiæ zelo ferventem: sed in promotionibus sive antistitis, sive abbatis, nil profecto aliud gerendum possumus exhortari, nisi quod sacri canones sanciunt, quos nulli sacerdotum licitum est ignorare, vel quidquam facere, quod patrum possit regulis obviari. Verum quia in utroque filii nostri semper Augusti interfuisse E perhibetur assensus, ejus super hoc esse videtur expectandus adventus: ad cujus cum tua sanctitas accesserit pietatem, credimus nil ecclesiæ Dei præter paternas regulas illaturum. Moderatio quippe sedis apostolicæ, & universalis ecclesiæ dispositio, in hoc periculoso tempore pene cuncta dispensatorie moderanda compellit. Quamvis autem præsenti sit exuli consulendum, nihil tamen est, non extante ulla necessitate, contra canones patrum agendum. Abbas autem qui nullo comprobato crimine e regii est cœnobii præpositura depulsus, ejusdem piissimi principis permissu, precibus nostris tuæ focistis industriæ, revo-

revocandus est. Non autem solum homicidam, sed & socium homicidæ ab omni præpositura pellendum decernimus. Hæc perpaucis fraternitati tuæ scripsimus, ne sibi omnino rescribere supersedisse videremur. Ceterum, ut cum sancto Leone papa dicamus, Nos qui sacerdotum Domini matura volumus esse judicia, nihil possumus incognitis rebus in cujusquam partia præjudicium diffinire, priusquam universa quæ gesta sunt, veraciter audiamus. Si enim (ut ait apostolus) mediator unius non est, qui sic unam
Galat. 3. partem audit, ut alteri parti nihil reservet *,
* for. aliquid deest. Optamus. &c. Data III. Kalendas Martii, indictione decima.

XXXV. AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI IMPERATORIS CONSTITUTOS.

Monet ut imperatorem hortentur ad opem ecclesiæ Romanæ celeriter ferendam.

Joannes episcopus omnibus archiepiscopis & episcopis in regno imperatoris Caroli constitutis.

PRistinis attriti miseriis, & oppressi calamitatibus, dilectissimi filii nostri magni imperatoris Caroli, quasi de profundis ad Deum clamantes, tamquam ipsius Domini & salvatoris nostri anxii expectabamus adventum, & ut ita dixerim, ejus iteratum pro salute nostra credebamus imminere descensum. Sed, proh dolor! tot ac tantis circumdamur hinc inde periculis, ut tædeat nos etiam vivere. Ecce enim dominicarum ovium ab Agarenis, qui sunt filii fornicationis, nec non & ab his qui solo sunt nomine Christiani, aliæ gladio trucidantur, aliæ fame pereunt, aliæ vero in prædam & captivitatem ducuntur. Sed & pastores earum, reverendi episcopi, profugiunt, & vagi hinc illucque palantes omni penitus egestate tabescunt. Redacta est terra in solitudinem, & ablatis ab illa hominibus, ferarum saltus effecta est; civitates, castra, & villæ subversæ, nec ubi earum fuerint ædificia, innuunt. Sed & venerabilia loca destruentes, altaria Domini suffoderunt, ministros & servos ejus occiderunt. Facti sumus, secundum Psalmistam,
Psalm. 43. in derisum & contemptum his qui in circuitu
Ephes. 5. nostro sunt: dum illi aut vicinorum auxilio potiuntur, aut saltem pacto, secundum apostolum, tempus redimunt, quoniam dies mali sunt. Seminamus pedetentim, quamvis in lacrymis, nec recolligimus; imo jam nec seminandi facultas suppeditat. Sedet in tristitia domina orbis, mater ecclesiarum, magistra gentium, consolatio tristium, & non est qui adjuvet, non est qui consoletur eam, nisi tu solus, o bone Deus, & si non re propter iniquitates nostras, sed spe,
Rom. 5. quæ secundum apostolum non confundit. Quæ, fratres carissimi, partim vobis significamus, (nam si per singula scribere tentassemus, facilius nobis charta quam sermo deficeret) ut sicut unum corpus sumus in capite Christo, & alter alterius membra, ita nobiscum pariter condoleatis &
1. Cor. 12. compatiamini: quia *si quid unum patitur mem-*
2. Tim. 2. *brum*, ut Doctor gentium ait, *compatiuntur omnia membra: & si compatimur, & conregnabimus.* Condolentes autem nobis, & compatientes, accedatis ad Christianissimum filium nostrum, & consilium Domini ab eo non abscondatis; suggerentes, & exhortantes, ut perpendat, quis & quam terribilis sit ille, qui hunc ante sæcula huic præfuturum regioni prædestinaverit, & quam districte ab eo exacturus sit quod commisit: qui scilicet tam pretiosi sanguinis fusione quod credidit emit. Meminerit etiam, quia & nos illum præ ceteris propinquis & æmulis ejus amavimus, elegimus, & prætulimus. Unde & eum adversus omnes hostes ecclesiæ non solum defensorem, sed & patronum & advocatum nostrum existere proposuimus: ut quod ei nos apud Deum esse satagimus, ipse inter homines pro nobis fieri non detrectet: præcipue ut accelerans nobis subveniat, & sine mora contra perfidos Christianos & infideles succurrat. In quo sanctæ fraternitati vestræ præ omnibus laborandum est: pro commisso scilicet sibi sacerdotali officio, & quia, ut cum propheta veridico fateamur, si hæc humiliatur, ad cujus confugietis auxilium, vel ubi Isai. 10.
relinquetis gloriam vestram? Data III. Kalendas Martii, indict. x.

XXXVI. AD LANDULPHUM EPISCOPUM CAPUANUM.

Mittit legatos, ut Docibilis Hypatus petierat: hortatur ut det operam una cum legatis, ut pactum cum Saracenis initum dissolvatur; se quidquid ab eo constitutum fuerit, approbaturum.

Landulpho episcopo Capuano.

NOverit industria tua, nos tam Sergii magistri militum, quam Docibilis Hypati epistolas suscepisse: quibus cognovimus eos excusabiles se velle coram nobis reddere tentavisse super contracto infando fœdere, quod cum Saracenis impie pepigerunt, nec absolverunt; in tantum, ut gerulus earum referret jam fuisse diruptum, nisi dilectio tua pro reverentia nostri, nostrum in hoc expectandum arbitrium judicasset. Quamvis nec hæc ipsa ex toto credideri-mus, eo quod de his nullam tuam susceperimus. Verum quia nos prædictus Docibilis Hypatus, ut missos nostros pro tanto bono, & omni ecclesiæ profuturo perficiendo, Cajetam mitteremus, obnixe rogavit; ne negligentia nostra diffamaret tantam humani generis salutem postpositam, misimus illuc VValbertum Portuensem, & Eugenium Ostiensem, sanctissimos episcopos dilectos & consiliarios nostros, ut sive cum magistro militum, sive cum missis ejus loquentes, pactum illud, quod perditionis est causa, dissolvi per omnia suadeant, in tuæ maximæ sapientiæ illos fiducia destinantes. Quapropter hortamur, ut solertia tua tanto in hoc laboret, quanto non solum a nobis condignam vicissitudinem, sed & ab ipso Deo & Domino nostro coronam se percepturam in cælestibus non poterit dubitare. Admonemus itaque, *insta opportu-* 2. Tim. 4.
ne, importune, ut tam impio disciso fœdere, pax Philip. 4.
Dei, quæ exuperat omnem sensum, nobis tandem cælitus restituatur. Si qua vero inter hæc se ingerit inimica Deo contentio, tuæ sapientiæ manibus detergatur: nulla simultas, nulla rerum vel gloriæ cupiditas a tanto lucro atque profectu vos subtrahat; quia, quidquid illud est, pacifice poterit post modicum dirimi, & cum caritate, nobis quoque mediantibus, diffiniri. Certet ergo, laboret, & satagat industria tua, & in his vice nostra utatur; quidquid agendum, quidquid communi ex placito fuerit construendum, vice nostra faciat atque constituat. Alacriter enim quod tua dilectio constituerit, & immobili placito fixerit, adimplere atque perficere protrahimus, nihil ut in hoc hæsitet dile-

ctio tua magnopere commonentes. Prædictis autem missis nostris missos tuos indifferenter & absque mora Cajetam dirigere procurato, qui de his omnibus cum eis salubriter tractare valeant, & quæ sunt agenda, perficere. Optamus, &c. Data Idus Martii, indictione x.

XXXVII. AD FROTARIUM ARCHIEPISCOPUM.

Frotarium ab ecclesia Burdigalensi a paganis devastata transfert ad Bituricensem.

Reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Frotario, dudum quidem Burdigalensi, nunc autem Bituricensi archiepiscopo.

AD hoc nos divina provisio supernaque moderatio ecclesiis suis voluit præesse rectores, ut dispersa congregare, & servare congregata summo studio procuremus, * non solum earumdem ecclesiarum solicitudinem, sed & ipsorum quoque rectorum habeamus industriam, & exerceamus solertiam: quatenus sicut rectoribus destitutis ecclesiis alios subrogantes consulimus, ita rectoribus vacantibus ecclesias Domini committentes, providam curam nos earumdem ecclesiarum gerere demonstremus: maxime his, qui cum robusti præliatores Domini sint, intra otiositatis angustiam arceri renuunt, & per hoc expeditius contra vitia certaminum exercitia quærunt. Quia igitur Burdigalensem ecclesiam, totamque pene sub ejus habitam regimine diœcesim, ita paganorum frequentes gladii, prædæque continuæ consumpsit irruptio, ut pene omne illic episcopale vacet officium; necessario prævidimus, Dei omnipotentis auctoritate, beatorumque Petri ac Pauli apostolorum principum fraternitatem tuam, cujus vacatio defectus est fidei, & fere virtutum omnium detrimenta, in ecclesia Bituricensi, quæ vacare pastorali cura dignoscitur, ab hac præsenti decima indictione præferre simul & incardinatam præficere, habito in eadem Bituricensi ecclesia totius jure metropoleos ac diœceseos priscis temporibus a sacris canonibus præstituto, & in illa ecclesia eatenus conservato: ita ut pastor ejusdem sanctæ Bituricensis ecclesiæ, rector & antistes ex hoc revera dicatis, habearis, & Christo propitio percolaris, ea quæ Dei sunt jugiter agens, & utilitati proximorum semper intendens. Qui vero contra hujus apostolici privilegii nostri statutum, quod necessitate barbarica, & dispensatione cogente loci & temporis, exemplo etiam majorum protulimus, agere forte tentaverit, divinis mysteriis tandiu privetur, quamdiu minime resipiscens, apostolico præcepto per frustra permanserit inobediens. Data &c. indictione x.

* *Forte, & non solum. Hard.*

XXXVIII. AD DOCIBILEM ET JOANNEM.

Hortatur ut det operam, ne Christiani fœdus cum Saracenis faciant.

Joannes episcopus Docibili & Joanni Hypatis.

De Docibile Leo, ep. Ostiensis, lib. 1. c. 14.

DEvotioni tuæ pro labore fidei Christianæ, quam excolis, gratiarum actionibus persolutis, iterum & iterum exhortamur, ut magis ac magis satagere & decertare, & cœptum laborem ad perfectam ducere actionem procures: ut Christiani nominis viri paganorum fœdera fugiant, & solum in Deum, qui eos creavit, & non in diaboli membra, quæ sunt filii fornicationis & vasa iræ, spem suam ponere discant. Quod cum egeris, salvabis animam tuam, & operies multitudinem peccatorum. Dicit enim beatus Jacobus: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam suam a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Data v. Idus Aprilis, indict. x.

Jacob. 5.

XXXIX. AD PULCHAREM PRÆFECTURIUM AMALFITANUM.

Monet ut fœdus cum Saracenis initum dissolvendum curet.

Joannes episcopus Pulchari Præfecturio Amalfitano.

De Pulchare Leo, ubi supra.

ADmonemus ut in omni virtute tua & sapientia tua labores atque decertes, ut illi homines paganorum disrumpere pacta procurent. Quod si fecerint, nil vobis vel illis denegabimus eorum quæ rite facere possumus, & pro nulla causa vel homine nos a communi vestra & eorum salute seu auxilio separabimus, nec illos aliquando dimittemus: at vero si illi hoc facere recusaverint, & conspicis eos nobis de die in diem tantummodo velle illudere; saltem tu fac secundum consilium tuum, quod scilicet inspirante Deo, ex prudenti corde salutiferum protulisti. Quidquid autem de his factum, vel non factum fuerit, aut faciendum extiterit, tuis nobis vel missis, vel litteris citius indicabis; ut quæ deinceps nobis necessario sunt agenda, facilius & expeditius agamus, præparemus & ordinemus. Data v. Idus Aprilis, indict. x.

XL. AD SERGIUM MAGISTRUM NEAPOLITANUM.

Dolet ipsum sæpe monitum fœdus cum Saracenis solvere noluisse: præcipit, ut tandem pareat: sin minus, minatur se iterum eum excommunicaturum: pollicetur, si fideles legatos miserit, benigne se suscepturum.

Joannes episcopus Sergio magistro Neapolitano.

De Sergio Leo lib. 1. cap. 42.

DUm verbi Dei semen in pectore tuo etiam per memetipsum post crebros missos & litteras seminassem, expectabam non verborum folia, sed fructus operum promereri: sed quia super hac parte spes nostra frustrata est, cogor in vocem Domini per Isaiam prophetam adversus Israeliticam plebem prorumpere, clamans: *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? an quod expectavi ut faceret uvas, fecit autem labruscas?* Verum quia, ut cum apostolo dicam, *eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium est;* semel ita tuo
que adhuc admonere non abnuo, ut ab infidelium consortio declinetis, & a tam profano tandem aliquando fœdere recedatis. Quod si nos audieritis, non solum bona quæ cupitis, affluentius ex nobis habebitis, sed & magna præmia cælitus assequemini: sin autem, non solum nos spirituali vos iterato gladio percellemus, sed & hi, qui non sine causa materiales gladios portant, cum sint sanctæ ecclesiæ validi defensores, & fervidi zelatores, cunctis adversis & prosperis conculcatis, adversus vos protinus arma corripient, & vindices contra vos impugnatores ejus celerius properabunt. Quæ nos scientes, quia vos anima & cor-

Isai. 5.

Philip. 3.

& corpore salvos reddere cupimus, hæc vobis denunciamus, & cavenda præcipimus. Ceterum miramur, quomodo vos in literis vestris, quas in ipsa paschali festivitate suscepimus, inculpabiles tenteis astruere, cum piaculum vestrum totus qui desertus est mundus, & sanguis de terra, qui effusus est, clamet: præveniente autem gratia Dei, cito credimus fore, ut & vos resipiscentes a vinculo quo annexi tenemini, convenientius absolvamini, & de tua tuorumque salute ipsi cum cælestibus choris pari gaudio perfruamur. Porro si missos destinatis fideles, quibus credere procul dubio valeamus, libenti eos & benigno suscipiemus affectu; & quidquid desiderio vel voto vestro cederit, gratanter administrabimus, fidentes, quod nil impossibile, nil allegaturi sint inconveniens: e contra vero si fine tenus pacti jugum cum infidelibus ducere proponitis, scitote profecto quia (ut cum apostolo fatear) *in virga veniam ad vos*. Data v. Idus Aprilis, indictione decima. 2 Cor. 4.

XLI. AD EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Queritur Neapolitanos cum infidelibus fœdus iniisse, nec ab ipso eorum antistite ad viam veritatis revocari. Quare hortatur, ut ipse & illi resipiscant: præterea pollicetur se benigne suscepturum Neapolitani ducis legatos, si miserit; paratumque ad omnia se fore, quæ pro ecclesiæ Dei utilitate perficienda retulerint.

Joannes episcopus ad episcopum Neapolitanum.

RElectis literis tuis, quas cœpto jam paschalis festivitatis officio in die magno suscepimus, nihil quo lætificaremur, reperimus: unde ingens tristitia, & continuus dolor cordi nostro crevit, & multiplicatus nos vehementer affligit; quia populum civitatis vestræ, quæ olim Dei, nunc autem principia tenebrarum effecta est, derelicto penitus creatoris sui amore, videmus jugum cum infidelibus ducere: teque ideo fore obnoxiam, quoniam in medio populi polluta labia habentis, pollutum & complicem habitare, nec toto annixu te velle murum pro domo Domini (sicut idoneum Christi athletam oportet) contemplamur opponere. Cum nos pro hujusmodi causa te ad tanti honoris culmen perducere procul dubio studeremus: quatenus te adjutorem & fidelem cooperatorem habentes; oves Domini de tam immani profundo, quo ab humani generis inimico submersas & retentas jacere conspiciebamus, abstrahere, atque ad superna relevare possemus: ut de illorum simul salute par apud retributorem omnium Deum pro communi certamine meritum haberemus. Sed ecce neglecta pastoralis officii cura, postposito divini timore judicii, cum illis, quos aut corrigere, & ad viam veritatis revocare, aut eos quasi gregem morbidum tot disciplinæ salubris verberibus castigatum, salutem propriam nolentem recipere, vitare, atque de medio eorum, sicut jam olim tibi ex divina auctoritate præcipimus, exire debueras, nec amplius cum prævaricatoribus, & consortium infidelium habentibus habitare præsumeres, ut tuæ devotionis sinceritate manifestius apparente, reverentiam tuam, quam sacerdotii summi decoravimus infulis, in societate corporis Christi nobiscum haberemus conjunctam. Nos enim assidua quamvis corporis incommoditate tunc detenti essemus, volentes Neapolitanam civitatem, ceu populum Domini, & oves Ezech. 13.

pascuæ ejus nobis in ipso apostolorum principe commissas cum omni devotione salvare, non recusavimus laborem: quin potius posuimus animas nostras in manibus nostris, dominicaque voce admoniti venimus confirmare illos in beneplacito Dei, seu fratres, & ut filios carissimos coram Domino adjuvare; sed obdurato ipsi corde, nostras preces & monita recipere, atque ut aspides surdæ audire despexerunt; teque secundum eorum votum, & desiderium antistitem (quod non merebantur) ordinare non prætermisimus, multis super hoc aliis, & etiam bonis promissis, si nostræ voluntatis desiderium devota mente complessent: nunc autem vel illis incorrectis existentibus, & ad percutientem se redire nolentibus, vel tibi cum ipsis habitanti, & idcirco a divinis omnibus cum eis pariter sequestrato; quo pacto antequam resipiscentes ad viam salutis & justitiæ revertamini, parcere, aut a nexu ecclesiastici vos judicii valemus absolvere? Absolvite ergo vos prius colligationes impietatis, & fœdus impium, quod cum inimicis Christi habetis compositum, & nos illico misericordiam, quam Deus noster ecclesiæ suæ in Spiritu sancto dedit facere posse, nullatenus vobis jam conversis tribuere omittemus: nam sicut vere satisfactionis confessoribus parcendum est, dicente Domino: *Cum conversus ingemueris, salvaberis; & adhuc te loquente, dicam, Ecce adsum:* ita vero in scelere impio manentibus miserendum non est: quoniam misericordiam aliquam vobiscum ante fructum dignum pœnitentiæ facere omnino nequimus, eo quod misericordia sine controversia quæri debet, ut salus sit disciplinæ: nam dicente sancto Gregorio: *Sæpe pietas per immoderatam misericordiam errare solet, si fortasse percit quæ parcenda non sunt; peccata enim, quæ feriri gehennæ ignibus possunt, disciplinæ sunt verbere corrigenda, sed inordinata pietas cum temporaliter parcit, ad æternum supplicium pertrahit;* unde vobis resipiscentibus ne in futuro pereatis, parcere optamus. Præterea si frater tuus, Neapolitanorum videlicet dux, per suos idoneos legatos nobis optata, & ea quæ oporter veraci relatu perficienda direxerit, eos gratissime recipientes, quidquid ratione sagaci retulerint, perficere pro ecclesiæ Dei utilitate atque salute procul dubio parati erimus. Age igitur, & desudare pro communi prosperitate, imo pro salute tua, & civium tuorum non desistas, arguens, obsecrans & increpans cum omni imperio: ut labor tuus fructum desiderabilem in domo Domini pro quo digne remunereris afferat. Data *ut supra*.

Ezech. 33.

S. Gregorius lib. 1. super Ezechielem, homil. 12

XLII. AD CAROLUM REGEM.

Monet ut bona ablata a monasterio sanctimonialium restituenda curet: quod nisi intra sexaginta dies fecerit, & per legatum id sibi nunciaverit, vel causam cur non sint restituta, non reddiderit, eum excommunicat.

*Joannes episcopus Carolo * glorioso regi.*

CUm generositatem tuam tanta claritas prosapiæ regalis extollat, miramur & obstupescimus, quomodo hanc tam sinister longe lateque discurrens rumor obnubilet, asserens & affirmans te Italiam ingressum ad monasterium accessisse ancillarum Dei apud Brixiam constitutum; indeque cum illic ipse morareris, tyrannice aurum ablatum, tam ipsius venerabilis monasterii, quam dile-

* Hic Carolus, qui Crassus nominatus est, postmodum imperator creatus, filius Ludovici Germaniæ regis, Ludovici Pii nepos, Caroli Magni pronepos, ad

quem non-nulli infra scribuntur apostolæ. De quo Ado Viennensis in suo chronicorum, Regino lib. 2. chronicorum, Aimoinus lib. 5. cap. 40. & aliis. Dan. 9. Psalm. 61.

dilectæ filiæ nostræ Angelbertæ Dei cultricis: A quod sibi ad ipsius præcipue cœnobii sustentationem procul dubio reservaverat: unde mœrore vehementer afficimur, dolentes gloriam tuam ad tam immane sacrilegii genus dilapsam, & instar cujusdam gentilis regis vasa domus Dei ad usus proprios inflexisse conatam. Atque ideo dilectionem tuam in Christi visceribus esse cupientes, monemus, & sacris convenimus eloquiis cum psalmista fatantes: *Nolite sperare in iniquitate, & in rapinis nolite concupiscere*. Si qua ergo a prædicto pio loco, sive gloria tua sciente, sive nesciente ablata sunt; industria tua diligentissime requirantur, & inventa in eo sine mora sub omni integritate restituantur: ne, quod absit, si aliter egeris, & Deum contra te ad iracundiam B provoces, & decus tuæ regiæ nobilitatis offusces, atque nos ad hæc severius secundum ministerium nostrum punienda commoveas. Denique nisi post lectam hanc nostri apostolatus epistolam, intra sexaginta dierum spatium, thesaurum illum sine aliqua diminutione reddere proposueris; ita ut missus tuus Romam in præsentiam nostram veniens, sive reddideris, sive nec reddideris, quidve hic agendum delegeris, veram & idoneam exposuerit rationem, eousque sis extunc excommunicatus, quousque ab omni te rapinæ communione reddideris alienum: durioribus deinceps te sciens verberibus erudiendum, si his interim levibus tactus resipiscere forte contempseris. Amamus enim te more paterno, & ab hac secunda C idolorum servitute volumus scire liberum & immunem. Etenim *avaritia*, secundum apostolum, *est servitus idolorum*. Optamus, *&c.* Data VI. Kalendas Aprilis, indictione decima.

Galat. 5.

XLIII. AD ENGILBERGAM.

Consolatur eam ob mortem mariti, atque monet ut Carolo imperatori fidem servet, seque ejus intercessorem apud eumdem Augustum futurum pollicetur.

Joannes episcopus dilectæ filiæ Engilbergæ Christo dicatæ.

Engilberga uxor fuit Ludovici secundi imperatoris, ad quam aliquot infra scribuntur epistolæ. Ejusdem meminit Aimoinus l. 5. c. 28. & Leo Marsicanus lib. 1. cap. 38. 2. Cor. 13. Rom. 5. 2. Cor. 4.

EO nos, filia carissima, nec alio circa dilectionem vestram flagrere affectu noveris, quo fuimus, quo etiam olim persistere proposuimus: nescit enim dilectio vicissitudinum obumbrationem, nec defectum patitur, cum, secundum apostolum, nunquam excidat. Hujus rei gratia consolatoriis his, & exhortatoriis prudentiam vestram literis commonemus, ne deficiatis in tribulationibus, scientes, docente apostolo, *quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem: spes autem non confundit: omnia enim quæ videntur, temporalia sunt; quæ vero non videntur, æterna.* In his ergo confixi, in his debes totis radicibus inhærere carissima: unde sapientia vestra sanctos, qui patientia in mundo claritate quasi luminaria refulserunt, præ oculis habeat, & ita inoffensis ad palmam supernæ vocationis gressibus tendat, quam videlicet habituri sunt illi, qui oraculo dominico imbuti, in patientia sua possunt animas suas. Nihil enim inimica mors, vel manus abstulit, quod vita, quæ Christus est, & ipsius provida dextera in melius non transtulit, atque restituit. Abstulit mortalem illa maritum, sed ista seipsam æternum contulit sponsum: unde quæ terreni vocabamini uxor, Patris cælestis jam regia multo præstantius dicimini conjux. Adem-

Luc. 21.

A ptum est corruptibile diadema, sed præparatur incorrupta corona. Remota sunt decoramenta quæ veterascunt: sed reposita sunt vobis ornamenta, quæ non marcescunt: & quid plura? pro ærumnoso & phantastico regno, percipietis felix & verum imperium; & revera hæc est immutatio dexteræ Excelsi. Verum cum sapienti vobis Psal. 76. & quæ nostis de paucis plura pensare pauca sufficiant; his ita prælibatis, dilectionem vestram merito commonemus, ut spirituali filio nostro Carolo piissimo imperatori, puræ fidei ac sinceræ devotionis exhibens semper integritatem, omnes ad ejus mansuetudinem attrahat, & salubribus monitis inviolabilem ei fidem servare demonstret. *Non enim est potestas*, ut apostolus ait, *nisi* Rom. 13. B *a Deo*. Et: *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit*: nos autem, quia illum divinitus, ut credimus, acti semel elegimus, perpetuo tamquam filium carissimum omni conatu diligimus, ita ut ipsius amicos & inimicos, nostros amicos & inimicos existere teneamus: si qua vero sunt vobis ab ejus clementia impetranda, per nos credimus, cum vobis libuerit, indifficulter obtinere valebitis. Quod & nos libentissime pro memoria priscæ benignitatis vestræ geremus, & idem pius Augustus pro Dei sanctorumque apostolorum, sed & nostri dilectione animo gratanti concedet. Optamus dilectionem vestram bene in Christo valere, dilectissima filia. Data VI. Kalendas Aprilis, indictione decima.

XLIV. AD VVIGBODUM EPISCOPUM PARMENSEM.

Hortatur ut quoscumque potest ad sanctæ Romanæ ecclesiæ defensionem excitet, & ad se cum suis veniat, ut communi consilio Saraceni ab Italia expellantur: mittit desideratas epistolas, quas afferendas curet iis, quibus scribuntur.

Joannes episcopus VVigbodo episcopo Parmensi.

DEvotionis tuæ affectus non inscii grates condignas referimus: quia vero sanctitatem dolere tuam cognoscimus pro eo quod a nobis nihil sibi laboris injungatur; nil esse noveris aliud, nisi quia novimus te multis hujus temporis procellarum fluctibus irretitum. Verum quia nobis multa incumbit necessitas, & tua promptissima claret alacritas; hortamur, ut quoscumque potes, & quomodocumque potes, ad defensionem hujus sanctæ principalis ecclesiæ filiorum excites, incites, & prout necessitas urget, impellas: sed & ipse cum his, qui tibi adhærent, ad colloquium nostrum accelerare ne pigriteris, quatenus communi consilio, auxiliante Deo, gens impia nostris eliminetur e finibus: hoc est quod exigimus, hoc est quod ante speciali voto deposcimus. Quæ vero de mittendis quibusque literis E nostris suggerere voluisti, votis tuis (prout temporis qualitas, & causarum dispensatio concessit) gratanter annuimus; & non solum hoc, sed & quæ possumus, tanto circa sanctimoniam tuam exhibere libentius volumus, quanto hanc prætesitis illis in partibus constitutam alacrius & instantius quæ nostra sunt exequi contemplamur. Epistolæ autem ipsæ quibus missæ sint, superscriptio earum monstrabit, quas ipse procul dubio ad eos, quibus directæ sunt, facies asportari. Esto itaque fisus in nobis, & viriliter age, Psal. 26. & confortetur cor tuum, & sustine Dominum, & accinge sicut vir lumbos tuos, & accelera, ut

ut dilectionem tuam superius commonuimus. Optamus sanctitatem tuam, &c. Data vi. Kalendas Aprilis, indictione x.

XLV. AD AJONEM EPISCOPUM BENEVENTANUM.

Laudat ejus promptum ad ecclesiæ defensionem studium: tum hortatur ut contra Saracenos opem ferat, & fœdus cum illis ictum dissolvendum curet.

Joannes episcopus Ajoni episcopo Beneventano.

PErspectis apicibus sanctitatis tuæ, quantum in te divini amoris ardor efferveat, luce clarius recognovimus; & quantum erga sanctam Romanam ecclesiam devotus existas nihilo minus advertentes, pro tanta tibi benignitate multiplices gratias agimus, & sanctimoniam tuam ad nostri profectum certaminis dignis pollere successibus ab omnipotentis clementia postulamus. Vere etenim frater carissime laudibus es extollendus, qui tribulationes nostras, quas pro populo nobis commisso patimur, quasi præsentes intuens, nobiscum gemens & dolens, ad has auferendas providum commilitonem & cooperatorem nostrum non indebite te velle esse in omnibus asseveras. Nec aliud itaque de tua sanctitate credimus, nec aliud suspicamur, nisi ut quamvis corpore absens sis, spiritu a nostris singultibus nunquam desis; & quam dolendum sit, quod fideles cum infidelibus tam perniciose junguntur, liquidius & ipse perpendas; hujus rei gratia, quia multis studere loquelis, ne magis multiplicare verba, quam gemitus videamur, non expedit; præcipue quia tua fraternitas ipsos invisibiles mœrores nostros, sicut in literis tuis conspicimus, non ignorat per illum, qui te sacerdotem suum constituit, tuam reverentiam adjuramus, suadentesque modis omnibus deprecamur, & auctoritate principum apostolorum, fraterno freti amore præcipimus, ut omnibus viribus tuis, omnique posse tuo labores, tam scilicet cum germano fratre, quam cum aliis Christicolis in hoc opem ferre valentibus, ut impia Agarenorum fœdera, quæ Neapolitani, vel sui consocii cum inimicis Christi nominis inierant, Christo miserante quantocius destruantur; & pax atque concordia fidelium per eumdem Christum Dominum reformetur: quatenus corpus sanctæ Dei ecclesiæ, pro qua sanguis fusus est Christi, in suis membris non laceretur, & quæ sit vera religio, atque perfecta caritas agnoscatur: quia licet vos, vel omnis forte mundus mala quæ imminent lugeat; nos tamen tantum præ omnibus affligimur, ac dolemus, quantum præ omnibus sollicitudinem, atque curam regendarum Christi ovium nos suscepisse perpendimus: Ideoque quia plus omnibus laboramus, ut per vos labor noster usque ad effectum proficiat, specialiter deprecamur. Inter hæc autem carissimum fratrem quæsumus exhortare, ut epistolam nostram ad primum Græcorum illuc venientium cito transmittat, & suis eum deprecationibus moneat, ut omni amota occasione, vel decem dromones in adjutorium nostrum statim dirigere nunquam omittat: quia nos, cooperante gratia Christi, tam cum carissimo filio nostro Lamberto glorioso duce, qui nobis in omnibus hæret, quam cum aliis Dominum timentibus desudabimus, ut & impium fœdus cum Agarenis habitum dissolvatur, & libertas, vel aliquanta securitas Christiani populi renascatur. Postremò, quia, sicut diximus, plus omnibus necessario laboramus, nullum laborem, nullamque tolerabilem molestiam corporis recusabimus, quo minus adjuvante Domino pro tantis necessitatibus pro vobis cum præveniente Christo laborem nostrum viriliter insistamus: forsan omnipotens Deus, adhibitis tuis laboribus, tantorum pereuntium miserebitur, & dolores nostros auferens, fœdera cum iniquis Paganis a vestratibus facta dissolvet: ubi rogamus cunctis conatibus sudes, qui tanto de profectu tui certaminis lætari speramus, quanto te in hoc opere cooperatorem nostrum habere confidimus. Interim magnopere postulamus, ut quidquid sive de dromonibus dirigendis, sive de impiis peccatis solvendis per tuam solertiam, vel per fratris tui obedientiam effectui fuerit datum, citissime nobis sancta tua fraternitas scriptis significare procuret. Data xv. Kalendas Maii, indictione decima.

XLVI. AD GREGORIUM IMPERIALEM PÆDAGOGUM.

Gratulatur imperatorem contra Saracenos classem ad ecclesiæ defensionem misisse; eumque ducem constituisse: tum monet, ut decem * achelandia ad litora a piratis Saracenis expurganda mittat.

* al. chelandia, quæ e navium militarium genere sunt.

Joannes episcopus Gregorio imperiali pædagogo.

GLoriam tuam hac apostolatus nostri epistola missa primitus exhortamur, ut divinitus datas sanitates desiderabilis filii nostri Basilii tranquillissimi imperatoris nobis significes. Cupimus enim valde salutem ejus animæ simul & corporis semper audire, tamquam piissimi propugnatoris orthodoxæ fidei. Gratulati autem sumus audientes gloriam tuam directam cum Deo conservandis exercitibus a prædicto divinitus protegendo imperatore, in partes Beneventanorum venisse, tam quia, gratias Deo, ipsius divinitus provectum imperium in defensionem Christianitatis pio zelo succensum, classes & militarem validam manum contra inimicos crucis Christi mittere procuravit; quam quod te præ ceteris ad tantum opus cum Dei auxilio peragendum elegit, quem audivimus in omnibus strenuum, & Dei cultorem industrium. De cetero credimus scire jam magnificentiam tuam, qualiter quædam latrunculorum Agarenorum sagenæ occultis irruptionibus litora nostra devastent: & quia palam ausum non habent, furtivis deprædationibus plurima huic sanctæ Dei Romanæ ecclesiæ damna multipliciter inferant. Quapropter bene visum est nobis literas nostras tibi transmittere, ut vel decem bona & expedita achelandia ad portum nostrum transmittas, ad litora nostra de illis furibus & piratis Arabibus expurganda: quod citius & sine aliquo impedimento agere poterunt, adjuvante dextera Excelsi, quæ principibus apostolorum intercedentibus concertabit, & auxiliabitur illis: in quo, mihi crede, gratum animum piissimo imperatori facies, si in hoc admonitiones nostras audieris: quia cum sit Christianissimus Dei amator, & ecclesiarum Domini fervidus propugnator; non poteris illum tibi gratiorem reddere, quam si tantum hanc sanctam ecclesiam per te studueris adjuvare, quæ prima ecclesiarum magistra & caput est, maxime cum in hoc facto eidem a Deo protecto semper Augusto, & in hoc sæculo gloriam, & in futuro

acqui-

acquiras fine fine coronam. Deus omnipotens te & A qui tecum funt protegat, & contra inimicos Chrifti potenti dextera tueatur. Data xv. Kalendas Maii, indictiona decima,

XLVII. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

Nunciat fe Adelardum epifcopum Veronenfem excommunicaffe, quod Nonantulaonm monaftarium invafiffet.

Joannes epifcopus ad imperatorem.

SAcris veftræ imperialis clementiæ auribus gloriofiffime imperator Augufte Adelardi Vero- B nenfis epifcopi inobedientiam, & temerariam præfumptionem, quam oon folum in noftro contemptu, fed etiam in veftræ celfitudinis peregit injuriam, præfentibus referre apicibus jure curavimus & merito: nam fuperna vos majeftas fanctæ fuæ ecclafiæ nobis commiffæ patronum invictum, defenforem potentem, & ftrenuum adjutorem conceffit, ut in omnibus ecclefiafticis utilitatibus, unde perpetuam habere gloriam mereamini, quafi vindicem Dei habeamus miniftrum. Igitur cum eumdem Adelardum Epifcopum venerabile monafterim Nonantulæ fitum; quod pro Dei, tantique loci reverentia, nullus unquam epifcoporam, vel judicum in benefi- C cium quæfivit, timorem divinum parvipendendo, contra facras præcefforum noftrorum, noftrique privilegii inftitutiones, quibus de propria femper congregatione abbatem fieri jubetur, *callide* petiffe, ac per hoc illicita præfumpfiffe, omnimodis reperiffemus; auctoritate apoftolica eum excommunicare ftuduimus; * ut eaqua ipfe tenere canonicis enm correptionibus, prout nobis auctoritas apoftolica fuffragatur, procul dubio arguemus, ut digno verbere caftigatus, & canonico nexu ligatus obedientiam difcat fervare, qui abfolutus ecclefiafticis, atque canonicis noluit obedire præceptis. Data ut fupra.

* Deeft aliquid.

XLVIII. AD JOANNEM ANSPERTUM ET VVAIPERTUM ARCHIEPISCOPOS.

Ejufdem argumenti.

*Joannes epifcopus Joanni Ravennati, Anfperto Mediolanenfi, & * VVasperto Aquilejenfi archiepifcopis.*

* f. Valperto. Concil. Nicæn. C. 5.

SAncti magnique Nicæni concilii præcepta fecuti quæ jubent, regularem epiftolam per unamquamque provinciam obtineri, ne hi qui abjiciuntur ab aliis recipiantur; fraternitati veftræ notum effe volumus Adelardum Veronenfem epifcopum auctoritate fedis apoftolicæ privilegii communione privatum: quoniam cœnobium Nonantulæ, quod femper apoftolicæ fedis, & E noftræ ipfius auctoritatis privilegio munitum nullius invafionis ofurpatione detinebatur, fed folius hucufque abbatis a gremio fratrum electi atque prælati moderamine segebatur, fubripuit, fuifque ufibus, coarctatis extrema egeftate monachis, applicavit: & eatenus atiam poft frequens interdictum noftrum opprimere, fæculariumque manibus difpartitum prodera non formidat, contra fanctorum patrum regulas, nec non & adverfus apoftolicæ fedis & totius fanctæ fynodi fententiam, quam miffis per fingulas provincias litteris notam vobis omnibus fecimus, A in communionem poft noftram quoque prohibitionem per miffos noftros, & apices fæpiffime deftinatam, paffim recipit, & io cunctis pravitatibus ejus confcius, & fautor apparuit. Excommunicavimus igitur prædictum Adelardum Veronenfem epifcopum, donec in præfentiam fedis apoftolicæ veniens, de prædictorum exceffuum qualitata, idoneam fatisfactionem coram pofitus exbibuerit, quæ fi contempferit exiftens interim, exiftet per omnia communione jure privatus, pari vinculn irretiens omnes qui fibi communicaverint, vel contra interdictum noftrum aufu semerarin faverint: unde vos cautos reddere volumus, fi noo vultis ipfi eidem fecundum regulas facras fubjacere judicio. Optamus fraternita- B tem, &c.

XLIX. AD CLERUM VERONENSEM.

Ejufdem argumenti.

Joannes epifcopus univerfo clero ecclefiæ Veronenfis.

EXperientiæ veftræ notum effe volumus, Adelardum epifcopum veftrum auctoritata fedis apoftolicæ communione privatum, quoniam cœnobium Nonantulæ, quod femper apoftolicæ fedis, & noftræ ipfius auctoritatis privilegio munitum nullius invafionis ufurpatione detinebatur; C fed folius hucufque abbatis a gremio fratrum electi atque prælati moderamine regebatur, fubripuit, fuifque ufibus, coarctatis extrema egeftate monachis, applicavit, & eatenus etiam poft frequens interdictum noftrum opprimere, fæculariumque manibus difpertitum prodere non formidat, contra fanctorum patrum regulas, nec non & adverfus apoftolicæ fedis, & totius fanctæ fynodi fententiam, in communionem poft noftram quoque prohibitionem per miffos noftros & apices fæpiffime deftinatam paffim recepit, & in cunctis pravitatibus ejus confcius & fautor apparuit. Excommunicatum igitur eum fcitote, donec in præfentiam fedis apoftolicæ veniens, de prædictorum exceffuum qualitate ido- D neam fatisfactionem coram pofitus exbibuerit. Quæ fi contempferit exiftens interim, exiftet per omnia communione jure privatus, pari vinculo irretiens omnes, qui fibi communicaverint, vel contra interdictum noftrum aufu temerarin favarint; unde vos cautos reddere volumus, fi non vultis ipfi eidem fecundum regulas fubjacere judicio. Optamus vos, &c. Data xv. Kalendas Maii, indictione x.

L. AD LANDULFUM EPISCOPUM CAPUANUM.

Monet ut fibi fignificet, an Neapolitanorum dux fœdua cum Saracenis initum frangere velit, & det operam ut idem dux Gaufcrius & Pulchar una fecum Trajectum fe conferaot, quo ipfe eft iturus; paratam fe ad ea quæ promiferat, & majora conceffurum, fi ipfe dux in fententia perfiftat.

Joannes epifcopus Landulfo epifcopo Capuano.

STudeat fanctitas tua certiffima fcire, fi Neapolitanorum dux præfentialiter vult pactum Saracenorum irrumpera, & fœdere Chrifti, quod in regenerationis unda pepigit, vel a nunc, ficut debitum eft, veraciter inhærere: & fiquidem

talem

talem nunc animum habere cognoveris, hoc nobis præsentialiter indicato. Age ut idem dux Neapolitanus, & Guaiferius gloriosus princeps, ac Pulchar præfecturius ad Trajectum una tecum accelerent; ubi etiam nos accedentes, quæ Deo sunt placibilia, statuemus. Parati enim sumus non solum quæ dicta sunt, sed & majora concedere, tantum ut ejusdem magistri militum sermo ita sit fidelis & stabilis, & omni certitudine præmonitus, ut securitas ex utraque parte firma maneat, & sine dubitatione certa persistat: quod si quæ repromittunt, aut adimplere nolle aut prolongare velle illos cognoveris: non tibi sit licentia hoc a nostra scientia occultandi; sed quidquid veraciter sine dolo per omnia indicandi. De his ergo stude præsentialiter nos pleniter ac citissime literis tuis instruere; ut quod deinceps Deus dictaverit, cum ipsius auxilio sine mora incipere & perficere procuremus. De quibus Ipse præ ceteris curam arripe, qui nimirum speciali prærogativa nostrorum viscerum præ ceteris foveris in antro. Data IV. Kalendas Maii, indictione X.

LI. AD PULCHARIM PRÆFECTURIUM.

Ejusdem argumenti.

Joannes episcopus Pulchari præfecturio.

SI vere utique magister militum pactum Saracenorum propositis rumpere, hortamur ut Trajectum cum inclyto socero tuo adeas, ubi quoque & nostra reperta præsentia, quidquid rationabiliter quæritur, quidquid necessarium, seu possibile postulatur, gratantissime confestim admittet: sed & ampliora facere nullo modo recusabimus, ut omnes, secundum apostolum, lucrifacere valeamus. In quo industria tua tanto sollicitius elaboret, quanto liquidius sibi per hoc cœleste præmium a Domino Deo tribui non ignorat. Alioquin adversus eum, quæ digne possumus agere, indubitabiliter & indifferenter exercere, Christo propitio, nullatenus omittemus. Data IV. Kal. Maii, indictione X.

2. Cor. 9.

LII. AD GUAIFERIUM PRINCIPEM SALERNITANUM.

Ejusdem argumenti.

Joannes episcopus Guaiferio principi Salernitano.

QUia Neapolitanorum ducis legatos secundum ipsius & vestra scripta præstolati, nec contemplati sumus, iterato excellentiæ tuæ scribere cogimur, ut illum a perfidis separatum, piis sanctæ matris ecclesiæ gremiis restituamus. In quo quia jam plurimum laborasti, industriam tuam item itemque laborare fine tenus exhortamur. Quod si iniquam colligationem statim disrumpere præparatur, cum hoc certissime scierimus, per nosmetipsos ad Trajectum properabimus, & hoc quod quæritur, & quodve jam promissum est, etiam amplius libentissime largiemur, clariori dumtaxat certitudine, ac fidei veritate inter utramque partem composita; ubi quoque tuam sanctissimique Landulfi antistitis, & prædicti ducis, nec non & Pulcharis gloriosi præfecturii adesse præsentiam cupimus. Et ut agatur solertiam tuam satagere flagitamus. Quod si adeo idem dux secundum duritiam suam, & cor impœnitens thesaurisat sibi iram in die iræ, ut aut protelare, aut penitus suæ ipsius & multorum salutis causam contemnere velit, & hoc ipsum statim cognoscere cupimus: quoniam nobis nec humanum, nec divinum deficiet prorsus consilium & auxilium; quod plane reddere ei secundum opus suum, & secundum fructum adinventionum suarum...... toto corde desiderant, in adventu illius exultent: quia & omnipotens Deus blandus justis, & terribilis apparebit injustis. Vestra itaque dilectissima caritas devotissimam se super hoc nobis exhibeat, & quousque vires suppeditant, laborare non cesset, ut dum vestris hortatibus hæc nostra postulatio ad effectum pervenerit, dignas vobis gratias referamus, & apud sanctos apostolos in orationibus nostris memoriam habeamus. Data III. Kalendas Junii, indictione decima.

Rom. 2.

LIII. AD ANSPERTUM ET ANTONIUM EPISCOPOS.

Ut Ravennam ad synodum accedant; quod nisi paruerint, minatur eos se excommunicaturum.

Joannes episcopus Ansperto Mediolanensi archiepiscopo, & Antonio episcopo Brixiensi.

QUia diversis ac multiplicibus ecclesias Dei nobis commissas incommodis perturbatas, rebusque propriis incunctanter privatas, & earum antistitum honorem diminutum fore videmus; ipsarum, secundum apostolum, sollicitudine quotidiana compulsi, necessario rati sumus pro illarum statu, ac pristina redintegratione generalem, Deo favente, synodum celebrare: quam secundum antiquam consuetudinem cum Romæ agere debuissemus, non recusantes tanti laborem itineris; pro suavitate tamen venerabilium confratrum nostrorum episcoporum, quos in consortium nostrum literis missis ascivimus, octavum Kalendarum Juliarum, Ravennæ, auxiliante Domino, erimus procul dubio celebraturi. Ad quam videlicet fraternitatem vestram omni occasione postposita, omnique tarditate prætermissa his præsentibus venire jubemus apicibus, quatenus communi multorum fratrum nostrorum consensu atque decreto ecclesia Dei nobis commissa propriæ dignitatis jura, quæ a quibusdam inique agentibus sunt usurpata, sub integritate recipientes, malorum omnium tandem securi effecti, ministerium pontificale, quod nimirum pro gregis dominici nobis commissi salute, Deo largiente, suscepimus, ut dignum est glorificare possimus: quapropter iterato te sermone ad eamdem, ut dictum est, synodum venire præcipimus. Nam si præfato die ad ipsum venerandum concilium quoquomodo properare forte contempsetitis, & pro ecclesiæ Christi Dei nostri utilitate, quæ instanti tempore plurimum est necessaria, debitum nobiscum laborem sumere spreveritis, sciatis pro certo communionis nostræ futurum nullo modo esse consortes, sed potius canonicæ auctoritatis censure, utpote transgressores improbos, feriendum atque damnandum. Optamus reverentiam vestram in Christo bene valere. Data VIII. Kal. Junii, indictione decima.

2. Cor. 11.

Antiqua consuetudo Romæ concilia celebrandi.

LIV.

LIV. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

Auxilium contra Saracenos implorat, qui devastata Campania, omnia Romæ suburbana depopulabantur.

Joannes episcopus ad imperatorem.

DIvina ideo majestas excellentiam vestram præ ceteris elegit Romani imperii altitudine sublimare, Augustalique voluit diademate coronare, ut Deo nostro clementer auxiliante potentiæ vestræ brachio triumphali ecclesiam Christi voce supra petram veræ fidei fundatam tueremini semper, & ab immani crudelique Paganorum infestatione, qui nos jam more latronum undique circumdantes omnia nostra igne gladioque devastant, pio mentis defenderetis intuitu. Sed quia nobis procul existentibus, tot dura & importabilia, pro quibus jam vestram Augustalem imploravimus majestatem, supra modum quotidie patimur, quippe cum tota jam depopulata Campania nil habeamus, nilque nobis, aut venerabilibus monasteriis, ceterisque piis locis, neque senatui Romano, unde corporaliter sustentari possimus, remanserit: omnibus etiam Romæ suburbanis adeo deprædatis, ut nullus in ipsis jam habitator, vel cujuslibet ætatis incola videatur consistere. Pro quibus sane malis innumeris ingenti mœrore afflicti, doloreque turbati, nec somnum oculis, nec cibum ore capere possumus: sed pro requie laborem assiduum, & pro corporali dapium dulcedine, mentis amaritudinem patimur. Idcirco vestram imperialem majestatem, totius sapientiæ luce splendide irradiatam, sancta Romana ecclesia, quæ religioso vos utero genuit, meo quidem sermone, sed suo venerabili suppliciter nimis precatur affectu, ut omni dilatione remota, omnique ejus cura assumpta, nunc ad suam defensionem & totius patriæ liberationem adjutor clemens, defensor potens, & salvator invictus venire dignemini, quia nisi vestra desideratissima nobis affuerit præsentia, nullum defensionis auxilium, nullumque necessariæ salutis remedium poterimus habere. Nos enim, cum omnis sedis apostolicæ ordine sacro; cum religiosis & Deum timentibus viris, pro vestræ gloriæ prosperitate, continuaque mentis & corporis salute, omnipotentem Dominum, cujus est salus omnis & vita, totis deprecabimur nisibus, ut nec temporis fervor, nec loci natura insolita, nec molestia qualibet vestro insigni corpori nocitura contingat. Quamobrem nihil horum quæ sine Dei procul dubio non eveniunt nutu dubitantes, quin potius in Domini miseratione totis viribus confidentes, non solum corpoream incolumitatem, verum etiam & perpetuam animæ vestræ merebimini adipisci salutem & gloriam. Dignetur igitur piissima serenitas vestra, clementissime imperator Auguste, pro tantæ sedis liberatione, tantorumque hominum Christi cruore redemptorum salvatione, nostras & ecclesiæ nostræ preces audire, singultus prospicere, & tanti gemitus lacrymas incessanter effusas attendere: quatenus more solito, & solitæ pietatis viscere nobis compatientes, opem consolationis citissime petentibus tribuentes, prout opportunum est, nos adjuvare satagatis, quia post Deum unica spes salutis & liberationis nostræ fiducia vos procul dubio estis. Ideo per vosmetipsos properantes, congruum & opportunum nobis præbere auxilium non differatis: ut & Dominus, qui elegit vos caput orbis, & dominum fecit, auxilium suum vobis de sancto mittere semper dignetur, amantissime fili. Data VIII. Kalendas Junii, indictione decima.

LV. AD URSUM DUCEM VENETIARUM.

Inobedientiam accusat, & monetur episcopos Venetiæ ad synodum Ravennæ celebrandam accedere curet, & ipse quoque vel veniat, vel legatos mittat.

Joannes episcopus Urso duci Venetiæ.

B MUltis esses nimirum justæ correptionis a nobis increpationibus submittendus, nisi apostolica moderatio circa te minus severitate quam patientia uteretur. Exceptis enim excessibus illis, quos per inobedientiam prius contraxeras, ad extremum etiam legationem B. Petri indignam tuis oculis judicasti, cum hoc nec gentilis quisquam facile fecisse clarescat: maxime cum ea, quæ dilectioni tuæ mittebamus, paterna essent monita, non inimici odientis verbera. Sed ista dissimulantes, innotescimus dilectioni tuæ, nos octavo Kalendas Julias Ravennæ synodum totius Italiæ sacerdotum celebraturos: cui interesse volumus & marinæ Venetiæ antistites, qui adhuc superesse noscuntur, una C cum personis ad episcopatum electis; & illis, quas tibi jam per diversas epistolas significavimus. Quapropter bene profecto facies, si eos ad prædictam venire synodum non impedieris, sed modis omnibus incitaveris. Non enim ruinam eorum cupimus, absit, sed illius statum reformare provinciæ, & quidquid inter eos & metropolitanum quæstionis & controversiæ vertitur, canonice diffinire. Itaque indubitanter veniant: & tam sancto numerosoque fratrum deesse nullo modo patiantur collegio. Non enim, mihi crede, in aliquo minorari, quod avertat Dominus, sed potius augmentari, Christo propitio, ad propria revertentur. Sin autem communi omnium decreto, eum ecclesiam non audisse claruerint, D erunt procul dubio, quemadmodum sacrosanctum de hujuscemodi præcipit evangelium. Illud autem ipse pro certo scito, quia nihil pro ullo *Matth. 18.* mortalium immanni ecclesiæ tuæ cupimus; sed decus & genium tuum velut spectabilis, & Deum timentis viri, conservari volumus & optamus. Unde monemus, ut & ipse ad nos Ravennam proficisci ne pigriteris: sin autem, saltem virum quemquam industrium, nobis gloriæ tuæ injuncta legatione fungentem dirigere non detrectes. Data VI. Kalendas Junii, indictione X.

LVI. AD PETRUM ET LEONEM EPISCOPOS VENETIÆ.

E Ut Ravennam ad concilium proficiscantur, in quo componendæ sunt controversiæ, quæ cum metropolitano nonnullis intercedunt.

Joannes episcopus Petro & Leoni episcopis Venetiæ.

UNiversale tandem aliquando nos celebrare concilium, multiplex & multifaria nos ecclesiarum necessitas cogit; & ideo pro hac moderanda vel dispensanda, octavo Kalendas Julias hujus indictionis, totius Italiæ apud urbem Ravennam convenire jussimus sacerdotes, ad quorum

rum videlicet sacratum collegium, pontificio nostro mediante, vestram quoque sanctitatem occurrere commonemus, una cum his, qui loco sunt episcoporum decedentium subrogati. Et illis nihilo minus, quos Urso glorioso duci, & vobis scribentes, nostris sæpius & expressius significavimus syllabis, atque, ut absolute regulariterque fateamur, omnibus qui se læsos existimant: quos generaliter auctoritate apostolica sanctitas vestra secum properaturos advocare profecto debebit. Itaque fratres indubitanter accedite, ut præter communem utilitatem, quæ in synodo est procul dubio componenda, quidquid inter fratrem & coepiscopum nostrum, Petrum videlicet metropolitanum vestrum, & prædictos controversiæ vertitur, canonicum finem accipiat, & pax & tranquillitas ecclesiis vestris, sicut condecet, reformetur. Non ergo carissimi tam sancto numerosoque fratrum deesse collegio patimini: quia nos, mihi credite, nullius vestrum casum exquirimus; absit. Verumtamen nisi ad hanc saltem præsignatam universalem synodum accesseritis, communi cunctorum sententia canonicis legibus subdemini, & pro tanta inobedientia merito puniemini. *Est enim*, Samuele sancto docente, *quasi peccatum ariolandi, repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere*. Data VI. Kal. Junii, indict. x. *1. Reg. 15.*

LVII. AD ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Præcipit ut cum suis suffraganeis ad concilium accedat.

Joannes archiepiscopo Ravennati.

2. Tim. 3. Luc. 21. Mich. 7.

QUia jam ad periculosa pervenimus ab Apostolo quin potius a Domino prædicta, proh dolor! tempora: *Surgit enim gens contra gentem, & sunt inter alia inimici hominis domestici ejus*: creverunt inopinabiliter mala, & non solum extrinsecus rabie infidelium barbarorum atterimur: sed & intrinsecus perversitate utquam Christianorum afficimur. Verum quanto crebrescunt mala pravorum, tanto crescere debent bona rectorum. Quæ profecto fieri nequeunt, nisi per commune fratrum collegium in idipsum corpore simul & mente convenientium. Est enim ecclesia Dei propter concordiam tam visibilibus, quam invisibilibus hostibus omnino terribilis, & velut castrorum acies ordinata. Quapropter tam pro ecclesiasticis quibusdam necessitatibus, quam pro statu & pro correctione reipublicæ, auctoritate apostolica decrevimus reverendorum fratrum & coepiscoporum nostrorum Italici regni universale, id est, totius provinciæ, advocare concilium; locum autem nusquam ad hoc gerendum aptiorem & faciliorem, quam apud Ravennam undique confluentibus inveniri posse perspeximus. Occurrat igitur alacriter cum suffraganeis suis, quos ipsa convenire commoneat ad designatam urbem sanctitatis fraternitas, & tanto deesse conventui, quem scilicet ibidem 8. Kalendas Julias, celebraturi sumus, nullo modo perferat, quo pullulantia in agro dominico zizania communi studio radicitus amputentur; & salubrium virtutum germina socio pro his certamine penitus inserantur. Fratres præterea & coepiscopos nostros, qui sub beatitudine vestra degunt, ad eamdem universalem synodum hortatu sanctitatis vestræ venire præcipimus. Quisquis autem occurrere sanctitati tuæ forte contempserit, canonicis se noverit increpationibus procul dubio submittendum, in promptu, secundum apostolum, nobis habentibus omnem ulcisci prorsus inobedientiam. Hanc vero apostolatus nostri epistolam vel exemplaria illius, beatitudo vestra in diœcesi sua omnibus indifferenter episcopis parare faciat; ne aliquod possit ab inobedientia excusationis, quod non expedit, velamen obtendi. *Cant. 6. 2. Cor. 10.*

LVIII. AD AQUILEJEUS.

Quæ de eo sinistre ferebantur, in generali concilio canonice terminanda significat.

*Ad * Aquilejeus.* ** f. Aquilejenses.*

NOvimus vestram beatitudinem a nonnullis de quibusdam sinisterius diffamari, quod profecto in synodali est conventu * interius & perspicacius ventilandum, & secundum sui qualitatem, regulari censura modis omnibus finiendum. Sed credimus, divina favente gratia, vos coram positos, ita insontes inveniendos, ut veritas exagitata non de vobis cœni, quod absit, sed unguenti commoti jucundum reddat odorem; nisi forte absentia procurata, vera quæ dicuntur de vobis comprobet, & pœnam merito irroget: quæ si adesset, magistra justitia forsitan sustulisset. Data VI. Kalendas Junii, indictione decima. ** for. integrius.*

LIX. AD ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Certum præscribit diem, quo Ravennæ cum omnibus suis suffraganeis affuturus sit: quod si quis parere contempserit, excommunicationem illi minatur.

** Joannis archiepiscopo Ravennati.* ** Forte, Joannes ut in ep. 57.*

ITer quod pro dissolvendo fœdere olim a Neapolitanis cum Saracenis inito Trajectum fecimus, nos a præfinito die synodi retardavit, sed quia auctore Deo, ipso discisso quies aliqua reddita comprobatur, ecce de itinere scribimus nos certissime sextodecimo Kalendas Augustas Ravennæ futuros, ubi sanctitas tua per se cum omnibus suffraganeis suis episcopis, quos ipsa convocare debet, adesse duodecimo Kalendarum Augustarum omni remota excusatione procuret; ut communi tractatu communia ecclesiarum exorta zizania generaliter evellantur. Si quis autem in hac parte collegium vestrum putaverit declinandum, communionis nostræ a se noverit consortium modis omnibus adimendum: nobis procul dubio, secundum apostolum, in promptu habentibus ulcisci omnem inobedientiam. Data *ut supra*, indictione x. *2. Cor. 10.*

LX. AD EUMDEM.

Scribit se jussisse, ut omnes Italiæ episcopi, & præcipue Venetiarum, ad synodum Ravennæ celebrandam accedant.

*[s] Joanni * archiepiscopo Ravennati.*

* *forte Urso Venetiarum duci, ut ex epistola 59. apparet.*

SCite volumus gloriam tuam pro multis necessitatibus sanctæ Dei ecclesiæ, sicut jam te non latere credendum est, undecimo Kalendas Augustas istius decimæ indictionis, Ravennæ, gratia sancti Spiritus suffragante, synodum nos cum confratribus & coepiscopis nostris instituisse fore modis omnibus celebrandam; Ad quam, si-
B cut nos multis utilitatibus omissis, nec laborem quidem itineris, nec intemperantiam aeris recusantes, * occurremus; ita omnes hinc & inde volumus antistites advenire, ut quidquid in sancta Dei ecclesia perperam per zizaniorum satores crevisse dignoscetur, hoc communi tractatu per nostrum commune studium radicitus extirpetur. Idcirco tuam nobilitatem ignorare non patimur, quod episcopos Venetiarum, & electos vocatosque episcopos vacantium sedium ad eamdem synodum, sicut jam eos vocavimus, occurri & iterato decreverimus: ut inter reverendum quoque metropolitanum vestrum & vos omnis altercatio discutiatur, examinetur, & coram sancta synodo canonice terminetur. Alioquin tam a nobis quam
C a sancta synodo, si inobedientes jam toties per epistolam vocati extiterint, tamquam contemptores, synodicam sententiam incurrere merebuntur: quia cum sit illinc Ravennam brevior via, de labore itineris excusationem habere non poterunt. Data XIV. Kalendas Augusti, indictione decima.

* *edit. Rom. occurrimus.*

LXI. AD LAMBERTUM GLORIOSUM COMITEM.

Significat Romanorum procerum obsides dari non posse: monet ne ad urbem veniat, quia ipso eum excipere non potest.

Joannes episcopus Lamberto glorioso comiti.

REmeantibus nobis, Deo præduce, Romam; convocavimus totam ecclesiam, & illud quod nobis de obsidibus Romanorum procerum dandis edixeras, in conventu fidelium sanctæ Dei ecclesiæ necessario contulimus: sed heu quid dicam? cum tantum totam eamdem ecclesiam contra nos incitaverimus, ac si pro melle, eam felle potasse videremur. Romanorum filios sub isto cælo non legitur fuisse obsides datos, quanto minus istorum, qui fidelitatem Augustalem & mente custodiunt, & opere Deo juvante perficiunt? Præcipue cum nos * miseremur, si hoc ex Augustali jussu processerit, & ipsum imperatorem non credamus suum nos velle secretum latuisse. Tale quippe consilium non alius adinvenit, nisi ille qui hanc terram conturbare molitur, & ineffabile damnum populo Dei generare versutis fraudibus machinatur: qui pacem & quietem odio habet, & dissensionibus utique gaudet. Quamvis antea Romani ovilis senatus mortem eligant, quam hanc inauditam & pessimam rem fieri quocumque modo consentiant.

* *for. dubitemus,*

A Quapropter, quia omnino est impossibile, & tale quid omnis inclytus audiens in maximam suspicionem prorupit, atque simpliciter non fuisse dictum modis omnibus æstimavit: mandamus dilectioni tuæ, quam absentem sicut præsentem amplectimur, ut huc nullo modo fatigeris, quia modo te nullatenus recipere possumus, nec tectum aliquid nunc agendum fore necesse putamus. Cum autem, Deo juvante, ad unam concordiam & unam quietem reipublicæ causa redierit, & litis figmenta, quæ tamquam telas aranearum putamus contra Augustalem majestatem oborta, sopita extiterint: nos & nobilitatem tuam recipiemus, & ea quæ ad communem utilitatem pertinere cognoverimus, tecum & tra-
B ctare, & utpote cum tantæ prudentiæ viro peragere summa dilectione curabimus. Antea autem nullo modo te venire oportet; quia nullo modo te, sicut diximus, recipere fili carissime possumus. Data XII. Kalendas Novembris, indictione XI.

LXII. AD VVIDONEM EPISCOPUM INTVENSEM.

Causam Leontardi cujusdam, qui homicidium cum aliis commiserat, ei delegat: hortatur, ut quoniam gravissimam illi antea pœnitentiam constituerat, modo leviorem constituat.

C *VVidoni episcopo Intvensi.*

LEontardus quidam tuæ diœceseos homo, singultibus & gemitu tritus sanctam sedem apostolicam, & nostram humilitatem adiit, referens se primo quidem homicidii incidisse reatum; & a sanctitate tua pœnitentiam accepisse, quam & peregerit; & ea peracta, miserationem & reconciliationem ecclesiasticam tuo judicio promeruerit. Post vero cum aliis suis concivibus quosdam prædones publica sanctione jussus sit insequi, ut si eos capere potuissent, modis omnibus interimere non admitterent. Contra quos isto cum aliis proficiscens, asserit quod uno ex illis capto, oculos comprehensores ejus eruerint, ac
D per hoc ipse prædo nefandus vitam finierit. Hoc itaque facto præfatus Leontardus pœnitentiam suscepturus, ad tuam præsentiam veniens, hujuscemodi dixit se fuisse tuo judicio judicatum: Sanctam videlicet communionem nisi ad exitum vitæ non percepturum: carnes & vinum, exceptis diebus dominicis, & sanctorum festivitatibus, non sumpturum: comam non rasurum: uxorem non accepturum: cum hominibus non conversaturum: in cinere & cilicio gemiturum: servis, rebusque suis non dominaturum: seniorem beneficium non habiturum, & aliis his similibus forte fruendis non fruiturum. Quæ omnia audientes, & intimo corde pensantes, invenimus aliquid gravius te, quam expediit, si ita est, judi-
E casse. Hujus rei gratia omne hujus judicium tibi dimittimus, & ut nostra super hoc vice ad mitiorem in eo proferendam sententiam perfruaris, modis omnibus exhortamur: quatenus pro amore apostolorum & nostro, & laborem itineris, & lacrymabilem prædicti latoris intentionem, vel pœnitentiæ amaritudinem omnino considerans, mitius cum eo agere non detrectes, & eo quod ad sanctos apostolos fecit confugium in his, quæ oportuerit, ne forte in desperationem

laba-

s *Forte*, Joannes Urso Venetiarum duci, *ut significat vox illa* gloriam tuam, *quam & in Epistola*. Hard.

labatur, misereri illius nunquam omittas; quia Dominus, sicut per prophetam loquitur, misericordiam vult, & non sacrificium. Ideoque monemus, rogamus, ut misericordiam ei impendas: quatenus de impensione misericordiæ audientes, sanctitati tuæ multimodas gratias referamus. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data III. Kal. Novembres, indictione XI.

Osee 6.

LXIII. AD CAROLOMANNUM REGEM.

Dolet de Caroli imperatoris obitu: hortatur ut promissa pro Romanæ ecclesiæ dignitate impleat: legatos se missurum pollicetur: ejus precibus Theotmaro archiepiscopo pallium mittit: quem apostolicæ sedis reditus, quos apud Bajoariam habet, Romam annuatim transmittere jubet.

Caralomanno.

APicibus igitur, gloriose fili, vestræ dilectionis susceptis cum parte gratulationis, vestra incolumitate prosperitatisque successu. Caroli imperatoris morte audita, nimio tristitiæ fateor mœrore, ex latere sumus attriti, sed subito undam mentis nostræ cogitatione ad divinum judicium aliquatenus sustollentes, in illud apostoli obstupefacti cogimur voce erumpere, dicentes: *O profundum divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei? quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit?* quod idcirco dicimus, quatenus sedula cordis meditatio humanæ fragilitatis in hoc mari magno cursum vitæ instabilis intueri non desinat, atque ad ea gaudia quæ sunt fixa & immobilia, nostra actio, gratia Christi duce, anhelare contenta bonis operibus nunquam desistat. De causa sane vestri ad nos adventus, vestraque sublimissima promissione, Romanæ ecclesiæ supra omnes qui fuerunt ante vos, ejusdem exaltatione, cum hoc opere compleveritis, aderit illa vestri retributor, qui per controversiam juramenti confirmans modulos humanæ locutionis, ait: *Vivo ego, dicit Dominus, quia glorificantes me, glorificabo.* Dum a colloquio, ut dicitis, fratrum vestrorum fueritis reversi, legatos ex latere nostro ad vos solemniter dirigemus, cumque pagina capitulariter continente ea, quæ vos matri vestræ Romanæ ecclesiæ, vestroque protectori beato Petro apostolo perpetualiter debetis concedere. Quibus peractis demum rursus ordinabiliter & honorifice mittemus, qui vos cum tota decentia, utpote tantum regem ad limina apostolorum ductare studeant, unaque convenientes de statu reipublicæ, totiusque Christiani populi salvatione salubriter tractare, Deo opitulante, ac ordinare valeamus. Inter quæ quæso fili carissime, * quoque infideles nostros, nostræque vitæ insidiantes, quoquomodo, vel significatione poteritis cognoscere, nullum apud vos, vestrosque fideles valeant aliquatenus locum, vel aditum invenire, ne immunda eorum præsentia aliqua consortii macula regium culmen contagiet. Pallium vero, vestra petitione inclinati, Theotmaro archiepiscopo consuetudinaliter dirigentes, optamus ut hoc decore interius fulgeat in oculis interni judicis, quo nitet exterius humanis obtutibus, cuique quæso committite ea, quæ apud Bagoariam beatus Petrus apostolus habet, uti nobis annualiter reditus ejus Romam transmittat. Data mense Novembri, indictione XI.

Carolomannus fuit Ludovici Germaniæ regis filius, ac Ludovici Pii imperatoris nepos, ad quem aliquot infra scribuntur epistolæ, & de quo Ado in suo chronicorum, Aimoinus lib. 5. c. 38. Regino lib. 2. chron.

Rom. 11.

1. Reg. 2.

* edit. Rom. quosque.

LXIV. AD THEOTMARUM ARCHIEPISCOPUM JUVANNENSEM.

Pallium ei concedit: mandat ut reditus, quos Romana ecclesia apud Bagoariam habet, Romam mittat.

Theotmaro archiepiscopo Juvanensi.

IDcirco tuam fraternitatem tanto pallii decore studuimus decorare, ut Christo opitulante, & ante Dei oculos bonis & sanctis actibus polleas, & sanctæ Romanæ ecclesiæ, a qua potus præclari poculi sumis, devotus semper fidelis existas, ejus in futurum effectus particeps, cujus locata perpetualiter fundamentis consistit, & apud Carolomannum regem dilectum filium nostrum quotidianus interventor pro Romana ecclesia hortamur existas. Inter hæc ea, quæ beatus Petrus apostolus apud Bajoariorum terram jure proprietatis possidet, tuæ industriæ sagacitatique committimus: quatenus amodo & deinceps annuos eorum reditus Romam sine mora transmittas. Data mense Novembri, indictione XI.

LXV. AD EDEREDUM ARCHIEPISCOPUM ANGLORUM.

Laudat ejus pium erga sedem apostolicam animum, dolet de adversis: monet ut pro ecclesia fortiter se gerat: ostendit uxores non esse dimittendas: nunciat se ad regem scripsisse, ut debito cum honore prosequatur; demum ejus ecclesiæ privilegia confirmat.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Ederedo archiepiscopo gentis Anglorum.

VEstris relectis apicibus, quanta veræ dilectionis & sinceritatis fides, qua Christum Deum vestrum proximumque diligitis, in vobis consistat; & pia devotione circa sedem apostolicam serveat, evidenti dumtaxat intellectu perspicimus; cum more antecessorum vestrorum, & causas vestræ ecclesiæ necessarias nostro præsulatui, quasi suo doctori referre, & a sede apostolica super quibusdam suis quas patitur adversitatibus consultum, & auctoritatis munimen accipere quæsistis; in qua Deus omnipotens totius ecclesiæ posuit fundamentum. Et quia dura quædam in præsentis sæculi vita, quæ vere tentatio est super terram, positi quotidie sustinetis, non solum flemus nostra, quæ similiter patimur, sed condolemus & vobis, talia proh dolor! patientibus, quoniam omni jam mundo in maligno posito, multis, ubique adversariis adversus Christi famulos existentibus, quanto majores & supra modum crebriores tentationes quotidie imminuerint circa nos, tanto Christi freti solatio valentiores esse debemus: nostra facta narrante serie: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam promisit Deus diligentibus se; ipseque Deus benedictus in sæcula, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus*, dicente apostolo, *sed faciet cum tentatione proventum, ut possimus sustinere.* Nos tamen pro instantis temporis necessitate hortamur, & monemus fraternitatem vestram, ut omni sæculi timore postposito, sicut idoneus

Jacob. 1.

1. Cor. 10.

Dei minister opponas te murom pro domo Domini & zelo illius accensus, non solum regi, sed omnibus in ea perverse aliquid agere volentibus, strenne resistera oon prætermittas, honorificans ministerium tnnm, quamdiu divina sineris volnotate summo lacerdotio fungi, populumque Domioi tibi commissum sanctæ doctrinæ pabulo pascere, sacerdotes scilicet, & ecclesiasticos viros, ac fœminas, nec non vidnas, & sanctimoniales juxta ordinem suum pro viribus regere, tacriqne, ut pastor idoneus coram Domino appareas prompta menia procures: quoniam nos apustolicæ sedis apicibus admonere exhortarique euravimus regem vestrum, ut tibi pro Jesu Christi Domini nostri amore in omnibus, quæ sanctæ ecclesiæ tibi commissæ utilia sunt, obediens & adjutor devotus, sicut anteceslores suos pissimos reges Anglorum, narrante historia, fuisse recolimus, existere non prætermittat: si & regnum sibi temporaliter concessum voluerit retinere securum, & vitam postmodum regni percipere sempiterni. His antem, quos asseris uxores proprias contra præceptum Domini relinquere, præcipimus, neque virnm ab nxora, neque uxorem a viro, nisi causa fornieationis discedere: quod si ob hoc discesserit, maoere innuptum, vel innuptam, ant sibi mutuo reconciliari: quoniam dicente Domino, *quod Deus conjunxit, homo non separet*; & ideo eum prinrem legitimo sibi matrimooio junctam qoisquam deserera nequeat, nulla ratione illi prorsus conceditur aliam vivente priore conducere: quod si fecerit, & non amendare sub satisfactione studuerit, ab ecclesiæ consortio maneat separatot. Sed neque de propria cognatione secundom sancti prædecessoris nostri Gregorii doctoris gentis vestræ decretale statutum, cuiquam ducere permittas. Nos oamque sedis tuæ privilegium, quam vice beati Augustini a sancto Gregorio pro multorum salnte, & conversinna illuc directi regis, illibatnm tibi volumus procul dubio conservare, & ut ab omnibus ordinibus, tam ecclesiasticis, quam secularibus custodiatur in perpetuum, secundum ipsius sancti prædecessoris nostri Gregoril * cujus sapientiæ radius ecclesiam Christi per orbem diffusam irradiat, sancimus, atque præcipimus. Et quidquid adversi a quocnmque homine de parte tua nobis fuerit relatum, aote verum cognitionem nullatenus eredimus: quin potius etiam regem vestrum admonuimus, ot dignnm honorem tibi pro emore Jesu Christi Domini nostri impendat, & omnia privilegii tui jure perpetua stabilitate & conservare ac indiminuta custodire procuret, si gratiam & benedictionem sedis apostolicæ, sicut antecessores ejus bene faciendo habere meruerunt, pari modo voluerit iste habere. Data *at supra*.

Matth. 19.

S. Greg. lib. 12. epist. 31.

* *forte decret, statutum, aut quid simile.*

LXVI. AD ATHANASIUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Commendat zelum fidei, quem ostenderat adversus Sergium ecclesiæ Dei hostem: hortatur ut io dies magis pro ecclesiæ sibi commissæ defensione laboret; Petrum diaconum ei commendat.

Reverendissimo & sanctissimo Athanasio episcopo sanctæ ecclesiæ Neapolitanæ dilecto confratri nostro.

INnumeras gratiarum actiones vestræ Deo dilectæ agimus almitati, dignisque apostolico vos A ore laudibus præ ceteris merito collaudamus; quoniam secundum Domini vocem dicentis; *Si oculus tuus, vel manus tua scandalizat te, erue eam, & projice a te*, fratrem tuum erga ecclesiam Dei impie agentem, & circa Dominum non recto itinere gradientem, velut secundum Holofernem, sancta Christi Dei nostri ausu temerario impugnantem; & hæreditatem patriam more sacrilego persequentam, tanti honoris regimine indignum judicans, ultionis divinæ percutere jaculo studuisti: nec pepercisti carni tuæ propter Dominum dicentem: *Qui diliget patrem, aut matrem, aut fratrem plusquam me, non est me dignus:* in quo nimirom vos Deo per omnia dignos fore cognoscimus, quia membrum corporis tui B multo contagio fœteos libenter abscidere, proculque abjicere sanctitas tua fideli devotione curavit: & quia nuncusque viris secularibus secundum se, & non secundum Deum in urbe Neapolitana principantibus, multa scandala & perturbationes multas, homicidia & oculorum eruitiones intra eam, vel foris perageotibus, dignum Deo de his juste judicante peractum est, ut iniqua jam cessaret dominatio, finem haberet peccatum, & coosurgeret vir de domo Domini, qui timorem Dei præ oculis habens regat populum Christi io omni justitia & sanctitate, in omni veritate & mansuetudine, ut pastor idoneus, & non velut merceoarius deserat & disperdat: & ideo ea quæ vestræ dignitati, vel honori C congrua ac necessaria sunt, perpetua nihilo minus stabilitata confirmamus; tantum ampliori nunc studio, curaque multiplici pro defensione sanctæ Dei ecclesiæ tibi commissæ stare ac desudare, quatenus salva secuuraque consistat, ut procures, his nostris apostolicis prudentiam vestram exhortamur apicibus. Nos namque, aliis omnibus mancosis datis, mille quadringentos vobis dare debemus, quos vestræ dilectioni, aut initio quadragesimæ aut in die sanctæ resurrectionis vobis procul dubio dirigemus. Porro hunc Petrum venerabilem diaconum vestrum, quia eum vestiæ ecclesiæ, & civitati Neapolitanæ in omnibus fidelem esse cognoscimus, vobis in omnibus commendamus, & pro nostro eum D amore benigne semper retinere dignemini. Data *at supra*.

Matth. 5.

Loquitur de Sergio, ut constat ex epistola proxima, cujus Leo Ostiensis meminit lib. 1. c. 41.

Matth. 10.

LXVII. AD NEAPOLITANOS.

Laudat eos, quod zelo divino accensi Sergium a se abjecerint, & Athanasium episcopum suæ reipublicæ rectorem elegerint: præcipit ut ei pereant, offerens se una cum ipso eorum commodis consulturum.

Omnibus eximiis judicibus, & universo populo Neapolitanæ civitatis.

E QUanta veræ fidei devotione circa Deum creatorem & salvatorem mundi atque erga ecclesiam Christi servetis, luce clarius eccе coguoscimus, cum tantæ impietatis virum, perditionis scilicet filium, & totius iniquitatis vas vobis inique dominantem, Sergium nempe magistrum militum, secundum videlicet Holofernem, zelo repleti divino, abjicere, ac velut membrum fœtidum a corpore Christi abscidere, proculque abjicere studuistis secundum Domini præceptum dicentis: *Si oculus tuus, vel manus tua scandalizat te, erue eum, & projice a te*: & quia illo abjecto pastorem & episcopum animarum vestrarum, Athanasium videlicet, dilectum con-

Matth. 5.

confratrem, & unanimem filium nostrum habere judicem elegistis, innumeras vestræ dilectæ prudentiæ, & unanimitati gratias agimus, quoniam, sicut Dei ministri, iram Domini exercituum, quæ jam meritis imminebat illius, in eo ulcisci procurastis, qui nimirum multa & inaudita mala plusquam omnes patres suos in civitate Neapolitana, & in finibus nostris nequiter facere non dubitavit, eum innumeram hominum multitudinem, infantum & mulierum catervam gladio, fame, atque captivitate crudaliter peremisset. His igitur nostris apostolicis literis nobilitatem vestram filioli mei monemus atque hortamur, ut præfatum Athanasium confratrem nostrum venerabilem episcopum vestrum, sicut divina inspiratione docti loco rectoris habere elegistis, fideli mente ac devotione eum omni honore habere studeatis: quoniam nos eum illo in omni vestro adjutorio, in omni vestra utilitate prompti existimus, parique voto vos adjuvare desideramus: tantum state viriliter obedientes illi in omnibus, velut filii carissimi. Porro quia jam, aliis omnibus datis mancosis, mille quadringentos vobis dare debemus, ne turbemini: quia eos vel in initio quadragesimæ, vel in die sanctæ resurrectionis, vobis procul dubio dirigemus. Vos tantum ut filii carissimi adversus infideles & communes inimicos totis viribus pro defensione ecclesiæ Dei desudare satagite: quatenus, & Dei gratiam, & nostram semper benedictionem habeatis. Bene vos optamus in Domino. Data *ut supra*.

LXVIII. AD LAMBERTUM COMITEM.

Scribit se in Galliam velle proficisci, ideo sub excommunicationis pœna præcipit, ne se absente Romanæ ecclesiæ territorio, vel Romæ aliquod damnum inferat.

Nobili viro Lamberto glorioso comiti.

SAgacitati ac prudentiæ vestræ notum esse volumus, quia non solum pro assiduis Paganorum infestationibus, quas ecce jam biennium omine defensionis nobis præbente solatium patimur: sed etiam pro innumeris, & supra modum gravibus oppressionibus quæ nobis una cum dominico grege divinitus commisso in pace, quam Christus Deus noster se diligentes habere jubet, consistentibus, ab adversariis illata sunt, & quotidie inferuntur, in gremio sedis apostolicæ quæ caput est orbis & omnium mater fidelium, quieta ac securitee manere nobis minime licet. Ideo Franciam per iter marinum proficisci, gloriosumque Carolomannum regem adire, atque optatam illius contemplari præsentiam cupimus, pro salute scilicet ac defensione terræ sancti Petri, & totius Christianitatis suppliciter deprecantes: quatenus Dei omnipotentis solatio, & regia virtute nobis, prout opportunum est, solati ante possimus salubri prosperoque successu regere atque tueri territorium, & populum Domini pretioso cruore redemptum: ne pro aliquo eorum per nostram desidiam vel incuriam pereunte, districtam Domino cogamur reddere rationem. Ideo monemus & his nostri apostolatus literis dilectionem vestram pio intuitu exhortamur, ut nobis abeuntibus Franciam pro defensione sanctæ Dei ecclesiæ, & reipublicæ stabilitate, nullam contrarietatem, vel inimicitiam exerceatis in toto territorio principis apostolorum, neque urbis Romæ, quæ est civitas sacerdotalis & regia, per sacram beati Petri sedem, aliquas adversitates, vel insidias præparetis, neque faciatis, facereque volentibus ullo modo consentiatis. Quia si per vos, aut per vobis subjectos homines eadem urbs Roma perturbationem aliquam, vel dehonestationem habuerit, vel adversa quælibet sustinuerit, pro certo scitote, quia canonicis vos correptionibus cum victrici sancti Spiritus auctoritate omnimodis redarguemus, & ab apostolicæ sedis communione merito separabimus. Data *ut supra*.

LXIX. AD LANDULFUM EPISCOPUM CAPUANUM.

Monet ut consentiat cum Athanasio episcopo Neapolitano ad ecclesiæ Romanæ defensionem: & curet pactum cum Amalfitanis factum, ab ipsis observari.

Reverendissimo & sanctissimo Landulfo episcopo Capuano.

QUanto studio tua dilectio, tuaque benigna fraternitas erga defensionem, ac liberationem obsequiumque sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui, Deo auctore, culmine præsidemus, laboraverit, totisque nisibus curis in parte nostri operis desudaverit; sedula reminiscimur procul dubio recordatione: tuaque ob hoc retributio, tam apud Deum, quam apud nos erit in promptu indubitanter parata. Quapropter, quia te valde idoneum in tantis habemus expertum, monemus, atque hortamur esse unanimem cum Athanasio Neapolitano episcopo in causa præfati Romanæ ecclesiæ, quoniam * liquidum in Salomone didicimus: *Funiculus triplex difficile rumpitur*†; eidemque nostro hortatu, & admonitione in omnibus fraternus auxiliator existere nunquam desinas, inter hæc tua benigna fraternitate, & dilecti filii nostri Guaifarii principis, mediante, pactum in decem millium * mancusorum cum Amalfitanis cetanus fecimus, ut a Trajectu usque Centumcellas nobis navali labore indesinenter auxilium ferrent. Sed hactenus id in nullo demonstraverunt: insuper quædam studio calliditatis astruunt; quia utrique abbates, Joannes videlicet ac Anastasius, quos illuc ex nostra parte direximus, non in decem millium tantum mancusorum, sed in duodecim millium placitasse, quod iidem abbates coram nostra præsentia non se fecisse jurejurando refellunt. Ideoque vestra eos prudentia, & ab hac injusta petitione compescat, & in servitio salubri communitione confirmet: quatenus nostra benedictione positi, animo & corpore ex Christo Domino salvi existant. Data *ut supra*.

* Edit. Rom. liquidum & scriptum.
† Eccles. 4.
* al. mancosorum.

LXX. AD ARCHIEPISCOPUM EBREDUNENSEM.

Reprehendit quod alium episcopum, præter eum quem clerus & populus elegerat, in Venciensi ecclesia consecraverit: præcipit ut cum utroque Romam veniat.

Reverendissimo & sanctissimo Ariberto archiepiscopo Ebredunensi.

SI canonica in consecrandis episcopis statuta servasses, nunquam, sicut auditu didicimus, & quodam diacono, nomine Vvaldeno, super tuam dilectionem reclamante, se canonice a plebe & populo Venciate electo, & a tua sagacitate abje-

abjecto, de consecrato controversia quælibet nasceretur, qua vestra merito reprehenderetur fraternitas. At nunc, quia mortuo Venciensi episcopo, non præfatum sacerdotem, quem ut dictum est clerus & populus civitatis alegerat, pimque memoriæ Carolus imperator suo consensu firmaverat, consecrasti, * eodem Augusto de præsenti vita subtracto alterum non juxta normam canonicam electum ex adverso venientem, nec per ostium sed aliunde introeuntem, tuo tantum libitu ordinasse accusaris. In quo te non leviter incurrisse omnino videmus: quia dicente prædecessore nostro papa Cœlestino: Nullus invitis detur episcopus, cleri, plebis, & ordinis consensum & desiderium requirere debuisti. Cujus etiam auctoritate clerici habent facultatem resistendi, si se viderint prægravari: ut quos sibi ingeri ex transverso cognoverint, non timeant refutare: quoniam etsi non debitum præmium, vel liberum de eo, qui eos recturus est, debent habere judicium. Nam & sancto Leone dicente: Nulla ratio sinit, ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti. Unde cum sæpe quæstio de male accepto honore nascitur, quis ambigat nequaquam illis esse tribuendum, quod non doceatur fuisse collatum? Eodem etiam capitulo xxxv. canonum suorum jubente, Nullus, ut dictum est, non petentibus est ordinandus antistes, ne civitas episcopum non optatum aut contemnat aut odiat: ac per hoc fiat minus religiosa quam convenit, cui non licuit habere quem voluit. His ita statutis, nec in ecclesia Dei tibi commissa scandalum maneat vel schisma existat, dilectioni tuæ jubemus, ut cum eodem a te consecrato episcopo, & illo qui se canonice asserit fuisse electum, de præsenti Romam venire procures, quatenus in præsentia nostra & sedis apostolicæ tanti causa negotii diligenter inquisita & examinata legitimum Deo favente finem percipiat. Obedire igitur te oportet huic nostræ præceptioni pro ecclesiæ Dei pace directæ. Nam si aliter feceris, scito quia nos talem illicitam præsumptionem impunitam nullatenus relinquemus. Data *ut supra*.

** Forte, sed eodem. H.*

Epist. 2. episcopis Viennensi, & Narbonensi.

Epist. 90. Rustico Narbonensi.

Epist. 82. Anastasio Thessalonicensi.

LXXI. AD CUNIPERTUM COMITEM.

Præcipit ut bona Romanæ ecclesiæ, quæ occupaverat, restituat.

Dilecto filio Cuniperto glorioso comiti.

AUditu didicimus, etiam & veraciter scimus, quod cortem sancti Petri, quæ est in Alniscutia, contra Deum & nostram voluntatem tenentis invasam, & unde censum ad functionem annuam ecclesiæ principis apostolorum pro luminariis habere solita erat; nunc vestra fortia, & avaritia faciente, nil recipere, nilque potest habere. Unde ex auctoritate Dei, & sancti Petri, E ac nostra, vobis præcipimus, ut non habeatis licentiam ipsam cortem amplius retinere: nec in ejus rebus & pertinentiis vos intromittatis, si gratiam Dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli, nostramque benedictionem cupitis habere; Sinatisque homines sancti Petri, qui ibi sunt, eamdem cortem securiter retinere. Nam si ipsam cortem deinceps tenere contra nostram voluntatem præsumpseritis, aliquamque ibi fortiam, vel violentiam feceritis; scitote quod omni vos ecclesiastica communione atque a corpore & sanguine Domini nostri canonice separabimus, sicut invasorem rerum ecclesiasticarum. Data *ut supra*.

LXXII. AD LAMBERTUM COMITEM.

Monet ne Romam eam ob causam veniat, ut apostolicæ sedis hostibus auxilium ferat: quod si alia de causa venerit, honorifice se eum excepturum promittit: plura legatis injungit, quibus fidem adhiberi jubet: Adelbertum Romanæ ecclesiæ hostem se non posse ait in communionem recipere.

Dilecto filio Lamberto glorioso comiti.

B DIlectionis & amicitiæ vestræ amorem, ac sinceritatem quasi quoddam insolubilis caritatis pignus tenentes; tanto de inimicorum nostrorum callidis astutiis, vel præparatis cum apostolica sede securi existimus insidiis, quanto nobilitatis vestræ potentiam, una cum Christi auxilio nobis conjunctam in omnibus prosperis, seu adversis esse procul dubio credimus: quoniam & nos vobiscum in cunctis, quæ vestræ gloriæ sunt congrua, vel necessaria existere prompti optamus. Et ideo eminentiam vestram quæ relatione quorumdam didicimus latere nolentes, utpote spiritali filio nostro referre indubitanter curamus. Audivimus namque quod inimicis & infidelibus nostris per cujusdam exhortationem C cupiatis ferre solatium, atque Romam venientes suis eos rebus, & beneficiis contra nostram etiam voluntatem inconvenienter restituere debeatis: quod nullus imperatorum, vel regum, aut comes antecessoribus nostris fecisse recolitur. Unde valde miramur, si hoc verum est, quomodo tantæ amicitiæ inter nos toties habitæ atque promissæ obliti estis; cum post Deum vos modo in omnibus necessitatibus, & utilitatibus, ecclesiæ sancti Petri habeamus unicum adjutorem atque fidelissimum defensorem. Et ideo licet quidam vobis agere talia sedi apostolicæ nobisque contraria suadeant, nos tamen in vestræ fidei devotione, quam erga beatissimos principes apostolorum Petrum ac Paulum, & nostram paD ternitatem habetis, plurimum confidentes, quasi dilecto filio, & unanimi amico mandamus, ut pro Dei & nostro amore, pro causa inimicorum nostrorum aliquatenus restituenda, cum bis jam ac ter synodico sint ipsi judicio condemnati, Romam nunc non veniatis; quia valde turbati ac tristes ob hoc existentes, vos, sicut decet & nos cupimus, honorifice recipere non possumus. Quamobrem vestra prudentia tantæ perversitatis consilium destruat, atque contra ipsos inimicos nostros totis viribus insurgere, & pari nobiscum voluntate, sicut oportet, eos confundere procuretis; ut nos, sicut per vos credimus, securi & quieti, Dei & vestrum maneamus auxilium. Alia vero pro causa, si ad limina sancti Petri, & E nostram apostolicam nunc aut postea vultis venire præsentiam: vos prompto atque gratissimo animo, prout oportet, honorifice recipiemus, vobiscum pariter gaudentes, & exultantes in Domino. Plura quidem vobis super his scriberemus, sed quia idoneos, ac reverendos fideles nostros, vestrosque devotos amicos, Gaudericum videlicet & Zachariam episcopos dilectiosos & consiliarios nostros vobis direximus, qui vestræ gloriæ ea quæ literis desunt, verbis poterunt enarrare, omisimus scribere; quibus sane, quæ verbo tenus dixerint, quasi nobis credere non dubitetis. Agite igitur sicut vos in omnibus nostris

ftris credimus habere procul dubio adjutorem, & unanimem in Christo amicum. Adelbertus autem marchio ad nos si venerit, pro certo sciтote, quia cum nullo modo recipiemus, quia multas nobis contrarietates fecir, & manifestus in omnibus inimicus apparuit. Præterea, sicut nobis mandatis, ut pro instantis temporis causa, extre urbem Romam exeuntes, vobiscum alicubi loqueremur; libenter quidem hoc facere voluissemus, si utile ac necessarium esse videretur: ut simul loquamur non vobis grave sit ad nos quasi filius dilectus venire, qoatenus ea quæ congrua sunt vise pariter consideremus. Data *ut supra*.

LXXIII. AD EUMDEM.

Gravitec eum reprehendit quod in literis quas scripsit, honorem debitum apostolicæ sedi non habuerit, & ne legati absque ejus consensu mitterentur postulaverit.

Nobili viro Lamberto glorioso comiti.

SEdem apostolicam, quam Deus omnipotens supra petram sui nominis fundare dignatus est, non solum reges & principes terræ, verum etiam imperatores Augusti, & totius orbis domini suis apicibus, utpote caput omnium ecclesiarum Dei, honoraverunt, dignisque præconiis ejus pontifices, vicarios scilicet beati Petri apostolorum principis laudaverunt, votisque supplicibus deprecari studuerunt; & usque in finem sæculi, Petri manente nomine ac memoria, supplicare non desinent. Quapropter audientes literas tues quas mandastis, mirati valde fuimus super earum verbis inconvenientibus, quæ nec debitas sancto Petro laudes resonant, nec ecclesiasticis concordant regulis, vel doctrinis; cum nobis illa verba mandastis, quæ sæcularibus viris, & comparibus tuis scribere solitus es, hoc est, cum dicis nobis, Tuæ nobilitatis, vel cum dicis nobis, Monemus nobilitatem vestram: in quo luce clarius mentem vestram cognoscimus erga nos minime devotam, sicut putabamus existere. Idcirco nostræ paterniteti, tam vilibus verbis, & inconvenientibus sermonibus scribere audaci potius quam sincera mente voluistis: & mirum non est, quia de amaro fonta dulcis aqua non hauritur. Porro quia dixistis, quod sine consensu tuo nostras legationes nusquam mittere deberemus, ususque hoc non fuerit, nec literis legitur, nec e quoquam superstite unquam fuisse reminiscitur factum: & ideo sedes apostolica libera semper existens liberam ubique suam mittit legationem, habens Domini auctoritatem dicentis: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* [Luc. 22.] De his autem quæ olim dicta sunt inter nos, pro diversis ac multiplicibus contrariis, & adversitatibus, nec non & corporis incommoditatibus, quas quotidie patimur, nobis aliquid considerare, vel pertractara non licet. Nos tamen, si prudentiam vestram in nostris profectibus, & utilitetibus ecclesiæ Romanæ cognovissemus devotam existere, nostramque voluntatem prompte perficere, loco vos filii dilectique cuperemus retinere amici; & ea quæ vestræ saluti ac prosperitati essent utilia, grato sane animo perficeremus: sed quia vos, nobis relictis, in partem contrariam inclinatos videmus; non solum obstupescimus, sed etiam a vestræ amicitiæ nos similiter declinamus consortio, quod pro Dei amore valde retinere voluimus earum. Hanc præterea epistolam nostram secundum morem per Longobardum fidelem vestrum, & literarum delatorem vestrarum, vobis mandare voluimus; sed ille a nobis eas recipere, vestræque noluir deferre sagaciteti: sed sicut & antiquus usus exigit, & ratio manifesta fieri declarat. [Aliquid deest.] Data *ut supra*.

LXXIV. AD GUAIFERIUM PRINCIPEM SALERNITANUM.

Hortatur ut in sua integritate perseveret, & Amalfitanos corripiat, quod auxilium navale non miserint, & nimia calliditate in se utuntur.

Amantissimo filio Guaiferio principi.

DEvotionem igitur animi tui ex die qua te cognovi paucis verbis explicare non possum? hoc tamen veraciter scimus, quia * apud nos tibi omnia salva reservantur tempore opportuno. [* Edit. Rom. apud Deum & apud &c.] Idcirco monentes hortamur, & rogando jubemus, uti in semel tua percepta bonitate perseveres. Quoniam scriptum est: *Non tardat Dominus promissum suum, donec adimpleatur quod locutus est:* [2. Tim 3.] & ideo nosse gloriam tuam cupimus, quia ex parte Amalfitanorum nullum nobis juxta condictum placitum studuerunt præbere adjutorium navali certamine e Trajecto usque Centumcellas. Insuper quadam calliditate efferunt, non in decem millium tantum mancusorum, sed & in duodecim millium fuisse nostram promissionem: quod verum nullo modo constat, cum & ipsi abbates, quos illuc pro nostra parte direximus, jurejurando non se dixisse fateantur. De his vero aliisque similibus, quantum in nobis est, per gloriam tuæ nobilitatis, correptionem omnemque speramus fodii emendationem: quod quæso locum mature acceleres. Optamus. Data *ut supra*.

LXXV. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

Missa per Eugenium & Paulum episcopos mense Aprilis die XVI. indictione XI.

Dolet quod Græcos sequatur: hortatur ad Romanæ ecclesiæ gremium sedeundum: tum de dono misso gratias agit: postremo Sergium quemdam per subreptionem ad sacerdotium & episcopatum promotum, depositum fuisse significat.

Michaeli regi Bulgarum.

SPiritualibus te visceribus edito gaudebamus, & pro salvatione tua gratias agebamus: sed nunc astutia malignorum decepto, tristamur & ingemiscimus, verentes & pertimescentes, ne si forte Græcos secuti fueritis, cum illi in diversas hæreses & schismata solito more ceciderint, vos quoque cum ipsis in erroris profunda ruatis: & sicut serpens seduxit Evam astutia sua, ita sensus vestri corrumpantur, & excidant a simplicitate & castitate quæ est in Christo Jesu. [Gene. 3.] Nam te fili, Mosaicis rogo verbis, *interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi*, [Deut. 32.] si aliquando Græci sine hac, vel illa hæresi fuerint: & cum non inveneritis eos ab aliqua hæresi aliquando liberos extitisse, oportet vos

eorum

eorum fraudes & consortia fugere, ne cum illi erraverint, vos erretis, & cum illi ad blasphemiam versi fuerint, & vos etiam fidei rectæ blasphematores inveniamini: nec erit qui vos postmodum corrigat vel ab errore reducat: & hoc est, mihi credite, fili carissime, quod dolemus, hoc est unda nocte & die pro vobis soliciti sumus; non gloriam ex vobis, vel honorem aut censum procul dubio expectantes, cum vos potius & non vastra quæramus: nam non patriæ regimen & reipublicæ moderamen adipisci cupimus: sed diœceseos ajusdem regionis curam & dispositionem more prisco resumere volumus, ut solicitudinem, quam universis debemus ecclesiis, tanto pro eadem diœcesi solertius exerceamus, quanto ad ordinationem specialius vestram hanc antiquitus pertinuisse non ignoramus, tantoque pro vestræ salutis custodia instantius vigilare valeamus, quanto ut confirmet hoc Deus quod operatus est in nobis enixius nobis optandum est, & districtius a nobis divinitus exigendum, clarius scimus, si circa instructionem & munitionem vestram desides, quod absit, fuerimus inventi. Revertimini ergo ad beatum Petrum apostolorum primum, quem amastis, quem elegistis, quem quæsistis, cujusque in necessitatibus patrocinium percepistis, & fluentu doctrinæ salubriter & convenienter hausistis; cujusque vos protectioni cum subjectis omnibus commendastis & tradidistis. *Bene quidem currebatis*, cum apostolo clamamus, *quis vos fascinavit veritati non obedire*? Sed & ipse per se Dominus dicit: *Nemo mittens manum suam in aratrum & conversus retrorsum, aptus est in regno cælorum*: non autem dicimus quod non una sit fides, unum baptisma, unus Deus noster pariter & illorum: sed quia in eis sæpe præsule Constantinopolitano vel imperatore, aut plerumque utroque auctore facto hæreseos, plures qui sub ipsis sunt adulationis aut certo timore, illis efficiuntur consimiles: & væ tunc eis est, qui societatem sequuntur eorum. Dic itaque rogo carissime fili, quid faceres tu, vel populus tuus, si tempore Pneumatomachi Macedonii Constantinopolitani antistitis, quando & impius illis imperabat Constantius, essetis eorum societate fruentes; nonne dogma ejus contra Spiritum sanctum blasphemans cum illis sequeremini? *quod peccatum*, attestante Domino, *non remittitur neque hic, neque in futuro*. Nonne si horum pollutam societatem haberetis, & pravam doctrinam nihilo minus haberetis? ac per hoc & vos cum illis quasi fasciculi colligati ad comburendum æterno igni reservaremini in die judicii cruciandi? Credimus autem, quod jam vos non lateat, nunquam apostolicam beati Petri sedem ab aliis sensibus reprehensam, cum ipsa alias omnes, & præcipue Constantinopolitanam sæpissime reprehendens, aut ab errore liberaverit, aut certe in his qui resipiscere noluerunt, sententiæ suæ judicio condemnaverit. Noli ergo sequi Græcos, fili carissime, quia argumentis semper fallacibus student, semper dolosis intendunt versutiis, ne forte vobis quod genti contigit Gothorum contingat: quæ cum a Paganorum errore cuperet liberari, Christiqua fidei sociari, in episcopum incidit formam pietatis habentem, virtutem autem ejus abnegantem: qui eos dum a paganismo liberat, Arii blasphemiis implicat: sicque illi, dum incaute quærunt errorem fugere, in errorem incidunt; & cæcum ducem sequentes, cum illo cæci facti in Arianæ pravitatis præcipitia delabuntur: & hoc est, unde Græcorum cavenda esse prædicamus consortia: *Corrumpunt* enim, ut Paulus apostolus ait, *mores bonos colloquia mala*. Qui etsi aliquando loquuntur aliquid boni, noli mirari, quia & dæmones confitebantur Filium Dei: sed ipse illos potius tacere præcipiebat, ne qui eos audiret vera prædicantes, sequeretur errantes. Convertimini igitur ad beatum Petrum apostolorum principem, qui primus cognovit, & confessus est Filium Dei: qui oves dominicas regendas accepit, & ut has ad æternæ pascua vitæ introducere posset, & hic ligandi solvendique potestatem, & illic reserandi eis claves cælestis regni promeruit. Igitur scitote, carissime, si ex hoc ad Græcos, quod avertat Dominus, conversio vestra fuerit, partem vestram divinitus cum his ponendam, qui primam fidem irritam faciunt, & cum his, quorum libenter amplectimini portionem. Porro si nos audieritis, & ad sancti Petri gremium redieritis, ut filios vos amantissimos expansis finibus recipiemus, & exertis brachiis amplectemur, & in visceribus Christi dilectionis semper habebimus; & si qua sunt sancta, si qua salubria, si qua congrua, vobis & pro vobis offerre atque impendere non cessabimus. Xenium nobis ex vobis transmissum, quondam religiosi habitus Urso deferante, suscepimus; de quo benignitati vestræ gratias agentes, Deum laudavimus, qui te nobis devote munus offerre docuit; temetipsum cito totum, ut confidimus, & perfectum daturus. Ceterum gloria vestra sciat Sergium eunuchum, qui cum genere Sclavus esset, & multis pravitatibus irretitus, sacerdotium per surreptionem obtinuit; & post etiam super aliis detectus & convictus excessibus, ab episcopo tunc suo depositus fuisse dignoscitur, & post indigne satis a Georgio, qui falso sibi episcopi nomen usurpat, ad episcopatum Belogradensem provectus est, apostolorum principum, & sanctorum canonum auctoritate, etiam nostri esse sententia decreti depositum: quod tam vobis quam vestræ omnium generalitati canonice patefacimus; ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur: ne, quod non optamus, simili cum eis pœna judicii teneantur astricti. Data XVI. die mensis Aprilis, indictione XI. *An. Ch. 878.*

Psal. 67. — *Galat. 5.* — *Luc. 9.* — *Ephes. 5.* — *Matth. 12.* — *Romana ecclesia nunquam in errorem incidit; alias autem ab errore liberavit.* — *Socrates lib. 4. c. 33. Theodoret. l. 4. c. 33. Sozomenus l. VI. c. 37.* — *1. Cor. 15.* — *Matth. 18.* — *1. Tim. 5.* — *Nicæn. c. 5.*

LXXVI. AD PETRUM COMITEM.

Missa per Paulum & Eugenium episcopos mense Aprili, die XVI. indictione XI.

Hortatur ut Michaelem regem ad Romanæ ecclesiæ gremium revocet.

Petro comiti.

Dilectissimo filio nostro Michaeli Christianissimo regi apostolatus nostri mittentes epistolam, dignum duximus ut & tuæ quoque gloriæ scriberemus, & gemitus nostri cordis aperiremus, quos assidue patimur, suspirantes & stupore nimio admirantes, quomodo ipse sapientissimus rex, & vos ipsi averti potueritis, & a recta semita declinare, atque a sede beati Petri apostolorum summi recedere; cui, sicut evangelium refert, non caro & sanguis, id est humana sapientia, sed ipse per se Pater Filium proprium revelavit, cum alii hunc Joannem, alii Eliam, alii Jeremiam, aut unum de prophetis existimarent. *Matth. 16.* Scribimus ergo tibi tamquam familiari & carissimo nobis; tu enim in hac causa primus ipsi regi præcursor & dux auctore Deo fuisti: tu inter illum & nos medius discurristi, &, Deo gratias, cuncta, quæ ad salutem gentis illius acta sunt,

non

non sine tuo certamine acta sunt, & quot & quantos labores pro instructione vestri nos assumpserimus, ipse non nescis. Et bene quidem in nobis delectabimini, & spiritualibus gaudiis, & profectibus fruebamini: sed nescimus quis vos de cetero deceperit; quis organum factus diaboli, qui olim per serpentem Evam seduxit, vos a recto itinere callida suasione retraxerit; unde non parum dolemus, nec leviter anxiamur; & idcirco te, virorum optime, cohortamur, loquere ad aures ejusdem dilecti filii nostri regis; cui & Dominus ipse ad aures præcordiorum loquatur, ut primam fidem non faciat irritam, ut ante se gradiens, retro nequaquam respiciat, viam qua ambulabat, non deserat, evangelicam legat historiam, & videat ibi præcipue soli Petro, aliis ista vel illa opinantibus, Christum Dei vivi Filium revelatum, & singulariter dictum: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua*. Ergo si istis vel illis falsa putantibus, Petro veritas præcipue revelata est: & si pro fide Petri oratum singulariter est a Filio ne deficeret; consideret sapiens rex quam laudabiliter primum fecerit urbem quærens, ad quam iste talis & tantus apostolus venit & prædicavit; cui Patre revelante, veritas Filii patefacta est, & cujus fides, quia Filius rogavit, non defecit. Ad hanc quippe Romanam urbem post Antiochiæ, quam in transitu visitavit, fundatam ecclesiam, tamquam ad mundi dominam properavit: & illic consequenter Filium Dei vivi, quem non carne vel sanguine, ut prædiximus, sed eo revelante sicut veraciter cognovit, veraciter & prædicavit: super quam etiam solidam confessionis petram, suam Dominus ecclesiam fabricavit: & hæc est petra illa, supra quam, ut Salomon ait, serpentis non invenitur vestigium. Pro hac itaque purissima fide beatus Petrus Romæ moratus, in hac stabilivit ecclesiam, & sede apostolica diutius gubernata, pro hac fide decus mortis assumpsit: sicque sanctam Romanam ecclesiam in hac fide fundatam proprio sanguine cum Paulo, qui ab Jerusalem usque ad Illyricam regionem scilicet, in qua nunc vos habitatis, evangelio replevit, Domino Deo consecravit, & dedicavit; qua fide tanto intra breve tempus Romani creverunt & floruerunt, ut * prælatus egregius apostolus mox in principio epistolarum suarum pro ea Deo gratias agere, & denunciare præconia videatur. Hanc itaque fidem suggere semper, & suade, carissime, pio regi sitire: hanc non alibi præcipue quærere nisi Romæ, ubi plantata est & radicata a B. Petro, qui hanc ut supra ostendimus, sicut veraciter cognovit veraciter & prædicavit: quoniam sicut a qua nunquam potest alibi tam munda, vel tam limpida, quemadmodum in fonte unde originem protrahit, inveniri; ita & fides nunquam omnino poterit alibi tam pura, vel tam nitida reperiri, sicut in ecclesiæ nostræ vivario, ubi eam non tecta perstillantia, quibus litigiosa mulier, id est hæretica pravitas, comparatur; sed ille polorum claviger ubertim & purissime congregavit, qui ex ipso fonte vivo hanc cælitus hausit, & limpidissimam conservandam mandavit. Hæc, carissime, pio regi loquere, & exhortare in Christo Jesu, ut pro accepto & multiplicato familiaritatis talento in gaudium Domini nostri merearis intrare. Nos vero, si nos audieritis, quia vos tamquam fratres & filios summo amore diligimus, de lucro vestri gaudebimus, & superexultabimus: sin autem, dicemus omni ecclesiæ, & sicut Dominus præcepit, vos tamquam ethnicos, & publicanos habebimus: & tunc vos videritis, cum in varias errorum tentationes incideritis. Missa per Paulum, & Eugenium reverendissimos & sanctos episcopos. Data Mense Aprili, die XVI. indictione undecima.

Genes. 3. — 1. Tim. 5. — Luc. 22. — Rom. 15. — Rom. 1. — * Forte, prædicas. Hard. — Fides Romanæ ecclesiæ. — Matth. 18. — Al. Ch. 858.

LXXVII. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

Ejusdem argumenti, suntque fere eadem verba quæ in superiore.

Michaeli glorioso regi Bulgarum.

CHristianissimo regi apostolatus nostri mittentes epistolam, dignum duximus ut & tuæ quoque gloriæ scriberemus, & gemitus ac dolores nostri cordis aperiremus, quos assidue patimur suspirantes, & tristes penitus incedentes & stupore nimio admirantes, quomodo ipse sapientissimus rex, & vos ipsi averti potueritis, & a recta semita declinare, & a sede beati Petri apostolorum principis omnino recedere; cui, sicut evangelium refert, non caro & sanguis, id est humana sapientia, sed ipse per se Pater Filium proprium revelavit, cum alii hunc Joannem, alii Eliam, alii Jeremiam, aut unum ex prophetis existimarent. Scribimus ergo tamquam fratri ejus & carissimo nostro. Nam cuncta, quæ ad salutem gentis vestræ a nobis acta sunt, & quot & quantos labores pro instructione vestri nos assumpserimus, ipse profecto non nescis. Et bene quidem primum in nobis delectabimini, & spiritalibus gaudiis, & profectibus fruebamini: sed nescimus quis vos de cetero fascinaverit, quis deceperit; quis organum factus diaboli, qui olim per serpentem Evam seduxit, vos a recto itinere callida suasione retraxerit. Unde non parum dolemus, nec leviter anxiamur: & ideirco te, virorum optime, cohortamur, loquere ad aures ejusdem dilecti filii nostri regis, cui & Dominus ipse potius ad aures præcordiorum loquetur, ut primam fidem non faciat irritam, ut ante se gradiens, retro nequaquam respiciat, viam qua ambulabat, non deserat, evangelicam legat historiam, & videat ibi præcipue soli Petro Christum Dei vivi Filium revelatum. Ad hujus ergo beatissimi Petri sedem alacri pectore rex Christianissimus redeat; & sicut cervus, cum quid sumpserit noxium, desiderat ad fontes aquarum: ita desideret & sitiat anima ipsius ad salutifera ejus doctrinæ fluenta. In quo pio tua laboret opere præ cunctis solertia, ut non solum fratrem carissimum lucrifacias, sed & de salute omnium vestrum ipse mercedum præmia consequaris. Nihil enim placet Deo plus his, qui ab errore converti faciunt homines; vel qui ad justitiam erudiunt plurimos. Et ideo pro tam sancto labore, beato Petro clavigero regni cælestis intercedente, operies, sicut scriptum est, multitudinem peccatorum, & stabilieris quasi cæli firmamentum, & dies æternitatis. Sed & nos interim te in devotorum numero filiorum habebimus, & confessionibus apostolorum principum memoriam tui jugiter commendare nullatenus omittemus. Data mense Aprili, indictione XI.

Hæc epistola in non videtur Michaeli scripta. — Matth. 16. — 1. Tim. 5. — Psalm. 41. — Jac. 5.

LXXVIII. AD IGNATIUM PATRIARCHAM CONSTANTINOPOLITANUM.

Tertio jam commonet, ne Bulgarum regionem ad ecclesiam Romanam jam antiquitus pertinentem usurpet, & eo, vel ab ejus suffraganeis in ea regione consecratos episcopos intra 30. dies illinc aducat; & nisi post duos menses paruerit, dominici corporis & sanguinis communione, & si perseveraverit in contumacia, patriarchali etiam dignitate privat.

Reverentissimo confratri nostro Ignatio patriarchæ Constantinopolitano.

SEcundo jam sedis apostolicæ literis probatis admonitus, & per missos ejus contestatoriis conventus hortatibus, jure tibi Constantinopolitanæ diœceseos, quod per ejusdem primæ sedis auctoritatem & favorem annoente Deo receperas, rite contentus, ultra præfixos tibi ex canonibus limites præsumptionis pedem non tenderas, nec antiquos terminos quos posuerunt patres tui aliqua usurpatione transferres. Nullus autem ignorat regionem Bulgarum a sanctæ memoriæ Damaso papa, & deinceps usque ad paganorum irruptionem a sedis apostolicæ præsulibus, quantum ad ecclesiasticæ provisionis attinet privilegium, moderatam. Præsertim cum hoc nonnulla scripta, sed præcipue diversorum pontificum Romanorum res gestæ quæ in archivis antiquitus nostræ reservantur ecclesiæ, clarius attestantur. De his autem quæ bellica clades & gravissimi hostilitatis incursus intulisse noscuntur, nil præstantius sentiendum est, quam quod clarissima ecclesiæ tuba sanctus videlicet Leo nostræ sedis antistes adocuit & decrevit, cum ait: Adhibenda, inquiens, curatio est, ut vulnera quæ adversione hostilitatis illata sunt, religionis maxime ratione sanentur. Qui statu rerum auxiliante Domino in meliora converso iterum dicit: Remotis malis quæ hostilitas intulit, unicuique id quod legitime habuit, reformetur: omnique studio procurandum est, ut recipiat unusquisque quod proprium est, & rursus: Quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur. Sed hæc reverentissime frater omnia clausis oculis relegisti, sanctorumque patrum decreta calcaneo temerario conculcasti, ac multiplicium tibi beneficiorum sedis apostolicæ præstitorum oblitus, contra eamdem sanctam sedem, benefactricem videlicet tuam, & erectus es, priscam diœcesim in regione Bulgarica constitutam illicita pervasione subripiens, & in alienam messem contra divinas leges mittere falcem non renuens. Unde merito post primam & secundam commonitionem a nostræ te debueramus communionis contubernio sequestrare, ra *prompta habentes*, secundum apostolum, *omnem ulcisci inobedientiam*: qui etiam dicit: *Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, ut non commisceamini cum eo*: sed quia sedis apostolicæ moderatione utentes, spiritu lenitatis potius quam severitatis erga correptionis tuæ flagramus affectum, ecce tertio canonice per missos & syllabas commonemus, & hortamur, & protestamur, ut nullam omnino moram perpessa, strenuos viros in regionem Bulgarum dirigat, qui per totam patriam peragrantes, quoscumque illic repererint qui a te, vel a subjectis tibi consecrationis munus accepisse dicuntur, sine quavis dilatione reducant: ita ut intra triginta dierum spatium nullus episcopus, nullus omnino clericus, qui tuæ ordinationis, imo inordinationis sunt, inter omnes Bulgarum fines inveniatur. Non enim patimur eos, quos ibidem tu illicita constituisti, quos & ab apostolica esse jam sede hujus rei gratia constat excommunicatos, errore suæ prævaricationis corda novorum Domini famulorum inficere: quos videlicet in fide instructionis manu plantavimus, & aqua salutaris fontis doctrinarum rigavimus, atque horum auctori Deo ad incrementum spiritus dandum, ut sit ipse in omnibus primatum tenens, obtulimus. Porro si intra triginta intervalla dierum omnes, quos vel tu, vel episcopi tui consecrasse in aliquo gradu putantur ecclesiæ, a totius regionis Bulgaricæ terminis non eduxeris, & temetipsum ab omni ecclesiastico illius jure diœceseos non subduxeris, tamdiu sancto corpore, ac pretioso sanguine Domini nostri Jesu Christi post duos menses a die numerandos qua hujus epistolæ tomum acceperis, esto privatus, quamdiu his obstinatus decretis nostris, minime obedientiæ colla submisetis. Jam vero si pertinaciter in hac indisciplinatione, atque pervasione permanseris, & episcopos & quotquot illic vel illi vel tu consacrasse videris, foras illinc minus expuleris, omnipotentis Dei judicio & beatorum apostolorum principum auctoritate, nostræque mediocritatis sententia, omni patriarchatus esto dignitate, quam favore nostro receperas, alienus & exors, nullo penitus summi sacerdotii privilegio præditus vel potitus. Data mense Aprili, indictione XI. missa per Paulum, & Eugenium episcopos.

Epist. 82. — 2. Cor. 10. — 2. Tim. 3.

LXXIX. AD EPISCOPOS ET CLERICOS GRÆCOS.

Declarat eos excommunicatos quod Bulgarum regiones invadentes illicitas ibi ordinationes fecerint; dignitate etiam privandos, nisi intra XXX. dies ex omni Bulgarica regione decesserint. Si quis autem paruerit, restituendum ei episcopatum decernit quem in Græcia habebat; & si nullum antea habebat, vacantem, si dignus est, eidem conferri jubet.

Omnibus episcopis & ceteris clericis Græcis Bulgariæ diœceseos invasoribus, ac per hoc excommunicatis.

MIramur vos & vehementer obstupescimus sanctorum patrum canones obturatis oculis relegisse, & calcata conscientia terminos æternos a patribus positos transtulisse, & in alienam messem judicii falcem misisse in Illyrici provincias, quas nunc Bulgarum natio retinet ingredientes, & ordinationes illicitas perpetrantes, cum & sacra concilia sub sede beati Petri apostolorum principis, has olim provincias deguisse patenter innuant, & rerum gestarum a sancto Damaso papa conscripta manifeste denuncient. Et statu causarum Deo auxiliante in melius jam pridem converso sedes apostolica sit ab eis qui hanc habitant regionem recognita, requisita & multis precibus invitata: nosque illuc episcopos, & inferioris ordinis sacerdotes cum præceptis sedis apostolicæ miserimus, & multos labores pro instructione illius regionis arripuerimus. Nam & si quidam vestrum clandestina illuc forte venerunt, apta de illis dicere possumus illud Domini dictum asseverantes: *Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt & latrones.* Ipse quippe Dominus per prophetam dicit: *Veniebant & ego non mittebam eos.* Nam quidam vestrum pro criminibus suis fugientes; qui- Joann. 10.

quidam autem ambitus & avaritiæ causa illuc accessuri profecti sunt; non autem vocati, nec invocati: licet nec sic in vestram vos diœcesim ad aliquam dispositionem faciendam introire convenerit. Quia igitur contra sacras vos multipliciter egisse regulas deprehendimus; excommunicavimus vos, & estis excommunicati. Quisquis autem ex vobis intra triginta dierum spatium cognitæ hujus apostolicæ sanctionis, omni Bulgaricæ regioni non cedens, in ea quamlibet ordinationem vel dispositionem patrare ultra prædictum spatium obstinate præsumpserit: sanctorum patrum auctoritate, nostrique judicii sententia proprio caret officio, non nisi resipiscens pœnam evasurus, aut veniam aliquo modo speraturus. Si quis autem vestrum humiliter ac obedienter his salubribus monitis nostris parens, Bulgaricæ locum dederit diœcesi; noverit nos decrevisse sibi episcopatum restitui quem eum in regione Græcorum prius habuisse constiterit: porro & si nunquam habuit, vacantem illi tribui; si tamen talis persona sit, cui nulla in hoc regula patrum valeat obviare.

An. Ch. 878. Missa per Paulum & Eugenium episcopos. Data XVI. die mensis Aprilis, indictione XI.

LXXX. AD BASILIUM IMPERATOREM.

Missa per Eugenium & Paulum reverendissimos Episcopos.

Dolet Constantinopolitanam ecclesiam schismate adhuc laborare: qua de re legatos mittit.

Dilectissimo nobis & desiderabili filio Basilio Christianissimo & tranquillissimo imperatori.

2. Cor. 1. BEnedictus Deus & pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui misertus & consolatus est nos in præsenti sæculo nequam: Visitans & redemptionem faciens tam pium, tamque benignum imperii vestri cornu salutis erigendo in domo David, Christi videlicet pueri sui. Vos enim, fili carissime, minus imperatoria dignitate, secundum apostolum qui ait: *Æmulamini charismata meliora*, contenti, etiam angelorum estis ministerium imitati, dum pacem in terra bonæ voluntatis hominibus exoptatis, & beatos per id, ac cælum vos visuros luce clarius demonstratis. Utraque siquidem epistola vestro pontificio nostro missa hujus vos flagrare desiderio patenter insinuat, & hanc vos ad statum ecclesiæ, unde pravorum dissensione repulsa est, inhianter velle reducere, indicio evidenti demonstrat. A Deo quippe provectum imperium vestrum; quod eo auctore justitia & triumphis ornatis, minus nimirum validum, minusque gloriosum putatis, nisi etiam summa condecorare pace seu concordia fatagatis. Nos autem, dilectissime, audientes in Constantinopolitanam ecclesiam dissensionis adhuc scandala fluctuare, nonnullosque religiosi habitus viros hac illacque dispersos atque dejectos ignominiose tractari: merito ingemiscimus & multa mœstitia fatigamur, præcipue pacem sentimus illic continua contentione turbatam, quam per multos sedis apostolicæ labores jam credebamus ædificatam, & sacratos quosdam diversas injurias didicimus passos, quos ab omni oppressionis fasce sperabamus ereptos. Portamus quippe omnium onera qui gravantur; imo portat hæc in nobis amator vester beatus Petrus apostolus qui nos in omnibus sollicitudinis suæ protegit ac tuetur hæredes: sed quia & professionis nostræ officio, cum Jeremia nihilo minus dicitur: *Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, ut evellas & destruas, & disperdas, & dissipes, & plantes*, etiam vestra pietas ab apostolatu nostro pro hoc ipso personas postulat. Ecce strenuos e latere nostro viros dirigimus, qui si qua illic inter hæc diligenti studio deprehendant & his radicitus, secundum Domini mandatum, evulsis, destructis, dispersis & dissipatis, pacem & unitatem & caritatem & congruenter ædificent simul & plantent. Nam quomodo habere poterunt caritatem, qui dividunt unitatem? nos autem pro Christo legatione procul dubio fungimur, cum paci ecclesiæ studium impendere procuramus. Quia vero Deo amabiles viros, quos nominatim literis expetitis, quibusdam incommodis impeditos destinare nequimus; misimus Paulum & Eugenium sanctissimos & reverendos episcopos, dilectosque consiliarios nostros, quorum nobis & fides probata, & scientia manifesta est: quibus scripto dedimus in mandatis, ut omnibus simultatibus sopitis atque sedatis, quæ ad pacem sunt, sanctorum magistra regula patrum, toto conamine construant, & omni contentione sublata, justitiæ tribuant Deo propitio palmam; hoc dumtaxat ad laudem Dei agentes, & ad præconiorum vestrorum cumulum, sicut vos agere de die in diem decet, addentes. Verumtamen ignorare pium imperium vestrum nolumus, nos apostolicæ sedis præcepisse legatis, ut causa tantum visitationis, gloriosum ejusdem provinciæ * principem adeant, & de optata memoria ei apostolorum, ut condecet, expletis officiis persalutationis edicant. Ideoque rogamus, ut aditu eis annitentibus vobis concesso, talem illis industrium virum * qui eos usque ad prædictum principem salvos ducat atque reducat, facta in scriptis de ea minime iterum usurpanda professione. Optamus vos per multos annos in Christo bene valere, & de barbaricis jugiter hostibus triumphare, spiritualis & desiderabilis & Christianissime fili semper Auguste. Data indictione XI. An. Ch. 878.

Luc. 1.

1. Cor. 12.

Jerem. 1.

* Forte loquitur de rege Bulgarorum.

* Deest, tradatis, aut quid simile.

LXXXI. AD EUMDEM.

Ut legatis a se missis fidem adhibeat, & opem Romanæ ecclesiæ ferat.

Dilecto filio semper in Domino triumphanti Basilio piissimo imperatori Augusto.

SCimus venerabilis imperator, scimus & omnimodo novimus vos prudentia pollere, æquitatem diligere, pietatem extollere, directiones plantare, & vitia evellere. Scimus & liquido credimus vos sanctæ Romanæ ecclesiæ vigorem & decus velle augere, tribulationes gemere, angustias dolere, & necessitates pio intuitu, quantum ad vos pertinet, amovere. Hujus rei gratia maximam de vobis fiduciam assumentes, quidquid eamdem sanctam matrem vestram Romanam ecclesiam oppido affligit & lacerat, vobis singulari quadam spe committimus audiendum & corrigendum. Tamen ne vos, quos secretorum nostrorum conscios esse cupimus, lateat quod his diebus contra Dei voluntatem, contraque salutem totius Christianæ fidei, ac contra privilegium sanctæ Romanæ ecclesiæ, seu contra morem reique publicæ statum Romæ peractum est; his missis nostris Paulo & Eugenio episcopis verbo tenus vobis dicenda commisimus. Quæ vos ita credere deprecamur ac si nos vobiscum loquamur; & credentes, si nobis ferre opem, vel ali-

aliquam consolationem valeatis, & veluti dilectus filius reverendæ matri assolet, omnimodo consecratis deposcimus. Habebitis enim pro his sanctos apostolos adjutores, & nos possidebitis devotiores vestros apud Dominum semper intercessores. Data IV. Kalendas * Martii indictione XI.

* f Maii, ut constat ex superioribus.

LXXXIII. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Monet ut quantocius ad synodum in Galliam cum suffraganeis accedat: queritur de perfidia Lamberti Spoletani comitis.

Ansperto venerabili archiepiscopo Mediolanensi.

PRo innumeris igitur & multiplicibus oppressionum angustiis totius sanctæ ecclesiæ in orbe terrarum diffusæ, synodum universalem, Christo opitulante, in Francia, (quia in Italia, persecutione malorum grassante * (Petrum presbyterum cardinis nostri, quem ad Carolomannum regem dirigimus, fraternitati vestræ plurimum commendamus) minime potuimus,) sumus celebraturi; ad quam fraternitatem vestram quantocius omni mora postposita occurrere admonemus, cum cunctis coepiscopis, ac suffraganeis vestris, exceptis his quos sacri canones pro incommodis causis stare patiuntur. Quoniam in ea, Christo cooperante, omnium ecclesiarum speramus erigi statum atque vigorem. Hoc iterum iterumque monemus, hortamur, expresseque mandamus, ut nulla vobis mora, nullumque tempus præpediat, donec nobis vestrum adventum in præsentia præbeatis; * id est Lamberti perfidi Spoletani ducis Vvidonis filii, ejusque complicis Adelberti marchionis, vel ut melius patriæ proditoris, qui clandestina fraude pacifice venire se simulans, in dolo ad portam urbis custodes deputans, sacramque civitatem tyrannus invasit, nosque cum fidelibus nostris intra ecclesiam beati Petri apostolorum principis inaudito atque horrende coarctare inter cetera mala *. Data *ut supra*. (a)

* Hæc verba non cohærent sequentibus.

* Ut causam communis hostis una mecum judicetis. Hæc vel alia hujusmodi verba hic desse videntur. De Lamberto & Adelberto Aimoin. l. 5. c. 37.

* Videtur hic desse, conatus est.

LXXXIII. AD ANGELBERGAM AUGUSTAM.

Ut in Romanæ ecclesiæ fide perseveret: præsentium latorem commendat.

Dilectissimæ filiæ Angelbergæ imperatrici Augustæ.

REminiscentes omnium bonorum vestrorum, quotidie Deo nostro gratiarum actiones referimus, qui vestrum animum tanta solicitudine erga devotionem ab exordio sanctæ Romanæ ecclesiæ spirituali flammæ adustione perussit. Sed nunc filia mea carissima, & in Christo devota, quæso vires solicita ingenii acutissimi, & in hoc in opportuno tempore solita bonitate concurre: quatenus cœptum bonum usque ad consummationem operis perductum æterni retributoris præmia recipere valeatis. Latorem quoque præsentium Petrum cardinis nostri presbyterum, quæso in omnibus habeas commendatum, vestroque consilio prudentissimo iter illius solita pietate disponite: quatenus Deo duce ad nos possit redire incolumis. Data *ut supra*.

LXXXIV. AD JOANNEM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Exponit mala quæ a Lamberto comite Romæ sunt perpetrata: seque in Gallia ad implorandum auxilium adversus eum iturum ostendit.

Reverendissimo & sanctissimo Joanni archiepiscopo Ravennati confratri nostro.

UNanimitatis vestræ fraternitatem ignorare non patimur quæ & qualia his retro diebus a Lamberto Spoletano comite mala & multiplices passi sumus injurias, quales nullus antecessorum nostrorum pontificum a quoquam Deum colente sustinuisse recolitur. Igitur omne pene territorium S. Petri suis tyrannice devastantibus hominibus, cum immensa populi multitudine Romam venit: nos autem illum quasi dilectum amicum apud beatum Petrum apostolorum principem honorifice recepimus: sed ipse quasi ovili pelle indutus, solita repletus nequitia, munereque corruptus ingenti, contra nos insurgere non dubitavit. Nam portas civitatis Romanæ violenter, imoque fraudulenter cepit, totamque urbem Romam; ac per dies plurimos homines suos ita arctius retinere fecit, ut nec proceres Romanorum, nec episcopi, & sacerdotes, neque etiam familiares nostri ad nos nisi maxima supplicatione exeundi facultatem haberent. Cibaria etiam nostra nobis venire instantissime prohibebant. Venerabiles item episcopos, presbyteros atque diaconos religiosos monachos cum hymnis & canticis spiritualibus, sacrisque litaniis ad ecclesiam principis apostolorum venientes, heu proh dolor! more paganorum conturbaverunt, & fustibus cædentes nequiter dispersferunt, non sinentes illos exire, debitumque Deo sacrificium offerre. Inimicos quoque, atque infideles S. Romanæ ecclesiæ & nostros, quos una cum vestro consensu & subscriptione bis ac tertio jam excommunicatos damnatosque habemus, super nos temere conduxit: eosque in urbe Roma sine nostra voluntate immisit. His itaque nos præjudiciis, & injuriis multiplicibus gravati, cum tota sede apostolica tristes adeo per dies multos extitimus, ut nequaquam nobis aliud agere nisi flere liceret: nam ipsis diebus nec vestis fuit super altare sancti Petri, nec aliquod ibi nocturnum vel diurnum officium ex more celebratum. Nunc etiam minatur nobis pejora inferre, nisi ejus obtemperemus humiliter voluntati. Unde sanctitatem vestram pio fraternæ dilectionis affectu conjunctam hortamur, ut pro tantis afflictionibus, & miseriis capiti nostro illatis, ex totis præcordiis vestris nobiscum pariter condoleatis, & contra evidentissimum, & immanem inimicum nostrum consurgere toto annisu studeatis. Nos namque illius non valentes sustinere tantas insidias, quia per terram ire nequivimus, per marinum iter Deo propitio in Franciam proficisci debemus: gloriosos scilicet reges deprecaturi, ut ecclesiam sancti Petri, & civitatem Romanam totius mundi caput & dominam, a tantis oppressionibus, & calamitatibus liberent, salvam & quietam sinant manere, potentique manu ab hostium quas patimur insidiis tueantur; nec nos ob aliud illuc ituros, nisi pro communi salute, procul dubio credite. Sed sicut veridico mul-

Aimoin. lib. V. c. 37.

(a) In editione Romana in principio hujus Epistolæ sic legitur: *Ad Archiepiscopum de Mediolano; ad Patriarcham de Foro-Julii; Ad Joannem de Papia.*

multorum relatu didicimus, cum nos de urbe Roma fuerimus egressi, cœptumque iter egerimus, audimus eumdem Lambertum satellites suos velle colligere, Romamque rursus expugnaturum adire. Nos vero hoc scientes, anathematis sententiam in eum, & in omnes sequaces ejus, si contra urbem Romam, & ecclesiam Romanam aliquam rursus veniens contrarietatem, vel molestiam, aut perturbationem inferre quolibet modo præsumpserit, in ecclesia beati Pauli doctoris gentium protulimus. Et idcirco nullus vestrum ejus iniquis operibus faveat: quin potius libere arguat, si apostolicæ sedis vultis semper fulciri auxilio. Quapropter hæc omnia, ut vestris suffraganeis episcopis cognita faciatis, incunctanter hortamur sanctimoniam vestram; quatenus ipsi, qui membra corporis Christi existunt, vobiscum pariter pro apostolicæ sedis exaltatione studeant desudare.

LXXXV. AD BERENGARIUM COMITEM.

Rogat ut imperatori nunciet quæ a Lamberto Romæ perpetrata sint, deinque operam ut eum compescat.

Dilecto filio Berengario glorioso comiti regia prosapia orto.

LEctis nobilitatis vestræ literis, quia sinceritatem ac devotionem more scilicet parentum vestrorum circa nos pro amore Jesu Christi Domini & beati Petri apostolorum principis reverentia, vos habere ingentem reperimus; multa vestræ mellifluæ locutionis dulcedine sumus omnino repleti, ita ut cum psalmista dicere possimus: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua!* (Psal. 118.) Hujus namque bonitatis decus eximium, ex moribus piæ memoriæ nobilissimi quondam genitoris vestri vos trahere indubitanter cognoscimus, qui dignum semper honorem & piam reverentiam antecessoribus nostris, sacris videlicet pontificibus exhibere tota mentis alacritate studebat: & ideo pulchræ juventutis vestræ florem de radice justa prodeuntem Dominus exercituum pietatis suæ gratia custodiet incolumem, facietque prospere vigere in omnibus, & ad prosperum usque finem perducet. Quapropter, fili carissime, sæpe voluimus vestræ scribere dilectioni, non solum nostram vobis salutem innotescendo, sed & de vestra prosperitate, atque incolumitate audire cupiendo: sed non solum paganorum crebris ubique incursionibus, verum etiam Christianorum insidiis circumdati nequivimus. At nunc, quoniam Deo disponente tempus evenit opportunum, excellentiæ vestræ quæ & qualia sumus nos cum tota ecclesia & civitate Romana perpessi a Lamberto comite, veluti filio carissimo & fideli amico referimus. Cum itaque prædicto Lamberto multa quotidie bona fecissemus, dignumque impendissemus honorem supra quam antecessores nostri parentibus illius fecissent; ipse pro bonis mala retribuens, collecta populi multitudine omnem territorium sancti Petri invasit, & quod defendere debet ab hostibus, tyrannice dominatur invasum: venitque Romam, & quasi inimicus portam civitatis Romanæ violenter capiens, & satellites suos per dies plurimos retinere fecit, ac sic tantam civitatem invasam retinuit: ita sane, ut nobis apud beatum Petrum consistentibus, nullam urbis Romæ potestatem a piis imperatoribus beato Petro principi apostolorum, ejusque vicariis traditam haberemus. (Urbs Roma in potestate Romani pontificis.) Sacras autem litanias, episcopos, & sacerdotes, atque servos Dei, ex more celebrantes, & ad ecclesiam sancti Petri venire volentes, fustibus cædere, ac dispergere fecit, intulitque nobis contraria, quanta nulli præcessorum nostrorum umquam facta fuerunt: existitque paratus nobis iterum majora inferre, cujus rei causa, nescimus. Quamobrem, quia nostrum ministerium est, pro totius Christianitatis salute Dominum assidue deprecari, ut oves, quas Christus Deus noster nobis in beato Petro commendavit, jugibus votis & precibus ad æternæ vitæ pascua perducere valeamus; voluissemus debitam habere quietem: sed illo a pravis cogitationibus, & actibus se non retrahente, quin potius nos cum inimicis, & infidelibus nostris, quos bis jam & ter excommunicatos, & anathematizatos habemus, juncto, rursum turbare volente: rogamus nobilitatem vestram, ut pro amore Dei, & sancti Petri, ac nostro, hæc omnia & Carolomanno glorioso regi & spirituali filio nostro cognita faciatis: quatenus missis apicibus suis eum a tali præsumptione compescat, & quod tempore parentum illius sedes apostolica non sustinuit, ejus non patiatur diebus, & vestris similiter literis eumdem admonete, corripiteque Lambertum, ut nullam de cetero contrarietatem nobis ingerere præsumat, eo quod nec Deo, nec alicui Deum timenti, ejus temeritatis placeat effectus. Si vero idem Lambertus nos persequi non omiserit, nos jam dicto regi fideles amici esse quomodo possumus? quia ejus se voluntate jactat talia agere: & ideo nos adjuvare, sicut supra dictum est, procurate: nam nos ea quæ vestræ fuerint placita voluntati libentissime perficere studebimus, eo quod vos loco amantissimi filii, quamdiu vixerimus, retinere, nostræque ecclesiæ causas necessarias per vos perficere optamus. Præterea homines vestros, qui orationis causa pro suis delictis Dominum misericordem precaturi venere ad limina sancti Petri, pro vestro ingenti amore benigne recepimus, nostrisque apostolicis benedictionibus confirmavimus, ac per eos nostræ incolumitatis salutem, sicut petistis, cognitam fieri decrevimus; & petimus ut cito nos vestris literis lætificari non prætermittatis. Deus omnipotens gloriam vestram longa per tempora illibatam custodiat, carissime fili.

LXXXVI. AD ANGELBERGAM AUGUSTAM.

Dolet Angelbergam molestiis affici, & queritur de injuriis quas Lambertus ecclesiæ Romanæ inflixit: rogat ut conservet benevolentiam quam erga ipsum habere solebat.

Dilectæ ac spiritali filiæ Angelbergæ ex imperatrice Deo dicatæ.

QUia multum devotione & mentis alacritate dominum & seniorem divæ memoriæ Ludovicum quondam Christianissimum imperatorem spiritalem filium nostrum dileximus, nullatenus prætermittimus ejus memoriam in sacris orationibus nostris apud Dominum quotidie facere & quamdiu vixerimus facturos esse scitote, (Orationes pro defunctis.) vestrique memores dilectissima filia similiter sumus. Nam Deo teste vestram prosperitatem & salutem semper cupimus vigere incolumem & audire: & super tot ac tantis adversitatibus, quas a filiis hujus sæculi vos sustinuisse cognoscimus, ingenti vobis dolore compatimur & condolemus; quoniam quidem paterno vos diligentes affectu

mœro-

mœrorem vestrum nostrum putamus, & tranquillitatem vitæ vestræ nostram esse gaudemus: quia & vos pro talibus nefandis & inauditis malis, quæ nulla veterum scriptura decantat, nulla historia narrat, beati Petri apostolorum principis vicarium a quolibet imperatore vel rege unquam sustinuisse, nos his diebus a Lamberto Spoletano comite pati audientes, simili esse mœrore afflictos incunctanter agnoscimus: unde vestram hortamur dilectionem ut circa nos pium mentis affectum conservantes, ea quæ utilitati nostræ congrua vel necessaria esse perspicitis, pro viribus agere non prætermittatis. Quia & nos, Deo propitio, secundum datam nobis divinitus potestatem vobis auxilium, & optatam in omnibus consolationem conferre avide cupimus, & sub beati Petri apostoli vos, si opus fuerit, tuitione protegere, & illæsam, seu filiam carissimam, conservare studebimus; si ad ipsius apostolorum principis limina vobis venire contigerit. *Interim confortare in Domino: qui consolatur vos in omnibus, nec patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* De cetero autem ea quæ mandastis multis impedimentis occupati, quæ præfatus comes cum multiplicibus insidiis nobis præparat cupitque inferre quotidie, perficere nequivimus: at Deo tranquillitatem vitamque præbente cuncta quæ vestræ voluntati utilia sunt, lubenti animo perficiemus, quibus vester honor & gloriæ vigor incunctanter appareat integer. Dextera Domini vos in omnibus illæsam conservare dignetur. Data *ut supra*.

2. Cor. 10.

LXXXVIII. AD LUDOVICUM BALBUM REGEM.

Deplorat mortem Caroli imperatoris patris ejus: hortatur ut pacem habeat cum regibus consanguineis suis, & ecclesiæ inimicos persequatur, præcipue Lambertum ducem, cujus diras infestationes commemorat: denique in Galliam se venturum, ibique synodum celebraturum significat.

Ludovico glorioso regi, filio divæ memoriæ Caroli II. imperatoris Augusti.

QUanto deinde amore dilectionis, pro tantorum bonorum virtutibus, & pro omnipotentis Dei quotidianis genitorem vestrum dilexerimus cultibus, horum, Christo conscientiæ nostræ teste, absque lacrymarum effusione factorum reminisci nullatenus possumus. Et quamquam gaudendum sit, quoniam eumdem, post felicis cursum operis, inter angelorum cœtum paradisi susceperint præmia vitæ perennis, flendum nihilominus convenit, quod tantum adjutorem ecclesiarum Domini diffusarum in orbe præsentia corporali, heu proh dolor! amiserimus. Præsertim cum hoc in tempore sancta Romana ecclesia, mater omnium, quæ meæ mediocritati commissa est, Jesu æterni dispositione consilii, in qua, ut cum apostolo pace quorumcumque dixerim, fines sæculorum devenerunt, in tot persecutionibus atque adversitatibus diu lacessita, domesticorum debacchatione fatigetur, ut cogar cum propheta erumpens exclamare: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me*: & rursus: *Domine libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa*. Sed vos, fili carissime, hortor ac moneo paterno amoris affectu, ejus imitari in ecclesiarum exaltatione vestigia vitæ spiritalis, cujus floris decore natus regia dignitate

1. Cor. 10.
Psal. 69.
Psal. 119.

A existis. Primum ut pacis unitatem vinculumque caritatis cum fratribus vestris, nimirum Lodovici regis Bajoariorum filiis, cumque fidelibus Christianis tenens, demum contra insanientis rabiem, atque tyrannos, paterno provocatus exemplo, virtutem roboris, Christi auctoritate, in defensionem matris vestræ, a qua & potum prædicationis in proavis, & infulam imperii accepistis, medullitus viriliterque effundere valeatis. Quia, quod dici sine lacrymarum imbre nullo modo potest, prodiit in hoc tempore apud nos ex massa peccati radix ac fomes nequissimæ perditionis Lambertus Vvidonis quondam Spoletani ducis horrendus filius, fatemur membrum antichristi, qui adversator & extollitur derogando adversus B omnium regalis progeniei, & sæ turpis lucri cupidum clandestina machinatione, rapacitatis ardore, nunc huc atque illuc tervigersando, cum mœcha sorore Rotilde, cumque complice suo lusido Adelberto marchione, imo patriæ prædone, ad fascem, ut vera fama volitat, impudenter, quod Deus avertat, sustollere Romani imperii; & nunc, utpote abominatio desolationis, atque perditionis filius, caput scorpii & aspidis surdæ, destruit dilapidans, perque nequam suos disperdit prædonea omnem terminum sancti Petri ac Pauli protectorum vestrorum, ubi & pro qua re omnes pene nostri fideles in paupertatem ac necessitatem redacti videntur, sacramentisque ut sibi conspirent, & ne ad nostram occurrant jussionem, omnis C territorii sanctorum apostolorum homines constringere non omisit. Nunc etiam Tarentum legatione directa Paganis, donaque transmittens, atque ab eis accipiens suppliciter deprecatus est, ut sibi, cum significatum fuisset, phalangæ Agarenæ ad perniciem Christiani populi quantocius deferant auxilia. Qualiter denique fraude nequitiæ, & per perjurium, in sinu ecclesiæ nostræ nos deceperit, urbemque sacram invaserit, hic ea ideo prætereundo silemus, quia in alio opusculo ad omnium Christianorum notitiam, quos idcirco anathematis vinculis innodavimus, nonnulla conscripta teneamus. Pro qua re, domine fili carissime, contra nova & inaudita in Christianis mala, novum jam fessus & fatigatos certaminis la- D borem, navalis scilicet periculi, fluctusque maris, assumere * desiderans, me tantis periculis ad vos veniendo pro ecclesiarum sanctarum omnium liberatione, juxta apostolum, non faciens animam meam pretiosiorem quam me. Et ecce, quantum ad mei ministerii regimen spectat, non recuso pro Christi Domini ovium, ope ejus, liberatione mori, detrimentumque sufferre. Vos quæso obnixe, vos, fili carissime, lacrymas meas arduumque laborem aspicite, & ad defensionem sanctæ matris vestræ, vestrum animum fideliumque vestrorum adhortatione continua præparate, & mecum unanimiter lupis rapacibus baculos redargutionis studete tenere: quatenus, duce Unigeniti gratia, post longa temporum spatia, cooperato- E res effecti nostri certaminis, de purpura terreni imperii ad coronam venire valeatis perpetuam: & epistolas reliquas, quas confratribus vestris, Carolomanno videlicet, & Ludovico, atque Carolo juniori, dirigimus pro talium adhortatione, precamur gloriæ vestræ decentiam, easdem illis sine mora destinare dignemini, omnibusque reverentissimis archiepiscopis, & clero totius ordinis regni vestri, paterna peto adhortatione significari præcipite, quoniam Domino miserante apud vos synodum celebraturi sumus cunctis populis Christianis pernecessariam. Quæcumque nosse vos cupimus, sane deinceps sumus acturi de negotiis eccle-

* Edit. Rom. legit *assumere iter de transmeantis periculis &c.*

ecclesiasticis. Te quoque, carissime fili, auctoritate sancti Spiritus Dei nostri, ad vicem genitoris vestri domni Caroli perpetui imperatoris Augusti, a secretis constituo meum consiliarium, qui, ut dici assolet, pars animæ meæ fuit, & quæque agenda sunt, coge edunaque consilium: quia in fonte tui cordis primum intingendus calamus, deinde manus nostra formebit cheracteris apices.

LXXXVIII. AD LUDOVICUM BAJOARIORUM REGIS FILIUM.

Hortatur ad servendam pacem cum patruelibus: invehitur in Lembertum Spoletanum ducem: rogat episcopis significet ut ad synodum accedant.

Hludovico Bajoariorum regis filio.

Prov. 10. SCriptum enimveru in Salomone legimus: *Filius sapiens letificat patrem, & est gaudium matris quæ genuit eum*: quapropter, quoniem te, Ludovico filio Caroli, Ludovico filio Ludovici regis, æternitatis præscientiæ suæ consilio omnipoteus Deus ex regum, imperatorumque est dignatus producere prosapia, & tunc illam plene lætificare contenditis, si vestiæ matri ejusque immaculatæ sponsæ adversus insidiantium ictus, atque illius laceratores tota virtute concurritis, omni quoqoe nixu more parentum, proavorumque vestrurum auxilii consoletionem conferre spreta personerum acceptione quarumlibet quentocius festinetis, sancti Spiritus per Salomonem verbis testantibus; Prov. 17. *Frater & amicus in angustiis comprobatur*: & bene nobis filiatio adoptionis vestræ spiritualis favere valebit, si pacis & unanimitatis cum fratribus vestris, Christo opifice, concorditer tenere cunsulte satagitis vinculum: quia in vestia pace, fatemur, tutius Christiani populi salus consistit, qua demum necessitate, quave fatigati angustia, relicte sede proprie apostolici culminis, compulsi sumus Franciam petere, vosque paterno affectu deposcere, quatenus nunc nobiscum positi de communi selvatione sanctæ Romanæ ecclesiæ & reipublicæ fletu tractaremus, in paucissimis nunc patefacimus: quie in alio opusculo, qualiter neferie sit peractum, ad omnium Christianorum notitium reservatur conscriptum; quod luce clarius advertitis. Lambertus Spoletanus perfidus dux Vvidonis quondam stirps, perditionis filius, in quantam superbiam pro cupiditete, ut fame vere se habet, Romani imperii eruperit, in nostris tribulationibus atque angustiis procul dubio cognoscetis ad liquidum: Romam siquidem clandestina freuda devotum venire se simulans, a nobis velut filius pacis benigne susceptus, quid virulenti consilii corde * gestiens in crastinum sequentis diei diluculum demunstrevit: nam depulatis custodibus verum etiam satellitibus ad portam urbis, quæ ad beati Petri apostolorum principis euntibus pandit iter, nullum nostrorum fidelium ad nos egredi patiens, cibos deferentes coercens, asserit Carolomannum regem sibi talie horrende facere præcepisse. Quod idcirco non possumus credere: quoniem ex vestre progenie nullus cervicem superbe contra hanc extulit sedem: sed propter Deum suppliciter colla submisit. Nos fili carissime pro Domini ecclesie & ejus ovibus animam ponere cupientes, ecce marinos fluctus undasque salis ad vos veniendo per difficile iter assumpsimus, vobiscumque simul positi Domino miserante universalem synodum celebrere disponimus totius sanctæ ecclesiæ, vobis obsecundantibus, provectum, & exaltetionem loco percongruo satagemus peregera. Quod quæso

* f. gerens.

regni vestri omnibus archiepiscopis, coepiscopisque nostris innotescere dignemini, eosdemque nobis adesse, continua maturitate accelerare monete. Data *ut supra*.

LXXXIX. AD CAROLOMANNUM REGEM.

Ejusdem pene argumenti.

Dilecto filio Carolomanno gloriosa regi.

QUeora denique exeltetione sponsionis vestræ sanctam Romenam ecclesiam, videlicet matrem vestram omniumque Christienorum, quæ vos & lacte suæ prædicationis ab uberibus & ad imperialie e proavis sceptra sanguine regum excellenter produxit, sublevare curetis; & epistolari textu, & internuntiis nuper ad nos directis reminiscimur pleniter, fontemque ubertim cordis vestri solita pietate parentum vestrorum circa omnipotentis Dei semulatum miseratione abundare reperimus: vestrum quoque ad prædictam matrem vestram, uti gloria culminis vestri spoponderit, tanto avidius, enixiusque quotidiana præstolatione adventum expectavimus, quanto pro augmento mercedis vestræ nos, nostramque ecclesiam in tot adversantibus leborantem, super omnes imperatores atque reges, qui ante vos fuerunt, exaltare ac beatificare omnimodo promisistis. Sed heu proh dolor! fesso mihi paganorum persecutione, ac gladio, atque * exactionis censius viginti quinque millium in argento mancusorum annualiter, imo prædictæ vestræ matri additos civilis mucro angustiæ est, qui pene nos funditus peremisset, nisi subita miseratione illius fularemur auxilio, qui fidelibus pollicens inquit: Matth. 28. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Exierunt quidam ex nobis, sed non fuerunt ex nobis, confitemur * neque ex nobis, qui tanta Romanam ecclesiam dehonestatione, orbemque sacram, nos quoque fatigaverunt atque oppresserunt, ut simile, nec in Christienis regibus factum reminisci ullo modo possit. Lambertum fateor, atque Adelbertum electos marchiones, qui hostili manu occultaque freuda qualiter nos affecere, culminis vestri gloriam latere nulla potuit ratione: quod ad omnium vestrum notitiam in suo scriptum tenetur opusculo. Nobis enimvero ad vos inter cetera malu iter clausere venire cupientibus; quæ necessitate compulsi, navale, unimem præ manibus habentes, assumpsimus laboriose periculum, & commodum duximus Franciam ire, vestramque fraternam compagem in pacis & unanimitatis vinculum consolidare: vestiæ matris sæpe dictæ liberationem sanctæ Romanæ ecclesiæ necessario quærere. Vos siquidem illuc, omnesque vestrorum regnorum episcopos ad synodum celebrendam venire hortamur. Data de civitate Genuensi, & directa gloriæ vestræ per Anspertum Mediolanensem confratrem & coepiscopum nostrum.

* Præsentem latorem Petrum cardinis ecclesiæ nostræ presbyterum gloriæ vestræ plurimum commendamus, cumque ad nos quæsumus cum vestris missis, atque opitulatione festinanter remittite. * Sabbatinum episcopum primum & postea per Anspertum Mediolanensem, de quo multum miramur, cur non jam a vobis responsum vel missos accepimus: nos cum foret possibile primum, saltim per legatos vobiscum loqui cuperemus: deinde cum reliquis fratribus vestris: quod quia vestra infirmitate, quam nimium dolemus, est

* Forte, exactione. H.

* Forte melius, neque ex nobis. H.

* Forte latorem alterius epistolæ.

* desunt aliqua.

est prætermissum, nunc apud Trecas, Christo opitulante, synodum sumus celebraturi, loquemurque cum Ludovico, & reliquis vestris fratribus, & post Kalendas Augustas ad vos revertemur: tantum locum nobis dicendo ad tempus mandate, quo nobis debeatis occurrere, & laborem pro vestra matre sancta Romana ecclesia non recusate assumere; quia *si fueritis socii laboris, simul eritis & consolationis*: & in hoc quæso perficiendo non sit ulla dilatio. Data *ut supra*.

a Cor. 1.

XC. AD CAROLUM REGEM.

Excusat se quod ad eum legatum non miserit, interclusa sibi via a Lamberto ejusque fautoribus, qui urbem Romam tenebant obsessam.

B

Carolo glorioso regi dilecto filio.

IGitur gloriæ vestræ literarum serie recepta & lecta, ut de more antecessorum regum videlicet, & imperatorum, vestrorumque dumtaxat parentum erga Romanam ecclesiam, cujus lac vestram prolem hactenus educaverit, in cunctis omnia vos desiderare & assequi novimus; paterno affectu gratias agimus, & qualiter scripsistis imo tenemus. Ceterum pontificium nostrum vestra percunctari dilectio studuit, cur vobis non misimus ob quid taliter venissemus: Et vobis, & fratribus vestris gloriosis regibus, antequam ex urbe exiremus, mittere voluimus, sed officientibus Lamberto & Adelberto, fautoribusque eorum anathematizatis, mittere nequivimus. Nec mirum, si ipsi nobis viam sustulerint, cum & ipsius beati Petri apostolorum principis ecclesiam, vestram denique matrem, & omnium Dei ecclesiarum tutricem, armis triginta diebus circumdatam tenere non formidaverint: ita ut nec ibi aliquam alicui lucernam illuminare, nec laudes Deo conferre liceret, præter postquam urbem exivimus; fratribus vestris gloriosis regibus mittere fategimus, ut vobis super talibus intimaremus: sed cum vos magis juxta audimus, ita mittere cogitavimus. Quo loco ab ipsis significatur pro pacis & unitatis tranquillitatisque omnium Dei ecclesiarum negotio; primo venimus, quo vos quatuor reges unum legitimumque velle, annuente Deo, nihilo minus faciamus, ut psalmista cecinit: *Ecce quam bonum & quam jucundum est habitare fratres in unum*, & reliqua. Dehinc volumus ut ita conventi nostras oppressiones audire compatiamini. Quapropter, fili carissime, quoniam te valde illuxit *. Data *ut supra*.

Psal. 132.

* Deest aliquid.

XCI. AD ANGELBERGAM AUGUSTAM.

Scribit in anniversario die Ludovici ejus viri sacra pro eo se facturum, rogat ut in sui defensione perseveret; & synodum Trecis se habiturum significat.

E

Dilectæ filiæ Angelbergæ imperatrici divæ memoriæ quondam domni Ludovici piissimi imperatoris conjugi.

QUia intimasti pontificio nostro anniversalem magnæ recordationis domni Ludovici imperatoris fieri, & ut pro eo proprias orationes celebraremus rogasti; gaudemus, & impigre suo pro merito modis omnibus faciemus. Ceterum rogamus, ut, ceu hactenus in nostris fuistis solicita, haud secus & nunc & perpetuo esse, prout credimus, non differatis: quatenus vestro labore vestroque consulto cito ad propriam sedem, ut congruit, cum gaudio per merita apostolorum principum reverti mereamur. Porro vos scire cupimus quia apud Trecas in Kalendis Augusti una cum rege Ludovico imperatoris Caroli filio, & cum universis Galliæ episcopis synodum universalem celebrabimus: dehinc Carolomannum regem, suosque germanos alloquemur, ut pari omnium consilio consolationem nostræ ecclesiæ reperiamus.

XCIII. AD EAMDEM.

Arelatem se venisse significat, ibique omnia prospera reperisse: hortatur ut Romanæ ecclesiæ commodis prospiciat.

Dilectissimæ filiæ domnæ Andelbergæ imperatrici piæ memoriæ domni Ludovici invictissimi imperatoris conjugi serenissimæ Augustæ.

CUm erga Romanæ ecclesiæ privilegia immenso velle, immenso & opere decus imperii vestri decertare, & ad perfectum ducere semper * adhaurimus & amemus, Christo favente, perpetuo magnitudinem tantæ vestræ devotionis scire cupimus: Ecce Arelatem regni delitiarum

* for. amavetimus, aut anhelaverimus.

C vestrarum sani intravimus, summo arbitre permittente, per intercessionem apostolorum principum: illicque Bosonem principem generum vestrum, communem & filiam domnam Hermengardam alloquentes, omnia prospera & jugiter desiderata invenimus, & pro amore vestro, vestri nuper & piissimi conjugis, illos tamquam filios amplectentes, pro eorum consulto, illorum cum honore cuncta faciemus: quoniam ceu per vos, haud secus per istos consolationem & defensionem sanctæ Romanæ ecclesiæ quærimus, eosdemque permissu Dei ad majores excelsioresque gradus modis omnibus, salvo nostro honore, promovere nihilo minus desideramus: Quapropter monentes hortamur ut tanto labori faveatis, ejusque perfectionem,

Hermengardæ, sive Hermingardis filiæ Ludovici II. imperatoris meminit Regino lib. 2. chron. Aimoinus l. 5. c. 31.

D prisco vestro consilio perfruentes, certis literis per singula nobis, & illis sine mora intimare minime differatis. Ceterum rogamus, ut Joanni archiepiscopo Ravennati mittatis epistolas ex nostra parte consolatorias, incitantes ut pro nobis orationes faciat, & contra Dei inimicos se præparare nequaquam formidet, & nostris fidelibus Romæ legatos consolando transmittat: & vos, si fas est, aut mihi apud vos est impetrandi facultas, Leoni episcopo misso & apocrisiario nostro, & Petro, super ista, ceterisque fidelibus literas vestras mittite, confortantes ipsos ut scitis & vultis.

XCIV. AD ROSTAGNUM ARCHIEPISCOPUM ARELATENSEM. (a)

Suas illi vices in Gallia, & pallii usum concedit.

Reverentissimo & sanctissimo fratri Rostagno archiepiscopo Arelatensi.

O Quam bona est caritas, quæ absentia per imaginem præsentia sibimetipsi exhibet per amo-

S. Gregorii l. 4. epist. 30.

(a) In editione Romana & ex ea in collectionem epistolarum Joannis VIII. hujus epistolæ portio incipiens ab *itaque fraternitati* &c. ponitur tamquam nova epistola ad Archiepiscopum Arelatensem missa. Illam nos in hac collectione omisimus tamquam supervacaneam. *Mansi*.

amorem! divisa unit, confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta consummat; quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat: *Coloss. 3.* quia virtutes quidem ceteræ perfectionem generant, sed tamen eas caritas etiam ligat, ut ab amantis mente dissolvi jam nequeat. Hac itaque virtute, frater carissime, plenum te esse reperiens, cum pro sanctarum Dei ecclesiarum restauratione in Arelatensium civitate corporalem præsentiam exhibuissem, sicut mihi de te multorum testimoniorum fama vera longe lateque narraret. Quod vero juxta antiquum morem usum pallii ac vices sedis apostolicæ postulasti, absit ne aut transitoriæ potestatis culmen, aut exterioris cultus ornamentum, in vicibus nostris ac pallio quæsisse te suspicer. Sed quia cunctis liquet, unde in Galliarum regionibus fides sancta prodierit, cum priscam consuetudinem sedis apostolicæ vestra fraternitas repetit, quid aliud quam bona soboles ad sinum matris recurrit? Libenti ergo animo postulata concedimus ne aut vestræ ecclesiæ quidquam de debito honore subtrahere, aut condignam petitionem vestri contempsisse videamur. Sed jam nunc studio majore res indiget, ut cum honor crescit, etiam solicitudo proficiat, & erga ceterorum custodiam vigilantia excrescat: vitæ quoque merita subjectis in exemplum veniant, & nunquam sua per suscepti honoris gratiam, sed lucra cælestis patriæ vestra fraternitas exquirat. Nostis enim quid beatus apostolus gemens dicat: *Philip. 2.* *Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Jesu Christi.* Quibusdam namque narrantibus agnovi, quod in Galliarum vel Germaniarum partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perveniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuncio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, *Matth. 21.* foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex evangelio quid redemptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus templum cathedras vendentium columbas evertit. Columbas enim vendere est de sancto Spiritu, quem Deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo ut prædixi malo jam innuitur quid sequatur, quia in templo Dei columbas vendere præsumpserunt, eorum Deo judice cathedræ ceciderunt, qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque qui pretio ad sacrum ordinem perducitur, jam in ipsa provectus sui radice vitiatus, paratior est aliis venundare quod emit. Ubi est quod scriptum *Matth. 10.* est? *Gratis accepistis, gratis date.* Et cum prima contra sanctam Dei ecclesiam Simonisca hæresis sit exorta, cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum quem quis cum pretio ordinat, provehendo agit ut hæreticus fiat? Itaque fraternitati tuæ vices nostras in ecclesiis quæ sub regno Galliarum sunt justa antiquum morem Deo auctore committimus: singulis quidem metropolitis secundum priscam consuetudinem proprio honore servato. Pallium quoque concessimus quo fraternitas tua decoretur. Sicubi autem longius episcoporum quisquam pergere forte voluerit, sine tuæ sanctitatis auctoritate ei ad loca alia transire non liceat. Si qua vero inquisitio de fide, vel fortasse aliarum rerum inter episcopos causa emerserit quæ discerni difficilius possit, collectis duodecim episcopis ventiletur atque decidatur; sin autem decidi nequiverit, discussa veritate ad nostrum judicium referatur*. Proh dolor! cum in Galliæ partibus essemus, inter cetera unum valde prohibendum invenimus: metropolitæ, antequam pallium a sede apostolica suscipiant, consecrationem facere præsumunt: quod antecessores nostri & nos canonico decreto ne fieret interdiximus. Unde fraternitatem tuam sanctam per Galliam nostram vicem tenentem hortamur, quatenus super hoc solicitudinem habeas, & ne istud adolest, auctoritate prohibeas: & ut secundum antiquum morem quærere festinent moneas, incites, atque præcipias: & si ipsi obediant, nec ne, nostro apostolatui super omnia renuncies, si potest in nativitate apostolorum, aut per vos, aut per nostrum legatum aliquem certis literis intimare ne differas. Omnipotens autem Deus sua vos protectione custodiat, honoremque perceptum vos in moribus servare concedat. Data *ut supra*.

* Hucusque S. Greg.

XCV. AD UNIVERSOS EPISCOPOS GALLIÆ.

Ut Rostagno Arelatensi episcopo, cui vices suas in Gallia commisit, omnes obediant.

Omnibus reverentissimis & sanctissimis episcopis & fratribus per Gallias constitutis.

AD hoc divinæ dispensationis provisio gradus & diversos constituit ordines inter se distinctos, *S. Gregorii lib. 4 ep. 52.* ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus diligentiam impenderent, una concordiæ fieret a diversitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiæ ordo servaret. Quia vero creatura in una eademque æqualitate gubernari vel vivere non potest, cælestium militiarum exempla nos instruunt: quia dum sint angeli, sint archangeli, liquet quia non æquales sunt, sed in potestate & ordine, sicut nostis, differt alter ab altero. Si ergo inter hos, qui sine peccato sunt, ista constat esse distinctio, quis hominum abnuat huic se libenter dispositioni submittere, cui novit etiam angelos obedire? Hinc etenim pax, & caritas mutua se vice complectitur, & manet firma concordiæ in alterna & Deo placita dilectione sinceritas. Quia igitur unumquodque tunc salubriter completur officium, cum fuerit unus ad quem possit recurri præpositus: idcirco opportunum esse perspeximus, in ecclesiis quæ sub regno Galliarum secundum antiquam consuetudinem sunt, fratri nostro Rostagno Arelatensis civitatis episcopo vices nostras tribuere: quatenus & catholicæ fidei integritas, id est sanctarum quatuor synodorum, Deo protegente solicita devotione servetur; & si inter fratres consacerdotesque nostros aliqua evenerit forte contentio, auctoritatis suæ vigore, vicibus nempe sedis apostolicæ functus, discreta moderatione compescat. Cui etiam injunximus, ut si quarumdam causarum tale fuerit certamen exortum, in quo aliorum præsentia opus sit, congregatis sibi numero competenti fratribus & coepiscopis nostris, salubriter servata hoc æquitate discutiat, & canonica auctoritate definiat. Si quam vero contentionem, quod longe faciat divina potentia, de fidei causa evenire contigerit, aut negotium emerserit, cujus vehemens sit fortasse dubietas, & pro sui magnitudine judicio sedis apostolicæ indigeat, examinata diligentius veritate relatione sua ad nostram studeat perducere notionem, quatenus a nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari. Cui etiam injunximus, ut nullum archiepiscopum in his partibus sine pallio a Romano pon-

pontifice directo consecrationem facere permittat, & facientes nostra auctoritate arguat. Et quoniam necesse est, ut ad eum eoi nostras vices indulsimus, quoties oportere perspexerit, pro facienda collatione aptis debeant episcopi temporibus convenire; hortamur ut nullus mandatis ejus inobediens esse præsumat, nec communi congregationi interesse postponat, nisi aut corporis infirmitas quempiam forsitan vetuerit, aut cujusdam eum causæ justæ excusatio minime venire permiserit. Hi tamen qui prohibente aliqua necessitate nequiverint in synodum convenire, loco suo presbyterum aut diaconum dirigant: quatenus quæ a nostro vicario, Deo auxiliante, fuerint definita, ad eum, qui absens est, per ipsum quem miserit, fida relatione perveniant, ut inconvulsa firmitate serventur, & nullius ea audeant occasionis excusatione violare. Hoc etiam vos pariter prævidimus admonendos, ut nullus vestrum ad longinquiora loca sine præfati fratris & coepiscopi nostri Rostagni auctoritate tentet aliquo modo proficisci; scientes quia & prædecessorum nostrorum, qui vices suas ejus prædecessoribus concesserunt, sic procul dubio mandata definiunt. Hortamur præterea ut de officio suo sit quisque vestrum solicitus, & qui promissam cupit patriæ mercedem portionis accipere, commissum sibi gregem solicitudine & oratione custodiat: ne lupus insidians oves creditas invadendo dilaniet; & sit in retributione pœna pro munere. Optamus igitur, fratres carissimi, & totis omnipotentem Dominum precibus exoramus, ut dilectionem vestram boni amoris sui constantia faciat magis magisque fervescere, atque in pace ecclesiæ & una vos concedat manere concordia. Nunciatum vero nobis est quia per Simoniacam hæresim ad sacros ordines quidam adducuntur, & hoc sancto fratri & coepiscopo nostro Rostagno per omnia prohibendum mandavimus: quod ut fraternitas vestra cognoscat & custodiat, ipsa vobis est epistola relegenda. Data *ut supra*.

XCVI. AD ISAAC EPISCOPUM LINGONENSEM.

Ut Trecas ad synodum veniat, & Cabilonum aliquos mittat qui pontificem eo deducant.

Reverentissimo Isaac venerabili episcopo Lingonensi.

QUod sanctitati tuæ notum esse non ambigimus, pro sanctarum ecclesiarum statu ad Galliarum partes devenimus. Quapropter, Domino auxiliante, apud Trecas synodum sumus celebraturi, ad quam sanctitatem tuam volumus omnino adesse. Prius tamen venerabilitas tua nobis missos Cabilonum dirigere studeat, qui iter nostrum recto tramite ad prædictum dirigant locum: & per parochiam vestram nobis congruas mansionaticas præparate, id est in villa Marmania, in pago Albensi. Data *ut supra*.

XCVII. AD OMNES CHRISTIANOS.

Excommunicat eos qui sibi equos & argenteum vas furati fuerant, nisi intra tres dies restituant.

Omnibus episcopis, comitibus, & cuncto populo Christiano.

NOtum sit quia dum pro pace & unitate sanctarum Dei ecclesiarum in Gallias venissemus, apud Cabilonum civitatem ad injuriam sanctorum apostolorum Petri & Pauli, & nostram, multam inhonorationem sustinuimus. Inter quæ equi nostri nocturno silentio nostris hominibus secure quiescentibus, a concivibus prædictæ civitatis latrocinanter furati sunt. Quapropter nos, qui secundum officium ministerii nostri pullulantia vitia gladio spirituali resecare mature debemus, hoc malum cælesti mucrone percutimus: ita ut nisi prædicti equi, & alia furta, nostris hominibus intra tertium diem reddita fuerint, prædictos fures, cum omnibus consentaneis suis, eo quod latronibus latebras præbeant, & excommunicabimus, & anathemati submittemus. Inter hæc Aduvardum presbyterum, qui nobis in monasterio Flaviniaco ministravit, cujus homines scutellam argenteam sancti Petri, nescio utrum consensu illius, an non, furati sunt, pro sacrilegio furti excommunicamus, & pari sententia ut supra, nisi eam reddiderit, constringimus. Data *ut supra*.

XCVIII. AD EPISCOPOS SUFFRAGANEOS ARCHIEPISCOPI ARELATENSIS.

Jubet ut cum archiepiscopo suo, simul se vocati fuerint, ad Trecensem synodum veniant.

Omnibus venerabilibus episcopis suffraganeis coepiscopi & confratris nostri Rostagni Arelatensis.

NOtum sit omnium sanctitati, quia Domino opitulante pernecessariam universam synodum sumus celebraturi: ad quam, mox ut vos prædictus archiepiscopus vester apostolatus nostri literis convocaverit, omni postposita occasione, obedientiæ vicino gressu occurrere satagatis: quoniam sicut in communi conventu, gratia Christi duce, paternis parentibus jussia erit exaltatio; ita, quod non optamus, subtrahentibus se ab hoc magno collegio est subsecutura confusio. Apud urbem Lingonensem IV. Non. Junias. *Similiter Otteramno archiepiscopo Viennensi, Aureliano archiepiscopo Lugdunensi, Rotberto archiepiscopo Aquensi, Teutranno archiepiscopo Tarantasiensi, Sigibodo archiepiscopo Narbonensi, Ariberto archiepiscopo Ebredunensi.*

XCIX. AD DIVERSARUM SEDIUM ARCHIEPISCOPOS.

Hincmaro archiepiscopo Rhemensi, Ansegiso archiepiscopo Senonensi, Frotario archiepiscopo Bituricensi, Jo: archiepiscopo Rothomagensi, Adelardo archiepiscopo Turonensi, a paribus.

CAnonica instituta servantes, oportet nos, quotiescumque ecclesiæ ingerunt passiones, sacerdotum collegia aggregare, ut his simul convenientibus, salubre universæ ecclesiæ concilium, & totius Christianitatis fidem eidem imponant, & æquitatum omnium * moderamina queant congrue dilaniari. Idcirco vestram hortamur sanctitatem, dum de Ludovici gloriosi regis adventu audieritis, quando ad nos venire conaverit, in eo loco celebraturi concilium incerte tenemus, sed vos audientes comperietis, mox ut præsentes susceperitis nostras apostolicas literas, omni mora seposita ad nos venire non differatis. Ita profecto de vestræ unanimitatis & pacis concordia mentis jucunditas uberius multiplicetur, ut conventus universorum, & vestræ devotionis concursus, nec solum ad favorem hominum, sed eccle-

** al. moderamina q. c. dilimari, id est examinari.*

ecclesiis ad laudem potissimum proficiat creatoris. Optamus fraternitatem vestram in Christo bene valere. Data IV. Idus Junias, ind. XI. An. Chr. 878.

C. AD TEUTRANNUM TARANTASIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Monet ut sibi cum suffraganeis suis obviam veniat, & Adalbertum synodo adesse jubeat, ut rationem reddat eorum de quibus Bernarius episcopus questus fuerat.

Venerabili archiepiscopo Teutranno.

MIramur fraternitatem tuam, cur nostrum in has partes audiens adventum, nos ob reverentiam beati Petri apostolorum principis, & nostram, more ceterorum venerabilium archiepiscoporum minime consoluri & occurrere studuisti. Qua admiratione jam diu suspensi, monemus fraternitatem tuam, ut nobis citius occurrere cum tuis suffraganeis, quos tecum adducere præsentialiter poteris, non differas, ut simul de utilitate ecclesiæ tuæ tractare valeamus. Innotescimus denique, quia venerabilis frater & coepiscopus noster Bernarius, nostram nuper adiens præsentiam, reclamavit se super fratre Adalberto suffraganeo tuo, de quo jam Romæ proclamaverat, & libellum suæ reclamationis ostenderat. Unde tibi, & Viennensi archiepiscopo, epistolas direximus, ut amborum querimonias ventilantes, quæ canonum sunt instituta dijudicaretis: insuper Arelatensem archiepiscopum, Valentinensem quoque & Vivariensem episcopos, huic assertioni testes adesse jussimus. Sed quia variis præpedientibus causis hactenus eorum indiscussa manet causatio, jam præcipimus monendi auctoritate, ut ubicumque a nobis fuerit synodus indicta, canonice eum ibibi adesse jubeas, paratum in omnibus ad rationem reddendam. Quod si defuerit, vide ne ejus in te retorqueatur sententia: ipse vero sciat, a se de absentia sua lucrum non percipiendum. Data *ut supra*.

CI. AD HINCMARUM RHEMORUM ARCHIEPISCOPUM.

Ut ad synodum Trecensem absque mora cum suffraganeis suis veniat.

Hincmaro venerabili Rhemorum episcopo.

FAma tuæ fraternitatis longo exacto jam tempore bono notitia nos quoque celeberrime lætificavit: quantoque te desiderio contemplari cupimus, explicare verbis nullatenus possumus, præsertim cum causa exigendæ utilitatis ecclesiasticæ petere has partes decreverimus. Quapropter præsentiam religiosæ sanctitatis vestræ diu desideratam miramur tue nobis hactenus dilatari. Unde apostolica atque paterna auctoritate monemus, ad synodum præsentem, quam Deo auctore Trecis sumus celebraturi, absque mora cum cunctis suffraganeis diœceseos vestræ studeatis occurrere. Ad locum prænominatum iterum iterumque hortamur omni postposita tarditate quantocius properate venire, quoniam antequam ipsa nobis carior atque utilior veneris, sanctarum Dei ecclesiarum causas tractare differimus. Tantum monemus, rumpe moras, & satage properare celerrime, atque agiliter. Data *ut supra*.

CII. AD MIRONEM ET HUNCFRIDUM FRATRES.

Mironem & Huncfridum multorum scelerum reos ad synodum venire jubet.

Mironi & Huncfrido germano suo.

QUanta ad apostolatum nostrum relatione quarumdam transgressionum vestrarum mala atque perversa fuerunt nunciata, hæc fateor lacrymabiliter nominamus, apostolicaque auctoritate citissime corrigenda jubemus, si sancti Spiritus potestate non vitatu, Miro, merito nequitiæ tuæ ab omni consortio Christianitatis separari, & inferni flammis in perpetuum condemnari. Septimaniæ terram universam redegisti in solitudinem: ecclesias, ut asserunt, ministris expoliasti: castella ipsius terræ callide ac fraudulenter invasisti. Qua compulsi necessitate homines Bernardi gloriosi marchionis, cum multitudine hominum tuæ rabiei occursando, aliqua in eadem terra perperam egerunt: ut velut Jeroboam filius Nabath, qui peccavit & peccare fecit Israel, auctor omnium peccantium existas. 1. Reg. 14. Ideoque ad universalem synodum nostram, quam Deo auctore in proximo sumus celebraturi, Lugdunum venire te occasione omni postposita volumus, si funditus, ut dictum est, non vis gladio divino mulctari. Lindoinum quoque vicecomitem audimus potestate, uti horrende denuncio, uti sacerdotali in parochia Sigebodi Narbonensis archiepiscopi, presbyterosque tuos in ejus exteris subrogare ecclesiis: quod concite tuæ vitæ consulentes corrigere & emendare mandamus. Te vero Huncfridum ex diaconatus officio, & venerabili monachico habitu, apostatam audimus & dolemus effectum. Quapropter vel sera te pœnitentia per Domini misericordiam libera, & ad monasterium quantocitius confuge: vel si de tua confidis conscientia, ad synodum nostram de illatis tibi atque objectis te purgandum occurre: ne si prætermiseris, anathematis vinculo, utpote apostata & rebellis, alligeris. Data *ut supra*.

CIII. AD ROSTAGNUM ARCHIEPISCOPUM ARELATENSEM.

Ut ad synodum cum suffraganeis suis quamprimum veniat.

Rostagno venerabili archiepiscopo Arelatensi.

QUia omnipotentis Dei miseratione universalem synodum sumus celebraturi in proximo, te, omnesque tuos coepiscopos suffraganeos, volumus, auctoritate apostolica admonemus, expresseque mandamus, ad hanc omni postposita occasione quantocius præsentare, exceptis eis obstaculis, quibus remorandi licentiam sacri canones tribuunt. Alias, quod non optamus, quicumque se a tanto hac vice collegio subtraxerit, particeps de reliquo nostræ communionis esse nullatenus valebit. Data *ut supra*.

CIV. AD FROTARIUM ARCHIEPISCOPUM.

Ut ad synodum cum suis suffraganeis Trecas veniat.

Frotario venerabili archiepiscopo Biturigensi.

AUditis denique deploratione atque engustia literis tuæ fraternitatis, quæ vobis ab hominibus Bernardi comitis sunt illatæ, recens dolor priori est augmentatus, & quod tibi sedis tuæ aditus clausus, mihimet ipsi id reputo. Hortamur interim dilectionem tuam patienter sufferre, & ed Trecas eum fratrum coepiscoporumque nostrorum collegio diœceseos tuæ ad synodum Domino cooperante celebrandam quantocius properare. Ludovici regis amantissimi filii nostri adventum præstolamur quotidie, inhianterque desideramus. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data *ut supra*.

CV. AD BERNARDUM MARCHIONEM.

Monet ut Frotario aditum ad suam sedem patere faciat.

Dilectissimo filio Bernardo nobilissimo marchionum.

QUia tempore nonnullos diligimus specialius, idcirco in his quæ nobilitatem vestram Deum offendere cognoscimus, vos paterno increpamus affectu: præsertim de causa Frotarii venerabilis episcopi, cui, ut audimus, vestri homines iter civitatis suæ, ne ad sedem suam ingrederetur, temerarie clauserunt. Episcoporum judicium, fili carissime, suo tantummodo Dominus servavit arbitrio, nec de episcopis vult laicos judicare; unde monemus dilectionem tuæ caritatis, ut quidquid in hac causa prædicti episcopi deliquistis, sub celeritate & legaliter emendare studeatis: quia nos illud, nisi pro digna emendatione, inultum remanere nullo modo patimur officio ac misterio sacerdotali. Optamus nobilitatem vestram bene valere. Data *ut supra*.

CVI. AD ARCHIEPISCOPUM MOGUNTINUM.

Ut Ludovicum Germaniæ regem, ejusque fratres adhortetur ut ad synodum veniant, aut legatos mittant.

Venerabili archiepiscopo Liutberto Moguntino.

ECclesiastica exigente utilitate, quoniam Deo duce causæ ad Galliarum partes venire commodum duximus: quapropter fraternitatem vestram necessario commonere studemus, ut secundum cælitus sibi sapientiam datam frequenti adhortatione suggeras Ludovico regi, aliisque confratribus, ut ad nostræ mediocritatis colloquium, atque generalem synodum, juxte Christi voluntatem, apud Trecas congregetam, venire non omittat, vel si aliqua necessitate prædictus rex præpeditus fuerit; &, ut non optamus, properare distulerit ad locum prædictum, quo cum Ludovico rege locuturi sumus, nomine tenus destinet: quatenus sub cuncta celeritate regom filiis congregatis, totius Christianitatis, Dei gratia duce, consulere communiter valeamus utilitati. *Similiter VVilliberto archiepiscopo Agrippinæ, VVittecherio venerabili episcopo, & Bertulfo archiepiscopo Trevirensi.* Data *ut supra*.

CVII. AD SUPPONEM COMITEM.

Agit gratias de fidelitate erga Romanem ecclesiam: quædam apud Carolomannum facienda injungit.

Dilecto filio Supponi glorioso comiti.

PRimum quidem devotioni vestræ magnas gratias agimus, quia priorem fidelitatem, quam circa sanctam Romanam ecclesiam habueres, in sequentibus quotidiano labore opere admonstrare non desinis. Nos quoque præ omnibus vos diligentes, vestris potius consiliis præ cunctis acquiescimus. Tantum vobiscum Anspertum & VVibbodum episcopos assumite: & apud Carolomannum regem omnia nostra ordinabiliter ponite. Hoc tamen summopere cavete, ne aliqua fraudis astutia decipiamur: & quidquid ex hoc facietis, sub omni festinatione facere accelerate: mihi tempus & locum denunciate, quo occurrere debeatis ad nos recolligendum: & ne forte aliqua dubietas animo vestro insideat, duas mandamus epistolas prædicto regi, quarum unam vos legite, ut cognoscatis quod continet, quam aut ipse deferas volumus, aut per idoneum hominem vestrum transmittas: quia nos in hac terra stare non possumus nisi usque in Kalendas Augustas; quia postquam in terram hanc venimus, cum Hludovico rege loqui debemus. Festina quantocius, sicut solitus es, nostræ ecclesiæ causam peragere, ut apud Dominum merces vestra copiose accrescat. Data *ut supra*.

CVIII. AD LIUTBERTUM ARCHIEPISCOPUM.

Monet ut Bosonis filiabus hæreditatem restitui faciat.

Reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Liutberto archiepiscopo.

FRaternitatem tuam recordari volumus, qualiter jam de proprietatibus Bosonis & Engeltrudis tibi scripserimus, monentes ut ipsas, quas vos allodum dicitis, filiabus eorum sæpe reclamantibus reddere deberetis: quoniam omnium legum auctoritate legitimi filii sunt veri hæredes, ut vestra bene noscit religiositas, iterumque hortantes monemus, apostolicaque auctoritate expresse jubemus; jam quia nostras literas audire distuleras, & super his hactenos respondere neglexeras, volumus, ut ad cor rediens, ipsas sæpe reclamatrices, aut homines ipsarum investire de jam dictis proprietatibus satagas, vestrosque earum, & alios invasores similiter facturos, nostra auctoritate excommunicando permoneas: quoniam justus Dominus justitiam dilexit, & æquitatem vidit vultus ejus. Et si forte spurius Godefredus, aut aliquibus ipsa mœchans Engeltrudis, sine viri consensu quoquomodo donaverit, contendere voluerit; nostra apostolica auctoritate, donec reddiderint, quia sancientibus Joanne papa Romano & Justiniano imperatore scriptum est, spurios satis injuriosos, satisque acerbos, & nostris temporibus semper indignos esse dijudicamus: quapropter convenit reverentiam vestram illum semper monere. Por-

In authen. de hæc. ab intest. ven. §. 1.

Erat adulterium delatum in judicium, ut ex epist. sup. apparet. In authen. Bona damnatorum, codice de don. prosc. seu damn.

ro hortamur ut quoquomodo monuimus compleas, quoniam si aliter feceris, scias te canonica damnandum censura; ut debeas illos excommunicare. Data *ut supra*.

CIX. AD MATFREDUM COMITEM.

Monet ut Bosonis comitis filiabus hæreditatem restituat.

Matfredo illustri comiti.

SUggerentibus videlicet filiabus Bosonis nuper comitis, & Engeltrudis conjugis, proximæ vestræ, audivimus ut allodes suos vos invadentes tenere non formidatis. Super quo miramur, cur tantæ sapientiæ vir hoc facere non erubescas. Nonne scitis quoniam in hæreditate suscipienda omnibus cognatis præferendi sunt filii? Illa vero mœchans alicui sine consenso viri ex his aliquid dare nequivit omnium legum auctoritate. Unde vos monemus, hortamur, apostolicaque auctoritate jubemus, ut ipsas proprietates illis filiabus eorum reddere pro reverentia principum apostolorum, a quibus pes me periere auxilium, minime differas: quoniam si aliter feceris, scias te canonica feriendum censura. Data *ut supra*.

CX. AD THEODORICUM ARCHIEPISCOPUM BISANTINENSEM.

Jubet ut quamprimum veniat, & episcopum in ecclesia Lausanensi, propter electorum divisiones, priusquam una colloquantur, ordinari vetat.

Reverentissimo & sanctissimo Theodorico archiepiscopo Bisuntinensi confratri nostro.

IGitur quia fraternitas tua, apostolicæ & universalis Dei ecclesiæ persecutiones audiens, compati modis omnibus distulit, nosque, pro ea & cunctis aliis laborem sumentes, quoquomodo visitare neglexit, satis miramur, & ex parte turbamur, cum in te taliter caritatem frigere cognoscimus. Nonne Veritas ait: *Si frater fratrem adjuverit, ambo exaltabuntur?* & Sapientia loquitur: *Frater & amicus in laboribus comprobatur.* Et prædecessor noster Gelasius papa, terrendo in suis decretalibus, episcopis parvipendentibus fratrum vexationes scribit: Cur non compassi estis? & reliqua. Quapropter monemus, ut hactenus te negligentem pernoscas, & ad despectam caritatem nihilo minus, postpositisque omnibus curis, ad nos visitandos una cum hoc nostro misso præsentialiter venire satagas. Ceterum audivimus, & auditu dolemus, ut in ecclesia Lausanensi, quæ sine patre nunc cernitur, sit orta contentio, ejusque filiorum in electione antistitis sit nefanda divisio. Unde monemus per Deum Patrem & Filium & sanctum Spiritum obtestamur, apostolicaque auctoritate expresse jubemus, & interdicimus, ut quoad ad commune eloquium nostrum pervenias, ibi episcopum neque jusso regis, neque ex petitu plebis consecrare præsumas, quatenus cum una allocuti fuerimus, auxiliante Deo, cum communi consulto, quem utiliorem præviderimus, consecrare permittamus de more. Quæ hic scribere omisimus, huic legato nostro Deusdedit glorioso magistro militum, & duci, consiliarioque nostro, ut verbis dicat injunximus: quem benigne recipite, & quæ vobis ex nostra parte tulerit, indifferenter audite. Data *ut supra*.

Prov. 18. Ibidem 17.

CXI. AD OMNES FIDELES.

Præcipit ne quisquam Pictavensis ecclesiæ bona invadere & diripere præsumat, & ut ablata restituantur.

Omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ præsentibus scilicet atque futuris.

DIvino nutu Romanum pontificium largitu enitet universis, &c. *Extat infra in concilio Tricassino II. numero* 8.

RECLAMATIO ET PROCLAMATIO HINCMARI QUI QUONDAM PRÆERAT ecclesiæ Laudunensi.

Exponit quæ a suo archiepiscopo injuste passus sit, & ad summum pontificem provocat.

DOmne & summe pater patrum, & rector pontificum, &c. *Extat in concilio Tricassino II. num.* 9.

De Hincmaro Laudunensi episcopo Ado in fine chronicorum, Aimoinus lib. 5. cap. 37. * Et nos infra pluracum Collatio.

CXII. AD FROTARIUM ARCHIEPISCOPUM BURDIGALENSEM.

Monet ut ad synodum una cum episcopis suis accedat, seque comparet ad respondendum iis quæ objiciebantur.

Frotario venerabili archiepiscopo Burdigalensi.

AD synodum igitur, quam Deo auctore apud Trecas celebramus, &c. *Extat infra in concilio Tricassino II. num.* 10.

CXIII. AD ADELARDUM ARCHIEPISCOPUM TURONENSEM.

Confirmat privilegia ecclesiæ concessa.

Reverendissimo & sanctissimo Adelardo venerabili archiepiscopo Turonensi, successoribusque tuis, nec non & omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ præsentibus scilicet, atque futuris.

DEcet enim Romanam ecclesiam, quæ mater est omnium Dei ecclesiarum, &c. *Extat infra in concilio Tricassino II. num.* 11.

CXIV. AD VALDERAMUM.

Monet ut Valderami causam ad exitum perducat, vel ad se remittat.

Valderamo venerabili.

PRæsentium lator literarum nomine Valderamus, ad vestram fraternitatem coram nobis veniens lacrymabiliter questus est, patrem suum a quodam injuste carceris custodia teneri detrusum intra parochiam vestram. Quapropter tuæ fraternitati auctoritate nostri apostolatus jubemus, attentius prædicti genitoris causam sacerdotali succinctus vigore inquirere, eique finem, legaliterque terminum dare, si negotii status inambiguus in futuris prospicitur. Quod si anceps vestro fuerit visa libramini, utrasque partes suis allegationibus instructas venire in præsentiam nostram

nostram omnino mature mandamus. Data *ut supra*.

CXV. AD BERNARDUM COMITEM.

Jubet ut ipse cum aliis quibusdam ad synodum veniat, in qua Frotarius Bituricensis episcopus de objecto sibi infidelitatis crimine purgare se volebat.

Bernardo comiti.

RElatu videlicet hominis pontificio nostro nunciatum est quod Frotarius venerabilis episcopus civitatem Biturigam inimicis vestri senioris domini Ludovici gloriosi regis tradere malueris, ideo illuc ipse contendere studueras. Ecce enim idem jam dictus episcopus nobis, nostro & filio præfato regi gloriosissimo, super hoc reclamare studuit, dicens se velle in omnibus tibi & tuis de universis objectis contra tui & sui senioris infidelitatem, justitiam facere. Quapropter hortantes mittimus, apostolicaque auctoritate jubemus, ut ad hoc placitum, ad huncque conventum præsentialiter venire satagas, adducens tecum Girardum vicecomitem, Umbertum, Aguvarnum, Ingelbertum, super quos ipse reclamat: quatenus nunc coram nobis, & coram sæpe dicto glorioso rege, tam canonica censura, quamque humanæ legis sancitu, inter vos, quidquid contra fas & jus factum fuerit, nihilo minus finiatur. Data *ut supra*.

CXVI. AD VVIBBODUM EPISCOPUM.

Commendat illius fidem, hortatur ut legatum mittat antequam cum Carolomanno in colloquium veniat, cui eum quoque interesse jubet.

Reverendissimo & sanctissimo VVibbodo venerabili episcopo.

IN lectione literarum vestrarum, & in relatu earum geruli hominis vestri, & vos devotissimos, & ut semper, novi fidissimos; pro quibus vobis gratias agimus, & Deo auxiliante retribuemus. Interea monentes hortamur ut cœptum perficias, & antequam Carolomannum alloquamur, vestrum legatum cum literis mittere satagas, & in colloquio ubi fueris, tua præsentia esse studeat. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere, maxime in hoc. Data *ut supra*.

CXVII. AD CAROLUM REGEM.

Agit gratias de observantia erga Romanam ecclesiam: miratur quod ad se legatos non miserit: rogat ut ante colloquium, quod cum Ludovico rege habiturus est, aut ipse veniat, aut legatos mittat.

Dilecto filio Carolo glorioso regi.

QUod pro pace & unitate sanctarum Dei ecclesiarum, omniumque Christianorum in priore epistola, quam vestræ misimus dilectioni, significavimus, gloriæ nihilo minus vestræ uberes gratiarum laudes rependimus: quia nos vestra epistola valde lætificastis in hoc, quod dilectionem animi vestri circa Romanam ecclesiam, sicut vestri parentes ac proavi habuerunt, habere ubertim significatis; valde tamen miramur, cur ad nos legatos vestros non direxistis, sicut precati sumus. Quapropter quæso fili carissime, ut * ad colloquium quod cum Ludovico rege Caroli imperatoris regis filio apud Trecas habituri sumus, si possibilitas non obsistit, venire acceleretis; vel si aliquo obstaculo præpedimini, ut non optamus, strenuos legatos nobis dirigite, per quos gloriæ vestræ omnia secreta, quæ animo nostro resident, fidenter mandare valeamus, locum nobis simul nomine tenus designare, quo frui vestro colloquio, & germani vestri Ludovici gloriosi regis valeamus. Quoniam de hac terra nullo modo regrediemur, priusquam, Deo auxiliante, percongrua & mutua vobiscum misceamus colloquia. Optamus gloriam vestram piis florere successibus.

* Edit. Rom. addit ad non

CXVIII. AD LUDOVICUM REGEM.

Ejusdem argumenti.

Dilecto filio Hludovico glorioso regi.

QUod pro pace & unitate sanctarum Dei ecclesiarum omniumque Christianorum a Romana sede in partes Galliæ venerimus, in epistola, quam gloriæ vestræ misimus, plenissime significare studuimus: nescimus tamen quo tempore ad vos pervenit, & de eo, quare nobis non dedit dilectio vestra responsum. Quapropter quæso fili carissime, ad nos ut ad colloquium quod cum Ludovico rege Caroli imperatoris filio apud Trecas habituri sumus, si possibilitas non obsistat, venire acceleretis; vel si aliquo obstaculo præpedimini, ut non optamus, strenuos legatos nobis dirigite, per quos gloriæ vestræ omnia secreta, quæ animo nostro resident, fidenter mandata valeamus, locum nobis simul nomine tenus designare, quo frui vestro colloquio, & germani vestri Caroli gloriosi regis valeamus. Quoniam de hac terra nullo modo regrediemur, priusquam, Deo auxiliante, percongrua & mutua vobiscum misceamus colloquia. Data *ut supra*.

CXIX. AD CAROLUM REGEM.

Arguit quod vocatus ad se non venerit, sicut Ludovicus rex fecerat, monet sub excommunicationis pœna, ut sui regni finibus contentus nullam Bosoni molestiam exhibeat.

Dilecto Carolo glorioso regi.

SErvans fidem Francorum regibus, secundum prædecessorum meorum pontificium, multos & duros labores in mari & in terra pertuli; ab urbe & Romana sede in Franciam veni: omnes vos legatorum tam viva voce, quam epistolis studui convocare, ut pactum quod avi & patres vestri sanctæ Romanæ ecclesiæ jurejurando promiserunt, adimplere contenderetis. Sed heu proh dolor! cuncti venire per inobedientiam neglexistis, præter Ludovicum regem divæ memoriæ Caroli imperatoris filium, cujus consilio atque hortatu Bosonem gloriosum principem, per adoptionis gratiam filium meum effeci; ut ille in mundanis discursibus, nos libere in his, quæ ad Deum pertinent, vacare valeamus. Quapropter contenti termino regni vestri, pacem & quietem habere studete: quia modo, & deinceps excommunicamus omnes, qui contra prædictum filium

filium nostrum insurgere tentaverint. Data ut supra.

CXX.

BERNARDI COMITIS EXCOMMUNICATIO.

BErnardum sacrilegum, filium Bernardi & Belihildis, sacrarum rerum ecclesiasticarum pervasorem, regiæque a Deo ordinatæ potestati contradictorem, a proprio archiepiscopo Frotario, cui & civitatem, & omnia quæ habuit, sustulit, tertio vocatum, a nostra autem apostolica auctoritate bis, & a regia sublimitate semel revocatum, venire nolentem & in pertinacia sua permanentem: qui etiam ab hominibus suis sacramentum damnabile & damnandum, blanditiis & terroribus tyrannice contra divina & humana jura extorsit, a corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi alienum decernimus, & ab omni Christianorum societate separamus, usque dum ad condignam satisfactionem emendaturus accedat. Quod si nec hoc emendaverit, & ea quæ reus adeo communi judicio suorum fidelium abstulit, violenter tenere, & fidelibus suis in hoc refragari tentaverit, anathematis vinculo sancti Spiritus * innodamus. Quicumque autem ei contra hanc excommunicationem communicaverint, aut consenserint, nos prohibere non possumus, ut qui excommunicatis communicaverint, non pari excommunicationi subjaceant.

* adde nos Rosnets.

CXXI. AD DIVERSOS EPISCOPOS.

Ut invasores bonorum ecclesiæ Turonensis cogant reddere, & nonas ac decimas solvere.

*Reverendissimis & sanctissimis Frotario archiepiscopo Biturigensi, & Anselmo Lemovicensi; Hecfrido Pictavensi, Dodoni Andecavensi, Rotberto Cenomanensi, Hildeprando Sagiensi episcopis, nec non & aliis omnibus episcopis & comitibus, aliisque personis illustribus, sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, in quorum parochiis sancti * Mauricii Turonensis ecclesiæ prædia esse videntur.*

* Nunc S. Gatiani. M.

QUorum omnium religiositas, seu universorum pernoscat fidelitas, quoniam narrante Adelardo venerabili archiepiscopo, pontificium nostrum didicit, qualiter quidam, absque legum omnium auctoritate, tam comites, quamque subditi eorum, sancti Mauricii Turonensis ecclesiæ res invasas ausu temerario teneant. Unde mandamus, nostraque apostolica auctoritate expresse jubemus, ut eos invasores primitus moneatis, ut ipsas res, omni occasione remota, ipsi præfatæ ecclesiæ reddere satagant: & si ipsi forte audire noluerint, vos unanimes omnes, unoque conventu pro posse collecti, nostra censura illos excommunicare debeatis, usquequo ipsas res ab eis injuste tentas reddant. Et si, quod non credimus, his censuris inobedientes fuerint, & ad satisfactionem venire distulerint, & justitiam de perpetratis facere noluerint, ab omni Christiana communione illos nostra auctoritate judicate esse immunes. Inter hæc etiam illos moneta, ut nonas & decimas, secundum antiquam consuetudinem, quibus dare debent, postpositis illicitis occasionibus, dare minime differant. Demum indicimus, ut omnes res præfatæ ecclesiæ sancti Mauricii, quæ in vestris existunt parochiis, defendere ab omnibus inimicis debeatis: quoniam si aliter feceritis, &

A nostræ censuræ non obedieritis, canonico sancitu feriemini.

CXXII. AD ARELATENSEM ET NARBONENSEM ARCHIEPISCOPOS.

Ut causam inter Uceticensem & Avenionensem episcopos canonice definiant.

Rostagno venerabili archiepiscopo Arelatensi, & Sigebodo Narbonensi.

SAnctitati vestræ notum est, qualiter VValefredus Uceticensis ecclesiæ episcopus ad synodum, quam Deo auctore apud Trecas celebra-

B vimus, reclamationis libellum obtulit super Ractefredo Avenionense episcopo, quod ei quamdam villam ad suam sedem, sive parochiam, pertinentem abstulisset. Sed quia Ractefredus, de quo querela erat, synodo defuit, idcirco fraternitati vestræ apostolica auctoritate mandamus, ut condonato numero episcoporum, eorum causam canonico judicio finiatis, ita discutiendo & determinando tantæ præsumptionis invasionem, ut nemo episcoporum vestrorum contra canonica præcepta ulterius insurgere sine suo periculo tentet. Vos quoque præsentialiter cum vestris istud determinate judicium. Capitula quædam vobis patrum auctoritate collecta mittimus, secundum quæ judicare absque dilatione debeatis,

C ne quærendo assumatis laborem pro tali negotio. Optamus fraternitatem vestram in Christo bene valere.

CXXIII.

EXCOMMUNICATIO HUGONIS ET EMMONIS.

HUgonem Lotharii regis quondam filium, non legitimum, sed naturalem adulterina copula genitum, qui post præstitum sacramentum dilecto filio Ludovico regi Francorum mentitus esse videtur, & inquietare pacificum regnum prædicti regis: & Emmonem, Bernardi comitis germanum, complicem in excessibus, nisi intra

D dies xxx. ad prædictum seniorem suum redierint, & ab inquietudine regni resipuerint, omni Christiana communione privamus. Postmodum si perseveraverint, sciant se anathematis vinculis innodandos. Data &c.

CXXIV. AD EPISCOPOS BRITANNIÆ.

Arguit eos, quod a Turonensis archiepiscopi jurisdictione se substraxerint, ejusque bona invaserint: præcipit ut ei deinceps pareant, & delictorum ab illo veniam petant.

E *Maben Dolensi episcopo, nec non & omnibus episcopis Britannicis, seu universis sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus.*

SAnctitatem seu fidelitatem omnium nosse volumus, quia dum Trecis synodum celebraremus, suggestione Adelardi archiepiscopi consacerdotis nostri audivimus, quod vos matrem vestram Turonensem ecclesiam despicientes, secundum antiquam consuetudinem illi obedire differtis, & privilegium a B. Petro apostolo illi supra vos concessum frangere conamini, debitumque honorem ipsi archiepiscopo vestro observare negligitis, & malum supra malum addentes,

præ-

prædicto capiti vestro prædia auferre non formidatis. Inter hæc etiam, & præfato antistite narrante, & aliis coepiscopis similiter conferentibus, audivimus ut vos non antiquo more a vestro metropolitano consecrati fuissetis, sed expulsis legitimis episcopis de sedibus, sola potentia ducis vestri alter ab altero consecratus fuit. Quod mirati fuimus, &, si ita est, tantum nefas delebimus, & vindictam, nisi satisfeceritis, nihilo minus dabimus: quia non pastores, sed invasores fuisse cernimini. Quapropter monemus, apostolicaque auctoritate expresse præcipimus, ut ad cor redeuntes ad matrem vestram sanctam Turonensem ecclesiam revertamini, & secundum antiquam consuetudinem illi obedire satagatis, & de perpetrato hactenus ipsi vestro archiepiscopo Adelardo misericordiam quæratis, quatenus super omnibus negligentiis apud summum arbitrum veniam habere possitis. Quoniam si aliter feceritis, canonica auctoritate eritis nihilo minus feriendi, & a nostra communione modis omnibus alienandi, & omnis vestra ordinatio a summa sede apostolica scilicet respuenda. Data *ut supra*.

CXXV. AD LUDOVICUM BALBUM REGEM.

Bosonis comitis, & Agilmari episcopi, a quibus in Italiam deductus fuerat, studium erga se operamque commendat.

Dilectissimo filio Ludovico gloriosissimo regi, divæ memoriæ Caroli imperatoris filio.

QUanto vos amore diligimus, quantumque caritatis affectum erga vos tenemus, paucis explicare verbis minime possumus: hoc tamen gloriam excellentiæ vestræ scire cupimus, quod devotionem ardoremque caritatis, sicut polliciti sumus, erga vos indeficientem perpetuo retinemus. Interea millenas serenitati vestræ de Bosone dilecto & communi filio ac fidele gratias referimus, qui tam prudenter communibus obtemperans jussis, parere in omnibus ita nobis studuit, ut etiam velut vere Christianæ religionis cultor, animæ & vitæ suæ non pepercerit, sed pro sanctæ ecclesiæ & communi fidelitate ultro se morti tradere non dubitavit, & usque Ticinum, annuente Deo, securius nos perduxit. Quapropter, dilectissime fili, ac porphyretice rex, obsecramus excellentiæ vestræ culmen, ut si res exegerit, sicut nobis vestra dignata est repromittere sublimitas, ei adjutorium ad debellandos hostes nostros virorum bellatorum adminiculum præbeatis: quoniam dignum est, ut soli omnes adjutorium præbeant qui solus pro cunctis desudare non cessat. Præsentem itaque hujus latorem epistolæ, [a] Agilmarum venerabilem episcopum, excellentiæ vestræ plurimum commendamus: quatenus idem, suaque ecclesia crescat augmento perfectionis, qui in omnibus opportunitatibus nostris nulli secundus extitit, & vobis fidelissimum in cunctis, quæ cognoverit, verissime comprobavimus. Inter hæc episcopos, quos serenitas vestra in nostrum jussit venire adjutorium, scias præter Agilmarum nullum venisse. Quapropter regalis censura culminis vestri sua auctoritate compellat eos quantocius * hostiliter Romam venire, ut de cetero discant apostolico culmini & regali excellentiæ congruenter præbere obedientiam.

* f. synodaliter.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

a *Agilmarum*.) Ex subscriptionibus synodi Tricassinæ, atque ex præcepto Caroli Crassi anno DCCCLXXXV. Arvernorum episcopum fuisse intelligimus.

CXXVI. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Increpat eum, quod sibi auxilium non tulerit; & jam tertio monet ut sibi Papiam certa die cum suis suffraganeis occurrat.

Reverendissimo & sanctissimo confratri Ansperto venerabili archiepiscopo Mediolanensi.

QUantum benigna fraternitas vestra sanctæ sedi apostolicæ concurrere, ac concordare debeat, prædecessor noster beatus Gelasius papa ad episcopos parvipendentes vexationem fratrum his verbis comminando scribit, dicens: Cur non compassi estis tantis fratribus vestris? Cur non adistis imperatorem? Cur non posuistis animam pro confratribus, quam præceptum habetis ponere pro grege vobis commisso? Cur non posuistis vos pro domo Israel murum, ut staretis, in prœliis in diem Domini? Quapropter tandem discussa negligentia ad pristinum vos reformate certamen, fratribus auxilium concite ad ferendum. Hæc & horum similia vestram fraternitatem debuerant exempla provocare, & nobis pro totius sanctæ Dei ecclesiæ statu laborantibus non tantum inviti jam, sed etiam sponte concurrere debetis, ac debuistis. Sed jam, nunc post tertiam admonitionem nobis cum confratribus vestris, & coepiscopis studete Papiam hac quinta feria proxima adveniente occurrere, zelum Dei, quem pro vobis omnibus patior, atque dolorem audientes, ut quod deinceps Deus omnipotens communi vestro consilio decreverit, facere valeamus. Nulla frater carissime animo vestro dubietas insideat, in mea fide, & in meo sacerdotio credite; nil contra vestram decentiam, atque honorem vobis aliquatenus opponetur; quia, quod non optamus, si hæc parvipendere tentaveritis, post tantam patientiam canonica eritis *.

* f. deest animadversione castigandi, vel aliquid hujusmodi.

CXXVII. AD EUMDEM.

Narrat labores pro ecclesia susceptos: monet ut sibi cum omnibus episcopis suis Papiam occurrat.

Reverendissimo & sanctissimo confratri Ansperto venerabili archiepiscopo Mediolanensi.

QUantum pro totius sanctæ Dei ecclesiæ statu, & pro cuncto grege dominico, pro quo omnipotens Deus proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, & Joannes apostolus exhortans nos ait: *Quoniam ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere*, (1. Joan. 3.) laborare, ac vigilare semper debemus, omnium vestrum luce clarius novit pia fraternitas. Quapropter, quantum ex divina gratia in nobis fuit, & est, ex quo nos superna miseratio suæ ecclesiæ præfecit, animæ nostræ nunquam pepercimus, nunquam dura pericula declinavimus; sed die noctuque, æstu & gelu exusti, ne quid captum a bestia aut dilaceratum Domino ostenderemus,

remus, marinos fluctus pertulimus pro omnium vestrum liberatione atque salute: in Franciam quoque venientes, & regum filios partim viva voce, partim epistolis atque legatis allocuti sumus omnes, id est utrosque Ludovicos, Carolomannum, & Carolum, acceptoque communi consilio, uti Boso gloriosus princeps comes esset itineris nostri, donec, Christo opem ferente, reverteremur ad urbem. Et quia de statu sanctæ ecclesiæ sunt quæ communiter tractare debemus, tuæ sanctitati apostolica auctoritate mandamus cum cunctis suffraganeis tuis & coepiscopis nobis Papiam secunda die post festum sancti Andreæ, occurrere. Et quoniam probata fides omnium prædecessorum tuorum semper fuit erga Romanum pontificem, tua fraternitas omnimodis studeat eorum in omnibus assequi vestigia, quia, quod absit, si aliter fuerit, vigor canonicus super inobedientes remanere non poterit. Data *ut supra*.

CXXVIII. AD BERENGARIUM COMITEM.

Ejusdem fere argumenti.

Dilecto filio Berengario glorioso comiti, seu omnibus optimatibus Longobardorum regni sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus.

QUanta & qualia Romana ecclesia, vestra videlicet mater, hactenus ab impiissimis Christianis passa est, & nostris literis significantibus, & rumore populi narrante jam audistis, & ut certius sciatis, iterum significamus. Ecce enim pro quibus & pro omnium vestrum salute animæ nostræ non parcentes, quia per terram pro prædictis persecutoribus ad vos viciniores, ut res expetierat, venire nequivimus, marinum iter accepimus; & in Franciam ibimus, quærentes tranquillitatem, atque auxilium, ubi nostri antecessores quæsiere pontifices. Misimus enim omnibus regibus, id est Hludovico domni Caroli imperatoris filio, & Carolomanno & Ludovico, & Carolo Ludovici regis filiis, ut cum suis episcopis ad nos venirent, & una nobiscum super his tractarent, ex quibus venit Hlodovicus rex, & tantis malis perdolens, nisi infirmus esset, nobiscum veniret. Jam quia pro infirmitate non potuit, dedit nobis hunc Bosonem principem sibi ex omni parte conjunctum, qui me per inimicos sanctæ Dei ecclesiæ salvum duceret. Ecce enim, auxiliante Deo, Papiam venimus: quapropter monentes mittimus & apostolica auctoritate hortantes jam tertio mandamus, ut præsentialiter ad nos carissimi, tamquam ad patrem venire debeatis, & ut alii veniant, alter alterum incitet, & has literas primo legens remittere aliis procuret: quatenus venientes una nobiscum de statu sanctarum Dei ecclesiarum & quiete reipublicæ & nostra vestraque omnium salute synodum celebrantes, tractemus; in quibus dilectissimi filii, ne vestra caritas tepeat, neve religiositas inobediat, sed compatiatur, ut oportet, ac doleat: quia scriptum est, qualiter tepidus sit jure vomendus, & qualiter per inobedientiam culpa, quæ non fuit, fit, & qualiter qui non compatitur, decreto pontificali feritur. Data *ut supra*.

CXXIX. AD LUDOVICUM REGEM.

Miratur, quod filiabus Bosonis, pro quibus alias rogaverat, hæreditatem jure debitam non restituerit; iterumque monet, ut ipsam hæreditatem integram eis restituat.

Hludovico regi glorioso gloriosi quondam regis Ludovici filio.

JAm enim magnitudinem vestram fili carissime apostolicis monuimus literis, hortantes pro filiabus Bosonis dudum comitis & Ingeltrudis conjugis, quibus jure hæreditas deferri omnium legum auctoritate conceditur, proprietates reddere studeretis. Sed, ut cernimus, inauditi remansimus: quod miramur, & mirantes dolemus, cum vestra proles apostolicis censuris semper obediat, & præ omnibus regibus judicium faciat. Ut rex David cecinit, *honor regis judicium diligit*. Nonne legistis: *Quoniam justus Dominus justitiam diligit, & æquitatem videt vultus ejus?* Ceterum reclamationem filiarum jam dicti Bosonis audivimus, ut ipsas, ipsius, matrisque earum proprietates, Ingeltrudis, alias vos teneatis, alias vero vestris quibus ipsa post judicium sibi illatum sine viri consensu dederit, tenere permittatis, quod nefas est, & contra omnium legum prorsus auctoritatem. Quid enim uxor sine viri consensu agere potest? quanto magis hæc mœchans, quæ divino gladio, censente domno papa Nicolao prædecessore nostro, interiit? & humano pro parte facto stupro, puniri debuerat? Nonne Joannes papa Romanus, & Justinianus inclytus imperator legem Romanam facientes, scripserunt ita? Capitali crimine damnatorum bona non ad lucrum præsidis, sed cognatis punitorum reddi oportet: & alibi: Omnibus gradibus cognatorum in hæreditate sumenda præferendi sunt filii. Unde liquido patet, gloriosissime rex, ut nec vos, nec cognati eorum, nisi ipsæ filiæ quæ sunt legitimæ, illos allodes habere debent: qui vero nati sunt post crimen illarum, spurii sunt, nec hæreditate debent, ut præfatus papa, & imperator scripserunt ita: Spurios satis injuriosos, satisque acerbos, ac nostris temporibus semper indignos esse dijudicamus. Quapropter, ut rogavimus, iterum iterumque rogamus, & hortantes monemus, ut harum reclamationes, harum & gemitus vestra regia dignitas hauriat. Et pro apostolorum principum reverentia, a quibus petiera auxilium, & pro nostro amore integriter ipsas proprietates, quas vos allodes dicitis, reddat, & vestros omni occasione remota reddere facietis. Data *ut supra*.

Psal. 96.
Psal. 10.

Nicolaus in epist. 60. Regino l. 2. chronic.

CXXX. AD SUPPONEM COMITEM.

Miratur eum sibi, ut decebat, non occurrisse: certiorem reddit de his quæ cum Ludovico rege egit: monet ut ad se veniat.

Dilecto filio Supponi illustri comiti.

CUr fili carissime nobis iter tua dilectio clauserit, curque ut audistis nos in tuos honores venisse, obviam non concurreris, miramur, cum eam in omnibus nostris negotiis curam gessisse semper novimus: & ubi nos prope fuisse audieras, tuis universis postpositis feriis ad nos

G festi-

festinanter properaveras. Unde cernimus quoniam istud non ex corda, sed pro fidelitate tui senioeis taliter feceris, quod ideo parcimus; ecce enim, ut audistis, & nos etiam vobis jam literis significavimus, pro quibus in Halliæ partibus synodum celebravimus. Et Hludovicum gloriosum regem affati fuimus, qui nobis hunc Bosonem principem virum consultissimum, sibique ex omni parte conjunctum dedit, ut nos salvos sine impedimento maledicti Lamberti in urbem mitteret, cum quo nos pacifice pro certo venimus. Ceterum monentes mittimus, & rogantes hortamur, quatenus vestro de more relictis aliis omnibus curis, omnique occasione remota, ad nos præsentialiter venias, incitans etiam alios, quibus apostolicas literas mittimus, ut & ipsi similiter faciant. Quoniam, scit Deus, non ob aliud vos alloqui cupimus, nisi, ut sanctarum Dei ecclesiarum statum, & reipublicæ quietem una vobiscum consideremus: tamen ante alios venire satage, ut quidquid cum aliis fecerimus, tecum familiariter antea terminare queamus. Data *ut supra*.

CXXXI. AD BERENGARIUM COMITEM.

Berengarii caritatem erga Romanam ecclesiam commendat: significat celebratam in Gallia synodum, seque incolumen reversum: monet ut ad se venire festinet.

Dilecto filio Berengario illustri comiti.

RElatu nonnullorum audivimus, maxime hujus VVidonis comitis nostri consiliarii, ut vestra devotio caritatem, quam erga nos, nostramque ecclesiam, vestrem videlicet matrem, semper habueras, magis magisque adoleat: in quo gratias agimus, & ut proficias hortamur. Ecce enim audistis pro quibus in Galliæ partibus synodum celebravimus, & Hludovicum regem gloriosum affati fuimus, qui nobis hunc Bosonem principem virum consultissimum, sibique ex omni parte conjunctum dedit, ut nos, auxiliante Deo, salvos sine impedimento Lamberti maledicti, & a sancta Dei ecclesia anathematizati, in urbem Romam mitteret, cum quo nos pacifice pro certo venimus. Ceterum monentes mittimus, & rogantes hortamur relictis aliis omnibus curis ad nos præsentialiter venire satagas. Quoniam, scit Deus, non ob aliud vos alloqui cupimus, nisi ut sanctarum Dei ecclesiarum statum, & quietem reipublicæ cum honore una vobiscum tractemus. Data *ut supra*.

CXXXII. AD HUGONEM.

Monet ut dissensionem inter Abbonem & alios ortam sedet.

Hugoni abbati nobili, spectabili prosapia genito.

QUia multum vos diligimus, ideoque congratulor, animæ vestræ prospicimus, commonere curamus. * .... quoque, quæ inter Abbonis episcopi parentes, & Rotbertum, atque Roclinum exorta est * .... regali potius * quam vindicta corrigatur; quoniam malum semel necessitate patratum, non debet secundum necessitudinem expiari ad delictum, sed misericordius remitti ad veniam agat vestra gloriosa nobilitas, ut decet tantæ naturæ decentiam. Data *ut supra*.

* f. dissensionem
* f. ut
* f. clementia

CXXXIII. AD RAVENNATES.

Jubet ut civitatem contra Lambertum viriliter defendant.

Omnibus judicibus & ducibus seu populis Ravennæ commorantibus fidelibus nostris.

INdustriam seu omnium fidelitatem nosse volumus, quoniam relatu quorumdam audivimus, ut Joannes diaconus chartularius deviet, & francos Lamberti contra electionem nostram conducat: unde mittimus apostolicaque auctoritate jubemus, ut omnes unanimes unaque fidelitate stare debeatis & defendere ipsam civitatem, ita ut nullus, qui vobiscum non stat *, francos ibi conduci Lamberti intus permittat ingredi, nec ipse Lambertus ibi quoquomodo accessus habeat, nec suus homo ibi intrare possit: ita in his agite, sicut Dei & nostram gratiam habere cupitis, quoniam qui aliter fecerit, & nostram iram habebit, & mille byzanteos palatio nostro componet. Data *ut supra*.

* f. francos ibi cum duce Lamberto, &c.

CXXXIV. AD ROMANUM ELECTUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Lætatur eum Ravennatem archiepiscopum electum: jubet ne quidquam electionis causa ulli promittat: & epistolam suam Leoni, & Romanis scriptam afferendam curet, eorumque responsum ad se dirigat: res Joannis & Deusdedit ducum restituat.

Romano Levitæ egregio a Ravennatibus fidelibus nostris electo.

LIterarum tuarum, fili carissime, serie recepta & lecta, ubi Joannem Ravennatem archiepiscopum obiisse audivimus, valde doluimus, & ut pro eo oretis cum vestris, hortamur. Vestra videlicet electione unanimiter facta gaudemus, & quia nos visitando misisti, significans sanitatem nostrorum fidelium, tuamque devotionem demonstrans, gratias agimus. Ceterum monentes indicimus, ut jam qui annuente pastore summo, ad tale opus electus es, quo pastor fias, vigiles in eadem ecclesia, labores, nullique majori minorique tam concivibus, quamque aliis quibuscumque personis aliquod promissum facias, quoniam Simoniacum est, & hoc nobis nequaquam celabitur; quod si feceris, per apostolos obtestantes, te minime benedicemus. Inter hæc volumus, ut illam epistolam Leoni venerabili misso episcopo & apocrisiario, ceteris Romanis transmissam, ipsis præsentialiter per vestrum legatum trasmittatis, eumdemque revertentem, si potes saltim, aut alium cum illorum epistolis ad nos * dilecte, remitte, qui nostrum adventum certum jam vobis renonciare poterit. Igitur etiam cupimus, ut pro amore horum nostrorum fidelium, nostrorumque consiliariorum Deusdedit videlicet, & Joannis gloriosorum ducum res pro posse, & homines salvetis, & defendatis, occupatas hactenus integriter reddatis. quatenus cujus utuntur servitio, ei convenit, ut fruantur defensionis auxilio. Data *ut supra*.

* f. directis

CXXXV.

A

CXXXV. AD THEODORICUM ET ISAAC EPISCOPOS.

Præcipit ut excommunicent eos qui VViperto comiti filium eripuerant, & regionem illam populabantur.

Reverendissimis & sanctissimis Teodorico archiepiscopo, & Isaac episcopo.

NOverit vestra religiositas, quia VVipertus comes reclamans pontificio nostro retulit, quod quidam sui homines malefactores suum filium sustulerint, & cum eo terram prædaverint. Quapropter dirigimus, ut nostra apostolica auctoritate illos excommunicetis, quo relictis talibus deprædationibus ad patrem & seniorem redeant, & pacifice vivant. Data *ut supra*.

CXXXVI. AD HUGONEM COMITEM.

Monet ut quosdam facinorosos puniat.

Hugoni glorioso comiti.

REferente videlicet hoc viro nomine .... audivimus, quod vestri homines, maxime Conterius suos equos tollentes suas mansiones prædassent. Quapropter hortantes monemus, ut pro apostolorum reverentia, & nostro amore, quam petiit justitiam, illi facere satagatis. Ita agat in hoc vestra nobilitas, ut actuam credidimus, ut & ipsi malefactores nostri excommunicentur, quia nos tale nefas, ut non ulciscatur, demittere nequimus. Data *ut supra*.

CXXXVII. AD HUGONEM, THEODERICUM, ET BERNARDUM COMITES.

Ut amicitiæ caritatisque fœdus cum Bosone istum servent.

Hugoni, Theoderico, & Bernardo, illustrissimis regni Francorum.

FRetus vestra ingenuissima nobilitate, atque obedientia, quam propter Deum nobis condigne debetis, dilectissimum filium nostrum Bosonem, vestrum unanimem fratrem & amicissimum, ut insolubile vinculum caritatis, fœdusque amicitiæ, quod coram Deo vicissim colligastis, moneo, hortor, nulla hominum male loquentium lingua, nullo cujuslibet fraudis ingenio, vel in modico quoquomodo possit avelli: sed Domino auxiliante dilecti filii nostri Hludovici regis animum erga eum immobilem & tranquillum semper servetis, & omnia sua salva atque pacifica conservate: quoniam pro his ab omnipotente Deo, & beato Petro apostolo, futuræ vitæ mercedem, & a nobis & ab illo fidelissimas amicitiarum recipiatis sine dubio retributiones. Data *ut supra*.

CXXXVIII. AD VULGARIUM MONACHUM.

Ut VViparto episcopo obediat, qui eum per dimissoriam acquisivit.

Vulgario monacho.

DEnique Treeis positi per nosmetipsos cognovimus, qualiter VVipertus episcopus, devotus filius noster, te a proprio episcopo, atque abbate, per dimissoriam acquisivit, tua potius interveniente petitione. Quapropter convenit tibi ex die illo, & deinceps, tamquam proprio B obedire, eumque ut proprium pastorem sequi non prætermittas, quia, quod non optamus, si aliter feceris, vinculum excommunicationis super te rationabiliter extendemus. Data *ut supra*.

CXXXIX. AD CLERUM MEDIOLANENSEM.

Præcipit ut quoties episcopus Ticinensis eos ad synodum vocaverit, accedant.

Omnibus sanctissimis & reverendissimis confratribus & coepiscopis, tam Mediolanensi archiepiscopo cum suis suffraganeis, quam Ravennati nihilo minus cum suffraganeis suis.

SCriptum etenim est: *Deus qui glorificatur in consilio sanctorum*, & in evangelio: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum*, & item: *Si frater fratrem adjuverit, ambo consolabuntur*. His auctoritatibus fulti, vestræ omnium sanctitati mandamus, & apostolica auctoritate jubemus, ut quoties vos confrater & coepiscopus noster Joannes Ticinensis, & post eum sui successores, vestrosque vocaverint, pro emergentibus quæstionibus eximendis, continuo beato Petro apostolo obedientiam exhibentes, simul convenire non differatis: quatenus redemptoris nostri gratia discussis animositatibus, vitiisque purgatis, in tranquillitate pacis ecclesia D constituta, glorificetur Deus per Jesum Christum Dominum nostrum. Sacerdotum, Levitarumque judicia, quandocumque necesse fuerit, cum prædicto episcopo, tamquam proprii episcopi decernite, ac diffinite freti nostra omnimodis apostolica auctoritate: quia onera nostra vobiscum partiendo reliqua tolerabilius sufferre valebimus. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere. Data *ut supra*.

Psal. 88. *Matth. 18.* *Matth. 18.*

CXL. AD JOANNEM EPISCOPUM TICINENSEM.

Raptores uxoris cujusdam Ragiberti excommunicari jubet.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Joanni venerabili episcopo Ticinensi.

DEnique Ragibertus quidam nomine, Judex cognomento, coram nobis veniens questus est super Gotfredum filium Joannis comitis palatii, & Iselbertum subdiaconem, atque Heribaldum notarium filium Garibaldi, eo quod legaliter sibi filii sui nuptam Gausildam nomine contra canonum, & legum auctoritatem, per vim & per forciam abstulerunt, calcato illo præcepto, quo Dominus ait: *Quod Deus conjunxit, homo* *Matth. 19.*

C E

homo non separet. Quapropter apostolica adhortatione zelum tui sacerdotii ad hortameo cavitas Dei accendat, & quasi tuba exalta vocem tuam, & iniquia iniquitatem suam annunciata non eesses, ne sanguis eorum de manibus tuis requiratur. Prædictosque transgressores omni Christiana communione privare non differas, donec legaliter emendent quod nequiter perpetrare ausi sunt. Quod si ta audire neglexerint, perpetuo eos anathema esse decernimus. Data *ut supra*.

CXLI. AD JOANNEM EPISCOPUM PAPIÆ.

Ut sibi Taurinum obviam veniat, & epistolas a se scriptas quibusdam episcopis dirigat, ut ipsi ad concilium accedant.

Reverendissimo & sanctissimo Joanni Papiæ episcopo.

SAnctitati tuæ notum fieri volumus, quod nunc Taurinensi in civitate consistimus. Ceterum dirigimus, ut continuo omni occasione postposita nobis venire ne differas obviam. Vide ne ab alicujus decipiaris instinctu fortasse, quæ minime credimus, pro parte Mediolanensis archiepiscopi, quoniam specialiter noster as, & manualis. Et quia da nullius nisi nostra ditione consistis * ut epistolam quam suffraganeis episcopis Ravennatis ecclesiæ, Paulo Placentinæ, & item Paulo Regiensi, atque Liudoino Mutinensi, cum celeritate mittare procuretis, ut statuto die Papiam veniant: quatenus de sanctarum item Dei ecclesiarum & communi, atque universali salute tractare valeamus. Data *ut supra*.

* *deest, jubeo vel quid hujusmodi.*

CXLII. AD VVIBBODUM, PAULUM, ET PAULUM AC LUIDOINUM EPISCOPOS.

Jubet ut Papiam ad synodum accedant.

Reverendissimis & sanctissimis VVibbodo venerabili episcopo Parmensi, & Paulo Placentino, & Paulo Regiensi, & Liudoino Mutinensi episcopis.

SAnctitatem vestram scire cupimus, quoniam octavo Kalendas Decembris Taurinum venimus, inde, Deo duce, Papiam veniemus, & ibi synodum pro statu Dei ecclesiarum celebrabimus. Quapropter mittimus apostolicaque auctoritate expresse jubemus, ut quarto nonas Decembria, ibi omni occasione remota, ad synodum esse debeatis. Et qui primo hanc epistolam legerit, alio sub omni festinatione trasmittat. Videte ne aliter faciatis: quoniam si aliter feceritis, canonico feriemini vigore. Data *ut supra*.

CXLIII. AD OMNES FIDELES.

Præcipit, ne quispiam monasterio sancti Augentii quidquam detrimenti afferat.

Omnibus fidelibus ecclesiæ.

SOlicitudinem omnium ecclesiarum nos habere oportet, & singulorum causas æquitatis judicio allevare; quapropter, cum de omnibus agere hæc eadem convenit, præcipimus atque præsenti decreto sancimus, ut de abbatia sancti Augentii, quam divæ memoriæ Carolus imperator fideli suo, & filio ecclesiæ nostræ ante jure beneficiario tribuit, nullus de ipsia rebus aliquid injuste auferre præsumat: nec prædicto episcopo, & monachia ipsios loci aliquam in distrahendo illicita inferra molastiam. Quod si quis ab hina agere præsumpserit, separetur a comminione fidelium ecclesiæ: quod si pertinaciter persliterit, & emendare noluerir, judicio sancti Spiritus anathematis vinculo feriatur. Data *ut supra*.

CXLIV. AD EPISCOPOS IN REGNO LUDOVICI CONSTITUTOS.

Rescribit de indulgentia eorum qui contra Paganos pugnantes occubuerant.

Omnibus reverendissimis & sanctissimis venerabilibus coepiscopis per totum regnum carissimi filii mei Hludovici.

QUia veneranda fraternitas vestra modesta interrogatione sciscitaos quæsivit, utrum hi, qui pro defensione sanctæ Dei ecclesiæ, & pro statu Christianæ religionia ac reipublicæ in bello nuper ecciderunt, aut de reliquo pro ea re casuri sunt, indulgentiam possint consequi delictorum, audenter Christi Dei nostri pietate respondemus, quoniam illi, qui cum pietate Catholicæ religionis in belli certamina cadunt, requies eos æternæ vitæ suscipiet, contra Paganos atque infideles strenue dimicantes, eo quod Dominus per prophetam dignatus est dicere: *Peccator quacumque hora conversus fuerit, omnium iniquitatum illius non recordabor amplius*: & venerabilis ille latro in una confessionis voce de cruce meruit paradisum. Manasses quoque impurissimus quondam rex captus, carcerique arctissimo religatus, ibi pœnitentiam agens, cum perfactione indulgentiæ, etiam regni pristini, propter Domini misericordiam, quia immensa est circa genus humanum, adeptus est solium: nostra præfatos mediocritate, intercessione beati Petri apostoli, cujus potestas ligandi atque solvendi est in cælo & in terra, quantum fas est, absolvimus, precibusque illos Domino commendamus. Optamus fraternitatem vestram in Christo bene valere. Data *ut supra*.

[*Ezech. 18.*] [*Luc. 23.*] [*2. Paral. 33.*]

CXLV. AD VVIFREDUM EPISCOPUM VENCIENSEM.

Episcopum, qui cum excommunicatis communicarat, missarum celebratione prohibet.

VVifredo venerabili episcopo sanctæ Venciensis ecclesiæ.

AUctoritate Domini nostri Jesu Christi, & sancti Patri apostolorum principis, nostrique apostolatus, quia cum excommunicatis communicasti, ut literæ tuæ manifestant, omni te missarum celebratione privamus, donec in nostram cum eisdem hominibus occurras præsentiam: & si, quod non optamus, amplius præsumptor extiteris, denunciamus te omni sacerdotio fore nudandum. Data *ut supra*.

CXLVI.

CXLVI. AD ODONEM EPISCOPUM BELLOVACENSEM.

Decernit, impuberes, qui alium occiderant, post peractam pœnitentiam ordinari posse.

Hodoni venerabili episcopo Bellovacensi.

RElatu didicimus quorumdam monachorum sancti Dionysii cœnobii, quod quibusdam pueris impuberi adhuc ætate inter se rixantibus, hominum illorum instigatione unus ex illis est interemptus. Quapropter mandamus, ut si inculpabiles post peractam pœnitentiam legitimi vigoris secundum canones reperti fuerint, gradatim ad ecclesiasticos ordines eos provehere non differas, servatis in omnibus patrum regulis, & canonum institutis. Data *ut supra*.

CXLVII. AD AIMARUM ET VVIDONEM EPISCOPOS.

Ut Rostagni uxorem ad se venire jubeant, illiusque adjutores, nisi resipuerint, communiona privent.

Aimaro & VVidoni reverendissimis episcopis.

HOrtamur sanctitatis vestræ freternitatem, sacerdotalemque zelum vestri vigoris apostolica auctoritate incitamus; Bertildi Rostagni illustris viri conjugi, quæ spreto Dei timore, ac lege tori, fugabunda per vestras parochias incedens, multoties ab episcopis & synodo vocata, surda aure venire distulit, omnem necessitatem imponite veniendi coram nostra præsentia, ut ejus causæ legaliter finem accipiat. Illiusque in eam perverso opere adjutoribus aditum atque communionem totius sanctæ ecclesiæ tamdiu intercludite, donec ab omni se sequestrent prædictæ (a) Bertildis consortio. Inter quos Achetium mœchum, cumque consortio private, vestroque zelo percutite. Quæso, moneo, hortor, fratres carissimi, citissime emplectendam exhibete præsentiam; iterum iterumque jubemus, omni postposita * vocatione ad nos festinanter venite: quatenus Christo Domino miserante, in hoc & aliis negotiis, communi consilio terminum salubriter imponere valeamus. Data *ut supra*.

* occasione

CXLVIII. AD VVALAM EPISCOPUM METENSEM.

Ne cogetur sponsus uxorem ducere ab alio corruptam.

Reverendissimo & sanctissimo Vualeno venerabili episcopo Metensi.

PRæsentium portitor literarum, Alpertus nomine, lacrymabiliter coram nobis veniens questus est desponsam suam, nomine Vvalatam, adhuc in parentum domo manentem, adulterino concubitu a presbytero quodam prægnantem repertam. Quæ confessa de crimine, libenter ab eo se vult dissociare: sed tua fraternitas pro quadam parentelæ affinitate, coacte eum cogit eamdem sumere in conjugium, contra regulas patrum, atque institutionem. Quapropter, si ita est, requisitis super his legum & canonum institutis, quid de talibus præcipiant promulgate absque personarum acceptione. Data *ut supra*.

CXLIX. AD JOANNEM EPISCOPUM TICINENSEM.

Ut cum quodam, qui pœnitentiam quinquennio egerat, remissius agat.

Joanni venerabili episcopo Ticinensi.

LAtor præsentium coram nobis veniens dicit, se a prædecessore vestro Liuttefredo venerabili episcopo, quinquennio exacto jam anno, pœnitentiæ fuisse submissum, pro quodam, eo quod interfuit, fure e fœmina interempto: qua de re vestra fraternitas solerter prospiciat. Et, si ita est ut hic asserit, propter Domini misericordiam, quoniam magna est, cum eodem consultius agat, & prout ordo causæ dictaverit, frænum canonici vigoris remittite. Vel si quidquam, quod non opinamur, impossibile perpensum fuerit; id nostro judicio vestra fraternitas studeat lenitate spiritus reservare. Data *ut supra*.

CL. AD AGINULFUM EPISCOPUM GABALITANUM.

Ut præsentium latoribus eblata restituenda curet.

Joannes Aginulfo venerabili episcopo Gebaldanensi.

PRæsentium latores questi sunt ab hac sede plebem suam eisdem sublatam. Quapropter apostolica auctoritate tuæ fraternitati præcipimus, ut inquisita rei veritate, quod justum est, unicuique reddere sacerdotali solicitudine pervestiget: & quæ ipse diffinire non poteris, (referre ad nos) modis omnibus non prætermittas.

CLI. AD BISUNTINENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Significat se Fulcardum, ejusque conjugem ab excommunicatione absolvisse.

Theodorico venerabili episcopo Bisuntinensi.

NOtum sit sanctitati vestræ, quia Fulcardum, & Berelindam uxorem ejusdem, ab excommunicationis vinculo absolvimus, donec canonica regula exacte reperiamus judicium. Unde a vobis in communionem eos recipi mandamus. Optamus fraternitatem vestram bene valere. Data *ut supra*.

CLII. AD OMNES EPISCOPOS.

Monet ut sua instituta observent, justeque judicent.

Allocutio pontificis & exhortatio ad omnes episcopos.

ECce sanctissimi sacerdotes præmissis precibus fraternitatem vestram cum pia exhortatione convenio, & per divinum nomen obtestor, ut ea quæ a nobis de Deo, & de sacris ordinibus, vel sanctis moribus fuerint dicta, cum omni pietate suscipiatis, & cum summa reverentia perficere inten-

(a) Hæc verba *Bertbildis consortio* non habet Editio Romana, sed ponit nullo sensu *juravit spiritali*; tum sequitur ut hic; *inter quos* &c. *Mans.*

tendatis. Quod si forsitan aliquis vestrum aliter A quam dicta fuerint, senserit, sine aliquo scrupulo contentionis in nostrorum omnium copulatione, ea ipsa de quibus dubitaverit conserenda reducat, qualiter, Deo auxiliante, aut doceri possit, aut doceat. Deinde simul vos obtestatione conjuro, vel obsecro, ut nullus vestrum in judicando, aut personam accipiat, aut quolibet favore, vel munere pulsatus, a justo judicio scienter avertatur aut discedat: sed tota pietate eum, qui cœtui nostro se judicandum intulerit, retractate. Ut nec discordans contentio ad subversionem justitiæ inter nos locum inveniat; nec in perquirenda æquitate vigor vestri ordinis vel solicitudo tepescat. Data *ut supra*.

CLIII. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Præcipit ut Romam ad synodum cum suffraganeis accedat.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Romano archiepiscopo sanctæ Ravennatis ecclesiæ.

Nicæni concilii cap. 5. synodus bis in anno celebranda.

CAnonicis sanctorum patrum jubentibus regulis bis per annum concilia episcoporum esse omnimodis celebranda; nos ob id pro multiplicibus ecclesiarum Dei utilitatibus, & necessitatibus, synodum octavo Kalendas Majas, Domino annuente, celebrare cupimus. Ideo jubemus dile- C ctioni vestræ, ut omni mora postposita, vos cum omnibus suffraganeis vestris episcopis prædicto tempore Romam venire studeatis: quatenus eamdem synodum nobiscum æqualiter celebretis, ac de communi salute consideretis. Data III. Nonas Martias.

CLIV. AD EUMDEM.

Ut Luponem presbyterum in Sarsenati ecclesia episcopum ordinet.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Romano archiepiscopo sanctæ Ravennatis ecclesiæ.

RElatione quorumdam comperimus, quod eum, quem vobis ordinandum episcopum sanctæ Sarsennati ecclesiæ Luponem videlicet venerabilem presbyterum, * postposito nostræ voluntatis, & jussionis mandato consecrare postponatis; sed alium pro eo cupiatis nihilo minus ordinare: quod sane, si verum est, valde miramur, vos a sponsione, quam nobis polliciti estis, quolibet modo vel occasione velle retrahere. Unde more paterno dilectionem vestram his nostris apostolicis monemus, hortamur, atque jubemus apicibus, ut vestræ promissionis memores, præfatum Luponem presbyterum, sicut vobis commisimus, continuo, ac præsentialiter jam dictæ ecclesiæ antistitem ordinetis (nam si aliter feceritis, & E tam cito, ipso scilicet vestræ ordinationis) initio vos a nostræ voluntatis decreto subtrahere cognoverimus; canonicis correctionibus, velut inobedientem corripere nullatenus prætermittemus.

* f. deest mandatimus.

Asteriscis inclusa supplevi ex Ms. Rom.

CLV. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Ut Romam ad synodum celebrandam cum suffraganis accedat, ubi de imperatoris electione agetur: jubet, ne quemquam regem excipiat, antequam ipse imperatorem elegerit: nisi paruerit, eum excommunicat.

Reverendissimo & sanctissimo Ansperto archiepiscopo sanctæ Mediolanensis ecclesiæ.

QUantæ necessitatis assidue sustinuerimus incommoda, quantæque perturbationis nunc B usque passi simus, & quotidie patiamur adversa, fraternitatem vestram nosse luce clarius non ignoramus: pro quibus nimirum malis sedis apostolicæ ab inimicis nequiter illatis, per procellas & in periculosa maris itinera ire, & defensionis auxilium nos quæsisse mecum pariter scitis. Sed quia humanum præsentialiter subsidium non reperimus, divinum ut potius quæramus, communique voto ut a Domino flagitemus, frater mi necesse est. Propter quod fraternum sanctitatis vestræ collegium bis nostris apostolicis literis more præcessorum nostrorum vocamus, & in consortium nostræ solicitudinis apostolica dumtaxat auctoritate adsciscimus; & quasi membrum capiti suo adhærens ad Kalendas Majas hujus duodecimæ indictionis ad synodum, auxiliante Domino, nobiscum celebraturos cum omnibus suffraganeis vestris episcopis Romam venire jubemus, ut superna gratia freti, ea quæ necessario sunt amputanda, ecclesiastico recesemus mucrone: & quæ utiliter sunt statuenda, communi, Deo propitio, statuamus decreto; ne per vestram absentiam, atque desidiam regnum hoc amplius in perturbatione persistat, & fiat scandalum pejus priore. Et quia Carolomannus corporis, sicut audivimus, incommoditate gravatus, regnum retinere jam nequit, ut de novi * regis omnes pariter consideremus, vos prædicto adesse tempore valde oportet: & ideo antea nullum absque nostro consensu regem debetis recipere. Nam ipse, qui a nobis est ordi- D uandus in imperium, a nobis primum, atque potissimum debet esse vocatus atque electus, quoniam & nos una cum vestra fraternitate cupimus pertractare & de hoc, & quo tenore vel ordine communes causas, & utilitates ecclesiarum Dei nobis commissarum ordinemus & jure canonico statuamus: quatenus tantorum malorum onera, quæ sustinemus, procul abjicere, & leve jugum Christi lætis, ut condecet, possimus cervicibus ferre. Quapropter nullam in veniendo excusationem habeatis, sed alacri mente occurrere, & ad jam dictam synodum venire procuretis, quam sane & canonica sanctorum patrum regula bis in anno fieri jubet, & instantis temporis necessitas magna compellit. Nos enim paterno vos affectu diligentes pro communi utilitate vocamus, quamvis jam tertio jampridem dilectio vestra vocata ad synodum venire contempserit. Pro quo dignam debueratis correctionis sustinere censuram, cum a sede apostolica vobis semper fuisset collatum præsidium, & vos nullum in quibus oportebat studeretis præbere solatium: nunc autem, si ad eamdem synodum venire contempseritis, scitote canonicam a nobis in vos velut inobedientes promulgari sententiam.

* f. deest electione. Imperator a summo pontifice eligitur.

CLVI.

CLVI. AD GAIDERIM PRINCIPEM BENEVENTANUM.

Consoletur eum de damnis ab Agarenis illatis, auxilium pollicetur, seque in ejus partes venturum.

Dilecto filio Gaideri glorioso principi Beneventanorum.

EPistolas sane a vestra dilectione transmissas cum parta gratulationis, fateor etiam & mœroris accepi; quantoque in eis gaudens exultavi vestram devotionem intimo mentis affectu circa obsequium sanctorum apostolorum Petri, Pauli compertam, tanto nihilo minus triste pastorali sollicitudine tuli, pressuris, atque Agarenorum deprædationibus terræ vestræ auditis: quapropter cum vase electionis compellor dicere, & lacrymabiliter
2. Cor. 11. exclamare: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur & ego non uror?* sed inter hæc
Joan. 16. meminisse debemus illius qui ait: *In mundo pressuram habebitis, sed confidite, quoniam ego vici mun-*
1. Joan. 4. *dum*: & apostolus: *Major est qui in nobis est, quam qui contra nos est.* Quocirca dilectissime fili, hortor, admoneo, apostolica auctoritate suadeo, interim patienter Domini misericordiam deprecendo continuis obsecrationibus malorum sufferre gravamine. Quoniam nos, Christo opitulante, ad patriæ vestiæ liberationem pro virium facultate tantum præ ceteris mortalibus habebitis adjutorem C enixius, quantum attantius compatimur: quod re-
* f. abundet. bus ipsis præsentialiter* sub redderemus, nisi in itinere penitus hoc tempore equorum pabula defecissent, quibus statim gressus movere in veniendo prohibemur. Sed redemptoris nostri gratia duce, peracta solemnitate paschali, venire ad vestras partes accelerabimus; & una vobiscum positi, quidquid consilii, quidquid solatii, atque adjutorii pro Christiani populi liberatione adinvenire poterimus, libentissime procurabimus. Optamus gloriam culminis vestri in Christo semper bene valere. Data *ut supra*.

CLVII. AD AJONEM EPISCOPUM.

Commendet ejus erga se observantiam: certiorem eum de sua incolumitate reddit, tum consolatur de obitu fratris.

Reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Ajoni venerabili episcopo.

QUod veneranda fraternitas tua pro sanctarum Dei ecclesiarum sublevatione longe ab urbe aliquamdiu nostram absentiam benigna animi compassione condoluit, viscere mentis suæ repleta Christi caritate patenter ostendit, & debitam, imo mutuam dilectionem sanctis Dei apostolis per nos condigne studuit conservare, a quibus procul dubio meritorum retributionem in finem recipiet. E Sospitatem, quam in nobis vestra sitibunde atque ardenter requirit fraternitas, Domino donante, eam parta corporis aliquatenus habere videmur; sed inter tot fluctus mundi, tantasque undarum procellas, quæ salus illius vitæ potest esse saltem ad momentum tranquilla? præsertim morte vestri germani audita, vestris filiorumque carissimorum tam crebris tribulationum angustiis. Sed inter hæc nos convenit toto conamine mentis ad illam patriæ cælestis vitam corde sustollere, in qua pax semper inest, & vera securitas: quoniam *quamdiu sumus in corpore*, juxta apostolum, *peregrinamur a*

A *Domino*, vobis vestræque patriæ secundum officium a Deo nobis collati ministerii, pro virium impossibilitate inhianter cupimus impertiri solatium. Data *ut supra*.

CLVIII. AD DAFERIUM COMITEM.

Consolatur Daferium, eique opem pollicetur.

Dilecto filio illustri nobili viro Daferio comiti.

PErfectionem cordis Gaideris principis consanguinei vestri, vestramque in Deum valde gaudemus, obsecrantes, ut qui cœpit in vobis operetur, atque perficiat opus bonum usque in finem. B Tribulationibus, atque angustiis vestris in tantum compatimur, ut vestros dolores manu cogitationis in nostro corde tangemus; sed confidimus in æterni conditoris misericordia, quia in proximo aderit ejus auxilium, qui per prophetam admonet dicens: *Invoca me in die tribulationis tuæ, eripiam te,* Psal. 49.
& magnificabis me: nos etenim in tantum paratos habetis in vestrum adjutorium, ut cum opportunum tempus fuerit, pro fratribus animam ponere non recusemus. Equum quem nobilitas vestra petiit, cum vestros fines attigero, dare me vobis libenter denuncio. Data *ut supra*.

CLIX. AD ATHANASIUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Ut sibi indicet locum, ubi simul possint de communis patriæ salute colloqui.

Reverentissimo & sanctissimo dilectoque confratri, & consiliario nostro Athanasio episcopo sanctæ Neapolitanæ ecclesiæ.

SCientes vos procul dubio fideles in omnibus, atque devotos esse sanctæ sedi apostolicæ, nostræque paternitati totis præcordiis nostris fraternitatem vestram oppido diligimus & amamus: quamobrem pro multiplicibus instantis temporis necessitatibus, atque communibus utilitatibus vobiscum speciali præsentia loqui cupimus: quatenus D vestro consilio, communique tractatu ea quæ necessaria sunt considerande, perspicaciterque tractanda, salubriter, Domino annuente, ordinare, statuereque possimus. Quoniam nostræ ac vestræ terræ salutem, totius videlicet populi pretioso Christi cruore redempti, pastorali dumtaxar more desideramus perficere, & idcirco, ut pertinax inimicorum comprimatur audacia, vobiscum pariter cupimus convenire. Quapropter volumus, ut locum etiam nostræ collocutioni, quem aptum esse cognosceris, nostro præsulatui, vestris sub celeritate significetis apicibus. Quia nos, Deo propitio, illuc sine mora properare, & una vobiscum alacriter loqui non prætermittemus. Data *ut supra*.

CLX. AD CAROLUM REGEM.

Hortetur ut legatos mittat, & in auxilium ecclesiæ Romanæ veniat.

Carolo regi.

REgalis excellentiæ vestræ literas recipientes, atque relegentes, ut in eo, quod antea nostro præsulatui direxistis, vestro videlicet amore, dilectioneque maneremus, non solum, ut jam olim retulimus, verum etiam magis ac magis nostræ voluntatis effectum ad vestræ exultationis cumulum

lum ampliare magnopere cupimus, atque in omnibus ceu carissimum filium vos retinere procul dubio satagemus. Tantum et quo celerius, sicut mandastis, vestros idoneos legatos ad nos dirigere potestis, aliquatenus non prætermittatis; cum quibus sane & exaltationem sanctæ sedis apostolicæ, & istius terræ salutem, vestrumque honorem* profligare, considerareque firmissime valemus. Et ideo vestræ magnitudinis gloriam exhortamur, ut præcingentes quasi vir lumbos tuos, & potentiæ Dei brachio adversus inimicos potentissime roborati, jam ipsi venire non dubitetis; quoniam si tantæ calamitatis pressuram, quam sancta Romana mater vestra ecclesia, & ipsius terra quotidie ab inimicis patitur, cognovissetis, nobiscum utique pariter doleretis. Quapropter, fili carissime, antequam inimicorum insidiæ plus accrescentes prævaleant, nostram devotionem, atque consilium pio intuitu attendere nullo modo desinatis, sed more parentum vestrorum ea, quæ necessaria sunt nobis, instantissime peragatis; quia nostri apostolatus ulnis extentis alacriter amplecti regalem præsentiam vestram desideramus. Tertio Nonas Aprilis, indict. XII.

* f. investigare.

CLXI. AD ATHANASIUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Commendat ejus erga se observantiam: de suo incolumi reditu certiorem ipsum facit: hortatur ad perseverentiam, donec simul conveniat.

Reverendissimo & sanctissimo Athanasio episcopo Neapolitano.

QUia non solum tuis præcipue actibus, quibus devotionem sanctitatis tuæ circa nos fidelissimam ostendisti existere; verum etiam nobis longe pro ecclesiæ statu manentibus quomodo eam illibatam in omnibus conservaveris, fidelium nostrorum relatione didicimus. Quamobrem dignas tuæ dilectioni referimus grates, innotescentes sane nostri præsulatus reversionem juxta desiderium tuum esse, Deo favente, prosperam, atque incolumem. Ideo more apostolicæ paternitatis almitatem tuam monemus, cum apostolo dicentes: *Confortare in Domino, & in potentia virtutis ejus: quoniam fidelis est Deus, qui non deseret, sperantes in se tentari supra quam possunt, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Tua igitur reverentia in his instantis adversitatis casibus aliquatenus non frangatur: quin potius in Deo confidens roborata consistat, donec, Christo adjuvante, nos vobiscum speciali præsentia juncti simul loquamur. Quia tunc, Deo permittente, cuncta quæ necessario statuenda sunt communi eloquio, atque consensu pertractata provenire credimus in salutem. Tamen nostræ voluntatis affectum per Petrum venerabilem diaconum tuum, communemque fidelem, tuæ dilectioni innotescendum mandavimus, quoniam te quasi proprium filium diligentes in omnibus nostris volumus habere consortem. Data *ut supra*.

Ephes. 6. 1. Cor. 10.

CLXII. AD EUMDEM

Ejusdem argumenti.

Reverendissimo & sanctissimo Athanasio episcopo sanctæ Neapolitanæ ecclesiæ.

MUltas gratiarum actiones, atque salutes almitatis vestræ his nostris apostolicis rescrimus literis: quia nobis pro communi utilitate longe consistentibus, quasi præsentibus sinceritatem devotionis, & fidei vestræ circa sanctam Romanam ecclesiam matrem vestram, nostrumque pontificium, atque circa fideles nostros promptam in omnibus ostendere procuretis. Quamobrem nulla inimicorum versutia, vel calliditas, vos a bono mentis proposito in aliqua sinistræ cogitationis, aut voluntatis partem inclinet: sed sicut cœpistis, perficere omnimodo satagite: quia & meritum, & condigna retributio vobis, Christo favente, provenit. Nam licet inimicorum nos præpediente fraudulenta nequitia, non omnia quæ volebamus ex toto potuissemus perficere; nunc tamen, annuente Domino, quod ad honorem sanctæ Dei ecclesiæ, & istius terræ salutem, vestramque defensionem pertinent, jam cœptum habemus, credimus nos incunctanter acturos. Proinde hortamur nihilo minus & monemus dilectionem vestram, ut sicut hactenus, ita deinceps viriliter ac firmiter consistatis, donec speciali præsentia adjuncti simul loquamur, & pro communi salute pariter laborantes, totis conatibus desudemus. Quoniam velut carissimum te filium retinere cupientes, benigne amplectimur, & tecum in omnibus congratulari feliciter cupimus: quia ut dictum est, pro certo scias te dignam nobis compensationem esse procul dubio recepturum. Hunc vero diaconum tuum, qui pro tuo amore in nostro servitio tanto tempore fideliter mansit, sanctitati vestræ in omnibus commendamus, ut dignum a vobis recompensationis honorem percipiat. Data *ut supra*.

CLXIII. AD ARCHIEPISCOPOS, EORUMQUE SUFFRAGANEOS.

Ne Bicbertinum ante causæ discussionem excommunicent.

Reverendissimis & sanctissimis confratribus nostris, Aureliano, & Ottramno, nec non & Theoderico, & universis coepiscopis vestris.

OMnium vestrum sanctitati notum esse volumus, venisse Bicbertinum deferentem imperatoris præceptum, & commutationis chartulam de rebus quas carius cum Amulo archiepiscopo dudum celebraverunt. Insuper nostro apostolatui intimavit, ut eum sine ratione discussa excommunicare vultis. Quapropter apostolica auctoritate jubemus, ut nemo vestrum eum excommunicet, antequam ad legis examen proveniat. Scitote, quemadmodum in centesimo capitulo Africani concilii legitur, similiter in secundo novellarum Justiniani libro, ut nemo episcopus aut presbyter aliquem excommunicet, antequam causa probetur. Qui excommunicatus majorem sacerdotem adeat, & ille qui injuste excommunicavit, ab ipso justa patiatur. Et nemo vestrum, aut quilibet laicorum, præfati res ante legis sanctionem invadere audeat. Nam, quod non credimus, si quis contra hanc nostram apostolicam auctoritatem ire tentaverit, sciat se anathematis vinculo innodatum. Data *ut supra*.

CLXIV.

CLXIV. AD BOSONEM COMITEM.

De incolumi ejus prosperitate gratulatur: se tum eum, tum Angelbergam imperatricem caros habere ostendit: rogat ut Adelberto & illius conjugi Rotildæ bona, quæ in provincia possedeant, retinere permittat.

Dilecto filio Bosoni glorioso principi.

QUia literis nobilitatis vestræ relectis vos incolumes cum optata prosperitate vigere didicimus, plurimum sumus læti effecti: nam vestræ dilectionis amore apostolice semper cupimus benignitate manere devoti, & ea quæ vobis utilia, B vel proficua esse videntur, alacri dumtaxat mente perficere, nec pro aliquo homine vestram nobis dilectam amicitiam relinquamus: sed pio potius intuitu in omnibus conservare illæsam. De parte autem spiritualis filiæ nostræ Angelbergæ imperatricis carissimæ matris vestræ pro certo scitote, quoniam paterno eam affectu semper diligimus, & quamdiu, auxiliante Domino, vixerimus, diligere nostroque apostolico subsidio adjuvare, eique magnopere desideramus: nec non & quasi carissimam & spiritalem filiam gloriosius retinere. Porro de vestræ voluntatis actione, quam dictis exhibere, nos sine dubio in vestra amicitia constantes habebitis. De parte quoque Adelberti gloriosi marchionis, seu Rutildæ comitissæ conjugis C ejus, cognoscat nobilitas vestra, quod vobis in omnibus fideles, & devotos amicos eos esse cognoscimus: ideo rogamus, ut eorum comitatum in provinciæ posita, sicut jam tempore longo tenuerunt, ita deinceps pro nostro amore securitate habeant. Optamus gloriam vestram nunc & semper in Christo manere perpetuam. Data *ut supra*.

CLXV. AD LIUDTEFRIDUM COMITEM, EJUSQUE CONJUGEM.

Excommunicat eos, quia monialem monasterio rapuerant.

Liudtefrido comiti & conjugi suæ.

QUia contra divina, & legum præcepta temeraria agere non erubuistis, ita ut calcato Dei timore Garelindam sacro velamine tectam, & in monasterio Angelbergæ dilectæ filiæ nostræ imperatricis Augustæ, sub professione regulari diutissime conversatam, quod Placentiæ situm est, abstrahere fraudulentissime suasione ausi fueritis; tam dictum te, tuamque conjugem auctoritate sancti Spiritus Domini nostri a corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi separamus, & a consortio Christianitatis, donec prædictam feminam Garelindam, loco unde degannastis, restituatis. Quod si hoc neglexeritis, anathematis vos vinculis innodamus. Data *ut supra*. E

CLXVI. AD VVIBERTUM EPISCOPUM,

Arguit eum, quod bis vocatus ad se venire neglexerit: præcipit ut veniat objectis responsurus.

Reverendissimo & sanctissimo Vuiberto venerabili episcopo.

JAm enim sanctitati tuæ bis misimus ut ad nos venires, sed ignoramus qua temeritate non obedias: iterumque mittimus, ut omnibus tuis postA habitis feriis, ad nos præsentialiter acceleres: quoniam multi supra te reclamant, maxime hic senex, qui ob hoc jam Romam venit pro suo monasterio. Ceterum sapies, si venire distuleris, te excommunicandum, si perseveraveris in tua * etiam a communione alienandum. Data *ut supra*.

* *f. deest.* vestimationis,

CLXVII. AD BERENGARIUM COMITEM.

Declarat suam in eum benevolentiam: commendat ejus erga Romanam ecclesiam observantiam: rogat ut Stephanum episcopum in tuendis ecclesiæ suæ juribus adjuvet.

B *Dilecto filio Berengario glorioso comiti.*

QUia præcessores nostros, sacros videlicet pontifices imitantes, qui gloriosos progenitores vestros dignis semper honoribus glorificaverunt, vos quasi dilectum & spiritalem filium paterno cupimus affectu diligere, & gloriosum in omnibus retinere. Nam sicut per Demcum eximium ducem, & fidelem nostrum nobis intimando mandastis, quod erga sanctam sedem apostolicam, & nostram paternitatem, vos in omnibus devoti, & obedientes esse deberetis, omnemque nostram voluntatem, quasi filius carissimus adimpleretis, multum fuimus gavisi: sed quia iterum per Petrum venerabilem episcopum, & Joannem insignem du- C cem vobis mandavimus, ut adjutores fuissetis Stephano venerabili episcopo, quem nos in Comiaclo præordinavimus, quatenus vestro auxilio adjutus ecclesiæ suæ jura, & possessiones, atque ipsius curam ducatus retineret securus, & vestro minime audivimus adjutum esse auxilio, valde miramur. Quapropter rogamus nobilitatem tuam, ut tale jam dicto episcopo nostro adjutorium faciatis, per quod suam ecclesiam, & ministerium sibi commissum securiter retinere, atque disponere valeat. Et si forte, quod non credimus, vestra est circa nos voluntas mutata, ut audire nos de hoc non cupietis; petimus ut pro amore Dei & nostro omnes vestros homines prohibeatis aliquam ibi nostris contrarietatem facere, ut absque illorum im- D pedimento nobis illos liceat secundum nostram possibilitatem castigare veluti rebelles & inobedientes nostræ apostolicæ jussioni, ne censum, quem his annis transactis duobus exinde perdidimus, & illius anni perdamus. Data *ut supra*.

CLXVIII. AD PANDENULFUM COMITEM.

Rogat ut legatis imperatoris per ejus regionem transituris auxilium præstet: condolet de Paganorum in eum incursione: excusat se, cur ad eum non eat: hortatur ut sit animo forti, promittitque subsidium.

E *Dilecto viro Pandenulfo glorioso * comiti*

* *comiti Capuano, ut ex sequenti epistola constat: ejus meminit Leo in chronico Cassinensi lib. 1. cap. 41.*

MUltiplices nobilitati vestræ his nostri præsulatus apicibus gratias agimus, qui vestram devotionem atque dilectionem, quam nostræ voluntatis præceptis parendo alacriter ostendistis, in omnibus sinceram & obedientem fore incunctanter agnoscimus, cum præsentem hunc Græcum imperialis bajuli hominem nostris direxistis obtutibus præsentandum incolumem. Sed quia imperiales missi, ceu in ipsius bajuli reperimus literis, per vos transituri sunt; quatenus ad nostram apostolicam præsentiam veniant, petimus nobilitatem ve-

stram, ut pro nostro amore, & ipsos vestros auxilio munitos, prospero, annuente Domino, nobis itinera dirigatis. Quod autem multiplici Paganorum incursione vos gravatos asseritis, condolemus; maxime quia vestri concives circumquaque positi cum eisdem perditionis filiis fœdus inire procurant: quamobrem nostram his vestris in partibus necessario præsentiam præstolamini affuturam. Nos vero sicut jampridem mandavimus, pro communi dumtaxat utilitate atque salute, omni annixu venire magnopere cupimus, quamvis & de assidua corporis incommoditate, & de peracto jam Franciæ itinere adhuc maneamus defessi. Nunc igitur ante prædictorum imperialium missorum adventum illuc properare nequimus: cum vero eorum legationem nobis delatam congruis, Deo propitio, responsionibus utentes audierimus; tunc quid utilius agendum sit, pro viribus agere omnino curabimus. Vos tamen in Domino confidentes animo estote constanti, qui non deserit confidentes in se, ut inter ceteros vestros proximos atque vicinos efficaciores ac potiores in omnibus appareatis: quoniam nostro apostolico vos præsidio, prout opportunum fuerit, quasi carissimos filios adjuvabimus. Data *ut supra*.

CLXIX. AD GREGORIUM PRIMICERIUM.

Commendat ejus studium erga ecclesiam & imperatores: significat se ad Constantinopolitanæ ecclesiæ perturbationes sedandas paratum esse: ostendit imperatoris legatos honorifice se excepturum, quos etiam a comite Capuano recipi, & ad se mitti jam antea mandarat.

Dilecto viro Gregorio glorioso primicerio, & imperiali bajulo.

Literis tuis, quas nobis per Stephanum candidatum fidelem tuum direxisti, relectis, devotionis tuæ sinceritatem & fidem, quam circa ecclesiam Dei, & gloriosissimos imperatores habes Augustos, enucleatius agnoscentes, plurimum collaudamus. Et ideo sacris orationibus nostris, sicut supplici voto postulasti, Domino commendare, ut & a visibilibus & invisibilibus securus, ac victor existas, omnino studemus. Et quia magno imperatori tuo ecclesiam Dei pacificari volenti, nos ut favere debeamus hortaris, id juxta nostri officii magisterium prompta dumtaxat agere voluntate divinitus adjuti curamus: quoniam, dicente apostolo, ecclesiarum Dei omnium nobis sollicitudo incumbit. Quapropter more prædecessorum nostrorum pontificum, Constantinopolitanam ecclesiam multiplicibus scandalis nunc perturbatam, prout justum est atque possibile, sedare volumus, & pacem perpetuam stabilire. Præterea legati imperiales, quos ad nostra apostolica fastigia dicis esse directos, si venerint, competenti a nobis recipientur honore, & Augustalem per eos nobis delatam legationem clementer recipiemus; atque ipsius legationis textum, & ordinem cognoscentes, una cum sedis apostolicæ nobis commissæ assensu, quantum fas est, pro ecclesiæ Dei pace imperiali voluntati favere omnino studebimus. Pro quibus etiam missis, Pandenulfo Capuano comiti scripsimus, ut eos venientes recipiat, & pro nostro amore prospero nobis itinere, Domino annuente, dirigere studeat. Nunc ergo iidem missi præsentialiter Romam venire procurent: quia nos aliis causis impediti, istas in partes modo, sicut dispositum habuimus, properare non possumus. Data *ut supra*.

CLXX. AD THEODOSIUM PATRIARCHAM HIEROSOLYMITANUM.

Excusat tardum legatorum ejus reditum, per quos quædam munera ad eum mittit, rogans ut pro se assidue Deum deprecetur.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Theodosio patriarchæ sanctæ Hierosolymitanæ ecclesiæ.

Notum esse volumus sanctitati vestræ quia præsentes monachi vestri, Theodosius videlicet, David, & Saba venientes Romam ad limina sanctorum apostolorum Petri & Pauli, demorati sunt ibi eo quod nos pro nostræ ecclesiæ causis & utilitatibus Franciam perrexeramus. At ubi, Deo volente, reversi sumus incolumes, eis ad vestram paternitatem revertendi licentiam dedimus, per quos nimirum, causa caritatis, aliquam licet modicam beati Petri apostoli benedictionem fraternitati vestræ mandavimus. Quam petimus, ut pro Dei, & ipsius apostolorum principis amore, nostraque dilectione benigne recipiatis: quoniam nimia Paganorum oppressione gravati, plura, ut volebamus, dirigere non potuimus. Rogamus præterea sanctam vestram in Domino caritatem, ut in sanctis orationibus vestris nostri semper memores existentes, pro nobis preces Jesu Christo Domino nostro quotidie fundere alacri animo dignemini carissime frater. Data VI. Nonas Maii.

CLXXI. AD CAROLOMANNUM REGEM

Ut in Vercellensi ecclesia Gospertus diaconus constituatur episcopus.

Dilecto ac spiritali filio Carolomanno glorioso regi.

Multorum relatione didicimus, quod ecclesia Vercellensis nunc valde turbata & quotidianis commota scandalis consistat, dum in duas partes populus pro episcopi electione divisus, alii unum, alii vero alterum eligere, habereque contendant & cupiant; electumque enormiter defendere uterque procuret. Sed quia juxta nostri ministerii apostolicum officium & sollicitudinem omnium ecclesiarum Dei, nobis in ipso apostolorum principe commissam, juxta canonicam etiam sanctorum patrum regulam dicentem: Si divisio clericorum vel populi extiterit, & de futuri electione pontificis contentio fuerit oborta, nullum ex his duobus in throno episcopali esse aliquatenus consecrandum, sed alterius electionem fieri debere sacerdotis ecclesiæ proprio destitutæ rectore, & ob id perturbatæ, jura pacis ferentes subvenire debemus. Regiam excellentiam vestram rogamus, ut pro amore Dei & S. Petri, ac nostræ paternitatis dilectione, ipsum Vercellensem episcopatum huic nobilissimo viro, Gosperto videlicet venerabili diacono, vobis bene cognito, communique fideli nostro ac vestro, quem pro ecclesiasticis utilitatibus in servitium vestrum direximus, placido de præsentia modo tribuatis. Quoniam vere cognoscimus hunc in omnibus tam civilibus, quam etiam ecclesiasticis causis strenuum atque utilissimum fore, nobisque non mediocriter fidelissimum. Quapropter ad vestræ præsentis, & futuræ gloriæ augmentum, hoc vos nobis concedere petimus, hanc

primam

primem nostri pontificii justam petitionem vestra regalis alacriter perficiat magnitudo; ut & nos vestram libenti possimus enimo perficere voluntatem, carissime fili: quoniam sic veræ dilectionis unanimitate, pioque amoris affectu videbimur manere conjuncti, si nos ea quæ cupitis, apostolica dumtaxat perfecerimus auctoritate; & vos item vestro regali jure nostri desiderii preces audire cum jucunditate procul dubio studueritis. Talem namque progenitores vestros invictissimos imperatores Augustos airce decessores nostros, sanctos videlicet Romanæ sedis antistites, habuisse dilectionem recolimus, ut quidquid ab alterutra parte petebatur, omni postposita occasione mox efficacitar compleretur. Ita vero & nostra nunc pontificalis a Deo conservata majestas, & vestra regia magnitudo, sibimet debent placide savere vicissim. Data *ut supra*.

CLXXII. AD CAROLUM REGEM.

Hortatur ut quamprimum contra infideles & ecclesiæ oppressores auxilio veniat.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

MIremur quia vos sæpius exhortantes ut ad exaltationem sanctæ Dei ecclesiæ, vestrumque honorem, & totius terræ nostræ defensionem venires vocavimus, & hactenus distulisti. Credere namque nobis potestis, quod nimia undique tam Paganorum quam malorum Christianorum persecutione gravati, undique concussi, talia quæ jam a longo tempore patimur, sufferre nequimus: & ideo iterum admonemus, ut toto conamine, sicut vobis mandavimus, procul dubio attendatis. Nam pro certo scire debetis, quoniam pro nullius hominis lucro, vel blandimento, sive terrore a vestro nos consorsio, & vestræ amicitiæ fœdere separabimus: idcirco tantum viriliter agere ea, quæ nobis ac vobis proficua sunt, nullatenus dubitetis. Sed præstolando vestrum adventum, diuque tardansem putavimus, ne forte Carolomanni gloriosi regis, germani vestri prædicti, aliquo impedimento jam venire nequissetis: unde illi nostram apostolicam direximus epistolam, admonentes, quia si hoc regnum amplius taliter occupatum ac inordinatum, & sine defensione tenuerit, animæ suæ detrimentum omnimodis fiet; nullumque vobis pro ecclesiæ Dei defensione venientibus impedimentum aliquod facere præsumat. Quapropter quod agendum est vestra ragalis excellentia agere nullo modo desinat: nam si per vos sancta Romana ecclesia fuerit exaltata, atque defensa, vester honor, & gloria hic, & in futuro sine dubio coram Domino multiplicata manebit. Data *ut supra*.

CLXXIII. AD VVIBBODUM EPISCOPUM.

Ut una cum legatis, quos ad Carolomannum mittit, eat, vel aliquem vice sua mittat, arguit, quod bona Angelbergæ diripi non prohibuerit: hortatur ut ea recuperanda curet.

VVibbodo episcopo.

QUoniam præ omnibus, qui in his videntur consistere partibus, Deo dilectis sacerdotibus, te utpote carissimum filium, & fratrem unanimem specialius diligimus, & pro tanta tuæ sinceritatis devotione, quam circa nos, & sedem apostolicam habere dignosceris; toto mentis affectu amplectimur, & idcirco reverentiam tuam pio nobis amore conjunctam cupimus apostolica semper benignitate fovere, auctoritate fulcire. Nunc igitur dilectioni tuæ notum esse volumus quia pro tot & tantis calamitatibus, quas, sicut ipse bene cognoscis, assidue patimur, hos præsentes missos nostros direximus, per te quasi per quoddam ostium intraturos spirituali filio nostro Carolomanno glorioso regi, cum quibus sane, aut ipse in servitium sancti Petri alacri mente ire, omnemque nostræ voluntatis causam, & necessitatem apud eumdem regem perficare studeatis, aut fidelissimum & idoneum a latere tuo virum dirigas; qui vicem tuam in omnibus sagaciter possit explere. Nam tuo consilio, & adjutorio .... eosdem legatos nostros munias hortamur, quatenus sedis apostolicæ legationem, prout dignum est, & instantis temporis necessitas exigit, Deo propitio, perferre possint. Et quia eos sine tarditate ire, ac reverti præcipimus, ne ultra tres dies illos penes te retinere procures; sed habito mox consilio quatenus salvi & securi ad jam dictum regem proficiscantur, aut nullatenus demorentur. Quod si fortasse ad Carolomannum pro ejus corporea infirmitate ire non posse contigerit, ad Carolum regem ipsius germanum eos quocumque modo proficisci facito. Prætera veridico multorum relatu longa lateque resonante didicimus, quod res & possessiones dilectæ ac spiritualis filiæ nostræ, & sancti Petri commendatæ Angelbergæ imperatricis sint a quibusdam malefactoribus omnimodis deprædatæ, non solum quæ foris extitere in agris & villis, sed etiam quæ intus per venerabilia, & non violanda loca sanctorum monasteriorum repositæ fuerant: pro quo scilicet tam immani scelere, nefandoque piaculo sanctimoniam tuam merito redarguimus. Quoniam sacerdotii tui officium est, male agentes auctoritate divina corrigere, verbisque salubribus cohibere, ne tacendo tales, proh dolor! imitari potius quam prohibere videaris. Est enim ex hoc pessima fama universum discurrens per orbem, quod dominam quondam, & imperatricem vestram, cui vestram fidem per jusjurandum dedistis, male tractatis, cui pristinum honorem, dignamque reverentiam semper exhibere debueratis. Nunc itaque pro amore sancti Petri, sub cujus speciali defensione consistit, eam adjuvare non prætermittas, quousque sua omnia quæ injuste perdidit, * possit. Data *ut supra*.

* *f. deest* recuperare

CLXXIV. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

Hortatur ut ad obedientiam Romanæ ecclesiæ, a quo seductus recesserat, cum sua gente revertatur.

Dilecto filio Michaeli regi Bulgarorum.

QUia vos omnipotens Deus dono gratuitæ misericordiæ suæ, gentemque vestram ad cognitionem sui nominis vocare dignatus est, meminisse debebatis hoc quod Dominus beato Petro apostolo dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*: cui vos in primordio Christianitatis vestræ ad regendum commisistis, ejusque successoribus ad obediendum. Sed nescio qua ratione ab ejus magisterio, calliditate quorumdam estis abducti, ita ut

Matth. 16.

eum

Galat. 3. cum apostolo dicamus: *Quis vos fascinavit es non obedire, cui dudum colla summisistis?* aot illis credidistis, at pace Græcorum loquamut, qni quotidie novis, & variis disciplinis, atque dogmatibus consanduntur? Sed qaæso, fili carissime, ad sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ sinum, quæ caput est, tultiucute Deo, omnium ecclesiarum in toto orbe diffusarum, relictis superfluitatibus, & sedactionum scandalis, vns gentemque vestram amore mentis, sine mora reducire. Quia in tantam vos affectione paterna diligimas, at in visceribus Christi Jesu cise cupiamus. Et ecce parati sumus, ut vos lucrifaciamos, & quidquid legatorum nostrorum offascatione naper offensum est, ad puram corrigere, & omnia matarissime redinregrando carara, & si contigerit non solam compati, & condolere vobiscum, sed etiam pro salute animarum vestrarum mori ooo recusabimus, dicente Joan-
1. Joan. 3. ne apostolo: *Qaoniam Deus pro nobis animam suam posuit, & nos debemas pra fratribus animam ponere.* Vestræ tameu dilectioni convenit monitis paternis benigno amore semper præbere essensam, & admonitionibus oostris accommodare auditam: quia ille, cui a Domino claves regni cælorum ligandi, atque solvendi collatæ suur, qaotidie & indesinenter expandit brachia, & vos revertentes ad se gratulanter expectat; quatenas vos æterno pastori reddat compotes æternæ beatitudinis: e quo accepit ministerio sui apostolatus animas vestrss redimere. Data *at supra.*

CLXXV. AD CONSILIARIOS MICHAELIS REGIS BULGARORUM.

Ejusdem argumenti.

Petro, Cerbula, & Sundica, ceterisque optimatibus, consiliariis dilecti filii nostri Michaelis regis Bulgarorum.

DEuique moneo vestram omuium dilectionem, at continuis adhortationibus, atque suggestionibus dilecto filio nostro Michaeli glorioso regi seniori vestro annuncietis, vosque cum eo ad sinam sanctæ Romanæ ecclesiæ, qaæ vos æternæ beatitadinis cupit esse participes, redeat, ac redeatis; ne diutias quorumdam perversi dogmatis suasionibus perniciem, ac detrimentum, quod absit, animæ vestræ patiamini: quoniam nos in tantum amorem super vos ducimor, ut quidquid juste, & secandum Deum petieritis, a nobis impetrsre valeatis, vestrisqoe petitionibus irrefragabiliter velimas effectum annuere. Hoc iterum iterumqae monemus, & in verbo Christi edicimus, at redire ad oos omnino festinetis; qoia, sicut nos peccare timemus, si vos ad sinum sanctæ matris vestræ non deducimus, ita vos in Deum peccsbitis, si nostram vocem audire omittatis. Data *at supra.*

CLXXVI. AD SEDESCLAVUM COMITEM.

Præcipit, at legato, quem ad regem Bulgarorum mittit, iter tatum præbat, ac oecessaria soppeditet.

*Dilecto filio Sedesclavo glorioso comiti * Sclavorum.*

* De Sclavis historia Miscellanea lib. 24. in Mauricio l. 19. & 23.

QUia fama tua dilectionis, atque bonitatis, & religionis in Deum ad nos usque pervenit, confidenter gloriæ tuæ præcipimus, atque mandamus, at pro amore sanctorum apostolorum Petri ac Pauli protectorum vestrorum, præsentem legatam, quem ad gentem Bulgarorum dirigimus, salvum atque incolamem venire faciatis usque ad dilectum filiam nostium Michaelem gloriosum regem eorum, & quæcamqae ei sunt necessaria ad victum & vestimeotum, illi pro Dei amore administrate, quia Dominus dicit in evangelio: *Quamdiu fecistis uni de minoribus istis, mihi fecistis:* & apostolas: *Hospitales invicem sine murmuratione. Quia per banc lataerunt quidam, angelis hospitia susceptis.* Agat, fili carissime, de hoc tua dilectio, ut æternæ vitæ præmia percipere valeat. Data *at supra.*

Aimoinus lib. 4 c. 16. & 81. Cedrenus in Mauricio. Nicephorus lib. 18. c. 28.

Matth. 25.

1. Petr. 4. Hebr. 13.

CLXXVII.

Excommunicat Anspertum, quia ad synodum vocatas venire contempserat.

ANspertum Mediolanensem archiepiscopum quem Papiæ existentes, & postmodum ad synodum Romæ pro multis ecclesiarum Dei necessitatibus collectam vocavimus, nec per se occurrere, oec excusationem suam secundum sacros canones in tractarie scripte oobis, & sancto concilio, causa temeritatis, & inobedientiæ dirigere nolentem, virtute sancti Spiritus, & principum apostolorum Petri ac Pauli, nostraque auctoritate, cum consensu sanctæ synodi, corpore & sangaine Domini nostri Jesu Christi privamus, quousqae suam nobis præsentiam exhibere procuret. Data *ut supra.*

CLXXVIII. AD GREGORIUM PRIMICERIUM.

Roget ut legatos Constantinopolitanos ad se mittat: pollicetur, eam Francorum rex Romam venerit, se ad eum euxilio iturum.

Dilecto filio Gregorio primiceria ac bajulo imperiali.

REligionem tuæ caritatis in Christo, & in ejus ecclesia collaudamus; & at magis ac magis in bono opere proficias exhortamur. Legatos ab urbe Constantinopolitana ad nos directos, per Beneventum, deinde per Capuam dirige: quoniam jam habemus præordinatum, qualiter, Deo volente, ad nos salvi atqae illæsi perveniant. De nostro ad vos adventu, quod tua, fili carissime, dilectio perscrutatur, pro certo deliberatum habuimus; sed rex Francorum ad nos properans suppliciter deposcit, ut ab urbe non discedamus quoquam, donec ipse perveniat. Qui cum, Domino protegente, venerit, cum valida manu, prout temporum dictat necessitas, illuc omni mora postposita studebimus omnimodis propersre, pro totius sanctæ Dei ecclesiæ, & omnium Christianorum salvatione. Date VI. die Maii, indictione XII.

CLXXIX.

CLXXIX. AD VVIBBODUM EPISCOPUM.

Ut apud Carolomannum, vel Carolum ejus fratrem, de ecclesia Dei a Paganorum infestationibus defendenda agat: & si archicapellanus Caroli Romam venerit, ipse quoque veniat; sin minus, eorum regum voluntatem sibi literis aperiat.

Reverendissimo VVibbodo episcopo, & dilecto consiliario nostro.

CUm assidue vos quasi carissimum filium in nostro cupiamus habere obsequio, placeret nunc nobis pro instantis temporis multiplicibus B causis, vestro sagaci consilio frui: sed quia industriam vestram ea quæ ad honorem sanctæ Dei ecclesiæ, ac nostrum pertinent, semper ubique agere fideli devotione velle, procul dubio credimus, nunc ad nostram apostolicam venire præsentiam non gravamus. Quapropter vestræ innotascimus dilectioni, quoniam assidua & supra modum gravi Paganorum infestatione gravati, cujuslibet regis jam cupissemus habere solatium. Unde si Carolomannum posse incunctanter agnoscitis, apud illum; sin autem, apud germanum & æquivocum ejus, Carolum videlicet gloriosum regem, causas & utilitates sanctæ sedis apostolicæ prudenti dumtaxat consilio agere: &, Deo auxiliante, ad perfectum deducere satagatis; qua- C tenus pristinum ejus honorem, atque vigorem ipsius, regia majestas, more videlicet parentum suorum, conservet in omnibus. Præterea si talis archicapellanus jam fati Caroli regis, sicut nobis mandastis, venerit, ad nostraque apostolica vestigia missus properare quæsierit, volumus ut eum eo ad nos pariter veniatis; ut communi tractatu, quid pro ecclesiæ Dei exaltatione agendum sit, pariter consideremus. Sin autem ipse Romam non venerit, eo diligenter inquisito, causas & voluntates, atque devotiones vel Carolomanni, vel ipsius germani jam dicti regis, nobis literis vestris sub omni certitudine præsentialiter innotescatis, ut quid prospere agendum sit, luce clarius agnoscamus. Hujus quoque textum D epistolæ, ut nullus agnoscat, eum legeritis, statim igne comburite. Data *ut supra*.

CLXXX.

Scribit se tacitum tenere quod secreta ex ipsa audierat, & auxilium, quod promiserat, ab eo omnino expectare: præterea se bene valere.

SEcretum, quod, Deo auxiliante, vobiscum Treris existentes habuimus, immutilatum, ac fixum nostro apostolico pectore, quasi quoddam thesaurum reconditum, procul dubio retinemus, & totis, vita comite, nisibus illud, E quantum in nobis est, alacriter optamus perficere. Quapropter, si excellentiæ vestræ libet, jam hoc ipsum ad effectum debetis perducere. Quia juxta sanctum apostolum admonentem: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis:* (2. Cor. 7.) quibus, favente Domino, vestra potestis efficaciter desideria explere. Nos enim sponsionem vestram nimium præstolantes, sed usque adhuc minime contemplantes, tristes existimus, eo quod assiduas & supra modum graves Paganorum infestationes omnimodis patiamur: & idcirco pro instanti necessitate alio dirigere, auxiliumque A opportunum prætermisimus quærere. Unde, si placet agere, quod agendum est agite; sin autem, nobis remandare sine mora satagite. Quia vero de salute nostra soliciti gaudetis, vestræ innotescimus magnitudini, quia & prosperum, Christo duce, revertendo iter habuimus, & nunc corporea sanitate bene valemus. Data *ut supra*.

CLXXXI. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Arguit eum, quod tertio vocatus ad concilium non venerit: præcipit ut ad synodum celebrandam cum suis episcopis accedat, & cum Francorum regibus, qui in Italiam fuerant ingressi, placitum non faciat: aliter excommunicationem minatur.

Reverendissimo & sanctissimo Ansperto archiepiscopo Mediolanensi.

MUltæ inobedientiæ atque perniciosæ temeritatis procul dubio reperiris obnoxius: cum nobis pro ecclesiarum Dei omnium juxta apostolum commissa solicitudine, populique salute, in hoc periculoso tempore; necessitate scilicet nimia cogente, strenue decertantibus, nullum, ut oportebat, præbere assensum, nullumque veluti capiti tuo compatiendo, studuisti conferre solatium. Missis etiam apostolatus nostri secundo, ac tertio per fratres, & coepiscopos nostros literis, in consortium solicitudinis nostræ te more prædecessorum nostrorum, utpote idoneum comministrum primum quidem in Gallia, & postmodum Papiæ consistentes canonice vocavimus, sed minime occurrere voluisti. Regulari etiam, & nostra apostolica vocatione jussimus, ut Romam pro tam multiplicibus necessitatibus in commune pertractandis, ac synodice deliberandis negotiis venire absque quolibet obtentu satageres: sed neque secundum canonicam sanctionem, excusationem tuam in tractoria scriptam, nobis & sanctæ synodo per idoneum a latere tuo ministrum dirigere, neque ipse potius venire, improvida dumtaxat mente, curasti: ut una nobiscum, qui vestrum omnium onera portamus, juxta præceptum apostoli, ea portare omni annisu studeres. Pro quibus videlicet tot evidentissimis culpis, & temerariis præsumptionibus a te peractis, una cum veneranda synodo ante sacratissimum beati Petri apostolorum principis corpus habita, secundum immutilatam Africani concilii regulam, te ad concilium nostrum non occurrentem, neque excusationem tuam in tractoria subscribentem, neque justam rationem impedimenti tui apud nos omnium vestrum primatem reddere curantem, omni prorsus ecclesiastica communione, sancti Spiritus auctoritate, privavimus, quousque tuam specialem præsentiam nobis, & sedi apostolicæ exhibere curaveris. Nunc itaque, quoniam constanter tenentes justitiam, benigne debemus semper præbere clementiam, his iterum nostris apostolicis literis dilectioni tuæ præcipimus: ut quia ad præfatam synodum non venisti, ad eam quam jussus, juxta canonis apostolici capitulum tricesimumquartum, erimus quarto Idus Octobris, auxiliante Domino, celebraturi, omni postposita occasione cum suffraganeis episcopis tuis devotus occurras. Vel si aliqua evidenti necessitate te non posse venire claruerit, eximios a latere tuo dirigas viros, qui tunc nobis & sancto concilio idonee faciendo,

(Concilium Africanum cap. 41. Carthaginense V. c. 10.)

do, & causam tuæ impossibilitatis veraciter intiment, & ea, quæ pro ecclesiarum Dei utilitate peragenda sunt, nobiscum sagaciter valeant deliberare. Nam si & hanc quartam nostræ apostolicæ auctoritatis vocationem parvipendens, ad jam denunciatam synodum ipse venire, vel tuos mittere contempseris; scias pro certo, quoniam majori te judicii ecclesiastici vinculo velut inobedientem incunctanter ligabimus. Præterea hoc etiam tibi, tuisque suffraganeis omnibus admonitione nostra denunciamus, atque præcipimus, ut cum eo, qui de regibus Francorum, Deo favente, Italiam fuerit ingressus, nullum absque nostro consensu, & unanimitate placitum facere præsumatis; apostolorum canone capituli tricesimiquinti ita jubente atque dicente: Episcopos gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, & quem velut caput existiment, & nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ, & villis quæ sub ea sunt, competunt, sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid; sic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto. Propter quod & nos vestro communi tractatu, atque consensu, ea quæ ad communem & necessariam utilitatem ecclesiarum Dei nobis commissarum agenda sunt, omnimodis agere cupimus. Non enim aliter, dicente sancto Leone, unus grex & unus pastor sumus, nisi quemadmodum apostolus docet, Id ipsum dicamus omnes: [1. Cor. 1.] Simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia. Data XIV. Kalendas Junii, indictione XII. [An. Chr. 879.]

CLXXXII. AD EUMDEM.

Ejusdem pene argumenti.

Asperto archiepiscopo.

CUm universi, qui Christiano censentur vocabulo, ab ipso religionis exordio, fide & meritis Petri Romanam ecclesiam sublimatam omni veneratione sequi, omnique reverentia honorare studuerint; & contra eam, nisi qui de se voluit judicari, nullus obices manu habuerit; valde miramur, cur adeo vestri ordinis ministerium excedatis, ut cujus auctoritatis, cujusque privilegii eadem sancta sit Romana ecclesia, fuco ignorantiæ non advertatis, & ei quæ vos genuit dolenti, ac injurias patienti, nullo filiorum affectu compati studeatis. Quin potius in contemptum regionis, non solum possibilia adjutoria nobis præbere contemnitis: sed etiam nuper a Galliis remeantibus, ut saltem clamorem & laborem nostrum, quem pro omnibus patiebamur, audiretis & doleretis, apud Ticinum nobis occurrere distulistis, ubi etiam diutius immorantes, ut ad synodum veniretis, vos literis nostris vocavimus. Sed inobedientiæ atque temeritatis audacia freti, nec tunc vestram nobis præsentiam exhibere curastis; postremo generali synodo Romæ præteritis Kalendis Maii celebratæ, a nobis rursum vocati, interesse penitus distulistis. Hujus rei gratia juxta apostolum in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, digna correptione canonicis vocibus vos perferiremus, nisi misericordia apostolicæ sedis nostrum animum temperaret. Vos autem carissimi tanta nostra patientia non abusi, redite ad cor, & deponentes omnem temeritatem, pro communi salute, & pace regni nobis hærete, adeo ut quæ recipimus recipiatis, & quæ respuimus respuatis: ut idipsum dicamus omnes & eadem sapiamus: quia & ego sollicitos vos pro communi salute ac statu regni & pace libenter audio, sicut e contra aliud quam tenemus tenentes, non libenter admitto. Jam vero quia multoties ad synodum convocati, venire hactenus contempsistis, sicut præfulimus: omni temeritate atque inevitabili occasione deposita, ad aliam synodum, quam, gratia divina opitulante, quarto Idus Octobris futuræ tertiædecimæ indictionis celebraturi sumus, occurrite. Quatenus ea, quæ ad utilitatem sanctæ Dei ecclesiæ pertinent, communi tractatu, communi voto atque consensu, cum Domini adjutorio exequamur. Quod si forte & tunc venire contempseritis, scitis vos, & de præteritis, & de futuris negligentiis canonice judicandos: ita ut ecclesiarum vestrarum communione juxta sacros canones sitis contenti, qui non vultis ecclesiasticis acquiescere disciplinis. Data XIII. Kalendas Junii, indictione XII. [Concilium Africanum et Carthaginense V. c. 10.]

CLXXXIII. AD THEODOSIUM ELECTUM EPISCOPUM NONENSEM.

Laudat ejus erga Romanam ecclesiam observantiam, & præclaras ejus virtutes: testatur suam in eum benevolentiam: monet ut a se consecrationem episcopalem accipiat.

Teodosio venerabili diacono, & electo sanctæ ecclesiæ Nonensis.

DIlectionis tuæ literis receptis atque perlectis, devotionis & fidei tuæ sinceritatem, quam circa ecclesiam B. Petri apostoli, & circa nostrum pontificium habes, luce clarius agnovimus. Et quia nostram gratiam & benedictionem humili prorsus affectu expetere studuisti, valde sumus gavisi: nam & Joannes venerabilis presbyter de vestra parte veniens, multa nobis tuæ bonitatis, & patientiæ viva voce præconia retulit, quæ in sacerdote Christi magnopere sunt habenda. Unde te quasi dilectum corporis Christi membrum & spiritalem filium nostri apostolatus ulnis extensis amplectimur, paternoque amore diligimus, atque apostolica semper volumus benignitate fovere. Ideo monemus sagacitatem tuam, ne in quamlibet partem aliam declines, & contra sacra venerabilium patrum instituta episcopatus gratiam recipere quæras, audiens illam desiderabilem summi judicis vocem dicentis: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam; intra in gaudium Domini tui*. [Matth. 25.] Sed toto corde, totaque voluntate ad gremium sedis apostolicæ, unde antecessores tui divinæ legis dogmata melliflua, cum sacræ institutionis forma, summique sacerdotii honorem sumpserunt, tendas: quatenus & ipsa ab apostolica sede, quæ caput & magistra est omnium ecclesiarum Dei, episcopalem consecrationem per nostræ manus impositionem, Christo annuente, percipias: quatenus secundum pristinum morem sancti Petri & nostra semper auctoritate atque tuitione munitus, populum Domini tibi commissum strenue ac securiter regas, & in conspectu altissimi veniens venias cum exultatione, portans manipulos tuos, dicereque Domino possis ovanter: Ecce ego, & pueri, & quos mihi dedisti, & ob hoc cum Deo valeas sine fine gaudere. Data IV. die mensis Junii, indictione XII.

CLXXXIV.

CLXXXIV. AD BRANIMIRUM.

Suscipit eum ad Romanæ ecclesiæ gremium redeuntem: monet ut in Dei amore perseveret: impartitur benedictionem apostolicam, quam petierat: hortatur, ut permittat legatum suum epistolam Bulgarorum deferre.

Dilecto filio Branimir.

REIegentes nobilitatis tuæ literas, quas per Joannem venerabilem presbyterum communem fidelem nobis mandasti, quantam fidem & sinceram devotionem circa ecclesiam sanctorum apostolorum Petri, ac Pauli, ac circa nos habeas, luce clarius novimus. Et quia, Deo favente, quasi dilectus filius sancto Petro, & nobis, qui per divinam gratiam vicem ejus tenemus, fidelis in omnibus, & obediens esse cupias, humiliter profiteris; tuæ nobilitati dignas valde gratias his nostri apostolatus literis agimus, paternoque amore, utpote carissimum filium, ad gremium sanctæ sedis apostolicæ matris tuæ, de cujus videlicet purissimo fonte patres tui melliflua sanctæ prædicationis potavere fluenta, redeuntem suscipimus, & spiritalibus amplectimur ulnis, atque apostolica volumus benignitate fovere; ut gratiam, benedictionem Dei sanctorumque Petri, ac Pauli apostolorum principum, & nostram super te habens diffusam, a visibilibus, & invisibilibus hostibus, qui saluti humanæ insidiari, & impedire non cessant, salvus semper, ac securus existas, optatamque de inimicis victoriam facilius possis habere. Nam quanto ipse te Deo humiliter subdere, sanctisque ipsius obedire præceptis studueris, atque ipsius sacerdotibus & ministris honorem debitum pro amore Domini exhibueris; tanto super omnes inimicos tuos & rebelles adversarios eris procul dubio victor & potens. Et ideo monemus industriam tuam, ut in omnibus tuis actibus Deum semper præ oculis habeas, timeas, & toto diligas corde, quoniam dicente psalmista: *Beatus est vir qui timet Dominum, in mandatis ejus cupit nimis: potens in terra erit semen ejus.* Et ipse in evangelio: *Qui me*, inquit, *diligit, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Quod cum ita sit, si tuis bonis operibus in præsenti lucentibus Deum glorificaveris, gloria eris sempiterna in futuro sine dubio decoratus: quoniam ipse per Moysen hoc se facere testatur, dicens: *Glorificantes me glorificabo.* Sicut autem nostro præsulatui per jam fatum presbyterum tria suggessisti: quatenus nostro tibi ore apostolico benediceremus pro tuæ salutis augmento, id ipsum libenter fecimus. Nam in die ascensionis Domini inter sacra missarum solemnia super sacrum Altare S. Petri apostoli celebrantes, elevatis sursum manibus benediximus tibi, & omni populo tuo, omnique terræ tuæ, ut hic & in æternum corpore simul & anima salvatus, & principatum terrenum, quem habes, prospere ac securiter regere possis, & in cælesti regione post mortem cum Deo feliciter gaudeas, & in perpetuum regnes. Et quia hunc ipsum Joannem presbyterum tibi & nobis verum fidelem in omnibus esse cognoscimus, dedimus illi nostram apostolicam epistolam deferendam regi Bulgarorum. Ideo petimus, ut pro amore sancti Petri, & nostro, cum tua ipse licentia legationem hanc nostram sine tarditate perficiat, ut & propter hoc tuæ dilectioni multiplices gratias habeamus. Data VII. die mensis Junii, indictione XII.

Psal. 111. — Joann. 14. — 1. Reg. 2. — An. Ch. 879.

CLXXXV. AD SACERDOTES ET POPULOS BRANIMIRO SUBJECTOS.

Excipit eos ad Romanæ ecclesiæ gremium redeuntes: monet ut perseverent.

Omnibus venerabilibus sacerdotibus, & universo populo.

CUm literas principis vestri Branimir, quas nobis per Joannem venerabilem presbyterum ipse direxit, legeremus, non solum illius devotionem, sed etiam fidei vestræ sinceritatem & dilectionem, quam circa sanctum Petrum apostolorum principem, & circa nos habeatis, cognovimus. Et quia velut carissimi filii ad sanctam Romanam ecclesiam, unde parentes vestros melliflua sanctæ prædicationis dogmata suscepisse agnoscitis, toto animo, totaque voluntate redire cupiatis, nostram apostolicam gratiam & benedictionem habere magnopere desiderantes, magna sumus repleti lætitia. Et ideo brachiis extensis vos amplectimur, paternoque amore recipimus, & apostolica volumus semper benignitate fovere, si eos hanc voluntatem, & sponsionem vestram usque ad finem sinceriter habueritis, & fideliter tenueritis: quia, dicente Domino, *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*: & apostolo Paulo id ipsum dicente: participes enim Christi facti estis, si tamen initium fidei usque ad finem firmum retineatis. Quapropter estote fideles Deo, & S. Petro, sicut mandastis, usque ad mortem, & accipietis coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Nos enim sacris orationibus nostris memoriam vestri coram Domino assidue facientes, manibus sursum ad Dominum elevatis, omnipotenti Deo vos una cum dilecto filio nostro principe vestro commendamus, & omni benedictione spiritali vobis benedicimus in Christo Jesu Domino nostro, ut hic & in æternum corpore simul & anima benedicti existatis, & in perpetuum Domino gaudeatis. Data VII. die mensis Junii, indictione XII.

Matth. 10. — Hebr. 3.

CLXXXVI. AD CAROLOMANNUM REGEM.

Hortatur ad ecclesiæ Romanæ defensionem, quæ a Saracenis multis afficiebatur detrimentis: rogat ut legatos benigne excipiat: & fidem illis adhibeat.

Dilectissimo ac spiritali filio Carolomanno gloriosissimo regi.

QUia more prædecessorum nostrorum pontificum regiam excellentiam divinitus exaltatam pio mentis affectu diligimus, ad honorem & exaltationem sanctæ Dei ecclesiæ eam sitibundo pectore videre desideramus; quatenus vestræ magnitudinis triumphali certamine sedis apostolicæ vigor, & honos, quem progenitorum vestrorum, gloriosissimorum videlicet imperatorum tempore habuisse recolimus; vobis regnantibus maneat illibatus & integer, ut & vestræ regalis gloriæ decus vigeat indiminutum, & æternæ mercedis vobis munus superna gratia tribuatur. Nunc igitur pro tot & tantis calamitatibus ac necessitatibus, quas a Paganis assidue, atque

a ma-

gloriam vestrem, ot ad sanctam metrem vestram Romsnam ecclesiam devota mente, libentique animo redeatis; ut epostolorum senctorum precibus adjuti tam visibiles inimicos * facile superare possitis: & quia vos, ut prædictum est, multum diligimus, nostrum ad vos volumus cum sedis epostolicæ visitatione dirigere legetum, visitareque vos, sicut pastor visitat gregem Domini sui sibi commissum; si tamen cognoverimus voluntarem vestram, quod nostram cupiatis recipere legationem, & apostolicam visitationem. Quod si volueritis, per hunc Joannem venerabilem presbyterum fidelem nostrum, nobis sub certitudine literarum vestrarum remandare curate dilectissime, atque amantissime fili. Omnipotens Deus, qui vobis viam veritatis ostendit, & lumine suæ claritatis cor vestrum illustrare dignatus est, nunc & semper cum omni prosperitate & salute vos conservare dignetur incolumem. Date vi. Idus Junias, indictione xii.

* f. deest quam insidibiles

CXC. AD SALONITANOS CLERICOS.

Monet ut ad gremium Romanæ ecclesiæ revertantur; & electus ab eis archiepiscopus consecrationem & pallium a se, & non ab alio accipiat: utque legato quædam verbis relaturo fidem adhibeant.

Reverendissimis & sanctissimis episcopis Vitali Adransi, Dominico Absarensi, ceterisque episcopis Dalmatinis, seu Joanni archipresbytero sanctæ sedis Salonitanæ, omnibusque sacerdotibus & senioribus populi habitatoribus Spalatensis civitatis, atque Zadarensis, ceterarumque civitatum.

PAstorali solicitudine moti, vos quasi oves dominicas nobis in beato Petro apostolorum principe commissas, dicente Domino: *Si diligis me Simon Petre; Pasce oves meas*; licet pro assidua gentium persecutione nunc usque impediti, his modo apostolatus nostri literis visitare curevimus, admonentes fraternitatem vestram, ut more præcessorum vestrorum, ad sedem beati Petri apostoli, quæ caput & magistra est omnium ecclesiarum Dei, & ad nos, qui ei divinitus præsidemus, toto animo, libentique voluntate reverti studeatis: quatenus inde summi honorem sacerdotii, totius institutionis ecclesiasticæ formam sumatis, unde parentes, ac præcessores vestros mellisua sancta prædicationis & doctrinæ apostolicæ potasse fluenta recolitis. Reminisci namque debetis, quanta eosdem præcessores vestros prospera evidentissime comitabantur, quando ad limina Petri cælestis regni clavigeri devoto pectore, quasi proprii filii confluebant; & quanta postmodum nunc usque sustinueritis adversa, cum ab ea vos quasi alienos separare non dubitastis. Quapropter vos plurimum diligentes, non ea quæ vestra, sed vos quærentes, paterna benignitate monemus, atque hortamur, ut, sicut diximus, ad gremium sanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ redire omnino attendatis, ut electus e vobis canonice archiepiscopus una cum vestro omnium consensu, & voluntate ad nos veniens gratiam episcopalis consecrationis, sacrumque pallium a nobis more pristino incunctanter percipiat; ut gratiam & benedictionem S. Petri, ac nostram habentes, a malis omnibus liberi, & bonis universis repleti, & hic in præsenti sæculo gaudeatis, & in futuro cum Domino sine fine procul dubio exultetis. Porro si aliquid de parte Græcorum vel Sclavorum super vestra ad nos reversione, vel consecratione aut de pallii perceptione dubitetis; scitote pro certo, quoniam nos secundum sanctorum Petrum, decessorumque nostrorumque pontificum statuta, vos adjuvare auctoritate curabimus. Quod si forte hanc nostram apostolicam admonitionem, imo canonicam præceptionem, pro nihilo ducentes, ad sedem apostolicam Romanæ ecclesiæ redire, & inde secundum antiquam normam, consecrationem episcopalem sacrumque pallium recipere contempseritis, omni ecclesiastica vos communione scitote penitus excommunicandos. Interim tamen auctoritate Dei, & sancti Petri vobis præcipimus, ut non habeatis licentiam aliunde consecrationem, palliumque recipere. Nam si feceritis, quasi transgressores, & inobedientes vos sine dubio judicabimus. Hanc autem nostri apostolatus epistolam fraternitati vestræ per hunc præsentem Joannem venerabilem presbyterum fidelem familiarem nostrum direximus, cui scilicet aliqua injunximus vobis verbo tenus referenda: & ideo illi omnia quæ de parte nostra dixerit vobis, credere nullatenus dubitetis. Ipsamque epistolam, ut ad omnium vestrum notitiam ferant, bulla nostra jussimus in calce signari. Data x. die mensis Junii, indictione xii. An. Ch. 879.

Joan. 21.

CXCI. AD TRES ARCHIEPISCOPOS.

Ut Nemensensem episcopum e monasterii cujusdam iniqua invasione removeant, & si non paruerit, excommunicent.

Rostagno archiepiscopo Arelatensi, Sigibodo archiepiscopo Narbonensi, Roberto archiepiscopo Aquensi, a paribus.

VEracium relatione comperimus, Gibertum Nemensensem venerabilem episcopum, quod quoddam monasterium nostrum, quod super eumdem episcopum acquisivimus, ipse Gibertus temere invaserit, omnesque res ipsius monasterii per suos homines distribuerit, & illius monachos inde contra sacras regulas omnino expulerit. Quod tantum nobis displicuit, quantum sicut ipsa nobiscum adversia, calcare reverentiæ venerandorum canonum, contra privilegium apostolicæ sedis eum fecisse non ambigis. Quapropter fraternitati tuæ dirigimus, ut vice nostra cum confratribus & coepiscopis nostris junctus, eumdem Nemausensem episcopum ad commune colloquium convocetis, & ex auctoritate nostra conveniatis, ut ab omni invasione ipsius monasterii tam se quam suos removeat, & ulterius nec res ejus, nec monachos illic Domino famulantes molestare præsumat. Quod si ipse surdo aure, quod absit, per vos monita nostra audierit, tunc ex auctoritate B. Petri apostoli cui idem monasterium pertinet, simul & nostra, illum a ministerio sacerdotali excommunicando suspende, quousque dum aut ab ipsa invasione se subtrahet, aut ad sedem apostolicam, vel ad nostram præsentiam nobis satisfacturus occurrat. Agat ita his sanctimonia tua sicut illam agere decet, ut & nos Deo laudes, & tibi gratias referemus. Data xviii. Kalend. Julias, indict. xii. An. Ch. 879.

CXCII. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

De legatione ac muneribus missis gratias agit: dolet eum defecisse ab ecclesia Romana, ad quam monet ut revertatur: ostendit Græcos Bulgarorum diœcesim, cum sit Romani pontificis, contra canones detinere.

Dilecto ac spirituali filio Michaeli glorioso regi Bulgarorum.

MUltas regiæ excellentiæ vestræ gratias agimus, quia sicut carissimus filius divino repletus amore paternitatem nostram per Functicum eximium fidelem vestrum visitare, missisque donis honorare curasti, per quem tuæ salutis incolumitatem, omniumque fidelium tuorum audientes prosperitatem, valde sumus gavisi. Nos autem, & nostris assiduis precibus ante sacratissimum B. Petri apostolorum principis corpus adstantes, & te, & omnes principes tuos, omnemque populum tuum Jesu Christo Domino semper commendare studemus, & benedicimus tibi, & omni populo tuo, omnique regno tuo; ut & a visibilibus, & invisibilibus hostibus liberatus, Deique auxilio adjutus, inimicorum tuorum semper victor existas, & ad palmam supernæ vocationis gloriosus pertingas. Ut ipse, qui gratiæ suæ largitate & regnum tibi terrenum concessit, & illuminando oculos mentis tuæ viam veritatis ostendit, & de tenebris ad veram lucem perduxit, usque ad finem in eadem sancta fide, & bonis operibus perseverantes salvos & incolumes dignetur perducere, ut post finem præsentis vitæ, per intercessiones sanctorum apostolorum Petri & Pauli, regnum valeas cæleste percipere; in quo illa omnia bona, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, cum sanctis omnibus simul accipias, quæ diligentibus se, ab origine mundi præparavit omnipotens Dominus. Sed non modica nos tristitia, o fili carissime, replevisti, quia sedem beati Petri cælestis regni clavigeri, qui tibi in manifesta visione apparuit, & opportunum auxilium præbuit, reliquisti; cum ipsa sedes caput, & magistra sit omnium ecclesiarum Dei, ad cujus auctorem beatum Petrum a Domino dictum est: [Joan. 21.] *Pasce oves meas*, & cui traditæ sunt claves regni cælorum, ut quæcumque ligaverit super terram, [Matth. 16.] ligata maneant & in cælis: & quæcumque solverit super terram, sint soluta & in cælis. Revertere jam fili amantissime ad sanctam matrem tuam Romanam ecclesiam, quæ te religioso utero genuit, & per quam totius religionis, & justitiæ formam sancto prædecessore nostro Nicolao præsule mittente, suscepisti: & quæ omnium gentium retinet principatum, & ad quam totius mundi, quasi ad unam matrem, & unum caput, conveniunt nationes. Noli amplius deserere matrem tuam, quia illa tui non obliviscitur: quin potius quasi unicum diligit, & semper memoriam tui coram Domino facit. Non enim licitum fuit Græcis alterius parochiam usurpare, sanctis hoc patribus apertissime prohibentibus. Et idcirco ipsi contra canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, nostras retinent diœceses. Quos si pro tuo nobis non esset amore, jam per apostolicam sententiam inde compelleremus exire. Data ut *supra*.

CXCIII. AD ANASTASIUM ABBATEM

Præcipit ut cellulam Gauderico episcopo reddat.

Anastasio religioso abbati.

MOnemus religionem tuam, & expresse præcipimus, ut omni remota occasione, & dilationis inventione cellulam S. Valentini in Sabinis positam, quam a Gauderico venerabili episcopo abstulisti, ei continuo reddas, usque in nostram præsentiam, ut nec suum laborem perdat, nec pro eo, quod ex hinc nos adiit, sibi obesse, quin potius prodesse cognoscat: quod etiam tibi faciendum per præsentem cubicularium nostrum mandamus, ut aliter nullo modo facias: cum autem te nobis exhibueris, si merito sua negligentia fortasse ipsam cellulam amisit, nos eum contra justitiam defendere nolumus; sicut nec illum innocentem perpeti damna permittimus. Data *ut supra*.

CXCIV. AD TUVENTARUM DE MARAUNA.

Hortatur, ut omnem falsam doctrinam rejiciens in Romanæ ecclesiæ fide maneat: miratur Methodium aliter, quam fuerat professus, docere: & propterea a se vocatum fuisse significat.

Tuventaro de Marauna.

SCire volumus, quia nos qui per Dei gratiam B. Petri apostolorum principis vicem tenemus, pio amore vos quasi carissimos filios amplectimur, & paterna dilectione amamus; nostrisque assiduis precibus vos omnes Jesu Christo Domino commendamus, orantes semper pro vobis, ut Deus omnipotens, qui corda vestra illuminavit, & ad viam veritatis perduxit, in bonis operibus confirmet, & usque ad finem in recta fide bonaque actione decoratos vos, atque incolumes dignetur perducere. Quod autem, sicut Joanne presbytero vestro, quem nobis misistis, referente didicimus, in recta fide dubitetis; monemus dilectionem vestram, ut sic teneatis, sic credatis, sicut sancta Romana ecclesia ab ipso apostolorum principe didicit, tenuit, & usque in finem sæculi tenebit, atque per totum mundum quotidie sanctæ fidei verba rectæque prædicationis semina mittit, & sicut antecessores nostros sanctos videlicet sedis apostolicæ præsules, parentes vestros ab initio docuisse cognoscitis. Si autem aliquis vobis, vel episcopus vester, vel quilibet sacerdos aliter annunciare aut prædicare præsumpserit, zelo Dei accensi omnes uno animo, unaque voluntate doctrinam falsam abjicite, stantes & tenentes traditionem sedis apostolicæ. Quia vero audivimus, quia Methodius vester archiepiscopus ab antecessore nostro Hadriano scilicet papa ordinatus, vobisque directus, aliter doceat, quam coram sede apostolica se credere verbis & literis professus est, valde miramur: tamen propter hoc direximus illi, ut absque omni occasione ad nos venire procuret; quatenus ex ore ejus audiamus, utrum sic teneat & credat, sicut promisit, aut non. Data *ut supra*.

CXCV.

CXCV. AD METHODIUM ARCHIEPISCOPUM PANNONIENSEM.

Præcipit ut ad se veniat, ut de ejus doctrina cognoscere possit. Missas Sclavonica lingua celebrari prohibet.

Reverendissimo Methodio archiepiscopo Pannoniensis ecclesiæ.

PRædicationis tuæ doctrinis populum Domini tibi quasi spiritali pastori commissum salvare instruereque cum debeas, audivimus, quod non ea, quæ sancta Romana ecclesia ab ipso apostolorum principe didicit, & quotidie prædicat, tu B docendo doceas, & ipsum populum in errorem mittas. Unde his apostolatus nostri literis tibi jubemus, ut omni occasione postposita, ad nos de præsenti venire procures, ut ex ore tuo audiamus, & cognoscamus utrum sic teneas, & sic prædices, sicut verbis & literis te sanctæ Romanæ ecclesiæ credere promisisti, aut non; ut veraciter cognoscamus doctrinam tuam. Audimus etiam, quod missas cantes in barbara, hoc est, in Sclavina lingua; unde jam literis nostris per Paulum episcopum Anconitanum tibi directis prohibuimus, ne in ea lingua sacra missarum solemnia celebrares; sed vel in Latina, vel in Græca lingua, sicut ecclesia Dei toto terrarum orbe diffusa, & in omnibus gentibus dilatata cantat. Prædicare vero, aut sermonem in populo facere tibi licet, quoniam psalmista omnes admonet Dominum gentes laudare, & apostolus: *Omnis*, inquit, *lingua confiteatur, quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris*. Data *ut supra*.

Psalm. 116. Philip. 2.

CXCVI. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Arguit quod sedi apostolicæ obediens non fuerit, ejusque legatos injuriose tractarit, & excommunicatus missas celebrarit. Ideo monet, ut ad synodum se purgaturus quamprimum vel per se, vel per legatos accedat.

Ansperto archiepiscopo Mediolanensi.

TAntis, heu proh dolor! transgressionibus inveniris obnoxius, quantis nullus de ecclesia Mediolanensi aliquo modo est inventus: in primis quod nostri operis, atque laboris noluisti socius esse ac particeps, sed apostolicæ sedi proterve, inobedienter, ac procaciter resultasti; deinde legatos nostros Joannem Ticinensem, & VValpertum Portuensem episcopos e latere nostro ad te directos non suscipiens, præ foribus portæ diu tibi nostræ commonitionis verba facientes, quatenus nobis, aut per te, aut per legatum tuum, tuam more prædecessorum tuorum condignam obedientiam exhibere debuisses, irreverenter stare fecisti, nullamque illis reverentiam, vel auditum accommodare dignatus: sed sicut aspis surda contra caritatis affectum viscera cordis & aures valide obturasti. Pro quibus, & his similibus te tamdiu communione privavimus, missarumque celebratione, donec nobis occurreres, & aut per te, aut per vicarium tuum cuncta errata corrigeres, & sic ita demum personaliter in nostrum consortium adA mitteremus. Sed in despectum, & injuriam paternorum canonum excommunicatus a nobis, sacrum ministerium agere, missamque celebrare præsumpsisti; de quo solicite voluimus parcere tuæ senectuti perquirentes: sed adeo verum esse deprehendimus, ut præsentium [1] videtur, videlicet presbyter lator non fuerit ausus coram collegio coepiscoporum pro vobis hoc satisfacere. Quapropter, quia Domino auxiliante, secundum statuta canonum circa autumni tempus synodum sumus celebraturi, ad quam te volumus omni occasione postposita sine mora venire, aut legatos dirigere: & dum, Christo opitulante, perpetrata transgressionis purgaveris, te in communionem omnimodis recipiemus. Data *ut supra*.

CXCVII. AD LUDOVICUM REGEM.

Gratias agit de propensa voluntate erga Romanam ecclesiam: hortatur ut ad eam a Paganorum incursionibus defendendam veniat; eique tacite imperium pollicetur.

Dilecto ac spirituali filio Ludovico gloriosa regi.

VEstræ regiæ serenitatis mellifluis relectis apicibus, quos per Astaldum insignem comitem vestrum nobis mandastis, quantam devotionem, ac sincerissimam voluntatem exaltandi & defendendi ecclesiam Dei, more videlicet parentum C vestrorum gloriosissimorum imperatorum habeatis, luce clarius novimus. Unde valde gavisi existentes, maximas excellentiæ vestræ agimus gratias, quia nobis inter tot angustias, & persecutiones, quas a Paganis assidue supra modum patimur, vestræ invictæ potentiæ auxilium, defensionisque solatium pia dumtaxat animi devotione conferre omnimodis cupiatis. Ideo fili carissime, nostræ apostolicæ admonitioni aurem clementiæ vestræ ut accommodetis, obnixe precamur, ut citius nobis vestro potenti brachio subvenire studeatis: quatenus sanctam Dei ecclesiam in magna nunc fluctuatione positam, ad portum salutis, & tranquillitatis efficaciter perducatis, & terram perditam per vos, Deo propitio, ad pristinam re- D vocetis incolumitatem, ut ex hoc, & apud omnipotentem Dominum dignam valeatis mercedem recipere, & in præsenti sæculo laudabile nomen omnimodo acquiratis. Quapropter scitote pro certo, quia nullus parentum vestrorum tantam gloriam, & exaltationem a prædecessoribus nostris percepit, quantam nos vobis, si veneritis, totis multipliciter viribus desideramus impendere. Porro de hoc quod mandastis, ut pro eventu regni Ludovici piæ memoriæ nepotis vestri præpediti existatis, pro multo, quod circa vos videndi desiderium habemus, turbati manemus; sed vestra sisi benignitate petimus, ut omni cura remota, pro amore Dei & sanctorum apostolorum Petri, & Pauli, nostræ petitionis solicitudinem pio pectore vestro E alacriter assumatis: ut sicut sedes apostolica, quæ caput est omnium ecclesiarum Dei, vos magno desiderio, quasi unicum & carissimum filium præstolatur, vestra speciali visione celeriter perfruatur: quoniam si, Deo favente, Romanum sumpseritis imperium, omnia vobis regna subjecta existent. Nam si pleniter sciretis quanta nos undique mala, quæ pro multitudine scribere nequivimus, opprimunt, & affligunt; tantum in vestra cognosci-

Nicen. c. 5.

[1] Legendum videtur, *præsentium videlicet presbyter lator*, subintellige *literarum*: & verbo *videtur* expuncto: quod natum est ex repetitione sequentis adverbii, *videlicet*. Harduinus.

scimus sapientia, quod per vestram magnitudinem jam maneremus desensi. Deus ta incolumem custodiat carissime fili. Data *ut supra*.

CXCVIII. AD AIRARDUM ARCHIEPISCOPUM AUSCENSEM, ejusque suffraganeos.

Hortatur ad depravatos populi mores corrigendos, præcipue incesta matrimonia: ne quis relicta uxore aliam ducat, aut simul cum uxore concubinam habeat, ut res immobiles ecclesiæ nemo sibi usurpet, & ut clerici sub episcopi sint potestate.

Reverendissimis & sanctissimis, Airardo archiepiscopo, & Involata Conveneusi, Vuainardo Conserano, Sarstono Bigorrensi episcopis. (a)

MUltas prævaricationes contra totius Christianitatis religionem, atque sanctorum patrum venerabiles sanctiones; his vestris in partibus a pravis fieri Christianis veridica multorum relationa didicimus. Quos vero nec piæ admonitionis vestræ blandimento, nec debitæ excommunicationis vinculo, nec etiam apostolicæ constitutionis verbo aliquatenus a tantorum malorum operum infestatione ac perpetratione prohibere, nec penitus valetis compescere. Et ideo dolemus pariter vobiscum, fratres mei, super temeritate populi talia præsumentis, & nullam ex his pœnitudinem C fructuosam in præsenti agere volentis, vestramque salubrem correptionem pro nihilo ducentis. Igitur quia nostro apostolatui humiliter suggessistis, ut apostolica fulti auctoritate, populum gravem & plenum iniquitate libere possetis corrigere; quando ex divino eloquio docemur, ut aliquando conversi fratres nostros aliqua sæculi fluctuatione inefficaces confirmare debeamus; vos cum Doctore *Rom. 12.* gentium convenimus dicentes, corripite inquietos, consolamini pusillamines, arguite peccantes, obsecrate protervos, & increpate inique agentes, cum *Thess. 5.* omni imperio. Vobis namque populus ipse sicut grex ovium Domini pastoribus est commissus: & nisi eos ita nunc temporali increpatione correxeritis, ut spiritu salvi sint in die Domini nostri D Jesu Christi, sanguis eorum de vestris procul dubio manibus requiretur. Sin autem vobis annunciantibus non obedierint, ipsi in suis iniquitatibus deficient, vos vero animas vestras liberastis. Præterea unum valde illicitum & execrabila malum contra venerabilia sanctorum patrum decreta eosdem vestros parochianos committere audimus: hoc est ut nulla generis consanguinitate custodita, nulla propinquitatis parentela observata, unusquisque suam propinquam in quocumque fuerint gradu, accipiat uxorem, atque incesto & nefario se conjugio copulent. Quod licitum facere Christiania non est, dum usque se generatio cognoverit. Unde sanctissimi prædecessores nostri, Stephanus videlicet, Eugenius, atque Leo, synodali de- E creto tale nefandum conjugium fieri prohibuerunt, dicentes: ut consobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam quamlibet de propria cognatione, nullus præsumat sibi in conjugio copulare: quia scriptum est in lege Domini: *Levit. 18.* *Turpitudinem uxoris patris tui, sive uxoris fatris tui, atque sororis tuæ non revelabis; turpitudo enim tua est.*

A Et si Deus Hebraico populo ante incarnationem unigeniti Filii sui hæc servanda mandavit, quanto amplius nos, qui Christianæ religionis documenta tenemus, ab illicitis connubiis observare debemus, ne demersi in voraginem ignis æterni concrememur incendio? Si quis vero in hoc nefario conjugio inventus in eo permanere voluerit, aut nunc ab uxore solutus hoc agere tentaverit, sciat se auctoritate apostolica anathematis vinculo esse innodatum, & nullus sacerdos illi tribuat communionem: & si inclinatus ab illicita se copula diviserit, pœnitentiæ submittamur, ut sacerdos loci consideravarit. Hoc etiam cum illis pariter jubemus, ut nullus propriam relinquat uxorem, & illa vivente alteram sibi sociare præsu- B mat; nec liceat ei uno tempore duas habere uxores, uxoremve & concubinam. Jubemus etiam, ut nulli sacerdotum, nullique laicorum liceat res immobiles sub qualibet occasione a piis & venerabilibus locis subtrahere, & in proprio usu habere. Qui vero præsumpserit, canonicis subjaceat correctionibus. Statuimus etiam, ut omnes presbyteri & clerici sub proprii potestate consistant episcopi, & nihil sine ipsius conscientia gerant, secundum regulam a patribus constitutam. Si quis sane sacerdotum aut clericorum aliter agere præsumpserit, a suo canonice redarguatur episcopo: laicus quoque, si de potestate episcopi clericum quemlibet subtrahere præsumpserit, excommunicatus existat. Hæc, fratres carissimi, pro vestra C supplicatione & honorificentia in auctoritatem habenda descripsimus vobis: quatenus his nostræ constitutionis muniti præceptis, digna Deo nostro possitis securiter deferre obsequia, debitasque persolvere laudes. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere. Data Idibus Juniis, indictione XII. *An. Ch. 879.*

CXCIX. AD BASILIUM CONSTANTINUM, ET ALEXANDRUM IMPERATORES.

Imperatorum precibus commotus, ut pax sit ecclesiæ Constantinopolitanæ, dispensat cum Photio, ut in Ignatii locum Constantinopolitanæ ecclesiæ patriarcha subrogetur, statuens, ne D deinceps quisquam ad patriarchalem dignitatem, nisi per gradus ecclesiasticos ascendant: jubet patriarcham Constantinopolitanum Bulgarorum diœcesim sub ecclesiæ Romanæ jurisdictione relinquere, monet omnes, ut patriarchæ debitum præstent obsequium: præcipit ut ad ecclesiæ communionem eos, qui a Methodio, & Ignatio initiati fuerant, admittant: excommunicat illos, qui cum Photio noluerint communicare.

Dilectissimis ac excellentissimis spiritualibus filiis nostris Basilio, Constantino, & Alexandro, gloriosissimis imperatoribus semper Augustis.

INter claras sapientiæ mansuetudinis vestræ laudes, *Hæc epistola a Photio est corrupta, locis infra designatis.* o Christianissimi principes, aliquod cum puriore luce summæ devotionis lumen longe lateque resplendet, quod amore fidei, quod castitatis studio, disciplinis ecclesiasticis edocti, Romanæ sedi reverentiam more prædecessorum vestrorum piissimorum imperatorum conservatis, & ejus cuncta subjici-

(a) In edit. Romana titulus depravatus est, & cum dubitaverim Labbeum sua conjectura hic correxisse, non ex fide alicujus codicis, ideo hic prout est in Romana repræsentandum duxi: *Reverendissimis & Sanctissimis Airado Archiepiscopo, & Involato Convenien. una in Ardo Conserano Sarsto nobis Orensi Episcopis.*

* Ista de auctoritate Romanæ ecclesiæ Photius in sua translatione non posuit.

Joan. 21.

jectis * auctoritati: ad cujus auctorem, hoc est A apostolorum omnium principem, Domino loquente, præceptum est: *Pasce oves meas.* Quam esse vere omnium ecclesiarum Dei caput, & beatorum patrum præcipuæ regulæ, & orthodoxorum principum statuta declarant, & pietatis vestræ reverendissimi apices attestantur. Nihil est enim, quod lumine clariore præfulgeat, quam pia devotio, & recta fides in principe. Et quia pontificii nostri reverentiam hoc ardore mentis, hoc religionis studio lucolenter vestris mellifluis literis exoratis: id nos ratione, seu temporis necessitate inspecta, cum sedis apostolicæ nobis commissæ consensu & voluntate perficere jure apostolico decet.

Igitur petistis a nobis, quatenus sede apostoli- B ca suæ pandente viscera pietatis, Photium reverendissimum in patriachatus honore, in summi sacerdotii dignitate & in ecclesiastici collegii societate reciperemus, nostræque communionis participem faceremus, ne ecclesiam Dei tanto jam tempore perturbatam pateremur amplius manere divisam, scandaloque commotam. Nos itaque serenitatis vestræ preces congrua ratione admittentes, quia * Ignatium piæ memoriæ patriarcham de præsenti vita jam migrasse cognoscimus: temporis ratione perspecta, hoc modo decernimus ad veniam pertinere, quod nuper de ipso Photio, licet ipse absque consultu sedis nostræ officium sibi interdictum * usurpaverit, gestum constat fuisse.

* Nomen Ignatii sustulit Photius, alia attexens.

* Mutavit hæc in contrarium sensum Photius, ut vim passum se recepisse hanc sedem ob imperatoribus dicat. Gelasius epistola 4. Necessitatis tempore locum habet dispensatio.

Nos statutis apostolicis non præjudicantes, nec beatorum patrum regulas resolventes, quin potius multiplicibus earum auctoritatibus freti, qui Nicæni concilii capitulo secundo apertissime dicunt: Quoniam plura aut per necessitatem, aut alias cogentibus hominibus adversus ecclesiasticam facta sunt regulam. Hinc & Gelasius papa dicit, quod ubi nulla perurget necessitas, constituta patrum inviolata serventur. Et S. Leo eodem spiritu præcipit, omittendum esse, & incolpabile judicandum, quod necessitas intulit. Inde & Felix præsul, decessor noster in sua decretali epistola voce consona dicit, aliter tractandam esse necessitatis rationem, & aliter voluntatis. Inde etiam sanctum concilium apud Africam gestum capitulo trigesimoquinto jubet, ut clerici Donatistarum in ecclesia, propter ecclesiæ pacem & utilitatem, si correcto consilio ad catholicam unitatem transire voluerit, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, non ut concilium quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissolvatur, in quo videlicet concilio statutum est, ut ordinati in parte Donati, si ad catholicam partem transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis. De hoc etiam beatus papa Innocentius dicit capitulo quinquagesimoquinto, quod ii, qui a Bonoso hæretico ordinati sunt, propterea sint recepti, ne scandalum remaneret ecclesiæ.

Epist. 17.

Photius restituitur.

Nunc itaque aliis patriarchis, Alexandrino videlicet & Antiocheno & Jerosolymitano, atque omnibus archiepiscopis, metropolitis, episcopis & sacerdotibus, cunctoque clero Constantinopolitanæ sedis, qui de ordinatione beatæ memoriæ Methodii & Ignatii reverendissimorum patriarcharum existunt, una voluntate, parique voto consentientibus, eumdem * Photium satisfaciendo, misericordiam coram synodo secundum consuetudinem postulantem, in vera dilectione fratrem, in pontificali officio comministrum (atque coram synodo misericordiam quærendo) in pastorali magisterio consacerdotem, pro ecclesiæ Dei pace & utili- A tate, amodo, Christo favente, recipimus & habemus.

* Omnia ista delevit Photius, de venia coram synodo petenda.

Quia & vos Christianissimi imperatores Augusti, qui sanctæ reipublicæ clementissimo affectu gubernatis imperium, pro Christo fungi legatione videmini, dum pro pace rogatis ecclesiæ, & nos * quibus, secundum apostolum, omnium ecclesiarum Dei solicitudo incumbit, controversiam aliquam in ecclesia Dei amplius remanere nolentes, hunc ipsum patriarcham cum omnibus sive episcopis, sive presbyteris, seu ceteris clericis & omnibus laicis, in quos judicii fuerat censura prolata, ab omni ecclesiasticæ sanctionis vinculo absolvimus, sanctæque Constantinopolitanæ ecclesiæ judicamus recipere sedem, dominicique gregis esse B pastorem, illa scilicet potestate fulti, quam ecclesia toto orbe diffusa credit nobis in ipso apostolorum principe a Christo Deo nostro esse concessam, eodem Salvatore beatum Petrum apostolum præ ceteris specialiter delegante: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis:* Sicut enim ex his verbis nihil constat exceptum, sic per apostolicæ dispensationis officium, & totum possumus procul dubio generaliter alligare, & totum consequenter absolvere, præcipue cum ex hoc magis præberi cunctis oporteat apostolicæ miserationis exemplum.

2. Cor. 5.
2. Cor. 11.
* Omnia ista delevit Photius, de venia coram synodo petenda.

Matth. 16.

Nam & legati sedis apostolicæ ab antecessore C nostro Hadriano videlicet almifico præsule Constantinopolim directi, synodo ibidem peractæ usque ad voluntatem sui pontificis vigilanti studio subscripserunt........ nec ab apostolico manere: quia sedes beati Petri cælestis regni clavigeri potestatem habet, ligata quælibet pontificum congrua æstimatione absolvere. Quippe cum constet multos jam patriarchas, hoc est, Athanasium & Cyrillum Alexandrinos, Flavianum & Joannem Constantinopolitanos, & Polychronium Jerosolymitanum synodice damnatos per apostolicæ sedis postmodum absolutionem restitutos incunctanter fuisse.

Eo tamen tenore ista statuentes, apostolica dumtaxat auctoritate & sanctorum patrum ve- D nerabilibus institutis decernimus, ut post hujus patriarchæ obitum, nullus de laicis vel curialibus in patriarchatus eligatur vel consecretur honore, nisi de cardinalibus presbyteris & diaconibus Constantinopolitanæ sedis, secundum sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos; quia nec præpropere contra canones ecclesiasticos, decretaque majorum cito quilibet lector, cito acolytus, cito diaconus, cito sacerdos vel episcopus fiat: qui in minoribus officiis sic diu perdurent, & vita eorum pariter & obsequium comprobetur, ut per tempora a majoribus instituta, comprobatis prius moribus, & bonæ vitæ meritis refulgentibus, ad summum sacerdotium postmodum veniat. Quoniam non est subito præ- E ripiendum vel usurpandum, quod vix diu probatu meretur accipere. Nam si in quibuslibet ecclesiæ gradibus providenter curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum; quanto magis elaborandum est, ut in electione ejus qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non sit in capite; & inde fiet, ut omnis ecclesiastica disciplina resolvatur, omnis ordo turbetur. Et ideo hoc, quod nos modo pro ecclesiastica unitate & pace, quam Christus Dominus noster nobis dedit habendam, ut-

eum-

cumque patimur esse veniale, inultum postmodum esse non poterit (*a*).

Bulgari sub Romanam diœcesim revocantur. Hoc etiam modo ista, excellentiæ vestræ precibus moti, fieri jubemus, si ipse patriarcha Bulgarorum diœcesin, quam piæ memoriæ Nicolaus præcessor noster, Michaele ipsorum rege petente, apostolicis doctrinis docuit, & per venerabiles episcopos suos lavit unda baptismatis, omnique ecclesiastica regula & disciplina prout oportebat instruxit; amodo suo juri vendicare, vel remittere nullo modo præsumpserit, nec aliquam cujuscumque honoris ibidem ordinationem fecerit .... ibidem sunt illicite ordinati episcopi vel sacerdotes. .... archiepiscopo, vel episcopis qui ibidem videntur existere ...... sacrum pallium quo inter sacra missarum solemnia uti pontificibus solitum est, ipse patriarcha mittere præsumpserit.

Photii simulatio, Porro pro tantis perturbationibus, quibus ecclesia vestra longo jam tempore manet turbata, vestræ Augustali pietati obnixe suggerimus, ut Constantinopolitanum patriarcham digno honore venerantes, quasi patrem spiritalem, & utpote inter vos & Deum mediatorem præcipuum, divina vobis, per quæ ad regnum perveniatis æternum, sedule annunciantem, pio semper affectu colatis, & ut condecet in omnibus honoretis: quia pro temporalis, quem illi exhibetis, honore, vos & hic temporalem honorificentiam habebitis, & in
1. Reg. 2.
æternum multiplicem procul dubio recipietis ab illo nempe, qui glorificantes se glorificare testatur. Nec eorum verba falso prolata, qui scandalorum zizania super conspicuam segetem Domini seminare non cessant, vestra imperialia dignetur audire majestas, nec pro talium susurrationibus hominum, qui semper student scindere unitatem
Psalm. 35.
Dei, vestem Domini, ecclesiam Christi, quique linguis suis semper dolose agere non cessant, venenum aspidum portantes sub labiis suis, animum clementiæ vestræ adversus eum aliquatenus commovetis, & summum sacerdotem vestrum Dei providentia in ecclesiæ Christi regimine constitutum sic facile exhonoretis, quod nimirum sancto vestro imperio valde inhonestum & indecens esse videatur.

Recipiendi qui ab Ignatio fuerunt ordinati. Præterea mandamus etiam, ut omnes episcopos & sacerdotes, seu cujuscumque ordinis clericos, qui de consecratione Ignatii bonæ memoriæ patriarchæ consistunt, sive in ipsa regia urbe manentes, sive alicubi extra, longe seu prope retrusos, clementi animo ad gremium & unitatem sanctæ ecclesiæ revocetis, & ulnis extensis paterno affectu recipiatis & amplectamini, propriasque unicuique illorum jubeatis reddere sedes: ut sicut una est fides, unum in nobis baptisma, & omnes unum sumus in Christo; ita & isti qui ad unitatem & societatem ecclesiæ Dei, & corporis Christi redierint, & id ipsum dicentes, perfectique existentes in eodem sensu, in eadem scientia, unus grex efficiantur, & unus
1. Cor. 3.
pastor, nec audeant amplius dicere: *Ego quidem sum Cephæ, ego Pauli, ego autem Apollo*, sed unus Christi veri Dei nostri, qui est pax nostra, & fecit utraque unum, veniensque cælestia cum terrenis pacificare dignatus est. *Qui ideirco semel*
Genes. 18.
pro peccatis nostris mortuus est, ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum. Nec enim potest unitatis eorum firma esse compago, nisi eos ad inseparabilem soliditatem vinculum caritatis

A astrinxerit: quatenus, Deo favente, absque omni perturbatione, vobis regnantibus salvi & securi persistentes, pro salute vestra & pro statu reipublicæ, jugibus semper votis Dominum valeant deprecari.

Excommunicantur qui cum Photio communicare nolunt. Quod si forte quidam extiterint cum eodem patriarcha communicare nolentes, admoneantur secundo & tertio, ut sanctæ ecclesiæ se unire procurent. Quod si acquiescere noluerint, in sua pertinacia manere volentes, sacra eos communione, his præsentibus missis nostris una cum synodo, jussimus privare, quousque ad suum redeant patriarcham, & ad sanctæ ecclesiæ unitatem, cum præcipua ipsi episcopi a nobis sint canonice excommunicati. Et ideo si eos in consortium suum
B receperit, aliquamve cum eis communionem habuerit, simili modo eumdem patriarcham cum ipsis episcopis ecclesiastica communione judicamus esse privatum. Data mense Augusto (*b*) die decima sexta, indictione duodecima.

Missa per Petrum presbyterum.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Epistola*.) Qua occasione hanc de Photii absolutione & restitutione epistolam pontifex scripserit, diximus supra in notis ad vitam Joannis papæ VIII. circa annum Domini 879. Hæc in codice Vaticano charactere Longobardo exarato, atque jam haud pridem, sed mendose nonnihil cuso, scripta est.

Summa plane Dei providentia factum est, ut ejusmodi Joannis octavi papæ literæ in nostrum usque tempus
C in ejus regesto, sive ut dicunt vulgo, registro integræ servarentur, nec sicut aliorum plurium pontificum epistolæ perderentur: ut ex his etiam ex Nicolai & Hadriani epistolis Photius multis possit redargui imposturæ, & falsitatis convinci. Ad usitatam impostor artem rediit falsandi literas Romanorum pontificum, & fingere nova scripta: nam præter ea quæ plus satis de ipso dicta sunt sub Nicolao & Hadriano pontificibus, & in synodo universali sunt proclamata, novæ rursus ab impostore prodiere falsitates: ut plane acciderit de his Joannis papæ literis, quod de suis ab eodem Photio falsatis, Nicolaus in epistola ad Michaelem imperatorem exclamat, cum ait. *Ex his*, inquit, *quæ ibidem ex eo lecta sunt, nonnulla addita, multa mutata, plura subtracta reperiuntur, & per omnia talis a vobis effecta est, ut aut nihil, aut parum aliquid nos per eam de crebro dicto comminiscere Ignatii disposuisse causa videamur*. Hæc tunc Nicolaus, quæ etiam nunc ab ipso Joanne repetenda essent, si vivens videre potuisset, ut Nicolaus,
D quomodo suas missas Constantinopolim literas Photius addendo, minuendo, atque mutando, male, pessimeque habuisset.

Sed quorsum hæc ipse? dices. Voluit scelestus quasi ex Joannis papæ literis non solum suam restitutionem firmam, roboratamque monstrare; sed & falsatis illis probare etiam auctoritate ejusdem pontificis octavam synodum œcumenicam esse damnatam; probatam vero recentem ab ipso adversus eam Constantinopoli celebratam; octavamque pariter nominatam in abolitione legitimæ octavæ œcumenicæ sub Hadriano pontifice celebratæ. Ex quo grande malum illud evenit, ut pro germana octava, a Græcis maxime, accepta sit synodus Photiana; ut factum inter alios a Zonara est videre, qui in sua canonum collectione & interpretatione posuit loco octavæ œcumenicæ synodum Photianam sacrilegam, quam ipsam & Theodorus Balsamo universalem appellat, cujus & tres canones recitat; sic & reliqua Græcorum schismaticorum colluvies. Tu igitur,
E lector, hic, amabo te, sede arbiter veritatis, atque ex literis Joannis papæ in Græcum a Photio redditis & recitatis in secunda actione suæ pseudosynodi, revocatis vero ad Latinitatem a Friderico Merio origine Græco, sed pietate catholico atque fide Latino, modo ob virtutum atque doctrinæ præstantiam creato Thermarum episcopo, veteratoris malas artes intellige. Extat ipsa integra Photiana pseudosynodus Græce in scripto codice bibliothecæ Columnensis, quæ fuit Cardinalis Sirleti, nota numeri quadragesimi, in quo sub actione secun-

(*a*) Hic deest periodus, quam ex edit. Rom. suppleo: *Si quispiam id quod omnino interdicimus usurparit; quia remissio peccati non dat licentiam iterum delinquendi; nec quod potuit aliqua ratione semel concedi, fas erit amplius impune committi. Hoc etiam &c.*

(*b*) deest in Edit. Romana: die xvi.

secunda eadem epistola Joannis papæ recitatur ad imperatorem scripta adeo mutata, ut vix quis cognoscat eamdem esse Joannis, quam nuper recitatam audisti; sic enim se habet:

*Joannes servus servorum Dei, serenissimis dilectis filiis nostris spiritualibus, & Deo caris Basilio, Leoni, & Alexandro * victricibus imperatoribus & æternis Augustis.*

* Tra victoribus. Hard.

Fermentorum principium a Photio immutatum: quod enim visum sit exile præconium imperatoris, voluit illud gloriosius prædicari.

PUritas & splendor vestræ rectæ fidei, & morum probitas & benignitas perfecta, o Christianissimi & maximi imperatores Romanorum, luminum instar in medio terræ micantes usque ad omnes fines, ad quos universus orbis, extenduntur & splendent. Non enim sola recta fide præstantes, in aliis rebus vos oscitanter habetis, sed potius super vestram irreprehensibilem fidem superædificatis non lignum aut herbam, aut arundinem, sed pretiosos lapides, aurum & argentum, & ut breviter dicam, omnia alacri studio perficitis, quibus cognoscitis Deo rem gratam facere. Nihil vero Deo gratius esse dignoscitur, quam ut universæ ejus ecclesiæ quascumque sol respicit, recta fide & mutua inter se dilectione & caritate viventes, illi singulis diebus gratias agant. Quapropter hanc unionem etiam in vestra Dei ecclesia conspici & vigere vos percupientes, Romanam sanctam ecclesiam per vestros legatos, & sacras literas adjutricem assumpsistis, pro certo habentes, eam vobis futuram præsto ad id quod optastis. Neque vos primi id agere cœpistis, ut hanc rem excogitaretis, sed vestigiis prædecessorum vestrorum inhærentes; in quanam schola, quærere est etiam dignum: a principe videlicet apostolorum Petro, quem Dominus omnium ecclesiarum caput constituit, inquiens illi: *Pasce oves meas;* nec non a sacris & orthodoxis sanctorum patrum decretis atque doctrinis, quemadmodum sacræ & piæ vestræ literæ testantur: id vero propterea facitis, quo magis vestræ fidei firmitas celebrata eluceat, & erga Deum dilectio sincera & efficax patefiat.

Joan. 21.

Nihil enim aliud aptius & dignius contingere potest illis qui maximis dignitatibus & principatibus sunt constituti, quam rectæ fidei splendore, & Dei dilectione præstare contendere; & curare ut omnes, qui cum eadem fide Deum venerantur, dilectionis etiam vinculo uniantur, & constringantur. Quapropter vestris literis obsequentes nos, & mellifluis verbis deliniti, ignis instar accensi, cum universa nostra sanctissima Romanorum ecclesia, unanimes & concordes surreximus ad ea omnia quæ a vobis scripta sunt, prompto & alacri animo peragenda. Scripsistis nobis, noster dilecte fili, ut nostra apostolica viscera misericorditer aperiremus, & omnes quotquot fuerint, qui in vestra ecclesia vel propriis chirographis, vel alio quovis pacto prævaricati sunt, & canonicis censuris obnoxii sunt effecti, reciperemus, & pacis & unionis curam haberemus. Quin etiam ante omnia Photium religiosissimum episcopum nostræ communionis hæredem & participem, & commilitonem facientes, ad magnum episcopatus culmen, & dignitatem patriarchalem iterum constitueremus, ne ecclesia Dei multo tempore schismatum Deo exosorum, & malorum scandalorum fluctibus agitata permaneat.

Nos vero vestræ serenitatis preces accipientes, ut rationales & justas & Deo acceptas, & tempus jam præsto esse, quod antea quærebamus, & invenire, Deum precabamur; & rationi etiam congruum censentes, ecclesiam Dei tranquillam reddere: misimus propterea * legatos qui vestram perficerent voluntatem. Et licet pietas vestra Photio vim inferendo nos prævenit, in illo restituendo videlicet, antequam nostri legati isthuc venissent: hæc tamen nos supplemus non auctoritate nostra, licet hoc etiam facere possimus, sed apostolicis constitutionibus & sanctorum patrum decretis horum demonstrationem afferentes, neque ecclesiæ regulas jamdiu traditas solventes, sed eas in quibuscumque, dum harum nimis exacta & immutabilis observantia servatur, divellit, & destruit totam compagem corporis ecclesiæ, ad quod conducit trahentes, ab ipsamet ecclesia edocti. Secundus enim canon Nicænæ synodi hæc habet: Quoniam frequenter vel a necessitate, vel alio quovis pacto coguntur homines ecclesiasticos canones transgredi: & quæ sequuntur. Nec non papa Gelasius de seipso inquit, quod ubi vis non apponitur, sanctorum patrum statuta inconcussa maneant. Similiter etiam sanctissimus papa Leo in eodem spiritu præcipit, dicens: Ubi vis non præcedit, immobilia permaneant sanctorum patrum statuta; ubi vero necessitas & vis reperitur, ibi ad id quod convenit ecclesiis Dei, ille qui potestatem habet dispenset. Ex necessitate enim, juxta divinum apostolum, etiam legis fit mutatio. Felix præterea papa consona etiam dicit: De hoc enim oportet animadvertere, ut ubi necessitas contigerit, sæpenumero etiam constitutiones patrum transgredi liceat. Sancta etiam synodus Carthaginensis ait trigesimoquinto capite: Mandamus ut Donatistarum clerici iterum ad ecclesias revertantur, licet etiam a synodo fuerint damnati. Synodus etiam synodum abrogasse reperitur propter unionem ecclesiæ & concordiam. Et Innocentius papa ait: Illi a Bonoso ordinati hæretico recipiantur, ne iterum scandala in ecclesia Dei oriantur.

* Addidit ista Photius, & mutavit in contrarium sensum quæ de seipso habebantur.

Neque solum istis, licet tales essent, ut ex illis fuissent ut hæretici damnati, apostolica tamen sedes ecclesiæ pacis curam gerens manus adjutrices porrexit; verum etiam orthodoxis episcopis & patriarchis ad ipsam confugientibus, sicut nunc religiosissimus Photius, & auxilium implorantibus opem tulit. Nostis omnino magnum Athanasium episcopum Alexandrinum & Cyrillum & Polychronium Hierosolymorum, Joannem quem dilectio vestra Chrysostomum appellat, Flavianum etiam Constantinopolitanum: hos enim a synodis damnatos & reprobatos, cum ad sanctam Romanam ecclesiam confugissent, apostolica sedes hæc nostra confirmavit, & ad priorem dignitatem restituit. Si igitur ex Donatistis, & ex Bonoso ordinationem acceperunt, & ab ecclesiæ catholicæ limitibus fuerunt ejecti a synodo numerosa, iterum ab alia synodo recipiuntur, & in sacerdotum numero collocantur, ut ecclesia Dei indivulsa, & a schismatibus integra & libera permaneat, (nihil enim oculis Dei magis execrandum & abominabile conspicitur, quam is qui schismatum auctor in ecclesiis extiterit; & nihil jucundius vel carius etiam bonitati, quam ecclesiam suam integritatem, perfectum erga Deum amorem, & erga proximum dilectionem conservare,) multo magis viros orthodoxa fide illustres, & vitæ gravitate & rerum peritia celebres, non oportet illos contemnere * obnoxios pœnitentiæ jugo gravari, sed ad priorem dignitatem restituere.

* Ex se hæc addidit Photius.

Cum enim * semel apostolica hæc sedes claves accepisset regni cælorum a primo & magno pontifice Jesu Christo per principem apostolorum Petrum, cum illi dixisset: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis: & quæcumque ligaveris super ter-*

* Multa hic a Photio prætermissa offeruntur, quibus sedis apostolicæ auctoritas prædicatur,

& Hadriani prædecessoris sequentia memorata. Matth. 16. Jerem. 1. * Hæc omnia addita a Photio impostore.

terram, erunt ligata & in cælis; habet facultatem omnes ligandi atque solvendi; & juxta prophetam Jeremiam, evellendi & plantandi. Hac de causa nos auctoritate usi principis apostolorum Petri, cum universa ecclesia * affirmamus vobis, & per vos etiam sanctissimis fratribus & comministris patriarchis, Alexandrino, Antiocheno & Hierosolymitano, & reliquis episcopis & sacerdotibus, & universæ Constantinopolitanæ, nos convenire & consentire vobis, vel potius Deo in omnibus quæ a nobis vos petistis. Et primum quidem vos recipere Photium admirabilissimum & religiosissimum archiepiscopum & patriarcham fratrem nostrum, & communionis cum sancta Romanorum ecclesia consortem & participem, & hæredem, non solum propter alias virtutes quibus ille præstat, verum etiam propter scandala a medio tollenda, & pacem Dei, & dilectionem adinvicem inter nos firmandam. Recipite etiam ipsum vos certo & firmo animo, & caritate & fide, omne iniquitatis & malitiæ venenum, & duplicitatem & ambiguitatem de sordibus vestris avellentes, sicut ipsum recepit Romana ecclesia.

* Additamentum item est impostoris totum quod sequitur.

Didicimus * enim fere ab omnibus qui huc veniunt ex illis qui istic versantur, Photium omnibus prærogativis præstare coram Deo non solum sapientia & prudentia circa res divinas & humanas, verum etiam circa omnes virtutes morales, & curam divinorum præceptorum, tanquam irreprehensibilem operarium celebrari. Neque justum duximus, talem virum otiosum & inutilem permanere, sed in altum in vestra ecclesia iterum elatum, & lucentem consueta sibi & Deo dilecta opera exercere, tum erga sacerdotes, tum etiam erga episcopos. Quapropter eumdem resumentes sermonem, vobis dicimus: Suscipite virum istum absque ulla dubitatione.

* Sunt ista Photii additamenta contra synodos in ipsum celebratas.

Nec * aliquis pro sui excusatione adducat injustas synodos adversus ipsum habitas, neque, ut multi stupidiores opinantur, decreta prædecessorum nostrorum beatorum pontificum, Nicolai videlicet & Hadriani adversus Photium lata accusset: non enim recepta fuerunt ab ipsis quæ contra sanctissimum Photium gesta fuerunt. Nullus per chirographa vestra occasionem sumat ad schismata fovenda cum illo & adinvicem: omnia enim jam sedata sunt & abrogata, omnia quæ contra Photium gesta sunt, irrita, & nulla per nos minimos in manibus principis apostolorum reposita sunt, & per eum in humeros Jesu Christi agni Dei qui tollit peccata mundi.

* Ejusdem falsarii sunt hæc verba supposita.

Recipite * igitur ipsum apertis ulnis, fratrem videlicet nostrum comministrum. Recipite episcopum & Dei & irreprehensibilem. Recipite patriarcham vestræ ecclesiæ. Confirmate erga illum dilectionem, fidem, & cum observantia obedientiam, & per hunc erga sanctam Romanam ecclesiam eamdem confirmate. Qui enim illum non recipit, nec ea quæ a nobis & sancta Romanorum ecclesia de illo decreta sunt, recipit; nec is adversus nos bellum suscipit, sed adversus sanctum Petrum apostolum vel potius adversus Christum ipsum Filium Dei, qui ita honoravit & glorificavit apostolum suum ut ipse ab eo habaret facultatem ligandi atque solvendi.

* Adjunxit & omnia ista quæ sub hoc capite continentur ad [illegible] patriarchatus falsarius iste Photius.

Hoc * etiam rogamus pietatem vestram, ut in memoriam revocetis, ex quo tempore scandala & schismata in vestram ecclesiam ingressa sunt, & eam integritatem corruperunt: horum malorum nullam aliam fuisse causam, nisi quod vos imperatores admisistis blasphemias & calumnias adversus pontifices & patriarchas vestros, ac reliquos Dei sacerdotes; nec non quod eos parvipenDistis dilectionem & fidem & honorem & observantiam erga illos. Rogamus itaque divinam potentiam vestram ut exnunc aures obturetis imperii vestri a Deo electi calumniis & obtrectationibus adversus pontifices, quas pravi illi homines & malis solum gaudentes, vobis suggerere solent, & eos tanquam piacula & abominationes, iniquas verborum illorum sagittas repellere valitis: patriarchas autem vestros in honore habere, & quasi proprios patres existimare, tanquam Dei & hominum mediatores venerari. Ipsi enim vigilant pro animabus vestris, & quæ pro salute vestra faciunt vobis a Deo semper deprecantur, nec non, ut par est, pro iis, quibus vos Deum offendistis errantes, sacrificia ipsi offerunt, ut vobis Deum placent, benevolum illum vobis reddentes. Neque id solum, verum etiam pro tranquillitate & duratione potentiæ vestræ, & pro victoria adversus hostes obtinenda Deum nostrum misericordem orant. Doctores etiam & magistri vobis existunt, dum vos admonent ut ea faciatis, quibus regnum cælorum acquiratis.

Præterea vos præ aliis diligere noscuntur: non enim adulatorum amicitiam sectari sciunt vobiscum, & adulatorum instar vos diligere, sed potius caritatem, quam ipsos docuit Christus Jesus per sanctos apostolos suos. Non oportet igitur vestros patriarchas a vobis contemni, tum propter ea omnia quæ prædiximus, tum etiam, ut juxta Domini præceptum illos diligatis. Nec vos lateat, quod si hoc feceritis, non solum honores illorum consequemini, quos vos honoratis & colitis, sed illum potius qui eorum manibus in altari ministratur, videlicet Christum, qui pro peccatis omnium Deo offertur: qui enim illus honorat, Deum honorat; & qui illos aversatur & respuit, Deum ipsum respuit. Falsas itaque detractiones & obtrectationes, per quas zizania & schismata & scandala in ecclesia Dei oriuntur, & dividunt inconsutilem Christi vestem, tanquam venenum aspidum, vestrum imperium vitet & potius sanctissimo Photio fratri & comministro nostro opem ferat in omnibus quæ ad ecclesiæ bonum regimen faciunt.

* Consule & ista Photius sui causa.

Eos * etiam qui ipsum non quo par est, honore habent, argue, ut corrigantur: sæpe enim quos Dei timor, & erga divina religio & pietas non correxit; imperatorum & principum indignatio in eos irruens modestiores reddit. Idque si feceris, regnum tibi cælorum comparare certo scito, & sempiternam imperii tui durationem, & pacis confirmationem. Si vero id minus feceritis, pro certo habeatis, quod nunquam schismata deerunt in ecclesia Constantinopolitana.

* Sunt ex Joannis epistola, licet habeat aliqua verba a Photio addita, ut illud: *Post obitum sanctissimi Photii*, &c.

De * hoc etiam legem condere, tuum imperium a Deo custoditum monemus, ut post obitum sanctissimi Photii comministri & fratris nostri nullus e sæculari ordine ad pontificalem dignitatem eligatur & ordinetur, sed potius ex presbyteris cardinalibus, ex iis videlicet, qui catholicæ ecclesiæ sunt adscripti, vel ex ejus diaconis, vel aliis sacerdotibus, qui existunt sub sede Constantinopolitana, juxta sacros canones, ut ne contra ecclesiasticam regulam & sanctorum patrum canones res vestræ peragantur. Procedere autem hunc volumus per singulos gradus ecclesiæ satis probatum, * primum lectorem, deinde acolytum, postea diaconum, deinde presbyterum, & tandem episcopum, si tamen bonum habuerit testimonium de fide, de pietate, & scientia; quoniam dum in inferioribus gradibus aliquod temporis spatium immoratur, ejus virtus & probitas agnoscit, & hoc pacto oportet vestros patriar-

* Cum prætermissione ordinis ostiariorum & exorcistarum a Latinis enumeratis primos qua sunt ordines adnumerantur, licite a Græcis contemptum locum.

patriarchas progredi, non ex tempore præoccupare singulos gradus, ut in domo Domini nihil inveniatur incompositum & inordinatum. Qui enim supra omnes gradus collocatur, reprehensibilis in omnibus oportet reperiatur.

Sunt addita ista a Photio quæ hoc capite continentur.

Nec * quia nos vestræ ecclesiæ paci & quieti consulentes, Photium religiosissimum fratrem nostrum recepimus, sicut & papa Hadrianus Tarasium ejus avunculum, hoc jam vobis pro consuetudine & regula usurpetur: quæ enim raro bona sunt, non possunt lex fieri multis, & pro lege sumi. A Domino enim nostro Jesu Christo edocti, etiam nos viscera misericordiæ recipientes, condonavimus vobis petitionem vestram tum de Photio, tum de aliis sacerdotibus ex altera ordinatione existentibus indultum concessimus. Quicumque vero in futurum ausus fuerit id iterum committere, pœnitentia ex canone a nobis absque ulla remissione, & damnatio illi irrogabitur.

Sunt sinceræ: sed nonnulla miscuit Photius.

* Rogamus etiam hoc pietatem vestram, ut neque frater & comminister noster Photius sanctissimus, nec alius quispiam successorum ejus in futurum in Bulgaria ordinationes habeat, neque per pallium illuc missum, neque per defensorem prædictam provinciam Bulgarorum ut propriam ministret. In alieno enim solo non decet alios ædificare. Prædecessor enim noster Nicolaus felicis recordationis precibus principis Bulgariæ Michaelis apostolicis doctrinis gentem illam educavit, & per religiosos suos episcopos omnes ecclesiasticas regulas & canones, & quæcumque ad Christianam religionem pertinent cum illis tradidisset, eos perfecit: licet nonnulli audacter surripuerint nobis prædictam provinciam, quæ ad eos non attinebat; ordinationes etiam & consecrationes ecclesiarum, & omnia quæcumque facere minus oportebat, peregerint. Quapropter præter prædicta, & hoc etiam vobis notum facimus, ut, si aliquando episcopos ibi degentes contra nos aliquid delinquere deprehendemus, & canonicis pœnis illos subiiciemus, non habeant vos ad quos confugiant, sed potius vos inveniant in hoc nobis concordes, nec dissentientes.

Delevit impostor vocem, Mandamus, & nomen Ignatii, & posuit Oramus, &c.

* Oramus præterea imperium vestrum Christo dilectum, ut congregetis episcopos & presbyteros cujuscumque ordinis ecclesiastici & civilis qui a nobis dissentire videntur, ubicumque fuerint intra terminos vestros, eosque ad vos ducendos curetis, & moneatis, ut ipsi uniantur ecclesiæ Dei, & Photio sanctissimo patriarchæ fratri & comministro nostro nobis unito. Proprias pontificales & sacras vestes; gradus etiam illis restituite, & viscera misericordiæ illis aperite: ut quemadmodum unus Deus, unum baptisma, una fides, ita & nos ipsi unum etiam in Christo, & per vestram piam doctrinam unum pariter nobiscum sint, & in ecclesiæ Dei perfectione coordinati & conjuncti nobiscum in Christi sanctissimum corpus, ut in eadem mente & in eadem voluntate permanentes, Deum omnium

1. Cor. 1. glorificemus. Nec aliquis in posterum dicat; *Ego quidem sum Cephæ, ego vero Pauli;* sed ut omnes hoc dicamus, quod Christi sumus crucifixi & mortui pro nobis, qui per suam passionem quæ in terris sunt, & quæ in cælis, invicem conciliavit; & nos Deo conjunxit & Patri per seipsum, & mutua dilectione & communione. Si vero a vobis eos advocatos monentes & hortantes & orantes, ad unionem ecclesiæ convenire vobiscum semel & iterum & sæpius obedire illi noluerint, neque nostris literis obtemperare & suammet lucrari salutem, sed in priori sua pertinacia & temeritate permanserint istiusmodi homines, præcipimus ab immaculati corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi perceptione alienos fore, quousque uniantur sanctæ Dei ecclesiæ, & Photio sanctissimo patriarchæ fratri & comministro nostro. Et postea: Hoc perfecto quæ sequuntur justam illorum damnationem, in his literis non scripsimus, ne amplius prorogaretur oratio præter modum, sed in commonitorio conscripsimus religiosissimi Petri presbyteri & cardinalis nostri legati, una cum Eugenio & Paulo religiosissimis episcopis, et cum ipsis præsidens in synodo una cum sanctissimo Photio fratre & comministro, Dei oculum qui omnia videt, & semper vigilat, ante suos oculos habentes, & inevitabilem divinam justitiam & suam conscientiam immaculatam & inculpatam conservantes, omnes res Constantinopolitanæ ecclesiæ, & quæcumque indigent correctione, & quæ, ut par est, declinare debent, ut id quod melius est, & condocibilius Dei ecclesiæ, peragatur. Cælestis imperator piam potentiam tuam custodiat.

Nota Severini Binii.

Hucusque ex Photiana versione Joannis papæ epistola. Cur autem in titulo Joannis epistolæ non insit Constantini nomen, id accidit, quod, sicut ex Niceta dictum est, mortuus inter hæc fuerit Constantinus ipse Augustus primogenitus Basilii imperatoris.

Vidisti imposturas, lector, veritatis amator & cultor, execratus es procul dubio, quas in profano etiam homine, nedum sacerdote, & episcopo & patriarcha, sed & in ethnico, omnisque divinæ & humanæ legis experte barbaro improbare non possis; eorque falsitates admixtas literis non privati alicujus & ignoti hominis, sed ab apostolica sede ex episcoporum concilio datis; nec ad vilem aliquem terræ filium, sed ad ipsum orientis imperatorem, nec otiose vel leviter de rebus nullius momenti conscriptis, sed quæ maximi omnium ponderis essent; ut merito tanti auctorem sceleris improbare, & execrari, ipsumque facinus abominari, atque horrere tanquam funestum aliquid ab imis inferis proditum a principe tenebrarum per filium tenebrarum nomine tenus lucis angelum mentientem Photium, omnino debeas.

a CC. AD CLERICOS CONSTANTINOPOLITANOS.

Ejusdem argumenti.

Reverendissimis & sanctissimis omnibus episcopis, confratribus ecclesiæ Constantinopolitanæ sedem respicientibus, seu tribus aliis principalibus ecclesiis Hierosolymitanæ.

QUorumdam sane vestrum, fratres carissimi, scripta suscipientes, unanimitatem, atque consensum in parte Photii in eis plene reperimus, indeque obnixe optantes, et quod particulariter hactenus, hoc canonice semper & generaliter, atque secundum ea, quæ sunt Christi Jesu, & non quæ vestra, pia animi devotione, id ipsum, ut non sit in vobis schisma, sapiatis quærere, pulsare, & invenire; nos autem moderatione sedis apostolicæ, sicut divisa contentione, atque dolamus scissa errore, ita gaudemus in vinculo pacis, ac caritatis compagine soliditatis fraternitatem vestram sine intermissione inviolate persistere, juxta apostolum, idem sapite, & Deus pacis erit vobiscum. (2. Cor. 13.) Quod vero solicita intentione vestra petit dilectio, uti auctoritate beati apostoli principis apostolorum Petri, vobis Photium patriarcham in regia urbe Constantinopolitana fore consentiamus, illud animo luce clarius

rius retinetis, quod in evangelio primo pastori Dominus ait: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* His hortatibus succensi, imo potius corroborati, in quantum sine gravi offensione valemus auxilium ferre, tam cunctis Domini sacerdotibus, quam universo in orbe terrarum Christiano populo, nunquam desinimus, sequentes prædecessorum exempla, de quibus sanctæ memoriæ Hadriani papæ in Tarasii nuperrime regiæ urbis patriarchæ confirmatione, hæc interim ponimus verba: inter reliqua inquit: Ipse enim Tarasius regiæ urbis patriarcha misit nobis synodicam priscam adimplens consuetudinem, quam suscipientes, & liquidius indagantes, & tam de fassione rectæ fidei ejus, quam dogmatum sanctarum sex synodorum, & venerandarum imaginum ovantes, nimis iterum conturbati ac contristati sumus, quia ex laicorum ordine, & imperialibus obsequiis deputatus, repente in patriarchatus culmen electus est, & * apocaligus contra sanctorum canonum censuram factus est patriarcha. Et quod dicere pudet, & grave tacere est, qui regendi adhuc, & docendi, sunt doctores, nec erubescunt videri, nec metuunt, ducatumque animarum impudenter assumunt, quibus via omnis ignota doctoris, est, * quo vel ipsi gradiantur, ignari sunt. Quod quam pravum, quamva sit temerarium, sæculari ordine, & disciplina monstratur: nam dum dux exercitus non nisi labore & solicitudine expertus C eligitur, quales animarum duces esse possunt, qui in episcopatus culmen immatura cupiunt festinatione conscendere? Hujus saltem rei comparatione considerent & aggredi repente inexpertos labores abstineant; quippe qui non didicerint quod doceant. Unde canonica instituit censura nequaquam ex laico ad sacerdotium repente transire. Et nisi per ejus fidelem concursum pro sanctarum imaginum erectione ejus consecrationi assensum omnimodo tribuere nequivimus. Porro & nos ac vos fratres carissimi, lege constringimur, ut si deinceps apud cunctam ecclesiam, quæ in vobis est, a paternis regulis per similem prævaricationem nunquam spondeatis delinquere, id est, ne neophytum repente ad honorem ascen- D dere *. Et si parochiam Bulgaræ gentis, quæ Deo auctore beati Petri apostoli intercessione, atque decessorum nostrorum labore, ad Christum conversa est, subducta quam ibi fecistis illicitam ordinatione, reddideritis; & abjectos quosque fratres, ac discordantes vestro labore * studio eum prædicto Photio quem patriarcham in regia urbe desideratis habere, aliisque piis operibus offensionem, quam coram Deo, & sanctis canonibus contraxistis in hac parte, recompensaveritis. Venerabilem fratrem Photium coram synodo misericordiam quærendo, & patriarchatus honore fungi volumus, & nostræ communionis, imo & beatorum apostolorum, seu omnis ecclesiæ fore, Domini miseratione, participem. Hoc exemplo E roborati maxime, quo egregius prædecessor noster Innocentius sanctissimus papa Photinum restaurare dignatur, dicens: Veniam nunc ad maximum quasi quoddam thema, Photinum; & inter alia. Quia res ad salutem rediit veniæ, hunc in tantum vobis annitentibus, post condemnationem more apostolico subrogamus, tantisque vestris assertionibus, vobisque tam bonis, tam caris non dare consensum, omnibus duris rebus durius arbitramur. Pro vestra ergo approbatione fratres carissimi, & sententia, ac postulatione episcopum Photinum habetote. Licitum

Luc. 22.

In epistola Hadriani I. ad Constantinum, & Irenem imperatores.

** In epistola Hadriani est a caliga militari.*

** Forte, qui quo. H.*

** aliquid deest.*

** f. deest reconciliaveritis.*

Epist. 22. n. 7. Tom. II. pag. 1176. A.

A est ita constituere ut deprecamini; & nostram in melius conversam sententiam, labore vel testimonio vestro, compotes voti suscipite. Solicitos enim vos pro salute libenter admitto: cui manum porrigitis, vobiscum porrigo; cui porrigo, mecum porrigite. Hæc enim est ad Corinthios apostolica declarata benignitas, ut in uno spiritu ductam, ac reductam sententiam boni semper indifferenter sequantur.) Data mense Augusto, indictione duodecima.

Missa per Petrum presbyterum.

Nota Severini Binii.

a *Epistola* cc.) Hanc sicut ceteras recitatas passam B esse perditissimi hominis Photii imposturam, patet ex verbis istis: *Venerabilem fratrem Photium coram synodo misericordiam quærendo, & patriarchatus honore fungi.* Quæ professionem humilitatis insinuantia superbus & profanus homo plane abrasit, & loco istorum (ut in ceteris fecerat) ista posuit: *Photius patriarcha sanctissimus & religiosissimus frater noster, non dedignetur in conspectu synodi gratiam & studium nostrum, quin potius viscera misericordiæ Romanorum ecclesiæ prædicare, quod ab ea sit receptus.*

a CCI. AD PHOTIUM PATRIARCHAM CONSTANTINOPOLITANUM.

Photium patriarcham Constantinopolitanum constituit, dummodo in synodo veniam postulet: decernit ne deinceps ullus e laicis in eadem C ecclesia statim episcopus ordinetur: jubet Bulgaricam diœcesim ecclesiæ Romanæ restitui.

Photio patriarchæ Constantinopolitano.

EXperientia tuæ prudentiæ literis pontificio nostro delatis satis ubertim comperta, altitonantem Dominum, piissimas ei grates agentes, laudavimus, qui postulatus dat omnibus sapientiam, & in domo faciens unanimes habitare, salvat omnes in se sperantes, & protegit se in veritate quærentes, qui neque probos, reos, neque facit pios, tyrannos: tamen juste judicans, beatis quibuslibet æterna præmia, & infelicibus, reservato interim pœnitudinis tempore, nisi resi- D puerint, æterna confert supplicia. Prædictis quoque literis præconia nostra legentes, affectum tuum cognovimus, & quam sis nunc erga nos devotus, satis evidenter reperimus: verum in quo nobis nostra merita non suffragantur, Deo dimittimus; & in quo nos humanis laudibus quicumque mortalium elevare conantur, fragilitatem naturæ nostræ cum summa formidine, eodem Deo præ oculis habito, contemplamur. Scimus enim, ipso dicente, *quia qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.*

Quod dicitur autem, sanctam Constantinopolitanam ecclesiam in te convenire, teque privatam sedem recipere: missos vero nostros tecum minime consecrare: de adunatione omnium Deo E gratias agimus; sed missis nostris ideo de hoc mandatum non dedimus, quia nil certitudinis, qualiter ipsa sedes haberet, antea comprobavimus. Nunc vero, sicut de pace & adunatione ipsius ecclesiæ valde gaudemus; ita & de dissensione nolentium acquiescere contristamur, quia * Salomone testante, *quasi peccatum ariolandi est repugnare, & sicut genus idololatriæ nolle acquiescere.*

Verum * super receptione privatæ sedis nos debuimus ante consuli. Tamen quia obeunte fratre & coepiscopo nostro Ignatio, te Constantinopolitano throno præsidere audivimus: tantum

Hanc epistolam Photius locis falsatis corrupit.

Matth. 23.

** leg. Samuele. 1. Reg. 15.*

** Hic de consolanda sede apostolica Photius detruncavit in sua translatione.*

tum ut pax augeatur, & jurgia cessent, multimodas Deo gratias agimus. Tu autem omnium mentes demulcens, omnes patulis ulnis amplectere, omnes dispersos congregare non desinas, omnes colligere solicite stude: quia sicut sanctus papa Leo magnus scribit, sedis apostolicæ, inquiens, moderatio hanc temperantiam servat, ut severius agat cum obduratis, & veniam cupiat præstare correctis.

Et cum non sit reprehensibilis erga correctum quantacumque miseratio, satisfaciens coram synodo * misericordiam secundum consuetudinem postulaveris, ac si evidenti correctione utaris, & peritiæ non obliviscens, nullius damna moliaris, quin potius exilia eorum, qui tibi non velle consentire dicuntur, studiose dissolveris, eosque suis ecclesiis & honoribus restitueris: & si, quia spiritalis filius noster Basilius Christianissimus imperator apud nos pro te multis precibus intervenit, omnes uno voto, uno consensu & una concordia in tua restitutione convenerint: veniam pro pace sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ tibi concedimus, communionem quoque & gradum, coram * synodo misericordiam quærendo, nihilo minus reddimus, & ut sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ digne præesse debeas, consentimus, ita tamen ut deinceps de laicis in eadem ecclesia episcopus contra sanctorum patrum statuta nullatenus ordinetur, & omnis illa mala consuetudo abinde penitus amputetur, juxta capitulum quod super hac re in venerabili synodo, tempore scilicet decessoris nostri Hadriani junioris papæ Constantinopoli habita, est congruentissime promulgatum.

* Hæc de misericordia quærenda coram synodo abstulit Photius, hic & alias infertus.

* Hæc quatuor verba eidem decurtavit Photius.

Reliqua vero, quæ literæ tuæ a nobis fore censenda vel finienda expectant, dato commonitorio nostris legatis, Petro venerabili presbytero cardinali nostro, deliciosisque consiliatiis nostris quædam scriptis, quædam autem verbis injunximus, qui juxta censuram nostri apostolatus instructi de omnibus, cuncta, Deo præ oculis habito, contemplantes, & admittenda ubi fas est admittere studeant, & corrigenda sub æquitatis libramine corrigant.

Præterea sicut vestra pars suum velle conatur vires accipere, ita & * diœcesim nostram Bulgariam, quam apostolicæ recordationis sanctissimique domini papæ Nicolai certamine sedes apostolica recepit, ac Hadriani æque beatissimi præsulis tempore possederat, summa nobis celeritate restitui volumus, & de cetero omnem ordinationem ecclesiasticam ab ecclesiæ Constantinopolitanæ præsulibus in eadem diœcesi Bulgarica, auctoritate apostolica amputamus; ipsos autem ordinatos ibidem episcopos, & omnes alios inferioris ordinis clericos, ut inde se subtrahant, & ab invasione Bulgaricæ nostræ diœcesis se omnino compescant, decertare procures. Quibus si tu aut pallium dederis, aut quamcumque illic ordinationem feceris, vel donec nobis obediant, cum eis communicaveris, pari excommunicatione cum eis teneberis annexus.

* Hæc de Bulgarica diœcesi detruncavit Photius omnino.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Epistola* CCI.) Hæc est altera quam a pontifice Joanne VIII. acceptam Photius a se Græce translatam, & ad perfidiam suam occultandam addendo, mutilando, subtrahendo & expungendo in pseudosynodo sua octava legi ac promulgari fecit.

Porro ille sciens quanta inesset in apostolicis literis auctoritas, lecturus eum esset eas in synodo, ad persuadenda quæ vellet, addidit & abstulit pro arbitrio quæ sibi sunt visa. Quænam autem ista fuerint, ex recitatione ipsius epistolæ ex secunda ejusdem actione depromptæ, Latinitatique ab eodem Metio redditæ, satis intelliges, sic enim se habet.

Joannes episcopus servus servorum Dei Photio sanctissimo fratri & comministro patriarchæ Constantinopolitanæ ecclesiæ.

Sapientiam & prudentiam fraternitatis tuæ in literis cum perspexerimus, instar * tonitrui cælitus missi ex Deo resonantem & omnes terminos terræ suo strepitu replentem, pias Deo gratias & excelsas laudes retulimus, qui omnibus petentibus juxta eorum petitionem largitur sapientiam, & qui habitat in concordiæ domo, & fovet & protegit omnes qui veritate spem suam in ipsum collocant: quia quique nec malos in finem rejicit, neque bonos ut in tyrannidem aliquam incidant, supra eorum vires permittit; sed potius justitiæ æqualitate, ac judiciorum æquilibrio omnes res humanas dirigit, & feliciter ducit. Et beatus ille qui alacri animo, præsenti tempore per pœnitentiam lapsos erigit: in cælis enim iste thesauros sibi thesaurizat: hic etenim in hac felicitate permanens, fruetur sempiternis futuris bonis, cum revelabitur futura gloria. Tuas itaque prædictas humanissimas literas cum accepissemus, & laudes nimias quibus nos exornas, & qua animi alacritate erga nos te habes, agnovimus, quomodo pie & sane te geris: licet laudes quas nobis tribuis, longe a nobis absint: cum enim mortalem & mutabilem naturam nacti simus, non sunt laudes satis tutæ: & magno timore afficimur illius videlicet qui omnia videt, & omnia prospicit, tum occulta tum aperta, ne aliquo pacto aliter ab hominibus nos habiti, aliter in conspectu Dei reperiamur, & pro laudibus & optata gloria perpetuum dedecus lucremur. Sed hæc permittamus interea Deo, qui novit omnia, & quem nihil nostrum latet. Novimus enim, ipsum dicere: *qui se exaltat, humiliabitur*. *Matth. 23.*

* Photius versipellis flectit in laudem suam quod in Dei laudem Joannes dixerat de altitonante Deo.

Scripsisti nobis, quod sanctissima Dei Constantinopolitana ecclesia in te recipiendo, concors & unanimis facta est: & quod * sedem recepisti, quæ tua erat, & qua fueras orbatus: his de rebus de ecclesia videlicet, & de tua restitutione, qua es ad propriam sedem restitutus, Deo ex corde, & pro virili gratias agimus. Habebant etiam literæ pietatis tuæ quod nostri legati noluerunt quam primum tibi comministrare. Et hoc factum dicimus, quia nondum illis permiseramus, ut ea facerent, quæ præceperamus. Si enim mandatum nostrum habuissent, nulla ipsis fuisset dubitatio, nec alicujus mœstitiæ causam pietati tuæ præbuissent. Nec nos satis certi eramus de fraternitate tua, quod ad tuam sedem te Deus restituisset, & jam ipsam obtinuisses: si enim hoc rescivissemus, misissemus procul dubio, ut par erat, gratulaturi tibi pro tuæ sedis receptione. * Ne igitur interea iniquo feras animo: quod enim antea defuit, jam ex superabundantia completum est.

* Tacet hic Photius quod de pilvera sede, nempe quam in Magneura crexerat vivente Ignatio.

* Aliqua addit, & detruncat alia, quæ superius notavimus de consulenda apostolica sede alibi.

Didicimus præterea, quod sunt inter vos nonnulli schismatici, qui non quiescunt, sed in vanum laborant, & certamen diabolicum certant, juxta prophetam dicentem: Divisi sunt contriti, ut evellant & evertant ad se nonnullos simpliciores. Et quemadmodum gavisi sumus pro tua restitutione, quam Deus operatus est, & unione facta ecclesiæ: ita tristati sumus pro schismaticorum illorum interitu.

Tu * vero qui præstas sapientia & prudentia & gratia a Deo tibi largita, (quid enim habes quod non accepisti? & si accepisti, novimus te non gloriari quasi non acceperis,) omnes tibi devin-

* ista de laudibus suis Photius addidit.

devincere humanitate contendas eos, qui a te procul sunt segregati & dispersi, misericordiæ viscera illis aperiendo, & benignitate illos complectendo, simul congregare ne graveris: ut, quemadmodum sanctissimus papa Leo magnus scribit, eos qui quærunt humiliari in conspectu Dei, & unionem vobiscum quærere, suscipiamus. Sicut econtra adversus eos qui duro sunt corde, fortitudine & constantia & patientia illos vincamus, duritiæ etiam cordis illorum obsistamus. Similiter illis qui pœnitentiam quærunt, quæ lapsos sublevat, manus adjutrices præbeamus. Non enim est desperatio pœnitentibus, & petentibus misericordiam non est confusio.

Quapropter fraternitatem tuam rogamus, ut Christi mores imitando, præcipue vero ejus humilitatem quam sustinuit pro salute generis nostri, non te * pigeat in synodo prædicare Dei erga te misericordiam & auxilium, nec non sanctissimæ Romanorum ecclesiæ protectionem & tutelam, & laborem, quem pro tua dilectione sustinuit, ut hoc pacto ædifices omnes pro communione nostra & animorum nostrorum concordia. Quandoquidem quæcumque ab illa petisti, obtinuisti etiam. Et sicut illi mos est, ut omnibus qui injuste patiuntur opem ferat, ita ejus auxilio tu non caruisti, sed divina ope & hujus sanctæ sedis labore & studio ad sedem tuam es restitutus.

Quapropter rationi congruum duco, ut hujus consueti auxilii necnon benignitatis, quam ipsis operibus singulis diebus experiris, de illa in omnem terram sonum emittere non obliviscaris, sed etiam ipsam sequere, & instar illius nulli damnum inferas, nec aliquem a visceribus misericordiæ tuæ repellas. Si qui usque adhuc unionem cum tua pietate amplecti noluerunt, neque tecum convenire, ne desistas, sed potius laborem & certamen sustine, cum docendo, tum etiam sermocinando, & longanimi admonitione, nec non alacri & benevolo vultu, ut juxta apostolum, vel omnes vel plerosque lucrari studeas, & tibi conciliare, ac per te ipsi Deo accedentes, illos ad te, & per te ad Deum suscipere dignare. Sacerdotales etiam honores, & eorum ecclesias illis restitue.

Et quemadmodum spiritalis filius noster imperator Basilius pro te nos ejus petitioni rationabili & justæ & Deo gratæ obsequentes, fecimus cum tua pietate, quod imperator petierat: eodem pacto te rogamus, ut tu etiam obliviscaris malorum quæ adversus te commiserunt, qui a te fuerant abalienati. * Qui si revertantur ex corde, tua pietas honore insignita apertis ulnis illos recipere dignetur, ut omnes feliciter consentientes, ad conversionem & restitutionem tuæ sedis commune gaudium & diem festum & lætitiæ peragamus.

Hoc etiam rogamus fraternitatem tuam, ut nobiscum decernas, ut in posterum nullus sæcularis ex tempore ad pontificalem sedem assumatur, sed secundum gradum & ordinem procedens, & proprium unusquisque in suo gradu progressum virtutis ostendens, ita pontificalis sedis gradum obtineat. Qui enim aliter ascendit, ecclesiasticis nostris canonibus contraria facit. Et volumus morem hunc, qui non est probandus, ab initio in vestra ecclesia inventum, in posterum irritum abolere. Hoc * autem dicimus juxta canonem editum in synodo tempore Hadriani sanctissimi papæ & Tarasii beatæ memoriæ patriarchæ Constantinopolitani.

Synodum * vero contra pietatem tuam ibidem habitam irritavimus & annullavimus, imo & abjicimus, tum propter alia, tum etiam quod beatus papa Hadrianus prædecessor noster illi non subscripsit. Reliqua vero omnia de ecclesiasticis rebus quæ tua epistola nobis insinuavit, scribere omittimus, quoniam de illis in commonitorio scripsimus, cui etiam subscripsimus omnes pro tua restitutione, & illud Petro religiosissimo presbytero cardinali & legato nostro dedimus, quem misimus, * & una cum Eugenio & Paulo religiosissimis episcopis legatis nostris Dei timorem præ oculis habentes, & suam conscientiam immaculatam conservantes, omnino vobiscum faciant, quæ vestræ ecclesiæ conferre noverint. Deus te conservet usque ad finem, dilecte frater reverendissime & comminister noster.

Nota Severini Binii.

Ecce tu jam vidisti, & conferens utraque exemplaria cognovisti, lector, quo tandem progressa impostoris audacia, & ausa sit falsarii animosa procacitas, ut tribus versibus istis ad epistolam Joannis ultimo loco additis, tantam molem illam, œcumenicam, inquam, octavam synodum, quam occidens & oriens, pontifex & imperator una cum episcopis & magistratibus tanto labore sunt conati erigere & stabilire, quantum in ipso fuerit, Photius mendaci stylo sit demolitus. Ut plane iterum rependendæ, quin & aliæ innumeræ sint agendæ Deo gratiæ, quod ad tam immane periculum evitandum, & immensum scandalum antevertendum, voluerit divina providentia remanere integra exemplaria Joannis epistolarum, unicum remedium ad falsitatem hominis perditissimi arguendam & imposturam aperiendam. Quo nomine pariter, ut vidimus, & ipse de quo egimus, pontifex Nicolaus summas gratias Deo rependit, quod ad convincendas falsitates ejusdem Photii in suis literis impudenter admixtas, earum exemplaria Romæ servaverit, sic dicens in epistola ad Michaelem imperatorem: *Verumtamen nos quomodocumque falsitati vel depravationi eadem sit epistola submissa, grates innumeras agimus Deo, cujus inspiratione & fidelia illius exemplaria penes nos retinuimus, & cujus permissu qui hæc vel authenticam ipsam scripsere, superesse noscuntur:* hæc ipse. Sed nos dupliciter Deo gratias rependere obligamur, & quod Joannes, sicut & Nicolaus, missarum a se literarum exscripserit & retinuerit exemplaria, & quod eadem cum codice, quem regestum vocant, sint in hanc diem in vaticana bibliotheca integra post tot naufragia Romanæ ecclesiæ conservata; ut quod earum translatio facta per Photium fraudulenter possit argui falsitatis, cum in multis aliis, tum in iis, quæ operatus est ad demoliendam funditus œcumenicam octavam synodum, tam quod citationem ejusdem synodi octavæ sub Hadriano habitæ, quæ convincitur eam recipere & comprobare Joannem, omnino erasit atque penitus abolevit; quam etiam quod disertis verbis addiderit, ab eodem Joanne pontifice jam illam prorsus damnatam, irritam, ut ait, ac nullam redditam esse.

In hoc ipsum enim totus incubuit homo profanus, ut adversum se collectam œcumenicam synodum, in qua cubitalibus literis, ut ita dixerim, ejus scelera multipliciter nota essent, abolendam, extinguendamque penitus, ut nec nominaretur amplius, laboraret. Sed & quod sciretur testificatione historicorum Græcorum, tum Latinorum, octava synodus œcumenica celebrata esse Constantinopoli: ipse eodem in loco haberi, eodemque quoque nomine appellari voluit suam pseudosynodum, quam supponeret pro legitima octava œcumenica habita per Hadrianum, usus ad decipiendos omnes recitatis superius ad ipsum scriptis, sed ab ipso falsatis literis Joannis papæ, ex quibus pariter detegas alias ejusdem nebulonis versutissimi imposturas. Quamvis enim idem Joannes pontifex, tum in ipsa epistola ad Photium scripta, tum in recitata superius ad imperatorem citando dictam œcumenicam synodum, ut dictum est, eam visus est comprobasse; & nihilo minus in additamentis Photii idem ipse ejus damnator asseritur: non ista ipsi satis sunt visa, sed & ab illo falsatum est commonitorium ab eodem pontifice datum Petro legato. De quo infra in notis conc. Romani sub Joanne VIII.

CCII.

* Joannes non ista habet, sed ut ipse misericordiam totam synodo postulat, qua Photius in illis hic & praeter col… sede admodum.

* Decrevavit hic tantum qua locum habet in sua epistola de quærendo misericordiam coram synodo.

* Hic falsarius & impostor astutissime convertit ad Hadrianum primum quod dixit Joannes de Hadriano II. facile suppresso. At id ne de causa ab eo factum, quod per illa verba Joannes probare se significaret synodum octavam sub Hadriano habitam juniori.

* De abrogatione synodi contra Photium factæ nihil penitus in literis Joannis, appositum hoc impostor, ut quasi apostolica sedis auctoritate damnaret, (quod postea idem fecit) octavam synodum sub Hadriano habitam. Porro cum hoc impostor appositum, decurtavit quæ in conditione apposita Joannes habet de restituenda diœcesi Bulgarorum.

* Forte, ut una. H.

CCII. AD CONSTANTINOPOLITANOS.

Jubet eos schismate sedato ad ecclesiæ unitatem redire, & Photio communicare.

Eximiis viris Joanni, Leoni & Paulo patriciis, atque Stiliano, Joanni, & Metrophani reverendissimis metropolitis, & ceteris sacerdotibus, seu cujuscumque ordinis clericis, seu laicis.

OMnium ecclesiarum Dei secundum apostolum sollicitudinem habentes, & pastoris gregis dominici nobis in ipso apostolorum principe curam commissam gerentes, Domino dicente:
Joan. 21. *Si diligis me Simon Petre; pasce oves meas*, con- B
dolemus vobis: quoniam multis jam labentibus annis usque ad præsens, in discordiæ divisione, & in scandalorum perturbatione vos videmus promptos manere, nec per caritatis custodiam ad unitatem ecclesiæ reverti. Quam videlicet unitatem qui non tenet, Dei legem non tenet, Patris & Filii fidem non tenet, vitam non tenet, nec salutem. Hoc denique unitatis sacramentum, hoc concordiæ vinculum inseparabiliter cohærens ostenditur, quando in evangelio tunica Domini nostri Jesu Christi non dividitur omnino, nec scinditur, sed sortientibus de veste Christi, quis potius Christum indueret, integra vestris accipitur, & incorrupta, atque indivisa tunica possidetur. Possidere enim non potest in- C
dumentum Christi, qui scindit & dividit ecclesiam Christi. Quis ergo sic sceleratus, & perfidus? Quis sic discordiæ furore vesanus? Quis aut credat scindi posse, aut audeat scindere unitatem Dei? vestem Domini? ecclesiam Christi? Mo-
Joan. 10. net ipse in evangelio suo dicens: *Et erit unus grex, & unus pastor*. Apostolus autem Paulus hanc eamdem nobis insinuans unitatem, horta-
1. Cor. 1. tur dicens: *Obsecro vos per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia*. Et iterum dicit:
Ephes. 4. *Sustinentes invicem in dilectione, satis agentes servare unitatem spiritus in conjunctione pacis*: quoniam nec habere pacem cum Deo poterit, qui D
cum fratribus pacem per zeli discordiam non habuerit. Quam igitur sibi pacem promittunt inimici fratrum? quæ sacrificia celebrare se credunt sacerdotes, caritatis Dei qui non sunt veste induti? Pacem nobis Christus dedit; *Pacem*,
Joan. 14. inquit, *meam do vobis, pacem relinquo vobis*: concordes, atque unanimes esse præcepit: dilectionis, & caritatis fœdera incorrupta, atque inviolata mandavit. Et ideo vestram salutem cupientes, monemus, & apostolica benignitate jubemus, vos omnes sanctæ ecclesiæ uniri, vestroque patriarchæ, Photio videlicet, quem pro ecclesiæ Dei pace, & unitate recepimus, adhærere, communicareque studere. Nam si hæc nostra apostolica monita tantis supradictis testimo- E
niis divinis firmata audire contempseritis, in vestra pertinacie manere volentes; scitote quia missis nostris præcipimus tamdiu vos omni ecclesiastica communione privare, quamdiu ad unitatem corporis Christi, & ad vestrum contempseritis redire pontificem. Nec aliquis vestrum hanc habeat in redeundo excusationem, pro scripturis de hac causa compositis; quia divina potestate, quam accepit ecclesia Christi, cuncta solvuntur vincula, quando per pastoralem auctoritatem, quæ fuerant ligata solvuntur: quoniam sicut dicit sanctus papa Gelasius, nullum est vin-
A culum insolubile, nisi circa eos, qui in errore persistunt. Data mense Augusto, indict. XII. die XVI. *Missa per Petrum presbyterum*. In tomo de anathematis vinculo.

CCIII. AD PAULUM ET EUGENIUM EPISCOPOS.

Constituit eos una cum Petro presbytero legatos, ut, sicut illos monuerat, pacem in ecclesia Constantinopolitana conficiant.

Reverendissimis Paulo Anconitano, Eugenioque Ostiensi episcopis.

B QUamvis contra nostram egeritis voluntatem, & Constantinopolim venientes, inquisita causa ecclesiæ pacis & unitatis, Romam reverti, nobisque omnia sub certa relatione debebatis referre. Et quia primam legationem vobis commissam idonee non peregistis, secundam vobis ideo committere non debebamus: tamen apostolicæ miserationis benignitate utentes, & in hac secunda legatione fideliter perficienda, vos huic Petro religioso presbytero cardinis nostri, familiarique nostro sociamus: quatenus ea, quæ pro pace & unitate ecclesiæ Dei agenda sunt, secundum apostolicos nostræ auctoritatis apices, & secundum ᵃ commonitorii nostri tenorem capitulatim descriptum, sagaci valde intuitu simul agatis; & ita definiatis, ut gratiam nostram,
C quam prius inobedienter agendo exasperastis, nunc fideliori devotione operando, placabilem habere possitis. Data mense Augusto, indictione duodecima.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Commonitorii nostri*.) Commonitorium ipsum, cujus hic fit mentio, reperitur recitatum, sed a Photio falsatum, in actione secunda synodi Photianæ, octavæ mendaciter dictæ. Quod etsi non inveniatur inter Latine scriptas epistolas ipsius Joannis, ut ex autographo possit argui falsitatis; tamen ex multis aliis idipsum consequi facile possumus, ut patebit infra in notis concilii Romani sub Joanne VIII.

CCIV. AD ANGELBERGAM AUGUSTAM.

D

Significat se modo absolvere nolle Anspertum archiepiscopum, sed si in synodo crimina, quæ objiciebantur, diluerit, tunc eum excommunicatione absoluturum: ait se pro Ludovico imperatore in anniversario ejus die sacra facturum.

Dilectæ ac spiritali filiæ Angelbergæ imperatrici.

PIo affectu petitionis vestræ preces, quibus nos super absolutione excommunicationis Ansperti Mediolanensis archiepiscopi precata es exaudire, secundum collatam nobis ligandi solvendi-
E que divinitus potestatem, non prætermitteremus: & maxime propter annuam commemorationem divæ memoriæ domini Ludovici, quondam imperatoris Augusti, quæ in proximo celebranda est. Sed quia synodali eum decreto pro suis negligentiis, & præsumptionibus, sicut ipsa bene cognoscis, excommunicavimus, absque eorumdem fratrum, & coepiscoporum nostrorum, cum quibus in eum excommunicationis sententiam promulgavimus, consensu & voluntate nunc absolvere nolumus; ne ab his, qui vel desiderio, vel negligentia ecclesiasticam disciplinam contemnunt, & multa non præsumenda præsumunt, cano-

canonicum parvipendatur judicium. Porro cum A ad nominatam synodum, quam secundum sacros canones Spiritu Dei conditos quarto Idus Octobris, Domino annuente, celebraturi erimus, vel ipse venerit, vel e latere suo venerabiles confratres & coepiscopos suos direxerit, qui nobis, & sanctæ synodo de his, quæ illi objecta sunt, idonee satisfaciant: tunc post veram satisfactionem, ab omni eum excommunicationis nexu proculdubio absolvemus, & quasi fratrem, & comministrum, in nostræ communionis consortio incunctanter habebimus: & ideo pro prædicta annua commemoratione ipsius domini & senioris vestri ne turbemini, quod modo vos pro absolutione præfati archiepiscopi non audivimus. Nam in eodem die, quo ipse de sæculo migravit, pro ani-B mæ illius requie sempiterna, sacrificium erimus Domino oblaturi: etiam & pro anima Supponis fraterna moti compassione omnipotentem Dominum deprecamur, ut suorum absolutionem valeat percipere delictorum.

Sacrificia, & orationes pro defunctis.

CCV. AD LANDULFUM ET LANDONEM.

Scribit Trajectum se iturum, & quæ paci eorum conducant, curaturum: ibique cum de aliis, tum de Landulfo Capuanæ ecclesiæ episcopo electo acturum.

Dilectis viris Landoni filio Landonis, & fratribus C ejus, seu Landulfo filio Landenulfi, ejusque germanis.

RECeptis atque perlectis literis vestris, quas nostro pontificio direxistis, quanta pace, & concordia vos post obitum Landulfi bonæ memoriæ Capuani episcopi, cum Pandenulfo conjunxissetis, & jusjurandum fraterno ac indivisibili fœdere inter vos habito firmassetis, luce clarius novimus: sed suadente humani generis inimico, & zizaniorum inter vos semina diffundente, omnem concordiam & unanimitatem, quæ inter vos divino respectu exstiterat, videmus corruptam atque confusam. Pro quo videlicet tantæ inimicitiæ malo, vobis jam literis D nostris per dominicum venerabilem episcopum nostrum ad vos delatis, innotescentes, mandavimus quoniam Deo propitio, pro vestrum omnium salute ac pace volumus Kalendis Octobribus Trajectum venire, ibique vobiscum, & cum Guaiferio glorioso principe, atque cum Capuanis, ceterisque vestratibus loqui, & ordinare primum ea quæ nobis & vobis sunt necessaria, vestræque paci & utilitati proficua; quatenus totius discordiæ scandalo de medio vestri ablato, & recepta Dei pace, quæ superat omnem sensum, in fraterna dilectione, & in pristina devotione omnes concordes, & unanimes manere valeatis: & tunc sive de Landulfo venerabili presbytero, quem omnium Dei sacerdotum, & judicum, seu E totius Capuanæ plebis voto, parique consensu electum habetis, sive de aliis necessariis causis, vestram secundum sacros canones adimplebimus voluntatem; & idcirco grave non videatur nobilitati vestræ nostrum, ut dictum est, specialem præstolari adventum.

Philip. 4.

CCVI. AD GUAIFERIUM PRINCIPEM SALERNITANUM.

Eadem quæ in superiori: præterea arguit, quod contra Capuanos arma sumpserit, rogat ut mancosos sibi ab Amalfitanis restitui curet.

Dilecto filio Guaiferio glorioso principi.

SIcut nobis literis vestris mandastis, quod devotam circa nos amicitiam, & sinceram conservetis dilectionem, hoc multis jam evidentibus documentis luce clarius agnoscimus & tenemus: unde & noster apostolicus animus circa nobilitatem vestram, utpote circa carissimum filium, benignus exstitit, cupiens honorem, & gloriam vestram semper immutilatam conspicere & audire. De electo autem Landulfo, videlicet venerabili presbytero Capuanæ ecclesiæ, pro quo jam toties nostro pontificio suggessistis, non aliquo malæ voluntatis affectu vos hunc usque audire prætermisimus, sed sola pacis veræ causa, & inter proximos augendæ dilectionis. Nam sicut vobis nunc literis nostris per Dominicum episcopum ad vos delatis mandavimus, cupimus, Deo propitio, pro vestrum omnium salute, concordia, & unanimitate Kalendis Octobribus Trajectum venire, ibique vobiscum & cum Capuanis, ceterisque vestratibus loqui, & ordinare primum ea, quæ nobis & vobis sunt necessaria, & vestræ paci, utilitatique proficua; & tunc sive de præfato electo, sive de aliis necessariis causis, vestram adimplebimus voluntatem: quia vestro sagaci consilio, communique consensu, quæ pro pace fraterna, & pro terræ nostræ, ac vestræ defensione sive Saracenorum perditione consideranda & perficienda sunt, peragere cupimus. Quapropter, sicut nos vestrum volumus desiderium & honorem alacri mente implere, ita quoque & vos illa quæ nostro apostolico culmini sunt decentia, devota mente debetis peragere: quamvis in hoc reprehensione non modica digni videamini, quod sumptis armis contra Capuanos inter assiduas Paganorum persecutiones consistentes, persequi & impugnare præsumpseritis, antequam eorum culpas nobis veraciter cognitas fecissetis. Porro de mancosis, quos pro defensione terræ S. Petri dedimus te præsente Amalfitanis; volumus ut eosdem mancosos ipsi Amalfitani deferant secum navigio usque in portum urbis Romanæ, quoniam salvi & securi ibi manebunt; & tunc accepta a nobis prius securitatis sponsione, ipsos nobis mancosos reddere procurent: quatenus nostra recipientibus nobis, nullam pro his de cetero patiantur calumniam.

CCVII. AD LEONEM EPISCOPUM.

Dolet Capuæ discordias esse excitatas: significat se Trajectum iturum, ibique de Landulfo episcopo electo, cujus confirmationem petierat, acturum.

Reverendissimo & sanctissimo Leoni episcopo.

SAcerdotalem curam & solicitudinem, quam pro ecclesiæ Dei utilitate, populique concordia, & pace peragere procul dubio debent Domini sacerdotes, literis tuis relectis, te luciflue habere cognoscimus; dum Dei, proximique dilectione solicitus, doles Capuanos, nobiles scilicet viros, fraterno fœdere per jusjurandum inter

inter eos habito nequiter corrupto ad veram diſcordiam & inimicitiam perveniſſe; & adhuc in ea improvida mente conſiſtere, atque pro Landulfo venerabili presbytero, & electo a vobis, & omni ſacerdotali cœtu, nobiliumque caterva, cunctoque populo Capuanæ civitatis, pontificio noſtro ſupplicas, quatenus eum non differamus ſacræ plebi Capuanæ antiſtitem ordinare. Nos autem paſtorali ſolicitudine moti, vobiſcum ſimiliter condolemus fratres, & propinquos pro ſæculi cupiditate in tantam diſcordiæ & inimicitiæ voraginem demerſos; pro quibus ſane, Deo propitio, pacificandis, volumus Kalendis Octobribus Trajectum venire, & tibi cum Guaiferio principe, atque vobiſcum, & cum Capuanis, ceteriſque veſtratibus loqui, & ordinare primum ea, quæ nobis & vobis ſunt neceſſaria; & tunc de ipſo electo veſtram ſecundum ſacros canones adimplebimus voluntatem: & idcirco grave non videatur dilectioni veſtræ noſtrum, ut dictum eſt, ſpecialem præſtolari adventum. *Unam talem Adelchiſi epiſcopo: & alteram Lupeno epiſcopo.*

CCVIII. AD LANDULFUM PRESBYTERUM.

Laudat eum, quod ad propinquorum ſuorum inſidias evitandas Capua fuerit egreſſus, & in diſcordiis ſedandis elaboret: ſignificat Trajectum ſe iturum, ibique de ejus electione deliberaturum.

Landulfo venerabili presbytero, & electo.

QUia diſcordantium parentum tuorum inſidias declinando, & ex urbe Capuana egrediendo, in antiqua ſanctæ eccleſiæ Capuanæ ſede, nomine videlicet S. Stephani protomartyris refulgente, nunc habitare te aſſeris, atque cum vicinis epiſcopis aſſidue decertas, ut male diviſos adunare atque diſcordantes pacificare, Deo favente, poſſis, gratum recepimus. Quia & ante ſuſceptum officium ea quæ ſunt boni paſtoris peragis, in quo ſcilicet, ut perſeveres hortamur, uſque ad noſtrum ſpecialem adventum; quoniam, Deo propitio pro veſtrum omnium ſalute, concordia & pace, Kalendis Octobribus volumus Trajectum venire, ibique cum Guaiferio glorioſo principe, & cum aliis eximiis parentibus tuis loqui, & ordinare primum ea, quæ nobis & vobis ſunt neceſſaria, veſtræque paci & utilitati proficua, & tunc provectionem tuam, ſecundum ſacros canones, omnibus pacificatis, peragere.

CCIX. AD PULCAREM PRÆFECTUM.

Arguit, quod nec fœdus cum Paganis ictum ruperit, nec ditionem ſancti Petri, ſicut promiſerat, defenderit: præcipit, ut pecuniam pro ea re datam ad ſe remittat.

Dilecto viro Pulcari præfecto.

PRo ſalute animæ tuæ, ac pro defenſione totius Chriſtianitatis, quæ te cum Paganis pactum habente, quotidie deprædatur, atque in diram ducitur captivitatem, multa tibi, & populo tuo, quæ poſtulaſti, fecimus bona. Inſuper decem millia mancoſorum argenti dedimus tibi, ut terram ſancti Petri rupto fœdere Paganorum defenderes; quod tu cum tuis per jusjurandum facere promiſiſti, ſed timore judicii Dei poſtpoſito, neque pactum iniquum diſrumpere voluiſti, neque propter jusjurandum litora noſtra defendere, ſed potius deprædari diabolico jam juri ſubjectus, permittis, & in animæ tuæ perditionem conſentis, oves pretioſo Chriſti cruore acquiſitas duci captivas. Et ideo dignum eſt, ut ipſos mancoſos, quos tibi pro defenſione terræ noſtræ dedimus, recipiamus. Quapropter volumus, ut eoſdem mancoſos per tuos fideles Amalfitanos uſque in portum urbis Romanæ nobis navigio venientes remandes; quoniam ipſi Amalfitani ſalvi & ſecuri ibi manebunt: & tunc accepta prius a nobis ſecuritatis ſponſione, præfatos mancoſos nobis reddere procurent; quatenus noſtra recipientes, nullam tibi, vel populo tuo inferamus calumniam. Nam & dromonibus noſtris præcepimus, ut nullo modo aliquam populo tuo faciant contrarietatem, ſi tamen nobis ipſos mancoſos ſalvos reddideris.

CCX. AD MONACHOS PULTARIENSIS COENOBII.

Dolet de eorum calamitatibus, & ſignificat ſe ipſorum cauſa Boſoni principi, atque Hugoni abbati ſcripſiſſe ut eos tueantur: exemplar etiam teſtamenti Gerardi fundatoris Anſegiſo archiepiſcopo, & Conrado comiti miſiſſe.

Sanctæ congregationi ſummi apoſtolorum principis Petri cœnobii noſtri Pultarienſis.

COgnoſcat pro certo fraternitas veſtra, nos relectis literis veſtris, pro tantis adverſitatibus, quas ab iniquis quotidie ſuſtinetis hominibus, valde triſtes exiſtere: quoniam ſicut de veſtra proſperitate gaudemus, ita quoque & de veſtra tribulatione triſtamur. Unde volentes ſanctam congregationem veſtram, ut pote dominicum gregem in ipſo apoſtolorum principe nobis commiſſum, ſalvam & quietam habere, direximus ſecundum petitionem veſtram noſtras apoſtolicas literas Boſoni glorioſo principi, & Hugoni nobiliſſimo abbati, petentes, quatenus pro Dei ſanctorumque apoſtolorum principum Petri ac Pauli amore, noſtraque dilectione, ſuæ defenſionis auxilium vobis impendant, & contra Dei atque omnes veſtros adverſarios manum ſuæ potentiæ extendant, ut quieta ac ſecuriter degentes, debitas Domino laudes perſolvere, ac pro nobis & omni populo Chriſtiano valeatis omnipotentem Dominum deprecari, & res ſancti noſtri monaſterii tranquilla mente diſponere, regere, ac ſecundum Dominum diſpenſare poſſitis. Porro exemplar ipſius teſtamenti, per quod Gerardus bonæ memoriæ comes, una cum Berta quondam conjuge ſua ipſas res principibus apoſtolorum Petro & Paulo tradidit, bulla nominis noſtri munitum, Anſegiſo archiepiſcopo, & Conrado comiti, in cujus comitatu ipſæ res continentur, per præſentem nuncium veſtrum direximus. Vos iteque videte, ſi de his omnibus adjuti fueritis, an non, & nobis renunciate, ut quali conſilio meliori potuerimus, vos libentiſſime adjuvare curemus. Fraternitatem veſtram orantem pro nobis Dominus dignetur conſervare incolumem.

CCXI.

CCXI. AD HUGONEM ABBATEM.

Ut monasterium Pultariense tueatur.

Dilecto filio Hugoni nobilissimo abbati.

QUanta vos dilectione, quantoque nostræ paternitatis quasi unicum filium dilexerimus affectu, ex quo vestram sublimem cognovimus sagacitatem, & gloriam, ipsi abundanter recolitis: quoniam & vestra nos excellentia, veluti patrem spiritalem, in omnibus colere & honorare animo tranquillo curavit. Quo videlicet mutuæ dilectionis fœdere illibato confisi, monasterium sancti Petri, quod appellatur Pultariense, & Gerardus quondam comes de rebus suis perfecit, atque dotavit, & sancto Petro tradidit, petimus ut vestra in omnibus tuitione adjuvetur: quia fratres qui nunc in eo consistunt, & sedulas Deo laudes persolvunt, orantes pro salute omnium in Christo credentium, ab inimicis vicinis perturbantur, omnisque illorum, imo nostra familia crudeliter assidue vexatur & opprimitur. Ita sane ut neque arare, neque cetera quæ ad terræ culturam pertinent, possit exercere. Quapropter & vestrum auxilium eidem sancto loco impendatis, & contra Dei atque ejus adversarios manum vestræ potentiæ, pro amore Dei, & sanctorum apostolorum Petri ac Pauli, nostraque dilectione, extendatis, quatenus vestro potenti brachio freti, salvi in omnibus & securi consistant: ut & in præsenti dignas a nobis retributiones, & in futuro multiplicem a Domino valeatis mercedem cum sanctis recipere.

CCXI. AD HUGONEM ET RADULFUM.

Quod Vendoaram villam sancti Petri Pultariensis nulli concesserit, & Arembertum, qui a Bosone eam accepit, excommunicari jusserit, nisi ab ea abstineat.

Hugoni & Radulpho dilectis fidelibus nostris.

COgnoscat pro certo fidelitas vestra, quia nos ipsam villam nostram Vendoaram, quam dicitis esse invasam a Bosone comite, quasi nos eam cum illo commutassemus accipientes alteram ab eo, neque beneficiali more, neque alicujus commutationis tenore, neque alio quocumque modo, cum eodem Bosone, vel alio quocumque homine, dedimus, neque commutavimus. Ideo in fidelitate & servitio sanctorum apostolorum Petri ac Pauli devota mente permanentes, ipsam villam sub nostro jure tenentes, defendite, & cum Domini auxilio gubernate, nec alicui homini credatis nos aliquando præfatam villam quolibet modo daturos. Direximus vero, pro nostro adjutorio ac defensionis auxilio, literas nostras jam dicto Bosoni comiti, ut pro amore Dei, & S. Petri, ac nostro, & suos homines inde removeat; & ipsam villam nullatenus invadere, nec invasam retinere præsumat: quin potius suo vos brachio tueatur, & ab omnibus erga vos male agentibus dignetur defendere, si gratiam Dei & principis apostolorum cupit habere. Arembertum autem vasallum ejus, cui ipsam villam beneficio dederat, omni ecclesiastica communione per Isaac venerabilem episcopum jussimus esse privatum, si in eadem villa ulterius temere intrare, aut aliquam ibi contrarietatem facere præsumpserit.

CCXIII. AD BOSONEM COMITEM.

Ut Arembertum & quosvis alios a Vendoara villa removeat, eamque Pultariensibus restituat, & monasterium ipsum tueatur.

Dilecto filio Bosoni glorioso principi.

QUanta vos dilectione, quantoque nostræ paternitatis dilexerimus affectu ex eo quo vestram sublimem cognoverimus gloriam, ipsi abundanter recolitis, quoniam & vestra nos excellentia, veluti patrem spiritalem, in omnibus colere & honorare animo tranquillo curavit. Quo videlicet mutuæ dilectionis fœdere confisi, ea quæ sub jure sanctorum apostolorum principum Petri ac Pauli per totius Galliæ provincias immobilia loca consistunt, cum hominibus, omnibusque sibi pertinentibus, ut vestro potenti brachio defensa manerent rogavimus, vestroque auxilio secura consisterent, quod vos pro amore Dei & S. Petri, nostroque honore, nobis libenter facere promisistis. Nunc autem, sicut audivimus, villam nostram Vendoaram absque nostro consensu & voluntate occupatis, & uni vestro vasallo, nomine Aremberto, in beneficium dedistis, &, si verum est, non bene, sicut vos decebat, egistis. Ideo rogamus, fili carissime, celsitudinem tuam, ut propter amorem Domini, & S. Petri cælestis regni clavigeri, ipsam villam nostris, qui ibidem resident, hominibus sub nostro jure, sicut nos eam ordinavimus, liceat habere securiter: omnesque vestros, vel alienos homines ab ejusdem villæ habitatione vel dominatu removeatis: nec vestris diebus aliquam a quocumque homine contrarietatem patiamur. Simili etiam modo petimus, ut monasterium S. Petri, quod appellatur Pultariense, & Gerardus quondam comes de rebus suis perfecit, atque dotavit, & sancto Petro tradidit, vestra in omnibus tuitione adjuvetur: quia fratres qui in eo consistunt, & sedulas Deo laudes persolvunt, orantes pro salute omnium in Christo credentium, ab inimicis vicinis perturbantur, omnisque illorum, imo nostra familia crudeliter assidue vexatur & opprimitur, ita sane ut neque arare, neque cetera, quæ ad terræ culturam pertinent, possit exercere. Quapropter & vestrum auxilium eidem sancto loco impendatis, & contra Dei atque ejus adversarios manum vestræ potentiæ, pro amore Dei, & sanctorum apostolorum Petri ac Pauli, nostraque dilectione extendatis, quatenus vestro potenti brachio freti, salvi in omnibus & securi consistant, ut & in præsenti dignas a nobis retributiones & in futuro multiplicem a Domino valeatis mercedem recipere.

CCXIV. AD GUAIFERIUM PRINCIPEM SALERNITANUM.

Monet ut a molestiis desistat, quas Capuanis inferebat: significet se in ejus regiones iturum, & discordias sedaturum.

Nobilissimo viro Guaiferio glorioso principi.

RElatu quorumdam didicimus, quod suadente humani generis inimico, qui totius inimicitiæ, & mortis est auctor, cupiatis multiplicia damna, & adversa inferre Capuanis, & propter discordiæ malum, quod sæculi quotidie livore generatur, & inter propinquos, atque amicos secre-

crescit, cogitetis generale discrimen præbere, unde scilicet non modica turbatio his vestris in partibus oriatur, & longi temporis scandalum maneat. Et dum non desint extranei hostes, cum quibus assidue luctamen habeatis, vultis contrarietatis discrimina præbere propinquis, quos in auxilium vobis opportunum poteratis habere fautores. Nos idcireo, more paterno, vos quasi dilectum filium admonemus, & ex Dei omnipotentis auctoritate, beatorumque apostolorum Petri & Pauli potestate prohibemus, ut non habeatis licentiam super præfatos Capuanos ira, neque aliquam illis contrarietatem inferre usque ad nostrum specialem adventum. Quoniam, Deo auxiliante, cum hujus æstivi temporis fervor transierit, pro omnium vestrum salute, concordia & unanimitate, has vestras in partes veniemus: quatenus, nobis præsentibus, omnis vis sopiatur, omneque scandalum, quod ex vipereo semine inter vos & illos acerevit, de medio vestri auferatur. Nos namque salutem vestram, ne in æternum pereatis, cupimus: & ideo volumus, ut ea, quæ pacis sunt, sectemini semper. Nam pro vestro cum venerimus amore, ipsum quem vultis Capuanæ plebi, Domino favente, antistitem ordinabimus, ut vester principalis honor indiminutus permaneat. Quod si forte aliter vos facere cognoverimus, scitote quia nostræ vos non habebimus communionis consortes.

CCXV. AD PANDENULFUM CASTALDUM.

Significat se Guaiferio scripsisse ut ab inferendo Capuanis damno desisteret.

Nobili viro Pandenulfo glorioso castaldo.

REctis industriæ tuæ literis, quas per talem fidelem hominem tuum nobis mandasti, ea quæ nostro pontificio supplicare studuisti, apostolica dumtaxat benignitate audivimus, ac, prout ratio exigebat, partim complevimus: Direximus namque nostri apostolatus literas Guaiferio, & admonendo, increpando, atque excommunicando eum non habere licentiam ex Deo, & sanctorum apostolorum Petri ac Pauli, nostraque auctoritate permissum venire contra urbem Capuanam, neque aliquam in omnibus suburbanis, & finibus ejus contrarietatem inferre, nullalva moliri insidias, usquequo in istas in partes, auxiliante Domino, post hujus æstivi temporis fervorem venieremus.

CCXVI. AD CAROLUM REGEM.

Scribit se literis eum, ut ad imperium promoveret, ad urbem advocasse, Ravennam usque ad eum processisse, sperasseque se auxilium ab eo adversus Romanæ ecclesiæ hostes recepturum: quæ spes ita eum frustrata est, ut nunquam hostes magis sævierint: petit ut ecclesiæ opem ferat, & dum iter parat, legatos ad se mittat; suosque legatos commendat.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

Imperator a Romano pontifice eligitur.

QUod bene vestra regalis cognoscit sublimitas, a longo jam tempore vos pro utilitate & exaltatione sanctæ sedis apostolicæ matris vestræ ad culmen imperii, Deo propitio, volentes perducere, auctoritatis nostræ literis missis vocavimus, ac postmodum præ magnitudine amoris vestri, relicta nostra ecclesia inter sævas hostium non solum Paganorum, sed etiam malorum Christianorum manus, ad vos Ravennam pervenimus: quod nullus antecessorum nostrorum gloriosissimis progenitoribus vestris aliquando fecisse recolitur, sperantes scilicet omnem honorem, pristinumque vigorem sanctæ Romanæ ecclesiæ per vos ad augmentum perfectum perducere, atque inimicorum sanctæ Dei ecclesiæ, & nostrorum ferocem severitatem omni modo comprimere, facileque superare putabamus. Sed quia de his omnibus nihil apud magnitudinem vestram, ut volebamus, peregimus; revertentes prioribus pejora reperimus. Nam inimici nostri majori audacia elevati, non solum ea, quæ sancti Petri sunt, diripere, sed etiam homines nostros in sua potestate recolligere, & retinere non dubitant. Quapropter fili carissime pro certo scitote, quia nos vestrum honorem & gloriam toto conamine desideramus perficere: & ideo vos ea, quæ utilitati, & exaltationi sanctæ sedis apostolicæ proficua sunt, pio intuitu, menteque devota debetis peragere. Unde obnixe precamur, ut nobis dirigatis Luithbardum venerabilem episcopum, Manigoldum filium Adelberti, & Adelbertum proropincernam vestrum, qui, antequam vos has in partes veniendi iter sumatis, nos & sanctam matrem vestram Romanam ecclesiam certificent, & ad vestrum honorem & gloriam placabiles, & lætos efficiant: quatenus Deo auxiliante, vobis venientibus Romam, unum de pactis, & privilegia sanctæ Romanæ ecclesiæ, more parentum vestrorum, renovare & confirmare studeatis: & petimus, ut de hoc, quod pro honore Dei, & sanctæ ecclesiæ, seu vestro vos facere monemus, aliquid inimicis nostris non credatis, neque his, qui magis ea quæ sua sunt, quam vestram gloriam quærunt, eo quod honor & exaltatio sanctæ Romanæ ecclesiæ vestra protectio est in omnibus; vestraque contra omnes inimicos defensio. Hos autem missos nostros, Marinum videlicet, venerabilem episcopum, & arcarium sedis nostræ, atque Petrum æque episcopum Senogalliensem vobis direximus, quos ut benigne recipiatis rogamus, & ea, quæ vobis verbo tenus dixerint, quasi nobis credere non dubitetis. Data *ut supra*.

CCXVII. AD EUMDEM.

Dolet se non posse cum eo colloqui. Arnulfum legatum ad eum mittit, petens ne Romanam ecclesiam ab hostibus lædi patiatur, ideoque ejus legatum cum Arnulfo ad se mitti jubet.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

AUdivimus quod debeatis nunc Alpes transire, atque cum carissimo fratre vestro communi eloquio frui: unde valde turbati existimus, eo quod secundum commune placitum sperabamus nos vobiscum simul convenire, & magnum ac proficuum opus exaltationis sanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ, vestrique honoris, & totius terræ sancti Petri salutis peragere. Idcirco direximus vobis hunc carissimum nepotem nostrum Farulfum deliciosum consiliarum nostrum, per quem vestræ regali suggerimus magnificentiæ, ut nullo modo prætermittatis ita ordinare, atque disponere terram S. Petri: quatenus salva, & defensa non solum a Paganis, sed etiam a malis Christianis, quod ipsi procul dubio scitis, permaneat: donec, Deo auxiliante, revertentes ad gremium sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ veniatis; quia si hoc

prætermiseritis, tanta undique adversa vix ferre valemus. Quapropter vestra regalis magnitudo prævideat, ne vestris diebus eadem ecclesia aliquam minutatem patiatur, sed pec vos magis augmentetur, quoniam ipsius augmentum vester est honor. Ideo petimus, ut cum præsente jam dicto nepote nostro idoneum e latere vestro nobis dirigatis legatum, qui ad salutem, & justitiam terræ nobiscum interim pariter & promptissime in omnibus, prout opus fuerit, desudet; ut & nos omnem vestrum honorem libentissime valeamus perficere: cui ea, quæ vobis dixerit, quasi nobismetipsis credere non dedignemini. Quamobrem rogamus, ut libenti animo hoc facere, & secundum promissum vestrum adimplere omnimodis satagatis: nam certos vos esse volumus, quia vestrum honorem, & gloriam tota mente desideramus perficere.

CCXVIII. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM.

Miratur, quod injuriis lacessitus ad se non confugerit: nuncium Ravenam mittit, qui omnia contra eum gesta diligenter inquirat, & eos, qui injuriam intulerant, Romam venire compellat; quibuscum ipse ad synodum proficiscatur, ubi ejus causa agetur: eumque arguit, quod in sua ecclesia non resideat.

Reverendissimo & sanctissimo Romano archiepiscopo sanctæ ecclesiæ Ravenatis.

AUdientes tales vobis a quibusdam insidias, & injurias accidisse, mirati sumus, quomodo ad Romanæ ecclesiæ gremium, & ad nostram apostolicam non statim veneritis præsentiam; nam si venissetis, pro certo scire potestis, quia nos, diligenter inquisitis omnibus, omnem tuam causam ad optatum, & prosperum finem, Deo favente, omnimodo perduceremus. Nunc autem pro hujus rei causa missum prudentem dirigimus Ravennam, cui ea, quæ nobis mandastis contra te acta fuisse, diligenter inquirere jubemus, ut eos qui talia, ut asseritis, egerunt, sub fidejussore, talique legato obliget; quatenus ipsi de præsenti Romam compellantur venire. Quibus sane venientibus, volumus ut & vos pariter veniatis Kalendis Octobris, sicut tibi pro celebranda etiam synodo jam præceptum est, quia in præsentia nostra causam tuam volumus deliberare: quoniam nos, secundum datam nobis divinitus potestatem, more prædecessorum nostrorum vos adjuvare omnino curabimus; nam volumus ut honor sanctæ Ravennatis ecclesiæ semper indiminutus permaneat. In hoc tamen redarguendus es, quia dimissa ecclesia tua Ravennæ, pec alienas ecclesias contra tuam sponsionem discurris, & resides: nam pro his quæ tibi avenissa dicis. Data *ut supra*.

Deest aliquid.

CCXIX. AD OMNES FIDELES.

Præcipit ut Ticinensi episcopo, cui potestatem excommunicandi tribuerat, obediant.

Omnibus reverendissimis, & sanctissimis episcopis, seu eximiis marchionibus & Comitibus, cunctisque sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus.

1 Cor. 11. HAbentes omnium ecclesiarum Dei, secundum apostolum, sollicitudinem, dignum duximus vestram industriam his apostolatus nostri literis admonere, atque apostolica benignitate magnopere exhortari; quatenus potentiæ manus, quod divina largitate habetis, utilitati ecclesiæ, & honori sacerdotali prodesse debeat semper. Quapropter reverentiam & honorem Sanctæ Ticinensi ecclesiæ quæ speciali quodam modo sedi apostolicæ pertinere videtur, ejusque antistiti Joanni videlicet confratri nostro, cui vice nostra transgressores excommunicandos commisimus, eo videlicet tenore, ut quos ipse excommunicaverit, ipsi excommunicati existant, ut ei auxilium alacriter impendatis, monemus, nullam contrarietatem, vel invasionem in rebus, vel hominibus ipsius ecclesiæ quamlibet facere permittatis: quin potius vestro eos solatio tueri pro Dei, nostroque amore diligentissime studeatis; sed & clericos illius nemo vestrum in commendatione, aut sub alicujus defensionis obtentu, absque prædicti episcopi sui licentia recipere præsumat. Quod si contra hoc nostrum apostolicum statutum aliquis suorum clericorum agere tentaverit, ecclesiastica sit tam acceptor, quam acceptus communione privatus. Data *ut supra*.

CCXX. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Præcipit ut Romam ad synodum veniat.

Reverendissimo & sanctissimo archiepiscopo sanctæ ecclesiæ Ravennatis.

SIcut jam olim vestræ præcepimus reverentiæ, ut pro multis ecclesiarum Dei necessitatibus quarto Idus Octobris Romam venientes, synodum pariter celebraremus; nunc iterato his apostolatus nostri literis fraternitati vestræ jubemus, ut omni mora, vel occasione postposita ad denominatam synodum, quam Deo auctore, in prædicto tempore celebraturi sumus in ecclesia beati Petri principis apostolorum, cum suffraganeis tuis episcopis occurrere nullatenus prætermittatis; quia nos omnium ecclesiarum Dei utilitati & exaltationi, sicut oportet, pari consensu & decreto more prædecessorum nostrorum consulere volumus. Et ideo vestram, secundum sacros canones unanimitatem adesse volumus; quatenus ecclesiæ Dei vigor, Christo favente, per synodalem censuram illibatus permaneat. Quapropter si in veniendo nunc aliquam moram, vel negligentiam admiseritis, scitote quoniam canonica vos redarguemus censura. Optamus sanctitatem tuam. &c. Data XI. Kalendas Octobris, indictione XIII. An. Ch. 87

CCXXI. AD CLERUM MEDIOLANENSEM.

Præcipit, ut in locum Ansperti archiepiscopi in Romana synodo privati alium a se consecrandum sufficiant: mittit legatos, qui una cum ipsis electioni intersint, quibus in omnibus obediri jubet.

Omnibus episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & omni clero sanctæ ecclesiæ Mediolanensis.

DEo dilectæ unanimitati vestræ fraternitatis, carissimi, notum esse volumus, quia nos una cum sancta synodo Idibus Octobris in ecclesia beati Petri apostoli peracta; Anspertum dudum archiepiscopum vestrum pro suis negligentiis, ac multiplicibus præsumptionibus, jam in priori synodo, post secundam & tertiam vocationem, atque post canonicas sibi datas inducias pro se satisfaciendo nolentem occurrere, virtute S. Spiritus

tus, & auctoritate SS. Petri ac Pauli apostolorum principum, & canonica, atque synodica sanctione episcopali honore privavimus: quia ante audientiam communicare pertinaciter præsumpsit, & ante legitimum suæ purgationis examen, ministerium sacrum contra statuta majorum temere agere non dubitavit. Et ideo præsenti vobis statuto jubemus, ut omnes uno animo, unoque voto convenientes, atque convocantes pastores, vel populum civitatis, de electione alterius, qui de cardinalibus presbyteris, aut diaconibus dignior fuerit repertus, cum Christi solatio, ad archiepiscopatus honorem promoveatis: quo scilicet decreto solenniter facto, atque ad hanc urbem transmisso, ne antea quislibet episcoporum aliquem ibidem ordinare præsumat, antequam nobis omnia fuerint renunciata, cum, Deo favente, nos ibi secundum morem pristinum, & secundum regiam concessionem, velimus archiepiscopum consecrare. Nam si aliter præsumpseritis, ecclesiastica vos communione privabimus; & qui contra hoc nostrum statutum fecerint, apostolico judicio erunt omnino correpti. Sane reverendissimos fratres & coepiscopos nostros Joannem Ticinensem, & Weltonem Arimineusem illuc vice nostra dirigimus, qui vobiscum pariter eamdem electionem faciant; quos nemo vestrum impedire in aliquo præsumat, si quidem justum fore cernitis, ut nobis in omnibus obedire procuret: cui quisquis hoc superbiendo resistens agere tentaverit, a Christianorum collegio separatus erit. * Et quia nondum a vinculis excommunicationis absolutus in Vercellensi ecclesia episcopum enormiter, ac pervicaciter ordinare, contra regiam etiam voluntatem præsumpsit. Data *ut supra*.

** Hæc verba superius transferenda videntur.*

CCXXII. AD CAROLUM REGEM.

Significat Anspertum dudum archiepiscopum Mediolanensem in Romana synodo privatum, ac Josephum, quem ille in Vercellensi episcopum ordinaverat, depositum: rogat ut Conspertum in Vercellensi ecclesia episcopum a se consecratum tueatur.

Dilecto ac spirituali filio Carolo glorioso regi.

REgiæ magnitudini vestræ notum esse volumus, fili carissime, quia Anspertum Mediolanensem archiepiscopum, in prima quidem synodo in ecclesia beati Petri apostoli habita pro suis evidentissimis negligentiis, & præsumptionibus, una cum reverendissimo episcoporum cœtu regulariter excommunicavimus: sed mentem suam in superbiam erigens, non solum pro perpetratis veniam humilites non quæsivit; verum etiam ante audientiam, & nostram apostolicam absolutionem, sacrum præsumpsit ministerium celebrare, atque contra sacro canones, contraque regiam, & nostram apostolicam voluntatem, episcopum in Vercellensi ecclesia enormiter consecrare præsumpsit. Pro quibus videlicet tantæ temeritatis præsumptionibus, & ipsum Anspertum dudum archiepiscopum in ea, quæ nuper acta est synodo, omni episcopali honore privavimus, & eum, quem illicite ordinavit episcopum, decrevimus synodali judicio depositum esse ab ordine episcopatus: intuitu tamen misericordiæ in pristinum quo erat antea gradum reverti. Porro nos, secundum voluntatem, & petitionem dilecti filii nostri Carolomanni gloriosi regis hunc Conspertum reverendissimum, de quo jam olim vobis per vestrum fidelem missum innotuimus, in eadem Vercellensi ecA clesia, consentientibus omnibus comprovincialibus episcopis antistitem consecravimus, quem petimus obnixe, ut pro amore Dei, & sancti Petri, ac nostro, vestræ potentiæ brachio tueamini, &, prout ei opus fuerit, dignum semper in omnibus præbeatis solatium. Regalem excellentiam vestram Dominus conservet incolumem, carissime fili. Data *ut supra*.

CCXXIII. AD VERCELLENSES.

Præcipit ut Conspertum a se illis episcopum constitutum recipiant, & congruo honore colant. Josephi invasoris acta nulla esse declarat.

B *Omnibus presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & omni clero, ac primatis, omnique populo Vercellensi.*

HIs nostris apostolicis literis vobis cognitum facimus, quia Anspertum dudum archiepiscopum Mediolanensem pro suis multis præsumptionibus & negligentiis jam olim una cum sancta synodo sacra communione privavimus: sed ipse contra canonica statuta, & contra nostrum apostolicum synodicumque judicium agens, ante audientiam, & absolutionem ministerium sacrum agere, atque adhuc excommunicatus in hac Vercellensi ecclesia vestra, quemdam virum Joseph nomine, ut audimus, contra regiam & nostram apoC stolicam voluntatem, episcopum ordinare temere præsumpsit. Ideo & eumdem arhiepiscopum, & hunc ipsum Joseph invasorem, ac præsumptorem, non intrantem per ostium, sed aliunde quasi furem ingredientem in ovile Domini, cum virtute sancti Spiritus, & auctoritate beatorum Petri ac Pauli apostolorum principum, nostroque apostolico judicio una cum synodali cœtu reverendissimorum episcoporum omni episcopali honore decrevimus esse privatos & alienos: tamen intuitu misericordiæ, decreto synodali statuimus, jam fatum Joseph invasorem ecclesiæ vestræ, de ordine episcopali dejectum in gradum & ordinem, quo prius extitit, omnimodo reverti. Nam cum prædictus Anspertus dudum Mediolanensis archiepiscopus esset D regulariter excommunicatus, aliquam vel minimorum in ecclesia Dei consecrationem graduum facere nullo modo potuit: quia quod non habuit, dare profecto nequivit. Quare omnium vestrum cognoscat sagacitas, & laudanda fidelitas; quoniam dilectus, ac spiritalis filius noster Carolomannus gloriosus rex istius Italici regni, ipsum Vercellensem episcopatum, more præcessorum suorum regum, & imperatorum, concessit huic Consperto viro nobilissimo, præsentibus missis nostris, nostramque apostolicam clementiam suis est literis deprecatus, ut eum vobis episcopum consecraremus. Nos autem ejus precibus inclinati, nolentes vos diu sine proprii ac legitimi esse cura pastoris, hunc ipsum sanctæ Vercellensi ecclesiæ veE stræ apostolica dumtaxat auctoritate episcopum consecravimus, dedimusque vobis pro invasore illo istum pastorem, pro mercenario ignavo providum satis rectorem, qui scilicet nostris vos apostolicis doctrinis admonitus, quasi populum Domini sibi commissum more veri pastoris pabulo vitæ perpetuæque salutis pascere, atque in virga æquitatis & mansuetudinis regere vigilanti semper cura & solicitudine solerter procuret. Quem itaque vos omnes uno voto, & pio affectu quasi patrem, & rectorem animarum vestrarum, utpote carissimi filii, ut recipiatis præsenti statuto nostro jubemus; & abjecto ac reprobato supradicto inva-

fore, hunc, quem ordinavimus vobis, habetote episcopum. Nam magna vos laude dignos fore videmini, quod de beati Petri apostoli consecratione meruistis habere antistitem: & hoc in augmentum honoris ecclesiæ Vercellensis sine dubio proveniet, si vos devota mente nostris obtemperatis præceptis. Nos enim vestram cupientes salutem, ideo monemus, ut mente & corpore salvi esse possitis. Jubemus etiam omnes scripturas, vel dationes cujuscumque tenoris, quas fecit de plebibus, cafalibus, & villis ipsius ecclesiæ Vercellensis, nullam habere firmitatem; sed omnia quæ fecit, esse judicamus vacua & inania, quia legitimus ipse non fuit episcopus, & ideo quippiam dare non potuit: eum vero, qui ex his, quæ fecit, aliquid firmum esse dixerit, Ananiæ & Sapphiræ anathemate feriendum fore censemus. Nam si cujuslibet consilio, vel hortatu, aliter facere, non de præsenti ipsum invasorem abjicere studueritis, atque hunc, quem nos consecravimus vobis, alacri cum voluntate non receperitis, omni ecclesiastica vos communione privabimus, dignoque anathemate feriemus. Data *ut supra*.

Act. 5.

CCXXIV. AD NOTINGUM NOVARIENSEM EPISCOPUM.

Monet, ut res Angelbergæ restituat; sin minus, denunciat illi excommunicationem, nisi intra duos menses ad reddendam de his rationem Romam veniat.

Notingo Novariensi episcopo.

AUdivimus tu res spiritalis filiæ nostræ Angelbergæ Augustæ injuste tenere, quas volumus, & apostolica auctoritate præcipimus, ut continuo reddere studeas: & quod tibi retinere debere nulla lege conceditur, sub omni celeritate dimittas, ut ei, cui pertinere videtur, his perfrui modis omnibus liceat. Nam si continuo præfatas res non reddideris, monemus, & apostolica auctoritate præcipimus, ut intra spatium duorum mensium Romam ad reddendam pro his rationem occurras, & coram nobis congruam satisfactionem exhibeas: alioquin tamdiu excommunicatus existas, quamdiu huic nostræ commonitioni obtemperans, hæc quæ statuimus adimplere procures. Data XIV. Kalendas Novembris, indictione XIII.

CCXXV. AD AMALFITANOS.

Significat se eos excommunicasse, donec se a Paganis separent: minatur illis alias pœnas, nisi quamprimum pareant.

Reverendissimo & sanctissimo Petro episcopo, seu Pulcari præfectorio, atque universo populo Amalfitano.

NOtum esse volumus dilectioni & unanimitati vestræ quia contra divina statuta, & nostra apostolica monita, quibus vos frequenter monuimus, & ex auctoritate Dei, & sanctorum apostolorum Petri ac Pauli præcepimus, ut nullum cum impia Sarracenorum gente pactum haberetis, habitumque omnimodo rumperetis, in tali scelere, & in consortio inimicorum Dei manere non formidastis: virtute sancti Spiritus, & auctoritate sancti Petri, cui ligandi & solvendi in cælo, & in terra a domino est concessa potestas, omni sacra communione, sancto videlicet corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, vos una cum totius apostolicæ sedis consensu privavimus, & ab ecclesiæ Dei societate separavimus, ut in eadem excommunicatione maneatis, donec resipiscentes ab impia vos Paganorum præda separetis: & nisi puro corde, & devota voluntate citius fueritis conversi ad gremium sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ, majoris damnationis sententia vos procul dubio feriemus. Vestram denique nos salutem quærimus, vestras cupimus in conspectu Domini animas apostolica benignitate salvare, & quasi oves dominicas ad pascua salutis æternæ desideramus perducere: si tamen bonis operibus dediti nostra solatia, voluntatem, jussionem & admonitionem studueritis perficere, & in tali placito nequitiæ contempseritis manera. Optamus vos in Christo bene valere. Die XXIV. mensis Octobris, indictione XIII.

Matth. 16.

CCXXVI. AD THEODORICUM, HEODISCUM, &c.

Ostendit mulierem, quæ vi, minisque coacta religiosum habitum susceperat, ad vota servanda non teneri; hujus tamen causam illis definiendam committit. Quod si qua oriatur difficultas, eos vel eorum legatos cum ipsa muliere ad se venire jubet.

Theoderico Teatio, Heodicio Firmano, Joanni Aprutiensi, & Helmoino Pinnensi episcopis.

QUædam vestrarum diœceseon femina, nomine Theoderona de Vivelata, relicta quondam Trengii, sedem apostolicam, nostrumque simul pontificium adiens, questa est nobis, quod viro suo defuncto, velamen sibi sacri habitus ab ejusdem viri sui fratris dumtaxat germani vi, non scilicet dilectione vitæ spiritualis, sed ambitione prædiorum ducti, impositum fuerit, & ipsa plurimum renitens contra propriam sponsionem pollicitationem, expetitionem, electionem, propositum, votum, atque spontaneum judicium sine benedictione sacerdotis idem velamen susceperit. Cujus professionem coram coepiscopis & fratribus nostris conferentes, inquisivimus etiam idoneos viros Opteramum, Scatioimum, Ersemarium, Amedeum & Cerisium, vicinos scilicet ipsius fœminæ, qui casu præsentes aderant, utrum se ita res haberet, an non. Sed illi non solum ita fuisse testificati sunt, verum etiam parati extiterunt omnem super hanc causam satisfactionem præmittere. Nos igitur habentes eumdem quem & patres nostri spiritum fidei, & per gratiam Christi, zelum justitiæ, eadem super legitime velatis quæ & illi sentimus, eademque omnino decernimus; & quod non propria voluntate, non arbitrio, non voto, non expetitu, vel spontaneo judicio, quin potius coacte admittitur, cassandum esse sancimus: præcipue cum hæc eadem fœmina non nisi minis perterrita, plus minus diebus XV. idem velamen gestasse se dixerit, & nullo sacerdote benedictionem tribuente hoc violenter susceperit. Quod licet ad hujus absolutionem sufficere posse speremus: quia si ita est, totius violentiæ ac necessitatis vinculis absoluta, suum licenter & impune sequi debet arbitrium, & quod non elegit, ut perferat, non est cogenda: tamen sanctitati vestræ committimus, ut in unum convenientes, ipsius fœminæ causam secundum Deum discutiatis, & omnem super hac querimonia veritatem subtili indagatione reperientes, ad liquidum finiatis. Verumtamen dignum non esse sancimus, ut jugum, cui non suo proposito mota, sed ambitione & violentia oppressa sub-

S. Gregor. epist. lib. 9. epist. 67. * al. Anastasium.

subacta est, portare cogatur: quia & sanctus papa Gregorius in epistola ad * Athanasium presbyterum Isauriæ, inter cetera ita refert: Quamquam ea quæ vi impulsionis fiunt, canonum minime censura recipiat, & jure habeantur infirma: quia ipse ea dissolvit, qui injustum fateri compellit, sed magis illa est suscipienda & amplectenda confessio, quæ ex spontanea monstratur voluntate procedere. Et rursus scriptum est: *Voluntarie sacrificabo tibi*: & alias: *Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine*. Porro jam fato Joanni reverendo Aprutiensi antistiti etiam verbis injunximus, ut ascrita vestra fraternitate, omne de hac re negotium vobiscum pariter ventilet, & canonice, sicut prædiximus, diffinire procuret. Super quo, si aliqua ambiguitas fortassis emerserit, tunc jubemus, ut aut vos, aut vestri legati vices vestras agentes, cum eadem fœmina nostris præsentialiter obtutibus præsententur, ut coram nobis jam diligentius omnis rei veritas inquiratur, & æquitatis regula terminetur. Postremo, si præfatæ fœminæ aliquod invidiose objectum crimen quoquomodo fuerit, vos Deo præ oculis habito, hoc non admittatis; & si accusator illius in sua obstinatione permanserit, tam accusata, quam accusator in nostram cum vestris pariter missis accelerent properaro præsentiam. Verumtamen, si accusator ejus defuerit, jam illa crimine illo coram nobis veniens non tenebitur, secundum Carthaginensis concilii nonum decimum capitulum, ita inquiens: Accusator ejus si nunquam diebus causæ direndæ defuerit, a communione non removeatur: restituto in communione accusato, ipsa removeatur a communione accusator. Data XVI. Kalendas Decembris, indictione XIII.

Psal. 53. Psal. 118. — Concil. Carth. 3. cap. 9. — An. Ch. 879.

CCXXVII. AD ATHANASIUM, PULCAREM, &c.

Præcipit ut fœdus cum Sarracenis ictum rumpant, quod nisi Kalendis Decembris fecerint, eis excommunicationem minatur. Pulcarem monet, ne Pandenulfo Capuano judici molestiam inferat.

Athanasio episcopo Neapolitano, Petro episcopo, seu Pulcari præfectorio Amalfitano, episcopo, Cajetano, seu Decibili, & Joanni gloriosis hypatis, a partibus.

PUdet, ut ita dixerim, pontificium nostrum vos jam commonere super hoc, quod tam multoties a nobis commoniti resipiscere noluistis, & cum Deo odibilibus Sarracenis habitum pactum dissolvere hactenus contempsistis. Verum quia quanta crudelitatum genera, ac desolationum terræ istius calamitatum nimis ex hoc mala ingruda provenerint, atque proveniant, exaggerare differimus, ne interim, quod dignum est, judicare cogamur. Adhuc obsecramus, adhuc sicut spiritales filios exhortamur, & paternis visceribus vos amplecti conantes, Dei, ac principum apostolorum Petri ac Pauli auctoritate præcipimus, ut jamjamque disciplinam percipientes, ab eisdem iniquis, & ancillæ filiis Sarracenis vos separetis, & pactum cum eis habitum modis omnibus dissolvatis, si vel nostræ communionis, vel ipsius Christianitatis vultis esse participes; in quos jam daremus ecclesiastici mucronis sententiam, nisi nos apostolica patientia retineret. Idcirco vobis inducias usque Kalendas Decembrias istius tertiædecimæ indictionis ad idem pactum cum Sarracenis frangendum largimur, & tam vos, quam Cajetanos atque Amalfitanos lucrari volentes, si usque ad idem tempus omnem Sarracenorum amicitiam, nec non & omne fœdus dissolvere solito contempseritis, utrosque sententiæ ecclesiasticæ jaculis feriemus, & perpetuo anathemati submittemus, ut qui socii disciplinæ esse non vultis, communionis quoque nostræ non sitis participes. *Hoc addendum est in epistola ad Pulcarem.*

Postremo nobilitatem tuam monemus, ut Pandenulfo judici Capuano in nullo molestus existas; & quod nobis ipse devotus est, tu ei devotione & amicitia copulatus, in quo posse tibi fuerit, contra adversitates illius tamurum opponas; quatenus patris illius, qui proprio genitore salvando suffigiit, reminiscens pro utriusque amore, si da nobis tibi cura est, ipsius Pandenulfi profectibus potius hæreas, quam obviare quoquomodo videaris.

CCXXVIII. AD HELMOINUM EPISCOPUM PENNENSEM.

Arguit quod ad synodum non accesserit: jubet statuta die ad se venire, & interim quemdam absolvere, quem injuste excommunicaverat.

Reverendissimo & sanctissimo Helmuino episcopo Peanensi.

SEcundum sacros venerabilium patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, pro ecclesiasticis dumtaxat necessitatibus, atque utilitatibus ad eas, quas nuper statutis diebus celebravimus synodos, missis ex more auctoritatis nostræ literis, fraternitatem tuam debere occurrere modis omnibus decrevimus: sed quia ceteris devote valde venientibus, te minime venisse, neque excusationem tuam in tractoria regulari tenore conscriptam nobis & sanctæ synodo, causa videlicet temeritatis, & inobedientiæ, ut etiam evidenter apparet, non direxisse comperimus; ne dilectionem tuam de hoc indiscussam præteriisse videamur, hoc nostro apostolatus statuto jubemus, eam infra octavum diem Decembris mensis, sine aliqua mora, vel ambiguitate ad nos debere venire, nostrisque se obtutibus præsentare. Nam & Oteramus filius * qui Corvini cum aliis suis concivibus, nostris apostolicis, coram venerabili episcoporum cœtu super te questus est, auribus, quod dum a te ipse impetitus ecclesiastice de contemptione, post præstito sacramento, se cum suis sacramentariis purgasset, tua eum fraternitas, sicut professus est, quasi perjurum excommunicaverit; regula canonica præcipiente, quod hanc episcopus sibi cognitionem nullo modo debeat vindicare, Dominoque dicente ad Moysen, ad unius testimonium neminem condemnari oportere. Quod si ita est, quia temere illum excommunicare non debuisti, præcipimus, ut eum de præsenti absolvas, tuæque communioni restituas: nam si ausu improbo aliter feceris, nos quidem eum auctoritate apostolica procul dubio absolutum esse jubemus. Et si hanc jussionem nostram parvipendens, temerario ausu præsentiæ nostræ adesse contempseris, ecclesiastica te communione, velut inobedientem esse noveris privandum; quousque pro tuis negligentiis dignam veniens nobis satisfactionem humiliter feceris. Data XIII. Kalendas Decembris.

* Forte, quondam

CCXXIX.

CCXXIX. AD ARPALDUM EPISCOPUM ASCULANUM.

Arguit quod ad synodum non venerit: jubet ad se venire, ut iis, quæ a suis clericis objiciebantur, respondeat.

Reverendissimo & sanctissimo Arpaldo episcopo Asculano.

SEcundum sacros venerabilium patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, pro ecclesiasticis dumtaxat necessitatibus ad eas quas nuper statutis diebus celebravimus synodos, missis ex more auctoritatis nostræ literis, fraternitatem tuam debere occurrere modis omnibus decrevimus. Sed quia ceteris devote valde venientibus, te minime venisse, cum etiam & auditu didiceris nos synodum celebrare, neque excusationem tuam regulari tenore in tractoria conscriptam, nobis & sanctæ synodo, causa temeritatis, & inobedientiæ tuæ, ut evidenter apparet, non direxisse comperimus; ne dilectionem tuam de hoc indiscussam præteriisse videamur, hoc nostræ auctoritatis statuto jubemus, eam de præsenti sine aliqua mora, vel ambiguitate ad nos debere venire, nostrisque se obtutibus præsentare. Nam & clerici tuæ nos ecclesiæ adierunt, reclamantes, multa se a tua perpessos fraternitate enormiter adversa, & contra regulam ecclesiasticam injuste fore oppressos; quorum videlicet objectionibus coram nostro præsulatu assistentem te oporter procul dubio respondere. Et ideo hac jussione nostra percepta occurrere studeas, antequam ecclesia tua majus schisma, vel scandalum patiatur: quoniam si venire jam modo contempseris, dignam excommunicationis a sede apostolica prolatam sustinebis omnino censuram. Data VIII. Kalendas Decembris.

CCXXX. AD CAROLUM REGEM.

Miratur, quod cum Papiam venerit, ubi simul convenire debebant, legatos ad se non miserit: petit illos destinet, ut se ad eum conferre possit.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

SIcut nostro præsulatui vestris jam olim regalibus direxistis apicibus, ut his Kalendis Novembribus jam transactis, vobis Papiam obviam venire deberemus: quatenus communi simul tractatu ea quæ sanctæ ecclesiæ Dei utilia sunt, & regni stabilitati proficua, pariter consideraremus, stabilitateque perpetua firmaremus; hoc quidem avida extunc perficere mente parati existimus: sed quia vos in Italiam introisse audimus, valde mirati sumus, quamobrem vestrum nobis adventum, per excellentiæ vestræ mellifluos apices, & idoneos legatos, cognitum minime feceritis; nam paterno vos affectu diligentes, speciali dumtaxat intuitu magnitudinem vestram cernere desideramus, filiorum carissime. Nunc itaque, si omnino verum est jam Papiam venisse, volumus ut eximios ex latere vestro nobis dirigatis legatos, honorificas sedi apostolicæ literas deferentes: quibus videlicet perspectis, ad vestram properare serenitatem, communeque colloquium indubitanter valeamus: quia cum, Deo propitio, vobiscum fuerimus conjuncti, omnia quæ ad exaltationem sanctæ sedis apostolicæ matris vestræ, & ad vestrum ac nostrum videntur pertinere honorem, Deo favente, facile poterimus perficere. Pro quibus vobis, & in hoc sæculo gloria multipliciter augeatur a Domino, & in cælesti postmodum regione merces perpetua procul dubio tribuetur. Data *ut supra*.

CCXXXI. AD EUMDEM.

Gratias agit, quod cum a se fuerit Conspertus ecclesiæ Vercellensis episcopus ordinatus, ejus ordinationi libenter acquieverit: se excusat, quod Anspertum archiepiscopum Mediolanensem ejus precibus non absolvat.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso ac excellentissimo regi.

MUltiplices gratias vestræ referimus magnitudini, quia pro Vercellensi episcopatu, in quo nos Conspertum una cum synodi decreto episcopum ordinavimus, nostram libenter perfecistis voluntatem. De cetero autem, hoc est Mediolanensi archiepiscopatu, o fili carissime, sicut nobis nunc mandasti, ut Anspertum archiepiscopum, quem in synodo pro nonnullis suis negligentiis & præsumptionibus judicavimus, reconciliare deberemus. Quod quidem nos pro vestro amore alacri mente omnimodo perficeremus, si sententia damnationis, quam in eumdem archiepiscopum protulimus, sub tenore aliquo non fuisset prolata. Dictum est enim, tamdiu eum fore ab honore & ministerio sacerdotali suspensum, donec, auctore Deo, suam specialem nobis ad satisfaciendum exhiberet præsentiam. Et quia ecclesiæ Dei privilegium nos decet immutilatum solenniter conservare, ne in aliquo patrum terminos præterire videamur, contra statuta majorum agere nequivimus. Unde benignitatis vestræ excellentiam paterno affectu monemus, ut ob hoc quod irreprehensibiliter agere non possumus, nullo modo turbemini: quoniam vestram in omnibus cupimus pro honore perficere voluntatem. Data *ut supra*.

CCXXXII. AD PAULUM EPISCOPUM.

Jubet ecclesiam in villa Carpane sitam restitui, ibique sacerdotem constitui, & sacrum chrisma annuatim in eamdem mitti.

Reverendissimo & sanctissimo Paulo episcopo sanctæ ecclesiæ Regensis.

DIlectioni tuæ venerandis sanctorum patrum regulis edoctæ mandamus, atque his præsulatus nostri literis jubemus, ut ecclesiam Dei positam in villa Carpana, jam nuper incendio crematam restaures, atque in pristinum decorem, & ordinem restituere nullatenus prætermittas, atque sub proprii cura sacerdotis eam constituas, qui sedulas ibi Domino laudes quotidie persolvat, ac pro salute fidelium omnipotentem Dominum valeat exorare, sacrumque illic, Deo propitio, annue chrisma mittere indesinenter procures; quod est totius Christianitatis salus, & perfectio vera. Nam si forte aliter feceris, nos ex apostolica auctoritate alteri episcopo præfatam ecclesiam ad restaurandum, & canonice ordinandum procul dubio committemus. Data XIII. Kalendas Decembris.

CCXXXIII.

CCXXXIII. AD JOANNEM EPISCOPUM TICINENSEM.

Præcipit, ut ecclesiam in Carpana villa sitam, quam Paulus Regiensis episcopus reficere neglexerat, restituat, ibique sacerdotem proprium constituat, & sacrum chrisma annuatim mittat.

Reverendissimo & sanctissimo Joanni episcopo Ticinensi, dilectoque confratri.

QUia Paulus Regiensis ecclesiæ episcopus, & canonicis admonitus institutis, & nostris apostolicis præceptionibus exhortatus, ut ecclesiam Dei positam in villa, quæ dicitur Carpana, igne crematam restaurare, ibique suum, secundum jus ecclesiasticum, omne officium, vel ministerium rite peragere debuisset, temere contempsit, nostræque salubri præceptioni obedire contempsit, nec debitum in hoc Deo nostro reddidisse videtur honorem. Præcipientes igitur ex apostolica auctoritate dilectionis tuæ jubemus, ut de præsenti, & absque omni protelatione ipsam ecclesiam restituas in pristinum decorem & ordinem, atque sub proprii cura sacerdotis eam constituas, qui sedulas ibi Domino laudes quotidie persolvat, ac pro salute fidelium omnipotentem Dominum valeat exorare, sacrumque illic, Deo propitio, annue chrisma mittere indesinenter procures, quod est totius Christianitatis salus, & perfectio vera. Data *ut supra*.

CCXXXIV. AD EGILBERTUM EPISCOPUM.

Arguit eum, quod eum excommunicatis a sede apostolica communicarit: jubet, ne eum Liutfredo & Odebrico excommunicatis communicet.

Reverendissimo & sanctissimo Egilberto episcopo.

Ephes. 4. BEatissimi apostoli præcepto jubemur deponere veterem hominem cum actibus suis, & induere novum, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis: propter quod dilectionem tuam audientes cum eis, qui a sede apostolica, in qua beatorum Petri ac Pauli semper auctoritas vivit, pro suis manifestis sceleribus excommunicati merito existunt, contra jus ecclesiasticum ante audientiam, & veram in reddendo satisfactionem, communicare, non mediocri animi dolore turbati existimus; cum idem
1. Thess. 3. de talibus cavendis doctor egregius dicat: *Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, ut non commisceamini cum eo.* Hinc etiam & coapostolus ejus Joannes, hujusmodi nec Ave
2. Joan. 1. dicendum concedit: *Si quis*, inquiens, *venit ad vos & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in Domino, nec Ave ei dicite. Qui enim dixerit ei, Ave, communicat operibus illius malignis.* Item beatus Clemens Jacobo fratri Domini scribens, ita de se apostolum Petrum populum admonuisse commemorat: Si inimicus est alicui pro actibus suis, vos nolite expectare, ut ipse vobis dicat, eum illo nolite amici esse; quibus videlicet salubribus exemplis, & canonicis etiam institutis edocti, ne simul pariter cum eis excommunicatus existas, ex apostolica tibi auctoritate jubemus, ut nullam deinceps cum Liutfredo, & Odebrico a nobis regulariter excommunicatis, vel in communi eloquio communionem habere præsumas: si debitam in te non vis provenire sententiam, * sane ut infra dies triginta post hujus nostræ apostolicæ epistolæ denunciationem, reddant ipsi omnia eidem dilectæ filiæ nostræ Angelbergæ Augustæ, quæ violenter, ac fraudulenter auferre præsumpserunt.

* *f. certe.*

CCXXXV. EGIFREDO, SUPPONI, &c.

Rogat ut bonorum Angelbergæ imperatricis curam sustineant.

Nobilissimis viris dilectis filiis Egifredo, Supponi, Eripaldo, Berardo Bonifacii filio, & Cotephredo gloriosis comitibus.

SCientes profecto ea, quæ sagacitati vestræ committimus, vos pro amore Dei, & sanctorum principum reverentia, nostraque dilectione, pio mentis affectu perficere: ideo pro parte dilectissimæ, ac spiritalis filiæ nostræ Angelbergæ Augustæ his apostolatus nostri literis gloriam vestram magnopere deprecamur, ut omnium rerum ejus ubicumque consistentium curam & solicitudinem maximam habeatis: quatenus vestro prudenti consilio, ingentique solatio ejus omnia salva & indiminuta, secura & defensa consistant; ita sane ut nulli easdem res invadere, ac deprædare finatis. Quia & nos eum, qui facere, vel favere facienti præsumpserit, spiritali procul dubio gladio feriemus: quatenus ex hoc, & nos secundum collatum nobis divinitus apostolicum magisterium, dignas, atque multiplices nobilitati vestræ gratias habeamus, benedicentes vobis omni benedictione spirituali in Christo Jesu Domino nostro, & vestræ fidei laudabilis rumor per ora fidelium semper ubique resonet ad augmentum vestræ perpetuæ remunerationis. Data *ut supra*.

CCXXXVI. AD TEUTMARUM ARCHIEPISCOPUM.

Miratur eum morari, & ad se non venire: monet, ut statim veniat.

Reverendissimo & sanctissimo Teutmaro archiepiscopo dilecto confratri nostro.

SIcut nobis dilectus ac spiritalis filius noster Carolomannus gloriosus rex suis regiis direxit apicibus, ut vos ad nostram apostolicam venire debuissetis præsentiam, vestrum quotidie præstolantes adventum miramur cur tantum moremini: nos enim almitatis & prudentiæ vestræ favore repleti, fraternitatem vestram pio cupimus jam contemplari intuitu. Unde his nostris apostolicis literis vos monemus, & exhortamur, ut libenti ad nos animo properare omnimodis studeatis: quatenus una vobiscum ea quæ sanctæ Dei ecclesiæ utilia sunt prout necesse fuerit, pariter ordinare valeamus. Data *ut supra*.

CCXXXVII.

CCXXXVII. AD ANTONIUM EPISCOPON ET BERENGARIUM, comitem.

Lintfredum comitem, quia monialem, quæ e monasterio effugerat, suscepit, & bona Angalbergæ imperatricis diripuit, excommunicat, nisi statuto tempore satisfecerit: monet ne quisquam cum eo communicet.

Reverendissimo Antonio episcopo Brixiensi, & nobilissimo viro, dilectoque filio Berengario glorioso comiti.

QUia dilectus ac spiritalis filius noster Caro- B lomannus gloriosus rex suis regalibus literis, & missorum nostrorum verbo, nostro præsulatui pio mentis affectu commisit, ut nos curam hujus Italici regni haberemus, tam pro divinitus nobis commissa pastorali solicitudine omnium Christi ovium, quam etiam pro præfati regis vice cura concessa, illa quæ contra Deum, & jura legis alicubi cognoscimus præsumptione commissa, omni volumus conamine compescere, & unam ovem morbidam gladio percutere spiritali, ut ad salutem quoquomodo anima vulnerata perveniat, antequam totus grex unius contagione maculetur. Audientes igitur, veraciterque scientes, Lintfredum comitem suscepisse quamdam sanctimonialem nomine Gerlin- C dam de Placentino monasterio fuga lapsam, & post nostram super hac caussa admonitionem, salubremque prohibitionem, eam detinuisse, atque cum propria uxore, suisque illi pariter communicasse; nobilitati vestræ paterna dumtaxat dilectione mandamus, ut & tam pro eadem sanctimoniali, * quam facultatibus dilectæ filiæ nostræ Angelbergæ Augustæ, cui debitam omnino debuit fidem conservare, latenter recepit: & hactenus contra nostrum ei reddere distulit interdictum; quamque etiam, quia cortes ipsius sub nostra apostolica tuitione, ac defensione perenniter susceptas, deprædari temere præsumpsit: nos eum a communione fidelium sequestramus; ita scilicet, ut si infra Italicum regnum consi- D stit, intra dies triginta habeat omnia sub vera satisfactione reddita, quæ violenter abstulit: & si extra regnum Italicum esse videtur, infra dies sexaginta; ac deinde, si hæc omnia parvipendens in sua pertinacia manere, nihilque studuerit emendare, anathematis vinculo sit innodatus, donec ad nostram apostolicam præsentiam venerit, & pro illicitis his omnibus veram coram nobis satisfactionem facere studuerit. Idcirco volumus, ut nullatenus ei communicetis, si nostro apostolico vultis, ut dilecti filii, consortio frui. Data *ut supra*.

* deest aliquid.

CCXXXVIII. AD EUNIBERTUM COMITEM.

Minatur illi excommunicationem, nisi res sancti Petri, & Angelbergæ imperatricis restituat.

Euniberto glorioso comiti.

VEraci relatione comperimus, te res sancti Petri apostoli, quas spiritali filiæ nostræ Angelbergæ Augustæ concessas habemus, cum aliis ejusdem filiæ nostræ proprietatibus, contra legem invadere, ac retinere: & ob hoc tu ipse A admonitus ab invasione illa non te subtraxeris: quin potius hactenus in hac eadem pravitate persistere nequaquam omiseris. Idcirco tibi præcipimus, ut omni occasione postposita te compescans easdem res omnino relinquas, & te sive tuos ab ipsis removeas: quatenus eidem filiæ nostræ liceat omnes illas suo Dominio vindicare, atque disponere; & ut ei libitum fuerit, sub nostro speciali mandeburdio retinere: alioquin noveris te apostolica nostra auctoritate sancta communione privatum; & quousque sub congrua satisfactione, quæ alterius sunt restituas, a Christianorum consortio separatum. Data *ut supra*.

CCXXXIX. AD GISULFUM ABBATEM.

B

Ejus curæ monasterium Angelbergæ imperatricis committit.

Gisulfo venerabili abbati monasterii sanctæ Christinæ.

AUctoritate sanctæ sedis apostolicæ, tuæ reverentiæ committimus, ut curam perspicuam, & solicitudinem habeas monasterii dilectæ filiæ nostræ Angelbergæ Augustæ, siti in civitate Placentia, sicut idoneus Christi minister, & gregis Domini provisor eximius; quatenus secundum regulam sancti Benedicti, jure abba- C tis quæ ordinanda vel disponenda sunt disponas & ordines: & quæ corrigenda perspexeris, subtili dumtaxat indagatione, ut Domino placeas, ex nostra auctoritate corrigere procures. Data *ut supra*.

CCXL. AD GREGORIUM, THEOPHYLACTUM, ET DIOGENEN, &c.

Gratulatur de victoria contra Sarracenos parta; miratur cur Romam non venerint: mandat ut contra Sarracenos sibi auxilio veniant.

Dilectis viris Gregorio spatharia, Theophylacto turmacho, atque Diogeni comiti imperialibus.

D

AUdientes vos per Dei auxilium, & secundum spiritalis filii nostri imperatoris voluntatem, Neapolim venisse, ac multitudinem Sarracenorum ibi consistentem potenti brachio superasse; læti sumus effecti, & statim debitas omnipotenti Domino gratias egimus super victoria vestra, & inimicorum contritione. Sed iterum mirati sumus, quia Romam venire, nostramque apostolicam neglexistis videre præsentiam, ut pro vestri laboris certamine multiplicem gratiam, & benedictionem a nobis, & a sede apostolica super vos reciperetis effusam: quatenus sanctorum apostolorum Petri & Pauli orationibus adjuti, omniqua spiritali benedictio- E ne muniti, contra eosdem perditionis filios victrici semper dextera valeretis efficaciter dimicare: quod tamen ut salubriter facere possitis, ut terra, marique de inimicis, & infidelibus victores feliciter existatis: ideo mandamus vobis, ut cum aliquantis dromonibus pro honore jam dicti spiritalis filii nostri Augusti, has nostras in partes iterum venire omnimodis satagatis: quatenus contra eosdem nefandos Agarenos congruum nobis adjutorium præbere possitis, ut ex hoc laus & merces imperatori accrescat, & a nobis dignas retributiones sine dubio recipiatis. Quapropter monemus, & hortamur vos, ut no-

stria

stis monitis libenti animo attendatis, & quidquid acturi estis, per vos velociter cognoscamus. Data *ut supra*.

CCXLI. AD ATHANASIUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Commendat ejus erga sedem apostolicam observantiam: hortatur, ut sicut promiserat, pactum cum Sarracenis ictum frangat. Amalfitanos per legatum suum ea de re admonitos, si parere neglexerint, excommunicandos significat.

Reverendissimo & sanctissimo Athanasio episcopo Neapolitanæ ecclesiæ.

Sanctitatis vestræ devotionem semper in omnibus circa sedem apostolicam, & nostram paternitatem sinceram, atque præclaram esse cognovimus: quod etiam & præscriptis legationis vestræ tenore inspecto, nobis est luce clarius manifestum. Quamobrem his apostolatus nostri literis multiplices almitati vestræ gratias agimus, paterno vos affectu monentes, ut juxta indultum vobis officium in his, quæ Dei sunt, & ecclesiæ Christi utilia, toto conamine desudare non desinatis: ac sicut nobis per legatos vestros mandastis, quod sive ruperint Amalfitani pactum cum Sarracenis, sive non, vos omnino frangetis, volumus ut indesinenter id agere studeatis. Nam & missum nostrum, Dominicum videlicet venerabilem episcopum illuc direximus, eos admonentes, ut patienter nostram in hoc perficiant voluntatem: quod si ipsi nostram in hoc fuerint voluntatem secuti, habeamus eos complices, & amicos: sin autem, velut cæteros inimicos, non solum visibili sed etiam invisibili gladio pariter persequamur, ut & a nobis, & ab omnibus Christianis perpetuo digni odio habeantur. Nam & per præfatum missum nostrum Dominicum episcopum, eos obaudire nolentes præsentialiter excommunicare præcepimus, ac postmodum nos ipsi digno anathemate feriemus. Vos igitur estote nobiscum, & pactum iniquum corrumpite: quia & nos vobiscum in omnibus erimus, & quod jam dare promisimus, auxiliante Domino, annis singulis vobis procul dubio tribuemus: quia si vos fœdus cum Sarracenis non habueritis, nil, Domino juvante, de Amalfitanorum perfidia curabimus, quos videlicet gladio poterimus spiritali persequi, & facile humiliare. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere.

CCXLII. AD AMALFITANOS.

Monet ut rupto cum Sarracenis fœdere ad ecclesiæ gremium revertantur, & eam ob rem singulis annis decem millia mancosorum, & eo anno mille daturum se promittit: nisi paruerint minatur excommunicationem.

Reverendissimo Petro episcopo, seu Pulcari præfectorio, & omnibus sacerdotibus, ac clericis, atque universo populo Amalfitanæ civitatis.

Multa vobis bona facere, alacrique mente tribuere sæpe promisimus, decertantes, ut pactum, quod cum impia Sarracenorum gente habetis, omnimodis rumperetis, ne ex consortio gentis malignæ, ecclesia Dei per vos sic crudeliter affligeretur, & animabus vestris non solum temporale exinde discrimen, sed etiam æternum

A acquireretis supplicium. Nunc autem vos, quasi filios dilectos corpore & spiritu salvare volentes, his apostolatus nostri literis monemus & hortamur unanimitatem vestram, ut relicta nunc penitus Sarracenorum societate, corruptoque fœdere, quod cum eis ad perditionem animarum vestrarum, & terræ sancti Petri habetis, alacri mente, piaque devotione, jam modo ad gremium sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ matris vestræ revertamini, & ad societatem & communionem nostram redire studeatis. Et dabimus vobis nunc, & per singulos annos, sicut inter nos statutum fuit, decem millia mancosorum argenti; & isto præsenti anno damus vobis pro benedictione supra mille mancosos, & teloneum

B quod in portu nostro dare debetis, vobis concedimus. Quod si in tali impio scelere, diabolo suadente, amplius permanere præsumpseritis, & ipsum pactum de præsenti non corruperitis, præcipimus huic episcopo nostro Dominico, ut vice nostra omni ecclesiastica vos communione privare procurat: ipsoque revertente, synodice vos iterum perpetui anathematis vinculis alligabimus: & omnium terrarum aditus, in quibus negotiari soliti estis, vobis omnino claudemus; ut illic nulla possitis exercere negotia. Sane si de aliis civitatibus dubitatis, quod pactum non rumpant, credimus quia nostram facient voluntatem: nam modo per vos habent excusationem. Et si aliqua de illis fuerit, quæ sicut vos, facere voluerit,

C una vobiscum ejus perditionem ordinabimus. Porro scitote quia Leonem presbiterum vestrum penes nos retinuimus. Data *ut supra*.

CCXLIII. AD CAROLUM CRASSUM REGEM ITALIÆ.

Rogat regem, ut Hieronymum episcopatum Lausanensem pacifice retinere permittat, & Hubonem res ecclesiæ Bisuntinæ ablatas reddere jubeat.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

Magnitudinem vestram ingenti nobis amore

D dilectam nosse volumus, quia Hieronymus sanctæ Lausanensis ecclesiæ episcopus, apud B. Petrum apostolorum principem, nostrumque pontificium veniens, humilitatis devotione petit, quatenus Lausanensem ecclesiam, quam jam olim regendam susceperat, ei deinceps vobis foventibus habere liceret. Nos autem ejus precibus moti, juxta quod omnium ecclesiarum Dei curam habemus commissam, & quia nostra exhortatione illum vobis fidelem in omnibus, propriumque, sicut ceteri regni vestri episcopi existunt, esse cupientes agnovimus, his apostolatus nostri literis excellentiæ vestræ suggerimus, ut eum pro amore Dei & sancti Petri & nostro, & benigne recipiatis, & jam dictum episcopatum Lausanensem, si-

E bi divinitus concessum, nostraque apostolica etiam auctoritate commissum, sub omni integritate recipere, habereque securiter permittatis: ne amplius eadem ecclesia contra statuta patrum sine proprio rectore consistat. Nam regulariter illum electum, & proprio archiepiscopo causa infirmitatis præbente consensum, & episcopos consecratores illius literis, quas nobis ostendit, rogante, consecratum fuisse jam dictæ ecclesiæ episcopum, incunctanter agnoscimus. Et idcirco volumus & rogamus, ut absque temporis protelatione, vel aliqua contradictione, suum, ut diximus, episcopatum habeat, teneat, atque cum Dei reverentia disponat, quo-

niam nos in alterius hominis electione vel consecratione illo vivente consentire nullo modo patiemur, eo quod præcipua sanctorum patrum auctoritas jubeat, duos simul in una civitate non debere esse episcopos. Quamobrem, carissime fili, hortamur nihilominus & obsecramus regiam gloriam vestram, ut Deo auxiliante ipsa ecclesia, proprio nunc recepto pastore, sub vestræ clementiæ tutamine pacifica jam & quieta consistat: ut ejus precibus adjuti, post hoc regnum terrenum vobis concessum, sempiternum percipere mereamini. Præterea & Theodoricus sanctæ Chrysopolitanæ sedis archiepiscopus, multas nostris apostolicis auribus super Hubonem fidelem vestrum querelas direxit, eo quod res ecclesiæ illius invaserit. Pro quo etiam precamur, ut easdem res ecclesiasticas jam dicto archiepiscopo sub integritate reddere faciatis pro amore Dei & nostro, & nulla deinceps ei permittatis adversa vel contraria inferre. Data xx. die mensis Junii, indictione XIII.

CCXLIV. AD LIUTVVARDUM EPISCOPUM VERCELLENSEM.

Ut Hieronymi episcopi Lausanensis causam apud Carolum regem procuret.

Reverendissimo & sanctissimo Liutvvardo episcopo sanctæ ecclesiæ Vercellensis.

Dilectioni vestræ familiari quodam modo, pioque affectu, veluti fidelissimo nobis mandantes committimus, ut recipientes hanc nostri apostolatus epistolam, legatione nostra dilecto ac spirituali filio nostro Carolo excellentissimo regi, pro Hieronymo videlicet Lausanensi episcopo directa fungamini: vestroque ingenti certamine, prudentique consilio, ipsius regis magnitudinem admonere atque exhortari magnopere studeatis, quatenus eumdem Lausanensem episcopatum, illi jam olim divinitus concessum, pro amore Dei & nostro, de præsenti reddere, & securiter quasi suo fideli habere permittat. Nam eo vivente in alterius electione vel episcopali consecratione, assensum nullo modo præbebimus: quin potius apostolica hoc fieri auctoritate modis omnibus inhibebimus, ne contra statuta patrum duo in una videantur civitate esse episcopi. Quapropter nobis justa mandantibus omni annisu & voluntate favere nullo modo prætermittatis, quo minus nostræ voluntatis legatio apud serenissimum regem salutis & pacis ecclesiasticæ per vestrum certamen effectum obtineat: quatenus eadem ecclesia Dei, proprio recepto pastore, salva in omnibus & quieta consistat. Data xx. die mensis Junii, indictione XIII.

CCXLV. AD THEODORICUM ARCHIEPISCOPUM BISUNTINENSEM.

Significat se de ipsius causa Carolo regi scripsisse; ac de Hieronymo episcopo Laudunensi hortatur, ut adjuvare illum studeat.

Reverendissimo & sanctissimo Theodorico archiepiscopo sanctæ Chrysopolitanæ ecclesiæ.

Pro tot & tantis perturbationibus, & calamitatibus, quas ab iniquis & Deum non timentibus viris ecclesiam tibi commissam quotidie pati vestris literis referentibus agnoscimus, plurimum condolemus, & congruum cupimus, Deo favente, vobis præbere solatium, quatenus sedis vestræ vigorem pristinum indiminuto jure feliciter obtineatis. Nam dilecto ac spirituali filio nostro Carolo glorioso regi pro tuæ causa utilitatis, proque vestræ plebis salute suggessimus, ut pro amore Dei & nostro, suo vos auxilio ac defensione in omnibus tueatur, & de his qui res ecclesiæ vestræ invadere præsumpserunt, justitiam facere dignetur, resque ipsas sub integritate vobis restitui jubeat. Vos tamen, more boni pastoris, sicut in prosperis humiles, ita quoque in adversis fortes existite, ut populum Domini tibi commissum pro malorum infestatione, quam patimini, strenue regere non omittatis. Pro ipso etiam Hieronymo episcopo eidem regi direximus, ut Lausanensem episcopatum illi divinitus concessum, & nostra apostolica auctoritate largitum, securiter amodo retinere permittat. Et ideo vestra fraternitas eum in hoc adjuvare pro viribus non prætermittat. Data xx. die mensis Junii indictione XIII.

CCXLVI. AD CAROLUM REGEM.

Commendat ejus erga Romanam ecclesiam observantiam: rogat ut legatum sibi auxilio mittat.

Dilecto ac spirituali filio Carolo glorioso regi.

Multiplices regiæ magnitudini vestræ his nostris apostolicis literis gratias agimus pro vestra tam ingenti cura & solicitudine, quam circa sanctam Romanam ecclesiam matrem vestram habetis; atque pro vestræ devotionis sinceritate, qua nos puræ mentis affectu more parentum vestrorum diligitis, & in omnibus adjuvare alacriter cupitis. Et quia pro exaltatione, atque utilitate sedis apostolicæ, totiusque terræ sancti Petri defensione, vos prompta mente desudare velle cognoscimus: in quo scilicet vestri desiderii affectu pissimo & divinam circa regiam gloriam vestram habebitis adjutricem & placabilem majestatem, & dignam non solum in hoc sæculo, sed etiam in cælesti postmodum regione retributionem procul dubio recipietis. Quod vero mandastis, ut marchiones vestri, qui circa nos existunt, ad defensionem necessariam peragendam nobiscum pariter decertare debuissent: hoc autem sine vestræ majestatis præsentiam, vel sine idonei optimatis vestri nullo modo, sicut oportet, proderit nobis: eo quod ipsi marchiones homines de civitatibus, & propriis finibus nostris, cum quibus territorium sancti Petri poteramus satis defendere, in suo assiduo servitio habent, & nonnullos eorum potentia sua defendunt: & ita impediunt, ut nostrum servitium secundum voluntatem nostram minime perficere valeant. Unde precamur excellentiam vestram, ut pro amore Dei, & principis apostolorum honore, talem nobis de præsenti missum dirigatis, cum quo per vestræ auctoritatis potentiam, ea quæ sanctæ Dei ecclesiæ, & nobis pertinent, incunctanter valeamus perficere: quatenus eosdem homines nostros, qui nobis sublati sunt, omnimodis recipiamus, ut omnis honor, & vigor sanctæ Romanæ ecclesiæ vestris diebus in omnibus integer accrescat, & indiminutus permaneat; quoniam ipsius honor, & exaltatio, vestra hic & in æternum est salus & gloria. Nam & nos ea, quæ vestræ gloriæ proficua sunt, libentissime perficere cupimus, & nostris assiduis precibus vos Domino commendare, apostolorum suffragantibus meritis, semper satagimus. Hæc itaque pro utilitate sanctæ ecclesiæ

clesiæ modo fieri petimus, ut eum vestrum gloriosum adventum, favente Domino, conspexerimus, optata & ingenti pariter lætitia exultare valeamus. Data die XXIII. Mensis Junii, indictione XIII.

CCXLVII. AD SFENTOPULCRUM COMITEM.

Gratulatur de ejus & subditorum illius observantia erga sedem apostolicam: recipit eos in fidem suam: ostendit Methodium archiepiscopum orthodoxam fidem fuisse professum; cujus jura & privilegia confirmat, eumque ad eos regendos mittit. Nitrensis ecclesiæ episcopum consecratum significat, & alium ad se vult mitti, quem alii ecclesiæ præficiat: jubet omnes ipsi archiepiscopo obedire: concedit ut divina officia Sclavonica lingua recitari possint, dummodo evangelium Latina prius recitetur.

Dilecto filio Sfentopulcro glorioso comiti.

INdustriæ tuæ notum esse volumus, quoniam confratre nostro Methodio reverendissimo archiepiscopo sanctæ ecclesiæ Moravensis, una cum Semisisno fideli tuo, ad limina sanctorum apostolorum Petri & Pauli, nostramque pontificalem præsentiam veniente, atque sermone lucifluo referente, didicimus tuæ devotionis sinceritatem, & totius populi tui desiderium, quod circa sedem apostolicam & nostram paternitatem habetis. Nam, divina gratia inspirante, contemptis aliis sæculi hujus principibus, beatum Petrum apostolici ordinis principem, vicariumque illius habere patronum, & in omnibus adjutorem ac defensorem pariter cum nobilibus viris fidelibus tuis, & cum omni populo terræ tuæ amore fidelissimo elegisti, & usque ad finem, sub ipsius & vicarii ejus defensione colla summittens, pio affectu cupis, auxiliante Domino, utpote filius devotissimus, permanere. Pro qua scilicet tanta fide ac devotione tua & populi tui, apostolatus nostri ulnis extensis, te quasi unicum filium amore ingenti amplectimur; & cum omnibus fidelibus tuis paternitatis nostræ gremio, veluti oves Domini nobis commissas, recipimus, vitæque pabulo clementer nutrire optamus, atque nostris assiduis precibus omnipotenti te Domino commendare studemus: quatenus sanctorum apostolorum suffragantibus meritis, & in hoc sæculo adversa omnia superare, & in cælesti postmodum regione cum Christo Deo nostro valeas triumphare. Igitur hunc Methodium venerabilem archiepiscopum vestrum interrogavimus coram positis fratribus nostris episcopis, si orthodoxæ fidei symbolum ita crederet, & inter sacra missarum solemnia caneret, sicuti sanctam Romanam ecclesiam tenere, & in sanctis sex universalibus synodis; a sanctis patribus, secundum evangelicam Christi Dei nostri auctoritatem, promulgatum, atque traditum constat. Ille autem professus est, se juxta evangelicam & apostolicam doctrinam, sicuti sancta Romana ecclesia docet, & a patribus traditum est, tenere & psallere. Nos autem illum in omnibus ecclesiasticis doctrinis & utilitatibus orthodoxum & proficuum esse reperientes; vobis iterum ad regendam commissam sibi ecclesiam Dei remisimus, quem veluti pastorem proprium ut digno honore & reverentia lætaque mente recipiatis jubemus: quia nostræ apostolicæ auctoritatis præcepto archiepiscopatus & privilegium confirmavimus, & in perpetuum, Deo ju- A vante, firmum manere statuimus, sicuti antecessorum nostrorum auctoritate omnium ecclesiarum Dei, jura & privilegia statuta & firmata consistunt: ita sane, ut juxta canonicam traditionem, omnium negotiorum ecclesiasticorum curam habeat ipse, & ea, velut Deo contemplante, disponat. Nam populus Domini illi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus erit rationem: ipsum quoque presbyterum nomine Vvichinum, quem nobis direxisti, electum episcopum consecravimus sanctæ ecclesiæ Nitrensis, quem suo archiepiscopo in omnibus obedientem, sicuti sancti canones docent, esse jubemus: & volumus ut pariter cum ipsius archiepiscopi consensu & providentia, alterum no- B bis apto tempore utilem presbyterum, vel diaconum diriges, quem similiter in alia ecclesia, in qua episcopalem * vestram noveris esse necessariam, ordinemus episcopum, ut cum his duobus a nobis ordinatis episcopis præfatus archiepiscopus vester, juxta decretum apostolicum, per alia loca, in quibus episcopi honorifice debent & possunt existere, postmodum valeat ordinare. Presbyteros vero, diaconos, seu cujuscumque ordinis clericos, sive Sclavos, sive cujuslibet gentis, qui intra provinciæ tuæ fines consistunt, præcipimus esse subjectos, & obedientes in omnibus jam dicto confratri nostro archiepiscopo vestro, ut nihil omnino præter ejus conscientiam agant. Quod si contumaces & inobedientes existentes, scandalum C aliquod, aut schisma facere præsumpserint, & post primam & secundam admonitionem se minime correxerint, quasi zizaniorum seminatores ab ecclesiis, & finibus vestris auctoritate nostra præcipimus esse procul abjiciendos, secundum auctoritatem capitulorum, quæ illi dedimus, & vobis direximus. Literas denique Sclavonicas a Constantino quodam philosopho repertas, quibus Deo laudes debite resonent, jure laudamus; & in eadem lingua Christi Domini nostri præconia & opera ut enarrentur, jubemus. Neque enim tribus tantum, sed omnibus linguis Dominum laudare auctoritate sacra monemur, quæ præcipit, dicens: *Laudate Dominum omnes gentes, & collaudate eum omnes populi*. Et apostoli repleti D Spiritu sancto locuti sunt omnibus linguis magnalia Dei. Hinc & Paulus cælestis quoque tuba insonat, monens: *Omnis lingua confiteatur, quia Dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei Patris*. De quibus etiam linguis in prima ad Corinthios epistola satis, & manifeste nos admonet; quatenus linguis loquentes ecclesiam Dei ædificemus. Nec sane fidei, vel doctrinæ aliquid obstat, sive missas in eadem Sclavonica lingua canere, sive sacrum evangelium, vel lectiones divinas novi & veteris testamenti bene translatas, & interpretatas legere, aut alia horarum officia omnia psallere: quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebræam, scilicet, Græcam & Latinam, ipse creavit & alias omnes ad laudem & E gloriam suam. Jubemus tamen, ut in omnibus ecclesiis terræ vestræ propter majorem honorificentiam evangelium Latine legatur; & postmodum Sclavonica lingua translatum in auribus populi Latina verba non intelligentis, annuncietur; sicut in quibusdam ecclesiis fieri videtur. Et si tibi & judicibus tuis placet missas Latina lingua magis audire, præcipimus ut Latine missarum tibi solemnia celebrentur. Data mense Junio, indictione decima tertia.

* f. sedem vel cathedram.

Psal. 116. Act. 2.

Philip. 2. 1. Cor. 14.

CCXLVIII. AD LANDULFUM EPISCOPUM SURICORUM.

Objurgat quod violaverit quæ ipse inter eum & Landenulfum Capuanum episcopum de frugibus illius ecclesiæ decreverat: minatur illi excommunicationis pœnam, nisi suis decretis pareat; præcipit ut si se læsum sentiat, cum eodem episcopo causam dicturus ad se veniat.

Reverendissimo & sanctiss. Landulfo episcopo Suricorum.

* forte Vera * Nostra relatione comperimus, quod quidquid tempore consecrationis tuæ in nostro conspectu de frugibus illius ecclesiæ congrua deliberatione fuerat inter te & Laudenulfum Capuanum episcopum diffinitum, tu ingenti usus temeritate violaveris: & quod nos juxta temporis qualitatem moderari decreveramus, tu adimplere neglexeris. Quo audito valde noster animus est commotus, quod tam audacter nostra præcepta parvipenderis, & terminos paternos excesseris. Quapropter hujus nostri pontificii auctoritate ab hujuscemodi te factione compescere volentes, præcipimus, & modis omnibus tibi injungimus, ut omni obstinatione deposita, quidquid nos illic positi inter te & eumdem episcopum, vel illius fratrem Paudenulfum fidelem nostrum de divisione, vel frugibus illius ecclesiæ deliberavimus, sine mora adimplere procures. Hoc sciens, quia si aliter agere præsumpseris, sicut invasorem rerum sacrarum te canonicis jaculis feriemus. Quod si aliquam querimoniam, aut justam excusationem te habere confidis; tunc cum eodem episcopo causam dicturus, jubemus, ut nostram petas præsentiam. Nam & nos præsenti legato nostro Vualperto reverendissimo episcopo dilecto consiliario nostro præcipimus, ut si nostra salubria monita adimplere contempseris, ex nostra auctoritate te excommunicare procuret: quatenus sicut prædiximus, Romam in nostra *. Data xv. Kalendas Augusti, indictione decima tertia.

* f. præsentia venias, deest.

CCXLIX. AD CAROLUM REGEM.

Gratulatur de ejus erga Romanam ecclesiam observantia, cujus eum defensorem elegit: monet ne adversariis fidem habeat: laudat quod ditionem sancti Petri ab hostili incursu defendi jusserit. Bosoni tanquam tyranno auxilium se non daturum affirmat: optat ejus adventum, & rogat ut legatos mittat.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

Regiæ magnitudinis vestræ receptis apicibus, ac diligenter perlectis, quia more Christianissimorum principum parentum vestrorum admonitionis & exhortationis nostræ doctrina repleri vos velle cognoscimus, nostroque consultu ea, quæ pro sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ, & totius Christianitatis defensione salubria ac utilia esse videntur, animo libenti cupiatis perficere; valde gratulamur, & immensas Domino gratias referimus: & optamus ut cuncta circa vos semper prospera, divina favente gratia, existant. Ea etenim, quæ de vestris causis, & eventibus vestris nobis literis non retulistis, fideli relatione communis fidelis, & reverendissimi episcopi Vvibbodi luculenter didicimus; eique omnem familiaritatis aditum pio affectu præbentes, vestræ voluntatis arcana cognovimus, per quem & nos celsitudini vestræ aliqua verbo tenus intimanda direximus. De oppressionibus autem Græcorum (sicut vobis a quibusdam æmulis nostris nunciatum est) nos aliquid nullo modo scimus; si vero certissime sciremus, dilectioni vestræ cum omni devotione celeriter nunciassemus: quoniam Dei omnipotentis procul dubio inspiratione, & voluntate, vos præ omnibus eligere, & inclytum in omnibus negotiis sanctæ sedis apostolicæ, nostrisque profectibus patronum, ac defensorem habere omnino curavimus: & ideo, vita comite, longa per tempora optamus possidere. Quapropter inimicis nostris, quos nobis adversarios, & zizaniorum seminatores esse cognoscitis, aurem clementiæ vestræ nullatenus accommodetis. Nam inimicus semper contraria loquitur: tamen bene vos fecisse laudamus, quod omnibus episcopis & comitibus, qui circa nos consistunt, auctoritate vestra mandastis, atque jussistis, ut terminum sancti Petri ab hostili nempe incursu, nostro pariter instructi mandato, defendere debeant. Valde necessarium est, ut non solum a malis Christianis, verum etiam & a Sarracenis ubique diffusis, ubique & undique nos sine intermissione deprædantibus, & more furum nostra diripientibus, tueri procurent. Pro qua videlicet necessitate, quam supra modum patimur, ipsius Vvibbodi episcopi hortatu, in quamdam cortem nostram exivimus, & una cum Vvidone comite Lamberti filio loqui voluimus hujus rei causa: sed ipse adesse prætermisit, sicut jam dictus fidelis noster ac vester vobis poterit enarrare. De Bosone quoque certos vos esse volumus, quia neque aliquem familiaritatis locum, aut receptionis nostræ auxilium apud nos habebit, neque poterit invenire: eo quod vos, ut prælibavimus, amicum, & adjutorem quæsivimus, & loco carissimi filii retinere toto mentis conamine volumus. Nam nihil nobis de parte ipsius pertinere videtur, qui talem tyrannidem præsumpsit committere. De vestro quoque adventu, quem, Deo favente, adesse mandastis, valde sumus gavisi affecti, & pro tantis calamitatibus, quibus circumdati & oppressi existimus, optamus, & vehementer rogamus vestram specialem citissime, Deo propitio, contemplari præsentiam. Joannem vero reverendissimum episcopum Tritiensem penes nos hac vice retinuimus, ut si aliquid novi nobis evenerit, & necesse fuerit per eum vestris mandare fidelibus, ac per ordinem quæ opportuna fuerint, significare possimus. Pro justitiis autem faciendis sanctæ Romanæ ecclesiæ, ut idoneos & fideles viros a latere vestro nobis de præsenti dirigatis, obnixe deposcimus, qui nobis pariter cum missis nostris proficiscentibus, de omnibus justitiam plenissimam faciant, & vestra regali auctoritate male agentes corrigant & emendent: præterea, sicut vestro proprio nobis ore fili carissime promisistis, ut in hoc dumtaxat opere vestram voluntatem, vestræque mentis affectum circa nos purissimum fore luce clarius agnoscamus, ut & nos vestrum desiderium pio semper valeamus affectu perficere. Data ut *supra*.

Almoinus l. 5 c. 38 & 40. Reg. no l. 3.

CCL.

Gratulatur de concordia ecclesiæ Constantinopolitanæ: miratur multa, quæ statuerat, mutata esse: approbat quæ Constantinopoli in concilio pro causa Photii acta sunt, si tamen legati contra sua mandata non egerint.

Hoc nostri semper certaminis & laboris fuit; hoc nostri voti existit, ut pro orthodoxæ fidei

Videtur missa Photio.

fidai integritate, sen pro statu, & pace omnium Dei ecclesiarum, quarum cura constriugimur, adeo operam damus, quatenus dispersa congregentur, congregata couserventur, & ut quidquid inhonestum, vel aliter qoam se sectitudo habet, pec providentiam Dei, sanctorum apostolorum meritis suffragantibus corrigatur, omni conamino, juxta officium nobis commissum, speculando satagimus. Hujus rei gratia mora apostolico sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ misereri volentes, decrevimus, ut unius incremantum, nullius fieret detrimentum; quin potius omnium manifestum existeret adjutorium. Convocata nostra ecclesia, quantum ad præsens tempus coegit necessitas, auctoritate, & potestate apostolica dictæ Coostautinopolitanæ ecclesiæ consuluimus, & legatis nostris directis, ut inoffenso pede incedarent, instituimus. De cujus scilicet unitata pacis, sive concordia gratulamur, & cunctipotenti Domino laudes innumeras referentes, licet ei, qui tanta bona servis suis largitur, condignas grates agere non possimus, hunc benedicimus & assiduis vocibus glorificare studemus. Gloria namque sit illi, & omnis laus, ac virtus, cujus majestate, & semper perlaudabili gratia * certata ad rectitudinem reducuntur, prava diriguntur; contumacia retunditur, humilitas exaltatur, zizania quandoque velluntur, scandala amputantur, & omnis bonitas augmentatur: unde non in nobis, sed in aodem Domino gloriemur, jucundemur & axultemus in misericordia ejus qui dicit: *Confidite, quia ega vici mundum*: & in alio loco: *Sine me*, inquit, *nihil potestis facere*; sed cum nos scriptis & varbis misericordiiar tecum specialiter agendum esse decreverimus, mirandum valda est, cur multa, quæ nos statuaramus, aut aliter habita aut mutata esse noscantur; & nescimus, cujus studio, vel neglectu vaciata monstrentur. Ceterum scribens subintulisti, quod, ta innuens, non nisi ah iniqua gerentibus misericordia sit quærenda; quod & nos de his, qui Deum se saira noo fantur, licet dispensatoria fatemur; tamen nos, quod lectum est, exaggerara oolumus, na quod dignum est, judicara cogamur; idaoque talis excusatio sileat, oe hoc dicentes illa sententia tangat, qua dicitur: *Vus estis qui justificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominabile est apud Deum:* igitur laudabilis tua prudentia, quæ dicitur humilitatem scire, non muleste ferat, quod ab ecclesia Dei miserationem jussa est postulara: quin potius se, ut exalteiur, humiliat, & fraternum discat arga sui misarentam servara affectum. Quia nos, si tu dabitam devotionem & fidelitatis incrementa erga sanctam Romanam ecclesism, & nostram parvitatem observare studueris, & ut fratrem amplectemur, & ut carissimum proximum retinebimus. Nam & ea, qoæ pro causa tuæ restitutionis synodali decreto Constantinopoli misericorditer acta sunt, recipimus. Et si fortassa nostri legati io eadem synodo contra apostolicam præceptionem egerunt, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus existere firmitatia.

* f. curvata

Joan. 16.
Joan. 15.
Luc. 16.

CCLI. AD IMPERATORES AUGUSTOS.

Commeodat eorum studium in ecclesiæ concordia stabilienda: monet, ut in eo persistant: agit grasias de dromonihus auxilio missis: de monasterio sancti Sergii, & de Bulgarorum diœcesi sedi apostolicæ restituta: cogat ut Dei ecclesiam tueatur: demum ea quæ pro Photio in synodo Constantinopoli acta sunt, se approbare significat, si tamen legati contra sua jussa nou egerint.

Imperatoribus Augustis.

POst innumeras solicitudines, quibus nimirum onecatur imperiale fastigium, laudabile clementiæ vestræ cognoscimus Christianissimi imperatoria esse propositum; per quod summotis omnibus discordiarum, atque zizaniorum seminibus, quæ in agro domioico humani generis inimicus asperserat, sanctæ catholicæ ecclesiæ piissimo mentis affectu consulere voluistis. Io quo scilicet animi voto, ac desiderio, quantum rebus humanis favere providentia divina dignetur, solicitudo clementiæ vestræ Spiritu Dei incitata demonstrat, quæ in catholica ecclesia misericordem per auctoritatem & judicium sedis apostolicæ, quæ Christo Domino delegante, totius ecclesiæ retinet principatum, oihil impacatum, nibil voluit esse diversum: cum omoes schismatica pravitate divisos, vel zelo quolibet saparatus, atque dispersos, clementi affectione, vel studio ad veræ pacis soliditatem, concordiæque sincerissimæ unanimitatem revocare, & in uno Christi ovili cum proprio pastora, Photio videlicet confratre & comministro nostro, aggregara curavit. Pro quibus videlicet nostri pastoralis magisterii officium est, apud serenitatis vastræ Augustalem clementiam assidua semper solicitudine omnimodis intercadere; ut vastræ pietatis majestas, mora Christianissimorum Imperatorum, benigna circa omnes axistat; & quasi Deo contemplante, populum Domini sibi commissum selici regat samper & gubernet intuitu, nea amplius patiatur aos aliquibus sæculi hujus procellis illidi, aut malignis perturbationibus concuti: quatenus post hoc vitæ præsentis, imperium cælesta adipisci, & in æternum cum Domino retinere valeatis. Nunc itaqua pro tanta devotione, animique vestri sinceritate, quam non solum verbis, sed superfluis etiam operibus circa ecclesiam sancti Patri, & oostram paternitatem ostendistis, immensas post Deum serenitati vestræ gratias agimus. Primo quidem, quod dromones vestros, qui pro defensiona tarræ sancti Petri in nostro manerent servitio, nobis misistis. Secundo autem, quod monasterium sancti Sergii intra vestram regiam urbem constitutum, quod sancta Romana ecclesia jura proprio quondam retinuit, divina inspiratione repleti, pro honore principis apostolorum nostro præsulatui reddidistis. Tertio vero vobis grates multas referimus, quia Bulgarorum diœcesin pro amore nostro gratanti animo sancto Patro, ut justum arat, permiseritis habere. Unde obnixe petimus, ut vestro potenti solatio sanctam Romaoam ecclasiam in hoc periculoso tempore in omnibus adjuvara, defendereque non dedignemini: quatenus ex hoc vestra imperialis gloria apostolicis suffragantibus meritis, per cunctas mundi partes magis ac magis accrescat, & apud omnipotentam Dominum dignam retributionem percipiat. Et iterum humiliter petimus, ut in hujus bonæ voluntatis ac piatatis affectu, quem pro amore Dei circa ecclesiam Christi habetis, immobiles permaneasis: quoniam nos Augustalem excellentiam vestram ulnis extensis amore paterno amplectimur, & honora debito vanaramur, atque assiduis orationibus nostris, juxta sacrosancta beatorum apostolorum Petri ac Pauli corpora fusis, omnipotenti Domino commendare studemus, ut pro tantis beneficiis, quæ sancto

cto Patro impenditis, ipse vobis, & in hoc præsenti sæculo vestrum sanctum imperium cum omni prosperitate magis ac magis conservet incolumma, clarisque semper dignetur ubique decorata triumphis; & in cælesti postmodum regione sempiternam gloriam & beatitudinem cum sanctis & electis suis habere concedat. Nam & ea, quæ pro causa restitutionis reverendissimi Photii patriarchæ synodali decreto Constantinopoli misericorditer acta sunt, recipimus: [a] Et si fortasse nostri legati in eadem synodo contra apostolicam præceptionem egerint, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus existere firmitatis. Data Idibus Augusti, indictione XIII. An. Ch. 880.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Et si fortasse nostri legati.*) Hanc synodum pseudooctavam a Joanne VIII. ceterisque ejus successoribus pontificibus, & a concilio Florentino reprobatam fuisse, præter alia, de quibus infra, indicant ista verba. Vide quæ notavimus in conciliabulo Constantinopolitano, sub Joanne papa VIII. infra, verbo *Reprobatum*.

CCLII. AD CAROLUM REGEM.

Gratias agit de ejus erga sedem apostolicam observantia: suam erga eum benevolentiam testatur: adventum ejus pro ecclesiæ necessitatibus expectat, monetque ut aliquem legatum mittat: queritur de Georgio quodam excommunicato, qui ipsius imperatoria auctoritate fultus bona Romanæ ecclesiæ invaserat: rogat ut promissa auxilia m[...]at.

Excellentissimo & dilecto filio Carolo glorioso regi.

Relegentes regalis excellentiæ vestræ literas, devotionem vestramquam circa sanctam ecclesiam matrem vestram, & circa nostrum pontificium habetis, luce clarius novimus: unde multiplices gloriæ vestræ gratias referimus. Nam & nos vos semper quasi dilectum & spiritalem filium retinemus, & pio mentis affectu desideramus amplecti, & pro augenda gloria vestra assidue soliciti incunctanter existimus. Quod autem nobis mandastis, ut vestrum optatum præstolaremur adventum, pro eorum adversitatibus emendandis, qui nobis contraria inferre, & qui a nostra ditione homines nostros subtrahere præsumunt; nos quidem vestrum adventum toto desiderio pro tantis ecclesiæ Dei necessitatibus, quæ ad augmentum gloriæ vestræ sunt emendandæ, omnimodo optamus inspicere. Sed sicut vobis nostris jamptidem apostolicis literis suggessimus, ut vestrum idoneum missum nobis direxisseris, cum quo aliquid de ecclesiasticis utilitatibus potuissemus perficere; pro qua causa non eum miseritis, miramur. Quamobrem petimus, ut eumdem missum, antequam veniatis, nobis dirigere non omittatis: ut cum, Deo auxiliante, veneritis, nobis simul convenientibus, vera inter nos dilectio, utpote inter spiritalem patrem & carissimum filium possit existere. Præterea postquam Georgius excommunicatus & anathematizatus cum homine Vvidonis est a vobis reversus, assiduo sumus mœrore turbati; eo quod audacter veniens, quasi vestra fultus auctoritate, in proprietates olim suas, quæ ad jus sanctæ Romanæ ecclesiæ, (Carolo divæ memoriæ imperatore patruo vestro concedente,) conlegaliter pervenerunt, (& nunc usque juri nostro defendebamus & tenebamus,) temere pariter cum aliis introivit: & nostros, qui in circuitu homines existunt, affligere, & deprædari non cessat. Unde obnixa rogamus vestram magnitudinem, ut sicut nobis ore proprio promisistis, & per epistolam vestram, atque legatos nostros, Liutvvardo venerabili sanctæ Vercellensis ecclesiæ episcopo mediatore existente, mandastis, præsentialiter nobis adimplere satagatis: quia nos ea, quæ vobis promisimus, omnimodis adimplebimus, aut eosdem infideles nostros procul a nobis expellatis, ut nulla nobis adversa, vel contraria valeant aliquatenus moliri, quousque Deo propitio vos veneritis. Quarto Idus Septembris, indict. decimaquarta.

CCLIII. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Jubet eum Romam ad synodum causa dissolvendi quasdam quæstiones advenire.

Romano archiepiscopo Ravennati.

Quia bellica, immo Sarracena impediente angustia, juxta sacros canones, quarto scilicet Idus Octobris, synodum sicut volueramus celebrare nequivimus; opportune, valdeque necessario sane prævidimus, ut hanc eamdem VI. Idus novembris istius quartædecimæ indictionis, adjuvante Domino, convocemus. Quapropter sanctimoniam tuam hortamur, ut ad idem tempus sine omni mora, immo omni occasione postposita, Romam occurras; quatenus ea quæ ad honorem, sive utilitatem sanctæ Dei ecclesiæ pertinent, nobiscum ordines & deffinias, & sancti Spiritus gratia revelante, voto communi decernas. Interea negotium viri illustris Deusdedit gloriosi ducis, qui nostrum pontificium adiit, dicens, se a tua solertia pro conjugio suæ uxoris, quam illius consanguineam fateris existere, communione privatum, est procul dubio ventilandum; ut quidquid rei veritas hinc demonstraverit, omnimodis exequamur. Qui pro eo quod tam diu apud nos est immoratus, & de tua parte, qui rationem redderet, non est inventus; rationabiliter erat a nobis interim absolvendus: tamen quia in proximo, sicut diximus, synodum, (qua hoc cum unanimitate aliorum consacerdotum, fratrumque nostrorum, & tua, est inter alia pertractandum,) celebrare debemus, dignius judicavimus (quod & ipsæ res expetunt) tuum præstolari adventum: ut hoc synodali discutiamus collegio, & alterna visione congratulantes, pari sententia decernamus: in qua etiam quidquid supra generum suum habueris, similiter diffinire jubeamus. Præterea jam dicti viri conjunx, Maria nomine, libellum suæ reclamationis per Paulum legatum suum nostro præsulatui dirigere procuravit, asserens suam sanctitatem in nuptiis per consensum patris de ea habitis, consciam extitisse; & tam virum suum, quam se, postquam una caro effecti sunt, tam ad spiritalem, sive dominicam, quam etiam ad communionem mensam, sæpe non solum admisisse, sed etiam invitasse. Sed & hoc per eumdem suum libellum reclamando innotuit, quod Majoranus, qui & Maginpertus diaconus dicitur, in necem sui patris consenserit, petens a nobis ex hoc convenientem justitiam, & obnixa postulans hoc indiscussum non derelinqui, quem videlicet sæpissime Bononiensis episcopus suæ ecclesiæ famulum quærere studuit. Hujus rei gratia præcipimus, ipsum diaconum tecum nobis omnimodis exhiberi, ut quidquid rationis ordo poposcerit, adjuvante Domino, canonica ventilemus, & synodice statuamus. An. Ch. 880.

Data

Data III. Kalendas Octobris, indictione decimaquarte.

CCLIV. AD UNIVERSOS EPISCOPOS.

Ut Romam ad synodum adveniant.

Omnibus episcopis per ducatum Spoletanum, & Camerinensem, & ad omnes episcopos per diversas provincias constitutos.

NOlumus ignorare vestram fraternitatem, quia pro multiplicibus sanctæ Dei ecclesiæ necessitatibus, VI. Idus Novembris istius quartædecimæ indictionis synodalem conventum, Domino adjuvante, calebraturi sumus: & cum diversis, præcipue Sarracenorum, impedimentis implicati essemus, nequivimus eum suo tempore congregare, dignum duximus ad augmentandas, atque perficiendas ecclesiasticas utilitates, vel præfato tempore non prætermitti, quo minus tanta necessitas sine consulto aliorum confratrum nostrorum iodiscussa non remaneret, ut vestris salubribus consiliis fulti, quidquid ad honorem Dei, & communem utilitatem pertinet, communitee perficere satageremus. Quapropter hujus nostræ commonitionis sanctitatem vestram exhortamur epicibus: ut solita desidia deposita, ad eamdem synodum Romam venire non differatis: quatenus, sicut diximus, ea, quæ agenda sunt, Christo juvante, communiter peragamus, & quæ juxte nostri ministerii officia statuenda sunt, salubriter statuamus. Videte itaque ne solito negligenter agatis, ne si per vos ea quæ honori & statui sanctæ Dei ecclesiæ sunt proficua, inordinata remanserint, &, quod non oportet, venire contempseritis, canonicis ictibus non immerito feriamini. Data pridie Kalendas Octobris, indictione XIV.

CCXLV. AD CAROLUM REGEM.

Lætatur de ejus incolumitate, Deumque orat, ut omnia ei prospere eveniant: nunciat Sarracenos a Græcis victos, seque a Sarracenis, & aliis etiam valde premi: quare petit, ut sibi quam citissime auxilio veniat.

Carolo glorioso regi.

SUsceptis gloriæ vestræ, spiritalis atque desiderabilis fili, nobis directis apicibus, atque relectis, quia vos, Deo gratias, sanitate vigere cognovimus, ineffabili, & ultra quam dici possit jucunditate refecti, in Domino gratulati sumus: & ut magis ac magis vobis Dominus Deus noster prosperitatem tribuat, triumphum de adversantibus concedat, & felicia tempora ad regnum pacifice, atque justissime disponendum multiplicet, continuis votis eumdem Dominum deprecamur. Quia nihil est omnino, fili carissime, nobis dulcius, nihilque amabilius, quam ut vos semper ad defensionem, & exaltationem sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ cognoscamus esse promptissimos; & eis qui eam diversis modis impugnant, libera correctionis, ac disciplinæ sententia contraire. Nos autem licet in innumeris infirmitatibus, atque angustiis constituti, Deo gratias, utcumque valemus: sed tunc potius nostre sanitas erit, si vos omni prosperitate, ut diximus, pollere cognoverimus; & ad nobis conferendum solatium festinanter occurrere, ut alterna visione loquamur, non pati moras advertimus. Ceterum, quod dicitis ut Liutvvardum venerabilem episcopum communem fidelem nostrum ad nos præmittatis, valde in Domino gratulamur: & cum eum pro communi utilitate semper desudare cognoverimus, magnum nobis gaudium in adventu illius nascetur, eo quod in ipsius præsentia vestram intuebimur excellentiam. Postremo, fili carissime, quod sciscitamini de Græcis, atque Ismaelitis, & ceteris quibusque exteris nationibus, vel concivibus, qualiter res agitur, brevissime respondemus. Sed ut hæc omnia ex intimo corde, atque dolenter advertatis, omni mentis conamine exhortamur: tamen Deo sint grates & laudes, quia Græcorum navigia in mari Israelitarum victoriosissime straverunt phalanges, & eos, prout Dominus voluit, debellati sunt. Sed nos tamen tam ipsi jam dicti Ismaelitæ, quam alii concives nostri impugnant, ac persequuntur, ut extra muros urbis nullatenus, vel qui labore manuum suarum vivere valeant, vel qui, ut ita dixerim, Christianitatem suam, sicut decet, observent, egredi libere possint: ac per hoc, immo pro his omnibus, scitissime, & omnibus occasionibus, omnibusque excusationibus postpositis, & contemptis, ad omne nobis, & huic regioni valde afflictæ conferendum solatium non veneritis; procul dubio scire potestis, quia ad peccatum vestrum, & damnum omnium hæc terra peribit. Unde pro Deo festinanter iter ad nos veniendi assumite, & ut belle domini vice illius præliemini, ad beatorum apostolorum limina, Deo præduce, pro Christianorum omnium auxilio properate. Data III. Kalendas Novembris, indictione XIV.

CCLVI. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Inobedientiæ eum arguit, præcipitque, ut Rhodoaldum, & Vvarlenum monachos, quos injuste in carcerem conjecerat, ad eorum monasterium honorifice remittat.

Ansperto Archiepiscopo Mediolanensi.

DEcuerat te, frater carissime, pura animi sinceritate eam reverentiam, eumque honorem sanctæ sedi apostolicæ, cui Deo auctore præsidemus, quotidie impendere, quæ usque ad tua tempora omnes tui prædecessores laodabiliter viventes, huic ecclesiæ obtulerunt prona mentis devotione. Pro qua re ejus gremio suscepti, quidam præ nonnullis amore dilecti sunt: sed ecce, quod sine dolore dici non potest, nescio qua antiqui hostis fraude, a die ordinationis tuæ, & tempore senectutis, contra sanctam Romanam ecclesiam matrem tuam non destitisti nunc inobediens, nunc dolosus te patefacere: qua necessitate compulsi, te corripere apostolico flagello operæ pretium duximus, sed iterum paterna miseratione te ad nos reducere non prætermisimus, sperantes in te de reliquo nullum vestigium circa nos culpæ aliquo modo reperire, quia & professio tua hoc coram nobis jurejurando spoponderat. En bone vir, aliquid deterius committere non formidasti, cum quosdam monachos nostros nomine Rhodoaldum, & Vvarlenum Roma ad suum monasterium Pultariense iter carpentes, comprehensos jusseris diu sub custodiæ vinculis reservari. Quod quanti piaculi sint sano intellectu ipse perpende, quantumque dedecus sedis apostolicæ, quæ, Christo auctore, etiam in barbe-

tes

ras nationes libera semper vise est fungi legatione: quod nefas malum sub omni celeritate te emendare hortamur, & prædictos Dei famuloe cum omnibus suis illæsos abire patiaris ad locum, miserante Deo, suæ habitationis. Et sicut tuo consilio pro certo eos cognovimus esse innocentet custodiæ mancipatos: ita, te faciente, sciamus eosdem funditus, & cum competenti honore dimissos. Data mense Novembris, indictione XIV.

CCLVII. AD SALOMONEM PROCURATOREM PAPIÆ.

Ejusdem argumenti.

Salomoni procuratori Papiæ.

APostolica tibi auctoritate præcipimus, ut monachos nostros, id est Rhodoaldum, & Vvalenum, quos, spreto Dei timore, a liminibus sanctorum apostolorum ad suum monasterium revertentes, & simpliciter per viam gradientes, comprehendere ausus fuisti, & in custodia retinere; sine omni mora, & dilatione dimittas cum omnibus suis reverti ad suum monasterium sanos atque illæsoe. Quia tantum scelus & injuriam pro hac re in sedem apostolicam commisisti, pro quibus juste carere debueras consortio omnis Christianitatis: & fatemur, si hoc continuo non emendaveris, e perceptione corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, & introitu ecclesiæ te prohibebimus. Data mense Novembri, indictione decimaquarta.

CCLVIII. AD ADELBERTUM MARCHIONEM.

Ab excommunicatione eum absolvit, ejusque homines, si spatio quindecim dierum intra mensem Martium ecclesiæ satisfecerint.

Adelberto marchioni.

TE vero quia conversum & fidelem circa sanctam Romanam ecclesiam & nos cognovimus, absque tenore ab omni excommunicatione absolvimus; hominibus tuis sub eo tenore sacram reddimus communionem, ut omnem emendationem, sicut promissum est, facere ad quindecim dies intra mensem Martium omnino accelerent. Quod si hoc facere neglexerint, omnes sub eadem excommunicatione permaneant, donec iterum de perpetratis malis plenam faciant satisfactionem. Data ut supra indictione XIV.

CCLIX.

Monet ut perficiat quæ per legatos mandavit.

SUsceptis literis gloriæ vestræ, quibus vos plena intentione monstratis ad limina apostolorum festine, immo potius præcipiti gressu & velle convolare; quapropter attoniti, vel magis stupefacti miramur decentiam vestram terminos patrum transcendere, & lineam generis vestri superbo spiritu conculcare, & in deterius, non in melius prorsus convertere. Et ecce dolenter cum apostolo compellor dicere:
2. Tim. 3.
In novissimis temporibus instabunt tempora periculosa, in quibus erunt homines semetipsos amantes, & quærentes quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi. Sed nos te, fili carissime, in viscere Christi plurimum diligentes, ad ea te
A provocare gestimus, quæ animæ vestræ proficiant ad salutem. Legatos sane e latere nostro plene instructos direximus, quibus omnia ad purum credere non ambigatis in his, quæ verbo tenus, & scriptis capitulariter dedimus in mandatis. Qua de re paterno affectu monemus, ut omnia sicut vobis direximus, per eosdem legatos adimplere omnino curetis. Ideoque scitote, quoniam si pleno jure cuncta quæ destinavimus non adimpleveritis; nos enimvero quantum in nobis est, zelo Dei succensi ea quæ ad honorem sanctæ Romanæ ecclesiæ pertinent exaggerare penitus satagemus: a quibus nos nulla ferocitas, nulla malorum hominum comminatio, donec spiritus reget artus, poterit sequestrare. Quod jussionem nostri
B pontificii ingenti præsumptione absurdam posuisti, omnimodis temetipsum proprio jaculo reverberasti, & velut aspis surda saluti tuæ congruentibus aurem non accommodasti. Sed quid plura? iterum atque iterum inhibendo apostolica auctoritate præcipimus, terminum S. Petri ad ingrediendum animum vestrum non incitetis: quousque prædicti legati nostri ad nos revertantur, omnia nobis renunciaturi, itemque alios ad nos transmittere cures. Data octavo Kalendas Februarii, indictione XIV.

CCLX. AD ANSPERTUM MEDIOLANENSEM ARCHIEPISCOPUM.

C Confirmat Josephi episcopi Astensis ordinationem, qui alias contra canones Vercellensis ecclesiæ fuerat episcopus constitutus.

Ansperto Mediolanensi archiepiscopo.

COnsultationis tuæ qua nos super Joseph, nuper in Vercellensi ecclesia ordinati, nove nunc electione, vel ordinatione in ecclesia Astensi, consulere voluisti, perspectis suggestionibus, quibus super hoc nostræ auctoritatis consultum requiris, canonicum judicavimus, & nostris tibi decretis convenienter, propitia divinitate, respondimus. Fuerat enim de illo primum, ut ipse mecum advertis, quoddam irregulariter institu-
D tum: sed nos apud B. Petrum apostolum cum sancta synodo residentes, salubri potiti consilio, & animositatem illius correximus, & misericordiæ fomenta, gratia S. Spiritus revelante, protinus adhibuimus, scilicet, ut eo in pristinum ordinem reducto, si alium episcopatum ei concedere voluisses, & cleri, vel populi vota hunc sibi concorditer in episcopum expeterent, & eligeretur, & sicut qui nihil ab ordinatore prius acceperit, in episcopum crearetur. Interea accidit, ut Astensis ecclesiæ rectore proprio obeunte, permissu Caroli gloriosi regis idem Joseph post electionem cleri, & expetitionem populi, in eadem ecclesia deberet ordinari episcopus, tua fraternitas, tam nostra absolutione, quam etiam ipsius
E regis exhortata monitionibus, hoc libenter admisit, & canonice jussa completa conata est. Quod quia nunc sententiam nostram tu quoque secutus, & regalem permissionem devote, sicut condecet, es amplexatus, præfatum Joseph presbyterum sanctæ ecclesiæ Astensi episcopum præfecisti, & ordinationem illius ratam haberi decernimus, & omnium ora contra hoc quoquo modo mussitantia apostolica auctoritate obstruimus: quia sicut de irregulariter quibuslibet habitis, nos ad hæc corrigenda zelus justitiæ excitat; ita de bonorum virorum laudabilibus factis gratia divina lætificat. Nam & sedes apostolica, juxte

juxta quod S. Leo papa scribit, hanc temperantiam servat, ut & severius agat cum obduratis, & veniam cupiat præstare correctis: & ideo his omissis, de prælibati Joseph iterata creatione sanctitas tua, in nullo penitus hæsitet: quia hanc & nos approbatam admittimus, & ab omnibus admittendam esse mandamus: quia quod non ostenditur factum per impositionem manus illius, cui tempore suæ legationis, quod dare visus est, ut ita dixerim, non habuit, ratio non sinit, ut
an.Ch.185 videatur iteratum. Data xv. Kalendas Martii, indictione xiv.

CCLXI. AD ANSELMUM MEDIOLANENSEM ARCHIDIACONUM.

Minatur illi excommunicationis pœnam, nisi ad sui archiepiscopi obedientiam redeat.

Anselmo archidiacono Mediolanensi.

Missa præsulatui nostro suggestione Anspertus sanctæ Mediolanensis ecclesiæ reverendissimus archiepiscopus, cujus minister esse videris, super te questus est, quod inter ceteras perturbationis molestias a te sibi temere illatas, & post serum suarum damna non modica, non propria derelicta ecclesia, ab ejus te obsequio & consorsio separare, & velut schismaticus, per alienas parochias contra canonica statuta commorari præsumpseris; nec non & apud principalem potentiam properando, noxias illi præparare insidias callida persuasione decreras. Unde his nostris apostolicis literis dilectionem tuam paterno affectu convenimus, nihilo minus & cum omni jubemus imperio, ut de præsenti ad sinum & gremium sanctæ Mediolanensis ecclesiæ matris tuæ, quam furibundo animo reliquisti, valde devotus redire festines, atque sub proprii pastoris regimine, vel præsentia esse omni mentis alacritate decertes, &, utpote idoneus minister, humili prorsus devotione debitum, juxta ordinis tui locum, reverenter impendans obsequium, & obedientiæ famulatum: quatenus ejus gratia potitus, omnipotenti Domino de officii tui assiduitate semper placere valeas. Quod si aliter contra præcipuas & non violandas sanctorum patrum institutiones, atque contra hanc nostram saluberrimam jussionem agere præsumpseris, & ad tuam ecclesiam, tuumque pastorem, sicut regula ecclesiastica docet, redire contempseris; scias te Dei omnipotentis virtute, & beati Petri apostolorum principis nostraque auctoritate, atque canonico patrum judicio, fore omni ecclesiastica communione privatum: quousque, ut prædictum est, ad tuam ecclesiam redire, tuoque pastori humilitatis colla subdere omnino studueris, quoniam ferro necessa est ut abscindantur vulnera, quæ ut illis manum adhibueris, fomentorum non senserint medicinam.

CCLXII. AD ATTONIUM.

Excommunicat eum, nisi ecclesiæ Mediolanensi bona quæ abstulerat restituat, & ad obedientiam sui archiepiscopi cum sociis redeat.

Attonio excommunicato.

Missa præsulatui nostro ab Ansperto sanctæ Mediolanensis ecclesiæ archiepiscopo calatione, atque suggestione didicimus, te multa nec horrendæ temeritatis impudentiam, sive audaciam

A egisse illicita, & in contemptum beati Ambrosii, atque ipsius antistitis contrarietatem, in locis, & rebus ei pertinentibus mala, & quæcumque poteras enormiter una cum filiis tuis commisisse adversa. A quorum scilicet perpetratione assidus, te quasi ovem gregis dominici, multis jam vicibus arguendo, obsecrando, & increpando convenire, atque removere curavit, ne antiqui hostis callida persuasione semel deceptum in profundum mortis barathrum lapsum jacere omitteret. Sed quia te sanctæ admonitionis verbis salubribus humili prorsus devotione non obedire, neque aurem cordis (velut aspidem surdam) inclinare, vel acquiescere nolle aspicens, post tot correptiones una cum venerabilium coepiscoporum
B cœtu a sacrosancti corporis & sanguinis Domini secundum institutionis paternæ censuram, communione separavit; & ab ecclesiæ Dei societate merito removit. Et adhuc in eadem forde iniquitatis fœtidum, & vulneratum te dolet jacere, cordeque impœnitenti nolle ad te percutientem reverti aspiciens, clamat, ut per salutia medicamenta animi tui valeat vulnera male inflicta sanare. Unde & nos pastorali solicitudine, atque confratris nostri archiepiscopi hoc præsenti dilectione commoti auctoritatis nostræ statuto jubemus, ut tanta perversitate, & cordis duritia jam procul abjecta, quoniam hactenus Dei timore postposito, multos tuæ iniquitatis lepra coinquinasti, & tantorum malorum auctor esse non
C dubitasti, præcipimus te cum omni celeritate reverti ad veram præfati pontificis tui satisfactionem cum filiis, & tuis omnibus complicibus: quorum incentor adhuc malorum post tantas correctiones esse non timuisti, & ejus salubribus monitis subditus, & subjectus existas. Omnibus tamen ecclesiæ deprædationibus in integrum restitutis, & secundum ipsius ecclesiæ privilegium emendatis, atque solutis: quod si post hujus nostræ præceptionis relectam epistolam in tua iniqua obstinatione perdurans, ut dictum est, ad præfatum pontificem tuum redire satisfaciendo contempseris, ex auctoritate Dei Patris, & Filii, ac Spiritus sancti virtute, beatorumque apostolorum Petri ac Pauli, & omnium sanctorum
D patrum, nostraque apostolica sanctione secundum jam dicti dilecti confratris nostri archiepiscopi, & episcoporum sententiam jam olim in te prolatam, jubemus te cum filiis & complicibus tuis omni ecclesiastica esse communione privatum, & a cœtu, atque societate omnium Christianissimorum, utpote tantorum malorum perpetratores inconvertibiles, seclusos & damnatos existere; quousque omnia, quæ perperam gessistis, emendando, canoniceque satisfaciendo, veniam condignam percipere mercamini. Data xv. Kalendas Martii indictione xiv.

CCLXIII. AD LUDOVICUM ET CARLOMANNUM REGES.

E Rogat ut cum Carolo imperatore consentiant de revocanda & Romam mittenda Angelberga: ubi eam ita se custoditurum pollicetur, ut contra ipsos moliri nihil possit.

Ludovico & Carlomanno regibus: & Hugoni abbati.

Nosse volumus vestram dilectionem, quia spiritalem filium nostrum Carolum serenissimum imperatorem Romæ nobiscum degentem rogavimus, ut spiritalem filiam nostram Angel-

bee-

bergam Deo devotam, quæ se sancto Petro apostolo, & nobis, cum suis omnibus commendaverat: quam etiam conjux illius divæ memoriæ Ludovicus Augustus adhuc vivens nostræ tuitioni specialiter submiserat, ab exulatu reduceret, & apud nos eam Romam, ubi nulla jam de illa sinistra suspicio oriri posset, pro amore Dei, & Christi clavigeri ipsius beati Petri apostoli, simulque nostro dirigeret. Quod ille libenter se facturum promittens, quantum comperimus, vestrum super hoc præstolatur assensum. Et quidem nos de communi dilectione & pace sive concordia vestra gaudemus, & Deo pro hoc innumeras grates referimus. Sed tantum de ipsius spiritalis filiæ nostræ recuperatione & reditu vos deprecamur, quantum, si ipsa ad nos reducta B fuerit, ut nihil penitus jam, vel contra eumdem imperatorem, vel contra vos agere possit, nostris vos attestationibus certissimos reddimus. Idcirco juncta vestra devotio cum ejusdem Augusti obedientia, absque omni protelatione, jam dictam Deo devotam fœminam, quam ad limina apostolorum, a quorum confessione altarium nostro semper tuendam præsidio suscepimus, pro amore Dei & nostro remittere, quantum in vobis est, non omittatis. Quia si hic apud nos rediens habitaverit, tanta custodia circumspecta, nobis credite, erit, ut nec Bosoni, nec alii homini, ad perturbationem imperii sive regni, quodlibet adjutorium vel auxilium verbis aut scriptis præbere quoquomodo valeat. Verumtamen unum C est, quod vobis veraciter, & unde occasionem vos ad nos contemnendum non possitis assumere, hoc ecce proponimus: scilicet, si eamdem Angelbergam vel in modico contra imperialem aut nostram voluntatem adversi quippiam moliri aut velle manifestis cognoverimus indiciis, præsentialiter illam reddere ac remittere imperialibus satagemus obtutibus: quatenus quæ disciplinam forte recipere, quod nec optamus, distulerit, non solum mundana vestra judicia non evadat, verum etiam nec nostram miserationem, quæ delinquentibus parcere consuevit, inveniat. D Ideoque, carissime fili, estote in hoc nostri cooperatores & adjutores, & audiat nos continuo excellentia magnitudinis vestræ, ut & vos a Domino exaudiri mereamini, & per felicia tempora regni gubernacula moderantes, cum Christo regnum, quod finis nullus angustat, intercedentibus beatis apostolis, capessere valeatis. Data IV. Idus Martias, indictione XIV.

CCLXIV. AD CLERUM MEDIOLANENSEM.

Recipit Hadericum sub tutela sedis apostolicæ, & excommunicat omnes, qui illi, vel ejus ecclesiis molestiam intulerint.

Omnibus reverendissimis episcopis & sacerdotibus seu clero, ac populo sanctæ Mediolanensis ecclesiæ.

BOni patrisfamilias, quem bene & fideliter laborantes remunerasse cognoscimus, informati exemplo, & apostolicæ auctoritatis & miserationis magisterio, seu benevolentia, omnibus, quos pro ecclesiæ Dei utilitatibus fideliter desudare conspicimus, subvenire debentes, opportunum ac necessarium nos oportet præbere auxilium. Igitur quia te Hadericum venerabilem presbyterum, & abbatem sacrorum monasteriorum beatorum scilicet Gervasii & Protasii, at- A que Simpliciani, nec non ex xenodochii * sanctorum Cosmæ & Damiani, quod Romanorum dicitur, & alia tua beneficia, vel patrimonia intra vel extra civitatem Mediolanensem constituta fideli devotione, totoque mentis conamine pro pristino statu & vigore atque restitutione sanctæ Mediolanensis ecclesiæ ter quaterque in obsequio Anspetti reverendissimi archiepiscopi tui atque confratris nostri devotum atque in omnibus fidelissimum permanere, atque decertare omnino, & evidenter comperimus, & legationem Ambrosianæ ecclesiæ catholica fide, te & pront vires suppleverunt, ardentissimo ardore explere, crebro cognovimus. Et ob hoc aliquos contumaciæ livore adversum tuam commotos esse di- B lectionem, vel ob alias causas invidiæ, qui & modo labiis dolosis zeli contra te concitati, & postmodum callidis argumentis nocivam tibi moliuntur, nostro statuto decernimus, atque Dei omnipotentis auctoritate, beatique Petri apostolorum principis, & nostra sanctione statuimus, nulli unquam archiepiscoporum, vel sacerdotum, aut cujuslibet ordinis clericorum ejusdem sanctæ Mediolanensis ecclesiæ, nec aliarum ecclesiarum, neque alicui magnæ parvæque personæ, cujuscumque honoris prædita dignitate esse licitum, pro tuæ laudabilis devotionis affectu & pro tuæ fidei sinceritate, atque caritatis certamine, quod pro ipsius ecclesiæ utilitate nostris te diebus habuisse cognovimus, aliquam tibi quocumque mo- C do, vel sub ecclesiasticarum rerum obtentu, inferre calumniam, aut his præfatis, quæ pro tui digni laboris merito retines beneficiis, & patrimoniis, vel a quibus propriis rebus mobilibus privare: sed diebus vitæ tuæ, secundum auctoritatis nostræ decretum, pro amore Dei, & mercede animæ nostræ, tuaque fidelitate, quam tuæ te novimus habere ecclesiæ, liceat tibi sub apostolicæ sedis, successorumque nostrorum tutamine, cum propriis beneficiis, & cum omnibus tuis hominibus utriusque ordinis, manere quietum, atque securum. Porro quicumque contra hoc nostrum sta- D tutum, temerario ausu agere, teque pro hujusmodi negotio calumniare præsumpserit, omni eum ecclesiastica judicamus communione carere, quousque per congruam satisfactionem, in nostra successorumque nostrorum præsentia, quod perperam læserat, emendare curaverit. Et idem nostra etiam apostolica auctoritate præcipimus, te nusquam cujuslibet episcopi, vel sacerdotis subjacere judicio, quousque in nostram, vel successorum nostrorum libere, ac securiter sine alicujus obstaculo, vel impedimento præsentiam venias. Data *ut supra*.

* *aliquid deest.*

CCLXV. AD ATHANASIUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

E Arguit eum, quod non fregerit fœdus, quod cum Sarracenis fecerat, cum promiserit illud rumpere: ostendit multa mala ejus causa a Sarracenis, Christianis fuisse inflicta: minatur illi excommunicationem, nisi fœdus illud rumpat.

Athanasio Episcopo Neapolitano.

JAm quia tu lactantium, & ab ipsis cunabulis educantium sanctæ matris tuæ Romanæ ecclesiæ oblitus es uberum; vel nostræ benevolentiæ non debueras oblivisci: quam tibi paternaliter exhibentes, & salutis tuæ consulta prævidimus, & in temporalibus commodis juxta qualitatem tem-

temporis, præsidia quæque contulimus: & quoniam cooperatorem nostrum in his, quæ Dei sunt, te habere volumus: nimisque tuam sanctimoniam diligimus, monemus ut vel nunc ad cor redeas; ut prava quæque juxta tuum ministerium diluas, & inimicorum Christianorum nominis fœdus execrando devites: quatenus & animæ tuæ lucrum acquiras, & nostris magis ac magis affectibus perfrui valeas, & blasphemiis ac maledictionibus reliquiarum populi Christiani, divinitate propitia careas. Memento quæso quid es; memento, quid, si non resipueris, eris; & judiciorum Domini memor esto, ne pro tantis Deo rationem reddere cogaris, quanti per tuam desidiam interempti sunt, & captivi ducti diversis mortibus perierunt. De quorum crudelitate quid dicere possumus? Cum tanta hinc flenda sint & lugenda, ut si scribere velimus, & lacrymarum rivuli crescent, & primum charta quam verba deficient. Denique apud Cajetam olim nobis necessario constitutis, legati tui promiserant, ut intra spatium viginti dierum, non solum eum Agarenis habitum pactum dissolveres; verum etiam Sarracenos caperes, & nobis eos transmitteres: sed ecce, quod promissum est, fide hactenus caruit, & omnium sponsionum tuarum dicta cassata sunt, & ut apparet, frustrata. Unde, sicut diximus, cesset jam, cesset hæc immanissima pestis, ut reliquiæ Christianæ funditus non depereant, & tu animæ tuæ dispendia non incurras: quia si populo Dei compassus fueris, & Deum tibi propitium facies, & nostram paternitatem solito more percipies, & ministerium tuum custodies: alioquin non solum nostra tibi non dimittemus, sed etiam canonicam in te sententiam juxta nostrum ministerium jaciemus. Sed & hoc nostri apostolatus auctoritate monemus, & excommunicando modis omnibus interdicimus, ut quia *ecce tempus acceptabile est*, *ecce nunc dies salutis*, (2. Cor. 6.) nullam seditionem, nullam commotionem, nulla discrimina, vel læsionem eum his, qui in Berolassi commorantur, aut facias, aut facientibus omnino consentias: quatenus pacem sectando, ab omni nequitia purgatus, munus Deo immaculatum offeras, & caritatem Dei in tuo vase diffusam cohabitare permittas: quia nos, quibus de omnibus cura est, Deo juvante, congruenter illuc properabimus, & inter vos, te potissimum cooperante, pacem & amicitiam reformabimus. Data pridie Idus Martii, indictione XIV.

CCLXVI. AD ADELCHISIUM EPISC. TRIDENTANUM.

Arguit eum, quod bona Veronensis episcopi invaserit: ejus causam quibusdam episcopis se commisisse significat: monet ut eorum acquiescat sententiæ.

Adelchisio episcopo Tridentano:

SUggerente coepiscopo nostro Adelardo Veronensi episcopo didicimus, sanctitatem tuam aliter egisse quam se canonica, immo Christiana observantia habere videtur. Quia scilicet contempto præcedentium patrum judicio, cui ipse interfuisse dignosceris, res quasdam ad sanctam Veronensem ecclesiam pertinentes invasisse diceris; & contra manus tuæ subscriptionem te egisse quodammodo suspicaris: in quarum rerum diffinitione, si sedis apostolicæ legati non interessent, speraremus adhuc posse nos aliorum certificari super hoc attestationibus. Sed quia hoc non esse opportunum prævidimus, Joanni Bononiensi, Egilulfo Mantuano, Eicardo Vicentino, & Viatori Ferrariensi venerabilibus episcopis, ad hoc secundum Deum providendum, & quantum ad contemptum inobedientium pertinet, rursum diffiniendum, vicem nostram super hanc quæstionem commisimus; ut in id ipsum convenientes, hoc litigium cum sanctitate tua determinent, & irreprehensibiliter, Deo præ oculis habito, diffinire procurent. Quapropter fraterno te amore monemus ut in hoc ita peragas, quatenus a nobis merito reprehendi non possis, & canonicam sententiam non excipias: verumtamen ad locum, quem prædicti venerabiles episcopi tibi significaverint, occurrere non omittas. Et de eisdem rebus Asianæ villæ respondeas, ut ex hoc jam nulla quæstio prorsus remaneat, vel renascatur. Data *ut supra*.

CCLXVII. AD JOANNEM, EGILULFUM, &c.

Causam inter Tridentanum, & Veronensem episcopos versantem eis committit: monet ut eam jure definiant, & ad se sententiam mittant, ut eam confirmare possit.

Joanni Bononiensi, Egilulfo Mantuano, & Eicardo Vicentino, & Viatori Ferrariensi episcopis.

SAnctitatem vestram nolumus ignorare quoddam olim inter sanctam Veronensem ecclesiam, & Tridentanam de quibusdam rebus Asianæ villæ exortum fuisse litigium, quas Veronensi ecclesiæ pertinuisse probavimus, sicut a legatis nostris, qui tempore illo in Italiæ partibus legationis nostræ fungebantur officio, veraci relatione comperimus: quorum & judicii diffinitionem vidimus, & eorum subscriptiones manuum lectione percurrimus; quo manifestius declaratur easdem res ad sanctam Veronensem ecclesiam juste pertinuisse, & eas in perpetuum possidendas diffinitum fuisse. Sed quia sæpe contentio solet generare discordiam, nunc, sicut dicitur, Adelchisius venerabilis Tridentanus episcopus, contra diffinitionem ipsam peragens, atque contra professionem, manusque suæ subscriptionem movere præsumpsit, reverentiæ vestræ super hoc negotio vicem nostram committimus, ut ad illas partes accedentes cum Adelardo, & eodem Adelchisio, venerabilibus episcopis, hoc litigium, (licet hoc, quia cum legatis nostris deliberatum est, superfluum judicemus,) rursum audientes deliberetis, & ad legitimum finem perducere modis omnibus satagatis: quo rite, & secundum seriem scripturarum suarum peracto, quidquid illud fuerit, nostro apostolatui scriptis vestris volumus intimari: ut nos & libenter accipiamus, & nostra auctoritate stabilire non omittamus. Quia & primum coram apostolicis missis, aliisque reverendissimis episcopis in synodo Ticinensi, & post in Tridentina ecclesia, nihilo minus coram nostris legatis & aliis imperialibus judicibus, de hoc judicatum fuit, & legaliter diffinitum. Data XV. Nonas Martii, indictione XIV.

CCLXVIII. AD METHODIUM ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur de orthodoxæ fidei cultu, & de ejus erga religionem studio & cura: precatur in dies spiritualem profectum majorem, eumque consolatur.

Methodio archiepiscopo, pro fide.

PAstoralis solicitudinis tuæ curam, quam in lucrandis animabus fidelium Domino Deo nostro exhibes, approbantes, & orthodoxæ fidei te cultorem strenuum existere contemplantes, nimis in eodem Domino jocundamur, & ei immensas laudes, & gratias agere non cessamus: quia te magis ac magis in suis mandatis accendat, & ad sanctæ suæ ecclesiæ profectum ab omnibus adversitatibus clementer eripiat. Verum auditis per tuas literas variis casibus, vel eventibus tuis, quanta compassione tibi condoluerimus, ex hoc advertere poteris, in quo te coram nobis positum, sanctæ Romanæ ecclesiæ doctrinam, juxta sanctorum patrum probabilem traditionem, sequi debere monuimus, & tam symbolum, quam rectam fidem a te docendam & prædicandam subdidimus; nostrisque apostolicis literis glorioso principi Sfentopulco, quas eis asseris fuisse delatas, hoc ipsum significavimus, & neque aliæ literæ nostræ ad eum directæ sunt, neque episcopo illi palam, vel secreto aliud faciendum injunximus, & aliud a te peragendum decrevimus: quanto minus credendum est, ut sacramentum ab eodem episcopo exegerimus, quem saltem levi sermone super hoc negotio allocuti non fuimus. Ideoque cesset ista dubietas, &, Deo cooperante, sicut evangelica & apostolica se habet doctrina, orthodoxæ fidei cultum fidelibus cunctis inculca, ut de labore tui certaminis Domino Jesu Christo fructum afferas abundantem; & gratia ejus remuneratus, mercedem recipias competentem. Ceterum de aliis tentationibus, quas diverso modo perpessus es, noli tristari; quin potius hoc secundum apostolum, omne gaudium prorsus existima. Quia si Deus pro te, nemo esse poterit contra te: tamen cum Deo duce reversus fueris, quidquid enormiter adversum te est commissum, quidquid jam dictus episcopus contra suum ministerium in te exercuit; utramque audientiam coram nobis discussam, adjuvante Domino, legitimo fini trademus, & illius pertinaciam judicii nostri sententia corripere non omittemus. Data decimo Kalendas Aprilis, indictione decimaquarta.

CCLXIX. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Nunciat imperatori, se iis malis a Sarracenis affici, ut amplius sustinere non possit: rogat eumdem, ut sibi subsidio exercitum mature mittat; eique palmam cum benedictione mittit.

Carolo imperatori.

Carolus ejus nominis tertius, Crassus dictus, cujus supra in epist. 42. facta est mentio.

MUltarum oppressionum nostrarum, fili carissime, vobis oblivisci non convenit, & calamitatum nostrarum, quas sancta mater vestra Romana ecclesia patitur, oportet vos reminisci, & tunc demum ad aliquam consolationem nostram manum vestræ pietatis porrigere, & auxilium nobis præbere quantocius debetis: Scitis A namque quæ, quanta & qualis, præcipue a Paganis mala, quantasque etiam miserias patimur; & in nobis commissis, quantum quotidie affligamur, & vos estis experti, & nos partim vestræ clementiæ paulo ante significavimus. Et cum quotidie hæc eadem mala non minui, sed magis ac magis crescere ac dilatari cernamus, dolor & gemitus, ac sine fine tristitia imminet, ac per hoc libet magis mori, quam, proh dolor! jam talia tolerare. Proinde spiritalis fili, semperque Auguste, gloriam vestram summopere deprecamur, ut pro amore Dei omnipotentis, & reverentia principum apostolorum Petri ac Pauli * hostilem exercitum, quem istas in partes venturum esse dixistis, moram perpeti non sinatis, sed cum B omni velocitate, ad auxilium nostrum, quæsumus, dirigatis: ut Domino adjuvante, ad respirationem nostram Agarenos expugnet, & nobis quantulamcumque de ipsis Paganis tranquillitatem valeat ferre. Sed & e latere vestro, qui eidem exercitui præesse possit, tam strenuum, tamque idoneum missum modis omnibus tribuatis, qui & ductor exercitus vestri existat, & quam defensionem, vel adjutorium nobis faciant, ipse prævideat; & quidquid vestra vice est peragendum, potestateva perficiat. Alioquin non solum ex hoc maxima negligentia erit, & omnia vestra utilitas deperiet, sed etiam novissima nostra erunt pejora prioribus; & vos, quantum ex hoc habeatis peccatum, dici non potest. Ideoque pro- C pter Deum succurrite nobis, succurrite, ut non dicant in circuitu nationes: Ubi est imperator eorum? Præterea honorificentiæ vestræ cum benedictione apostolica palmam, per quam signum datur victoriæ, ecce ex more direximus, exoptantes, omnipotentemque Deum deprecantes, ut hanc cum lætitia vos in die tantæ solemnitatis gestare faciat, atque permittat. Et ad omnium nostrum utilitatem & profectum, aures præcordiorum vestrorum divinitus inclinare dignetur. Data IV. Kalendas Aprilis, indictione XIV.

* f. vestrum

CCLXX. AD DIVERSOS EPISCOPOS.

D Athanasium Neapolitanum episcopum, qui sæpe monitus, nunquam, sicut promiserat, fœdus cum Sarracenis ictum rumpere voluit, a se cum omnibus ei consentientibus excommunicatum significat.

Omnibus episcopis Cajetam, Neapolim, Capuam Berolassim, & Amalfim, Beneventum, & Salernum incolentibus, a paribus.

QUæ & quanta ab Athanasio Neapolitano episcopo Christi ecclesia patiatur adversa, optaremus vobis non esse dicturos, nisi essent supra modum gravia. Ecce enim, ut ipsi jam ex maxima parte non ignoratis, ad perditionem E totius Christianitatis, a multis retro temporibus cum filiis Ismael & Deo scilicet odibilibus Sarracenis pactum faciens, omnem istam terram ita ad nihilum redegit, ut jam non sit, qui eam prorsus inhabitet. Super quo scelere cum sæpissime commonuimus, & corpori nostro omnimodo non parcentes, usque Neapolim properavimus, multumque argenti ei contulimus, & rogavimus, ut ab eorum se societate divideret, ut tandem aliquando resipiscens, tantam pestem deleret. Qui, ut ita dixerim, importunitatem nostram licet ficte non tolerans, promisit se ita esse facturum, & pactum cum Sarracenis habitum

tum soluturum, sub ea dumtaxat conditione, ut si deinceps hoc malo se quocumque modo misceret, & sacerdotio esset privatus & anathemati subjaceret. Sed, heu, pro turpia lucri commodo, quod ab ipsis Sarracenis, de præda eorum partes recipiendo, hujus promissionis oblitus, noluit adimplere, quod multis coram positis scriptis & verbis promisit. Rursum nobis non modici argenti adauctis ponderibus, & apud Cajetam pervenientibus, per suos legatos ei mandavimus, ut si intra triginta dierum spatia cum Sarracenis habitum fœdus non rumperet, aut ea quæ nobis tergiversando abstulerat, non retransmitteret, nostro judicio iterum sententiam, quam ipse in se pertulit, prorsus exciperet: sed tam varia juramenta, quam absolutas promissiones postponens, nos de die in diem delusit, & foris omnibus dissipatis, intus vero per suam calliditatem multis nostris ablatis, hactenus nec cum Sarracenis habitum pactum dissolvit, nec reliquiæ Dei populi voluit misereri. Quin potius cum ipsis conversans, de ipsis malis in pejus crevit, & Dei mandata contemnens, sacerdotii etiam sui oblitus non solum similis illis effectus est, sed etiam in multis deterior. Hujus rei gratia apud beatum Petrum apostolum synodice in eum sententiam protulimus; & cum omnibus sibi consentientibus, sive faventibus, omni ecclesiastica communione sub anathematis interpositione privavimus. Modus autem excommunicationis hic est: Athanasium Neapolitanum episcopum sæpissime admonitionibus, & multis argenti ponderibus datis, ut pactum cum Sarracenis habitum disrumperet, admonuimus. Ille autem idem pactum se omnimodo soluturum, & ab eorum societate separaturum esse promittens sub ea conditione, ut si denuo cum illis quolibet modo fœdus habuisset, omni esset sacerdotali honore privatus, & anathematizatus: sed hæc omnia parvipendentem, & ad perditionem Christianorum cum eis pactum habentem, & nos sæpissime deludentem, & de præda eorum partem recipientem, judicio & auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri ac Pauli simul & nostra, cum omnibus sequacibus suis, & omni ecclesiastica communione privamus, & quousque se ab ipsis Sarracenis penitus separaverit, velut totius Christianitatis inimicum anathematizamus. Data mense Aprili, (An. Ch. 881.) indictione XIV.

CLXXI. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Arguit quod Albericum comitem Ravennam asciverit, & nobiles Ravennates contra jusjurandum sibi præstitum vexarit: cum Neapoli reversus fuerit, ait se ea omnia curaturum: jubet Dominicum archidiaconum Faventinæ ecclesiæ episcopum consecrari.

Romano archiepiscopo Ravennati.

EA quæ nostro præsulatui pro utilitate & necessaria sanctæ Ravennatis ecclesiæ restitutione perficienda mandasti, lucifluis antecessorum nostrorum informati exemplis, congruum & opportunum eidem ecclesiæ libenter volumus, Deo favente, præbere solatium, & defensionis auxilium: præcipue cum ipsius nos tibi commissum habeamus regimen. Sed quia multi nobilium Ravennatium, crebris dumtaxat querimoniis apostolatus nostri aurea pulsare non desinunt, circa te clementiæ nostræ benevolentia commota non immerito habetur. Nam ut cetera omittamus, quia Albericum comitem quasi ex parte imperiali Ravennam adsciscere, & nobiles cives ipsius nobis inconsultis ausu temerario distringere enormiter coegisti, miramur, eo quod te adversum tuam promissionem jurejurando coram nobis, & sede apostolica prolatam, penitus egisse cognoscimus. Pro quo nimirum te valde cavere oportet, ne pro talibus tua sententia velut transgressorem ulciscatur. Nos enim te gregem Domini pascere, non perturbare; salvare, & non perdere statuimus. Tamen cum nos, Deo volente, Neapoli, quo nunc proficiscimur, fuerimus reversi; & aut tu, secundum nostram tibi jussionem directam, Romam veneris, aut nos vel missus noster illas in partes venerimus, plenariam de omnibus, quæ tuæ ecclesiæ cognoverimus esse necessaria, justitiam omnimodo faciemus. Defuncto præterea ecclesiæ Faventinæ episcopo prævidimus hunc Dominicum venerabilem archidiaconum, sedis ipsius honore episcopali dignum existere. Hoc auctoritatis nostræ statuto præsenti dilectioni tuæ præcipimus, ut absque omni mora, vel protelatione eumdem archidiaconum studeas secundum morem episcopum consecrare. Nam si aliqua temeritate depravatus, hoc contra tuæ sponsionis juratoriam paginam præsentialiter facere contempseris, pro certo scias quia nos ipsius ecclesiæ curam & solicitudinem habentes, jam fatum archidiaconum ad nos ex nostra præceptione illico revertentem episcopum consecrabimus. Data *ut supra*.

CLXXII. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Arguit eum, quod alterius legitimam uxorem raptori tradi consenserit, & Romanæ ecclesiæ ausus fuerit adversari: has ob causas illum a conferendis sacris ordinibus suspendit, donec a synodo, ad quam eum jubet venire, ejus causa cognoscatur.

Romano archiepiscopo Ravennati missa per Deltenem venerabilem episcopum.

INter cetera quæ de te audivimus, veniens Deusdedit dux retulit nobis, quod uxorem illius, de qua legaliter diffinitum est, ad te callide venire fecisses, & alteri viro raptori in stupro utique tradidisses: quod nimirum tanti flagitii scelus te, juxta tuum ministerium, omnimodis prohibere, ac funditus resecare oportebat: tu autem consensum illicite præbuisti. Cognoscimus etiam multis indiciis, quod ausu temerario contra sanctam & dominam tuam Romanam ecclesiam recalcitrare, & contra tuæ juratoriæ sponsionis tenorem luculentissime agere nullatenus dubitasti. Unde auctoritate Dei & beati Petri, nostraque tibi præcipimus, & præsenti statuto jubemus, ut nullam omnino sacerdotalem ordinationem pro talibus, quibus es irretitus criminibus, facere quoquomodo præsumas donec VIII. Kalend. Octobris futuræ quintædecimæ indictionis, ad synodum, quam, Deo favente, pro ecclesiasticis videlicet utilitatibus, secundum sanctorum patrum statuta celebraturi erimus, omni postposita occasione venire procures: quatenus synodali decreto ea, quæ de te didicimus, examinata canonicum finem percipiant. Data *ut supra*.

CLXXIII.

CLXXIII. AD EUNDEM.

Jubet Placentinus clericos, quos sine commendatitiis litteris ad eum confugientes receperat, ad eorum episcopum remitti; ejusdem etiam ecclesiæ clericos absolvi, donec eum eis ad synodum veniat.

Reverendissimo & sanctissimo Romano archiepiscopo Ravennati.

INter ceteras proprii affectus rationes incongruas, quibus teipsum quotidie mente improvida * inserttiri non dubitas, Paulo carissimæ Placentinæ ecclesiæ antistita ad aures apostolatus nostri humiliter reclamante didicimus, quod clericos ipsius ecclesiæ regulæ normam sectari nolentes, & idcirco sina commendatitiis utique litteris ad te confugientes, contra sacra beatorum patrum statuta recepisses, receptosque tibimet famulari decernas. Quod nimirum propter multam perturbationem, & seditiones, quæ sæpe fiunt, auctoritate apostolica, & sanctorum patrum præcipua institutione amputare volentes, reverentiæ tuæ jubemus prædictæ Ecclesiæ * Faventinæ clericos, quos penes te enormiter habere videris, & præcipue Gausum diaconum, de præsenti suo reddere, vel dirigere procures episcopo. Quia non licet quemlibet clericum in duarum civitatum conscribi simul ecclesiis, & in qua ab initio extitit, & ad quam confugit quasi ad potiorem ob inanis gloriæ cupiditatem: & ideo eos ad suam ecclesiam revocari decernimus, & de illis amplius nullo modo recipias. Te autem aliquid amplius agere cavere prorsus oportet, ne sanctorum patrum judicio, quod contra hujus regulæ transgressorea prolatum est, damnari omnino merearis. At si aliquid inter eos adversi exortum fuerit, canonice inter eos diffinias: salvo sedis apostolicæ honore, atque vigore, salvoque tuæ ecclesiæ privilegio. Et præterea sacerdotes, & clericos Placentinæ ecclesiæ, quos excommunicasti, ut ab eadem excommunicatione absolvas, quousque tempore congruo tu cum eis Romam ad synodum pariter veniatis. Data mense Julio, indictione XIV.

* f. ncenti.

* Placentinæ ut supra.

CCLXXIV. AD CONSTANTINUM SACERDOTEM.

Excommunicat eum, quod absque sua licentia ab archiepiscopo Ravennate ad Faventinæ ecclesiæ episcopatum promotus fuerit: prohibetque eum illius ecclesiæ administrationem attingere, donec ad synodum Romanam veniat.

Constantino sacerdoti ecclesiæ Faventinæ de plebe sancti Petri Transilvani.

AUdientes te esse quasi ad episcopalem honorem a Romano Ravennate archiepiscopo, sine nostri pontificii auctoritate, seu licentia, & absque canonicæ institutionis regula enormiter promotum; his apostolatus nostri literis ex Dei omnipotentis, sanctorumque Petri ac Pauli apostolorum Principum auctoritate, nostroque apostolico jure, te excommunicamus, ut nullo modo habeas licentiam aliquid de episcopali officio peragere, aut ipsam Faventinam ecclesiam quoquomodo invadere, neque in plebibus, vel rebus, seu hominibus ipsius ecclesiæ, aliquod dominium agere præsumas, usque quo cum eodem Romano archiepiscopo tuo, * octavo Kalendas Octobris quam, Deo favente, celebraturi Romæ erimus, tuam specialem rebus præsentiam exhibere procures. Nam si contra hanc nostram apostolicam jussionem, & post hujus nostræ excommunicationis sententiam, aliquid de ipso episcopali ministerio agere præsumpseris, vel in omnibus, quæ ad eumdem episcopatum pertinent, temerario te ausu intromittere tentaveris, atque ad denominatam synodum occurrere postposueris; scias pro certo, quia non solum omni ecclesiastica te communione privabimus, sed etiam synodali decreto a sacerdotali honore te sanciemus alienum existere. Data XVI. Kalendas Augusti, indictione decima quarta.

* aliquid deest.

CCLXXV. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ad synodum Romam sub pœna excommunicationis venire jubet, ut ad ea quæ objiciebantur, respondeat.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Romano Archiepiscopo.

QUia jampridem missis tibi per Joannem venerabilem episcopum Montis Feretrani, apostolatus nostri literis, ad synodale te collegium pro ecclesiasticis duntaxat utilitatibus nobiscum pariter celebraturum occurrere jussimus, & tuam nobis contempsisti præsentiam exhibere; nunc multis criminibus irretitum, multorumque hominum accusationibus horrendis impetitum, & præcipue manifesto perjurio esse pollutum, agnoscentes, hac secundæ vocationis nostræ auctoritate ad venerabilem synodum, quam Deo favente, octavo Kalendas Octobris futuræ quintæ decimæ indictionis, erimus celebraturi, omni occasione, vel mora postposita, una cum omnibus suffraganeis tuis episcopis venire jubemus: quatenus ibi coram fraterno, & venerabili episcoporum cœtu, pro omnibus tibi objectis rite examinatis, ore proprio valeas respondere, & te innoxium demonstrare; nam si aliqua temeritate tumidus, vel inobedientiæ stimulis motus hanc nostram apostolicam & canonicam vocationem, quam tibi primitus per Deltonem, seu & modo per Joannem Callensem venerabiles episcopos direximus, parvipendendo ad præfatam synodum venire contempseris; scias pro certo, quoniam omni te communione ecclesiastica privabimus, & fugiendo, tuæ damnationis sententiam, tuique honoris patieris jacturam. Data VI. Kalendas Augusti, indictione XIV. An. Ch. 88.

CCLXXI. AD EUMDEM.

Deusdedit Ravennatem injuste excommunicatum absolvit: confirmat illius cum Maria uxore conjugium: jubet eum defendi.

Reverendissimo & sanctissimo Romano archiepiscopo Ravennati pro causa Deusdedit Ravennatis, & Leoni venerabili episcopo misso & apocrisiario summæ sedis nostræ apostolicæ, nec non quibusvis missis imperatoris & omnibus judicibus, & populis Romani territoris constitutis, cunctisque fidelibus sanctæ ecclesiæ, præsentibus scilicet atque futuris.

OMnium reverentiam, omniumque industriam scire hortamur, quod Ravennas Romanus archiepiscopus, & ore, cum Ravennæ fueramus, di-

dixerit, & scriptis transmiserit, quod nonnulla incesta conjugia in sua parochia fuissent, & quotidie fierent. Deinde per suum legatum, Dominicum videlicet presbyterum, ut ipsi triginta & duo essent, dicendo significavit, suggerens, ut nostra auctoritate ipsi eos liceret canonice omnes judicare. Qui omnibus dimissis, quos etiam nominatim dixerat, & sola inductus invidia ut remur, & postea in sancta patuit synodo, Deusdedit fidelem nostrum (qui, dum Ravennæ fuimus, ipse penes nos quotidie fuit, & coram me, & ipso archiepiscopo causas, ut debuerat, judicavit,) postquam sedem apostolicam appellavit, excommunicare non formidavit. Ipse Deusdedit vero dux pro nostra fidelitate his obedivit, & ad apostolicam præsentiam venire modis omnibus festinavit. Nos suam causam audientes, & qui eum accusare non debuerant, ex parte archiepiscopi non invenientes, poteramus ipsum absolvere, sed noluimus, usquequo archiepiscopo misissemus, immo cui misimus, dicentes: ut ipse archiepiscopus pro statutis sanctarum Dei ecclesiarum, VI. Idus Novembris ad synodum celebrandam veniret, deferens secum accusatores & testes: quatenus his delatis negotium Deusdedit inter alia canonice finissemus. Qui pro se sui cardinis Dominicum presbyterum, & Joannem diaconem misit, transmittens cum illis scriptas accusationes: quibus scriptis coram sancta synodo lectis, ad ea Deusdedit respondit, & se incestum, atque nefarium commisisse negavit; sed coram omnibus se innocentem ostendit, & divini mundanique juris auctoritate se conjugatum probavit. Quapropter una cum sancta synodo illum absolvimus, & eum communioni nostræ recepimus, & Mariam conjugem suam illi uxorem esse legitimam firmavimus, cum benedictione Dei omnipotentis, & nostra: & si præfatus archiepiscopus, aut ministri ejus in rebus suis suorumque hominum invasionem, & fortiam facere voluerit; vos Ravennates pro ipso illum in suis defendite. Data *ut supra*, indictione decima quarta.

CCLXXVII. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Petrum & Zachariam legatos ad eum mittit, causa corrigendi mala, quæ se, eo regnante, perpessum queritur.

Carolo imperatori.

QUia nunc eadem omnibus vobis, jam Deo favente, per humilitatis nostræ officium regnantibus, ubique patimur, & sustinemus adversa, quæ ante vestræ imperialis gloriæ provectionem nos sustinuisse quotidie recordamur; his apostolatus nostri apicibus directis dignum duximus Augustali serenitati vestræ pro utilitate, ac multiplici necessitate ecclesiæ universalis, cui per Dei gratiam præsidemus, suggerere, atque cognitum omnimodis facere, quoniam secundum commune placitum atque decretum direximus Petrum, insignem palatii nostri, super ista deliciosum consiliarium nostrum, communemque fidelem, cum Zacharia venerabili episcopo, & bibliothecario sedis nostræ, pro recipiendis de omnibus, quæ hactenus perperam acta fuerant, justitiis, & emendationibus, ac pro totius terræ S. Petri salute, pristinaque restitutione: quatenus in præsentia missorum vestrorum ea, quæ necessario emendanda & corrigenda erant, jure legitimo corrigerentur, ut tam diuturnum malum finem acciperet.

CCLXXVIII. AD RAVENNATES.

Præcipit ut se a Ravennatis archiepiscopi in synodo excommunicati communione separent, quousque eum absolutum cognoverint.

Omnibus venerabilibus sacerdotibus & clero atque universis judicibus populoque Ravennati.

NOsse volumus fidelitatem & unanimitatem vestram quia Romanum archiepiscopum vestrum pro perjurii reatu manifesta pollutum, aliisque nefandis criminibus impetitum, & idcirco ad synodum pro sui purgatione vocatum, occurrere contemnentem, omni ecclesiastica communione una cum sanctæ synodi decreto privavimus, quousque suam specialem studuerit nobis exhibere præsentiam. Quamobrem his apostolatus nostri literis vobis jubemus, & ex auctoritate Dei, & beati Petri apostolorum principis, & nostra præcipimus, ut omnes vos ab illius consortio & communione modis omnibus separetis, donec per nostræ apostolicæ miserationis officium, ab hujus excommunicationis vinculo eum cognoveritis absolutum existere. Quicumque autem ei ante audientiam, & absolutionem nostram aliquatenus communicare præsumpserit, eodem excommunicationis laqueo, secundum sanctorum patrum institutionem, maneat irretitus, usque dum a nobis fuerit misericorditer absolutus. Data mensis Octobris die quarta, indictione * duodecima.

* decimaquinta.

CCLXXIX. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Gratulatur de ejus incolomitate: gaudet ipsum adventurum esse statim in Italiam: hortatur ut mature Romanæ ecclesiæ auxilio veniat, & Gudonem prædatorem ab ecclesiæ finibus ejici jubeat.

Carolo imperatori.

COgnoscentes de vestra incolumitate, quod oppido videbamus, Deo gratias egimus, & ut magis ac magis prosperitatibus, & innumeris gaudiis fulciamini, majestatem divinam supplicibus votis omnimodo flagitavimus, scientes & multia experimentia discentes, quod vos eadem vultis, eadem quippe desideratis: quoniam si nostra mediocritas viguerit, & valuerit illa, vos facturos hortabitur, unde & sanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ defensio augmentabitur, & vobis copiosa merces in cælo in perpetuum reponetur. Quod autem dicitis, ut postpositis ceteris curis, iter vestrum in Italiam recto itinere ordinatum habeatis; grato animo suscepimus, & ut utinam non solum Papiæ, verum etiam propius essetis, necessitas maxima deposcit. Ideoque quod cœpistis, cum Dei adjutorio, velociter vestra sublimitas perficere studeat; & ad defensionem, immo securitatem sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ, sicut dixistis, ceteris curis postpositis, mente & brachio potenter occurrat: quia quantis affligatur & conculcetur angustiis, jam dicere non valemus. Ceterum de VVidone Rabia, invasore scilicet, & rapaci, vestra gloria subveniat, & eum

eum de finibus nostris, ot aliquantulum populus noster relevari valeat, ejicera modis omnibus jubeatis. Data III. Idus Novembris.

CCLXXX. AD LIUTVVARDUM EPISCOPUM.

Gratias agit, quod dederit operam, ut imperator in Italiam ad ecclesiæ defensionem veniret.

Liutvvardo episcopo.

STodio tuo (quod eum spiritali filia nostra imperatrice, sicut asseris, ut domnus imperator pro defensione sanctæ Romanæ ecclesiæ ingrederetur Italiam, habuisti), gratias agimus, & ut quod deest, stet quod te minime latet, sua instantia perficiat, multum hortamur: quia tantum nobis necesse est, quantum docere non valemus. Unde ita age, ut tibi magis ac magis gratias rasferamus & in temporalibus commodis vicissitudinem reddere invitemur.

CCLXXI. AD GENEVENSES.

Præcipit ut Optando episcopo a se consecrato obediant.

Clero & populo Genevensi.

DIlectissimi filii nostri Caroli imperatoris, principumque ipsius relatu, vestram ecclesiam viduatam cognoscentes pastore, & propter dissensionem Bosonis, cui sociatus ejusdem sedis videtur metropolitanus, ordinationem electi vestri Optandi differre, auctoritate & potestate apostolica, secundum deprecationem ejusdem serenissimi imperatoris, filii scilicet nostri spiritalis Caroli, atque optimatum ejus, præcognita vestra omnium in eodem Optando alectiona, & qualiter idem serenissimus imperator eidem ecclesiæ electionem perenniter da proprio clero donaverat, diutius ipsa ecclesia ne viduata maneret pastore, consecravimus cum sancti Spiritus grasia; & ad regendum vos pastoraliter instructum direximus, quem devote & unanimiter suscipientes, obedientes ai, utpote proprio patri spiritali sitis in omnibus; salvo deinceps ejusdem loci privilegio antiquo propriæ metropolis, sancimus, ut quicumque huic nostræ auctoritati, & apostolicæ deliberationi contra stara, aut resistere, aut non obedire, vel, quod absit, alectionem ipsius ecclesiæ aliquando pervertere, aut infringere, quam, Deo propitio, justa est assecuta, tentaverit; gladio utique canonicæ disciplinæ noverit se feriendum, atque omnipotentis Dei vindictam non evasurum, si digna celeriter non fuerit satisfactione sanatus. Confirmamus denique nostri apostolatus auctoritate, omnes res ejusdem ecclesiæ pacifica, ac quieta perpetualiter possidere. Et quicumque easdem invadere ac dissipare ausus fuerit, postquam a proprio episcopo canonice admonitus fuerit, si secundum divinas & humanas leges oon emeodaverit, sub anathemate sit damnatus.

CCLXXXII. AD OMNES ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS, ET COMITES ITALIÆ.

Hortatur dent operam, ot Carolus imperator Angelbergam Romam venire patiatur, quam se ita custoditurum promittit, ut nihil contra ipsum Carolum cum Bosone moliri possit; & si quid tentaverit, se eamdem remissurum pollicetur.

Omnibus reverendissimis, & sanctissimis archiepiscopis & episcopis hujus Italici regni, & omnibus gloriosis comitibus filii nostri imperatoris.

SI ea quæ salnti & utilitati proximorum necessaria sunt, secundum solicitudinem & curam gregis domioici oobis ad bene regendum commissi, divinæ pietatis memores agere studemus; omnipotentem Deum in his, quibus & ipsi ex humana iofirmitate quotidie indigemus, habebimus omnino propitium, & in bonis omnibus procul dubio adjutorium. Igitur sanctitatem vestram nosse volumus quoniam missis, & apostolatus nostri literis, dilecti ac spiritalis filii nostri Caroli gloriosissimi imperatoris clementiam obnixe rogamus, ut Angelbergam filiam nostram, quam divæ memoriæ Ludoviens rex pater imperatoris, & Ludoviens imperator vir ejus nobis Veronæ commendaverunt, ac postmodum ipsa se sancto Petro tradidit, & de ipsius altaris confessione tuendam recepimus, da loco in quo nunc illa constat, pro amore Jesu Christi Domini nostri, & pro sanctorum apostolorum Petri ac Pauli reverentia, nostraqua paterna dilectione præsentialiter reduci, & ad nos eam dirigere jubeat. Unde vos fratres & comministros nostros pro mentis convenimus atque hortamur affectu, quatenus in hujus fœminæ reversione, vel salute nobiscum cooparari, pariterque desudare studaatis; ut vestro consilio, vestroque instanti hortatu, ipse Augustus nostræ petitionis affectum more parentum suorum libenti perficiat voluntate. Nam sicut illud regnum, in quo nunc illa sub custodia manet, ejus est, ita & istud: & sicut ibi custoditur, na aliquod solatium, vel consilium dare, facereque possit Bosoni: ita & nos eam in tali loco habitara faciemus, quo nihil adversi moliri, nihilque valeat machinari contrarium ad hujus regni, & imperii perturbationem. Et si contra ejus ac nostram voluntatem aliquatenus eam agere, aut vella cognoverimus; illico ad impasialem remittemus præsentiam, nec nostro erit amplius adjuta consilio. Quod nimirum, ut nobis sine omni dubitatione credatur, unum ex his legatis nostris venerabilibus episcopis, quos pro ea imperatori direximus satisfaciendo, repromittere jussimus ita nos esse incunctanter facturos. Neque enim, sicut cum coepiscopis, & primatibus ejus promissum est, nullum temporale adjutorium & consilium jam sato se fore præbiturum Bosoni: & quod, sicut prædiximus, diligentissime custodita, non poterit de his omnibus quidquam agere. Idcirco per Dominum vos adjuramus, ut toto conamine in hoc opere nobiscum pro amore Dei desudare, eique manum porrigese procuretis, ot & nos in vestris proficuis utilitatibus & necessitatibus essa prompti possimus: & cui manum porrigere vobiscum omnimodis porrigamus, dignasque vestro Deo dilectæ sanctitati pro vestro labore, atque devotione gratias habere valeamus.

CCLXXXIII.

CCLXXXIII. AD WILIBERTUM ARCHIEPISCOPUM AGRIPPINENSEM.

Commendat ejus vigilantiam, & presbyterum quemdam excommunicatum, nunc ipsius testimonio longa pœnitentia purgatum, ejus precibus commotus absolvit, & sacerdotali ministerio restituit: causam Gedeonis adulteri ei committit, ut sententiam canonice ferat.

Reverendissimo & sanctissimo Williberto archiepiscopo Agrippinensi.

ALmitatis tuæ prudentiam sacerdotali vigilantia, pro gregis dominici sibi commissi salute, atque de fauce bestiæ maligni, qui semper incautos ad æternæ mortis profunda pertrahere avide certat, liberatione, juxta pastorale magisterium reverentiæ tuæ divinitus delegatum sollicitam fore, literis vestris inspectis luculenter agnoscentes laudamus, cum apostolicæ sedis privilegium perspicaci mentis intuitu conservando hunc tuæ diœceseos presbyterum, nomine Tal, * Ingeltrudæ Bosonis quondam comitis uxori torum conjugalem, contra divinæ legis præcepta relinquenti. Et ideirco ab antecessore nostro beatæ memoriæ papa Nicolao legitime excommunicatum improvide communicasse reperiens, sacra jam olim communione privasti. Quem scilicet, cum tuæ fidelis devotionis attestatione nostro præsulatui dirigens, professus es per annos undecim illatam sibi excommunicationis sententiam humiliter sustinuisse: & quod ex polluto consortio fœminæ venenum attraxerat, longa pœnitentiæ satisfactione purgasse, a vinculo suæ obligationis ut absolveremus mandasti. Nos vero misericordiæ intuitu, precibus tuis inclinati, interni arbitrium judicis sequentes, ab ipsius excommunicationis vinculo, si ita est, eum absolvimus: & omne officium vel ministerium sacerdotale, juxta præcedentem consuetudinem, jubemus solenniter, ac libere cum Domini semper timore peragere. Præterea de Gedeone, cujus uxorem cum germano istius adulterium perpetrasse fateris, ex parte dubii existentes, utrum verum sit quod de hoc dicitur necne, dilectioni tuæ committimus, ut omni ex parte, diligentique cura, rei hujus veritate comperta, quid super hoc excellentissimus doctor beatus Augustinus in libris de adulterinis conjugiis ad Pollentium dixerit; quidque beatus Innocentius papa vigesimo sexto capitulo statuerit, relegens, secundum horum sanctionem ita diffinire procures; quatenus animabus eorum per pœnitentiæ remedia subveniri possit, & corpora per tuæ sanctitatis providentiam secundum Deum in omnibus dirigantur.

* aliqua desunt.

Epist. 2.

CCLXXXIV. AD BARNIMERUM COMITEM, SACERDOTES, &c.

Ostendit sibi gratissimam fuisse eorum in sedem apostolicam observantiam: hortatur ad perseverantiam: jubet legatos ad se mitti, quibus revertentibus legatum suum missurum pollicetur, cui ipsi fidelitatem juxta ecclesiæ ritum promittant.

Excellentissimo viro Barnimero glorioso comiti & dilecto filio nostro atque omnibus religiosis sacerdotibus, & honorabilibus judicibus, cunctoque populo pax, & gratia a Domino Jesu Christo.

AUdita per Theodosium venerabilem episcopum vestrum fide & devotione, quam circa sedem beati Petri apostoli, & nostri pontificii vos habere cognoscimus, immensas Deo gratias referentes, magno gaudio sumus repleti; qui vos nunc ad tantam gratiam perducere, & inter oves suas connumerare dignatus est, secundum quod Dominus ipsi principi apostolorum commisit, dicens: *Si diligis me, Simon Petre, pasce oves meas.* Unde vestram fidelitatem, & Christianissimam devotionem, his nostris apostolicis literis admonemus & exhortamur, ut sicut divina inspiratione agere cœpistis, usque ad finem perficere, & observare non prætermittatis: quatenus qui sub ala & regimine, atque defensione beati Petri apostoli, & nostra, toto conamine vos subdere, atque in ejus servitio perseverare, quasi dilecti filii procurastis, apertius hoc ostendatis, atque impleatis, ut Dominus in evangelio dicit: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona opera vestra, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.* Et ut ita hoc per orbem terrarum vestræ sponsionis diffametur, ut auxiliante Domino, & sanctorum apostolorum suffragantibus meritis, ea quæ saluti & utilitati omnium vestrum proficua sunt, possimus ad honorem & exaltationem sanctæ sedis apostolicæ incunctanter perficere, sicut nomine vestro scripta nobis mandastis, ita in libro cælesti scripta permaneant. Quapropter mandamus, ut revertente ad vos dilecto episcopo vestro, idoneos legatos vestros præsentaliter ad nos dirigere non prætermittatis, qui pro parte omnium vestrum nos & sedem apostolicam consulant de his quæ mandastis, ut & nos cum illis missum nostrum dirigamus ad vos, quibus secundum morem & consuetudinem ecclesiæ nostræ, universus populus vester fidelitatem promittat. Interim monemus, ut constantes permaneatis, quoniam scriptum est: *Melius est votum non vovere, quam post votum promissa non implere.* Spiritus Domini, qui orbem terræ replevit, repleat vestrum cor omni pace & gaudio in Christo Jesu Domino nostro.

Joan. 21.

Matth. 5.

Eccles. 5.

CCLXXXV.

Laudat ejus studium erga sedem apostolicam, eumque monet, ut perseveret: pollicetur eum a se in amicorum numero referri: præcipit ut Romam veniat.

SIcut nobis per literas tuas, & verbo tenus, per Deusdedit religiosum presbyterum tuum mandasti, ut fidem & devotionem, quam circa sedem apostolicam habere debes, te velle toto conamine conservare indiminutam asseras, gratanter suscepimus. Unde te omnimodis admonemus, & his apostolicis literis exhortamur, ut nulla inimicorum calliditas, vel seductio amplius a nostra fidelitate quoquomodo valeat te removere; sed secundum sponsionis tuæ tenorem in ea devotissime permanere procures. Quapropter scito quia sine omni dubietate inter dilectos nostros te retinere volentes, volumus etiam & præcipimus, ut & pro necessitate ecclesiæ, & pro tuæ causa utilitatis, Romæ ad nostram apostolicam præsentiam præsentaliter venire indubitanter procures: quia & statum sanctæ Ravennatis Ecclesiæ incolumem conservare, tuumque profectum & honorem perficere, auxiliante Domino, cupimus.

CCLXXXVI. AD IMPERATOREM

Gratulatur de ejus observsotia erga Romanam ecclesiam: lætatur ipsum Ravennam venire velle, ut de ecclesiæ & imperii statu agat: rogat ut ante diem, quem præstituerat, aeredat.

Ad imperatorem.

REceptis serenitatis vestræ literis, atque perlectis, ac sicut nobis per Joannem Venticinensem episcopum verbo tenus mandastis: quia cognovimus vos honorem sanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ, & salutem terræ ipsius toto conamine velle perficere, exultantes sumus animo gavisi. Porro sicut mandastis ut die purificationis beatæ Mariæ semper virginis Ravennæ venienres simul conjuncti fuissemus pro ad considerandum, cum Dei auxilio, & peragendum profectum sanctæ Dei ecclesiæ, & statum imperii vestri; nos autem & hoc libenti animo recipientes, volumus quarto die ante jam dictam festivitatem vos ibi adesse, quia & nos ita desideratissime cupimus vobiscum simul conjungi, & vestram petitionem libenter adimplere, si, Domino annuente, sanitas corporis divinitus concessa fuerit. Et quoniam, sicut audivimus, vos laborem atque certamen pro ecclesiarum Dei statu, & imperii vestri incolumitate, atque communi Christianorum salute, pio affectu cupitis perficere; his apostolatus nostri literis admonemus & exhortamur ut magis ac magis in hoc vestra imperialis solicitudo proficiat: hoc gloriam vestram obsecramus, & magnitudinem vestram, ut cum in has partes venire cœperitis, Supponem gloriosum comitem, & communem fidelem vobiscum venire jubeatis.

CCLXXXVII. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

Miratur quod legatos non miserit, quemadmodum jamdiu promiserat; monet ut id quamplurimum faciat.

Dilecto ac spiritali filio Michaeli glorioso regi Bulgarorum; gratia vobis, & pax a Deo patre, & Domino Jesu Christo.

MIramur quod tanto jam tempore transacto missos vestros ad sanctam Romanam ecclesiam matrem vestram, & ad nos non transmisistis. Modo vero (sicut nobis retulit Theodosius venerabilis episcopus) missos tuos cum eo dirigere promiseras: sed pro qua causa eos dirigere prætermiseris, ignoramus. Unde vos jam recognuscere oportebat, etiam ad pastorem & pontificem animarum vestrarum reverti tota devotione debueratis: unde his nostris apostolicis literis, vos quasi carissimos filios admonemus & exhortamur, ut de præsenti vestros idoneos missos nobis transmittere non dubitetis: quatenus ab uberibus matris vestræ sanctæ videlicet Romanæ ecclesiæ satiemini, omnique bono repleamini. Quia nos more paterno ulnis extensis vos amplecti, & quasi oves Christi nobis commissas alere & salvare parati existimus, secundum quod Dominus dicit beato Petro: *Pasce oves meas*: quidquid enim vobis dirigimus, credere omnino potestis, quia pro salute vestra semper agere ac perficere incunctanter cupimus. Optamus vos in Christo nunc & semper bene valere.

CCLXXXVIII. AD OTERAMUM VIENNENSEM EPISCOPUM.

Arguit quod faveat sociis Bosonis: idque a se imperari asserat; præcipit ut Romam accedat, ut crimina quæ ipsi objiciuntur diluat.

Oteramo [a] Viennensi episcopo.

[a] Otramnus qui sæpe postea occurret.

INter eximios nuncusque Christi Dei nostri sacerdotes te habere, tenereque omnino volumus: sed quia ecclesiasticæ paci & utilitati contraria agere audimus, valde miramur, nihilo minus & turbati existimus, eo quod, sicut fidelium relatu comperimus, his, qui cum Bosone præsumptore, & regni perturbatore tyrannidem exercere non cessant, ausu temerario favere, eorumque malis operibus communicare præsumas, & in superbiam eorum sequax existens, falsa opinione sanctam nostram Romanam ecclesiam infamare non dubitas, quod ad talia peragendum ipsius auctoritatem habere te certifices; quod quam evidenter ostendere non poteris, pro qua scilicet Romana ecclesia te murum opponere omnibus iniqua agentibus debueras. Pro quibus nimirum tot malis, tantisque præsumptionibus tibi ex auctoritate Dei, & sanctorum apostolorum ac nostra præcipimus, ut de præsenti Romam ad limina sanctorum apostolorum, nostramque præsentiam venire procures, ut de talibus te criminibus secundum auctoritatem sanctorum patrum coram nobis & sede apostolica satisfaciendo purgare valeas: quatenus te inter fratres & consacerdotes retinere valeamus. Nam, quod non credimus, si aliter feceris, & venire distuleris, donec hanc nostram jussionem impleveris, scias te omni episcopali officio esse privandum.

CCLXXXIX. AD LEONEM, LANDULFUM ET LANDONEM.

Ut Auxentii filium ab Attinulfo captum, patri restituendum curent.

Leoni episcopo Thienensi, item Landulfo episcopo, & Landoni Gastaldio patri ejus.

AUditu certiori comperimus, quod filium Auxentii Capuani, nostrum dumtaxat proprium hominem, Attinulfus caperet, & non bene tractans cum violenter teneret, quod admodum admiramur: & quod tale quid præsumpserit agere, moleste quippe accepimus. Unde vobis nostri apostolatus literis injungere dignum duximus, ut omnem operam detis, & ex nostra parte ipsi Attinulfo tamdiu insistatis, quousque eumdem Auxentii filium, hominem scilicet nostrum, patri suo salvum restituat, & cum suis hominibus reddat illæsum. Alioquin sententiam nostram evadere non poterit, qui nostrum hominem tam simpliciter ambulantem affligere non contempsit. Vos tamen rogamus, tam strenue agite, ut vobis gratias referamus, & majora vobis committere invitemur.

CCXC. AD LUDOVICUM ET CAROLOMANNUM REGES.

Gratias agit de ipsorum erga Romanam ecclesiam affectu, & mutuum studium pollicetur.

Dilectissimis filiis Hludovico & Carolomanno gloriosissimis Regibus.

AUdita per venerabilem episcopum devotione vestra, quam circa sanctam Romanam ecclesiam habere, totoque conamine exercere cupitis, maximas Deo & vobis gratias agimus. Unde a nostra parte vos certus existere volumus, quia sicut dominus Carolus divæ memoriæ imperator avus vester, ac postmodum genitor vester Hludovicus rex, sub protectione Romanæ ecclesiæ, nostraque apostolica tuitione vos commendaverunt, ita nostrum apostolicum affectum circa vos in omnibus ostendere, vosque adjuvare ac protegere paterna dilectione atque amore semper parati existimus. Præterea de his, quæ per jam dictum coepiscopum verbo tenus mandastis, ita vobis per eum dictis respondendo direximus. Nam ea quæ nostro consilio reperimus, & vobis innotescendo mandavimus, ad vestrum honorem proficua esse omnimodo credite.

CCXCI. AD HUGONEM ET ALIOS COMITES,

Gratias agit de fide, quam Ludovico & Carolomanno regibus servabant.

Hugoni eximio abbati, seu Bernaldo, Gaitoni, & aliis regni gloriosis Comitibus.

AUdientes bonam famam de vobis, quod protectores, defensores, atque fideles Hludovico & Carolomanno excellentissimis regibus, qui nobis a progenitoribus suis commissi sunt, in omnibus existitis, gratias referimus maximas. Quapropter his apostolicis nostris literis magnificentiam vestram exhortamur, ut more fidelium parentum vestrorum, magis ac magis circa eos vestram sincerissimam devotionem ostendatis, quoniam & nos, Deo propitio, in eorum adjutorio vobiscum pariter in omnibus prompti existimus: ut dignam exinde vos, non solum a Deo & a nobis, verum etiam & ab illis retributionem percipere mereamini.

CCXCII. AD ARCHIEPISCOPUM VIENNENSEM.

Arguit quod detruso in carcerem Optando episcopo, alium in ecclesia Genevensi constituerit: præcipit ut illum sedi suæ restituat, atque ad synodum veniat ad diluenda ea quæ ipsi objiciebantur.

Otramno Viennensi archiepiscopo.

RElatu veraci didicimus, sanctimoniam vestram in Genevensi ecclesia episcopum consecrasse, cui nos, necessaria temporum qualitate perspecta, jam primum clericis ejusdem ecclesiæ suggerentibus, auctoritate apostolica præfeceramus episcopum nomine Optandum. Quo audito, audaciam & temeritatem vestram nimium admirantes, ob id maxime turbati sumos: eo quod non solum super ordinationem nostram obices manus

A habuistis, sed etiam ad contemptum & injuriam sedis apostolicæ præfatum episcopum turpiter capientes arcta custodia retrusistis, & rebus, omnibusque suppellectilibus ejus direptis, ministerium vestrum, quod nulli Christiano licet, sacerdotem Domini tetro carcere maceratis: non habentes præ oculis scilicet, quod sacerdotes Domini sacra scriptura aliquando deos, aliquando angelos nominet, & qui eos tangit, tangat pupillam oculi Domini. *Zach. 2.* Quapropter auctoritate Dei omnipotentis, & principum apostolorum Petri & Pauli, simulque nostra, vobis præcipimus, ut accepta hac nostra epistola, aut quoquomodo tenore illius audito, si intra octo dierum spatia jam dictum episcopum propriæ sedi, proprioque honori & digni- B tati reddere, restituereque contempseritis, a corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, cum omnibus vobis in hoc facto faventibus, sitis prorsus extorres, quousque juxta hanc nostram dispositionem perficere satageritis. Et quia alia multa vobis a quibusdam objiciuntur, quæ synodali discussione sunt corrigenda, decernimus ut omni excusatione remota VIII. Kalendas Octobris futuræ primæ indictionis Romam ad synodum occurrere non omittatis: ut tunc & de vobis objectis rationem reddatis, & si adversus eumdem episcopum a nobis consecratum aliquam querimoniam habetis, canonico valeamus, quidquid illud fuerit, Deo juvante, libramine diffinire. Hoc etiam scientes, quia si ad eamdem synodum C præfato tempore venire distuleritis, canonicæ in vos censuram sententiæ proferemus.

CCXCIII. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Queritur multa bona ecclesiæ Romanæ a VVidone quodam marchione erepta: rogat ut ecclesiam defendat, & ipsemet adjutor veniat.

Ad imperatorem Carolum.

CUm & ante susceptum imperium, & post Augustale sceptrum, per humilitatis vestræ mi- D nisterium vobis divinitus attributum, nos quidem multoties pro innumeris necessitatibus, & multiplicibus oppressionibus, quas sancta mater vestra Romana ecclesia quotidie patitur, ingenti mœrore afflicti reclamassemus: nullum usque adhuc optatæ consolationis valuimus promereri auxilium vel defensionis solatium: quia de omnibus immobilibus rebus territorii sancti Petri, quas nobis Ravennæ consistentibus, in præsentia serenitatis vestræ, uterque VVido marchio pro reinvestitione reddidit, nec unum recepimus locum; sed ipsi & homines eorum contra jus & æquitatem omnia retinere præsumunt: nam nobis in Pentapoli, hoc est in urbe Fano consistentibus, E Adelardus reverendissimus episcopus, & delicius vester, communisque fidelis, secundum vestræ delegationis jussum advenit, & ibi præfati VVidonis, & satellitum ejus, qui nostra violenter tolerunt, ac retinuerunt, præsentiam præstolati sumus: quatenus vel inde omnis emendationis & justitiæ cœpto initio, per ceteras urbes, de omnibus juxta clementiæ vestræ decretum, recipiendo coram legato vestro justitias, pariter proficisceremur: sed illo semper fugiente judicium, & vestræ jussionis piissimam sanctionem callide declinando, non veniente, quia nobis sine profectu aliquo per ipsas civitates, quæ illorum gravamine opprimuntur, proficisci evidenter extitit

manifestum; direximus cum eodem Adelardo venerabili episcopo misso vestro, Velpertum reverendissimum episcopum, & fidelem consiliarium nostrum, qui vice oostra recepisset consoletionem justitia nobis in vestre præsentia reddita, & legitimam de eliis omnibus emendetionem, qui videlicet prufecti nullum justitiæ fructum recipientes, ad nos reversi sunt. Nos entem omnem excusetionis eorum descusionem penitus auferre vulentes, decrevimus eos iterum mittere, ut saltem postmodum reciperemus justitiam. Qui cum ad prædictum VVidonem rursum ebiissent, nihil emendationis, nihilque redditionis ab eo, vel sequecibus ejus, sicut promissum fuerat, recipere potuerunt. Sed ot entea sine aliquo ad nos effectu reversus est, & vester ad vos absqua justitiæ contemplatione omoimodo rediit: quamvit ingenti & fideli devotione ipse confreter noster Adelardus ad justitiam exigendam multimodis decertasset. Nunc igitur pro certo scientes, nullam nos de tentis malis posse hebere justitiem & emendationem per quemlibet celsitudinis vestræ legatum, nisi per vestram imperialem præsentiam; rogemus obnixe, etque per omnipotentem Dominum adjuramus, ut ed defendendem & liberandam de manibus malefactorum, qui eam atrociter devorat, ecclesiam beati Petri epostolorum principis vobis commissam, quæ vos divino nutu adjutores ac defensures in omnibus elegit habere, ipsi, Deo auxiliente, venire libenter dignemini: quetenus Dei, & vestro soletio freta, quæ sue sunt valeet securiter retinere cum pristinæ dignitatis decore, ad laudem, & perpetuam animæ vestræ mercedem.

CCXCIV. AD ATHANASIUM EPISCOP. NEAPOLITANUM.

Ab excommunicetione eum ebsolvit, & ministerio sacerduteli restituit, dummodo pactum cum Sarrecenis initum, sicut promiseret, rumpet, & ex eis aliquos, ceteris jugulatis, captos mittat, nec deinceps cum eis fœdus feriet.

Athanasio episcopo Neapolitano.

BOni pestoris eximio informeti exemplo, qui venit quærere & salvere quod perieret; tento tempore te per devie errentem, abjecto Christi sevi jugo, cum infidelibus jugum ubscœne cupiditate ducere non dubitantem, quamvis sero ad te percutientem reverti velle mandasti, elacriter recipimus, & inter ceteros consacerdotes nostros præcipue honorabilem cupimus retinere; prout ipse nos jam olim fecisse procul dubio reminisceris. Sed quie tue exigente sceleris tanti eudacia, sancti Spiritus judicio te e consortio nostro divini mysterii jure submovimus; nunc secundum preces tues, & reletionem Petri venerabilis diaconi tui, si modo pactum quod hactenus cum impiis Agerenis hebuisti, menifeste devotione fregeris, & ab eorum nequissima societate conamine te separaveris; atque si præsentibus his missis nostris, Marino videlicet reverendissimo episcopo & sanctæ sedis nostro ererio, & Siconi egregio viro, majores Serracenorum quantos melius potes, quos nominetim quærimus, cum eliis omnibus ceperis, & jugulatis aliis, eos nobis direxeris, e vinculo excommunicetionis absolvimus, & juxte præcedentem consuetudinem episcopale officium reddimus. Eo scilicet modo, vel tenore, ut captis & traditis entea, ut dictum est, Sarracenis, deinceps oullum cum eis ulterius fœdus quoquomodo inire præsumas. Nem si cum illis iterum pactum aliquod facere tentevaris, in eadem te excommunicatione manere sancimos, & auctoritate Dei omnipotentia, & beati Petri epostolorum principis & nostre, omni episcopali honore te privandum, & perpetuo enathemate damnendum esse decernimus.

CCXCV. AD OTERAMUM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Agit de Optando episcopo, ejus literis respondens, & de literis, quas scribit episcopo Maurienoensi, ut Romam veniat.

Oteramo Viennensi archiepiscopo.

SUsceptis vestræ freternitatis epicibus, quod essent elicujus, ut ita dixerim, rectitudinis zelo compositi, satis ubertim cognovimus: quia post plurime in ecclesia Genevensi fatemini vos consecrasse episcopum, & ut quidam Optendos nomine clericus advenerit, qui in ecclesie Genevensi nec baptizatus, clericetus, ordinetus, ecclemetus, eruditus unquam extiteret, ecclesiam illam invaserit. Multipliciter admiramur, cur illa nescire vos dicitis, quæ totus, ut remur, occidens non ignorat. Præcedenti siquidem tempore nobis fuerat nunciatum, ut vos in eadem ecclesie episcopum consecrere contempseritis; ideo nos, necessarie temporum qualitate perspecte, clericis ejusdem ecclesiæ suggerentibus, auctoritete epostolica illic episcupum Optandum nomine consecravimus. Que ex re non bene vos fecisse probamus, qui super ordinationem nostram obices manus habuistis, & elterum episcopum ibidem ordinastis. De hoc autem quod dicitis, quod ipse Optandus in Genevensi ecclesia nec baptizatus, clericatus, ordinatus, acclematus, eruditos onquem extiterit, interim silentio est tegendum, eo quod, cum caritete vestra loquamur, nihil horum hebens vestre sanctitas in Viennensi ecclesie est consecrata. Verumtamen his interim necessario prætermissis, sanctimoniem vestram jam dudum literis oostris monuimus, ut quia quædam vobis e quibusdem objiciuntur, quæ synodali discussione sunt corrigenda, omni excusetione remota, VIII. Kelendas Octobris futuræ indictionis primæ, Romam ad synodum occurrere studeretis. Nihilo minus autem iteretn decernimus, ut eodem tempore epostolicæ nostræ vos præsenteris præsentiæ: ut tunc & de vobis objectis rationem reddatis, & si adversus eumdem episcopum e nobis consecretum aliquam querelem habetis, nos canonico valeamus, quidquid illud fuerit, Deo juvante, libramine diffinire. Ceterum Adelberio Maurienensis Ecclesiæ episcopo auctoritatis nostræ literes, quas ei e vobis dari mandamus, ecce trensmisimus, ut cum Barnerio Gratianopolitanæ sedis episcopo eodem VIII. Kelendes Octobris Romam occurrat: quatenus de his, quæ irreverenter tam temerario eusu sui ordinis immemor intulit, coram nobis plenissimem setisfactionem exhibeat.

CCXCVI. AD ADALBERTUM EPISCOP. MAURIENNÆ.

Jubet ut Romam veniat cum episcopo Gretianopolitano, quem ignominiose tractaret.

Adalberto Mauriennensi episcopo.

TRistis nos nuncius perculit, quando audivimus, quod tu ordinis tui immemor Barnerium

rium Gratianopolitenæ sedis episcopum, hora me-A tutinali in ecclesia sua publice agentem officium, cum multitudine populi, & armata manu, absque reverentia ecclesiam ingrediens, nulla ab eo tibi culpa illata, irreverenter tecum abstuleris, & ignominiose tractaveris, quod tantum nobis displicuit, quantum te temere egisse modis omnibus comprobamus. Ideoque nostri apostolatus literis tibi mandamus, ut omni excusatione remota VIII. Kalendas Octobris futuræ primæ indictionis, cum eodem Bernerio venerabili episcopo Romam ad synodum nostram occurras: ut quidquid inter vos litigii est exortum, nos æquitatis regula potius, Deo juvante, discutere & diffinire aliquomodo studeamus.

B

CCXCVII. AD MICHAELEM REGEM BOLGARORUM.

Hortetur ut ad fidem & obedientiam Romanæ Ecclesiæ redeat, & legatos mittet.

Michaeli regi Bulgarorum.

CUm non tam initia sint in bonis laudanda, quam finis, Deo omnipotenti facturi omnium visibilium, & invisibilium gratias agimus, qui vestrum bene velle hactenus in soliditate veræ fidei solidavit, & sui amatorem efficiens, tamquam re vera ex tenebris olim lumen splendescere fecit, & ad salutem multorum benignissi- C mum cor vestrum gratia suæ potentiæ illustravit: sed & hinc devotioni vestræ dignum duximus congruas grates referre, quod partim finis ostendit, quam fidelitatem erga sanctam Romanam ecclesiam omnium terrarum matrem & caput observare curetis. Cum hanc & initio vestræ conversionis quæsieritis, & ad præsens auxiliatricem habere ad perpetuam scilicet vestram salvationem monstrare non omiseritis, sanctos videlicet apostolos visitando, & eorum, ut diximus, suffragia postulando. Igitur absurdum valde est, ac inconveniens, quod pia vestra voluntas aliter se post habere voluit, quam, sicut omnibus notum est, primum. Vos enim divinitus inspirati matrem omnis religionis, sanctam quippe Romanam ec-D clesiam ductricem, & viam per quam ad æternitatis pascua duceremini, merito expetistis: & illa, quia omnibus fidelibus viscera materna præbet, ac præbuit, vos expansis ad Deum ulnis, Christo gratias agens, recepit: consequens fuit ut a recti gressu itineris, in partem non flecteremini, nec manum mittentes in aratrum, retro aspicere cujuscomque forte suasionibus niteremini. Numquid non fili carissime sanctum evangelium surda aure auditis, quo legitur: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit?* aut si audistis, & obauditis: *Redite ad mentem vestram, redite ad cor?* Et vestræ sponsionis reminiscimini. Quia plus amor & timor Dei vos fecit esse credulum apostolici privilegii, quam, ut ita dixe- E rim, exempla multorum. Si enim quod quicumque Deo vovit, hoc debet & reddere, valde oportet, ut vos quod sanctæ Romanæ ecclesiæ sponte vovistis, fine tenus reddere studeatis: non ignorantes quod B. Petrus apostolus regni cælestis claves a Domino Jesu Christo acceperit, & quibusque fidelibus aperiendi, aliis autem claudendi promeruerit potestatem. Hac igitur (sicut & nostri prædecessores) nos potestate, licet indigni utentes, cogimur, si non emendaveritis quod gessistis, & ad præsens vos in hoc sæculo digne corripere, & ut in futuro, quantum in nobis est,

Matth. 10.

Isai. 46.

maledictionibus repleemini, non præterire. Hujus rei gratia, fili carissime, festinate corrigere quod inique gessistis; & omni occasione, omnique mora postposita nobis per vestrum legatum quidquid super hoc emendare vultis, mandate: quia nos, Deo juvante, omnem voluntatem vestræ correctionis implebimus, & vos anima & corpore salvos existere cupientes causam secundum Deum ordinare studebimus.

CCXCVIII. AD RICCARDEM AUGUSTAM.

Queritur nullam sibi contra Sarracenorum excursiones opem ferri: rogat ut ab imperatore celeriter postulet auxilium: legatum suum commendat: petit dei operam, ut Angelberge ab exilio revocetur, & Romam mittatur.

Riccardi Augustæ, seu Liutwardo Vercellensi episcopo, a partibus.

TAnte cordis angustia, tantusque dolor & gemitus hinc & inde cum irriguis lacrymarum rivulis nostram ætatem quatiunt, & conquassant, tantusque etiam luctus pro desolatione terræ istius, quam jam funditus a Christiani nominis inimicis, & Deo odibilibus Sarracenis deprædatam cernimus, nos afficit, & intima nostra dissolvit; ut & somnus ab oculis, & a gustu cibus effugiat. Etiam cum Jeremia decantare compellar: *Quis* Jerem. 9. C *dabit capiti meo aquam? aut oculis meis fontem lacrymarum?* & reliqua. Siquidem expectavimus lucem, & ecce tenebras; quæsivimus adjutorium, & muros urbis egredi non audemus. Nam ante vestrum Romam adventum qualiscumque nobis erat tranquillitas: modo vero intolerabilis, & importabilis persecutionis extat tempestas: quia neque spiritalis filius noster Augustus, neque alicujus alterius gentis homo nobis confert auxilium; & nisi divinitas summa subveniet, aut in desperationem aliquam lapsi, (quia non solum duplum, sicut Dominus dicit, sed etiam triplum, & quadruplum exercitum contra nos venire conspicimus) ea quæ pacis sunt, postulabimus. Aut certe non solum jugo illorum coacti subdemur, D sed etiam ab eis capti impie jugulabimur. Quia, sicut scitis, sæpissime reclamavimus, & neque ipse Augustus, ut prætulimus, qualemcumque defensionem nobis exhibuit, neque homines civitatum nostrarum, qui contra Deum, & contra omne privilegium nostrum ab alienigenis, ac si nostri non fuerint, detinentur, ad servitium sanctæ Romanæ ecclesiæ faciendum, sicut solitum erat, ab eorumdem alienigenarum jugo subtraxit. His ergo, carissima filia, clamoribus, ac ululatibus nostris auditis, quia sapientibus loquimur, continuo propter Deum, & propter sanctos ejus apostolos, jam dicto spiritali filio nostro Augusto flexo poplite suggere, ut omnibus omnino necessitatibus, aut omissis, aut certe suspensis, sanctæ matris E suæ calamitati subveniat, & conculcationem immo perditionem illius advertens, antequam pereamus, citissimum conferat adjutorium, aut congruum sine mora donet consilium: quia vita nostra nobis non prodest, & in extremo positi, etiam si non optaremus, jam mors se palam præbet videndam. Præsenti quoque Petro venerabili episcopo valde nobis credulo, & dilectissimo familiari nostro, summam benevolentiam quæsumus exhibe, & ei utpote a tanta sede directo, familiaritatis locum apud dominum Augustum congruentissimum tribue, atque ut nobismetipsis illi credulitatem penitus adhibens, ea, quæ verbis retulerit, studio

tuo

tuo operibus implcantur. Sed & hoc deprecamur, A ut pro eo, quod apud Ticinum eodem episcopo ea, quæ nos illi commiseramus, ipsi Augusto necessaria exponente, animus illius contra hunc est turbatus, tua instantia quidquid illud fuerit omnino aboleatur. Et ad hunc eumdem episcopum pie tractandum imperialis animus placabilis in cunctis reddatur: quoniam non hæc contumaciter, aut contra Augustalem dignitatem protulerat; sed zelo Dei ductus ad nos inefficax redire nolebat. Postremo Christi cultrix, & Deo amabilis filia, moleste accipimus, cur multoties deprecantes spirituali filiæ nostræ Angelbergæ, nullam per vos potuimus conferre medelam; ut dissoluto exilio ad sanctum Petrum apostolum eam reducere faceremus. Unde etiam nunc summope- B re deprecamur, ut pro amore Dei, & nostro, sancta sedes apostolica de bue honoretur. Et sicut jam dictus Augustus vobiscum pariter repromisit, a captivitate, qua frustra tenetur, salva & incolumis reducatur. Quia postquam nobis, quibus fuerat commendata, & defensioni sancti Petri apostoli protectoris sui commissa, reddita fuerit, nullam de ea sinistram quis habere poterit, crede nobis, suspicionem.

CCXCIX. AD ANSELMUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Mediolanensis ecclesiæ privilegia confirmat: hortatur ut in Romanam ecclesiam sit fidelis: narrat Sarracenorum & iniquorum Christianorum injurias: rogat ut pro ecclesia ad Dominum preces effundat.

Anselmo archiepiscopo sanctæ Mediolanensis ecclesiæ.

PRivilegii sane auctoritati ecclesiæ vestræ, eo quo fraternitas tua poposcit modo, pernecessario apostolica fulti moderatione, libenti annuimus animi caritate, simulque optantes ut semper ea, quæ ad animæ tuæ salvationem, tuique gregis custodiam sunt congrua, atque proficua, Spiritus sancti infusione postulare, quærere, atque operari .... ne desinas. Ut ante tribunal æterni judicis dignam (gratia suæ misericordiæ cooperante) ratiocinationem positurus, meritum perennis vitæ cum sanctis accipias. Inter hæc dilectionem tuæ fraternitatis hortamur, sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ, quæ pro vobis omnibus, vestraque salute utpote caput pro suis membris laborare non cessat, toto annisu mentis, omnique devotione fideles existere omnimodis satagatis: quoniam in ejus exaltatione, atque incolumitate, sicut ab initio, erit omnium vestrum apud Deum & præsens sæculum certa salvatio. Nos enim in hac terra tam Paganorum, quam malignantium Christianorum tantas persecutiones patimur ut has verbis explicare non valeamus. Inter innumeras rapinas, deprædationes, & mala E quam plurima, ad augmentum doloris nostri quidam sceleratus Longobardus nomine, homo Widonis marchionis, octoginta tres homines cepit: manibus singulis detruncatis apud Narniensem civitatem, plures ex isti sunt incisione sine mora perempti. Unde communi ad Dominum prece supplicamus, ut ille ecclesiam suam sanctam de præsentibus malis eripiat, pro qua unigenito filio suo non pepercit. Nosque pastorali solicitudine baculum in manibus tenentes, lupis rapacibus, Domino protegente, resistere non omittemus. Data mense Augusto, indictione * XII.

* f. xv.

CCC. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Præcipit ut Joannem diaconum benigne excipiat, & res ei ablatas restituat.

Reverendissimo & sanctissimo Romano archiepiscopo Ravennati.

QUia non solum tempore ordinationis tuæ, te scriptis & verbis secundum morem, & canonicam sanctionem, sed postmodum sæpissime admonere curavimus; quatenus cum filiis, & membris sanctæ tuæ ecclesiæ tranquilla semper mente, & alacri affectione, ceu idoneus pastor existeres: valde miramur dilectionem tuam, monita nostra contemnendo, eis præjudicium, sicut audivimus, & importabiles gravitates inferre minime recusasse. Unde iterum præsenti apostolatus nostri statuto jubemus fraternitati tuæ, ut huic Joanni venerabili diacono commendato nostro, qui ad nostram apostolicam sedem confugiens præjudicium a te sibi illatum ferre non valens, nostro se petiit apostolico præsidio adjuvari, & ideo nos solita misericordia moti apostolica tibi benignitate mandamus, ut eum in gremio sanctæ tuæ ecclesiæ benigne recipias, & monasteria, seu res quas illi tui occupaverunt ministri, libenti animo pro amore nostro præsentialiter reddas. C Et quæ de ipsis rebus a tuis ablata sunt, modis omnibus restituas. Ita sane, ut et deinceps ad nostras apostolicas aures non sit necessarium reclamare. Simili etiam modo tibi mandamus, ut Joanni venerabili diacono, & chartulario ecclesiæ tuæ monasterium sancti Martini, quod a te dudum promeruit obtinere, de præsenti reddere studeas: nos enim hoc patienter ad te peragendum apostolica benignitate direximus. Verum, quod non credimus, si aliter fraternitas tua peregerit, hi nostri legati nostra apostolica fulti auctoritate, hoc proculdubio explere studebunt: quoniam justum fore decernimus, eos post longa obsequia, & diuturna servitia, quæ in sancta Ravennate ecclesia peregerunt, non solum digna remuneratio- D ne non privari, sed potius acquisitis beneficiis alacriter gratulari: & in hoc ita peragat fraternitas tua, ut quæ a nobis pro ecclesiæ tuæ utilitate petieris, assequi omnimodis valeas. Data quinto Kalendas Septembris, indictione decima quinta.

CCCI. AD CLERUM RAVENNATEM.

Ut Maimbertum quemdam, quem alias ab ecclesia Ravennate expelli jusserat, comprehensum, legato suo & Joanni duci tradant, & ad se mittendum curent.

Omnibus venerabilibus sacerdotibus, seu subdiaconibus, & universo clero sanctæ Ravennatis ecclesiæ.

AUdita sæpe afflictione atque miseria vestra, quam per Maibertum Bononiensem clericum incessanter patimini, jam pridem nostram apostolicam misimus vobis auctoritatem per Joannem diaconum & chartularium præcipientes, ut omnes uno animo constantique devotione prædictum Maimbertum manifestissimum zizaniorum seminatorem ab archiepiscopo, & a vestra sancta ecclesia, tanquam ovem morbidam expelleretis; sed miramur quare hactenus a vobis hoc prætermissum sit; unde nunc vestra iterum petitione moti,

moti, & divino amore succensi, per hanc nostram apostolicam auctoritatem vobis omnibus præcipimus, ut relecta priori epistola unanimiter juncti, & cum præsenti misso nostro fideliter conglobati, eumdem Maimbertum adversarium vestrum, si sponte venire ad nos contempserit, vel in partem aliquam ire voluerit, audacter comprehendere studeatis: & huic misso nostro seu & Joanni duci fideli nostro ad exigendum ab eo, secundum nostram jussionem, nobis ad deducendum contradite, sicut gratiam Dei omnipotentis, sanctorumque apostolorum & nostram vultis habere. Nam si quis vestrum in hoc se quoquomodo subtrahens pro cujuslibet rei gratia hanc nostram jussionem pro statu & pace sanctæ Ravennatis ecclesiæ directam gratanter ad effectum perducere contempserit, & ex Dei omnipotentis sanctorumque apostolorum Petri & Pauli, & ex nostra apostolica auctoritate a vino & cocto, etiam & a proprio ministerio suspensus maneat usque ad nostram præsentiam. Data v. Kal. Septembris, indictione xv.

CCCII. AD JOANNEM, MARTINUM, &c.

Ejusdem argumenti.

Joannes episcopus servus servorum Dei Martino, Joanni, seu Demetrio, atque Romano gloriosis ducibus, necnon & aliis fidelibus nostris.

OMnium vestrum noscat fidelitas, quia sæpissime Romanum archiepiscopum tam per venerabiles episcopos, quamque etiam nostris apostolicis literis admonuimus, ut Maimbertum Bononiensem clericum a sua superstitiosissima familiaritate separasset, & ad propriam ecclesiam, ut canonicum est, remisisset, & ipse Maimbertus multoties, ut recederet, a nobis est protestatus: sed minime acquiescere nostræ voluerunt apostolicæ jussioni. Idcirco præcipientes præcipimus, & jubentes expresse jubemus, ut unanimes juncti simul cum isto fideli missu nostro, omni occasione postposita, & dilatione remota, prædictum Maimbertum comprehendatis, & vi coactum ab archiepiscopo separetis, & huic nostro missu simul & Joanni duci ad exigendum secundum nostram apostolicam auctoritatem validissime contradatis. Quod si in hoc negligentes vos, quorum nomina suprascripta sunt, fueritis, & ipse quoquomodo effugerit a vobis; scitote, per unumquemque vestrum centum aureos dabitis nostræ parti. Insuper ex Dei omnipotentia sanctorumque apostolorum Petri & Pauli, & nostra apostolica auctoritate a vino & cocto suspensi manete usque ad nostram præsentiam: ceteri vero, si hoc, quod jubemus, assequi noluerint, aut subtrahendo quoquomodo se huc illuc diverterint, & usque ad effectum rei non perseveraverint, superiori excommunicationi subjaceant. Data v. Kalendas Septembris, indictione xv.

CCCIII. AD JOANNEM DUCEM.

Ut Maimbertum captum ad se ducat, & mulieres, quæ apud ipsum sunt, detineat, & Romano archiepiscopo epistolam deferendam curet.

Joanni duci delitioso fideli seu & misso nostro.

GRatulatus nos non modice credas, eo quod fidelitas tua erga sanctam Romanam ecclesiam nostrumque apostolatum constanter reperimus * vigilare: & ideo per hos nostros apostolicos apices tuæ fidelitati jubemus, ut de Maimberto modis omnibus sicut misisti, pariter cum illo misso nostro explere decertes, ut nullo modo effugere possit, sed separatum ab archiepiscopo vi coactum, postquam ab eo omnia sua constanter exegeritis, ad nostram præsentiam districtum deducere studeto: etiam & illas mulieres, quas nunc in sua mansione collectas detinet, in nostro vestiario retinere jubemus usque ad nostram notitiam. Epistolam vero, quam Romano archiepiscopo mittimus, ut res, aut monasteria, quæ ab isto Joanne diacono fidele commendato nostro quoquomodo occupavit, restituere & investire eum in omnibus studeat, & quæ de rebus ejus sui famuli abstulerunt, reddere huic per omnia faciat, ipsi archiepiscopo deportate, & coram sacerdotibus, & judicibus ipsam legere facite; similiter autem & monasterium sancti Martini secundum nostram jussionem, Joanni diacono, & chartulario pro nostro reddat amore. Nam & mansionem, quam Maimbertus ab ipso diacono suam per fraudulentiam abstulit, simili modo eum cum Petro nepote suo investire studete. Data *ut supra*, indictione xv.

* reperitur.

CCCIV. AD RAVENNATES.

Dolet eorum antistitis morte: monet, ut electum ab eis archiepiscopum congruo prosequantur honore: ecclesiam Ravennatem, & Deusdedit & Joannis ducum bona defendant.

Sacerdotibus & senatui populoque Ravennati fidelibus nostris.

RAvennatis antistitis, vestri videlicet patris, obitum audientes, valde dolemus; pro quo ut oretis hortamur: solitam vero, tantamque fidelitatem vestram erga nos unitate vigere cernentes, immo gaudemus, & ut omnipotens intercessione apostolorum principum vos patre desiderato recuperet, vestro pro velle decertabimus. Ceterum monentes hortamur, & expresse jubemus, ut jam quem unanimiter, quomodo scripsistis, elegistis, unanimiter eum electum teneatis, diligatis, & vestro de more honoretis: & usquequo, Deo annuente, præsentia pontificii nostri desiderio vestro illuxerit, Ravennatem ecclesiam ab omnibus hostibus defendite, deprædationibus pro posse levate, ne ipsa ecclesia aliquam deprædationem sustineat: quoniam nos hoc inultum nunquam dimittemus, & prædatores prædatorumque receptores legali vigore modis omnibus feriemus. Porro præcipimus, ut res mobiles, & immobiles, seseque moventes, Deusdedit, & Joannis gloriosorum ducum nostrorum consiliariorum salvare, & in illas, quas hactenus invasas habuerunt, nullam invasionem facientes, illorum hominibus defendite: jam quia nostro utuntur servitio, nostra mo-

dis,

dis omnibus debent peifrui defensione, servatori hujus jussus, gratia corruptoris pro jussu etit nihilo mious compositori.

Locus corruptus.

CCCV. AD HUGONEM ABBATEM.

Hottatur suadeat Ludovico regi ot ad se veniat: monet etiam, ut se a quorumdam commoolone sepatet.

Hugoni strenuo, nobili, regali prosapia edita, atque excellentissimo abbata.

QUanto vos, earissime fili, amore diligimus celeberrima fama vestri boni operis citcumquaque accensi, expleare verbia oullatenus possumus. B Quspropter, ut nostro desiderio præsentiæ vestræ eapiamus effectum, mature volumus hortemini Ludovicum regem filium nostrum, vosque cum eo ad nos euncite properare: quatenus, Christo cooperante, exaltationem totius Christiaoitatis communitar operemur. Sic agat vestra dilectio, ut tristitiam, quam animo de vestra absentia ouper Papia intulistis, lenire moderatissime valeatis. Iotet hæc ab omni te consortio Formosi anathematizati optamus, fili earissime, separare, Joanois archiepiscopi * Rodomeosis *, Adelardi Turonensis *, Frotarii Bituricensis *. Data *ut supra.*

* al. Rodomensis, * *id est*, Rotomagensis, *nec quicquam mutandum.* *Extr. Rom. Bedurtensis.*

CCCVI. AD CAROLUM REGEM.

Embolum ut Carlomannum regem in ecclesiæ Romanæ dilectione confirmet,

JAm quod te, carissime fili, tantæ devotionis, tantæque fidelitatis erga vestræ matris Romanæ ecclesiæ pontificium esse videmos, tanquam otero natom moneotes rogamos, flagitantes hortamor, ut pro amore apostolorum principum, quasi vestro proprio consulto, oee repræsentaliter, Carolomanno glorioso regi mittatis, consilium dantes, et aoiiqoos honorans amicos, fruens caritate, ad parentum consilium redeat, & de epistolis, quas illi ex maritimo itinera remisimus, respondeat, & Romanam ecclesiam, quæ vobis utrisque omnibus decus regale & imperiale intulit, venerando diligat, mitteos præsentialiter ipsis anathematizatis Lamberto & Adalberto. Data *ut supra.*

CCCVII. AD SUPPONEM COMITEM.

Maodat ot ad montem * Cinisem obviam sibi veniens, imperatricem Aogelbergam, & præsules Mediolaneasem & Parmensem idem facere moneat, ut simul quæ ad otilitatem ecclesiæ pertinent tractare valeant.

* *Cinisium.*

Dilectissimo filia Supponi gloriosa comiti.

QVia nos, in quibus, Deo dispensante, fines sæculorum devenetont, pro sanctarum Dei ecclesiarum statu variis motibus ducimur, diversisque fluctuum procellis impellimur, sed tameo non destituimur propter eum, qui nos cooforiat Christum Jesum, servata prædecessorum nostrorum fide proli Francotum, ad Gallias properaotes idcirco venimus, ut pacis, atque unitatis vinculo regum corda connecteremos. Sed completum vidernus, quod in evangelio legimus: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescit caritas multorum.* Quapropter vestræ dilectioni fidentissimæ, & probatæ fidei mandamus, ut nobis cum officio decentiæ A vestræ, ad montem Cinisem obvii quantocius veniatis, ut pariter convenientes, quæ ad utilitatem congruunt, Domino permittente, tractare valeamus. Simulque hoc praecamini dilectam filiam nostram Angelbergam imperatricem, atque Anspertum archiepiscopum Mediolanensem, Wibbodumque Parmensem episcopum, aliosque fideles atque amieos. Data *ut supra,*

Matth. 24.

CCCVIII. AD JOANNEM EPISCOPUM FICOCLENSEM.

Visitationem Faventioæ ecclesiæ pastore destitutæ, ejusque curam ei committit, donec novos pastot eidem præficiatur.

Joanni episcopo Ficoclensi.

OBitum Romani Faventinæ eivitatis antistitis directa dudum relatio patefecit: qoapropter visitatiooi destitutæ ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenoiter delegamus. Quam ita te coovenit exhibere, ot nihil de * provectionibus elericorum, seditu, ornatu, ministeriisque, vel qoidquid illud est in patrimonio eodem, a quoquam præsumatur ecclesiæ; & ideo * ecclesia tua ad prædictam ecclesiam ire procurat, ut quidquid utilitati illius congruit, interim solerti cura prævideat, quousque, qualiter se habeat electio, vel ordinatio succedentis episcopi coram oobis synodali discutia- C tur examioe, & apostolica terminetur, Deo juvaote, censura. Data XIII. Kal. Augustas, indictione XIV.

* *forte proventibus* * *fraternitas*

CCCIX. AD ALDEFONSUM * REGEM.

* *Hic incipiunt appendix epistolarum in editionibus Binioa & Lupæana.*

Ovetensis ecclesia Gallæciæ metropolitana efficitur.

Joannes episcopus servus servorum Dei, Aldefonso regi Christianissimo, seu cunctis venerabilibus episcopis, abbatibus, vel orthodoxis Christianis.

D QUia igitot in cura nos totius Christiaoitatis B. Petri apostolorom principis sempiterna providentia efficit successorea, ea Domini oostri Jesu Christi constringimor adhortatione, qua beatum Petrum apostolum monuit, diceos quadam * voce *: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum*, & reliqua. Hinc rursus imminente Domini nostri atticulo gloriosæ passionis, inquit: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Ideoque quia vestræ notitiæ fama per hos fratres limina apostolorum lustrantes, per Severum * & Desiderium presbyteros nobis miro odore bonitatis est revelata, paterna vos adhortatione commoneo, io cœptis bonis operibus, gratia duce, perseverate, quatenus copiosa vos beati Petri protectoris vestri & nostra protegat benedictio. Et quotiescumque, filii carissimi, ad nos venire quilibet vestrum, aut E transmittera voluerit, tota cordis exultatione & animi gaudio de ultimis Gallæciæ finibus, cui vos præter me Dominus rectores coostituit, tanquam jure filios oostros, vos colligimus: & ecclesiæ Ovetensi, quam vestro consensu & assidua petitiooe metropolitanam coostituimus, omoes vos subditos esse maodamus. Et concedimus etiam prædictæ sedi, ut ea quæ reges, seu * fideles juste obtulerunt, vel io futurum, Domino opitulante, contulerint, rata, firma, & inconcussa manere in perpe-

* *sicc* * *privilegii* *Matth. 16.* *Luc. 22.* * *presbyterum & Syndeterdum* * *quilibet fidelis*

petuum præcipimus. Hos quoque latores literarum nostrarum omnes hortor ut habeatis commendatos. Bene valete.

CCCX. AD ALDEFONSUM * REGEM.

* Hæc & superior epistola habentur in historia Sampiri

* Adefonso

Monet ecclesiam sancti Jacobi consecrari.

Joannes episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Aldefonso glorioso regi Gallæciarum.

LIteras devotionis vestræ suscipientes, quia devotum vos esse cognoscimus erga vestram sanctam ecclesiam, gratias vobis multiplices referimus, Dominum exorantes, ut vigor regni vestri * abundet, de inimicis vestris victoriam vobis concedat. Nam nos, fili carissime, sicut petistis, sedulas preces Domino fundimus, ut regnum vestrum gubernet, vos salvos faciat, custodiat, & protegat, & super inimicos vestros erigat: ecclesiam autem B. Jacobi ab Hispanis episcopis consecrari facite, & cum eis concilium celebrate. Et nos quidem, gloriose rex, sicuti vos, a Paganis jam constringimur, die ac nocte cum illis bella committimus; sed omnipotens Deus * dat nobis de illis triumphum. Hujus rei gratia rogamus dilectionem vestram, & * animum deprecamur, ut quia, ut diximus, valde a Paganis opprimitur, aliquantos utiles & optimos Mauriscos cum armis, quos Hispani cavallos Alpharaces vocant, ad nos dirigere non omittatis. Qualiter nos recipientes, Dominum collaudemus, vobis gratias referamus, & per eorum portatorem de benedictionibus S. Petri vos remuneremus. Bene vale, dilectissime fili & clarissime rex.

* abundat

* det

* nimium

CCCXI. AD CLERUM SALERNITANUM.

Joannes VIII. clero & ordini Salernitano.

DE illis presbyteris qui tempore sanctissimi decessoris nostri domini papæ Nicolai excommunicati sacrum ministerium contingere præsumpserint, ipsi in se damnationis, sicuti sancti canones statuunt, sententiam incurrerunt. Tamen quia miseratio apostolica veniam solet præstare correctis, ob multitudinem misericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus, ut sancta communione saginati studeant tribus continuis annis per hebdomadam omni secunda & sexta feria, aut a vino, aut a * cibo penitus jejunare, & ultra lugenda nequaquam committere.

* f. cocto, ut alibi legitur

CCCXII. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

Joannes VIII. Michaeli regi Bulgarorum.

SI ab his quos excommunicatos habebamus sacramenta quæcumque suscipitis, constat quia idololatriam, non ut catholici essetis, sed ut schismatici efficeremini, * deliquisse videmini.

* Vet. dereliquisse. H.

CCCXIII. AD EPISCOPOS GALLIÆ ET GERMANIÆ.

Vices suas in Gallia & Germania committit Ansegiso archiepiscopo Senonensi.

Joannes episcopus servus servorum Dei, omnibus sanctissimis episcopis per Gallias & Germanias constitutis.

VEstræ omnium innotescimus sanctitati, quia pro alleviandis multiplicibus oneribus ecclesiasticis, quibus quotidie satis abundeque deprimimur, quibus maxime super negotiis ex Galliarum & Germaniarum partibus nobis assidue destinatis arctamur, [1] Ansegisum fratrem & coepiscopum nostrum Senonensis ecclesiæ præsulem, qui quoties utilitas ecclesiastica dictaverit, sive in vocanda synodo, sive in aliis negotiis exercendis per Gallias & Germanias vice nostra fruatur. Et volumus, ut decreta sedis apostolicæ per ipsum vobis manifesta efficiantur, & rursus quæ gesta fuerint, ejus nobis relatione, si necesse fuerit, pandantur: ut majora negotia ac difficiliora quæque suggestione ipsius a nobis disponenda & enucleanda quærantur. Quapropter vos huic piæ sanctioni omnimodis intendentes, quæ super hoc apostolica auctoritate decernimus unanimes admittite. Talem quippe illum agnovimus, talemque circa sedem apostolicam devotum & in commisso fidelem reperimus, ut merito ei talia committi posse ducamus: quin & his majora conferri debere illi sine cunctatione credamus, pro sua scilicet sanctitate, & fidei merito, atque divinitus sapientiæ dono concesso. Optamus vos bene valere. Data IV. Nonas Januarias, indictione IX. *Recitata in synodo Pontigonensi.*

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

1. *Ansegisum fratrem.*) Quem ex abbate S. Michaelis in episcopatu Bellovacensi ad Senonensem cathedram evectum didicimus anno DCCCLXXI. Romanæ ejus legationis, cum adhuc abbas esset, meminit Aimoinus lib. V. c. XXVII. Perverse autem faciunt, qui hunc cum altero antiquiore Ansegiso confundunt abbate Lobiensi, qui Caroli Magni & Ludovici Pii capitula in quatuor libros digessit anno DCCCXXVII.

CCCXIV. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Ut in locum Hincmari ordinetur episcopus in Ecclesia Laudunensi.

Joannes episcopus servus servorum Dei Hincmaro archiepiscopo Rhemensi.

QUamvis de sanctitatis tuæ judicio nihil dubitassemus, quia tamen carissimus filius noster Carolus invictissimus imperator, a nobis diligentissime percunctatus, circumstantiam judicii a beatitudine tua, coepiscopisque suis, in Hincmarum dudum Laudunensem episcopum prolati apostolatui nostro retulit, agnovimus justum fuisse omnino judicium. Neque enim tantus princeps nisi veritate fultum quidquam poterat affirmare. Unde nefas esse duximus ejus relationi non præbere incunctanter auditum. Noli ergo jam nunc ecclesiam Laudunensem viduatam, & sine regimine pastorali dimittere: sed indifferenter electum, & de Laudunensis ecclesiæ clero, virum idoneum, & in quo omnium vota consentiant, eidem ecclesiæ præfice prorsus episcopum. Cui electioni volumus etiam missum præfati piissimi imperatoris interesse, ut sine sæcularium strepitu omni latere talis eligatur, qui aptus sacris canonibus esse modis omnibus approbetur. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. *Data est Romæ Theodorico, jussu papæ Joannis, & domni Caroli novi imperatoris, per manus Anastasii bibliothecarii, in secretario ecclesiæ sancti Petri, anno incarnationis dominicæ* DCCCLXXVI. *Nonis Januarii, indictione* IX. *Et delata est ab eodem Theodorico in civitate Rhemis Hincmaro Rhemorum archiepiscopo, eodem anno, & eadem indictione V. Idus Martii.*

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Quamvis de sanctitatis tuæ.*) Superstite Hincmaro Laudunensi alium in ejus locum subrogari jubet, Carolo imperatori de illius depositione assentiens, quam Hadrianus improbarat. Itaque tertio post mense electus est Hedenulfus.

CCCXV. AD EPISCOPOS IN REGNO LUDOVICI REGIS BAIOARIÆ constitutos.

Arguit eos quod Ludovicum regem ab invadendo Caroli fratris absentis regno non cohibuerint, monetque ut legatis, quos ad examinanda inter utrosque negotia mittit, satisfacere studeant.

Joannes episcopus servus servorum Dei, omnibus reverentissimis, & sanctissimis archiepiscopis & episcopis in regno Hludovici gloriosi regis Bajoariæ constitutis.

APostolicæ moderationis ordinem sequimur, si ecclesiarum Dei solicitudinem retinentes, pro domo spiritalis Israelis murum correctionis opponimus, & concordantes animos, aut sub ecclesiasticæ pacis unione complectimur, aut discordes ad concordiæ gratiam revocamus, aut certe inter nos & illos qui apostatæ angeli, zizanii scilicet seminatoris, fraudibus irretiti, sanctæ sedi
Ezech. 4. apostolicæ concordare despiciunt, sartaginem ferream juxta Ezechielis prophetæ magisterium collocamus. Reversurus enim ad Patrem Dominus pacis bonum discipulis attentius commendavit; eamque quasi testamentum firmissimum futuris
Joan. 14. hæredibus dereliquit, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*, & beatus apostolus Pau-
Ephes. 4. lus ait: *Soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ:* quia videlicet ad unam vocationis spem nequaquam pertingunt, si non ad eam cum proximis unita mente curratur. Quapropter sicut filii Dei, qui ex testamento ejus sibi per apostolos derelicto pacem custodiunt, ita nimirum diaboli sunt filii, qui pacem confundunt. Ille quippe ab initio mendax fuit, & in veritate non stetit, ejusque invidia, sicut scriptum est, mors introivit in orbem ter-
Sap. 2. rarum. Nam dum protoplastis invidens, deceptionis laqueum jam deceptus utique a semetipso composuit, mortis poculum mortalibus propinavit; & quos immortales obedientiæ merito futuros noverat, inobedientiæ venenis infecit, sicque in omnes homines mortis sententiam vitæ hostis induxit. Denique eisdem laqueis, quibus protoplastos deceperat, adhuc Adæ filios jugulat, & odio suæ ambitionis fraterna corda dissociat: ita ut quos unum patris femur tenuerat, jam Galliæ omnes non capiant, fraternis provectibus frater invideat, & quem monitis apostolicis sæpius etiam in durissimis casibus obsequentem sequi despexerat, nunc a sede apostolica sibi prælatum doleat, immo ut Cain fratris hostia, scilicet obedientia, stimulatus, contra fratrem frendens occurrat: fideles ejus fraudibus diversis inliciat, ad pejerandum terribilis Dei nomen impellat, pacem regni diuturno fratris studio radicatam corrumpere gestiat, & lactatus a peccatoribus, suis dumtaxat complicibus acquiescens, pedes suos ad malum currere faciat, madentibus adhuc campis Fontanicis, quos in juventute sua humano sanguine tinxerat, in senectute decrepita, minarum & cædis spirans, ad
A fundendum Christianorum multorum sanguinem pro sua singulari ambitione discurrat. Et qui amore fratris a sede apostolica obedientiæ suæ merito benedictionem sperare, suumque piis operibus propagare debuerat, alterius regnum pervicaciter sibi suis armis subjugare desiderat, scilicet ut quos armis acquirit, ditione possideat, & colla vetustæ libertatis ingenua nova servitute prosternat. Quis hoc, dilectissimi nobis, nisi antiquus humani generis adversarius, inter tales ac tantos fratres, quos nos pari spiritus amore complectimur, per suos satellites operatur? qui dum bonorum provectibus invidet, in agro sanctæ Dei ecclesiæ semper zizania seminare contendit. Quis hoc, carissimi, nisi diabolus operatur? qui Caroli virtuti-
B bus ab ineuntis ætatis principiis invidens, ejusque religiosum propositum longius propagari pavescens, levibus primo jaculis, quamquam frequentibus, lacessivit: deinde adversitatibus multis, quasi durissimis arietibus stimulavit: fideles ejus frequentissime rebellare suasit: in procinctu contra Northmannos pro ecclesiæ Dei liberatione pugnanti, & inimicos crucis Christi usque ad ultimam deditionem constringere satagenti, senioris vestri utrimque animum ad invasionem relicti imperii suscitavit: ipsos familiares, ipsum postremo filium, ad ejus extinctionem hostiliter provocavit. Et ne quandoque ad imperium, quod ei constat non humano collatum beneficio, licet per nostræ mediocritatis ministerium, sed divino, pertingere po-
C tuisset, tota fraudulentiæ suæ virtute prohibuit, tota consilii sui versutia debellare contendit. Sed Deus omnipotens, cujus providentia per mutabilium rerum principes mundi latitudo gubernatur & regitur, hunc flagellis erudiri voluit, deprimi penitus, sicut vobis est cognitum, nunquam permisit. Et afflictiones sanctæ suæ ecclesiæ per eum specialiter, sicut divinitus revelatum fuerat, & nunc veraciter credimus, tandem aliquando revelare contendens, hunc, a decessoribus nostris, reverendæ scilicet memoriæ Nicolao & Hadriano pontificibus, diu quidem desiderari voluit: tandem usque ad hæc periculosissima tempora, quibus a Belial filiis pene tota vallatur Italia, misericorditer reservavit, angelicis ductibus vias ejus
D per invia loca direxit, frustratis insidiis ei compositis liberavit, paludes lubricas equitabiles reddidit, vada profundorum fluminum multis sæculis incognita transmeabilia demonstravit: ei elementis contra naturam cedentibus diffidentium corda perterruit: non solum sine sanguine, verum etiam cum magnis honoribus, hinc inde gaudentibus populis, Italiam penetrare permisit, & per apostolicæ sedis privilegium, cunctorum favoribus approbatum sceptris imperialibus sublimavit: ut qui per tot annos, communibus peccatis merentibus, pro defectibus sanctæ Dei ecclesiæ diversis modis affligimur, per ejus solicitudinis expertam prudentiam consolemur, per quem Gallicanarum ecclesiarum status, & totius religionis
E vigor illis in partibus plausibiliter refloruisse cognoscitur. Hæc itaque hostis humani generis futura prospera præcavens, dilecti filii nostri Hludovici gloriosi regis vestri, si tamen filius dici meretur, qui apostolicæ sedis monitis per antecessores nostros, perque nos ipsos prolatis, semper inobedientissimus extitit, si gloriosus dici debet, cui contra Christicolas bella geri placuit, nullos habitura triumphos, si rex dici potest, qui semet ipsum regere noluit, quo minus contra fratris absentiam inglorius pugnavisset, animos incitavit, ut neque divinum timorem præ oculis retinens, neque imminens sibi judicium provectæ senectutis agno-

agnoscens, neque sanguinis affinitatem fraternaque pacta perpendens: sed neque Christianæ religionis disciplinam custodiens: tam decessorum nostrorum scripta, quam recentia nostra monita religiosorum principum, & quod est mirabilius, contra consuetudinem tyrannorum veterum, parvipendit, & indictum sibi a nobis tempus eum mediantibus nobis cum fratre jure pacisceretur, præripiens, quantum in se fuit, per vestram negligentiam sive condescensionis audaciam, fratris absentis regnum pervasit, ac per hoc totius ecclesiæ Dei pulchritudinem maculavit, pacem corrupit, religionem fugavit, & ut cum Terentio compendiose dicamus, dum in alieno bonorum extortor & legum contortor apparuit, cunctis criminibus licentiam relaxavit. Nos etenim, quamvis illum, quem interim filiolitatis amore complectimur, oppido reprehensibilem non negemus, vos tamen multo reprehensibiliores agnoscimus, qui in illis partibus sacerdotali magisterio præditi, & apostolatus nostri recentibus monitis instituti, dum ex officio vestro restitisse libere nonquam videmini, procul dubio consensisse probamini, & vos qui pastores dicimini, gregem vobis creditum quia non retraxistis, utique ad præcipitium provocastis. Et ubi est, quæsumus, quod vicem Christi in ecclesia fungimur, si pro Christo contra insolentiam
Ephes. 6. principum non luctamur; præsertim cum secundum apostolum non sit nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates. Ubi est quod episcopi dicimur, si de sublimibus ecclesiasticæ discretionis speculis gladium venientem non cernimus, cernentes ut devitetur annunciare diffugimus? Enimvero sacerdotes non ad gratiam, sed ad pompam immerito dici cognoscimur, si quos docere debuimus sequi contendimus, si quos corrigere debuimus, saltem verbis pastoralibus non terremus. Hinc Dominus per Isaiam prophetam sacerdotum taciturnitates
Isai. 56. increpat dicens: *Canes muti, non valentes latrare.* Hinc per Ezechielem sacerdotum negligentias
Ezech. 13. arguit dicens: *Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini.* Ex adverso quippe ascendere est, pro defensione gregis libera voce hujus mundi potestatibus contraire: & in die Domini in prælio stare est, pravis decertantibus ex justitiæ amore resistere. Quod rursum per eumdem prophetam
Ezech. 33. deterret inquiens: *Si non annunciaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram.* Quid ad hæc dicemus, fratres? Forsitan ideo vos excusabiles creditis, quia regem non arguendum dicitis, sed monendum. Ad hæc apostolica
Act. 5. tuba respondet: *Obedire oportet Deo magis quam*
2. Tim. 4. *hominibus*: & Paulus Timotheo: *Argue, obsecro,*
1. Tim. 6. *increpa in omni patientia & doctrina.* Item Tito: *Divitibus hujus sæculi præcipe non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum suarum.* Aut persecutionem quamlibet præcavistis. Sed a Domino jussum est ita: *Cum vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Aut mortem, quæ cunctis ultima pœna est, timuistis. Sed idem redemptor noster in evangelio nos hortatus est di-
Matth. 10. cens: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere:* Verum quia nihil horum, quia nec inferendum vobis ab aliquo fuerat, timuistis, restat procul dubio, quia non solum secundum prohibitionem sedis apostolicæ compatriotas vestros ab invasione regni alterius sacerdotaliter non vetuistis, immo cupiditati eorum vestri favoris conniventiam sociantes, quasi pulvillos sub cubito eorum manuum consuistis, & illud Væ vobis propheticum maturastis, quo dicitur:

Væ his qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. *Ezech. 13.* Quasi enim pulvillo cubitus, vel cervicalibus caput jacentis excipitur, dum correctionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore molliter jaceat, quem nulla contradictionis asperitas pulsat. Sed hæc rectores qui semetipsos diligunt, his procul dubio, juxta quod beatus prædecessor noster Gregorius meminit, exhibent, a quibus se minus posse studio gloriæ temporalis timent. Quid igitur, fratres, si tamen adhuc fratres dici meremini, qui sedis apostolicæ salubria monita contemnentes pro Christo legatione functi non estis, vobis agendum est, nisi ut tandem aliquando, cum sancta sede apostolica sentientes, tam dilectum filium nostrum Hludovicum regem vestrum, quem paternis affectibus adhuc complectendum decernimus, quam cunctos illius regni subditos, voce libera moneatis, & ab invasione sive oppressione imperii dilecti filii nostri Caroli semper Augusti penitus compescatis? nunquamque de reliquo, sive blandimentis, sive terroribus, consensum quemlibet favoremve præsteis ad funestum prælium conserendum, & Christianorum sanguinem profundendum, si non vultis, amissis sacerdotalibus infulis, ab apostolica communione præsentialiter sequestrari, & perpetuis anathematis vinculis, quod nunquam cupimus, obligari? Nam cujuscumque sit gradus, ordinis, sublimitatis, sive professionis, qui cum præsentibus legatis nostris, Joanne Siculensi, itemque Joanne Tuscanensi, venerabilibus episcopis, quos vice nostra * illas in partes ad examinanda simulque diffinienda canonice sive legaliter, quæ hoc anno inter utrosque emersere negotia, convenire in loco ab eis designato, eisque satisfacere humiliter detrectaverit, auctoritate Dei omnipotentis, sanctorumque apostolorum Petri & Pauli, nostræque mediocritatis, veniam sibi deinceps noverit denegari: nec amodo communionis nostræ, ut verbis sanctissimi nostri prædecessoris utamur, futurum esse consortem, quisquis esse noluerit disciplinæ. Optamus sanctitatem vestram sedis apostolicæ monitis obsequentem semper in Christo bene valere.

** Forte deest mittimus. Harduinus.*

Recitata in synodo Pontigonensi.

CCCXVI. AD COMITES IN REGNO LUDOVICI REGIS BAJOARIÆ constitutos.

Arguit eos, quod Caroli regnum pervadere tentarint; monetque ut Ludovicum regem ab ea mente revocent, & ut legatis, quos mittit, satisfacere non detrectent.

Joannes episcopus servus servorum Dei, omnibus gloriosis comitibus in regno Hludowici regis Bajoariæ constitutis.

MInisterii nostri est, universalis ecclesiæ Dei solicitudinem, secundum beati Pauli apostoli sententiam, circumferre, & quid in qualibet mundi parte congruat, sive non congruat, censoria gravitate depromere: quatenus oves dominicæ, quæ vocem pastoralis nostræ solicitudinis cognoscentes, pastorum principem humiliter audiunt, in ovile dominicum recognitæ collocentur, & oves morbidæ, quæ pervicaciter negligunt, ab ovili dominico, ne sanas vicini pecoris contagio lædat, quia nimirum multa corporibus transitione nocent, per apostolicæ auctoritatis ministerium repellantur. Scriptum quippe est: *Si separaveris ca-* *Jerem. 15.*

Matth. 5. *rum a vili, quasi os meum eris;* & iterum: *Auferte malum de medio vestri:* & Dominus in evangelio præcipit, ut si oculus, pes, vel manus scandalum nobis generat, abscindatur atque projiciatur: & illud post alia:
Matth. 18. *Si ecclesiam non audierit,*
2 Thess. 3. *sit sicut ethnicus & publicanus.* Item apostolus: *Si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo.* Quibus testimoniis evidentissime provocamur, ut vos, quos contemptis apostolicæ sedis epistolis, regnum dilecti filii nostri Caroli Christianissimi imperatoris, contra interdictum nostrum, immo contra Dei omnipotentis timorem, pervadere, sicut audivimus, pacemque sanctæ Dei ecclesiæ corrumpere tentavistis, a corpore totius ejusdem ecclesiæ, quam per antecessores nostros, perque nosmet-B ipsos, vos suis epistolis commonentem audire hactenus noluistis, sequestrari præsentialiter debeatis. Sed quoniam sanctæ sedis apostolicæ miseratio vos interim filiorum dilectione complectitur, & dissimulare peccata vestra magis quam punire velle cognoscitur, has iterum caritati vestræ sanctæ Dei ecclesiæ literas destinamus, hortantesque instamus, ut divini judicii memores, & fraterni fœderis recordantes, imminentemque vestræ vocationis diem ultimum præcaventes, fraudem diabolicam, per quam mors introivit in orbem terrarum, effugiatis: discordiam, quæ nutrix est cunctorum criminum quasi venenum pestiferum declinetis: ne similes ei efficiamini, de quo Salo-
Prov. 6. mon ait; *Homo apostata, vir inutilis, graditur ore* C *perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & in omni tempore jurgia seminat.* Pacem & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, diligatis: quoniam sicut pacifici sunt a Domino non solum beati, sed etiam filii Dei vocati: ita satanæ sunt filii, qui pacem confundunt. Nam discordes tamdiu nullum boni operis Deo sacrificium immolant, quamdiu a proximorum caritate discordant. Unde per
Matth. 5. Matthæum præcipitur: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum.* In qua dominica præceptione pensandum est, quorum hostia res-D puitur, quam intolerabilis culpa monstratur. Cum enim mala præterita bonis operibus diluantur, pensare debetis, o prudentissimi comites, quanta sunt mala discordiæ, quæ nisi extincta fuerint, bonum sacrificii subsequi non permittunt. Quis itaque, dilectissimi, vos ad tantæ discordiæ crimina, nisi antiquus humani generis adversarius, provocavit? qui ex angelo factus apostata bonæ messi semper zizania superseminare laborat. De cu-
1. Petr. 5. jus aviditate per apostolum dicitur: *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: cui resistite fortes in fide.* Et certe fides sine operibus mortua est: & beatus Paulus, collatis multis virtutibus, caritatem, quæ multi-
1. Cor. 13. tudinem peccatorum operit, prætulit dicens: *Sive* E *prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur:* & infra: *Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hæc, major autem his est*
1. Joan. 4. *caritas.* Unde bene per Joannem dicitur: *Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Constat ergo, quia qui in Deo non manet, in diabolo manet, cujus membra sunt omnes qui jurgia seminant, & ecclesiasticam disciplinam recusant, quibus veraciter di-
Joan. 8. citur: *Vos ex patre diabolo estis.* Qui videlicet Caroli virtutibus ab ineuntis ætatis principiis invidens, ejusque religiosum propositum longius pro-

A pagani pavescens, multis adversitatibus lacessivit, fideles ejus frequentissime rebellare suasit: in bello contra Northmannos pro ecclesiæ Dei liberatione pugnanti, eosque usque ad ultimam deditionem compellere satagenti, seniora vestri, parentum quoque, sive vestrum animum ad invasionem relicti ejus imperii, sicut & modo fecisse dignoscitur, suscitavit. Ipsos familiares, ipsum postremo filium, ad ejus exterminium hostiliter provocavit: & ne quando ad imperium, quod ei constat non humano collatum beneficio, licet per nostræ mediocritatis ministerium, sed divinu, pertingere potuisset, tota fraudulentiæ suæ virtute prohibuit, tota consilii sui versutia debellare certavit. Sed Deus omnipotens, cujus providentia B per mutabilium rerum principes tutina mundi latitudo gubernatur & regitur, hunc flagellis erudiri frequentibus voluit; deprimi penitus, sicut a vobis crebro probatum est, nunquam permisit, ut scilicet futurus imperator in regni potestate disceret, quantum timere Dominum in prosperis, quantum in adversis Deo confidere debuisset. Et quidem reprehensibilis esset, si metas sui regni ingrediens fines alterius usurpasset, si fideles alterius solicitans, ad perjurium, sicut vos fecisse probamini, compulisset, si pacem regni, sicut vos facitis, temerasset. Nunc vero, cum divinitus præscitus & prædestinatus, non a semetipso, sed ab ecclesiæ Dei filiis invitatus advenerit, sine sanguine, sola sua benevolentia hujus Italiæ fortissi-C mos sibi duces devinxerit, angelico munere vias suas per invia loca directas inspexerit, frustratis insidiis ei compositis divinitus liberatum se senserit, paludes invias sibi pervias factas invenerit, vada profundorum fluminum, velut alter dux Israeliticus, exercitibus suis pene sicca repererit, miramur & obstupescimus, cur eum a Domino prælatum non intelligitis vos, qui sensibiles estis, quem elementa insensibilia sensisse videntur. Miramur & obstupescimus, cur parricidalia contra eum arma sustollitis, quem ab ipsa sua infantia multis adversitatibus fatigatum vidistis, superatum vero protegente Domino minime cognovistis. Miramur, inquam, & obstupescimus, cur eum, quem obedientiæ suo merito vobis divinitus præ-D latum cognoscitis, non sicut revera imitabilem sequimini, sed sicut detestabilem, quantum in vobis est, persequi laboratis. Cum si exemplo illius obedientiæ vos sancta sedes apostolica sibi aliquoties devotiores cognosceret, benedictionis suæ vos & in hoc sæculo gratia debriaret, & in futuro ad hæreditatem regni cælestis admitti suis continuis precibus impetraret. Sed quando sanctæ sedis apostolicæ debitam vos obedientiam servaturos putabimus, quos contra Dei omnipotentis ordinationem tam manifestis indiciis rebellare videmus? Neque enim contra Carolum est murmur vestrum, sed contra Dominum, cujus est regnum, & cui voluerit ipse dat illud, qui etiam per Salomonem dicit: *Per me reges regnant:* item per doctorem *Prov. 8.*
E gentium testatur dicens: *Non est potestas, nisi a* *Rom. 13.*
Deo: & iterum: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Redite igitur prævaricatores ad cor, & quia mors non tardat, nolite differre de die in diem. Nolite socialia bella committere: nolite parricidales gladios in perniciem vestri sustollere. Nolite Fontanicum detestabile prælium revocare: quia sicut qui pro ecclesiæ Dei defensione moritur, suo sanguine coronatur: ita qui contra Dei ecclesiam pugnans ut refuga Christianitatis perimitur, procul dubio condemnatur. Nolite, carissimi, pro brevibus vitæ commodis æternæ remunerationis vobis januam claudere. Noli-

to

ta pro rebus transitoriis æternorum bonorum commoda præterire. Quis juxta beati Marci sententiam, *nihil prodest homini si lucretur totum mundum, animæ vero suæ detrimentum patiatur*. (Matth. 6.) Hujus rei gratia generalitatem vestram, quam paterno affectu complecti volumus, his apostolicæ auctoritatis literis identidem hortamur ac obtestamur, ut tandem aliquando nobiscum pariter sentientes, tam dilectum nostrum Hludovicum gloriosum regem vestrum, (si tamen filius dici meretur, qui apostolicæ sedis monitis semper inobedientissimus extitit, si gloriosus dici debet, qui adhuc in senectute decrepita Christiani sanguinis effusionem desiderat, si rex dici debet, qui neque vos, neque semetipsum regere valuit, quominus absentis fratris regni pacem corrumperet,) quam cunctos vestri regni homines, voce libera moneatis, & ab invasione sive oppressione imperii dilecti filii nostri Caroli semper Augusti funditus retrahatis: nunquamque de reliquo, sive blandimentis, sive terroribus, assensum quemlibet, favoremve præstetis ad funestum prælium inferendum, & Christianorum sanguinem, quod Dominus avertetit, effundendum. Nam cujuscumque sit sublimitatis, dignitatisve persona, quæ præsentibus legatis nostris, Joanne Siculensi, itemque Joanne Tuscanensi, venerabilibus episcopis, quos vice nostra * illas in partes, ad examinanda simulque diffinienda canonice, sive legaliter, quæ hoc anno inter utrosque fratres emersere negotia, convenire in loco ab eis designato, eisque satisfacere humiliter detrectaverit, auctoritate Dei omnipotentis, sanctorumque apostolorum principum Petri & Pauli, nostræque mediocritatis, veniam sibi deinceps noverit denegari, nec amodo communionis nostræ futurum fore consortem; qui socius esse noluerit disciplinæ. Optamus gloriam vestram apostolicis monitis obsequentem semper in Christo bene valere.

* Forte deest, mittimus. Harduinus.

CCCXVII. AD EPISCOPOS ET COMITES IN REGNO CAROLI; constitutos.

Laudat illos, quod in fide constantes erga Carolum persliterint: & de legatis, quos ad componenda dissidia mittebat in Galliam.

BEnedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui vestræ sinceritatis fideique constantiam duriorem, ut ita dixerimus, adamante erga fidelitatem invictissimi principis domni Caroli spiritalis filii nostri, semperque Augusti, hactenus non indebite fecit persistere, & quanti caloris in vobis caritas vigeat, dono gratiæ largitatis suæ clarius demonstravit; quatenus notam faceret gentibus virtutem gloriæ suæ, & divitias bonitatis suæ, ad profectum fidelium, & ad correctionem infidelium, omnibus revelaret. Ostendistis enim, carissimi, quantum sit erga pacis & concordiæ cultum vestræ benevolentiæ benignus affectus, & implestis opera quod ipsa a vobis exigit Christus, dicens in evangelio: *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis*: (Matth. 7.) & apostolus ait: *Fides sine operibus mortua est*. (Jacob. 2.) Unde noster apostolatus immensæ lætitiæ repletus tripudio, primum quidem Deo omnipotenti sufficientes ac laudes debitas, quia nihil sine eo facere possumus, retulit, & vobis, qui studiose tanto imperatori fidem immaculatam servastis, multimodas gratiarum actiones agere, dignisque vos afferre laudibus non omittit. Siquidem, dilectissimi, satis vobis prudenter consuluistis, quan-

A do aliis, quod flentes dicimus, vel sponte, vel callide ac fraudulenter deceptis, vos, sicut diximus, fidei calore utentes, & Deum præ oculis habentes, noluistis iniquorum vel tyrannorum fascibus onerati vel maculari. Quin potius restitistis, pravitatibus eorum non consensistis, & peccatis alienis minime communicastis. Idcirco libere dicere valebitis: Non adhæsit mihi cor pravum: quoniam nulla pars fidelis cum infideli, Christi ad Belial, justitiæ ad iniquitatem, vel lucis ad tenebras. Ergo, quia ita est, state in fide, & viriliter agite, seniorique vestro Domino Imperatori fidem specialiter repromissam, sicut cœpistis, inconvulsam servate, & in melius conforta ti ejusdem honori seu profectui providete: ac ne

B pro temporalibus æterna, pro corporalibus spiritalia, pro terreois cælestia gaudia amittatis, summopere decertate; scientes quia adjuvante illo qui dicit: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*, (Matth. 10.) & possa vobis cælitus dabitur, & perseverantia tribuetur: ejusque summæ divinitatis vestrum cor confortabitur, immo & ad omnes inimicorum insidias reprimendas confortabit Dominus mentes vestras in caritate & gratia, & tuebitur vos in sæcula sæculorum: ut iterum atque iterum benedicatur Dominus & Pater Domini nostri Jesu Christi, & a nostro pontificatu, immo ab universis Christi fidelibus, vobis innumeræ gratiæ referantur. Porro, si qui adhuc, quod minime credimus, in aliquo læsi quicumque vestrum

C reperti fuerunt, hortamur ut resipiscant, & dignam emendationem se corrigendo exhibeant. Nam cujuscumque sit sublimitatis, dignitatis, vel ordinis, qui cum præsentibus legatis nostris, Joanne videlicet & Joanne venerabilibus episcopis, dilectis quoque familiaribus nostris, quos voce nostra illas in partes ad examinanda, simulque diffinienda canonice, sive legaliter, quæ hoc anno inter utrosque fratres emersere negotia, convenire in loco ab eis designato, eisque satisfacere humiliter detrectaverit, auctoritate Dei omnipotentis, sanctorumque apostolorum principum Petri & Pauli, nostræque mediocritatis, veniam sibi deinceps noverint denegari, nec amodo communionis nostræ futurum fore consortem, qui socius es-

D se noluerit disciplinæ. Optamus sanctitatem vel gloriam vestram in Christo bene valere. Data XIII. Kalendas Martias, indictione IX. *Recitata in synodo Pontigonensi.*

CCCXVIII. AD EPISCOPOS, QUI A CAROLO DESCISCENTES, Ludovico regi adhæserant.

Increpat eorum infidelitatem, monetque ut resipiscant, ac legatos a sede apostolica missos benigne suscipiant.

* RElatione vera didicimus, quod dilecto ac spiritali filio nostro Carolo gloriosissimo

E imperatore Augusto, seniore vestro, ad limina sanctorum apostolorum Petri & Pauli principum veniente, ubique, ut Christianissimum decet ecclesiæ Christi patronum, vota sua prisco jam tempore præoptata Domino Deo humiliter exolvente, Augustaleque diadema, sibi divinitus sine dubio collatum, per humilitatis nostræ ministerium accipiente, fratri ejus, Hludovico scilicet regi, si tamen rex jure dici debeat, qui mentis suæ motus in abruptum impietatis cadentes non rexit, in regnum ipsius collecta populi nefandi multitudine intranti, & Paganorum more ecclesiam Dei, populum videlicet pretioso Christi cruore redemptum,

ptum, in pace positum conturbanti, relictis vestris concivibus atque sodalibus, qui Deo & seniori suo fideles procul dubio esse videntur, hærere, atque cum eo adversus Dominum, gentem, & populum vestrum, ab statu vestræ fidelitatis, & promissione divinorum sacramentorum, contra sacri ministerii vestri officium, & contra sponsionis ac fidei vestræ jusjurandum, arma cum hostibus elevare, pariterque nefanda & impia committere præsumpsistis. Heu proh dolor! quare tantæ iniquitatis scelus sponte committere, quare tantæ infidelitatis malum mundo universo, sicut Judæ Iscariotæ, execrabile in exemplum ostendere non dubitastis? Quæ gens hoc audiens vos non odiat? quod regnum vos exosos fore non judicet? quando etiam gentibus, quæ Deum verum utique ignorant, tale committere nefas videtur incongruum. Quarum pro terrenis lucris vel minis eos, quos societate & unanimitate vestra defendere, salvaseque ut vosmet debuistis, appetere, & cum inimicis persequi non contempsistis? cum dicente Domino, *majorem caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis*, in quo scilicet vos eam, quæ per dilectionem operatur, caritatem, sine qua impossibile est placere Deo, in qua totam legem & prophetas pendere scimus, nullatenus constet habuisse, quin potius Cain fratricidam diu mente gessisse. Nonne lux mundi, & sal terræ, Veritate attestante, vos estis, qui verbis pariter & exemplis, quasi luminaria mundo lucere omnibus, atque insulsas hominum mentes sapientiæ cælestis sale condire instantissime debetis? Nonne vos posuit Spiritus S. episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo? Nonne magis vestrum erat docere populum, non autem in tam perversis rebus assensum præbere? Dolemus itaque de vobis, quasi de membris corporis Christi, dicentes cum propheta: *Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt*: & iterum: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plangam populum meum die ac nocte?* Quapropter monemus, hortamur, & saluti vestræ volentes pro affectu consulere magnopere suademus, ut resipiscentes, tantæ iniquitatis auctore scelesto relicto, ad Deo dilectum imperatorem seniorem vestrum Augustum toto animo fideque voluntate revertamini, ac deinceps ei fideliores existere omnibus modis procuretis. Nam vestrum erat pacem annunciare his qui prope, & his qui longe sunt, dicente Domino: *Supra montem excelsum ascende tu qui evangelizas Sion. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam*: vestrumque erat annonciare populo scelera & peccata sua, ne sanguis eorum de manu vestra a Domino requiratur, non, ut dictum est, sequi. Et ideo contaminati estis secundum prophetam dicentem: *Væ quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito*: & communicantes pravis eorum sceleribus, infructuosisque operibus vos reprehensibiles ostendistis. Tamen quia scimus procul dubio late patere viscera pietatis Dei, revertimini, & nolite de cetero jugum cum infidelibus ducere. Nolite amplius imitari eos, qui pacis sanctæ fœdera violant, unitatem dividunt, & in agro dominico zizania superseminare ad propriam infelicitatem præsumunt. Revertimini & sectamini charismata meliora, nec iterum antiqui hostis versutiis pareatis: sed sicut Dei ministri, Domini præcepta sequentes, in omnibus cum jam dicto imperatore carissimo filio nostro perfecte stare satagite. Quia si cum præfato rege Hludovico, vel aliquo filiorum ejus ad scandalum & regni perturbationem manere, aut eis aliquod adjutorium modo quolibet præbere tentaveritis, & non potius ad eumdem dilectum filium nostrum Cæsarem Augustum certissime redieritis, atque cum eo adversus ejus inimicos viribus totis fideliter non steteritis, scitote vos per auctoritatis nostræ legatos anathemati submittendos. Præsentes autem missos nostros, Joannem videlicet & Joannem venerabiles episcopos, dilectosque familiares nostros, benigne admittite, injunctam sibi legationem intelligenter audite, & efficaciter obaudite: ut in hoc quam vere sitis filii pacis cunctis detur intelligi, & neminem possit latere mortalium. Pro Christo enim, qui est pax nostra, legatione funguntur, cum procul dubio a sede apostolica pro pace mittuntur. Optamus vos in Christo nunc & semper bene valere. *Recitata in synodo Pontigonensi.*

Joan. 15.

Jerem. 4.

Jerem. 9.

Isaia. 40.

Isaia. 6.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

1 *Relatione vera.*) Eorum qui tunc a Carolo defecere princeps fuit, Aimonio teste, Ingelramnus nuper camerarius, regique intimus, nunc Ludovico Germaniæ regi auctor fraterni regni invadendi. De his ergo * Aimonius idem lib. v. cap. xxxii. *Ad obsistendum*, inquit, *Ludovico primores regni Caroli, jubente Richilde regina, sacramento se confirmaverunt, quod non servaverunt, sed ex sua parte regnum Caroli pessumdantes hostili more devastavere. Similiter & Ludovicus cum suo exercitu idem regnum pessumdedit.*

* Immo ejus Continuator in annalibus Bertinianis ad an. 873.

CCCXIX. AD UNIVERSOS GALLOS ET GERMANOS.

De damnatione Formosi episcopi, Gregorii nomenclatoris, & aliorum, qui Romæ in synodo fuerant excommunicati.

Joannes servus servorum Dei reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, sacerdotibus, cunctisque judicibus, & universo populo, per omnes Gallias & Germanias constitutis.

ZElo Christianæ religionis ecclesia Dei quæ penes nos est, instinctuque dilecti filii nostri serenissimi imperatoris, immo spiramine Spiritus sancti commonita, pro diversis ecclesiæ Dei referendis incommodis, contra Gregorium nomenculatorem, & Georgium generum ejus, duo scilicet iniquitatis vasa contra excelsi Dei religionem pugnantia; tam præterito mense Februario præsentis nonæ indictionis, per Petrum venerabilem Forosemproniatem episcopum penes præfatum spiritalem filium lacrymabilem suggestionem deposuit: quam nostram quoque pontificalem suggestionem pridie Kalendas Aprilis die contra eosdem per semetipsum offerre curavit. Quapropter nos per Zachariam & Gaidericum venerabiles episcopos, & Christophorum sedis apostolicæ primicerium, eis suggestionum contestationem emisimus, admonentes atque jubentes, ut si aliquid de conscientiæ suæ puritate confiderent, ad condictum venire studerent examen. At illi mollibus sermonibus, & exquisitis adinventionibus, se quidem venturos, & ad voluntatem nostram cuncta se emendaturos dixerunt: sed de die in diem sub obtentu ægritudinis tamdiu judicii diem distulerunt, donec aut nos cum fidelibus ecclesiæ Dei potuissent perimere, aut Sarracenos, quos jam per suos familiarissimos æque Sarracenos invitaverant, in Romanam urbem ad perditionem omnium intromittere valuissent. Cumque nos contra utramque fraudem juvante Domino præparatos vidissent, & imminere sibi judicii statutum diem cognoscerent, dece-

decepti se cum quibusdam suis complicibus, videlicet Formoso episcopo, Stephano secundicerio, & Sergio magistro militum, & Constantino nomenculatoris filio, quos non nostræ conventionis judicium, sed reatus propriæ conscientiæ stimulabat, contra salutem reipublicæ & regni dilecti filii nostri Caroli serenissimi principis, cui semper infideles fuerunt, & cujus provectioni semper detraxerunt, conspirantes, nescimus quo profecturi, noctis silentio cum adulterinis clavibus portas urbis, quæ vocatur sancti Pancratii, aperuerunt, & cum suis complicibus, cumque omnibus thesauris sanctæ Dei ecclesiæ, Sarracenis undique populantibus, diffugerunt: portasque patentes relinquentes, multis margaritis fugiendi, & Sarracenis ingrediendi aditum, nisi nos divina custodia tueretur, procul dubio reliquerunt. Itaque obstupescentes in talibus, Dominicum & Grimoldum venerabiles episcopos ad evocandum eos direximus. Qui revertentes nunciaverunt sibi a satellitibus suis fuisse responsum, nescire se, quonam profecti fuissent. Judicio sane in diem alterum protelato, cum eos iterum synodice simulque & legaliter quæreremus, & habere minime valeremus, cum omni Dei ecclesia in basilica sanctæ Dei genitricis, quæ ad martyres vocatur, synodum vocavimus, & post regulares allocutiones, sententias in eos protulimus, quarum exempla secundum ecclesiasticum morem generalitati vestræ direximus, ne vobis communicandi cum eis occasionis aditus tribuatur. Quæ scilicet sententia ita se habet: Formosum Portuensem episcopum, qui a beatæ memoriæ domno prædecessore nostro papa Nicolao in Bulgarorum patriam destinatus, noviter in Christo regenerati regis animos adeo suis calliditatibus vitiavit, ut terribilibus sacramentis eum sibi obstrinxisse testatus sit, ne se vivo quemlibet episcopum a sede apostolica suscepisset, seque eidem terribilibus nihilo minus juramentis, ut ad eum quantocius reverti debuisset, obstrictum fuisse professus sit, quique a nobis proficiscendi illuc licentiam, literas & necessaria adjutoria impetravit: quoniam jamdudum per ambitionem a minori ecclesia in majorem, videlicet sanctam sedem apostolicam, prosilire conatus, plurimos sibi consolatores effecit, & nunc per repertam hypocrisim retrorsum rediens, sine licentia vel conscientia nostra, propriam parœciam deseruit, urbe discessit, & contra salutem reipublicæ, dilectique filii nostri Caroli a nobis electi & ordinati principis, cum suis fautoribus conspiravit: nisi amodo intra diem decimum, id est III. Kalendas Maii præsentis nonæ indictionis, præsentiam suam nobis satisfaciendo monstraverit, auctoritate Dei omnipotentis, sanctoque apostolorum principum Petri & Pauli, omni ecclesiastica communione privatum esse decernimus. Decernitis & vos ita? Responderunt omnes: Decernimus: & nisi post diem decimumquintum, id est IV. Nonas Maii præsentis IX. indictionis, resipiscens satisfacturus nobis occurrerit, auctoritate & judicio sancti Spiritus qui semper effugiet fictum, omni sacerdotali ministerio penitus denudatum fore judicamus. Judicatis & vos ita? Responderunt omnes: Judicamus. Qui si nec hujus dilationis miseratione commotus, humiliter se post diem XX. id est VII. Idus ejusdem Maii mensis, præsentiæ nostræ reddiderit, vel si in ecclesia Dei in aliquo conturbare præsumpserit, si contra hanc communem omnium nostrum sententiam agere vel resultare tentaverit, anathema sit a Patre, & Filio & Spiritu sancto, nunquamque in ulla synodo recuperationis spem, aut satisfactionis aditum sibi noverit reservatum. Gregorium nomenculatorem, Theophylacti quondam nomenculatoris filium, qui jusjurandum fidei suæ diverso modo corrumpens, puritatem sanctæ Dei ecclesiæ suis fraudulentiis, avaritiis, rapinis, cupiditatibus, simulque calliditatibus, per octo ferme annorum curricula maculans, summum Romanæ urbis pontificium, conjurantibus sibi dudum suis complicibus, factiose præripere affectavit; & de multis palam recitatis capitulis, tam primo penes dilectum filium nostrum Carolum serenissimum imperatorem, quam postea penes nos ad generalitatem sanctæ Dei ecclesiæ, per nonnulla suggestionum capitula noxius diffamatur, & pro eisdem criminibus a nobis per Zachariam & Gaudericum venerabiles episcopos, & Christophorum primicerium sanctæ sedis apostolicæ, cum fratre & genero, suisque complicibus, juridice contestatus, examini se præsentandum fore, & cuncta, quæ ecclesiis, vel piis locis, aliisque hominibus abstulerat, sub jurisjurandi interpositione restituturum promisit: deinde conventum nostrum de die in diem fraudulenter, (usquequo nos vel fideles hujus ecclesiæ interimere, vel hostes Christiani nominis, id est, Sarracenos, quos per suos familiarissimos Sarracenos jam invitaverat, intra Romanam urbem introducere potuisset,) elusit: & præfinitum diem, quo canonice sive legaliter audiri debuisset, fraudulenter præripiens, cum Georgio & Sergio magistris militum, nec non & Stephano secundicerio, aliisque suis complicibus, nocturno silentio portas hujus sacræ urbis, Sarracenis circumquaque imminentibus, cum clavibus adulterinis aperuit, seque contra salutem reipublicæ simulque quietem imperii præfati filii nostri serenissimi Augusti, contra leges conspirando, fraudulenter proripuit, & cum omnibus pene thesauris ecclesiæ Romanæ, dubium quo profecturus, excessit. Simulque Stephanum secundicerium, qui diversas ecclesias spolians per avaritiam, turpisque lucri compendia, tributa vetera multiplicavit, & in omnibus perversitatibus superius nominatis fratri complex & consentaneus extitit. Necnon & Georgium Gregorii primicerii filium, qui germani proprii concubinam subripiens, cum veneno necavit: deinde post execrabiles Christianis incestus, vivente nepte sanctissimæ recordationis Benedicti papæ, cujus opibus de paupertate surrexerat, præfati nomenculatoris Gregorii filiæ se fornicario more commiscuit: propter quam pene publice jam dictam legitimam uxorem peremit. De cujus homicidio, & principibus adulterinos missos eruens, adjudicante conscio socero nefandus gener impunitus exiliit. Quique post diversa homicidia, deprædationis & malignitatis genera, tam patriarchium, quam vestiarium sedis apostolicæ sibi commissum, non tantum auro, argento, vel paliis, verum etiam æreis signis, vasisque privavit: & in omnibus impietatibus socerum loquens, immo præveniens, Sarracenis undique sævientibus, portas urbis cum eo fraudulenter aperuit, & cum sibi conspirationibus contra salutem reipublicæ demigravit. Simulque Sergium magistrum militum, Theodori magistri militum filium, qui reverendæ memoriæ domno Nicolao, cujus neptem in conjugium suscipiens, ita ingratus ac inhumanus extiterat, ut vivente eo, & in extremis posito, eidem thesauros suos ad eleemosynas faciendum cum præfatis suis complicibus abnegasset. Quique eadem sua conjuge, propter quam de maxima paupertate convaluerat, derelicta, cum Valuisindula concubina, præstito jurejurando ut eam nuptialiter sumeret, nuper effugit, & in omnibus ini-

iniquitatibus cum nominatis suis complicibus conspiravit. Sed & Constantinam præfati Gregorii nomenculatoris filiam, quæ primo per consensum patris, sub conditione jurisjurandi, legaliter Cessario Pipini potentissimi vestararii filio copulata, dein consumptis omnibus soceri sui divitiis, viventem & valentem sponsum suum sine ulla legali disquisitione deseruit, & ad Gratiani Gregorii magistri militum filii nuptias publice convolavit: postremum cum alio fugere gestiens incestum commisit, ex quo prægnans inventa prædictum Gratianum Gregorii filium maritum suum relinquens, cum rapacibus, perjuris, sacrilegis, mœchis, fornicatoribus turpiter fornicatura discessit. Nisi intra diem decimum, id est III. Kalendas Maii præsentis nonæ indictionis, præsentiam suam nobis præfati, videlicet Gregorius, Stephanus, Georgius & Sergius, simulque Constantina, congrue satisfacientes exhibuerint, auctoritate Dei omnipotentis, sanctorumque apostolorum principum Petri & Pauli omni Christiana communione privatos, cum omnibus communicatoribus & fautoribus suis permanere decernimus. Et nisi post diem quintumdecimum, id est IV. Nonas Maii jam dictæ præsentis indictionis, simpliciter & humiliter nobis, immo ecclesiæ Dei, prædicti scilicet Gregorius, Stephanus, Georgius, Sergius, & Constantina, purificaturi occurrerint, eos auctoritate & judicio S. Spiritus, cum cunctis sibi communicantibus, perpetuo anathemate condemnamus. Hi vero qui ab omni se societate removentes ad unitatem sanctæ apostolicæ sedis redierint, communionis & benedictionis nostræ gratiam sibi reddendam esse confidant. His itaque auctoritate sancti Spiritus promulgatis, omnium vestrum generalitatem his apostolicis literis exhortamur, ut has literas per omnes diœceses vestras publice relegentes, & ad vicinas parœcias dirigentes, præfatorum depositorum, excommunicatorum, & anathematizatorum consortia, quasi venenum pestiferum declinetis: neque cum eis communicantibus in cibo, potu, sive colloquio communicetis, scientes eum qui eis, sive communicationibus eis, se in oratione, cibo, potu, colloquioque miscuerit, eadem excommunicationis & anathematis censura juxta canonicum capitulum modis omnibus obligatum, nunquamque a nobis sine digna satisfactionis pœnitentia sibi fore communicandum. Optamus sanctitatem vestram in Christo nunc & semper bene valere. Data XI. Kalendas Maii. *Recita in synodo Pontigonensi.*

CCCXX. JOANNIS PAPÆ VIII. NOMINE SCRIPTA AD PHOTIUM.

De processione Spiritus sancti.

Joannes episcopus servus servorum Dei Photio reverendissimo & catholico fratri patriarchæ Constantinopolitano, gratiam desuper ad opera salutarem.

NOn ignoramus, quod nonnulli eorum, qui apud vos sunt pacis parum studiosi de nostra ecclesia & de nobis ipsis, veritate neglecta, male loquuntur. Resque eo progressa est, ut parum absit, quin tua fraternitas de nobis, & de iis qui nobis sunt subditi, male sentiat. Et illi quidem nacti sunt occasionem, sicut etiam ego ipse affirmarem hujusmodi proposito satis congruam, veritas tamen ipsa, uti se habet, nullo pacto est adulterata, neque vitiata, ut procedens sermo rem manifestam faciet, & Deus hoc ipsum nobis suo testimonio desuper confirmabit. Verum illi instar eorum, qui vinum aqua miscent & adulterantur, nonnulla a seipsis falsa fingentes & excogitantes adhibent. Oportet enim ut dæmon qui ab initio mali opifex fuit & inter nos & Deum inimicitias posuit, ac deinde nostrum primum parentem a Dei amore separavit, & creatori suo inimicum illum constituit, etiam nunc aliquos habeat sui ministros & hos ipsos impellat, ut inter ecclesias scandalum aliquod concitent.

Ego vero ad Deum potius auctorem & largitorem oculos dirigens, qui inimicitias etiam in cruce sua morti tradidit, pro viribus illorum hominum qui malis delectantur, ora obstruere contendo. Et hac de causa etiam antequam tua fraternitas aliquid mihi significet, hæc tibi manifesta facere decrevi, ut de rebus nostris satis edoctus, aures minus præbeas iis, qui contendere & conciliari student: sed ipsos rejicias potius & respuas, efficias præterea, ut alii eorum verbis fidem non adhibeant.

Novit etiam tua fraternitas, quod cum nuper ad nos accessit qui a te missus est, & de sancto symbolo nos consuluit, quomodo invenit nos illud inconcussum, sicut nobis ab initio traditum est, conservare, neque aliquid addidisse, vel detraxisse, cum recte noverimus, quod eos qui talia facere audent, gravis condemnatio expectat. Reverentiæ itaque tuæ iterum significamus, ut de hac additione in symbolo (ex Filio scilicet) tibi satisfacimus, quod non solum hoc non dicimus, sed etiam quod eos qui principio hoc dicere sua insania ausi sunt, quasi transgressores divini verbi condemnamus, sicut theologiæ Christi Domini eversores, & sanctorum patrum qui synodice convenientes sanctum symbolum nobis tradiderunt, & una cum Juda illos collocamus, quod eadem ipsa quæ ille patrare non sunt veriti; non quia dominicum corpus morti tradiderunt, sed quia Dei fideles, qui sunt ejus membra, schismate segregarunt, & invicem diviserunt; & ita æterno igni illos præcipites dantes, & multo magis seipsos, ut fecit prædictus Judas indignus Christi discipulus, suffocarunt.

Arbitramur autem, tuam reverentiam recte nosse, cum sis sapiens & doctrina præditus, quod dum, ut reliqui nostri episcopi nobiscum idem sentiant, totis viribus contendimus, non mediocrem id nobis molestiam affert. Et revera rem adeo gravem cito commutare, nullus id facere posset, licet brevi tempore ortum habuerit, nec multorum annorum spatio fuerit confirmata. Et hac de causa rationi congruum nobis visum est, ne violenter aliquis cogatur a vobis additionem illam dimittere, quam ipse adjecisse symbolo se noverit, sed potius mansuetudine aliqua hujusmodi homines admonere, & paulatim a blasphemia revocare: *Pascite*, inquit summus apostolorum Petrus, *qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee, neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis.* (1. Pet. 5.) Qui igitur ita nos accusant, ac si talia male sentiamus, non jure nos accusant. Tuam itaque decet fraternitatem, neque scandalum aliquod adversus nos pati, neque a reliquo ecclesiæ corpore proscindi, sed potius nobiscum fidei agones sustinere cum prudentia & longanimitate; & alios qui a veritate declinaverunt, ad illam amplectendam revocare, ut pro his eamdem nobiscum mercedem recipias. Vale in Domino, reverendissime & catholice frater.

NOTA

Nota Severini Binii.

(Calumnia de processione Spiritus sancti a Photio Joanni papæ objecta refutatur.) a *Epistola*) Photius inter alias etiam hanc Joanni papæ affingens calumniam, quasi eadem cum Græcis de Spiritus sancti processione senserit, finxit hanc epistolam sub nomine Joannis papæ VIII. ad se Photium scriptam de processione Spiritus sancti: quam vel ab ipso Photio, vel alio quodam effictam esse oportet. His enim temporibus in Romana ecclesia absque aliqua ambiguitate usu receptum fuisse ut Spiritus sanctus a Patre Filioque procedere diceretur, post alias ea imprimis ratione manifeste probatur, quod Joannes sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus scribens ad hunc ipsum Joannem pontificem quatuor a se elaboratos libros vitæ sancti Gregorii papæ, ubi agit de dialogis ab eo scriptis, & in Græcum a Zacharia papa translatis, juste queritur, quod cum ipse sanctus Gregorius in eis asseruerit disertis verbis, Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere, illi textum corruperint, illaque verba *Filioque* abradendo inde abstulerint; illos magnopere redarguens, quod audacter nimis sicut & impudenter sancti Gregorii textum ita corruperint: plane significans Romanam ecclesiam nihil diversum ab ipso sancto Gregorio sentire, nec Joannem, ad quem scribit, ab ea sententia discrepare. Vide quæ dicam infra in notis conciliabuli pseudooctavi, verbo *conciliabulum*.

FRAGMENTA QUÆDAM ALIARUM EPISTOLARUM JOANNIS PAPÆ VIII.

Quod sacerdos homicida non potest in sacerdotio manere.

Cennemoco episcopo Venetensi.

(dist. 50. Miror minus.) MIror minus doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpetratum homicidium posse in sacerdotio ministrare: immo, quod est pejus, nobis suadere velle, ut ipsi tali præsumptioni præberemus assensum. Quis enim tam demens, tamque perversi sensus, tale quid æstimaret, vel post quantamcumque pœnitentiam concedendum, cum omni sit canonicæ disciplinæ contrarium? Debet ergo sacerdotio privatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere: ut talibus saltem remediis curatus, salutis possit invenire suffragium.

Communione privetur sponsa, nisi raptorem deserere, & ad sponsum suum redire voluerit.

Rostagno archiepiscopo Arelatensi.

(27. q. 2. Atho præsentium.) Atho præsentium lator, dum in nostro servitio fideliter excubaret, quemdam virum fœminam sibi desponsatam queritur rapuisse. Et ideo fraternitas tua, auctoritate nostra suffulta, suffraganeos suos episcopos præsentialiter convocet: sicque unanimi sententia, si sponsam huic raptor non reddiderit, tam idem, quam rapta, si ad sponsum pristinum remeare noluerit, omni communione priventur.

De examinanda causa cujusdam presbyteri.

Sigibodo archiepiscopo Narbonensi.

(Ivo part. 10. cap. 26.) Præsentium literarum gerulus, sedi apostolicæ præsentatus, se presbyterum esse querula & lamentabili voce perhibuit, & a sanctitati tuæ subjectæ diœceseos episcopis ab officio presbyteratus suspensum, & aliis quibusdam epitimiis usque ad speciale judicium nostrum submissum, pro eo quod inquit, facto tumultu, quidam se apprehensum, & a terra brachiis sublevatum, in proprium fratrem forti jactaverit impetu, ut idem germanus suus tanti * operis male impulsus in terram ruerit, & prostratus atque oppressus vitæ flatum violenter amiserit. Denique illi reverendi antistites, cum sibi, ut iste retulit, res in dubium veniret, utrum commisso sibi, dudum carere, nec ne, penitus debuisset officio, non ipsi hanc deliberare, sed nostro decerni & definiri judicio voluerunt. Sed tunc hoc solemniter agerent, si primum ipsi plenario, & ex canonibus in causis presbyteri delegato judicio, quatuor deputatis ex venerandis decretis & legibus personis præsentibus, hanc ventilassent, & subtili examine discussissent: ut ita facta scripto relatione, si quid dubium sibi seu difficile ingessisse videretur, nostrum super hoc more prisco decretum exposcerent. At ubi nobis & persona relatoris incognita, & nullo episcoporum scripto commendatio approbata est, & rursus ubi nulla est accusatoris objectio, nec accusati reatus confessio, nec fidelium comprobatio testium, nos nec illius solius narrationi creduli esse possumus, nec rursus in eum definitivam damnationis sententiam proferre valemus. Ergo saltem nunc fraternitas tua metropolitani jure potita, ex episcopis sub se degentium vel vicinorum sex, una cum episcopo, cujus est iste parœciæ, sibi socians, tantum negotio subtili ventilet discussionis ventilabro, & invento quod justum est canonice decernat, & communi fratrum censura diffiniat.

* leg. pondere mole.

Pallium, nisi post consuetam fidei professionem, dari non debet.

Vuiliberto Coloniensi archiepiscopo.

Optatum tibi pallium nunc conferre nequivimus, quia fidei tuæ paginam minus, quam oporteat, continere reperimus: cum videlicet in ea nullam sanctarum universalium synodorum, in quibus fidei nostræ symbolum continetur, nec decretalium pontificum Romanorum constitutorum, secundum morem, feceris mentionem: sed nec illam propria subscriptione munieris, nec aliquem qui hanc jurejurando firmaret miseris. (Dist. 100. c. Optatum.)

☞ Joannes VIII. Ludovico Imperatori.

Qualiter Rainaldus Castri Fœlicitatis Episcopus super homicidio tam penes apostolicam quam penes Imperatoriam sedem publico murmure fuerit denotatus, & Gregorio dilecto filio nomenclatore misso & apocrisiario sanctæ sedis nostræ cum Gregorio illustri magistro militum ac vestiario sacri nostri Patriarchii apud dilectissimam filiam nostram Imperatricem Augustam consistente, a matre perempti juvenis aliisque parentibus fuerit impetitus, & ad purificandum se a nobis per frequentes excommunicatorias epistolas accesserit Romam coactus, serenitati vestræ credimus manifestum. Sed quia idem Romam veniens purgationis suæ tempus præripuit, & indicta pro se Synodo deputatum sibi a nobis locum, fraudulentus excedens more furis per urbis se muros dejecit, & vera fuisse crimina, quæ sibi illata sunt, judicium subterfugiens, propalavit, hinc auctoritate Dei omnipotentis sanctorumque Apostolorum Principum & nostræ mediocritatis ab omni ecclesiastica simul & christiana communione penitus sequestramus. (Ivo par. 10. cap. 50.)

Joannes VIII. Marino & Pulchari.

Sed & provinciis vestræ fidelitatis vobis injungimus, ut cum aliquibus navibus vestros milites (Ibid. cap. 68.)

robustissimos præsentialiter destineus, qui qua A dragiuta Sarracenos, qui dudom Græcorum nostrorum navibus in mare fugere, quique postea terrestrium nostrorum milium expoliati armis omnibus virtute, in montis Circei latibulis evaserunt, una cum nostris pedestribus apprehendant, quia nos pro tantillis Sarracenis dromones nostros fatigare nolumus, dum de vobis confidere (sicut & ipsi velle dicimini) provocamur modis omnibus confidentes. Quia si obedientiæ vestræ constantiam & fidei puritatem cum virtutis efficacia circa S. R. E. amodo consenserimus, non solum de his tribus, quibus vos ultra consuetudinem prægravatos dicitis, in quantum ratio postulaverit, levigabimus; verum etiam, ut propriam S. Petri familiam terra marique vos B tueri, Domino confortante, studebimus.

Joannes VIII. Angilbergæ imperatrici.

Ivo par. 10. cap. 63. Siquidem cum virtute Dei, melius quam Naletam, quæ nostra sunt defendemus & illorum in nullo penitus indigemus. Dromones videlicet cum ceteris navibus construentes, & cetera vasa bellica & apparatus, quin potius & ipsos animos hominum præparantes, & adversus hostiles incursus indesinenter armantes.

Joannes VIII. Domasol Duci glorioso.

23. q. VIII. c. Præterea Ivo ibid. cap. 70. Præterea devotionis tuæ studium exhortamur, C ut contra marinos latrunculos qui sub prætextu tui nominis in Christicolas debacchantur, tanto vehementios accendatur, quanto illorum pravitate famam tui nominis obfuscatam fuisse cognoscis, quoniam licet credi possit quod, te nolente, illi navigantibus insidientur; tamen quia a te comprimi posse dicuntur, nisi eos compresseris, innoxius non haberis. Scriptum quippe est: Qui crimina, cum potest emendare, non corrigit, ipse committit.

Joannes VIII. Imperatori & Imperatrici.

Ibid. cap 71. Cum reversi fuissemus omnia littora nostra deprædata etiam & in Fundis & in Terracina, velut in domo propria multos Sarracenos invenimus residere, pro quibus non plusquam quinque diebus in Urbe manentes, quamvis corporis non modica detineremur molestia, exivimus cum fidelibus nostris, quorum Domino adjuvante cœpimus naves octodecim. Sarraceni vero multi occisi sunt, captivos autem fere sexcentos liberavimus. Ideo vobis venientibus necesse valde est ut talis in littoribus marinis fortitudo virorum remaneat, quorum virtute nostra omnia salva consistant, & ea quæ necdum deprædata sunt loca, non prædentur.

Joannes VIII. Neapolitanis, Salernitanis & Amalphitanis.

Ibid par. 2. cap. 90. Conscientia vestræ in Christo dilectionis juste dijudicet, quantum Christo aversi sunt hi qui cum ejus infidelibus contra prohibitionem Pauli tanti Apostoli pollutam fœderis ineunt unitatem. Cum enim regis rebellionibus quocumque participio conjunguntur, pariter majestatis criminibus obnoxii judicantur, parique sententia condemnantur: quantum a corpore Christi probantur extranei, qui ejus hostibus fœderati, membra ipsius tanto perniciosius lacerant, quanto vicinius Ecclesiæ Dei collimitant? *Item*

A Quantum autem Deo sit execrabile cum impio fœdera pangere, luculenter ex hoc deprehenditur: quod Josaphat rex Juda, qui tot de anteacta vita præconiis extollitur, de Achab amicitiis increpatur, cum ei per Jehu propheta dicitur: Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris. Et idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te eo quod abstuleris lucos de terra Juda. Quantum præterea sit Deo delectabile ab inimicorum Dei pace desistere, noster Psalmographus manifestat cum dicit: nonne qui oderant te Domine oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi. Ex quo dilectissimi B filii patenter ostenditur, quanto crimine cum pessimis pax tenetur, si Propheta tantus hoc velut in hostiam Deo obtulit quod contra pravos pro Deo inimicitias excitavit. Hinc Levi tribus, assumptis gladiis per castrorum media transiens quia feriendis noluit peccatoribus parcere, Deo manus suas dicta est consecrasse: hinc Phinees peccantium civium gratiam spernens, coeuntes cum Madianitis perculit, & iram Dei iratus placavit.

Joannes VIII. Luitberto Archiepiscopo Magontino.

Engeltrudem uxorem Bosonis noveris non solum excommunicatione quæ a fraterna societate C separat, sed & anathemate, quod ab ipso corpore Christi qood est ecclesia, cecidit, crebro percussam. Ibid. par. 14.

Joannes VIII. Petro episcopo.

Si Deodatus & Gregorius statuto jam tempore ad nos venire & omnia juste atque canunice emendare contempserint gravioribus eos perpetui anathematis vinculis innodabimus, eorumque scelera & excommunicationes, & anathemata scribentes ante sanctissimam beati Petri Apostoli imaginem suspendemus ut omnibus de toto D mundo ad limina Apostolica venientibus illorum sit nota iniquitas & consortio sacræ Ecclesiæ videantur extranei. Ibid. cap 66.

Joannes Papa VIII.

Joannes Papa VIII. Si quis domum Dei violaverit & aliqua sine licentia illius, cui commissa esse dinoscitur, inde abstulerit, vel in Ecclesiasticis personis injuriam fecerit, donec in conventu admonitus legitime satisfaciat, sciat se communione fore privatum. Si vero post secundam & tertiam conventionem coram episcopo satisfacere detrectaverit, sacrilegii periculo ab omnibus obnoxius teneatur, ita ut secundum Apostolum nemini fidelium misceatur. Ex Baluz. Miscell. T. I. pag. 409. nov. edit. Lucensis.

E *Joannes VIII. Ludovico II. Imperatori inter cetera.*

Nam monasterium Sanctæ Mariæ in Comaclo, quod Pomposia dicitur, & monasterium sancti Salvatoris in monte Feretri, aliudque monasterium quod vocatur sancto Probo, atque colonos in territorio Ferrariensi & Adriensi & Gallicata & Fanventillam Ravennati Archiepiscopo non abstulimus, sed ea monasteria & loca ab antecessoribus nostris possessa reperientes possedimus hactenusque jure proprio retinemus. Alia quoque loca & villas & prædia de quibus aliquam Ex eodem Baluzio.

quam functionem per D. jam annos Ecclasiæ Ravennas recepit, volumus ut pristinam functionem & dationem eadem Ecclesia deinceps recipiat. Et quia aidem Ecclesiæ alia loca nec tulimus nec occupari fecimus, habeat quæ hactenus habuit absque prædictis locis, idest Gallicata, & massa Faventilla, & absque præfatis monasteriia, quousque in præsentia nostra & ipla loca quæ sua esse putat, nostræ potius Ecclesiæ lege & ratione pertinero omnimodis cognoscatis. Datum xv. Kal. Febr. indictione vii.

Joannes Episcopus Angelbertæ Imperatrici inter cetera.

Ex eodem Baluzio.

Ad hoc usque malum crevit & incrassatum ast ut factione Ravennatis Archiepiscopi Maurinus eum suis complicibus, qui excommunicati & anathematizati a nobis jam sunt Ravennam ingrederetur & fidelium nostrorum res eum eis funditus raperet ae devastaret, adeo ut claves eivitatis Ravennæ a Vestarario nostro violenter subtraheret & pro libitu suo, nescimus cujus auctoritata, ipsi Archiepiscopo, quod nunquam factum fuisse recolitur, potestative concederet.

Joannes Episcopus Annoni Frisinguensis Ecclesiæ Episcopo.

Ex eodem Baluzio.

Efficaciam tuæ fidelitatis circa sedam Apostolicam, qusm nimirum literis tuis extuleras, operibus ta approbare velle satis devotissime promittentem & gratanter accepimus & pro commendatione rerum Romanæ Ecclesiæ provisioni tuæ ut asseris commissarum. Noveris itaque nuperrime nos literas dilecto fillo nostro Hludovvicen Regi, sed & Episcopis & Comitibus Italiei regni qui earum redditus oobis deferri salvos faciant transmisisse, nihilque aliud superesse cognoscimus nisi ut aurum aliasque species quas te collegisse fateris simul cum præteritæ indictionia qui minus fuerunt redditibus sub omni plenitudine nobis per totum Septembrem futuræ vii. indictionis, aut per temetipsum deferas aut transmittas, sciens quia si hoc condicto tempore redditus nobis non venerint, nullius alterius nisi tuæ morosæ negligentiæ specialiter imputandum. Precamur autem ut optimum organum cum artifica, qui hoc moderari & facere ad omnem modulationia afficaciam possit ad instructionem musicæ disciplinæ nobis aut deferas, aut cum aisdem redditibus mittas: quatinus dum vile metallum beato Petro conferre festinas ab eo aurea regni cælestis munera capessas.

Joannes Papa VIII. Rostagno Archiepiscopo Arelatensi, Sigiboldo Archiepiscopo Narbonensi, & Roberto Archiepiscopo Aquensi a paribus.

Ex eodem Baluzio.

Veracium relatione comperimus, Gilbertum Nemansensem venerabilem Episcopum, quod quoddam monastarium nostrum quod super eundem Episcopum acquisivimua, ipse Gilbertus temere invaserit, cunctasque res ipsius monasterii per suos homines distribuerit, & illius monachos inde contra sacras Regulas omnino expulerit. Quod tantum nobis displicuit, quantum, sicut ipse nobiscum advertia, calcata reverentia venerandorum canonum contra Privilegium Apostolicæ Sedis eum fecisse non ambigis. Quapropter fraternitati tuæ dirigimus ut vice nostra cum confratribus & coepiscopia nostris junctis eundem Nemausensem episcopum ad commune colloquium convocetis, & ex auctoritate nostra conveniatis ut ab omni invasione ipsius monasterii tam se quam suos removeat, & ulterius nec res ejus, nec monachos illic Domino famulantes molestare præsumat. Quod si ipse surda aure, quod absit, per vos monita nostra audierit, tunc ex auctoritata Beati Petri Apostoli, cui idem monasterium pertinet, simul & nostra, illum a ministro sacerdotali excommunicando suspende quousqua dum aut ab ipsa invasiona se subtrahat, aut ad Sedem Apostolicam, vel ad nostram præsentiam nobis satisfacturus occurrat. Agat in his sanctimonia tua, sicut illam agere decet ut & nos Deo laudes, & tibi gratias referamus. Data xviii. Kal. Julii. Indictione xii.

Excommunicatio Joannis VIII. in eos qui de morte Romani clerici suspecti erant.

Ex tomo par. 10 cap. 19.

Qui de homicidio Romani religiosi clerici suspecti, a nobisque canonicæ suæ excommunicationia intentione, mediante Junio præsentia octavæ Indictionis, vocati venire contempserunt, & ob hoc per nostras literas secundo & tertio advocati, extremum vero per Joannem, Leonem episcopos omnimoda communione privati, quia Apostolatus judicium hactenus subterfugisse & neque venisse nequa misisse probantur: auctoritate Sancti Spiritus anathematizatos essa decernimus quousque futuris Kalendis Octobribus, futuræ nonæ Indictionis purificari canonice mereantur. Si autem neque tunc plenissimam nobis satisfactionem ostenderint: perpetuo anathemate teneantur innexi, ita ut quicumque amodo eis in cibo, potu, vel oratione communicaverint, pari cum eis anathematis sententia colligentur.

Joannes VIII. Ausberto Archiepiscopo Mediolanensi.

Ex eodem par. 8. cap. 119.

Vir spectabilis Rudolphus nomine, imperatorius homo nos nuper adierat, queritans & asseverans se uxorem suam nomine Bauam zelo pudoris ferventa obscœnæ suspicionis macula denotasse, ac sinistra crebescente fama carnalis accusatione criminis impetisse. Qui cum hanc ad purgandum secundum legis propriæ tenorem, parentibus ejus & consanguineis tradidisset, ultra spatium anni fuerit sub criminalium reatu calumniarum retenta. Qua de re nos æquitatis amore succensi, apostolica parentibus ejus auctoritate præcipimus, quatenus mediante mense Augusto præteritæ septimæ indictionis sive purgatam, sive aliter eandem fœminam viro proprio reddidissent, haud dubium quin subituram si non secularis legis, saltem ecclesiasticæ pietatis medelam. Alioquin corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi se noscent eum ea communione privandos, qui nec mundanarum, vel divinarum legum censuram, nec Apostolicæ sedis reverentes decretum. Horum nihil (ut prædictus vir ad nos iterato veniens retulit & ipsius rei exitus innuit) agere curaverunt. Quamobrem in sacro communionis munere secundum quod illis intentando comminati fueramus, eos merito privaremus nisi alteram partem audiendam fore judicaremus. Unde quia nos esse justos mediatores oportat, unius autem mediator non est, eosdem vexare longius proficiscendo nolumus, sanctitati tuæ super hujuscemodi controversiæ circumstantia, vice nostra delegata hortamur, ut statuto & indicto tempore venerabiles Lintfridum Ficinensem, Paulum Placentinum antistites ad certum accersias, & uxore jam memorati Radulphi

mulis vestris & literis advocata, quæ legis sive mundanæ, sive Divinæ sunt, super utroque conjuge incunctanter exerceas, secundum præstitutam vobis sacerdotalis mensuram dumtaxat officii. Quæ si post vocationem vestram quam tertiam esse post secundam nostram proculdubio constat, ad virum proprium collata sibi legali & indubitabili se libertate purgandi, minime redire delegerit, examenque sanctitatis vestræ subterfugiens declinaverit, a sacris & sanguinis Domini nostri Jesu Christi communione in idipsum una cum spiritu nostro convenientes, tam ipsam quam nequiter eam tuentes & defendentes consanguineos, quinimmo fautores ejus & omnino communicatores, donec obediant, sequestrate.

Joannes VIII. Ludovico Imperatori.

Dist. 10. c. Vides. Dist. 83. c. Facientis. Ivo p. 5 c. 145.

Vides fili charissime, quia quod contra leges accipitur, per leges dissolvi meretur. *Item.* Facientis proculdubio culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Scriptum quippe est: Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, participes judicantur. Et libet Domino prospera, qui ab afflictis pellit adversa. Et negligere, cum possis deturbare perversos, nihil aliud est quam fovere: nec caret scrupulo consentionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. Et probat odisse se vitia, qui condemnat errantes: nec relinquit sibi locum deviandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus innocentiæ gradus est, odisse nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum pravitate consensum, & nihil prodest alieni non puniri proprio, qui puniendus est alieno peccato.

Joannes VIII. Neapolitanis, Salertinis & Amalphitanis.

Ivo p. 4. c. 233.

Quia fidelibus & mysterium Christianitatis scientibus loqui nos credimus, per sacrarum Scripturarum testimonia longius tendere devitamus, dilectioni vestræ Donatum venerabilem episcopum, cujus laus est in sancta octava Synodo, & Eugenium religiosum presbyterum, dilectos filios & consiliarios nostros ecce dirigimus.

CONSTITUTIO JOANNIS PAPÆ VIII.

De jure cardinalium.

Itemque ex nostra præsenti constitutione bis in mense vel eo amplius, vel apud illum vel illum titulum, sive apud illam vel illam diaconiam, sive apud alias quaslibet ecclesias vos convenire mandamus. Et ob vestram & inferiorum clericorum vitam, & mores, & qualitates, & habitus vestium perscrutandum, & qualiter quilibet præpositi se erga subditos habeant, vel quod subditi suis præpositis non obedient, & ad quæque illicita amputanda, clericorum quoque & laicorum querimonias, quæ ad nostrum judicium pertinent, quantum fieri potest, definiendas. Quippe cum sicut nostram mansuetudinem Moysi, ita & vestram fraternitatem septuaginta seniorum, qui sub eodem causarum negotia dijudicabant, vicissitudinem gerere, certum habeamus. Item monasteria abbatibus viduata & abbatum, nostra præcedente conscientia, substitutionem his qui sunt inter * nos, vel fuerint monasticæ professionis, disponenda committimus.

* v. os

Propter solicitudinem autem ecclesiarum & clericorum earumdem disciplinam, sive laicorum querimonias definiendas, bis in hebdomada ad sacrosanctum palatium, juxta decreta prædecessoris nostri Leonis quarti, vos convenire mandamus.

Item sancimus de parochiis nostris, quantumque pontifici competit, pontificali beneficio vos in perpetuum possidere, & in principalibus ecclesiis juxta primatum vestræ consecrationis vicissim officia divina peragere, & earum oblationibus, salva semper cardinalium diaconorum prisca consuetudine, æqualiter participare tam propter usum vestrum, quam in ecclesiarum vestrarum luminarium concinnationes.

APPENDIX EPISTOLARUM JOANNIS PAPÆ VIII.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Polliciti sumus in nostra conciliorum historica synopsi nos fragmentis epistol. Joannis papæ VIII. corollarium aliquod σὺν Θεῷ adjecturos, ac ne lectores diutius differremus prægustaneam ipsis promulsidem obtulimus ex codice m. s. viri clarissimi Claudii Hardy senatoris Parisiensis: hoc est diploma ad Vvalonem Metensem episcopum, cui & alia nonnulla deinceps subjungemus aliunde a nobis accersita.

I. AD VVALAM SEU VVALONEM METENSEM EPISCOPUM.

Concedit illi pallium certis diebus deferendum.

Joannes episcopus servus servorum Dei, Vvala venerabili episcopo Mediomatricorum ecclesiæ, quæ & Mettis vocatur, in honore scilicet sancti Stephani primi martyris.

SI pastores ovium solem geluque pro gregis sui custodia die ac nocte ferre contenti sunt, ac ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morsibus rapiatur, oculis semper vigilantibus circumspectant; quanto sudore quantaque cura debemus esse pervigiles, nos qui pastores animarum dicimur? Attendamus ad susceptum, officium exhibere erga custodiam dominicarum ovium non cessemus, ne in die divini examinis pro desidia nostra ante summum pastorem negligentiæ reatus excruciet, unde modo honoris reverentia sublimiores inter ceteros judicamur. Pallium autem fraternitati tuæ ex more ad missarum solemnia celebranda concessimus, diebus vitæ tantummodo: quod tibi, non ecclesiæ tuæ, aliter privilegiis in suo statu manentibus, uti concedimus. Quoniam indumenti honor modesta actuum vivacitate servandus est, hortamur ut ei morum tuorum ornamenta conveniant, quatenus auctore Deo utrisque possis esse conspicuus. Itaque vita tua filiis tuis sit regula. In ipsa se semper considerando proficiant, ut tuum post Dominum videatur esse, bene quod vixerint. Corrigant, ne prospera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adversa dejiciant; sed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ devincant. Nullum apud te locum odia, nullus favor indiscretus inveniat. Sub ea videlicet ratione concedimus fraternitati tuæ, ut a secretario usque ad sacrum altare, & ab altari usque ad secretarium, sicuti prisca extitit * palleatis consuetudo, indui debeas. Auctoritate autem beati Petri apostolorum principis licentiam diebus vitæ tuæ sub jure & ditione nostra, ut diximus, habeas. Nullum usum vel consuetudinem successoribus tuis

* F. palliatis. H.

per

per hoc nostrum tibi concessum apostolicum privilegium habere censuimus. Et neque episcopus, archiepiscopusque adversus te pro hoc altercationis contentionem commoveat. Ita Domino regente & gubernante cor tuum, commissam exequi gubernationem studeas, ut adepto hujus honoris officio, dignitate & probitate morum amplius procures adornari. Scriptum per manum Georgii scriniarii S. R. E. in mense Septembrio, indictione XII. Data VIII. Idus Septembris per manum Walperti humillimi episcopi sanctæ Portuensis ecclesiæ, anno Domino propitio pontificatus domini nostri Joannis summi pontificis & universalis papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli sexto, indictione XII. *Hoc est anno 878. verum aut September in Octobrem, aut indictio 12. in 11. mutanda: quod ex privilegiis Floriacensi, Cabilonensi, aliisque disces: & nos fusius alias explanabimus, licet non diffiteamur in antiquis diplomatibus indictionem nonnunquam usque ad natalem Christi diem aut pridie Kalendas Januarii protradi ab incuriosis tabellionibus librariisve.*

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Auctor historiæ Treviricæ nondum quod sciam editæ, cujus exemplar calamo exaratum penes me est, hujus a Joanne papa concessi Walæ privilegii, turbarumque inde exortarum meminit hisce verbis:

*** Anno quinto Bertolfi moritur Adventius Metensis episcopus: Walo ei substituitur, cui ordinationis suæ anno secundo transmissum est pallium a Joanne papa cum literis docentibus quibus in festis esset usurus. Bertulfus vero metropolitanus audiens Walonem in die sancto paschæ cum pallio procedere, missis literis Treveris evocatum percunctatus est, quando, vel quomodo vel a quo procedere cum pallio sibi fuerit concessum. Walo lecto in auribus omnium qui aderant quod sibi a papa transmissum fuerat de usu pallii privilegio asseruit non se primum, sed quintum fuisse, quem apostolica sedes hoc honore dignata sit sublimare: salva tamen in omnibus metropolitano subjectione. I. Urbicium. II. Pippini regis ex sorore nepotem Crodegangum. III. Angelramnum. IV. Drogonem Caroli Magni imperatoris filium. Bertulfus his assertionibus non satisfactus capitulo canonum lecto quo asseritur nulli suffraganeorum novum & quod non ab omnibus in ecclesia sua prædecessoribus non habebatur absque metropolitani sui consilio & licentia præsumendum, interdixit ei per sanctam quam in omnibus ecclesiasticis negotiis deberet obedientiam, ne ulterius nisi ab eo petita & concessa licentia pallio uteretur. Cumque Walo apostolicam auctoritatem prætenderet, archiepiscopus vero metropolitanorum privilegia defenderet, grandis utrimque conflata est inimicitia. Hincmarus igitur reverendissimus Remorum archiepiscopus & eloquentia clarissimus audiens hanc dissidentiam, epistolam Waloni transmisit sapientiæ ac sacri concilii sale conditam, per quam eum ad metropolitani sui instruxit obedientiam & restituit concordiam, &c.

Meminit ejusdem dissensionis Flodoardus libri tertii historiæ Rhemensis cap. 23. scriptamque testatur ab Hincmaro ad Walonem epistolam de pallio a sede Romana obtento, & Bertulfum literas papæ noluisse suscipere. Eadem quoque narrat paulo fusius chronicon sancti Trudonis libri II. primæ partis cap. 13. hujus fragmentum recitat pag. 275. historiæ Metensium episcoporum F. Meurissius O. M. episcopus Madaurensis ac Metensis episcopatus suffraganeus.

II. AD GEILONEM ABBATEM

TORNUTIENSEM EJUSQUE monachos.

Illorum omnia, vel regia, vel episcopalia privilegia, pontificia auctoritate sancit, anno Christi 876. quibus addit exemptionem ab omni cujuslibet antistitis jurisdictione.

^a *Ex autographo in philyra, literis uncialibus Gallicis descripto, longo pedes circiter XIX. lata duos.*

Joannes episcopus servus servorum Dei, Geiloni inclyto abbati, dilectisque filiis nostris in Tornutio monasterio, a spirituali filio nostro, glorioso Carolo imperatore Augusto, sanctæ & intemeratæ semperque virgini Dei genitrici Mariæ, atque pretioso confessori Christo Philiberto largito, sub regula sancti Benedicti religiosa conversatione degentibus, nunc & futuris temporibus.

QUando ab ea quæ catholicorum imperatorum corda pontificalibus sunt monitis provocanda, ita ardenti desiderio divina præveniente gratia tam succenduntur, ut ab eis ultro poscantur, tanto alacri & læto sunt animo concedenda, quanto & ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde juxta scripto petitoria filii nostri, præcellentissimi imperatoris Caroli, hujusmodi privilegium præsentis auctoritatis nostræ decreto, eidem venerabili monasterio vestris futurisque temporibus indulgemus, concedimus, atque confirmamus: ut sicut ipse gloriosissimus filius noster, divino ductus amore, de villis ac facultatibus, seu stipendiis specialiter monachorum & ecclesiæ ornamentorum, vel luminariorum, ac matriculariorum, seu hospitum, atque pauperum usibus servata, vel emeliorata seu aucta ordinatione præcepto suæ auctoritatis firmavit privilegium quod venerabilibus fratribus ac filiis nostris episcopis illarum regionum fieri & confirmari fecit; ita sicut eodem privilegio, atque præceptis, in primis filii nostri Caroli exinde factis continentur, perpetuo inconvulsa permaneant. Quamvis enim fama fuerit hoc tenuisse ad episcopatum Matisconensem, nullaque ibi auctoritate qua teneri possit adjunctum longo interveniente tempore fuerit, melius, multoque sanctius apostolicæ discretionis nostræ visum fuit, ut monasticis utilitatibus in prædicto monasterio confirmetur, quam laicalibus sine aliqua acquisitione sanctorum locorum depopulationibus indulgeatur. Constituimus alia auctoritate beati Petri, ut nullus regum, nemo antistitum vel abbatum, seu quilibet quacumque præditus dignitate, de his qui in præfato privilegio, seu in præceptis ipsius filii nostri Caroli ex his quæ præmisimus factis continentur, vel in futuro, ab eo vel a quibuslibet aliis de proprio fuerint his specialibus usibus jure collata, sub cujuslibet causæ occasione sive specie, quicquam minuere vel auferre, sive suis usibus applicare, vel aliis quasi piis causis pro suæ avaritiæ excusatione præsumat concedere: sed cuncta quæ præfatis usibus monachorum, & ecclesiæ ornamentorum, vel luminariorum, matriculariorum, hospitum, & pauperum oblata sunt, vel offerri contigerit, perenni tempore inlibata & inconvulsa, ac sine aliqua inquietudine, eorum usibus pro quorum sustentatione gubernationeque concessa sunt, modis omnibus profutu-

^a Edidit R. P. Chifletius S. J.

futura permaneant. Hæc igitur omnia, quæ hujus præcepti decretique nostri pagina continet, tam vobis quam cunctis qui in eo quo estis ordine locoque successerint, in perpetuum conservanda decernimus. Salva in omnibus quæ hujus decreti pagina continentur, auctoritate & honore sanctæ Romanæ ecclesiæ, & sedis apostolicæ privilegio. Placet etiam ut per futura tempora, ipsi monachi ex seriptis habeant licentiam eligere abbatem. Si quis autem temerario ausu, magne parvaque persona, contra hoc nostrum apostolicum decretum agere præsumpserit, sciat se anathematis vinculo esse innodatum, & e regno Dei alienum, & cum omnibus impiis, æterni incendii supplicio condemnatum. Qui autem verus custos & observator hujus confirmationis extiterit, benedictionem, & gratiam & cælestem misericordiam a Domino consequi mereatur. Scriptum per manum Anastasii notarii regionarii, & scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Octobrio, indictione decima. Bene valete.

Subscriptum Idus Octobrias, per manum Christophori primicerii sanctæ summæ sedis apostolicæ, imperante domino piissimo principe Augusto Carolo, a Deo coronato, magno imperatore anno primo, & post coronationem ejus anno primo, indictione decima. *

* An Christi 876.

III. AD CAROLUM IMPERATOREM, GEILONEM ABBATEM TORNUZIENSEM, ejusque monachos,

Cellæ Godith, a Desiderio principe fundatæ sua jura confirmat: quibus addit immunitatem ab omni episcopali jurisdictione anno Christi 887. C

* Ex autographo in philyra idem edidit R. P. Petrus Franciscus Chiffletius S. J.

*Joannes * episcopus servus servorum Dei, spirituali filio nostro glorioso Carolo imperatori Augusto, ac Geiloni inclyto abbati, dilectisque filiis in Trenorchio monasterio sanctæ & intemeratæ, semperque virginis Dei genitricis Mariæ, atque pretioso confessori Christi Filiberto largito, sub regula sancti Benedicti degentibus nunc & futuris temporibus.*

POstquam enim auxiliante Christo ecclesiæ cœpit origo, semper impiorum flatibus agitatur. Sed quia nostris temporibus alis imperialibus sustollitur, nos in quantum valemus, apostolicis auctoritatibus confirmare debemus. Proinde juxta petitionem filii nostri præcellentissimi imperatoris Caroli, privilegium hujusmodi auctoritatis nostræ, eidem monasterio vestris futurisque temporibus indulgemus, concedimus, atque confirmamus, ut sicut ipse gloriosissimus filius noster, per deprecationem Desiderii principis, cellam quæ vocatur Godith in pago Vallavensi, in loco qui dicitur Vallis angusta, loco prædicto, necne præscriptis sanctis, cum villis ac facultatibus seu stipendiis concessit, & præcepto suæ auctoritatis roboravit, atque privilegio fratrum & filiorum nostrorum episcoporum illarum regionum confirmari fecit: ita sicut in eadem charta nobilitatis quam fecit Desiderius, & præcepto filii nostri Caroli continetur, inconvulsa permaneant: ut nullus regum, nemo antistitum vel abbatum, seu quilibet quacumque præditus dignitate, de his quæ in hoc privilegio vel in præceptis ipsius filii nostri Caroli continentur, quicquam exinde minuere vel auferre præsumat; sed cuncta quæ præfatæ ecclesiæ Godithi oblata sunt vel offerri contigerit, inconvulsa & illibata permaneant. Constituimus alia auctoritate beati Petri, ut ecclesia in valle prædicta constructa, & in honore salvatoris, ejusque genitricis dicata, immunis habeatur ab omni dominatione terrena: quia injustum decernimus ut gloriosa mundi regina, quæ cum Filio juncta, exaltata est super choros angelorum, humanis subdatur potestatibus. Anathematizamus igitur, ut nemo antillitum locum sibi vindicare audeat, seu qualibet occasione ablolutionis, atque excommunicationis, vel sacræ ordinationis adire præsumat, nisi ab abbate loci, vel a monachis ibi Deo servientibus fuerit invitatus. Ceterum ab omni sæculari persona decernimus esse liberum & quietum, ut in præceptis Filii nostri Caroli continetur. Si quis autem temerario ausu, magna parvaque persona, contra hoc nostrum decretum agere præsumpserit, sciat se anathematis vinculo esse innodatum, & a regno Dei alienum, & cum impiis æterno incendio condemnatum. Scriptum per manum Anastasii notarii reB gionarii, & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Junio, indictione * quinta. Bene valete. *In plumbo Joannis papæ.*

* decima scilicet 897

IV. PRIVILEGIUM A JOANNE VIII. PAPA, ANNO CHRISTI DCCCLXXVIII. in concilio Trecensi Geiloni abbati & monasterio Trenorchiensi datum, & patrum ejusdem concilii auctoritate firmatum.

ANno dominicæ incarnationis, &c. *Vide paulo post Cabilonensem conventum anno* 875.

V. RESCRIPTUM DE ANSEGISO SENONENSI ARCHIEPISCOPO apostolicæ sedis legato.

* *Fidem cum* apist 319 ut supra pag. 226. B

ILlud perhibetur fuisse ms. in bibliotheca Antonii Augustini Tarraconensis archiepiscopi. *Videant qui Scorialensem in Hispania thesaurum servant, an inde quid sperare liceat reipublicæ literariæ*. Sapientia *enim* absconsa & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque. *Ecclesiastici* xx. 32.

VI. PRIVILEGIUM MONASTERIO FLORIACENSI S. BENEDICTI ad Ligerim concessum.

D JOannes episcopus, &c. Quoniam ex apostolica. *Videsis ad annum* 878. *sectionem seu caput* XIII. *concilii Tricassini II.*

VII. COMMONITORIUM AB EODEM JOANNE VIII. PAPA DATUM LEGATIS Paulo & Eugenio ac Petro, sed ab impostore Photio falsatum.

CUm primum, &c. *Vide infra concilium Romanum III.*

His vero non pigebit subjungere.

E

EPISTOLAM EPISCOPORUM GERMANIÆ AD JOANNEM PAPAM VIII. a Joanne Cordesio post Hincmari opuscula & epistolas anno 1615. excusam Parisiis cum jam ab anno 1612. Monachii in appendice chronici monasterii Reichersbergensis in Bajoaria opera Christophori Gewoldi cum pluribus aliis antiquis diplomatibus prodiisset.

Epi-

Epistola episcoporum Germaniæ ad Joannem papam VIII. *

* In notis docebo ad Joan. IX. scriptam fuisse.

De Slavis ad fidem Christianam conversis & eorum archiepiscopo & episcopis.

Summo pontifici & universali papæ domino Johanni Romanæ sedis magnifico gubernatori, humillimi paternitatis vestræ filii, Theotmarus Juvavensis ecclesiæ archiepiscopus, Vualdo Frisingensis, Erchenpaldus Eystatensis, Zacharias Sabonensis, Tutto Ratisponensis, Richarius Pataviensis ecclesiæ episcopus, necnon & universus clerus, populusque Christianus per totam Noricam, quæ & Bavaria vocatur, prosperum in salvatore nostro provectum, catholicæ pacis augmentum, & regnum optamus æternum.

ANtecessorum vestrorum decretis, & sanctorum patrum institutis plenissime instruimur in omnibus nostro sacerdotali ministerio obstantibus & aversantibus Romanum appellare pontificem, ut quod ad unitatem concordiæ, & ad custodiam pertinet disciplinæ, nulla dissensione violetur, sed ab ipso summa provisione decernatur. Nequaquam enim credimus, quod coacti quotidie audivimus, ut de illa sancta & apostolica sede, quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, origo Christianæ religionis, profluxerit quippiam perversitatis, sed doctrina & auctoritas ecclesiasticæ rationis. Sed venerunt, ut ipsi promulgaverunt, de latere vestro tres episcopi, videlicet Joannes archiepiscopus, Benedictus & Danial episcopi, in terram Slavinorum, qui Moravi dicuntur, quæ legibus nostris & populo nostro, nobis quoque cum habitatoribus suis subacta fuerat, tam in cultu Christianæ religionis, quam in tributo substantiæ sæcularis, quia exinde primum imbuti, & ex paganis Christiani sunt facti. Et idcirco Pataviensis episcopus civitatis, in cujus diœcesi sunt illius terræ populi, ab exordio Christianitatis eorum, quando voluit & debuit, illuc nullo obstante intravit, & synodalem cum illis, & cum suis, & etiam ibi viventibus conventum frequentavit: & omnia, quæ agenda sunt, potenter peregit, & nullus ei in faciem restitit. Etiam & nostri comites illi terræ confines placita sæcularia illic continuaverunt, & quæ corrigenda sunt correxerunt, tributa tulerunt, & nulli eis restiterunt, usque dum incrassante corda eorum diabolo Christianitatem abhorrere, & omnem justitiam detrectare, belloque lacessere ac obsistere sævissime cœperunt: adeo ut via episcopo & prædicatoribus illuc non esset, sed libitu suo egerunt quæ voluerunt. Nunc vero, quod nobis grave videtur & incredibile, in augmentum justitiæ jactitant, se magnitudine pecuniæ egisse, vos eosdem præfatos episcopos ad se direxisse, & in eodem Pataviensi episcopatu talia egisse, qualia de illa apostolica sede nunquam exisse, neque sanctorum decreta sanxisse, ut tantum schisma una pateretur ecclesia. Est enim unus episcopatus in quinque divisus. Intrantes autem prædicti in vestro nomine, ut ipsi dixerunt, episcopi, ordinaverunt in nostro eodemque episcopatu unum archiepiscopum (si in alterius episcopatu archiepiscopus esse potest) & tres episcopos ejus suffraganeos, absque scientia archiepiscopi, & consensu episcopi, in cujus fuerunt diœcesi: cum in concilio Africano capite 20. decretum sit, *Ut plebes, quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quæ nunquam episcopos habuerunt, nec nisi cum voluntate ejus episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores & episcopos.* Item in eodem concilio cap. 65. *Ut plebes quæ nunquam habuerunt proprios episcopos, nisi ex concilio plenario uniuscujusque provinciæ, & primatis, atque consensu ejus, ad cujus diœcesim eadem plebs pertinebat, episcopos minime accipiant.* In decretis papæ Leonis cap. 15. scriptum est: *Nulla ratio sinit, ut inter episcopos habeantur, qui a provincialibus episcopis, cum metropolitani judicio non consecrantur.* Item cap. 49. *Ut si indignis quibusque, & longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium & gubernatio ecclesiæ detur: non est hoc consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen.* Et in eodem cap. post pauca inquit, *Difficile est, ut bono peragantur exitu quæ malo sunt inchoata principio.* Et in decreto papæ Cœlestini antecessoris vestri capite decimoseptimo continetur, *ne alicui locus concedatur sacerdoti in alterius injuriam:* Antecessor vester Zuentibaldo duce impetrante, Vuichingum consecravit episcopum, & nequaquam in illum antiquum Pataviensem episcopatum transmisit, sed in quamdam neophytam gentem, quam ipse dux bello domuit, & ex paganis Christianos eos esse patravit. Cum autem eisdem Slavis locus familiaritatis apud legatos vestros dabatur, accusabant & diffamabant nos in multis, & verbis mendacibus instabant, quia nemo eis vera respondebat, dicentes, nos cum Francis & Alemanis scandalum & discordiam habuisse: cum hoc falsum esse ex hoc convincitur, quia amicissimi nostri sunt, & charitativi cooperatores; Et etiam cum ipsis impacatos esse accusabant. Quod non nostra culpa exigente, sed sua potentia faciente, ita fatemur esse. Qui quando Christianitas illis cœpit vilescere, & insuper debitum tributum senioribus nostris regibus, & principibus eorum solvere respuerunt, belloque resistere, & gentem nostram cœperunt lacessere, orta est seditio inter illos. Et quoniam armis sibi eos defenderunt, in servitium redegerunt; idcirco jure proprio tributarios habere debuerunt, & debent; & sive velint, sive nolint, regno nostro subacti erunt. Quapropter oportet nos ab alto speculari, & moderaminis temperiem præ omnibus tenere, ne pejor pars confortetur, & melior infirmetur. Progenitores namque serenissimi senioris nostri Hludovici, videlicet imperatores, & reges ex Christianissima Francorum gente prodierunt: Moravii vero Slavi a paganis & ethnicis venerunt. Illi potentia imperiali Romanam rempublicam sublimaverunt, isti damnarunt: illi Christianum regnum confortaverunt, isti latibulis & urbibus occultati fuerunt. Illorum consilio apostolica sedes pollebat, istorum persecutione Christianitas dolebat; in omnibus his juvenculus rex noster, nulli prædecessorum suorum secundus, nulli & inferior, sed secundum virtutem a Deo sibi datam, sanctæ Romanæ ecclesiæ, & vobis summo Patri, cum omnibus regni sui principibus, adjutor optat esse fortissimus. Omne namque regnum divinitus sibi commissum, ad Dei servitium, suumque adjutorium, unum vult & operatur. Unde & pace viget & concordia gratulatur, atque ad vestram paternitatem, sicut patres sui, se pertinere lætatur. Quod nos præfati Slavi criminabantur cum Ungaris fidem catholicam violasse, & per canem seu lupum, aliasque nefandissimas & ethnicas res sacramenta & pacem egisse, atque ut in Italiam transirent, pecuniam dedisse, si vobis coram posito ratio inter nos agitaretur, ante Deum, qui cuncta novit antequam fiant, & coram vobis qui vicem

Eo testior & damnabilior calumnia, quo sub aliena persona diffunditur.

ejus

ejus apostolicam tenetis, eorum falsitas manife- A stetur, & nostra innocentia probaretur. Quia enim Christianis nostris, longe a nobis positis, semper imminebant, & persecutione nimia affligebant, donavimus illis nullius pretiosæ substantiæ pecuniam, sed tantum nostra linea vestimenta, quatenus eorum aliquoties * virilitatem mulceremus, & ab eorum persecutione * quiescere faceremus. Talia namque, ut præscripsimus, juxta malitiam cordis sui argumentantes, & pontifices vestros ad injuriam nostram incitantes, adeo ut directa nobis epistola quasi ab apostolica sede hæc omnia improperabant, & diversas injurias ingerebant, atque inter alia divino gladio feriendos B dignos dicebant. Impletur enim in nobis quod quidam sapiens ait: *Justus tulit crimen iniqui*. Ipsi enim crimen, quod nobis falso semel factum imposuerunt, multis annis peregerunt. Ipsi Ungarorum non modicam multitudinem ad se sumpserunt, & more eorum capita suorum pseudochristianorum penitus detonderunt, & super nostros Christianos immiserunt, atque ipsi supervenerunt, & alios captivos duxerunt, alios occiderunt, alios pessima carcerum fame & siti perdiderunt, innumeros vero exilio deputaverunt, & nobiles viros, ac honestas mulieres in servitium C redegerunt, ecclesias Dei incenderunt, & omnia ædificia deleverunt, ita ut in tota Pannonia nostra maxima provincia tantum una non appareat ecclesia, prout episcopi a vobis destinati, si fateri velint, enarrare possunt, quantos dies transierint, & totam terram desolatam viderint. Quando vero Ungaros in Italiam intrasse comperimus, pacificati cum eisdem Slavis, teste communi Deo, multum desideravimus, promittentes ei propter Dominum omnipotentem, ad profectum indulgese omnia mala contra nos nostrosque facta; & omnia reddere, quæ de suis nostros constaret habere, quatenus ex illis securos nos facerent, & tamdiu spatium darent, quamdiu Longobardiam nobis intrare & res sancti Petri defendere, populumque Christianum divino adjutorio redimere, liceret: & nec ipsum ab eis obtinere potuimus. Et post tanta maleficia habent beneficia & suot falsi accusatores, qui semper fuere Christianorum persecutores. Si quis in toto mundo aliorsum nos oberrasse, & justitiæ restitisse conetur, veniat præsens, & eum ludificasse, & nos de hac re sentietis purissimos esse. Idcirco singuli omnesque admonendo precamur, ne ullo modo alicui falso de nobis aliquam suspicionem referenti creduli sitis, antequam opportunitas exigatur, ut hujus rei gratia missus de vestra celsitudine nobis, aut a nostra parvitate directus appareat vobis. Communis gemitus, & generalis dolor angustat quos Germania & tota tenet Norica, quod unica ecclesia dividitur scissura. * Ideo si quid fraus maligna Slavorum calliditate adduxerit, justitia avertat: vosque ex alto virtute induti & apostolica potestate armati, juxta prophetam, *quod fractum est, alligate, quod infirmum consolidate, quod abjectum reducite*, ut deinceps populus & fidei integritate gratuletur, & sancta ecclesia tranquilla devotione lætetur. Theotmarus indignus archiepiscopus, & apostolicarum rerum procurator promptissimus, pecuniam vestra juri debitam, propter infestam paganorum sævitiam, nec per se perferre, nec per alios poterat transmittere: sed quia Dei gratia liberata est Italia, quantocyus potero, vobis transmitto. Precatur nostra humilitas, ut dignetur vestra sublimitas respondere per singula ad transmissa cum epistola.

Alme pater mundi, dignus prænomine Petri,
Nomine quem sequeris, utinam virtute sequaris;
Sisque tuis famulis protector verus, & ipsos
Commendes Domino, rala qui præsidet alta.

* lenirem
* quiesceremus.
* Etenim, ut præmisimus, non episcopatus in quinque divisus.

ANNO CHRISTI 870. 872.

APPENDIX EPISTOLARUM JOANNIS VIII.

ANNO CHRISTI 875. 880.

IN SEQUENTES EPISTOLAS ADMONITIO. D

Ex Suppl. Mansi tom I pag 1024.

EPistolas Joannis VIII. a Labbeo, ceterisque post illum collectoribus conciliorum, prætermissas, ipse pariter omittere constitueram, quod raræ essent, nihilque continerent ad canonicam scientiam, sive ad historiam ecclesiasticam illustrandam pertinens. Sed cum aliquas ex illis dare hæc eadem necessitas cogeret; aliqua pariter de nonnullis adnotanda succurrerent; ideo cum spicilegium quoddam dandum fore animadverterem, malui omnes, quotquot collegeram, exhibere. Cum præsertim fieri potuerit, ut quas ego E supervacaneas reputavi, hæ lectorum quorumdam consilio maxime servirent; ac præstare judicarim inutile potius aliquid tradere, quam aliquid omittere, quod unius vel alterius Lectoris commodis servire posset.

Inter eas vero, quæ colligendæ suppetebant, epistolæ, suum sibi locum præ cæteris vindicaret epistola, ita enim appellat, quam Baluzius Miscellan. tom. VII. velut ineditam pag. 352. repræsentat; continet enim pontificis illius in violatores raptoresque rerum sacrarum sanctionem. At dum illam excutio, agnovi tandem, factaque collatione reperi, ipsum esse canonem V. concilii Ravennatensis, cujus canones Holstenius primum, dein Labbeus in sua collectione vulgavit. Hac ergo omissa reliquas produco,

I. JOANNIS VIII. BULLA

Qua confirmatur partitio monachorum S. Medardi Suessionensis.

Johannes episcopus servus servorum Dei, venerandæ congregationi religiosorum monachorum venerabilis monasterii sancti & confessoris Christi Medardi, necnon & beati martyris Christi Sebastiani imperpetuum.

Ibid. Ex Mabillon. A. O. S. B. tom. III. num. 92. append.

QUotiens illa a nobis tribui pro desiderio postulantis, quæ omni rationi incunctanter conveniunt, animo nos decet libenti concedere, & pie petentibus impartiri suffragium. Igitur omnium Christi fidelium cognoscat solertia, quoniam dilectissimus filius noster Carolus imperator augustus, beatorum Petri & Pauli apostolorum principum adiens limina, nobis mente devota suggessit, quatenus eidem prædicto venerabili monasterio ad utilitatem & usum tam nominatorum monachorum, ibidem Domino servientium, per apostolatus nostri privilegium confirmaremus, & immobilia loca, quæ idem christianissimus Cæsar, tam pro veneratione eorumdem sanctorum, quamque pro mercedis suæ augmento per regale præceptum contulisse dinoscitur, quorum nomina inferius scripta leguntur, Bernejum scilicet, Croviacum, Domoo regium, Sodolcum, Berziacum

ANNO CHRISTI 872. Ex Suppl. Mansi tom. I. pag. 1024.

cum una cum molendino, Berziso, marisiacos duos, atque spicarium & propter has Murocinatum, Cerniacum-vadum, sicut Hilduinus anterior abba ad suum tenuit dominicatum, superaddens in Muroeincto mansum unum, Malcas etiam & piscinas super mare & Cubonimaei cultæ terræ bonaria XXIV. & Ruminiaco mansos quinque, & partem prati de loco Geigio, & mansos duos io villa, quæ dicitur Lenegere-vicinium; decernens, ut camera vestimentorum monachorum habeat tres villas, Capram, Albiacum, & Solmam; & hospitalis nobilium accipiat nonam ex villis ipsius abbatiæ secundum priscam consuetudinem, & habeat Cauciacum simul cum lignariis de Pivone: & hospitalis peregrinorum accipiat decimam, & habeat Hatooiseurtem. Thesaurarius autem & portarius, atque hospitalarius, necnon & camerarius intra octo dierum dominicæ nativitatis, & resurrectionis Dominicæ spatia, bis in anno plenariam refectionem habeant; insuper ax præfatis aliis villis terminum nativitatis dilecti filii sui Carolomanni plenariam refectionem habeant, & post ejus obitum diem nativitatis transferant in diem depositionis, similiter ex villa Bernoilo decrevit refectionem abundanter fieri eisdem monachis io anniversario Bertæ amitæ suæ, & luminaria exhibest ecclesiæ sanctæ Sophiæ inferiori, & sanctæ Trinitatis superiori, sicut in privilegio ejusdem pii augusti de his omnibus facto continetur: ut quicquid ab eodem illustrissimo Cæsare tam de mobilibus, & immobilibus rebus, quam de thesauro collatum est, & in futuro conferetur, pro animæ suæ remediis firmum & inviolabile in perpetuum omnino consistat. Hujus rei gratia, quia eumdem sublimem imperatorem divino amora contactum pia egisse confidimus, congruis suggestionibus ejus favere volentes, decernimus, stabilimus, & apostolica auctoritate omnimodis confirmamus cuncta superius dicta immobilia loca cum nobilibus, seu famulis utriusque sexus, una cum thesauro ad usum & utilitatem supra dictorum monachorum, utpote idem præstantissimus imperator augustali præcepto eidem monasterio ob salutem animæ suæ concessit, vel concessurus erit. Statnimus autem sub divini judicii obtestatione, & anathematis interdicto, ut nemini mortalium liceat quoquo modo aliquid dare da his omnibus a jure venerabilis nostri monasterii, vel utilitate monachorum auferre, alienare, subripera, aut per qualemcumqua modum, vel argumentum subtrahere: sed omnia hæc, & quæ adbue in thesauro ab ipso pio Cæsare vel ab aliis Deum timentibus io jus, dominium, vel utilitatem nostri venerabilis monsterii ac monachorum ibidem morantium conferentur, perennibus consistat omnino temporibus. Si quis autem, quod numquam optamus, contra hoc nostræ confirmationis præceptum, aliter agere non formidans, aliquid inde alienare, minuere, subtrahere, vel temerario ausu mutare præsumpserit, aut aliter ordinare, præter quod jam ordinatum ast, tentaverit, vel in toto, vel in parte transgressor apparuarit, Dei omnipotentis judicio sciat se esse anathematis vinculis innodatum, & cum Diabolo, & ejus atrocissimis pompis; atque cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi; & cum impiis omnibus portionem habeat, & a regno Dei alienus existat. Qui vero pio in omnibus intuitu verus observator, & curator extiterit benedictionem, gratiam, & cælestem misericordiam, sive veniam delictorum suorum a justo judice Domino Deo nostro consequi mereatur. Scriptum per manum Be-

A nedicti notarii regionarii, & sacro-sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Januarii, indictione nona. Bene valete, quarto nonas Januarii, per manum Anastasii Bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno Deo propitio pontificatus Domini Joannis quarto, imperatore domino piissimo perpetuo Augusto Carolo a Deo coronato magno imperatore anno primo, & post consulatum ejus anno primo, indictione nona.

ANNO CHRISTI 872.

II. AD EPISCOPOS BRITANNIÆ.

Quid agendum de monachis ab abbate suo ordinatis.

B *Joannes servus servorum Dei episcopus Romanæ urbis, in Christo fratribus universis episcopis citerioris Britanniæ salutem in Christo & visitationem.*

Ibid. ex Anecdot. Marten. tom. III. col. 868.

QUia vice B. Petri apostolorum principis Domino Deo dignante omnium ecclesiarum curam suscepimus, sollicitudinem, quæ uniuscujusque fides integra in eodem Domino reservetur, sine qua nullus ei placere valebit, ubique severo observare debemus, ideoque notum sit vobis quoniam carissimus frater noster Arduinus, sanctæ Turonensis ecclesiæ archiepiscopus, veniens ad apostolorum limina Romam oratum, interpellavit nos, quod jura sui archiepiscopatus, quæ ab C antiquis temporibus per decreta sanctorum pontificum sanctæ Romanæ matris ecclesiæ suis prædecessoribus concessa & confirmata fuerunt, a vestro archiepiscopo & suis decessoribus per violentiam, & paganorum Normannorum contrarietatem sublata videntur, unde apostolica auctoritate vobis sciatis interdictum, ne illius ullo modo juri resistatis deinceps, de omnibus quæ prædictus archiepiscopus confirmat archiepiscopatui sui pertineri debere, quousque ille vester archiepiscopus, aut aliquis ex vobis cum Arduino archiepiscopo, sive cum suo suffraganeo, vel alio fideli misso ad nostram sanctam matrem ecclesiam veniat, ut ibi præcognitis causis inter vos & illum, quod æquum comprobabimus, diffiniatur, ad laudem Dei, & D Domini nostri Jesu Christi. Quod si aliter quam jubemus contra voluntatem ejus feceritis, cognoscatis vosmetipsos Dei, & B. Petri principis apostolorum per nostræ humilitatis mandatum, auctoritate excommunicatos ab omni ecclesiastico officio.

Quod si vere debitam reverentiam circa prædictum fratrem nostrum observare vobis placuerit, secundum justitiæ decretum a S. Romana ecclesia statutum, permaneatis cum Dei benedictione in unitate nostræ catholicæ communionis. Interea sciant regni vestri homines maxime nobiliores, nominatim Berengarius, & filius suus Conanus, & Hoel cum fratre suo Guerech, cum ceteris E majoribus, ut si contra justitiam inobedientes fuerint huic nostræ jussioni, & contrarii seu rebelles extiterint prædicto fratri nostro Turonensi episcopo, sint & ipsi excommunicati, & nostra benedictione apostolica privati.

ANNO CHRISTI 872.

Ex Suppl. Mansi tom. I. pag. 1014.

III. AD TICINENSEM EPISCOPUM.

Archiepiscopalia insignia utenda concedit cum facultate vocandi ad suam Synodum archiepiscopos Ravennatensem, & Mediolanensem.

Joannes episcopus servus servorum Dei,

Reverendiss. Joanni S. Ticinensis ecclesiæ &c. in perpetuum.

Ex Ughell. in Papiensibus tom. 1.

SUpernæ miserationis ad hoc regiminis curam suscepimus, & apostolicæ miserationis sollicitudinem gerimus, ut juste precantium votis libenti animo habeamus, & libamine æquitatis B cunctis in necessitatibus positis subvenire debeamus. Nam summæ sedis gerentes auctoritatem de venerabilium locorum stabilitate, quantum ex divino adjutorio possibilitas datur, satagere debemus; hoc namque studio & divina placatur clementia, & laus, atque utilitas Christi ecclesiæ procuratur. Igitur postulante a nobis tua reverentia, quantum ea quæ ad stabilitatis integritatem, & ad profectum honoris sanctæ tuæ pertinere noscuntur ecclesiæ, cui ex divina largitate præesse dignosceris, enucleanter perficere studeamus, inclinati precibus tuis per hoc nostrum apostolicæ auctoritatis privilegium confirmamus tibi successoribusque tuis omnia privilegia tam sacrorum pontificum, quam gloriosorum Augustorum C præcepta, quod pro honore sanctæ tuæ ecclesiæ, & rerum omnium mobilium, & immobilium stabilitate collata sunt; nec non & apostolica censura statuimus, ut secundum sacros canones, spiritu Dei conditos, clerici vel sanctimoniales, aut viduæ sub tua, tuæque ecclesiæ cura, & sollicitudine stare debeant, nullusque tam sacri ordinis præditus honore, quam etiam secularium minister dignitatum, quocumque modo eos, easque ad publicum pertrahere judicium, aut ob hoc res illorum, illarumque in bannum ponere præsumant; sed æquo judicio, specialique præsentia tua, successorumque tuorum de quibuscumque causis, vel negotiis, quæ secundum temporis qualitatem acciderint, justitiam, judiciumque faciant. Sanci- D mus etiam, ut monasteria, quæ intra tuæ diœcesis fines consistunt, sub tuo, & eorum, qui tibi successerint, jure canonico permaneant in perpetuum videlicet, & consecratione abbatum, vel abbatissarum, & in eorum earumque criminum discussione; ita sane ut nulli in eisdem venerabilibus locis quoties opportunum fuerit sine tua, tuorumque successorum providentia, atque consensu fiat electio, sicut canonica jubet auctoritas, salvo scilicet in omnibus sedis Apostolicæ privilegio speciali; harumque tenore præcipientes, ut monasterium S. Donati fundatum a Luitprando episcopo, decessore tuo in loco, qui dicitur Scogialo, cum omnibus rebus mobilibus, & E immobilibus secundum testamenti sui seriem collatis, & aliud monasterium S. Mariæ positum in Cariata, quæ juri ecclesiæ tuæ proculdubio & pertinere videntur, te, successoresque tuos perpetuis temporibus jurisdictionem tenere, habereque decernimus, & quamvis in alienis parochiis consistant, apostolica jubemus auctoritate in omnibus, quæ ibi agenda, vel ordinanda erunt, liberam sine alicujus contradictione habeas potestatem; Presbyteros vero, & monachos prædictorum omnium Cœnobiorum ad tuum canonicum, prout ecclesiastica necessitas exegerit, sine alicujus contradictione statuimus venire concilium.

ANNO CHRISTI 872.

A Quod si aliqua in eisdem monasteriis præcepta canonicis in aliquo regulis obviare videntur, fuerint reperta, major hoc canonice factum illis habere auctoritatem decernimus. Ita etiam de cœmeteriis, quæ intra, vel extra civitatem Ticinen. consistunt, præcipimus, ut sub tuæ ecclesiæ cura, & potestate antistitis, absque alicujus controversia permaneant. Sancimus etiam apostolica auctoritate largiendo tibi tuisque successoribus crucem habere quocumque volueris ferre, pallium quoque similiter concedimus, nec non album equum coopertum equitare in ramis palmarum, & secunda feria post pascha. Sancimus etiam, ut secundum tenorem capituli decimi, quod synodali decreto Ravennæ statuimus per indictionem de- B cimam, nullus unquam cujusque dignitatis aut potentiæ homo, quasi sub obtentu hospitalitatis, in tuo venerabili episcopio, aut in domibus sacerdotum tuorum, & omnium clericorum sine tua, tuorumque successorum voluntate applicare præsumat. His ita prælibatis decernimus, ut si humana contradictione tuæ sedis episcopus ex hoc mundo migraverit, de proprio clero quem idoneum præ cæteris clerus & populus repererit, potestatem habeat secundum statuta venerabilium Patrum, & Romanæ sedis antistitum, nulla seculari contradicente potentia, eligendi episcopum. Quod si fortasse in eadem plebe (quod minime credimus) tantæ sedis honore dignus repertus non fuerit, tunc si alter de altera ecclesia canonice C providendus est, consensu tamen & voluntate ipsius plebis nonnisi antea electus ordinetur antistes. Atque in his partibus mala molestaque consuetudine a quibusdam factas leges ignorantibus Clericalis ordinis viros sub jugo servitutis post consecrationem teneri, famulosque velle vocari audivimus, quod dici nefas est. Volumus, atque expresse jubemus, ut sicut is, qui nullius unquam conditionis fuit, ita etiam & ille, cui ad hoc officium suscipiendum morum dignitas suffragaverit, nullius viri vinculo postmodum teneatur adstrictus. Quia humana lege non debet arctari, quem divina gratia ad tantam sacri ordinis dignitatem provehere dignata est. Præcipimus etiam, ut in omnibus mobilibus & immobilibus, D rebusque S. tuæ ecclesiæ pertinentibus, hominibus quoque utriusque sexus, tam liberis, quam servis, nullam a quoquam contrarietatem, aut fortiam, nullam violentiam, aut invasionem absque legali calculo aliquibus fieri. Confirmamus etiam S. ecclesiæ tuæ Xenodochium fundatum intra Ticinen. civitatem juxta ecclesiam S. Mariæ quæ dicitur Minor, quod filius noster Dominus Carolus imperator Augustus eidem ecclesiæ, a qua injuste subtractum fuerat, legaliter per præcepti sui paginam restituere curavit, ut sibi jure, ac ditione tua, tuorumque successorum sine aliqua refragatione perpetualiter maneat; immunitatem etiam ipsius ecclesiæ secundum imperialia præcepta statuimus, & hoc nostro apostolico privilegio in- E concussam, stabilemque manere jubemus. Si quis autem temerario ausu contra hujus nostræ apostolicæ præceptionis seriem pie a nobis, & canonice promulgatam venire, agereque tentaverit, & omnia, quæ superius statuta sunt, tuæ S. ecclesiæ fine tenus non observaverit, sciat se Domini nostri apostolorum principis Petri anathematis vinculo innodatum, & cum Diabolo, & ejus atrocissimis pompis, atque cum Juda traditore Domini Dei, & salvatoris nostri Jesu Christi, æterno incendio concremandum, & qui pro intuitu custos, obediens atque observator hujus nostræ salutiferæ præceptionis extiterit, benedictio-

ANNO CHRISTI 872.

Ex Suppl. Mansi to. I. pag. 1014.

ctionis gratiam, & cælestis retributionis æterna gaudia a justo judice Domino Deo nostro consequi mereatur. Scriptum per manum Leonis Scriniarii S. R. E. in mense Septemb. bene valete. Datum est hoc nono Kal. Septembris, per manum Leonis episcopi missi & Apocrisarii S. Sedis apostolicæ, imperante Dom. Carolo coronato magno imperatore. Et ut certius appareat hoc nostrum privilegium, & inconcussum permaneat, sigillo nostro jussimus insigniri. Anno II. post consulatum ejus anno II. indict. XI.

Zacharias humilis episcopus S. ecclesiæ Anagnien. in hoc privilegio consensi, & scripsi.

Petrus episcopus Forosemproniensis ecclesiæ in hoc privilegio consensi, & scripsi.

Laurentius humilis episcopus Campaniæ ecclesiæ consensi & scripsi.

Leo humilis Scriniarius & Notarius S. R. E. & cum jussione reverendiss. D. Joannis papæ scripsi, & aliis roborandam protuli, & est sigillatum sigillo plumbeo magno impresso, habente imaginem sanctiss. olim papæ Joannis, cum literis infrascriptis similibus, videlicet: Joannes papa.

Ibid.

IV. AD MONACHOS S. VEDASTI ATREBATENSIS.

Confirmat omnia contenta in diplomate Caroli imperatoris.

Joannes episcopus servus servorum Dei, fratribus monasterii B. Vedasti, quod vocatur Nobiliacus, vel Atrebas, ubi ipse S. Vedastus confessor Christi corpore quiescit in perpetuum.

Ex tom. 2. Vet. Monum. Martenii.

SI utilitatibus servorum Dei pie consuluimus, locaque Christo dicata apostolicis fulcimus sanctionibus, quo divini cultus servitores, inibi Deo vacantes, a turbinibus, & variis tempestatibus secularium muniantur excursibus, nihil hoc holocausto gratius redemptori nostro credimus offerendum. Qua de re luce clarius patet omnibus ecclesiæ filiis, quia carissimus filius noster Karolus rex, adiens limina beatissimorum apostolorum Petri & Pauli, honorifice a nobis exceptus, postquam solemniter vota regia persolvisset ad sepulchrum B. Petri, die nativitatis Domini, in ecclesia ipsius B. Petri apostolorum principis dignitatem imperialem per impositionem manuum nostrarum adeptus est. Dehinc non minus sincere, quam devote a nobis expetiit, ut B. Petri apostolorum principis, simulque apostolatus nostri auctoritate decerneremus privilegium Romanæ, atque apostolicæ sedis astipulatione roboratum, fratribus jam dicti monasterii confessoris Christi Vedasti, per quod stabili jure, ac sine perturbatione possiderent claustrum ac E prædictum monasterium, & omne quod eis per suum præceptum concesserat, ac Gallicanorum episcoporum decreto muniri fecerat. Hujus rei gratia, quia eumdem Augustum divino contactum amore id fecisse perspeximus, gratanter ejus petitionibus assensum præbuimus, decernentes apostolica auctoritate, ea quæ hic inserta habentur inconvulsa manere. Ad matriculam scilicet ecclesiæ Maisbodvillam, Bais, Senous, Herbodcisternam, Pomerias, Herlincurtem, & in Boninicurtem mansos, & cum Longobragium, Manium, Morsele, & Sceldogotheim, Juventiacum, & in Dominica curte mansum 1. & in Farreolo mansum 1. Ad necessaria vero fratrum, victus scilicet, & potus, medietatem vici, qui vocatur Hovavilla, & ta-A bernam unam, Filciacum dominicam curtem, Theuludum, Bigartium, Heenam curtem, Bernevillam, Mediolanas, Puteas aquas, Angeli-curtem, vallis cum camba una, & duobus molendinis, Stagras, Saltiacum, Atramentarius, Mast, Marcheim, Seringe-him, precariam Emmonis, & Taogigarii. Ad cameram vero villas sitas in pago Batua, quæ circumfluit Rhenus bicornis fluvius, his nominibus Rebxnam, VVulfram, una cum capella ibidem posita, Rotheim super fluvium Versiam sitam. Item in altera Rotheim mansos VI. præterea etiam ultra Rhenum prælibatum fluvium mansos numero XXXVI. pariter cum silvis appendentibus. Deinde in pago Atrebatensi Athejas, Saltiacum, Liniacum, Campa-B nias, & in Fontanido mansos III. & in Lambras mansum I. & alterum in Hadas, & tabernam I. in vico monasterii. Ad portam Bernejam villam, & in Anzinio mansum I. cum molendino & in Enez mansos V. cum molendino & decimam omnis abbatiæ. Ad hospitale pauperum in Daginvilla mansos VII. in Bonejam villam, & Lentsales mansos III. & quintam partem omnis decimæ. Ad domum vero infirmorum omne thelonium ex mercato, & has villas quas pro remedio animæ suæ dedit, vel reddidit S. Vedasto, Frontelliecurte, Cilliacum, Lutosum montem, atque Tilgidum. Has ergo villas cum om-C nibus appenditiis, & reditibus & mancipiis, quemadmodum per præcepti paginam ordinata sunt, atque tradita, per nostri apostolatus auctoritatem sancimus, ut nulli mortalium liceat aliter ordinare, mutare, vel aliud quid quoquo modo excidere, vel parum agere, præter quod a sæpe dicto filio nostro piissimo Augusto constitutum est; sed omnia ordinatio in arbitrio abbatis pendeat. Qui ergo ea quæ sancta atque apostolica sedes stabilivit pro nihilo duxerit, temerarioque ausu avaritiæ, diabolicæque cupiditatis instinctu qualitercunque violare tentaverit, si ex toto, aut ex parte transgressor apparuerit, B. Petri apostolorum principis, nostrique apostolatus auctoritate anathematis nexibus, ut fur, & sacrilegus astri-D ctus, atque ab unitate matris ecclesiæ & participatione corporis & sanguinis Christi sequestratus, cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi, & Diabolo ejusque atrocissimis pompis in tremendo die magni examinis sententiam damnationis accipiat. At qui his apostolicis constitutionibus sincero amore observator extiterit, benedictionem, & misericordiam a Domino Jesu Christo percipiat, & partem, & societatem cum eis, quorum nomina sunt scripta in libro vitæ agni a constitutione Mundi. Amen.

Data per manus Anastasii primiscrinii anno primo imperii Karoli serenissimi Augusti, & post consulatum ejus anno I. indictione VIII.

V. AD ABBATEM, ET MONACHOS HERENSES.

Ibid.

Approbat donationem monasterii S. Porciani illis factam.

Joannes episcopus servus servorum Dei, Geiloni religioso abbati venerabilis monasterii sanctæ Dei genitricis, semperque virginis Mariæ Dominæ nostræ, & S. Filiberti, ac per te eidem venerabili monasterio in perpetuum.

Ex spicileg. D. Acher. tom III. pag. 513.

COnvenit apostolico moderamini pia religione pollentibus benevola compassione succurrere, poscentium animis alacri devotione impertiri assen-

ANNO CHRISTI 872. Ex Suppl. Marsi to. I pag. 1023.

assensum. Ex hoc enim lucri potissimum præmium a conditore omnium Domino promeremur, dum venerabilia loca opportune ordinata, ad meliorem fuerint sine dubio statum perducta.

Igitur omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, & nostris, præsentibus, & futuris notum fieri volumus, qualiter reverentia tua per Adalgarium sanctissimum episcopum sanctæ Eduensis ecclesiæ nostro suggessit apostolatui, observans quod abbatiolam, quæ vocatur S. Portianus, quamque piæ memoriæ Karolus imperator, spiritualis scilicet filius noster, ob sui perennem memoriam, per præcepti seriem in eodem venerabili monasterio conferens largitus est, nostri apostolici privilegii auctoritate confirmaremus.

Nos autem considerantes hanc petitionem salubrem fore, & eidem venerabili monasterio, cui præesse dignosceris, stabilimentum consistere; præcipue cum omnia pia loca proprium habere optemus; inclinati petitionibus tuis a præsenti nona indictione præfatam abbatiolam cum omnibus rebus suis mobilibus, vel immobilibus, sibi juste & legaliter pertinentibus, quemadmodum ex prædicto eodem Augusto concessum est, per hoc apostolicum nostrum privilegium in sæpe dicto venerabili monasterio confirmamus, & perpetualiter stabilimus, & ad mercedem nostram roboramus; ita quoque apostolica auctoritate munientes decernimus, ut nullus episcoporum ad negotia divina illuc, aut pro alia re peragenda, nisi a te successoribusque tuis abbatibus fuerit invitatus, ire pertentet; immo ne judiciaria potestas quæcumque vel molestiam, aut destructionem quamlibet pergens facere audeat, quam secundum ipsius venerabilis monasterii ritum, & prædicti Augusti concessionem, nec non & hanc apostolicam concessionem, & confirmationem ab omnibus Christi fidelibus observandam sancimus.

Si quis autem cujuslibet dignitatis homo contra hoc nostrum apostolicum privilegium (quod non credimus) in toto vel in parte ire præsumpserit, ac quod a nobis salubriter sancitum est, in aliquo frangere ausus fuerit, auctoritate Dei omnipotentis, & beati Petri apostoli, atque nostra, sciat se propria communicatione privatum; & nisi cito resipuerit, ac canonicæ sanctioni obedierit, anathemate perpetuo condemnatum: qui vero custos & observator extiterit, benedictionem, & gratiam a Domino Deo nostro consequi mereatur.

Scriptum per manus Anastasii notarii regionarii, & Scriniarii Sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Octob. indictione nona. Bene valete.

Datum idus octob. per manum Christofori Primicerii sanctæ summæ sedis apostolicæ. Imperante Domino piissimo Augusto Karolo a Deo coronato magno imperatore, post consulatum ejus anno primo, Indictione nona.

ANNO CHRISTI 872.

JOANNES EPISCOPUS.

Commonitorium Paulo episcopo fungenti legatione in Germaniam & Pannoniam.

Collect. Canon. in biblioth. Taur. signata F. IV. 7.

Non enim solum inter Italiam, ac ceteras Hesperiæ provincias, verum etiam intra totius Illyrici fines consecrationes, ordinationes & dispositiones apostolica sedes antiquitus patrare consuevit. Porro si de annorum numero forte causatur; sciat quia inter Christianos & eos qui sunt unius fidei numerus certus affixus est. Cum tamen ubi Paganorum, & incredulorum furor est in causa, quantalibet pertranseant tempora juri (non) præjudicant ecclesiarum, quæ corporalia nescientes arma, solum Dominum propugnatorem suum, quomodo ei placuerit misereri patientem, expectant. Verum, si annorum prolixitas in talibus impedit, ergo Deus ipse reprehendendus, qui post 400. & 30. annos filios Israel de servitute Pharaonis e fornace ferrea liberavit, & qui hominum genus post longa tempora de claustris inferni, & Dæmonum potentia eripuit.

Joannis VIII. papæ.

Administratores secularium dignitatum, qui ad ecclesiarum, ac viduarum tuitionem rapacitatumque refrænationem sunt constituti, quotiens ab ecclesiasticis viris conventi fuerint, eorum querimonias attentius audiant; & quod necesse illis fuerit diligenter & cito perficiant; quod si neglexerint vindicare vel corrigere post tertiam admonitionem priventur a communione.

Ejusdem.

Præsides, cum ad præsidiatum promoti fuerint, literas accipiant ecclesiasticas communicatorias; ita tamen, ut in quibuscumque locis præsidiatum gesserint, ab episcopis ejusdem loci cura de illis agatur, ut si cœperint contra publicam agere disciplinam a communione secludat divina.

CONCILIUM ROMANUM

In Adalgisum ducem Beneventanum, & pro sanciendis ecclesiasticæ disciplinæ capitibus nonnullis celebratum,

Anno 872. Joannis VIII. anno I.

1514.

REgino ad annum 872. hæc de concilio isto scribit: *Ludovicus imperator Romam veniens, ibique conventum celebrans coram summo pontifice, multa super Adalgisi* (Beneventani ducis) *tyrannide conquestus est .... Joannes papa imperatorem a juramento, quo se obligaverat, auctoritate Dei, & S. Petri absolvit, affirmans nihil obesse, quod ad mortis periculum evadendum coactus fecerat.* Hæc ille de rebus in eo concilio gestis. Ad illud forte concilium spectat ea sanctio de ecclesiarum possessionibus nemini, nisi quibus canones permittunt, concedendis, quam idem Joannes in canone II. concilii Tricassini II. olim, priori anno ordinationis suæ, edidisse se affirmat his verbis: *Ut est illud primo anno ordinationis nostræ apud Beatum Petrum apostolum constitutum.*

CON-

ANNO CHRISTI 873.

CONVENTUS FRANCOFORDIENSIS

ANNO CHRISTI 873.

ANNO DCCCLXXIII.

A Ludovico Germaniæ Rege celebratus.

ANno Christi 873. Ludovicus Germaniæ Rex mense Januario Episeoporum & Comitum Conventum habuit Francofurti, ubi 7. Kalendas Februarias Carolus ejus filius natu minimus a malo dæmone iovsdi contigit, uti ex Annalibus Francorum refert Baronius ad hunc annum 2. o. 6. A & 7. Et Aimoinus lib. 5. cap. 30. hæc habet: *Ludovices Germaniæ Rex ante nativitatem Domini ad Franconofurth palatium venit, ibique nativitatem celebravit, & Placitum suum ibidem circiter Kalend. Februarias condixit.*

ANNO CHRISTI 873.

CONCILIUM OVETENSE

ANNO CHRISTI 873.

IN HISPANIA

Anno Christi non 872. sed 873. aut aliquo proxime sequenti, die XVIII. Kalend. Julii æra non 910. sed 911. aut alia quavis consequente, si vare, ut ajunt Hispani scriptores, celebratum suit sub Joanne VIII. papa, & Adelfonso Galliciæ rege.

Ex Sampiri Asturicensis episcopi historia a Prudentia Sandovallio episcopo Pampejopolitano edita cum aliis quatuor Hispanicis scriptoribus iisdemque episcopis.

CUm tautis triumphis (Adelfonsus III. rex) lætatus est nimis & velociter presbyteros suos Severum & Synderedum Romam ad papam Joannem cum literis suis misit, & reversi a domino papa una cum Raynaldo gerulo suo & cum subscriptis epistulis licentiam consecrandi ecclesiam beati Jacobi apostoli, sive & concilium celebrandi cum Hispanis episcopis.

Hanc epistolam asportatam de urbe Romense a duobus presbyteris Severo & Synderedo mense Julio æra * DCCCCIX.

Joannes episcopus, &c. *Vide supra Epist.* 309.

Item alia epistola ab eodem papa Romense directa per Raynaldum gerulum mense Julio æra * DCCCCIX.

Joannes episcopus, &c. *Vide supra Epist.* 310.

* Scribendum fuit DCCCCX. hoc est an. Christi 873.
* Scribendum est DCCCCX.

Visis itaque rex epistolis, magno gaudio gavisus est, tunc constituit diem consecrationis jam dictæ ecclesiæ, sive & concilium celebrandum apud Oveium cum omnibus episcopis qui in illius erant regno, ii sunt:

Episcopi qui affuerunt.

Joannes Oscensis, Vincentius Legionensis, Comerus Asturicensis, Hermegildus Ovetensis, Dulcidius Salmanticensis, Jacobus Cauriensis, Naustus Conimbricensis, Argimirus Lamecensis, Theodemirus Vessensis, Gumadus Portugalensis, Argemirus Bracharensis, Didacus Tudensis, Egila Auriensis, Sisnandus Iriensis, Recharedus Lucensis, Theodesindus Britonensis, & Elecea Cæsaraugustanus episcopus ibi interfuit.

Comites cœtus regni Adelfonsi.

Igitur auxiliante Domino venit rex ad statutam diem cum uxore sua, & filiis, & cum prædictis episcopis, & cum universis potestatibus, sive & cum subscriptis comitibus suis pernominatis, Alvarus Egoneosis comes, Veremundus Legionensis comes, Sarracinus Astoricæ, & Berizo comes, Veremundus Torrensis comes, Betotus Indeza comes, Ermegildus Tude, & Portugalle comes, Arias filius ejus in Minio comes, Pelagius Breganciæ comes, Ordarius Castellæ & Ansæ comes, Sylus Prucii comes, Erus in Lugo comes & cum illis omnibus omnia plebs catholica, ubi facta est turba immodica ad videndum, sive & audiendum B verbum Domini in prima die, quod erat nonas Maii anno incarnationis Domini æra DCCCCLXXIX. secunda feria deducebat animum ad lunæ cursum XV. luna XI. consecratum est jam dictum templum a prædictis pontificibus hoc ordine subscripto. In primis consecraverunt altare in honorem servatoris nostri Jesu Christi, & ad dextrum prædicti altaris consecraverunt altare in honorem apostolorum Petri & Pauli, & ad lævam jam dicti altaris consecraverunt altare in honorem sancti Joannis apostoli & evangelistæ. In altari quoque quod est super corpus beati Jacobi apostoli, quod consecratum fuerat a septem discipulis ejus, quorum C nomina sunt hæc, Csloceros, Basilius, Pius, * Grisogonus, Theodorus, Athanasius, Maximinus, tamen nemo ex dictis episcopis ausus fuis aliquid in eo agere, nisi tantum orationem, missamque cantare.

Consecratum est templum divi Jacobi 9. die Maii. At æra Cæsaris hic adscripta aliquot temporum characteres videntur mendosi, ut exponemus in notis.

* Pro, Chrysogonus. H.

Peracta dies dedicationis prædicti pontificis jussu regis secus flumen Ullinin, montemque qui ab antiquis vocatur Ilianarius, consecraverunt ecclesiam in honoram sancti Sebastiani martyris, & ab illa die usque hodie vocatum est nomen ejus mons sacratus. His peractis abierunt omnes.

Transactis itaque XI. mensibus prædictus rex D una cum uxore & filiis, & cum prædictis episcopis, sive & comitibus, & potestatibus venerunt Oveto, ad celebrandum concilium cum auctoritate domini papæ Joannis, & cum consilio * Caroli principis Magni. Memorati itaque episcopi rege præsente & universalis Hispaniæ concilium illa faventibus Ovetensem urbem metropolitanam elegerunt sedem, & in ea Hermegildum consecraverunt archiepiscopum. Et dixerunt:

* Hoc est Caroli Calvi.

Ovetensis ecclesiæ metropolis erigitur post nativitatem Domini ab incarnatione 891.

Infestatione namque, & incursione gentili extra Asturiarum montes, nonnullis præsulum a suis penitus sedibus pulsis; Nos vero in nostris nimium inquietati ad ipsam domum Domini & salvatoris E nostri Jesu Christi de hostium faucibus confugimus crepti, ubi ipsius protectione muniti ad ejus laudem, qui nobis præsideat constituimus archipræsulem, quo præsenti concilio præmisso triduano jejunio decernimus unumquemque nostrum pastora-

ANNO CHRISTI 873.

storali cura secundum canonum instituta regere populum sibi commissum, ad hoc sancimus ut consilio regis, & optimatum regni & ecclesiæ plebis eligsmus archidiaconos boni nominis viros, qui per monasteria, & parochiales ecclesias eundo bis in anno concilia celebrent, & lolium extirpando ad gregem Domini prædicationis semina ministrent, ipsisque monasteria, sive ecclesias ita disponant, quatenus nobis fideliter rationem reddant. Si vero quispiam eorum negotium sibi commissum indigne & fraudulenter tractaverit, canonis sententiæ subjacebit.

Tunc inquit prædictus rex, rogandus est itaque ipse Dominus noster Jesus Christus, ut omnes istas sedes supradictas tam populatas, quam etiam a gentibus dirupras pia miseratione restituat, eisque tales episcopos conferat, qui ei placeant, sedemque Ovetensem metropolitanam & præsidium habeant. Tunc inquiunt prædicti episcopi: Nunc igitur quicumque in præfatis sedibus fuerunt episcopi, ad concilium vocentur, eisque in Asturiis mansiones singulæ de sede sancti salvatoris dentur, quibus quisque sua necessaria teneat; ne dum ad concilium tempore statuto venerit, victus supplementum ei deficiat. Asturias enim patria tantum terrarum spatio est distenta, ut non solum Christi episcopis in ea singulæ mansiones possint attribui, verum etiam sicut prædictus

Princeps Magnus Carolus quis hic fuit?

princeps Magnus Carolus per Theodulfum episcopum nobis significavit, Christi præsulibus ad vitæ subsidia valeant impendi singula loca, cum ad concilium celebrandum venerint.

Tunc rex inquit iterum: Vos ergo venerandi pontifices in solitudinem redactas restaurate sedes, & per eas ordinate antistites; quia, *qui domum Dei ædificat, semetipsum ædificat*; unde Daniel loquitur dicens. *Qui ad justitiam erudiunt multos:* * *& quasi stellæ in perpetuas æternitates*: & Dominus in evangelio ait. *Gratis accepistis, gratis date*. In Asturiarum vero circuitu posuit montes firmissimos, Deus, & Dominus est custos in circuitu populi sui, ex hoc, nunc & usque in sæculum; infra quorum montium ambitum, qui quidem vix x. dierum spatio valet circui, possunt Christi episcopi, mansiones singulas datas vobis ex sede sancti salvatoris obtinere, vestrisque sedibus extra honeste providere.

*1 Cor. 14. 4. Dan. 12. *Tro, erunt. II. Matth. 10*

Tunc iterum inquiunt prædicti pontifices: Roma namque ab hominibus ædificata, simili modo plures habet episcopos, qui foris præsunt & provident decenter suis sedibus, quæ eis necessaria ministrant in civitate morantibus, & Romano pontifici famulantibus, cujus Romani pontificis Joannis jussu & consilio congregati Oveto sumus. Quo sane loco, ut præmisimus, montium munimine, manu Domini salvatoris nostri, ejusque gloriosæ genitricis Mariæ virginis, necnon & duodecim apostolorum, quos ipse Dominus jussit evangelium prædicare, & ecclesiam suam toto orbe terrarum congregare, vera humilitate & fideli devotione conveniremus; quemadmodum super ipsos apostolos Spiritus sanctus in igne descendit, eosque linguis variis magnalia Dei loqui edocuit. Itaque ita procul dubio idem Spiritus sanctus super nos veniet, qui nos doceat, & ignem suum cordibus nostris infundat, & gentes, quæ nos infestant, reprimat, nosque ad cælorum regna perducat. Si quis autem nostrum se obliviosus concilii unitate substraxerit; a vera & integra societate sanctorum segregatus, pariterque anathemate cum Juda Domini proditore, cum diabolo & angelis ejus in perpetuum sit damnatus. Modo erga nos episcopi vel reliqui sacerdotes Ovetensem sedem quam Deus elegit, metropolitanam colligimus, ac pro posse nostro fideliter erigimus, & sicut superius diximus, locis qui nobis ab ipsa sede per Asturias adtribuuntur, rei nostræ rectos procuratores ponimus, ut prædiffinito tempore ad concilium Oveto tecurramus.

Dationem istam in fine libri hujus invenies eam, ea videlicet manente, ut per ipsas sedes, quæ foris sunt, communi consilio laboremus: in hac civitate videlicet Asturiis, quam Deus fortissimam fundavit, substantiam nostram reponamus, & contra hostes sanctæ fidei concordi mente dimicemus: nam Dominus & salvator noster ad suorum fidelium refugium, & ecclesiæ firmamentum, eam firmissimam elegit: in qua si omnes caritatis vinculo vincti fuerimus, ipso auxiliante adversariis nostris resistere, camposque defendere, ex quibus intus victum poterimus habere: scriptum quippe est; *Civium concordia in hostes est victoria*.

Tunc inquit Hermegildus Ovetensis ecclesiæ archiepiscopus: Hoc ergo reverendi episcopi una cum Romanis epistolis, unusquisque vestrum diligenter scribite, & per concilia celebrate, legiteque. Quod si aliter feceritis & a nostro præcepto alienos vos habueritis, videte (quod absit) ne in judicium Domini incurratis. His peractis jam dictus rex surrexit, & faventibus cunctis, qui aderant in concilio tam ecclesiasticus ordo quam sæcularis, subscriptam diœcesim jure perpetuo tradidit Ovetensi ecclesiæ. In Galleeia Suarnam cum possessionibus sancti Martini, & sanctæ Mariæ de Villavoli cum omnibus suis appendiciis, Vallem longam, & possessionem sanctæ Mariæ cum omnibus suis appenditiis. Neram cum possessionibus sancti Martini de Asperella, & sancti Jacobi de Corias cum omnibus appenditiis earum: Flaniosam, & possessionem sancti Martini de Pellinos cum omnibus suis appenditiis; Totam Sarriam, & possessionem sanctæ Mariæ de Corvella cum omnibus suis appenditiis. Paramum usque ad flumen Mineum, totam Lemostum, Vintio, & Verosino, & Saviniano, & Froiane usque ad flumen Sylum. Totam Luneam cum ecclesiis de Patraio quæ ædificatæ sunt, vel fuerint inter Ornosium flumen, & Sylum, terminum montis Baron, & per aquam Zore, usque in fluvium, & fundum Arnoie; & per ipsum discursum usque in flumen Mineum. In Vera usque in Portellam de Vansti: & ecclesias de Sallar inter Arnoism, & Sylum cum ecclesiis de Barrosa Castellani, & possessiones sancti Salvatoris de Ilbasmœsas cum Saucam, Barvantes, Aura, & Avion, Asina, Camba, Aviancos, & possessionem ecclesiæ sanctæ crucis de Soto senstori cum omnibus suis appenditiis, sicut prædictam sedem hæreditaverunt nostri prædecessores, & Vandali reges stabilierunt, ita nos eam præcipimus stare & confirmamus.

Ovetensis ecclesiæ diœcesis.

Tunc omnes, qui erant in concilio una voce dixerunt: Placet, placet omnibus.

Deinde tractaverunt ea, quæ pertinent ad salutem totius regni Hispaniæ; his peractis, solutoque concilio abierunt unusquisque in sua cum gaudio.

Solvitur concilium.

Actum concilium XVIII. Kal. Julii æra * DCCCCX.

** Immo Decccxi aut aliqua sequenti.*

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Supra jam monuimus æram illam Hispanicam corruptam esse, atque Amanuensis incuria excidisse saltem unitatis notam, scribendumque esse DCCCXI. aut DCCCCXII. neque enim Joannes VIII. Hadriani II. Kalendis Novembris anni 872. defuncti in pontificia dignitate successor electus dumtaxat die XIV. Decembris ejusdem anni duas ad Adelfonsum, quæ initio concilii memorantur, epistolas mense Junio, Juliove scribere potuit, antequam,

pou-

ANNO CHRISTI 873.

pontifex fieret, neque concilium ab eo indictum celebrari, nisi vel anno 973. aut aliquo ex proxime sequentibus: Sandovallius in notis meminit diplomatis Callisti papæ II. anno 1122. concessi in hæc verba: *Ecclesiam Ovetensem pro qua nos exorasti, cujus privilegia, regaliaque testamenta & diœcesis determinationes nobis præsentare studuisti, sicut rex Adelfonsus Ordonii filius & omnes illius temporis episcopi Hispanienses cum auctoritate* (sic enim legendum, non *ante*) *prædecessoris mei bonæ memoriæ Domini Joannis papæ constituerunt, & confirmaverunt eis, in perpetuum stare præcipimus & apostolicæ auctoritatis privilegio sancimus*. Ceteros temporum characteres qui in historia Sampiri mendosi apparent excutientur a nobis accuratius alio in loco.

ACTA CONCILII OVETENSIS.

Ex m. s. ecclesiæ Toletanæ & Ovetensis primum edidit Cardinalis de Aguirre.

I. SUmmi dispositoris providentia permanente, plerisque Hispaniensium a gentilibus subversis urbibus, mole peccaminum exigente, gloriosissimi regis Adephonsi Casti, & Adulphi Ovetensis episcopi solerti consideratione, nec non piissimi Francorum principis Caroli consilio, quem equidem missa legatione super hoc convenimus Oveti negotio nos hic subscripti Pontifices: Theodemirus Columbriensis, * Agrimundus Bracarensis, Didacus Tudensis, * Theoderindus Iriensis, Vincentius Legionensis, Wimaredus Lucensis, Gomellus Asturicensis, Abundantius Palentinus, & Joannes Oscensis, * rege præsente, & universali Hispaniensium concilio nobis favente; Ovetensem urbem metropolitanam eligimus sedem. Infestatione namque & incursione gentili extra Asturiarum montes nonnullis præsulum a suis penitus sedibus pulsis, nos vero in nostris nimium inquietati, ad ipsam domum Domini & Salvatoris nostri de hostium faucibus confugimus erecti: ubi ipsius protectione muniti, ad ejus laudem, qui nobis præsideat, constituimus archipræsulem.

* Ovet. Agila Auriensis, Argimundus, &c.
* Ovet. Theodesindus.
* Ovet. & Heleca Cæsaraugustanus, & rege &c.

II. Quo præsenti concilio, præmisso triduano jejunio, decrevimus unumquemque nostrum pastorali cura, secundum canonum instituta, regere populum sibi commissum.

III. Ad hæc sancimus, ut consilio regis & optimatum regni, & ecclesiæ plebis, eligamus archidiacones, boni nominis viros, qui per monasteria & parochitanas ecclesias eundo, bis in anno concilia celebrent; & lolium exstirpando, gragi Domini prædicationis semina ministrent: ipsaque monasteria sive ecclesias ita disponant, quatenus nobis fideliter rationem reddant. Si vero quispiam eorum negotium sibi commissum indigne & fraudulenter tractaverit; si forte ecclesiæ servus extiterit, a dignitatis honore publice remoto, septuaginta ei flagella conferamus; & initio servitioque infimo redigamus, & ad gradum pristinum nullo in tempore revocemus. Si autem ingenuus fuerit, nos episcopi cum comitibus & plebe ecclesiæ conjuncti, ut superius ab honore sublato septuaginta flagella ingeramus: & juxta sententiam canonicam, & librum Gothorum, quidquid de facultatibus ecclesiæ illicite distraxerat, pro quantitate culpæ persolvat; communique consilio alius loco ejus succedat. Quod si quis episcoporum veritatis contemptor injuste objecerit crimen archidiacono, quod ratione nequeat probari; tantum de suis facultatibus false accusato impendat, quantum si ipse archidiaconus foret convictus, persolvere debuerat. Insuper communi decreto concilii pro foribus ecclesiæ quadraginta dies pro commisso facinore pœniteat.

IV. Præterea monasteria, quæ de sancti Salvatoris Ovetensis archiepiscopali datione, & regali concessione, nobis singulis conferuntur, singula fidelibus dispositis provisoribus ædificare curemus, ne aliquam victus inopiam toleremus, dum ad celebranda concilia Ovetum venerimus: quæ quidem sedes metropolitana ex Lucensi sede archiepiscopali est translata. Lucensis namque sedis prius metropolitana, Bracaræ fuit deinde subdita: Bracara vero a gentibus destructa, Lucensis sedes in concilio sancto Ovetensi archiepiscopo pio est subdita.

ANNO CHRISTI 873.

V. Omnes igitur episcopi ordinati, seu in subscriptis sedibus ordinandi, id est, in Bracara, in Tuda in Dumio, in Iria, in Conimbria, in Aquascalidas, in Veseo, in Lamego, in Cœlenes, in Portugale, in Boenes, in Auriense, in Britonia, in Astorica, in ambas Legiones, quæ sunt una sedes; in Palentia, in Auca, in Saxomone, in Segovia, in Oxonia, in Avela, in Salmantica, subditi sint ecclesiæ Ovetensi Salvatoris nostri Jesu Christi, qui pacificavit omnia ex Patre genitos ante sæcula; qui ipsum locum muro firmissimo, montium videlicet munimine vallavit, & ante sæcula ad fidelium salvationem præscivit, quos per servum suum Pelagium liberavit. Rogandus est itaque ipse Dominus noster Jesus Christus, ut omnes istas sedes supradictas tam populatas, quam etiam a gentibus dirutas, pia miseratione restituat, eisque tales episcopos conferat, qui ei placeant, sedemque Ovetensem metropolitanam ut præsidium habeant. Si vero antiquas sedes, quæ in canonibus resonant, vel alias quas modo nominavimus, id est, Legionem, Saxomonem, Cœlenes, vel alias, quas nec Suevi nec Gotthi restaurare potuerunt, scire volueritis; Idatium librum legite, & per ipsas civitates annotatas invenietis sedes.

VI. Nunc igitur quicumque in præfatis sedibus inventi fuerint episcopi, ad concilium vocentur; eisque, sicuti & nobis, in Asturiis mansiones singulæ dentur, quibus quisque sua necessaria teneat; ne dum ad concilium tempore statuto venerit, victus supplementum ei deficiat. Asturiarum enim patria tanto terrarum spatio est distenta, ut non solum viginti episcopis in ea singulæ mansiones possint attribui; verum etiam (sicut prædictus magnus rex Carolus per Theodulfum episcopum nobis significavit) triginta præsulibus ad vitæ subsidia valeant impendi singula loca. Vos ergo, venerandi Pontifices, in solitudine redactas restaurate sedes, & per eas ordinate antistites: quia *Qui domum ædificat, semetipsum ædificat*: unde & Daniel loquitur dicens: *Qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates*. Et Dominus in evangelio ait: *Gratis accepistis, gratis date*.

1. Cor. 14. 4.
Dan. 12.
Matth. 10.

VII. Ne igitur cuiquam videatur dissonum, & quasi rationi contrarium, Lucensem, seu Bracarensem archiepiscopatum Oveto fuisse translatum; legimus Gotthos dignitatem Carthaginis Toleto transtulisse; eique sedes viginti subdidisse. Judicio autem divino propter peccata retroacta cecidit Toletus, elegit Asturias Dominus. Toletus quippe in ambitu habet quinque vel sex millia passuum: cujus civitatis ambitus humano artificio auctus, fuit destructus, quia valuit dissipari a gentibus. In Asturiarum vero circuitu posuit montes firmissimos Dominus, & Dominus est custos *in circuitu populi sui ex hoc nunc & usque in sæculum*. Infra quorum montium ambitum (qui quidem vix * viginti dierum spatio vales circuiri) possunt viginti episcopi mansiones singulas obtinere, suisque sedibus extra honeste providere. Roma namque ab hominibus ædificata, simili mo-

* Ovet. decem.

do

do plures habet episcopos, qui foris præsunt, & provident decenter suis sedibus, quæ eis necessaria ministrant in civitate morantibus, & Romano Pontifici famulantibus; cujus Romani Pontificis Joannis jussu & consilio congregati sumus Oveto.

VIII. Quo sane loco (ut præmisimus) montium munimini manu Domini firmato, si in domo Domini Salvatoris nostri, ejusque gloriosæ genitricis Mariæ Virginis, nec non & duodecim Apostolorum, quos ipse Dominus misit evangelium prædicare, & ecclesiam suam toto orbe terrarum congregare, vera humilitate & fideli devotione conveneritis; quemadmodum super ipsos Apostolos in sancta civitate Jerusalem propter metum Judæorum in unum congregatos, Spiritus sanctus in igne descendit, eosque linguis variis magnalia Dei loqui edocuit; ita procul dubio idem Spiritus sanctus super vos veniet, qui vos doceat, & ignem suum cordibus vestris infundat, & gentes quæ vos infestant reprimat, vosque ad cælorum regna perducat. Si quis autem nostrum se ab hujus concilii unitate subtraxerit; a vera & integra societate sanctorum segregatus, parique anathemate cum Juda Domini proditore percussus, cum diabolo & angelis ejus in perpetuum sit damnatus.

IX. Adhuc etiam, ut omnes invidos & refragatores Oveto metropolitanæ translationis leviter convincamus, alia exempla adducimus. Nulli quidem est dubium, olim Babyloniam mundi [illegible] tenuisse principatum. Destructa vero a Domino Babylonia, mundi principatum obtinuit Roma, quam beatus Petrus accepit in sorte sua. Sic & Hierosolyma, quæ antea Romæ & Babyloniæ fuit subdita, omnium provinciarum facta est domina, in qua Dominus noster Jesus Christus pro nostra omniumque redemptione pati, & in ejusdem confinio Bethleem est dignatus nasci. Postquam autem idem Redemptor noster victor cælos ascendit, culpa infidelitatis est derelicta, velit tugurium in vinea, & crevit fides Christi per universa mundi climata. Simili etiam modo Toletus totius Hispaniæ antea caput exstitit, nunc vero Dei judicio cecidit, cujus loco Ovetum surrexit.

X. Modo ergo vos, episcopi, vel reliqui sacerdotes, Ovetensem sedem, quam Dominus elegit metropolitanam, colite, ac pro posse vestro fideliter erigite: & sicut superius diximus, locis, quæ vobis ab ipsa sede per Asturias attribuuntur, rei vestræ rectos procuratores ponite; & definito tempore ad Concilium Ovetum recurrite; ea videlicet ratione manente, ut per ipsas sedes quæ foris sunt, communi consilio laboremus; & in hac civitate, videlicet Asturiis, (quam Dominus fortissimam fundavit) substantiam nostram reponamus; & contra hostes sanctæ fidei concordi mente dimicemus. Nam Dominus & Salvator noster ad fidelium refugium, & suæ ecclesiæ firmamentum erexit; in qua si omnes caritatis vinculo juncti fuerimus; ipso auxiliante adversariis nostris resistere, campos etiam defendere, ex quibus intus victum poterimus habere. Scriptum quippe est: *Civium concordia in hostes est victoria.*

XI. Verumtamen nisi prius fuerit dissensio in Domini filiis, non revelabitur filius perditionis: quia si in Asturiis non fuisset dissensio, & duorum Principum electio; aut in episcopia & ceteris servis Dei sanctæ caritatis fuisset dilectio; profecto gladius furoris non immineret Oveto; qui circa adjacentem ecclesiam beati Petri plerosque ex utraque parte divino judicio interfecit. Surrexerunt namque alienigenæ, & plerique falsi Christiani cum duce Mabamut, ministro diaboli, & filio perditionis, tunc temporis principante Asturiensibus Christianis Mantegato invasore regni Adephonsi Casti, invaserunt fines Asturiarum; quibus rex Catholicus occurrens cum multitudine Christianorum, loco prædicto commiserunt bellum. Peracta itaque, ut præmisimus, strage utrimque infinita, Salvatoris nostri Jesu Christi clementia, cui mente devota nostra famulatur patria, Christianis tandem cessit victoria. Hostes igitur terga vertentes, partim sunt gladio cæsi, partim vero, ad exemplum Ægyptiorum, alveo Minei fluminis sunt submersi. De qua victoria, fratres, Dominum collaudantes, conjuncti simus summæ caritatis dilectione: nec recedamus a præceptis Dei & Salvatoris nostri, qui nobis super sanctæ ecclesiæ hostibus consolationem dabit; insuper cum sanctis electis in regno cælorum nos annumerabit.

XII. Hoc ergo, reverendi episcopi, privilegium unusquisque vestrum diligenter scribat, & per concilia celebrata legat. Quod si aliter feceritis, & a nostro præcepto alienos vos habueritis; videte (quod absit) ne judicium Domini incurratis. Actum privilegium, XVII. Kalend. Julii, Æra DCCC. X. VIIII.

SUBSCRIPTIONES.

Adephonsus serenissimus Princeps hoc privilegium confirmo.
Adulphus Ovetensis episcopus confirmo.
Argimundus Bracarensis ecclesiæ episcopus confirmo.
Didacus Tudensis ecclesiæ episcopus confirmo.
Theoderindus Iriensis ecclesiæ episcopus confirmo.
VVimaredus Lucensis ecclesiæ episcopus confirmo.
Gomellus Asturicensis ecclesiæ episcopus confirmo.
Vincentius Legionensis ecclesiæ episcopus confirmo.
Abundantius Palentinæ ecclesiæ episcopus confirmo.
Joannes Oscensis ecclesiæ episcopus confirmo.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Ch. 882. n. 4. & seqq.

Sampirus Asturicensis Episcopus, cujus Historiam Sandovallius publicavit, narrat, *Adelfonsum* III. Legionis & Asturiarum Regem, post varias victorias de *Saracenis* reportatas, Presbyteros duos Romam ad Joannem VIII. Papam misisse, qui ab eo peterent, ut Ecclesia beati Jacobi Apostoli consecraretur, & Concilium celebraretur. Epistola Joannis VIII. ad Adelfonsum est ordine CCCIX. in Registro Epistolarum Joannis VIII. qui ea concedit, ut *Ovetensis Ecclesia* Gallæciæ Metropolitana efficiatur. Ea vero qua monet, ut Ecclesia Sancti Jacobi consecretur, est ordine CCCX. Visis literis *Adelfonsus* venit cum uxore & filiis ac Episcopis & totius regni Comitibus, consecratque Ecclesia, & *transactis XI. mensibus venerunt Oveto ad celebrandum Concilium cum auctoritate Domini Papæ Joannis, & cum consilio Caroli Principis Magni*. Ibi Ovetensis Urbs Metropolis declarata actumque de restituendis Sedibus a Saracenis depopulatis, eisque Episcopos præficiendis. *Ovetensis* Ecclesia ceteris prælata, quod, ut inquiunt Patres, ad montana Asturiarum posita, esset velut unicum Christianorum refugium, in qua proinde præcipua Sedes esse deberet, ut dicitur in eodem Concilio, cujus Acta nunquam hactenus edita, publicavit Em. Card. de Aguirre Tom. III. Concil. Hispaniæ. Quibus adde in Codicibus MSS. Sampiri ab Anonymo qui asservatur in Bibliotheca Mazarina visia, dici etiam Concilium coactum *XVIII. Kal. Julii*.

Hic Anonymus pag. 58. monet etiam, quatuor lineas, quibus dicitur Concilium *æra DCCCCIX.* celebratum, additias esse, pag. 59. *æra CIX.* dicitur interpolata, & lineis sequentibus unicam Joannis Papæ Epistolam in duas esse divisam. Tum notat, hæc verba additititia esse,

ANNO CHRISTI 873.

in, in prima die, quod erat Nonas Maii anno Incarnationis Domini æra DCCCCLXXIX. secunda feria, deducebat animum ad lunæ cursum IV. Luna XI. Addititia est etiam hæc nota temporaria Concilii, *Actum Concilium XVIII. Kal. Julii æra DCCCCX. congregato magno exercitu ac triennio peracto æra DCCCCXL. urbes desertas ab antiquis populari Rex jussit*, legendumque juxta proba exemplaria MSS. *Actum Concilium XVIII. Kal. Julii, ac triennio peracto urbes desertas ab antiquitus populare Rex jussit*, & delenda æra Hispanica, quæ nullibi exprimitur.

Sandovallius in Notis & Dissertationibus suis pag. 245. ait, fuisse, qui existimarint, Concilium illud ante annos centum, regnante *Alfonso Casto*, congregatum esse, innixos Privilegio Monasterio sancti Vincentii Montisfortis in eodem concesso; sed cum annus, quo illud emissum, diuturnitate temporum corruptus sit, Sandovallius concludit, anno octingentesimo septuagesimo septimo habitum, quia Ecclesiæ Sancti Jacobi dedicatio ad æram nongentesimam decimam quartam, seu ad annum Christi DCCCLXXVI. necessario pertinet. Sampirus enim scribit, *transactis XI. mensibus*, a dedicatione nempe illius Ecclesiæ, Regem cum uxore & filiis, Episcopis & Comitibus venisse *Oveta, ad celebrandum Concilium cum auctoritate Domini Papæ Joannis, & cum consilio Caroli Principis Magni*, & Ovetensem Urbem Metropolitanam elegisse Sedem, & in ea *Hermegildum* consecrasse *Archiepiscopum*, idque *Nonas Maii*. In exemplari edito hæc verba leguntur, *secunda feria, deducebat animum ad Lunæ cursum IV*, (quod recte Sandovallius de numero aureo explicat) *Luna XI. consecratum est jam dictum templum*, qui characteres annum DCCCLXXVI. ut subjungit Sandovallius, certo designant. Verum quidem est, eos interpolatos esse; sed cum inter se exacte conveniant, non dubitandum, quin ex aliquo antiquo Monumento ab Interpolatore excepti fuerint.

Video, quid ad hæc responderi possit, morem nempe tulisse, ut ecclesiarum Dedicationes diebus Dominicis fierent. Verum is mos non semper servatus, præsertim hoc tempore in Hispaniis, ubi qui Asturiarum & Gallæciæ montes incolebant, disciplinæ Ecclesiasticæ prorsus rudes erant, & in extrema versabantur barbarie, ut ipsimet Hispani fatentur. Præterquam quod hanc dedicationem septima die Maii anni DCCCLXX I. peractam, & *Concilium Ovetense* mense Maitio octingentesimi septuagesimi septimi coactum, demonstratione constat; in Codice enim MS. non solum, ut in exemplari impresso, legitur, *ad celebrandum concilium cum auctoritate Domini Papæ Joannis, & cum consilio Caroli Principis Magni*; verum etiam, *Caroli magni Imperatoris Romanorum & Regis Francorum memorati*. Quæ verba secundum Sampirum ostendunt, Carolum Calvum, qui *Magnus* cognominabatur, Imperatorem tunc fuisse. Denique Interpolator Hispanus chartam sancti Vincentii Montisfortis, antequam depravata esset, videre potuit. Hujus itaque Concilii epocha nunc certa videtur; cum regula a diebus Dominicis deducta, nec generalis, nec sine exceptione fuerit. Ex his, sicuti & ex dictis anno DCCCXLIX. apparet, *Carolum Calvum* magno in honore apud Hispanos fuisse. Nomina Episcopatuum Ovetensi Metropolitæ subjectorum legenda anno DCCXII. num. pl.

CONCILIUM CABILONENSE,

IN ECCLESIA SANCTI LAURENTII

trans Ararim celebratum anno Christi DCCCLXXIII.

Ex editione P. Sirmondi

Synodi hujus meminit Petrus a sancto Juliano in historia rerum Cabilonensium, ad eamque convenisse narrat Remigium Lugdunensem & Adonem Viennensem archiepiscopos, Liudonem Æduensem, Girboldum Cabilonensem, & Bernardum Matisconensem episcopos, Leubonum etiam chorepiscopum Lugdunensem, cum abbatibus & clericis ac monachis permultis. Meminit & decreti ab ea conditi de ecclesia sancti Laurentii, in qua synodus agebatur, cum de ea quæreretur, liberane ac sui juris esset, an sancti Marcelli ecclesiæ, quod ista contendebat, potestati obnoxia. Qua de re quid statutum sit a synodo, non declarat. Decreto autem appositam fuisse notam testatur anni Caroli Calvi regis in Lotharii nepotis sui regno tertii, qui incidit in annum regni ejus XXXIII. *Christi* DCCCLXXIII.

* Ex Chartulario S. Marcelli Cabilonensis edidit R. P. Claudius Perry S. J. in probationibus hist. Cabil.

* CHARTA RESTITUTIONIS ECCLESIÆ SANCTI LAURENTII CABILONENSIS FACTÆ canonicis sancti Marcelli a concilio episcoporum habito in eadem ecclesia sancti Laurentii XII. Kal. Julii anno Christi DCCCLXXIII. Caroli Calvi in Burgundia tertio post mortem Lotharii regis.

Remigius sanctæ Lugdunensis sedis archiepiscopus, & cum eo Ado reverendissimus archiepiscopus Viennensis, Liudo quoque Augustodunensis episcopus, nec non & Girboldus Cabilonensis; Bernaldus etiam Matisconensis reverendi episcopi, sed etiam Leubonius * chorepiscopus Lugdunensis, simulque acceptabilis multitudo canonicorum monachorum, archidiaconorum, abbatum, ac reliquorum ordinum, secundum Dei voluntatem in suburbio Cabilonensi nobiscum congregata, apud basilicam sancti Laurentii, quæ juxta * monita civitatis ejusdem constructa est. Omnibus Christum per orbem quadrifidum adorantibus, pacis, concordiæque * munus. Notum sit cunctis, quod nobis residentibus in eadem ecclesia, antefati martyris nomine insignita, anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIII. regni domini Caroli tertio post mortem nepotis sui Lotharii, in Burgundia; venit in ipso concilio quidam presbyter, nomine Leoterius, præpositus & advocatus canonicorum sancti Marcelli martyris. Et stans in medio synodi, monstravit nobis per privilegia ejusdem loci, ipsam ecclesiam in qua residebamus sancto Marcello a regibus ipsius loci constructoribus, ex consensu episcoporum Cabilonensis civitatis fuisse tributam: eamque injuste per incuriam & negligentiam * prædictorum canonicorum sancti Marcelli, ab episcopis prædecessoribus usurpatam. Qua de re dominum & fratrem nostrum, præclarum videlicet virum, Girboldum episcopum interrogantes quid ei placeret; ut justis rebus foret semper annuens, dixit: *Si* hæc a nostris antecessoribus jam dicto loco donata, ut suprema nobis patescerent limina, hæc ipsa ex nostra parte dare debuissemus ei donaria. Sed quia hujusce causæ nobis evidentia monstrantur scripta, quod hactenus a nobis ipsa tenetur ecclesia; decernat sanctitas vestra quid nos conveniat agere. Cujus verba audientes, ex ipsius, cunctæque illius congregationis, & canonicorum consensu, judicavimus sancto Marcello ipsam ecclesiam reddi, atque ut deinceps illi servientes possiderent. Cunctum concilium judicium nostrum per has litteras laudavit, & firmavit, ac in ipso nemo contradixit, ut quicumque clericus vel laicus contraire præsumpserit, humanis legibus * coactus, etiam divinis usque ad emendationem sub anathemate foret. Hanc autem scripturam fieri præcepimus: ac ut in futuris temporibus teneatur, manibus roboravimus.

Remigius humilis episcopus.

* Leubolnus

* Pro. munia. H.

* fit solmus

* perditam habuerant

* constrictus

Ado Viennensis episcopus,
Liudo sanctæ Eduensis ecclesiæ episcopus.
Bernaldus Matisceosis episcopus.
Girboldus Cabilonensis Episcopus.
Leoboinus * chorepiscopus.
Leuboinus.
Heriboldus monachus.
Herpinius abbas.
Eudo humilis abbas.
Theodbertus diaconus.
A Gontrannus * presbyter.
Bertrannus * diaconus.
Gooiardus abbas.
Levisingus * archidiaconus.

Data anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIII. regni domini Karoli tertio in Burgundia. XII. Kal. Junii. Marcellus non meritus levita scripsit, & roboravit in Dei nomine feliciter. Amen.

CONCILIUM COLONIENSE,

SIVE MONUMENTUM SYNODI MAGNÆ

anno Incarn. dominicæ DCCCLXXIII. indict. VIII. * sob piissimo rege Ludovico, anno imperii ejus XXXIII. apud Coloniam Agrippinam collectæ VI. Kalendas Octobris ex pervetusto bibliothecæ Geleniana codice scripto manu Hermanni de Vvesalia V. Cl. quem Federicus III. Cæsar sancti Severini Coloniæ, & beatæ Mariæ virginis Aquisgrani canonicum fecit.

** corrige VI. quæ biduo ante cœpit die 26. Septembris; vide subscriptiones.*

** Editum ad calcem libelli de suffraganeis Coloniensibus missi ad nos a R. P. Ioannes Gamans S. J. presb.*

IN nomine * sanctæ & iodividuæ Trinitatis VVilibertus divina prædestinante clementia Coloniensis civitatis archiepiscopus.

Noverit omnium sanctæ Dei ecclesiæ fidelium præsentium scilicet & futurorum industria, qualiter Gunibarius sedis nostræ venerabilis pastor divino ductus amore, una cum consensu & voluntate suorum clericorum ac laicorum nostræ * matricis ecclesiæ rebus privatim singulis monasteriis ad hunc pertinentibus ac canonice in ais commorantibus sumptuum suorum necessaria habenda delegavit atque contradidit, quatenus deinceps videlicet eadem mouasteria & iidem canonici futuris tempotibus perpetualiter inde consistere quivissent absque alicujus sumptus indigentia. Præterea quidem & hoc quisque ecclesiæ amator agnoscat qualiter jam fatus vir pastoralis (sumptibus necessariis, ut prælibatum est, in præsignatorum jus clericorum ex donatione ordinabiliter atque regulariter delegatis atque distributis) illis concessit atque donavit ultro licitum fore cum secura potestate & libero arbitrio inter se ordinare & facere tam de sua electione, quam de omnibus suis rebus absque ejus consultu & imperio: similiter vero cunctis innotescat, quod idem supra memoratus pastor in futurum præsvens ne prælati ordine regiminis confuse utendo aliquando inter se fortem dissensionem inde incurrerent, ac ne ob hoc statu tum clerici tandem instabiles denuo fient prius absque correctionis & increpationis timore huc illucque vagabundi liberius discurrerent, decrevit, ut præposito in sibi subjectis nullus nec prælatione nec potestate superponeretur, sed idem potius in ambobus super omnes præstantissimus haberetur, ac insuper eorumdem subjectorum res communes interius exteriusque ipse solus cum consilio prudentium benevolentiumque fratrum gubernans, diligenterque providens, totum in suam assumeret reservandum custodiam, quicquid ax his debite proveniret, & sic postea summa cura atque diligentia idipsum in illorum utilitatem ministrando dispensaret. Nihilominus, scilicet ipse idemque beatæ & dignæ memoriæ vir & divini consilii inspiratione admonitus firma ac perpetua lege sancivit, ut nullus unquam pontifex sine illorum conscientia sive consensu de ipsa substantia, minimam unquam præbendam alicui per potentiam tribueret, aut item in domibus sive ædificiis in urbe vel exterius circa urbem sibi jam a quibuslibet in eleemosynam datis seu deinceps donandis, aut usquam alibi in ceteris univer- B sis illorum locis io omnibus rebus absque consensu, & communi cunctorum voluntate, quidquam eis per potentiam sive per aliquam vim destrueret, illorum donationem seu traditionem quam inter se in claustro de qualibuscumque suis rebus, testibus adhibitis fecissent, hoc illis quasi in jus hæreditarium firmiter concedens, quatenus quisque illorum sive nobilis sive ignobilis esset, ulqna in sempiternum liberum haberet arbitrium suam mansionem cum ceteris quibuscunque rebus donare seu etiam tradere cuicumque suo confratri voluisset, post obitum suum possidendum absque ullius episcopi consultu sive contradictione. Hujus itaque ordinationis ac concessæ electionis atque memorialis decreti præsens conscriptum ob me- C moriam & eleemosynam nostri fieri volentes, jussimus illud in conspectu totius synodalis conventus publice recitari, quem simul nobiscum hodierno die collectum habuimus ob nostræ ecclesiæ dedicationem faciendam & ob plurima divina tractanda negotia, id est, coram Luitberto sancto viro Moguntinensis ecclesiæ archiepiscopo, nec non Bertolpho Trevirensis ecclesiæ archiepiscopo ac coram plurimis aliis episcopis tam suis quam nostris suffraganeis, nec non coram ceteris omnibus sacri ordinis viris præsto habitis, quatenus illorum communi examinatione probaretur, si esset a nobis recipiendum nec ne. Cunctis autem unanimiter diiudicantibus, non solum recipiendum fore, verum etiam digne & juste & secun- D dum regulam adimplendum, eo quod regulariter atque rationabiliter in omnibus ordinatum haberetur, tam nostra manu subtus id firmavimus quam etiam propriis singulorum manibus roborari fecimus. Unde juxta illorum judicii auctoritatem una cum ipsis proferre damnationis sententiam firmissime decrevimus, quisquis quasi ecclesiastici ordinis violator & contemptor hoc io perpetuum ausu temerario vel infringere vel disturbare aggrederetur. Et ideo quicumque successorum nostrorum id scienter facere præsumpserit, omnibusque consiliariis ejus, quorum consilio hoc nefas egerit, Deus conteret dentes eorum & in ore ipsorum molas confringet Dominus. Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens, con- E vertantur ad vesperam & famem patiantur ut canes. Ac propter hæc opera eorum, opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum sit. Pedes eorum ad malum currant: cogitationes eorum inutiles: vastitas & contritio in viis eorum. Viam pacis nesciant, & non sit judiciom in gressibus eo-

** matris*

Licentia proprietatis.

Libertas electionum.

De temporalibus curet præpositus.

Licentia testandi.

Synodus habita propter dedicationem & sacra negotia.

Synodales personæ.

VVilibertus & alii subscripserunt.

Maledictiones synodales.

eorum, feminæ eorum incurvatæ sint, in tenebris A ambulent & palpent sicut cæci parietem, & quasi absque oculis attrectent. Salus elongata sit ab illis, multiplicatæ sint iniquitates eorum coram te Domine. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur in æternum Domine. Fiant corruentes in tempore furoris tui Domine, & duplici contritione contere eos Domine Deus noster, amen. Decidant a cogitationibus suis, convertantur dolores eorum in caput ipsorum, & in verticem eorum iniquitates eorum descendant. Pones eos Domine in clibanum ignis, in tempore vultus tui: fructum eorum de terra perdes, erubescant & conturbentur & deducantur in infernum; muta fiant labia eorum. Fiant tamquam pulvis ante faciem venti: fiant viæ illorum tenebræ & lubricum, veniat mors super illos. Destrue illos in finem, & disperge illos in virtute B tua Domine. Evelle eos de terra & radicem eorum de terra viventium. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum; obscurentur oculi eorum ne videant: effunde super eos iram tuam. Fiat habitatio eorum deserta: appone iniquitatem super iniquitatem eorum. Deleantur de libro viventium. Fiant cum illis qui dixerunt Domino Deo: Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Imple facies eorum ignominia, erubescant & conturbentur in sæculum sæculi. Fiant dies eorum pauci & anni eorum non memorentur amplius. Maledicti sint in agro, maledicti in domo, C maledictus fructus eorum. Habeant oculos & non videant, aures & non audiant, nares & non odorentur, gustum & saporem nesciant, sensum ut non intelligant, tactum inutilem atque insensibilem præstante te Jesu Christe, qui vivis & dominaris per cuncta sæcula. Amen.

His ita rite peractis prostraverunt se in terram adorantes Dominum atque laudantes dicebant: *Benedictus Dominus quod suæ sanctæ ecclesiæ talem dignatus est conferre pastorem*. Tunc surgentes in medio Luitbertus atque Bertolphus archiepiscopus dixerunt: *O sanctissimi patres, licet nobis adhuc de authoritate sanctorum patrum parvam damnationis sententiam inferre:* Respondentibus omnibus: *Licet:* Luitbertus archiepiscopus dixit: Quisquis, ut antedictum est, vel ecclesiastici ordinis violator & D contemptor hoc perpetuum infringere aggredietur, vel quicumque successorum nostrorum id potestative seu qualicumque modo vel ingenio irritum facere præsumpserit, fiat ei juxta apostoli sententiam dicentis: *Qui nos conturbat, portabit judicium quicumque est ille:* & iterum. *Utinam abscindantur, qui nos conturbant*. Insuper sciat se irrevocabili anathemate innexum haberi, & in extremæ ultionis die, cum diabolo & angelis ejus cruciandum, juxta hoc quod S. Basilius de pastoribus ecclesiæ dixit: Si is qui præest fecerit, aut cuiquam quod a Domino prohibitum est facere jusserit, vel quod præceptum est prætericrit, aut potestative mandaverit, sancti apostoli Pauli sententia ingerenda est ei dicentis: Etiamsi nos E aut angelus de cælo evangelizaverit vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Si quis prohibet nos facere quod a Domino præceptum est, & a sanctis patribus traditum est: vel rursum imperat fieri, quod Dominus & SS. PP. fieri prohibent, execrabile sit Deo & omnibus qui diligunt Dominum. Item de eodem de cujus supra episcopus dixit: qui clero præest si præter voluntatem Dei præterquam quod in scripturis sanctis evidenter præcipitur, vel dicit aliquid vel imperat tanquam falsus testis Dei aut sacrilegus habeatur. Actum Coloniæ in supradicta civitate V. Kalendas Octobris die, sub piissimo rege Ludovico, anno imperii illius XXXIII. Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIII. Indictione septima.

Ego Vvilbertus prædictæ civitatis Coloniensis archiepiscopus, qui hoc præsens regularis electionis conscriptum fieri jussi, consentiens subscripsi.

Ego Luitbertus Moguntinensis ecclesiæ archiepiscopus consentiens subscripsi.

Ego Bertolphus Trevirensis ecclesiæ archiepiscopus consentiens subscripsi.

Ego Bernardus Virdunensis Ecclesiæ episcopus similiter.

Ego Alfridus Hildinisheimensis ecclesiæ episcopus similiter.

Ego Theodoricus Mimidonen. ecclesiæ episcopus similiter.

Ego Gerolphus Firdensis ecclesiæ episcopus similiter.

Ego Luithardus Paderborn. ecclesiæ episcopus similiter.

Ego Hildigrimus Halverstad. ecclesiæ episcopus similiter.

Ego * Hodolfus Mimigernafurdensis ecclesiæ episcopus similiter.

Ego * Lubertus Osnaburgensis ecclesiæ episcopus similiter.

* al. Odolfus, & Hedolfus & Holdolfus.
* al. Hebigebre Chnaburgensis

Lutbertus presbyter similiter.
Sibaldus presbyter & præpositus similiter.
Everardus presbyter similiter.
Hundolphus presbyter similiter,
Reginhardus presbyter similiter.

Ego Adelvvinus indignus diaconus ad vicem Adeloldi presbyteri atque cancellarii supscripsi.

Et manu Vviliberti:

Miserere Domine; miserere misero Vviliberto indigna agenti & digna patienti: assidue peccanti & tua flagella quotidie sustinenti. Memento mei Deus in bono, Deus ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei & in cæremoniis ejus. Amen.

Corroboratio gloriosissimorum archiepiscoporum Domini Vviliberti Coloniensis, Luitberti Moguntinensis, Bertolphi Trevirensis, nec non & aliorum episcoporum ac suffraganeorum suorum cum ceteris sacri ordinis viris quam plurimis ac nobilibus laicis, de sumptibus canonicorum & de electione perpetualiter habenda, ac regiminis regularis ordinatione, ut si qui eam infringere conentur, sicut infra scriptum, teneantur summo anathemate usque in perpetuum, nisi pœnitendo resipiscant; extinguaturque lucerna eorum in perpetuum. Amen. *Hactenus ms.*

IN eadem synodo ab iisdem episcopis confirmata est fundatio illustrissimi Parthenonis Affindiensis; cujus hæc est clausula:

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXVII. (lege III.) sub piissimo rege Ludovico anno imperii ejus XXXVI. (lege III.) apud Coloniam civitatem V. Kalen. Octob. in ipsa die dedicationis basilicæ S. Petri. Ego Alfridus episcopus hoc privilegium coram Domino VViliberto prædictæ civitatis archiepiscopo, recitavi, necnon coram Luitberto Moguntiacensi archiepiscopo, & Bertolpho Trevirensi archiepiscopo &c. (*eodem quo supra ordine*) Episcopis, nec non coram aliis compluribus sacri ordinis viris, qui ob supradictæ ecclesiæ dedicationem convenerant. Prælecto itaque hoc privilegio in omnium supradictorum conspectu acclamantibus omnibus hanc constitutionem salubriter atque ordinabiliter institutam, ut non modo addi, verum etiam aliquid minui damnosum videretur, omnes unanimiter hujus conscri-

Fundatio Affliendiensis.

ANNO CHRISTI 852.

pri aliquo malo ingenio violatorem in perpetui anathematis foveam detrusimos. Universis mecum uno ore clamantibus; Ex authoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus sancti, & SS. apostolorum excommunicamus & anathematizamus omnes, qui sua præsumptione vel aliquo malo ingenio hanc constitutionem scienter violare præsumpserint.

Hactenus clausula ex copia fundationis & confirmationis Assidentis in membrana conscriptæ, cui appensum est plumbum exhibens crucem decussatam ab una parte, & ab altera signum Altfridi episcopi nomen ejus exprimens. Porro in eadem synodo vel certe tempore hujus synodi videtur erecta & stabilita fuisse dotatio Gerrishemensis parthenonis; ita enim suadent personæ nominatæ in dotationis forma, quam eidem parthenoni in honorem S. Hippolyti martyris a S. Gerico duce fundato, dedit B. Regenberga dotatrix ejusdem parthenonis, cujus hæc est clausula.

Gerrisheimensis fundatio.

Monarchiam imperii gubernante Ludovico imperatore Augusto & sanctæ ecclesiæ Coloniensi fideliter præsidente Vuiliberto archiepiscopo, Regenberga indigna Christi famula, & militis Gerici filia pro spe & requie futuræ beatæ vitæ, ea quæ ad me hæreditario jure pervenerunt jura mancipiorum, prædia & ecclesias quasdam ad cœnobium patrio nutu ac sumptu in Gerresheim pro remedio cælestis patriæ constitutum & a venerabili supradicto archiepiscopo dedicatum tradidi, atque sub testimonio & auxilio archicancellarii Luthardi, nec non archicapellani Lotberti, atque advocati hujus præscripti loci Hatheboldi patruelis nostri, sub authoritate regali atque pontificali firmavi.... coram archiepiscopo Vuiliberto, necnon principibus, quam multis clericis atque laicis, ea lege......

Hactenus monumenta synodalis, de quibus insignem, qui possit attexi commentarium, relinquo * avunculo meo R. D. Ægidio Gelenio historiæ Coloniæ pervestigatori: illud solum dicam.

** editoris Colon. verba sunt.*

1. Guntarium, cujus hic mentio honorifica habetur, etsi ob consensum datum in repudium Lotharii imperatoris sit suspensus, & causam Romæ agere debuerit, uti apud Baronium, Miræum, & imprimis Browerum in Trev. histor. legimus, non tamen ita esse abdicatum, ut papa in novi episcopi electionem consentiret: ut patet ex jure canon. dist. 63. cap. 4. & epist. mox citanda, nec ita malum fuisse, ut continuo nihil boni operis in eo possit reperiri. Annal. Franc. a Pithœo editi Guntherum pœnituisse dicunt.

Aliqua Guntharii defensio.

2. Vuilibertum successorem Guntharii anno 869. electum, teste Reginone, & a Luitberto Mogunt. archiepiscopo anno 870. consecratum in quadam synodo, quæ ab antedicta diversa est, & de qua annales Pithœani, Herm. Contractus a Canisio editus, Sigebertus vero ad an. 871. & alii meminerunt: qui errore lapsi noscuntur in hoc quod synodum, in qua est consecratus Vuilibertus, cum synodo altera dedicationis confuderint, & æris diversis utendo lectorem implicuerit, & quamquam Hadrianus PP. indict. 3. 5. Kal. Jul. (id est anno 870.) in literis ad Ludovicum regem Germ. scribat:

Diversæ synodi Colonienses.

Miramur præterea gloriam vestram præficiendo episcopum Agrippinæ Coloniæ, tam indiscrete præbuisse consensum, cum evidentissime scires, quod apostolicæ sedis judicio atque consensu ibidem debuerit ordinari antistes, cujus censura nuper fuerat eadem ecclesia suo privata rectore. Et quidem quod post judicium sedis apostolicæ factum est, durius suscepimus, sed quod tua super hoc devotio, quam circa nos habere probaris omnimodis tacuit, durius æstimamus. Præcipue quia Guntharii dudum archiepiscopi causam, antequam in locum illius substitueretur episcopus, nos rursum audituros & vocem ejus admissuros fore spopondimus: Præfatam quippe ordinationem nec confirmamus, nec ratam habere decernimus, quousque ille qui ordinatus est nostræ exhibeatur præsentiæ, & utraque pars coram nobis discussa conventus synodalis perpendatur audientia.

Quamquam hæc Hadrianus PP. rescripserit, Vuilbertus tamen in episcopatu permansit, & eodem anno (circa Augusti mensem) in Italia defuncto Gunthario, in synodo Coloniensi est consecratus. Eidem tamen pallium negavit successor Hadriani Joannes, eo quod id consueto modo non peteret, ut est in jure can. dist. 100. cap. 4. qui etiam ad Vuilibertum hunc plures dedit epistolas videlicet 106. 283. V. synodum Pontiniac. in conc. Gallicanis & Binii.

3. Ex catalogo episcop. qui synodo Coloniensi subscripserunt, restaurandos esse catalogos Monasteri. Osnab. Mind. & Paderbon. episcoporum, & eorum historiam illustrandam, quo ad martyres qui an. 879. vel 880. in Ebbekestorff in inferiore Saxonia martyrio sunt coronati: ex quo perspicuum fit Gerricum ducem Gerrishemensem fundatorem, non esse illum qui in Ebbekestorff cum antedictis episcopis a Normannis est occisus, quippe cujus corpus sub ducis Lotharingiæ titulo virgines apud se asservant, cum illorum martyrum corpora in cumulum congesta & tabo infecta dignosci nequiverint. Plura de his Crantzius cum in epistola quadam, tum in historia Saxonica consultus docebit.

Illud tamen non prætermittam dicere, quod ad hæc tempora spectet Vuerdensis monasterii cum ecclesia consecratio, quam Vuilibertus archiepiscopus una cum Hildegrimo Halberstadensi episcopo peregit teste Cleinsorgio. Et forte evenit ut pars episcoporum, uti Colonia cooperata fuerat, Gerrisheimium, & inde Vuerdenam sit cum Vuilberto profecta, quo eidem suffragaretur in pontificio ritu; ut vel idcirco synodus hæc intermitti non debuerit, quin suffraganeis nostris jungeretur, prætérquam quod eadem synodus erit auctarium quoddam tribus conciliorum Gallicanorum tomis a P. Sirmundo S. J. nuper utilissime & ad historiam ecclesiasticam optatissime editis Parisiis.

Vuerthinis consecratio. Exemplar archivi Vuerdensis habet an. 875.

Cum autem, ut supra dictum est, Vuilibertus novam sancti Petri basilicam a B. Hildebaldo cœptam in vestigio Castelli Ubiorum collocasset & dedicasset, necesse fuit ecclesiam, unde metropolitica dignitas transferebatur, quæque a sancto Materno in honorem B. Mariæ & S. Petri anno 94. dedicata fuerat, ac postea sanctæ Eugeniæ dicta, alio titulo decorari, idcirco idem Vuilibertus ei ecclesiæ titulum sanctæ Cæciliæ indidit, & collegio virginum honoravit, quod cum nomine manet ad præsens tempus unum e præcipuis collegiaris urbis ecclesiis. Ipsa vero Vuilibertina ædes pridem diruta est in gratiam augustioris illius molis, quæ parte sui perfecta miraculum mundi octavum præferre videtur.

S. Cæciliæ dedicatio.

Sacrarium Agrippinæ pag. 45. Hierotheca Gelenii pag. 45.

Denique Vuilibertus hic ita episcopatum gessit, ut licet Joannes PP. ei pallium dignitatis ecclesiasticæ (ob nescio quas causas) negaverit, ut est dist. 100. cap. 4. gloriæ tamen cælestis decore ornatus in sanctis catalogis passim recenseatur, & locum habeat in martyrologiis Ferrarii, Canisii & aliorum 11. Septembr. Sedit (si septem annos quibus sedes Colon. ob Guntharium vacavit ei accenseas) 26. annis, alias 20. & obiit anno 890.

Laus Vuiliberti.

CON-

CONCILIUM SILVANECTENSE,

IN QUO EPISCOPI DUARUM PROVINCIARUM,

Senonensis ac Rhemensis, Caroli regis jussu congregati, Carlomannum ejus filium clericum, ob varias grassationes & perduellionem, diaconi gradu dejecerunt, laicæque communioni reddiderunt, anno Christi DCCCLXXIII.

Ex editione P. Sirmondi.

Carolomannum Caroli Calvi regis filium, Meldensis ecclesiæ diaconum, in custodiam propter rebellionem & insidias in patrem, apud Silvanectensem urbem missum anno DCCCLXX. *fuisse supradictum est ex Aimoino lib.* V. *cap.* XXIV. *Eum inde deprecantibus Hadriani papæ legatis solutum, patremque in expeditione Gerardum sequi jussum, idem est auctor cap.* XXV. *At fuga mox elapsus in Belgicam, quod direptionibus omnia fœdaret, patris jussu primum ab episcopis per encyclicas literas excommunicatus, tum deinde synodi apud Silvanectam, ubi iterata custodia tenebatur, sententia diaconi gradu exauctoratus, atque in laicorum ordinem rejectus est. Qua de re in hæc verba idem Aimoinus cap.* XXIX. Quia multi erant, *inquit*, in regno Caroli, & in aliis regnis, qui expectabant ut per Carlomannum filium ejus adhuc rediviva mala remergerent, episcopos apud Silvanectensem civitatem, in qua idem Carlomannus morabatur, convocavit, ut secundum sacros canones episcopale ministerium exequerentur. Quod sane ipsi fecerunt, deponentes illum secundum sacras regulas ab omni gradu ecclesiastico, laica sibi communione servata. *Synodi hujus acta non habemus: fuisse aliquando constat in codice sancti Laurentii Leodicensis, in quo hærent adhuc singularum synodi partium tituli, quinque capitibus distincti, id est:*

A I. Proclamatio diversarum querimoniarum Caroli adversus Carlomannum, scripta ad Ansegisum archiepiscopum, & Hildegarium Meldensem episcopum, conclusa in capitulis XV.

II. Epistola ejusdem Caroli regis de eodem Carlomanno.

III. Recapitulatio prioris epistolæ, scilicet ad Ansegisum & Hildegarium, ac ceteros episcopos ex duabus provinciis Senonum & Rhemorum, qui sacro conventui apud Silvanectis adfuerunt.

B IV. Sententiæ judiciariæ in Carlomannum prolatæ: sed & subscriptiones episcoporum simul insertæ.

V. Tria capitula a rege Carolo episcopis data, ubi accusatio adversus Carlomannum, & quæstio consilii de eo tenendi continetur.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Concilium Silvanectense.) Ex synodi hujus actis, post indicem quem descripsimus, restabat in veteri codice initium proclamationis Caroli regis hoc titulo: *Carolus gratia Dei rex Ansegiso & Hildegario ac ceteris episcopis, qui in Christi nomine congregati huic sanctæ synodo interestis:* Omnibus negotiis divinæ res præponendæ C sunt, *& cetera*, usque ad finem pagellæ. Reliqua enim ad delendam, ut reor, funesti judicii memoriam, jam olim excisa.

CONCILIUM DUZIACENSE II.

ADVERSUS INCESTA CONJUGIA,

& rerum ecclesiasticarum pervasiones, apud Duziacum villam, Idibus Junii, indictione VII. celebratum, anno Christi DCCCLXXIV. Joannis papæ VIII. anno II. Caroli Calvi regis XXV.

Epistola synodica concilii ad episcopos Aquitaniæ.

Primus edidit Sirmondus ex MS. Codice S. Laurentii Leodiensis. II.

Sancta synodus plurimarum provinciarum, nutu divino, & sanctione domni Caroli regis gloriosi, apud Duziacum secus municipium Mosomum Rhemensis parochiæ, in Dei nomine anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIV. indictione VII. Idibus Junii convocata, dilectis fratribus & venerabilibus consacerdotibus nostris, in provinciis Aquitanicæ regionis sanctas Dei ecclesias gubernantibus, plurimam in salvatore salutem. Sicut ad humilitatem nostram non incerta relatione atque exinde consultatione pervenium, quamplures, & maxime eatne nobiles, & honore temporali sublimes, inter alia Deo & suæ saluti contraria, incestis conjunctionibus, & rerum ecclesiasticarum pervasionibus, pestilentia exitiosa in regionibus illis depereunt: adtomentea de incesti pollutione velamentum securitatis quorumdam prava & perversa doctrina, de hoc quod S. Grego- (Resposs. Interrog. 6.) rius, sanctæ catholicæ atque apostolicæ Romanæ

D optimæ sedis ecclesiæ pontifex, Augustino primo Anglorum episcopo interroganti usque ad quotam generationem fideles debeant cum propinquis sibi conjugio copulari, & si novercis & cognatis liceat conjugio copulari, rescripsit dicens: Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut sive fratris & sororis, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius & filia misceantur. Sed experimento didicimus, ex tali conjugio sobolem non posse succrescere, & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Unde necesse est, ut jam tertia vel quarta generatio fidelium licenter sibi jungi debeat. Nam se- E cunda, quam diximus, a se omnimode debet abstinere. Cum noverca autem misceri, grave est facinus, quia & in lege scriptum est: *Turpitudinem patris tui non revelabis.* (Levit. 18.) Neque enim patris turpitudinem filius revelare potest. Sed quia scriptum est: *Erunt duo in carne una*, (Genes. 2.) qui turpitudinem novercæ, quæ una caro cum patre fuit, revelare præsumpserit, profecto ejus turpitudinem reve-

ANNO CHRISTI 874.

revelavit. Cum cognata quoque misceri prohibitum est, quia per conjunctionem priorem caro fratris fuerat facta. Pro qua re etiam Joannes Baptista capite truncatus est, & sancto martyrio consummatus, cui non est dictum, ut Christum negaret, sed pro Christi confessione occisus est: & quia isdem Dominus noster Jesus Christus dixerat: *Ego sum veritas*, quia pro veritate Joannes occisus est, videlicet pro Christo sanguinem fudit. Quia sunt multi in Anglorum genta, qui dum adhuc in infidelitate essent, huic nefando conjugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi sunt, ut se abstineant, & grave hoc etiam peccatum cognoscant. Tremendum Dei judicium timeant, ne pro carnali delectatione tormenta æterni crucistus incurrant. Non tamen pro hac re sacri corporis & sanguinis Domini communione privandi sunt, ne in eis illa ulcisci videantur, in quibus se per ignorantiam ante lavacrum baptismatis adstrinxerunt. In hoc enim tempore sancta ecclesia quædam per fervorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat, atque ita portat & dissimulat, ut sæpe malum, quod aversatur, portando & dissimulando compescat. Omnes autem qui ad fidem veniunt, admonendi sunt ne tale aliquid audeant perpetrare: si qui autem perpetraverint, corporis & sanguinis Christi communione privandi sunt. Quia sicut in his qui per ignorantiam peccaverunt, culpa aliquatenus toleranda est, ita in his fortiter insequenda, qui non metuunt sciendo peccare. Sed non est mirum, si juxta beati apostoli vocem indocti & instabiles hæc intellectu perverso depravant, sicut & ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem, & fiunt magistri erroris qui noluerunt fieri discipuli veritatis, introducentes sectas perditionis, magistri mendaces, promittentes scientiam falsi nominis, & circa fidem excidentes. Sed & de his, qui talium doctrinam potius, quam veritatem sequi ad suam salutem diligunt, egregius prædicator dicit: *Erit*, inquiens, *tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt; sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus: & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur*. Et item: *In novissimis*, inquit, *diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus inobedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes; & hos devita*. Si enim prava hinc unde agitur exitiabiliter docentes, & libenter obaudientes veritatem magis quam falsitatem, & salutem magis quam perditionem suam quærere & sequi studerent, non de salubri antidoto spiritalis medici B. Gregorii neophytis confecto potionem sibi veneficam temperarent, legentes, & non negligentes, quæ hinc Felix Siciliensis episcopus, & B. Gregorio connutritus, ad eumdem papam scripsit. Ait enim inter cetera in epistola sua præfatus Felix ad B. Gregorium: Perlatum est ad nos a quibusdam Roma venientibus, vos Augustino consodali nostro, per venerabilem sanctitatem vestram postmodum episcopo Anglorum genti ordinato, & illuc directo, atque Anglis scripsisse, quos olim ad fidem conversos per vos cognovimus, ut quarta progenie conjuncti non separentur. Quæ consuetudo dudum illis aut istis in partibus, quando una nobiscum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat, nec in ullis prædecessorum vestrorum decretis, aut aliquorum

Joan. 14. Resp. ad int. 7.

2. Petr. 2

2. Tim. 4.

2. Tim. 3.

A generaliter vel specialiter patrum institutis legi, aut hactenus ab ullis sapientibus esse concessum didici: sed semper usque septimum originis suæ gradum hæc a sanctis antecessoribus vestris, & ceteris sanctis patribus, tam & in Nicæna synodo, quam & in aliis sanctis conciliis congregatis, servari debere reperi, & a recte viventibus ac Deum timentibus hominibus studiose provideri cognovi. Unde beatus Gregorius inter cetera eidem Felici rescripsit: Quod, inquiens, scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, ut recordatus es, tuo, de sanguinitatis conjunctione, ipsi & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono quod cœperat metuendo austeriora recederet, specialiter, & non generaliter ceB teris me scripsisse cognoscas, unde & mihi omnia Romana civitas testis existit; nec ea intentione hæc illis scripta mandavi, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inventi fuerint, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est usque ad septimam generationem conjungantur. Sed adhuc illos neophytos existentes, sæpissime eos prius illicita esse docere, & verbis & exemplis instruere, & quæ post de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam juxta apostolum qui ait: *Lac vobis potum dedi, non escam*, ista illis modo, non futuris, ut præfixum est, temporibus tenenda indulsimus, ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, exureretur, sed C cœptum firmaretur, & usque ad perfectionem custodiretur. Sane si in his secus quam debuimus aliquid egimus, non propter ipsa in futurum servanda, sed commiserando actum esse cognoscas: *& quæ sequuntur, usque* præmia mercedis acquirant. *Et post aliquanta*. Progeniem vero suam unumquemque de his qui fideliter edocti, & jam firma radice plantati stant inconvulsi, usque ad septimam observare decernimus generationem: & quamdiu se cognoscunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere societatem. Nec eam, quam aliquis propria consanguinitate conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere ulli profecto Christianorum licet, vel licebit: quia incestuosus est talis coitus, D & abominabilis Deo & cunctis hominibus. Incestuosos vero nullo conjugii nomine deputandos a sanctis patribus dudum statutum esse legimus. Ideo nolumus nos in hac re a vobis, sive a ceteris fidelibus reprehendi: quia quod in his Anglorum genti indulsimus, non formam dando, sed consideratione, ne Christianitatis bonum quod cœperant imperfectum dimitterent, egimus. Paterna ergo vos dulcedine salutantes hortamur, ut propositas opportunitatis occasiones in vestra efficacia enixus elaborare debeatis, atque id modis quibus possibile fuerit, omni studio agere contendatis, quatenus prædicabile desiderium nostrum in auxilium omnium adjuvante Domino compleatis. Nec hoc quoque in hac solicitudinis parte relinE quimus, quod omnes incestuosi a liminibus sanctæ ecclesiæ sunt separandi, quo usque per satisfactionem precibus sacerdotum canonice eidem sanctæ ecclesiæ catholicæ reconcilientur: *& reliqua usque* plures conveniunt sacerdotes? Sic & sancta catholica & apostolica ecclesia, secundum sanctarum tramitem scripturarum, prædicationemque majorum, diffinivit, quia omnis illicitus concubitus incestus sit: multo magis concubitus cum propinquis, Deoque dicatis fœminis, habetur incestus. Qui enim vel cum Deo sacratis, vel cum sanguine propinquis miscentur, incesti, id est incasti, judicantur. Tamdiu vero, ut Christiana religio

& au-

ANNO CHRISTI 874.

Epistola ultima, Felici episcopo Messanæ.

1. Cor. 3.

ANNO CHRISTI 874.

& auctoritas sanctæ ecclesiæ sancit, conjugia inter proximos vitanda sunt, quamdiu necessitudinum nomina perseverant: quoniam nunquam Christianis convenit, ut duæ aut tres necessitudines, ut beatus ait Augustinus, in homine uno fiant. Auctoritate quippe Dei sancta ecclesia, quam ab apostolis sibi traditam creditur observare, cui refragari fas non est, & mundanæ legis censura, nec non & ipsius naturæ honestissimo ordine perdocetur, propinquitatis conjugia usque ultra septimum gradum differenda. Unde sanctus Augustinus in libris de civitate Dei dicit, ne ipsa propinquitas longius abeat, & esse desistat, hanc matrimonii vinculo rursus colligari, & quodammodo fugientem revocari. Isidorus itaque de consanguinitate sic loquitur: Cujus series septem gradibus dirimitur hoc modo. Filius & filia, nepos & neptis, pronepos & proneptis, abnepos, & abneptis, adnepos & adneptis, trinepos & trineptis, trinepotis filius, & trinepotis filia. Hæc consanguinitas dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens usque ad ultimum gradum sese subtraxerit, & propinquitas esse desierit, eam rursus lex matrimonii vinculo repetit, & quodammodo revocat fugientem. Et arbor juris legis Romanæ, ecclesiasticis concordans legibus, a præcedentibus & subsequentibus, dextra lævaque, usque ultra septimum gradum neminem nemini legaliter sociari permittit: & filii, qui ex tali conjugio nascuntur, in hæreditatem secundum legalem censuram legitime non admittuntur. Sciendum est etiam, quia propinqui filii vel filiæ ex parte patris agnati vocantur, ex parte autem matris cognati appellantur: & patris frater, vel soror, patruus & amita, patrui vel amitæ filius, patruelis, patrui vel amitæ filia, amitina, & sic agnatio ex parte patris usque ad septimam generationem vadit. Frater matris, avunculus dicitur, soror matris, matertera, avunculi vel materteræ filius, consobrinus: avunculi vel materteræ filia, consobrina, consobrinæ filius sobrinus, consobrini vel consobrinæ filia, sobrina, & sic cognatio ex parte matris usque ad septimam generationem procedit. Patris pater avus, avi pater proavus, proavi pater abavus, abavi pater atavus, atavi pater tritavus, tritavi pater, pater tritavi vocatur. Matris mater avia, aviæ mater proavia, proaviæ mater abavia, abaviæ mater atavia, ataviæ mater tritavia, tritaviæ mater, mater tritaviæ dicitur. Avi frater propatruus, propatrui filius, propatruelis, & sic ex parte avi cognatio usque ad septimam vadit generationem. Aviæ frater, major avunculus, aviæ soror, matertera magna, avunculi filius, proprius sobrinus, materteræ filia propria sobrina, inde sobrini & sobrinæ, & sic usque ad septimam generationem cognatio ex parta aviæ vadit. Proinde necesse est, ut unusquisque fidelis hujusmodi incesta conjugia caveat: ne id quod licite potest cum aliis, illicite gerendo cum propinquis, & peccati lapsum incurrat, & apostolico anathemate percellatur: sicut beatus junior papa Gregorius ante corpus beati Petri synodali definitione sub anathematis vinculo hæc quæ sequuntur decrevit, dicens: Si quis presbyteram duxerit in conjugio, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis diaconam duxerit in conjugio, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis monacham, quam Dei ancillam appellant, in conjugio duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis commatrem spiritalem duxerit in conjugio, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis fratris uxorem duxerit in conjugio anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis neptem duxerit in conjugio, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis novercam, aut nurum suam duxerit in conjugio, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis consobrinam duxerit in conjugio, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, vel consentientes ei, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis virginem, nisi desponsaverit, furatus fuerit in uxorem, vel consentientes ei, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis ariolis, aruspicibus, vel incantatoribus observaverit, aut phylacteriis usus fuerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Et sanctum Ilerdense concilium decrevit, dicens: De his qui se incesti pollutione commaculant, placuit ut quousque in ipso detestando & illicito carnis contubernio perseverant, usque ad missam tantum catechumenorum in ecclesia admittantur. Cum quibus etiam nec cibum sumere ulli Christianorum, sicut apostolus jussit, oportet. Et hinc Toletanum concilium: Nam & hæc salubriter præcavenda sancimus, nequis fidelium propinquam sanguinis sui, usquequo affinitatis lineamenta generis successione cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari, *& cetera, usque* habeatur extraneus. Et venerabilis synodus Agathensis hinc decrevit hoc modo: De incestis conjunctionibus, nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separationa sanaverint. Incestos vero, nullo conjugii nomine deputandos, quos etiam designare funestum est, hos esse censemus: Si quis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit: si quis fratris germanam uxorem accipiat: si quis novercam duxerit: si quis consobrinæ, sobrinæve se societ. Quod ita præsenti tempore prohibemus, ut ea, quæ sunt ante nos instituta, non dissolvamus. Si quis relictæ vel filiæ avunculi misceatur, aut patrui filiæ, vel privignæ suæ conjugio polluatur. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. De his autem, qui ex hujusmodi piaculis egerunt pœnitentiam, & eam minime servaverunt, S. papa Siricius ad Himerium Tarraconensem episcopum scripsit hoc modo: De his, inquiens, qui acta pœnitentia, tanquam canes ac sues ad vomitus pristinos & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludricas voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filii prodiderunt. De quibus, quia jam suffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut sola intra ecclesiam fidelibus oratione jungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint, a dominicæ autem mensæ convivio segregentur: ut hac saltem districtione correcti, & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus subveniri. Quam formam & circa mulieres, quæ se post pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, servandum esse censemus.

De pervasione siquidem rerum ecclesiasticarum, in

Margin notes (left column):
De civitate Dei lib. 15.
Lib. 15. cap. 16.
Isid. lib. 9. orig. cap. 6.
Concilium Romanum sub Gregorio II.

Margin notes (right column):
Can. 4.
1. Cor. 5.
Concilium Toletanum II. can.
Concilium Agath. can. 61.
Siricius ep. 1. cap. 5.
Concilium apud Tusiacum.

ANNO CHRISTI 874.

in epistola episcoporum XIV. provinciarum, a synodo in Dei nomine congregata in villa Tusiaco Tullensis parochiæ Aquitanis directa, sufficienter de sacris auctoritatibus collectum habetur. De quibus quædam hic repetere non nobis est pigrum, quia experientia didicimus necessarium. Unde sanctus papa Anacletus, ab ipso beato Petro apostolo presbyter ordinatus, postea in sede Romana successor illius factus episcopus, cum totius mundi sacerdotibus judicavit: Qui abstulerit, inquiens, aliquid patri vel matri, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit: mater vero nostra ecclesia quæ nos in baptismo spiritaliter regeneravit. Ergo qui Christi pecunias & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudatur, homicida est, atque homicida ante conspectum justi judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam & res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & ut sacrilegus judicandus est. Item S. Urbanus papa & martyr: Res & facultates ecclesiasticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota sunt fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ & Sapphiræ, & oportet hujusmodi tradere satanæ, ut spiritus salvus sit in die Domini. Item sanctus Lucius papa: Rerum ecclesiasticarum ac facultatum raptores, *& cetera, ut supra in concilio apud Tusiacum, usque* ambulare cum Deo tuo. His rite perpensis, quicumque vult ab excommunicationis anathemate, incestis, vel rerum ecclesiasticarum pervasoribus judicio sancti Spiritus intentato, esse immunis, eis post evangelicam commonitionem non communicet, donec separatione & pœnitentis congrua, ab hac contagione pollutionis vel sacrilegio se purificent, obaudientes apostolum, immo per apostolum loquentem Dominum: *Nolite*, inquit, *communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis autem & redarguite*. (Ephes. 5.) Quam sententiam ita beatus Augustinus exponit: Duobus, inquit, modis non te maculat malus; si non consentias, & si redarguas. Quia enim parum erat non communicare, id est non consentire operibus tenebrarum, si sequeretur negligentia disciplinæ, ait apostolus, *magis autem & redarguite*, Domino item in scriptura dicente: *Anathema in medio tui: non poteris stare coram inimicis tuis*. (Josue 7.) Hæc fratres & filii, in quocumque ordine & dignitate quisque sit Christianus, ad vos ex Domini mandato dirigimus, qui de omnibus hominibus omni episcopo dicit: *Tu autem audiens annuntiabis eis ex me. Ex me*, inquit, & non, Ex te. (Ezech. 3.) Nos enim non nostra, nec nova cudimus, vel condimus, sed vetera per sanctos veteres patres, Spiritu Dei condita vobis annunciamus. Propterea hæc sicut Domini mandata suscipite, cujus potentiæ non potestis, & voluntati atque mandato non debetis resistere, si non vultis ut vestri proprii inimici saluti vestræ obsistere. Nos autem talia vobis tacere nec possumus, nec audemus: (Ezech. 3.) quia Dominus nobis per prophetam dicit, quod si non annunciaverimus vobis, sanguinem vestrum de manu nostra requiret: & ab illis patribus & prædecessoribus nostris, quorum vices tenemus in terris, coram Domino degradamur in cælis, si non exequimur quæ illi statuerunt regulis divinitus inspiratis: quoniam sicut beatus Leo papa sancto Spiritu inspirante dicit, subditorum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Propterea si vos ab his, unde commonemini, quantocius non correxeritis, sicut illi in cælo, & nos in terra, una cum apostolicæ sedis præsule, & omni sacerdotum unanimitate, vos a Christi & fidelium ejus consortio segregabimus. Quod ne nos agere compellatis, vos pro Christo & vestra salute obnixius deprecamur. Vos autem, si mandatis dominicis obedire studueritis, & vestram salutem præsentem scilicet & futuram agetis, & gloria atque corona nostra coram Domino eritis, qui de vobis reddemus illi in die judicii rationes, sicut & vos de omnibus vobis commissis rationem estis sine dubio reddituri. Quod tunc erit, si modo a diabolicis & malis operibus, atque a perversis hominibus vos segregaveritis, vindicantes contra diabolum & vitia atque peccata honorem vestium, qui homines ad imaginem Dei facti estis. Ad hoc enim, sicut scriptum est, ut Deum timeat & mandata ejus custodiat, factus est omnis homo, propter quem factus est Deus homo, qui cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

DIFFINITIO EJUSDEM SYNODI.

De quadam monacha nomine Duda sacrilege corrupta: sed de ejusdem sceleris consentientibus Berta & Erpreda.

Causam sceleris inter Dudam monacham, e partu convincente vix tandem confessam se de Hunberto presbytero concepisse ac peperisse, & eumdem Hunbertum hoc pertinaciter sæpe denegantem, quia putat se juramento iniquitatem suam posse abscondere, jurando cum presbyteris complicibus, qui juxta quod scriptum est, umbra ejus umbram protegunt, videlicet defensione illius iniquitatis, cum de hujusmodi fuerint interpellati, suam nequitiam abscondendo se posse protegere, (Isai. 40.) & inter monachas Bertam & Erpredam huic sceleri consentientes, quæ hinc interrogatæ facile dicuntur fuisse confessæ, secundum tramitem scripturarum, prædicationemque majorum, per sacras leges ac regulas, quas conjunctim multotiens in decretis suis ad causas diffiniendas beatus papa Gregorius ponit, rationaliter diffiniri posse putamus.

I.

Primum quidem attendendum est in Hunberto presbytero, de peccato manifesto se excusante, (Isai. 34.) quod beatus Gregorius in regula pastorali dicit: *Ibi habuit foveam ericius*. (Greg. Pastor. part. 3. cap. 12.) Ericii quippe nomine impuræ mentis sesesque callide defendentis duplicitas designatur: quia videlicet ericius cum apprehenditur, ejus & caput cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conspicitur; sed mox cum apprehensus fuerit, semetipsum in sphæram colligit, pedes introrsus subtrahit, caput abscondit, & intra tenentis manus totum simul amittitur, quod totum simul antea videbatur. Sic nimirum, sic impuræ mentes sunt, cum in suis excessibus comprehenduntur. Caput enim ericii cernitur, quia quo initio ad culpam peccator accesserit, videtur: pedes ericii conspiciuntur, quia quibus vestigiis nequitia sit perpetrata, cognoscitur: & tamen adductis repente excusationibus impura mens introrsus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis suæ vestigia abscondit: caput subtrahit, quia miris defensionibus nec inchoasse se malum aliquod ostendit: & quasi sphæra in manu tenentis remanet, quia is qui corripit, cuncta quæ jam cognoverat subito amittens, involutum intra conscientiam peccatorem tenet: & qui totum jam reprehendendo viderat, tergiversatione pravæ defensionis illusus totum pariter igno-

ANNO CHRISTI 874.

ignorat. Unde necesse est, ut ex alia sua actione quam negare non potest, idem Huntbertus conveniatur, sicut idem sanctus Gregorius in præfata regula docet: Nonnulla, inquiens, sunt subtilia occulte perscrutanda, ut quibusdam signis erumpentibus rector in subditorum mente omne quod clausum latet inveniat, & interveniente correctionis articulo ex minimis majora cognoscat. Unde ecce ad Ezechielem dicitur: *Fili hominis, fode tibi parietem.* Ubi mox idem propheta subjunxit: *Et cum perfodissem parietem, apparuit ostium unum, & dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt.* Hic notandum itaque est, quia prius foramen in pariete, ac deinde ostium cernitur, & tunc demum occulta abominatio demonstratur. Quia nimirum uniuscujusque peccati prius signa forinsecus, deinde janua apertæ iniquitatis ostenditur, & tunc demum omne malum, quod intus latet aperitur.

Ezech. 8.

II.

Dicitur namque quod præfata Duda aspirans ad regimen abbatissæ, ascivit sibi familiarem Huntbertum presbyterum, qui scribebat breviculos, quos ipsa Duda contra regulam suæ professionis per diversos mittebat, ut satagerent quatenus abbatissa fieret: decernente B. Benedicto, ut nullatenus liceat monachæ, neque a parentibus suis, neque a quoquam hominum, nec sibi invicem literas, vel eulogias, vel quælibet munuscula accipere, aut dare, sine præcepto abbatissæ. Quæ autem aliter præsumpserit, disciplinæ regulari subjaceat. Et adeo latens malum excrevit, ut ipse Huntbertus contra abbatissam, cui fidelitatem juravit, sed & contra præpositum suum, falsos breves scripserit, ut abbatissa deposita, Duda regimen posset assumere. Quos breves usque ad præsentiam & inquisitionem regiorum missorum protulit, & de mendacio, ac infidelitate, seu perjurio, exinde in præsentia illorum revictus fuit, ac per hoc calumniatoris crimen incurrit. Unde sacræ leges, quibus una cum sanctis regulis sancta moderatur ecclesia, dicunt: Calumniatores sunt, qui falsa deferentes contra cujuscumque innocentis personam, principum animos ad iracundiam commovere præsumunt, qui omnes infames effecti in exilio detrudentur. Et item: Non est ratio, qua manifesti calumniatoris supplicium differatur. Nec enim patimur frequentia iterari, quæ consistere prima accusatione nequiverunt, atque alienam innocentiam securitatemque sine crimine damnabili appetitione terreri. Et item: Quicumque scripturam in audientiam protulerit, veritatem ejus probare jubeatur: quia hoc in omnibus causis statutum est, ut scripturam prolator affirmet. Nam si is qui scripturam protulit, ejus non adstruxerit veritatem, ut falsitatis reum esse retinendum. Inter decem quippe præcepta, quæ Dominus in monte Sina per famulum suum Moysen Israelitico populo dedit, falsum testimonium specialiter prohibuit. *Non falsum*, inquiens, *testimonium dices.* Hi namque, qui contra justitiam falsitatem opponunt, ut catholici doctores tradunt, similes sunt falsis testibus, qui in passione Christi falsum contra eum dixerunt testimonium. De falsis quoque testibus in libro Deuteronomii ita jubetur: *Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum prævaricationis, stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum & judicum, qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit. Et auferes malum de medio tui, ut audientes cæteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere, & non misereberis ejus.* De falsis quoque testibus Salomon ait: *Testis falsus non erit impunitus.* Et alibi, in sex quæ se Deus odisse dicit, testem fallacem & proferentem mendacia annumerat. Testis falsidicus tribus est personis obnoxius: primum Deo, quem pejerando contemnit: sequenter judici, quem mentiendo fallere cupit: postremo innocenti, quem falso testimonio lædit. In sancta quoque sua lege Dominus specialiter falsum testimonium & perjurium atque mendacium prohibuit. Quicumque igitur unum ex his transgressus fuerit, dominici præcepti prævaricator sine dubio existit. Et de his tribus præfatis presbyter Huntbertus convictus ante missos regios fuisse dicitur. Quapropter vocem non habet, ut sacramento de hoc sacrilego adulterio se, vel singulariter, vel cum suis complicibus, valeat expurgare: decernente hinc sacra lege, quam probat ecclesia: In convictum reum, qui de objecti criminis veritate convincitur, sive torqueri possit sive non possit, judex quod ei visum fuerit, judicabit. Et Africano decernente concilio: Quotiescumque clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipsis, de quo prius egerit, probare non valuerit, ad cetera jam non admittatur. E contra Humbertus presbyter, qui de præfatis comprobatus dicitur atque convictus, ad se purgandum de objecto sacrilego adulterio, sicut & præcedens lex manifestat, non habetur idoneus.

Interpretatio.

Codice Theod. De calumniatoribus l.

Interpret. l. 7. codice Theod. De fide testium &c.

Exod. 20. Matth. 19.

Deut. 19.

ANNO CHRISTI 874.

Prov. 19. Prov. 6.

Interpretatio.

Cap. 93.

III.

Quia vero lex dicit: Criminum discussio ibi agitanda est, ubi crimen admissum est: nam alibi criminum reus prohibetur audiri: & Carthaginense concilium dicit, ut accusatus vel accusator in eo loco, unde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, ubi causa finiatur. Et Africanum concilium illic jubet agitari judicium, ubi testium necessariæ personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel multa alia impedimenta adduci valeant. Et quia quæ testificantur adversus eum de sacrilego adulterio, a monasterio rationabiliter longius abduci non possunt, vicarii synodi cum missis regiis ad idem accedant monasterium, & subsequenti modo causa diffiniant.

Concilium Carthaginense canone 90.

IV.

Separentur ab invicem monachæ, & sigillatim interrogentur, si forte suam sententiam immutabunt, vel in eadem qua prius permanebunt sententia. Et interrogetur Duda de temporibus, & locis, & horis, quando hoc nefarium scelus cum Huntberto commisit presbytero. Et ostendatur ei, quam graviter peccatum super peccatum addet, si de alio aliquo concepit & peperit, & falso Huntbertum de crimine ipso insimulat. Et allegetur ei, ut secundum professionis suæ regulam veritatem ex corde & ore profetat: quia pura confessio etiam a morte liberat, & justificationem per indulgentiam confitenti apud Deum * misericordiam impetrat, dicente scriptura: *Dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris. Prior*, inquit, quia si ipsa non dixerit, diabolus in judicio coram omnibus sanctis & peccatoribus dicet. Propterea melius illi est, ut hic puram confessionem faciat, & indulgentiam accipiat, quam in conspectu angelorum & hominum omnium in futuro judicio confundatur, & perpetuis flammis tradatur. Et si pariter fuerit confessa, levior il-

** Forte melius, misericordiam. Harduinus.*

ANNO CHRISTI 879.

li erit pœnitentia. Deinde consentientes negotiæ illius sorores singillatim interrogentur, & similiter de sententia sua experientia colligatur. Deinde isdem presbyter securetur, quis juramento nec singulariter, nec cum aliis presbyteris, se poterit expurgare, quia vocem propter præmissa non habet, ut se idoneum reddere valeat. Et si facile ac puriter confessus fuerit, veniant simul in conspectu congregationis idem presbyter & complex illius Duda & consentientes eis, & coram omnibus singillatim confiteatur. Si autem idem presbyter negaverit, veniat coram synodi vicariis, & missis regis, ac presbyteris & clericis ipsius monasterii, & coram abbatissa & congregatione, & veniat ipsa Duda, & consentientes eis, & revincant ipsum presbyterum, computantes tempora, & loca, & horas, secundum quod de crimine conscia quæque illarum exstitit. Et si ipse presbyter se concrediderit, facilior ei erit pœnitentia: sin autem in pertinacia sua perstiterit, convincatur hoc modo.

V.

Leges dicunt: Judex criminosum discutiens non ante sententiam proferat capitalem, quam aut reus ipse fateatur, aut convictus vel per innocentes testes, vel per conscios criminis sui, aut homicidium, aut adulterium, aut maleficium commisisse manifestius convincatur. Et item: In criminibus eruendis quæstio quidem adhibetur, sed non statim a tormentis incipiendum est. Ideoque prius argumentis quærendum: & si suspicione aliqua reus urgeatur, adhibitis tormentis de sociis & sceleribus suis confiteri compellatur. Et item: Unius facinoris plurimi rei ita audiendi sunt, ut ab eo primum incipiatur, qui timidior, & teneræ ætatis esse videatur. Et item: Testes prius quam de causa interrogentur, sacramento debere constringi, ut jurent nihil falsi se esse dicturos. Quia vero juratio non nisi in necessitate utenda est; ostendit Dominus: *Sit*, inquiens, *sermo vester est est, non non, quod amplius est, a malo est*. *(Matth. 6.)* Id est, jurare cogeris; scias de necessitate venire infirmitatis eorum, quibus aliquid suades. Quæ infirmitas utique malum est. Unde quotidie nos liberari deprecamur, cum dicimus: *Libera nos a malo*. *(Matth. 6.)* Ideoque non dixit: Quod amplius est, malum est, sed a malo est illius, cujus infirmitate jurare cogeris. Secundum quod præmissa lex dicit, super sacrosancta evangelia & cetera divina mysteria jure prius Duda, & postea illæ, quæ suo facinori consenserunt, de causa interrogata se nihil falsi esse dictura: & post juramentum, proferant testimonium adversus Huntbertum presbyterum. Post prolatum autem testimonium, quia lex dicit, quod Dominus in evangelio approbat, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum: & apostolus ad Timotheum scribit: *Adversus presbyterum accusationes noli recipere, nisi sub duobus vel tribus testibus*, &: *peccantes coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant*, *(1. Tim. 5.)* &, ut præmisimus, leges dicunt, ut criminosus vel per innocentes testes, vel per conscios criminis sui, aut homicidium, aut adulterium, aut maleficium commisisse convincatur: & sacri Niceni canones diffiniunt, ut si aliquod delictum animæ circa personam neophyti episcopi reperiatur, & a duobus vel tribus testibus arguatur, a clero talis abstineat: vel confessus, vel convictus Huntbertus presbyter, tribus testibus criminis sui consciis, auctoritate sacrarum legum ac regularum, synodali judicio a vicariis synodi deponatur, & per missos regios in longinquam terram ac perpetuum exilium, juxta imperatorum & regum antiquas & consuetudinarias leges deducatur & aliquo monasterio ipsius exilii sub pœnitentia retrudatur, laica tantum sibi communione servata. De hujusmodi enim degradatione sanctus Innocentius decrevit, dicens: *(Decret. c. 23.)* Eos qui talia perpetrasse dicuntur, jubebitis in medio collocari, discussisque objectionibus, quæ ipsis presbyteris impinguntur, si convinci potuerint, a sacerdotali removeantur officio, quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt, atque alieni efficiantur a ministerio, quod vivendo illicite polluerunt. De perpetuo namque exilio in longinqua terra, & sacræ leges, & epistolæ Leonis atque Gregorii ostendunt, quia longius a loco, quem fæce suæ iniquitatis infecit, amoveri debeat & abduci. De retrudendo autem eo in monasterio sanctus Leo decrevit dicens: *(Decret. c. 16.)* Alienum est a consuetudine ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore, aut diaconii gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sine dubio ex apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: *Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo?* *(1. Reg. 2.)* Unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa. Et sanctus Gregorius ad Sabinianum episcopum: Presbyterum, inquit, de quo nos fraternitas tua latoris præsentium relatione consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum aut permanere aut revocari posse cognoscas, sed in monasterio sub pœnitentia retrudatur. Et canones Neocæsarienses: *(Can. 1.)* Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. De non excommunicando autem eo a communione corporis & sanguinis Christi, item canones dicunt: *(Apostol. Can. 25.)* Episcopus, presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur: non tamen communione privetur. Dicit enim scriptura: *Non judicabit Dominus bis in idipsum*. *(Nahum 1.)*

VI.

De Doda siquidem monacha sacrilege corrupta sanctus Siricius ad Himerium diffinivit, dicens: *(Decret. c. 6.)* Præterea monachorum quosdam atque monacharum, abjecto proposito sanctitatis, in tantam protestatis demersos esse lasciviam, ut prius clanculo, velut sub monasteriorum prætextu, illicita ac sacrilega se contagione miscuerint: postea vero in abruptum conscientiæ desperatione perducti, de illicitis complexibus libere filios procreaverint: quas & publicæ leges, & ecclesiastica jura condemnant. Has igitur impudicas detestabilesque personas a monasteriorum cœtu, ecclesiarumque conventibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio possint pœnitudinis igne decoquere: ut eis vel ad mortem saltem, solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subveniri. Et hinc sanctus Innocentius: *(Decret. c. 19.)* Quæ Christo spiritaliter nubunt, & a sacerdote velantur, si postea vel publice nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui se junxerant, de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur, ut quæcunque vivente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, nisi unus ex his fuerit defunctus, quanto magis de illa tenenda est,

quæ

ANNO CHRISTI 874.

quæ antea se immortali sponso conjunxerat, & postea ad humanas nuptias transmigravit? Et sanctus Leo: Propositum monachi, proprio arbitrio aut voluntate susceptum, deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vovit Deo, debet & reddere. Unde qui relicta singularitatis professione ad militiam vel nuptias devolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est: quia etsi innocens militia, aut honestum potest esse conjugium, electionem meliorum deseruisse, transgressio est. Et sanctus Gelasius: Virginibus sacris temere se quosdam sociare cognovimus, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera sacrilegaque miscere, quos protinus æquum est a sacra communione detrudi, & nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi: aut his certe viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negetur.

Decret. c. 26.

Decret. c. 20.

VII.

Hæc a sanctis canonibus, antequam sanctus Spiritus per B. Benedictum eodem spiritu, quo & sacri canones conditi sunt, regulam monachorum ediderit, de hujusmodi sunt decreta: sicut & ea quæ sancti Ambrosius & Hieronymus de lapsu virginis Deo sacratæ, & B. Augustinus de sancta virginitate & lapsu monachi scripserunt. Quæ Dudæ attentius & sæpius sunt relegenda, ut intelligat quantam dignitatem amiserit, & ad quantam vilitatem devenerit, unde exciderit, & quo ceciderit: & agat pœnitentiam cum fletus & abjectionis humilitate quamdiu vixerit. Quæ pœnitentia sit illi, ut scriptum est, in velamentum oculorum, memoreturque se deprehensam. Et cum sermonem beati Augustini de lapsu monachi legerit, sciat se, licet imparem sexu, parem professione: & quæ de monacho dicit, de se monacha dictum intelligat. Ceterum quoniam eadem regula, sancto Spiritu promulgata, & laudis auctoritate beati papæ Gregorii inter canonicas scripturas, & catholicorum doctorum scripta, est teneri decreta: sæpefata Duda sacrilego adulterio corrupta, secundum eamdem regulam ea temperantia, ut cum sacris canonibus judicium regulare conveniat, est judicanda. Quia monachus, vel monacha, juxta eamdem regulam collum non excutit de subjugo regulæ, si quod contra regulam commisit, per regularia judicia suæ professionis studuerit emendare. Quapropter, quia multis modis ipsa Duda contra regulam admisit, pro quibus graviori vindicta, vel virgarum castigatione castigari, sicut actiones illius produnt, & qui regulam norunt intelligunt, (quæ hic omnia inserere superfluum duximus) jubetur, coram abbatissa sua, vel sororibus, ut ceteræ metum habeant, nudo dorso, remota virorum præsentia, virgis flagelletur, si se humiliaverit, cum misericordia, sicut scriptum est: *Corripiet me justus in misericordia:* ut caro quæ delectabiliter illam traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam, & sanguine carnis virgis elicito, sanguinem animæ, videlicet profusas lacrymas, flagello producat a mente. Si autem durior fuerit faciat abbatissa secundum caput regulæ, incerte scriptum est: Improbas, inquiens, & duras, & superbas, vel inobedientes, verberum vel corporis castigatione in ipso initio peccati coerceat, sciens scriptum: *Stulta verbis non corrigitur*: & iterum: *Percute filiam tuam virga, & liberabis animam ejus a morte*. Et quia sacri canones hujusmodi pœnitentia publica jubent mulctari, secundum capitulum xxv. regulæ, quod sententiæ Pauli apostoli, & canonum diffinitioni concordat, judicium pro gravi culpa suscipiat. In quo

Psal. 140.

Prov. 23.

judicio tribus annis immoretur, & abbatissa sollicitudinem de illius pœnitentia & consolatione secundum capitulum XXVII. regulæ diligenter adhibeat. Et alios tres annos, secundum capitulum XLIX. regulæ, sororibus in oratione communicet, non tamen in choro cum sororibus, sed retro ostium stans vel orans, secundum canones sacros, sive in loco constituto sibi a matre monasterii, ut ab omnibus possit videri, sicut & regula de ea dicit, quæ tarde ad divinum officium, eam stare & satisfacere * jubet. Septimum vero annum, secundum cap. XXIX. regulæ, in ultimo loco degens, in oblatione sororibus secundum canones sacros communicet. Et post septem annos communionem corporis & sanguinis Christi, si pœnituerit digne, percipiat; de cetero usque ad ultimum vitæ suæ finem permanens in omni regulari subjectione. Et sicut ipsa regula dicit, præterita peccata sua cum lacrymis vel gemitu quotidie Domino in oratione confiteatur, reducens ante oculos quantos gemitus in partu habuit, quem cum delectatione concepit, & quanta suspiria etiam ante partum emisit, timens deprehendi, sicut & est deprehensa: & hos gemitus, atque suspiria, seu profusas lacrymas emittat in sceleris pœnitentia, de qua dicit psalmus: *Ibi dolores ut parturientis. Ibi*, id est, in contriti cordis pœnitentia, sunt dolores ut parturientis. Dolor enim pœnitentis, quasi dolor est parturientis: quia confitendo in oratione cum gemitu ac fletibus a se emittit, quod male ac voluptuose in voluntate concepit. Hinc & alius psalmus dicit: *Introite portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis: confitemini illi*. Cum peccata nostra per lacrymas confitemur, angustæ viæ portas ingredimur. Sed cum post hæc ad æternam vitam perducimur, portæ nostræ in atria in confessione laudis intramus. Quia ibi jam in angusta via non erit, cum nos lætitia æternæ solemnitatis assumpserit. Propter quam confessionis nostræ angustiam Veritas dicit: *Intrate per angustam portam*. Et cum se psalmista recipi in latitudine gaudii æterni præsumeret, dicebat: *Statuisti in loco spatioso pedes meos*. Quapropter providendum est his qui peccata suorum operum deplorant, ut consummata mala perfecta diluant lamentatione, ne plus astringantur in debito perpetrati operis, & minus solvant in fletibus satisfactionis, sicut scriptum est. *Potum dedit nobis in lacrymis in mensura*, ut videlicet uniuscujusque mens tantum pœnitendo compunctionis suæ bibat lacrymas; quantum suo a Deo meminit aruisse per culpas. Debet ergo majorem in se quisque severitatem exercere, ut a seipso judicatus peccator, vel judicata peccatrix, non judicetur a Domino. Quæ actio pœnitentiæ tunc erit perfecta & Deo acceptabilis, si ascenderit homo adversum se tribunal mentis suæ, & constituerit se ante faciem suam, ne hoc ei postea fiat, sicut comminatur Deus peccatori. Atque ita constituto in corde judicio adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, * justa ratio, carnifex timor: deinde sanguis animæ continentis per lacrymas profluat. Postremo ab ipsa mente talis sententia proferatur, ut se indignum vel indignam peccator sive peccatrix judicet participatione corporis & sanguinis Domini. Versetur ante oculos imago futuri judicii, ut cum alii accedunt ad altare Dei, quo ipse vel ipsa non accedit, cogitet quam sit contremiscenda illa pœna, qua percipientibus aliis vitam æternam, alii in mortem præcipitantur æternam. Servata quoque, quantum humana fragilitas patitur, regula-

* Forte, jubetur. H.

Psal. 47.

Psal. 99.

Matth. 7.

Psal. 30.

Psal. 79.

* f. judex

ribus XI. gradibus * humiliatis, juxta XII. gradum corpore humiliatam videntibus se semper indicet, id est, in opere, in oratorio, in monasterio, in horto, in via, in agro, vel ubicumque, sedens, orans, & ambulans vel stans inclinato sit semper capite, defixis in terram aspectibus, ream se omni hora de peccatis suis existimans, jam se tremendo judicio repræsentari existimet, dicens ibi in corde semper illud quod publicanus ille evangelicus fixis in terram oculis dixit: Domine non sum digna ego peccatrix levare oculos meos ad cælum. Et item cum propheta: *Incurvata sum; & humiliata sum usquequaque.* Imitans meretricem mulierem pedes Domini lacrymis rigantem, & capillis sui tergentem, & unguento ungentem: cui dimissa sunt peccata multa, quoniam dilexit multum. Gestet denique incessanter fœtorem luxuriæ in naribus mentis suæ, & depictum sacrilegium Deo dicati corporis sui, & incestum adulterium a se commissum, quæ Christo spiritaliter nupsit, in corde suo dicens cum lacrymis ex visceribus intimis: *Amplius lava me, Domine, ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* Et increpante se rea conscientia dicat, peccavi Domino, ut transferat Dominus peccatum suum, & non moriatur in æternum. Sacrificium enim Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicit, qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum, & allevat omnes qui corruunt: & erigit omnes elisos. Post lacrymas quoque tam nocturnas, quam diurnas, non ad inanem lætitiam, vel mortiferam tristitiam, seu pravas & turpes cogitationes cor suum redire permittat & lucrum compunctionis per incuriam fluxæ cogitationis perdat. Sed quotiescumque turpes & fluxæ cogitationes illi subrepserint, signet frontem suam & cor suum signo crucis Christi, petens ut crucifixa mundi istius crucifigat carnem suam & mentem suam cum vitiis & concupiscentiis, & assidue illi in memoria maneat, quod sancta fœmina Anna ideo obtinere meruit quod poposcit, quia se post lacrymas in eodem mentis vigore servavit. De qua nimirum scriptum est: *Vultus ejus non sunt amplius in diversa mutati.* Quia igitur non est oblita quæ petiit, non est privata munere quod poposcit. Et in his omnibus secundum sacros Nicænos canones propositum & speciem pœnitentiæ in ea convenit explorari. Si autem antea infirmaverit, & desperata fuerit, viatico munere non privetur. Et si convaluerit post communionem, sit inter eas quæ communionem orationis tantummodo consequuntur, usquedum decreto modo præfixos compleat annos. Meminerit autem abbatissa secundum cap. LXIV. regulæ, calamum quassatum non conterendum, & ne quid nimis: ne dum cupit eradere æruginem, frangatur vas, suamque fragilitatem semper suspecta sit. In quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia, sed prudenter, & cum caritate ea amputet, prout viderit cuique expedire.

*humiliatas. — *Luc.* 18. — *Psal.* 118. — *Psal.* 50. — 1. *Reg.* 1.

VIII.

Sicut est discretio in peccatis peccantium, & in medela eorum, ita est discretio in correctione peccantium, & in manifestatione ac medela peccatorum peccantium. De quibus omnibus ne prolixior sermo legentibus sit onerosus, de his tantum quæ ad hoc unde agitur pertinent, succincte dicamus. Beatus gratia & nomine Benedictus a sancto Spirito inspiratus, consona sacris scripturis, & aliorum orthodoxorum patrum prædicationibus, in regula sua dicit: Si quis in labore quovis, vel in quocumque loco aliquid excesserit, & non veniens continuo ante abbatem vel congregationem ipse ultro satisfecerit, vel prodiderit delictum suum, dum per alium cognitum fuerit, majori subjaceat emendationi. Si animæ vero peccati causa fuerit latens, tantum abbati, aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui sciant curare sua, & aliena vulnera non detegere & publicare. Quæ & in monacharum cœnobiis erga sui sexus spiritales monasterii matres oportet monachas observare. Ceterum omnes tam clerici, quam laici, vel feminæ confitentes secreta confessione sacerdotibus peccata sua, & ea digna pœnitentiæ satisfactione deflentes, nequaquam sunt prodendi, & peccata eorum nulli a sacerdote quacumque sunt significatione manifestanda, nisi soli Domino in secreta oratione, pro quibus sicuti & pro suis jugiter intercedat precibus. De peccatis vero, quæ frater in fratrem admiserit, evangelicum documentum est prorsus sequendum, quo dicitur: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum*, & reliqua usque dum dicit, *sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Quod autem conscii alienorum peccatorum, nisi aut ea correxerint, aut emendationis gratia his quorum interest manifestaverint, in discrimen adducantur, sancta scriptura tam veteris quam novi testamenti demonstrat, dicens in Levitico per Moysen: *Si peccaverit*, inquit Dominus, *anima, & audierit vocem jurantis, testisque fuerit, quod aut ipse viderit, aut conscius est, nisi indicaverit, portabit iniquitatem ejus*, sine dubio qui aut egit aliquid, aut juravit quod non debuit. Hoc etiam, ut majores nostri exponunt, juxta historiam nos ædificat, & docet ne unquam in peccatis alterius polluamus conscientias nostras, nec consensum malum agentibus præbeamus. Consensum autem, non solum pariter augendo, sed etiam quæ illicite gesta sunt reticendo, quæ secundum evangelicam regulam manifestare debemus. Hinc & Paulus apostolus dicit: *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis autem & redarguite.* Quam sententiam ita B. Augustinus exponit: Duobus, inquiens, modis non te maculat malus; si non consentias, & si redarguas: hoc est non communicare, non consentire. Et quia parum erat non consentire, si sequeretur negligentia disciplinæ, addidit: *Magis autem & redarguite.* Unde sciendum est, sicut catholica tenet ecclesia, quod si quis ea videt in delicto proximi, vel proximæ suæ, & non indicet secundum regulam superius datam, vel in testimonium vocatus, vel vocata, non quæ vera sunt dixerit, peccatum quod commisit ille vel illa, quem aut quam celat, ipse vel ipsa suscipiet, & pœnas commissi revolvetur ad conscium, vel ad consciam, protestante sancto Spiritu per psalmistam: *Videbas*, inquit, *furem & concurrebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas*, Et per apostolum: *Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus mala, digni sunt morte.* Quapropter Berta & Erpreda conscientes tantæ nequitiæ, non indicantes eam, juxta libri Levitici, & evangelii, & apostolicæ doctrinæ regulam, ac per hoc peccatum committentium suscipientes, quarum gravioris lepræ immunditia, sicut & Dudæ, in apertum prorupta, juxta legis præceptum sacerdotali est purificanda judicio, post mensuratam virgarum castigationem, quia interrogatæ dicuntur facile fuisse

Cap. 46. — *Matth.* 18. — *Levit.* 5. — *Ephes.* 5. — *Psal.* 49. — *Rom.* 1.

ANNO CHRISTI 874.

se confessæ, per tres annos & dimidium præta-xato Dudæ modo pœniteant. Quæ si infirmaverint, prætaxato modo viaticum munus suscipiant, & si convaluerint, ordine præfinito ad perfectionem restitutionis perveniant, & usque ad finem vitæ suæ, sicut de Duda scripsimus, in omni subjectione & humilitate regulari, & confessione peccatorum suorum permaneant. Debuerant enim & Duda, & ejus sceleri consentientes, duplicem annorum numerum in pœnitentia duplicare, quia & monacha cum presbytero sacrilego adulterio consenserunt. Sed quia & sexus est fragilis, & (2. Cor. 2.) apostolus dicit: *Ne abundantiori tristitia qui hujusmodi sunt absorbeantur*, & patrum est decreta sententia, quoniam apud Deum non est tam mensura temporis, quam doloris, nec abstinentis ciborum, quam mortificatio vitiorum: credimus per hanc pœnitentiam, si tamen districte ac digne illam egerint, eas Domino satisfacere posse, cujus misericordiæ, ut Leo scripsit, nec modum possumus ponere, nec tempora diffinire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera confessio, dicente Dei Spiritu per prophetam: *Mox ut ingemueris salvus eris*, &: *Dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris*, quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Sed & plagæ vulgarum illis tempus pœnitendi usque ad communionis restitutionem abbreviant, (Prov. 20.) quia sicut scriptum est: *Livor vulneris abstergit mala, & plaga in secretioribus ventris*. Mala, inquit Gregorius, livor vulneris abstergit, quia flagellorum dolor vel cogitatas vel perpetratas nequitias diluit, quia cum exterius percutimur, ad peccatorum nostrorum memoriam taciti afflictione revocamur, atque ante oculos nostros cuncta, quæ a nobis sunt male gesta, reducimus, & per hoc quod foris patimur, magis intus quod fecimus dolemus. Unde fit ut inter aperta vulnera corporis amplius nos abluat plaga secreti ventris, id est mentis: quia sanat nequitias pravi operis occultum vulnus doloris. Hoc medicamentum pœnitentiæ diversis modis confectum, quasi antidotum ex diversis pigmentis, contra venena diaboli, id est peccata, ex sanctis scripturis, & canonum ac regulæ sancti Benedicti constitutionibus, & orthodoxorum prædicationibus confectum, pro modulo nostro industriam patrum sequentes, quoniam, ut dicit Gregorius, ars artium est regimen animarum, non præjudicantes majorum statutis, condidimus: quatenus & ærugo eradatur, & vascula non frangantur, & juxta veritatis vocem calami quassati non conterantur, & quæ contracta sunt alligentur, & quæ diaboli suggestione, & propria fragilitate abjecta sunt, per pœnitentiæ satisfactionem ad sinum matris ecclesiæ reducantur.

ANNO CHRISTI 874.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

1 *Concilium Duziacense II.*) In codice S. Laurentii Leodiensis, cui synodum hanc debemus, epistolæ synodicæ titulus est hujusmodi: *Epistola synodica episcoporum plurimarum provinciarum apud Duziacum Rhemensis parochiæ congregatorum, anno incarnationis dominicæ* DCCCLXXIV. *Indictione* VII. *Idibus Junii, ad episcopos provinciarum Aquitaniæ regionis, de incestis conjunctionibus a quampluribus, & maxime carne nobilibus viris, ibidem perpetratis, & de rerum ecclesiasticarum pervasionibus*. Generale placitum Idibus Junii hoc anno a Carolo rege in villa Duzia celebratum auctor est Aimoinus lib. v. cap. xxxi.

CONCILIUM RAVENNENSE,

In quo a Joanne PP. VIII. controversia Gradensis patriarchæ, & ducis Venetiarum, definita anno Dom. DCCC. LXXIV.

(Ex Labbei Append.) DE hoc concilio sic Rubeus lib. V. Ravennat. histor. Hadriano paulo post mortuo Joannes VIII. suffectus est, qui Ravennam profectus, anno octingentesimo septuagesimo quarto, septuaginta episcoporum conventum egit. In eo lis inter Ursum ducem Venetiarum, & Petrum patriarcham Gradensem, composita est. Nam Senatore episcopo Torcellano mortuo, Petrus patriarcha confirmare consecrareque Dominicum, Leonis Caloprini filium, abnuerat, monasterii Altinatis abbatem, quia sibi virilia succidisset. Itaque Petrus a duce eam ob rem perterritus, contenderat Romam, & causam a pontifice cognosci ac definiri postulabat. Pontifice autem Ravennatem profectionem ineunte, una secum Ravennam venit: quo etiam accessit Hendelmarius Aquilejensis patriarcha, & Leo Caprulensis episcopus, ceterisque ejusdem provinciæ episcopi, Ravennam advocati. Qui tamen, quoniam advenere confecto jam conventu, communione privati sunt. Quanquam haud ita diu post Ducis precibus restituuntur. Ecclesiæ Torcellanæ bona Dominico tamen permissa.

SYNODUS RHEMENSIS.

Anno Christi DCCCLXXIV.

Extat inter Hincmari Rhemensis Capitula tomo XVI. pag. 493. & seqq.

CON-

* Vide R. P. Petrum Franciscum Chiffletium in historia monasterii Tornutiensis.

* CONVENTUS CABILONENSIS.

ANNO CHRISTI DCCCLXXV.

Quo post Adalgisi Æduorum Episcopi ordinationem confirmata sunt ab episcopis quæ ad monasterium Tornutiense pertinebant.

ANno incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCLXXV. regnante piissimo rege Carolo, filio Hludovvici quondam serenissimi Augusti, anno XXXVI. factus est in suburbio Cabilonensi, S. Marcello, conventus venerabilium episcoporum, Remigio, Hisaac, Gerbaldo, & Fulcualdo archidiacono ad vicem Lamberti Matisconensis episcopi: Causa ordinationis Adalgerii Eduorum episcopi. Qua canonice peracta, residentibus nobis, idem Adalgerius ex parte gloriosissimi & orthodoxi supradicti Caroli regis intulit, ut monasterium Tornutium, ubi beatus Valerianus martyr corpore quiescit, in comitatu Cabilonensi, super fluvium Sagonnam, cum omnibus appendiciis suis: & in pago Matisconensi cellam S. Romani, cum omnibus appendiciis suis; & in comitatu Arvernico, cellam S. Portiani, cum omnibus appendiciis suis, quæ ipse solita pietate, causa confugii, monachis sanctæ & intemeratæ Dei genitricis Mariæ, sanctique Filiberti inclyti confessoris, ob vitandam Marchomannicam severitatem contulerat: sive quæ ipse per alia loca, id est, Asinarias quæ est in pago Santonico, cum omni sua integritate: & in Pictaviensi territorio, cellam S. Prudentii cum omni sua integritate: & in pago Cenomannico, Bussiolinm, cum omni sua integritate: & in pago Valagio, cellam quæ vocatur Goder, quam Desiderius quidam vir pro remedio animæ suæ supradictis sanctis dederat, ut in monachorum usibus, & pauperum necessitatibus semper deservirent: privilegio nostræ auctoritatis (ne ab aliquo tyrannica ereptione tolleretur) illis confirmaremus, cum omnibus ad supradicta loca pertinentibus: sive quæ ipse per quæcumque loca præcepto suo, aut aliquis fidelium dederat; vel si Deo propitiante in reliquum ipse aut quicumque daturus fuerit. Quod decreti nostri scriptum apostolica potestas excellentia suæ auctoritatis roborare valeret. Cujus piissimo mandato eo libentius cessimus, quo etiam nos idipsum precaturos prospeximus amplius. Auctoritate ergo, quam a Christo Jesu Domino nostro summo sacerdote in B. Petro accepimus, prædictum monasterium cum omnibus habitis & habituris, Geiloni venerabili abbati sanctæ genitricis Dei, & supradictis sanctis, futurisque post eum abbatibus, ad monasticum ordinem inibi Deo adjuvante excolendum delegamus, & delegantes jubente domno nostro piissimo rege, inviolabiliter & inseparabiliter, sine detractione, vel qualibet minoratione perpetualiter confirmamus. Abbates vero ex seipsis secundum regulam sancti Benedicti, sicut a piissimo domino nostro rege Carolo gloriosissimo, & præcessoribus ejus usque nunc licentiam habuerunt, ita & in antea ut perpetualiter eligant, inviolabiliter decernimus. Si quis autem temeraria præsumptione, cæcaque cupiditate, quod Dei æterna & nostra auctoritate firmamus, in aliquo infringere præsumpserit, æterna se sciens damnatione mulctandum, a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ habeatur extorris, quoad usque ab illicita præsumptione resipiscens, condigna pœnitentia & A emendatione iram omnipotentis Dei, quam incurrere non timuit, placare procuret. Harum itaque sanctionum evidentissimam confirmationem, manibus sacrorum præsentium pontificum, subternotatam, absentium quoque consacerdotum nec minus idoneis stipulationibus, per Christum & in Christo fulciri postulamus.

Remigius Lugdunensis ecclesiæ humilis archiepiscopus subscripsi.

Adalgarius Æduensis eccl. humil. episc. subscripsi.

Isaac Lingonensis eccles. humilis episc. subscr.

Gerbardus Cabilonensis eccl. humil. episc. subscripsi. B

Ado Viennensium eccl. humil. archiep. subscripsi.

Theodoricus Vesontionensis ecclesiæ humilis archiepiscopus subscripsi.

Frotarius Burdegalensis archiepiscopus subscr.

Hincmarus Remorum episcopus subscr.

Gislebertus * C. subscripsi.

* Hoc est Carnotensis, ut mox in Concil. Pontigonensi.

Ansegisus Senonum episcopus subscr.

Sigeboldus primæ Narbonensis humil. ep. subscripsi.

Aurelianus exiguus archiepiscopus Lugdunensis in Christi nomine roboravi. C

Lambertus Matisconensis eccl. humil. ep. subsc.

Ratbertus Valenciæ ecclesiæ ac si indignus episcopus consensi & subscripsi.

Gibertus Nemausensis eccl. humil. episc. subscripsi.

Bernarius Gratianopolitanus humil. episc. subscripsi.

Theotarius eccl. Gerundensis humil. ep. subscripsi.

VVido Vellavorum episcopus subsc.

Frodoinus Barchinonensis eccl. humil. episc. subscripsi.

D Aganulfus Gabalensis episcopus subsc.

Guilhelmus Cadurcensis episcopus subscr.

Abbo eccl. Magdalonensis * eailis ep. subscr.

* Ipse Magalonensis.

Rodsteignus sanctæ Arelatensis ecclesiæ, consensi & subscripsi.

Etherius humilis Albiensium seu Vivarensium episcopus consensi & subscripsi.

* sanctæ eccl. Massiliensis ep. consensi & subscripsi.

VValterus Aurelianensis eccl. episc. subscripsi.

Adaboldus archiepisc. Turonensis eccl. subsc.

Bernoo humilis Catalaunensis episc. subscripsi.

Hildebodus sanctæ Suessonicæ eccl. ep. subsc.

E Batfridus Avinionensium præsul infimus assensum prebui & subscripsi.

Aurelius Diensis episcopus subscripsi.

Ottulfus sanctæ Augustæ * Tricorum eccl. subscripsi.

* Hoc est Tricassinorum. Hard.

Geroldus sanctæ Ambianiensis eccl. subscr.

Hincmarus Laudunensis ecclesiæ episcoporum minimus corroboravi.

Hedenulfus Lugduni Clavati episc. subscr.

Joannes Camaracensis episcopus subscr.

Raganelmus Tornacensis eccles. episc. subsc.

Hildebertus Silvanectensis eccl. episc. subscr.

Ala-

Alaricus exilis omnium servorum, Biterrensis episcopus consensi & subscripsi.

Abbo Nevernensis ecclesiæ episc. subsc.

Agilmarus humilis Arvernensium præsul, subscripsi.

Ingilvvinus Parisiacæ ecclesiæ episc. subscr.

Guido Lugdunensis eccl. humil. archiep. subscripsi.

Ericus Lingonensis episcopus subscripsi.

Roibundus Eduensis episcopus subscr.

Ildeboldus Cabilonensis episc. subsc.

* *Joannis VIII. papæ confirmatio altera eorumdem bonorum monasterii Tornutiensis facta anno* 878. *die* 29. *Aprilis cum subscriptionibus plurium episcoporum.*

ANno dominicæ incarnationis DCCCLXXVIII. indictione undecima, regnante piissimo atque gloriosissimo rege Hludovico, Caroli filio serenissimi Augusti, auxiliante Domino nostro, in honorem ejusdem Dei & Domini nostri Jesu Christi. Ego Joannes episcopus, servus servorum Dei, atque prædictus filius noster gloriosus rex Hludovicus, constituimus conventum venerabilium archiepiscoporum, necnon & præsulum totius regni Trecas civitate: quo interfuit memoratus rex piissimus: eoque peracto precatus est nos cum filiis & fratribus nostris episcopis jamdictus gloriosus imperator, ut Tornutium monasterium, quod fundatum est in comitatu Cabilonensi super Sagonnam Fluvium, ubi martyr Christi Valerianus corpore quiescit, quod dudum pater ejus Carolus imperator, vel ipse postmodum per præceptorum seriem, monachis sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctique Philiberti incluti confessoris, præsentibus & futuris, ob vitandam Marcomannicam severitatem contulerant; cum omnibus rebus ad ipsum locum aspicientibus, privilegio nostræ auctoritatis corroboraremus. Cujus piissimo mandato eo libentius cessimus, quo etiam nos idipsum precaturos perspeximus amplius. Igitur privilegio nostræ auctoritatis confirmamus eis omnia, quemadmodum in præceptis gloriosissimorum imperatorum sunt inserta, id est, prædictum locum, & omnes res ei adjacentes, cum omni libertate. Et in comitatu Arvernico cellam S. Portiani, cum omnibus appendiciis. In pago quoque Sanctonico, Asinarias cum omni sua integritate. Et in Pictaviensi territorio cellam S. Prudentii, cum omnibus rebus adjacentibus. Et in pago Andegavensi, Cunaldum cum omni integritate. In pago vero Cennomanico, Bussiolium cum omnibus appendiciis. Et in pago Vallaico, cellam quæ vocatur Godditus, cum omnibus rebus ad se pertinentibus. Itaque in partes Burgundiæ, in pago Lugdunensi, Bisiacum villam cum ecclesia. Et in pago Matisconensi, cellam S. Romani, & Olcasiacum villam cum ecclesia, & omnibus appendiciis. Verum quia ob vitandam persecutionem Nortmannorum, Geiloni inclyto abbati, monachisque præsentibus & futuris, prædictum locum gloriosus rex, necne pater ejus contulerant, & pontificialis calliditas nimis eumdem locum subegerat, postulavit isdem rex ut tam larga eleemosyna, immunis atque libera haberetur ab omni pontificali potentia, nostra annuente clementia. Cujus petitionibus favens omnis episcopalis conventus, abnegare nequivimus quod tam pie postulabat imperator gloriosissimus. Auctoritate ergo quam in Christo Jesu Domino nostro summo sacerdote in B. Petro accepimus, prædictum monasterium cum omnibus habitis & habituris, Geiloni venerabili abbati sanctæ genitricis Dei, & supradictis sanctis futurisque post eum abbatibus ad monasticum ordinem inibi Deo adjuvante excolendum delegamus, & delegantes jubente filio nostro piissimo rege, inviolabiliter & inseparabiliter sine distractione aut immutatione vel qualibet minoratione perpetualiter confirmamus. Anathematizamus igitur auctoritate B. Petri apostoli & nostra, ut nemo antistitum præsentium vel futurorum, locum adire præsumat, qualibet occasione excommunicationis, vel absolutionis, seu sacræ ordinationis; nisi ab abbate vel monachis loci fidelibus fuerit invitatus. Quia injustum decernimus, ut gloriosa mundi regina, quæ exaltata est super choros Angelorum, humanis subdatur potestatibus. Ceterum ab omni sæculari potentia locum decernimus esse liberum & quietum: & ut caput habeatur omnium quæ præscriptis sanctis, vel loco oblata sunt, ac deinceps oblatum annuente Deo fuerit, ut in regum reperitur præceptis. Si quis autem temeraria præsumptione, cæcaque cupiditate, quod Dei & nostra auctoritate firmamus, in aliquo infringere præsumpserit; æterna se sciat damnatione mulctandum, & cum diabolo & angelis ejus perpetuo incendio cremandum: a liminibus quoque sanctæ Dei ecclesiæ habeatur extorris, quousque ab illicita præsumptione resipiscens, condigna pœnitentia & emendatione, iram omnipotentis Dei quam incurrere non timuit, placare procuret. Harum itaque sanctionum evidentissimam confirmationem, manibus sacrorum præsentium pontificum subnotavi, absentium quoque consacerdotum nec minus idoneis stipulationibus, per Christum & in Christo fulciri postulamus.

Hincmarus Remorum episcopus in Christi nomine roboravi.

Ansegisus episcopus Senonensis.

Ottulfus episcopus. Gislibertus episcopus. Hildibaldus episcopus. Berno episcopus. Geraldus episcopus. Hincmarus episcopus Laudunensis. Edenulfus episcopus. Joannes episcopus. Ragamulfus episcopus. Adalardus archiepiscopus. Alericus episcopus. Abbo episc. Agilmarus episcop. Ingilvvinus episcopus. Acfredus episcopus.

Datum III. Kalendas Maji, per manum Christofori primicerii sanctæ summæ sedis apostolicæ, imperante piissimo Ludovico.

ANNO CHRISTI 875. Ex Suppl. Mansi tom. I. pag. 1025.

CONCILIUM ROMANUM.

In quo de eligendo Carolo Calvo ad imperium deliberatum est.

Anno 875.

LUdovico Augusto fatis jam functo, Joannes VIII. pontifex de assumendo ad imperium Carolo Calvo, cujus ope contra irruptiones Saracenorum indigebat, cogitare cœpit. Quare per literas illum invitavit, ut Romam imperiale diadema suscepturus veniret. Secundum hæc, in frequenti episcoporum concilio rem totam proposuit, simulque cum patribus illis statuit, ut quoadusque Carolus imperialis consecrationis causa abfuisset, moneretur Ludovicus Germaniæ rex, ejusque filii, ne quid in hæreditatem defuncti imperatoris Caroli incommodum tentarent. Ita visum ab omnibus, cujus sanctionis auctoritate, Carolo jam Romæ agente & ad imperium assumpto, expeditæ sunt ea de re literæ Joannis ad Ludovicum, & episcopos in regno ejus constitutos, quæ extant inter epistolas Joannis Labbeanas num. 315. 318. & 319. Concilii hujus, quod fugisse collectores admiror, mentio perspicua extat in altera editione concilii Pontigonensis, quam exhibet Labbeus tom. XI. pag. 289. Venet. edit. Hæc enim ibi: *Congregata igitur in urbe Roma sancta synodo ante adventum prædicti Domini imperatoris &c.*

* Prætermissum a regio collectore & pag. 199 III. tomi Conciliorum Galliæ R. P. Sirmondi restituimus.

*ODONIS EPISCOPI BELLOVACENSIS.

INSTITUTIO.

De rebus ecclesiæ S. Petri congregationi destinatis; & de quinquagenario in ea numero canonicorum.

ODo gratia Domini nostri Jesu Christi Bellovacensis ecclesiæ præsul. Notum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, maximeque successoribus nostris, quoniam unanimis congregatio, parique voto, scilicet canonici S. Petri jam fatæ ecclesiæ, cui Deo auctore deservio, expetiit nostram obnixe liberalitatem, quatenus res sibi a nostris prædecessoribus juxta confinia singularum concessas, pariterque nostra sibi solidatione firmatas, canonice, juxta aliarum morem ecclesiarum, dono liberalitatis, regisque præcepto, absque ullius contradictione quietis, concessa disponerem. Enimvero videns excedere hujusmodi negotium meæ solummodo diffinitionis vires, pariterque gratia superni consilii præeunte providens jam dictæ congregationi sibi profutura quærere, & illis super hoc assensum præbendo, timens ne ovilia dominici gregis, quod absit, tyrannica irrumperentur aliquando infestatione, expetii consilium tam metropolitanæ Remorum provinciæ Hincmari, quam ceterorum venerabilium videlicet archiepiscoporum, seu coepiscoporum meorum, ut quorum sanctione ecclesiastica pertractantur negotia, eorum taxatio, inspirante gratia superni numinis, mihi nostræque ecclesiæ utile afferret ac salubre proventum. Quorumque consultu adii piissimi Caroli regis serenitatem, ut solita misericordia sua, sicut omnibus ubique supernæ majestati famulantibus, ita huic ecclesiæ mihi, nullis præcedentibus meritis, ad regendum commissæ profutura quiete prævideret, cum præceptione solidæ firmitatis. Ille vero, gratuita sua clementia precibus nostris pium præbens assensum, decrevit ordinatissima sua auctoritate stabile fore, quod nostra etiam prævidit benevolentia. Unde necessitatibus jam dictæ nostræ congregationis destinamus canonica institutione villulas infra scriptas in pago Bellovacense, cum omnibus adjacentiis ad se pertinentibus, nec non & cum omnibus habitatoribus ad se legitime pertinentibus. Hoc est, Burcinas, Pretiosas, Velena, Havereiaco, Frotmaro-Curte, Hilgia, Cambatiaco. In Ballicino valle de vinea Bunnar. xv. & arpennum i. In suburbio nostræ civitatis molendina duo & cambas ii. & hortos cultos ii. & curticulos x. pratum unum. Precariam ubi sunt mansi xxiv. S. quam Sigebertus tenet cum censu. Obsecrantes ut nullus successorum nostrorum, quod Deo auctore a nobis constitutum est, exinde aliquid minuendo subtrahat, nec suis propriis, suorumque usibus aliquid impertiatur. Sed hæc, quæ divino amore & animarum salute patravimus, inconcussa observent, æqualem & unam nobiscum a Domino mercedem sperantes. Numerus vero canonicorum inibi degentium volumus, atque expresse consolidari nitimur, nisi res addantur, unde facultas subministretur, non transcendat quantitatem quinquagenarii numeri. Verum & cum quilibet divina vocatione decesserit, alius subrogetur, ne præfatus numerus minuatur. Et ut etiam nostræ devotionis auctoritas firmiorem obtineat vigorem, non solum præcepti magni & piissimi Caroli regis, verum etiam dominorum patrum, venerabiliumque coepiscoporum meorum, quorum consensu ista peregimus, canonica auctoritate roborare obnixe decrevimus.

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Rhemorum arch episcopus subscripsi.

Ansegisus Senonum archiepiscopus subsc.

VVenilo Rotomagensium archiepisc. subscr.

Hrothadus Suessonicæ ecclesiæ episc. subsc.

Immo Noviomagensis ecclesiæ episc. subscr.

Lupus Catalaunicæ civitatis episc. subscr.

Folcoinus civitatis Morinensis episc. subscr.

Theodericus ecclesiæ Cameracensis episcopus subscripsi.

Ragenarius ecclesiæ Ambianensis episcopus subscripsi.

Erpoinus Silvanectensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum in ipsis Kalendis Martiis in civitate Suessionis, ante altare sanctorum martyrum Gervasii & Protasii, anno xxxv. regni Domni Caroli regis gloriosi, qui hoc privilegium sua pietate consensit, & regia auctoritate roboravit, indictione viii.

S Y-

ANNO CHRISTI 876. ANNO CHRISTI 876.

SYNODUS TICINENSIS,

QUA IMPERIUM CAROLO COLLATUM

Confirmatur anno Domini DCCCLXXVI. tempore Joannis papæ VIII. indictione IX. mense Februario.

Hæc synodus inserta est concilio Pontigonensi sequenti, ubi confirmata fuit.

DECRETUM CLERI LAUDUNENSIS

DE HEDENULFO ELECTO EPISCOPO.

Ex editione Sirmondi.

Domino reverentissimo & sanctissimo Hincmaro archiepiscopo, cæterisque nostræ diœceseos sanctis patribus & episcopis, clerus Laudunensis, cum totius parœciæ plebibus, & sibi conjunctis præsulibus, æternam in Domino Jesu Christo salutem & pacem.

CAnonicis regulis & apostolicis institutionibus statutum esse recolimus, ut quoties quælibet civitas ministerio pontificalis dignitatis caruerit, proprioque pastore vacaverit, cum decreto electionis, singulorum petentium manibus roborato, metropolitanum adire pontificem debeant, ac de substituendo in loco ejus qui decessit pastore, petitione supplici commonere: quatinus & civitas solicitudine pastorali destituta proprio recuperetur pontifice, & qui ordinandus est, gratiosius possit accedere: quia cui debet ab omnibus obediri, utique debet & ab omnibus eligi, ne civitas non optatum episcopum aut contemnat aut oderit, & fiat minus religiosa quam convenit, cui non licuit habere quem voluit: hi vero qui ordinaturi sunt, in quem viderint omnium vota propensius concordare, promptius liberiusA que illi manus imponere possint. Quapropter cum decreto nostræ electionis manibus singulorum nostrorum roborato, ad paternitatem vestram accedentes, * Hedenulfum ecclesiæ nostræ filium, & in ecclesia nostra suffragantibus stipendiorum meritis ad onus sacerdotale promotum, vita & moribus ac sancta conversatione idoneum approbatum, quem per licentiam vestram, favente Christianissimo imperatore Carolo, pari consensu ac concordi devotione, atque unanima voluntate elegimus, per manus vestras ac ceterorum vestræ diœceseos sanctorum episcoporum consecrari, nobisque & ecclesiæ nostræ doctorem atque pontifiB cem institui imploramus, precamur, ac petimus. Eligimus autem eum nobis fore pastorem, quem apostolicæ formæ, qua episcopum ornatum beatus Paulus esse debere demonstrat, congruere & sacris non obviare canonibus, Christi gratia cooperante confidimus. Oramus sanctam paternitatem vestram nunc & semper in Christo bene valere. Actum v. Kalendas Apriles in basilica sanctæ Mariæ genitricis Dei & Domini nostri Jesu Christi DCCCLXXVI. regni domni Caroli imperatoris XXXVI. ac imperii primo, indictione IX.*

* Ita restitue in titulo.

* Anno Christi 876.

Ex Suppl. Mansi to. I. pag. 1013.

☞ AD CONCILIUM TICINENSE

Anno 876. habitum.

ADDITIO.

NE quid omittam in re conciliari, si quæ forte addenda alicubi offendi, concilio huic Ticinensi hæc addo ex Hugone Flaviacensi in chronico: *Concilium habuit Carolus in Ticinensi* C *palatio, cui interfuit Berhardus Virdunensis. Damnati & depositi sunt ..... & ..... ricensis, Agelmarus Alvernensis ...... Lingonensis.*

ª CONCILIUM ROMANUM

A Joanne Papa VIII. In Formosum Episcopum Gregorium Nomenclatorem, aliosque Anno DCCCLXXVI. mense Aprili celebratum.

HUjus synodi expressa mentio in Joannis Papæ VIII. Epistola n. 319. ad universos Gallos & Germanos supra relata, & data XI. Kal. Maji indictione IX. In ea recensentur crimina Formosi Episcopi Portuensis, Gregorii Nomen- D clatoris, aliorumque, qui cum Saracenis conspiraverant, eisque urbem Romam tradere moliebantur; & de synodo in eos congregata hæc habentur: *Judicio sane in diem alterum protelato, cum eos iterum synodice simulque & legaliter quæ-* re-

ª In hac synodo fortasse primum agitata lis Veronensem inter & Tridentinum Episcopos, ut innuitur in Joannis Papæ VIII. ep. 267. anno 881. data ad Joannem Egilulfum, aliosque Episcopos, quibus eadem his jam tertio definienda committitur.

ANNO CHRISTI 876.

reremus & habere minime valeremus; cum omni Dei ecclesia in basilica sanctæ Dei genitricis, quæ ad martyres vocatur, synodum vocavimus; & post regulares allocutiones, sententias in eos protulimus, Aquarum exempla secundum Ecclesiasticum morem generalitati vestræ direximus, ne vobis communicandi cum eis occasionis aditus tribuatur. Hine subdun-tur sententiarum exempla ioibi legenda.

Ex Suppl. Mansi pag. 1023.

☞ ROMANUM CONCILIUM

Qua Formosa Portuensi dies dicta.

Anno 876. celebratum.

NEgari non potest Synodum aliquam Romæ conveniſſe, in qua dies dicta fuerit Formoso Portuensi episcopo, ceterisque dein in synodo Pontiniacensi pariter damnatis. Id non obscure prodit Joannes VIII. in epistola, quæ est ordine 319. in qua scribit vocaſſe reos illos, ut prid. Kal. Aprilis indict. 9. idest hoc eodem anno 876. ad causam suam defendendam venirent. Quibus parere recusantibus, *Synodum*, ait pontifex, *vocavimus, & post regulares allocutiones, sententias in eos protulimus*. Epistolam hanc præsenti anno datam fuisse, ex ipso ejus contextu liquet, & Pagius hic num. 5. admittit. Addit autem in ea pontifex, se in ea synodo alium terminum dictum decem præscripsiſſe reis, ut causam suam dicturi venirent. Terminus vero iste desinit, inquit pontifex, die III. *Kal. Maji præsentis nona indictionis*. Ex quo intelligimus synodum celebratam fuiſſe medio circiter Aprili hujus anni, & epistolam hanc, vel in ipsa synodo vel statim ea absoluta datam, consignatur enim XI. *Kal. Maji.*

CONCILIUM PONTIGONENSE,

IN QUO SYNODI QUOQUE TICINENSIS

Ex editione Sirmondi.

Acta confirmata sunt ab episcopis Cisalpinis, præsente Carolo Calvo imperatore, & legatis sedis apostolicæ celebratum mense Junio ac Julio, indictione IX. anno Christi DCCCLXXVI. Joannis VIII. papæ anno IV. Caroli ejusdem regni anno XXXVII. imperii primo.

INDEX EORUM QUÆ AD CONCILIUM PONTIGONENSE PERTINENT.

I.

Acta concilii Pontigonensis ut ab Aimoino recitantur lib. V. cap. XXXIII.*

* seu potius Aimoini historiæ Francicæ continuatore qui hæc omnia descripsit ex annalibus Bertiniani ad an. 876. Sedis I.

UNdecimo Kalendas Julii, indictione IX. episcopis & ceteris quibusque clericis vestibus ecclesiasticis indutis, & domo ac sedilibus palliis protensis, atque in gremio synodi & prospectu imperialis sedis lectorio superpositis sacrosanctis evangeliis venit domnus imperator Carolus in vestitu deaurato habitu Francico cum legatis apostolicæ sedis in synodum, & cantoribus antiphonam, Exaudi nos Domine, cum versibus & Gloria Patri, cantantibus, post Kyrie eleison, data oratione a Joanne Tuscanensi episcopo, resedit domnus imperator in synodo, & legit Joannes Tuscanensis episcopus epistolas a domno apostolico missas, cum quibus & legit epistolam de primatu Ansegisi* Senonsis episcopi, ut quoties utilitas ecclesiastica dictaverit, sive in evocanda synodo, sive in aliis negotiis exercendis, per Gallias & Germanias apostolica vice fruatur, & decreta sedis apostolicæ per ipsum episcopis manifesta efficiantur: & rursus quæ gesta fuerint ejus relatione, si necesse fuerit, apostolicæ sedi pandantur, & majora negotia ac difficiliora quæque suggestione ipsius a sede apostolica disponenda & enucleanda quærantur. Petentibus autem episcopis, ut eis permitteretur ipsam legere epistolam quibus erat directa, non acquievit imperator; sed responsum quæsivit ab eis, quid de his jussis apostolici responderent. Quorum responsio talis fuit, ut servato singulis metropolitanis jure privilegii, secundum sacros canones, & juxta decreta sedis Romanæ pontificum ex eisdem sacris canonibus promulgata, domni Joannis papæ apostolici jussionibus obedirent. Et cum imperator & legati apostolici satagerent, ut absolute archiepiscopi responderent se obedituros de primatu Ansegisi, sicut apostolicus scripsit, aliud nisi quod prædictum est, responsum ab eis extorquere non potuerunt: excepto quod Frotarius Burdegalensis episcopus, quoniam a Burdegala ad Pictavos, indeque ad Bitoricum favore principis contra regulas se contulit, per adulationem respondit quod imperatori placere cognovit. Tunc motus imperator dixit, quod domnus apostolicus ei suas vices commisit in synodo, & quod isdem præcepit, ille exequi studeret. Et accepit ipsam epistolam involutam, una cum Joanne Tuscanensi & Joanne Aretino, & dedit illam Ansegiso. Et jussit sel-

* Pro, Senonensis. N.

ANNO CHRISTI 876. ſetiam plectilem poni ante omnes epiſcopos Ciſalpini regni ſui, juxta Joannem Tuſcanenſem, qui ad dexteram illius ſedebat, & præcepit Anſegiſo, ut ſupergrederetur omnes ante ſe ordinatos, & ſederet in eadem ſella. Rhemorum archiepiſcopo reclamante, audientibus omnibus, hoc factum ſacris regulis obviare. Imperator tamen in ſententia ſua permanſit: & petentibus epiſcopis, ut liceret eis ſaltem exemplar ſibi de epiſtola directa ſumere, nec hoc ullo modo impetravere. Et ſic ſoluta eſt ſynodus in die illa.

Seſſio II. Decimo Kalendas præfati menſis iterum convenerunt epiſcopi. In quo conventu lectæ ſunt epiſtolæ a domno apoſtolico laicis miſſæ: & lecta eſt electio domini imperatoris ab epiſcopis & ceteris Italici regni firmata. Sed & capitula quæ in palatio Ticinenſi conſtituit, & in omnibus confirmari fecit: quæ & epiſcopis Ciſalpinis confirmare præcepit: & ſic ſoluta eſt ſynodus in illa die.

Seſſio III. Quinto Nonas Julii convenerunt iterum epiſcopi ſine imperatore: & habitæ ſunt contentiones de presbyteris ex diverſis parochiis clamantibus ad legatos apoſtolici: & ſic ſoluta eſt ſynodus in hac die.

Seſſio IV. Quarto Nonas ejuſdem menſis iterum convenerunt epiſcopi, & imperator in ſynodo reſidens audivit oratores fratris ſui Ludovici regis, VVillebertum archiepiſcopum Coloniæ, & Adalardum ac * Menigardum comites, per quos petiit partem de regno Ludovici imperatoris, filii Lotharii fratris eorum, ſicut ei competeret ex hæreditate, & illi firmatum erat ſacramento. Et legit Joannes Tuſcanenſis epiſtolam a Joanne papa epiſcopis regni Ludovici directam, & dedit exemplar VVilleberto archiepiſcopo, ut deferret illud præfatis epiſcopis: & ſic ſoluta eſt præfata ſynodus in illa die.

* Melingaudum.

Seſſio V. Sexto Idus Julii convenerunt epiſcopi, & circa horam nonam venerunt legati domni apoſtolici, Leo epiſcopus & apocriſiarius ac nepos apoſtolici, atque Petrus Foriſempronii epiſcopus, deferentes epiſtolas imperatori & imperatrici, & ſalutationes apoſtolici ad epiſcopos: & ſic ſoluta eſt ſynodus in illa die.

Seſſio VI. Quinto Idus Julii convenientibus epiſcopis, D lecta eſt epiſtola apoſtolici de damnatione Formoſi epiſcopi, Gregorii nomenclatoris, & conſentientium eis. Et præſentata ſunt imperatori ab apoſtolico miſſa dona; inter quæ fuerunt præcipua, ſceptrum & baculus aureus. Sed & imperatrici dona ſunt ab eo miſſa, pallia, & armillæ cum gemmis: & ſic ſoluta eſt ſynodus in illa die.

Seſſio VII. Pridie Idus Julii convenerunt epiſcopi, & miſit imperator vicarios apoſtolici increpare durius archiepiſcopos, qui pridie non venerant, ſicut præcepit. Illis autem canonice rationabilem reddentibus rationem, ſopita eſt increpatio. Et lecta eſt a Joanne Tuſcanenſi iterum epiſtola, jubente imperatore, pro primatu Anſegiſi, & quæſita E eſt ab epiſcopis denuo inde reſponſio. Et reſpondentibus ſingulis archiepiſcopis, quod veluti ſui anteceſſores illius anteceſſoribus regulariter obedierunt, ita ejus decretis vellent obedire, tunc facilius eſt illorum admiſſa reſponſio, quam fuerat in imperatoris præſentia. Et ſic iterum, poſt multas contentiones de presbyteris diverſarum parochiarum reclamantibus ad legatos apoſtolici, lecta eſt proclamatio Frotarii Burdegalenſis archiepiſcopi, quia non poterat conſiſtere propter infeſtationem Paganorum in civitate ſua, ut liceret ei Bituricenſem metropolim occupare. Cu-

A jus petitionibus unanimitas epiſcoporum nullatenus acquievit.

ANNO CHRISTI 876. Seſſio VIII. Et jubentibus legatis apoſtolici, ut XVII. Kalendas Auguſti convenirent epiſcopi; mane circa horam nonam venit imperator Græcanico more paratus & coronatus, deducentibus eum apoſtolicæ ſedis legatis more Romano veſtitis, ad epiſcopos eccleſiaſticis veſtimentis indutos, & ceteris ſecundum modum primæ horæ diei, quando inchoata eſt ſynodus, præparatis; & ut prius cantata antiphona Exaudi nos Domine, cum verſibus & Gloria, poſt Kyrie eleiſon data oratione a Leone epiſcopo, reſederunt omnes: & legit Joannes Aretinus quamdam ſchedulam ratione & auctoritate carentem. Poſtquam legit Odo Belgi- B vacorum epiſcopus quædam capitula, a legatis apoſtolici, & ab Anſegiſo, & eodem Odone ſine conſcientia ſynodi dictata, inter ſe diſſona, & nullam utilitatem habentia; verum & ratione & auctoritate carentia. Et ideo hic non habentur ſubjuncta. Iterum mota eſt interrogatio de primatu Anſegiſi, & poſt multas ab imperatore & legatis apoſtolici contra epiſcopos querimonias habitas, tantum in noviſſimo quantum & in principio ſynodi exinde Anſegiſus obtinuit. Poſthæc perrexit Petrus epiſcopus Foriſempronii, & Joannes Toſcanenſis ad cubiculum imperatoris: & adduxerunt imperatricem Richildem coronatam in ſynodum. Et ſtante illa juxta imperatorem ſurrexerunt omnes, & ſtantes quique in gradu C ſuo inceperunt laudes Leo epiſcopus & Joannes Tuſcanenſis epiſcopus. Et poſt laudes actas in domnum apoſtolicum & domnum imperatorem & imperatricem & ceteros, juxta morem, data oratione a Leone Gabinenſi epiſcopo, ſoluta eſt ſynodus.

II.

SYNODUS APUD TICINUM

ACTA PALATIUM ANNO INCARNATIONIS dominicæ DCCCLXXVI. indictione IX. menſe Februario, confirmata in ſynodo apud Pontigonem eodem anno & indict. menſe Junio.

ELECTIO CAROLI IMPERATORIS

ab Italici regni epiſcopis & ceteris optimatibus confirmata.

Glorioſiſſimo & a Deo coronato magno & pacifico imperatori, domno noſtro Carolo perpetuo Auguſto, nos quidem omnes epiſcopi, abbates, comites, ac reliqui qui nobiſcum convenerunt, Italici regni optimates, quorum nomina generaliter ſubter habentur inſerta, perpetuam optamus proſperitatem & pacem.

JAm quia divina pietas vos, beatorum principum apoſtolorum Petri & Pauli interventione, per vicarium ipſorum, domnum videlicet Joannem ſummum pontificem & univerſalem papam E ſpiritalemque patrem veſtrum, ad profectum ſanctæ Dei eccleſiæ noſtrorumque omnium invitavit, & ad imperiale culmen ſancti Spiritus judicio provexit: nos unanimiter vos protectorem, dominum, ac defenſorem omnium noſtrum eligimus. Cui & gaudentes toto cordis affectu ſubdi gaudemus, & omnia quæ ad profectum totius ſanctæ Dei eccleſiæ, noſtrorumque omnium ſalutem decernitis & ſancitis, totis viribus, annuente Chriſto, concordi mente & prompta voluntate obſervare promittimus.

V 2 Et

ANNO CHRISTI 876.

Et subscripserunt illi qui in Italia adfuerunt.

Anspertus sanctæ Mediolanensis ecclesiæ archiepiscopus subscripsi.
Joannes sanctæ Aretinæ ecclesiæ humilis episcopus subscripsi.
Joannes episcopus sanctæ Ticinensis ecclesiæ subscripsi.
Benedictus Cremonensis episcopus subscripsi.
Teudulfus Dertonensis episcopus subscripsi.
Adalgandus Vercellensis episcopus subscripsi.
Azo Eporediensis episcopus subscripsi.
Gerardus exiguus in exigua Laudensi ecclesia episcopus subscripsi.
Hilduinus Astensis ecclesiæ episcopus subscr.
Raibornus sedis Augustanæ episcopus subscr.
Leodoinus Mutinensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Hildradus Albensis ecclesiæ episcopus subscr.
Bodo humilis sanctæ Aquensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Sabbatinus Jenuensis ecclesiæ episcopus subscripsi.
Eilbertus Comensis episcopus subscripsi.
Adelardus servus servorum Dei Veronensis episcopus subscripsi.
Ego Paulus sanctæ ecclesiæ Placentiæ episcopus subscripsi.
Ego Andreas sanctæ Florentinæ ecclesiæ episcopus subscripsi.
Raginerius abbas subscripsi.
Signum Bosonis inclyti ducis, & sacri palatii archiminiſtri, atque imperialis missi.
Signum Richardi comitis.
Signum VValfridi comitis.
Signum Liutfridi comitis.
Signum Alberici comitis.
Signum Supponis comitis.
Signum Hardingi comitis.
Signum Bodradi comitis palatii.
Signum Cuniberti comitis.
Signum Bernardi comitis.
Signum Airboldi comitis.

Acta sunt hæc in palatio Ticinensi anno Domini DCCCLXXVI. regni domni imperatoris Caroli, Hludovvici Augusti piæ memoriæ filii, in Francia XXXVI. imperii primo, indict. IX. * (*An. Ch. 876.)

Confirmatio Cisalpinorum apud Pontigonem.

Sicut domnus Joannes apostolicus & universalis papa primo Romæ elegit, atque sacra unctione constituit, omnesque Italici regni episcopi, abbates, comites, & reliqui omnes, qui eum illis convenerunt, domnum nostrum gloriosum imperatorem Carolum Augustum unanimi devotione elegerunt sibi protectorem ac defensorem esse; ita & nos, qui de Francia, Burgundia, Aquitania, Septimania, Neustria, ac Provincia, pridie Kalendas Julii, in loco qui dicitur Pontigonis, anno XXXVII. in Francia, ac imperii primo, jussu ejusdem domni & gloriosi Augusti convenimus, pari consensu ac concordi devotione eligimus & confirmamus.

III.

INCIPIUNT CAPITULA QUÆ DOMNUS CAROLUS LUDOVICI AUGUSTI piæ memoriæ filius, una cum consensu & suggestione venerabilium episcoporum, & illustrium optimatum, reliquorumque fidelium suorum, ad honorem sanctæ Dei ecclesiæ, & ad pacem & profectum totius imperii sui, fecit anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCLXXVI. regni vero sui in Francia XXXVI. imperii autem sui I. indictione IX. mense Februario, in palatio Ticinensi.

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut Romana Ecclesia ab omnibus honoretur.*
II. *Ut Joanni papæ honor obedientiaque ab omnibus exhibeatur.*
III. *Ut res ecclesiæ Romanæ proprias nemo diripiat.*
IV. *Ut ecclesiasticis honor & reverentia præstetur.*
V. *Ut imperatori honor ab omnibus observetur.*
VI. *Ut episcopi ministerium suum sine cujusquam impedimento & molestia peragant.*
VII. *Ut episcopi per se & presbyteros prædicationi insistant: & fideles diebus festis ad publicas stationes occurrant, domique suæ nullus missas celebret sine licentia episcopi.*
VIII. *Ut episcopi cum clero suo in claustris resideant: presbyteros vero ab ecclesiis suis abesse, aut ab eorum potestate dissilire non permittant.*
IX. *Ut sacerdotes a familiaritate fœminarum, itemque venatione, armis militaribus, & habitu non decenti abstineant.*
X. *Ut res ecclesiasticas nemo invadat, & quæ cum detrimento ecclesiæ a rectoribus distractæ sunt repetantur.*
XI. *Ut decimæ absque fraude offerantur, & a presbyteris episcopi arbitrio dispensentur: & de baptismalibus ecclesiis per earum filios restaurandis.*
XII. *Ut episcopi comites & vassos regios diligant ut filios, & hi episcopos honorent ut patres, & ut episcopi in suis episcopiis missorum dominicorum potestate fungantur.*
XIII. *Ut episcopi & comites in pauperum domibus nisi rogati non diversentur: & ut prædas ac devastationes inhibeant.*
XIV. *Ut defuncti episcopi facultates nullus invadat: sed successori reserventur, vel pro illius anima erogentur.*
XV. *Ut infideles regni nemo celet, nec ullam eis sustentationem præbeat.*

CAPITULA.

I.

Ut sancta Romana ecclesia &c. *Exstat in Baluz. &c. T. II. pag. 239.*

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

(Ex Baluzii Capitular. t. 2. col. 243.)

[1] Ansbertus Archiepiscopus subscripsi.
Johannes humilis Aretinæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Adalardus servus servorum Dei sanctæ Veronensis Ecclesiæ episcopus subscripsi.
Adalgaudus Vercellensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Azo Eporediensis Episcopus subscripsi.
Benedictus Episcopus Cremonensis subscripsi.
Hil-

1 Subscriptiones istæ sunt additæ ex codice Bellovacensi. Nam horum capitulorum subscriptiones in editione Sirmondi incipiunt a Joanne Tuscanensi. At sane hic videntur necessariæ, cum multa diversa habeant a subscriptionibus tituli præcedentis. *Baluzius tom. 2. Capitular. col. 1283.*

Hildradus Albenſis Epiſcopus ſubſcripſi.

Gerardus Exiguus Eccleſiæ Laudenſis Epiſcopus ſubſcripſi.

Johannes humilis Epiſcopus ſanctæ Ticinenſis Eccleſiæ ſubſcripſi.

Teudulfus Terdonenſis Epiſcopus ſubſcripſi.

Hilduinus Atlenſis Epiſcopus ſuſcripſi.

Sabbatinus humilis Jenuenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.

Signum Boſonis Ducis & Miſſi Italiæ atque ſacri palatii Archiminiſtri.

Signum Bernardi Comitis.

Signum Bodradi Comitis palatii.

Signum Ricardi Comitis.

Signum Airboldi Comitis.

Signum Cuniberti Comitis.

Signum Supponis Comitis.

Signum Alberici Comitis.

Signum item Bernardi.

Signum Hardingi Comitis.

Signum Berardi Comitis.

Joannes Tuſcanenſis epiſcopus, legatus ſanctæ ſedis apoſtolicæ & domni Joannis ſummi pontificis, & univerſalis papæ, in his quæ ſupra ſcripta interfui, conſenſi & ſubſcripſi.

Anſegiſus Senonum metropolis epiſcopus, ſanctæ & apoſtolicæ ſedis per domnum Joannem ſummum pontificem papam vicarius, interfui, conſenſi & ſubſcripſi.

Joannes Aretinus epiſcopus, ſanctæ ſedis apoſtolicæ legatus, interfui, conſenſi, & ſubſcripſi.

Hincmarus Rhemorum archiepiſcopus ſubſcr.

Aurelianus Lugdunenſis eccleſiæ epiſcopus in Chriſti nomine roboravi.

Frotarius archiepiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Ottramnus Viennenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Joannes Rothumagenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Bermundus Ebredunenſis Eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ragenelmus Tornacenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

VValterius humilis Aurelianenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Gerboldus Cabilonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Giſlebertus Carnotenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hildeboldus Sueſſionenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Roſtagnus ſanctæ Arelatenſis eccleſiæ humilis epiſcopus ſubſcripſi.

Iſaac Lingonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcr.

Lantbertus Matiſcenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ingelvvinus ſanctæ Pariſiacenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Geroldus Ambianenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Abbo Nevernenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Joannes Cameracenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hadebertus Silvanectenſis eccleſiæ epiſcopus ſubripſi.

Odo Belgivacorum epiſcopus in Chriſti nomine ſubſcripſi.

Ratbertus Valentinæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Bernarius Gratianopolitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Agenulfus Gabalitanenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

A Birico VVapincenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Alduinus Avenionenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

VVido Vellavenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hildebrannus Sagenſis epiſcopus ſubſcripſi.

VVillebertus humilis Catalaunorum epiſcopus ſubſcripſi.

Ragenfridus Meldenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Heiradus Lixovienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Sigenandus Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ætherius Vivarienſis epiſcopus ſubſcripſi.

B Erchambertus Bajocenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hedenulfus Laudunenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Agilmarus Arvernenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Anſelmus Lemovicenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Adalbertus Morinenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

VVillelmus Cadurcorum eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Lupus Albienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ottulfus ſanctæ Trecaſſinæ eccleſiæ humilis epiſcopus ſubſcripſi.

C Berardus Virdunenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Arnaldus Leucorum eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Franco Tungrenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcr.

Theodoricus Veſontionum eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

VVala Antiſſiodorenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Adalgarius Auguſtidunenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Henrico Dienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Aimatus Ruthenenſium eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Theotarius Gerundenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

D Hugo abbas.

Albuſtus abbas ex monaſterio quod vocatur Bethlebem, ſive Ferrariis.

Hilduinus abbas & bibliothecarius.

VVlfardus abbas ſcripſit & ſubſcripſit.

Gauzlenus abbas & archicancellarius.

IV.

Actorum concilii Pontigonenſis editio altera, illa fortaſſe, quam cum legatis apoſtolicis dictaſſe, & in ſynodo legiſſe dicitur Odo epiſcopus Bellovacenſis.

Sancta ſynodus &c. *Ibid. pag.* 245.

E *Sequebatur poſt hæc in codice ſancti Remigii confirmatio ſynodi Ticinenſis, cum epiſcoporum ſubſcriptionibus ut ſupra.*

V.

Libellus proclamationis eccleſiæ Rhemenſis adverſus Hludovicum regem Carolo imperatori oblatus in ſynodo Pontigonenſi.

Paternis magiſteriis &c. *Extat ibid. pag.* 249.

VI.

Definitio ſynodi Pontigonenſis de Adalgando presbytero infamato.

Pridie Idus Julii &c. *ibid.*

VII.

ANNO CHRISTI 876.

VII.

Juramentum, quod Hincmarus archiepiscopus edere jussus est apud Pontigonem.

Sic promitto ego, &c. *ibid.*

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Concilium Pontigonense.*) *Extat in Baluz. ibid. pag.* 803.

Nota Severini Binii.

a *Concilium Pontigonense.*) Sic dictum a Pontigono. Est autem * Pontigonum, vel Pontigedanum (ut habet Kalendarium S. Joannis Vallensis ad Carnutum urbem) pagus Galliæ Celticæ in diœcesi Carnotensi vulgo dictus *Pontgoir*.

* Errat hic gravissime Binius. Vide geographiam nostram synodicum. Est enim in diœcesi Catalaunensi.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

De eadem Pontigonensi synodo & concessis a Joanne papa VIII. privilegiis Ansegiso Senonensi archiepiscopo nonnulla referunt historici Senonum Odoranus in chronico ad annum 876. Robertus S. Mariani Autissiodorensis monachus ord. Præmonstratensis in chronico, & auctor chronici abbatiæ S. Petri Vivi Clarius, sive quis alius editus tomo II. spicilegii a D. Dacherio O. B.

Sancta synodus, quæ in nomine Domini vocatione domni Joannis ter beatissimi, & jussione domni Caroli Augusti congregata est in Pontigone anno Domini octingentesimo septuagesimo sexto, indictione nona, decimo septimo Kalendas Augusti, hæc capitula quæ subter adnexa sunt, instituit.

OBeunte Hludovico qui Romani imperii jura regebat, Joannes ter beatissimus papa, per Jadericum Belitrensem, Ansegisum Senonensem, Formosum Portuensem, Joannem Aretinum *, venerabiles episcopos, domnum Carolum tunc regem ad limina beatorum apostolorum invitavit, eumque ecclesiæ ipsius defensorem ac tutorem elegit, imperialique diademate coronavit, eum præ cunctis solum eligens specialiter qui Romani imperii sceptra teneret. Cujus factis constitutionibus pro debito parentes, quod ipse confirmavit, pari consensu omnes confirmavimus.

* al. Aretinum.

Sicut domnus Joannes sanxit conveniente & consentiente, ac condecernente * domno ac gloriosissimo Carolo imperatore semper Augusto, Ansegisum venerabilem archiepiscopum Senonum suam vicem tenere, & primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit, in evocanda synodo & definiendo canonice si quælibet insurrexerint necessaria (& ut quælibet graviora ad ipsius notitiam referat,) & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut primatum ipse teneat Galliæ & Germaniæ decernimus & sancimus; cunctique successores ejus in propria urbe Senonica.

* concedente.

Hæc desunt apud Baronium an. 877.

Item invenitur in gestis episcoporum ecclesiæ Rhemensis de archiepiscopo Senonensi ita: Obtinuit domnus Ansegisus archiepiscopus Senonensis a beatissimo Joanne papa, & a Carolo Augusto, ut esset primus post papam, & teneret primatum totius Galliæ & Germaniæ, & ut fortiora quæque & graviora dijudicaret, synodumque evocaret, si quælibet insurrexerint; cunctique ei obediant Galliæ & episcopi sicut episcopo Romano. Voluit autem ei resistere * Immarus archiepiscopus Rhemensis, sed minime potuit, convictus apostolica auctoritate. Suo etenim tempore ecclesia Senonica magno & pacifico viguit honore.

* Hincmarus.

ADDITIO AD CONC. PONTIGONENSE.

ANNO CHRISTI 876.

AFfertur a Severtio in historia archiepiscopatus Lugdunensis instrumentum confirmationis Cariloensis monasterii in Pontigonensi concilio facta: quod ita se habet:

Sanctissimis atque reverentissimis totius religionis fratribus tam præsentibus, quam & futuris, ubique veritati sub nutu Domini famulantibus: sacrosanctum concilium episcoporum Gallicanorum optabilem summæ ac individuæ Trinitatis gratiam.

DUm in nomine Domini Jesu Christi, omnium rerum Domini, ejus Incarnationis DCCCLXXVI. anno, imperii quoque domini Caroli serenissimi atque piissimi imperatoris Augusti primo, mense Junio, Indictione IX. ab universis Galliarum partibus in Pontigonum celebre palatium prædicti principis, solicitatissima commonitione, ob studium Divinorum obsequiorum convenissemus: nonnulli quibusdam suarum opportunitatum votis nos adquiescere & providere petentes, optarunt ut unanimiter eis etiam in futuro, sicut mos a sanctis patribus cum fide sanctæ pietatis emanavit, consoleremus. Inter quæ * confrater & coepiscopus Robertus, Valentinensis ecclesiæ venerabilis episcopus, nostram humilitatem expetiit, ut cujusdam voti sui modum, intentionem, & executionem perpendentes, qualiter imposterum cassari quibuslibet oppositionum machinationibus, aut fraudibus nequiret omnimodis, prudenti deliberatione prospiceremus. Siquidem sanctus frater noster & coepiscopus, una cum fratre suo germano Eduardo, quem cælestis dispositio nostro jam vocavit sæculo, succensus Divino amore, cœnobium quoddam per manus venerabilis abbatis Gausmati, suorumque monachorum, fundare atque construere, in possessione propria, in pago Matiscensi, super fluvium qui dicitur Scorvinus, non longe a flumine Ligeri elegit, & ejusdem suæ proprietatis Dominum nostrum hæredem instituit. Quem etiam locum, quod fuerit minus gratum, Carilocum vocari voluit. Et ut promptissimam suam voluntatem, tam superstes, quam qui jam nunc viam universæ carnis ingressus, evidenter ostenderent, publico testamento cunctam hujus rei seriem allegarunt. Prædictus itaque præsul fratris sui superstes, tanti nostri conventus unanimem fraternitatem exoravit, ut ejus voti retributionisque particeps in Christo Jesu Domino nostro, privilegio sacerdotali roborandum auctoritate, præcepto nihilominus imperialis munificentiæ confirmandum, ei, fratribusque inibi Domino famulaturis concederemus, & more solito nostrum assensum propriis subscriptionibus panderemus, & secundum quod fieri firmitatis gratia solet, obtestationis vinculo omnem temeritatem malignantium obviaremus, ne forte cœpta minui vel perturbari quolibet possint instinctu. Igitur debita caritate fraternam in Christo Domino nostro benevolentiam suscipimus, & hoc privilegium sic moderate, ut idem frater noster juxta petitionem suam, dum advixerit, præfati Cariloci dispositionem per abbatem & monachos, omnem exhibendo tuitionem & solicitudinem, veluti patrem decet, obtineat: & ut effectum monasterii perfectus assequatur, prudentissime satagat. Dum autem cum Dominus omnium in meliorem vitam sustu-

* Forte, reverentissimus. Hard.

ANNO CHRISTI 876.

fustulerit cælesti forte, nullus suorum propinquorum, aut aliarum quarumcumque personarum, ejusdem loci sibi potestatem usurpet, aut in aliquo dominari pertentet: sed liceat ibi sanctis monachis normam suæ religionis nullis obstantibus exercere, & expedita dominatione libere disponere, ut in omnibus benedicatur Deus: nec fas sit jure proprietatis, possessiones eorum, aut hactenus traditas, aut deinceps pro remedio animarum a fidelibus conferendas, sinistro quolibet ingenio præsumere: sed habeant potestatem liberam monachi, Domino, sanctisque martyribus Stephano & Fortunato, ac sibi concessis dominari, & in militia cælestis conversationis suam ex eis voluntatem exequi. Si quis vero, absit, hujus privilegii destructor, aut in ejus destructionem fraudulentus machinator, in posterum emerserit, salutem persequens: secundum potestatem ligandi atque solvendi ab ipso Domino Jesu Christo nobis traditam, æterno vinculo damnationis extra beatorum requiem alligamus, cum omnibus qui ei in hoc nequissimo facto consentiunt; nisi hoc & actor ejusque sequaces correxerint: qui, quod ad multarum salutem animarum provisum est, impie non timent infringere. Obsecramus etiam qui hanc piæ devotionis scripturam legerint, vel audierint, omnes fratres nostros, sed & religiosos abbates, ut voluntate sua nostræ faveant; & si rogati fuerint, propriis subscriptionibus nostram sententiam confirment.

Ego Aurelianus Lugdunensis ecclesiæ archiep. hoc privilegium relegens in Christi nomine roboravi.
Ottramnus Viennensis ecclesiæ archiepiscopus.
Hincmarus Remensis archiepiscopus.
Joannes Rotomagensis archiepiscopus.
Isaac sanctæ Lingonensis ecclesiæ episcopus.
Lambertus Matiscensis episcopus.
VVilebertus Catalaunorum episcopus.
Bermundus Ebredunensis episcopus.
Anselmus Lemovicensis ecclesiæ episcopus.
Birico Vapincensis episcopus.
Gilbardus Cabilonensis episcopus.
Abbo Nivernensis episcopus.
Hildeboldus Suessionicæ ecclesiæ episcopus.
Bernarius Gratianopolitanus episcopus.
Berardus Verdunensis episcopus.
Hairardus Lexoviensis ecclesiæ episcopus.
Hildebrannus Sagiensis ecclesiæ episcopus.
Ingelvinus sanctæ Parisiacæ ecclesiæ episcopus.
Otulfus Tricassinæ ecclesiæ episcopus.
Agilmarus Arvernensis ecclesiæ episcopus.
Theodoricus Vesontiensis episcopus.
Rostagnus Arelatensis ecclesiæ episcopus.
Frotarius Dei pietate Bituricensis archiepiscop.
Anlegisus Senonum archiepiscopus.
Gislebertus Carnotensis episcopus.
Adalgarius Eduorum episcopus.
Hemico Deensis episcopus.
Ætherius Vivariensis episcopus.
VVilelmus Cadurcensis episcopus.
Hadelbertus Silvanectensis episcopus.
Odo Belgivagorum episcopus.
Arnaldus sanctæ Tulleosis ecclesiæ episcopus.
Joannes Cameracensis ecclesiæ episcopus.
Hedenulfus sanctæ Laudunensis ecclesiæ episc.
Saginandus Constantiensis ecclesiæ episcopus.
Erchambertus Bajocensis episcopus.
Alduinus Avinionensis episcopus.
Agenulfus Gabalensis episcopus.
Leuboinus ecclesiæ Lugdunensis chorepiscopus.
Segaldus archidiac. ecclesiæ Turon. legatus.
Grymphatus, VVarno, Bego, abbates.
Gumertus Corbejensis monasterii abbas.
Bernardus Solemniacensis monasterii abbas.
Carnulfus Belliloci monasterii abbas.

Data Kalendas Junias, Indictione VIII. anno XXXVII. regni Caroli gloriosissimi Augusti in Francia, & imperii ejus primo.
Actum in Pontigono palatio in Dei nomine feliciter.
Mainardus scripsit rogatus.

ACTA CONCILII TICINENSIS

Ex Rerum Italic. scriptor. Tom. 2. parte 2. pag. 143. & seqq.

Anno DCCCLXXVI. Habiti pro electione Caroli in Regem Italiæ, supra allata ad pag. 310. & seqq.

Auctiora ex MSS. Codice Ambrosianæ Bibliothecæ una cum animadversionibus Cl. viri Joseph Antonii Saxii eidem bibliothecæ præfecti.

IN ACTA CONCILII TICINENSIS

PRÆFATIO LUDOVICI ANTONII MURATORII.

VUlgatissima erant Acta Concilii Ticinensis, Anno 876. habiti, in quo Carolus Calvus Francorum Rex, Romanorum Imperator a Joanne VIII. Summo Pontifice constitutus, ab Episcopis etiam atque Optimatibus Italici Regni Rex Italiæ electus & consalutatus est. Ea quippe inter Annales Francorum a Pithœo, & Du-Chesnio editos, tum in Annalibus Baronianis, in Labbeana Conciliorum Collectione, inter Concilia Gallica a Sirmondo collecta, atque inter Capitularia Regum Francorum a Baluzio illustrata reperiri editionibus prostabant; ac proinde nullum mihi obversatum fuerat consilium de iis recudendis. Verum quum me per literas certiorem fecisset Cl. Vir *Joseph Antonius Saxius* Ambrosianæ Bibliothecæ Præfectus, eorumdem Actorum locupletius exemplum in prælaudata Bibliotheca adservari, immo is pro antiqua sua erga me benevolentia eadem descripta ad me misisset, continuo intellexi, publicam eruditionem atque utilitatem exigere, ut quæ ex eo Concilio supersunt, utpote auctiora, in Collectionem hanc inferrentur. Nam ut paucula sint, magni tamen momenti exhibent monumentum cum ad eorum temporum Historiam, tum ad politicum Italiæ regimen, quod est ad ea tempora, certius agnoscendum. Quod antequam præstem, producere juvat, quæ in hanc rem doctissimus *Saxius* ad me

CLARISSIMO AD DOCTISSIMO VIRO perscribenda duxit, Præfationis etiam locum apud Eruditos habitura.

LUDOVICO ANTONIO MURATORIO
JOSEPH ANTONIUS SAXIUS
Bibliothecæ Ambrosianæ Præfectus S. P. D.

„ SCrutabar privati mei cujusdam studii consilium Codicem manuscriptum Bibliothecæ Ambrosianæ, „ qui complectebatur Epistulas Joannis VIII. Summi „ Pontificis, descriptas e pergameno Vaticano, Langobardicis literis, ut ibi asseritur, exarato; cum ecce occurrit non spernendæ antiquitatis Monumentum, Fragmentum nempe Synodi Ticinensis, celebratæ Anno 876. cum Carolus Calvus, post acceptam „ Romæ Imperii coronam, promoveri quoque ad Italicum Regnum, Episcoporum, atque Optimatum suffragio curaret. Exilui ad inexpectatam hanc sortem, „ cum probe scirem nondum hæc Acta integra prodisse, „ & apud Sirmondum, Balutium, Labbeum, aliosque „ hujusmodi rerum Collectores ea tantum legi, quæ recitat Synodus Pontigonensis, in qua Ticinensi peractæ „ Electioni Gallicanorum Antistitum votum accessisse „ narratur. At mutila ea sunt, nec sincerum exhibent „ textum ea in re, quæ præcipuum hujus Synodi momentum fuit. Quæ enim de Ansperto Mediolanensi Ar-

ANNO CHRISTI 875.

„ Archiepiscopo, universi Cœtus nomine sententiam dicente, de Electione ipsa in Regem Italiæ Caroli Calvi, deque præstito ab utroque vicissim juramento in Exemplari Ambrosiano leguntur, Pontigonensia Synodus prorsus silet. Gratam me itaque cum Tibi, Vir Clariss. tum Eruditis omnibus operam facturum putavi, si eadem ad Te illico, in censum magnæ Collectionis Rerum Italic. referenda transmitterem. Desumpta dicuntur *ex Volumine Capitularium, & Conciliorum Gallicanorum apud Sanctissimum Dominum Nostrum*, sed valde dolendum, quod non integra Scriptor inde produxerit: post relator enim viginti titulor rerum, quæ in Ticinensi hoc Conventu statuta fuere subdit: *Habentur hæc Capitula integra, & prolixa in ipso Exemplari, sed propter festinationem Ego Fontana contraxi*. Emendandæ illius calami culpæ nihil intentatum reliqui; Ego siquidem cum Amicis per Epistolas Romæ, ut Vaticana primum Bibliotheca consuleretur, num pretiosa hæc antiquaria supellex eidem obtigisset; verum ab ipsis accepi, inanem fuisse Illustriss. ac Reverendiss. Majestæ Custodia laborem; cum jamdiu a pluribus ætatibus in more positum sit, ut ea literatis Summorum Pontificum spoliis nihil in Vaticanam inferatur, sed in hæreditatis partem illa quoque familiæ Gentilibus cedant. Conversa inde est solicitudo ad erudita Principum Romanorum scrinia explorande, sed undique incassum cura & precta redire; quis enim divinare possit, quæ illius, insignis alioquin voluminis fortuna fuerit? Contuli me itaque ad Labbeum, & Baluzium, ut intelligerem, an contracta a Fontana rerum series editis Synodi Pontigonensis *Capitulis* responderet, atque eadem illa esse prorsus inveni, nisi quod nonnulla præpostero ordine in manuscriptis titulis designantur ac vulgatus textus exponat; quæque hic quindecim tantum numeri comprehendit, illi in viginti sejunxerint. Quocirca satis superque pensatam hujusmodi jacturam crediderim, cum peti possit ex editis, quod Codicis nostri expleat lacunam; atque ita invidente licet nobis primævum volumen injuria temporum, integrum adhuc Concilium hoc dari.

„ Sed petices fortasse Vir Præclarissime. Quis hic Fontana, vindicatæ e tenebris antiquæ hujus memoriæ gratia posteris commendandus? Non is certe venalis tantummodo, aut rudis Exscriptor fuit, cum inspersæ non raro eruditis notis memoratæ Joannis VIII. Epistolæ hominem prodant in superiorum ætatum recondita historia eximie versatum. Præterea ex eodem Codice aperte colligitur, insudasse illum eruendis undique antiquis monumentis; ut Carolo Sigonio Italici Regni historiam texenti suppetias ferret; quinimmo ad eundem dirigit adnotationes aliquas suas, quibus illustrari possent aut etiam castigari nonnulla, quæ ille jam scripserat. Propterea affirmare non dubitaverim illum eundem hunc esse, cujus gratam mentionem Sigonius inseruit Indici Auctorum, quorum studio, aut scriptis in Regno Italico describendo se profecisse testatur; inter postremos enim recensetur *Joannes Baptista Fontana Mediolanensis, qui nuper magno historiarum detrimento est mortuus*. Decessisse illum immatura abreptum morte, utpote annos tantummodo triginta tres natum, dolens scribit Philippus Picinellus in Athenæo Literatorum Mediolanensium, ubi etiam plura de nobili illius familia, summa doctrinæ opinione, ac libris tum editis, tum manuscriptis, ad æternam tanti Viri memoriam literis consignavit.

„ Ceterum hujus Synodi Ticinensis, eo prorsus modo, quo in Codice nostro describitur, meminit Sigonius *De Regno Italiæ* ad annum 876. editionis Bononiensis anno 1580. ubi compendiaria narratione quidquid in ea gestum est refert, ejusque verba in suis Basilicæ Ambrosianæ monumentis recudit Puricellius ad annum eundem; nec dubium est, quin a memorato Fontana Romæ tunc degente historicam hanc lucem Sigonius acceperit. Nunc Synodum ipsam producimus, quæ quantum illustrandæ antiquitati, atque Italicæ gloriæ promovendæ conferat, nemo dignius æstimaverit, quam Tu, qui vasto labore erudita omnia rudera evolvens, tantam eidem lucem affundis. Etsi enim scriptores ferme omnes Mediolanenses a Gregorio Magno Pontifice Maximo splendidum illud Privilegium trahant, quo Archiepiscopus noster donatus dicitur, jure eligendi Italici Regis post decimum quartum a Prædecessoris obitu diem; quique modestius rem agunt, Carolum Magnum insignis hujus muneris Auctorem faciant, nullum tamen vestigium tantæ exercitæ auctoritatis universa illorum temporum refert historia. Primum hoc exemplum est, in quo totum figat pedem, venditati antiqui juris eximium decus; sive enim Ludovico II. Imperatore sine liberis decedente, sese tandem in libertatem, tot tristibus bellorum eventibus antea concussam, assertos putarent Italici Optimates; sive opportuna arrepta occasione dissidii inter defuncti Augusti consanguineos aorumum aliquod jus prætenderent, aut novum condere meditarentur, certum est ab hac Caroli Calvi inauguratione tantum roboris accessisse auctoritati Mediolanensium Præsulum, utpote dignitate atque opibus supra ceteros Italiæ Proceres eminentium, ut suo propemodum nutu de Italico Regno decernerent, evecti ad hanc supremam dignitatem, aut etiam depulsis Principibus. An vero legitimo jure, an injuria Francici Imperii hæc ab Italia peracta sint, quæstio est, ut optime nosti, a Doctissimo Viro, Florentinæ libertatis disquisitione celebri, recentissima typis discussa, quam tamen attingere in præsens minime fas est, cum neque id modus Epistolæ ferat, nec patiatur doctrinæ tuæ amplitudo, cui aliquid suggerere idem esset ac ligna, ut ajunt, in sylvam inferre.

„ Id unum silentio præterire haud opportunum reor, frequentissimos a me perfectos Scriptores tum exteros, tum domesticos, qui fidentissime asserunt, Joannem ipsum Summum Pontificem huic Synodo interfuisse, atque in ea effusum in laudes Caroli Calvi, plenis Episcoporum, & Optimatum suffragiis eidem confirmasse Imperium ac Regnum. Quod quam a vero longe sit, Synodi ipsius ad Te nunc missum exemplar docet, in quo Archiepiscopus solus Mediolanensis Anspertus primas egisse vices legitur; miror que hinc magis a Pagio Juniore in Breviario Romanorum Pontificum testem adduci potuisse Continuatorem Aimoini, quod videlicet Joannes Papa cum Carolo Calvo Nonis Januarii Roma solvens, Ticinum petierit, & in eadem Civitate Conventus Episcoporum celebratus sit, mense Februario, in quo Imperium eidem Carolo Romæ collatum, omnium consensu a Joanne Pontifice, ibi *præsente*, iterum fuit confirmatum. Continuator enim Aimoini non aliud profert, quam quod in Annalibus quoque Bertinianis, iisdem prorsus verbis describitur. *Nonis Januarii Roma exiens* (Carolus Calvus) *Papiam redit, ubi & Placitum suum habuit*: nihil de Joanne Pontifice, nihil de confirmato Imperio innuens. Occasionem huic errori datam crediderim tum a Petro Pithœo, qui primus Romanum Concilium evulgans, in quo vere a Joanne Pontifice confirmatum Carolo Imperium fuit, illud celebratum mense Februario tradidit; quocirca cum idem mensis, ac etiam annus Ticinensi Synodo assignetur, eam confundi facile potuit: tum a notis margini Annalium Baronii adjectis, ubi enim ad annum 876. refertur, *Sermo Domini Apostolici Joannis in Synodo Episcoporum, Omnibus generationibus, immo cunctis mortalibus liquet &c.* in margine adnotatur: *Ticinensis Synodus, in qua Joannes Papa confirmat Carolum Imperatorem*. Verba enim hæc, quibus inchoatur sermo, certissime spectant non ad Synodum Ticinensem, sed ad Concilium Romanum, ut conferenti patebit. Errorem autem male assignati mensis, annique optime Pagius senior in ejusdem Critica emendavit; neque enim mense Februario, sed Julio, aut Anno 876. sed subsequenti celebratum Romanum Concilium ex coævis historiis evincitur. Hæc in præsenti adnotare necessarium duxi, ne auctoritas eorum, qui Concilia hujusmodi commiscuere, Lectores imposterum fallat.

„ Post Synodum Ticinensem, nonnulla etiam Pontigonensis Conventus Acta exhibet Codex noster. Relatis enim Cisalpinorum Antistitum subscriptionibus, subdit Fontana: *Post has sequuntur subscriptiones Legatorum, & Gallicorum Episcoporum, qui immediate post Langobardos subscribunt Concilio Ticinensi, sed forte ut Sigonius monuit, relecto in Conventu Pontigonensi.* Et sane res ita se habuit; nam profecto in Gallias Cæsare, Concilium Pontigonis coactum est, ibique Decretis jam antea in Papiensi Conventu pronunciatis, relectisque illa in Synodo Transalpini Episcopi subscripsere. Hæc omnia aliquibus meis animadversionibus aucta ad Te mittere statui, ut amorem meum erga Te probarem, atque optimo consilio Tuo de Italica illustranda historia, pro virium mearum tenuitate inservirem. Perge inceptum Opus fervidis conatibus explere, meque inter Tui amantissimos numera. Vale. „

Ita ad me erudite pro more Saxius, cujus etiam breves Notas ipsis Actis subjeciam. Nunc præmonitos Lectores volo, Synodum hanc revera Ticini celebratam fuisse non Anno 887. ut in exemplo Ambrosiano legitur, sed quidem Anno 876. Carolus enim Calvus *VIII. Januarii*, hoc est natali die Domini Anno 875. Imperialem coronam Romæ susceperat. Cujus rei locupletissimum testem habemus Farfense Chronicon losiq edendum, ubi ejusdem Imperatoris Diploma occurrit, pauci post diebus concessum Monasterio Farfensi, cum hisce notis Chronologicis: *Data VIII. Kalend. Januarii Anno 36.*

Re-

ANNO CHRISTI 876.

Regni Domini nostri Karoli in Francia &c. & Imperii ejus Primo. Actum in Sancto Petro Indictione IX. Decurrere cœpit *Indictio Nona*. Septembri mense Anni 875. atque adeo male calculos initurus foret, quisquis ad Annum 876. Romanam Calvi coronationem referret. At Roma digressus Carolus *Nonis Januarii* Anno 876. recta, ut habet Annalista Bertinianus, *Papiam redit, ubi & Placitum suum habuit*. Sub *Placiti* nomine designentur heic ea ipsa solemnia Regni Comitia, quæ a recentioribus edita, atque heic recusa, *Concilii* nomen præferunt. Hæc autem celebrata dicuntur *Mense Februario*, & quidem recte. Nam Puricellius in Monum. Basilic. Ambrosian. ejusdem Caroli Diploma profert, datum *IV. Kal. Martias* Ambrosiano Cœnobio. Diligentissimus quoque Sigonius Lib. V. de Regno Italiæ, referens ejusmodi Comitia, auctor est ab eodem Augusto *III. Kalendas Martias privilegia Caroli Magni, Pii, Lotharii, ac Ludovici nepotis, ut vocat, jus, Ecclesiæ Cremonensi fuisse firmata*. Ego Lectori rem non ingratam facturum me puto; si idem illud Diploma produxero, expeditum *in Sancta Sophia juxta Papiam*; ut hinc luculentius appareat, iis ipsis diebus Carolum Calvum Ticini fuisse versatum. Illud ego descripsi ex vetustissimo Regesto Episcopii Cremonensis, unde & Sigonius lucem hujus rei acceperat.

Caroli Calvi Imperatoria Præceptum, per quod Benedicto Cremonensi Episcopo, ejusque Ecclesiæ, omnia illius bona & privilegia confirmat. Anno 876.

,, IN nomine Sancte & individue Trinitatis. *Karolus* ejusdem Dei omnipotentis gratia Imperator Augustus. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei, ejusque in eisdem locis sibi famulantibus opportuna beneficia largimur, premium nobis apud Deum eterne remunerationis rependi non diffidimus. Igitur omnium fidelium Sancte Dei Ecclesie, ac nostrorum presentium videlicet & futurorum, comperiat magnitudo, quia vir venerabilis *Benedictus Cremonensis Ecclesiæ Episcopus* detulit obtutibus nostris quaidam pie recordat unis *Avi nostri Karoli*, nec non & *Patris nostri Hludowici*, simulque etiam *fratris nostri Hlotharii*, & *nepotis nostri Hludowici* auctoritates præceptorum, in quibus continebatur, qualiter ipsi omnes res Episcopatus sui, Sancte Marie videlicet, & Sancti Stephani, que ibidem a longo tempore usque nunc pertinent, tam Monasteria, quamque & Xenodochia, seu Ecclesias baptismales, & reliquas possessiones, & predia ad ejusdem Episcopatum pertinentia, sub sua haberent defensione, & predia ad ejusdem Episcopatum pertinentia, sub sua haberent defensione atque immunitatis tuitione. Unde memoratus *Benedictus* Presul nostram petiit pietatem, ut easdem auctoritates nostro confirmaremus precepto. Cujus precibus pro mercedis nostre augmento libentissime annuentes, hos Celsitudinis nostre apices decrevimus fieri, per quos precipimus, modisque omnibus confirmamus, ut quicquid ad prædictam Ecclesiam a longo tempore Reges, vel alii quilibet homines largiti sunt &c. Reperimus quoque in auctoritate bone memorie *Avi nostri Karoli*, qualiter ipse ad prefatam Cremonensem Ecclesiam quasdam res condonaverat, & inde *Nepos noster Hludowicus Imperator* sui precepti auctoritate ad eamdem Sedem concesserat, locum videlicet, qui dicitur Teciedus cum Brisivola & Cucullo, vel omnia ad ipsa loca pertinentia, & Portum, cujus vocabulum est Vulpariolus, cum militorum transiturio usque in Caput Addue, cum molatura de molendinis & portoribus usque in Caput Addue: quas res & loca *Hlotharius frater noster*, & inde *Hludowicus Nepos noster* per sua precepta in jam dicta confirmaverunt Ecclesia. Que omnia veraciter cognoscentes, placuit nobis nostram superaddere auctoritatem, per quam concedimus, ut prefata dona, sicut a Fratre nostro & Nepote concessa sunt, ita in futuro ipsa Sedes teneat, & nullus Missus, neque Judex publicus, neque ulla persona &c. Quin & idem Presul adjecit, quod quidam Longobardorum, vel aliarum gentium homines sua peragentes negotia, sipaticum non solvissent; indeque auctoritatem ei firmamus, sicut Antecessores nostri, *& Nepos noster Hludowicus* concessit. Unde præcipientes jubemus &c.

,, Signum KAROLI gloriosissimi Imperatoris.

,, Audacher Notarius ad vicem Gauzini recognovit.

,, Data III. Kal. Martii, Anno XXVI. * Regni Domni Karoli Imperatoris in Francia, & Imperii ejus Primo.

,, Actum in Sancta Sophia juxta Papiam feliciter in Dei nomine Amen.

* In Regesto legebatur XXII.

Quod unum mihi addendum superest, vix e mente mea dubitationem evellere possum, num in memoratis hisce Comitiis Carolus tunc primum Rex Italiæ electus fuerit. Hoc quidem Acta sonant: sed mihi abhorrere a consuetudine ceterorum Principum videtur, qui non antea ad Imperiale fastigium ascendere soliti fuerunt, quam Regni Italici habenas ac titulum consequuti fuissent. Ludovicum Pium excipio, quia tunc Bernardo ejus nepoti Langobardicum Regnum parebat. Profecto quum difficilia tempora instarent Calvo, quippe Ludovicus ejus frater, Germaniæ Rex, & natu etiam major, ad Italiæ ac Imperii coronam & ipse anhelabat, immo arma eam ob caussam jam arripuerat, fieri facile potuit, ut Carolus nihil sibi cunctandum ratus satius duxerit præoccupare Imperiale nomen, & benedictionem Pontificis, quam consistere ad colligenda Italicorum Procerum vota divisa. Attamen suspicari adhuc cogor, Carolum Calvum tum terrore injecto potentiæ suæ, tum eo quo potuit Optimatum, Populorumque consensu, Regnum Italicum prius sibi conquisivisse, ac deinde Romam convolasse. Uti habet Annalium Fuldensium Scriptor, ut primum Ludovici II. Augusti obitum *Carolus Galliæ tyrannus comperit, illico Regnum Italiæ invasit*. Deinde Carlomanno fratris filio contra se cum validis copiis irruenti, ad fauces Italiæ vires suas objecit, eumque aut vi aut muneribus in Germaniam regredi coegit. Quo facto demum *quanta potuit velocitate Romam profectus est*. Ad hæc Annalibus Bertinianis fidem ret facientibus, Carolus post unctionem Imperialem *Roma exiens, Papiam redit*. Ergo ante coronationem Romanam, ideoque Anno 875. Carolus Langobardici Regni Sedem pacifice ingressus fuerat; vixque excogitari potest, quin ibi se Regem Italiæ instituendum atque acclamandum sine mora curasset. Quod si Anno subsequente 876. ex Urbe Ticinum regressus, electionem a Regni Proceribus quæsivit, hæc fuerit potius præcedentis confirmatio, atque ut ex concordibus Optimatum Langobardicorum suffragiis, quorum nonnulla ante desideraverat, electio sua eo magis legitima evaderet, enixiusque consolidaretur. In Pontigonensi quoque Synodo, eodem Anno celebrata, Francici Regni Patres Carolum ipsum, quamquam tot ante Annos Francorum Regem, *elegerunt sibi protectorem ac defensorem esse*: cujusmodi verbis secundum editionem Pithœi, Labbei, & aliorum, usi sunt & Italici Episcopi atque Optimates in Ticinensi Concilio. Præterea Joannes VIII. Summus Pontifex, Anno subsequente 877. in Romana Synodo ejusdem Caroli electionem rursus firmavit, ac ratam habuit. Atque hæc pauca licuerit mihi edisserere, quando uberiora & clariora eorum temporum monumenta sperare non licet. Nam quod est ad Ambrosianum Actorum exemplum, nulla mihi dubitatio restat, quin ad Sigonium contemporaneum meum Fontana miserit, quando Sigonius ipse in Libris de Regno Italiæ ad Annum 876. integram Præfationem qualis heic deprehenditur, exhibet ab iis verbis: *Nos Anspertus cum omnibus Episcopis &c.* Ego hoc ex Puricellio supra laudato in Monumentis Basilic. Ambros. num. 127. didici; neque enim in Sigoniani Operis editionibus, quibus utor, ego ejusmodi verba reperio, minimeque compertum habeo, quam editionem Puricellius, ista describens, fuerit sequutus.

CONCILIUM TICINENSE
In quo Carolus Calvus Imperator

Ab Ansperto Mediolani Archiepiscopo, & aliis Italici Regni Optimatibus in Italiæ Regem electus fuit.

GLoriosissimo & a Deo coronato magno & pacifico Imperatori Domino nostro Carolo perpetuo Augusto. Nos quidem *Ansbertus* cum omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, ac reliquis, qui nobiscum convenerunt Italici regni Optimates, quorum nomina generaliter subter habentur inserta, perpetuam optamus prosperitatem & pacem.

Jam quia Divina pietas vos Beatorum Principum Apostolorum Petri & Pauli interventione per Vicarium ipsorum, Domnum videlicet Joannem Summum Pontificem & universalem Papam [1] vestrum ad profectum Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorumque omnium incitavit, & ad Imperiale cul-

[1] Legendum *Patrem*, ut in omnibus editis hujus Concilii actis.

ANNO CHRISTI 876.

culmen Sancti Spiritus judicio provexit. Nos unanimiter vos protectorem, dominom ac defensorem omnium nollium, *& Italici regni Regem* [1] eligimus, cui & gaudenter toto cordis affectu subdi gaudemus, & omnia, quæ nobiscum ad profectum totius Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorumque omnium salutem decernitis & sancitis, totis viribus, annuente Christo, concordi meote, & prompta voluntate observare promittimus.

Anspertus Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus subscripsi.

Joannes Sanctæ Aretinæ Ecclesiæ humilis Episcopos subscripsi. [2]

Joannes Episcopus Saoctæ Ticinensis Ecclesiæ subscripsi.

Benedictus Cremonensis Episcopus subscripsi.

Theudulphus Tertoneosis [3] Episcopus subscrip.

Adalhaudus Vercellensis Episcopus subscripsi.

Azo Eporediensis Episcopus subscripsi.

Gerardus exiguus in exigua Laudensi [4] Ecclesia Episcopus subscripsi.

Hilduinus Astensis Ecclesiæ Episcopus subscrip.

Leodoinus Mutinensis Episcopus subscripsi.

Hildradus Albensis Episcopus subscripsi.

Ratbonus [5] Sedis Augustaoæ Episcopus subscripsi.

Bodo humilis Sanctæ Aquensis Ecclesiæ (*Episcopus*) subscripsi.

Sabbatinus Januensis [6] Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Filbertus [7] Comensis Episcopus subscrip.

Adelardus servus servorum Dei Veroneosis Episcopus subscripsi.

Ego Paulus Sanctæ Placentinæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ego Aodreas Sanctæ Florentioæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ragniensis [8] Abbas subscripsi.

Signum Bosonis inclyti Ducis, & Sacri palatii Archiministri, atque Imperialis Missi.

Signum Ricardi Comitis.

Signum Walfredi Comitis.

Signum Luitfredi Comitis.

Signum Alberici Comitis.

Signum Supponis Comitis.

Signum Hardingi Comitis.

Signum Bodradi Comitis palatii.

Signum Cuoiberti Comitis.

Signum Bernardi Comitis.

Signum Airboldi Comitis.

Juramentum Ansperti Archiepiscopi. [9]

SIc promitto ego, qoia de isto die in antea isti Seniori meo, [10] quamdiu vixero, fidelis & obediens & adjutor, quantumcumque plus & melius sciero, & potuero, & consilio & auxilio secundum meum ministerium in omoibus ero absque fraude & malo ingeoio, & absque ulla dolositate vel seductione seu deceptione, & absque respectu alicujus personæ, & neque per me, oeqoe per missum, neque per literas, sed oeque per emissam, vel iotromissam personam, vel quocumque modo, vel significatione contra suum honorem, & suam Ecclesiæ atque regni sibi commissi quietem & tranquillitatem, atque soliditatem machioabo, vel machinaoti consentiam, neque aliquod umquam scandalum movebo, quod illius præsenti vel futuræ saluti contraria vel nociva esse possit. Sic me Deus adjuvet, & patrocinia. [11]

Quod Rex Carolus juravit Ansperto Archiepiscopo, atque Optimatibus regni Italici.

ET ego quantum sciero & rationabiliter potuero, Domino adjuvante, te Sanctissime ac Reverendiss. Archiepiscope, & unumquemque vestrum, secundum suum ordinem & personam honorabo, & salvabo, & honoratum & salvatum absque ullo dolo, ac damnatione, vel deceptione conservabo, & uoicuique competentem legem, ac justitiam cooservabo, & qui illam necesse habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo. Sicut fidelis Rex suos fideles per rectum honorare, & salvare, & unicuique competentem legem, & justitiam in onoquoque ordine conservare, & indigentibus & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere, & pro nullo homine ab hoc quantum dimittit humana fragilitas per studium, aut malevolentiam, vel alicujus indebitum hortamentum deviabo, quantum mihi Deus intellectum, & possibi-

---

1 Quæ diverso charactere in hoc capite signantur, nunc primum prodeunt ex MSto Ambrosiano exemplari.

2 In MSto Ambrosiano Fontana adnotavit; *Hic erat Nuncius Sedis Romanæ*. Citra verum tamen, si de hac Synodo loquamur; neque enim ille se Legatum appellat, nec si id munus egisset, secundo post Anspertum loco se subscribere debuisset. Præterea nullum extat vestigium, quod Synodus illa coacta sit Pontificia auctoritate; quin immo ex epistolis ipsis Joannis VIII. colligi videtur, quod ipso inconsulto Concilium hoc celebraverit Anspertus; minatur enim eidem, epistola CLV. Labbeanæ editionis, Canonicas pœnas, si Carolomanno sese ab Italico Regno ob valetudinis vitium expediente, de nova Regis electione extra Romanam Synodum ageret, aut Regem aliquem absque illius consensu reciperet; qood certe indicendum non erat tanto severæ jussionis strepitu, si Ticinensis electio Caroli Calvi, annuente ipso, aut mandante peracta fuisset. Sed cur itaque Joannes Aretinus Episcopus subscripsit? P. Eustachius a Sancto Ubaldo in sua Dissertatione *de Metropoli Mediolanensi* ex hac ipsa Synodo arguit Aretinum Episcopum, sicuti & Florentinum hic pariter subscriptum, Insubricæ nostræ Metropoli tunc paruisse; contendit enim contra Ticinensis Ecclesiæ propugnatores, Synodum hanc Provincialem fuisse. Quæ sibi ibidem argumenta in hanc rem cumulat, apud ipsum videat Lector num. 176. 249. & seq.

3 Lege *Terdonensis*, seu *Dertonensis*.

4 Male in Harduino legitur *Laudunensi*, & *Laudicensis* in altero Concilio Ravennæ celebrato anno DCCCLXXVII.

5 *Ratbornus* in Labbeo, aliisque.

6 Melius quam in Labbeo, aliisqoe, apud quos legitur *Jenuensis*.

7 Alii legunt *Eilbertus*.

8 Sirmondo, & Labbeo *Raginerius*. Du-Chesne, & Balutio *Reginerius*.

9 Eadem hac formula usus est Hincmarus Archiepiscopus, jussus cum aliis Episcopis juramentum præstare Carolo Calvo, eaque relata est inter Acta Concilii Pontigonensis. A Pithœo inscribitur *Generale omnium Fidelium sacramentum*.

10 Citra dubium est *Senioris* nomen hoc loco nihil aliud referre, quam *Dominum*; cuilibet enim vetera monumenta volventi passim occurrit hujusmodi appellatio ita accepta, & docet altera Synodus Ticinensis edita Tomo II. hujus collectionis pro electione, seu confirmatione Widonis in Regem Italiæ. Ibi siquidem plures ab Episcopis *Senior* vocatur.

11 In juramento memorato Hincmari, postrema hæc verba ita leguntur: *Sic Deus me adjuvet, & ista Sancta Patrocinia*, idest *Reliquiæ Sanctorum*, ut explicat Ducangius in Glossario.

ANNO CHRISTI 876.

fibilitatem, & si per fragilitatem contra hoc mihi surreptum fuerit, cum recognovero, voluntarie illud emendare studebo, sic &c. A

IN nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Incipiunt Capitula, quæ Domnus Imperator Carolus Hludovici piæ memoriæ filius una cum consensu & suggestione *Reverendiss. ac Sanctissimi Domini Ansperti Archiepiscopi Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ*, [1] necnon Venerabilium Episcoporum, & Illustrium Optimatum, reliquorum fidelium suorum in regno Italico ad honorem Sanctæ Dei Ecclesiæ, & ad pacem ac profectum totius Imperii sui, fecit anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi 586. [2] Regni vero sui in Francia XXXVI. Imperii autem sui primo, Indictione IX. mense Februarii, in palatio Ticinensi. B

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut Sancta Romana Ecclesia sicut est caput omnium Ecclesiarum, ita ab omnibus honoretur.*

II. *Ut honor Domno & spiritali Patri nostro Joanni Summo Pontifici & universali Papæ ab omnibus observetur.*

III. *Ut in termino Beatorum Petri & Pauli Apostolorum nemo aliquam vastationem facere præsumat.*

IV. *Ut Ecclesiasticus honor, & Sacerdotalis atque Clericalis reverentia in omnibus custodiatur.* C

V. *Ut Imperialis honor ab omnibus fideliter observetur, & præcepta a nullo violentur.*

VI. *Ut Episcopi ministerium suum secundum sacros Canones peragant prædicando, corrigendo, confirmando.*

VII. *Ut Episcopi præcipue per se prædicationem, & per suos exerceant, secundum jussionem Domini Nostri.*

VIII. *Ut sæculares & fideles laici diebus festis in civitatibus ad publicas stationes occurrant.*

IX. *Ut nullus Presbyter latibulosa Missarum officia celebrare præsumat, sine Episcopi licentia.*

X. *Ut Episcopi proximum Ecclesiæ suæ claustrum instituant, in quo ipsi cum Clero regulariter Deo militent.* D

XI. *Ut Presbyteri residere cogantur, sintque subjecti in omnibus suo Episcopo, secundum Canonicam auctoritatem.*

XII. *Ut a domibus Sacerdotum propter malæ opinionis famam habitacula fœminarum penitus tollantur.*

XIII. *Ut venationem nullus in Sacris Ordinibus exerceat, neque arma militaria portare audeat.*

XIV. *Ut res ecclesiasticas nemo auferre præsumat & immobiles nemo invadere.*

XV. *Ut Ecclesiæ Baptismales, quas Plebes appellant, secundum consuetudinem antiquam filii instaurent.* E

XVI. *Ut Episcopi Comites, & Vassos Regios in Parrochia sua diligant, & econtra illi Episcopos.*

XVII. *Ut prævideat unusquisque secundum ministerium suum, ne prædæ & devastationes fiant.*

XVIII. *Ut mortuo Episcopo nullus facultates diripiat, sed Erogatariis, & Elemosynariis Ecclesiæ confugiatur.*

XIX. *Ut Decimæ collaborationum, & animalium, secundum sacra præcepta sine fraude offerantur.* [3]

XX. *Ut nemo Fidelium quoquo modo celet aliquem, quem sciat esse Regi infidelem.*

Quæ sequuntur desumpta sunt ex editione Capitularium Franc. Balutii tomo II.

CAPUT I.

UT Sancta Romana Ecclesia, sicut est caput omnium Ecclesiarum, ita ab omnibus honoretur, & veneretur; neque quisquam contra jus & potestatem ipsius aliquid injuste agere præsumat: sed liceat ei debitum tenere vigorem, & pro universali Ecclesia pastoralam exhibere curam, atque sacris precibus omnium pro omnibus interpellare auctorem.

II.

Ut honor Domno & Spiritali patri nostro Joanni Summo Pontifici & universali Papæ ab omnibus conservetur; & quæ secundum sacrum ministerium suum auctoritate Apostolica decreverit, cum summa veneratione ab omnibus suscipiantur, & debita illi obedientia in omnibus conservetur.

III.

Et licet in omnibus id observare velimus, præcipue tamen sancimus, ut in termino Beatorum Petri & Pauli Apostolorum Principum nemo in eundo, & redeundo, vel ibi morando, aliquam vastationem, & deprædationem facere præsumat; & quæ ipsius Sanctæ Ecclesiæ propria sunt, nemo aliqua iniqua machinatione, sine voluntate ipsius Sacri Pontificis sibi vindicare præsumat. Quod si quisquam fecerit, restitutis male præsumtis, immunitatem ipsius Ecclesiæ persolvat, & bannum nostrum tripliciter componat.

IV.

Ut Ecclesiasticus honor, & Sacerdotalis, atque Clericalis reverentia, debita competentique sinceritatis religione ab omnibus amplectatur, & in omnibus custodiatur, sicut avi & genitoris nostri monent edicta.

V.

Ut Imperialis honor ab omnibus fideliter observetur; & quæ ab eo seu per epistolam, seu per legatos præcipiuntur, a nullo impune audeant violari.

VI.

Ut Episcopi ministerium suum, secundum sacros, & a Sancto Spiritu promulgatos Canones peragant; Parrochias suas absque alicujus impedimento, prædicando, corrigendo, & confirmando circumeant; & in hoc agendo nullus ei contraire, & quod ad ministerium illorum pertinet contradicere in ipsis Parrochiis audeat, vel eis exinde aliquam molestiam inferat; sed adjutor, si oportuerit, invitatus a Pontifice quisque Ecclesiæ filius existat; ut liceat eis criminalia scelera, & alia quæque corrigenda inquirere, discutere & dijudicare canonice. Quod qui temerare pro-

1 Etiam hæc verba diverso charactere signata nunc primum prodeunt ex MSto Ambrosiano.
2 Mendum scripturæ; constat enim edita hæc esse anno superiore.
3 Decretum hoc in editis ponitur sub num. XI.

proterve præsumserit, triplicem legem & triplex bannum nostrum persolvat.

VII.

Ut Episcopi secundum sacram jussionem Domini Nostri Jesu Christi prædicationem per se, vel per suos congruenter exerceant, & Presbyteros suos ut similiter faciant instruere procurent.

VIII.

Ut Seculares & fideles laici diebus festis, qui in Civitatibus sunt, ad publicas stationes occursant: & qui in villulis & possessionibus sunt, ad publicum officium in Plebem festinent.

IX.

Ut nullus latibulosa Missarum in suis domibus officia celebrare præsumat sine sui rationabili licentia Episcopi.

X.

Ut Episcopi in Civitatibus suis proximum Ecclesiæ claustrum instituant, in quo ipsi cum Cleco secundum Canonicam regulam Deo militent.

XI.

Ut Episcopi Sacerdotes suos ad hoc constringant, ut Ecclesias non relinquant, & alibi habitare præsumant. Sint etiam subjecti proprio Episcopo secundum Canonicam auctoritatem, nec per contumaciam ab eorum potestate dissiliant. Neque seculari potestati ad hoc eis commendare se liceat, aut eos quilibet recipere audeat, aut contra Canonicas leges, & debitam Episcopi potestatem quodammodo defensentur. Hujusmodi vero Sacerdotes Episcopalis illico censura disciplinis Ecclesiasticis subdat. Nec fas est omnium eorum sollicitudinem Episcopos non gerere, quibus in committendis sacris Ordinibus dignum visum est communicasse.

XII.

Ut a domibus Sacerdotum, propter malæ opinionis famam, habitatio fœminarum penitus tollatur; neque illi in domos illarum intrare indiscrete præsumant, ne nomen Dei, quod absit, per illos blasphemetur, per quos laudari pie & jugiter debet.

XIII.

Venationem quoque nullus tam sacri ordinis exercere præsumat; neque arma militaria pro qualicumque seditione portare audeat, aut habitum quemlibet tantum apicem Sacerdotii non decentem assumant.

XIV.

Ut res Ecclesiasticas tam mobiles, quam & immobiles nemo invadere, vel auferre præsumat; & quæ a Rectoribus Ecclesiæ hactenus, ob timorem vel favorem, alicui libellario, vel emphyteuticario jure dolose, vel cum damni detrimento Ecclesiæ amisisse videntur, ad pristinum jus revertantur: quatenus liceat illis, quibus earum cura commissa est, quieto & pacifico ordine eas tenere, & pro nobis, regno nobis a Deo commisso, orare, pauperibusque debita stipendia erogare, familiam Ecclesiæ juste & rationabiliter regere, & gubernare. Transgressoribus autem indicimus injuste præsumta restituere, & sicut superius præfixum est, triplicem legem, & triplex bannum nostrum persolvere.

XV.

Ut Ecclesias Baptismales, quas Plebes appellant, secundum antiquam consuetudinem Ecclesiæ filii restaurent.

XVI.

Ut Episcopi Comites & Vassos nostros in Parrochia eorum manentes paterno amore secundum Ecclesiasticum ministerium diligant. Ipsi vero Comites & Vassalli, seu reliqua generalitas prædictos Episcopos ut sanctos patres honorent & venerentur, & ad ministerium illorum peragendum, ubicumque potuerint, eos adjuvare decertent. Si vero, quod non optamus, eis infesti, quominus quæ Dei sunt exercere possint, reperti fuerint, aut ipsi contra leges officia sua violaverint, & eos, quos venerari debent, inquietaverint, secundum Capitulare avi & genitoris nostri emendent. Qualiter quoque Presbyteros ac reliquos gradus honorent, ipsius Capitularis forma doceantur. Ipsi nihilominus Episcopi, singuli in suo Episcopio, Missatici nostri potestate & auctoritate fungantur.

XVII.

Ut Episcopi, & Comites in suis ministeriis commorantes in suis consistant domibus cum suis Vassallis, neque præsumant occasione hospitii in pauperioris cujusdam vicini domo, nisi rogati, commorari; quia ob hoc maxime depredationes & discordias hactenus pullulasse manifestum est. Prævideant quoque, secundum ministerium unusquisque suum, ne in potestate illorum prædæ & devastationes fiant. Et si aliqui hoc facere tentaverint, omni sua virtute illis resistant. Et si ipsi per se constringere illos ad emendationem non potuerint, constitutis Missis nostris renuncient, ut ipsorum judicio legaliter secundum Capitulare avi & genitoris nostri emendent. Quod si & ipsi hoc emendare nequiverint, ad nostram notitiam perducant.

XVIII.

Ut quotiens Divinum judicium aliquem Ecclesiæ Præsulem e seculo vocaverit, nullus ad suimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad jus suum transferat, sed Erogatariis, & Elemosynariis Ecclesiasticis, cum ipsius Ecclesiæ constituto OEconomo, liberum sit, canonico more, juste rationabiliterque deputata successori futuro reservare, vel quibuscumque, sicut expedit, pro ejus spiritu distribuere. Quod qui iniqua cupiditate transgredi præsumpserit, ut superius prælibatum est, irrefragabiliter multetur.

XIX.

Ut decimæ collaborationum, animalium secundum sacra præcepta, omnino absque fraude, & aliqua retractatione offerantur; & in potestate Episcopi maneant, qualiter Presbyteris dispensentur canonice.

XX.

Ut nemo fidelium nostrorum quodammodo aliquem celet, quem nostrum scierit infidelem esse, neque ei sustentationem quamcumque præstare pertentet, si eum ad nostram fidelitatem revocare nequiverit. Quicumque autem contra hæc fecerit, prædecessorum & progenitorum nostrorum judicium experietur.

Anspertus Archiepiscopus Mediolanensis subscripsi.

Joannes humilis Aretinæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Adalardus servus servorum Dei Sanctæ Veronensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Adalgaudio Vercellensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Azo Eporediensis Episcopus subscripsi.

Benedictus Episcopus Cremonensis subscripsi.

Hildradus Albensis Episcopus subscripsi.

Ge-

Gerardus exiguus Laudensis Episcopus subscripsi.

Joannes humilis Sanctæ Ticinensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Theodulpus Terdonensis Episcopus subscripsi.

Hilduinus Astensis Episcopus subscripsi.

Sabbatinus humilis Januensis Episcopus subscripsi.

Signum Bosonis Ducis & Missi Italiæ atque Sacri Palatii Archiministri.

Signum Bernardi Comitis.

Signum Beidradi Comitis Palatii.

Signum Richardi Comitis.

Signum Airboldi Comitis.

Signum Cuniberti Comitis.

Signum Supponis Comitis.

Signum Alberici Comitis.

Signum item Bernardi Comitis.

Signum Hardingi Comitis.

Signum Berardi Comitis. [5]

Joannes Tuscanensis Episcopus Legatus Sanctæ Sedis Apostolicæ, & Domini Joannis Summi Pontificis Papæ Vicarius interfui, consensi.

Ansegisus Senonum Metropolis Episc. Sanctæ & Apost. Sedis (*Vicarius*) in his, quæ superscripta sunt, interfui, consensi, & subscripsi.

Et Joannes Aretinus Episcopus Sanctæ Sedis Apostolicæ Legatus interfui, & subscripsi.

Hincmarus Remorum Episcopus subscripsi.

Aurelianus Lugdunensis Episcopus in Christi nomine roboravi.

Ottannus Viennensis Ecclesiæ Episcopus.

Bertmundus Ebredunensis Ecclesiæ Archiepiscopus.

Vvalterus [2] humilis Aurelianensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Gislebertus Carnotensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hadebertus Sylvanectensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Valpertus Valentinæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Agenulfus Gabalitanensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Frotarius Archiepiscopus consensit, & subscripsit.

Joannes Rotomagensis Ecclesiæ Archiepiscopus subscripsi.

Rangenelmus Tornacensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Gerboldus Caballonensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hildebodus Suessionensis Episcopus subscripsi.

Rottagnus Sanctæ Arelatensis Ecclesiæ humilis Episcopus subscripsi.

Ingelvinus Sanctæ Parisiensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Odo Belgivagorum Episcopus in Christi nomine subscripsi.

Bernarius Gratianopolitanæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Brico Vvapricensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Alduvinus Avenionensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hildebrandus Sagensis Episcopus subscripsi.

Ragenfridus Meldensis Episcopus subscripsi.

Signandus Constantiensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Anselmus Lemovicensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Vvilelmus Carducensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Otulphus Sanctæ Tricassinæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Arnaldus Leucorum Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Teutricus [3] Vesuntinorum Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Adalgaricus Augustudensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Vvido Vallavensis Episcopus subscripsi.

Vvilebertus humilis Catalaunorum Episcopus subscripsi.

Heirardus Luxeviensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Æterius Visuaciensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hedenulphus Laudunensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Lupus Albiensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Bernardus [4] Sanctæ Viridunensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Franco Tungrorum Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Wala Antissiodorensis Episcopus subscripsi.

Albostus Abbas in Monasterio, quod dicitur Bethleem, sive Ferrario, supscripsi. [1]

Sequebatur etiam deinde in originali.

PRidie Idus Julii in loco, qui vocatur Pontigonis, ita a Legatis Sedis Apostolicæ Leone Apocrisario, Petro, Joanne, itemque Joanne Legatis, ac Ansegiso Vicario ejusdem Sedis, & ab omni Concilio definitum est de Adalgondo [6] Presbytero. Quia Domnus noster Joannes Sanctissimus Papa nos quidem, me scilicet. . . . & Leonem Gabinensem Episcopum S. R. E. Missum, & Apocrisarium, & Petrum venerabilem Forosemproniensem Episcopum ad hoc in has partes direxit, sicut pridem Episcopos, Joannem videlicet, & Joannem mandaverat, quia diutius morari nequimus, ab ipso revocati, & vestram beatitudinem longius fatigare noluimus, hos Fratres nostros, Joannem videlicet Aretinum, & Joannem Tuscanensem Episcopum commorari decrevimus, usque dum res optatum finem accipiat in Synodo, in qua auctoritate Apostolica libere omnia definiri poterunt, grataque erunt. [7]

DU-

1 Nemo ex Conciliorum Collectoribus, quos viderim, quique Concilium Pontigonense describunt, iteratas hasce Italorum Antistitum, & Optimatum subscriptiones retulit. Leguntur tamen in Capitularibus Regum Francorum a Baluzio editis, ubi de hac Synodo loquitur. Id factum crediderim, quod primo subscripserint electioni in Regem Italiæ Caroli Calvi, postmodum ipsius jam electi decreta firmaverint, non omnes tamen, ut ipsæ subscriptiones doceat.

2 Aliis *Rotbertus*.

3 *Theodoricus* in editis.

4 *Berardus* apud omnes.

5 Subscriptiones istæ diverso ordine in editis referuntur, neque omnes in Ambrosiano Codice extant, quæ ibi leguntur; nonnullæ etiam voces diversimode inflectuntur, sed ea adnotare non placuit, ne Lector gravetur, cum facile conferri hæc possint cum vulgaris.

6 Apud alios Conciliorum editores vocatur *Adalgaudus*.

7 Habentur hæc prolixius in editis Actis Concilii Pontigonensis; sed cum nonnulla differant, ea etiam addere non ingratum putavi.

ANNO CHRISTI 877.

DUPLEX CONVENTUS

Compendiensis, & Carisiacensis.

Ex P. Pagi ad an. 877. n. 3.

De his hæc Annalista Bertinianus: Kalend. Maii Episcopos Rhemensis provinciæ, sed & aliarum provinciarum, Compendio convocavit (Carolus Imp.) & ecclesiam quam in eodem oratorio construxerat, cum multo apparatu in sua & Nunciorum Apostolicæ sedis præsentia ab eisdem Episcopis consecrare fecit. Inde placitum suum generale Kalendas Julii habuit, ubi per capitula qualiter regnum Franciæ filius suus Hludovicus cum fidelibus ejus & regni primoribus regeret, usque dum ipse Roma rediret, ordinavit: & quomodo tributum de parte regni Franciæ, quam ante mortem Lotharii habuit, sed & de Burgundia exigeretur disposuit, &c. *Extant illa Capitularia in Capitularibus Caroli Calvi tit. 53. ubi dicuntur constituta Carisiaci XVIII. Kal. Julias Indictione X. Quare placitum illud Carisiaci habitum fuit ante Kalendas Julii, ut habet Annalista Bertinianus, sed 18. Kal. Julias. Fecit & alia Capitula Carisiaci Carolus Imperator sub eodem titulo 53. recitata cum hac inscriptione:* XVI. Kal. prædicti mensis, postquam domnus Imperator Carolus adnunciavit generaliter in populum de suo itinere Romam &c. *Verum antequam Carolus Imperator placitum illud celebraret, Compendiensem Conventum congregarat ibidem tit. 52. recitatum cum hac annotatione:* Anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXXVII. Nonis Maii in Compendio Palatio de aliqua, sed non de tota parte regni, quod domnus Imperator Karolus habuit, antequam junior Hlotharius defunctus esset, hæc constituta est exactio, Normannis, qui erant in Sequana, tribuenda, ut a regno ejus recederent. *Et tamen Annalista Bertinianus hæc constituta placita Carisiacensi attribuit, sicque gesta in utroque Conventu inter se confundit.*

COLONIENSIS SYNODUS

In qua constitutio Alfridi Hildenesheimensis episcopi pro condendo Assindensi SS. Virginum cœnobio approbatur,

Anno 877. coacta.

Ex Suppl. Mansi tom. I. pag. 1015.

,, Coloniensis provinciæ episcopi anno 877. ad civitatem metropolim convenerunt, ut novi templi S. Petri recens constructi dedicationem peragerent. Ea occasione Aldefridus Hildenesheimensis episcopus conditi a se in diœcesi sua Parthenonis Esnedensis in honorem B. M. V. & SS. Cosmæ & Damiani diploma, quo & latifundia sanctimonialibus illis asseruntur, & alia quædam in commodum commune disposita, Patribus illis approbandum exhibuit. Diploma ipsum ex autographo a publico Tabellione descriptum Lunigius in spicilegio ecclesiastico exhibuit, adjectis ex iisdem autographis tabulis Patrum illorum in violatores constitutionis illius anathematismis. Ex eo vero nos hic recitamus.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Alfridus, Dei disponente providentia, Hildemesheimensis ecclesiæ antistes. Cum inter immensas Dei patris miserationes, quibus humanum genus gratuita pietate relevare dignatur, præcipue ea, qua constat consubstantialem, & coæternum ejus Filium pro nobis incarnatum, & crucifixum fuisse ad memoriam reducere; circa me vero specialiter divitias bonitatis ejus non sine admiratione perpendere, qui me nullis exigentibus meritis de sordibus levatum, sua gratia inter principes ecclesiæ consedere, & solium gloriæ tenere facit, ne tantis ejus beneficiis ingratus apparerem, quid retribuerem Domino pro omnibus quæ retribuit mihi, diu multumque mecum cogitare cœpi. Tandem itaque ex divina, ut credo, inspiratione occurrit animo sanctissimam, & semper virginem Mariam unicum ac singulare præsidium peccatorum post Dominum esse, cui si quid venerationis impenderem, id & Deo fore gratum, & animæ meæ ejus patrocinantibus meritis arbitratus sum profuturum. Opitulante itaque Dei gratia in prædio meo quod Astnide vocatur, in honore sanctæ, & individuæ Trinitatis consecratam, sanctæque semper Virgini Mariæ & sanctis martyribus Cosmæ, & Damiano dicatam ecclesiam ex his, quæ Deo donante possidebam, construxi, in qua ad immaculatum sacrificium sanctimoniæ animæ, qua corporis Deo in cordis & spiritus contritione offerendum sanctimonialium congregationem coadunandam, eique victus & vestitus necessaria providere, spiritualem quoque matrem, quæ regulariter præsideat, eidem ex eadem præficere curavi. Ne vero post mei excessum futuris sæculis de electione abbatissæ dissensio oriatur, ex decreto papæ Sergii, & ejus successoris Adriani sancitum est, & eorum privilegiis confirmatum, ut nec pretio nec ullo omnino unquam modo alterius congregationis sanctimonialis supradictis sanctimonialibus præponatur; sed quæcumque ex eisdem & in Dei servitio potissima, & in ejusdem ecclesiæ rebus juste disponendis aptissima reperietur, hæc ex communi omnium ibidem Deo famulantium electione secundum Dei timorem suis sororibus præficiatur. Quod autem consuetudinarium jus tam supradictis sororibus, quam clericis ibidem servientibus in administrandis suis rebus imposuerim, & perpetualiter observandum velim, paucis absolvam: possessiones ecclesiæ traditas sive tradendas inferiores, & exteriores tam mobiles, quam immobiles, cum consilio Deum timentium summa cum diligentia abbatissa procuret, reditusque earum tam in sua, quam in sororum æquabili distribuat utilitate; id summopere curans, utpote Deo rationem redditura, ut de communibus earum rebus nec unam minimam præbendam absque earum consilio vel utilitate alicui tradat, ne, quod absit, penuria familiaris rei urgente ruptis sanctimoniæ habenis liberius, hac & illac absque Dei timore vagentur, si quæ vero sanctimonialis

ibi-

ANNO CHRISTI 873.

Ex Suppl. Mansi tom. I. pag. 1026.

ibidem habeat propriam domum, aut aliquod ædificium, vel a ſe emptum, vel dono ſibi datum, vel aliquas res undelibet juſte acquiſitas, nihil omnino ex omnibus ſupradictis, neque abbatiſſa, neque aliquis ei auferat, neque ullo modo auferendum ei ſuadeat, ſed eadem ſanctimonialis libero arbitrio ſuam domum, & cuncta, quæ inibi poſſidet, ſorori ſuæ, vel amico ad eandem eccleſiam pertinenti, abſque ullius contradictione, ſive morti ſuæ proxima, ſive vitæ, quocumque modo voluerit, tradat. Idipſum vero & clericis ibidem conſtituimus ſervientibus: ſi quis autem eorum aliquam eccleſiæ poſſeſſionem, Abbatiſſa B largiente, ſuſceperit, tali ſuſcipiat conditione, ut poſt ejus obitum eandem poſſeſſionem eccleſia abſque ullius contradictione ſuſcipiat, reſtitutis prius omnibus, tam mobilibus, quam immobilibus rebus, quæ in illa eſſe videbantur ea die, qua ipſe eam ſuſcepit; cætera vero, quæ in eadem poſſeſſione adipiſci potuit, aut ipſe vivens, prout voluerit diſponat, aut alius amicorum ejus poſt illius mortem pro ſalute animæ ejus diſtribuat. Conſtituimus etiam, ut nullus hominum vel advocato, aliquis, aliquam juriſdictionem in civitate prænominata habeat, excepta abbatiſſa Aſſindienſi præter in truncatione manuum, vel C armorum proclamatione. Anno Incarnationis Dominicæ DCCC. ſeptuageſimo ſeptimo, ſub piiſſimo rege Ludovico, anno imperii ejus treceſimo ſexto, apud Coloniam civitatem. quinto Kalendarum Octobrium in ipſa die dedicationis Baſilicæ ſancti Petri.

Ego Alfridus epiſcopus hoc privilegium coram Domino Wiliberto prædictæ civitatis archiepiſcopo recitavi, nec non & coram Luitberto Maguntiacenſi archiepiſcopo, & Bertulfo Treverenſi archiepiſcopo, & Bernardo Virdunenſi epiſcopo, atque Theodorico Mindenenſi epiſcopo & Geralfo Firdenſi epiſcopo, & Luihardo Paderbon. epiſco- D po, atque Hildrigino Halverſtadenſi epiſcopo, & Ludolpho Munigernadenſi epiſcopo, & Othlboldo Trajectenſi epiſcopo, & coram Luckberto Oſnabrugenſi epiſcopo, nec non & eorum aliis compluribus ſacri ordinis viris, qui ad ſupradictæ eccleſiæ dedicationem convenerant. Prælecto itaque hoc privilegio in omnium ſupradictorum conſpectu, acclamantibus omnibus, ita hanc conſtitutionem ſalubriter, atque ornabiliter inſtitutam, ut non modo addi, verum & jam aliquid demi damnoſum videretur, omnes unanimiter hujus conſcripta aliquo modo, ingenio violatorem in E perpetui anathematis foveam detruſimus, univerſis mecum uno ore clamantibus: ex auctoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti & ſanctorum apoſtolorum excommunicamus & anathematizamus omnes, qui ſua præſumptione, vel aliquo malo ingenio hanc con- A ſtitutionem ſcienter violare præſumpſerint, eos omnes, & eorum conſentaneos a conſortio Dei ſequeſtramus. Ita ut non habeant partem cum eo, neque cum ſanctis ejus, deleantur de libro Dei, & cum juſtis ejus non ſcribantur; obſcurentur oculi eorum ut non videant, aures eorum & nares ſic obſtruantur, ut non audiant, neque olfaciant, guſtus eorum & tactus inutiles fiant. Deſerat Deus, & migrare faciat de tabernaculis eorum, & evellat radicem eorum de terra viventium, veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viventes, prævaleant ſuper eos B peccatores, & Diabolus ſtet a dextris eorum, & oratio eorum fiat in peccatum, & dies eorum pauci, mendicent, & dejiciantur de habitationibus ſuis, & diripiant alieni labores eorum; clament ad Deum, & non miſereatur eorum, ſed potius diſperdat de terra memoriam eorum; induantur perpetua confuſione, & reverentia, ſint inter miſeros miſerrimi, inter perditos perditiſſimi; induant hanc maledictionem ſicut veſtimentum, & intret ſicut aqua inter cutem eorum, & ſicut oleum in oſſibus eorum; fiat eis ſicut veſtimentum, quo operientur, & ſicut zona, qua præcingentur, & in Dei judicio primi de- C trudentur in ignem æternum, ubi vermis eorum non extinguatur, ſed crucientur cum Diabolo, & angelis ejus ſine fine: annuente Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui vivit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 873.

IN HOC DIPLOMA MABILLONII CENSURA.

Nicolaus Schetenus privilegium refert Aſnidenſi parthenoni, ut prætenditur, conceſſum in Synodo Colonienſi anni DCCCLXXIII. ab Alfrido epiſcopo, in quo ait, ſe in prædio- D lo ſuo, quod Aſnide vocatur in honorem ſanctæ, & individuæ Trinitatis, ſanctæque ſemper V. Mariæ, & ſanctis martyribus Coſmæ, & Damiano dicatam eccleſiaſtic. conſtruxiſſe, ubi congregationem ſanctimonialium adunaverit ſub abbatiſſæ regimine, quam nec prece, nec pretio eligi, aut inſtitui edicit ſecundum ſanctionem Sergii papæ, ejuſque ſucceſſoris Adriani, conceſſa ejus loci ſanctimonialibus libera rerum ſuarum, domorum, & ædificiorum proprietate, & de iis diſponendi facultate, quod ne quidem regula Aquiſgranenſis canonicabus indulget. Quare id ſerius fabricatum veriſimillimum eſt in gra- E tiam canonicarum, quæ ex monachabus factæ ſunt. Neque enim prope fidem eſt, Alfridum, ex monacho epiſcopum, alterius inſtituti, quam monaſtici ſanctimoniales in loco ab ſe extructo collocaſſe. ✠

In Annal. Ord. S. B. ad hunc an.

I CONCILIUM ROMANUM I.

IN QUO ELECTIO CAROLI CALVI IMPERATORIS

Totius synodi sententia & subscriptionibus confirmata est, mense * Februario, indictione x. anno Christi DCCCLXXVII.

* Ita Sigonius atque Sirmondus: Chiffletius vero p. 119. historiæ Tornusiensis in exeuntem Maium differt, certo mensis die xv. consignatum est diploma Adalgario Æduensi ep. datum.

Sermo domni apostolici Joannis in synodo episcoporum.

OMnibus generationibus, &c. *Extat in Baluz. T. II. Pag.* 251.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

I *Concilium Romanum I.*) Jam monui &c. *Extat ibid. pag.* 805.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI *ad an. Ch.* 876. *n.* 1. & 2.

Pithœus an. MDLXXXVIII. publicavit Scriptores coætaneos XII. Historiæ Francorum, & Synodi Romanæ, cujus initium est *omnibus generationibus* &c. hunc præfixit titulum: *Gesta qualiter Domnus Carolus filius Ludovici Imp. fuit factus Imperator Romæ, tempore Joannis Apostolici anno Inc. Domini DCCCLXXVI. indict. X.* sed male, tam quoad annum, quam quoad indictionem X. Joannes enim VIII. in fine prædictorum gestorum dicit, Caroli *ad Imperialia sceptra electionem & promotionem, ante mundi quidem ordinem divinitus ordinatam; nuper autem, id est præterita nona indictione, per ministerium nostræ mediocritatis exhibitam, annuente Deo, et tunc & nunc & in perpetuum firmam & stabilem decernimus permansuram.* Quare hanc Synodum Romanam anno tantum sequenti habitam fuisse certum est. Id recte vidit Sirmondus Tom. III. Concil. Gall. sed in mense erravit. Scripsit enim illam congregatam fuisse *mense Februario*. Etenim Chiffletius in Probationibus Historiæ Trenorciensis pag. 221. affert Diploma Caroli Calvi Imp. in quo is dicit, Adalgarium Episcopum Æduensem ad se accessisse, ac petiisse, ut sibi concederet Abbatiam Flaviniacensem & Corbiniacum, quod ad illam spectat. Charta dicitur *data VII. Kalendas Martii, indictione X. anno XXXVII. regni Domini Caroli Imp. in Francia, & imperii ejus anno secundo. Actum Compendio Regio monasterio.* Adalgarius itaque die XXIII. Februarii anni DCCCLXXVII. adhuc in Galliis erat. Annalista autem Bertinianus ad annum DCCCLXXVII. de Carolo Imp. verba faciens, ait: *Veniens ultra Jurim, usque ad Urbam obviam habuit Adalgarium episcopum, quem mense Februario Romam direxerat, pro agenda Synodo a Papa Joanne, cujus exemplar idem Adalgarius pro munere magno Imperatori detulit.* Synodus itaque Romana anno sequenti mense Februario celebrari non potuit; cum Adalgarius, qui ejus indictionem a Pontifice petiit, die XXIII. Februarii ejusdem anni adhuc in Galliis fuerit, ideoque ad initium circiter Julii, non vero sub finem Maji cum Chiffletio, differenda.

Annalista enim Bertinianus, postquam narravit Carolum Imp. Placitum suum generale Kalendas Julii habuisse, subjungit: *de Carisiaco Compendium, indeque per Suessionem ad Rhemum civitatem: & sic iter suum per Catalaunos & Pontigonem atque Lingones peragens, cum uxore & maxima auri & argenti, caballorumque ac facultatum aliarum copia, de Francia Italiam petit. Et veniens ultra Jurim usque ad Urbam obviam habuit Adalgarium Episcopum, quem mense Februario Romæ direxit pro agenda Synodo*, &c. Ibi tamen Annalista iste quoad diem hallucinatur, ut enim anno sequenti ostendemus, Placitum illud XVIII. Kalend. Julii inchoatum, & XVI. Kalend. ejusdem mensis absolutum. Carolus igitur celebrato suo Placito tam longum iter ante medium Julii vix conficere potuit, cumque Adalgarius Carolo obvius fuerit ad Urbam Pagi Transjurensis vicum a lacu Lemano millia passuum circiter XVIII. dissitum, Roma medio circiter Julio post celebratam Synodum digressus erat. Neque enim finita Synodo aliquam moram *Adalgarium* Romæ interposuisse, quia sibi persuaserit; cum filii Ludovici Germaniæ Regis nuper defuncti cum Carolo de Imperio quod huic in Synodo Romana confirmatum fuerat, contenderunt. Illius quippe Synodi indictionem eo tantum fine a Pontifice petiit *Carolus*, ut sibi totius Synodi consensu Imperium adversus eosdem iterum confirmaretur.

JOANNIS PAPÆ VIII.

SYNODUS RAVENNÆ HABITA CUM CXXX.

Episcopis anno Christi DCCCLXXVII. mense * Augusto, indictione x.

Ad disciplinam & immunitatem ecclesiasticam restituendam.

* Novembri scribere debuerat Holstenius, qui hanc synodum primus vulgavit; & cum Chiffletio in sententia de tempore illius, quam alibi expendemus.

HIERONYMUS RUBEUS HISTORIÆ RAVENNÆ lib. v. ad annum DCCCLXXVII.

JOannes pontifex, cum postulatum ab Carolo Calvo subsidium tardius expediretur, jam enim redierat in Galliam Carolus, Ravennam ire constituit. Itaque & eo indixit episcopis conventum, & ad Joannem archiepiscopum scripsit, id se decrevisse, tam quod ab improbis Christi fidelibus vexaretur, tum quod multis in rebus indigeret emendationis ecclesia. Quoniam vero nullus esset ad hæc peragenda locus Ravenna aptior, rogare ut eo cum suis subjunctis episcopis accurrere velit ad VIII. *Kalendas Julias. Mox Ursum Veneticarum ducem scriptis* VI. *Kalend. Junias literis admonuit, ut eo adesset.* XIII. *vero Kalend. Augusti se Ravennam annui spreto incommodo itineris suscepti ac habendi conventus gratia concessisse, eumque Kalend. Augusti inchoaturum. Conventu inde peracto, cujus ad nos acta non pervenerunt, ut maturius Calvum de instanti bello consuleret, Ravenna egressus ad eum iter intendit.*

Videndæ Joannis VIII. epistolæ LIII. LV. LVI. LVII. LIX. LX. quibus episcopi ad hanc synodum celebrandam convocantur.

CAPITULA STATUTORUM.

I. *Ut metropolitani intra tres menses fidem suam apud sedem apostolicam exponant, & pallium petant.*

II. *Ut episcopi electi intra tres menses a metropolitano suo consecrentur.*

III. *Ut metropolitani non nisi statutis temporibus pallio utantur.*

IV. *Ut Duces episcopos non præsentent, nec ipsos aliasque ecclesiasticas personas concutiant.*

V. *Ut qui domum Dei violaverit, & inde quid abstulerit, communione privetur.*

VI. *Ut raptores nisi raptas restituant communione privati etiam anathemate percellantur.*

VII. *Ut homicidæ & incendiarii nisi publice satisfecerint post excommunicationem etiam anathematizentur.*

VIII. *Ut prædones, si bis terve admoniti non emendaverint, præter excommunicationem etiam anathemate feriantur.*

IX. Ut

ANNO CHRISTI 877.

IX. *Ut excommunicatorum fautores & ipsi communione priventur.*

X. *Ut episcopi nomina excommunicatorum publice affigi curent.*

XI. *Ut ecclesiastico judicio obnoxiis refugium præstantes & ipsi excommunicentur.*

XII. *Ut nemo se parochiæ propriæ conventui ultra tres dies dominicos subtrahat.*

XIII. *Ut magistratus sæculares ab episcopis & clericis conventi, querimonias eorum diligenter examinent & corrigant.*

XIV. *Ut presbyter non nisi ad certum locum ordinetur.*

XV. *Ut nemo patrimonia Romanæ ecclesiæ petat, & si quis quomodolibet subtraxerit, anathema sit.*

XVI. *Item de eadem re.*

XVII. *Ut nemo res ecclesiæ Romanæ beneficiali more aut scripto petere vel retinere audeat.*

XVIII. *Ut sæculares in domibus ecclesiarum neque placitum neque hospitium sibi vindicent.*

XIX. *Quod decimæ tantum sacerdotibus parochiarum dari debeat.*

INCIPIUNT STATUTA SYNODI APUD RAVENNAM.

I.

Deusd. l. 4. cap. 171.

Quisquis metropolitanus intra tres menses consecrationis suæ ad fidem suam exponendam palliumque suscipiendum ab apostolica sede nulla inevitabili necessitate imminente non miserit, commissa sibi careat dignitate; ita ut tamdiu episcopali illi sedi cedat, omnique consecrandi licentia careat, quamdiu in exponenda fide & in expetendo pallio priscum morem contempserit. Sit licentia metropolitanis aliis post secundam & tertiam commonitionem viduatis ecclesiis cum consilio Romani pontificis ordinando episcopum subvenire.

II.

Si vero consecrandi episcopi negligentia provenerit, ut ultra tres menses ecclesia viduata consistat, communione privetur, quousque aut loco cedat, aut se consecrandum præbere non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, neque ibi, neque alibi consecrationis donum percipiat: immo metropolitani sui judicio cedat.

III.

lib. 4. c. 111.

Quicumque sane metropolitanorum per plateas vel in litaniis uti pallio præsumpserit, & non tantum in præcipuis festivitatibus, & ab apostolica sede indictis temporibus ad missarum solummodo solemnia, careat illo honore: & prout beatus papa Gregorius ad Joannem Panormitanum episcopum, & Marinianum scribit Ravennatem episcopum, qui grave jugum atque vinculum cervicis non pro ecclesiastica, sed pro quadam sæculari dignitate defendit, permissa qua abutitur dignitate careat: quoniam jure privilegium meretur amittere, qui audacter usurpat illicita.

IV.

Nulli Ducum liceat quemlibet episcopum in præsentiam Romani præsulis introducere, vel censns ub eo sumptus publicos, sed dona quælibet exigere: sed nec coram laicis episcopum objurgare concedimus. Clericos & sanctimoniales, pupillos & viduas sub tutela episcoporum esse decernimus, & eos ad sæcularia trahi modis omnibus interdicimus. Quemlibet autem ducem vel alium contra hæc agentem excommunicandum esse decernimus: perseverantem vero anathematis vinculo innodandum.

V.

Deusd. l. 3. cap. 48. Ansel. l. 5. cap. 33.

Si quis domum Dei violaverit, & aliqua sine licentia illius cui commissa esse dignoscitur, inde abstulerit, vel ecclesiasticis personis injuriam fecerit, donec conventus & admonitus legitime satisfaciat, sciat se communione fore privatum. Si vero post secundam & tertiam conventionem coram episcopo satisfacere detrectaverit, sacrilegii periculo ab omnibus obnoxius teneatur: ita ut secundum apostolum nemini fidelium misceatur.

VI.

1. Cor. 5. 11.

Quicunque sanctimonialem, sive quamcunque fœminam in matrimonium vel concubinatum rapuerit, donec eam coram episcopo civitatis parentibus vel civibus restituat, cum omnibus fautoribus suis excommunicatum se esse cognoscat. Si vero post secundam & tertiam conventionem, quam rapuit sub satisfactione congrua non reddiderit, tanquam anathematisatus ab omni Christianorum consortio repellatur. Raptas enim nec immerito dicimus, quæ sine consensu parentum, vel civitatis episcopi, aut ipsæ ultro diffugiunt, aut nolentes ab aliis abducuntur.

VII.

Si quis homicidium, membrorum truncationem, domorum incendia fecerit, aut fieri jusserit, aut facienti consenserit, quousque de his legaliter vel amicabiliter coram episcopo civitatis, aliisque civibus non emendaverit, ab ecclesia privatum se esse agnoscat. Si ergo post secundam & tertiam conventionem cuncta in quibus arguitur non emendaverit, tanquam ethnicus & publicanus ab omni Christianorum collegio separetur.

VIII.

Porro de his, qui deprædationes fecerint, aut facere jusserint, vel facienti consenserint, instituimus, ut si ab episcopo civitatis admoniti minime resipuerint, XL. dies pane & aqua contenti, reliquis cibis & potibus sint omnino privati. Quod si hanc excommunicationem suspicati fuerint violasse, satisfaciant episcopo, quod illam non violaverint: sicque demum si convicti fuerint hanc violasse, non solum quod unicuique arguuntur fecisse emendent; sed etiam bis aut ter commoniti si se non correxerint, ab omni communione privati sint. Si vero post secundam & tertiam commonitionem cuncta, in quibus arguuntur, perfecte non emendaverint, anathematis sententia se noverint obligatos.

IX.

Hi sane qui ante audientiam communicare tentaverint, donec per pœnitentiam reatum suum defleant, ad communionem nullo modo reducantur, excepto mortis urgente periculo. Qui vero excommunicato scienter communicaverit, vel communicavit, & amodo saltem in domo simul oraverit, atque latebras defensionis ne cominus ad satisfactionem perducatur præbuerit, donec ab excommunicatore pœnitentiam suscipiat, corporis & sanguinis Domini communione se privatum esse cognoscat. Quicumque ergo intra anni spatium humiliter, sive publice causam suam coram suis excommunicatoribus non peregerint, ipsi sibi audientiæ aditum clausisse videantur. Quod si obstinato animo sine communione defuncti fuerint, nos illorum causam juxta beati Leonis prædecessoris nostri sententiam divino judicio reservantes quibus vivis non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

ANNO CHRISTI 877.

X.

Lib. 4. cap. 108. Curæ sit omnibus episcopis excommunicatorum nomina omnino tam vicinis episcopis, quam suis parochianis pariter indicare, eaque io celebri loco posita præ foribus ecclesiæ cunctis convenientibus inculcare: quatenus in utraque diligentia, & excommunicatis ecclesiasticus aditus excludatur, & excusationis causa omnibus auferatur. Si quis sane venerabilium episcoporum vel sacerdotum in hac re districtissime non vigilaverit, & in aliquo conniverit, quo minus ecclesiasticæ severitatis invectio circa personas delinqueotium conservetur, donec coram provinciali synodo satisfiat, a commuoione sciat se esse suspensum. Si vero post tertiam conventionem in sua negligentia manserit, canonico judicio subjacebit.

XI.

Illos autem qui pro diversis suis excessibus se conveniendos legaliter timent, aliumque senioratum confugiunt, & ibi pejora prioribus operantur, jubet ut a nemine suscipiantur, donec sub prioris Domini districtione satisfaciaot cunctis, quibus deliquerant. Si vero prius suscepti fuerint, cum suo susceptore communione priventur.

XII.

Lib. 3. c. 10. Verum quia sunt plerique qui prolationem seotentiæ subterfugere cupientes, a matricialibus ecclesiis vel baptismalibus se subducunt; placuit, ut hi intra regionem positi, si a publicis ecclesiarum se conventibus ultra tres dies dominicos voluntarie seotentiam subterfugiendo subtrahunt, donec sub satisfactione se corrigendos adstruant, communione priventur.

XIII.

Administratores plane sæcularium dignitatum, qui ad ecclesiarum tuitionem, pupillorum ac viduarum protectionem, rapaciumque refrænationem constituti esse procul dubio debent, quotiens ab episcopis & ecclesiasticis viris conventi fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. Quod si Dei timorem præ oculis oon habentes negligere post secundam & tertiam admonitionem inventi fuerint, omni se noverint communione usque ad condignam satisfactionem privatos.

XIV.

Qui presbyterum ordinare necessarium ducit, deputet eum ecclesiæ in qua Domino serviens jugiter perseveret.

XV.

Deusd. l. 3. cap. 51. Ansel. l. 4. cap. 31. Auctoritate summi judicis Domini nostri Jesu Christi & principum apostolorum Petri & Pauli simul & omnium sanctorum præcipimus, decernimus, & modis omnibus interdicimus, ut amodo & deinceps nullus quilibet homo petat patrimonia sanctæ oostræ ecclesiæ: Appiæ videlicet, & Lavicaneose, vel Campaninum, Tiburtinum, Theatinum, utrumque Sabinense & Tusciæ, porticum sancti Petri, monetam Romanam, ordinaria & actionarica publica, ripam, portus, & Ostiam. Sed hæc omnia in usum salarii sacri palatii Lateranensis perpetualiter maneant, ita ut solitos reditus & angarias perpetualiter absque * illa contradictione persolvant. Et si quis hæc beneficialiter, vel alio quolibet modo subtrahere quovis tempore voluerit, anathema sit. *Et infra.* Exceptis his quos familiares vel nostros vel nostrorum successorum esse ratio proficua evidentissime demonstraverit. Quod si quisquam huic decreto nostro contraire præsumpserit, scilicet eadem patrimooia sanctæ Romanæ ecclesiæ beneficiali seu quolibet more sibi amodo dari petierit, aut volenti dare consenserit, & qui dat & qui recepit, anathema sit.

* Vetus. ulla. H.

XVI.

Ibid. c. 33. Si quis de massis sive de colonis eorumdem patrimoniorum sancti Petri apostoli, de quibus hactenus nulla concessionis conscriptio reperitur, aut præcepta sibi fieri postulaverit, aot postulanti aut suadenti consenserit; Anaoiæ & Saphiræ, qui de propriis mentientes ante pedes apostolorum expiraverunt, pœna mulctetur. Et non solum is apud quem de prædictis rebus præcepti alicujus series inventa fuerit, res illas cum frugibus, quibus ex eis abusus est, ex toto restituar, sed & eadem scriptura cassata nihil per illum proficiat: verum etiam cum omnibus sibi consentientibus perpetuo anathemate perculsus, cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi æterni ignis incendiis exuratur.

XVII.

Lib. 3. c. 34. Item apostolica auctoritate præcipimus & sancimus, ut amodo & deinceps nullus cujuslibet gentis vel ordinis homo mooasteria, cortes, massas & salas, tam per Raveonam, & Pentapolim, & Æmiliam, quam & per Tusciam Romanorum atque Longobardorum, & omne territorium sancti Petri apostoli constitutas, præsumat beneficiali more, aut scripto, aut aliquolibet modo petere, recipere, vel conferre: exceptis illis dumtaxat, quibus pro utilitatibus & speciali servitio sanctæ Romanæ ecclesiæ vel ducatus uniuscujusque loci habitatoribus præbetur, vel ad nostra dispensanda coostituti sunt vel constituentur. Quod si quisquam huic nostro statuto contraire tentaverit, & de præfatis quibuslibet alicujus modi scriptum sibi fieri postulaverit, aut etiam beneficiali more ea retinere præsumpserit, excepta dispensatione apostolica, quæ ad augmentum & servitium sanctæ Romanæ ecclesiæ esse probatur, statuimus ut non solum scriptura illa cassata nullum robur obtineat firmitatis, sed etiam fruges ex eis quibus usus, omnino restituens, nihil ex hac ambitione vel beneficiis ipsis lucratus anathemati subjaceat.

XVIII.

Decimas unumquemque fidelem illi sacerdoti dare censuimus io cujus parochia eum procul dubio constat sub episcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab episcopo suo est constitutus, maoere. Et ideo nullum alterius diœceseos sacerdotem aut levitam alteri jure canonum debita hujusmodi audere impudenter vel temere quærere aut accipere donationem. Eum vero qui aliter dare vel accipere præsumpserit, ecclesiastica communione tamdiu judicamus manere privatum, donec secundum hoc nostræ apostolicæ auctoritatis capitulum studuerit agere.

XIX.

In domibus ecclesiarum neque missus, neque comes vel judex, quasi pro consuetudine, neque placitum, neque hospitium vindiceot: sed io publicis rebus domos restituant, in quibus placitum teneant, & secundum antiquam consuetudinem hospitentur.

Explicit synodus Joannis VIII. Ravennæ habita.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Ad hanc Ravennatensem synodum haud dubie pertinet diploma quod sequitur ab aliquot jam annis publicæ luci datum, tum a Ven. domno Georgio Violeo O. B. congregationis S. Mauri monacho anno 1653. in defensione sive vindiciis reliquiarum S. Reginæ virginis & mar-

ANNO CHRISTI 877.

martyris, tum a R. P. Petro Francisco Chiffletio S. J. in probationibus historiæ Tornutiensis monasterii anno 1664. Divione excusæ.

EPISTOLA CONCILII RAVENNENSIS

EPISCOPORUM LII. QUA PRÆSENTE Joanne papa VIII. possessio Flaviniaci monasterii, & Tiliniaci villæ, Adalgario Æduensi episcopo, & ejus ecclesiæ confirmatur *, mense Novembri anni Christi 877.

* Augusto alii, aut Septembri.

Ex tabulario ecclesiæ Æduensis.

ANno dominicæ incarnationis octingentesimo-septuagesimo septimo, indictione * decima, nos episcopi Ravennæ in nomine Domini apostolica auctoritate & imperiali decreto in sancta synodo congregati, præsidente eidem synodo sanctissimo & reverendissimo domino Joanne summo pontifice & universali papa; cum ecclesiastica negotia & sollicitudines pro viribus annuente divina gratia tractaremus, affuit reverendissimus & confrater noster Adalgarius sanctæ Augustudunensis ecclesiæ episcopus, missus etiam imperialis, deferens, nobis præcepta imperialia, & privilegio sedis apostolicæ roborata, ex quodam monasterio Flaviniaco nomine, quod est situm in pago Alsensi, in parochia jamdictæ Augustudunensis ecclesiæ: quod munificentia & liberalitate Christianissimi imperatoris & piissimi augusti Karoli jamdictæ matri ecclesiæ constat unitum, & indissolubili nexu commixtum, perpetuoque jure (sicut in præcepto, & privilegio, quæ coram nobis relecta sunt, continetur) æternaliter subjectum. Et ex Tiliniaco villa præceptum imperiale, & apostolicum privilegium, quam constat fuisse dudum a beato Leodegario martyre & pontifice eidem ecclesiæ collatam, & tyrannica usurpatione pravorum hominum olim ab eadem ecclesia subtractam, & per idem præceptum memorati Augusti eidem sancto loco redditam & reformatam, itemque privilegio apostolicæ sedis ex integro corroboratam; humiliter petens, ut id quod factum fuerat, etiam nostra auctoritate roboretur. Cujus petitioni, caritatis & fraternitatis gratia libenter annuentes, simul cum auctoritate & assensu jamdicti summi pontificis generali synodo præsidentis, statuentes decernimus, & decernentes statuimus, ut eadem præcepta & privilegia inconvulsam obtineant omni tempore firmitatem. Si quis autem præsumptor temerario ausu contra hoc quod sæpedictus augustus plenissima devotione pro animæ suæ, suorumque salute eidem sanctæ Augustudunensi ecclesiæ contulit, & restaurando reddidit, & sedes apostolica privilegii auctoritate firmando roboravit, nec non quod modo nostra humilitas, & generalis totius synodi auctoritas promulgando totis viribus astipulatur, venire, infringere, contradicere, aut in aliquo imminuere tentaverit, anathematis vinculo a Patre & Filio & Spiritu sancto cognoscat se æternaliter obligatum: sed & cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi, ignis actoris incendiis concremandum; & in barathrum dæmonibus perenniter deputatum, ac sine spe recuperationis demergendum. Custodes autem & observatores hujus nostri decreti, benedictio & pax Domini nostri Jesu Christi per æterna sæcula conservare dignetur. Amen.

* undecima tunc numerabatur in Galliis a mense Septembri; immo & Romæ. Hic etiam aberravit Labbeus aut librarius: aut certe Decembris mensis ex hoc diplomate expungendus.

Joannes sanctæ Romanæ ecclesiæ summus pontifex & universalis papa subscripsi.

Anspertus Mediolanensis archiepiscopus subscripsi.

Joannes Ravennensis archiepiscopus subscripsi.

Petrus patriarcha sanctæ Gradensis ecclesiæ subscripsi.

Adelardus sanctæ Veronensis ecclesiæ subscripsi.

Wibododus Parmensis ecclesiæ subscripsi.

Leo missus & apocrisiarius sanctæ Romanæ ecclesiæ subscripsi.

Leodoinus Mutinensis episcopus subscripsi.

Gauginus Voloterrensis episcopus subscripsi.

Petrus Eliberninensis episcopus subscripsi.

Galtericus Velitrenensis episcopus subscripsi.

Zenobius Fesulanus subscripsi.

Olchisus * Pictoriensis episcopus subscripsi.

* Lege, Pistoriensis. H.

Gerardus Lucensis episcopus subscripsi.

Dominicus Bariensis episcopus subscripsi.

Vitalis Cumanus episcopus subscripsi.

Petrus Orbevetanus episcopus subscripsi.

Paulus Aquensis episcopus subscripsi.

Marinus Tiphernatensis episcopus subscripsi.

Odelgarius * Eserniatensis episcopus subscripsi.

* Pro, Eserniatensis. H.

Adonius Pesauriensis episcopus subscripsi.

Theodoinus Hadriensis episcopus subscripsi.

Theodulphus * Tertonensis episcopus subscripsi.

* Pro, Dertonensis. H.

Petrus episcopus Senogalliensis subscripsi.

Vvalpertus Portuensis episcopus subscripsi.

Zacharias Anagniensis episcopus subscripsi.

Joannes Aretinus episcopus subscripsi.

Felix Spoletanus episcopus subscripsi.

Joannes Ticinensis episcopus subscripsi.

Joannes Populoniensis episcopus subscripsi.

Viator Ferrariensis episcopus subscripsi.

Joannes episcopus Urbinatis subscripsi.

Petrus Cæsenatis episcopus subscripsi.

Maximinus Feretranus episcopus subscripsi.

Dominicus Trivensis episcopus subscripsi.

Paschalis Ameriensis episcopus subscripsi.

Theodorus Gallesiensis episcopus subscripsi.

Marcus Fanensis episcopus subscripsi.

Benedictus Cremonensis episcopus subscripsi.

Adalgaudus Vercellensis episcopus subscripsi.

Antonius Brixianæ ecclesiæ episc. subscripsi.

Azzio Regiensis episcopus subscripsi.

Gerardus Laudicensis episcopus subscripsi.

Ansigisus Genevensis episcopus subscripsi.

Vvalterius Sedunensis episcopus subscripsi.

Hilduinus Astensis episcopus subscripsi.

Hildradus Albensis episcopus subscripsi.

Garibaldus Bergomensis episcopus subscripsi.

Bodo Aquensis episcopus subscripsi.

Retbornus Augustensis episcopus subscripsi.

Sabbatinus Genuensis episcopus subscripsi.

Heilbertus Comanus episcopus subscripsi.

Datum VI. Kalendas * Decembris, indictione decima, per manus supradicti Leonis missi & apocrisiarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, feliciter. Amen.

* sunt qui legere malint Septembris quod multo verius est.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Ch. 877. n. 11. & 12.

Concilium *Ravennatense*, de quo mentionem facit Joannes Papa in litteris LIII, LV, LVI, LVII, LIX, & LX, celebratum non fuisse existimavit Baronius; Rubeus vero in Hist. Ravennat. lib. 5. peractum quidem esse, sed ad nos Acta non pervenisse. Verum Holstenius decreta ejusdem Synodi in Collectione Romana postea publicavit, eisque hunc titulum præfixit: *Joannis Papæ VIII. Synodus Ravennæ habita cum CXXX. Episcopis an. Christi DCCCLXXVII. mense Augusto, ind.* X. Non indicat Holstenius, an ipsemet titulum ex suo addiderit, vel illum in MS. exemplari invenerit, qua in re etiam alii Conciliorum Collectores sæpe peccarunt. Cum tamen numerus ille CXXX. Episcoporum in canonibus hujus Concilii, qui tantum supersunt, non legatur, existimo illum ab Holstenio in MS. quo usus est, repertum. Chiffletius in Probationibus Historiæ Trenorciensis pag. 249. & in ipsa Historia pag. 219. suspicatur, Hol-

Holstenium tam in Episcoporum numero, quam in mense celebrati Concilii hallucinatum esse, quod possessio Flaviniaci monasterii *Adalgario* Æduensi Episcopo in eo Concilio confirmetur, ejusque *Confirmationis* initio legatur: *Anno dominicæ Incarnat.* DCCCLXXVII., *indictione X.*, in fine vero: *datum VI. Kalendas Decembris*, *indictione decima*, & denique a quinquaginta tantum duobus Episcopis subscripta sit. Verum supersunt complurima Diplomata in Conciliis confirmata, & a parte tantum Episcoporum, qui eisdem interfuerunt, subscripta. Ad hæc mense Novembri Indictio undecima a Kalendis Septemb. in Italia obtinebat, ideoque loco *VI. Kalendas Decembris*, legendum, *VI. Kalendas Septembris*, quod hæc verba, quæ in eo Diplomate habentur, indicare videntur: *Nos Episcopi Ravennæ in nomine Domini Apostolica auctoritate & Imperiali decreto in sancta synodo congregati*; mense autem Novembri Joannes VIII., qui Synodo præfuit, literis ad Carolomannum Regem datis, & numero superiori a nobis memoratis, solatus est eum de morte Imperatoris patrui ejus, eaque Epistola mense Novembri data præfert *indictionem XI.* Nec verosimile est, Imperio vacante Pontificem & Episcopos sa *Imperiali decreto* congregatos dixisse. Sed verba alia, quæ in eadem Epistola habentur, opinionem Chiffletii plane evertunt, & Concilium vivente Imperatore congregatum certo ostendunt: *Affuit Reverendissimus & confrater noster Adalgarius Sanctæ Augustodunensis Ecclesiæ Episcopus, Missus etiam Imperialis, deferens nobis præcepta Imperialia, & Privilegio Sedis Apostolicæ roborata, ex quodam monasterio Flaviniaco nomine, quod est situm in pago Alsensi in Parochia jam dictæ Augustodunensis Ecclesiæ: quod munificentia & liberalitate Christianissimi Imperatoris & piissimi Augusti Karoli jam dictæ matri Ecclesiæ constat unitum.* Nostra igitur emendatio prorsus certa, & Synodus Ravennatensis ab Holstenio accurata consignata.

Synodus *Ravennatensis* ad octavum Kalendas Julias primum indicta, postea ad undecimum Kalendas Augusti dilata fuit, ut utrumque ex literis Joannis Papæ mox citandis certo constat. Quare vel iterum dilata fuit in aliquem diem Kalendarum Septembrium, vel saltem ea per mensem & amplius continuata, quod ultimum valde verosimile, cum ex laudatis Joannis Papæ literis pateat, diversa & magni momenti negotia in eo Concilio tractanda fuisse, & omnes Italiæ Episcopos eidem adesse debuisse. Illius Concilii supersunt tantum Capitula XIX. ad disciplinam & immunitatem Ecclesiasticam restituendam spectantia, & præterea Epistola, qua possessio Flaviniaci monasterii *Adalgario* Æduensi Episcopo confirmatur, quam Holstenius non viderat, ideoque cetera alia in eo gesta ignorantur. Chiffletius fatetur, Concilium Ravennense iterum dilatum fuisse, sed innixus his verbis ejusdem Epistolæ, *datum VI. Kalendas Decembris*, *indictione X.*, illud rejicit in mensem Novembrem, contenditque hoc tempore Indictionem sæpe cum anno Christi inchoatam fuisse, quod ex variis Caroli Calvi Diplomatis probat. At licet in Galliis Indictiones sæpe hoc sæculo post Ludovici Pii mortem cum annis Incarnationis inchoatæ fuerint, in Italia tamen antiquus usus semper servatus, præsertim Joannis VIII. Papæ tempore, cum omnes ejus Epistolæ, ex quibus complures supersunt, notatæ reperiantur Indictione a Kalendis Septembris auspicata. Neque video hoc in dubium venire posse.

a CONCILIUM IN NEUSTRIA

CELEBRATUM ADVERSUS HUGONEM

* aut potius sig. 878.

Lotharii regis filium illegitimum anno Domini DCCCLXXVII. * tempore Joannis Papæ VIII.

a *Concilium.*) In hoc concilii legati Ludovici imperatoris * III. conquesti sunt, quod Hugo Lotharii regis defuncti filius nothus & illegitimus, post obitum Caroli imperatoris, collecta factiosorum hominum multitudine, ejusdem Ludovici regnum invasisset, & summopere devastasset. Quo cognito, synodus per Hincmarum Rhemensem archiepiscopum, qui concilii præses erat, literas comminatorias scripsit: quarum summarium Flodoardus lib. 3. historiæ Rhemensis cap. 19. & 26. scripsit. Ad hujus concilii causam conducunt plurimum quæ Vvilhelmus Gemmeticensis quingentis abhine annis scripsit lib. 1. de ducibus Nortmannis c. 5. 6. 7. 8. & sequentibus.

* Binius Lud. Balbum Franc. regem minus vere imperatorem huius nominis III. appellare solet.

ROMANUM CONCILIUM

A Joanne VIII. papa, & plurimis ex Italia episcopis celebratum,

Anno 878.

Anno 878.

LAmbertus Spoletanorum dux Romanam urbem infestis armis invasit, occupatamque aliquandiu tenuit, manus interim, nec a laicis, neque a clero, nec dein a rebus sacris abstinens. Quam indignitatem ægerrime ferens Joannes VIII. pontifex, primo quidem amovere tyrannum blanditiis & pollicitationibus adnisus est. Dein vero erepta ex præsenti malo urbe, sed pejora in futurum pertimescente, idem pontifex auxilium validum imploraturus iter in Galliam disposuit. Prius tamen plurimis Italiæ episcopis ad synodum convocatis in ecclesia sive beati Petri, ut ipse Joannes in allocutione ad synodum Tricassinam II. narrat, sive in ecclesia B. Pauli, ut ipse in epistola LXXXIV. ad Joannem archiepiscopum Ravennatem scribit, sive semel in illa, iterum vero in ista, Lambertum & Adalbertum comitem solemni lata excommunicatione damnavit, quam sententiam in ipsis templi valvis scribendam ad perpetuam impii sceleris detestationem curavit. Synodi hujus, cujus alias mentio nulla succurrit, meminit idem Joannes, in eadem, quam innui, ad Patres Tricassinæ synodi adlocutione, his verbis: *In ecclesia Beati Petri apostoli una cum episcopis, & confratribus nostris Italicis excommunicavimus; & quia in his perseveraverunt, christianæ communionis immunes esse decrevimus. Quodque decretum in prædicta B. Petri ecclesia scriptum, ut ingredientes, & exeuntes legunt, & doleant, eosque anathematizatos teneant, posuimus.* Hæc Joannes de concilio hoc Romano, alias ignoto. De anno, quod ambigamus, nihil succurrit: ex epistolis enim Joannis, & ex Aimoino constat Lambertum anno 878. Romanam urbem invasisse, eodemque anno pontificem, pronunciato prius in tyrannum anathemate, in Gallias ad concilium Trecense perrexisse.

CON-

I CONCILIUM TRICASSINUM II.

AB JOANNE VIII. PAPA ET EPISCOPIS

Magna ex parte primus edidit Sirmondus ex codicibus antiquis.

Gallicanis apud Tricassinam urbem, præsente Ludovico II. rege celebratum mense Augusto & Septembri anno Christi DCCCLXXVIII. eorumdem Joannis papæ anno VI. Ludovici Balbi regis primo.

INDEX EORUM QUÆ PERTINENT ad concilium Tricassinum II.

I.

ACTORUM CONCILII TRICASSINI breviarium, sive, ut est in codice Virdunensi, ordo synodi, qualiter celebrata est, & excerptum quæ ibi facta sunt.

Regnante Domino nostro Jesu Christo per infinita sæcula anno incarnationis ejus DCCCLXXVIII. *indictione* XI. III. *Idus Augusti.*

ACTIO PRIMA IN ECCLESIA S. PETRI Tricassina.

DUm domnus Joannes summus pontifex, & universalis papa Romanæ urbis pro quibusdam oppressionibus ecclesiarum in partes Galliarum devenisset, operæ pretium ducens pro sublevatione earumdem ecclesiarum generalem synodum Christo opifice aggregare, ut purgatis gratia Christi unigeniti scandalis de medio, una concordia atque votum omnium fieret toto orbe terrarum Domini sacerdotibus & regibus orthodoxis.

Allocutio pontificis. Domini fratres & consacerdotes, qualia in Romana ecclesia, quæ caput est omnium ecclesiarum, oppressionum perpessi sumus a quibusdam perversis hominibus, jam auditu clare percepistis. Quapropter unanimiter mihi omnium vestrum sanctitudo studeat vigilanti A cura concurrere, ut malum noviter in ecclesia exortum valeamus funditus eradicare.

Venerabiles episcopi responderunt: Petimus inducias, donec confratres nostri reliqui & quod superna gratia inspiraverit generalitati nostræ, vobis respondere parati erimus.

ACTIO II.

Allocutio pontificis. Jam alii fratres & consacerdotes nostri audierunt causas necessitatis Romanæ ecclesiæ, volo ut vos similiter audiatis. Item interlocutio in medio antistitum locutionis, cum de B Lantberto lectio legeretur, & de crudelitate quam in Romanam gessit ecclesiam, sancta synodus respondit: Secundum mundanam legem mori debet qui talia in ecclesiasticis committere ausus fuit rebus, ecclesiastico dogmate insolubiliter est feriendus. Item sancta synodus inducias petens scriptis respondere suis, delata a pontifice Romano sententia est, in qua præfixum est, ut per omnes metropolitanas ecclesias conjunctis suffraganeis legatur excommunicationis atque damnationis malefactorum sententia, & sic ad notitiam omnium Christianorum perducatur.

C Hincmarus archiepiscopus Rhemorum respondit: Secundum sacros canones, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, quos apostolica sedes per beatum & domnum nostrum papam, & sancta Romana ecclesia, omnium ecclesiarum mater, privilegio sancti Petri damnat damno, quos anathematizat anathematizo, quos excommunicat excommunicatos habeo, & quos privilegio beati Petri receperit & ego recipio: & quod in omnibus, secundum sanctarum scripturarum tramitem, sacrorumque canonum decreta, sedes Romana tenet, per omnia & in omnibus, pro scire & posse meo, juvante Domino, D perpetuum prosequor & teneo.

Aurelianus similiter dixit, & ceteri episcopi similiter dixerunt.

Post hæc exurgens Rostagnus venerabilis episcopus Arelatensis libellum obtulit sanctæ synodo. Quo perlecto, inventum est de saltu migrandi de ecclesia ad ecclesiam episcopis vel presbyteris, & de conjugio relicto adhuc uxore vivente, & alia superducta.

Vvalbertus episcopus sanctæ Portuensis ecclesiæ venerabilem synodum interrogat dicens: Quid super hoc negotio nefarie in ecclesia perpetrato collegium vestræ sanctitatis censeat edicite. Hincma- E rus Rhemorum archiepiscopus vice synodi respondit: Poscimus inducias, quatenus de hoc scripto canonica deferam capitula.

Theodericus Vesontionensis episcopus libellum obtulit super quadam fœmina modo velata, Versinde nomine, quæ nunc conjugium horrende sortita est.

ACTIO

ANNO CHRISTI 878.

Actio III.

Universi episcopi sanctæ synodi libellum concordiæ ac devotionis unanimitatisque confectum summo pontifici porrexerunt. Quem idem præsul benigne propriis manibus suscepit, & suum sub brevitate sancitum super auctoritate canonica & concordia coepiscoporum conjunctæ synodo dedit. Posthæc libelli porrecti sunt summo pontifici & sanctæ synodo: quorum super Hincmaro Rhemorum archiepiscopo unus erat, alter vero super Rotfredo Avenionensi episcopo. Hincmaro Rhemorum archiepiscopo datæ sunt induciæ ad respondendum: Rotfredus ibidem non est inventus.

Actio IV.

Lecta est lectio consensus totius synodi, & sententia roborationis ejus data in pervasores ecclesiarum, & transgressores præceptorum Dei. Et statutum est, ut scriptiones manibus singulorum roborarentur. Sancta synodus post hæc petiit, ut de singulis necessitatibus ecclesiarum denuo capitula fierent. Ad hæc pontifex concessit, & jussit ut in crastinum deferrentur. Summus pontifex sanctam synodum alloquens, ne ultra quilibet cum excommunicatis vel abjectis communicare præsumat, statuit. Deinde promissio regum lecta est, & sacramenta, quæ Pippinus & Carolus obtulerunt beato Petro apostolo, lecta sunt. Posthæc lecta sunt capitula statuta a domno Joanne summo pontifice Romano, quæ sancta synodus amplectenda recepit & confirmavit: Item anathematizati sunt Formosus quondam episcopus, & Georgius dudum Romanæ sedis nomenclator, & Gregorius magister militum. Item lecta sunt capitula de accusatione fratrum, & repulsione Judæorum.

Actio V.

Ottulfus venerabilis episcopus sanctæ Tricassinæ ecclesiæ libellum obtulit reclamationis super Isaac de villa Veuderevensi, suamque dicebat eum obtinere parœciam. Theodoricus Vesontionis item obtulit libellum super suffraganeos suos, qui synodice vocati audientiam præbere hactenus noluerunt. Item lecta sunt capitula canonica prohibentia ne episcopi audeant migrare de minori ad majorem ecclesiam.

II.

Allocutio Joannis papæ ad synodum de Lantberti & Adalberti, aliorumque sequacium excommunicatione.

CArissimi, condolete mihi, & sedi apostolicæ, quæ caput & magistra est omnium ecclesiarum Dei, quæ & vos religioso utero genuit, reges terræ & omnes populi, principes & omnes judices terræ, sacrique confratres & consacerdotes Dei, venerabiles ecclesiarum Christi antistites, & totius sacrati ordinis viri, & mecum tantas injurias ecclesiæ sancti Petri apostolorum principis, cælestisque regni clavigeri, cui ligandi & solvendi data est a Deo potestas, simul flentes requirite, tantasque invasiones atque contumelias civitati Romanæ illatas cum ingenti dolore lugete, & mecum, qui curam & solicitudinem omnium vestrum habeo, & secundum Domini vocem, quoties causa exegerit, conversus vos in omnibus bonis debeo confirmare; ac necessariæ consolationis opem conferre, viriliter state, quærentes simul & judicantes tantæ patratores iniquitatis, tantæque temeritatis præsumptores, ut digna ultione temporaliter puniti, spiritu salvi sint in die Domini nostri Jesu Christi, quoniam eos prædictos Lantbertum & Adalbertum, sequacesque eorum, pro quibus tantis sceleribus, tantisque perjuriis patefactis, in ecclesia B. Petri apostoli, una cum coepiscopis & confratribus nostris Italicis, excommunicavimus, & quia in his perseveraverunt, Christianæ communionis immunes esse decrevimus. Quodque decretum in prædicta beati Petri ecclesia scriptum, ut ingredientes & exeuntes legant & doleant, eosque anathematizatos teneant, posuimus. Et vos, fratres carissimi, ut decrevimus, nostræ communionis alienos tenete, & anathematizatos fautores eorum mecum facientes consternite.

Responsio episcoporum qui affuerunt apud Trecas, de excommunicatis, quos domnus papa Joannes apostolicus excommunicavit.

DOmine sanctissime & reverendissime pater patrum, Joannes catholicæ atque apostolicæ ecclesiæ videlicet Romanæ primæ sedis papa, nos famuli ac discipuli vestræ auctoritatis, Galliarum & Belgicarum episcopi, his quæ super vulnera dolorum vestrorum maligni homines ac ministri diaboli addentes, in sanctam matrem nostram ac magistram omnium ecclesiarum commiserunt, compatimur, & dolori vestro consentes condolemus, atque judicium vestræ auctoritatis, quod privilegio beati Petri & sedis apostolicæ in eos, & complices eorum, juxta sacros canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, & secundum ejusdem Romanæ sedis pontificum decessorum vestrorum decreta protulistis, voto, voce, & unanimitate nostra, atque auctoritate sancti Spiritus cujus gratia in episcopali ordine sumus consecrati, gladio spiritus, quod est verbum Dei, eos interimentes persequimur. Scilicet quos excommunicastis excommunicatos tenemus, quos ab ecclesia abjecistis abjicimus, quos anathematizastis anathematizatos esse judicamus, & quos regulariter satisfacientes vestra auctoritas & apostolica sedes receperit, recipiemus. Sed ut in sacra historia de plaga Ægyptiaca digne a Deo illata legimus, quia non erat domus in qua non jaceret mortuus, & non erat qui alium consolaretur, quoniam in domo sua unusquisque quod lugeret habebat, nos quoque in nostris ecclesiis lugenda lugemus. Et ideo vestra auctoritate nobis subveniri cum omni mentis humilitate deposcimus, petentes ut promulgetis capitulum vestræ auctoritatis, qualiter nos erga ecclesiarum nostrarum pervasores agere debeamus: ut censura apostolicæ sedis muniti, robustiores & promptiores deinceps, Domino opem ferente, contra perversos ecclesiasticarum rerum ac facultatum raptores ac vastatores, sacrique ministerii episcopalis contemptores, nos successoresque nostri persistere concordi sententia valeamus: ut juxta egregii prædicatoris vocem, & vestræ auctoritatis promulgationem, traditi satanæ spiritu salvi fiant in die Domini nostri Jesu Christi.

Exod. 12.

III.

ANNO CHRISTI 878.

III.

Excommunicatio Joannis apostolici, & ceterorum episcoporum qui affuerant apud Trecas, de pervasoribus rerum ecclesiasticarum.

DE pervasoribus quippe rerum ecclesiasticarum, quos sacri canones, Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia consecrati, & decreta pontificum sedis apostolicæ, sub anathemate usque ad regularem satisfactionem esse debere constituerunt, sed & de raptoribus, quos apostolus, Christo in se se loquente, regnum Dei non possidere testatur, & cum hujusmodi omni veraciter Christiano nec cibum sumere præcipit, quam- B 1. Cor. 6. 1. Cor. 5. diu in ipso crimine permaneat, per virtutem Christi, & judicio Spiritus sancti decernimus, ut si ante proximas Kalendas Novembris easdem res, quas quique usurpatores injuste pervaserunt, ecclesiis suis regulariter satisfacientes non restituerint, a communione corporis & sanguinis Christi, usque ad restitutionem rerum ecclesiasticarum Matth. 18. & satisfactionem, alieni habeantur, & sacri episcopalis ministerii excommunicationis ecclesiasticæ contemptores, secundum evangelicam & apostolicam auctoritatem, ab episcopis quorum interest commoniti, si regulariter satisfacientes non resipuerint, anathematis vinculo innodati usque ad satisfactionem permaneant. Et si in ipsa pertinacia permanentes obierint, nemo corpora illorum C cum hymnis & psalmis sepeliat, nec memoria illorum ad sacrum altare inter fideles mortuos habeatur, docente apostolo & evangelista Joanne: 1 Joan. 5. *Est peccatum ad mortem: pro illo non dico ut quis roget*. Peccatum enim ad mortem est perseverantia in peccato usque ad mortem. Et sacri antiquorum patrum canones, de his qui sibi mortem voluntarie inferunt, & qui pro suis sceleribus puniuntur, sancto inspirante Spiritu decreverunt, ut cum hymnis & psalmis eorum corpora non deferantur ad sepulturam. Quorum decreta sequentes, ea quæ præmisimus de pervasoribus & raptoribus rerum & facultatum ecclesiasticarum, si non resipuerint, judicio Spiritus sancti decernimus, sicut beatus decrevit Gregorius, dicens quia tales Chri- D stiani non sunt, quosque & ego, & omnes catholici episcopi, immo & universalis ecclesia anathematizat.

IV.

Ejusdem Joannis papæ iterata excommunicatio adversus Formosum episcopum, Gregorium nomenclatorem, & Georgium magistrum militum.

AUctoritate apostolica parem sententiam iterato damus in Formosum nuperrime Portuensem episcopum, & Gregorium magistrum militum, anathematis & perpetuæ obligationis. Et E quia non desinunt inquietare aures regum ac principum, & malis prioribus, juncti cum prædonibus & subversoribus ecclesiarum, nova & recentia mala addere quotidie studenr, insolubiliter vinculo perpetuo & irrecuperandæ spei, sancti Spiritus Dei nostri virtute damnamus, omnemque illis suspicionem obtinendæ indulgentiæ irreserabiliter excludimus, & omnes qui illis communicaverint, adjutoriumve præbuerint, de quocumque ordine, sive episcopali aut laicali, potentes, mediocres, ac pauperes, in eorum prolatis maledictionibus involvantur, quorum consortio uti Annn metuaot, & oisi resipuerint, siot anathema maranatha.

V.

Statutum Joannis papæ adversus laicos, qui viventibus uxoribus alias ducunt, & contra episcopos, qui de minore ad majorem ecclesiam ambitus causa demigrant.

INter nonnulla necessitatum a sancta synodo reclamatum est, quod laicorum quidam, sortitis primo legaliter conjugiis, postposito Dei timore, secundi, vel tertii, adhuc uxore vivente, conjugii copulam contrahant. De quibus Otilo quidam B intra parochiam Rostagni Arelatensis episcopi, & Eooldus intra Ottramni Viennensis archiepiscopi, talia fecisse multorum fama refertur. Ad augmentum quoque earum transgressionum, quod flebiliter dicimus, additum est, quod episcoporum quidam intra septem provincias Galliarum, calcato termino patrum, spretoque sancitu canonicæ auctoritatis, de minori ad majorem ambitus causa demigrant episcopalem cathedram. Quibus canones Spiritus sancti gratia concorditer contradicunt. Nos quoque eorum, quos veneranter imitamur atque complectimur, quorumque statutis consentimus, ecclesiarumque gubernationem tenemus, fulti virtute interdicimus, & inhærendo prohibemus, ne quisquam catholicnrnm taliter audeat amodo C & deinceps agere, & si, ut non optamus, hactenus quidquam taliter actum est, digna pœnitudine ecclesiastica corrigatur. Denique hac auctoritate apostolica virtute Dei nostri intercedimus, ut episcopi ad pristinam sedem sine mora redeant, quia si tardaverint, continuo omni sacerdotali honore spoliabuntur: & laici redeant ad primum conjugium; sin autem, vinculo anathematis innodentur.

VI.

CANONES A JOANNE PAPA CONDITI ET A SYNODO TRICASSINA probati & recepti.

TITULI CANONUM.

1. *De honore quem episcopis debent sæculi potestates.*
II. *Ut ecclesiarum possessiones ab episcopis non petant quibus non licet.*
III. *Ut capitula Ravennæ statuta observentur.*
IV. *Ut Episcopi mutuo se in vexationibus adjuvent.*
V. *Ut a propriis episcopis excommunicati non suscipiantur ab aliis.*
VI. *Ut liberum alterius hominem contra leges nemo recolligat.*
VII. *Occultæ fratrum accusationes interdictæ.*

I.

Ut episcopi &c. *Extat in Baluz. Tom. II. pag.* 273.

VII.

ANNO CHRISTI 878.

VII.

LEX DE SACRILEGIS A JOANNE PAPA VIII. Gothicis legibus addita in concilio Tricassino.

Joannes episcopus servus servorum Dei, omnibus episcopis, comitibus, vicecomitibus, centenariis, judicibus catholicis, in Hispania & Gothia provinciis degentibus, omnique populo occidentali catholico, salutem & apostolicam benedictionem.

Ivo part. 5. c. 38.

NOveritis dilectissimi filii, quia nos pro statu sanctæ Dei ecclesiæ jussimus congregari synodale concilium apud urbem Trecas. Ubi sedentibus nobis in corona, venit ante præsentiam nostram filius noster Sigebodus primæ sedis Narbonensis episcopus, cum suis suffraganeis episcopis, & detulit nobis librum Gothicæ legis, ubi nihil habebatur de sacrilegiis, & in eisdem legibus scriptum erat, ut causæ, quas illæ leges non habent, non audirentur a judicibus illius patriæ: atque ita jus sanctæ ecclesiæ suffocabatur ab incolis Galliæ & Hispaniæ provinciis. Unde nostra serenitas, cum præscriptis episcopis, inspectis legibus Romanis, ubi habebatur de sacrilegiis, invenimus ibi a Justiniano imperatore legem compositionis sacrilegii constitutam in quinque libras auri optimi. Sed nos leniorem legem præcipimus esse tenendam, quæ a Carolo est constituta pio principe de compositione sacrilegii, videlicet in xxx. libras examinati argenti, id est sexcentorum solidorum summam argenti purissimi. Ideoque quisquis inventus fuerit reus sacrilegii, istam leviorem compositionem emendet episcopis ipsis, vel abbatibus, sive personis, ad quas querimonia sacrilegii juste pertinuerit: & si ipse reus sacrilegii facere noluerit, tamdiu excommunicationi subjaceat, usquequo prædictam compositionem sexcentorum solidorum persolvat. Et si in hac obstinatione mortuus fuerit, corpus ejus cum psalmis & hymnis non deferatur ad sepulturam. Et præcipimus ut in fine codicis legis mundanæ scribatur hæc lex.

17. qu. 4. Quisquis inventus.

VIII.

EPISTOLA JOANNIS PAPÆ VIII.

Privilegium ecclesiæ Pictavensis, ne quis ejus bona invadat, & ut ablata restituantur.

Omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, præsentibus scilicet atque futuris.

Epist. 111. supra pag. 14.

DIvino quia Romanum pontificium largitu enitet universis, illud luce clarius constat, largita defendere cunctis: quoniam indubitati juris est, semel concessa perenni cultu fore tenenda. Ceterum omnium religiositas, orthodoxorumque pernoscat fidelitas, quod ut relatu quorumdam didicimus, Pictavensis quidem ecclesia, quam diutinus Paganorum hostis persequitur, multa Christianorum iniquorum incommoda patitur, quibus pressuris nos convenit perdolere, eamdemque nihilo minus tanto fasce levare. Quapropter præcipimus, apostolicaque auctoritate expresse jubemus, quod nemo vestrum, tam sacerdotali ordine perfruens, quamque militare officium tenens, ipsius ecclesiæ Pictavensis aliquam ecclesiam, aliquodve monasterium, vel prædia ipsi quoquomodo pertinentia invadere præsumat, ullosve colonos, servos, ancillasve, contra sui episcopi velle tollere audeat: sed liceat ipsius ecclesiæ Hecfrido videlicet episcopo, suisque successoribus, illa, quæ sui antecessores legitimo tramite canonicæ auctoritatis habuerunt, sub nostra tuitione habere, & ut possederunt possidere, & ut ordinaverunt suo arbitrio ordinare, cum consultu consensuque suæ ecclesiæ canonicorum, ut prisca consuetudo dignoscitur, sine vestro vestrorumque obstaculo, & omnium hactenus talia præsumentium. Inter hæc volumus quasque causas prædicto Hecfrido episcopo inde motas in nostra præsentia adducendas. Si quis vero sacerdotum, judicum, atque sæcularium personarum, hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentaverit, potestate honoris sui ac dignitate percussus apostolico anathemate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. Et nisi vel ea quæ ab illo sunt male ablata restituerit, vel præsumpta correxerit, vel digna pœnitentia illicita acta defleverit, a sacratissimo corpore Dei Domini ac redemptoris nostri Jesu Christi alienus fiat. Cunctis autem eidem præfatæ ecclesiæ jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ operationis recipiant, & apud summum arbitrum præmia æternæ pacis inveniant. Data III. Kalendas Septembris, indictione XI. Trecis.

IX.

Reclamatio & proclamatio Hincmari, qui quondam præerat ecclesiæ Laudunensi.

DOmine & summe pater patrum, & rector pontificum, Joannes nomine & meritis vocate, audi vocem proclamationis meæ, & exaudi vocem deprecationis meæ, compassus causæ calamitatis meæ. A Rhemorum archiepiscopo ad synodum sum vocatus ad Duziacum villam, quam constituit hebdomada prima mensis Augusti, & monuit me de certis causis paratum esse ibidem ut responderem. Ad quam cum festinassem, violentia hostili in medio itinere segregatus sum ab ovibus meis, privatus sum & spoliatus omnibus rebus meis, perductus sum ab eisdem hostibus usque ad præfatam villam. In qua cum consisterem, jam stabat rex Carolus ante ipsum archiepiscopum meum, tenens in manu scripturam, reputans me esse perjurum, quia Romam sine sua voluntate miserim, & imputans quod eum accusaverim. Ad quæ idem archiepiscopus me respondere jussit. Cui ego respondi, quia pro his, de quibus me admonuerat in eadem synodo esse paratum ut responderem, paratus eram scriptis respondere: quæ scripta præ manibus tenui, sed ipse non permisit ut synodus scripta mea susciperet, quia sibi dari jubebat, sed ego suspecto dare nolebam. De clerico autem meo, nomine Bertario, quem subito requisivit, sed requisitus non adfuit, respondi quia ipsi homines mecum veniebant, qui eum comprobaturi essent, si eis venire licuisset: sed idem archiepiscopus de his nihil me postea appellavit, sed ad accusationem regis me respondere iterum atque iterum præcipiebat. Et ego reclamavi, quia non docebat canonica auctoritas, nudatum & suis rebus spoliatum, insuper & ab hostibus detentum, respondere ullatenus debere. Sed & addidi, quia non solum suspectum, sed manifestissime illum infestum habebam. Unde & apostolicam sedem appellavi pro amore Dei & honore sancti Petri, tam de ipsa accusatione regis, quam de præjudicio quod ab

ipso

ANNO CHRISTI 878.

ipso patiebar archiepiscopo. Legi manibus tenens A auctoritatas Julii papæ, & Felieis papæ, videlicet ea quæ ipsi in eis præfigunt de appellationibus episcoporum: quæ mihi servari appellando sedem apostolicam prostrato corpore expetii, sed nibil horum mea petitio obtinuit. Sed nequa literæ apostolicæ, quas mihi præsentialiter dederat, quoniam me vocabant, ut procrastinando venire non differrem, si status mei jacturam sustinere non vellem, quidquam prævaluarunt. Judicium præfatus archiepiscopus super me imposuit, ut ab episcopali removendus essem officio. Sed alii gemebant flebantque, inter quos nullum merebar pati inimicum. Scripta quidem ab eodem archiepiscopo ipsia imposita manibus tenentes, sed ore proferra nolentes, inviti vix verba singultiebant, aditum B tamen ad sedem apostolicam minime sperantes mihi posse denegari. Unde, salvo per omnia sedis apostolicæ judicio, ipsi finem lectionis terminavere. Post hæc transmissus sum in exilium, in quo per duos annos sanus, sed aliquanto tempore ferro vinctus custoditus sum. Duobus annis ferme peractis, insupar cæcatus sum, & usque modo retentus, ad vos, & ad vestræ piissimæ serenitatis præsentiam, mox ut venire dimissus potui protinus accessi. Nunc autem vestram clementiam suppliciter exoro a vestra summa paternitate parari de me æquitatis judicium, cui secundum canonicam institutionem, & decreta Romanorum pontificum reservatus & resarvandus sum, & fueram. Quod ob amorem Dei, & venerationem beati Pe C tri, apud vestræ paternitatis pietatem obtinere efflagiro, tum pro multitudine miseriæ meæ, tum pro magnitudine pietatis vestræ: quæ accendatur clementissimi redemptoris amore, qui me proprio acquisivit sanguine, & qualemcumque sancto suo sacravit munere.

X.

EPISTOLA JOANNIS PAPÆ VIII. AD FROTARIUM ARCHIEPISCOPUM Burdigalensem.

Ut ad synodum veniat, & privilegium de sedium mutatione afferat.

Frotario venerabili archiepiscopo Burdigalensi.

Epist. curs. supra pag. 84.

AD synodum igitur, quam Deo auctore apud Trecas celebramus, cum reliquia septem Galliarum provinciarum confratribus & coepiscopis, fraternitatem tuam cum tuis suffragaueis episcopis, tam viva voce, quam literali, admonere ut venires omni postposita occasione cujuscumque occasionis studuimus, fatemur, jam tertio, ut simul positi emergentium quæstiones causarum statutis Canonicis determinentur, & sacerdotum Domini una concordia omnium fieret dilectionis. Sed cur venire distuleris, moleste cuncti ferimus, & valda miramur. Quapropter repulsa mora præsentiam tuam cum prædictis suffraganeis nobis & sanctæ E synodo citissime exhibe. Sic tamen instructus, ut cum de mutatione contra canones sedium, & de aliis excessibus, quibus, quod non optamus, patrum regulis feriri possis, impetitus fueris, causa justitiæ intercedente, illæsus & innocens recedere valeas. Hoc reverentiæ tuæ consulentes damus consilium, ne absentiam tuam tibi aliquid putes prodesse, sed immo secundum patrum statuta magis obesse. Privilegium atque scripturas de sedium mutatione, si qua a nobis vel prædecessoribus nostris habere sic fatemini, vobiscum sine mora deferre studeas.

XI.

EPISTOLA JOANNIS PAPÆ VIII. AD ADALARDUM ARCHIEPISCOPUM Turonensem.

Confirmat privilegia ecclesiæ Turonensi concessa.

Reverendissimo & sanctissimo Adalardo venerabili archiepiscopo Turonensi, successoribusque tuis, nec non & omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, præsentibus scilicet atque futuris.

DEcet Romanam ecclesiam, quæ mater est omnium Dei ecclesiarum, ut quanta viget dignitate præclara, eo magis consistat in misericordia pia: quatenus quæ digna postulantur a fidelibus, sine mora cum pietate largiri mereantur a nobis. Omnium vestrum religiositatem volumus scire fideliter, quoniam presbyteri diœcesis Turonici pagi ad nostrum accesseruat pontificium, suggerentes ut firmaremus apostolica auctoritate illis & capitulara regum, & coepiscoporum scriptum, ut debeat unaquæque ecclesia proprium mansum habere cum mancipiis quatuor, vineas, aripennos tres, prata similiter, & cœmetarium cum mansionibus, sine personali & civili munere exigendo, nisi divino solummodo in ecclesiasticis rebus obsequio, sicuti canonum prisca auctoritas & moderna concedit: ubi vero res nominatæ antiquitus condonatæ & moderno tempore abstractæ esse videatur, pontificali auctoritate & regali potestate sine mora aliqua aut tarditate restituantur. Nos illorum precibus inclinari volumus, apostolicaque auctoritate expresse jubemus, ut præfata scripta, a nostro pontificio delata, a coepiscopis firmata, a regibus jussa, sint rata & modis omnibus observanda. Si quis hujus apostolicæ censuræ temerario ausu violator extiterit, si sacerdos fuerit, proprio honore privetur, & Christiana communione cassus anathematis vinculo innodetur; si laicus, similiter perpetua damnatione cum Juda traditore torqueatur: conservator vero peranni D benedictione apostolorum principum Petri & Pauli modis omnibus perfruatur.

Epist. caus. supra p. 81.

XII.

Allocatio pontificis ad episcopos sub finem synodi.

VOs confratres & coepiscopos meos volo unanimiter mecum in defensione sanctæ Romanæ ecclesiæ, quam constat esse caput omnium ecclesiarum, convenire, donec Deo auxiliante in sedem beati Petri apostolorum principis revertamur, cum omnium hominum vestrorum armata bellico apparatu manu: & de hoc, non differendo, sed sub omni celeritate & certitudine sponsionis, hic mihi quæso absque ulla dilatione continuo date responsum.

Item allocutio pontificis ad regem.

Vos, carissime fili Hludovice gloriose rex, precor, in defensionem, liberationem, atque exaltationem sanctæ Romanæ ecclesiæ, sicut prædecessores vestri fecerunt, & vobis sub attestatione facere mandaverunt, sine procrastinatione & ulla dilatione succurrite: quia ministri Dei estis, vindices in ira in his qui male agunt, & non sine

ANNO CHRISTI 878.

causa gladium portaris: ne forte, quod absit, illa vos aut regnum vestrum culpa contegat, quæ quosdam veteres reges inimicis & infidelibus Dei quondam parcentes damnabiliter strinxit. Vel si allud placet, præsentaliter in isto loco date, per Deum & per beatum Petrum vos conjuro, sine mora responsum.

XIII.

Privilegium monasterio Floriacensi concessum in synodo Tricassina.

Joannes episcopus servus servorum Dei, omnibus episcopis atque aliis Dei fidelibus per Galliam constitutis.

* f. suggestione

QUoniam apostolica * successione solicitudinem omnibus ecclesiis debemus impendere, sic cupimus generali consulere necessitati, ut etiam quorumcumque singulares causas sine fastidio cognoscamus. Igitur cum propter multiplices ecclesiæ Dei curas Gallicanam adeuntes regionem, Trecas civitatem devenissemus, anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVIII. & ad resecanda quælibet inutilia, vel statuenda ecclesiastica jura, synodum generalem plurimorum celebraremus episcoporum, inter alia suggessit auctoritati nostræ venerabilis partium vestrarum abbas, nomine Theotbertus, ex cœnobio quod vocatur Floriacus in pago Aurelianensi, quod idem monasterium quidam religiosus abbas, Leodebodus nomine, monachus exstruxerit in honore Dei & sanctæ genitricis Mariæ, nec non beati principis apostolorum Petri: quod revelatione divina per monachos ejusdem loci a Beneventana provincia corpus illuc S. Benedicti pervenerit olim allatum, ibique reverenter humatum, sicut manifestissima constat veritate: & quod propter stabilimentum monasticæ religionis, piæ memoriæ gloriosus imperator Carolus præceptum suæ auctoritatis eidem loco res denominatas delegaverit, partim a religiosis hominibus, pro amore Dei illic contributas, ut victum atque vestitum monachi ibidem Domino militantes deberent habere: nec non & hoc, quod beatæ recordationis pater ejus serenissimus Augustus in ipso loco hospitale nobilium, quod Porta appellatur, juxta regularem institutionem, itemque hospitale pauperum, in sui parentumque suorum eleemosyna statuerit, & res ad hoc opportune agendum, nec non alias ad lumen ecclesiæ administrandum jusserit deputari. Quæ omnia per jam dictos monachos hactenus ibidem comperimus observari. Nunc tam seipsum, quam unanimem congregationem sibi commissam, humiliter postulare, quamvis privilegia multorum meruerint episcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, ut super abbate regulari ex eis eligendo etiam nostræ auctoritatis privilegia consequantur. Quocirca nos potestatem, quam gratis a Christo accepimus, secundum evangelicam auctoritatem gratis prodesse omnibus cupientes, vice beati Petri apostoli decernimus, ut in sæpe memorato loco servi Dei absque inquietudine debitum suæ religionis persolvere possint servitium secundum regulam patris Benedicti, a propriis abbatibus, monachis videlicet ex eodem cœnobio regulariter electis, in perpetuum gubernetur. Nec illarum rerum, quæ vel in prælibato præcepto nominatim continentur vel a prædicto abbate venerabili nunc ejusdem loci Theotberto præfati monasterii officiis deputatæ habentur, ullam ab aliquo unquam patiantur immunitionem, & etiam rebus, quæ deinceps a quibuslibet religiosis hominibus eodem loco pervenerint condonatæ. Quod si quis hoc nostrum beneficium irrumpere præsumpserit, & stipendia servorum Dei in alios usus converterit, ab apostolica communione anathematis animadversione illum separamus, ut nisi admonitus e vestigio se correxerit, cum impiis a regno Dei exclusus quæ meretur tormenta persolvat. Ut autem hoc privilegium certam obtineat fidem, & Dei famulis in jam dicto Floriacensi cœnobio securitatem conferat, quamdiu Deus & Dominus noster ecclesiam suam durare voluerit, nostra id subscriptione roboravimus. Scriptum per manus Georgii scriniarii sanctæ sedis apostolicæ, in mense Augusto, indictione XI. Bene valete. Data Nonis Septembris per manum Walberti humillimi episcopi sanctæ Portuensis ecclesiæ, anno Deo propitio pontificatus domini nostri Joannis summi pontificis, & universalis papæ, in sacratissima sede beati Petri apostoli sexto, indictione XI. *

* Anno Ch. 878.

XIV.

*Gestorum synodalium concilii Tricassini brevis altera narratio, quam habet * Aimoinus lib. V. cap. XXXVII.*

* seu potius anonymus continuator Aimoini excerptum ex annalibus Bertinianis ad an. 878.

INterea Joannes papa generalem synodum cum episcopis Galliarum & Belgicarum provinciarum agens, qualiter Lantbertum & Adalbertum, Formosum quoque, & Gregorium nomenclatorem, ac complices illorum Romæ excommunicaverit, relegi fecit in synodo, & consensum episcoporum in eadem excommunicatione quæsivit. Unde qui adfuerunt episcopi petierunt, ut sicut ipse excommunicationem, quam fecerat, per scripturæ rationem recitari fecit in synodo, ita & eis concederet, ut per scripturam illi suam consensionem proferrent. Et concedente ita fieri papa Joanne, in crastinum episcopi hoc quod sequitur diploma papæ in synodo porrexerunt: *Domine sanctissime ac reverendissime pater patrum Joannes*, &c. Quod diploma Joannes papa suæ excommunicationi ascribi fecit: & sua manu confirmans ab omnibus episcopis in synodo subscribi fecit. Deinde ipso jubente lecti sunt in synodo canones Sardicensis concilii, & decretum papæ Leonis, de episcopis sedes suas mutantibus. Sed & Africani canones, ut non fiant episcoporum translationes, sicut nec rebaptizationes, vel reordinationes, pro Frotario Burdigalensi episcopo, qui a Burdigala Pictavos, indeque ad Bituricensem civitatem exiisse dicebatur. Et post hæc coronatus Ludovicus a papa Joanne, VII. Idus Septembris, invitavit eumdem papam in domum suam: & opipare pascens honoravit eum multis donis ipse & uxor sua, & remisit ad Trecas civitatem. Et postea per oratores suos oravit eumdem papam, ut uxorem illius in reginam coronaret, sed obtinere non potuit. Frotarius autem & Adalgarius episcopi attulerunt in conventum episcoporum papæ Joanni præceptum, per quod pater suus Ludovico regnum tradiderat, petentes ex ipsius parte, ut privilegio suo ipsum privilegium confirmaret. Tunc papa Joannes protulit exemplar quasi facti præcepti a Carolo imperatore de donanda abbatia S. Dionysii Romanæ ecclesiæ. Quod compilatum consilio præfatorum episcoporum, & aliorum consiliariorum Ludovici regis, a plurimis credebatur, ut a Gozlino ipsam abbatiam, velut ex ratione, tollere & sibi habere posset. Et dicebat papa Joannes, ut si vellet Ludovicus rex, ut super illius præ-

præceptum privilegium faceret, suo præcepto illud A patris sui præceptum firmaret. Quod argumentum, sicut factio, & non ratio, imperfectum remansit. Quarto Idus denique præfati mensis, Ludovicus rex quorumdam primorum compulsus petitionibus, venit ad apostolici mansionem, & cum eo familiariter locutus, una cum illo reversus est ad conventum episcoporum in exedram juxta mansionem apostolici. Et post excommunicationem Hugonis Lotharii filii, & Immonis, ac complicum eorum, vim facientibus quibusdam episcopis, & consentiente rege, dixit papa Joannes, ut Hedenulfus, sua auctoritate ordinatus episcopus, sedem suam teneret, & episcopale ministerium ageret, & Hincmarus cæcus, si vellet, missam cantaret, & partem de rebus episcopii Laudunensis haberet. Et cum Hedenulfus apud eumdem papam peteret, ut eum ab illa sede absolveret, di- B cens se esse infirmum, & velle intrare monasterium, obtinere non potuit: sed præceptum est illi ab eo, consentiente rege atque episcopis Hincmari fautoribus, ut sedem suam teneret, & episcopale ministerium ageret. Qui fautores Hincmari audientes quod papa Joannes dixerit, ut si vellet Hincmarus cæcus missam cantaret, & rex consenserit ut partem de episcopio Laudunensi haberet, insperate aliarum provinciarum episcopi, sed & aliarum regionum metropolitani, sine præceptione papæ, Hincmarum vestimentis sacerdotalibus indutum in præsentiam ipsius papæ adduxerunt, indeque sublatum cantantes in ecclesiam il- C lum duxerunt, & signum benedictionis super populum dari fecerunt. Sicque synodus illa soluta est.

XV.

Eodem quoque jure quo privilegium Floriacense Sirmondus, ad acta concilii hujus revocare poteris quod post conventum Cabilonensem an. 875. excusum a nobis fuit diploma in gratiam concilii Tornutiensis supra pag. 301.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI S. J.

1 *Concilium Tricassinum II.*) In digerendis actis decretisque hujus Concilii difficile fuit statum ordinem tenere, tum quia ex diversis locis congesta sunt, tum quia non eumdem ordinem tradunt qui res in eo gestas commemorant. Consentiunt tamen de Lamberti & Adalberti, qui ecclesiam Romanam & pontificem vexabant, excommunicatione actum fuisse primo loco. Quare hinc etiam orsi sumus.

2 *Pascasius episcopus.*) Nomen loci cui præfuit, in ceteris exemplaribus omissum, in uno tandem offendimus, & Amerinum episcopum fuisse didicimus.

3 *Coronatus Ludovicus.*) Ludovicum Balbum jam superiore anno regem coronarat Hincmarus archiepiscopus, ut videre est in actis illius coronationis post capitula Caroli Calvi. Nunc iterum a papa coronam expetiit, exemplo Pippini abavi sui, quem a Bonifacio primum archiepiscopo, iterum a Stephano papa regem coronatum meminerat. Sunt autem, qui Ludovicum ab Joanne coronam hoc loco non regni, sed imperii, suscepisse putent. Inde enim Ludovicum Balbum inter imperatores plerique numerant tum exteri, tum nostri etiam scriptores. Quod mirum certe mihi, falsumque semper visum est, cum Joannes ipse papa in epist. XCVII. & in aliis quas ad Ludovicum postea scripsit, ipsum regem non imperatorem vocet: in epistola LXXI. ad Ludovicum & Carlomannum Ludovici Balbi filios, Caroli Calvi nepotes, Carolo eorum avo imperatoris nomen tribuat, Ludovico Patri nomen regis, imperatorem haud dubie appellaturus, si imperator fuisset; eodemque modo Hincmarus in epistolis, quarum meminit Flodoardus lib. III. cap. XIX. fratres istos reges Ludovici regis, non imperatoris, filios nominet. Quid quod Ludovici ipsius Balbi, ut alia omittam, diploma extat pro ecclesia Nivernensi, IV. Idus Septembres, hoc est triduo post coronationem istam Trecis datum, in quo non alium se quam regem vocat his verbis, *Ludovicus misericordia Dei rex*. Rex ergo fuit, non imperator: imperatoris vero titulum, antiquis ignotum, alii postea temere affinxerunt.

CONCILIUM PAPIENSE

A JOANNE PAPA VIII.

exeunte Anno DCCCLXXVIII. celebratum.

HUjus Concilii meminit Joannes VIII. in D pluribus Epistolis, præsertim vero in epist. 127. data Ansperto Archiepiscopo Mediolanensi, præcipiens ei ut sibi ex Galliis reverteuti Papiæ occurrat cum suffraganeis & coepiscopis suis post festum S. Andreæ die secunda, hoc est 2. Decembris; & in epist. 142. scribit Episcopis Regiensi, Parmensi, & Placentino se 8. Kalend. Decemb. Taurinum pervenisse, inde Papiam profecturum, eosque vocat ad Synodum ibi pro statu Dei Ecclesiarum celebrandam. In epistola vero 141. præcipit Joanni Ticinensi Episcopo, ut E epistolam a se scriptam suffraganeis Episcopis Ravennatis Ecclesiæ cum celeritate mittere procuret, *ut statuto die ad Papiam veniant, quatenus de sanctarum Dei ecclesiarum statu, & communi atque universali salute tractare valeamus.* Huic Concilio subscripsisse Joannem Ticinensem Episcopum tradit Ughellus in Ital. sacr. tom. I. in Papiensibus, eique Joannem Pontificem plura contulisse, seu potius confirmasse privilegia; & præcipue, ut populo, cleroque jus esset suum Episcopum eligendi; ut Episcopo Ticinensi ad Synodum vocante Archiepiscopos Ravennatem & Mediolanensem cum suis suffraganeis, isti accedere tenerentur. Quid præterea in hac Synodo actum fuerit, incompertum.

Ex Supplemento Concil. Galliæ.

CONCILIUM IN CONFINIO PROVINCIARUM

Arelatensis et Narbonensis

A Rostagno Arelatensi & Sigebodo Narbonensi Archiepiscopis cum illorum suffraganeis celebratum, ut causam inter Vvalefridum Uceticensem, & Rotfredum Avenionensem Episcopos propter quandam Ecclesiæ Vvalefridi villam a Ractefredo ablatam, canonice definirent. Cujus rei mentio est tum in actione 3. Concilii Tricassini II. tum in Epistola 45. Joannis VIII. iisdem Archiepiscopis simul hæc supradicta mandantis, cum in eodem Concilio idem Papa, cui libellus reclamationis adversus eumdem Rotfredum porrectus est, dissidium illud ob ejusdem absentiam terminare noluerit. Quis autem Archiepiscoporum judicii fuerit exitus, nescitur. Similis controversia inter alios præsentes duos eidem Tricassinæ Synodo Episcopos sedata est. (Sanctitati vestræ, inquit Joannes VIII. Papa, notum est, qualiter Vvalfredus Uceticensis Ecclesiæ Episcopus ad Synodum, quam Deo auctore apud Trecas celebravimus, reclamationis libellum obtulit super Ractefredo Avenionense A Episcopo, quod ei quandam villam ad suam sedem, sive Parochiam pertinentem abstulisset. Sed quia Ractefredus, de quo querela erat, Synodo defuit, ideo fraternitati vestræ Apostolica auctoritate mandamus, ut coadunato numero Episcoporum, eorum causam canonico judicio finiatis, ita discutiendo & determinando tantæ præsumptionis invasionem, ut nemo Episcoporum vestrorum contra canonica præcepta ulterius insurgere sub periculo tentet. Vos quoque præsentialiter cum vestris istud determinare judicium, Capitula quædam vobis Patrum auctoritate collecta mittimus, secundum quæ judicare absque dilatione B debeatis, ne quærendo assumatis laborem pro tali negotio.) Porro verisimile videtur hanc Episcoporum controversiam fuisse compositam anno Tricassinum Concilium sequente, qui erit alterius Epocha, cum illos videamus Episcopos, de quibus est sermo, alteri Concilio, scilicet Mantalensi hoc eodem tempore celebrato, simul interfuisse.

*CONCILIUM ROMANUM II.

OB ELECTIONEM NOVI IMPERATORIS,

Post obitum Ludovici III. cognomento Balbi congregatum, anno Domini DCCCLXXIX. tempore Joannis papæ VIII.

Obitus Ludovici III.

* *Concilium.*) Cum Ludovicus tertius 4. Idus Aprilis die parasceves circa vesperum, anno redemptoris nostri 879. obiisset, eaque de re Joannes papa VIII. certior factus esset, synodum Romæ indixit, teste Aimoino, mense majo celebrandam. Ad Anspertum Mediolanensem archiepiscopum, quem ad hanc synodum vocabat, scribens epistolam 155. hæc ait: *Quia Carolomannus corporis, sicut audivimus, incommoditate gravatus, regnum retinere jam nequit, de novi regis electione, ut omnes pariter consideremus, vos prædicta tempore adesse, nempe ad Kalendas Majas valide oportet. Et ideo antea nullum absque nostro consensu regem debetis recipere. Nam ipse qui a nobis est ordinandus in imperium, a nobis primum atque potissimum debet esse vocatus atque electus,* &c. C Carolum Crassum filium Ludovici fratris Caroli Calvi erga quem propensior erat, Romam vocat. Cumque Anspertus ad synodum vocatus venire noluisset, atque interea de eligenda Caroli persona, propositum immutasset, post dictam in Anspertum excommunicationis sententiam, suspensa est novi imperatoris electio usque ad biennium, quo elapso Carolus, post Italiam sæpe armis subactam, anno redemptoris nostri 881. die nativitatis Romæ a Joanne VIII. creatus & coronatus est, postquam biennio interregnum fuisset. Ita Regino in chronico, & Aimoinus lib. 5. D cap. 39. Baronius anno 879. num. 2.

Carolus Crassus fit imperator anno tantum 881.

CONCILIUM ROMANUM III.

QUO PETRUS IN CAUSA PHOTII RESTITUENDI

Missus est Constantinopolim anno Domini DCCCLXXIX. tempore Joannis VIII.

* *Concilium.*) Hæc synodus auctoritate Joannis papæ congregata Petrum aliosque adjunctos ei legatos ea facultate dumtaxat instruxit atque communivit, ut Photium a censuris ecclesiasticis absolverent, & sedi Constantinopolitanæ restituerent: non ad veram & germanam synodum octavam sub Hadriano pontifice habitam, reprobandam: & particulam illam, *Filioque*, e symbo- E lo penitus tollendam, multa auctoritate iidem moniti fuerant. Hæc cum pateant ex ep. Joannis 199. ad Basilium imperatorem scripta, qua se in Photio sedi suæ restituendo, non concilii dissipatione vel abrogatione, sed tantum dispensatione uti significat: secundo ex epistola 250. & 251. quibus indicat, se reprobare omnia, quæ præter restitutionem Photii acta sunt. Tertio ex ipso

ANNO CHRISTI 879.

ipso commonitorio per Photium corrupto & falsato, in quo episcopi subscribentes profitentur omnes, se commonitorio pro Photii restitutione subscribere. Nos vero & germano commonitorio cujus 203. 250. aliisque pluribus Joannis papæ epistolis mentio fit, destituti, commonitorium illud quod a Photio corruptum, & in Photianæ pseudooctavæ synodi actione 3. lectum fuit, inferendum esse putavimus: tum ut inde acta hujus concilii confirmentur: tum ut quæ auctoritate legatorum in pseudooctava Photiana synodo Constantinopoli gesta dicuntur, falsitatis & imposturæ manifestæ redarguantur. Commonitorium autem Græce scriptum & a Metio Latine redditum sic se habet:

Joannes episcopus servus servorum Dei; commonitorium fratribus Paulo & Eugenio Episcopis, similiter & Petro presbytero cardinali, nostris Constantinopoli legatis.

Commonitorium a Photio falsatum.

CUm primum divina favente gratia & intercessionibus sanctorum apostolorum Constantinopolim ingressi fueritis, illoc divertite quo præcipiet imperator: & antequam imperatorem visitaveritis, nulli alii apostolicas literas tradere velitis. Cum coram imperatore fueritis, literas illi tradetis hujusmodi verbis illum alloquentes: Salutat vestrum ex Deo regnum spiritalis vester pater dominus Joannes apostolicus papa, tuam ex Deo potentiam suis orationibus singulis diebus sancto Deo commendans, ut ille qui vobis hoc dedit desiderium propter ecclesiasticam pacem, tribuat vobis gratiam suam, & consoletur vos sua felici protectione, & perficiat in bonis desideria vestra. Si rogaverit imperator, antequam literas legat sive capitula responsionis nostræ, hujusmodi verbis illis respondete: Si jubet imperium vestrum, videat epistolas. Et si dixerit: Quid continent epistolæ? illi respondete: Salutationes continent, & omnino recte perficiunt. Postridie salutaturi Photium sanctissimum accedite, & epistolam illi tradite, salutantes illum decenter talibus verbis: Salutat te dominus noster Joannes apostolicus papa, & vult habere te fratrem & comministrum, sicut scripsit imperator, ut propter pacem ecclesiæ reciperemus sanctissimum patriarcham Photium fratrem & comministrum nostrum, exaudiremus preces vestras, & præciperemus, ut coram nobis veniat ad synodum: & ut recipiat ipsum universa ecclesia: juxta tenorem literarum nostratum, illum recipite ut comministrum nostrum, atque ut ecclesiæ Romanæ gratiam habeat, surgentes, illi dicite: Mandat dominus noster sanctissimus papa, ut omnes qui in diversis locis extra terminos extiterunt, sive episcopi, sive presbyteri, sive quivis alii fuerint, & noluerint hucusque vobis communicare, vestro opere & labore uniantur ecclesiæ Dei, & fiant unum vobiscum. Qui si venerint, recipite illos, ut pater recipit filios, eosque monebit sæpius, ut propter pacem Dei ecclesiæ idem sentiant cum apostolico, ut unius sint cum ipso voluntatis: recipientes videlicet Photium sanctissimum patriarcham & cum illo una communicantes. Si autem venerint quicumque antea fuerant ordinati, recipiant sedes suas; qui vero deinde fuerant ordinati, accipiunt ab episcopis ipsis victum & vestitum necessarium.

Hic dempta aliqua superius notata de petendo veniam co-

Præsidentibus vobis in synodo una cum prædicto sanctissimo patriarcha & legatis orientalibus, una cum reliquis archiepiscopis & metropolitis, & omnibus sacerdotibus Constantinopolitanæ ecclesiæ, primum legantur literæ ad imperatorem missæ: & interrogetur synodus, si illas recipit, & si observat testimonia, quæ continent literæ ipsæ. Quibus annuentibus, hæc dicite: Dominus noster sanctissimus papa omnium ecclesiarum curam gerens, salutem etiam vestram & unionem & pacem procurans, misit nos servos suos, ut dispersos congregemus, & dissidentes conciliemus, & ecclesiæ misericordiæ manum porrigamus, lapsos erigamus, ut omnes uno ore glorificemus Patrem cum Filio & Spiritu sancto.

ANNO CHRISTI 879

rum synodo Photio imposita, addita vero alia; ex recitatis literis intelligere potes.

Sequentes canones nostrorum patrum dicimus, ut post obitum Photii sanctissimi patriarchæ nullus a civili dignitate Constantinopolitanam sedem ascendat, quemadmodum etiam literæ nostræ testantur.

Volumus etiam, ut coram synodo prædictum Photium sanctissimum patriarcham oretis, ut neque pallium in Bulgariam mittat, neque ordinet quemquam in ipsa provincia. Si enim hæc fecerit, juxta sacros canones illum arguemus.

Volumus præterea ut coram universa synodo promulgetur, quod synodus habita adversus prædictum patriarcham Photium tempore Hadriani sanctissimi papæ tum Romæ tum Constantinopoli, ex nunc habeatur nulla & irrita, & non annumeretur cum alia sancta synodo.

Non præceptum tantum sed excommunicationem continent Joannis literæ de Bulgarorum causa.

Advertite, ut juxta mandatum nostrum ita ambuletis, neque muneribus vos corrumpi sinatis, neque adulationibus, neque minis & terroribus declinetis sive ad dexteram sive ad sinistram, sed regiam viam incedite, tanquam habentes locum & potestatem nostram, quam vobis propter ecclesiæ pacem sumus impertiti, ut vestro labore & diligentia digne gratiam nostram, & apostolicæ sedis obtineatis, & nostræ communionis sitis hæredes.

Vides idem additamentum hic a falsario quod supra de abolenda octava synodo fuit appositum.

Subscriptiones episcoporum, qui interfuerunt Romanæ synodo, ex qua prodiit commonitorium & litera Petro legato data.

Zacharias episcopus ecclesiæ Anagninæ & bibliothecarius apostolicæ sedis in hoc commonitorio pro receptione Photii sanctissimi patriarchæ propria manu subscripsi.

Martinus episcopus ecclesiæ Narniensis in hoc commonitorio apostolicæ sedis pro restitutione Photii sanctissimi patriarchæ propria manu subscripsi: sic & aliqui sequentes:

Dominicus episcopus Triventi.
Florius episcopus Maturensis.
Gaudericus episcopus Velitrensis.
Stephanus episcopus Ferentinas.
Leo episcopus * Gabiensis.
Petrus episcopus Forosemproniensis.
Leo episcopus Tarracinensis.
VValpertus episcopus Portuensis.
Simeon episcopus Fundensis.
Joannes episcopus Siminorum.
Benedictus episcopus .....
Gregorius episcopus Silvæ Candidæ.
Bonifacius episcopus Bleranorum.
Theodorus episcopus Gallesiensis.
Stephanus episcopus Nepesinus.

* Sabinensi

Presbyteri cardinales.

Germanus presbyter tituli sanctorum Joannis & Pauli.
Petrus presbyter tituli sancti Chrysogoni.
Benedictus presbyter tituli sanctæ Balbinæ.
Hadrianus presbyter tituli sancti Laurentii.
Joannes presbyter tituli sanctæ Cæciliæ.

Dia-

ANNO CHRISTI 879.

Diaconi cardinales.

Paulus diaconus subscripsi.
Leo diaconus subscripsi.

NOTA SEVERINI BINII.

Audisti, lector, additamentum Photii de abrogatione concilii œcumenici VIII. sub Hadriano pontifice celebrati, jam superius apertissime redargutum falsitatis, ne recitata Joannis papæ VIII. epistola. Sed detegitur in eodem commonitorio eadem etiam impostura in ipsa subscriptione episcoporum, qua (ut ex supra positis vidimus) profitentur omnes, se commonitorio pro Photii restitutione subscribere. Quod si ea synodi sententia definita fuisset damnatio œcumenicæ synodi VIII. eademque commissa legatis in datu illis commonitorio, credibile utique est magis eam suis subscriptionibus expressurus fuisse, quam Photii restitutionem.

CONCILIUM ROMANUM IV.

A JOANNE PAPA VIII. ANNO DCCCLXXIX.

Mense Novembri celebratum.

TRia hoc anno Joannem Pontificem Romæ celebrasse Concilia, ex ejus Epistolis eruitur. Primum habuit Kalendis Maji in ecclesia S. Petri, ut colligitur ex ejus epistola 182. ad Anspertum Mediolanensem Archiepiscopum data 13. Kal. Junii ind. XII. ubi ait: *postremo generali synodo Romæ præteritis Kalendis Maji celebratæ, a nobis rursum vocati, interesse penitus distulistis.* In hac de nova Italiæ regis electione agitatum; sed nihil actum; & præterea Anspertus Mediolanensis Archiepiscopus communione privatus. Extat excommunicationis sententia inter Joannis epist. n. 177.

Alterum Concilium celebravit pro restitutione Photii, & ex eo datum Commonitorium Paulo & Eugenio Episcopis ac Petro presbytero Cardinali S. Sedis Apostolicæ Legatis, qui Photium a censuris Ecclesiasticis absolutum sedi Constantinopolitanæ restituerent. Notis temporariis caret commonitorium, ut ex eo certum hujus concilii tempus deduci nequeat. Verum cum superiori Kalendis Majis celebrato non esse confundendum ex eo convincitur, quod eo jam absoluto, die sexto Maji Legati Constantinopolitani a Basilio Imperatorem ad Pontificem missi, ut Photii restitutionem impetrarent, nondum pervenerant, ut habetur ex Joannis Epistola 187. eodem die ad Gregorium primicerium data, qua ei mandat, ut Legatos CP. per Beneventum, ac per Capuam ad se dirigat. Ex Joannis tamen Epistolis 199. ad Basilium, Leonem, & Alexandrum Imp. 200. ad Clericos CP. 201. ad Photium, 202. ad Constantinopolitanos, & 203. ad Paulum & Eugenium Episcopos in causa Photii die 16. Mensis Augusti datis conjicio eodem mense Augusto, & fortasse eadem die 16. hoc secundum Romanum Concilium, in quo forte prædictæ epistolæ editæ, fuisse celebratum. Et de his Labbeus supra.

Tertium denique idibus Octobris habuisse in Ecclesia B. Petri testatur ipsemet Joannes in epistola 221. ad Clerum Mediolanensem data, quam ita exorditur: *Deo dilectæ unanimitati vestræ fraternitatis, carissimi, notum esse volumus, quia nos una cum sancta Synodo idibus Octobris in ecclesia B. Petri Apostoli peracta &c.* In hac Synodo Anspertus Mediolanensis Archiepiscopus, cum licet antea in prima excommunicatus, sacrum præsumpsisset ministerium celebrare, & in Vercellensi ecclesia episcopum consecrare, omni episcopali honore privatus est; & Vercellensis invasor in ordinem redactus; Amalphitani eo quod cum Saracenis fœdus inivissent, ab ecclesiæ Dei societate sejuncti, ut ex Joannis Ep. 225. liquet, decretum insuper, ac definitum, mulierem, quæ vi minisque coacta religiosum habitum suscepisset, ad vota secunda non teneri, uti ex ejusdem Joannis epist. 226. ad Theodoricum Theutinum, Heodicium Firmanum, aliosque Episcopos data colligitur. In hac præterea Synodo accusatus est Helmoinus Pennensis Episcopus a quodam Oteramo, quem ille injuste excommunicaverat; ut videre est ex Joannis epist. 228. ad Helmoinum, ubi legitur: *Nam & Oteramus filius qui* (legendum *quondam*) *Corvini cum aliis suis concivibus nostris apostolicis, coram venerabili Episcoporum cœtu super te questus est &c.*

HIEROSOLYMITANA, ANTIOCHENA, ET ALEXANDRINA SYNODUS

Pro Photii restitutione in cathedra CPtana,

Anno 879. celebratæ.

Anno 879. Ex Suppl. Mansi tom. I. pag. 1029.

SAncto Ignatio patriarcha Constantinopolitano ad superos jam translato, Photius, qui jam antea Basilii imperatoris favorem aucupatus fuerat, facile se in vacuam sedem introserat. Intelligens vero frustra se omnia moliturum, quamdiu Oecumenici concilii VIII. depositio valeret, omnem contulit operam ut canonice abrogaretur. Quoniam vero difficile noscebat sanctionem, omnium patriarchalium sedium consensu sancitam, everterat, nisi ab iisdem patriarchalibus sedibus, a quibus lata fuerat, antiquaretur; ideo totam operam suam in eam rem convertit. Et a Romano quidem pontifice id ægrius impetratum; nullo vero negotio a patriarchis Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, qui, cum sub Saracenorum jugo agerent oppressi, ope Græci imperatoris ad suas ærumnas sublevandas indigebant. Quare vix ab imperatore & Photio requisiti, statim singuli seorsum coacta synodo in restitutionem Photii plenis votis convenerunt. Singulæ illorum synodicæ ad Photium, & imperatorem transmissæ in conciliabulo Constantipolitano Photii anno 879. adsistentibus Joannis VIII. papæ legatis, recitatæ sunt.

CON-

ª CONCILIABULUM CONSTANTIPOLITANUM

ᵇ OECUMENICUM PSEUDOOCTAVUM

ᶜ Reprobatum a CCCLXXXIII. episcoporum, quo post obitum Ignatii ᵈ restitutio Photii est confirmata, sancta & œcumenica synodus octava plane abrogata, & ex symbolo illa particula, *Filioque*, sublata fuit, ᶠ anno Domini DCCCLXXIX. tempore Joannis papæ VIII.

NOTÆ SEVERINI BINII.

A quo, cur inditum?

a Conciliabulum.) Hæc synodus Basilio imperatore & Photio procurantibus a Joanne papa ejus nominis octavo, ob Photii restitutionem dumtaxat, non vero (ut calumniose refert commonitorium quod actione II. hujus conciliabuli a Photio falsatum & corruptum invenitur) ad octavæ synodi abrogationem & reprobationem indicta fuit. Etiamsi enim germanum

Commonitorium legato datum quale?

illud verum & incorruptum commonitorium, quod Petro legato sedis apostolicæ datum est, inter epistolas Joannis papæ non reperiatur: tamen illud, quod apud Baronium ex actis conciliabuli hujus Latine translatis descriptum invenitur, in fine ubi episcopi subscripserunt, manifestis verbis indicat, quod tantum pro receptione Photii, quo cum Joannes papa ob causas supra commemoratas dispensandum putarat, legatio Constantinopolim mittenda fuit. Idem patet ex epistola Joannis 203. ad Paulum Anconitanum, & Eugenium Ostiensem Constantinopoli degentes, qua dicit: *Vos huic Petro religioso presbytero cardinis nostri, familiarique nostro sociamus, quatenus ea quæ pro pace & unitate ecclesiæ Dei agenda sunt, secundum apostolicos nostræ auctoritatis apices, & secundum commonitorii nostri tenorem capitulatim descriptum satagatis valde cautius simul agatis*, &c. Itaque commonitorium rerum agendarum legatos sedis apostolicæ quidem accepisse certum est, sed non illud quod actione secunda hujus conciliabuli recitatum, corruptum,

Photius commonitorium cum duabus epistolis Joannis papæ VIII. corrumpit.

& a Photio falsatum reperitur. Quod vero de abolenda vera synodo octava sub Hadriano papa habita, hoc commonitorio continetur, Photii commentum est non minus quam illa additamenta, quæ pro veræ octavæ synodi abrogatione, suique expurgatione epistolæ Joannis 199. ad Basilium imperatorem: necnon 205. ad Photium scriptis, architectus falsitatis calumniose addidit. Magno Dei beneficio prædictæ epistolæ Joannis papæ integræ hucusque asservatæ fuerant, ut ex earum collatione (quod præstitit reverendissimus & illustrissimus Cardinalis Baronius anno 879.) dolus, fraus & malitia Photii admirabilis falsitatum architecti toti mundo innotesceret. Ex ejusdem penetralibus prodiit epistola,

Unam sub nomine Joannis effingit de processione Spiritus S.

de qua infra post finem epistolarum, sub nomine Joannis conficta, qua calumniatus est insuper eumdem pontificem, quod de processione Spiritus sancti eadem cum Græcis senserit, atque particulam, *Filioque*, e professione fidei Constantinopolitanæ tollendam esse voluerit. Hæc sunt quæ pro beneficiis a pontifice acceptis malitiosus homo & mendaciorum architectus reddidit, quibusve eum, a quo restitutus fuerat, perdere curabat. Quamquam igitur succedentibus pontificibus Joannes culpabilis esse visus fuerit, quod per dispensationem quamdam, ut ajebat, salvis manentibus octavæ aliarumque synodorum constitutionibus Photium resti-

Photius Joannem calumniatur.

tui voluerit: tamen hoc jam summo Dei beneficio ex præcedentis epistolæ collatione manifestum est, quod non sit reus illorum criminum, quibus illum atque universam ecclesiam catholicam de processione Spiritus sancti, deque octavæ legitimæ synodi abrogatione, Photius in actis hujus conciliabuli aspergere & diffamare conatur.

Acta synodalia ubi exstent: & cur apud Græcos scriptores eorumdem nulla mentio.

Hujus pseudosynodi acta Græce conscripta continentur in bibliotheca Vaticana & Columnensi, atque etiam teste Radero, in codice Bavarico Augustano. Per Fed. Metium Latine translata possedit reverendissimus & illustrissimus Cardinalis Baronius, ex quibus summatim decerpta sunt, quæ infra suo loco subjunguntur. De hac pseudosynodo illud dignum est admiratione, quod nemo Græcorum scriptorum eorum, qui res Basilii imperatoris prosequuntur, hujus Photianæ synodi vel verbo unico meminerit: cum e contra ferme omnes de octava synodo legitima œcumenica, in qua Photius e throno depositus fuit, sermonem faciant. Curopalates, Cedrenus, Zonaras, Glycas, Constantinus Manasses de hujusmodi Photiana synodo ne quidem verbum unum habent, quam sane nequaquam prætermisissent, si ta-

A lis tamque numerosa habita sacrosanctam & legitimam octavam synodum damnasset. Hac de causa reverendissimus & illustrissimus Cardinalis Bellarminus de Conciliis libro 1. cap. 5. ubi agit de octava synodo, de hoc pseudooctavo & Photiano conciliabulo post alia hæc subjungit: *Idcirco facile mihi persuadeo, aut esse omnia conficta, quæ dicuntur de Joanne VIII. ut sanctus Antoninus docet in summa historiali parte 3. titulo 22. capite 13. §. 10. aut certe verum quidem esse, Photium a Joanne VIII. per legatos restitutum in sedem Constantinopolitanam post mortem Ignatii: at cetera supposita & adulterina esse, & a Græcis conficta, ut ex Manuele Calleca Turrianus ostendit in libro de actis VI. VII. & VIII. synodi. Confirmor autem in hac, inquit, sententia, tum quia Zonaras meminit quidem restitutionis Photii; non autem abrogationis concilii VIII. nec ablationis illius par-*

Quibus hæc acta synodalia plane fabulosa videntur.

B *ticulæ*, Filioque, *ex symbolo, tum etiam quia Græci in Concilio Florentino sessione 3. non agnoscunt pro synodo œcumenica concilium illud sub Joanne VIII. etsi illis multum prodesse potuisset, si legitimum & germanum Concilium fuisset.* Hæc Bellarminus de hac pseudosynodo prædicto loco. Eamdem ob causam hæc prædicto loco scriptor annalium: *Unde de ea* (pseudosynodo octava) *suspicio augetur, ut ea tota ita fuerit Photii stylo conficta, ut ejusdem penicillo mendacii colorata, sicut ab eo alias factum esse superius est demonstratum.*

An fuerit œcumenicum?

b *Oecumenicum.*) Sic nuncupatum quod legati sedis apostolicæ, Petrus nimirum, Eugenius Ostiensis & Paulus Anconitanus eidem interfuerint; sed quia ex actis constat, Photium præsedisse Concilio, cur, si œcumenicum erat, legati pontificii, juxta tenorem commonitorii, aliarumque synodorum more præsedisse de-

Cur pseudooctavum appelletur.

C bebant, pseudooctavam placuit appellare: quamquam nulla injuria etiam pseudosynodum nominaveris eamdem, qua per mille fraudes & imposturas non tantum sacrosancta & legitima synodus octava est reprobata, processio Spiritus sancti a Patre & Filio procedentis impugnata, verumetiam Joanni pontifici & consequenter universæ ecclesiæ turpissimorum criminum maculæ inustæ, vel saltem aspersæ leguntur. Photium a Joanne papa non citra culpam per quamdam dispensationem, ut verba commonitorii prim se ferre videntur, post obitum Ignatii, dignitati patriarchali restitutum

In quibus Joannes papa sit culpabilis.

fuisse nulla ratione negamus: a ceteris vero criminibus de abrogata synodo octava, & abnegata processione Spiritus sancti ex Filio, quæ hoc loco Photius illi per calumniam suo more impingere studebat, ipse Deus optimus maximus asservando in bibliotheca Vaticana integras illius epistolas, & proferendo easdem a Photio corruptas, cælitus illum defendisse videtur.

An, & a quibus fuerit reprobatum.

c *Reprobatum.*) Hanc synodum una cum suo aucto-

D re a Marino, Hadriano tertio, aliisque summis pontificibus plane condemnatam esse, infra suo loco constabit. Quod vero neque ipse Joannes papa hanc Photianam synodum cum additamento condemnationis octavæ synodi œcumenicæ receperit, manifeste colligitur ex epistola ejusdem papæ 251. ad Basilium reddita: qua dum orientalis ecclesiæ de pace & unione per restitutionem Photii contracta (reliqua enim de abrogatione synodi & processione Spiritus sancti, si quid tale ibidem gestum fuit, in suis, quas legatos Constantinopoli Romam revertentes ad pontificem destinarant, epistolis, illi dolose suppresserant) congratulatus fuisset, ad finem suæ epistolæ responsoriæ caute admodum adjungit, sic se probare quæ in synodo de restitutione Photii dumtaxat egissent, ut si quid illi vel hæc, vel alia in re præter voluntatem sedis apostolicæ & mandata

E accepti commonitorii operati fuissent, id nullius plane auctoritatis esset. Verba epistolæ hæc sunt: *Ea quæ pro causa restitutionis reverendissimi Photii patriarchæ synodali decreto Constantinopoli misericorditer acta sunt, recepimus. Et si fortasse legati nostri in eadem synodo contra apostolicam præceptionem receperint, non autem recipimus, nec judicamus alicujus existere firmitatis.* Iisdem prope verbis eadem omnino scripsit in epistola 250. ad Photium reddita. Quare cum ex commonitorio legatis dato, & ex epistola Joannis 203. ad Paulum & Eugenium

An Joannes papa hanc pseudosynodum approbaverit.

ANNO CHRISTI 879.

nium scripta liquido appareat, ipsos legatos tantummodo in causa restituendi Photii Constantinopolim missos fuisse, haud dubie his literis pontifex Joannes plane improbavit si quid aliud in hac Photiane synodo gestum fuit. Has literas Joannes dedit Marino episcopo, qui sibi in sede successit: quemque ad hoc misit, ut vir animo constantissimus cuncta, quæ perperam per tres prædestinatos legatos Constantinopoli gesta erant, placeinfirmaret. Nam in literis Stephani papæ ad Basilium scriptis, quas infra suo loco ponemus, inter multas Marini laudes hæc verba leguntur: *Neque enim hoc dicimus ad tui contumeliam, te enim in universo orbe Deo dilectum prædicamus; sed tantum ad nostri defensionem, & Marini majorem gloriam, qui eadem sensit & sapuit cum prædecessore & doctore nostro sanctissimo papa Nicolao. Et qui dum voluit adimplere, quæ illi de ea visa fuerant, gemina scilicet legatione, Constantinopoli in maximum devenit ad vos contemptum & ludibrium divinus ille Marinus. Et cum noluerit simul duci cum iis, qui aliena sentiebant, & quæ ipse coram tua majestate synodice gesserat dissolvere & annullare ac irrita reddere: propterea triginta diebus carcere fuit detentus, id sibi gloriæ potius tribuens, quam contumeliæ, pro veritate pati.* Hæc de Marino Stephanus papa. Ex quibus satis liquido constat, quod quæ tres legati in causa Photii perperam gesserunt, per Marinum episcopum auctoritate pontificia ejusdem Joannis VIII. damnata & improbata fuerunt. Quod vero paulo post fraudem impostoris Photii hac ratione cognitam

An Joannes papa Photium condemnaverit.

idem Joannes Papa VIII. ipsum etiam Photium damnaverit, suaque quæ prius vel male informatus, vel comminationibus imperatoris Basilii inductus in causa Photii restituendi egerat, deinceps improbaverit, rescinderit, irritaque reddiderit, testatur epistola Formosi papæ ad Stylianum, in cujus fine post recitationem aliatum synodicarum & pontificiarum sententiarum in Photium prononciatarum etiam hæc Joannis papæ VIII. sententia in eumdem prolata habetur his verbis: *Hanc sententiam promulgavit papa Hadrianus, & archidiaconus ejus Joannes, qui illi successor fuit: atque alta voce coram ipso ita proclamavit; In Photio completum videmus, domine sanctissime & œcumenice papa, illud psalmi:* Dixit peccator ut delinquat in semetipso: Non est timor Dei ante oculos ejus. Posuit in cælum os suum, *& gravelens ejus guttur aperuit Photius adversus clavigerum apostolicæ sedis. Accendatur itaque ut ignis zelus tuus, accingere ut vir super femur tuum, & contumeliam apostolicæ sedis ut justus judex vindica, & falce sententiæ tuæ abscide memoriam ejus, & illos qui eum sequuntur, vel tuentur, anathematis vincula constringe, & nisi propria voce vel scriptione ipsum damnaverint, ut neque laicali communione recipiantur. Qui hæc dixit Joannes, Hadriano in sede successit, & anathemate Photium damnavit, quando ille seduxit Eugenium & ejus socios, qui pro rebus Bulgariæ venerant. Cum enim accepisset evangelium, & ambonem conscendisset, omnibus audientibus dixit: Quicumque non habet damnatum Photium divina sententia, sicut ipsum reliquit Nicolaus & Hadrianus sanctissimi papæ prædecessores mei, sit anathema.* Hæc ibi. Descripta autem ex superius citato codice Columnensi numero quadragesimoprimo, ubi cuncta quæ ad eosdem Photii spectant, collecta habentur, & post legitur ibidem Joannis papæ noni epistola ad Stylianum, qua profitetur eadem sentire se, & eodem loco habere Photium & omnes patriarchas Constantinopolis ab Ignatio usque ad Antonium, quo habuerunt omnes sui prædecessores Romani pontifices, inter quos numerat & Joannem his verbis: *Volumus igitur, ut etiam nunc secundum eamdem regulam, decreta sanctissimorum pontificum prædecessorum nostrorum inconcussa maneant. Quapropter & Ignatium & Photium, & Stephanum, & Antonium sicut sanctissimus papa Nicolaus. Hadrianus & Joannes, & sextus Stephanus, & universa Romanorum ecclesia hactenus tenuit, etiam nos eodem ordine recipimus & tenemus*; &c. Superius etiam in eodem codice, post recitatum decretum continens probationem octavæ synodi sub Hadriano habitæ, quod in dextero aditu magnæ ecclesiæ Constantinopoli contineri dicitur, hæc ibi scripta leguntur: *Damnatur Photius anathemate a novem Romanis pontificibus, a Leone, Benedicto, antequam Photius esset assumptus in patriarcham, ob communionem scilicet cum Gregorio Syracusano, postea vero a Nicolao, Hadriano, Joanne, Marino, Hadriano altero, Stephano, & Formoso.* Et de Joanne papa octavo hæc subjiciuntur: *Joannes vero occasione Bulgariæ provinciæ misit Eugenium & ejus socios adhuc superstite Ignatio patriarcha, quos cum detinuisset Photius, & variis modis coegisset, adduxit eos ut secum communicarent: & alios etiam errare fecerunt, qui Romam reversi a Joanne in ambone illos anathemate damnante fuerant depositi.* Hæc ibi. Quæ cum ita revera se habuerint, *inquit Baronius anno* 880. accedet ad hæc probandum illud evidens argumentum, quod nulquam amplius in literis ejusdem Jo-

Joannes papa excommunicat Photium. Psalm. 51. Psalm. 72. Hæc verba citat ex Baronio anno 880. num. 12. & seqq.

Legati apostolicæ sedis a Joanne damnati.

A annis papæ ab anno præsenti, usque ad finem sui pontificatus conscriptis mentio de Photio habetur, ut interrupta penitus mutua communicatio visa sit. Cum enim Joannes minus assequi se posse cognovit promissam restitutionem Bulgaricæ diœceseos, cujus causa inductus Græca astutia fuerat, ut Photium restitueret, & illusum se fuisse planius intellexit, atque etiam quæ contra œcumenicam synodum octavam facta essent certius adinvenit, & falsatas ab eo suas literas cognovit, & alia innumera ab impostore illo perpetrata esse rescivit: tunc, quod dictum est, Marinum ad ea infirmanda legatum misit, & legatos a se antea missos prævaricatores inventos damnavit, atque Photium omnium malorum auctorem perpetuo anathemate perculit. Hæc Baronius.

ANNO CHRISTI 879.

Quid de auctoritate hujus pseudosynodi senserint Græci in concilio Florentino, dixi supra verbo, *Conciliabulum*.

d CCCLXXXIII. *Episc.*) Omnium nomina teste Baronio B in conciliabulo recitantur actione prima: in quibus recensendis & suo more componendis, magna impostoris adulatio, & Græca vanitas cum levitate eorumdem elucescit. Baronius anno 879. n. 64.

Numerus episcoporum quanti fuerint.

e *Restitutio Photii est confirmata*, &c.) Hæc qua ratione gesta fuerint ex actis synodalibus in prædicta bibliotheca extantibus, septem actiones continentibus, summatim describit Baronius his verbis.

Compendiosa relatio actorum synodalium ex Baronio desumpta. Actio I.

In prima enim actione recitatur numerus episcoporum trecentorum octogintatrium. In omnibus magna adulatio & Græca vanitas & levitas. Inter alia autem præfatus in synodo Photius jactat se, quod Joannes Romanus pontifex semel & iterum per suos legatos eum inviserit, nimirum primum per Paulum & Eugenium, deinde per Petrum, sed falso. Siquidem, ut vidimus in literis Joannis, nequaquam cum eo communicaverunt primi legati Paulus & Eugenius, de quo idem ipse Photius conquestus legitur in literis ad Joannem ipsum datis.

Actio I.

C Post hæc eadem actione Joannes quidem Heracleæ Thraciæ episcopus multa effutit contra Romanam ecclesiam, quam omnium illorum quæ acciderant malorum originem appellavit: ad quæ evertenda & curanda, illa esset synodus congregata; multa etiam contra Nicolaum papam & ejus successorem Hadrianum oblatrans ingessit: contra vero, ipsum Joannem Romanum pontificem valde laudavit. Deplorat vero post hæc multa quæ, ut dicebat, injuste passus sit Photius. Inducit insuper actio illa legatos apostolicæ sedis munera Photio offerentes, nempe sacerdotales vestes, & ornamenta episcopalia, de quibus nihil in Joannis pontificia literis, in quibus ejusmodi erant solita scribi. Et sic post alia quædam frivola finem accipit actio prima.

Secunda actio habita legitur decimasexta die Novembris, indictione decimatertia, in qua primum lectæ sunt literæ Joannis papæ ad imperatorem, deinde aliæ ejusdem pontificis ad Photium, quæ superius epistola 199. & 201. sunt recitatæ duplicis editionis. Quibus lectis, D Photius interlocutus suas laudes extollit, præcipue suam humanitatem falso ostentet erga Ignatium exhibitam, quia etiam jam defunctum eum prosecutus sum vane pollicitus est. Lecta post hæc fuit epistola Michaelis patriarchæ Alexandrini ad imperatorem, ad finem illum tendens ut octava synodus œcumenica destruatur. His lectis introductus est Thomas metropolita, qui fuit unus ex tribus legatis orientalium sedium in octava œcumenica synodo. Alius duobus, ut illuc dicitur, mortuis, procuratum est a Photio, ut hic pœnitens recantet palinodiam de ministerio exhibito in dicta œcumenica synodo. Lecta est post hæc epistola Theodosii patriarchæ Hierosolymorum ad Photium scripta, tota, ut Photius voluit, encomiastica. Postquam autem lecta est epistola patriarchæ Antiocheni pariter Theodosii nominati ejus itidem argumenti, & alia ejusdem generis Abrahamii metropolitæ Amydorum, continens acrem invectivam contra octavam legitimam synodum: terminata est actio secunda synodi Photianæ.

Actio II.

E Tertia vero quæ secuta est actio incidit in decimumoctavum diem ejusdem mensis Novembris ejusdem decimætertiæ indictionis: in qua lecta primum est epistola Joannis papæ ad Constantinopolitanam ecclesiam, & episcopos ipsi subjectos, & ad patriarchas orientis, ejusdem argumenti quo priores superius recitatæ. Quod autem iisdem literis pontifex profitetur pacem se procurare orientalis ecclesiæ, hinc magna secuta est concertatio asserentium, quod jam ante Joannis literas pace fruerentur sequentes Photium patriarcham, arguentes pontificis literas uti superfluas. Et quod de diœcesi Bulgariæ scripserat, ad imperatorem rejiciendum esse negotium clamitarunt, cum agatur, ut ajebant, de imperii terminis, qui sub ejus sunt ditione. Lecta est post hæc epistola Theodosii episcopi Hierosolymorum ad imperatorem, qua deplorat miserias suas, quas pateretur a Saracenis, provocans imperatorem ad eleemo-

Actio III.

mosynas largiendas. Lectum post hæc fuit commonitorium a Joanne pontifice legatis datum, suo loco superius recitatum. Et sic clausa est ejus diei actio tertia.

Actio IV.

Contigit quartam actionem celebrari eodem mense Decembri, feria quinta in vigilia nativitatis Domini, eadem decimatertia indictione, quæ tamen in alia ejusdem pseudosynodi editione ponitur ordine prima, utpote quod omissis tribus aliis superius positis actionibus hæc prima incipit numerari, & sic deinceps usque ad quartam. In hac igitur actione, primo habetur de legato tecum misso a patriarcha Antiocheno, afferente literas etiam a patriarcha Hierosolymitano, qui ingredi jussus literas dedit. Lectæ sunt ipsæ, multa in laudem Photii de communicatione mutua conservata cum ipsa continentes, nec non assertionem illam, legatos nimirum patriarchalium sedium missos antea ad octavam synodum, fuisse non patriarcharum, sed legatos Saracenorum, istiusmodi inculcantes in destructionem œcumenicæ synodi: quæ vere creditæ sunt e Photii officina depromptæ. Post hæc introducti sunt duo patricii pœnitentes de his quæ in octava synodo contra Photium egissent, affirmantes se a falsis legatis fuisse deceptos. Lecta sunt capitula quinque tanquam a legatis Romanis proposita, primum de diœcesi Bulgariæ: secundum de non eligendo amplius laico in episcopum Constantinopolitanum: tertium ne ab alia sumatur ecclesia: quartum de synodo habita contra Photium, ut abrogetur: quintum ut qui cum Photio non communicarent, excommunicati essent. Quæ omnia recepta a synodo fuerunt præter illud de Bulgarorum diœcesi, quod imperatoris voluntati commissum est. Et sic exitum illum est consecuta actio quarta quem Photius voluit.

Actio V. ** alt.*

Quæ autem quinta est actio celebrata, ponitur anno sequenti, * die vigesimasexta mensis Januarii eadem indictione decimatertia, in qua Photius de septima synodo sermonem instituit, calumniamque ex eo struxit adversus Romanam ecclesiam, quod de septima synodo suscipienda, essetne œcumenica, dubitasset, cui legati satisfecerunt. Et firmatum est omnium sententia, ut œcumenica septima synodus diceretur. His successit citatio Metrophanis metropolitani Smyrnensis ecclesiæ, cujus summa cum laude est crebra mentio in legitima octava synodo: accedere jussus ut schismaticus, qui secutus Ignatii partes, cum Photio noluerit ullo pacto communicare. Inter hæc facta est suggestio, seu potius a Photio ficta, legatorum apostolicæ sedis, ut ex sententia Joannis pontificis canon constitueretur, quo juberetur, ut excommunicati vel depositi a Romano pontifice, a Photio non susciperentur, sicut e contra qui depositi essent a Photio vel excommunicati, non restituerentur, nec absolverentur a Romano pontifice.

Canones Photianæ synodi.

Sicque confectus de his est primus canon, quo quis non videat summa Photii calliditate interceptas esse appellationes ad apostolicam sedem, & recursum ad eam? siquidem ablata fuit per canonem istum auctoritas Romani pontificis, ut judicare non posset, quos Photius condemnasset. Quis animo concipere potest, legatos apostolicæ sedis adeo oscitantes & prodigentes jura apostolicæ sedis, ut & adversus contra ea obnitentes non tantum non restiterint, sed ut isthæc sancirentur, ipsi suggesserint? an non manu palpantur commenta Photii?

Statutus est autem post hæc, eodem suggerente Photio canon secundus, ut quis relinquens episcopatum transiens ad statum monasticum, episcopatum retinendi haberet amplius facultatem, nec ad illum revertendi aditus pateret. Hic non prætereundum, quod Gratianus male consultus canonem hunc tanquam ex legitima octava synodo descripsit totidem verbis in libro decretorum, qui plane odio Photii impostoris fuerat exsufflandus. Additus est in hac etiam actione tertius canon adversus sæculares magistratus carceri mancipantes vel verberantes episcopos. Secutæ sunt hæc subscriptiones omnium, in primis vero legatorum apostolicæ sedis, cum detestatione omnium synodorum sub Hadriano pontifice contra Photium collectarum.

7. q. 1. cap. 43. Temporis & hoc nequaquam.

Actio VI.

Convenerunt postea iidem die decima mensis Martii, fuit feria tertia, indictione decimatertia, non in ecclesia, ut antea, sed in palatio, in Aureo triclinio, cui loco ita dictum, ubi actionem sextam habuerunt, cui imperator interfuit, qui ex suggestione Photii fidei definitionem a synodo postulavit. Sicque consensu omnium exhibita est definitio fidei comprobata in septem synodis œcumenicis, contestationibus appositis, ne quid ab aliquo adderetur, vel minueretur omnino: recitatumque est Nicænum symbolum sive Constantinopolitanum dictum. Ita suggillantes Latinos, quod apposuissent verba illa, *Filioque*. His approbatis ab omnibus, subscripsit Basilius imperator, improbans sua subscriptione cuncta quæ contra Photium acta essent in octava legitima synodo, cui ipsa subscripserat una cum filiis, quos & huic pseudosynodo pariter subscribere voluit. Sicque sexta actio est consummata, acclamationibus præcedentibus.

Actio VII.

Post triduum vero, nempe decimatertia Mensis Martii, die dominico ejusdem decimæ tertiæ indictionis, habita est septima atque novissima actio in magna ecclesia, ubi jussa est legi fidei definitio in præcedenti actione probata, additis & multiplicatis anathematismis, si quis quid ei adderet vel minueret. Sicque absoluta est Photiana synodus, octava dicta & generalis.

Tempus habiti conciliabuli.

(*Anno Domini*.) His temporibus hanc pseudosynodum Constantinopoli celebratam fuisse, testantur Joannis papæ VIII. epistolæ 199. 201. & 203. aliæve plures, quæ de rebus ad hanc synodum pertinentibus scriptæ sunt indictione duodecima anno Redemptoris nostri 879. Joannis papæ septimo, & Basilii imperatoris orientalis supra decimum tertio.

Vide quæ hac de re notavimus ad Joannis papæ epistolas 199. 200. 203. 251. Et post finem omnium ejusdem epistolarum supra. Item quæ post octavam synodum Græce & Latine narrantur de hac pseudosynodo Photii.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA,

QUAM IPSAM * ALIQUI OCTAVAM, œcumenicam nominant.

** Schismatici nimirum Græci.*

Ex appendice libelli synodici.

IGnatio circa annum Domini DCCCLXXVII. mortuo, Photius consentiente Joanne IX. papa Romano, qui VIII. alias solet nominari, in solium patriarchale reductus est a Basilio imperatore. Habita inde synodus est episcoporum Constantinopoli: in qua de unione cum Joanne his verbis, quæ apud Balsamonem reperiuntur, est actum. Statuit sancta & universalis synodus, ut si qui ex Italiæ clericis, vel episcopis, in Asia vel Europa vel Libya versantes, sub vinculo, vel depositione, vel anathematizatione, apud sanctissimum papam Joannem fuerunt, ut ii quoque sint ejusmodi etiam apud Photium sanctissimum patriarcham Constantinopolitanum in eadem pœnæ definitione: id est, vel depositi, vel anathematizati vel segregati: & quos Photius quidem sanctissimus noster patriarcha, clericos vel laicos, vel episcopalis vel sacerdotalis ordinis in quacumque parochia, segregationi, vel depositioni, vel anathematizationi subjecerit, sanctissimus quoque papa Joannes, & sancta Dei Romanorum ecclesia, eodem pœnæ judicio habeat: privilegiis, quæ adsunt sanctissimæ Romanorum ecclesiæ sedi, & ejus antistiti, nihil penitus innovatia, nec nunc, nec in posterum.

EADEM OCTAVA PSEUDO-SYNODUS PHOTII

Ex Nilo Rhodi metropol. schismatico.

A Sancta & œcumenica octava synodus trecentorum octoginta sanctorum patrum habita esti, imperante Basilio Macedone, * in qua synodo coaluit pax cum occidentali ecclesia ac reliquis patriarchiis, manifeste profitentibus occidentalibus in hæc verba: Nos ita legimus ac credimus ut & vos absque ulla additione symbolum sanctum, ut ita se habens sit vere symbolum veræ fidei. Sed & eos qui addunt aut detrahunt quid anathematizamus. Aderant illic Joannes * papa Romæ, Photius Constantinopolis, & legati Romanorum ecclesiæ, Paulus & Eugenius episcopi, B & Petrus presbyter ac Cardinalis, aliique patriarchæ per legatos: quibus congregatis pro communi ecclesiarum concordia, presbyteri quidem senioris Romæ conclamarunt: decorum est nihil aliud innovari, sed veterem definitionem & toto orbe obtinentem ac celebratam legi & confirmari. Cumque sanctum symbolum absque adjectione, sicuti se habet, lectum fuisset, sancta synodus acclamavit, nos secundum servatoris doctrinam & apostolorum traditionem, ac præterea secundum canonicos sanctarum & œcumenicarum septem synodorum typos, definitionem sincerissimæ Christia- C norum fidei antiquitus a patribus ad nos usque propagatam mente & lingua comprobamus, & omnibus constanter annunciamus, nihil detrahentes nec adjicientes menti nec verbis, nihil immutantes, nihil adulterantes. Postea legatis Romæ & tota synodus acclamavit, si quis edat aliud symbolum, aut hanc definitionem commoveat, vel adjiciat detrahatve quidpiam huic sacro sanctoque symbolo, quomodo lectum est, anathema esto. Hæc etiam in Romanis canonibus actorum hujus synodi comperiuntur ex epistola Joannis papæ D Romani ad Photium patriarcham Constantinopolis: Et tua fraternitas novit quod cum ad nos venit, qui nuper ab ea missus est, ut probaret nos super sancto symbolo, invenit nos illud conservantes intemeratum prout antiquitus nobis traditum fuerat, neque quidquam adjicientes detrahentesve, cum probe noverimus iis qui talia audent gravem imminere condemnationem. Rursus igitur significamus reverentiæ vestræ, ut de hoc articulo ob quem inter ecclesias Dei scandalum exortum est, ita de nobis persuasum habeas E quod non modo dicimus hoc, sed & eos qui primum ausi sunt sua temeritate hoc facere, eos transgressores divinorum sermonum censemus & interversores theologiæ Domini Christi, sanctorumque patrum, qui synodice symbolum hoc sanctum acceperunt, eosque cum Juda collocamus, quod idem ac ille sint ausi, non dominicum quidem corpus morti tradentes, sed fideles, qui sunt corporis ejus membra, lacerantes, & alios ab aliis discerpentes.

* Anno Chr. DCCCLXIX. errat hic annotator; scribendum enim fuerat 879. non 869.

* hoc falsissimum.

A Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος ὀγδόη τῶν τριακοσίων ὀγδοήκοντα ἁγίων πατέρων γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, καθ᾽ ἣν σύνοδον γέγονεν εἰρήνη μεταξὺ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχείων, φανερῶς ὁμολογησάντων τῶν δυτικῶν, ὅτι οὕτως ἀναγινώσκομεν καὶ πιστεύομεν, ὡς καὶ ὑμεῖς χωρὶς προσθήκης τινὸς τὸ σύμβολον τὸ ἅγιον, ὡς οὕτως ἔχον ὄντως σύμβολον εἶναι τῆς ἀληθοῦς πίστεως. ἀλλὰ καὶ τοὺς προστιθέντας, ἢ ἐλλείποντάς τι ἀναθεματίζομεν. ὄντος τηνικαῦτα Ἰωάννου πάπα Ῥώμης, Φωτίου πατριάρχου B Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοποτηρητῶν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, Παύλου καὶ Εὐγενίου ἐπισκόπων, καὶ Πέτρου πρεσβυτέρου καὶ καρδιναλίου, καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν διὰ τοποτηρητῶν· ὧν συνελθόντων ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὁμονοίας τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ μὲν τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐβόησαν, πρέπον ἐστὶ μὴ ἕτερον καινουργηθῆναι, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν ἀρχαῖον ὅρον, καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην κρατούμενόν τε καὶ δοξαζόμενον ἀναγνωσθῆναί τε καὶ ἐπιβεβαιωθῆναι· καὶ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου ἀναγνωσθέντος ἄνευ προσθήκης ὡς ἔχει, C ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν, ἡμεῖς κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος διδασκαλίαν, καὶ τῶν ἀποστόλων παράδοσιν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς κανονικοὺς τύπους τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων τὸν ἄνωθεν ἐκ πατέρων καὶ μέχρι ἡμῶν κατεληλυθότα τῆς ἀκραιφνεστάτης τῶν Χριστιανῶν πίστεως ὅρον καὶ ἐπινοίᾳ καὶ γλώττῃ στεργόμενοί τε καὶ πᾶσι περιαγγέλλομεν διαπρυσίως, οὐδὲν ἀφαιροῦντες, οὐδὲ προστιθέντες κατὰ διάνοιαν ἢ λέξιν, οὐδὲν ἀμείβοντες, οὐδὲν κιβδηλεύοντες. καὶ μετὰ τοῦτο οἵ τε τοποτηρηταὶ Ῥώμης καὶ ἡ σύνοδος ἅπασα ἐξεβόησεν, ἕτερον ἐκθέσθαι σύμβολον, καὶ ὅρον ἀνακινῆσαι, D ἢ προσθήκην ἢ ὑφαίρεσιν ποιῆσαι ἐν τῷ ἀναγνωσθέντι ἱερῷ καὶ ἁγίῳ συμβόλῳ, ἀνάθεμα ἔστω. ταῦτα καὶ ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς κανόσι τοῖς ἐκ τῆς πράξεως τῆς συνόδου ταύτης εὑρίσκεται ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννου πάπα Ῥώμης πρὸς Φώτιον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. καὶ ἡ σὴ ἀδελφότης ἐπίσταται, ὡς ὅτε πρὸς ἡμᾶς παρεγένετο ὁ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀποσταλεὶς παρ᾽ αὐτῆς περὶ τοῦ ἁγίου συμβόλου ἡμᾶς ἐδοκίμασεν, εὗρεν ἀπαράτρωτον, καθὼς ἀρχῆθεν παρεδόθη ἡμῖν, διατηροῦντας, καὶ μήτε προστιθέντας τι, ἢ ἀφαιροῦντας, ἀκριβῶς εἰδότας, ὡς τὰ τοιαῦτα τολμῶσι βαρεῖα κα- E ταδίκη ἀναμφίβολος ἀπόκειται. καὶ πάλιν οὖν παραδηλοῦμεν τῇ αἰδεσιμότητί σου, ἵνα περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου, δι᾽ ὃ συνέβη τὰ σκάνδαλα μέσον τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἔχῃ πληροφορίαν εἰς ἡμᾶς, ὅτι οὐ μόνον λέγομεν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρῶτον θαρρήσαντας τῇ ἑαυτῶν ἀπονοίᾳ τοῦτο ποιῆσαι, παραβάτας τῶν θείων λόγων κρίνομεν καὶ μεταποιητὰς τῆς θεολογίας τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων, οἳ συνοδικῶς παρέλαβον τὸ ἅγιον σύμβολον, καὶ μετὰ τοῦ Ἰούδα αὐτοὺς τάττομεν, ὅτι καὶ ταυτὸν ἐκείνῳ τετολμήκασι, οὐ παραδόντες εἰς θάνατον τὸ κυριακὸν σῶμα, ἀλλὰ τοὺς πιστούς, οἵτινές εἰσι μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ, διασχίσαντές τε, καὶ διατέμνοντες ἀλλήλων.

PSEU-

Hæc schismaticus a schismaticis conficta mendacia posteris tradit Nilus Rhodi metropolitanus, quæ cum ejusdem generis Græcorum quorumdam recentiorum nænüs pluribus refellit vir sopiendo schismati & resarciendæ orientis atque occidentis unitati natus Leo Allatius peculiari in eam rem opere Romæ typis sacræ congregationis propagandæ fidei edito anno 1662. cujus est hic titulus: De octava synodo Photiana, cui annexa Joannis Henrici Hottingeri refutatio, &c.

ANNO CHRISTI 879. ANNO CHRISTI 879.

PSEUDO-SYNODUS PHOTIANA.

Ex Harduini Collect. Concil. Tom. 6. p. 213. Hæc nunc primum prodit ex mſ. Græco codice bibliothecæ Vaticanæ, quem S. D. N. Papa CLEMENS XI. ad preces R. P. PHILIPPI AMYOT D'INVILLE Societatis JESU, tranſcribi juſſit, & ad P. JOANNEM HARDUINUM ex eadem ſocietate tranſmitti. Fragmenta quædam edidit in Anglia, ſed mutila, & mendis plurimis inquinata, Beveregius.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

συγκροτηθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐπὶ ἑνώσει τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας.

A Προκαθισθέντος Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐν τῷ σεπτῷ μεγάλῳ σεκρέτῳ· καὶ συγκαθισθέντος Ἠλία τοῦ θεοσεβεστάτου B πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Ἱεροσολύμων, τῶν τε θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, φημὶ δὴ Προκοπίου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου, Ἰωάννου Ἡρακλείας, ἑτέρου Ἰωάννου Ἡρακλείας, Γρηγορίου Κυζίκου, Γρηγορίου Νικαίας, Δανιὴλ Ἀγκύρας, Θεοφυλάκτου Σάρδεων, Γεωργίου Νικομηδείας, Μάρκου Σίδης, Ζαχαρίου Χαλκηδόνος, Κυπριανοῦ Κλαυδιουπόλεως, Ζαχαρίου Ἀντιοχείας, Γεωργίου Ἀντιοχείας, Ἰγνατίου Ἱεραπόλεως, Εὐστρατίου Πισινοῦντος, Σάββα Πατρῶν, Θεοδοσίου Μύρας, Φιλίππου Ἀδριανουπόλεως, Παύλου Λαοδικείας, Νικολάου Γαγγρῶν, Πέτρου Συνάδων, Συμεὼν C Λαοδικείας, Θεοφίλου Ἰκονίου, Νικήτα Σμύρνης, Ἀνθίμου Κοτυαίου, Νικολάου Φιλίππων, Βισσαρίωνος Ἀμμορίου, Νικηφόρου Τραϊανουπόλεως, Βασιλείου Λαρίσσης, Γρηγορίου Σέλγης, Ἀκύλα Νακωλείας, Νικήτα Βρύσεως, Φιλίππου Μεσσήνης, Θεοδώρου Νίκης, Λέοντος Ῥηγίου, Λουκᾶ * Βοσπέρης, Παύλου Χερσῶνος, Βασιλείου Μύσσου, Ἀθανασίου Λεοντοπόλεως, Σαμουὴλ Χώνης, Βασιλείου Ἀρκαδιουπόλεως, Εὐδοκίμου Ἀμάστριδος, Νεοφύτου Δέρκης, Φωτίου πατριάρχου, Βασιλείου Γαρέλλης, Ἰωάννου Αἴνου, Ἰωάννου Κορίνθου, Θεοδοσίου Πομπηϊουπόλεως, ... Μι- D τυλήνης, Λεοντίου Ῥόδου, Στεφάνου Κυψέλλων, Σάββα Ἀθηνῶν, Ἀντωνίου Ναυπάκτου, Ἀγάθωνος Μοράβων, Λουκιανοῦ Δυρραχίου, Μάρκου Ὑδροῦντος, Ἀρσενίου Λήμνου, Σάββα Ἄπρω, Τιμοθέου Μεσημβρίας, Φιλίππου Καρπάθου, Νικήτα Γερμίων, Συμεὼν Σηλυβρίας, Κωνσταντίνου Κολωνείας, Λέοντος Νεαπόλεως, Νικήτα Μαρωνείας, Ἐπιφανίου Κίου, Σωφρονίου Ἀπαμείας, Ἰγνατίου Προικοννήσου, Τρύφωνος Ῥουσίου, Στεφάνου Γέρμης, Ἰωάννου Ῥιζαίου, Γεωργίου Κελτζηνῆς, Εὐφημιανοῦ Εὐχαΐτων, Λεοντίου Θυάνων, Πέτρου Ἰλιάδος, Ἰγνατίου Μιλήτου, Μα- E καρίου Δέρκων, Πέτρου Βιζύης, Θεοδώρου Θεσσαλονίκης, Νικηφόρου Λιμύρας, Κωνσταντίνου Καδῆς, Γρηγορίου Μετρῶν, Μιχαὴλ Πισίης, Νικηφόρου Ἀσπόνης, Θεοφυλάκτου Εὐρίπου, Γρηγορίου Ζητουνίου, Στεφάνου Φαρσάλων, Κλήμεντος Βαῆς, Βασιλείου Ἀπείας, Ἀντωνίου Δαφνουσίας, Ἰγνατίου Σωζοπόλεως, Πέτρου Ἐτιώνου, Μεθοδίου Ἐρύμνων, Ἰγνατίου * Κᾶς, Θωμᾶ Κηδίσου, Βασιλείου Βαῆς, Γα-

* Forte, Βοσπόρου.

* Pr., Κασσανδρείας.

ACTA

SANCTÆ SYNODI

Conſtantinopoli congregatæ ſob Photio ſanctiſſimo & œcumenico Patriarcha, pro unione ſanctæ Dei & Apoſtolicæ eccleſiæ.

PRæſidente Photio ſanctiſſimo & œcumenico Patriarcha, in venerabili magno B ſecretario; & conſidente Elia religioſiſſimo presbytero & legato Hieroſolymorum, cum Dei amantiſſimis metropolitis: Procopio, inquam, archiepiſcopo Cappadociæ, Gregorio archiepiſcopo Epheſi, Joanne Heracleæ, alio Joanne Heracleæ, Gregorio Cyzici, Gregorio Nicææ, Daniele Ancyræ, Theophylacto Sardium, Georgio Nicomediæ, Marco Sidæ, Zacharia Chalcedonis, Cypriano Claudiopoleos, Zacharia Antiochiæ, Georgio Antiochiæ, Ignatio Hierapoleos, Euſtratio Peſinnuntis, Saba Patrarum, Theodoſio Myræ, Philippo Hadrianopoleos, Pau- C lo Laodiceæ, Nicolao Gaogrenſi, Petro Synnadenſi, Symeone Laodiceæ, Theophilo Iconii, Niceta Smyrnæ, Anthimo Cotyæi, Nicolao Philipporum, Beſſarione Amorii, Nicephoro Trajanopoleos, Baſilio Lariſſæ, Gregorio Selgæ, Aquila Nacoliæ, Niceta Bryſeos, Philippo Meſſenæ, Theodoro Nicæ, Leone Rhegii, Luca Boſpori, Paulo Cherſonis, Baſilio Miſthi, Athanaſio Leontopoleos, Samuele Chonæ, Baſilio Arcadiopoleos, Eudomo Amaſtridos, Neophyto Dercæ, Photio Patriarcha, Baſilio Garellæ, Jo- D anne Æni, Joanne Corinthi, Theodoſio Pompeiopoleos, ... Mitylenes, Leontio Rhodi, Stephano Cypſellorum, Saba Athenarum, Antonio Naupacti, Agathone Moravorum, Luciano Dyrrachii, Marco Hydruntis, Arſenio Lemni, Saba Apri, Timotheo Meſembriæ, Philippo Carpathi, Niceta Germiorum, Simeone Selybriæ, Conſtantino Coloniæ, Leone Neapoleos, Niceta Maroniæ, Epiphanio Cii, Sophronio Apameæ, Ignatio Præconeſi, Tryphone Rhuſii, Stephano Germæ, Joanne Rhizæi, Georgio Celtzenæ, Euphemiano Euchaitarum, Leontio Tyanorum, E Petro Iliados, Ignatio Mileti, Macario Dercenſi, Petro Bizyæ, Theodoro Theſſalonicæ, Nicephoro Limyræ, Conſtantino Cadi, Gregorio Metrorum, Michaele Piſiæ, Nicephoro Aſponæ, Theophylacto Euripi, Gregorio Zetunii, Stephano Pharſalorum, Clemente Bææ, Baſilio Apiæ, Antonio Daphnuſiæ, Ignatio Sozopoleos, Petro Etæni, Methodio Erymnorum, Ignatio Caſſandrenſi, Thoma Cediſi, Baſilio Bææ, Gabriele

ANNO CHRISTI 879.

Achridensi, Philippo Luli, Constantino Bolgarophygæ, Methodio Midæi, Nicephoro Didymotichi, Clemente Daoniæ, Nicephoro Pœmanini, Stephano Bagoniliæ, Eugenio Præneti, Antonio Andraporum, Constantino Tracylorum, Joanne Podaliæ, Georgio Xanthiæ, Gregorio Heracleæ Latmi, Eustratio Corydalorum, Nicephoro Candanensi, Theodoro Orycandensi, Eusebio Lurnæorum, Xenophonte Demetriadis, Damiano Ezeri, Leone Neo-Patrensi, Petro Drugubitiæ, Athanasio Selenæorum, Symeone Arcadiopoleos, Basilio Hadriani, Basilio Heracleæ, Gregorio Camulianorum, Juliano Paliæ, Damiano Daphnutii, Antonio Cephaleniæ, Ceryco Neapoleos, Philippo Chrysopoleos, Constantino Coensi, Antonio Naupacti, Theognosto Apamiæ, Methodio Hexamilii, Joanne Metropoleos, Leone Helenopoleos, Constantino Madytensi; Methodio Cæsaropoleos, Nicephoro Porensi, Eustratio Elusorum, Jacobo Peritheorii, Theodoro Bucuba, Joanne Theodoropoleos, Constantino Trocmadorum, Theoctisto Tiberiopoleos, Gregorio Codadiæ, Isaac Stabaroti, Nicolao Nicopoleos, Stephano Gangrensi, Petro Pamphyli, Niceta Autudensi, Elisæo Lagenensi, Demetrio Scylacii, Agathone Ceralenorum, Theodoro Apamiæ, Nicephoro Basadensi, Nicolao Rhædesti, Theodoro Sporæ, Saba Cinepoleos, Sisinnio Synnai, Theodoro Caburcii, Theoctisto Acroni, Saba Tergasi, Constantino Acrassi, Joanne Ambladorum, Basilio Thyatiræ, Nicephoro Thraconis, Eusebio Synnai, Demetrio Polystyli, Basilio Synnai, Theodoro Orycandi, Nicolao Sozopoleos, Ignatio Isindi, Theodulo Patarensi, Sisinnio Tripoleos, Athanasio Mothonæ, Philippo Satalorum, Nicolao Adraniæ, Gregorio Hypæporum, Georgio Alei, Theophane Antiochiæ parvæ, Eustachio Tychensi, Theodosio Eleutheropoleos, Nicephoro Hermocapelitarum, Basilio Linoæ, Ignatio Nyssæ, Joanne Zalichi, Basilio Tzuruloes, Christophoro Dadybrensi, Petro Meloes, Constantino Phelli, Macario Cotenæ, Paulo Zelorum, Basilio Amisi, Leone Sagalassi, Basilio Germanicopoleos, Theodoro Iteæ, Mariano Anastasiopoleos, Sisinio Verinopoleos, Thoma Hypsi, Michaele Troadis, Eustolio Aldili, Paulo Domitiopoleos, Euschemone Irenopoleos, Symeone Cerasuntis, Antonio Lacedæmoniæ, Constantino Traculorum, Theoctisto Trallium, Joanne Polemoni, Leone Probandensi, Strategio .... Leone Basiliopoleos, Basilio Candybensi, Joanne Alabandensi, Constantino Lysiados, Constantino Neapoleos, Philotheo Athanassi, Michaele Oiri, Stephano Pyrgii, Theophilo Alindi Mæoniæ, Philippo Mylasi, Joanne Bargylii, Joseph Larymorum, Photio Clerorum, Symeone Cerami, Paulo Melæ, Bardanio Scopelorum, Constantino Trapobizyæ, Joanne Buceli, Symeone Leucæ, Israel Tzoci, Manuel Probatensi, Paulo Mosynopoleos, Niceta Prusæ, Symeone Attaliæ, Joseph Tyrai, Theoctisto Cæsareæ Bithyniæ, Philippo Andri, Nicolao Macræ, Nicolao Anchiali, Saba Betunii, Georgio Armeniæ, Saba Larandi, Antonio Cinnæ, Arsenio Attudensi, Daniele Cenei, Anthimo Basinopoleos, Basilio Cratiæ, Eustratio Phobi, Sophronio Hadrianopoleos, Constantino Tyræi, Paulo Eume-

A βεμὴλ Ἀχρίδης, Φιλίππου Λούλου, Κωνσταντίνου Βουλγαροφύγης, Μεθοδίου τοῦ Μηδαίου, Νικηφόρου Διδυμοτείχου, Κλήμεντος Δαωνίας, Νικηφόρου Ποιμανηνοῦ, Στεφάνου Βαγονιτσείας, Εὐγενίου Πραινέτου, Ἀντωνίου Ἀνδράπων, Κωνσταντίνου Τρακύλων, Ἰωάννου Πεδαλοίας, Γεωργίου Ξανθείας, Γρηγορίου Ἡρακλείας * Λάτρου, Εὐστράτου * Ορυδάλων, Νικηφόρου * Καδάρων, Θεοδώρου * Ρυκάνδων, Εὐσεβίου Λουρναίων, Ξενοφῶντος Δημητριάδος, Δαμιανοῦ τοῦ Ἐζήρου, Λέοντος Νέων Πατρῶν, Πέτρου Δρουγουβιτείας, Ἀθανασίου Σελινουσίων, Συμεὼν Ἀρκαδιουπόλεως, Βασιλείου Ἀδριανοῦ, Βασιλείου Ἡρακλείας, Γρηγορίου Καμουλιανῶν, Ἰουλιανοῦ Παλίας, B Δαμιανοῦ Δαφνουτίου, Ἀντωνίου Κεφαλληνίας, Κηρύκου Νεαπόλεως, Φιλίππου Χρυσοπόλεως, Κωνσταντίνου Κῶ, Ἀντωνίου Ναυπάκτου, Θεογνώστου Ἀπαμείας, Μεθοδίου Ἑξαμιλίου, Ἰωάννου Μητροπόλεως, Λέοντος Ἑλενοπόλεως, Κωνσταντίνου Μαδύτων, Μεθοδίου Καισαροπόλεως, Νικηφόρου Πορῶν, Εὐστρατίου Ἐλλουζῶν, Ἰακώβου Περιθεωρίου, Θεοδώρου Βουκουβᾶ, Ἰωάννου Θεοδωρουπόλεως, Κωνσταντίνου Τροκμάδων, Θεοκτίστου Τιβεριουπόλεως, Γρηγορίου Κοδαδείας, Ἰσαὰκ Σταβαρωτοῦ, Νικολάου Νικοπόλεως, Στεφάνου Γαγγρῶν, Πέτρου Παμφίλου, Νικήτα Αὐτούδων, C Ἐλισσαίου Λαγινῶν, Δημητρίου Σκυλακίου, Ἀγάθωνος Κερατιωδῶν, Θεοδώρου Ἀπαμείας, Νικηφόρου Βασάδων, Νικολάου * Ῥαιλέστου, Θεοδώρου Σπόρης, Σάβα Κινηπόλεως, Σισινίου Συνάου, Θεοδώρου Καβουρκίου, Θεοκτίστου Ἀκρώνου, Σάβα Τεργασοῦ, Κωνσταντίνου * Ἀκρασίας, Ἰωάννου * Ἀμπλαίδων, Βασιλείου Θυατείρων, Νικηφόρου Ὀρακῶνος, Εὐσεβίου Συνάου, Δημητρίου Πολυστύλου, Βασιλείου Συνάου, Θεοδώρου Ὀρυκάνδου, Νικολάου Σωζοπόλεως, Ἰγνατίου Ἰσινδοῦ, Θεοδούλου Πατάρων, Σισινίου Τριπόλεως, Ἀθανασίου Μοθώνης, Φιλίππου Σατάλων, Νικολάου Ἀδρανείας, Γρηγορίου Ὑπαίπων, Γεωργίου Ἀλεοῦς, Θεοφάνους Ἀντιοχείας μικρᾶς, D Εὐσταθίου Τύχους, Θεοδοσίου Ἐλευθεροπόλεως, Νικηφόρου Ἑρμοκάπου, Βασιλείου Λινόης, Ἰγνατίου Νύσσης, Ἰωάννου Ζαλιχοῦ, Βασιλείου Τζουρουλάης, Χριστοφόρου Δαδύβρων, Πέτρου Μελόης, Κωνσταντίνου Φίλλου, Μακαρίου Κοτύνης, Παύλου Ζηλῶν, Βασιλείου * Ἀμινσοῦ, Λέοντος * Ἀγαλασοῦ, Βασιλείου Γερμανικοπόλεως, Θεοδώρου Ἰτίας, Μαριάνου Ἀναστασιουπόλεως, Σισινίου * Βερισπόλεως, Θωμᾶ Ὑψοῦ, Μιχαὴλ Τρωάδος, Εὐστολίου Ἀλδίλου, Παύλου Δομετιουπόλεως, Εὐσχήμονος Εἰρηνουπόλεως, Συμεὼν Κερασοῦντος, Ἀντωνίου Λακεδαιμονίας, Κωνσταντίνου Τρακέλων, Θεοκτίστου * Τράλεων, Ἰωάννου * Παλεμονίου, Λέοντος Προβάν- E δων, Στρατηγίου .... Λέοντος Βασιλειουπόλεως, Βασιλείου * Καδιζοῦ, Ἰωάννου Ἀλαβανδοῦ, Κωνσταντίνου Λυσιάδος, Κωνσταντίνου Νεαπόλεως, Φιλοθέου Ἀθανάσου, Μιχαὴλ Ὀξαῖς, Στεφάνου Πυργίου, Θεοφίλου Ἀλινδοῦ Μεωνίας, Φιλίππου Μυλάσου, Ἰωάννου * Βαργύρων, Ἰωσὴφ Λαρίμων, Φωτίου Κλήρων, Συμεὼν Κεράμου, Παύλου Μέλης, Βαρδανίου Σκοπέλων, Κωνσταντίνου Τραπεβιζύης, Ἰωάννου Βουκέλου, Συμεὼν Λεύκης, Ἰσραὴλ Τζόκου, Μανουὴλ Προβάτου, Παύλου Μοσυνοπόλεως, Νικήτα Προύσης, Συμεὼν Ἀτταλείας, Ἰωσὴφ Τυραίου, Θεοκτίστου Καισαρείας τῆς Βιθυνίας, Φιλίππου Ἀνδροῦ, Νικολάου Μάκρης, Νικολάου Ἀγ-

χια-

* Pro, Λάτρου.
* Pro, Κορυδάλων.
* Pro, Ὀρυκάνδων.
* Pro, Ῥαιδέστου.
* Pro, Ἀκράσσου.
* Pro, Ἀμβλάδων, in Lycaonia.
* Pro, Ἀμισοῦ.
* Pro, Σαγαλασσοῦ.
* Pro, Βερινοπόλεως.
* Pro, Τράλλεων.
* Pro, Πολεμωνίου.
* Forte pro, Κανδύβων.
* Pro, Βαργυλίων.

ANNO CHRISTI 879.

-γιάλου, Σάβα Βετουωίου, Γεωργίου Ἀρμβυίας, Σάβα Λαρανδοῦ, Ἀντωνίου Κιννᾶ, Ἀρσενίου Ἀτέδων, Δανιὴλ Κενίου, Ἀνθίμου Βασινουπόλεως, Βασιλείου Κρατείας, Εὐστρατίου Φόβου, Σωφρονίου Ἀδριανουπόλεως, Κωνσταντίνου Τυραίου, Παύλου Εὐμβυίας, Βασιλείου Ἀδάδων, Βαάνου * Μαστράβων, Νικόλεω Χωμάτου, Ταρασίου Ἐρισῆς, Ἐπιφανίου Δαλδῆς, Βασιλείου Σινιάνδου, Ἰωάννου Σεργυτζίου, Μιχαὴλ Μετελλουπόλεως, Μεθοδίου Δαδαλείας, Γερμανοῦ Κίζου, Λέοντος Γορδίας, Θεοδηγήτου Φυτίας, Μιχαὴλ Ἀνάζου, Νικόλεω Ἡλιοδωρίδος, Νικολάου Οἰνιάνδου, Γερμανοῦ Φιλιτῆς, Εὐσταθίου Λύδης, Κωνσταντίνου Κώμβας, Μιχαὴλ Ἀγκύρας, Κωνσταντίνου Μοσυνῶν, Νικηφόρου Κλήρου, Ἀνασασίου Τυραίου, Ζαχαρίου Ἰωαννίνης, Ἀνδρέα Τλοῦ, Νικηφόρου Συμεωνίου, Μεθοδίου Περγάμου, Κωνσταντίνου Εὐκαρπίας, Εὐσταθίου Λαμονίας, Συμεὼν Διβελτοῦ, Γερμανοῦ Μουσβάδων, Παύλου Δορυλαίου, Λέοντος Ἁρπασοῦ, Νικόλεω Ἰβόρων, Βασιλείου Ὀρειανίτων, Ἰουλιανοῦ Μείζου, Θεοδώρου Μυλωμνῶν, Ἰγνατίου Συκῶν, Νικόλεω Καλάμνης, Κωνσταντίνου Σώρας, Νικηφόρου Συβλαίας, Εὐστρατίου Τραϊανουπόλεως, Μιχαὴλ Φιλαδελφείας, Ἐπιφανίου Εὐμενείας, Κωνσταντίνου Ἀπάνδρων, Θεοφάνους Ἀζανοῦ, Κοσμᾶ Στεφανιακοῦ, Κωνσταντίνου Λαοδικείας, Στεφάνου Βινδαίου, Κωνσταντίνου Σεβαστῆς, Γερμανοῦ Λιζίκου, Νικόλεω Τεπούτζης, Θεοδώρου Ἱεροκαισαρείας, Μιχαὴλ Νύσσης, Νικόλεω Πάππων, Θεοδοσίου Τυμβριάδος, Ἰωβανεσίου Ἰωαννίτζας, Μεθοδίου Κλεπῶν, Γερμανοῦ Δασκυλίων, Μηνᾶ τῆς * ἁγ. Βασιλείου Λαγηνῶν, Γρηγορίου Ἰωνοπόλεως, Ἰωάννου Βαρβύλων, Θεοφάνους Μακροκώμης, Εὐθυμίου Φιλομήλου, Σαμουὴλ τοῦ ἁγίου Κορνηλίου, Ἀνθίμου Παρλαοῦ, Ἐφραὶμ Γαργάρων, Μιχαὴλ Μορκᾶς, Θεοφάνους Μελιτουπόλεως, Στεφάνου Γορδοσέρβης, Παύλου Βινδαίων, Παύλου Ζικχίας, Κυρίλλου Λινόης, Ἀντωνίου Δαφνουσίας, Σαμουὴλ Παρσακούτης, Ἀθανασίου Πινάρων, Νικήτα Ζηνόπου, Ἰγνατίου Βασιλειουπόλεως, Γρηγορίου Ἰάσσων, Γεωργίου Βαράτης, Θεοτίμου Ἄργους, Μιχαὴλ Ἀπολλωνιάδος, Εὐσχήμονος Τιτυοῦ, Νικηφόρου Πείρας, Παύλου Στρόμονος, Ἀντιόχου Μάκρης, Μακαρίου Κοτένης, Νικολάου Νικοπόλεως, Συμεὼν Κρεδαμοῦ, Κωνσταντίνου Καβώλων, Βασιλείου Ἐβαῆς, Συμεὼν * Χαιρετοπῶν, Δημητρίου Πολυστύλου, Γερμανοῦ Λευκάδος, Ἀνδρέου Ναυπλίου, Συμεὼν Τριβενάδος, Κοσμᾶ Χαριουπόλεως, Θεοδοσίου Σινώπης, Μελετίου Πόντου-Ἡρακλείας, Κωνσταντίνου Τίου, Μιχαὴλ τῆς ἁγιουπόλεως, Μιχαὴλ Ἀγκυροσυναίου, Ἀθανασίου Ἀνέας, Εὐσταθίου Ἀλανδοῦ, Σαμουὴλ Λιπάρων, Λουκᾶ Ἀζάρων, Θωμᾶ Αἰγίνας, Ἰωάννου Δαρδάνου, Λέοντος Πλουσιάδος, Βασιλείου Λύστρων, Εὐσταθίου Φλογῶν, Μιχαὴλ τοῦ ἁγίου Ἀγαπητοῦ, Μεθοδίου Ἰκτρῶν, Εὐστρατίου τοῦ Μουκοῦ, Θεοφίλου Μαγνησίας, Στρατηγίου Ὤκης, Συμεὼν τοῦ ἁγίου Δουλᾶ, Γερμανοῦ τοῦ * Ἐκτορίου, Συμεὼν Κεράμου, Λουκᾶ Ἀνηλίου Μαγνησίας, Δαβὶδ Ῥοιῶν, Ἰωάννου * Ναζιναζοῦ, Γρηγορίου Ἀδριανουθηρῶν, Εὐσταθίου Δερμοχόλχων, Πλάτωνος Ἐσβῶν, Ἀετίου Δόμνων, Στεφάνου Βαρέως, Παύλου Φώκης, Ἰωάννου Δοκιμίου.

Σιγῆς γενομένης Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος στὰς ἐνώπιον τῆς συνόδου,

* Forte, Μασταύρων.

* Pro, ἀγγελοπόλεως, vel ἁγίας πόλεως.

* Pro, Καρπάθου.

* Pro Στεκτορίου.

* Pro, Ναζιανζοῦ.

A Aniæ, Basilio Adadorum, Vaani Mastraborum, Nicolao Chomatis, Tarasio Eritiæ, Epiphaniæ Daldæ, Basilio Siniandi, Joanne Sergentzii, Michaele Metellopoleos, Methodio Dadaliæ, Germano Cyiri, Leone Gordiæ, Theodegete Phytiæ, Michaele Anairi, Nicolao Heliodoridos, Nicolao Oeniandi, Germano Philitensi, Eustathio Lundæ, Constantino Combæ, Michaele Ancyræ, Joanne Mosynorum, Nicephoro Clerorum, Anastasio Tyrai, Zachariæ Joanninæ, Andrea Tloensi, Nicephoro Symeonii, Methodio Pergami, Constantino Eucarpiæ, Eustathio Lemoniæ, Symeone Develti, Germano Musbadorum, Paulo Dorylæi, Leone Harpasi, Ni- B colao Iletorum, Basilio Oreanitarum, Juliano Mixi, Theodoro Mylomnorum, Ignatio Sycorum, Nicolao Calumnæ, Constantino Soræ, Nicephoro Syblææ, Eustratio Trajanopoleos, Michaele Philadelphiæ, Epiphanio Eumeniæ, Constantino Antandri, Theophane Azani, Cosma Stephaniaci, Constantino Laodiceæ, Stephano Bindæi, Constantino Sebastæ, Germano Lizici, Nicolao Teputzæ, Theodoro Hierocæsareæ, Michael Nyssæ, Nicolao Papporum, Theodosio Tymbrados, Jovanesio Joannitzæ, Methodio Cleporum, Germano Dascylii, Mena Hagiopoleos, Basilio Lagenorum, Gregorio Jonopoleos, Joanne Barbulorum, Theophane Macroco- C mes, Euthymio Philomelii, Samuel sancti Cornelii, Anthimo Parlai, Ephraim Gargarorum, Michael Morcæ, Theophane Melitopoleos, Stephano Gordoservæ, Paulo Bindæorum, Paulo Zecchiæ, Cyrillo Linoæ, Antonio Daphnusiæ, Samuel Parsacutæ, Athanasio Pinarorum, Niceta Zenopi, Ignatio Basilopoleos, Gregorio Jassi, Georgio Baratæ, Theotimo Argi, Michaele Apolloniadis, Euschemone Tityi, Nicephoro Piræ, Paulo Strymonis, Antiocho Macræ, Macario Cotenæ, Nicolao Nicopoleos, Symeone Credami, Constantino Caborum, Basilio Ebææ, Symeone Cæretaporum, Demetrio Polystyli, Germano Leucadis, Andrea D Nauplii, Simeone Tribenadis, Cosma Chariupoleos Theodosio Sinopes, Meletio Ponti Heracleæ, Constantino Tii, Michaele Hagiupoleos, Michaele Ancyrosynai, Athanasio Aneæ, Eustathio Alandi, Samuel Liparorum, Luca Azarorum, Thoma Æginæ, Joanne Dardani, Leone Plusiadis, Basilio Lystrorum, Eustathio Phlogensi, Michaeli sancti Agapeti, Methodio Ictrorum, Eustratio Muci, Theophilo Magnesiæ, Strategio Ocæ, Symeone sancti Dulæ, Germano Stectorii, Symeone Cerami, Luca Anelii Magnesiæ, David Rhœorum, Joanne Nazianzi, Gregorio Hadrianotherarum, Eustathio Dermocholchorum, Platone Es- E buntis, Aetio Domnorum, Stephano Bareos, Paulo Phocæ, Joanne Docimii.

Facto silentio, Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius stans coram synodo

ANNO CHRISTI 879.

do dixit: Petrus religiosissimus presbyter Car- A dinalis & legatus Joannis sanctissimi Papæ veteris Romæ, & qui cum eo sunt, Paulus & Eugenius, advenerunt. Ex quibus reverentissimus Petrus etiamnunc adstat, & venerabiles literas sanctissimi Joannis Papæ defert.

Photius sanctissimus Patriarcha dixit: Gratias Deo nostro optimo, qui servavit eum incolumem, restituitque ipsum nobis in pace & commoda valetudine. Ingrediantur. Cumque ingressi essent, Photius sanctissimus & œcumenicus Patriarcha dixit: Gloria sit Deo nostro, semper consubstantiali & vivificæ Trinitati, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Sancta synodus respondit: Amen. B Et oratione facta de more, Photius sanctissimus dominus noster & œcumenicus Patriarcha amplexus osculatusque est Petrum religiosissimum presbyterum, & eos qui cum ipso erant, dicens: Deus huc opportune vos adduxit: suscipiet Dominus laborem vestrum: benedicat & sanctificet animas & corpora vestra. Suscipiat curam & solicitudinem sanctissimi fratris & comministri ac spiritalis patris nostri beatissimi Papæ Joannis.

Petrus religiosissimus presbyter Cardinalis & legatus sanctissimi Papæ Joannis, dixit: Benedictus Deus, quod vestram sanctitatem invenimus bene valentem. Visitat vos sanctus C Petrus. Photius sanctissimus Patriarcha dixit: Christus Deus noster per principem Apostolorum Petrum, cujus mentionem fecit vestra pietas, misereatur omnium nostrum, & suo dignos regno efficiat.

Petrus religiosissimus presbyter & Cardinalis dixit: Salutat sanctitatem vestram sanctissimus & œcumenicus Papa Joannes, Photius sanctissimus Patriarcha dixit: Vicissim salutatur a nobis sincero cordis affectu: & Deum rogamus, ut simus participes sanctarum precum & excellentis caritatis ipsius: & a communi Domino Christo Deo nostro pro sincero erga nos amore & genuino affectu, merces eidem D rependatur.

Petrus religiosissimus presbyter & Cardinalis sedis Apostolicæ dixit: Vult ille tuam reverentiam habere fratrem & comministrum & consacerdotem. Photius sanctissimus dominus noster & œcumenicus Patriarcha dixit: Qui omnium bonorum perfector est Christus Deus noster, compleat voluntatem ejus cælesti consilio. Et nos enimvero adscribimus illum in fratrem & comministrum, ac spiritalem patrem nostrum.

Petrus religiosissimus presbyter & Cardinalis dixit: Misit sanctitati vestræ epistolam, ut per ipsam agnoscant omnes, quantam cu- E ram & solicitudinem gerat de sancta Dei ecclesia, cui præest; & qua sit caritate, qua fide, erga sanctitatem tuam. Photius sanctissimus Patriarcha dixit: Etiam ante scripta ex rebus ipsis compertum plenissime atque exploratum habuimus: nec jam epistola pro rei documento, sed ad cognitionem dudum acceptam accessit hæc confirmatio. Propterea necesse est, ut Pontificalem ejus integritatem loco patris & curatoris habeamus; eum talem ac tantam præ se ferat solicitudinem ac providentiam; ut non modo

εἶπε. Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καρδηνάλις καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Παῦλος, καὶ Εὐγένιος, παραγεγόνασιν. ὧν ὁ εὐλαβέστατος Πέτρος ἄρτι δὴ καὶ νῦν παραγεγονώς, καὶ τιμίας ἐπιστολὰς τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου ἐπικομίζεται.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εὐχαριστία τῷ ἀγαθῷ Θεῷ ἡμῶν διασώσαντι αὐτὸν, καὶ ἀποκαταστήσαντι ἡμῖν αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ τε καὶ ὑγείᾳ. εἰσίτωσαν. εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν, Φώτιος ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης εἶπε· δόξα τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῇ ὁμοουσίῳ καὶ ζωαρχικῇ τριάδι, πάντοτε νῦν τε ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἡ ἁγία σύνοδος ἐπεφώνησεν, ἀμήν. καὶ τῆς εὐχῆς γενομένης κατὰ τὸ εἰωθὸς, Φώτιος ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν δεσπότης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐνηγκαλίσατό τε καὶ ἠσπάσατο Πέτρον τὸν θεοσεβέστατον πρεσβύτερον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, ἐπειπών. ὁ Θεὸς καλῶς ὑμᾶς ἤνεγκεν. ἀποδέξαιτο Κύριος τὸν κόπον ὑμῶν. εὐλογήσαι τε ἁγιάσαι ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ὑμῶν. ἀποδέξαιτο δὲ τὴν φροντίδα καὶ μέριμναν τοῦ ἁγιωτάτου ἀδελφοῦ τε συλλειτουργοῦ καὶ πνευματικοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ μακαριωτάτου πάπα Ἰωάννου.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καρδηνάλις καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου εἶπεν· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὅτι εὕρομεν τὴν ἁγιωσύνην ὑμῶν ὑγιαίνουσαν. ἐπισκέπτεται ὑμᾶς ὁ ἅγιος Πέτρος. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν διὰ τοῦ κορυφαίου τῶν μαθητῶν Πέτρου, οὗ τὴν μνήμην ἡ σὴ ἐποιήσατο εὐλάβεια, ἐλεήσαι πάντας ἡμᾶς, καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀξίους ἀναδεῖξαι.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος τε καρδηνάλις εἶπε· προσκυνεῖ τὴν ἁγιωσύνην ὑμῶν ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πάπας Ἰωάννης. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἔφη· ἀντιπροσκυνεῖται παρ' ἡμῶν ἐγκαρδίῳ πόθῳ· καὶ αἰτούμεθα Θεὸν χαρισθῆναι ἡμῖν τὰς ἁγίας εὐχὰς τε τὴν τιμίαν ἀγάπην αὐτοῦ· καὶ γένοιτο αὐτῷ τῆς πρὸς ἡμᾶς γνησίας ἀγάπης καὶ εἰλικρινοῦς διαθέσεως παρὰ τοῦ κοινοῦ δεσπότου Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀντίμεμψις.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου εἶπε· θέλει τὴν σὴν τιμιότητα ἔχειν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν καὶ συνιερέα. Φώτιος ἁγιώτατος ἡμῶν δεσπότης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης εἶπεν· ὁ πληρωτὴς πάντων τῶν ἀγαθῶν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν τελειώσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ οὐρανίῳ βουλῇ. καὶ ἡμεῖς δὲ ἐπιγραφόμεθα αὐτὸν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν καὶ πνευματικὸν ἡμῶν πατέρα.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις ἔφη· ἀπέστειλε τῇ ἁγιωσύνῃ ὑμῶν ἐπιστολὴν, ἵνα δι' αὐτῆς γνῶσι πάντες, ὁποίαν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν κέκτηται εἰς τὴν κατὰ σὲ ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, καὶ ὁποίαν ἀγάπην καὶ πίστιν ἔχει εἰς τὴν σὴν ἁγιωσύνην. Φώτιος ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀκριβῶς τὴν πληροφορίαν ἐλάβομεν. καὶ νῦν οὐ διδασκαλίας τὰ γράμματα γίνεται, ἀλλὰ τῶν προεγνωσμένων προσθήκη καὶ ἐπιβεβαίωσις. διὰ τοῦτο χρέος ἡμῖν καθέστηκεν ἐν μοίρᾳ πατρὸς καὶ φροντιστοῦ τὴν αὐτοῦ ἀρχιερατικὴν τελειότητα ποιεῖσθαι. ὃς τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα

κα-

κατεβάλετο. ὥστε μὴ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δὶς τῶν γνησίων καὶ πιστῶν αὐτοῦ ἀρχιερέων καὶ ἱερέων πρὸς τὴν ἡμετέραν μετριότητα ἀποστεῖλαι. καὶ ὃς τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἀγῶνα ἀνεδέξατο ὑπὲρ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, πῶς οὐκ ἄξιος τῶν ἴσων ἀγώνων καὶ φροντίδων τὴν εὔνοιάν τε καὶ καθαρὰν διάθεσιν καὶ εὐχαριστίαν ἀναλαμβάνειν; ἐμιμήσατο γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐν τούτῳ Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν πρῶτον καὶ μέγαν ἀρχιερέα. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος οὐχ οἷς αὐτὸν τὰ οὐράνια ἐθεράπευε τάγματα, καὶ τὴν ἀγάπην καθαρὰν καὶ ἀνεπιθόλωτον διεφύλαττε, τούτοις ἠρκέσθη. ἀλλὰ ἑαυτὸν κενώσας καὶ μέχρι δούλου μορφῆς τὴν κένωσιν ὑποστὰς, πρὸς ἑαυτὸν εἵλκυσε τὸ πεπλανημένον ἡμῶν καὶ ἠλλοτριωμένον τῶν ἀνθρώπων γένος· οὕτω καὶ ὁ μιμητὴς ἐκείνου ὁ πνευματικὸς ἡμῶν πατὴρ, οὐχ οἷς καθ' ἑαυτὸν ἐκκλησίας τὸ εἰρηναῖον εἶχεν ἠσμένισεν, ἀλλὰ διὰ τῶν αὐτοῦ τιμίων τοποτηρητῶν, πρῶτον μὲν διὰ τῶν ὁσιωτάτων Παύλου καὶ Εὐγενίου· ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τῆς ὑμῶν ἱερατικῆς τελειότητος ἐπισκέψασθαι διατέθη τοὺς, εἴ τινες εἶεν, ἀπειθοῦντας τῇ ἀληθείᾳ, καὶ νουθεσίαν τὴν πρέπουσαν εἰσαγαγεῖν· ὡς ἂν ἀποστάντες τῆς προκατασχούσης αὐτοὺς σχισματικῆς πλάνης, ὅλοι Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν τῇ κοινῇ κεφαλῇ κολληθῶσι, καὶ εἰς ἓν ἄρτιον αὐτοῦ ἀποτελεσθῶσι σῶμα. εὐχαριστοῦμεν οὖν πρῶτα μὲν τῷ Θεῷ τῷ ἀνακινήσαντι τὴν * ἱκανὴν ἀρχιερατικὴν τελειότητα ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ σπουδῇ. δεύτερον δὲ καὶ τῷ αὐτῷ τῷ διαναστάντι, καὶ πρὸς τὰς ἄνωθεν ψήφους ἑαυτὸν ἀπροφάσιστον παρασκευασαμένῳ ὑπηρέτην. διὸ κατασπαζόμεθα, καὶ κατασγεραίρομεν τὴν αὐτοῦ τιμιότητα. ἀλλὰ γὰρ τὰ μὲν τῆς ψυχῆς οἴδαμεν τοῦ θείου ἀνδρὸς ἐκείνου, ὡς εὖ τε ἔχει καὶ καλῶς διάκειται· τὰ δὲ περὶ τοῦ τιμίου αὐτοῦ σώματος ἀναπυνθανόμεθα ἐν ποίᾳ διατελεῖ καταστάσει.

* Forte, ἱκανὴν.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις ἀπεκρίθη· καλῶς διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν ὑμῶν. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν δεσπότης εἶπεν· ἡ κατ' αὐτὸν ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, καὶ πάντες ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, πῶς ἔχουσι; Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις ἔφη· ὑγιαίνουσι πάντες διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν ὑμῶν. ἀλλὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν ἣν ἔχει ὁ ἁγιώτατος πάπας πρὸς τὴν σὴν ἁγιωσύνην τίς διηγήσεται; ὅμως ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ γνώσονται πάντες τὸν πρὸς σὲ πόθον αὐτοῦ. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης εἶπεν· ἡ τῶν λόγων ἰσχὺς ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἀναφαίνεται περιφανείᾳ. ὁ δὲ ἁγιώτατος πάπας, ὁ πνευματικὸς ἡμῶν πατὴρ, τὰ ἔργα προκατεβάλετο τῶν λόγων. ὅσοις οὖν ἔνι σύνεσις, περιφανὴς ἤδη κατέστη ὁ ἔνθεος αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ζῆλος, καὶ ἡ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς εἰλικρινὴς αὐτοῦ διάθεσις καὶ ἀγάπη τελεία.

Πέτρος ὁ εὐσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπεν· * ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί· πολλὰ προσκυνεῖ καὶ ἐπισκέπτεται ὑμᾶς ὁ ἁγιώτατος πάπας. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· καὶ ἡμεῖς προσκυνοῦμεν αὐτὸν καὶ κατασπαζόμεθα. Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπεν· ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί· ὃν τρόπον φιλόστοργος πατὴρ τὰ ἑαυτοῦ τέκνα ἐπιζητεῖ, ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν τὰ ἑαυτοῦ πρόβατα, οὕτω καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης ἀγαπῶν ὑμᾶς οὐ παύ-

* Forte, pro ἀδελφοί.

A semel, sed etiam iterum ingenuos ac fideles suos episcopos ac sacerdotes ad nostram mediocritatem miserit; quique tale ac tantum certamen sustinuerit pro sancta Dei ecclesia: quomodo igitur non ipse dignus censetur, qui æqualium certaminum ac sollicitudinum vicem recipiat ex benevolentia & affectu puro, atque ex grati animi significatione? Vere in hoc imitatus est Christum verum Deum nostrum, primum magnumque Pontificem. Nam quemadmodum ille non satis habuit a cælestibus ordinibus coli, qui puram & expertem maculæ caritatem erga eum servabant; sed semetipsum exinaniens, & usque ad formam servi subiens B exinanitionem, attraxit ad se errabundum & ab eo alienatum nostrum humanum genus; sic & imitator illius noster spiritalis pater, non satis habuit ecclesiam suam pace perfrui; sed per reverendos suos legatos, primum quidem per sanctissimos Paulum & Eugenium, deinde vero & per vestram sacerdotalem eximietatem, inspicere voluit, cum essent aliqui, qui non crederent veritati, & convenientem adhibere adhortationem: ut recedentes a schismatico errore, quo fuerant antea detenti, Christo vero Deo nostro, qui est commune omnium caput, omnes adhærescerent, & in unum ipsius integrum corpus coalescerent. C Igitur gratias agimus primum quidem Deo, qui talem sollicitudinem injecit ipsius Pontificali eximietati; deinde vero & ipsi qui exsurrexit, & ad superna decreta exsequenda sine excusatione seipsum ministrum exhibuit. Quamobrem ejus reverentiam amplector & veneror. Etenim animum novimus divini illius viri, quam bene affectus animusque sit: quomodo autem corpore valeat venerandus vir, sciscitamur.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis respondit: Recte, per sanctas orationes vestras. Photius sanctissimus dominus noster dixit: Sancta Dei ecclesia D cui præest, & omnes episcopi ac sacerdotes, quomodo valent? Petrus religiosissimus presbyter & Cardinalis dixit: Sani sunt omnes per sanctas orationes vestras. Qua autem caritate, qua fide sit sanctissimus Papa erga tuam sanctitatem, quis enarrare possit? Tamen ex epistolis ejus agnoscent omnes, quanto te prosequatur affectu. Photius sanctissimus & œcumenicus patriarcha dixit: Quæ sit vis verborum, ex rebus ipsis manifeste conspicitur. Sanctissimus Papa, spiritalis noster pater, facta verbis præmisit. Quicumque igitur sunt mente præditi, perspicue norunt zelum ipsius divinum pro sancta ecclesia, sincerumque E ejus animum, & caritatem perfectam erga nos humiles.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Fratres & comministri: Sanctissimus Papa plurimam vobis salutem dicit. Sancta synodus dixit: Et nos ipsum salutamus & amplectimur. Petrus religiosissimus presbyter & legatus veteris Romæ dixit: Fratres & comministri: Quemadmodum amantissimus pater liberos suos desiderat, & bonus pastor oves suas; sic & sanctissimus Papa, qui vos diligit, non cessat per suas literas & per suos legatos, adhortari vos, &

VI-

visitare, ac ducem se viæ præbere. Vult enim omnem sanctam Dei ecclesiam uniri, ut fiat unum ovile, & unus pastor. Joannes Dei amantissimus metropolita Heracleæ dixit: Per sanctas ipsius orationes jam antea factum est unum ovile; & habemus unum verum pastorem, sanctum ac probum, Photium sanctissimum dominum nostrum & œcumenicum patriarcham.

Zacharias Dei amantissimus metropolita Chalcedonis dixit: Res est adeo veneranda Pax, ut Deus ipse Pax vocetur, & esse credatur; ut sunt alia, quæ similiter Deum appellare & Deum esse opinari homines consueverunt. Sed quamvis res ea tantopere veneranda sit, non ita pridem in ecclesia nostra damnum passa est; nec prius ecclesia pacata fuit, simplicitate illius qui præerat. Tunc enim maxime malo excitatu & in tantam altitudinem flamma elata, quænam hujus rei causa exstitit? Omnes enim vultis ediscere: Dicam igitur, quamvis sit istud incredibile, tamen verum. Viri divini scientia tam in sacris ac divinis scripturis, tam in omni genere doctrinarum, mentis simplicitas humanam ferme supergrediens naturam, summam ingenii perspicacia, congenita prudentia, mansuetudo, vivendi genus in omnibus æquum ac moderatum, ut superior omni prorsus voluptate appareat, misericordia in pauperes supra omnes qui fuere aliquando hoc nomine celebrati, humilitas quæ Christum ipsum repræsentat, quam decet quidem habere omnem Christianum, maxime vero episcopos; quam & vos cernimus habere, ut sane convenit, ne non consentanea appellationi opera ostendamus: erga peccatores facilitas, ex effusa liberalitate inopia, industria in adducendis multis hæreticis, multis etiam infidelibus; quid hæc autem commemoro? immo & gentibus integris ad nostram immaculatam, hoc est, ad Christianorum fidem: omnis denique, ut uno verbo eloquor, virtus, quam in hominibus consuevimus intueri. Sed quis talem ac tantam virtutem coluit? Et quomodo rursum virtus, cum ipsa quiddam bonum sit, mali causa extiterit, hoc est, ecclesiasticæ simultatis, hoc vero etiam discere omnes percupitis. Virtutem coluit quidem sanctissimus ille patriarcha noster, quem coram intuemini: ipsa vero, tametsi quiddam per se bonum est, causa mali fuit, invidiam in se convertens, quæ causa omnium fuit quæ nobis acciderunt. Habetis dicti exemplum in primo & summo Pontifice Christo; qui sui invidia Judaicam in se rabiem concitavit; quæ usque ad crucem & necem non destitit. Tale quiddam contigit, & adversus hanc Sedem malum incurrit. Passa est ea, quæ premi silentio juvat. Et vobis etiam omnino de his silere convenit. Cladem acceptam reparat virtus piissimi Imperatoris nostri; qui cum in omnibus quidem ostendat gerere se mentem a Deo gubernatam, maxime vero in hoc negotio id planum fecit. Ostendit enim ille omnibus, manifeste falsa esse quæ finguntur ab Oriente venire commenta; neque quidquam inde sani aut veri esse. Considerat autem etiam egregie mentem sanctissimi Papæ Joannis, qui nullo modo acquiescit his quæ ad perniciem & eversionem ec-

A τοι διὰ τῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν καὶ τοποτηρητῶν ὁδηγῶν καὶ ἐπισκεπτόμενος ὑμᾶς· βουλόμενος πᾶσαν τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν συνάπτεσθαι καὶ γενέσθαι μίαν ποίμνην καὶ ἕνα ποιμένα. Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Ἡρακλείας εἶπε· ταῖς ἁγίαις αὐτοῦ προσευχαῖς ἤδη γέγονε μία ποίμνη. καὶ ἔχομεν ἕνα ἀληθῆ ποιμένα ὅσιον καὶ ἄκακον, Φώτιον τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν δεσπότην καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην.

Ζαχαρίας ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Χαλκηδόνος εἶπε· τὸ τῆς εἰρήνης πρᾶγμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐστὶ σεμνόν, ὡς καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν εἰρήνην καλεῖσθαί τε καὶ νομίζεσθαι, τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ἃ καλεῖν θεοὺς καὶ ὑπολαμβάνειν θεὸν εἰώθασιν ἄνθρωποι. ἀλλὰ τοῦτο B τὸ πρᾶγμα καίπερ ὂν ἐπὶ τοσοῦτον σεμνόν, χρόνος ἐστὶν οὐ πάνυ πολὺς ἀφ' οὗπερ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ λώβην ὑπέστη. οὐδὲ πρότερον ἀστασιάστου ταύτης οὔσης τῇ τοῦ κρατοῦντος ἁπλότητι. πότε δὲ μάλιστα τὸ κακὸν ῥιπισθὲν καὶ πρὸς τοσοῦτον ὕψος τῆς φλογὸς ἀρθείσης. τίς ἡ αἰτία τούτου; πάντες γὰρ ἀπαιτεῖτε μαθεῖν. ἐροῦμεν, εἰ καὶ παράδοξον, ἀληθὲς δὲ ὅμως. θείου ἀνδρὸς ἐπιστήμη ὅση τε περὶ τὰς ἱερὰς καὶ θείας γραφάς, καὶ ὅση περὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. ἡ καθαρότης, μικροῦ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην παρεξέχουσα φύσιν· συνέσεως κατάκρας· συγκρατὸς ἀγχίνοια· πρᾳότης, ἦθος ἐν πᾶσιν ἐπιεικές τε καὶ μέτριον· τὸ κρείττων πασῶν ἅμα τῶν ἡδονῶν ὁρᾶσθαι. C ἐλεημοσύνη πάντας τοὺς πώποτε βεβοημένους ἐπὶ τούτῳ παραδραμοῦσα· ἡ τὸν Χριστὸν ὑποδεικνῦσα ταπείνωσις, ἣν πάντα μὲν Χριστιανὸν ἔχειν προσήκει, μάλιστα δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς· ἣν καὶ ἡμᾶς ὁρῶμεν ἔχοντας, καὶ πρέπει, ὡς ἂν μὴ καὶ τὴν κλῆσιν ἐπὶ τῶν ἔργων ψευδώμεθα· τὸ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας συγγνωμονικόν, ὑπ' ἀφθόνου φιλανθρωπίας· ἀκτημοσύνη. τὸ πολλοὺς μὲν τῶν αἱρετικῶν, πολλοὺς δὲ τῶν ἀπίστων· καὶ τί λέγω ταῦτα; ἔθνη δὲ μᾶλλον ὁλόκληρα εἰς τὴν ἀμώμητον ἡμῶν πίστιν τῶν χριστιανῶν ἐπιστρέψαι παρασκευάσαι· πᾶσάν τε, εἰπεῖν ἁπλῶς, ἀρετήν, ὅση πέφυκεν ἐν ἀνθρώποις ὁρᾶσθαι. ἀλλὰ τίς μὲν οὖν τὴν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἀρετὴν ἀσ- D κήσας; πῶς δὲ πάλιν ἡ ἀρετὴ καλὸν οὖσα, κακοῦ, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἔχθρας, γέγονε παραιτία, πάντες καὶ τοῦτο ποθεῖτε μαθεῖν. ἤσκησε μὲν τὴν ἀρετὴν ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν πατριάρχης οὗτος, ὃν ὁρᾶτε. αὐτὴ δὲ καλὸν οὖσα κακοῦ γέγονε παραιτία, ἐπιστρέψασα πρὸς ἑαυτὴν τὸν φθόνον, ὃς τῶν γεγονότων εἰς ὑμᾶς ἁπάντων ἐχρημάτισεν αἴτιος. ἔχετε τοῦ λεγομένου παράδειγμα τὸν πρῶτον καὶ μέγαν ἀρχιερέα Χριστόν. ὃς τῷ κατ' αὐτοῦ φθόνῳ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀνεκίνησε λύτταν, ὡς καὶ μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου ταύτην μὴ στῆναι. τοιοῦτόν τι συνέβη, καὶ ἐπὶ τούτου κατηνέχθη τοῦ θρόνου. ἔπαθεν ἃ καὶ σιγᾶσθαι καλόν. οὕτως δὲ καὶ ὑμῖν ἡ τούτων συμφέρει σιγή. E ἀναμάχεται τὴν ἧτταν ἡ ἀρετὴ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ἡμῶν· ἐν πᾶσι μὲν δηλοῦντος ὡς ὑπὸ Θεοῦ τὴν διάνοιαν ἔχει κυβερνωμένην· μάλιστα δὲ σαφῶς ἐν τούτῳ πεποιηκότος. ποιεῖ μὲν γὰρ ἅπασιν οὗτος φανερὰ τὰ παρὰ τῆς ἀνατολῆς ἥκειν ψευδῶς λεγόμενα πλάσματα, καὶ ὡς οὐδὲν ὑγιὲς ἦν ἐκεῖθεν. στοχάζεται δὲ καὶ καλῶς καὶ τῆς τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου γνώμης, ὡς οὐδαμῶς ἐμμένει τοῖς ἐπ' ὀλέθρῳ καὶ καταλύσει γινομένοις τῆς ἐκκλησίας. ἀφορᾷ δὲ πρὸ τούτου καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν καιρόν, καὶ τὴν τοῦ δοκίμου φύσιν· πρὸς ἣν τὸ μὲν γιγνόμενον ἅπαν ἰ-

χνω

χίαν ἔχει καὶ στέργεται πᾶσι. Τούτων δὲ χωρὶς συμβὰν εἴτι γένοιτο καὶ σαθρὸν καὶ ἕωλον ἀναφαίνεται. καὶ ἀποκατεστάθη τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ἴδιον, καὶ τὸν νυμφίον αὐτῇ τὸν οἰκεῖον ὑπολαμβάνει. πάντα δὲ τὰ κατ' αὐτοῦ γεγονότα λῆρος μακρὸς, καὶ φλυαρία νομίζεται. τούτου γεγονότος, πολλοὶ μὲν αὐτίκα τοῖς γινομένοις προσέθεντο, πολλοὶ δὲ καὶ μετ' ὀλίγον. ὀλίγοι δέ τινες καὶ λίαν εὐαρίθμητοι, φθονοῦντες τῇ τῆς ἐκκλησίας εἰρήνῃ, κρατούμενοι δὲ καὶ τῷ τῆς φιλαυτίας πάθει, κατάκρας ἐλήφθησαν· κἄν τις αὐτοὺς ἤρετο τὴν αἰτίαν, καὶ ὅτου χάριν σφᾶς αὐτοὺς τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀποτέμνουσι σώματος, πρόχειρος ἡ ἀπολογία· ὅτι ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία οὕτως βούλεται. ὅμοιόν τι ποιοῦντες, ὡσανεὶ εἰ ἱερόσυλός τις ὢν, ἢ καὶ φονεὺς, ἐγκαλούμενος ἐπὶ τούτοις ἔλεγεν· ὅτι ἐπιτροπῇ τῶν Ῥωμαίων πράττω τὸ κακόν. καὶ ἡ τέως αὕτη τε πρὸς ἑαυτὴν εἰρηνεύουσα, καὶ τοῖς ἄλλοις, εἴπερ δύναιτο, τοῦ αὐτοῦ τούτου αἰτία γινομένη, νῦν ταραχῆς καὶ τῆς ἔχθρας, καὶ τῶν σκανδάλων καὶ ἁπλῶς πάντων τῶν κακῶν, ὅσα τὴν ἡμετέραν κατείληφεν ἐκκλησίαν, αἰτία, εἰ καὶ μὴ τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐκείνων λόγοις καὶ καλεῖται καὶ ὀνομάζεται. τούτου χάριν ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἡμῶν προσεκαλέσατο ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς παρεγένεσθε, ὡς ὑμᾶς αὐτοὺς αἰτιῶν καὶ μέμψεων ὧν ἔχετε μικροῦ παρὰ πᾶσιν, ἐπὶ τοῖς, ὡς ἐκεῖνοί φασιν, εἰς ἡμᾶς ἁμαρτηθεῖσιν ἀπαλλάξοντες. ὥστε εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν ἡ παροῦσα σύνοδος. ὑπὲρ ὑμῶν, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἁγιωτάτης ἐκκλησίας· ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας τιμῆς· ἵνα μὴ παρὰ τῶν σχισματικῶν λειψάνων διασύρησθε ὡς ἀρχηγοὶ τῶν στάσεων καὶ τῶν ταραχῶν. ἐπεὶ τοί γε ἡμετέρου χάριτι Θεοῦ, καὶ ὑπηρεσίᾳ τῇ πρὸς τούτου τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἡμῶν, καὶ προσέτι εὐχαῖς τοῦ δεσπότου ἡμῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ τῶν τριῶν τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερατικῶν θρόνων συμπνοίᾳ καὶ ὁμοφροσύνῃ, καὶ προσέτι τούτων ταῖς εὐηκόοις πρὸς Θεὸν ἱκεσίαις καὶ δεήσεσι τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου, καλῶς ἔχει τὰ πάντα, μηδενὸς δεόμενα πρὸς διόρθωσιν. καὶ ὅτι οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ κοινὴ φωνή ἐστι πάσης τῆς πολυανθρώπου ταύτης συνόδου, ἀκούειν ὑμᾶς ἔξεστιν.

Ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν· ἡμεῖς τῷ ἁγιωτάτῳ ἡμῶν δεσπότῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ αἰεὶ μὲν ἀπ' ἀρχῆς ὄντες ἡνωμένοι, οὐδέποτε διιστήμεθα· ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα ἡμῶν προθύμως ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκχέαι τοῖς βουλομένοις ταῦτα ζητεῖν ἐν ἑτοίμῳ γεγόναμεν. ὅσοι δὲ καὶ στάσιν τινὰ πρὸς αὐτὸν ἀπεδεξάμεθα, πολλὰ κατηγοροῦντες τῆς προτέρας ἡμῶν γνώμης καὶ διαθέσεως, νῦν ὁλοψύχῳ καρδίᾳ καὶ ἀκλινεῖ τῷ φρονήματι καὶ ἀρχιερέα καὶ δεσπότην καὶ ποιμένα ἐπιγραφόμεθα. καὶ τοὺς ἐπὶ τούτοις διστάζοντας ἐχθροὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀποβλήτους ἡγούμεθα.

Ζαχαρίας ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Χαλκηδόνος εἶπεν· ἀξίως ἄρα εἰσὶν ἀπόβλητοι οἵτινες λοιποὶ ὑπελείφθησαν τῆς σχισματικῆς πλάνης. μετὰ γὰρ τῶν ἄλλων αἰτιαμάτων, ὧν ἐκεῖνοι δημιουργοὶ καθεστᾶσι, καὶ τοῦτο ποιοῦσι παράδοξον, ὃ καὶ ἐννοούμενος σχετλιάζω. τί οὖν ἐστι τοῦτο; αὐτὴν τὴν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν τὴν ἐκ πολλῶν χρόνων ἐλευθερίᾳ τετιμημένην, ἀξιώματι δὲ κράτους σεβασμέ-

clesiæ facta sunt. Et ad ipsum prius canonem respicit, & ad sationem secti; ad quam quodcumque exigitur, robur habet & placet omnibus. Absque his autem si quid fiat, perspicue infirmum irritumque est. Restituimus ecclesiæ quod suum est; & sponsum sibi proprium recepit. Quæcumque autem adversus ipsum gesta sunt, nugatorium censetur & futile. Hoc vero ubi gestum, multi statim ad ea quæ gesta sunt accesserunt, multi autem paulo postea. Pauci vero nonnulli, & numeratu faciles, paci ecclesiæ invidentes, cæco sui amore occupati prorsus captique erant. Ac si quis hos causam rogaret, cujus gratia seipsos a communi ecclesiæ corpore abscinderent, erat in promptu defensio: Romana ecclesia sic jubet. Eodem modo se gerentes, ac si prædo aliquis vel homicida de talibus criminibus accusatus dicat, Romanorum permissu nefarium scelus perpetro. Et illa quidem hactenus apud se pace fruens, & aliis, si quidem possit, ejusdem boni causa effecta, nunc tumultus, & inimicitiarum, & scandalorum, & ut verbo complectar omnia, omnium malorum, quæ nostram ecclesiam oppresserunt, sin minus vere, certe illorum sermonibus, causa dicitur & nuncupatur. Eam ob causam piissimus Imperator noster vos accersivit. Et vos eo consilio adestis, ut a vobis amoveatis criminationes & accusationes, quas in vos propemodum universi inferunt, de his quæ adversus nos, ut illi loquuntur, commissa nefarie sunt. Ac si vere loqui vobis oportet, pro vobis coacta est præsens synodus; pro vobis, fratres patresque, & pro sanctissima Ecclesia Romana, pro vestro honore: ne schismaticorum reliquiæ vos insectentur, velut dissidiorum & tumultuum auctores. Postea vero Dei nostri gratia, & opera præterea Christum amantis Imperatoris nostri, & orationibus adhuc domini nostri sanctissimi patriarchæ, & trium Orientis Pontificalium sedium conspiratione atque consensu, & Deo acceptis supplicationibus ac precibus sanctissimi Papæ Joannis, recte se habent omnia, nec ullius opera ad emendationem egent. Quod autem non mea hæc oratio, sed communis vox est totius hujus frequentissimæ synodi, audire vobis licet.

Sancta synodus exclamavit: Nos a sanctissimo domino nostro & œcumenico patriarcha, ut ab initio sumus cum eo conjuncti, nullo modo disjungimur: sed & sanguinem nostrum alacriter pro eo effundere volentibus illum quærere, parati sumus. Quotquot autem dissidium aliquod adversus ipsum admisimus, vehementer improbantes superius nostrum consilium atque propositum, nunc toto corde & stabili sententia Pontificem & pastorem & dominum ipsum profitemur. Qui de his autem dubitant, hos hostes ecclesiæ & projiciendos censemus.

Zacharias Dei amantissimus metropolita Chalcedonis dixit: Merito sane projiciendi sunt, qui sunt ex schismatico errore residui. Nam præter alia crimina, quorum illi auctores sunt, etiam illud incredibile perpetrant, quod ipse cogitans vehementer plango. Quid istud rei est? Ipsam Romanam ecclesiam, quæ a multis annis libertate potitur, conantur in servitutem redige-

ANNO CHRISTI 879.

ia. Quo pacto tandem? Acta, inquiunt, Nicolai Papæ suscepimus: & acta Hadriani similiter placent: Acta vero sanctissimi ac beatissimi Papæ Joannis non suscipimus. Quid ita? Quoniam illi quidem nostro obsequuntur arbitrio; iste autem non ea sectatur quæ volumus: sed quæ vult ille, his & nos ut acquiescamus lege decernit. Hoc vero quid est aliud, nisi quod isti quidem non Pontificum Romanorum decretis obtemperant, sed magnos illos admirandosque Pontifices propriis obsequi judiciis cogunt? Nam si illa suscipiunt e vestris decretis, quæ ipsi prius statuerunt; quæ vero ipsi nolunt, etiamsi millies vos volueritis, & canones habeatis suffragatores, & superne prælucentem afflatum; tunc contra hæc omnia proprium suum judicium plus valere superbe gloriantur. Quem deinde furori locum relinquunt, qui major esse possit? Festinate igitur, dilectissimi, & contendite ipsam etiam sanctam Romanam Dei ecclesiam a monstruosa & barbara servitute eximere; & inhærentem vobis ignominiam accusationemque depellite: gloriam vero inclytamque famam conspiratione communis ecclesiarum pacis commutate.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Omnipotenti Deo nostro debemus pro omnibus gratias agere; & ipse faciet quæ omnibus prosint. Joannes Dei amantissimus metropolita Heracleæ Thraciæ dixit: Maximas & egimus ei gratias: iterumque agemus: quod quæ prius in ecclesia Dei scandala & zizania pullularant, e medio sublata sunt; & pax alta pro præmio destinatur huic consensioni sanctitatis vestræ, & Pontificalium sedium Orientis, & intercessui optimi sanctissimi Domini nostri & Pontificis.

Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dicit: Lætetur hodie orbis terrarum, & exsultet ecclesia: quoniam locutus est Dominus bona in cordibus sanctorum Imperatorum nostrorum: & excitavit ipsorum a Deo stabilitum imperium, ut reverendos legatos advocarent ex quatuor sedibus Patriarchalibus. Et nunc videmus vestram reverentiam advenisse, & sanctissimi Papæ Joannis spiritalis patris nostri legatos, & eos qui ab Oriente similiter venerunt, in nostram concordiam conspirare, & schismaticum errorem concordi nobiscum sententia abigere. Et nunc igitur vere opportuna prophetica vox illa usurpatur: *Dominus regnavit, decorem induit*: induit enim ecclesia per ipsum *fortitudinem, & præcinxit se*.

Elias religiosissimus presbyter & legatus Hierosolymorum dixit: Et nunc Deo gratias agere convenit, quod nos adunatos cernimus. Ego vero humilis gratias ago præterea, quod hunc schismaticum errorem in sancta nostra Dei Hierosolymitana ecclesia nequaquam suscepimus: sed semper & interrupte, ex quo sanctissimus Dominus noster Photius Pontificalem hanc sedem obtinuit, & fidei suæ libellum transmisit ad Theodosium sanctissimum patriarcham Hie-

A τὴν, ἀποθρασύνονται πρὸς δουλείαν ἕλκειν, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀργυρωνήτων ταπεινότητα κατάγειν. πῶς καὶ τίνα τρόπον; τὰ τοῦ πάπα Νικολάου, φασὶ, δεχόμεθα. καὶ τὰ τοῦ Ἀδριανοῦ ὁμοίως ἀρέσκει. τὰ δὲ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πάπα Ἰωάννου οὐ δεχόμεθα. τίνος χάριν; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν τῷ ἡμετέρῳ κατηκολούθουν θελήματι· οὗτος δὲ οὐχ ἃ βουλόμεθα εἴργει· ἀλλ᾽ ἅπερ ἐκεῖνος βούλεται, τούτοις καὶ ἡμᾶς κατακολουθεῖν ἐπιψηφίζεται. τοῦτο δὲ τί ἐστιν ἄλλο, ἢ ὡς αὐτοὶ μὲν οὐχὶ τοῖς ἀρχιερατικοῖς τῶν Ῥωμαίων θελήμασιν ἕπονται, ἀλλὰ τοὺς μεγάλους ἐκείνους καὶ θαυμασίους ἀρχιερεῖς τοῖς ἰδίοις θελήμασιν ἐξακολουθεῖν ἀναγκάζουσιν; εἰ B γὰρ ἐκεῖνα δέχονται τῶν ὑμετέρων θελημάτων ἅπερ αὐτοὶ προηθέλησαν· ἃ δ᾽ αὐτοὶ μὴ βούλονται, κἂν μυριάκις ὑμεῖς θελήσητε, κἂν τοὺς κανόνας συμψήφους ἔχητε, κἂν τὴν ἄνωθεν προλάμπουσαν ἐπίνοιαν· τότε κατὰ πάντων τούτων τὸ οἰκεῖον θέλημα κρατεῖν ἀλαζονεύονται· τίς αὐτοῖς ὑπερβολὴ μανίας ὑπολείπεται; σπεύσατε τοίνυν, ἀγαπητοὶ, καὶ ἀγωνίσασθε· καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀλλοκότου καὶ βαρβαροφώνου ἀπαλλάξαι δουλείας· καὶ τὴν μέχρι τοῦ νῦν ἐπιτριβομένην ὑμῖν ἀτιμίαν τε καὶ μέμψιν ἀποσκεδάσασθε· δόξαν τε καὶ εὔκλειαν τῇ συμπνοίᾳ τῆς κοινῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης ἀντιλλάξασθε.

C Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπε· τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ ἡμῶν ὑπὲρ πάντων εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν. καὶ αὐτὸς ποιήσει τὰ συμφέροντα πᾶσιν. Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Ἡρακλείας Θρᾴκης εἶπε· πολλὰ καὶ ηὐχαριστήσαμεν καὶ ἔτι εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ, ὅτι τὰ ἐπιφυέντα πρότερον τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ σκάνδαλα καὶ ζιζάνια ἐκ μέσου ἤρθη. καὶ εἰρήνη βαθεῖα ταύτῃ ἐβραβεύθη συμφωνίᾳ τῆς ὑμῶν ἁγιωσύνης, καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερατικῶν θρόνων, καὶ τῇ ἀγαθῇ μεσιτείᾳ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ ἀρχιερέως.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας ἔφη· ἀγαλλιάσθω σήμερον ἡ D οἰκουμένη, καὶ σκιρτάτω ἡ ἐκκλησία. ὅτι ἐλάλησε κύριος ἀγαθὰ εἰς τὴν καρδίαν τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν ἁγίων· καὶ διήγειρε τὸ θεοκύρωτον αὐτῶν κράτος τοῦ μετακαλέσασθαι τιμίους τοποτηρητὰς ἐκ τῶν τεσσάρων πατριαρχικῶν θρόνων. καὶ νῦν ὁρῶμεν τήν τε ὑμετέραν τιμιότητα παραγενομένην, καὶ τὸν τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς ἡμῶν τόπον ἀναπληροῦντας, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ὁμοίως ἐλθόντας τῇ ἡμετέρᾳ ὁμονοίᾳ συμφωνοῦντας, καὶ τὴν σχισματικὴν πλάνην ὁμοφρόνως ἡμῖν ἀπελαύνοντας. καὶ νῦν οὖν ἐπ᾽ ἀληθείας προσφόρως εἰπεῖν τὸν προφητικὸν λόγον· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. ἐνεδύσατο γὰρ ἡ ἐκκλησία δι᾽ αὐτοῦ δό- E ναμιν καὶ περιεζώσατο.

Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπε· καὶ νῦν εὐχαριστεῖν ἄξιον τῷ Θεῷ, ὅτι ὁρῶμεν πάντας ἑνωμένους. εὐχαριστῶ δὲ πλέον ἐγὼ ὁ ταπεινὸς, ὅτι τὴν σχισματικὴν ταύτην πλάνην ἐν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησίᾳ οὐδέποτε παρεδεξάμεθα, ἀλλ᾽ ἀεὶ καὶ διαπαντὸς, ἀφ᾽ οὗ ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν δεσπότης Φώτιος τοῦ ἀρχιερατικοῦ τούτου θρόνου ἐκράτησε· καὶ τὸν τῆς πίστεως αὐτοῦ λίβελλον ἀπέστειλε πρὸς Θεοδόσιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Ἱεροσολύμων, ἡ-

ρο-

νωμένοι αὐτῷ καὶ ἀδιάσπαστοι μέχρι τοῦ νῦν μεμενήκαμεν. καὶ τοὺς ἐναντίον τι ἐπὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτοῦ φρονήσαντας οὐδέποτε παρεδεξάμεθα.

Δανιὴλ ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Ἀγκύρας εἶπεν· ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν δεσπότης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν μεμιμημένος, καὶ τοὺς περὶ ἑνδεκάτην ἐλθόντας συναριθμίους ποιεῖται τοῖς πρώτοις· καὶ τοὺς πρώτους τῆς ἀξίας τιμῆς ἀπολαύειν παρέχει, καὶ ἑνοποιεῖ τὰ πάντα, καὶ πρὸς πάντας κοινὰ καὶ πατρικὰ διανοίγνυσι σπλάγχνα.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπεν· ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διαφυλάξαι πάντας. ἀλλὰ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἀποστολικὸς καὶ οἰκουμενικὸς πάπας Ἰωάννης ἀπέστειλεν ἡμᾶς πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην κύριον Φώτιον ἵνα τὰ ἐπισυμβάντα σκάνδαλα τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ ἐκριζώσωμεν. καὶ ὥσπερ ἐστὶν εἷς Θεὸς εἰς πάντας, καὶ ἓν βάπτισμα, καὶ μία πίστις, οὕτως γένηται καὶ μία ποίμνη καὶ εἷς ποιμήν. ὅτι δὲ ἔχει αὐτὸν τὸν κύριον Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ὡς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἀποστολικός, καὶ ἔστι μετ' αὐτοῦ ἓν πνεῦμα καὶ ἓν σῶμα, καὶ ἔχει αὐτὸν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν, καὶ αὐτὴ ἡ ἀποσταλεῖσα παρ' αὐτοῦ ἱερατικὴ στολὴ προσμαρτυρεῖ. διὰ τοῦτο γὰρ αὐτῷ ταύτην ἀπέστειλεν, ἵνα πᾶς ἄνθρωπος πληροφορηθῇ, ὅτι ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν αὐτὸν ἔχει. καὶ ταῦτα εἰπών, ἀναστὰς ἀπέδωκε τῷ δεσπότῃ ἡμῶν τὴν πεμφθεῖσαν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου ἀρχιερατικὴν στολήν, ὠμοφόριον, στιχάριον, φελώνιον, καὶ σανδάλια.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εἰ κελεύει ἡ ἁγιωσύνη ὑμῶν, ἴδωμεν αὐτὰ καθ' ἕν. καὶ δὴ λαβὼν Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, καὶ τοῖς λοιποῖς Ῥωμαίοις ἥπλωσε κατενώπιον τῆς ἐνδημούσης συνόδου. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης εἶπε· Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ νεφέλαις τὸν οὐρανὸν περιβάλλων, καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν * ἀναχωνεῦσαι καὶ καθᾶραι στειλάμενος, αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν καὶ πνευματικὸν ἡμῶν πατέρα, καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ φρουρὰν ἄσυλον καὶ σωτηρίαν ἀσφαλῆ στολίσαι· κἀν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τὸν νυμφικὸν περιβαλὼν χιτῶνα, ἄξιον τοῦ μακαρίου ἐκείνου νυμφῶνος ἀναδεῖξαι.

* Fo. ἀναχωνεῦσαι.

Εὐγένιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος καὶ τοποτηρητὴς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπεν· ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ· ἃ ἀπὸ πολλοῦ ἐλέγομεν ὑμῖν ἃ νῦν θεωρεῖτε· ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου μετὰ τῆς ψυχῆς Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἡνωμένη ἐστί· καὶ ἕν εἰσιν ἀμφότεροι. καὶ ὥσπερ ἐπιθυμεῖ τις εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ, οὕτως ἐπιθυμεῖ καὶ ὁ ἀποστολικὸς πάπας Ἰωάννης εἶναι μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου. τί οὖν; ἔστι καθὼς εἴπομεν; ναί, ἢ οὔ; ἡ ἁγία σύνοδος ἀπεκρίθη· δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐναργῶς ἐπληροφορήθημεν.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπεν· γινώσκετε πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, ὅτι διὰ τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν τῆς ἐκκλησίας ἀπέστειλεν ἡμᾶς ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἀποστολικὸς καὶ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας πρόεδρος ἐπικομιζομένους καὶ ἐπιστολάς. καὶ ἄλλην μὲν ἐπιστολὴν ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην κύριον Φώτιον, ἄλλην δὲ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην, καὶ ἑτέραν πρὸς τοὺς ἀποσχι-

rosolymorum, conjuncti cum eo indivulse hactenus permansimus; neque eos suscepimus, qui Pontificatui ejus vel minimum repugnarent.

Daniel Dei amantissimus metropolita Ancyræ dixit: Sanctissimus Dominus noster & œcumenicus patriarcha, Christum verum Deum nostrum imitatus, etiam eos qui circa undecimam venerunt cum primis adnumerat; & primos perfrui facit honore quo digni sunt, & facit unum omnia, & erga omnes communiter paterna aperit viscera.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Dominus noster Jesus Christus omnes custodiat. Sed & dominus noster Apostolicus & œcumenicus Papa Joannes misit nos ad sanctissimum patriarcham dominum Photium, ut evellamus scandala, quæ enata sunt in ipsius ecclesia: & quemadmodum unus est Deus ad omnes, & unum baptisma, & una fides, sic fiat & unum ovile, & unus pastor. Quod autem habet ipsum dominum Photium sanctissimum patriarcham tanquam animam suam dominus noster Apostolicus, & est cum ipso unus spiritus & unum corpus, & censet eum fratrem & comministrum, etiam transmissa ab eo stola sacerdotalis testatur. Hanc enim eo consilio ad eum misit, ut omni homini persuasum compertumque sit, quod fratrem ipsum & comministrum agnoscit. Et cum hæc dixisset, assurgens, dedit domino nostro missam a sanctissimo Papa Joanne stolam Pontificalem, pallium, tunicam, penulam, & sandalia.

Sancta synodus dixit: Si sanctitas vestra jusserit, videamus ista singulatim. Tunc accipiens Petrus reverentissimus presbyter & cardinalis, cum sociis ejus Dei amantissima episcopis & reliquis Romanis, explicuit ea coram præsente synodo. Photius sanctissimus & œcumenicus patriarcha dixit: Christus Deus noster, qui cælum nubibus circumcingit, naturamque nostram ut eam reformaret ac purgaret induit, ipse fratrem & comministrum & spiritalem patrem nostrum in hac præsenti vitæ tuto præsidio & salute certe induit; atque in futuro sæculo circumdans eum veste nuptiali dignum illo cælesti sponso exhibeat.

Eugenius Dei amantissimus episcopus & legatus veteris Romæ dixit: Frater & comminister: Non ita pridem vobis ea dicebamus, quæ nunc videtis: animam nempe sanctissimi Papæ Joannis cum anima Photii sanctissimi patriarchæ esse conjunctissimam, & esse ambos unum. Et quemadmodum desiderat quispiam esse cum Deo, sic desiderat Apostolicus Papa Joannes esse cum sanctissimo patriarcha. Quid igitur? Itane est ut dicimus, annon? Sancta synodus respondit: Ex rebus ipsis habemus id plenissime exploratum.

Petrus reverentissimus presbyter & cardinalis dixit: Agnoscitis omnes, episcopi & sacerdotes, quod ob pacem & concordiam ecclesiæ misit nos dominus noster Apostolicus & Romanæ ecclesiæ præsul, epistolas etiam afferentes. Et aliam quidem epistolam misit ad sanctissimum patriarcham dominum Photium, aliam ad vestram sanctitatem, & alteram ad eos qui ecclesiam

ANNO CHRISTI 879.

schismate dividunt. Scriptam quidem ad vestram sanctitatem epistolam in præsenti non attulimus, quoniam non estis omnes congregati. Qua vero die Deo favente in unum omnes conveneritis, veniemus & nos, & vobis trademus sanctissimi Papæ epistolam.

Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Si jusseritis, etiam designetur dies. Petrus reverentissimus presbyter & cardinalis dixit: Si jusserit sanctitas sanctissimi patriarchæ, die secunda, ut conveniamus omnes in unum. Sancta synodus dixit: Placet. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Venerabiles legati, fratres & comministri nostri, cum laborem haud exiguum sustinuerint, opus habent quiete. Etenim quando laborem itineris levatum arbitrantur, laborem alterum non parvum sustinent, in loquendo moram. Ceterum nunc solvi synodum præstat, posteaque pro reliquis negotiis congregari.

Petrus reverendissimus presbyter & cardinalis dixit: Audiat iterum sancta hæc synodus. Nos locum hodie sanctissimi & œcumenici Papæ tenemus, & dicimus vobis: si quis est in medio vestrum vir belli cupidus & scandali concitator, dividens ecclesiam Dei, segregetur ex cœtu vestro, & causam dissidii dicat. Sancta synodus dixit: Ex hac numerosissima multitudine quam videtis, nemo est qui in corde dolum aut desiderium contentionis habeat. Omnes Photium sanctissimum patriarcham suscipimus: & eos qui non ipsum suscipiunt, quemadmodum susceperunt tres patriarchales Orientis sedes, & ante has quemadmodum suscepit illum sanctissimus Papa Joannes, tamquam hostes ecclesiæ & a fide alienos abjicimus.

Petrus reverentissimus presbyter & cardinalis dixit: Tametsi non hic adsunt, attamen si sunt adhuc aliqui qui adversus ecclesiam seditionem movent, hos admonete, ut ad pietatem confugiant sanctissimi patriarchæ: & suscipiet eos ambabus ulnis ut pater erga liberos indulgentissimus. Sancta synodus dixit: Pauci sunt omnino hactenus, quos quidem novimus: & admonebimus eos, ut jussistis. Sed & vos, si se vobis coram offerant, eosdem admonete.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Audite omnes, quid dicat Felix, qui fuit sanctissimus Papa Romanæ ecclesiæ: Si quis invenitur repugnans sanctæ Dei ecclesiæ; talis ubi ostensus & manifestus fuerit, primum quidem admoneatur a suo antistite, & ipsius episcopis. Quod si non paruerit, tunc contra ipsum sancta synodus sententiam ferat. Ita igitur & nos habentes id faciendi ab Apostolico potestatem, primum debemus hos admonere & adhortari: ac si quidem nos audire noluerint, debemus eos resecare tanquam putrida membra; ne corpus quod sanum est, per ipsos pereat.

Elias religiosissimus presbyter & legatus Hierosolymorum, dixit: *Omne datum bonum & omne donum perfectum de sursum est,* Jac. 1. 17.

A ζοντος τὴν ἐκκλησίαν. τὴν μὲν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην πεμφθεῖσαν ἐπιστολὴν ἐν τῷ τέως οὐκ ἠγάγομεν, διὰ τὸ μὴ εἶναι πάντας ὑμᾶς συνηθροισμένους. ἐν ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ συναχθεῖτε, θεοῦ εὐδοκοῦντος, ἅπαντες, ἐλευσόμεθα καὶ ἡμεῖς, ἐπιδιδόντες ὑμῖν τὴν τοῦ ἁγιωτάτου πάπα ἐπιστολήν.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπεν· ἀφορισθήτω, εἰ κελεύετε, καὶ ἡ ἡμέρα. Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπεν· εἰ κελεύει ἡ ἁγιωσύνη τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, τῇ δευτέρᾳ, ἵνα συνέλθωμεν πάντες ἐπὶ τὸ αὐτό. ἡ ἁγία σύνοδος ἔφη· ἀρέσκει. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· B οἱ τιμιώτατοι τοποτηρηταὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ ἡμῶν κόπον οὐ τὸν τυχόντα ὑποστάντες ἀνέσεως δέονται. καὶ γὰρ ὅτε καὶ νῦν τὸν ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας κόπον λελύσθαι νομίζουσι, κόπον ἄλλον οὐ μικρὸν τὴν ἐν τοῖς λόγοις τριβὴν ὑπομένουσι. λοιπὸν ἄμεινον ἐστὶ νῦν διαλυθῆναι τὴν σύνοδον. καὶ ὕστερον ἐπὶ τοῖς ὑπολοίποις συναθροισθῆναι.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπεν· ἀκουσάτω πάλιν ἡ ἁγία αὕτη σύνοδος. ἡμεῖς τὸν τόπον σήμερον τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πάπα ἔχομεν, καὶ λέγομεν ὑμῖν· εἴ τις ἐστὶν ἐν μέσῳ ὑμῶν ἀνὴρ μάχιμος καὶ σκανδαλοποιὸς, σχί- C ζων τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἀφορισθήτω ἐξ ὑμῶν, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς διαστάσεως εἰπάτω. ἡ ἁγία σύνοδος ἔφη· ἐκ τῆς πολυανθρώπου ταύτης πληθύος, ἧς ὁρᾶτε, οὐδείς ἐστιν ἐν καρδίᾳ δόλον ἢ φιλονεικίαν ἔχων. πάντες Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἀποδεχόμεθα. καὶ τοὺς μὴ ἀποδεχομένους αὐτὸν, καθὼς ἀπεδέξαντο οἱ τρεῖς πατριάρχαι τῆς ἀνατολῆς θρόνοι, καὶ πρὸ τούτων καθὼς ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης, ὡς ἐχθροὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀλλοτρίους τῆς πίστεως ἀποβαλλόμεθα.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπεν· εἰ καὶ μὴ ἐνταῦθα πάρεισιν, ἀλλ' οὖν ἐὰν ὦσί τινες ἔτι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν στασιάζοντες, νουθετήσατε αὐτοὺς, ὅπως καταφύγωσιν εἰς τὰ σπλάγ- D χνα τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου· καὶ ἐναγκαλίσηται αὐτοὺς, ὡς πατὴρ φιλόστοργος. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εὐαρίθμητοι μέν εἰσι παντελῶς τινες, ὅσους ἡμεῖς γινώσκομεν, καὶ νουθετοῦμεν, ὡς ἐπηγγείλασθε. ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς, ἐὰν κατὰ πρόσωπον ὑμῶν παραστῶσι, νουθετήσατε αὐτούς.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπεν· ἀκούσατε πάντες τί λέγει Φῆλιξ ὁ ἁγιώτατος πάπας γεγονὼς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας· εἴτις εὑρίσκεται ἐναντιούμενος τῇ ἁγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ· ὁ τοιοῦτος ἀποδεικνύμενος καὶ φανερούμενος, πρῶτον μὲν νουθετείσθω παρὰ τοῦ προέδρου αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ. καὶ εἰ μὴ πείθε- E ται, τότε διδότω κατ' αὐτοῦ ἡ ἁγία σύνοδος τὴν ἀπόφασιν. ὅπως οὖν καὶ ἡμεῖς ἔχοντες ποιῆσαι ταύτην τὴν ἐξουσίαν παρὰ τοῦ ἀποστολικοῦ, πρῶτον νουθετῆσαι αὐτοὺς ἔχομεν καὶ παρακαλέσαι. καὶ εἰ μὴ βουληθῶσιν ὑπακοῦσαι ἡμῖν, τότε ἐκκόψαι αὐτοὺς ἔχομεν ὡς σεσηπότα μέλη, ἵνα μὴ καὶ τὸ ὑγιὲς σῶμα δι' αὐτῶν ἀπόληται.

Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπε· πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, τοῦ μεγάλου Ἰακώβου

ANNO CHRISTI 879.

βε ἀκούομεν λέγοντος· ὅτι καὶ ὃν ὁ Θεὸς δοξάσει, A οὐδεὶς δύναται ἀτιμίαις ἐνδιαβάλλων βλάψαι. ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἄτιμον ἔχει, ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν ὠφελεῖ. ὁ οὖν Θεὸς ἐτίμησε Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὴν καρδίαν κατὰ τὸ τοῦ αὐτοῦ θέλημα τοῦ τε ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἀνατολῆς τριῶν μεγάλων ἀρχιερέων, καὶ ἠγάπησαν αὐτὸν καὶ ἀνεκήρυξαν τὴν αὐτοῦ θεοψήφιστον ἀρχιερωσύνην. καὶ οἴδαμεν ἀκριβῶς, ὅτι οὕτως ἀρέσκει τῷ Θεῷ. διὸ καὶ μεγαλυνθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς. οἱ δὲ ἀντικείμενοι αὐτῷ, εἴπερ τινές εἰσι, τῷ Θεῷ ἀντιτασσόμενοι, τῇ αὐτοῦ εἰρήνῃ, εἰ μὴ μεταμεληθέντες ἑνωθῶσι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τῷ B νῦν αἰῶνι ἀφανισθήσονται, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι μετὰ τῶν ἠλλοτριωμένων ἀπὸ Θεοῦ καταταγήσονται.

Ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν· οὕτως πάντες εὐχόμεθα, οὕτως πάντες φρονοῦμεν. ἐπισφραγίσαι κύριος τὰς εὐχὰς ἡμῶν τῷ θελήματι αὐτοῦ. πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων. Βασιλείου, Λέοντος, καὶ Ἀλεξάνδρου, μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη. Εὐδοκίας τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης πολλὰ τὰ ἔτη. Στεφάνου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ θεοπροβλήτου συγκέλλου πολλὰ τὰ ἔτη. Ἰωάννου καὶ Φωτίου τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν πολλὰ τὰ ἔτη.

C

ΠΡΑΞΙΣ Β'.

ΤΗι ιζ'. τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἰνδικτιῶνος ιγ'. ἡμέρᾳ γ'. προκαθεσθέντος Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῶν κατηχουμενείων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· προτεθέντος δὲ καὶ τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἐν τῷ μέσῳ· καὶ συγκαθεσθέντων αὐτῷ Εὐγενίου καὶ Παύλου, τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἅμα Πέτρῳ τῷ θεοσεβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ καὶ καρδηνάλε· καὶ Ἠλιοῦ τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Ἱεροσολύμων. Κοσμᾶ τε καὶ αὐτοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἀποκρισιαρίου Ἀλεξανδρείας· συγκαθεσθέντων δὲ καὶ τῶν θεοφιλεστάτων D μητροπολιτῶν, Προκοπίου Καισαρείας, Γρηγορίου Ἐφέσου, Ἰωάννου Ἡρακλείας, καὶ καθεξῆς τῶν λοιπῶν ἁπάντων· Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εἶπε· δόξα καὶ εὐχαριστία καὶ μεγαλωσύνη τῇ τρισυποστάτῳ καὶ ζωαρχικῇ, καὶ ἑνιαίᾳ θεότητι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ τῆς ἁγίας συνόδου ἐπιφωνησάσης τὸ ἀμήν, ἔψαλλον τινὰ οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῇ Ῥωμαίων γλώσσῃ.

Εἶτα μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ψαλμῳδίας, Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, διὰ Λέοντος βασιλικοῦ πρωτοσπαθαρίου καὶ ἑρμηνέως διελάλησεν οὕτως. ἡ ἐν Θεῷ ἐρριζωμένη ἐκκλησία καὶ τῇ χάριτι τοῦ ἁγίου πνεύματος, E μεσιτείᾳ τε τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων τὴν εἰρήνην δεξαμένη, ἀκουσάτω τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα. Βασίλειος, Λέων καὶ Ἀλέξανδρος, εὐσεβέστατοι βασιλεῖς, διὰ τὴν νῦν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας ἀπέστειλαν εἰς τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν τὴν μεγαλόπολιν Ῥώμην καὶ ἅπαξ καὶ δὶς ἐπιστολάς. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Ἀλεξανδρεῖς καὶ Ἱεροσολυμῖται, καὶ Ἀντιοχεῖς, παρακαλοῦντες τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ἰωάννην βεβαιῶσαι καὶ ἀποδέξασθαι τὴν παρ' ἡμῶν συμφωνηθεῖσαν εἰρήνην. ὃς ἐπικαμφθεὶς ἡμετέραις καὶ αὐτῶν δεήσεσιν, ἐξέπεμψε μεθ' ἡ-

A et magnum Jacobum dicentem audivimus. Et quem Deus glorificabit, nemo potest hunc ignominia afficiens ei nocere: quem vero Deus ignominiosum ceciet, hunc gloria nihil juvat, quæ est ab hominibus. Deus igitur honore affecit Photium sanctissimum patriarcham: & inspiravit in cor, secundum suam voluntatem, tum sanctissimi Papæ Joannis, tum reliquorum Orientis trium magnorum Pontificum: & hi dilexerunt eum, & proclamaverunt Pontificatum divino suffragio comprobatum. Ac probe novimus sic Deo placere. Quamobrem magnificabitur nomen ejus in cælo & in terra, a generatione in generationem. Qui au- B tem adversantur ei, si qui sunt, quandoquidem Deo contradicunt, hoc est, paci ejus, nisi resipiscentes ecclesiæ uniantur, tum in hoc sæculo erunt ignobiles; tum in futuro cum alienatis a Deo collocabuntur.

Sancta synodus exclamavit: Sic omnes precamur: sic omnes censemus. Consignet Dominus preces nostras sua voluntate. Multos annos Imperatoribus. Basilio, Leoni, & Alexandro, magis regibus & Imperatoribus, multos annos. Eudociæ piissimæ Augustæ, multos annos. Stephano Porphyrogenneto & a Deo donato syncello, multos annos. Joanni & Photio sanctissimis patriarchis, multos annos.

ACTIO SECUNDA.

Die decima septima mensis Novembris, Indictione XIII. feria tertia, præsidente Photio sanctissimo nostro patriarcha, in dextra parte catechumeniorum magnæ ecclesiæ: proposito in medium sancto evangelio: cum eo considentibus Eugenio & Paulo sanctissimis legatis antiquæ Romæ, cum Petro religiosissimo presbytero & cardinali: & Elia religiosissimo presbytero & legato Hierosolymorum: & Cosma, ipso etiam presbytero & apocrisiario Alexandriæ: considentibus etiam Deo amantissimis metropo- D litis, Procopio Cæsareæ, Gregorio Ephesi, Joanni Heracleæ, & deinceps reliquis omnibus: Photius sanctissimus patriarcha Constantinopoleos dixit: Gloria & gratiarum actio & magnificentia ter hypostaticæ & vivificæ atque unicæ divinitati, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Et sancta synodo respondente, Amen: quædam cantaverunt sanctissimi legati lingua Romana.

Finito cantu, Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis Apostolicæ sedis, per Leonem Imperatoris protospatharium & interpretem sic est locutus: Quæ ex Deo radices habuit ecclesia, quæ gratia sancti E Spiritus & opera piorum & Christi amantium nostrorum Imperatorum pacem adepta est, audiat quæ dicuntur a nobis. Basilius, Leo, & Alexander, piissimi Imperatores, ob pacem quæ nunc est, concordiamque Constantinopolitanæ ecclesiæ, miserunt ad matrem ecclesiarum magnam urbem Romam semel iterumque literas. Quin etiam Alexandrini, & Hierosolymitæ, & Antiocheni, adhortantes sanctissimum Papam Joannem, ut confirmaret & admitteret pactam a nobis pacem. Qui nostris ipsorumque precibus exoratus,

nos

ANNO CHRISTI 879.

nos misit, ut videtis, qui sumus sinceA ri ipsius ministri, ut quæ postularis, vobiscum compleamus. Misit & litteras de hac pace & concordia, ad pios Imperatores, & ad Photium sanctissimum patriarcham, & ad vestram denique sanctitatem. Volumus igitur ante aliud quodcumque missam ad piissimos Imperatores epistolam coràm vestra sanctitate perlegi. Sancta synodus dixit: Legatur. Et accipiens epistolam Leo laudatissimus Imperatoris protospatharius & devotus secreterius legit, ita ut omnes exaudirent:

Joannes servus servorum Dei, sereuissi- B mis, carissimis nostris spiritalibus filiis, & Deo dilectis, Basilio, Leoni, & Alexandro, victoribus, triumphatoribus, Imperatoribus, ac semper Augustis.

Confer. Baron. ad an. 879. num. …

PUritas celebritasque vestræ rectæ fidei ac sapientiæ, & quæ iu vestris moribus perspicitor clementia ac lenitas, Christianissimi maximique Imperatores Romanorum, lucis instar in medio terræ fulgens, fines universos ad quos terra porrigitur, circumquaque illustrat. Neque enim sola fide præstantes, circa alia negligenter ac sine cura vos geri- C tis: sed super immaculatam religionem vestram ædificatis non lignum, neque fœnum, neque stipulam, sed lapides pretiosos, aurum, argentum, atque ut summatim dicam, omnia studiosissime perficitis, quibus coli divinum Numen agnoscitur. Coli autem divinum Numen potissimum agnoscitur, cum ecclesiæ ipsius universæ, quas sol aspicit, in orthodoxa fide, mutuaque concordia & pace degentes, gratiarum actiones quotidie offerunt. Quamobrem hanc ipsam concordiam in vestra etiam ecclesia conspici ac vigere desiderantes, sanctam Romanam ecclesiam per vestros apocrisiarios, D & per divinas vestras litteras adiistis: certo persuasi adjutricem vobis ad id quod optatis consortemque operis impigram fore. Nequa ipsi primum cœpistis hoc consilium capere: sed consuetudini majorum, qui pie imperium administrarunt, cedentes & obsequentes. A quo autem docti magistro sic iostitueritis agere, dignum est quærere. Perspicue certo a principe Apostolorum Petro, quem caput omnium ecclesiarum Dominus constituit, dicens: *Pasce oves meas*: neque hoc tantum, sed ex sanctis synodis & constitutionibus: rursumque ex sacris atque orthodoxis sanctisque Patrum decretis & E constitutionibus, ut divinæ piæque vestræ testantur litteræ. Hoc vero facitis, ut adhuc amplius firmitas fidei vestræ, quæ est celebratissima, splendeat, & qua flagratis erga Deum caritas, integre incorruptaque appareat. Nihil enim aliud magis convenit, magisve proprium est eorum qui sunt io potestate maximisque imperiis constituti, quam ut pulcritudine ac decore rectæ fidei, & caritate erga Deum studeant spectabiles fieri; & omnes videre, qui in eadem fide Deo

ANNO CHRISTI 879.

μᾶς, ὡς ὁρᾶτε, ἅτε δὴ γνησίους αὐτοῦ ὑπηρέτας, τὰ παρ' ὑμῶν αἰτηθέντα πληρώσοντας ἅμα ὑμῖν. ἀπέστειλε δὲ καὶ ἐπιστολὰς περὶ τῆς εἰρήνης ταύτης καὶ ὁμονοίας, πρός τε τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς, καὶ πρὸς Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὴν ὑμῶν ὁσιότητα. θέλομεν οὖν πρὸ παντὸς ἄλλου τὴν πρὸς τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλεῖς ἀναπεμφθεῖσαν ἐπιστολὴν κατ' ἐνώπιον τῆς ὑμῶν ἁγιωσύνης ἀναγνωσθῆναι. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω. καὶ δὴ λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν Λέων ὁ πανεύφημος βασιλικὸς πρωτοσπαθάριος καὶ καθωσιωμένος ἀσηκρῆτις εἰς ἐπήκοον πάντων ἀνέγνω.

Ἰωάννης δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τοῖς γαληνοτάτοις, ἀγαπητοῖς ἡμετέροις πνευματικοῖς υἱοῖς καὶ Θεῷ ἠγαπημένοις, Βασιλείῳ, Λέοντι καὶ Ἀλεξάνδρῳ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, βασιλεῦσι, καὶ αἰωνίοις Αὐγούστοις.

ΤΟ' καθαρὸν καὶ ὑπέρλαμπρον τῆς ἐν τῇ πίστει ὀρθοδοξίας ὑμῶν, καὶ τῆς σοφίας, καὶ τὸ ἐν τρόποις ὑμῶν κατανοούμενον χρηστὸν καὶ ἐπιεικές, ὦ χριστιανικώτατοι καὶ μέγιστοι βασιλεῖς Ῥωμαίων, φωτὸς δίκην ἐν μέσῳ τῆς γῆς ἐκλάμπον πάντα τὰ πέρατα εἰς ἃ ἡ οἰκουμένη παρατείνεται περιαυγάζει· ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐν μόνῃ τῇ πίστει σεμνυνόμενοι, περὶ τ' ἄλλα εἰς ῥαθυμίαν ἀντὶ τῆς σπουδῆς διάκεισθε. ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἀμωμήτῳ θρησκεύματι ὑμῶν ἐποικοδομεῖτε οὐ ξύλον, οὐδὲ χόρτον, οὐδὲ καλάμην, ἀλλὰ λίθους τιμίους, χρυσόν, ἄργυρον, ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντα ὑμεῖς μετὰ τῆς ἐν σπουδῇ καλλονῆς ἐξανύετε, ἐν οἷς γινώσκεται τὸ θεῖον θεραπευόμενον. θεραπεύεσθαι δὲ μάλιστα τὸ θεῖον διαγινώσκεται ἐπὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ πάσας ὅσας ὁ ἥλιος ἐφορᾷ ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ διατελέσας, εὐχαριστηρίους αὐτῷ φωνὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναφέρειν. διὸ ταύτην τὴν ὁμόνοιαν καὶ ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ ὁρᾶσθαι καὶ πρυτανεύεσθαι ἐπιποθοῦντες, τὴν τῶν Ῥωμαίων ἁγίαν ἐκκλησίαν διὰ τῶν ἀποκρισιαρίων ὑμῶν καὶ θεοτύπων γραμμάτων ὑμῶν κατελάβετε, συνεργὸν εἰς τὸ σπουδαζόμενον ὑμῖν ἐσομένην, καὶ οὐ ῥαθυμοῦσαν πεπιστευκότες. οὐκ αὐτοὶ πρώτως ἀρξάμενοι εἰς τοῦτο τὸ ἐγχείρημα ἐλθεῖν· ἀλλ' ἔθει τῶν πρὸ ὑμῶν εὐσεβῶς βεβασιλευκότων εἴκοντες, καὶ κατακολουθοῦντες. ἀλλὰ γὰρ ἐκ ποίου διδασκάλου ταῦτα παρειλάβετε ποιεῖν, ἄξιον διερωτῆσαι. ἢ δῆλον ἐκ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, ὃν κεφαλὴν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τέθεικεν ὁ κύριος, εἰπών, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἁγίων συνόδων καὶ διατάξεων. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν καὶ ὀρθοδόξων καὶ πατρικῶν ὁσίων θεσπισμάτων τε καὶ διαταγμάτων. καθὼς καὶ αἱ θεῖαι καὶ εὐσεβεῖς ὑμῶν συλλαβαὶ μαρτυροῦσι. τοῦτο δὲ ποιεῖτε, ἵνα πλέον τὸ στερρὸν τῆς πίστεως ὑμῶν διαβοώμενον ἐκλάμψῃ, καὶ ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη ἀκέραιος καὶ ἀμάραντος ἀναδειχθῇ. οὐδὲν γὰρ πέφυκεν ἄλλο προσφυέστερον, ἢ οἰκειότερον εἶναι τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ καὶ μεγίσταις ἀρχαῖς καθεστηκόσιν, ἢ τῇ καλλονῇ καὶ ὡραιότητι τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἀγάπῃ σπουδάζειν τὸ σεμνύνεσθαι· καὶ τὸ πάντας ὁρᾷν τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ πίστει τοῦ Θεοῦ λατρεύοντας τῷ τῆς ἀγάπης συνδέσμῳ περιπλεκομένους τε καὶ συσφιγγομένους. ἐγκύψαντες δὲ τοῖς ὑμῶν γράμ-

ANNO CHRISTI 879.

γράμμασι καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς μελιῤῥύτοις φθέγμασι κατηδυνθέντες καὶ ἐξαφθέντες πυρὸς δίκην, καὶ μετὰ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ὁμονοήσαντες καὶ συμφωνήσαντες διεγηγέρμεθα, εἰς τὸ τὰ παρ' ὑμῶν ἅπαντα γραφέντα προθύμως καὶ περιχαρῶς πεπληρωμένα δεῖξαι· μάλιστα τοῦ παρόντος καιροῦ ἐπιτηδειοτάτου ἡμῖν καὶ τῆς τῶν πραγμάτων φορᾶς εἰς τοῦτο γεγονότων.

Ἔγραψας ἡμῖν, υἱὲ ἡμῶν ἠγαπημένε, ἵνα ἀποστολικὰ καὶ συμπαθῆ σπλάγχνα ὑπανοίξαντες, πάντας τοὺς τῆς καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίας, ὅσοι γεγόνασιν ἢ δι' ἰδιοχείρων ἐν παραβάσει, ἢ ἄλλως πως, κανονικαῖς ὑπέπεσον* ἐπιθυμίαις, δεξώμεθα. καὶ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας φροντίδα ποιησώμεθα. οὐ μὴν ἀλλά γε καὶ πρὸ τούτων Φώτιον τὸν θεοσεβέστατον ἀρχιερέα τῆς πρὸς ἡμᾶς κοινωνίας μέτοχον καὶ κληρονόμον καὶ συλλειτουργὸν ποιήσαντες, ἐς τὸ μέγα τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, καὶ τὴν τιμὴν τῆς πατριαρχείας πάλιν ἀποκαταστήσωμεν. ὡς ἂν μὴ ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον ταῖς τῶν θεοστυγῶν σχισμάτων καὶ πονηρῶν σκανδάλων τρικυμίαις ταραττομένη διαμένῃ. ἡμεῖς δὲ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος τὴν ἱκεσίαν προσδεξάμενοι, ὡς εὔλογον οὖσαν καὶ δικαίαν, καὶ θεάρεστον, τόν τε καιρὸν ἐπιτήδειον ὄντα, οἷον καὶ πρὶν ἐπιζητοῦμεν καὶ ηὐχόμεθα εὑρόντες, καὶ νομίσαντες ἁρμόδιον εἶναι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ εἰρηνοποιεῖν, ἀπεστείλαμεν ἀποκρισιαρίους ἡμῶν ἐκπληροῦντας τὸ θέλημα ὑμῶν. εἰ καὶ ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια τὸν ἄνδρα ἐκβιασαμένη ἔφθασεν ἀποκαταστήσασα καὶ πρὸ ἡμῶν, ἤτοι πρὸ τοῦ παραγενέσθαι τοὺς ἡμετέρους τοποτηρητὰς ἐν τοῖς αὐτόθι. ὅμως ἡμεῖς τοῦτο θεραπεύομεν οὐκ ἐκ τῆς ἡμετέρας αὐθεντίας, καίπερ ἔχοντες ἐξουσίαν τοῦτο ποιεῖν· ἀλλ' ἐκ τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων καὶ πατρικῶν θεσπισμάτων τὰς ἀποδείξεις φέροντες. οὐ τοὺς θεσμοὺς τῆς ἐκκλησίας τοὺς ἀνέκαθεν παραδιδομένους λύοντες· ἀλλ' ἐν οἷς ἡ τούτων ἀκρίβεια ἀπαράβατος διατηρουμένη, διασπᾷ καὶ λυμαίνεται τὴν ὁλοκληρίαν τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, πρὸς τὸ συμφέρον ἄγειν πάντα παρ' αὐτῆς ἐκείνης διδαχθέντες. καὶ γὰρ ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ β. κανὼν οὕτω λέγει· ἐπειδὴ πολλάκις εἴτε ἀπὸ ἀνάγκης, εἴτε ἄλλως πως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων, παραβαίνεσθαι τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας συμβαίνει. ἔτι καὶ ὁ πάπας Γελάσιος περὶ τοῦ αὐτοῦ λέγει. ἔνθα ὅπου βία οὐ πρόκειται ἀμετάθετοι διαμενέτωσαν οἱ τῶν ἁγίων πατέρων θεσμοί. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Λέων ἐν τῷ αὐτῷ διαπαρακελεύεται πνεύματι λέγων· ὅπου οὐ προηγεῖται βία, ἀσάλευτοι διαμενέτωσαν οἱ θεσμοὶ τῶν ἁγίων πατέρων. ὅπου δὲ ἀνάγκη καὶ βία εὑρίσκεται, ἐκεῖ πρὸς τὸ συμφέρον ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ ὁ τὴν ἐξουσίαν ἔχων οἰκονομείτω· ἐξ ἀνάγκης γὰρ κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. καὶ Φῆλιξ δὲ ὁ πάπας τούτοις συνηγορεῖ λέγων· καὶ περὶ τούτου χρὴ σκέψασθαι ἵνα ὅπου ἀπαντήσῃ ἀνάγκη, πολλάκις αἱ συστάσεις τῶν πατέρων παραβαίνωνται. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Καρθαγένῃ, λε. κεφαλαίῳ λέγει· κελεύομεν ἵνα οἱ κληρικοὶ τῶν Δονατιστῶν πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀνακάμψωσι, καίπερ πρῴην ὑπὸ συνόδου καθαιρεθέντες. καὶ σύνοδος ὁρᾶται σύνοδον λύσασα διὰ τὴν ἕνωσιν καὶ ὁμόνοιαν τῆς ἐκκλησίας. καὶ Ἰννοκέντιος δὲ ὁ πάπας λέγει ἐν τῷ νε. κεφαλαίῳ·

* Vo. conv. πίσσαν.

A serviunt, caritatis vinculo colligatos atque constrictos. Attendentes igitur ad vestras litteras, & ad mellifluos sermones quos continent, gavisi accensique instar ignis, cum omni nostra sanctissima Romana ecclesia, concordi consensione excitati sumus, ut omnia quæ scripsistis alacriter hilariterque compleremus; cum sit potissimum hoc præsens tempus nobis maxime opportunum, & rerum cursus eo fine gestarum.

Scripsisti enim, fili nobis dilecte, ut Apostolica plenaque humanitatis viscera aperientes, omnes a vestra ecclesia, quotquot aut propria manu subscribentes legem violarunt, aut quacumque alia ratione canonicis obnoxii pœnis fuerunt, B susciperemus, curamque gereremus pacis & concordiæ: Quin etiam ut ante alia Photium religiosissimum Pontificem nostræ communionis participem & consortem & comministrum statuentes, in magnum Pontificatus culmen, & in patriarchatus dignitatem iterum restitueremus; ne Dei ecclesia longo tempore impiorum schismatum pravorumque scandalorum fluctibus conturbata permaneat. Nos autem vestræ serenitatis supplicationem admittentes, ut rationi consentaneam, & justam & Deo acceptam, tempus opportunum, quale pridem quærebamus, nacti, gratias agebamus: Arbitratique convenientes esse C ut ecclesiam Dei pacatam redderemus, misimus apocrisiarios nostros, qui quæ vultis implerent: tametsi vestra pietas viro vim prius attulit, restituendo eum ante nos, hoc est, antequam nostri legati illuc advenirent; nos autem hoc indulgemus, non ex nostra auctoritate, tametsi hoc faciendi potestatem habemus, sed ex Apostolicis constitutionibus, & patrum decretis documenta sumentes: Nec leges ecclesiæ jampridem traditas solventes: sed ubi harum exacta & exquisita observatio dirimit ac labefactat totam compagem corporis ecclesiæ, prout utile est omnia agere ab ipsa illa edocti. Sic D enim canon habet synodi Nicænæ secundæ: Quandoquidem sæpenumero sive ex „ necessitate, sive aliter cogentibus homini- „ bus, violari contingit ecclesiasticos canones. Sed & Papa Gelasius de eodem argumento dicit: Ubi vis manifesta non „ est, inviolata permaneant sanctorum Pa- „ trum constituta. Similiter autem sanctis- „ simus Papa Leo in eodem spiritu ad- „ monet dicens: Ubi vis non antecedit, „ inconcussa permaneant constituta sanctorum „ Patrum. Ubi vero necessitas & vis re- „ peritur, ibi prout utile est ecclesiis Dei, „ is qui potestatem habet, administret. Ex „ necessitate enim, juxta divinum Apo- „ E stolum, etiam legis translatio fit. Et Felix autem Papa his patrocinatur, dicens: Et circa hoc considerandum est, „ ut ubi necessitas intervenit, sæpe Pa- „ trum constituta violantur. Quin etiam „ sancta synodus Carthaginensis, capitulo xxxv. dicit: Præcipimus ut clerici Do- „ natistarum rursus in ecclesiam revertan- „ tur, quamvis non ita pridem a synodo „ depositi fuerint. Et synodus videtur synodum abrogare, propter unionem & concordiam ecclesiæ. Et Innocentius Pa-

Hebr. 7. 12

pa

„ pa dicit in L V. capitulo: Qui ordinati sunt a Bonoso hæretico, suscipiantur: ne iterum scandala in ecclesia oboriantur. Neque in istis solum, quamvis tales essent, & ex ipsis essent ex hæresi, tamen Apostolica hæc sedes, ecclesiasticæ pacis curam gerens, manum adjutricem porrexit: verum etiam orthodoxis episcopis & patriarchis ad ipsam confugientibus, (quemadmodum etiam nunc facit reverentissimus Photius) & auxilium ejus implorantibus opem tulit. Nostis omnes magnum Athanasium episcopum Alexandriæ, Cyrillum & Polychronium Hierosolymorum; Joannem, quem vestra caritas Chrysostomum appellat, & Flavianum Constantinopolitanum. Hos enim a synodo depositos & excommunicatos, & ad sanctam Romanam ecclesiam confugientes, hæc Apostolica sedes confirmavit, & in pristino honore restituit. Si igitur qui a Donatistis, quique a Bonoso ordinationem receperant, etiam ex ecclesiæ catholicæ castris exclusi a frequenti synodo, ab altera synodo admittuntur, & in catalogo sacerdotum describuntur; ut ecclesia Dei indivulsa & a schismatibus pura liberaque permaneat: (nihil enim adeo abominandum exosumque Dei oculis conspicitur, quam schismatum multitudo in ecclesia Dei fere subsistens: neque quidquam est jucundius aut acceptius ejus bonitati, quam ecclesia suam integritatem in amore Dei & concordia cum proximo retinens:) multo magis viros orthodoxa fide conspicuos, morum severitate & accurato vitæ instituto celebratissimos, ac tantum non usque adeo ut & pœnitentiæ opera peragant, non oportet contemnere tanquam reos pœnitentiæ jugo gravatos, sed in priorem eos restituere dignitatem?

Quandoquidem enim hæc Apostolica sedes, accipiens claves regni cælorum a primo & magno Pontifice Jesu Christo, per principem Apostolorum Petrum: dicente eo: *Tibi dabo claves regni cælorum: & quemcumque ligaveris super terram, erit ligatus in cælis: & quemcumque solveris super terram, erit solutus in cælis:* potestatem habet universe ligandi atque solvendi; & secundum Jeremiam prophetam, evellendi atque plantandi: Idcirco & nos auctoritate principis Apostolorum Petri utentes, cum universa nostra sancta ecclesia, denunciamus vobis, & per vos sanctissimis fratribus & comministris nostris patriarchis Alexandriæ, Antiochiæ, Hierosolymorum, ceterisque episcopis ac sacerdotibus, & toti universitati ecclesiæ Constantinopolitanæ, concordes nos esse & consentientes, immo vero Deum, in omnibus quæ petistis. Ac primum quidem a nobis suscipi Photium præstantissimum ac reverentissimum Dei Pontificem & Patriarcham, in fratrem nostrum & comministrum, eumdemque communionis cum sancta Romana ecclesia participem, consortem, & hæredem: tum propter alias virtutes, quibus pollet: tum ob scandala e medio tollenda, & pacem Dei ac

Matth. 16. — Jerem. 1. 10

οὗτοι οἱ χειροτονηθέντες ὑπὸ Βονόσου τοῦ αἱρετικοῦ, δεχέσθωσαν, ἵνα μὴ πάλιν σκάνδαλα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναφύῃ. καὶ οὐ μόνον ἐν τούτοις, καίπερ οὖσι τοιούτοις, καὶ ἐξ αὐτῶν οὖσιν ἐξ αἱρέσεως, ἡ ἀποστολικὴ αὕτη καθέδρα καθαιρεθεῖσι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης φροντίδα ποιουμένη, χεῖρα βοηθείας ὤρεξεν. ἀλλὰ καὶ ὀρθοδόξοις ἱεράρχαις καὶ πατριάρχαις εἰς αὐτὴν καταφυγοῦσιν, ὥσπερ καὶ νῦν ὁ εὐλαβέστατος Φώτιος, καὶ τὴν βοήθειαν αὐτῆς ἐπικαλεσαμένοις ἐπήμυνεν. οἴδατε πάντες τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας. Κύριλλόν τε καὶ Πολυχρόνιον Ἱεροσολύμων. Ἰωάννην, ὃν ἡ ἀγάπη ὑμῶν Χρυσόστομον ὀνομάζει· καὶ Φλαβιανὸν τὸν Κωνσταντινουπόλεως. τούτους γὰρ ὑπὸ συνόδου καθαιρεθέντας καὶ ἀποκηρυχθέντας, καὶ τὴν ἁγίαν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ὑποδραμόντας, ὁ ἀποστολικὸς οὗτος θρόνος συνέστησε, καὶ πρὸς τὴν προτέραν τιμὴν ἐπανήγαγεν. εἰ οὖν οἱ ἐκ τῶν Δονατιστῶν, καὶ οἱ ἐκ Βονόσου τὴν χειροτονίαν δεξάμενοι, καὶ τῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας περιβόλων ἀπελαθέντες ὑπὸ συνόδου πολυανθρώπου, ὑπὸ ἑτέρας συνόδου δέχονται, καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἱερέων τίθενται, διὰ τὸ τὴν ἐκκλησίαν Θεοῦ ἀδιάσπαστον καὶ σχισμάτων καθαρὰν καὶ ἐλευθέραν παραμένειν. οὐδὲν γὰρ οὕτως βδελυκτὸν καὶ μεμισημένον τοῖς ὀφθαλμοῖς καθορᾶται τοῦ Θεοῦ, ὡς σχισμάτων ἑσμὸς παρυφιστάμενος ἐν ἐκκλησίᾳ Θεοῦ· καὶ οὐδὲν τερπνότερον, ἢ προσφιλέστερον τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι, ὡς ἐκκλησία τὴν αὐτῆς ὁλοκληρίαν ἔν τε τῇ πρὸς Θεὸν ἀγάπῃ καὶ τῇ πρὸς τὸν πλησίον ὁμοφροσύνῃ διασώζουσα. πολλῷ μᾶλλον ἄνδρας τοὺς ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει διαπρέποντας, βίου τε σεμνότητι καὶ ἀκριβεῖ πολιτείᾳ πεφημισμένους, καὶ σχεδὸν μὴ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥς τε καὶ ἐπιτιμίας ἔργα διαπράξασθαι, οὐ χρὴ παρορᾶσθαι ὡς ὑποδύοντας τῷ τῆς ἐπιτιμίας βαρυνομένους ζυγῷ. ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν προτέραν αὐτοὺς ἐπανάγειν τιμήν.

Καθάπερ γὰρ ὁ ἀποστολικὸς θρόνος οὗτος λαβὼν τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν παρὰ τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου ἀρχιερέως Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, εἰπόντος πρὸς αὐτόν· σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἔχει ἐξουσίαν καθόλου δεσμεῖν τε καὶ λύειν, καὶ κατὰ τὸν προφήτην Ἱερεμίαν ἐκριζοῦν καὶ καταφυτεύειν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου χρώμενοι, μετὰ πάσης τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας παρεγγυώμεθα ὑμῖν, καὶ δι᾽ ὑμῶν τοῖς τε ἁγιωτάτοις ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς ἡμῶν πατριάρχαις Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, καὶ τοῖς λοιποῖς ἀρχιερεῦσί τε καὶ ἱερεῦσι, καὶ παντὶ τῷ πληρώματι τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπολιτῶν, ὁμονοῆσαι καὶ ὁμοφρονῆσαι ἡμῖν, μᾶλλον δὲ τῷ Θεῷ ἐν πᾶσιν, οἷς ὑμεῖς ἐζητήσατε· καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέξασθαι Φώτιον τὸν θαυμασιώτατον καὶ εὐλαβέστατον ἀρχιερέα Θεοῦ καὶ πατριάρχην ἀδελφὸν ὑμῶν καὶ συλλειτουργόν, καὶ τῆς κοινωνίας τῆς πρὸς τὴν ἁγίαν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν σύμμοιρόν τε καὶ συμμέτοχον καὶ κληρονόμον· διά τε τὴν ἄλλην ἀρετὴν τὴν προσοῦσαν αὐτῷ, καὶ τὸ τὰ σκάνδαλα ἐκποδὼν γενέσθαι, καὶ τὸ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγάπην τὴν εἰς ἀλλή-

ANNO CHRISTI 879.

ἀλλήλους ἐν ὑμῖν φυτευθῆναι. δέξασθε δὲ αὐτὸν ἀδιστάκτῳ γνώμῃ καὶ ἀναμφιβόλῳ ἀγάπῃ καὶ πίστει· πάντα κακίας καὶ δολιότητος ἰὸν καὶ διψυχίας καὶ ἀμφιβολίας ἐκ τῶν καρδιῶν ὑμῶν ἀπελαύνοντες, καθὼς αὐτὸν ἀπεδέξατο καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία. ἀναμανθάνομεν γὰρ σχεδὸν παρὰ πάντων τῶν πρὸς ἡμᾶς ἐκ τῶν αὐτόθι φοιτώντων τὸν ἄνδρα πᾶσι προτερήμασι τοῖς κατὰ Θεὸν κομᾷν, τοῦτο μὲν σοφίᾳ καὶ συνέσει τῇ περὶ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάντων διαφέρειν· τοῦτο δὲ περὶ τὴν ἄλλην πρακτικὴν ἀρετὴν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν θείων ἐνταλμάτων ἀνεπαίσχυντον ἐργάτην διαβεβοημένον. καὶ οὐ δίκαιον ἐκρίναμεν εἶναι, τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἄνδρα ἀργὸν καὶ ἄπρακτον διαμένειν· ἀλλ' ἐφ' ὑψηλοῦ τῆς καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίας πάλιν ἀνατεθέντα καὶ ἀναλάμψαντα, τά τε αὐτῷ συνήθη καὶ Θεῷ φίλα ἱερεῦσι καὶ ἀρχιερεῦσιν ἔργα διαπράττεσθαι.

Διὸ πάλιν τὸν αὐτὸν ἐπαναλαμβάνοντες λόγον, πρὸς ὑμᾶς ἅπαντας λέγομεν· δέξασθε τὸν ἄνδρα ἀπροφασίστως. μηδεὶς προφασιζέσθω τὰς κατ' αὐτοῦ γενομένας ἀδίκους συνόδους. μηδείς, ὡς τοῖς πολλοῖς τῶν ἀγελαιοτέρων δοκεῖ, τὰς τῶν πρὸ ἡμῶν μακαρίων ἀρχιερέων, Νικολάου τέ φημι καὶ Ἀδριανοῦ, καταψηφίσεις αἰτιάσθω. οὐ γὰρ * ἀπεδέχθησαν παρ' αὐτῶν τὰ κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου τυρευθέντα. μηδεὶς τὰς κατ' αὐτοῦ χειρογραφίας ὑμῶν, ἀφορμὴν τῶν πρὸς αὐτόν τε καὶ πρὸς ἀλλήλους σχισμάτων ποιείσθω, πάντα γὰρ πέπαυται καὶ ἐξωστράκισται· πάντα τὰ κατ' αὐτοῦ ἠκύρωται καὶ ἠχρείωται, πάντα δι' ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ κορυφαίου τέθειται, καὶ δι' αὐτοῦ ἐν τοῖς ὤμοις Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. δέξασθε οὖν αὐτὸν ὑπτίαις χερσὶν ἀδελφὸν * ὑμέτερον καὶ συλλειτουργόν. δέξασθε ἀρχιερέα Θεοῦ ἄμεμπτον. δέξασθε πατριάρχην τῆς καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίας. κυρώσατε πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, πίστιν, καὶ τὴν μετ' εὐλαβείας ὑπακοήν, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἁγίαν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν. ὁ γὰρ ἐκεῖνον μὴ ἀναδεχόμενος, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὰ παρ' ἡμῶν καὶ τῆς ἁγίας τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας περὶ αὐτοῦ ψηφισθέντα δέχεται. καὶ οὐ πρὸς ὑμᾶς ὁ τοιοῦτος πόλεμον ἀναλαμβάνεται, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἁγιώτατον Πέτρον τὸν ἀπόστολον, μᾶλλον δὲ πρὸς Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν οὕτω τιμήσαντα καὶ δοξάσαντα τὸν αὐτοῦ ἀπόστολον, ὡς ἔχειν αὐτὸν ἐξουσίαν δεσμεῖν τε καὶ λύειν.

* Pro ἀπεδέχθησαν in fragmento Joannis Veteri legitur.

* Idem. ὑμέτερον.

Καὶ τοῦτο δὲ ἀναμιμνήσκεσθαι παρακαλοῦμεν τὴν ὑμῶν εὐσεβῆ βασιλείαν, ἐκ πόσου χρόνου τὰ σκάνδαλα καὶ τὰ σχίσματα ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ παρεισελθόντα τὴν ταύτης ὁλοκληρίαν λυμαίνεται. τούτων δὲ τῶν κακῶν αἴτιον οὐδὲν ἄλλο καθέστηκεν, ἀλλ' ἢ τὸ παραδέχεσθαι ὑμᾶς τοὺς βασιλεῖς βλασφημίας καὶ συκοφαντίας κατὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν ὑμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἱερέων τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ ὀλιγώρως ἔχειν ὑμᾶς περὶ τὴν εἰς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ πίστιν καὶ τιμὴν καὶ εὐλάβειαν. διὸ ἱκετεύομεν τὸ θεῖον ὑμῶν κράτος ἀπὸ τοῦ νῦν κλεῖσαι τὰ ὦτα τῆς θεοψηφίστου βασιλείας ὑμῶν ταῖς τῶν πονηρῶν ἐκείνων καὶ χαιρεκάκων ἀνθρώπων κατὰ τῶν ἀρχιερέων τοῦ Θεοῦ διαβολαῖς καὶ συκοφαντίαις· καὶ ὡς ἄγος καὶ μύσος καὶ ἀπευκταῖον αὐτούς τε καὶ τὰς πονηρὰς βολίδας τῶν λόγων αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι· τιμᾶν τε τοὺς

mutuam in vobis caritatem inserendam. Suscipite autem vos illum certa indubitataque sententia, caritate ac fide: omne malitiæ ac doli venenum, & animi duplicis aut hæsitabundi, ex cordibus vestris ejicientes, quemadmodum ipsum suscepit etiam ecclesia Romana. Didicimus enim fere ex omnibus qui illic degunt, virum omnibus quæ ad Deum spectant potissimis dotibus eminere: tum sapientia ac prudentia in rebus divinis & humanis omnes anteire: tum in alia omni virtute quæ in rerum actione cernitur, & in exercitatione divinorum mandatorum operarium inconfusibilem prædicari. Nec fas esse duximus, talem ac tantum virum inertem & otiosum permanere: sed in sublimi vestra ecclesia rursum impositum ac refulgentem, consueta sibi & Deo accepta erga sacerdotes & episcopos opera perficere. 1. Tim. 2. 15.

Itaque rursum eumdem iterantes sermonem, vobis omnibus dicimus: Suscipite virum sine aliqua excusatione. Nemo prætexat eas quæ contra ipsum factæ sunt injustas synodos. Nemo, ut plerisque videtur imperitis ac rudibus, decessorum nostrorum beatorum Pontificum, Nicolai, inquam, & Hadriani, decreta culpet: neque enim ab ipsis suscepta sunt quæcumque fuerunt adversus sanctissimum Photium agitata. Nemo ex subscriptionibus vestris adversus ipsum, occasionem schismatis accipiat, sive contra eum, sive inter vos invicem. Finita sunt enim omnia, repudiata omnia, quæ adversus eum gesta sunt, infirma irritaque reddita. Omnia per nos tametsi minimos in manibus * Coryphæi posita sunt, & per ipsum in humeris Jesu Christi Agni Dei, qui tollit peccatum mundi. Suscipite ergo ipsum manibus apertis, fratrem nostrum & comministrum. Suscipite Dei Pontificem irreprehensibilem. Suscipite patriarcham ecclesiæ vestræ. Confirmate in illum caritatem, fidem, & cum reverentia obedientiam; & per ipsum in sanctam Romanam ecclesiam. Qui enim ipsum non suscipit, is manifeste neque nostra neque sanctæ Romanæ ecclesiæ de ipso decreta suscipit: neque is nobis bellum indicit, sed sanctissimo Petro Apostolo, immo verius Christo Dei Filio, qui sic honorificavit & glorificavit Apostolum suum, ut dederit illi potestatem ligandi atque solvendi.

* Petri.

Et illud ut meminerit vestrum pium imperium cohortamur, quamdudum scandala & schismata, quæ in vestram ecclesiam irrepserunt, integritatem ejus labefactarint. Atqui horum malorum causa non alia exstitit, nisi quod vos, Imperatores, excepistis obtrectationes & calumnias adversus Pontifices & Patriarchas vestros, & ceteros Dei sacerdotes: & quod negligentes fuistis in caritate, ac fide & honore ac reverentia erga ipsos. Quapropter divinum vestrum principatum obtestamur, ut deinceps vestri a Deo decreti imperii occludat aures hominum istorum improborum, & qui malis alienis gaudent, falsis adversus Dei Pontifices delationibus & calumniis: & ut tanquam detestandam rem & abominandam hos homines & maligna sermonum ipso-

1. Cor. 1. 6.

ipsorum jacula procul summoveatis: honoretis autem patriarchas vestros, & religiose colatis, ac velut patres vestros reputetis, & tanquam mediatores Dei & hominum revereamini. Ipsi enim pervigilant pro animabus vestris, semper a Deo poscentes quæ ad vestram salutem conferunt: sed & si quid, ut fit, delicti admiseritis, quo Deus offendatur, hostias eidem offerunt pro vestra reconciliatione, placatum vobis divinum Numen exhibentes. Verum etiam & pro stabilitate ac perennitate imperii vestri, pro victoria triumphisque de hostibus, pro salute omnium Christianorum, legatione ipsi funguntur apud clementissimum Deum nostrum. Ipsi etiam ductores doctoresque vestri nuncupantur, quando adhortantur vos ut ea faciatis, quæ regnum cælorum vobis acquirant. Præterea diligere vos plusquam ceteri agnoscuntur: neque enim ea, quæ propria adulantium est, amicitia vos diligunt; sed ea quam docuit ipsos Jesus Christus, per suos sanctos Apostolos.

Non sunt igitur contemnendi patriarchæ vestri, tum ob ea quæ antea diximus, tum eo quod ita vos diligunt, ut præcepit Dominus. Sic autem habetote, quod dum ita factis & reverenter eos tractatis, non ipsos honoratis & colitis, sed eum qui ipsorum manibus sacrificatur, & pro peccato totius mundi offertur Deo & Patri. Nam qui hos honorat, Deum honorat; & qui hos aversatur, Deum aversatur. Falsas igitur adversus eos sermocinationes ac susurrationes, per quas zizania & schismata & scandala in ecclesias Dei subeunt, dividuntque contextam desuper Christi tunicam, ut venenum aspidum, defugiat pium vestrum imperium: sed potius opituletur sanctissimo Photio fratri & comministro nostro, in omni re quæ ad integritatem ecclesiæ confert. Sed & eos qui ipsum honori non habent, castigate, ut resipiscant. Quos enim sæpe Dei timor & erga res divinas reverentia non adducit ad sanam mentem, hos Imperatorum & præsidum & magistratuum ira superveniens modestos & frugi reddidit. Hoc si feceris, tibi, ut probe nosti, comparabis regnum cælorum, & perpetuitatem principatus vestri, & pacificum imperii vestri statum. Verum enimvero si hæc non feceritis, sic habetote fore, ut nunquam cessent schismata in ecclesia Constantinopolitana.

Etiam ut hoc statuatis, adhortamur vestrum a Deo custoditum imperium, ut post obitum sanctissimi Photii, comministri & fratris nostri, nemo e sæculari magistratu ad pontificalem dignitatem eligatur & ordinetur; sed aut ex presbyteris cardinalibus, vel in ecclesia Catholica conscriptis, aut ex ejus diaconia, aut ex aliis sacerdotibus qui subjecti sunt sedi Constantinopolitanæ, juxta divinos & sacros canones: ne quid agatis contra ecclesiasticam disciplinam, & canones Patrum. Procedere autem hunc volumus, probatum per singulos ecclesiæ gradus: primo lectorem, deinde acolythum, postea diaconum, deinde presbyterum: posthæc episcopum. Ita nimirum ut bonum habeat testimonium de innocentia morum & discendi studio: quoniam dum in inferiori-

A πατριάρχας ὑμῶν, καὶ εὖ σέβεσθαι, καὶ ὡς πατέρας οἰκείους λογίζεσθαι, καὶ ὡς μεσίτας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων εὐλαβεῖσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, τὰ πρὸς σωτηρίαν ὑμῶν ἀεὶ ἐξαιτούμενοι παρὰ Θεοῦ· ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν, ὡς εἰκὸς, σφαλλομένων ὑμῖν, ἐν προσκρούσματι Θεοῦ, θυσίας αὐτῷ προσφέρουσιν ὑπὲρ τῆς πρὸς ὑμᾶς καταλλαγῆς, ἵλατον ὑμῖν τὸ θεῖον καθιστῶντες. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ εὐσταθείας καὶ διαμονῆς τοῦ κράτους ὑμῶν, καὶ τῆς κατ' ἐχθρῶν νίκης καὶ τροπαιοφορίας, καὶ σωτηρίας πάντων τῶν χριστιανῶν, αὐτοὶ πρὸς τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν ἡμῶν πρεσβεύουσιν. ἀλλὰ καὶ εἰσηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι ὑμῶν χρηματίζουσιν ἐν οἷς B παραινοῦσι πράττειν ὑμᾶς ταῦτα, ἃ καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς βασιλείαν ὑμῖν προξενοῦσι. πρὸς τούτοις καὶ φιλοῦντας ὑμᾶς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους γινώσκονται. οὐ γὰρ τὴν τῶν κολάκων φιλίαν ἐπίστανται φιλεῖν ὑμᾶς. ἀλλ' ἣν ἐδίδαξεν αὐτοὺς Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀποστόλων.

Οὐ χρὴ οὖν παρορᾶσθαι τοὺς πατριάρχας ὑμῶν διά τε τὰ ἄλλα, ἃ προείπομεν, καὶ διὰ τὸ οὕτως ὑμᾶς φιλεῖν ὡς ὁ κύριος ἐνετείλατο. καὶ γινώσκετε ὅτι τοῦτο ποιοῦντες καὶ εὐλαβῶς εἰς αὐτοὺς διακείμενοι, οὐκ αὐτοὺς τιμᾶτε καὶ σέβεσθε, ἀλλὰ τὸν ταῖς ἐκείνων χερσὶν ἱερουργούμενον, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ παντὸς ἁμαρτίας προσφερόμενον τῷ Θεῷ καὶ πατρί. ὁ γὰρ ἐκείC νους τιμῶν, τὸν Θεὸν τιμᾷ· καὶ ὁ ἐκείνους ἀποστρεφόμενος, τὸν Θεὸν ἀποστρέφεται. τὰς ψευδεῖς οὖν κατ' αὐτῶν ὁμιλίας καὶ ψιθυρισμοὺς, δι' ὧν τὰ ζιζάνια καὶ σχίσματα καὶ σκάνδαλα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ παρεισφέρονται, καὶ μερίζουσι τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἰὸν ἀσπίδων, ἡ ὑμετέρα εὐσεβὴς ἐκτρεπέσθω βασιλεία· καὶ μᾶλλον συναγωνιζέσθω τῷ ἁγιωτάτῳ Φωτίῳ τῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν, εἰς πᾶν ὃ συντελεῖ εἰς ἀπαρτισμὸν τῆς ἐκκλησίας. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀτιμάζοντας αὐτὸν ἐπιπλήττειν, ἵνα σωφρονῶσιν. οὓς γὰρ πολλάκις ὁ Θεοῦ φόβος καὶ ἡ πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβεια οὐκ ἐσωφρόνισε, βασιλέων καὶ ἡγεμόνων καὶ ἀρχόντων ἀγανάκτησις D ἐπελθοῦσα ἐπιεικεστέρους εἰργάσατο. καὶ τοῦτο ποιῶν εὖ ἴσθι πραγματευόμενος σεαυτῷ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν εἰς ἀεὶ τοῦ κράτους ὑμῶν διαμονὴν, καὶ τὴν εἰρηναίαν τῆς βασιλείας ὑμῶν κατάστασιν. ἐπεὶ ἐὰν τοῦτο μὴ ποιεῖτε, γινώσκετε ὅτι οὐδέποτε σχίσματα λήξουσιν ἐν τῇ τῶν Κωνσταντινοπολιτῶν ἐκκλησίᾳ.

Καὶ τοῦτο θεσπίσαι παραινοῦμεν τὴν ὑμῶν θεοφρούρητον βασιλείαν· ἵνα μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν καὶ ἀδελφοῦ μηδεὶς ἀπὸ κοσμικῶν ἀξιωμάτων εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν τάξιν ψηφίζηται καὶ χειροτονῆται. ἀλλ' ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τῶν καρδιναλέων, ἢ ἐκ τῶν ἐγκατεστE ρωμένων ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐκ τῶν ταύτης διακόνων, ἢ ἐξ ἄλλων ἱερέων τῶν τελούντων ὑπὸ τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας· ὡς ἂν μὴ ἐναντίως τῇ ἐκκλησιαστικῇ εὐταξίᾳ καὶ τοῖς πατρικοῖς κανόσι τὰ καθ' ὑμᾶς διαπράττηται. προέρχεσθαι δὲ τὸν τοιοῦτον βουλόμεθα, καθ' ἕκαστον βαθμὸν τῆς ἐκκλησίας δοκιμαζόμενον. πρῶτον ἀναγνώστην, ἔπειτα ἀκόλουθον, εἶτα διάκονον, αὖθις πρεσβύτερον, μετὰ ταῦτα ἐπίσκοπον. δηλονότι μεμαρτυρημένον ἐπ' εὐλαβείᾳ, καὶ λόγων μελέτῃ. ὅτι ἐν τοῖς ὑποδεεστέροις τάγμασι τοῦ τοιούτου

χρο-

ANNO CHRISTI 879.

χρονίζοντος δοκιμάζεται ἥτε ἀρετὴ αὐτοῦ καὶ ἡ λοιπὴ καλοκἀγαθία. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ δεῖ τοὺς καθ' ὑμᾶς πατριάρχας προέρχεσθαι, καὶ μὴ αἰφνίδιον προαρπάζειν ἕκαστον βαθμόν. ἵνα ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου μηδὲν εὑρεθῇ ἀσύνθετον, μήτε ἄτακτον. ὁ γὰρ ἐπάνω πάντων τῶν βαθμῶν ἀνερχόμενος ἀκατάγνωστος ἐν πᾶσιν ὀφείλει εὑρίσκεσθαι, μήπως ἐκ τούτου κατάλυσις ἀναφυῇ πασῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν διδαχῶν.

Καὶ μὴ διότι ἡμεῖς πρόνοιαν ποιούμενοι καὶ φροντίδα τῆς ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ εἰρηνικῆς καταστάσεως, Φώτιον τὸν θεοσεβέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν ἀπεδεξάμεθα, ὥσπερ καὶ ὁ πάλαι Ἀδριανὸς Ταράσιον τὸν αὐτοῦ θεῖον, ἤδη τοῦτο ὑμῖν εἰς συνήθειαν καὶ κανόνα λογιζέσθω. τὰ γὰρ σπάνια ἀγαθὰ οὐ δύναται νόμος εἶναι τοῖς πολλοῖς. ἀπὸ γὰρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σπλάγχνα καὶ αὐτοὶ συμπαθείας δεξάμενοι, συμπαθήσαμεν ὑμῖν ἐν τούτῳ τῷ μέρει. καὶ τὸ αἴτημα ὑμῶν καὶ περὶ τούτου, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἱερέων τῶν ἐξ ἑτέρας χειροτονίας ὄντων, ἐπληρώσαμεν. ὅστις δὲ ἀπὸ τοῦ νῦν τολμήσει τοῦτο διαπράξασθαι, ἀσυγχώρητος αὐτῷ ἔσται ἡ ἐκ τοῦ κανόνος καὶ παρ' ἡμῶν ἐπιτιμία καὶ κατάκρισις.

Ἀξιοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο τὴν ὑμῶν εὐσέβειαν, μήτε ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Φώτιος ὁ ἁγιώτατος, μήτε τις τῶν αὐτοῦ διαδόχων ἀπὸ τοῦ νῦν χειροτονήσῃ εἰς Βουλγαρίαν, μήτε αὐτοχειρίᾳ, μήτε διὰ ὠμοφόρου ἀποστελλομένου· μήτε διεκδικῇ τὴν εἰρημένην ἐπαρχίαν τῶν Βουλγάρων, ὡς ἰδίαν αὐτοῦ. ἐπ' ἀλλοτρίῳ γὰρ θεμελίῳ οὐ δεῖ ἐποικοδομεῖν ἄλλους. ὁ γὰρ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ ὁ προηγησάμενος ἡμῶν Νικόλαος ταῖς δεήσεσι τοῦ ἄρχοντος Βουλγάρων Μιχαὴλ ἀποστολικαῖς διδαχαῖς τὸ τοιοῦτον ἐξέθρεψεν ἔθνος, καὶ διὰ τῶν εὐλαβεστάτων αὐτοῦ ἐπισκόπων ἐβάπτισε· καὶ πάντας τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς τε, καὶ κανόνας, καὶ ὅσα εἰς τὴν τῶν Χριστιανῶν θρησκείαν συντελεῖ παραδεδωκὼς ἐτελείωσεν. εἰ καὶ τινες τολμηρῶς ἀφήρπασαν ἀφ' ἡμῶν τὴν μὴ προσήκουσαν αὐτοῖς ἐπαρχίαν, καὶ χειροτονίας καὶ καθιερώσεις ἐκκλησιῶν, καὶ ἁπλῶς πάντα ὅσα οὐκ ἐχρῆν ἐποίησαν. διὸ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τοῦτο ὑμῖν παρεγγυώμεθα, ἵνα ὅταν ἡμεῖς τοὺς νῦν ἐπισκοποῦντας εἰς αὐτοὺς ἐγκλήματι ἑαλωκότας φωράσωμεν, καὶ κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποβάλωμεν, μὴ εὑρίσκωσιν ὑμᾶς καταφύγιον· ἀλλ' ἵνα εὕρωμεν καὶ ὑμᾶς εἰς τοῦτο συμπνέοντας, καὶ κατακολουθοῦντας ἡμῖν, καὶ μὴ διαφωνοῦντας.

Ἔτι δὲ παρακαλοῦμεν τὴν φιλόχριστον ὑμῶν βασιλείαν, ἵνα συνάξητε τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, καὶ τοὺς οἱουδήποτε τάγματος, εἴτε ἐκκλησιαστικοῦ, εἴτε πολιτικοῦ, τοὺς δοκοῦντας ἀφ' ἡμῶν ἀποδιΐστασθαι, ἔνθα δ' ἂν ὦσιν ἐντὸς τῶν ὑμετέρων ὁρίων, καὶ ἀγάγητε αὐτοὺς πρὸς ὑμᾶς, καὶ παραινέσητε ἑνωθῆναι αὐτοὺς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν, καὶ ἑνωμένων αὐτῶν, τὰς οἰκείας ἀρχιερατικὰς καὶ ἱερατικὰς τιμὰς καὶ τοὺς βαθμοὺς ἀποδώσετε, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν εἰς αὐτοὺς ἀνοίγοντες. ἀλλ' ὥσπερ ἐστὶν εἷς Θεός, καὶ ἓν βάπτισμα, καὶ μία πίστις, καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς ἕν ἐσμεν ἐν Χριστῷ, οὕτω καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς ὑμετέρας θείας διδασκαλίας καὶ παραινέσεως ἓν σὺν ἡμῖν ἔσονται, καὶ ἐν τῷ πληρώματι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ συναρ-

A bus ordinibus aliquo tempore immoratur, virtus ejus, & in omni alio genere probitas, exploratur. Hoc pacto progredi patriarchas vestros oportet, nec statim unumquemque dignitatem arripere: ut in domo Domini nihil inveniatur incompositum aut inordinatum. Nam qui supra omnes gradus ascendit, irreprehensibilis in omnibus debet inveniri, ne quando ex hoc ruina nascatur omnis doctrinæ ecclesiasticæ.

Neque vero quoniam nos ecclesiæ vestræ paci constituendæ providentes ac prospicientes, Photium religiosissimum fratrem nostrum suscepimus, quemadmodum olim B Hadrianus Tarasium avunculum ejus, istud a vobis pro consuetudine & regula reputetur. Nam quæ sunt rata bona, non possunt esse multis pro lege. Verum a Domino nostro JESU Christo viscera & ipsi misericordiæ accipientes, vobis in hac parte compassi sumus; & petitioni vestræ tam de ipso, quam de aliis sacerdotibus, qui sunt ex altera ordinatione, omnino concessimus. Quisquis autem posthac ausus fuerit id committere, sine venia erit quæ a canone & a nobis pœna condemnatioque irrogabitur.

Et illud autem rogamus vestram pietatem, ne frater & comminister noster Pho- C tius sanctissimus, neque quisquam successorum ejus, posthac ordinationes faciat in Bulgaria, sive manu propria, sive per Pallium illuc transmissum: neque sibi vindicet, ut propriam, provinciam quæ dicitur Bulgarorum. In alieno enim fundamento non decet alios ædificare. Nam decessor noster felicis recordationis Nicolaus, precibus principis Bulgariæ Michaelis gentem illam Apostolicis doctrinis enutrivit; & per reverentissimos suos episcopos baptizavit, & omnes ecclesiasticas regulas & canones, & quæcumque ad Christianam religionem conducunt, tradens eisdem, ipsos perfecit. Tametsi quidam audacter abstulerunt per vim a nobis indebitam D sibi provinciam: & ordinationes, & ecclesiarum consecrationes, & uno verbo quæcumque fieri non oportebat, fecerunt. Itaque præter antedicta etiam illud vobis denunciamus; ut quando nos episcopos ibi degentes deprehenderimus in nos aliquid admisisse criminis, & pœnis canonicis eos subjecerimus, non inveniant apud vos perfugii locum; sed inveniamus vos potius in hanc rem conspirantes, nobis assentientes, nec dissidentes.

Hortamur præterea vestrum Christi amans Imperium, ut congregetis episcopos & presbyteros, & ex quocumque ordine sive ecclesiastico, sive civili, eos qui videntur a no- E bis dissidere, ubicumque fuerint intra fines imperii vestri, & adducatis eos ad vos, & adhortemini ut uniantur ecclesiæ Dei, & Photio sanctissimo patriarchæ fratri & comministro nostro. Et cum fuerint illi uniti, suos illis episcopales ac sacerdotales honores & gradus restituite, viscera misericordiæ illis aperientes. Sed quemadmodum unus est Deus, & unum baptisma, & una fides, & ipsi nos unum sumus in Christo; sic & ipsi per vestram divinam institutionem & adhortationem unum nobiscum erunt, & in plenitudine Christi ecclesiæ compacti & con-

nexi nobiscum in unum Christi corpus sanctissimum: ut in eadem mente & in eadem voluntate vitam agentes, Deum qui est super omnia glorificemus. Nemo postmodum dicat, *Ego quidem sum Cephæ, ego vero Pauli, ego autem Apollo*: sed omnes hoc dicamus, quod omnes Christi sumus, qui crucifixus & mortuus est pro nobis: qui per passionem suam pacificavit & reconciliavit quæ in terra sunt & quæ in cælis, & connexuit nos conjunxitque per seipsum Deo & Patri, mutua caritate & communione. Quod si autem vobis eos congregantibus & convocantibus, suadentibus & adhortantibus, ut ad unionem ecclesiæ vobiscum conveniant, non semel iterumque sed sæpius, noluerint vobis obedire, neque litteris nostris obtemperare, & suæ salutis lucrum facere; sed in priore sua pertinacia insolentiaque permanserint; hos præcipimus alienati a participatione immaculati corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, donec uniantur sanctæ Dei ecclesiæ & Photio sanctissimo patriarchæ, fratri & comministro nostro.

Atque ita quidem quod superest justæ eorum damnationis in litteris ad vos datis non scripsimus, ne supra modum excrescerent: sed in commonitorio scripsimus, & per religiosissimum Petrum presbyterum & cardinalem & apocrisiarium misimus Eugenio & Paulo religiosissimis episcopis: ut cum ipsis considens simul cum præsente tunc synodo & sanctissimo patriarcha Photio fratre & comministro nostro, præ oculis habentes oculum qui cuncta intuetur nec unquam dormitat, & inevitabilem Dei justitiam; suamque conscientiam immaculatam intemeratamque conservantes; quæcumque spectant ad ecclesiam Constantinopolitanam, tum quæ in præsenti indigent emendatione, tum quæ ut par est denuo excitanda sunt, pro eo ac melius erit & conducibilius Dei ecclesiæ, peragant. Vestrum pium Imperium Rex cælestis custodiat, & omnium gentium colla pedibus vestris subiiciat.

Lecta epistola, Procopius religiosissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Nos, ut sæpe diximus, etiam ante vestrum venerabilem adventum, & ante eam quæ in venerandis litteris inserta est admonitionem, Photium sanctissimum patriarcham nostrum ac pastorem, & suscepimus, & suscipimus: ac veluti proprio pastori & domino adhæsimus & circumfusi sumus. Ipse vero paternis nos visceribus amplexatus est libentissime. Id vero perbene, & ut suam decuit pietatem, fecit sanctissimus Papa Joannes: quod piam voluntatem sublimium & magnorum Imperatorum nostrorum, nostræque humilitatis complevit: misitque vestram sanctitatem consentientem nobis per omnia. Gratias agimus Deo, & fausta omnia apprecamur piis Imperatoribus nostris, & sanctissimo Papæ Joanni. Veneramur autem & vos, legatos ac ministros ejus, & sedem obtinentes principis Apostolorum Petri.

Elias religiosissimus presbyter & legatus

μολογούμενοι καὶ συμβιβαζόμενοι σὺν ἡμῖν εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ πανάγιον σῶμα· ἵνα ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θελήματι διαπλέοντες δοξάζωμεν τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν. καὶ μηδεὶς τοῦ λοιποῦ λέγῃ· ἐγὼ μέν εἰμι Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ· ἀλλ' ἵνα πάντες τοῦτο λέγωμεν, ὅτι Χριστοῦ ἐσμεν πάντες τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, τοῦ διὰ τοῦ πάθους αὐτοῦ εἰρηνοποιήσαντος, καὶ καταλλάξαντος τά τε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ συνάψαντος ἡμᾶς καὶ συνδήσαντος δι' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ καὶ κοινωνίᾳ. ἐὰν δὲ ὑμῶν συναγόντων αὐτοὺς καὶ προσκαλουμένων, προτρεπομένων τε καὶ παρακαλούντων εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας συμβιβασθῆναι ὑμῖν, οὐχ ἅπαξ καὶ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, μὴ βουληθῶσιν ὑμῖν ὑπακοῦσαι, μήτε τοῖς ἡμετέροις γράμμασι πειθαρχῆσαι, καὶ τὴν οἰκείαν καρπώσασθαι σωτηρίαν· ἀλλ' ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτῶν αὐθαδείᾳ καὶ ἀλαζονείᾳ διαμένωσι· τούτους κελεύομεν τῆς ἀχράντου μεταλήψεως τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀλλοτρίους εἶναι, ἕως ἂν ἑνωθῶσι τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ τῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν.

Καὶ εἴθ' οὕτως τὰ λοιπὰ τῆς δικαίας αὐτῶν καταδίκης ἐν μὲν τοῖς πρὸς ὑμᾶς γράμμασιν οὐκ ἐγράψαμεν, ἵνα μὴ πλέον τοῦ μέτρου μηκυνθῇ· ἀλλ' ἐν κομμονιτωρίῳ γράψαντες διὰ τοῦ θεοσεβεστάτου Πέτρου πρεσβυτέρου καὶ καρδηνάλεως καὶ ἀποκρισιαρίου ἡμῶν ἀπεστείλαμεν τοῖς περὶ Εὐγένιον καὶ Παῦλον θεοσεβεστάτοις ἐπισκόποις· ἵνα σὺν αὐτοῖς καθίσας ἅμα τῇ ἐνδημούσῃ συνόδῳ καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Φωτίῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν, τὸν τὰ πάντα ἐφορῶντα ἀνύστακτον ὀφθαλμὸν πρὸ τῶν οἰκείων ὀφθαλμῶν ἔχοντες, καὶ τὴν ἀναπόδραστον παρὰ Θεοῦ * διαδικίαν, καὶ τὴν συνείδησιν αὐτῶν ἀνεπιθόλωτον καὶ ἀκρωτηρίαστον συντηροῦντες, πάντα τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως πράγματα, τά τε νῦν ἐπιδεόμενα διορθώσεως, καὶ τὰ ὡς εἰκὸς ἀναπράττεσθαι μέλλοντα, ἐπὶ τῷ καλῷ καὶ συμφέροντι τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ διαπράξωνται. τὸ εὐσεβὲς κράτος ὑμῶν ὁ οὐράνιος φυλάξαι βασιλεὺς, καὶ πάντων τῶν ἐθνῶν τοὺς αὐχένας ὑμετέροις ποσὶν ὑποτάξαι.

* Pro, [illegible]

Μετὰ δὲ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπεν· ἡμεῖς, ὡς πολλάκις εἴπομεν, καὶ πρὸ τῆς ὑμετέρας τιμίας ἐλεύσεως, καὶ πρὸ τῆς ἐγκειμένης τῷ τιμίῳ γράμματι παραινέσεως, Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἀρχιερέα ἡμῶν καὶ ποιμένα καὶ ἀπεδεξάμεθα, καὶ ἀποδεχόμεθα· καὶ ὡς οἰκείῳ ποιμένι καὶ δεσπότῃ ἐκολλήθημέν τε καὶ περιεπτυξάμεθα· καὶ αὐτὸς πατρικοῖς ἡμᾶς σπλάγχνοις ἐνηγκαλίσατο ἀσμενέστατα. τοῦτο δὲ ἀγαθὸν καὶ ἄξιον τῆς αὐτοῦ εὐλαβείας ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης ἐποίησεν· ὅτι τὸ εὐσεβὲς θέλημα τῶν ὑψηλῶν καὶ μεγάλων βασιλέων ἡμῶν καὶ τῆς ἡμετέρας ταπεινώσεως ἐξεπλήρωσε· καὶ ἀπέστειλε τὴν ὑμῶν ἁγιωσύνην συμφωνοῦσαν ἡμῖν κατὰ πάντα. καὶ εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, καὶ ἐπευχόμεθα τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς ἡμῶν, καὶ τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ἰωάννην. προσκυνοῦμεν δὲ καὶ ὑμᾶς ὡς τοποτηρητὰς καὶ ὑπηρέτας αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον ἐπέχοντας τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου.

Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοπο-

τηρη-

ANNO CHRISTI 879.

τηρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπε· χάρις τῷ Θεῷ, ὅτι τὸ A τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀρχαῖον καὶ ἀδιάσπαστον φρόνημα περὶ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, νῦν πᾶσα ἡ οἰκουμένη τὸ αὐτὸ στέργει καὶ ἀποδέχεται. Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος εἶπεν· ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ἀπέστειλεν ἡμᾶς ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης, εἰς τὸ τὴν ὁμόνοιαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν εἰρήνην ἐπιβεβαιῶσαι· ὅπως ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ πίστει τὸν Θεὸν δοξάζοντες, τὴν πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Φώτιον ἀγάπην ἀδίστακτον διασώζητε. ἐπειδὴ δὲ εὕρομεν ὑμᾶς ἡνωμένους αὐτῷ, ὡς καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ μαρτυρεῖτε, εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ τῷ καὶ πρὸ ἡμῶν τὴν εἰρήνην βραβεύσαντι.

Προκόπιος θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισα- B ρείας Καππαδοκίας εἶπεν· ἡμεῖς πολλάκις εἴπομεν περὶ τῆς * ὑμετέρας διαθέσεως· ὡς ἀδίστακτον τὴν γνώμην πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν δεσπότην τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην τὸν κύριον Φώτιον κεκτήμεθα. καὶ γὰρ ὠφείλομεν προλαβεῖν. οἱ γὰρ ἐγγίζοντες τοῖς πράγμασι τῶν πορρωτέρω μᾶλλον αὐτῶν τὴν ἀκρίβειαν ἐπίστανται. καὶ ὧν αἱ χεῖρες ἐψηλάφησαν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἑωράκασι, τῶν ἐξ ἀκοῆς τὴν γνῶσιν παραλαμβανόντων· οὗτοι τῆς ἀληθείας, καθάπερ εἴπομεν, ὡς ἐγγίζοντες, ἀκριβέστεροι μᾶλλον καὶ κριταί, καὶ ἐξεταστοί, καὶ ἐρασταί. διὸ ἡμεῖς πάντα ἀνερευνήσαντες, καὶ ἀναμαθόντες, κεκρίκαμεν C ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν εἶναι καὶ τὸ εὐάρεστον τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἐν τῷ ἑνωθῆναι Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ. πλὴν ἐπειδή τινες, καὶ οὗτοι, ὡς προείρηται, εὐαρίθμητοι, ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἔτι εἰσί, χρὴ τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν ἐκείνους νουθετῆσαι καὶ παραινέσαι, οἳ καὶ χρῄζουσιν * ἀσθενείας, ὡς ἀσθενοῦντες περὶ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον. καὶ γὰρ εἰ μὴ τὴν χειρογραφίαν εἶχον καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπολειπόμενοι ἀφορμὴν τῆς διαστάσεως αὐτῶν, οὐκ ἂν οὐδεὶς οὐ μικρὸς οὐ μέγας τῆς πρὸς τὸν ἁγιώτατον Φώτιον συναφείας ἀπελείπετο. ἀλλ' οὕτω παρεσκεύασεν ὁ πονηρός, ἵνα τὸ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας σύμβολον ὁ σταυρὸς νῦν τοῖς ἀφρονεστέραις σκανδάλου πρό- D φασις γένηται.

* Pro, ἡμετέρας.

* Pro, ἀσθενεῖς.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος εἶπε· τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὅσον ἐστὶν * εἰς ..... ἐπιμελούμεθα, συναγωνιζομένων ἡμῖν καὶ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος. καὶ γὰρ χρὴ μᾶλλον τοῖς πλανωμένοις χεῖρα ὀρέγειν, ἢ τοῖς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν περιπατοῦσιν, οἳ οὐδὲ χρῄζουσι τοῦ ὁδηγήσοντος. διόπερ ποιήσωμεν ὡς τὸ εὐαγγέλιον λέγει· ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. ἐὰν δὲ μή, παράλαβε μετὰ σοῦ ἄλλους δύο ἢ τρεῖς· ἐὰν δὲ καὶ τούτων παρακούσῃ, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ E ὁ τελώνης. τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν. πρῶτα μὲν παρακαλέσωμεν καὶ νουθετήσωμεν αὐτοὺς ἅμα τῇ ὑμετέρᾳ εὐλαβείᾳ. ἔπειτα εἰ οὐκ ἀνέχονται, ἐλευσόμεθα πρὸς αὐτοὺς δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀποτομωτέρας. ἴσως ὅπερ εὔνοια οὐκ ἐποίησεν αὐτούς, φόβος ποιήσει. καὶ τούτων γενομένων, εἰ τοῖς αὐτοῖς ἔτι ἐμμένωσι, κατὰ τὴν πρόσταξιν καὶ ἐπιτροπὴν τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπεξέλευσιν ποιησώμεθα.

* Forte, εἰς δέον.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε· μετὰ μακροθυμίας καὶ πραό-

ANNO CHRISTI 879.

A Hierosolymorum dixit: Gratias Deo, quod vetus, & a qua divelli non poterunt, Hierosolymitarum sententia de Photio sanctissimo patriarcha, ea ipsa est quam nunc universus orbis terrarum amplectitur ac recipit. Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Eo utique consilio misit nos sanctissimus Papa Joannes, ad confirmandam ecclesiæ concordiam & pacem: ut uno ore & una fide Deum glorificantes, caritatem servetis minime ambiguam erga sanctissimum patriarcham Photium. Verum quandoquidem vos nacti sumus ei conjunctos, ut etiam vos ipsi contestamini, gratias Deo agimus, qui etiam ante nos pacem constituit.

B Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Nos sæpenumero diximus quomodo affecti sumus, ut firmam habeamus animi sententiam erga sanctissimum dominum nostrum œcumenicum patriarcham dominum Photium. Etenim debuimus esse priores. Nam qui propius res vident quam qui sunt longe positi, has illi accuratius norunt: Et quorum manus contrectaverunt, & oculi viderunt, his qui ex audito tantum rerum notitiam acceperunt. Illi veritatis, ut diximus, veluti propiores, idcirco certiores & judices & indagatores, & amatores sunt. Quapropter nos, omnia C perscrutati & de omnibus edocti, censuimus in nullo alio repositam esse salutem nostram, nihil aliud esse acceptum Deo, quam ut uniamur Photio sanctissimo patriarchæ. Veruntamen quoniam nonnulli, sed illi, ut antea diximus, numero pauci, adhuc sunt extra ecclesiam, oportet vestram reverentiam ipsos commonere & cohortari, siquidem robore indigent, ut imbecilles, ut suscipiant veritatis sermonem. Etenim nisi ex subscriptione sua & ipsi qui reliqui sunt occasionem haberent dissidii sui, neque parvus quisquam neque magnus, a conjunctione cum sanctissimo Photio descisceret. Verum ita disposuit Malignus, ut pacis com- D munisque salutis symbolum crux, nunc insipientibus scandali occasio fieret.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Hoc etiam nos, quantum fieri necesse est, omni studio providemus, opitulante nobis etiam vestra sanctitate. Magis enim oportet errantibus manum porrigere, quam his qui rectam insistunt viam; cum hi nec viæ ductore opus habeant. Faciamus igitur, ut evangelium præcipit: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Sin minus, adhibe tecum alios duos aut tres.* Matth. 18. 15. E *Quod si nec audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Hoc & nos faciamus. Primum quidem cohortemur & commoneamus eos cum reverentia vestra. Postea si non obedierint, veniemus ad eos per aliam viam compendiosiorem. Forte quod ipsos benignitas non effecit, efficiet timor. Et cum hæc facta fuerint, si in priore statu adhuc perstiterint, juxta præscriptum & arbitrium sanctissimi Papæ Joannis, adversus ipsos pœnam statuemus.

Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Cum longa-

ANNO CHRISTI 879.

ganimitate & mansuetudine reverentia vestra ergs illos se gerat. Et spes nobis est fore ut vestra benignitate etiam illos adducaris. Illi enim, ut diximus, nihil irrationabile, neque aliam occasionem habent, quam quod non rite fecere chirographa. Sancta synodus dixit: Vere sic se res habet. Nam quidam ex nobis ipsis si qui aliquando in dissidio fuimus a Photio sanctissimo nostro patriarcha, non alia de causa dissidebamus, nisi ob prave factas a nobis manu propris subscriptiones. Nunc vero Dei benignitate omnes uniti sumus.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis Apostolicæ sedis dixit: Gaudemus & nos, & gratias agimus Deo, de unitate & concordia vestra cum domino Photio sanctissimo patriarcha. Sancta synodus dixit: Et nos gratias agimus Deo, quod consentitis nobis in omnibus, nec ullo pacto dissidetis a nobis. Sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Audivistis scriptam ad piissimum Imperatorem a sanctissimo Papa epistolam? Sancta synodus dixit: Audivimus: Petrus Dei amantissimus presbyter & cardinalis dixit: Suscipitis illam, & omnia quæ in ea continentur capitula? Sancta synodus dixit: Quæcumque pertinent ad commendationem & præconium ecclesiæ & Photii sanctissimi nostri patriarchæ, suscipimus: Quæ vero spectant ad Imperatorem & ad Imperatoriam dispositionem, ei auctoritatem administrationis circa hæc, potestatemque tribuimus. Ceterum si jusserit sanctitas vestra, audiemus quoque scriptam ad dominum nostrum & Pontificem epistolam. Et accipiens Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius, ita ut omnes exaudirent, legit:

Joannes episcopus servus servorum Dei, Photio sanctissimo fratri & comministro, patriarchæ Constantinopolitanæ ecclesiæ.

Confer. Baron. ad ann. 879 num. XXVIII.

SApientiam & prudentiam fraternitatis vestræ in vestris investigantes literis, quas misistis, instar tonitrui e cælo resonantis, missi a Deo, & omnia loca sonitu replentis, pias gratiarum actiones, laudumque contextum Deo retulimus, qui dat sapientiam omnibus petentibus juxta petitionem suam: qui habitat in domo concordiæ, qui tegit servatque projicientes in veritate spem suam in ipsum, qui neque malos in finem repellit, neque bonos incidere in tyrannidem * plusquam utile est sinit: sed justitiæ sanctitate & judiciorum statera res omnes humanas dirigit & prosperare facit. Et beatus quisquis diligenter hoc tempore per pœnitentiam lapsos erigens, thesaurum sibi in cælis parat. Is enim in beatitudine permanens perfruetur splendore, qui revelabitur in sempiternis bonis futuris. Prædictas igitur literas vestras humanissimas postquam suscepimus, perspeximusque in eis contextum laudum, quibus nos exornas, quo sis erga nos affectu cognovimus, & quam pie erga nos, ut dictat ratio, sis animatus. Quamquam nostræ conversationis opera non sunt consentanea laudibus, qui-

* Forum supra modum vero.

A της ἡ εὐλάβεια ὑμῶν πρὸς αὐτοὺς διαγενέσθω. καὶ ἐλπίζομεν ὅτι τῇ χρηστότητι ὑμῶν πάντως ἔχετε ἀγαγεῖν. ἐκεῖνοι γάρ, ὡς ἔφημεν, οὐδένα λόγον, οὐδὲ ἀφορμὴν ἄλλην ἔχουσιν, ἢ ἅπερ οὐκ εὐλόγως ἐποίησαν ἰδιόχειρα. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἡ ἀλήθεια οὕτως ἔχει. καὶ γὰρ καὶ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, εἴτινες ποτὲ ἐν διαστάσει ἦσαν Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου, δι᾽ οὐδὲν ἄλλο διεστάμεθα, ἀλλ᾽ ἢ διὰ τὰ κακῶς γενόμενα παρ᾽ ἡμῶν ἰδιόχειρα. νῦν δὲ χάριτι Θεοῦ πάντες ἡνωμένοι ἐσμέν.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου εἶπε· χαίρομεν καὶ ἡμεῖς, καὶ εὐ-
B χαριστοῦμεν τῷ Θεῷ ἐπὶ τῆς ἑνώσεως καὶ ὁμονοίας ὑμῶν, ἧς ἔχετε πρὸς τὸν κύριον Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, ὅτι συμφωνεῖτε ἡμῖν κατὰ πάντα, καὶ οὐδεμίαν διάστασιν ἔχετε πρὸς ἡμᾶς. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ἠκούσατε τὴν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα πεμφθεῖσαν ἐπιστολήν; ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἠκούσαμεν. Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπεν· * ἀποδέχεσθαι αὐτήν, καὶ πάντα τὰ περιεχόμενα ἐν αὐτῇ κεφάλαια; ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὅσα εἰς ἀποδοχὴν καὶ ἀνακήρυξιν τῆς ἐκκλησίας καὶ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πα-
C τριάρχου, ἀποδεχόμεθα. ὅσα δὲ ἀνήκουσι τῷ βασιλεῖ καὶ ταῖς βασιλικαῖς διοικήσεσιν, ἐκείνῳ καὶ τὸ κῦρος τῆς ἐπὶ αὐτὰ διοικήσεως καὶ τὴν ἐξουσίαν ἀνατίθεμεν. πλὴν εἰ κελεύει ἡ ἁγιωσύνη ὑμῶν, ἀκουσόμεθα καὶ τὴν πρὸς τὸν δεσπότην ἡμῶν καὶ ἀρχιερέα ἐπιστολήν. καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος εἰς ἐπήκοον πάντων ἀνέγνω.

* Pro ἀποδέχεσθε.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ πατριάρχῃ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας....

D

ΤΗν σοφίαν καὶ φρόνησιν τῆς ἐν ὑμῖν ἀδελφότητος ἐν τοῖς ὑμετέροις ἀνιχνεύσαντες οἷς ἀπεστείλατε γράμμασιν, ὥσπερ βροντὴν ἀπηχοῦσαν ἐξ οὐρανοῦ, πεμπομένην τε ἐκ Θεοῦ, καὶ πάντα τὰ πέρατα τοῦ ἤχου πληροῦσαν, εὐσεβεῖς εὐχαριστίας καὶ ἐπαίνων * ὕφος ἀνεπέμψαμεν τῷ Θεῷ, τῷ πᾶσι τοῖς αἰτοῦσι κατὰ τὴν αἴτησιν διδόντι σοφίαν, καὶ κατοικίζοντι ἐν ὁμονοίας οἴκῳ, σκέποντί τε καὶ σώζοντι τοὺς ἐν ἀληθείᾳ τὴν ἑαυτῶν ἐλπίδα ἀνατιθέντας εἰς αὐτόν· τῷ μήτε τοὺς πονηροὺς εἰς τέλος ἀπωθουμένῳ, μήτε τοὺς ἀγαθοὺς ἐμπίπτειν εἰς τυραννίδα ὑπὲρ....
E συγχωροῦντι· ἀλλὰ δικαιοσύνης * ὁσιότητι καὶ ζυγῷ κριμάτων τὰ ἀνθρώπινα πάντα διευθύνοντι καὶ κατευοδοῦντι, καὶ μακάριος ὅστις ἂν προθύμως ἐν τῷ νῦν καιρῷ * διὰ μετανοίας διανιστῶν τοὺς πεσόντας, ἐν οὐρανοῖς θησαυρίζει. οὗτος γὰρ ἐν μακαριότητι διαμένων ἀπολαύσει τῆς εἰς τὰ μέλλοντα αἰώνια ἀγαθὰ φανησομένης λαμπρότητος. τοίνυν τοῖς προρρηθεῖσι γράμμασιν ἐπιεικέσιν ὑμῶν ἐπιβάλλοντες, καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς * ὕφος τῶν ἐπαίνων ὑμῶν καταμαθόντες, ἥν τε διάθεσιν, ἣν πρὸς ἡμᾶς φέρεις, ἐπέγνωμεν. καὶ ὅπως πρὸς ἡμᾶς εὐσεβῶς καὶ ὑγιῶς διάκεισαι, εἰ καὶ τὰ ἔργα τῆς πολιτείας ἡμῶν πρὸς τοὺς ἐπαί-

* Baronius legit, ὕψος.
* Baronius legit, ὁσιότητι.
* Pro διὰ μετανοίας.
* Baronius legit, ὕψος.

ANNO CHRISTI 879.

πάντας ὧν ἔγραψας, εἰς ἡμᾶς διαφέρονται. ἐν θνητότητι γὰρ καὶ ξεπομένῃ φύσει τὸν βίον ἔχοντες, οὐ πάνυ τὸ βέβαιον ἐν τοῖς ἐπαίνοις τοῖς καλοῖς ἐχόμεθα· καὶ δειλιῶμεν, καὶ τῷ φόβῳ συνεχόμεθα τοῦ πάντα βλέποντος τῷ ὄντι ὀφθαλμοῦ, καὶ ἐφορῶντος καὶ τὰ κρυπτὰ καὶ τὰ φανερά· μήπως τοῖς ἀνθρώποις ἄλλως νομιζόμενοι, ἐνώπιον αὐτοῦ ἑτέρως ὀφθῶμεν· καὶ ἀντὶ τοῦ τυχεῖν ἐπαίνων ἀληθινῶν καὶ δόξης ἐπιθυμητῆς, αἰσχύνην αἰώνιον καρπωσώμεθα. ἀλλὰ ταῦτα παραχωρήσωμεν τέως τῷ τὰ πάντα εἰδότι Θεῷ, καὶ μηδὲ τῶν ἡμετέρων ἄγνοιαν ἔχοντι. γινώσκομεν γὰρ αὐτὸν λέγοντα· ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται.

Ἔγραψας ἡμῖν, ὅτι ἡ ἁγιωτάτη τοῦ Θεοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησία ἐν σοὶ συνεφώνησε καὶ συνῆλθέ σοι· καὶ ὅτι τὸν θρόνον, ὃν ἐστερήθης, ἀπέλαβες, ὃς ἦν ἴδιός σου. ὑπὲρ τούτων, λέγω δὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς σου, ἣν εἰς τὸν ἴδιον θρόνον κατέστης, Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ δυνάμεως ἀνεπέμψαμεν. ἔτι δὲ περιεῖχε τὸ γράμμα τῆς ὑμῶν εὐλαβείας, ὅτι οἱ ἀποκρισιάριοι ἡμῶν εὐθέως οὐκ ἠθέλησαν συλλειτουργῆσαί σοι. καὶ λέγομεν τοῦτο συμβῆναι, διὰ τὸ μὴ παραχωρῆσαι ἡμᾶς ἃ ἀπεστείλαμεν ποιῆσαι αὐτούς. ἐπεὶ* ἡ ἐντολὴ ἡμῶν προῆλθεν, οὐδεὶς ἂν δισταγμὸς ἐν αὐτοῖς εὑρέθη, οὐδὲ λύπην τινὰ εἶχον ἂν προξενῆσαι τῇ εὐλαβείᾳ σου. πλὴν οὐδὲ ἡμεῖς πληροφορηθέντες περὶ τῆς σῆς ἀδελφότητος, ὅτι τέλεον ὁ Θεὸς ὑπέστρεψέ σε εἰς τὸν θρόνον σου, καὶ ὅτι ἀπέλαβες αὐτόν· ἐπεὶ τὸ καθῆκον ποιοῦντες, ἀπεστείλαμεν ἂν καὶ παραμυθουμένους σε καὶ συγχαίροντας εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ θρόνου σου. καὶ ἐν τούτῳ μηδὲν ἀγανακτήσῃς. τὸ γὰρ ὑστέρημα καὶ ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ ἀνεπληρώθη.

* Forte, εἰ ἡ ἐντολ.

Ἐμάθομεν δὲ καὶ τοῦτο, ὡς εἰσί τινες σχισματικοὶ ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ καθεύδουσιν, ἀλλὰ μοχθοῦσι μόχθον μάταιον, καὶ ἀγῶνα διαβολικὸν καταβάλλοντες κατὰ τὸν λέγοντα προφήτην· διεσχίσθησαν, καὶ οὐ κατενύγησαν· ὥστε ἀποσπᾷν καὶ συνδιαστρέφειν ἑαυτοῖς τινὰς τῶν ἁπλουστέρων. καὶ ὅσον εὐφράνθημεν ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει σου, ἣν ὁ Θεὸς ἀποκατέστησέ σε, καὶ τῇ ἑνώσει τῇ γεγενημένῃ τῆς ἐκκλησίας, τοσοῦτον ἠλγήσαμεν ἐπὶ τῇ ἐκείνων τῶν σχισματικῶν ἀπωλείᾳ.

Ἀλλ' αὐτὸς τῇ ἐνούσῃ σοι σοφίᾳ καὶ συνέσει, καὶ τῷ δοθέντι σοι παρὰ Θεοῦ χαρίσματι, [τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες;] οἴδαμεν ὡς οὐ καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών· πάντας μέτερχου οἰκειοῦσθαι πρὸς σὲ, καὶ τοὺς ἀπὸ σοῦ μακρυνθέντας καὶ διασκορπισθέντας, φιλανθρωπίας αὐτοῖς ὑπανοίγων σπλάγχνα, καὶ οἰκτιρμῶν χρηστότητι περιλαμβάνων, συναγαγεῖν μὴ ἀπαξιώσῃς· ἵνα ὡς ὁ ἁγιώτατος πάπας Λέων ὁ μέγας γράφει· τοὺς μὲν ζητοῦντας ταπεινωθῆναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμόνοιαν ζητοῦντας πρὸς ἡμᾶς δεχώμεθα· πρὸς δὲ τοὺς σκληρυνομένους τῇ καρδίᾳ σκληρυνώμεθα. ὡσαύτως καὶ τοῖς μετάνοιαν ζητοῦσιν, ἥτις ἀνιστᾷ τοὺς πεσόντας, χεῖρα βοηθείας ὀρέγωμεν. οὐ γάρ ἐστι κατάγνωσις τοῖς μετανοοῦσι, καὶ τοῖς αἰτοῦσιν ἔλεον οὐκ ἔστιν αἰσχύνη.

Διὸ καὶ τὴν σὴν ἀδελφότητα ἀξιοῦμεν, χριστομίμητον ἀναλαμβάνουσαν τρόπον, καὶ τὴν αὐτοῦ ταπείνωσιν, ἣν ὑπέστη διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν, μὴ ἀπαξιῶσαι ἐπὶ τῇ συνόδῳ κηρύξαι τὸ εἰς σὲ τοῦ

A bus nos cumulasti. Mortalem enim mutabilemque naturam habentes, nihil certi ac solidi præbent eximiæ laudes. Veremur enim, & timore percellimur oculi illius, qui omnia videt & considerat, tum occulta, tum manifesta: ne forte dum homines aliter existimant, coram ipso aliter videamur: & pro veris laudibus ac desiderabili gloria ignominiam sempiternam lucremur. Sed hæc interim Deo permittamus, qui cuncta novit, cui nihil prorsus latet rerum nostrarum. Novimus enim ipsum dicere: *Qui se exaltat humiliabitur*.

B Scripsisti nobis, sanctissimam Dei Ecclesiam Constantinopolitanam in te recipiendo fuisse unius sententiæ, & ab ea te susceptum fuisse, sedemque quæ tua erat, unde exturbatus fueras, recepisse. De his, de ecclesia, inquam, & restitutione tua, qua in sedem propriam es restitutus, gratias Deo ex tota anima & ex totis viribus retulimus. Continebant autem adhuc literæ pietatis vestræ, noluisse statim legatos nostros tecum comministrare. Id vero idcirco contigisse dicimus, quod non permiseramus, ut quæ mandaveramus efficerent. Nam si jussio nostra præcessisset, nulla in ipsis inventa hæsitatio C foret: neque quidquam causæ habebant, cur molestiam crearent pietati tuæ. Præterquam quod nondum certi facti eramus de tua fraternitate, quod in sedem tuam te Deus omnino restituisset, ipsamque recepisses: alioquin, ut par erat, misissemus qui consolarentur te, & gratularentur de sedis tuæ restitutione. Ne ob id ergo succenseas: nam quod tunc defuit, cumulatissime impletum est.

Didicimus præterea, esse nonnullos schismaticos inter vos, qui non dormiunt, sed frustra laborant, & diabolicum certamen moliuntur, juxta prophetam dicentem: *Dissipati sunt, nec compuncti*: ita ut abri- Ps. 34 16. D piant & abducant in suas partes quosdam e simplicioribus. Et quantum gavisi sumus de tua restitutione, qua te restituit Deus, & de unione facta ecclesiæ, tantum de schismaticorum illorum perditione doluimus.

At, ut te novimus, insita tibi sapientia & prudentia, data tibi a Deo gratia (quid enim habes quod non accepisti?) nec gloriaris, quasi non acceperis: stude omnes tibi conciliare: & eos qui sunt elongati a te ac dispersi, viscera eis plenæ humanitatis aperiens & commiserationis benignitate circumplectens, colligere ne dedigneris: ut quemadmodum sanctus Papa Leo E Magnus scribit, eos qui quærunt humiliari coram Deo, & concordes nobiscum esse desiderant, suscipiamus: adversus eos autem qui sunt duro corde, obdurescamus. Similiter & his qui pœnitentiam quærunt, quæ lapsos erigit, manum adjutricem porrigamus. Neque enim pœnitentibus desperatio est; neque petentibus misericordiam confusio est.

Quapropter fraternitatem tuam rogamus, ut Christi mores imitando, & humilitatem ejus, quam sustinuit propter generis nostri salutem, ne turpe ducas in synodo præ-

ANNO CHRISTI 879.

prædicare Dei erga te misericordiam & opem, & sanctissimæ Romanæ ecclesiæ patrocinium; & laborem, quem pro tenero suo affectu erga te & amore sustinuit, persuadens omnibus, ut in concordia tecum essent, & approbatione nostra: quandoquidem quidquid ab ipsa petisti, accepisti. Et sicut ipsa consuevit opem ferre omnibus injuste patientibus, neque tu tali ipsius auxilio caruisti; sed adjuvante Deo & hujus ecclesiæ labore & cura in sedem tuam es restitutus. Patrocinii autem quod præbere soles, & commiserationis, quam rebus ipsis quotidie ostendens in omnes, famam ipsius extendis, cave obliviscaris, sed hanc semper retine. Cave quemquam amittas, aut a visceribus misericordiæ repellas eos, qui usque in hunc diem unionem cum tua reverentia & concordiam respuerunt: sed laborem potius ac certamen suscipe: tum doctrinis & sermonibus, ac longanimi adhortatione; tum hilari benignoque vultu: ut secundum Apostolum aut omnes aut certe plures lucrari studeas, & tibi adjungere, ac per te Deo. Accedentibus autem illis ad te & per te ad Deum, acceptum tibi sit recipere eos sacerdotales honores, & suas ecclesias. Et quemadmodum spiritalis filius noster & Christianissimus Romanorum Imperator Basilius pro te nos rogavit; & nos obsequentes rationabili & justæ ac Deo gratæ petitioni ejus eodem modo cum tua reverentia egimus, teque adhortati sumus, ut ignosceres iis, qui a te fuerant abalienati: sed ex animo redeuntes tua pietas honore aucta apertis manibus dignetur excipere: ut omnes decenter concordes & consentientes in tuam reversionem & restitutionem sedis, convenientes in unum communem lætitiam, & diem festum, & exsultationis solemnitatem peragamus.

Hoc autem rogamus, etiam, ut fraternitas tua nobiscum decernat, ne posthac a laicis quisquam repente ad summam Pontificatus sedem evehatur, quæ tremenda est, & jus apud Deum intercedendi obtinet: sed per gradus & ordine ad ministerium progrediens, & convenientem in uniuscujusque gradus ascensu virtutem ostendens, sic demum Pontificalis sedis consecrationem obtineat. Nam qui aliter agit, contra ecclesiasticos nostros canones facit. Et volumus hanc consuetudinem sane improbandam, quæ ab initio in ecclesia vestra inventa est, deinceps abolitam permanere. Hoc autem dicimus juxta canonem editum a synodo, temporibus Hadriani sanctissimi Papæ, & Tarasii felicis recordationis patriarchæ Constantinopolitani.

Synodum vero, quæ contra tuam reverentiam ibidem est habita, rescidimus, damnavimus omnino, & abjecimus: tum ob alias causas, tum quod decessor noster beatus Papa Hadrianus in ea non subscripsit. Cetera autem ecclesiastica negotia, quæ vestra tractavit epistola, in commonitorio scripsimus, in quo etiam omnes subscripsimus pro te suscipiendo, dedimusque Petro reverentissimo presbytero & legato nostro, misimusque Eugenio & Paulo reli-

A Θεοῦ ἔλεος, καὶ τὴν βοήθειαν, καὶ τῆς ἁγιωτάτης τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας τὸν ὑπερασπισμόν, καὶ τὸν κάματον ὃν ὑπὲρ τῆς ἀγαπητικῆς διαθέσεως καὶ φίλτρου κατεβάλλετο, πληροφορῶν ἅπαντας ἐν τῇ ὁμονοίᾳ τῇ πρὸς ὑμᾶς καὶ τῇ ἡμετέρᾳ συγκαταθέσει. ὅτι καθὼς ᾐτήσω παρ' αὐτῆς, καὶ ἔλαβες. καὶ ὡς ἐστιν ἔθος αὐτῇ βοηθεῖν πᾶσι τοῖς ἀδίκως τι πάσχουσιν, οὐδὲ αὐτὸς τῆς παρ' αὐτῆς βοηθείας ἠμοιρήσας· ἀλλὰ τῇ συνεργίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ ταύτης μόχθῳ καὶ ἀγῶνι εἰς τὸν θρόνον σου ἀποκατέστης. τῆς δὲ ἐξ ἔθους σοι βοηθείας καὶ συμπαθείας, ἣν δι' αὐτῶν τῶν ἔργων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιδεικνύμενος εἰς πάντας, τὸν ἦχον αὐτῆς ἐκπέμπεις, μὴ ἐπιλανθάνου, ἀλλ' ἔχε αὐτῆς,

B καὶ * μηδενὸς ἀζημιωθῇς, μηδὲ ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ ἐλέους ἐξωθήσῃς, οἵτινες ἕως τοῦ παρόντος οὐκ ἠθέλησαν τὴν ἕνωσιν τὴν πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν, οὐδὲ ὁμοφρονῆσαι· μᾶλλον δὲ μόχθον καὶ ἀγῶνα καταβαλοῦ, τοῦτο μὲν διδασκαλίαις, καὶ λόγοις, καὶ μακροθύμῳ παραινέσει, τοῦτο δὲ ἱλαρῷ καὶ προσηνεῖ τῷ ὄμματι· ἵνα κατὰ τὸν ἀπόστολον ἢ τοὺς πάντας, εἰ τούς γε πλείονας σπουδάσῃς κερδῆσαι, καὶ σεαυτῷ προσαγαγεῖν, καὶ διὰ σεαυτοῦ τῷ Θεῷ. ἐρχομένων δὲ αὐτῶν πρός σε, καὶ διὰ σοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ἀπολαμβάνειν αὐτοὺς * εὐδοκήσαις τάς τε ἱερατικὰς τιμὰς καὶ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν. καὶ καθ' ὃν τρόπον ὁ πνευματικὸς ἡμῶν υἱὸς καὶ χριστιανικώτατος βασιλεὺς Βα-

C σίλειος περὶ σοῦ ἠξίωσεν ἡμᾶς· καὶ εἴκοντες τῇ εὐλόγῳ καὶ δικαίᾳ καὶ Θεῷ ἀρεσκούσῃ ἀξιώσει αὐτοῦ πεποιήκαμεν μετὰ τῆς εὐλαβείας σου· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ σὲ παρακαλεσάμενοι μὴ μνησικακῆσαι εἰς τοὺς μακρυνθέντας ἀπὸ σοῦ· ἀλλ' ἐπιστρέφοντας ἀδόλως καὶ ἡ σὴ ἐν τιμῇ γνωριζομένη εὐλάβεια ὑπτίαις χερσὶν ἐνδέξασθαι * καταξιώσατω· ἵνα πάντες αἰσίως ὁμονοήσαντες καὶ ὁμοψυχήσαντες εἰς τὴν σὴν * ἐπάνοδον καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ θρόνου, καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες, κοινὴν εὐφροσύνην καὶ ἑορτῆς ἡμέραν, καὶ ἀγαλλιάσεως πανήγυριν ἐκπληρώσωμεν.

Καὶ τοῦτο δὲ ἀξιοῦμεν τὴν σὴν ἀδελφότητα σὺν ἡμῖν θεσπίσαι, ἵνα ἀπὸ τοῦ παρόντος ἐκ λαϊκῶν

D μηδεὶς ἀθρόον ἐπὶ τὸν μέγαν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον, ὃς ἐστι φοβερός, καὶ Θεοῦ μεσιτείαν ἐπέχων, ἀναβιβάζηται· ἀλλὰ κατὰ βαθμὸν καὶ τάξιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν προβαίνων, καὶ τὴν οἰκείαν καθ' ἕκαστον βαθμὸν * . . . . . . ἐπιδεικνύμενος ἀρετήν, οὕτως τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τὴν καθίδρυσιν λαμβανέτω. ὁ γὰρ ἑτέρως ἀγόμενος, ἐναντίον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν κανόνων ποιεῖ. καὶ βουλόμεθα τοῦτο τὸ ἔθος, ὅπερ οὐκ ἔστιν αἴσιον ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ καθ' * ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ εὑρημένον ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπρακτον διαμένειν. τοῦτο δὲ λέγομεν κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκτεθέντα τῇ συνόδῳ ἐν τοῖς καιροῖς Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα, καὶ Ταρασίου τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ

E μνήμῃ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Τὴν δὲ γενομένην κατὰ τῆς σῆς εὐλαβείας σύνοδον ἐν τοῖς αὐτόθι ἠκυρώσαμεν, καὶ ἐξωστρακίσαμεν παντελῶς, καὶ ἀπεβαλόμεθα, διά τε τὰ ἄλλα, καὶ ὅτι ὁ πρὸ ἡμῶν μακάριος πάπας Ἀδριανὸς οὐχ ὑπέγραψεν ἐν αὐτῇ. τὰ δὲ λοιπὰ πάντα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ὅσα διηγόρευσεν ἡ ἐπιστολὴ * ἡμῶν, ἐν κομμονιτορίῳ γράψαντες, ἐν ᾧ καὶ πάντες ὑπεγράψαμεν εἰς τὴν σὴν ἀποδοχήν, καὶ ἐπιδεδωκότες Πέτρῳ τῷ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ καὶ καρδηνάλι καὶ τοποτηρητῇ ἡμῶν, ἀπεστείλαμεν τοῖς

περὶ

* Pro μηδένα ζημιωθῇς.

* Pro εὐδοκήσεις.

* Pro παρακλήσατο.

* Pro πατριάρχου.

* Forsan ἀναβαίνων, ... (marginal note partly illegible)

* Pro ὑμᾶς, ut legit Baronius, recte

* Pro ὑμῶν.

ANNO CHRISTI 879.

περὶ Εὐγένιον καὶ Παῦλον θεοσεβεστάτοις ἐπισκόποις καὶ τοποτηρηταῖς ἡμῶν· ἵνα τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ τὴν συνείδησιν αὐτῶν ἀνεπιθόλωτον συντηροῦντες, πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τῇ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ σὺν ὑμῖν διοικήσωσι. Θεός σε διαφυλάξαι εἰς τέλος, ἀδελφὲ ἀγαπητὲ, ὁσιώτατε, καὶ συλλειτουργέ.

Καὶ μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν, Πέτρος ὁ εὐσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος πρὸς Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην εἶπεν· ἐρωτῶμεν τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην, στέργεις πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ ἀποδέχῃ; Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὅσα τῷ αἰσίῳ καὶ ἐνθέσμῳ λόγῳ περιέχεται, καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν * ἀρέκει μετριότητι τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ τὸ τέλος, καὶ στοργῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξια νομίζομεν.

* Pro ἀρέσκει.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος εἶπε· θεωρεῖς, ἁγιώτατε πατριαρχῶν, ὅτι ἡ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου ἐπιστολὴ παραινεῖ, ἵνα πάντες οἱ διασπαρέντες ἐπίσκοποι ἐπισυναχθῶσι, καὶ τύχωσιν ἐλέους καὶ συμπαθείας παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης. καὶ οἱ μὲν προχειροτονηθέντες ἀπολάβωσι τοὺς οἰκείους θρόνους· σχολαζόντων δηλονότι τῶν ἐσχάτως χειροτονηθέντων, καὶ λαμβανόντων ἐκ τῶν αὐτῶν ἐκκλησιῶν διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, ἕως ἂν καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς θρόνους, εἴτε εἰς ἑτέρους, διοικηθῶσι. Καὶ ὅσοι εἰσὶν ἐν ἐξορίᾳ παντὶ τρόπῳ, ἵνα εἰσέλθωσι, καὶ νουθετηθῶσιν ἑνωθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ ἄλλοτε εἶπον ὑμῖν, ὅτι δύο μόνους ὁ βασιλεὺς ὑπερορίους ἐποιήσατο· καὶ τούτους οὐ δι' ἐκκλησιαστικάς τινας αἰτίας· ἀλλὰ τὸν μὲν, ὡς πολιτικῶν θορύβων καὶ ταραχῶν φωραθέντα αἴτιον· τὸν δὲ, ὡς καὶ αὐτὸν μετεσχηκότα μὲν τῆς τοιαύτης αἰτίας, τὸ δὲ μέγιστον ἀπυλώτῳ στόματι καὶ ἀχαλινώτῳ γλώσσῃ ἐνυβρίσαντα δημοσίως, καὶ πολλῶν ἐν ὄψει εἰς τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ἰωάννην. πλὴν ἐπεὶ κελεύει ἡ ἁγιωσύνη ὑμῶν, ἐκλιπαροῦμεν τὸ ὑψηλὸν κράτος τῶν μεγάλων βασιλέων ἡμῶν, καὶ ἐλπίζομεν ὡς ἐπικλιθῆναι ἔχει ταῖς αἰτήσεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ κἀκείνους ἐνταῦθα παραγενέσθαι, καὶ τῆς παρ' ὑμῶν νουθεσίας ἀξιωθῆναι.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος εἶπε· καὶ τοῦτο δὲ γέγραπται ἐν τῷ κομμονιτωρίῳ ἡμῶν, ὅπως ἐν τῇ τῶν Βουλγάρων χώρᾳ μήτε ὠμοφόριον ἀποστείλητε, μήτε χειροτονίαν ποιήσητε. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἡμεῖς ἀεὶ τῆς ἀγάπης ὄντες καὶ τῆς εἰρήνης ἐρασταὶ, καὶ ταυτὶ πάντα χαρίζεσθαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τὰ οἰκεῖα μέλη προθυμίᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ ἔχοντες· καὶ μηδὲν ἐπιρρεπῶς, μηδ' ἀπερισκέπτως πράττειν εἰωθότες, καὶ πρὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ καὶ πνευματικοῦ πατρὸς ἡμῶν, οὔτε πάλαι, οὔτε νῦν, καίτοι δικαιολογίας ἴσως καὶ τῆς πρὸς ἑτέρους μιμήσεως πάντα ἡμῖν εἰς κράτος ἐγχειριζούσης, ἤδη τοσοῦτον χρόνον ἐν τῷ ἀρχιερατικῷ θρόνῳ διανύοντες, οὔτε ὠμοφόριον χειροτονίας ἀπεστείλαμεν· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ χειροτονίας τινὰς ἐποιησάμεθα, ἀεὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, ὥσπερ ἔφθημεν εἰπόντες, τὸν ἔνθεον συνδιασώζοντες ἔρωτα, καὶ τὰ οἰκεῖα ἕτοιμοι ὄντες, ὅσον εἰς ἡμῶν ἀνῆκε γνώμην, θεσμῶν παλαιῶν οὐ λυομένων, τοῖς φίλοις χαρίζεσθαι. τί γὰρ ἂν εἴη πλατυσμὸς ὁρίων, τῆς θεσ-

A giosissimis episcopis & legatis nostris: ut Dei timorem præ oculis habentes, & suam conscientiam immaculatam conservantes, omnia pro utilitate ecclesiæ vestræ vobiscum digerant. Deus te custodiat usque in finem, frater carissime, & sanctissime comminister.

Post lectam epistolam, Petrus religiosissimus presbyter cardinalis, Photio sanctissimo patriarchæ dixit: Quærimus a vestra sanctitate: Acquiescis omnibus quæ scripta sunt in hac epistola, & ea suscipis? Photius sanctissimus patriarcha dixit: Cuncta fausto ac legitimo sermone concluduntur: & nostræ pla-
B cet mediocritati ad effectum ea & finem perduci: & dignam censemus epistolam, quæ diligatur & suscipiatur.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Vides, sanctissime patriarcharum, sanctissimi Papæ Joannis epistolam adhortari, ut omnes dispersi episcopi congregentur, obtineantque misericordiam & commiserationem a tua sanctitate. Et qui prius quidem fuerunt ordinati, recipiant suas sedes; vacantibus scilicet iis qui sunt posterius ordinati, & accipientibus ab iisdem ecclesiis alimenta & quibus tegantur, donec aut in iisdem sedibus aut in aliis instituantur. Et
C quicumque in exsilio degunt omnino, ut ingrediantur ad nos, & admoneantur uniri cum ecclesia.

Photius sanctissimus patriarcha dixit: Et alias dixi vobis, duos dumtaxat ab Imperatore missos fuisse in exsilium; neque hos quidem ob causas ecclesiasticas; sed alterum ex his, quoniam deprehensus est civilium tumultuum ac turbarum auctor: alterum, ut consortem ejusdem criminis: quod vero potissimum est, quoniam ore effreni & liberiore lingua contumeliosus palam fuit, & multis spectantibus, in sanctissimum Papam Joannem. Sed quandoquidem jubet sanctitas vestra, deprecabimur sublime Imperium ma-
D gnorum Imperatorum nostrorum: & speramus fore, ut postulationibus nostris flectatur, ut & illi huc adveniant, & nostram commonitionem excipiant.

Petrus reverentissimus presbyter & cardinalis dixit: Etiam istud in commonitorio nostro scriptum est; ut in Bulgarorum regione neque pallium mittatis, neque ordinationem faciatis. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Nos semper amatores caritatis & pacis, etiam hæc ipsa largiri, si fieri potest, & propria membra cum omni alacritate & diligentia volentes, nihil ex animi propensione aut inconsiderate facere soliti; etiam ante epistolam sanctis-
E simi Papæ Joannis fratris & comministri & spiritalis patris nostri, neque olim, atque etiamnum, (tametsi justitia fortassis & aliorum exemplum omnia nostræ potestati committat;) exacto in patriarchali sede tanto jam tempore, neque pallium ordinationis misimus, neque ordinationes aliquas fecimus: semper caritatis & pacis, ut supra diximus, divinum amorem custodientes, & propria parati, quantum ad nostram sententiam attinet, salvis legibus antiquis, amicis largiri. Ecquid enim est aliud prorogatio finium, ubi lex nulla co-

Dd git,

ANNO CHRISTI 879.

-git, nisi majoris solicitudinis & laboriosi accessio?

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Recte cogitas, & recte facis: & propterea caritatem servas sinceram, quoniam caritas omnia vincit. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Nos olim etiam beatissimo Papæ Nicolao sedes quasdam ac diœceseos poscenti, sic respondi per epistolam: Quod sedes quas requirit sanctitas tua, continentur sub principatu Imperatoris Orientis. Si vero meæ in Domino caritatis latitudo, nec Imperatoriis obnoxia esset oraculis, neque alia me canonica causa impediret, haberem autem & subjectum sacerdotium in hoc consentiens; non quas dicis Romanæ sedi subditas fuisse aliquando, sed & quæ nusquam subjectæ fuerunt, etiam paratus essem, quantum amicitiæ tuendæ expedit, poscenti tibi præbere. Nam vera amicitia non quærit quæ sua sunt, sed proximi voluntati obsequi.

Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ, dixit: Speramus per misericordiam Dei & per sanctam orationem domini ac Pontificis nostri, fore ut omnes gentes subdantur pio imperio a Deo electorum magnorumque Imperatorum nostrorum. Quo facto, tunc ut jusserit fortissimum eorum Imperium, conscribet ordines, & dabit unicuique proprias diœceses immutabiles, decretum confirmante synodo quæ tunc fiet, qua ratione illas divina voluntas digesserit.

Gregorius Dei amantissimus archiepiscopus Ephesi, dixit: Sermo de diœcesibus non habet nunc locum, cum in unius moris imperium non redactæ sint omnes pontificales. Cum autem ea res divino nutu perfecta fuerit, ut speramus sub magno & celsissimo Imperatore nostro fore, tunc de diœcesibus disceptationi locus erit: & donari & compensari unicuique pontificali sedi licet, si proximus velit. Sancta synodus dixit: Omnes sic diximus: non ad distinguendas diœceses congregata hæc synodus est; hæc alio tempore exquirenda.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis Apostolicæ sedis dixit: Sanctissimus & œcumenicus Papa Joannes interrogat vos per nos servos ejus, quomodo ascendit nunc dominus Photius sanctissimus patriarcha in sedem suam. Dicimus enim non jure factum esse, ut ante adventum nostrum ascenderet. Elias religiosissimus presbyter & legatus Hierosolymorum dixit: Tres Orientis patriarchales sedes semper patriarcham ipsum habuerunt. Qui sunt Constantinopoli episcopi & sacerdotes, paucis exceptis, patriarcham ipsum habent. Quid ergo prohibebat, quominus ipse rediret?

Sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Fratres, dicite vos, quomodo ascendit? Sancta synodus dixit: Consensu trium sedium pontificalium, quemadmodum sanctissimus Elias dixit: deinde adhibita adhortatione plurima & supplicatione: in primis autem, ut vere dicam, vi magna illata ei a celsissimis & Christianissimis Imperatoribus

οἰκονομικῆς προμηθείας οὐ συναναγκαζούσης, ἀλλ' ἡ αὔξησις φροντίδος, καὶ προσθήκη μείζονος μερίμνης καὶ ἐπιπονωτέρας;

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπε· καλῶς ἔγνως, καὶ καλῶς ποιεῖς· καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἀγάπην συντηρεῖς ἀνόθευτον, ὅτι ἡ ἀγάπη πάντα νικᾷ. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἡμεῖς καὶ πάλαι τῷ μακαριωτάτῳ πάπα Νικολάῳ θρόνους τινὰς καὶ ἐνορίας αἰτησαμένῳ οὕτως ἀντεῖπον τῷ γράμματι· ὅτι τοὺς θρόνους, οὓς ἐπιζητεῖ σου ἡ ἁγιωσύνη, τῇ τῆς βασιλικῆς ἀνατολῆς συμπεριέχονται ἀρχῇ. εἰ δὲ τὸ τῆς ἐμῆς ἐν κυρίῳ ἀγάπης πλάτος, μὴ ταῖς βασιλικαῖς ἐστενοχωρεῖτο ἀνάγκαις, μηδέ τις ἄλλη με κανονικὴ ἀνεχαίτιζε δίκη, εἶχον δὲ καὶ τὸ ὑποτελὲς ἱερατικὸν σύμψηφον ἐπὶ τούτῳ· οὐχ οὕστινας λέγεις ὑπὸ τὸν Ῥώμης θρόνον τελέσαι ποτὲ, ἀλλὰ καὶ αἳ μηδέποτε ὑπ' ἐκεῖνον γεγόνασι, καὶ τούτους ἕτοιμος ἂν κατέστην, ὅσον εἰς φιλίας ἀνήκει διάθεσιν, αἰτουμένῳ σοι παρασχεῖν. καὶ γὰρ ἡ ἀληθὴς φιλία οὐ ζητεῖ τὸ ἑαυτῆς, ὡς τὸ τοῦ πλησίον ἐκτελεῖν θέλημα.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπεν· ἐλπίζομεν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἁγίαν εὐχὴν τοῦ δεσπότου καὶ ἀρχιερέως ἡμῶν, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ὑποταγῆναι ἔχουσι τῷ εὐσεβεῖ κράτει τῶν θεοπροβλήτων καὶ μεγάλων βασιλέων ἡμῶν· καὶ τούτου γινομένου, τότε, ὡς κελεύει ἡ κρατιστοτάτη αὐτῶν βασιλεία, ποιεῖ τακτικὰ, καὶ ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ τὰς οἰκείας ἐνορίας ἀμετακινήτους, τῆς κατὰ καιρὸς ἐπιψηφιζομένης συνόδου, καθὼς ἂν αὐτὰς ἡ θεία καθοδηγήσειε βουλή.

Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου εἶπεν· ὁ περὶ ἐνοριῶν λόγος οὐκ ἔχει νῦν χώραν, μὴ συγκεφαλαιουμένων εἰς μίαν βασιλείαν ἁρμοιάζοντα πάντων τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων· τῆς δὲ θείας νεύσεως τοῦτο τελειώσης, ὅπερ ἐλπίζομεν ἐπὶ τοῦ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ βασιλέως ἡμῶν γενέσθαι, τότε καὶ ἡ περὶ τῆς ἐνορίας διαφορολογία χώραν ἕξει, καὶ δωρεῖσθαι καὶ ἀντιδωρεῖσθαι ἑκάστῳ ἀρχιερατικῷ θρόνῳ ἔξεστι, βουλομένου τοῦ πλησίον. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· πάντες οὕτω λέγομεν. οὐ ἐπὶ τῷ διαστέλλειν ἐνορίας ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη συνηθροίσθη. ταῦτα καιρὸς ἕτερος δοκιμάσει.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἔφη· ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πάπας Ἰωάννης ἐρωτᾷ ὑμᾶς διὰ ἡμῶν τῶν δούλων αὐτοῦ, πῶς ἀνῆλθεν ὁ κύριος Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης νῦν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ. λέγομεν γὰρ ὅτι οὐκ ἦν καλὸν πρὸ τῆς ἐλεύσεως ἡμῶν ἀνελθεῖν αὐτόν. Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπε· τὰ τρία τῆς ἀνατολῆς πατριαρχεῖα ἀεὶ πατριάρχην αὐτὸν εἶχον· οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς μικροῦ πάντες πατριάρχην αὐτὸν ἔχουσι· καὶ τί ἐκώλυε τὸ ἀνελθεῖν αὐτόν;

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ἀδελφοὶ, εἴπατε ὑμεῖς, πῶς ἀνῆλθεν; ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· συμφωνίᾳ τῶν τριῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων, καθάπερ ὁ ἁγιώτατος Ἠλίας ἔφη· ἔπειτα δὲ παραινέσει πολλῇ καὶ παρακλήσει; μᾶλλον δὲ τ' ἀληθὲς εἰπεῖν, βίᾳ μεγάλῃ τῶν ὑψηλῶν καὶ χριστιανικωτάτων βασιλέων ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς

βίας,

ANNO CHRISTI 879.

βίας, συμφωνίᾳ καὶ ἱκεσίᾳ πάσης τῆς τοῦ Θεοῦ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος εἶπε· μὴ τυραννικῶς ἀνῆλθες; ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· τυραννίδος καὶ παρακλήσεως πολὺ τὸ διάφορόν ἐστιν. εἴπαμεν ὑμῖν καὶ πρότερον, ὅτι παραινέσει καὶ παρακλήσει πάντων ἡμῶν, καὶ συμφωνίᾳ τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων. καὶ τίνα χώραν ἔχει ἡ περὶ τῆς τυραννίδος ἐρώτησις; τυραννὶς πόθον οὐ ποιεῖ· τυραννὶς ἀγάπην οὐ κρατύνει· ἕνωσις εἰλικρινὴς τῆς ἐκκλησίας τυραννίδα οὐ γνωρίζει.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος εἶπεν· εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὅτι καθὼς καὶ διὰ τῶν γραμμάτων ὑμῶν ἐδηλώθη τῷ ἁγιωτάτῳ πάπᾳ Ἰωάννῃ, περὶ τῆς ὁμονοίας καὶ συμφωνίας, ἧς ἔχετε πρὸς τὸν κύριον Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην, οὕτω καὶ θεωροῦμεν σήμερον τοὺς λόγους διὰ τῶν ἔργων βεβαιουμένους. καὶ τῷ Θεῷ εὐχαριστοῦμεν, ὅτι ἡ ἐκκλησία ἑνωθεῖσα ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ πίστει δοξάζει τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· χάριτι Χριστοῦ καὶ συνεργίᾳ τῶν ὑψηλῶν καὶ μεγάλων βασιλέων ἡμῶν, καὶ δι' εὐχῶν τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου Φωτίου, πάντα ῥᾷδια τὰ καθ' ἡμᾶς ἐγένοντο. μία ποίμνη ἐσμέν, εἷς ποιμήν, ὁμόνοια ἐν Χριστῷ μία, ἓν σῶμα πάντες, ἐν Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν συναρμολογούμενοι καὶ συμβιβαζόμενοι· καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Φωτίου ποιμαινόμενοί τε, καὶ εἰς τὰς τοῦ κυρίου ἐντολὰς καθοδηγούμενοι.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐπεὶ δὴ ἠρώτησεν ὑμῶν ἡ ἁγιωσύνη, πῶς ἀνήλθομεν· προλαβόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ ἡμῶν πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀπέδοντο τὴν ἀπόκρισιν, πλὴν καὶ ἡμεῖς ἐν κυρίῳ λέγομεν, καί μοι μηδεὶς ἀπιστείτω· κριτὴν τῆς ἀληθείας οὐ τὴν ἐμὴν γνώμην, ἀλλὰ τὸ ἑτέρων ποιούμενος βούλημα. ὡς οὐδέποτε τοῦ θρόνου τούτου ἐν ἐπιθυμίᾳ γέγονα, τοῦτο τῶν μὲν παρόντων ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἡμῶν, ἢ οἱ πάντες, ἢ οἵ γε πλεῖστοι, συνεπίστανται· καὶ ὑμῖν δὲ τοῖς ἁγιωτάτοις τοποτηρηταῖς μὴ καταστῇ τὸ ῥῆμα ἀμφιδοξούμενον. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πρώην μετὰ δακρύων μὲν πολλῶν, ἀναβολῆς δὲ παντοίας καὶ βίας ἀπαραιτήτου εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν τουτονὶ ἀνῆλθον θρόνον. τοῦ μὲν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν βασιλεύοντος τὸ τῆς ἀνάγκης ἀδυσώπητον ἐπάγοντος, ἔτι δὲ καὶ τῶν παραδυναστευόντων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἱερέων, ἐμοῦ * μηδόλως ἐν αἰσθήσει τῶν δρωμένων γινομένου, ταῖς ὁμοφώνοις ψήφοις, καὶ ταῖς κοιναῖς χειρογραφίαις τὴν βασιλικὴν συνεπισχυόντων τε καὶ κρατυνόντων βίαν. διὸ καὶ φύλαξι παραδοθεὶς ἐτηρούμην, καὶ οὕτως ἐκεῖθεν ἄκων καὶ ὀδυρόμενος εἰς ταυτονὶ τὸν θρόνον ἀνεβιβάσθην.

* Pro μηδα- μῶς.

Ἔτι δὲ λέγοντος ταῦτα Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησε· τοῦτο αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἐθεασάμεθα οἱ πλείονες ἡμῶν· καὶ ὅσοι μὴ ἑωράκασι, ἀπὸ τῶν ἑωρακότων τότε μέχρι νῦν τῆς φήμης ἀμετακινήτου διακρατούσης ἀνεμάθομέν τε καὶ ἀκριβῶς ἐπιστάμεθα, ὅτι οὕτως ἐγένετο.

Πάλιν δὲ Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης τῶν αὐτῶν ἐχόμενος λόγων ἐπέφερεν· ἀλλὰ τότε μέν, ὡς ἔφην, οὕτως ἐπράχθη, καὶ ἡ πάντων βία τὴν καθ' ἡμῶν ἐπεστάθη κρίσιν. μετὰ ταῦτα δὲ εἰς ὁ Θεὸς

nostris: & ante hanc vim, consensu & precibus totius Dei ecclesiæ Constantinopolitanæ.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: An tyrannice ascendisti? Sancta synodus dixit: inter tyrannidem & supplicationem plurimum interest. Diximus vobis jam antea: adhortatione & supplicatione omnium nostrum, & consensu Pontificalium sedium. Et quorsum de tyrannide interrogamur? Tyrannis desiderium non creat: tyrannis caritatem non corroborat: Unio sincera ecclesiæ tyrannidem non agnoscit.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Benedictus Deus, quod quemadmodum per litteras vestras certior factus est sanctissimus Papa Joannes de concordia & consensione vestra erga dominum Photium sanctissimum patriarcham, sic & hodie intuemur sermones rebus ipsis confirmatos. Et gratias agimus Deo, quod ecclesiæ vobis unitis in uno spiritu & una fide glorificatur sanctum nomen ejus. Sancta synodus dixit: Per gratiam Christi & auxilium celsissimorum & magnorum Imperatorum nostrorum, & per preces sanctissimi nostri patriarchæ Photii, omnia facilia nostris temporibus facta sunt: unum ovile sumus, unus pastor, concordia in Christo una: unum corpus omnes in Christo vero Deo nostro compacti & connexi, sanctissimo atque œcumenico patriarcha Photio pascente nos & ad Domini mandata deducente.

Ephes. 4. 6.

Photius sanctissimus patriarcha dixit: Quandoquidem interrogavit sanctitas vestra, quomodo ascendimus; prævenientes autem fratres & comministri nostri ad interrogationem dedere responsum; nihilominus & nos in Domino dicimus, neque mihi quisquam non credat, arbitrium veritatis non sensum meum, sed aliorum consilium statuens: Ut nunquam hanc sedem desideravi. Hoc quidem coram fratribus & comministris nostris, qui vel omnes vel plurimi conscii sunt: vobis autem sanctissimis legatis ne exhibeatur verbum ambiguum. Propterea enim etiam nuper cum profusis lacrymis, omnimoda cunctatione, & vi indeprecabili in hanc Pontificalem sedem ascendi; eo qui tunc temporis imperabat, mihi necessitatem inexorabilem imponente: ac præterea illis qui secundam habebant potestatem, deinde etiam episcopis ac sacerdotibus (me nequaquam conscio eorum quæ gerebantur,) concordi suffragio, & communi subscriptione vim ab Imperatore illatam corroborantibus & confirmantibus. Itaque & custodibus traditus observabar: & sic inde invitus ac lugens in hanc sedem conscendi.

Adhuc hæc dicente Photio sanctissimo patriarcha, sancta synodus exclamavit: Hoc ipsis oculis vidimus plerique nostrum; & qui non viderunt, ab his qui viderunt, fama hactenus immutabili prævalente, didicimus ac diligenter novimus, rem ita gestam esse.

Rursum vero Photius sanctissimus patriarcha, eumdem prosequens sermonem, intulit: Sed tunc quidem, inquit, ita gesta res est: & publicæ violentiæ commissum est de me judicium. Postea vero

his quæ Deus novit judiciis cum e sede me expulerunt, numquid adversus quamquam excitasi tumultum, aut mihi ipse eam iterum vindicare proposui? Non meis curis commisi illius restitutionem: sed gratias Deo agere perseverans, acquievi, & patienter tuli quæ ille definivit & dispensavit: neque tumultus ciens, neque Imperatorias aures fatigans: neque mihi desiderium sedis ullum inhæsit: verum etiam neque, si vellem, spei quidquam reliquum erat. Sed qui Dominus eorum est qui deserti sunt a fratribus, & rex misericordiæ, qui supra omnem cogitationem replet bonis eos qui sunt omni spe destituti, ipse disposuit celsissimum magnumque Imperatorem nostrum, non erga nos fortassis, sed erga numerosam & innumerabilem Christi plebem, ut viscera misericordiæ & commiserationis assumeret; & jam omni nostra spe desperata, ut ita dicam, neque interveniente amici consolatione, neque alia cura diligentiave adhibita, placuit ei ex illo nos exsilio revocare, & præter omnem humanam æstimationem, & omnem spem terrenam, ex multa misericordia & magna benevolentia inducere in civitatem. Quamdiu quidem vixit beatus Ignatius: (nam beatum illum prædicamus, quandoquidem amicitiam cum illo adhuc superstite coluimus: nec sane hanc aliquando denegavimus, absit:) sed quamdiu, ut dixi, superstes in vita fuit, noluimus omnino sedem recipere; quamvis multi essent, qui non modo nos cohortarentur, sed etiam adhibita vi cogerent; & quod majus est omnibus, captivitas, & persecutio, & exsilium, quæ mala perferebant fratres & comministri nostri: tamen id noluimus admittere, ut norunt omnes, qui una hic præsentes adsunt.

Sancta synodus dixit: Vere sic se res habet. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Contra vero pacem cum ipso fovere & stabilire omni via ac ratione conati sumus: quæ pax in palatio patuit ipso ad nos accedente; procidentibus nobis ad pedes invicem; & si quid alter peccasset in alterum, horum venia ab utroque impetrata. Posthæc ex morbo cum ille decumberet, nostramque præsentiam desideraret, non semel iterumque, sed sæpius illum invisens adfui: & quantum in me fuit, ipso hoc rogante, ad morbum levandum adjumento fuimus. Si quid autem sermo consolationis afferre auxilii potuit, & hanc ei certe curationem adhibui: adeo ut tandem certam de nobis persuasionem concipiens, homines sibi maxime familiares nostræ fidei commendaret, ut post excessum illius e vita eorum consuleremus incolumitati & saluti: id quod etiam cum Dei ope præstitimus: neque quisquam amicorum ejus objicere possit hanc illius supremam circa ipsos curam ac dispositionem. Postquam autem ille ex humanis recessit, statim Christi amans & magnus noster Imperator, primum quidem per quosdam magis fideles meam perscrutatus est voluntatem: deinde vero aperte per suos patricios consilium suum manifestavit: hæc dicta adjiciens: Jam nulla occasio, nullus prætextus scandali alicujus, neque mutuæ pacis contemptus. Episcoporum cœtus tuum reditum postulat: exsulum libertas, Pontificalium sedium consensus. Revertere in sedem tuam, & pasce gre-

ἐπισάταις χείμασιν, ἐξελόντες τοῦ θρόνου οὐχὶ θορύβους τινάς, καὶ ἐμαυτῷ τοῦτον ἀνακαλέσασθαι προειλόμην. οὐδὲ ταῖς ἐμαῖς φροντίσι κατεπίστευσα τὴν ἀποκατάστασιν τούτου. ἀλλ᾽ ἐν εὐχαριστίᾳ τοῦ Θεοῦ διατελῶν, ἔστεργόν τε καὶ ἐνεκαρτέρουν οἷς ἐκεῖνος ἔκρινέ τε καὶ διῳκονομήσατο, οὔτε θορύβους ἀνακινῶν, οὔτε βασιλικὰς ἀκοὰς ἐνοχλῶν· καὶ οὔτε ἔρως τις ἐπεφύετό μοι τοῦ θρόνου, πλὴν ἀλλ᾽ οὐδὲ σύμβολον τῆς ἐλπίδος ὑπελείπετό τε. ὁ δὲ τῶν παραλελειμμένων κύριος, καὶ βασιλεὺς τοῦ ἐλέους, καὶ τῶν ἀπηλπισμένων πληρωτὴς ἀπερινόητος, αὐτὸς τὸν ὑψηλὸν καὶ μέγαν βασιλέα ἡμῶν, οὐκ ἐφ᾽ ἡμᾶς ἴσως, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸν πολὺν καὶ ἀναρίθμητον τοῦ Χριστοῦ λαὸν σπλάγχνα ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν ἀναλαβεῖν παρασκευάσας· ἤδη πασῶν τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἐλπίδων ἀπειρηκυιῶν, ὡς εἰπεῖν, καὶ μήτε φίλου παρακλήσεως μεσιτευσάσης, μήτε τινὸς ἄλλης μελέτης ἢ σπουδῆς εἰσενηνεγμένης· ηὐδόκησε τῆς ὑπερορίας ἐκείνης ἡμᾶς κατενεγκεῖν, καὶ παρὰ πάντα λογισμὸν ἀνθρώπινον, πᾶσάν τε γηΐνην ἐλπίδα, ἐλέῳ πολλῷ, καὶ μεγάλῃ δεξιώσει εἰσενεγκεῖν εἰς τὴν πόλιν. ἕως μὲν οὖν περιῆν τῷ βίῳ ὁ μακαρίτης Ἰγνάτιος· καὶ γὰρ μακαρίζομεν αὐτόν, ἔτι φιλίαν πρὸς αὐτὸν ἔτι περιόντι τῷ βίῳ ἐσπεισάμεθα· καὶ οὐκ ἂν ἐξαρνηθείημεν ταύτην ποτέ, μὴ δὲ γένοιτο. ἀλλ᾽ ἕως μέν, ὡς ἔφην, περιῆν τῷ βίῳ, οὐκ ἠνεσχόμεθα τὸν * ἄκοον θρόνον ἀπολαβεῖν, καίτοι πολλῶν ὄντων τῶν εἰς τοῦτο οὐ μόνον προτρεπομένων, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκην ἐπαγόντων· καὶ τὸ μεῖζον πάντων, ἡ αἰχμαλωσία, καὶ ὁ διωγμός, καὶ ἡ ὑπερορία τῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἡμῶν. πλὴν τοῦτο οὐχ εἱλόμεθα καταδέξασθαι, ὡς πάντες οἱ συμπαρόντες συνεπίστανται.

* Vox ignota.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἡ ἀλήθεια οὕτως ἔχει. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἔφη· τοὐναντίον δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην πᾶσι τρόποις συσφίγγειν καὶ κρατύνειν διεμηχανώμεθα, ἥτις γέγονεν ἐν τῷ παλατίῳ πρὸς ἡμᾶς παραγεγονότος· ἀλλήλων μὲν τοῖς ποσὶν ἀμφοῖν προσπεσόντων· καὶ εἴ τι ἑκάτερος πρὸς τὸν ἕτερον διημάρτηται, τῆς συγγνώμης τούτων ἀφ᾽ ἑκατέρου ἀφελομένης. μετὰ τοῦτο νόσῳ καταβληθέντος, καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπιζητήσαντος παρουσίαν, οὐχ ἅπαξ, καὶ δίς, ἀλλὰ πολλάκις ἐπισκεψάμενος αὐτὸν παρεγενόμην· καὶ ὅσα μὲν ἦν ἐμοὶ δυνατόν, ἐκείνου τοῦτο ἀξιοῦντος, καταστορέσαι τὴν νόσον συνεβαλόμην. εἶτα δὲ καὶ λόγος παραμυθίας ἐπάγειν ἰσχὺν ἔχει, καὶ τὴν ἀπὸ τούτου προσῆγον αὐτῷ θεραπείαν· ὥστε καὶ πολλὴν αὐτὸν τὰ τελευταῖα τὴν πρὸς ἡμᾶς πληροφορίαν δεξάμενον, τοὺς οἰκειοτέρους αὐτῷ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας παραθέσθαι· ὡς δὴ μετὰ τὴν ἐκδημίαν ἐκείνου προνοητάς τε καὶ σωτῆρας γενέσθαι, ὃ καὶ θείᾳ γέγονε χάριτι. καὶ οὐδεὶς ἂν μέμψαιτο τῶν αὐτοῦ τὴν ἐκείνου τελευταίαν περὶ αὐτοὺς φροντίδα τε καὶ διοίκησιν. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος τῶν ἀνθρωπίνων μετέστη, αὐτίκα ὁ φιλόχριστος καὶ μέγας ἡμῶν βασιλεὺς πρῶτα μὲν διά τινων μυστικωτέρων τῆς ἐμῆς ἀπεπειρᾶτο γνώμης, εἶτα δὲ ἐν τῷ φανερῷ διὰ τῶν αὐτοῦ πατρικίων τὰ τῆς αὐτοῦ βουλῆς διεδήλου. ἐπιτιθείς, ὡς νῦν μὲν οὐδεμία ἐστὶν ἀφορμή, οὐδὲ σκανδάλων τινῶν ἐπιλογισμός, οὐδ᾽ ἀθέτησις τῆς μεταξὺ ἀλλήλων εἰρήνης· ὁ τῶν ἐπισκόπων χορὸς ζητεῖ τὴν σὴν ἄνοδον, ἡ τῶν ὑπερορίων ἐλευθερία, οἱ ἀρχιερατικοὶ θρόνοι σύμ-

σύμ-

ANNO CHRISTI 879.

σύμψηφοι· ἀνῆλθε εἰς τὸν θρόνον σου, ϗ ποίμανε τὸ ποίμνιόν σου, ὃ ὁ Χριστὸς ἄνωθέν σοι κατεπίστευσε. τὸ μὲν οὖν βασιλικὸν δήλωμα ἐν τούτοις περιεγράφετο· ἐγὼ δὲ πρὸς τοὺς παραγεγονότας εἶπον· ὅτι μὲν οὐκ ἀναλγήτως ἤνεγκα τὰ συμβεβηκότα πάλαι, οὐκ ἂν τὴν ἐμὴν διαψευσαίμην ἀλήθειαν· πλὴν τὸ μέγιστον τῶν ἀλγημάτων ἦν, ἡ τῶν ἀρχιερέων Θεοῦ ϗ ἱερέων ταλαιπωρία ϗ φυγὴ ὑπερόριος. γινέσθω οὖν ἐν αὐτοῖς ἅπασιν ἡ πρέπουσα παραμυθία, * ϗ ἀνάκλησιν, ϗ τῶν οἰκείων θρόνων ἀποκατάστασιν· ἐρρέτωσαν δὲ περὶ αἱ καθ' ἡμῶν συκοφαντίαι, οὐχ ἡμῶν χάριν, ἀλλ' ἵνα μὴ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ δι' ἐμὲ μῶμος ἐπιτρίβοιτο. ἐγὼ μὲν χρείαν τινὸς οὐκ ἔχω· ἀλλ' ἀντὶ πάντων ἔχω τὸ B ἥμερον ϗ τὸ γαλήνιον τῆς τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου περὶ ἐμὲ διαθέσεως. ἐπεὶ οὖν ἡ ἀποστολὴ τῶν πατρικίων οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ ϗ δὶς γινομένη, ὑπεπέμπετο ἄπρακτος, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ φιλάνθρωπος ϗ ἀγαθὸς ἡμῶν βασιλεὺς πρὸς ἡμᾶς παραγεγονὼς πολλοῖς λόγοις τὴν ἀνάγκην ἐπήγαγεν. ἃ μὲν οὖν ἐλαλήθη τότε, ϗ οἷς ἔπεισεν ἡμᾶς κατανεῦσαι, οὐ τοῦ παρόντος λέγειν καιροῦ. πλὴν πάντων συμφωνησάντων ϗ τῶν τριῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων ταῖς συνοδικαῖς αὐτῶν ἡμᾶς παρακαλεσάντων ψήφοις· ἔτι δὲ ϗ τῶν ἐμπροτέρων γραμμάτων, ὧν ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης παραπεμψάμενος πρὸς τὸν φιλόχριστον ϗ ὑψηλὸν βασιλέα ἡμῶν, ἐπὶ πᾶσιν αἰτή- C σεσιν αὐτοῦ κατανεύειν ὑπισχνούμενον, ἀπήλθομεν εἰς τὸν θρόνον τοῦτον. πρῶτον μὲν ἀφορῶντες εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ϗ τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ· ἔπειτα δὲ, τ' ἀληθὲς εἰπεῖν, ϗ τῷ παραδόξῳ τῆς μεταβολῆς τῶν γεγονότων ὥσπερ καταπλαγέντες τὸν νοῦν, ϗ θεομαχεῖν τὸ ἀντιλέγειν ἡγούμενοι· δεύτερον δὲ, ϗ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου, ϗ τὸ φιλάνθρωπον ϗ φιλοδίκαιον· εἰδότες ὅτι χαίρει ϗ στέργει τῇ ἑνώσει τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν ϗ τῇ ὁμονοίᾳ τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ. οὕτω δὴ οὕτω τὰ καθ' ἡμᾶς, ὡς οἱ παρόντες πάντες συνεπίστανται, λέγομεν.

Η' ἁγία σύνοδος εἶπεν· οὕτω γέγονεν, ὡς διηγήσατο ὁ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς ϗ ποιμὴν ἡμῶν. ϗ πολ- D λὰς θλίψεις ὑπέμεινεν· ἀλλ' ὁ Θεὸς πάσας διεσκέδασε, ϗ παραδόξως ἀποκατέστησεν ἡμῖν τὸν ἀρχιερέα ἡμῶν.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος ϗ καρδηνάλις εἶπε· Φλαβιανὸν τὸν Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, Κύριλλον τῶν Ἱεροσολύμων, ϗ Πολυχρόνιον ὁμοίως, ὡς ϗ ἡ ὑμετέρα ἐπίσταται ἁγιωσύνη, ἡ ἁγία τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία τῶν οἰκείων θρόνων ἀποδιωχθέντας, * ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ πάλιν ἀποκατέστησε. ϗ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ διάλογος τὸν Δαλματίας ἀποδιώξας ἐπίσκοπον διὰ συκοφαντίαν τινὰ, πάλιν εἰς τὸν ἴδιον θρόνον ἀποκατέστησε. ϗ E τοῦ πάπα Νικολάου τὸν εὐλαβέστατον Ζαχαρίαν καθελόντος, πάλιν ὁ πάπας Ἀδριανὸς τὸν οἰκεῖον θρόνον ἀπέδωκεν, ὃν ϗ νῦν ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης βιβλιοθηκάριον ἐποίησεν. οὐκ ἔστιν οὖν οὗτος κατώτερος ἢ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ, ἢ τοῦ πάπα Νικολάου, εἰς τὸ τὰ συμφέροντα τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ οἰκονομεῖν.

Η' ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἐν τούτῳ γὰρ πλέον δοξάζεται μιμούμενος Χριστὸν τὸν πρῶτον ἀρχιερέα, ὃς ἐλθὼν ἐπὶ γῆς ἔλυσε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, ϗ κατήλλαξε τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐκπεπολεμημέ-

* Fors. διὰ σπασμῶν.

* Baverogius Anglus hunc locum sine corrupit ipse, sive corruptum ab aliquo finxit Ecclesia Rom. hoste, sic edidit, ut est in Anglicana.

A gem tuum, quem Christus jampridem tibi commisit. Et Imperatoris quidem voluntas his aperte continebatur: ego vero his qui advenerant dixi: Non sine dolore pertuli præteritos casus, ut ne quid falsum dicam: sed dolorum maximus fuit, episcoporum Dei & sacerdotum calamitas & in exsilium fuga. Concedatur ergo his omnibus conveniens solatium, per revocationem, & propriarum sedium restitutionem. Facessant calumniæ, quibus appetiti sumus, non propter nos, sed ne ecclesiæ Dei propter me vituperium adhærescat. Ego quidem nullius rei egeo: sed instar omnium mihi est benignus ac serenus Imperatoris nostri sanctissimi erga me affectus. B Postquam igitur legatio Patriciorum non semel dumtaxat, sed etiam iterum infecta re dimissa est, ille ipse humanissimus & optimus noster Imperator ad nos accedens multo sermone nos compulit. Quæ vero dicta tunc fuerint, & quibus verbis ut annuerem persuaserit, non est præsentis temporis exponere. Sed cum omnes consentientes essent, & nos sedes Pontificales tres synodicis suis suffragiis nos advocarent; adhuc autem & priores literæ a sanctissimo Papa Joanne ad Christi amantissimum celsissimumque Imperatorem missæ, pollicerentur ipsum hujus petitionibus omnibus esse obsecuturum, in hanc sedem reversi sumus: Primum quidem respi- C cientes in misericordiam Dei & miserationes ejus: deinde, ut vere dicam, inopinata rerum mutatione quasi mente perculsi: arbitratique perinde esse contradicere, atque cum Deo pugnare. Deinde vero aspicientes etiam affectum sanctissimi Papæ Joannis, humanitatem, æquitatem: scientes gaudere ipsum unione ecclesiarum Dei, & concordia populi Christiani. Sic certe, sic res nostræ se habuerunt, ut norunt omnes qui hic præsentes adsunt.

Sancta synodus dixit: Ita factum est, quem- D admodum narravit Dei pontifex & pastor noster. Multas tribulationes sustinuit; sed Deus omnes dissipavit, & præter exspectationem restituit nobis Pontificem nostrum.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Flavianum Constantinopolitanum, Joannem Chrysostomum, Cyrillum Hierosolymorum, & Polychronium similiter, ut vestra novit sanctitas, sancta Romana ecclesia suis sedibus pulsos proprio potestate iterum restituit. Et sanctus Gregorius Dialogus e Dalmatia cum expulisset episcopum ob quamdam calumniam, rursus eumdem in propriam restituit sedem. Et cum Papa Nico- E laus reverentissimus Zachariam deposuisset, rursum Papa Hadrianus propriam ei sedem reddidit: quem & nunc sanctissimus Papa Joannes bibliothecarium fecit. Non est ille certe inferior aut Papa Hadriano, aut Papa Nicolao, in rebus illis administrandis, quæ ad utilitatem ecclesiæ spectant.

Sancta synodus dixit: In hoc enim majorem adipiscitur laudem, quod Christum imitatus primum Pontificem: qui veniens in terram dissolvit omne vinculum iniquitatis, & reconciliavit humanum genus a multis jam

sæ-

sæculis inimicum Patri suo, consocians terrena cælestibus. Sic & ipse factus mediator bonus & Christi imitator, studium singulare adhibuit, ut in gratiam revocaret cum suo Pontifice eos qui ab ipso aliquando dissidebant, & ab ipso aberrabant.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Hujusmodi exempla habens sanctissimus Papa Joannes reddidit sanctitati vestræ suam sedem; teque ut fratrem & comministrum amplectitur, excipitque ultro communionem tuam. Noverit igitur omnis ecclesia, esse te fratrem germanum œcumenici Papæ, quemadmodum fuere ante vos episcopi orthodoxi omnes & sacerdotes. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Gratias Christo referimus, vero Deo nostro, primoque & magno Pontifici, deinde & sanctissimo Papæ Joanni, qui adversus omnem schismaticum errorem stetit, qui omnium concordiam ecclesiarum suscepit, qui abstulit virgam peccatorum a sorte justorum.

Universa sacra synodo libenter excipiente ea quæ dicebantur, & faustis acclamationibus Photium sanctissimum patriarcham prosequente, sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Si placet vestræ sanctitati, legantur & Orientalium sedium epistolæ. Sancta synodus dixit: Legantur. Et ingressus Cosmas religiosissimus presbyter & legatus Michaelis sanctissimi Papæ Alexandriæ, proferens quas secum attulerat epistolas, tradidit Photio sanctissimo patriarchæ. Ex quibus unam accipiens Photinus Dei amantissimus diaconus & Cartophylax, legit ad piissimum Imperatorem scriptam:

A Deo designatis Imperatoribus, Basilio, Leoni, & Alexandro, Michael archiepiscopus Alexandriæ.

OMnis mens hominum sapientia prudentiaque in judicando instructa, & omnis lingua facunda vere ac volubilis, & ad velocitatem sermonis toto vitæ tempore se exercens; Mens, inquam, hominum impatibilis ac libera, & secularium sollicitudinum expers ac pura, Imperatorum mitissime & sapientissime, non erunt pares, ut perspicue novimus, cuilibet volenti tuorum recte factorum magnitudinem celebrare, vel rebus gestis æquiparare laudes conanti. Non solum, quoniam pervigili animæ oculo, impigroque & indefesso pede huc & illuc omnes terræ pelagique partes perlustrans, barbaras exterasque gentes, partim per teipsum, partim per tuos invictos & insuperabiles exercitus succidens, plurimam inde procuras subditis salutem: quæ ratio conciliandæ eorumdem voluntariæ dilectionis, stabilior securiorque est.
Isai. 30. 17. Non *quasi malus in vertice montis, & quasi signum super collem*, juxta prophetæ vocem, negligentia desidiaque priorum Imperatorum, errat subditus, & quærit requiem: Animadverso quod tua egeret providentia, ipse in humeros tuæ
Psalm. 22. commiserationis assumens, *in loca pascuæ & super aquam refectionis* potentissimi auxilii collocasti: & pinguissimum ex steri-

νου χρόνοις πολλοῖς, πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, σώσας τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις. οὕτω καὶ αὐτὸς μεσίτης γεγονὼς ἀγαθὸς καὶ χριστομίμητος, προθυμίαν μεγάλην κατεβάλετο καταλλάξαι τῷ οἰκείῳ ἀρχιερεῖ τούς ποτε διαστάντας καὶ πλανηθέντας ἐξ αὐτοῦ.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπε· τοιαῦτα παραδείγματα ἔχων ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης ἀπέδωκε τῇ ἁγιωσύνῃ ὑμῶν τὸν οἰκεῖον θρόνον, καὶ ἐναγκαλίζεταί σε ὡς ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν, ἀσπαζόμενος καὶ τὴν πρός σε κοινωνίαν. καὶ γνώτω πᾶσα ἐκκλησία, ὅτι ἀδελφὸς εἶ γνήσιος τοῦ οἰκουμενικοῦ πάπα, ὡς οἱ πρὸ ὑμῶν πάντες ὀρθόδοξοι ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· χάριν ἀναπέμπομεν τῷ Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, τῷ πρώτῳ καὶ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πάπᾳ Ἰωάννῃ, κατὰ πάσης μὲν σχισματικῆς ἱσταμένῳ πλάνης, πᾶσαν δὲ ὁμόνοιαν τῶν ἐκκλησιῶν ἀσπαζομένῳ, καὶ ἀφελόντι τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἀπὸ τοῦ κλήρου τῶν δικαίων.

Καὶ δὴ πάσης τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐπὶ τοῖς λαληθεῖσιν ἀσμενισάσης, καὶ εὐφημίας εἰς Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἀνακηρυξάσης, οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· εἰ δοκεῖ τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιωσύνῃ, ἀναγνωσθήτωσαν καὶ αἱ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων ἐπιστολαί. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτωσαν. καὶ δὴ εἰσελθὼν Κοσμᾶς ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ ἀποκρισιάριος Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἀλεξανδρείας, εἰσφερόμενος καὶ τὰς δι' αὐτοῦ κομισθείσας ἐπιστολὰς, ἐπέδωκε Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ. ἐξ ὧν μίαν λαβὼν Φωτεινὸς ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ, τὴν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα, ἀνέγνω.

Τοῖς θεοπροβλήτοις βασιλεῦσι, Βασιλείῳ, Λέοντι, καὶ Ἀλεξάνδρῳ, Μιχαὴλ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας.

ΠΑ̃σα μὲν ἀνθρώπων διάνοια σοφίᾳ καὶ συνέσει πυκαζομένη, πᾶσά τε γλῶσσα εὔλαλος ὄντως καὶ εὔστροφος, καὶ πρὸς ταχύτητα λόγων πάντα τὸν βίον μελέτην πεποιημένη· νοῦς τε ἀνθρώπων ἀπαθὴς καὶ ἐλεύθερος, καὶ βιωτικῶν φροντίδων ἀμιγὴς καὶ ἀθόλωτος, βασιλέων πρᾳότατε καὶ σοφώτατε, οὐκ ἐξαρκέσουσιν, ἴσμεν σαφῶς, τῷ βουλομένῳ παντὶ τῶν σῶν κατορθωμάτων ἐγκωμιάζειν τὸ μέγεθος, καὶ τοῖς πράγμασιν ἐξισοῦν τὰς εὐφημίας ἐπειγομένῳ. οὐ μόνον ὅτι ἀγρύπνῳ τῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι, ἀόκνῳ τε, καὶ ἀκαμάτῳ ποδὶ ἄνω καὶ κάτω πανταχόσε γῆς καὶ θαλάσσης περινοστῶν, τὰ βάρβαρα καὶ ἔκφυλα ἔθνη, ἃ μὲν δι' ἑαυτοῦ, ἃ δὲ διὰ τῶν σῶν ἀμάχων καὶ ἀνανταγωνίστων ἐκστρατευμάτων ἀνακαθαίρων, πολλὴν ἐντεῦθεν πρυτανεύει τῷ ὑπηκόῳ τὴν σωτηρίαν· ὡς καὶ πρὸς ἀγάπην τοῦτο αὐθαίρετον μονιμώτερον ἔχειν αὐτόθεν καὶ ἀσφαλέστερον. οὐ δ' ὅτι ὡς ἱστὸν ἐπ' ὄρους, καὶ ὡς σημαίαν ἐπὶ βουνοῦ, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν, ῥᾳθυμίᾳ καὶ ὀλιγωρίᾳ τῶν προβεβασιλευκότων πλανώμενον, καὶ ζητοῦν ἀνάπαυσιν· τοῦτο ὁρῶν καὶ τῆς σῆς ἐπιμελείας δεόμενον, αὐτὸς ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς σῆς εὐσπλαγχνίας ἀναλαβὼν, εἰς τόπον χλόης, καὶ ἐφ' ὕδωρ ἀναπαύσεως τῆς σῆς κραταιᾶς ἐπικουρίας κατεσκήνωσας. καὶ πιότατον ἐκ παρειμένου καὶ ἐκλελοιπότος αὖθις ἀπέδειξας. ὡς καὶ ἔχειν πρὸς Θεὸν παρ-

ῥη-

ANNO CHRISTI 879.

ῥητίαν καὶ λέγειν· ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. καὶ, οὓς ἔδωκάς μοι, ἐφύλαξα. ἀλλ' ὅτε τὸ μέγα καὶ ἀστασίαστον Χριστοῦ σῶμα, τὴν ἐκκλησίαν λέγω, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον, τὸ βασίλειον ἱεράτευμα, ὑπὲρ οὗ κλίνας οὐρανοὺς κατέβη ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς Χριστὸς ὁ Θεὸς, καὶ τὸ ἴδιον αἷμα ἐθελουσίως ἐξέχεε· καὶ τῶν παγίδων ἐκσπάσας τοῦ πονηροῦ, τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ δῶρον φέρων προσήγαγε· τοῦτο ὑπὸ φιλαρχίας, εἰπεῖν δὲ μᾶλλον ἐκ βασκανίας καὶ πάλης τοῦ δαίμονος, καὶ ἀνδρῶν τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἠθετηκότων διεσπασθὲν καὶ λελυμασμένον, ὡς ἄλλον ἄλλης δόξης ἀντέχεσθαι, μὴ φέρων ὁρᾷν· αὖθις εἰς μίαν σύμπνοιαν καὶ θέλημα ἓν κατήλλαξάς τε καὶ συνεβίβασας, καὶ εἰς Χριστὸν τὸν ἀρχιποιμένα συνήρμοσας καὶ συντέθεικας. καὶ ἔδειξας σεαυτὸν οὐ μόνον τῶν φθειρομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑστώτων καὶ μενόντων πλέον ὡς εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος ἔχειν τὴν σπουδήν τε καὶ ἐπιμέλειαν. καὶ πληθῦναι τῶν σῶν καλῶν, οὐ τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις μόνον ἀρχὴν, ἀλλὰ σχεδὸν ὅσην ὁ ἥλιος φθάνων ὁρᾷ, καὶ τοῦ οἰκείου φωτὸς φαιδρὰν ἐνίησι τὴν λαμπηδόνα. ἰδοὺ γὰρ καὶ ἡμῖν τοῖς πόρρω που ἀπῳκισμένοις τῆς σῆς ἔνθεν γαληνότητος, μετὰ πλείστην ὅσην καὶ χρονίαν διὰ Χριστὸν ἀποδημίαν, ἐπέστη Κοσμᾶς ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς, καὶ πρεσβύτερος, ὁ Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ζηλωτὴς, καὶ μαθητὴς ἀληθέστατος, εὐαγγελίοις εὐκταίοις καὶ θυμηρέσιν ἀγωγίμοις καὶ ἐφετοῖς ἡμᾶς δεξάμενος· ὡς ὅτι ἡ παναγία καὶ ὁμοούσιος Τριὰς, ἡ πάντα τὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγοῦσα, καὶ συντηροῦσα ἐν ἡλίοις τρισὶν ὁμοφυέσι καὶ ὁμογνώμοσι, σοὶ τῷ παναγάθῳ βασιλεῖ, καὶ Λέοντι, καὶ Ἀλεξάνδρῳ, τοῖς υἱέσι καὶ ὁμόφροσι τῇ εὐσεβείᾳ, τὸ Ῥωμαίων φῦλον ἰθύνειν ἐκέλευσε, νίκαις ἀεὶ μεγαλύνουσα, καὶ τοὺς ἀρνητὰς τοῦ παναγίου ὀνόματος αὐτῆς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν τιθεῖσα, τοὺς αὐχένας συμπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν τιμίων καὶ ἁγίων ποδῶν αὐτῶν ἐδικαίωσε· ταπεινώσασα εἰς γῆν τὰ φρυάγματα αὐτῶν, καὶ ἀφανίσασα· ἐφ' οἷς ἡσθέντες ἡμεῖς, καὶ τῶν κακῶν περικύκλῳ ἀπειρῶν ἀναπνεύσαντες, πανάγαθοι καὶ θεόστεπτοι ἡμῶν βασιλεῖς, χεῖρας εἰς οὐρανοὺς ἄραντες ὁμοθυμαδὸν, τῇ ὑπερουσίῳ καὶ παναγίᾳ Τριάδι τὴν πρέπουσαν εὐχαριστίαν καὶ κατὰ τοῦτο ἀπονείμαντες, αἰτούμεθα τὴν αὐτῆς ἀγαθότητα φυλάττειν τὴν βασιλείαν ὑμῶν εἰς αἰῶνα καὶ ἐπ' αἰῶνα, καὶ ἔτι· καὶ ποιῆσαι τὰς ἡμέρας ὑμῶν ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐνισχῦσαι ὑμᾶς, ὥστε διασκορπίζειν ἔμπροσθεν ὑμῶν καὶ τῶν ἐκστρατευμάτων ὑμῶν ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, χαριζόμενος ὑμῖν μετὰ τῶν ἐπιγείων καὶ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ, ἅμα Εὐδοκίᾳ τῇ πανευσεβεστάτῃ Αὐγούστῃ, καὶ τῶν θεοσδότων κλάδων αὐτῆς, τῶν Πορφυρογεννήτων, πρεσβευούσης τῆς ὑπεραγίας * Θεομήτορος, τῶν θεοειδῶν ἀγγέλων, καὶ πάντων ἁγίων. ἀμήν.

* *Tou Theomētoros, & cet.*

Ἀγαθὸν δὲ γέγονε μέγιστον, δέσποτα, ὅτι τῷ τέκνῳ ἡμῶν, ὁ πρεσβύτερος Κοσμᾶς, ἐπιστεύθη τὴν διακονίαν ταύτην, ἄνθρωπος ὢν παντοῖος καὶ διαφόρους γλώσσας πεπαιδευμένος, καὶ εἰδὼς πραγμάτων ἀντέχεσθαι, καὶ ἱκανὸς φυλάττειν βασιλέων μυστήρια. καὶ εἰ ἔδοξε τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλείᾳ σου, δέσποτα, δέκα μητροπολίτας ἀποστεῖλαι * πρὸ τὴν ἀναξιότητα ἡμῶν, οὐκ ἂν ὅπως προσετέθημεν εἰς τὴν ἀ-

* *Lego πρός.*

A li ac defecto sursum exhibuisti. Adeo ut possis libere Deo dicere: *Ecce ego & pueri quos dedit mihi Deus*: Et, *Quos dedisti mihi custodivi*: Sed quod magnum pacatumque Christi corpus, ecclesiam dico, gentem sanctam, regale sacerdotium, super quo *inclinans cælos descendit* pastor bonus Christus Deus, & sanguinem suum sponte fudit; & a laqueis maligni extrahens, Deo & Patri dono obtulit. Illud ex dominandi libidine, seu potius ex invidia luctaque dæmonis ac virorum, qui Dei timorem abjecerant, distractum vastatumque, adeo ut alios aliud sentiret, non ferens intueri; statim in B unum consensum, unamque voluntatem conciliasti & compegisti, & cum Christo qui est princeps pastorum consociasti & concinnasti. Et ostendisti teipsum non solum eorum qui deteriores facti sunt, verum etiam eorum qui steterunt & permanent, ut qui pius es & Dei amans, habere curam & providentiam; & bonis tuis repleri non solum Romanum Imperium, sed quantumcumque fere terrarum sol intuetur, & quocumque suæ lucis clarum splendorem immittit. Nam etiam ecce nobis qui procul degimus a divina serenitate tua, post plurimam & diuturnam propter Christum peregrinationem, adstiC tit Cosmas reverentissimus monachus & presbyter, idemque Marci evangelistæ æmulator & discipulus verissimus, optatis nunciis & pergratis mercibus ac desiderabilibus nos jucunde replevit: Ut quoniam sanctissima & consubstantialis Trinitas omnia quæ in cælis sunt & quæ in terra ex non existentibus ut essent produxit, conservatque in ternis solibus ejusdem naturæ ejusdemque voluntatis, in te optimo Imperatore, & Leone, & Alexandro filius, ejusdem in pietate sententiæ, Romanam gentem gubernare jussit, victoriis te semper magnificans, & negatores sanctissimi nominis sui sub pedibus eorum, & cerD vices eorum conculcari a venerandis sanctisque pedibus eorum constituit: humilians usque ad terram fremitus eorum & prorsus exterminans. Quibus nos gavisi, & a molestissimis malis quæ nos circumdant respirantes, optimi & a Deo coronati Imperatores nostri, manus in cælum tollentes unanimi consensu, supersubstantiali & sanctissimæ Trinitati dignam gratiarum actionem ea gratia referentes, precamur ejusdem bonitatem ut custodiat regnum vestrum in sæculum & in sæculum, & ultra; efficiatque dies vestros *sicut dies cæli*, & corroboret vos *ut dissipet* in conspectu vestro exercituumque vestrorum *gentes quæ bella volunt*: largiens vobis cum bonis terE renis etiam cælestia, cum Eudocia piissima Augusta, & divinitus concessa sobole ejus, filiis Porphyrogenitis; intercedente sanctissima Dei Matre, divinisque Angelis, & omnibus sanctis, Amen.

Isa. 8. 18.
Joann. 17. 12.
Psal. 17. 10.
Psal. 88. 30.
Psal. 67. 31.

Percommode autem accidit, domine, ut filio nostro presbytero Cosmæ creditum hoc ministerium fuerit, qui homo est omnigena, & diversarum linguarum peritiam habens, sciens negotia tractare, & qui possit arcana servare Imperatorum. Quod si placeret divino tuo imperio, domine, decem metropolitas mittere ad nos

qui

qui tali honore indigni sumus, non sic consentiremus in dilectione sanctissimi Photii & comministri nostri & œcumenici patriarchæ. Nam plurimum conati presbyterum Cosmam retinere apud nos, propter pactum cum imperio tuo & œcumenico patriarcha sanctissimo Photio, non potuimus ei persuadere: quoniam omnem dat operam ut immutabilem custodiat veritatem. Noluit similis esse maledicto Josepho, qui mentitus est coram sancto imperio tuo, se archidiaconum esse domini Michael patriarchæ Alexandriæ. Cujus improbitatem ubi patriarcha rescivit, ipsum anathematizavit. Similiter egit etiam impius Elias, ausus & ipse turbas decipere, ac dicere se syncellum esse Sergii patriarchæ Hierosolymorum, & veniens hac lepra infectus improbam vitam finivit. Horum similis esse nolens presbyter Cosmas, manere apud nos non sustinuit. Sed de his hactenus. Quod sit præcipuum caput nostræ gratiarum actionis, debitumque tantæ lætitiæ, deinceps dicemus. Nobis fidem fecit idem reverentissimus Cosmas presbyter, domine, fortissimum imperium tuum reddidisse suum ecclesiæ splendorem: Photium dico sanctissimum patriarcham, hominem lucidum & lucis effectorem, sacerdotii perfectionem, normam veritatis inconcussam, sapientiæ hospitium, venerandum rerum optimarum thesaurum, abundantem eleemosynæ dexteram, exterorum perfugium; hunc rursus super candelabrum pontificatus jussit ascendere, ut illustraret sermonibus sapientiæ & scientiæ corpus ecclesiæ. Hunc enim nos talem exsistentem ut a Michaele felicis recordationis accepimus, habuimus & habemus pro compastore & comministro: & habere optamus usque in supremum diem, extremumque spiritum. Et quisquis non communicat ei, nec suscipit eum tanquam legitimum patriarcham, sit pars ejus cum deicidis. Nos enim omni viro & omni animæ adhortantes consulimus, per exile scriptum hoc nostrum, & præcipimus, ut cum eo viro communicet absque omni malo consilio, vel sordida conscientia. Nam qui ei communicat, etiam nobiscum certe communicat. Si vero conati aliqui fuerint seipsos abscindere ab ecclesiæ corpore, sint isti a Christianorum spe alieni.

Etiam illud, domine, juvat adjicere: Quod si inflectet Dominus Deus sanctam mentem tuam, ut velis aliquam eleemosynam mittere in hæc loca sancta, quemadmodum decessores tui Imperatores; non per alium, sed per presbyterum Cosmam velis hanc eleemosynam mittere: neque enim de alio certam persuasionem habemus. Nam etsi cum ipso mittere & alterum quempiam statueramus, metu gentilium impediti sumus. Qui vero universa condidit Deus, qui constituit Imperatores ad salutem subditorum, qui etiam te fidelissimum Imperatorem segregavit ex utero, & diademate lapidibusque pretiosis circumcinxit sacrum tuum caput; ipse *teneat manum dexteram* tuam, & filiorum tuorum, qui tecum imperant. *Et in voluntate sua deducat* vos, cum Augusta a Deo coronata & Porphyrogenitis, largiens vobis cum terrestribus bonis etiam cœlestia. Fiat. Amen.

σάτην τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. καὶ πολλὰ βιασάμενοι τὸν πρεσβύτερον, Κοσμᾶν σταθῆναι πρὸς ἡμᾶς, διὰ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην τὸν ἁγιώτατον Φώτιον, οὐκ ἠδυνήθημεν πεῖσαι, φυλάττειν τὴν ἀλήθειαν ἀπαρεγχείρητον σπουδὴν ποιούμενον. ὅτι μηδὲ ὁμοιῶσθαι Ἰωσὴφ τῷ ἐπαράτῳ ἠβουλήθη, ψευσαμένῳ ἐνώπιον τῆς ἁγίας βασιλείας σου, ὅτι ἀρχιδιάκονός ἐστι τοῦ κυρίου Μιχαὴλ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. καὶ μαθὼν ὁ πατριάρχης τὴν κακίαν αὐτοῦ, ἀνεθεμάτισεν αὐτόν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δυσσεβὴς Ἠλίας, καὶ αὐτὸς τολμήσας ἐξαπατῆσαι τοὺς ὄχλους, καὶ εἰπεῖν ὅτι σύγκελλός ἐστι Σεργίου τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων· καὶ ἐλθὼν ὧδε λεπρωθεὶς, τὴν πονηρὰν αὐτοῦ κατέστρεψε ζωήν. καὶ τούτοις ἀμοιωθῆναι ὁ πρεσβύτερος Κοσμᾶς μὴ θέλων, μεῖναι πρὸς ἡμᾶς οὐκ ἠνέσχετο. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις. τὸ δὲ κεφάλαιον τῆς ἡμετέρας εὐχαριστίας, καὶ τὸ ὄφλημα τῆς τοσαύτης περιχαρείας, ἐντεῦθεν ἐροῦμεν. ἐπιστώσατο ἡμᾶς ὁ αὐτὸς εὐλαβέστατος Κοσμᾶς ὁ πρεσβύτερος, δέσποτα, ὅτι ἡ κραταιά σου βασιλεία ἀπέδωκε τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν δόξαν αὐτῆς· φαμὲν δὴ Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην, τὸν φωτοειδῆ καὶ φωτοποιὸν ἄνθρωπον, τῆς ἱερωσύνης τὴν τελειότητα, τὸν γνώμονα τῆς ἀληθείας τὸν ἀδιάστροφον, τῆς ἀρετῆς τὸν κανόνα τὸν ἀθύτατον, τῆς σοφίας τὸ ἐνδιαίτημα, τὸ κειμήλιον τῶν καλῶν τὸ σεβάσμιον, τῆς ἐλεημοσύνης τὴν χεῖρα τὴν διαρκῆ, τῶν ξένων τὸ καταφύγιον· τοῦτον καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν λυχνίαν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀναβιβάσασα τέθεικε, τοῦ καταυγάζειν λόγοις σοφίας καὶ γνώσεως τῆς ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα. τοῦτον γὰρ ἡμεῖς τοιοῦτον ὄντα πρὸς Μιχαὴλ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει παρειληφότες, ἔχομέν τε καὶ ἔχομεν συμποιμένα τε καὶ συλλειτουργὸν, καὶ ἔχειν εὐχόμεθα μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας καὶ ἀναπνοῆς ἡμῶν. καὶ ὅστις οὐ κοινωνεῖ αὐτῷ, καὶ οὐκ ἀποδέχεται αὐτὸν πατριάρχην ἐννομώτατον, ἔσω ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τῶν θεοκτόνων. ἡμεῖς γὰρ παντὶ ἀνδρὶ καὶ πάσῃ ψυχῇ παραινοῦντες συμβουλεύομεν, διὰ τοῦ ἁπλοῦ ἡμῶν γράμματος, καὶ ἐντελλόμεθα κοινωνεῖν τῷ ἀνδρὶ δίχα πάσης κακοβουλίας, καὶ ῥυπαρᾶς συνειδήσεως. ὁ γὰρ αὐτῷ κοινωνῶν, δῆλον ὅτι καὶ ἡμῖν κοινωνεῖ. εἰ δὲ πειραθεῖεν τινὲς ἀπορρῆξαι ἑαυτοὺς τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ἔστωσαν αἱ τοιοῦται τῆς Χριστιανῶν ἐλπίδος ἀλλότριοι.

Ἔτι δὲ τοῦτο προσθεῖναι καλὸν, δέσποτα· ὅτι εἰ κλίνοι κύριος ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν σου ψυχὴν, καὶ θελήσειας τινὰ εὐλογίαν ποιῆσαι εἰς τοὺς ἁγίους τόπους τούτους, ὡς καὶ οἱ πρὸ σοῦ βασιλεῖς, μὴ δι' ἄλλου, ἀλλὰ διὰ τοῦ πρεσβυτέρου Κοσμᾶ τὴν τοιαύτην εὐλογίαν ἐξαποστεῖλαι προθυμήθητι, εἰς γὰρ ἄλλον οὐ πληροφορούμεθα. εἰ γὰρ μετ' αὐτοῦ πέμψαι καὶ ἄλλον τινὰ προῃρήμεθα, ὑπὸ τοῦ φόβου τῶν ἐθνῶν ἐνεκόπημεν. ὁ δὲ τὰ πάντα δημιουργήσας Θεὸς, καὶ καθιστῶν βασιλεῖς εἰς σωτηρίαν τῶν ὑπὸ χεῖρα, ὁ καί σε τὸν πιστότατον βασιλέα ἀφορίσας ἐκ κοιλίας μητρὸς, καὶ διαδήματι καὶ λίθοις τιμίοις καταστέψας τὴν ἁγίαν σου κεφαλὴν, αὐτὸς κρατήσαι τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς σου, καὶ τῶν σῶν υἱῶν καὶ συναυτοκρατόρων· καὶ τῇ ἰδίᾳ βουλῇ ὁδηγήσαι ὑμᾶς, σὺν τῇ θεοστέπτῳ Αὐγούστῃ, καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις, * χαριζόμενος ὑμῖν σὺν τοῖς ἐπιγείοις καὶ τὰ οὐράνια. γένοιτο. ἀμήν.

Καὶ

ANNO CHRISTI 879.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρὸς τὸν φιλόχριστον ἡμῶν βασιλέα γραμμάτων, ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν· Οἴδαμεν ἡμεῖς, ὡς οἱ τῆς ἀνατολῆς θρόνοι οὐδέποτε διέστησαν τῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου κοινωνίας. διὸ καὶ τὴν παρ' αὐτῶν προενεχθεῖσαν ψῆφον, καὶ νῦν δὲ ἐπικυρωθεῖσαν ἀσμένως ἀποδεχόμενοι, τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας ὡς ἀλλοτρίους Θεοῦ ἡγούμεθα. πλὴν ἀκουσώμεθα καὶ τὴν πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν πατριάρχην ἐπιστολήν. καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος, ἀνέγνω.

A Et post lectionem literarum ad Christi amantissimum Imperatorem nostrum, sancta synodus exclamavit: Scimus nos, Orientales sedes nullo modo diffidere a communione sanctissimi patriarchæ Photii: Quamobrem & suffragium ab illis antea missum, nunc vero confirmatum, alacriter suscipientes, eos qui secus sentiunt, tanquam alienos a Deo ducimus. Sed audiamus etiam scriptam ad sanctissimum nostrum patriarcham epistolam. Et accipiens Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius legit:

Τῷ τρισμακαριωτάτῳ συλλειτουργῷ ἡμῶν Φωτίῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, Μιχαὴλ ὁ Ἀλεξανδρείας.

B Beatissimo comministro nostro Photio patriarchæ Constantinopoleos, Michael Alexandriæ.

ΚΑὶ λόγοις ἀνέμβατον, καὶ λογισμοῖς ἀνέφικτον, τὸ μεγαλεῖον τῆς τοῦ μεγάλου ποιμένος Χριστοῦ ἀγαθότητος, ἀκριβῶς οἶδε πᾶσα φιλόθεος ψυχή· ὅτι τε καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ μῆνας καὶ κατὰ πᾶσαν λυκαβάντων κυκλικὴν περίοδον ἐπικουρεῖ καὶ οἰκονομεῖ τὸ πλάσμα τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, καὶ τὰς ἐκκλησιαζομένας αὐτοῦ χριστιανῶν συναγωγὰς θεραπεύει καὶ ἀγαθοποιεῖ, καὶ τοὺς ἀδημονοῦντας παραμυθεῖται, καὶ τοὺς ἱδρυμένους οὐ θέλει καταπεσεῖν. ἀντὶ τούτων πάντων οὐκ ἀρκοῦμεν ἐξαγορεύειν τῆς χρηστότητος αὐτοῦ τὸ ὑπερκείμενον μέγεθος. C καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν φίλων ἡμῖν λογίων τῆς σῆς τελεταρχικωτάτης ἱερωσύνης ταῦτα ἐνωτισάμενοι ὥσπερ πατρικὸν κλῆρον τοῦ πρὸ ἡμῶν τὴν τελεταρχικωτάτην ἱερωσύνην ποθήσαντες, καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτά σοι συνανυμνοῦμεν τὸ θεῖον, καὶ εὐχαριστοῦμεν διὰ σοῦ τὰ εἰς σὲ φθάσαντα τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος τεχνουργήματα. πάντα γὰρ ἀναδιδαχθέντες παρὰ τοῦ ἡμετέρου Κοσμᾶ τοῦ πρεσβυτέρου τὰ περὶ σέ, τῆς μὲν ἐπικρατούσης ἡμῶν τὴν ζωὴν ταλαιπωρίας ἀπὸ τῶν κύκλῳ μικρὸν ἀνεπνεύσαμεν, ἀντὶ χαρᾶς ἄλλης τὴν σὴν ἡγησάμενοι χαράν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἡμῖν γέγονεν, οὕτω καὶ ἐν ὑμῖν γενέσθαι παρακαλοῦμεν· ἵνα τῆς χαρᾶς ἐπιγενομένης ἀμνημονήσῃς τῶν συμβεβηκότων σοι λυπηρῶν. D

Ἐπιστώσατο γὰρ ἡμᾶς ὁ ἐπιστοληφόρος Κοσμᾶς, ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἀγαθῶν ὁ κράτιστος αὐτοκράτωρ μιμητὴς ὑπάρχων τοῦ χαρισαμένου αὐτῷ τὴν βασιλείαν, ἀπέδωκεν ὡς ἰδίαν κόσμον τῇ νύμφῃ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ εἰρήνην ἐβράβευσεν, ἐν αὐτῇ πᾶσαν λύσσαν αἱρετικὴν καὶ σχισματικὴν ἀποδιώξας, καὶ τοὺς ἐν μακρᾷ ταλαιπωρίᾳ παραμυθησάμενος· καὶ τὴν ὀλιγοψυχίαν ἐξορίσας, εἰς ἓν συνήγαγεν ἅπαντας. καὶ τίς οὐκ ἐπαινέσει τὸ τοιοῦτον ἔργον ἀληθῶς εἶναι βασιλικώτατον, φωτώνυμε καὶ φωτουργέ, καὶ τῆς ἐκκλησίας Θεοῦ ἀρχιποίμην; σὺ γὰρ ὄντως ὁ φωτοποιὸς ἄνθρωπος, ὁ τῆς ἱερωσύνης τελειωτής, ὁ γνώμων τῆς ἀληθείας, ὁ ἀδιάστροφος τῆς ἀρετῆς κανών, E τὸ τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας ἐνδιαίτημα, τὸ κειμήλιον * τὸ σεβάσμιον, τῆς ἐλεημοσύνης ἡ χεὶρ ἡ διαρκής, τῶν ξένων τὸ καταφύγιον, τῶν ἐν συμφοραῖς ἡ παράκλησις, τὸ πάντων τῶν καλῶν καταγώγιον. τοιοῦτον γάρ σε ὄντα καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν λυχνίαν τῆς ἱερωσύνης ἀναβιβάσας διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ βασιλέως ὁ Θεός, ἰάσατο τὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ * συντρίμματα. καταυγάζεις γὰρ λόγοις σοφίας καὶ γνώσεως ταύτης τὸ πλήρωμα. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς τοιοῦτον ὄντα σὲ πρὸς Μιχαὴλ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει, πρὸ ἡμῶν τὸν τοῦ

* Fortasse, τῶν καλῶν, ut supra.

* Pro συντρίμματα.

QUæ nec oratione exprimi, nec cogitatione potest comprehendi, immensam bonitatem magni pastoris Christi, certo compertam habet omnis anima Dei amans: Quoniam diebus singulis ac mensibus, & omni annorum circuitu defendit ac regit opus manuum suarum, & congregatos suorum Christianorum cœtus curat & bonis auget, & mœstos solatur, & eos qui stant non sinit cadere. Pro his omnibus non sufficientes sumus enarrare excellentem bonitatis ipsius magnitudinem. Nam ex oraculis jucundissimis tui perfectissimi sacerdotii hæc audientes, veluti paternam hæreditatem perfectissimum sacerdotium antecessoris nostri desiderantes, & nos pariter tecum divinum numen celebramus, & gratias agimus ob ea quibus te prævenit suæ bonitatis argumenta. Nam de omnibus rebus edocti quæ te spectant, a presbytero nostro Cosma, ex ærumnis quibus vita nostra conflictatur ab his qui in circuitu sunt, paululum respiravimus, vice alterius gaudii tuum reputantes gaudium. Sed quemadmodum in nobis factum est, sic etiam in vobis fieri precamur; ut superveniente gaudio memoria excidat molestiarum quas pertulisti.

Nam fidem nobis Cosmas fecit, qui literas tuas detulit, quod inter alia bona sua fortissimus Imperator, illum imitatus qui imperium ei impertiit, suum veluti ornatum reddidit sponsæ Christi ecclesiæ, pacemque constituit, omnem hæreticam rabiem schismaticamque abigens, consolansque eos qui in ærumna dudum fuere: pulsaque pusillanimitate omnes in unum congregavit. Quis vero tale opus non prædicet esse imperatorium, o qui ex * luce nomen habes, & lucem affers, & ecclesiæ Dei summus pastor? Nam tu vere homo lucis effector, sacerdotii consummator, norma veritatis, inconcussæ virtutis regula, scientiæ & sapientiæ hospitium, venerandus bonorum thesaurus, eleemosynæ manus abundans, externorum perfugium, in calamitate solatium, omnium bonorum diversorium. Nam talis cum sis, iterum super candelabrum sacerdotii statuens Deus per famulum suum Imperatorem, ecclesiæ suæ *contritiones sanavit*. Illustras enim ecclesiæ corpus sapientiæ & scientiæ sermonibus. Nam & nos talem esse te cum a Michaele felicis recordationis accepimus, qui ante nos beatissimi Marci evangelistæ sedem rexit, te in pastorem

* Photius a φῶς lux, nomen habet.

Psal. 59. 4.

& comministrum habemus, & habere optamus usque ad supremum diem extremumque nostrum halitum; & omnibus qui tuo temere sacerdotio offenduntur, id pro certo affirmamus: clara voce prædicantes, quæ coram nostra synodo exposuimus; congregatis nimirum metropolitis & episcopis vicinis, quotquot nostra miseria potuit nuper congregare; Zachariam dico Tamiathæ, & Jacobum Babylonis, Stephanum Thebarum, & Theophilum Bare, egregios Metropolitas, cum aliis episcopis non paucis. Quæ igitur in nostra synodo pronunciata fuerunt, ut initio dixi, hæc sunt. Auctores sumus omni viro & omni animæ, suademusque, & scripto ac sine scripto præcipimus vobis communicare absque omni malo consilio & malignitate & sordide conscientia. Nam qui vobis communicat, etiam nobiscum certe communicat. Si vero conati aliqui fuerint seipsos abscindere a tua sanctissima ecclesia, quæ est corpus Domini nostri Jesu Christi, sint isti a Christianorum spe alieni. Et si quis non tecum communicat, nec suscipit te Dei benignitate patriarcham ordinatum, sit pars ejus cum deicidis. Adhuc autem & in montem ascendens exaltabo vocem coram omnibus audientibus. Qui non communicat sanctissimo Photio patriarchæ regiæ Constantinopoleos & comministro nostro, anathema & exsecratio sit a sancta & vivifica Trinitate. Qui rejicit ordinationem Photii comministri nostri, ne partem habeat nec communionem in regno Dei. Qui hæsitat super electionem Photii patriarchæ, alienus esto & rejectus a Deo & Patre. Qui accusat Photium Dei Pontificem propter electionem & ordinationem ejus, *occupet* cum *caligo* & tenebræ, & lepra inficiatur, ut Naaman Syrus, & maledictionem consequatur Cain fratricidæ: & sit *vagus & tremens super terram*.

Job 3. v. 5. ex Symmacho.

Genes. 4. 12. Græco.

Nos autem, o sacrum caput, & summe pastor rationalium ovium Christi, secuti exemplum decessoris nostri Alexandriæ antistitis beatissimi Michaelis, & consentimus & assentimur tibi in omnibus, & suscipimus tam Pontificalem dignitatem, & inscriptum gerimus nomen tuum in sacris diptychis in æternum. Largiatur ergo tibi Deus sedem tuam diu, & uniat ecclesias tuas in diebus tuis: & dissipet consilia inimicorum tuorum, qui volunt tibi mala. Et tribuat tibi Dominus Deus longitudinem dierum, submissionem, obedientiam, doctrinam, puritatem, castitatem, & gratiam. Ipse enim pastores constituit ad salutem subditorum. Qui etiam te summum pastorem & Pontificem segregavit ex utero matris tuæ. Ipse igitur teneat manum dexteram tuam, & in voluntate sua deducat te, & glorificet te. Qui vero adversum te rabie efferebantur, frater & comminister noster, Elias, inquam, & vanus Joseph, mortui sunt, ob nefarium consilium suum, morte sempiterna; divina, opinor, vindicta insequente eos, (ut si interrogaveris, discere poteris,) quandoquidem sui erroris non petiere veniam. Alter autem eorum Thomas Berytensis agnovit delictum suum; & veniam quia flagitavit, dedimus

Michael obiit anno 872. cui successerunt Cosmas & Sanuthius, deinde Michael, qui cœpit sedere anno 879. ut quidem scribit Eutychius.

A παμμακαρίστου Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἰθύνοντος θρόνον, παρειληφότες, ἔχομεν καὶ ποιμένα καὶ συλλειτουργόν, καὶ ἔχειν εὐχόμεθα μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας καὶ ἀναπνοῆς ἡμῶν· καὶ πᾶσι δὲ τοῖς εἰκαίως σκανδαλιζομένοις * ἐπὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ ἐξασφαλιζόμεθα, καὶ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ κηρύττομεν, ἅπερ ἐνώπιον τῆς καθ' ἡμᾶς συνόδου ἐξεθέμεθα, συναθροισθέντων δηλονότι τῶν ἄγχιστα ἡμῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ὅσους ἡ ταλαιπωρία ἡμῶν τέως ἠδυνήθη συναγαγεῖν· λέγω δὴ τοὺς περὶ Ζαχαρίαν Ταμιάθεως, καὶ Ἰάκωβον Βαβυλῶνος, Στέφανον Θηβῶν, καὶ Θεόφιλον Βάρη, ἐκκρίτους μητροπολίτας, σὺν καὶ ἑτέροις ἐπισκόποις οὐκ ὀλίγοις. ἅπερ οὖν ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς συνόδου ταύτης
B ἐξεφωνήθη, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, ταῦτα εἰσί. παραινοῦμεν παντὶ ἀνδρὶ, καὶ πάσῃ ψυχῇ, καὶ συμβουλεύομεν, καὶ ἐγγράφως, καὶ ἀγράφως ἐντελλόμενοι, κοινωνεῖν ὑμῖν, δίχα πάσης κακοβουλίας καὶ δυστροπίας καὶ ῥυπαρᾶς συνειδήσεως. καὶ γὰρ ὁ ὑμῖν κοινωνῶν, δῆλον ὅτι καὶ ἡμῖν κοινωνεῖ. εἰ δὲ πειραθεῖεν τινὲς ἀποσχίσαι ἑαυτοὺς τῆς ἁγιωτάτης σου ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶ σῶμα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔστωσαν οὗτοι τῆς χριστιανῶν ἐλπίδος ἀλλότριοι. καὶ εἴτις οὐ κοινωνεῖ σοι, καὶ οὐκ ἀποδέχεταί σε, πατριάρχην εὐδοκίᾳ Θεοῦ προκεχειρισμένον, ἔστω ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τῶν θεοκτόνων. ἔτι δὲ καὶ ἐπ' ὄρους ἀναβὰς, ὑψώσω τὴν φωνὴν ἐνώπιον ἁπάντων τῶν ἀκουόντων. ὁ μὴ κοινωνῶν τῷ ἁ-
C γιωτάτῳ Φωτίῳ πατριάρχῃ τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν, ἀνάθεμα καὶ κατάθεμα ἔστω ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος. ὁ ἀποβαλλόμενος τὴν χειροτονίαν Φωτίου τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν, μὴ σχῇ μέρος μηδὲ κοινωνίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. ὁ διστάζων τῇ προχειρίσει Φωτίου τοῦ πατριάρχου, ἀλλότριος ἔστω καὶ ἀπόβλητος τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. ὁ κατηγορῶν Φωτίου τοῦ ἀρχιερέως Θεοῦ, ἕνεκεν προχειρίσεως καὶ χειροτονίας αὐτοῦ, ἐπιπέσοι ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος· καὶ λεπρωθείη ὡς Νεεμὰν ὁ Σύρος· καὶ κληρονομήσοι τὴν κατάραν τοῦ ἀδελφοκτόνου Καΐν· καὶ ἔστω σαλευόμενος καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡμεῖς δὲ, ὦ ἱεροκεφαλὴ, καὶ ἀρχιποίμην τῶν λο-
D γικῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ, ἀκολούθως τῷ πρὸ ἡμῶν τῆς Ἀλεξανδρείας ἱεραρχήσαντι μακαρίτῃ Μιχαὴλ, καὶ συναινοῦμεν καὶ συνευδοκοῦμέν σοι ἐν πᾶσι, καὶ ἀποδεχόμεθά σου τὴν ἀρχιερατικὴν τελειότητα, καὶ τετυπωμένον ἔχομεν τὸ ὄνομά σου ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις μέχρις αἰῶνος. χαρίσαιτο οὖν Θεός σοι τὸν θρόνον σου χρόνοις μακροῖς, καὶ ἑνώσαι τὰς ἐκκλησίας σου ἐν ταῖς ἡμέραις σου, καὶ διασκεδάσαι τὰς βουλὰς τῶν κατ' αὐτῶν πονηρὰ βουλομένων. καὶ χαρίσαιτό σοι κύριος ὁ Θεὸς μακρότητα ἡμερῶν, εὐπειθείαν, ὑπακοὴν, διδαχὴν, καθαρότητα, ἁγνείαν, καὶ χάριν. αὐτὸς γὰρ καθιστᾷ ποιμένας εἰς σωτηρίαν τῶν ὑπὸ χεῖρα. ὁ καὶ σὲ τὸν ἀρχιποιμένα καὶ ἱεράρχην ἀφορίσας ἐκ κοιλίας μητρός
E σου. αὐτὸς οὖν κρατήσαι τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς σου, καὶ ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῦ ὁδηγήσαι σε, καὶ δοξάσαι σε. οἱ δὲ κατὰ σοῦ λυσσήσαντες, ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ ἡμῶν, Ἠλίας, φημὶ, καὶ Ἰωσὴφ ὁ μάταιος, ἐναπέθανον τῇ κακοτρόπῳ γνώμῃ αὐτῶν θάνατον αἰώνιον· τῆς θείας, οἶμαι, δίκης * αὐτοὺς ἐπεξελθούσης, [ὡς ἐρωτῶν ἀναμαθεῖν δυνήσῃ.] ἐπειδὴ τοῦ οἰκείου σφάλματος οὐκ ᾔτησαν συγγνώμην. ὁ δὲ ἕτερος αὐτῶν Θωμᾶς ὁ Βηρυτοῦ ἐπέγνω τὸ πταῖσμα ἑαυτοῦ, καὶ αἰτήσαντα συγγνώμην κατηξιώσαμεν αὐτὸν συγχωρήσεως. ὑπὲρ οὗ καὶ νῦν πρεσβεῦσαι παρεκλήθημεν

πρός

* Forte, καὶ τοῦ σοῦ.

* Forte γρ.

ANNI CHRISTI 879.

πρὸς τὴν σὴν ἀδελφότητα, μεσίτας ἡμᾶς τοῦ ἀνδρὸς ἑαυτοῦ προβαλλομένου, ἀμνημονῆσαι σοῦ τὴν ἔνθεον γνώμην τῶν παρ' αὐτοῦ εἰς σέ ποτε πεπαρῳνημένων, ὡς αὐτὴ ἡ τοῦ ἀνδρὸς προσβλητικὴ μετάνοια δηλοῖ. ἣν ταῖς παρούσαις ἡμῶν συλλαβαῖς ὑπετάξαμεν.

Τὰ δὲ ἀποσταλέντα ἡμῖν παρὰ τῆς σῆς περιβοήτου ἁγιότητος διὰ τοῦ πολλάκις ῥηθέντος μαθητοῦ ἡμῶν ἱερατικὰ, κατὰ τὴν ποσότητα ἥνπερ ἐσήμανας, ἀπεδεξάμεθα. χρεώστης σοι Κύριος ὁ Θεὸς * ὁ φιλέτης ὑπὲρ τῆς τοιαύτης διακονίας. γίνωσκε γὰρ, ἀδελφὲ, ὅτι τῷ πλείστῳ μέρει τὸν ᾅδην οἰκοῦμεν, ζῶντες ὡς οἱ νεκροὶ, διὰ τὴν τῆς τυραννίδος ἐπικράτειαν. εἰ γὰρ καὶ λόγῳ διαγράψαι τὰς καθεκάστην συμφορὰς βουληθείημεν, οὐκ ἰσχύσομεν. πλὴν τέως κἂν μικρά τινα διηγούμενοι, τῷ καὶ ἑτέρους ἔχειν συνίστορας τῶν καθ' ἡμᾶς συμφορῶν τῆς πλείστης ὀδύνης κουφιζόμεθα. ὄντως γὰρ * μόνῳ εἰπεῖν ἀληθῶς καὶ ζῶμεν καὶ ἀναπνέομεν Χριστῷ, τῷ καθεκάστην ἐνδυναμοῦντι καὶ ἀνδρεοῦντι, ἀνθίστασθαι γενναίως κατὰ πάντως ἐπερχομένων ἡμῖν κακῶν· τοῖς δὲ ἄλλοις ἅπασι μικροῦ λείποντος ἀποτεθνήκαμεν. καὶ εἴ ποτε ἀρεστὸν τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ γένηται εὐλογίαν ἀποστεῖλαι ἐν τοῖς ἁγίοις τόποις τούτοις, ὡς καὶ οἱ πρὸ σοῦ ἱεράρχαι· μὴ διὰ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἢ διὰ τοῦ πρεσβυτέρου Κοσμᾶ, ἢ διὰ τοιούτου πιστοῦ τινος τὴν εὐλογίαν ἐξαποστεῖλαι προθυμήθητι. ἠβουλήθημεν δὲ πέμψαι σὺν αὐτῷ καὶ ἕτερον ἀποκρισιάριον ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τῶν ἐθνῶν ἐκωλύθημεν. θέλοντος δὲ καὶ αὐτοῦ πάλιν ὑποστρέψαι πρὸς ἡμᾶς, εὐδοκησάτω ἡ ἁγιωσύνη σου ἀκώλυτον αὐτὸν γενέσθαι.

Ἐμάθομεν δὲ διὰ στόματος αὐτοῦ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀνάκτων. ὡς εἰσὶ συμπαθεῖς, ἐλεήμονες, σεμνοὶ, φιλόξενοι, φιλομόναχοι, πρᾶοι, εἰρηνικοὶ, πάσας τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐν νηστείᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ καὶ καθαρότητι ἀναλίσκουσι· καὶ ὑπὲρ τούτων ἁπάντων τεθαυμάκαμεν καὶ ὑπερεψαλάκαμεν αὐτοὺς, καὶ τρεῖς ὑπὲρ αὐτῶν συνάξεις πεποιήκαμεν, καὶ τῷ Θεῷ δεήσεις καὶ ἱκετηρίας προσηνέγκαμεν, ὑπὲρ τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτῶν. πλουσιωτέρως δὲ Θεὸς παράσχοι αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ, καὶ φυλάξαι τὴν βασιλείαν αὐτῶν αἰωνίζουσαν, καὶ σὺν τοῖς ἐπιγείοις ἀγαθοῖς χαρίσαιτο αὐτοῖς καὶ τὴν βασιλείαν τὴν οὐράνιον, καὶ ποιήσαι τὰς ἡμέρας αὐτῶν, ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ, διασκορπίζων ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, ἀποδιδοὺς αὐτοῖς τοὺς ὅρους τῆς βασιλείας αὐτῶν, καὶ * καταβάλλει τὰ ἔθνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῶν· καὶ χαρίσαιτο αὐτοῖς Κύριος ὁ Θεὸς μακροημέρευσιν, ὑγείαν, κατάπτωσιν πάντων τῶν ἐθνῶν, λιταῖς τῆς Θεομήτορος καὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Μάρκου τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ.

Καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπιστολῆς ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· τὸ μὲν ἡμέτερον φρόνημα ὅπερ εἰς Φώτιον τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν πατριάρχην ἔχομεν, πολλάκις φανερὸν πεποιήκαμεν· μᾶλλον δὲ αὐτοῖς ἔργοις ἐβεβαιώσαμεν. καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας, ἀποβλήτους καὶ κατακεκριμένους ἔχομεν. ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιστολὴ Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἀλεξανδρείας μετάνοιαν τοῦ Τυρίων προέδρου Θωμᾶ ἐμνημόνευσεν, ἀκουσώμεθα καὶ αὐτῆς. Φωτεινὸς ὁ χαρτοφύλαξ ἀνέγνω.

Πραότατε τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεῦ καὶ γαληνότατε. τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν Θεοῦ ἐστι μόνου, καὶ τῆς πρώτης καὶ ἀνάρχου φύσεως· τὸ δὲ ἁμαρτάνοντας ἐπιστρέφεσθαι,

* Tro, ἀποδέκτως.
* τοῦ λόγου.
* Forte, καταβάλοι.

A ei veniam: pro quo etiamnunc legationem obire rogati sumus apud fraternitatem tuam, ipso nos mediatores suos viro eo designante, ut oblivione deleat divina mens tua, quæ in te aliquando temulentorum more commisit, quemadmodum ipse viri libellus pœnitentiæ declarat, quem literis nostris subjungimus.

Quæ vero misit sanctitas tua percelebris per sæpe dictum discipulum nostrum sacerdotalia munera, qualia renunciasti, accepimus. Sit tibi Dominus Deus debitor pro tali officio. Sic enim habeto, frater, nos magna ex parte in inferno degere, viventes ut mortuos, ob tyrannidis potestatem. Nam si oratione persequi velimus ærumnas B quæ nos quotidie affligunt, minime poterimus. Tamen interim si vel exigua quædam narremus, quando alios habemus testes miseriarum nostrarum, ita tunc magnum dolorem levamus. Nam ut uno verbo dicam, vere & vivimus & respiramus pro Christo quotidie, qui corroborat & confirmat, ut stemus fortiter contra mala nobis occurrentia: aliis vero omnibus tantum non mortui sumus. Ac si quando placeat sanctitati tuæ eleemosynam mittere ad hæc sancta loca, ut antecessores tui præsules; ne per quemlibet obvium, sed aut per presbyterum Cosmam, aut per similem C alium aliquem fidelem mittere eleemosynam velis. Volueramus quidem alterum cum ipso legatum nostrum mittere; sed metu gentilium impediti sumus. Cum volet autem ipsum iterum ad nos reverti, placeat sanctitati tuæ sine ullo eum impedimento esse.

Didicimus autem ex ore ejus virtutes coronatorum a Deo Imperatorum: ut sunt misericordes, erga egenos munifici, cum auctoritate & modestia graves, peregrinorum amantes & monachorum, mansueti, pacifici; ut in jejunio & vigiliis & puritate dies suos transigunt: & super his omnibus admirati sumus eos & supercsaltavimus: & tres pro ipsis Missas fecimus: & D Deo preces ac supplicationes obtulimus pro eorum virtutibus. Abundanter autem Deus præbeat ipsis bona, & custodiat ipsorum imperium sempiternum: & cum bonis terrestribus largiatur ipsis & regnum cælesta: & faciat dies ipsorum *sicut dies cæli*, dissipans coram ipsis *gentes quæ bella volunt*, reddens ipsis fines imperii sui: & subjiciat gentes sub pedibus eorum: & donet illis Dominus Deus diuturnam incolumitatem, & ruinam omnium gentium, precibus Deiparæ & omnium sanctorum, & per orationes sancti patris nostri Marci Apostoli & Evangelistæ. Psal. 88. 30.

E Expleta epistola, sancta synodus dixit: Noster de Photio sanctissimo nostro patriarcha sensus quis sit, sæpe patefecimus: magis autem rebus ipsis confirmavimus. Et qui secus sentiunt, pro ejectis habemus & condemnatis. Quandoquidem vero epistola Michaelis sanctissimi Papæ Alexandriæ mentionem fecit libelli pœnitentiæ oblati a Thoma præsule Tyriorum, audiamus etiam illum. Photinus Chartophylax legit:

„ Mitissime Dei ac serenissime Pontifex. „ Dei solius est in nulla re peccare, & primæ ac principio carentis naturæ. Peccan-

 „ tes

ANNO CHRISTI 879.

„ tes autem converti ac confessione lapsus sui A ad emendationem adduci, hominum quidem, sed mitium & timentium Deum, maxime proprium est. Ego igitur ineptus & stolidus, ut vestra sanctitas melius novit, inductus in fraudem ab Elia & Joseph, viris profanis & impostoribus, utroque claudicavi poplite, longe a recto tramite cum ipsis resiliens: & valde contra veritatem oblatrantes, & contra te Dei Pontificem, maxime spiritus donis Photi, peccantes. Quamobrem ambo justas pœnas ipsorum dementiæ repetente judice, alius alio tristi exitu vitam invisam finivit. Nam ille insanabili lepra vitam abrupit. Joseph autem factus exactori tributorum obnoxius, B plagis crudelissimis oneratus, paucis quibusdam & ærumnosis diebus superstes ac respirans alicubi peritat, adulterans pietatem, & *loquens adversus justum iniquitatem*: quod idem est ac dicere, adversus Deum qui fecit ipsum. Ego vero solus patientia Dei circumprehensus, qui non vult mortem peccatoris, expandi conscientiam meam, & quæro lapsus medicinam. Et hæc quidem est pœnitentia Thomæ antistitis Tyri, quam apud nos fecit cum contritione cordis. Suscipiatur ergo etiam a vestra fraterna caritate, quemadmodum & a nobis. Debemus enim pœnitentes & excipere & amplecti. Gratia Domini cu- C stodiat Pontificalem fraternitatem tuam, & dirigat opera manuum tuarum, & reddat tibi bona, quæ respondeant tuis erga nos beneficiis, intercessione Apostoli & Evangelistæ Marci. Amen.

Psal. 30. 19.

Verba Mechanti Alex. Patr.

Et post lectionem sancta synodus exclamavit: Fiat: Amen. Et dirigat Dominus Pontificatum Photii sanctissimi nostri patriarchæ, ut sit omni reprehensione major: & pro maximo hoc bono communis pacis, participem suæ gloriæ, veluti dignum, Deus noster, qui est ipsa pax, efficiat. Oportebat enim hoc percelebre bonum sub potenti imperio piissimi & pacifici Imperatoris nostri fieri, per com- D miserationem sanctissimi & maximi nostri Pontificis, qui infirmitatem nostram Christi exemplo reparavit, & nostros adversos ipsum lapsus morum suavitate & paterno amore benigne condonavit. Quandoquidem igitur nec uni ex omnibus januam pœnitentiæ clausit, sed in visceribus Jesu Christi velut filios suos complexus est, oramus & pro Thoma Tyriorum antistite, qui ut venia lapsus sibi detur postulat, & ut indulgentia cum omnibus frui sibi liceat.

Sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Obstrui quidem aditum pœnitentiæ his qui serio convertuntur, neque nos certe velimus: E absit. Quandoquidem vero peccatum grave intelligimus, & contumeliam in Deum illatam, rem totam permittimus arbitrio sanctissimi & œconomici Papæ Joannis: ut quod in oculis suis placuerit, id faciat. Sancta synodus dixit: In Deum quidem peccatum redundare novimus; sed tamen, ut prius dictum est, in Pontificem nostrum admissum est. Et ipse ante omnes, siquidem in ipsum commissum est peccatum, magis potestatem habet solvendi reum. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Quantum in

A καὶ ὁμολογίᾳ τοῦ πταίσματος εἰς διόρθωσιν ἐπανάγεσθαι, ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπιεικῶν καὶ φοβουμένων τὸν κύριον ἰδιαίτατον. ἐγὼ γοῦν ὁ μάταιος καὶ ἠλίθιος, ὡς ἡ ὑμετέρα ἁγιότης μᾶλλον ἐπίσταται, Ἠλίᾳ καὶ Ἰωσὴφ ἀνδράσι βεβήλοις καὶ ἀπατεῶσι καταπεισθεὶς, ἀμφοτέραις ἐχώλανα ταῖς ἰγνύαις, μακρὰν τῆς εὐθείας σὺν αὐτοῖς ἀποσκιρτήσας. καὶ πολλὰ τῇ ἀληθείᾳ ἐξυλακτήσαντες, καὶ κατὰ σοῦ τοῦ ἀρχιερέως Θεοῦ, μέγιστε πνευματιάρχα Φώτιε, ἐξαμαρτήσαντες. διὸ καὶ ἀμφότεροι δίκας ἀξίας τῆς οἰκείας * φρενολαβείας εἰσπραχθέντες παρὰ τῆς δίκης, ἄλλος ἄλλῳ πονηρῷ τέλει τὴν ἑαυτῶν κατέστρεψεν ἐχθίστην ζωήν. ὁ μὲν γὰρ λέπρᾳ ἀθεραπεύτῳ B ἀπέῤῥηξε τὴν ζωήν. Ἰωσὴφ δὲ ὑπόδικος τῷ πράκτορι γεγονὼς, καὶ πληγαῖς ἀπηνέσιν βεβιασμένος, καὶ μικράς τινας καὶ πονηρὰς ἡμέρας ἐπιβιοὺς καὶ αὐτὸς διαπνεύσας ἐστὶ, * τοῦ παραχαράττων τὴν εὐσέβειαν, καὶ καταλαλῶν κατὰ τοῦ δικαίου ἀδικίαν· ἴσον δὲ εἰπεῖν καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ποιήσαντος. ἐγὼ δὲ μόνος ἀνοχῇ Θεοῦ τοῦ μὴ βουλομένου τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ περιληφθεὶς, ἀνέπτυξα τὴν οἰκείαν συνείδησιν, καὶ ζητῶ τοῦ σφάλματος τὴν ἰατρείαν. καὶ αὕτη μὲν ἡ τοῦ τῆς Τύρου Θωμᾶ μετάνοια, ἣν καὶ πρὸς ἡμᾶς μετὰ συντετριμμένης καρδίας ἐποιήσατο. δεχθήτω οὖν καὶ παρὰ τῆς σῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, ὡς καὶ παρὰ ἡμῶν. ὀφείλομεν γὰρ τοὺς μετανοοῦντας C καὶ δέχεσθαι, καὶ ἀποδέχεσθαι. ἡ χάρις τοῦ κυρίου διαφυλάξαι τὴν σὴν ἀρχιερατικὴν ἀδελφότητα, καὶ κατευοδῶσαι τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, καὶ ἀποδώσει σοι τὰ ἀγαθὰ, ἀντιμισθίαν τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν, πρεσβείαις τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου. ἀμήν.

* Πρὸ φρενο-βλαβείας.

* Πρὸ τοῦ παραχαράττοντος.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησε· γένοιτο· ἀμήν. καὶ κατευθῦναι κύριος τὴν ἀμώμητον ἀρχιερωσύνην Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου. καὶ ἀντὶ τοῦ μεγίστου κατορθώματος τούτου τῆς κοινῆς εἰρήνης, συμμέτοχον τῆς αὐτοῦ δόξης, ὡς ἄξιον, ἡ αὐτοειρήνη ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀναδεῖξαι. ἔδει γὰρ τὸ περιβόητον ἀγαθὸν τοῦτο ἐπὶ τῆς κρατιᾶς D βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ εἰρηνοποιοῦ βασιλέως ἡμῶν γενέσθαι, διὰ τῆς συμπαθείας τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μεγίστου ἡμῶν ἀρχιερέως τοῦ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν χριστομιμήτως ἀναλαβομένου, καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ὀλισθήματα ἡμῶν χρηστότητι τρόπων καὶ πατρικῇ στοργῇ εὐμενῶς συγχωρήσαντος. ἐπειδὴ τοίνυν οὐδενὶ τῶν πάντων θύραν μετανοίας ἀπέκλεισεν, ἀλλ' ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς οἰκεῖα τέκνα προσεδέξατο, παρακαλοῦμεν καὶ περὶ Θωμᾶ τοῦ Τυρίων προέδρου, συγγνώμην αἰτουμένου τοῦ παραπτώματος, ἀφεῖναι, καὶ τῆς μετὰ πάντων συγχωρήσεως ἀξιῶσαι.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· τὸ μὲν ἀποκλείειν τὴν μετάνοιαν τοῖς εἰ- E λικρινῶς ἐπιστρέφουσιν οὐδὲ ἡμεῖς ἀπαξιοῦμεν, μὴ γένοιτο. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἁμάρτημα χαλεπὸν κατανοοῦμεν, καὶ πρὸς Θεὸν τὴν ὕβριν ἀναφερομένην, ἀνατίθεμεν τοῦτο τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ οἰκουμενικῷ πάπᾳ Ἰωάννῃ, καὶ τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ποιησάτω. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εἰς Θεὸν μὲν οἴδαμεν ὅτι ἀναφέρεται τὸ ἁμάρτημα· πλὴν, κατὰ πρῶτον λόγον, εἰς τὸν ἀρχιερέα ἡμῶν ἐγένετο· καὶ αὐτὸς πρὸ πάντων μᾶλλον, διὰ τὸ εἰς αὐτὸν γενέσθαι τὸ ἁμάρτημα, τὴν ἐξουσίαν ἔχει τοῦ λῦσαι αὐτόν. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν,

ἀδελ-

ANNO CHRISTI 879.

ἀδελφοί, μάλιστα δὲ ὅτι καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερατικοὶ θρόνοι τὴν δέησιν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐποιήσαντο, λελυμένον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ εἰς ἡμᾶς παραπτώματος καὶ πλημμελήματος ἔχομεν. εἰ δὲ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ῥώμης Ἰωάννης ὁ πνευματικὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν συνεπιψηφίσηται τῇ λύσει τούτου, ἄμεινον. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· οὐδὲ ἐν τούτῳ ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πάπας Ἰωάννης ἔχει πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην διαφωνῆσαι, ἀλλὰ κἂν τούτῳ τὴν ὑμετέραν ψῆφον ἐπικυρῶσαι ἔχει.

A nobis est, fratres, maxime vero quoniam Pontificales Orientis sedes pro eo usi sunt prece, absolutum eum a lapsu & peccato contra nos commisso habemus. Si vero & sanctissimus Papa Romæ Joannes, spiritalis frater & comminister & pater noster, assentiatur hujus absolutioni, hoc melius. Sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt; Neque in hoc sanctissimus & œcumenicus Papa Joannes vult a vestra sanctitate dissentire; sed in hoc etiam vestrum judicium confirmare.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τὰ ἀπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοδοσίου σταλέντα γράμματα δι' Ἀνδρέου τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ, καὶ γνησίου ἀδελφοῦ Ἡλία τοῦ ὁσιωτάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ, εἰ καὶ ἐν ταῖς ἔμπροσθεν συνελεύσεσιν ἀνεγνώσθησαν· καὶ οἱ πλείους τῶν νυνὶ παρόντων ἀκροαταὶ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας καὶ παραινέσεως γεγόνασιν· ἀλλ' οὖν, εἰ δοκεῖ τῇ ὑμῶν ἁγιότητι, ἐντατέσθωσαν κἀκεῖνα τοῖς νυνὶ πραττομένοις. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον· δίκαιόν ἐστιν ἐνταγῆναι τῇ πράξει ταύτῃ τὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων γράμματα. ἵνα πανταχόθεν ἡ τῆς ἀληθείας βεβαίωσις ἀκριβεστέρα τε καὶ τελειοτέρα πᾶσι φαίνηται. καὶ λαβὼν τὴν προκομιζομένην ἐπιστολὴν Φωτεινὸς ὁ ῥηθεὶς χαρτοφύλαξ ἀνέγνω, περιέχουσαν οὕτως.

Photius sanctissimus patriarcha dixit: Missæ litteræ a sanctissimo patriarcha Hierosolymorum Theodosio, per Andream reverentissimum monachum, & germanum fratrem Eliam sanctissimum presbyterum & legatum, tametsi in prioribus conventibus lectæ sunt, & plures quam nunc adsunt, auditores doctrinæ his contentæ & adhortationis fuerunt; tamen si placet vestræ sanctitati, inserantur & illæ actis præsentibus. Sanctissimi legati dixerunt: Justum est his actis inseri sanctissimi Hierosolymorum patriarchæ litteras: ut undique veritatis confirmatio accuratior & perfectior omnibus appareat. Et accipiens quam detulerat epistolam Photinus prædictus Cartophylax legit, quæ sic habebat:

Θεολέκτῳ, ὁσίῳ, καὶ ἀοιδίμῳ συλλειτουργῷ ἡμῶν κυρίῳ Φωτίῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, Θεοδόσιος ἐλάχιστος πατριάρχης Ἱεροσολύμων, χαίρειν.

A Deo electo, sancto & percelebri comministro nostro domino Photio, patriarchæ Constantinopoleos, Theodosius minimus patriarcha Hierosolymorum, salutem.

Κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ πάντων προνοητοῦ χρηματίσας ὁ θεῖος Δαβίδ, τὸ συνοικεῖν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ οἴκῳ Θεοῦ καὶ ἀδελφικῇ διαθέσει δεικνύμενος· κύριος, ἔφησε, κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ. ὁ ἐκεῖνον οὖν ἐκ ποιμνίου προβάτων ἐκλεξάμενος προνοίᾳ εἰς βασιλέα τε καὶ προφήτην, ὁ αὐτὸς ἐν τῇ γενεᾷ ἡμῶν εἰς πέρας * ἐξένεικε τὸ προφητευθέν. χάριτι γὰρ θείᾳ ἡ ἐν ἀσυγκρίτῳ ἁγιότης σου, ὦ θεσπέσιε ἱεράρχα, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν βάσις, ἀρετῶν ὁμόνοια, εὐσέβειά τε καὶ ἀδελφικὴ συμφωνία, πανταχοῦ ἐξακούεται * βεβαιουμένη ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τῆς σῆς θεοκυβερνήτου ἐπιμελείας καὶ ποιμαντικῆς ἐγρηγορήσεως, φαιδρυνούσης τε καὶ τερπούσης ἡμῶν τὰς ἀκοὰς, καὶ τῶν κατὰ τόπον ἱερῶν συστημάτων, καὶ παρεχούσης ἀγαλλίαμα τοῖς αὐτῶν προέδροις, καὶ πνευματικὴν κοινὴν εὐφροσύνην ἑορτάσιμον ἐκτελεῖσθαι. ἐπεὶ γὰρ ἓν σῶμά ἐσμεν οἱ πάντες, καὶ ἀλλήλων μέλη, ὅπου ἓν μέλος εὐρωστῇ, μεταδίδοται ἡ ῥῶσις αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς. καὶ αὖθις ὅπου ἓν μέλος πάσχῃ, ὅλον τὸ σῶμα πάσχει. τοῦτο δὴ συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς ψυχικοῖς μέλεσι τοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας συνηρμοσμένοις. καὶ ἡμεῖς οὖν μέρος ὄντες τῆς ἐκκλησίας, εἰ τὸ ἕτερον μέρος ἑτέρως ἔχει, ἀλλ' οὖν συμμετέχομεν τῆς τοῦ πάθους ταυτότητος. τοιγαροῦν, ὦ θεσπέσιε, καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας μέγα πρόβολε, καὶ ἡμῶν τῶν ἐν βρόχοις ὄντων ἀνόμων, καὶ πασχόντων τὰ ἄστεκτα ὑπ' αὐτῶν, ἔν τε ζημιώσεσι προσόδων ἐκκλησιῶν, καὶ ἁρπαγαῖς τῶν προσόντων ἡμῖν εὐτελῶν, προνοοῦ ταῖς εἰς Θεὸν εὐχαῖς καὶ δεήσεσιν, ὦ ἱερὰ κεφαλὴ τοῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος, καὶ ὡς πόλις ὢν Θεοῦ ἔμψυχος ὑπὲρ ἑτέρας πόλεως, πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ * νικολύτους

* Pro ἐξήνεγκε
* Pro ἐκβεβαιουμένη
* Pro διαλύοντας

Qui secundum cor omnia prænoscentis dictus est esse divinus David, cohabitationem in concordia & domo Dei fraternoque affectu declarans: *Dominus*, inquit, *inhabitare facit unius moris in domo*. Qui ipsum igitur de grege ovium elegit providentia sua in regem & prophetam, ipse in generatione nostra ad effectum perduxit illud propheticum. Nam Dei beneficio, incomparabilis sanctitas tua, o divine antistes & ecclesiarum fundamentum, virtutum consensus, pietas & fraterna concordia, ubique auditur corroborata in sancta Dei ecclesia, sub tua a Deo gubernata providentia & vigilantia pastorali, quæ exhilarat oblectatque nostras aures, & omnium singulis locis sacrorum collegiorum, præbetque gaudium ipsorum præsulibus: ut spiritalem in commune lætitiam festivam concelebrent. Quandoquidem enim *unum corpus sumus omnes, & invicem membra*, quando unum membrum robustum est, distribuitur robur ejus in membra reliqua: ac vice versa, quando unum membrum patitur, totum corpus patitur. Hoc vero contingit & in spiritalibus membris ecclesiæ coagmentatis. Et nos igitur, qui pars sumus ecclesiæ, si aliud membrum secus habet, participamus certe ejus passionem. Igitur, divine & Christi ecclesiæ magne propugnator; cum nos quoque simus in laqueis impiorum, & patimur intolerabilia ab ipsis, in detrimentis proventuum ecclesiarum, & rapinis bonorum quæ sunt nobis tenuia; prospice orationibus ad Deum & precibus, o sacrum caput corpo-

Psal. 67. 7.
Ephes. 4. 25.

ria

ANNO CHRISTI 879.

ris ecclesiæ; & qui velut civitas es Dei A animata super alteram civitatem, apud pios & a Deo electos Imperatores, ut misereatur sanctæ ecclesiæ Dei nostræ, hoc est, Resurrectionis, & sanctæ Sion; neque laborem recuses in hoc negotio: quoniam tempus malum instat, in quo egent commiseratione. Narrare vero singulatim species malorum, quæ nos infelices depascuntur, e dignitate non putamus esse integerrimæ sanctitatis tuæ: tamen ex intolerabili & multifaria imminentium nobis discriminum variorum solicitudine, flebiliter rogavimus reverentissimum monachum dominum Andream, fidem servantem ut nemo alius, consanguineum sancti legati nostri B Eliæ Stylitæ, qui tibi socius certaminis est, ut usque ad vestram sanctitatem fatigaretur accedere; ad ædificationem quidem canonicorum decretorum, ad compescenda autem scandala quæ suboriuntur: Qui & aperte magis enarrabit exitiales nobis incursiones gentium. Quapropter a Deo afflatus vester affectus nostri commiseratione tangatur, adhibeatque convenientem diligentiam. Ego vero ab intolerabili hac, ut antedixi, necessitate permotus, exile quoddam scriptum supplex cum antea indicato legato Andrea, ad plenum commiserationis imperium sanctorum Imperatorum transmisi, in quo declarantur succinctè gravissima mala quæ C patimur. Obtestor igitur sanctitatem tuam, ut nostri te misereat, eique adjumento sis, ut quæ oramus a divino ipsorum imperio, ad finem perducantur. Frequenter tandem auxiliare nobis per te ipse, tui a Deo electi Pontificatus precibus. Si quis autem non recipit te, sanctissime, ut Dei Pontificem & Patriarcham regiæ urbis, sit anathema a Patre & Filio & sancto Spiritu, & depositus ab omni sacerdotio. Sic enim & quæ nobiscum est synodus definivit.

A μεστιτδῶν βασιλεῖς, ἐλεῆσαι καὶ κατοικτειρῆσαι τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, καὶ τὴν ἁγίαν Σιών· καὶ μὴ ἀποκάμῃς τούτου ἕνεκεν· ὅτι καιρὸς χαλεπὸς ἐφέστηκεν, ἐφ᾽ ᾧ δέονται ἐλέους. ἱστορῆσαι δὲ καθ᾽ ἓν τὰ εἴδη καὶ τὰ νεμόμενα τοὺς ἐλεεινοὺς ἡμᾶς κακὰ, ἄσεμνον ἡγοῦμαι τῇ ἀκραιφνεστάτῃ ἁγιότητί σου. ὅμως οὖν ἐκ τῆς ἀφορήτου καὶ πολυσχεδοῦς τῶν ἐπικειμένων ἡμῖν ποικίλων κινδύνων συνοχῆς, γοερῶς ἠξιώσαμεν τὸν εὐλαβέστατον μονάζοντα κύριον Ἀνδρέαν, πιστὰ φυλάττοντα ὡς ἄλλος οὐδεὶς, ὅμαιμον ὄντα τοῦ ὁσίου τοποτηρητοῦ ἡμῶν κυρίου Ἡλία, τοῦ καὶ στυλίτου, τοῦ τῇ ἁγιότητί σου συναθλοῦντος, μέχρι τῆς ὑμῶν ἁγιότητος σκυλῆναι. πρὸς ἐποικοδομὴν B μὲν τῶν κανονικῶν κηρυγμάτων, ἀπόπαυσιν δὲ τῶν ἀναφυομένων σκανδάλων. ὃς καὶ σαφῶς διηγήσεται μᾶλλον τὰ καθ᾽ ἡμῶν φθοροποιὰ ἐμπτώματα τῶν ἐθνῶν. διόπερ ἡ θεοκίνητός σου διάθεσις κινηθήτω εἰς οἶκτον ἡμῶν, καὶ παρασχέτω τὴν προσήκουσαν κηδεμονίαν. ἐγὼ δ᾽ ἐκ τῆς ἀνηκέστου ταύτης, ὡς προεῖπον, παρακινηθεὶς βίας, εὐτελές τε γράμμα ἱκετικὸν μετὰ τοῦ προκριθέντος ἐν ἀποστολῇ κυρίου Ἀνδρέου τῷ φιλοικτείρμονι κράτει τῶν ἁγίων βασιλέων ἀνέπεμψα, ἐν ᾧ δηλοῦται συλληπτικῶς τὰ καθ᾽ ἡμῶν πάνδεινα κακά. ἐκλιπαρῶ οὖν τὴν σὴν ἁγιότητα, φιλανθρωπευθῆναι ἡμῖν συμπαθῶς, καὶ συνεργῆσαι τὰ ὑφ᾽ ἡμῶν παρακληθέντα παρὰ τῆς θείας αὐτῶν βασιλείας πέρας λαβεῖν. C θαμινῶς οὖν ἐπικούρει ἡμῖν ταῖς ἀμέσοις πρὸς Θεὸν εὐχαῖς τῆς θεολέκτου ἱεραρχίας σου. εἴ τις δὲ οὐ δέχεταί σε, ὁσιώτατε, ἀρχιερέα Θεοῦ, καὶ πατριάρχην τῆς βασιλίδος πόλεως, ἔστω ἀνάθεμα ἀπὸ πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος, καὶ καθῃρημένος ἀπὸ πάσης ἱερωσύνης. οὕτω γὰρ καὶ ἡ σὺν ἡμῖν ἁγία σύνοδος ὥρισεν.

Sancta synodus dixit: His quæ definivit synodus facta sub sanctissimo patriarcha Orientis, etiam nos assentimur. Et si quis non suscipit Photium sanctissimum nostrum D patriarcham, legitimum Pontificem, sit anathema. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Si jubet sancta synodus nostra, legantur nunc & quæ a sanctissimo patriarcha Antiochiæ per Cosmam presbyterum scripta sunt. Sanctissimi legati dixerunt: Legantur. Invitatus ergo Photinus sæpe dictus Chartophylax legit, quæ sic habebant:

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· τοῖς ὁρισθεῖσι παρὰ τῆς γενομένης συνόδου ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου τῆς ἀνατολῆς καὶ ἡμεῖς συμφωνοῦμεν· καὶ εἴ τις οὐκ D ἀποδέχεται Φώτιον τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν πατριάρχην ἐννομώτατον ἀρχιερέα, ἔστω ἀνάθεμα. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰ κελεύει ἡ ἁγία σύνοδος ἡμῶν, ἀναγνωσθήτωσαν καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας, διὰ Κοσμᾶ τοῦ πρεσβυτέρου νυνὶ γράμματα. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον· ἀναγνωσθήτωσαν. προτραπεὶς οὖν Φωτεινὸς ὁ πολλάκις ῥηθεὶς χαρτοφύλαξ ἀνέγνω, περιέχοντα οὕτως.

Sanctissimo patriarchæ Constantinopoleos, Theodosius peccator, patriarcha Antiochiæ.

Τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, Θεοδόσιος ἁμαρτωλὸς πατριάρχης Ἀντιοχείας.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus E sancti. Deus misericors tecum sit, pater noster, in sæcula sæculorum. Novi te, pater noster benedicte, quoniam præcessit fama de te optima, per abbatem [illegible] Cosmam discipulum abbatis Michaelis patriarchæ Alexandriæ, cujus largiatur nobis Dominus Deus orationes. Gavisus sum igitur super ea te gaudio magno, eo quod [illegible] Deus in tua te sedem posuit, hoc est, prævenit te in bonis: & recepimus sanctitatem tuam: & ecce factus es quasi unus ex no-

E ΕΝ ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ ἐλεήμων Θεὸς ἔστω μετὰ σοῦ, πάτερ ἡμῶν, εἰς αἰῶνα τῶν αἰώνων. γνωρίζω σοι, πάτερ ἡμῶν εὐλογημένε, ὅτι ἔφθασεν ἡ ἀγγελία σου ἡ ἀγαθὴ διὰ τοῦ ἀββᾶ Κοσμᾶ, τοῦ μαθητοῦ τοῦ ἀββᾶ Μιχαὴλ, τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. οὗ χαρίσαιτο ἡμῖν κύριος ὁ Θεὸς τὰς εὐχάς. εὐφράνθην οὖν ἐπὶ τούτῳ μεγάλην εὐφροσύνην, ὅτι ὁ Θεὸς ἤνεγκέ σε εἰς τὸν θρόνον σου, ἤγουν προηγήσατό σου ἐν καλοῖς. καὶ ἀπεδεξάμεθα τὴν ἁγιότη-

-τηπίσου, καὶ ἰδοὺ γέγονας ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν καὶ ἐν ἡμῖν. συνέβη δὲ ἡμῖν συμφορὰ παρὰ τοῦ Ἐβινταλούμ. παρακαλοῦμεν δὲ τὸν Θεὸν, τοῦ ἀποκρούσασθαι τὰς κακώσεις αὐτοῦ. ὅτι ἐζημίωσε τὴν ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας χρήματα πολλά. ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν πεπόνθαμεν ταῦτα πάντα. ὅτε δὲ διεσώσεν ὁ Θεὸς τὸν ἀββᾶν Κοσμᾶν τὸν ἱερέα μέχρις ἡμῶν, ἐχάρημεν. ὅτι ὁ Θεὸς ἐσκέπασεν αὐτὸν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ. καὶ ἐκάλυψε τὰς ἀγγελίας σου καὶ τὰ μανδάτα τοῦ βασιλέως, μέχρις οὗ ἐξεκαλύφθησαν ἡμῖν. ἦν δὲ πρός με ὁ ἀββᾶς Θωμᾶς ὁ μητροπολίτης παραγενόμενος ἐκ Τύρου, εἰς τὸ παραμυθήσασθαι ἡμᾶς ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῇ λαχούσῃ ἡμῖν· καὶ ἦλθεν εἰς μετάνοιαν, καὶ ᾐτήσατο συγγνώμην· καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸν Μιχαὴλ τὸν Ἀλεξανδρείας πρόεδρον ἐξαγορεύων τὸ πταῖσμα αὐτοῦ· καὶ ἵνα γράψωμεν τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου ὑπὲρ αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἐξωμολογήσατο ἐγγράφως. καὶ μὴ κλείσῃς, πάτερ ἅγιε, τὰ σπλάγχνα σου, καὶ τὸ ἔλεός σου ἐξ αὐτοῦ. δόξα τῷ Θεῷ τῷ ἀναγαγόντι σε εἰς τὸν θρόνον σου· οἱ δὲ τρεῖς θρόνοι τὰ ἰδιόχειρα γεγραφότες σοι, ὅτι ἐδέξαντό σε. καὶ οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ πάλαι, Θεοῦ εὐδοκίᾳ. καὶ ἰδοὺ λέγομεν καὶ γράφομεν, ὅστις οὐκ ἀποδέχεταί σε πατριάρχην, ἐπικατάρατος ἐστιν ἀπὸ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. φυλάξαι σε ὁ Χριστὸς, πάτερ ἡμῶν ἅγιε, καὶ τὴν ποίμνην σου. καὶ προσθείη σοι δόξαν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, λιταῖς τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ κορυφαίου, καὶ πάντων τῶν μαθητῶν.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τοιούτου γράμματος ἀνάγνωσιν ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἐλθέτω δὴ καὶ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἀβραμίου Ἀμιδῶντι καὶ Σαμοσάτων μητροπολίτου γράμμα, καὶ ἀναγνωσθήτω. λαβὼν οὖν καὶ τοῦτο ἐπὶ χεῖρας ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Φωτεινὸς χαρτοφύλαξ, ἀνέγνω περιέχον οὕτως.

Τῷ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐλλαμπομένῳ πατρὶ πατέρων κυρίῳ Φωτίῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, Ἀβράμιος ἁμαρτωλὸς, μαθητής σου, μητροπολίτης Ἀμιδῶντι καὶ Σαμοσάτων Ἀρμενίας.

Μακροημερεύσαι σε, πνευματικὲ πάτερ ἅγιε, ὁ Θεὸς, καὶ μονίμην τὴν τιμιότητά σου ἀναδείξαι· καὶ ἐκπληρώσειέ σοι τὴν αὐτοῦ θέλησιν, καὶ προσθείη σοι σπουδὴν τὴν σὴν ἁγιωσύνην· καὶ δωρήσαιτό σοι βίον ἐπιμήκιστον, χαριζόμενός σε τῇ αὐτοῦ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, διὰ τῶν εὐπροσδέκτων εὐχῶν σου, τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνεργείᾳ. γέγραφα πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος κεκαθαρμένον πατέρα ἅγιον κἀγὼ σὺν πάσῃ μου τῇ ποίμνῃ, καὶ βελτίστῃ τῇ ὑπὸ Θεοῦ χορηγουμένῃ μοι διαγωγῇ ὑπάρχων· καὶ ὑπὲρ ταύτης αὐτῷ τῷ Θεῷ δόξα. οὐκ ἐπαυσάμεθα δὲ διερωτῶντες ἀκριβῶς, ἕως ἀνεμάθομεν περὶ τῶν ἀγγελιῶν σου, ὡς ἐκ Θεοῦ ὑποφείλεται ἡμῖν. χαίρομεν οὖν ἐν τῇ χαρᾷ σου, ὡς καὶ ἐν ταῖς λύπαις ἐλυπούμεθα. καὶ γὰρ πληροφορούμεθα περὶ τῆς ἁγιωσύνης σου καὶ πνευματικῆς διαθέσεως, καὶ φιλοπτωχίας, καὶ τῆς τῶν ἀπόρων συμπαθείας. ἐν οἷς τερπόμεθα καὶ ἀγαλλιώμεθα· καὶ παρακαλοῦμεν τὸν φιλόδωρον καὶ ἐλεήμονα Θεὸν, ἐν πολλοῖς σε διαμένειν ἔτεσιν ἐν γηρᾳ ἀγαθῷ, καὶ μεγαλύνειν ἐν περιουσίᾳ τὰς αὐτοῦ ἁγίας ἐκκλησίας τε καὶ μονὰς διὰ τῶν χειρῶν σου· καὶ ἐν ταῖς

A bis & in nobis. Accidit vero nobis calamitas ab Ebintaclumn. Obsecramus autem Deum, ut vexationes ejus depellat a nobis. Multavit enim ecclesiam Antiochiæ multis pecuniis. Sed propter peccata nostra perpessi sumus hæc omnia. Sed quoniam servavit Deus patrem Cosmam sacerdotem, ut ad nos usque perveniret, gavisi sumus. Quoniam Deus texit eum in via sua, & operuit nuncios suos & mandata Imperatoris, donec aperientur nobis. Erat autem apud me abbas Thomas metropolita, qui ex Tyro advenerat ut consolaretur nos super calamitate quæ nobis obtigit; & venit ad pœnitentiam, & petiit veniam, tum nobis, tum Michae- B li Alexandriæ præsidi, confitens lapsum suum: & ut scriberemus pontificatui tuo pro eo: & ipse confessus est scripto. Et ne claudas, pater sancte, viscera tua & misericordiam tuam ab ipso. Gloria sit Deo, qui reduxit te in sedem tuam. Tres utique sedes propria manu ad te scripserunt, te a se suscipi, neque nunc solum, sed olim etiam Deo volente. Et ecce dicimus & scribimus: Quisquis non agnoscit te patriarcham, maledictus est a Patre & Filio & Spiritu sancto. Custodiat te Christus, pater noster sancte, & gregem tuum: & adjiciat tibi gloriam in hoc sæculo & in futuro, precibus sancti Petri coryphæi & omnium C Apostolorum.

Post lectionem autem hujus epistulæ sancta synodus dixit: Prodeat sane etiam fratris ac comministri nostri Abramii Amidorum & Samosatorum metropolita scriptum, & legatur. Accipiens igitur etiam illud in manus supra memoratus Photinus Chartophylax legit, quod sic habebat:

A Spiritu sancto illustrato patri patrum, domino Photio Patriarchæ Constantinopoleos, Abramius peccator, discipulus tuus, D metropolita Amidarum & Samosatorum Armeniæ.

Longitudinem dierum tribuat tibi, spiritualis pater sancte, Deus, & stabilem constituat reverentiam tuam, & compleat tibi suam voluntatem, & adjiciat tibi cumulans bonis tuam sanctitatem, & impertiat tibi vitam longissimam; donans te suæ sanctæ ecclesiæ, per tuas acceptabiles orationes, virtute & actu Spiritus sancti. Scripsi ad mundatum a Spiritu sancto patrem sanctum etiam ego, cum universo meo grege, quem Deus in optimo vitæ instituto E mihi tuetur: pro qua re sit Deo ipsi gloria. Non destitimus autem interrogare diligenter, donec didicimus aliquid de te nuntii, quod a Deo debebatur nobis. Gaudemus igitur de tuo gaudio, quemadmodum in doloribus tristabamur. Etiam certam persuasionem habemus de tua sanctitate & affectu spirituali & amore ergo pauperes, & erga inopes commiseratione: propter quæ delectamur & exultamus; & obsecramus munificum ac misericordem Deum, ut multos annos perficeres in generatione bona, & magnificet opum abundantia sanctas

suas

ANNO CHRISTI 879.

suas ecclesias & monasteria per manus tuas; & in diebus tuis depellat ab ipsis omne damnum & scandalum: revocet autem omnes qui aberrarunt, ad suam obedientiam; intercessione Dominæ nostræ, quæ Mater Lucis est & S. Joannis Baptistæ, & omnium sanctorum. Amen.

Missa est ad me, pater sancte, Theodosii patriarchæ Antiochiæ epistola, cum literis abba Michaelis Papæ Alexandriæ, per abbatem Cosmam. Continebant autem eæ literæ, ut & ipsi & ipsorum greges tranquille degerent: quam pacem Dominus illis nobiscum conservet. Narrabant autem eæ literæ etiam de Thoma Tyri, & de Elia & de Joseph, qui se ipse promulgavit in quo non erat gradu. Sed Deus retribuit ipsi ut erat dignus, & socius ipsius Eliæ. Tyri autem præsul confessus est lapsum suum coram patriarchis, de istorum prævaricatione & molitione. Deus autem judex illorum est. Ipse impense rogat, & veniam petit. Judex esto Deus eorum, qui diviserunt ecclesiam suam sanctam; & visitet nos in misericordia per sanctas orationes tuas.

Scripserunt autem ad me, divine pater, patriarchæ, significantes mihi sic: Quisquis non pronunciat dominum Photium patriarcham Constantinopoleos, sit anathema a Patre & Filio & sancto Spiritu. Et nos humiles ipsorum discipuli anathematizamus eodem anathemate, & suscipimus quod ipsi suscipiunt: dicentes. Si quis non suscipit sanctissimum patrem nostrum Photium patriarcham Constantinopoleos, & prædicat ipsum aperte & publice; siquidem metropolita aut episcopus sit præpositus, aut alius quispiam reliqui sive principalis sive tenuis populi est, talis intelligat, se anathema esse & ejectum ex ecclesia Dei, & partem ejus cum Juda Iscariota fore. Et quisquis hæc audit, dicat, Fiat, fiat. Obsecramus eum qui beneficus est in servos suos, donet nobis ut diu vivas. Et augeat Deus optimi Imperatoris annos & filiorum ejus; & nos dignetur glorioso conspectu vestro: & magnificet Christianismum in diebus vestris. Deum autem obtestor, pater sancte, ut custodiat te & protegat per suam misericordiam, ut avertat a te omnem nequitiam & omne scandalum, & ab optimo Imperatore & liberis ejus. Magnificet ipsos Dominus Deus. Amplectatur teipsum, pater sancte, suavissimæ pacis amplexu. Denunciamus autem Dei amantissimo gregi tuo & toti clero: Misericordia & pax Dei erit vobis.

Noveris autem, sanctissime pater, spiritui nostro calamitatem Antiochiæ obtigisse ab Ebintaclumo. Non possunt autem hæc per epistolam enarrari. Sed abbas Cosmas cuncta narrabit. Patriarcha Hierosolymorum obdormivit in Domino. Det Dominus preces ejus. Suscepit autem sedem illius abbas Elias Damascenus.

Sancta synodus dixit: De venia quidem jam supra diximus, penes sanctissimum dominum nostrum esse indulgendi potestatem: quandoquidem & adversus ipsum in primis admissum peccatum est: schismata vero ec-
1. Cor. 11. 19. clesiæ præterierunt, videlicet, *ut qui pro-*

A ἡμέραις σου ἀποδιῶξαι ἐξ αὐτῶν πᾶσαν βλάβην καὶ σκάνδαλον· ἐπιστρέψαι τε καὶ πάντας τοὺς πεπλανημένους πρὸς τὴν αὐτοῦ ὑπακοὴν, πρεσβ. εἰ τῆς μητροφωτοῦ δεσποίνης ἡμῶν, καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

Ἀπεστάλη δέ μοι, πάτερ ἅγιε, γράμματα παρὰ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας, μετὰ καὶ γράμματος τοῦ ἀββᾶ Μιχαὴλ τοῦ πάπα Ἀλεξανδρείας διὰ τοῦ ἀββᾶ Κοσμᾶ. περιεῖχον δὲ τὰ γράμματα περὶ τῆς αὐτῶν καὶ τῆς ποίμνης αὐτῶν εἰρηνικῆς διαγωγῆς, ἣν κύριος διατηρήσαι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν. περιεῖχον δὲ τὰ γράμματα καὶ περὶ Θωμᾶ τοῦ τῆς Τύρου, καὶ Ἠλία, καὶ Ἰωσὴφ,
B τοῦ προσαγορεύσαντος ἑαυτὸν ἐν ᾧ οὐκ ἦν βαθμῷ. πλὴν ὁ Θεὸς ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, καθὼς ἦν ἄξιος, καὶ τῷ συμμετόχῳ αὐτοῦ Ἠλίᾳ. ὁ δὲ τῆς Τύρου πρόεδρος ἐξηγόρευσεν αὐτοῦ τὸ πταῖσμα ἐνώπιον τῶν πατριαρχῶν, περὶ τῆς αὐτῶν παραβάσεώς τε καὶ πράξεως· ὁ δὲ Θεὸς αὐτῶν ἐστι κριτής. αὐτὸς ἐκλιπαρεῖ, καὶ αἰτεῖται συγχώρησιν. γενέσθω κριτὴς ὁ Θεὸς τῶν σχισάντων τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν. καὶ ἐπισκέψεται ἡμᾶς ἐν ἐλέει, διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν σου.

Ἔγραψαν δὲ πρός με, πάτερ θεσπέσιε, οἱ πατριάρχαι, δηλοῦντές μοι ὅτι πᾶς ὁ μὴ κηρύσσων τὸν κύριον Φώτιον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἔστω ἀνάθεμα ἀπὸ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος.
C καὶ ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ αὐτῶν μαθηταὶ ἀναθεματίζομεν τῷ αὐτῷ ἀναθέματι, καὶ ἀποδεχόμεθα ὃ αὐτοὶ ἀποδέχονται· εἴ τις οὐκ ἀποδέχεται, λέγοντες, τὸν ἁγιώτατον πατέρα ἡμῶν τὸν κύριον Φώτιον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κηρύσσει αὐτὸν ἐμφανῶς καὶ πανδημεὶ, εἰ μὲν ἐστι μητροπολίτης, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ ἄρχων, ἢ ἄλλος τις τοῦ ἐπιλοίπου ἡγεμονικοῦ καὶ ψιλοῦ λαοῦ, ὁ τοιοῦτος γινώσκω, ὅτι ἐστὶν ἀνάθεμα ἐστὶ καὶ ἀφωρισμένος ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων εἴποι· γένοιτο, γένοιτο. παρακαλοῦμεν τὸν εὐεργετοῦντα τοὺς δούλους αὐτοῦ, εὐεργετῆσαι ἡμῖν τὴν μακροβιότητά σου. καὶ πληθῦναι ὁ Θεὸς τοῦ ἀγαθοῦ βασιλέως τοὺς χρόνους, καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ· καὶ ἀξιῶ-
D σαι ἡμᾶς τῆς ἐνδόξου θέας τοῦ προσώπου ὑμῶν· καὶ μεγαλῦναι τὸν χριστιανισμὸν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. ἐκλιπαρῶ δὲ τὸν Θεὸν, πάτερ ἅγιε, διαφυλαχθῆναί σε καὶ σκεπασθῆναι τῇ αὐτοῦ συμπαθείᾳ· ἀποδιωχθῆναί τε ἀπὸ σοῦ πᾶσαν πονηρίαν καὶ σκάνδαλον, καὶ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ βασιλέως, καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. μεγαλῦναι αὐτοὺς κύριος ὁ Θεός. ἄσπασαι σεαυτὸν, πάτερ ἅγιε, τῇ ἡδυτάτῃ εἰρήνῃ καὶ ἀσπασμῷ. ἐπαγορεύομεν δὲ καὶ τῇ θεοφιλεστάτῃ σου ποίμνῃ, καὶ ὅλῳ τῷ κλήρῳ· ἔλεος καὶ εἰρήνη Θεοῦ ἔσται ὑμῖν.

Γνῶθι δὲ, ὦ πανάγιε πάτερ, ὅτι τῷ πνεύματι ἡμῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ συνέβη συμφορὰ ὑπὸ τοῦ Ἐβιντικλέμ. οὐκ οἷόν τε δὲ ταῦτα διηγήσασθαι τῷ γράμ-
E ματι. ὁ δὲ ἀββᾶς Κοσμᾶς πάντα διηγήσεται. ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ· χαρίσαιτο ἡμῖν κύριος τὰς εὐχὰς αὐτοῦ. διεδέξατο δὲ τὸν θρόνον ὁ ἀββᾶς Ἠλίας ὁ Δαμασκηνός.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· περὶ μὲν τῆς συγχωρήσεως προείπομεν, ὅτι εἰς τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν δεσπότην κεῖται ἡ ἐξουσία τοῦ συγχωρεῖν· ἐπειδὴ καὶ πρὸς αὐτὸν προηγουμένως ἐπεγένετο πλημμέλημα. τὰ δὲ σχίσματα τῆς ἐκκλησίας παρεχωρήθη, ὡς ἔοικεν, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται. ὁ Θεὸς φυλάξαι
τὸν

ANNO CHRISTI 879.
Pro πρεσβ. leg. πρεσβείαις.

ANNO CHRISTI 879.

τὸν δεσπότην ἡμῶν τὸν ἅγιον. ὁ Θεὸς μακρημερεῦσαι αὐτόν· ὅτι πᾶν σκάνδαλον ἐκ τοῦ μέσου ποιησάμενος, καὶ τὰς αἰτίας πάσας καταργήσας τῶν σχισμάτων, τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν ἡμῖν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐβράβευσεν.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερατικῶν θρόνων εἶπον· εἰ μὴ τὰ τραύματα μεγάλα ἐγένοντο, οὐκ ἂν ἡ τοῦ ἰατροῦ ἐθαυμάζετο σοφία καὶ τέχνη. νῦν δὲ ὅσον ὁ πονηρὸς ἠβουλήθη διαῤῥῆξαι καὶ τραυματίσαι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον ἡ σοφία καὶ τέχνη τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν ἀρχιερέως διεφάνη· ὃς διὰ τῆς θεραπευτικῆς καὶ θείας μεθόδου πάντας τοὺς μώλωπας ἐξιασάμενος, ὁλόκληρον καὶ ὁλοτελὲς τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πολλαῖς καὶ παντοδαπαῖς ἐπιμελείαις εἰργάσατο.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· εὐχαριστία τῷ Θεῷ, καὶ τῷ μεγάλῳ καὶ ὑψηλῷ βασιλεῖ, τῷ τε κυρίῳ ἡμῶν τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ οἰκουμενικῷ πάπα Ἰωάννῃ· ὅτι δι' αὐτῶν ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν ἔλαβεν. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· πάντες ὀφείλομεν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης μεγίστης καὶ παντελοῦς ὁμονοίας καὶ εἰρήνης εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, πάντες δοξάζειν. ταύτην ὁ Θεὸς ἀσάλευτον διατηρῆσαι, αἰωνίως διαφυλάξαι. πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων.

Sanctissimi legati Pontificalium sedium Orientis dixerunt: Nisi vulnera magna essent, non esset admirationi sapientia & ars medici. Nunc vero quantum malignus voluit disrumpi ac vulnerari ecclesiam Dei, tantum sapientia & ars sanctissimi Pontificis nostri conspicua fuit: Qui per medicam ac divinam artem sanans vulnera, integrum & omnibus suis partibus constans ecclesiæ Christi corpus multa & multiplici cura effecit.

Sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Gratias Deo, & magno celsissimoque Imperatori, & domino nostro sanctissimo atque œcumenico Papæ Joanni; quod per ipsos ecclesia Dei pacem & concordiam accepit. Sancta synodus dixit: Omnes debemus pro tali maxima integraque concordia gratias Deo referre, omnes decet sic glorificare: Hanc Deus inconcussam serva, hanc in æternum custodi. Multos annos imperatoribus.

ΠΡΑΞΙΣ Γ.

Τῇ ἐννάτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός, ἡμέρᾳ ε. ἰνδικτιῶνος ιγ'.

ΠΡοκαθεσθέντος Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῶν κατηχουμενείων τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας. καὶ συγκαθεσθέντων αὐτῷ τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερατικῶν θρόνων· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν· φημὶ δὴ Προκοπίου Καισαρείας, Γρηγορίου Ἐφέσου, Ἰωάννου Ἡρακλείας, καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ προγεγραμμένῃ πράξει μνημονευθέντων· Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον εἶπεν· ἁγιώτατοι ἀρχιερεῖς καὶ συλλειτουργοί, πάντως μνημονεύετε, ὡς ἐλαλήσαμεν τῇ παρελθούσῃ συνόδῳ, ὅπως τὴν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα πεμφθεῖσαν ἐπιστολὴν ἐνώπιον ὑμῶν εἰσάγωμεν. ἰδοὺ οὖν τὰ τῆς ὑποσχέσεως πεπληρώκαμεν. καὶ εἰ συνευδοκεῖ ἡ ὑμετέρα ὁσιότης, κατενώπιον ὑμῶν ἀναγνωσθήτω. καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω.

ACTIO TERTIA.

Die xix. Novembris mensis, feriæ quinta, Indictione xiii.

PRæsidente Photio sanctissimo nostro patriarcha dextra parte cathecumeniorum sanctissimæ Dei magnæ ecclesiæ, & cum eo sedentibus sanctissimis legatis veteris Romæ, & sedium Pontificalium Orientis: verum etiam Dei amantissimis metropolitis: scilicet, Procopio Cæsareæ, Gregorio Ephesi, Joanne Heracleæ, & omnibus in priore actione commemoratis: Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis ad sanctam synodum dixit: Sanctissimi Pontifices & comministri: Meministis omnino, dixisse nos in præterita synodo, allatam a nobis fuisse coram vobis missam a sanctissimo Papa ad sanctitatem vestram epistolam. En igitur promissum implevimus; ac si vestræ sanctitati placet, coram vobis legator. Et accipiens Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius legit.

Ἰωάννης δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τοῖς εὐλαβεστάτοις καὶ ἁγιωτάτοις πᾶσιν ἐπισκόποις, ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς ἡμῶν, τῆς ἐκκλησίας τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν, καὶ πᾶσι τοῖς αὐτὴν ἀποδεχομένοις, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἄλλαις πρώταις ἐκκλησίαις Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας, καὶ τοῖς αὐτῶν τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων προεστῶσι.

Joannes servus servorum Dei, reverentissimis & sanctissimis omnibus episcopis, fratribus & comministris nostris ecclesiæ Constantinopolitanorum, & omnibus qui illam suscipiunt, & reliquis aliis primis ecclesiis, Hierosolymorum, Antiochiæ, Alexandriæ, & earumdem Pontificalium sedium præsulibus.

In Actis hujus synodi Card. [illegible] multa dixit esse corrupta & falsata [illegible] summi Pontifices [illegible] Constantinopolitanum [illegible] pastorem patriarcham Orientis, & [illegible] Pontifici parem.

ΤΑ' ὑγιαίνοντα ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, δεξάμενοι τῆς ἑνώσεως καὶ ὁμονοίας ἐν τῷ μέρει Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου γράμματα, πάνυ ἐν αὐτοῖς ἐχάρημεν. ἵνα ὁμοίως πάντες ἐν κοινωνίᾳ

VEstras sinceras, fratres carissimi, postquam accepimus unitatis & concordiæ pro Photio sanctissimo patriarcha literas, his plurimum gavisi sumus, ut pariter in com-

ANNO CHRISTI 879.

munione Patris & totius orbis concordia quæ sunt Domini nostri Jesu Christi, sapiamus & diligamus, & quæ vestræ conveniunt piæ caritati, & quæ sunt sanctissimæ animæ vestræ accommodata; ut non sint in vobis schismata: sed ut noveritis quærere, & pulsare, & invenire. Nos vero sedis Apostolicæ commiseratione permoti, quemadmodum compatimur & condolemus super his qui dissideant, separatique sunt a Christi corpore, æmulanturque ea quæ sunt dissidii & erroris propria magis, quam quæ Jesu Christi, tenere; ita gaudemus conjunctione pacis ac dilectionis quæ est in fraternitate vestra;
B & precamur semper assidue, *ut sine querela & simplices* permaneatis, juxta Apostolum: & ut semper *Deus pacis vobiscum sit*. Itaque vere sollicita vestra valde in bono æmulatio imploravit caritatem per declarationem beati principis Apostolorum Petri, ut Photium sanctissimum patriarcham in gradibus præfecturæ Constantinopolitanorum ecclesiæ restitutum amplecteremur & simul vobiscum susciperemus: Hoc vere alacri ac perlubenti animo implevimus: custodientes quod in evangelio dictum est primo pastori, cui Dominus ait: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua: Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* His enim excitati
C divinis eloquiis, & potestatem habentes plenissimam, quatenus irreprehensibiles & indemnati possimus permanere, auxilium & opem ferre omnibus Christianis, quæ celebrata est usque in extremum terræ. Potissimum vero secuti decessorum nostrorum Dei Pontificum exempla; Hadriani, inquam, Papæ felicis recordationis; quemadmodum ille fecit opem ferens Tarasio, qui inter sanctos est, patriarchæ, quando quidam adversus ipsum turbas & dissidia concitarunt. Nam ille qui est inter sanctos patriarcha Constantinopoleos Tarasius misit tunc temporis literas synodicas, servans consuetudinem. Quas
D nos literas excipientes, & ex his discentes rectam ipsius fidem quam haberet tum circa alia dogmata, tum circa sanctas ac venerandas imagines, & invenientes eum consentientem sanctis sex œcumenicis synodis, excepimus eum libenter, & assensi ei sumus; tametsi non sine dolore tulimus, nec sine molestia, quod a sæculari ordine & imperiali ministerio a caligis, in magnam sedem ascendit, nec secundum canones nostros constitutus est patriarcha. Et quidem loqui difficile tunc fuit: silere autem, rursum periculosum. Neque enim oportet pastores doceri: neque priusquam didicerint, magistros vocari: sed ut animadvertant ne peccata me-
E tant animarum, quæ sunt ipsis commissæ; neque in gradum sapientiæ, cujus ignorantiam habent, prosilire studeant. Nosse enim oportet quam superbum, quamque sit formidandum, ignarum rerum divinarum & imperitum, ex mundana occupatione & indocta conversatione in gradum ascendere magisterii. Nam quis exercitui præesse dux potest, nisi quem omnium testimonio constet, posse labore & sollicitudine commissum sibi populum conservare? Quod si ita est, quanto magis animæ ei * committentur? Et in fastigium episcopatus ascendet, qui ecclesiasticam disciplinam ignorat: & bellis civilibusque negotiis implicitus statim in culmen

Philipp. 2. 15. & 4. 9.

* Forte, non comm.

A ταξέως καὶ οἰκουμενικῆς συμφωνίας τὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φρονῶμεν καὶ στέργωμεν, καὶ ἃ πρέπει τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβεῖ διαθέσει, καὶ ὁσιωτάτῃ ψυχῇ καθέστηκεν ἁρμόδια· ἵνα μὴ ὦσιν ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἀλλ' ἵνα γινώσκητε ζητεῖν, καὶ κρούειν, καὶ εὑρίσκειν. ἡμεῖς δὲ τῇ συμπαθείᾳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου κινούμενοι, ὥσπερ συμπάσχομεν καὶ συναλγοῦμεν ἐπὶ τοῖς διεστῶσι καὶ ἀποσχοινισμένοις τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ φιλονεικοῦσι τὰ τῆς στάσεως καὶ πλάνης μᾶλλον ἢ τὰ τοῦ Χριστοῦ κρατεῖν, οὕτω χαίρομεν ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης τῆς ἀδελφότητος ὑ-
B μῶν· καὶ εὐχόμεθα πάντοτε ἀδιαλείπτως, ἵνα ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι διαμένητε, κατὰ τὸν ἀπόστολον· καὶ ἵνα διαπαντὸς ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης εἴη μεθ' ὑμῶν. τοιγαροῦν ἀληθῶς ἡ πολυφρόντιστος ὑμῶν ἐπ' ἀγαθῷ φιλονεικία ᾐτήσατο ἀγάπην δι' ἀποδείξεως τοῦ μακαρίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, ὥστε Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἐπαρχίας τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας ἀποκατασταθέντα ἀσπασώμεθά τε καὶ συναποδεξώμεθα. τοῦτο δὲ προθύμῳ καὶ λαμπροτάτῃ ψυχῇ, κατέχοντες τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εἰρημένον τῷ πρωτοποιμένι, ᾧ ὁ κύριος λέγει· ἐγὼ παρεκάλεσα περὶ σοῦ, Πέτρε, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, καὶ σύ ποτε ἐπιστρέ-
C ψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου· ἀπεπληρώσαμεν. τούτοις γὰρ διαναστάντες τοῖς θείοις λογίοις, καὶ ἐξουσίαν ἔχοντες ἐνδυναμουμένην, ἐφ' ὅσον ἄμεμπτοι καὶ ἀκατάγνωστοι δυνάμεθα διαμεῖναι, βοήθειαν καὶ συνέργειαν φέρειν πᾶσι χριστιανοῖς, τὴν ἐξηχηθεῖσαν εἰς πάντα τὰ πέρατα· μάλιστα δὲ ἑπόμενοι τοῖς τῶν πρὸ ἡμῶν ἀρχιερέων Θεοῦ παραδείγμασι, λέγω δὴ Ἀδριανοῦ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πάπα, καθὼς ἐκεῖνος ἐποίησε συνεργήσας Ταρασίῳ τῷ ἐν ἁγίοις πατριάρχῃ, ἡνίκα τινὲς * πρὸ αὐτὸν ταραχὰς καὶ στάσεις ἐποίουν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ ἐν ἁγίοις πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιος ἀπέστειλε τότε συνοδικὰ γράμματα, πληρῶν τὸ κατ' ἔθος· ἃ ἡμεῖς
D δεξάμενοι, καὶ τὸ ὀρθὸν τῆς αὐτοῦ πίστεως ἅπερ εἶχε περί τε τὰ ἄλλα δόγματα, καὶ περὶ τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας μαθόντες, καὶ εὑρόντες σύμφωνα τῶν ἁγίων ἓξ οἰκουμενικῶν συνόδων, ἠσπασάμεθά τε καὶ συνεφρονήσαμεν· εἰ καὶ οὐκ ἀλύπως ἠνέγκαμεν, οὐδὲ ἀταράχως, ὅτι ἀπὸ κοσμικοῦ τάγματος καὶ βασιλικῆς ὑπηρεσίας, ἀπὸ καλίγων, καὶ οὐ κατὰ τοὺς παρ' ἡμῖν, εἰς τὸν μέγαν θρόνον * ἀνῆλθε, κανόνας κατέστη πατριάρχης. καὶ τὸ μὲν λαλῆσαι ἦν χαλεπόν, τὸ δὲ σιωπῆσαι πάλιν ἐπικίνδυνον. δεῖ γὰρ τοὺς ποιμένας μὴ διδασκομένους εἶναι, μηδὲ πρὸ τοῦ μαθεῖν καλεῖσθαι διδασκάλους· ἀλλ' ἵνα θεωρῶσιν, ὥστε μὴ θερίσαι αὐτοὺς ἁμαρτίαν ἐκ τῶν ψυχῶν ὧν ἐπιστεύ-
E θησαν, μηδὲ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς σοφίας, οὗ τὴν ἄγνοιαν ἔχουσιν, ἀναπηδᾷν σπουδάζωσι. δεῖ γὰρ εἰδέναι ὅσον αὐθάδες καὶ φοβερόν ἐστι ἀμαθῆ τῶν θείων ὄντα, καὶ ἀνεπιστήμονα, ἐκ κοσμικῆς πραγματείας καὶ ἀγελαίας συναναστροφῆς εἰς διδασκαλίας ἀναβαίνειν βαθμόν. ποῖος γὰρ στρατηγὸς στρατοῦ καθηγεῖσθαι δύναται, ἐὰν μὴ μαρτυρηθῇ παρὰ πάντων, ὅτι δύναται μόχθῳ καὶ φροντίδι τὸν καταπιστευθέντα αὐτῷ λαὸν σώζειν; εἰ δὲ τοῦτο, πόσῳ μᾶλλον ψυχὰς ἐμπιστευθήσεται; καὶ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπισκοπίας ἀνελθεῖν, ὁ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μάθησιν ἀγνοῶν· καὶ στρατείαις καὶ πολιτικοῖς συμφυρόμενος πράγμασιν, εὐθέως εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως τῆς κο-

* Lege πρὸς

* pro ἀνῆλθε.

κορυφαίας ἀναδραμεῖται· εἶτα ἐκεῖ ἀναβὰς, καὶ μηδὲν ἐπιστάμενος τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, πῶς ἄλλους δύναται διδάξαι; διὰ τοῦτο ἡ κανονικὴ πρᾶξις συνεστήσατο, καὶ παρῄνεσεν, ἵνα μὴ οὕτως ὁ ἀμαθὴς, καὶ μὴ εἰδὼς ποιμαίνεσθαι, εἰς ποιμένας εὐθὺς καὶ διδασκάλους ἀναβαίνῃ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ προῤῥηθεὶς ἁγιώτατος Ταράσιος ἀπὸ λαϊκοῦ εἰς ἀρχιερωσύνην ἐλθὼν, ἐθορύβησε τινάς. ἀλλὰ διὰ τοῦ πιστοτάτου αὐτοῦ δρόμου, τουτέστι διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἁγίων εἰκόνων, τούτου χάριν ἅπαντες, οἱ τηνικάδε, εἰς τὴν αὐτοῦ ἀρχιερωσύνην ὁμονοήσαντες συνευδοκήσαμεν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης ὑποθέσεως, λέγομεν δὴ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῦ. ἀλλ' οὐ χρὴ τὸ σπάνιον, νόμον γίνεσθαι· οὐδὲ, διότι παραδόξως οὗτοι ἐξέλαμψαν, κανόνα τοῦτο ποιεῖσθαι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. ἀλλὰ πρέπον ἐστὶν, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, τὸν παλαιὸν νόμον συσφίγγειν· ἵνα ἀπὸ τοῦ παρόντος εἰς τὴν καθ' ὑμᾶς ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν τοῖς ὁμοίοις τρόποις μὴ παραβαίνωνται τῶν πατέρων οἱ κανόνες ἐν τούτῳ, μηδὲ αἰφνίδιον εἰς τὴν μεγάλην ἀξίαν τινὲς ἀνατρέχωσι.

Παρακαλοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο τὴν ὑμετέραν ἀδελφότητα, ἵνα τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας, ἣν ὁ Θεὸς διὰ πρεσβείας τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, καὶ τοῦ κόπου καὶ μόχθου τῶν προηγησαμένων ἡμῶν, εἰς Χριστὸν ἐπέστρεψεν, ἀποδώσητε ἡμῖν. θέλομεν δὲ καὶ τοῦτο· ἵνα ἐὰν ᾖ τις δεδιωγμένος, ἢ ἀποσχίσῃ, διὰ τοῦ ὑμετέρου κόπου μοχθήσαντες ὑμεῖς μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου, ὑπὲρ οὗ καὶ τὸν πόθον ὑμῶν διεχαράξατε, μετὰ πάντων ὑμῶν τῶν εὐσεβῶν ἔργων καὶ αὐτοὺς κερδήσητε· ὡς ἂν καὶ ἐν τούτῳ ἄμεμπτοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εὑρεθείητε. ὁ δὲ ἁγιώτατος καὶ θεοσεβέστατος ἀδελφὸς ἡμῶν Φώτιος ὁ πατριάρχης μὴ ἀπαξιώσῃ ἐνώπιον τῆς συνόδου τὴν χάριν καὶ τὴν σπουδὴν ἡμῶν, μᾶλλον δὲ τὰ σπλάγχνα τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἀνακηρύξαι· ὡς καὶ ἡμεῖς χάριτας αὐτῷ ἀδελφικὰς κατεθέμεθα, πατριάρχην αὐτὸν ἀποδεξάμενοι ἐννομώτατον καὶ κεκανονισμένον, * συγκοινωνοῦντες τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου· καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία τῶν Ῥωμαίων σπλάγχνα πατρικὰ ἐπεδείξατο εἰς αὐτὸν, παραδείγμασιν ἐπακολουθήσασα τῶν τε ἄλλων προηγησαμένων ἡμῶν, μάλιστα δὲ τοῦ μακαριωτάτου Ἰννοκεντίου, καὶ Γελασίου, καὶ πολλῶν ἁγίων ἀρχιερέων Ῥώμης. χρὴ γὰρ ὅσα εἰς κοινὴν σωτηρίαν συντελεῖ, πάντα προθύμως ποιεῖν. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀρχιερέων τοὺς οἰκείους θρόνους ἀδίκως ἀποβαλόντες καὶ διωχθέντες ἐξ αὐτῶν, τῇ ἀποστολικῇ διαθέσει τοὺς ἰδίους θρόνους ἀπέλαβον. ὑμῶν δὲ ἀγαθῶν ὄντων, καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς τὴν αἴτησιν ποιουμένων, καὶ ἐπὶ συμφέροντι κοινῶς τῆς οἰκουμένης, τίς οὕτω σκληρὸς καὶ ὠμὸς εὑρεθείη, ἵνα πρὸς τὴν ὑμετέραν αἴτησιν, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, ἀπαυθαδειάσῃ, καὶ ἀποδοκιμάσῃ τὴν κοινὴν τῶν ἐκκλησιῶν σωτηρίαν;

Ἰδοὺ τοίνυν ὑπηκούσαμεν καὶ ὑπακούομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀξιώσει· ἐπικυροῦντες καὶ ἐπιβεβαιοῦντες τὸν ποιμένα ὑμῶν Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην· καὶ δυσωποῦμεν τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν ἐν καλῇ ἀναστροφῇ διαμεῖναι, καὶ ἵνα μὴ ὦσιν ἐν ὑμῖν σχίσματα. ἀλλ' ἀποδεξάμενοι αὐτὸν αἰσίως ἅπαντες σὺν εἰλικρινεῖ προθέσει, ἀδιστάκτῳ γνώμῃ, καὶ ἀδόλῳ καρδίᾳ, καθὼς καὶ διεσημάνατε, τὸν αὐτὸν σύνδεσμον καὶ τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἐν Χριστῷ τῇ πάντων κορυφῇ συνάψητε, καὶ

* [illegible]

ecclesiasticæ dignitatis supremæ prosiliet : deinde illuc cum ascenderit, neque ullam partem attigerit legum ecclesiasticarum, quomodo poterit alios docere ? Propterea canonica instituta admonent, ne sic imperitus, qui non noverit gregem pascere, inter pastores statim & magistros ascendat. Propterea & ante dictus Tarasius ex laico in Pontificatum ascendens, nonnullis causam tumultuandi dedit. Sed propter ipsius plenum fidei curriculum, hoc est, propter restitutas ab eo sacras imagines, hujus rei gratia omnes ea tempestate in ejus Pontificatum concorditer assensi sumus, & nos cum illis : quemadmodum in præsenti causa, Photii nimirum sanctissimi fratris nostri & comministri. Sed nos oportet quod raro fit, vim legis habere : neque quoniam hi mirum in modum fulserunt, regulam istud & pro aliis fieri : sed decet, fratres carissimi, veterem disciplinam constringere, ne in posterum adversus nostram sanctam Dei ecclesiam simili modo infringantur patrum regulæ in ea re ; neve repente in supremam dignitatem nonnulli prosiliant.

Adhortamur autem & super hac re vestram fraternitatem, ut Præfecturam Bulgariæ, quam Deus per intercessionem beati Petri Apostoli, & magnum laborem decessorum nostrorum ad Christum adduxit, nobis restituatis. Volumus autem & hoc : ut si quis fuerit ejectus aut separatus, vestro vos labore, satagentes cum sanctissimo patriarcha Photio, pro quo etiam vestrum ardorem declarastis, inter omnia vestra pia opera etiam hos lucremini : ut hac etiam parte sine reprehensione coram Deo inveniamini. Sanctissimus autem ac religiosissimus frater noster Photius patriarcha ne turpe ducat coram synodo gratiam & favorem nostrum, seu potius viscera Romanæ ecclesiæ prædicare, quemadmodum etiam nos gratiam in illum fraternam contulimus, patriarcham ipsum agnoscentes legitimum & secundum canones constitutum, consortem beati Petri Apostoli : & omnis ecclesia Romana exhibuit erga eum paterna viscera, exemplum secuta aliorum prædecessorum nostrorum, in primis vero beatissimi Innocentii & Gelasii, & multorum sanctorum Pontificum Romæ. Oportet enim quæcumque ad communem salutem conferunt, ea propenso animo fieri. Multi enim Pontifices suas sedes injuste amittentes & ex iisdem ejecti, Apostolica dispositione proprias sedes receperunt. Vos autem, cum sitis boni, & bona fiat quæ petitis, & ad communem orbis terrarum utilitatem ; quis adeo rigidus sævusque sit, ut petitioni vestræ, fratres carissimi, adversetur superbe, & communem ecclesiarum salutem improbet?

Ecce igitur obsecuti sumus & obsequimur postulationi vestræ, ratum habentes & confirmantes pastorem vestrum Photium sanctissimum patriarcham ; & rogamus vestram reverentiam in bona conversatione permanere, & ut non sint in vobis schismata : sed suscipientes ipsum decenter eum sincero proposito, certa sententia, & simplici corde, quemadmodum & significastis, eamdem conjunctionem & eamdem caritatem in Christo omnium

ANNO CHRISTI 879.

unum capite coalescere faciatis; & nemo A posthac in vobis res novas moliatur. Nam qui illum non suscipit, non habet partem nobiscum: Quemadmodum qui suscipit ipsum, & nos suscipit. Oportet enim vos, cui nos manum porrigimus, nobiscum porrigere, ut & nos cui manum porrigitis, vobiscum porrigamus. Sic enim impletur & illud: In uno spiritu & uno corde glorificare omni dignum honore nomen Patris & Filii & Spiritus sancti, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Al. aperte epistolæ initio: nulla anni nota apposita, præter morem.

Post lectam epistolam sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Recipit epistolam sanctitas vestra, & amplectimini cum sanctissimo patriarcha unionem & communionem? Sancta B synodus dixit: Nos non semel iterumque, sed & sæpius diximus, ut & ante hanc venerandam epistolam. Et uniti sumus cum Photio sanctissimo nostro patriarcha, & indivulsi ab eo permanebimus omnibus diebus vitæ nostræ. Et qui non suscipiunt Pontificatum ejus sanctum & canonicum ac legitimum, tanquam alienos a pietate & canonicis constitutionibus ducimus ac reputamus. Et nunc autem gratias Deo referimus, & sanctissimo Papæ Joanni, tanquam concordi & consentienti nobis, & suscipienti unionem ecclesiæ Dei, & operam nobis conferenti ad omnem ecclesiæ nostræ constitutionem, & tanquam amplectenti ac suscipienti & toto cordis affe- C ctu conjuncto cum Photio sanctissimo domino nostro & Pontifici.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Et facitis quæcumque ea epistola continentur? Sancta synodus dixit: Quæcumque sunt ad gloriam ecclesiæ Dei, hæc & fecimus, & suscepimus, & suscipimus, & immutabiles in eo proposito in æternum permanebimus. Quæcumque vero sunt alia, quæ non pendent ex nostro suffragio, sed ex magni celsissimique Imperatoris nostri administratione & judicio, hæc ipsius curæ ac providentiæ remittimus. Sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Nihil epistola conti- D net nisi conveniens & ex ratione. Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Continetur in ea epistola, ne quis ex laicis promoveatur ad dignitatem Pontificalem: & quod dedecus est ita facientibus. Nos quidem certe non nescimus, Sardicensem synodum prohibuisse ne hoc fieret. At neque ipsa omnem laicum arcet: sed certas quasdam designat personas: hoc est, e foro divitem, & e foro scholasticum. Tales vero hæc ecclesia per gratiam Christi nunquam suscepit. Præterquam quod etsi canon esset omnem omnino laicum arcens, nec localis etiam tum synodi, sed œcumenicæ, si quidem non haberet adver- E santem sibi consuetudinem, servari eum oporteret. Postquam vero multa consueto alicui regioni more videmus sæpe obliterare canonicas institutiones, nullum nobis dedecus adhæreſcit. Nam quæ utilitas est, si quis cum sit clericus aut monachus, aliter conversetur, quam fert ejus professio? Quid vero impedimenti affert quod est a natura capillamentum, si in ordine laicali constitutus, secundum evangelica præcepta vitam instituat, & dignum seipsum præbeat per opera sua, sacerdotali & pontificali dignitate?

A μηδεὶς μηκέτι ἐν ἡμῖν στασιάζῃ. ὁ γὰρ αὐτὸν μὴ ἀποδεχόμενος, οὐκ ἔχει μέρος μεθ' ἡμῶν· ὥσπερ ὁ δεχόμενος αὐτὸν, καὶ ἡμᾶς δέχεται. δεῖ γὰρ ὑμᾶς οὗτινι χεῖρα ἡμεῖς ὀρέγομεν, μεθ' ἡμῶν ὀρέγειν· ἵνα καὶ ἡμεῖς ᾧτινι χεῖρα ὀρέγετε, μεθ' ὑμῶν ὀρέγωμεν. οὕτω γὰρ πληροῦται καὶ τὸ ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν τὸ πάντιμον ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν, οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ἀποδέχεται τὴν ἐπιστολὴν ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, καὶ ἀσπά- B ζεσθε τὴν πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἕνωσιν καὶ κοινωνίαν; ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἡμεῖς οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἔφαμεν, ὡς καὶ πρὸ τῆς τιμιωτάτης ἐπιστολῆς ταύτης, καὶ ἡνώθημεν * Φώτιον τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν πατριάρχην· καὶ ἀχώριστοι αὐτοῦ διατελοῦμεν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ τοὺς μὴ ἀποδεχομένους τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτοῦ ἁγίαν καὶ κανονικὴν καὶ ἔνθεσμον, ὡς ἀλλοτρίους τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων καὶ ἡγούμεθα καὶ λογιζόμεθα. καὶ νῦν δὲ εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πάπᾳ Ἰωάννῃ, ὡς ὁμονοοῦντι καὶ ὁμοφρονοῦντι ἡμῖν, καὶ ἀσπαζομένῳ τὴν ἕνωσιν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ συνεργοῦντι ἡμῖν εἰς πᾶσαν τὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας C κατάστασιν, καὶ περιπτυσσομένῳ καὶ ἀσπαζομένῳ, καὶ ὁλοψύχῳ διαθέσει ἑνουμένῳ πρὸς Φώτιον τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα.

** Forte, τῷ Φωτίῳ.*

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπε· καὶ ποιεῖτε ὅσα τῇ ἐπιστολῇ ἐμπεριέχεται; ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὅσα εἰσὶν εἰς δόξαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἐποιήσαμεν καὶ ἀπεδεξάμεθα, καὶ ἀποδεχόμεθα, καὶ ἀμετάθετοι ἐν ταύτῃ τῇ διαθέσει εἰς τὸν αἰῶνα διαμένομεν. ὅσα δὲ εἰσὶν ἕτερα, ἃ οὐκ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ μεγάλου βασιλέως ἡμῶν καὶ ὑψηλοῦ διοίκησιν καὶ κρίσιν, ταῦτα ἐκείνου τῇ φροντίδι καὶ προνοίᾳ ἀνατίθεμεν. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· οὐδὲν περιέ- D χει τὸ γράμμα ἔξω τοῦ προσήκοντος λόγου. Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε· περιέχεται τῇ ἐπιστολῇ, ὥστε ἀπὸ λαϊκῶν μὴ προάγεσθαι εἰς ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, καὶ ὅτι αἰσχύνη ἐστὶ τοῖς τοῦτο ποιοῦσιν. ἡμεῖς μὲν οὖν οὐκ ἀγνοοῦμεν, ὡς ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος κωλύει τοῦτο γίνεσθαι. πλὴν οὐδὲ αὐτὴ πάντα λαϊκὸν κωλύει, ἀλλ' ὡρισμένα ἔχει πρόσωπα. τουτέστι τὸν ἀπὸ ἀγορᾶς πλούσιον, καὶ τὸν ἀπὸ ἀγορᾶς σχολαστικόν. τοιούτους δὲ ἡ ἐκκλησία αὕτη χάριτι Χριστοῦ οὐδέποτε ἐδέξατο. πλὴν εἰ καὶ κανὼν ἦν καθάπαξ ἅπαντα λαϊκὸν κωλύων, καὶ τότε οὐχὶ τοπικῆς συνόδου, ἀλλὰ οἰκουμενικῆς, εἰ μὲν οὐκ εἶχεν ἀντιμαχό- E μενον τὸ ἔθος, ἀνάγκη φυλάττεσθαι αὐτόν. ἐπεὶ δὲ πολλὰ τῷ ἐπιχωρίῳ ἔθει ὁρῶμεν κατακρατήσαντα πολλάκις κανονικῶν διατάξεων, οὐδεμίαν ἔχομεν αἰσχύνην προστριβομένην ἡμῖν. τί γὰρ ὄφελος, ἐάν τις ὢν κληρικὸς ἢ μοναχὸς, ἀλλότρια τοῦ ἐπαγγέλματος πολιτεύηται; τί δὲ ἐστιν ἐμποδὼν, ἡ τῶν τριχῶν φυσικὴ περιβολὴ, ἐὰν ἐν τῷ τάγματι τῶν λαϊκῶν ἐξεταζόμενος κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς διατάξεις πολιτεύηται, καὶ ἄξιον ἑαυτὸν παρασκευάζῃ, δι' ὧν πράττει, καὶ τοῦ ἱερατικοῦ καὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος;

ANNO CHRISTI 879.

Za-

ANNO CHRISTI 879.

Ζαχαρίας ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Χαλκηδόνος εἶπε· τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ἰωάννην, καὶ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, τοὺς πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν σπουδῆς ἕνεκεν παραγενομένους, καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἡ ἡμετέρα μετριότης ἀποδέχεται· καὶ γένοιτο καὶ ὑμῖν τυχεῖν τῶν ἴσων, τῆς χρείας ἀπαιτούσης. περὶ δὲ τοῦ ἀπὸ λαϊκῶν, βούλομαι εἰπεῖν ὀλίγα. ὁ κανὼν φανερῶς καὶ διαρρήδην λέγει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τινα κωλύει ἀπὸ λαϊκῶν εὐθὺς ἐπὶ τὸν μέγαν τοῦτον ἀναβιβάζεσθαι θρόνον. λέγει γὰρ οὕτως· ὡς ἐάν τις τῆς οἰκείας ἀρετῆς πεῖραν παράσχοι, καὶ ὁ τρόπος αὐτοῦ δοκιμασθείη. ὥστε ἐὰν ᾖ ἱκανὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἔργα παρεσχηκώς, καὶ τὸν τρόπον ἔχων δοκιμασθέντα, ὁ κανὼν τὸν τοιοῦτον οὐ κωλύει. μάρτυς τοῦ λεγομένου ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ δευτέρα σύνοδος, οὐ λόγοις, πράγμασι δὲ μᾶλλον μαρτυροῦσα τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. τὸν γὰρ Νεκτάριον ἄρτι τῷ θείῳ λουτρῷ προσελθόντα πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀπέδειξεν. ἔχετε τούτου παράδειγμα Ἀμβρόσιον τὸν μέγαν, Ἐφραίμιον τὸν Ἀντιοχείας, Εὐσέβιον τὸν Καισαρείας, καὶ πολλούς, οὓς οὐδὲ ἐξαριθμήσασθαι διὰ τὸ πλῆθος δυνάμεθα. εἰ βούλεσθε δὲ καὶ γνώμην ἀνδρὸς διηγήσομαι, ὃν πατέρα καὶ καθηγητὴν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἐπιγράφεται, καὶ τοὺς ἐκείνου λόγους κανόνας ὀνομάζει, καὶ ἀποδέχεται. ἓν οὖν τῶν ἐκείνου διηγήσομαι. περὶ γὰρ καταστάσεως ἐπισκόπων ἐπιστέλλων Ἀμφιλοχίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰκονίου, οὕτω πως φησίν· εἰ δὲ ἐστί τις τῶν νεοφωτίστων, κἂν δοκῇ τῷ Μακεδονίῳ, κἂν μή, ἐκεῖνος προβληθήτω ἐπίσκοπος. τυπώσεις δὲ αὐτὸν πρὸς τὸ δέον * καὶ ἐν πᾶσι συνεργοῦντος, καὶ τὴν εἰς τοῦτο χάριν παρεχομένου. ὥστε οὐ μόνον ἀπὸ λαϊκῶν δεῖ προβιβάζειν εἰς ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ νεοφωτίστων, ὡς αὐτὴ ἡ λέξις σαφῶς ἐδήλωσεν· ἂν ἄρα δηλονότι τοῦ βίου δοκιμὴν ἔδωκεν, ἐν τῇ τῶν μυουμένων ἔτι καθιστάμενος χώρᾳ. πλὴν εἰ μὴ δὲ τοῦτο ἦν, ἀλλ' οὖν οἱ ῥηθέντες ἅγιοι ἀρχιερεῖς, ἱκανοί εἰσι πᾶσαν αἰσχύνην καὶ πᾶσαν μέμψιν ἀφ' ἡμῶν ἀφελεῖν. τούτους γὰρ ἅπαντας τοὺς εἰρημένους ἡ ἁγία τῶν Ῥωμαίων ἀποδεχομένη ἐκκλησία διαρρήδην βοᾷ σήμερον, ὅτι οὐ δεῖ πείθεσθαι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς πραττομένοις. ἐγὼ δὲ νῦν λέγω· καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐκ λαϊκῶν τινὲς εἰς ἀρχιερατικὸν θρόνον κατέστησαν, ὧν τὰ ὀνόματα ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη ἡμῶν μᾶλλον ἐπίσταται. ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθος αὐτὸ ἱκανόν ἐστι νικᾷν τὸν κανόνα. τοιαῦτα πολλὰ ὁρῶμεν σήμερον. ὑμεῖς οἱ φωστῆρες τῆς ἐκκλησίας, οἱ τὰς οἰκείας αὐγὰς * πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πέμποντες, * ἐρεῖν ἔχετε, αὐτοὺς ψηλαφῶντες καὶ ἐρευνῶντες, πολλὰ ποιοῦντας παρὰ τὸν κανόνα τοῖς ἔθεσιν ἑπομένους. ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθος πολλάκις νικᾷ τὸ ἔθος. εἰς τὴν ἀνατολὴν εἰ μὴ ἐστί τις κεκαρμένος ἐν Χριστῷ, ἐπίσκοπος ἢ πατριάρχης οὐ γίνεται. ἡ δὲ δύσις καὶ τοὺς ὄντας μοναχοὺς κληρικοὺς ποιεῖ. τοῦτο δὲ ἡμεῖς οὐ γνωρίζομεν. ἔπειτα δὲ καὶ ὁ κανὼν τὸν ἀπὸ ἀγορᾶς σχολαστικὸν λέγει, ὥσπερ προλαβὼν καὶ ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας εἶπε· τοιοῦτον δὲ οὐδέποτε ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία ἀπεδέξατο. τί γὰρ χρὴ λέγειν ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν ἀρχιερέως· ὃς τοσοῦτον ἀπεῖχε σχολῆς ἀγοραίας, ὡς οὐδ' ἀτενέσιν ὀφθαλμοῖς ἐμβλέπειν αὐτῇ, ἢ τοιούτῳ τινὶ ἠδύνατο; καὶ γὰρ οὗτος διὰ τὴν προτεῖσαν

* Pro κυρίου, in Joanne Beveo.

Ταῖς οἰκείαις in Joanne Beveo.

* Pro ἐρεῖν ἔχετε, fortè, [illegible] Joanne Beveo.

A Zacharias Dei amantissimus metropolita Chalcedonis dixit: Sanctissimum Papam Joannem, etiam vos, fratres patresque, qui huc accessistis ex propensione erga nostram ecclesiam, & Deus & nostra mediocritas suscipit: atque utinam & vos paria recipiatis, cum necessitas postularit. De laicis autem volo pauca dicere. Canon perspicue & conceptis verbis causam profert, cur quempiam ex laicis prohibeat in magnum hoc tribunal evehi. Dicit enim sic: „Si quis propriæ virtutis experimentum præbuerit, & mores ejus probati fuerint. Itaque si idonea virtutis propria specimina ediderit, & mores habeat probatos, canon eum qui hujusmodi est, non
B prohibet. Testis est hujus dicti sancta & œcumenica secunda synodus, non verbis, sed rebus ipsis magis testimonio suo comprobans quæ dico. Nectarium enim, qui paulo ante divinum lavacrum accesserat, patriarcham Constantinopoleos designavit. Habetis hujus rei exemplum, Ambrosium magnum, Ephræmium Antiochiæ, Eusebium Cæsareæ, & multos, quos neque enumerare ob multitudinem possumus. Si vultis autem & sententiam viri commemorabo, quem patrem & magistrum ecclesia Dei inscribit: cujus sermones canones vocat & suscipit. Unum igitur ex illis commemorabo. Nam de episcoporum institutione scribens ad Amphilochium
C sanctissimum episcopum Iconii, sic loquitur: „Si vero est aliquis nuper baptizatorum, sive „ita Macedonio videatur, sive non, promoveatur ille. Institues autem illum ad virtutis officia, Domino in omnibus cooperante, & ad id gratiam præbente. Itaque non solum ex laicis oportet promovere ad dignitatem pontificalem, sed etiam ex recens baptizatis, ut ipsa oratio manifeste declaravit: si quidem nimirum vitæ specimen dederit, cum esset adhuc in ordine discentium. Præterquam quod si neque hoc esset, tamen prædicti sancti Pontifices satis idonei sunt ut omne dedecus & omnem reprehensionem a nobis auferant. Nam hos omnes antedi-
D ctos sancta Romana recipiens ecclesia, aperte clamat hodie, non esse fidem verbis a me prolatis habendam, sed multo majorem rebus ipsis. Ego vero nunc aio: Etiam in ipsa Romana ecclesia ex laicis nonnulli in Pontificali sede constituti sunt, quorum nomina melius sanctitas vestra novit, quam nos. Sed & consuetudo ipsa potest canonem obliterare. Talia multa hodie cernimus. Vos qui ecclesiæ estis luminaria, qui radios vestros in omnem terrarum orbem mittitis, invenire potestis, si quidem vos ipsos perscrutemini & exploretis, facere vos præter canonem, consuetudini obsequentes. Sed & consuetudo sæpe consue-
E tudinem vincit. In Oriente nisi quis fuerit tonsus in Christo, episcopus aut patriarcha non fit. Occidens vero etiam eos qui sunt monachi, clericos facit. Hoc vero nos non agnoscimus. Deinde vero & canon e foro scholasticum dicit; quemadmodum antevertens etiam Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ dixit: At nihil tale ecclesia nostra admittit. Quid enim dicendum est de sanctissimo nostro Pontifice, qui tantum abfuit a schola forensi, qui neque fixis oculis hanc intueri, aut aliquid simile potuit? Etenim is ob insitam sibi virtutem inter

pri-

ANNO CHRISTI 879.

primos cooptatus est curiæ Senatus, tametsi humanum aversaretur magistratum. Adeo autem forensis tumultus refugit, desiderio rerum meliorum, ut qui in montibus sunt, hos urbanos & municipes censeat, neque quidquam huic rei par. Tamen & illud adjicio. Multi cum illo habuere suffragia, clerici & monachi, & omnibus præstare judicatus est opportune. Deinde non est absurdum aut præter rationem, ut qui a tergo erant & secundum tenebant ordinem, eosdem rursum primos censeri; ipsosque qui postremo loco erant, ob virtutes in Pontificalem sedem ascendere: hunc vero omnibus suffragiis potitum illorum, ut extremum locum implentem, gradus & tempora remetiri frustra, qui jam virtutibus eadem prius dimensus sit. B De sancto Tarasio autem dictum est a vobis, quod hæreticos multos convertit. Atque ita profecto est. Hujus vero pater & mater pro pietate certantes supremum diem obierunt. Quorum vestigiis a puero iste dominus noster sanctissimus patriarcha constanti progressu institit, & in hanc sacram sedem ubi pervenit, idem præstare non neglexit. Neque vero in seipso solummodo, aut in subjecto sibi populo pietatem circumscripsit: sed totam pœne suis sermonibus terram illustravit, ab errore hominibus revocatis. Testis Armeniorum regio, & Mesopotamia, & gentes C integræ, barbaram & crudele prius vivendi genus secutæ, ipsius adhortationibus a priore liberatæ errore, & ad lucem per ipsum adductæ post prædicationem pietatis: & quoscumque quis cum eo conferre dicta dicendo voluerit, multitudo operum inferiores esse eos ostendet.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dicit: Apostoli elegerunt Joseph, qui & Barsabas, ut adnumeraretur cum ipsis. Sed gratia Spiritus sancti sacratissimum Mathiam Apostolici cœtus choro adlegens, ejusdem sententiæ ipsos fieri cadente super illum sorte disposuit. Nihil igitur absurdum, si & vestra sanctitas cum divina D gratia Photium sanctissimum patriarcham pronunciavit: Apostolicus autem Papa in præsentia veniens & confirmavit vobiscum & simul suscepit. Tamen si jubet vestra sanctitas, prodeat & missa prius Hierosolymorum antistitis ad Imperatorem epistola. Æquum enim est & ipsam, lectam quidem antea vobis præsentibus, etiam nunc coram reliquis fratribus & coepiscopis vestris, qui tunc non adfuerunt, legi, & actis inseri. Igitur invitatus Petrus, Dei amantissimus diaconus & protonotarius, legit.

E A divina cælitus providentia coronato, directo & gubernato domino, benefico, pacifico, victorioso, simul cum Deo pugnanti, augusto, Christi amanti, Christianissimo, mansueto, & mitissimo, Basilio Imperatori Romanorum, Theodosius minimus Dei miseratione patriarcha Hierosolymorum, ausus est scribere:

MAgnus Dominus, & magna virtus ejus. Secundum magnam misericordiam suam,

A αὐτῷ ἀρετὴν ἐν τοῖς πρώτοις μὲν κατελέγετο τῆς συγκλήτου βουλῆς· εἰ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην παρῃτεῖτο τιμήν. τοσοῦτον δὲ ἔφυγε τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ θορύβους, ἐφέσει τῶν κρειττόνων, ὡς καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσιν ὄντας ἀστικοὺς καὶ πολίτας * ἢ οὐδὲν πρὸς * τοῦτον νομίζεσθαι. ὅμως λέγω καὶ τοῦτο. πολλοὶ μετ᾽ αὐτοῦ τότε ἐψηφίσθησαν, καὶ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ, καὶ πάντων προεκρίθη κατὰ τὸν καιρόν. εἶτα οὐκ ἔστιν ἄτοπον καὶ παράλογον, ἵνα τοὺς τότε ὀπίσω γενομένους καὶ δευτέραν τάξιν λαβόντας, τοὺς αὐτοὺς πάλιν πρώτους νομισθῆναι· κἀκείνους μὲν τὴν ἐσχάτην ἔχοντας χώραν ταῖς ἀρεταῖς, εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν ἀνέρχεσθαι θρόνον· τοῦτον δὲ ἁπάσαις ψήφοις κρατήσαντα ἐκείνων, ὡς τὴν ἐσχάτην χώραν ἀναπληροῦντα, βαθμοὺς καὶ καιροὺς B ἀναμετρεῖν εἰς μάτην, τὸν ἤδη ταῖς ἀρεταῖς προδιαμετρήσαντα; περὶ δὲ τοῦ ἁγίου Ταρασίου ἐλέχθη παρ᾽ ὑμῶν, ὅτι πολλοὺς αἱρετικοὺς ἐπέστρεψε. καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος. τούτου δὲ καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ὑπὲρ εὐσεβείας ἀθλοῦντες ἐναπέθανον. ὧν τὴν ὁδὸν ἐκ παίδων οὗτος ὁ δεσπότης ἡμῶν ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἀκλινεστάτῃ πορείᾳ διήνυε, κἀν τῷ ἱερῷ τούτῳ ἀνεληλυθὼς θρόνῳ, τὰ αὐτὰ μὲν ποιεῖν οὐκ ἠμέλησεν. οὐκ ἐν ἑαυτῷ δὲ μόνῳ, οὐδὲ ἐν τῷ ὑπὸ χεῖρα λαῷ τὴν εὐσέβειαν περιέγραψεν· ἀλλὰ μικροῦ πᾶσαν ἐπῆλθε τοῖς λόγοις τὴν γῆν, τῆς πλάνης τοὺς ἀνθρώπους ἐπιστρεφόμενος. καὶ μάρτυς ἡ Ἀρμε- C νίων χώρα, ἥ τε Μεσοποταμία, καὶ ἔθνη ὁλόκληρα βάρβαρον καὶ ὠμὸν τὸ πρὶν διαζῶντα βίον ταῖς αὐτοῦ διδασκαλίαις τῆς παλαιᾶς ἀπαλλαγέντα πλάνης, καὶ πρὸς τὸ φῶς χειραγωγηθέντα δι᾽ αὐτοῦ τοῦ τῆς εὐσεβείας κηρύγματος. καὶ ὅσους ἄν τις τῷ λόγῳ παραστῆσαι βουληθείη, πολὺ τῶν ἔργων καταδεεστέρους ἀποδείξει.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπεν· οἱ ἀπόστολοι ἐξελέξαντο Ἰωσὴφ, τὸν καὶ Βαρσαβᾶν, ἰσάριθμον αὐτῶν γενέσθαι· ἀλλ᾽ ἡ χάρις τοῦ παναγίου πνεύματος τὸν ἱερώτατον Ματθίαν τῆς ἀποστολικῆς ὁμηγύρεως τῷ χορῷ συγκαταλέξασα, συμψήφους αὐτοὺς γενέσθαι τῷ * ἐπιπεσόντι D αὐτῷ κλήρῳ παρεσκεύασεν. οὐδὲν ἂν ἀπεικὸς * καὶ ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη χάριτι θείᾳ Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἐψηφίσατο. ὁ δὲ ἀποστολικὸς πάπας τὸ νῦν ἐλθὼν, καὶ ἐπεκύρωσε μεθ᾽ ὑμῶν, καὶ συναπεδέξατο. πλὴν εἰ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ἐλθέτω καὶ ἡ πεμφθεῖσα πρότερον τοῦ Ἱεροσολύμων πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολή. δίκαιον γάρ ἐστι κἀκείνην ἀναγνωσθεῖσαν μὲν πάλαι κατενώπιον ὑμῶν, καὶ νῦν κατενώπιον τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ συνεπισκόπων ὑμῶν, τῶν μὴ τότε παραγενομένων, ἀναγνωσθῆναι, καὶ ἐντεθῆναι τοῖς πεπραγμένοις. καὶ δὴ προτραπεὶς Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω.

E Τῷ ὑπὸ τῆς ἄνωθεν θείας προμηθείας ἐστεμμένῳ, ὁδηγουμένῳ, καὶ διακυβερνωμένῳ δεσπότῃ, ἀγαθοποιῷ, εἰρηνικῷ, νικοποιῷ, θεοσυμμάχῳ, σεβαστῷ, φιλοχρίστῳ, χριστιανικωτάτῳ, ἐπιεικεῖ, καὶ πρᾳοτάτῳ Βασιλείῳ, βασιλεῖ Ῥωμαίων, Θεοδόσιος ἐλάχιστος Θεοῦ ἐλέει πατριάρχης Ἱεροσολύμων, τετολμηκὼς γράφω.

ΜΕγας ὁ κύριος καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. κατὰ τὸ μέγα αὐτοῦ ἔλεος καὶ ἀνέκφραστον, με-

* Pro καὶ.
* Pro τοῦτο.
* Pro ἐπι
* Forte, i. καὶ

ANNO CHRISTI 879.

μεγάλην σωτηρίαν εἰργάσατο τοῖς ἐν οἰκουμένῃ χριστιανοῖς προσδοκῶσι τὴν ἀνεκδιήγητον παράκλησιν, ἀναστήσας τὸ μέγα κράτος καὶ ἀσύγκριτον τῆς βασιλείας ὑμῶν· ἐν ᾧ κέρατα ἁμαρτωλῶν πολεμίων πάντων συνθλῶνται, καὶ τὸ μετ' ὀλίγον καὶ τὸ κατάλοιπον εἰς τὸ παντελὲς θλασθήσεσθαι μέλλει· καὶ κέρας δικαίων καὶ εὐσεβῶν σὺν εὐδαιμονίᾳ ὑψωθήσεται, τροπαιοφόροις νίκαις καὶ μεγαλοπρεπέσι εὐτυχίαις ὑμῶν· ἐν ᾧ τὸ παμποίκιλον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως σεμνολόγημα, ὡς κρίνον ἐξανθεῖ· καὶ πᾶς κατηφὴς ἐν χρονίᾳ ἀθυμίᾳ, θάλλει τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ἐπ' ἐλπίδι τῶν χαρμονικῶν προοιμίων, ὡς ἤδη ἐν αὐτοῖς εὐωχούμενος· καὶ λύπη πᾶσα ἀφανισμῷ παραδίδοται. εἰς τέλειον δὲ ἔργον ἐλθεῖν τοῦτο, ἡμεῖς οἱ ἀνόμων χερσὶ κατασχεθέντες διὰ τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας, ἐνδελεχῶς λιτανεύομεν. ὅτι πάνυ, προφητικῶς εἰπεῖν, ἐπτωχεύσαμεν· καὶ ἡ ὀδυνηρὰ ἡμῶν ζωὴ τῷ ᾅδῃ προσήγγισε· βοηθῆσαι ἡμῖν κύριος ὁ Θεός, ὁ τὴν ἁγίαν βασιλείαν ὑμῶν ἀναστήσας, δι' ἧς τὸ μνημόσυνον τῶν ἐπαχθεστάτων ἐχθρῶν καὶ πικρῶν τυράννων ἐκ γῆς ἐξολοθρεύσει, καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν τῶν ἐσχάτῃ ταπεινώσει πενητευόντων διασώσει, καὶ ἐξ ἀσεβείας αὐτῶν λυτρώσαιτο. ἐπεὶ ὡς ἡ ἀκαταίσχυντος ἐλπίς, θεόστεπτοι βασιλεῖς, τοῖς ἁπανταχοῦ χριστιανοῖς εὐαγγελίζεται ἐξ ἀστραπῆς τῶν ἀριστευμάτων τῆς ὑμῶν δεσποτείας, τὰ τῆς ἀπολυτρώσεως ἡμῖν εἰς πέρας ἥξει· καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλεεινοὶ οὔπω τυχόντες αὐτῆς, τῆς θείας προνοίας ἀγούσης τὰ καθ' ἡμᾶς, δι' ὑμῶν εὐπλοήσομεν. τὸ δὲ νῦν * ἔχον ἱκετικῶς ἐν συνοχῇ αἱμωδῶν, μετὰ συντετριμμένης ἀλγεινῆς καρδίας, προσκύνησιν δουλικὴν προσάγω τῇ θεοψηφίστῳ ὑμῶν βασιλείᾳ, ἐλεῆσαι τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ κατοικτειρῆσαι Σιὼν τὴν μητέρα τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν· καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς τῆς ἀσυγκρίτου βασιλείας ὑμῶν μὴ * ἀποπέσωσε κινδύνῳ ἀφανισμοῦ. οὐ γὰρ ῥητῶς ἐξικνούμεθα σαφηνίσαι τὰς προσγινομένας αὐτοῖς θαμινῶς ἀφορήτους ζημίας. οἱ γὰρ κίνδυνοι ἄπειροι, καὶ οἱ πειρασμοὶ ἄστεκτοι ὄντες οὐκ ἐμπίπτουσι διηγήματι. διὸ ἀξιωθείημεν θεομιμήτου ἐλέους ἐκ τῆς βασιλείας ὑμῶν. ὅταν γὰρ ἤλθομεν εἰς ἐσχάτην ταπείνωσιν, ἀπώλειαν ἀπειλοῦσαν ἡμῖν, τότε ὑπὸ τῆς κατεχούσης βίας ἠξιώσαμεν τὸν εὐλαβέστατον κύριον Ἀνδρέαν τὸν κασίγνητον τοῦ ὁσίου ἡμῶν τοποτηρητοῦ τοῦ κυρίου Ἡλία τοῦ στυλίτου, ἀπᾶραι πρὸς τὸ ὑμέτερον θεόδμητον κράτος, ἐπιφερόμενον καὶ τὸ ψιλὸν ἡμῶν ἱκετικὸν τοῦτο γράμμα. ὃς βεβαιώσει ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας ἁγίας βασιλείας τὰ καθ' ἡμῶν δεινὰ καὶ τυραννικά, ἐν ὅσῳ ὁ προρρηθεὶς βέλτιστος ὅμαιμος αὐτοῦ αὐτόθι πρὸς τὴν ὑμετέραν βασιλείαν προσκαρτερεῖ, χάριν καταστάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν τε καὶ βαθμῶν, καθαιρέσεως δὲ καὶ * ἀφανισμῶν τῶν τοῦ ἐχθροῦ πονηρευμάτων. ἐν ἄλλῳ γὰρ τὸ πιστὸν οὐκ εἴχομεν, ὥστε τούτῳ ὑπηρετῆσαι, πλὴν Ἀνδρέου τοῦ προρρηθέντος αὐταδέλφου τοῦ ἡμῶν τοποτηρητοῦ Ἡλία· ὅτι ἡ ἀνάγκη ἡμᾶς τοσοῦτον κεκίνηκεν, ὥστε αὐτὸν ἐκλέξασθαι διακονῆσαι τὴν τοιαύτην ἐλπιδοφόρον διακονίαν. ἐν τούτοις οὖν πᾶσι τοῖς ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις συμβεβηκόσι, δεητικῶς τολμῶντες ἀπηγγείλαμεν τῇ φιλοσυμπαθεστάτῃ ἡμῶν βασιλείᾳ, ἀξιοῦσαι αὐτὰς ἐλεῆσαι, καὶ τὸν δυνατὸν τρόπον βοηθῆσαι αὐταῖς. τοῦτο δὲ θεσπίζομεν, μᾶλλον δὲ συνο-

* Pro ἔχων.

* Forte, ἀποπέσωσι.

* Pro ἀφανισμοῦ.

A & ineffabilem, salutem magnam operatus est in medio terræ exspectantibus ineffabilem consolationem Christianis, suscitans magnum & incomparabile robur imperii vestri, in quo cornua peccatorum, hoc est, omnium adversariorum confringuntur, & haud multo post etiam quod reliquum est omnino conteretur: & cornu justorum ac piorum cum felicitate exaltabitur, insignibus per trophæa victoriis, & magnifica gubernatione vestra, in quo multiplex de orthodoxa fide gravis & reverenda oratio tanquam lilium floret; & quicumque vultum demittit ex diuturna tristitia, floret intus in anima, spe lætorum principiorum, velut jam in ipsis epu-B lans: & omnia mœstitia evanuit. Ad opus autem perfectum ut istud veniat, nos qui impiorum manibus detenti sumus propter peccata nostra, sine intermissione oramus. Quoniam valde, ut cum propheta loquar, *pauperes facti sumus*; & plena doloris *vita nostra inferno appropinquavit*. Adjuvet nos Dominus Deus, qui sanctum regnum tuum suscitavit, per quod memoria molestissimorum hostium & sævorum tyrannorum de terra perdat, & salvet animas nostras, qui in extrema humilitate inopes sumus, & ex impietate eorum redimat eas. Deinde quoniam ut spes quæ non confundit, a Deo coronati Imperatores, Christiania qui ubi-C que sunt annunciatur ex fulgore recte factorum vestræ dominationis, redemptio nobis tandem veniet: & nos miseri nondum ea potiti, divina providentia res nostras gubernante, prospere agemus. In præsentia autem supplicans in angustia fletuum, in contritione cordis gemebundi, venerationem ut famulus exhibeo a Deo electo imperio vestro, ut misereatur Ecclesiæ sanctæ Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi; ut misereatur Sion, quæ est mater sanctarum ecclesiarum: & in tempore visitationis incomparabilis imperii vestri ne subjaceant periculo excidii. Non enim certis verbis aggredimur explicare, quæ ipsis frequenter accide-D runt damna intolerabilia. Sunt enim pericula infinita, & tentationes cum sint intolerandæ, exprimi oratione non possunt. Quamobrem digni habeamur ab imperio vestro commiseratione, quæ vos Deo similes efficiat. Quando enim devenimus ad extremam humilitatem, quæ nobis exitium minitabatur, tunc sub cohibente nos tyrannide deprecati sumus reverentissimum dominum Andream, fratrem sancti nostri legati domini Eliæ Stylitæ, ut proficisceretur ad vestrum divinum imperium, & ut deferret tenuem hunc libellum supplicem. Ille confirmabit coram vestro sancto imperio quæ patimur acerba & tyrannica: interea dum prædictus optimus fra-E ter ipsius illic apud vestrum imperium assiduus est, pro constitutione legum ecclesiasticarum & dignitatum, eversione autem & abolitione malignitatum inimici. In alio enim fidem non habebamus, ita ut ejus ministerio uteremur, præter Andream prædictum fratrem legati nostri Eliæ: quoniam necessitate tali adacti sumus, ut eum eligeremus ad fungendum illo spei plenissimo ministerio. In his igitur omnibus quæ sanctis Dei ecclesiis contigerunt, suppliciter ausi sumus renunciare humanissimo vestro imperio, ut earum misereri dignetur, & pro virili iisdem opem fer-

ANNO CHRISTI 879.

ANNO CHRISTI 879.

-ferre. Hoc vero observari præcipimus, seu potius in synodo præcepimus per nostras Apostolicas sedes, & omnibus denunciamus & prædicamus ut legem immutabilem: Si quis non suscipit sanctum ac percelebrem comministrum nostrum fratrem dominum Photium, urbis regiæ patriarcham & cum ipso non facit rem sacram, sit anathema: & sit depositus auctoritate sanctarum sedium Apostolicarum. Precibus autem ipsarum possideat sanctum imperium vestrum fines orbis terrarum, *congregans in unum dispersos filios* ecclesiæ catholicæ. Tu enim *exsurrexisti ut miserearis Sion, quia venit tempus miserendi ejus.*

Psal. 146. 2. Joan. 11. 52. Psal. 101. 14.

Sancta synodus respondit: Quæ sunt synodice a sanctissimo patriarcha Hierosolymorum sancita, nostra etiam mediocritas suscipiens, eos qui secus sentiunt anathemati subjicit. Sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt ad Eliam religiosissimum presbyterum & legatum Orientis: Ecquando venit hæc epistola: & a quo delata est? Elias religiosissimus presbyter & legatus Orientis dixit: Misit hanc Theodosius sanctissimus patriarcha Hierosolymorum, qui synodice quidem prius suscepit Photium sanctissimum patriarcham, præsente ibidem tenuitate mea: seu verius quam habuit de ipso vetustam, amplam & magnam existimationem confirmavit. Postea vero cum tempus posceret, hanc misit per Andream reverentissimum monachum & fratrem meum germanum; non modo Hierosolymorum, sed & Antiochiæ antistite consentiente huic synodico judicio.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Ecce nunc quemadmodum sanctissimi Orientis patriarchæ præmiserunt synodicas litteras, confirmantes ac suscipientes Photium sanctissimum patriarcham; similiter & Dominus noster œcumenicus Papa misit epistolam, quam & audistis; consentientem per omnia dictis sanctissimis patriarchis, in susceptione ac restitutione dicti sanctissimi patriarchæ; & habet ipsum ut fratrem & comministrum. Sed quandoquidem qui pridem accesserunt ab Oriente Thomas & Elias, ut una voce ab omnibus accipimus, Saracenos quidem captivos requirebant, & a Saracenis pro cognatorum suorum liberatione missi sunt, & Saracenorum legati dicebantur; a nullo autem patriarcharum missi erant, nullo ecclesiastico ministerio eis commisso: sed etiam ex ipsis Elias pridem condemnatus est, & ejectus ex numero Christianorum: idcirco quærimus de fratribus qui nuper advenerunt, & Pontificum epistolas attulerunt, & personam repræsentant sedium Pontificalium Orientis. Scriptum est enim: Veritas examinata splendidior fit. Audistis igitur legationes fratrum istorum, & quomodo consentiant Orientalium ecclesiæ?

Paulus & Eugenius sanctissimi legati dixerunt: Non solum epistolas, sed & ipsum epistolas deferentem dominum Andream reverentissimum monachum vidimus, qui fecit nobiscum dies multos: cujus etiam fidem diligenter discutientes, invenimus pure ecclesiæ dogmata asserentem: a quo & fidei libellum suscepimus. Sancta synodus dixit:

A δικῶς ἀθεσπίσαμεν διὰ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῶν θρόνων, καὶ πᾶσι διαγγέλλομεν, καὶ κηρύττομεν, ὡς κανόνα * ἀπαράβατον. εἴτις οὐκ ἀποδέχεται τὸν ὅσιον καὶ περιβόητον συλλειτουργὸν ἡμῶν ἀδελφὸν κύριον Φώτιον, τὸν τῆς βασιλίδος πατριάρχην, καὶ αὐτῷ οὐ συνιερατεύει, ἤτω ἀνάθεμα, καὶ ἔσω καθῃρημένος ἐξ αὐθεντίας τῶν ἁγίων ἀποστολικῶν θρόνων. ταῖς εὐχαῖς δὲ αὐτῶν κατάσχοι τὸ ἅγιον κράτος ὑμῶν ἄκρα γῆς πάσης, εἰς ἓν συνάγον τὰ διεσκορπισμένα τέκνα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. σὺ γὰρ ἀνέστης οἰκτειρῆσαι τὴν Σιών, ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι αὐτήν.

* Forte, ἀπαραίτητον.

Ἡ ἁγία σύνοδος ἀπεκρίθη· τὰ συνοδικῶς παρὰ
B τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων θεσπισθέντα, καὶ ἡ ἡμετέρα μετριότης ἀποδεχομένη, τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον πρὸς Ἠλίαν τὸν θεοσεβέστατον πρεσβύτερον, καὶ τοποτηρητὴν τῆς ἀνατολῆς· πότε ἦλθεν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, καὶ παρά τινος ἀπεκομίσθη; Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῆς ἀνατολῆς εἶπε· ταύτην ἀπέστειλε Θεοδόσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων, συνοδικῶς μὲν προαποδεξάμενος Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην, παρούσης καὶ τῆς εὐτελείας μου ἐκεῖσε, μᾶλλον δὲ ἣν εἶχε περὶ αὐτοῦ ἀρχαίαν ὑψηλὴν καὶ μεγάλην ὑπόληψιν ἐβεβαίωσε. μετέπειτα δὲ ἡνίκα ὁ καιρὸς ἐκάλει, ἀπέστειλε ταύτην δι' Ἀνδρέου τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ καὶ ἐμοῦ γνησίου ἀδελφοῦ, οὐ μόνον τοῦ Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῆς Ἀντιοχείας προέδρου συμψήφου γενομένου τῇ συνοδικῇ ταύτῃ ἐπικρίσει.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπεν· ἰδοὺ νῦν καθὼς αἱ τῆς ἀνατολῆς ἁγιώτατοι πατριάρχαι προαπέστειλαν συνοδικὰς ἐπιστολὰς ἐπικυροῦντες, καὶ ἀποδεχόμενοι Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην, ὡσαύτως καὶ ὁ δεσπότης ἡμῶν ὁ οἰκουμενικὸς πάπας ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν, ἣν καὶ ἠκούσατε ὁμοφωνοῦσαν μὲν κατὰ πάντα τοῖς εἰρημένοις ἁγιωτάτοις πατριάρχαις, ἐπὶ τῇ ἀποδοχῇ καὶ ἀποκαταστάσει τοῦ εἰρημένου ἁγιωτάτου πατριάρχου· καὶ ἔχει
D αὐτὸν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν. ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πάλαι παραγενόμενοι ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς, οἱ περὶ Θωμᾶν καὶ Ἠλίαν, ὡς ὁμοφώνως παρὰ πάντων ἀκούομεν, Σαρακηνοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἐπεζήτουν, καὶ παρὰ Σαρακηνῶν ἐπὶ τῇ τῶν συγγενῶν αὐτῶν * ἀναρρήσει ἀπεστάλησαν, καὶ Σαρακηνῶν ἀποκρισιάριοι ἐχρημάτιζον· παρ' οὐδενὸς δὲ τῶν πατριαρχῶν ἀπεσταλμένοι ἦσαν, οὐδεμίαν ἐκκλησιαστικὴν ἐμπεπιστευμένοι δουλείαν· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ Ἠλίας πάλαι καταπεκριμένος ἦν, καὶ ἀποβλητὸς τοῦ χοροῦ τῶν χριστιανῶν· διὰ τοῦτο ἐξετάζομεν περὶ τῶν ἀρτίως παραγεγονότων ἀδελφῶν, καὶ τὰς ἀρχιερατικὰς ἐπιστολὰς ἐπικομιζομένων, καὶ τὸ πρόσωπον ἐπεχόντων τῶν τῆς ἀνατολῆς
E ἀρχιερατικῶν θρόνων. γέγραπται γὰρ, ὅτι ἀλήθεια ἐξεταζομένη καθαρωτέρα γίνεται. ἠκούσατε τοίνυν τὰς ἀποκρίσεις τῶν ἀδελφῶν τούτων, καὶ πῶς ὁμονοοῦσι τῶν ἀνατολικῶν αἱ ἐκκλησίαι;

* Vel ἀναρρύσει.

Παῦλος καὶ Εὐγένιος οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον· οὐ μόνον τὰς ἐπιστολὰς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἐπιστολοφόρον κύριον Ἀνδρέαν τὸν εὐλαβέστατον μοναχὸν εἴδομεν, ποιήσαντα μεθ' ἡμῶν ἡμέρας ἱκανὰς, οὗ καὶ τὴν πίστιν ἀκριβῶς ἀνακρίναντες εὕρομεν αὐτὸν καθαρῶς τὰ τῆς ἐκκλησίας πρεσβεύοντα δόγματα, ἐξ οὗ καὶ τῆς πίστεως ἐδεξάμεθα λίβελλον. ἡ ἁγία σύ-

ANNO CHRISTI 879.

-σιώδης εἶπεν· ἔδει μὲν ἐκείνους ἀθέμιτον κατεργασαμένους ἔργον, καὶ Σαρακηνῶν φρονήματι ἔχειν, καὶ Σαρακηνῶν ὑπηρέτας εἶναι, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπωσμένους. οὓς δὲ ἀπέλυσαν οἱ ἁγιώτατοι πατριάρχαι, ἀληθῶς οὗτοι τοποτηρηταὶ αὐτῶν εἰσὶ, καὶ τῶν ἀποστόλων μαθηταὶ, καὶ τῆς ἐκκλησίας θρέμματα, καὶ ἐκκλησιαστικὴν κατεπιστεύθησαν διακονίαν.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τὰ μὲν τότε γεγονότα, Θεὸς λήθῃ βαθείᾳ παραδοίη, καὶ ἡμᾶς αὐτῶν ἀμνηστίαν τε καὶ ἀμνησικακίαν διατηρεῖν ἐνισχύσαι. πολλῷ γὰρ ἀμείνονα ταῦτα ποιεῖ ἡ σιγὴ, ἢ καὶ βραχεῖά τις καὶ συντετμημένη περὶ τούτων διάλεξις. πλὴν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡνίκα ἡμεῖς μὲν ἠλαυνόμεθα τοῦ θρόνου, ἅπας δὲ τῶν ἀρχιερέων Θεοῦ καὶ ἱερέων ὁ κατάλογος μετὰ τὴν στέρησιν τῶν οἰκείων θρόνων πικραῖς ἐνεταλαιπωρεῖτο κακουχίαις, εἶπον πρὸς τοὺς τότε παρόντας· ὡς εἰ μὲν κατ' ἐμοῦ τὴν πᾶσαν ὀργὴν ἔχετε, ἄφετε μὲν τούτους ὑπάγειν· κατ' ἐμοῦ δὲ οἷον ἂν καὶ τὸ θέλημα ὑμῶν ἐπιτάσσοι ἔγκλημα ἀναπλάσαντες προσενέγκατε. κἀντὶ τοὺς τούτων ἁπάντων ἐλευθερίας τε καὶ ἀφέσεως, ἕτοιμός εἰμι καὶ κατ' ἐμοῦ τὸ ἔγκλημα ἀνομολογεῖν· πλὴν εἰ μὴ ἀσέβειαν περιέχει· καὶ ὑμᾶς εἰς κόρον ἐμπλῆσαι τοῦ ὑμετέρου θελήματος. παραδίδωμι γὰρ ἐμαυτὸν συνομολογῶν ὑμῖν τὴν κατ' ἐμοῦ κατηγορίαν, ποιεῖν εἰς ἐμὲ ἅπερ ἂν ἡ ὁρμὴ βούλοιτο. μόνον τοῦτο τὸ ἐλεεινὸν καὶ τραγικὸν διήγημα εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν μὴ παρεισαγάγητε, μὴ δὲ τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον λαὸν ὀρθοδοξίᾳ τε ἀνέκαθεν ἀνακείμενον, καὶ Θεῷ καθιερωμένον ἕσον ἧκεν εἰς τὴν ἡμετέραν γνώμην, μὴ θανάτῳ, καὶ λιμῷ, καὶ ὑπερορίᾳ, καὶ πᾶσι κακοῖς παραδώσητε· μὴ δὲ τὰ χριστιανῶν ἔργα γέλωτα πᾶσιν ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, μήτε χριστιανοῖς προθήσετε· μὴ δὲ τηλικαύτῃ αἰσχύνῃ τὰ χριστιανῶν περιβάλητε νόμιμα. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐβόων ταῦτα, καὶ διεμαρτυρόμην, καὶ πράττειν ἕτοιμος ἦν τὴν ὑπόσχεσιν· τὴν τῶν πολλῶν καὶ ἀθῴων καὶ ἀνευθύνων σωτηρίαν τῆς ἐμῆς, ὡς ἂν ἐκεῖνοι φαῖεν, ἀπωλείας ἀντικαταλλαξόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν τῆς ὁρμῆς αὐτῶν πρόλογος ἦν καθ' ἡμῶν· ἡ δὲ τῆς ὀργῆς ῥύμη συνελαύνει καὶ πάντας, οὐ μόνον *ὅσος ὁ ἱερὸς θεσμὸς εἰς τὸν προκεκριμένον ἔφερε κατάλογον, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς πάντας, ὅσοι δήποτε ἱερωσύνης καὶ θεοσεβείας γνωρίσματα ἔφερον. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν, ὥσπερ ἔφημεν, ἐχέτω σιγὴ καὶ ἐχέτω. ὁ δὲ τῶν ἀνεξιχνιάστων κριμάτων κύριος, καὶ τῶν ἀνελπίστων ἀγαθὸς χορηγὸς, πρὸς μόνην ἡμῶν τὴν τότε προαίρεσιν ἐπιδὼν, παραδόξως καὶ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἀνθρωπίνην, ἅπαντα μὲν ἐκεῖνα τὰ τολμηθέντα καταστροφῇ δικαίᾳ παρέδωκε· τὴν δὲ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου βασιλέως ἡμῶν καρδίαν, ἅτε δὴ τῇ χειρὶ αὐτοῦ περικρατουμένην τε καὶ περιφρουρουμένην, ἀνεκίνησεν ἀναλαβεῖν τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς· καὶ ἃ προώρισεν, ὡς ἔδειξε, ταῦτα καὶ εἰς τέλος ὑπὲρ λόγον, ὡς ὁρᾶτε, παρεστήσατο.

Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῆς ἀνατολῆς εἶπε· Γινώσκει ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὔτε τὸν πατριάρχην κύριον Φώτιον προεῖδον, οὔτε γράμμα παρ' αὐτοῦ ἐδεξάμην, οὔτε συνέτυχον αὐτῷ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀθέμιτον εἰς αὐτὸν γεγενημένην ἀπόνοιαν, καὶ τοὺς ψευδοτοποτηρητὰς τοὺς ἀθέους ἐκείνους, διὰ ταῦτα παραγέγονα. Παῦλος καὶ Εὐγένιος οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώ-

A Oportebat utique illicitum opus aggressos, & Saracenorum sensus habere, & ministros fieri Saracenorum, & ab ecclesia ejici. Quos autem miserunt sanctissimi patriarchæ, hi vere sunt eorumdem legati, & discipuli Apostolorum, & alumni ecclesiæ, quibus ecclesiasticum creditum ministerium est.

Photius sanctissimus patriarcha dixit: Quæ tunc quidem facta sunt, hæc Deus perpetuæ oblivioni tradat: & nos ipsorum esse semper immemores præstet. Multo enim meliora hæc facit silentium, quam vel brevis aliqua & compendiosa de his disceptatio. Tamen quo tempore nos quidem ejecti a se-B de sumus, omnis autem Pontificum Dei & sacerdotum numerus acerbis conflictabatur malis, dixi his qui tunc præsentes aderant: Si quidem adversum me unum irascimini, finite hos abire: adversum me autem quantam volueritis criminationem proferte. Et pro horum omnium libertate ac dimissione paratus sum & adversum me crimen confiteri, modo impietatis reus non peragar, & quidquid volueritis, adimplete. Trado enim meipsum, vobiscum consentiens accusationi adversum me contextæ, ut faciatis in me quidquid ira suggesserit: tantum ne hæc miserabilis & tragica historia in ecclesiam Dei inducatur; nec talem ac tantum po-C pulum orthodoxa fide ab origine dedicatum & Deo consecratum, quamdiu accessit ad nostram sententiam, ne morte, & fame, & exsilio, & omnibus malis dedatis, neque Christianorum cæremonias irrisioni omnium Græcorum & barbarorum, ac non Christianorum, exponatis; neque in tantum dedecus instituta Christianorum trahatis. Ego vero sic quidem clamabam & contestabar, & paratus eram promissum præstare, multorum innocentium & culpa carentium salutem meo (ut illi appellabant) exitio redempturus. Et illa quidem iracundiæ ipsorum adversum nos præfatio fuit, progressus autem iracundiæ simul vexavit & omnes non solum quotquot D sacri ritus in egregium numerum retulerunt: sed & omnes omnino quicumque sacerdotii & cultus divini gestarent insignia. Verum ista quidem, ut diximus, premuntur premanturque silentio. Sed impervestigabilium judiciorum Dominus, & desperantium bonus auxiliator, ad nostrum solum respiciens propositum, præter opinionem ac præter spem omnem humanam omnia quidem ausa illa juste subvertit; celsissimi autem magnique Imperatoris nostri animum, quippe quem manus ejus possideret & gubernaret, permovit ut erga nos reciperet commiserationis affectum: Et quæ prædestinavit, ut palam fecit, hæc ad effectum supra quam dici pot-E est, ut videtis, perduxit.

Elias religiosissimus presbyter & legatus Orientis dixit: Novit bonitas Dei, quod neque patriarcham dominum Photium prius videram, neque litteras ab ipso acceperam, neque diebus illis cum eo sum collocutus: sed propter ecclesiam & virtutem ejus, & injustam adversus eum commissam amentiam, & pseudolegatos impios illos, idcirco accessi. Paulus & Eugenius sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Ut ipsa Veritas te-

ANNO CHRISTI 879.

-status, neque ob affectionem, neque ob munerum acceptionem loquimur; sed ut Deus scit: & ipse sanctos Imperator testatus est commiserationem & largitionem in pauperes & supereminentem viri virtutem, quod hominem hujusmodi multis abhinc annis non susceperit ecclesia Constantinopolitana.

Photius sanctissimus patriarcha dixit: Nos peccatores & humiles sumus; Hanc vero dignam mercedem vestri erga nos affectus recipietis. Si utique de altero quopiam sermo propositus esset, multa haberem dicere: quandoquidem vero de me ipso est, satagens invidia carere talium sermonum, silere satius esse, nisi necessitas quædam magna compellat, quam loqui, arbitror.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Evangelicum imples oraculum, quod ait: *Ego non quæro gloriam meam: est qui quærat, & judicet.* Sed quæ ad ista pertinent, tempus probavit. Si placet autem sanctæ huic & pacificæ synodo, legatur etiam quod datum est nobis Commonitorium, sive Mandatum, a sanctissimo & œcumenico Papa Joanne: in quo & omnes nostri episcopi & presbyteri subscripserunt. Sancta synodus dixit: Legatur; Et surgens igitur Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis, per Leonem Protospatharium & interpretem legit;

Joan. 8. 50.

Commonitorium fratribus Paulo & Eugenio episcopis: similiter & Petro presbytero & cardinali nostro, missis Constantinopolim,

Vide Rom. an. 879 n. 43.

Caput 1. POstquam Dei ope & intercessionibus sanctorum Apostolorum Constantinopolim ingressi fueritis, ubi præcipiet Imperator, ibi mansionem habete: & priusquam Imperatorem videritis, alteri cuipiam Apostolicas litteras nolite tradere. Vobis autem adstantibus coram Imperatore, epistolas præbete, his verbis ipsum compellantes: Salutat vestrum ex Deo Imperium spiritalis noster pater, Joannes Apostolicus Papa: vestram ex Deo potentiam suis quotidie supplicationibus commendans sancto Deo: ut qui tale vobis desiderium injecit, ob negotium ecclesiasticæ pacis, pro mercede retribuat vobis gratiam suam, & consoletur vos sua felici gubernatione, & perficiat in bonis desiderium vestrum.

Caput 2. Si voluerit Imperator, antequam litteras legat, legationis nostræ capita discere, his eum verbis alloquimini: Si jubet imperium vestrum, videat epistolas. Et si dixerit: Quid continent epistolæ? Respondete ei: Salutationes vestræ pietatis, & sermones ecclesiasticæ pacis vinculum adornantes, & omnino recte perficientes.

Caput 3. Altera autem die salutantes Photium sanctissimum, date ei epistolam, compellantes eum decenter his verbis: Salutat te dominus noster Joannes Apostolicus Papa, & vult habere te fratrem & comministrum.

A μης εἶπον· ὡς αὐτὴ ἡ ἀλήθεια μαρτυρεῖ, οὔτε κατὰ προσπάθειαν, οὔτε κατὰ δωροδοκίαν λέγομεν· ἀλλ' ὡς ὁ Θεὸς ἐπίσαται, καὶ αὐτὸς ὁ ἅγιος βασιλεὺς ἐμαρτύρησε τὴν τε συμπάθειαν, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ τὸ ὑπεραναβεβηκὸς τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι τοιοῦτον ἄνθρωπον πολλὰ ἔτη ἔχει ἡ Κωνσαντινουπολιτῶν ἐκκλησία μὴ δεξαμένη.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἡμεῖς ἁμαρτωλοὶ καὶ ταπεινοὶ ἐσμέν· αὐτοὶ δὲ τὸν ἄξιον μισθὸν τῆς πρὸς ἡμᾶς διαθέσεως ἀποληψεσθε. εἰ μὲν οὖν περὶ ἄλλου τινὸς ὁ λόγος καὶ ἡ προκειμένη ὑπόθεσις, πολλὰ ἂν εἶχον λέγειν. ἐπειδὴ δὲ περὶ ἐμαυτοῦ ἐστὶ, τὸ ἀνεπαχθὲς τῶν τοιούτων διαλαβούB μενος λόγων, ἄμεινον τὸ σιγᾷν, εἰ μή τις κατεπάγει μεγάλη ἀνάγκη πρὸς τὸ λέγειν, ἡγοῦμαι.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπε· τὸ εὐαγγελικὸν ἀποπληροῖς λόγιον τὸ φάσκον· ὅτι ἐγὼ τὴν δόξαν μου οὐ ζητῶ. ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτων ὁ καιρὸς ἐδοκίμασεν. εἰ δοκεῖ δὲ τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ εἰρηνικωτάτῃ συνόδῳ, ἀναγνωσθήτω καὶ τὸ ἐπιδοθὲν ἡμῖν κομμονιτώριον, ἤτοι ἔνταλμα, παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πάπα Ἰωάννου. ἐν ᾧ καὶ πάντες οἱ καθ' ἡμᾶς ἀρχιερεῖς καὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω. καὶ δὴ ἀναστὰς Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάC λις, διὰ Λέοντος πρωτοσπαθαρίου καὶ ἑρμηνέως ἀνέγνω.

Κομμονιτώριον τοῖς ἀδελφοῖς Παύλῳ καὶ Εὐγενίῳ τοῖς ἐπισκόποις· ὡσαύτως καὶ Πέτρῳ πρεσβυτέρῳ καὶ καρδινάλι ἡμῶν τοῖς ἐν Κωνσαντινουπόλει ἀπεσαλμένοις.

Κεφάλαιον ά. ΜΕτὰ τῆς Θεοῦ βοηθείας καὶ τῶν πρεσβειῶν τῶν ἁγίων ἀποσόλων ἐν Κωνσαντινουπόλει εἰσερχομένων ὑμῶν, ὅπου προστάξει ὁ βασιλεὺς ἐκεῖσε μείνατε· καὶ πρὸ τοῦ τὸν βασιλέα θεάσασθαι, ἄλλῳ τινὶ τὰς ἀποσολικὰς ἐπισολὰς μὴ θελήσητε δοῦναι. παρεσάντων δὲ ὑμῶν D ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, τὰς ἐπισολὰς παράσχετε, τοιούτοις ῥήμασιν αὐτῷ προσφθεγγόμενοι· προσκυνεῖ τὴν ὑμετέραν ἐκ Θεοῦ βασιλείαν ὁ πνευματικὸς ἡμῶν πατὴρ ὁ κύριος Ἰωάννης ὁ ἀποσολικὸς πάπας. τὸ ὑμέτερον ἐκ Θεοῦ κράτος ταῖς αὐτοῦ καθ' ἑκάστην ἱκεσίαις παρατιθέμενος τῷ ἁγίῳ Θεῷ· ἵνα ὁ τοιαύτην ὑμῖν ἐπιθυμίαν δοὺς, διὰ τὸ πρᾶγμα τῆς ἐκκλησιασικῆς εἰρήνης, ἀντικαταπέμψῃ ὑμῖν τὴν χάριν αὐτοῦ, καὶ παραμυθήσηται ὑμᾶς τῇ αὐτοῦ κατευοδώσει, καὶ τελειώσαι ἐν ἀγαθοῖς τὸ θέλημα ὑμῶν.

Κεφάλ. β'. Ἐὰν θελήσει ὁ βασιλεὺς, πρὸ τοῦ τὰς ἐπισολὰς ἀναγνῶναι, τὰ τῆς ἀποκρίσεως ἡμῶν ἀναμαθεῖν κεφάλαια, τοιούτοις ῥήμασιν αὐτῷ προE σείπατε· εἰ κελεύει ἡ βασιλεία ὑμῶν, ἰδέτω τὰς ἐπισολάς· καὶ ἐὰν εἴπῃ· τί περιέχουσιν αἱ ἐπισολαί; ἀποκρίθητε αὐτῷ· προσκυνήσεις πρὸς τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν, καὶ λόγους τῆς ἐκκλησιασικῆς εἰρήνης συγκροτοῦντας τὸν σύνδεσμον, καὶ παντὶ τρόπῳ καλῶς ἀποπληροῦντας.

Κεφάλ. γ'. Τῇ δὲ ἑτέρᾳ ἡμέρᾳ προσαγορεύοντες Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ, ἐπίδοτε καὶ τὴν ἐπισολὴν, ἀσπαζόμενοι αὐτὸν πρεπόντως τοιούτοις ῥήμασι· προσκυνεῖ σε ὁ κύριος ἡμῶν Ἰωάννης ὁ ἀποσολικὸς πάπας, καὶ θέλει ἔχειν σε ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν.

Κε-

ANNO CHRISTI 879.

ANNO CHRISTI 879.

Κεφάλ. δ'. Καθὼς ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα διὰ A τὴν εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας ἀποδεξώμεθα τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Φώτιον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν, εἰσηκούσαμεν τῆς δεήσεως ὑμῶν. καὶ κελεύομεν ἵνα ἐνώπιον ὑμῶν ἔλθῃ εἰς τὴν σύνοδον, καὶ ἀποδέξηται αὐτὸν πᾶσα ἡ ἐκκλησία κατὰ τὴν διάταξιν τῶν γραμμάτων ἡμῶν· ἀποδέξησθε αὐτὸν καὶ ὑμεῖς συγκοινωνὸν καὶ συλλειτουργόν. καὶ ἵνα εὐχαριστίαν καὶ ἔλεος τῆς ἐκκλησίας τῶν Ῥωμαίων προσφέρῃ.

Κεφάλ. ε'. Ἀναστάντες εἴπατε αὐτῷ· κελεύει ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἁγιώτατος πάπας, ἵνα πάντες οἱ ἐν διαφόροις ὄντες τόποις ὑπερόριοι, εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε πρεσβύτεροι, εἴτε ἄλλοι τινὲς, καὶ οὐκ ἠθέλησαν B ἕως τοῦ παρόντος κοινωνῆσαι μεθ' ὑμῶν, διὰ τοῦ μόχθου ὑμῶν ἑνωθῶσι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ γένωνται ἓν μεθ' ὑμῶν. ἐρχομένων δὲ αὐτῶν ἀποδέξεται αὐτοὺς, ὡς πατὴρ τέκνα· καὶ νουθετήσει αὐτοὺς πολλάκις, ἵνα διὰ τὴν εἰρήνην τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὁμονοήσωσι μετὰ τοῦ ἀποστολικοῦ, καὶ κρατήσωσι μετ' αὐτοῦ ἓν θέλημα, ἀποδεχόμενοι Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην, καὶ γινόμενοι αὐτοῦ συγκοινωνοί. οἱ δὲ * ἀρχόμενοι, ὅσοι μὲν προεχειροτονήθησαν, ἵνα ἀπολάβωσι τοὺς θρόνους αὐτῶν. οἱ δὲ ἐσχάτως χειροτονηθέντες, ἵνα ἔχωσιν ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων διατροφὰς καὶ σκεπάσματι ἀρκοῦντι.

* Leg. ἐρχόμενοι, ex Baronio.

Κεφάλ. ϛ'. Καθεσθέντων ὑμῶν ἐπὶ τῆς συνό- C δου μετὰ τοῦ προρρηθέντος ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς τοποτηρητῶν, ἅμα τοῖς λοιποῖς ἀρχιεπισκόποις καὶ μητροπολίταις, καὶ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, πρῶτον ἀναγνωσθήτωσαν αἱ ἐπιστολαὶ, αἱ πρὸς τὸν βασιλέα ἀποσταλεῖσαι· καὶ ἐρωτηθήτω ἡ σύνοδος, εἰ ἀποδέχεται αὐτὰς, καὶ ἐὰν φυλάττουσι τὰς μαρτυρίας ἃς περιέχει ἡ ἐπιστολή. ἀποκριναμένων αὐτῶν εἴπατε· ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἁγιώτατος πάπας πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν φροντίδα ποιούμενος, καὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας, καὶ ἑνώσεως, καὶ εἰρήνης προμηθούμενος, ἀπέστειλεν ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ, ἵνα τοὺς διεσκορπισμένους συναγάγωμεν, καὶ τοὺς διεστῶτας εἰρηνεύσωμεν, D καὶ τῷ ἐλέει τῆς ἐκκλησίας χεῖρα ὀρέξωμεν, τοὺς κατερραγμένους ἀνορθώσωμεν· ἵνα πάντες ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζωμεν τὸν πατέρα σὺν υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι. ἔστι τοῦτο καλὸν, ἢ οὐχί; ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὅσα πρὸς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ, καὶ καλὰ καὶ ἀποδεκτὰ ἡγούμεθα.

Κεφάλ. ζ'. Τοὺς δὲ διαμένοντας ἐν τῇ αὐτῶν αὐθαδείᾳ καὶ ταραχῇ, καὶ εἰς τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀδελφῶν μὴ θέλοντας συνελθεῖν, μηδὲ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης διαφυλάξαι, μετὰ β'. καὶ γ'. νουθεσίαν ὑμῶν τε καὶ τῆς ἁγίας συνόδου, ποιή- E σατε αὐτοὺς ἀκοινωνήτους, καὶ παντὸς τάγματος ἐκκλησιαστικοῦ ἀφορίσατε, ἕως ἂν ἑνωθῶσι τῷ οἰκείῳ πατριάρχῃ, καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ.

Κεφάλ. η'. Ἐξακολουθοῦντες τοῖς κανόσι τῶν ἁγίων πατέρων λέγομεν, ἵνα μετὰ τὴν ἀποβίωσιν Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου μηδεὶς ἀπὸ κοσμικοῦ ἀξιώματος εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως ἀνέλθῃ, καθὼς καὶ αἱ ἐπιστολαὶ ἡμῶν μαρτυροῦσι.

Κεφάλ. θ'. Θέλομεν ἐνώπιον τῆς συνόδου ἵνα τὸν προρρηθέντα Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην παρακαλέσητε, μήτε ὠμόφορον εἰς Βουλγαρίαν ἀποστεί-

Caput 4. Sicut scripsit Imperator, ut per pacem ecclesiæ susciperemus sanctissimum patriarcham Photium fratrem & comministrum nostrum, exaudivimus preces vestras. Et jubemus ut coram vobis veniat ad synodum, & suscipiat eum omnis ecclesia juxta dispositionem litterarum nostrarum; suscipietis eum & vos consortem & comministrum: & ut gratiarum actionem referat, & misericordiam commendet ecclesiæ Romanæ.

Caput 5. Surgentes dicite ei: Jubet dominus noster sanctissimus Papa, ut omnes qui in diversis locis sunt exsules, sive episcopi, sive presbyteri, sive alii quilibet, qui noluerunt hactenus communicare vobiscum, vestro labore uniantur ecclesiæ Dei, & fiant unum vobiscum. Venientibus autem illis suscipiet illos, ut pater filios, & sæpe monebit illos, ut propter pacem ecclesiæ Dei sint unius sententiæ cum Apostolico, & cum ipso retineant unam voluntatem, suscipientes Photium sanctissimum patriarcham, & communicantes cum eo. Ex his autem qui venient, qui quidem prius ordinati fuerint, recipiant sedes suas: qui vero posterius sunt ordinati, sic habeant ab ipsis episcopis victum ac vestitum sufficientem.

Caput 6. Considentibus vobis in synodo cum prædicto sanctissimo patriarcha, & legatis Orientis, cum reliquis archiepiscopis & metropolitis, & omnibus sacerdotibus ecclesiæ Constantinopolitanæ, primum legantur litteræ ad Imperatorem missæ: & interrogetur synodus, an illas suscipiat, an & custodiant præceptiones quas epistola continet. Respondentibus illis dicite: Dominus noster sanctissimus Papa omnium ecclesiarum solicitudinem gerens, & vestræ saluti, & unitati, pacique consulens, misit nos servos, ut dispersos congregemus, & diffidentes conciliemus, & ecclesiæ commiseratione manum porrigamus, delisos erigamus; ut omnes uno ore glorificemus Patrem cum Filio & Spiritu sancto. Est hoc bonum, annon? Sancta synodus dixit: Quæcumque ad pacem & concordiam ecclesiæ sunt, & bona sunt & suscipienda.

Caput 7. Qui vero permanent in sua contumacia & discordia, nec volunt in unionem ecclesiæ fratrumque convenire, neque vinculum caritatis custodire, post secundam & tertiam admonitionem vestram & sanctæ synodi, hos excommunicate, & ab omni ecclesiastica dignitate excludite, donec uniantur suo patriarchæ & ipsius ecclesiæ.

Caput 8. Sequentes canones sanctorum patrum dicimus, ut post obitum Photii sanctissimi patriarchæ, nemo e sæculari dignitate in Constantinopolitanam sedem ascendat, quemadmodum litteræ etiam nostræ contestantur.

Caput 9. Volumus ut coram synodo prædictum Photium sanctissimum patriarcham adhortemini, ut neque pallium in Bulgariam mittat,

ANNO CHRISTI 879.

ANNO CHRISTI 879.

tat, neque ordinationes faciat in illa provincia. Nam si hoc fecerit, ipsum secundum canones arguemus.

Caput 10. Volumus coram præsente synodo promulgari, ut synodus quæ facta est contra prædictum patriarcham Photium sub Hadriano sanctissimo Papa in urbe Roma & Constantinopoli ex nunc sit rejecta, irrita, & sine robore; neque connumeretur cum altera sancta synodo. Sancta synodus respondit: Nos rebus ipsis condemnavimus & abjecimus & anathematizavimus dictam a vobis synodum, uniti Photio sanctissimo nostro patriarchæ: & eos qui non rejiciunt scripta dictave contra eum in hac dicta a vobis synodo, anathematizamus. Elias metropolita Martyropoleos, & Elias Hierosolymorum legatus, dixerunt: Quomodo enim synodus appellaretur, quæ infinitis schismatibus ecclesiam replevit? Quis synodum appellet, quæ sedere fecit tanquam judices ad leges ferendas legatum Saracenorum? Quibus synodis adnumerabitur, quæ ausa est statuere contraria omnibus sanctis synodis: quæ innocentes & sine qualicumque examine condemnavit; quæ omnes leges ecclesiasticas & civiles confudit & evertit? Nam propter hæc sanctissimæ Orientis sedes acta illa damnarunt, rejecerunt, & anathematizarunt.

Caput 11. Videte ut juxta mandatum nostrum ita ambuletis. Neque muneribus abducamini, neque per adulationem aut metum declinetis ad dexteram aut ad sinistram: sed regia via incedite: ut qui locum nostrum & potestatem habeatis, quam vobis ob pacem ecclesiæ dedimus, ut per vestrum laborem & dignam vestram solicitudinem gratiam nostram & sedis Apostolicæ habeatis, & nostræ communionis sitis cohæredes.

Sancta synodus dixit: Ecce videmus vos per omnia mandata sanctissimi Papæ esse obsecutos; vere enim talis Pontificis magni tales esse oportuit & legatos. Nicetas Dei amantissimus metropolita Smyrnæ dixit: Deo volente res eo loco positas invenistis, ut si quis velit extra præceptum Dei & mandata sanctissimi Papæ ambulare, non inveniat excusationem: & ubi res illæ ipsæ cogunt viam Dei ambulare, neque qui habent pravas opiniones, possunt contra res ipsas venire: quanto igitur magis qui mentem habent omni genere virtutum instructam; non possunt omnino declinare neque ad dexteram neque ad sinistram extra voluntatem Dei, sive extra mandata Pontificis Romæ?

Sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Propheta dicit: *Ad omnia quæ mittam vos, ibitis*. Non venimus ut impleremus nisi voluntatem Dei & domini nostri sanctissimi Papæ. Sancta synodus dixit: Perspicue cernimus, vos voluntatem Dei & Pontificis qui misit vos, adimplere. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Divina voluntas est illius qui descendit de cælis, & nostram naturam accepit, ut reconciliaret genus humanum Patri suo, quod fuerat multis antea sæcu-

Jerem. 1. 7.

A λαι, μήτε χειροτονῆσαι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιήσῃ, ἐλέγξαι αὐτὸν ἔχομεν κανονικῶς.

Κεφάλ. ί. Θέλομεν ἐνώπιον τῆς ἐνδημούσης συνόδου ἀνακηρυχθῆναι, ἵνα ἡ σύνοδος ἡ γεγονυῖα κατὰ τοῦ προῤῥηθέντος πατριάρχου Φωτίου ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπὸ τοῦ παρόντος ᾖ ἐξωστρακισμένη καὶ ἄκυρος καὶ ἀβέβαιος, καὶ μὴ συναριθμῆται αὐτὴ μεθ᾽ ἑτέρας ἁγίας συνόδου. ἡ ἁγία σύνοδος ἀπεκρίθη· ἡμεῖς δι᾽ ἔργων ἀπεκηρύξαμεν καὶ ἀπεβαλόμεθα καὶ ἀνεθεματίσαμεν τὴν παρ᾽ ὑμῶν λεγομένην σύνοδον, ἑνωθέντες Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἡμῶν πατριάρχῃ· καὶ τοὺς μὴ ἀποβαλλο-
B μένους τὰ κατ᾽ αὐτοῦ γραφέντα ἢ λαληθέντα ἐν αὐτῇ τῇ ῥηθείσῃ παρ᾽ ὑμῶν συνόδῳ, τῷ ἀναθέματι παραπέμπομεν. Ἡλίας μητροπολίτης Μαρτυροπόλεως, καὶ Ἡλίας Ἱεροσολύμων τοποτηρητής, εἶπον· καὶ πῶς γὰρ ἂν σύνοδος ῥηθείη ἡ μυρίων σχισμάτων ἐκκλησίαν πληρώσασα; τίς ὀνομάσειε σύνοδον τὴν Σαρακηνῶν ἀποκρισιαρίους κριτὰς καὶ νομοθέτας καθίσασαν; ποίαις συνόδοις ἀριθμηθείη ἡ πάντων τῶν ἁγίων συνόδων ἐναντία τολμήσασα; ἡ τοὺς ἀνευθύνους καὶ χωρὶς τῆς οἵας δήποτε ἐξετάσεως καταδικάσασα; ἡ πάντας θεσμοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ πολιτικοὺς συγχέασα, καὶ καταστρέψασα; διὰ ταῦτα γὰρ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἁγιώτατοι θρόνοι ἀποκηρύ-
C κτους τὰς πράξεις αὐτᾶς καὶ ἀποβλήτους ἐποιήσαντο, καὶ τῷ ἀναθέματι παρέπεμψαντο.

Κεφάλ. ιά. Βλέπετε ἵνα κατὰ τὸ ἐντάλμα ἡμῶν οὕτως περιπατήσητε, καὶ μήτε δώροις συναπαχθῆτε, μήτε διὰ κολακείαν ἢ φόβον ἐκκλίνητε δεξιὰ ἢ ἀριστερά· ἀλλὰ βασιλικῇ ὁδῷ πορεύθητε, ὡς τὸν τόπον καὶ τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν, ἣν ὑμῖν διὰ τὴν εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας δεδώκαμεν, ἔχοντες· ἵνα διὰ τοῦ ὑμετέρου πόνου καὶ ἀξίου ὑμῶν μόχθου τὴν χάριν ἡμῶν καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἔχητε, καὶ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας γένησθε συγκληρονόμοι.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἰδοὺ ὁρῶμεν ὑμᾶς κατὰ πάντα τῷ ἐντάλματι τοῦ ἁγιωτάτου πάπα ἐξακο-
D λουθοῦντας. ἐπ᾽ ἀληθείᾳ γὰρ τοιούτου ἀρχιερέως μεγάλου, τοιούτους ἔδει εἶναι καὶ τοὺς τοποτηρητάς. Νικήτας ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Σμύρνης εἶπεν· ὁ Θεὸς οὕτως ἐποίησεν εὑρεῖν ὑμᾶς τὰ πράγματα, ἵνα κἂν θέλῃ τις ἔξωθεν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν παραγγελμάτων τοῦ ἁγιωτάτου πάπα περιπατῆσαι, μὴ εὑρίσκῃ πρόφασιν· καὶ ὅπου τὰ πράγματα καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα ἀναγκάζουσι κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ πορεύεσθαι, οὐδὲ οἱ ἔχοντες φαύλας γνώμας δύνανται ἐναντία τῶν πραγμάτων ἐλθεῖν· πόσῳ οὖν μᾶλλον οἱ ἔχοντες τὴν διάνοιαν αὐτῶν πάσῃ ἀρετῇ * κατηρτισμένας, οὐ δύνανται ὅπως παντελῶς ἐκκλῖναι δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, εἴτε τῶν
E ἐνταλμάτων τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης;

* Fr. κατηρτισμένην.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ὁ προφήτης λέγει· εἰς πάντα ὅσα ἀποστέλλω ὑμᾶς, πορεύσεσθε. οὐκ ἤλθομεν πληρῶσαι εἰ μὴ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν τοῦ ἁγιωτάτου πάπα. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἐναργῶς βλέπομεν, ὅτι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀποστείλαντος ὑμᾶς ἀρχιερέως πληροῦτε. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· θεῖον θέλημά ἐστι τοῦ κατελθόντος ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀναλαβόντος, ἵνα καταλλάξῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος.

πρὸς

ANNO CHRISTI 879.

πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἐκπεπολεμημένον χρόνοις A πολλοῖς ἔμπροσθεν. καὶ νῦν ὁρᾷ σὺν ἡμῖν ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ὅτι κατὰ τὸ θέλημα καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἁγιωτάτου πάπα πάντα συνῆλθον, καὶ τὸ ἀντιπίπτον οὐδέν ἐστι· καὶ συνέδραμε τῇ ἐκείνου γνώμῃ καὶ ἡ τῶν πραγμάτων φύσις. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον· τὸ ἔργον ἡμῶν τοῦτό ἐστιν, ἵνα δι' ἀγῶνος καὶ μόχθου ἑνώσωμεν τὴν καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίαν. διὰ τοῦτο καὶ πολλοὺς κόπους ἐν τῇ ὁδῷ ὑπεμείναμεν. ὅμως οἱ ἅγιοι ἄνδρες διὰ κόπου ἤρεσαν τῷ Χριστῷ. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἔστι μισθαποδότης ὁ Θεός ὁ τοὺς μεγάλους μισθοὺς καὶ ἀκενώτους ταμιευόμενος ὑμῖν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις B εἶπεν· ἰδοὺ καὶ αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ἐπισκόπων, ὅπως ὡμονόησαν καὶ ἀπεδέξαντο Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην σὺν πάσῃ τῇ ἁγίᾳ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ.

Ζαχαρίας ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας Ἀναγνήνων, καὶ βιβλιοθηκάριος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ἐν τούτῳ κομμονιτορίῳ ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἰδιοχείρως ὑπέγρ.

Μαρτῖνος ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας Ναρνιένσου, ὁμοίως ὑπέγραψε.

Δομίνικος ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας Τριβέντου, ὁμοίως. C

Φλῶρος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας Μαρτουριένσου, ὁμοίως ἰδιοχείρως ὑπέγραψε.

Γαυδέριχος ἐπίσκοπος Βελιτέρνου, ὁμοίως.

Στέφανος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας Φερεντίνης, ὁμοίως.

Λέων ἐπίσκοπος Γαβιένσης, μύστος καὶ ἀποκρισιάριος ἀποστολικοῦ θρόνου, ὁμοίως ἰδιοχείρως ὑπέγρ.

Πέτρος ἐπίσκοπος Φοροσιφρονιένσου, ὁμοίως.

Οὐαλπέρτος τῆς ἁγίας * Πέτρου ἐκκλησίας, ὁμοίως.

* τοῦ Πόρτου

Συμεὼν ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας Φουνδάνων, ὁμοίως.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας Σιγνίων, ὁμοίως. D

Βενέδικτος ἐπίσκοπος, ὁμοίως.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας Σολβοκανδίδου, ὁμοίως.

Βονιφάτιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας τῶν Βλεράνων ἐκκλησίας, ὁμοίως.

Στέφανος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας τῶν Νεπεσινῶν ἐκκλησίας, ὁμοίως.

Γερμανὸς πρεσβύτερος τοῦ ἁγίου Παύλου καὶ Ἰωάννου, ὁμοίως.

Πέτρος πρεσβύτερος τοῦ ἁγίου Χρυσογόνου, ὁμοίως.

Βενέδικτος πρεσβύτερος τῆς ἁγίας Βαλβίνης, ὁμ.

Ἀδριανὸς πρεσβύτερος τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, ὁμοίως. E

Λέων πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Ἰωάννης πρεσβύτερος τῆς ἁγίας Κικιλίας, ὁμοίως.

Παῦλος διάκονος, ὁμοίως ὑπέγραψε.

Λέων διάκονος, ὁμοίως.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κομμονιτορίου, Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπεν· ἀρέσκει τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιωσύνῃ; καὶ ἡ ἁγία σύνοδος ἀπεκρίθη· ἀρέσκει. καὶ μάλιστα αἱ γενόμεναι ὑπογραφαὶ ὑπὲρ τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. καὶ ταῦτα εἰπόντες ἐπευφήμησαν· πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων.

lis inimicum. Et nunc videt nobiscum vestra sanctitas, quod secundum voluntatem & mandatum sanctissimi Papæ omnia convenerunt, neque quidquam adversatur: & concurrit cum illius judicio ipse rerum status. Sanctissimi legati dixerunt: Opus nostrum hoc est, ut labore ac solicitudine nostra uniamus ecclesiam vestram. Propterea & multas molestias in itinere sustinuimus. Ac certe viri sancti per molestias Christo placuerunt. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Est remunerator Deus, qui magnam mercedem & inexhaustam vobis asservat in regno suo.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit; Ecce subscriptiones episcoporum, qui consenserunt, ac receperunt Photium sanctissimum patriarcham, cum omni sancta Romana ecclesia.

Zacharias episcopus ecclesiæ Anagninæ & Bibliothecarius sedis Apostolicæ, in hoc Commonitorio pro susceptione Photii sanctissimi patriarchæ, propria manu subscripsit.

Martinus episcopus ecclesiæ Narniensis, similiter subscripsit.

Vide Baron. ann. 879 n. 31.

Dominicus episcopus sanctæ ecclesiæ Triventi, similiter.

Florus episcopus sanctæ ecclesiæ Marturensis, similiter propria manu subscripsit.

Gaudericus episcopus Velitrensis, similiter.

Stephanus episcopus sanctæ ecclesiæ Ferentinæ, similiter.

Leo episcopus Gabiensis, missus & legatus Apostolicæ sedis, similiter subscripsit propria manu.

Petrus episcopus Foro-Semproniensis, similiter.

Vvalpertus sanctæ Porti ecclesiæ, similiter.

Symeon episcopus sanctæ ecclesiæ Fundanæ, similiter.

Joannes episcopus sanctæ ecclesiæ Signinæ, similiter.

Benedictus episcopus, similiter.

Gregorius episcopus sanctæ ecclesiæ Silvæ candidæ, similiter.

Bonifacius episcopus sanctæ Bletanæ ecclesiæ, similiter.

Stephanus episcopus sanctæ Nepesinæ ecclesiæ, similiter.

Germanus presbyter sancti Pauli & Joannis, similiter.

Petrus presbyter sancti Chrysogoni, simil.

Benedictus presbyter sanctæ Balbinæ, similit.

Hadrianus presbyter sancti Laurentii, similit.

Leo presbyter, similiter.

Joannes presbyter sanctæ Cæciliæ, similiter.

Paulus diaconus, similiter subscripsit.

Leo diaconus, similiter.

Post absolutum Commonitorium, Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Placeetne sanctitati vestræ? Et sancta synodus respondit: Placet: & factæ præsertim subscriptiones pro communi pace & concordia sanctæ Dei ecclesiæ, & pro susceptione Photii sanctissimi & œcumenici patriarchæ. Et hæc dicentes acclamatione fausta precati sunt: Multos annos Imperatoribus.

ACTIO

A

ACTIO QUARTA.

MEnse Decembri, die quinta, in vigilia Nativitatis Christi Dei nostri: præsidente Photio sanctissimo nostro patriarcha, in sancto magno secretario: & considentibus simul cum eo sanctissimis legatis antiquæ Romæ, & sedium Orientalium, adhuc autem & omnibus Dei amantissimis metropolitis & episcopis; Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius dixit: Metropolita Martyropoleos nuper adveniens ex parte patriarchæ Theopoleos sive Antiochiæ, & locum ipsius tenens, & simul afferens sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum litteras, pro foribus adstat: & si B jubet sancta synodus vestra ut ingrediatur. Sancta synodus dixit: Ingrediatur. Ingressus autem, salutationem pro more & reverentiam exhibens Photio sanctissimo patriarchæ, & solita ei facta precatione a sanctissimo patriarcha Photio, amplexus est eum, & interrogavit eum, quomodo valeret patriarcha Antiochiæ, & Hierosolymorum similiter. Illo autem dicente ipsos recte valere, tametsi multis circumdarentur periculis; Photius sanctissimus patriarcha subjecit iterum: Sancta quam administrat Dei ecclesia quomodo se habet, qua pace fruitur? Et ipso respondente, Per sanctas orationes vestras in pace & concordia perseverat, ei salutatio fit C a sanctissimis legatis antiquæ Romæ, & in sua sede est collocatus.

Postea interrogatus est a sanctissimis legatis, cujus rei causa advenisset, & a quo missus esset. Basilius Dei amantissimus metropolita Martyropoleos & legatus Antiochiæ dixit: Missus sum a sanctissimo meo patriarcha Theopoleos, sive Antiochiæ, Theodosio; sed & ab Elia, qui in præsentia Hierosolymitanæ sedis regit gubernacula; & personam sanctissimi mei patriarchæ repræsentaturus venio. Affero autem & litteras ipsius, D & sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum. Causam vero propter quam adveni, ipsa epistola plenius quam oratio mea, manifestabit. Quamquam & viva voce pauca dicere nihil vetat. Sanctissimus meus patriarcha Theodosius nullo modo (absit) neque per seipsum, neque per alterum alicui injustæ actioni contra sanctissimum & œcumenicum patriarcham Photium ullo modo communicavit: sed ab ipsis semper exorsus initiis non ad Pontificatus apicem prosiluit; & in cleri conscriptus ordine, deinum divinæ Antiochiæ gubernacula suscipiens, Pontificem Dei & comministrum censet & appellat: & aversatur secus sentientes. Postquam vero litteras suscepit, ut quosdam mitteret qui in E communi cœtu & lætitia socii celebritatis essent cum fratribus, ad hoc ipsum missus sum. Sanctissimus vero Elias nuper Hierosolymorum Pontifex constitutus, in omnibus sequens Theodosium, qui prius eamdem sedem administravit, nunquam ullo reatu venit in partem injuriarum quæ sunt sanctissimo patriarchæ illatæ: sed & qui fuerunt legati Saracenorum, & finxerunt se personam illius suscipere, anathemati subjecit. Missus sum igitur etiam ab ipso, ut

ΠΡΑΞΙΣ Δ'.

ΜΗνὶ Δεκεμβρίῳ, ἡμέρᾳ ε'. ἐν τῇ παραμονῇ τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν γεννήσεως, προκαθεσθέντος Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου ἐν τῷ ἁγίῳ μεγάλῳ σεκρέτῳ· καὶ συγκαθεσθέντων αὐτῷ τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν τῆς τε πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων· ἔτι δὲ καὶ πάντων τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, καὶ ἐπισκόπων· Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος εἶπεν· ὁ μητροπολίτης τῆς Μαρτυροπόλεως ἄρτι παραγεγονὼς ἀπὸ τοῦ Θεουπόλεως ἤτοι Ἀντιοχείας πατριάρχου, τόν τε B τόπον ἐπέχων αὐτοῦ, συνεπιφερόμενος δὲ καὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων γράμματα, πρὸ τῶν πυλῶν ἵσταται· καὶ εἰ κελεύει ἡ ἁγία σύνοδος ὑμῶν εἰσελθεῖν αὐτόν. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εἰσίτω. εἰσελθὼν οὖν, καὶ τὴν πρὸς ἔθος προσκύνησιν καὶ τὸ σέβας ποιησάμενος πρὸς Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην, καὶ τῆς εἰθισμένης αὐτῷ εὐχῆς παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου γεγενημένης, ἠσπάσατό τε αὐτὸν, καὶ ἐπηρώτησε τοὺς τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας ὑγείας· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων. ἐκεῖνα δὲ ἐν ὑγείᾳ διάγειν αὐτοὺς εἰπόντος, εἰ καὶ πολλοῖς περισοιχίζονται πειρασμοῖς· Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἐπήνεγκε πάλιν· ἡ κατ' αὐτὸν ἁ- C γία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία πῶς διάκειται; πῶς εἰρηνεύεις; καὶ τούτου ἀποκριναμένου, ὡς διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν ὑμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ τελεῖ, ὁ ἀσπασμὸς αὐτῷ γίνεται παρὰ τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν τῆς * πρεσβυτέρας Ῥώμης· καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ βαθμῷ ἐκαθίσθη.

Μετὰ ταῦτα ἐπηρωτήθη παρὰ τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν, τίνος ἕνεκα παραγέγονε, καὶ παρὰ τίνος ἀπεσταλμένος εἴη. * Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Μαρτυροπόλεως, καὶ τοποτηρητὴς Ἀντιοχείας εἶπεν· ἡ ἐμὴ ἀποσταλὴ ἐγένετο παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου μου πατριάρχου Θεουπόλεως, ἤτοι Ἀντιοχείας, Θεοδοσίου· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ παρὰ Ἠλία τοῦ νῦν τοὺς τῶν Ἱεροσολύμων θρόνου ἰθύνοντος τοὺς οἴακας, καὶ * D τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ ἁγιωτάτου μου πατριάρχου ἀναπληρώσων ἥκω. ἐπιφέρομαι δὲ καὶ ἐπιστολὰς αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων. ἡ δὲ αἰτία δι' ἣν παραγέγονα, αὐτὰ τὰ γράμματα μᾶλλον ἀκριβεστέρως τῆς ἐμῆς φωνῆς δηλώσει. πλὴν καὶ ἀπὸ στόματος οὐδὲν κωλύει βραχέα εἰπεῖν. ὁ ἁγιώτατός μου πατριάρχης Θεοδόσιος οὐδέποτε [μὴ γένοιτο] οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε δι' ἑτέρου, εἰς τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν τὴν κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Φωτίου κατ' οὐδένα τρόπον ἐκοινώνησεν. ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν ἀεὶ ὁ πρὸς τοὺς τῆς ἀρχιερωσύνης ὅρους ἀνέδραμε· καὶ ἐν τῷ τοῦ κλήρου καταλεγόμενος τάξει, ὕστερον τῶν τῆς Ἀντιοχείας θείων οἰάκων ἐπειλημμένος, ἀρχιερέα Θεοῦ καὶ συλλειτουργὸν E καὶ ἔχει καὶ ὀνομάζει, καὶ τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας ἀποστρέφεται. ἐπεὶ δὲ γράμματα ἐδέξατο, ἀποστεῖλαι τινὰς ἐπὶ τῇ κοινῇ συνελεύσει καὶ εὐφροσύνῃ συνεορτάσοντας τῶν ἀδελφῶν, ἐπὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἡ ἐμὴ ἀποσταλὴ γέγονε. καὶ ὁ ἁγιώτατος δὲ Ἠλίας, ὁ ἄρτι τῶν Ἱεροσολύμων ἀρχιερεὺς κατασταθεὶς, κατὰ πάντα ἑπόμενος Θεοδοσίῳ τῷ προηγησαμένῳ τοῦ αὐτοῦ θρόνου, οὐδέποτε μὲν ταῖς κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου παροινίαις οὐδαμῶς ἐκοινώνησεν. ἀλλὰ καὶ τοὺς γεγονότας ἀποκρισιαρίους τῶν Σαρακηνῶν, καὶ πλασαμένους αὐτὰ

* Pro πρεσβυτέρας. Et sic ubique πρεσβυτέρα in mss. scribitur.

* Supra pag. D. 6. Ἠλίας.

* Pro τό.

ANNO CHRISTI 879.

αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ἐπιδοῦναι, τῷ ἀναθέματι παρεπέμψατο. ἀπεστάλην οὖν καὶ παρ' ἐκείνου, ὥστε τὰ τῆς αὐτοῦ γνώμης, ὡς εἶχε τὰ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἔχει, καὶ ἕξει, ἐμφανῆ τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καταστῆσαι συνόδῳ. καὶ μετὰ ταῦτα ἀναστάς, πρὸς Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην εἶπεν· εἰ κελεύει ἡ ἁγιωσύνη ὑμῶν τὰς ἐπιστολὰς ἀποδέξασθαι, ἰδοὺ παρ' ἐμοί εἰσι.

A sensus ipsius, quos ab initio habuit, habetque, & habebit, sanctæ huic synodo manifestem. Et postea assurgens Photio sanctissimo patriarchæ dixit: Si jubet sanctitas vestra literas suscipere, ecce apud me sunt.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· συνευδοκούντων τῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἡμῶν τῶν τιμιωτάτων τοποτηρητῶν, ἐπιδότω ἡ ἁγιωσύνη ὑμῶν τὰς τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν ἐπιστολάς. ἐπιδοθεισῶν δὲ αὐτῶν, λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος * καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω.

Deest diaconus.

Photius sanctissimus patriarcha dixit: Assentientibus fratribus & comministris nostris, reverendissimis legatis, reddat sanctitas vestra litteras. Accipiens igitur ab eo reddente Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius, legit:

B Οὐκ ἔστιν εὐχαριστία, ἣν προσάγειν ὀφειλόμενον Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, ἐν ᾧ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς. καὶ γὰρ δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ καὶ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τιμῇ τῆς ὁμοιώσεως αὐτοῦ τετιμήμεθα, καὶ γινόμεθα κατὰ χάριν, ὅπερ αὐτὸς ὑπάρχει κατὰ φύσιν. ὑπὲρ τούτων ἁπάντων ἄλλων ἄλλης εὐεργεσίας τετυχηκότων, καὶ ἡμεῖς τῆς εἰς τὴν ὑμετέραν ἀξιότητα φθασάσης εὐεργεσίας, τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν, καὶ τὸν ἀσπασμὸν ἀλλήλοις χριστιανικῶς, ὡς ἀδελφοὶ ἀδελφοῖς, ἀπονέμομεν. τῇ μὲν ἐλπίδι τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς διὰ Χριστὸν πειραζομένοις χαίροντες ἀδιαλείπτως· τὰ δὲ ἄλλα πάντα τῷ κυβερνήτῃ τῶν ὅλων ἀνατιθέντες Θεῷ. C διὸ προσαγορεύοντές σου τὴν πανίερον ἀδελφότητα, θεοτίμητε πάτερ, καὶ εἰς ἀδελφὸν ἡμέτερον καὶ συλλειτουργὸν ἐγκαταλεγῆναι ποθούμενοι, διαγγέλλομεν τὰ μὲν ἄλλα ὅσα περὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ βίου νεκροῖς ἐοίκαμεν, ἀφορήτοις περιαντλούμενοι περιστάσεων κύμασι· μόνῳ δὲ Θεῷ καὶ τῇ ἐλπίδι πνέομεν, καὶ σαλεύομεν· τὰ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ὀρθοδοξεῖ. καὶ τὴν ἡμετέραν εὐτέλειαν εἰς ποιμένα καὶ πατριάρχην τῆς Θεουπόλεως προεχειρίσαντο. ὅπερ δὲ εἶχεν ἄλγος ἐκ πολλοῦ ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία τῶν Ἀντιοχέων ἐκκλησία, περὶ τῶν σχισμάτων τῆς ἁγίας τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, D καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ κυρίου Θωμᾶ τοῦ ἐκ Βηρυτοῦ τὴν Τύρον ἐπισκοποῦντος· ὃν ἡ θεία χάρις διὰ εὐχῶν ὑμῶν ἁγίων οὐκ εἴασε συναπολέσθαι ταῖς ἀνοσίοις πράξεσιν ἐκείναις, ἃς κατὰ τῆς ὑμῶν ἀρχιερατικῆς κεφαλῆς συμπαρασυρεὶς τῷ δυσαθλίῳ Ἠλίᾳ παρεσυνέχθησαν κατεργάσασθαι. καὶ γὰρ διὰ τῆς αὐτοῦ θερμῆς ἐπιστάσεως τὴν κατ' αὐτοῦ ἀπειλουμένην κατέσβεσε φλόγα. τίς γὰρ πλέον ἡμῶν ἐπίσταται, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ὅτι ἡ Ἀντιοχέων ἐκκλησία οὐδέποτε κατὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης ἀηδές τι ἢ ἐδέξατο ἢ ἐφρόνησεν; ἀπὸ γὰρ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ἀφ' ὧν ἄχρι καὶ δεῦρο ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι χρόνους διέδραμον, τὰ τῆς σῆς ἀρετῆς τε καὶ γνώσεως καὶ ἀρχιερατικῆς τελειώσεως ἐνηχηθέντες, E καὶ κοινωνὸν καὶ συλλειτουργὸν καὶ ἀπεδεξάμεθα, καὶ ἀποδεχόμεθα, ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς, καὶ ἅπαν τὸ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας τὸ σύνταγμα· καὶ τοὺς οὕτω μὴ φρονοῦντας ἐχθροὺς ἡγούμεθα καὶ πολεμίους τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως. οὐ γὰρ μετρίως ἐλυπήθημεν καὶ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τῇ σῇ ἀγάπῃ θλιβεροῖς, ὅτε ἂν καὶ ἕκαστα ἀνεμάθομεν, ἅπερ ἡ τοῦ πονηροῦ σοι συνεσκευάσατο μηχανή, κἂν ἦν τὸ ἐπαμύνειν οὐκ εὔκαιρον. νῦν δὲ ἀξιωθέντες παρά τε τοῦ θεοφρουρήτου καὶ εἰρηνοποιοῦ βασιλέως, παρά τε τῆς σῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης σκυ-

B Non est gratiarum actio quam referre non debeamus Christo vero Deo nostro, *in quo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*. Etenim per ipsum & *in ipso vivimus & movemur & sumus*: neque hoc tantum: sed & honore similitudinis ejus donati sumus; & hoc sumus per gratiam, quod est ipse per naturam. Super hæc omnia cum alii aliis beneficiis cumulati fuerimus, nos etiam pro beneficio quo vos pro vestro merito aucti estis, gratiarum actionem referimus, & mutuam salutationem, ut par est, veluti fratres fratribus impertimus; spe bonorum quæ promittuntur his qui propter Christum vexantur, indesinenter gaudentes: cetera vero C omnia universorum rectori Deo permittentes. Quapropter salutantes tuam sacratissimam fraternitatem, venerande admodum pater, & in fratrem nostrum ac comministrum desiderantes cooptari, significamus, quod quidem pertinet ad hujus vitæ felicitatem, nos similes mortuis factos esse, intolerandis obrutos calamitatis fluctibus, sola in Deum spe respirantes, & fluctuantes: quod spectat autem ad nostram sanctissimam ecclesiam, orthodoxe sapit, & nostram tenuitatem in pastorem & patriarcham Theopoleos ordinavit. Quod autem in mœrore jamdiu est sancta nostra Antiochensium ecclesia ob schismata sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, & maxi- D me propter adventum domini Thomæ ex urbe Beryto, qui Tyriorum episcopus est, quem divina gratia per sanctas orationes vestras non est passa simul perire illis impiis actibus, quos contra tuum pontificale caput cum infelicissimo Elia avulsus & abstractus inducebatur operari. Nam per istius subitam ruinam imminens sibi extinxit incendium. Quis enim melius novit quam nos, frater carissime, quod Antiochensium ecclesia nunquam contra tuam sanctitatem injucundum aliquid aut suscepit aut cogitavit? Nam a diebus illis, ex quibus usque nunc supra annos viginti decucurrerunt, de tua virtute & scientia & Pontificali perfectione edocti, E consortem te & comministrum suscepimus suscipimusque, episcopi & sacerdotes, & omnis nostræ ecclesiæ ordo. Et secus sentientes pro hostibus ducimus, & inimicis ecclesiæ tranquillitatis. Neque enim mediocriter tristati sumus super angustiis quæ obtigerunt caritati tuæ, quando ea singulatim didicimus, quæ inimici malitia adversum te adornavit, tametsi non erat succurrere tempestivum. Nunc vero rogati tum a pacifico & a Deo custodito Imperatore, tum a tua fraterna caritate, ut illuc ad vos proficiscerer, dolui, ob petitionis difficultatem: ne forte nos reos peragant si qui nobis

in-

ANNO CHRISTI 879.

inducantur. Et hactenus quidem sic affecti & A animati sumus. Si vero qui omnia constituit pro eo atque utilius est, Dominus facile reddiderit, quod difficile videtur, fiet quod vobis placuerit. Interim igitur quando præsens nobis aderat unus e reverentissimis episcopis nostris, qui civitatem Martyrum Christi regit, tunc præsentes nostras ei in manus litteras dedimus, & ad vestrum patriarchicum caput misimus, nostram ei vicem committentes. Quæ ad nos & nostram ecclesiam pertinent, vobiscum; quæ ad pacem Dei, & ecclesiasticam unitatem ac tranquillitatem, & quæcumque pia sanctæ vestræ synodo videbuntur, omnia vobiscum definiet. Quæcumque enim perficiet, & si quid eorum egerit quæ ad ecclesiasticam tranquilli- B tatem spectant, omnia lubentissime admittemus. Gratiam autem nobis pro orationibus quas pro tua Pontificia incolumitate facimus, reddideris, si Christi amantissimum Imperatorem adhorteris, ut captivis Saracenis bene faciat. Multis enim nos ea ratione calamitatibus liberabis: & orationes quidem sine intermissione a nobis, mercedem vero irrevocabilem a Deo consequeris. Vale in Christo, sacratissime & admodum venerande frater ac comminister.

Et post lectionem epistolæ, Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Omnes a- C gnoscitis, reverendi fratres & comministri, quod propter pacem & unitatem hujus sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, & ob susceptionem Photii sanctissimi patriarchæ huc venimus: Et ecce animadvertimus, sedes Orientales, velut ex compacto idem sentientes, misisse litteras commendatitias. Et gaudemus ea de re, quoniam in talem concordiam Pontificales omnes assentiuntur sedes, domno & domino nostro œcumenico Papa. Ipse enim est caput omnium ecclesiarum: & quod debuerunt facere, sequi nimirum sanctissimam Romanam ecclesiam, hoc fecerunt, comprobante Spiritu sancto.

D

Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Quando divina sententia cælitus delata est, quicumque sunt Spiritus sancti participes, concurrunt & comprobant & congaudent ob cælestem sententiam. Quamobrem & nos de omnium concordia & consensione gaudemus. Sancta synodus exclamavit: Si quis de hac re non gaudet, & gratias agit Deo, indignus est & gaudio & salute. Si quis non amplectitur & suscipit talem consensionem, inimicus est pacis, & ipsiusmet Christi, qui est pacis auctor. Si quis non suscipit Photium legitimum & cano- E nice electum Pontificem Dei, ut legitime & canonice promotum, quemadmodum clamant omnes Pontificiæ sedes, sit ille anathema a Christo. Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Si jusserit sanctitas vestra, legatur & antistitis Hierosolymorum epistola. Sancta synodus dixit: Legatur. Et accipiens Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius, legit:

Fecit, ut decuit supremum atque a Deo gubernatum vestrum Pontificale caput, cum mi-

A λῦσαι πρὸς τὰ αὐτόθι, ἠλγήσαμεν διὰ τὸ φορτικὸν τῆς αἰτήσεως, μήποτε ὑπόδικοι τοῖς ἐπηρεάζουσι γενώμεθα. καὶ τέως μὲν οὕτω διακείμεθα. εἰ δ᾽ ὁ πάντα κατασκευάζων πρὸς τὸ λυσιτελέστερον κύριος, εὐχερὲς ποιήσει τὸ δοκοῦν δυσχερές, τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ γένοιτο. τέως οὖν ἐφ᾽ ᾧ παριστάμεθα νῦν ἑνὶ τῶν εὐλαβεστάτων ἡμῶν ἐπισκόπων τὴν τῶν Μαρτύρων Χριστοῦ πόλιν ἰθύνοντι, τότε παρὸν ἡμῶν ἐνεχειρίσαμεν γράμμα· καὶ πρὸς τὴν ὑμῶν πατριαρχικὴν κεφαλὴν, τὸ ἡμέτερον ἐμπιστεύσαντες πρόσωπον, ἀπεστείλαμεν, ὅς τις ἀνθ᾽ ἡμῶν καὶ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίας, ἅμα ὑμῖν, τὰ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνώσεώς τε καὶ καταστάσεως, καὶ B ὅσα ἂν εὐσεβῆ τῇ καθ᾽ ὑμᾶς ἁγιωτάτῃ δόξει συνόδῳ, ἅπαντα σὺν ὑμῖν ἐκπερατώσει. ὅσα γὰρ τελέσει, καὶ εἴ τι τῶν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν συντεινόντων διαπράξεται, ἅπαντα ἄσμενοι ἀποδεξόμεθα. χάριτας δὲ ἡμῖν τῶν ὑπὲρ τῆς σῆς ἀρχιερατικῆς κεφαλῆς εὐχῶν ἀποδοίης, εἰ τὸν φιλόχριστον βασιλέα παρακαλέσεις, τοὺς αἰχμαλώτους Σαρακηνοὺς ἀγαθοποιῆσαι. πολλῶν γὰρ ἡμᾶς διὰ τούτου συμφορῶν ἀποσπάσεις· καὶ εὐχὰς μὲν ἀλήκτους ἀφ᾽ ἡμῶν, μισθὸν δὲ ἀναφαίρετον παρὰ Θεοῦ κληρονομήσεις. ὑγίαινε ἐν Χριστῷ, ἱερώτατε καὶ σεβασμιώτατε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς, Πέτρος C ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπε· πάντες γινώσκετε, τιμιώτατοι ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, ὅτι ἕνεκεν εἰρήνης καὶ ἑνώσεως τῆς ἁγίας ταύτης τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, καὶ ἀποδοχῆς Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, ἤλθομεν ἐνταῦθα. καὶ ἰδοὺ θεωροῦμεν ὅτι καὶ οἱ ἀνατολικοὶ θρόνοι, τὸ αὐτὸ ὡς ἐκ συνθήματος φρονοῦντες, ἀπέστειλαν συστατικὰς ἐπιστολάς. καὶ χαίρομεν ἐπὶ τούτῳ, ὅτι εἰς τὴν τοιαύτην ὁμόνοιαν οἱ ἀρχιερατικοὶ ἅπαντες συνηυδόκησαν θρόνοι, μετὰ τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου ἡμῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πάπα. καὶ γὰρ ἐκείνη ἐστὶ κεφαλὴ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. καὶ ὅπερ ὤφειλον ποιῆσαι, καὶ ἐξακολουθεῖν τῇ ἁγιωτάτῃ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ, πε- D ποιήκασι, τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου εἰς τοῦτο συνευδοκήσαντος.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπεν· ὅταν θεία ψῆφος ἄνωθεν ἐνεχθῇ, πάντες οἱ τοῦ παναγίου πνεύματος μετεσχηκότες συντρέχουσι καὶ συνευδοκοῦσι, καὶ συγχαίρουσι τῇ ἄνωθεν ψήφῳ. διὸ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῇ πάντων ὁμονοίᾳ καὶ ὁμοφροσύνῃ χαίρομεν. ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν· εἴ τις ἐπὶ τούτῳ οὐ χαίρει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ, ἀνάξιός ἐστι καὶ χαρᾶς καὶ σωτηρίας. εἴ τις οὐκ ἀσπάζεται καὶ ἀποδέχεται τὴν ὁμοφωνίαν ταύτην, ἐχθρός ἐστι τῆς εἰρήνης, καὶ αὐτοῦ τοῦ εἰρηνάρχου Χριστοῦ. εἴ τις οὐκ ἀποδέχεται Φώ- E τιον ἐννομώτατον καὶ κεκανονισμένον ἀρχιερέα Θεοῦ, ὡς ἐννόμως τε καὶ κανονικῶς προαχθέντα, καθὼς οἱ ἀρχιερατικοὶ θρόνοι ἅπαντες βοῶσιν, ἔστω ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἀπὸ Χριστοῦ. Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπεν· εἰ κελεύει ἡ ἁγιωσύνη ὑμῶν, ἀναγνωσθήτω καὶ ἡ τοῦ Ἱεροσολύμων ἐπιστολή. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω. καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω.

Καλῶς ποιοῦσα ἡ ἐξοχωτάτη καὶ θεόθεν κυβερνηθεῖσα ὑμῶν ἀρχιερατικὴ κεφαλὴ τὸ ἐπὶ τὴν ἁγίαν

[illegible]

ANNO CHRISTI 879.

ANNO CHRISTI 879.

Τοποτηρητὴς τῷ συλλειτουργῷ ἡμῶν Φωτίῳ ... Κωνσταντινουπόλεως, Ἠλίας Ἱεροσολύμων.

γίαν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν πάθος τοῦ πτώματος ἀ-A ποστείλαιν ἰατρεῦσαι. τὸ δὲ πάθος οὐκ ἀρνούμεθα κοινὸν εἶναι τῆς ὅλης ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. κἂν πλέον ἡ μήτηρ ἀλγῇ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ ἁγία αὐτὴ Σιών. καὶ οὐ νῦν τὸ ἄλγος ἐν ἡμῖν ἐξεκαλύφθη. ἀλλ' ἐξ ὅτου ὁ ἅγιος ἀνὴρ Θεοδόσιος ὁ πρὸ ἡμῶν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐπεσκόπει ἀναστάσεως. οὗτος γὰρ ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ καὶ θλίψει γενόμενος ἐπὶ τοῖς τρέφουσιν ὡς φλόγα, διὰ τῆς οἰκείας κακίας, τῆς ἐκκλησίας τὰ σχίσματα, καὶ κατὰ τῆς σῆς πατριαρχείας, ἁγιώτατε καὶ συλλειτουργὲ ἡμῶν, ἐξυλακτοῦσι. πλέον δὲ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀθλίου Ἠλία πτοούμενος τὰς μαγγανείας, ἐξαπέστειλε τὸν κύριον Ἠλίαν τὸν καλὸν καὶ πιστὸν δοῦλον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, B δυνατὸν ὄντα πολλοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ὑπαντλῆσαι κινδύνους. ὃν καὶ πάλιν διαφόρως δι' ἐπισταλῶν αὐτοῦ αἰδεσίμων πρός τε τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα, καὶ πρὸς τὴν σὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην παρέθετο, ἄξιον ὄντα τοιούτου ἀνδρὸς πληρῶσαι διατάξεις. ὃν δὴ νῦν καὶ ἡμεῖς ἐπικυροῦμεν πιστὸν ἀνθ' ἡμῶν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας ἐκκλησίας ἐπικυροῦντα τῆς φωνῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς δοθείσης τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει ἡμῶν, τῆς λεγούσης· εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν· εἰρήνη ὑμῖν. ταύτην καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι, τὸν αὐτὸν θρόνον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ C παρακαθήμενοι, ἀποφαινόμεθα. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι, τοῖς τὰ ὀρθὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας πρεσβεύουσι. καὶ ὅστις τῷ κανόνι τούτῳ στοιχεῖ, εἰρήνη ἐπ' αὐτὸν καὶ ἔλεος. ὅστις δὲ πρὸς ἔριδας ἀποβλέπει καὶ στάσεις, καὶ ἑαυτὸν ἀπομερίζειν πειρᾶται τῆς ἀρχιερατικῆς τελειότητος, καὶ κοινωνίας καὶ ἑνώσεως, ἔστω ἀλλότριος καὶ ἀνάθεμα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ εἰπόντος· ὃν ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένος καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ὃν ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένος καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ. ταύτην τὴν πληγὴν ἐνσκήψασαν ἐκ μακροῦ τοῦ χρόνου εἰς τὴν ἁγίαν ὑμῶν ἐκκλησίαν, ἀδελφὲ ἀγαπητέ, ἐλπίζω νῦν ἐγὼ ὁ ταπεινὸς διὰ σοῦ, καὶ διὰ τῆς ἁγίας Σιών, τῆς μη- D τρὸς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, ἰατρευθῆναι. ἐφ' ᾧ καὶ τὸν θεοσεβέστατον Ἠλίαν ἀνθ' ἡμῶν συνιστῶμεν, καθὼς ὁ πρὸ ἡμῶν Θεοδόσιος ὁ ἐν ἁγίοις πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ὡς ἂν παρουσιάζοντος αὐτοῦ, εἴγε βούλοισθε καὶ αὐτοί, συνοδικῶς τὰ τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ βεβαιωθῇ. ἔτι δὲ καὶ πάντα ὅσα δοκεῖ ὑμῖν εὐσεβῶς καὶ θεαρέστως ἐκθέσθαι, ἀνθ' ἡμῶν βεβαιώσῃ καὶ ἐπισφραγίσῃ, ὥστε Θεοῦ εὐδοκοῦντος πάντα περιαρθῆναι τὰ σκάνδαλα. καὶ γὰρ οἱ τῆς ὀρθοδόξου μερίδος ὑπάρχοντες ὀφείλουσιν ὀρθοδόξοις πατράσι πείθεσθαι, μᾶλλον δὲ τῷ θείῳ Παύλῳ τῆς ἐκκλησίας τῷ κήρυκι· ὥστε εἶναι πάντας ἓν σῶμα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῇ πάντων κεφαλῇ. E

Οὐκ ἐπαισχυνθησόμεθα δὲ τὰς ἡμετέρας ἐκτραγῳδεῖν συμφορὰς πρὸς τὴν ὑμῶν ἀδελφότητα. ἔχεις σύνηθες τὸ φιλανθρώπινον. ἔχεις ἀρχαῖον τὸ συμπάθητον. μνήσθητι καὶ νεκρῶν ὁ ζῶν· καὶ προβάτων ἀπεσχοινισμένων μακράν, ὁ μέγας ποιμήν. οἰκτείρησον τὴν Σιών, ὡς Θεοῦ μιμητής· καὶ αὐτὸς ἐξαποστείλαι σοι βοήθειαν ἐξ ἁγίου, καὶ ἐκ Σιὼν ἀντιλάβοιτό σου. καὶ μνησθείη πάσης θυσίας σου, δῴη σοι πάντα κατὰ τὴν καρδίαν σου, καὶ πᾶσαν τὴν βουλήν σου πληρώσαι.

A sit qui mederetur ruinæ quam passa est sancta Christi Resurrectio. Hunc vero casum non inficiamur communem esse toti ecclesiæ Dei nostri: tametsi plus dolet quæ mater est omnium ecclesiarum, sancta ipsa Sion. Neque nunc dolor in nobis detectus est: sed ex quo vir sanctus Theodosius ante nos sanctam Dei Resurrectionem rexit episcopus. Hic enim in magna anxietate & angustia fuit, ob eos qui nutrirent velut incendium, per suam malitiam, ecclesiæ schismata, & contra tuum patriarchatum, sanctissime comminister noster, oblatrarent. Amplius autem abjecti & miserabilis Eliæ metuens imposturas, misit dominum Eliam, bonum ac fidelem servum Christi Dei, B qui posset multa pro pietate subire discrimina. Quem etiam iterum multifarie per epistolas suas venerabiles, tum ad piissimum Imperatorem, tum ad tuam fraternam caritatem, commendavit; veluti qui dignus esset talis viri præceptiones implere. Quem sane nunc & nos confirmamus fidelem pro nobis & nostra sancta ecclesia: qui confirmabit vocem Domini nostri Jesu Christi, quem dedit discipulis suis sanctis in sancta civitate nostra, his verbis: *Pacem relinquo vobis, pacem mea do vobis*. Ac rursum post sanctam ejus ex mortuis resurrectionem, *Pax vobis*. Hanc & nos indigni proferimus, quibus commissa ipsa sedes est Salvatoris nostri Jesu Christi, Pax C vobis omnibus, qui recta ecclesiæ dogmata prædicatis. Et *si quis hanc regulam secutus fuerit, pax super ipsum, & misericordia*. Si quis autem ad lites & dissidia respicit, & seipsum separare nititur a patriarchali perfectione, communione, & unione, sit alienus & anathema a Deo, qui dixit: *Quemcumque ligaveris super terram, erit ligatus & in cælo, & quemcumque solveris super terram, erit solutus & in terra*. Hanc plagam, quæ jamdudum invasit vestram sanctam ecclesiam, frater carissime, spero ego minimus nunc per vos, & per sanctam Sion matrem omnium ecclesiarum, esse persanandam. Cujus rei gratia etiam religiosissimum Eliam vice nostra con- D stituimus; quemadmodum decessor noster Theodosius, qui nunc inter sanctos degit, patriarcha Hierosolymorum; ut præsente ipso, siquidem & ipsi volueritis, synodaliter quæ ad pacem & tranquillitatem ecclesiæ Dei pertinent, robur accipiant: Adhuc autem & quæcumque vobis placuerit pie atque ex divino præscripto statuere, pro nobis confirmet & rata habeat. ut Deo favente omnia tollantur e medio scandala. Debent enim qui sunt partis orthodoxæ orthodoxis patribus obedire, vel potius divino Paulo ecclesiæ præconi: ut sint omnes unum corpus in Christo Jesu, qui est omnium caput.

E

Non erubescemus autem nostras enarrare calamitates fraternitati vestræ. Est innata tibi humanitas: est antiquus commiserationis affectus. Etiam mortuorum memento, tu qui vivis: & ovium longe dispersarum, tu qui es magnus pastor. Miserere Sion, Deum imitatus; & *mittat ipse tibi auxilium de sancto, & de Sion tueatur te. Et memor omnis sacrificii tui, tribuat tibi omnia secundum cor tuum, &* Psal. 19. 3 *omne consilium tuum confirmet*.

ANNO CHRISTI 879.

ANNO CHRISTI 879.

Et post lectionem epistolæ, Gregorius Dei amantissimus archiepiscopus Ephesi dixit: Etiam hanc epistolam episcopi & comministri audivimus. Sancta synodus dicit: Nos etiam ante hanc epistolam, nec solum autem ante hanc, sed & ante eam quæ venit per Andream, quæ prius lecta est, omnimodam habemus persuasionem, quod nullo modo dissident sedes Orientales a sanctissimo nostro patriarcha; sed semper & pariter Pontificem illum & comministrum habuerunt & prædicarunt. Et de his omnibus gratiæ Deo agendæ, qui talem ac tantam usque ad fines orbis terrarum concordiam & consensionem procuravit. Deus, domine noster sancte, custodiat Pontificatum tuum ad multos annos, Deus augeat annos tuos ad gloriam ecclesiæ suæ. Nam per divinam solicitudinem magnorum & excelsorum Imperatorum nostrorum, & per tuam incredibilem humanitatem, oblivionemque injuriarum, uniti sumus omnes, & omnem veritatem exploratam habemus. Expulsa sunt scandala: debilitatus est inimicus: pax exultat: concordia vincit. Deus ad multos annos sanctam tuam vitam extendat, ad gloriam & exultationem ecclesiæ suæ. Nos non opus habuimus epistolis, ut tuum susciperemus Pontificatum. Nos etiam ante ipsas uniti eramus & conjuncti simul spiritaliter. Tamen gaudemus & simul lætamur, quod nostram consensionem etiam omnes Pontificales sedes confirmant & ratam habent.

Jac. 1, 17

Elias religiosissimus presbyter & legatus Hierosolymorum dixit: *Omne datum bonum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum*. Quis enim potest negare, aut audebit excusare excusationes in peccatis, quod hoc opus non sit a Deo, aut quod ipse Deus non immiserit in corda sanctissimorum patriarcharum; nec illorum dumtaxat, sed & totius Christum amantis populi, qui in omni Orientali tractu degit. Sed quid dico, in corda sanctissimorum patriarcharum immisit? Adeo virtus sanctissimi nostri & œcumenici patriarchæ splenduit in partibus Orientis, ut ipsi etiam Saraceni, qui infidelitate detinentur, miserint ad sanctissimum Dominum nostrum litteras; alii quidem doceri cupientes, & salutari baptismate digni censeri, & in servitutem ac subjectionem sanctorum Imperatorum nostrorum seipsos tradere: alii vero hactenus nondum quidem fidem se mutare professi, sed orantes ut servi ac tributarii fierent a Deo electi nostri Imperatoris, interventu sanctissimi nostri patriarchæ. Sed, ut videtis, ecce ipsæmet litteræ Amirarum sunt Orientis. Annon hæc in melius immutatio est? non talis innovatio ex Deo est? *Sancta synodus dixit*: Omnibus manifestum istud factum est: & quod Deus in ipso habitat, nemo nescit.

Sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: Misericordia Dei & inspiratio ejus talem immisere lucem in purissimam animam sanctissimi patriarchæ, ut collustraret & illuminaret omnem creaturam. Nam quemadmodum sol, quamvis in cælo tantummodo oberret, tamen totum illuminat terrenum orbem: sic etiam

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς, Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου εἶπε· καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀρχιερεῖς καὶ συλλειτουργοὶ ἠκούσαμεν. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπον· ἡμεῖς καὶ πρὸ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, οὐ μόνον δὲ πρὸ ταύτης, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐλθούσης διὰ Ἀνδρέου, ἥτις ἔμπροσθεν ἐπανεγνώσθη, πᾶσαν ἔχομεν πληροφορίαν, ὅτι οὐδέποτε διέστησαν οἱ ἀνατολικοὶ θρόνοι ἀπὸ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου. ἀλλ' ἀεὶ καὶ συναρχιερέα καὶ συλλειτουργὸν εἶχον καὶ ἀνεκήρυττον. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις εὐχαριστία τῷ Θεῷ τῷ τοσαύτην καὶ τηλικαύτην εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ὁμόνοιαν καὶ ὁμοφροσύνην πρυτανεύσαντι. ὁ Θεὸς, δέσποτα ἡμῶν ἅγιε, διαφυλάξαι τὴν ἀρχιερωσύνην σου εἰς ἔτη πολλά. ὁ Θεὸς κρατύναι τοὺς χρόνους σου εἰς δόξαν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ. καὶ γὰρ διὰ τῆς ἐνθέου ἐπιμελείας τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν βασιλέων ἡμῶν, καὶ διὰ τῆς σῆς ἀνυπερβλήτου φιλανθρωπίας, καὶ ἀμνησικακίας ἡνώθημεν πάντες, καὶ ἐπέγνωμεν πάντα τὰ τῆς ἀληθείας. ἐξεδιώχθη τὰ σκάνδαλα, κατηργήθη ὁ πονηρὸς, ἡ εἰρήνη ἐβράβευσεν, ἡ ὁμόνοια κρατεῖ. ὁ Θεὸς εἰς πολλοὺς χρόνους τὴν σὴν ἁγίαν παρατείναι ζωὴν, εἰς δόξαν καὶ καύχημα τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ. ἡμεῖς οὐκ ἐδεήθημεν τῶν ἐπιστολῶν εἰς τὸ τὴν σὴν ἀρχιερωσύνην ἀποδέξασθαι. ἡμεῖς καὶ πρὸ αὐτῶν ἡνώθημεν καὶ συνεδέθημεν πνευματικῶς· πλὴν χαίρομεν καὶ συνευφραινόμεθα, ὅτι τὴν ἡμετέραν ὁμοφροσύνην καὶ πάντες οἱ ἀρχιερατικοὶ ἐπικυροῦσί τε καὶ ἐπικρατύνουσι θρόνοι.

Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπε· πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων. τίς γὰρ δύναται ἀρνήσασθαι ἢ τολμήσει προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς οὐκ ἐνέπνευσεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν· καὶ οὐ μόνον εἰς ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ, τοῦ ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἀνατολικὴν διατρίβοντος χώραν; τί δὲ λέγω, ὅτι ἐνέπνευσεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν; τοσοῦτον ἡ ἀρετὴ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου περιήστραψεν εἰς τὰ μέρη τῆς ἀνατολῆς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ Σαρακηνοὶ οἱ τῇ ἀπιστίᾳ κατεχόμενοι, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν δεσπότην γράμματα. οἱ μὲν διδασκαλίαν αἰτούμενοι καὶ τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος ἀξιωθῆναι· καὶ εἰς τὴν δουλείαν καὶ ὑποταγὴν τῶν ἁγίων βασιλέων ἡμῶν ἑαυτοὺς παραδοῦναι· οἱ δὲ καὶ πῶς οὔπω μὲν τὴν πίστιν μεταβαλεῖν ὁμολογοῦντες, δοῦλοι δὲ καὶ ὑποτελεῖς παρακαλοῦντες γενέσθαι τοῦ θεοπροβλήτου ἡμῶν βασιλέως, διὰ μεσιτείας τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου. καὶ, ὡς ὁρᾶτε, ἰδοὺ αὗται αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Ἀμηράδων εἰσὶ τῆς ἀνατολῆς. ἢ οὐκ ἔστιν αὕτη ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσις; καὶ ἡ τοιαύτη μεταβολὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ; ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· πᾶσι τοῦτο φανερὸν γέγονε, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς οἰκεῖ ἐν αὐτῷ, οὐδεὶς ἀγνοεῖ.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐμπνευσις αὐτοῦ τοιοῦτον φῶς δέδωκεν εἰς τὴν καθαρὰν ψυχὴν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, ὥστε λαμπρύνειν καὶ φωτίζειν πᾶσαν τὴν κτίσιν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος, κἂν εἰς μόνον τὸν οὐρανὸν περιέχηται, ὅμως ὅλην τὴν περίγειον

αὐτ-

κόσμον φωτίζει· οὕτω καὶ ὁ δεσπότης ἡμῶν ὁ κύριος Φώτιος, κἂν καθίζηται εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ καὶ τὴν σύμπασαν κτίσιν δᾳδουχεῖ, καὶ καταλάμπει. καὶ χαιρόμεθα ἐπὶ τῇ ἑνώσει πασῶν τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ· τουτέστι, τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ τῶν Ἱεροσολύμων. καθότι γὰρ ἠκούσαμεν πρῶτον διὰ ἀποκρισιαρίων καὶ διὰ γραμμάτων, ἀρτίως θεωροῦμεν τοῖς οἰκείοις ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῦτον τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Μαρτυροπόλεως ἐλθόντα εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπεν· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ διὰ τῆς καλοκἀγαθίας καὶ ἀπλέτου συμπαθείας τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου ἐπισυνάξας ἔκ τε τῶν ἑσπερίων καὶ τῆς ἀνατολῆς τιμιωτάτους ἄνδρας, εἰς τὸ ἐπισυναγαγεῖν πάντα τὰ διεσκορπισμένα μέλη τῆς ἐκκλησίας. καὶ γὰρ αὐτὸς οὗτος ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν δεσπότης Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν μεμιμημένος, τὸν τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον ἐπὶ τῶν ὤμων ἀράμενον, οὐδένα ἀπωθεῖται, οὐδένα βδελύσσεται· ἀλλὰ πάντας προσκαλεῖται εἰς τὴν κοινὴν ὁμόνοιαν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας. διὰ τί δὲ προσκαλεῖται πάντας; ὅτι ὁ τῆς εἰρήνης κύριος ἐπαναπέπαυται αὐτῷ.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπεν· ἡμεῖς ὁμοίως ὡς ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ παραγενόμενοι, θέλομεν πάντας εἰς μίαν ἕνωσιν καὶ ὁμόνοιαν ἐλθεῖν. ὃ καὶ χάριτι Θεοῦ ἑκάστης ἡμέρας γίνεται. σήμερον γὰρ διὰ τῶν πρεσβειῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, οἱ τῆς ἐκκλησίας ἑαυτοὺς χωρίσαντες δύο πατρίκιοι, μετανοοῦντες προσῆλθον αἰτούμενοι συγγνώμης ἀξιωθῆναι. τὴν γὰρ ἡμετέραν ἄνοδον, ὡς ἔφασαν, περιέμενον. καὶ διὰ τοῦτο τῇ ἐκκλησίᾳ οὐ προσήρχοντο. ἐπειδὴ δὲ παρ᾽ ἡμῶν πεπληροφόρηνται, ὅτι ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία ἐννομώτατον ἀρχιερέα ἔχει τὸν κύριον Φώτιον, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἕνωσιν ἀποδέχεται, προσῆλθον ὁλοψύχως μετὰ πάσης προθυμίας. εἴδετε αὐτοὺς, καὶ ἀποδέξασθε.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εἴδομεν αὐτοὺς, καὶ ἀπεδεξάμεθα. καὶ ἄλλην αἰτίαν οὐδεμίαν προεφασίζοντο, ὡς παρ᾽ αὐτῶν ἐκείνων ἠκούσαμεν, εἰ μὴ ὅτι συνηρπάγημεν καὶ ἠπατήθημεν, ποιήσαντες ἰδιόχειρα, ἐκ τῶν ψευδαποκρισιαρίων καὶ ἄλλων τινῶν προσώπων. καὶ εἰ μὴ κατ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἡμῶν ποιήσαντες ἰδιόχειρα, ἐξ αὐτοῦ μόνου τὴν λύσιν εἴχομεν δέξασθαι. ἐπειδὴ δὲ ἡ γενομένη παρανομία κατ᾽ αὐτοῦ ἦν, ἐξεδεχόμεθα ἕτερον θρόνον, ἵνα ἐκεῖνοι λύσωσι τὸ κατάκριμα, καὶ ἡμεῖς ὦμεν ἀκατάκριτοι. ἐπεὶ ἄλλο τί ποτε οὐκ εἴχομεν. ἐπεὶ οὖν αὐτοὶ τὴν λύσιν δεδώκατε, ὡς φασὶ, μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, καὶ ἀποδεχόμεθα, καὶ συγγνώμην αἰτούμεθα καὶ τοὺς μὴ ἀποδεχομένους ἀποβαλλόμεθα. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀπεδεξάμεθα αὐτοὺς ὡς οἰκεῖα τέκνα καὶ μέλη.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον· ἐὰν ὑμεῖς τούτους ἀπεδέξασθε, καὶ πρὸ πάντων ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης, καὶ ἡμεῖς τούτους ἀποδεχόμεθα. καὶ γὰρ ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἀποδέχεται, καὶ ἡμεῖς συναποδεχόμεθα, καὶ οὓς ἀποβάλλεται, συναποβαλλόμεθα, κατὰ τὴν φωνὴν Ἰννοκεντίου τοῦ πάπα. λέγει γὰρ οὕτως· ᾧ τινι χεῖρα ὀρέγετε, καὶ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν ὀρέγω. ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ὥσπερ λυπεῖται ἐπὶ τῇ διχονοίᾳ τῶν ταύτης τέκνων,

dominus noster domnus Photius, quamvis Constantinopoli sedeat, tamen omnem etiam creaturam illuminat & illustrat. Et gaudemus de unione omnium sanctarum ecclesiarum Dei, quæ sunt in Oriente, hoc est, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum. Quemadmodum enim audivimus primum per legatos & per litteras, modo videmus ipsis oculis & hunc sanctissimum episcopum Martyropoleos ad hanc venisse synodum.

Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Benedictus Deus, qui per probitatem & ingentem commiserationem sanctissimi domini nostri congregavit ex occidente & ex oriente reverendos viros, ut colligerent dispersa omnia ecclesiæ membra. Nam ille ipse sanctissimus Dominus noster Christum verum Deum nostrum imitatus, qui perditam ovem in humeros suos imposuit, neminem repellit, neminem fastidit: sed omnes invitat ad communem concordiam, & restitutionem ecclesiæ Dei. Cur autem invitat omnes? Quoniam Deus pacis requiescit in ipso.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Nos similiter, ut qui ob illud ipsum huc accessimus, volumus omnes in unam unionem & concordiam venire: id quod etiam per Dei gratiam singulis diebus fit. Hodie enim per intercessiones sanctorum Apostolorum, qui ab ecclesia seipsos sejunxerant patricii duo, pœnitentes accesserunt, rogantes sibi veniam donari. Nostrum enim adventum, ut ajebant, exspectabant; & propterea ad ecclesiam non accesserunt. Postquam autem a nobis certo sunt persuasi, quod Romana ecclesia legitimum Pontificem agnoscit dominum Photium, & ecclesiæ unionem amplectitur, accesserunt toto animo cum omni alacritate. Agnoscite ipsos, & suscipite.

Sancta synodus dixit: Agnoscimus ipsos & suscipimus: neque aliam causam hi prætendebant, ut ab illis ipsis audivimus; nisi, Quod simul abrepti sumus & decepti, quando proprie manu subscripsimus, a falsis legatis & aliis quibusdam personis: ac nisi contra ipsum sanctissimum patriarcham nostrum propria manu subscripsissemus, ab ipso solo debebamus solutionem accipere. Quoniam vero commissa adversus ipsum iniquitas fuit, exspectabamus alteram sedem, ut illi damnationis vinculum solverent, & nos essemus indemnati. Enimvero aliud quid nunquam habuimus. Postquam igitur ipsi solutionem datis, ut ajunt, cum omni gaudio & lætitia etiam hos ipsi suscipimus, & veniam pro eo rogamus, & eos qui non suscipiunt, rejicimus. Idcirco & nos suscipimus eos ut proprios filios & membra.

Sanctissimi legati dixerunt: Si vos hos suscepistis, & ante omnes sanctissimus patriarcha, etiam nos hos suscipimus. Nam quos ipse ille sanctissimus patriarcha suscipit, etiam nos suscipimus; & quos abjicit, simul abjicimus, juxta dictum Innocentii Papæ. Sic enim loquitur: Cuicumque manum præbueritis, ego vobiscum præbeo. Sancta Dei ecclesia quemadmodum tristatur de dissensione filiorum suorum, sic de eorumdem concordia & consen-

ANNO CHRISTI 879.

...tione gaudet. Meminerit autem sancta hæc & œcumenica synodus, quod in epistola, quam misit sanctissimus Papa ad sanctum Imperatorem nostrum, continebantur quædam capitula, quæ volumus iterum coram vestro sanctitate legi, & in dicta capitula consentire vestrum sanctum cœtum. Sancta synodus dixit: Legantur. Et accipiens Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius, legit:

„ *Cap.* 1. Ne posthac in Bulgaria ordinet „ antistes Constantinopolitanus, neque pallium „ eo mittat: neque si, ligemus ipsos, & ad ve„ stram sanctitatem confugiant, obtineant ve„ niam.

Sancta synodus dixit: Nos jam antea diximus vestræ sanctitati, iteramque dicimus, quod sermo de diœcesibus a præsenti causa differt, & peculiare tempus desiderat. Ceterum tamen vobiscum orabimus piissimum nostrum Imperatorem super ea re: & quemadmodum gubernaverit ipsum Deus, & fecerit, divinis sacrisque canonibus conspirantibus, & dummodo ii salvi sint nobis, etiam nos acquiescimus & assentimur.

Procopius Dei amantissimus archiepiscopos Cæsareæ Cappadociæ dixit: Diximus etiam antea, si meminit vestra sanctitas, quod hoc capitulum aliud tempus requirit. Speramus enim in miserationes Dei, & in pietatem sanctorum Imperatorum nostrorum, & orationem sanctissimi Domini nostri, quemadmodum & res ipsas progressum accipere cernimus, fore ut Deus restituat imperio ejus antiquos suos fines, & totius orbis qui sub sole est gubernationem. Et quando hoc factum fuerit, tunc prout imperium ejus voluerit, dividet fines sedium Pontificalium: ut lites deinceps nullæ inter eas suboriantur: sed in ea re, quemadmodum in aliis, alta pax in republica sit.

Theophilus Dei amantissimus metropolita Iconii dixit: Ita speramus se rem habituram esse; & tunc plusquam desideret sanctissimus Papa Romæ, consecuturus est: præsertim cum sanctissimus noster patriarcha dominus Photius, tantam erga ipsum reverentiam ac venerationem exhibeat, paratusque sit, si fieri possit, & propria membra ei præbere.

Nicetas Dei amantissimus metropolita Smyrnæ dixit: Cum tanta sit caritas & amicitia spiritalis inter sanctissimum Papam Romæ, & sanctissimum patriarcham nostrum Photium, quis non aperte videt, quod quemadmodum habent animam unam, sic & subjectum sibi populum, subjectasque provincias communes existimant, & uterque eorum proprium lucrum in proximi & amici lucro positum reputat? Sancta synodus dixit: Eodem etiam nos scimus pariter ac dicimus.

„ *Caput* 2. Ut deinceps nemo ex laicis pro„ moveatur in sedem Constantinopolitanam. „ Nam quæ raro fiunt, quamvis valde bona „ sint, pro lege constitui posteris non pos„ sunt.

Basilius Dei amantissimus metropolita Martyropoleos & legatus, & Elias religiosissimus presbyter & legatus, adhuc autem & Cosmas legatus Alexandriæ, dixerunt: Id nullo modo adversatur ecclesiasticæ consuetudini. Nam & Alexandriæ, & patriarchica Antiochiæ sedes,

Αὔτως ἐπὶ τῇ τούτων ὁμονοίᾳ καὶ * συμφωνίᾳ χαίρει. ἀναμνησθήτω δὲ ἡ ἁγία αὕτη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἣν ἀπέστειλεν ὁ ἁγιώτατος πάπας πρὸς τὸν βασιλέα ἡμῶν τὸν ἅγιον, ἐνεφέρετο τινα κεφάλαια, ἅτινα βουλόμεθα καὶ πάλιν κατενώπιον τῆς ἁγιωσύνης ὑμῶν ἀναγνωσθῆναι, καὶ ὁμονοῆσαι εἰς τὰ εἰρημένα κεφάλαια τὴν ὑμῶν ἁγίαν συνέλευσιν. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτωσαν. καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος, ἀνέγνω.

*In marg. συμφωνίᾳ.

Κεφάλ. α. Ὥστε μηκέτι εἰς Βουλγαρίαν χειροτονεῖν τὸν Κωνσταντινουπόλεως, μήτε ὠμοφόριον ἀποστέλλειν· μήτε εἰ δεσμήσομεν αὐτούς, καὶ καταφύγωσι
B πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην, συμπαθείας ἀξιοῦσθαι.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἡμεῖς καὶ προείπομεν τῇ ὑμῶν ἁγιότητι, καὶ πάλιν λέγομεν, ὅτι ὁ περὶ ἐνορίας λόγος τῆς παρούσης διέστηκεν ὑποθέσεως, καὶ καιρὸν ἴδιον ἐπιζητεῖ. ὅμως οὖν μεθ' ὑμῶν συμπαρακαλοῦμεν τὸν εὐσεβέστατον ἡμῶν βασιλέα περὶ τούτου, καὶ ὡς ἂν ὁδηγήσῃ αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ ποιήσῃ, τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων συμπνεόντων καὶ διασωζομένων ἡμῖν, στέργομεν καὶ συνευδοκοῦμεν καὶ ἡμεῖς.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπεν· εἴπομεν καὶ πάλαι, εἴ τε μέμνηται ἡ ὑμῶν ἁγιωσύνη, ὅτι τὸ κεφάλαιον τοῦτο καιρὸν ἴδιον ἐπιζητεῖ. ἐλπίζομεν γὰρ εἰς τοὺς
C οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν εὐσέβειαν τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου, καθὼς καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα προκόπτοντα ὁρῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀποκαταστῆσαι ἔχει τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ τὰ ἀρχαῖα ὅρια, καὶ πάσης τῆς ὑφ' ἡλίῳ τὴν ἡνιοχείαν. καὶ ἐπειδὰν τοῦτο γένηται, τότε καθὼς ἂν τὸ κράτος αὐτοῦ βουληθῇ, διαστελεῖ τοὺς ἐνορίας τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων, ὥστε μηκέτι ἔριδας ἐν αὐτοῖς ἀναφύεσθαι. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, βαθεῖαν ἐμπολιτεύεσθαι τὴν εἰρήνην.

Θεόφιλος ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Ἰκονίου εἶπεν· οὕτως ἐλπίζομεν ὅτι ἔχει γενέσθαι· καὶ τότε
D πλέον ὧν ἐπιθυμεῖ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ῥώμης ἔχει προσλαβέσθαι, μάλιστα τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου κυρίου Φωτίου, τοσαύτην πρὸς αὐτὸν τὴν αἰδῶ καὶ τὸ σέβας κεκτημένου, καὶ ἑτοίμου ὄντος, εἰ δυνατὸν, καὶ τὰ οἰκεῖα μέλη παρασχεῖν αὐτῷ.

Νικήτας ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Σμύρνης εἶπε· τοσαύτης οὔσης ἀγάπης καὶ φιλίας πνευματικῆς ἀναμεταξὺ τοῦ τε ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης, καὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἡμῶν Φωτίου, τίς οὐκ οἶδεν ἀκριβῶς, ὅτι ὥσπερ τὴν ψυχὴν ἔχουσι μίαν, οὕτω καὶ τὸν ὑπὸ χεῖρα λαὸν, καὶ τὰς ὑποχειρίους χώρας κοινὰς ἡγοῦνται, καὶ ἑκάτερος αὐτῶν οἰκεῖον κέρδος ἐν τῷ τοῦ πλησίου καὶ φίλου τίθεται κέρδει; ἡ ἁγία
E σύνοδος εἶπε· τὰ αὐτὰ πάντες καὶ ἡμεῖς συνεπιστάμεθα, καὶ λέγομεν.

Κεφάλ. β. Ὥστε μηκέτι ἀπὸ λαϊκῶν προάγεσθαι εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. τὰ γὰρ γινόμενα σπάνια, εἰ καὶ λίαν ἀγαθὰ εἴη, νόμος τοῖς μετέπειτα καθίστασθαι οὐ δύναται.

Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Μαρτυροπόλεως καὶ τοποτηρητὴς, καὶ Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς, ἔτι δὲ καὶ Κοσμᾶς ἀποκρισιάριος Ἀλεξανδρείας εἶπον· τοῦτο κατ' οὐδὲν ἐναντιοῦται τῷ ἐκκλησιαστικῷ θεσμῷ. καὶ γὰρ ἡ

Ἀλε-

Ἀλεξάνδρεια, καὶ ὁ πατριαρχικὸς τῆς Ἀντιοχείας θρόνος, ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ τῆς ἁγίας πόλεως, ἐν οἵῳ δ' ἂν τάγματι, εἴτε λαϊκῶν, εἴτε μοναχῶν, εἴτε κληρικῶν εὕρωσιν ἀρετῇ τοὺς λοιποὺς πλεονεκτοῦντα, ἐπὶ τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ἀναβιβάζειν οὐ παραιτοῦνται. οὐ γὰρ διὰ μόνους κληρικοὺς κατῆλθεν ἐπὶ γῆς ὁ Χριστὸς, οὐδὲ τούτοις μόνοις ἀπέκλεισε τὰ τῆς ἀρετῆς ἆθλα, ἀλλὰ παντὶ τῷ χριστιανικῷ πληρώματι. τοῦτο οὖν εἰ δοκιμασθείη παραδεχθῆναι, πάντες οἱ ἀρχιερατικοὶ θρόνοι εἰς ἐρήμωσιν καὶ ἀπώλειαν ἔχουσι καταστῆναι. * οἱ γὰρ πλεῖοι τῶν διαλαμψάντων ἐν ἡμῖν, ἀπὸ λαϊκοῦ τάγματος τοὺς ἀρχιερατικοὺς κατεπιστεύθησαν θρόνους. ἡμεῖς ἐπὶ τούτῳ συναινέσαι οὐ δυνάμεθα, ἵνα μὴ κατὰ τῶν ἀρχιερέων ἡμῶν φωραθῶμεν ψῆφον ἐξάγοντες. B

* Forte, εἰ γὰρ πλεῖος.

A sed & sanctæ Civitatis, in quocumque ordine sive laicorum, sive monachorum, sive clericorum inveniant qui ceteros virtute superet, in Pontificalem sedem promovere non recusant. Neque enim propter clericos solummodo descendit in terram Christus, neque his solis reclusit virtutis præmia, sed toti Christiano populo. Hoc igitur si comprobetur admittendumque videatur, omnes Pontificales sedes in solitudinem & exitium abire necesse est. Nam si plurimi eorum qui illustres fuerant inter nos ex ordine laicali assumpti sunt, ut Pontificales eis sedes committerentur; nos in hoc assentiri non possumus, ne contra Pontifices nostros deprehendamur tulisse sententiam.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἕκαστος θρόνος ἔχει ἀρχαῖά τινα παραδεδομένα ἔθη. καὶ οὐ χρὴ περὶ τούτων πρὸς ἀλλήλους διαφιλονεικεῖν, καὶ ἐρίζειν. φυλάττει μὲν γὰρ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία τὰ ἔθη αὐτῆς, καὶ προσῆκόν ἐστι. φυλάττει δὲ καὶ ἡ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησία ἴδιά τινα ἔθη ἄνωθεν παραλαβοῦσα· ὡσαύτως καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς θρόνοι. εἰ μὲν οὖν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία οὐδέποτε ἀπὸ τῶν λαϊκῶν παρεδέξατο εἰς ἀρχιερέα, φυλαττέτω ταῦτα. προσῆκον γάρ ἐστιν ὅρια πατέρων μὴ παραλυμαίνειν. ἐπεὶ δὲ οὔτε οἱ ἀνατολικοὶ τοῦτο παρεφυλάξαντο, οὔτε ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησία, C εὐχόμεθα μὲν ἀεὶ ἀπὸ τῶν κληρικῶν καὶ * λαϊκῶν τοιούτους ἀναδείκνυσθαι, ὥστε τὴν ψῆφον τῆς ἀρχιερωσύνης ἐπ' αὐτοὺς ἔρχεσθαι. ἂν δὲ ἐν αὐτοῖς μὴ ὦσι τοιοῦτοι, ἐν δὲ τῷ λαϊκῷ τάγματι ἐπιτηδειότεροι φανῶσιν, οὐδεὶς τοὺς ἐπιτηδειοτέρους καταλιμπάνων, οὐδὲ τοὺς ἀξιωτέρους, εἰς τοὺς ἀνεπιτηδείους καὶ ἐλάττους κατὰ τὴν ἀξίαν τὴν αὐτοῦ παρελκύσει ψῆφον.

* Vel μοναχῶν.

Sancta synodus dixit: Unaquæque sedes habuit quasdam antiquas consuetudines sibi traditas, nec oportet invicem de his contendere & litigare. Observat enim Romana ecclesia consuetudines suas; & consentaneum istud est. Observat autem & Constantinopolitana ecclesia suas quasdam consuetudines quas ab antiquo accepit: similiter & sedes Orientales. Si quidem igitur Romana ecclesia nunquam ex laicis accepit Pontificem, hunc morem custodiat: decet enim terminos patrum non labefactare. Quandoquidem autem neque Orientales id observarunt, neque nostra Constantinopolitana ecclesia, optamus quidem ex clericis & monachis tales ostendi, ut suffragium Pontificatus in ipsos cadat: si vero in ipsis tales non sint, in laicali autem ordine magis idonei appareant, nemo magis idoneos derelinquens, & digniores, ad minus idoneos & inferiores merito suum transferat suffragium.

Κεφάλ. γ'. Ὥστε μὴ ἐξ ἄλλης ἐκκλησίας προάγεσθαι εἰς ἀρχιερέα τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐκ τῶν καρδηναλίων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων.

„ *Caput* 3. Ne ex alia ecclesia promoveatur „ in Pontificem ecclesiæ Constantinopolitanæ: „ sed ex cardinalibus presbyteris & diaconis.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· τοῦτο τὸ κεφάλαιον συμπεριλαμβάνεται τῷ προτέρῳ. καὶ δῴη μὲν ὁ Θεὸς τὴν D Κωνσταντινουπόλεως ἁγίαν ἐκκλησίαν οὕτως ἐξαγλαϊσθῆναι καὶ περιφανῆ γενέσθαι, ὥστε τοὺς ἐν αὐτῇ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους προλάμπειν ἁπάντων τῶν ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν ἱερέων καὶ διακόνων, ἵνα καὶ ἐξ αὐτῶν μόνον ἐπὶ τὸν μέγιστον θρόνον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀναβιβάζωνται. ἂν δ' ὁ καιρὸς τοιούτους οὐ δείξῃ, ἐξ ὧν ἔχει ἡ ἐκκλησία, ὁ προλάμπων καὶ προέχων κατ' ἀρετὴν, ἐκεῖνος καὶ τῆς βασιλευούσης πόλεως τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα κοινῇ πάντων ψήφῳ ἀναδέξεται, τῶν προκρίνειν εἰδότων τὸν ἐν ταῖς μείζοσιν ἀρεταῖς ἐξεταζόμενον τοῦ ἐν ταῖς ἐλάττοσι.

Sancta synodus dixit: Hoc capitulum continetur in priore. Et det quidem Deus, ut sancta Constantinopolitana ecclesia adeo nobilitetur & illustris fiat, ut qui sunt in ea presbyteri & diaconi præluceant omnibus qui sub Romano imperio & potestate versantur, sacerdotibus ac diaconis; ut etiam ex ipsis solummodo in maximam Pontificatus sedem provehantur: si vero tempus tales non exhibeat ex his quos habet ecclesia, qui prælucebit & virtute potior erit, is etiam regiæ urbis Pontificalem dignitatem suscipiet communibus omnium suffragiis, qui norunt præponere virum probatum in majoribus virtutibus, ei qui in minoribus.

Κεφ. δ'. Τὴν γενομένην σύνοδον κατὰ Φωτίου E τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ μακαριωτάτου πάπα, καὶ τὴν γενομένην σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου, ὁριζόμεθα παντελῶς ἐξωστρακισμένην καὶ ἀποκεκηρυγμένην εἶναι, καὶ μήτε μετὰ ἁγίων συνόδων συναριθμεῖσθαι, ἢ συγκαταλέγεσθαι· μήτε μὴν σύνοδον ὅλως καλεῖσθαι, ἢ ὀνομάζεσθαι. μὴ γένοιτο.

„ *Caput* 4. Synodum Romæ factam contra „ Photium sanctissimum patriarcham, sub Hadriano beatissimo Papa, & factam Constantinopoli synodum contra eumdem sanctissimum Photium, definimus omnino damnatam & abrogatam esse, neque eum sanctis synodis adnumerandam esse aut recensendam, neque synodum omnino appellandam aut vocandam esse. Absit.

Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Μαρτυροπόλεως καὶ τοποτηρητὴς Ἀντιοχείας εἶπεν· ὁ ἁγιώτατος πάπας Μιχαὴλ Ἀλεξανδρείας ἅμα τοῖς σὺν

Basilius Dei amantissimus metropolita Martyropoleos & legatus Antiochiæ, dixit: Sanctissimus Papa Michael Alexandriæ, una cum reli-

ANNO CHRISTI 879.

-liquis qui cum ipso sunt Dei Pontificibus, jampridem omnia quæ facta sunt contra sanctissimum patriarcham Photium damnavit & anathematizavit, & omnes qui ea susciperent eidem anathemati subjecit. Similiter & patriarcha meus sanctissimus Theodosius & hæc & suscipientes hæc, & appellantes hanc synodum, eodem judicio damnavit & condemnavit.

Cosmas religiosissimus presbyter & legatus Alexandriæ, dixit: Mentem suam sanctissimus Papa Alexandriæ in venerabilibus suis litteris manifeste omnibus declaravit: & ut omni maledicto subjicit & ipsa & suscipientes ipsa.

Elias religiosissimus presbyter & legatus Hierosolymorum dixit: Qui non suscipiunt Photium sanctissimum patriarcham legitimum & canonice electum Dei Pontificem, anathemati subjicio: quemadmodum qui nunc inter sanctos degit Theodosius Pontifex Hierosolymorum: nunc vero & ipsius successor Elias sic pariter anathematizat & abjicit, & omnia quæ contra ipsum antea gesta sunt: io quibus Saracenorum legati, judices & legum latores iniqui sederunt.

Sancta synodus exclamavit: Omnes sic sentimus: omnes sic prædicamus: omnes in his acquiescimus: de hoc capitulo sanctissimi Papæ Joannis, plusquam de ceteris omnibus lætati sumus. Nos enim, ut sæpe diximus, & antequam decrevisset sanctissimus Papa Joannes iniquorum illorum ejectionem, omnia quæ contra sanctissimum nostrum patriarcham scripta & dicta fuerunt, & anathematizavimus, & abjecimus, cum ipso uniti & communicantes, & comministri facti. Nunc vero iterum alacrius ac diligentius omnia quæ sunt contra ipsum, & anathematizamus & abjicimus: & qui ea suscipiunt, anathemati eidem subjicimus.

„ *Caput* 5. Eos qui hactenus seipsos diviserunt ab ecclesia Dei, & a Photio sanctissimo patriarcha, & schismatico errori seipsos tradiderunt, decernimus excommunicatus esse a corpore & sanguine Christi veri Dei nostri, & a fidelium cœtu atque conventu, quandiu perstiterint io ea defectione.

Sancta synodus dixit: Placet id omnibus, & juste judicastis. Tamen, ut sæpe diximus, hi pauci sunt: & ipsi parati, quemadmodum & vos auditis, advolvi pedibus Photii sanctissimi patriarchæ, & pœnitentiam flagitare retro admissorum.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis, dixit: Quandoquidem gratia Dei omnia scandala e medio sublata sunt, & veritas examinata splendidior facta est, & Dei luce collustrata est ecclesia Dei, pacem & concordiam recipiens; instat autem tempus synaxeos, quo sacra mysteria perfici debent: si quidem ita videtur sanctitati vestræ, totus qui hic collectus est sacratissimus cœtus cum nostra mediocritate sacræ divinæque liturgiæ cum Photio sanctissimo patriarcha mysteria celebremus. Sancta synodus dixit: Bonum istud ac Deo gratum. Fiat quod dicitis. Deus custodiat dominum nostrum sanctum, & annos ejus proroget ad salutem ecclesiæ ipsius. Multos annos Imperatoribus.

A αὐτῷ ἀρχιερεῦσι Θεοῦ πάλαι ἅπαντα τὰ κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου πεπραγμένα καὶ ἀπεκήρυξε καὶ ἀνεθεμάτισε, καὶ τοὺς ἀποδεχομένους αὐτὰ τῷ ὁμοίῳ ἀναθέματι καθυπέβαλεν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐμὸς πατριάρχης ὁ ἁγιώτατος Θεοδόσιος καὶ αὐτά, καὶ τοὺς ἀποδεχομένους αὐτά, καὶ τοὺς ὀνομάζοντας αὐτὴν σύνοδον, τῷ αὐτῷ κρίματι κατέκρινέ τε, καὶ κατεδίκασε.

Κοσμᾶς ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος, καὶ ἀποκρισιάριος Ἀλεξανδρείας εἶπε· τὸ φρόνημα αὐτοῦ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἀλεξανδρείας ἐν τοῖς τιμίοις αὐτοῦ γράμμασι σαφῶς πᾶσιν ἀνεκήρυξε, καὶ ὡς πάσῃ ἀρᾷ καθυποβάλλει καὶ αὐτὰ καὶ τοὺς ἀποδεχομένους αὐτά.

Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτη-B ρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπε· τοὺς μὴ ἀποδεχομένους Φώτιον τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἔννομον καὶ κεκανονισμένον ἀρχιερέα Θεοῦ, τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλω· ὥσπερ πάλαι μὲν ὁ ἐν ἁγίοις Θεοδόσιος, ὁ τῶν Ἱεροσολύμων ἀρχιερεὺς, νῦν δὲ καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Ἠλίας οὕτω συναναθεματίζει, καὶ ἀποβάλλεται, καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτοῦ ἔμπροσθεν πεπραγμένα· ἐν οἷς μάλιστα οἱ Σαρακηνῶν ἀποκρισιάριοι, κριταὶ καὶ νομοθέται παράνομοι προεκαθέζοντο.

Ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησε· πάντες οὕτως δοξάζομεν, πάντες οὕτω κηρύττομεν, πάντες ἐν τούτοις ἀσμενίζομεν. ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου, τῶν ἄλλων ἁπάντων μᾶλλον εὐφράνθη-C μεν. ἡμεῖς γάρ, ὡς πολλάκις ἔφημεν, καὶ πρὸ τοῦ ἐπιψηφίσασθαι τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ἰωάννην τὴν τῶν ἀθέσμων ἐκείνων ἀναίρεσιν, πάντα τὰ κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου γραφέντα, καὶ λαληθέντα, καὶ ἀνεθεματίσαμεν, καὶ ἀπεβαλόμεθα, ἑνωθέντες αὐτῷ καὶ κοινωνήσαντες, καὶ συλλειτουργοὶ γενόμενοι. καὶ νῦν δὲ πάλιν θερμότερόν τε καὶ σπουδαιότερον ἅπαντα τὰ κατ' αὐτοῦ καὶ ἀναθεματίζομεν, καὶ ἀποβαλλόμεθα· καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ νῦν δεχομένους αὐτὰ τῷ αὐτῷ παραπέμπομεν ἀναθέματι.

Κεφάλ. ε. Τοὺς μέχρι τοῦ νῦν ἑαυτοὺς ἀποστήσαντας τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ τῇ σχισματικῇ πλάνῃ ἑαυτοὺς ἐκ-D δεδωκότας, ὁρίζομεν ἀκοινωνήτους εἶναι τοῦ σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ τῆς τῶν πιστῶν συνάξεώς τε καὶ συναυλίας, ἕως ἂν ἐπιμένωσι τῇ ἀποστασίᾳ.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀρέσκει πᾶσι, καὶ δικαίως κεκρίκατε. πλήν, ὡς πολλάκις εἴπομεν, αὐτοὶ εὐαρίθμητοί εἰσι· καὶ αὐτοὶ ἕτοιμοι, ὡς καὶ ὑμεῖς ἀκούετε, προσελθεῖν τοῖς ποσὶ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ μετάνοιαν τῶν ἔμπροσθεν ἡμαρτημένων ἐξαιτήσασθαι.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπεν· ἐπειδήπερ χάριτι Θεοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου γεγόνασι, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐξετασθεῖσα λαμπροτέρα γέγονε, καὶ τῷ φωτὶ τοῦ Θεοῦ ἡ ἐκκλησία πε-E φώτισται, τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν ἀπολαβοῦσα· ἔπεισι δὲ τανῦν καὶ ὁ καιρὸς τῆς συνάξεως, καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας ὀφείλει πληρωθῆναι, εἰ δοκεῖ τῇ ὑμῶν ἁγιωσύνῃ, ἅπαν τὸ συνειλεγμένον ἱερώτατον ἄθροισμα σὺν τῇ ἡμετέρᾳ μετριότητι τὰ τῆς ἱερᾶς καὶ θείας λειτουργίας μετὰ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἐπιτελέσωμεν μυστήρια. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· τοῦτο ἀγαθὸν καὶ Θεῷ ἀποδεκτόν. γενέσθω καὶ τὸ ῥῆμα ὑμῶν. ὁ Θεὸς φυλάξαι τὸν δεσπότην ἡμῶν τὸν ἅγιον, καὶ μακροημερεῦσαι τοὺς χρόνους αὐτοῦ εἰς σωτηρίαν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ. πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων.

ΠΡΑ-

ΠΡΑΞΙΣ Ε΄.

ΜΗνὶ Ἰανουαρίῳ κϛ΄. ἡμέρᾳ γ΄. ἰνδικτιῶνος ιγ΄. προκαθεσθέντος Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῶν κατηχουμενείων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ συγκαθεσθέντων αὐτῷ Παύλου καὶ Εὐγενίου τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων καὶ τοποτηρητῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης· ἔτι δὲ Πέτρου τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ καρδηνάλεως· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Βασιλείου τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Μαρτυροπόλεως καὶ τοποτηρητοῦ τῆς Ἀντιοχείας ἐκκλησίας· καὶ Ἠλία τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Ἱεροσο- B λύμων. καὶ Κοσμᾶ τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ ἀποκρισιαρίου Ἀλεξανδρείας. καὶ τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἥ τις ἐν τῇ κατὰ Βιθυνίαν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον συνέστη, ἐπί τε Ἀδριανοῦ τοῦ μακαριωτάτου πάπα Ῥώμης, καὶ Ταρασίου τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ μὲν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία ἀεὶ μὲν ἑβδόμην ὀνομάζει τε καὶ ἀνακηρύττει, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς ἓξ συνόδοις τοῖς ἴσοις αὐτοῖς πρεσβείοις γεραίρει. ἡ δέ γε τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς θρόνοι, τὰ μὲν δόγματα αὐτῆς παραπλησίως ἀποδέχονται καὶ περιέπουσι, C περὶ δὲ τοῦ συναριθμεῖν αὐτὴν ταῖς λοιπαῖς ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς ἓξ συνόδοις, καὶ ἑβδόμην αὐτὴν ἀνακηρύττειν, ἴσως παρά τισιν ἐστὶν ἀμφιβολία. φήμη μὲν γὰρ τοιαύτη περιαγγέλλεται. τὸ δὲ ἀληθὲς οὔπω καὶ μέχρι νῦν ἐπιστάμεθα· νῦν δὲ, ὦ ἱερῶν ἀδελφῶν χορὸς ἁγιόλεκτος, ἐπειδὴ πάντα τὰ καλὰ δηλονότι συνεφαπτομένου τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ καὶ πνευματικοῦ πατρὸς ἡμῶν εἰς ἀναμφίβολον πέρας κατέστη, τῶν αὐτῶν τιμιωτάτων τοποτηρητῶν τὸν ἐκείνου πληρούντων θρόνον, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερατικῶν συνεδρευόντων θρόνων· εἰ δοκεῖ καὶ ὑμῖν ἅπασι, κρατυνθήτω καὶ κυρωθήτω, μὴ μόνον αὐτῆς ὡς παρὰ πᾶσι τὰ δόγματα, καὶ D θεσπίσματα· ἀλλὰ καὶ τὸ συναριθμεῖσθαι αὐτὴν ταῖς ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς ἓξ συνόδοις ἑβδόμην μετ' ἐκείνας καὶ γενομένην, καὶ λεγομένην, καὶ τὰ ἴσα ταύταις ἀποφέρουσαν πρεσβεῖα.

Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδηνάλις εἶπε· βουλόμεθα τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην ὑπομνῆσαι περὶ τῆς ἁγίας συνόδου τῆς γενομένης ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἀδριανοῦ καὶ Ταρασίου τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων· ὅτι ὥσπερ ἐξ ἀρχαίων τῶν χρόνων ὁμοφώνως ταῖς ἁπανταχοῦ ἁγίαις ἐκκλησίαις, καὶ ἡ ἁγία τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία τά τε δόγματα αὐτῆς καὶ θεσπίσματα ἠσπάζετο καὶ ἀπε- E δέχετο, οὕτω καὶ τανῦν ἑβδόμην αὐτὴν καλεῖν καὶ ταῖς λοιπαῖς ἓξ ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς συνόδοις καταριθμεῖν ἐδικαίωσε. καὶ ὁ μὴ οὕτως ἔχων καὶ ὀνομάζων τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον ἑβδόμην σύνοδον, ἔστω ἀνάθεμα.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· πρέπον ἐστὶ μετὰ πάσης τῆς γενομένης ἀποδοχῆς καὶ ἑνώσεως τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας διὰ μεσιτείας τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου Φωτίου, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ταύτῃ συμφωνῆσαι ἡμῖν, ὡς ἂν μηδὲ ἐν τούτῳ εἴη ἐν

ACTIO QUINTA.

MEnse Januario, die xxvi. feria tertia, Indictione xiii. præsidente Photio sanctissimo & œcumenico patriarcha, in dextra parte catechumeniorum magnæ ecclesiæ, & eum eo consedentibus Paulo & Eugenio episcopis & legatis antiquæ Romæ; adhuc autem & Petro religiosissimo presbytero & cardinale: sed & Basilio Dei amantissimo episcopo Martyropoleos & legato ecclesiæ Antiochiæ: & Elia religiosissimo presbytero & legato Hierosolymorum: & Cosma religiosissimo presbytero & responsali Alexandriæ; & Dei amantissimis metropolitis; Photius sanctissimus patriarcha dixit: Sanctam & œcumenicam synodum, quæ in Nicæa Bithyniæ iterum congregata est, sub Hadriano sanctissimo Papa Romæ, & Tarasio, qui nunc inter sanctos degit, Patriarcha Constantinopoleos, nostra quidem ecclesia semper septimam appellat & prædicat, & cum reliquis sanctis & œcumenicis sex synodis simili prorsus honore prosequitur. Romana vero ecclesia, & similiter sedes Orientales, dogmata quidem ipsius propemodum suscipiunt & complectuntur; an vero connumeranda sit cum reliquis sanctis & œcumenicis sex synodis, septimaque sit prædicanda, fortassis apud nonnullos dubitatio est. Nam istud quidem fama refert: quid autem verum sit, necdum hactenus scimus. Nunc igitur, sanctorum fratrum electe a Deo cœtus; quandoquidem omnia bona, nimirum adjuvante sanctissimo Papa Joanne fratre & spiritali patre nostro, ad indubitatum finem perducta sunt, iisdem reverendis legatis locum ejus implentibus, & aliis Pontificalibus sedibus simul adsidentibus, si placet etiam vobis omnibus, confirmetur & corroboretur: nec solummodo ipsius in omnibus dogmata & sanctiones; sed etiam ut adnumeretur ipsa sanctis & œcumenicis sex synodis septima quæ post illas habita & appellata est; & æquali cum eis honore fruatur.

Multa ex his quæ sequuntur edidit etiam Beveregius, sed mutila & mendosa.

Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixit: Volumus ut vestra sanctitas meminerit de sancta synodo, quæ habita est sub sanctissimo Papa Hadriano, & Tarasio qui nunc inter sanctos degit patriarcha Constantinopoleos, de sanctis ac venerandis imaginibus, quod quemadmodum ex antiquis temporibus concorditer cum sanctis ubique ecclesiis etiam sancta Romana ecclesia tum ejus dogmata tum sanctiones amplexa est & suscepit; sic etiam nunc septimam ipsam appellare, ac reliquis sex sanctis & œcumenicis synodis adnumerare, æquum censet esse. Et qui aliter sentit, & non appellat sanctam & œcumenicam in urbe Nicæa secundo septimam synodum, sit anathema.

Sancta synodus dixit: Decet post omnem factam receptionem & unionem Romanæ ecclesiæ, interventu sanctissimi patriarchæ nostri Photii, etiam in hac causa consentire vobis, ne sit etiam in hoc inter nos dissensio. Et

ANNO CHRISTI 869.

Et qui non ita sentit & appellat sanctam & œcumenicam in urbe Nicæa secundo septimam synodum, quemadmodum etiam Petrus presbyter & cardinalis antea dixit, sit anathema.

Eugenius Dei amantissimus episcopus & legatus antiquæ Romæ, dixit: Qui non habet œcumenicam synodum quæ facta est Nicææ secundo sub sanctissimo Papa Hadriano, & Tarasio qui nunc inter sanctos degit patriarcha Constantinopoleos, sanctam ac septimam synodum, & honorat ipsam sicut ceteras œcumenicas sex synodos, sit anathema.

Basilius Dei amantissimus episcopus Martyropoleos & legatus Antiochiæ, dixit: Nos etiam antea suscepimus, & nunc consentientes sanctitati vestræ suscipimus sanctam & œcumenicam Nicææ secundo synodum, septimam ipsam & sanctam nuncupantes, sex ante illam & œcumenicis sanctis synodis connumerantes & simul celebrantes. Et qui secus sentiunt, eos anathematizamus.

Elias religiosissimus presbyter & legatus Hierosolymorum, dixit: Quicumque sanctam & œcumenicam synodum, quæ Nicææ synodo collecta est, non suscipit, hic neque alias sex synodos suscipit. Quemadmodum in illis Pontificales omnes sedes concurrerunt, aliæ quidem per seipsas, aliæ per legatos firmam fidem dogmatum constituerunt: sic etiam ista & ex sanctissimo Papa Romæ legatos habuit; similiter autem ex nostris Orientis sedibus; & dogmata illius cognata & similia & ejusdem sententiæ cum œcumenicis sex synodis fuerunt. Qui igitur hanc non suscipit, neque nominat œcumenicam & septimam synodum, ceteras, quamvis non ausit dicere, spernit ac rejicit. Quamobrem si quis hanc non suscipit ut illas sanctas & œcumenicas sex synodos, anathema sit. Sancta synodus dixit: Anathema.

Sanctissimi legati veteris Romæ dixerunt: Rogamus vestram sanctitatem, ut abeat ad Metrophanem, & dicat ei: Vocat te simul cum sanctis legatis quæ nunc præsidet sancta synodus; scire volens, cujus propositi ac sententiæ sis circa unionem sanctæ Dei ecclesiæ. Igitur vocati, Basilius Dei amantissimus archiepiscopus Cretæ, & Nicetas Dei amantissimus metropolita Smyrnæ, & Gregorius amantissimus archiepiscopus Selgæ, missi sunt a sanctis legatis & præsente synodo. Qui accedentes ad reverentissimum Metrophanem, dixerunt ei: Sanctissimi episcopi & legati antiquæ Romæ, simul cum præsidente synodo, hæc per nos significant tibi. Dic nobis liquido quid sentias: & apud sanctam & œcumenicam hanc synodum redde rationem, quamobrem teipsum ab ecclesia separes. Metrophanes reverentissimus dixit: *Æger sum*: ac propterea non possum multa dicere. Hoc autem dico breviter, causam nimirum cur a vobis divellar: Advolassem alacriter, & pro me respondissem quæ oporteret: sed testis est mihi conscientia, quod valde ægroto, nec possum aut ambulare, aut stare coram vobis. Itaque, si fieri potest, obsecro ut sinatis me, donec vires recipiam. Et sic postea pro me respondebo.

ὑμῖν διαφωνία. καὶ ὁ μὴ οὕτω φρονῶν καὶ ὀνομάζων τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ β΄. ἑβδόμην σύνοδον, ὡς καὶ ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις προεῖπεν, ἔστω ἀνάθεμα.

Εὐγένιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος καὶ τοποτηρητὴς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπεν· ὁ μὴ ἔχων τὴν γενομένην οἰκουμενικὴν σύνοδον ἐν Νικαίᾳ τὸ β΄. ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἀδριανοῦ καὶ Ταρασίου τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἁγίαν καὶ ζ΄. σύνοδον, καὶ τιμῶν αὐτὴν ὡς τὰς λοιπὰς οἰκουμενικὰς ἓξ συνόδους, ἔστω ἀνάθεμα.

Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μαρτυροπόλεως καὶ τοποτηρητὴς Ἀντιοχείας εἶπεν· ἡμεῖς καὶ προαπεδεξάμεθα, καὶ νῦν συμφωνοῦντες τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιωσύνῃ, ἀποδεχόμεθα τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ β΄. σύνοδον, ζ΄. αὐτὴν καὶ ἁγίαν ἀποκαλοῦντες, ταῖς πρὸ αὐτῆς ϛ΄. καὶ οἰκουμενικαῖς ἁγίαις συνόδοις συναριθμοῦντές τε καὶ συνανακηρύττοντες· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας τῷ ἀναθέματι παραπεμπόμενοι.

Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπεν· ὅστις τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ συστᾶσαν τὸ β΄. οὐκ ἀποδέχεται, οὗτος οὐδὲ τὰς ἄλλας ϛ΄. συνόδους ἀποδέχεται. ὥσπερ γὰρ ἐν ἐκείναις οἱ ἀρχιερατικοὶ πάντες συνδραμόντες θρόνοι, οἱ μὲν δι᾽ ἑαυτῶν, οἱ δὲ διὰ τοποτηρητῶν τὸ πιστὸν βέβαιον τῶν δογμάτων παρεστήσαντο, οὕτω καὶ αὐτή, καὶ ἐκ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης τοποτηρητὰς * ἔσχεν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῶν τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἀνατολῆς θρόνων· καὶ τὰ δόγματα αὐτῆς συγγενῆ καὶ οἰκεῖα καὶ ὁμόδοξα τῶν οἰκουμενικῶν ϛ΄. συνόδων ὑπῆρχεν. ὁ οὖν ταύτην μὴ δεχόμενος, μηδὲ ὀνομάζων οἰκουμενικὴν καὶ ζ΄. σύνοδον, τὰς ἄλλας, κἂν οὐ τολμᾷ λέγειν, * παραγράφεται. διὸ εἴ τις ταύτην οὐκ ἀποδέχεται ὡς ἐκείνας τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς ϛ΄. συνόδους, ἀνάθεμα ἔστω. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀνάθεμα.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην, ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Μητροφάνην, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· προσκαλεῖταί σε ἅμα τοῖς ἁγίοις τοποτηρηταῖς ἡ προκαθεζομένη αὕτη ἁγία σύνοδος, ἀναμαθεῖν βουλομένη τὸν σκοπὸν καὶ τὴν βούλησιν, ἣν περὶ τῆς ἑνώσεως τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἔχεις. καὶ δὴ προσκληθέντες Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, καὶ Νικήτας ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Σμύρνης, καὶ Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Σύλλης, ἀπεστάλησαν παρά τε τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν καὶ τῆς ἐνδημούσης συνόδου. οἱ καὶ παραγενόμενοι πρὸς Μητροφάνην τὸν εὐλαβέστατον, εἶπον αὐτῷ· οἱ ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι καὶ τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἅμα τῇ προκαθεζομένῃ συνόδῳ τάδε δι᾽ ἡμῶν δηλοποιοῦσί σοι· καθαροποίησον ἡμῖν τὰ τῆς γνώμης σου, καὶ πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ταύτην σύνοδον ἀπολόγησαι, δι᾽ ἣν αἰτίαν σεαυτὸν τῆς ἐκκλησίας ἀπεδιΐστας. Μητροφάνης ὁ εὐλαβέστατος εἶπεν· ἀσθενῶ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι πολλὰ λέγειν. τοῦτο δὲ λέγω συντόμως, τὴν αἰτίαν δι᾽ ἣν διΐσταμαι ἐξ ὑμῶν. * προθύμως ἂν ἦλθον, καὶ ἀπελογησάμην ἅπερ δίκαιον ἦν. ἀλλὰ μαρτυρεῖ μοι τὸ συνειδός, ὅτι ἀσθενῶ σφόδρα, καὶ οὐτε δύναμαι περιπατῆσαι, οὔτε στῆναι κατενώπιον ὑμῶν. τούτου ἕνεκεν, εἰ δυνατόν ἐστι, παρακαλῶ ἵνα ἐάσητέ με, ἕως ἂν γένηται ῥῶσις ἐν ἐμοὶ τῆς φύσεως· καὶ εἶθ᾽ οὕτως ἀπολογοῦμαι.

* al. πεπόληχε.
* al. ἀποπέμπεται.
* al. πρόθ. — μαι.

Οἱ

Οἱ μὲν οὖν ἀπεσταλμένοι πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Μητροφάνην, τοιαύτας αὐτοῦ τὰς φωνὰς πρὸς τὴν σύνοδον ἀπεκόμισαν. οἱ δὲ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀπεκρίθησαν· ἡμεῖς κατὰ τὴν ἐντολὴν ἣν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ πολλάκις καὶ παρῃνέσαμεν, καὶ ἐνουθετήσαμεν, καὶ παρεκαλέσαμεν αὐτὸν, ἀποστῆναι τῆς πλάνης αὐτοῦ, καὶ προσελθεῖν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ. ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν ἀποσταλέντων ἡμῶν προφάσεις ἐκεῖνος ἐν ἁμαρτίαις προφασίζεται, καὶ ματαίας μὲν φλυαρίας καὶ ἀποστασίας λόγους δύναται λέγειν, ἓν δὲ ῥῆμα ὀρθὸν καὶ σωτήριον οὐ δύναται εἰπεῖν, τὸ, ἰδοὺ ἐγὼ ἑνοῦμαι τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου· ἀλλὰ τὰς μακρὰς μὲν φλυαρίας λέγειν αὐτὸν ἡ νόσος οὐδὲν ἐμποδίζει, τὴν δὲ σωτήριον ὁμολογίαν μὴ βουλόμενος εἰπεῖν, αἰτιᾶται τὴν νόσον· ἰδοὺ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πάπα Ἰωάννου, καὶ κατὰ τοὺς παραδεδομένους ἡμῖν ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς, χωρίζομεν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινωνίας καὶ συναυλίας, ἕως ἂν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἴδιον ποιμένα. θέλομεν γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ὡς ὁ ἀποστολικὸς πάπας Ἰωάννης προσέταξεν ἡμῖν ταῦτα, ἃ προανηγγείλαμέν τε καὶ προεκηρύξαμεν· δηλονότι ἵνα καὶ συγκαθαιρῶμεν καὶ συναθῳῶμεν οὓς ἂν Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἢ καθαιρέσει ἢ ἀθῳώσει καθυποβάλλῃ, αὐτοῦ τε καὶ ὑμῶν ὁμογνωμονούντων ἡμῖν· καὶ ἵνα οὓς ἂν ἔχῃ ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πάπας Ἰωάννης κανονικῶς καθῃρημένους ἐν οἵῳ δήποτε τάγματι ἢ τόπῳ, ἔχῃ αὐτοὺς καὶ Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης καθῃρημένους· ὁμοίως καὶ οὓς ἂν ἔχῃ Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης καθῃρημένους ἢ ἠθῳωμένους, ἔχῃ αὐτοὺς καὶ ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πάπας Ἰωάννης κατακεκριμένους ἢ ἠθῳωμένους. πλὴν εἰ δοκεῖ τῇ ἁγιωσύνῃ ὑμῶν, καὶ εἰς κανόνος τάξιν ἡ προκειμένη ὑπόθεσις ἀναληφθήτω. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναληφθήτω. καὶ τοῦ κανόνος ἐκδοθέντος, λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος, ἀνέγνω.

Κεφάλ. α'. Ὥρισεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ὥστε εἴ τινες τῶν ἐξ Ἰταλίας κληρικῶν ἢ λαϊκῶν ἢ ἐπισκόπων ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἢ Εὐρώπῃ ἢ Λιβύῃ διατρίβοντες, ὑπὸ δεσμὸν ἢ καθαίρεσιν ἢ ἀναθεματισμὸν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου ἐγένοντο, ἵνα ὦσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ παρὰ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας ὅρῳ· τουτέστιν ἢ καθῃρημένοι, ἢ ἀναθέματι καθυποβεβλημένοι, ἢ ἀφωρισμένοι. οὓς μέντοι Φώτιος ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν πατριάρχης κληρικοὺς, ἢ λαϊκοὺς, ἢ τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ ἱερατικοῦ τάγματος, ἐν οἵᾳ δήποτε παροικίᾳ, ὑπὸ ἀφορισμὸν ἢ καθαίρεσιν ἢ ἀναθεματισμὸν ποιήσῃ, ἵνα ἔχῃ αὐτοὺς καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἁγία τοῦ Θεοῦ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας κρίματι, μηδὲν τῶν πρεσβείων τῶν προσόντων τῷ ἁγιωτάτῳ θρόνῳ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, μηδὲ τῷ ταύτης προέδρῳ τὸ σύνολον καινοτομουμένων, μήτε νῦν, μήτε εἰς τὸ μετέπειτα.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ἀρέσκει; ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀρέσκει. Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπεν· ὁ Θεὸς οὕτω ἐποίησεν, ἵνα καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς θρόνοι, καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης

Qui igitur missi fuerant ad reverentissimum Metrophanem, has ipsius voces ad synodum retulerunt. Sanctissimi vero legati antiquæ Romæ responderunt: Nos secundum mandatum quod accepimus a sanctissimo Papa Joanne, non semel, sed iterum se sæpius, & adhortati sumus eum, & admonuimus, & deprecati sumus, ut discederet ab errore suo, & ad ecclesiam Dei accederet. Postquam vero etiam nunc nobis mittentibus excusationes ille in peccatis excusat, & vanas quidem nugas, ac defectionis sermones potest loqui, unum autem verbum rectum & salutare loqui non potest: scilicet, Ecce ego unior ecclesiæ juxta mandatum sanctissimi Papæ Joannis; sed prolixas quidem nugas ipsum loqui ægritudo non prohibet, salutarem vero confessionem nolens dicere, morbum prætendit: ecce secundum mandatum sanctissimi & œcumenici Papæ Joannis, & secundum traditas nobis ecclesiasticas leges, segregamus eum ab omni ecclesiastica communione & conversatione: donec revertatur ad proprium pastorem. Volumus enim vos scire, quod Apostolicus Papa Joannes præcepit nobis hæc quæ prænunciavimus & prædiximus: nimirum ut dejiciamus & absolvamus quoscumque Photius sanctissimus patriarcha aut dejiciendos censuerit aut absolvendos, ipso vobisque consentientibus nobis: & ut quoscumque habuerit sanctissimus & œcumenicus Papa Joannes canonice depositos, in quocumque ordine & loco, habeat ipsos etiam Photius sanctissimus patriarcha depositos. Similiter & quoscumque habuerit Photius sanctissimus patriarcha damnatos aut absolutos, habeat ipsos etiam sanctissimus & œcumenicus Papa Joannes damnatos aut absolutos. Et si placet sanctitati vestræ, ut etiam canonis loco proposita hypothesis admittatur. Sancta synodus dixit: Admittatur. Et edito canone, accipiens illum Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius, legit:

„ Cap. I. Decrevit sancta & œcumenica synodus, si qui ex Italiæ clericis, aut laicis, aut episcopis, in Asia vel Europa vel Libya commorantes, sub vinculo aut depositione aut anathemate sint a sanctissimo Papa Joanne, ut sint isti etiam a Photio sanctissimo patriarcha Constantinopoleos eidem pœnæ obnoxii, hoc est, aut depositi, aut anathematizati, aut communione privati. Et quos item Photius sanctissimus noster patriarcha clericos aut laicos, sive Pontificalis aut sacerdotalis ordinis, in quacumque diœcesi, excommunicaverit, deposuerit, aut anathematizaverit, ut habeat illos etiam sanctissimus Papa Joannes, & quæ ei subjacet Romana ecclesia, eidem pœnæ subjectos: privilegiis quæ sanctissimæ sedi conveniunt ecclesiæ Romanæ, aut ipsius antistiti, nullo modo immutatis, sive modo, sive in posterum.

Sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: Placet ne? Sancta synodus dixit: Placet. Elias religiosissimus presbyter & legatus Hierosolymorum dixit: Deus ita fecit, ut & Orientis sedes, & sanctissimus Papa Joannes cum sanctissimo nostro patriarcha Photio una ani-

animo essent, & unus spiritus: & voluntas A eorum communis foret, & inseparabilis.

Basilius Dei amantissimus episcopus Martyropoleos & legatus Antiochiæ dixit: Sedium nostrarum maximi Pontifices, magis adhuc inseparabilem erga sanctissimum patriarcham Photium mentem habentes, ex quo in Pontificalem provectus est sedem, huc etiam nos miserunt, dantes potestatem & auctoritatem Photio sanctissimo patriarchæ, ut si quis, sive sit sacerdotalis ordinis, sive laici, inveniatur seipsum ab ecclesia sancta Dei separare, faciat contra tales quod videbitur suæ sanctitati. Ut qui igitur Orientalium sedium potesta- B tem accepit, & Romanæ auctoritatis jus adeptus, ut proxime audivimus; seu potius ut qui ex Dei jussu præsit tanquam Pontifex maximus, quoscumque ligaverit sancti Spiritus insolubili vinculo, habemus etiam eos ipsi ligatos: & quoscumque solverit, habemus & nos ipsi solutos.

Sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: Benedictus Deus, quod ita sententiæ & voluntates omnium sanctissimorum patriarcharum in unum convenerunt; & per communem concordiam ac pacem optimo fine conclusa sunt quæ a sancta & œcumenica synodo cœpta factaque sunt. Sancta synodus dixit: C Quod quidem bonum finem quæ fecimus sunt consecuta, quamvis sileamus, lapides clamabunt. Et qui non assentitur his quæ gesta sunt ab hac sancta & œcumenica synodo, separatus erit a sancta & consubstantiali Trinitate. Interrogamus autem vestram sanctitatem de his qui seipsos segregant ab ecclesia; si post peractam synodum revertantur pœnitentes, quid vobis videtur? De hoc sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: Et jam diximus, quod hanc potestatem sanctissimus Papa Joannes Photio sanctissimo patriarchæ adjecit; ut posset ipse etiam revertentes suscipere, & non pœnitentes communione privare. Verum D abeant qui designati fuerint ad Metrophanem reverendissimum, deferantque responsum nostrum, & vinculum quod contra ipsum definitum est. Sancta synodus dixit: Æquum est. Sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: Designentur qui debeant ire. Abierunt Joannes Dei amantissimus metropolita Heracleæ, Daniel Ancyræ, & Georgius Nicomediæ; & renunciaverunt Metrophani ea quæ de ipso superius dicta sunt. Et reversi, hoc

1. Tim. 1. 9. responsum dederunt: Quemadmodum *justo lex non est posita*, juxta Apostolum, sic neque ægrotanti & gravissimo morbo laboranti. Quæ igitur profert vestra sanctitas velut ex potestate Papæ, humilitati meæ nunc non conve- E niunt. Ægrotamus enim, ut antea diximus, nec possumus ire. Si vultis autem perfectum responsum accipere de ecclesiastica unione, fatigate vos soli tres adversus nostram humilitatem, & ut loquar vobis: & tunc quod Deo placuerit, fiet.

Hac igitur voce relata, lectaque, sanctissimi legati dixerunt: Ægritudo non est ei impedi-

A μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου Φωτίου μία ψυχὴ ὦσι, καὶ μία σύμπνοια, καὶ τὸ θέλημα * αὐτῶν κοινὸν καὶ ἀδιάσπαστον ᾖ.

* Pro αὐτοῖς.

Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μαρτυροπόλεως καὶ τοποτηρητὴς Ἀντιοχείας εἶπεν· οἱ τῶν καθ' ἡμᾶς θρόνων μέγιστοι ἀρχιερεῖς ἔτι πλεῖον ἀδιάσπαστον τὴν πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Φώτιον γνώμην ἔχοντες, ἀφ' οὗ καὶ εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν ἀνηνέχθη βαθμὸν, ἐπὶ τούτῳ καὶ ἡμᾶς ἀπέστειλαν, δόντες ἐξουσίαν καὶ αὐθεντίαν Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ, ἵνα εἴ τις κἂν τι τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου εἴη, κἂν τι τοῦ λαϊκοῦ τάγματος εὑρεθείη, ἑαυτὸν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας χωρί- B ζων, τὸ δοκοῦν τῇ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ εἰς τοὺς τοιούτους διαπράττηται. ὡς οὖν καὶ τὴν τῶν ἀνατολικῶν θρόνων ἐξουσίαν εἰληφὼς, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων αὐθεντίας τὸ κῦρος προσλαβόμενος, καθὼς ἀρτίως ἠκούσαμεν, μᾶλλον δὲ προεστὼς ἐκ Θεοῦ ὡς ἀρχιερεὺς μέγιστος, οὓς ἂν δήσῃ τῷ τοῦ παναγίου πνεύματος ἀλύτῳ δεσμῷ, ἔχομεν καὶ ἡμεῖς δεδεμένους· καὶ οὓς ἂν λύσῃ, ἔχομεν καὶ ἡμεῖς λελυμένους.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὅτι οὕτως αἱ γνῶμαι καὶ θελήσεις πάντων τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν εἰς ἓν συνῆλθον, καὶ διὰ τῆς κοινῆς ὁμονοίας καὶ εἰρήνης εἰς ἀγαθὸν τέλος κατέληξε πάντα τὰ παρὰ C τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου ἐναρχθέντα τε καὶ πραχθέντα. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὅτι μὲν ἀγαθὸν τέλος τὰ παρ' ἡμῶν πραχθέντα ἐδέξατο, κἂν ἡμεῖς σιωπήσωμεν, οἱ λίθοι κεκράξονται. καὶ ὁ μὴ στοιχῶν τοῖς παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου πραχθεῖσι, κεχωρισμένος ἔσται τῆς ἁγίας καὶ * οἰκουμενικῆς τριάδος. ἐρωτῶμεν δὲ τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην περὶ τῶν ἑαυτοὺς ἀποσχιζόντων τῆς ἐκκλησίας, ἐὰν μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὴν σύνοδον ἐπιστρέψωσι μετανοοῦντες, τί ὑμῖν δοκεῖ; περὶ τούτου οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· καὶ ἤδη εἴπομεν, ὅτι ταύτην τὴν ἐξουσίαν ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης Φωτίῳ τῷ ἁ- D γιωτάτῳ πατριάρχῃ προσανέθετο, ὥστε ἔχειν αὐτὸν ἐξουσίαν καὶ ἐπιστρέφοντας δέχεσθαι, καὶ μὴ μετανοοῦντας ἀφορισμῷ κατακρίνειν. πλὴν ἀπελθέτωσαν οἱ ὁρισθέντες πρὸς Μητροφάνην τὸν εὐλαβέστατον, ἀποκομίζοντες τὰς ἡμῶν ἀποκρίσεις, καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν γενόμενον δεσμόν. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· δίκαιόν ἐστιν. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ὁρισθήτωσαν οἱ μέλλοντες ἀπέρχεσθαι. ἀπῆλθον Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Ἡρακλείας, Δανιὴλ Ἀγκύρας, καὶ Γεώργιος Νικομηδείας· καὶ ἀνήγγειλαν Μητροφάνει τὰ ἀνωτέρω περὶ αὐτοῦ εἰρημένα. καὶ ὑποστρέψαντες ἔδωκαν ἀπόκρισιν τοιαύτην· ὥσπερ * δικαίῳ νόμος E οὐ κεῖται, κατὰ τὸν ἀπόστολον, οὕτως οὐδὲ νοσοῦντι καὶ χαλεπῶς ἀσθενοῦντι. ἃ τοίνυν προβάλλεται ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ὡς μετ' ἐξουσίας τοῦ πάπα, τῇ ἡμῶν ταπεινώσει νῦν οὐχ ἁρμόττουσι. νοσηλευόμεθα γὰρ, ὥσπερ προείπομεν, καὶ οὐχ οἷοί τέ ἐσμεν ἐλθεῖν. ἐὰν δὲ θέλητε τελείαν ἀπόκρισιν λαβεῖν περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνώσεως, κοπιάσατε μόνοι οἱ τρεῖς πρὸς τὴν ἡμετέραν ταπείνωσιν, καὶ ἵνα λαλήσω ὑμῖν· καὶ τηνικαῦτα τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γενήσεται.

* Pro ὁμοουσίου.

* Pro δι-καίῳ.

Ταύτης οὖν τῆς φωνῆς ἀποκομισθείσης, καὶ ἀναγνωσθείσης, οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον· ἡ ἀσθέ-

ANNO CHRISTI 879.

-θέσεια οὐδὲν αὐτὸν ἐμποδίζει, ἵνα ἀντὶ τῶν πολλῶν λόγων ἓν ἐλλαμφθῇ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐδήλωσεν ἡμῖν, ὅτι κοινωνός εἰμι τῆς ἐκκλησίας. διὸ οὐδὲν αὐτὸν ὠφελήσει τὸ ἀναβάλλεσθαι, οὐδὲ δύναται αὐτὸν ἐξελέσθαι τῆς ἐπενεχθείσης αὐτῷ ἐπιτιμίας.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπεν· ἐκεῖνος πολλάκις μὲν προφασίζεται ἀσθένειαν, πολλάκις δὲ ἀδυναμίαν· καὶ πᾶσι τρόποις μεθοδεύεται τὴν ἐπὶ τῆς ὑμῶν ἁγιωσύνης κρίσιν διαφυγεῖν. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· τὰ μὲν ἐπὶ αὐτῷ, καθὼς καὶ ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν καὶ οἰκουμενικὸς πάπας διετάξατο, ἀπεφηνάμεθα. ἀναμνησθήτω γὰρ ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ὅτι κατενώπιον ὑμῶν ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου. καὶ περιείχετο ἐν αὐτῇ περί τε τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καὶ ἀποδοχῆς τῶν εἰλικρινῶς αὐτῇ προσερχομένων, καὶ μετανοούντων. καὶ ὅτι ὅσα εἰσὶ δεδεμένα, δύνανται οἱ ποιμένες λύειν.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπεν· ἐὰν τὰ δεδεμένα οὐ λύσωσι, τί δύνανται ἄλλο ποιεῖν; Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπεν· ὁ οἰκουμενικὸς καὶ ἀποστολικὸς πάπας Ἰωάννης, ταύτην τὴν ἐξουσίαν ἐκ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου εἰληφώς, δέδωκε καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Φωτίῳ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν δεσμεῖν καὶ λύειν. ὁ δέ γε Μητροφάνης διὰ τῶν τοιούτων προφάσεων βούλεται διαφυγεῖν τὴν ἐπηρτημένην αὐτῷ καταδίκην, καὶ οὐ μὴ ἰσχύσει ταύτην διαδρᾶσαι. ἔχων γὰρ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ἐξουσίαν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Φώτιος, καὶ ἄνευ τῆς ἡμετέρας παρουσίας τὴν ἁρμόζουσαν αὐτῷ καταδίκην ἐπάξει.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· πῶς ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν ἀρχιερατικοῦ τάγματος, ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν μοναχῶν καταλεγόντων χώραν; ἆρα εἰς ὑποταγὴν ἑαυτοὺς παραδιδόντες, δύνανται ἔτι οἱ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ποιμαναρχίας ἔχεσθαι; οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον· τοῦτο παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ σώζεται. ὅστις γὰρ ἐὰν ἀπὸ ἀρχιερατικοῦ τάγματος εἰς τὴν τῶν μοναχῶν, τουτέστι τῶν μετανοούντων, κατηριθμηθῇ χώραν, οὐ δύναται ἔτι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἑαυτῷ διεκδικεῖν ἀξίωμα. Βασίλειος καὶ Ἠλίας οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων εἶπον· οὐδὲ παρ' ἡμῖν ἐφωράθη τοῦτο ποτὲ γενόμενον. τοὐναντίον μὲν οὖν μονάζοντες προέρχονται εἰς ἀρχιερεῖς· ἀπὸ δὲ ἀρχιερέων εἰς μοναχοὺς κατερχόμενοι, ἀρχιερεῖς μένειν οὐ δύνανται.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὁρισθήτω καὶ περὶ τούτου κανών. πολλάκις γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν ἀμφιβολίαι γίνονται περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης· τῶν μὲν λεγόντων μὴ κωλύεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς μοναχοὺς γεγενημένους τὰ τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, τῶν δὲ οὐ συνενδιδόντων ἐπὶ τούτῳ. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον· ἐκτεθήτω κανών. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἔτι δὲ ἀξιοῦμεν ἐκτεθῆναι κανόνα, καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τοῦτο μανίας καὶ ἀπονοίας ἐλθόντων λαϊκῶν, ὥστε ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς Θεοῦ τύπτειν ἢ φυλακίζειν. εἰ γὰρ καὶ σπανιάκις τοῦτο γίγνεται, ἀλλ' ὅμως ἂν ἴσμεν αὐτὸ οὐχὶ πρὸ πολλῶν χρόνων γεγενημένον. μὴ γὰρ οὔσης ὡρισμένης καὶ περιφανοῦς τῆς τιμωρίας τῶν τοῦτο τολμώντων, μᾶλλον ὁ πονηρὸς κατηχύσει εἰς τοῦτο τὸ ἄθεον ὑπο-

mento, quominus pro multis verbis unum effulgeat quod ex Deo sit, & significet nobis; Ego ecclesiæ communico. Quamobrem nihil ei proderit ita cunctari; neque quidquam potest eum eximere ab irrogata ei pœna. Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Ille sæpe quidem morbum prætendit, sæpe & imbecillitatem; & omnibus modis nititur judicium vestræ sanctitatis effugere. Sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: De ipso quidem, prout sanctissimus noster & œcumenicus Papa præcepit, pronunciavimus. Meminerit enim vestra sanctitas, quod præsentibus vobis legimus epistolam sanctissimi Papæ Joannis, & continebatur in ea de ecclesiastica pace, & de suscipiendis his qui sincere ad eam accedunt, & agunt pœnitentiam: & quod quæcumque sunt ligata, possunt pastores solvere.

Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Nisi ligata solvant, quid possunt aliud facere? Petrus Dei amantissimus presbyter & cardinalis dixit: Oecumenicus & Apostolicus Papa Joannes, qui hanc potestatem e Principe Apostolorum Petro accepit, dedit & sanctissimo patriarchæ Photio eamdem potestatem ligandi atque solvendi. Metrophanes autem per tales excusationes vult effugere imminentem sibi condemnationem: sed non poterit eam declinare. Cum enim habeat datam sibi potestatem a sanctissimo papa Joanne sanctissimus patriarcha Photius, etiam absque nostra præsentia convenientem ei condemnationem inferet.

Photius sanctissimus patriarcha dixit: Quid vobis videtur de his qui sunt ex ordine Pontificali, & se ipsos in ordinem transferunt monachorum? Numquid in subjectionem semetipsos tradentes, possunt adhuc ipsi eamdem retinere curam pastoralem? Sanctissimi legati dixerunt: Hoc apud nos non est, neque observatur. Nam quicumque ex Patriarchali ordine in monachorum, hoc est, pœnitentium statione fuerit adnumeratus, non potest adhuc Pontificalem sibi dignitatem asserere. Basilius & Elias sanctissimi legati Orientalium sedium dixerunt: Neque apud nos deprehensum est istud aliquando factum fuisse: e contrario enim monachi in Pontifices promoventur. E Pontificibus autem ad monachos qui descendunt, Pontifices manere non possunt.

Sancta synodus dixit: Statuatur etiam de hac re canon. Sæpe enim etiam inter nos dubitationes oriuntur de hoc argumento: aliis quidem dicentibus, non prohiberi Pontifices, qui monachi facti fuerint, quominus munia Pontificum obeant; aliis autem in eo non assentientibus. Sanctissimi legati dixerunt: Canon edatur. Sancta synodus dixit: Adhuc autem volumus edi canonem etiam de his, qui eo furoris & amentiæ procedunt, laicis, ut Pontifices & sacerdotes Dei verberent & in carcerem trahant. Tametsi enim istud raro contigit, tamen scimus istud non ita pridem factum fuisse. Nam cum nulla est definita aperte pœna adversus eos qui id ausi fuerint, eo magis malignus contendet ad hoc impium sa-

facinus pertrahere. Basilius & Elias sanctissimi legati Orientis dixerunt: Æquum est statui de ea re canonem. Editis ergo statim canonibus, Photius sanctissimus patriarcha dixit: Si jusserit vestra sanctitas, legantur canones. Et accipiens Petrus amantissimus diaconus protonotarius, legit:

„ Tametsi hactenus nonnulli Pontifices, „ qui ad monachorum habitum descenderant, „ in Pontificali culmine permanere conati sunt, „ & hoc facientes neglecti sunt: tamen sancta „ & œcumenica hæc synodus etiam hanc negligentiam corrigens, & ad ecclesiasticæ ordinationis leges inordinatam hanc revocans „ agendi rationem, definivit: ut si quis episcopus, aut si quis alius Pontificali dignitate ad vitam monasticam velit descendere, „ & pœnitentiæ locum implere, hic non sibi „ deinceps Pontificalem vindicet dignitatem. „ Monachorum enim instituta, subjectionis „ rationem habent & disciplinæ; non autem „ magisterii & præsidentiæ: neque pascere „ alios, sed pasci seipsos profitentur. Quamobrem, sicut dictum est, definimus, ut „ nemo in posterum ex his qui Pontificum „ ordine Pastorumque censentur, in locum se „ demittat eorum qui pascuntur & agunt pœnitentiam. Si vero quis id facere ausit post „ promulgationem, & notitiam hujus prolati „ edicti; hic seipsum Pontificali gradu privabit, nec postea ad priorem dignitatem, „ quam contempsit habuit, revertetur.

„ *Caput* 3. Si quis laicorum dominari volens, spernens divina & imperialia mandata, irridens etiam formidabiles ecclesiæ sanctiones ac leges, ausus fuerit episcopum aliquem verberare, aut in carcerem trahere, „ sive sine causa, sive prætendens causam, „ sit ille anathema. Sancta synodus dixit: „ Anathema.

Photius sanctissimus & œcumenicus patriarcha dixit: Quandoquidem quæcumque facienda erant in hac sancta & universali synodo, Deo favente, & auxiliantibus magnis ac celsissimis Imperatoribus nostris, assentiente autem & comprobante sanctissimo Papæ Romæ spiritali nostro fratre ac patre, per suos sanctissimos legatos qui præsentes adstant, & tribus reliquis Orientis sedibus, quandoquidem hæc finem felicem, & qualem optare potuimus, acceperunt, gratias agimus optimo ac benignissimo Deo, qui scandala e medio sustulit, & schismaticum errorem: qui dissidentia conglutinavit, qui concordiam ecclesiis Dei impertiit. Si quid autem deest eorum quæ fieri debent, & illud vester Christi amans cœtus animadvertit, expedit etiam illud per omnium preces & cooperationem suum finem consequi.

Sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: Meminerit vestra sanctitas, ut in præcedente sessione vestræ sanctitatis, coram sanctitate vestra, datum nobis Commonitorium a sanctissimo & œcumenico Papa, lectum continebat etiam subscriptiones eorum qui reperti fuerant sanctissimorum episcoporum in sancta synodo, quæ facta est a Joanne sanctissimo Papa in antiqua Roma, pro suscipiendo Photio sanctissimo patriarcha, & pro rejiciendis omnibus quæ contra ipsum scripta vel dicta

A σύρειν ἔργον. Βασίλειος καὶ Ἠλίας οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς ἀνατολῆς εἶπον· ἀξιόν ἐστι τεθῆναι καὶ περὶ αὐτοῦ κανόνα. ἐκδοθέντων δὲ παραυτίκα, Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ἀναγνωσθήτωσαν οἱ κανόνες. καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω.

Εἰ καὶ μέχρι νῦν τινὲς τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα, ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης * ἐβιβάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρεωρῶντο· ἀλλ' οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος καὶ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως θεσμοὺς τὴν ἄ-

B τακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν, ὥρισεν· ἵνα εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ εἴτις ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, πρὸς τὸν μοναδικὸν κατελθεῖν θελήσειε βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἔχουσι λόγον καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρίας· οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται. διὸ καθ' ἃ προείρηται θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλέγω καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν καταβιβάζειν· εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσειε πρᾶξαι μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημέ-

C νης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκέτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει.

Κεφάλ. Γ΄. Εἴ τις τῶν λαϊκῶν αὐθεντήσας, καὶ καταφρονήσας μὲν τῶν θείων καὶ βασιλικῶν προσταγμάτων, καταγελάσας δὲ καὶ τῶν φρικτῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν τε καὶ νόμων, τολμήσειεν ἐπίσκοπόν τινα τύψαι ἢ φυλακίσαι, ἢ χωρὶς αἰτίας, ἢ συμπλασάμενος αἰτίαν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν. ἀνάθεμα.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς * εἶπεν· ἐπειδὴ πάντα ὅσα ἔδει πραχθῆναι ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, εὐδοκίᾳ μὲν Θεοῦ, συ-

D νεργίᾳ δὲ τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν βασιλέων ἡμῶν, ἐπινεύσει δὲ καὶ συναινέσει τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ πατρὸς, διὰ τῆς παρουσίας τῶν αὐτοῦ ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν, καὶ τῶν λοιπῶν τριῶν ἀνατολικῶν θρόνων· ἐπεὶ ταῦτα πέρας αἴσιον καὶ οἷον ἀρχῆς ἔργον ηὔχοιτ' ἂν εἴληφεν, εὐχαριστοῦμεν τῷ ὑπεραγάθῳ καὶ φιλανθρώπῳ Θεῷ, τῷ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου ποιησαμένῳ * τὴν σχισματικὴν πλάνην, τὰ διεστῶτα συνάψαντι, τὴν ὁμόνοιαν ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις βραβεύσαντι. εἰ δέ τι ἐνδεῖ τῶν ὀφειλόντων συγκατεπραχθῆναι, καὶ τοῦτο ἡ ὑμετέρα φιλόχριστος ἐμήγυρις συνορᾷ, χρεών ἐστι καὶ τοῦτο διὰ τῆς πάντων εὐχῆς καὶ συνεργίας τὸ αἴ-

E σιον τέλος ἀπολαβεῖν.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ἀναμνησθήτω ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ὡς ἐν τῇ προλαβούσῃ συνελεύσει τῆς ὑμῶν ἁγιότητος, κατ' ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, τὸ ἐπιδοθὲν ἡμῖν κομμονιτόριον παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πάπα ἀναγνωσθὲν, περιεῖχε καὶ ὑπογραφὰς τῶν εὑρεθέντων ὁσιωτάτων ἐπισκόπων ἐν τῇ γενομένῃ ἁγίᾳ συνόδῳ παρὰ Ἰωάννου ἁγιωτάτου πάπα ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ, ἐπὶ τῇ ἀποδοχῇ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ ἐπὶ τῇ ἀποβολῇ τῶν κατ'

αὐτοῦ

* Tro [illegible] ξωτο.

* Dom. [illegible] τελεί.

* Forte, [illegible]

ANNO CHRISTI 879.

αὐτοῦ γραφέντων ἢ λαληθέντων· καὶ ἐπὶ ἀφορισμῷ μὲν τῶν ἑαυτοὺς ἀποδιϊστώντων τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν * ἀξίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν. ἀποδοχῇ δὲ τῶν μετανοούντων, καὶ εἰλικρινῶς καταφευγόντων εἰς τὴν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν. παρακαλοῦμεν τοίνυν τὴν ὑμῶν ἁγίαν συνέλευσιν μετὰ * συναιρέσεως καὶ βουλῆς ἁπάντων τὰ αὐτὰ πραχθῆναι κἀνταῦθα. καὶ διὰ τῆς οἰκείας ἐξ ἰδιοχείρου γραφῆς ἕκαστον ὑμῶν ἐπικυρῶσαι καὶ ἐπιβεβαιῶσαι τὰ παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου κοινῇ ψήφῳ πραχθέντα τε καὶ τελεσθέντα. ὅσον μὲν γὰρ ἦν εἰς δύναμιν ἡμῶν, διὰ πολλῆς σπουδῆς ἐθέμεθα, κατὰ τὴν πρόσταξιν τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως Ἰωάννου τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης, πάντα τὰ πρώην ἀναφυέντα ἐν τῇ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίᾳ σκάνδαλα καὶ ζιζάνια ἐξᾶραι· καὶ εἰρήνην ταύτῃ, Θεοῦ συνεργίᾳ, βραβεῦσαι. εἰ δὲ * ἔστι κεκρυμμένον, ὃ ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν, καὶ ὑπελείφθη, γινώσκομεν δυνατὸν ἔστι ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην κύριον Φώτιον ταῦτα διορθώσασθαι, καὶ τοὺς ἔτι ἀποσχίζοντας ἐξ ἀφροσύνης παιδαγωγῆσαι, καὶ διδάξαι, καὶ νουθετῆσαι, καὶ τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ συμβιβάσαι· τοὺς δὲ ἀνίατα νοσοῦντας μετὰ δικαιοσύνης καὶ τῇ πρεπούσῃ ἐπιτιμίᾳ ὑπεξελθεῖν. ἣν γὰρ ἐξουσίαν καὶ πρὸ τῆς ἡμῶν ἐλεύσεως παρὰ Θεοῦ λαβὼν εἶχε, ταύτην διὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πάπα ἐδιπλασίασε. καὶ οὕτως αὐτὸν ἔχομεν καὶ θεωροῦμεν καὶ ἀποδεχόμεθα, ὡς αὐτὸν τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ἰωάννην.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ ἡμεῖς εἰς πατέρων ὑμᾶς ἀποδεχόμεθα μοῖραν, καὶ τοποτηρητὰς χρηματίζοντας τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου τοῦ πνευματικοῦ ἀδελφοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν. μάλιστα ὅτι καὶ πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ σπουδὴν ἐκτελέσαι * ἐπεδείξασθαι· καὶ ἀγῶνα καὶ μόχθον οὐ τὸν τυχόντα κατεβάλεσθε, ὥστε ἐξᾶραι τὰ ζιζάνια καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τοῦ πονηροῦ ἀναφυέντα ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ. ἐν τοιαύτῃ οὖν ὑμᾶς τιμῇ καὶ τάξει ἔχοντές τε καὶ λογιζόμενοι, μετὰ βουλῆς καὶ συναινέσεως ὑμῶν, ὥσπερ καὶ μέχρι νῦν πάντα διεπραξάμεθα, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν περὶ τῶν ὑπολοίπων τῆς * ἡμετέρας βουλῆς καὶ παραινέσεως συμπεφραγμένως διαλογισόμεθά τε καὶ τελέσομεν.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων εἶπον· οὐδὲ ἡ ἡμετέρα πρὸς αὐτὸν ἐν πνεύματι ἁγίῳ σχέσις ἐλάττων τῆς ὑμῶν πρὸς αὐτὸν διαθέσεως εὑρεθείη ἄν. καὶ γὰρ ἡ ἁγία τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησία, ἤτε τῶν Ἀντιοχέων καὶ Ἀλεξανδρέων οὐδέποτε ἀπεβάλετο ἢ ἀπηρνήσατο, μὴ ἔχειν αὐτὸν τοῦτον τὸν ἁγιώτατον Φώτιον ἐννομώτατον καὶ κεκανονισμένον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἐξότου καὶ εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον θρόνον ἀνεβιβάσθη. ἀλλὰ καὶ τοὺς τολμήσαντας ψευδῶς τοποτηρητῶν ὀνόματα ἑαυτοῖς ἐπιθεῖναι, καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου τούτου ἀνδρὸς ἄθεσμα ἐνταῦθα πρᾶξαι, τούτους οἱ εἰρημένοι ἁγιώτατοι θρόνοι ἀποβαλόμενοι, τῷ ἀναθέματι παραδεδώκασι. καὶ ἐγὼ δὲ ὁ ταπεινὸς Ἠλίας, εἴτε τολμήσω καὶ περὶ ἐμαυτοῦ εἰπεῖν, πολλὰς φυλακὰς, καὶ ἐξορίας, καὶ κόπους, καὶ λιμοὺς, καὶ ἀτιμίας δι' αὐτὸν ὑπομεμένηκα, τὴν ἐντολὴν μὲν τοῦ Θεοῦ ἀποπληρῶν, ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων τοῦ καὶ ἀποστείλαντός με ἐνταῦθα.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, ὅτι τοιοῦτον ἡμῖν ἀρχιερέα καὶ ἀρχιποίμενα διὰ μεσιτείας τῶν ὑψηλῶν καὶ μεγάλων βασιλέων ἡμῶν, καὶ συ-

* Pro ἁγίαν .... ἐκκλησίαν.

* Pro συναινέσεως.

* Forte, ἐστί τι κεκρυμμένον.

* Pro ὑπεδείξασθε.

* Pro ὑμετέρας.

A fuerunt, & pro excommunicandis iis, qui semetipsos segregarent a sancta Dei ecclesia Constantinopolitana; suscipiendis autem pœnitentibus, & iis qui sincere confugient ad ipsius misericordiam. Rogamus igitur vestrum sanctum cœtum, ut assensu & ex sententia omnium eadem fiant etiam hic, & per subscriptionem propria manu factam unusquisque vestrum confirmet ac rata habeat quæ sunt a sancta & œcumenica hac synodo communi suffragio facta & consummata. Quantum enim in nostra potestate fuit, multum operæ posuimus, secundum mandatum magni Pontificis Joannis sanctissimi Papæ Romæ, ut omnia quæ non ita pridem enata sunt in ecclesia B Constantinopolitana scandala & zizania tollerentur, & pax, Deo pariter favente, concederetur. Si vero est aliquid occultum, quod nos nescimus, & suspectum sit, scimus posse sermone & opere sanctissimum patriarcham dominum Photium hæc recte disponere: & eos qui adhuc dissident ex amentia, erudire ac docere, & instituere, & ecclesiæ suæ sanctæ coagmentare: eos autem qui insanabiliter ægrotant, cum justitia subjicere convenienti pœnitentiæ. Quam enim potestatem etiam ante nostrum adventum a Deo acceptam habuit, hanc per mandatum sanctissimi Papæ duplicavit: & sic ipsum habemus & spectamus & C suscipimus, ut ipsum sanctissimum Papam Joannem.

Photius sanctissimus patriarcha dixit: Et nos loco patrum vos suscipimus, qui legati vocamini sanctissimi Papæ Joannis, spiritalis fratris & patris nostri: quoniam præsertim maximum studium prætulistis perficiendi omnia mandata ejus: curamque & laborem non minimum suscepistis, ut zizania & scandala tollerentur, quæ malignus oriri fecerat in hac sancta Dei ecclesia. In tali igitur vos honore & ordine habentes ac reputantes, cum consilio & assensu vestro, quemadmodum ha- D ctenus omnia egimus, sic etiam in posterum circa reliqua vestro consilio & assensu adjuvante tractabimus ac perficiemus.

Sanctissimi legati sedium Orientalium dixerunt: Neque noster erga ipsum in Spiritu sancto affectus inferior invenietur vestro erga ipsum affectu. Nam sancta Hierosolymorum ecclesia, & Antiochensium, & Alexandrinorum, nunquam recusavit aut refugit habere hunc ipsum sanctissimum Photium legitimum maxime & canonice electum patriarcham Constantinopoleos, ex quo in hanc sacram sedem promotus est: sed etiam eos qui ausi sunt E falso legatorum nomina sibi sumere, & contra sanctum hunc virum impia hic agere, hos prædictæ sanctissimæ sedes abjecerunt & anathematizaverunt. Et ego certe humilis Elias, si quid ausim de me ipso dicere, carceres multos & exsilia & labores & famem & ignominias propter ipsum sustinui, Dei mandatum implens, & sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum, qui huc me misit.

Sancta synodus dixit: Deo gratias agimus, quod talem nobis Pontificem & summum pastorem, interventu celsissimorum magnorumque

que

ANNO CHRISTI 879.

ANNO CHRISTI 879.

que Imperatorum nostrorum, & opera sanctissimi Papæ Joannis, ac vestræ sanctitatis, Deus nobis largitus est.

Postea accipientes Paulus & Eugenius & Petrus sanctissimi legati antiquæ Romæ membranas, subscripsit unusquisque eorum. Et postquam subscripserunt, per interpretem omnibus audientibus legerunt subscriptiones, quæ sic continebant:

Paulus minimus episcopus sanctæ Anconitanæ ecclesiæ, & legatus sanctæ Apostolicæ sedis & domini mei Joannis beatissimi sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ ecclesiæ summi Pontificis & œcumenici Papæ, in hac sancta & universali synodo, juxta mandatum, præceptum, & consensum sanctissimi Apostolici & œcumenici nostri Papæ Joannis, & assensum sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, & consensum legatorum ceterarum trium Pontificalium sedium, & cum suffragio ejusdem sanctæ & œcumenicæ synodi, suscipio hunc venerabilem Photium, legitimum & canonice electum patriarcham, in Pontificalem dignitatem, & communico ei, juxta tenorem literarum, & verba Commonitorii. Abjicio autem & anathematizo synodum quæ coacta fuit contra ipsum in hac sancta Constantinopolitana ecclesia; quemadmodum & quæcumque adversus eumdem facta sunt, temporibus Hadriani piæ memoriæ, olim Papæ Romæ, juxta capitulum Commonitorii, abrogo, anathematizo, & rejicio, nec in numero synodorum ullo pacto hanc repono. Porro si contingat quospiam scindere ecclesiam Dei sanctam, & aversari suum summum pastorem & œcumenicum patriarcham sanctum Photium, sint illi separati a sancta Dei ecclesia, & excommunicati permaneant, donec revertantur ad sanctam Dei ecclesiam, & communicent cum sancto & œcumenico patriarcha, & sint consentientes sedi Apostolicæ. Præterea sanctam Nicææ secundo sanctam & œcumenicam synodum de sanctis ac reverendis imaginibus, temporibus piæ memoriæ Hadriani, qui fuit olim Papa Romæ, & sub Tarasio Constantinopolitanæ ecclesiæ sanctissimo patriarcha, sanctam & œcumenicam septimam appellans, & sanctis sex synodis connumerans, propria manu subscripsi.

Hæc eadem etiam Eugenius Dei amantissimus episcopus sanctæ ecclesiæ Ostiensis: & Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis propria manu subscripsit. Quoniam autem ad confirmationem & agnitionem eorum quæ scripta sunt, ut superius dictum est, subscriptiones sanctissimorum legatorum antiquæ Romæ lectæ fuerunt, post lectionem sancta synodus respondit: Benedictus Deus, qui opera sanctissimi Papæ Joannis per vos univit sanctam suam Catholicam & Apostolicam ecclesiam. Deinde accipientes Orientalium sedium sanctissimi legati, Basilius Dei amantissimus metropolita Martyropoleos, & sedis Antiochenæ ecclesiæ locum obtinens; & Elias religiosissimus presbyter & responsalis Alexandriæ, propria manu quisque eorum subscripsit sic:

νεργίας τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου, καὶ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο.

Εἶτα λαβόντες Παῦλος καὶ Εὐγένιος καὶ Πέτρος οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τὰς μεμβράνας, ὑπέγραψεν ἕκαστος αὐτῶν. ἔπειτα μετὰ τὸ ὑπογράψαι, δι' ἑρμηνέως εἰς ἐπήκοον πάντων τὰς ὑπογραφὰς ἀνέγνων, περιεχούσας οὕτως.

Παῦλος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας τῶν Ἀγκωνιτῶν ἐκκλησίας, καὶ * πρέσβυς τοῦ ἁγίου ἀποστολικοῦ θρόνου, καὶ τοῦ δεσπότου μου Ἰωάννου τοῦ τρισμακαρίστου τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας τοῦ ἀκροτάτου ἀρχιερέως, καὶ οἰκουμενικοῦ πάπα, ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἅπερ κατὰ τὴν ἐντολήν, πρόσταξίν τε, καὶ συναίνεσιν τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ ἡμῶν πάπα Ἰωάννου, καὶ συναινέσει τῆς ἁγίας τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, καὶ συμφωνίᾳ τῶν τοποτηρητῶν τῶν ἑτέρων τριῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων, καὶ συνεπιψηφίσει ταύτης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ὑποδέχομαι τοῦτον τὸν σεβασμιώτατον Φώτιον ἔννομον καὶ κεκανονισμένον πατριάρχην εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, καὶ συγκοινωνῶ αὐτῷ κατὰ τὴν τῶν ἐπιστολῶν ὕφην, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ τοῦ κομμονιτορίου ῥητά. ἀποβάλλομαι δὲ καὶ ἀναθεματίζω τὴν κατ' αὐτοῦ συστᾶσαν σύνοδον ἐν τῇ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ· ὡσαύτως καὶ ἅπαντα τὰ πραχθέντα κατ' αὐτοῦ ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ Ἀδριανοῦ τοῦ πάλαι πάπα Ῥώμης, κατὰ τὸ κεφάλαιον τοῦ κομμονιτορίου καταργῶ, ἀναθεματίζω, καὶ ἀποβάλλομαι, καὶ ἐν ἀριθμῷ συνόδων οὐδαμῶς ταύτην καταψηφίζω. ἔτι δὲ εἰ συμβῇ τινὰς ἀποσχίζειν τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, καὶ ἀποστρέφεσθαι τὸν ἴδιον ἀρχιποίμενα καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην τὸν ἅγιον Φώτιον, εἶναι κεχωρισμένους ἀπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἀκοινωνήτους διαμένειν, μέχρις ἂν ὑποστρέψωσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ συγκοινωνήσωσι τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, καὶ ὁμονοήσωσί τε καὶ ὁμόφρονες γένωνται τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ. ἔτι δὲ τὴν γενομένην ἐν Νικαίᾳ τὸ β'. ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον περὶ τῶν ἱερῶν καὶ σεβασμίων εἰκόνων, ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ Ἀδριανοῦ τοῦ προτέρου πάπα Ῥώμης, καὶ ἐπὶ Ταρασίου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας ἁγιωτάτου πατριάρχου, ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ζ'. ἀποκαλῶν, καὶ ταῖς ἁγίαις ς'. συνόδοις ἀριθμῶν, ἰδιοχείρως ὑπέγραψα.

Τὰ αὐτὰ δὴ ταῦτα καὶ Εὐγένιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας Ὀστησίων· καὶ Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος ἰδιοχείρως ὑπέγραψαν. ἐπειδὴ δὲ εἰς βεβαίωσιν καὶ γνῶσιν τῶν γεγραμμένων, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, τὰ τῆς ὑπογραφῆς τῶν ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀνεγνώσθη, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἡ ἁγία σύνοδος ἀπεκρίθη· εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ συνεργίᾳ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου δι' ὑμῶν ἑνώσας τὴν ἁγίαν αὐτοῦ καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. εἶτα λαβόντες καὶ οἱ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων ἁγιώτατοι τοποτηρηταί, Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Μαρτυροπόλεως, καὶ τὸν * θρόνον τῆς Ἀντιοχείας ἐπέχων ἐκκλησίας· καὶ Ἡλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων· ἔτι δὲ καὶ Κοσμᾶς ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ ἀποκρισιάριος Ἀλεξανδρείας, ἰδιοχείρως ἕκαστος αὐτῶν ὑπέγραψαν οὕτως.

Βα-

* Fo. πρέσβεις.

* τόπον, τ. θρόνου.

Βασίλειος ἐλέῳ Θεοῦ μητροπολίτης Μαρτυροπόλεως καὶ τοποτηρητὴς Ἀντιοχείας τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ συμφωνῶν, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ ταύτης οὕτω φρονῶν, ἀποδέχομαι Φώτιον τὸν ἁγιώτατον ἀρχιερέα Θεοῦ πατριάρχην ἔννομον καὶ κεκανονισμένον, καθὼς ἀπεδέξατο αὐτὸν Θεοδόσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας, ὑφ' οὗ καὶ ἀπεστάλην, καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχιερατικοὶ θρόνοι. τοὺς δὲ μὴ ἀποδεχομένους αὐτὸν παραπλησίως ἡμῖν, ἢ τολμῶντας ἐξ αὐτοῦ ἀποσχίζειν, ἀναθεματίζων καὶ ἀποστρεφόμενος· καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτοῦ συστάντα ἐν οἵῳ δήποτε τόπῳ καὶ παρὰ οἵου δήποτε προσώπου, τῷ αὐτῷ καθυποβάλλων ἀναθέματι. ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ β'. κατὰ τῶν εἰκονομάχων συστᾶσαν σύνοδον ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ζ'. σύνοδον ἀνακηρύττων, ἰδιοχείρως ὑπέγραψα.

Ἠλίας ἐλέῳ Θεοῦ μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ συμφωνῶν, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ ταύτης οὕτω φρονῶν, ἀποδέχομαι Φώτιον τὸν ἁγιώτατον ἀρχιερέα Θεοῦ πατριάρχην ἔννομον καὶ κεκανονισμένον, καθὼς ἀπεδέξατο αὐτὸν ὅ,τε ἐν ἁγίοις Θεοδόσιος πατριάρχης Ἱεροσολύμων, καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἠλίας ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης τῆς αὐτῆς ἱεραρχίας, καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχιερατικοὶ θρόνοι. τοὺς δὲ μὴ ἀποδεχομένους αὐτὸν παραπλησίως ἡμῖν, ἢ τολμῶντας ἐξ αὐτοῦ ἀποσχίζειν, ἀναθεματίζων καὶ ἀποστρεφόμενος. καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτοῦ συστάντα ἐν οἵῳ δήποτε τόπῳ καὶ παρὰ οἵου δήποτε προσώπου, τῷ αὐτῷ καθυποβάλλων ἀναθέματι. ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ β'. κατὰ τῶν εἰκονομάχων συστᾶσαν σύνοδον ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ζ'. σύνοδον ἀνακηρύττων, ὑπέγραψα ἰδιοχείρως.

Κοσμᾶς ἐλέῳ Θεοῦ μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἀποκρισιάριος Ἀλεξανδρείας τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ συμφωνῶν, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ ταύτης οὕτω φρονῶν, ἀποδέχομαι Φώτιον τὸν ἁγιώτατον ἀρχιερέα Θεοῦ πατριάρχην ἔννομον καὶ κεκανονισμένον, καθὼς ἀπεδέξατο αὐτὸν ὅ,τε ἐν ἁγίοις Μιχαὴλ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ καὶ ὁμώνυμος Μιχαὴλ ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης τῆς αὐτῆς ἱεραρχίας, καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχιερατικοὶ θρόνοι. τοὺς δὲ μὴ ἀποδεχομένους αὐτὸν παραπλησίως ἡμῖν, ἢ τολμῶντας ἐξ αὐτοῦ ἀποσχίζειν, ἀναθεματίζων καὶ ἀποστρεφόμενος. καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτοῦ συστάντα ἐν οἵῳ δήποτε τόπῳ καὶ παρὰ οἵου δήποτε προσώπου, τῷ αὐτῷ καθυποβάλλων ἀναθέματι. ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ β'. κατὰ τῶν εἰκονομάχων συστᾶσαν σύνοδον ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ζ'. σύνοδον ἀνακηρύττων, ὑπέγραψα ἰδιοχείρως.

Ἐπὶ τούτοις καὶ οἱ θεοφιλέστατοι μητροπολῖταί τε καὶ ἐπίσκοποι οἰκείᾳ χειρὶ ὑπεσήμηναν οὕτως.

Προκόπιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας κατὰ πάντα συμφωνῶν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἐπί τε τῇ ὑποδοχῇ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ ἀποβολῇ πάντων τῶν κατ' αὐτοῦ γραφέντων ἢ λαληθέντων· ἐπικυρῶν τε καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ β'. γενομένην ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὑπέγραψα ἰδιοχείρως.

Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου κατὰ πάντα συμφωνῶν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἐπί τε τῇ ὑποδοχῇ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ ἀποβολῇ πάντων τῶν κατ' αὐτοῦ γραφέντων ἢ

Basilius Dei misericordia metropolita Martyropoleos & legatus Antiochiæ, huic sanctæ & œcumenicæ synodo consentiens, quin potius etiam ante ipsam sic sentiens, suscipio Photium sanctissimum Dei Pontificem, patriarcham legitimum & canonice electum; quemadmodum suscepit eum Theodosius sanctissimus patriarcha Antiochiæ, a quo & missus sum; & ceteræ Pontificales sedes. Qui vero ipsum non suscipiunt ut nos suscepimus, aut qui ausi fuerint ab eo sejungere se, hos anathematizo & aversor: & quæcumque sunt contra eum constituta in quocumque loco & a quocumque homine, eidem anathemati subjicio. Præterea etiam Nicææ adversus Iconomachos congregatam synodum, sanctam & œcumenicam septimam synodum prædicans, propria manu subscripsi.

Elias misericordia Dei monachos presbyter & legatus Hierosolymitanæ sanctæ Dei ecclesiæ, sanctæ huic & œcumenicæ synodo consentiens, quin potius etiam ante ipsam sic sentiens, suscipio Photium sanctissimum Pontificem Dei, patriarcham legitimum & canonice electum; quemadmodum suscepit eum qui nunc inter sanctos degit Theodosius patriarcha Hierosolymorum, & successor ejus Elias sanctissimus patriarcha ejusdem sedis Pontificalis, & ceteræ Pontificales sedes. Qui vero non suscipiunt ipsum, sicuti nos suscepimus, aut qui ausi fuerint ab eo sejungere se, hos anathematizo & aversor: Et quæcumque sunt contra eum constituta in quocumque loco & a quocumque homine, eidem anathemati subjicio. Præterea etiam Nicææ secundo adversus Iconomachos congregatam synodum, sanctam & œcumenicam septimam synodum prædicans, subscripsi propria manu.

Cosmas misericordia Dei monachus presbyter & responsalis Alexandriæ, sanctæ huic & œcumenicæ synodo consentiens, quin potius etiam ante ipsam sic sentiens, suscipio Photium sanctissimum Pontificem Dei, Patriarcham legitimum & canonice electum, quemadmodum suscepit eum qui est inter sanctos Michael patriarcha Alexandriæ, & successor ejus ipsi cognominis Michael sanctissimus patriarcha ejusdem sedis Pontificalis, & ceteræ Pontificales sedes. Qui vero non suscipiunt ipsum, sicuti nos suscepimus, aut qui ausi fuerint ab eo sejungere se, hos anathematizo & aversor: Et quæcumque sunt contra eum constituta in quocumque loco & quocumque homine, eidem anathemati subjicio. Præterea etiam Nicææ secundo adversus Iconomachos congregatam synodum, sanctam & œcumenicam septimam synodum prædicans, subscripsi propria manu.

Post has etiam Dei amantissimi metropolitæ, & episcopi propria manu subsignarunt sic:

Procopius Dei misericordia archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ, in omnibus consentiens huic sanctæ & œcumenicæ synodo, in susceptione Photii sanctissimi patriarchæ, & abolitione omnium quæ contra ipsum scripta dictave sunt; & confirmans sanctam atque œcumenicam synodum, quæ facta est Nicææ secundo, subscripsi propria manu.

Gregorius Dei misericordia archiepiscopus Ephesi, in omnibus consentiens huic sanctæ & œcumenicæ synodo, in susceptione Photii sanctissimi patriarchæ, & abolitione omnium

quæ

ANNO CHRISTI 879.

quæ contra ipsum scripta dictave sunt; & confirmans sanctam atque œcumenicam synodum, quæ facta est Nicææ secundo, subscripsi propria manu.

Joannes misericordia Dei metropolita Heracleæ, in omnibus consentiens huic sanctæ & œcumenicæ synodo, in susceptione Photii sanctissimi patriarchæ, & abolitione omnium quæ contra ipsum scripta dictave sunt; & confirmans sanctam atque œcumenicam synodum, quæ facta est Nicææ secundo, subscripsi propria manu.

B Et deinceps omnes Pontifices nominatim, qui in principio Actorum descripti sunt, unusquisque similiter propria manu subscripsit. Et post subscriptionem sancta synodus multas gratiarum actiones pro his quæ facta fuerant Deo omnium bonorum auctorum auctori, & Imperatoribus, referens, in faustas erupit acclamationes: Multos annos Imperatoribus. Basilio, Leoni, & Alexandro, multos annos. Eudociæ piissimæ Augustæ, multos annos. C Stephano Porphyrogennetæ & a Deo electo Syncello, multos annos. Joanni & Photio sanctissimis patriarchis, multos annos.

ἀλαληθεισῶν· ἐπικυρῶν τε καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ β'. γενομένην ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὑπέγραψα ἰδιοχείρως.

Ἰωάννης ἐλέῳ Θεοῦ μητροπολίτης Ἡρακλείας κατὰ πάντα συμφωνῶν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἐπί τε τῇ ἀποδοχῇ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ ἀποβολῇ πάντων τῶν κατ' αὐτοῦ γραφέντων ἢ λαληθέντων· ἐπικυρῶν τε καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ β'. γενομένην ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὑπέγραψα ἰδιοχείρως.

Καὶ καθεξῆς ἅπαντες οἱ ἀρχιερεῖς κατ' ὄνομα οἱ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν πρακτικῶν διαλαμβανόμενοι, ἕκαστος τὸ ὅμοιον ἰδιοχείρως ὑπέγραψε. Καὶ μετὰ τὴν ὑπογραφὴν ἡ ἁγία σύνοδος πολλὰς εὐχαριστίας ὑπὲρ τῶν γεγενημένων Θεῷ τῷ τῶν ἀγαθῶν αἰτίῳ, καὶ βασιλεῦσιν, ἀναπέμψασα, ἐπευφήμισε. πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων. Βασιλείου, Λέοντος, καὶ Ἀλεξάνδρου μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων, πολλὰ τὰ ἔτη. Εὐδοκίας τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης, πολλὰ τὰ ἔτη. Στεφάνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ θεοπροβλήτου συγκέλλου, πολλὰ τὰ ἔτη. Ἰωάννου καὶ Φωτίου τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, πολλά. *

* Deest, τὰ ἔτη.

ACTIO SEXTA.

MEnse Martio, die tertia, Indictione XIII. præsidentibus piissimis & Christi amantibus nostris Imperatoribus, Basilio, Leone, & Alexandro, in percelebri palatio Triclinii aurei; & cum illis considentibus Photio sanctissimo patriarcha; item Paulo & Eu-

ΠΡΑΞΙΣ ς'.

MΗνὶ Μαρτ. ἡμέρᾳ γ'. ἰνδικτιῶνος ιγ'. προκαθεσθέντων τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων, Βασιλείου, Λέοντος, καὶ Ἀλεξάνδρου, ἐν τῷ περιωνύμῳ παλατίῳ τοῦ Χρυσοτρικλίνου. καὶ συγκαθεσθέντος αὐτοῖς Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πα-

Posita de industria Græcis quoque a Latinis; ne plures fuisse assistentes, fuisse crederentur.

Scire oportet, postremas istas duas actiones, nempe quæ sexta & septima appellantur, confictas esse ab ipsomet Photio, nec vere factas fuisse. Et istud manifestum est, eo quod synodus absoluta est, & definitio ab ipsa exposita subscriptionibus obsignata eorum est, qui synodum complebant. Versatissimus enim cum esset vir ille, & maxime callidus, velletque rationi consentaneam ostendere causam schismatis ab ipso renovati adversus Catholicam & Apostolicam ecclesiam Romæ; hoc est, additamentum in symbolo fidei, quod habet: *Ex Filio Spiritum procedere*: quod nimirum, ut ille putavit, errore magno adjectum est. Suspicatus autem fore, ut si quid hac de re loqueretur synodo congregata, conturbarentur qui aderant legati antiquæ Romæ, qui & synodi præsides erant; ac si consequi non posset quod cuperet, præterea etiam synodo impedita, excideret ipse ex Constantinopolitana sede, quæ causa synodi cogendæ fuit: præsertim cum non posset, priusquam veniam impetraret eorum, ob quæ dejectus de sede fuerat, contra consentientes linguam movere; extremas duas istas Actiones suo Marte finxit, & reliquis quæ sunt genuinæ connexuit; & definitionem exposuit convenientem suo proposito, nihil videlicet esse adjiciendum symbolo.

Sed & illud præterea considerandum est: quod has Actiones confingens, etiam alia quædam in ipsis vafre inseruit. Primum quidem, in Imperatorem Basilium has refert, quasi nimirum institutas ab ipso post synodum: arbitratus hac ratione habituras illas similitudinem veritatis; ac defensionem simul sibimetipsi præparans, qua uteretur, si forte deprehensa fraude ab ecclesia Romana, reus ab ipsa perageretur; transferret enim causam in Imperatorem. Deinde quoniam in definitionem adjiciens: Siquidem detractio vel additio nullius per Maligni artes excitatæ hæresis damnationem infert earum quæ condemnatæ tunc, & dedecus infert patribus inexcusabile: id quoque voluit defensionem habere similiter adversus illam ecclesiam; quoniam consententia ei loquitur, quæ contendit additionem a se factam esse propter quosdam dubitanter de processione Spiritus sancti. Ac propterea communicat deinceps cum illa in omnibus, ut quidem videbatur, nec rationem habebat facti in symbolo addimenti; reipsa autem in animo vehementer schisma adamabat.

Appendix addita margini ms.

[illegible]

[illegible]

ANNO CHRISTI 879.

πατριάρχου· ἔτι δὲ Παύλου καὶ Εὐγενίου τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, καὶ τοποτηρητῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ Πέτρου τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ καρδηνάλεως· καὶ σὺν αὐτοῖς Βασιλείου μητροπολίτου Μαρτυροπόλεως καὶ τοποτηρητοῦ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας· Ἠλία τε τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Ἱεροσολύμων· καὶ Κοσμᾶ τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ ἀποκρισιαρίου Ἀλεξανδρείας· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων συγκαθεσθέντων· φημὶ δὴ Προκοπίου Καισαρείας Καππαδοκίας, Ἰωάννου Ἡρακλείας, Δανιὴλ Ἀγκύρας, Γεωργίου Νικομηδείας, Ζαχαρίου Χαλκηδόνος, Κυπριανοῦ Κλαυδιουπόλεως, Νικηφόρου Καρίας, Παύλου Θεσσαλονίκης, Θεοφίλου B Ἰκονίου, Συμεὼν Λαοδικείας, Νικολάου Φιλίππων, Ἰγνατίου Ἱεραπόλεως, Γρηγορίου Σέλγης, Σάββα Ἄπρω, Στεφάνου Κυψέλλων, Νικήτα Σμύρνης, Λουκᾶ Βοσπόρου, Παύλου Χερσῶνος. τούτων ἁπάντων συγκαθεσθέντων, Βασίλειος ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς εἶπεν· ἔδει μὲν ἴσως τῇ συγκροτηθείσῃ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ παρουσιάσαι, καὶ μεθ' ὑμῶν τὰ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν συγκαταπράττεσθαί τε καὶ συνδιεξάγειν, κατενώπιόν τε παντὸς τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ ἱερατικοῦ πληρώματος δι' οἰκείας ὑπογραφῆς τὰ δόξαντα ταύτῃ τῇ ἱερᾷ τε καὶ μεγάλῃ συνόδῳ σφραγίσαι τε καὶ ἐπιβεβαιῶσαι. C πλὴν ἵνα μή τινες τῶν πρὸς μώμους καὶ λοιδορίας τὰς γλώττας ἑτοίμους ἐχόντων, τῆς ἡμετέρας ἐκ Θεοῦ βασιλείας τὴν παρουσίαν ὕβριν τινὰ περιάψωσι τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ὡς δὴ εὐλαβείᾳ τινὶ τοῦ ἡμετέρου προσώπου, ἢ καὶ βίας ἐλπίδι, πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν πάντων συνδεδραμηκότων· διὰ τοῦτο ἐκρίναμεν ἵνα πρῶτον καθ' ἑαυτοὺς ὑμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερατικῶν θρόνων, καὶ παντὸς τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας, τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ὑμῖν συνεφαπτομένης, ἅπαντα κατὰ τὸ θεῖον βούλημα καὶ τὴν ὑμετέραν ἑκούσιόν τε καὶ αὐτοκίνητον γνώμην συντελεσάντων· οὕτως τὸ ἡμέτερον θεοπρόβλητον κράτος τὰ παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρισθέντα τε καὶ βεβαιωθέντα D συναποδεξάμενόν τε καὶ συνεπικυροῦν, οἰκείᾳ χειρὶ ἐπισφραγίσῃ· πλὴν ἄμεινον ἡγοῦμαι, εἰ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ, πάντων ἐν ὁμονοίᾳ τε καὶ βαθείᾳ εἰρήνῃ ἑνωθέντων, καὶ Χριστῷ τῇ πάντων κεφαλῇ συναφθέντων, καὶ ὅρον τινὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος ἀναφωνηθῆναι, οὐ καινόν τινα καὶ παρείσακτον, ἀλλ' ὃν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη ἐν Νικαίᾳ σύνοδος ἐθεμελίωσε, καὶ αἱ λοιπαὶ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι συνεπῳκοδόμησάν τε καὶ συνεκρότησαν.

A genio sanctissimis episcopis & legatis antiquae Romae, & Petro religiosissimo presbytero & cardinali: & cum ipsis, Basilio metropolita Martyropoleos & legato Antiochenae ecclesiae; Elia religiosissimo presbytero & legato Hierosolymorum; & Cosma religiosissimo presbytero & responsali Alexandriae: quin etiam Dei amantissimis metropolitis & archiepiscopis considentibus: Procopio, inquam, Caesareae Cappadociae, Joanne Heracleae, Daniele Ancyrae, Georgio Nicomediae, Zacharia Chalcedonis, Cypriano Claudiopoleos, Nicephoro Cariae, Paulo Thessalonicae, Theophilo Iconii, Symeone Laodiceae, Nicolao Philipporum, Ignatio Hie-B rapoleos, Gregorio Selgae, Sabba Apri, Stephano Cypsellorum, Niceta Smyrnae, Luca Bospori, Paulo Chersonis. His omnibus considentibus, Basilius Christi amantissimus Imperator, dixit: Oportebat quidem fortassis congregatae sanctae & oecumenicae synodo nos adesse praesentes, & vobiscum pacem atque concordiam ecclesiarum Dei conciliare ac transigere, & coram universo Pontificali ac sacerdotali coetu per propriam subscriptionem quae visa sunt huic sacrae & magnae synodo obsignare & confirmare. Verum ne eorum aliqui qui ad vituperationem & maledicentiam linguas habent paratas, nostri Imperii praesentiam afferre dedecus C dicerent huic sanctae & oecumenicae synodo, tanquam reverentia quadam nostrae personae aut violentiae metu ad pacem & concordiam omnes concurrissent: idcirco aequum esse censuimus, ut postquam prius seorsum vos & aliae sedes Pontificales & omnis coetus ecclesiae, ope divina vobis caelitus suffragante, juxta divinam voluntatem & vestram voluntariam ac liberam sententiam omnia consummassetis; tunc nostrum a Deo electum Imperium, quae a sancta & oecumenica synodo definita fuissent & confirmata, simul susciperet & confirmaret, & manu propria obsignaret. Porro satius arbitramur, si vobis etiam ita videtur, omnibus in concordia & alta pace unitis, & Christo, D qui est omnium caput, conjunctis, etiam formulam quamdam ecclesiastici sensus proferri, non recentem aliquam & subintroductam, sed qualem sancta & magna Nicaena synodus veluti pro fundamento posuit, & super quam ceterae sanctae atque oecumenicae synodi aedificarunt, & quam comprobarunt.

Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Μαρτυροπόλεως καὶ τοποτηρητὴς Ἀντιοχείας εἶπεν· ἄξιον καὶ δίκαιόν ἐστι, τῶν σχισμάτων καὶ σκανδάλων ἀπὸ πάσης ἐκκλησίας ἀνῃρημένων, E προνοίᾳ μὲν καὶ σπουδῇ, ὦ φιλόχριστε ἡμῶν βασιλεῦ, τῇ σῇ, εὐχαῖς δὲ καὶ δεήσεσι ταῖς πρὸς Θεὸν τοῦ πνευματικοῦ σοῦ πατρὸς καὶ ἡμῶν ἁγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου, καὶ τὸν ὅρον κοινόν τε καὶ τὸν αὐτὸν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην εἶναι, ὥσπερ καὶ μέχρι νῦν ἐστι, καὶ διὰ τῆς παρούσης τοῦτον ἐπικυρωθῆναι * συνόδον.

* Τῆς συνόδου.

Basilius Dei amantissimus metropolita Martyropoleos & legatus Antiochiae, dixit: Dignum & justum est, schismatibus & scandalis E ab omni ecclesia sublatis, providentia quidem & solicitudine, Christi amantissime noster Imperator, tua; orationibus vero ac precibus apud Deum spiritalis patris tui & nostri sanctissimi patriarchae Photii, ut haec definitio communis & eadem sit per totum orbem terrarum, quemadmodum usque nunc est, eademque a praesenti synodo confirmetur.

Οἱ παρόντες ἀρχιερεῖς τοῦ Θεοῦ εἶπον· ἐξ ἅπαντος τρόπου ὀφείλει ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ὅρος, ὃν καὶ αἱ λοιπαὶ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐπεκύρωσάν τε καὶ ἐπῳκοδόμησαν, τοῦτον καὶ ἐν ταύτῃ τῇ με-

Pontifices Dei praesentes dixerunt: Omnimodo debet Nicaenae synodi formula, quam & ceterae sanctae atque oecumenicae synodi confirmarunt, & super quam aedificarunt, etiam in hac

ANNO CHRISTI 879.

hac magna & œcumenica synodo legi. Sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: Quemadmodum præcepit, qui ex Deo est, magnus Imperator noster, & fratribus eique consacerdotibus nostris placuit, expedit ut non alia formula de novo cudatur, sed ipsa vetus, & toto terrarum orbe recepta & glorificata, legatur & confirmetur. Photius sanctissimus patriarcha dixit: Secundum judicium omnium fratrum & consacerdotum nostrorum, legatur. Igitur invitatus Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius, legit:

„ Domini & Servatoris nostri Jesu Christi venerandam ac divinam doctrinam mentis sinu, indubitata sententia, & in fidei puritate B fundati, & sanctorum ipsius discipulorum atque Apostolorum sacras constitutiones & canonicas regulas exsequentes & conservantes; sed & sanctarum atque œcumenicarum sex synodorum quippe quæ ejusdem & unius sancti Spiritus afflatu dirigerentur & proveherentur, prædicationem & canonicas sanctiones, illæsas & integras, sincere & immota sententia, venerantes & observantes; rejicimus quidem quos ex ecclesia ejecerunt: amplectimur autem & dignos censemus suscipi, quos utpote ejus secum sententiæ, & pietatis magistros, dignos honore & sancta veneratione pronunciarunt. Ita de his sentientes & prædicantes, jam olim a patribus, C quæ & usque ad nos descendit, sincerissimam fidei Christianæ formulam, linguæ & mente complectimur, & omnibus clare voce adnunciamus; nihil detrahentes, nihil adjicientes, nihil immutantes, nihil adulterantes. Detractio enim & additio, nullius per Maligni artes introductæ hæresis condemnationem infert ex his quæ sunt damnatæ, & contumeliam Patrum induit inexcusabilem. Adulterinis autem vocibus immutare patrum definitiones, longe quid priore atrocius est. Quamobrem fidei definitionem quæ fuit ab initio, divino affectu & rectitudine mentis, sancta & œcumenica hæc synodus complectens & celebrans, & salutis soliditatem super eam fundans & ædificans, sic sentire & prædicare omnibus clamat: *Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem*, & reliqua usque ad finem.

Apud Beveregium est symbolum Constantinopolitanum.

„ Sic sentimus: in hac fidei confessione baptizati sumus: per ipsam sermo veritatis omnem hæresim fractam & eversam ostendit: sic sentientes fratres & patres, cohæredes supernæ civitatis adscribimus. Si quis autem E aliam expositionem, præter hoc sacrum symbolum superius a beatis & sanctis patribus nostris usque ad nos deductum, ausus fuerit conscribere, & definitionem fidei nominare, honore spoliare divinorum illorum virorum confessionem, & hunc afferre suis verbosis inventis, & illud symbolum proponere commune fidelibus, aut ex aliqua hæresi conversis, & verbis adulterinis aut additamentis, aut detractionibus, vetustatem hujus sacræ ac venerandæ definitionis corrumpere ausus fuerit; hunc per hanc nostram & ante nos pronunciatam sententiam a sanctis & œcumenicis synodis, qui quidem e sacro ordine fuerit, omnimodæ depositio-

γάλῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ ἀναγνωσθῆναι. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ὡς ἐκέλευσεν ὁ ἐκ Θεοῦ μέγας βασιλεὺς ἡμῶν, καὶ ἤρεσε τοῖς ἀδελφοῖς καὶ συνιερεῦσιν ἡμῶν, πρέπον ἐστὶ μὴ ἕτερον ὅρον καινουργηθῆναι, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἀρχαῖον καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην κρατούμενόν τε καὶ δοξαζόμενον ἀναγνωσθῆναί τε καὶ ἐπιβεβαιωθῆναι. Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· κατὰ τὴν κρίσιν πάντων τῶν ἀδελφῶν καὶ συνιερέων ἡμῶν, ἀναγινωσκέσθω. καὶ δὴ προσβὰς Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος, ἀνέγνω.

Τὴν τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν σεπτὴν καὶ θείαν διδασκαλίαν τοῖς τῆς διανοίας B κόλποις, ἀδιστάκτῳ γνώμῃ, καὶ πίστεως τεθεμελιωμένοι καθαρότητι, καὶ τῶν αὐτοῦ ἁγίων μαθητῶν καὶ ἀποστόλων τὰς ἱερὰς διατάξεις καὶ τοὺς κανονικοὺς τύπους ἀκλινεστάτῃ κρίσει * συνεξετάζοντες τὸ καὶ συνδιασώζοντες, ναὶ δὴ καὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ζ΄. συνόδων, ὡς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς ἁγίου πνεύματος ταῖς ἐπιπνοίαις ἰθυνομένων τε, καὶ ἐνεργουμένων, τὸ κήρυγμα καὶ τοὺς κανονικοὺς θεσμοὺς ἀπαραβάτους τε καὶ ἀκαπηλεύτους, εἰλικρινεστάτῃ τε καὶ ἀκλονήτῳ δόξῃ τιμῶντες, καὶ συνδιαφυλάττοντες, ἀποβαλλόμεθα μὲν οὓς ἐξεκήρυξαν· στεργόμεθα δὲ καὶ ἀποδοχῆς ἀξίους ἔχομεν, οὓς οἷα δὴ ὁμοδόξους ἢ καὶ τῆς εὐσεβείας C καθηγητὰς τιμῆς καὶ σέβας ὅσιον ὀφειλομένους ἀπέφηναν, οὕτω περὶ τούτων φρονοῦντές τε καὶ κηρύττοντες, τὸν ἄνωθεν ἐκ πατέρων καὶ μέχρις ἡμῶν καταληλυθότα τῆς ἀκραιφνεστάτης τῶν Χριστιανῶν πίστεως ὅρον, καὶ διανοίᾳ καὶ γλώσσῃ στεργόμενόν τε, καὶ πᾶσι διαπρυσίῳ τῇ φωνῇ περιαγγέλλομεν· οὐδὲν ὑφαιροῦντες, οὐδὲν προστιθέντες, οὐδὲν ἀμείβοντες, οὐδὲν κιβδηλεύοντες. ἡ μὲν γὰρ ἀφαίρεσις, καὶ ἡ πρόσθεσις, μηδεμιᾶς ὑπὸ τῶν τοῦ πονηροῦ τεχνασμάτων ἀνακινουμένης αἱρέσεως κατάγνωσιν εἰσάγει τῶν ἀκαταγνώστων, καὶ ὕβριν τῶν πατέρων ἀναπολόγητον. τὸ δὲ κιβδήλοις ἀμείβειν ῥήμασιν ὅρους πατέρων πολὺ τοῦ προτέρου χαλεπώτερον. διὸ τὸν ἐξ ἀρχῆς τῆς πίστεως ὅρον πόθῳ D θείῳ καὶ διανοίας εὐθύτητι ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος ἐνστερνιζομένη τε καὶ θειάζουσα, καὶ τὸ τῆς σωτηρίας στερέωμα ἐν αὐτῷ θεμελιοῦσά τε καὶ ἀνεγείρουσα, οὕτω φρονεῖν καὶ κηρύσσειν πᾶσιν ἐμβοᾷ. πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, καὶ ἑξῆς μέχρι τέλους.

*τὸ συνεξετάζοντές τε

Οὕτω φρονοῦμεν, ἐν ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως ἐβαπτίσθημεν, δι' αὐτῆς πᾶσαν αἵρεσιν θραυομένην τε καὶ καταλυομένην ὁ τῆς ἀληθείας λόγος ἀπέδειξε· τοὺς οὕτω φρονοῦντας ἀδελφοὺς καὶ πατέρας E καὶ συγκληρόνομους τῆς ἄνω πολιτογραφίας ἐπιγραφόμεθα. εἰ δέ τις ἑτέραν ἔκθεσιν παρὰ τοῦτο δὴ τὸ ἱερὸν σύμβολον τὸ ἄνωθεν ἐκ τῶν μακαρίων καὶ ἱερῶν πατέρων ἡμῶν μέχρις ἡμῶν διαφοιτῆσαν τολμήσειεν ἀναγράψασθαι, καὶ ὅρον πίστεως ὀνομάσαι, συλῆσαι τὸ ἀξίωμα τῆς τῶν θεσπεσίων ἐκείνων ἀνδρῶν ὁμολογίας, καὶ ταῖς ἰδίαις εὑρεσιλογίαις τοῦτο περιάψαι, κοινόν τε μάθημα τοῦτο προθεῖναι πιστοῖς, ἢ καὶ τοῖς ἐξ αἱρέσεώς τινος ἐπιστρέφουσι, καὶ ῥήμασι νόθοις ἢ προσθήκαις ἢ ἀφαιρέσεσι τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ σεβασμίου ὅρου κατακιβδηλεῦσαι ἀποθρασυνθείη· κατὰ τὴν ἤδη καὶ πρὸ ἡμῶν ἐκφωνηθεῖσαν ψῆφον ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, εἰ μὲν τῶν ἱερωμένων εἴη τις, παντε-

λεῖ

ANNO CHRISTI 879.

λεῖ καθαιρέσει τούτους καθυποβάλλομεν· εἰ δὲ τῶν λαϊκῶν, τῷ ἀναθέματι παραπέμπομεν.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ παρὼν ἱερὸς σύλλογος ἐξεβόησε· πάντες οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω πιστεύομεν, ἐν ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἐβαπτίσθημέν τε καὶ τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ ἠξιώμεθα. τοὺς ἑτέρως παρὰ ταῦτα φρονοῦντας, ἢ ἕτερον ὅρον ἀντὶ τούτου προβάλλεσθαι τολμῶντας, τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν.

Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων, καὶ Κοσμᾶς ὁ ἀποκρισιάριος Ἀλεξανδρείας εἶπον· ἀνάθεμα τοῖς ἄλλο τι παρὰ τοῦτο φρονοῦσιν. ἀνάθεμα τοῖς μὴ τοῦτο κοινὸν σύμβολον ἀνομολογοῦσι τῆς πίστεως.

Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰ συνδοκεῖ ὑμῖν, ὦ ἱερὸς καὶ ἅγιος σύλλογος, καθὼς καὶ κατ' ἀρχὰς ὁ ὑψηλὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς ἐπένευσε, δι' οἰκείας ὑπογραφῆς ἐπισφραγίσαι τε καὶ κυρῶσαι τὰ παρὰ τῆς συνόδου πραχθέντα τε καὶ ὁρισθέντα, νῦν ἐπιτελεσθήτω τοῦτο. οἱ ἁγιώτατοι μητροπολῖται εἶπον· οὐ μόνον συνδοκοῦμεν, ἀλλὰ καὶ δεόμεθα, καὶ παρακαλοῦμεν τὴν ἁγίαν αὐτοῦ καὶ ὑψηλὴν βασιλείαν, ὅπως διὰ τῆς οἰκείας αὐτοῦ ὑπογραφῆς ἀποδέξηται καὶ ἐπισφραγίσῃ πάντα τὰ ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τελεσθέντα. καὶ λαβὼν Βασίλειος ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς οἰκείᾳ χειρὶ ὑπεσημήνατο. καὶ μετὰ τὴν ὑπογραφὴν ἐπηύξατο αὐτῷ τὸ συμπαρὸν ἱερὸν ἄθροισμα. καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἡ ἁγία σύνοδος πάλιν εἶπε· δεόμεθα μὴ μόνον τὸν ὑψηλὸν καὶ μέγαν βασιλέα ἡμῶν δι' ὑπογραφῆς τὰ τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ δόξαντα βεβαιῶσαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοστηρίκτους καὶ θεοφρουρήτους κλάδους αὐτοῦ, τοὺς μεγάλους καὶ ἁγίους βασιλεῖς ἡμῶν, καὶ δὴ καὶ τὸν Πορφυρογέννητον Στέφανον τὸ πνευματικὸν τέκνον τῆς ἐκκλησίας ὁμοίως ὑποσημήνασθαι.

Βασίλειος ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς εἶπε· κατὰ τὸ αἴτημα ὑμῶν γινέσθω. καὶ λαβὼν Λέων ὑπέγραψεν, εἶτα Ἀλέξανδρος, οἱ βασιλεῖς. καὶ μετ' αὐτοὺς Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος ὑποδιάκονος καὶ Πορφυρογέννητος.

Μετὰ οὖν τὸ ὑπογράψαι πάντας, λαβὼν Θεοφάνης ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ ἐπισκεπτίτης, ἀνέγνω.

Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Βασίλειος αὐτοκράτωρ ἐν Χριστῷ πιστὸς βασιλεὺς Ῥωμαίων, ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ κατὰ πάντα συμφωνῶν, ἐπί τε τῇ ἐπικυρώσει καὶ ἐπισφραγίσει τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ζ. συνόδου, καὶ ἐπὶ τῇ ἐπικυρώσει καὶ ἐπιβεβαιώσει Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ πνευματικοῦ μου πατρὸς, καὶ ἀποβολῇ πάντων τῶν κατ' αὐτοῦ γραφέντων ἢ λαληθέντων ἰδιοχείρως ὑπέγραψα. ὁμοίως καὶ τὰς τῶν ἄλλων ὑπογραφὰς ἀπαραλλάκτως ἐχούσας.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, Δανιὴλ ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Ἀγκύρας ἔφη· ὁ Θεὸς φυλάξαι τὴν ἁγίαν βασιλείαν ὑμῶν. ὁ Θεὸς φυλάξαι τὸ εὐσεβὲς κράτος ὑμῶν. μακροημερεῦσαι ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν ζωὴν ὑμῶν. ἐκρατύνατε τῆς ὀρθοδοξίας τὰ δόγματα. τὰ σκάνδαλα τῆς ἐκκλησίας ἐκ μέσου πεποιήκατε. καὶ εἰρήνη τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ δι' ὑμῶν ἐβραβεύθη. ὁ Θεὸς φυλάξαι τὴν ἁγίαν βασιλείαν ὑμῶν. ἔτι δὲ καὶ ὁ παρὼν ἱερὸς σύλλο-

A „ ei subjicimus: si sit autem e laicis, anathe„ matizamus.

Et post lectionem, qui præsens aderat, sacer cœtus exclamavit. Omnes ita sentimus, ita credimus: in hac confessione baptizati sumus, & sacerdotali gradu digni habiti sumus. Qui præter hæc aliter sentiunt, aut definitionem alteram pro ista subjicere audent, anathematizamus.

Elias religiosissimus presbyter & legatus Hierosolymorum, & Cosmas Responsalis Alexandriæ, dixerunt: Anathema his qui aliud præter istud sapiunt. Anathema his qui non istud commune symbolum fidei confitentur.

B Photius sanctissimus patriarcha dixit: Si placet vobis, sacer & sancte cœtus, quemadmodum ab initio celsissimus & sanctus noster Imperator annuit, per propriam subscriptionem obsignare & confirmare quæ gesta sunt a synodo, & quæ definita, nunc istud fiat. Sanctissimi metropolitæ dixerunt: Non solum consentimus, verum etiam oramus ac deprecamur sanctum ipsius celsissimumque imperium, ut per propriam suam subscriptionem suscipiat & obsignet quæcumque sunt in sancta hac & œcumenica synodo peracta. Et accipiens Basilius Christi amans Imperator propria manu subsignavit. Et post subscriptionem fausta precatus est ei qui præsens aderat sacer conventus. Et C post precationem sancta synodus rursum dixit: Precamur non solum celsissimum & magnum Imperatorem nostrum per subscriptionem quæ visa sunt huic sanctæ synodo confirmare; verum etiam a Deo stabilitos & custoditos liberos ejus, magnos sanctosque Imperatores nostros, ipsumque Porphyrogenitum Stephanum, spiritalem ecclesiæ filium, similiter subscribere.

Basilius Christi amantissimus Imperator dixit: Juxta petitionem vestram fiat. Et accipiens Leo subscripsit: Postea Alexander; Imperatores ambo. Et post illos Stephanus reverentissimus subdiaconus & Porphyrogenitus.

D

Postquam igitur subscripserunt omnes, accipiens Theophanes reverentissimus diaconus & inspector, legit:

In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti Basilius Imperator in Christo fidelis, Imperator Romanorum, huic sanctæ & œcumenicæ synodo in omnibus consentiens, quantum ad confirmandam & stabiliendam sanctam & œcumenicam septimam synodum, & ad confirmandam & ratam habendam promotionem Photii sanctissimi patriarchæ Constantinopoleos spiritalis patris mei, & ad abolitionem omnium quæ contra ipsum scripta vel dicta fuerunt, propria manu subscripsi. Similiter & aliorum subscriptiones, quæ similiter habebant sine ulE la differentia.

Et post lectionem, Daniel Dei amantissimus metropolita Ancyræ dixit: Deus custodiat sanctum imperium vestrum. Deus custodiat pium imperium vestrum. Proroget Deus vitam sanctam vestram. Confirmastis orthodoxæ fidei dogmata. Scandala ecclesiæ e medio sustulistis: & pax ecclesiæ Dei per vos concessa est. Deus custodiat sanctum imperium vestrum. Adhuc autem qui præsens aderat sacer conventus exclamavit: Ut univisti ecclesiam Dei, &

ANNO CHRISTI 879.

omnia scandala ex ea expulisti, subjiciat Deus omnes barbaras nationes sub potenti & magna manu tua. Reddat Dominus Deus noster antiquos fines Romanæ potestatis tuo potenti & pacifico imperio. Vere tempus est illud Davidicum de te usurpandi: *Quoniam dilexisti justitiam & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* (Psalm. 44.) Etenim omne Christianum genus exsultat ob ea quæ retulisti de inimicis trophæa, & ob res quas gessisti fortiter. Et hodierno die Ecclesia suum recipiens ornatum summe te celebrat & glorificat, & Deum precatur pro præpotenti & magno celsoque imperio vestro. Et hæc dicentes fausta precati sunt: Multos annos Imperatori.

Αγος ἐξεβόησεν· ὡς ἐξώσας τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντα τὰ σκάνδαλα ἐξώσας ἐξ αὐτῆς, ὑποτάξαι ὁ Θεὸς πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη ὑπὸ τὴν κραταιὰν καὶ μεγάλην χεῖρά σου. ἀποδώῃ κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν τὰ ἀρχαῖα ὅρια τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας τῇ σῇ κραταιᾷ καὶ εἰρηνοποιῷ βασιλείᾳ. ὄντως εὔκαιρον εἰπεῖν τὸ Δαβιδικὸν καὶ ἐπὶ σοί· ὅτι ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ γὰρ ἅπαν τὸ χριστιανικὸν ἀγαλλιᾶται φῦλον ἐπὶ τοῖς κατ' ἐχθρῶν σου τροπαίοις καὶ ἀνδραγαθήμασι. καὶ ἡ ἐκκλησία σήμερον τὸν οἰκεῖον ἀπολαβοῦσα κόσμον τελέως εὐφημεῖ καὶ δοξάζει. καὶ
B ὑπερεύχεται τῆς κραταιᾶς καὶ μεγάλης καὶ ὑψηλῆς βασιλείας ὑμῶν. καὶ ταῦτα εἰπόντες ἐπευφήμισαν· πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων.

ACTIO SEPTIMA.

(Anno 880. Lat. Dionis. C. 8.) Mense Martio, die XIII. Indictione XIII. die Dominica, præsidente Photio sanctissimo domino nostro, in dextra parte Cathecumeniorum magnæ ecclesiæ, & cum eo considentibus Paulo & Eugenio sanctissimis episcopis, & Petro religiosissimo presbytero cardinali & legato antiquæ Romæ; & sanctissimis Orientis legatis, cum Dei amantissimis metropolitis & episcopis: Photius sanctissimus patriarcha dixit: Cum vetus contentio & controversia, nempe cum schismaticus error procul amotus sit, primum quidem Dei nutu & benignitate, deinde solicitudine & cura celsissimi & magni Imperatoris nostri, adjuvante autem & auxiliante sanctissimo Papa, spiritali nostro fratre & patre, & reliquis Pontificalibus sedibus; pax autem alta, ut videtis omnes, ecclesiis Dei quæ ubique sunt, donata fuerit; & prior quidem tristitia sit discussa, gaudium autem & exsultatio ecclesiæ corpori amplissima facta sit; tempus est, ut arbitror, ut definitio heri prolata ab hac sancta & œcumenica synodo, simul & Imperatoriæ subscriptiones, quæ synodicas confirmant actiones, in medium proferantur, & legantur, ut ab omnibus exaudiri possint: ut quanto gaudio quantaque lætitia qui aderant & qui audierunt hesterna die repleti fuerunt, etiam qui tunc non aderant, nunc autem adsunt, similiter perfruantur.

Sancta synodus dixit: Justum est ut qui tunc aberant fratres, hæc audiant; ut & lætitiæ participes fiant. Et accipiens Petrus Dei amantissimus diaconus & protonotarius prolatam & confirmatam definitionem a sancta & œcumenica hac synodo, legit: scilicet quæ in superiore actione proposita est. Et post lectionem sancta synodus exclamavit: Sic sentimus, sic credimus: in hac confessione fidei roboramur. Qui sic sentiunt, magistros & patres prædicamus. Qui aliquid præter hæc sapiunt, velut inimicos Dei & veritatis reputamus. Si quis præter hoc sacrum symbolum ausit alterum conscribere vel proponere, aut detrahere, & definitionem appellare præsumpserit, sit condemnatus, & ab omni Christiana confessione ejectus. Detrahere enim vel adjicere, imper-

ΠΡΑΞΙΣ Ζ'.

Μηνὶ Μαρτίῳ ιγ'. ἰνδικτιῶνος ιγ'. ἡμέρᾳ κυριακῇ. προκαθεσθέντος Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῶν κατηχουμενείων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. καὶ συγκαθεσθέντων αὐτῷ Παύλου καὶ Εὐγενίου τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων· καὶ Πέτρου τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ καρδηναλέως καὶ τοποτηρητοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης· καὶ τῶν τῆς ἀνα-
C τολῆς ἁγιωτάτων τοποτηρητῶν, ἅμα τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις καὶ ἐπισκόποις· Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τῆς παλαιᾶς ἔριδος καὶ φιλονεικίας, λέγω δὴ τῆς σχισματικῆς πλάνης ἐκποδὼν γεγενημένης, πρῶτα μὲν Θεοῦ νεύσει καὶ φιλανθρωπίᾳ, ἔπειτα δὲ σπουδῇ καὶ ἀγῶνι τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου βασιλέως ἡμῶν, συνεργίᾳ δὲ καὶ ἐπικουρίᾳ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ πατρὸς, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων· εἰρήνης δὲ βαθείας, ὡς ὁρᾶτε πάντες, ταῖς ἁπανταχόσε τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις βραβευθείσης, καὶ τῆς μὲν προτέρας * κατηφίας διαλυθείσης, χαρᾶς δὲ καὶ ἀγαλλιάσεως τῷ τῆς ἐκκλησίας ἐμπλατυνομένης πληρώ- (* Pro κατηφείας.)
D ματι· εὔκαιρόν ἐστιν, ὡς οἶμαι, καὶ τὸν χθὲς ἐκπεφωνημένον ὅρον παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἅμα δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς ὑποσημειώσεις, αἳ τὰς συνοδικὰς ἐπικυροῦσι πράξεις εἰς μέσον προαχθῆναι, καὶ εἰς τὰς ἁπάντων ἀκοὰς ὑπαναγνωσθῆναι· ἵνα ὅσης χαρᾶς καὶ θυμηδίας οἱ παρόντες καὶ ἀκηκοότες τῇ προλαβούσῃ ἡμέρᾳ ἐπληρώθησαν, καὶ οἱ τότε μὲν μὴ παρόντες, νῦν δὲ συνόντες, ἐν ἀπολαύσει γένωνται.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· δίκαιόν ἐστι καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας ἀδελφοὺς ἀκροατὰς τούτων γενέσθαι, ἵνα καὶ τῆς εὐφροσύνης κοινωνοὶ γένωνται. καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ πρωτονοτάριος
E τὸν ἐκφωνηθέντα καὶ ἐπικυρωθέντα ὅρον παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου, ἀνέγνω· δηλαδὴ τὸν ἐν τῇ προτέρᾳ πράξει ἐκκείμενον. καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἡ ἁγία σύνοδος ἐβόησεν· οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω πιστεύομεν, ἐν ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως κραταιούμεθα. τοὺς οὕτω φρονοῦντας διδασκάλους καὶ πατέρας ἀνακηρύττομεν. τοὺς παρὰ ταῦτά τι φρονοῦντας ὡς ἐχθροὺς Θεοῦ καὶ τῆς ἀληθείας ἡγούμεθα. εἴ τις παρὰ τοῦτο τὸ ἱερὸν σύμβολον τολμήσειεν ἕτερον ἀναγράψασθαι, ἢ προσθεῖναι, ἢ ἀφελεῖν, καὶ ὅρον ὀνομάσαι ἀποθρασυνθείη, * κατάκρι- (* Forte ...)

ANNO CHRISTI 879.

χριστοῦ ϗ πάσης χριστιανικῆς ὁμολογίας ἀπόβλητος. A τὸ γὰρ ἀφελεῖν, ἢ προστεθῆναι, ἁπλῆν τὴν πρὸς τὴν ἁγίαν ϗ ὁμοούσιον τριάδα μέχρι σήμερον ἀνέκαθεν κατιοῦσαν ὁμολόγησιν ἡμῶν δείκνυσι, ϗ τῆς τε ἀποστολικῆς παραδόσεως ϗ τῆς τῶν πατέρων διδασκαλίας κατηγορεῖ. εἴ τις τοίνυν εἰς τοῦτο ἀπονοίας ἐλάσας τολμήσειεν, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, ἕτερον ἐκθέσθαι σύμβολον, ϗ ὅρον ὀνομάσαι, ἢ προσθήκην ἢ ἀφαίρεσιν ἐν τῷ παραδεδομένῳ ἡμῖν παρὰ τῆς ἁγίας ϗ οἰκουμενικῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ πρῶτον μεγάλης συνόδου ποιῆσαι, ἀνάθεμα ἔστω.

Πάλιν ἀκουσώμεθα ϗ τῆς τῶν εὐσεβῶν ϗ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων ὑπογραφῆς. καὶ δὴ προτραπεὶς Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος ϗ πρωτονοτάριος, B ἀνέγνω ϗ ταύτας. ϗ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπεν· ἡ πάντων συνεκτικὴ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις, ἡ πρὸς τὰς ἀρχὰς ϗ ἐξουσίας τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν θεμένη σοφώτατα διευθύνεσθαι, αὕτη προκατιδοῦσα τὸ καθαρὸν ϗ ἄδολον τῆς διανοίας τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου, ἀνήγαγέ τε ϗ ἐνίδρυσεν εἰς τὸν περίβλεπτον ϗ ὑψηλότατον θρόνον τῆς βασιλείας, χαρισάμενος ἡμῖν ϗ τὸν δεσπότην ἡμῶν τὸν ἅγιον τὸν κύριον Φώτιον πατριάρχην, ϗ δι' αὐτοῦ ἑνώσας τὰ διεστῶτα μέρη τῆς ἐκκλησίας εἰς μίαν ποίμνην τοῦ μεγάλου ἀρχιποίμενος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἐκκόψας ϗ τοὺς * ἀντιθέσαντας λύκους ἐκ τῆς C λογικῆς τοῦ Χριστοῦ μάνδρας, τοὺς τῷ κῳδίῳ τὴν ἑαυτῶν κακίαν περικαλύπτοντας, καὶ τὴν εἰρήνην ϗ ὁμόνοιαν μὴ ἀσπαζομένους. ὅθεν ϗ ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι δοῦλοι αὐτοῦ ὑπερευχόμεθα τῆς βασιλείας αὐτοῦ τῆς ἁγίας, ὅπως χαρίσηται ἡμῖν αὐτὴν κύριος ὁ Θεὸς εἰς ἔτη πολλὰ ϗ καλά. ὑποτάξαι κύριος πάντα τὰ ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ϗ μέτοχον αὐτὸν ἀναδείξοι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὧν ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ϗ τῶν ἁγίων ϗ κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου ϗ Παύλου, ϗ εὐχαῖς τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου Φωτίου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. γένοιτο. ἀμήν.

D Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὅτι ἡ ἀγαθὴ φήμη τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου τοῦ πατριάρχου, οὐ μόνον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς χώραν, ἀλλὰ ϗ εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον ἐξελήλυθεν. οὐ τοσοῦτον λόγοις τὸ βέβαιον ἔχουσα, ὅσον ἔργοις τὰ πέρατα περιλαβοῦσα· ϗ οὐ μόνον ἐν Γαλλίᾳ ϗ Ἰταλίᾳ διηχήθη, ἀλλὰ ϗ ἐν πάσῃ τῇ ὑφ' ἥλιον γῇ· ϗ τοῦτο μαρτυροῦσιν οὐχὶ μόνοι οἱ τὴν ἑλλάδα μετιόντες γλῶσσαν, ἀλλὰ ϗ αὐτὸ τὸ βαρβαρικὸν ϗ ὠμότατον γένος, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὅμοιος ἐν σοφίᾳ ϗ γνώσει, οὔτε ἐν ἐλεημοσύνῃ καὶ συμπαθείᾳ, οὔτε ἐν χρηστότητι, ϗ ταπεινοφροσύνῃ, ϗ E ὅτι πάντοτε τὰ ἔργα αὐτοῦ πλείονα τῶν λόγων εἰσίν. ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἀποστολικὸς ταῖς τοῦ βασιλέως παρακλήσεσι, ϗ ὑμετέραις δεήσεσιν ἐκκαμφθείς, ἀπέστειλεν ἡμᾶς τοὺς ἐλαχίστους, ἵνα μεθ' ὑμῶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ εἰς ἓν συναγάγωμεν. ὃ διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου γέγονε. ϗ ἓν σῶμα ϗ μία ποίμνη ὑφ' ἑνὶ ποιμένι ἐγενήθητε.

Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε· τοιοῦτον ἔπρεπεν ἐκ ἀληθείας εἶναι τὸν τοῦ σύμπαντος κόσμου τὴν ἐπίστασιν λαχόντα, εἰς τύπον τοῦ ἀρχιποίμενος Χρι-

* Pro ἀντιθέσαντας.

A fectam erga sanctam & consubstantialem Trinitatem, quæ usque in hanc diem a majoribus descendit, confessionem nostram ostendit; & Apostolicam traditionem & patrum doctrinam condemnat. Si quis igitur eo amentiæ provehatur, ut ausit, quemadmodum superius dictum est, alterum exponere symbolum, & definitionem appellare, aut adjicere vel demere in tradito nobis a sancta & œcumenica Nicææ primum magna synodo, anathema sit.

Porro audiamus etiam piorum & Christum amantium Imperatorum subscriptionem: igitur invitatus Petrus Dei amantissimus diaconus & B protonotarius, legit etiam ipsas. Et post lectionem, Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Quæ universa continet Dei sapientia & virtus, quæ per principatus & potestates humanum genus posuit sapientissime regi, eadem prævidens puram sinceramque mentem sancti nostri Imperatoris, extulit eum & constituit in conspicuum & celsissimum thronum Imperii, largiens etiam nobis sanctum Dominum nostrum dominum Photium patriarcham; & per ipsum uniens partes ecclesiæ dissidentes in unum ovile magni & summi pastoris Christi Dei nostri; procul abigens inimicos lupos ex rationabili ovili Christi, qui sub ovina pelle suam impro- C bitatem tegunt, neque pacem & concordiam amplectuntur. Unde & nos indigni servi ipsius precamur pro sancto ejus imperio, ut largiatur nobis illud Dominus Deus in annos multos & felices. Subjiciat Dominus omnes gentes quæ bella volunt, sub pedibus ejus; & partic[illegible]m eum efficiat æternorum bonorum, quæ præparavit diligentibus se; per intercessiones sanctissimæ Deiparæ, & sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli; & per orationes sanctissimi domini nostri Photii œcumenici patriarchæ. Fiat. Amen.

D Sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: Benedictus Deus, quod optima fama sanctissimi Photii patriarchæ, non solum in nostram regionem, sed etiam in universum orbem pervenit, nec tantum sermonibus confirmata, quantum factis attigit fines terræ; nec solum in Galliam & Italiam pervasit, sed & in omnem terram quæ sub sole est: idque testantur non ii solum qui linguam Græcam profitentur, sed ipsum etiam barbaricum & agreste genus, non esse similem ei sapientia & scientia, neque commiseratione ac largitione in pauperes, neque benignitate & humilitate: & quod semper facta ejus plura sunt quam dicuntur. Dominus E noster Apostolicus Imperatoris hortatu & vestris permotus precibus misit nos minimos, ut vobiscum ecclesiam Dei in unum cogeremus: id quod per Spiritum sanctum factum est: Et unum corpus & unus grex sub uno pastore facti estis.

Procopius Dei amantissimus archiepiscopus Cæsareæ Cappadociæ, dixit: Talem decebat in veritate esse eum, qui totius mundi sortitus est curam, ad normam summi pastoris Christi Dei

no-

ANNO CHRISTI 879.

ANNO CHRISTI 879.

nostri. Id quod etiam prævertens beatus Paulus descripsit, dicens: *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cælos.* Audebit enim oratio mea eo usque progredi: quandoquidem novit scriptura deos nuncupare qui secundum gratiam vivunt.

Hebr. 4. 14. Psal. 81. 6.

Sanctissimi legati antiquæ Romæ dixerunt: Verum est quod dixisti. Etiam nos, qui fines terræ ultimos incolimus, hæc audivimus. Procopius Cæsariensis dixit: Cum istud scirent celsissimi & magni Imperatores nostri, fidem ardentem affectumque gesserunt erga Pontificem nostrum; neque ipsi solum, sed omnis etiam Pontifex & sacerdos, monachi & in laicali ordine positi, sectatores ejus & discipuli sumus, & de plenitudine ejus nos omnes accepimus, quemadmodum eximie prædicandi Apostoli ex Domino nostro Jesu Christo. Donetur ille nobis ad multos annos. Et sanctas orationes ejus atque intercessiones Dominus Deus nobis impertiat in hoc sæculo & in futuro.

Paulus & Eugenius sanctissimi episcopi & legati antiquæ Romæ, adhuc autem & Petrus religiosissimus presbyter & cardinalis dixerunt: Si quis ipsum non habet patriarcham sanctum, neque ejus communionem amplectitur, sit pars illius cum Juda; neque omnino adnumeretur cum Christianis. Et sancta synodus exclamavit: Omnes hoc sentimus & prædicamus. Et si quis ipsum non habet Dei Pontificem, ne videat gloriam Dei. Et cum hoc dixissent, apprecati sunt multos annos Imperatoribus.

A τοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ὃ καὶ προλαβὼν ὁ μακάριος ὑπεζωγράφησε Παῦλος εἰπών· ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς. τολμήσει γάρ μοι ὁ λόγος καὶ μέχρι τούτου προβιβάσαι, ἐπειδὴ οἶδεν ἡ γραφὴ * Θεοὺς καλεῖν τοὺς κατὰ χάριν βιοῦντας.

* Pro θεῖς.

Οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ἀληθές ἐστιν ὅπερ εἴρηκας. καὶ ἡμεῖς οἱ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς κατοικοῦντες, ταῦτα ἀκούομεν. Προκόπιος ὁ Καισαρείας εἶπε· τοῦτο εἰδότες οἱ ὑψηλοὶ καὶ μεγάλοι βασιλεῖς ἡμῶν διάπυρον πίστιν B καὶ πόθον ἔχουσιν εἰς τὸν ἀρχιερέα ἡμῶν. οὐ μόνον δὲ αὐτοί, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἀρχιερεὺς καὶ ἱερεύς, μοναχοί τε καὶ οἱ ἐν λαϊκῇ καταστάσει, ἀπαδοὶ αὐτοῦ ἐσμὲν καὶ μαθηταί, καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ πάντες ἐλάβομεν, ὥσπερ οἱ πανεύφημοι ἀπόστολοι ἐκ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. χαρισθείη ἡμῖν εἰς ἔτη πολλά. καὶ τὰς ἁγίας εὐχὰς αὐτοῦ καὶ πρεσβείας κύριος ὁ Θεὸς δωρήσαιτο ἡμῖν, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

C Παῦλος καὶ Εὐγένιος οἱ ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι καὶ τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἔτι δὲ καὶ Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος εἶπον· εἴ τις αὐτὸν οὐκ ἔχει πατριάρχην ἅγιον, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν οὐκ ἀσπάζεται, ἔστω ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰούδα, καὶ μὴ συγκαταταγείη ὅλως μετὰ χριστιανῶν. καὶ ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν· ἅπαντες τὸ αὐτὸ φρονοῦμεν καὶ δοξάζομεν. καὶ εἴ τις αὐτὸν οὐκ ἔχει ἀρχιερέα Θεοῦ, μὴ ἴδοι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ταῦτα εἰπόντες, ἐπευφήμησαν. πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων.

Concilium hoc e manuscripto Græco Vaticano diligenter exscriptum, & cum archetypo collatum ac recognitum testamur. Romæ 14. Septembris 1703. JOSEPHUS JUVENCIUS S. J. PHILIPPUS AMYOT D'INVILLE, Societatis JESU.

Epistola beati Joannis Papæ Romæ, ad sanctissimum Photium Archiepiscopum Constantinopoleos.

Exstitam e Græcolo aliquo Joannis Papæ nomine hanc epistolam esse omnino censet Baronius ad an. 879. num. 19 & 59.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, Photio reverendo & Catholico fratri, patriarchæ Constantinopoleos, gratiam cælestem ad opera salutaria.

NOn ignoramus esse quosdam illic non homines pacis, qui de ecclesia quæ hic est, etiam ipsi ad veritatem non respicientes, mala quædam dicunt; in tantum, ut parum absit, quin tuæ etiam fraternitati non bonas habere de nobis suspiciones, & de iis qui nobis sunt subditi, persuaserint. Et est illis quidem occasio talis propositi falsa: & ipsis ego affirmaverim, quemadmodum & in progressu hujus orationis ostendam, & Deus superne nobis testimonium reddet. Verum ut qui vinum aqua adulterant, miscent illi quædam ex seipsis quæ falso comminiscuntur. Neque vero quidquam illic mirum. Oportet enim eum qui ab initio mali opifex fuit, & adversus Deum constituit inimicitias, & postea nostrum etiam primum parentem a conditoris amore sejunxit, etiam nunc quosdam habere in suo ministerio, quos excitet ut in medium ecclesiæ scandalum inferant. At ego intuens in largitorem pacis Christum, qui etiam *inimicitias in carne sua interfecit*, quantum possum, dabo operam ut ora hominum obstruam, qui delectantur malis.

D Ἐπιστολὴ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου πάπα Ῥώμης πρὸς τὸν ἁγιώτατον Φώτιον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως.

Græca sunt ex editione Beveregii Angli.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος, δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, Φωτίῳ τῷ αἰδεσίμῳ καὶ καθολικῷ ἀδελφῷ, πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, χάριν ἄνωθεν πρὸς ἔργα σωτηριώδη.

ΟΥ'κ ἀγνοεῖν συμβαίνει ἡμᾶς, ὥς τινες τῶν αὐτόθι οὐκ εἰρηνικῶς ἄνθρωποι, περὶ τῆς ἐνταῦθα ἐκκλησίας, καὶ αὐτοὶ οὐ πρὸς ἀλήθειαν ὁρῶντες, κακά τινα λέγουσι, καὶ τόσον, ὅτι καὶ τὴν σὴν ἀδελφότητα E μικροῦ δεῖν οὐκ ἀγαθὰς ὑπολήψεις ἔχειν εἰς ἡμᾶς καὶ τοὺς ὑφ' ἡμᾶς παραπείθουσι. καὶ ἔστι τούτοις ἡ μὲν ἀφορμὴ τοῦ σκοποῦ τούτου * οὐ ψευδής. καὶ αὐτοῖς εἴποιμι ἂν ἐγώ, ὡς καὶ ὁ λόγος προϊὼν παραστήσει, καὶ ὁ Θεὸς ἄνωθεν ἡμῖν ἐπιμαρτυρήσει. ἀλλὰ κατὰ τοὺς τὸν οἶνον καπηλεύοντας ὕδατι, παραμιγνύουσι καί τινα ἀφ' ἑαυτῶν * ψευδοπληρήσαντες· καὶ θαυμαστὸν οὐδέν. δεῖ γὰρ τὸν ἀπ' ἀρχῆς δημιουργὸν τῆς κακίας, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν στήσαντα ἔχθραν, εἶτα καὶ τὸν ἡμῶν προπάτορα τῆς τοῦ κτίσαντος ἀγάπης χωρίσαντα, καὶ νῦν τινας ἔχειν πρὸς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, καὶ διεγείρειν τοὺς τοιούτους, ὅπως ἐκβάλωσι μέσον τῆς ἐκκλησίας σκάνδαλον. ἀλλ' ἐγὼ πρὸς τὸν τὴν εἰρήνην δόντα Χριστὸν ἀφορῶν, ὃς καὶ τὴν ἔχθραν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ ἔκτεινεν, ὡς ἔχω δυνατόν, σπουδάσω

* Delendum videtur illud οὐ, repetitum ex præcedenti vocabulo τούτο.

* Forte ψευδολογήσαντες.

τὰ

ANNO CHRISTI 879.

τὰ στόματα τῶν χαιρεκάκων ἀνδρῶν ἀποφράττειν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸ τοῦ ὅλως τὴν σὴν ἀδελφότητα δηλῶσαί μοί τι, προφθάνω αὐτὸς περὶ τῶν τοιούτων γνωρίζειν σοι· ἵν' εἰδὼς ὅπως ἔχει τὰ καθ' ἡμᾶς, μὴ παρέχῃς ὦτα τοῖς θέλουσι λοιδορεῖν. ἀλλὰ μᾶλλον ἀποστρέφῃς αὐτούς, καὶ τοὺς ἄλλους ποιῇς μὴ ἀκούειν τοὺς λόγους αὐτῶν. Καὶ γὰρ ἡ σὴ ἀδελφότης ἐπίσταται, ὡς ὅτε παρεγένετο πρὸς ἡμᾶς ὁ μικρῷ πρότερον ἀποσταλεὶς παρ' αὐτῆς, περὶ τοῦ ἁγίου συμβόλου ἡμᾶς ἐξετάσας, εὗρεν ἀπαράθραυστον, καθὼς ἀρχῆθεν παρεδόθη ἡμῖν, διατηρήσαντας, καὶ μήτε προστεθεικότας τι ἢ ἀφαιροῦντας, ἀκριβῶς εἰδότας, ὡς τοῖς τὰ τοιαῦτα τολμῶσι βαρεῖα καταδίκη ἀναμένουσα ἀπόκειται. καὶ πάλιν οὖν παραδηλοῦμεν τῇ αἰδεσιμότητί σου, ἵνα περὶ τοῦ * ἄρθρου τούτου, δι' οὗ συνέβη τὰ σκάνδαλα μέσον τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἔχῃς πληροφορίαν εἰς ἡμᾶς, ὅτι οὐ μόνον οὐ λέγομεν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρῶτον θαῤῥήσαντας τῇ ἑαυτῶν ἀπονοίᾳ τοῦτο ποιῆσαι, παραβάτας τῶν θείων λόγων κρίνομεν, καὶ μεταποιητὰς τῆς θεολογίας τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν λοιπῶν πατέρων, οἳ συνελθόντες συνοδικῶς παρέδωκαν τὸ ἅγιον σύμβολον. καὶ μετὰ τοῦ Ἰούδα αὐτοὺς τίθεμεν, ὅτι καὶ τοιοῦτον ἐκεῖνοι τετολμήκασιν, οὐ παραδόντες εἰς θάνατον τὸ κυριακὸν σῶμα, ἀλλὰ τοὺς πιστούς, οἵ εἰσιν ὡς μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ, διασχίζοντες καὶ διατέμνοντες ἀλλήλων, καὶ οὕτως αἰωνίῳ παραπέμψαντες θανάτῳ, καὶ μᾶλλον ἑαυτούς, ὡς ἐποίησεν ὁ ῥηθεὶς οὐκ ὀρθὸς μαθητής, ἀποπνίξαντες. οἴομεθα δὲ μηδὲ τὴν σὴν ἱερότητα ἀγνοεῖν, ὡς οὖσαν συνετὴν καὶ πλήρη σοφίας, ὅτι τὸ καὶ τοὺς λοιποὺς ἡμῶν ἐπισκόπους καταπεῖσαι οὕτω φρονεῖν, εἰς δυσχέρειαν ἡμῖν οὐ μικρὰν ἐμπίπτει. ἐπὶ πράγματι * θεότερον οὕτω ταχέως μεταβαλεῖν οὐδεὶς ἂν ῥᾳδίως δυνηθείη *, καὶ βραχεῖ χρόνῳ τὴν ἔναρξιν εἴληφε, καὶ οὐκ ἔστι παγιωθὲν ἐκ πολλῶν ἐνιαυτῶν. καὶ διὰ τοῦτο καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἡμῖν, ἵνα μὴ μετὰ βίας ἀναγκασθῇ τις παρ' ἡμῖν ἐᾶσαι τὴν προσθήκην, ἣν ἔφθασεν ἐν τῷ συμβόλῳ προσθεῖναι· ἀλλὰ μᾶλλον μετ' ἐπιεικείας καὶ οἰκονομίας παρασκευάσαι τούτους, κατὰ βραχὺ * παραινοῦντας ἀποστῆναι τῆς βλασφημίας. ποιμαίνετε γὰρ τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον, οὐκ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐπιεικῶς· οὐδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλ' ὡς τύποι γινόμενοι, ὁ ἄκρος τῶν ἀποστόλων Πέτρος ἔφη. τοίνυν οὕτως ἡμῶν κατηγοροῦντες, ὡς τοῦτο φρονούντων, οὐκ ἀληθείᾳ πρὸς τὴν κατηγορίαν ταύτην κέχρηνται. ὅσοι δὲ περὶ μὲν τῆς ἐμῆς γνώμης τοῦτο οὐκ ἀμφιβάλλουσιν, ἄλλως δέ τισι τετολμημένον καὶ νῦν καθ' ἡμᾶς καταγγέλλουσιν, οὗτοι οὐ ψευδῶς λέγουσι. τῇ σῇ τοίνυν ἀδελφότητι ἁρμόζει, μηδέν τι ἔχειν καθ' ἡμῶν σκάνδαλον, μηδὲ ἐκκόπτειν τοῦ λοιποῦ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν σώματος· ἀλλὰ μᾶλλον συναγωνίζεσθαι ἡμῖν μετ' οἰκονομίας καὶ ἐπιεικείας καὶ τοὺς λοιπούς, ὅσοι τῆς ἀληθείας ἐξέκλιναν, πρὸς αὐτὴν ἐπανάγειν, ἵνα δὴ καὶ τὸν ὑπὲρ τούτου μισθὸν σὺν ἡμῖν ἡ αὐτὴ ἀπολήψηται. ἔῤῥωσο ἐν κυρίῳ, αἰδεσιμώτατε καὶ καθολικὲ ἀδελφέ.

* Nempe de voce Filioque.

* Forte, βαρύτερον.

* Lege εἰ καὶ.

* Forte, παραινῶν τε. 1. Pet. 5. 2.

A Propterea & antequam omnino fraternitas tua significet mihi quidquam, ipse præveniens volui de his te certiorem facere: ut cum rescieris quomodo se res nostræ habent, non præbeas aures his qui reprehendere volunt; quin potius hos repellas, prohibeasque ne alii horum sermones audiant. Novit enim fraternitas tua, quod quando accessit ad nos qui non ita pridem a te missus est, de sancto symbolo nostram sententiam perscrutatus est; & invenit illæsum, quemadmodum a principio traditum est nobis, servasse nos, nihil addentes, nihil auferentes: quippe qui recte noverimus, quod qui audent talia, hos gravis condemnatio manet. Iterum igitur tuæ reverentiæ significamus, B ut de hoc articulo, ob quem suborta sunt scandala inter ecclesias Dei, certam persuasionem de nobis habeas, quod non solum illum non dicimus, sed etiam eos qui primum ausi sunt sua insipientia hoc facere, prævaricatores esse censemus divinorum oraculorum, qui pervertunt sacram doctrinam Domini Christi, & Apostolorum, ac ceterorum Patrum, qui synodice convenientes tradiderunt sanctum symbolum. Hos cum Juda collocamus, quoniam idem ac ille scelus ausi sunt admittere; non quidem morti tradentes corpus Dominicum; sed fideles, qui sunt membra corporis ejus, discindentes ac dissecantes invicem, & sic in sempiternam mortem illos deducentes, vel C seipsos potius, ut fecit prædictus perversus discipulus, strangulantes. Arbitramur autem neque tuam sanctitatem ignorare, cum sit prudens & plena sapientiæ, quod reliquos episcopos nostros persuadere ut sic sentiant, non minimam id nobis difficultatem affert. Quoniam rem quempiam graviorem adeo celeriter immutare nemo facile possit, quamvis haud ita pridem initium acceperit, nec sit confirmatum a multis annis. Propterea optimum factu visum est nobis, ut per vim nemo cogatur a nobis additamentum illud dimittere, quod prius symbolo adjecerit: sed potius cum moderatione ac prudentia præpara hujusmodi homines, paulatim adhortans ut abstineant a blasphemia. *Pa-* D *scite enim qui in vobis est gregem, non coacte, sed spontanee, neque ut dominantes in clero, sed ut forma facti*, inquit princeps Apostolorum Petrus. Qui igitur nos ita accusant, quasi sic sentiamus, non veritate nituntur in hac accusatione. Quicumque autem de mea sententia non ita dubitant, sed quod alii ausi sunt committere, ad vos referunt, hi certe non mentiuntur. Tuæ igitur fraternitati convenit, nullum ut habeas adversum nos offendiculum, neque scindas reliquum ecclesiæ nostræ corpus: sed potius nobiscum certes cum prudentia & lenitate etiam reliquos, quicumque a veritate declinarunt, ad eam reducere, ut etiam pro hac re mercedem nobiscum ipsa recipiat. E Vale in Domino, reverendissime & Catholice frater.

CON-

AD PSEUDO-SYNODUM PHOTIANAM

anno 879. habitam

ADDITIO.

Ex Mansi suppl. pag. 1031.

Constantinopolitanam illam Synodum, in qua Photius sedi patriarchali redditus est authoritate Joannis VIII. papæ, qui ea de re literas & nuntios ad urbem principem misit, ex Græco codice Vaticano Baronius descripsit, actorumque excerpta passim exhibuit. Integra illa acta Græco-Latina Harduinus dedit, ex quo in collectionem Veneto-Labbeanam transierunt tom. XI. pag. 328. In his actione II. recitantur literæ Joannis papæ VIII. ad Basilium, Leonem, & Alexandrum imperatores CPtanos directæ, quibus ea significat, quæ præstanda censebat, ut restitutio Photii a se admitteretur, reciperetur que. Baronius has ipsas literas Græce ibidem recitatas, conferens cum Latina epistola, quæ legitur in registro epistolarum ejusdem pontificis num. CXCIX. quam epistolam ipsissimam esse a Joanne tunc missam judicabat, discrepantem in multis utrumque ectypum animadvertit. Quare suspicatus est a Photio Latinam Joannis epistolam, dum a se Græce redderetur, vitiatam, mutilatam, interpolatamque fuisse. Idem de Photio judicium latum est ab omnibus, quotquot post Baronium scripserunt; nec ego illum plane absolverem. Nescio tamen nunquid pro liberando a doli crimine Photio valere aliquid possit, quod statim subdo. Ivo Carnotensis notus sæculi XII. ineuntis scriptor, epistolam dedit, inscriptam: *De intelligentia, & dispensatione ecclesiasticæ disciplinæ*, quæ est in editione Jureti, Epist. 283. in ea vero longum ex epistola hac Joannis VIII. fragmentum Latinum recitat, ibique omnes variantes exhibentur, quibus Græcus epistolæ textus a Latinæ epistolæ ectypo discrepat. Ex hoc vero alterutrum consequatur oportet; sive Ivonis ætate Latinam quandam versionem Græcorum actuum hujus concilii evulgatam obtinuisse, sive Latinam aliquam epistolam Joannis tunc superfuisse, iis plane omnibus, quæ in Græca leguntur, cohærentem, quam Joannes ipse post priorem illam, quæ in ejus registro legitur, scripserit, quam secundam epistolam Græcus interpres fideliter licet non de verbo ad verbum, sed paraphrastice potius expresserit. Id potius maluerim, quam illud; neque enim vetus aliqua eorum actorum versio sive reperta est unquam, sive ab antiquo aliquo scriptore commemoratur. Utcumque res habent sese, juvat integrum illud fragmentum, ex eadem Ivonis epistola hic repræsentare, admonendo prius lectores, Ivonem hic, sicut alias sæpe, non totam quidem literarum seriem exhibuisse, sed excerpta hinc inde ex singulis ejusdem paragraphis carpsisse, servatis quidem ipsis scriptoris verbis, sed pluribus periodis omissis.

Joannes papa VIII. Photium neophitum a papa Nicolao depositum interventu Augustorum, Basilii, Leonis, Alexandri in patriarchatu CPtano restituit, scribens prædictis Augustis in hæc verba.

Scripsistis nobis, dilectissimi, ut apostolica & compassionis viscera aperiens, omnes qui in ecclesia, quæ apud vos est, correctionibus subjacent, recipiamus, pacique & unanimitati studentes, ipsum domnum Photium archiepiscopum communicantem nobis in summam Sacerdotum dignitatem & honorem patriarchatus restituamus, ne diutius ecclesia Domini a schismate & scandalo conturbata permaneat. Nos ergo petitionem vestram, ut justam & Deo placentem amplexi, & opportunum tempus, quod diu desideravimus vos invenisse gavisi, misimus apocrisarios nostros, voluntatem vestram complere, quamvis pietas vestra antequam advenirent, ipsum vitum *præoccupaverit violenter restituere.* * Quod tamen & nos libenter recipimus; & quamvis hoc faciendi potestatem habentes, non tamen ex potestate nostra eum restituere volumus, sed ex apostolicis decretis, & paternis constitutionibus testimonia proferemus, non leges ecclesiæ antiquitus datas solventes, sed in quibus gratiarum diligentia inconvertibiliter observatus, ecclesiæ corpus evellit, & dissipar, ad utilitatem ejus omnia reducere cupientes. Synodus enim Nicæna secundo capitulo dicit: Quoniam frequenter sive ex necessitate sive aliquo quolibet modo transgredi contingit homines ecclesiasticos canones; & papa Gelasius dicit: *Quoniam ubi necessitas non est, inconvertibilia maneant sanctorum patrum decreta.* Et sanctissimus papa Leo in eodem spiritu præcipit dicens: *Ubi necessitas non est, nullo modo violentur sanctorum patrum statuta. Ubi vero necessitas fuerit ad utilitatem ecclesiæ, qui potestatem habet, ea dispenset.* Ex necessitate enim fit imitatio legis. Et Felix papa: *Contemplari oportet, quod ubi occurrerit necessitas, sæpe constitutiones patrum transgrediuntur.* Et Carthaginensis Synodus XXXV. capitulo dicitur: *Præcipimus, ut clerici rursus in ecclesiam recipiantur, quamvis primum in synodo depositi fuerint*; synodus enim synodum solvit propter unitatem, & pacem ecclesiæ. Et Innocentius papa dicit V. capitulo. *Qui promoti sunt a Bonoso hæretico, recipiantur iterum, ne scandala in ecclesia pullulent.* Non solum autem pro hæresi depositis, apostolica sedes hæc, paci ecclesiasticæ studens, adjutorii manum porrexit, sed & orthodoxis sacerdotibus, & patriarchis ad eam confugientibus, sicut & nunc Photius fecit, usitata miseratione subvenit. Nostis enim quod magnum Athanasium episcopum, & Cyrillum, & Polycronium Jerosolymitanos, & Joannem, quem charitas nostra Chrysostomum vocat, & Flavianum a synodo depositos apostolica sedes in pristinum honorem restituit. Si ergo qui a Donatistis & Bonoso ordinati, & a liminibus orthodoxæ ecclesiæ a synodo plenaria sequestrati, ab alia synodo recipiuntur, & in catalogo Sacerdotum habentur, ne ecclesia diminutionem vel divisionem patiatur; quanto magis orthodoxæ fidei viros & immaculatæ vitæ non oportet contemnere, sed ad pristinum honorem revocare? Sicut enim apostolica sedes, & semel accipiens claves regni Cælorum a primo & magno pontifice Jesu Christo per principem apostolorum Petrum, dicente ad eum: *tibi dabo claves regni Cælorum, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis,* * habent potestatem universaliter ligandi & solvendi, & secundum Hieremiam evellendi, & plantandi. * Et propter hoc & nos ejusdem potestate Principis Apostolorum Petri utentes cum omni Ecclesia nostra mandamus vobis, & SS. fratribus ve-

* *Hoc unum esse ex intrusis a Photio, Baronius queritur; sicut & cætera quæ sequuntur.*

* *Matth. 16.*

* *Jerem. 1. 10.*

ANNO CHRISTI 853. &c. Ex Mansi Suppl. pag. 1019.

vestris patriarchis Alexandriæ, Antiochiæ & Jerosolymorum, & cæteris Episcopis, & omni plenitudini Christianæ Ecclesiæ secundum petitionem vestram, Photium * patriarchsm fratrem, & sacerdotem nostrum nos in communionem recipere. Item recipite eum sine excusatione. Nullus excuset se pro synodis contra eum peractis. Nullus sanctorum prædecessorum meorum Nicolai, & Adriani sententias contra eum causetur. De ipso enim furteptum est illis. * Nullus contra eum subscriptiones nostras occasionem schismatis habeat. Omnia enim ut infecta, & irrita facimus, & quæcumque sunt contra eum in manibus Principis apostolorum ponimus, & per eum in humeris Jesu Christi Agni Dei qui tollit peccata mundi. Item & hoc confirmare vos volumus, ut post mortem Photii fratris nostri nullus ex dignitate mundana ad Pontificalem honorem ascendat; sed ex presbyteris cardinalibus ejusdem Ecclesiæ, vel ex diaconibus, aut ex aliis sacerdotibus, qui sub A ecclesia Constantinopolitana consistunt. Item & quoniam nos, pro pace ecclesiæ solliciti, Photium fratrem nostrum suscepimus, sicut & Adrianus papa Tharasium, nullum computet canonicum usum. Privilegia enim paucorum communem legem non faciunt. Si quis vero tale quidamodo facere præsumpserit, sine venia erit. Ita * quoque cum esset antiquis regulis præfinitum, ut nullus qui esset in clero, extranearum consortium haberet mulierum, sed earum tantum, quæ omnem suspicionem excluderent; Beatus Papa Gregorius hunc rigorem ita modificavit clericis Anglorum, ut si B qui essent extra sacros ordines constituti, qui se continere non possent, uxores sortirentur, & stipendia sua foris acciperent. Intelligens leviorem esse casum, si ruentes conjugali vinculo exciperentur, quam si vago concubitu interminatæ libidinis voragine absorberentur. Sic aliæ dispensationes salubri deliberatione admissæ, cessante necessitate, deberent & ipsæ cessare.

* Hic plura sunt ex iis quæ Baronius vocat Photii additamenta.

* Hæc item additicia censet Baronius.

* Hæc sunt de suo loco adjecta.

ANNO CHRISTI 879.

*CONCILIUM MANTALENSE

In quo regis nomen Bosoni ab Arelatensis

Regni episcopis proceribusque delatum est Idibus Octobris, anno Christi DCCCLXXIX. Joannis VIII. papæ anno VII. Ludovici & Carolomanni regum primo.

ELECTIO BOSONIS REGIS.

CUm convenissent sancti patres in nomine Domini salvatoris nostri, conventum celebraturi apud Mantalam territorii Viennensis, de multis ecclesiæ negotiis tractaturi, & sanctæ sollicitudinis secretatinm penetraturi, multis emergentibus, & suimet consideratione cogentibus, sacerdotalis affectus ex antiquo patrum cordibus infusus evidenter dictavit ei personæ curam gerere, cujus adminiculo tam in veteri testamento, quam & in novo, consuevit * populo condignum regimen exhiberi. Et quoniam jam olim ejusdem personæ præsidiis tam ipsi patres, quos gratia divina episcopos vocari concessit, quam principes, & totum vulgus carentes, nullis compatientis fulciebantur vel juvabantur auxiliis, præsertim cum rege communi morte recepto, nullus in eos sua viscera per caritatis largitatem extenderit, anxiari plurimum compulsi sunt, quia non solum in internis per invisibilem inimicum, sed etiam in apertis per visibiles inimicos, etiam ex his, quos ipsa Christi peperit sancta mater ecclesia, pessumdari funditus videbantur. Itaque dum mentis aciem usquequaque verterent, & simul cum nobilioribus ad hanc necessitatem submovendam, idoneas personas considerarent, non invenientes qui sui consultationi respondere vellent, utpote negligentibus cunctis tantum laborem ob honorem Dei & sanctorum ejus & matris ecclesiæ sumere, omnes inflammati Deum omnium principem pro E hac angustia medullitus exoraverunt, ut is qui curam singularem habet mortalium, & cujus dispositio curricula vergit omnium sæculorum, & rectum daret consilium, & evidens consilii promeret indicium. Denique cui patet omne cor, & omnia voluntas loquitur, fatigatos majorum & minorum inspiciens animos, quoddam clarescere fecit solstium, & quodammodo præsentavit suffragium. Sane omnibus unum sapientibus, & per divinam visitationem idem indivisibiliter ambientibus, cordi fuit exhibitus homo, jamdudum C in principatu domni Caroli defensor & adjutor necessarius: cujus post se filius ejusdem imperatoris, cernens ejus insignem prudentiam, amplificare delegerat domnus rex Ludovicus. Ipse etiam non tantum in Galliis, sed & in Italia cunctis enituit, ut domnus apostolicus Joannes Romensis, instar filii complexus, ejusdem sinceritatem multis præconiis extulerit, & ad suam tutelam, revertens ad sedem propriam, delegerit. Ergo nutu Dei, per suffragia sanctorum, ob instantem necessitatem, & eam, quam in eo compererunt, expetibilem utilitatem, & prudentissimam atque providentissimam sagacitatem, communi animo, parique voto, & uno consensu, clarissimum principem dominum Bosonem, Chri- D sto præduce, ad hoc regale negotium petierunt, & unanimiter elegerunt. Qui etsi consideratione tanti laboris renuerit, & abdixerit, oppositis his quæ Dei sunt, & ejus ecclesiæ, tandem obedienter colla promittendo submisit. Electus autem Deo statuitur, preces funduntur, Domini nostri Jesu Christi gratia, quæ præcessit in velle, in certo perfecto satis efficax postulatur. Et ut hæc electio præsentibus & futuris certius innoteicat, omnium episcoporum subscriptio luce clarius indicat. Actum apud Mantalam publice, anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIX. Idibus Octobris.

* Pro, Populi. Hard.

ET SUBSCRIPSERUNT EPISCOPI.

Ottramnus archiepiscopus Viennensis.
Aurelianus archiepiscopus Lugdunensis.
Teutrannus archiepiscopus Tarantasiensis.
Rotbertus archiepiscopus Aquensis.
Radbertus episcopus Valentiæ.
Bernarius episcopus Gratianopolitanus.
Elias episcopus Vasionensis.
Hemico episcopus Diensis.
Adalbertus Episcopus Maurienuæ.
Biraco episcopus wapicensis.
Eustorgius episcopus Tolonensis.
Girbaldus episcopus Cabilonensis.

ANNO CHRISTI 879.

Hieronymus epiſcopus Lauſaneoſis.
Richardus epiſcopus Agathenſis.
Guntardus epiſcopus Matiſconenſis.
Roſtagnus archiepiſcopus Arelatenſis.
Theodericus archiepiſcopus Veſontiooenſis.
Ætherius epiſcopus Vivarieoſis.
Leodoinus epiſcopus Maſſilienſis.
Germardus epiſcopus Arauſicenſis.
Ratfridus epiſcopus Avenioenſis.
Vvalefridus epiſcopus Uceticenſis.
Edoldus epiſcopus Regienſis.

Synodi ad Boſonem regem deſignatum legatio.

SAcra ſynodus Meotelenſis, territorii Viennenſis, io nomine Domioi noſtri congregata, ſimul cum primoribus, inſpirante divinitate ſummæ majeſtatis, ſincera devotione veſtram prodentiam, clariſſime princeps, adit, petens addiſcere veſtra certiſſima reſponſione, qualem vos velitis in principatu, quo vos ſublimari per divioam miſericordiam optamus, omnibus oſtendere. Si videlicet honorem Dei omoipotentis, & dilectionem io fide catholica veraciter quæſituri eſtis, & eccleſiam illius pro viribus exaltaturi. Si vultis omnibus, ſicut boni principes qui vos præceſſerunt, & quorum formam literis & fama noſtis, legem, juſtitiam, & rectum coocedere & ſervare: teneotes humilitatem, quæ eſt fundameotum virtutum, cum patientia, & aoimo ſereno, humillimo, ad damnandum incondito, ſed io omnibus juſte promiſſis ſtabili, & certo, bene per Dei gratiam præparato & ornato, ſobrietate competeoti venuſto. Qui ſitis acceſſibiles omnibus recta ſuggerentibus, & pro aliis intercedentibus, quærentes magis prodeſſe, quam præeſſe, ſequentea veſtigia ſanctorum principum, calcantes iram, ſævitiam, duritiam, avaritiem, cupiditatem, iodignationem, & ſuperbiam. Juſtus patricius veſtris majoribus & minoribus apparentes, veritatem ore & opere præferentes, ſalubre conſilium libenter audientes, monſtra vitiorum declinantes & perſequentes, virtutes amaotes, defenſionem & mamburgium ſingulis exhibentes, ut oeque eadem ſancta ſynodus, & primates veſtri cum ea ſeotientes nunc de vobis io bonitate maledicantur, vel detrahantur in futuro, neque ſacro veſtro principatui, nobis, ut credimus, profuturo juſte derogetur: ſed ſit pax & veritas ſanctorum ſuffragiis, per divinam gratiam, prælatis & ſubditis, ſacerdotibus & illis commiſſis primatibus, dum eis auctoritatem evangelicam & apoſtolicam cum juſta lege humana conſenſeritis & obſervaveritis, ut per omnia & in omoibus benedicatur Deus. Precatur etiam ſacerdotalis & laicalis fidelitas, ut faciat veſtra prudentia unumquemque in veſtra domo ſuum vas poſſidere in ſanctificatione & honore.

BOSONIS REGIS ELECTI AD SYNODUM RESPONSIO.

SAcratiſſimæ ſyoodo, & cunctis primoribus noſtris fidelibus, humilis Chriſti vernaculus Boſo. Primum veſtræ ſinceriſſimæ devotioni gratiarum actiones corde & ore rependo, quod, licet immerito, ſola veſtre benevolentia, per incommutabilem Dei gratiam, amplecti me viſceribus veſtris ad liquidum comperio. Pariter quoque, quod fervor veſtræ caritatis ad id officium me promoveri divioitus optat, ut mea parvitas matri mcæ, quæ eccleſia Dei vivi eſt, ob immortalem remunerationem decertare veleat. Ego autem, conſcius meæ conditionis & figmenti fragilis, imparem me judicans tanto negotio, omoimodis abnuiſſem, niſi per Dei nutum vobis cor unum datum & aoimam unam in unum conſenſum adverſiſſem. Obediendum itaqoe pro certo cognoſcens inſpiratis a Deo tam ſacerdotibus, quam noſtris amicis & fidelibus, non reluctor, nec audeo, veſtris juſſionibus. Quod vero requiſiſtis, qualem me præbere vellem in committendo per Dei miſericordiam in regimine futoro, & ſimul oſtendiſtis normam, & inſtruxiſtis dogmate ſacro, libentiſſime ſuſcipio. Amplector catholicam fidem, in qua nutritus ſum, quam puriſſimo corde teneo, ore veraciſſimo pronuncio, pro qua paratus ſum impendi & ſuperimpendi, ſi ſic placuerit Domino Deo noſtro: eccleſiarum privilegia, juvante Domino noſtro Jeſu Chriſto, reſtaurare & conſervare, & juſtitiam per veſtrum commune conſilium curabo. Omnibos, ut mooniſtis, legem, juſtitiam & rectum mamburgium, auxiliante Deo, conſervabo, & impendere curabo: quo ſequens præcedentium bonorum principum veſtigia, tam ſacris ordioibus, quam vobis noſtris fidelibus, conſulere certam æquitatem ſervando. De moribus meis, licet me peccatorem præ omnibus ſciam, voluntatem meam hanc eſſe veraciter aſſero, ut per omnia morigeratum boaorum, & in nullo malorum oſtendam. Si autem, quoniam homo ſum, contra quemlibet animo exceſſero, ſecundum veſtrum conſilium corrigere curabo. In quo precor reverenter, ut quod juſtius & rationabilius inveneritis, mihi congrue pro tempore & loco ſuggerentes, vos ipſos in me honoretis: quoniam & ego, ſi quis veſtrum in me deliquerit, emendationem rationabiliter acceſſibilis factus expectabo: evangelicam & apoſtolicam auctoritatem cum juſta lege ſequar humana, ut ipſo præduce & eomite, per omnia & in omnibus benedicatur Deus. De domo noſtra, ſicut me monuiſtis, quia Deus in ſanctis habitat, ſolicitudioem adhibebo, & ut decenter quiſque incedat, ſtudioſiſſime procurabo. Igitur, Domini mei, ſacroſancti pontifices, eccleſiæ ſummi Dei noſtri præſules, & vos omoes noſtri fideles, primates & ſubprimates, confiſus de Dei gratia & auxilio, per ſanctorum ejus ſuffragia, quia veſtris juſſionibus faveo, precor vos & obſecro, ut per ipſum, & cum ipſo, tam piis ad ipſum interventibus, in tanto ſubeundo labore meam neceſſitatem & humilitatem juvetis, quam etiam humanis adminiculis & auxiliis pro poſſe ſuffragari mihi certetis. Quod ſi cui diſplicet, & aliter animo teoet, quæſo patenter edicat, & ſe nobiſcum in nullo decipiat. Simulque precor per caritatem, qua ſervetis, ut communi faventes utilitati, triduanis ſolenniter precibus Dominum Deum noſtrum cum plebibus vobis commiſſis exoretis, ut propter peccata mea, vel levitatem meam, vos, aut me ad deceptionem populi ſui nequaquam errare permittat, ſed ſuam ex hoc voluntatem miſericorditer oſtendat.

ANNO CHRISTI 879.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

1 *Concilium Mantalenſe*) Ex verbis Paradini, qui hanc ſynodum primus in lucem dedit, ſubſcriptiones concinnavimus, ſeriem ſeculi epiſcoporum quos interfuiſſe narrat. Confirmant porro epiſcopi quod modo adſtruebamus; nam Ludovicum Calvi filium regem vocant, non imperatorem.

HINC.

HINCMARI EPISCOPI REMENSIS

Epistolæ Synodales.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

SYnodos Remis ab Hincmaro archiepiscopo sæpissime fuisse celebratas ejus scripta declarant: ac præter ea quæ superiori tomo a pag. 475. ad 499. edidimus, fidem facient sequentes duæ epistolæ ex codice veteri S. Laurentii Leodiensis vulgatæ a R. P. Jac. Sirmondo tomo II. operum Hincmari pag. 811.

EPISTOLA I.

Hincmarus episcopus ac plebis Dei famulus.

NOtum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ rectoribus, ministris quoque ac filiis ad quos hæc poterunt pervenire, quia Godbaldus quondam presbyter parochiæ nostræ, de quadam fœmina nomine Doda criminatus, & idoneis testibus comprobatus, & secundum sacros canones ad judicium provocatus, de ipso judicio conscientia sua redargutus fuga lapsus est. Propterea secundum sacros canones, spiritu Dei conditos & totius mundi reverentia consecratos, omni sacerdotali officio est privatus, docente B. Bonifacio papa: Probat inquit vera esse illa quæ adversum se dicta sunt, qui ad ea confutanda adesse minime vult. Quod si adesse neglexerit, dilationem sententiæ non lucretur. Nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto & totiens delegato judicio purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest, utrum in præsenti examine omnia quæ dicta sunt comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata totiens constet absentia. Data ex synodo in Remensi metropoli habita x. Kal. Majas indictione XII.

EPISTOLA II.

Hincmarus episcopus ac plebis Dei famulus.

NOtum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ rectoribus, ministris quoque ac filiis ad quos hæc potuerunt pervenire, quia Fulcherus & Hardoisa carne propinqui, contra legis præcepta & prophetica dicta, contraque evangelicam & apostolicam atque canonicam regulam, sed & contra leges humanas, non conjugio, sed incestu, carnali commixtione conjuncti sunt: sicut idoneis & D veracibus testibus computata utriusque cognatione probatum est. Et quia obedire divinis & humanis legibus noluerunt, ut se ab ipso incestu disjungerent, secundum sacros canones a sacra communione corporis & sanguinis Christi, & ab omnium Christianorum societate abjecti sunt, usque dum Domino respiciente a laqueis diaboli, a quo capti tenentur, per pœnitentiam separati, ab ipso incestu resipiscant, decernente B. Gregorio: si quis, inquit, consobrinam duxerit in conjugio, anathema sit, & responderunt omnes tertio, anathema sit. Et item: si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit: & responderunt omnes tertio, anathema sit. Vos fratres ac filii qui literas non didicistis, scitote quid sonat in nostra lingua anathema, id est alienatio: ut a Christo, a quo nominantur Christiani, & a Christianorum societate atque com-

A munione sint tales alieni, donec ab illa inlicita conjunctione se separent, & per pœnitentiam & sacerdotale ministerium Christo & sanctæ ecclesiæ, id est, Christianis reconcilientur. Progeniem vero suam divinæ leges unumquemque Christianum usque ad septimam generationem, & quamdiu se cognoscunt affinitate propinquos, observare decernunt, ut nemo ex propria consanguinitate conjugem habeat, vel quam ex propria consanguinitate aliquis conjugem habuit, vel aliqua inlicita pollutione maculavit, quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo & cunctis hominibus, & incestuosos a liminibus sanctæ eccle- B siæ præcipiunt separari, usque dum per satisfactionem precibus sacerdotum eidem, ut præmisimus, sanctæ ecclesiæ canonice reconcilientur. Si autem ab hoc incestu, in quo perditi jacent, separare se voluerint, quia sicut sacræ leges dicunt, incestus nullo conjugii nomine deputatur, si se continere non potuerint, post pœnitentiam & reconciliationem quibus conjunctio inlicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. Quandiu autem in ipsa inlicita conjunctione manserint, nullus Christianus quocumque modo eis communicet, quia cum talibus cuicumque Chri- C stiano nec communem cibum sumere licet. Propterea fratres ac filii, omnes scilicet Christiani separate vos ab omnimoda eorum communione, ne, quod absit, communicantes illis pariter pereatis. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur: cum & inter jumenta hoc fieri scitis, ut ea quæ scabiem habere videntur, separentur a sanis, ne illorum morbo cetera damnentur vel pereant. Et dicente Domino, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat: si antequam se ab hoc incestu separent, quisquam eorum in infirmitatem deciderit, & ut sic jam in desperationem de vita temporali devenerit: si vel tunc ex corde pœnituerit, & coram Deo, a sacerdote, ac fidelibus hominibus confessus fuerit, & fidejussores dederit, ut si de ipsa infirmitate convaluerit, ulterius ad illam incestam conjunctionem non redeat, cum aliis peccatis suis de hoc incestu puram confessionem faciat, & a sacerdote reconcilietur, & sancto oleo ungatur, & communio corporis & sanguinis Christi ei largiatur. Si vero in hac pertinacia usque ad mortem permanserit, & sine reconciliatione & communione corporis & sanguinis Christi quisquam eorum mortuus fuerit, sine psalmis & hymnis atque orationibus, & non cum aliis Christianis sepeliatur, E quia sicut sancto Spiritu inspirante scriptum legimus, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus. Data ex synodo in Remensi metropoli habita x. Kalendas Majas indictione XII.

ANNO CHRISTI 880.

CONCILIUM ROMANUM V.

A JOANNE PAPA VIII. VI. IDUS.

Novembris celebratum anno DCCCLXXX.

SYnodus Romana mense Novembri anno 880. habita eruitur ex epistolis Joannis P. VIII. n. 253. ad Romanum Archiepiscopum Ravennatem, & num. 254. ad universos Episcopos datis, in quibus indicit synodum ad diem VI. Idus Novembris quartæ decimæ Indictionis, ad eam diem dilata ob Saracenorum bella, atque impedimenta. Eam porro celebratam fuisse ostendit ejusdem Pontificis epistola num. 276. ad Romanum Archiepiscopum Ravennatem data: in qua Pontifex narrat, Romanum præfatum excommunicasse Deusdedit Ducem ad sedem Apostolicam appellantem; A & ob id Romanum vocatum fuisse Romam VI. Id. Novemb. ad Synodum celebrandam, ut Deusdedit causa canonice finiretur: *Qui*, subdit epistola, *pro se sui cardinis Dominicum presbyterum, & Joannem Diaconum misit, transmittens cum illis scriptas accusationes: quibus scriptis coram sancta Synodo lectis, ad ea Deusdedit respondit, & se incestum, atque nefarium commisisse negavit; sed coram omnibus se innocentem ostendit, & divina mundanaque Juris auctoritate se conjugatum probavit. Quapropter una cum sancta Synodo illum absolvimus &c.*

CONCILIUM MEDIOLANENSE

Sub Ansperto Mediolanensi archiepiscopo & suffraganeis ad reprimendas Attonii cujusdam sacrilegas invasiones,

Circa annum 880. celebratum.

Ex Mansi Suppl. pag. 910. Anno 880. etc.

ATtonius quidam, homo impius & potens, gravia nonnulla & impia in res ecclesiæ Mediolanensis intulerat; qua de re ab Ansperto Mediolanensi præsule frequenter admonitus atque reprehensus, numquam tamen manus abstinuit. Quare Anspertus convocato suffraganeorum concilio ecclesiastico anathemati devovendum illum censuit. Sed neque eo fræno coercitus, ad Joannem VIII. papam ab eodem archiepiscopo delatus est, qui datis ad eumdem Attonium literis, minitatus est se confirmaturum sententiam præsulis sui, ni resipisceret. Rem totam in eadem epistola, quæ B est 272. narrat pontifex, ubi & ejusdem concilii, alias ignoti, subobscure meminit his verbis: *Post correctionem una cum venerabilium coepiscoporum cœtu a sacrosanctis corporis & sanguinis Domini communione separavit*. Et infra: *secundum jam dicti confratris nostri, & episcoporum sententiam &c.* Signatur epistola die XV. Kal. Maji indictione XIV. idest anno 881. ex quo arguere licet anno forte præcedenti 880. vel priori 879. in Attonium sententiam Concilium Mediolanense tulisse, quam spernens ad pontificem delatus est.

ANNO CHRISTI 881. / ANNO CHRISTI 881. * VI. ex supradictis.

*CONCILIUM ROMANUM * VI.

QUO ATHANASIUS EPISCOPUS SIMUL

Et princeps Neapolitanæ urbis, propter fœdus cum Saracenis initum excommunicatus est.

Athanasius Neapolitanus episcopus & princeps.

* COncilium.) Athanasius Neapolitanus episcopus simul & princeps olim a Joanne papa epistola 66. 161. & 162. plurimum laudatus, in transversum actus, & in tetrum pravum conversus scelestissimus evasit. De ipso enim Leo Ostiensis libro 5. capite 42. ista habet: *Idem vero Athanasius princeps illi, nempe Sergio, subrogatus, firmata cum Saracenis pace, Beneventum, Capuam, Salernum, Romamque depopulari cum eis cœpit, multaque tunc monasteria & ecclesiæ cum villis & urbibus impiorum incendia conflagrarunt*. Hæc Leo. Post fœdus cum Saracenis contractum Joannes papa per epistolam 251. & 256. eum admonuit, ut fœdus cum barbaris initum dissolveret, & nisi pareret, anathematis sententia feriendus C esset. Immo quod magis est, ipse Joannes papa hac de causa se Neapolim contulit: sed frustra. Quare dum in urbem rediisset, hac synodo ibidem congregata, anathematis sententiam in eum tulit, eamque per epistolam circularem 270. episcopis circumpositis omnibus insinuavit. Cumque excommunicatus Athanasius pro absolutione non semel institisset, pontifex ab eo sæpius delusus nullam ipsi fidem adhibendam esse putavit, nisi primum Saracenis ab ipso necatis vel captis, pœnitentiæ D certa signa edidisset. Quod ut illi constaret, Marinum episcopum cum epistola 294. ad eumdem Athanasium scripta hujus rei causa ablegavit. Vide Baronium anno 881. numero 1. & sequentibus.

Marinus ad Athanasium ablegatus.

RO-

Ex Mansi Suppl. pag. 1034.

ANNO CHRISTI 881. &c.

ROMANÆ SYNODI TRES

A Joanne VIII. Marino I. & Stephano V. in Photium habitæ annis 881. 883. & 884.

COnstat inter omnes, Romanos tres hosce pontifices Photium patriarchali solio restitutum iterum atque iterum evertisse. Sed id ab illis præstitum in synodis, ea de re coactis, quanquam omnes facile admissuros credo, nemo tamen sibi affirmandum huc usque censuit. Cujus cunctationis causa ex eo repetenda est, quod nemo veterum de Romanis Synodis ea de causa coactis quidquam mutiverit. Neque ego sine veteri auctore quidquam ea in re auderem; quare ut hoc affirmem facit & rei gravitas, quæ synodum poscebat, & inscriptio Græculi illius, qui epistolarum Nicolai, Adriani, Joannis, Marini, Stephani, & Formosi epitomen dedit, quam in supplemento ad synodum VIII. ex vetusto codice, Raderus prior, dein Labbeus tom. X. col. 922. vulgavit. Ita enim epitomen hanc inscripsit: *Συνοδικαὶ συστάσεις Synodicæ pontificum Romanorum, Nicolai, Adriani, Joannis, Marini, Stephani, Formosi &c.* Quanquam vero Græculus iste recentior est scriptor, potuit tamen ex vetusto aliquo codice titulum hunc accepisse. Nec sane abs re opinaremur, Joannem, Marinum, & Stephanum, quos sane Photium damnasse compertum est, in synodo id solemniter egisse, cum & ætatis illius mores, & rei gravitas id exposceret.

CONCILIUM APUD S. MACRAM.

SYNODUS QUÆ FUIT ACTA APUD

Sanctam Macram, in loco qui dicitur [1] Finibus Rhemensis parochiæ, tempore Ludovici regis, filii Ludovici Caroli filii, die IV. Nonas Apriles, anno Christi DCCCLXXXI. Ioannis papæ VIII. anno IX. Ludovici ejusdem regis anno * XI.

* Immo II. dumtaxat, ut bene Sirmondus.

Ex MS. Cod. S. Mariæ Laudun. primum edidit Sirmondus. Harduinus.

TITULI CAPITULORUM.

I. *Quod distinctæ sint potestas regia & auctoritas pontificum.*
II. *Increpatio torporis & negligentiæ sacerdotum; ex sancto Gregorio.*
III. *De honore, cultuque Dei & ecclesiarum.*
IV. *De suscipienda cura monasteriorum.*
V. *De rapinis compescendis, & pace restituenda.*
VI. *Admonitio ad regem, & ministros reipublicæ.*
VII. *De præstanda per pœnitentiam emendatione.*
VIII. *Ad regem, ut bonos diligat consiliarios.*

PRÆFATIO.

DIversarum provinciarum episcopi, quorum nomina tenentur subter adscripta, qui ante nequivimus, diversis occupationibus, tam Paganorum infestationibus, quam pravorum Christianorum infestationibus præpediti, tunc anno incarnationis dominicæ DCCCLXXXI. indictione XIV. IV. Nonas Apriles, maxima necessitate compulsi, apud martyrium sanctæ Macræ, in loco qui dicitur Finibus Rhemensis parochiæ, in nomine Christi convenimus. Ab omnibus, qui juste & pie in communione catholicæ ecclesiæ, quæ Christi est corpus, vivere volunt, ea quæ sequuntur, Domino mediante, observari decernimus, non nova condentes, sed quæ a majoribus nostris secundum tramitem sanctarum scripturarum statuta, & a Christianis imperatoribus ac regibus promulgata, & usque ad hæc periculosa nostræ infelicitatis tempora fuere servata, quasi lumina in malignorum operum tenebras, quæ excæcant diffidentiæ filios, devocamus: ut falce sancti Spiritus, per divinum ministerium nostri officii, perque regiæ solicitudinis potestatem, ac ministros reipublicæ, male pullulantia recidantur, & fructuosa Christianis mentibus inserantur.

CAPITULA.

I.

Gelasius epist. 10.

HÆc namque sunt sacerdotalis officii, & regii ministerii, quia sicut in sacris legimus literis duo sunt, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, & regia potestas. Solus enim Dominus noster Jesus Christus vere fieri potuit rex & sacerdos. Post incarnationem vero, & resurrectionem, & ascensionem ejus in cælum, nec rex pontificis dignitatem, nec pontifex regiam potestatem sibi usurpare præsumpsit: sic actionibus propriis dignitatibusque ab eo distinctis, ut & Christiani reges pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro temporalium rerum cursu regum dispositionibus uterentur: quatenus spiritalis actio a carnalibus distaret incursibus, & ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus. Et tanto est dignitas pontificum major quam regum, quia reges in culmen regium sacrantur a pontificibus, pontifices autem a regibus consecrari non possunt: & tanto gravius pondus est sacerdotum, quam regum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino reddituri sunt examine rationem: & tanto in humanis rebus regum

ANNO CHRISTI 881.

gum cura est propensior, quam sacerdotum, quanto pro honore & defensione ac quiete sanctæ ecclesiæ, ac rectorum & ministrorum ipsius, & leges promulgando, ac militando, a rege regum est eis curæ onus impositum. Et legimus in sacris historiis, quia cum sacerdotes in regimine regni reges ungebant, & diademata capitibus illorum imponebant, legem in manibus eis dabant, ut discerent & scirent, qualiter se & subjectos sibi regere, & sacerdotes Domini honorare debeant. Legimus etiam in sacra historia, quia Ozias rex præsumpsit incensum ponere, (quod non regii, sed sacerdotalis erat ministerii) lepra est a Deo percussus, & de templo a sacerdotibus ejectus, & in domo sua est usque ad mortem reclusus.

Deut. 17.

2. Par. 26.

II.

Denique si pro salute regis ac reipublicæ ministrorum, & pro ministerio indignitati nostræ commisso, in processu aliqua dixerimus, quæ carnalibus animis valeant displicere, (quia medicus sæpe, quos leni unguento medicare non potest, per amarum poculum confectionis reducit ad hilaritatem sanitatis) ne dicant de nobis quod dictum legimus de sedentibus in cathedra Moysis: *imponunt onera gravia & importabilia in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere*, nos prius verbis sancti Gregorii, ex homilia quam de evangelio tractavit tempore synodi episcoporum, accusamus: quoniam ad exteriora negotia, partim necessitate barbarici timoris, partim negligentia nostri temporis, dilapsi sumus, & aliud ex honore suscepimus, atque aliud officio actionis exhibemus. Ministerium prædicationis relinquimus, & ad pœnam nostram, ut video, episcopi vocamur, qui honoris nomen, non virtutem tenemus. Relinquunt namque Deum hi qui nobis commissi sunt, & tacemus: in pravis actibus jacent, & correctionis manum non tendimus: quotidie per multas nequitias pereunt, & eos ad infernum tendere negligenter videmus. Sed quando nos vitam corrigere valeamus alienam, qui negligimus nostram? Curis enim sæcularibus intenti, tanto insensibiliores intus efficimur, quanto ad ea quæ foris sunt studiosiores videmur. Usu quippe curæ terrenæ a cælesti desiderio obdurescit animus, & dum ipso suo usu durus efficitur per actionem sæculi, ad ea emolliri non valet, quæ pertinent ad caritatem Dei: quia dum extraneis actionibus implicamur, ministerium actionis nostræ negligimus. Dei causam relinquimus, ad terrena negotia vacamus: locum sanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur. Impletum est in nobis profecto quod scriptum est: *Et erit sicut populus, sic sacerdos*. Sacerdos enim non distat a populo, quando nullo vitæ suæ merito vulgi transcendit actionem. Ecce jam pene nulla est sæculi actio, quam non sacerdotes administrent. Quanto autem mundus gladio feriatur aspicimus, quibus quotidie percussionibus intereat populus, videmus. Cujus hoc nisi nostro præcipue peccato agitur? ecce depopulatæ urbes, eversa castra, ecclesiæ ac monasteria destructa, in solitudinem agri redacti sunt: sed nos pereunti populo auctores mortis existimus, qui esse debuimus duces ad vitam. Ex nostro etenim peccato populi turba prostrata est, quia faciente nostra negligentia ad vitam erudita non est. Pensemus ergo, qui unquam per linguam nostram conversi de perverso suo opere, nostra increpatione correpti pœnitentiam egerunt, quis luxuriam ex nostra eruditione deseruit, quis avaritiam, quis superbiam declinavit. Hic pastores vocati sumus, & cum ante æterni pastoris oculos venerimus, ibi gregem nostra prædicatione conversum non ducemus. Sed utinam, si ad prædicationis virtutem non sufficimus, loci nostri officium in innocentia vitæ teneamus.

Matth. 23.

Isai. 24. Osee 4.

III.

De honore & cultu Dei, atque sanctarum ecclesiarum, quæ auctore Deo sub ditione regiminis regis nostri consistunt, communiter verbis ejus qui dixit discipulis & apostolis suis, quorum licet indigni vicibus in ecclesia sanguine Christi redempta fungimur: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit: non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris qui loquitur in vobis*, domnum nostrum regem monemus, ut sicut tempore antecessorum suorum imperatorum ac regum excultæ & honoratæ, atque rebus ampliatæ fuerunt, salva æquitatis ratione ita permaneant; & quæ sua liberalitate honoratæ atque ditatæ fuerunt, de cetero sub integritate sui serventur. Et sacerdotes, ac servi & ancillæ Dei, vigorem ecclesiasticum, & debita privilegia, juxta reverendam auctoritatem obtineant: eisque regalis potestas, & illustrium virorum strenuitas, seu reipublicæ administratores, ut suum ministerium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & juste concurrant.

Luc. 10.

IV.

Ut missi regii per civitates, & singula monasteria tam canonicorum, quam monachorum, sive sanctimonialium, una cum episcopo parochiæ uniuscujuscumque in qua consistunt, cum consilio etiam & consensu ipsius qui monasterium retinet,

net, vitam ibi degentium & conversationem inquirant, & ubi necesse est corrigant, & ubi desunt, congruas officinas construere jubeant, & ubi factæ & per negligentiam sunt destructæ, instaurari præcipiant, & victum ac potum, & vestitum, atque cetera necessaria, pro qualitate & possibilitate loci, & inhabitantium necessitate ordinent, & hospitalitatem supervenientium hospitum, & receptionem pauperum ibidem disponant & ordinent: & thesaurum, ac vestimenta, seu libros diligenter imbrevient, & breves regi reportent. Imbrevient quid unusquisque ecclesiarum prælatus, quando prælationem ecclesiæ suscepit, ibi invenerit, & quid modo exinde minus sit, vel quid & quantum sit superadditum. Numerum etiam canonicorum, & monachorum, sive sanctimonialium, uniuscujusque loci describant, & regi referant: secundum qualitatem loci, cum consilio episcoporum & fidelium suorum, ubi minor numerus fuerit, regia auctoritate addatur: ubi vero indiscretione prælatorum superfuerit, ad mensuram redigatur. Et qualiter abbatiarum prælati, & in locis sacris inhabitantes, de his quæ missi regii præceperint, obedierint, regi diligentissime & capitulatim referre procurent.

V.

* Raptores autem, non nostris verbis sed Christi & sanctorum ejus, qui cum illo in cælo regnant, & in terris miraculis coruscant, auctoritate ipsius qui nobis licet indignis in apostolis suis dixit: [Matth. 18.] *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quæ solveritis super terram, erunt soluta & in cælis*, monemus, & eis verba ipsius Domini inculcamus, quæ, nisi se correxerint, in extremo judicio audient: [Matth. 25.] *Esurivi, & non dedistis mihi manducare*, & cetera, quibus dicit: *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* Hinc ergo colligendum est, quanta damnatione plectendi sunt, qui aliena rapiunt, si tanta animadversione feriuntur qui sua indiscrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res apta, si tali subjicit pœnæ non tradita: perpendant quid meretur injustitia illata, si tanta percussione digna est pietas non impensa. Audiant raptores: [Habac. 2.] *Væ ei qui multiplicat non sua usquequo, & aggravat contra se densum lutum.* Densum lutum contra se aggravare, est terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Audiant quid Christus dicat: [Matth. 16.] *Quid prodest homini si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum fiat?* id est, quid prodest homini, si totum quod extra se est congregat, si hoc solum quod ipse est damnat? Audiant quod illa quæ rapiunt in hoc sæculo deficient, aut in sæculo dimittent, sed secum ad judicium causas rapinæ, id est, damnationem secum ferent. Audiant quid propheta Isaias dicit: [Isai. 3.] *Rapina pauperis in domo vestra*, &: [Eccl. 35.] *Causa viduæ non ingreditur ad eos*, &: *Non despicit Dominus preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio ejus super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.* Audiant quia in cujus domo rapina est, sive in domo corporis, sive in domo mansionis, non habitat in illa domo Spiritus sanctus, sed spiritus malignus: & si accedit ad communionem corporis & sanguinis Christi ante dignam satisfactionem, non mundatur per illam communionem a peccato, sed plenius, sicut Judas, quando in cœna plenus rapina & iniquitate communicare præsumpsit de manu Christi, possessus est a diabolo. Unde & suspensus crepuit medius, & abiit in locum suum, id est, suis meritis acquisitum, videlicet in ignem æternum: quia cum intravit sanctus panis in plenum de iniquitate ventrem, intravit hostis antiquus, qui dicitur diabolus & satanas, in crudelem & impiam mentem. Et ille enim, sicut Judas tradidit Christum peccatoribus Judæis, ita plenus rapinis & iniquitate tradidit Christum peccatoribus membris suis, qui illud inæstimabile Domini corpus violare præsumit. Et væ illi homini, qui ad mensam Domini malignus accedit, qui insidiis mente conditis, qui præcordiis rapina aut aliquo scelere pollutis mysteriorum Christi secretis participare non metuit. Væ illi homini, de quo Jesus, qui altaribus sacrosanctis inter immolandum, utpote proposita consecratus munera, adesse non dubitatur, adstantibus sibi ministris cælestibus queri cogitur, quod in cœna discipulis de Juda dixit: [Luc. 22.] *Ecce*, inquiens, *manus tradentis me mecum est in mensa.* Et væ illi de quo dicit Paulus apostolus, quod quasi speciali privilegio in cœna Domini quando hæc sunt tradita legimus: [1. Cor. 11.] *Quicumque manducat panem hunc, aut calicem Domini bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans*, idest, non discernens a cibis ceteris, *corpus Domini*: sed sic ad mensam Domini accedit sine reverentia & timore de peccatis suis, sicut lætus accedit, quando socius suus illum plena mensa pascit de rapinis suis. Et quod idem dicit apostolus: [1. Cor. 11.] *Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt*, id est moriuntur, *multi.* Hoc monstratur in exemplo de infirmitatibus & mortibus corporalibus aliquorum, quod

fit

ANNO CHRISTI 881.

fit in anima in ſpiritalibus infirmitatibus A atque mortibus omnium irreverendorum. Hoc enim paſcha, quod tunc Dominus in novo myſterio egit, quotidie celebramus, quotieſcumque miſſam agimus: ſicut ipſe tunc omnibus epiſcopis & presbyteris, ac ceteris fidelibus, celebrantibus *1. Cor. 11.* atque adſtantibus ad hoc terribile ſacramentum, in apoſtolis ſuis dixit: *Ibidem.* *Hæc quotieſcumque feceritis in meam memoriam facietis*. Et poteſt fieri, ut quidam audientes tale periculum eſſe communicare corpori & ſanguini Domini, qui non volunt a malis recedere & de præteritis pœnitentiam agere, dicant: Abſtinebimus nos ab illa communione, quia non retrahimus nos a mala operatione. Unde audiant quibuſcumque diabolus iſta ſuſurrat, quoniam ſicut Dominus dicit de baptiſmo, quod nullus poteſt fieri ſalvus, niſi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto: ita de hac ſancta communione dixit: *Joan. 6.* *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. *Marc. 16.* Et ſicut dixit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*, id eſt, ſicut promiſit in baptiſmate, C diabolo & ejus operibus abrenunciando, & in Deum fide quæ per dilectionem operatur credendo, hoc eſt ut in fide & bonis operibus permaneat, & ſi poſt baptiſmum peccaverit, confeſſionem & dignam pœnitentiam, illis qui in eum peccaverunt dimittendo, & bonis operibus inſiſtendo, hoc quod male fecit emendet: ita etiam de hac ſancta communione di- *Joan. 6.* xit: *Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo*: &: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo* D *die*: &: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem*: &: *Qui manducat me, & ipſe vivet propter me*. Audiant rapaces & prædatores, quid iterum Dominus per prophetam dicat: *Iſa. 33.* *Qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis*? Videlicet quia illius qui prædatur res pauperum & eccleſiarum ac ſervorum Dei, prædatur a diabolo, & præda illius fit. Audiant quid ſanctus Paulus apoſtolus dicat, per quem locutus eſt Chriſtus, & qui raptus fuit uſque ad tertium cælum, & qui raptus fuit in paradiſum, & audivit talia ſecreta verba, quæ non licebat homini loqui. Ait namque quia *1. Cor. 6.* *neque rapaces, neque homicidæ, neque* E *adulteri regnum Dei poſſidebunt*. Unde intendant quale quantumque peccatum eſt rapina, quam cum adulterio & homicidio ſanctus comparavit apoſtolus. Item ipſe *Ibid. 5.* dicit: *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida eſt, cum hujuſmodi nec cibum ſumere*. Chriſti diſcipulo, id eſt, Chriſtiano, licet, ante ſatisfactionem, id eſt, correctionem, ac emendationem & dignam pœnitentiam. Audiant quod ſanctus Joannes apoſtolus, electus & dilectus Chriſti, qui in cœna ſuper pectus ejus recubuit, talem hominem ſalutare vetat dicens: *Nec Ave ei dixeritis, neque in domum receperitis*. *2. Joan. 10.* Audiant quid per prophetam Dominus dicit ad eos qui in medio talium immorantur. *Exite*, inquiens, *de medio eorum, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & habitabo inter vos, & ero vobis in Deum, & vos eritis mihi in filios & filias*. *2. Cor. 6. Jer. 51.* Nihil enim eſt aliud quod iſti raptores B faciunt, niſi præcurſio exercitus antichriſti, cujus voce dictum eſt. *Non movebor a generatione in generationem ſine malo*: *Pſalm. 10.* id eſt tanta mala faciam in uno loco, ut antequam ad alium locum veniam, adventum meum ibi habitantes timeant: ſed & poſtea ſentient. Et Joannes apoſtolus, *Nunc*, inquit, *antichriſti multi ſunt*. *1. Joan. 2.* Unde timendum nobis eſt quod omnis propter hoc deprecatur eccleſia: *Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua*, id eſt, ad vindictam, *non obliviſcaris pauperem populum*, *Pſal. 10.* & Dominus, qui non mentitur, repromittit dicens: *Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus*, *Pſal. 11.* id eſt, jamque in proximo vindictam exercebo. Audiant raptores, quid de talibus ſacri canones decernunt. Si quis, inquiunt, de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religioſum exſpoliaverit, & mandaverit ad ipſum epiſcopos ut eum audiat, & is contempſerit: invicem mox ſcripta percurrant per omnes provinciæ epiſcopos, & quoſcumque adire potuerit, ut excommunicatus habeatur, donec audiat & reddat aliena. *Concilium Tolet. 3. can. 5.* Ecce de pauperum raptoribus. Audiant raptores & prædones rerum eccleſiaſticarum, quid ſanctus Anacletus papa, ab ipſo beato Petro apoſtolo presbyter ordinatus, cum totius mundi ſacerdotibus judicavit. Dicit namque: Qui abſtulerit aliquid patri vel matri, homicidæ particeps eſt. *Epiſt. 1.* Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creavit, mater vero noſtra eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritaliter regeneravit. Ergo qui Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, aut aufert, vel fraudatur, homicida eſt, atque homicida ante conſpectum juſti judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit, & ut ſacrilegus judicandus eſt. *Epiſt. 1.* Et ſanctus Urbanus papa & martyr: Res, inquit, & facultates eccleſiaſticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota ſunt fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum: ſi quis illa rapuerit, reus

ANNO CHRISTI 881.

reus est damnatioois Ananiæ & Sapphiræ, & oportet hujusmodi tradere satanæ, ut spiritus salvus sit in die Domini. Et sanctua Lucius papa: Rerum, inquit, ecclesiasticarum & facultatum raptores a liminibus sanctæ ecclesiæ anathematizatos apostolica auctoritate pellimus & damnamus, atque sacrilegos esse judicamus: & non solum eos, sed & omnes consentientes eis: quia non solum qui faciunt rei judicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim pœna & agentes & consentientes comprehendit. Et sanctus Augustinus in sermone evangelii sancti Joannis ita dicit: Fur sacrilegus loculorum sacrorum & dominicorum est Judas, & qui aliquid de ecclesia furatur & rapit, Judæ perdito comparatur. Item in sacris canonibus a Spiritu sancto dictatis, & Christi sanguine confirmatis, scriptum est: Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter conscientiam episcopi vel ejus cui hujusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit. Episcopus autem omnibus se audientibus dicere debet quid sit anathema: Id est, alienatio a Christo & ejus corpore, quæ est sancta ecclesia. Et ne desperent tales homines, & in peccato permaneant, ostendere debet episcopus quamdiu duret anathema, id est, quamdiu quisque errorem non corrigit, & digna satisfactione non emendat, ut reconciliationem & indulgentiam valeat promereri. Si quis vero ante satisfactionem, & reconciliationis indulgentiam, in peccatis suis perseverans mortuus fuerit, jam anathema perpetuum illi erit, & peccatum ad mortem, pro quo non dicit apostolus ut oretur.

Tract. 50 in Joannem.

Concilium Gangr. can. 7.

1 Joan. 5.

VI.

Regiam vero dignitatem, & ministros reipublicæ, ac cooperatores regii ministerii, episcopali auctoritate & Domini voce monemus, ut semetipsos coram Deo & coram hominibus tales exhibeant, ut adjutores Dei fieri, & ab ipso & in præsenti sæculo & in futuro adjuvari mereantur: & nulla qualibet causa, aut munerum acceptio, aut amicitia cujuslibet, vel odium, aut timor, aut gratia, ab statu rectitudinis eos deviare compellat, quin inter proximum & proximum juste judicent: pupillorum vero, & viduarum, & ceterorum pauperum adjutores ac defensores, & sanctæ ecclesiæ vel servorum illius honoratores juxta suam possibilitatem fiant: illos quoque qui temeritate & violentia in furtis & latrociniis, sive rapinis, communem pacem populi perturbare moliuntur, suo studio & correctione sicut decet compescant. Unde quædam capitula, a præcedentibus imperatoribus & regibus statuta, in unum collecta subjungere dignum duximus, quæ ita se habent.

Ex capitulis imperatorum & regum.

DE pace in exercitali itinere servanda usque ad marcham, hoc omnibus notum fieri volumus, quod quicumque auctorem damni sibi præteriti anno illati nominatim cognoscit, ut justitiam de illo quærat, & accipiat. Deinceps tamen omnibus denunciare volumus, ut unusquisque cognoscat omnes, qui in suo obsequio in tali itinere pergunt, sive sui sint, sive alieni, ut ille de eorum factis rationem se sciat redditurum: & quidquid in pace violanda deliquerint, ad ipsius debet periculum pertinere: ea scilicet conditione, ut pacis violator primum juxta facinoris qualitatem, sive coram nobis, sive coram misso nostro, dignas pœnas persolvat: & senior, qui secum talem duxerit, quem aut constringere noluit, aut non potuit, ut nostram jussionem servaret, & insuper in regno nostro prædas facere non timeret, pro illius negligentia, si ante eum de his non admonuerit, & postquam negligentia contemptoris ad ejus notitiam pervenerit, eum corrigere sicut decet neglexerit, honore suo privetur, ut scilicet neuter illorum sine justa vindicta remaneat.

Lib. v. c. 189.

Si quis in exercitu infra regnum, sine jussione dominica, per vim hostilem aliquid prædare voluerit, aut fœnum tollere, aut granum; sive pecora majora vel minora, domosque infringere, vel incendere, hæc ne fiant omnino prohibemus. Quod si ab aliquo præsumptioso factum fuerit, sexaginta solidos si liber est sit culpabilis & omnia * cimelia restituat, aut cum duodecim testibus se purget. Si vero servus hoc fecerit, capitali crimini subjacеat, & Dominus omnia cimelia restituat, quia servum suum non correxit, nec custodivit, ut talia non perpetraret. Quoniam si nosipsos comedimus, cito deficiemus. Unusquisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua deprædatio infra regnum fiat.

* Cimeondus Smilla.

Lib. III. c. 65.

Si quis domum alienam cujuslibet infregerit, quidquid exinde per vim abstulerit, aut rapuerit, vel furaverit, secundum legem illi, cujus domus fuerit infracta & spoliata, in triplum componat, & insuper bannum dominicum solvat. Si servus hoc fecerit, sententiam superiorem accipiat, & insuper secundum suam legem compositionem faciat. Si quis liber homo aliquod tale damnum alicui fecerit, pro quo plenam compositionem facere non valeat, semetipsum in vadio pro servo dare studeat, usque dum plenam compositionem adimpleat.

Lib. III. c. 2.

De pace admonemus, ut omnes qui per aliqua scelera rebelles sunt constringantur.

Ibid. cap. 66.

Si quis messes aut annonas in hoste super bannum dominicum rapuerit, vel paverit, aut furaverit, aut cum caballis vastaverit, æstimato damno secundum legem in triplum componat: & si liber homo hoc fecerit, bannum dominicum pro hac re componere cogatur. Servus vero secundum legem tripla compositione damnum in loco restituat, & pro damno disciplinæ corporali subjaceat.

Lib. 6. c. 97.

Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli, ejusque homini, aliquid vi abstulerit, in triplo cui aliquid abstulit legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est sexaginta solidos, nobis persolvat. Postmodum vero a comite ante nos adducatur, ut in bastonico retrusus usque dum nobis placuerit pœnas luat.

Nam si publice actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam juxta sacrorum canonum sanctionem. Si vero occulte, sacerdotum consilio ex hoc agat pœnitentiam: quoniam *raptores*, ut ait apostolus, nisi veram egerint pœnitentiam, *regnum Dei non possidebunt*. Qui vero de rebus ecclesiarum aliquid abstulerint, gravius inde judieentur: quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid abstulerit aut rapuerit. Extorres namque a liminibus sanctæ matris ecclesiæ tales personæ usque ad satisfactionem ecclesiæ quam læserint, sunt habendæ, atque firmiter denotandæ.

1. Cor. 6.

Caroli Calvi tit. 3. c. 12.
Unusquisque missus in suo missatico provisionem habeat, ut si aliquis de nostris fidelibus per missaticum suum transierit, aut ibi consistens, vel commanens, rapinas, vel deprædationes, aut talia illicita fecerit, de quibus Deus offendi solet, & populus pro oppressione gemere, quatenus hoc subtiliter & veraciter investiget, & nobis renunciet, qualiter inde nos sic ordinemus, ut nec ipsum, nec alium hoc agere delectet.

Ibid c. 13.
Ut missi in illorum missaticis curam habeant, ne homines nostri, aut alii quilibet, vicinos suos majores vel minores tempore æstatis, quando ad herbam suos caballos mittunt, vel tempore hiemis, quando marescalcos illorum ad fodrum dirigunt, vicinos majores vel minores deprædentur: & si egerint, hoc etiam, ut prædiximus, veraciter missi nostri investigent, & nobis renuncient, ut in seniore hoc sic emendemus quatenus homines suos in potestate habeat, & contenti sint debitis, & indebita injuste non appetant.

Ludovici Balbi tit. c. 7 & 8.
Volumus ut res ecclesiarum, in cujuscumque regno caput fuerit, tam de episcopatibus, quam de abbatiis, sine ulla contradictione rectores ipsarum ecclesiarum, sicut tempore domni ac genitoris nostri fecerunt, illas possideant. Et quia per vagos & tyrannica consuetudine irreverentes homines pax & quies perturbari solet, volumus ut ad quemcumque nostrum talis venerit, ut de his quæ egit rationem & justitiam subterfugere possit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat, vel retineat, nisi ut ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur. Et si rationem rectam subterfugerit, omnes in commune, in cujus regnum venerit, illum persequantur, donec aut ad rationem perducatur, aut de regno deleatur.

Caroli Calvi tit. xxvi. c. 5
Similiter & de eo agendum est, qui pro aliquo capitali & publico crimine a quolibet episcopo corripitur vel excommunicatur, aut ante excommunicationem crimen faciens, regnum & regis regimen mutat, ne debitam pœnitentiam suscipiat, aut susceptam legitime peragat.

Caroli Calvi tit. ix. c. 4.
Denunciandum est omnibus, & a missis nostris ordinandum, ut omnes ecclesiæ & presbyteri sub immunitate ac privilegio, & ordinatione atque dispositione episcoporum singularum parochiarum, in quibus consistunt, secundum auctoritatem canonicam, & capitularia domini Caroli imperatoris & pii Augusti Hludovici permaneant.

Ibid c. 5.
Ut missi nostri diligenter investigent cum episcopo, & prælatis monasteriorum, & per fideles & strenuos viros in unaquaque parochia, de rebus ecclesiasticis in alodem datis: & sicut evidentibus & veris indiciis ac auctoritatibus compererint, diligenter a quo & quibus datæ sint, & quantum exinde sit describant, & nobis renuncient, ut cum consilio fidelium nostrorum hoc sacrilegium emendare curemus.

Ibid. cap. 6.
Ut missi nostri expresse, & cum omni diligentia, cum episcopo & prælatis monasteriorum, per singulas parochias requirant de rebus ecclesiasticis unde nonæ & decimæ solvi debent, & non solvuntur, ut persolvi ab easdem res retinentibus faciant. Et si aliqua contradictio, quæ rationabilis videatur, oborta fuerit, describatur: & prælatus ipsius casæ Dei, unde res esse noscuntur, & ille qui eas detinet, & nonam ac decimam solvere detrectat, simul cum missis nostris ad nostram jubeatur venire præsentiam, ut tunc veritate comperta, & diffinitione decreta, quod rationabiliter invenerimus, inde præcipiamus.

Ibid.
Volumus etiam, ut investigent missi nostri, qualiter illi, qui easdem res ecclesiasticas, unde decimæ dantur, sive non dantur, illas salvas habeant, & in casticiis & in silvis custoditis, vel si terræ ac mancipia inde perdita sint, vel aliquid hujusmodi, aut si familia oppressa sit contra legem, & omnia per breves renuncient missi nostri.

Ibid. cap. 7.
Ut missi nostri per singulas parochias comitibus & reipublicæ ministris ex banno nostro præcipiant ne malla vel placita in exitibus & atriis ecclesiarum, & presbyterorum in mansionibus, neque in dominico, vel festivis diebus, tenere præsumant: sed comes convenientem locum considerct & inveniat ubi stationem ad mallum tenendum constituat: quia nefas est ibi reos puniri, ubi respectu divinæ reverentiæ misericordiam consensu fidelium & decreto prædecessorum nostrorum consequuntur.

Ibid. cap. 8
Ut missi nostri comitibus, & omnibus reipublicæ ministris, firmiter ex verbo nostro denuncient, atque præcipiant, ut a quarta feria ante initium quadragesimæ, nec in ipsa quarta feria, usque post octavas paschæ, mallum vel placitum publicum, nisi de concordia & pacificatione discordantium, tenere præsumant. Similiter etiam a quarta feria ante nativitatem Domini, usque post consecratos dies observent: nec non in jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus, simili observatione eosdem feriatos dies venerari omnimodis studeant.

Ibid. cap. 9.
Ut missi nostri omnibus per singulas parochias denuncient, quia si episcopus, aut ministri episcoporum, pro omnibus colonos flagellaverint cum virgis, propter metum aliorum, & ut ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretione sine ulla occasione indebita, sicut in synodo collocutum est, & vel inviti pœnitentiam temporaliter & corporaliter agant, ne æternaliter pereant: si seniores ipsorum colonorum indigne tulerint, & aliquam vindictam inde exercere voluerint, aut eosdem colonos ne distringantur continere præsumpserint, sciant quia & bannum nostrum component, & simul cum excommunicatione ecclesiastica nostram harmiscaram sustinebunt.

Ibid. cap. 10.
Ut missi nostri omnibus reipublicæ ministris denuncient, ut comes, vel reipublicæ ministri, simul cum episcopo uniuscujusque parochiæ sint in ministeriis illorum, quando idem episcopus suam parochiam circumierit, cum episcopus eis notum fecerit: & quos per excommunicationem episcopus adducere non potuerit, ipsi regia auctoritate & potestate ad pœnitentiam vel rationem atque satisfactionem adducant.

Ibid cap. 11.
Sciant etiam fideles nostri, quia concessimus in synodo venerabilibus episcopis, ne super beneficia ecclesiastica, vel præstarias, etiamsi quilibet monasteriorum prælatus irrationabiliter petierit, præcepta confirmationis nostræ ullo modo faciamus. Et ideo ab irrationabili petitione se unusquisque compescat.

Caroli Calvi tit. xxxii. cap. 11.
De uno manso secundum capitulare Augustorum & prædecessorum nostrorum ad ecclesiam dato,

ANNO CHRISTI 881.

-io, nullus census, neque caballi pastus, a senioribus de presbyteris requiratur, sicut in præfato capitulari continetur. Sed neque de terrulis ac vineolis pro loco sepulturæ ad easdem ecclesias datis, uempe de decimis, sicut in canonibus, & in præfatis capitularibus continetur. Et ubi inventum fuerit a missis nostris, quod seniores sine conscientia episcoporum presbyteros de ecclesiis ejiciunt, vel in ecclesiis statuunt, missi nostri, sicut in præfatis capitularibus continetur, inde faciant, & episcopi de clericis hominum nostrorum ita faciant, sicut in eisdem capitularibus continetur.

Hoc missi nostri notum faciant comitibus & populo, quod nos in omni hebdomada unum diem ad causas audiendas & judicandas sedere volumus. Comites autem & missi nostri magnum studium habeant, ne forte propter eorum negligentiam pauperes crucientur, & nos tædium propter eorum clamores patiamur, si nostram gratiam habere volunt. Populo autem dicatur, ut caveat de aliis causis se ad nos reclamare, nisi de quibus aut missi nostri, aut comites, eis justitias noluerint facere.

Caroli Calvi cap. XXXIV. c. 3. Ut nostri fideles, unusquisque in suo ordine & statu, veraciter sint de nobis securi, quia nullum abhinc inante contra legem & justitiam, vel auctoritatem ac justam rationem, aut damnabimus, Tit. XLIII. sub finem c. 2. aut dehonorabimus, aut opprimemus, vel indebitis machinationibus affligemus: & illorum, scilicet veraciter nobis fidelium, communi consilio secundum Dei voluntatem, & commune salvamentum ad restitutionem sanctæ Dei ecclesiæ, & statum regni, & ad honorem regium, atque pacem populi commissi nobis pertinentem assensum præbebimus. In hoc ut illi non solum non sint nobis contradicentes & resistentes ad ista exequenda: verum etiam sic sint nobis fideles, & obedientes, ac veri adjutores atque cooperatores vero consilio & sincero auxilio ad nostrum debitum honorem, & ad ista peragenda quæ præmisimus, sicut per rectum unusquisque in suo ordine & statu suo, principi & suo seniori esse debet.

VII.

Ecce quæ de rapinis & de raptoribus sanctus Spiritus per sibi organa digna comminatus est & decrevit. Ecce quæ antecessores vestri imperatores ac reges, in diversis synodis ac placitis, consilio episcoporum ac ceterorum fidelium suorum inde constituerunt. Quæ quomodo de emendationibus quæ male acta sunt legi per Moysen datæ congruant, qui eam legit intelligit. Et in evangelio legimus dixisse Zachæum ad Dominum: *Dimidium bonorum* Luc. 19. *meorum, Domine, do pauperibus: & si quem defraudavi, reddo quadruplum.* Ad hoc enim aliam medietatem bonorum suorum servavit. Et hinc sanctus Augustinus in epi- Epist. 54. stola ad Macedonium dicit: Quod dicis, inquiens, Sceleris culpam cupiunt sibi homines relaxari, & id propter quod scelus admissum est possidere: pessimum hominum genus commemoras, cui pœnitendi medicina omnino non prodest. Si enim res necessaria, propter quam peccatum est, cum reddi possit non redditur, non

A agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum, nisi restituatur ablatum: sed cum restitui potest. Plerumque enim qui aufert amittit, sive alios patiendo malos, sive ipse male vivendo, nec aliud habet unde restituat. Huic certe non possumus dicere, Redde quod abstulisti, nisi cum habere credimus & negare. Ubi quidem si aliquos sustinet repente cruciatus, dum existimatur habere quod reddat, nulla est iniquitas: quia etsi non est unde reddat ablatam pecuniam, merito tamen, dum B eam per molestias corporales redhibere compellitur, peccati quo male ablata est pœnas luit. Sed inhumanum non est etiam pro talibus intercedere, tanquam pro reis criminum: non ad hoc ut minime restituatur aliena, sed ne frustra homo in hominem sæviat. Illud vero fidentissime dixerim, eum qui pro homine ad hoc intervenit, ne male ablata restituat, & qui ad se confugientem, quantum honeste potest, ad restituendum non compellit, socium esse fraudis & criminis. Nam misericordius opem nostram ta- C libus subtrahimus, quam impendimus. Non enim opem fert qui ad peccandum adjuvat, ac non potius subvertit atque opprimit. Nolentes autem reddere, quos novimus & malo abstulisse, & unde reddant habere, arguimus, increpamus, & detestamur, quosdam clam, quosdam palam, sicut diversitas personarum diversam videtur posse recipere medicinam, nec in aliorum perniciem ad majorem insaniam concitari. Aliquando etiam, si res magis curanda non impeditur, sancti altaris communione privamus. Nec interveniendum D esse pro aliquo ausim dicere, ut quod scelere abstulit, sceleris impunitate possideat: sed ut remissa injuria quod injurioso abstulit reddat, si tamen habet quod abstulit, vel aliud unde illud restituat. Qui vero contra jus societatis humanæ, furtis, rapinis, calumniis, oppressionibus, invasionibus abstulerit, reddenda potius quam donanda censemus, Zacchæi publicani evangelico exemplo, qui cum hospitio Dominum suscepisset, in vitam sanctam repente mutatus, *dimidium*, inquit, Luc. 19. *rerum mearum do pauperibus, & si cui aliquid* E *abstuli, quadruplum reddo.* Quid dicam de usuria, quas etiam ipsæ leges & judices reddi jubent? An crudelior est qui subtrahit aliquid vel eripit diviti, quam qui trucidat pauperem fœnore? Omnes igitur nos, & vos, & totius regni populus, recurramus ad conscientias nostras, & quidquid contra voluntatem & mandatum Dei cogitavimus, parabolavimus, & fecimus, per puram confessionem, ac dignos pœnitentiæ fructus, atque sacerdotalem reconcilia-

ANNO CHRISTI 881.

liationem, expurgemos nos a fermeoto malitiæ & oequitiæ: & ficut hortatur nos Spiritus fanctus per pfalmiftam, *praeccupemus faciem ejus iu confeffione: procidamus & ploremus ante Dominum qui fecit nos, quia ipfe eft Dominus Deus nofter, nos autem populus ejns, & oves pafcuæ ejus.* Legimus enim in hiftotia Macchabæotom, quia vir fortiffimus Judas pugnavit contra ioimicos ecclefiæ quæ tunc tempotis etat, & plures ex fuis io illo bello ceciderunt. Poftquam autem fugatis advetfariis ipfe Judas cum exercito fuo ad fepelienda cotpora fuornm qui io bello eeeiderant revetfus eft, inveota fuot fub tonicis neciforum donaria de idnlolatriis, & manifeftom factum eft Dei judicium, quia proinde ceeidetuot in bello. Ergn fi fub tunicis ooftris, id eft, inter cnrpota noftra, habemus coofcientiam malam de tapiois, de avatitia, qoæ eft idolorum fervitus, de luxuriis, de iovidia, de fraterois odiis, & de homieidiis, de facrilegiis, & de inceftibus, & de ceteris eriminibus, ac peccatis, expurgemus illa mala per puram confeffinnem, & per bonam devntionem, & per laerymas, & pet eleemofyoas & dignas fatisfactiones, & qoantocius tempus fuerit, faciamus nmnes in commune de prætetitis peccstis, five maoifeftis, five fecretis, publicam pœoiteotiam, & triduanom jejuoium, & muodemus oos ab omni inquinameotn earnis & fpiritus, perficieotes fanctificstionem io timore Dei. Quia, ficut S. Auguftinus dicit exponens fenteotiam apoftnli, peccata five parva five magoa impunita effe oon poffunt: quia aut ab homine pœnitente, aut a Deo judicaote plectuntut: ceffat autem vindicta divina, fi converfio præcurrat humana. Amat Dens pœnitentibus & coofiteotibus parcere & fe judicantes noo judicare. Et poft jejuniom, & digons pœoitentiæ fructus, & profeffionem quod ab iftis malis, io quibus hactenus vetfati fumus, oos de cetern abftinere debeamos, quia pœoiteotiam vere agere eft commiffa plaogete, & iterum plangeoda deelinate, mutara in mente maligoitate in benignitatem, accipiamus cotpus & fanguinem Chrifti in remiffionem peccatorom noftrorum, ut Deus in nobis babitet, & nos in Deo: quatenus oec invifibiles, oec vifibiles inimici cootra nos poteftstem habeant. Nsm aliter, nec fupet ptavos Chriftianos virtutem, nee contra Psgaoos habete poterimus victoriam. Nullus autem de iniquitatum fuarum immanitate defpetet: tantum ex tnto eorde coovetratut ad Dominum. Veternofas namqoe Nioivitarum culpas triduana pœnitentia abfterfit: & converfus latro vitæ præmia etiam io ipfa fenteotia fuæ mottis emeruit. Mutemos igitur corda, & præfumamus nos jam percepiffe quod petimus. Citius ad precem judex flectitor, fi a pravitate fua petitor corrigatur. Ea namqne qoæ iograta effe bominibus impottnoitas folet, judieio veritatis placet: quia plus ac mifericors Deus volt a fe veoiam exigi, qoi quaotum meremur onn vult irafci. Hinc etenim per ptnpheram dicit: *Invoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me.* Ipfe ergo fibi teftis eft qni iovocantibos mifereti defiderat, qoi admonet ut invocetut. Et ficnt per alium prophetam admooet: *Levemus corda noftra cum manibus ad Deum.* Ad Denm quippe eorda eum manibus levare eft, otationis ftudium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profecto, dat timori ooftro fiduciam, qui per ptopbetam elamat: *Nolo mortem peccatoris, fed ut convertatur & vivat.* Et certa fententia eft, qoia quos Deus din, ut convertaotur exfpectat, oon converfos durius damnst. Et poftqosm taliter, ficut prædiximus, a peccatis noftris nos & vos mundabimus, de eetero ab eifdem & ab aliis peccatis nos cootineamus, oe cootingat onbis illud proverbium, quod beatus Petrus apoftolus de redeuotibos poft pœnitentiam ad peecata dicit: *Canis reverfus ad fuum vomitum, & fus lota in volutabro luti.* Magna eft enim cootta peccatum pœnitcotiæ virtus: fed fi quis io eadem pœnitentia perfeveret. Nam fcriptum eft: *Qui perfeveraverit ufque in finem, hic falvus erit.* Hinc fcriptom eft: *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?* Mortuum quippe eft omoe opus perverfum, quod pettrahit ad mortem, quod vita juftitiæ non vivit. Baptizatnr ergo a mottuo & iterum tangit eum, qui prava opera, qoæ fe egiffe memioit, deplorat; fed eifdem fe iterum poft lacrymas implicat. Aoimæ itaque cuilibet ejufdem mortui lavatio non proficit, qui hoe iternm facieodo quod planxetat, nee per lameota pœnitentiæ ad rectitudioem juftitiæ exurgit. Et quicumque tempore pœnitentiæ profitetur ad ptiftina peccata fe non rediturum, id eft, præterita peccata anathematizat, (quoniam aliter nec a Deo folvitur, oec facerdotali minifterio reconciliati poteft,) folicite attendat quæ S. Gregorius io qnadam epiftola fua dicit. Si qui vern funt, inquiens, qui dicunt quia compolfus quifpiam neceffitate fi anathematizaverit, aoathematis vioeulo ooo tenetur, ipfi fibi teftes foot quia Chriftiani noo funt, quia ligamenta faoctæ ecclefiæ vanis fe æftimaot conatibus folvere. Ae pet boc nec abfolutionem faoctæ ecclefiæ, quam præftat fidelibus, veram putant, fi ligaturas ejus valere non æftimant. Contra qoos diu difputao-

Pfalm. 94. · 2. Mach. 12. · Joan. 4. · Luc. 23. · Pfal. 49. · Thren. 3. · Ezech. 18. · 2. Petr. 2. · Matth. 10. · Eccl. 34. · Lib. 11. ep. 59. Theoft.

ANNO CHRISTI 881.

tandum non eſt, qnia per omnia deſpiei-
endi & anathematizandi ſunt: & unde ſe
fallere veritatem credunt, inde in pecca-
tis ſuls veraeiter ligantur. Si qui ſunt igi-
tur, qui ſub nomine Chriſtiano hæc, qnæ
prædiximus, aut prædieare audent, aut
taciti apud ſeipſos tenere, procul dubio
eos & ego, & omnes catholici epiſcopi,
atqne univerſa eccleſia anathematizamus,
quia veritati eontraria ſentiunt, & con-
traria loquuntur. Intereſt tamen pluri-
mam inter eos, qui poſt pœnitentiam &
profeſſiooem ad criminalia & publiea pec-
eata tedeunt per contemptum, & in eis
perſeverare diligunt, & inter eos, qui per
fragilitatem in præterita peccata etimina-
lia vel publica recidunt, & iterum pœni-
Epist. 50. teotiam poſcunt: quia ſient S. Auguſtinus
dicit, in tantum homioum iniquitas aliquan-
do progreditnr, ut etiam poſt actam pœni-
tentiam, poſt altaris reconciliationem, vel
ſimilia vel graviora committant: & tamen
Deus facit etiam ſuper tales oriri ſolem
ſuum, nec minus tribuit, quam ante tri-
buebat, largiſſima munera vitæ ac ſalutis.
Et quamvis in eccleſia locus humillimæ
pœnitentiæ non eoncedatur, Deus tamen
ſuper eos ſuæ pœnitentiæ non obliviſci-
tur. Qnamvls ergo eaute ſalubriterque
proviſum ſit, ut locus illius humillimæ
pœnitentiæ ſemel in eccleſia conecdatur,
ne medicina vilis minus utilis eſſet ægro-
tis, quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto
minus contemptibilis fuerit: quis tamen
audeat Deo dicere, Quare huic homini,
qui poſt primam pœnitentiam rurſus ſe
laqneis iniquitatis conſtringit, adhuc ite-
rum pareis? Quis audeat dicere erga iſtos
Rom. 2. non agi qood apoſtolus ait: *Ignoras quia*
patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? aut
iſtis exceptis eſſe diffioitom quod ſcriptum
Psal. 2. eſt: *Beati omnes qui confidunt in eum?* aut
Psal. 26. ad iſtos non pertinere qnod dicitur: *Viri-*
liter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes
qui ſperatis in Domino?

VIII.

Tandem ad vos, domine rex dilectiſſime
nobis, ſermonem convertimns, quia & in
iſto temporali regno vos proſperari cupimus
& poſt iſtud regnum ad æternum pervenire
deſideramns. Sicut quidam noſtrum ab illis
audivit, qui interfuernnt, Carolus Magnus
imperator, qoi regnum Francorum nobiliter
ampliavit, & per annos quadraginta ſex fe-
liciter rexit, & ſapientia tam in ſanctis ſcri-
pturis, quam & in legibus eccleſiaſticis &
humanis, reges Francorum præceſſit, nul-
lo unqnam tempore ſine tribus de ſapien-
tioribus & eminentioribus conſiliariis ſuis
eſſe patiebatur: ſed vieiſſim per ſucceſſio-
nes, ut eis poſſibile foret, ſecum habe-
bat, & ad eapitium lecti ſui tabulas cum gra-
phio habebat, & quæ ſive in die ſive in nocte,

A de utilitate ſanctæ eccleſiæ, & de profectu ac
ſoliditate regni meditabatur, in eiſdem ta-
bulis annotabat, & cum eiſdem conſilia-
riis, quos ſecum habebat, inde tractabat:
& quando ad placitum ſuum veniebat,
omnia ſubtiliter tractata plenitudini con-
ſiliariorum ſuorum monſtrabat, & com-
muni conſilio illa ad effectum perducere
procurabat. Et ſi ille, qui ſic ſapiens &
fortis, & amplitudine regni locuples, &
multorum regnorum pacificus dominator,
agere ſtudebat, (ſequens ſententias ſcri-
pturæ dicentis: *Omnia fac per conſilium, &* Eccl. 32.
B *poſt factum non pœnitebis:* &: *Audiens ſapiens* Prov. 1.
ſapientior erit, & intelligens gubernacula poſſide-
bis, &: *Ubi non eſt gubernator, populus cor-* Prov. 11.
ruet; ſalus autem, ubi multa conſilia:) qoid
vobis ſit agendum attendite, qoi adhuc in
ætate immatura eſtis, & tantos comparti-
cipes atque æmolos in iſta particula regni
habetis, ut nomine potius, quam virtute
regnetis. Quæſumus cum conſilio & auxi-
lio fidelium veſtrorum, eligite qui vobiſcum
per ſingulos menſes de utroque ordine con-
ſiliarii maneant, quibus autem & cordis &
corporis libenter accommodetis, quique vos
C & Deum timere, & ſanctam eccleſiam ac
rectores ejus ſecundum ſacras leges doceant
honorare, & regnum ac fideles veſtros ſe-
cundum voluntatem Domini gubernare, &
veſtram domum, ſicut tempore anteceſſo-
rum veſtrorum fuit, quando bene fuit, il-
lam vobis inſinuant ordinare, ne vos illuc
trahat neceſſitas, quod ducere non debet
voluntas. Quatenus eccleſiæ in iſto regno
per occaſionabiles circadas, & per indebi-
tas conſuetudinarias exactiones, quæ tem-
pore Pippini, Caroli, & Hludovvici non
fueront, ſed moderno tempore impoſitæ
D fuerunt, non affligantur: & regni primores
cum debita ſecuritate ac honore erga vos
conſiſtere poſſint, & ceteri nobiles homines
in regno ſecuritatem habeant, ne per diver-
ſa ingenia a ſuis opibus quas habere potue-
rint, diſpolientur. Quia poſtquam radix om-
nium malorum cupiditas in regno exarſit,
ut nullus, aut pene nullus, honorem aut
aliquod bonum ſine pretio poſſet acquirere
aut tenere, aut ſecuritatem habere, pax &
conſilium & juſtitia, atque judicium, ſicut
neceſſe fuerat, locum in iſto regno non ha-
buerunt. Et ſatagite, ut iſtæ rapinæ ac de-
E prædationes in iſto regno ceſſent, & miſer
iſte populus, qui jam per plures annos per
deprædationes diverſas & continuas, & per
exactiones ad Northmannos affligitur, ali-
quod remedium habeat, & juſtitia & judi-
cium, quæ quaſi emortua apud nos ſunt, re-
viviſcant, & virtutem nobis Deus reddat
contra paganos, quia uſque modo jam ante
plures annos locum in iſto regno defenſio
non habuit, ſed redemptio & tributum non
ſolum pauperes homines, ſed & eccleſias

ANNO CHRISTI 881.

quondam divites jam evacuatas habent, ideo regium nomen ad tantam contumeliam & ad tantam brevitatem devenit, sicut multis est notnm, & istud regnum, quondam nobile atque amplum, in seipsum est: at sicut Dominus dicit, *regnum in seipsum divisum desolabitur*, (Matth. 12.) id est, de solo, videlicet de terra, labitur, id est, ac si de glacie lubricatur; (Psalm. 7.) ita ut non sit quod in proximo est, nisi, ut in psalmo dicitur, conversi fuerimus; jam Dominus gladium suum vibravit, tetendit & paravit illum, & in eo vasa mortis effecit. Timete sententiam quam scriptura dicit quæ non mentitur: (Eccles. 10.) *Væ terræ cujus rex juvenis est, & cujus principes mane comedunt*. Et attendite, quia non detestatur scriptura ætate juvenem, sed moribus, & vita, atque stultitia, quæ nulla consilii gravitate deprimuntur. Quod alibi sanctæ scripturæ sententiæ monstrant dicendo: (Sap. 4.) *Senectus venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata*. (Num. 11.) Hinc est ergo, quod ad Moysen Dominus dicit: *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint*. In quibus non aliud quam senectus mentis requiritur, cum tales jubentur eligi qui senes sciuntur. Si enim senectus in eis corporis quæreretur, a tantis sciri poterant, a quantis videri. Dum vero dicitur, *quos tu nosti quod senes populi sint*, profecto liquet quia senectus mentis, non corporis eligenda denunciatur. Talium quippe senum, sicut scriptura demonstrat, consilium Roboam filius Salomonis respuit, (3. Reg. 12.) & hujusmodi juvenum consilium secutus, maximam partem regni paterni sua negligentia perdidit. Cui Dominus propter merita David avi sui parvam regni particulam reservavit. De eo quod scriptum est: (Eccl. 10.) *Væ terræ, cujus principes mane comedunt*, non de necessaria, sed de voluptuosa comestione dicit scriptura, sicut demonstrat apostolus dicens: (Rom. 13.) *Carnis curam ne feceritis in desideriis vel in concupiscentiis*. Quos enim a cura carnis in concupiscentiis refrænat, in necessariis quoque concedit. Deus omnipotens, qui per nos hæc loquitur in auribus vestris, per se loquatur in cordibus vestris.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI S. J.

1 *Finibus Rhemensis parochiæ*.) Hodie *Fimes* vocitant, celebre oppidum martyrio & cultu sanctæ Macræ virginis. Olim Fines dicebant, quia in finibus pagi Rhemensis & Suessionici. Itinerarium vetus. *Augusta Suessorum*. *Fines*. *Durocortorum Rhemorum*. Synodi ergo apud martyrium sanctæ Macræ plures habitæ memorantur. Hujus autem, in qua versamur, meminit Hincmarus epist. * III. cap. V. XI. & XXXVII. item epistola IV. capite I. & XVII. & aliis locis. Meminit etiam epistolæ, quæ non exstat, ab hac synodo directæ ad Ludovicum regem in epistola quam eidem regi scripsit pro electione episcopi Belvacensis.

2 *Raptores autem*.) Hincmarus epistola * IV. capite XVII. *De raptoris compescendis, & pace restituenda, ex sacris scripturis, ecclesiasticarum legum definitionibus, ac legum sacrarum constitutionibus, sufficienter ex synodali conventu apud martyrium beatæ Macræ nuper habito collecta fratri hujus regis nostri nuper defuncto per episcopos misimus*.

* Vide tom. II. operum Hincmari p. 188. 190. 191. 199. 203. 205. 208. 215.

* quæ numeratur XV. in editione R. P. Jacobi Sirmondi.

CONCILIUM ROMANUM VII.

JOANNIS PAPÆ VIII.

In quo Romanus Ravennas Archiepiscopus communione privatus fuit.

ROmanum Archiepiscopum Ravennatem multis criminibus irretitum, multorumque hominum accusationibus horrendis impetitum, & præcipue manifesto perjurio pollutum missis per Joannem Montis Feretrani Episcopum literis ad Synodale Collegium Romam evocaverat Joannes Papa VIII. cui cum ille præsentiam suam exhibere contempsisset, eum iterum ad aliam Synodum octavo Kalendas Octobris quintædecimæ Indictionis celebrandam vocat missis per Joannem Callensem Episcopum literis, quæ inter Joannis Epistolas leguntur n. 275. Repetito tamen Pontificis præcepto cum Romanus minime obtemperasset, & se concilio sistere renuisset, in Synodo excommunicatus est, ut docent literæ Joannis n. 278. datis *mense Octobris die quarta, indictione duodecima* (legendum XV. non autem XIV. ut perperam emendatur in margine editionis Labbeanæ,) ad Ravennates, in quibus hæc leguntur: *Nosse volumus fidelitatem, & unanimitatem vestram, quia Romanum archiepiscopum vestrum pro perjurii reatu manifeste pollutum, aliisque nefandis criminibus impetitum, & idcirco ad Synodum pro sui purgatione vocatum, occurrere contemnentem, omni Ecclesiastica communione una cum sancta Synodi decreto privavimus, quousque suam specialem studuerit nobis exhibere præsentiam* &c.

ANNO CHRISTI 882.

RAVENNATENSE CONCILIUM, seu CONVENTUS

A Joanne VIII. Carolo Crasso imperatore præsente,

Anno 882. idibus Februarii celebratus.

(Ex Mansi Sup. I. pag. 1033.)

QUamquam de hoc Concilio nihil alicubi sub expresso Concilii nomine reperi; cum tamen ex diplomate Caroli Crassi, mox recitando, constet anno 882. idibus Februarii Joannem VIII. pon-

ANNO CHRISTI 882.

Ex Mss. Suppl. pag. 1033.

pontificem Ravennam cum imperatore ſe contuliſſe, eodemque conveniſſe *cœtum multorum venerabilium epiſcoporum*; ibique habitum fuiſſe *Concilium generale*; nihil temere me facturum exiſtimavi, ſi cœtum hunc ſacrum, Concilii nomine appellaverim. In eo igitur ſeu conventu ſeu Concilio ſequentia duo Caroli Craſſi imperatoris diplomata data ſunt, quæ recitat Ughellius Ital. ſacr. in Brugnatenſibus tom. IV. pag. 981. & in regio Lepidi epiſcopi tom. II. col. 251. nov. edit. His vero & aliud adjicio ejuſdem Caroli imperatoris diploma in eodem ſeu conventu, ſeu Concilio Ravennatenſi datum, in quo decretum pro immunitate eccleſiarum generatim omnium, & Aretinæ præſertim fertur; quam conſtitutionem, & ſua, & epiſcoporum ſecum ibidem præſentium, ac denique Principum imperii auctoritate ſancitam, aſſerit. Poſtremum hoc diploma dat or ex Muratorio in Antiquit. Ital. tom. I. col. 869. Idem, quod Muratorius in gratiam Aretinæ eccleſiæ affert Caroli imperatoris documentum; idem, inquam, exhibet Ughellius tom. V. pag. 722. pro Veronenſibus; niſi quod ubi apud Muratorium legitur *Aretinæ eccleſiæ*, Ughellius habet *Veronenſis*. Ceterum in diplomate Muratorii legendum eſt pro anno 883. annus 882. cum illum ferat indictio XV. idemque recte ſignet Ughellianum diploma,

PRÆCEPTUM CAROLI CRASSI

Pro Brumacenſi Abbatia.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Carolus divina favente elementia Imperator Auguſtus. Si petitionibus ſervorum Dei juſtis, & rationabilibus annuimus, & neceſſitudines injuſtas ſublevamus, id nobis procul dubio ad æternam beatitudinem pertinere confidimus, quia decet imperiale faſtigium ſibi ſubditis partes oppreſſas objecta erigendo, & ad proprium, Deo favente, ſtatum reintegrando perducere. Quapropter omnium B fidelium Sanctæ Dei Eccleſiæ animarum præſentium ſcilicet, & futurarum comperiatur induſtria, quia venientibus nobis Ravennam ad colloquium ſpiritualiter noſtri Joannis, videlicet ſummi Romani Pontificis, & univerſaliter Papæ, pervenit ad noſtram notitiam cum eodem Pontifice vero.... Petrus de monaſterio Brumen. proclamantes ſibi illatis ſuperſtitionibus a ſeculari & publica poteſtate, ita ut, contempto timore Dei, & abjecta juſſa Domini Loitprandi, & Racchis, ſeu & Ridulphi, necnon & Gregorii Papæ interdicta, ſeu Deſiderii Regum prædeceſſorum noſtrorum, ita ut eccleſia, ſeu eccleſiaſtica prædia, C & placita teneant, & diſtrictiones in liberos maſſarios ſuper eccleſiaſticas res reſidentes, & ſervos Aldiones, tributa faciant ab eis, & exigant decimationes, & cenſum, donationes, & angarias, & operas, quod non ſolum Eccleſiæ filiis, ſed Deo odibiles credimus, qui talem violentiam apud Chriſtianos faciunt. Ideoque omnium fidelium noſtrorum notum ſit in concilium generale Dei noſtri, atque Imperiali auctoritate omnes has ſuperſtitiones, & importunas funditus violentias ab hoc hodierno die deinceps abolendas, in vobis D omnibus decernimus ſtatuentes, ut in S. Brumenſi Eccleſia nullus epiſcopus, nullus dux, comeſque, nullus Judex, vel quilibet indicet judiciariæ poteſtatis perſonam, tam Imperialibus, quamque & reliquorum hominum, non audeat de omnibus rebus prædicti monaſterii placita tenere in maſſanos aut colonos liberos, aut aldiones, vel ſervos quoſcumque reſidentes ſuper res ad prædictam Eccleſiam pertinentes quibuslibet modis diſtringere, pignorare, aut angariare, cenſus, decimationes, & denaria exigere quoquo modo præſumant, niſi ſicut conſtituit Gregorius PP. San- E ctæ Romanæ Eccleſiæ cenſum reddendum denariorum octo, & candela duo, ſed liberos maſſanos, vel erimanos, quos legales coactio exigere, quærere placitum per patronum, vel advocatum adducat, ut legalis diſtinctio legalem intentionem finem imponant. Hæc vero noſtra imperialis inſtitutio tam epiſcoporum quique & comitum, ſeu & reliquorum fidelium noſtrorum generaliter promulgata, & ſancta auctoritas notum ſit in toto

A Regno Romanorum Deo favente per infinita tempora proprium robur obtineat, nullique temeratori impune eam contemnere facultas exiſtat, manu propria ſubterfirmavimus, & annuli noſtri impoſitione inſigniri juſſimus, quas ſi quis vitiare præſumpſerit 100. lib. auri ſe compoſiturum cognoſcat mediet. Eccleſ. vel monaſt. cui * videntiam intulerit, & mediet. palatio noſtro. * l. violentiam.

Signum † Domini Caroli Imperatoris.

Vvalde Notarius ad vicem Lutwardi Archicancellarii recognovit.

Dat. 15. Kalend. Martii anno Incarn. D. 882.

B Ind. 15. anno vero piiſſimi Imperat. Caroli II. ad Ravennam in Dei nomine. Amen.

„ Act. Placentinus Notarius Sacri Palatii ſu„ praſcripti privil. exemplar tranſcripſi, & ex„ emplicavi ab authenticis publicis ſigillis vetu„ ſtiſſimis cereis ſigillatis ſicut in eis vidi, & le„ gi. Et hæc cum eiſdem auſcultavi, ad quorum „ corroborationem juſſu, & auctoritate D. Otho„ nis Archiep. Januen. & Gulielmi Brumacen„ ſis electi ſubſcripſi, & in publicam formam „ cedegi.

CAROLI CRASSI IMPERATORIS

C

Præceptum aliud pro Regienſi eccleſia in eadem Synodo datum.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Carolus divina favente elementia imperator auguſtus. Solet imperialis majeſtas prædeceſſorum regum vel imperatorum decreta optimatum ſuorum intuitu diligenter ſcrutari, & ea, quæ congrua ſunt, libenter ſectari, ſicque fit, ut dum eorum dignas ſanctiones recolit, & rempublicam D ad priſtinum ſtatum perducat eccleſiaſticam, & eam conſervando ſempiternæ remunerationis bravium a rege regum percipiat. Univerſorum igitur ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium, noſtrorumque, præſentium ſcilicet ac futurorum noſſe cupimus ſagacitatis induſtriam, qualiter venientibus nobis Ravennam ad colloquium ſpirituale Patris noſtri Joannis pontificis & univerſalis PP. ubi multorum epiſcoporum venerabilis cœtus, nec non & nobilium procerum caterva convenerat, inter quos ven. Aaron S. Regienſis eccleſiæ præſul, per reverendos pontifices Lintovardum Vercellenſem ſa- E cri palatii noſtri Archicancellarium, & Vvibodum Parmenſem, ſummos & dilectos conſiliarios noſtros, detulit nobis præcepta proavi noſtri Caroli, & avi noſtri Hludovici, & patrui noſtri Hlotarii, ſeu & Hludovici imperatoris conſubrini noſtri, in quibus continebatur quod quondam caſu accidente S. Regien. eccleſiæ tecta ignium flammis ſint conſumpta, & quædam monumenta chartarum exuſta, pro quibus ejuſdem eccleſiæ Antiſtites, Apollinarii videlicet, cujus temporibus in-

ANNO CHRISTI 882.

Ex Mansi Suppl. pag. 1035.

———incensa fuerant, Vitalis quoque & Sigefridus pro A temporum qualitate, regnique immutatione supradictorum imperatorum defensiones, & totius ecclesiæ tuitiones, rerumque omnium mobilium, & immobilium, cum familiis utriusque sexus, aldionibus, & aldianis, libellariis, & commenditiis, cunctoque clero episcopii, terminisque & confiniis per quadripartitionibus orbis plagas, & climata per parochias & diœceses circumquaque per montana, & planities, ac colles, & valles, rivosque defluentes per renovationis seriem, adepti fuit a finibus Tusciæ per confinia Lunensium, Mutinensium, Regiensium, Parmensium, Cremonensium, & Mantuanensium usque in fluvium Padum, immunitatem, & more ceterarum ecclesiarum, & inquisitionem per liberos homines B sincere fuerit faciendum, & advocatos duos vel tres, quos ipsius ecclesiæ pontifices aptos & sibi congruos prospexerint eligant, qui causas ecclesiæ suæ diligenter examinent, & inquirant, ipsique advocati ab omni publica expeditione sint semper immunes: pro securiore tamen firmitate jam præfati pontifices nostram expetierunt clementiam, ut & nos eidem sanctæ Regiensi ecclesiæ nostræ defensionis, emunitatis, inquisitionis quoque, & advocationis pragmaticum fieri juberemus. Nos vero divino freti amore postulationibus eorum assensum præbuimus, & sicut jam præfati parentes nostri imperatores Augusti, Carolus scilicet proavus noster, & Hludovicus filius ejus avus noster, necnon & Hludovicus consobri- C nus noster sanctam Regien. Ecclesiam sub eorum defensione cum terminis, & hominibus, rebus ad eam pertinentibus receperunt; ita & nos in omni defensione rerum, & terminorum per montana, planitiesque, valles quoque, colles & alpes, rivosque distillantes & decurrentes, cum hominibus liberis, & servis utriusque sexus, commenditiisque, & libellariis, aldionibus, & aldiabus, cunctoque clero .... ejusdem ecclesiæ residentibus savemus, ut nullus publicus exactor census, aut donaria, aut mansionatica, vel aliqua publica servitia ab eis exigat; emunitatem quoque, & inquisitionem, vel advocationem, ut jam dictum, per duos vel tres, quos elegerint, perdonamus, omniumque facultatum protectionem D concedimus, quas hactenus tam oblatione fidelium, quam donis & largitione ac concessione rerum, vel imperatorum in montibus, & planis, ripisque, & paludibus, cum piscationibus, & fluminibus magnis, & parvis, aquarum ductibus per ipsius ecclesiæ acquisivit, vel deinceps juste acquirere potuerit. Statuimus etiam ut in terminis S. Regiensis ecclesiæ nullus aut comes, dux, vel aliqua judiciaria potestas, aut minister reipublicæ in domo episcopis, vel in plebibus, aut titulis, aliisque ecclesiis, vel domibus, aut possessionibus urbanis, aut rusticis placita tenere, aut massarios, & colonos liberos, aut servos, aut aldiones, supra res eidem ecclesiæ residentes, distribuere, pignorare, vel angariare, census, aut donaria exigere præsumat. Liberi vero, quos legalis, quæ actio ad placitum exigit, quærere per E advocatum ejusdem ecclesiæ, super res ipsius ecclesiæ distringantur, ne pignorationis occasio aditum rapinæ pro datoribus præstet. Hoc etiam in hominibus herimannis præfatæ ecclesiæ filiis omnimodis observare jubemus, ut ab eis nulla denaria aut redibitiones, aut pignorationes, aut injustæ districtiones exigant, vel aliqua superimposita eis inferantur. Præcipimus etiam ut nullus reipublicæ minister per universa regni spatia ab hominibus sæpe nominatæ Regiensis ecclesiæ liberis & servis teloneum, aut ripaticum exquirat; sed liceat eis pro utilitate ejusdem ecclesiæ ejusdemque pontificis libere & secure per Padum, sive per alia flumina rivosque ac paludes atque mercationes ubique incedere, & quæ necessaria fuerint exercere. Si quis autem hoc nostræ defensionis, & renovationis, ac restitutionis, seu inquisitionis, & advocationis præceptum violare tentaverit, noverit se compositurum emunitatis pœnam in argento lib. 30. & quia mandatum irrumpere coactus fuerit, edictum componat auri obrizi 60. medietatem palatio nostro, & medietatem præfatæ sæpe nominatæ ecclesiæ. Insuper & hoc nostrum præceptum in suo vigore perenniter consistat. Et ut hoc nostræ confirmationis, & renovationis præceptum ab omnibus verius credatur, diligentiusque observetur, manu propria subter illud confirmavimus, & anuli nostri impressione insigniri jussimus.

Sign. Domini † Caroli serenissimi imp. augusti.

Waldo not. ad vicem Liuardi Archicancellarii recognovi.

Data idib. Februarii ann. Incarnat. Domini 882. Indict. 15. anno 2. imperatoris piissimi Caroli II.

Actum civitat. Ravennæ in Dei nomine feliciter. Amen.

DECRETUM IMMUNITATIS

Concessum a Carolo Crasso imperatore omnibus ecclesiis, & nominatim ecclesiæ Aretinæ.

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus divina favente clementia imperator Augustus. Si petitionibus Sacerdotum Dei justis, & rationabilibus annuimus, & necessitudines injustas sublevamus, id nobis procul dubio ad æternam beatitudinem capescendam pertinere confidimus, quia decet imperiale fastigium sibi subditas partes oppressas, pravitate abjecta, erigendo, & ad proprium Deo favente statum redintegrando perducere. Quapropter omnium fidelium sanctæ Dei ecclesiæ, nostrorumque, præsentium scilicet, & futurorum comperiat industria, quia venientibus nobis Ravennam ad colloquium spiritalis Patris nostri, Domni Joannis videlicet summi Romani pontificis, & universalis papæ, pervenit ad nostram notitiam maxima venerabilium episcoporum, & populi proclamatio de plurimis sibi illatis superstitionibus, & injustis * oppressionibus a secalari & publica potestate, ita ut contempto timore Dei, & objecta a prædecessoribus nostris interdicta, per plebes & ecclesiastica prædia, & domos placita teneant, districtiones in liberos massarios, super ecclesiasticas res residentes, & servos, & aldiones faciant, tributa ab eis exigant, census, & donaria, angarias etiam, & operas, & non solum ab eis, sed & ab omnibus liberis erimannis, & ecclesiæ filiis, quod Deo odibile certissime credimus, quia tales violentias apud Christianos non debere fieri non dubitamus. Ideoque omnium fidelium nostrorum tam reverentissimorum episcoporum, quamque & illustrium comitum, reliquorumque fidelium nostrorum coitu, facto consilio generali, Dei nostraque imperiali auctoritate omnes has superstitiones, & importunas violentias funditus, ab hodierna die, & deinceps abolendas & extirpandas radicitus modis omnibus decernimus: statuentes, ut in sancta Aretina ecclesia nullus Comes, nullusque Judex vel qualibet judiciariæ potestatis personæ, tam in

* Ughell. in-jur. his.

ANNO CHRSITI 88. Ex Mansi suppl. pag. 1025.

in plebibus, quamque in monasteriis, titulis, aliisque ecclesiis, vel domibus, seu urbanis, vel rusticis possessionibus ad eam pertineutibus placita tenere, massarios & aolunos liberos, aldiones, vel servos quosqua residentes super res ad prædictam sanctam ecclesiam pertinentes, quolibes modo distringere, pignorare, angariare, census & redibitiones, & donaria aliqua exigere quoquo modo præsumat; sed liberos massarios, quos legalis coactio exigit quærere ad placitum, per patronum, seu advocatum ad placita adducantur, ut legalis diffinitio legalem contentioni finem imponat. Hæc etiam in omnibus liberis & erimannis præfatæ sanctæ Aretinæ acclesiæ filiis, & in ejusdem diœcesis commanentibus massariis, & colonis, observari omnimodis jubemus, videlicet, ut ab eis, nec donaria, aut redibitiones, neque pignorationes, vel injustæ districtiones exigantur, sed unusquisque cum legalis censura exigit, a patrono suo ad placitum deducatur, ne pignorationis occasio aditus rapinæ deprædatoribus in aliquo præsteiur. Interdicimus etiam, nemini licere alienas res præsumptive invadere occasione cartulæ ab eo factæ, qui vestituram legitimam non habuisse dinoscitur; sed si quis adquisitor extiterit, non ante invadere alienas * res ecclesiæ, vel cujuspiam liberi hominis pervadere præsumat, antequam auctor cartulæ legali & judiciali diffi-

* Ugh. vendere aliquas.

A nitione eas vindicet, & tunc demum cui vult, liberam tribuandi habeat facultatem. Hæc vero nostra imperialis institutio, & santorum * fidelium nostrorum tam revarentissimorum episcoporum, quamque & ceterorum fidelium generaliter promulgata, & sancita auctoritas, in omnibus parochiis, comitatibus, & marchiis per totius nostri imperii fines, in toto regno Romanorum, & Longobardorum, & Ducatus Italiæ, Spoleti, & Tusciæ, Deo favente, per infinita tempora proprium robur obtineat, nulliqua temeratorum * eam contemnere facultas existat. Quam si quis violare præsumpserit centum libras auri..... * se compositurum agnoscat, medietatem
B ecclesiæ, cui violentiam intulerit, & medietatem palatio nostro. Et * hoc nostræ auctoritatis præceptum * propria manu firmavimus, & annulo nostro * jussimus sigillari.

ANNO CHRISTI 880.

* Ugh. sanctorum.

* Ugh temeratori.

* Ugh puri.

* Ugh & ut

* Ugh addit firmum & stabile permaneat.

Signum Domni Karoli serenissimi imperatoris Augusti.

Inquirinus Notarius ad vicem Lintuvardi archicancellarii recognovi, & subscripsi.

Data XV. * Kalendas Martii, Anno Incarnationis Domini DCCCLXXXIII. * Indictione XV. anno vero imperii Domni Caroli secundo.

Actum Ravenna civitate, in Dei nomine feliciter, Amen.

* Ugh. XVI.

* Ughel. DCCCLXXXIII.

VITA

ANNO CHRISTI 883.

MARINI PAPÆ I.

QUI PERPERAM

MARTINUS II. NOMINATUR.

ANNO CHRISTI 883.

Quæ sequuntur vitæ pontificum, ex cardinalis Baronii annalibus aliisque horum seculorum scriptoribus sunt collectæ per Severinum Binium.

Marinus Gallesio oppido oriundus, post triduum ab obitu Joannis VIII. Kalen. Februariis unanimi consensu totius cleri, non ex diacono sed episcopo electus est pontifex anno Domini 882. tempore Caroli III. & Basilii imperatoris. Sedit annum unum & dies viginti. Hic dum sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus cardinalis esset, missus est cum Donato atque Leone Constantinopolim ad insinuandam Photio anathematis sententiam, qua a Nicolao papa perculsus erat. Cum Donato & Stephano tempore Hadriani II. iterato munere legationis apostolicæ functus, Constantinopoli Photium deposuit, Ignatium restituit, atque sacrosanctæ œcumenicæ synodo octavæ præsedit. Bulgari eum sibi episcopum dari apud Hadrianum II. institerunt; sed non impetrarunt. Creatus a Joanne pontifice episcopus, tertiam legationem obiturus, tertio missus est Constantinopolim, ad ruinam illam reparandam, quæ per Petrum, Paulum & Euganium tres sedis apostolicæ isthuc pro Photio restituendo ad synodum ablegatos facta erat. Cumque ibidem summa animi constantia coram Basilio imperatore, cuncta quæ prædicti tres legati perperam gesserant, irrita reddidisset, triginta diebus, inquit Stephanus in epistola ad Basilium imperatorem, carcere detentus fuit. Hac confessionis gloriosa corona redimitus, ab eodem Joanne VIII. ablegatus est ad Athanasium Neapolitanæ urbis episcopum & principem, ut si fœdus, quod ille cum Saracenis initum habebat, dissolveret, eumdem Athanasium a sententia excommunicationis, quæ

Marinus quando pontifex factus? Ante pontificatum quid gestum sit ab eo?

Marinus fit gloriosus confessor Christi.

C synodali judicio in eum lata erat, absolveret. Fuisse eumdem sedis apostolicæ arcarium indicat Joannes papa epistola 294. Initio pontificatus sui Photium, omniaque ejus acta ad munus episcopale spectantia, damnavit, atque acta conciliabuli pseudooctavi plane reprobavit. Qua de causa Basilius imperator graviter offensus, furore gravi incensus, Romam scribens dicebat, Marinum non esse pontificem, eo quod alterius ecclesiæ episcopus jam ante ordinatus fuisset, aliaD qua multa adversus eumdem papam sanctissimum effutiens, solio pontificio eum dejicere satagebat. Quid autem pro eodem defendendo Stephanus papa successor Marini ad Basilium rescripserit, ex epistola ejusdem Stephani infra patebit. Ea, quæ Joannes papa perperam egerat, rescissurus, inter alia Formosum episcopum Portuensem munere apostolatus apud Bulgaros præclare functum, ac aliarum legationum meritis exornatum, quem Joannes episcopatu deposuerat, & juramento obstrinxerat, se nunquam ad sedem episcopalem reE diturum; sed laica communione contentum deinceps quieturum, in urbem & episcopatum revocavit, atque eumdem in pristinum statum restituit. Qua de causa a Joanne depositus, quove modo a Marino restitutus fuerit, non constat: potuit sine dubio eum a juramento injuste exacto absolvisse, & sententiam Joannis papæ velut iniquam, privatoque affectu fortasse prolatam, retractasse. Utrum horum factum fuarit, incertum est; ideoque mirum, quod rerum gestarum ignari, ob reassumptum pontificatum Formoso obloquantur.

Quid pontifex fecerit?

Formosum restituit

Hæc

Hac ex diversis epistolis pontificum Baronius. Fulconi Rhemensi archiepiscopo, qui Hincmaro sorrogatus crat, post emissam orthodoxæ fidei professionem, pallium concessit. *Flodoardus in vita Fulconis.* Scholam Anglorum Romæ existentem rogatu Aelfredi regis a tributo liberam fecit. *Matthæus Vvestmonasteriensis.*

Sine Marino, an Martino nominandus.

Cumque locis omnibus supra allegatis Marinus nominetur, recte Platinam erroris redarguit Onnphrius, quod aliter quam Martinum appellantes similitndina nominis deceptos esse scribat. Hujus temporibus Northmanni Trevirorum, Tungrorum, Ubiorum, aliorumque circumjacentium populorum urbes & oppida incendiis & rapinis devastarunt. *Ex actis sanctæ Gudilæ & annalibus Francorum Baronius,* Photios schismaticus hoc tempore Aquilejensi archiepiscopo imperitu & schismatico de processione Spiritus sancti respondeos, causam dedit; quod sicut jamdiu hoc tampore Aquileiensi archiepiscopo imperito & schismatico de processione Spiritus sancti respondens, causam dedit; quod sicut jam diu ante hæc tempora Hispaniarum & Galliarum ecclesiæ, ita etiam ad reinndendam Photii ejusque sectariorum de processione Spiritus sancti hæresim, Romana ecclesia additamentum illud, *Filioque*, ad symbolum Constantinopolitanum posterioribus hisce sæculis adjecerit, & in ecclesia publice decantaverit. Quo tempora & fine, quove auctora & modo id factum fuerit, ex Ætheriano, & concilio Florentino refert Baronius anno 833. numero 34. & sequentibus.

Marini obitus quando factus?

Marinus apostolico muoere laudabiliter perfunctus migravit ex hac vita xv. Kalendas Februarii anno Redemptoris 884. cum in pontificatu annum unum & dies viginti sedisset. Post obitum ejus sedes biduo vacavit.

PRIVILEGIUM MARINI PAPÆ I.

P. Sirmondus edidit ex ipsomet autographo.

MONASTERIO SOLEMNIACENSI concessum.

Marinus episcopus servus servorum Dei dilecta abbati Danieli ex cœnobio sancti Petri Solemniacensis, quod olim a beato viro Eligio constructum, successoribusque suis, ac monachis inibi nobiliter degentibus in perpetuum.

Convenit enim nostro pontificio, ot quantum præ omnibus amioet dignitate, taoto supra universo eniteat serenissima pietate. Postulastis itaque a nobis, ot præfatum cœnobium sob defensiona ac tuitiona beatorum apostolorum Petri & Pauli ac nostra statueremus, sicut factum legimus ab antecessore nostro beato viro papa, postulante nobilissimo Prancorum rege Dagoberto, & constructora ipsius loci sanctissimo viro Eligio episcopo Noviomagensi, quatenus quieti ac tuti esse per futora tempora valeatis. Nos vero, vestram sanctitatem agnoscentes, vestræque religioni assensom præbentes, tanta alacritate læto animo concedimus, quanto vos Deo propinquiorea in sacra conversatione cognoscimus fore. Igitur juxta petitionem vestram, hujusmodi privilegium præsentis auctoritatis nostræ decreto eidem venerabili monasterio vestris futurisque temporibus indulgemus, concedimus, atque confirmamus. Et sicut nobilissimus Francorum rex Dagobertus, & gloriosissimi Augusti, Carolus & filius ejus Ludovicus, & filii & nepotes eorum, Carolus imperator, & ejusdem Caroli filius Ludovicus, nec non & Karlomannus Ludovici filius, qui nunc regnum Francorum feliciter gobernare videtur, ducti divino amore, de villis ac facultatibus seu stipendiis propriis, vel quolibet modo ibi a fidelibus viris condonatæ res, a vobis quoquomodo acquisitæ sunt, sicut in præceptis prædictorum regum continentur, vel io charta ejusdem monasterii fundatoris insertum est, scilicet Eligii episcopi, omnia illibata & inconvulsa nostræ auctoritatis privilegio confirmamus. Damos etiam licentiam, propter persecutionem infidelium Christianitatem devastantium, munitionem ibi fieri. Constituimus alia auctoritate beati Petri, ut nullus regum, nemo antistitum, vel abbatum, seu quilibet sua prædinus dignitate, de iis quæ io prælibatis præceptis continentur, vel in futuro ab ais, vel a quibuslibet de proprio fuerint his specialibus usibus jure collata, sub cujuslibet causæ occasione sive specie, quidquam minuere vel auferre, vel aliis quasi piis causis pro suæ avaritiæ excusatione præsumat concedere. Sed cuncta, quæ usibus monachorum, vel ecclesiæ oblata sunt, vel offerri contigerit, pereoni tempore absque ulla inquiatudine ipsis, quibus concessa sunt, profutura permaneant. Statutum etiam, ut nullus episcoporum, seu comitum, mansionaticum ibi, vel paratas, vel stationes requirera seu exigere præsumat, sed liceat servis Dei sine aliqua inquietudine Deo servire, & hospitalitatis benavolentiam, prout eis libuerit, cunctis fidelibus impendere. Placuit huic paginæ inseri, ut obeunte abbate prædicti cœnobii, nullus ibi, quacunque subreptionis ambitione, abbatem statuere præsumat, nisi quem ejusdem loci monachi secundum authenticam & regularem institutionem ex seipsis alegerint ordinandum. Si quis autem hanc paginam constitutionis agnoscens contra eam venire tentaverit, sit alienus a sacratissimo corpore Domini Jesu Christi, & nisi præsumpta correxerit, vel male ablata non restituerit, ultionem cum Juda proditore excipiat, & beatum Petrum sentiat hostem. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis inveniant. Scriptum per manum Zachariæ scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ mense Majo, indictione prima. Bene valete. Pridie Idus Junias, per manum Valentini ecclesiæ Portuensis episcopi, regnente in perpetuum Domino Deo nostro. Anno pontificatus domni Marini universalis papæ primo, indictione 1.

CON.

CONCILIUM TOLOSANUM,

AB EPISCOPIS SEPTIMANIÆ ET AQUITANIÆ

celebratum, in quo audita & repressa Judæorum querela se a Christianis vexatos conquerentium, anno Domini DCCCLXXXIII.

Ex Labbei Append. tom. IX.

HUjus *Concilii memoriam servat sancti Theodardi Narbonensis archiepiscopi vita a Guill. Catello in rerum Occitanarum commentariis edita: cujus hæc verba sunt, quorum equidem fidem non præsto:* Judæi prædictæ civitatis (*Tolosæ scilicet*) adierunt Carlomannum Francorum regem, & questi sunt injuriam sibi fieri ab episcopo jam dictæ civitatis, & ab omni clero illius & populo, in colaphizando pariter & cædendo ter in anno unum ex advocatis eorum. *Addit responsum a rege, jussurum se hac de re cogi concilium episcoporum Septimaniæ & Aquitaniæ. Pergit:*

Cumque concilium illud strenue ageretur Tolosæ, in atrio pontificalis ecclesiæ, essetque inibi grandis frequentia fidelium, & Judæorum, & ex utraque parte, ipsa, propter quam illuc convenerant, causa sagaci discussione ventilaretur: dicentibus Judæis, injuste sibi fuisse olim ab episcopis ejusdem civitatis cædendi eos & colaphizandi impositam sarcinam: & e diverso contradicentibus Christianis non, sed justo ejus judicio tali pœna esse damnatos: cum neutra pars eorum adversariis cederet, surrexit, annuente præfatæ urbis episcopo Bernardo, jam dictus egregiæ indolis Theodardus *, & manu silentium indicens, ait: Si jubeat celsitudo pontificalis gloriæ, & maxime domini Sigebodi archipræsulis, magnique præterea hujus patriæ ac provinciæ ducis Ricardi, qui vicibus fungens regalibus, huic magno præest concilio, auctor pariter & dispositor eorum, quæ a rege fieri jussa sunt, & ab episcopis diligenti curiositate investiganda super Judæorum querelis, superque civitatis hujus episcopo illatu damno, veridica, & omnis ambiguitatis vinculo resoluta sermocinatione, eos injuste causari, atque satis indebita injuria contra episcopum commoveri, in conspectu vestro convincam, & a querimoniæ pertinacia rationabili allegatione, Deo auxiliante, desistere, penitusque cessare faciam.

* Deinde Narbon. archiepiscopus.

Quod cum omnibus qui aderant, valde placuisset fidelibus, & dicerent singuli, Ita fiat: jubente archiepiscopo ac duce, protulit coram universis idem beatus juvenis Theodardus duo regalia præcepta, Caroli Magni videlicet, ejusque gloriosissimi filii Ludovici, & certa signacula eorum impressione diligenter notata.

Quorum præceptorum sententia, ut ibi quidem refertur, hæc est: Judæos Tolosæ degentes, quod Abderam Saracenorum regem in Gallias evocassent, a Carolo Magno vitam impetrasse hac conditione, quatenus per unumquemque annum unus quilibet tam ex ipsis, quam ex successoribus eorum Judæus in die natalis Domini & passionis ejus, & in die assumptionis, colaphizetur ante fores illius ecclesiæ, ubi ejusdem civitatis episcopus juberet, dumtaxat uno ictu virtuosi hominis: oblata prius pro censu, pondere trium librarum ceræ.

Quibus auditis, rogati a duce sententiam episcopi, responderunt omnes pariter, & dixerunt: Absit hoc a nobis, ut contra hanc imperialem, rectamque ac justissimam sanctionem, aliquid opponamus contrarium.

Insecuta Theodardi & Judæorum altercatio, & in perendinum usque protracta: in qua cum adversus Christum impia multa Judæi evomuissent, statusque dux extrema quæque minaretur: Judæi terrore perculsi acciderunt ad episcoporum genua, rogaruntque ut veniam sibi a duce impetrarent, liceretque sibi ipso eodemque mancipatis supplicio, quo ab imperatoribus prius damnati fuerant, sub quiete ac tranquillitate vivere. *Quod cum recusaret dux, concessit tandem, adjecta ex Theodardi consilio conditione una:* ut is qui colaphizandus est Judæus, priusquam pugnizetur, coram omnibus sibi circumstantibus ter voce dicat excelsa: Bene quidem & satis juste decretum est, ut cervices Judæorum pugnis subjiciantur Christianorum, eo quod noluerint subjici Jesu Christo Nazareno Deo Deorum ac Domino dominorum. Quod si noluerit, referiatur septies: ut impleatur quod in lege eorum scriptum est: *Augebo pœnas vestras septuplum, aversus incedens contra vos.* Levit. 26.

Addit hoc & ab episcopis ac duce probatum, & regio deinde præcepto confirmatum.

VITA
HADRIANI PAPÆ III.

Quando pontifex factus? Hadrianus III. natione Romanus XIII. Kalendas Februarii anno redemptoris nostri 884. temporibus Caroli III. & Basilii imperatoris creatus est pontifex: sedit annum unum, menses tres, dies decem & novem. Photium execratus est. Solicitatus a Basilio imperatore ut cum Photio in rebus fidei & religionis communicaret, non tantum non petitioni ejus acquievit, verum exemplo prædecessoris sui Marini eumdem tamquam laicum acerrime est insectatus. Quo facto imperator gravissime contra eum commotus, hostiles ei literas contumeliis plenissimas transmisit. Hadrianus prius hac vita defuncto, quam literas imperatoris minacissimas A accepisset, accepit eas Stephanus, reddiditque ad Basilium eam epistolam, quam supra in appendica * octavæ synodi impressam invenies.

* sub finem Tom. XVI. pag. 422.

De electione pontificis decrevit, ne in ipso creando imperatoris auctoritas exspectaretur; idque ideo, ut cleri & populi libera sint suffragia. Res sub Hadriano gestæ. Ejus tempore Cassinense monasterium a Saracenis incensum esse scribit Leo Ostiensis libro 1. capite 45. Magno cum luctu universæ ecclesiæ mortuus est anno Domini 885. sepultus in basilica sancti Petri. Quanto tempore sedes apostolica post mortem illius pastore destituta fuerit, non satis liquet, &c.

FINIS TOMI DECIMI SEPTIMI.

APPEN-

APPENDIX SEPTIMA.

FRANCISCVS DE ROYE

ANTECESSOR ANDEGAVENSIS

DE

MISSIS DOMINICIS

EORVM OFFICIO ET POTESTATE

VBI

MVLTA AD ECCLESIASTICAM ET FORENSEM DISCIPLINAM.

Recensuit, duplicem Indicem, novamque huic Editioni Præfationem adiecit

D. IO. WENDELINVS NEVHAVS.

PRÆFATIO.

Francisci de Roye, ICti & Antecessoris Andegavensis, Liber de Missis Dominicis, vel ipsa singularitate argumenti se commendat, quod multi vix intellexere, ita ut inter Rituales illum interdum recensuerint *. Sed multa praeterea continet, quæ ad veterem sub Francorum Regibus Reipublicæ administrationem explicandam faciunt, atque vetus Francorum Ius Publicum & Privatum, Civile & Ecclesiasticum haud parum illustrant. Itaque cum rarissima esset Andegavensis Editio, speravi gratiæ nonnihil initurum me ab amantibus bonarum literarum, si curam recudendi libri in Germania susciperem. Ergo recensere illum non piguit, & loca ipsa Scriptorum evolvere. Cumque multi in illis occurrant Gallici Iuris auctores, e re visum est, titulos librorum in Indice Auctorum subiicere, notatis, quibus in hac recensione usus sum, editionibus. Nec alienum erit ab hoc loco doctissimi Auctoris breve elogium suspendere, & reliqua ingenii eius & doctrinæ monumenta commemorare: tum vero ad libellum ipsum, de Missis Dominicis illustrandum, unam alteramque observationem conferre.

Franciscus de Roye Andegavi natus fuit, patre Claudio, in Collegio Præsidiali Consiliario. Ab ineunte ætate præter artes liberales in Iurisprudentiæ inprimis studia sedulo incubuit, inque illis tam eximios progressus fecit, ut primum apud Bituriges, deinde Aureliæ pro consequenda in Iure Professione, ut moris est in Academiis Galliæ, disputaverit. Eam denique in patria consecutus, tanta sedulitate atque doctrinæ fama exornavit, tot ad Rempublicam, & in forum egregios disciplinæ suæ alumnos dimisit; ut a Rege Ludovico XIV. Professor Facultatis Parisiensis nominaretur, quod munus tamen, quamlibet splendidum, vel ob valetudinem nimis tenuem, vel quia ceteras Facultates Iuridicas contra Parisiensem acriter defenderat, declinatum ivit, maluitque Patriæ operam suam in excolendis non Iurisprudentiæ modo, sed omnis humanioris literaturæ studiis continuare. Ita cum in eadem urbe nova literatorum hominum societas, quales Academiarum nomine in Italia Galliaque veniunt, institueretur, singulare in illa adornanda studium eius eminuit. Obiit cœlebs Anno MDCLXXXVI. die 24. Ianuarii. Ingenii eius monumenta, quæ quidem novi, hæc sunt:

I. Dissertatio triplex ad Menagium ad L. 51. D. de Acquir. Rer. Domin.

II. Dissertatio ad L. 4. D. de Usur. & Fruct. Utraque a V. C. Ever. Ottone Thesauro Iuris Civilis inserta.

III. Dissertat. ad Can. Ego Berengarius 41. de Consecrat. Dist. 2. Andegav. 4. 1656.

IV. Liber de Missis Dominicis, eorum officio & potestate. Andeg. 4. 1672.

V. Ad Cap. Super Specula 28. X. de privil. & excess. privil. ibid. 1665.

VI. Institutiones Iuris Canonici, recusæ Lipsiæ 1732. 8.

VII. Tractatus de Iure Patronatus.

VIII. Item de Iuribus honorificis in Ecclesia. Coniunctim hi duo tractatus in lucem prodiere Andegav. 1667. 4.

Cum Auctor cap. V. varias *Missorum Dominicorum* appellationes commemoret, addimus hic tantum nomine quoque, *Stolizazi*, eos venire in Legibus Longobardorum Lib. I. tit. 19. Leg. 5. apud Lindebrogium, *in Codic. Leg. Antiquar.* cuius verba sunt hæc: *Si quis molinum alterius scapellaverit aut clausuram ruperit, sine auctoritate iudicis, componat Solidos XII. illi, cuius molinum esse invenitur. Et si iudicem interpellaverit, & Iudex dilataverit ipsam causam deliberare, aut licentiam dederit adversæ parti ipsum molinum evertendi, componat Solid. XX. in Palatio Regis, districtus ab Stolizaz.* Ubi laudatus Lindenbrogius *in Glossar. pag.* 1483. addit: *Stolizaz* id est *Missus Regis*. Videtur vero Missus

* Ita observavit *Marvillius* in Miscellaneis suis (*Melanges d'Histoire & de Litterature*) Tom. I. pag. 146. *Nous avons vû l'un de ces Bibliothequaires peu exact, quoique d'ailleurs bon Libraire, ranger dans la classe de* Rituels *un Traité de* Missis Dominicis; *c'est à dire, un Livre, où il est traité des Ambassadeurs ou des Intendans des Provinces, pour un Recueil de* Messes Dominicales.

Missus Dominicus Stollzaz *dictus*, *quod loco Regis in iudicio præsideat; sacraque vice iudicet*. Adde Hachenberg. *in Germ. Med. Diss. III. thes.* 26.

Cæterum Auctor in explicando Missorum Dominicorum magistratu Regni Franciæ Occidentalis sive Gallicani præcipue rationem habet, ac Capite VII. disquirit, quo tempore inprimis floruerint, & qua ætate defierint Missi Dominici. Existimat autem, Missos Dominicos sub tertia Regum Francicorum stirpe cessasse, subiuncta ratione, quod labente Regum imperio, Duces & Comites ex ministris tum facti sunt Domini Regionum. Equidem Conringius etiam *in Examine Rerumpubl. Tot. Orb. cap.* 36. *Oper. Tom. IV. pag.* 370. Missorum regiorum post annum millesimum nullam fieri mentionem asserit. Hic vero observabimus, Missos Dominicos in Regno quoque Franciæ Orientalis viguisse, eorumque usum inprimis in Italia durasse usque ad XII. seculum.

Sententia *Missorum* Imperatoris Ottonis II. in favorem Abbatiæ de Vularino An. 980. lata, habetur in Vghelli *Italia sacra Tom. VIII. pag.* 35. Placitum Laudense a Benzone, *Misso* Ottonis III. A. 1000. habitum, apud Muratorium *in Antiqu. Ital. Tom. I. pag.* 455. commemoratur. *Missos* Henrici S. qui Ravennæ exortas controversias deciderunt, laudat Rossius *in Histor. Ravennat. Lib. V. pag.* 275.

Duravit etiam sub Imperatoribus domus Salicæ Missorum Dominicorum magistratus. Ita sub Henrico III. occurrit Adelgerius *Missus*, cuius sententiam, in favorem Episcopi Comensis latam, Henricus, Romanorum tum Rex, An. 1043. confirmavit, apud Vghellum *Tom. V. pag.* 287: Placitum a Guntherico, Cancellario & *Misso* Henrici, iam Imperatoris, in Comitatu Florentino Anno 1055. habitum, commemorat Diploma apud Muratorium *l. c. pag.* 473. In actis publicis Henrici IV. reperitur refutatio Vallis de Mercato, a civibus Patavinis, Ioanni Abbati facta coram *Missis* Henrici Regis, Anno 1077. apud Muratorium *l. c. pag.* 457. & in Pezii *Codice Diplomat. Epistolico T. I. pag.* 279. Itemque sententia Warnerii, *Missi* Imperialis, in Placito, habito in monte Silice pro Monialibus S. Zachariæ in urbe Venetiarum, contra monasterium Patavinum S. Iustinæ, An. 1100. pronunciata, apud eundem Muratorium *l. c. pag.* 475.

Imo sub Lothario II. Saxone & Conrado III. adhuc Otto Morena, *Missum* Regalem egit in Italia, uti ipse de se in *Historia Rerum Laudensium* prædicat. Servavit etiam Vghellus *Tom. V. pag.* 756. Diploma eiusdem Conradi III, quo possessio Curtis Cereta Canonicis Veronensibus a *Misso* Regali, An. 1147. tradita fuit. Sed successu temporis Missorum Dominicorum procuratio videtur a Vicariis Imperii per Italiam occupata esse. Verum hæc, & alia nonnulla eiusdem argumenti, alibi forte diligentius excutiendi erit occasio.

DEDICATIO AUCTORIS.

ILLUSTRISSIMO VIRO

ANTONIO RIBEYRE,

COMITI CONSISTORIANO, LIBELLORUM SUPPLICUM MAGISTRO, ET APUD TURONES, ANDES, ET CENOMANOS MISSO DOMINICO INTEGERRIMO

FRANCISCUS DE ROYE,

ANTECESSOR ANDEGAVENSIS,

S. P. D.

CUM Rex Christianissimus Caroli Magni decessoris sui vestigia tam generose premit (Vir Illustrissime) tota quidem miratur Gallia, stupent cætera Nationes. Sed cum præcipua eius capitula per Missos Dominicos observari iubet in dies, illud forte nullus adhuc serio animadvertit. Eius libelli una dos ea est, ut ex æqualibus monumentis doceat, per id genus proceres eadem ipsa quotidie peragi, quæ olim per Missos Dominicos sub secunda potissimum dynastia. Non alteri probandum illud opus offerre possum, quam tibi (Vir Illustrissime). Cum enim iam iterum agas Missum Dominicum, repetita illa sagacissimi Principis electio postulat, ut bene fundatam summa illius sapientia notitiam in te omnes venerentur, quam olim in suis Missis desiderabat Carolus Magnus. Atque etiam nostra hæc Andegavensis Provincia more maiorum pertinet ad tuum Missaticum, ut in ea percepti quidam fructus iure tibi offerantur, iique non exigui temporis & ætatem ferentes, si modo eos humaniori vultu accipias. Ac tandem ea voluit testatione publica testari meus est, quam feliciter actum putaverim cum accademia nostra, quod tum & Missum Dominicum habeat, cui cum probe cognita sit literarum dignitas, eam tueri velis & possis. Qui enim Deos bona fide colit, amat & Sacerdotes. Vnum illud maiore animo speraverim, te quam citius apud omnes exemplo & auctoritate facturum, ut qui ius nostrum apprime callere debent, illud etiam in eius Sacerdotibus pluris facere videantur.

PRÆFATIO

PRÆFATIO AUCTORIS.

Magiſtratuum neceſſitas in quolibet imperio. In eodem varia eorum mutatio. Operis inſtitutum.

QUod olim imperite non minus quam impie dicebant Ethnici de Chriſtianorum Deo, eum nec ſingulis inſervire poſſe per univerſa diſtrictum, nec univerſis ſufficere in ſingulis occupatum, MINUTIUS FELIX *in Octavio, cap.* 10. Illud omnino adſcribendum humanis Principibus. Nam Deus noſter ubique totus, ubique præſens, omnia in omnibus, omnia tuetur & continet, S. AUGUSTINUS *paſſim*: Sed quamvis alter ex iis *ſummum magnum ſit in ſuo ſolio*, ait TERTULLIANUS *lib.* 1. *adv. Marcion. cap.* 4. attamen vix unquam ſolus par eſſe poteſt omnibus negotiis, quæ in dies emergunt, *ἀμήχανον γὰρ ἐφ' ἅπαντα φθάνειν φύσιν ἀνθρωπίνην*; *perarduum enim eſt unum hominem obire omnia munia*, inquit PHILO IUDÆUS *de creatione Principis*. Vnde licet principaliter proprium illud ſit Dei noſtri, nullius exempli capere comparationem, & quilibet Reges ad eum comparati jam excidant de ſummo magno, TERTULLIANUS *ibidem*: Attamen ſicut ille ipſe in ſui Miniſtris & per ſuos Miniſtros agit, S. AUGUSTINUS *lib.* 16. *de Civitate Dei cap.* 5. quos ideo Apoſtolus vocat *Cooperarios Dei*: Ita & illud eſt ſummæ poteſtatis officium, eligere aliquot adminiſtrationis reddendique juris ſocios, quales ſunt Magiſtratus ſpectatæ prudentiæ, fortitudinis & juſtitiæ, quibus *διανεμέτω τὴν ἀρχήν*, *mandet aut committat imperium*, ait SYNESIUS *de regno*, *pag.* 30. *Edit. Dion. Petavii. Paris.* 1631 *fol.* quique bonum Principem induſtria & virtute ſua ſublevent, PHILO *ibidem*.

Hoc præſtitit Moyſes ſoceri conſilio, & in ſacra volumina relatum eſt, ut habeant alii Principes quod imitentur: tum ne minoris faciant ſuos Magiſtratus, quaſi omnia poſſint, quod ſapientiſſimus ille Dei amicus exſtimavit *ἀδύνατον*, *impoſſibile*: Tum etiam ne res majoris momenti negligant, dum humilioribus incumbunt. Hoc Eccleſiæ Gallicanæ Prælati petunt a Ludovico Pio *in additione* 2. *Capitularium cap.* 28. in cujus epigraphe Magiſtratus dicuntur *Reip. adiutores*. Ipſi quidem Principes ferant leges, & pro lege ſervetur, quod ipſi conſtituerint: Sed Magiſtratus inſtituant neceſſe eſt, per quos effectus rei accipiatur, ſeu qui leges ad affectum perducant: *Quantum eſt enim ius in civitate eſſe, niſi ſint qui iura regere poſſint*, *l.* 2. §. 13. *D. de Orig. iur.* Vt non immerito Magiſtratus dicantur *ψυχαὶ τῶν πόλεων*, *quædam animæ regnorum & civitatum*: & eleganter utique LIPSIUS *de Magnitud. Vrbis Rom. Lib. II. cap.* 10. Romanorum magnitudinem a variis Magiſtratibus admiretur; quos pro varia locorum, rerum, & perſonarum, conditione aut in urbe creabant, aut mittebant in Provincias. Quod etiam notavit Iuſtinianus *in Nov.* 13. & 105. quaſi non minimam Romanæ magnitudinis cauſam,

Sicut vero Reges non tantum novas leges ferre poſſunt, ſed etiam veteres abrogare, aut dictantibus experimentis mutare, ARISTOTELES *lib.* 2. *Polit. cap.* 2. & TERTULLIANUS *Apologetici cap.* 4. Ita & non modo ad eorum curam pertinet creatio Magiſtratuum, *l.* 1. *D. ad l. Iul. amb.* ſed etiam mutatio. Eoque nomine non tantum venit, ut perſonas ipſas a Magiſtratu removeant, & alias pro arbitrio ſufficiant in earum locum: ſed & ad utilitatem ſubditorum, ad locorum cuſtodiam, ad temporis rationem, aut novos Magiſtratus creare, aut antiqua veterum ſchemata, ſtatasve formas immutare poſſint, aut alios dividere in plures, aut ſimul iungere. Hoc ipſis rebus exigentibus in Repub. Romana ſæpius actum fuiſſe palam eſt ex varia mutatione Conſulum, Decemvirorum, Tribunorum militarium, Conſularis poteſtatis, & Imperatorum. Hoc etiam eleganter docent POMPONIUS §. 19. & ARCADIUS CHARISIUS de Præfecto Prætorio, ut tum primum creatus ſit Tribunus Celerum, poſtea in eius locum, ſuffectus Magiſter Equitum, ac tandem Præfectus Prætorio ſucceſſerit. Sed hoc potiſſimum familiare fuit Iuſtiniano, dum tot Magiſtratus aut abrogavit, aut addidit, aut diviſit, aut conjunxit, *Nov.* 20. 24. 29. 30. 31. 80. *& aliis*. *Et Edicto* 4. Quodque fuſius ipſe adſcribit utilitati publicæ, PROCOPIUS *in ἀνεκδότοις pag.* 47. *n.* 131. illud omnino refert ad ſolius novitatis ſtudium.

Non ſemel autem humano corpori comparatum eſt Imperium, ut nempe utrumque habeat infantiam, adoleſcentiam, virilem ætatem, & ſenectutem: Sed in eo etiam conſiſtere poteſt analogia, quod ſicut in homine omnes illæ ætates variis morbis ſubjaceant, quæ certas quaſdam deſiderant obſervationes, CORNELIUS CELSUS *lib.* 1.

cap.

cap. 3. *& lib.* 2. *cap.* 1. Ita & variæ illæ Imperiorum ætates varios patiantur motus, & varias gubernandi rationes flagitent, aut sæpius etiam varias mutationes inducant. Eoque casu illud est omnino Principis πολιτικώτατου utrum necessarii sint plures, an vero pauciores Magistratus, an majores, an minores: nam & temporum & locorum diversa ratio alios atque alios postulat, ARISTOTILES *in Polit. lib.* 4. *cap.* 15.

Præcipue vero mutantur Magistratus, imo & abrogantur & oblitterantur schemata vel formæ Magistratuum, ubi Reip. status immutatur, quod qui fiat pluribus docet ARISTOTELES *ibidem toto lib.* 5. Sic exactis Regibus Romæ constituti sunt duo Consules, & sensim alii Magistratus: Sic Augustus rerum potitus, & Provinciarum & Magistratuum formas immutavit, dum nempe quietas & pacatiores reliquit populo, quas ideo *publicas* vocat TACITUS, *Annal. Lib. XIII. cap.* 4. & alias curæ suæ servavit, dum veteres Magistratus imminuit, & suis solis dedit jus gladii, DIO *lib.* 53. & STRABO *lib. ult. Geograph.* Ac tandem Adrianus, Constantinus, Iustinianus Provincias earumque Magistratus pro arbitrio inverterunt. Vix quidem illud observatur quietis temporibus: nam ubi res domi tranquillæ, iidem Magistratus, eadem Magistratuum vocabula, inquit TACITUS *lib.* 1. *Annal. cap.* 3. Sed ubi mutatur facies, nec Provinciæ novum hunc statum abnuunt, sæpius expedit novos creare Magistratus, qui mutationem illam pro imperio suo tueantur & foveant. Eaque summa est Regum potestas, ut & Magistratus aut mutare possint, aut dividere, aut jungere; & provincias suas ἄλλοτε ἄλλως dividere, ut pluribus docet BERTERIUS *lib.* 1. *Pithanon. cap.* 11.

Hoc sæpius in Gallia usurpatum, in qua forte hodierna multitudo Magistratuum provincias onerat, ut de suis passim Iustinianus *in Novellis*. Sub prima stirpe Regum nostrorum statim prodierunt *Majores Palatii*, qui sub secunda evanuerunt: Sub ea floruerunt *Missi Dominici*, quos in tertia statim exolevisse volunt; & hodie tandem revocati videntur in quotidianum usum.

In hoc libello de iis agere juvat, prout obtinuere potissimum sub secunda Dynastia; nec quidquam de iis proponere quod exscriptum non sit ex auctoribus æqualibus, ex Conciliis, annalibus, ex veteribus monimentis istius ævi. Utinam ad manum haberemus libellum ADALHARDI *de ordine Palatii*: propinquus erat & Consiliarius Caroli M. & ita probe noverat, quinam & quales essent Missi dominici, & quodnam eorum officium. Sed & mirum, quomodo HINCMARUS REM. *in opusculis tit.* 14. post eum, & ex eo acturus de Proceribus Palatii, vix semel Missorum Dominicorum meminerit. Eruendi sunt ex antiquitatis ruderibus. Eaque erit nostra methodus & instituti ratio, ut tum primum catholica seu generalia quædam præmittamus *de Missis Dominicis*: postea vero agamus *de eorum officio & potestate*: & utrumque illud ad tria potissimum referamus, *ad justitiam, ad disciplinam publicam, & ad vectigalium curam*. Eius partitionis fundus est triplex administratio illa, quam hodie sibi vindicant *Missi Dominici*, quos hodie dicimus *Messieurs les Intendans de la Justice, Police, & Finance*. Nec contemnenda forte dos & utilitas una illa erit ejus opusculi: quod in multis hodierni usus aperiet originem, quod utramque Politiam & historiam, puta sacram & profanam, non minimum illustrabit, & Aristonis ICti exemplo sic antiqua tractabit ut recentia: ac tandem, quod facilius ex eo deprehendi poterit, nihil fere ab hodiernis *Missis Dominicis* peragi, quod a veteribus factitatum non fuerit, secundum Caroli Magni prudentiam, leges ac disciplinam.

INDEX

INDEX CAPITUM.

Communia de Missis Dominicis.

De Missis Dominicis ad Iustitiam.

De Missis Dominicis ad Disciplinam publicam.

De Missis Dominicis ad Vectigalia.

INDEX AUCTORUM IN LIBRO DE MISSIS DOMINICIS ADDUCTORUM.

Indicavi editiones, quibus in eo recensendo usus sum.

D'ACHERY (*Lucæ*) Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti in Seculorum classes distributa, cum notis Ioh. Mabillonii, Secula quinque, Paris. fol. 1668-1685. Seculum sextum accessit ibid. 1701. IX. Vol.

Ejusdem Spicilegium veterum aliquot Scriptorum, qui in Galliæ Bibliothecis latuerunt, Paris. 4. 1655. & sequent. XIII. Vol.

ACHILLINI (*Philothei*) Somnium Viridarii de Iurisdictione Regia & Sacerdotali, apud *Melch. Goldastum* de Monarchia S. Rom. Imperii Tom. I. pag. 58.

S. ADONIS, Archiepiscopi *Viennensis*, Chronicon per sex mundi ætates. Paris. 8. 1561.

ADREVALDI *Floriacensis* Lib. IV. Miraculorum S. Patris Benedictini Abbatis in *Ioannis a Bosco* Bibliotheca Floriacensi, pag. 13.

Codex Canonum Ecclesiæ Africanæ, in *Iustelli & Voellii* Bibliotheca Iuris Canonici, Tom. I. pag. 305.

S. AGOBARDI Archiepiscopi *Lugdunensis*, Opera, cum notis Stephani Baluzii. Paris. 8. 1666.

AIMOINI, Monachi *Floriacensis*, de gestis Francorum Lib. V. per Iac. du Breul. Paris. fol. 1603.

Lex Alamannorum, in *Lindenbrogii* Codic. Leg. Antiqo. pag. 357.

ALCUINI seu *Albini* (*Flacci*) Opera, in tres partes distributa per Andream Quercetanum, Paris. fol. 1617.

ALMAINI (*M. Iac.*) Expositio de suprema potestate ecclesiastica & laica, apud *Melch. Goldastum* de Monarch. S. Rom. Imperii Tom. I. pag. 588.

ALTESERRA (*Anton. Dadin.*) de Origine & Statu Feudorum pro moribus Galliæ Argent. 4. 1690.

Eiusdem Rerum Aquitanicarum Lib. V. Tolosæ 4. 1648.

Eiusdem Dissertationes Iuris Canonici. ibid. 4. 1651.

Eiusdem de Ducibus & Comitibus Galliæ cum præfat. Ioh. Georg. Estoris, Giess. 8. 1731.

AMMIANI MARCELLINI Lib. XVIII. Rerum Gestarum cum notis Hadr. Valesii, Lindenbrogii, & Iac. Gronovii. Lugd. Bat. fol. 1693.

ANASTASIUS Bibliothecarius de vitis Romanorum Pontificum per Carolum Annibal. Fabrottum, Paris fol. 1649.

Les Coutumes & communes observances du Pays & Duché *d'Anjou*. Ang. 4. 1569.

APPIANI ALEXANDRINI Historia Romana, edente Alexandro Tollio, Amstelod. 8. 1670. II. Vol.

Archidiaconus, vid. *Guil. a Baisio*.

ARISTOTELIS Opera græca & latina cum Comment. Guilielmi du Val. Paris. fol. 1619. II. Tom.

ARNULPHI, Episcopi *Lexoviensis*, Epistolæ, Tom. XXII. *Bibl. Maxim. Veter. Patr.* pag. 1304.

ASBARATENSE *Chronicon*, vid. *Baldericus*.

AUGUSTINI (*Antonii*) Dialogorum lib. II. de emendatione Gratiani cum notis Stephani Baluzii, Parisiis, 8. 1762.

S. AUGUSTINI, Episcopi *Hipponens.* Opera omnia per Monachos Benedictinos. Antver. fol. 1700. XII. Vol.

Eiusdem Liber de quæstionibus ex utroque mixtim in ejus Oper. Tom. III. in append. pag. 75.

S. AVITI, Archiepisc. *Viennens.* Opera, per Iac. Sirmondum Paris. 8. 1643.

B

BAISIO, (*Guilielmi a*) Archidiaconi *Bononiensis*, Rosarium, sive in Decretorum Volumen Commentaria. Venet. fol. 1601.

BALDERICI Chronicon *Cameracense* & *Atrebatense* cum notis Georgii Colvenerii. Duaci 8. 1615.

BALSAMON (*Theod.*) Scholia in Sanctorum Apostolorum & Conciliorum Canones, apud *Guiel. Beveregium* in Pandect. Canonum. Tom. I.

BALUZII (*Stephani*) Concilia Galliæ Narbonensis. Paris. 8. 1668.

BARBOSÆ (*Augustini*) Collectanea Doctorum in Concilium Tridentinum, Lugd. fol. 1672.

BARONII (*Cæsaris*) Martyrologium Romanum. Moguot. 4. 1631.

Eiusdem Annales Ecclesiastici. Colon. Agripp. fol. 1624. XII. Tom.

BASILII, Archiepiscopi *Cæsareæ Cappadociæ*, Opera, per Iul. Garnier. Paris. fol. 1721. & seq. III. Tom.

Βασιλικῶν Libri LX. ex versione Caroli Annibalis Fabrotti, græc. & latin. Paris. fol. 1647. VII. Tom.

BECCENSIS *Abbatiæ Chronico* ab ipsa fundatione anno 1034. ad annum usque 1467. Inter Opera *Beati Lanfranci*, Cantuariensis Archiepiscopi.

S. BENEDICTI, *Anianæ* Abbatis, Concordia Regularum, auctore Hug. Menardo, Paris. 4. 1638.

BERTRII (*Phil.*) [illegible] Diatribæ duo, quibus civilis Imperii Romani notitia & Ecclesiæ politia illustratur, in *Ever. Ottonis* Thesauro Iuris Romani IV. Tom. pag. 789.

BERTINIANI *Annales Regum Francorum*, apud du Chesne III. Tom. Script. Hist. Franc. pag. 150.

BESLY (*Jean*) Histoires des Comtes de Poictou & Ducs de Guyanne. Paris. fol. 1647.

Eiusdem Preuve de l'histoire des Comtes de Poictou. ibid.

Eiusdem Roys de Guyenne depuis l'an sept cens soixant & dix huict. ibid.

BEVEREGII (*Guiliel.*) Συνοδικόν seu Pandectæ Canonum Apostolicorum & Conciliorum cum Epistolis Patrum Canonicis. Oxon. fol. 1672. II. Vol.

Bibliotheca Cluniacensis, vid. *Martini Marrier*.

Maxima Bibliotheca Veterum Patrum, & antiquorum Scriptorum Ecclesiasticorum, editio Lugdunensis in Tomos XXVII. distributa. Lugduni fol. apud Anissonios. 1677. XXVII. Vol.

Bibliotheca Iuris Canonici Veteris in duos Tomos distributa, opera & studio Guilielmi Voellii & Henrici Iustelli. Paris. fol. 1661. II. Tom.

BIGNONII (*Hieronymi*) Notæ ad Marculfum Monachum, apud Stephanum Baluzium Tomo II. Capitularium Regum Francorum, pag. 951. seq.

BOERII (*Nicolai*) Annotationes ad Leges Longobardorum. Venet. 8. 1531.

BOISLIEU (*D. de*) Dissertation sur l'hemine de vin, & sur la livre de pain de S. Benoit, & des autres anciens Religieux. Paris. 12. 1667.

S. BONIFACII, Archiepiscopi *Moguntini*, Epistolæ cum notis Nicolai Serrarii, in Tom. XIII. *Bibliath. Maxim. Veter. Patr.* pag. 70.

BOSCO (*Ioannis a*) Floriacensis vetus Bibliotheca, Benedictina, Sancta, Apostolica, Pontificia, Cæsarea, Regia, Franco-Gallica. Lugd. 8. 1605.

BROUAEUS (*Iulius*) vid. *Levetius*.

BURCHARDI *Wormatiensis* Libri XX. Decretorum. Paris. 8. 1549.

C

Caesaris (*C. Iulii*) Opera, cum notis Oudendorpii. Lugd. Bat. 4. 1737.
Cameracense *Chronicon*. Vid. *Balderici*.
Canisii (*Henrici*) Lectiones antiquæ, sive Thesaurus monumentorum ecclesiasticorum & historicorum cum animadv. criticis Iacobi Basnagii. Amstelod. fol. 1725. IV. Vol.
Capitularia Regum Francorum ex editione & notis Stephani Baluzii. Paris. fol. 1677. II. Tom.
Cassiodori (*M. Aurelii*) Opera omnia, quæ exstant. Genev. 4. 1650.
Celsi (*Aur. Corn.*) de Medicina Libri VIII. edente The. Iansonio ab Almeloveen, Lugd. Bat. 8. 1730.
Charisius (*Aurel. Arcadius*) de officio Præfecti Prætorio, vid. l. un. D. de Offic. Præf. Præt.
Chesne (*Andreas du*) Historiæ Francorum Scriptores coætanei. Lutet. Parisior. fol. 1636. & seq. V. Vol.
Ciceronis (*M. Tullii*) Opera ex editione Isaaci Verburgi. Amstelod. 4. 1724. IV. Vol.
Cironii (*Innocentii*) Opera omnia. Tolosæ fol. 1645.
Codex Theodosianus cum commentariis Iacobi Gothofredi, ex editione Antonii Marvillii. Lugd. fol. 1665. VI. Tom.
Cointe (*Caroli le*) Annales Ecclesiastici Francorum, Paris. fol. 1665. & seq. VIII. Tom.
Constitutionum Apostolicarum Auctor, in *Ioh. B. Cotelerii* Collectione S. Patrum Tom. I. pag. 199.
Coquille (*Guy*) Histoire du Pays & Duché de Nivernois. Paris. 4. 1612.
Cotelerii (*I. B.*) Collectio Sanctorum Patrum per Ioh. Clericum. Antw. fol. 1698. II. Tom.
Cuiacii (*Iacobi*) Observationes, inter ejus Opera Tom. III.
Cypriani (*Thasc. Cæcil.*) Oper. per Stephan. Baluzium. Paris. fol. 1726.

D

Dionis Cassii Cocceiani historiæ Romanæ Lib. XLVI. curante Iohanne Leunclavio. Hannov. fol. 1606.
Dionysii exigui Codex Canonum Ecclesiasticorum in Bibliotheca Iuris Canonici *Voellii & Iustelli* Tom. I. pag. 97.
Dominici (*M. Anton.*) de prærogativa Allodiorum, Argent. 4. 1693.

E

Eginhardi Annales Regum Francorum ab anno 741. ad annum usque 829. apud *du Chesne* Tom. II. Script. histor. Franc. pag. 232.
Eiusdem Epistolæ ex vetusto Codice MSC. Laudunensi apud *eumdem*. ibid. pag. 695.
Ejusdem Vita Caroli M. per Io. Herm. Schminckium. Traj. 4. 1711.
Ennodii (*Magni Felicis*) Episcopi *Ticinensis* Opera, cum notis Iacobi Sirmondi. Paris. 8. 1611.
Eusebii (*Pamphili*) Episcopi *Cæsareæ Palæstinæ* Ecclesiasticæ Historiæ Libri X. ex editione Henrici Valesii per Guiliel. Reading. Cantabrig. fol. 1720.

F

Feuret (*Iean*) Traité de l'abus & du vray sujet des appellations. Lion. fol. 1667.
Filesaci (*Ioannis*) Veteris Ecclesiæ Gallicanæ querele. Lutet. 8. 1603.
Annales Flandriæ, vid. Iacob. Meyer.
Flodoardi Presbyteri & Canonici *Remensis* Lib. IV, ex recognitione Georgii Colvenerii, Tom. XVII. *Maxim. Biblioth. Veter. Patr.* pag. 505.
Florentis (*Francisci*) Opera Iuridica. Paris. 4. 1679.
Fontanellensis *Chronici Fragmentum* ab anno Christi 841. ad annum 856. apud de Chesne Tom. II. Scriptor. Hist. Franc. pag. 387.
Fortunati (*Venantii Honorii Clementiani*) Carminum, Epistolarum & Expositionum Lib. XI. cum notis Christophori Browveri, Mogunt. 4. 1603.
Frotarii, Episcopi *Tullensis*, Epistolæ, ex antiquis membranis Carnotensibus nunc primum editæ: apud *du Chesne* Tom. II. Script. Histor. Franc. pag. 712.
Fulberti, Episcopi *Carnotensis*, Epistolæ historicæ apud du Chesne Tom. IV. Script. Hist. Franc. pag. 172.
Fulconis Comitis *Andegavensis* fragmentum historiæ Andegavensis, apud Lucam d'Achery Tom. X. Spicilegii pag. 392.
Fuldenses *Annales Francorum* ab anno Incarnationis Domini 714. usque ad annum 900. apud *du Chesne* Tom. II. Script. Histor. Franc. pag. 531.

G

Galland (*August.*) du Franc-Aleu & de l'origine des droits Seigneriaux avec les loix données au Pais des Albigeois par Simon Comte de Montfort l'an. 1212. Paris. 4. 1637.
Gelasii Papæ Epistolæ: apud *Ioh. Harduinum* in Collect. Concil. Regia Tom. II. pag. 879.
Gellii (*Auli*) Noctium Atticarum Lib. XX. cum notis Ioh. Frid. & Iac. Gronovii. Lugd. Bat. 4. 1706.
Gersonii (*Iohannis*) Opera omnia in V. Tomos distributa, studio M. Lud. Ellies du Pin. Antw. fol. 1706. V. Vol.
Glossæ Nomicæ, apud *Ever. Ottonem* Tom. III. Thesaur. Iur. Rom. pag. 1697.
Goffridi Abbatis *Vindocinensis* Opera, apud *Iacobum Sirmondum* Tom. III. Oper. pag. 615.
Goldasti (*Melchioris*) Monarchia Sacri Romani Imperii. Francof. fol. 1621.
Gregorii Papæ I. cognomine Magni Opera omnia per Monachos Benedictinos. Paris. fol. 1705. IV. Vol.
Ejusdem Epistolæ, Tom. II. Oper. pag. 477.
Gregorii *Nazianzeni* Opera Interprete Iacobo Billio. Antw. fol. 1612.
S. Gregorii (*Georgii Florentii*) Episcopi *Turonensis*, Opera omnia, nec non Fredegarii Scholastici Epitome & Chronicon. Lutet. Paris. fol. 1699.
Guilielmus *Pictaviensis* de gestis Guilielmi II. Regis Angliæ. Paris. fol. 1691.

H

Hadriani Papæ Epistolæ, apud *Harduinum* Tom. III. Collection. Conciliorum pag. 2017. seq.
Harduini (*Iohan.*) Collectio Conciliorum Regia maxima, Paris. fol. 1715. XII. Tomi.
Hesychii Lexicon cum variis Doctorum Virorum notis adcurante Cornelio Schrevelio, Lugd. Bat. 4. 1668.
Hincmari, Archiepiscopi *Remensis*, Opera cura Iacobi Sirmondi. Paris. fol. 1645. II. Tomi.
Hirsaugienses *Annales* ab anno 830. ad annum 1513. cura Monachorum Sangallensium duobus Voluminibus editæ. fol. Typis ejusdem Monasterii 1690.
Holstenii (*Lucæ*) Codex Regularum Monachorum & Virginum collectus a S. Benedicto Anian. Romæ 4. 1661.
Q. Horatii *Flacci* Opera cum Commentariis Acronis Grammatici. Basil. 8. 1527.
Hostiensis (*Henr.*) ad Decretales cum annotationibus Matthæi Abbatis. Lugd. fol. 1568. III. Tom.
Hovedeni (*Roger. de*) Leges Angliæ & Statuta VVilhelmi Senioris post conquisitionem: exstant in ejusdem Annalibus Rerum Anglicarum, part. poster. pag. 600. Francof. fol. 1601.

I

Innocentii III. Pontific. Maxim. Epistolarum Libri IV. cum notis Francisc. Bosqueti. Tolos. fol. 1635.
Ioannis VII. Pontific. Maxim. Epistolæ apud *Labbeum* Tom. IX. Collect. Concilior. Maxim. pag. 1.
Ioinville (*Jean Sire de*) Histoire de St. Louis IX. Roy de France par Claude Menard. Paris. 4. 1617.
Iosephi (*Flavii*) Opera omnia cum notis variorum per Sigebertum Havercampum. Amstelod. fol. 1726. II. Vol.
De Iudiciis Canonicis Episcoporum Auctor, intelligitur *Petrus de Marca*, de Concordia Sacerdotii & Imperii Lib. VII. cap. 18.
Ivonis *Carnotensis* Opera, cum notis Franc. Iureti & Soucheti per Ioh. Frontonem Paris. fol. 1647.

Iu-

boni, Salmaſii, & Iani Gruteri. Lugd. Bat. 8. 1671. II. Tom.

Sidonii (*C Sollii Apollinaris*) Epiſcopi *Avernorum*, Opera cura Iacobi Sirmondi. Pariſ. 4. 1652.

Sigonii (*Caroli*) Mutinenſis Opera omnia, cum notis variorum Illuſtrium Virorum, curante Ludovico Antonio Muratorio. Mediol. fol. 1732. VI. Vol.

Sirmondi (*Iacobi*) Concilia Galliæ antiqua. Lutet. Pariſior. fol. 1629. III. Tom.

Eiuſdem Appendix Codicis Theodoſiani. Pariſ. 8. 1635.

Eiuſdem Notæ ad Caroli Calvi & Succeſſorum aliquot Franciæ Regum Capitula. Pariſ. 8. 1623.

Eiuſdem Opera varia. Pariſ. fol. 1696. V. Vol.

Eiuſdem Formulæ veteres ſecundum Legem Romanam: apud *Steph. Baluzium* Tom. II. Capitularium Regum Francor. pag. 467.

Somnium Viridarii, vid. *Arbiſſinus*.

Sozomeni (*Hermiæ*) Hiſtoria Eccleſiaſtica, Græc. & Latin. per Guiliel. Reading. Cantabrig. fol. 1700.

Spelmanni (*Henr.*) Gloſſarium Archæologicum. Lond. fol. 1687.

Statii (*Publ. Pap.*) Opera cum notis Claudii Beroaldi in uſum Delphini. Pariſ. 4. 1685.

Strabonis Rerum Geographicarum Lib. XVII. cum notis Variorum ex editione Iſaaci Caſauboni, curante Theod. Ianſon. ab Almeloveen. Amſtelod. fol. 1707.

Strabi ſive *Strabonis* (*Valafridi*) natione Germani, Liber unus de exordiis & incrementis rerum eccleſiaſticarum, Tom. XV. *Maxim. Bibl. Veter. Patr.* pag. 181.

Suetonii (*Caii*) Opera cum commentariis Samuelis Pitiſci. Leovvard. 4. 1714. II. Tom.

Suidæ Lexicon Græc. & Latin. cum verſione Æmylii Porti & notis Ludolph. Kuſteri, Kantabrig. fol. 1705. III. Tom.

Sulpitii Severi Presbyteri Opera omnia cum lectiſſimis commentariis, accurante Georgio Hornio. Lug. Bat. 8. 1647.

Summa ruralis per Ioh. de Gradib. Pariſ. in fol. 1512.

Surii (*Laurentii*) Vitæ Sanctorum ex probatis auctoribus & MSCtis Codicibus editæ. Colon. Agripp. fol. 1617. XIV. Volum.

Symmachi (*Q. Aurelii*) Epiſtolarum Lib. X. cura & ſtudio Franc. Iureti, Pariſ. 4. 1580.

Synesii, Epiſcopi *Cyrenes*, Opera, Interprete Dionyſio Petavio. Lutet. Pariſior. fol. 1640.

T

Taciti (*Cornelii*) Opera quæ exſtant ex recenſione & cum notis Iacobi Gronovii. Traj. Batav. 4. 1721. II. Tom.

Tertulliani (*Quint. Sept. Flor.*) Opera auctore Io. Lud. de la Cerda. Lutet. Pariſior. fol. 1624.

Theganus de geſtis Ludovici Pii Imperator. cum præfat. Valafridi Strabonis Abbat. Augienſ. apud *du Cheſne* Tom. II. Script. Hiſt. Franc. pag. 274.

Theodulfi Epiſcopi *Aurel* Opera cum notis Iacobi Sirmondi, Tom. II. Operum *Sirmondi* pag. 921.

Tholosani (*Petr. Gregor.*) Syntagma Iuris univerſi, partes tres. Francof. fol. 1651.

V

Valladier (*Andre*) L'Auguſte Baſilique de l'Abbaje Rojale de Saint *Arnoul*. Pariſ. 4. 1615.

Varronis (*M. Terent.*) Opera omnia cum notis Ioſeph. Scaligeri, Ad. Turnebi, Petr. Victorii & Anton. Auguſtini. Amſtelod. 8. 1623.

Virgilii (*P. Maronis*) Opera cum Commentar. Servii ex edition. Pancrat. Maſuicii, Leovvard. 4. 1717. II. Tomi.

Vita *S. Evortii*, apud *Laurentium Surium* in Vitis SS. Menſ. Septembr. pag. 83.

Vita *S. Mauri*, in d'*Achery* Actis SS. Secul. I. ad an. 584. pag. 274.

Vita et actus *Ludovici Pii* Imperatoris: apud *du Cheſne* Tom. II. Scriptor. Hiſtor. Franc. pag. 286.

Vossii (*Gerb. Ioh.*) Opera Amſtelod. fol. 1688. VI. Tom.

VV

Codicis Legis VVisigothorum Libri XII. in *Frider. Lindenbrogii* Codice Legum Antiquarum pag. 1.

Z

Zonaras (*Iohannis*) Monachi Commentarii in Canones SS. Apoſtolorum & Sacrorum Conciliorum Græc, & Latin. Lutet. Pariſior. fol. 1658.

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

de

COMMVNIA
DE
MISSIS DOMINICIS.

CAPVT PRIMVM.

Quinam fuerint Missi Dominici. Vndenam sic dicti. Varia eorum appellatio. Qua ratione creati.

QVilibet Principes semper illud ad suam curam pertinere putarunt, ut quæcumque tandem negotia in suis provinciis emergerent maxima, minima, quam primum rescirent ac cognoscerent, iisque confestim etiam consulerent per varios Officiales Palatinos. Augustus instituto cursu publico, & Adrianus, huic fini Frumentarios habuerunt, qui nec etiam Reipublicæ temporibus incogniti erant: alii Curiosus; alii Tribunos & Notarios; alii Agentes in rebus. Ad eos propius omnino accedunt *Missi Dominici*, quorum opera et ministerio usi sunt olim Christianissimi Reges: sed ab iis potissimum differebant, quod Missi Dominici juri dicundo præessent, non etiam Agentes in rebus. De iis Missis institutus sermo. Sed quia de re quadam non satis facile disputari potest, nisi statim præmittatur illius definitio; hinc de Missis Dominicis acturi tum primum inquirere debemus, quinam illi proprie dicerentur.

Missi Dominici erant utriusque ordinis Proceres, qui a Regibus in provincias cum amplissima potestate mittebantur ad faciendam, aut procurandam justitiam. Omnes illius definitionis partes suis quibusque locis exequemur. Elegantissime dicebantur *Missi*, non tantum quod mitterentur in civitates aut provincias, quæ notissima est mittendi significatio, ait NONIVS MARCELLVS; sed quod certo Principis judicio, non etiam forte in provincias destinarentur. Sicut enim mutato Reip. Rom. statu ea cœpit esse differentia inter Proconsules et Præsides provinciarum, aut Legatus Cæsaris, quod illis sortito provinciæ concederentur, SVETONIVS *in Augusto cap.* 47. TACITVS *lib.* 3. *annal. cap.* 32. 58. 71. hi missu Principis maius imperium in his obtinerent, IDEM 2. *Annal. cap.* 77. & 80. lecto Cæsaris, apud STATIVM *lib.* 4. *v.* 92. *Sylvar.* ἀπολεκτοί apud DIONEM *l.* 53. Ita & nostri illi Proceres ideo forte dicebantur *Missi*, quod non sorte, sed missu & lectu Principum mitterentur in provincias. Vnde & sæpius simpliciter dicuntur *Missi*, quod inepte omnino veteres quidam Annales sub Carolo VIII. verterunt *des Messagers*, quamvis tamen CAROLVS CALVVS eos etiam vocet Nuntios, *in Epist. ad Nicolaum Papam*, *apud* SIRMONDVM *tom.* 3. *Concil. Gall. pag.* 300. quod nunquam sane pro tabellariis acceperis, sicut nec hodie Nuntios Summi Pontificis. Missorum igitur homonymiam tollemus sequenti capite. Melius dicuntur passim *Legati*, & rectissime hodie *Departis*, & Provinciæ iis assignatæ *Departements*, ut ex PITHOEO videbimus *cap.* 13.

Doctissimus SIRMONDVS *ad Capitula Caroli Calvi ad Sylvatum* addit, Missos Dominicos a Principe mitti extra ordinem: Sicut enim Romæ Præfectus annonæ & Præfectus vigilum ab origine sua non erant Magistratus, sed extra ordinem utilitatis causa constituti, *leg.* 2. §. 33. *D. de origine Iur.* Ita & verius est, olim Missos Dominicos non fuisse Magistratus proprie dictus, nec relatos fuisse in laterculum Magistratuum; sed extra ordinem a Principibus missos fuisse in provincias, vel rebus ita dictantibus, vel ad preces populorum, vel ad petitionem Conventuum, Synodorum, & Prælatorum, uti passim videre est in Capitularibus Regum nostrorum, in æqualibus Conciliis Ecclesiæ Gallicanæ, & apud Hincmarum Remensem. Ejus rei unum illud exemplum pro omnibus: Patres Synodi Suessionensis a Carolo Calvo petunt *an.* 853. ut Missos Dominicos dirigat in omnes regni sui partes. In ea de iis mittendis statutum est; constituta Capitula, seu scriptæ Constitutiones, quæ iis traderentur: apud Sylvacum designati Missi, & singulis distributa Missatica cum novis quibusdam Capitulis, quæ cum aliis bono publico SIRMONDVS edidit. Sed & quandoque urgente necessitate addebantur, & supplebantur Missi Dominici, ut nominatim dicitur *in Capitulis Caroli Calvi apud Attiniacum cap.* 1. propter afflictionem Aquitanicam, propter Nortmannorum & Britonum incursiones.

Dicebantur *Missi Dominici*, id est, Missi a Domino, puta Rege: nam Reges nostri propter excellentiam commune nomen *Domini* suum fecerunt, ut notat Continuator ANASTASII BIBLIOTH. *in Adriano II.* & ex eo PETRVS PITHOEVS *in Glossaria ad Cap. Car. M.* De ea appellatione *Domini* videnda epigraphe *l.* 2. & 3. *Cod. Ne rei dom. &c.* TERTVLLIANVS *in Apol. cap.* 34. SYMMACHVS *lib.* 5. *Ep.* 8. & *ibi* IVRETVS. Hinc passim in Capitularibus, ~~in Conciliis~~ Galliæ, in aliis æqualibus eorum Scriptoribus, agri, vasalli, homines Dominicati; nonæ, decimæ Dominicatæ; prædia Dominicata, quæ ad Regem pertinent; Dominica auctoritas, id est, Regia, *in Addit.* 3 *Capitular. cap.* 91. Et hinc Missi Dominici dicuntur Missi Regales, apud GREGORIVM TVRON. *lib.* 5. *cap.* 29. Missi Imperiales, apud EVDOEM *l.* 8. *c.* 18. Missi Palatii Imperatoris, in LEGIBVS LONGOBARD. *lib.* 3. *tit.* 13. *cap.* 3. Missi ex latere Imperatoris, *in vita Ludovici Pii*. Legati Regii, *in Annalibus Caroli M.* & apud AIMONEM *Act. Sex ad An.* 815. Regum Vicarii, *in testamento S. Geraldi apud* QVERCETANVM *ad Biblioth. Cluniac.* Legati a latere, in *Capitulis Caroli Calvi tit.* 3. *cap.* 2. Missi a latere, puta Regis, *in vita S. Projecti apud* QVERCETANVM *tom.* 1. *historiæ Franc. p.*673.

Istius appellationis ignorantia, *Glossa ad cap.* 2. *de regular. apud Gregorium*, Missum Dominicum vertit Vicarium Episcopi; nam ibi regalis est ille Missus, ut suo loco videbimus. Male etiam eadem *Glossa ad cap.* 1. *de Immun. Eccles. ibidem* Missum vertit Executorem vel Officialem, & addit, illud esse vulgare Italiæ: nam ibi agitur

de Misso Dominico, qui sacra vice judicabat, & ideo vocari potest etiam Iudex a latere, sicut POSSIDONIVS *in vita S. Augustini c.* 13. Marcellinum tribunum vocat Judicem a latere, Honorii scilicet Imperatoris, qui eum Cognitorem miserat in Africam. Titubat HOSTIENSIS ad utrumque illud Capitulum, ut infra etiam videbimus.

Præterea sicut apud veteres Romanos Magistratus provinciales simpliciter dicebantur Potestates, ut jam pridem observarunt viri docti ad Suetonium, & Lampridium, & ad varios juris nostri locos: ita & Missi Dominici dicuntur passim Potestates; & agere manu potestativa, *in libris rerum Alemannicarum*. Fideles & Creditarii, *in vita Ludovici Pii ad an.* 814. *sub fin.* Et apud AIMOINVM *l.* 5. *c.* 10. quod Principes iis credentiam seu fidem haberent. Unde etiam dicuntur Crediti apud GREGORIVM TVRON. *lib.* 9. *num.* 10. ac tandem Iudices legis Salicæ, apud ADREVALDVM *lib.* 1. *de Miracul. S. Benedicti cap.* 25. quod præcipue judicarent secundum legem Salicam, qua de re suo loco.

Denique sicut POMPONIVS de origine & successione Magistratuum agens, unum illud inprimis aggreditur, qua de causa & occasione quilibet creatus fuerit: ita & idem breviter inquirendum de Missis Dominicis. Hoc conjicere licet ex THEGANO, EGINHARDO, & æqualibus aliis rerum nostrarum Scriptoribus. Ubi enim scripserunt, Carolum Magnum gravissimis bellis & civilibus & externis implicitum, statim subjiciunt, regni Proceres, Comites, Seniores non ita bene in eum animatos flagrantibus illis bellis grassatos fuisse in Provinciales; sed potissimum durius egisse in Clericos, in pauperes, in alias miserabiles personas: ideoque sapientissimum hunc Principem *Missos Dominicos* destinasse in omnes regni sui provincias, qui ea omnia emendarent: quam in rem singulare est illud, quod ex *Chronico Moissiacensi* exscribetur *cap.* 8.

Neque tamen hinc omnino repetenda est prima eorum creatio: nam ut suo loco videbimus, jampridem sub Clodovæo Dagoberti filio, sub Chilperico, sub Pipino prodierant. Sed sicut Præfectura Urbi & in Repub. & sub Regibus occurrit, *leg.* 2. §. 33. *D. de orig. Iur.* & apud TACITVM *lib.* 4. *Annal. cap.* 56. & tamen SVETONIVS *in Augusto c.* 37. & DIO *l.* 52. *p.* 478. inter nova officia ab Augusto excogitata eam referunt, quia sub eo legitimus & perpetuus cœpit esse Magistratus: Ita & forte dici potest, *Missos Dominicos* a Carolo M. institutos fuisse, quod sub eo potissimum invaluerint; & quidem ea ratione, ut tollerent tot scelerum facies, ut eversas leges restituerent, & contra potentiores juvarent oppressos, qui partus bellorum civilium & externorum, quæ toties sub Carolo M. exarserant.

CAPUT II.

Plures & varii Missi Dominici.

Postulat etiam dialectica methodus, ut statim tollatur homonymia. Apud auctores sequioris ævi nihil frequentius invenias, quam *Missos* accipi vel pro Nuntiis, Tabellariis, Gerulis, unde apud BONIFACIVM MOGVNTINVM *in Epist.* 29. Missus literarum; vel pro Legatis, qui ab altero ad alterum Principem mittuntur, apud NITHARDVM, FLODOARDVM, FREDEGARIVM SCHOLASTICVM, & alios, atque etiam in elegantissimo dialogo inter Leonem Papam & Missos Caroli Magni, apud BARONIVM *ad An.* 809. & SIRMONDVM *Concil. Gall. Tom.* 2. *p.* 256. Et ita etiam Summi Pontifices, Imperatores, Reges multa sæpius inter se agere dicuntur in sacris Canonibus, & Historiis aut Annalibus Ecclesiasticis per suos *Missos*, nobis hodie *par leurs Ambassadeurs*, vel etiam aliquando *par leurs Envoyés*. De iis in hoc tractatu non agitur, sed tantum de iis, per quos Christianissimi Reges graviora quæque negotia in suo regno, & cum subditis suis explicare & exequi solebant.

Sicut vero in Iure Civili Magistratuum summa illa divisio est, ut alii sint majores, alii autem minores, *leg.* 32. *D. de injur.* & apud GELLIVM *lib.* 13. *cap.* 15. Ita & ex Missis Dominicis alii sunt majores, alii minores. Hoc eleganter docet CAROLVS CALVVS in iis *Capitulis, quæ post reditum a Confluentibus edidit*, Cum enim ea mitteret ad suos Missos discurrentes iis verbis: *Hoc Missi nostri discurrentes faciant*, statim subjicit: *Et quodquid exinde quod commendamus, per se adimplere non potuerint, ad Missos majores per ipsum Missaticum constitutos referant, ut cum illorum consilio & auxilio omnia impleant.*

Majores Missi erant proprie Missi Dominici, qui habebant certa Missatica, & in iis plenissimam potestatem & majus imperium post Principem, ut de Proconsule dicitur in *l.* 7. *in fin.* & *l.* 8. *D. de Offic. Proconf. & Leg.* atque sensu majores dicebantur iis temporibus, qui nempe majori potestate præditi erant in quodam loco, ut fusius probat CIRONIVS *ad tit. de Major. & Obed.* Unde Pipinus Major domus diploma quoddam pro S. Dionysio destinat, Missis Regalibus quacumque judiciaria potestate præditis. Ita & majores homines in *Capitularibus* LVDOVICI PII & CAROLI CALVI dicuntur, qui alios vasallos sub se habent.

Minores autem *Missi* dicebantur Missi discurrentes, in *Capitularibus Regum nostrorum*, & in *veteribus formulis*; seu Missi decurrentes, ut in epigraphe cujusdam Epistolæ Caroli M. quæ *trigesima secunda est inter Epistolas Bonifacii Mogunt.* quod ubique discurrerent, ut in quadam veteri carta Sandionysiana, quam exscribit BESLIVS *in Probationibus Comitum Aquitaniæ pag.* 227. seu quod per universum regnum discurrerent, ut in alia charta, quam idem refert *in Regibus Aquitaniæ pag.* 40. Dicebantur etiam itinerantes, *lib.* 5. *Capital. cap.* 201. quod propter regiam utilitatem iter agerent, *eorundem lib.* 3. *cap.* 39. & mittebantur ad exequendum aliquod constitutum, ut est *in Edicto* CAROLI CALVI *in Carisiaco, inter alias Capitularia tit.* 33. Ita ut impositum munus celeriter obirent, eoque functi regrederentur, nobis hodie *Commissaires du Conseil*. De discursu Judicum quædam leges exstant *in utroque Cod.* Unde forsan hodie *les Chevauchées*.

Denique Missi illi discurrentes dicebantur Missi juniores, *in Capitularibus passim*, & *in* MARCVLFI *formulis Lib.* 1. *cap.* 3. Sic Carolus M. in eadem epigraphe *Epistolæ* 32. scribit, *Iunioribus nostris seu Missis decurrentibus*: Nec ita dicebantur ab ætate, quod essent juvenilis ætatis, sed a minori conditione aut dignitate. Sic notat SPELMANNVS *in Glossario*, *Iuniores* aliquando accipi *pro Iudicibus subordinatis*. Iuniores Ecclesiæ, quasi minores Clerici, seu in minori ordine & dignitate, apud GREGORIVM TVRON. *lib.* 5. *cap.* 27. qua de re BOSQVETVS *ad Epist.* 136. *Innocentii III. lib.* 2. & SOUCHETVS *ad Epist.* 286. *Ivonis Carnot.* Aliquando etiam Iuniores pro Successoribus accipiuntur, ut notat vir Magnus BIGNONIVS *ad Marculfum loco cit.* Sed juniores Missi procul du-

bio

bio sunt Missi discurrentes, qui, ut jam diximus, dignitate sunt minores, si conferantur cum majoribus. Dicuntur etiam publicæ partis Officiales, *lib.* 1. *Casauriensis seu Piscariensis Chronici*, *apud* D'ACHERIUM *tom.* 5. *Spicilegii pag.* 371. quod forte Regis nomine conficiendis & expediendis negotiis adessent.

Quamvis autem discurrentes Missi essent minores; attamen iis honor habendus erat, *nostri honoris causa, & propter nostræ auctoritatis venerationem*, ait CAROLUS M. *lib.* 2. *Capitular. cap.* 11. *Ita ut nullus Mansionem iis contradicere præsumeret*, IDEM *lib.* 3. *cap.* 39. quod ex eodem Carolo relatum est in LEGIBUS LONGOBARDICIS *l.* 3. *tit.* 4. *c.* 4. Et quamvis jure communi prohibitum esset, herbam tollere defensionis tempore, ut suo loco videbimus; attamen hoc iis concessum erat, ut facilius munere suo fungerentur, CAROLUS M. *l.* 5. *Capitula.* c. 201. & in iisdem LEGIBUS LONGOBARD. *ibidem c.* 3. Præcipue vero quilibet Missos illos venerari tenebantur, quod a Rege mitterentur, quod regia auctoritate agerent, & judiciaria potestate præditi essent; ut est in ea Charta Sandionysiana, quam laudavimus ex SELIO, ut nempe quod a Rege constitutum esset, exequerentur, ait CAROLUS CALVUS *in Edicto suo in Carisiaco*. Ac si quid forte majoris momenti occurreret, quod per se non possent exequi, illud ad majores Missos Dominicos referre tenebantur, ut jam diximus. Sicut olim Legatus Proconsulis in rebus gravioribus Proconsulem consulere debebat, *l.* 6. §. 2. *D. de Offic. Proconf. & Leg.* Aliquando etiam peculiares quidam Missi a Rege privatis petentibus dabantur ad singularia quædam negotia, nobis etiam *Commissaires du Consil.* AGOBARDUS *de insolentia Iudæor. Cœperunt autem efferri quadam insolentia Iudæi, comminantes omnibus injuriis nos afficiendos per Missos, quos adepti fuerant.* FLODOARDUS *lib.* 3. *Rem. Hist. cap.* 26. ubi de Erluino, Missus Dominicus a Ludovico Pio petitur pro quibusdam rebus Remensi Ecclesiæ restituendis.

Alii erant adhuc *Missi Fiscalini*, de quibus suo loco.

CAPUT III.

Missi Apostolici. Missi Ecclesiæ. Missi Episcopi.

IN Iuris Canonici & Historiæ Ecclesiasticæ libris multa passim occurrunt, quæ a seculari ad Ecclesiasticam politiam translata sunt: præcipue vero, ubi Summi Pontifices regiam majestatem æmulari voluerunt, & illius opera sibi vindicare. Sicut ergo Imperatores a latere suo Iudices mittere cœperunt in suas provincias, ut loquitur POSSIDONIUS *in vita S. Augustini cap.* 13. & Christianissimi Reges Missos & Legatos a latere: ita & quos Romani Pontifices pro gravioribus Ecclesiæ negotiis miserunt in varias orbis Christiani Diœceses, eos etiam *Legatos a latere* dixerunt, ut jam olim videre est in *Cod. Can. Afric. Eccles. in princ. & circa fin.* nec quid postea frequentius: Qui passim etiam dicuntur *Missi Apostolici*, *Missi Pontificales*, *Missi S. Petri*, *Missi Papæ*, a quibus differunt hodierni eorum Nuntii.

Sed & Episcopi suos Missos habuerunt. Et hoc plures habet visiones, prout multiplex est Episcopalis potestas aut jurisdictio. Vel enim ea est spiritualis, vel temporalis, vel judicialis, vel extrajudicialis. Olim ea erant indivisa, & in ipso Episcopo, & in ejus Vicario, qui dicebatur Missus Episcopi, ut in *Can. de parentela* 35. *q.* 6. & apud REGINONEM *lib.* 2. *cap.* 3. 233. 235. *in Capitularibus lib.* 5. *cap.* 12. Unde cum in *cap.* 1. *Ex. de Frig. & Malef.* mentio fit Missi Episcopalis, (non etiam Dominici, ut voluit COQUILLEUS *in Historia Nivernensi p.* 118.) male quidam volunt pro *Missum*, reponendum esse *Vicarium:* constat enim, iis temporibus Vicarios Episcoporum appellatos fuisse Missos. GREGORIUS TURON. *lib.* 9. *cap.* 10. eos vocat *Creditos Episcoporum*, sicut Missi Dominici aliquando etiam dicuntur *Crediti*, *Creditarii*, ut jam olim diximus; Missi discussores, in *Edicto* CLOTARII II. *ad* 5. *Paris. Concilium*.

Missi illi totam & indivisam habebant Episcopalem jurisdictionem: Causæ matrimoniales apud eos peragebantur, d. *Can. de Parentela*, & *d. c.* 1. *Ex. de Frig. & Malef.* De consanguinitate conjugum cognoscebant, de Synodalibus causis, & ad Episcopi ministerium pertinentibus, apud REGINONEM *laudatis locis*, sicut & de Incestuosis, *d. Lib. cap.* 9. *Capitularium*. Tenebant Placita, ut de Missis Hincmari Rem. Archiep. testatur SIRMONDUS *ad Calcem Capitularium Caroli Calvi pag.* 134. Et quædam lites ad eos rejiciebantur, in *Capitularibus Carolomanni apud Vernis Palatium cap.* 14. Res Ecclesiasticas curabant, & in judicio persequebantur, LEGUM ALEMANNIC. *tit.* 45. Inquirebant in Clericorum vitam, in reditus, & reparationes Ecclesiarum, *Can.* 6. *Concilii Toletani* apud BURCHARDUM. Restituebant disciplinam monasticam, & in Monachos ipsos animadvertebant, *in Epistola* 10. FROTHARII *Tullensis Episcopi*, *apud* QUERCETANUM *tom.* 2. *Hist. Franc. p.* 716. Parœciales Ecclesias etiam ad Monachos pertinentes annuatim visitabant, MATTHÆUS PARIS *in vitis Abbatum S. Albani pag.* 1061. *circa fin.* Episcoporum nomine aderant Synodis Provincialibus, FLODOARDUS *lib.* 3. *Rem. Hist. cap.* 25. Et hinc plures Episcopi quibusdam Ecclesiæ Gallic. Conciliis adfuisse leguntur per suos Missos, id est, per suos Vicarios, qui eorum nomine iis Conciliis subscripserunt. Cum Missis Dominicis curabant ab omnibus recipi & servari Capitula Regia & Ecclesiastica, ut testatur duplex Epistola Ludovici Pii post Synodum Aquisgran. *apud* SIRMONDUM *tom.* 2. *Conc. Gall. pag.* 426. & 675. Alia etiam similis exstat apud AUBERTUM MIRÆUM in *Cod. don. pior. cap.* 13. Et ita utramque Iurisdictionem Episcopalem exercebant. Sed tandem eo devenit Ecclesiastica disciplina, ut alius sit Episcopi *Vicarius*, qui habeat spiritualem & extrajudicialem jurisdictionem non contentiosam; alius vero sit *Officialis*, qui contentiosam exerceat, & uterque olim Missi Episcopalis nomine continebantur.

Erant adhuc alii *Episcopales Missi*, nobis hodie *Missionarii*, qui potestatem accipiebant ab Episcopo docendi & prædicandi per vicos & villas. Cum enim Episcopi propter graviores curas & multiplices occupationes per se ipsos non sufficerent populo ministrare verbum Dei, idoneos viros hinc inde mittebant ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum, ut etiam postea cautum est *in cap. inter cætera* 15. *Ex. de Off. Iud. Ord.* Pleraque illius rei exempla ex Historiæ Ecclesiasticæ libris excribit doctissimus ALTASERRA *lib.* 2. *dissertat. Iur. Can. cap.* 14.

Denique erant *Missi Ecclesiæ*, puta Turonensis Ecclesiæ, apud FLODOARDUM *lib.* 3. *cap.* 21. Missi Remensis Ecclesiæ, apud eundem *eod. lib.* 3. *cap.* 23. *circa fin.* Missi cujusdam Ecclesiæ, apud GREGORIUM TURON. *lib.* 2. *cap.* 27. Nobis forte *Agens au Députés du Clergé de Tours etc.* Sicut enim in

Concilio Carthagin. sæpius occurrunt Τοποτηρηταί, seu Legati hujus aut illius Ecclesiæ, qui mittebantur aut ad Concilium, aut ad Comitatum, seu ad eum locum, ubi est Comes vel Imperator, ut interpretatur THEOD. BALSAMON. *ad Canon.* 99. *Carthag. Concilii*, vel potius ad aulam, ad Regiam, πρὸς τὸ παλάτιον, ut addit IVSTELLVS, qui nempe illius Ecclesiæ negotia procurarent; prout etiam Civitates suos habebant Legatos ad Principem, ut *in tit. Dig. de Legat.* & apud PHILONEM IVDÆVM *in sua Legatione ad Cajum.* Ita & olim in nostra Gallia erant Missi Ecclesiæ, qui videlicet aut apud Principem, aut apud Missum Dominicum, aut apud Comitem Ecclesiastica negotia peragerent, quod & adhuc hodie observatur.

Sed & *Abbates* suos etiam Missos habebant, per quos sua negotia exequerentur, ut videre est in veteri Charta, quam exscribunt SANMARTHANI FRATRES in *Abbatibus S. Sergii Andegav. in principio*.

Omnes illi & Episcopi, & Ecclesiæ, & Abbates habebant etiam Missos Laicos (huc usque enim de Missis Ecclesiasticis) eosque dicebant Advocatos, Vicedominos, de quibus olim in *Prolegomenis ad tit. de jure Patron.* apud *Gregor.* egimus. Per eos temporalem jurisdictionem exercebant. Quod ita evenit, cum Capitularia Regum nostrorum, & ex iis sacri Canones eam immunitatem concessissent Ecclesiis, ut nullus plane Iudex publicus aut sæcularis Malla seu Placita sua in iis, aut earum atriis & villis, vel Mansionibus Presbyterorum haberet ad audiendas causas. Sic exactis judicibus laicis, Principes iis concesserunt, ut alios instituerent judices, qui Iuri dicundo præessent inter suos homines, colonos & servos. Et hinc origo justitiarum temporalium, quas habet Ecclesia. Sed observanda est vulgaris clausula, quam Principes iis concessionibus adhibere solebant, ut videre est in CHRONICO LAVRISHAMENSI, MVRENSI, HIRSAVGENSI, & aliis, *ut ille Advocatus, seu Iudex, commendante Abbate advocationem habeat, eodemque petente bannum Dominicum a Rege*. Sicque Abbas eum quidem instituit, dat ei litteras advocationis, eum Regi præsentat; Rex banno seu Edicto suo eum recipit & confirmat. Quod etiam hodie obtinet in temporalibus ecclesiæ justitiis, ut eorum judices ab ea instituantur, & recipiantur a Regiis magistratibus; tum vero potissimum, ubi judices illi habent ordinaria Placita.

CAPUT IV.

Comites. Missi Comitum. Missi Reipublicæ.

Hic nolim omnino retexere longiorem Comitum historiam, sed tantum delineare breviter, quinam illi fuerint sub secunda stirpe Regum nostrorum, sub qua potissimum floruerunt Missi Dominici. PITHOEVS, BIGNONIVS, BELIVS, A. DADINVS ALTASERRA, & alii docent, *Comites* ea ætate constitutos fuisse tantummodo ad certum tempus, & ad Principis nutum, eorum instar, qui nobis hodie dicuntur *Gouverneurs de Provinces*. Et ita cum Carolus M. bellum gesturus esset in Longobardos, in Saxones, in Sarracenos, nec satis fidem haberet Francorum Proceribus, utpote qui bellis quibusdam civilibus in eum sævissent; in variis Franciæ provinciis Comites constituit, ADREVALDVS *lib. 1. de Miraculis S. Benedicti cap.* 18. Et interrogatus olim, cur tot Comites in regno suo institueret, respondisse dicitur, VT FIDELES MIHI ACQVIRAM VEL FACIAM. Sunt verba cujusdam ANONYMI SANGALLENSIS MONACHI, in libello *de Ecclesiastica cura Caroli M. num.* 14. apud ANDREAM DV CHESNE *tom.* 2. *hist. Franc.* Ita verbis indicat prudentissimus Imperator, ad quietem & securitatem publicam Principi necessarios esse Magistratus & Iudices.

Video tamen, quibusdam suspectum esse locum illum ADREVALDI *cit. loc.* cum ait, *Carolum M. quosdam ex servis suis manumisisse, eosque passim instituisse Comites*: quasi omnes illi Comites fuerint Franci, hoc est, ingenui & nobilioris conditionis, atque etiam aliquando Regiæ stirpis. Sed forte jurandum est in verba & in mentem ADREVALDI, & quidem αὐτόπτου, & ut volunt, alterius ex consanguineis Caroli M. Nam eleganter ostendit, qua ratione Carolus ad servos suos confugerit: tum quia omnes regni sui Proceres in Italiam miserat, ut novum illud regnum Pipino filio confirmaret ac stabiliret, *qua de re*, inquit, *Primatibus populi Ducibusque contigit Palatium vacuari*: tum etiam ob suspectam Francorum fidem, *quam semel in conjuratione, dum bellum inchoaretur Saxonicum, expertus est, iterum autem in conjuratione Pipini naturalis filii*. Et hoc a Carolo M. peractum fuisse, probat ea LVDOVICI PII *Constitutio* apud THEGANVM *n.* 20. *ne amplius fiat, ut servi Consiliarii fiant*. Nec quid frequentius apud HISTORIAE AVGVSTAE SCRIPTORES, quam ut videas, libertos Principum rebus agendis admoveri, quasi propter summum libertatis pretium Principes id genus hominibus plenissimam fidem habere deberent. Quidquid sit, expeditum est, sub secunda Francorum dynastia Comites non fuisse perpetuos, sed tantum vel ad Regis arbitrium. Quod jam antea sub priori obtinuisse docet GREGORIVS TVRON. *lib.* 4 *cap.* 34. *lib.* 5. *cap.* 37. *lib.* 8. *cap.* 18. Et hinc passim apud eum *Excomites*, qui Comitis officio functi fuerant. Et hoc ita observatum usque ad tempora Caroli Simplicis, sub quo Duces & Comites merum quodammodo imperium usurparunt, & quidem in perpetuum, quod tandem bono publico ad Coronam rediisse videmus.

Sed obiter observanda est insignis ea differentia (quæ nec hodie forsan otiosa erit) inter veteres illos *Comites* & quidem *temporales*, & inter eos, qui postea fuerunt *perpetui* & *hereditarii*: Quod quæ illi pendente administratione fundaverant, extruxerant, acquisierant, ea finita, nec in eorum bonis esse desinerent, nec fierent Dominica; seu nec Regi, nec fisco deferrentur, sed eorum propria & privata remanerent; perinde ac olim ædes ab urbanis Magistratibus ex sanctione Pragmatica, seu ex indulgentia Principis exstructæ, *l. un. in princ. Cod. de Contract. Iud.* Quæ autem a perpetuis Comitibus fundata & exstructa fuerant, Coronæ unito eorum Comitatu, fierent plane Dominica, & omnino caderent in fiscum, in sacrum aut regale patrimonium; quia eorum Comitatus summo, perpetuo, & hæreditario jure possessi, cum suis omnibus causis ad Coronam redierunt. Et hinc Ecclesiæ a temporalibus olim exstructæ, nec hodie quasi regales aut Regiæ fundationis habentur, perinde ac quæ a nostris Gubernatoribus in suarum gubernationum territorio fundatæ fuerint: sed Ecclesiæ a perpetuis olim Comitibus fundatæ, censentur Regiæ fundationis, & a solo Rege pendent.

Sicut vero posterioribus imperii Romani temporibus Comites juri dicundo præerant in provinciis, & ideo apud CASSIODORVM dicuntur passim

fim *Iudices*, HESYCHIO & SVIDÆ Κόμης ὁ λαοῦ ἄρχων, *Comes populi Magistratus*. Ita & rectissime observat magnus SIGNONIVS, Comites fuisse etiam judices apud veteres Francos. Ejus rei multa exscribit exempla A. DADINVS ALTASERRA *in lib. de Duc. & Com. cap.* 4. & SPELMANNVS AII, eos fuisse *Iurisperitos*, ut judicandi munere fungerentur intra sui Comitatus fines, qui omnino iidem erant, ac ipsius Diœceseos Episcopalis. Et hinc VALAFRIDVS STRABVS *in lib. de reb. Eccles. cap.* 31. scripsit, *quod Comites vel Præfecti in sæcula, hoc Episcopi explent*, ut nempe sint Iudices Ordinarii. FORTVNATVS *lib.* 10. *cap.* 25. *v.* 5. *ad Galactorium Comitem*:

Iudicio Regis valuisti crescere Iudex,
Famaque quod meruit, Regia lingua dedit.

Sed & instar Prætorum & Præsidum, qui sub se Magistratus habebant municipales, atque etiam pedaneas Iudices ad humiliora negotia, nostri illi Comites habebant ministros, qui eorum vice judicabant, & sæpius dicebantur *Missi Comitum*, *lib.* 2. *Capitul. cap.* 24. & *lib.* 4. *cap.* 19. *in Pistensi Edicto* CAROLI CALVI *cap.* 6. & *in Capitulis* CAROLOMANNI *ad Vernis Palatium cap.* 11. & & Vicarii Comitum; GREGORIVS TVRON. *l.* 10. *num.* 5. sic habet: *Responderunt, hoc Animodi Vicarii dolo, qui pagum illum judiciaria potestate regebat, factum fuisse*. CAROLVS M. *lib.* 2. *cap.* 28. *Vnusquisque Comes Vicarios suos habeat secum*. CAROLVS CALVVS, *in eodem Edicto cap.* 28. eorum etiam meminit: Et HINCMARVS REM. *in admonit.* 15. *c.* 15. & *in admonit.* 16. *cap.* 3. *Comites in civitatibus suis, & Comitum Vicarii in plebibus suis*. PITHOEVS *lib.* 1. *Hist. Comitum Campaniæ*, & RAGVELLVS *in Indice*, volunt, ab iis Comitum Vicariis fluxisse nostros Vigerios, *Viguiers*. Et forte etiam ad eos propius accedunt, quos hodie dicimus *Legatos generales*. Sicut enim ipsi Comites juri dicundo præerant, & habebant suos Missos; ita & ad nostros Seneschallos pertinet rei judiciariæ cura, & habent suos Legatos generales: & in eo tantum consistit analogia; nam in aliis multum differunt. Atque etiam PITHOEVS contendit, Vicarios illos Comitum *in* LEGIBVS LONGOBARDORVM vocari Præpositos, & ab iis prodiisse *les Juges Prévôts*, *les Gardes de la Prévoté*, de quibus suo loco.

In eo tamen adhuc comparatio quædam esse potest, quod sicut nostri Seneschalli Legatos generales habere tenentur, ita & olim Comites Missos, aut Vicarios. CAROLVS M. *lib.* 2. *Capitular. cap.* 28. *Habeat unusquisque Comes suos Vicarios. Secundum Cabilonense Concilium* sub CAROLO M. *Can.* 21. *Sed & Comites ministros, quos Vicarios & Centenarios vocant, justos habere debent*: Imo & plures habere tenebantur; nam singuli Comitatus dividebantur in Centena, seu in certos pagos, vel ut ita loquar, in Centurias; quod omnino accedit ad mores Germanorum, de quibus apud TACITVM *de moribus Germanorum c.* 6. & 13. Et ab iis Centenis *Centenarii* dicebantur, qui in iis pagis, in minoribus municipiis vice Comitum jus dicebant: Nec forte alii erant a Vicariis aut Missis Comitum, ut videre est apud VALAFRIDVM *ibidem*. Itaque etiam hodie in eodem Comitatu plures sunt hinc inde Legati generales sub eodem Seneschallo; quique sunt in civitatibus dicuntur *Ballivi*; qui autem in minoribus municipiis, sunt tantum *Subballivi*, ut de Ballivo Andegav. & ejus Subballivis de Salmurio, & de Baugeio dicitur; *in Gestis* GVILLIELMI MAIORIS EPISCOPI ANDEGAV. *pag.* 352. *seq. editionis Dacherianæ tom.* 10. *Spicilegii*.

Denique erant etiam *Missi Republicæ*, apud CAROLVM CALVVM *in Edicto in Carisiaco*. Quod male quidam trahere voluerunt ad nostros Magistratus populares, puta Majores aut Scabinos; nam illi non alii erant a Missis Comitum. CAROLVS CALVVS *in suis Capitulis tit.* 27. *cap.* 7. *Vt Missus Reipubl. id est minister Comitis*. Idem habet HINCMARVS REM. *in admonit.* 4. *cap.* 7.

CAPVT V.

De quibus cognoscerent Comites, & Missi Comitum.

Inter Comites & eorum Missos distincta erat jurisdictio, perinde ac inter Præsides, & Magistratus Municipales in Iure Civili. Comites de gravioribus negotiis cognoscebant, & eorum Missi de humilioribus. VALAFRIDVS STRABVS jam toties laudato loco, Episcopis confert Comites, & Parochis Vicarios seu Missos Comitum addit, *Comites Missos suos præponere popularibus, ut minores causas determinent, ipsis majores referrent*. CAROLVS M. *lib.* 3. *c.* 79. *Vt nullus homo in Placito Centenarii* (quem Missum fuisse Comitis, superiori capite diximus) *neque ad mortem, neque ad suam libertatem amittendam, aut ad res reddendas, vel mancipia judicetur: sed ista aut in præsentia Comitis vel Missorum nostrorum judicentur*. IDEM *lib.* 4. *cap.* 26. *Omnis controversia coram Centenario definiri potest, excepta redditione terræ aut mancipiorum, quæ non nisi coram Comite fieri potest*. Et hinc cum ex Imperiali præcepto gravius aliquid exequendum erat, ipsimet Comites suas partes interponebant: & si quid vilius occurrerent, illud Comites exequebantur per suos Missos, ut auctor est SANGALLENSIS MONACHVS, *lib.* 1. *de gestis Caroli M. cap.* 32.

Nunc quædam breviter perstringere juvat, quæ Missis Comitum incumbebant. Pagos judiciaria potestate regebant, ut *superiori Capite* diximus ex GREGORIO TVRON. Cum Comites suis illis Missis partes suas demandabant, in ipso Comitatu faciebant justitiam. Hoc eleganter docet AGOBARDVS LVGDVN. *in Deploratoria de injustitiis ad Matfredum*, nobiliorem Ludovici Pii Consiliarium: *Cognoscat prudens benignitas vestra, hæc a me dici non posse adversus Comitem nostrum Bertmundum, quippe qui bene satis habeat ordinatum de justitiis Comitatum suum, eo quod talem virum pro se constituerit ad hæc peragenda, qui non solum propter amorem etc.* Et ita cum juri dicundo præessent, Conventus & Placita secundum antiquam consuetudinem habere tenebantur de Sabbatho in Sabbathum, *tenir l'audience tous les Samedis*: vel a septem in septem noctes, ut est *in* LEGIBVS ALEMAN. *tit.* 36. *cap.* 2. quæ noctium computatio cœpit apud veteres Germanos, & ad nos transiit: ita tamen, ut soli tandem Laici eam observaverint, non etiam Clerici. GAVFRIDVS, VINDOCIN. ABBAS, *lib.* 2. *Epist.* 27. *In judiciis Laici noctes, Clerici inducias postulare solent*. Iis Conventibus & Placitis adesse tenebantur omnes liberi Pagenses, qui nempe in ipso Comitatu vel pago habitabant, alioquin ab ipso Misso mulctantur in 12. solidos, *d.* LEG. ALEMAN. *tit.* 36. *cap.* 4.

Præterea Missi Comitum absentibus Comitibus Capitula Regum accipiebant ut legerentur in suis conventibus, CAROLVS M. *lib.* 2. *cap.* 24. Aderant alienationi rerum pupillarium, ne quid in damnum

aut

nui in fraudem pupillorum fieret, in LEGIBVS LONGOBARD. *lib.* 2. *tit.* 29. *cap.* 1. Episcopos adjuvare debebant adversus incestuosos, *in Capitularibus* CAROLI CALVI *tit.* 27. *cap.* 7. In suis pagis curabant rem monetariam, ut esset bonus denarius, id est bene pensans, seu habens pondus legitimum, *ibid. tit.* 33. Ex mandato Comitum eos cogebant venire in jus, qui ad justitiam reddendam venire nolebant, *ibidem tit.* 45. *cap.* 2.

CAPVT VI.

Missi Seniorum. Varii justitiæ gradus.

In quolibet Comitatu quidam erant *Seniores*, *des Seigneurs*, quibus homines seu vasalli quidam suberant, quique suos etiam habebant Missos: De iis plus satis egimus *lib.* 2. *de Iuribus honorif. in Ecclesia caput* 4. 5. & 6. nec crambem recoctam hic apponere juvat.

Ex iis, quæ supra diximus, constat, in qualibet provincia fuisse Missum Dominicum, Comitem, & Missos Comitis. *Missi Dominici* habebant quamlibet justitiam; sic PIPINVS MAIOR DOMVS *in diplomate pro S. Dionysio: Omnibus Missis nostris quacumque judiciaria potestate præditis*. *Comes* videtur mediam habuisse justitiam, inter Dominicum, & suum Missum, ut supra probavimus: ac tandem *Missus Comitis* infimam, quod etiam docet SPELMANNVS in verbo *Centenarii*. Et ita forte dici potest, hinc fluxisse triplicem hanc justitiæ divisionem, in *altam*, *mediam*, & *infimam*; quæ non adeo recentior est, sed jam diu cognita, ut etiam laudato loco diximus. Et addenda VETVS CHARTA *an.* 1169. & ALIA *an.* 1187. quibus Senon. Archiepiscopus Cathedrali Capitulo concedit plenitudinem potestatis, faciendi & exercendi *justitias* in malefactoribus suis Laicis. Vtriusque Chartæ meminit *le factum de Monsieur l'Archevêque de Sens contre son Chapitre*.

CAPVT VII.

Quo tempore floruerint, & desierint Missi Dominici. In quibus Regionibus instituti.

POMPONIVS in texenda Magistratuum Romanorum Historia, non modo inquirendum esse docet, quo tempore creati sint, sed etiam quo præcipue floruerint. Hoc etiam exequitur ARCADIVS CHARISIVS *libro singulari de officio Præfecti Prætorio*, ut nempe ita constet de eorum potestate, cum sæpius variaverit pro ratione temporum, & pro captu Principum. Hoc in Missis Dominicis videndum. Nec erit in difficili, docere, quo tempore floruerint; sed vix certa quædam epocha constitui potest, qua tum primum creati fuerint: & hoc Majoribus nostris imputandum, quod non satis accurate res suas litteris consignaverint. Occurrunt quidem Missi Dominici in LEGIBVS LONGOBARDORVM, quas a ROTHARIO editas esse volunt an. 637. sed observandum diligenter, CAROLVM M. LVDOVICVM PIVM, & LOTHARIVM multa in iis legibus addidisse, nec quid eas habere de Missis Dominicis, nisi in iis Capitibus, quæ sunt eorum Imperatorum.

Sed & altius repeti possunt. CLODOVÆVS M. præceptum pro Reomaensi Monasterio apud COINTIVM *Annal. Franc. tom.* 3. *p.* 465. dirigere videtur *Missis discurrentibus*. CLOTHARIVS II. *in Edicto suo ad quintum Parisiense Concilium*, laudat Judices vel Missos discussores. Elegans locus exstat de Missis regalibus sub Chilperico, apud GREGORIVM TVRON. *lib.* 5. *cap.* 29. nec is suo suo loco excidet. Eos etiam reperio in solemnibus formulis, quas omnes LINDENBROGIVS Marculfo adscribit, qui forte claruit sub Clodovæo Dagoberti filio, ut ibi existimat *Vir magnus* BIGNONIVS. Sed more suo prudenter animadvertit, quasdam ex iis formulis esse Marculfi, quasdam esse incerti Auctoris, qui sub Carolo M. scripserit, & ita non omnes simul esse miscendas. Sane in iis, quas omnes agnoscunt esse Marculfi, occurrunt Missi Dominici, *lib.* 1. *cap. ult. & in cap.* 11. *ejusdem libri*, *tractoria Legatorum*, qui forte non alii sunt quam Missi Dominici. Refertur etiam in notis ad eas veteres formulas, ea epigraphe cujusdam diplomatis pro S. Dionysio, *omnibus Missis nostris discurrentibus*. At tandem exstat inter opera BONIFATII MOGVNTINI Epistola CAROLI MAIORIS DOMVS, quæ similem habet inscriptionem *lib.* 1. *epist.* 32.

Ex iis conjicerem, Missos Dominicos prodiisse, & utcumque cognitos fuisse sub finem primæ Dinastiæ aut Regiæ stirpis; sub secunda omnino floruisse, & desiisse sub tertia. Nihil fere sunt illi omnes, qui sub prima scripserunt, præter GREGORIVM TVRON. qui sub illius fine claruit, iterum tantummodo meminit Missorum Dominicorum. Sed apud eos, qui sub Carolina scripserunt, nihil frequentius Missis Dominicis, & forte illud erat ejus ætatis verbum. Ac sicut olim illi omnes dicebantur *Prætores*, qui in jure & exercitu præerant, apud LIVIVM, VARRONEM & alios: ita & Carolinis illis temporibus invaluerat, ut quibus aliquid a Regibus, aut ab Illustribus mandatum esset, illi omnes dicerentur *Missi*: sed illi κατ' ἐξοχὴν *Missi Dominici*, quibus a Rege demandata esset summa rei judiciariæ cura per universas regni provincias. Quod qua ratione contigerit, suo loco diximus.

Sed ideo forte non amplius occurrunt *Missi Dominici* sub tertia stirpe, quia labente illius imperio Duces & Comites ex ministris facti sunt Domini. Sub Carolina summum & merum imperium erat tantum penes Regem, qui Missos illos habebat in suis provinciis, ut provincialibus subveniret contra potentiores. Sed cum sub finem illius dominationis Carolus Simplex fere precario regnaret, Duces, Comites, & alii Proceres jure dominii provinciales præfecturas sibi vindicarunt, ODO CLVNIAC. *in vita S. Geraldi lib.* 1. *cap.* 28. *seq.* Cumque antea essent tantum Præfecti aut Magistratus Regii, postea cœperunt esse Principes & Domini earum provinciarum, quas regia vice regebant, & eas transmiserunt ad hæredes. Cumque Regiam majestatem in omnibus æmulari conarentur, nec tamen se Reges dicere auderent, se *Consules* appellare cœperunt; quod nomen sub prima & secunda Dynastia vix unquam usurparunt. Quod enim FVLCO, ANDEGAV. COMES, *in fragmenta Historiæ Andegav.* Ingelgerium & alios sub ea stirpe agentes vocat Consules, ad sui temporis usum loquitur, quo sub tertia jam ita dicebantur: Et idem plane dicendum de omnibus ejus ævi scriptoribus. Vnde jus gladii seu meri imperii non amplius exercebant quasi mandatum aut alienum, sed quasi suum & proprium; suosque ipsi Magistratus creabant, quibus mandabant merum imperium. Iis temporibus in Regulos prodierunt Duces Normanniæ, Aquitaniæ, Burgundiæ, & alii plures, qui non amplius regales Missos admiserunt; sed aut ipsimet juri dicundo præesse voluerunt, aut alios habere Magistratus, puta *Bajulos* aut *Ballivos*, & *Senescallos*,

qui

qui eorum nomine jus dicerent. Adde, quæ diximus *cap. 4. & 9.* Et ita si altius inquirere volis in Missos Dominicos, tua illa sit mere laboris, ent eos præcipue Auctores leges, qui sub Carolina stirpe scripserint. Iis edde LOYSÆVM *lib. 1. de jure Officiorum cap. 14. n. 44. lib. de Seniorատibus cap.* 8. *n.* 39.

Nunc videndum, in quibus regnis aut regionibus floruerint *Missi Dominici*. Et quidem cum morte Carolomanni Carolus M. in tota Gellia solus esset Rex, in ea etiam tota erant Missi Dominici. Cumque Aquitania in regnum erecta esset, Reges Aquitaniæ habuerunt etiam Missos Dominicos, ut docent veteres chartæ, quas exscribit BELIVS *in Regibus Aquitaniæ pag.* 17. 23. & 40. Ita & cum Carolus M. Pipinum filium Italiæ Regem imposuit, Primates regni sui misit in novum illud regnum, qui & legum moderamina, & morem Franciæ assuetum instituerent, & illi erant pessim in Italia Missi Dominici. Hæc ADREVALDVS *lib. 1. de miracul. S. Benedicti cap.* 18. qui sub eo Pipino versabantur ad justitias faciendas; apud ADONEM: eorumque meminit SIGONIVS *lib. 4. de Regno Italiæ circa princip. & lib. 7. ad an.* 973. & docet, eos obtinuisse usque ad Othonem. Idem evenit in Lombardie: cum enim ea cœpit esse in ditione Caroli M., suos etiam Missos in ea instituit, de quibus passim ex eo, in LEGIBVS LONGOBARDORVM. Idem eum in devicta Saxonia fecisse, docet nominatim POETA SAXONICVS *lib. 3. de gestis Caroli M. ad an.* 798. Ludovicus Pius Missos Dominicos, & in Gallia, & in Germania, & in Italia instituisse dicitur apud ADONEM. Sub Carolo Calvo illud in Germania obtinuisse adstruit *Conventus primus apud Marsnam* inter Lotharium Imperatorem, Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum Franciæ Regem, *in Capitularibus* CAROLI CALVI *tit.* 9. Vbi tres illi Reges vicissim agunt de Missis Dominicis. Notat etiam BROVVERVS *ad Fortunati carmen septimum lib.* 6. in Austrasiæ Regno Missorum Dominicorum amplissimam fuisse dignitatem. Quidquid sit, certissime constat, Missos Dominicos egisse in tota Gallia, & in omnibus provinciis aut regionibus Gallicæ ditionis. Cœperunt in Gallie, & a victoribus Christianissimis Regibus deducti sunt in alias regiones.

CAPVT VIII.

Cujus ordinis & conditionis fuerint.

NOn semel Romæ agitatum est, an etiam ex plebe, an ex solis Patritiis eligendi essent Consules: sicut & an pedenei Iudices ex Equitibus, an ex Senatoribus, an ex utrisque. Sic etiam quæri potest, cujus ordinis essent *Missi Dominici*. Erant sane viri summæ dignationis & prudentiæ. Hoc indicant verba illa MOISSIACENSIS CHRONICI *ad an.* 802. *apud* QVERCETANVM, *tom. 3. Scriptorum historiæ Francorum. Noluit* (Carolus M.) *de intra Palatio suo pauperiores vassos suos transmittere ad justitias faciendas, propter munera: Sed elegit in Regno suo Archiepiscopos, & reliquos Episcopos, & Abbates cum Ducibus & Comitibus, qui jam opus non habebant super Innocentes munera accipere. Et ipsos misit per universum regnum, ut ecclesiis, viduis, & orphanis, & pauperibus, & cuncto populo justitiam facerent.* HINCMARVS vocat eos Proceres, Consiliarios & Domesticos Palatii, in *Opusculis tit.* 14. id est eos, a quibus magna ex parte pendebat augustum consilium, ut passim Domestici accipiuntur in *utroque Codice*.

Cum autem regni Proceres & Clerici essent, & Laici, ex utroque illo ordine Missi Dominici eligebantur. Hoc a Carolo Calvo petunt MELDENSIS CONCILII PATRES *in Cap.* 20. & ECCLESIÆ GALLICANÆ PRÆLATI *in ejusdem Capitularibus in villa Sparnaco cap.* 20. Et sæpius erant vel Episcopi, vel Comites; *Concilii Valentini tertii Can.* 23. vel etiam Abbates, aut alii Nobiliores Laici. CAROLVS M. *lib. 4. Capitular. cap.* 69. ait, Missos Dominicos, vel Episcopos esse, vel Abbates, vel Comites. Quam in rem PETRVS PITHOEVS ex vetusto quodam *Cod. ad Capitularia Caroli* M. in verbo *reclamare*, exscribit veterem hanc formulam: *Postquam autem N. Abbas & N. Comes, Missi Dominici in illas partes venissent ad jussionem Domini Imperatoris explendam.* Et observandum ex FLODOARDO, *l. 2. c.* 18. ut plurimum Abbates eo munere functos fuisse; ac tandem, quod ita fuerint ex utroque ordine, apertius adhuc innotescet, ubi quorumdem Missorum nomina & dignitates referentur *cap.* 13.

Quot mitterentur simul, non satis constat; forte non minus quam duo, aliquando tres, aliquando quatuor, ut videre est in *Capitulari* 2. LVDOVICI PII, *cap.* 25. & in *Capitulis* CAROLI CALVI, *apud Sylvacum post caput* 13. Sed ex iis semper alter erat Clericus, alter vero Laicus, ut ita res omnes, negotia omnia definirent, & de iis sacra vice judicarent.

LVDOVICVS PIVS *laudato loco cap.* 21. jubet, ut quilibet Missis Dominicis honorem exhibeant. *Nostri*, inquit, *honoris causa, & nostræ propter auctoritatis venerationem*, quod desumpsit ex *lib. 2. Capitular.* CAROLI M. *cap.* 11. & 16. Sed rectissime HINCMARVS *in admonitione* 4. *c.* 14. *ad eundem Ludovicum: Sicut Comitibus præponuntur, ita scientia, justitia & veritate iis præmineant.* Hæc etiam exscripta sunt nominatim *in Epist. Episcoporum, a Synodo apud Carisiacum cap.* 14. *in fin.* apud SIRMONDVM *tom. 3. Conc. Galliæ*. Cumque ad eos aut scribebant aut mittebant, ea erat litterarum epigraphe: *Dilectis ac fidelibus Missis*, ut videre est *in Capitulis* CAROLI CALVI *apud Sylvacum*, & *ex Synodo Carisiaca*. Nobis hodie: *à nos amés & feaux*. Et Provinciales eos vocabant *Dominos*, ut canit THEODVLPHVS *Aurelian. Episcopus*, & ipse Missus Dominicus per Narbon. provinciem, *lib. 1. carminum v.* 203. *in paræn. ad Judices*:

Hoc ego sum Domino (Dominum me forte vocabat)
Laturus, votis si favet ille meis.

Ibi Præfecturam, aut Legationem suam, suumve missaticum fusius describit.

CAPVT IX.

Quis eorum ordo cum Episcopis & Comitibus.

IN secunda stirpe Regum nostrorum constat, Episcopos, & Comites in suis provinciis partem habuisse Regalis ministerii. LVDOVICVS PIVS *in suo Capitulari secundo cap.* 3. Cumque Carolus Calvus a Iohanne VIII. consecratus esset Imp. & apud Ticinum Palatium ab Italici Regni Proceribus, & Episcopis acclamatus, *in suis Capitulis ex Synodo Pontigonensi cap.* 12. *circa finem* sic habet: *Ipsi nihilominus Episcopi, singuli in suo Episcopio, Missatici nostri potestate, & auctoritate fungan-*

gantur. Unde dici recte potest, non adeo novum esse in Gallia, Episcopos esse a consiliis Christianissimi Regis.

Sed cum in provinciis sæpius agerent *Missi Dominici*, non immerito quæri potest, quis eorum ordo, quis gradus, quæ dignitas cum Episcopis & Comitibus. Semper enim curarunt Principes, ut dignitatum ordo servaretur, & varias leges ediderunt de gradu honoratorum. De eo agitur tantum *in hoc cap.* 9. Statim vero constat, Missos Dominicos antecessisse Comites. HINCMARUS REM. *in admonit.* 4. *cap.* 14. nominatim ait, eos præesse & præponi Comitibus, *qui* (nempe Missi Dominici) *sicut Comitibus præponuntur, ita scientia, veritate & justitia eis præmineant*. SIGONIUS *lib.* 4. *de regno Italiæ in Carolo M. ad ann.* 774. ait, *Missos illos fuisse majori auctoritate quam Comites*. Et hinc passim in Capitularibus Regum nostrorum *Missi* nominantur ante Comites: atque etiam *in* LEGIBUS LONGOBARDORUM *lib.* 2. *tit.* 52. *l.* 5. Plures habebant Comites ad suum Missaticum pertinentes, qui ad eorum Placita venire tenebantur, ait CAROLUS M. *lib.* 3. *Capitular.* c. 87.

De Episcopis major est dubitatio: nam Missis obedire debebant, *in Capitulari* 3. LUDOVICI PII *cap.* 3. Comites, & Episcopi ad eos recurrebant, *Capitularium* CAROLI M. *lib.* 2. *cap.* 26. Comites, & Episcopi debebant esse in eorum ministeriis, *Capitularium* CAROLI CALVI *tit.* 21. *cap.* 10. Missi Dominici eos adjuvabant, tuebantur, & corrigebant, ut suis quibusque locis videbimus. Rectissime tamen SIRMONDUS *in Notitia dignitatum*, quam subjicit Capitulis Caroli Calvi, post indicem, sic statim eum ordinem scribit, EPISCOPI, MISSI, COMITES; eumque probat ex multis eorum Capitulorum locis; Episcopis enim concessa est sublimis ac divina potestas, ait S. CYPRIANUS *Epist.* 55.

CAPUT X.

An & quatenus Episcopi subjacerent Missis Dominicis.

JAm olim probavimus, cum Episcopis ita se habuisse Missos Dominicos, ut Episcopi eos honoris gradu præcederent in suis Diœcesibus; sed tamen in multis Episcopi eorum potestatem ac jurisdictionem agnoscere tenebantur. LUDOVICUS PIUS *in Epistola quadam apud* SIRMONDUM *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 465. statim jubet, *ut Archiepiscopi cum Suffraganeis obedientes & adjutores sint Missis Dominicis*; quod etiam exscribit CAROLUS CALVUS *in Capitulis, apud Tusiacum in Præfat.* CAROLUS M. *lib.* 2. *cap.* 12. *Ut per suos Missos comperiat, quam religiose Episcopi conversentur, & prædicent*. IDEM *in quibusdam Capitulis, apud eumdem* SIRMONDUM, *ibidem pag.* 157. *cap.* 18. *Ut Missi Dominici provideant, ne forte aliquis clamor sit super Episcopum, vel Abbatem, vel Abbatissam*. Ille idem LUDOVICUS *in Capitul.* 3. *c.* 5. ad instructionem Missorum *ibidem pag.* 466. *Primo de Episcopis, quomodo suum ministerium expleant, & qualis sit eorum conversatio, vel quomodo Ecclesias & Clerum sibi commissum ordinatum habeant atque dispositum, vel in quibus rebus maxime studeant, in spiritualibus videlicet aut in sæcularibus negotiis. Deinde quales sint adjutores ministerii eorum, id est, Chorepiscopi, Archipresbyteri, Archidiaconi, & Vicedomini, & Presbyteri per Parochias eorum: Quale scilicet studium habeant in doctrina, vel qualem famam habeant secundum veritatem in populo. Utrum Episcopi in circumeundo Parochias suas, cæteras minores Ecclesias gravent, aut populo oneri sint, & si ab ipsis aut ministris eorum, indebita exenia a Presbyteris exigantur*.

Idem *in secundo Capitulari cap.* 26. *Et si forte Episcopus aliquid negligentius in suo ministerio egerit, per Missorum admonitionem corrigatur*. Idem *in* LEGIBUS LONGOBARDORUM, *lib.* 2. *tit.* 52. *cap.* 17. *Legatio Missorum nostrorum hæc est. Primum ut faciant justitiam de rebus & libertatibus injuste ablatis: Et si Episcopus hoc fecisse inventus fuerit, statim restituantur*. PIPINUS *ibidem cap.* 21. *Ut ubicumque Missi nostri Episcopum invenerunt, qui justitiam facere noluerit, aut prohibuerit, de ipsius rebus vivant, quamdiu in eodem loco justitiam facere debent*.

Iis adde quæ diximus de Episcopis, qui ad Missos Dominicos recurrunt, & de oppressis Clericis.

Sed & quamvis Sacri Canones prohibeant passim, ne quis Episcopum capiat: forte tamen, si propter aliquod grave crimen depositionis sententiæ obnoxius esset, Missus Dominicus ex mandato Regis eum distringere, & in custodiam conjicere poterat; præcipue vero si majestatis esset reus, ut testatur celeberrima causa Ebbonis, Remensis Archiepiscopi. Cum enim restitutum videret Ludovicum Pium, & ad Parisiacam urbem fugisset; Ludovicus Pius strenuos & fideles nuntios dirigens, eum comprehendi jussit, & custodiæ mancipari. Ea ipsa scribit CAROLUS CALVUS *in Epist. ad Nicolaum Papam* apud SIRMONDUM *tom.* 3. *Concil. Gall. pag.* 360. Nuntii procul dubio erant Missi Dominici: Primo enim, nisi Regia auctoritate muniti essent, vix unquam manus injecissent in Archiepiscopum: Secundo, nihil frequentius *in gestis*, *in vita*, *in Capitularibus* LUDOVICI PII, atque etiam *in Conciliis Gallicanis sub eo habitis*, quam ut Missi Dominici dicantur strenui ac fideles, frequentissimum illud est eorum epitheton. Ac tandem FLODOARDUS, *lib.* 2. *Rem. Hist. cap.* 20. ex iis nuntiis facit Rothordum, primum Suessionem Episcopum, qui certissime Missus erat Dominicus. Sed prudentissime Ludovicus Pius huic Misso adjunxit Erchenradum, Parisiorum Episcopum; quod in ejus ecclesia latitarat Ebbo, ut est *in Epistola Synodica Concilii Trecassini ad Nicolaum Papam*. Ebbo petiit, ut ad Synodum rejiceretur, hoc concessit Ludovicus. In ea crimen confessus est Ebbo, suæque depositionis sententiam dictavit: Imperator a Gregorio IV. S. P. petiit, ut huic depositioni consentiret: ac tandem condemnatum Ebbonem in varia monasteria detrusit per Cisalpinas regiones. Hæc ex Epistolis NICOLAI, CAROLI CALVI, HINCMARI & SYNODI.

Ex iis constat primo, reum Episcopum a Missis Dominicis distringi posse, quæ hic una est intentio: Secundo, ei petenti denegatum non fuisse fori privilegium: Tertio, tunc temporis eum deponi non potuisse, præterquam in Synodo ex scientia & adsensu Romani Pontificis: Quarto, eum depositum a Principe detrudi potuisse in carcerem. Et obiter fincere agnoscendum est, in ea depositione magnam fuisse Principis potestatem; nam & præter districtionem & ultimam detrusionem in carcerem, ad eam animadversionem Synodum, ejus locum & tempus indicere, & strictius imperare poterat: quod utique non erat vilioris momenti, ut ita Episcopi se invicem non relinquerent impunitos, & perditis Episcopis purgaretur Ecclesia. Luculentum ejus rei exemplum videre est in *Gestis* GUILLELMI *II. Normannorum Ducis, & Regis Anglorum*, *a* GUILL. PICTAVENSI *æquali conscriptis*. Ubi cum Malgerius, Rothoma-

genfis

genus Archipræsul, multorum criminum esset reus, nec tamen ullus eum accusare aut in judicium agere auderet, eo quod esset Guillelmi Regis Patruus; ille Ipse Rex eum deposuit in publico sanctæ Synodi, Apostolici Vicario, cunctisque Normanniæ Episcopis juxta Canonum auctoritatem sententiam dantibus unanimi consensu, & Maurilium Cathedræ liberatæ providit.

Nec ideo tamen dicendum existimarem, in Gallia Christianissimos Reges accusatis Episcopis ad libitum dedisse Iudices Ecclesiasticos: nam hoc longe aliud est ab imperanda & indicenda Synodo legitima, quæ istius judicii potestatem habet a sacris Canonibus. Nec obstat VALENTINIANI III. *Constitutio*, quam exstare volunt *in l.* 47. *Cod. Theod. de Episc. & Cler.* in qua tamen ne verbum quidem de Patroclo Arelatensi: sed ea integra extat apud SIRMONDUM *in appendice Cod. Theod. cap. 6.* Vbi Valentinianus Patroclum, Arelat. Episcopum, Iudicem constituit contra quosdam hæreticos Episcopos. Non obstat, inquam, vel enim cum doctissimo GOTHOFREDO *in notis ad d. l.* 47. dicendum est, caput illud sextum prorsus esse confictum & apocryphum; vel si genuinum illud habere velis, dicendum est ex ejus verbis, præcepisse Valentinianum, ut Episcopi illi per Patroclum convenientur, nempe ad Synodum legitimam, cui tanquam eo tempore Sedis Apostolicæ Legatus præsit.

Nec obstat etiam *Novella* 123. *cap.* 24. ubi Iustinianus ait, se quosdam deputare judices, apud quos accusetur Episcopus Constantinopoli repertus ex alia qualibet provincia. Ibi enim agitur de erroneis Episcopis, qui passim vagantur disciplinam evitantes, ut de iis GREGORIUS M. *lib.* 7. *Reg. Epist.* 118. & ideo voluit Iustinianus, ut tanquam errones vagabundi statim ab iis judicibus coerceantur, quos ipse dederit, ne propter fugam Canonicis pœnis eximantur.

Nec adhuc obstat *Canon* 104. *Carthaginensis Concilii*, *apud* DIONYSIUM EXIGUUM in *Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ*. Vbi a Principe impetrari potest Episcopale judicium; quod nempe reddatur in legitima Synodo, seu in Conventu Episcoporum, ut ibi addit ZONARAS. Videsis auctorem libri *de Iudiciis Canonicis Episcoporum pag.* 761. 762. ubi & subjicit, & diligentius examinat *Epistolam* 7. GREGORII M. *lib.* 2. *Reg. indict.* 11.

Nec tandem dixeris ex ea Novella, & ex eo Canone, Christianissimos Reges primæ stirpis Contumelioso, Salonio, & Sagittario Episcopis dedisse judices: nam hoc omnino est contra rei gestæ veritatem: Legitimam Synodum imperarunt, ut supra, & juris utriusque regulis repugnat, eum litigantibus dare judicem, qui eos ad competentem rejicit. Præterea omnes fere agnoscunt, in Gallia nec cognitum fuisse Ius Iustinianeum, nec Dionysii Codicem (in quo tum primum exscriptus est ille Canon), nisi sub secunda Dynastia.

CAPUT XI.

An et in quibus Comites iis subjacerent.

SIGONIUS *lib.* 4. *de regno Italiæ ad an.* 773. ait, Carolum M. quosdam Legatos misisse in regnum, quos Missos vocavit, *majore quam Comites potestate*. Hoc expendendum ex Scriptoribus æqualibus. CAROLUS M. *lib.* 3. *Capitular. cap.* 87. docet, Comites pertinuisse ad eorum Missaticum, quod nihil aliud est, quam iis subjectos fuisse. *Lib.* 4. *cap.* 67. *et seq.* jubet, ut eos cogant in suis Comitatibus facere justitiam, et quamdiu eam non fecerint, de rebus eorum vivant. In ejusdem Capitulis apud SIRMONDUM, *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 157. *De eo, quod Missi nostri providere debent, ne forte sit aliquis clamor super Comitem, et nobis renuntiare.* In aliis ibidem, *pag.* 245. *Vt Missi nostri diligenter inquirant inter Episcopos, Abbates, sive Comites, qualem concordiam ad invicem habeant per singula ministeria; aut si aliqua discordia inter ipsos esse videtur, nobis exinde renuntiare non negligant.* Ille ibidem *in* LEGIBUS LONGOBARD. *lib.* 2. *tit.* 52. *cap.* 2. *Si Comes in suo ministerio justitiam non fecerit, tunc Missus noster de hac causa sonare faciat* (id est inquirere), *usque dum justitia ibidem facta fuerit.*

LUDOVICUS PIUS *in secundo Capitulari cap.* 18. apud SIRMONDUM *ibidem*: *Volumus Missos nostros hujus rei* (monetariæ) *gratia dirigere per singulos Comitatus, qui diligenter inquirant, qualiter Comites in hoc nostram jussionem adimplere certaverint.* Hoc ANSEGISUS ABBAS exscribit, *lib.* 2. *Capitular. cap.* 18. Additur *in cap.* 26. *ejusdem Capitularis*, et *in cap.* 26. *ejusdem libri*: *Missi nostri omnibus generaliter notum faciant, qualis sit eorum legatio; scilicet ad hoc se esse a nobis Missos constitutos, ut si quilibet Episcopus aut Comes, ministerium suum implere non possit, ad eos recurrat: et si forte Episcopus aut Comes aliquid negligentius in suo ministerio egerit, per istorum admonitionem corrigatur.* Et multa passim constituit de supplenda et corrigenda Comitum negligentia per Missos Dominicos, quod utique majoritatem indicat, ut cum Canonistis loquar. Eo etiam pertinet *Epistola* 19. LUDOVICI PII *inter epistolas Eginardi Abbatis apud* QUERCETANUM *tom.* 2. *Hist. Franc. pag.* 699. ubi mandat cuidam Comiti, ut eat obviam Misso Dominico, et addit: *Quidquid ille tibi de verbo nostro simul cum aliis Comitibus, et fidelibus nostris ad faciendum injunxerit, facere studeas, et taliter exinde agas, qualiter in tua fidelitate bonam habemus fiduciam.*

Denique apud CAROLUM CALVUM in *Capitularibus tit. II. cap.* 8. Missi Dominici vice regia jubent ac præcipiunt, ubinam et quo tempore Placita sua Comites habere possint. *Ibidem tit.* 27. *cap.* 14. Remensis et Rothomagensis Diœcesis Episcopi ab eo petunt, *ut tales Missos per regnum constituat, qui sciant, qualiter Comites, et ceteri ministri Reip. justitiam et judicium populo faciant, qui sicut Comitibus præponuntur, ita scientia, et justitia, ac veritate iis præmineant.* Eadem exscribuntur apud HINCMARUM REMENSEM *in admonitione* 4. *cap.* 14. *in fin.*

Et ita ex iis omnibus constat, Missos Dominicos præesse Comitibus, cum eorum jurisdictioni et emendationi subjaceant, et ad eorum curam pertineant.

CAPUT XII.

Ad quos hodie translatum sit eorum officium.

IAm diximus *cap.* 7. Missos Dominicos omnino evanuisse cum secunda stirpe Regum nostrorum. Sed quæritur, quinam postea eorum officio functi fuerint. LOYSÆUS *lib. I. de officiis cap.* 14. *a numero* 47. *ad* 57. contendit, *Magistros libellorum supplicum* partim successisse in eorum locum, partim *Baillivos*. Forte tamen adhibenda est quædam distinctio temporis. Primo enim, cum sub initio tertiæ stirpis Duces et Comites præfecturas suas sui juris, suique dominii fecissent, ac redegissent

gissent in sortem hæreditariam, jus Magistratuum creandorum et jus *ressortus* sibi vindicarunt, seu jus cognoscendi de causis appellationum: habuerunt jurisdictiones et Baillivos, ut palam est *ex cap. I. Ex. de postulan. et ex cap. 4. Ex. ut Cl. vel Mon.* Erant quidem homines, aut vasalli Regum nostrorum: sed quamdiu vel ipsi, vel eorum judices jus dicere parati erant, non patiebantur aliquid jurisdictionis ab ipsis Regibus usurpari. In eam rem multi multa congerunt, quæ hic exscribere oolim.

Iis addenda singularis, et omnino insignis *Epistola* 465. HENRICI, *Angliæ Regis, ad Ludovicum VII.* quam refert QUERCETANUS *tom. 4. Hist. Franc. pag.* 731. ubi cum Ludovicus VII. Alvernenses Comites prehendisset propter aliquod delictum, Henricus eos vindicat iis verbis: *Comites de Alvernia homines meos* (nam Alvernia erat Subfeudum Aquitaniæ, cujus Dux erat Henricus) *quia ipsos vobis foris fecisse dicitis, cum tamen de habendo eos ad justitiam minime defecerint, sicut vobis placuit cepistis, et cum Baillivos meos super hoc requisivissetis, ipsi minime vobis defecerunt, sicut asserunt. Benevolentiam itaque vestram attentius rogo, quatenus sicut nec ego defeci, nec Baillivi, prædictos homines meos, si placet, mihi reddatis, vel saltem recredatis, et ego eos habebo ad justitiam.* Ibi Alvernenses Comites deliquerant in Regem Ludovicum, Ducis Aquitaniæ dominum, et tamen Dux ille non patitur, ut in reos illos homines suos Ludovicus Rex jure agat, et petit, ut Baillivi de eo crimine cognoscant. Unde colligitur, Præfecturis illis in dominatum redactis, Duces et Comites non amplius agnovisse Regios Magistratus, ut in iis sacra vice judicarent, sed potestatem illam fuisse tantum penes Duces illos, et Comites, aut eorum Magistratus, puta Baillivos.

Cum autem Ducatus et Comitatus illi sensim eo redierunt, unde diverterant, nempe ad coronam regiam, Christianissimi Reges Baillivos regios in iis instituerunt, qui nomine suo juri dicundo præessent; et sensim iis pleraque addixerunt, quorum cognitio competebat olim Missis Dominicis, ut probari potest ex veteribus Regum nostrorum Constitutionibus, quæ referuntur *in Collatione Constitutionum Regiarum lib. I. tit.* 21. Ita tamen, ut in eas provincias Magistros libellorum supplicum subinde mitterent, qui summas eorum Missorum partes in iis obirent.

Quænam fuerit eorum origo, quodnam munus et officium, norunt omnes; sed quæ a multis afferuntur, iis duo illa lubenter addere juvat. Primum est ex *Opusculis* HINCMARI, *cap.* 15. *num.* 13. *Legimus, antiquitus judices in porta ad judicandum sedisse, ut nullus accedendi difficultatem haberet. Unde beatus Hieronymus in Zachariam Prophetam, veritatem, inquit, et judicium pacis judicate in portis vestris; in judicio prima sit veritas et justitia, deinde sequatur misericordia. Quod sequitur in portis vestris, illi prophetica congruit: Oderunt in portis corripientem, et verbum sanctum abominati sunt. Et in alio loco: Non confundentur cum loquentur inimicis suis in porta. David quoque judicabat in portis, quando Absalon veritatem judicii repromittens patri tendebat insidias. Et quæritur, quare apud Iudæos in portis locus fuerit judicandi? Ne cogerentur agricolæ intrare urbes, et aliquod subire dispendium, judices in portis residebant, ut tam urbanos quam rusticos et in exitu, et in introitu urbis audirent.*

Et hinc nostri illi Magistri libellorum hospitii Regii, pro ejus foribus jus dicebant. Hoc indicat JOINVILLÆUS *pag.* XX. *editionis Menardinæ: Car de coustume après ce que les Sires de Neelles, et le bon Seigneur de Soissons, moy, et autres de ses proches avions esté à la Messe, il falloit que nous allissions ouïr les Plets de la porte, que maintenant on appelle les Requestes du Palais à Paris.* quod ultimum nescio an supposititium. Quidquid sit, Magistri illi supplicum libellorum Regii hospitii successisse videntur hodie in locum Missorum Dominicorum, eidemque fini mittuntur in provincias.

CAPUT XIII.

Missatica. Quorumdam Missorum nomina. Eorum numerus in quolibet Missatico.

LUDOVICUS PIUS *lib. 2. Capitular. c.* 17. testatur, a Carolo M. genitore suo, certos quosdam ordinatos fuisse locos, in quibus agerent Missi Dominici, & sua legatione fungerentur. Locos illos describit *in c.* 25. *ejusdem libri*, sicut & CAROLUS CALVUS *in suis Capitulis ad Sylvacum*. Tractus aut regiones Missis illis assignatæ dicuntur passim *Missatica*, aut *Missatici*, utrumque dicitur. Sane *Missaticum* aliquando ipsam quoque Legationem significat, & mandata Missis data, *in iisdem Capitulis, tit.* 25. 31. *&* 34. *c.* 2. *& apud* HINCMARUM *&* FLODOARDUM. Aliquando tamen *Missaticum* differt a legatione Missorum, ut *in Capitular.* CAROLI M. *lib.* 3. *cap.* 87. *& alibi passim*. Tunc enim *Missaticum* significat regionem aut provinciam, & Legatio munus ipsum, quod etiam Præfecturam vocat THEODULFUS AURELIAN. *in Parænesi ad Iudices*. Sed & legatio quandoque accipitur pro Mandatis aut Capitulis, quæ a Principe Missis Dominicis data sunt. In hoc Capite *Missaticum* accipitur tantum pro territorio, & tractu regionis aut provinciæ, per quam Missorum Dominicorum potestas & legatio extendebatur; & frequentiorem hanc acceptionem pluribus adstruit & confirmat SIRMONDUS *in notis ad Capitula* CAROLI CALVI *ad Sylvacum*. PETRUS PITHOEUS *in Historia Comitum Campaniæ* vocat *les départemens*.

Illud aliquando minus erat, aliquando majus, pro arbitrio Principum: ita tamen, ut fere semper plures Pagos & Comitatus contineret. CAROLUS M. decem Missatica in suo regno constituit, *lib.* 2. *cap.* 25. Unde palam est, sub eodem Missatico sex fuisse Comitatus & quatuor Episcopatus. Sed CAROLUS CALVUS totum regnum suum divisit in IX. Missatica, *in eisdem Capitulis*. Et ibi rectissime SIRMONDUS notat, ab ea divisione Caroli Calvi Aquitaniam excipi, quod tunc seorsim regeretur; sicut & Britanniam, quippe quæ tunc temporis rebellasset. Aquitania cœperat esse regnum sub Carolo M. & eadem adhuc ratione gubernabatur sub Carolo Calvo: Britannia autem sub eo rebellarat, *& contra Francos superiores fuerant Britanni*, ut est *in* CHRONICO FONTANELLENSI *ad annum* 846.

Multa Missorum Dominicorum nomina occurrunt in laudatis utriusque Caroli Capitulis, apud FLODOARDUM, & alios veteres: atque etiam SAMMARTHANI FRATRES in *Gallia Christiana* plures observant, qui fuerint Missi Dominici. Eos tantum exscribere juvat, qui floruerint in hac nostra Andegav. provincia. CAROLUS M. *lib* 2. *cap.* 25. sic habet: *Super Turonem Landramnus Archiepiscopus* (nempe Turonensis) *& Rhautbertus Comes.* Nec dubitaverim, eos etiam præfuisse Andegavensi regioni; hoc indicare videtur CAROLUS CALVUS, *in Capitulis ad Sylvacum* iis verbis: *Dodo*

Episco-

Episcopus, Hrotbertus, & Osbertus, Missi in Cinomannico, Andegavensi, atque Turnaico, Corbonisa & Sagiso. Dodo erat Episcopus Andegavensis, qui etiam laudatur *in epigraphe Epistola* 121. IOANNIS VIII. *& Epistola* 84. *apud* LVPVM, *Abbatem Ferrar.* Ex eo notandum obiter, Missos Dominicos in sua etiam patria suo illo munere fungi potuisse. Hoc etiam confirmat CAROLVS CALVVS, *in suis Capitulis ex Synodo Pontigon. cap.* 12. quod jam exscriptum est *in cap. 9.* Vnde Hincmarus Rem. apud FLODOARDVM *lib.* 3. *Rem. Hist. cap.* 26. Luitardo illustri viro mandat ex auctoritate Episcopali, non ex Banno Regis, cujus ipse Pontifex Missus erat in sua provincia, ut ejus homines hominibus Remensis Ecclesiæ non noceant.

In laudatis Capitulis, quinam alii fuerint Missi Dominici, non mihi constat, sicut nec quinam pagi *Corbonisum* & *Sagisum*. Ex iis tamen videre est (quod & adhuc hodie observatur) Turonense Missaticum sub se semper habuisse Cœnomanicum & Andegavensem provinciam. Sæpius quidem, imo & fere semper duo erant in quolibet Missatico: sed tamen constat *ex eo Capitulari*, eos aliquando tres fuisse: & jam docuimus, olim rebus ita exigentibus alios iis duobus additos fuisse. Denique cum Caroli Calvi temporibus Lotharius Frater alteram regni partem occupasset, & ita quilibet in sua ditione Missos & Missaticos haberet; rebus tandem compositis inter utrumque placuit, *in Capitulis apud Valentianas, Vt ubi Missatici simul venerint, Missi simul veniant:* apertius forte CAROLVS CALVVS postea, *in Capitulis apud Sylvacum*, Missos Dominicos allocutus, *Vt sicut in Missaticis conjuncti & deputati estis, simul conveniatis.* Nec illud his etiam ultimis temporibus inauditum, ut nempe cum post bella civilia Principes simul conveniunt, quidam ab iis utrinque instituti Officiarii, simul veniant, maneant & jungantur.

CAPUT XIV.

Iis in Missaticum proficiscentibus data Capitula. Inquisitio.

COnstat, Rom. Imperatores mandata dedisse Præsidibus provinciarum, aut Legatis suis in eas proficiscentibus, quæ LVCIANO [illegible]: Et hinc a præstantissimo MERILLIO *in Not. ad passion. Christ. c.* 19. *v.* 16. didici, persecutiones Christianorum ab EVSEBIO appellari [illegible], quod secundum mandata Principum fierent. Sic etiam Christianissimi Reges dare solebant mandata Missis Dominicis in sua Missatica proficiscentibus, quæ passim dicuntur Admonitiones, Commonitoria, Instructiones. Capitula ad instructionem Missorum, *in omnibus Regum nostrorum Capitulis.* Eorum multi erant articuli, multa capita, de quibus agemus suis quibusque locis.

Ea sæpius accipiebant ab ipsomet Rege, aliquando etiam a Cancellario, ut docet CAROLVS CALVVS *ad Sylvacum cap.* 11. *qui ea scribebat, & fideliter custodiebat*, ait HINCMARVS REM. *in Opusculis tit.* 14. *c.* 16. CAROLVS CALVVS *in Edicto in Carisiaco: Propterea necessarium duximus, ut commendationem nostram ex hoc scribere rogaremus, quæ ex more in Palatio nostro apud Cancellarium retineatur, & inde per Missos nostros dirigatur.* Illud ipsum Cancellarii munus, (ut nempe ab eo acciperentur Capitula Regia) describit LVDOVICVS PIVS *in secundo Capitulari cap.* 24. *apud* SIRMONDVM *tom.* 2. *Concil. Gall. p.* 456.

Præcipue vero in mandatis habebant Missi Dominici, ut in suis Missaticis multa inquirerent, de quibus referrent ad Principem. Hic de sola inquisitione, ad eam insigne *Capitulare tertium* LVDOVICI PII, quod edidit *sub finem anni* 828. In eo titulus est, *Capitula ad instructionem Missorum.* Et *num.* 2. sic habet: *Instruendi sunt etiam quid inquirant*; quam in rem omnino exscribendum, quod in *num. seq.* habet:

In primis hoc maxime inquirant, quomodo hi, qui populum regere debent, unusquisque in suo ministerio se custoditum habeat: ut qui benefaciendo gratiarum actione digni sunt, cognoscamus: qui vero correctionem & increpationem pro eorum negligentia merentur, omnimodis nobis manifesti fiant. Inquisitio autem hoc modo fiat: Eligantur per singulos Comitatus, qui meliores & veraciores sunt: & si aliquis inventus fuerit de ipsis, qui fidelitatem promissam adhuc nobis non habeat, promittat etc. De ea fidelitate fusius suo loco. Et *ibidem* sequitur ille titulus: *Hæc sunt Capitula, ut diligenter inquirant.*

Primo de Episcopis, quomodo suum ministerium expleant, etc. quales sint eorum adjutores, etc. similiter de omnibus monasteriis, & cæteris Ecclesiis etc. simili modo de Comitibus inquirant, etc. quales Ministros habeant ad regendum populum Missos. Non multo post *n.* 3. *c.* 7. *Vt in omni Comitatu hi, qui meliores & veraciores inveniri possunt, eligantur a Missis nostris ad inquisitiones faciendas.* Quod etiam exscribitur *in addit.* 4. *Capitular. cap.* 106. Sic *in eodem Capitulari ann.* 10. *cap.* 6. *Volumus, ut omnis inquisitio, quæ de rebus ad jus fisci nostri pertinentibus facienda est, non per testes, qui producti fuerint, sed per illos, qui in eo Comitatu meliores & veraciores esse cognoscuntur, per illorum testimonium inquisitio fiat.* Ac tandem in eodem *Capitulari* inquirere jubentur, *quanti sint liberi homines in quolibet Comitatu, quique militare possint.*

Denique SIRMONDVS *tom.* 2. *Concil. Gall. p.* 244. quædam *Capitula* CAROLI M. adscribit, in quibus mandat suis Missis, ut inquirant de Episcopis & Sacerdotibus; de Abbatibus & Monasteriis; de Decimis; de Concordia Episcoporum & Comitum, & Vassallorum Dominicorum. Et *lib.* 3. *cap.* 80. *&* 81. jubet, *ut inquirant de Beneficiis, de Casatis, de Allodiis:* quæ omnia suis quibusque locis ex professo excutientur. Vnum illud addendum breviter, curare debuisse Missos Dominicos, *ut inquisitionem suam per fidelium custodiam sub sigillo ad notitiam Regis perferrent*, ait CAROLVS CALVVS in *suis Capitular. tit.* 46. *cap.* 3.

CAPUT XV.

Relatio ad Principem.

IN omnibus libris Iuris, relatio alicujus negotii ad alium, est nota & symbolum majoris potestatis. Sæpius vero majores Magistratus de gravioribus negotiis ad Principem referunt, ut videat & rescribat, quid juris ab iis constituendum sit: Eo pertinet *liber decimus Epistolarum* PLINII *ad Trajanum*: illud passim occurrit apud SYMMACHVM: & in libris Iuris datur titulus *de Relationibus.* Ita etiam in Gallia Missi Dominici habebant in mandatis, ut de rebus majoris momenti ad regem referrent. CAROLVS M. *lib.* 4. *Capitular. c.* 56. *Summopere studeant*, (Missi illi) *ut hoc, quod per se efficere non possunt, nobis notum faciant, & omnimodis prævideant, ut per singula Capitula tam verbis, quam scriptis, de omnibus, quæ illic peregerint, Regi rationem reddant.* Ea exscripta in LEGIBVS LONGOBARD. *lib.* 3. *tit.* 7.

In quibusdam *ejusdem* CAROLI *Capitulis*, apud SIRMONDUM *tom.* 2. *Concil. Gall. p.* 157. *De eo, quod Missi nostri providere debent, ne forte aliquis clamor super Episcopum, vel Abbatem, vel Abbatissam, vel Comitem, seu super quemcumque gradum sit, & nobis renuntiare*: nec multo post: *Vt Missi nostri provideant beneficia, quomodo sint condirecta, & nobis renuntiare sciant*. Idem fere habet in aliis *ejusdem Capitulis*, *pag.* 245.

Sic etiam in *Capitulari tertio* LVDOVICI PII *n.* 3. *Si aliqua difficultas in qualibet re eis obstiterit, ad nostram notitiam deferre curent*. Et postea *n.* 7. *cap.* 8. *in fin. Si Comites nostram Constitutionem neglexerint, hoc per Missos nostros ad nostram notitiam perferatur*. IDEM etiam videre est in *Capitularibus* CAROLI CALVI, *quæ in Synodo Pontigonensi edita sunt*, *cap.* 13. *in fin.* ubi sic habet de *Missis Dominicis*, *quod si & ipsi hoc emendare nequiverint, ad nostram notitiam perducant*. Nihil omnino frequentius, quam præcepta de hujusmodi relationibus.

Huic potissimum fini Relationes illæ imperabantur, tum ut illi ipsi Reges emendarent ea, quæ a Missis emendari non poterant; tum ut per novas leges disciplinæ publicæ consulerent. Et ita *in eodem Capitulari tertio* LVDOVICI PII exstat ille titulus: *Hæc sunt Capitula, quæ propter interrogationem aliquorum Missorum considerata, & scripta, vel ordinata sunt*. Sic olim Rescripta Romanorum Principum mittebantur ad relationes Judicum; iisque Rescriptis fere constat totus *uterque Codex*. Hinc etiam vulgata illud OPTATI MILEVITANI, *lib.* 1. *num.* 17. *Relatio missa est, Rescriptum venit*.

Sed a Missatico ad Palatium reversi, ab ipsomet Rege interrogari solebant de variis ad illud pertinentibus negotiis, quæ fere omnia recenset HINCMARVS REM. *in suis Opusculis cap.* 14. *ad Proceres regni §. pen.* Ad eas interrogationes fiebant nova Capitula, novæ leges, quæ iis aut aliis in Missaticum proficiscentibus dabantur. SIRMONDVS *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 261. addidit CAROLI M. *Capitulare interrogationis, qui contient les faits sur lesquels il les devoit interroger*. Et antea etiam meminerat duorum Capitularium interrogationis, *pag.* 244. sed ea non exstant. Et, ut supra diximus, *ex tertio Capitulari* LVDOVICI PII ad eas interrogationes, multa occurrunt constituta Capitula.

CAPVT XVI.

Tractoria Receptio. Conjectus seu Viatica.

CVm primum a Rege designati erant Missi Dominici, & iis adscripta Missatica, iis dabantur Capitula, seu Regiæ Ordinationes, quas in iis observari curarent, ut data opera videbimus suo loco. In ea profecturi *Tractoriam* a Rege accipiebant: Sic LVPVS, *Abbas Ferrariensis*, Missus Dominicus a Carolo Calvo designatus, *in Epist.* 63. scribit, *se non prius eam legationem aggressurum, quam a Rege Tractoriam acceperit*; id est litteras Regias, quarum beneficio recipiebantur, & conjectum accipiebant seu tributum, contributionem, stipendium. Vnde *Tractoria stipendialis* AGOBARDO dicitur, *in libello de insolentia Judæorum*. Ea definire solebat commeatum iis præstandum, locos, mansiones, viatica, dispensam. CAROLVS M. *lib.* 4. *c.* 73. dispensam illam præcise definit. CAROLVS CALVVS *in Capitulis apud Tusiacum cap.* 16. ait, *dispensam Missorum in Tractoria sua contineri*. Eam accipiebant a ministris Comitum, qui eam exigere tenebantur ab iis, qui erant in Missatico, *ibidem*, & quidem non ultra quam in Tractoria continebatur. CAROLVS M. *lib.* 4. *cap.* 69. *Missi nostri accipiant secundum quod in sua Tractoria continetur*. Ejus formulam habemus apud MARCVLFVM *lib.* 1. *c.* 11. & summa erat auctoritas, utpote quæ Regio sigillo roborata esset, *Can.* 71. *Concilii Meldensis sub* CAROLO CALVO. Atque ita, ut qui despexisset hanc Tractoriam, graviter coerceretur, ex *Constitutione* CAROLI M. *lib.* 4. *cap.* 30.

Ea igitur Regia Epistola Missis Dominicis assignabantur certa quædam viatica, honoraria, contributiones, quæ, ut diximus, *Conjecta* aut *Conjectus* dicebantur. Sed observandum, quod CAROLVS M. habet, *lib.* 4. *cap.* 69. *Vt Missi nostri, quamdiu propter suum beneficium* (seu feudum) *fuerint*, (in LEGIBVS LONGOBARD. *lib.* 3. *tit.* 1. *cap.* 38. Carolus M. habet *infra suam judiciariam vel terminum*) *nihil de aliorum Conjecto accipiant: postquam vero inde longe recesserint, tunc accipiant secundum quod in sua tractoria continetur*. Præcipue notandum illud LVDOVICI PII, *n.* 10. *cap.* 1. *Capitularis tertii*: *Volumus, ut talem Conjectum Missi nostri accipiant, quando per Missaticum suum perrexerint, hoc est, ut unusquisque accipiat panes* 40, *Friscingas* 2, (id est, duos porcos nondum adhuc justi incrementi) *porcellum, aut agnum unum, pullos* 4, *ova viginti, vini sextarios* 9, *de cervisa modios* 2, *de annona modios* 2, *& quando prope sunt de illorum domibus, nullum accipiant Conjectum*. THEODVLFVS, & ipse Missus Dominicus, *in Parænesi ad Iudices*, ait, se tantum accepisse *parva & apta cibis*.

CAROLVS M. *eodem Capite* 30. ait, *Tractoriam dirigi propter Missos recipiendos, quique eos non receperint, graviter coercentur*. Huic fini certa quædam Mansionatica ordinavit, in quibus hospitio reciperentur illi Missi, ut de eo LVDOVICVS PIVS, *lib.* 2. *cap.* 17. *In omni quidem loco Imperii honorifice recipiendi erant*, ut est *in c.* 16. *in fin. ibid.* Sed constat, in quolibet Missatico ordinatos fuisse certos quosdam locos, in quibus Missi hospitio reciperentur. SECVNDI REMENSIS CONCILII PATRES, *in can.* 42. a CAROLO M. petunt, *ne quilibet in suum pergentibus servitium ullatenus prohibere audeat*, (mansionaticum seu) *mansionem*, locum, in quo diverterant. IDEM *lib.* 3. *cap.* 39. *De Missis nostris discurrentibus, vel cæteris propter utilitatem nostram iter agentibus, ut nullus eis mansionem contradicere præsumat*. Nec dicendum est, in iis omnibus locis mansiones accipi pro civitatibus, & oppidis Missaticorum; nam constat, mansionis verbum proprie de domo & habitatione accipi, onde vox illa nostra *maison*; & mansionem ab oppido & civitate distingui, *in l.* 35. *Cod. Theod. de cursu publ.* Nec tantum mansionatica iis præstabantur, cum in præcipuo Missatici sui loco morabantur; sed etiam *in via*, ut est *in d. cap.* 17. seu cum propter utilitatem publicam hinc inde proficiscebantur, *d. Can.* 42. *Remensis Concilii*, iis debebantur *parata*, id est mansiones cum expensis: sicut & *veredi*, aut *paraveredi*, seu *paraverede*, passim in *Capitular.* CAROLI M. in ejus diplomate, apud SIGONIVM, *lib.* 4. *de Regn. Ital.* ad *an.* 802. posterior ætas dixit *Palafredos*.

Denique unum illud ad eorum Conjecta pertinere videtur, & ad ipsa Mansionatica, quod CAROLVS M. habet *lib.* 4. *cap.* 66. *Vt Missi nostri ubicumque, aut Episcopum, aut Abbatem, aut alium quemlibet quocumque honore præditum invenerint, qui justitiam facere vel noluit vel prohibuit, de ipsius*

rebus

rebus vivant, quamdiu in eo loca justitias facere debent. Et in *cap.* sequenti: *Sed ibi moras faciant, ubi justitia, vel minus, vel negligenter facta est.* IDEM *lib. 5. cap.* 304. *Si Comes in suo ministerio* (in suo territorio) *justitias non fecerit, Missis nostris de sua causa, vel de suis xeniis serviat, usque dum justitiæ ibi factæ fuerint. Et si vassus noster justitias non fecerit, tunc & Comes, & Missus noster ad ipsius casam sedeant, & de suo vivant, quousque justitias faciant.* De suis xeniis, id est, de suis honorariis, ut interpretatur LINDENBROGIVS *in sua Glossario*.

De iis Tractoriis & Mansionibus agitur etiam *in utroque Cod.* nec dicendum, *Tractorias* esse tributum, quod nobis hodie dicitur *les Traites*; nam *Transituras* appellari palam est, ex *lib.* 4. *Capitul.* CAROLI *M. cap.* 59.

CAPVT XVII.

Eorum adventus in Missatica. Legationis publicatio.

DE adventu Proconsulis in provinciam agit VLPIANVS, *in l.* 4. §. 3. *D. de offic. Proconf. & Leg.* ejus exemplo hic breviter de adventu Missorum Dominicorum in Missatica. Cum advenerant, honorifice suscipiendi erant ait CAROLVS *M. lib.* 2. *cap.* 16. *infin.* Et jubet in *cap.* 26. *Vt statim Conventum habeant in duobus aut tribus locis, ubi omnes ad eorum legationem pertinentes convenire possint; & omnibus generaliter notum faciant, qualis sit eorum Legatio*: vel ut est in *Capitulari* 2. LVDOVICI PII, *quænam sint Legationis suæ Capitula, ad quid a Principe Missi fuerint*: quod etiam sæpius cautum reperitur in *Capitulis* CAROLI CALVI. Sic enim cum in provinciam aliquam veniunt novi quidam Magistratus, palam & publice codicillos suos a Principe acceptos recitare, & in acta publica referre debent: tum ut de eorum potestate apud omnes constet; tum etiam, ut ita omnibus innotescat, quænam sit voluntas Principis, & quam in formam, quem in modum perducenda sit ad effectum. Vnde cum Honorius & Theodosius Impp. voluissent, ut Marcellinus V. C. Tribunus, & Notarius huic Collationi præesset, quæ Carthagine habenda erat inter Catholicos & Donatistas; Marcellinus statim jubet recitari sanctionem Imperialem (qua nempe Collatio illa permittebatur, & huic præficiebatur Marcellinus) ut in quem modum, in quam formam suscipienda esset cognitio, ab omnibus posset adverti. Sicque non immerito Christianissimi Reges jubebant olim, ut Missi Dominici Legationem suam notam facerent; præcipue vero Comitibus, Episcopis, & aliis Magnatibus, ut de eorum potestate constaret.

Cum semel venerant in sua Missatica, hunc illuc discurrere non poterant; sed certam habebant mansionem, ut suo loco videbimus. CAROLVS *M. lib.* 2. *cap.* 26. *Ipsi vero Missi non sine certissima causa, vel necessitate huc illucque discurrant, nisi forte quando tale aliquod in cujuslibet ministerio ad legationem suam pertinente ortum esse cognoverint, quod eorum præsentia indigeat, & sine illorum consilio, vel adjutorio emendari non possit.*

CAPVT XVIII.

Non sint oneri. De eorum Subdelegatis.

SIcut Proconsul non debet onerare provinciam, *l.* 4. *in princ. D. de off. Proconf.* ita & LVDOVICVS PIVS *in tertio Capitulari cap.* 4. §. 1. *apud* SIRMONDVM *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 466. *Primo injungendum est Missis, ut hoc omnimodis caveant, ne populo in eorum profectione oneri sint, ne forte quibus subvenire debuerint, afflictionem inferant.* Ea pridem constituerat CAROLVS M. *in quibusdam Capitulis*, apud *eumdem* SIRMONDVM, *ibidem pag.* 158. *Vt bona, quæ aliis per verbum suum docent facere, factis in se ipsis ostendant.* Et mittebantur ad faciendam justitiam, ad sublevandos pauperes & oppressos, ad cohibendam potentiorum violentiam; ut suis quibusque locis videbimus. Ea nihil aliud spirant, quam humanitatem & clementiam; unde CAROLVS CALVVS *in suis Capitularibus, tit.* 1. *in princ.* vocat eos *Respub. solatiatores*, quod populis solatio esse deberent. Iis adde, quæ dicturi sumus infra *in cap. ult. & pen. & alibi passim.*

Sicut vero in Iure Civili Delegatus a Principe, alium substituere potest in suum locum, *l.* 5. *Cod. de Iudic.* ita & Missi Dominici vices suas aliis etiam demandare poterant, cum forte ubivis & quibuslibet negotiis illi ipsi superesse non possent. Sed Christianissimi Reges volebant, ab iis non alios substitui posse, quam viros probos, qui nec etiam oneri essent Provincialibus. LVDOVICVS PIVS *in Capitulari tertio* jam toties laudato *cap.* 27. §. 3. *Vt in omni Comitatu hi, qui meliores & veraciores inveniri possunt, eligantur a Missis nostris ad inquisitiones faciendas, & rei veritatem dicendam, & ut adjutores Comitum sint ad justitias faciendas.* Eadem ipsa exscribuntur *in additione quarta Capitularium cap.* 106.

DE

DE MISSIS DOMINICIS AD IVSTITIAM.

CAPVT PRIMVM.

Primum & nobilius eorum officium in facienda justitia.

CVm de officio Iudicum aut Magistratuum agitur, eo nomine veniunt, quæ facere debent & possunt: nam officium est id, quod aliquis efficere debet, ait M. TVLLIVS, *lib. 1. de Invent. cap. 5.* est etiam *ἐξουσία*, *potestas*, ut est in GLOSSIS NOMICIS. In hoc Capite videndum breviter, quodnam fuerit officium Missorum Dominicorum. Generaliter quidem CAROLUS M. *lib. 3. cap. 17.* exponit, quænam sit eorum cura. *Vnusquisque*, inquit, *in suo Missatico maximam habeat curam ad providendum, & ordinandum, ac disponendum secundum voluntatem Dei, & secundum jussionem nostram.* Sed nobilius & præcipuum illud eorum munus erat, ut unicuique jus suum redderent, aut tribuendum curarent; & hinc hodie dicuntur *Intendans de justice.*

In facienda autem justitia (iis temporibus vulgaris erat ea loquendi formula, sicut & *disfacere justitiam*, pro impedire, in *Capitularibus* CAROLI M. *lib. 3. cap. 25.*) tum primum habebant in mandatis, ut Regiam jurisdictionem tuerentur. CAROLVS M. *lib. 3. Capitular. cap. 14. in fine: Et Missi nostri caveant, & diligenter inquirant, ne per aliquod malum ingenium subtrahant nostram justitiam, alteri tradendo, aut commendando.*

Quantum ad quoslibet subditos, duobus præcipue continebatur judiciaria illa potestas. Primum erat, ut illi ipsi justitiam facerent. CAROLVS M. *lib. 2. cap. 26.* ait, *ad hoc constitutos esse Missos Dominicos, ut unusquisque per eorum auxilium justitiam acquirat.* In suis *Capitulis anni 789.* apud SIRMONDVM *tom. 2. Concil. Gall. pag. 157. Caveant Missi Dominici, ut nullus glorietur per injustitiæ rationem, aut conquirere aliquid, aut continere.* Vetus CHRONICON MOISSIACENSIS MONASTERII *ad an.* 802. ait Carolum Magnum Missos Dominicos misisse per universum regnum, *qui cuncto populo justitiae facerent.* Cumque Pipinum filium constituisset Italiæ Regem, Legatos etiam Regios, seu quod idem est, Missos Dominicos in eo regno constituit, ad justitias faciendas, ait ADO VIENNENSIS *in Chronico, ætate sexta.* Quale esset eorum officium, eleganter describit FLODOARDVS *lib. 2. Remens. Historia cap.* 18. *Tilpinum sequitur VVlfarius, qui ab Imperatore præfato magno Carolo Missus Dominicus ad recta judicia determinanda fuerat ante Episcopatum constitutus super totam Campaniam.* Nec multo post: *Et ut undecumque necesse fuisset, tam Regiae, quam Ecclesiarum Dei justitias, viduarum quoque & orphanorum, sed & cæterorum hominum inquireret, ac perficeret.* Ac tandem EGINARDVS *ad an.* 814. ait, *Carolum M. in Aquisgran. Concilio Legatos misisse in omnes regni sui fines, ad justitias faciendas.*

Idem etiam sanctissime præstitit LVDOVICVS PIVS. Sic enim *Ejus vita & actus ad an.* 814. *Statutum est juxta antiquum morem, ut ex latere Imperatoris mitterentur, qui judiciariam exercentes potestatem, justitiam omni populo facerent.* Idem ANNALES FULDENSES, & THEGANVS n. 9. & ille ipse, *lib. 6. Capitular. cap. 212. in fine*, meminit Missorum Dominicorum, quos in qualibet provincia ordinavit ad justitias faciendas. Ac tandem CAROLVS CALVVS *in suis Capitulis apud Pistas c. XI. Vt Comites & Missi nostri pacem & justitiam in suis ministeriis faciant, & juste omnes sub Dei respectu judicent. In Capitulis apud Tusiacum, cap. 12. Vt Missi nostri justitias, quantum temporis qualitas permiserit, omnibus indigentibus faciant.* LOTHARIVS & CAROLVS CALVVS, *in Capitulis apud Valentianas cap. 1. de Missis directis per regnum, ut populus pacem & justitiam habeat.* Eo munere *Iustitiarii* fungebantur in Anglia, de quibus late SPELMANNVS *in Glossario.*

Alterum caput illud est, ut justitiam ab aliis faciendam curent. CAROLVS M. *lib. 2. Capitular. cap.* 12. jubet, *ut Missi Dominici inquirant, qualiter Comites justitiam dirigant & faciant.* IDEM in LEG. LONGOBARD. *lib. 2. tit. 52. cap. 2. Si Comes in suo ministerio justitiam non fecerit, tunc Missus noster de hac causa sonare faciat.* LINDEBROGIVS ait in *veteri Glossario*, *sonare*, esse *inquirere*, & alii solum, esse *vocare*, ut eo casu Missus Dominicus in eum Comitem inquirere, & cum ad se vocare potuerit. Addit: *Et si vassus noster justitiam non fecerit, tunc Comes & Missus noster in ipsa causa sedeant, & de suo vivant, quousque justitiam faciat. In cap. 19. Vt in illius Comitis ministerio, qui bonas justitias factas habet, Missi nostri non diutius moreantur, neque illic multitudinem convenire faciant; sed ibi moras faciant, ubi justitiae, vel minus, vel negligenter factas invenerint.* PIPINVS in *cap. 21. ibidem: Vbicumque Missi nostri, aut Episcopum, aut Comitem, aut Abbatem, aut alium quemlibet quocumque honore præditum invenerint, qui justitiam facere noluerit, vel prohibuerit, de ipsius rebus vivant, quamdiu in eodem loco justitiam facere debent.*

Episcopi ad Carisiacum, *in Epistola ad Ludovicum Germaniæ Regem cap. 14. in fine* rogant eum, *ut tales Missos per regnum constituat, qui sciant, qualiter Comites, & cæteri Reip. ministri justitiam & judicium populo faciant.*

CAPVT II.

Conventus aut Placita totius regni.

VT Missi Dominici venerant in sua Missatica, jam *supra* ostendimus, statim eos habuisse Conventum, in quo Legationis suæ tabulas sub oculis omnium, & aperto velo recitari curarent. Constat etiam, ab iis postmodum plures quotidie habitos fuisse Conventus, ad suam jurif-

jurisdictionis exercitionem. Sed cum iis temporibus omnia fere graviora totius regni negotia expediri solerent in Conventibus aut Placitis, non tam forte inconveniens erit, si quædam de majoribus illis regni Conventibus breviter in hoc Capite præmittantur: tum vero præcipue, quod in iis ad relationem Missorum Dominicorum pleraque Capitula aut Edicta fierent, quæ iis tradebantur in Missaticis exequenda.

In LEGIBVS ALEMANNORVM *tit.* 36. Conventus & Placita sic distinguuntur, ut illi non ita sæpius aut frequentius habeantur, ac Placita: sed in hoc tractatu duo illa promiscue usurpantur: vel forte dici potest, Conventum nobis esse hodie *l'assemblée des Etats du Royaume, ou d'une Province:* Placita *les Plaids ou Assises*. Quidquid sit, in Capitularibus Regum nostrorum, & aliis ejus ævi monumentis, vix unquam ea duo distinguuntur. Et tamen sicut Missaticum, ita & Placitum pro iis aliquando sumitur, quæ in eo ordinata sunt, ut in *Capitulis* CAROLI CALVI *tit.* 20. Rem igitur altius repetere juvat, & expendere breviter, quomodo iis temporibus regni status variis illis Conventibus, aut Placitis gubernaretur. HINCMARVS REMENSIS *in admonit.* 14. *ad Proceres regni pro institutione Carolomanni Regis cap.* 12. ex libro ADALHARDI *Corbejensis Abbatis, de ordine Palatii*, fusius docet, quænam esset regni gubernandi ratio Caroli M. temporibus. Primo quidem sapientissimis Consiliariis muniebatur sacrum Principis Palatium. Secundo, ut totius regni status conservaretur secundum suam qualitatem, consuetudo tunc temporis talis erat, ut non sæpius, sed bis in anno Placita duo tenerentur: unum, quando ordinabatur status totius regni ad anni vertentis spatium, quod ordinatum non nisi urgente necessitate mutabatur: in eo Placito generalitas universorum majorum, tam Clericorum, quam Laicorum conveniebat; tam Seniorum, quam Minorum. Aliud Placitum habebatur cum Senioribus tantum, & præcipuis Consiliariis; in quo definiebantur & ordinabantur nova illa negotia, quæ post generale Placitum emerserant, aut utique imminebant, nec differri poterant in aliud tempus. In utroque illo Placito interrogabantur Missi Dominici, quid unusquisque ex illa parte regni, qua veniebat, dignum relatu, vel retractatu secum afferret: si populus in qualibet regni parte, regione vel angulo turbatus, quæ causa turbationis esset. In utroque Reges congregatis Proceribus ordinata Capitula, vel ad conferendum, vel ad considerandum dabant, interdum diu, uno interdum biduo, interdum etiam triduo, vel amplius, prout rerum pondus expetebat. Ea excussa Principi exponebant, & quidquid data a Deo sapientia ejus eligeret, omnes sequebantur. Et hæc totidem fere verbis excerpta ex eo HINCMARI *loco*, paucis expendamus.

Primo generalium regni Conventuum meminit. Multa ex iis sub PIPINO & CAROLO M. habitis exscribit SIRMONDVS *tom.* 2. *Concil. Gall.* in quibus agitur de gravioribus bellis eo tempore grassantibus; quomodo & qua ratione iis prospiciendum; de bello decernendo contra rebelles; de divisione regni inter Regales liberos; de utilitate regni; de salute patriæ; de utilitate Francorum; de infidelitate rebellium; de dissidiis potentiorum; de civitatum munitionibus. In actis eorum Conventuum, & apud eos Scriptores, qui eorum meminerunt, illi dicuntur aliquando *Synodi regales*, *Placita publica*, *generales populi Conventus*, ut in *epigraphe Consilii Compendiensis*, & in ANNALIBVS FVLDENSIBVS, *passim*. Capitula illa, quæ in iis fiebant, dicebantur *Synodalia*, ut olim ex REGINONE diximus, id est, in publicis Conventibus edita, ut etiam addidimus ex SIRMONDO. Multa etiam *Capitula* CAROLI CALVI ex iis Conventibus exscripta sunt apud SIRMONDVM, *tom.* 3. *Concil. Gall.* & in *Capitulis ejus Principis*. Generale Placitum CAROLI M. prope Noviomagum describit POETA SAXONICVS *lib.* 1. *Annal. de gestis Caroli M. ad an.* 777. Ejus etiam meminerunt METENSES FRANCORVM ANNALES *ad eum annum*. Generalis quoque Placiti meminit LVPVS ABBAS, *in epist.* 18. Nihil omnino frequentius occurrit in veteribus Francorum Annalibus, quam Placita publica & generalia, quam generales aut publici Conventus; qui etiam sub prima stirpe Regia *ob regni utilitatem annuatim celebrabantur*, ut habet *Fragmentum historicum Auctoris incerti*, *apud* QVERCETANVM, *tom.* 1. *hist. Franc. pag.* 784. nec in eam rem alia congerere mens est.

Sæpius haberi solebant in Campo. EGINARDVS *ad an.* 767. sic habet: *Pipinus Conventum more Francico in Campo egit*: quod quidam hodie vertunt, *à la Campagne*. Haberi solebant etiam mense Martio: unde *Campus Martius* apud GREGORIVM TVRON. *l.* 5. *c.* 29. & FREDEGARIVM *ad an.* 761. & *Campus Madius*, aut *Campus Majus*; quod illi Conventus habiti sint mense Martio, in Campo, & postmodum mense Majo. Sane aliquando aliis temporibus habebantur, nova quadam necessitate urgente; sed ea deficiente cessabant, nec unquam mutabatur, quod in iis ordinatum fuerat, ut jam diximus. Ad ea vocabantur *omnes regni Optimates*, ait *Chronicon* S. ARNVLPHI, *ad ann.* 767. *Duces*, *Comites*, *tam Episcopi*, *quam Sacerdotes*, ut est in quadam *Collectione historica*, quam exscribit HENR. CANISIVS *lib.* 6. *in fine*. Generalitas majorum & minorum tam Clericorum, quam Laicorum, ut supra HINCMARVS *c.* 29.

Secundo meminit alterius singularis Conventus, qui *privatum Placitum* dicitur in *epigraphe Capitularis tertii a* LVDOVICO PIO *editi*, apud SIRMONDVM *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 463. & colloquium cum regni Proceribus, ut in *quibusdam* CAROLI CALVI *Capitulis* occurrit. Huic aderant tantum Seniores & præcipui Consiliarii, ait ibidem HINCMARVS *cap.* 30. In eo tractabantur ea negotia, quæ post generale Placitum emerserant, nec ullam dilationem aut moram patiebantur. Ex *Capitulis* CAROLI CALVI pleraque quibusdam hujusmodi Conventibus adscribuntur. Generales totius regni Conventus fere abierunt in desuetudinem, & hodie remansit sacrum aut regale illud Placitum, quod constat tantum ex Senioribus, & præcipuis Consiliariis, quodque nobis hodie dicitur *le Conseil Privé*.

Denique in utroque illo Conventu, & publico & privato, interrogabantur Missi Dominici de statu suorum Missaticorum, & ad eam interrogationem Capitula seu Edicta & Constitutiones fiebant, quæ Missis Dominicis dabantur, ut publicarentur & observarentur in Provinciis. CAROLVS M. *lib.* 5. *cap.* 254. *Si quid vero fuerit, unde dubitetur, ad proximum Placitum nostrum, quod cum ipsis Missis habituri sumus, interrogetur.* SIRMONDVS *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 467. quædam Capitula LVDOVICI PII exscribit, quæ considerata, & scripta, vel ordinata sunt ad interrogationem aliquorum Missorum, quæque fere omnia occurrunt etiam *lib.* 5. *Capitularium*. *Vita* LVDO-

VICI

VICI PII apud QUERCETANUM *tom.* 2. *Hist. Gall.* passim habet, eum in publico Conventu Missos Dominicos de statu regni renuntiantes audisse. HINCMARUS *in admonitione* 14. *ad Proceres regni, cap.* 25. & 36. *Cumque hujusmodi Missi ad Palatium redierant, Rex eos interrogabat, quid dignum relatu ex provinciis adferrent*, &, ut diximus, ad eas interrogationes & responsiones fiebant Capitula, quæ a Missis Dominicis ferebantur in Missatica.

CAPUT III.

De Placitis Missorum Dominicorum.

ERant etiam Conventus aut Placita Missorum Dominicorum, & quidem diversi generis. De primo actum est, quo nempe sub oculis omnium Legationem suam referebant in acta publica. Postea quolibet anno generalem Conventum indicere & habere tenebantur, de omnibus negotiis in eo tractaturi, quæ quoquomodo ad publicum Missatici, aut Provinciæ statum pertinerent. De eo CAROLUS M. *lib.* 2. *cap.* 28. *Itaque volumus, ut medio mense Majo conveniant iidem Missi, unusquisque in sua Legatione, cum omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Vassis nostris, Advocatis nostris, ac Vicedominis Abbatissarum, nec non & eorum, qui propter aliquam inevitabilem necessitatem ipsi venire non possunt ad locum unum. Et si necesse fuerit propter opportunitatem conveniendi, in duobus vel tribus locis, vel maxime propter pauperes, populi, idem Conventus habeatur, qui omnibus congruat: & habeat unusquisque Comes Vicarios & Centenarios suos secum, nec non & de primis Scabineis suis tres aut quatuor. Et in eo Conventu primum Christianæ Religionis & Ecclesiastici Collatio fiat. Deinde inquirant Missi nostri ab universis, qualiter unusquisque illorum, qui ad hoc a nobis constituti sunt, officium sibi commissum secundum Dei voluntatem ac jussionem nostram administret in populo.* Et paulo post: *Si aliqua talis causa ad eorum notitiam perlata fuerit, quæ illorum auxilio indigeat, tunc volumus, ut ex nostra auctoritate illud corrigere studeant.* IDEM *lib.* 4. *cap.* 71. *Ut omnis Episcopus, Abbas & Comes, excepta infirmitate, vel nostra jussione, nullam excusationem habeat, quin ad Placitum Missorum nostrorum veniat: aut talem Vicarium suum mittat, qui in omni causa pro illo reddere rationem possit.* Iis omnibus præerat Missus Dominicus, *c'étoit l'homme du Roy*. Ac tandem in eo generali Conventu Missi Dominici juramentum fidelitatis a populo exigebant, *lib.* 3. *cap.* 88. ejusque rei exemplum exstat *in Mallo Remis habito*, quod exscribit SIRMONDUS *post Capitula* CAROLI CALVI *apud Attiniacum*. Et illi sunt cujuslibet provinciæ Conventus, nobis hodie *les Etats de la province*, qui pertinebant tantum ad publicum illius statum, & publicam illius ordinationem; quæque in iis ordinata fuerant, Regi a Missis renuntiabantur.

Alii adhuc Conventus ab iis habebantur ad jus suum unicuique tribuendum. De iis CAROLUS M. *lib.* 3. *cap.* 83. *Volumus, ut propter justitias, quæ usque modo de parte Comitum remanserant, quatuor tantum mensibus in anno Missi Dominici Legationes suas exerceant, id est in Hieme Januario, in Verno Aprili, in Æstate Julio, in Autumno Octobrio.* Et hinc forte fluxit, quod hodie majores Assisiæ regales quater in anno habeantur in multis Galliæ Consuetudinibus, præsertim in nostra *Andegav. artic.* 64. *Cæteris vero mensibus unusquisque Comitum Placitum suum habeat, & justitias faciat. Missi autem nostri quater in uno mense, & in quatuor locis habeant Placita sua cum illis Comitibus, quibus congruum fuerit, ut ad eum locum possint convenire.* Illi solemnes erant sessionum dies, quibus Missi Dominici pro tribunali sedebant; & iis aderant aut adsidebant Scabini seu Iudices civitatis, ut videre est in ea *veteri Charta*, quam exscribunt SAMMARTHANI FRATRES, *in Mauronto Massil. Episcopo*. Et forte quatuor illi Conventus, dies erant majorum Assisiarum, ut hodie loquimur, quibus adesse tenebantur *omnes Reipublicæ aut Provinciæ Ministri, Vassi Dominici, Vassi Comitum, omnes quicumque & quorumcumque homines*, (sujets) *in iisdem Parochiis, vel Comitatibus commanent sine ulla personarum exceptione, vel excusatione*, ait CAROLUS CALVUS *in suis Capitulis, ex Synoda Carisiaca cap.* 2. Episcopi admonere & demonstrare debebant, ut quilibet ea Placita observare teneretur, IDEM *in Capitulis apud S. Quintinum*. Ita tamen, *ut Missi Dominici servos, colonos, & pauperes mallare non possent*, ut habet EJUSDEM *Edictum in Carisiaca*, id est, ad eos Conventus vocare.

Liberi etiam homines (nobis forte *Gentils-hommes*) *tria tantum generalia Missorum Placita observare tenebantur, nisi aut accusarent, aut accusarentur, aut vocati essent ad dicendum testimonium*, ait LUDOVICUS PIUS *in suis Capitulis anno* 15. *Imperii sui editis*, quæ totidem verbis exscribuntur *lib.* 4. *Capitularium cap.* 57. Cumque ibi laudat genitoris sui, nempe CAROLI M. Constitutionem, ea exstat *in cap.* 51. *lib.* 3. *eorumdem Capitular.* ubi etiam excipitur de liberis hominibus, *nisi causam suam adquirere debeant, aut respondere*. Et Vassi Comitum & Scabinei adesse tenebantur, & Decani & Centenarii, ut in eodem *Remensi Mallo*, & alibi passim, id est, minores Iudices, qui per Decanias aut Centenas jus dicebant sub Comitibus. Eoque forsan referri possunt Septenæ Bituricenses, & Quintenæ Andegavenses sub Præpositis, qui olim proprie Iudices erant Comitum.

Et sacri Canones & Regum nostrorum Capitula prohibent passim, ne Placita diebus Dominicis, vel festivis habeantur; nec in domibus & atriis Ecclesiarum, nec in ipsis Ecclesiis, nec in domibus Presbyterorum. Et CAROLUS M. *lib.* 3. *cap.* 57. jubet, *ut in locis, ubi Mallos publicos habere solent, tectum tale constituatur, quod in hiberno, & in æstate observatum esse possit*. Et hinc hodie in quibuslibet civitatibus exstant Basilicæ, nobis *Palatia*, in quibus quilibet Iudices jus dicere tenentur. Eligebant quidem in quibus Missatici sui locis sua vellent habere Placita, sed tamen ab iis abstinere debebant: & CAROLUS M. *lib.* 4. *cap.* 68. addit, *ut ea non tentaat in illius Comitis ministerio seu territorio, qui in aliquod Missaticum directus est, donec ipse reversus fuerit, ut causa, quæ adhuc coram Comite non fuit, & is, qui se reclamat, propter suam stultitiam aut contumaciam Comitem inde appellare noluit, iterum Comiti commendetur*. Nec enim æquum erat, jure suo privari Comitem, qui sacra vice alibi fungebatur: & ideo rationi conveniebat, *ut se ab eo Missatico excondiceret*, inquit HINCMARUS in *Epistola ad Nepotem*, id est, excusaretur: justa erat ea *sunnis*, ut loquebantur auctores illius ævi, quod *patria lingua* exoniam *appellari*, ait idem HINCMARUS *in Epistola ad Carolum Regem*, nobis adhuc *Exoine*.

A juridicis illis Missorum Dominicorum Conventibus omnes fere viri docti eos fluxisse volunt, qui postmodum appellari cœperunt *Eschiquiere*,

quiers, a verbo Germanico *Schicken*, *mittere*, quod ita judices mitterentur in quasdam provincias. Sed ut ejus verbi notatio ad Missorum nostrorum tempora propius accedat, dici forte potest, ita illud appellari a *Scachs*, quod in *Capitulis* CAROLI CALVI, & in LEGIBUS LONGOBARDORUM est *adsalitura*, *deprædatio*, *latrocinium*, unde *Scachator* iisdem etiam est *latro*, *deprædator*. Ratio conjecturæ ea est: quod olim Missi Dominici præcipue mitterentur in provincias, ut latronibus eas purgarent, qua de re suo loco plus satis; & hinc a Francis hominibus, *des Gentilshommes*, & a Centenariis seu minoribus Iudicibus juramentum illud exigere solebant, *ut eis Missis non celarent*, *sed statim manifestarent ea Scachea*, *eos Scachatores*: ejus juramenti formula exstat *in Capitulis* CAROLI CALVI *apud Sylvacum*: ita & postmodum in quibusdam provinciis Scachcaria illa, *ces Eschequiers*, ad tempus instituta sunt, & quidem ei plane fini, ut eas malis hominibus purgarent: & hinc eidem bono publico fluxerunt tandem *les Grands jours*. Forte etiam *Scacarium* ab Anglis exportatum est in Normanniam (in qua frequentius occurrunt *de Eschiquiers*) pro fisco vel ærario Regio, pro tribunali fisci, apud MATTHÆUM PARIS passim, & in CHRONICO BECCENSI *ad ann.* 1281. ubi occurrunt *Præsidentes & Magistri Scacarii Pasche apud Rothom.*

CAPUT IV.

Placita Comitum & minorum Iudicum.

DEnique *Placita Comitum*, *& minorum Iudicum*, pertinebant etiam ad curam Missorum Dominicorum. Olim Comites vel ibi ipsi jus dicebant, ut jampridem diximus, nec pigeat insigne illud exemplum afferre de quodam Comite, cujus meminit AUCTOR VITÆ S. VUALARICI ABBATIS, apud QUERCETANUM *tom.* 1. *hist. Franc. pag.* 562. *Qui juxta sæculi morem concioni præsidebat*, *quod rustici Mallum vocabant*, *& ibi jus dicebat*. Ut plurimum iis adsidebant septem Consiliarii, qui eo tempore dicebantur *Racimburgii* (vox Germanica, quasi Iudices Burgenses, aut Iudices civitatis apud VOSSIUM *de vitiis sermonis lib.* 2. *c.* 16.) aut Scabini. Et erant *adjutores Comitum ad justitias faciendas*, ut est *in addit. quarta Capitular. c.* 106. *in fine*. Septem, inquam, sic enim habent LEGES SALICÆ *tit.* 52. §. 2. *Tunc Grafio* (id est Comes) *congreget secum septem Racimburgios*. Sic *Capitular. lib.* 3. *cap.* 40. *Ut nullus ad Placitum banniatur* (vocetur) *nisi qui causam suam quærit*, *aut si alter ei quærere debet*, *exceptis Scabineis septem*, *qui ad omnia Placita præesse debent*. Et ita hodie in Curiis Præsidialibus saltem adsidere debent *septem Consiliarii*, ut aliquid summo jure & appellatione remota definiant. Vel etiam Comites quosdam habebant Iudices, qui passim ab iis instituti eorum nomine juri dicundo præerant, *Scabini*, *Decani*, *Centenarii*, *Racemburgii*, de quibus passim *in Capitularibus*, *in veteribus formulis*, *& apud æquales Auctores*. Quodque observandum, uno tantum casu a Comitibus ad Regem provocatio erat, *si justitiam facere nollent*: LUDOVICUS PIUS *in additione quarta cap.* 125. *in fine*. *Pour déni de justice*.

Comites Placita sua iis tantum mensibus tenere poterant, quibus sua non habebant Missi Dominici, CAROLUS M. *lib.* 3. *Capitular. cap.* 83. Cumque sacri Canones, & ejusdem Capitularia prohibuissent, *ne Placita in atriis & exitibus Ecclesiarum & Presbyterorum mansionibus tenerentur*, *nec Dominicis & festivis diebus*, *Canon.* 39. *tertii Turon. Concilii*, *& Capitularium additione tertia cap.* 91. CAROLUS CALVUS *in Capitulis ex Synodo Suession. act.* 7. *cap.* 7. & *apud Carisiacum cap.* 12. jubet, *ut Missi Dominici Comitibus & Reip. Ministris præcipiant Capitulare illud perducere ad effectum*: Et in *cap.* 8. *ibid.* addit, *ut Comites sua Placita non teneant a quarta feria ante initium quadragesimæ*, *nec in ipsa quarta feria usque post octavas Pascha*, *nisi de concordia & pacificatione discordantium*: *similiter etiam a quarta feria ante Nativitatem Domini*, *usque post Consecratos dies*: *nec non in jejuniis quatuor temporum*, *& in rogationibus*. REGINO ABBAS *lib.* 2. *de Eccles. discip. cap.* 318. Capitulare illud adscribit *Concilio apud S. Medardum*, sed idem est ac secundum Suessionense Concilium, quod in Suession. Monasterio S. Medardi habitum est sub Carolo Calvo. Quinam vero sint dies Consecrati post Nativitatem Domini, docet CAROLUS M. *lib.* 2. *Capitular. cap.* 35. nempe quatuor dies. Ita Imperatores in indiculis majorum feriarum, addunt sanctos dies, qui præcedunt & sequuntur, in *l.* 2. *Cod. Th. de feriis*. Et hinc observandum, ipsos etiam Principes constituisse olim, quinam dies festi colerentur: Et de rogationibus, de quibus supra, insigne exemplum exstat *in homilia* AVITI VIENNENSIS *de rogationibus apud* SIRMONDUM.

Quia vero sæpius eveniebat, ut Franci seu liberi homines, aut eorum Advocati variis variorum Comitum Malla & Placita observare tenerentur; quod forte in variis eorum Comitatibus haberent tenementa, nec ad ea omnia Malla concurrere possent, *Edicti Pistensis cap.* 32. cautum est sub CAROLO CALVO; *ut alter ex iis Comitibus Mallum haberet die Lunæ*, *alter die Iovis*, & ita distinctis sessionum diebus. *In fine* additur, *Missum Comitis debere ita Mallum suum tenere*, *ut ejus Barigildi* (*Huissiers*, *Sergens*) *& Advocati*, *qui in aliis Comitatibus rationes habent*, *ad suum Mallum concurrere possint*. Vult etiam *idem* CAROLUS, ut Missi Dominici meliores & veraciores eligant, qui adjutores sint Comitum ad justitias faciendas, *in Capitulis ad Carisiacum cap.* 11.

Observanda sunt autem ea LUDOVICI PII verba, *lib.* 4. *Capitular. cap.* 28. *Minora vero Placita Comes*, *sive intra suam potestatem*, *vel ubi impetrare potuerit*, *habeat*. Intra suam potestatem, id est, intra sui territorii fines, vel ubi impetrare potuerit, nempe ab ipso Rege: & hinc hodie *obtenir en Chancelleris lettres d'abbreviation par emprunt de territoire*, cum nempe aliquis extra suum feudum Placita sua tenet. Additur: *Volumus utique*, *ut domus a Comite in loco*, *ubi Mallum tenere debet*, *constituatur*, *ut propter calorem solis*, *& pluviam publica utilitas non remaneat*. Ea exscribuntur & laudantur in *Capitulis* CAROLI CALVI *apud Carisiacum in fin.* ubi Mallum a Placito ita distinguitur, ut illud sit publicus majorum causarum Conventus, Placitum sit minorum. Et idem CAROLUS jubet, *in Capitulis post secundam Synodum Suessionensem t.* 7. *Ut Comes convenientem locum consideret & inveniat*, *ubi stationem ad Mallum tenendum constituat*. Locus ille appellatur *Mallobergium*, *in* LEGE SALICA *tit.* 56. quasi habitatio Malli: *Bergium*, habitatio, apud SPELMANNUM *in Glossario*. Ac tandem Remensis & Rothomag. provinciæ Clerici a CAROLO CALVO petunt, *ut Comites constituat*, *qui Placita non pro acquisitione lucri teneant*; ea Epistola exstat *in* EIUS *Capitulis tit.* 27. *cap.* 12. Ac nisi Placita sua observarent in suis Comitatibus, ab ipsomet Principe coerceban-

tur; *nisi apud eum præstito juramento probarent, ea sibi tenere non licuisse propter ejus servitium*, ut est *in Appendice tertia ad lib. 4. Capitul. cap. 4.*

Ac tandem Decani, Centenarii, Vicarii, *Viguiers*, & alii quidam inferiores aut minores Iudices Placita sua tenebant sub Comitibus. Et passim dicebantur *Ministri Reipubl.* ut nominatim docent *Secundi Cabilonensis Concilii Patres Can. 21.* sub CAROLOMANNO *Ministri Comitis, qui habebant & Regis & Comitis auctoritatem*, ait CAROLOMANNVS *in Capitulis ad Vernum Palatium, cap. 9. in fin.* Et hinc juramentum præstabant Missis Dominicis, CAROLVS CALVVS *in Capitulis apud Sylvacum cap. 13.* sicut & hodie Iudices Comitum, aliorumve Seniorum jurant apud Judices regios, cum ab iis recipiuntur.

CAROLVS M. *lib. 3. Capitular. cap. 79.* jubet, *ut nullus homo in Placito Centenarii, neque ad mortem, neque ad suam libertatem amittendam judicetur, aut ad res reddendas, vel mancipia; sed in præsentia suorum Missorum*, ut jam olim diximus. IDEM fere *in Capitulis Aquensibus Caroli M. anno decimo Imperii cap. 2. Vt ante Centenarium & Vicarium de proprietate, & libertate judicium non terminetur aut acquiratur, nisi semper in præsentia Missorum Imperialium, aut in præsentia Comitum.* Et ita minores illi Iudices vix de aliis rebus vel causis cognoscebant, quam de actionibus personalibus. Petit quidem HINCMARVS REMENS. *in Epist. 15. cap. 15.* ut id genus Iudices plurima Placita constituant; sed cum sæpius ea tenerent propter cupiditatem & avaritiam potius, quam propter faciendam justitiam, LVDOVICVS PIVS *in Capitulis anno quinto sui Imperii editis c. 12.* illud omnino prohibuit, & jussit, *eos tantum manniri*, id est vocari ad ea Placita, *qui litem in iis peragendam haberent: Et ab iis, qui non venirent, manninas, aut bannos non exigerent, seu mulctas.* Hoc jam antea jusserat CAROLVS M. *lib. 4. cap. 57. in fine. Vt ad ea Placita, quæ Centenarii tenent, non alius venire cogatur, nisi qui aut litigat, aut judicat, aut testificatur.* SIRMONDVS *tom. 2. Concil. Gall. pag. 473.* hoc refert inter Capitularia LVDOVICI PII, & in fine addit: *& quicunque hujus Constitutionis transgressor a Missis nostris inventus fuerit, bannum nostrum persolvat*, id est mulctam regiam.

Cum ita olim minores illi Iudices Placita sua sæpius tenere non possent, & quidem propter eorum cupiditatem & avaritiam, atque etiam, ne ita suos homines vexarent: hinc omnino fluxit, quod scriptum legitur in nostra CONSVETVDINE ANDEGAV. *articulo 64. Les Seigneurs Barons & Chatelains pourront faire tenir leurs Assises à quatre fois l'an: & les hauts, moyens, & bas Iusticiers pourront faire semblablement tenir leurs Plaids quatre fois l'an, & non plus.*

CAPVT V.

De quibus rebus & causis cognoscerent Missi Dominici.

EA tantum expendere juvat in hoc capite, de quibus singularia capita non dedimus. Missi Dominici, & in suis Placitis, & de plano multa poterant exequi; & Provinciales apud eos agere, vel per se, vel per procuratorem: si modo illud a Principe, aut forte etiam ab iis impetrassent. Sæpius autem cognoscebant de gravioribus negotiis, quæ apud minores Iudices expediri non poterant.

Primo igitur CAROLVS M. *lib. 3. Capitular. cap. 79.* voluit, *ut nullus homo, vel ad mortem, vel ad libertatem amittendam, vel ad res reddendas, vel mancipia judicetur, sed in præsentia Comitum, vel Missorum Dominicorum.* Hoc etiam legitur *in appendice 2. ad lib. 4. Capitular. cap. 27.* & *in* LEGIBVS LONGOBARD. *lib. 2. tit. 52. cap. 3.* & inter præcipua Legationis capita illud est, *ut justitiam faciant de rebus & libertatibus injuste ablatis, lib. 4. Capitular. cap. 44.* Sicque cognoscebant de criminibus capitalibus, de quæstione status, & de restitutione spoliatorum: de qua ultima luculentum exemplum exstat apud FLODOARDVM, *lib. 3. Rem. Hist. cap. 27. in princ.*

Secundo, de quibusdam ex delegatione Principis, seu quorum definitio ad eos a Principe rejecta erat, *des renvois du Conseil.* CAROLVS M. *lib. 2. cap. 26. Et quando aliquis ad nos necessitatis causa reclamaverit, ad eos* (Missos Dominicos, de quibus ibi) *possimus relatorum querelas ad definiendum remittere.* Sic etiam si quis in præjudicium tertii præceptum Regium obtinuisset, illud examinare poterant, an justitiam impediret, necne, *Appendix tertia ad lib. 4. Capitular. cap. 2.*

Tertio, de judicio familiæ erciscundæ, seu de divisione hæreditatis: Vel enim ea exilis, aut minus locuples erat, vel opima. Primo casu apud Comitem, aut ejus Missum facienda erat, *Capitularium lib. 4. cap. 19.* Sed si opima esset, cohæredes ipsum Principem adire poterant, qui vel ad eos exæquaret, vel inter eos divideret hæreditatem, aut eos rejiceret ad Missos Dominicos. Ejus divisionis, exæquationis, & delegationis formulam exscribit MARCVLFVS, *lib. 1. cap. 20.* & exemplum exstat apud eundem FLODOARDVM, *lib. 2. cap. 4.* ubi Lupus, vir nobilis, frater Ducis, *multas possessiones inter liberos suos æqualiter dividendas reliquit*, de ea æquali hæreditatis divisione inter nobiles locus allegatus: & addit: *De qua divisione pari jure regenda præceptum obtinuerat regale, Partages en justice:* quorum etiam vetus exemplum videre est apud GREGORIVM TVRON. *lib. 9. c. 33.*

Quarto, de alienatione bonorum pupillarium, ut non fiat nisi summa necessitate urgente, LEGES LONGOBARD. *lib. 2. tit. 29. cap. ult.* Et de venditione servorum, qualiter fiat, *ibidem tit. 30.*

Quinto, de adoptionibus; sic enim CAROLVS M. *earum Legum lib. 2. tit. 16. cap. un.* constituit, *ut qui legitimum filium non habeat, alium extraneum adoptare, & sibi hæredem facere possit apud Missum Dominicum: eique adhuc in vivis agens bona sua tradere sub lege victus & vestitus.* Ejus adoptionis formulam exscribit MARCVLFVS, *lib. 2. cap. 13.*

Sexto, de iis litibus & negotiis, quæ in solis Parlamentis peraguntur hodie interposita appellatione tanquam ab abusu, ut docet D. DE MARCA, *lib. 4. de Concord. Sacerd. & Imp. cap. 7. num. 6. & 8.*

Denique, quidam volunt, eos cognovisse de appellationibus a sententiis Comitum. CIRONIVS *ad tit. de appellat. in fin. lib. 2. Decretal.*

CAPVT VI.

Secundum quam legem jus dicerent: & an appellatione remota.

VVlgare est illud EGINARDI, *in vita Caroli M. cap. 29. Nam Franci duas habent leges plurimis in locis valde diversas.* Quænam illæ fuerint, anxie disputatum est; sed tandem omnibus fere placuit, aliam esse legem *Romanam*, aliam esse

esse legem *Salicam*. Hinc passim *in Capitularibus Regum nostrorum*, unicuique jus dicendum est secundum legem suam; atque etiam unicuique licitum erat, profiteri, sub qua lege vivere vellet, quamdiu esset in rebus humanis, ut fusius docet CIRONIVS *lib. V. c. 9.* Sed potissimum personæ & res Ecclesiasticæ secundum legem Romanam judicandæ erant, nec quid frequentius in *Conciliis Ecclesiæ Gallicanæ*, & in *Capitularibus*. Ac præterea quædam regiones solam hanc legem servabant; ideoque Missi Dominici utraque illa lege uti solebant in suis Missaticis. Luculentum ejus rei exemplum exstat apud ADREVALDVM Caroli M. *σύγχρονον*, *lib. 1. de miraculis S. Benedicti cap. 25.* Vbi cum Iudices legis Salicæ, res Ecclesiasticas sub lege Romana constitutas discernere non possent, *visum est Missis Dominicis, Placitum Aurelianis mutare, ubi adfuerunt legis (Romanæ) Doctores, cum quibus litem illam definierunt*.

Aliud exemplum exstat apud ANONYMVM, *in vita* LVDOVICI PII *ad An.* 837. ubi omnes Septimaniæ Nobiles ab eo Imperatore petierunt, ut tales Missos in suam terram dirigeret, qui & potestate, & prudentia de ablatis æquo libramine penderent, & avitam iis legem conservarent; id est, Romanam, ut pluribus probat DADINVS ALTASERRA, *lib. 3. rer. Aquitan. cap. 9.* Ac tandem cum CAROLVS CALVVS *in Edicto Pistensi cap.* 20. jussit, *in iis regionibus judicari secundum legem Romanam, in quibus ea observatur*; in cap. 35. subjicit, *se in eas directurum Missos Dominicos, qui curarent eam jussionem adimpleri*. Et in *Capitulis apud Tusiacum cap. 6.* jubet, *ut præcepta Regia de commutationibus rerum Ecclesiasticarum a Missis Dominicis ad eum mittantur signata, sicut lex Romana præcipit*.

Ea plus satis docent, legem Romanam a Missis Dominicis inter eos observatam esse, qui huic subditi erant: quod autem inter alios, & in aliis regionibus judicare tenerentur secundum legem Salicam, & Regia Capitula (*quæ Franci pro lege tenenda decreverunt in generali Placito*, ait CAROLVS CALVVS *in Capitulis apud Carisiacum cap. 8.*) nemo sanus inficias ire potest: hoc passim in iis videre est; Vnum illud pro omnibus ad utramque legem. CAROLVS CALVVS *in Capitulis ex Synodo Carisiaca cap. 4. Missi quoque legales sententias, sicut eas cognitas habent, adnotent, & prædecessorum nostrorum Regum, atque Imperatorum, nostraque Capitula in unum collecta omnibus nota faciant*. Nec dubitaverim, eos etiam probe novisse sacros Canones, cum eos ad effectum perducere tenerentur, ut suis quibusque locis videbimus.

Deinque videndum breviter, quibus lex illa Romana constaret iis temporibus. Sub prima stirpe Regia, atque etiam sub Carolo M. solus Codex Theodosianus in Gallia cognitus erat, & in eo solo lex Romana continebatur. Sed sub CAROLO CALVO Codex & Novellæ Iustiniani prodierunt. Constat quidem, in Occidente ignotos fuisse Pandectarum libros usque ad Irnerium, sub tertia stirpe: sed a temporibus CAROLI CALVI Codex & Novellæ omnium manibus teri cœperunt. HINCMARVS REM. *in Epistolis & in Opusculis* eas laudat. In eam rem videndus ALTASERRA *ibidem*, CIRONIVS *in Observationibus Iuris Canonici*, & ANTONIVS DOMINICY *in libello de Prærogat. Allodiorum*. Imo & dici potest, jam sub LVDOVICO PIO cognitas fuisse Iustiniani Novellas ex versione Iuliani Antecessoris, cum ex iis quædam capita totidem verbis exscripta sint in ultimis Capitularium libris, qui fere toti sunt Ludovici Pii.

Nec omittendum, sæpius eos judicasse appellatione remota. LVDOVICVS PIVS *in tertia Capitulari, num. 7. cap. 14.* apud SIRMONDVM *tom. 2. Concil. Gall. Populo autem dicatur, ut caveat de aliis causis se ad nos reclamare, nisi de quibus aut Missi nostri aut Comites eis justitias facere noluerint*. Eadem etiam exstant *in addit. 4. cap. 115.* quod nobis est, *se pourvoir contre un deni de justice*. Et ab ipsis Comitibus appellabantur Missi Dominici, ut suo loco videbimus, & ita verius est, eos summo jure judicasse, cum ad vicem Regis mitterentur, ut est *in Appendice secunda ad lib. 4. Capitular. cap. 25.*

CAPVT VII.

Iudices, Scabinos, Advocatos, Notarios constituebant.

IVdices & Scabini promiscue usurpantur passim: cumque in provinciis constituendi essent, Missis demandata erat ea cura, ut eos eligerent, iis deferrent juramentum, eos coercerent, ac destituerent. CAROLVS M. *lib. 3. Capitular. cap.* 33. præcipit, *ut Missi Dominici Scabinos, Advocatos & Notarios per singula loca eligant, & eorum nomina, quando reversi fuerint, secum scripta deferant*. LVDOVICVS PIVS *in addit. 4. cap. 105. & 106.* eandem Iudicum electionem imperat Missis Dominicis, sicut & CAROLVS CALVVS *in Capitulis apud Carisiacum cap. 9. & 11.* Sed quod etiam hodie observatur, diligentiorem inquisitionem faciebant in mores, in eruditionem, & in gentem. *In eod. cap. 106. Vt in omni Comitatu hi, qui meliores & veraciores inveniri possunt, eligantur a Missis nostris ad inquisitiones faciendas, & rei veritatem dicendam, & adjutores Comitum sint ad justitias faciendas*. Vtramque hanc additionem confirmat CAROLVS CALVVS *laudato loco*, & SIRMONDVS eam tribuit LVDOVICO PIO *in ejus Capitulari tertia*. LOTHARIVS IMP. in LEGIBVS LONGOBARD. *lib. 2. tit. 53. cap. ult.* sic habet: *De Iudicibus ut inquirantur, si nobiles & sapientes, & Deum timentes constituti sint*. Nec multo post: *Vbi autem tales non sint, a Missis nostris constituantur: quod si viles personæ & minus idoneæ ad hoc constitutæ sint, ejiciantur*. Prudentissima lex, ut a judicandi munere vilioris conditionis homines arceantur; vix enim est, ut qualescumque tandem illi fuerint, generosos habeant eos spiritus, quos bonum Iudicem habere decet. Aliquando etiam Comes suos Iudices eligebat & instituebat; & hinc AGOBARDVS *Lugdun. Archiep. in Epistola ad Matfredum*, eo nomine laudat Bertmundum Comitem suum, quod optimos Iudices constitueret.

Cum electi erant illi Iudices, Missi Dominici juramentum ab iis exigere solebant; vix enim injurati Iudices juri dicundo præesse & sententiam dicere possunt. LVDOVICVS PIVS *in d. cap. 105. Vt Missi nostri, cum electi fuerint Iudices, jurare faciant, ut scienter injuste judicare non debeant*. LOTHARIVS IMPER. *in d. cap. ult. Et jurent*, (nempe Iudices) *ut juxta suum intelligentiam rectum judicent, & pro muneribus, vel humana gratia justitiam non pervertant, nec differant. Vbi autem tales non sint, a Missis nostris constituantur, & idem Sacramentum facere cogantur*.

Ac tandem Missi Dominici malos Scabinos ita coercent, ut eos ejiciant, & in eorum locum totius populi consensu bonos eligant, *d. cap. 105.*

vel eos ad præsentiam Regis vanire compellant, *cap.* 107. *ibid.* eadam etiam CAROLVS CALVVS *laudata loca cap.* 10.

Advocatus etiam constituebant, *d. cap.* 33. Et hoc non tantum de iis intelligendum, qui protectores & defensores erant Ecclesiarum, Episcoporum, & Abbatum, quique a Principe postulari solebant, de quibus olim ex professo egimus, *ad titulum de jure patron.* sed etiam de causidicis, qui aliorum causas aut lites in jure judiciinqua orarent. Sic in uttoque illo sensu Advocati accipiuntur *in* LEGIBVS LONGOBARD. *lib.* 2. *tit.* 47. & passim in *Capitularibus*. Quamvis autem ita in quolibet loco eligerent Advocatus, non ideo taman dicendum ast, ab iis certum eorum numerum in quolibet Comitatu institutum fuisse; nam *in Edicto Pistensi cap.* 32. *in fin.* Advocati unius Comitatus in alio advocationa fungi poterant. Iis temporibus nemo causas alterius nomine in foro agere poterat, nisi ex permissu Principis: Sane quilibet Procuratorem sibi constituera, quam vellet, eique mandatum dara poterat, ex quo apud omnes, vel etiam apud Missos Dominicos negotia sua gererat, ajusqua mandati formula exstat *inter veteres formulas* MARCVLFI *Lib. II. c.* 31. & 178. *apud* LINDEBROGIVM. Sed ut ille Procurator in jure judiciova agere posset, opus erat concessione Principis, cujus formulam exscripsit MARCVLFVS *lib.* 1. *cap.* 21. ad quam doctissimus interpres H. BIGNONIVS pleraque notatu dignissima congessit. Sed sine plagio prætermittere non possumus legem primam, in LEGIBVS LONGOBARD. *lib.* 2. *tit.* 52. *Si quis causam alterius agere aut causare præsumpserit, in præsentia Regis aut Iudicis (excepta si Rex aut Iudex ei licentiam dederit) de viduis, aut de orphanis, aut de tali homine, qui causam suam agere non potest, componat Vuirgildum*, id est mulctam. *Et si forsitan aliquis per simplicitatem suam causam* (hæc etiam Marculfus) *agere nescit, veniat ad Placitum; Et si Rex aut Iudex præviderit, quod veritas sit, tunc debeat ei dare hominem, qui causam ipsius agat.*

Sicut vero insignis ea lex non ita generalitar Iudicibus Longobardis concedit, ut omnibus permittat, quorumlibet causas in judicio agere, sed miserabilium tantummodo personarum, & eorum, qui per simplicitatem, seu imperitiam eas agere non possent: ita & cum nostra CONSVETVDO ANDEGAV. *art.* 40. habet, *les moiens justiciers peuvent donner procurations par leur puissance*, nec etiam generaliter accipienda ast: nam quo tempore a Carolo VII. redacta ast in scriptis, receptum jus illud erat in tota Gallia, *que nul en demandant est receu par procureur sans grace du Roy nostre Sire, dont il face apparoir par Lettres patentes*, ut est *in* SVMMA RVRALI *tit.* 10. Sed ab eo jure communi exceptio illa invaluit in Andegav. provincia, ut etiam Iudices, mediam justitiam habentes, iis Procuratorem dare possint, qui vel etiam eum præcepto Regio habere, aut invenire non possent. Sicque articulus ille ad eam Edicti partem referendus videtur, qua Prætor ait, se iis omnibus daturum esse Advocatum, qui vel ex certis causis, vel adversarii potentia & ambitione, vel metu invenire non possint, *l.* 9. *in fin. D. de offic. Proconf.* & *l.* 1. §. 4. *D. de postul.* Vnde in eo articulo illi Procuratores junguntur tutoribus & curatoribus, qui ab iis Iudicibus dantur ad tuendos eos, qui se defendere, & Procuratores constituere non possunt.

Denique Missi Dominici constituebant Notarios, *d. cap.* 33. id est, scribas, actuarios Iudicum, vel etiam hodie tabelliones, de quibus *in eod. cap. ult.* LEGVM LONGOBARD. *Similiter & Notarii legibus eruditi, & bonæ opinionis constituantur*, (a Missis Dominicis, de quibus statim antea) *& jusjurandum præbeant, ut nullatenus falsitatem vel colludium scribant. Et qui hoc fecisse præterito tempore inventus fuerit, præsentialiter damnetur.*

CAPVT VIII.

Cognoscebant de rebus Ecclesiasticis.

LVculentissimum istius rei exemplum occurrit apud ADREVALDVM Caroli M. æqualem, &, ut volunt, cognatum, *lib.* 1. *de miraculis S. Benedicti cap.* 25. ubi cum de servis Ecclesiasticis lis orta esset inter Advocatum, *advocatum*, Floriacensis Monasterii, & Advocatum S. Dionysii, colliguntur ab utriusque partibus plurimi legum Magistri & Iudices, qui pro partibus decertarent. Præterea huic Placito aderant Missi a latere Regis, Ionas Episcopus Aurelian. & Donatus Comes Milidunensium: sed cum litem in eo Placito finire nequirent, eo quod Salicæ legis Iudices ecclesiasticas res, sub lege Romana constitutas, discernere perfecte non possent, visum est Missis Dominicis, Placitum Aurelianis mutare; ut nempe ibi Doctores & Magistros legis Romanæ invenirent, cum eo tempore nulli essent Parisiis. Aliam fere similem controversiam apud Missos Caroli M. agitatam continet vetus quædam Charta, quam exscribunt SAMMARTHANI FRATRES, *in Mauronto Massil. Episcopo* 12.

Sic etiam cum eodem tempore illi ipsi Monachi S. Dionysii quasdam possessiones in pago Pictavensi, Andegavensi, & Lemovicino sibi reddi postularent; Carolus M. Missis Dominicis jussit, ut de ea re cognoscerent, & eam restitutionem curarent. Integrum diploma exstat apud BESLYVM, *inter Probationes historiæ Pictavensis pag.* 227. Cumque ita Clerici res Ecclesiasticas vindicare solerent apud Missos Dominicos, jam antea conscripta erat vetus formula ejus vindicationis, quæ inscribitur *Notitia de terra evindicata, inter veteres formulas in Appendice* MARCVLFI *cap.* 7. ubi nominatim de rebus Ecclesiasticis, eaque vindicatio fiebat apud eos Missos.

Curabant, ne contra statuta servitium de Mansis Ecclesiasticis (*des terres bâties appartenantes à l'Eglise*) exigeretur, *lib.* 5. *Capitular. cap.* 100. aut aliquis census contra immunitatem, CAROLVS CALVVS *in Capitulis apud Sparnacum cap.* 2. Apud SIRMONDVM *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 244. exstant *Capitula* quædam CAROLI M. quæ Missis Dominicis data dicuntur: In eorum *cap.* 5. sic habet: *De Decimis & Nonis, atque Castitia Ecclesiarum Dei, ut omnes dare & emendare studeant.* Nefas esset, ea relinquere intacta. Et primo quidem de Decimis.

In Capitularibus Regum nostrorum, & in Conciliis eorum tempore habitis in Gallia, *Decimæ*, quarum etiam ad Missos Dominicos, aliquando in vulgari acceptione occurrunt pro his Decimis, quas quilibet Christiani ex suis bonis Deo & Ecclesiæ solvunt: Vt *lib.* 5. *Capitular. cap.* 101. ubi *Si populus Decimas dare nolit, nisi qualibet modo ab ea redimantur, nec Episcopum, nec Comitem audire velit, aut ad præsentiam venire compellendus est, aut distringendus*, nempe a Missis Dominicis: nam SIRMONDVS caput illud refert inter *Capitula* LVDOVICI PII *ad interrogationem Missorum edita*, *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 468. ubi etiam Caput

illud

illud saxtum exscribitur, quod est de iis Decimis: *Quicunque Decimam abstrahit de Ecclesia, ad quam per justitiam dari debet, eamque ad alteram Ecclesiam dederit, a Comite, vel a Misso nostro distringatur, & ejusdem Decimæ quantitatem cum sua lege restituat:* quod etiam exscriptum est in *addit. Capitularium c.* 100.

Sed ut nihil nobis excidat de iis capitibus; cum in *d. cap.* 101. *Populus dare non vult Decimas, nisi ab eo redimantur*, ejus rei explicatio repetenda videtur *ex lib.* 2. *Capitular. cap.* 21. *in fine*, quod etiam laudat & exscribit LVDOVICVS PIVI *laudato loco: nisi ab eo redimantur*, id est, nisi Parochiales Presbyteri argumentum pro iis Decimis accipere compellantur; *si les Dîmes ne sont abournées & payables en argent*; Sed *dictum Capitulum* 21. manifeste ostendit, illud fieri non posse, nisi mutuo consensu & Episcopi aut Parochi, & ejus, qui eas dare debet. Sic enim habet eo loci: *Si quis tamen Episcoporum fuerit, qui argentum pro hoc accipere velit* (nempe pro Decimis, de quibus ibi agitur) *in sua maneat potestate, juxta quod ei & illi, qui hoc persolvere debet, convenerit:* Et ita inviti Presbyteri Decimas accipere non tenentur in pecunia numerata.

Verum sæpius ac sæpius in iisdem Capitularibus & Conciliis Decimæ ad ipsam etiam Ecclesiam pertinentes aliter omnino accipiuntur: nempe pro censibus, quos rerum Ecclesiasticarum possessores ipsis Ecclesiis præstare tenebantur ad rationem Nonæ & Decimæ; quod quomodo evenerit, docet *Epistola Episcoporum Remensis & Rotomag. provinciæ, a Synodo apud Carisiacum missa ad* LVDOVICVM *Germaniæ Regem. cap.* 7. quam integram exscribit SIRMONDVS *tom.* 3. *Concil. Gal. pag.* 117. & inter *Capitularia* CAROLI CALVI *tit.* 27. Norunt omnes, sub finem primæ stirpis Regiæ, & initium secundæ gravissima bella, & civiles tumultus exarsisse per totam Galliam, & Reges multas possessiones Ecclesiasticas sibi vindicasse in opem & adjutorium: atque etiam Potentiores, & Milites multas usurpasse, ita ut sensim desererentur Ecclesiæ, & in iis divinum cessaret officium. De ea re sæpius conquesti sunt Ecclesiæ Gallicanæ Patres. In *Concilio Liptinensi sub* CHILDERICO *III. ad ann.* 743. *Can.* 2. *Placuit, ut qui res Ecclesiasticas tenerent* (quas nondum Ecclesiæ reddere poterant Principes, propter urgentia bella) *singulis annis de unaquaque casata, seu de quolibet prædio solidum, seu duodecim denarios ad Ecclesiam aut Monasterium solverent, unde res illæ erant beneficiatæ, seu in feudum acceptæ, easque res in precarium retinerent usque ad finem eorum bellorum:* quod etiam statuit CAROLVS M. *in quodam Capitulari, tit.* 1. apud SIRMONDVM *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 230.

Aliud Liptinense Concilium sub Pipino Rege voluit, ut præter eum solidum Nonæ & Decimæ quotannis præstarentur ipsi Ecclesiæ, ad quam olim pertinuerant ea prædia. *Concilium apud Saponarias sub* CAROLO CALVO, *an.* 859. *Can.* 13. Nonas & Decimas interpretari videtur, quintam esse partem redituum ex prædiis Ecclesiasticis, ut docet D. DE MARCA *in sua Bearnensi Historia, lib.* 1. *cap.* 28. De iis Nonis & Decimis sæpius agitur in *Capitularibus* & *veteribus Conciliis Galliæ*, nec omnino confundendæ sunt cum iis Decimis, quas hodie vocamus *infeodatas*.

Nostræ igitur Nonæ & Decimæ ex rebus Ecclesiasticis pertinebant etiam ad curam Missorum Dominicorum. CAROLVS M. *in iisdem Capitulis, quæ Missis Dominicis data sunt, in principio* jubet, *ut curent Nonas & Decimas ex rebus Ecclesiasticis præstari iis Ecclesiis, unde res illæ beneficiatæ fuerant.* In aliis *ibidem pag.* 245. *de Decimis & Nonis, ut omnes eas dare & emendare studeant.* In aliis *pag.* 467. *& seq. Vt qui eas solvere neglexerint, a Missis Dominicis ad Palatium venire compellantur.* Cumque Nonæ & Decimæ illæ essent potissimum ad reparationem Ecclesiarum, quibus debebantur, CAROLVS M. *lib.* 4. *Capitular. cap.* 40. jubet, *ut solvantur ex frugibus prædiorum Ecclesiasticorum, & ex nutrimine animalium, quæ ad Ecclesiam pertinebant, ut Missi Dominici cura impendantur ad opus & restaurationem ejus Ecclesiæ.* Et *tertii Turon. Concilii Patres*, *in Can.* 46. petunt a CAROLO M. *ut Nonæ & Decimæ illæ cura Missorum Dominicorum solvantur ad luminaria, & stipendia Clericorum* ejus Ecclesiæ, ad quam res beneficiatæ pertinuerant.

CAROLVS CALVVS *in Capitulis ex Synodo Suession. actione.* 7. *cap.* 6. jubet: *Vt Missi Dominici cum omni diligentia inquirant in eas Nonas & Decimas, in earum debitores, & in res, qui solvere noluerint, ut ad suam præsentiam venire compellantur.* In *Capitulis apud Tusiacum cap.* 10. *Vt Missi Dominici Capitularia Caroli M. & Ludovici Pii de iis Nonis & Decimis exequantur.* Adde *secundum Suession. Concilium, Can.* 6. *tertium Valentinum, Can.* 10. *Compendiense Capitulare*, quod non ita pridem edidit BALVZIVS *ad calcem operis Lupi, Abbatis.* Denique Missi Dominici curabant, eas solvi non tantum ex prædiis rusticis, sed etiam ex animalibus, ex sylvis, & castitiis Ecclesiæ, quæ olim ab ea in precariam, aut in beneficium sub eo censu data fuerant, ad quem propius accedere videntur hodierni reditus agrarii, *rentes foncieres*. Et Missi Dominici alios census Ecclesiæ debitos curabant ei solvi, *in Capitulis ad Sylvacum cap.* 2. & *in Edicto Pistensi, cap.* 2.

Secundo *Castitia Ecclesiarum* quidam volunt esse quædam ædificia ipsis Ecclesiis adhærentia, SIRMONDVS, SPELMANNVS, & VOSSIVS, & hic putat, Castitia sic appellari a casa. Sed forte conjicerem, Castitiam nihil aliud esse, quam locum munitum, & custoditum, a verbo *castrum*. Sic enim in *Capitulis* CAROLI CALVI, *ex Synodo Suession. cap.* 6. *apud* SIRMONDVM, *pag.* 89. caveant, *ut res Ecclesiasticæ in Castitiis, vel sylvis custoditis salvæ maneant.* Et apud SIRMOND *pag.* 127. Episcopi Remensis & Rothomag. provinciæ petunt, *ut Missi Dominici villas Regias moderatis Castitiis ædificent:* & passim in *Capitularibus* Castitiæ, vel Castitia villis & casis opponuntur, nec quid aliud videntur, quam castra, munitiones, aut ædes tutissimæ. Constat enim, Ecclesiam habuisse olim hujusmodi castra, & quidem contra infestationes paganorum, prædonum, & militum, in quibus Clerici tutius agerent, & reponerentur sacræ reliquiæ, sacra vasa, & ornamenta Ecclesiastica. Ad eas Castitias, ad ea castra pertinet *caput tertium Ex. de prob.* & receptam hanc consuetudinem probare juvat ex ENNODIO TICIN. *in Epigram.* 110. EX FORTVNATO PICTAV. *lib.* 3. *Carminum, cap.* 10. EX FLODOARDO, *lib.* 4. *Remens. Historia cap.* 1. 13. *&* 19. Ejusque rei plerque vestigia exstant in hac etiam nostra civitate, ubi omnes fere Abbatiæ rurales quasdam habent ædes, in quas belli aut tumultus tempore olim confugiebant Monachi. Ea Castitia curabant etiam Missi Dominici, ut jam probavimus *ex cap.* 279. *lib.* 5. *Capitular.* quibus adde *Synodum Suession. act.* 7. *cap.* 6. apud SIRMONDVM *tom. III. Concil. Gall. pag.* 89.

In hoc etiam Capite agendum de beneficiis, de quibus adhuc acturi sumus, ubi de vectigalibus.

bus. Ea nihil aliud erant, quam feuda: cumque in Capitularibus Regum nostrorum, in Conciliis eorum tempore habitis, *συχνῶς* auctoribus, *beneficia Ecclesiæ*, *beneficia casæ Dei*, *beneficia Ecclesiastica* occurrunt, hoc accipiendum non est de iis beneficiis, quæ Clerici hodie habent in titulum; sed ea sunt prædia Ecclesiastica, quæ vel etiam laicis data sunt in feudum. Vnde cum in LEGIBVS ALEMANNICIS *tit.* 2. dicitur, *a Pastore Ecclesiæ per beneficium suscipere*, postea dicitur *suscipere in feudum*: & iis temporibus non modo Pastores aut Prælati, sed etiam Reges, Principes Ecclesiastica prædia militibus dabant in beneficium, in feudum, propter operam bene navatam in regnum, in Ecclesiam, ut pluribus probant FILESACVS, BIGNONIVS *in notis ad* MARCVLFI *formul. lib.* 2. *c.* 5. & THOLOSANVS *Archiepisc. in Syntag. Iur. lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 3. Sed quia placuit tandem, ut illi beneficiarii quosdam censûs, puta Nonas aut Decimas, eorum prædiorum nomine præstarent Ecclesiæ; vel etiam quia ejus intererat, eos habere & servare vassallus, ideo sæpius cautum est, ut Missi Dominici ea beneficia curent, imbrevient, seu describant, eorum inventaria faciant. CAROLVS M. *lib.* 3. *cap.* 80. & 82. CAROLVS CALVVS *in Capitulis Synodi Suession. act.* 7. *cap.* 3. jubet, *ut Missi Dominici diligenter requirant de casis Dei in beneficium datis, atque etiam de Capellis & Abbatiolis in beneficium datis, qualis census inde exeat, ut Ecclesia, de qua sunt, exinde vestituram habere possit*. In *Capitulis post reditum a Confluentibus, in fin. Vt Missi Dominici admoneant de beneficiis destructis, tam ex Repub. quam ex rebus Ecclesiasticis*. Sed tandem Ecclesiæ Gallic. Patres sæpius ac sæpius petierunt a Regibus, ne amplius Ecclesiæ aut eorum bona darentur in beneficium.

Cognoscebant etiam de alienationibus rerum Ecclesiasticarum. Primo igitur cum earum commutationes, aliæve quælibet alienationes absque licentia & consensu Regis fieri non possent, CAROLVS CALVVS *in Capitulis Synodi Suession. in fin.* mandat suis Missis, *ut per sua Missatica illud denuntient*: Secundo LVDOVICVS PIVS *lib.* 5. *Capit. cap.* 110. sic habet: *Vbicumque commutationes legitimæ & rationabiles, atque utiles Ecclesiis Dei factæ sunt, permaneant; ubicumque vero inutiles, & incommodæ, atque irrationabiles factæ sunt, dissolvantur*, (nempe a Missis, ad quos ea Capitula missa fuisse docet SIRMONDVS, *tom.* 2. *Concil. Gall.*) *& recipiat unusquisque quod dedit. Vbi vero mortua manus interjacet*, (quales erant glebæ adscripti, homines conditionales,) *aut alia qualibet causa, quæ rationabilis non esse videatur, inventa fuerit, diligenter describatur*, (nempe a Missis,) *& ad nostram notitiam perferatur*. Ea exscripsit CAROLVS CALVVS, *in Capitulis apud Tusiacum cap.* 6.

Denique *in* 2. *Synodo Suession. sub* CAROLO CALVO exstat ille titulus, *Mandata Missis Dominicis per regnum directis data*, & in iis fere omnibus cognitio de rebus Ecclesiasticis nominatim Missis illis demandatur. Eaque omnia exscribuntur etiam in *ejusdem Capitulis*, *tit.* 9. & de iis adhuc *tit.* 15. nempe *in Capitulis apud Attiniacum cap.* 10. & 11. unde nihil omnino frequentius, quam ea cognitio. Quodque observandum, cognoscebant tantum vel de bonis temporalibus Ecclesiarum, vel de disciplina Ecclesiastica, cujus utriusque cognitio ad Regios Iudices semper in Gallia pertinuit. Et sic *Patres Synodi ad Teudonis villam*, *cap.* 4. scribunt, *Carolo Calvo commissas esse res Ecclesiæ ad tuendum, defensandum, & propagandum: & ut curet de honore & cultu Dei, atque sanctarum Ecclesiarum, quæ auctore Deo sub ditione & tuitione Regii regiminis consistunt*. Sicut & *ipse* loquitur, *in Conventu in villa Colonia*, *cap.* 1.

CAPVT IX.

De reparationibus Ecclesiarum.

CONstat, quartam partem redituum Ecclesiasticorum fartis tectis Ecclesiarum deputatam olim fuisse ab antiquis Ecclesiæ Gallicanæ Patribus; Hispanicæ vero tertiam: unde pars illa dicebatur aliquando *fabricalis*. Cum autem destructæ erant Ecclesiæ, ipsi quidem Episcopi in suis visitationibus diligenter exquirere debebant, quibus unaquæque Ecclesia reparationibus indigeret, *Can. Decernimus & sequentibus aliis*, 10. *q.* 3. in quibus potissimum sequenda erat eorum voluntas, *lib.* 2. *Capitular. cap.* 22. Sed Christianissimi Reges voluerunt, ut etiam Missi Dominici de iis inquirerent, ac cognoscerent. In *lib.* 4. *Capitular. cap.* 40. *De opere vero vel restauratione Ecclesiarum Comes, & Episcopus cum Misso Dominico, quem sibi ipsi ad hoc elegerint, considerationem faciant, ut unusquisque eorum tantum inde accipiat ad operandum & restaurandum, quantum ipse de rebus Ecclesiarum habere cognoscitur*; Tantum inde accipiat, id est, tantum illius operis & restaurationis in se avertat & suscipiat. Addit: *Similiter & Vassi nostri, aut in commune tantum operis accipiant*, (suis sumptibus faciendum,) *quantum rerum Ecclesiasticarum habent: vel unusquisque per se juxta quantitatem, quam ipse tenet*. REGINO ABBAS, *lib.* 1. *de Eccles. discipl. cap.* 37. Capitulum illud adscribit LVDOVICO PIO.

IDEM *Imperator*, *lib.* 5. *c.* 275. insignem hanc distinctionem inducit de Ecclesiis destructis: *Vt Episcopi & Missi inquisitionem faciant, utrum per negligentiam, aut per impossibilitatem destructæ sint: & ubi negligentia inventa fuerit, cogantur hi, qui eas restaurare debuerant: si vero per impossibilitatem contigerit*, (puta quod propter vetustatem, aut aliam vim majorem earum ruina prævideri & impediri non potuerit,) *& aut plures sint Ecclesiæ, quam necesse sit, aut majoris magnitudinis, quam ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possint, Episcopus modum inveniat, qualiter congrue emendari & consistere possint*. Hoc SIRMONDVS refert inter Capitula LVDOVICI PII, *ad interrogationem quorundam Missorum edita*, *tom.* 2. *Concilior. Gallic. pag.* 467. & postea *cap.* 9. indicat, a quibus reparandæ sunt Ecclesiæ, ab iis nempe, qui res Ecclesiarum habent in beneficium, seu in feudum, de frugibus terræ, & animalium Ecclesiæ, juxta quantitatem earum rerum, quas tenent: a Regiis etiam vassallis, qui aliquid earum rerum habent: & illi omnes aut fructus, aut pecuniam solvant ad arbitrium Episcopi, aut Abbatis, & Comitis cum Misso Dominico, *cum qua pretio Rector Ecclesiæ ad prædictam restaurationem operarios conducere, & materiamen emere possit*. Ea exscribuntur *ex eod. lib.* 4. *cap.* 40. Quæ alibi occurrunt de beneficiis destructis, ad Ecclesias non pertinent, sed ad feuda, ut olim diximus. Atque etiam Missi Dominici consulebant destructis Monasteriis, ut suo loco videbimus.

Ex iis duo breviter observanda sunt: Alterum est BALVZII *ad eundem Reginonis locum*, ut qui hodie tenent Decimas infeodatas, quique constitutas pensiones habent super Ecclesiastica beneficia, illi omnes pro sua quisque portione ad reparationes Ecclesiarum teneantur, saltem ad eas,

quæ per impossibilitatem contigerint. Nec ab iis plurimum abest sententia PROBI, *ad Proœmium Prag. sanct.* ubi Parochus ad omnes Ecclesiæ suæ reparationes tenetur, si omnes illius obventiones percipiat. Sed si Procuratores fabricæ bona quædam habeant, ex iis faciendæ sunt, quod ea detracta intelligantur ex bonis Parochi, & ad eas deputata: ac tandem si bona fabricæ non sufficiant, & Parochus sit locuples, ut eas ille supplere debeat ex Ecclesiæ suæ reditibus. Alterum est, quod ex iis Capitulis edita videatur vulgaris ea juris nostri regula, eum de reparationibus Ecclesiarum agitur, *illud esse omnino Regiæ Iurisdictionis:* & ratio ea est, quia semper ex earum temporalibus faciendæ præsumuntur, eaque sæpius pignori capienda sunt, quod a solis Iudicibus Regiis explicari potest, quippe qui soli de beneficiorum temporalitate cognoscere possint. Et hine cum *Tridentini Patres sess.* 21. *cap.* 8. cognitionem de reparationibus Ecclesiarum dedissent Episcopis, hoc in Gallia nunquam admissum est: nam Carolus VI. jam olim decreverat, eam cognitionem suis Iudicibus ab antiquo competiisse, quod a Missis nostris repeti jure potest.

CAPVT X.

De Causis Clericorum.

SÆpius variarunt Romanorum Principum Constitutiones, an, & quando publici seu sæculares aut Regii Iudices de Clericorum causis cognoscere possint. Omnes illas leges sigillatim expendere non est istius loci; unumque illud obiter observare juvat, non aliter eas revocari posse in concordiam, quam si juris progressus, & varia mens eorum Principum exactissime attendatur. Videamus breviter, an & quatenus ad Missos Dominicos locus ille pertineat. Statim vero præmittenda est insignis ea distinctio, quæ hodie adhuc obtinet, utrum Clericus conveniatur, aut agat actione in personam, aut actione in rem. Altius ea repetenda est ex celeberrima Constitutione CAROLI M. quæ exstat *in* LEGIBVS LONGOBARDORVM *lib.* 3. *tit.* 1. *cap.* 11. cujus ea sunt verba:

Volumus primo, ut neque Abbates, neque Presbyteri, neque Diaconi, neque Subdiacoui, neque quilibet de Clero, de personis suis ad publica vel sæcularia judicia trahantur vel distringantur, sed a suis Episcopis judicati justitiam faciant: Si autem de possessionibus, sive Ecclesiasticis, sive suis propriis super eos clamor ad Iudicem venerit, mittat Iudex clamantem cum Misso suo ad Episcopum, ut faciat ei per Advocatum justitiam percipere: Si vero aliqua inter eos fuerit orta intentio, quam per se pacificare non velint, aut non possint, tunc per Advocatum Episcopi, qualem jusserit, causa ipsa ante Comitem veniat, vel Iudicem, & ibi secundum legem finiatur: anteposito sicut dictum est de persona Clericorum.

Ex hac Constitutione statim observanda est distinctio causarum personalium & realium, quam primus introduxit CAROLVS M. Ait, *Clericos de personis etc.* id est, si persona Clerici obligata sit ex suo delicto, vel contractu, apud solum Episcopum conveniatur: *si autem de possessionibus &c.* id est, si actione in rem, & clamor seu lis instituta sit apud Iudicem, nempe sæcularem, (ut jam pridem observarunt plures viri docti,) puta Comitem, qui ordinarius erat Iudex, ut suo loco diximus: Iudex ille clamantem, id est actorem, mittat eum Misso suo, id est, cum suo Legato, ad Episcopum; *ut faciat ei per Advocatum, &c.* id est, per Iudicem ab Episcopo constitutum ad temporalem jurisdictionem exercendam: *si vero aliqua &c.* hoc desumptum videtur *ex Nov.* 83. & 123. *cap.* 21. ante Comitem veniat vel Iudicem, puta Missum Comitis: *Anteposito &c.* id est, ita ut persona Clericorum numquam ad sæcularem Iudicem trahatur. Et sic elegans ea Constitutio jubet, ut Clericus actione in personam semper conveniatur apud Iudicem Ecclesiasticum; actione in rem, apud Laicum, sed ab eo rejiciatur ad Episcopum. Et ultimum illud in minoribus Iudicibus obtinebat, non etiam in Missis Dominicis: eos enim de rebus Ecclesiasticis omnino cognovisse, superiori capite probatum est fusius.

Eandem plane distinctionem probavit GVILLELMVS, Rex Siciliæ, *Constitutionum Sicularum lib.* 1. *tit.* 65. *Si quis Clericus de hæreditate vel aliquo tenemento, quod non ab Ecclesia, sed ab aliis vel aliquo per patrimonium, sive aliunde teneat, appellatus fuerit: volumus, ut de hoc in Curia illius, in cujus terra possessionem vel tenementum habuerit, respondeat, & quod justum fuerit, faciat: non tamen, ut persona sua exinde capiatur, vel incarceretur.* Iam antea *in tit.* 42. scripserat: *De personis Clericorum totius Regni nostri volumus & jubemus, quod si de aliquo foris facto, de quo persona judicari vel condemnari debeat, appellatus fuerit, non a nobis vel a Curia nostra, sed ab Ecclesia & in Curia Ecclesiæ, & eo quoad personam pertinet, judicetur.*

Duæ illæ Constitutiones CAROLI M. & GVILLELMI SICVLI hodiernum usum valde illustrant, ex quo, juxta FRANCISCI I. Constitutionem, Clerici in actionibus in personam apud Ecclesiasticos Iudices conveniuntur, in actionibus in rem, apud Sæculares.

CAPVT XI.

De Patronis, & de jure Patronatus.

CAROLI M. temporibus Patroni laici suo jure Patronatus valde abutebantur; alii Presbyteros in suis Ecclesiis instituebant & destituebant inconsulto Episcopo; aliorum hæredes Ecclesias ipsas earumque bona inter se dividebant, ut olim scripsimus ex professo, *ad tit. de jure Patron.* Cumque CAROLVS M. utramque hanc perversam consuetudinem probe cognosceret, palam testatus est, se illam exstirpaturum; Sic enim *lib.* 1. *Capitul. cap.* 104. ait, *se aliquando Capitula quædam editurum de Ecclesiis, quæ inter hæredes dividuntur, & tali occasione proprio honore carent; sive de iis Ecclesiis, quæ nimium rebus propriis attenuatæ sunt.* Capitula illa non exstant, nam quod legitur *lib.* 5. *cap.* 99. non est CAROLI M. sed LVDOVICI PII. Hoc elegantissime docet SIRMONDVS *tom.* 2. *Concil. Gall.* ubi multa Regum nostrorum Capitula per partes, & per sua quæque tempora exscribit, ac digerit.

In *Capitulari tertio* LVDOVICI PII *pag.* 467. proponit eum titulum:

Hæc sunt Capitula, quæ propter interrogationem aliquorum Missorum considerata & scripta & ordinata sunt, sive de Ecclesiasticis causis, sive de cæteris. &c.

Primo de eo, qui sine consensu Episcopi Presbyterum de Ecclesia ejecerit, vel constituerit.

De his, qui sine consensu Episcopi Presbyteros in Ecclesiis suis constituunt, vel de Ecclesiis ejiciunt, & ab Episcopo, vel a quolibet Misso Dominico admoni-

monuti obedire noluerint, at bannum nostrum emendare eogantur, & per fidejussores ad Palatium nostrum venire jubeantur; & tunc nos decernemus, utrum nobis placeat, ut aut illum bannum persolvant, aut aliam harmiscaram sustineant.

De iis Patronis, qui Clericos in suis Ecclesiis instituunt & destituunt inconsultis Episcopis egimus olim fusius *ad cap. 4. Ex. de jur. Pat.* In huc Capitulari *bannum emendare*, est pro mulcta ordinaria pignus dare. *Harmiscaram sustinere*, est graviorem & extraordinariam mulctam solvere. Et ita Missi Dominici curabant, ut Patroni laici sola præsentatione idonei Clerici uterentur, non etiam institutione & destitutione. *Illud* etiam *Capitulare* repetitur, *in addit. 4. Capitular. cap. 96.*

De Ecclesiis inter haredes divisis.

De Ecclesiis, quæ inter cohæredes divisæ sunt, consideratum est, quatenus si secundum providentiam & admonitionem Episcopi, ipsi cohæredes eas voluerint tenere, & honorare faciant. Sin autem hoc contradixerint, ut in Episcopi potestate maneat, utrum eas ita consistere permittat, aut reliquias exinde auferat: & ubi ad nostrum beneficium Ecclesiæ pertinentes ita divisæ inventæ fuerint, ut describantur, & nobis renuntientur.

Ea BENEDICTVS LEVITA exscripsit, *lib. 5. Capitul. cap. 99.* sicut & LOTHARIVS *Imp.* in LEGIB. LONGOBARD. *lib. 3. tit. 1. cap. 44.* & hinc desumptus est *Can. considerandum 16. q. 7.* quamvis BVRCHAVDVS, IVO, & GRATIANVS eum tribuant Gregorio Papæ, & quidem quarto, qui ille sub LVDOVICO PIO sedit: Sed melius REGINO ABBAS *lib. 1. de Ecclesiast. disciplinis cap. 243.* eum Canonem tribuit *Capitularibus*, & *Legibus Longobardicis*, quem sequuti sunt Correctores Romani apud GRATIANVM.

Eo loci LVDOVICVS PIVS constituit, ut diffidentes Patroni cohæredes *Ecclesias teneant, si voluerint*, id est, inquit *Hugutio* apud ARCHIDIACONVM, *in iis jus Patronatus habeant: secundum Regis & Episcopi providentiam*, REGINO, BVRCHARDVS, IVO, GRATIANVS, & post eos PETRVS PITHOEVS, & SIRMONDVS, regalis illius providentiæ non meminerunt, ut forte totum illud tribuant Episcopali. Sed LOTHARIVS Imp. Capitulare illud exscribens in LEGIBVS LONGOBARD. ait: *Secundum nostram providentiam & admonitiones Episcopi*, apud BOERIVM & LINDEBROGIVM. Et quidem rectissime: nam illud consideratum & ordinatum fuerat a LVDOVICO PIO in quibusdam Capitulis, quæ ad Missorum Dominicorum interrogationem edita fuerant.

Additur, ut si cohæredes illi Ecclesias suas tenere velint secundum Regis & Episcopi providentiam, eas honorare faciant: BOERIVS *ad LL. Longobard. loc. cit.* legit, *honores faciant*, quæ verba duo forte continent, ut in iis divinum officium celebrari curent, & iis prædia restituant. Sic enim *honor* sacrificium significat, apud PLAVTVM, *in Aulul. Prol. v. 16.* VIRGILIVM, *Aeneid. l. 3. v. 178. l. 8. v. 102.* NONIVM: significat etiam prædia, in iisdem LEGIBVS LONGOB. & alibi passim: & Ecclesiæ deseruntur a Clericis, sicque carent officio divino, nisi habeant prædia, *Nov. 67.* Sequitur, *Si cohæredes illi contradixerint &c.* De ea re diximus *ad cap. 2. Ex. de jur. patr.*

Ac tandem Imperator agit de Ecclesiis ad suum beneficium pertinentibus, id est, ad suum prædium, quod fidelibus suis in beneficium, in feudum dederit. Ita enim Reges eo tempora fidelibus suis feuda, quædam dare solebant, & illi dicebantur Vassalli Dominici, seu Regii, apud CAROLVM M. *lib. 3. Capitular. cap. 82.* & *Can. 20. Meldensis Concilii sub* CAROLO CALVO. Antea quidem temporalia erant ejusmodi feuda, sed LVDOVICVS PIVS ea dare cœpit in perpetuum, ita ut vel etiam *Regias villas suis fidelibus traderet in possessiones sempiternas*, ut scribit THEGANVS, *in lib. de gestis Ludovici Pii cap. 19.* Si ergo jus Patronatus in quadam Ecclesia huic prædio annexum sit, quod Princeps Titio dederit; & hæredes Titii Ecclesiam illam, & ejus bona dividant; jubet LVDOVICVS PIVS, ut Ecclesiæ illæ describantur, nempe a Missis Dominicis, ut suo loco videbimus, & ipsi Principi renuntietur.

CAPVT XII.

Episcopos juvabant contra rebelles Clericos & Monachos.

CHristianissimi Reges in suis Capitularibus passim adjutorium iis impendunt, qui ministerium Ecclesiasticum adimplent, ut ait *in cap. 271. lib. 5. Capitularium. Ut si quid Episcopus corrigere non possit, illud Regi intimet: ut qui Ecclesiasticis regulis inobediens apparuerit, per potestates exteras corrigatur, lib. 7. cap. 399.* id est, per sæculares & Regios Iudices, *ibidem cap. 422.* Nam omnipotens Deus Principes fecit esse *Custodes Ecclesiasticæ pacis*, ait GREGORIVS M. *ad Mauritium Imp.* scribens, *lib. 6. Reg. Ep. 6.* Nihil omnino frequentius, quam de invocando brachio sæculari adversus contumaces, rebelles, & incorrigibiles non tantum Clericos, sed & Monachos; ut de iis SVLPITIVS SEVERVS *in Dialog. prim. cap. 3.* & suo loco fusius.

CAROLVS M. *lib. 2. Capitular. cap. 26.* subditos suos monet, illud pertinere ad suos Missos, *ut si qualibet Episcopus ministerium suum propter quodlibet impedimentum implere non possit, ad eos recurrat, & cum eorum adjutorio ministerium suum adimpleat: Et si talis causa fuerit, quæ per eorum admonitionem emendari non possit, per eos ad suam notitiam deferatur.* SIRMONDVS *tom. 2. Concil. Gall. pag. 457.* caput illud exscribit, *in Capitulari secunda* LVDOVICI PII *cap. 26.* Sic etiam, cum LVDOVICVS PIVS Missos Dominicos misit per universum regnum, præcepit potissimum, ut ea corrigant & emendent, quæ ab Episcopis corrigi & emendari non possunt, iisque mandat, ut suos Missos implorent contra rebelles.

Eadem quoque disciplina CAROLI CALVI. Ab eo petunt Prælati, *apud Vernum Palatium, in Can. 2. Ut Apostolica disciplina contemptores a Missis Dominicis coerceantur, & ut Canonum reverenda auctoritas in omnibus debitum vigorem obtineat.* In suis Capitulis, *in Synodo Suessionensi editis, act. 7. cap. 10.* jubet, *ut quos Episcopus per excommunicationem adducere non potuerit, Missi Dominici Regia auctoritate & potestate ad pœnitentiam, vel rationem atque satisfactionem adducant.* Ac tandem *in Can. 13. Synodi Pontigonensis* jubet, *ut quos Episcopi per se ad emendationem constringere non potuerint, Missis Dominicis renuntient, ut ipsorum judicio legaliter secundum Capitulare avi & genitoris sui emendentur.* Sic etiam cum CAROLOMANNVS *in suis Capitulis ad Vernum Palatium* multa constituit ad regni & Ecclesiæ utilitatem, *in cap. 9.* sic habet: *& quia ad tantum malum funditus eradicandum, & tantum bonum plantandum necesse habet Episcopalis auctoritas, judiciali potestate adjuvari: Placuit nobis nostrisque fidelibus in commune, ut Missi Dominici suis in locis ex hoc fideliter adjuvent.* Nec multo post: *Quoties Episcopi aut mi-*

ni-

nistri illorum, sive etiam ipsi pauperes eos appellaverint. Pleraque alia Regum nostrorum Capitula mutuum illud auxilium Episcopis & Missis Dominicis imperant, ut se invicem adjuvent ad animadversionem facinorosorum hominum.

CAPUT XIII.

Oppressi Clerici ad eos confugiebant & reclamabant.

CVm potentioribus pares esse non possimus, semper curarunt Principes, ne alios suo potentatu obruant, præcipue vero quos vocant *miserabiles personas*; & hinc passim tot reclamationes ad Principem. PETRUS PITHOEUS *in Glossario, ad Capitularia* CAROLI M. in verbo *reclamare*, exscribit veterem formulam Reclamationis ad Regem, qui Missis Dominicis jubet, ut de ea cognoscant. LINDENBROGIUS, *in Glossario ad Cod. Legum Antiq.* in eodem verbo *reclamare*, aliam similem formulam affert, in qua Missi Dominici judicaverunt. Cum enim sæpius non ita facile Princeps adiri possit, voluerunt Christianissimi Reges, ut oppressi subditi Missos Dominicos reclamare possent.

CAROLUS M. (aut forte LUDOVICUS PIUS, ut superiori capite diximus) *lib. 2. Capitular. cap. 26. Ut omnis populus sciat, ad hoc constitutos esse,* (Missos Dominicos) *ut quicumque per negligentiam, aut injuriam, vel impossibilitatem Comitis, justitiam suam acquirere non potuerit; ad eos primum querelam suam possit deferre, & per eorum auxilium justitiam acquirere; & quando aliquis ad nos necessitatis causa reclamaverit, ad eos possimus relatorum querelas ad definiendum remittere.* Et hine, *Les renvois du Conseil. à Messieurs les Intendans.* IDEM *in Capitulis ad an.* 789. *editis cap.* 11. apud SIRMONDUM, *tom.* 2. Concil. Gall. *De eo, quod Missi nostri providere debent, ne forte aliquis clamor super Episcopum, vel Abbatem, vel Abbatissam, vel Comitem, seu super qualemcumque gradum sit, & nobis renuntiare.*

EGINARDUS *in suis Annalibus ad an.* 814. de LUDOVICO PIO: *Et habito Aquisgrani generali populi sui Conventu ad justitias faciendas, & oppressiones popularium relevandas, Legatos* (id est Missos Dominicos) *in omnes regni sui fines misit.* Idem omnino habent ANNALES FULDENSES *ad eum ann.* De eo etiam THEGANUS *cap.* 13. *Misit Legatos suos per omnia regna sua, inquirere & investigare, si alicui aliqua injustitia perpetrata esset: & si aliquem invenissent, qui hoc dicere vellet, & cum verissimis testibus probare potuisset, statim cum eis in provinciam venire præcepit. Qui egressi invenerunt innumeram multitudinem oppressorum, aut ablatione patrimonii, aut expoliatione libertatis, quod iniqui Ministri, Comites, & loco positi, per malum ingenium exercebant.* ANDREAS QUERCETANUS *tom.* 2. *Hist. Franc. pag.* 723. 724. duas exscribit Reclamatorias ad eundem LUDOVICUM & ejus Missum.

Vetus CHRONICON MOISSIACENSIS COENOBII, *ad annum* 815. de eodem LUDOVICO PIO: *Mandavit etiam Missis & Comitibus suis, ut justitias facerent in regno suo; & si aliqui homines injuste privati fuissent de hæreditate parentum per cupiditatem Comitum aut divitum, ut reddere facerent. Nec non & si aliqui homines injuste in servitute redacti erant, ut iterum acciperent libertatem.* ADO VIENNENSIS *in Chronico, ætate 6. ad an.* 815. *Hic* (LUDOVICUS PIUS,) *inter alia mirifica, & nimis honoranda opera sua, in omni Imperio suo, sive in Gallia, sive in Germania, sive in Italia Legatos dedit, qui pauperum & oppressorum justitias diligenter quærentes, & singulorum necessitates ad plenum audirent.*

Sacrum illud auxilium ipsis etiam oppressis Clericis patebat. CAROLUS CALVUS *in suo Capitulari Tholosano cap.* 1. *Ut Episcopi nullam inquietudinem sive exprobrationem Presbyteris, aut aperte ingerendo, aut alia qualibet occasione machinando, pro eo, quod se ad nos hac vice reclamare venerunt, inferant: quia longa oppressio hujusmodi itineris eos fecit subire laborem.* Sic inter reclamatorias litteras (de quibus supra) prior est Presbyteri cujusdam ad LUDOVICUM PIUM. Cumque passim in sacris Canonibus prohibitum est, ne Clerici adeant Imperatorem; CAROLUS CALVUS excipiendum indicat, nisi a potentioribus oppressi fuerint, ita ut *a* Judicibus ordinariis liberari, & ad suum pervenire non possint.

HINCMARUS *Remensis Archiep. in admonitione* 14. *ad Proceres regni cap.* 25. testatur, LUDOVICI PII temporibus ab eo Missos fuisse Legatos in omnes provincias, ut viduæ, orphani, desolati, oppressi, injuste suffocati, secundum suam indigentiam & qualitatem semper ad manum haberent, per quos singuli ad pias aures Principis perferre possent. Ac tandem, *in additione* 4. *cap.* 115. præcipit LUDOVICUS PIUS, populo dicendum, *ut caveat de aliis causis se ad eum reclamare, nisi de quibus Missi Dominici, aut Comites eis justitias facere noluerint.*

CAPUT XIV.

Animadvertebant in facinorosos homines.

VLPIANUS *in l.* 13. *D. de off. Præs.* sic loquitur: *Congruit bono & gravi Præsidi, curare, ut pacata & quieta sit ea provincia, quam regit: quod non difficile obtinebit, si sollicite agat, ut malis hominibus provincia careat, eosque conquirat: nam & sacrilegos, latrones, plagiarios, fures conquirere debet, & prout quisque deliquerit, in eum animadvertere.* Iudæi Felicem, Syriæ Præsidem, eo nomine laudant, ACTORUM *cap.* 24. *v.* 3. & in eam sem elegantissima est *Epistola* 1. *lib.* 1. M. TULLII *ad Quintum Fratrem.* Sic in mandatis Christianissimorum Principum illud erat præcipue, ut Missi Dominici malis hominibus provincias purgarent, & in eos severe animadverterent. CAROLUS M. *in præfatione Aquisgran. Concilii ait, se Missos suos direxisse per suas omnes provincias, ut eo sui nominis auctoritate corrigerent, quæ corrigenda essent.* Suos etiam Missos monet, *lib.* 2. *Capitular. cap.* 26. *Ut nihil in sua legatione incorrectum remaneat.* Cumque *lib.* 4. *cap.* 55. egit *de falsa moneta, de puniendis latronibus, de homicidiis prohibendis*; statim in *cap.* 56. jubet, *Ut Missi Dominici ea omnia emendare curent: ut ea, quæ emendaverint, diligenter in scriptis notent, & hoc sic peragere, ut juste reprehendi non possint.* Sicut ergo Præsides provinciarum habebant acta civilia & criminalia, *l.* 2. *Cod. de Eden. Greffes civils & criminels*, quæ diligenter asservari solebant; ita & Missi Dominici habebant jus actorum conficiendorum; & ut in animadvertendis facinorosis hominibus juste reprehendi non possent, ea crimina, quæ in suis Missaticis emendaverant, *in scriptis notare tenebantur*: quod nihil aliud esse putatem, quam in acta publica referre accusationem, elogia, depositiones testium, & ipsas sententias.

LUDOVICUS PIUS præcepit, ut Missi Dominici per singulos Comitatus irent, qui immanitatem prædonum atque latronum, quæ inaudita emerserat, cohiberent: & ubi eorum major vis incu-

buerat, etiam Comites vicinos, & Episcoporum homines, ad tales evincendos & proferendos sibi adsciscerent; *Vita & actus* LUDOVICI PII apud QUERCETANUM *tom. 2. Hist. Franc.* Cumque sæpius accusatores non satis delata crimina probarent, & ita omnes fere Iudices ex vitio sæculi examen aquæ frigidæ sæpius adhiberent ad faciendam fidem, LUDOVICUS PIUS *in additione 4. ad Capitularia Caroli M. cap. 113.* sic habet: *Vt examen aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant, a Missis nostris omnibus interdicatur, ne ulterius fiat.* Ea erat vulgaris probatio iis temporibus usitatissima, ut si non omnino constaret, an accusatus revera reus esset objecti criminis, ligatus dejiceretur in vas maximum aqua plenum; & in eo culpabilis submergeretur, & supernataret innocens. De ea purgatione multi multa, sed præcipue IURETUS *ad Epist. 74. Ivonis Carnot.* Quod autem iis temporibus usitatissima fuerit, docent LEGES SALICÆ, CAPITULA REGUM NOSTRORUM, & HINCMARUS REMENS, *passim.* FLODOARDUS, *lib. 3. Remens. Historiæ cap. 23.* ait, *eum scripsisse libellum de judicio aquæ frigidæ ad Hildegarium, Meldensem Episcopum.* SIRMONDUS libellum hunc edidit inter opuscula HINCMARI *cap. 39.* Quodque observandum est, eo loci meminit *ejus capit. 113.* quod diximus esse LUDOVICI PII, nec forte inconveniens erit, ipsissima ejus verba exscribere: *Nec prætereundum, quia legimus in Capitulis Augustorum, fuisse vetitum judicium aquæ frigidæ: sed non in illis Synodalibus, quæ de cæteris accepimus Synodis, quod ut quidam insulse dicunt, propterea fuerat prohibitum, quoniam quasi rebaptisatur, qui in nomine Domini aquis immergitur; Sed hoc ibidem scriptum nequaquam reperimus.* Qui enim huic examini subjiciendus erat, multis precibus adhibitis a Sacerdote benedicebatur, & in nomine Domini projiciebatur in aquam, ut pluribus docet IURETUS *ibidem.* Addit HINCMARUS circa finem: *Hæc autem dicimus, non quo quemquam reprehendamus, quia nec ibi scriptum est, cur hoc judicium non debeat fieri, sed tantummodo dictum, ne fieret.* Eadem exscripta leguntur *in ejus tractatu de divortio* LOTHARII & TETBERGÆ, *in responsione ad interrogationem sextam in fin.* Verisimilius est autem, LUDOVICUM PIUM eam purgationem prohibuisse ad petitionem *Agobardi* Lugdunensis Archiepiscopi, & ex iis rationibus, quas ille fusius affert *in libro de divinis sententiis, contra damnabilem opinionem putantium, divini judicii veritatem igne, vel aquis, vel conflictu armorum patefieri,* qua de re jampridem ad eumdem Ludovicum scripserat: ejus Epistola in eam rem inter ejus opera exstat. Sed nec illud AGOBARDI opus, nec illud LUDOVICI PII Capitulare perniciosam hanc consuetudinem evellere potuit, ut passim videre est apud omnes sequentis ævi Scriptores: eaque illustrant valde Capitulum illud ejus Imperatoris. Denique HINCMARUS contra suum nepotem Hincmarum Laudunensem, *cap. 43.* indicat, eos tantum homines huic examini oblatos & subjectos fuisse, qui non erant liberæ conditionis: hoc etiam probat *Triburiense Concilium* non multum ab iis temporibus remotum, *in Can. nobilis 2. q. 5.* vulgarem hanc probationem apud Ethnicos observatam fuisse conjicerem, ex iis ACRONIS, *ad illud Horatii, lib. 1. Epist. 10. v. 10.*

Vtque sacerdotis fugitivus liba recuso.

Cum in servis, inquit, *suspicio furti habetur, ducunt ad Sacerdotem, qui crustum panis carmine infectum dat singulis, quod cum aliquis ederit, manifestum furti reum asserit.* Redeamus ad facinorosos homines, de quibus cognoscebant Missi Dominici.

Inter eos recensebantur potissimum *latrones,* qui passim a furibus et prædonibus distinguuntur, *in Capitularibus* CAROLI CALVI; sicut et *in d. l. 13. D. de off. Præs.* Quilibet utique homines malæ rei generaliter aliquando dicuntur latrones, ut apud SIDONIUM APOLLIN. *lib. 5. Ep. 13. in fin.* sed proprie sunt viarum publicarum obsessores. SUETONIUS *in Octavio, cap. 32.* vocat eos grassatores: et *in Tiberio* grassaturas et latrocinia jungit, *in d. c. 32.* eos ita describit: *Nam & grassatorum plurimi palam se ferebant succincti ferro, quasi tuendi sui causa, et rapti per agros viatores sine discrimine supprimebantur.* IUVENALIS *Sat. 3. v. 305.*

Interdum et ferro subitus grassator agit rem.

Eoque loci BRITANNICUS addit, *grassari dicitur supra modum sævire, unde grassari latrones dicuntur vias obsidentes.* Nec multo post: *Agit rem,* id est, *latrocinium exercet, et homines ferro cædit.* Vnde ALCUINUS, *in lib. de divinis officiis, c. 13.* ait, *eum esse latronem, qui furatur & occidit.* Ideo vero grassatores illi *latrones* appellati sunt, quod milites (quos constat dictos fuisse latrones, quasi laterones, quod latera Principum clauderent ac custodirent) id facere solerent; ut rectissime VOSSIUS *in Etymologico.* Ita enim post bella civilia, imo & iis adhuc flagrantibus, milites fugitivi aut desertores turmatim etiam vias obsidebant, ut *passim* videre est apud APPIANUM *in bellis civilibus:* ita ut sæpius militares stationes per provincias constituerentur vestigandis latronibus, ait TERTULLIANUS *in Apologet. cap. 2.* ut hujusmodi grassatores inhiberentur, *d. cap. 32.* SUETONII, tuendæ pacis causa, *cap. 37. ibidem.* Et hinc qui stationibus illis præerat, dicebatur latrunculator, & Irenarcha, nobis hodie *le Prévôt des Maréchaux,* qui tum primum in Gallia institutus est, ut latronibus seu grassatoribus illis militibus purgaret provincias. Iis adde præstantissimum CUJACIUM, *lib. 19. observ. cap. 11.*

Cum ergo utriusque CAROLI & M. & CALVI, atque etiam LUDOVICI PII temporibus graviora bella exarsissent, & in ipsa Gallia & extra eam, multi etiam latrones grassari cœperunt: ideoque iis vestigandis, inhibendis, & coercendis edita sunt Capitula, ut de CAROLO M. & LUDOVICO PIO jampridem diximus. CAROLUS CALVUS, *in suis Capitulis ad Sylvacum c. 4.* præscribit, quibus modis vestigandi & intercipiendi sint, & jubet a Missis Dominicis ea publice denuntiari: primo, *ut nemo latronem celet aut recipiat, sed illum iis Missis manifestet, & ad accipiendum illum, adjutorium quantum potuerit quisque præstet, & per Sacramentum hoc Missi illorum firmare faciant: & si aliquis Missis illorum non obaudierit, & Regis homo fuerit, per fidejussores ad illius præsentiam perducatur,* id est datis vadibus aut fidejussoribus promittat, se iturum ad Regem: Frequentissima locutio *in Capitularibus* CAROLI M. & *apud* GREGORIUM TURONENSEM. Subjicitur, *si autem alterius homo fuerit, Senior, cujus homo fuerit, illum Regi præsentet.*

Secundo, *c. 5. Si alicui denuntiatum fuerit, ut ad accipiendum latronem adjutorium præstet, ut aliquis sonum inde audierit, ut ad latronem accipiendum concurratur, & se inde retraxerit, ut ad hoc adjutorium non præstet: si liber homo fuerit, bannum Dominicum componat: & si colonus fuerit, sexaginta ictus accipiat: Et si latro ibi occisus fuerit, qui eum occiderit, leudem inde non solvat, & nullus illi inde faidam portare præsumat.* Quædam in iis desiderant interpretationem. *Denuntiatur,* nempe vicinis

nis ex eadem Centena, *in Decreto* CHILDEBERTI *Regis ad leges Salicas*, *cap.* 12. *&* 13. id est, ex eodem pago: Ac si quis admonitus ad latronem persequendum venire noller, quinque solidis condemnatur, *in Decreto* CLOTHARII *Regis*, *cap.* 16. Aut si forte aliquid subreptum sit, *Capitale de præsenti Centena restituat*, *in eodem cap.* 32. id est, pagus aut rem ipsam furto ablatam, aut verum ejus pretium domino restituat: sic pagus *Centena* dicebatur, quod centum territoriis, aut maneriis constaret. Et hoc apud alias quoque gentes observatum fuisse, docet præstantissimus Antecessor laudato loco, ut nempe Centena seu pagus latrones persequi teneatur, aut res ab iis subreptas earum dominis restituere, *ex* ARISTOTELE *in admirandis*, & IOSEPHO *lib.* 2. *de bello Iud. c.* 11.

Admonentur, inquam, vicini *per sonum*, ut *in d. Capitulari* CAROLI CALVI: quod mihi non aliud est, quam *par le tocsin*, ut etiam Regiæ Constitutiones hodie permittunt, sonum illum edi ad persequendos latrones, quidquid ibi SIRMONDVS. *Bannum Dominicum componat*, id est, mulctam Regiam solvat: *sexaginta ictus accipiat*, id est fustuario castigetur ad 60. ictus, ut in Legibus Salicis, & alia id genus: Cætera non omisit SIRMONDVS. Sicque Missi Dominici jubebant, ut sonus (nempe campanarum) ederetur, vel, ut est in *Capitularibus* CAROLI M. signa tangerentur ad persequendos latrones; quique non veniebant, eos mulctare poterant.

Sed & Francos, & liberos homines, & Centenarios jurare compellebant, quod nec ipsi latrocinium facerent, nec malum illud, quod *Scock* vocant, vel *Tescejam*. Primum rectissime SIRMONDVS ait esse latrocinium, lingua Teutonica; & hinc ludum esse Scachorum, *des Eschets*, id est ludum latrunculorum. *Testejam* aut *Tescejam* VOSSIVS vertit, raptum aut latrocinium, sic dictum *à tesquis*, aut *tescuis*, id est locis nemorosis, vel umbrosis. Sic enim PHILOXENVS *in Glossario*, *Tesqua vel tescua* [illegible] id est *loci præcipites*, *spinosi*, *&* *inaccessi*.

Tertio, prohibet CAROLVS CALVVS *loco cit. c.* 6. ne quis latronem recipiat, maxime autem illum, qui forbannitus fuerit, id est proscriptus; aut in exilium missus extra Missaticum, aut eam provinciam, in qua latrocinia exercebat. Hoc de latronum receptatoribus, qui perinde coercendi sunt ac ipsi latrones, cum hi absque illis diu latere non possint, *d. l.* 13. *D. de off. Præf.* Et hinc CAROLVS M. *in suis Capitularibus lib.* 7. *cap.* 344. *Receptores aggressorum, itemque latronum, eadem pœna afficiuntur, qua ipsi latrones; sublatis enim susceptoribus grassantium cupido conquiescit.* Addit CAROLVS CALVVS *in Capitulis apud Sylvacum c.* 6. *eum receptatorem judicandum esse quasi latronem, & infidelem, quia*, inquit, *latro infidelis est noster & Francorum, & qui illum suscepit, similis est illi*; Infidelis, id est non amplius habetur quasi vassallus Dominicus, seu Regis & Francorum; sicut fidelis vassallum, vel etiam, ut loquimur hodie, subjectum significat. GELASIVS I. *in Epist.* 4. sic loquitur: *Legibus certe vestris criminum conscios, latrocinantiumque susceptores par judiciorum pœna constringit, quamvis nihil fecerint.*

Quarto, sicut sacri Canones volunt, ut si alienus Episcopus fidelem a proprio Episcopo excommunicatum in communionem receperit, recipiens & receptus excommunicentur, *Can.* 6. *Antiochenæ Synodi*: & ut omnibus innotesceret, quinam a propriis Episcopis excommunicati essent, placuit, eorum nomina vicinis etiam Episcopis indicari, & pro foribus Ecclesiæ publicari, *Can. Curæ* 11. *q.* 3.

Ita & CAROLVS CALVVS *ibidem c.* 7. cavit, ut cum Missi Dominici latrones forbannierunt, seu in exilium miserunt extra suum Missaticum, hoc & aliis Missis & Comitibus scire faciant: Quod jampridem cautum fuerat, *in Capitul.* CAROLI M. *lib.* 3. *cap.* 50. imo & CAROLVS CALVVS, *in Capitul. ad Sylvacum cap.* 7. jubet, *ut missi Dominici hoc aliis & Comitibus scire faciant*. Addit: *Et si latro de uno Missatico in alium fugerit, & in vicinitatem venerit, pro hoc Missus, qui eum forbannivit, non dimittat, ut eum non persequatur, & comprehendat*. Et ita *latrunculator supra plantam non egreditur*, inquit AMMIANVS *l.* 28. *c.* 1. quamvis extra suum territorium latronem persequatur, & in vicinia apprehendat. Subjicitur: *Et si latro longius fuerit, Missus, in cujus Missaticum fugerit, eum reddere debet, ut ibi malum emendet, ubi illud perpetravit, ut cæteri metum habeant*, quod desumptum videtur *ex l.* 28. *§.* 15. *D. de pœn.*

Quinto, jubet CAROLVS CALVVS *c.* 6. *ut quilibet Franci seu liberi homines, & quilibet Centenarii, seu pagorum Iudices, jurent, se Missis Dominicis manifestaturos esse eos omnes, qui latrocinium faciunt, se illud non esse facturos, nec passuros, ut illud alii faciant*.

Sexto, in *iisdem Capitulis ad Sylvacum cap.* 2. *Missi Dominici cognoscere debent de raptoribus Puellarum, & Viduarum, & Monialium, & de his, qui Presbyteros flagellare præsumunt*. Iis enim temporibus in Gallia, & Germania, potentiores quidam tyranni grassabantur in Clericos, eosque inhoneste & crudeliter habebant ac vulnerabant (quod in *d. cap.* 2. est flagellare.) Ideoque *apud Theodonis villam*, *sub* LVDOVICO PIO, *habitus est Episcoporum Conventus contra Clericorum percussores*: & Imperator ille Canones in eo Conventu scriptos confirmavit in alio Conventu *Triburiæ* habito: utrumque hunc Conventum dedit SIRMONDVS, *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 445. *seq.* Alia etiam Capitula jam antea ediderat LVDOVICVS PIVS, quæ generalibus Placitis reservata dicuntur, in quibus primum illud caput est *de Sacerdotibus a laicis vinctis & flagellatis*: apud *eumdem* SIRMONDVM *ibidem pag.* 473.

Septimo, *ut Missi Dominici eos animadvertant*, *qui collectas faciunt*, id est, qui collecta manu nefarie vim faciunt. Sic antea *in Capitular.* CAROLI *M. lib.* 3. *cap.* 64. graviter coercetur, *qui collecta & armis super Missum Dominicum venerit*. Et *l.* 5. *c.* 201. aliquem *per collectam adsalisse*, quod adhuc occurrit in *capitularibus* CAROLI CALVI, & nobis hodie dicitur, *à trouppe & port d'armes*, Comiti vel Misso dominico collecta manu & armis resistere. Ejus cognitionis Misso Dominico demandatæ luculentum exemplum videre est in quadam veteri charta, quam exscribit BESLVS *in Regibus Aquitaniæ p.* 23.

Octavo, cognoscunt de iis, qui immunitates infringunt, *in iisdem Capitulis ad Sylvacum cap.* 3. cumque ibi tantum agatur de gravioribus criminibus, existimarem, eos appellari immunitatum infractores, qui mansionatica, seu mansiones & paratas ab iis per violentiam exigunt, quibus competit Regia immunitas, qualis a MARCVLFO describitur, & nobis forte dici possunt, *infracteurs de sauvegarde*. Ibi etiam cognoscunt de incendiariis, ad quos pertinebat illud *Capitulare*, *lib.* 7. *cap* 345. *Si aliquis malitiæ studio incendium miserit, de hoc crimine convinctus pœnis gravissimis jubetur interfici: quod si per negligentiam factum probetur, damnum, quod cuique illatum fuerit, res quæ incendio perierit, dupli satisfactione sarciatur*; ut ita omnes dupli metu innocentem ignem habere curent.

Adduntur voluntaria homicidia, quæ nempe voluntarie & per insidias admissa fuerint, ut in *Can.* 17. *Nammetensis Concilii*, nobis, *faits de guet a pens*, hoc est, *de gue pourpensé*, ut est in CONSVETVDINE NORMAN. & homicidæ illi proprie sunt Sicarii, Assacidæ, Assassini, quorum animadversio ad majores Iudices pertinet. Ac tandem Missi Dominici de iis cognoscunt, qui adsalitutas in domos faciunt, qui aliquem in sua domo adsaliunt, ut est *in* LEGIBVS SALICIS, *tit.* 44. & ad eos pertinet *titulus Dig. de effractor. & expilat.* quorum animadversionem majoribus Magistratibus competere constat, ex *l.* 3. *D. de off. Præf. vig.* & ex *l.* 4. *Cod. de loc. cond.* Missi Dominici a Francis Centenariis de assalisuca non facienda, & iis revelanda juramentum exigebant, cujus formula extat in *iisdem Capitularibus* CAROLI CALVI *tit.* 14.

Pleraque Capitula ediderunt Christianissimi Reges de pace conservanda, & in pacis turbatores aut violatores, *contre les turbateurs du repos public. Capitular. II. & III. an.* 805. *cap.* 1. & *lib.* 3. *cap.* 1. CAROLVS CALVVS, *in Synodo Pistensi cap.* 4. constituit, ut sive coram eo, sive coram ejus Misso dignas pœnas persolvant, eumque Comitem, qui eos coercere, aut revelare neglexerit, honore suo privat; multum enim publice interest, paratam remanere provinciam.

Denique CAROLVS CALVVS *in Capitulis ad Carisiacum*, *cap.* 3. de iis agit, qui sint *slamodies & infames* (alibi, qui magnam habent *blasphemiam*, id est, qui gravi alicujus criminis infamia laborant) *de latrociniis & adsalituris*, *si jam vita iis perdonata est propter aliquod malefactum*, vel, ut apertius loquitur CAROLVS M. *lib.* 3. *cap.* 47. *Si propter eas culpas ad mortem dijudicati fuerint, & postea vita iis fuerit concessa* (nempe ab ipso Rege, *cui soli licet revocare sententias, & reum mortis absolvere, & ipsi ignoscere*, ait S. AVGVSTINVS *in lib. de quæstionibus ex utroque mixtim*, *cap.* 115.) Et voluit CAROLVS CALVVS, ut in iis observetur, quod jam antea CAROLVS M. & LVDOVICVS PIVS ibidem statuerant, ut nempe, *de iis causis, pro quibus judicati fuerint ad mortem, nullus facere possiat repetitionem; quia omnes res sua secundum judicium Francorum in publico sunt revocatæ*: ea totidem verbis exscribuntur ab eodem CAROLO M. in LEGIBVS LONGOBARD. *lib.* 1. *tit.* 35. *cap.* 1. Ex iis duobus locis dicendum videretur, jus illud commune fuisse olim, ut in Francia damnatorum bona confiscarentur: sed ab eo multæ Consuetudines recesserunt,

Additur: *Et si aliquid postmodum* (seu postquam iis vita concessa est) *cum justitia acquirere potuerint, in sua libertate teneant & defendant secundum legem*: nempe juxta legem Rom. ex qua sententiam passi, & restituti, omnia quidem bona amittunt, quæ ante sententiam acquisierant; sed per eam restitutionem jus quærendorum bonorum recipiunt, *tot. tit. Dig. & Cod. de sent. pass. & restit.* Ac tandem, *sequent. Capitul.* 48. si id genus homines malæ rei, postquam iis vita concessa est, *aliqua mala perpetraverint, & justitiam reddere noluint, dicendo, quod mortui sunt* (per tristem sententiam) *& ideo justitiam reddere non debeant, statutum est, ut superius judicium sustineant, quod antea sustinere debuerant.* Pleraque illa Capitula edidit CAROLVS CALVVS, a Missis Dominicis ad effectum perducenda contra prædones, contra raptores Virginum & Monialium, & alios quoslibet malefactores, *apud Valentinianas, apud S. Quintinum, apud Attiniacum, post reditum a Confluentibus*, & alibi passim, quæ omnia exscribere jam tædet.

Nec tamen illud prætermittendum, quod *Sexti Parisiensis Concilii Patres*, *lib.* 3. *Can.* 16. petunt a LVDOVICO PIO, *ut ejus Missi per potestatem Imperialem radicitus evellant turpissimam & nefandissimam & ipso dictu fœdissimam rem, quæ admittebatur in quadam parte Parochiæ, seu Diœceseos Alitgarii Cameracensis Episcopi, & Rangarii Noviomensis.* Nec etiam, quod CAROLOMANNVS, *in suis Capitulis, apud Vernis Palatium*, *c.* 1. & 2. constituit, *ut sacrum Palatium in Dei cultu, regali honore, religionis habitu, & pacis ordine stabiliatur: ut omnes in sacro Palatio commorantes, & illud undique adeuntes pacifice vivant. Quod si aliquis ex Palatinis corrupta pace rapinam exercuerit, per Regiam auctoritatem, & Missi Dominici jussionem, ad Palatinam adducatur audientiam, ut ibi coerceatur.* His forte Capitulis occasionem dedit HINCMARVS REMENS. qui non ita pridem CAROLVM CALVVM admonuerat, *ut militum rapinas coerceret, eas vero potissimum, quæ in sacro Palatio, intra & infra illud fierent, & ab ipsis Palatinorum Clericorum Ministris*, ut palam est ex ejus HINCMARI *Epist.* 5. & 6. *ad* CAROLVM CALVVM. Huic Palatinæ audientiæ præerat Comes Palatii, ut docet idem HINCMARVS, *in Epist.* 14. nobis hodie *le grand Prévôt de l' Hôtel.*

CAPVT XV.

Cognoscebant de criminibus Clericorum.

VT ex instituti mei ordine doceam, de criminibus Clericorum cognovisse Missos Dominicos, sane mihi nihil est, quod præcise afferam, Quia tamen constat, ea non fuisse omnino extra plantam, aut jurisdictionem laicorum judicum, quæ atrocitatem facinoris habent, & ad læsionem publicam spectant; verisimilius existimaverim, ea etiam pertinuisse ad cognitionem Missorum Dominicorum, quos supra vidimus rebelles ac seditiosos emendare Clericos; & ex quorum consilio CLOTARIVS II. Edictum edidit *ad quintum Parisiense Concilium*, in quo de facinorosis Clericis, ut mox videbimus. Duo igitur in hoc Capite observanda sunt, quæ in ipsis rebus agendis quotidie occurrunt.

Primum est, an eo jure, quod obtinebat sub Missis Dominicis, Iudex publicus Clericum in atrociori crimine deprehensum capere & in carcerem conjicere potuerit? quod mediæ ætatis auctores dicunt *distringere*, aut *constringere*. Primo quidem sub CHILDEBERTO Rege, *quarti Aurelian. Concilii Patres*, *in Can.* 20. prohibent, *Ne Iudex laicus prætermisso Pontifice, seu Præposito Ecclesiæ, quemquam Clericorum pro sua potestate constringere audeat.* Sed post quadraginta annos sub CHILPERICO, *Patres primi Matisconensis Concilii*, *Can.* 7. prohibent, *Ne quilibet Clericus custodiæ deputetur a sæculari Iudice absque causa criminali*, id est, inquiunt, *homicidio, furto, aut maleficio.* Et ita huic Iudici permittunt scelerati Clerici prehensionem, vel etiam prætermisso Pontifice, aut absque illius mandato, ut voluerunt postea summi Pontifices, *in c.* 35. *Ex. de sent. excom.* quod in Gallia non observari notat MOLINÆVS *ad dict. cap.* sicut nec *Glossam ad illud cap.* quæ vult huic prehensioni Clericos testes ab eo Iudice adhiberi: hoc facere potest pro imperio & offici sui prospectu, & quidem, ne fugiat reus, sicque impunitum sit ejus crimen, *cum Resp. interest, omnes puniri maleficos*, ait FVLBERTVS *in Epist.* 21.

Alterum est, an ex eo etiam jure Iudex laicus facinorosum Clericum damnare potuerit: in *d. Can.* 20. cum nec discutere, nec damnare posset prætermisso Pontifice: in *Can.* 4. *quinti Parisiensis* Con-

Concilii, sub Clotario secundo, eum sine scientia Pontificis per se damnare prohibetur; canon ille quartus extat *lib. 6. Capitular. cap. 157. in Decreto* GRATIANI *Can. nullus 11. q. 1.* & apud GREGORIUM *in cap. 2. de for. Comp.* Ex iis Canonibus Iudex laicus adhibito, seu vocato & sciente Pontifice, Clericum illum damnare potest; sed, quod diligentissime observandum, CLOTARIUS II. Parisiensem hunc Canonem in multis temperavit, nam post illud Concilium statim Edictum promulgavit, in quo omnes fere istius Concilii Canones (suppresso ejus nomine) sigilatim exemiuat, adhibitis quibusdam temperamentis confirmat, & ipse alias quasdam Constitutiones addit: Edictum illud exscribit doctissimus SIRMONDUS *tom. 1. Concil. Gall. pag.* 474 Unde non mirum, si CAROLUS VII. Biturigibus examinari, & in quibusdam ad Ecclesiæ Gallic. usum & disciplinam temperari curaverit Basileense Concilium; & HENRICUS II. Tridentinum in Comitiis Blesensibus.

In eo igitur *Canone* 4. sic habet: *Ut nullus Iudicum* (nempe sæcularium, ut jam olim diximus) *neque Presbyterum, neque Diaconum, vel Clericum ullum, aut Iuniores Ecclesiæ* (id est minores Clericos) *sine scientia Pontificis* (seu Episcopi) *per se distringat, aut damnare præsumat. Quod si fecerit, ab Ecclesia, cui injuriam irrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestratus, quamdiu reatum suum corrigat & emendet.*

Ea sunt Edicti verba: *Ut nullus Iudicum de quolibet ordine Clericos de civilibus causis, præter criminalia negotia, per se distringere aut damnare præsumat, nisi convincitur manifestus, excepto Presbytero aut Diacono. Qui vero convincti fuerint de crimine capitali, juxta Canones distrigantur, & cum Pontificibus examinentur.* Omnes ejus Edicti Constitutiones confirmant, & observari jubent Canones ex Synodo incerti loci, quos exscribit SIRMONDUS *in notis ad illud Edictum, tom. 1. p.* 618.

Ait CLOTARIUS, *de civilibus causis*, & ita ubi Concilium generaliter prohibet, ne quis Iudex laicus Clericum ullum distringat, hoc quidem generaliter etiam probat CLOTARIUS, *in civilibus causis*. Et hinc fluxisse videtur jus illud, quo utimur hodie, ut pro iis causis Clerici e Iudice laico non conjiciantur in carcerem.

Sed in criminalibus adhibita duplici distinctione Canonem illum temperat. Prima est, vel de crimine non capitali agitur, vel de capitali: ait enim, *qui vero convicti fuerint de crimine capitali*, ergo antea de non capitali actum est: Altera est, in crimine non capitali, vel de Presbytero & Diacono agitur, vel de inferioribus Clericis, ait enim, *excepto Presbytero aut Diacono.* Antequam Edicti mentem expendamus, ubi vulgo legitur, *nisi convincitur manifestus* (sic sane habent SIRMONDUS, PETRUS DE MARCA, & COINTIUS) affirmative legendum videtur, *si convincitur manifestus*: nam quid hoc est, Clericum criminis non capitalis reum e publico Iudice distringi posse, *nisi manifestus convincatur*; cum eo casu omnino & potiori jure ab eo Iudice distringendus sit, ne effugiat, & ita impunitum sit illius delictum, ut jam supra diximus.

Si ergo inferior aliquis Clericus cujusdam criminis non capitalis accusetur, vult CLOTARIUS, eum a sæculari Iudice ita demum distringi & damnari, *si convincatur manifestus*, seu quod idem est, si ἐπ' αὐτοφώρῳ, seu in admisso deprehensus fuerit. Additur *excepto Presbytero & Diacono*, ut nempe propter hujusmodi non capitale crimen a sæculari Iudice distringi & damnari nunquam possint. Et sic Edictum illud solis honoratioribus Clericis (qui in aliis Canonibus dicuntur *sacrati homines*) privilegium illud relinquit, quod non multum antea *secundi Matisconensis Concilii Patres* iis jampridem concesserant, in *Can.* 10. ita tamen, ut Edictum illud Subdiaconi non meminerit, quem Patres illi cum Presbytero & Diacono junxerant.

Si vero quilibet Clericus criminis capitalis reus sit, eodem Edicto cautum est, ut *secundum Canones* (e sæculi Iudice) *distringantur, & cum Pontificibus examinentur.* Et hoc valde pertinet ad hodiernum usum, nec eum antiquis Patribus incognitum fuisse arguit, quo in capitalibus illis criminibus Iudex laicus, & Iudex Ecclesiasticus accusationem simul instruunt; ut cum ea omnibus suis partibus præparata est, uterque recedat & seorsim ferat sententiam.

Denique cum in Gallia hodie contra vulgarem, & Iurisconsultis solemnem loquendi usum, crimen illud Clerici *commune* dicitur, de quo Ecclesiasticus cognoscit; & *privilegiatum*, de quo laicus: breviter aperienda est hujusce usus ratio. Quod nempe cum in toto regno jus illud commune esset, ut soli Iudices Ecclesiastici de criminibus Clericorum cognoscerent, & ab eo jure consuetudo *capitalia crimina* excepisset, ut nominatim IVO CARNOT. *in Epist.* 101. sensim invaluit crimen illud appellari *commune*, cujus cognitio jure communi ad Ecclesiasticos Iudices pertinebat: sed cum Consuetudo jus illud singulare introduxisset, ut de capitalibus Clericorum delictis Iudices laici cognoscerent; ab eo jure (quod nihil aliud est quam privilegium) crimina illa dicuntur *privilegiaria*, non modo si mortem irrogent ex legibus regni; sed etiam si exilium; nam & illud est sæcularis jurisdictionis, non Ecclesiastica, *cap. 10. in fin. Ex. de judic. cap. 2. Ex. de Cler. excom.*

CAPUT XVI.

Curabant Canonica judicia in laicos.

PRæstantissimus Parisiensis Archiepiscopus singularem exercitationem *de Canonicis Iudiciis in laicos* pollicitus olim fuerat *lib. secundo de concordia Sacerd. & Imp. cap. 3. num. 7.* illud ἀνεκδιήγητον nobis invidit fati acerbitas. Insignem hanc quæstionem tractatus ille noster suggerit, & postulat, cum ea etiam judicia curarent Missi Dominici: sed antequam ad eos deveniamus, res ea paulo altius repetenda est.

Inter Canonistas anxie disputatum est olim, an & quomodo Iudices Ecclesiastici de criminibus laicorum cognoscere possint? Statim vero præmittendum est, de iis tantum Iudicibus fingendam esse speciem, qui e solo Christo, non etiam aliunde jurisdictionem habeant, puta ex concessione Principum, vel ex proprietate nobiliorum prædiorum: nam ita invaluit tandem, Ecclesiam habere posse jurisdictiones temporales, ex quibus delinquentes laicos animadvertere possit: hodie non nisi per laicos eas exercet. De iis Iudicibus non est quæstio, sed de iis tantum, qui solam & proprie dictam habent jurisdictionem Ecclesiasticam: nec ullatenus agitur de foro pœnitentiali, omnes enim Christianos huic subjacere constat. Ea igitur duplex constitui solet, ut alia sit *spiritalis & interior*, alia *exterior & judicialis*. Primam, eamque extrajudicialem, statim expendere juvat.

Rectissime autem *Canon* 12. *Synodi Narbon. an.* 1374. *habita p.* 323. (quam non ita pridem edidit eruditus BALUZIUS) generaliter ait, *Episcopum in qualibet parte suæ diœcesis spiritualem habere jurisdi-*

risdictionem, ut absque forensi strepitu peccata fidelium corrigat. Unde cum INNOCENTIUS III. *in cap. novit.* 13. *Ex. de judic.* scripsit: *Sed decernere intendimus de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus & debemus*: nec multo post: *Licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, ut peccatores revocemus a vitio ad virtutem, ab errore ad veritatem*: hoc omnino ad extrajudicialem peccati correctionem; vel, ut ibi addit MOLINÆUS, *hoc ita obtinet in foro pœnitentiali duntaxat*, ut peccatoribus digna pœnitentia imponatur, non etiam in foro fori: absurdum enim etiam est tandem, Iudices Ecclesiasticos de quibuslibet criminibus judiciarie cognoscere *propter colligantiam peccati*, ut loquitur *miles*, *in* SOMNIO VIRIDARII *lib.* 1. *c.* 14.

Ad spiritualem hanc & extrajudicialem delictorum coercitionem referendum est *Capitulare* CAROLI M. quod REGINO ABBAS exscribit, *lib.* 1. *de Eccles. discipl. cap.* 10. *ex Synodalibus Capitulis* CAROLI AUGUSTI, *cap.* 10. id est ex iis, quæ CAROLUS M. edidit in Synodis, seu Conventibus publicis post adeptum imperium, ut videre est apud SIRMONDUM, *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 244. qui caput illud reponit, *num.* 32. *Ut Episcopi circumeant Parochias sibi commissas, & ibi inquirendi studium habeant de Incesta, de Parricidiis, de Fratricidiis, Adulteriis, Cenodociis, & aliis.* Sic etiam *lib.* 5. *Capitular. cap.* 165. *Ut Episcopi incestuosos puriter* (id est forte absque ulla dilatione, sicut ICtis pure, id est sine die & conditione) *investigare studeant, omnino præcipimus, ac si pœnitere noluerint, de Ecclesia expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur.* Eodem adhuc pertinet c. 1. *Ex. de off. Iud. ord.* quod hic attingere non tam forte inconveniens erit; & quod ad Missorum nostrorum tempora propius accedat; & quod non minimam lucem accipiet ex *quodam Capitulari* CAROLI CALVI, de quo infra, quodque est de Missis Dominicis.

Illud ergo desumptum est *ex Can.* 12. *Synodi Ravennat. sub Ioanne IX. an. D.* 904. ad quem BARONIUS eam integram exscribit. In principio illius Canonis damnatur perniciosa illa consuetudo, *ut Iudex publicus, vel minister, peccata populi, quæ ab Episcopis inquirenda sunt, quibus animarum sollicitudo commissa est, quasi inquirenda vendant; eaque occasione licenter scelesta vitia augmentantur.* Ejus Consuetudinis vestigia exstant in *Synodo Suessionensi* (quinquaginta annis ante illum *Can.* 12.) quam mox dabimus: & in *capitulis* CAROLI CALVI, *in Synodo Pontigonensi cap.* 6. triginta annis ante *d. Can.* 12. Eo tempore omnia fere crimina a publicis Iudicibus æstimabantur certa pecuniæ summa, quæ dicebatur *Fredum*, *Weregildus*, *Compositio* passim, *in Cod. leg. antiq.* & *redemptionis pretium*, apud HOEXENIUM *in legibus Anglicis*. Ideoque cum rei pretium illud solverant, non ita facile patiebantur publici Iudices, eos iterum inquisitioni Episcopali subjacere, quasi *non bis in id ipsum*. Sic etiam si Coloni (conditionales homines, seu adscriptitii) essent criminosi, eorum Seniores seu Domini eos sibi suæque jurisdictioni vindicare volebant; & ita impedire, quominus Episcopi de iis inquirerent, ut nominatim dicitur *in d. Synodo Suessionensi cap.* 9.

Ad exstirpandam hanc perversam Consuetudinem *Ravennat. Concilii Patres*, *in d. Can.* 12. jubent, *ut Episcopi singularum urbium in sua diœcesi liberam potestatem habeant, adulteria, & scelera inquirere, ulcisci & judicare secundum quod Canones censuerunt, absque impedimento alicujus*, puta Iudicis publici, vel Senioris, ut supra notavimus. Inquisitio illa est tantum extrajudicialis, secreta & absque forensi strepitu, cum ad eam pertineant etiam laici. De ea elegantissime *Canon tertius Vernensis Concilii sub* PIPINO *Rege*: *Ut unusquisque Episcoporum potestatem habeat in sua Parochia, tam de clero, quam de regularibus, vel sæcularibus ad corrigendum, & emendandum secundum ordinem Canonicum spiritualem, ut sic vivant, qualiter Deo placere possint.* Pontigonensis Canon 6. habet tantum, *Canonice dijudicare*: Ravennatensis, *secundum quod Canones censuerant*: Sed Vernensis addit, *secundum ordinem Canonicum spiritualem*; ut ita doceat, secretam esse illam inquisitionem, quam in omnes diœcesanos, vel etiam laicos habent Episcopi.

Eodem fere tempore, aut utique non multum antea, LUDOVICUS PIUS, *lib.* 6. *Capitul. cap.* 88. jubet, *ut si quis sæcularium, tam majoris ordinis, quam inferioris, peccatum fecerit, & vocatus Episcopi sui auctoritate ad emendationem ac pœnitentiam venire distulerit; tandiu ab Ecclesia sit extorris, & Catholicorum consortio sequestratus, quousque quod commisit, emendet, & reatum suum usque ad satisfactionem Canonice diluat.* Procul dubio Canonicum & Ecclesiasticum est illud Capitulare.

Secreta illa inquisitio, & extrajudicialis ea correptio fluxit a sanctissima illa nascentis Ecclesiæ disciplina, de qua ORIGENES, CONTRA CELSUM, *lib.* 3. *Instituti sunt aliquot, qui in mores ac vivendi rationem fidelium inquirant, & sceleratis interdicant sacri conventus aditum*: & TERTULLIANUS, *in Apolog. cap.* 39. *Ibidem etiam* (in conventibus fidelium) *exhortationes, castigationes, censura divina; iisque præerant probati quique Seniores, puta Episcopi & Presbyteri.* Et ut illud in ipsis etiam pagis & vicis observaretur, placuit, in iis constitui *περιοδευτάς*, *circuitores*, *visitatores*, *Can.* 57. *Laodicenæ Synodi*: *qui delicta spiritualia observarent*, ut ibi addit BALSAMON. Et postmodum appellati sunt testes Synodales, *cap.* 7. *Extra. de test. cog.* quod Episcopus eos maturiores & honestiores viros in sua Synodo constitueret, ut in tota diœcesi observarent, eique renuntiarent delicta fidelium, *Can. Episcopus* 35. *q.* 6. Ac tandem addiderunt *Lateran. Concilii Patres*, eam observationem & inquisitionem faciendam esse simpliciter, de plano, absque ulla jurisdictione, seu strepitu forensi, *cap. sicut* 25. §. 1. *Ex. de accusat.*

Secretæ illius inquisitionis effectus ille est, ut Episcopus deprehensum reum etiam laicum judicet, *secundum ordinem Canonicum spiritualem*, *d. Can.* 3. *Vernens. Concilii*; puta eum increpare, & monere debet, ut faciat quæ Deo placita sunt, *d. cap.* 1. *in fin. Ex. de off. Iud. ord. Ut sic vivant, qualiter Deo placere possit*, *d. Can.* 3. id est, omnino recedat a peccato, & ad pœnitentiam veniat: ea omnia sedulo adhibere debet, quæ sacri Canones, & Sancti Patres de privata correptione sanxerunt. Reos autem rebelles & contumaces censuris Ecclesiasticis animadvertere potest, ex laudatis Canonibus: eos excommunicare, *Can.* 1. *Andegavensis Concilii*, *apud Lauriacum*, nec GRATIANUS accusatorem desiderat, passim *in quæst.* 1. *causa* 2. Cumque ultra excommunicationem non amplius habeat Ecclesia quod faciat, Episcopus publicum Placitum convocare potest, *d. Can.* 12. *Ravennat. Concilii*, id est, publicam eorum potestatem implorare, qui in sua Diœcesi publica Placita tenent: quales erant Missi Dominici, & Comites, ut olim diximus.

Sæculares illi Iudices eo casu non implorantur, *ad præjudicandum, sed ad ea, quæ Deo placita sunt, prosequendum*, ut est *in d. Can.* 12. *& d. cap.* 1. id est, non ut causa cognita videant, quid rei sit, & ordine judiciario reum peragant; nam in iis locis

cia agitur de sola extrajudiciali correctione, in qua quæruntur tantum ea, quæ saluti conveniunt, *d. Can. 12.* sed implorantur in auxilium juris, ut hodie loquimur: puta ut reum debitam Ecclesiæ obedientiam exhibere compellant comminatione severitatis non defuturæ; vel etiam pignoribus captis, & prehensione corporis: quod quomodo faciendum, aptissime ad hunc locum docet AVCTOR SVMMÆ RVRALIS, *lib. 2. tit. 12.* ubi de brachio sæculari. Et ex iis forte fluxit, quod hodie in appellationibus tanquam ab abusu in negotiis Ecclesiasticis, sæpius pronunciatur tantum de ipso abusu, non etiam de re principali.

Ea est igitur Canonica disciplina, Episcopum in suos omnes diœcesanos, etiam laicos, spiritualem habere jurisdictionem, ut eorum delicta secundum spiritualem & Canonicum ordinem coerceat. Sed quæritur, an ordinariam, & exteriorem in illos habeat?

Cum sacri Canones variis crimina variis quoque censuris percelunt, ad eos etiam facinorosos laicos pertinere constat. Vnde sicut Apostolus incestuosum Corinthium anathemate percussit: ita & passim Episcopi, juxta receptum judiciorum ordinem, quoslibet laicos animadverterunt, in Historiis & Annalibus Ecclesiasticis, in Regestis & summorum Pontificum, & Sanctorum Patrum. Vnum illud luculentissimum exemplum pro omnibus. Cum Præses quidam Lybiæ reos esset multorum criminum, & populum crudelius vexaret & opprimeret, S. Athanasius, Alexandrinus Patriarcha, eum causa cognita, & ex solemni judiciorum ritu excommunicavit, & juxta *Canonem 5. Nicæni Concilii* eam excommunicationem denunciavit vicinis Episcopis, ut palam est ex *Epistola 61.* S. BASILII. Ea est Ecclesiæ disciplina, in *Can. 6. Antiochena Synodi*, & *Concilii Calchedon. Canon.* 4. quæ passim etiam alibi occurrit.

Et ut deveniamus tandem ad Missos Dominicos, hoc etiam probandum est ex *Capitulis* CAROLI CALVI, *in actione septima Synodi Suessionensis*. Ejus Constitutionis progressus ille fuit. Cum *secunda Suession. Concilii Patres* sub CAROLO CALVO, *Can. 11.* ita scripsissent: *Illud quoque cunctis volentibus confirmatum est, qui Ecclesiastica disciplina noxii, sive ingenui, sive servi coerceantur, nulli audeant eos tueri, & vindictam coram in quoslibet pertinentiam ad potestatem Episcoporum retorquere. Quod si qui deinceps præsumpserint, & excommunicationem Ecclesiasticam, & motum indignationis Regiæ perpessuros.* Ita Synodus laicos, vel ingenuos, vel servos ab Episcopis coerceri manifeste indicat. CAROLVS CALVVS ejus Synodi Canones examinans, *in actione septima* quædam Capitula proposuit, & in eorum *Capite nono* aliquid superiori Canoni addidisse videtur: *Vt Missi nostri omnibus per singulas Parochias denuntient, quia si Episcopus, & ministri Episcoporum pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis, propter metum aliorum, & ut ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretione sine ulla occasione indebita, sicut in Synodo collocutum est, ut vel inviti pœnitentiam corporaliter & temporaliter agant, ne æternaliter pereant: si Seniores ipsorum colonorum indigne tulerint, & aliquam vindictam inde exercere voluerint, aut eosdem colonos, ne distringantur, contendere præsumpserint, sciant, quia & bannum nostrum component, & simul cum excommunicatione Ecclesiastica nostram armiscaram durissime sustinebunt.* SIRMONDVS ea exscripsit *inter Capitularia* CAROLI CALVI *ex Synodo Suession.* sed REGINO ABBAS, *lib. 2. de disciplinis Ecclesiast.* caput illud 424. tribuit *Concilio ad S. Medardum*, seu quod idem est Suessionensi; quia ut diximus, CAROLVS CALVVS ea proposuit in eo ipso concilio, ut ea reponeret inter mandata, quæ daturus erat Missis Dominicis. BVRCHARDVS, *lib. 11. Decreti*, *cap. 67.* & IVO CARNOT. *parte 14 Decreti*, *cap. 115.* nostrum hunc Suessionensem Canonem Eliberitano Concilio tribuunt; sed quam falso, rectissime docet FERDINANDVS DE MENDOZA, *in Commentariis ad Illiberitanum Concilium*, *lib. 1. cap. 6.*

In eo *cap. 9.* Episcopus colonos, nempe contumaces aut rebelles, cum virgis flagellare potest, quod tamen prohibet *Canon nonus circa finem*, *primæ secundæ Synodi*, apud ZONARAM. Sed nihili est ea Synodus, quam NICOLAVS I. *in Epist. 8. latrocinalem* vocat: & passim occurrit in sacris Canonibus corporalis ea castigatio, atque etiam in veteribus Monachorum regulis. Hodie quidem ea Iudicibus Ecclesiasticis non conceduntur, quia nec jus habent in bona, nec in corpora laicorum, ait ALMAINVS *de suprema potestate Ecclesiastica cap. 8. quæst. 3.* quidquid sit, & dictus *Canon undecimus*, & *dictum* CAROLI CALVI *Capitulum* evincunt, facinorosos laicos, puta colonos, ordinarie & judiciarie coerceri posse ab Episcopis; & quidem virgis, dummodo non crudeliter, ut addit GREGORIVS M. *lib. 2. reg. Epist. 44. Indict. 2.*

Quis vero Deus sublimiores Potestates, publicosque Magistratus instituit, *qui non sine causa gladium portant ad coercitionem malorum*, & præcipue laicorum, qui plenissime iis subjacent; ideo sensim in iis coercendis imminuta est Episcopalis potestas. Primo enim atrociora crimina publicis illis Iudicibus relicta sunt; nam ut loquitur S. AVGVSTINVS *ad Prophetam Amos*, *Quædam sunt peccata ita enormia, quod non veniant a Iudice Ecclesiastico punienda, sed a sæculari.* Secundo, veteres quidam Interpretes differentiam illam introduxerunt inter peccatum *spirituale*, & inter *sæculare*, ut de priori (quod nempe sit contra fidem aut Sacramenta) Iudex Ecclesiasticus ordinarie cognoscere possit: & ita FEVRETVS, *de appellatione* tanquam ab abusu, *l. 8. c. 2.* pluribus probat, eum olim judiciarie cognovisse de hæresi, sacrilegio, & usuris: ALMAINVS *quæst. 1. cap. 10. ibidem* addit *adulterium*, *quod illud non sit peccatum mere sæculare, propter Sacramentum matrimonii.* Sed peccati pure sæcularis (quod etiam in lege naturæ peccatum esset, non inspecta divina) a laico admissi, cognitionem ad Ecclesiasticum hunc Iudicem pertinere negant, nisi Iudex publicus perniciose negligat punire facinorosum ejus criminis reum, ut excipit GERSON. *in tract. de potestate Ecclesiast.*

CAPVT XVII.

Emendabant. Non poterant dilatare justitiam.

SIcut in Iure Civili gravior coercitio & castigatio, quam emendatio; ut palam est ex *tit. de emend. serv. de emend. propin.* & *ex Epistola decima* PLINII, *lib. 5.* ita & Missi Dominici graviora delicta coercebant, leviora emendabant. Aliquando quidem *emendationis* verbum pro graviori animadversione accipitur; sæpius tamen pro mo derata correctione. Et hinc HOSTIENSIS, *ad cap. 18. Ex. de off. Iud. ord.* ait, *emendam*, & *emendare esse vocem Gallicam*, quæ significat mulctam, nobis *amande*, quæ levis est delicti, & quidem pecuniaria correctio. Et ita Christianissimi Reges Augusti exemplo legibus suis emendare curabant, quæ contra eos utcumque pugnare videbantur. Cum CAROLVS M. Constitutiones suas exscribit, in earum præfatione statim ait, *se Missos Dominicos mittere, qui nominis sui auctoritate*

ritate

vitate corrigant quæ corrigenda sunt. *Lib.* 3. *c.* 84. jubet, *ut Missus Dominicus non solum illud emendet, quod contra suam jussionem factum invenerit, sed etiam ad eum ipsam rem referat, qualiter ab eo inventa est*. In præfatione *Capitularis Aquisgran.* ait, *se direxisse Missos Dominicos, qui corrigerent quæ corrigenda essent:* rogat Prælatos, ut æqui bonique consulant, *quod errata corrigere, superflua abscindere, & recta coarctare studeat*.

CAROLVS CALVVS, *in Synodo Carisiaca, cap.* 4. & 5. *Vt Missi Dominici pravos actus emendent secundum leges & Capitula regia, & de ita condictam vindictam suscipiant*. *In cap.* 9. *Vt emendent rapinas & depradationes, quae iterantes* (les passans) *in regno fecerint, & curent depradatores ea omnia, qua mala egerint, legaliter emendare, & harmiscaram sustinere, id est graviorem mulctam*. Rectissime enim observat *Magnus* BIGNONIVS *in Not. ad* MARCVLFI *formul. lib.* 1. *cap.* 18. apud veteres Germanos, & eos omnes populos, qui ab iis prodierunt, quælibet delicta, vel etiam graviora, æstimata & redempta fuisse certa quadam pecuniæ summa, cujus pars fisco cedebat, & dicebatur *Vuirgildus:* altera læso, vel ejus hæredibus, & dicebatur *Compositio*. Sicque delictum aliquod legaliter emendare, nihil aliud est, quam pro eo VVirgildum & Compositionem solvere, quod etiam dicitur *secundum legem emendare*, in *Capitulis* CAROLI CALVI *post reditum a Confluentibus*, & in *Synod. Pistensi cap.* 2. ubi additur, ut id genus homines *aut emendent, aut sibi impetrent per indulgentiam perdonari*. *Qu'ils obtiennent remission*, quæ passim in his Capitulis *Perdonatio* dicitur; & quidem ab ipso Principe, qui solus eam indulgentiam dare potest; aut etiam a Missis Dominicis ex auctoritate Principis, ut in iisdem CAROLI CALVI *Capitulis post eum reditum, cap.* 6. nisi forte dicamus, eo loci *Perdonationem* eam esse indulgentiam, quæ rebus post bella civilia pacificatis a Rege conceditur, nobis *une amnistie*; ut Missi Dominici eam ex auctoritate Regis quibusdam concedant, *faire joüir du bien fait de l'amnistie octroyée par le Roy*.

Ita vero Missi Dominici delicta emendare, & unicuique justitiam reddere tenebantur, ut eam dilatare non possent, id est judicare differre, ut palam est ex LEGIBVS LONGOBARD. *lib.* 2. *tit.* 41. in cujus epigraphe *Iudices judicare differunt*; et in *cap.* 1. dicuntur *dilatare justitiam*. CAROLVS M. *lib.* 3. *c.* 53. *Vt nullus quilibet Missus noster justitiam dilatare præsumat, si statim adimpleta esse potuerit secundum rectitudinem*. Eadem exscribuntur in *iisdem legibus lib.* 2. *tit.* 52. *cap.* 5. Regulariter quidem lites peragendæ sunt intra metas lege comprehensas, *l.* 2. *Cod. Th. de dilat.* & graviter olim coercebatur Iudex, qui malo more judicium differebat; ut nempe litis æstimationem fisco inferre teneretur, *l.* 6. *Cod. Theod. de jurisd.* aliquando tamen *differt vadimonia Prætor*, ait IVVENALIS, *sat.* 3. *v.* 213. dummodo iis dilationibus aut res ipsa, aut ipsum judicium non pereat. Sicut enim inter privatos *dies prolatio est donatio*, ait CÆSAR *lib.* 3. *cap.* 32. *de bello civili*; ita & sæpius evenire potest, ut dilatare aut differre justitiam, amittendæ rei occasionem præbeat: ideoque prudenter omnino constituitur, ne quilibet Iudices justitiam dilatare possint. Et aliud est, *denegare* jurisdictionem, aliud *dilatare* justitiam, ut suo loco videbimus, quod veteribus erat *comperendinare*, aut *diem diffindere*.

DE

DE MISSIS DOMINICIS AD DISCIPLINAM PUBLICAM.

CAPUT PRIMUM.

Ad eorum curam pertinebat disciplina publica.

Sicut Præfectis Prætorio data est plenior licentia ad emendationem publicæ disciplinæ, *l. 1. D. de off. Præf. præt.* ita & certissime constat, datam illam fuisse Missis Dominicis: & hinc hodie dicitur *Intendant de la Police*, ejus nempe, quæ statum Reip. spectat. CAROLUS M. *lib. 2. cap.* 11. ait, *pro qualicumque publica utilitate directos esse Missos Dominicos*. Idem habet LUDOVICUS PIUS *in 2. Capitulari cap.* 11. CAROLUS M. *in c.* 28. *ibidem*, eos admonet, *quantum pro communi salute curam susceperint*. CAROLUS CALVUS, *in primo Conventu ad Marsnam, in adnuntiatione D.* LUDOVICI, ait, *cum adjutorio & Missorum Dominicorum consilio inspiciendum esse, quomodo melius secundum communem profectum & utilitatem in ante esse possit*, id est deinceps, aut in posterum, nobis *dorénavant*. Ea quidem præcise docent, iis commissam, aut commendatam fuisse disciplinam publicam. sed si per partes omnia istius libelli capita accurate inspiciantur, non multa congerenda sunt, ut illud omnino evincatur. Ita enim mittebantur in provincias, ut Abbates, Episcopi, Comites alive Proceres officio suo fungerentur, & unicuique jus suum redderent; ut compescerent violentias, & milites redigerent in ordinem: ut per eos leges perducerentur ad effectum: ut quod ordinarii Iudices bono publico facere aut exequi non possent, illud vice Regia exequerentur: ac tandem, ut personas, res, actiones, aut judicia revocarent ad receptas justitiæ regulas: nec quid aliud in suis Conventibus, aut Placitis aggrediebantur, quam ut disciplinam publicam foverent & curarent. Hoc elegantissime describit POETA SAXONICUS, *lib. 4. Annalium de gestis* CAROLI M. *ad an.* 801.

Italiæ linquens fines Augustus, Aquensem
Expetiit sedem, mansitque quietus hoc anno.
Perque sui partes regni direxerat omnes
Legatos, æquo legum moderamine mandans
Iustitias facere, & varias componere lites,
Reddere jus civile bonis, terrere malignos,
Divinas mundique pias ex ordine leges,
Tunc exerceri mandaverat, & renovari.

In iis omnibus constat proprie disciplina publica, ad cujus emendationem, & tutelam præcipue instituti fuerant Missi Dominici: unde & HINCMARUS eos vocat Missos *publicæ rei ministros, in Epistola ad Nicolaum I. apud* FLODOARDUM, *lib. 3. Rem. Hist. cap. 12. in fin.*

CAPUT II.

Ecclesiastica disciplina, & canonica obedientia.

CAROLUS CALVUS, *in Capitulis ad Teudonis Villam, cap. 2.* sic statim loquitur: *Quia bene missis ab illo, qui solus merito & Rex, & Sacerdos fieri potuit, ita Ecclesiam dispositam esse, ut Pontificali auctoritate, & regali potestate gubernetur*: quod etiam ipsissimis fere verbis exscribunt Remensis & Rothomagensis diœceseos Episcopi *in sua Epistola ad Ludovicum Regem cap.* 15. ex qua *titulus* 23. *Capitul. ejusdem* CAROLI. Ea ratione Christianissimi Reges Ecclesiasticam disciplinam semper curarunt impense: nihil frequentius in Conciliis Ecclesiæ Gallicanæ sub secunda eorum stirpe habitis, quam ut Prælati ab iis petant Missos Dominicos, qui Ecclesiasticam disciplinam restituant: nihil etiam frequentius in eorum Capitularibus, quam ut suis illis Missis Ecclesiasticæ disciplinæ curam demandent.

SIRMONDUS, *tom. 2. Concil. Gall.* multa passim exscribit CAROLI M. Capitula Ecclesiastica; sed potissimum, *p.* 244. ea quæ Missis Dominicis dedit, *An. 2. Imperii.*

1.

De Episcopis & reliquis Sacerdotibus, si secundum Canonicam institutionem vivant: & si Canones bene intelligant & adimpleant.

2.

De Abbatibus, utrum secundum regulam, & Canonice vivant: & si regulam aut Canones bene intelligant.

3.

De Monasteriis virorum, ubi Monachi sunt, si secundum regulam vivant, ubi promissa est.

4.

De Monasteriis puellarum, utrum secundum regulam aut Canonice vivunt, & de Claustris earum.

Hæc potissimum ad Ecclesiasticam disciplinam, & ad eas personas, quæ huic observandæ mancipantur. In iis Capitulis pleraque alia subjiciuntur, quæ ad Ecclesiam omnino pertinent. Idem CAROLUS, aut utique LUDOVICUS PIUS, *lib. 4. Capitular. cap.* 48. *De honore Ecclesiarum, ut per omnia eis exhibeatur: & ut hoc Missi nostri omnibus in sua legatione constitutis notum efficiant.*

Antequam vero a superioribus Capitulis ad alia transeamus, in iis jubet CAROLUS M. *quod si evenerit fames, clades, aut inæqualitas aeris, vel alia quæcumque tribulatio; ut non expectetur Edictum suum, sed statim Dei misericordia deprecetur in loco*. Et hoc omnino de publicis precibus aut processionibus accipiendum, quibus nempe omnis populus adesse teneatur. Eas *popularem conventum* vocat ANASTASIUS Imp. *in l. 10. Cod. de hæret.* & IUSTINIANUS *in Novellis* δημοσίαν πρόοδον, *publicam processionem*. Sicut autem IUSTINIANUS earum processionum formam ab omnibus observandam suis etiam Iudicibus præscribit, *in Nov. 123. cap.* 32.

ita & CAROLVS M. indicat, sæpius eas suo Edicto præcedente haberi, quod tamen urgente necessitate remittit. Et ita etiam S. MAMERTVS, Viennensis Episcopus, rogationes instituere noluit, nisi prius adiisset Senatum Viennensem, *cui pandit dispositionem, indicit ordinem, exponit salubritatem; ut ita inter initia vinculum Consuetudinis assignaret*, sunt verba AVITI, *Viennensis Episcopi, in homilia de rogationibus*. Vnde repetenda illa rogationum solemnitas, quæ ab ea Viennensi Ecclesia in universam transiit.

LVDOVICVS PIVS generalem Conventum Aquisgrani habuit, *in quo fecit componi ordinarique librum Canonicæ vitæ normam gestantem*, & paulo post: *Quem librum per omnes Civitates, & Monasteria Canonici ordinis misit per manus Missorum prudentum, qui illum in omnibus sæpedictis locis transcribi facerent*, ut est *in ejus vita* apud QVERCETANVM. Et SIRMONDVS, *tom. 2. Concil. Gall. p. 426. Epistolam* LVDOVICI PII exscribit, in qua *Missus Dominicus curare jubetur, librum illum ab omnibus Prælatis transcribi, ejus formulas libenter suscipi, & devote adimpleri*.

Episcopi in *Verno Palatio can.* 2. (quidam hodie vertunt *le Palais du Printems*, quasi Reges eo tempore haberent Palatia, in quibus vere manerent; sed meræ nugæ: nam occurrere deberent etiam æstiva & hyberna: & dicendum etiam esset *Vernense Concilium*, vere habitum: lubens tamen agnosco, non mihi constare, quis ille sit locus, seu fiscus Regius, ubinam Regia illa villa.) petunt a CAROLO CALVO, *ut ejus Legati seu Missi probatæ fidei coerceant Apostolicæ disciplinæ contemptores*. Idem CAROLVS, *in Capitulis ex Synodo Suession. actione 7. cap. 4.* jubet, *a Missis ordinari, ut omnes Ecclesiæ, & Presbyteri secundum auctoritatem Canonicam permaneant*.

Quodque observandum, Missi Dominici facinorosos homines ad pœnitentiam publicam cogebant, si quidem censuris Ecclesiasticis ad eam cogi non possent. CAROLVS CALVVS, *ibidem cap. 10. Vt Missi nostri Regia auctoritate & potestate ad pœnitentiam eos adducant, quos Episcopus per excommunicationem adducere non potuerit*. IDEM, *in Capitulis ex Synodo Pistensi cap* 2. jubet, *ut Missi curent criminum reos fideliter exequi pœnitentiam publicam ab Episcopis sibi dictam & impositam*. Imo & *in cap.* 4. *Vt Seniores & Potestates cogant homines suos Episcopis reddere, ad agendam hanc pœnitentiam publicam*. Idem statuit CAROLOMANNVS, *in Vernensi Palatio, cap.* 4. *post Capitula* CAROLI CALVI. Ex iis illustratur & confirmatur eorum sententia, qui asserunt, contumaces pœnitentes octavo sæculo manu militari, vel Regia coactos fuisse ad pœnitentiam iis indictam.

Nec mussitent quidam Clerici & Monachi, quod Missis Dominicis, iisque ut plurimum laicis, tot tantaque concedantur in hoc tractatu, quæ omnino spiritualia videntur: Primo enim non illud gratis asserimus, sed præcise laudamus auctores probatæ fidei: Secundo, ea omnia pertinent ad Ecclesiasticam πολιτείαν, & disciplinam, cujus tuitio & custodia tota est in manu Regis, ut passim agnoscunt *Sacri Canones & Sancti Patres*.

CAPVT III.

Aderant Conciliis & Electionibus Episcoporum.

EPhesino & Chalcedon. Concilio Imperiales adfuere Iudices, imo & Magistratus municipales; non quidem ut judicarent, sed ut caverent, ne quid tumultuarie aut contra leges fieret. Ita & Christianissimi Reges non modo Conciliis Ecclesiæ Gallicanæ sua auctoritate convocatis adfuerunt; sed etiam aliquando voluerunt iis adesse Missos Dominicos, ut in iis voluntatem suam & mandata sua exponerent. Duo exempla pro omnibus. Cum CAROLVS M. jussit *Moguntiaci Concilium haberi*, *an.* 813. in ejus præfatione statim occurrunt *Missi Dominici*. Sic etiam cum ejusdem jussu convocatum est *sextum Arelatense Concilium*, ejus etiam præfatio nominatim habet, ei adfuisse Missos Gloriosissimi & Piissimi Imperatoris, qui dixerunt, *eum vigili instantia roborare velle statum Ecclesiæ, & ejus Concilii Patres observare, ut Ecclesias, quas susceperunt, pia prædicatione instruant, moribus sanctis exornent, & beatæ vitæ exemplis ædificent; ut pro eo & pro ejus familia preces & vota solvantur*. Nec semel occurrit, ut illi ipsi Reges in ipsis Conciliis Capitula, seu mandata sua in iis probata suis Missis tribuant. Iis temporibus Christianissimi Reges Synodos, & Concilia sæpius convocabant, & secundum sacros Canones ab Episcopis convenari patiebantur; quod ea ratione disciplinam Ecclesiasticam foveri probe novissent. Vnde cum sub LVDOVICO PIO utcumque desiissent, *sexti Parisiensis Concilii Patres lib.* 1. *Can.* 26. scribunt, *eum esse causam, cur Ecclesiastica & Regia auctoritas dehonorationem, & detrimentum patiatur*.

Constat etiam, sæpius electionibus Episcoporum adfuisse Missos Dominicos. ADRIANVS PAPA, *in epist. tertia ad Carolum M. Quia quando Sergius Archiepiscopus obiit, in electione Leonis Archiepisc. fuerint Missi vestri Hacbaldus, & Pares sui*; & *ibidem* conquestus videtur CAROLVS M. quod Missi sui non adfuerint electioni Ravennat. Archiepiscopi. Idem ADRIANVS, *in epist. ad Tilpinum Remens. Archiep.* apud FLODOARDVM, *lib. 2. Rem. hist. cap.* 17. ei mandat, *ut cum Missis* CAROLI M. *Francorum Regis inquirat de ordinatione Lulli Moguntini Episcopi, ejus fidem, doctrinam, conversationem, mores & vitam investiget*. Luculentissimum illud exemplum omnino evincit, olim etiam informationes *de fide, vita, & moribus Episcoporum* factas fuisse in Gallia coram Prælatis Ecclesiæ Gallicanæ, & Missis Dominicis, cum vel etiam Summus Pontifex de eorum ordinatione cognoscebat.

Cui bono electionibus illis adessent Missi Dominici, docet IOANNES VIII. in *epistola ad Hincmarum Rem.* apud FLODOARDVM *Sirmondi cura editam, pag.* 412. *Cui electioni volumus etiam Missum præfati piissimi Imperat. interesse, ut sine sæcularium strepitu, omni latere talis eligatur, qui aptus sacris Canonibus esse modis omnibus adprobetur*. Constat, iis adhuc temporibus populum electionibus Episcoporum adfuisse, & ideo sæpius eas fuisse dissensiones, ut ad eas sedandas aut compescendas a Regibus aut Imperatoribus mitterentur quidam Præfecti, ut testatur *Vita S. Evurtii Aurelian. Episcopi*: ad id Christianissimi Reges sub secunda stirpe Missos suos destinabant.

Sed & alia ratione Missi Dominici de electione & ordinatione Episcoporum cognoscebant, quia sæpius huic electioni accedere debebat consensus Regis, ut omnes norunt. Sæpius autem Missi Dominici sacra vice inquirebant in eas electiones, an rite factæ essent, an idoneus esset electus, ita ut eum rejicere & refutare possent: unde cum sub LVDOVICO PIO Senonensis Ecclesia suum elegisset Archiepiscopum, Missi Dominici eam electionem refutasse dicuntur, in *Epist.* 15. 16. 17. *inter Epistolas Frotharii Tullensis Episcopi*, apud QVERCETANVM, *tomo II. hist. Franc.* & hinc doctissimus SIRMONDVS, *in Appendice ad tom. 2. Concil. Gall. inter antiquas formulas promotionum Episcopalium*,

toti-

totidem verbis exferibit tres illas Epistolas; & quidem ea mente, ut doceat, quænam Missorum Dominicorum potestas fuerit in electionibus Episcoporum.

CAPUT IV.

Regia vice aderant nuptiis regalium liberorum.

LOcus ille singularis pertinet valde ad dignitatem Missorum Dominicorum, & ad illustrationem celeberrimæ quæstionis de nuptiis filiorumfam. sine consensu parentum. Insignis ea historia (quæ occasionem dedit huic capiti) omnino repetenda est ex FLODOARDO, *lib. 3. Hist. Rem. cap.* 12. Ex *Capitularibus* CAROLI CALVI, *tit.* 35. *cap.* 5. Ex *Epistolis* NICOLAI I. *ad Carolum Calvum, & ad Hermentrudam Reginam, ejus uxorem, ad Episcopos Synod. Sylvanectensis, ad Hincmar. Rem.* & *ex ejus Epistolis* ad *Nicolaum & alios.*

Iudith, CAROLI CALVI filia, cum primum nupsit Edelulfo, Regi Anglorum; ejus coronationem exscribunt SIRMONDUS, & QUERCETANUS. Eo Rege mortuo, Iudith venditis, quas in Anglie obtinuerat, possessionibus, ad Patrem revertitur, quæ ab eo sub Ecclesiastica tuitione, & regio Mundburdo, seu regali tutela manere decernitur, cum adhuc minor esset viginti quinque annis. Balduinus Comes, ignorante Carolo patre, viduam illam rapuit, & uxorem duxit, consentiente Ludovico Caroli fratre, & aliis Proceribus consciis. Carolus de ea re certior factus graviter commotus est ob atrocem illam e Vassallo suo acceptam injuriam; convocavit regni Proceres, ex eorum consilio secundum mundanas leges damnavit Balduinum, (quod quid sit, mox videbimus) & omnia ejus bona confiscavit. Post illud legale judicium Ecclesiæ Gallicanæ Prælati in Synodo Sylvanectensi eum & Iudith excommunicaverunt: Carolus illud denuntiavit Lothario, nepoti suo, & inter utrumque convenit ne quis in Regno suo Balduinum recipiat aut immorari patiatur. Nihilominus tamen Balduinus fugit in regnum Lotharii, & humaniter ab eo receptus est; sed tandem tædio affectus adiit Nicolaum I. tunc temporis summum Pontificem, & ab eo petiit, ut suis precibus mulliret Carolum. Pontifex de ea re ad Carolum, & ad Hermentrudam scripsit, sed frustra: cumque negotium illud peragere, & ad bonum finem perducere haberet in votis, ejus curam demandavit Hincmaro Remensi, sagacissimo viro. Hincmarus vicit Carolum, ab eo veniam obtinuit pro Balduino & Iudith, ut simul matrimonio jungerentur, eamque patri & matri præsentavit; sed non prius utrumque desponsare voluit, quam peracta gravi pœnitentia satisfecissent Ecclesiæ, quam læserant: ac tandem in Altissiodorensi Ecclesie exequi studuerunt jura legum sæcularium, quæ elegerant, & secundum leges sæculi uxoria conjunctione copulati sunt. Carolus Calvus huic desponsationi, & conjunctioni interesse noluit; sed permisit, ut præsentibus Missis Dominicis celebraretur illud matrimonium, & honores Balduino reddidit, seu majora feuda, dotis nomine dedit ei Flandriam, eumque Comitem Flandriæ appellavit, ut loquitur MUTIUS in *Chronico Germanico*, *lib.* 12. unde SIRMONDUS *ad Capitularia* CAROLI CALVI, contendit, *ab eo Balduino genus & originem esse veterum Flandriæ Comitum.* ANNALES FLANDRIÆ *lib.* 2. *ad an.* 837. eum vocant *Balduinum Ferreum.*

Ex iis pleraque observanda occurrunt. Primum est, errare omnino QUERCETANUM, qui in Nicolao I. scribit, ab eo Pontifice excommunicatum *Concil. General.* Tom. XVII. Append. VII. & absolutum fuisse Balduinum; quod tamen conceptissimis verbis negat Pontifex NICOLAUS in *Epist. sua ad Synodi Sylvanect. Episcopos*: & ille ipse CAROLUS nominatim etiam scribit, a regni sui Episcopis excommunicatum illum fuisse. Ac tandem *ex Epistola Hincmari apud* FLODOARDUM *l.* 3. *c.* 12. colligi potest, absolutum illum fuisse ab Hincmaro.

Secundum est, quod Balduinus & Iudith exequi studuerint jura legum sæcularium, quæ elegerant. *Eo tempore Franci duas habebant leges in multis diversas*, ait EGINARDUS: & jam fere omnibus placuit, eam esse Romanam, & Salicam, cum Decretis & Constitutionibus ad eam additis. Atque etiam tunc temporis unicuique liberum erat, profiteri, qua lege vivere vellet, ut passim videre est in *legibus Salicis*, *in Capitularibus*, & *aliis hujusmodi legibus antiquis*. Ejus electionis rationem hanc affert LINDENBROGIUS, *in Prolegomenis ad Cod. leg. antiq.* quia cum variæ gentes Imperio Romano subditæ, & a majoribus nostris devictæ, non ita facile paterentur legum Romanarum mutationem, sub quibus vivebant; ne forsan excandescerent, iis concessa est ea electio.

Tertium est, quod non satis constet, quænam fuerit ea lex *mundana aut sæcularis*, (ad differentiam Ecclesiasticæ) secundum quam Balduinus & Iudith uxoria conjunctione copulati sunt: nam & leges Theodosiani Codicis nullam plane spem relinquunt inter raptorem & raptam contrahendi matrimonii; ne quidem ex superveniente consensu parentum, *l.* 1. *Cod. Th. de raptu virginum*; & hoc sequuntur Iustinianeæ *in l. un. Cod. eod.* & *in Novellis*; atque etiam *Capitularia Regum* nostrorum eas leges exscribunt & probant: nec ea esse respirere potuit HINCMARUS, qui & ipse, *in Epist.* 16. *ad Carolum Regem cap.* 5. eas etiam laudat & commendat. An ergo lex illa sæcularis non alia est, quam vetus Ius civile, ex quo nuptiæ inter raptorem & raptam consistere poterant, si quidem ea consentiret, eumque maritum exposceret, *d. l.* 1. *Cod. Th. de rap. virg.* qua de re fusius antiqui Declamatores. Nec dicendum est, eo tempore incognitum fuisse jus illud vetus: nam & quidam viri docti observarunt, juris illius meminisse CAROLUM CALVUM, & HINCMARUM. Sed forte vix est, ut hic ad illud respexerit, qui non ita pridem, apud eum ipsum Carolum ipsissime verba IUSTINIANI laudaverit in *d. cap.* 5.

Dicendum existimarem, illud de lege Salica intelligendum, quippe quæ raptum, sicut & aliud quolibet crimen, pecunia tantum æstimat, ut videre est in ejus *tit.* 14. Sed cum ex legibus Rom. & ex Capitularibus, ultimum supplicium immineret; invaluit, ut raptor quibusdam summæ dignationis hominibus adhibitis de vita sua componeret in certam pecuniæ quantitatem, raptam uxorem duceret, eique aliquid donaret. Luculentissimum juris illius exemplum exstat apud SIDONIUM APOLLIN. *lib.* 5. *Epist.* 19. ubi agit de hujusmodi *compositione seu satisfactione*, & addit, *ut constringat pœna raptorem*. Ex eo jure, quod ita obtinuit, MARCULFUS *lib.* 2. *cap.* 16. de ea compositione formulam scribit, quam vocat *compositionalem Epistolam*, quæ ad vitandum mortis periculum fiat interpositis Sacerdotibus, aut bonis hominibus. Eadem etiam formule exstat *inter veteres formulas juris Rom. cap.* 16. *post. Marculfianas*, apud SIRMONDUM: & utrumque caput illud exscribit etiam LINDENBROGIUS *in form. cap.* 82. *et* 83. Ab eo jure non multum distat, quod habent Græci auctores BASILICON *lib.* 60. *tit.* 37. *cap.* 80. & BALSAMON, *ad Can.* 67. *Apost.* ubi raptor volen-

tem raptam uxorem ducere potest, si consentiant parentes. Et ita cum Sacerdotes, nempe Nicolaus I. Hincmarus, & alii Proceres CAROLUM CALVUM rogarent, ut Balduino parceret, quem, teste NICOLAO & FLODOARDO, volens Iudith sequuta fuerat; rectissime NICOLAUS in Epist. ad Episcopos Synodi Sylv. dixit, CAROLUM CALVUM *Balduino parcere posse, & legaliter filiam suam ei dimittere in uxorem*. Cumque HINCMARUS, *Tit.* 17. ait, *permisisse* CAROLUM, *ut secundum leges sæculi uxoria conjunctione copularentur*, id est sub conditione, (ut in simili loquitur Sidonius *laudata loca*) si ex lege Salica de vita componat; scribat compositionalem Epistolam, qua crimen et ejus pœnam agnoscat; Iudith ducat uxorem, eique aliquid donet: illud ibi est *copulari secundum leges sæculi*.

Quartum est, quod quamvis Balduinus raptam Iudith duxisset uxorem, postea tamen compositione facta, in Altissiodor. Ecclesia iterum uxoria conjunctione copulati fuerint. Unde mihi constat, semper in Gallia ipso jure nullum fuisse matrimonium illud, quod filiifam. sine consensu parentum contrahunt, alioquin nostrum illud male contraheretur. Simile aliud exemplum exstat apud REGINONEM, *in Chronico ad an.* 888. ubi LUDOVICUS BALBUS absque consensu Patris Ansgardam duxit uxorem, & ex ea suscepit Ludovicum & Carolomannum: ea adhuc vivente pater cum matrimonio junxit cum Adela, quam prægnantem reliquit: omnes agnoverunt quasi Regem Franciæ, filium ex ea susceptum, non etiam Ludovicum & Carolomannum; quod non essent legitimi, quippe qui ex ea suscepti essent, quam Ludovicus Balbus non consentiente patre duxerat. Et facile probaverim per ætates & tempora, semper eam fuisse disciplinam Ecclesiæ Gallicanæ. Et hinc Regiæ Constitutiones, & SCta declarant eas nuptias *non valablement contractees*, nequidem in foro poli, quod in iis desit legitimus consensus. Et ideo HINCMARUS, in *Epist. quam Sirmondus subjicit post Synodum ad Tusiacum*, ait, *Eas nuptias in se habere Christi & Ecclesiæ Sacramentum, quæ adhibita patris consensu contracta sunt*: Sed de ea re alias.

Denique CAROLUS CALVUS nuptiis illis adesse noluit, sed tantum Missos Dominicos destinavit, qui eas Regia vice comprobarent, aut utique suo nomine iis consentirent. Nam non modo regales liberi absque Regio consensu matrimonium contrahere non possunt, sed ne quidem Regia beneficiarii seu vassalli, ut *ex vita S. Gadeberta virginis* exscribit QUERCETANUS, *tom.* 3. *Hist. Franc. pag.* 671.

CAPUT V.

Monachorum regulæ. Loca, in quibus Monasteria ædificentur. Eorum claustra & officina.

CUm Imperatores Romani Christianam Religionem amplexi sunt, non multum postea Monachos, eorum domus, bona, disciplinam, & mores ad suam curam pertinere voluerunt: tum vero præcipue, quod fidei veritatem apud eos esse crederent, qui factis virtutem declarabant, SOZOMENUS, *lib.* 6. *Hist. Eccles. cap.* 20. & 27. Et ita VALENS, & VALENTINIANUS, *circa an.* 370. eorum moribus, conversationi & avaritiæ prospiciunt, in *l.* 20. *Cod. Th. de Ep. & Cl.* Iidem *circa an.* 373. constituunt, Monachismo non evitari curialem conditionem, *l.* 26. *Cod. de decur.* THEODOSIUS M. *circa an.* 390. Monachos deserta loca & vastas solitudines habitare jubet, *in l.* 1. *Cod. Th. de Monach.* biennio post revocat eos ad urbes & civitates, *l. ibid.* ARCADIUS *ad an.* 398. constituit, ex Monachis ordinari posse Clericos, dummodo publicis aut etiam privatis rationibus obnoxii non sint, *l.* 32. *Cod. Th. de Ep. & Cl.* Eodem anno eorum audaciam in sceleratis de Iudicum manu eripiendis cohibet, *in l.* 16. *Cod. Th. de pœn.* & in *l.* 57. *eod. Cod. de appell.* HONORIUS *ad an.* 401. iis concedit immunitatem ab auraria pensione, *in l.* 36. *Cod. Th. de Ep. & Cl.* THEODOSIUS JUNIOR *ad an.* 434 legem tulit de *bonis Monachorum*, quam in suo Cod. *sub. eo tit.* reposuit. MAIORIANUS, *in Nov.* 8. *de Sanctimonialibus*, ætatem definit, qua Moniales consecrari debeant. JUSTINIANUS multas Constitutiones edidit, *in libris Cod.* & *in suis Novellis*, de Monachis, de triennali eorum probatione, de eorum moribus, conversatione, victu, vestitu, bonis, & hæreditatibus. Denique LEO SOPHUS, *in Nov.* 6. definit etiam, qua ætate Monastica professio emittenda sit, ejusque Novellæ meminit THEODORUS BALSAMON *ad Can.* 40. *sextæ Synodi*.

Eorum Imperatorum pietati successerunt, imo & non minimum addiderunt Christianissimi Reges. Constat enim, eos innumera fere Monasteria fundasse, multa recepisse in mundeburdum, seu Regiam tuitionem & protectionem, & multis sanctissimas dedisse regulas. CAROLUS M. *lib.* 1. *Capitul. cap.* 45. & 101. constituit, virgines non velari ante vigesimum quintum ætatis annum: Monasticæ probationis meminit, ut fiat secundum regulam, *lib.* 1. *cap.* 69. Monachis cantum dedit, *l.* 1. *c.* 74. Episcopis omnibus mandat, ut in suis Monasteriis religionem aut regulam observari curent, & auxilium suum implorent, nisi ea observetur, *lib.* 2. *cap.* 4. LUDOVICUS PIUS *in addit.* 1. *Capit. cap.* 34. probationis annum indicit. CAROLUS M. LUDOVICUS PIUS, & CAROLUS CALVUS *in suis Capitularibus*, Regulam S. Benedicti passim Monachis omnibus imperant, eorumque curam egerunt exactissime, & per semetipsos, & per Missos Dominicos. Quæ omnia sigillatim expendere juvat, & forte longioris subsellii erit ea disquisitio.

Et primo quidem, cum olim in Gallia plures & variæ essent Monachorum regulæ, modo S. Columbani, modo S. Cæsarii, modo S. Aureliani, modo quædam singulares in singulis Monasteriis; non immerito CAROLUS M. Episcopos & Abbates interrogat, qua regula Monachi vixerint in Gallia, priusquam Regula S. Benedicti in ea tradita fuerit. Sed cum S. Benedictus Monachorum disciplinam in Occidente fere collapsam restituit, solam ejus regulam in Gallia omnibus Monachis imperarunt Augustodunensis Concilii Patres, *Can.* 15. *ad an.* 670. Liptinensis, *Can.* 7. *ad an.* 743. Moguntiaci, *Can.* 11. *ad an.* 813. & alii plures. Unde cum CAROLUS M. in quibusdam Capitulis Ecclesiasticis, primo ejus imperii anno editis, *cap.* 2. 3. & 4. jubet, *ut Monachi & Moniales secundum regulam vivant*, hoc omnino referrem ad regulam S. Benedicti: & doctissimus SIRMONDUS *tom.* 2. *Concil. Gall. p.* 245. observat, ea Missis Dominicis data fuisse, ut perducerentur ad effectum.

LUDOVICUS PIUS *in* 2. *Aquisgranensi Concilio, cap. de vita & doctrina inferiorum ordinum, Can.* 15. sic habet: *Hoc tamen ut non negligatur a Prælatis Congregationum, Missis Dominicis committatur, ut Monachi secundum traditam a S. Benedicto Regulam unanimiter regularem vitam in omnibus sectentur.* Hoc mirum in modum illustrat *vita & actus* LUDOVICI PII, *ad an.* 817. *apud* QUERCETANUM: *Imperator generalem habuit Conventum Aquisgrani* &c. *fecit*

ecit componi ordi narique librum Canonicæ vitæ regulam gestantem &c. *quem librum per omnes civitates & Monasteria Canonici ordinis sui Imperii misit per manus Missorum prudentum, qui illum in omnibus supradictis locis transcribi facerent, debitaque & conscripta exigerent stipendia ministrari* &c. *qui uniformem traderent cunctis Monasteriis, tam viris, quam sanctimonialibus fœminis vivendi secundum regulam S. Benedicti incommutabilem morem.* Duas ejus Imperatoris in eam rem Epistolas exscribit SIRMONDVS, *tom. 2. Concil. Gall. pag. 426. 675.* & aliam AVBERTVS MIRÆVS, *in Cod. donat. piar. cap. 13.*

Secundo, cum S. BENEDICTVS cœnobitas duntaxat probaret, *cap. 3. §. 1. suæ regulæ*, qui nempe simul communem vitam agerent intra ejusdem Monasterii septa; ideo Christianissimi Reges cum eo Patriarcha diligenter curare voluerunt, in quibus locis ponerentur Monasteria. Et hinc *Concilii Moguntiaci* sub CAROLO M. *Canon* 20. præcipit, *Vt Missi Dominici cum Episcopis uniuscujusque diœcesis perspiciant loca Monasteriorum, si in apto & congruo loco sint posita, ubi commodum & necessarium possit acquiri, quo ad utilitatem pertinet Monasteriorum, sicut in sancta regula dicitur*, nempe S. Benedicti. Additur: *Similiter quoque ædificia Monasteriorum supradicti Missi, & cum iis Episcopi per diversa loca prævideant, si apta sint, & congruenter sanctæ professioni composita, vel si clastrum firmum habeant.* Ea exscripsit BENEDICTVS LEVITA, *lib. 5. Capitular. cap.* 143. & addidit: *Ab Episcopis locorum diligenter curandum, ut Monachi, Canonici, & Nonnanes, habeant condignam professioni custodiam, une clôture raisonnable*, claustra bene firmata, in quibusdam CAROLI M. *Capitulis, des Cloîtres bien formés.*

CAROLVS CALVVS, *in suis Capitulis Synodi Suessionensis, actione 7. cap. 1.* constituit, *Vt Missi Dominici congruas officinas in Monasteriis construi jubeant*; id est loca, in quibus Monachi quotidiano manuum operi vacare debent intra Monasterii septa, ut palam est *ex regula Cassiani*, apud S. BENEDICTVM, *Anianæ Abbatem, in Concordia regularum, cap. 55. de opere manuum cotidiano §. 22.* Ipsum quidem Monasterium est *spiritualis officina*, inquit MAGISTER *in sua regula cap. 6.* sed in eo sunt etiam destinata loca cotidiano manuum operi, quæ passim dicuntur officinæ. In eodem etiam *Can. 15. secundi Aquisgran. Concilii* committitur Missis Dominicis, *Vt Canonici, Monachi, Sanctimoniales, secundum regulam vivant in congruentibus claustris & domibus.*

CAPVT VI.

Receptio, Probatio, Votum seu Professio Monachorum.

SAnctus BENEDICTVS, *in regula sua* scripsit *cap. 65. de disciplina suscipiendorum Fratrum*, ad quod multi ejus ordinis Abbates multa etiam addiderunt, ut videre est *in Concordia regularum, quam edidit S. BENEDICTVS, Anianæ Abbas.* Eam impense curarunt Christianissimi Reges. CAROLVS M. secundo Imperii sui anno Capitula quædam Ecclesiastica edidit, & Sirmondus ea Missis Dominicis data fuisse notat, ut jam diximus. In eorum *cap. 17. apud* SIRMONDVM, *tom. 2. Concil. Gall. pag. 246.* jubet, *Vt quicunque liberi homines Monachismum induere velint, ab eo licentiam petant*: & rationem hanc subjicit: *quia quidem ex iis non tam causa devotionis, quam exercitum seu aliam functionem regalem fugiendo; quidam vero ab iis circumventi erant, qui res illorum concupiscunt.* ANSEGISVS ABBAS Capitulare illud excripsit, *lib. 1. Capitular. cap.* 114. Ius illud diu ante CAROLVM MAGNVM in Gallia obtinuisse, probatur eleganter *ex vita S. Mauri Abbatis*, quod valde pertinet ad nostram Andegav. historiam. Quo tempore S. Maurus Glannafolium venit (hodie *S. Maur sur Loire en Anjou*) sub THEODOEBERTO I. Clodovæi filio, Florus in ejus regno summam obtinebat potestatem, & *Vicecomitis*, (ut legit QVERCETANVS *tom. 1. pag. 540.*) velut BENEDICTINI *in vita S. Mauri*, ab iis non ita pridem edita, *vice Comitis* in Andegavensi pago fungebatur; sed cum THEODEBERTVS Metense regnum habuerit, quomodo Florus Andegavensem provinciam sub eo administrare, aut regere potuit? COINTEVS *ad an. 525. num.* 4. & DACHERIVS, *ad eamdem vitam S. Mauri* respondent, quod post mortem Clodomeris, Aureliæ regis, THEODEBERTO, Theodorici filio, Andegavia obvenerit. Quidquid sit, *Florus a Theodeberto rege licentiam petiit, ut ei regularem liceret suscipere habitum; quam cum Rex negare nequivisset*, &c. Constat, idem juris obtinuisse olim in Clericis absque præcepto Regio non ordinandis, *ex primi Aurelian. Concilii Can.* 4. & ex MARCVLFI *formula* 19. *lib.* 1. ad quam magnus *Bignonius*. Sed illud Capitulare CAROLI M. pertinet tantum ad Monachos, qui se ad servitium Dei tradunt: ac potissimum religionem, aut Monachismum induere non poterant olim sine permissu Principis; aut Judicis puta Regii, & forte Missi Dominici, quos publicus census spectat, ut est in *Synodo Remensi, apud* FLODOARDVM, *lib. 2. cap. 5.*

Eodem *libr. 1. Capitular. cap. 69.* CAROLVS M. agit de probatione & voto Monachorum, & ut pateat, eorum Capitularium executionem datam fuisse Missis Dominicis, observandum est, omnia fere istius libri Capitula ab Ansegiso desumpta esse, ex Aquisgranensi Capitulari CAROLI M. quod dicitur, *Edictum legationis in Palatio Aquisgrani datum Missis Dominicis, an.* 789. & hinc CAROLVS M. *in ejus Capitularis præfatione* ait, *se suos Missos direxisse, qui ea Capitula exequerentur, & corrigenda emendarent*: statim ergo jubet, *in cap. 45. Vt virgines non velentur ante 25. ætatis annum*, quod omnino desumpsit *ex Can. 126. Africani Concilii*; & illud adhuc exscribit, *in cap. 101.* Ac postmodum *in cap. 69. Vt ad Monasteria venientes secundum regularem ordinem primo in pulsatorio probentur, & sic recipiantur. Et ut qui ex sæculari habitu in Monasterium veniunt, non statim foras ad ministeria Monasterii mittantur; antequam intus bene erudiantur*, contra quam hodie mendicantes perperam faciunt. Ac tandem, *ut qui se voto vitæ Monasticæ constrinxerunt, modis omnibus secundum votum suum vivere compellantur.*

Eo plane pertinet *cap. 2. Ex. de regular.* quod diligentius excutiendum. Et primo quidem non satis constat, undenam desumptum sit. In antiqua & Gregoriana Compilatione simpliciter adscribitur Moguntino Concilio: BVRCHARDVS & IVO CARNOT. in suis Decretis *Part. VII. c. 76.* addunt: *Cui interfuit Carolus Imperator, & Riculphus Archiepiscopus in claustro S. Albani, Can.* 20. Sed ANT. AVGVSTINVS *lib. 1. Dial.* 12. asserit, nullibi eum Canonem reperiri, præterquam apud eos Compilatores. SIRMONDVS Concilium illud, & 55. illius Canones edidit, ac ne verbum quidem de hoc nostro *Can.* Sapit utique disciplinam ejus Concilii, nam & ex ejus *Can. 23. in fin.* regulam hanc Raymundus exscripsit, *in cap. 1. de regul. ibid. Nullus tondeatur sine legitima ætate, & spontanea voluntate*: additur in integro *Can. Vel*

cum

cum licentia Domini sui. Ait ergo *d. cap. 2. Si quis ante annos legitimos tonsuratus est sine consensu parentum suorum, si parentes ipsius intra annum non reclamaverint ad Principem, aut proprium Episcopum, vel ad Missum Dominicum, in clericatu permaneat. Si vero post legitimos annos per vim Clericus factus est, & nec ipse nec parentes ejus intra annum ad memoratas personas reclamaverint, in clericatu permaneat*. Ex eo Canone unum illud observant forenses ICti, olim, seu Iure Canonico, Monachum contra suam professionem reclamare tantum potuisse intra annum: AUGOÆVS ad *SCta Lovetii litt. C. anm.* 8. Hodie ex Concilio Tridentino *sess. 25. c. 19.* intra quinquenium. Sed miror, quomodo non invaluerit eam reclamationem fieri, aut apud Principem, aut apud Missum Dominicum, ut in hoc *cap.* ubi perperam HOSTIENSIS, & alii veteres volunt, Principem esse Papam, & Missum Dominicum esse Legatum a Papa missum: nam certo certius est, ibi Principem esse CAROLUM MAGNUM, qui adfuit huic Concilio; & Missum Dominicum esse Missum Domini Regis, nam & præfatione illius Concilii, & in ejus *Can.* 20. agitur de *Missis* regalibus: hoc, inquam, miror, cum status personarum sit omnino juris publici, & tam sæpe Reges constituerint, statum, vota, & professionem Monachorum, pertinere ad suam, suorumque Iudicum curam.

CAPUT VII.

Monasteriorum subjectio. Libertas seu exemptio. Reformatio. Victus & vestitus.

CUm olim Monachi ex primæva origine sua essent omnino liberi, & exempti a potestate & jurisdictione Diœcesanorum Episcoporum, eo tandem fluxit Ecclesiastica disciplina, ut iis jure communi subjaceant: eam quoque probarunt antiquiores Ecclesiæ Gallicanæ Canones, *Aurelianensis primi Concilii Can.* 19. *sub* CLODOVEO M. *Secundi Aurelian.* Canon 21. *sub* CHILDEBERTO. Canon 2. *quinti Arelatensis, sub eodem Rege, & alii passim*, qui fere omnes in Capitularibus Regum nostrorum extant. Sed tamen eorum temporibus pleraque Monasteria erant prorsus in potestate Christianissimorum Principum, & ex eorum arbitrio sæpius pendebat Monasteriorum libertas: hoc asserit & fusius docet BALUZIUS, *passim ad Epistolas Lupi Ferrariensis Abbatis*. Unde iidem Principes jus illud in iis Monasteriis sibi vindicarunt, ut ea, quibus vellent, subjicerent Episcopis; & ut ea subjectio vel assignatio perduceretur ad effectum, de ea litteras aut præcepta regia mitterent ad Missos Dominicos. Ejus rei luculentissimum exemplum extat in Monasterio S. Columbæ Senonensis Diœcesis, cum enim illud exemptum esset a potestate Senonensis Archiepiscopi, Vuenilo Senon. Archiep. a LUDOVICO Burgundiæ Rege CAROLI CALVI fratre, & quidem infensissimo, litteras impetravit ad Missos Dominicos, ut eamdem Abbatiam revocarent in potestatem Senon. Archiepiscopi, ut testatur *libellus proclamationis Caroli Calvi adversus Vuenilonem cap.* 10. hoc etiam habet *epistola Synodalis ad eumdem Archiep. Imputat præterea*, (nempe CAROLUS CALVUS) *quod Monasterium S. Columbæ a Ludovico impetraveritis, & de assignatione ejus litteras ad Missos Echardum & Thedoricum*. Et jure querebatur CAROLUS CALVUS, quia in divisione regni post Carolum M. placuit, ut singuli haberent certas quasdam provincias, & Episcopatus & Abbatias, quæ intra suas provincias consisterent, ait NITHARDUS. *lib.* 1. *histor. ad an.* 838.

Sic etiam Monasteriorum libertates, privilegia, exemptiones sui juris esse, suæve tutelæ voluerunt iidem Principes. Quamvis enim Abbates, Monachi, Monasteria Diœcesanis Episcopis jure communi subjaceant, ab ea tamen potestate & jurisdictione constat antiquissimas esse illas exemptiones, ut elegantissime probat *secunda sessio Carthag. Concilii sub Bonifacio Episcopo, ad an.* 535. quam exscribit DACHERIUS *tom.* 6. *spicilegii*, expendit & adstruit LE COINTE, *in Annalibus Eccles. Francorum, tom.* 3. *p.* 345. Eas olim ab Episcopis & Regibus datas fuisse, probat *prima & secunda Marculfi formula*. Quæque a Regibus concedebantur, non tantum eas in temporalibus obtinuisse, sed etiam in spiritualibus, asserit FRANCISCUS FLORENS, *Aurelian. Antecessor, ad cap. auditis* 25. *Ex. de præscript.* & post eum BALUZIUS, *ad Epist.* 12. *Lupi Ferrarien.* Earum innumera fere occurrunt, & a multis congeruntur exempla: sed a Missis Dominicis non procul recedendum, de quibus præcipue institutus sermo.

Cum MARCULFUS in *d. secunda formula* exscribit concessiones Regis ad hoc privilegium alicui monasterio concessum, scribit eam *viris Apostolicis*, id est Episcopis, *& omnibus agentibus*. Eoque generali nomine Missos etiam Dominicos contineri putarem, quippe qui iidem essent fere ac olim Agentes in rebus, ut jam diximus. *Patres Synodi Tullensis apud Saponarias, cap.* 12. CAROLUM CALVUM sic alloquuntur: *Ut privilegium S. Benedicti* (Floriacensis) *ratum & inconvulsum servare studeat. Quod si Abbas negligens, & sacræ regulæ inconveniens per directos Missos inventus fuerit, removeatur, & alius substituatur, & privilegii regularis auctoritas in eodem Monasterio non destituatur*. Ille idem CAROLUS, *in Præcepto pro Monasterio S. Gratæ Diœcesis Vrgellensis* jubet, *Ut illud in sua defensione atque tuitione semper consistat: & nullus Episcopus, aut Comes aut Missus discurrens ibi potestatem exerceat. Idem* CARLOMANNUS *in Præcepto pro Pictavensi Monasterio S. Crucis*, quod exscribit BESLIUS *in Regibus Aquitaniæ, pag.* 40. 41. Addendum est forte, nisi Missus Dominicus ideo directus sit, ut sacra vice Monasterium illud visitet.

Christianissimi Reges sæpius etiam aggressi sunt Monasteriorum reformationem, & quidem per Missos Dominicos. Cum S. Benedictus Monachorum disciplinam in Occidente pene collapsam restituit; ut de eo *Martyrologium Romanum*, in Gallia omnes fere Abbates & Monachi eam receperunt ad restaurandam normam regularis vitæ, *Capitularium* CAROLI M. *lib.* 5. *cap.* 3. Sed cum multa quotidie in variis Monasteriis emendanda & reformanda occurrerent, *cum Canonica professio a multis partim ignorantia, partim desidia dehonestaretur*, ait CAROLUS M. *lib.* 1. *Capitularium cap.* 79. Capitulare illud dedit Missis Dominicis, *Ut per singulas civitates, & Monasteria virorum & puellarum diligenter inquirant de conversatione singulorum; vel quomodo emendatum habent quod jusserat de eorum lectione & cantu, cæterisque disciplinis ad ordinem Ecclesiasticæ regulæ pertinentibus, lib.* 2. *cap.* 116. quod desumptum est *ex ejus Capitulis anno* 6. *ad Noviomagum editis*, c. 4. Sic etiam cum *in Concilio Moguntiaco*, Can. 20 *circa an.* 813. cautum fuit, *Ut Missi Dominici Monasteria Canonicorum, Monachorum, & Puellarum perspiciant, & curent animas in iis commorantium sub canonica, vel regulari disciplina salvari*. BENEDICTUS LEVITA canonem illum exscripsit, *lib.* 5. *Capitularium, cap.* 143. Idem etiam præstitit LUDOVICUS PIUS in Convento

tu

su Aquisgran. ut habet *ejus vita*; & in eo multa potissimum ad Moniales pertinent, ut mox videbimus.

CAROLUS CALVUS, *in Capitulis, quæ in Synodo Suession. edidit, in 7. actione cap. 1.* jubet, *Ut Missi Dominici per civitates & singula Monasteria, tam Canonicorum, quam Monachorum, sive Sanctimonialium, una cum Episcopo Parochiæ uniuscujusque, in qua consistunt, cum consilio etiam & consensu ipsius, qui Monasterium retinet, vitam ibi degentium, & conversationem inquirant; & ubi necesse est corrigant.* Ea ipsa verba recentavit *in Capitulari Compendiensi, ad an.* 868. *cap.* 1. quod exscribit BALUZIUS, *in appendice actorum veterum ad Lupum Ferrariensem.* In eam rem elegans est *Epistola* 63. *ejusdem* LUPI, *sub* CAROLO CALVO agentis; ex qua constat, eum fuisse Missum Dominicum, ut Monasteria visitaret, eaque Principi referret, quæ in iis emendanda essent.

Aliquando etiam in quibusdam Monasteriis ea erat corruptio, ut in alium ordinem transformanda essent, nec illud fieri poterat absque Principe, ut etiam in tertia stirpe Regum nostrorum indicat ARNULPHUS *Lexoviensis Episcopus, in Epist.* 43. *circa fin.* ex qua constat, in ea transformatione inspicienda esse *communia populorum vota*, & pietatis excitandæ, & in Monachos charitatis & benevolentiæ intuitu. Unde cum S. ALDRICUS, Senon. Archiepiscopus, Monasterium S. Remigii reformare, & in alium locum transferre voluit, ait, *se illud facere cum consilio fratrum suorum, videlicet Canonicorum, & Monachorum, nec non & fidelium laicorum. in Senon. Concilio ad an.* 834. *apud acta Senon. Ecclesiæ.* Sed ad eam alicujus Monasterii reformationem superius exscriptæ Constitutiones volunt, ut Missis Dominicis adsit diœcesanus Episcopus; & is, qui Monasterium tenet, id est Abbas, sive sit laicus, sive Monachus, prout iis temporibus obtinebat: hodie sive sit regularis, sive commendatarius. *Vita* LUDOVICI PII *ad an.* 817. docet, ab eo constitutum fuisse quendam Abbatem, nomine Benedictum, & cum eo quosdam Monachos strenuæ vitæ, *qui per omnia Monasteria irent ac redirent, eaque reformarent ad regulam S. Benedicti.*

Denique *in utroque Capitulari Suession. act.* 7. *c.* 1. *& Compend. c.* 1. CAROLUS CALVUS jubet, *ut Missi Dominici victum, potum, & vestitum Monachorum ordinent, pro qualitate & possibilitate loci, & necessitate subabitantium.* Ejus Capitularis ratio præcipua desumi potest *ex Can.* 3. *Concilii in Verna Palatio*, quod etiam exscripsit CAROLUS CALVUS, *c.* 3. *In locis Sanctis, id est Monasteriis, multos necessitate victus & vestimenti a sua professione deviare comperimus, quod petimus a Missis Dominicis inquiri & corrigi.* In regula S. Benedicti aliud est caput *de mensura ciborum*, & aliud *de mensura potus*: de iis etiam, eorum mensura, & qualitate Capitula ediderunt Christianissimi Reges. Et hic forte agendi locus esset de libra & hemina Benedictina, nisi vel etiam spicilegium abrasisset *doctissimus* AUCTOR *libri* non ita pridem editi, *de hemina.* Unum tamen addiderim, utramque hanc ciborum & vini mensuram ab ipsius LUDOVICI PII temporibus auctam fuisse, ut palam est *ex additione prima Capitularium, cap.* 11. *in fin. & cap.* 22. *in fine. Ubi autem non est vinum, unde hemina detur, det duplicem mensuram de cerevisia bona. Et cap.* 27. *Abbas in refectorio iis omnem manducandi & bibendi humanitatem exhibeat: si vero propter hospitem voluerit ad solitam mensuram fratribus sibique augere aliquid, in sua maneat potestate.*

Quantum vero ad victum & vestitum, ac præcipue Monialium, diligenter observandi sunt duo Canones *secundi Aquisgran. Concilii*, sub LUDOVICO PIO, nempe 12. & 13. In 12. sic habet: *Illud namque necessarium visum est de Monasteriis puellarum, quæ in quibusdam locis lupanaria videntur potius esse, quam Monasteria, propter negligentiam stipendiorum, aut certe insolentiam Prælatorum. Unde postulandum est, ut viri religiosi ad hoc dirigantur, & emendare studeant.* In 13. *Admonendæ sunt etiam Prælatæ Monasteriorum, ut subditis moribus probis & exemplis præcedant; de necessariis subditarum victualibus ad proprios usus subditis subtrahere non præsumant: ne & illæ inde, occasione videlicet minorationis victus atque vestimentorum, in laqueum incidant diaboli.*

Denique LUDOVICUS PIUS, *in tertio Capitulari, n.* 2. *cap.* 3. *&* 4. jubet, *Ut Missi Dominici de Monasteriolis puellarum inquirant, in quibus nullus ordo bonæ conversationis tenetur.* Iam antea CAROLUS M. in quibusdam Capitulis, apud SIRMONDUM. *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 157. (quæ videntur appendices Aquisgran. legationis) jubet, ut Missi Dominici, *de Minutis Monasteriis curent, ubi Nonnanes sine regula sedent ut in uno loco congregatio fiat regularis, & Episcopi prævideant, ubi fieri possit, &c*

CAPUT VIII.

Monasteriorum bona. Numerus Monachorum in quolibet Monasterio.

QUælibet bona Monasteriorum curæ semper fuerunt Christianissimis Regibus, non tantum quod plura ex iis donaverint, sed etiam quod cum eorum donationes ab ipsis etiam privatis factas Regia auctoritate confirmarunt, perinde esse putaverunt, ac si ea Monachi ex regia liberalitate possiderent, ut habet *Constitutio* ALEXII COMNENI, apud THEOD. BALSAMONEM, *ad Can.* 12. *septimæ Synodi.* Unde tot præcepta Regia de bonis Monachorum, quæ inscribuntur sæpius *Missis Dominicis.* Unum laudaverim, quod est CAROLI M. & ex tabulario S. DIONYSII Paris. exscribitur a HELIO, *p.* 227. Et hinc in *Can.* 20. *Vernensis Concilii sub* PIPINO *Rege, Abbas & Abbatissa rationes bonorum sui regalis Monasterii facere debent ad Dominum Regem;* cum nempe sit plus quam patronus, ut loquuntur MOLINÆUS, D. LOVETIUS, & alii. Sic CAROLUS M. *an. sexto Imperii*, Missis Dominicis dedit ea Capitula, in quibus jubet *cap.* 4. & 5. *Ut cum Abbatibus & Abbatissis curent & observent thesauros, & ornamenta Ecclesiarum & Monasteriorum*, quod exscribitur, *lib.* 1. *Capitular. cap.* 116. 117. Ille idem, *lib.* 3. *cap.* 82. jubet, *ut a Missis Dominicis beneficia*, id est feuda *Episcoporum, vel Abbatum, & Abbatissarum describantur in breve.*

CAROLUS CALVUS, *in Capitulis ex Synodo Suession.* mandata illa Missis Dominicis dedit, in quorum *cap.* 1. sic habet: *Inbrevient etiam*, (nempe Missi Dominici) *quid unusquisque Prælatus, quando Ecclesiæ prælationem suscepit, ibi invenerit; & quid modo exinde ibi minus sit, vel quid & quantum sit superadditum.* Hoc ab eodem recentatum est in *Capitulari Compendiensi c.* 1. ejusque descriptionis exemplum videre est *apud* FLODOARDUM, *lib.* 3. *Rem. Hist. cap.* 28. ubi HINCMARUS Anselmo cuidam Monacho præcipit, *ut describat omnia, quæ in Monasterio suo ante ipsius Præsulis ordinationem facta & collata fuerint, & quæve postea: numerum quoque fratrum & famulorum ibi servientium, & si qua exinde suo tempore dispensata fuerint, & in*

quas

quos usus, vel per quas personas: & ita veraciter omnia describantur, ut Missi Dominici nihil ibi falsum possint invenire. Et hinc cum LVPVS *Abbas Ferrar*. esset Missus Dominicus sub CAROLO CALVO, jubet, in *Ep.* 80. *in fin.* ut quidem Abbas ad se mittat *breves de facultate sui Monasterii*.

Ad bona Monachorum pertinent adhuc pleraque alia Capitularia: sed potissimum illud CAROLI CALVI, *ex Synodo Suession. actione* 7. *cap.* 2. 3. & 5. in quibus statim jubet, *Ut Missi Dominici caveant, ne Monasteria in proprietatibus fundatorum ædificata, ab eorum heredibus dividantur*: De ea divisione jam olim diximus, in *Commentario nostro ad cap.* 1. *Ex. de jur. Pat.* Additur *in iisdem Capitulis, c.* 2. *de iis Monasteriis, quæ in alodem data sunt*, id est *in proprietatem*, ut ibidem subjicitur, ut & fusius suo loco videbimus. Iis vero temporibus Reges & Principes Ecclesias & Monasteria laicis dabant, aut in beneficium, aut in alodem. De iis, quæ beneficiario jure tenebantur, FILESACVS *in querela Ecclesiæ Gall.* passim D. DE MARCA *in historia Bearn. lib.* 1. *cap.* 28. AVCTOR *libri du Franc. allen, pag.* 279. & plures alii. Ejus rei luculentissimum exemplum videre est, in CHRON. *Attrebat. & Camerac. lib.* 3. *cap.* 6. quædam addidimus etiam in *Proleg. ad eumdem tit. de jur. patron. cap.* 17. ubi ostendimus, quomodo laici illi Abbates in iis Monasteriis habere cœperunt jus Patronatus. De iis, quæ in alodem, agitur *in hoc Suession. Capitulari, cap.* 2. & 5. & in *Concilio Meldensi, Can.* 41. *sub eod.* CAROLO CALVO, ubi sic habet: *Providendum est Regiæ Majestati, ut Monasteria, &c. & nunc in allodium data sunt, quapropter omnis eorum religio funditus est eversa*. In Can. 42. *Monenda est solertia Regia, ut strenuos & fideles Missos dirigat, & investigent, ac diligenter inbrevient res Ecclesiasticas, quæ in allodium datæ sunt*. In *cap.* 5. *ejusdem Capitularis: Ut Missi diligenter describant, eique renuntient, a quibus, & quibus res ad Monasteria pertinentes in alodem datæ sint, & quantum exinde sit*. Eaque ratione descriptio illa Missis Dominicis demandari solebat, quia sæpius Monachi ad egestatem redacti ostiatim mendicare tenebantur; cum Magnates beneficiarii, aut allodiarii omnia eorum bona sibi vindicarent, nec quid iis præstare vellent, ut docet LVPVS *Abbas Ferrar. in Epist.* 42.

Iubet præterea *c.* 3. *Ut Missi Dominici per singulas parochias, una cum Episcopo parochiæ ipsius, requirant de Abbatiolis ex casis Dei*, seu Monasteriis *in beneficium datis, qualis census inde exeat; ut Ecclesia, de qua sunt, exinde vestituram habere possit*. Abbatiolæ sunt prædia Monasteriorum laicis data in beneficium, in feudum; ut probari potest ex AIMOINO FLORIAC. *lib.* 5. *cap.* 34. Nihil frequentius, quam ut pro terris Ecclesiasticis in beneficium datis, census quidem huic Ecclesiæ solverentur, unde exierant: CAROLVS M. *lib.* 5. *cap.* 198. CAROLVS CALVVS, *in suis Capitulis apud Silvacam, cap.* 2. *In Edicto Pistensi, cap.* 2. *Concilii Francofordiensis Can.* 25. *Synodi Liptinensis* sub CAROLOMANNO, *Can.* 2. & alibi passim. Et ideo Missi Dominici requirebant, qualis census exiret, ut ita *Ecclesia vestituram haberet*, id est possessionem illius census acquireret. Unde duo fluxisse videntur hodie: primum est, quod monasteria tot reditus fundiales, aut prædiales habeant: alterum est, quod de eorum possessione cognoscant Iudices Regii.

Ea potissimum ratione volebant Christianissimi Reges a Missis dominicis describi bona Monasteriorum; ut viderent, ne amplius in iis reciperentur Monachi, quam ratio permittebat, & in iis degere possent absque necessariarum rerum penuria; ut est in *Can.* 8. *sexti Arelat. Concilii* sub CAROLO M. ex quo Can. desumptum est *cap.* 1. *Ex. de institut.* ne plures mitterentur in Monasteria Canonicorum vel Monachorum, aut etiam puellarum, quam sufferri possit. *Moguntiaci Concilii Can.* 19. *sub eod.* CAROLO M. Nihil omnino frequentius in sacris Canonibus, & in Constitutionibus veterum Imperatorum, quam ut in quibuslibet Ecclesiis certus sit & determinatus Clericorum & Monachorum numerus, & quidem juxta earum vires aut facultates: ne si plures in iis instituantur, incidant *in causam mutuorum*, ait Iustinianus, *in Nov.* 3. *Præf.* id est, ne magnam pecuniæ quantitatem quotidie mutuo accipere teneantur ad eos omnes exhibendos; & ita tandem ad inopiam redigantur in opprobrium Cleri. Singularis forte occurrit ratio in Monachis, quam afferunt *Moguntiaci Concilii Patres in Can.* 20. *Ut iis non sit necessitas vagandi foras ad quærenda necessaria, quod omnino non expedit animabus eorum; ne propter necessitatem victus aut vestimenti, a sua professione deviare teneantur*. Eoque pertinet etiam *Canon tertius secundi Vernensis Concilii*.

Et hinc CAROLVS CALVVS jubet, *in iisdem Capitulis ex Synodo Suession. cap.* 1. *Ut Missi Dominici præcipiant victum, potum, & vestitum Monachis ordinari pro qualitate & possibilitate loci: ac describant numerum Monachorum & Sanctimonialium uniuscujusque loci*: & ut addit, *secundum qualitatem & quantitatem loci, cum consilio Episcoporum & fidelium nostrorum, ubi minor numerus fuerit, nostra auctoritate addamus: ubi vero indiscretione Prælatorum superfuerit, ad mensuram redigamus*. Et sic antea CAROLVS M. *lib.* 5. *Capitular. cap.* 106. & 107. prohibuerat, ne *superfluæ congregationes fierent; sed ut quilibet Abbas tantos congregare posset, quantis consilium dare poterat; & ut in monasteriis non amplius essent servi, aut ancillæ, nisi secundum mensuram*.

CAPUT IX.

Monasteriorum reparationes, & bonorum ad ea pertinentium. Lites, causæ, negotia.

DUo supersunt excutienda de Monasteriis. Primum est de eorum Instaurationibus & reparationibus. CAROLVS M. *lib.* 4. *cap.* 4. sic loquitur: *De opere vero, & restauratione Ecclesiarum Episcopus & Abbas, atque Comes una cum Misso nostro, quem sibi ipsi ad hoc elegerint, considerationem faciant*. In *lib.* 5. *cap.* 143. sic habet: *Dignum ac necessarium est, ut Missi nostri per quæque loca directi simul cum Episcopis prospiciant loca Monasteriorum Canonicorum pariter, ac Monachorum, similiterque Puellarum &c. similiter quoque ædificationes Monasteriorum supradicti Missi, & cum iis Episcopi per diversa loca prævideant, &c. ubi autem aliter inventa fuerint, hoc omnimodis Episcopus loci ipsius faciat emendari*. CAROLVS CALVVS, *in suis Capitulis ex Synodo Suession. act.* 7. *cap.* 1. jubet, *Ut Missi Dominici congruas officinas construi jubeant, ubi desunt; & ubi sunt facta, & per negligentiam sunt destructa, instaurari præcipiant*, & addit, *cum consilio etiam & consensu ipsius, qui Monasterium tenet*: & in ipsa Synodo adduntur ea verba, *quem volumus, & expresse præcipimus, ut præsens sit*: quia cum Abbas non minimam redituum & obventionum partem capiat, æquius est, ut ejus etiam impensis Monasteria restaurentur, & facta sint eorum tecta,

Ecclesiæ Gallic. Prælati, *in Synodo ad Teudonis villam*,

villam, *cap.* 5. petunt a CAROLO CALVO, *Vt in Monasteriis locorum restauratio fiat Diœcesani Episcopi providentia, adhibito quodam Abbate viro religioso; ut in iis provisores instituantur, qui ad Regis notitiam referant, quæ corrigenda sunt.* Caput illud conceptissimis verbis docet, eo tempore Christianissimos Reges propter imminentem Reipub. necessitatem laicis commisisse Monasteria, ut ex eorum reditibus militaria stipendia perciperent, ejusque rei exempla occurrunt passim, apud auctores ejus sæculi.

Alterum est de cognitione causarum, aut litium ad Monasteria pertinentium. Sub CAROLO M. Missi Dominici cognoscunt de lite inter Monachos Farfensis Monasterii, & Guinichisum Ducem, de quibusdam piscariis, ut videre est *in Chronico Farfensi cap.* 57. *apud* QUERCETANUM, *tom.* 3. *Hist. Franc.* Et *ibidem* non multo post simile aliud exemplum exstat, *pag.* 656. *ejusdem tomi*. Sub eodem Missi Dominici cognoscunt de Cella S. Goaris Treverensis, an ea pertineret ad Trevirensem Episcopum, an vero ad Prumiensem Abbatem, ut videre est *in miraculis S. Goaris, post alteram ejus vitam editis; tom.* 2. *SCtorum Benedictin.* Sic etiam cum sub LUDOVICO PIO lis quædam orta esset inter Monachos S. Benedicti Floriacensis, & inter Monachos S. Dionysii, de ea cognoverunt Missi Dominici, apud AIMOINUM/ADREVALDUM, *lib.* 1. *de miraculis S. Benedicti*, *cap.* 25.

Sub eodem etiam Imperatore, Missus Dominicus cognoscit de lite inter Monachos S. Vincentii de Vulturno, & quosdam Magnates, de statu quorumdam vassallorum, *in Chronico ejus Monasterii*. Ac tandem, si Abbas prædium aliquod sui Monasterii evindicare vellet, hoc fieri solebat apud Missos Dominicos: ut palam est, *ex formula incerti auctoris*, *cap.* 6. apud *magnum* BIGNONIUM. Si damnum alicui Monasterio, aut ejus servis datum fuerit, ejus Advocatus de eo agebat, apud Missum Dominicum: ut videre est, *in quadam veteri charta Nobiliacensis Monasterii*, quam exscribit BALUZIUS *in Regibus Aquitaniæ*, *pag.* 23.

CAPUT X.

Curam habebant pauperum.

OMnia Regum nostrorum Capitula docent plus satis, quanta fuerit eorum charitas in pauperes, quanta eorum cura de bonis ad eos pertinentibus, quomodo iis factas donationes in protectionem suam susceperint. Sed & huic etiam fini utebantur Missorum suorum industria: CAROLUS M. *lib.* 2. *Capitular. cap.* 28. jubet, *ut Missi Dominici ita suos Conventus agant suaque Placita, ut pauperes populi opportunitatem conveniendi habeant:* cumque in eo, & in tribus præcedentibus multa de Missis Dominicis proposuit, statim *in cap.* 31. jubet, *Vt orphanis subveniant, qui paternam aut maternam hæreditatem amiserint, quive perperam a suis parentibus exhæredati fuerint.* Jampridem illud ipsum caverat, *lib.* 1. *cap.* 115. *Ne a potentioribus opprimantur pauperes aut contra justitiam exhæredentur.* Sed postea hujus Capitularis executionem suis Missis demandat, *in d. cap.* 31. & 32. ubi addit, illud etiam pertinere ad eorum curam, *Ne quilibet potentiores sub mala occasione, vel malo ingenio res pauperum emere, aut vi tollere audeant: sed qui ex iis aliquid comparare voluerit, in publico Placito coram idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat. In cap. sequ. de causis viduarum, pupillorum, orphanorum, vel reliquorum pauperum; ut in primo Conventu ante medium diem* (avant midy) *illorum ratio, vel querela audiatur & definiatur: & post mediam diem causa Regia, & Ecclesiarum & potentum.*

Sic etiam cum *lib.* 4. *cap.* 44. Missis Dominicis mandavit, de quibus causis agere debeant, *in cap.* 46. subjicit *de pauperibus, viduis, & pupillis injuste oppressis, ut adjuventur & releventur.* Ac tandem, *in addit.* 4. *cap.* 115. *Comites autem, aut Missi nostri magnum studium habeant, ne forte propter eorum negligentiam pauperes crucientur*, quod SIRMONDUS refert inter Capitularia LUDOVICI PII, *tom.* 2. *Concil. Gall.* in gestis LUDOVICI PII, *ad an.* 814. *Ad justitias faciendas, & oppressiones popularum relevandas, legatos in omnes regni sui partes misit.* Quod etiam ad eum annum habent EGINARDUS, ANNALES FULDENSES, & BERTINIANI; sed vetus CHRONICON MOISSIACENSE illud rejicit ad an. 815. THEGANUS, *in gestis ejusdem*, *cap.* 13. *Misit legatos suos supra omnia regna sua, qui egressi invenerunt innumeram multitudinem oppressorum, aut ablatione patrimonii, aut exspoliatione libertatis; quod iniqui ministri, Comites, & loco positi, per malum ingenium exercebant.*

CAROLUS CALVUS, in *Conventu ad Marsnam*, *cap.* 7. ait: *Vt in singulis partibus regni Missi idonei constituantur, qui querelas pauperum & oppressiones definire valeant.* In Capitulis ad Valentianas, in adnuntiatione CAROLI Regis, *cap.* 4. *De cavenda rapacitate, & oppressione rerum Ecclesiasticarum & pauperum.* HINCMARUS *in admonitione* 14. *ad Proceres regni*, *cap.* 25. *Proceres & Consiliarii mittebantur in provincias, ut quilibet miseri, pauperes, & oppressi ad manum haberent, per quem justitiam acciperent*, & quos appellare seu implorare possent, ut est *in Capitulis* CAROLOMANI II. *ad Vernum Palatium*, *cap.* 9.

Denique non omittendum, quod SIRMONDUS refert inter quædam Capitula CAROLI MAGNI, *ad an.* 789 *tom.* 2. *Concil. Gall. cap.* 16. *De pauperibus in plateis, vel quadruviis jacentibus, ut ad Ecclesiam veniant, & eorum confessiones donentur:* quæ ultima verba sic forte accipienda sunt, ut pauperes ad Ecclesiam accedentes iis afferant litteras commendatitias, quæ olim peregrinis pauperibus dari solebant, ut ab aliis fidelibus eorum inopia sublevaretur: earum meminerunt GREGORIUS NAZIANZENUS *in Orat.* 1. *contra Julianum*, SOZOMENUS, & NICEPHORUS. Cumque peregrini illi commendatitias illas litteras afferebant, *Diaconus inquirebat, an essent fideles, an Ecclesiastici, an hæresi quadam contaminati: & deducebantur ad locum sic accommodatum*, ut habet *auctor Constitutionum Apostolic. lib.* 2. *cap.* 58. Et ideo forte in hoc nostro Capitulari litteræ illæ dicuntur *litteræ confessionis*, quod cum iis temporibus exolevissent confessores, qui olim eas confessionis litteras dabant lapsis; litteræ commendatitiæ dici cœperunt *litteræ confessionis*, quod peregrinorum veram & catholicam fidem contestarentur & probarent: Unde cum pauperes in aliquam civitatem veniebant, jubebat CAROLUS M. ut ad Ecclesiam accederent, & illius Prælato, vel Diacono litteras commendatitias, litteras confessionis donarent seu offerrent; ac si essent orthodoxæ fidei, deducerentur in xenodochium, in quo recipiebantur tantum probatæ fidei pauperes ac peregrini: CAROLUS CALVUS, *in suis Capitulis tit.* 27.

Ac tandem CAROLUS M. *in quibusdam Capitulis*, quæ Missis data dicuntur, *apud* SIRMONDUM, *eod. tom.* 2. *pag.* 246. jubet, *in cap.* 16. *Vt in anno de famis inopia, unusquisque suos adjuvet, & suam non nimis annonam care vendat; & ne foris imperium vendantur alimoniæ. In cap.* 24. *a Sacerdotibus admo-*

ciendos. In *Capitulis post reditum a Confluentibus*, *cap.* 1. & 3. jubet, *Vt Missi discurrentes firmitatem cum fratre habitam observari curent*. In *cap.* 8. *Vt pax omnibus modis in tota regno per eorum Missaticum observetur*. In Capitulis *in Synodo Pistensi* editis *cap.* 4. *Vt pacis violator juxta facinoris qualitatem, sive coram eo ipso Rege, sive coram Missa Dominico dignas pœnas persolvat*.

HINCMARUS REM. *in admonitione* 14. *cap.* 36. ait, institutos esse Missos Dominicos, *Vt viderent, si populus in qualibet regni parte, regione, seu angulo turbatus sit, quæ causa turbationis, si murmur populi obstrepat, vel tale aliquid inæquale resonet, ut Regem interrogantem de iis certiorem faciant*.

CAPUT XIII.

Fidelitas populorum.

CUrabant Christianissimi Reges, ut populus iterum atque iterum fidelitatem iis juraret, seu adhibito solemni juramento promitteret: Istius juramenti formula passim exstat in eorum Capitularibus; & apud LINDENBROGIUM, *in Glossario*, in verbo *Fidelis*. Ejus exigendi cura demandari solebat Missis Dominicis. CAROLUS M. *lib.* 3. *Capitular. cap.* 88. *Vt Missi nostri populum nostrum iterum nobis fidelitatem promittere faciant secundum consuetudinem jamdudum ordinatam: & ipsi aperiant & interpretentur illis hominibus, qualiter ipsum Sacramentum, & fidelitatem erga nos servare debeant*. Quid illud sit, explicat HINCMARUS, *in opusculo*, *cap.* 61. ubi etiam subjicit quasdam animadversiones in illud juramentum, quæ omnia sunt plana longioris subsellii. Eleganter FULBERTUS CARNOT. *in Epist.* 45. docet, jurantem vassallum ea sex in memoria semper habere debere, *incolume*, *tutum*, *honestum*, *utile*, *facile*, *possibile*; & dominum fideli suo in iis omnibus vicem reddere.

Idem CAROLUS, in quibusdam Capitulis, quæ Missis Dominicis data dicuntur, *apud* SIRMONDUM, *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 157. *De Sacramento fidelitatis, quod nobis & filiis nostris jurare debent, quod his verbis contestari debet: Sic promitto ego ille partibus domini mei Caroli Regis, & filiorum ejus, quia fidelis sum, & ero diebus vitæ meæ sine fraude & malo ingenio*. Et aliquando volebat, ut coram Missis sibi filiisque juraretur fidelitas per corpora Sanctorum, ut est *in veteribus Francorum Annalibus*, *apud* QUERCETANUM, *tom.* 2. *Hist. Franc. pag.* 5. per S. Martinum, per S. Germanum; ut *in aliis Annalibus ibidem*, ubi de Dassilone: super corpus S. Dionysii, *apud* EGINARDUM.

LUDOVICUS PIUS *in Capitulari tertio circa fin. Volumus & jubemus, ut Missi nostri diligenter inquirant, qui necdum fidelitatem nobis promiserunt, ut eum juramenta nobis fidelitatem promittere faciant*. In aliis ejusdem Capitulis *cap.* 4. eadem ipse exscribuntur.

CAROLUS CALVUS, *in Capitulis apud Attiniacum* (ubi jubet, ut quilibet Missus Dominicus ea exequi procuret) *cap.* 13. *De fidelitate Regi promittenda, id est omnes per regnum illius Franci fidelitatem illi promittant; & qui dicunt, se illam promisisse, aut certis testibus hoc adprobent, aut jurent, se illam antea jurasse, aut illam ipsam fidelitatem promittant*. Idem in *Capitulis ad Tusiacum*, *cap.* 2. & *apud Carisiacum*, *cap.* 4. ubi ait, se jam illud *scarwisse*, id est constituisse.

Denique apud MARCULFUM *in formulis*, *lib.* 1. *cap.* 40. quod ita inscribitur, *ut leude samio promittatur Regi*, præsente Misso Dominico, ut est *in eo cap.* Quis dicatur *Samius*, subsistit etiam vir magnus eo loci. Forte legerem, *spioni Regis*, id est, exploratori Regis, ut apud PAPIAM legunt eruditi viri, unde procul dubio nostrum illud *Espion*.

CAPUT XIV.

Regias litteras accipiebant, & denuntiabant Comitibus, & populis.

CUm Christianissimi Reges quasdam Constitutiones ediderant, eas cum instructione mittere solebant ad Missos Dominicos, ut eas omnibus notas facerent; eo pertinet totum fere *Capitulare secundum* LUDOVICI PII, *tom.* 2. *Concil. Gall.* Eleganter etiam SIRMONDUS eo loci plerasque Capitula exscribit passim, quæ Missis Dominicis data fuerant, ut ea Provincialibus denuntiarent. Cum enim ad Palatium reversi erant Missi Dominici, eos interrogare solebant Principes, ut jam olim diximus; & ad eas interrogationes pleraque faciebant Capitula, quæ vel iis ipsis in Missaticum profecturis dabant, vel ad eos mittebant, ut publicarentur; nihil frequentius in eorum Capitulis. QUERCETANUS *tom.* 2. *Hist. Franc.* inter *Epistolas* EGINARDI quasdam interserit LUDOVICI PII ad Missos Dominicos, nempe 19. 20. 21 22. In 19. cuidam Comiti præcipit, *ut facere studeat, quod Missus Dominicus in verbo regio faciendum injunxerit cum aliis Comitibus & fidelibus*.

Idem antea CAROLUS M. apud *lib.* 2. *Capitul. cap.* 21. generaliter omnes admonet, *ut Missis Dominicis honorem exhibeant, & ea, quæ per eos injungit, agere non negligant*. In *cap.* 27. *Vt per eos Capitula sua omnibus nota fiant*. In *cap.* 28. ait, *se suis Missis dare Capitula, ut secundum voluntatem Dei, & jussionem suam adimpleantur*, nempe a fidelibus & subditis, quibus ea denuntiaverint. Idem fere habet *lib.* 2. *cap.* 27. cujus ea est epigraphe: *De hoc, quod per Missos Dominicos ea, quæ per Capitula statuta sunt, omnibus nota fieri debeant*. & *lib.* 4. *cap.* 72. *Vt Missi Dominici, & unusquisque in sua Ministeria hæc Capitula relegi faciant coram populo, & omnibus nota sint, ne aliquis excusationem habere possit*.

Ac tandem CAROLUS CALVUS, *in Capitulari Compendiensi* (quod non ita pridem edidit clarissimus BALUZIUS *ad calcem operum Lupi Ferrar.*) jubet sæpius, *Vt Missi Dominici suas Constitutiones omnibus subditis denuntient*. Et ut plurimum eas in suis Conventibus aut Placitis palam recitari & publicari curabant, in præsentia Comitum, Procerum, Iudicum & populi, ne quis earum ignorantiam obtenderet. IDEM *Capitula sua in Carisiaca Synodo edita*, ad Missos Dominicos dirigit, *ut per eos populo denuntientur, & perducantur ad effectum*. In *Capitulis post reditum a Confluentibus cap.* 1. & 3. jubet, *ut Missi discurrentes firmitatem, id est pacem cum fratre suo factam, Capitula Confluentibus edita, quæque autem fecerat, omnibus innotescant*, seu nota faciant. In iisdem *Capitulis post reditum cap.* 3. addit: *Vt antiqua Capitula servent, donec alia ita annuntianda & observanda dederint*.

CAPVT XV.

Milites. Heribannus.

QVamvis Miſſi Dominici non eſſent militares Magiſtratus, curam tamen habebant militum, & eorum fere omnium, quæ ad militiam, aut utique militarem diſciplinam pertinebant. Vnde in *Capitulis* LAMBERTI *Imperat. an.* 904. *editis*, *cap.* 7. apud BARONIVM *ad eum an.* occurrunt *Miſſi exercitus Imperialis*, hodie *Intendants de juſtice dans les armées*. Hinc etiam *lib.* 2. *Capitular. cap.* 14. ſic ſtatim habet: *De pace vero in exercitali itinere ſervanda uſque ad marcham hoc omnibus notum fieri volumus, quod quicumque auctorem damni ſibi anno præterito illati nominatim cognoſcit, ut juſtitiam de illo quærat & accipiat.* In *cap.* 15. *Vt cognoſcat unuſquiſque omnes, qui in ſuo obſequio in tali itinere pergunt, ſive ſui ſint, ſive alieni; ut ille de eorum factis rationem ſe ſciat redditurum, & quidquid ipſi in pace violanda deliquerint, ad ipſius debet periculum pertinere: ea conditione, ut pacis violator primum juxta facinoris qualitatem, ſive coram nobis, ſive coram Miſſo noſtro dignas pœnas perſolvat.* SIRMONDVS *tom.*2. *Concil. Gall. pag.* 454. utramque hanc æquiſſimam legem LVDOVICO PIO adſcribit *in Capitulari ſecundo*, quod continebat inſtructionem Miſſorum Dominicorum.

In tertio Capitulari pag. 464. *Iubemus, ut Miſſi noſtri diligenter inquirant, quanti homines liberi in ſingulis Comitatibus maneant, qui per ſe poſſunt expeditionem facere: vel quanti de his, quibus unum alium adjuvet, quanti etiam de his, qui a duobus tertius adjuvetur & præparetur, ut eamdem expeditionem exercitalem facere poſſint, & eorum ſummam ad noſtram notitiam deferant.* quod etiam reperitur *in fine ejuſdem Capitularis*. Additur *in ejus c.* 7. *pag.* 473. *Hinc vero ea diligentia, & hæc ratio examinetur per ſingulas centenas, ut veraciter ſciant illos, atque deſcribant, qui in exercitalem ire poſſunt expeditionem: ac videlicet ſecundus ordo de his, qui per ſe ire non poſſunt, ut duo tertio adjutorium præparent.* Ac tandem *lib.* 5. *Capitular. cap.* 341. *Si quis in exercitu infra regnum ſine juſſione dominica per vim hoſtilem aliquid prædare voluerit, aut fœnum tollere, aut granum, aut pecora majora vel minora, domoſque infringere, vel incendere, hæc ne fiant, omnino prohibemus;* & ſtatim pœna in eos conſtituitur, qui huic Conſtitutioni non paruerint.

Ea fere omnia exſcribunt Patres Concilii ad S. Macram Remenſis Diœceſis, *an.* 881. *poſt Can.* 6. ſicut & CAROLVS CALVVS *in Capitulis Synodi Cariſiacæ an.* 857. quæ Miſſis Dominicis diriguntur. Et *in Edicto Piſtenſi cap.* 27. poſt exſcriptam legem de iis deſcribendis, qui exercitalem expeditionem facere poſſunt, vel non, addit: *Vt Miſſi curent eos, qui non poſſunt, ad civitates novas, & pontes, ac tranſitus paludium operari; & in civitate, atque in Marcha vuactas,* id eſt excubias, *facere ad defenſionem patriæ.* Ac tandem HINCMARVS REMENSIS *in opuſculis cap.* 5. Carolum Calvum hortatur & orat, *ut eos mittat per ſingulas Provincias, qui militum rapinas coerceant,* & ſatis indicat, non alios eos eſſe, quam Miſſos Dominicos.

Curabant etiam *heribannum*, id eſt, mulctam non ambulantis in exercitum, vel etiam dominicam vocationem ad bellum, unde hodie *l'arriere Ban.* CAROLVS M. *lib.* 3. *cap.* 14. *De heribanno volumus, ut Miſſi noſtri fideliter exactare debeant abſque ullius perſonæ gratia, vel blanditia, ſeu terrore ſecundum juſſionem noſtram.* In *cap.* 18. *Vt Miſſi noſtri æqualiter faciant de ſingulis cauſis, ſive de heribanno.* In *cap.* 68. *Vt non per aliquam occaſionem, nec pro Vuacta, nec de Scarra* (Escadron) *neque de Vuarda, neque pro heribergare, nec pro alio banno heribannum Comes exactare præſumat, niſi Miſſus noſter prius heribannum ad partem noſtram recipiat, & ei ſuam partem tertiam exinde per juſſionem noſtram donet. Ipſe vero heribannus non exactetur, neque in terris, neque in mancipiis, ſed in auro & in argento, pallis atque armis, & animalibus atque pecudibus, ſive talibus ſpeciebus, quæ ad utilitatem pertinent.* Ille idem CAROLVS M. *in Capitul.* 3. *ad an.* 805. *cap.* 19. eadem fere exſcribit, & *in fin.* addit: *Vt Miſſi noſtri caveant, & diligenter inquirant, ne per aliquod malum ingenium ſubtrahant noſtram juſtitiam, alteri tradendo aut commendando.*

IDEM, *lib.* 4. *cap.* 70. *Vt Vaſſi noſtri, & Vaſſi Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum, & Comitum, qui anno præſente in hoſte non fuerunt, heribannum reuvadient*, (ideſt pro banni mulcta uvadium dent ſeu pignus); *exceptis his, qui ab heribanno immunes ſunt, aut excuſati*, ut puta qui Miſſi erant ad recipiendos Miſſos Dominicos. In ſecunda appendice *ad eum lib.* 4. *cap.* 29. *De heribanno, ut diligenter inquirant Miſſi noſtri, qui hoſtem ſeu expeditionem facere potuit, & non fecit, ut bannum noſtrum ipſe componat, ſi habet unde componere poſſit.* *In cap.* 36. *ejuſdem Append. Quicumque liber homo inventus fuerit anno præſente cum Seniore ſuo in hoſte non fuiſſe, plerumque heribannum perſolvere cogatur. Et Seniores aut Comites tot heribannos ſolvant, quot homines domi dimiſerunt*, additur: *Et quia nos anno præſente unicuique Seniori duos homines conceſſimus, quos domi dimitteret ad ſuam cuſtodiam, volumus, ut eos Miſſis noſtris oſtendat.*

Heribannus igitur eſt mulcta non euntis in exercitum ad juſſionem Principis: ſed tamen ſi quis ex ejus præcepto aliquid aliud præſtiterit, ab heribanno excuſari poteſt. Et hinc EGINARDVS *in Epiſt.* 22. *ad quemdam Miſſum Dominicum*, apud QVERCETANVM *tom.* 2. *hiſt. Franc.* aſſerit, eum ſolvere non teneri heribannum, qui ſecundum ordinationem D. Imperatoris ad cuſtodiam maritimam fuit. Sic etiam licet Miſſi Dominici ex regiis Capitulis heribannum exigere deberent, abſque ulla perſonarum acceptione & gratia, attamen ille idem EGINARDVS *ibidem, in epiſt.* 33. quibuſdam Miſſis Dominicis gratias agit, quod ſuis hominibus parceret in ipſis etiam heribannis.

Ac tandem CAROLVS CALVVS, *in Edicto Piſtenſi, cap.* 27. jubet, *Vt Miſſi Dominici ab iis heribannum exigant, qui hoſtem dimiſerint, aut non venerint ad defenſionem patriæ.* Et ita non illi tantum mulctam hanc ſolvere tenebantur, qui ad Regis juſſionem ad expeditionem exercitalem proficiſci contempſerant; ſed etiam deſertores, quique hoſtem dimiſerant, id eſt exercitum, aut exercitalem expeditionem, veteribus *l'hoſt.* Nec omittendum, quod CAROLVS CALVVS habet, *in Capitulis apud Tuſiacum, cap.* 13. ubi agens de iis, qui regnum ſuum devaſtare velint, addit: *Miſſi noſtri de ipſo Miſſatico providentiam habeant, qualiter unuſquiſque Epiſcopus, vel Abbas, ſeu Abbatiſſa, cum omni plenitudine & neceſſario hoſtili apparatu, & ad tempus ſuos homines illuc tranſmiſerit cum Guntfanonario* (vexilli præfecto) *qui de ſuis Paribus cum Miſſis noſtris rationem habeat.* Et ita olim Epiſcopi, jubente Rege, homines ſuos in militarem expeditionem mittere tenebantur; eamque generalem regni conſuetudinem vo-

cat RIGORDVS, *in gestis Philippi Augusti*. Ac si detrectarent, eorum regalia confiscari solebant; ut de Aurelianensi & Altissiodor. occurrit, apud INNOCENTIVM III. *lib.* 1. *Regest.* 3. *Ep.* 190.

CAPVT XVI.

Violentia Potentiorum, & eorum lites.

MVlta facinora sub uno *violentiæ* nomine continentur; quique manifestam detegitur commisisse violentiam, non jam relegatione aut deportatione insulæ plectitur (ut obtinebat olim ex lege Iulia *de vi publ. & priv.*) sed capitale supplicium excipit, *l.* 1. *Cod. Th. ad leg. Iul. de vi publ. & priv.* Vnde BENEDICTVS LEVITA exscripsit *caput* 386. *lib.* 6. *Capitular.* non etiam *ex l.* 6. *Cod. eod.* quippe qui nondum haberet eum Codicem Iustinianeum. Et *lib.* 7. *cap.* 232. *Convictus in judicio de evidenti violentiæ crimine reus capite puniatur.* Proprie quidem crimen illud ad vim publicam & privatam pertinet; sed in hoc capite continet maxime inferiorum oppressionem per potentatum, & concussionem Potentiorum, dum nempe ab illis multa per vim exigunt & extorquent, eosque bonis suis spoliant. De ea re jampridem quædam diximus, ubi egimus de reclamatione ad Missos Dominicos, & de eorum cura circa pauperes.

Tertii Turon. Concilii Patres in Can. 44. petunt a CAROLO M. *sublevari pauperes, qui a Potentioribus opprimuntur.* In *Can.* 49. *subditorum dominos admoneri, ut circa eos pie ac misericorditer agant, nec eos vi opprimant, nec illorum substantiolas injuste tollant.* Et hoc totidem verbis constituit piissimus ille Princeps, *lib.* 2. *cap.* 44. Et in Capitul. *lib.* 1. *cap.* 115. *lib.* 5. *cap.* 256. *lib.* 6. *cap.* 252. *De oppressione pauperum liberorum hominum, ut non fiat a Potentioribus per aliquod malum ingenium contra justitiam.* Cumque Capitula daret Missis Dominicis *lib.* 4. *cap.* 46. scripsit, *de pauperibus, viduis, & pupillis injuste oppressis, ut ab iis adjuventur & releventur.*

Huic potissimum fini mittebantur in provincias, *ut oppressiones pauperum examinarent.* CAROLVS CALVVS *in Conventu primo ad Marsnam, c.* 7. *Vt iis ablata æquo libramine iis restitui curarent.* AMMONIVS *in vita* LVDOVICI PII *ad an.* 824. *Ne miserabiles personæ Procerum potentatu opprimerentur.* HINCMARVS, EGINARDVS, THEGANVS, ANNALES FVLDENSES, *& alii.* Idem CAROLVS CALVVS *ad Valentianas, de cavenda rapacitate & oppressione Ecclesiarum & pauperum.* Curabant etiam, ne pauperes a quolibet Reipub. Ministro, id est, inferiori aut minori Iudice, quamcumque violentiam, vel oppressionem, aut exactionem paterentur; quod CAROLVS CALVVS populo adnuntiari præcipit a Missis Dominicis, *in Capitulis apud Sylvacum, cap.* 9. & alibi passim.

Ac tandem si Proceres querelam, litem, aut controversiam inter se haberent, Missi Dominici eam secundum justitiam & æquitatem definiebant; ut *in appendice tertia, ad lib.* 4. *Capitular. cap.* 9. Ita et si lis quædam mota esset inter Comitem & ejus pagenses (seu homines aut vassallos, qui manerent in eo pago, cui præerat Comes) de quibusdam juribus aut censibus, inter eos Missi Dominici sedebant judices, *ut in eadem appendice, cap. ult.*

CAPVT XVII.

Nundinæ. Mercatus. Pondera. Mensuræ.

COnstat omnino, commercia, nundinas, mercatus valde pertinere ad utilitatem publicam. Vnde Imperatores Rom. multos hinc inde instituebant, qui eorum curam agerent; sed præcipue Comites commerciorum, sub Comite sacrarum largitionum, *in Notitia Imperii, & passim in utroque Cod.* Sic etiam Christianissimi Reges sæpius ac sæpius leges ediderunt de commercio, ejusque curam commiserunt Missis Dominicis. Inter veteres formulas incerti auctoris, *cap.* 45. *apud* MARCVLFVM *in append.* exstat indiculus regalis, ex quo manifeste colligitur, vectigalia, telonea, tributa, quæ in mercatis præstantur, eorumque immunitatem quibusdam concessam pertinuisse ad curam Missorum Dominicorum. CAROLVS M. *in Capitulis in Aquensi Palatio datis, c.* 18. jubet, *Vt mercata in die dominica non agantur, sed in diebus, quibus homines ad opus dominorum suorum operari debent. Aut foris onvrievt.* Et SIRMONDVS *tom.* 2. *Concil. Gall.* ait, *ea Capitula Missis Dominicis data fuisse.* Idem *lib.* 3. *Capitular. c.* 6. definit, ad quas usque provincias procedere debeant negotiatores: & *in fine* addit: *Vt arma & brunias* (seu loricas) *non ducant ad venundandum. Quod si inventi fuerint portantes, omnis substantia eorum auferatur ab iis: dimidia quidem pars partibus Palatii, alia vero medietas inter jam dictos Missos, & inventorem dividatur*: quod etiam exscribit CAROLVS CALVVS in *Edicto Pistensi*, c. 25. & pro *dictos Missos*, scribit *Missos Regios*. Idem CAROLVS M. in *Capit.* 3. *an.* 805. *c.* 6. *Et in præsenti anno de famis inopia, ut suos quisque adjuvet, & suam non nimis annonam care vendat: & ne foris imperium nostrum vendatur aliquid alimoniæ.* Ea Missis data sunt, ut diximus.

AGOBARDVS, Lugdun. Archiepiscopus, *de Insolentia Iudæorum* agens, apud LVDOVICVM PIVM queritur, *quod Missi Dominici mercata transmutari præceperint, quæ in sabbathis Iudæorum fieri solebant, & quibus diebus deinceps frequentari debeant, in eorum optione posuerint.* Sic etiam CAROLVS CALVVS in *Edicto ad Carisiacum*, & *in Edicto Pistensi* suis Missis mandat, *Vt curent bonos tantum denarios in mercatis exponi, & solvi, nec eos recusari.* Iubet etiam, *ut Missus Reip. curam rei monetariæ habeat in mercatis.* In eodem *Edicto ad Carisiacum*, jubet, *a Missis Dominicis constitutionem suam in mercatis relegi, adcognitari, & observari. In Pistensi, cap.* 19. *Vt unusquisque Comes de Comitatu omnia mercata inbreviari faciat, & sciat nobis dicere, quæ mercata tempore avi nostri fuerint, & quæ tempore Domini & genitoris esse cœperunt, vel quæ illius auctoritate constituta fuerunt, vel quæ sine illius auctoritate facta fuerunt, vel quæ tempore nostro convenire cœperunt; ut decernere possimus, quatenus necessaria, & utilia, & quæ per auctoritatem sunt, maneant.* Et Ita etiam hodie nullus mercatum, aut nundinas habere potest, nisi ex consensu & auctoritate Regis: quod a jure Civili desumptum esse constat.

Cum autem & sacræ paginæ & sacri Canones sæpius ac sæpius jubeant, justas & æquales esse mensuras, æqualia pondera, de iis quædam Capitula ediderunt Christianissimi Reges. CAROLVS M. *in Aquisgran. Capitulari*, seu in Edicto legationis, quod & dedit Missis Dominicis, *cap.* 74. *apud* SIRMONDVM: *Vt æquales mensuras & rectos, & pondera justa & æqualia omnes habeant, sive in*

Civi-

Civitatibus, sive in Monasteriis, sive ad dandum in illis, sive ad accipiendum. Idem fere in alio *Capitulari Aquisgran. cap. 72.*

Sexti Parisiensis Concilii Patres, lib. 1. Can. 51. LVDOVICO PIO indicant elegantissime, quanta mala pauperibus pariant injustæ mensuræ, injusta pondera, dolosæ stateræ, dum Clerici & Laici minorem modium & sextarium in vendendo atque commodando habent, & majorem in recipiendo. Et *in fin.* addunt: *Quamquam perversæ consuetudines non facile corrigantur, hæc tamen consuetudo inæqualium modiorum, & injustorum sextariorum, atque ponderum dolosorum, necesse est ut principali metu corrigatur.* Et *lib. 3. Can. 3.* agnoscunt, *mensuras modiorum & sextariorum vix unquam perduci posse ad certam correctionem, quod in diversis provinciis diversæ ab omnibus pene habeantur: sed tamen ab eodem Imperatore nullus duplices mensuras in sua dominatione habeat, aut habere possit.*

CAROLVS CALVVS *in Capitulis ad Tholosam cap. 2.* vult: *Vt mensura sit publica, probata, generalis, legitima, per civitatem, pagum, & vicinitatem.* In *Edicto Pistensi cap. 20.* jubet: *Vt Comites ac Ministri Reip. curent, quatenus justus sit modius, & æquus sextarius; & ut mensuram secundum antiquam consuetudinem de Palatio Regis accipiant.* Vnde & in Gallia omnes fere mensuræ ad Regiam referuntur, a qua etiam omnes illæ prodierunt & concessæ sunt. Et ibidem CAROLVS CALVVS in eos multa constituit, *qui mensuras adulterant, vel minuunt.*

CAPVT XVIII.

Aggeres fluminum. Pontes. Naves. Viæ publicæ.

CVm Reip. intersit, itinerantes & ripas habere munitas, & illæsos pontes; ea etiam ad suam, suorumque Missorum curam pertinere putarunt Christianissimi Reges. CAROLVS M. *lib. 4. cap. 10. De aggeribus juxta Ligerim faciendis, ut bonus Missus sidem operi præponatur,* (hodie, l'Intendant des Turcies & Levées :) *& hoc Pipino per nostrum Missum mandetur, ut & ille ad hoc Missum ordinet, quatenus prædictum opus perficiatur,* & hinc etiam hodie, *les Levées de la riviere de Loire.* CAROLVS CALVVS, *in suis Capitulis apud Attiniacum, cap. 3.* quæ suis Missis dedit, *de viis per aquas, videlicet, ut ubi noviter clausæ erant, aperirentur, sicut antiquitus fuerant apertæ;* & hinc hodie non ita passim licet in publicis fluminibus clausas facere, sic dicuntur *lib. 5. cap. 279.* nobis *des Escluses.*

LVDOVICVS PIVS, *in secundo Capitulari, cap. 20. apud* SIRMONDVM, *tom. 2. Concil. Gall. Vt ubi Pontes antiquitus fuerunt, & in iis locis, ubi tempore genitoris nostri, ipso jubente, diversarum necessitatum causa facti sunt, omnino absque ulla dilatione ab his, qui eos tunc fecerunt, restituantur & renoventur: ita ut ad Missam* (id est ad diem festum) *S. Andreæ restaurati fiant; nisi forte aut ipsa operis magnitudo, aut aquarum in quolibet inundatio hoc prohibeat: & volumus, ut Missi nostri nobis illud renuntient.* Hoc exscriptum legitur *lib. 2. Capitularium, cap. 20.* Idem in *cap. 11. lib. quarti, De duodecim pontibus super Sequanam volumus, ut hi pagenses, qui eos facere debent, a Missis nostris admoneantur, ut eos celeriter restaurent; & ut eorum vana contentioni non consentiant, quando dicunt, se non alibi eosdem pontes facere debere, nisi ubi antiquitus fuerant: sed ibi, ubi nunc necesse est, eosdem pontes facere jubeantur.* In *cap. 12. De omnibus pontibus per regnum nostrum faciendis, in commune Missi nostri admoneant, ut ab ipsis restaurentur, qui eos facere solebant.* In *cap. 43. Volumus, ut Missi nostri per singulas civitates una cum Episcopo, vel Comite Missos, vel nostros homines ibidem commanentes eligant, quorum cura sit, pontes per diversa loca emendare, & eos, qui illos emendare debent, ex nostra jussione admonere, ut unusquisque juxta suam possibilitatem, & quantitatem eos emendare studeat,* quod etiam a CAROLO M. *in* LEGE LONGOBARDORVM, *lib. 3. tit. 2. cap. 32.* relatum est. In *cap. 60. Vt pontes publici, qui per bannum* (seu per Edictum regium) *fieri solebant, anno præsenti in omni loco restaurentur.* Ac tandem *in tertio Capitulari, cap. 11.* ad Missos Dominicos jubet. *Vt qui publicos pontes reparare aggressi fuerint & neglexerint, ad præsentiam suam venire teneantur, reddituri rationem, cur eos non reparaverint,* Ea etiam cura Comiti aliquando demandabatur; ac si negligens esset, a Rege vel a Missu Regis judicandus erat, LEGVM LONGOBARDORVM *lib. 3. tit. 1. cap. 42. in fine.*

CAROLVS CALVVS, *in suis Capitulis apud Attiniacum, ad Missos, cap. 4. De pontibus restaurandis: videlicet, ut secundum Capitularia avi & patris sui, ubi antiquitus fuerunt, reficiantur ab his, qui honores illos* (seu feuda illa, majora illa prædia) *tenent, de quibus ante pontes facti, vel restaurati fuerant:* quia in eorum præcipue utilitatem & commodum exstructi tum primum intelliguntur, quod summe notandum: sicut & curam pontium Missis Dominicis demandari cum Episcopo; nam Ecclesiastici homines cum reliquo populo pontes restaurare tenentur, ut est in LEGIBVS LONGOBARDORVM *lib. 3. tit. 1. cap. 42.* quia pontium restauratio est munus reale, quod Clerici etiam agnoscunt. *In Edicto Pistensi cap. 27. Vt qui ad pontes operantur, a Missis Dominicis heribannum solvere, aut in expeditionem militarem proficisci non compellantur.*

In *Capitulis apud Attiniacum,* quæ Missis data sunt, ut ea in suis Missaticis exequi procurarent. *cap. 2. De maritima custodia, ut secundum consuetudinem vigilanter disponeretur.* In *Capitulis apud Tusiacum, cap. 14. Vt Missi nostri cum Episcopis, & Comitibus, & vassis nostris, qui super aquas commanent, per quas infideles nostri ad regnum nostrum transeant; ordinent, qualiter illæ naves custodiantur: & per jus neglectum naves postea bene custodita non fuerint, nobis renuntietur.* Cumque ad navium compositione indicta erat quædam exactio pro regni salvamento, mandabatur Missis Dominicis, ut ea moderata esset, *in Edicto, in Carisiaco.*

Ac tandem viæ publicæ ad eorum curam pertinebant. CAROLVS M. *lib. 2. Capitular. cap. 17.* jubet, *Vt Missi Dominici locos illos curent, ubi modo via ordinata est.* Et *lib. 5. cap. 353. Ne quis viam publicam, aut lithostratum, claudat contra legem;* id est viam lapidibus stratam, ut interpretatur PITHOEVS, quales in Imperio Rom. plures fuisse constat, ex doctissimo libro *des grands chemins de l'Empire.* Curabant etiam vias per aquas, apud CAROLVM CALVVM, *in Capitulis apud Attiniacum, cap. 3.* Viam exercitalem seu militarem. In Capitulis ex *Synodo Carisiaca,* quod desumptum est ex *lib. 2. Capitul.* CAROLI M. *cap. 14.* transitus paludium, in *Edicto Pistensi, cap. 27.*

CA-

CAPVT XIX.

Pascua. Sylvæ.

SIcut Imperatores Romani curabant diligenter, ne pascua publica & privata illicite depascerentur, ac ne in iis possessores aut domini vexarentur, aut paterentur molestiam, ut videre est *in tit. utriusque Cod. de pascuis*; ita & Christianissimi Reges eadem ad curam suam pertinere putarunt. CAROLVS M. aut utique LVDOVICVS PIVS, *lib. 5. cap. 201.* prohibet, *ne quis defensionis tempore herbam tollere præsumat, nisi in hostem pergat, aut sit Missus Dominicus*. Eadem exscribuntur *in* LEGIBVS LONGOBARD. *lib. 3. tit. 4. cap. 3.* defensionis tempore, id est, eo tempore, quo pratum defenditur, ut est *in* LEGIBVS WISIGOTHORVM, *lib. 8. tit. 3. cap. 11.* CAROLVS CALVVS *in Capitulis ad Sylvacum, cap. 13.* (quod exscribit nominatim *post reditum a Confluentibus*) jubet, *Vt Missi Dominici curam habeant, ne quilibet vicinos suos majores & minores æstatis tempore deprædentur, quando ad herbam caballos mittunt: vel tempore hiemis, quando Marascalcos illorum ad fodrum dirigunt*. Præterea sicut VALENTINIANVS in *l. 3. Cod. Theod. quibus equor. usus conc. est*, curat, ut regiones Vibicariæ ab assiduis abactorum rapinis quietæ sint: ita & CAROLVS CALVVS in *d. cap. 13.* curat, ut elapso defensionis tempore, puta æstate, caballi seu equi tuto & secure ducantur ad pascua, & hieme cum Marascalci ad fodrum mittuntur: seu cum equorum servi (ut ita loquar) illud enim verbum deducitur a verbo *Marach*, quod Germanis est equus, & a verbo *Schalk*, quod iisdem est servus, mittuntur ad fodrum, *au fourage*, ad quærenda equorum pabula.

Sic etiam cum veteres Galliæ Reges forestas, aut majores sylvas maxime curarent & haberent in deliciis, quædam de iis mandarunt Missis Dominicis. CAROLVS M. *lib. 4. cap. 65. De forestibus nostris, ut ubicumque fuerint, diligentissime inquirant* (Missi Dominici) *quomodo salvæ sint & defensæ; & ut Comitibus denuntient, ne ullam forestem noviter instituant: & ubi noviter institutas sine nostra jussione invenerint, dimittere præcipiant*. Et ita hodie in Gallia non omnes habere possunt forestam, *Forest ou breil de Forest*. LVDOVICVS PIVS in *Appendice 3. ad lib. 4. Capitular. cap. 3. De Foreste, quam Autharius Comes habere vult, ubi ea prius non fuisse dicitur; volumus, ut Missi nostri rei veritatem inquirant, & juxta quod justum invenerint, ex nostra auctoritate definiant*. Imo & CAROLVS CALVVS *in Capitulis ex Synodo Suession. Act. 6. cap. 6.* voluit, *ut Missi Dominici custoditas sylvas ad Ecclesiam pertinentes curarent*. Et in *Capitulis post reditum a Confluentibus in fine, Vt enim admoneant de sylvis venditis*.

CAPVT XX.

Moneta.

CErtissime constat, *cudendæ jura Monetæ* inter regalia recenseri; ideoque quilibet Principes semper existimarunt, eam pertinere ad suam curam. CAROLVS M. *lib. 2. Capitul. cap. 18.* constituit in toto regno unam esse Monetam, & alias omnes cessare, hoc singulis Comitibus primo dedit in mandatis, & addidit, *se per singulos Comitatus missurum esse suos Missos, qui diligenter inquirerent, an Comites in ea re functi essent officio*: SIRMONDVS eam Constitutionem reponit inter Capitula LVDOVICI PII, *tom. 2. Concil. Gall. pag. 455.* Idem LVDOVICVS, *lib. 4. cap. 32.* jubet, *Vt quilibet homo denarium merum* (id est, ex solo argento), *& bene pensantem recipere nolit, mulctetur: ac si sit servus, Missis Dominicis repræsentetur ab eo puniendus*. Hoc SIRMONDVS reponit in Capitulari tertio ejusdem LVDOVICI, & addit, *vel in emptione, vel in debiti solutione fiat*. In *cap. 55.* ejusdem libri, *ut Missi Dominici observent, & cognoscant de nova & falsa Moneta: ac si Comites eam Constitutionem neglexerint, Missi Dominici hoc ad Regiam notitiam perferant*.

CAROLVS CALVVS, *in Capitulis apud Attiniacum, cap. 9. De monetis, & falsariis fabris; videlicet, ut diligenter inquirantur & emendentur*: nempe a Missis Dominicis, quibus data sunt ea Capitula. Cumque illius temporibus Normanni Galliam infestarent, & ideo certam pecuniæ quantitatem iis dare vellet, ut regno recederent; ejus exactionem & Clericis & Laicis imposuit, ut quilibet tot denarios præstare teneretur. Ejus exactionis formulam ac definitionem exscribit SIRMONDVS in *Notis ad Capitul.* CAROLI CALVI, *tit. 52.* & ex eo QVERCETANVS, *tom. 2. Hist. Franc. pag. 460.* Sed cum quidam exactores bonos denarios, id est meros & bene pensantes, rejicerent, iisque aliquando faverent Missi Dominici; contra eos omnes *Edictum* edidit *in Carisiaco*, ubi gravissimas pœnas instituit adversus eos, *qui vel in civitatibus, vel in mercatis denarios illos rejicerent*. Sic enim & vexabant populum, cui alia moneta non suppetebat, & impediebant *conjectionem* seu *contributionem*, quam singuli facere tenebantur in eam rem.

In *Edicto Pistensi* rem monetariam sese totam aggreditur, & multa ejus Capitula Missis Dominicis demandat. In *cap. 8.* jubet, *Vt denarii ex omnibus monetis meri ac bene pensantes in omni regno non rejiciantur: & ut non nisi meri ac bene pensantes accipiantur usque ad missam, (seu diem festum) S. Martini: & ab ea die per totum regnum non accipiantur alii denarii, quam meri & pensantes, & quidem novæ illius monetæ, quam tudi curaverit*. In cap. 15. *Vt qui ab eo tempore novos illos denarios non acceperint, mulctentur, ac si sint servi, offerantur Missis Dominicis*. In cap. 21. *Vt bannum solvatur, quod pro rejectione bonorum denariorum renuadiatum erat*, seu pro cujus solutione datum erat pignus.

DE

DE MISSIS DOMINICIS AD VECTIGALIA.

CAPUT PRIMUM.

Missi Fiscalini. Vectigalia.

NOn minimum erat munus Missorum Dominicorum, ut vectigalia curarent; cumque fisco debeantur, ac præstentur, ideo dicebantur *Missi Fiscalini*. Olim spectabiles Iudæorum Patriarchæ sub primis etiam Imperatoribus Christianis habebant Apostolos, qui nempe ab iis mittebantur in varias Imperii Romani provincias, ut tributa quædam exigi, & ad eos exportari curarent, *l. 4. Cod. Th. de Iudæis*, Apostolos, id est Missos ad rem tributariam, quales fuerunt Missi Fiscalini. Sane in veteribus libris, atque etiam in regiis Capitularibus occurrunt *Fiscalini homines*, qui nempe sunt de familia dominica vel fiscali; nec alii sunt quam Vasalli Dominici, seu regales. Sed ideo Missi Dominici dicebantur Fiscalini, quod rem tributariam curarent, quæ fisco defertur: eo inquam sensu dicebantur Fiscalini, ut in LEGIBUS LONGOBARDORUM *lib. 2. tit. 52. cap. 9.* ubi sic loquitur CAROLUS M. *Ut Missi nostri Fiscalini de qualibet causa non exigat fredum*, id est compositionem, aut mulctam fisco debitam, quod vectigalia curarent. Ejus rei antiquissimum exemplum videre est apud GREGORIUM TURON. *lib. 5. cap. 29.* ubi cum CHILPERICUS Rex descriptiones novas & graves in omni regno suo fieri jussit, & Lemovicinus populus in Calendis Martiis congregatus eum interficere voluit, quia ea vectigalia exigebat CHILPERICUS de latere suo personas misit, qui rem illam curarent, & GREGORIUS TURON. eos vocat *Missos regales*.

CAROLUS M. *lib. 2. cap. 19.* jubet, *Ut Missi Dominici de injustis Theloneis inquisitionem faciant. lib. 3. cap. 12. de Theloneis: Placet nobis, ut antiqua & justa a negotiatoribus exigantur, tam de pontibus, quam de navigiis, seu mercatis. Nova vero seu injusta, ubi vel funes tenduntur, vel cum navibus sub pontibus transitur, seu his similia, ut non exigantur. Similiter etiam nec de iis, qui sine negotiandi causa substantiam suam de una domo ad aliam, aut ad Palatium, aut in exercitum ducunt, theloneum nullatenus ab iis exigatur*, & *lib. 5. cap. 254. Si quid vero fuerit, unde dubitetur, ad proximum Palatium nostrum, quod cum Missis habituri sumus, interrogetur*. Sic etiam cum *lib. 4. cap. 44.* præmisit *de legatione Missorum Dominicorum, de quibus causis agere debeant*; *in cap. 47.* subjicit: *De injustis occasionibus & consuetudinibus noviter institutis, sicut sunt tributa, & Thelonei in media via, ubi nec aqua, nec palus, nec pons, nec aliquid tale fuerit, unde injuste census exigi possit; vel ubi naves subtus pontes transire solent, sive in medio flumine, ubi nullum obstaculum est, ut auferantur: antiqua autem ad nostram notitiam deferantur*. Sicque Missi Dominici antiqua potissimum vectigalia curabant, nec ita favebant novis.

LUDOVICUS PIUS *in Capitulari 2. cap. 19.* exscribit patris sui Constitutionem, quam retulimus ex ejus *lib. 2. cap. 19.* Et *in Capitulari 3. cap. 15.* prohibet, ne tributum, quod *inferenda* vocatur, majoris pretii exigatur, quam a Missis Dominicis constitutum fuerit: Illud alibi vocatur *illatio*, ut apud AIMOINUM, & FREDEGARIUM. In additione quarta, cap. 116. *Quicumque Vicarii, vel alii Ministri, tributum, quod inferenda vocatur, majoris pretii a populo exigere præsumpserint, quam a Missis genitoris nostri constitutum fuerit, hoc est duos solidos pro una Vacca: hoc, quod injuste superposuit, & abstulit, sibique retinuit, his, quibus hoc tulit, cum sua lege restituat, & insuper fredum nostrum componat, & ministerium amittat*.

CAROLUS CALVUS, *in Capitulis, apud Attiniacum ad Missos Dominicos cap. 5. De navibus, quæ vadunt sub pontibus, videlicet, ut inde Theloneum non exigatur*. In *Bertinianis Francorum Annalibus, ad an. 877.* vectigalia quædam Clericis indicit & imponit, quæ accipiantur ab Episcopis, & Missis Dominicis reddantur: non dissimiles hodiernæ decimæ Clericis impositæ. Iis temporibus erant Assessores *in vita S. Sulpitii Pii Bituricensis Episcopi, num. 24. tom. 2. SCtorum Benedictin.* qui nempe tributorum impositionem & collectam curabant, unde nobis *les Asseeurs*. Nec sine plagio prætermittendum est sanctissimum ejusdem CAROLI *Edictum in Carisiaco*; ubi pro regni salvamento, ad navium compositionem; & propter Nortmannorum infestationem indixisset aliquam exactionem, & quidam Missi Dominici quasdam adinventiones intromitterent ad populi perniciem; *Cum*, inquit, *in eo, quod ad regni utilitatem jubetur & agitur, non privata contra generalem utilitatem commoditas, neque aliquod turpe lucrum, quod in Christiana Religione, & in Regia dignitate, aut in Missorum fidelium sinceritate non condecet, se debet ullo modo miscere*. Unde commendationem scribit ad suos illos Missos, *Ut moderate & misericorditer cum populo agant, ut omnes cognoscant; quia non quæstum inhonestum, sed publicam regni utilitatem quærit*. Aurea & omnino Evangelica Christianissimi Regis verba, quorum meminerint velim omnes qui sunt in exactionibus publicis profecti.

CAPUT II.

Census. Beneficia. Casata. Regiæ Villæ.

COnstat ex *utroque Cod.* ex *Notitia Imperii*, & ex *Historiæ Augustæ Scriptoribus*, Romanos Imperatores habuisse olim res privatas, res sacri patrimonii, & res sacrarum largitionum, & earum omnium singulos habuisse Comites: ad ultimas pertinent tributa & vectigalia, de quibus *superiori cap.* Nunc ad alias, quæ forsan hodie generali appellatione *domanii* veniunt, quod *indominicatum suum* vocat CAROLUS CALVUS, *in suis Capitulis ad Tusiacum, cap. 3.* & alibi *proprium dominicum*.

Sta-

Statim a censibus incipiendum. Illi dicuntur *census regii*, in *Edicto Pistensi*, *cap.* 34. ubi etiam *Regi debentur a Francis, vel ex capite suo, vel ex suis recellis*, in *cap.* 28. ex *suis rebus*: unde *terra tributaria*, *terra censalis*, *lib.* 4. *Capitul. cap.* 37. & 39. & omnes illi census pertinebant ad curam Missorum Dominicorum.

CAROLVS M. *lib.* 3. *Capitular. cap.* 85. *Vt Missi nostri census nostros perquirant diligenter, undecumque ad partem Regis exire solebant; similiter & freda: & nobis renuntient, ut nos ordinemus, quid de his in futurum fieri debeat.* CAROLVS CALVVS in iisdem *Capitulis ad Tusiacum*, *cap.* 8. *Vt missi nostri de omnibus censibus, vel paraveredis,* (seu equis) *quos Franci homines ad Regiam potestatem exsolvere debent, inquirant; & ubi per negligentiam dimissum est, exsolvi faciant: & diligenter de singulis Comitatibus cuncta describant, & nobis renuntient. Similiter & de caeteris censalibus, & de rebus ad casas Dei traditis, unde census ad partem Regis exivit antiquitus. Et si aliquis auctoritatem Regiam inde ostenderit, ad nostram praesentiam ipsam auctoritatem deferri faciant.* Et census illi nobis hodie dicuntur *Cens, Rentes, & Devoirs du Domaine.*

Missi etiam Dominici curabant *Beneficia*. In Capitulis Regum nostrorum, & in Conciliis eo tempore habitis, passim occurrunt beneficia regalia, beneficia fisci, Comitum, Vassorum Dominicorum; atque etiam beneficia Ecclesiarum, Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum; nec aliud erant, quam feuda. Olim erant beneficia regalia tam de rebus Ecclesiae, quam de caeteris rebus, *Capitularium lib.* 1. *cap.* 126. Et Reges nostri praedia sua, atque etiam Ecclesiastica militibus dabant in beneficium, seu in feudum, ut fusius probat Magnus BIGNONIVS *ad Marculfum*, *lib.* 2. *cap.* 5. Hic tantum de beneficiis regalibus, quae nempe fint ex regalibus praediis: cum autem Principes saepius amitterent eorum proprietatem, ut innuit CAROLVS M. *lib.* 3. *cap.* 19. & 20. saepius in eorum Capitulis cautum est, ut Missi Dominici ea beneficia describant.

CAROLVS M. *lib.* 3. *cap.* 80. *Missi nostri diligenter inquirant, & describere faciant, unusquisque in suo Missatico, quid unusquisque de beneficio habeat.* In *cap.* 81. *Quomodo eadem beneficia condricta sint*, vel ut legit SIRMONDVS, *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 158. *condirecta*, a condirgere, ut *in veteribus formulis*, *cap.* 147. pro condirigere: quomodo condricta nobis forte, *comme ils se poursuivent & comportent*. In *cap.* 82. *Vt non solum beneficia Episcoporum, vel Abbatum, Abbatissarum atque Comitum, sive vassorum nostrorum, sed etiam fisci nostri describantur in breve: ut scire possimus, quantum etiam de nostro in uniuscujusque legatione seu Missatico habeamus.*

LVDOVICVS PIVS, *lib.* 4. *Capitular. cap.* 2. jubet, *Vt Missi Dominici sine Sacramento per veraciores homines inquisitionem faciant de rebus, aut mancipiis, quae dicuntur a suo fisco fuisse occupata, sur le fisque*: mancipia, quae nempe fundi partem faciunt, ut de servis rusticis apud Iustinianum, *cap.* 38. *ibid. quicumque suum beneficium occasione proprii desertum habuerit, & intra annum, postquam & a Comite vel Misso Dominico notum factum fuerit, illud emendatum non habuerit, ipsum beneficium amittat.* Eaque nominatim exscribuntur *ex Capitulari tertio* LVDOVICI PII.

Iis temporibus propria, & beneficia plurimum differebant: *propria* erant perpetuo & haereditario jure; *beneficia* autem ad tempus: Ita vero beneficia deferebantur & amittebantur occasione proprii, quod beneficiarii de suo beneficio acquirebant quasdam proprietates; & ipsi beneficio regali servientes, ipsis proprietatibus servire faciebant, ut *in d. cap.* 19. *lib.* 3. *Capitular.* vel etiam regale beneficium ad alios homines reddebant in proprietatem, ut *in d. cap.* 20. *ibid.* quod a Missis Dominicis cavendum dicitur in iis duobus locis; ne scilicet beneficiarii Principis ex rebus beneficiariis proprium haereditarium, allodium sibi facerent; quod saepius aut necessitate cogente, aut per obreptionem evenisse docet CAROLVS CALVVS' *in Capitulis in villa Sparnaco*, *cap.* 20. Ac tandem LVDOVICVS PIVS, *in Appendice* 2. *ad lib.* 4. *Capitular. cap.* 31. agit *de beneficiis destructis*. Et CAROLVS CALVVS, *in Edicto post reditum a Confluentibus*, *in fin.* jubet, *Vt Missi Dominici eum admoneant de beneficiis destructis, ut qui ea habent, emendare procurent.* Sic etiam *Meldensis Concilii Patres in can.* 20. petunt a CAROLO CALVO, *ut ejus Missi omnia inbrevient, seu describant, quae in Vassallorum Dominicorum beneficiis fuerunt*: quod etiam exscriptum legitur, *in ejusdem Capitulis in Villa Sparnaco*, *cap.* 20. Sicque Missi Dominici diligenter curare tenebantur beneficia seu feuda regia eorumque inventaria, brevia, descriptiones diligenter facere, ne amitterentur. De beneficiis Ecclesiasticis egimus supra, ubi de rebus Ecclesiasticis.

Denique Missi Dominici curabant regales Casatos, & Regias Villas. *Casati* sunt homines, seu Vassalli inservientes adhuc intra casam seu villam regiam, *lib.* 3. *Capitular. cap.* 37. CAROLVS M. *ibidem cap.* 80. jubet, *Vt Missi Dominici diligenter inquirant, & describere faciant, unusquisque in suo Missatico, quot Casatos homines in ipso beneficio habeant.* Villae Regiae sunt praedia sacri patrimonii, *terres du Domaine*: plures huiusmodi Villae occurrunt in Capitulis CAROLI CALVI, quae hodie non exstant, & in quibus olim plures habiti sunt Conventus, multae Synodi. Episcopi Remensis ac Rothomag. Provinciae a LVDOVICO Rege petunt, ut *bonos Iudices, seu Provisores villarum regiarum constituat, & illud Missi Dominici curent.* In *Edicto Pistensi cap.* 5. *Vt Missi Dominici curent suas villas indominicatas, seu sui dominicatus, suae dominicaturae.* Et obiter observanda est ratio eorum Episcoporum, *in Capit.* CAROLI CALVI *tit.* 27. *c.* 14. *ut habeatis, unde sufficienter & honeste cum domestica corte vestra possitis vivere, & legationes Palatium vestrum adeuntes recipere.*

CAPVT III.

Regia Servitia. Allodia. Nonae & Decimae.

CVm *Synodi Belvacensis*, & postea *Meldensis Patres Can.* 20. a CAROLO CALVO petiissent, ut Missi Dominici per singulos Comitatus ab eo mitterentur, *qui omnia diligenter inbreviarent, quae essent specialiter in regio servitio, & in Vassalorum Dominicorum beneficiis*: CAROLVS CALVVS *eodem anno* 846. *in Capitulis in villa Sparnaco*, *cap.* 20. in eam rem edidit specialem Constitutionem eorum Patrum petitioni congruam. Regia illa servitia nihil aliud erant quam feuda. Cum enim feudis imposita sint multa, & quidem diversa servitiorum genera, eum iis promiscue usurpari coeperunt, quamvis ea essent omnino contra naturam feudorum, ut pluribus docet doctissimus ALTESERRA *in origine feudorum*, *cap.* 9. Et sic dominica seu regia feuda pertinebant ad curam Missorum Dominicorum, qui ea inbreviarent & conservarent, ne sensim amitterentur aut perirent.

Idem etiam de Allodiis; ea sunt bona hæreditaria & libera, seu quæ ad hæredes transeunt, & ab omni censu, canone, vel præstatione libera sunt. Olim quidem ea dicebantur *Allodialia*, quæ erant hæreditaria; & quidem ad differentiam feudorum, quæ cum persona ipsa expirabant: sed cum feuda cœperunt etiam esse hæreditaria, ea prædia cœperunt appellari Allodia, quæ libera erant, nec ulli censui, aut qualicumque præstationi obnoxia. Sicut vero Imp. Romani suos patrimoniales fundos vendebant aut donabant certo canone imposito, ut observare licet ex *tit. Cod. de fund. patrim.* & *ex tit. de om. ag. deser.* ita & postmodum Christianissimi Reges quosdam ex suis patrimonialibus fundis dabant, aut in beneficium seu feudum, aut in censum, aut etiam in allodium, ut passim videre est apud scriptores mediæ ætatis. Sic etiam & Ecclesiæ & Ecclesiastica bona militibus aut Monasteriis in allodium dari cœperunt sub secunda stirpe Regum nostrorum: imo & ea ipsa Monasteria potentioribus laicis dabantur in allodium, ita ut sensim Religio in iis periret. *Can.* 41. *Meldensis Concilii*: sicut & apud eos auctores, qui utroque idiomate scripserunt de allodiis, ubi multa ejus rei exempla congerunt.

Quia vero plurimum intererat Christianissimorum Principum, ne patrimoniales fundi etiam in allodium dati, aut destruerentur, aut non amplius dignoscerentur; intererat, inquam, propter fidelitatem & militiam: jubet CAROLVS CALVVS *in Capitulis in villa Sparnaco, cap.* 20. *Vt Missi Dominici eos omnes diligenter imbrevient seu describant*. In *Capitulis apud Tusiacam, cap.* 7. *Vt Missi Dominici diligenter eos omnes inquirant & describant, qui plus in Allodiis a Rege acceperint, quam iis datum fuerit*. In *Capitulis post reditum a Confluentibus, cap.* 4. & 5. *Vt Missi Dominici curent præcepta regia exhiberi*, *les lettres patentes*, quibus olim data aut facta sunt allodia.

Erant etiam *allodia privata*, quæ nec erant ex rebus aut bonis Principum, nec ex bonis Ecclesiæ: & tamen Missi Dominici habebant in mandatis, ut eam inquirerent, ac describerent; & quidem huic fini, velut si quid eorum domini peccarent in Principem, si ab eo vocati venire nollent, pignori caperentur a Missis Dominicis, *in Capitulis* CAROLI CALVI *ad Valentianas, cap.* 3. *apud Sylvacum, cap.*2. & *apud Carisiacum cap.*4. vel si quid contra fidem ac fidelitatem Principi debitam facerent, vel in aliquam mulctam inciderent: ut iis captis coercerentur, & bannum dominicum, id est mulctam aut compositionem a Rege indictam solvere compellerentur, *in Edicto Pistensi cap.* 22. ac si forte inter privatos de allodio privato lis mota esset, de ea cognoscebant Missi Dominici, ut docet vetus quædam Charta apud BESLIVM, *in Regibus Aquitaniæ*, statim *in principio*.

Ac tandem erant *nonæ* & *decimæ dominicatæ* seu regales, quæ a Parochialibus distinguuntur, *in Can.* 75. *Meldensis Concilii sub* CAROLO CALVO: solvebantur ex Dominicis seu regalibus prædiis, quæ olim ad eum censum data fuerant. Quod si quis agros dominicatos habens ad eum censum, eas nonas & decimas non solvisset, cura Comitis aut Missorum Dominicorum per fidejussores ad Palatium venire compellebatur, ut est in quibusdam *Capitulis* LVDOVICI PII, *cap. ult.* apud SIRMONDVM, *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 469. quod etiam exscriptum est *lib.* 5. *Capitular. cap.* 278. ubi legitur, *contemptor aut Comitum, aut Vassallorum nostrorum*, seu melius forte SIRMONDVS habet, *aut Missorum nostrorum*, ad quos ea Capitula mittuntur. Aliquando Reges decimas illas dabant Ecclesiis aut Monasteriis, ut palam est *ex Epistola* 60. EGINARDI *Abbatis*. Ac si forte quidam eas, aut non solverent, aut eriperent Ecclesiis, sub præsentia Missorum Dominicorum iis restituere jubentur, *in præcepto* CAROLI CALVI apud FLODOARDVM, *lib.* 3. *Rem. Hist. cap.* 4. *C'étoient rentes foncieres dîmes au Domaine*. De aliis decimis ad Ecclesiam pertinentibus jam supra egimus, ubi de rebus Ecclesiasticis.

CAPVT IV.

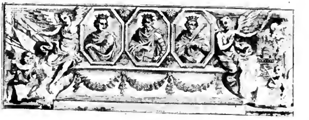
Advenæ.

ADvenæ pertinebant etiam ad curam Missorum Dominicorum: eorumque bona aut hæreditates eorum sæpius fisco manciparentur, non tam forte inconveniens erit, si de iis caput illud interseratur, inter alia de vectigalibus, & aliis ad fiscum pertinentibus. *Advenarum* nomine aliquando significabantur illi omnes peregrini, qui a patria sua fugerant in Galliam, & quidem ad tempus, & ad suos lares reversuri post oppressionem, ut in *Capitularibus* CAROLI CALVI *ad Sylvacum, cap.* 9. post afflictionem in patria sua grassantem, ut in *ejusdem Capitularibus apud Attiniacum, cap.* 6. Sæpius etiam pro iis accipiebantur, qui a patria egressi Galliam inhabitabant, in eam transferebant stationem rerum suarum, in ea conjugati erant, & nobis hodie dicuntur *Aubains*: unde nam multi multis jampridem docuerunt.

CAROLVS M. *lib.* 3. *cap.* 18. agens de Missis Dominicis, addit, *de advenis volumus jamdiu conjugatis per singula loca, ut ibi maneant; & sine causa, & sine aliqua culpa non fiant ejecti*: quæque ibi sequuntur, docent, eos tantum haberi tanquam advenas, qui sint liberi homines, & integræ frontis, seu nullorum criminum rei: *fugitivi vero, servi, & latrones redeant ad propria loca*. In appendice secunda ad *lib.* 4. *Capitular. cap.* 2. sic habet *de adventitiis* (idem est ac de advenis) *ut cum Missi nostri ad placitum venerint, habeant scriptum, quanti adventitii sunt in suo Missatico, aut de quo pago sunt, & nomina eorum, & qui sunt eorum Seniores*.

CAROLVS CALVVS *in allatis Capitulis*, & *in Edicto Pistensi cap.* 31. jubet, *Vt benigne excipiantur, ut nullam violentiam, vel oppressionem, aut exactionem patiantur, & ut iis liceat redire ad suos*. Ideoque forsan advenæ apud Missos Dominicos nomina sua profiteri, & edere cogebantur, ne in numerum civium irreperent absque auctoritate Principis: atque etiam propter eorum hæreditatem, quæ fisco deferebatur deficientibus legitimis hæredibus, ut jam suis temporibus obtinuisse docet CASSIODORVS *lib.* 9. *variarum, cap.* 14. Illud hodie in quibusdam Consuetudinibus immutatum est, ut in *nostra Andegavensi cap.* 41. Ac tandem ex dictis CAROLI CALVI Capitulis constat, eos proprie haberi advenas, qui de alio regno in regnum Galliæ venerint, non etiam de uno Comitatu in alium.

CAPI-

CAPITULA
KAROLI CALVI
FRANCORUM REGIS
ET IMPERATORIS.

Edit. Baluz. Parif. T. II. Col. 1.

TITULUS PRIMUS.

Conventus in villa Colonia.

INCIPIUNT CAPITULA QUÆ ACTA SUNT ANNO QUARTO REGN
Domni Karoli gloriosi Regis, Domni Hludowici Imperatoris filii, in conventu habito in villa quæ
citur Colonia, quæ etiam subscriptione ejusdem Principis & Episcoporum ac ceterorum fidelium L
confirmata fuere, consensu VVarini & aliorum optimatum, Indictione sexta.

SANCTA Ecclesia navis more, ut de prioribus seculis taceamus, ab initio suæ inst
tutionis pelagus seculi hujus diversa qualitate hactenus Domino moderante trar
egit; & modo tranquillitate gravis, amodo autem procellæ alicujus tempestate co
cussa, sed non usquequaque demersa, quin potius excitato fidelium precibus Chi
sto suo gubernatore, salubri libertatis securitate atque optata donata serenitate
Unde etiam in partibus nostri orbis, quæ tempore divæ recordationis avi nost
& sanctæ memoriæ Domni ac genitoris nostri aliquandiu fuerat pacis suavitate l
tata, inimico homine juxta sanctum evangelium in agro dominico superseminar
te discordiæ zizania in medio tritici Deo amatæ caritatis, adeo est diversis atque adversis vexat
molestiis, ut non sine maxima difficultate, respectu divino, & fidelium Dei ac nostrorum solatio
inter nos fratresque nostros pacificatio, & paterni regni ex consensu divisio, seu ejusdem sanctæ E
clesiæ ac fidelis populi tantorum laborum quantulacunque fieret respiratio. Processu vero temporis
ut solent post condensos aeris turbines nubium in pertranseundo remanere vestigia, restiterunt, f
temur, in nobis & in viris ecclesiasticis necnon & in reipublicæ nostræ solatiatoribus hujusmodi ma
teriæ & fomites dissensionum, ut manifeste patesceret nos divina gratia indigere, ut omnes a con
tagio morbi pristini penitus exueremur, qua præventi eramus, ut infirmitatem communem vider
possemus. Quapropter venientes in unum fideles nostri, tam in venerabili ordine clericali, quam &
inlustres viri in nobili laicali habitu constituti, & zelo Dei accensi, memores etiam fidei quar
ipsi & antecessores eorum nostris detulerant prædecessoribus, ponentesque ante oculos dilectionem &
fidelitatem quam nobis post defunctionem patris laudabiliter & continentissime servaverunt, secur
dum quod legitur in litteris divinitus inspiratis, hortatus est alter alterum, immo omnes se invi
cem monuerunt, ut cuncti universum animi rancorem pro quocunque conceptum negotio a cord
propellerent, & in Dei voluntate ac sanctæ Ecclesiæ competenti veneratione seu nostra fidelitat
servanda, atque debito honore & regia potestate stabilienda & conservanda, quin etiam sese in pa
cis concordia & vera amicitia copularent: quatenus divinæ clementiæ placerent obnixius, & de Re
gis ac regni stabilitate & utilitate possent tractare sublimius, & suum atque totius populi commu
nem profectum & tranquillitatem obtinerent propensius. Sicque Deo amabili atque laudabili con
ventu unanimiter ac rationabiliter perpetrato, nostræ mansuetudini suam devotionem & actione
fidelissime suggesserunt. Nos autem tanta fidelium erga dominationem nostram subtiliter perspec
benignitate, ut causa pro sui merito exigebat, eis condignas gratiarum actiones retulimus, & o
nostramque potestatem eorum bonæ convenientiæ per benevolentiam in hoc facto, quod sine dub
ad præsentem & æternam tendit salutem, socium & comitem fore tota devotione spopondimu
abdicatis omnibus, quantum patitur humana fragilitas, quæ persona nostri regiminis ignorantia

Baluz. Edit. Ludis. T. II. Col. 5. juventute aut necessitate contra convenientem sibi salubritatem & honestatem usque modo egerat aut alterius astu contraxerat. Qua de re communiter inito consilio, hoc scriptum fieri proposuimus; quod etiam manuum omnium nostrorum subscriptione roborandum decrevimus. In quo quæ nobis nunc præcipue ad communem salutem & regni soliditatem atque omnium nostrorum utilitatem immo plenissimam honestatem visa sunt pertinere conscripsimus: non loquentes diversarum immutatione personarum, ut modo regalis sublimitas, modo episcopalis auctoritas, modo autem fidelium loquatur commoditas; sed secundum Apostolum, sub uno capite Christo, ut revera unus homo, in unius Ecclesiæ corpore, singuli autem alter alterius membra, quod prosit omnibus omnes unanimiter una voce loquamur per eum & in eo qui dixit & de quo dictum est: *Non vos estis qui loquimini, sed*

Matth. 10. *spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.*

C A P. I.

Col. 5. DE honore videlicet & cultu Dei atque sanctarum Ecclesiarum quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, communiter Domino mediante decernimus ut sicut tempore beatæ recordationis Domni ac genitoris nostri excultæ & honoratæ atque rebus ampliatæ fuerunt, salva æquitatis ratione ita permaneant, & quæ a nostra liberalitate honorantur atque ditantur, de cetero sub integritate sui serventur, & sacerdotes ac servi Dei vigorem ecclesiasticum & debita privilegia juxta reverendam auctoritatem obtineant, eisdem vero regalis potestas & inlustrium virorum strenuitas seu reipublicæ administratores, ut suum ministerium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & juste concurrant.

II.

Honor etiam regius, & potestas regali dignitati competens, atque sinceritas & obtemperantia seniori debita, remota omni socordia & calliditate seu qualibet indebita quorumcunque conjunctione contra honorem & potestatem atque salutem nostram sive regni nostri soliditatem, nobis in omnibus & ab omnibus, sicut tempore antecessorum nostrorum consueverat, exhibeatur. Et si quis quemcunque contra nos & contra hanc pactam sinceritatem aliquid moliri manifeste cognoverit, si eum converti nequiverit, aperte prodat atque denotet. Et sic consilio atque auxilio episcopalis auctoritas & fidelium unanimitas, ut noster honor & potestas regia inconvulsa permaneat, totis nisibus decertare & adjuvare procuret.

III.

Quia vero debitum esse cognoscimus ut a quibus honorem suscipimus, eos juxta dictum dominicum honoremus, volumus ut omnes fideles nostri certissimum teneant, neminem cujuslibet ordinis aut dignitatis deinceps nostro inconvenienti libitu, aut alterius calliditate vel injusta cupiditate, promerito honore debere privare, nisi justitiæ judicio & ratione atque æquitate dictante. Legem A vero unicuique competentem, sicut antecessores Col. 6. sui tempore meorum prædecessorum habuerunt, in omni dignitate & ordine favente Deo me observaturum perdono.

IV.

Quod ut facilius atque obnixius nostra auctoritas valeat observare, omnes sicut in vestra bene memorabili convenientia pepigistis conservare studebitis. Immo etiam cuncti in postmodum sollicite præcavebunt ne aliquis pro quacunque privata commoditate aut reicienda cupiditate, sive alicujus consanguinitatis vel familiaritatis seu amicitiæ conjunctione, nobis immoderatius suggerat vel postulationibus aut quolibet modo inliciat ut contra justitiæ rationem & nostri nominis dignitatem B ac regiminis æquitatem agamus.

V.

Et si forte subreptum nobis quippiam ut homini fuerit, competenter & fideliter, prout sublimitati regiæ convenit, & necessitatibus subjectorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, vestra fidelis devotio admonere curabit.

VI.

Tandem autem visum est nobis adnectere, ut si quis hoc fœdus concordiæ salubris, quod propter pacis caritatisque custodiam inivimus, & chirographi virtute subscripsimus, rebelli atque animo pertinaci inruperit, Christiana dilectione admoneatur, & ad inconvulsum caritatis vinculum conservandum (quod qui tentaverit corrumpere, C facilius poterit se ipsum disrumpere quam illud possit inrumpere) juxta monita divina ut resipiscat hortetur. Et si audierit, fiat de societate fideli omnibus gaudium. Si vero obaudire renuerit, tunc pontificalis auctoritas & regalis sublimitas atque in caritatis connexione persistentium magnanimitas, secundum quod res & necessitas postulaverit, & ratio expetierit, seu qualitati personæ convenerit, zelum suæ devotionis ferventissime exerat, & quod inspirante Deo agendum in omnem salutis & utilitatis atque honestatis partem judicaverit, inrefragabiliter peragat.

T I T V L V S II.

Synodi ad Teudonis villam.

Col. 7. *SEQVVNTVR CAPITVLA QVÆ ACTA SVNT IN SYNODO SECVS TEVDONIS VILLAM habita, in loco qui dicitur Iudicium, quando tres fratres gloriosi Principes, Hlotarius videlicet, Hludouvicus, & Karolus, simul convenerunt anno quinto regni Karoli, cui synodo Drogo Mettensis Episcopus præsedit consensu eorumdem Regum. quæ & ipsi Principes ante se fidelesque eorum relecta capitula adprobaverunt, & se eadem servaturos auxiliante Domino promiserunt, mense Octobrio, Indictione septima.*

NAvis sanctæ Ecclesiæ ab exordio suo variis sæpe perturbationibus mersa, sed excitato fidelium precibus gubernatore suo Christo nunquam est usquequaque demersa. Quæ quondam etiam, ut nunc videtur, pene conlapsa, progenitorum vestrorum studio & devotione est auctore Deo juxta modum divinitus concessum recuperata. Vnde immensas Domino Deo nostro laudes referimus,

qui

[Baluz. Edit. Parif. T. II Col. 9.] qui & corda vestra ad intentionem similem excitavit, & post vestigia patrum vestrorum, quibus per temporale regnum ad æternum perveniatis, ire velle docuit & inspiravit. Vestræ nihilominus nobilissimæ dominationi multimodas gratiarum actiones rependimus, quia ad evitandum & vestrum & nostrum periculum, & ad communem totiusque populi providendam salvationem, bonam & beneplacitam Dei voluntatem subsequi, & divinum consilium, secundum præceptum Domini quo dicitur *Interroga sacerdotes legem meam*, &, *Interroga patres tuos & adnunciabunt tibi*, [Aggæi 2. Deut. 32.] a nobis, quamquam indignis, Christi tamen Vicariis, quærere & benigna devotione velut revera ex ore ipsius Dei expectare dignamini. Quod humilitatis vestræ superorum donum sancta Ecclesia cum tanto gaudio suscipit ut de vobis etiam in consolatione sua sibi dictum a Domino aptare velit: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii*. [Psal. 44.] id est, pro justorum progenitoribus, qui te paterno affectu dictaverunt & ampliaverunt acceluerunt, nati sunt tibi isti filii, qui in te & paterna munera resarciant, recuperent, & conservent, & te fideli devotione, ut bonæ indolis adolescentes, me super eos intendente, eisque manum solatii porrigente, tueantur & excolant.

Cap. I.

His ita præmissis, nobilissimi Domini, ut eum [A] pace vestra dicamus, quia constat hanc sanctam Ecclesiam sanguine Christi redemptam, & prædecessorum vestrorum multo labore redintegratam ac adunatam atque gubernatam, vestra discordia esse discissam & perturbatam atque afflictam, videtur nobis, si & in præsenti feliciter regnare & in futuro cupitis esse salvi, & ab hac eadem Ecclesia vobis ad gubernandum commissa, pro qua ex ministerio regali reddituri estis Regi Regum rationem in die judicii, tam multiplices ac perniciosas corruptionis pestilentias vultis amovere, & vigorem regium ac seniorale & super vestros & super impugnantes potestatem vestram optatis habere, caritatem illam quam Apostolus docuit, [1. Tim. 1.] de corde puro & conscientia bona & fide non [B] ficta inter vos studete habere, & quia sic habeatis, [Col. 9.] & fidelibus & infidelibus vestris omni virtute & puritate curate manifestare, sicut Dominus [Ioan. 13.] docuit dicens: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem.* Quæ non tantum verbo & lingua, sed potius remota quolibet modo omni occulta nocendi machinatione, aut, quod absit, aliena a caritate aperta impugnatione, quocunque quis indiget, pro viribus vero consilio & prompto auxilio ab [Prov. 18.] altero adjuvetur, quoniam scriptum est: *Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma.* Et ita in populum vobis commendatum, pro ista quæ hactenus operante per membra sua diabolo versata est discordia, pacem illam disseminate quam [C] Christus in cælum ascendens fidelibus suis munere magno reliquit, dicens: [Ioan. 14.] *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*; sine qua nemo videbit Deum.

II.

Quia bene nostis ab illo qui solus merito & Rex & Sacerdos fieri potuit ita Ecclesiam dispositam esse ut pontificali auctoritate & regali potestate gubernetur, & scriptum esse liquido [Prov. 11.] perVidetis, *Vbi non est gubernator, populus corruit*, & tanto periculosius quanto anima plus est pretiosa quam corpus, canonum etiam inrefragabilis auctoritas super Episcoporum ordinatione & in populi ad custodiendum suscepti vigilantia ac sedium suarum tenaci stabilitate evidentissime præ- [D] cipiat, ferventissime Dei legatione fungentes monemus ut sedes quæ vestra discordia ulterius nec nominanda sine sacro episcopali ministerio & sine Episcopis viduatæ manent, submota funditus peste simoniacæ hæreseos, sine dilatione, juxta auctoritatem canonicam, aut Episcopos a Deo datos & a vobis regulariter designatos & gratia sancti Spiritus consecratos accipiant, aut quæ suis Episcopis quacunque occasione privatæ sunt, canonice eos sine aliqua excusatione aut tarditate recipiant.

III.

Sacrum quoque monasticum ordinem a Deo inspiratum, & ab ipsis Apostolis fundatum, seu a nominatissimis ac sanctissimis patribus excultum, atque per istud imperium a vestris piæ memoriæ prædecessoribus propagatum, & quædam etiam loca specialius venerabilia contra omnem auctoritatem & rationem ac patrum vestrorum seu Regum præcedentium consuetudinem laicorum curæ & potestati in maximo vestro periculo & illorum [Col. 10.] perditione & Dei ac sanctorum non modica ad irascendum provocatione vos commisisse dolemus. Quapropter pro Christo devotissime obsecramus ut tam magnam offensam & justam reprehensionem atque periculosam sine exemplo præcedentium præsumptionem ab animabus vestris & a felicitate regni vestri pellatis, & loca venerabilia & habitum ac ordinem sacrum eis qui ad hoc vocati sunt, viris scilicet ex clericali & ecclesiastico vel monastico ordine religiosis, seu & in suo sexu feminis Deo dicatis atque devotis, & in schola Christi eruditis, ad custodiendum & providendum committatis; qui & quæ Dei sunt Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari reddant. Qui si minus perfecte & in divina religione & in reipublicæ utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substituantur; & non propter pravorum nequitiam ordo religionis & loca sacratissima eis quibus licitum non est committantur; cum manifestissime scriptura demonstret Ozam morte damnatum, qui arcam [2. Reg. 6.] Domini quasi cadentem relevare voluit, quam vel contingere inlicitum ei fuit.

IV.

Occasionem etiam & fomitem, unde ordo ecclesiasticus & canonica forma atque monastica religio sæpe a longe superiori tempore, cum minus religiosus Principes habuit, turbavit, & pene conlabens deperiit, & iterum, cum devotos & in Dei zelo ferventes Principes accipere meruit, resurrectiona quadam revixit & vigorem recepit, atque sui processus tempore ambulavit, (quod non sine gravi dolore & metu ultionis divinæ dicimus) in vestri regiminis tempore in destructionem, non in ædificationem, sicut Paulus docuerat, [2. Reg. 6.] accidisse conspicimus. Quod & nostris peccatis, qui dispensatores & pastores Ecclesiarum esse debuimus, veraciter imputamus; & eorum, quorum factione res ista adeo male pullulavit & excrevit, alia præcedentia peccata hoc meruisse pro certo auctoritate divina cognoscimus. Vt qui nocebant, sicut scriptum est, nocerent adhuc; & qui in sordibus erant, sordescerent adhue. unde Deum gravius ad iracundiam provocarent, & sanctos, quos intercessores pro suis peccatis habere debuerant, infensos haberent, & sacerdotes ac viros religiosos, seu Christi pauperes, quos oratores & reconciliatores sibi de suo promereri necesse

Baluz. Edit. Paris T. II. Col. 11. se fuerat, proclamatores adversum se fieri irritarent, & ad comulum suorum peccatorum etiam illa peccata, unde in conspectu Dei rationem in die terribilis judicij redderent, & augerent, quæ illi commiserunt qui eadem ipsa peccata per intercessionem fidelissimarum oblationum deleverunt quas ecclesiasticarum rerum pervasores inconsulte & in perniciem sui sine reverentia abutuntur. Quod ita verum esse ut dicimus Dominus protestatur Osee 4. dicens: *Peccata populi mei comedunt*. Peccata enim populi comedunt qui contra auctoritatem divinam res ecclesiasticas indebite pervadunt, & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocunque divino auxilio pro peccatis eorum qui eas dederant laborant, nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inservire permittunt. De quo periculoso facto vos, Christianissimi Principes, venerabiliter admonemus, & devotissime obsecramus ut memores salutis vestræ, præsentis scilicet & æternæ, memores etiam largitatis progenitorum vestrorum erga sanctas Ecclesias, propter quam feliciter regnaverunt & sibi contrarios superaverunt, memores siquidem cum quanta religione etiam ante Christi sanguinem, & in tempore Gen 47. famis in Ægypto, discretione sancti Ioseph apud nefandum Regem Pharaonem terra sacerdotalis exitit, innumera quoque scripturarum exempla, ut lacte Ecclesiæ nutriti, & scientiæ ipsius uberibus sufficienter repleti, ante oculos reducentes, tunicam Christi, qui vos elegit & exaltavit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro quantocius reconsuite & resarcite, & nec violenta ablatione nec inlicitorum præceptorum confirmatione res ab Ecclesiis vobis ad tuendum & defensandum ac propagandum commissis auferri tentate: sed ut sanctæ memoriæ avus & pater vester eas gubernandas vobis fautore Deo dimiserunt, redintegrate, & præcepta regalia earumdem Ecclesiarum conservate ac confirmate. 3. Reg. 11. Ne sicut intentavit Samuel Propheta ad Roboam filium Salomonis in conscissione pallij, præsens regnum, quod absit, vobis patrum labore adquisitum & hereditate relictum, a vobis ipse Christus dividat, & æternum regnum, quod promisit, non tribuat. Nec contra Dei faciem iratas hominum facies consideretis: quia si ad tempus illis displicueritis, cum vos Deo placebitis, in vobis ille quod promisit implebit: Col. 11. Prov. 16. *Cum placuerint*, inquiens, *Domino viæ hominis, omnes inimicos ejus convertet ad pacem*. Quod ut commodius valeatis implere, unusquisque vir ecclesiasticus & intercessionis adjutorium & solatii, quo res publica indiget, subsidium juxta quantitatem rerum Ecclesiæ sibi commissæ, salvo jure quod exinde divinis dispensationibus debet impendi, prompte & ex animo parare & impigre, sicut tempore an-A tecessorum vestrorum consueverat, studebit afferre.

V.

Et quia sancta Ecclesia in area trituræ dominicæ docta quædam novit redarguenda, quædam dissimulanda, quædam etiam gemenda atque ad tempus perferenda, perspeximus eo ferventiori zelo quo majora corrigenda sunt vestram potestatem & sacerdotalis consilij auctoritatem quædam ad præsens ex asse non valere corrigere. Et ideo de Canonicorum monasteriis & sanctimonialium quæ sub eadem forma vivere dicuntur consideraB vimus, sicut Apostolus Paulus dicit, *secundum indulgentiam, non secundum imperium*, 1. Cor. 7. ut si propter imminentem reipublicæ necessitatem laicis interim committuntur, Episcopi providentia, in cujus parrochia consistunt, adjuncto sibi aliquo Abbate viro religioso, studeatur qualiter restauratio locorum, & studium ac custodia officij & religionis, atque subsidium temporalis necessitatis, in eisdem locis degentibus juxta qualitatem & quantitatem moderationis adhibeatur & ministretur. & qui eadem loca tenuerint, eis inde sicut & de aliis Christianæ religionis negotiis pro Christi & vestra reverentia obediatur. Quod si quis non feceC rit, provisorum curæ erit ut ad vestram hoc notitiam referant, & vestra dominatio, secundum sibi a Deo commissum ministerium, pro modo culpæ quæ emendanda sunt corriget. Per loca etiam monastica ejusdem ordinis provisores necesse erit disponere, cum vestra auctoritas eos qui vices Christi secundum regulam divinitus dictatam in monasteriis agant studuerit ordinare.

VI.

Petimus tandem ut ordo ecclesiasticus, in quibuscunque ei fuerit necesse rigorem salutis humanæ exercere, per potestatem vestram & per ministerium ministrorum dominationis vestræ secunD dum antiquam consuetudinem suum vigorem recipiat; & populi generalitas una cum ecclesiastica devotione judicium, Col. 13. quod honor Regis diligit, & justitiam, qua thronus ejus firmatur, per dispositionem vestram suscipiat; seu admonitione atque consilio sacerdotali vestra sublimitas, & quisque in quolibet statu vel ordine, de rapinis & ceteris, quæ discordiæ malo acciderunt, præteritis erroribus pœnitudinem gerat, & Domini reconciliationem expostulet. Quam facile omnis Col. 14. E qui quæsierit inveniet, si in loco discordiæ plantata fuerit caritas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, cumque potius quam nos in consilio, non nostro, sed Dei attendatis, qui dixit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*. Luc. 10. *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis*. Matth. 10.

Col. 13.

T I T V L V S III.

Concilij in Verno palatio.

CANONES CONCILII IN VERNO PALATIO HABITI, VBI PRÆSEDIT EBROINUS PICTAVORUM Episcopus, & VVenilo Senonum Archiepiscopus, necnon & Hludouvicus sancti Dionysij Abbas, & Hincmarus post Remorum Episcopus, anno quinto regni Domni nostri Karoli filij Hludouvici Imperatoris, mense Decembrio, Indictione septima.

GRatias omnipotenti Deo referimus, inclyte Rex Karole, nos Episcopi & ceteri fideles qui ex diversis partibus ad Vernum evocati sumus, quod deposita discordia, unde tot mala processesunt, quæ & enumerare longum est, & declinare adhuc impossibile, redistis ad pacem cum fratribus vestris,

Palat. Edit. Tuss. T. II. Col. 25. vestris, quam & natura vobis & religione debetis; in qua ut semper maneatis per Christum, qui pax nostra est, obsecramus; ot qui maximas res vestras discordia pene dilapsas videtis, concordia & fido adjutorio relevatas cito aspiciatis. Cedendum est enim Deo, de quo verissimæ continent litteræ: Daniel. 5. *Potestatem habet Excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit dabit illud.* & qui dignatione Matth. 5. mirabili pollicetur: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Ceterum quia eodem Deo inspirante dignati estis jubere ot de statu Ecclesiæ, qui vehementer magnitudine ac multitudine peccatorum nostrorum confusus est, tractaremus, in nomine & adjutorio ejus, quæ communi deliberatione reperimus, celsitudini vestræ ac populi fidelis devotioni humiliter aperimus. Neque enim nos justos approbare contendimus: Thren. 3. consideratione conscientiæ nostræ illud Hieremiæ suppliciter dicamus: *Misericordia Domini quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes ejus.* Sed ad Deum reverti & vos nobiscum trahere meditantes, officium nostrum exequimur cunctis adquiescentibus profuturum. Quippe non vobis nostra sed illius auctoritate loquimur qui ait: *Qui est ex Deo, verba Dei* Ioan. 8 *audit.* Absit autem ut in vobis impleatur quod sequitur: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*

CAP. I.

ITaque vos primo convenimus, ut quia vestra probitas cunctis vobis potest prodesse subjectis, Col. 24. cultum Dei rebus omnibus præferatis. Namque ipsa dicit: *Qui glorificant me, glorificabo eos. Qui* 1. Reg. 2. *autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Præterea Col. 25. misericordiam & judicium atque justitiam conservetis; scilicet ut misericordia temperet severitatem potestatis, judicium comprimat obstinate peccantes, justitia merentibus digna restituat. Siquidem: Matth. 5. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* & : Psal. 105. *Beati qui custodiunt judicium & faciunt justitiam in omni tempore.* & : Psal. 98. *Honor Regis judicium diligit.* Prov. 29. B Et justitia firmari thronum Regis sapientissimi Salomonis immo per eum loquentis Dei prodit auctoritas. Taliter vobis agentibus, vel incruentam vobis, ut credimus, vel justam de hostibus victoriam divina gratia providebit. Exemplo vobis esse possunt David & Ezechias, qui merito sanctitatis inimicos populi Dei vel pugnando vel orando mirabili celeritate vicerunt. Sed & domesticum lumen Imperator Karolus, qui nomen quod familiæ vestræ peperit clarissimis actibus adornavit. Nec regni vobis amplitudinem ac soliditatem tantummodo, verum etiam vobis bene gerentibus post vitæ hu- C jus excursum eadem Dei gratia gloriam largietur æternam, cui Rex & Propheta suspirans, Psal. 16. *Satiabor*, inquit, *cum apparuerit gloria tua.* Hæc autem vestræ majestati non temere suggerimus, quia vestri quoque cura nobis commissa est, quorum ministerio per fidem atque baptisma mundati diem tremendi judicij cum ceteris fidelibus expectatis.

II.

Verum ut ad nos Episcopos redeamus, per hanc civilem immo plusquam civilem discordiam multa interdum in nobis ipsis ac aliis nobis commissis neglaximus, interdum negligere coacti su- D mus, ita ut in omnibus ordinibus religio magnum detrimentum acceperit, & alij quidem per ignorantiam in interitum tendant, alij vero longa licentia assuefacti impune se peccare posse confidant. Tandem igitur ad propriam & ceterorum correctionem conversi, quæsumus ut scelerum patratores, & apostolicæ disciplinæ contemptores, missis a latere vestro probatæ fidei legatis, absque respectu personarum & exceptione munerum coerceantur, & otio nobis, quantum possi- E bile est, concesso, sermo Dei prædicandi fructificet, & canonum reverenda auctoritas debitum in omnibus vigorem obtineat.

III.

In locis sanctis, hoc est, monasteriis, alios studio, nonnullos desidia, multos necessitate victus & vestimenti a sua professione deviare com- Col. 26. perimus. quod petimus ut in omnibus parrochiis A directi a vestra mansuetudine religiosi atque idonei viri cum notitia Episcoporum scrutentur & corrigant, ac singulorum locorum statum vestræ celsitudini & nostræ mediocritati tempore a vobis constituendo renuntient.

IV.

Monachos qui cupiditatis causa vagantur, & sanctæ religionis propositum impudenter infamant, ad sua loca jubemus reverti, & regulariter Abbatum sollertia recipi. Eis autem qui post evidentem professionem monachicam etiam habitum reliquerunt, vel qui sua culpa projiciuntur, nisi redire & quod Deo spoponderunt implere consentiant, hoc credimus posse remedio subveniri, si in ergastulis inclusi tamdiu a conventu hominum abstineantur, & pietatis intuitu convenientibus macerentur operibus, donec sanitatem correctionis admittant. Namque illi qui quondam monachi, postea relicta singularitatis professione ad militiam vel ad nuptias devolvuntur, Papæ Leonis decreto publicæ pœnitentiæ satisfactione Ep. ad Rustic. purgandi sunt. De Clericis autem Ecclesiarum suarum desertoribus antiqua forma Chalcedonensis Can. 20. Concilij servanda est; quæ præscribit ut si Episcopus susceperit Clericum ad alium Episcopum pertinentem, & susceptus & suscipiens communione privetur, donec is qui migraverat Clericus, ad propriam revertatur Ecclesiam.

V.

Qui sanctimonialibus inlicite miscentur, & sacrilega fœdera cum eis faciunt nuptiarum, eos Innocentij Papæ censura a communione jubet Decreta Gelas. c. 20. suspendi, & nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi, aut his certe viaticum de seculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negari.

VI.

Ab altero vero desponsata, & ab altero rapta Can. 20. puella, secundum statuta Ancyrani Concilij, ei a quo desponsata fuerat reddenda est, etiamsi vim a raptore pertulerit. De raptoribus autem id nobis videtur optimum, ut quoniam ecclesiasticam excommunicationem parvipendunt, secularium Legum terreantur austeritate.

VII.

Si quæ sanctimoniales causa religionis, ut eis falso videtur, vel virilem habitum sumunt, vel crines adtondent, quia ignorantia magis quam studio eas errare putamus, admonendas castigan- Col. 27. dasque decernimus; ne forte veteris ac novi instrumenti prævaricatrices juxta Gangrensem sy- Can. 13. nodum severitate anathematis ab Ecclesiæ corpore præcidantur.

VIII.

Quoniam quosdam Episcoporum ab expeditionis labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem vestra indulgentia cunctis optabilem largitur quie-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 19.

quietem, præcavendum est utrisque ne per eorum absentiam res militaris dispendium patiatur. Itaque si vestra consentit sublimitas, homines suos reipublicæ profuturos cuilibet fidelium vestrorum, quem sibi utilem judicaverint, committant, cujus diligentia ne se ab officio subtrahere valeant observetur.

IX.

Remorum Ecclesiam diu multumque pastore destitutam, nuper spoliatam rebus, oneratam injuriis, absque ingenti dolore fateri non possumus. Et quia vestram sublimitatem & nostram parvitatem eruere desideramus periculo, obsecramus ut tam fœde lacerata Ecclesia redintegretur, atque justa venerabilium canonum constitutionem dignus ei celeriter quæratur & præficiatur Episcopus; ut clerus & populus tantis attritus & spiritalibus & corporalibus incommodis, consolatione recepta, cum suo præsule pro vestra salute ac prosperitate communi Domino studeat supplicare.

X.

Aurelianensis etiam Ecclesia confusione maxima noscitur laborare. Tamen quia superiore anno Archiepiscopus VVenilo, suis annitentibus suffraganeis, ex eodem loco Aginum Presbyterum palatij vestri memoratæ Ecclesiæ ordinavit, probabilium Canonicorum ac laicorum attestatione instructos, & petitione impulsus, & eadem Ecclesia nostro & vestro vacat periculo, hujus rei alium exitum non videmus nisi ut vestra pietas quod a tantis viris factum est ratum esse permittat.

XI.

De prælatione reverentissimi Drogonis definire aliud non audemus nisi expectandum quam maximus cogi potest Galliæ Germaniæque conventum, & in eo metropolitanorum reliquorumque antistitum inquirendum esse consensum, cui resistere nec volumus nec valemus. Nobis tamen, si quid tale alicui committi potest, & non alia quam quæ prætenditur latet causa, illi potissimum convenire videtur qui & communione sacerdotij nobis & excellentiæ vestræ propinquitatis privilegio sociatur. *Col. 21.*

XII.

Veniemus nunc ad ultimam partem admonitionis nostræ; quam qua intentione fundimus, dederit Deus ut vos ac proceres ceterique fideles ea devotione suscipiatis. Videmus enim iram Dei nobis & vobis imminere, cum pro rapinis & immanibus aliis sceleribus, tum etiam maxime quod Ecclesiæ facultates, quas Reges & reliqui Christiani Deo voverunt ad alimentum servorum Dei & pauperum, ad exceptionem hospitum, redemptionem captivorum, atque templorum Dei instaurationem, nunc in usu secularium detinentur. Hinc multi servi Dei penuriam cibi & potus ac vestimentorum patiuntur, pauperes consuetam eleemosynam non accipiunt, negleguntur hospites, fraudantur captivi, & fama omnium merito laceratur. Et quidem si hæc a paganis pateretur Ecclesia, patientiam flagitaret. Nunc autem oppressi a filiis nostris, hoc est, ab his quos vel nos vel decessores nostri in Christo genuimus, Christianos eos nostro ministerio facientes, nullam patientiæ consolationem recipimus, quoniam de illorum interitu formidamus. Certe, quod nullus quamquam impudentissimus negare audebit, possessio Ecclesiæ votum est fidelium, patrimonium pauperum, redemptio animarum. Votum ergo alterius quomodo quisquam Deo audet auferre, hereditatem pauperum qua temeritate præsumit invadere? Unde alii suas animas redemerunt, cur inde alii suas perdunt? Itaque quædam loca venerabilia, quod nunquam antea auditum est, laici ex integro possident, quorundam partem sibi vindicant, quorundam prædia multipliciter divisa in hereditatem sibi dari fecerunt. Ægyptii sacerdotes, famis necessitate ceteris cuncta vendentibus, suas possessiones retinuerunt, & falsi dij reverentiam a suis cultoribus meruerunt quam in hac parte solus & verus Deus non obtinet. *Gen. 47.* Oza percussus est, propterea quod nutantem arcam sublevare præsumsit, quam tangere nefas erat. *2. Reg. 6.* Rideat hoc aliquis, nisi, quod summo dolore dicimus, quidam oppressores Ecclesiæ dignum suis moribus exitum nostro etiam tempore invenerunt. Propheta clamat: *Qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti.* *Psal. 82.* *Col. 23.* Postremo ipse Dominus Iesus conditor & redemptor: *Quid proficit homo si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?* *Math. 16.* Et quisquam tam audax & desperatus invenitur qui possessiones Dei ad certissimam perniciem suam occupet & invadat? O fideles Deo & vobis ipsis, nolite pro temporali abundantia divitiarum mereri sempiternam congeriem miseriarum, nec ultra decus animæ vestræ tam pestifero, tam inaudito, tam denique certo sacrilegio polluatis. Reddite Deo sua, ut vestra cum pace possideatis, tormenta evadatis æterna, & postmodum ad gaudium Domini nostri ut servi fideles intromittamini. Seculares honores seculares possideant, ecclesiasticos ecclesiastici sortiantur. Nec nos insatiabilis cupiditatis arguatis, quia qualescunque sumus, vera nos dicere nec ipsi nescitis. & licet pauci, sunt tamen aliqui nostrum Deum timentes, qui juxta illud propheticum exaudiantur: *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* *Psal. 144.* quia omnium finis cotidie appropinquat, & quæ videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna. *Col. 30.* Si volumus evadere præsentes calamitates & futuras evitare miserias, in commune a nostris pravitatibus ad Dominum convertamur, & declinantes a malo faciamus bonum, ut bona Domini mereamur videre in terra viventium. Tu autem, clarissime Rex, quia verissime scriptum est, *Corrumpunt mores bonos colloquia mala*, *1. Cor. 15.* fuge perversorum consortia & consilia, nec a te quisquam petere audeat quod majestatem tuam præstare non deceat: nec timeas iratos homines, hoc est, terram & cinerem, amplius quam Deum qui te creavit, quique in veritate judicabit. Cujus voluntatem si perfecte facturus fueris, credimus quod a quorumlibet hominum te contumacia liberabit, & omnibus angustiis clementer eripiet, ac post hoc temporale regnum ad perpetuum cumulata felicitate perducet. In fine omnes alloquimur, quod si nostris salutaribus adquieveritis consiliis, vestro profectui plurimum congratulabimur. Sin autem nos immo Deum per nos loquentem contempseritis, necessitate implendi ministerij quod nollemus facere compellemur.

Baluz. Edit. Parif. T. II.

T I T V L V S IV.

Synodi Belvacensis.

Col. 19. *HÆC CAPITVLA QVÆ SEQVVNTVR FACTA SVNT IN SYNODO HABITA apud Belvacum civitatem anno incarnationis dominicæ* DCCCXLV. *mense Aprilio, anno sexto regni Domni Karoli, Indictione septima. Quæ collata sunt inter eundem Principem Domnum Karolum & Episcopos regni sui, & eadem ipsdem Princeps gloriosus Deo teste sub fidei sua adstipulatione se servaturum promisit erga omnes Ecclesias & Episcopos regni sui, quæ ad vicem omnium Episcoporum sui principatus qui erant, quique futuri erant, de manu horum Episcoporum conservanda suscepit, id est, VVenilanis, Erchanradi, Immonis, Rothadi, Symeonis, Lupi, Ragenarii, Helia, Erpoini, Asj, Hincmari Presbyteri & vocati Archiepiscopi.*

CAP. I.

VT jus ecclesiasticum & legem canonicam nobis ita conservetis sicut antecessores vestri, qui hoc bene & rationabiliter observaverunt, juxta quod sciri poterit & Deus vobis posse dederit, nostris prædecessoribus conservaverunt.

II.

Col. 20. Quod in mea persona nec in meo ordine, nisi forte, quod absit, in antea contra Deum & contra vos manifeste fecero, ut damnari canonice debeam, adversum me & meum ordinem ita damnabiliter non faciatis pro quacunque præterita causa ut mihi dehonoratio aut damnatio veniat.

III.

Col. 21. Quod res ad Ecclesiam mihi commissam pertinentes & tempore principatus vestri ablatas ita præsentaliter restituatis & restitutas conservetis sicut tempore avi & patris vestri fuerunt, & excepto superposito, quod in usus possidentium vel ex ædificiis absumptum est, quomodo tunc erant, quantum ad hoc quod res usitato nomine appellamus constat, quando vos inde illas tulistis.

IV.

Vt præcepta inlicita de rebus Ecclesiæ mihi A commissæ a vobis facta rescidantur, & ut de cetero ne fiant caveatis.

V.

Vt ab Ecclesia mihi commissa indebitas consuetudines & injustas exactationes de cetero non exactetis; sed sic eas conservetis sicut tempore avi & patris vestri conservatæ fuerunt.

VI.

Vt contra deprædatores & oppressores Ecclesiarum nostrarum & rerum ad easdem pertinentium defensionem secundum ministerium vestrum, quantum posse vobis Deus dederit, exhibeatis. Col. 22.

VII.

Vt præcepta quæ avus & pater vester Ecclesiis nobis commissis fecerunt & firmaverunt & stabilita conservaverunt, quæ etiam vos confirmastis, C de cetero rata conservetis.

VIII.

Vt si vos contra hæc capitula, aut nos, quod absit, non malitia, nec perverso studio, sed aut per humanam fragilitatem, aut per ignorantiam, vel per subreptionem, non damnabiliter egerimus, mutuo hoc consilio corrigemus, & firmata deinceps convenientia maneat.

T I T V L V S V.

Apud Tolosam Civitatem.

SEQVENTIA CAPITVLA ACTA SVNT APVD TOLOSAM CIVITATEM ANNO QVARTO regni Domni Karoli, Indictione sexta, mense Iunio, antequam illa quæ præcedunt facta fuerint secus Tendonis villam & in Verno palatio & in Belvaca civitate, sed ideo ante illa posita sunt quia & dignitate generalitatis & synodali præeminent auctoritate.

HÆc quæ sequuntur capitula, consulentes necessitati Episcoporum Septimaniæ, & subjectorum eis Presbyterorum providentes possibilitati, tractantes etiam sacri & juste irreprehensibilis ministerii honestatem, Presbyterorum reclamatione commoniti, moderamine mansuetudinis nostræ usque ad diligentiorem tractatum synodi generalis decernimus.

CAP. I.

VT Episcopi nullam inquietudinem sive exprobrationem Presbyteris aut aperte ingerendo, aut alia qualibet occasione machinando, pro eo quod se ad nos hac vice reclamare venerunt, inferant: quia longa oppressio hujusmodi itineris eos fecit subire laborem.

II.

Vt unum modium frumenti, & unum modium E hordei, atque unum modium vini, cum mensura quæ publica & probata ac generalis seu legitima per civitatem & pagum atque vicinitatem habetur, Episcopi a Presbyteris accipiant, & frischingam sex valentem denarios, aut sex pro ea D denarios, & non amplius exigant. Et si hæc non accipiunt, accipiant, si volunt, pro his omnibus duos solidos in denariis, sicut in Toletano & Bracarense consensu Episcopi considerasse dicuntur. Brac. 21. & Tolet. VII. 4.

III.

Vt Presbyteri qui prope civitatem quinque milliaria commanent, per famulos suos prædictam Col. 23. dispensam reddi in civitate cui jusserit civitatis Episcopus faciant. Qui autem longius ab urbe commanent, statuant Episcopi loca convenientia per decanias, sicut constituti sunt Archipresbyteri, quo similiter & eadem propinquitate ceteri Presbyteri per famulos suos debitam dispensam

Baluz. Edit. Tom. II Col. 23.

Archipresbyteris aut Episcoporum ministris convehant. Et procurent Episcopi ne ministri illorum Presbyteros dehonorent, aut pignora inhoneste tollendo, vel locationem pro receptione dispensæ exigendo, sed cum gratiarum actione recipiant quæ Presbyteri cum hilaritatis humanitate, juxta Apostolum, conferre debebunt. Quod si ministri Episcoporum Presbyteros dehonoraverint, dignam illis exinde Episcopi castigationem exhibeant: quoniam nisi fecerint, & ad nos iterum pro hoc se Presbyteri reclamaverint, motus nostros qui culpabilis repertus fuerit sentiet.

IV.

Vt in circuitione parrochiæ Episcopi de cetero singulos Presbyteros per singulas jacendo euntes Ecclesiolas, sicut hactenus, non prædentur, cum scriptum sit eosdem evangelizare debere, non turpis lucri gratia, ne vituperetur ministerium sanctum. Sed considerent & denuntient loca sibi & populo convenientia, & illuc Presbyteri, quotquot possibilitas & moderatio providerit, plebes suas adducant, & ibidem Episcopi prædicent, confirment, & populi errata inquirant ac corrigant. Iterum autem, quia dominica voce datur licentia qui Evangelium adnuntiant ut de Evangelio vivant, licet Paulus Apostolus nihil horum fuerit usus, Presbyteri tale conjectum faciant ut & Episcopi solatium habeant & ipsi non graventur. Quod ita nobis fieri posse videtur, videlicet ut quatuor Presbyteri ad locum ubi quintus degit & Episcopus residet, plebes suas de quatuor partibus adducere studeant, & unusquisque eorum decem panes & dimidium modium vini & frischingam de quatuor denariis & pullos duos & ova decem & modium unum de annona ad caballos in subsidium benedictionis gratia præsentet Episcopus. & similiter quintus, in cujus domo Episcopus residet, faciat; nec amplius ab eo exigatur, nisi forte ligna & utensilia in opus ministerii commodet. Quapropter Episcopus providebit ne domus aut sepes illius a ministris vastentur.

V.

Col. 24. Vt semel in anno Episcopi hanc circumitionem tempore congruo faciant. Et si amplius ministerium suum per dioecesim agere voluerint, hanc tamen dispensam non amplius quam semel a Presbyteris per annum accipiant.

VI.

Quod & si circumitionem in salutem & necessitatem populi quacunque de causa dimiserint, a Presbyteris nec hanc dispensam neque pretium illius exigant, neque aliis aut suis domesticis aut amicis exigendam concedant. Et quando circumierint, & in domo Presbyteri resederint, non sub occasione affligendi Presbyteros immoderate & non necessarie numerum famulorum adducant, neque vicinos ad pastum incongrue convocent. Quod & si cum caritate vocare voluerint, faciant: sed non amplius a Presbyteris, vel sub occasione vendendi, vel alio quolibet modo, quam statutum est exigant, neque paraveredos aut alias exactiones tollant.

VII.

Vt Episcopi parrochias Presbyterorum propter inhonestum & periculosum lucrum non dividant. Sed si necessitas populi exegerit ut plures fiant Ecclesiæ aut statuantur altaria, cum ratione & auctoritate hoc faciant; scilicet ut si longitudo, aut periculum aquæ, vel silvæ, aut alicujus certæ rationis vel necessitatis causa poposcerit, ut populus & sexus infirmior, mulierum videlicet vel infantum, aut etiam debilium imbecillitas, ad Ecclesiam principalem non possit occurrere, & non est sic longe villa ut Presbyter illic sine periculo ad tempus & congrue non possit venire, statuatur altare: & si ita populo complacet, & commodum fuerit, ne sine ratione scandalizetur, parrochia maneat indivisa. Sin autem præfatæ causæ postulaverint, & populus non conductus, neque cupiditate vel invidia excitatus, sed rationabiliter adclamaverit ut Ecclesia illis fieri & Presbyter debeat ordinari, hoc Episcopi episcopaliter, teste Deo, in conscientiæ puritate, cum ratione & auctoritate, sine intentione turpis lucri, mature consilio canonico tractent, & utilitati ac saluti subjectæ plebis quæque agenda sunt peragant, & secundum quod subtraxerint cuilibet Presbytero de parrochia, de dispensa quoque debita ab illo minus accipiant, & alteri, qui quod dividitur a parochia suscipit, sub hac eadem mensura imponant.

VIII.

Vt Episcopi sub occasione quasi auctoritatem habeant canonum, his constitutis excellentiæ nostræ nequaquam resultent aut neglegant; sed potius canones ut intellegendi sunt intellegere & in cunctis observare procurent: quia si aliter fecerint, omnimodis & qualiter canones fidelium decimis agendum statuant, & qualiter intellegi ac observari cum mansuetudinis nostræ decreto debeant, synodali dijudicatione & nostra auctoritate regia docebuntur. Col. 25. Col. 26.

IX.

Vt Episcopi synodos a Presbyteris, nisi sicut docet auctoritas canonum, duos scilicet, & per tempora constituta, non exigant. Sed & in eisdem synodis non per occasionem, sed per veritatem ministerii sui, teste Deo, ad quod constituti sunt, Presbyteros & tractent & teneant & absolvant.

T I T V L V S VI.

PRÆCEPTVM CONFIRMATIONIS PRO HISPANIS QVI IN REGNO KAROLI CALVI morabantur, datum in eodem loco in quo & superiora capitula conscripta sunt, id est, apud Tolosam in monasterio sancti Saturnini, anno Christi DCCCXLIV. *regni autem ejusdem Karoli Regis quarto.*

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si enim ea quæ ob utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ imperialibus edictis sunt constituta, magnificentiæ nostræ confirmatione denuo instituentes corroboramus, ad diuturnam prosperamque regni a Deo nobis collati stabilitatem id ipsum adtinere non dubitamus, quin etiam ad capessendam æternæ felicitatis beatitudinem profuturum nobis liquido credimus. Itaque notum sit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium atque nostrorum, præsentium scilicet & futurorum, partibus Aquitaniæ, Septimaniæ, sive Hispaniæ consistentium magnitudini quia progenitorum nostrorum, magnorum siquidem orthodoxorumque Imperato-

rato-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 25.

ratorum, avi videlicet nostri Karoli, seu genitoris nostri Augusti Hludovici, auctoritatem imitantes, Gothos sive Hispanos intra Barchinonam famosi nominis civitatem vel Terracium castellum cohabitantes, simul cum his omnibus qui infra eundem comitatum Barchinonæ Hispani extra civitatem quoque consistunt, quorum progenitores crudelissimum jugum inimicissimæ Christiani nominis gentis Sarracenorum evitantes, ad eos fecere confugium, & eandem civitatem illorum magnipotentiæ libenter condonarunt seu tradiderunt, & ab eorundem Sarracenorum potestate se subtrahentes, eorum nostræque demum libera & prompta voluntate se subjecerunt, complacuit mansuetudini nostræ sub immunitatis tuitione defensionisque munimine benigne suscipere ac retinere, & cohabitationem seu necessitatibus eorum opportunum auxilium, sicut & ab illis progenitoribus eorum & ipsis constat per Imperialium apicum sanctionem concessum, clementer conferre: quatenus & nostra regalis conservatio constructa, atque innovatio in eorum bene gestis operibus exaltationi Ecclesiæ pretioso Christi sanguine redemptæ & ministret augmentum, & animabus eorum ac nostræ proficiat semper in emolumentum.

Cap. I.

Col. 27. Igitur, sicut dictum est, ad omnium vestrum notitiam pervenire volumus quia eosdem homines sub protectione & defensione nostra denuo receptos, sicut in unitate fidei, sic etiam in unanimitate pacis & dilectionis conservare decrevimus, eo videlicet modo, ut sicut ceteri franci homines cum Comite suo in exercitum pergant, & in marchs nostra juxta rationabilem ejusdem Comitis ordinationem atque admonitionem explorationes & excubias, quod usitato vocabulo wactas dicunt, facere non negligant, & Missis nostris, quos pro rerum opportunitate illas in partes miserimus, aut Legatis qui de partibus Hispaniæ ad nos transmissi fuerint, paratas faciant, & ad subvectionem eorum veredos donent, ipsi videlicet & illi quorum progenitoribus, temporibus avi nostri Karoli, idipsum facere institutum fuit. Si autem hi qui veredos acceperint, reddere eos neglexerint, & eorum interveniente negligentia perditi seu mortui fuerint, secundum legem Francorum eis quorum fuerunt sine dilatione restituantur vel restaurentur.

II.

Ecclesiarum vero census, id est, nec pascualia infra eorum terminos vel eorum villas, nec telonea infra comitatum in quo consistunt, nec alia qualibet redibitio neque a Comite neque a junioribus aut ministerialibus ejus deinceps ab illis ullatenus exigatur.

III.

Et nisi pro tribus criminalibus actionibus, id est, homicidio, rapto, & incendio, nec ipsi nec eorum homines a quolibet Comite aut ministro judiciariæ potestatis ullo modo judicentur aut distringantur; sed liceat ipsis, secundum eorum legem, de aliis hominibus judicia terminare, & præter hæc tria, & de se & de eorum hominibus secundum propriam legem omnia mutuo definire.

IV.

Et si quispiam eorum in partem quam ille ad habitandum sibi excoluit alios homines de aliis generationibus venientes adtraxerit, & secum in portione sua, quam aprisionem vocant, habitare fecerit, utatur illorum servitio absque alicujus contradictione vel impedimento.

V.

Col. 28. Et si aliquis ex ipsis hominibus, qui ab eorum aliquo adtractus est & in sua portione collocatus, alium, id est, Comitis, aut Vicecomitis, aut Vicarii, aut cujuslibet hominis seniorem elegerit, liberam habeat licentiam abeundi; veruntamen ex his quæ possidet, nihil habeat, nihilque secum ferat; sed omnia in dominium & potestatem prioris senioris plenissime revertantur.

VI.

Placuit etiam nobis illis concedere, ut quicquid de heremi squalore in quolibet comitatu ad cultum frugum traxerint, aut deinceps infra eorum aprisiones excolere potuerint, integerrime teneant atque possideant, servitia tamen regalia infra comitatum, in quo consistunt, faciant.

VII.

Et omnes eorum possessiones sive aprisiones inter se vendere, concambiare, seu donare, posterisque relinquere omnino liceat. Et si filios aut nepotes non habuerint, juxta legem eorum alii ipsorum propinqui illis hereditando succedant; ita videlicet ut quicunque successerint, servitia superius memorata persolvere non contemnant.

VIII.

Simul etiam præcipientes injungimus, ut nullus hominum de sæpe memoratis eorum aprisionibus vel villis, cum propriis terminis, propriisque earum finibus & adjacentiis, injustam inquietudinem illis inferre præsumat, aut aliquam minorationem contra legem facere audeat; sed liceat eis ipsas res cum tranquillitate pacis tenere & possidere, & secundum antiquam consuetudinem ubique pascua habere, & ligna cædere, & aquarum ductus pro suis necessitatibus, ubicunque pervenire potuerint, nemine contradicente juxta priscum morem semper deducere.

IX.

Si autem illi propter lenitatem & mansuetudinem Comitis sui, eidem Comiti honoris & obsequii gratia quippiam de rebus suis exhibuerint, non hoc eis pro tributo vel censu aliquo computetur; neque Comes ille aut successores ejus hoc in consuetudinem venire præsumat; neque eos sibi vel hominibus suis aut mansionaticos parare, aut veredos dare, aut ullum censum vel tributum aut servitium, præter id quod superius comprehensum est, præstare cogat. Sed liceat tam istis Hispanis, qui præsenti tempore in prædictis locis resident, quam his qui adhuc ad nostram fidem de iniquorum potestate fugiendo confluxerint, & in desertis atque incultis locis per nostram vel Comitis nostri licentiam consedentes ædificia fecerint, & agros incoluerint, juxta supradictum modum sub nostra defensione atque protectione in unitate fidei & pacis tranquillitate residere, & nobis ea quæ superius diximus, tam cum Comite suo, quam cum Missis ejus, pro temporis opportunitate alacriter atque fideliter exhibere. Col. 29

X.

Noverint præterea iidem Hispani sibi licentiam a nobis esse concessam ut se in vassaticum Comitis nostri, sicut alii franci homines, commendent. Et si aliquod beneficium quisquam eorum

Baluz Edit. Tom. I. rum ab eo cui se commendavit fuerit consecutus, sciat se de illo tale obsequium seniori suo exhibere debere, quale nostrates homines de simili beneficio senioribus suis exhibere solent. *Col. 30.*

Vt autem hæ nostræ regalis auctoritatis litteræ erga eosdem Hispanos tenore perpetuo ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris inviolabiliter conserventur, manu propria nostra A ea subter firmavimus & anuli nostri impressione signari decrevimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis. Deor mannus ad vicem Hludouvici recognovit.

Data III. Idus Iunij, anno quarto regnante Karolo glorioso Rege.

Actum in monasterio sancti Saturnini prope Tolosam in Dei nomine feliciter. Amen.

Col. 29.

T I T V L V S VII.

In villa Spartnaco.

HÆC QUÆ SEQVVNTVR CAPITVLA EXCERPTA SVNT A DOMNO REGE KAROLO, ET Principibus ejus ex his capitulis quæ anno DCCCXLVI. ediderant Episcopi in synodis, Vuenilo scilicet cum suffraganeis suis, Gumboldus cum suffraganeis suis, Vrsmarus cum suffraganeis suis, Hincmarus cum suffraganeis suis, Amalo cum suffraganeis suis, & oblata sunt eidem Principi, sicut ipse jusserat, collecta ad relegendum in Sparnaco villa Remensis Ecclesiæ. Et quia factione quorumdam motus est animus ipsius Regis contra Episcopos, dissidentibus primoribus regni sui ab eorumdem Episcoporum ammonitione, & remotis ab eodem concilio Episcopis, ex omnibus illis capitulis hæc tantum observanda & complacenda sibi collegerunt, & Episcopis scripto tradiderunt, dicentes non amplius de eorum capitulis acceptasse quam ista, & ista se velle cum Principe observare.

I. DE honore & cultu Ecclesiarum.

II. De honore Episcoporum & veneratione servorum Dei.

III. De justitiis.

IV. Vt cautela fiat erga eos qui causa juventutis aut insipientiæ in aliquo fallunt sive contemnunt admonitionem Episcoporum, ne subito aut incaute damnentur anathemate.

V. De his qui contra regiam potestatem contumaces esse moliuntur.

VI. De precariis.

VII. De hospitalibus.

VIII. De rapacibus.

Col. 30. IX. Vt Episcopis tempus congruum observetur ad ministerium suum peragendum.

X. Vt Clerici arma militaria non contingant.

XI. Vt Missi dirigantur qui inquirant si præcepta a nobis de rebus Ecclesiarum ad proprium sint facta.

XII. De hæresi Simoniaca.

XIII. Vt a nullo sedes episcopalis proprio infirmante Episcopo usurpetur.

XIV. Vt Canonici infra dormitorium dormiant.

XV. Vt monachi ad palatium non veniant, *Col. 31.* nisi causa obedientiæ, exceptis Abbatibus.

XVI. Vt laici decimas de Ecclesiis non contingant.

XVII. De sanctimonialibus contra auctoritatem nuptis.

XVIII. De sponsis aliorum.

XIX. De sepulturis infra Ecclesiam.

Plenitudo autem capitulorum quæ in plenitudine synodalium actionum habentur, unde hæ commemorationes excerptæ sunt, ita per loca continentur.

COmmemoratio prima, de honore videlicet & cultu Ecclesiarum, sicut supra scriptum habetur in villa Colonia, subscriptione Regis & Principum roboratum.

Commemoratio secunda, de honore Episcoporum & veneratione servorum Dei, similiter.

Commemoratio tertia, de justitiis, similiter.

Commemoratio quinta, de his qui contra regiam potestatem contumaces esse moliuntur, similiter.

Commemoratio sexta.

B *Cetera autem commemorationes, quæ sequuntur, ita in præfata plenitudine cum suis capitulis continentur.*

XX.

ET ne magnificentiam vestram illuc vestræ dignitati indecens & inhonesta impellat necessitas quo non trahit voluntas, & partim necessitate, partim etiam subreptione, quia aliter quam se rei veritas habeat vobis dictum vel postulatum C fuit, maxime quod ad rem publicam pertinuit, aut præceptione in beneficiario jure aut in alode adsumptum habetur, videtur nobis utile & necessarium ut fideles & strenuos Missos ex utroque ordine per singulos comitatus regni vestri mittatis, qui omnia diligenter inbrevient quæ tempore avi ac patris vestri vel in regio specialiter servitio vel in vassallorum dominicorum beneficiis fuerunt, & quid vel qualiter aut quantum exinde quisque modo retineat, & secundum veritatem renuntietur vobis. Et ubi inveneritis quia ratio & utilitas ac ordo seu veritas in absumptis vel donationibus habeantur, in statu permaneant. D Vbi autem irrationabilitas vel potius fraus inventæ fuerint, una cum consilio fidelium vestrorum hoc taliter corrigite ut ratio atque utilitas seu justitia non deserantur, & dignitas vestræ magnificentiæ per necessitatem ita vilis non fiat sicut vos non decere cognoscitur. quoniam domestica domus vestra aliter obsequiis domesticorum repleri non poterit nisi habueritis unde eis meritis respondere & indigentiæ solatium ferre possitis. & sic demum res publica vestra de suo suffragetur sibi, & Ecclesiæ a quibus non expedit habeantur immunes. XI. *Col. 31.*

XXI.

E Vt precariæ & commutationes tempore viduatarum Ecclesiarum factæ ab his qui loca Episcoporum occupaverant rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica vel civili denuo, si fiendæ sunt, fiant. VI.

Regino lib. 2. cap. 360.
Buchard. lib. 3. cap. 166.
Ivo par. 3. cap. 227.
Gratian. 12. q. 2. cap. 44. *Precariæ.*

XXII.

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 31.

XXII.

VI. Precariæ autem a nemine de rebus ecclesiasticis fieri præsumantur nisi quantum de qualitate convenienti datur ex proprio, duplum accipiatur ex rebus Ecclesiæ, in suo tantum qui dederit nomine, si res proprias & ecclesiasticas usufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præsens dimiserit, ex rebus ecclesiasticis triplum fructuario usu in suo tantum quis nomine sumat: quia sic eas quemque tractare oportet ut alienarum dispensatorem, non propriarum largitorem. Et a nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo & sanctis illius dicatis; cum ratio & usus obtineat, neminem cui non vult contra utilitatem & rationem præstitam de proprio facere beneficium. Præcepta autem regalia super precariis ecclesiasticis fieri nec ratio sinit nec auctoritas quolibet modo permittit: quoniam præcepta in jure ecclesiastico firmare indignum judicet necesse est majestas regia, nisi ab ecclesiastico rectore petantur. Isdem autem custos Ecclesiæ sollertissime caveat ne sui ordinis & ecclesiasticæ communionis forte immemor, contra auctoritatem præceptum regium pro quacunque adsentatione fieri petat. qui & si fecerit, non audiatur. Si autem obtinuerit, regia discretione & episcopali judicio idem rescindatur, & petitor injustus pro Principis injusta suggestione digne corripiatur. & precariæ secundum antiquam consuetudinem & auctoritatem de quinquennio in quinquennium renoventur. Col. 32.

Regino lib. 1. cap. 363. 364. 365. 367.
Burchard. lib. 3. cap. 167. 168. 169. 175.
Ivo par. 3. cap. 226. 229. 230. 236.
Gratian. 10. q. 2. cap. 4. & 5. *Precariæ*.
Decretalium Gregorij IX. lib. 3. tit. 14. cap. 1.

XXIII.

Vt contra deprædatores & oppressores Ecclesiarum & rerum ad easdem pertinentium defensores secundum ministerium vestrum, quantum Deus posse dederit, existatis; & præcepta quæ avus & pater vester Ecclesiis ditioni vestræ subjectis fecerunt ac firmaverunt, & stabilia conservaverunt, quæque vos confirmastis, de cetero rata in omnibus conservetis.

XXVIII.

XI. Vt regia magnificentia liberiorem libertatem Episcopis ad suum peragendum in eorum parrochiis ministerium quam hactenus propter diversas perturbationes habuissent, maxime in sacratissimis temporibus, quadragesimæ scilicet & adventus Domini, tribuat: quatenus & periculum & ipsi Episcopi, & regia dignitas salubrius pro ministerio sibi commisso & neglecto possint evadere, & pro strenue exsecuto divinam misericordiam sibi conciliare prævaleant. Ipsi autem Episcopi concessum sibi otium non in suas voluptates, sed in divinum & officiosum convertant negotium, quatenus studentes prædicationi atque confirmationi, quod hactenus per parrochias fuit neglectum, sollerter & devotissime de cetero sit correctum & emendatum. Et non propter suam quietudinem Episcopi ad remotiora loca secedentes, & suum ministerium neglegentes, proprias deserant civitates; sed ut parrochias suas cum officij efficacia circumeant, aut cum religione in suis civitatibus canonice cum suis filiis degant, & hospitalitate ornati, quæ jam pene propter diversas rapacitates adnullata est, non solum in oculis Domini propter obedientiam mandati divini reddantur conspicui, verum & bonum testimonium secundum sanctum adquirant Apostolum. 1. Tim. 3.

Regino lib. 1. c. 4. 1. Burchard. lib. 1. c. 228.

Presbyteros etiam sibi commissos & doctrinæ castitate & sobrietate atque hospitalitate secundum eorum ministerium ornari compellant.

XXXVII.

Vt quicunque ex clero esse videntur, arma non sumant, nec armati incedant; sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus & religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tamquam sacrorum canonum contemptores, & ecclesiasticæ sanctitatis profanatores, proprij gradus amissione multentur, quia non possunt simul Deo & seculo militare. X. Col. 34.

XL.

Admonenda est regia magnitudo de hospitalibus quæ tempore prædecessorum suorum & ordinata & exculta fuerunt, & modo ad nihilum sunt redacta. Sed & hospitalia Scottorum, quæ sancti homines gentis illius in hoc regno construxerunt, & rebus pro sanctitate sua adquisitis ampliaverunt, ab eodem hospitalitatis officio funditus sunt alienata; & non solum supervenientes in eadem hospitalia non recipiuntur, verum etiam ipsi qui ab infantia in eisdem locis sub religione Domino militaverunt, exinde eiciuntur, & ostiatim mendicare coguntur. Vnde pertimescenda est canonica sententia, & maxime decretalis Symmachi Papæ definitio, quia ut necator pauperum, & Christi traditor Iudas, idem qui hujus sceleris auctor & perpetrator esse dinoscitur, præsenti & perpetuo est anathemate feriendus. *Qui reiculam*, inquit Symmachus Papa, *vel quicquid fuerit Ecclesiæ, petant a Regibus & corrumpendæ pietatis instinctu egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur quæ obtinent, & a communione Ecclesiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur.* Item in canone Aurelianensi: *Si quis quolibet tempore contra hanc constitutionem nostram venire tentaverit, aut aliquid de consuetudine vel facultate xenodochij ipsius abstulerit, ut xenodochium, quod avertat Deus, esse desinat, ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.* VII. Lib. VII. Capitular. cap. 163. Conc. Aurel. V. c. 15.

XLIII.

Cavendum & summopere præcavendum ac per virtutem Christi sanguinis interdicendum & Episcopis & Regibus & omnibus sublimioribus potestatibus atque cunctis fautoribus & electoribus quorumcunque atque consensoribus seu ordinatoribus in gradu ecclesiastico ut nemo per simoniacam hæresim regiminis locum obtineat quacunque factione, calliditate, promissione, seu commoditate aut donatione, per se aut per emissam personam, cum Spiritus sanctus inter cetera documenta ecclesiastica per os sancti dicat Gregorij: *Cur non perpenditur quia benedictio illi in maledictionem convertitur qui ad hoc ut fiat hereticus promovetur?* & item: *Ementes quippe atque vendentes par pœna constringit, cum liqueat hanc hæresim in ipsa sua origine apostolica esse detestatione damnatam.* & Apostolus docet, *Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, digni sunt morte.* Et item beatus Gregorius: *Dolens*, inquit, *dico, gemens denuntio, quia sacerdotium, quod apud vos intus cecidit, foris diu stare non poterit.* Item idem: *Adversarius animarum callida specie suadet quasi debere ab habentibus accipi, ut sit quod possit non habentibus erogari; sicut scriptum est: Hostia impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere.* XII. Lib. 9. Indict. 2. ep. 110. Col. 35. Rom. 1. Lib. 4. Indict. 13. ep. 33. Lib. 7. Indict. 2. ep. 110. Prov. 21.

XLVII.

Vt nemo Episcopo vivente Ecclesiam illius aut res ad eam pertinentes invadere aut dominari præsumat, neque sub voluntariæ cleri ac populi electio- XIII.

Baluz. Edit. Parit. T. II. Col. 31.

ctionis obtentu, præter voluntatem Episcopi, quisquam quacunque seculari potestate præditus quasi œconomum constituat. Sed si Episcopus ministerium ecclesiasticum propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in Archiepiscopi hoc cum voluntate Episcopi ejusdem Ecclesiæ maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat. Obsequium vero ad rem publicam pertinens qualiter exsequatur, per tales ex subditis & ecclesiasticis ministris, cum consensu Archiepiscopi propter pacis caritatisque custodiam, Episcopus ordinet & disponat quos succedendi in episcopatu appetitus indebitus non elevet neque vexet; nisi moratus ita extiterit ut secundum instituta beati Gregorij in libro epistolarum, & humiliter in subditione prosit, & post utiliter conveniens sanctis regulis præsit. quia ob hoc in multis Ecclesiis scandalum magnum conspeximus. Si autem in Archiepiscopo talis necessitas acciderit, similiter ipse consilio coepiscoporum suorum hujusmodi ordinationem exhibeat.

LIII.

XIV. Vt Canonici in civitate vel monasteriis, sicut constitutum est, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant, & in domo infirmorum necessario subleventur, & tam sani quam & infirmi canonice vestiantur, atque in claustris horis congruis degant, & sub custodia canonica lectioni & ceteris divinæ institutionis insistant officiis. Qui vero Episcoporum loci convenientiam aut facultatem non habuerit ut hoc perficere & ordinare possit, Princeps secundum constitutionem Domini Imperatoris Hludouvici annuat. id est, si vicina episcopio terra de eadem Ecclesia esse reperta fuerit, & ab alio possidetur, Ecclesiæ rectori ad claustra Clericorum vel alia quælibet Ecclesiæ commoda facienda reddatur. Si autem de fisco fuerit, regia liberalitas eandem terram ad servorum Dei habitacula construenda largiri dignetur. Si autem de alia casa Dei aut de cujuslibet proprio fuerit, ex convenientia commutandi licentia tribuatur. Et si paupertas loci ad ædificandas domos necessarias non suffecerit, eos ad adjutorium ædificandi potestas regia cogat qui res de eadem Ecclesia in beneficiit retinent.

Lib. 10. Capitular. c. 41. Col. 36.

LVI.

XIV. Vt nemo Episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communione privet ecclesiastica. Anathema autem sine consensu Archiepiscopi aut coepiscoporum, prælata etiam evangelica admonitione, nulli imponat nisi unde canonica docet auctoritas: quia anathema æternæ mortis est damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.

Regino lib. 2. c. 306. Burchard. lib. 11. c. 10. Ivo par. 14. c. 80. Gratian. 11. q. 3. c. 41. Artmo Episcoporum.

LVII.

XV. Vt monachi quibus monasteriorum cura commissa non est, passim & sine auctoritate palatium non adeant, nec in eo immorentur, vel ubi & ubi discurrere ac pervagari acephali præsumant. Sed si tales quilibet fuerint ut utiles & necessarij Ecclesiæ ac Principi reperiantur, cum auctoritate Episcopi canonice ac religiose pergant. Sin autem, in monasteriis suis, sicut canonica & regularis docet institutio, religiose resideant. Quos etiam nec Episcopus, nec Abbas, vel quilibet alius eos veredariorum more in missaticis instanter transmittat: quia per quosdam illorum, contra canonicam auctoritatem, & ecclesiastica & civilia perturbantur negotia. Nec sub prætextu obedientiæ diutius vilicationibus inserviant: sed regulariter obedientiam vicissitudine sua peragentes, secum, ut de sancto Benedicto legitur, in monasterio habitent, atque in ipsos recolligant. Hæc autem transgredientes, sive prælati in favendo, sive subditi in obtinendo, excommunicentur.

LXIII.

XVI. Hi vero qui ex rebus ecclesiasticis nonas & decimas persolvere & sarta tecta Ecclesiæ secundum antiquam auctoritatem & consuetudinem restaurare debent, & hoc non solum negligunt, verum & per contemptum dimittunt, atque Clericos fame & penuria, ecclesiastica quoque ædificia dissolutione adnullari permittunt, tamdiu ab ecclesiastica communione separentur usque dum diligentia emendare studeant quod socordia neglexerunt. Quod si iterum iteraverint, post excommunicationis satisfactionem regia potestate compulsi, juxta legale & antiquum dictum, qui neglegit censum, perdat agrum. Servi autem Ecclesiarum quibuscumque potestatibus subditi, unde melior consuetudo vel devotior commendatio ex tempore & jussione Domni Hludouvici vel certe Domni Karoli seu etiam Pippini non existit, saltem viginti diebus in anno eidem Ecclesiæ ad reficiendas ipsius ruinas absque molestia servire sinantur. Vbi autem & amplior commendatio & melior consuetudo inde habetur, pro hac nostra necessitudinis consideratione non decidat.

Regino lib. 1. c. 31. Col. 37. Regino lib. 1. c. 40.

LXVII.

XVI. Qui sanctimoniales virgines vel viduas rapiunt, & progressu etiam criminis in conjugium sumunt, publicæ pœnitentiæ juxta modum quem præviderit Episcopus subigantur, ipsæ vero locis congruis pœnitentiæ retrudantur, & ad habitum religionis redire cogantur. Vterque autem sine ulla spe uxoriæ copulationis perenniter maneant. Si autem, quod absit, conjugia iterare præsumpserint, actiori subdantur vindictæ, & amplius propellantur. Qui si forte obedire monitis salutaribus non voluerint, anathematizentur.

LXVIII.

XVIII. De his qui sponsas alienas rapiunt, vel consensu parentum accipiunt, antiqua & synodalis sententia observetur. Quod & si forte in Ecclesia eventus talis reperitur dinoscitur ut pro salutis & religionis competentia humanius quiddam debeant tractare Pontifices, sicut canonica, ut eisdem verbis utamur, docet auctoritas, quia prior quidem, inquiens, definitio durius, posterior autem quiddam tractavit humanius, nullo modo, ut ad maximam indulgentiam descendamus, alterius sponsæ acceptor sine publica transeat pœnitentia, & sponso legaliter mulsam componat. Quod si hæc obedire renuerit, sine ulla refragatione anathematizetur: fautores vero illius juxta modum culpæ episcopali decreto pœniteant. Si vero, quod non optamus, quis de gradu ecclesiastico talibus nuptiis se consensorem vel interventorem manifeste prodiderit, a gradu proprio repellatur. Et si verisimilibus exinde suspicionibus fuerit propulsatus, & canonice nequiverit approbari, secundum sanctorum patrum statuta se purgare cogatur.

Regino lib. 2. c. 153. Burchard. lib. 9. c. 30. Ivo par. 8. c. 170. Col. 38.

LXXII.

XIX. Vt nemo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hereditario jure, nisi quem Episcopus aut Presbyter pro qualitate conversationis & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat. Nec quisquam ossa cujuslibet mortui de sepulcro suo eiciat, aut sepulturam cujusquam temerario ausu quoquo modo violet; sed unumquemque in loculo sibi a

Regino lib. 1. c. 191. Burchard. lib. 3. c. 158. Ivo par. 3. c. 288.

Deo

Baluz. Adit. Torof. T. II. Col. 38.

Deo præparato atqua concesso adventum sui judicis præstolarl concedat; maxime cum non solum divinæ leges, sed etiam & humanæ apud humanam rempublicam sepulcrorum violatores reos mortis dijudicant. Sed & neque pro loco sepulturæ, ut verbis sancti Gregorij utamor, pretium de terra concessa putredini quærera & de alieno velle facere lucri compendium aliquo modo tentet. Si quando autem proximi vel heredes sponte aliquid offerre Ecclesiæ voluerint in eleemosyna defuncti, accipere non vetamus. peti vero aut aliquid exigi omnimodo prohibemus, ne, quod valde irreligiosum ast, aut venalis, quod absit, dicatur Ecclasia, aut da humanis mortibus vidaamur gratularl, si compendium exinde studemus modo quolibet quærere.

Lib. 1 to. dict. 2. ep. 15.

Col. 39.

T I T V L V S VIII.

Conventus apud Argentoratum.

Acta ista ideo huc translara sunt, licet in locum non suum, ut primi Regum conventus de pace tractanda non disjungerentur.

Anno dominica incarnationis DCCCXLII. XVI. *Kalend. Martij Lodhuuvicus & Karolus in civitate qua olim Argentaria vocabatur, nunc autem Strazburg vulgo dicitur, convenerunt; & sacramenta qua subter notata sunt Lodhuuvitus Romana, Karolus vera Teudisca lingua juraverunt. ac sic ante sacramenta circumfusam plebem alter Teudisca, alter Romana lingua alloquuts sunt. Lodhuuvicus autem, quia major natu, prior exorsus sic cœpit.*

ADNVNTIATIO LODHVVVICI.

QVotians Lodharius me & hunc fratrem meum post obitum patris nostri insectando usque ad internecionem delera conatus sit, nostis. Cum antam nec fraternitas nec Christianitas nec quodlibet ingenium, salva justitia, ut pax inter nos esset, adjuvare posset, tandem coacti rem ad judicium omnipotentis Dei datulimus, ut suo nutu, quid cuique deberetur, contenti essemus. In quo nos, sicut nostis, per misericordiam Dei victores extitimus. is antem victus una cum suis quo valuit secessit. Hinc vero fraterno amore correpti, necnon & super populum Christianum compassi, persequl atque delera illos noluimus; sed hactenus, sicut & antea, ut saltem deinde cuique sua justitia cederatur, mandavimus. At illa posthac non contentus judicio divino, sad hostili manu iterum & me & hunc fratrem meum persaqui non cessat. Insuper & populum nostrum incendiis, rapinis, cædibusque devastat. Quamobrem nunc necessitata coacti convenimus. Et quoniam vos da nostra stabili fide ac firma fraternitata dubitare credimus, hoc sacramentum inter nos in conspectu vestro jurare decrevimus. Non qualibet iniqua cupiditata illecti hoc agimus, sed ut certiores, si Deus nobis vestro adjutorio quietem dederit, de communi profectu simus. Si autem, quod absit, sacramantum quod fratri meo juravero violare præsumpsero, ab subditione mea, necnon & a juramento quod mihi jurastis, unumquemque vastrum absolvo.

Col. 40.

Cumque Karolus hac eadem verba Romana lingua peroraffet, Lodhuuvicus, quoniam major natu erat, prior hac deinde se servaturum testatus est.

Sacramentum Lodhuuvici.

Pro Deo amur, & pro Christian poblo, & nostro commun salvamenr dist di in avant, in quant Deus savir & podir me dunat, si salvarai io cist meon fradre Karlo & in adjudha & in cadhuna cosa si com om per dreit son fradre salvar dist, in o quid il mi altra si fazer. Et ab Ludher nul plaid nunquam prindrai qui meon vol cist meon fradre Karla in damno sit.

Quod cum Lodhuuvicus explesset, Karolus Teudisca lingua sic hac eadem verba testatus est.

Sacramentum Karoli.

In Godas minna, ind durh tes Christianes folches ind unser bedhero gealtnissi, fon thesemo dage frammordes so fram so mir Got geuuizei indi madh furgibit, so hald ih tesan minan bruodher.......... soso man mit rehtu sinan bruoder scal, inthi ur hazermig soso maduo. Indi mit Lutherem inno theinni thing ne gegango, zhe minan vuillon imo ce scadhan vuerhen.

Sacramentum autem quod utrorumque populus quique propria lingua testatus est, Romana lingua sic habet.

Sacramentum Populi. Col. 41.

Si Lodhuvigs sacrament que son fradre Karlo jurat conservat, & Karlus meos sendra de suo part non lo stanit, si io returnar non lint pois, ne io ne vauls cui eo retornar int pois in nulla aiuda contra Lodvhuuvig nun li iver.

Teudisca autem lingua.

Oba Karl thea eid, then er sine mo bruodher Luduuvige gesuor, geleistit, iod Ludhuuvig min herro then er imo gesuor, forbrinchit, ob ih inanes arvvenden nemag, noh ih, noh thero thein hes ituvenden mag, imo ce follusti vvidhar Karle ne vvirdhit. Col. 42.

Quibus peractis, Lodhuuvicus Rheno tenus per Spiram, & Karolus juxta VVasagum per Vuizzamburg, VVarmaciam iter direxit.

TITULUS IX.

Conventus apud Marsnam I.

HÆC QUÆ SEQUUNTUR CAPITULA ACTA SUNT QUANDO TRES REGES FRATRES, Hlotharius scilicet, Hludouuicus, & Karolus, simul convenerunt secus municipium Trejectum, in loco qui dicitur Marsna, anno incarnationis dominicæ DCCCXLVII. *per mensem Februarium. quæ etiam capitula singulorum adnuntiationes sequuntur.*

CAP. I.

DE pace & concordia atque unanimitate trium fratrum & Regum inter se, & quod verissimo & non ficto caritatis vinculo sint uniti, & ut nullus deinceps scandalorum inter eos occasiones serere possit.

II.

Ut ipsi mutuo sibi auxilientur, & contra Dei sanctæque Ecclesiæ ac suos inimicos secundum opportunitatem temporis invicem adjuvent.

III.

Ut nemo per quamlibet cupiditatem leges pacis in cujuslibet eorum regno convellere præsumat. Quod si facere præsumpserint, communem ab eis ultionem incurrat.

IV.

Ut Ecclesiæ Christi per omne eorum regnum pristinam dignitatem honoremque retineant; & quicquid superstite Domno Hludouvico Imperatore jure legitimo possederunt, absque ulla deminutione recipiant.

V.

Ut singulis eorum fidelibus talis lex conservetur, qualem temporibus priorum Regum & præcipue avi patrisque eorum habuisse noscuntur, si tamen & ipsi pristinam fidem erga ipsos conservent.

VI.

Ut rapinæ & deprædationes, quæ quasi jure legitimo hactenus factæ sunt, penitus interdicantur, & nemo se impune post hæc eas præsumere posse confidat.

VII.

Ut in singulis partibus regni Missi idonei constituantur, qui querelas pauperum & oppressiones sive quorumcunque causas examinare & secundum legis æquitatem valeant definire. Et si ab uno in aliud regnum hujusmodi præsumptores confugerint, ibi similiter opprimantur.

VIII.

Ut nullus in omni eorum regno deinceps raptum facere præsumat. Aut si fecerit, legaliter puniatur.

IX.

Ut Regum filij legitimam hereditatem regni secundum definitas præsenti tempore portiones post eos retineant; & hoc quicunque ex his fratribus superstes fratribus fuerit consentiat; si tamen ipsi nepotes patruis obedientes esse consenserint.

X.

Ut legati ad Ducem Brittonum mittantur, qui de communi erga eos observatione pacis cum commoneant.

XI.

Ut similiter ad Regem Nordmannorum legati mittantur, qui eum contestentur quod aut pacem servare studebit, aut communiter eos infensos habebit.

ADNUNTIATIO

DOMNI HLOTHARII.

Nobis & fratribus nostris visum fuit ut ad Dei voluntatem quærendam qualiter sancta Ecclesia recuperata esse possit, & pacem & nos ac vos & iste populus Christianus habere possimus, nos simul conjungeremus, sicut nunc fecimus, & sic simus inter nos sicut fratres per rectum esse debent. Et pro certo illud scitis, quia gratias Deo sic sumus & sic permanere adjuvante Deo in ante volumus, & in consilio & in auxilio unusquisque erga alterum parati sumus adjutorium ferre, sicut fratres in Dei voluntate & communi profectu facere debent, in quibuscunque potuerimus.

ADNUNTIATIO

DOMNI HLUDOUUICI.

I. Sciatis quia fratres nostri & nos nostros Missos ad communem nepotem nostrum in Aquitaniam mittimus, & ei tales comitatus designatos mandamus in quibus ipse cum suis interim sufficienter esse possit, & fideles dilecti fratris nostri Karoli de illo regno pacem habere possint, usque dum idem nepos noster ad commune placitum nostrum veniat, ad quod eum tali securitate a nobis accepta eum venire mandamus ut sanus venire & sanus stare & sanus reverti, quantum illum Deus salvare voluerit, possit. Et si tunc nostrum consilium audire voluerit, volumus eum Dei adjutorio & vestro consilio considerare quomodo melius secundum communem profectum & utilitatem in ante esse possit. Et si nostrum consilium audire non voluerit, tunc sicut melius cum Dei adjutorio & vestro consilio invenire potuerimus, exinde agere volumus.

II. Sciatis etiam quia similiter Missos nostros ad Brittones mittimus, & illos ad communem profectum & pacem hortamur. Qui si audierint, aut non audierint, cum Dei adjutorio & vestro consilio exinde etiam facere volumus.

III. Sciatis quia communiter Missos nostros ad Nordmannos pro pace accipienda mittimus.

IV. Sciatis etiam quia dilectus frater noster Hlotharius Missos suos ad suos homines transmittit, qui usque modo in contrarietatem dilecti fratris nostri Karoli fuerunt, & illis mandat ut per nullum ingenium in ante, sicut de Dei & sua gratia gaudere volunt, in illius & fidelium ejus contrarietatem aliquid faciant.

V. Et sciatis quia volumus ut res Ecclesiarum, in cujuscunque regno caput fuerit, tam de episcopatibus, quam de abbatiis, sine ulla contradictione rectores ipsarum Ecclesiarum, sicut tempore Domni ac genitoris nostri fecerunt, illas possideant.

VI.

31 VI. Similiter & de episcopatibus & monaste- riis, ubicunque in nostro communi regno aliter est modo quam debeat, volumus una cum Dei adjutorio illud emendare, ut Ecclesia Dei suum honorem debitum habere possit, & populus suam legem & justitiam habeat.

Baluz. Tom. 2. col. 41.

ADNVNTIATIO KAROLI.

I. Sciatis quia dilecti fratres nostri & nos com- muniter nostrum placitum ad Missam sancti Jo- hannis apud Parisium condictum habemus, ubi de istis quæ illi modo dixerunt & ceteris quæ ad Dei voluntatem & nostrum ac vestrum commu- nem profectum invenire potuerimus consideremus & una cum Dei adjutorio ad effectum perduca- mus. Et volumus ut ab hinc in ante, ubicun- que unusquisque fuerit, cum pace consistat, & ad illud placitum cum pace unusquisque veniat: quia in istis miseriis & rapinis usque modo multum Deum offendimus. Vnde nobis Dei miseric[illegible]

Col. 41.

TITV[illegible]

Conventus a[illegible]

HÆC QVÆ SEQVVNTVR CAPITVLA A[illegible] dominica, quando tres fratres Reges, Hlothar[illegible] Trajectum, penes locum qui dicitur Marsna, fidelium eadem capitula subscripserunt manibus servaturos promiserunt. quæ capitula singulorum

CAP. I.

VT omnium præteritorum malorum & con- trietatum & supplantationum ac malarum ma- chinationum atque molitionum seu nocumen- rum in invicem actorum abolitio ita inter & apud nos fiat, & a nostris cordibus pen[illegible] avellatur cum omni malitia & rancore, ut in memoriam, ad retributionem duntaxat m[illegible] vel contrarietatis atque exprobrationis seu impr[illegible] perij, de cetero exinde quiddam veniant.

II.

Vt tanta Domino cooperante inter nos ver[illegible] caritatis benignitas ab hinc in ante maneat corde puro & conscientia bona & fide non ficta sine dolo & simulatione, ut nemo suo pari suum regnum aut suos fideles, vel quod ad salutem ve prosperitatem ac honorem regium pertine[illegible] discupiat, aut forsconsiliet, aut per occultos su[illegible] surrones libenter composita mendacia seu detr[illegible] ctiones acceptet.

III.

Vt unusquisque fideliter suum parem, ubicun[illegible] que necessitas illi fuerit, & ipse potuerit, per se, aut per filium, aut per fideles suos, consilio & auxilio adjuvet, ut regnum, fideles, prosperitatem, atque honorem regium debite [illegible] leat obtinere. Et veraciter unusquisque erga [illegible] terum certatim demonstret quia in fratris sui ad- versitate, si evenerit, fraterno modo contristatur, & in prosperitate illius lætatur. Et talem fidem sicut inter nos modo ab hinc in ante conser- turos confirmatum habemus, sic unusquisque va- fantibus fratris sui, si obierit, qui superfuerit in- conservabit.

Vt [illegible] stato, [illegible] ab hinc [illegible] ctoritatem

aut dehonorabimus, aut opprimemus, vel inde-A bitis machinationibus affligemus. Et illorum, scilicet veraciter nobis fidelium, communi consilio, secundum Dei voluntatem & commune salvamentum, ad restitutionem sanctæ Dei Ecclesiæ, & statum regni, & ad honorem regium atque pacem populi commissi nobis pertinenti adsensum præbebimus; in hoc ut illi non solum non sint nobis contradicentes & resistentes ad ista exsequenda, verum etiam sic sint nobis fideles & obedientes, ac veri adjutores atque cooperatores vero consilio & sincero auxilio ad ista peragenda quæ præmisimus, sicut per rectum unusquisque in suo ordine & statu suo Principi & suo seniori esse debet. B

VII.

Vt sic simul conjuncti & nos fratres ad invicem, & nos cum fidelibus nostris, & fideles nostri nobiscum, & omnes simul cum Deo nos reconjungamus, & ut nobis sit propitius, illi pro devoto munere offeramus ut unusquisque omnium nostrum absque sua propria excusatione vel justificatione recognoscamus in quibus aut singillatim aut communiter contra illius mandata & decreta suorum sanctorum fecimus aut consensimus in ordine ecclesiastico & statu regni, & per singula in medium illa producamus, & nemo nostrum suo aut amico aut propinquo aut confœderato, immo nec sibi seculariter parcat, ut spiritaliter & salubriter parcere possit. Quin, sicut præmisimus in præcedenti capitulo, vero consilio & sincero auxilio illa in commune certatim emendare totis viribus procuremus, quam citius rationabiliter poterimus.

VIII.

Et si aliquis de subditis in quocunque ordine & statu de hac convenientia exierit aut se retraxerit, vel huic communi decreto contradixerit, seniores cum veraciter fidelibus suis hæc secundum Dei voluntatem & legem ac justam rationem, velit aut nolit ille qui divino consilio & decreto & huic convenientiæ resistens & contradicens fuerit, exsequantur. Et si aliquis de senioribus de hac convenientia exierit aut se retraxerit, vel huic communi decreto, quod absit, contradixerit, cum plures seniorum nostrorum fideles & regnorum primores in unum convenerint, eorum qui hæc observaverunt seniorum consilio, & Episcoporum judicio ac communi consensu, qualiter de eo qui debite admonitus incorrigibilis perseveraverit agendum sit, favente Domino decernemus. Et ut obnixius suprascripta capitula a nobis auxiliante Domino inviolabiliter observentur, & nos illa observaturos certius credatur, manibus propriis eadem subter firmavimus.

ADNVNTIATIO HLOTHARII.

Volumus ut vos sapiatis quid noster adventus hic fuerit. Venimus hic ut simul adjuvante Deo cum fidelibus nostris de Dei voluntate & statu sanctæ Ecclesiæ ac regni & communi nostro ac vestro profectu consideraremus, sicut & fecimus. &, gratias Deo, sumus inde sic adunati & nos ad invicem & cum fidelibus nostris, sicut & nos recognoscimus quia & infra regnum & extra regnum per marcas nostras nobis est necessarium.

ADNVNTIATIO HLVDOVVICI.

Sicut meus frater vobis dicit, magna necessitas est nobis & illi populo Christiano, qui nobis est a Deo commissus, ut nos ad invicem sic concordes & uniti simus quomodo Deo voluntas est & veræ fraternitati convenit. Quod usque modo, postquam Deus illud regnum in manus nostras post patrem nostrum misit, per omnia, sicut necessitas fuerat, non fuimus. Et ideo tanta Deo contraria & nobis ac vobis impedimenta tosa acciderunt. Et quia modo, Domino adjuvante, sic sumus unanimes sicut per rectum esse debemus, sciatis quia unusquisque nostrum paratus est ut suum fratrem, ubicunque necessitas C fuerit, & infra patriam & foris patriam aut per seipsum aut per infantem vel fideles suos & consilio & auxilio sic adjuvet sicut frater fratri per rectum facere debet.

ADNVNTIATIO KAROLI.

Sciatis quia & nos & fideles nostri veraciter recognoscimus quia partim necessitate, partim a nostra debita voluntate, sicut meus frater Hludouvicus vobis dixit, multa acciderunt in isto regno quæ nobis necesse non fuerat. Et sciatis quia nunc, gratias Deo, adunati sumus & nos ad invicem & D cum fidelibus nostris, & una cum Dei adjutorio, quanto melius & citius rationabiliter possimus, procuremus qualiter quæ neglecta sunt, emendata fiant, ut & Deus sit nobis propitius, & ecclesiasticus ordo debitum honorem habeat, & regni nobis commissi prosperitas proveniat, & iste populus Christianus pacem habeat, & vobis lex & justitia conservetur, & vos nobis, sicut antecessores vestri nostris antecessoribus fecerunt, debitum honorem & auxilium exhibeatis. Et qualiter hoc consideratum & veraciter confirmatum manibus propriis habeamus, hic vobis relegetur.

Et relecta sunt in conspectu totius populi suprascripta capitula.

TITVLVS XI.

Synodi Suessionensis.

REgnante in sempiternum Domino Deo universorum, anno incarnationis ejusdem Domini nostri Iesu Christi DCCCLIII. anno vero regni gloriosi Karoli filii Hludouvici religiosissimi Augusti tertio decimo, Indictione prima, Episcopis juxta instituta canonum synodum celebrare volentibus annuit idem Rex Karolus, eosque apud urbem Suessionum in monasterio sancti Medardi & sancti Sebastiani x. Kalendas Ma- E ias convenire præcepit; ubi, posthabitis secularibus curis, ipse quoque Rex adesse dignatus est, ut non solum devotione Ecclesiæ se filium esse ostenderet, verum etiam, sicubi opus esset, protectorem regia potestate monstraret.

ACTIO I.

CVm itaque Præsules diversarum Ecclesiarum, pio Rege multa humiliter & prudenter propo-

35 ponente, tractassent potius quædam synodo quam defi-
nissent, VI. Kalendas Maias, Vuenilone præsidentibus
Hincmaro Remorum, Vuenilone Senonum,
Amalrico Turonum metropolitanis Episcopis,
idem Remorum metropolitanus Episcopus venera-
bilis Hincmarus ostendit non paucos a decessore
suo Ebbone, postquam canonice depositus fue-
rit, nec vero canonice restitutus, irrationabiliter
ordinatos. Iam Rex absque ulla ambitione syno-
dum solus ingressus simpliciter cum Episcopis te-
sidebat. Serie igitur depositionis memorati Ebbo-
nis plenissime prolata, multis Metropolitanis plu-
ribusque aliis Episcopis, qui illius auctore
fuerunt, recitatis, restitutionis autem illius no
canonicæ, immo nec verisimilis, paucis adm
dum & aliarum regionum Præsulibus nominatim
expressis, claruit præfatum Ebbonem episcop
officium illicite repetisse, quosque gradibus ecc
siasticis æstimatus fuerit promovisse, damnati
potius obnoxios effecisse, Hincmarum autem
cessorem ejus, canonicis sanctionibus caute ac
tiliter observatis, ad sedem accessisse, & pr
decreta majorum in hac parte nihil omnino
liri; sicut in gestis synodalibus exinde ab
scopis ejusdem Concilii more canonico confir
tis plenius edocetur.

II.

Postmodum venerabilis VVenilonis Seno
urbis metropolitani Episcopi suffraganeus Ne
nensis Ecclesiæ, nomine Herimannus, pro
excessibus, quos corporali molestia sæpe diceb
admittere, a sanctis Præsulibus modeste &
ter increpatus est, quod prius frequenter co
ptus ordini sacratissimo perseverantia levitatum
huc injuriam faceret. Et in præsentia Prin
infirmitatem pastoris nequaquam fastidientis
junctum est Metropolitano ejus ut adjunctis
cum aliquot Episcopis ad oppidum Nivern
accederet, & omnia ibi negotia ecclesiastica
pienter componeret, ipsum vero coepiscopum
Herimannum apud urbem Senonum secum
beret, donec æstivum tempus, quod valde
trarium infirmitati illius ferebatur, pertransi
& sic Domino annuente abstinentia compet
assuetam, episcopali gravitate instructum, apo
licis moribus informatum, clerus & populus
ad sedem propriam utiliter favente Dei gratia
vocaret.

III.

De Burchardo etiam, qui Carnutum Ecc
siam tenebat, statutum est aut se idone
ad sumendum episcopalem gradum admon
Vuenilonis metropolitani Episcopi ostenderet,
certe pronam in se clementiam Principis cog
scens cederet, in utroque Dei judicium exper
rus. Igitur sequenti die causa illius ad medi
deducta, venerabiles Episcopi, Remorum me
politanus Hincmarus, Lugdunensium Pardulus
Aurelianorum Agius, seorsim eum admonere
cepti sunt ut si absque discrimine valeret,
cium se posse aggredi fateretur; aut si non
set, propter Dei timorem, impossibilitatem
genue confiteretur. Parte cleri quæ præsens
ac laicorum bonum ei testimonium perhibente,
memoratis Præsulibus suadentibus ad Concilium
intromissus, tanto quidem gradu se dignum
se profiteri arrogantiæ asseruit esse, non vellet
tis. Si quis vero crimen aliquod sibi esse verita-
ere, ad id purgandum se paratum esse, obi-
vit. Nullo qui id conaretur existente, decrevit
sancta synodus ne diu Carnutum sedes vacaret,
sed directis illuc, secundum voluntatem metro-

Baluz. Edit. Tom. II. Col. 30. sequentia capitula proposuit, & consultu eorundem Episcoporum ea per regnum suum innotescenda, exercenda, & conservanda commonuit, praecepit & confirmavit.

Ista capitula constituta sunt a Domno Karolo in synodo apud Suessionis civitatem in monasterio sancti Medardi anno incarnationis dominicae DCCCLIII. in mense Aprili.

Cap. I.

Col. 31. VT Missi nostri per civitates & singula monasteria tam Canonicorum quam monachorum sive sanctimonialium una cum Episcopo parrochiae uniuscujusque in qua consistunt, eum consilio etiam & consensu ipsius qui monasterium retinet, quem volumus & expresse praecipimus ut praesens sit, vitam ibi degentium & conversationem inquirant, & ubi necesse est corrigant, & ubi desunt, congruas officinas construere jubeant, & ubi sunt factae, & per negligentiam sunt destructae, instaurari praecipiant, & victum ac potum & vestitum atque cetera necessaria pro qualitate & possibilitate loci & inhabitantium necessitate ordinent, & hospitalitatem supervenientium hospitum & receptionem pauperum ibidem disponant & ordinent. Ecclesiae quoque luminaria & ornatum debitum ordinent, & thesaurum ad vestimenta seu libros diligenter inbrevient, & breves nobis reportent. Inbrevient etiam quid unusquisque Ecclesiarum praelatus, quando praelationem Ecclesiae suscepit, ibi invenerit, & quid modo exinde ibi minus sit, vel quid & quantum sit superadditum. quid etiam Normannis per nostram commendationem sive sine nostra commendatione datum sit, quidve relictum, vel quid a quoquam ibi in eleemosyna datum. Numerum etiam Canonicorum & monachorum sive sanctimonialium uniuscujusque loci describant, & nobis referant; ut secundum qualitatem & quantitatem loci, cum consilio Episcoporum & fidelium nostrorum, ubi minor numerus fuerit, nostra auctoritate addamus; ubi vero indiscretione praelatorum superfuerit, ad mensuram redigamus. Inquirant quoque quot tempore avi nostri Karoli & Domni genitoris nostri Hludowici uno quoque in loco fuerint, & quot modo sint, & ubi loca a Nortmannis sive a quibuslibet aliis destructa sunt & penitus adnullata, quot ibi nunc propter paucitatem rerum & devastationem earundem constitui vel ordinari possint, ut inde cum consensu fidelium nostrorum ordinemus quid de cetero agendum sit. Et qualiter abbatiarum praelati, & in locis sacris inhabitantes, de his quae Missi nostri praeceperint, obedierint, nobis diligentissime & capitulatim referre procurent.

Col. 32.

II.

Vt Missi nostri diligenter investigent per singulas parrochias, simul cum Episcopo, de monasteriis quae Deum timentes in suis proprietatibus aedificaverunt, & ne ab heredibus eorum dividerentur, parentibus & praedecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt, & postea in alodem sunt data; ut describant quae sint, & a quo vel quibus in proprietatem data sunt, & nobis renuntiare procurent; ut cum Episcopis & ceteris fidelibus nostris consideremus quid & qualiter inde secundum Dei voluntatem & nostram salutem agere debeamus.

III.

Vt Missi nostri per singulas parrochias una cum Episcopo parrochiae ipsius requirant de capellis & abbatiolis ex casis Dei in beneficium datis, qualis census inde exeat, ut Ecclesia, de qua sunt, exinde vestituram habere possit, & nobis renun-

A tient, ut hoc nostra auctoritate commendetur atque firmetur, & hoc secundum qualitatem & quantitatem loci Clericos & luminaria ibi ordinent, & loca restaurari faciant.

IV.

Denuntiandum est omnibus & a Missis nostris ordinandum ut omnes Ecclesiae & Presbyteri sub immunitate ac privilegio & ordinatione atque dispositione Episcoporum singularum parrochiarum, in quibus consistunt, secundum auctoritatem canonicam & Capitularia Domni Imperatoris avi nostri & pii Augusti Hludowici Domni & genitoris nostri permaneant.

V.

Vt Missi nostri diligenter investigent cum Episcopo & praelatis monasteriorum & per fideles & B strenuos viros in unaquaque parrochia de rebus ecclesiasticis in alodem datis; & sicut evidentibus & veris judiciis ac auctoritatibus compererint, diligenter a quo & quibus datae sint, vel quantum exinde sit, describant, & nobis renuntient.

VI.

Vt Missi nostri expresse & cum omni diligentia cum Episcopo & praelatis monasteriorum per singulas parrochias requirant de rebus ecclesiasticis unde nonae & decimae solvi debent & non solvuntur, & persolvi ab easdem res retinentibus faciant. Et si aliqua contradictio, quae rationabilis videatur, oborta fuerit, describatur, & praelatus ipsius casae Dei unde res esse noscuntur, & C ille qui eas detinet & nonam ac decimam solvere detrectat, simul cum Missis nostris ad nostram jubeatur venire praesentiam; ut tunc veritate comperta, & diffinitione decreta, quod rationabiliter invenerimus, inde praecipiamus. Volumus etiam ut investigent Missi nostri qualiter illi qui easdem res ecclesiasticas, unde decimae dantur sive non dantur, illas salvas habeant, & in casticiis, & in silvis custoditis, vel si terrae aut mancipia inde perdita sint, vel aliquid hujusmodi, aut si familia oppressa sit contra legem, & omnia per breves nobis renuntient Missi nostri. Col. 33.

VII.

Vt Missi nostri per singulas parrochias Comi- D tibus & reipublicae ministris ex banno nostro praecipiant ne malla vel placita in exitibus & in atriis Ecclesiarum & Presbyterorum mansionibus, neque in dominicis vel festivis diebus tenere praesumant; sed Comes convenientem locum considerat & inveniat ubi stationem ad mallum tenendum constituat. quia nefas est ibi reos puniri ubi respectu divinae reverentiae misericordiam consensu fidelium & decreto praedecessorum nostrorum consequuntur.

VIII.

Vt Missi nostri Comitibus & omnibus reipublicae ministris firmiter ex verbo nostro denun- E tient atque praecipiant ut a quarta feria ante initium quadragesimae, necnon in ipsa quarta feria, usque post octavas Paschae, mallum vel placitum publicum, nisi de concordia & pacificatione discordantium, tenere praesumant. Similiter etiam a quarta feria ante nativitatem Domini usque post consecratos dies observent; necnon & in jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus simi- Regino lib. 2. c. 319.

ll

39 observatione eosdem feriatos dies venerari om-
li nimodis studeant.

IX.

Vt Missi nostri omnibus per singulas parro-
chias denuntient quia si Episcopus aut ministri
Episcoporum pro criminibus colonos flagellave-
rint cum virgis propter metum aliorum, & ut
ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretione
sine ulla occasione indebita, sicut in synodo con-
locutum est, & vel inviti pœnitentiam tempora-
liter & corporaliter agant, ne æternaliter per-
eant; si seniores ipsorum colonorum indigne ...
lerint, & aliquam vindictam inde exercere vo-
luerint, aut eosdem colonos ne distringantur e...
tendere præsumpserint, sciant quia & bannum ...
strum component, & simul cum excommuni...
tione ecclesiastica nostram harmiscaram dur...
mam sustinebunt.

X.

Vt Missi nostri omnibus reipublicæ mini...
denuntient ut Comites vel reipublicæ min...
simul cum Episcopo uniuscujusque parrochiæ ...
in ministeriis illorum quando idem Episco...

TITU...

Synodi ap... Sa...

HÆ QUÆ SEQUUNTUR DIFFINITIONE...
habita acta sunt anno suprascripto, in mense ...

CAP. I.

OMnibus sanctæ dilectionis fratribus ad ...
rum hæc poterunt pervenire notitiam, pa...
nilo Senonum, Hincmarus Remorum, Arch...
Rotomagensium, Amalricus Turonum, ...
scopi, Teutboldus Lingonum, Pardulus Lu...
nensium, Hucbertus Meldensium, Ansega...
Abrincatum, Hrothadus Suessonum, Immo ...
viomagensium, Hilmeradus Ambianensium, ...
minfridus Belvacensium, Erpoinus Silvanect...
sium, Baltfridus Bajocacensium, Guntbertus Eb...
censium, Errardus Lixoviensium, Erloinus C...
stantiæ, Hildebrannus Sagorum, Godelsadus ...
billonensium, Ionas Æduorum, Braidingus ...
tisconensium, Agius Aurelianensium Episcopi a...
Vermeriam palatium jussu gloriosi Principis ...
roli anno ab incarnatione Domini DCCCL...
Indictione prima VI. Kalendas Septembris in ...
mine ejusdem Domini nostri Iesu Christi sy...
daliter congregati salutem. Notum fraterni...
vestræ fieri volumus quia nuper instanti anno ...
præsentem primam indictionem apud urbem Su...
sonum decimo Kalendas Maias ad synodum ...
venientes, cui sacro conventui idem gloriosus inter...
suam est dignatus exhibere præsentiam, fratre ...
tera ecclesiastica negotia, de venerabili Episcopo ...
stro Herimanno Nivernensis urbis Episcopo ...
stionalis est ratio nobis oblata. Videlicet quia corpo...
firmitate præoccupatus seu præpeditus rerum ...
sæpe ineptire & quædam quæ ad naufragium atque ...
& facultatum ecclesiasticarum pertinere ...
salvationem ac debitam seu rationabilem dispen-
sationem impedire poterant, nisi celeri remedio
subventum foret, agere indiscrete ... Cujus
suggestionis certa experimentorum documenta evi-
dentius perquirentes, aliquanta invenimus quæ
nobis fidem fecerunt aliis quæ audieramus sen-...

aperta convictione vel manifesta confessione fieri non licet, qua de re & non libet, sed corporis necessitati infirmitati & Ecclesiæ sibi commissæ necessitati pietative consuluisse manifestissime demonstremus. quod at præsentibus scilicet & futuris temporibus enucleatius cognoscatur, his gestis manibus propriis subterfirmare decrevimus.

II.

In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Episcopi qui jussa gloriosi Principis Domini nostri Karoli ad synodum in Vermeriam palatium convenimus, id est, VVenilo Archiepiscopus, Amalricus Archiepiscopus, Paulus Archiepiscopus, Hincmarus Archiepiscopus, Teutboldus Episcopus, Ansegaudus Episcopus, Pardulus Episcopus, Hrotadus Episcopus, Immo Episcopus, Yrminfridus Episcopus, Erpoinus Episcopus, Hilmeradus Episcopus, Agius Episcopus, Erloinus Episcopus, Baltfridus Episcopus, Gambertus Episcopus, Errardus Episcopus, Hildebrannus Episcopus, Ionas Episcopus, Godelsadus Episcopus, Braidingus Episcopus, Chuonrado inclyto & nobilissimo viro præsentem & æternam optamus in omnium salvatore salutem. Cum inter cetera ecclesiastica negotia de ordinabili dispositione monasterii sancti Dionysii disponeremus, venerunt monachi ipsius sacri cœnobii in præsentia venerandæ synodi, deferentes auctoritates, videlicet testamentum quod sanctæ recordationis Abbas Fulradus de monasterio Lebbraha, ubi sanctus Alexander martyr quiescit humatus, & de cella quæ ad sanctum Hippolytum nominatur, seu de rebus aliis quas per idem testamentum isdem venerabilis Abbas sancto Dionysio contulerat, necnon & privilegium quod exinde sancta sedes apostolica per beatum Stephanum Papam eidem monasterio super præfato testamento fecerat, dicentes quod venerabilis Abbas illorum Domnus Hludouvicus ex præcepto gloriosi Regis Domni nostri Karoli eos consuluisset, ac consensum eorum quæsisset, quatenus præscriptum monasterium vobis in precariam acceptis rebus vestra traditione ad eandem casam Dei delegandis concessisset. quod consentire sine consultu sui Episcopi atque Archiepiscopi immo sacræ synodi non auderent. Quam causam subtiliter investigantes, & ad liquidum cognoscentes, diffinivimus juxta sacram & divinam auctoritatem atque secundum testamentum præfati piæ recordationis Fulradi, necnon & secundum decretum apostolicæ sedis, nullo unquam tempore jam dictum monasterium sancti Alexandri, cum rebus sibi pertinentibus, a majore monasterio sancti Dionysii quocunque ingenio divellendum, nec beneficiario neque precario jure distrahendum. Subjunxerunt etiam iidem monachi quod vestra commendatione ac jussione, immo etiam actione, idem monasterium cum rebus sibi subditis in vestram ditionem redactum & assumptum, quia etiam usurpatum habuissetis. Quod quam absurdum & contra legem atque justitiam sit, si tamen ita se res habet, ipsi etiam pervidetis. Vnde vestram paterna & caritativa seu auctoritativa cum interpositione divini nominis & episcopalis auctoritatis nobilitatem hortamur & obtestamur ut hoc nullatenus agere ulterius attentetis; sed & si molitum est, ab hujusmodi molitione vel actione vos vestrosque compescatis. quia & contra Deum & contra omnem auctoritatem contraque vestram salutem esse dinoscitur. Sciatis etiam quia Domnum & seniorem nostrum Regem gloriosissimum Karolum & humili suggestione & divina auctoritate obsecravimus, præfatoque venerabili Abbati & monachis suis præcepimus ut in hoc nulli adsensum præbeant, quoniam nec vobis nec cuiquam fidelium expedit talia postulare. Valeto vir nobilissime & admodum nobis in Christo carissime.

III.

Sed & capitula quæ synodali consultu Domnus Rex Karolus in Concilio memorato apud Suessionis civitatem sacro proposuit conventui, coram fidelibus suis in eodem palatio Vermeria relegi fecit, & ab omnibus consonanter suscepta sunt & accepta.

TITVLVS XIII.

Apud Valentianas.

DE HIS CAPITVLIS QVÆ SVBSEQVVNTVR ADNVNTIAVERVNT POPVLO DOMNI REGES Hlotarius, & Karolus, quando in ipso anno incarnationis Domini convenerunt ad Valentianas per mensem Novembrium.

ADNVNTIATIO Domni Hlotharii.

I. DE Missis directis per regnum, ut populus pacem & justitiam habeat. De raptoribus, de prædatoribus, de latronibus, & aliis malefactoribus, & de omnibus justitiis.

II. Vt ubi missatici simul venerint, Missi simul veniant. Et si de uno regno in aliud aut de uno missatico in aliud fugerint, simul eos constringant.

III. Vt ubicunque fugerint, illuc indiculus transmittatur ut Comes illos distringat, aut cum alode, aut per quodcunque potest, ut illuc reveniat, & emendet ubi malum fecit.

IV. Vt Missis commendetur ut faciant justitias: & si non fecerint, quod ipsi pergere debeatis.

V. Vt si necessitas alicui fuerit, omnes sint parati quomodo invicem vos adjuvetis.

ADNVNTIATIO Karoli gloriosi Regis.

I. DE adnuntiatione episcopali, & de honore sacerdotum.

II. De reædificatione Ecclesiarum, & de nonis ac decimis.

III. De observatione capitulorum Domni Karoli & Domni Hludouvici de Ecclesiis.

IV. De observatione pacis, & cavenda rapacitate & oppressione rerum ecclesiasticarum ac pauperum.

V. Quod nos cum consilio fidelium nostrorum ordinare volumus qualiter honeste & sine indigentia in curte nostra, sicut antecessores nostri fecerunt, vivere possimus. Et Comites ac ceteros fideles nostros admonemus ut ipsi sic suam esse & vivere ordinent qualiter propter illorum necessitatem vicini eorum ac pauperes non opprimantur.

VI. De

43 VI. De concordia & mutuo adjutorio Episcopi & Comitis ad justitias faciendas & divinum ministerium exsequendum.

VII. De justitiis per Episcopos & Missos ac Comites nostros in regno nostro studendis.

VIII. De raptis & conjunctione sanctimonialium atque propinquarum seu sponsarum aliorum ut quod in præterito actum est, secundum consilium & judicium Episcoporum corrigatur, & de cetero omnimodis caveatur.

TITV

Apud

SEQVVNTVR CAPITVLA QVÆ IN IIS suorum Domnus Karolus consultu fidelium & Missos nuntiari & observari præcepit, sed

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. stris per regnum nostrum constitutis salu mo fratre nostro Hlothario apud Valentiana stris communibus consideravimus ut inter cet bis a Deo commissi negotia necessaria, de sicut hic descripta habentur, una cum Dei curetis, & hoc præsentaliter necessarium o ticis conjuncti & deputati estis, simul conve quantum vel qualiter inde factum habueri estis, de unoquoque missatico nobis ad con mus renuntiare procuret. Et si contigerit u cunque occasione detentus fuerit, pro hoc ali etiamsi unus vacaverit a prædictis occasioni

Ista denuntianda sunt populo a Missis nostris

CAP. I.

NOstri seniores, sicut audistis, parabola simul, & consideraverunt cum com bus illorum fidelibus de Dei servitio & Ecclesiæ ac regni statu, qualiter vos qui gno consistitis pacem & justitiam habere tis. & ordinaverunt Missos per regnum illor qui in hoc decertent, quantum Deus adjutor dederit.

II. Ordinaverunt

Inter omnes justitias quas consideraverunt ut quisque habeat, primo constitutis. Tum de re Ecclesiarum Dei & orphanorum ac viduar causis, & de regalibus justitiis Presbyteron raptoribus puellarum, & viduarum causis, & ctimonialium, & de his qui Presbyteros de Eccl re præsumunt, & qui Presbyteros ejicere vel recipere sine Episcoporum consensu ex his quæ Dom aut censum de manso, vel Capitularibus Eccl & genitor illorum in suis accipere non timent in immunitate concessit, ecclesiasticis ad Ecclesiam qui censa de rebus ecclesiasticis inquirantur solvere detrectant, ut similiter justitiam inde acriter distringantur, & plenam justitiam & patri secundum quod in Capitularibus avi certos lorum statutum habetur. & ipsi per regno ipse jussores ad præsentiam illius in cujus inde nec les inventi fuerint perducantur, ut qui facere, mendet quid de tali homine fiat pertinere timet, nec contra sanctos canones infringere gem & præceptum regum & episcopalis fecit. salva censura ecclesiastica pœnitentiæ vindicta. III.

Similiter de collectis quas Theudisca lingua

(Baluz. Bibl. Parif. T. II. Col. 99.) fis nostris fuerunt, secundum quod constitutum est in Capitularibus avi & patris nostri in libro IIII. capitulo XXIII. si Francus est, cum duodecim similibus Francis juret quod ipse latronem eum fuisse non scisset, licet pater ejus sit aut frater vel propinquus. Si hoc jurare non potuerit, & ab alio convictus fuerit quod latronem in (Col. 60.) hospitio suscepisset, quasi latro & infidelis judicetur: quia latro est, & infidelis est noster & Francorum; & qui illum suscepit, similis est illi. Si autem audivit quod latro fuisset, & tamen non scit pro firmiter, aut juret solus quod nunquam eum audisset nec per veritatem nec per mendacium latronem; aut sit paratus, si ille de B latrocinio victus fuerit, ut similiter damnetur.

VII.

Vt quando Missi nostri latronem forbannierint, hoc & Missis aliis & Comitibus scire faciant. Et si de uno missatico in alium fugerit, si in vicinitatem venerit, per hoc Missus qui eum forbannivit non dimittat ut eum non persequatur & comprehendat. Et si longius fugerit, Missus in cujus missaticum fugerit, si alodem habuerit, illi tollat, & illum constringat ut illuc velit nolit reveniat, & ibi malum emendet ubi illud perpetravit. Et si in alicujus villam fugerit, & ipsa C villa eum contenderit, secundum quod in Capitularibus avi & patris nostri scriptum habetur inde fiat. Et si necesse fuerit, ut justitia non protelletur, Advocato denuntietur ut ipsum latronem reddat, & eos qui eum contenderint præsentet, ut debitam disciplinam inde sustineant, & emendationem inde congruam faciant. Quod si facere neglexerit usque ad secundam vicem, bannum dominicum inde componat. & sic per fidejussores ad præsentiam eorum deducatur, ut & de illo, & de contradictoribus, & de ipso latrone secundum quod causa conjacuerit sic decernatur, ut ceteri metum habeant.

VIII.

Hoc etiam commendaverunt seniores nostri, ut si hujusmodi malefactores, sicut prædiximus, de uno regno in aliud fugerit, similiter Missi illius, de cujus regno fugerit, ad alios Missos in illo regno, ubi fugit, hoc notum faciant, & illi Missi eos constringant ut ad illud regnum & ad illos Missos reveniant, ut ibi distringi possint ubi malum fecerunt.

IX.

(Regino lib. 2. c. 4.) De advenis qui oppressione Normannorum vel Brittonorum in partes istorum regnorum confugerunt, statuerunt seniores nostri ut a nullo reipublicæ ministro quamcumque violentiam vel oppressionem aut exactionem patiantur; sed liceat eis conductum suum quærere & habere, donec aut ipsi redeant ad loca sua, aut seniores illorum eos (Col. 61.) recipiant. Nullus autem eos inservire præsumat, eo quod loca mercenarij apud aliquem mansetint, nec censum aut tributum exigere. Quod si inventus fuerit ex reipublicæ ministris aut aliis quibuslibet contra hoc pietatis præceptum facere aut fecisse, bannum dominicum exinde componat.

X.

Vt omnibus denuntietur qualiter cuncti sint præparati ad quamcunque necessitatem imminentem, ut secundum consuetudinem, prout necessitas evenerit, ad Dei servitium & illorum atque ad defendendam sanctam Dei Ecclesiam & regnum omnes sint præparati.

XI.

Capitula autem avi & patris nostri, quæ in præscriptis commemoravimus, qui ex Missis nostris A non habuerint, & eis indiguerint, ut commissa per illa corrigere possint, sicut in eisdem Capitulis jubetur, de scrinio nostro vel a Cancellario nostro accipiant, ut rationabiliter & legaliter cuncta corrigant & disponant. (Lib. II Capitular. c. 24.)

XII.

Vt unusquisque Missus in suo missatico provisionem habeat ut si aliquis de nostris fidelibus per missaticum suum transierit, aut ibi consistens vel commanens rapinas vel deprædationes aut talia inlicita fecerit de quibus Deus offendi solet & populus pro oppressione gemere, qualiter hoc subtiliter & veraciter investiget, & nobis renuntiet, B qualiter inde nos sic ordinemus ut nec ipsum nec alium hoc agere delectet.

XIII.

Vt Missi in illorum missaticis curam habeant ne homines nostri ut alij quilibet vicinos suos majores vel minores tempore æstatis, quando ad herbam suos caballos mittunt, vel tempore hiemis, quando mariscalcos illorum ad fodrum dirigunt, deprædentur aut opprimant. Et si egerint, hoc etiam, ut prædiximus, veraciter Missi nostri investigent, & nobis renuntient, ut in seniore hoc sic emendemus quatenus homines suos C in potestate habeant, & contenti sint debitis, & indebita injuste non appetant.

Post ista capitula sequitur in veteri codice MS. bibliothecæ Bigotianæ fragmentum epistolæ tum a Karolo Rege scriptæ ad Missos, ut reor, domini-cæ 10, hoc modo.

Mandamus præterea ut si Capitula Domni avi & genitoris scripta non habetis, mittatis ad palatium nostrum de more prædecessorum vestrorum Missum vestrum & scriptorem cum pergamena, & ibi de nostro armario ipsa Capitula accipiat atque conscribat. Et vos deinde secundum D ipsa Capitula Dei justitiam populique a Deo vobis commissi necessarias proclamationes legaliter emendare solerti vigilantia procuretis. VALETE. (Col. 6[illegible])

Illud sacramentum jurabunt Franci homines.

Ego ill. adsaliturum, illud malum quod scach vocant, vel tesceiam non faciam, nec ut alius faciat consentiam. & si sapuero, qui hoc faciat non celabo. & quem scio qui nunc latro aut scachcator est, vobis Missis dominicis non celabo, ut non manifestem. Si me Deus adjuvet & illæ reliquiæ.

E *Illud jurabunt Centenarij.*

Ego ill. adsaliturum, illud malum quod scach vocant, vel tesceiam non faciam, nec ut alius faciat consentiam. & si sapuero, qui hoc faciat, non celabo. & quem scio qui nunc latro aut scachcator est, vobis Missis dominicis non celabo, ut non manifestem. & de Francis hominibus in isto comitatu & in meo ministerio commanentibus nullum celabo, quantum recordari potuero, ut per brevem vobis Missis dominicis non manifestem. Si me Deus adjuvet & istæ reliquiæ.

Missi autem & pagi per missaticos qualiter fuerunt tunc ordinati.

I. Hincmarus Episcopus, Ricuinus, Engiscalcus, Missi in Remtiano, Vonzisu, Stadiniso, Pertiso, Barriso, Camiziso, Catalaunio, Virtudiso, Bagensoniso, Tardaniso.

II. Pardulus Episcopus, Altmarus, Teodacrus, Missi in Laudunis, Portiano, Suessonico, Viciso, & Vadiso.

III. Im-

III. Immo Episcopus, Adalardus Abba, VValdraudus, Odelricus, Missi in Noviomiso, Vermendiso, Adertiso, Curtricifo, Flandra, VValtensibus Engilramni, & in comitatibus …

IV. Folcoinus Episcopus, Adalgarius, Engiscalchi, & Berengarius, Missi in comitatu Bernardi, Engiscalchi, Geraldi, & in comitatibus Reginarii.

V. Hludouvicus Abba, Yminfridus Episcopus, Ingilvvinus, Gotselmus, Missi in Parisiaco, Meledunensi, Silvanectensi, Vircassino, Belvacensi, & Vindoilisio.

VI. Paulus Episcopus, Hilmeradus Episcopus, Herloinus, Hungarius, Missi in Rotmense, Te… lau, Vitnau, Pontiu, Ambianense.

VII. Erardus Episcopus, Teodericus Abba, Herloinus, Hardoinus, Missi in Aprincato, Co… stantino, Bagisino, Corilliso, Oltingua Saxonia, & Hiesmiso, Oxmiso, & in Lisuino.

VIII. Dodo Episcopus, Hrotbertus, & Osb… Missi in Cinomannico, Andegavensi, atque … Corboniso, & Sagio.

IX. Burcardus Episcopus, & Hrodulfus, & … Abba, Missi in Blesiso, Aurelianensi, Vindocinisio, Carnotino, Dorcasino, Dunisio, E… brecino, Stampiso, Castriso, Pinciso, Madriaso.

X. VVenilo Episcopus, Odo, & Donatus, Missi in pago Senonico, Trecasino, VVastinisio, Milidunisio, Morviso, Provinisio, & in tribus Arcisiis, & in duobus Brionisis.

XI. Teutboldus Episcopus, Isaac Episcopus, Hembardus, & Abbo Abba, Daddo, Missi in comitatibus Milonis, & in comitatibus Isembardi, Augustuduno scilicet, Matisconense, Divionense, & in Cabillono, Hattuariis, & in Tornodriso, & in Belniso, & in Dusmiso comitatu Attoariorum, & in Nivernisio comitatu Romoldi.

XII. Hugo, Gozlo, Nivilungus, Missi in Avernisio, Altiodriso, Avaliso.

TITULUS XV.

Apud Attiniacum.

HÆC MEMORIALIA CAPITULA QUÆ SEQUUNTUR, DOMNUS KAROLUS anno dominicæ incarnationis DCCCLIV. … Hlothario … loquutus … ut illa unusquisque … curet. … cum fratre suo … in regnum illius exsequi pro… ita Missi exsequi procurent.

CAP. I.

DE Missis pro latronibus, scilicet ut … tur, & suppleantur Missi qui illis per … quæ in capitulis continentur quæ supra … quæ in capitulis … co illum edidisse præcepimus, … ut secundum …

II. De maritima custodia, … secundum consuetudinem vigilantes … videlicet ut ubi … sicut antiquitus …

III. De viis per aquas, … ter clausæ erant aperiantur, … sunt apertæ.

IV. De pontibus restaurandis, videlicet ut secundum Capitularia avi & patris sui, ubi antiquitus fuerunt reficiantur ab his qui honores illos tenent de quibus ante pontes facti vel restaurati fuerunt.

V. De navibus quæ … sub pontibus, … licet ut inde teloneum non exigatur … ministri …

VI. De advenis quos … Nortmanni … blicæ, scilicet ut qui ab illis mendicando … Brittones afflixerunt, & ideo propter afflictionem … regnum venerunt, vel qui … Aquitaniam huc venerunt, … lege illis … nes exegerunt, hoc cum … præsumpserit … Et qui deinceps hoc facere … bannum … cum emendatione dominicum …

VII. De latronibus qui nunc … ciunt, & quod jamdiu … bent, & nullus modo … ut propter hoc modo …

VIII. De hominibus qui … missi sunt, & … capiantur & … licet ut a Missis …

IX. De moneta … diligenter inquirantur & … datis, …

X. De rebus Ecclesiasticarum … & describantur, … delicet ut a Missis inquirantur, & Regi denuntientur.

XI. De … XII. De … XIII. De fidelitate … omnes per … promittant. Et … ant certis testibus … illam ante … promittant.

… quos iterum a novo … comprehendantur … promittenda, id est …

Sacramentum fidelitatis autem …

Ego ill. Karolo Hludovici & Iudithæ filio ab ista die in ante fidelis ero secundum meum savirum, sicut Francus homo per rectum esse debet suo Regi. Si me Deus adjuvet & istæ reliquiæ.

Anno incarnationis Domini DCCCLIV. V. Nonas Iulias in malo … Remis isti juraverunt quod juratum habuissent fidelitatem.

ISTI JURAVERUNT ANTIQUITUS.

Teudacrus, Amalricus, Rotboldus, Amalhartus, Dodo, VVangboldus, Berulfus, VVala, He… Ertilo, Heriberus, Airardus, Gotlandus, Hilpricus, Gerlegus, Amalgisus, Heico, Amalricus major de Bexido,

ISTI JURAVERUNT FIDELITATEM.

Goderamnus, Dodo, Sigebertus, Fidentius, Ermenaldus, Teutgrimus, Tietboldus, Bernegaudus, Rotrandus, Gotafius, Hairiricus, Teutbol.

baldus. Drogo. Teodoricus. Ebroinus. Rodoinus. Haimuinus. VVandre. nus. Gislinus. VVlfridus. Ado. Meginardus. bersus. Beteearius. Angelinus. Hervem. Ostradus decanus. Guntbertus decanus. Teodol. eus decanus. Osias. Ailus. Teudaldus. Adus decanus. Bertricus. Rothaus. Ingobertus. Amblinus decanus. Gosfelmus decanus. VVifatius. Flodoinus. Anglebertus. Emmenulfus. Siebertus decanus. Hecto. Isaac. Gislardus. Alaricus. Gerardus. Madergaudus decanus.

TITVLVS XVI.

Apud Leudicam.

HÆ SVNT ADNVNTIATIONES QVAS HLOTARIVS ET KAROLVS apud Leudicam adnuntiaverunt anno DCCCLIV.

HLOTHARIVS.

SERENISSIMVS IMPERATOR.

CAP. I.

SCire volumus vestram omnium fidelitatem quia frequenter præsenti anno dilectissimum fratrem nostrum Hludouvicum invitavimus ut commune conloquium cum fidelibus nostris haberemus, atque cum illis de Domini voluntate, quantum ipse inspirare vellet, ac de sanctæ Dei Ecclesiæ utilitate, nostroque ac nostrorum communi profectu, honore, & necessitate tractaremus & ordinaremus. Sed quia prædictus frater noster hactenus, sicut optaveramus, quibusdam C impedientibus causis, venire distulit, nos illud omittere noluimus quin utiliter nos conjungeremus.

II.

Nunc volumus vos certos reddere de nostra conjunctione, quia Christo propitio secundum Deum ad salutem sanctæ Dei Ecclesiæ nostramque ac vestram communem utilitatem & necessitatem indissolubiliter corde & opere conjungere nos volumus, ut unum simus in Christo, & vos unum sitis nobiscum.

III.

Sapiatis quia legem qualem antecessores nostri, hoc est, pater & avus noster, vestris antecessoribus concesserunt & servaverunt, nos similiter D vobis perdonamus & inviolabiliter atque incorrupte & præsentibus & futuris temporibus per omnia volumus observare.

KAROLVS

GLORIOSISSIMVS REX.

CAP. I.

HAnc siquidem conjunctionem facere idcirco absque ulla distulimus, quia volumus ut supradictus frater noster nobiscum pariter conveniens in eadem conjunctione se nobis associaret. Sed quia ille aliquibus impedimentis præpeditus E venire omisit, nos audita perturbatione quam filius ejus facere conatur, consociare nos voluimus. Sciatis ergo quoniam & in prosperis & in adversis simul erimus; nec poterit nos, Deo adjuvante, ullum offendiculum ab ea caritate separare qua fraternis vinculis adstricti sumus. Sed ubicumque alterno solatio & adjutorio indiguerimus, quantum Dominus permiserit, in invicem supportari & sustentari cupimus, atque contra omnem terrenum inimicum auxilium in alterutrum ferre volumus.

B II.

Si autem isdem frater noster, sicut optamus & ei mandamus, hoc agere distulerit, nos ita conjuncti sumus ut unus alteri tale præbeat solatium & adjutorium quatenus ubicumque necesse fuerit, amodo & deinceps, sicut præmisimus, unusquisque regnum sibi divinitus commissum quiete obtinere possit. Et si aliquis pari suo superstes extiterit, ipse qui remanserit, nepotes suos una cum regno patris sub tuitione & defensione habeat; ut contra adversantium machinationes auxiliante Deo ita muniti existant qualiter quieto ordine regnum patris obtinere valeant.

III.

C Certissime igitur devotionem vestram scire cupimus quia veraciter nos recognoscimus in multis Deum offendisse animosque vestros negligenter molestasse. Quæ videlicet cuncta ita favente Christo pro viribus emendare voti habemus ut & Deum placare & vestræ devotioni satisfacere possimus. De quibus omnibus certiores vos reddere curabimus cum pluriores nostri fideles convenerint, aut cum præfatus frater noster, ut ei mandavimus, venerit, si tamen venire voluerit, quomodocumque vobis amabilius erit; ita ut veraciter cognoscatis promissionem nostram omnimodis adtendere & plenissime nos observare velle.

IV.

Illud præterea in commune vestra & omnium D comperiat sollertia quia ideo vobis in hoc sacro loco hæc sollicite denuntiare voluimus ut noveritis cuncta quæ dicimus, Domino favente, sanctisque ejus suffragantibus, in quorum præsentia denuntiantur, inviolabiliter observaturos nos esse.

Hoc est sacramentum quod sibi mutuo juraverunt.

Ab hodierna die & deinceps, si Hludouvicus frater noster illud sacramentum quod contra nos juratum habet infregerit vel infringit, aut filii ejus ad talem partem regni quam tu contra eum acceptam habes, in quantum Dominus posse dederit, & contra ipsum & contra filios ejus ac E omnes qui eam tibi auferre voluerint absque justa & rationabili occasione, si tu expetieris, adjutorium tibi defensionis præstabo. Si autem ego te supervixero, filiis tuis talem partem regni quam tu contra me & meum fratrem acceptam habes non auferam, sed consentiam. Et si ipsi vel fideles illorum expetierint defensionis adjutorium contra ipsum fratrem nostrum & filios ejus ac omnes, ut eam tenere possint, adjutorium in quantum potero præstabo, si tu aut filii tui idipsum adjutorium mihi præstaveritis, & a nobis vos non dissociaveritis,

TITULUS XVII.

Praeceptum confirmationis pro Ecclesia Tornacensi, datum apud Vermeriam palatium regium VIII. Kalendas Augusti, Anno Christi DCCCLIV. Karoli Calvi regni XV.

KAROLUS gratia Dei Rex. Quia venerabilis vir Immo Noviomagensis atque Tornacensis Ecclesiae Episcopus utilitatem sibi commissae Ecclesiae & necessitatem Canonicorum suorum praevidens, scilicet ut rebus exterioribus adhibitis, vinum cultum ac ministerium proprii officii liberius possit explere, deferens privilegium quoddam venerabilium Episcoporum nostrorum manibus roboratum, in quo quasdam res ad usus praedictorum Canonicorum suorum delegatas detinebant, humiliter petiit ut id ipsum eisdem ... res cum appendiciis suis praedictae Ecclesiae sanctae Dei genitricis Mariae semper Virginis in praefata civitate Tornaco sitae in usibus ac stipendiis Clericorum dem Domino famulantium perpetualiter haberent nostris confirmaremus edictis. Fuerunt namque temporibus antecessorum eius praescriptae civitatis Clericorum usibus applicatae villa Lameli cum integritate sua, & mansus unus in ... dreose pago, necnon etiam decimas populi ... antiquam consuetudinem ad eundem locum fluentes. Praeterea ab eodem venerando Pontifice acquisitae res & superadjectae sunt haec, id est in pago Bragbantensi, in loco qui dicitur ... quicquid Hrotsleidis Deo devota in eodem habuisse cognoscitur, ad partem praedictae eius tradidit, necnon & mansum in pago ... drensi quem Otgisus Presbyter & Burgisus ... manus ejus frater praedictae Ecclesiae contulit, teloneum etiam praefatae civitatis Tornacensis insuper in Noviomo ... temporis qualitatem ... modia centum ... (rigint). Has denique res, sicut in privilegio Episcoporum continetur, secundum praenominati reverendi Pontificis Immonis rationabilem constitutionem sumptibus & indumentis ceterisque utilitatibus praefigimus Canonicis sanctae Mariae, ... dem saepe dicti venerandi Praesulis supplicationi ... cationi, perenniter habendas decrevimus ... maneant; videlicet ut remota ... eorum libera ... dine, ipsi & successoribus eorum ... omnia tempora pro nobis & regni ... Christi misericordiam assiduis precibus ... Praeterea statuimus ut ultra trigenarium numerum ... in congregatione fratrum ... Mariae ... Ecclesiae Clericorum ... rerum distri... memoriorum loco ... administrationem ... vocatur ... in sanctu... servitio ... praecellentia nostrae confirmatio ... obtineat vigorem, de ... signari jussimus. Ludovici recognovit & subscripsit. Data ... Augusti, Indictione II. ... Vermeriae ... palatio regio ... gloriosissimo Rege.

TITULUS XVIII.

HOC EST CONSILIUM QUOD EPISCOPI ET CETERI FIDELES DOMNI Karoli apud Bonoilum ... nostri Jesu Christi illo dederunt anno incarnationis Domini DCCCLVI. in mense Augusto.

INcrepatio quam in epistola Domni Apostoli ... nobiscum & cum aliis fidelibus vestris ... mus severissime nos tangeret ... Apostolicus egissemus quam ifdem Domnus audierat ... egisse, secundum quod ... quia ... gia auctoritate mandavit ... unde nos specialiter fideles vestri ... tes non fuimus, & vos ... inde admonere convenit, & ... cut ipsi scitis, & manentia ... quenter & salubriter commonemus ... rs salutem & auctoritatem ... tetur, & ne deinceps committere ... tueretur, damnabiliter illa ... gimur. Sed & nunc nostria ... conjungentes, hortamur ... jungentes, confitentium ... regno vestro perversum ... & deceat ... tius & melius ac possibilius ... quantum ... debeat ...

... Domni potueritis, restituere & corrigere studeatis. Et non solum hoc vos & commissos vobis in regno vestro agere commonemus, verum etiam monemus, hortamur, & precamur ut capitula quae vos ipse cum fidelibus propria confirmastis, & vestris in Colonia villa manu certitate Episcopis tradentibus sub conditione ... vestris secus Teudonis villam ... in Sparnaco de ... in Belnaco ... quoque ... Verno pala... ... Evanda ... frater ... confirmastis ... & illa quae in synodo Suessionica, ... vestro Hi... ... cum his quae in Leodico ... cum fratre vestro ... thario ... diligenter & frequenter ad... me.

Baluz. Edit. Tom. T. II. Col. 98.

memoriam reducatis ac relegatis, & quæ in re- A gno vestro contra illa acta sunt contraque divinam & salubram auctoritatem, quam progenitores & prædecessores vestri directo ordine tenuerunt & observaverunt, perpetrata sunt, quantocius ratio & possibilitas permittit, corrigere procuretis. Et ne deinceps a quocunque contra hæc agatur, communiter omnes cooperante Domino caveamus. Et si quid contra hæc actum fuerit, statim ut citius fieri potuerit, æquitate & ratione ac possibilitate dictante, absque dolo, cum recta intentione & lege ac auctoritate competente unicuique ordini corrigatur. Et ne leve cuiquam videatur quod Deo teste ac mediante manu pro- B pria confirmatum & sponsionem cum veritatis, quæ Deus est, assertione prolatum est, discat ex confirmationis cautione in terris, & ex baptismatis ac ceterarum observationum confirmatione in cælis, quantis nexibus quisque teneatur obstrictus, omnesque quod divino spiritu dicitur communiter audiamus: *Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & paravit illud, & in eo paravit vasa mortis.* De quibus nos omnes ad se & ad mandatorum suorum observationem conversos & in observatione eorundem permanentes atripiat Iesus Christus Dominus noster; cui est honor, & gloria, potestas, & imperium per omnia secula seculorum Amen.

Col. 99.

TITVLVS XIX.

Ad Francos & Aquitanos missa de Carisiaco.

HÆC QVÆ SEQVVNTVR CAPITVLA MISIT DOMNVS REX KAROLVS AD FRANCOS ET Aquitanos qui ab eo discesserant anno incarnationis dominicæ DCCCLVI. *Nonis Iulij, de palatio Carisiaco, per fideles Missos suos Adalardum Abbatem, Rodulfum, Richuinum, Adalgarium, & Berengarium.*

Cap. I.

MAndat vobis noster senior quia suus avunculus Rhuodulfus illi de vestra fidelitate nuntiavit, & quod vos illum precastis ut ad vos suos denominatos fideles in sua mercede transmittaret, & vos illi per illos vestram necessitatem & voluntatem mandare volebatis, & si aliquid factum habebatis quod necessitas fuisset emendare, voluntarie per illorum consilium emendabatis, & quod vobis consilium donavarint ad nostri senioris fidelitatem & vestram salvationem, voluntarie faceretis.

II.

Et mandat vobis noster senior quia placet ei quod illi suus avunculus de vestra fidelitate & bona voluntate nuntiavit; & secundum vestram deprecationem transmittit nos, sicut precastis, ad vos. & mandat vobis quia si aliquis de vobis se reclamat quod injuste alicui de vobis fecit, & ad rectam rationem & justum judicium venire non potuit, aut per insidias aliquas aut ipse senior noster aut aliquis ad illum, aliquem de vobis comprehendere voluit, & propter hoc ad tempus aliquis de vobis ab illius præsentia & ab illius servitio se subtraxit; quia omnis quicunque de vobis ad rectam rationem ad illum & ante suos fideles venire voluerit, hoc ei concedit. Et si juste & rationabiliter inventum fuerit quod rectam rationem contra eum aliquis de vobis habuerit, cum consilio fidelium suorum hoc voluntarie emendabit. Et si inventum fuerit quod illam causam unde aliquis de vobis conquirere voluerit, per rationem fecerit, volet ut sicut per rationem fecit, ita facta per rationem permaneat.

III.

Col. 80.

Mandat vobis ut si aliquis de vobis rectam rationem ad illum & ante suos fideles precaverit, & inde in rectam rationem venerit, & juste & rationabiliter inventum fuerit quod rectam rationem aliquis de vobis non habeat, & ipsa recta ratio illum conviceret, quia si se concrediderit & humiliaverit, & emendare voluerit, & in ipsa emendatione permanere voluerit, quia sicut cum suis fidelibus rationabiliter invenerit ut rationa- C bilem misericordiam faciat, voluntarie paratus est facere.

IV.

Mandat vobis quia si aliquis est de vobis qui non se confidit in sua conscientia, ut rectam rationem precare aut non valeat aut non audeat & se recognoscit & pœnitet, & misericordiam illius & indulgentiam petierit, quia illum, tantum ut in ante sicut debet se caveat, voluntarie unicuique qui sic se recognoscit misericordiam & indulgentiam donat.

V.

Mandat vobis ut ne aliquis de illo in ante dubitet quia ipsam rectam rationem, qui illam quærit, semper illi vult conservare, & illam miseri- D cordiam quam modo illi concedit, similiter illam semper vult conservare, si ille aliam iterum talem causam non commiserit pro qua per rectam rationem justum judicium debeat sustinere.

VI.

Mandat vobis quia si aliquis de vobis talis est qui dicat quia pro paupertate & necessitate, quia multos dies in illius servitio misit, & omnia quæ habuit dispendit, ad talem conjunctionem, ut aliquid impetraret quod per servitium impetrare non potuit, se conjunxit, quia si hoc nostro seniori ante suos fideles demonstrare potuerit, & hoc si verum inventum fuerit quod senioris nostri culpa fuerit quod per necessitatem aliquis de vobis rationabiliter de servitio illius se tali modo Col. 81. subtraxerit, quia senior noster hoc voluntarie re- E cognoscit, & cum consilio de suis fidelibus hoc quam citius & rationabilius potuerit emendabit.

VII.

Mandat vobis quia si aliquis de vobis dixerit quod hoc quod fecit, non pro sua infidelitate neque pro sua desinhonorantia fecit, & timet aliquis de vobis quod noster senior alicui de vobis reputare in ante debeat hoc factum aut pro sua infidelitate aut pro sua desinhonorantia, & propter hoc jam ultra ad illum non debeat consilium acaptare, quia qualiscunque de vobis tali modo in isto facto commisculatus est, si in ante illi sic fidelis & obediens & adjutor ad suum regnum & debitum honorem sustinendum fuerit sicut per rectum homo suo Regi & suo seniori esse debet,

quia

55 quia nulli de ista causa volet reputare, sed totum ex corde dimittere quod in illius persona in illa causa commisit, & suum servitium, quod illi & ante fecit, & adhuc Deo juvante, faciet, debite & rationabiliter vult illi merere. Si autem aliquis illi aut alicui injuste abstulit, lex hoc, sicut consuetudo & rectum est, pacificabit.

VIII.

Et sciatis quia senior noster, sicut subinde vobis, Deo gratias, nunc ad bonum effectum perduxit, & rogavit fideles suos ut sine ulla malitia [illegible] suspicione de illius iracundia aut animi [illegible] communiter quaerant & inveniant [illegible] scribant hoc quod ille secundum suum [illegible] facere debet, & quae facere illum fuerit quod deceant. Et ubicunque inventum fuerit quod [illegible] cit quod facere non debuit, paratus est [illegible] consilio Dei adjutorio & fidelium suorum possibilitate [illegible] quam citius cum ratione & possibilitate corrigat, & [illegible] potuerit emendet & in ante debuit, quod recta custodiat; & quod facere pertinuit, & [illegible] salutem & honestatem illius pertinuit, [illegible] adjutorio & fidelium [illegible] facit, hoc cum Dei adjutorio & [illegible] quam citius suorum consilio & auxilio facere [illegible] ratione & possibilitate potuerit faciat.

IX.

Et similiter vult ut nos quaeramus & inveniamus & describamus quid & qualiter nobis [illegible] bus suis in unoquoque ordine contra illum [illegible] veniat facere, & quid non conveniat facere [illegible] illa quae conveniunt faciamus, & illa quae [illegible] conveniunt caveamus, & ubicunque in [illegible] quo a nobis suis fidelibus in quocunque ordine [illegible] facta sunt quae non condecent, cum Dei [illegible] illius auxilio & nostro communi consilio [illegible] possibilitate emendare [illegible] ratione & possibilitate in ante corrigamus, [illegible] firmus emendemus, & in [illegible] recta custodiamus.

X.

Et sciatis quia sic est [illegible] adunatus cum omnibus suis fidelibus in omni ordine & statu, & omnes sui fideles de omni ordine & statu, ut si ille juxta humanam fragilitatem aliquid [illegible] tale fecerit, illum honeste & cum [illegible] rentia, sicut seniorem decet, ammonemus ut hoc corrigat & emendet, & unicuique in suo ordine debitam legem conservet. Et si aliquis [illegible] nobis in quocunque ordine contra istum [illegible] talia est [illegible] in contra illum fecerit, si [illegible] emendet, ut ille [illegible] cum ammonere voleat ut familiariter faciat; [illegible] talis est causa ut inde illum [illegible] pares illum [illegible] beat ammonere, & ante hos qui debitum [illegible] ctam rationem mittat, & ille seniori reverenter [illegible] & rectam legem & debitam observare, justum [illegible] non vult exhibere & observare [illegible] judicium sustineat. Et si sustinere non voluerit [illegible] & contumax & rebellis extiterit, & converti [illegible] potuerit, a nostra omnium societate & regno [illegible] omnibus expellatur. Et si [illegible] senior noster [illegible] unicuique debitam, & a suis antecessoribus perdonatam [illegible] bus nobis & nostris antecessoribus competentem [illegible] per rectam rationem vel misericordiam conservare [illegible] tem unicuique in suo ordine conservare [illegible] luerit, & ammonitus a suis fidelibus illi [illegible] tionem non voluerit, sciatis quia sic sumus [illegible] biscum & nos cum illo adunati, & confirmati [illegible] per illius voluntatem & consensum [illegible] Episcopi atque Abbates cum laicis, & laici cum [illegible]

[illegible] viris ecclesiasticis, ut nullus suum parem dimittat ut contra suam legem & rectam rationem & justum judicium, etiamsi voluerit, quod absit, Rex noster alicui facere non possit.

XI.

Et sciatis quia ad hoc quaerendum & inveniendum & statuendum atque confirmandum cum nostro & ceterorum fidelium suorum consensu habet noster senior constitutum locum Vermeriam palatium, & tempus ad diem XIIII. Kalend. Augusti. & habet ex nomine descriptos fideles suos per quorum tractatum ista causa Deo adjuvante ad perfectionem perveniat. & habet VIII. Kalendas Augusti ad ipsum palatium Vermeriam generaliter omnes fideles suos convocatos, ut & [illegible] bus suam voluntatem & perdonationem [illegible] stram, qui fideles illius sumus, devotionem [illegible] cognitam; ut ista convenientia, quam [illegible] in ante diebus vitae [illegible] confirmavimus, in ante diebus vitae [illegible] conservetur, nostros & [illegible] bus vitae nostrae conservatores [illegible] foribus contra successores [illegible] successoribus suis successoribus [illegible] Dei nomine reliquamus.

XII.

[illegible] & non [illegible] illius fideles & [illegible] sicut vobis [illegible] fidelitatem atque [illegible] in ista societate [illegible] voluntarie volentes [illegible] & invenietis & [illegible] conservetis, & nos [illegible] omnibus, sicut [illegible] & rectam rationem [illegible] vult conservare [illegible] melius & rationabilius antecessoribus

Et sciatis [illegible] ceteri fideles [illegible] consiliatis [illegible]

[illegible]

Et mandat [illegible] de vobis [illegible] & illi [illegible] ad illum [illegible] tranquillo & pace [illegible] tum; tantum ut [illegible] delibus aliquod [illegible] nem non facit [illegible] ad alium senio [illegible] beat.

[illegible] senior quia si aliquis [illegible] senioratus non placet, [illegible] seniorem melius quam [illegible] & ipse [illegible] ad illum, & ipse [illegible] donat illi commendatio [illegible] regno vel suis fidelibus [illegible] aliquam marritio [illegible] acapitare Deus illi [illegible] potuerit, pacifice [illegible]

XIV.

Et si aliquis fuerit de vobis qui volent dicere quia non credit senioris nostri fidem, & suspectus sit de sua perditione, & propter hoc non audeat ambulare ad illum, nos vobis damus Dei & nostri senioris Karoli fidem & de suis Episcopis & fidelibus Clericis fidem, quia quantum Deus vos salvaverit, & vos ipsos salvaveritis, sani ambuletis, & sani cum illo sitis, & sani, si vobis cum illo, sicut debet, non convenerit, retornetis. tantum ut pacifice & sine seditione ambuletis, & sicut fideles non sollicitetis.

XV.

Et si adhuc dubitatis, & aliam firmitatem quaeritis, tantum ut contra rationem non quaeratis, si ad illum, sicut diximus, ambulare vultis, etiam & ad hoc parati sumus ut faciamus: quia certi sumus quia omnia cum securitate facere possumus.

Tt.

Baluz. Edit. Parif. T. II.

Col. 80.

TITULUS XX.

Ad eosdem missa de Basiu.

ISTA CAPITULA MISIT REX DE BASIU per Hadebrannum & Bellontem.

Cap. I.

MAndat vobis senior noster salutes. Mandat etiam vobis quia valde miratur quod placitum tale non custodistis sicut vos illi promisistis, & sicut ipse vobis mandavit.

II.

Mandat vobis senior noster quod propterea hoc placitum dimisistis ut fratris ejus expectare voluissetis adventum, juxta quod illi mandastis, non sine aliis suis fidelibus, quos modo secum non habuit, invenire potuit, ut necesse esset inde aliquam expectationem facere.

III.

Col. 80.

Habet senior noster constitutum aliud placitum Kal. Septemb. in villa Niella, ubi ei occurrere sui fideles debent. Propterea mandat vobis ut vos tali loco, & vobis congruo & eidem præmisso loco proximo, veniatis, ubi tales suos fideles transmittere ad vos possit quos vobis mittendos postulaveritis.

A IV.

Sciatis quia vult vobis hoc observare secundum quod vobis in Vermeria concessit, & sicut scriptis & verbis antea mandaverat, & quicquid amplius juste & rationabiliter postulare vultis. Pariter & de expectatione, secundum quod cum fidelibus suis invenerit quod Dei voluntati & ejus fideliumque suorum honori non sit indignum, propter Deum & nutrimentum Domni & genitoris sui ac illius, & servitium illi a vobis impensum, hoc vobis adsentire non contradicit. Col. 81.

V. Col. 81.

Mandat vobis ut memores sitis Dei & vestræ B Christianitatis & nutrimenti genitoris ejus & sui & debitæ fidelitatis & regni supervenientis periculi, studeatis vos fideles sanctæ matris Ecclesiæ & sui unanimes fieri, & omnipotentis Dei voluntatem ac illius fidelitatem communemque salutem simul cum ipso fideliter explere ad resistendum inimicis & Christiani nominis persecutoribus.

Col. 81.

TITULUS XXI.

Ad eosdem, per Adalardum Abbatem.

ISTUM MISSATICUM TRANSMISIT DOMNUS REX GLORIOSUS KAROLUS per Adalardum Abbatem & Richuinum & Rodulfum & Berengarium.

Cap. I.

MAndat vobis senior noster salutes. & mandat vobis quia quicquid in vestra causa secundum consilium suorum fidelium melius & honestius invenire potuit, per suos fideles & sua capitula jam per duas vices vobis mandavit.

II.

Mandat vobis quia sicut per illos suos fideles & per eadem capitula vobis innotuit, sic vult erga vos attendere & observare. Et si vos adhuc talem causam eam postulare volueritis quæ ad suum honorem & ad vestrum profectum pertineat, D paratus est etiam in hoc secundum vestram petitionem facere juxta consilium fidelium suorum.

III.

Mandat etiam ut recordemini Dei & vestræ Christianitatis, & condoleatis atque compatiamini huic sanctæ Ecclesiæ, quæ & a vobis & ab aliis miserabiliter est oppressa & deprædata, & quæ crudeliter ex altera parte persequitur a paganis. & non vos dissocietis ab unitate & unanimitate fidelium Dei; sed acceleretis præsentaliter vos illi adunare & conjungere aliis Dei suisque fidelibus ad defensionem sanctæ Ecclesiæ & E suam fidelitatem.

IV.

Si autem dicitis vos propter pares vestros, qui præsentes non sunt, hoc non posse facere, man-C dat ut vos qui in præsentiarum estis talem securitatem ei faciatis ut non propter aliam causam hoc dimittatis quod per nos vobis mandat, nisi propter illos vestros pares qui præsentes non sunt. & faciatis ei securitatem ut illos vestros pares ad Dei servitium & ad suam fidelitatem, in quantum potueritis, exhortemini & convertatis, & si illos converti non potueritis, vos ab ejus servitio non vos subtrahatis. quoniam si omnes converti ad illum volueritis, paratus est vos omnes secundum sanctæ Ecclesiæ utilitatem & suum honorem & vestrum communem profectum recipere & salvare & honorabiles semper habere, & nulli unquam imputare, in quantum ad se pertinet, quicquid neglegenter factum habetis de ejus servitio, aut in ista causa contra illum egistis. Col. 82.

V.

Et mandat vobis quia postquam vestram fidelitatem cognoverit, securos etiam vos faciet ex sua parte quod nulli debeat reputare hoc quod erga illum neglegenter egit in hac causa; ita tamen si vos quoque erga illum debitum honorem & debitam fidelitatem conservaveritis, sicut Dei suique fideles.

VI.

Et si aliqua pars ex vobis ad ejus senioratum & ad ejus fidelitatem reverti voluerit, similiter est paratus eos benigne recipere & erga illos omnimodis adimplere quæ superius scripta sunt.

TI-

Baluz. Miss. Tom. I. II.

Col. 85.

TITULUS XXII.

Ad eosdem, per Hincmarum & alios.

ISTUM MISSATICUM TRANSMISIT REX PER HINCMARUM ET Trumfridum Episcopos, & per Adalardum Abbatem, & Rodulfum, & Richuinum & Berengarium.

MAndat vobis senior noster salutes, & man-
dat vobis quia pro Dei amore & pro
stra quondam fidelitatis servitio sibi impenso
nes vos vult salvos esse, & sine aliqua occa-
ne omnes vos ad Dei servitium & ad suam fi-
litatem attrahere cupit. Et ut omnibus man-
stum fiat quia sic omnes vos vult salvare
suos fideles, & nulla occasione intermissa aliqu-
ex vobis perdere vult, & ut etiam possitis, sicut
vestros absque lasione salvi esse, talem causam
betis & Christianos oportet, liberalissime vobisco
lem vos cum possessiis liberalissime fidelium
dit secundum consilium suorum fidelium
ad condictum placitum quod est V. Idus Oc
Carnutum. Ita tamen ut vos securitatem
ai faciatis ut usque ad illud placitum in pace
neatis, & nullam dehonorationem in aliquo
la erga eum aut erga suos fideles faciatis,
rationabiliter & possibiliter vitare & cavere

... testis, neque impedimentum suis fidelibus facite ... impeditionem, nec aliquam in ... tis, nec impraedationem, ... dinem. Et concedit vobis ut omnes in ... consilatis ... & in alodis vestris interim noster donatos non habere ... his quorum honores senior qui honores ... Et si aliqui sunt ex vobis alodibus consistere faciant. Et ... bent, si volunt in suis vel amicis, ... manere, ... cum aliis eorum paribus seniore nostro ... & sui ... etiam si voluerint cum pace vivant, ... ita tamen ut cum clementer concedit, ... sua fide- ... etiam hoc securum de vobis illum modo Et si aliquis ... ne ut vos securum fidelem aliquo ... modo serva- ... nullum suum ... neque hanc ... pacem ... omnes ... cum una- ... litate subtraha... ... conforto ... emendare ... voluerit quod no- ... ex vobis fuerit ... manifestum fuerit. ... ro nolueris ... nimiter ... Elegenter ...

Col. 89.

TITULUS XXIII.

Synodi Carisiacensis.

CAPITULA QUÆ KAROLUS FECIT APUD CARISIACUM PALATIUM.

C A P. I.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. ... solus gratia Dei Rex, ... illi Episcopo & Comitibus ... ctis ac fidelibus Missis illis ... vestram ... auctoritatem ... salutem. Notum sit fidelitati ... Kal. Mart. secundum ... cum ... conventum ... dum venerabilium Episcoporum ... fecimus ... delium nostrorum apud Cari... cetera ecclesiastica ... venire. Cum quibus inter ... negotia consider... tilitatis ac regni necessitatis ... pulationes, quae ... mus qualiter rapinae & depo... paganorum, ... tim occasione superirruentium ... fidelium nostrorum ... tim mobilitate quorundam ... qui Ecclesiam ... regno nostro, per eos etiam ... soliditatem ... defendere & tueri & regni ... grassantur, aliquo ... tem debuerant providere, ... valeant ... do annuente Domino sedari ... veri.

Col. 90.

II.

Quorum consultu decrevimus ut quia peccata ... qua in suo initio ut sunt magni ponderis ... mentur, perniciosa processu, ... etiam ... si usu pravis mentibus levantur, & quando ... stiles reddunt, ac si quando ... obligant, ut ... mr, eas saepius censura ecclesiastica ... possint, antequam hujusmodi praedatores ... sententiae ... feriant, Episcopi ... damnabiliter ... & Missi in illorum ... pariter placita ... nebiis, & Missi in eorum comitatibus, ... & vassi ... que in eorum omnes reipublicae ministri, ... ment; quo omnesque quicumque vel quorumcum... dominici.

... Cque homines in ... bus commanent ... ne vel excusatione ... illius ... hujusmodi ... parochiis vel comiti- ... personarum excepto- ... convenient.

Et Episcopus ... illius ... sententias de ... hujusmodi ... breviter adnota- ... videlicet & apostolica decreta ... causa, evangelica ... tutia, necnon & ... & apostolica auctori- ... ea omnibus ... & prophetica atque canoni- ... quale quantumque peccatum ... sermone consiliis ... tamque poenitentiam, & ... qualem quan- ... simamque vindictam exposcit ... immanem fuerit ... necessariis atque utilibus ..., cum aliis debitis & ... Discere curet. ... praedicationibus innote-

IV.

Missi quoque legales sententias, sicut eas co- gnitas habent, adnotent, & praedecessorum no- strorum Regum atque Imperatorum nostraque capitula de hac causa in unum collecta omnibus nota faciant. Et Episcopi Dei & episcopali au- ctoritate tales depraedationes omnibus interdicant. Et Missi ac Comites nostri cunctis ex nostro regio banno prohibeant firmiter in ante ut cognoscant omnes quia si abhinc studeant in nostro regno talia facere aliquis praesumpserit, secundum di- vinas sententias episcopalem excipiet sententiam, & secundum leges ac capitula regia emendare cogetur, & secundum judicium fidelium nostro- rum condignam vindictam suscipiet.

V.

Et si talis persona fuerit ut Episcopi vel Missi nostri ac Comites in illorum ministeriis quod pravum actum fuerit potuerint emendare, secun- dum ...

Col. 90.

dum præfixum modum illud emendare studeant, aut per fidejussores ad nostram præsentiam venire faciant.

VI.

Si autem aliquis quiscunque inobediens extiterit, cum summa festinatione nobis notum facere curent, ut quantocius ad nostram præsentiam illum venire jubeamus, & dignam castigationem secundum judicium fidelium nostrorum sustineat.

VII.

Et si, quod absit, talis emerserit qui Dei timorem postponat, & ecclesiasticam auctoritatem contemnat, & regiam potestatem refugiat, sciat B quicunque ille fuerit, quia & secundum canonicam auctoritatem ab omnium Christianorum cœtu & a sancta Ecclesiæ consortio & in cælo & in terra alienus efficietur, & regali potestate atque omnium regni fidelium unanimitate sicut Dei & Ecclesiæ inimicus & regni devastator persequatur usque dum a regno exterminetur.

VIII.

Et si aliquis Comes fuerit qui hoc in suo comitatu fecerit, aut ibi talia increscere permiserit, A aut ipse illa non emendet aut nobis nota non fecerit, ut nostra auctoritas talia corrigat, sciat quia talem sententiam inde sustinebit sicut tempore antecessorum nostrorum consuetudo fuit.

IX.

Et si aliqui iterantes deprædationes & rapinas per regnum nostrum fecerint, & Episcopi ac Missi vel Comites hoc emendare non potuerint, quam citius possunt nobis notum facere curent, ut jubeamus ipsos deprædatores per eandem viam cum Misso nostro redire, & illa omnia quæ male egerant legaliter emendare, & talem harmiscaram, sicut nobis visum fuerit, aut judicium, sicut cum fidelibus nostris consideravimus, sustinere.

X.

Si autem dilecti fratris nostri aut nepotum nostrorum homines fuerint qui talia egerint, & hoc nobis innotescant, ut illis notum faciamus, & illi suos homines, sicut illis melius visum fuerit, de talibus castigare procurent, sicut & nos nostros homines castigare volumus, si in illorum regnis indecentia & aliqua noxia, quod absit, facere præsumpserint.

COLLECTIO DE RAPTORIBUS.

Col. 91. Past. p. 3 c. 21. SANCTUS Gregorius in libro pastorali dicit: Ammonendi sunt qui aliena rapere contendunt ut sollicite audiant quid veniens in judicio Dominus Matth. 25. dicat: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare*, & cetera, quibus dicit: *Discedite a me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis ejus.* Hinc ergo colligendum est quanta damnatione plectendi sunt qui aliena rapiunt, si tanta animadversione feriuntur qui sua indiscrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reata res rapta, si tali subjicit pœnæ non tradita. Perpendant quid mereatur injustitia inlata, si tanta percussione digna est pietas non impensa. Audiant raptores: Habac. 2. *Væ ei qui multiplicat non sua usquequo, & adgravat contra se densum lutum.* Densum lutum contra se adgravare est terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Audiant Matth. 16. quid Christus dicat: *Quid prodest homini si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum fiat?* Id est, quid prodest homini si totum quod extra se est congregat, sed hoc solum quod ipse est damnat? Audiant D quod illa quæ rapiunt in hoc sæculo deficiente, aut in sæculo dimittunt; sed secum ad judicium causas rapinæ, id est, damnationem secum ferent. Et alibi scriptum est. Audiant quid Propheta Esaias Esai. 1. dicit: *Rapina pauperis in domo vestra, & causa viduæ* Eccli. 35. *non ingreditur ad eos.* Et: *Lacryma viduæ usque ad maxillam descendit, & Dominus non delectabitur in illis.* Audiant quia in cujus domo rapina est, sive in domo corporis, sive in domo mansionis, non habitat in illa domo Spiritus sanctus, sed spiritus malignus; & si accedit ad communionem corporis & sanguinis Christi ante dignam satisfactionem, non mundatur per illam communionem a peccato, sed plenius sicut Judas, quando in cœna plenus rapina & iniquitate communicare præsumpsit de manu Christi, possidetur a diabolo: unde & suspensus crepuit medius. Et ad quem causa viduæ non ingreditur, nec ipse, si diE gne non satisfecerit, in cælestem Ecclesiam intrare valebit. Audiant raptores & prædatores quid iterum Esai. 33. Propheta dicat: *Qui prædaris, nonne & ipse prædaberis?* Videlicet quia ille qui prædatur res pauperum & Ecclesiarum ac servorum Dei, prædatur a diabolo, & præda illius fit. Audiant quid sanctus Paulus dicat, per quem locutus est Christus, & qui raptus fuit usque ad tertium cælum, & qui raptus fuit in paradisum, & audivit talia secreta verba quæ non licebat homini loqui. Ait namque quia neque rapaces, 1. Cor. 6. neque homicidæ, neque adulteri regnum Dei possidebunt. Unde intendat quale quantumque peccatum est rapina, quam cum adulterio & homicidio sanctus comparavit Apostolus. Item ipse dicit: *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida est, cum hujusmodi nec cibum sumere* Christi discipulo, id est, Christiano, licet ante satisfactionem, id est, correctionem ac emendationem & dignam pœnitentiam. C Audiant quia sanctus Johannes Apostolus electus & dilectus Christi, qui in cœna super pectus ejus recubuit, talem hominem salutare vetat dicens: *Nec ave ei dixeris, neque in domum receperis.* Audiant quid 2. Joan. 10. Col. 92. in Toletano Concilio sancti Episcopi, qui in cælo cum Deo regnant, & in terris miraculis coruscant, de totius mundi partibus congregati decreverunt. *Si quis*, inquiunt, *de potentibus Clericum aut quemlibet pauperem aut religiosum expoliaverit, & mandaverit ad ipsum Episcopus ut eum audiat; & si contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provinciæ Episcopos, quoscunque adire potuerit, ut excommunicatus habeatur donec audiat & reddat aliena.* Ecce de pauperum raptoribus. Audiant raptores & prædones rerum ecclesiasticarum quid sanctus Anacletus Papa, ab ipso Petro Apostolo Presbyter ordinatus, cum totius mundi sacerdotibus judicavit. Dicit namque: *Qui abstulerit aliquid patri vel matri, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit; mater vero nostra, Ecclesia, quæ nos in baptismo spiritaliter regeneravit. Ergo qui Christi pecunias & Ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum justi judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur. Qui autem pecuniam vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & ut sacrilegus judicandus est.* Item sanctus Urbanus Papa & martyr: *Res & facultates Ecclesiæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota sunt fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ & Saphiræ, & oportet hujusmodi tradere Satanæ, ut spiritus salvus sit in die Domini.* Item sanctus Lucius Papa: *Rerum ecclesiasticarum & facultatum raptores a liminibus sanctæ Ecclesiæ anathematizatos apostolica auctoritate pellimus & damnamus,* E *atque sacrilegos esse judicamus. & non solum eos, sed & omnes consentientes eis: quia non solum qui faciunt rei judicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim pœna & agentes & consentientes comprehendit.* Et sanctus Augustinus in sermone Evangelii sancti Johannis ita dicit. *Fur sacrilegus loculorum suorum & dominicorum est Judas; & qui aliquid de Ecclesia furatur & rapit, Judæ perdito comparatur.* Item in sacris canonibus sancto Spiritu dictatis & Christi sanguine confirmatis scriptum est: *Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit præter conscientiam Episcopi vel ejus cui hujusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit.*

Episcopus autem omnibus dicere debet quid sit anathema; & ne desperent, ostendere debet quamdiu duret anathema, id est, quamdiu quisque errorem non corrigit & dignam satisfactione non emendat, ut te-

... reconciliationem & indulgentiam veniae promeretur. ... Si quis vero ante satisfactionem & reconciliationem ... in peccatis suis perseverans mortuus fuerit, ... illi sit anathema perpetuum illi erit, & peccatum ...

SEQUUNTUR CAPITULA ... DOMNI KAROLI ... Imperatorum.

Col. 90

II. 6. Vos vero Comitibus dicimus, vosque commonemus, quia ad vestrum ministerium maxime pertinet, ut reverentiam & honorem sanctae Dei Ecclesiae exhibeatis, & cum Episcopis vestris concorditer vivatis, & eis adjutorium ad suum ministerium peragendum praebeatis; ut & vos ipsi in ministeriis vestris pacem & justitiam faciatis, & quae nostra auctoritas publice fieri decernit, ut in ministeriis vestris studiose perficiatur studeatis. Proinde monemus vestram fidelitatem ut memores sitis fidei nobis promissae, & in parte ministerii nostri vobis commissi, in pace scilicet & justitia facienda, vosmetipsos coram Deo & coram hominibus tales exhibeatis, ut & nostri veri adjutores & populi conservatores juste dici & vocari possitis. Et nullo quolibet causa, vel odii, muneris acceptio, aut amicitia, cupiditatis vel ... aut timor, vel gratia, ab statu rectitudinis vos deviare compellat, quin inter proximum & proximum semper juste judicetis, pupillorum vero & viduarum & ceterorum pauperum adjutores & defensores, sanctae Ecclesiae vel servorum illius honoratores juste ... vestrum ... ut ... latrocinia sive rapacitates & violentias in terra & communem pacem populi perturbare moliuntur, ... studio & correctione, sicut vobis decet, compescite. Et si aliqua persona in aliquo impedimento ... facere non valeatis, ... ut nostra ... his ad tempus illud ... vestrum digne adimplere ... ministerium possitis.

Ibid. 7. Omnes vero laicos monemus ut honorem ecclesiasticum conservent & dignam venerationem Episcopis & Dei sacerdotibus exhibeant, & ad eorum praedicationem cum sua devote occurrant, & jejunia conservent. Ut etiam dies communiter indicta ... & colatur, observare doceant & compellant ... mercata & placita ... sicut decet honorifice ... ad ... monitum fuit, illo ... Et ut liberius fieri ... a Comitibus, sicut saepe ... servanda ... prohibeantur.

Ibid. 10. De pace vero in exercitu ... & in ... ad marcham hoc omnibus notum fieri volumus, ... quicunque auctorem damni ... nominatim cognoscit, ut ... accipiat.

Ibid. 11. Deinceps tamen omnibus ... unusquisque cognoscat omne ... tali itinere pergunt, sive ... de eorum factis rationem ... quicquid in pace violanda ... beat periculum pertinere. Et ... pacis violator primum juxta ... coram nobis sive coram Missis ... persolvat, & senior qui secum ... aut constringere noluit aut non ... sionem servaret, & insuper ... facere non timuerit, pro illius ... eum de his non admonuerit, ... tia contemptoris ad ejus notitiam ... corrigere, sicut decet, neglexerit, ... sue, ut scilicet neuter illorum ... angeat.

Col. 94. Ibid. 12. Comites vero ministris Ecclesiae in eorum ministeriis ...

... ut hoc pleniter & de nostris & de his ... qui minus obtinere possunt, adjutores ... secunda vice ... quicunque prima & ... correxerit, volumus ... admonitus non se ... Comitem ... neglexerit, ... auctoritate ... nostrum ... De pace admonemus ut omnes ... rebelles sunt constringantur ... capitula justitiae ... adimplere ...

TITULUS XXIV.

Col. 80.

ITEM CAPITULA DATA IN SYNODO APUD CARISIACUM anno DCCCLVII. mense Februario.

Propter cognitas vobis necessitates & nimias perturbationes quae in regno isto emerunt, sicut fecitis, senior noster Karolus ... fideles mediante ... Februario mense apud Carisiacum, ... atque reliquos regni sui fideles ... ut ea vobis demonstraremus, ... capitula ab ipsis confirmata ... transmittit, ... legali imperio observare cum justitia studeatis, omnesque Christiani qui in nostro ... missatico.

Cap.

Col. 95.

C A P. I.

PRimo capitulo continetur ut vos moneamus
de honore sanctæ Dei Ecclesiæ, qui per om-
nia ab omnibus fidelibus Christianis observandus
est; ut * eorum immunitates in nullo infringan- * ejus
tur, res sacræ & fructus ejus a nullo rapiantur:
quoniam qui aliena rapiunt, a regno Dei exclu-
duntur. dicente Apostolo: *Rapaces regnum Dei* 1. Cor. 6.
non possidebunt. Nonæ & decimæ fideliter persol-
vantur. Sacerdotes Dei & ministri ejus non de-
honorentur, non flagellentur, neque de Ecclesia
sine consensu Episcopi sui eiciantur aut in ea re-
cipiantur. Ecclesiæ destructæ restaurentur. Quod
si quis transgressus fuerit, anathematis vindicta
feriatur, & Comitis districtione constringatur,
& banni regalis exactione damnetur.

I I.

Sanctimoniales, viduæ, orphani, & pauperes
nullo modo opprimantur; & res illorum, tam
in frugibus, quam in pratis, necnon etiam in
eorum foetu a nullo per rapinam deprædentur;
& ubicunque oppressi sunt, ab Episcopis, Comi-
tibus, & Missis regalibus subleventur; & oppres-
sores illorum, sicut supra scriptum est, in om-
nibus constringantur.

III.

Col. 96. De his vero qui intra patriam residentes rapi-
nas exercent, domos infringunt, homines sine
causa occidunt, trustes commovent, aut alios
damnant & opprimunt, prata defensoria depas-
cunt, fruges aliorum devastant, ex his mandat
senior noster ut primum episcopali auctoritate ju-
A dicentur, & sic postea a Comitibus legaliter con-
stringantur, & insuper bannum nostrum, id est,
sexaginta solidos, componant. Et si eos constrin-
gere non potuerint, ad regalem præsentiam de-
ducantur, ut dignam suscipiant vindictam.

IV.

Mancipia aliena quæ intra immunitates fugiunt
aut intra fiscum nostrum aut aliorum potesta-
tem, & a dominis suis insequuntur, sine ullo
munere aut aliqua contradictione reddantur, aut
foras eiciantur, nisi legibus sua esse probaverint.
Et si quis contenderit, & reddere noluerit, &
postea fugerit, legaliter eas persolvat.

V.

Vt nemo virgines aut viduas rapere præsumat,
& ad eas nullo modo accedat, nisi legaliter eas
nuptialiter desponsatas conjunxerit. Nullus Deo
B sacratam rapiat aut violet vel in conjugio sibi
societ. Si quis hoc transgressus fuerit, ecclesia-
stico anathemate feriatur, & publico judicio dam-
netur.

VI.

Vt regales justitiæ cum omni diligentia perfi-
ciantur.

VII.

Vt nullus de domo sua ad aliam transiens, Col. 97.
aut in itinere pergens, rapinam facere præsumat.

VIII.

Vt unusquisque Presbyter inbreviet in sua par- Col. 98.
rochia omnes malefactores, videlicet raptores,
rapaces, adulteros, incestos, homicidas, latro-
nes; & eos extra Ecclesiam faciat, nisi pœniten-
tiam agere voluerint. Si se emendare noluerint,
ad Episcopi præsentiam perducantur.

Col. 97.

T I T V L V S XXV.

Apud S. Quintinum.

ADNVNTIATIO KAROLI ET NEPOTIS SVI HLOTARII APVD S. QVINTINVM
Kal. Mart. anno DCCCLVIII. *incarnationis dominicæ.*

C A P. I.

VOLVMVS vos scire quod fuit insimul no-
ster conventus. Postquam Deus nostrum se-
niorem vocavit de isto seculo, semper inveni ta-
le consilium in meo dilecto fratre Hludouvico
sicut mihi necesse fuit & ego in illo quæsivi &
illum ostendere decuit; & illius adhortatione &
interventione devenit, Deo gratias, talis unani-
mitas inter me & bonæ memoriæ fratrem meum
Hlotharium sicut inter fratres esse debebat. Et
propter tales causas, quæ sicut inter nos conjun-
xerant, invenimus cum communibus fidelibus
nostris quia necesse erat ut inter nos firmitas fa-
cta fuisset secundum Dei voluntatem, de nostro
communi profectu & adjutorio, & de filiorum
ac regni & fidelium nostrorum salvamento, sicut
tunc adcognovimus nostris communibus fideli-
bus qui adfuerunt. Et illo in sua vita contra
nos conservavit, & Deo gratias nos contra illum
conservavimus, & contra illius filios nepotes no-
stros, adjuvante Deo, quantum scimus & possu-
mus, & illi ad nos quæsierint, conservare vo-
lumus.

II.

Post obitum vero illius, ex parte pro mea,
sicut audistis, infirmitate, ex parte pro paganorum
supervenione, & pro aliis occasionibus quæ
in regno nostro acciderunt, usque modo non
C fuit opportunus locus ut ego & iste meus caris-
simus nepos insimul parabolare potuissemus, &
invicem nobis præsentes nostras voluntates demon- Col. 98.
straremus, quas in corde unusquisque contra al-
terum retinebamus.

III.

Evenit autem locus congruus, quia iste meus
carissimus nepos cum dilectissimo fratre meo Hlu-
douvico parabolavit, & tale receptum & consi-
lium in eo invenit sicut & isti necesse fuit & il-
lum demonstrare decuit. quod mihi satis com-
placuit. Et nunc, quando mecum parabolavit,
dixit mihi quod in illa firmitate quam ego cum
patre suo bonæ memoriæ fratre meo feci, & il-
lum suscepi, in ipsa susceptione vellet perseve-
D rare, & illam firmitatem quam suus pater meus
frater contra me fecerat, vellet, adjuvante Do-
mino, per omnia observare.

IV.

Et invenimus cum communibus fidelibus no-
stris ut pro talibus necessitatibus, sicut scitis &
videtis in isto regno evenire, nos invicem con-
firmaremus, sicut & fecimus, ut ad honorem
sanctæ Dei Ecclesiæ & communem profectum ac
fidelium nostrorum salvamentum, & regnum no-
strum contra quoscunque nobis necesse fuerit
continendum, invicem nos salvemus & adjuve-
mus, sicut avunculus nepotem & nepos avuncu-
lum per rectum salvare & adjuvare debet.

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 98.

V.

Et nostri fideles, qui præsentes fuerunt hoc consilium nobis dederunt, dixerunt nobis quod parati sunt nos, auxiliante Domino, in omnibus adjuvare ut illam firmitatem omnimodis vicem observare. Et propterea volumus ad invicem vestrum consensum & voluntatem vobis hoc vobis bene videtur, & nobis audire, si & vultis præstare, ut hoc possimus inde cum illum torio & vestro observare. cum Dei adju-

ADNVNTIATIO HLOTHARII.

Sicut meus avunculus vobis dixit, Deus mihi scire & posse donaverit, quantum firmitate cum seniore meo facta in illa fecepit, & quam senior meus contra quam me sunt volo perseverare, & illam quam contra illum fecit, volo perseverare cum Dei adjutorio volo firmiter contra eum fe- ci cum Dei adjutorio observare. B

ITEM ADNVNTIATIO KAROLI REGIS.

Volumus vos scire quia propter istas rapinas & deprædationes quæ in regno nostro increverunt, ex parte quia pagani nobis supervenerunt, ex parte pro talibus occasionibus quæ in regno nostro acciderunt, synodum Episcoporum & aliquantos de nostris fidelibus pro opportunitate temporis convocavimus, & consideravimus cum ipsis ut per omne regnum nostrum Episcopi & Missi nostri ac Comites in singulis parrochiis ac comitatibus placita teneant, & ad illa placita omnis homo qui placitum custodire debet, & in illis comitatibus commanet, sine exceptione & excusatione conveniat. Et Episcopi omnibus demonstrent quam grave hoc peccatum sit, & qualem pœnitentiam quærit, & qualem damnationem, nisi pœnitentia succurrerit, adquirat. Et Missi nostri capitula legis & antecessorum nostrorum de hoc omnibus ostendant, & tantam C

Col. 99.

A miseriam interdicant. Et sciant omnes quia quicunque abinde talia facere præsumpserit, & canonicam & regalem vindictam suscipiet, sicut tunc omnibus & Episcopi & Missi nostri plenius adnuntiabunt. Col. 100.

ITEM ADNVNTIATIO HLOTHARII.

1. Sciatis etiam quia consideravimus ut quicunque malefactor de uno regno nostro in alterum venerit, Episcopus vel Missus sive Comes de quorum ministerio effugerit ut justitiam non reddat aut dignam vindictam non sustineat, illis Missis in quorum missatico in alio regno fugerit notum faciant, & ipsi illum taliter constringant ut aut ad compositionem aut ad vindictam illuc eveniat ubi malum perpetravit. B

2. Et sciatis quia sicut Deus per suam misericordiam & per mei avunculi bonitatem, & per mei senioris ac meorum fidelium adjutorium, meo seniori in regno successi, ita & in omni bonitate & in observatione de illis capitulis quos meus senior cum suis fratribus meis avunculis ad Marsnam de Dei voluntate & sanctæ Ecclesiæ honore & regni stabilitate & sanctæ Ecclesiæ ac regni fidelium salvamento consideravit & confirmavit, cum Dei adjutorio & mei avunculi consilio & auxilio & vestro adjutorio permanere volo.

TERTIA ADNVNTIATIO KAROLI.

Deus omnipotens nobis donet ut vestram fidelitatem & vestrum adjutorium, quæ semper contra nos cum omni barnatu demonstrastis, vobis sic merere possimus sicut antecessores nostri vestris antecessoribus in bono meruerunt, & nos vobis cum omni bonitate volumus commerere.

TITVLVS XXVI.

ACTA SVNT HÆC SEQVENTIA APVD CARISIACVM PALATIVM anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII. Indictione VI. regni autem Domni Karoli XIX. Kal. Aprilis in Dei nomine feliciter.

Sacramenta apud Carisiacum.

SACRAMENTVM FIDELIVM.

Fragmenta ex Schol. Hincmari t. 2. pag. 840. Col. 101.

QVantum sciero & potuero, Domino adjuvante, absque ulla dolositate aut seductione, & consilio & auxilio secundum meum ministerium & secundum meam personam fidelis vobis adjutor ero ut illam potestatem, quam in regio nomine & regno vobis Deus concessit, ad ipsius voluntatem & ad vestram ac fidelium vestrorum salvationem cum debito & honore & vigore tenere & gubernare possitis. & pro ullo homine non me inde retraham, quantum Deus mihi intellectum & possibilitatem donaverit.

Col. 101.

SACRAMENTVM REGIS.

Et ego quantum sciero & rationabiliter potuero, Domino adjuvante, unumquemque vestrum

Concil. General. Tom. ... XVII. Appendix VII.

D secundum suum ordinem & personam honorabo & salvabo, & honoratum & salvatum absque ullo dolo ac damnatione vel deceptione conservabo, & unicuique competentem legem & justitiam conservabo. Et qui illam necesse habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo, sicut fidelis Rex suos fideles per rectum honorare & salvare & unicuique competentem legem & justitiam in unoquoque ordine conservare & indigentibus & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere. Et pro nullo homine ab hoc, quantum dimittit humana fragilitas, per studium aut malivolentiam vel alicujus indebitum hortamentum deviabo, quantum mihi Deus intellectum & possibilitatem donaverit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cum hoc reco-

E

Col. 102.

e 2

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 102.

cognovero, voluntarie illud emendare curabo.
Hincmarus Archiepiscopus, Immo Episcopus, Ymminfridus Episcopus, Hincmarus Episcopus, Hilduinus Abba.

A Hungarius, Engilramnus, Hambardus, Odo, Otbertus, Ratbodus, Hunfridus, Odalricus, Rhodulfus, Engischalcus, Herluinus, Hitto.

Col. 104.

TITVLVS XXVII.

Epiſtola Epiſcoporum ad Ludovicum regem.

HÆC QVÆ SEQVVNTVR CAPITVLA MISERVNT EPISCOPI PROVINCIARVM Remensis & Rotomagensis a Carisiaco palatio, quo convenerant, per VVenilonem Rotomagensem Archiepiscopum & Erchanrafum Catalaunensem Episcopum Hludouvico Regi in Attiniaco palatio consistenti anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII. in mense Novembrio.

DOMNO HLVDOVVICO REGI GLORIOSO, EPISCOPI REMORVM DIOECESEOS atque Rotomagensis, qui adesse potuimus.

Cap. I.

Litteras dominationis vestræ quique nostrum habuimus, quibus jussistis ut vobis VII. Kal. Decembr. Remis occurreremus, quatenus ibi nobiscum & cum ceteris fidelibus vestris de restauratione sanctæ Ecclesiæ & de statu ac salute populi Christiani tractaretis. Sed nos ad placitum illud occurrere non potuimus, & propter incommoditatem & brevitatem temporis, & propter inconvenientiam loci, &, quod est lugubrius, propter confusionem tumultus exorti. Sed & divinis legibus quas & vos observaturos cum vestris fratribus nobis denuntiastis, cautum esse dinoscitur, quia sicut nec Archiepiscopi sine Coepiscopis, ita nec Coepiscopi sine Archiepiscoporum consensu vel jussu, nisi quæ ad proprias pertinent parrochias, debent præsumere, & in tam angusto tempore Archiepiscoporum litteras non valuimus de conventu habere. Quapropter noverit vestra sublimitas quia mandatum vestrum nostra non contempsit humilitas; sed, sicut longe est ante nos dictum, qui jubet impossibile, facit se contemptibilem.

Col. 105.

II.

Sed & tractatum de restauratione sanctæ Ecclesiæ & statu ac salute populi Christiani, quod nunc vos nobiscum habere velle dicitis, justius & rationabilius illud haberi potuisset, si nostris, quin potius divinis consiliis & observationibus atque obtestationibus superno respectu obtemperare voluissetis: quia non nostra scripta, mandavimus, diximus, sed quæ dictante caritate, quæ Deus est, in litteris sacris invenimus, & quæ naturæ insita recognoscimus. Ceterum quæ contra illa quæ scripsimus, mandavimus, diximus, acta fuit vel aguntur, naturalis legis morbus & vitium etiam minus sapientibus esse dinoscitur. Qua de re prudens quisque resipiscat, & sapiat quam graviter Deus offenditur quando in sic grandibus & apertis non ignoranter peccatur. Vnde scriptum est: *Descendant in infernum viventes*, id est, labantur in peccatum scientes. Quæ divina permissione merito mundi patientia, propter communia peccata nostra, pastorum scilicet & gregum, propter delicta Regis & regni, eveniunt, sicut scriptum est: *Immissiones per angelos malos, iram fecit Dominus & iram iræ suæ.* Tamen, sicut veritas protestatur, non erit sine ultione vindictæ nec ipsa virga furoris Domini. Sic legimus, sic audivimus, sic vidimus, & pro certo sic cito videbimus: quoniam licet peccatores simus, sed pœnitentes, & in divina clementia fortiter confidentes, ministerium sacrum operante Spiritu sancto suscepimus, sine quo sacra non ministramus, & nobis dictum a veritate veraciter scimus: *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.*

Psal. 54. Psal. 77. Matth. 10.

III.

Et licet dominatio vestra melius noverit de quibus scriptis, mandatis, & dictis dicamus, tamen non ab re est si etiam & nos illa ad memoriam vestram reducamus. Primo quidem per Hildegarium venerabilem Episcopum scriptis & dictis, secundo per Æneam honorabilem Episcopum litteris & verbis, item per Æneam verbis, deinde per Hincmarum Remensem & Wenilonem Rotomagensem Archiepiscopos, iterum per eosdem, cum aliis quos ipsi vocastis, ea quæ saluti fuerant congrua sufficienter audistis, quando sicut & ante petivimus, ut frater vester & omnes fideles illius ante vestram fideliumque vestrorum præsentiam in rationes loco & tempore congruo venissemus, & quæ male gesta forent, vestro consilio & auxilio cum Dei adjutorio fierent emendata. Pro quibus omnibus dictis non obaudientibus valde timemus quod dicitur: *Si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt.* & reliqua quæ Dominus comminatur. Et si illa non sunt exaudita, putari potest & nec ista, quæ vos dicitis apud nos velle quærere & audire, exaudientur. Videturque quibusdam, ut sicut Dominus, quando quæsivit ficus in ficulnea cui maledixit, cum non esset, teste evangelio, tempus ficorum, aliud voluerit significare, ita & in hoc citato & incongruo conventu, remota dominationis vestræ sinceritate, de qua nihil contra puritatem volumus autumare, alia quædam possint intelligi. Et quia beatus Petrus omnem monet Episcopum ut paratus sit ad satisfactionem omni poscenti se rationem, quæ nunc videmus, pro tempore damus fideliter dominationi vestræ consilia.

Joan. 15. Col. 107. Marc. 11. 1. Petr. 3.

IV.

Primo quidem in ipsa radice cordis adventum vestrum in hoc regnum inspicite, & coram oculis Domini, cui secundum Psalmistam cogitatio hominis confitetur, statera æquitatis ponderate. & quicquid hortatores & consiliarii ac laudatores vestri vobis dicant, ad cor redite; & quicquid ad accusationem & commendationem adventus vestri invenire & dicere potueritis, vestram conscientiam interrogate; & si talia sustinere vultis, qualia facitis, judicate. Et illam horam quam certi estis quia nullo modo poteritis effugere, quando anima vestra de corpore exiet, ante mentis

Psal. 75.

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 104. tis oculos ponite, quando totum mundum [illegible]
nem potestatem & omnes divitias & ipsum [illegible] com-
pus derelinquet, & sine adjutorio uxorum [illegible] cor-
rum, & sine solatio & consortio [illegible] filio-
vassorum nuda & desolata exibit, & quæ [illegible] atque
gitavit & ordinare disposuit infectum dimittet, vel co-
Psal. 145. sicut dicit Scriptura: In illa die peribunt omnes co-
gitationes eorum. & videbit omnia peccata sua &
lentes, videns diabolos se constringentes & coar-
tantes, & quicquid contra caritatem & fidem de-
bitam cogitavit, parabolavit [illegible] & fecit in illo se-
culo, & per dignos pœnitentiæ [illegible] fructus non emen-
davit, ante oculos semper [illegible] & effugere vo-
let, & non valebit. Nam [illegible] quia adom-
nes homines, quando egredi[illegible] de corpore, ve-
niunt diaboli, & ad justos [illegible] ad peccatores. sed
& ad ipsum Christum venit [illegible] in quo tamen nihil
Ioan. 14. invenit, sicut scriptum est: Venit princeps hujus
mundi, & in me non habet quicquam. Et credenti-
bus veraciter, Rex ultimarum [illegible] semper bene & Chri-
stiane, nec longe est. sed [illegible] satis & plus quam spe-
Col. 102. retur prope sibi est illa hora, quæ videt. Propterea non te
seducant ista quæ vidimus per aliquos [illegible] tempore qui ipse pa-
tris vestri illo, per illos qui incepta & facta quæ
in tempore & per alios ista conficiunt, vi-
deamus fieri; sibi adveniet hora exitus compleri.
Et quando quando per te obtinent tui, sicut
vident nunc voluntatis suæ, sic videbunt quæ volunt
in hora [illegible] & quærent quomodo & in hora
exitus tui, & per te obtinuerunt, per alium te-
neant quæ per alium quærant in tempore. Quod & fieri pot-
est ut quidam & illi, nisi dignam pœnitentiam egerint, miserà-
biliter ad illam horam venient [illegible] exitus sui, sicut
venerunt & illi qui defecerunt a Patre tuo cum
fratre tuo. Nam ut illi ordinantes seditionem in
paternam reverentiam, sic & isti vos excitantes
in fraternam dilectionem, nomen Pacis & statum
Ecclesiæ & salutem ac unitatem populi obtende-
Psal. 54. re studuerunt; & latebat sub melle venenum.
Et completum est in illis, completurque in istis,
Psalmistæ dictum: Qui loquuntur pacem cum pro-
ximo suo, mala autem in cordibus eorum. & tali-
Prov. 19. a quæ sequuntur. Et recipient illi in seculo
illo quæ nota sunt, & recipient in [illegible] lo alte-
ro quæ in judicio sunt. Quorum [illegible] nem:
Psal. 21. isti intuentes exitum, timere debuerant [illegible] qui res-
& facient, si illos respexerit Dominus, [illegible] pesti-
picit humiles, & custodit parvulos. Et [illegible] erit par-
lenter flagellato, ut scriptum est, sapientior [illegible] nt ple-
Eli. 49. onis. & sapient quia non repellet Dominus [illegible] oniam
bem suam, nec obliviscetur in finem [illegible] num nunc
propter miseriam inopum & gemitum pauperum [illegible] nunc di-
exurgam, dicit Dominus. Absque fictione [illegible]: Ta-
xit illis, ita & nunc dicit Dominus [illegible] eus cla-
cor, numquid semper tacebo? quasi parturiens [illegible] nunc est
mabo. Nondum venit hora mea, sed Et quidem
hora vestra, & potestas tenebrarum. nunc autem
in hac die tua quæ ad pacem tibi. [illegible] dies
abscondita sunt ab oculis tuis, quia [illegible] abibene
in te. Roga tibi quasi [illegible] in tali loco [illegible] legere
possis intendere homeliam sancti Gregorii [illegible], fle-
in lectione evangelii: Videns Iesus civitatem, fle-
vit super illam. Piectate vos, Domine, ut &
diem ante mentis oculos habeatis, quando cum
omnibus hominibus anima vestra proprium cor-
Eph. 10. pus recipiet, & veniens ante faciem æterni judi-
Col. 106. cis in conspectu omnium angelorum & hominum
in qua die, sicut dicit sanctus Paulus, judicabit
Dominus unumquemque non per alienum testi-
monium, sed occulta [illegible] cujusque per cogitatio-
nes accusantes, aut etiam defendentes, quando

A recipiet unusquisque propria corporis prout gef-
sit, sive bonum, sive malum. Et non deficien-
tur tunc nostra verba quæ scripta [illegible] ab eis qui
nunc illa contemnunt; quando sine dubio repli-
cata erunt in testimonium in ipso tremendo ju-
dicio, & nullus illorum te tunc adjuvabit, qui
nec seipsum adjuvare sufficiet, quando ibunt qui
talia agunt qualia audimus & sentimus atque do-
lemus, si in talibus perseveraverint, in ignem
æternum: & justi, qui injusta patiuntur, in vitam
æternam.

V.

Quia tanta & talia crudelia & abominanda fie-
ri per [illegible] parrochias quas pertransiitis audivimus, &
quædam [illegible] sentimus, quædam sentire timemus, &
B illis qui [illegible] fecerunt & sentiunt condolemus, quæ
calamitatem & miseriam quam a paganis patimur
superabit [illegible] quoniam a Christianis in Christianos,
a parentibus in parentes, a Rege Christiano in
Regem [illegible] Christianum, a fratre in fratrem a contra
omnes leges divinas & humanas aguntur. Con-
tra quos [illegible] clamat Ecclesia a pagania afflicta: Et Psal. 41.
super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Et
nos omnes [illegible] cundique patientes, sustinuimus pacem,
& non erat. Quæsivimus bona, & ecce turbatio. Hier. 19.
Propterea talia prohibete, compescite, & sedate:
quoniam [illegible] palatium vestrum debet esse sacrum, &
non sacrilegum. Palatium enim Regis dicitur pro-
pter rationabiles homines inhabitantes, & non
propter parietes insensibiles sive macerias. Et Rex
C a regendo dicitur, ut se sub Deo & bonos cum
Deo puritate cordis, veritate oris, firmitate sta-
bilitatis regat, & pravos a pravitate corrigat &
in rectitudinem dirigat. Ut si quæ male facta sunt
emendare venistis, pejora quam vidimus a Chri-
stianis in Christianos fieri ingerere non debetis.
Et si pacem facere advenistis, pacem pacifice ab
auctore pacis obtinere debetis. Et si discordiam
effugare & caritatem redintegrare venistis, illam
quam Christus per Paulum docuit monstrare de-
betis. Ait enim: Caritas non est ambitiosa, non 1. Cor. 13.
agit perperam, non quærit quæ sua sunt, non gau-
det super iniquitate, congaudet autem veritati. quæ
est de corde puro, & conscientia bona, & fide
non ficta; quæ operatur per dilectionem, & non
D per potestatem vel [illegible] indebitam cupiditatem. sine
qua caritate, sicut scriptum est, etiam si quis tra- Col. 103.
diderit corpus suum ut ardeat, nihil illi prodest.
Quam omnibus Deus minus in signum dedit, ut
sciant si quisque est Christianus, aut si intrabit
in regnum Dei an non, dicens: In hoc cogno-
scent omnes quia mei discipuli estis, si dilectionem Ioan. 13.
habueritis adinvicem. Nam qui in primordio fidei
discipuli appellabantur, nunc Christiani dicuntur.
Et ipsa est vestis nuptialis, quam qui non ha-
buerit, de nuptiis cælestis convivii in futuro ju-
dicio ejicietur in tenebras exteriores & in ignem
æternum, ubi erit fletus & stridor dentium.

VI.

E Ipsa caritas vos contra paganos accendat; ut
qui tunc mori non fuistis pro pietatem et nobiscum
irent contra eos, qui de illo regno amplos ha-
bebant & habent honores, (quod si facerent, &
zelo recto accensi unanimiter vellent, expelli aut
disperdi pagani, adjuvante Domino, poterant)
vel nunc quacumque intentione a dominatu illo-
rum per vestram ordinationem sancta liberetur
Ecclesia, & regnum, quod contra eos redimitur,
a tributo indebito eripiatur. Sed & qui fugiunt
a facie paganorum, cum in illas partes venerint
in quibus degitis, refugium tranquillum inveniant,
& non talem deprædationem ut nec incolæ vive-
re

possint præbere. Quia re nec fugentibus solatium completur quod nunc peccaris nostris exigencibus completur quod olim dictum est per Prophetam: *Qui fugerit a facie leonis, irruet in ursam; & cum intraverit domum, & innisus fuerit super parietem, mordebit eum coluber. Et cum effugerint arma ferrea, irruent in arcum æreum.* In omni enim parte miseri proh dolor! afflictionem inveniunt.

Bolon. Edit. Paris. T. II. Col. 103.
Amos 5.
Iob. 20.

VII.

Et si Ecclesiam Dei, sicut nobis scripsistis, quæritis restaurare, debita Episcopia & sibi commissis Ecclesiis privilegia intemerata, sicut divinitus constituta sunt, custodite. Præcepta & immunitates & honorem earum, sicut avus & pater vester conservaverunt, conservare curate. Et quæ frater vester Dominus noster, qui & paterna donatione & vobiscum, cum vestris vestrorumque fidelium mutuis firmitatibus, regni partem accepit, pro cultu & honore Ecclesiarum egit, similiter conservate; & rectores ac pastores Ecclesiarum ut patres & Christi vicarios solita, sicut sancta scriptura præcipit dicens: *Sacerdotes Dei sanctifica, & magnatis humilia caput tuum.* eorumque spiritalia consilia obaudite, iterum dicente scriptura: *Interroga patres tuos, & adnuntiabunt tibi; majores tuos, & dicent tibi.* Et item: *Interroga sacerdotes meos legem meam.* Et Dominus per Malachiam Prophetam: *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est.* Eosque tempore incongruo & inopportuno nolite inquietare; sed licere eis ministerium sacrum, ad quod ordinati sunt, in populi salutem peragere. sibique domestica cura subjectos nolite concutere, & non sinatis dehonestata sive opprimere. Vt Presbyteris honor congruus & jura debita, quæ canonica & capitula avi & patris vestri statuerunt, conserventur satagite. Vt Episcopi quietam libertatem suas parrochias circumeundi & prædicandi ac confirmandi atque corrigendi habeant ordinata. Vt Missus reipublicæ, id est, minister Comitis, cum ipsis, si jusseritis, eat, qui liberos homines incestuosos, si per admonitionem Presbyterorum venire ad Episcopum noluerint, eos ad Episcopi placitum venire faciat, commendata. Vt si Episcopus pro quacunque necessitate ecclesiastica ad vos direxerit, ad quem suus Missus veniat, per quem que rationabiliter petierit obtineat, in palatio vestro, sicut Comes palatij est in causis reipublicæ, ministerio congruum constitutum habete. Vt temporibus a sacris regulis constitutis comprovinciales synodos cum Episcopis & specialiter cum Presbyteris habere quiete possint, annuite. Res & facultates ecclesiasticas, quæ sunt vota fidelium, pretia peccatorum, stipendia ancillarum & servorum Dei, deprædari & ab Ecclesiis discindi nolite sustinere; sed fortiter, ut Rex Christianus & Ecclesiæ alumnus, resistite atque defendite. De quibus consecratis Deo rebus quod habent liberi homines Ecclesiis servientes per dispositionem rectorum ipsarum Ecclesiarum, ideo constituerunt Apostolorum successores hoc ordinari, ut quia creverunt fidelium vota, & increverunt infidelium mala, augeretur per dispensationem ecclesiasticam regni militia ad resistendam malorum nequitiam, quatenus ipsæ Ecclesiæ defensionem haberent & pacem, & Christianitas obtineret tranquillitatem. Quapropter sicut & illæ res ac facultates de quibus vivunt Clerici, ita & illæ sub consecratione immunitatis sunt, de quibus debent militare vassalli; & pari tuitione a regia potestate in Ecclesiarum usibus debent muniri.

Eccli. 7. & 4.
Col. 108.
Deut. 32.
Aggæi 2.
Malach. 2.
Col. 109.

A Quia vero Karolus Princeps, Pippini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res Ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, pro hoc solo maxime est æternaliter perditus. Nam sanctus Eucherius Aurelianensium Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum est seculum raptus, & inter cetera quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab angelo ejus ductore responsum est, quia sanctorum judicatione, qui in futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit & divisit, ante illud judicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, & recipit simul cum suis peccatis pœnas propter B peccata omnium qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad sanctorum loca in luminaribus divini cultus & alimoniis servorum Christi ac pauperum pro animarum suarum redemptione tradiderunt. Qui in se reversus sanctum Bonifacium & Fulradum Abbatem monasterij sancti Dionysij & summum Capellanum Regis Pippini ad se vocavit, eisque talia dicens in signum dedit ut ad sepulchrum illius irent, & si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat, vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius C Karoli humatum fuerat, sepulchrumque illius aperientes, visus est subito exisse draco, & totum illud sepulchrum interius inventum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus qui usque ad nostram ætatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viva voce veraciter sunt testati quæ audierunt atque viderunt. Quod cognoscens filius ejus Pippinus synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum sancto Bonifacio Legatus apostolicæ sedis Georgius nomine. Nam & synodum ipsam habemus, & quantumcunque de rebus ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, Ecclesiis reddere procuravit. Et quoniam omnes res Ecclesiis a quibus ablatæ erant restituere, propter concertationem quam cum VVaifario Aquitanorum Princi- D pe habebat, non prævaluit, precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, & nonas ac decimas ad restaurationes tectorum, & de unaquaque casata duodecim denarios ad Ecclesiam unde res erant beneficiatæ, sicut in libro Capitulorum Regum habetur, dari constituit, usque dum ipsæ res ad Ecclesiam revenirent. Vnde & Dominus Karolus Imperator, adhuc in regio nomine constitutus, edictum fecit, ut neque ipse nec filij ejus neque successores hujusmodi rem agere adtentarent. quod manu propria firmavit, cujus plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro Capitulorum ejus, quicunque librum illum habet, & legere voluerit, invenire valebit. Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam E nostrum etiam viva voce Domnum Hludouvicum Imperatorem patrem vestrum referre audivimus. Sed & sacri canones Spiritu sancto dictati, eos qui facultates ecclesiasticas dissipant, & res ecclesiasticas indebita sibi usurpant, Iudæ traditori Christi similes computant. Et sancti qui cum Deo in cœlo regnant, & in terris miraculis coruscant, divino judicio eamquam necatores pauperum ab Ecclesiæ liminibus & a cœlesti regno secludunt. De quibus sacrilegis in prophetia Psalmi prædictum est, *Qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Et sicut ignis qui comburit silvam, & sicut flamma comburens montes,*

Col. 110.
Lib. V. c. ...
Add. IV. ...
Psal. 8...

tes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignominia. (Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 220.)

VIII.

Monasteria etiam religiosa atque principalia Canonicorum & monachorum atque sanctimonialium habitacula, quæ ab antiquo tempore parentes vestri sub religioso habitu constituerant, & in eis rectores & rectrices sufficientes, & quando parentes vestri primatum regni tenuerunt, & quando sanctus Remigius Francos ad fidem cooperante Domino convertit & eum Regem ipsorum baptizavit, & frater vester [illegible] Dominus noster partim juventute, partim fragilitate, partim aliorum callida suggestione, etiam [illegible] ministerium necessitate, quia dicebant pastores [illegible] & ipse aliquando sacra donaret, ab eo deficere [illegible] aliquando per fratrem per vos, sicut nunc patet, [illegible] ab eis perderet, talivestrum regnum destituens commisit, debito privibus, sicut scitis, personis frater vester & divilegio restitui te. Nam idem [illegible] redarguitione, & etna inspiratione & sacerdotali commonitione, ex aliquaiam ab apostolica sede commonitus [illegible] parte quæ perperæ egerat correxerat; quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare posset, sæpe gemebundus quærebat. Absit autem ut vos, qui pro restauratione sanctæ Ecclesiæ huc venistis, aut illa quæ ipse emendavit deteriorentis, & sicut ille offendit, & vos offendatis, aut quæ ipse necdum emendare potuit, inemendata sinatis: qui sæpe, sicut & nos testes sumus, fratres vestros de communi admonitionis [illegible] talibus monuistis, & in omni admonitione quam communiter faciebatis, promptissime & secus Teudonis villam, in loco qui Judicium dicitur, capitula quæ habemus cum vestris fratribus accepistis, & in chirographo apud Marsnam manu propria confirmastis. Contra quod si forte aliquis egit, non propterea vos immunes estis, si illud quod teste Domino pepigistis & confirmastis observare, quod absit, non studueritis. Neminem quippe adjuvat quod aliena mala reprehendit, nisi & ipse illa caveat, quod demonstrat Paulus dicens: Putas, o homo, quod tu evades judicium Dei, qui eadem quæ judicas. (Rom. 2.)

IX.

Rectores etiam monasteriorum, quibus monasteria committitis, secundum ordinem & habitum sexus principaliter ut secundum ordinem constituti sunt, sollicitudine & [illegible] quo inhabitantes ut secundum debitum ordinem sollerter provideant ut Domini vivant, & monasteria [illegible] servi vel ancillæ Dei in victu & vestitu & cæteris quibus [illegible] stipendia habeor, & domos ac servitores, prout competit, sicut religiosi provideant, & habitus & conversationis rectores, eis providendum. Susceptionem etiam hospitum & pauperum nullo modo negligant. Quin & inconvenientes personæ, & res tales quæ religiosis non congruunt, in monasteria non introducantur, non dicimus; quoniam religiosos rectores providentiam & curam debitam inde sumere debere non ignoramus.

X.

Hospitalia peregrinorum, sicut sunt Scotorum, & quæ tempore antecessorum vestrorum Regum constructa & constituta fuerunt, ut ad hoc quod deputata sunt maneant, & a rectoribus Deum timentibus ordinentur, & consolidantur, ne dilapidentur, & custodiantur & rectoribus monasteriorum & xenodochiorum, id est, hospitalium, præcipue ut sicut tunc vestri doctoris, & Capitula avi & patris vestri præcipiunt, Episcopa propriis sint hospitalia & monasteria atque hos-

A pitalia sint commissa ipsorum regimine consilio: quoniam Episcopi paternam sollicitudinem eis secundum ministerium aliorum studebunt impendere. Et quia sæpe unicuique in omni ordine competentem legem & justitiam una cum fratribus vestris frequenti admonitione perdonastis, ecclesiastici & religiosi habitus viri ac feminæ, atque peregrini & pauperes, in quibus specialiter Christus suscipitur, perdonationem vestram sibi sentiant semper adesse.

XI.

Et quia de statu & salute populi Christiani, sicut nobis scripsistis, vultis quærere, primo a vobis ipsis incipite, qui alios debetis corrigere, sicut scriptum est: Medice, cura temetipsum. (Luc. 4.) Et B munda debet manus a sordibus esse quæ alienas sordes curat detergere. Et quæ in aliis debetis corrigere, nemo in vobis juste valeat reprehendere. Super quantos enim estis in regni culmine, tanto eorum moribus debetis servire, & sicut lucerna super candelabrum in domo posita bonitatis exempla monstrare: quia omnium oculi in vos debent intendere; quos si malo exemplo destruxeritis, qui per vos & a vobis in bonum debuerant ædificari, sub tanta sine dubio in futuro seculo in pœna vos necesse est torqueri. Propterea oportet ut qui Rex estis, & dominus appellamini, in illum semper suspensa corda sunt, a quo videlicet Rege Regum & domino dominorum nomen Regis & domini mutuatis. Et C sicut ille disponit orbem terræ in æquitate, & ad hoc, sicut in libro Sapientiæ dicitur, constituit hominem ut ipse similiter faciat, imitamini illum, si vultis regnare cum illo. quia qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare, qui dicit: Estote & vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est. Et si dixeritis, quomodo possum esse perfectus, cum alia scriptura dicat, Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir; non cadit a perfectione qui non peccat malitiæ cupiditate. Septies enim cadit justus & resurgit: impii autem corruunt in malum. &c. Justus supponit manum suam. Qualiscunque vero si peccet, cupiditatis voluntate, tur, quia Dominus quis necessitate, nemo illi melius D aut fragilitatis conscientia sua, quæ non valet indicare quam inspectoris sui. Propterea ita potest latere oculos, semper in publico: quia scriptum est: oportet vos vivere, ut judicabit qui corde scrutatur. occulto, quasi sitis jam in illa quæ vobis & in vobis pe talia vos verbo etiam de vobis reprehensibilia reprehendat, sæpe etiam alios [illegible] dicimus, adjuvante Dolaudaverit, apud alios [illegible] judicare, & agere prævalebitis, si dicabit. Sic autem, amor privatus, si non vos mino, vivere, judicare gloriæ, divitiarum, possesvos non stimulaverit cupiditas, si non plus credideritis inflammaverit potentatus, propria conscientiæ, si vos sionum, & alienæ linguæ quam adulationis, si non vos ussierit non voluerit sinere, si vos non vetaverit neE livor alienæ felicitatis, & amor carnis, si credideritis Reglactus animæ non pro se, id est, non pro sua gem Christum mortuum, sed pro nobis, ut vivere necessitate mortui eramus, & vos plus studeatis aliis mus qui in salutis suæ utilitatibus quam vobis ipsis vivere in propriis voluntatibus, si scieritis vos esse morituros, & vos credideritis de factis propriis rationem Domino reddituros, & quæ digne recepesitia, sine fine vel immutatione aliqua habituros.

XII.

(Marginal references: Sap. 9. — Matth. 5. — Jac. 3. — Prov. 24. — Psal. 36. — Col. 3. — Luc. 4. — Gal. 2.)

Palat. Fab. Versf. V. II. Col. 223.

XII.

Domum seftam domesticam sic nutrite, regite, & disponite ut quando regni populus ad vus convenerit, in vobis & in domesticis sestis videant qualiter se atque domum, cum quanta humilitate atque castitate, quam sobrie, quam juste, quam pie nutrire, disponere debeant, & gubernare: quia, sicut quidam sapiens dixit, secundum mores domini erit familia custodita. Et ideo domus Regis schola dicitur, id est, disciplina; quia non tantum scholastici, id est, disciplinati & bene correcti sunt, sicut alij; sed potius ipsa schola, quæ interpretatur disciplina, id est, correctio, dicitur, quæ alios habitu, incessu, verbo, & actu, atque totius vanitatis continentia cohibet ... aigat. Et vos, sicut paxillus non bene infixus, nisi in Domino virtutum innixi fortiter fueritis, & vos cadetis, & qui in vobis pendent labentur. Quapropter, sicut Dominus sub potestate constitutos ex tentatorum occasione docuit reddere quæ sunt Cæsaris Cæsari & quæ sunt Dei Deo, ita & vos, qui sub Deo estis & super homines estis, reddite quæ sunt Dei Deo; & sicut Cæsar æquus, quæ subditorum sunt, subditis reddite. Reddite Deo puram & immaculatam fidem & sincerissimum cultum in sacerdotibus, in Ecclesiarum privilegiis, in sacris locis, in ecclesiasticis & religiosis viris ac feminis, in defensione Ecclesiæ &

Col. 125. Christianitatis, in æquitate & justitia populi Christiani, in sublevatione & tranquillitate & consolatione omnium indigentium, sicut præmisimus. Reddite illi quotidianum pensum in quotidiana oratione, in jussis & assiduis eleemosynis. Offerte illi devotionem vestram in sacris oblationibus & lacrymis secundum magnitudinem ac multitudinem quotidianorum peccatorum profusis. Reddite subditis judicium cum misericordia, justitiam cum æquitate. Studete exaltare humiles & Deum timentes, & debellare atque humiliare superbos. D Studete a bonis plus diligi quam timeri. Curate ut mali, si non propter Deum, vel propter timorem vestrum malum agere metuant. Non plus apud vos lingua dolosa, manus plena, obsequium indebitum valeat quam veritas, æquitas, & sin-

Esa. 33. ceritas. scientes scriptum: *Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit.* unde consequenter intelligi debet, & non aliud. Munus enim est a lingua, favor; munus a manu, donatio; munus ab obsequio, indebita subjectio. Constituite ministros palatij qui Deum cognoscant, ament, & metuant, qui maximam curam gerant quatenus quicunque necessitosi palatium adierint, & per quos perrexeritis, patrem & consolatorem mirantes, gaudendo vos videre accurrant, non, qualiter dicere nolumus, gemendo & maledicendo refugiant. Constituite Comites & ministros reipublicæ qui non diligant munera, qui odiant avaritiam, qui detestentur superbiam, qui non opprimant neque dehonestent pagenses, qui messes & vineas & prata ac silvas eorum nequaquam devastent, qui eorum pecora vel friskingas vel quæcunque illorum sunt non prædentur neque diripiant, & per violentiam ac mala ingenia quæ illorum sunt nullo modo auferant, qui Episcoporum suorum consilio quæ Dei sunt & Christianitati conveniunt fariant; qui placita non pro adquisitione lucri teneant, sed ut casæ Dei, & viduæ, ac pupilli, & populus justitiam habeant, & plus litigantes ad concordiam salva justitia revocare studeant quam committere ut ipsi inde aliquod lucrum possint habere; quos si pacificare non potuerint, tunc, sicut rectum est, justum

A judicium decerni cum magna sollicitudine faciant; scientes scriptum esse: *Indicabo tibi, homo, quid* Mich. 6. *sit bonum, id est, facere judicium & justitiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* id est, ut quod illi placet, tibi placeat & facias; quod illi displicet, tibi displiceat & non facias. Quod si per fragilitatem feceris, non contumaciter vel pertinaciter in tuo malo facto perseveres; sed statim pedem sicut a ferro calido revoca, & in viam voluntatis Domini tui dirige. Et sicut scriptum est, Prov. 16. quia *sunt viæ quæ videntur hominibus bonæ, & ducunt ad interitum*, fac sicut Scriptura tibi præcipit, quicunque es homo, *interroga de via bona,* Hier. 6. B *& ambula per eam.* quia, sicut dicitur in evangelio, *ampla via est quæ ducit ad perditionem, &* Matt. 7. *multi vadunt per eam: arcta & angusta via est quæ ducit ad vitam, & pauci inveniunt eam.* Propterea quicunque es homo, audi Prophetam, & ora cum Propheta: *Legem pone mihi, Domine, viam* Psal. 118. *justificationum tuarum, & exquiram eam semper.* &: *Deduc me in semita mandatorum tuorum, & viam iniquitatis amove a me, & de lege tua miserere mei.* Quia, sicut Hieremias Propheta di- Hier. 10. cit, *non est hominis via ejus, nec viri est ut ambulet & dirigat gressus suos; sed a Domino dirigantur gressus viri, & viam ejus volet.* Ipsi Co- C mites similiter, quantum potuerint, similes sibi timentes Deum & justitiam diligentes per se ministros constituant: qui sicut seniores suos benignos & affabiles pagensibus suis viderint, & ipsi pro modulo suo illos imitari in omni bonitate & justitia certent.

XIII.

Homines etiam & potentes seculi, qui inter istas seditiones legis jugum & justitiam æquitatis refugerunt, & talia ac tanta fecerunt pro quibus ecclesiasticam & episcopalem excommunicationem meruerunt, ad leges & justitiæ tramitem revocate, & ut ad suos Episcopos humiliter, sicut D necesse est, veniant jubete vel cogite, & ut Ecclesiæ, in quam peccaverunt, aut cum debita necessaria humilitate satisfaciant, aut humiliter & veraciter se excusent, qualiter absolvi a Domino per ministerium episcopale valeant, sicut regia potestate præcipite. Et si forte vos vel quicunque alij de eorum societatis & conjunctionis communicatione infecti & condemnati sunt, pœnitentiam quiscunque se recognoscendo faciat: quia, teste sacra auctoritate, non poterit absolvi a suis qui peccatis damnabiliter gravatur exter- Psal. 18. nis. Sicut orans Deum sanctus Propheta David demonstrat dicens: *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo.*

XIV.

Judices denique villarum regiarum constituite Col. 126. qui non sint cupidi, qui non diligant avaritiam, E qui pecunias regias vel & usuras nec ipsi faciant, neque a suis subditis usuras ad usuras donent, neque ... quæ omnia vos super omnes ministros vestros odire debetis & fugere. Et servos regios judices non opprimant, nec ultra quod soliti fuerunt reddere tempore patris vestri ab eis exigant; neque per angarias in tempore incongruo illos affligant; neque per dolos, aut per mala ingenia, sive inconvenientes precationes, colonos condemnent: quia si per sales vel alias hujusmodi factiones pondus argenti vel auri habueritis in arca, majus & gravius pondus erit peccati quod habetis in conscientia vestra & anima. Ædificent villas vestras moderatis castitiis, ut & honestas necessaria sit, & familia non gravetur. Laborent & excolant terras & vineas in tempore cum debi-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 116.

bita sollicitudine, salvent & dispensent labo[illegible] cum fideli discretione, faciant munimenta con[illegible] & necessaria; custodiant silvas, unde habeant [illegible] stiones; defendant & excolant prata, unde [illegible] beant pabula; quatenus non sit vobis necesse [illegible] quascunque occasiones quorumcunque hortatibus [illegible] circuire loca Episcoporum, Abbatum, Abbatissa[illegible] rum, vel Comitum, & majores quam ratio [illegible] stulat paratas exquirere, & pauperes ecclesiasticos [illegible] & fidelium vestrorum mansionarios in carricaturis & paraveredis contra debitum exigendis gravare, & peccatum de facultatibus indebite [illegible] in animam vestram congerere. Neque a Comiti[illegible] bus vel fidelibus vestris plus [illegible] & consuetudo fuit tempore [illegible] quod de francis accipiunt, exquirere. [illegible] lex tius habeatis unde sufficienter [illegible] hoc [illegible] mestica curte vestra possitis vivere & [illegible] po[illegible] palatium vestrum aliunde [illegible] do[illegible] ptum est, unde possitis de [illegible] legationes [illegible] sitatem patientibus tribuere: [illegible] Rex [illegible] neces[illegible] debet esse, & nonquod largi[illegible] compellere. Judices [illegible] largus [illegible] iniquitate debet [illegible] ut non ecclesiasticos vel colonos distringant [illegible] superiores aut alienos servos [illegible] vel francos pauperiores opprimant, aut silvas homines privilegium regium sunt in tua vicinitate vel propter cunque aliorum. Quia Rex justus, qui justitiam debet [illegible] ministros & colonos [illegible] & in quos non debet habere; sed omnibus in se & in suis [illegible] debet tationem debitam demonstrare: quia [illegible] dilexerit, omnes boni diligent illum; & si ipse Deum timuerit, omnes mali timebunt; & si ipse Et Rex atque sui ministri per amorem Dei bo[illegible] num faciant & omnia bona facere doceant, & per timorem Dei mala fugiant & omnes in illo mala fugere discant. Missos etiam tales per re[illegible] gnum constituite qui sciant qualiter Comites & ceteri ministri reipublicæ justitiam & judicium populo faciant; qui sicut Comitibus præponun[illegible] tur, ita scientia justitia ac veritate eis præemi[illegible] neant.

XV.

Hæc, quia litteris vestris significastis quod no[illegible] biscum de restauratione sanctæ Ecclesiæ & statu ac salute populi Christiani tractare vellet[illegible] do[illegible] minationi vestræ scripto respondere curavimus: quia & pro inclementia temporis [illegible] & propter [illegible] nientia Domini nostri natalis, venire ad præsentiam [illegible] stram nequivimus. Operationi [illegible] cum fidelibus vestris [illegible] tis operari valetis. Et cum tempus [illegible] sacris canonibus designatum advenerit, [illegible] pro paganorum infestatione & pro morte [illegible] tus ac deprædationum [illegible] nostra confusione nobis [illegible] rapinarum [illegible] confratribus ac comprovincialibus Archiepiscopis & & Coepiscopis synodum, favente Domino, cele[illegible] brare, quæ his sunt residua, cum eis [illegible] cum [illegible] & patribus tractare, & vestræ [illegible] ad debitum consilium dare studebimus. [illegible] Deus solicitatem & salutem Ecclesiæ atque [illegible] manu vestra adunare & [illegible] decreverit, [illegible] cum Archiepiscopis & Coepiscopis nostris [illegible] plus con[illegible] gruere divinis dispositionibus videsimus [illegible] refub[illegible] [illegible] recti regiminis [illegible] studebimus. Potens est enim Deus [illegible] initium [illegible] perfecte bonum commutare [illegible] cui noscitur esse possibile quod impossibile [illegible] judica[illegible] re. Si enim sapientia [illegible] hominem dignum judicat loqui & tractare cum [illegible] fidelibus, le[illegible] [illegible]

Concil. Gener. [illegible] XVII. Amend. VII.

[illegible] A cedente de ista parte regni Domno nostro, fra[illegible] tre videlicet vestro, multo magis nos oportet ex[illegible] pectare tempus canonicum, ut cum fratribus & comprovincialibus Archiepiscopis & Episcopis lo[illegible] quamur, quia generalis causa imminet totius Ci[illegible] salpinæ Ecclesiæ. Maxime autem nobis necesse est loqui cum illis Archiepiscopis & Episcopis qui consensu & voluntate populi regni illius Dom[illegible] num nostrum fratrem vestrum unxerunt in Re[illegible] gem sacro chrismate divina traditione, quemque sancta sedes apostolica mater nostra litteris apo[illegible] stolicis ut Regem honorare studuit & confirma[illegible] re. Legite libros Regum, & invenietis quanta reverentia reprobatum & abjectum a Domino Saul ducere dignum duxit sanctus Samuel, cujus lo[illegible] cum in Ecclesia nos licet indigni tenemus. Et adtendite quam magni pendit sanctus David, in loco illius electus & unctus a Domino, mittere manum in Christum Domini; cum Saul non so[illegible] lum ex alia progenie, verum ex alia tribu erat; & illum rejectum & se electum a Domino co[illegible] gnoscebat, & nihil [illegible] Sauli David servi[illegible] rat, sed [illegible] auxilium & devotam fervi[illegible] tutem ei [illegible] impenderat. Et neque bello auferre ne[illegible] que ingeniis dolo illi regnum subripere adtentavit. Et cum [illegible] ad hoc suasores & auxiliatores ha[illegible] buisset, nulli autem ut hoc moliretur accommo[illegible] davit; quamvis multas persecutiones & mortis pro[illegible] ximas ab eo sæpissime sustinuerit. Insuper & be[illegible] ne fecit quid de illo jusserit qui, fuit mendaci[illegible] ter, pro illius tamen gratia adquirenda, se ma[illegible] num misisse in Christum, id est, unctum Domi[illegible] ni, nuntiavit. Nam si est aliquis qui hæc igno[illegible] ret, nos ei dicimus quia gladio eum interficere jussit. Sic & qui in Domini manum mittit, Do[illegible] ctum qualemcunque Christum contemnit, & in minum Christorum spiritalis gladii animadversio[illegible] anima proculdubio perit. Hæc dicimus, non ut exaggerationes contra dominationem vestram incongruas exqui[illegible] ramus, sed ut evidentius pro qualitate nostri mi[illegible] nisterij quid, excepto debita fide & beneficentia, reverendum sit demonstre[illegible] nobis in fratre vestro debemus & volumus cle[illegible] mus. Talem nempe regium [illegible] augmentum eum anima dere ut nec vos [illegible] habere, neque nos cum D vestræ detrimento [illegible] ecclesiastici regiminis tali dedecore ad [illegible] ut sine sacerdotio simus; & gubernationis [illegible] contra Deum & rationis quo privati erimus. Ecclesiasque nostras vobis ad auctoritatem nos [illegible] Ecclesiæ siquidem nobis a duximus committere [illegible] sunt beneficia & hujus[illegible] Deo commissæ non [illegible] pro libitu suo incon[illegible] modi Regis propriæ [illegible] collete. Quoniam omnia te illas possit dare vel [illegible] consecrata sunt. Unde quæ Ecclesiæ sunt, [illegible] dator aut tollit, sacri[illegible] qui Ecclesiæ aliquid [illegible] scripturam facere [illegible] gium secundum sancta [illegible] Domino consecrati, tur. Et nos Episcopi [illegible] ut sicut homines se[illegible] sumus hujusmodi [illegible] debemus nos cuilibet com[illegible] cularee in vassallatico defensionem & ad adjutorium E mendare, sed ad ecclesiastico regimine nos Eccle[illegible] gubernationis in [illegible] committere, ut jurationis sacra[illegible] siasque nostras quod nos evangelica & apostolica atque mentum, auctoritas vetat, debemus quoquo mo[illegible] canonica [illegible] enim chrismate sacro perun[illegible] do facere. [illegible] de pane & vino aqua mixto per ora[illegible] cta, quæ & crucis signum conficit corpus & Chri[illegible] tionem sanguinis sacramentum, abominabile est, quic[illegible] sti quid ante ordinationem fecerit, ut post ordina[illegible] tionem episcopatus seculare tangat nullo modo sa[illegible] cramentum. Et lingua Episcopi, quæ facta est

f

per

Col. 118.

Ephes. 4.

Col. [illegible]

Col. [illegible]

Balus. T. II. Col. 113. per Dei gratiam clavis cæli, nefarium est ut si- Are,
cui secularis quilibet super sacra juret in nomine
Domini & sanctorum invocatione; nisi forte, quod
absit, contra eum scandalum acciderit Ecclesiæ
suæ; & inde sic temperanter agat sicut Domino
docente constituerunt rectores Ecclesiæ synodali
consilio. Et si aliquando sacramenta ab Episco-
pis exacta aut facta fuerunt, contra Deum & ec-
clesiasticas regulas, quæ Spiritu sancto dictatæ &
Christi sunt sanguine confirmatæ, irrita sanctæ
scripturæ paginis declarantur, & exigentes atque
facientes medicamento exinde salutaris pœniten-
tia indigent. Propterea expectate, Domine, pa-
tienter sicut Princeps Christianus & Ecclesiæ fi-
lias, & honorate Ecclesiæ sanctæ rectores; ut vos
Luc. 10. honoret qui nobis dixit: *Qui vos audit, me au-*
dit; & qui vos spernit, me spernit. &: *Honorantes*
1. Reg. 2. *me honorabo; & hi qui temnunt me, erunt ignobi-*
Zach. 2. *les.* &: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.*
Psal. 104. Et in Psalmo: *Nolite tangere Christos meos, & in*
Prophetis meis nolite malignari. quoniam *qui ma-*
Psal. 36. *lignantur*, id est maligna agunt, *exterminabuntur:*
sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram,
hoc est, regnum Dei. Et cum venerit tempus &
locus, sicut superius diximus, loquemur cum no-
stris confratribus; & sicut Domini justis disposi-
tionibus viderimus convenire, sine dubio facie-
mus. Et non est rationabilis causa quæ contra
hoc quod petimus vos debeat stimulare: quia non
sumus hujusmodi homines ut cum cognoverimus
voluntatem Domini, velimus aut debeamus quo-
quo modo resaltare, vel rixas & dissensiones seu
seditiones, quas vulgus vverras nominat, debea-
Col. 110. mus commovere, conserere, vel tenere, quos Do-
minus pacis prædicatores & sectatores voluit or-
dinare, & peccata nostra atque nobis commisso-
rum & etiam totius populi constituit plangere &
curare. & bellum cum vitiis & pacem cum fra-
tribus jussit habere. Nos equidem pacem & quie-
tem, non rixas & bella, optamus & quærimus:
2. Cor. 10. quia sicut dicit Apostolus, *non sunt nobis carna-*
lia arma, sed spiritalia, & potentia Deo, quibus
sumus calciati pedes in præparatione evangelij pa-
cis, induti lorica justitiæ & galea salutis, accin-
cti lumbos in veritate, habentes scutum fidei &
Ephes. 6. gladium Spiritus sancti: quia non est nobis con-
luctatio adversus carnem & sanguinem, sed ad-
versus principes & potestates, adversus rectores
tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in
cælestibus. Et non militamus terreno Regi, sed
cælesti, pro salute & nostra & terreni Regis &
totius populi nobis commissi: quorum officium
est nulli nocere, contra neminem infideliter age-

omnibus autem velle prodesse. Tandem, Do-
mine nobis Rex, contra Deum & contra ani-
mam vestram non audiatis illos qui dixerint, si
forte vobis dixerint, Non tibi sit curæ, Rex,
quæ tibi referunt illi fellones atque ignobiles. hoc
fac quod tibi dicimus. quoniam cum nostris &
non cum istorum parentibus tenuerunt parentes
tui regnum. Nos autem obsecramus dominatio-
nem vestram, attendite potius, si Christianus
Rex estis, sicut & Deo gratias estis, & in illum
creditis, & per illum regnare vultis, per quem,
Prov. 8. sicut scriptum est, Reges regnant, & cujus est
regnum, immo orbis terræ & plenitudo ejus;
B quia idem Deus in carne veniens, qui solus Rex
fieri potuit & sacerdos, & in cælum ascendens
suum regnum, id est, Ecclesiam, inter pontifi-
calem auctoritatem & regiam potestatem guber-
nandum disposuit, & non elegit ad hoc divites
& nobiles, sed pauperes & piscatores, & sicut
1. Cor. 1. scriptum est, *ignobilia & contemptibilia mundi ele-*
git, ut confundat fortia. Et fieri potest ut tales
vobis ista dicant (si forte minus necessarium Deum
timentes vobis dixerint) cum quorum parenti-
Job. 41. bus diabolus, qui secundum Scripturam est Rex
super omnes filios superbiæ, regnum Christi, quod
est Ecclesia, conturbaverit, & nunc eos in regno
suo, id est, in inferno, retineat, & secum in
seculis retinebit. Pro certo autem sciatis quia cum
C nostris parentibus, id est, cum Apostolis, Chri-
Col. 111. stus Rex Regum regnum suum, id est, Eccle-
siam, conquisivit, ampliavit, & rexit, & per nos
& nobiscum, utinam non ad judicium nostrum
dicamus, eandem Ecclesiam, id est, regnum
suum, quotidie adquirit, auget, atque gubernat
Psal. 44. idem Dominus Iesus Christus, sicut dictum est
a Domino Ecclesiæ per Prophetam: *Pro patri-*
bus tuis nati sunt tibi filij. id est, pro Apostolis
creavit tibi Episcopos, qui te regant & doceant.
Cum qua Ecclesia nobis a Deo commissa, Rex
Christiane & Domine, sicut litteris vestris jussi-
Col. 112. stis, jejuniis & orationibus se letaniis Dominum,
summum gubernatorem in navi sanctæ Ecclesiæ
fluctante in hoc mare, id est, seculo naufrago-
D so, peccatis nostris communibus dormientem pul-
sare & excitare & pro vobis deprecari studebimus
ut quantocius pro sua ineffabili pietate evigilet
& imperet ventis & mari, id est, tentationibus
diabolicis & inquietudinibus secularium hominum,
ut redeat quantulacunque tranquillitas, gratia &
misericordia ejusdem Domini nostri Iesu Chri-
sti, cui est & sit potestas & honor & gloria &
imperium in secula seculorum. Amen.

Col. 113.

TITVLVS XXVIII.

Synodi Metensis, de indulgentia Ludovici Regis.

HÆC CAPITVLA TRACTATA ET CONFIRMATA SVNT AB EPISCOPIS IN SYNODO habita apud Mettis civitatem, de indulgentia Hludouvici Regis pro seditione & excessibus in regno fratris sui Karoli perpetratis.

Dilectis in Christo fratribus & consacerdoti-
bus nostris, legatis videlicet divinæ pacis
ac nostræ unanimitatis, Hincmaro, Gunthario,
VVeniloni Archiepiscopis, & venerabilibus Coe-
piscopis nostris Herluino, Hildegario, Adventio,
Abboni, Hincmaro, Erchanrao, Episcopi quo-
rum nomina subter habentur adscripta, qui fa-

E vente Domino & annuentibus gloriosis Princi-
bus nostris Karolo & Hlothario in Mediomatri-
cum civitatem anno incarnationis dominicæ DCCCLIX.
Indictione VII. V. Kal. Iunias synodali decreto
convenimus.

CAP. I.

Baluz. Edit. Tusif. T. II. Col. 101.

Cap. I.

Nota & (proh dolor!) nimis est nota di... cor... dia atque calamitatis pernicies quæ factione quo... rundam seditiosorum hominum nuper inter fra... tres Reges nostros Hludouuicum & Karolum ac... cidit, unde tanta ac talia in Ecclesia nobis ad regendum divina dignatione commissa & in hoc regno propere sunt admissa ut ipso etiam auditu horribilia cognoscantur; & si hæc discordiæ pesti... lenciæ diutius a operante humani generis antiquo hoste, duraverit, quam exitiabilis & nor... iscra existat melius ipsi scitis. ... missis prædicator... de re memores quid veritas ... dicit ... Paulus dicit, legatione ... fungimur pro Christo, tanquam Deo ... legatione reconciliamini Deo, legatione ... legatos pro Christo, B tes, vos, fratres carissimi, ... gloriosos ... pacis, quoniam exinde ... episcopi ... nostros Karolum & Hlothar... Principes ritate monuimus, ad Domi... Hludouuicum Re... gem gloriosum mediante Domino ordinamus, si... cut Salvator dicit: In quamcunque ... inquietam, do... mum intraveritis, primum dicite, Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra. Sin autem, ad vos revertetur. Quia aut erit quisque prædestinatus ad vitam, & cœ... leste verbum sequetur quod audiet. Aut si nullus audire voluerit, ipse prædicator sine fructu non fuerit; quoniam ei a Domino pro labore sui ope... ris merces recompensabitur.

v. Cor. 5. Col. 101.

Luc. 10.

II.

Post prædicatam vero & postulatam pacem, legatio vestra fraternitatis hujusmodi erit condi... tionis ut iisdem Rex nobis, & utinam Deo, sem... per amabilis admissorum indulgentiam consequa... tur.

III.

Videlicet si se de omnibus quæ per eum mali... tiosorum hominum persuasione atque seductione in parochiis nostris fratrumque nostrorum perpe... trata sunt veraciter recognoverit, sicut scriptum est: Juxta est Dominus his qui tribulato corde. & : Sacrificium Deo est spiritus contribulatus, quoniam cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Et sicut his qui fide Deum quærunt, in... venire nunquam merentur, ita prope est Domi... nus omnibus invocantibus se in veritate.

Psal. 33. Col. 101. Psal. 50.

Psal. 144.

IV.

Et si post veram recognitionem pariter confes... sus fuerit, quia iterum dicit Scriptura: Qui ab... scondit scelera sua non dirigetur. Qui autem confes... sus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. & : Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & justus ut remittat nobis peccata nostra, & emun... det nos ab omni iniquitate.

Prov. 28.

1. Ioan. 1.

V.

Post puram autem confessionem, si pro ... quæ male gesta sunt per ... miserit dus, præveniente, adjuvante, & subsequente di... vina gratia, se pro ... dignos pœnitentiæ fructus ... scriptum est, Facite fructus dignos pœnitentiæ) ut tanto majora ... emendaturum ... quærat bonorum operum ... eiusque lucra per pœnitentiam, quanto graviora sibi intu... lit damna per culpam, & quoniam illi beati quorum tecta sunt peccata) & ut scriptum est, quia bonis operibus ... peccavit, & populum peccare fecit, tanta sint bona quæ ... operiant mala.

Luc. 3.

Psal. 31.

VI.

Deinde si spoponderit ad pacem & concordiam præsentaliter in toto corde & ore, & quantocius

Concil. Gen... XVII. Appendix VII.

... a rationabiliter & possibiliter atque ... venienter ex communi consensu fieri poterit, ... præcelsus corporis ad pacem & concordiam ... caritate Deo Karolo se rediturum & in pace ac ... nostro Karolo placita cum præclaris Principibus ... pacem & con... atque Hlothario, si ipsi eandem ... servaverint, per ... animum, & cordiam erga eum servaverint, sicut sua a Deo in se peccantibus debita dimiserit, ... scriptura di... debita sibi cupit dimitti. Quia sicut ... & sanctimo... cit: Pacem sequimini cum omnibus, Et cum mala niam, sine qua nemo videbit Deum. ... tantum est dis... cuncta bonis sequentibus diluantur, ... fuerit, cordis malum, quæ nisi extincta ... esse permit... bonam nullatenus sequi evangelio ... tit multitudinem pec... tas. & caritas est quæ operit ... corpus suum tra... catorum, sine qua etiam si quis ... damnationis judi... dat ad ignem, nihil ei nisi ad ... dimi... cium prodierit. Et Dominus dicit: Si non ... ferutis hominibus peccata eorum, nec pater vester ca... lestis dimittet vobis peccata vestra.

Hebr. 12.

Matth. 6.

Col. 104.

VII.

Post hæc si promiserit quod jam ulterius tale vel simile schisma in hac sancta Dei Ecclesia at... que in ista Christianitate non reiteret. Unde scri... ptum est: Qui baptizatur a mortuo, & iterum tan... git illum, quid proficit lavatio ejus? Baptizatur a mortuo qui mundatur fletibus a pecca... quippe to, sed post baptisma mortuum tangit qui culpas post lacrymas repetit. Et iterum scriptum est: Canis reversus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti. Quia qui peccatum post pœniten... tiam repetit, quasi in lutosa aqua semetipsum volvit, vitæ munditiam subtrahit, ipsas etiam la... crymas ante Dei oculos sordidas facit.

Eccli. 34.

2. Pet. 2.

VIII.

Tunc demum promittat se ab illorum perdito... rum hominum ... atque favore, per quos tam graviter Deum offendit, disjungere. Et qui quasi ad ejus fidem ... sed potius infideliter ad eum venerunt, ad rectam rationem in proximo placi... to ante fratrem suum Karolum & nepotem suum Hlotharium, sicut ... Deo teste jam apud Marsnam propria manu firmavit, venire, si potuerit, fa... ciat. Et quemcunque ... illorum recta ratio dignifi... caverit, digne honore suo fruatur. Et qui per rectam rationem ... seniorem suum justificare non potuerit, & ... rationabilem misericordiam pro eo expetierit, ... rationabilem misericordiam illi obtineat. De illo vero quem recta ratio & justum judicium condemnaverit, ut Rex Christia... nus cum Rege Regum Christo concordet, & alienæ perditioni se ... commisceat: quia, ut Paulus dicit, non solum qui faciunt, sed etiam qui male facientibus consentiunt, digni sunt mor... te. Unde sanctus Innocentius dicit quia non mul... tum interest inter committentis animum & con... sentientis favorem. Addo amplius, plerumque de... dicit errare cui nemo consentit. Et iterum san... ctus Paulus cum talibus hominibus nec cibum fu... mere permittit. Et sanctus David dum totum se ad fœdera pacis interea constringeret, testatur quod cum malis concordiam non teneret, dicens: Nonne qui oderunt te, Deus, oderam illos, & su... per inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi. Inimicos etiam Dei perfecto odio odisse est, ad quod facti sunt dili... gere, & quod faciunt increpare; mores pravorum premere, vitæ prodesse. Hinc Finees peccan... tem civem coeuntem cum Madianite percussit, & iram Dei iratus placavit. Et Iosaphat, qui

Rom. 1.

Dist. 86. c. 3.

1. Cor. 5.

Psal. 138.

Col. 105.

f 2

Balon. Fr. n. Pariſ. F. II. Col. 112. 2. Par. 19. tur de anteacta vita præconiis attollitur, de Achab Regis amicitia pene periturus increpator. cui a Domino per Prophetam dicitur: *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris. Et idcirco iram quidem Domini merebaris; ſed bona opera inventa ſunt in te.* Hinc ſacri canones a ſanctis promulgati Spiritu dicunt ut hi qui poſt excommunicationem vel interdictum cum excommunicatis communicaverint, condemnati anathema habeantur. Et ſanctus Cyprianus Regis miniſterium eſſe dicit impios de terra perdere, homicidas, perjuros, adulteros, veneficos, ſacrilegos non ſinere vivere. Et in libro Regum ſcriptum eſt, dicente Domino per

3. Reg. 20. Prophetam: *Quia dimiſiſti virum morte dignum, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo illius.* Et quam noxia ſit indebita erga iniquos miſericordia, monſtratur in opere Saul ac Samuelis: quoniam cui Saul pepercit of-

1. Reg. 15. fendens Dominum, Samuel Propheta in fruſta concidit. Nam ſicut quiſque in ſe peccantibus debet propter Deum dimittere, ita in Deum peccantes, & Eccleſiam conculcantes, & regni pervaſores, & in Chriſtianitatis depopulatores, & in pacis perturbatores, & in patriæ proditores debet miniſter Domini Rex debitam vindictam propter Deum exercere. Quapropter ſciat Rex nobis amabilis quia ſicut infirmus ſanari non poteſt qui a medico coquitur, quandiu ferrum ignitum in illius tenetur corpore, ita & nemo ſanari poteſt a peccato quandiu in peccato manſerit, vel quandiu in peccato manenti ſcienter & libenter communicaverit.

IX.

Tandem ſi ſe promiſerit adjutorem & cooperatorem Dei pro viribus de cetero & rationabiliter futurum, qualiter Eccleſia Dei quæ in ſuo regno ac regnis noſtrorum Principum una eſt, ſicut & unum ſacerdotium, ſecundum qualitatem periculoſi temporis in unoquoque ordine reſtituatur, & ſacerdotes Dei debita privilegia & eccleſiaſticum vigorem obtineant, & populus juſtitiam & pacem habeat, congregatis vobis & nostro immo divino ſpiritu, qui eſt remiſſio omnium peccatorum, per eccleſiaſticam apoſtolicæ auctoritatis poteſtatem illi peccata in noſtris parochiis per illum & ab illo commiſſa eccleſiaſtica pietate & canonico more dimittite, eique in-

Col. 116. dulgentiam poſtulanti donate, atque illum ſacræ communioni, qua ipſe ſe privaverat excommunicatis communicans, reſtituite.

X.

Et licet multorum annorum ſecundum præfixos a ſacris canonibus gradus pœnitentiæ hæc perpetrata facinora indigerent, tamen confiſi de Dei miſericordia, apud quem non ſic acceptatur menſura temporis ut doloris, nec abſtinentia ciborum ſicut mortificatio vitiorum, non præjudicantes patrum ſententiis quæ de hujuſmodi decreverunt, ſed potius eorum ſequentes humaniorem diffinitionem, hæc ſcribimus. Ait ſancta Synodus

Concil. Carthag. IV. c. 75. Africana: *Pœnitentibus ſecundum differentiam peccatorum Epiſcopi arbitria pœnitentiæ tempora diſcernuntur.* Et S. Leo apoſtolicæ ſedis Pontifex: *His, inquit, qui in tempore neceſſitatis & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera converſio, dicente Dei ſpiritu per Prophetam: Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris. & alibi: Dic iniquitates tuas prior, ut juſtificeris. & item: Quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa apud eum redemptio. In diſpenſandis itaque donis Dei non debemus eſſe difficiles, nec ſe accuſantium gemitus lacrymaſque negligere, cum ipſam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inſpiratione conceptam, dicente Apoſtolo: Ne forte det illis Deus pœnitentiam, & reſipiſcant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.* Et ſanctus Gregorius in evangelii homelia dicit: *Veniat foras mortuus, id eſt, culpam confiteatur peccator. Venientem vero foras ſolvant diſcipuli, ut paſtores Eccleſiæ ei pœnam debeant amovere quam meruit qui non erubuit confiteri quod fecit.*

Leo I. epiſt. 91. Halitgar. lib. 2. c. 9. Regino lib. 1. c. 293. Burchard. lib. 18. c. 4. Eze. 33. Pſal. 129. 2. Tim. 2. S. Gregor. hom. 26. in evang.

XI.

His perpenſis, fratres cariſſimi, ſi, ut diximus, jamdictum Regem a nobis amabilem ita contemperatum divinæ voluntati & ſacræ auctoritati inveneritis, ſecundum miniſterium vobis a Deo traditum cum noſtra unanimitate abſolvite. Sin alias, vos nullo modo cum eo, quem abſolvere non poteritis, ligare nolite: quoniam nec coram Deo nec in ſynodo nos inde auctores habebitis, ſi agere aliter, quod abſit, præſumpſeritis; voſque & in ſynodo & coram Deo pro facto irrito debitis rationes.

XII.

Col. 117. Et ſi ipſe, quod Deus longe faciat, ea quæ egit, unde illum nunc commonere vos mittimus, reiteraverit, omnia & ante divinos oculos & ad eccleſiaſtica judicia redivivo vulnere curanda vel amputanda oportet revenire. Si quid quoque contra ſanctam auctoritatem præſumptum vel ſubreptum ſive extorſum fuerit, non ſolum in divinis examinationibus, verum nec in divinis legibus quippiam prævalebit. Et non ſit de cetero immemor idem Rex glorioſus quod dicit ſanctus Gregorius. *Scienduum eſt, inquit, quia quiſquis illicita nulla commiſit, huic jure conceditur ut licitis utatur, ſicque pietatis opera faciat ut tamen, ſi noluerit, ea quæ mundi ſunt non relinquat. Quilibet vero tanto a ſe licita debet abſcindere quanto ſe meminit & illicita perpetraſſe. Neque enim par fructus eſſe boni operis debet ejus qui minus & ejus qui amplius deliquit, aut ejus qui in nullis & ejus qui in quibuſlibet facinoribus cecidit. Sed tanto quiſque majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam quanto graviora ſibi intulit damna per culpam.* Vnde a vobis noſtra quin potius Dei voce commoneatur ut ſic ſtudeat præteritorum pœnitens, & imminentia atque futura cavens, Deo militare in regno terreno, quatenus mereatur conregnare Chriſto in regno cæleſti.

Regino lib. 1. c. 298. Burchard. lib. 19. c. 61. Col. 118.

Hæc quæ ſequuntur peracta legatione renuntiarunt Epiſcopi.

Col. 119. DE indulgentia ſua nobis Hludouvicus Rex pridie Nonas Junias in Wormatia dixit. Volo vos precari ut ſi in aliquo veſtros animos offendi, ut hoc mihi perdonetis, ut inantea ſecurus vobiſcum loqui poſſimus. Ad hæc Hincmarus, qui primus in ordine ex ſiniſtra parte illius ſtetit, reſpondit dicens: Iſta cauſa cito ad effectum pervenire poteſt; quia quod nos offerimus, hoc vos petitis. Et monente Grimoldo ac Theodorico Epiſcopo, iterum ipſe Hincmarus dixit: Nihil contra me feciſtis unde noxium rancorem in mente contra vos teneam: quia ſi facerem,

ad

Conc. Gall. T. II. / Tom. T. II. / Col. 117.

ad altare, ut Domino sacrificarem, accederem [illegible] auderem. Iterum monentibus eisdem [illegible] & Theodorico ac Salomone, dicente ipso [illegible] dorico hæc verba, Facite sicut senior noster [illegible] catur, parcite illi, respondit ipse Hincmarus [illegible] eadem verba: Quod in me, id est, in mea per- sona, offendistis, & peperci & parco. De [illegible] hæc autem quod in Ecclesia mihi commissa & [illegible] per- pulo male est factum, voluntarie vobis dono [illegible] hoc silium, & secundum Deum præsto auxilium [illegible] in po- inde salvi sitis, si vobis placet. Et præfati viri con- responderunt: Certe bene dicit. [illegible], ut nostri in hæc verba & [illegible] & ceteri fratres [illegible] Tanta & talis indulgentia illis largita & professa sunt. alteia, neque amplius. De [illegible] scripto fuit, & non confirmatum nobis est [illegible] autem quod bis quiddam quæsivit, nec [illegible] nec ipse a no- mus; quoniam necdum [illegible] illo aliquid dixi- in ratione eramus. Ipse autem post [illegible] hujusmodi hæc & alia

Col. 118.

non A dixit nos egisse quod non egimus, ex hoc ma- [illegible] illi familiariter, teriam sumens quod Guntharius [illegible] ad satisfactionem provoca- ut cum instrueret & ad satisfactionem [illegible] Vos mihi trans- ret, scriptum relegit ita inquiens: [illegible] capitulis, vos ve- misistis vestram epistolam cum [illegible] fecimus hic nisi nullis cum causa facta. Nos non exilimus, in duo vel tres, qui sine aliis huc [illegible] antequam cum illas causas intrare non possumus [illegible] gratia, Deo gra- nostris Episcopis inde tractemus: [illegible] feci, & postea tias, nihil sine illorum consilio [illegible] attestamus ut

B inde respondeam. Nos autem ex [illegible] ipse quæ- consilium a nobis de sua salute ob[illegible] dona- reret, & tunc ei secundum illud scriptum res- remus consilium. Ipse autem de suo gradu res- pondit quod in illud scriptum non intraret ante- quam cum suis Episcopis consideraret. Et si quic- quid in generali causa Ecclesiæ & populi egit, penes illum remansit.

Col. 119.

TITVLVS XXIX.

Synodi Tullensis apud Saponarias.

HÆC VENTILATA, DEFINITA, ATQVE OBTENTA SVNT IN SYNODO duodecim provinciarum quæ habita est anno incarnationis dominicæ DCCCLIX. Indictione VII. in ter- ritorio Tullensi, sub Principibus Karolo, Hlotario, & item Karolo.

CAP. I.

VT caritas fraterna & concordia [illegible] meetur inter fratres, Principes pacis refor- gloriosos Reges nostros Hludouvicum scilicet ac [illegible] lium; qualiter schisma quod ortum est & Karo- Ecclesia, ad unitatem benignitatis nuper in tegrari, & status Ecclesiæ pene conspersus valeat redin- tui, & pax ac justitia in populo Christiano testi- leat procurari, & qui a fidelitate debita va- runt, judicio & justitia per sectam rationem & defece- rationabilem misericordiam possint salvari & a per- verso conamine ad salubriora converti.

II.

Episcopi namque secundum illorum ministerium ac sacram auctoritatem uniti sint, & mutuo con- silio atque auxilio Reges [illegible] primores atque populum sibi commissum in Domino re- gant & corrigant; & nemo se a solatio [illegible] subtrahat, sed synodales conventus secundum jus- sionem canonicam frequentare procurent; & quia [illegible] nus ordo ecclesiasticus, qui quasi obliteratus jam fuerat, (quoniam synodi propter discordiam Re- gum frequentari non poterant) episcopali colla- tione ad necessarium ac debitum statum reducere prævaleat. unde etiam consensum apud Reges expetitum obtinuerunt.

III.

Reges nihilominus ac Principes nostri Karo- lus, Hlotarius, atque item Karolus ad Dei vo- luntatem atque sanctæ Ecclesiæ statum, tamquo salutem & populi salvationem, gratias Deo, uni- ti & in eadem salutis unitate firmati sunt.

IV.

Perventum est ante conventum Episcoporum, quendam Diaconum, cui Tortoldus nomen est, episcopalem potestatem in urbe Bajocacensi [illegible] oc- cupasse, & pollicitationibus ac minis sollicitare [illegible] ac perturbare. [illegible] unde definivit sancta sy- nodus ut W enilo Senonum Archiepiscopus, cujus Diaconus fuit, [illegible] secum [illegible] aliis, me-

C moniti eum Diaconum evocatum audiant, & secun- dum auctoritatem canonicam de eo definiant. Si autem refugerit eorum cognitionem, annitente principali potestate venire ad audientiam com- pellatur. Quod si hanc quoque declinaverit, ana- themate feriatur.

V.

De quodam etiam Subdiacono Anscario, qui vivo & incolumi Episcopo civitatis Lingonum sedem pervasit, [illegible] legatis sententia definitum. Sed interveniente [illegible] sententia; videlicet ut sa- lubrior est [illegible] ejusdem Subdiaconi, se nunquam talia hujusmodi cramento confirmet [illegible]. Cujus sacramenti teno- præsumptione [illegible] subnectere dignum existimavi- rem huic capitulo [illegible] Subdiaconus confiteor co- ram Domino & [illegible] angelis ejus, reverentiæ

D mus. Ego Anscarius [illegible] contra Dei volunta- sanctæ paternitatis [illegible] statuta temere me fecis- tem & contra canonicum [illegible] Pontificem, usurpando se in Isaac venerabilem [illegible] sibi commissæ Lingonicæ sedem Ecclesiæ sanctæ [illegible] & vassallos ejus omnem- & sollicitando Clericos [illegible] ideo pro tantæ præsum- que familiam. Atque [illegible] ministerii vestri vobis ptionis excessu, per [illegible] potestatem veniam mihi pæ- largitam a Domino [illegible] deprecor. Deinceps ve- nitenti largiri supplic[illegible] item nec in alium quem- ro nec in eundem ant[illegible] in alia Ecclesia hujusmodi libet nec in illa nec [illegible] tentabo & neque illa aut

E præsumptionem facere [illegible] aut laicorum in aliqua alicui suorum Clericorum faciam pro hac causa; quia me re impedimentum [illegible] confiteor. Neque insidias eis graviter deliquisse [illegible] parabo neque per me neque illius inquietudinis meorum propinquorum neque per quem- per aliquem hominem; sed potius adjutor pro viribus cumque hominem ipsi suisque ero, prout sibi pla- & intelligentia [illegible]. Et qui sibi pro hoc ipso inimici sunt, cuerit. Et qui voluerit, si potuero, eidem procurabo. quos ipse Deus adjuvet & istæ sanctæ sanctorum re- Sic me [illegible] liquiæ. Statuit etiam sancta synodus ut nunquam ad eandem Lingonensem Ecclesiam [illegible] sive ad la- nuacensem, quam jam pridem [illegible] modo afflixe-

Col. 120.

Baluz. Ibid. Par. I. T. I. Col. 131.

A

xerat, debeat adspirare. Et si ita ut præmisimus
jussis episcopalibus obedire refugerit, sententiam
superius Diacono datam incurrat.

VI.

Vide infra tit. 30.

Deinde gloriosus Rex Domnus Karolus sacræ
synodo libellum appellationis electorumque judi-
cium inter se & Wenilonem Senonum Archie-
piscopum, qui ab eo defecerat, & proclamatio-
nis diploma porrexit. Vnde secundum sacram au-
ctoritatem, & induciæ ac dierum dilatio est con-
cessa, & certa accusatio per Episcopos & synodi-
cas literas præfato Archiepiscopo est intimata se-
cundum regulas divinitus promulgatas.

VII.

Mota est etiam quæstio de Attone Virdunen-
sium Episcopo, quod oblatione regulari (unde
petitio ibidem est præsentata) in monasterio san-
cti Germani Autissiodorensium extiterit & contra
regulas ecclesiasticas inde discedens, minus pro-
vide quam sacra auctoritas doceat, ad ordinem
episcopalem pervenerit. Vnde etiam definitum est
dari sibi commeatum veniendi ad aliam synodum,
sicut sacra sancit auctoritas.

VIII.

Ad Episcopos siquidem Brittonum, qui se con-
tra auctoritatem a metropoli sua moliuntur dé-
scindere, synodus literas secundum auctoritatem
sacram direxit quatenus ad suam metropolim re-
deant, eique debito jure se subdant, nec a ca-
nonica & episcopali communione se segregent.
Excommunicatis etiam, sicut sacræ decernunt re-
gula, nequaquam communicent, & Salomonem
commoneant ut promissam fidem glorioso Regi
Karolo observet, & ipse & Brittones communi-
cantes ipsi se sacra communione non privent.

IX.

Ad memoratos quoque excommunicatos sancta
synodus litteras direxit, eisque usque ad futuram
proximam synodum corrigendi spatium tribuit,
monens ecclesiastica pietate ut convertantur &
vivant: quia nisi se correxerint, in futura sy-
nodo generali unanimitate anathemate terribili
ferientur.

Col. 131.

X.

Relecta sunt denique in eadem synodo quæ-
dam capitula super quibus quorundam fratrum
sensus dissentire probantur. Vnde convenit inter

Episcopos ut Deo favente pace ac tranquillitate
recuperata simul conveniant, & prolatis sancta-
rum scripturarum atque catholicorum doctorum
sententiis, quæ saniora sunt concordi unanimita-
te sequantur.

XI.

Tandem postulavit humiliter synodus genera-
lis, se ad terram usque prosternens ante Karo-
lum Regem & Rodulfum Biturigum Archiepi-
scopum, obsecrans & adjurans per crucem &
Christi sanguinem ut privilegium monasterij
sancti Benedicti, quod annuente Rege præfato
idem Rodulfus subscripse-
firmaverant, quodque idem Rodulfus subscripse-
B rat, qui præfatam abbatiam irregulariter tene-
bat, ratum & inconvulsum servare studerent.
Quod si Abbas negligens & sacris regulis incon-
veniens per directos Missos inventus fuerit, ab
eadem paternitate removeatur, & alius qui di-
gnus repertus fuerit substituatur, & privilegij re-
gularis auctoritas in eodem monasterio quacun-
que occasione non destituatur.

XII.

Hæc de præcipuis in eadem sacra synodo fue-
re statuta. Ceterum specialia de quibusque par-
rochiis, prout visum fuit, secundum ecclesiasti-
cam auctoritatem definita, & Episcopis in pro-
C priis parrochiis sunt ad exsequendum commissa.

XIII.

Placuit omnibus, ut creditur instinctu divino,
qui ad universale Concilium in vicinia Tullen-
sium confluxerunt, quoniam calamitatum tædio
laborabant, quo invenirent aliquid ubi consola-
tionis gratia respirarent. Statuerunt itaque ut
pro se invicem omnes, dum adviverent, preces
hujusmodi frequentarent. Scilicet ut singuli pro
cunctis per singulas hebdomadas feria quarta Mis-
D sam celebrarent. Post vocationem autem cujusli-
bet eorum, superstites obtineant ut pro eo qui
decesserit, in sedibus septenæ Missæ totidemque
vigiliæ Domino persolvantur, a Presbyteris au-
tem monasteriorum sive villarum tres Missæ to-
tidemque vigiliæ dependantur. Exitus autem
uniuscujusque vicissim piis currentibus litteris in-
notescat. Præfectos etiam Abbates in tam pro-
futura societate recepti eadem se conditione jun-
xerunt.

Col. 133.

TITVLVS XXX.

Synodi Tullensis apud Saponarias.

LIBELLVS PROCLAMATIONIS DOMINI KAROLI REGIS ADVERSVS VVENILONEM Archiepiscopum Senonum, electis judicibus Remigio Lugdunensium, Eirardo Turonorum, Wenilone Rothomagensium, & Rodulpho Biturigum Archiepiscopis in sancta synodo duodecim provinciarum apud Tullensem parrochiam, in suburbano ejusdem urbis quod dicitur Saponarias, propria ipsius manu porrectus anno incarnationis dominicæ DCCCLIX. *Indict.* VII. XVIII. *Kal. Iulias.*

CAP. I.

QVia, sicut dicit sanctus Gregorius, & ex
consuetudine olitana cognoscitis, in Fran-
corum regnu Reges ex genere prodeant, mihi
a Domno & genitore meo piæ memoriæ Hlu-
douvico Augusto pars regni inter fratres meos
Reges divina dispositione est tradita. In qua par-
te regni vacabat tunc pastore metropolis Seno-
num, quam, juxta consuetudinem prædecessorum
meorum Regum, Weniloni tunc Clerico meo
in capella mea mihi servienti, qui more liberi

E

Clerici se mihi commendaverat, & fidelitatem
sacramento promiserat, consensu sacrorum Epi-
scoporum ipsius metropolis ad gubernandum com-
misi, & apud Episcopos, quantum ex me fuit,
ut eum ibidem Archiepiscopum ordinarent ob-
tinui.

II.

Post hæc de divisione regni inter me & fra-
tres meos ratio est exorta ontissima, unde par-
tem divisionis cum mutuis, nostris scilicet no-
strorumque fidelium sacramentis, sicut etiam pri-
mores regni totius invenerant, tenendam & gu-
ber-

Baluz. Edit. Parisi. T. II. Col. 131. bernandam suscepi. Quam divisionem in[illegible] & fratres meos de cetero a me subitam [illegible] me [illegible] nendam, sicut & alii qui ibi adfuerunt [illegible] te[illegible] pi, Wenilo mihi fratribusque meis propri[illegible] episco[illegible] juravit: pacem etiam & mutuum adjutori[illegible] manu ter me & præfatum fratrem Hludouvicum [illegible] in[illegible] nilo sacramento firmavit.

III.

Sed & post hoc, electione sua aliorumque Epi[illegible]scoporum ac ceterorum fidelium [illegible] Col. 130. luntate, consensu, & acclamatione regni nostri vo[illegible] Archiepiscopis & Episcopis [illegible] Wenilo cum aliis apud Aurelianis civitatem, [illegible] in diœcesi sua, me secundum traditionem [illegible] in basilica sanctæ Cru[illegible] gem consecravit, & in reg[illegible] ecclesiastica regimine chrismate sacro perunxit, & diadem[illegible] Re[illegible] in regni solio sublimavit. A qua [illegible] regni sceptro vel regni sublimitate supplantari [illegible] audientia vel consecratione lo debueram, saltem sine [illegible] judicio [illegible] projici saul[illegible] episcoporum, quorum ministerio in Regem sum consecratus, & qui throni Dei sunt, in quibus Deus sedet, & per quos sua decernit judicia; quorum paternis correptionibus & castigatoriis judiciis me subdere fui paratus, & in præsenti sum subditus.

IV.

Denique cum seditiones in regno nostro per homines irreverentes emergere crebrescere, consensu Episcoporum ac ceterorum fidelium nostrorum chirographum invicem conscripsimus, qualiter ego erga eos cooperante Domino agere vellem, & qualiter mihi consilio & auxilio iidem fideles nostri ab inde postmodum solatium ferre debuissent. Cui scripto Wenilo [illegible] villum propria manu subscripsit, apud Baiernam sicut in præsenti videre potestis.

V.

Deinde cum contra paganos ad insulam loci qui Oscellus dicitur cum fidelibus nostris & terreno itinere & navigio, sicut scitis, perrexi, quidam a nobis deficientes fuga lapsi sunt. [illegible] Wenilo autem se pro infirmitate sua illuc ire non posse dicens, ad sedem suam reversus est. Dum autem in procinctu eo nos inibi degeremus, frater noster Hludouvicus, sicut scitis, cum manu hostili & seditiosis hominibus et regnum nostrum irrupit. Ad cujus colloquium sine mea voluntate atque licentia Wenilo venit, quem supplantatorem meum esse cognovi, quod nemo Episcoporum ex regno nostro alius fecit.

VI.

De cetero, cum contra prædictum fratrem meum & inimicos meos ac vastatores Ecclesiæ & depopulatores regni qui cum illo erant, & fidelibus Dei ac nostris perrexi, nec ipsum nec per debitum solatium quod antecessores mei Reges & ego ipse ex Ecclesia illa habere solitus eram, aliquid adjutorii præbuit, præsertim cum hoc devote ab illo peterem.

VII.

Cum autem ratio & necessitas mihi accidit, ut de villa Breona ut a prædicto fratre meo recederem, & ipse frater meus Hludouvicus ad hoc rediit in partem regni mei, ut mihi meum regnum subtriperet ac fideles & homines meos mihi subtraheret, Wenilo cum quo potuit solatio ad prædictum fratrem meum Hludouvicum in [illegible] meam contrarietatem venit; cum quo erant excommunicati istius regni & seditiosi, de quorum excommunicatione coepiscoporum suorum [illegible] excommunicationis [illegible] accepit, & Missas pu[illegible]blicas fratri meo, cum quo ipsi seditiosi erant, in palatio meo Attiniaco & parrochia & provincia alterius Archiepiscopi fidelis nostri sine sua licentia ac coepiscoporum consensu Wenilo ex[illegible] communicatis vel excommunicatorum participibus celebravit. Et in eo concilio atque consilio fuit, quo nepos meus Hlotharius per mendacia, quando ex seductoribus suis, subriperetur, & debitum ac sacramento promissum solatium atque adjutorium ex illo mihi subtraheret.

VIII.

Prædictis nihilominus fratris mei consiliariis & publicis ac secretis tractatibus Wenilo cum specialibus familiaribus & inter priores ejus familiariter [illegible] cum episcopali judicio, ut diximus, excommunicatis & judicio regni dijudicatis interfuit [illegible] quatenus partem regni quam idem frater meus & Wenilo mihi juraverant, & in qua Wenilo me Regem sacraverat, sæpefatus frater meus obtineret, & ego illam perderem.

IX.

Wenilo in eo consilio & tractatu fuit ut Episcopi [illegible] mihi fidei promissæ debitores erant, & consilium atque auxilium manu propria confirmatum ferre debuerant, deficerent & ad fratris mei Hludouvici obsequium & subditionem se verterent. Col. 131.

X.

De abbatia sanctæ Columbæ & rebus vel honoribus regni mei apud Hludouvicum fratrem meum præceptum obtinuit, & litteras ad Missos, quo eandem abbatiam revocarent, Echardum & Theodoricum [illegible] impetravit. Sed in eisdem litteris ad præfatos Missos jussionem fratris mei Hludouvici Wenilo obtinuit ut de muro castelli Melodani, quod juris regni est potestatis, petras habere [illegible] & [illegible] vendere. Unde constat quod in plebe istius regni mihi a Deo collati cum studebat colere & [illegible] licentiam [illegible] tenere.

XI.

Wenilo in eo consilio & tractatu cum præfatis excommunicatis fuit, ubi consideratum est quatenus illi homines qui mihi fideles erant, & mihi sacramento fidelitatem promiserant, sive nolantes sive volentes fratri meo Hludouvico jurarent qualiter regnum [illegible] obtinere potuisset. Et non solum Dreat ut si adjutorio [illegible] istarfuit, sed & ipse hoc meum contra me fratri meo Hludouvico contra [illegible] lum consilio Wenilo [illegible] suam mihi promisit sacramento idem consilium meam fidelitatem [illegible] to, donavit.

XII.

Wenilo per se & per familiares suos, supradictos scilicet excommunicatos, apud fratrem meum Hludouvicum obtinuit ut vacans episcopatus Bajocacensis scilicet civitatis propinquo suo Clerico meo nomine Tortoldo, qui mihi fe[illegible] commendavit, & fidelitatem sacramento promisit, donaretur, qui eundem episcopatum in mea infidelitate & contra fidelitatem mihi promissam Econsensu Hludouvici fratris mei accepit.

XIII.

Tandem postquam mihi Deus vires recuperandi mei per solatium fidelium meorum contra fratrem meum donavit, perrexi prope de civitate Wenilonis, qui me contra fratrem meum ad recuperandum regnum meum pergere scivit, & nullum adjutorium vel per se, promisso ac subscripto consilio, vel per militiam, quæ ex Ecclesia sibi commissa solet exire, adjutorium aliquod præstitit.

Col. 135.

TITVLVS XXXI.

In Basilica sancti Castoris apud Confluentes.

ADNVNTIATIO DOMNI KAROLI.

VOs scitis quomodo aliquanti homines, minus quam necesse fuerat Deum timentes, nostrum fratrem Hludouvicum quasi sub bona intentione hoc anno sollicitaverunt ut in regnum nostrum taliter veniret sicut ipsi scitis. unde nos Deus & vestra fidelitas sic adjuvavit sicut & bene cognoscitis. Post hoc laboravit, adjuvante Domino, iste carissimus nepos noster ut inter nos pax fieret, sicut per rectum esse debet, & ut monentibus Episcopis ad illam caritatem & fraternam concordiam rediret, sine qua nullus Christianus salvus esse non potest. Propterea transmisit ad nos suos Missos, & mandavit nobis primum tale missaticum quod nobis impossibile visum fuit. Deinde quia illud missaticum non suscepimus, aliud missaticum nobis sui Missi dixerunt. quod quia & secundum Deum salubre & secundum seculum utile nobis videtur, volumus vobis illud dicere. & si vobis ita sicut & nobis videtur, cum vestro consilio volumus illud recipere, & quod Deus concesserit, ad necessarium effectum perducere. B

Hæc sunt nomina Episcoporum qui anno incarnationis dominicæ DCCCLX. Non. Junii in Secretario Basilicæ sancti Castoris consideraverunt cum nobilibus ac fidelibus laicis firmitatem quam gloriosi Reges nostri Hludouvicus & Karolus atque Hlotharius inter se fecerunt VII. Idus Junias in eodem monasterio, & qui hæc capitula ab omnibus conservanda acceptaverunt. C

Hincmarus, Guntharius, Altfridus, Salomon, Adventius, Hatto, Franco, Teudericus, Leutbertus, Gebehardus, Christianus, Vvulfadus Abba, Vitgarius Abba. Col. 136.

Hæc nomina laicorum.

Chuonradus, Eurardus, Adalardus, Arnulfus, Vearnarius, Liutfridus, Hruodulfus, Erkingarius, Gulebertus, Ratbodus, Arnulfus, Hugo, item Chuonradus, Liuthatius, Berengarius, Matfridus, Boso, Sigeri, Hartmannus, Liuthardus, Richuinus, Vvigricus, Hunfridus, Bernoldus, Hatto, Adalbertus, Borchardus, Christianus, Leutulfus, Hessi, Herimannus, item Hruodulfus, Sigehardus.

SACRAMENTVM FIRMITATIS HLVDOVVICI REGIS.

Amodo & quandiu vixero, istum fratrem meum Karolum, & nepotes meos Hludouvicum, Hlotharium, atque Karolum, ad Dei voluntatem & sanctæ ejus Ecclesiæ statum & honorem atque defensionem, & ad nostram communem salutem & honorem, & ad populi Christiani nobis commissi salvamentum & pacem, & ad legis ac justitiæ atque rectæ rationis conservationem, quantum mihi Deus scire & posse donaverit, & ipsi me obaudierint, & a me ipsi quæsierint, vero consilio, & secundum quod mihi rationabiliter & salubriter possibile fuerit, sincero auxilio adjutor ero ad regnum illorum continendum, & nec in vita, nec in membris, neque in regno illorum eos forconsiliabo. In hoc ut ipsi erga me similem promissionem faciant & conservent. Si me Deus adjuvet & istæ sanctæ reliquiæ.

CAPITVLA AB OMNIBVS CONSERVANDA.

CAP. I.

Col. 137. VT omnium præteritorum malorum & con-
Col. 138. trarietatum & supplantationum ac malarum machinationum atque molitionum seu nocumentorum invicem actorum abolitio ita inter
Col. 139. nos fiat & e nostris cordibus penitus avellatur cum omni malitia & rancore ut nec in memoriam ad retribuendum duntaxat mali vel contrarietatis atque exprobrationis seu improperij de cetero exinde quiddam veniat.

II.

Vt tanta inter nos Domino cooperante veræ caritatis benignitas abhinc in ante semper maneat de corde puro & conscientia bona & fide non ficta, sine dolo & simulatione, ut nemo suo pari suum regnum aut suos fideles vel quod ad salutem sive prosperitatem ac honorem regium pertinet discupiat aut forconsiliet, aut per occultos susurrones libenter composita mendacia seu detractiones acceptet.

III.

Vt unusquisque fideliter suum parem, ubicunque necessitas illi fuerit, & ipse potuerit, aut per se aut per filium aut per fideles suos & consilio D & auxilio adjuvet ut regnum, fideles, prosperitatem, atque honorem regium debite valeat obtinere. Et veraciter unusquisque erga alterum certatim demonstret quia in paris sui adversitate, si evenerit, fraterno modo contristetur, & in prosperitate illius lætetur. Et talem fidem sicut inter nos modo abhinc in ante conservaturos confirmatum habemus, sic unusquisque infantibus fratris sui, si obierit, ille qui superfuerit conservabit. E

IV.

Et quia per vagos & tyrannica consuetudine irreverentes homines pax & tranquillitas regni perturbari solet, volumus ut ad quemcunque nostrum talis venerit ut de his quæ egit rationem & justitiam subterfugere possit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat vel retineat nisi ut ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur. Et si rationem rectam subterfugerit, omnes in commune, in cujus regnum venerit, illam

Balut. Edit. Tutif. T. II. Col. 139. lum persequamur, donec ad rationem perducatur, aut de regno deleatur.

V.

Similiter & de eo agendum est qui pro aliquo capitali & publico crimine a quolibet Episcopo corripitur vel excommunicatur, aut de excommunicatione crimen faciens, regnum & Regis regimen mutat, ne debitam pœnitentiam suscipiat aut susceptam legitime peragat. Interdum etiam incestam propinquam suam, aut sanctimonialem, vel raptam, sive adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens secum ducit. Hic Col. 140. talis, cum Episcopus ad cujus curam pertinebit nobis notum fecerit, diligenter perquiratur, ne morandi vel latendi locum in regno nostro alicujus nostrûm inveniat, & Dei ac nostros fideles suo morbo inficiat; sed a nobis vel ministris reipublicæ constringatur, & ut simul cum diabolica præda, quam secum duxit, ad Episcopum suum redeat, & de quocumque crimine publico debitam pœnitentiam suscipiat, aut susceptam legitime peragat, compellatur.

VI.

Regino lib. 2. c. 303. Ut nemo Episcoporum hominem peccantem ab Ecclesia & Christiana communione alienet, donec illum secundum evangelicum præceptum, ut ad emendationem & pœnitentiam redeat, commonitum habeat. Qui peccans si commonitus incorrigibilis permanserit, & ad emendationem redire noluerit, regiam vel reipublicæ potestatem per se Episcopus & per ministros suos adeat, ut constringatur, ut ad emendationem ac pœnitentiam peccator redeat. Qui etiam si ita ad correctionem perduci nequiverit, tunc secundum leges ecclesiasticas medicinali separatione a communione ecclesiastica segregetur.

VII.

Ut illis hominibus qui in talibus perturbationibus, sicut in his præteritis annis acciderunt, in Deum & in sanctam Ecclesiam atque in nos peccaverunt, si se ex veritate recognoscentes pœnituerint, & deinceps nobis veraciter fideles esse voluerint, & in regnis nostris pacifice ac quieti & legibus ac justitiæ obedientes extiterint, rationabilis misericordia impendatur, non solum in indulgentia commissorum, verum etiam & in concessione proprietatum, & in legitima ratione possibilitatem secundum nostram rationabilem.

VIII.

Ut de rapinis ac deprædationibus & de conspirationibus atque seditionibus, & de raptis feminarum, sicut ecclesiasticæ & Christianæ leges & progenitorum nostrorum Capitula continent, ita in omnibus & ab omnibus conserventur.

IX.

Ut alia etiam Capitula eorundem progenitorum nostrorum de sanctæ Ecclesiæ honore & immunitate ac conservatione, & de regio etiam honore atque vigore, & populi communi lege ac justitia, in omnibus nobis & ab omnibus conserventur.

X.

Ut nostri fideles, unusquisque in suo ordine Col. 141. & statu, veraciter sint de nobis securi quia nullum abhinc inantea contra legem & justitiam vel auctoritatem ac justam rationem aut damnabimus aut dehonorabimus aut opprimemus vel indebitis machinationibus adfligemus, & illorum, scilicet veraciter nobis fidelium communi consilio, secundum Dei voluntatem & commune salvamentum, ad restitutionem sanctæ Dei ecclesiæ & statum regni & ad honorem regium atque pacem populi commissi nobis pertinentia adsensum præbebimus; in hoc ut illi non solum non sint nobis contradicentes & resistentes ad ista exequenda, verum etiam sic sint nobis fideles & obedientes ac veri adjutores atque cooperatores vero consilio & sincero auxilio ad ista peragenda quæ præmisimus, sicut per rectum unusquisque in suo ordine & statu suo Principi & suo seniori esse debet.

XI.

Ut sic simul conjuncti & nos fratres ac nepotes nostri ad invicem, & nos cum fidelibus nostris, & fideles nostri nobiscum, & omnes simul cum Deo nos reconjungamus, & ut nobis sit propitius illi pro devoto munere offeramus. & unusquisque omnium nostrum absque sua propria excusatione vel justificatione recognoscamus in quibus aut singillatim aut communiter contra illius mandata & decreta suorum sanctorum fecimus aut consensimus in ordine ecclesiastico & statu regni, & per singula in medium illa producamus. & nemo nostrum suo aut amico aut propinquo vel confœderato, immo nec sibi ipsi specialiter parcat ut spiritaliter & salubriter præcurre possit. quin, sicut præmisimus in præcedenti capitulo, vero consilio & sincero auxilio illa in commune certatim emendari totis viribus procuremus, quantocius rationabiliter poterimus.

XII.

Et si aliquis de subditis, in quocumque ordine & statu, de hac convenientia exierit aut se retraxerit, vel huic communi decreto contradixerit, seniores cum veraciter fidelibus suis hoc secundum Dei voluntatem & legem ac justam rationem, velit nolit ille qui divino consilio & decreto & huic convenientiæ resistens & contradicens fuerit, exequantur. Et si aliquis de senioribus de hac convenientia exierit aut se retraxerit, vel huic communi decreto, quod absit, contradixerit, cum plures seniorum nostrorum fideles & regnorum primores in unum convenerint, eorum qui observaverint consilio, & Episcoporum judicio, ac communi consensu, qualiter de eo qui debite admonitus incorrigibilis perseveraverit agendum sit, faciente Domino decernatur. Et ut obnixius suprascripta capitula a nobis auxiliante Domino inviolabiliter observentur, & nos illa observaturos certius credatur, manibus propriis subterfirmavimus.

ADNUNTIATIO DOMNI HLUDOVVICI REGIS APUD CONFLUENTES LINGUA THEODISCA.

Col. 142.

CAP. I.

Vos scitis quid in isto regno evenit. Et ideo hic convenimus, ut de Dei voluntate & sanctæ Ecclesiæ statu, & de nostra ac vestra communi salute atque honore, & de pace populi Christiani, cum Dei adjutorio & fidelium nostrorum consilio tractaremus.

Concil. General. T. ... VII. Appendix VII.

II.

Et misimus hoc super Episcopos & ceteros fideles nostros, ut illi hoc invenirent, qualiter nos ad hæc quæ diximus exequenda adunaremus. Et vo-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 191. volumus ut sciatis quia sicut illi invenerunt & A
scripto nobis ostenderunt, ad invicem adunati sumus, sicut fratres per rectum esse debent, & nos simul cum isto nepote nostro, & ille nobiscum.
Col. 192. Et etiam suos fratres nepotes nostros in hac adunationis firmitate nobiscum recepimus, ita tamen si & ipsi hanc firmitatem erga nos fecerint & observaverint.

III.

Et sciatis quia non volumus ut ullus inter nos abhinc in antea alia verba portet nisi talia quæ Deo sint placita & quæ ad nostram communem salutem & nostrum honorem pertineant; ne sic simus sicut fratres in invicem, & patrui cum nepotibus, & nepotes cum patruis esse debent. Et si aliquis fuerit qui hoc facere tentaverit, producatur in medium ad rationem, & taliter inde castigetur ut nemo alius similia agere tentet. B

IV.

Col. 193. Et volumus ut Ecclesiæ & casæ Dei & Episcopi & Dei homines, Clerici & monachi, & nonnæ, talem mundeburdem & honorem habeant sicut tempore antecessorum nostrorum habuerunt.

V.

Et volumus ut vos & ceteri homines fideles nostri talem legem & rectitudinem & tale salvamentum in regnis nostris habeatis sicut antecessores vestri tempore antecessorum nostrorum habuerunt; & nos talem honorem & rectam potestatem in nostro regio nomine apud vos habeamus sicut nostri antecessores habuerunt. & justitia & lex omnibus conservetur, & pauperes homines talem defensionem habeant sicut tempore antecessorum nostrorum lex & consuetudo fuit, & sicut hic fideles nostri communiter consenserunt, & scripto nobis demonstraverunt, & nos cum illorum consilio consentimus & observari communiter volumus. Et si aliquis hoc perturbare voluerit, a nullo nostrum recipiatur, nisi ut aut ad rectam rationem aut ad rationabilem indulgentiæ concessionem deducatur. C

VI.

Sed & de istis rapinis & deprædationibus, D quas jam quasi pro lege multi per consuetudinem tenent, ab hoc die & deinceps de Dei banno & de nostro verbo bannimus ut nemo hoc amplius præsumat. Sed unusquisque infra patriam cum pace & sine oppressione pauperum & circummanentium consistat, & in hostem vel ad placitum sive ad curtem veniens, de suo sic warnitus & de domo sua moveat ut cum pace venire & nobiscum stare & ad domum suam redire possit. Et qui hoc transgressus fuerit, sicut tempore antecessorum nostrorum consuetudo fuit, & in illorum capitulis continetur, volumus ut hoc in illis transgressoribus emendetur.

VII.

Similiter & de conspirationibus, & de raptis Col. 194. feminarum tam viduarum quam & puellarum atque nonnarum, bannimus ex Dei & nostro verbo ut nullus hoc in regnis nostris agere præsumat. Et si quis hoc præsumpserit, secundum legem, & sicut in Capitularibus progenitorum nostrorum continetur, sic hoc emendare cogatur.

Hæc eadem Domnus Karolus Romana lingua adnuntiavit, & ex maxima parte lingua Theodisca recapitulavit.

Post hæc, Domnus Hludowicus ad Domnum Karolum fratrem suum lingua Romana dixit: Nunc, si vobis placet, vestrum verbum habere volo de illis hominibus qui ad meam fidem venerunt.

Et Domnus Karolus excelsiori voce lingua Romana dixit: Illis hominibus qui contra me sic fecerunt sicut scitis, & ad meum fratrem venerunt, propter Deum & propter illius amorem, & pro illius gratia, totum perdono, quod contra me misfecerunt, & illorum alodes de hereditate & de conquisitu, & quod de donatione nostri senioris habuerunt, excepto illo quod de mea donatione venit, illis concedo, si mihi firmitatem fecerint quod in regno meo pacifici sint, & sic ibi vivant sicut Christiani in Christiano regno vivere debent. In hoc si frater meus meis fidelibus, qui contra illum nihil misfecerunt, & me quando mihi opus fuit adjuvaverunt, similiter illorum alodes, quos in regno illius habent, concesserit. Sed & de illis alodibus quos de mea donatione habuerunt, & etiam de honoribus, sicut cum illo melius considerabo, illis qui ad me se retornabunt voluntarie faciam.

Et Domnus Hlotharius lingua Theodisca in supra adnuntiatis capitulis se consentire dixit, & se observaturum illa promisit.

Et tunc Domnus Karolus iterum lingua Romana de pace commonuit, & ut cum Dei gratia sani & salvi irent, & ut eos sanos viderent oravit, & adnuntiationibus finem imposuit.

Col. 195.

TITVLVS XXXII.

Post reditum a Confluentibus.

HÆC QVÆ SEQVVNTVR DOMNVS KAROLVS REVERSVS A CONFLVENTE cum consilio fidelium suorum per regnum suum denuntianda & observanda direxit.

HÆc Missi nostri discurrentes faciant.

CAP. I.

Omnibus in suo missatico firmitatem quæ inter nos & carissimum fratrem nostrum atque dilectos nepotes nostros facta est notam faciant.

II.

Capitula etiam quæ apud Confluentes accepta E sunt a nobis & communibus fidelibus nostris adnuntient.

III.

Sed & illa capitula quæ ante per regnum nostrum observanda misimus, cum capitulis episcopalibus & progenitorum nostrorum Imperatorum adcognitent, & cognitamentum quod modo apud Confluentes fecimus omnibus innotescant; & firmitatem ab omnibus qui ita contra nos misfece-

Baluz. Edit. Tarif. T. II, Col. 141. cerunt sicut notum est, & de quibus [illegible] frater noster petiit, qui alodes in regno [illegible] habere volunt, sicut in cognitamento nostro [illegible] ptum est, firmamentum recipiant. Ita tamen [illegible] si majores homines voluerint, ad nos [illegible] & in præsentia nostra ipsam firmitatem faciant; homines vero illorum ante Missos nostros [illegible] dem firmitatem faciant.

IV.

Vt Missi nostri eis qui firmitatem fecerint, alodes illorum quos de hereditate [illegible] quisitu qui de nostra donatione [illegible] & de illi [illegible] con- runt, & quos senior noster [illegible] non venit habue- eis dedit, si præcepta illius [illegible] Imperator in ipsis præceptis inde contine[illegible] illis, quantum reddant.

V.

Vt omnes qui firmitatem fecerint, alodes reddiderint, diligenter inbrevient, & quibus aliqui eam facere noluerint, similiter inbrevient. Et si & nobis renuntient.

VI.

Col. 144. De rapinis autem & violentiis & ceteris in- justitiis quas in istis præteritis annis in regno, postquam ista perturbatio exorta est, [illegible] rationabiliter [illegible] Et potuerint nostro fe- cerunt, quantum procurent. [illegible] si de ipsa pacifi- nostri pacificare ad nostram partem venerint, ex catione vuadij frater noster carissimus nos petiit, ex toto, sicut frater [illegible] perdonent, in hoc ut talia de nostra auctoritate [illegible] cetero non faciant.

VII.

De pacificatione vero illorum qui in regno nostro consistentes, postquam Deus suam nobis ostendit gratiorem misericordiam, per illorum indebitam præsumptionem rapinas & violentias atque alias injustitias fecerunt, si vuadij ad no- stram partem exierint, Missi nostri inbrevient, & nobis renuntient, ut nos inde commendemus quid nobis tunc visum fuerit.

VIII.

Et ut pax in regno nostro per illorum missa- ticum, sicut nos adcognitavimus, & capitula a nobis directa commendant, omnibus modis ob- servetur, diligenter provideant; & qualiter eam quisque observaverit, ut veritatem, absque respectu alicujus per- sonæ, inspiciant. Et quicquid [illegible] quod [illegible] dili- genter [illegible] inde nobis renuntient, com- mendamus. Missos majores per se adimplere non potuerint, ad referant, ut cum per ipsum missaticum consilio & auxilio om- nia impleant. cum illorum [illegible]

Firmitas autem quam a prædictis hominibus Missi nostri debent recipere, ista est: [illegible] illa die in ante Karoli, Hludouvici Imperatoris filii, regnum illi non forconsiliabo, neque [illegible] sibo. Si me Deus adjuvet & istæ sanctæ reliquiæ.

Confirmatio Seniorum nostrorum Regum Confluentes facta ista est.

Quod ad Dei voluntatem, & sanctæ ejus Ec- clesiæ statum & honorem atque defensionem, & ad illorum communem salutem & honorem, & ad populi Christiani illis commissi salvamentum & pacem, & ad leges & justitiæ atque rectæ ra- tionis conservationem, quantum illis Deus scire & posse donaverit, vero consilio, & secundum quod illis rationabiliter & salubriter possibile fue- rit, sincero auxilio adjutores sibi invicem ad re- gnum illorum continendum erunt, & nec in vi- ta, nec in membris, nec in regno aliquis co- rum suum parem forconsiliabit.

Concil. General. Tom. XVII. Appendix VII.

Adnuntiatio autem illorum ista est.

CAP. I.

Quia secundum quod in prædicta firmitate con- tinetur, deinceps observare volunt, & Domino adjuvante observabunt.

II.

Et non volunt ut aliquis inter eos alia aliqua verba portet nisi quæ Deo sint placita, & ad communem [illegible] salutem & honorem sint pertinen- tia. Et si aliquis aliter præsumpserit, in medium adducatur, & taliter inde castigetur ut nemo alius similia agere tentet.

III.

B Et volunt ut Ecclesiæ & casæ Dei & Episco- pi & Dei homines, Clerici, monachi, & non- næ, talem mundeburdem & honorem habeant sicut [illegible] antecessorum suorum habuerunt.

IV.

Et volunt ut fideles illorum talem legem & justitiam & tale salvamentum in regnis illorum habeant sicut antecessores eorum tempore ante- cessorum illorum habuerunt, & ipsi Reges talem honorem & rectam potestatem habeant sicut ipso- rum antecessores habuerunt, & justitia & lex omnibus conservetur. Et si aliquis hoc pertuba- re voluerit, a nullo eorum recipiatur, nisi ut aut ad rectam rationem aut ad rationabilem in- C dulgentiæ concessionem deducatur.

V.

Et ut illi homines qui in isto regno contra seniorem nostrum Domnum Karolum mispriie- runt, si se recognoverint, propter Deum, & pro- pter fratris sui deprecationem, quicquid contra eum misfecerunt eis vult indulgere. Et sicut præscriptum est, alodes illorum de hereditate & de conquisitu, quod tamen de donatione sua non venit, sed & illos alodes quos de donatione Col. 138. Domni Imperatoris Hludouvici habuerunt, eis concedit, si talem firmitatem ei fecerint sicut prædiximus.

VI.

D Sed & de rapinis & deprædationibus & de con- jurationibus & de conspirationibus, & de raptis feminarum tam viduarum quam & puellarum at- que nonnarum, firmiter banniverunt ut amodo & deinceps nullus præsumat: & qui præsumple- rit, secundum leges divinas & humanas & secun- dum Capitula Imperatorum ac prædecessorum suorum hoc emendare cogatur. Et unusquisque infra patriam cum pace & sine oppressione pau- perum & circummanentium consistat; & in ho- stem vel ad placitum sive ad curtem veniens, de suo sic vuarnitus de domo sua moveat ut cum pace venire, stare, & ad domum suam redire possit.

E Summa Capitulorum quæ apud Confluentes modo ac- ceptata sunt a senioribus nostris Regibus & illo- rum fidelibus hæc est.

CAP. I.

De illorum concordia & fraterna conjunctio- ne atque mutuo adjutorio, sicut in cognitamen- to illorum continetur.

II.

Et de illorum indulgentia qui in isto regno mispriserunt, si se recognoverint, & deincept a talibus se cavere voluerint, & in regno pacifici esse

Ibid. Col. 198.

esse voluerint, sicut in cognitamento illorum continetur.

III.

De lege & justitia omnibus unicuique in suo statu & ordine conservanda.

IV.

Vt a rapinis ac deprædationibus atque a conjurationibus & conspirationibus & seditionibus & a raptis feminarum se omnes caveant: & qui deinceps talia præsumpserit, sicut in cognitamento illorum continetur, secundum leges ecclesiasticas & mundanas & secundum Capitula prædecessorum Regum hoc emendare cogatur, & in compositione, & in harmiscara, & in pœnitentia ab Episcopo parochiæ ejus suscipienda.

Col. 198.

Capitula autem Imperatorum Domni Karoli & Domni Hludowici de talibus rebus, ut de multis pauca hic ponamus, ista sunt.

VI. 97. 303.

SI quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli ejusque homini aliquid vi abstulerit, & in triplo cui aliquid abstulit legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est, sexaginta solidos, nobis persolvat. Postmodum vero a Comite ante nos adductus, & in bastonica retrusus usque dum nobis placuerit pœnas luat. Nam si publice actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam juxta sanctorum canonum sanctionem. Si vero occulte, sacerdotum consilio ex hoc agat pœnitentiam. quoniam raptores, ut ait Apostolus, nisi veram egerint pœnitentiam, regnum Dei non possidebunt. Qui vero de rebus Ecclesiarum aliquid abstulerit, gravius inde judicetur, quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegia vocatur qui ex eis aliquid abstulerit aut rapuerit. Extorres namque a liminibus sanctæ matris Ecclesiæ tales personæ, usque ad satisfactionem Ecclesiæ, quam læserunt, sunt habendæ atque firmiter denotandæ.

Et item. Si quis in exercitu infra regnum sine jussione dominica per vim hostilem aliquid prædari voluerit, aut fœnum tollere, aut granum, sive pecora

IV. 141. VI. 280.

majora vel minora, domosque infrangere vel incendere, hæc ne fiant omnino prohibemus. Quod si aliquis præsumptiose factum fuerit, sexaginta solidos, si liber est, sit culpabilis, & omnia similia restituat, aut cum duodecim testibus se purget. Si vero servus hoc fecerit, capitali crimini subjaceat, & dominus omnia similia restituat, quia servum suum non correxit nec custodivit ut talia non perpetraret. quoniam si nos ipsos comedimus, cito deficiemus. Vnusquisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua deprædatio infra regnum fiat. Col. 199.

Et item. Si quis domum alienam cujuslibet infregerit, quicquid exinde per vim abstulerit aut rapuerit vel furaverit, secundum legem cum illi cujus domus fuerit infracta & spoliata in triplum componat, & insuper bannum dominicum solvat. Si servus hoc fecerit, sententiam superiorem accipiat, & insuper secundum legem suam compositionem faciat. Si quislibet homo aliquod tale damnum alicui fecerit pro quo plenam compositionem facere non valeat, semetipsum in wadio pro servo dare studeat usque dum plenam compositionem adimpleat. III. c. 43.

Col. 149.

De capitulis autem a nobis per regnum nostrum directis ista excerpta sunt.

Tit. XIII. c. 10.

VT unusquisque Missus in suo missatico provisionem habeat ut si aliquis de nostris fidelibus per missaticum suum transierit, aut ibi consistens vel commanens rapinas vel deprædationes aut tolte inlicita fecerit de quibus Deus offendi solet & populus pro oppressione gemere, qualenus hoc subtiliter & veraciter investiget, & secundum legem emendari faciat, nobisque renuntiet; qualiter inde nos sic ordinemus ut nec ipsum nec alium hoc agere delectet.

Ibid. c. 11.

Et item. Vt Missi in illorum missaticis curam habeant ne homines nostri aut alii qualiber vicinos suos majores vel minores tempore æstatis, quando ad herbam suos caballos mittunt, vel tempore hiemis, quando marescalcos illorum ad fodrum dirigunt, vicinos majores vel minores deprædentur. Et si egerint hoc etiam, ut prædiximus, veraciter Missi nostri investigent, & legaliter emendatum nobis renuntient; ut in seniore hoc sic emendemus quatenus homines suos in potestate habeant, & contenti sint debitis, & indebita injuste non appetant.

Duo capitula sequentia pertinent ad titulum præsentem, & non sunt repetita in superioribus.

VOlumus etiam ut de beneficiis destructis & silvis venditis, tam ex republica, quam ex rebus ecclesiasticis, Missi nostri omnes admoneant ut de cetero qui illam habent exinde se caveant, & hoc quod male actum est, quantum potuerint, emendare procurent, ne vindictam secundum Capitularia prædecessorum nostrorum sustinere cogantur. Col. 190.

Col. 190.

Capitula autem legum divinarum atque mundanarum & Imperatorum de raptis feminarum, & de conspirationibus, & de conjurationibus, & de Ecclesiarum infracturis, atque Clericorum dehonorationibus, & de Comitibus qui in comitatibus suis injusta faciunt, hic non adnotavimus, quia cognita sunt, & majori districtione indigent. de quibus omnes admonete atque omnes ex Dei banno & nostro cavere præcipimus. De his interim Missi nostri discurrentes cum consilio majorum Missorum, ut præmisimus, studeant dobec plenitudinem capitulorum & adnuntiandam & obserandam ad communem omnium nostrum salutem & pacem per regnum nostrum adjuvante Domino disponamus.

Col. 220.

TITVLVS XXXIII.

Edictum in Carisiaco.

HOC EDICTVM CONSTITVIT DOMNVS KAROLVS IN CARISIACO anno incarnationis dominicæ DCCCLXI.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex omnibus regni nostri fidelibus. Pervenit ad nos quia quod ad timorem incutiendum, ne aliquis bonum denarium, id est, merum & bene pensantem, reicere audeat, more prædecessorum nostrorum pro generali utilitate regni nostri commendavimus, aliqui Missi ad hoc constitutum exequendum, minus intelligentes devotionem voluntatis nostræ, & obsequentes intentioni suæ voluntatis, quasdam adinventiones, quod multum Dominus detestatur, & in mallatione & in exactione intromittunt; cum in eo

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 150. eo quod ad regni utilitatem jubetur & agitur, non privata contra generalem utilitatem commoditas, neque aliquod turpe lucrum, quod in Christiana religione & in regia dignitate aut in Missorum fidelium sinceritate non condecet, se debet ullo modo miscere. Propterea necessarium duximus ut commendationem nostram ex hoc scribere rogaremus, quæ ex more in nostro palatio apud Cancellarium retineatur, & inde per Missos nostros dirigatur; ut nemo per ignorantiam, nemo per industriam ab ea valeat deviare. Unde volumus, quia & timor utilis, & consideratio misericors, & discretio moderata in hac commendatione nostra est necessaria propter pravitatem hominum, quia necesse fuit in illis temporibus conjectum de illis accipere, & ad navium compositionem, & in Normannorum causa, pro regni, sicut res conjacet, salvamento, ut omnes sed cognoscant quia non quæstum inhonestum, sed publicam regni utilitatem quærimus. Salva constitutione & in postmodum jure firmissimo permanente quæ in Capitulari avi & patris nostri ex hoc scripta habetur, quilibet francus homo IV. 50. convictus quia bonum denarium, id est, merum & bene pensantem, post hunc bannum nostrum ejecerit, medietatem francilis banni componat. De colonis autem, & servis cujuslibet potestatis, Col. 151. si in civitatibus vel mercatis aliis deprehensus aliquis fuerit denarium reicere, Missus reipublicæ provideat ut si non invenerit illum denarium merum & bene pensantem, ut cambiare illum mercanti jubeat. Si autem illum denarium bonum invenerit, consideret ætatem & infirmitatem & sexum hominis, quia & feminæ barcaniare solent, & aut ictibus, prout viderit competere, aut minutis virgis cum ratione & discretione illum qui denarium bonum rejecit castiget; quatenus &

A ceteri timorem habeant, & homo crudeliter non damnetur. Et qui post hunc præsentem bannum inventus fuerit pro tali correptione non castigatus, habeat Missus reipublicæ in civitatibus & in mercatis denarium sic affectatum ut deprehensus in fronte denario calefacto salvis venis aliter castigentur, quas ut ipse homo & ceteri castigentur non pereat & videntibus nostri signum castigationis ostendat. Missi autem nostri non mallent colonos pauperes cujuslibet potestatis cogant; sed servos bannum francilem solvere nova adinvenietione, nec eorum, non cum aliqua coloni vel servi Oeatus quia de sua advocatione denarium, id est, sed B bannum nostrum bonum rejecerint, sicut contra rum & bene pensantem advocatus pro lex est, malleter. Et unusquisque sacramento me- de sua advocatione, si suo reddere omnibus pabiles de hoc banno nostro bannum incul- rit, unum tantum integrum ministerialibus portue in convenientia ut eum contra hanc ponat, vocatione quos invenerit sicut supra diximus, sua ad- nostrum fecisse, castiget. bannum saria & moderata discretione de uno solo neces- sa exegerit ut advocatus contra bannum si cau- servo mallietur, quia nec lex est, ut colono vel C cerit, in calumnia, quia interprendere, advocatus nostrum le- divimus aliquos sed coloni vel servi de sicut su- suam legem componat; nisi forte ipse sua francus rione legem qui contra nostrum fecerit eum advoca- Col. 153. inducere utem nostrum de præsenti tempore in hoc Hanc ... salva inpostmodum, ut diximus, bannum. stitue ... prædecessorum nostrorum constitutione, con- hoc ... nostro & in civitatibus & in mallis atque ex palati ... stris seu in mercatis relegi, adcognitari, & in ... Col. 152. in pl... obser... mandamus.

TITULUS XXXIV.

Synodi Pistensis.

Col. 151. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex, & Episcopi, Abbates quoque, & Comites, ac ceteri in Christo renati fideles, qui ex diversis provinciis super fluvium Sequanam, in locum qui Pistis dicitur, ubi exigentibus peccatis nostris aliquandiu sedes fuit Normannorum, convenimus anno incarnationis dominicæ DCCCLXII. anno vero XXIII. regni Domni nostri Karoli Regis gloriosi, Indictione decima.

CAP. I.

REges & Episcopi qui ante nos fuerunt, dudum amore & timore divino, cum ceterorum fidelium Dei consilio atque consensu plura statuerunt capitula; providentes qualiter sanctæ Dei Ecclesiæ statum debitum & honorem & regni habitatores in omni statu & ordine haberent legem atque justitiam. Nos etiam pro qualitate rerum & opportunitate temporum quædam huic causæ convenientia capitula superaddidimus. Sed diabolo satagente supervenientibus perturbationibus tam a paganis quam a nomine tenus Christianis miserabiliter excitatis, incepta bona defecerunt, & in tantum in hoc regno mala horribilia increverunt ut in nobis videamus & sentiamus completum quod olim est per Prophetam prædictum, Isa. 1. Terram vestram in conspectu vestro alieni devorant, & erit sicut in vastitate hostili, & pervenit gladius usque ad animam; quoniam alieni insurrexerunt in nos, & fortes quæsierunt animas nostras, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

D contra ... nis ... quos defensionem putavimus, sed defensio non ... ilio, sicut necesse fuerat, hactenus adjuti bis est ... mus. Unde compellente cordis dolore noangustia ... exclamandum quod Rex bonus obsidionis latione ... & tribulatus exclamavit dicens: Dies tribu- 4. Reg. 19. ad parvam ... & blasphemiæ dies iste. Venerunt filii usque Col. 154. omnia ... vidimus & partus non habet parturiens. Hæc hostes irruerunt, sensimus, & dolemus: quia cum sed ad præparata, defensores nostri parati sunt, spiritum sanctum non convaluerunt: quia illum in opportunitatibus, qui requievit super adjutorem minum nostrorum, in tribulatione Christum Do- E nus episcopalis vel quem per impositionem matristatem maligni consignatione accepimus, conspiritum scilicet operibus a nobis effugavimus, ita ut nobis necesse consilii & fortitudinis, quem quia contra inimicos fuerat habemus, ideo fortiter non valemus. Quæ nostros stare nos viriliter & vincere no sunt conjuncta: quia nec utraque sibi necessalio, nec consilium sine virtute virtus sine consiQuid igitur profuit qui per utile esse potest. consilium præparatur,

Psalm. 78 &c. Tuiss. T. II. Col. 198. tur, dum ad prælium per fortitudinem non procedunt? Filiæ quippe usque ad partum veniunt quando apta consilia usque ad desiderium efficiendi operis procedunt; sed virtutem non habet parturiens, quia dum infirmus quisque consilia concipit, hæc ad utilitatem aliquantam per partum operis non producit. Videmusque impletum quod a Domino est ante prædictum populo contra voluntatem suam facienti: *Anathema in medio tui; non poteris stare coram inimicis tuis.* Qui contra placatus placentibus sibi dixit: *Nullus stabit contra vos.* Sed & ideo terram nostram in conspectu nostro alieni devorant, quoniam alienos a Deo diabolos, effugata gratia sancti Spiritus, in animas nostras recepimus. Ideo terra nostra deserta est sicut in vastatione hostili, quia flores & fructus fidei, spei, & caritatis, & humilitatis, & castitatis, & sobrietatis, ac ceterarum virtutum ab agro cordis nostri devastavimus, & pro illis spinas vitiorum & urticas peccatorum, & cicutas vanitatis in nobis ipsis, etiam laborantes ut inique agamus, non increscere solum sed incrementare cum studio fecimus. Ideo habitatores terræ occisi & fugati sunt, quia nos ipsos peccati gladio occidimus, & omnia bona quæ nobis Dominus sive in intellectu naturali, sive in doctrina, sive in divitiis, sive in honoribus, sive in familiaritatibus quæ nobis contulit apud nobis potentiores, ad carnis voluptates convertimus, & nos & omnia quæ nobis Dominus dedit ab illius voluntate, pro qua nobis facienda illa donavit, avertimus. Quod unusquisque potest in seipso recognoscere, si etiam de singulis membris suis cogitaverit quid fecit & quid facit, quod Deus ad operandam suam salutem donavit. Et sicut de membris corporis inveniet apud seipsum, ita de membris animæ poterit invenire, quæ per spiritalia vitia dispergit atque disperdit, & spiritales in se virtutes a Deo sibi collatas aut effugat aut conculcat. Ideo Ecclesiæ & villæ incensæ sunt, quia ignis avaritiæ & rapacitatis, atque invidiæ, & adulteriorum, ac ceterarum immunditiarum, non solum per naturalem sexum, sed etiam per eum sexum qui est contra naturam, sine pœnitentia & sine resipiscentia in nobis exarsit & ardet. Et quoniam illum spiritum qui super humilem & quietum & sermones suos trementem requiescit, per superbiam & inobedientiam ac præsumptionem a nobis expulimus, ideo sanctorum ac protectorum nostrorum corpora de sepulcris suæ requietionis effossa sunt. Et quia nos spiritui maligno juxta Dei permissionem potestatem habenti & super nos ascendenti non restitimus ut fugiat a nobis, idcirco servi & ancillæ Dei de locis suis expulsi sunt, & nos de quiete cælestis paradisi & de consortio cælestis Ecclesiæ, id est, angelorum sanctorum, ejecti sumus, nisi per dignos pœnitentiæ fructus ad hæc unde cecidimus redeamus. Et quia nos tales efficimus de qualibus Dominus per Prophetam dixit, *causa viduæ* Esa. 1. Col. 198. *non ingreditur ad eos*, quia sic apud nos est facta venalis justitia ut ad eam nemo possit pervenire nisi viam ei aperuerint munera, ideo vota fidelium & pretia peccatorum, quæ sacris locis conlata fuerunt, propter peccata nostra de hoc regno sunt penitus exportata, & vendentes justitiam & veritatem, & in his scilicet ipsum Christum, qui est nobis a Deo factus justitia, & qui dixit *Ego sum Veritas*, nisi digne pœnituerint, cum Iuda traditore Christi æterna expectant incendia. Et quia sanguis sanguinem tetigit, id Osee 4. est, culpæ culpis adjunctæ sunt, & sicut scriptum

A est, adulterium & homicidium & mendacium & furtum & perjurium inundaverunt, & iniquitates nostræ supergressæ sunt capita nostra, ideo nobiles nostri & de episcopali ordine & de aliis ordinibus interierunt, & capti cum maximo detrimento & regni & Ecclesiæ sunt aut redempti aut interempti. Et quia nos per peccata nostra aterra viventium peregrinati sumus, idcirco, sicut scriptum est, *Propheta & Sacerdos ierunt in terram quam ignorabant.* Hier. 14. Et post hæc omnia, pius pater, cujus multis miserationibus non sumus consumpti, Thren. 3. quia non defecerunt miserationes ejus, materna pietate nos flagellat, & expectat ut ipsa vexatio donet intellectum auditui nostro, quia illa credere noluimus quæ per Scripturas nobis
B illatorum promisit, si illius voluntatem non faceremus. Et ostendit nobis in exterioribus vastationibus quæ de interioribus depopulationibus intelligere debeamus, & intellecta ad illum redeamus & credamus quia iterum nobis in Scriptura multipliciter promisit, inter quæ veraciter sicut Veritas dixit: *Revertimini ad me, & ego revertar ad vos.* Malac. 3. &: *Quare moriemini in peccatis vestris?* Et quia non credidimus promittenti, credamus tandem aliquando vel juranti. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.* Ezech. 18 & 33. Et nisi conversi fuerimus, sicut jam
C videmus, gladium suum vibravit, arcum suum, id est, vindictam tetendit, & paravit ad exercendam duriorem vindictam. Sicut etiam de reprobis dictum est: *Ignis, sulphur, & spiritus procellarum; pars calicis eorum.* Psal. 10. Et hoc quod videmus & sentimus pars est vindictæ: quia majora & plura & graviora venient super nos, nisi fuerimus conversi, ut scriptum est: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* Sap. 5. Unde sicut dicit Apostolus: *Sicut exhibuimus membra nostra arma iniquitatis peccato ad serviendum immunditiæ & iniquitati, ita exhibeamus membra nostra servire justitiæ in sanctificationem.* Rom. 6. Col. 198. Quia stipendia, id est, retributio peccati, mors; gratia autem Dei pro bonis operibus ipsa donata est vita æterna. Et si-
D cut quando solemus de istis frequentibus itineribus reverti ad mansiones nostras detonsi & delavati cum drappis & calciamentis depannatis, & tunc nos reficimus & reparamus, ita vel nunc reparemus nos per cor contritum & humiliatum, & per confessiones ex puro corde & per benignitatem mentis, & per concordiam cum Dei voluntate; quia per discordiam & regnum istud temporale imminutum & pene desertum, & æternum regnum perditum habemus. Quia nec omnes Reges esse possumus, nec Regem super nos a Deo constitutum, quia, sicut scriptum est, imposuit homines super capita nostra, habere sustinemus, non attendentes quia, sicut dicit Apostolus, *non est potestas nisi a Deo; & qui potestati* Rom. 13.
E *resistit, Dei ordinationi resistit.* Quoniam Deus, qui essentialiter est Rex Regum & Dominus dominantium, participatione nominis & numinis Dei, id est, potestatis suæ, voluit & esse & vocari Regem & Dominum pro honore & vice sua Regem in terris. Et sicut archangelus, qui nunc est diabolus, cum suis sequacibus, quia per humilitatis subjectionem conditori suo subditus esse noluit, & per æqualitatem caritatis coangelis suis socius esse despexit, de cælo cecidit, ita & illi potestati a Deo constitutæ propter Deum & in Deo subjecti esse nolunt, & pares vel coæquales in regno habere non sufferunt, (per quam debitam subjectionem & parilem æqualitatem Dei amici & angelorum consortes esse poterant) subjecti dia-

diabolo & Dei inimici constituuntur. Quapropter de diabolo scriptum est: *Ipse est Rex super universos filios superbiæ.* & illius subjectis Dominus, apud quem non est vicissitudinis obumbratio, quandiu in ipso malo perseverant, semper in evangelio dicit: *Vos ex patre diabolo estis.* non quia a diabolo sint facti aut generati, sed quia diabolum sunt imitati. Reparemus ergo nos per pœnitentiam & confessionem, & per eleemosynas, unusquisque secundum possibilitatem suam; & quantum quisque se recognoscit a Deo aruisse per culpas, tantum bibat compunctionis suæ lacrymas. Et tunc proficient in aqua illa quas facimus firmitates, si per bona opera restruxerimus, quas in nobis destruxerunt peccata, virtutum munitiones. Quæ & tunc proficient si mala quæ fecit quis prius prout potuerit emendaverit, aut rapta solvendo, aut per indulgentiam deprecando, aut mala cetera per dignam pœnitentiam abolendo. Et tunc proficient si deinceps se custodierit ne de illis se sordidet de quibus se emundavit, quia scriptum est: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, dicit Dominus. quiescite agere perverse, discite benefacere.* quia qui se bonis operibus & lacrymis & orationibus a peccato mundat, & iterum gravia peccata perpetrat, talis est, ut sanctus Petrus dicit, sicut porcus qui se lavat in luto, & sicut canis qui remanducat vomitum suum. & timere debet ne ipsas lacrymas in conspectu Dei reddat immundas, per quas mundari potuit a peccatis. Quæ non dicimus ut si iterum aliquis ceciderit post confessionem in peccatum, ut in peccatis quasi desperatus jaceat, sed ut a peccatis quantum potest se caveat. Et si fragilitate ceciderit, (quia scriptum est, *Numquid qui cadit non adiciet ut resurgat?*) dicat, Nunc cœpi: & per immutationem dexteræ excelsi semper per pœnitentiam resurgat, ne illum ultimus dies in peccatis inveniat, & sine fine perditus fiat.

II.

Unde quia solent medici, quando generalis infirmitas vel morbus in terram venit, generalem medicinam conficere, unde omnes possint sanari, ita nunc communiter hanc medicinam cooperante & mediante Domino statuimus ad recuperandam & conservandam sanitatem nostram, ne & in isto seculo gravius affligamur, & in futuro seculo, quando de isto corpore exierimus, æternis tormentis cruciemur. *Id est*, ut unusquisque Episcopus in sua parrocchia, & Missi in illorum missaticis, & Comites in illorum comitatibus, cum maximo studio & summa diligentia curam habeant ut quicunque raptores & deprædatores ibi fuerint, cujuscunque hominis sint, ad rationem deducantur, ut secundum legem quæ ibi male facta habent emendent, aut solvant secundum legale placitum, aut per indulgentiam sibi impetrent perdonari. Et Episcopi, secundum qualitatem & quantitatem peccatorum, absque acceptione personarum, rapacibus & his similibus vitiis nominatis & convictis pœnitentiæ leges injungant, inspecta discretione & qualitate, prout cuique ad salutem viderint expedire. Ad quæ specialiter exequenda quædam de pluribus capitulis prædecessorum Regum & synodalium hic ponere dignum & necessarium duximus; commonentes Episcopos, Missos, & Comites ut illa capitula quæ inde ante hos annos in unum collecta fuerunt, & in Carisiaco Episcopis & Missis nostris per universum regnum nostrum ad exequendum donavimus, sed & illa quæ consensu fidelium nostrorum fieri pas-simus quando cum fratre nostro Hlothario glorioso Imperatore apud Valentianas locuti fuimus, & fidelibus nostris denunciari & observare præcepimus, ad præsentiam reducant, & illa rescribant. Et quia hæc pauca hic brevitatis causa subscripsimus, in talibus rebus quæ eis advenerint non invenerint ... dandum, & hic inde capitula regia & synodalia per illa & per alia capitula emendanda perviderint, quæ emendanda sunt emendare procurent. Si vero & juxta diabolicam calliditatem & secundum humanam fragilitatem nova quæcunque acciderint, quia nova morborum genera nova quærunt medicamenta, morem prædecessorum nostrorum sequentes, sancti Spiritus gratia illustrati, contra venena diaboli ministrare medicinalia curabimus ... Christi.

III.

Communi placito constituimus ut usque ad Missam sancti Remigii, id est, Kalendas Octobris, spatium habeant illi qui in istis temporibus criminaliter deprædationes & alia malefacta publice fecerunt, ut inde & apud Deum & apud eos quibus male fecerunt se pacificent. Et quis hoc non fecerit, bannum nostrum duplicem componat. Scilicet ut quia postquam illas rapinas & alia male facta in Carisiaco, & postea apud Confluentes cum dilecto fratre nostro Hlothario glorioso Rege & nepote nostro Hludowico bannivimus, & post istum bannum forsan ... factum illa emendare, per consensum ... dimus, noluerunt, & omnia sicut eis ... qualiter componere compellantur, & per pœnitentiam secundum sacros canones Deo & Ecclesiæ in quam peccaverunt satisfaciant. Quibus si obedire noluerint, aut per fidejussores ad præsentiam nostram perducantur, aut omnia quæ in regno nostro habent, in bannum nostrum mittantur, & episcopali auctoritate a communione ecclesiastica & omnium fidelium societate excludantur.

IV.

De honore autem Ecclesiarum ac servorum Dei, & de rapinis atque aliis malis seu præsumptionibus ... compescendis, capitula ab ista die & in reliquum temporibus constituta avi & patris nostri hic subjungere, & ut omnimodis observentur ... banno nostro præcipere dignum & necessarium duximus. Scriptum est enim in illis capitulis: Si quis infra regnum nostrum rapinam fecerit, aut homini aliquid abstulit, legibus componat, & in triplo fideli ejusque cui aliquid abstulit, id est ... solidos nobis insuper bannum nostrum persolvat. Postmodum vero ... in alio a Comite in carcere adducatur, ut in bastonibus ... usque dum nobis placuerit, publicas pœnas luat. Nam si publice actum fuerit, publicam pœnitentiam agat. ... raptores, ut ait Apostolus, regnum Dei non possidebunt. Qui vero de rebus Ecclesiarum aliquid abstulerint, gravius inde judicentur, quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur qui ex eis aliquid abstulerit ... Extorres namque a liminibus sanctæ Ecclesiæ tales perseverent usque ad satisfactionem, habendæ sunt, quam legitime ... Et item sanctus Paulus dicit, quia neque rapaces regnum Dei possidebunt. Et item, si quis fornicator est, aut adulter, aut rapax, aut homicida, cum hujusmodi nec cibum sumere.

Baluz. Ibi Parif. T. II. Col. 660. sumere Christi discipulo, id est, Christiano, li- cet ante satisfactionem, id est, correctionem ac emendationem & dignam pœnitentiam. Et san- ctus Johannes Apostolus talem salutare aut in do- mum recipere vetat. Et sacri canones Spirito san- cto per eot dictati qui io cælo cum Deo regnant, & in terris miraculis coruscant, constituerunt di- Concil. Tolet. 3. c. 9. centes: Si quis de potentibus Clericum aut quem- libet pauperem aut religiosum exspoliaverit, & mandaverit ad ipsum Episcopus ut eum audiat, & is contempserit, invicem mox scripta percur- rant per omnes provinciæ Episcopos, quoscunque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur do- nec audiat & reddat aliena. Et de rebus ac fa- cultatibus ecclesiasticis dicunt: Si quis oblationes Concil. Gangr. c. 9. Col. 160. Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere vel dare volue- rit præter conscientiam Episcopi, vel ejus cui hu- juscemodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit. Et item in Capitulis avi & patris nostri scriptum est de his qui in exercitu quoscunque secum ducunt, quod II. 15. & nos infra patriam volumus observare. Deinceps omnibus denuntiare volumus ut unusquisque co- gnoscat omnes qui in suo obsequio sunt, sive sui sint, sive alieni, ut de eorum factis rationem se sciat redditurum; & quicquid in pace violan- da deliquerint, ad ipsius debeat periculum per- tinere. ea scilicet conditione ut pacis violator pri- mum juxta facinoris qualitatem, sive coram no- bis, sive coram Misso nostro, dignas pœnas per- solvat, & senior, qui secum talem duxerit quem aut constringere noluit aut non potuit ut nostram jussionem servaret, & insuper in regno nostro præ- das facere non timuerit, pro illius neglegentia, si ante eum de his non admonuerit, & postquam neglegentie contemptoris ad ejus notitiam perve- nerit, eum corrigere, sicut decet, neglexerit, ho- nore suo privetur; ut scilicet neuter illorum sine justa vindicta remaneat. Nos autem Episcopi evan- gelica & apostolica atque episcopali auctoritate se- niorem & quemlibet regni potentem, si commo- nitus juxta evangelicum præceptum se suosque ho- mines corrigere noluerit, & licet ipse talia non faciat, tamen si sui vel in suo obsequio manen- tes talia fecerint, si eos non correxerit, & emen- dari quæ faciunt non obtinuerit, eosque ad pœ- nitentiam non perduxerit, ipse excommunicetur secundum sacros canones, donec suos homines ad emendationem & pœnitentiam reducat. quia me- lius judicavimus illum excommunicari per cujus fortiam sui talia faciunt quam omnes illos qui nec Deum timent, nec Episcopos neque Missos reipublicæ propter ejus fortiam reverentur, & ex- communicati ipsi non corriguntur, & alios suo morbo inficiunt. quia, dicente Apostolo, non so- lum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte. Non est liber a consensu qui quod emendare potest emendare neglegit. quapro- pter sine dubio peccati se participem facit. Si au- tem ipse potens vel senior satisfecerit Episcopo & Missis regiis, quia suos homines ad emenda- tionem & ad pœnitentiam non potest adducere, sed seipsum vult aut a talibus immunem ostende- re aut digne satisfacere, & hujusmodi maleficos Col. 160. a suo obsequio reicere, & ut Dei inimicos per- sequi, tunc aut non excommunicetur, aut ab ex- communicatione solvatur. Et item in Capitulis II. 23. Imperatorum scriptum est: *Comites vero ministris Ecclesiæ in eorum ministeriis, ut hoc plenius & de nostris & de se & de suis hominibus obtinere pos- sint, adjutores in omnibus fiant. Et quicunque pri- ma & secunda vice de his a Comite admonitus non*

A *se correxerit, volumus ut per eundem Comitem ejus neglegentia ad nostram notitiam perferatur, ut nostra auctoritate quod in nostra capitulari continetur subire cogatur.* Et item: *De pace in exercitali itinere ser-* II. 24. *vanda usque ad marcham, hoc omnibus notum fieri volumus, quod quicunque auctorem damni sibi illati nominatim cognoscit, ut justitiam de illo quærat & accipiat.* Et item: *Si quis in exercitu vel infra re-* V. 301. *gnum sine jussione dominica per vim hostilem aliquid prædari voluerit, aut fœnum tollere, aut granum, sive pecora majora vel minora, domosque infringere vel incendere, hæc ne fiant omnino prohibemus. Quod si ab aliquo præsumptiose factum fuerit, sexaginta so- lidis, si liber est, sit culpabilis, & omnia similia re- stituat, aut cum duodecim testibus se purget. Si ve-* B *ro servus hoc fecerit, sententia capitali subjaceat, & dominus omnia similia restituat, quia servum suum non correxit nec custodivit ut talia non perpetraret. quoniam si nos ipsos comedimus, cito deficiemus. Unus- quisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua depradatio infra regnum fiat.* Similiter & collectas quas Theotisca lingua heriszuph appellant, & in- fractiones immunitatum, & incendia, & assalitu- ras in domos, & conjurationes, & conspiratio- nes, & seditiones, & raptus feminarum, sicut & divinæ & humanæ leges prohibent, & prædeces- sores nostri Reges prohibuerunt, firmiter ex ban- no nostro & nos prohibemus.

Nos quoque Episcopi auctoritate Dei & sacro- Regino lib. 2. c. 430. C rum canonum, sicut sancti Pontifices DCXXX. in Chalcedonensi Concilio conspirationem fieri pro- hibuerunt, & sicut ceteræ Concilia Episcoporum hujusmodi perniciosa facta vetuerunt, & nos pro- hibemus. quia facientes illa per eorum judicium qui cum Deo jam in cælo regnant, & a cælesti Ecclesiæ & a Christianorum societate separati sunt, nisi per dignos pœnitentiæ fructus ad hoc redeant ut sanctæ Ecclesiæ possint readunari. Similiter ut hæc capitula, quæ hic annotare sunt, ita per hæc & illa omnia quæ in suprascriptis locis, sci- licet in Carisiaco, & apud Valentienas, collecta Col. 180. & constituta sunt, observari præcipimus, & om- nes communiter confirmamus.

Si autem aliquis quiscunque inobediens extite- D rit, cum summa festinatione Episcopi, Comites, & Missi nobis notum facere curent, ut quanto- cius ad nostram præsentiam illum venire jubea- mus, & dignam ultionem secundum judicium fi- delium nostrorum sustineat. Et si, quod absit, talis emerserit qui Dei timorem postponat, & ecclesiasticam auctoritatem contemnat, & regiam potestatem refugiat, sciat quiscunque ille fuerit quia & secundum canonicam auctoritatem ab om- nium Christianorum cœtu & a sanctæ Ecclesiæ consortio & in cælo & in terra alienus efficietur, & regali potestate atque omnium regni fidelium unanimitate sicut Dei & Ecclesiæ inimicos & re- gni devastator persequetur usque dum a regno ex- terminetur. Et si aliquis Comes fuerit qui hoc E in suo comitatu fecerit, aut ibi talia increscere permiserit, aut ipse illa non emendaverit, aut no- bis note non fecerit, ut nostra auctoritas talia corrigat, sciat quia talem sententiam inde susti- nebit sicut tempore antecessorum nostrum consue- Concil. Tolet. 8. c. 1. tudo fuit. Episcopus autem, secundum Toletani Regino lib. 2. c. 391. Concilij capitulum septimum, ad quem pertinere noscuntur illi qui talia contra Deum & Ecclesiæ pacem faciunt, si eos quolibet munere vel favo- re aut neglegentia admonere noluerit, ut aut re- vertentes suscipiat, aut contemnentes de Ecclesia Col. 169. reiciat, excommunicatus a collegio ceterorum Episcoporum habebitur quousque emendationis vel

dam-

deinceps eorum ab eo sententia promulgetur. Quoniam nisi communiter certaverimus ut in omnibus jubeat omnibus conservetur, nec Rex patriæ, nec Episcopi propitiatores & reconciliatores populi ad salutem æternam, nec qui parte ... nominis Christi Christiani vocantur, ... ore dicimur, in divinis oculis ... Ut autem hæc quæ observanda ... præ nominavimus, nunc & deinceps ... & expressius a nobis atque a fidelibus nostris inconvulsa serventur, propriis manibus hic subscribere communi consensu decrevimus; ea conditione servata, ut quia omnes in A cunctis ordinibus a regia ditione sibi expetat ... competentia legis juxta servari, regiæ quoque ... testatis in cunctis ordinibus lex juris debiti & ... nor ab omnibus obedienter & fideliter coope... te Domino conservetur.

Post hæc omnia relecta & conlaudata, communi consensu decrevimus ut si aliquis homo propter mala facta, quæ emendare & per legem ... per pœnitentiam noluerit, seniorem suum ... fecerit, aut ab illo propter hæc ejectus fuerit, ubi ... non recipiatur donec illa quæ male fecit ... det & per legalem compositionem & per ecclesiasticam satisfactionis pœnitentiam.

TITULUS XXXV.

Quando Hlotharius ad osculum receptus est.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXII. QUANDO HLUDOWICUS KAROLO ... VIT et cum eo Konral & Hlotharium recipere ad osculum atque conloquium, misit Karolus mandata per Adalfridum, atque per Salomonem, & per Adventium, & per Hattonem Episcopos, hæc quæ sequuntur capitula, dicens quia pro causis ei non auderet communicare nisi ita sicut ibidem scriptum est. Renuntiantibus autem ex parte Hlotharii Hludowico & præfatis Karolo & Hincmaro itemque Hincmaro & Hlotharius, fuit atque Clericis Episcopis quod ita se velle & Hlotharium esse fecerat professus Hlotharius, sub conventione receperunt eum ad osculum atque colloquium Karolus atque Episcopi qui cum eo fuerant.

CAP. I.

POstquam proxime apud Confluentes nos invicem mutua indulgentia, annuente Deo, communi fidelium nostrorum consilio reconciliavimus, & sacramento de observanda inter nos pace & de præstando alterutrum adjutorio nos confirmavimus, & capitula a communibus fidelibus nostris dictata & nobis relecta nos observaturos promisimus, & publice communibus fidelibus nostris adnuntiavimus, vobis, unice & fidelissime frater, reputare non volo ut illa quæ invicem nobis promisimus, hactenus erga me observata non habeatis; nec spero ut vos aut aliquis alius mihi reputare possit aut velit ut erga vos illa observata non habeam. Quod si quis secarit, paratus sum inde vobis certam rationem & dignam facere satisfactionem. Et si aliquis mihi reputare voluerit quod quantum ex me est, illa quæ debeo nepoti nostro Hlothario observata non habeam, similiter paratus sum certam reddere rationem & congruam facere satisfactionem. Qualiter autem ea quæ mihi ... ille erga me observata habeat, non solum ... & plures alii sciunt.

II.

Sed & sicut nobis tunc ibi convenit, tempore statuto ad locum condictum cum ... bus regnorum nostrorum conveniremus, ... quæque in regnis nostris emendatione ... necessaria erant, & in sancta Dei Ecclesia ... nostro ac populi salvamento, tractaremus, ... erga fideles nostros & fideles nostri erga nos ... daremus, & observanda de cetero firmaremus, & semel & secundo ad hæc exequenda paratus fui, & ad hoc etiam nunc conveni, sicut sæpe per communes fideles nostros mandavi.

III.

Pro quibus autem causis cum præfato nepote nostro antea loqui non volui quam vobiscum inde acciperem consilium, quasdam volo hic designata, quasdam vero postea congruo loco & convenienti modo vobis innotescere.

CAP. IV.

Quando altera vice pro his quæ dixi tractandis ad Tusiacum veni, adportavit mihi & Episcopis regni nostri Boso ex parte Domni Apostolici epistolas, quasdam nepoti nostro & Episcopis regni sui mittendas, quas illis secundum mandatum Domni Papæ transmisimus, quasdam autem nobis legendas & observandas, quarum & hic textum habemus. In quibus invenimus quos increpatos eum fornicarios in regno nostro immorari permittere mus, & non solum ipsam feminam, sed & omnes faventes facinori ejus, a corpore & sanguine Domini excommunicatos usque dum ipsa mulier ad virum suum rediret. Et scimus, sicut sanctus dicit Gregorius, quoniam qui resecanda, si potest, non corrigit, ipse illa committit. Nos autem audivimus prædictam feminam in regno nostro commorari, & hanc sententiam potius nostri non audivimus immutatam. Et qui gravatur nostris, timemus alienis etiam communicare peccatis, communicando excommunicatis.

V.

Filiam nostram Judith viduam, secundum leges divinas & mundanas sub tuitione ecclesiastica & regio mundeburde constitutam, Balduinus sibi furatus est in uxorem: quem post legale judicium Episcopi regni nostri excommunicaverunt secundum sacros canones & diffinitionem sancti Gregorii Papæ, qui dicit: *Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, ipse & consentientes ei anathema sint.* Quæ & verbis & litteris nos & Episcopi regni nostri nepoti nostro Hlothario intimavimus. Nos etiam, sicut scitis, consilio & consensu fidelium nostrorum communiter confirmavimus ut nemo nostrum hujusmodi hominem in regno suo recipiat neque immorari permittat, sed ad rectam rationem reddendam & ad pœnitentiam agendam, sicut statutum est, illum redire cogat. Qualiter autem nepos noster Hlotharius non solum erga nos & consanguinitatem nostram, verum & contra Deum & sacram auctoritatem & communem Christianitatem inde egerit, spero quia vos non latet quod est plurimis cognitum. Et san-

Rom. 1. fanctus Paulus, per quem locutus eft Chriftus, A dicit: *Non folum qui faciunt, fed qui confentiunt facientibus, digni funt morte.*

VI.

Nota eft vobis caufa de uxore nepotis noftri Hlotharii, unde & a nobis & ab Epifcopis regni noftri, fed & ab aliis Epifcopis præfentibus nobis confilium quæfivit & audivit: fed fecundum illud confilium exinde non fecit. Scimus etiam quia & ad Dominum Apoftolicum pro hoc tranfmifit, & ab illo epiftolas exinde recepit. Negare quoque non volumus nos fcire quid Domnus Apoftolicus & illi & quibufdam Epifcopis inde mandavit; & fcimus, quod negare non poffumus nec volumus, quoniam non debemus, quia Domni Apoftolici commendatio ab evangelica veritate & ab apoftolica atque canonica auctoritate B in nullo difcordat; & fecundum mandatum illius de hoc facto exceptum non audivimus nec vidimus. Illa etiam fancta & prima in toto orbe terrarum fedes, per divinum Paulum, cæleftem fcilicet tubam, qui ad tertium cælum & ad paradifum raptus hoc ab ipfo Domino didicit, nobis & omnibus Chriftianis femper in omni mundo clamat, cum hujufmodi nec cibum fumere. Et per beatum Iohannem Apoftolum, qui de æterno & vivo Chrifti pectoris fonte in cœna, quando facramenta redemptionis noftræ funt celebrata & tradita, fuper eo recumbens haufit quod redemptis omnibus propinavit, manifeftiffime fedes apoftolica interdicit hujufmodi hominem non debere quemquam in domum fuam recipere nec ave ei dicere: quia qui dicit ei ave, communicat operibus ejus malignis. Et per beatum Gregorium Papam in homeliis Ezechielis dicit quia ficut ille qui fide a Deo recedit apoftata eft, ita & ille qui a Deo recedit opere, fine dubio apoftata eft. Quoniam, ficut dicit Apoftolus, *Fides fine operibus mortua eft.* Et item, ficut alius dicit Apoftolus: *Sunt qui confitentur fe noffe Deum, factis autem negant.* Et ipfe Dominus dicit de femel & fecundo ac tertio legaliter commonito & non correcto, ut fit nobis ficut gentilis & publicanus. cum quo & apoftolica & canonica auctoritas nec cibum fumere, ut præmifimus, nobis concedit.

VII.

Propterea, unice & frater cariffime, & vobifmetipfis confilium accipite, & mihi confilium date, & ipfi nepoti noftro fuæ falutis & honoris date confilium, & præftate auxilium. quia & ego ad hoc, quantum mihi Dominus fcire & poffe donaverit, fum paratus fimul vobifcum agere, fi voluerit ipfe recipere.

VIII.

Quod autem confilium ago cum Epifcopis & ceteris fidelibus noftris, follicitus & pro noftra communi, veftra fcilicet & mea, fed & pro ipfius nepotis noftri falute & honore, & pro communi omnium fidelium noftrorum indemnitate & falvatione, nunc proxime & in fynodo & in placito noftro accepi, vobis, cui nullum bonum negare fed omne bonum meum paratus fum participare, dico, fi placet, & fi ita vobis bene vifum fuerit, accipiamus illud communiter. Et fi melius nobis per rationem & auctoritatem divinam & humanam noftræ falvationi & Chriftianitati congruentiam oftenderitis, paratus fum illud cum omni devotione recipere & vobifcum, Deo cooperante, & communium fidelium noftrorum confilio & auxilio adminiculante, libentiffime fequi & exequi.

IX.

Quia fcriptum eft dicente bono Rege, qui tamen deliquit ut homo, & recognovit fe ut felix, *ex voluntate mea confitebor illi*, profiteatur Pfal. 18. idem nepos nofter coram vobis, & coram Epifcopis qui vobifcum fuerint, & remandet nobis per vos & per illos quia vult fecundum Domni Apoftolici & epifcopale immo divinum confilium ad placitum convenire cum Epifcopis & fidelibus atque amicis Dei & noftris ac fuis, quoniam hæc caufa generalis eft omnibus Chriftianis, & ibi oftendere quia fecundum legem divinam & humanam Chriftianis congruam hoc factum de uxore fua habeat exceptum, aut fecundum Dei confilium & legem Chriftiano Regi convenientem B hoc & illa duo quæ præmifimus emendare velit & debeat. Et paratus fum cum tali caritate & honorabilitate illum recipere ficut Chriftianus Rex Chriftianum Regem & ficut diligens patruus dilectum nepotem debet recipere, & in illius amicitia ad illius falvationem & honorem, fi ita feceris, permanere. Et conftituatur tempus congruum & locus opportunus quando fimul pariter conveniamus, & hanc caufam, ficut de nobis ipfis, quia ficut Scriptura dicit, os noftrum & caro noftra eft, ad communem noftram & fidelium noftrorum falvationem & honorem diffiniamus; ne qui fidelibus noftris & omnibus Chriftianis in bono exemplum effe debemus, perditionis exemplum donamus, & qui malorum cor- C rectores effe debemus, caput malorum, quod abfit, fimus. Sed & ea quæ, ut fupra diximus, apud Confluentes promifimus nos tractaturos & obfervanda conftituturos, tractemus & ftatuamus; ut qui undique propter peccata noftra & malum difcordiæ quod in regno noftro manet percutimur; placato Deo mifericordiæ illius folatium confequi mereamur. Et non fit nepoti noftro hoc agere in mente fua durum; quia fcriptum eft: *Qui mentis eft duræ, corruet in malum.* Sed Prov. 28. timeat Deum, & compefcat iftud fcandalum, quod tam grande in ifta Chriftianitate fine ulla neceffitate eft generatum & propagatum, cum per rationem & auctoritatem potuiffet ad debitum affectum perduci quod multis hominibus videtur fi- Col. 119. D ne plena ratione & auctoritate debita exceptum. Et quia fcriptum eft, *Beatus homo qui femper eft pavidus*, & Dominus dicit, *Diligentes me diligo*, Ibid. Prov. 8. pro amore & timore Dei honoret fe & fuam Chriftianitatem & fuum nomen regium, & exuat fe & nos omnes ab ifta calumnia quæ illum fequitur, & per illum ac propter illum nos propinquos illius; & honorat inde Deum, fciens Dominum dicere: *Honorantes me honorabo; & qui contemnunt me, erunt ignobiles.* 1. Reg. 2.

X.

Et fi voluerit, faciat quod judicaverit faciendum. Ego in veftra amicitia & debita fraternitate perfiftere & omni debito obfequio illam pro- E mereri cupiens, qui non quæro quæ fuut illius, fed illum, fi eum falubriter habere non poffum, me Deo pro illius amicitia tollere nolo. Nec ad malum alicui præftare auxilium volo; quia legimus in Scriptura Dominum dixiffe cuidam Regi: *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt me* 2. Par. 19. *amicitia jungeris: idcirco iram Domini merebaris quidem*, & ficut ibidem in reliquo fcriptum eft. Et item legimus quia de quacunque impietate quifcunque impius converfus fuerit, & ex corde fe converti velle dixerit, jam non inter impios computatur, fed a piis pie recipi debet & falubriter poteft,

dicente Scriptura: *Verte impios, & non erunt*: non quia non erunt in essentia, sed non erunt in impietatis culpa. Hæc autem diximus non ut aliquem nostrum in numero impiorum computari cupiamus, quem piorum numero sociari a Domino exoptamus.

Sequuntur adnuntiationes quas tres Reges apud Confluentes adnuntiare debuerunt.

ADNVNTIATIO Domni HLUDOVVICI.

CAP. I.

Sicut scitis qui ibi adfuistis quando proxime apud Confluentes nos adjuvante Domino conjunximus, & capitula a nobis & a fidelibus nostris observanda statuimus, convenit nobis ut congruo tempore & opportuno loco iterum simul conveniremus, & cum Dei adjutorio & fidelium nostrorum consilio quæ in statu sanctæ Ecclesiæ & in nobis & in regnis nostris atque in nostris fidelibus emendanda erant emendaremus, & ut emendata de cetero observarentur statueremus. Et ad hæc agenda jam per tres vices & tempus & locum condiximus; sed aut mihi aut fratri meo aut communi nepoti nostro tales causæ acciderunt pro quibus hoc quod condiximus implere non potuimus.

II.

Interea pervenit ad me quia meus frater, & communis nepos noster ita inter se non erant sicut tunc fuerunt quando nos simul conjunximus. Et ideo ad hoc veni ut inter eos privatus mediator existerem, & ipsi sic inter se sint sicut per rectum esse debent. Vnde frater noster per me & per Episcopos nostros ac per Episcopos nepotis nostri & scripto & verbo tales causas nepoti nostro mandavit pro quibus illi sic privatus non erat sicut antea fuerat: quas si ille emendare vellet sicut ei mandabat, voluntarie illi erat sicut diligens patruus dilecto nepoti & Christianus Rex Christiano Regi esse per rectum debet. De quibus causis nos & Episcopi qui nobiscum fuerant ex parte nepotis nostri fratri nostro & Episcopis qui cum eo erant tale responsum reddidimus; quia illas causas, quas ei reputabat, paratus erat aut emendare, aut de illis certam reddere rationem, & dignam facere satisfactionem. Quod responsum frater noster & Episcopi libenter receperunt; &, Deo gratias, sunt ita modo frater & nepos noster sicut per rectum esse debent.

III.

Et volumus ut sicut nobis convenit, ut inter nos fideles Missi discurrant, & quæ in uniuscujusque nostrum regno emendanda sunt, & alter alteri innotuerit, emendentur, & casæ Dei & sacerdotes ac servi Dei legem & honorem debitum habeant, & unusquisque fidelium nostrorum in regnis nostris, cujuscunque nostrum sit homo, legem & justitiam & in se & in suis proprietatibus & in suis honoribus habeat sicut tempore antecessorum nostrorum habuerunt, & sicut inter nos jam convenit, & in illis capitulis est constitutum quæ antecessores nostri Reges constituerunt, & sicut nos apud Marsnam firmavimus, & sicut nunc proxime apud Confluentes statuimus, donec, adjuvante Deo, congruo tempore & opportuno loco iterum simul conveniamus, & una cum communi fidelium nostrorum

A consilio quæ perfecta nobis fuerint pacifice tractemus atque perficiamus, & ita nos ad invicem adjuvemus ut cum Dei adjutorio nos & fideles nostros salvemus, & oppressoribus sanctæ Ecclesiæ resistamus. Et hanc adcognitationem ideo scribi communi consensu fecimus ut unusquisque nostrum illam habeat, & certius sciat quid & qualiter exinde observare expressus debeat: quia non decet ut Rex a sua cognitione deviet, sicut non convenit ut Episcopus a sua recta prædicatione discordet.

ADNVNTIATIO Domni KAROLI.

CAP. I.

Hoc quod dilectus frater noster dixit nos proxime apud Confluentes constituisse, quantum ex me fuit, hactenus observavi, & observare cupio si & erga me ita fuerit observatum; & ei reputare non volo ut similiter erga me illa observata non habeat. Credo etiam quia nec ille velit nec aliquis alius mihi reputare possit, ut ergo eum illa observata non habeam. Quod si aliquis fecerit, paratus sum aut illa quæ emendanda sunt emendare, aut de hoc quod mihi reputatum fuerit certam reddere rationem.

II.

Et si hic communis nepos noster fecerit sicut C frater noster & Episcopi qui cum eo inter nos mediatores fuerunt mihi & Episcopis qui mecum erant ex parte illius nuntiaverunt, & frater noster nunc dixit, & ita mihi familiaris & amicus atque adjutor secundum rationabilem possibilitatem exstiterit sicut nepos patruo & Christianus Rex Christiano Regi esse per rectum debet, sic ei privatus & amicus atque adjutor secundum rationabilem possibilitatem esse volo, sicut diligens patruus dilecto nepoti & sicut Christianus Rex Christiano Regi per rectum esse debet.

III.

De fidelibus autem Missis inter nos discurrendis, & de his quæ in regnis nostris emendanda D sunt emendandis, & de statu atque honore Ecclesiarum & sacerdotum ac servorum Dei, & de lege ac justitia conservanda uniuscujusque fidelium nostrorum in regno nostro, cujuscunque nostrum sit homo, & in illo & in suis proprietatibus & in suis honoribus, & de capitulis observandis, sicut frater noster nunc dixit, ita & ego per omnia cupio observare.

ADNVNTIATIO HLOTARII.

CAP. I.

Col. 150.

Postquam iste patruus meus Hludouvicus me in sua bonitate in filii loco suscepit, sic erga me E semper in sua mercede fecit sicut & illum decuit & mihi necesse fuit. Vnde paratus sum illi debitum obsequium exhibere, sicut per rectum debeo facere.

II.

Et de his quæ patruus meus Karolus proxime nunc, quando primum simul convenimus, mihi mandavit, sic observare cupio sicut patruus meus Hludouvicus, & Episcopi qui cum eo inter me & patruum meum Karolum mediatores fuerunt, ex mea parte illi & Episcopis qui cum eo erant nuntiaverunt. Et si ipse mihi ita pri-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 194. vatus & amicus atque adjutor secundum rationabilem possibilitatem extiterit sicut patruus nepoti & Christianus Rex Christiano Regi esse per rectum debet, ita & illi & familiaris & amicus atque adjutor secundum rationabilem possibilitatem esse volo, sicut diligens nepos dilecto patruo & Christianus Rex Christiano Regi esse per rectum debet.

III.

De fidelibus autem Missis inter nos discurrendis, & de his quæ in regnis nostris emendanda sunt emendandis, & de statu atque honore Ecclesiarum & sacerdotum ac servorum Dei, & de B lege ac justitia conservanda unicuique fidelium nostrorum in regno nostro, cujuscunque nostrum sit homo, & in illo & in suis proprietatibus & in suis honoribus, & de capitulis observandis, sicut isti mei patrui nunc dixerunt, ita & ego per omnia cupio observare.

Quoniam istas, quæ præcedunt, adnuntiationes Hludouvicus & Hlotharius cum illorum sequacibus, A *postquam coram omnibus, qui adfuerunt, trium Regum consiliariis fere ducentis, tam Episcopis, quam Abbatibus, & laicis, relectas penitus rejecerunt, ne populo legerentur, ut causa Hlotharii penitus taceretur, hanc quæ sequitur adnuntiationem Domnus Karolus illis ipsis verbis jam vespere adnuntiavit apud Sablonarias anno incarnationis dominicæ* DCCCLXII. *Indictione* XI. III. *Nonas Novembris, in ipsa casa ubi relecta sunt præcedentes adnuntiationes, in quam pauci alii intraverunt quam qui antea fuerunt, quoniam fere plena de ipsis erat.*

ADNVNTIATIO KAROLI. Col. 155.

Sicut ergo verbis & scriptis per fratrem meum & per Episcopos nepoti meo mandavi, & illi de sua parte mihi renuntiaverunt, sicut illi amicus Col. 156. esse & illum salvare volo sicut avunculus per rectum nepotem salvare debet, si ille, sicut nepos per rectum avunculum salvare debet, me & meos salvaverit.

Col. 173.

TITVLVS XXXVI.

Edictum Pistense.

ADNVNTIATIO DOMNI KAROLI

APVD PISTAS.

CAP. I.

MVltas gratias vobis agimus de vestra fidelitate & de vestra bona voluntate quam semper erga nos in omni adjutorio & obsequio demonstratis, sicut vestri antecessores erga nostros antecessores demonstraverunt. Et quia pacem, quam jam præterito tertio anno hic communiter confirmavimus & adcognitari fecimus, secundum quod causa in quibusdam locis conjacuit, etsi non omnes, sicut desideravimus, tamen ex majore parte observastis, & quia pleniter & cum pace ad hoc nostrum placitum convenistis.

II.

Et quia bonam voluntatem vestram in istis & in aliis videmus & experti sumus, fiducialiter vos commonemus ut & de ipsa pace observanda & de istis operibus, quæ contra Dei & sanctæ ejus Ecclesiæ & nostros communes inimicos Nortmannos incepimus, sine defectu & lassatione viriliter laboretis, scientes qualiter nobis placuisset si istas firmitates hic factas habuissemus, quando in tali angustia, sicut experti estis, ad Meldis contra eos communiter laboravimus. Vnde nos Deus, sicut suæ misericordiæ placuit, manifesto suæ clementiæ indicio adjuvavit.

III.

Et quoniam illa quæ jam tertio anno hic sana cum consensu & consilio fidelium nostrorum constituimus, & vobis adcognitari fecimus, libenter audisse & suscepisse comperimus, quæ nunc etiam ad nostram communem salutem & pacem atque honorem hic fidelium nostrorum consensu atque consilio constituimus, vobis per scriptum nota facere volumus, ut illa plenius audire & ad illud Col. 174. scriptum recurrendo, quod in singulis comitatibus dari & relegi atque haberi præcipimus, firmius retinere & certius observare possitis. Quæ C etiam ab Episcopis vel eorum ministris per singulos comitatus de eorum parrochiis aperto sermone, ut ab omnibus possint intellegi, tradi volumus.

KAROLVS GRATIA DEI REX.

Notum esse volumus omnibus Dei & nostris fidelibus quoniam hæc quæ sequuntur capitula nunc in isto placito nostro anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi DCCCLXIV. anno videlicet regni nostri ipso propitio XXV. Indictione XII. VII. Kalend. Iulias, in hoc loco qui dicitur D Pistis, una cum fidelium nostrorum atque consilio constituimus, & cunctis sine ulla refragatione per regnum nostrum observanda mandamus.

CAP. I.

Primo consideravimus de honore Ecclesiarum & sacerdotum ac servorum Dei, & immunitate rerum ecclesiasticarum, ut nullus sibi de ipsis rebus contra auctoritatem præsumat; & Comites Episcopis & ministris Ecclesiæ in eorum ministeriis adjutores in omnibus fiant, sicut in capituE lari prædecessorum ac progenitorum nostrorum continetur, in secundo libro capitulo XXIII. Et quicunque Comitum vel ministrorum reipublicæ hæc quæ mandamus observare neglexerit, si prima & secunda vice de his admonitus non se correxerit, volumus ut neglegentia Comitis ad nostram notitiam per Episcopos & per Missos nostros deferatur, & aliorum neglegentia per Co- Col. 175. mites ad nostram notitiam perferatur, ut nostra auctoritate quod in capitulari prædecessorum nostrorum continetur subiro cogantur.

II.

Post hæc de orphanorum & viduarum causis, & de

& summopere de raptoribus viduarum & sanctimonialium & de his qui Presbyteros flagellare præsumunt & de his qui in Ecclesiis sine Episcoporum consensu presbyteros mittere aut censum de manso vel in illis villis quas Dominus & genitor noster in suis capitularibus Ecclesiis in immunitate concessit exigere non timent, & qui censa de rebus ecclesiasticis ad Ecclesias persolvere detrectant, ut firmiter a Missis & Comitibus nostris inquirantur, & plena justitia inde fiat secundum quod in capitularibus avi & patris nostri statutum habetur; & ipsi contemptores legum, divinæ scilicet & humanæ, ad nostram præsentiam legaliter perducantur; ut inde consilio fidelium Dei ac nostrorum commendemus quid de talibus hominibus sit faciendum, qui nec Deum timent, nec contra sanctos canones facere, nec legem & præceptum regium infringere pertimescunt, salva censura ecclesiastica & episcopalis pœnitentiæ vindicta.

III.

Vt lex & justitia unicuique in suo ordine omnibus conservetur, & pacem quam proxime teste Deo propriis manibus communi consensu confirmavimus, quando hic placitum nostrum habuimus, sic omnes & infra patriam, & quando ad placitum unusquisque venerit, & quando redierit, & quando necessitas nobis evenerit ut hostem nostrum admoniemus, usque constituta loca secundum consuetudinem & capitula prædecessorum nostrorum observare procuret. Et qui contra hanc confirmationem per contemptum venerit, aut quantocius, quod contra hanc confirmationem excessum fuerit, emendare neglexerit, ab Episcopis & Missis ac Comitibus nostris hoc nobis nuntiari mandamus; quatenus tantum Dei & nostrum ac totius Christianitatis contemptum, sicut secundum leges divinas & humanas invenerimus, emendare curemus, ne ipso nostro judicio a Deo, quod absit, condemnati simus. Et videant Episcopi & Missi ac Comites nostri ne si contra nostram communem confirmationem aliquis per contemptum fecerit, & emendare noluerit, per alium quam per illos qui ad hoc constituti sunt hunc contemptum sciamus: quoniam si per alium quam per illos hoc, sicut non convenit, audierimus, sicut nec ipsi immunes a peccato erunt, sic nec ab ultione immunes existent.

Col. 126.

IV.

Volumus & expresse mandamus Comitibus nostris ut sicut in xvi. capitulo secundi libri Capitulorum decessorum nostrorum continetur, vassalli nostri nobis & nostræ conjugi famulantes condignum apud omnes honorem habeant, sicut a genitore nostro & a nobis sæpe admonitum est; & sicut ipsi volunt se a nobis honoratos tenere, ita & nobis famulantibus, sicut consuetudo fuit tempore antecessorum nostrorum, debitum honorem exhibeant.

V.

Volumus & expresse Comitibus nostris mandamus ut villæ nostræ indominicatæ, sed & villæ de monasteriis quæ & conjugi nostræ & filiis ac filiabus nostris concessa atque donata habemus, quæque sub immunitate consistunt, cum salvamento & debita reverentia in comitatibus illorum consistant. Sed & quæ homines nostri ac illorum illarumque, qui sine ulla differentia & nostri sunt, cum salvamento & debito honore habere possint. Et non ignorent neque oblivi-

ficantur Comites ac Missi nostri nos scire quod dominorum Dominus de se dicit: *Honorificantes me honorificabo; & qui contemnunt me, inhonorati erunt.*

VI.

Et quoniam humana fragilitas proclivior est ad contra justitiam faciendam quam ad justitiam exequendam, & diabolus semper certat ut fragilitati humanæ oculos mentis claudat, ne castigationem Dei videat, & semetipsam emendet; sicut ad nos perventum est, quidam leves homines de istis comitatibus qui devastati sunt a Nortmannis, in quibus res & mancipia & domos habuerunt, quia nunc ibi mancipia & domos non habent, quasi licenter malum faciunt: quia, sicut dicunt, non habent unde ad justitiam faciendam adducantur. & quia non habeat domos ad quas secundum legem manniri & banniri possint, dicunt quod de mannitione vel bannitione legibus comprobari & legaliter judicari non possunt. Contra quorum malas insidias consensu & consilio fidelium nostrorum statuimus ut Comes Missum suum ad illam terram in qua domos quis habuit mittat, & eum bannire & mannire jubeat. Et quoniam lex consensu populi fit & constitutione Regis, Franci jurare debeant quia secundum regium mandatum nostrum ad justitiam reddendam vel faciendam legibus bannitus vel mannitus fuit. & sic ipsæ res illi judicio Scabiniorum in bannum mittantur, & si necesse fuerit, ipse in forbannum mittatur qui ad justitiam reddendam venire noluerit. Et mandet Comes, qui hoc executus fuit, alteri Comiti, in cujus comitatu res & mancipia habet, quid inde factum habeat; & ex nostro verbo illi mandet ut per illa quæ in suo comitatu habet illum distringat, quatenus ad justitiam reddendam vel faciendam in suum comitatum redeat.

VII.

Audivimus etiam quia hujusmodi leves homines in aliis comitatibus deprædationes & injustitias faciant, & ad illum comitatum in quo manent, & in quo illas malitias non faciant, [illegible] in aliis comitatibus [illegible]. Vnde mandamus & Comitibus nostris expresse præcipimus ut illi Comites in quorum comitatibus tales homines injustitias faciunt, hoc mandent illis Comitibus in quorum comitatibus refugium habent, & una mente, unoque consensu, & communi certamine ad tales homines comprehendendos se erigant, & decertent ut Ecclesia Dei & ministri ejus & servi Dei ac populus pacem & quietem habere possit.

VIII.

Vt denarii ex omnibus monetis meri ac bene pensantes sicut in capitulari prædecessorum ac progenitorum nostrorum Regum libro quarto xxxii. capitulo continetur, in omni regno nostro non reiiciantur usque ad Missam sancti Martini. Et in omnibus civitatibus & vicis ac villis, tam nostris indominicatis, quam & in his quæ de immunitate sunt, vel de comitatibus, atque hominum nostrorum sive cujuscunque sint per omne regnum nostrum, a judicibus nostris, & ab eis quorum villæ sunt, una cum ministris reipublicæ, secundum quantitatem locorum & villarum, tanti ac tales de ipsis incolis & inibi manentibus constituantur qui inde providentiam habeant ne boni denarii reiiciantur, & non nisi meri & bene pensantes accipiantur.

IX.

Vt illi qui ex hac causa providentiam habebunt

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 198. bunt, sacramento jurent quod sicut eis ex hac A causa injunctum fuerit, quantum scierint & potuerint, debeant fideliter observare, & illum hominem quem scierint merum & bene pensantem denarium reicere, non debeant celare, sed ministris reipublicæ eum debeant notum facere. De quo sacramento quicunque comprobatus fuerit perjuratus, & secundum legem mundanam ut perjurus puniatur, sicut in capitulari decessorum ac progenitorum nostrorum continetur in fine capituli decimi ex tertio libro, & secundum legem ecclesiasticam publicæ pœnitentiæ subigatur.

X.

Vt ab ipsa Missa sancti Martini per omne regnum nostrum non nisi istius nostræ novæ monetæ meri & bene pensantes denarii accipiantur. B Et quicunque ab illa die alium denarium negotiandi causa protulerit, a Comite & a ministris ejus auferatur ab eo; sicut in libro capitulorum secundo, decimo octavo capitulo continetur.

XI.

Vt in denariis novæ nostræ monetæ ex una parte nomen nostrum habeatur in gyro, & in medio nostri nominis monogramma, ex altera vero parte nomen civitatis, & in medio crux habeatur.

XII.

Sequentes consuetudinem prædecessorum nostrorum, sicut in illorum capitulis invenitur, constituimus ut in nullo loco alio in omni regno C nostro moneta fiat nisi in palatio nostro & in Quentovico ac Rotomago, (quæ moneta ad Quentovicum ex antiqua consuetudine pertinet) & in Remis, & in Senonis, & in Parisio, & in Aurelianis, & in Cavillono, & in Metullo, & in Narbona.

XIII.

Vt hi in quorum potestate deinceps moneta permanserit, omni gratia & cupiditate seu lucro postposito fideles monetarios eligant, sicut Dei & nostram gratiam volunt habere. Et ipsi monetarij jurent quod ipsum ministerium, quantum scierint & potuerint, fideliter faciant. Et mixtum denarium & minus quam debet pensantem non monetent nec monetari consentiant. Et sine D ulla fraude, & absque malo ingenio, contra eos quorum argentum ad purgandum acceperint, ipsum argentum examinent, & sine fraude tam in pensa quam in purgatione denarios concambient. Contra quod sacramentum si quilibet fecisse reputatus fuerit, judicio Dei se examinet; & sicut contra hoc fecisse comprobatus fuerit, quia Col. 199. non majorem fraudem facit si mixtum denarium & minus quam debeat pensantem monetaverit, quam si in purgatione & concambio argenti per malum ingenium fraudem de argento reipublicæ & de argento rerum ecclesiasticarum & de facultate pauperum fecerit, sicut constitutum est de falsis monetariis in libro IV. Capitulorum XXXIII. capitulo, manum perdat, & ut sacrilegus ac pauperum E spoliator publicæ pœnitentiæ judicio episcopali subiciatur. In illis autem regionibus in quibus secundum legem Romanam judicia terminantur, juxta ipsam legem culpabilis judicetur.

XIV.

Vt in proximis Kalendis Iulij, per hanc duodecimam indictionem, habeat in Silvanectis civitate unusquisque Comes, in cujus comitatu monetam esse jussimus, Vicecomitem suum cum duobus aliis hominibus qui in ejus comitatu res & mancipia vel beneficia habeant, & suum mo- A netarium cum ipsis habeat: quatenus ibi accipiant per manus suas de camera nostra, ad opus uniuscujusque monetarij, de mero argento cum pensa libras quinque, ut habeat unde initium monetandi, possit incipere; & pensam argenti quam ex camera nostra acceperit, per manus eorum per quas illud accepit, sabbato ante initium quadragesimæ in monetatis denariis in prælato loco, & cum ipsa pensa cum qua argentum acceperat, unusquisque monetarius in nostra camera reddat.

XV.

Vt nullus more solito pro illo lucro vel avaritia hoc leviter accipiat, sed omnes ab ipsis Kalendis Iulij argentum suum in constitutis mone- B tis concambiari faciant, scientes quia post Missam sancti Martini nulli alij denarij in regno nostro nisi istius novæ nostræ monetæ recipientur, & ab ipsis Kalendis Iulij ipsi novi denarij ab omnibus accipiantur. Et quicunque liber homo ab ipso die denarium merum novæ nostræ monetæ in regno nostro rejecerit, sicut in præfato libro & capitulo regio continetur, bannum nostrum, id est, solidos sexaginta, componat. Si vero servi ecclesiastici aut Comitum aut vassallorum nostrorum hoc facere præsumpserint, quia in præfato Capitulari continetur ut sexaginta ictibus vapulent, & hac occasione indiscreti homines modum in disciplina faciebant, constituimus cum fidelium nostrorum consensu atque consilio ut Col. 200. C quorumcunque coloni & servi pro hoc convicti fuerint, non cum grosso fuste, sed nudi cum virgis vapulent, & in civitatibus atque vicis seu villis Episcopi per suos ministros vel Presbyteros providentiam una cum reipublicæ ministris accipiant ne & in hac causa modus disciplinæ transgrediatur, sed taliter fiat qualiter & homines castigentur, & quasi pro intentione vel occasione castigationis disciplinam facientes peccatum non incurrant, & disciplinam sustinentes in corpore suo debiliores non fiant. Quod si quis hoc mandatum nostrum transgressus fuerit, nobis ab Episcopis nuntietur; quatenus taliter castigetur ne deinceps mandatum nostrum quemquam delectet contemnere. Et si dominus vel magister, qui li- D ber est, aut advocatus talium hominum eos vel Comiti vel Misso nostro ad disciplinam sustinendam contradixerit, vel Misso nostro jussus præsentare noluerit, prædictum bannum sexaginta solidorum componat, sicut in prædicto capitulari habetur.

XVI.

Vt si aliquis homo a proximis Kalendis Iulij de hac nova nostra moneta mixtum vel minus quam debeat pensantem denarium invenerit, constringat eum qui ipsum denarium ad negotiandum protulit, & ipse dicat a quo eum accepit; & sic de manu ad manum veniat, usque dum ad falsitatis auctorem perveniatur. Et inventus mixti vel minus quam debeat pensantis denarij E monetator in illa terra in qua judicia secundum legem Romanam terminantur, secundum ipsam legem judicetur. Et in illa terra in qua judicia secundum legem Romanam non judicantur, monetarius, sicut supra diximus, falsi denarij manum dexteram perdat, sicut in quarto libro capitulorum continetur, capite trigesimo tertio. Et qui hoc consenserit, si liber est, sexaginta solidos componat. Si servus vel colonus, nudus cum virgis vapulet.

XVII.

Vt diligenter Comites & ministri reipublicæ

per

ministeria provideant ne... vel fraudulenta moneta
... ac comprobatus quili-
... monetam percutiens, sic-
... de falso monetario, ex præ-
... nostrorum, manus
... hoc consenserit, si liber
... componat. Si servus vel
colonus, nudus cum virgis vapulet.

XVIII.

Et si falsus monetarius, aut de illis locis in
quibus monetam fieri jussimus, aut occulte mo-
netam percutiens, aut denarium falsum de nova
moneta ad negociandum proferens, ut constringi
& puniri non possit, sicut est constitutum, in
fiscum nostrum vel in quemcunque immunitatem
aut alicujus potentis potestatem vel proprietatem
confugerit; si in nostrum confugerit fiscum, re-
quiratur a ministro nostro. Et si ille eum defen-
derit aut occultaverit, nuntietur nobis, quatenus
ita in eo secundum capitulare regium vindicetur
ne ullus alius unquam falsitatem nostra auctori-
tate vel potestate consentire aut defendere au-
deat. Si autem in immunitatem vel potestatem
aut proprietatem alicujus potentis confugerit, se-
cundum quod in tertio libro capitulis xxvi.
capitulo continetur de eo qui furtum aut homi-
cidium vel quodlibet crimen foris committens in-
fra immunitatem fugerit, inde fiat, id est, man-
det Comes vel publicæ rei minister Episcopo vel
Abbati vel illi quicunque locum Episcopi vel Ab-
batis vel Abbatissæ tenuerit vel potentis hominis
in cujus potestatem vel proprietatem confugerit,
ut reddat ei reum. Si ille contradixerit, & eum
reddere noluerit, in prima contradictione solidis
quindecim culpabilis judicetur. Si ad secundam
inquisitionem eum reddere noluerit, triginta so-
lidis culpabilis judicetur. Si nec ad tertiam in-
quisitionem consentire voluerit, quicquid reus
damni fecit, totum ille qui eum infra immuni-
tatem retinet, nec reddere vult, solvere coga-
tur; & ipse Comes veniens licentiam habeat ipsum
hominem infra immunitatem quærendi, ubicun-
que eum invenire potuerit. Si autem in prima
inquisitione Comiti responsum fuerit quod reus
infra immunitatem quidem fuisset, sed fuga la-
psus sit, juret quod ipse eum ad justitiam cujus-
libet disfaciendam fugere non fecisset, & sit ei
in hoc satisfactum. Si vero intranti in ipsam im-
munitatem vel in cujuslibet hominis potestatem
vel proprietatem Comiti collecta manu quilibet
resistere tentaverit, Comes hoc ad Regem vel
Principem deferat, & ibi judicetur. Et sicut ille
qui in immunitate damnum fecit, sexcentis soli-
dis componi debet, ita qui Comiti collecta ma-
nu resistere præsumpserit, sexcentis solidis culpa-
bilis judicetur.

Col. 182.

XIX.

Ut melius & commodius hæc providentia de
bonis denariis non rejiciendis & de moneta falsa
denariis custodiri possit, volumus ut unusquisque
Comes de comitatu suo omnia mercata inbreviari
faciat, & sciat nobis dicere quæ mercata tempore Domni & geni-
toris nostri fuerunt, & quæ tempore Domni & avi nostri esse cœperunt, vel quæ illius auctoritate
constituta fuerunt, vel quæ sine auctoritate illius
facta fuerunt, vel quæ tempore nostro convenire
cœperunt, vel quæ in antiquis locis permanent, &
si mutata sunt, cujus auctoritate mutata fuerunt.
Et ipsum brevem unusquisque Comes ad proxi-
mum placitum nostrum nobis adportet, ut decer-
nere possimus quatenus necessaria & utilia, &
quæ per auctoritatem sunt, maneant, quæ vero
superflua, interdicantur, vel locis suis restituan-
tur. Et mercata die dominico in nullo loco ha-
beantur, sicut in primo libro Capitulorum capi-
tulo CXXXVI. habetur.

Lib. 1. c. 135.

XX.

Ut Comes & reipublicæ ministri ac ceteri fi-
deles nostri provideant quatenus justus modius
æquusque sextarius secundum sacram Scripturam
& Capitula prædecessorum nostrorum in civitati-
bus & in vicis & in villis ad vendendum &
emendum fiat, & mensuram secundum antiquam
consuetudinem de palatio nostro accipiant, & non
pro hac occasione a mansuariis vel ab his qui
censum debent major modius, nisi sicut consue-
tudo fuit, exigatur. Et ipsi homines qui per vil-
las de denariis providentiam jussi habebunt, ipsi
etiam de mensura, ne adulteretur, provideant,
sicut in libro tertio Capitulorum capitulo se-
continetur. Et si quis reputatus fuerit mensuram
adulterasse, & cum majori modio vel sextario
annonam vel vinum accepisse, & cum minori
mensura venundare, si liber homo est, aut se-
cundum suam legem se inde sacramento idoneum
reddet, aut si hoc fecisse vel fieri jussisse aut con-
sensisse comprobatus fuerit, hoc unde mensuram
adulteravit, id est, vinum & annona, a ministris
reipublicæ tollatur ab eo; insuper & bannum no-
strum, id est, solidos sexaginta, componat. Si
autem colonus vel servus inde reputatus fuerit,
aut judicio Dei se inde examinet, aut si inde
convictus fuerit, hoc ut supra diximus, unde
mensuram adulteravit, perdat, insuper & virgis
nudo corpore vapulet. Et sive liber sive colonus
vel servus de hoc convictus fuerit, post legalem
emendationem episcopale judicium suscipiat, quia
contra tale interdictum Domini fecit dicentis:
Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, unde re-
gnum Dei sibi clausit, & infernum sibi aperuit.
Quod peccatum inter illa criminalia peccata com-
putatur de quibus dicit Apostolus quod qui ea
fecerit, cum hujusmodi nec cibum sumere Chri-
stiano licet. & inde sacri Nicæni canones Cleri-
cos gradus perdere jubent. Et de tali causa un-
de seculares homines vitam perdunt, inde Cle-
rici ecclesiasticum gradum amittunt. Ministri au-
tem reipublicæ se caute custodiant, ne pro hac
occasione ducti cupiditate per aliquod malum in-
genium a liberis hominibus vel colonis seu ser-
vis sua injuste tollant: quia si inde ad nos cla-
mor venerit, & inde convicti fuerint, sic injusti-
tiam istam exsolvent sicut illi qui in suo mini-
sterio tortum faciant. In illis autem regionibus
in quibus secundum legem Romanam judicantur
judicia, juxta ipsam legem committentes talia ju-
dicentur: quia super illam legem vel contra ipsam
legem nec antecessores nostri quodcunque capi-
tulum statuerunt, nec nos aliquid constituimus.
Similiter per civitates & vicos atque per merca-
ta ministri reipublicæ provideant ne illi qui pa-
nem coctum aut carnem per deneratas aut vinum
per sextaria vendunt, adulterare & minuere pos-
sint. Sed quantos mensurabiles panes in unaqua-
que civitate de justo modio Episcopi vel Abbatis
seu Comitis ministeriales a pistoribus suis acci-
piunt, tantos mensurabiles panes de æquo modio
e pistoribus qui panem vendunt fieri faciant,
quos si inventi fuerint adulterare vel minorare,
ut supra diximus, secundum suum modum cul-
pabiles judicentur. Homines etiam qui providen-
tiam habere debebunt ne mancæ mensuræ fiant,
si de

Psal. 14.

Conc. Nic. c. 17.

Col. 183.

Baluz. Edit. Paris. T. II col. 183. si de perjurio quod juraverunt quia hoc consentire non debuissent revicti fuerint, secundum legem puniantur, sicut in fine capituli decimi ex libro tertio Capitulorum habetur, & postea ab Episcopo publicam pœnitentiam de perjurio accipiant.

XXI.

Ut quia per tres jam annos bannum pro rejectione bonorum denariorum perdonavimus, volumus ut modo, secundum discretionem quam Missis nostris commendavimus, (Col. 184.) revvadietum persolvatur, & ubi revvadietum non est, revvadietur & solvatur: quatenus & ex hoc & ex disciplina constituta ita constricti, deinceps cessent denarios bonos reicere. Et quoniam audivimus, occasione accepta pro revvadiato banno, quosdam a pauperibus accepisse quam bannus levet, hoc a Missis nostris diligenter requiri volumus. Et quicunque plus ab eis acceperunt quam justum est, cogantur illis restituere, & illos absque ulla excusatione ad præsentiam nostram Missi nostri adducant, quatenus per nostram harmiscaram ita castigentur ne ulterius tali conludio eos delectet opprimere pauperes.

XXII.

Ut a colonis qui jam pro rejectione bonorum denariorum flagellati vel flagellandi sunt nulla alia exactio requiratur; & si ab aliquo eorum aliquid inde acceptum fuit, a Missis nostris cogatur restitui. Et qui beneficia vel alodes in duobus vel tribus aut quatuor comitatibus habent, & non habent in unoquoque comitatu unde plenum bannum valeant solvere, vel qui in uno tantum comitatu alodem vel beneficium habent, & non tantum ibi habent unde plenum bannum valeant solvere, Missi nostris hoc notum faciant, & hoc ab eisdem Missis nostris diligenter imbrevietur, & nobis renuntietur, ut nostra discretione decernamus qualiter & castigatio ex compositione fiat, & homines ultra mensuram & indebite non graventur: quia, sicut sancta Scriptura dicit, non inde requirimus datum, sed fructum, id est, non inde requirimus inhonestum lucrum, sed regni ex castigatione profectum. Turpe vel inhonestum est lucrum, ut Augustinus exponit, per varias circumventiones & occasiones lucrandi causa inhoneste res qualibet congregari. Et non solum in pauperioribus, sed etiam in ditioribus considerare volumus discretionem quam decessores nostri Reges in quarto libro capitulorum posuerunt, capitulo LVII. decernentes: Ut de debito, inquiunt, quod ad opus nostrum fuerit revvadiatum talis consideratio fiat ut is qui ignoranter peccavit, non totum secundum legem componere cogatur, sed juxta quod possibile visum fuerit. is vero qui tamen mala voluntate peccavit, totam legis compositionem cogatur exsolvere.

XXIII.

(Col. 185.) Ut nullus deinceps in regno nostro mixturam auri vel argenti ad vendendum facere vel consentire præsumat. & nullus a Missa sancti Remigij, id est, a proximis Kalendis Octobris, aurum vel argentum ad vendendum vel emendum nisi purificatum proferat. Et si quis post præfatas Kalendas inventus fuerit aurum vel argentum vel quodcunque fabricinium ex auro vel argento mixtum ad vendendum vel emendum portare, a ministris reipublicæ ipsum quod portaverit ab eo tollatur, & ipse per fidejussores, si res & mancipia in illo comitatu non habet, ad præsentiam nostram cum ipso auro vel argento adducatur, ut nos inde commendemus qualiter culpabilis judicetur. Si vero res & mancipia vel mobile, per quæ distringi legaliter possit, in ipso comitatu habuerit, secundum legem ad nostram præsentiam venire jubeatur. Et si quisquam inventus fuerit suum aurum vel argentum vel quodcunque fabricinium ex auro vel argento portare ad fabrum ut purgetur, provideant reipublicæ ministri ne hac occasione ab eo quod suum fuerit tollant. Quod si fecerint, & ad nos inde reclamatio venerit, sicut ille qui tortum in suo comitatu vel ministerio fecerit, in nostra vel fidelium nostrorum præsentia culpabilis judicabitur. Faber vero qui post præfatas Kalendas comprobatus fuerit aurum vel argentum ad vendendum vel emendum adulterasse vel miscuisse in illis regionibus in quibus judicia secundum legem Romanam terminantur, juxta illam legem puniatur: in aliis autem regionibus regni nostri, secundum capitulare regium, sicut falsam monetam percutiens, manum perdat. Et liber homo qui hoc consenserit, sicut in præfato continetur capitulo, bannum nostrum, id est solidos sexaginta, componat; colonus vel servus, nudus cum virgis flagelletur. Si vero Judæus fuerit, ipsum quod mixtum protulerit perdat, & bannum nostrum, sicut tempore prædecessorum nostrorum consuetudo fuit, componat.

XXIV.

Ut in omni regno nostro non amplius vendatur libra auri purissime cocti nisi duodecim libris argenti de novis & meris denariis. Illud vero aurum quod coctum quidem fuerit, sed non tantum ut ex eo deauratura fieri possit, libra una de auro vendatur decem libris argenti de novis & meris denariis. Et omnimodis provideant tam (Col. 186.) Comites quam ceteri omnes ministri reipublicæ ne aliqua adjectione vel fraude per occasionem aliquid amplius vendatur, sicut de suis honoribus volunt gaudere. Et quicunque hanc commendationem nostram aliquo ingenio infirmare vel fraudare seu aliter immutare inventus fuerit, si liber homo fuerit, bannum nostrum, id est, sexaginta solidos componat; colonus seu servus, nudus cum virgis flagelletur.

XXV.

Et quoniam in præfatis capitulis continetur in libro tertio capitulo LXXV. ut nullus sine permissu regio bruniam vel arma extraneo dare aut vendere præsumat, & in eodem libro capitulo VI. designata sunt loca regni usque ad quæ negotiatores brunias & arma ad venundandum portare & vendere debeant, quod si inventi fuerint ultra portantes aut venundantes, ut omnis substantia eorum auferatur ab eis, dimidia quidem pars partibus palatij, alia vero medietas inter Missos regios & inventorem dividatur; quia peccatis nostris exigentibus in nostra vicinia Nortmanni deveniunt, & eis a nostris bruniæ & arma atque caballi aut pro redemptione dantur, aut pro pretii cupiditate venundantur, cum pro redemptione unius hominis ista donantur, vel pro pauco pretio venundantur, per hoc auxilium illis contra nos præstitum & regni nostri maximum fit detrimentum, & multæ Ecclesiæ Dei destruuntur, & quamplurimi Christiani deprædantur, & facultates ecclesiasticæ & regni exhauriuntur, propterea una cum consensu atque consilio nostrorum fidelium constituimus ut quicunque post proximas Kalendas Julij hujus duodecimæ indictionis Nortmannis quocunque ingenio, vel pro redemptione, vel pro aliquo pretio, bruniam

...arma aut caballum donaverit, sive quolibet pretio & expositor Christianorum vel paganorum gentilitati sine ulla retractatione vel redemptione de vita componat. Quas omnes omnibus easdem a Missis nostris & Comitibus nota fiant, ne de ignorantia se excusare valeant.

XXVI.

Ut pagenses Franci, qui caballos habent vel habere possunt, cum suis Comitibus in hostem pergant; & nullus per violentiam, vel per aliquod malum ingenium, aut per quamcumque indebitam oppressionem talibus Francis suas res aut caballos tollat, ut hostem facere & debitos paraveredos secundum antiquam consuetudinem nobis exsolvere non possint, neque Comes neque aliquis minister reipublicae. Quod si fecisse aliquis eorum comprobatus fuerit, sic hoc cogatur componere sicut de illis est constitutum in Capitularibus regis qui tortum in suo comitatu vel ministerio faciunt. B

XXVII.

Ut juxta regium Capitulare quod Domnus & genitor noster anno XVI. regni sui capitulo VII. constituit, Comites vel Missi nostri diligenter inquirant quanti homines liberi in singulis comitatibus maneant qui per se possunt expeditionem facere, vel quanti de his quibus unus alium adjuvet, quanti etiam de his qui a duobus tertius adjuvetur vel praeparetur, necnon de his qui a tribus quartus adjuvetur & praeparetur, sive de his qui a quatuor quintus adjuvetur & praeparetur, ut expeditionem exercitalem facere possint; & eorum summam ad nostram notitiam deferant; ut illi qui in hostem pergere non potuerint, juxta antiquam & aliarum gentium consuetudinem ad civitates novas & pontes ac transitus paludium operantur, & in civitate atque in marcha wactas faciant, ad defensionem patriae omnes sine ulla excusatione veniant. Et qui de talibus hostem dimiserint, heribannum juxta discretionem quam in progenitorum nostrorum tertio libro Capitulorum capitulo XIV. continetur persolvant. Et qui ad defensionem patriae non occurrerint, secundum antiquam consuetudinem & Capitulorum constitutionem judicentur. C D

XXVIII.

Ut illi Franci qui censum de suo capite vel de suis rebus ad partem regiam debent, sine nostra licentia ad casam Dei vel ad alterius cujuscunque servitium se non tradant, ut respublica quod de illis habere debet non perdat. Quod si aut seipsos aut res suas ad casam Dei aut ad alterius cujuscunque servitium sine licentia nostra tradere voluerint, sicut in Capitulari avi nostri continetur de his qui pro lasso se in servitium tradere cupiunt, Comites vel Vicarij hoc eis non consentiant, sed ex banno nostro prohibeant. Quod si contra bannum nostrum fecerint, ipsi qui eos receperint bannum nostrum, id est, solidos sexaginta componant. Et si ipsos in servitio suo habere voluerint, vel illorum res, de quibus census ad partem regiam exiebat, tenere voluerint, censum quem ipsi Franci debebant, vel qui de illorum rebus exire solebat, ad nostram regiam partem componant, sicut in praefato Capitulorum libro tertio capitulo XV. & LXXXVI. & in lib. IV. cap. XXXVI. habetur. Et quia, sicut in sacris ecclesiasticis regulis invenitur, prior observatio durior, posterior autem exigente causa inclinatior fuit, post haec praefata capitula decessorum & progenitorum nostrorum, E

Col. 188.

hujusmodi, sicut praediximus, Francis homines res suas ad casam Dei vel aliis tradere ac vendere eosque ad divinum servitium convertere vellent, non prohibueramus, sicut in capitulis libri primi capitulo CXXXIII. & CXXXIV. & in libro II. capitulo XXXI. & in libro IV. cap. XIX. continetur. Si quis de talibus Francis de sua rebus tradere vel vendere voluerit, non prohibemus tantum ut jus regium, quod sibi debetur, sine tatione non perdat: quia injustas consuetudines noviter institutas imponere cuique non volumus, quas in quarto libro eorundem Capitulorum prohibitas cap. XLVII. legimus. De illis autem qui secundum legem Romanam vivunt nihil aliud nisi quod in eisdem continetur legibus definimus.

XXIX.

Ut illi coloni tam fiscales quam & ecclesiastici, qui, sicut in polypticis continetur, & ipsi non denegant, carropera & manopera ex antiqua consuetudine debent, & margilam & alia quaeque carricare, quae illis non placent, renuunt; quoniam adhuc in illis antiquis temporibus forte margila non trahebatur, quae in multis locis tempore avi ac Domni & patris nostri trahi coepit, & de manopera in scuria battere nolunt, & tamen non denegant quia manoperam debent; quicquid eis carricare praecipitur de opera carroperae, quando illam facere debent, sine ulla differentia carricent; & quicquid eis de opere manoperae, quando illam facere debent, praecipitur, similiter sine ulla differentia faciant.

XXX.

Ut quoniam in quibusdam locis coloni, tam fiscales quam & de casis Dei, suas hereditates, id est, mansa quae tenent, non solum suis paribus, sed & Clericis canonicis ac villanis Presbyteris & aliis quibuscunque hominibus vendunt, & tantummodo sellam retinent, & hac occasione sic destructae fiunt villae ut non solum census debitus inde non possit exigi, sed etiam quae terrae de singulis mansis fuerunt, jam non possint agnosci; constituimus ut praecipiatur a nostris ministerialibus & a ministris ecclesiasticis ut hoc nullo modo de caetero fiat, ne villae destructae atque confusae fiant. Et quicquid de singulis mansis sine licentia dominorum vel magistrorum per quoscunque venditum est, recipiatur, & singulis mansis de quibus terrae venditae sunt, & de quibus census decidit propter eorum impossibilitatem qui mansa deservire non possunt, restituatur; & juxta qualitatem vel quantitatem terrae vel vinearum ad singulos mansos pertinentium, postquam restaurati fuerint, ab unoquoque manso census ad partem dominicam exigatur. Col. 189.

XXXI.

De adventitiis illius terrae, quae a Normannis devastata est, constituimus ut sicut in Capitulari avi nostri Karoli Imperatoris habetur, unusquisque Comes de suo comitatu & nomina eorum, & qui sunt eorum seniores, describi faciant, & ipsos advenas, qui a tempore avi nostri atque a tempore Domni & patris nostri in illorum comitatibus commanent, secundum consuetudinem quae illorum temporibus fuit, eos ibi manere permittant. Illos vero qui propter persecutionem Normannorum nuper de illis partibus in illas partes confugerunt, Episcoporum Missi cum Missis reipublicae taliter de illis partibus in istas partes venire faciant ut non opprimantur, nec aliquis census vel quaecunque exactio ab illis

exigatur; & habeant licentiam quæ in illis partibus suo servitio promeruerunt, vel quocumque justo ingenio adepti sunt, commendendi. Et illi qui nullum lucrum de opere in vineis sperant, Kalendis Septembris unusquisque ad locum suum jam perventus sit. Et qui lucrum de vineis in illis partibus promeruerit, octo dies post Missam sancti Remigii in illas partes jam sit perventus, & sibi in illis partibus in futurum provideat, & suo seniori serviat. Et si necesse illi fuerit, ad Missam sancti Martini ad suum conductum in illas partes redeat, & usque ad Kalendas Aprilis ibidem immorandi licentiam habeat; indeque ad terram suæ nativitatis & ad seniorum locum unusquisque redeat, & usque ad medium Maium propter seminationem ibidem maneat; indeque, si illi necessitas fuerit, ad suum conductum redeat; & inde ad messiones in terram suam unusquisque redeat, & de cetero ibidem permaneat. Si autem de illis partibus in illis partibus femina maritum aut maritus feminam accepit, illud conjugium, quia non est legale neque legitimum, sicut Leo in suis decretis & sanctus Gregorius in suis epistolis monstrant, dissolvatur; & cujus mancipium vir vel femina fuerit, suum quæque potestas recipiat, & suæ potestatis homini conjungere faciat. Et si infantes inde nati sunt, secundum legem & antiquam consuetudinem nostram infantes matrem sequantur. In illis autem regionibus quæ legem Romanam sequuntur, secundum eandem legem fieri exinde decrevimus.

Edit. Tom. T. II. Col. 189. — Col. 190.

XXXII.

Ut conlimitanei & vicini Comites in una die, si fieri potest, mallum non teneant, maxime post octavas Pasche, propter Francos homines & advocatos, qui ad utraque malla non possunt occurrere. Sed mittant sibi invicem Missos. Et si unus die Lunis mallum habuerit, alter die Jovis aut die Lunis sequentis hebdomadæ mallum habeat. Et ne grave ei sit qui suum mallum interjecit, qui uno anno primus tenuerit mallum, sequenti anno consentiat alteri primum tenere. Et si sacramenta legalia in primo die Lunis post Pascha juranda devenerint, aut in aliis feriis, quando mallum tenere debuerat, mittat unusquisque Comes Missum suum, qui ipsa sacramenta auscultet, ne ipsi homines jectivi inveniantur. Et ipse sic mallum suum teneat ut barigildi ejus & advocati qui in aliis comitatibus rationes habent, ad suum mallum occurrere possint.

XXXIII.

Et quia sacramenta post quadraginta noctes legaliter juranda accipiuntur, & in pluribus prædecessorum & progenitorum nostrorum capitulis invenitur ut postquam Comes & pagenses de qualibet expeditione hostili reversi fuerint, ex eo die super quadraginta noctes sit bannus resisus, (quod in lingua Theodisca scaftlegi, id est armorum depositio, vocatur) multi inde contendunt, & se inter se jectiscunt. Alii enim suum sacramentum quadragesimo die, in quo illud acceperunt, jurare volunt; & in tantum contendunt ut etiamsi intra quadragesimam sacri jejunii quadragesimus dies advenerit, suum sacramentum se jurare debere contendant, & contra causatores suos, si ad hoc audiendum non venerint, jectiscant. Numerant enim dies, & non numerant cum eis noctes, sicut numerantur dies, & non numerantur noctes, a nativitate Domini usque ad purificationem sanctæ Mariæ, & a resurrectione Domini usque ad ascensionem Domini. Quadragesimo enim die & purificatio sanctæ Mariæ a nativitate Domini, & quadragesimo die a resurrectione Domini, quæ est in dominica die, ascensio Domini celebratur, quæ evenit quinta feria, id est, Jovis die. Et de diebus sine memoria noctium Dominus per Ionam Prophetam dicit: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*. Et quadraginta dies simul cum noctibus in jejunio Heliæ Prophetæ, & Moysi, quando legem secundo accepit, & ipsius Domini jejunio computantur. In quibus sex septimanæ, id est, quadraginta & duo dies fiunt usque ad resurrectionem Domini, quæ fit in dominica die, sicut & initium quadragesimæ. Et hæc non sine Dei mysterio fiunt, per quem conditores legum justa decernunt. Unde, sicut in quibusdam regionibus rectius tenere comperimus, una cum consensu & fidelium nostrorum consilio constituimus ut ab ipso die quo sacramentum accipitur, post quadraginta dies & quadraginta noctes, id est, quadragesimo secundo die de sex septimanis, ipsa feria qua illud sacramentum accepit, sicut Pascha ipsa feria fit qua initium quadragesimæ accipitur, qui sacramentum legaliter accipit, legaliter in loco constituto juret, sicut in Capitulorum libris decessorum & progenitorum nostrorum continetur. Et amodo nulla dissensio vel retractatio in regno nostro a quolibet ex hoc fiat. Quod mandatum nostrum si quis contemnere præsumpserit, bannum nostrum, id est, sexaginta solidos componat. Et si ipsa dies intra quadragesimæ sacra jejunia evenerit, nemo illud sacramentum quod accepit in quadragesima jurare præsumat: quia ex hoc jam etiam manifestam Dei vindictam vidimus & audivimus. Et si quis præsumpserit, similiter bannum nostrum componat, & inde pœnitentiam episcopali judicio faciat. Ipsam autem quadragesimam a quarta feria, id est, a capite jejunii, cum ipsa quarta feria, qua publice pœnitentes pœnitentiam accipiunt, observari usque ad sanctam resurrectionem secundum consuetudinem antiquam præcipimus. Sed expectet qui sacramentum ante quadragesimam servatum accepit, si quadraginta dies & quadraginta noctes ante illam quadragesimam non habuit, sine ulla legali compositione vel jectitione usque ad diem Lunis post octavas Paschæ; & tunc quod legaliter accepit, legaliter & perficiat.

Ionæ 3. — Regino lib. 2. c. 317. — Col. 191.

XXXIV.

Notum fieri volumus omnibus Dei & nostris fidelibus quoniam quidam Comites nostri nos consuluerunt de illis Francis hominibus qui censum regium de suo capite, sed & de suis recellis debebant, qui tempore famis, necessitate cogente, seipsos ad servitium vendiderunt. Unde cum Episcopis & ceteris Dei ac nostris fidelibus tractavimus quid nobis esset agendum; & quod cum eis inde invenimus ac constituimus, præsenti edicto decrevimus. Id est, quia non in lege Salica ex hoc expressius quiddam invenimus, continetur tamen in tertio Capitulorum libro capitulo xxix. de homine libero qui se loco wadii tradidit in alterius potestatem, & ibi constitutus damnum aliquod cuilibet fecerit, ut is qui eum loco wadii suscepit, aut damnum solvat, aut hominem in mallo productum amittat, perdens simul debitum propter quod eum pro wadio suscepit; & qui damnum fecit, dimissus juxta qualitatem rei cogatur emendare. Si vero liberam feminam habuerit, & usque dum in pignore extitit filios habuerint, liberi permaneant. Et in lege digito Dei scripta legimus ut si attenuatus fuerit frater noster & se in servitium tradiderit, sex annis serviet illi qui eum emit, & septimo liber egredietur

ne gratis. Quæ licet historia & observantes moralitate adverti, & altiori sensu intelligentes in-
humanæ. In lege etiam quam prædecessores nostri & nominatissimi Imperatores constitutiones de-
his qui filios suos, fame aut alia aliqua necessitate cogente, vendunt, plura habentur capitula, quæ omnia hic non necesse duximus ponere. Tamen illud capitulum quod cum sanctis ecclesiasticis regulis ex maxima parte concordari invenimus, hic ponere necessarium duximus, in quo dicit: Ut quicumque ingenui filios suos (quod & de ipsis liberis hominibus, qui se vendunt, observari volumus) qualibet necessitate compulsi, seu famis tempore vendiderint, ipsa necessitate compulsi emptor si quinque solidis emit, sex recipiat: aut si decem, duodecim solidos similiter recipiat: aut si amplius, secundum suprascriptam rationem augmentum pretii consequatur. Sanctus etiam Gregorius de his qui liberi a paganis capti fuerint, si aliquis eos redemerit, ipsi qui redempti sunt procurent ut tantum pretium redemptori suo donent sicut ab eo redempti fuerunt, & in sua libertate permaneant. Si autem Ecclesia eos redemerit, gratis sine aliqua compositione liberi fiant. Quod & nos per regnum nostrum una cum consensu & fidelium nostrorum consilio observari regia auctoritate præcipimus. Et si quis dixerit quia non vult aut tempore famis aut pro alia necessitate pretium suum dare pro libero homine si semper illum servum habere non debet, attendat quid ei Dominus per Apostolum suum dicat: *Qui habuerit, inquiens, substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, non manet caritas Dei in eo.* Et qui non habet hanc caritatem, etiamsi ad martyrium & ad ignem se tradiderit, sine ista caritate remissionem peccatorum suorum habere non poterit, & nullatenus in regnum Dei intrabit; quia pro Deo suna denarios vel suam annonam, quam a Deo accepit, dare non indurat, cum Deus seipsum & sanguinem suum pro eo in cruce clavis & lancea transfixus fudit. Et quia hominum ingenia, qui Deum non timent, diabolo suadente, multa mala excogitant, potest fieri ut qui tales homines liberos necessitate, ut diximus, coegente in servos susceperunt, in alteras partes illos dispendant & vendant. Propterea una cum consensu & fidelium nostrorum consilio constituimus, quod in antiquis legibus decretum invenimus, ut si hujusmodi personas aliqui aut ad extraneas gentes aut ad transmarina loca transferre aut venundare præsumpserint, ipse qui hoc contra statuta præsumpserit, constitutionem regii banni componat. Et si talis homo antea liber, usque dum in tali servitio fuerit, de libera femina filios habuerit, ipsi filii liberi permaneant, sicut in præfato libri Capitulorum prædecessorum nostrorum & progenitorum nostrorum habetur de eo capitulo XXIX. qui se loco vvadii in alterius potestatem commiserit. salva constitutione legis Romanæ in eis qui secundum illam vivant.

XXXV.

Et sciant Comites nostri quia per singulos comitatus Missos nostros dirigemus, qui specialiter de his quæ nunc constituimus inquirant, qualiter in his nostram jussionem adimplere certaverint, sicut in secundo libro capitulorum prædecessorum ac progenitorum nostrorum continetur capitulo XXVIII. Et quicumque neglegens inde inventus fuerit, præcipiemus ut ante nostram præsentiam venire jubeatur, & rationem reddat ut cur hoc quod jussimus facere noluerit aut non potuerit; aut si aliqua re præpediente id facere non potuit, cur nobis ipsam impossibilitatem ad tempus non adnuntiavit. Quia si ipse hoc non voluit, aut suæ negligentiæ causa non potuit, nos talem invenire volumus qui hoc quod jubemus servare velit aut possit.

XXXVI.

Volumus ut sicut in secundo libro Capitulorum decessorum ac progenitorum nostrorum continetur capitulo XXIV. hæc capitula, quæ nunc & alio tempore consultu fidelium nostrorum a nobis constituta sunt, a Cancellario nostro Archiepiscopi, & Comites eorum de propriis civitatibus, modo aut per se aut per suos Missos accipiant; & unusquisque per suam diocesim ceteris Episcopis, Abbatibus, Comitibus, aut aliis fidelibus nostris ea transcribi faciant, & in suis comitatibus coram omnibus relegant, ut cunctis nostra ordinatio & voluntas nota fieri possit. Cancellarius autem noster nomina Episcoporum & Comitum qui ea accipere curaverint notet, & ea ad nostram notitiam perferat, ut nullus hoc prætermittere præsumat.

XXXVII.

Et quoniam fideles nostri in istis quæ in Sequana fiunt & in aliis operibus laborant, & heribergum nostrum, quod præterito anno hic fieri jussimus, homines de illa parte Sequanæ in istas partes venientes, & de istis partibus in illas partes euntes destruxerunt per occasionem quia in illo contra debitam reverentiam manere cœperunt, & nunc istud heribergum non sine labore & dispendio fidelium nostrorum fieri fecimus, volumus & expresse mandamus ut sicut nec in nostro palatio, ita nec in isto heribergo aliquis aliquis sine nostra jussione manere præsumat, nec illud aliquis destruat. Quod si aliquis præsumpserit, & a custodibus, quos ad hoc deputatos habemus, nobis notum factum fuerit, non sine debita vindicta præsumptor evadet. Quia semper parati esse volumus, & vos paratos esse jubemus, ut in istis partibus, & in aliis quibuscumque nobis necesse fuerit, & contra paganos & contra alios quoscumque, sicut consuetudo fuit, & vestri antecessores nostris antecessoribus auxilium præbuerunt, & vos nobis debitum & necessarium adjutorium exhibuistis, ita nunc & semper communiter ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ atque istius Christianitatis defensionem & nostram communem salutem & pacem obtinendam & defendendam in omnibus, quantum Deus auxilium præstare dignatus fuerit, parati semper & in omnibus simus.

ET POST HÆC OMNIA LECTA.

CAP. I.

Monemus fidelitatem vestram ut hæc firmiter observetis, & semper sicut Dei & nostri dilecti fideles parati sitis ut si necessitas nobis evenerit aut contra paganos aut contra quoscumque alios, ut statim quando unicuique nuntius venerit, aut nobis necesse audierit, sine ulla dilatione hostiliter præparatus in Dei & nostrum servitium ad communem utilitatem & possit movere & certissime nobis occurrere. Et volumus & expresse mandamus ut quicumque istis temporibus castella & firmitates & haias sine nostro verbo fecerunt, Kalendis Augusti omnes tales firmitates disfactas habeant: quia vicini & circummanentes exinde multas deprædationes & impedimenta sustinent. Et qui eas disfacere non voluerint, Comites in quo-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 193. quorum comitatibus factæ sunt, eas disfaciant. Et si aliquis eis contradixerit, ad tempus nobis notum facere curent. Qui si hoc, sicut mandamus, adimplere neglexerint, sciant quia, sicut in istis capitulis & capitularibus prædecessorum nostrorum continetur, tales Comites quæremus & in illorum comitatibus constituemus qui nostrum mandatum facere velint & possint.

II.

Et qui interpellatus est ut hic aliquam causam debeat definire, hic stet usquequo diffinita sit ratio de qua interpellatus habetur. Et qui pro sua causa hic demorandi habet necessitatem, & ipse B A nobiscum stare poterit quantum ei necessitas fuerit. Sed & vassalli nostri cum tantis hominibus sicut eis commoditas fuerit, nobiscum remaneant, & nobiscum pergant.

III.

Vos autem alij, sed & ipsi qui nobiscum remanebunt, in eundo, & in patria remanendo, & ad nos redeundo, pacem a nobis communiter confirmatam servantes, ite cum Dei & nostra gratia. Et Deus nobis concedat ut cito & per plures annos sani & læti nos invicem videamus, & de Dei super nos misericordia & gratia gaudeamus.

Col. 195.

TITVLVS XXXVII.

Apud Tusiacum.

HÆC QVÆ SEQVVNTVR CAPITVLA MISIT DOMNVS REX KAROLVS in Burgundiam, exequenda per Gauslenum & Fulconem & per VValtarium & Lantuvinum, de Tusiaco, anno incarnationis dominicæ DCCCLXV.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex omnibus Episcopis, Abbatibus, Abbatissis, Comitibus, & vassis nostris, seu cunctis Dei & nostris fidelibus in regno Burgundiæ consistentibus salutem. Volumus & expresse præcipimus ut in his quæ subjecta sunt exequendis, & in aliis quæ ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ statum atque ad nostram fidelitatem & ad nostrum honorem ac ad regni soliditatem necnon ad commune fidelium nostrorum salvamentum pertinent, unusquisque secundum quod suo ordini & suæ personæ competit, istis Missis nostris obedientes & adjutores in omnibus existatis.

CAP. I.

VT sicut nostri infideles & communes contrarij nostri se invicem confirmaverunt ad nostram contrarietatem ut nullus de his quæ consideraverint suum parem discooperiat vel prodat, neque ad illa quæ adimplere volunt dimittat, ita fideles nostri se confirment ad Dei voluntatem & nostram fidelitatem, & ad honorem & sanctæ Ecclesiæ statum, & regni utilitatem, & illorum commune adjutorium & salvamentum. Et nullus fidelium nostrorum cuicunque infideli nostro quocunque modo se conjungat, aut in aliquo faveat, vel in quacunque causa, in qua illum impedire potuerit, illi parcat, nisi statim ad fidelitatem nostram se convertere voluerit. Et si pro certo cognoscere potuerit qui contra istud capitulum fecerit, non nobis celet. Et si aliquis audierit quod pari suo fideli nostro necessitas evenerit aut evenire debeat ad resistendum infideli nostro, non expectet ut illi hoc mandetur, sed statim sit præparatus, sicut Dei fidelis & noster, ad suum parem in nostra fidelitate adjuvandum, & quantum potuerit pergere festinet.

(Col. 196. Col. 197.)

II.

Vt omnes qui fidelitatem nobis adhuc promissam non habent, fidelitatem nobis promittant, sicut in Capitulis avi & patris nostri continetur.

III.

Vt qui fidelitatem nobis promiserunt, & post illud sacramentum ad infideles nostros in nostrum damnum se conjunxerunt, proprietas illorum in nostrum indominicatum recipiatur, donec ipsi per fidejussores in nostram præsentiam veniant.

IV.

Vt nullus infidelium nostrorum, qui liberi homines sunt, in nostro regno immorari vel pro- C prietatem habere permittatur, nisi fidelitatem nobis promiserit, & noster aut nostri fidelis homo deveniat.

V.

Vt illæ traditiones injustæ, & a nostris antecessoribus atque a nobis prohibitæ, quæ factæ sunt aut mulieribus aut matribus aut quibuscunque personis, ut liberius ipsi traditores nostram infidelitatem perficere possint, aut ut justitiam in comitatibus non reddant, tanquam factæ non fuerint, pro nihilo habeantur. Et sicut ipsi ipsos alodes in sua manu tenuissent, ita de ipsis alodibus fiat. Et si nec ita ad fidelitatem nostram D aut ad justitiam reddendam adduci potuerint, ipsi alodes in nostrum dominicatum recipiantur, & certa illorum descriptio nobis adportetur. Ipsi autem infideles nostri in nostro regno locum habere non permittantur. Similiter & de commendationibus quarumlibet facultatum vel pecuniarum fiat. Et si ad casam Dei aliquid commendatum habent, ipse Episcopus vel rector Ecclesiæ, ubi commendatæ sunt, aut illis præsentaliter in præsentia Missorum nostrorum reddant qui eas commendaverunt, aut coram Missis nostris sigillentur, & sub sigillo custodiantur, donec ipsi E veniant qui eas commendaverunt & coram Missis nostris illas recipiant, & perinde distringantur ut ad fidelitatem nostram & ad pacem Ecclesiæ ac regni revertantur. Col. 198.

VI.

Vt de injustis commutationibus quæ ad casas Dei factæ sunt sine regia auctoritate Missi nostri inquirant, & eas dissolvant, sicut in Capitularibus avi & patris nostri continetur. Et si mortua manus vel præceptum regium super eas interjacet, describantur diligenter atque fideliter qualiter factæ sunt, & nobis Missi nostri renuntient; & signatis ipsis præceptis, sicut lex Romana præcipit, ad nostram præsentiam deferri faciant,

…, sicut in Capitularibus progenitorum nostrorum continetur.

VII.

Quia, ut comperimus, plures nobis petierunt, & plures parum, plus inde acceperunt, volumus ut Missi nostri hoc diligenter inquirant, & describant, & ipsos homines cum praeceptis ad nostram praesentiam venire faciant.

VIII.

Ut Missi nostri de omnibus censibus vel paraveredis quos Franci homines ad regiam potestatem exsolvere debent inquirant, & ubi per negligentiam dimissum est, exsolvi faciant, & diligenter de singulis comitatibus cuncta describant, & nobis renuntient. Similiter & de terris censalibus, & de rebus ad casas Dei traditis, unde census ad partem Regis exivit antiquitus. Et si aliquis aliquam auctoritatem regiam inde ostenderit, ad nostram praesentiam ipsam auctoritatem deferri faciant.

IX.

Ut Missi nostri de locis ad claustra Canonicorum vel monachorum, ubi necesse fuerit, nostra auctoritate exequantur sicut in Capitularibus avi & patris nostri continetur.

X.

Ut de nonis & decimis ad casas Dei reddendis Missi nostri exequantur sicut in praefatis Capitularibus continetur.

XI.

Ut de uno manso ad Ecclesiam dato nullus census, neque caballi pastus, a senioribus de Presbyteris requiratur, sicut in praefato Capitulari continetur. Sed neque de terrulis ac vineolis pro loco sepulturae ad easdem Ecclesias datis, neque de decimis, sicut in canonibus & in praefatis Capitularibus continetur. Et ubi inventum fuerit a Missis nostris quod seniores sine conscientia Episcoporum Presbyteros de Ecclesiis eiciunt vel in Ecclesiis statuunt, Missi nostri sicut in praefatis Capitularibus continetur inde faciant. Et Episcopi de Clericis hominum nostrorum ita faciant sicut in eisdem Capitularibus continetur.

Col. 190. 81. 861

XII.

Ut Missi nostri justitias, quantum temporis qualitas permiserit, omnibus indigentibus faciant; & quod modo pro qualitate vel brevitate temporis facere non potuerint, Comitibus commendent ut tempore congruo eis legem & justitiam faciant. Et in suis memorialibus adnotent de quibus Comitibus commendaverunt; ut si iterum illi homines se reclamaverint quod justitiam habere non potuerunt, nos ipsi investigemus, & decernamus quare hoc ipsi Comites dimiserunt.

XIII.

Ut si infideles nostri se adunaverint ad devastationem regni nostri, fideles nostri, tam Episcopi, quam Abbates, & Comites, & Abbatissarum homines, sed & ipsi Comites, ac vassi nostri, seu ceteri quique fideles Dei ac nostri de uno missatico se in unum adunare procurent. Et Missi nostri de ipso missatico providentiam habeant qualiter unusquisque Episcopus, vel Abbas, seu Abbatissa, cum omni plenitudine & necessario hostili apparatu & ad tempus suos homines illuc transmiserit cum guntfanonario qui de suis paribus cum Missis nostris rationem habeat; qualiter ipsi Comites & vassi nostri seu ceteri quique Dei fideles ad hoc occurrerint, nobis scripto renuntient. Et si de uno missatico ad hoc praevalere non potuerint, ad alium missaticum ad hoc celeriter Missos suos dirigant, & omnes, sicut praediximus, de allo missatico ad illos qui indigent praeparati occurrant. Et si illi duo missatica ad hoc non suffecerint, nobis ad tempus hoc mandent, qualiter aut per nos, aut per filium nostrum, aut sicut viderimus, eis necessarium solatium transmittamus, quatenus in regno nostro nullus [illegible]star infidelis vel contrarius locum nocendi habeat.

Col. 200.

XIV.

Ut quia, sicut audivimus, quidam in domibus suis resident quamdiu pacem habere possunt, & cum necessitas venit, dicunt se in nostrum venire servitium, volumus ut aliquis de his qui in illa terra manent, & eam contra inimicos nostros defendere debent, deinceps hanc occasionem habeat; sed cum necessitas fuerit, sicut praediximus, ad Missos nostros & ad pares suos occurrant. Et si nos eum specialiter ad nos venire mandaverimus, aut ipse nobis necessariam causam de nostra fidelitate nuntiare voluerit, plenitudinem de hominibus suorum illic ad nostram fidelitatem exsequendam dimittat, & Missis nostris vel paribus suis hoc notum faciat. Aliter autem in nullam partem de illa terra pergat nisi cum communi consilio vel commendatione Missorum nostrorum aut reliquorum fidelium nostrorum qui illam terram defendere debent. Et Missi nostri cum Episcopis & Comitibus ac vassis nostris, qui super aquas commanent, per quas infideles nostri regnum nostrum transeunt, ordinent qualiter illae naves custodiantur, ne infideles nostri ad regnum nostrum devastandum transire possint. Et per cujus neglectum ipsae naves postea bene custoditae non fuerint, nobis renuntietur, ut nos decernamus qualiter de illo contemptore praecepti nostri quasi de proditore patriae agi debeat.

XV.

Ut si Missi nostri talem causam in illa terra invenerint quam ad debitum finem nec per ista capitula nec per capitula progenitorum nostrorum neque per legalia capitula perducere possint, nobis rationabiliter & veraciter remandare procurent, ut nos illis remandemus qualiter inde agere debeant.

XVI.

Ut ministri Comitum in unoquoque comitatu dispensam Missorum nostrorum, a quibuscunque dari debet, recipiant, sicut in tractoria nostra continetur; & ipsi ministerialibus Missorum nostrorum eam reddant. Missi autem nostri provideant ne pro hac occasione inde ministri Comitum amplius, nisi quantum in tractoria nostra continetur, inde exigant.

Anno

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 201.

Anno incarnationis dominicæ DCCCLXV. XI. Kalend. Martii hæc quæ sequuntur Hludowicus & Karolus Reges in Tusiaco villa populo adnuntiaverunt.

Sicut vos & plures alios audisse credimus, jam secundo & tertio in isto tempore convenire insimul proposuimus: sed variis occupationibus præpedientibus, hoc usque modo implere nequivimus. Nunc quia, Deo gratias, insimul convenimus, volumus vos scire quoniam ad nullius deceptionem vel condemnationem neque pro ulla indebita cupiditate insimul convenimus. Propter quæ autem, excepto debito ac fraterno desiderio ut nos invicem dilectione mutua videremus, noster conventus fuerit, vobis nota facere volumus, & quæ Deo placita & nobis ac fidelibus nostris salubria & proficua sunt, una cum Dei adjutorio & vestro ac ceterorum communium fidelium nostrorum consilio & auxilio tenere immutabiliter & augere utiliter volumus.

CAP. I.

PRimo nostras & sanctæ Dei Ecclesiæ ac regni nobis commissi necessitates fraterne & sincera mente ad invicem exposuimus.

II.

Illa quæ nuper cum fidelium nostrorum consilio apud Confluentes inter nos confirmata fuerunt, diligenter rememoravimus, quæ inviolabiliter adjuvante Domino conservabimus.

III.

Sicut Deus hoc in corde nostro videt, volumus & vos scire quoniam de corde puro & conscientia bona & fide non ficta adunati id est unanimes effecti sumus, quantum ipse dederit a quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, ad Dei voluntatem & nostrum communem honorem & salvamentum & ad sanctæ Dei Ecclesiæ statum & sacerdotum ac servorum ejus debitum honorem & vigorem ac regni nobis a Deo commissi soliditatem restituendam & conservandam; ut Ecclesia & regnum, quod Deus in manus progenitorum nostrorum adunavit, & nobis misericordia sua commisit, in nostro tempore necessariam defensionem & tuitionem & honorem atque soliditatem habeat.

IV.

Quoniam, sicut dicit sancta scriptura, qui suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior, consideravimus & confirmavimus in fide nostra inter nos de uxoribus & filiis nostris, qui ita fideliter nobis subditi & obedientes fuerint sicut filii patribus & suis senioribus esse debent, ut unusquisque nostrum alterius filios sicut proprios in vera dilectione habeat; & qui superstes de nobis alteri fuerit, illius qui decesserit uxori & filiis, sicut inter nos convenit, debitum & necessarium adjutorium præstet & fidem conservet. Col. 202.

V.

Consideravimus & statuimus ut communes fideles nostri, quorum consilio & auxilio sanctam Dei Ecclesiam & regnum nobis commissum gubernare debemus, debitum honorem & salvamentum habeant. & ipsi ad Dei voluntatem & ad nostrum debitum honorem & vigorem & salvamentum, & ad sanctæ Dei Ecclesiæ statum, & ad regni soliditatem & defensionem, qualiter po-

A pulus in regno nostro legem & justitiam & pacem ac tranquillitatem habeat, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, fideli consilio & auxilio nobis sint in omnibus adjutores. Et si aliquis, quod absit, ab hoc deviare tentaverit, unanimiter ut ad hoc redeat illum convertere decertemus. Et si ad hoc reduci non potuerit, unanimiter studeamus ut vel sibi soli noceat, & contra hoc quod salubriter conservare debemus, non possit damnabiliter agere. Et om-

B nes, tam nobis amici, quam & contrarii, certissimum teneant quoniam qui contra quemlibet nostrum quiddam adversi machinatus vel molitus fuerit, apud alium locum familiaritatis & amicitiæ non habebit.

VI.

Vos scitis qualiter nepos noster Hlotharius per suam juventutem & per levium hominum consensum & hortamentum, & etiam per eorum favorem qui illum salvare debuerant, fecit & facit contra illam legem quam Deus primo in pa- Col. 203.

C radiso primis hominibus dedit, & quam in evangelio per præsentiam carnis cum hominibus habitans renovavit & confirmavit, quæ ad omnes homines pertinet qui secundum Deum legitimo utuntur conjugio. unde & universalis Ecclesia Dei pulsatur, & sacerdotes sunt dehonorati, & populus Christianus sicut de mali morbi contagio est maculatus. Propterea quod Deus dixit, *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, &, sicut scriptum est, *Ipse os nostrum & caro nostra est*, & Ecclesia

D nobis & illi commissa & regnum unum est, & populus ac Christianitas una est, consideravimus ut ad illum Missos nostros mittamus, & ei tale consilium mandemus qualiter & ipse coram Deo salvus & coram seculo honoratus esse valeat, & Ecclesia & regnum, quod illi ad salvationem commissum est, solidum esse possit, & populus Dei salvus sit, & legem ac justitiam & pacem ac tranquillitatem habeat. Col. 204.

VII.

E Quia etiam ipse suos Missos ad nos transmisit quasi consilium quærens, per nostros Missos, & de his unde nobis mandavit, quantum nobis Dominus dedit, ei verum & sincerum consilium remandamus, & talem voluntatem nostram esse erga eum sicut vobis dicimus, illi per eosdem Missos nostros mandamus.

TI-

Col. 209.

TITVLVS XXXVIII.

Apud Compendium.

CAPITVLA KAROLI REGIS IN COMPENDIO FACTA ANNO regni ejus XXVIII. Indictione XI.

CAP. I.

VT Missi nostri per civitates & singula monasteria tam Canonicorum quam monachorum sive sanctimonialium, una cum Episcopo parrochiæ uniuscujusque in qua consistunt, cum consilio etiam & consensu ipsius qui locum retinet, vitam ibi degentium & conversationem inquirant, & ubi necesse est corrigant, & ubi desunt, congruas officinas construere jubeant; & ubi sunt facte, & per neglegentiam sunt destructæ, instaurari præcipiant; & victum, ac potum, & vestitum, atque cetera necessaria, pro qualitate & possibilitate loci & inhabitantium necessitate ordinent; & hospitalitatem supervenientium hospitum, & receptionem pauperum ibidem disponant & ordinent. Ecclesiæ quoque luminaria & ornatum debitum ordinent; & thesaurum, ac vestimenta, seu libros diligenter inbrevient, & brevea nobis reportent. Inbrevient etiam quid unusquisque Ecclesiarum prælatus, quando prælationem Ecclesiæ suscepit, ibi invenerit, & quid modo exinde ibi minus sit, vel quid & quantum sit superadditum. Quid etiam Nortmannia per nostram commendationem sive sine nostra commendatione datum sit, quidve relictum, vel quid a quoquam in eleemosyna datum. Numerum etiam Canonicorum & monachorum sive sanctimonialium uniuscujusque loci describant, & nobis referant; ut secundum qualitatem & quantitatem loci, cum consilio Episcoporum & fidelium nostrorum, ubi minor numerus fuerit, nostra auctoritate addamus; ubi vero indiscretione prælatorum superfuerit, ad mensuram redigamus. Inquirant quoque quot tempore avi nostri Karoli & Domni genitoris nostri Hludouvici unoquoque in loco fuerint, & quot modo sint; & ubi loca a Nortmannis sive a quibuslibet aliis destracta sunt & penitus adnullata, quot ibi nunc propter paucitatem rerum & devastationem eorundem constitui vel ordinari possint; ut inde cum consensu fidelium nostrorum ordinemus quid de cetero agendum sit. Et qualiter abbatiarum prælati, & in locis sacris inhabitantes, de his quæ Missi nostri præceperunt obedierint, nobis diligentissime & capitulatim referatur.

II.

Vt Missi nostri diligenter investigent per singulas parrochias, simul cum Episcopo, de monasteriis quæ Deum aimentes in suis proprietatibus ædificaverunt, & ne ab heredibus eorum dividerentur, parentibus & prædecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt, & postea in alodem sunt data: ut describant quæ sint, & a quo vel quibus in proprietatem data sunt, & nobis renuntiare procurent; ut cum Episcopis & ceteris fidelibus nostris consideremus quid & qualiter inde secundum Dei voluntatem & nostram salutem agere debeamus.

III.

Vt Missi nostri per singulas parrochias una cum Episcopo parrochiæ ipsius requirant de capellis A & abbatiolis ex casis Dei in beneficium datis, qualis census inde exeat, ut Ecclesia de qua sunt exinde vestituram habere possit, & nobis renuntiene; ut hoc nostra auctoritate commendetur atque firmetur, & secundum qualitatem & quantitatem loci Clericos & luminaria ibi ordinent, & loca restaurari faciant.

IV.

Denuntiandum est omnibus, & a Missis nostris ordinandum, ut omnes Ecclesiæ & Presbyteri sub immunitate ac privilegio & ordinatione atque dispositione Episcoporum singularum parrochiarum, in quibus consistunt, secundum auctoritatem ca- B nonicam & Capitularia Domni Karoli Imperatoris avi nostri & pij Augusti Hludouvici Domni & genitoris nostri permaneant.

V.

Vt Missi nostri diligenter investigent cum Episcopo & prælatis monasteriorum, & per fideles & strenuos viros in unaquaque parrochia, de rebus ecclesiasticis in eadem datis; & sicut evidentibus & veris indiciis ac auctoritatibus compererint, diligenter a quo & quibus datæ sint, vel quantum exinde sit describant, & nobis renuntient.

VI.

C Vt Missi nostri expresse & cum omni diligentia cum Episcopo & prælatis monasteriorum per singulas parrochias requirant de rebus ecclesiasticis unde nonæ & decimæ solvi debent & non solvantur, & persolvi ab easdem res retinentibus faciant. & si aliqua contradictio, quæ rationabilis videatur, oborta fuerit, describatur; & prælatus ipsius casæ Dei unde res esse noscuntur, illa qui eas detinet, & nonam ac decimam solvere detrectat, simul cum Missis nostris ad nostram jubeatur venire præsentiam; ut tunc veritate comperta, & diffinitione decreta, quod rationabiliter D invenerimus, inde præcipiamus. Volumus etiam ut investigent Missi nostri qualiter illi qui easdem res ecclesiasticas, unde decimæ dantur, ... dantur, illas salvas habeant, & in casticitia, & silvis custoditis, vel si terræ aut mancipia inde perdita sunt, vel aliquid hujusmodi, aut si familia oppressa sit contra legem, & omnia per breves nobis renuntient.

VII.

Vt Missi nostri per singulas parrochias Comitibus & reipublicæ ministris ex banno nostro præcipiant ne malla vel placita in exitibus & atriis Ecclesiarum & Presbyterorum mansionibus E in dominicis vel festivis diebus tenere præsumant. Sed Comes convenientem locum consideret & inveniat ubi stationem ad mallum tenendum restituat: quia nefas est ibi reos puniri ubi consensu fidelium nostrorum & decreto prædecessorum nostrorum consequuntur.

VIII.

Vt Missi nostri Comitibus & omnibus reipublicæ ministris firmiter ex verbo nostro denuntient atque præcipiant ut a quarta feria ante initium qua-

Baluz. T. II. Pag. T. III. Col. 203. quadragesimæ, nec in ipsa quarta feria, usque post octavas Paschæ, mallum vel placitum, nisi de concordia & parificatione discordantium, tenere præsumant. Similiter etiam a quarta feria ante nativitatem Domini usque post consecratos dies observent. Necnon & in jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus, simili observatione eosdem feriatos dies venerari omnimodis studeant.

IX.

Vt Missi nostri omnibus per singulas parrochias denuntient quia si Episcopus aut ministri Episcoporum pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis propter metum aliorum, & ut ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretione sine ulla occasione indebita, sicut in synodo conlocutum est, & vel inviti pœnitentiam temporaliter & corporaliter agant, ne æternaliter pereant, si seniores ipsorum colonorum indigne tulerint, & aliquam vindictam inde exercere voluerint, aut eosdem colonos ne distringantur contendere præsumpserint, sciant quia & bannum nostrum component, & simul cum excommunicatione ecclesiastica nostram harmiscaram durissimam sustinebunt. Col. 209.

X.

Vt Missi nostri omnibus reipublicæ ministris A denuntient ut Comes vel reipublicæ ministri simul cum Episcopo unniuscujusque parrochiæ sint in ministeriis illorum quando idem Episcopus suam parrochiam circumierit, cum Episcopus eis notum fecerit: & quos per excommunicationem Episcopus adducere non potuerit, ipsi regia auctoritate & potestate ad pœnitentiam atque rationem vel satisfactionem adducant.

XI.

Sciant etiam fideles nostri quia concessimus in synodo venerabilibus Episcopis ne super beneficia ecclesiastica vel præstarias, etiamsi Episcopus aut quilibet monasteriorum prælatus irrationabiliter B petierit, præcepta confirmationis nostræ ullo modo faciamus. & ideo ab irrationabili petitione se unusquisque compescat. Col. 208.

XII.

Vt Missi nostri omnibus per illorum missaticum denuntient ne commutationes rerum vel mancipiorum quilibet prælatus earundem rerum ecclesiasticarum sine licentia vel consensu nostro facere præsumat, neque mancipia ecclesiastica quisquam nisi ad libertatem commutet. Videlicet ut mancipia quæ pro ecclesiastico dabuntur, in Ecclesiæ servitute permaneant; & ecclesiasticus homo C qui commutatus fuerit, perpetua libertate fruatur.

Col. 207.

TITVLVS XXXIX.

Apud sanctum Arnulfum.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXVIII. INDICTIONE PRIMA, METIS CIVITATE, apud sanctum Arnulfum, hæ pactiones inter Hludowicum & Karolum gloriosos Reges factæ sunt, his præsentibus, Hincmaro Archiepiscopo, Lutberto Archiepiscopo, Altfrido Episcopo, item Hincmaro Episcopo, VVitgario Episcopo, Odone Episcopo, regni Karoli gloriosi Regis XXIX.

AMODO & deinceps ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ restaurationem & honorem atque defensionem & ad nostrum communem honorem & salvamentum atque profectum, & ad salvationem ac pacem Christiani populi nobis commissi, isti fratri meo Karolo & consilio & auxilio in vera fraternitate, quantum Deus mihi scire & posse dederit, fidelis adjutor ero. Et si Deus nobis amplius adhuc de regnis nepotum nostrorum donaverit, & in acquirendo, ac in dividendo, sicuti plus æqualiter aut nos ant nostri communes fideles invenerint, quos communi consensu elegerimus, & in ipsa divisione consentiendo, & in habendo, & in conservando atque de- Col. 208. D fendendo, tam istud quod habemus quam & quod nobis de præfatis regnis Dominus concesserint, absque dolositate aut deceptione vel superabreptione illi sincerus auxiliator & cooperator ero, sicut verus frater vero fratri per rectum esse debet; in hoc ut ipse similiter erga me conservet. Mundeburdem autem & defensionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ pariter conservabimus; in hoc ut Romani Pontifices nobis debitum honorem conservent, sicut eorum antecessores nostris antecessoribus conservaverunt. Si me Deus adjuvet & isti sancti.

Similiter & Karolus Hludowico promisit.

Col. 209.

TITVLVS XL.

Apud Pistas.

HÆC QVÆ SEQVVNTVR CAPITVLA CONSTITVTA SVNT A DOMNO NOSTRO KAROLO Rege gloriosa, cum consilio & consensu Episcoporum ac ceterorum Dei & suorum fidelium qui adfuerant in loco qui dicitur Pistis, anno incarnationis dominicæ DCCCLXIX. anno autem regni sui XXX. Indictione secunda; & ab eo denuntiata sunt a se & ab omnibus fidelibus suis, secundum uniuscujusque ordinem & personam, inviolabiliter conservanda.

CAP. I.

DE honore & cultu Dei atque sanctarum Ecclesiarum in regno nostro decernimus ut sicut tempore avi & patris nostri excultæ & honoratæ fuerunt, & sicut a nostra largitate hono- E ratæ & ditatæ sunt, vel deinceps fuerint, salva æquitatis ratione, ita sub immunitate permaneant. Archiepiscopi quoque & Episcopi & ceteri sacerdotes ac servi & ancillæ Dei quique vel quæque in ordinis sui dignitate honorem atque immunitatem secundum sacras leges & canones habeant.

II.

II.

Vt ab Archiepiscopis & Episcopis & ab aliis fidelibus nostris honor regius & potestas ac debita obedientia atque adjutorium ad regnum nobis continendum & defensandum nobis inomnibus & ab omnibus secundum uniuscujusque ordinem & dignitatem atque possibilitatem, sicut temporo antecessorum nostrosum juste & rationabiliter consueverat, exhibeatur.

III.

Vt omnes nostri fideles veraciter sint de nobis securi quia quantum sclero, & juste ac rationabiliter potuero, Domino adjuvante, unumquemque secundum sui ordinis dignitatem & personam honorare & salvare & honoratum ac salvatum conservare volo, & unicuique eorum in suo ordine secundum sibi competentes leges tam mundanas quam ecclesiasticas rectam rationem & justitiam conservabo: & nullum fidelium nostrorum contra legem & justitiam vel auctoritatem ac justam rationem aut damnabo aut dehonorabo, aut opprimam, aut indebitis machinationibus affligam; & legem, ut prædiximus, unicuique competentem, sicut antecessores sui tempore antecessorum meorum habuerunt, in omni dignitate & ordine, adjuvante Domino, conservaturum perdono, cuilibet duntaxat ex eis qui mihi fideles & obedientes ac veri adjutores atque cooperatores juxta suum ministerium & personam consilio & auxilio secundum suum scire & posse & secundum Deum ac secundum seculum fuerint, sicut per rectum unusquisque in suo ordine & statu Regi suo & suo seniori esse debet. Et capitula quæ avus & pater noster pro statu & munimine sanctæ Dei Ecclesiæ ac ministrorum ejus & pro pace ac justitia populi & quiete regni constituerunt, & quæ nos cum fratribus nostris Regibus & nostris ac eorum fidelibus communiter constituimus, sed & quæ nos consilio & consensu Episcoporum ac ceterorum Dei & nostrorum fidelium pro suprascriptis causis in diversis placitis nostris conservanda statuimus, permanere inconvulsa decernimus.

IV.

Vt quia regia nostra potestas hoc, adjuvante Domino, exequi per omnia cupit, regni ministri, quantum Deus scire & posse illis donaverit, Episcopis & ceteris sacerdotibus ac servis & ancillis Dei, ut suum ministerium implere possint, sicut ab antecessoribus nostris Imperatoribus & Regibus & a nobis constitutum est, adjutorium præstent, & sanctis Ecclesiis & sacerdotibus ac servis & ancillis Dei secundum sacras leges tam mundanas quam ecclesiasticas & secundum capitula avi & patris nostri ac nostra debitum honorem & immunitatem conserrent & exhibeant, ut quiete pro stabilitate regni ac nostra & illorum salute Dominum exorare possint.

V.

Col. 210. Vt Episcopi Comitibus, Missis, & vassis nostris, sed & ipsis suis subditis, tam Clericis quam laicis, & Comitum ac vassallorum nostrorum hominibus, paternam benignitatem secundum suum ministerium, & debitum honorem ac legem & justitiam, unicuique secundum suum ordinem ac dignitatem impendant & conservent, sicut sacræ leges tam mundanæ quam ecclesiasticæ, & capitula avi & patris nostri decernunt, & sicut in capitulis a nobis & a fratribus nostris Regibus ac communibus fidelibus nostris est constitutum, & sicut temporibus avi & patris nostri justa & ra-

tionabilis consuetudo fuit. Similiter Comites & Missi ac vassi nostri Episcopis ac Presbyteris debitam reverentiam & vassallis Episcoporum legem & justitiam & debitum honorem impendant secundum prælatas leges & præfata capitula ac præfatam consuetudinem.

VI.

Vt si Episcopis suis Clericis injuste fecerint, secundum quod sacri canones & sacræ leges, quas Ecclesia catholica probat & servat, præfigunt, hoc eorum judicio, quorum interest, emendare procurent.

VII.

Vt si Episcopi suis laicis injuste fecerint, & ipsi laici se ad nos inde reclamaverint, nostræ regiæ potestati secundum nostrum & suum ministerium ipsi Archiepiscopi & Episcopi obediant, ut secundum sanctos canones, & juxta leges quas Ecclesia catholica probat & servat, & secundum capitula avi & patris nostri, hoc emendare curent, & sicut temporibus avi & patris nostri justa & rationabilis consuetudo fuit.

VIII.

Vt Presbyteri parrochiani suis senioribus debitam reverentiam & competentem honorem atque obsequium secundum suum ministerium impendant, sicut in legibus sacris & in præfatis capitulis continetur, & sicut temporibus avi & patris nostri justa & rationabilis consuetudo fuit. Quod si ipsi Presbyteri non fecerint, seniores illorum C Episcopis, non per occasionem aut malitiam, sed per rationem & veritatem, hoc innotescere studeant; & Episcopi Presbyteros secundum suum ministerium & leges ecclesiasticas taliter castigent ut hoc illos emendare delectet; qualiter cum necessaria benignitatis concordia & illi pro senioribus suis orare & seniores illorum sacra officia & divina mysteria puro corde per illos suscipere possint. Col. 211.

IX.

Vt si Abbates, vel Abbatissa, aut Comites seu vassi nostri, aut ceteri laici Clericos probabilis vitæ & doctrinæ Episcopis canonice consecrandos suisque in Ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos Episcopi vel minist[illegible] D eorum sciant; & Episcopi prævideant quem honorem Presbyteri pro Ecclesiis suis senioribus su[illegible] tribuere debent. Et Episcopi parrochias & dec[illegible] mas antiquis Ecclesiis servent, & senioris imm[illegible] nitatem de manso ad Ecclesiam dato conserven[illegible] & non sine auctoritate vel consensu Episcoporu[illegible] Presbyteri in quibuslibet Ecclesiis constituan[illegible] vel expellantur, sicut in primo libro Capitulor[illegible] avi & patris nostri & sicut in capitulis patris n[illegible] stri anno XVI. imperii ejus factis continetur. senioribus Presbyterorum hoc sufficiat, & ampli[illegible] per ingeniosas machinationes a Presbyteris n[illegible] exigant vel exquirant, nisi sicut in eisdem [illegible] pitulis avi & patris nostri ac nostris est consti[illegible] tum, ne Deum offendant, & pro lucro terren[illegible] E quod absit, suas animas perdant, & nostram [illegible] tensam incurrant, ac post debitam emendation[illegible] dignam harmiscaram a nobis dispositam [illegible] neant. Et Episcopi tam seniores Presbyterorum [illegible] quam Presbyteros, sed & seipsos custodiant, ne [illegible] laici per ignorantiam, & Presbyteri per necessitatem, & ipsi Episcopi vel ministri eorum per cupiditatem & avaritiam, quod absit, in simoniacam hæresim cadant: quia, ut sanctus Gregorius dicit, qui præmio vel gratia aut supplicatione indebita ad sacros ordines accedit vel promovetur, tam ille qui promo- Lib. 4. Indict. 13 epist. 55. 100. & lib. 9. Indict. 2. epist. 110. hæreticus a Domino deputatur,

K

Bern. Edit. Lauf. T. II. Col. 100. movetur, quam ille a quo taliter promovetur, & cujus interventu taliter promovetur; & qui pro tali ordinatione inlicita quolibet malo ingenio, quod Deum latere non potest, aliquid dederit vel acceperit, vel mediator factus fuerit, a Deo, sicut canones Dei spiritu conditi demonstrant, condemnatur per illorum judicium qui cum Deo in cælis regnant & in terris miraculis coruscant. Damnantur utique in præsenti seculo, comburendi igne perpetuo, tales negotiatores pravi, cum quod juste benemeritis dare gratis debent, justitiam, sicut Iudas Christum, qui (ut dicit Apostolus) factus est nobis a Deo justitia, vendidit, ita & illi Deum patrem omnipotentem & eundem justitiam Christum atque consubstantialem Col. 219. illis sanctum Spiritum, qui per impositionem manuum sacerdotalium hominibus tribuitur, quoniam sanctæ Trinitatis una est natura, voluntas, & operatio, gradus ecclesiasticos temporali commodo dantes vel accipientes vendunt; & qui pretium proinde donant, emunt peccatum, & hæretici fiunt; & qui præmium proinde accipiunt, sicut idem sanctus demonstrat Gregorius, facti & ipsi hæretici eos malitia suæ gladiis occidunt quos vivificare orationis suæ intercessione debuerunt.

X.

Vt nemo Episcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem antequam causa probetur propter quam ecclesiastici canones hoc fieri jubent, & donec illum qui peccavit, & inde aut sponte confessus aut aperte convictus fuerit, secundum evangelicum præceptum, ut ad emendationem & pœnitentiam redeat, admonitum habeat. Qui peccator, si admonitus de certa & manifesta causa ut ad emendationem & correptionem redeat, inobediens & incorrigibilis permanserit, & ad emendationem redire noluerit, & excommunicationem canonicam de causis designatis & manifestis parvipenderit, regiam vel reipublicæ potestatem per se vel per ministros suos aut per literas suas Episcopus adeat, ut constringatur, quatenus ad emendationem ac pœnitentiam iisdem peccator redeat; ne dicatur nobis a Domino quod olim populo veteri ab eo legimus dictum: *Anathema in media tui. Non poteris stare coram inimicis tuis.* Si autem idem peccator de manifesta & comprobata vel a se sponte confessa causa ad pœnitentiam venire voluerit, sed ipsam pœnitentiam propter faidam secundum canones suscipere & quiete agere non potuerit, Episcopus per se vel per ministros aut per literas suas regiam nostram vel reipublicæ nostræ potestatem adeat, ut ipsa faida secundum constitutionem avi & patris nostri legaliter pacificetur, aut juxta leges secundum quas in aliis regionibus quilibet vivunt sedetur. Lib. IV. Capitular. c. 27. Et tunc peccator medicinam pœnitentiæ secundum sacros canones cum pia & salubri discretione secundum regulas sacras suscipiat & peragat; & reconciliationem atque communionem percipiat, sicut in eisdem sacris regulis discretissime & misericorditer continetur.

XI.

Col. 220. Vt Comites & Missi ac vassi nostri & ministeriales regni nostri, unusquisque secundum ordinem & dignitatem ac possibilitatem suam, pacem & justitiam in suis ministeriis faciant, & juste omnes sub Dei respectu judicent, attendentes quod Dominus omnibus judicantibus dicit: *In quo judicio judicaveritis, judicabitur de vobis.* &: *Beati qui custodiunt judicium & faciunt justitiam in omni tempore.* Matt. 7. Psal. 105.

XII.

Vt Episcopi atque Abbates & Comites ac vassi nostri & omnes fideles laici concordi dilectione & unanimi voluntate ad Dei & sanctæ Ecclesiæ ac nostrum & regni nostri honorem & stabilitatem atque communem nostram salvationem sine invidia & malivolentia atque indebita contentione communiter decertare procurent ut pax & justitia & vera cum Dei voluntate concordia inter nos omnes & in regno nostro maneat: quia, sicut sancta scriptura dicit, *justitia elevat gentem, miseros facit populos peccatum.* & ubi non est vera cum Dei voluntate concordia, ibi nisi ad judicium non habitat Deus, qui, sicut psalmus dicit, *facit unanimes habitare in domo*, id est, in sancta Ecclesia in qua fideliter consistentibus spiritum caritatis infundit, qui propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, tradidit semetipsum pro nobis; & cum essemus mortui in peccatis nostris, convivificavit nos in semetipso, ut essemus sancti & immaculati in conspectu ejus in caritate, & simus sectatores bonorum operum, in quibus cum fide recta perseverantes perveniamus omnes, ipso præveniente, adjuvante, & subsequente, ad regna cælorum. Prov. 14.

XIII.

Episcopi privilegia Romanæ sedis & Regum præcepta Ecclesiis suis confirmata vigili sollertia custodiant, ut exinde auctorabili firmitate tueantur. Nonas & decimas unde statutum est absque alicujus contradictu recipiant. De terris censalibus & potestate Ecclesiæ suæ & cultis indominicatis & absitatibus & manufirmatis major Ecclesia, quæ caput episcopatus est, decimam recipiat. Similiter & de * carruca indominicata. De mansis hereditariis Presbyter parrochiæ, sicut constitutum est, decimum consequatur. Et ne de hoc contentio oriatur, summopere cavendum est. * f. certa

ADNVNTIATIO KAROLI REGIS.

Col. 221.

Cap. I.

Volumus vos scire quia secundum consuetudinem antecessorum nostrorum consideravimus in hoc placito cum Episcopis & ceteris fidelibus nostris de honore sanctæ Ecclesiæ & Episcoporum ac ceterorum servorum Dei, ut debitum honorem habeant, sicut tempore antecessorum nostrorum habuerunt. & hominibus fidelibus nostris, unicuique in suo ordine, legem & justitiam conservabimus, sicut eorum antecessores tempore antecessorum nostrorum habuerunt.

II.

Et volumus atque jubemus ut vassalli Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum, atque Comitum, & vassorum nostrorum talem legem & justitiam apud seniores suos habeant sicut eorum antecessores apud illorum seniores tempore antecessorum habuerunt. Et si aliquis Episcopus, aut Abbatissa, aut Comes, ac vassus noster suo homini contra rectum & justitiam fecerit, & se inde ad nos reclamaverit, sciat quia sicut ratio & lex atque justitia est, hoc emendare faciemus.

III.

Et volumus atque jubemus ut Episcopi atque Abbates, Comites, ac vassi nostri, concordi dilectione & unanimi voluntate ad Dei & sanctæ Ecclesiæ ac nostrum & regni nostri honorem & sta- Col. 222.

Baluz. Edit. Tusij. T. II. Col. 216. statum atque communem nostram salvationem decertare procurent ut pax & justitia & vera cum Dei voluntate concordia inter nos omnes & in regno nostro maneat, & omnes ita sint semper parati ut si nobis necessitas evenerit, ad defensionem patriæ contra paganos aut contra alios Dei & nostros inimicos, sicut consuetudo fuit tempore antecessorum nostrorum, absque mora, statim ut eis nuntiatum fuerit, possint venire. A

IV.

Et volumus ut sciatis quia commendavimus ut unusquisque de sua opera tale certamen habeat sicut scit necesse esse ad defensionem istius sanctæ Dei Ecclesiæ, secundum nostram commendationem. Gratias vobis agimus quia fideliter secundum nostram commendationem in nostro venistis servitio. Et ite cum Dei gratia sani & salvi, & Deus nobis concedat ut iterum cum sanitate & gaudio ad suam voluntatem reconjungamur.

Col. 219.

TITULUS XLI.

Quando Karolus Rex Metis coronatus est in regno Hlotharij.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXIX. INDICTIONE SECUNDA, v. Idus Septembris, Mettis civitate in Ecclesia sancti Stephani martyris, hæc quæ sequuntur capitula Adventius Episcopus ipsius civitatis coram Rege & Episcopis qui adfuerunt, publice populo & scripto & verbis denuntiavit.

CAP. I.

Vos scitis, & multis in plurimis regnis est cognitum, quantos & quales eventus tempore senioris nostri, quem hactenus habuimus, pro causis notissimis communiter sustinuimus, & quanto dolore quantaque angustia de illius infausta morte nuper cordibus perculsi sumus. Unde unicum refugium & singulariter salubre consilium, Rege & Principe nostro destituti ac desolati, nobis omnibus esse consideravimus ut jejuniis & orationibus ad eum nos converteremus qui est adjutor in opportunitatibus in tribulatione, & cujus est consilium, ac cujus est regnum, & ut scriptum est, cui voluerit dabit illud, & in cujus manu corda sunt Regum, & facit unanimes habitare in domo, solvens medium parietem, & faciens utraque unum; deprecantes ipsius misericordiam ut daret nobis Regem ac Principem secundum cor suum, qui in judicio & justitia nos in omni ordine ac professione regeret, salvaret, atque defenderet juxta voluntatem ejus, & corda omnium nostrorum unanimiter in eum inclinaret atque uniret quem ipse ad salutem & profectum nostrum præscitum & electum atque prædestinatum habebat secundum misericordiam suam.

Id. ibid.

Id. ibid.

II.

Quia denique voluntate Dei, qui voluntatem timentium se facit, & deprecationes eorum exaudit, in concordi unanimitate nostra videmus hunc regni hujus heredem esse legitimum cui nos sponte commisimus, Dominum videlicet præsentem Regem ac Principem nostrum Karolum, ut nobis præsit & prosit, videtur nobis, si vobis placet, ut sicut post illius verba vobis manifestabimus, signo certissimo demonstremus quia illum a Deo electum & nobis datum Principem credimus, & eidem largitori Deo ex suis beneficiis non simus ingrati; sed gratiarum actiones illi referentes, oremus quatenus & eum nobis ad salutem & defensionem sanctæ suæ Ecclesiæ & ad auxilium atque profectum omnium nostrum eum salute ac pace & tranquillitate nobis conservet diutius & nos fideli devotione illi obsequentes atque optata salvatione fruentes sub illius administratione in suo gubernet servitio. B

III.

Et si illi placet, dignum ipsi & necessarium nobis esse videtur ut ex ejus ore audiamus quod a Christianissimo Rege fideli & unanimi in servitio illius populo, unicuique in suo ordine, convenit audire ac devota mente suscipere. C Col. 118.

Post hæc Rex Karolus hæc quæ sequuntur per se in eadem Ecclesia cunctis qui affuerunt denuntiavit.

Quia sicut isti venerabiles Episcopi unius ipsis voce dixerunt, & certis indiciis ex vest[illegible] unanimitate monstraverunt, & vos acclamastis me Dei electione ad vestram salvationem & pr[illegible] fectum atque regimen & gubernationem huc venisse, sciatis me honorem & cultum Dei atque sanctarum Ecclesiarum, Domino adjuvante, conservare & unumquemque vestrum secundum sui ordinis dignitatem & personam juxta meum scire & posse honorare & salvare & honoratum ac salvatum tenere velle, & unicuique in suo ordine secundum sibi competentes leges tam ecclesiasticas quam mundanas legem & justitiam conservare; in hoc ut honor regius & potestas debita obedientia atque adjutorium ad regnum mihi a Deo datum continendum & defendendum ab unoquoque vestrum secundum suum ordinem & dignitatem atque possibilitatem mihi exhibeatur, sicut vestri antecessores fideliter, juste & rationabiliter meis antecessoribus exibuerunt. D E

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 217.

Et posthac Hincmarus Remorum Episcopus quæ sequuntur capitula, jubente ac postulante Adventio ipsius civitatis Episcopo ac ceteris Episcopis Treverorum provinciæ, Attone scilicet Ecclesiæ Viridunensis Episcopo, & Arnulfo Tullensis civitatis Episcopo, Francone Tungrensis civitatis Episcopo, consentientibus provinciæ Remorum Episcopis, coram Episcopis & Rege cunctisque qui adfuerunt in eadem Ecclesia publice denuntiavit.

CAP. I.

NE alicui forte videatur incongrue ac præsumptiose me ac provinciæ nostræ venerabiles coepiscopos facere, quoniam de altera provincia ordinationi & causis hujus provinciæ nos immiscemus, sciat nos contra canones sacros non agere, quoniam Remensis & Treverensis Ecclesiæ in hac regione Belgica cum sibi commissis Ecclesiis sorores & comprovinciales habentur, sicut auctoritas ecclesiastica & antiquissima demonstrat consuetudo. Ac per hoc unanimi consensu & synodalia judicia exercere, & quæ a sanctis patribus (Col. 908.) constituta sunt, debent concorditer custodire; hac privilegii conditione servata, ut qui prior de Remensi & Treverensi Episcopo fuerit ordinatus, prior etiam habeatur.

II.

(Deut. 23.) Et lex divinitus inspirata præcipit dicens: *Si transieris per messem amici tui colligens spicas, manu confricabis ad manducandum, falcem autem non mittas*, vel *falce non metas*. Messis est populus, (Matt. 9.) ut Dominus monstrat in evangelio dicens: *Messis quidem est multa, operarii autem pauci. Rogate (Col. 209.) dominum messis ut mittat operarios in messem suam*. quia vos pro nobis Episcopis debetis orare, ut vobis digna possimus loqui. Messis autem amici est populus in provincia alteri Metropolitano commissa. Unde vos hortando, quasi manu operis confricando, ad Dei voluntatem & vestram salutem in corpus unitatis Ecclesiæ valemus & debemus traicere. In parochianos autem provinciarum aliis Metropolitanis commissarum falcem judicii non mittimus: quia nec ab unde nec nostram esse consideramus.

III.

Est & alia causa, quia isti venerabiles Domini & confratres nostri provinciæ istius Episcopi, non habentes metropolitanum Episcopum, auctoritatem nostram sic in suis, sicut & in specialibus nostris causis, nos fraterna caritate jubent & commonent agere. Est ita, Domini fratres? Et responderunt ipsi Episcopi: Ita est.

IV.

Præter ea quæ Dominus Episcopus & frater noster Adventius vobis ex sua & ceterorum suorum ac nostrorum fratrum & venerabilium Episcoporum voce dixit, in hoc etiam animadvertere potestis voluntatem Dei esse ut præsens Dominus & Rex noster, qui in parte regni quam hactenus tenet & tenuit, & nobis ac Ecclesiis nostris & populo sibi commisso utiliter præest ac præfuit, & salubriter prodest & profuit, inde ad hunc locum Domino ducente pervenerit, (quo etiam vos ejus inspiratione confluxistis & ipsi vos sponte commendastis cujus instinctu animantia omnia in arcam Noe significantem Ecclesiæ unitatem nullo cogente convenerunt) quia sanctæ memoriæ pater suus Dominus Hludowicus pius Imperator Augustus ex progenie Hludowici Re- (Col. 910.) B gis Francorum inclyti per beati Remigii Francorum Apostoli catholicam prædicationem cum integra gente conversi, & cum tribus Francorum millibus, exceptis parvulis & mulieribus, vigilia sancti Paschæ in Remensi metropoli baptizati, & cælitus sumpto chrismate, unde adhuc habemus, perunctus & in regem sacrati, exortus per beatum Arnulfum, a cujus carne idem Hludowicus pius Augustus originem duxit carnis, & a Stephano Papa Romano ante sanctæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ altare Remis in Imperatorem C est coronatus, & demum factione quorundam terreno imperio destitutus, in prædictam regni partem unanimitate Episcoporum & fidelis populi ante sepulchrum sancti Dionysii eximii martyris Ecclesiæ sanctæ est redditus, & in hac domo, ante hoc altare protomartyris Stephani, cujus nomen interpretatum resonat coronatus, per Domini sacerdotes, acclamatione fidelis populi, sicut vidimus qui adfuimus, corona regni est imperioque restitutus. Et quia, ut in historiis sacris legimus, Reges quando regna obtinuerunt, singulorum regnorum sibi diademata im- D posuerunt, non incongruum videtur illis venerabilibus Episcopis, si vestræ unanimitati placet, ut in obtentum regni, unde vos ad illum sponte convenistis, & ei vos commendastis, sacerdotali ministerio ante altare hoc coronetur, & sacra unctione Domino consecretur. Quod si vobis placet, propriis vocibus consonate. Et in hoc conclamantibus omnibus, dixit idem Episcopus: Agamus ergo unanimiter Deo gratias, decantantes Te Deum laudamus.

Et post hæc ab Episcopo cum benedictione sacerdotali est idem Rex coronatus.

(Col. 211.)

TITVLVS XLII.

Pactio Aquisgranensis.

ANNO INCARNATIONIS DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI DCCCLXX. Indictione III. pridie nonas Martii, anno XXXII. Karoli gloriosi Regis, Aquisgrani palatio hæ pactiones inter ipsum & Hludowicum Regem fratrem ipsius factæ sunt.

INGELRAMNUS COMES EX PARTE Karoli Regis.

SIc promitto ex parte senioris mei quod senior meus Karolus Rex fratri suo Hludowico Regi talem portionem de regno Hlotharii Regis consentit habere qualem aut ipsi justiorem & plus æqualiorem aut communes fideles eorum inter se invenerint. Nec eum in ipsa portione, vel in regno quod antea tenuit, per aliquam fraudem vel subreptionem decipiet aut forconsiliabit, si frater suus Hludowicus eandem firmitatem & fidelitatem

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 222. tem quam ex parte senioris mei illi habeo promissam, iste frater suus Hludouvicus seniori meo ex parte sua, quandiu vixerit, inviolabiliter servierit.

ITEM LEVTFRIDVS COMES ex parte Hludouvici Regis.

Col. 222. Sic promitto ego ex parte senioris mei quod senior meus Hludouvicus Rex fratri suo Karolo Regi talem portionem de regno Hlotharij Regis consentit habere qualem aut ipsi justiorem aut plus æqualiorem aut communes fideles eorum inter se invenerint. Nec eum in ipsa portione, vel in regno quod antea tenuit, per aliquam fraudem vel subreptionem decipiet aut forconsiliabit, si frater suus Karolus eandem firmitatem & fidelitatem quam ex parte senioris mei illi habeo promissam, iste frater suus Karolus seniori meo ex sua parte, quandiu vixerit, inviolabiliter servaverit.

Hæc eadem tertius Theodoricus Comes ex parte gloriosi Regis Karoli, & quartus Radulfus Comes ex parte Hludouvici prosecuti sunt.

Illi præsentes fuerunt, Leutbertus Archiepiscopus, Altfridus Episcopus, Odo Episcopus, Adalelmus Comes, Ingelramnus Comes, Liutfridus Comes, Theodoricus Comes, item Adalelmus Comes.

Col. 223.

TITVLVS XLIII.

Divisio regni Lotharij.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXX. *REGNI KAROLI* XXXIII. *INDICTIONE* III. VI. *Idus Augusti, inter gloriosos Reges Karolum & Hludouvicum fuit hæc divisio regni facta in Procaspide super fluvium Mosam.*

ET HÆC EST PORTIO QVAM SIBI HLVDOVVICVS ACCEPIT.

Coloniam.
Treveris.
Col. 223. Vtrech.
Straßburch.
Basulam.
Abbatiam Silvestre.
Berch.
Col. 223. Niu monasterium.
Castellum.
Indam.
Sancti Maximini.
Ephternacum.
Horream.
Sancti Gangulfi.
Faverniacum.
Polemniacum.
Luxovium.
Luteram.
Balmam.
Offonis villam.
Megeni monasterium.
Sancti Deodati.
Bodoni monasterium.
Stivagium.
Romerici montem.
Morbach.
Sancti Gregorii.
Mauri monasterium.
Eboresheim.
Homowa.
Masonis monasterium.
Homburch.
Sancti Stephani in Strasburch.
Erentlein.
Sancti Vrsi in Salodoro.
Grandivallem.
Altam petram.
Iustenam.
Vallem Clusæ.
Castellum Carnones.
Heribodesheim.
Abbatiam de Aquis.
Hoenchirche.
Augustchirche.
ComitatumTestrebant.
Batua.
Hattuarias.
Masau subterior de ista parte.
Item Masau superior, quod de ista parte est.
Liugas quod de ista parte est.
Districtum Aquense.
Districtum Trectis.
In Ripuarias comitatus V.
Megenensium.
Bedagovva.
Nitachovva.
Sarachovva subterior.
Blesischovva.
Selme.
Albechovva.
Suentisium.
Calmontis.
Sarachovva superior.
Odornense, quod Bernardus habuit.
Solocense.
Basiniacum.
Elischovve.
Warasch.
Scudingum.
Emaus.
Basalchovva.
In Elisatio comitatus II.
De Frisia duas partes.

De regno quod Hlotharius habuit, super istam divisionem, propter pacis & caritatis custodiam, superaddidimus istam adjectionem.

Civitatem Mettis, cum abbatia sancti Petri & sancti Martini & comitatu Moslensi, cum omnibus villis in eo consistentibus, tam dominicatis quam & vassallorum. De Arduenna, sicut flumen Vrta surgit inter Bislane & Tumbas, ac decurrit in Mosam, & sicut recta via pergit in Bedensi, secundum quod communes fideles nostri rectius invenerint; excepto quod de Condustro est ad partem Orientis trans Vrtam. Et abbatias Prumiam & Stabolau, cum omnibus villis dominicatis & vassallorum.

Col. 224.

ET HÆC EST PORTIO QVAM KAROLVS DE EODEM REGNO SIBI ACCEPIT.

Lugdunum.
Vesontium.
Viennam.
Tungris.
Tullum.
Viridunum.
Cameracum.
Vivarias.
Vceis.
Montem Falconis.
Sancti Michaelis.
Cludini monasterium.
Sanctæ Mariæ in Bisuntiono.
Sancti Martini in eodem loco.
Sancti Augentii.
Sancti Marcelli.
Sancti Laurentii Leodensi.
Sannonem.
Abbatiam Mellam.
Molbarium.
Laubiae.
Sancti Gaugerici.
Sancti Salvij.
Crispinno.
Fossas Marilias.
Hunulcurt.
Sancti Servatij.
Maalinas.
Ledi.
Sumniacum.
Antonium.
Condatum.
Merrebecchi.
Ticlivinni.
Luitosa.
Calmontis.
Sancta Maria in Dinant.
Echa.
Andana.
Waaloi.
Altum montem.
Comitatum Texandrum.
In Brachanto comitatus quatuor.
Cameracensium.
Hanioum.
Lomensium comitatum.
In Hasbanio comitatus quatuor.
Masao superior de ista parte Mosæ.
Masau subterior, quantum de ista parte est.
Liu-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 224. Liugas quod de ista parte Mosæ est, & pertinet ad Velsatum.
Scarponinse.
Viriduninse.
Dulminse.
Atlon.
Vaurense comitatus duos.
Mosminse.
Castricium.
Condrust.
De Arduenna, sicut flumen Vrta surgit inter Bislsoe & Tumbas, ac decurrit ex hac parte in Mosam, & sicut recta vie ea parte occidentis pergit in Bedensi, secundum quod Missi nostri rectius invenerint.
Tullense.
Aliud Ordonense, quod A Termarus habuit.
Barrense.
Portense.
Salmoringum.
Lugdunense.
Viennense.
Vivarias.
Vcetiam.
De Frisia tertiam partem.

Et in crastina, scilicet iv. Idus ejusdem mensis, simul convenerunt, & valefacientes se mutuo ab invicem discesserunt, Hludowvicus videlicet Aquis rediens; & Karolus Leptinis uxorem suam obviam sibi venire jubens, partem ipsius regni quam accepit sicut placuit sibi divisit. Col. 225. Col. 226.

Col. 225.

T I T V L V S XLIV.

Apud Gundulfi villam.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXXII. INDICTIONE QVINTA, QVINTO IDVS Septembris, in placito generali apud Gundulfi villam, cum Hludowvicus sacramenta superius scripta disrupisset, & æquivoco suo itidem Hludowvico Imperatori se conjunxisset, & sacramenta quæ superius scripta sunt fieri jussisset, Ingilberga Regina & legatis sedis Apostolicæ, Formoso scilicet & Gaderico, præsentibus, hac tempestate urgente, Episcopi omnes ex regno gloriosi Regis Karoli hanc professionem infrascriptam fecerunt, & omnes laici hoc sacramentum similiter infrascriptum juraverunt.

PROFESSIO EPISCOPORVM. B

QVantum sciero & potuero, adjuvante Domino, consilio & auxilio secundum meum ministerium fidelis vobis adjutor ero ut regnum quod vobis Deus donavit vel donaverit, ad ipsius voluntatem & sanctæ Ecclesiæ ac debitum regium honorem vestrum & vestram fideliumque vestrorum salvationem habere & obtinere possitis.

SACRAMENTVM LAICORVM.

Quantum sciero & potuero, adjuvante Domino, consilio & auxilio fidelis vobis adjutor ero ut regnum quod habetis ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ & vestrum honorem atque ad vestrem salvationem continere possitis, & quod Deus adhuc vobis concesserit, adquirere & contra omnes homines defendere valeatis.

GENERALE Col. [illegible]

OMNIVM FIDELIVM.

Sic promitto ego quia de isto die inantea isti seniori meo, quandiu vixero, fidelis & obediens & adjutor quantumcunque plus & melius sciero & potuero & consilio & auxilio secundum meum ministerium in omnibus ero absque fraude & malo ingenio, & absque ulla dolositate vel seductione seu deceptione, & absque respectu alicujus personæ; & neque per me, neque per Missum, neque per litteras, sed neque per emissam C seu intromissam personam, vel quocunque modo ac significatione contra suum honorem & sanctæ Ecclesiæ atque regni illi commissi quietem & tranquillitatem atque soliditatem machinabo vel machinanti consentiem; neque umquam aliquod scandalum movebo quod illius præsenti vel futuræ saluti contrarium vel nocivum esse possit. Sic me Deus adjuvet & ista sanctorum patrocinia.

Col. [illegible]

T I T V L V S XLV.

Apud Carisiacum.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXXIII. REGNI VERO DOMNI KAROLI XXXIII. Indictione v. hæc capitula quæ sequuntur ab eodem Rege statuta sunt placito generali apud Carisiacum, omnium cum voluntate & consensu, & a præfato Rege & ab omnibus qui præsentes fuerunt confirmata.

CAP. I.

QVia necesse est ut quod male reincrescit, iterum recidatur, de constitutionibus antecessorum nostrorum & nostris, quæ in illorum & nostris capitulis constituta sunt, ad resecanda mala quæ specialiter iterum remergunt, Missis & Comitibus nostris firmiter exequenda proponimus, id est, ut quando Missi vel Comites nostri latronem vel aliquem malefactorem vel infidelem nostrum forbannierunt, hoc nobis in nostro palatio & aliis Missis & Comitibus scita faciant; ut si ad nostram curtem venerit, inde faciamus quod nostrum est. Et si de uno missatico vel comitatu in alium missaticum vel comitatum fugerit, Missus vel Comes in cujus missaticum fugerit, per fidejussores constringat ut velit nolit illuc reveniat, & ibi malum emendet ubi illud perpetravit. Et si fidejussores non habuerit, sub custodia illum habeat donec ad illum Comitem, in cujus comitatu forbannitus fuerit, illum revenire faciat. Et si alodem habuerit vel in illo comitatu unde fugit, vel in illo comitatu ad quem fugit, Comes ipsum alodem in fiscum recipiet. Et qui talem forbanni-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 195. III. 99. nitum receperit, secundum quod constitutum est A in Capitularibus avi & patris nostri in libro tertio, si francus est, cum duodecim similibus francis juret quod ipsum latronem vel forbannitum esse non scisset, licet pater ejus sit, aut frater, aut propinquus. Si hoc jurare non potuerit, vel ab alio convictus fuerit quod latronem vel malefactorem aut infidelem nostrum forbannitum in hospitio suscepisset, sicut ipse forbannitus & ut infidelis judicetur.

II.

Col. 218. Vt Comites & Missi nostri maximam curam adhibeant quatinus in illorum comitatibus & missaticis populus justitiam & pacem habeat, & de latronibus sturbandis maximum certamen habeant. Et si talis malefactor aut infidelis noster B emerserit ut per se illum comprehendere Comes in suo comitatu non possit, accipiat homines tam nostros quam Episcoporum vel Abbatum & Abbatissarum in suo comitatu commanentes, & sic illum persequatur donec comprehendat. Et qui ad talem malefactorem accipiendum vocatus fuerit, & se inde retraxerit ut ad hoc adjutorium non præstet, si liber homo fuerit, bannum dominicum componat; & si colonus fuerit, sexaginta ictus accipiat. Et si talis malefactor in illa persecutione occisus fuerit, qui eum occiderit leudem inde non solvat, & nullus illi inde faidam portare præsumat. Quod si quis facere præsumpserit, per certos fidejussores ad nostram præsentiam perducatur.

III.

De illis liberis hominibus qui infames vel criminosi sunt de teseiis vel latrociniis & rapacitatibus & assalturis vel de infidelitate nostra, & cum furto non comprehenduntur, si eis jam vita perdonata est propter aliquod malefactum, fiat de illis sicut in Capitulari avi & patris nostri continetur in libro III. capitulo XLVII. & si jam de latrocinio revicti sunt, fiat de illis sicut de revictis. Si autem illis adhuc vita perdonata non fuit, & revicti non sunt, & res & mancipia vel mobile habeant, fiat de illis sicut in quarto libro Capitulorum capitulo XXXX. dicitur, cum ad mallum Comitis venerint. Si autem ad mallum non venerint, banniantur, & per res & mancipia vel mobile distringantur ut veniant. Si autem non venerint, fiat de illis sicut in Capitulari continetur. Et si post secundam Comitis admonitionem Col. 219. ad mallum venire noluerint, rebus eorum in bannum missis venire & justitiam reddere compellantur. Et si talis est quem aut parentes aut propter faidam homines accusare noluerint aut ausi non fuerint, & cum malefacto comprehensus non fuerit & negaverit, juret cum duodecim talibus francis quorum testimonium leges publicæ non rejiciunt quod testeium vel latrocinium aut rapinam non fecerit; & post hæc juret ipse tantum quod deinceps testeium vel latrocinium non faciet, neque facienti consentiet, & si scierit qui hæc fecerit, illis ministris nostris per quos talis causa amendari debet non celet. Et qui res & E mancipia vel mobile non habent per quæ distringi possint ut ad mallum veniant, & ibi aut se legaliter, ut præmisimus, excondicant, aut si se excondicere non potuerint, quod male fecerint legaliter emendent. Post secundam bannitionem Comitis si ad mallum non venerint, comprehendantur secundum præfatum Capitulare libri tertii capitulo LVI. quo dicitur de latronibus qui magnam habent blasphemiam. Quicunque aliquem ex his comprehenderit, nullum damnum exinde

patiatur. Comprehensus autem, si fidejussores habere potuerit, per fidejussores ad mallum adducatur; si fidejussores habere non potuerit, a ministris Comitis custodiatur, & ad mallum perducatur. Et si aliquis eum accusaverit, fiat de illo secundum præfatum capitulum libri capitularis. Si autem eum nullus accusaverit, excondicat se prædicto modo, & juret quod deinceps testeium vel latrocinium non faciet, neque facienti consentiet, & si scierit qui hoc faciet, non celet ministris regni per quos talis causa emendari debet. Si vero tales, ut prædiximus, ad mallum adduci non potuerint, in forbannum mittantur, & de his Missi vel Comites sicut supra diximus faciant; & de illis qui tales receperint sicut præscripsimus fiat. Si autem fiscalinus noster ita infamis in fiscum nostrum confugerit, vel colonus de immunitate in immunitatem confugerit, mandet Comes judici nostro vel advocato cujuscunque casæ Dei ut talem infamem in mallo suo præsentet. Et si talem præsentaverit, si aliquis eum comprobare voluerit, faciat: & si nullus eum comprobare voluerit, tamen suam infamiam ad Dei judicium purget, & per illud Dei judicium aut liberetur aut condemnetur. Si Col. 220. autem judex noster vel advocatus de casa Dei commonitus talem blasphemum Comiti in mallo suo non præsentaverit, fiat inde secundum Capitulare libri tertij capitulo XXVI. Et si servus alicujus ita clamosus est, Comes dominum servi C commoneat ut eum in mallo præsentet, & præsentatum, si aliquis comprobare voluerit, faciat. Et si nullus eum comprobare voluerit, ad Dei judicium prædicto modo se examinet, & per illum Dei judicium aut liberetur aut condemnetur. Si autem dominus servi eundem servum suum Comiti in mallo præsentare noluerit, fiat inde secundum Capitulare libri tertij capitulo XLVI.

IV.

De illis hominibus qui cum Carlomanno præteritis annis tanta mala & tanta scelera in regno nostro fecerunt, sicut tunc & verbis & scriptis præcepimus, ita Comites & Missi nostri equantur in eos in quibus nostra jussio, quæ D consilio fidelium nostrorum jussimus, executa est, id est, ut fidelitatem nobis promittant, sicut tunc scripsimus, & scriptam Comitibus nostris dedimus. Et cui aliquid abstulerunt, aut emendent aut deprecentur, & pœnitentiam faciant sicut tunc constitutum fuit. Et qui seniores, ut tunc præcepimus, acceptos non habent, fidejussores ad nostram præsentiam perducantur, & alodes quos habent Comites, in quorum comitatibus sunt, in fiscum recipiant.

V.

Vt unusquisque Comes in suo comitatu [illegible] videat ut qui fidelitatem nobis adhuc promiserunt non habent, fidelitatem nobis promittant, sicut E in Capitulis avi & patris nostri continetur.

VI.

Vt unusquisque Comes in comitatu suo magnam providentiam accipiat ut nullus liber homo in nostro regno immorari, vel proprietatem habere permittatur, cujuscunque homo sit, nisi fidelitatem nobis promiserit.

VII.

Et quia audivimus quod malefici homines & sortiariæ per plura loca in nostro regno insurgunt, quorum maleficiis jam multi homines infirmati & plures mortui sunt, quoniam, sicut sancti Dei homines scripserunt, Regia ministerium

Balon, T. II. Parif. T. II. Col. 210. — rium est impios de terra perdere, maleficos & veneficos non sinere vivere, expresse præcipimus ut unusquisque Comes in suo comitatu magnum studium adhibeat ut tales perquirantur & comprehendantur. Et si jam inde comprobati masculi, vel comprobatæ feminæ sunt, sicut lex & justitia docet disperdantur. Si vero nominati vel suspecti, & necdum inde comprobati sunt, vel per testes veraces inde comprobari non possunt, Dei judicio examinentur; & sic per illud Dei judicium aut liberentur aut condemnentur. Et non solum tales istius mali auctores, sed & conscij ac complices illorum, sive masculorum, sive feminarum, disperdantur, ut una cum eis scientia tanti mali de terra nostra pereat.

Col. 250.

VIII.

Lib. V. Capitular. c. 212. — Quia, sicut & per scripturas & per auctoritatem & per rationem manifestum est, duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, regia potestas, & pontificalis auctoritas, & in libro Capitulorum avi & patris nostri conjuncte ponitur ut res & mancipia Ecclesiarum eo modo contineantur sicut res ad fiscum dominicum pertinentes contineri solent, juste & rationabiliter de rebus & mancipiis quæ in regia & in ecclesiastica vestitura fuerunt, uniformiter & uno modo tenendum est. Vt sicut quæcunque res & mancipia in regia vestitura avi & patris nostri & nostra fuerunt, & nunc ab aliis detinentur, demonstretur qualiter de regia vestitura avi & patris nostri & nostra exierunt, (quia plures inde per mendacium quædam obtinuerunt, & quidem plura per fraudem obtinent) ita & de rebus quæ in Ecclesiarum vestitura fuerunt, unde quæstio fuerit, demonstretur qua auctoritate in proprietatem eas quisque obtineat. Et quoniam quidam non contradicunt quod res & mancipia quæ tenent, in vestitura nostra vel antecessorum nostrorum sive Ecclesiarum Dei non fuissent, sed patres illorum morientes eis in hereditatem dimiserunt, ideo non volunt inde ullam auctoritatem ostendere, sed suam hereditatem probare, contra illos dicitur quia potest fieri ut aliquis de fisco regio vel de rebus Ecclesiæ aliquid proprindat aut per fraudem obtineat, & mortuo illo filius ejus aut filia illas res tenere in hereditatem valit. Propterea per Capitula avi & patris nostri, quæ Franci pro lege tenenda judicaverunt, & fideles nostri in generali placito nostro conservanda decreverunt, discernendum est de quali hereditate auctoritas non debet requiri, sed legitima hereditas ab aliquo approbari. Ostenditur enim in eis Capitulis ubi de rebus alienis alicui per malum ingenium venditis vel datis loquitur, quæ sit unicuique legitima hereditas, cum dicitur inter alia: *Similiter de omnibus justitiis ad eum pertinentibus rationem reddere compellatur, excepta sua legitima hereditate, quæ ei per successionem parentum suorum legitime evenire debuit.* & de hac legitima hereditate non est auctoritas requirenda. sed si interpellatio inde fuerit, legitima hereditas approbanda. Quia vero de rebus ex fisco regio & de rebus ecclesiasticis, quæ ita, ut in eisdem capitulis habetur, contineri debent sicut res ad fiscum dominicum pertinentes contineri solent, auctoritas est requirenda, per quam auctoritatem quisque illas retineat, ut ipsis capitulis demonstratur, cum dicitur: *Vbicunque commutationes tam tempore nostro quam tempore genitoris & avi nostri legitime & rationabiliter atque utiles Ecclesiis Dei factæ sunt, permaneant. Vbicunque vero inutiles & incommodæ atque irrationabiles factæ sunt, dissolvantur, & recipiat unusquisque quod dedit. Vbi vero mortua manus interjacet, aut alia qualibet causa, quæ rationabilis non esse videatur, inventa fuerit, diligenter describatur, & ad nostram notitiam perferatur.* Sed & justum atque rationabile videtur ut si rectores Ecclesiarum negligenter res quas acceperunt in commutationem neglexerunt, & commutantes commutatas excoluerunt, non compensentur excultæ & neglectæ æqualiter: sed sicut tunc fuerunt compensentur quando commutatæ fuerunt. & ita compensatio ad nostram notitiam perferatur, & nostro ac fidelium nostrorum judicio, utrum permanere an dissolvi debeant istæ commutationes, decernatur.

Col. 250. — Add. IV. 122. — V. 210. Add. IV.

IX.

Ibid. 111. — Vt sicut in capitulis avi & patris nostri continetur, Missi nostri ubi boni Scabinei non sunt, bonos Scabineos mittant; & ubicunque malos Scabineos inveniunt, ejiciant, & totius populi consensu in locum eorum bonos eligant; & cum electi fuerint, jurare eos faciant ut scienter injuste non judicent.

X.

Ibid. 109. — Volumus ut secundum Capitulare avi & patris nostri, quicunque de Scabineis deprehensus fuerit propter munera aut propter amicitiam injuste judicasse, per fidejussores missos ad præsentiam nostram veniat. Et omnibus Scabineis denuntietur ne quis etiam justum judicium vendere præsumat.

XI.

Col. 250. Ibid. 106. — Volumus ut secundum Capitulare avi & patris nostri, in comitatu omni hi qui meliores & veraciores inveniri possunt, eligantur a Missis nostris ad inquisitionem faciendam & rei veritatem dicendam, & ut adjutores Comitum sint ad justitias faciendas.

XII.

IV. 25. — Volumus ut secundum capitula avi & patris nostri & nostra mallus neque in Ecclesia neque in porticibus aut atrio Ecclesiæ neque in mansione Presbyteri juxta Ecclesiam habeatur: quia non est æquum ut ibi homines ad mortem judicentur & dismembrentur & flagellentur, ubi si confugerint, secundum aliud capitulum pacem habere debent. Domus vero, sicut in Capitulis avi & patris nostri continetur, a Comite in loco ubi mallum tenere debet construatur, ut propter calorem solis & pluviam publica utilitas non remaneat. Minora vero placita Comes, sive intra suam potestatem, vel ubi impetrare potuerit, excepto in Ecclesia & porticibus, atque atrio Ecclesiæ, & mansione Presbyteri, habeat, sicut in eisdem capitulis continetur.

Col. 250. — Supra tit. XI. c. 9. — Lib. IV. Capitular. c. 24.

TITULUS XLVI.

Reclamatio Episcopi Barcinonensis apud Attiniacum.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXXIV. HÆC QUÆ SEQUUNTUR CAPITULA Domnus Rex Karolus in Attiniaco Kalend. Iulij statuit.

C A P. I.

Episcopus Barcinonensis se reclamavit quod Tyrsus Presbyter Cordubensis in Ecclesia intra muros ipsius civitatis sitæ seorsim conventus agens, pene duas partes ex decima ipsius civitatis sibi usurpat, & sine illius licentia Missas & baptisteria in eadem civitate præsumit celebrare; & convocatos ab Episcopo ad matrem Ecclesiam, etiam in solemnitatibus Paschæ ac Nativitatis Domini, ad se revocat, atque contemptis Episcopo eis communionem largitur. Unde sacrum Nicænum Concilium dicit: *Quicumque temere ac periculose, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoscentes Ecclesiarum regulam, discedunt ab Ecclesia Presbyteri aut Diaconi vel quicumque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi; sed omnem necessitatem convenit illis imponi ut ad suas parrochias revertantur. Quod si non fecerint, oportet eos communione privari.* Hoc de Tyrso, qui irregulariter a sua civitate discessit, decretum est. Ceterum de ipso & aliis contemptoribus Antiochenum Concilium dicit: *Si quis Presbiter aut Diaconus Episcopum proprium contemnens se ab Ecclesia sequestraverit, & seorsum colligens altare constituerit, & commonenti Episcopo non adquieverit, nec consentire vel obedire voluerit semel & iterum convocanti, hic damnetur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, qui suam recipere non potest dignitatem. Quod si Ecclesiam conturbare & sollicitare persistit, tanquam seditiosus per potestates exteras opprimatur.* Hinc etiam Africæ provinciæ canones decreverunt. Sed tantum hoc capitulum de Antiocheno Concilio posuisse sufficiat. De basilicis autem & decimis sacri canones decreverunt ut omnes basilicas, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, secundum priorum canonum regulam in ejus potestate consistant, in cujus territorio positæ sunt, Episcopi. Et sanctus Gelasius in decretis suis, *Quatuor*, inquit, *tam de reditu quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet Ecclesiæ facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones: quarum una sit Pontificis, altera Clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus sicut sacerdotis intererit integram ministris Ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, sic alteras ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverit expetendum. Ea vero quæ ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prorogata locorum doceat instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est, si sacris ædibus destitutis in lucrum suum Præsul impendia his deputata convertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen, juxta quod scriptum est, ut videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrum qui in cælis est, oportet etiam præsenti testificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri.* Et hæc quidem de reditibus illis & oblationibus fidelium decreta sunt quæ specialiter ad Episcopos Ecclesiarum in illis regionibus pertinent quæ non abundant rebus, sed tantum de fidelium decimis ac votis subsistunt. Ceterum de rusticanis parrochiis, quantum Episcopus in partibus Septimaniæ atque Galliciæ a Presbyteris exigere debeat, Bracarense Concilium capitulo secundo & Toletanum Concilium capitulo quarto demonstrant. De his autem qui contra auctoritatem & Barcinonensis Episcopi voluntatem Tyrsum Presbyterum in Ecclesia Barcinonæ civitatis retinent, Capitulare Augustorum Domni Karoli & Domni Hludouvici decernit hoc modo: *De his qui sine consensu Episcopi Presbyteros in Ecclesiis constituunt, vel de Ecclesiis ejiciunt, vel ab Episcopo vel a quolibet Misso dominico admoniti obedire noluerint, ut bannum nostrum rewadiare cogantur, & per fidejussores ad palatium nostrum venire jubeantur: & tunc nos decernamus utrum nobis placeat ut aut illum bannum persolvant, aut aliam harmiscaram sustineant.* Quia vero longum est istos ad præsentiam Regis adducere, vel periculosum est longius a marcha eos abducere, Domnus Rex commendabit suo Marchioni qualiter eos distringat atque castiget. De decimis vero quæ in potestate & dispositione Episcopi esse debent, quas illi a matre Ecclesia abstrahunt, & pro suo libitu alibi donant, idem Capitulare dicit: *Quicumque decimam abstrahit de Ecclesia ad quam per justitiam debet dari, & eam præsumptiose vel propter munera aut amicitiam vel aliam quamlibet occasionem ad aliam Ecclesiam dederit, a Comite vel a Misso nostro distringatur ut ejusdem decimæ quantitatem cum lege restituat.* Et item: *De his qui nonas & decimas jam per multos annos aut ex parte aut ex toto dare neglexerunt, volumus ut per Missos nostros constringantur ut secundum Capitularem priorem solvant unius anni nonam & decimam cum sua lege, & insuper bannum nostrum. Et hoc denuntietur, quod quicumque hanc negligentiam iteraverit, beneficium unde hæc nona & decima persolvi debuit amissurum se sciat.*

Can. 16. Can. 5. Col. 194. [illegible]. can. 23. Cap. 23. Col. 1230. V. 68. Add. IV. 93. V. [illegible] Add. IV. [illegible] Cod. [illegible] Concil. A[illegible]

II.

De hoc quod se reclamavit quoniam castellum Terracinense suæ subditum potestati, factione [illegible], per Presbyteri insolentiam suo refutat ministerio, definitio primi Antiocheni Concilii sequenda est in causa insolentis Presbyteri. Contra factionem autem Baionis sequendum est [illegible] illum Carthaginensis Concilii, quo dicitur: *[illegible] est universis ab Imperatoribus postulari defensores propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, ut defensores [illegible] adversus potentias divitum cum Episcoporum provisione delegentur.* Sequendum est etiam supra positum capitulum ex capitulari Augustorum, de his qui in Ecclesiis sine consensu Episcopi Presbyteros suis constituunt, vel de Ecclesiis ejiciunt.

III.

De hoc quod se reclamavit quia Gothus quidam

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 236. dam Madascius fraude atque subreptione per præceptum Ecclesiam sancti Stephani nobilem & antiquam impetravit; ubi, postposito Dei cultu, fœda efficitur conversatio rusticorum. Et similiter Ricosindus Gothus fraude & subreptione agrum sanctæ Eulaliæ per præceptum obtinuit. Iussio regia hæc per fideles Missos diligenter ac veraciter inquirere jubeat, & ipsam inquisitionem per fidelium custodiam sub sigillo ad notitiam suam perferri faciat. Et si inventum fuerit quod prædicta Ecclesia sancti Stephani & ager sanctæ Eulaliæ a præfatis Gothis per præcepta obtenta sunt, ipsa præcepta secundum legem sigillentur, & una cum ipsa inquisitione ad præsentiam regiam perferantur; ut secundum jura forensia, qui in precibus fuere mentiti, non illis prosint quæ impetraverunt, & ibi eatenus ipso scriptorum beneficio quo perduccntur rescripta, & regia magnificentia recipiat quod est sui juris Barcinonensis Ecclesia.

Col. 237.

TITVLVS XLVIII.

Synodi Pontigonensis.

SYNODVS QVÆ FVIT ACTA APVD TICINVM PALATIVM ANNO INCARNATIONIS Dominicæ DCCCLXXVI. Indictione IX. mense Februario; & postea fuit confirmata ipsa synodus apud Pontigonem, cum Missis Domni Apostolici Iohannis aliisque multarum provinciarum Episcopis.

ELECTIO KAROLI IMPERATORIS AB ITALICIS EPISCOPIS ET CETERIS CONFIRMATA.

GLoriosissimo & a Deo coronato, magno & pacifico Imperatori, Domno nostro Karolo perpetuo Augusto, nos quidem omnes Episcopi, Abbates, Comites, ac reliqui, qui nobiscum convenerunt, Italici regni optimates, quorum nomina generaliter subter habentur inserta, perpetuam optant prosperitatem & pacem. Iam quia divina pietas vos beatorum principum Apostolorum Petri & Pauli interventione per vicarium ipsorum Domnum videlicet Iohannem summum Pontificem & universalem Papam spiritualemque patrem C vestrum ad profectum sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque omnium invitavit, & ad imperiale culmen sancti Spiritus judicio provexit, nos unanimiter vos protectorem, dominum, ac defensorem omnium nostrum eligimus: cui & gaudenter toto cordis affectu subdi gaudemus, & omnia quæ ad profectum totius sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque omnium salutem decernetis & sancietis, totis viribus, annuente Christo, concordi mente & prompta voluntate observare promittimus.

Et subscripserunt illi qui in Italia adfuerant.

Anspertus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus subscripsi.
Iohannes sanctæ Aretinæ Ecclesiæ humilis Episcopus subscripsi.
Iohannes Episcopus sanctæ Ticinensis Ecclesiæ subscripsi.
Benedictus Cremonensis Episcopus subscripsi.
Teudulfus Tertonensis Episcopus subscripsi.
Col. 238. Adalgaudus Vercellensis Episcopus subscripsi.
Azo Eporediensis Episcopus subscripsi.
Gerardus exiguus in exigua Laudensi Ecclesia Episcopus subscripsi.
Hilduinus Astensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Ratbornus sedis Augustanæ Episcopus subscripsi.
Leodoinus Mutinensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Hildradus Albensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Bodo humilis sanctæ Aquensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

B Sabbatinus Ienuensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Eilbertus Comensis Episcopus subscripsi.
Adalardus servus servorum Dei Veronensis Episcopus subscripsi.
Ego Paulus sanctæ Ecclesiæ Placentiæ Episcopus subscripsi.
Ego Andreas sanctæ Florentinæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Reginetius Abbas subscripsi.
Signum Bosonis inclyti Ducis & sacri palatij Archiministri atque Imperialis Missi.
Signum Richardi Comitis.
Signum Walfridi Comitis.
C Signum Liutfridi Comitis.
Signum Alberici Comitis.
Signum Supponis Comitis.
Signum Hardingi Comitis.
Signum Bodradi Comitis palatij.
Signum Cuniberti Comitis.
Signum Bernardi Comitis.
Signum Artboldi Comitis.

Acta sunt hæc in palatio Ticinensi anno Domini DCCCLXXVI. regni Domni Imperatoris Karoli Hludowici Augusti piæ memoriæ filii in Francia XXXII. D imperii primo, Indictione IX.

CONFIRMATIO CISALPINORVM.

Col. 239. Sicut Domnus Iohannes Apostolicus & universalis Papa primo Romæ elegit atque sacra unctione constituit, omnesque Italici regni Episcopi, Abbates, Comites, & reliqui omnes qui cum illis convenerunt, Domnum nostrum gloriosum Imperatorem Karolum Augustum unanimi devotione elegerunt sibi protectorem ac defensorem E esse, ita & nos, qui de Francia, Burgundia, Aquitania, Septimania, Neustria, ac Provincia pridie Kalendas Iulij in loco qui dicitur Pontigonis anno XXXIII. in Francia ac Imperij primo jussu ejusdem Domni & gloriosi Augusti convenimus, pari consensu ac concordi devotione eligimus & confirmamus. Col. 240.

Et subscripserunt omnes Cisalpini Episcopi qui adfuerunt, & quorum nomina subter sequentia capitula, quæ confirmaverunt, tenentur adscripta.

Col. 239. In nomine Patris & Filij & Spiritu sancti. Incipiunt capitula quæ Domnus Imperator Karolus, Hludowici Augusti piæ memoriæ filius, una cum consensu & suggestione venerabilium Episcoporum & illustrium optimatum reliquorumque fidelium suorum ad honorem sanctæ Dei Ecclesiæ & ad pacem

Baluz. Edit. Tom. II. Col. 235. pacem ac profectum totius Imperij sui fecit anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi DCCCLXXVII. regni vero sui in Francia XXXVI. Imperij autem sui primo, Indictione IX. mense Februario, in palatio Ticinensi.

CAP. I.

VT sancta Romana Ecclesia, sicut est caput omnium Ecclesiarum, ita ab omnibus honoretur & veneretur: neque quisquam contra jus & potestatem ipsius aliquid injuste agere præsumat: sed liceat ei debitum tenere vigorem, & pro universali Ecclesia pastoralem exhibere curam, atque sacris precibus omnium pro omnibus interpellare auctorem.

II.

Vt honor Domno & spiritali patri nostro Iohanni summo Pontifici & universali Papæ ab omnibus conservetur; & quæ secundum sacrum ministerium suum auctoritate apostolica decreverit, cum summa veneratione ab omnibus suscipiantur, & debita illi obedientia in omnibus conservetur.

III.

Et licet in omnibus id observare velimus, præcipue tamen sancimus ut in termino beatorum Petri & Pauli Apostolorum principum nemo in eundo & redeundo, vel ibi morando, aliquam vastationem & deprædationem facere præsumat; & quæ ipsius sanctæ Ecclesiæ propria sunt, nemo aliqua iniqua machinatione sine voluntate ipsius sacri Pontificis sibi vindicare præsumat. Quod si quisquam fecerit, restitutis male præsumptis, immunitatem ipsius Ecclesiæ persolvat, & bannum nostrum tripliciter componat.

IV.

Col. 240. Vt ecclesiasticus honor, & sacerdotalis atque clericalis reverentia, debita competentique sinceritatis religione ab omnibus amplectatur, & in omnibus custodiatur, sicut avi & genitoris nostri monent edicta.

V.

Vt imperialis honor ab omnibus fideliter observetur; & quæ ab eo seu per epistolam seu per legatos præcipiuntur, a nullo impune audeant violari.

VI.

Vt Episcopi ministerium suum secundum sacros & sancto Spiritu promulgatos canones peragant, parrochias suas absque alicujus impedimento, prædicando, corrigendo, & confirmando circumeant; & in hoc agendo nullus eis contraire & quod ad ministerium illorum pertinet in ipsis parrochiis audeat, vel eis contradicere aut aliquam molestiam inferat; sed adjutor, exinde invitatus a Pontifice quisque Ecclesiæ filius existat; ut liceat eis criminalia scelera & alia quæque corrigenda inquirere, discutere, & dijudicare canonice. Quod qui temerare proterve præsumpserit, triplicem legem & triplex bannum nostrum persolvat.

VII.

Vt Episcopi secundum sacram jussionem Domini nostri Iesu Christi prædicationem per se, vel per suos congruenter exerceant, & Presbyteros suos ut similiter faciant instruere procurent. Et ut seculares & fideles laici diebus festis, qui in civitatibus sunt, ad publicas stationes occurrant: & qui in villulis & possessionibus sunt, ad publicum officium in plebem festinent. Et nullus latibulosa Missarum in suis domibus officia celebrare præsumat sine sui rationabili licentia Episcopi.

Col. 241.

A VIII.

Vt episcopi in civitatibus suis proximum Ecclesiæ claustrum instituant, in quo ipsi cum clero secundum canonicam regulam Deo militent; & sacerdotes suos ad hoc costringant ut Ecclesias non relinquant, & alibi habitare præsumant. Sint etiam subjecti proprio Episcopo secundum canonicam auctoritatem, nec per contumaciam ab eorum potestate dissiliant. Neque seculari potestati ad hoc eis commendare se liceat, aut eos quilibet recipere audeat, aut contra canonicas leges & debitam Episcopi potestatem quodammodo defensentur. Hujusmodi vero sacerdotes episcopalis ilico censura disciplinis ecclesiasticis subdat. Nec fas est omnium eorum B sollicitudinem Episcopos non gerere, quibus in committendis sacris ordinibus dignum visum est communicasse.

IX.

Vt domibus sacerdotum, propter malæ opinionis famam, habitatio feminarum penitus tollatur; neque illi in domos earum intrare indiscrete præsumant, ne nomen Dei, quod absit, per illos blasphemetur per quos laudari pie & jugiter debet. Venationem quoque nullus tam sacri ordinis exercere præsumat; neque arma militaria pro qualicunque seditione portare audeat, aut habitum quemlibet, tantum speciem sacerdotij non decentem assumat.

X.

C Vt res Ecclesiasticas tam mobiles quam & immobiles nemo invadere vel auferre præsumat; & quæ a rectoribus Ecclesiæ hactenus, ob timorem vel favorem, alicui libellario vel emphyteuticario jure dolose & cum damni detrimento Ecclesiæ amisisse videntur, ad pristinum jus revertantur: quatenus liceat illis quibus earum cura commissa est, quieto & pacifico ordine ea tenere, & pro nobis ac regno nobis a Deo commisso orare, pauperibusque debita stipendia erogare, familiam Ecclesiæ juste & rationabiliter regere & gubernare. Transgressoribus autem indicimus injuste præsumpta restituere, & sicut superius præfixum est, triplicem legem & triplex D bannum nostrum persolvere.

XI.

Vt decimæ conlaborationum & animalium secundum sacra præcepta Domino absque fraude & aliqua retractatione offerantur; & in potestate Episcopi maneat qualiter Presbyteris dispensentur canonice. Et ut Ecclesias baptismales, quas plebes appellant, secundum antiquam consuetudinem Ecclesiæ filii instaurent.

XII.

Vt Episcopi Comites & vassos nostros in parrochia eorum manentes paterno amore secundum ecclesiasticum ministerium diligant. Illi vero Comites & vassalli seu reliqua generalitas E prædictos Episcopos ut sanctos patres honorent & venerentur, & ad ministerium illorum peragendum, ubicunque potuerint, eos adjuvare certent. Si vero, quod non optamus, infesti, quo minus quæ Dei sunt exercere possint, reperti fuerint, aut ipsi contra leges officia sua violaverint, & eos quos venerari debent inquietaverint, secundum Capitulare avi & genitoris nostri emendent. Qualiter quoque Presbyteros ac reliquos gradus honorent, ipsius capitularis forma

Baluz. Edit. Parif. T. II. col. 243.

forma doceantur. Ipsi nihilominus Episcopi, A singuli in suo episcopio, missatici nostri potestate & auctoritate fungantur.

XIII.

Vt Episcopi & Comites in suis ministeriis commorantes in suis consistant domibus cum suis vassallis, neque præsumant occasione hospitii in pauperioris cujuspiam vicini domo nisi rogati commorari; quia ob hoc maxima deprædationes & discordias hactenus pullulasse manifestum est. Prævideant quoque, secundum ministerium unusquisque suum, ne in potestare illorum prædæ & devastationes fiant. Et si aliqui hoc facere tentaverint, omni sua virtute illis resistant. Et si ipsi per se constringere illos ad emendationem non potuerint, constitutis Missis B nostris renuntient, ut ipsorum judicio legaliter secundum Capitulara avi & genitoris nostri emendant. Quod si & ipsi hoc emendare nequiverint, ad nostram notitiam perducant.

XIV.

Vt quotiens divinum judicium aliquem Ecclesiæ Præsulem e sæculo vocaverit, nullus ad suimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad jus suum transferat; sed erogatariis & eleemosynariis ecclesiasticis, cum ipsius Ecclesiæ constituto œconomo, liberum sit, canonico more, juste rationabiliterque deputata successori futuro reservata, vel quibuscunque, sicut expedit, pro ejus spiritu distribuere. Quod qui iniqua cupiditate transgredi præsumpserit, ut C superius prælibatum est, irrefragabiliter mulctetur.

Col. 244.

XV.

Vt nemo fidelium nostrorum quodammodo aliquem celet quem nostrum scierit infidelem esse, neque ei sustentationem quamcunque præstare pertentet, si eum ad nostram fidelitatem revocare nequiverit. Quicunque autem contra hæc fecerit, prædecessorum & progenitorum nostrorum judicium experietur.

Ansbertus Archiepiscopus subscripsi.

Iohannes humilis Aratinæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Adalardus servus servorum Dei sanctæ Veronensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi. D

Adalgaudus Vercellensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Azo Eporediensis Episcopus subscripsi.

Benedictus Episcopus Cremonensis subscripsi.

Hildradus Albensis Episcopus subscripsi.

Gerardus exiguus Ecclesiæ Laudensis Episcopus subscripsi.

Iohannes humilis Episcopus sanctæ Ticinensis Ecclesiæ subscripsi.

Teudulfus Terdonensis Episcopus subscripsi.

Hilduinus Astensis Episcopus subscripsi.

Sabbatinus humilis Ianuensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Signum Bosonis Ducis & Missi Italiæ atque sacri palatij Archiministri. E

Signum Bernardi Comitis.

Signum Bodradi Comitis palatij.

Signum Ricardi Comitis.

Signum Airboldi Comitis.

Signum Cuniberti Comitis.

Signum Supponis Comitis.

Signum Alberici Comitis.

Signum item Bernardi.

Signum Hardingi Comitis.

Signum Berardi Comitis.

Iohannes Tuscanensis Episcopus, Legatus sanctæ sedis apostolicæ & Domni Iohannis summi Pontificis & universalis Papæ, in his quæ supra scripta sunt interfui, consensi, & subscripsi.

Ansegisus Senonum metropolis Episcopus, sanctæ & apostolicæ sedis per Domnum Iohannem summum Pontificem Papam Vicarius, interfui, consensi, & subscripsi.

Iohannes Aretinus Episcopus, sanctæ sedis apostolicæ Legatus, interfui, consensi, & subscripsi. Col. 245.

Hincmarus Remorum Archiepiscopus subscripsi.

Flotarius Archiepiscopus consensi & subscripsi.

Aurelianus Lugdunensis Ecclesiæ Episcopus in Christi nomine roboravi.

B Ottramnus Viennensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Iohannes Rotomagensis Ecclesiæ Archiepiscopus subscripsi.

Bertmundus Ebredunensis Ecclesiæ Archiepiscopus subscripsi.

Ragenelmus Tornacensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Vualterus humilis Aurelianensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Gerboldus Cabillonensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Gislebertus Carnotensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hildeboldus Suessionensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

C Rostagnus sanctæ Arelatensis Ecclesiæ humilis Episcopus subscripsi.

Isaac Lingonensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Lambertus Matiscensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ingelvvinus sanctæ Parisiacensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Geroldus Ambianensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Abbo Nevernensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Iohannes Cameracensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hadebertus Silvanectensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

D Odo Belgivacorum Episcopus in Christi nomine subscripsi.

Ratbertus Valentinæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Bernarius Gratianopolitanæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Angenulfus Gabalitanensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Birico Vvapincensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Alduinus Avenionensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Vvido Vasiavensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hildebrannus Sagensis Episcopus subscripsi.

Vvillebartus humilis Catalaunorum Episcopus subscripsi. Col. 246.

E Ragenfridus Maldensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hairardus Lixoviensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Sigenaudus Constantiensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ætherius Vivariensis Episcopus subscripsi.

Erchambertus Bajocensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hedenulfus Laudunensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Agilmarus Arvernensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

An-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 245. Anselmus Lemovicensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Adalbertus Morinensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Vvillelmus Caduteorum Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Lupus Albiensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Col. 246. Ottulfus sanctæ Trecassinæ Ecclesiæ humilis Episcopus subscripsi.

Beraidus Viridunensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Arnaldus Leucorum Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Franco Tungrensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

A Theodoricus Vesontiorum Ecclesiæ Archiepiscopus subscripsi.

Vvalas Autisiodorensis Episcopus subscripsi.

Adalgarius Augustidunensis Episcopus subscripsi.

Henrico Diensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Aimarus Ruthenensium Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Theotarius Gerundensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Hugo Abba.

Albustus Abbas ex monasterio quod vocatur Bethleem sive Ferrarias.

Hilduinus Abbas & Bibliothecarius.

B Vvlfardus Abba scripsit & subscripsit.

Gaulzlenus Abba & Archicancellarius.

Col. 245.

TITVLVS XLIX.

ACTORVM SYNODI PONTIGONENSIS EDITIO ALTERA, ILLA FORTASSE QUAM CVM Legatis apostolicis dictasse & in synodo legisse dicitur Odo Episcopus Bellovacensis.

SAncta synodus quæ in nomine Domini vocatione Domni Iohannis ter beatissimi ac universalis Papæ & jussione Domni Karoli perpetuo Augusti congregata est in loco qui vocatur Pontigonis anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVI. Indictione IX. regni præfati invictissimi Imperatoris XXXVII. imperij autem primo, XVII. Kalendas Augusti, hæc capitula quæ subter adnexa sunt instituit.

CAP. I.

OBeunte Hludouvico, qui Romani imperii jura regebat, Domnus Iohannes ter beatissimus Papa per Gadericum Veliternensem, Formosum Portuensem, Iohannem Aretinum venerabiles Episcopos Domnum Karolum tunc Regem ad limina beatorum Apostolorum invitavit, eumque Ecclesiæ ipsius defensorem ac tutorem elegit, imperialique diademate coronavit, cum præ cunctis solum & specialem eligens qui Romani imperij sceptra teneret. Cujus sacris institutionibus pro debito parentes, quod ipse instituit instituimus, & quod ipse confirmavit pari consensu omnes firmamus.

246.

II.

D Congregata igitur in Romana urbe sancta synodo, ante adventum prædicti Domni Imperatoris, misit cum consensu omnium epistolas Hludouvico Regi, filiis quoque ipsius, Archiepiscopis, Episcopis, abbatibus, ac reliquis primoribus regni sui, monentes eos apostolica auctoritate more paterno servare quæ pacis sunt, ne videlicet aliquam inreptionem in regno præfati Augusti facile tentarent usque dum simul ad mutuum colloquium venirent, & ipse inter eos & de pace conservanda & de jure regnorum secundum sibi a Deo ministerium creditum decerneret pariter & discerneret. Quas epistolas per Odonem Bellovacorum venerabilem Episcopum sibi destinatas & bis delatas omnino recipere renuerunt.

Col. 247.

III.

Ipse vero apostolica & paterna monita parvipendens, & fraterna fœdera disrumpens, hostili manu tyrannico more fraternum regnum depopulando invasit; homicidia, stupra, adulteria, sacrilegia, & innumera mala quæ enumerari nequeunt, auctoritas facientium perpetravit.

IV.

Hæc mala audiens ter beatissimus Papa perpetrata esse in regno spiritalis filii sui Domni Karoli semper Augusti, tactus dolore cordis accelleravit mittere Missos suos, Iohannem videlicet & Iohannem venerabiles Episcopos, cum aliis suis epistolis, volens eum monere ut a tanto malo pœnitudinem de præteritis ageret, & tandem fraternum regnum invadere desineret. Quorum legationem secundo commonitus necdum recipere voluit.

V.

Post hos denique misit iterum alios Legatos, Leonem scilicet sanctissimum Gabinensem Episcopum & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Missum & Apocrisiarium, pariterque & Petrum Forosempronatem venerabilem Episcopum, hæc eadem [illegible] secrando monendo protestans. Quorum mo[illegible] utrum recipere velit, adhuc ambiguum const[illegible]

VI.

Verum quia præfatus Leo Gabinensis rever[illegible]tissimus Episcopus & sanctæ Romanæ Eccle[illegible] Missus & Apocrisiarius, seu & Petrus Forose[illegible]proniatis Episcopus, pro quibusdam utilitati[illegible] ecclesiasticis morari hic diutius nequeunt, [illegible] que Episcopos de longinquo venientes fatig[illegible] longius dignum est, decreverunt Iohannem [illegible]canensem & Iohannem Aretinum venera[illegible] Episcopos, qui legationem præfatorum par[illegible] cum priori legatione suscipientes, ea quæ [illegible] agenda sunt, cum cæteris Episcopis, quos co[illegible]muni consensu elegerint, vice omnium Epi[illegible]porum, quicquid seu in evocando seu in [illegible]temptoribus feriendo definierint, apostolica [illegible]

E ctoritate libere definiant, & quicquid ipsi deli[illegible]verint, & Domnus Apostolicus cum omni [illegible] cta Romana Ecclesia determinabit & in perpe[illegible]tuum mansurum statuet & firmabit.

VII.

Sicut Domnus Papa Iohannes sanxit, conni[illegible]vente & consentiente & condecernente Domno & gloriosissimo Karolo Imperatore semper Augusto, Ansigisum venerabilem Episcopum Senonum Archiepiscopum tenere & suam vicem contulit in primatum ei Galliæ & Germaniæ canonice si quæ evocanda synodo & definiendo & ut graviora ad libet insurrexerint necessaria, ipsius

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 238.

ipsius notitiam referas, & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita ipse primatum teneat Galliæ & Germaniæ decernimus & sancimus.

VIII.

Synodum quam Domnus Iohannes Apostolicus & universalis Papa super quorundam depositionem, Formosi scilicet Portuensis Episcopi, & Gregorij Nomenculatoris, seu & Stephani Secundicerij, & Georgij Vesterarij, cæterorumque suorum complicum, sicut in epistola ipsius ad nos missa continetur, nuper instituit, & nos secundum jussionem ipsius, in nullo e capite dissidentes, consentiendo decernimus, omnibusque apostolicis illius sanctionibus per omnia parentes sicut decet obedimus.

IX.

Censuram vero quam Domnus Apostolicus super nefandissima actu Hludouvici Regis & complicum ejus, nisi resipuerint, & debitam obedientiam sedi apostolicæ exhibuerint, statuit & firmavit, omnes nos qui ad præsentem synodum convenimus, unanimiter decernimus atque firmamus.

Col. 249.

TITVLVS L.

Alia quædam acta ejusdem synodi Pontigonensis.

I.

Libellus proclamationis Ecclesiæ Remensis adversus Hludouvicum Regem Karolo Imperatori oblatus in synodo Pontigonensi.

PAternis magisteriis instruimur ut si qua majora negotia vel majores causæ exortæ fuerint, ad sedem apostolicam, prout auctoritas docet & mos antiquus obtinuit, semper referantur. Ideoque quia imperialem excellentiam vestram synodo præesse & Vicarios sedis apostolicæ præsto nobis adesse gaudemus, calamitates & miserias Ecclesiæ nostræ ac filiorum nostrorum, quas hoc anno ab Hludouvico Rege itemque Hludouvico filio ejus & complicibus eorum, cædes videlicet, homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, sacrilegia, & cetera flagitia quæ nullus enumerare potest, Ecclesia nostra perpessa est, vestræ serenitati innotescimus, obsecrantes ut pro Dei omnipotentis amore, & pro ingenita vobis benignitate, ac pro ministerio imposito, nobis & Ecclesiæ nostræ ac filiis nostris secundum pervulgatam omnibus vestram sapientiam consulatis pariter ac succurratis, ne de cetero talia ac tanta mala Ecclesia nostra ac regnum patiatur qualia hactenus passa est.

II.

Definitio synodi Pontigonensis de Adalgaudo Presbytero infamato.

Pridie Idus Iulii, in loco qui vocatur Pontigonis, ita de Adalgaudo Presbytero a Legatis sedis apostolicæ, Leone Apocrisiario sanctæ sedis Romanæ, Petro, Iohanne, itemque Iohanne Legatis memoratæ sanctæ sedis, ac Ansegiso Vicario ejusdem sanctæ sedis, & ab omni Concilio definitum est ut illi propria Ecclesia reddatur, & a præfatis Kalendis quatuor mensium dilatio ad famam suam purgandam illi concedatur. Si post quatuor menses purgare se canonice non potuerit, nulla ejus vox postea penitus audiatur.

III.

Consensus Leonis Episcopi Missi & Apocrisiarij, cum post synodum discessurus esset.

Quia Domnus noster Iohannes sanctissimus & beatissimus Papa nos quidem, me scilicet Leonem Gabinensem Episcopum & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Missum & Apocrisiarium, & Petrum venerabilem Forosemproniatem Episcopum, ad hoc in has partes direxit ut, seu pridem per venerabiles Episcopos Iohannem videlicet & Iohannem mandaverat, vestra sanctitate adgregata, de negotiis quæ inter utrosque fratres hoc anno emerserant determinaremus, sed nos ob quasdam sanctæ Romanæ Ecclesiæ utilitates quia diutius morari nequimus, & vestram beatitudinem longius fatigare nolumus, hos fratres nostros Iohannem videlicet Tuscanensem & Iohannem Aretinum venerabiles Episcopos vobiscum morari decrevimus usque dum res unde agitur optatum finem divina favente gratia accipiat; qui quicquid seu in evocanda synodo, seu in definiendo, seu in contemptoribus feriendo definierint, apostolica auctoritate libere definiant, & quicquid ipsi deliberaverint, & Domnus Apostolicus cum omni sancta Romana Ecclesia determinabit & in perpetuum mansurum statuet & firmabit.

Col. 250.

IV.

Iuramentum quod Hincmarus Archiepiscopus edere jussus est apud Pontigonem.

Hincmar. epist. 6x.

Sic promitto ego quia de isto die in antea isti seniori meo, quandiu vixero, fidelis & obediens & adjutor, quantumcunque plus & melius sciero & potuero, & consilio & auxilio secundum meum ministerium in omnibus ero absque fraude & malo ingenio & absque ulla dolositate vel seductione seu deceptione & absque respectu alicujus personæ. Et neque per me, neque per Missum, neque per litteras, sed neque per emissam vel intromissam personam, vel quocunque modo ac significatione, contra suum honorem & suam, Ecclesiæ, atque regni illi commissi quietem & tranquillitatem atque soliditatem machinabo vel machinanti consentiam, neque unquam aliquod scandalum movebo. Neque impræsenti vel futuræ saluti contrarium quod illius esse possit. Si me Deus adjuvet & ista sancta patrocinia, vel nocivum

TITULUS LI.

Acta fynodi Romanæ de confirmatione electionis Karoli Imperatoris, miffa per Adalgarium Epifcopum Auguftodunenfem.

In vetufto exemplari iftius fynodi, ut Sirmondus docet, hæc leguntur de actis ipfis ad Karolum Imperatorem miffis: Synodus quam attulit Adalgarius Epifcopus de parte Iohannis Papæ alterumque Epifcoporum Karolo ad Urbem civitatem, quando pergebat ifdem Karolus Romam.

Sequitur gefta qualiter Domnus Karolus filius Hludowici Imperatoris fuit factus Imperator Romæ tempore Iohannis Apoftolici anno incarnationis Domini DCCCLXXVII. *Indictione* X.

SERMO DOMNI APOSTOLICI IOHANNIS IN SYNODO EPISCOPORUM.

OMnibus generationibus immo cunctis mortalibus liquet qualiter omnipotens & creator univerforum Deus in Ecclefiæ fuæ parte quæ gemebunda peregrinatur in terris, per generationes & generationes electos fuos velut in cælorum ambitu fidera nova produxerit, at miro modo in ejufdem Ecclefiæ cælo fixa, divino lumine radiantia, mœrentium animos inluftrarent, depulfis teterrimæ mœftitiæ tenebris & diverfarum anguftiarum diffipata caligine. Inter quas tanquam clariffimum fidus diebus noftris ecce nobis Karolum Chriftianiffimum Principem fuperna providentia præfcitum a fe & præelectum ante mundi conftitutionem & prædeftinatum, non nifi copiofiffima miferatione circa noftram falutem mota, fecundum placitum fuum, juxta quod congruum erat in illo periculofo tempore tribuit, nepotem videlicet illius quondam magni Karoli qui rempublicam prœliis auxit, victoriis dilatavit, fapientia decoravit: qui cum omnes Ecclefias fublimaffet, femper hoc ei erat in voto, femper in defiderio, ficut in geftis quæ de eo fcripta funt legitur, ut fanctam Romanam Ecclefiam in antiquum ftatum & ordinem reformaret: unde & hanc multis honoribus extulit, multis munificentiis & liberalitatibus ampliavit, adeo ut amiffas olim urbes ei reftitui fet, & ex regni quoque fui parte alias non modicas contuliffet. Sed pauca dicta funt, nifi quæ circa religionis incrementum geffit magna & fublimia memorentur. Religionis quippe ftatum inter diverforum errorum & pravitatum vepres incultum inventum facris litteris erudivit, divina pariter & humana fcientia perornavit, erroribus expurgavit, fanis dogmatibus faginavit, atque intra breviffimum tempus ita induftrio pietatis ftudio egit ut novus quodam modo videretur mundus, magnis luminibus venuftatus, & variis vernantibus floribus adornatus. Cujus filius, divæ fcilicet recordationis Hludowicus Maximus Imperator pater hujus a Deo electi Principis Karoli femper Augufti, patrium folium adeo religione imitatus, pietate laudabiliter æmulatus eft, ut & paterna divini cultus vota & erga prælatam principalem Ecclefiam libertatis infignia plus natus æquipararet & roboraret, fed & uberioribus beneficiis & dapfilibus munificentiis, ut heres gratiffimus, ampliaret. Verum ifte hujus præfulgidus filius, Karolus videlicet, de quo nobis fermo eft, fereniffimus & tranquilliffimus Imperator, qui nobis, ut prætulimus, in quos fines feculorum devenerunt, quique caligofi temporis ex quadam parte teiras ærumnas & miferias fuftinebamus, tanquam fplendidiffimum aftrum

A ab arce polorum illuxit, non folum monumenta progenitorum bonitatem electæ radicis ferens in imo alacriter æquiperavit, verum etiam omne prorfus avitam ftudium vicit, & univerfum paternum certamen in caufa religionis atque jufti- Col. 111. tiæ fuperavit, Ecclefias videlicet Domini diverfis opibus ditans, facerdotes ejus honorans, hos ad utramque philofophiam informans, illos ad virtutes fectandas adhortans, viros peritos amplectens, religiofos venerans, inopes recreans, & ad omne bonum penitus fubfecutus, & omne malum medullitus deteftatus. Quapropter & nos, B cariffimi fratres, tot ac tantarum dilectionem ejus atque virtutum audientes infignia, & laudabilium longe lateque diffufa morum ejus intuentes indicia, pietatis illius affectus experti frequentiffime ac multifarie vifcera, non immerito intelleximus iftum effe proculdubio qui a Deo conftitutus effet falvator mundi, multo profecto præftantius ac decentius ita vocatus quam Iofeph, qui pene folam terram falvavit Ægypti. Vade ab univerfa fancta Romana plebe, voce almæ illius Annæ fanctæ perfonam geftantis Ec- C clefiæ fterilis & fœcundæ, prophetico quodam modo fpiritu temulento quotidie clamabatur: *Dominus dabit imperium Regi fuo, & fublimabit cornu Chrifti fui.* & iterum cum David orabat R[illegible] 1. Reg. 2. ga pariter ac Propheta, *Da*, inquiens, *potef-* Pfal. 85. *tem five imperium puero tuo, & falvum fac filium ancillæ tuæ*, fanctæ videlicet catholicæ & apoftolicæ Ecclefiæ. Unde nos tantis indiciis divinitus incumbentibus luce clarius agnitis, fuperni fecreti confilium manifefte cognovimus. Et quia prædem apoftolicæ memoriæ deceffori noftro Pa- D pæ Nicolao idipfum jam infpiratione cœlefti revelatum fuiffe comperimus, elegimus hunc meri[to] & approbavimus una cum annifu & voto omnium fratrum & coepifcoporum noftrorum atque aliorum fanctæ Romanæ Ecclefiæ miniftrorum [illegible] plique fenatus, totiufque Romani populi gent[is]que togatæ, & fecundum prifcam confuetudinem folemniter ad imperii Romani fceptra provex[i]mus, & auguftali nomine decoravimus, ungue[n]tes eum oleo extrinfecus, ut interioris [illegible] Spiritus fancti unctionis monftraremus vir[tutem], qua unxit eum Dominus Deus fuus præ [con]forti- E bus fuis, Chriftum hunc oleo lætitiæ [illegible] tum extrinfecus faciens, & principem populi [illegible] conftituens, ad imitationem fcilicet veri Regis Chrifti filii fui Domini noftri; ita ut quod ipfe poffidet per naturam, ifte confequeretur per gratiam. Deinde non hic perpetuo Auguftus ad tanta faftigia fe velut improbus intulit, nel prava Col. 112. tanquam importunus fraude aliqua, machi-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 234. natione, aut inhianti ambitione ad imperialem A apicem aspiravit. Absit. Neque enim sibi honorem præsumptiose adsumpsit ut Imperator fieret; sed tanquam desideratus, optatus, postulatus a nobis, & a Deo vocatus & honorificatus, ad defendendam religionem & Christi utique servos tuendos humiliter atque obedienter accessit, operaturus & roboraturus in imperio summam pacem & tranquillitatem, & in Ecclesia Dei justitiam & exaltationem. Nisi enim nos talem ejus cognovissemus intentionem, nunquam nobis fieret noster tam promptus ad ipsius promotionem, & hunc per sacerdotum Domini manus ministrorum ejus officium, sicut David & Salomon & ceteri illi alii Christi Domini, quos nimirum non esse Psal. 104. tangendos Spiritus sanctus per psalmorum cantica protestatur. Quapropter, fratres carissimi, om- B 1. Reg. 2. nes unanimes idipsum sentientes benedicamus Domino, & totis cordis ac corporis vocibus collaudemus, qui, secundum quod pollicitus est, spernentes sprevit, & glorificantem se glorificavit, quique hunc tantum nobis talemque contulit per quem mœrentium consolatio & paganorum contritio & Christianorum procul dubio speretur cita redemptio; summamque majestatem ejus & pietatem votis continuis obsecremus ut confirmet hoc in eo, immo & in nobis per eum, quod operatus est in eo a templo sancto suo, quod est in superna Hierusalem. Nosque quod jam in Romana Ecclesia, quæ est magistra, mater, & caput Ecclesiarum, auctore Deo famulatus nostri ministerio gessimus, preces benedictionis fundentes, C & coronam imponentes sceptri & diadema imperii, etiam hic in sancta hac generali fraternitatis nostræ synodo, ad quam Deo duce pro innumeris necessitatibus & utilitatibus sanctæ Dei Ecclesiæ convenisse dinoscimur, iterato cordis affectibus & oris vocibus & manus subscriptionibus roboremus, nec sint, quod absit, in nobis schis- 1. Cor. 1. mata, quæ Apostolus medullitus exsecratur, nec animorum alicujus divisionis vel diversitatis dissensio.

RESPONSIO EPISCOPORVM.

Ecce, beatissime & apostolice Domine Papa D Iohannes, luce clarius videmus mentem apicis vestri gratia sancti Spiritus inlustratam, qui profecto quos repleverit, ardentes pariter & loquaces Col. 635. facit. Nisi enim ipse cor vestrum irradians tetigisset, nec ad tantæ dilectionis erga nos flagrantiam accenderetur, nec ad tot mellifluos & salutares effectus, quibus nos procul dubio pie & assidua instruitis, procul dubio moveretur. Spiritalem autem filium vestrum Dominum Imperatorem Karolum Christianissimum & mansuetissimum Principem tanto jure cupimus & desideramus augusta Romani sceptri gubernacula inconcussa & immutilata immo augmentate & ampliata sine tenus retinere quanto liquidius non per hominem neque ab homine sublimatum & ad tantum culmen potestatis evectum, superna gratia revelante, cognovimus, qui nimirum cordi sacratissimo apostolatus vestri interius inspiravit ut non vos prius eligerat, sed antea vos eum & eligeretis & diligeretis. Sed & nos, o Domine & coangelice Papa, vestigia vestra sectantes, & salubria monita recipientes, quem amatis amamus, quem dilexistis diligimus, quem elegistis eligimus, & in eo auctore omnium bonorum Deo, quod na benedictione, sive sacra unctione, sive divinæ imperialis impositione gessistis, visceralibus af- E fectu sequimur, & celebri laude prosequimur, & digna honorificantia veneremur, atque totius sensus nostri nisibus ita permanere atque pollere semper optamus. Sed & si necessitas fortassis exegerit, totis officii nostri conatibus adversus eliter sentientium molimina resistere satagamus. Cum enim, secundum Apostolum, non sit potestas nisi a Deo, & hæc præcipue quæ tam pio collata Rom. 13. est, haud dubium quin Dei ordinationi resistit qui isti ordinationi, quæ nobis ministrantibus cælitus facta est, obstinata mente resistit. Apostolico quippe culmini, docente sancto Bonifacio Papa, nemo unquam obices manus intulit nisi qui de se voluit judicari. Durum est autem contra stimulum calcitrare vel adversus impetus fluminis conari.

ITEM SVMMVS PONTIFEX.

Quia igitur, fratres dilectissimi, inspiratio divina omnium nostrum corda in unum sensum & in unum eundemque deliberationis finem direxit, ut scilicet unum sapiamus & unum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, quæ in præfato piissimo & tranquillissimo Imperatore spirituali filio nostro Karolo, auctore Deo, sive preces benedictionis super caput ejus infundendo, sive Col. 236. sacræ unctionis oleo celsum ipsius verticem contingendo, sive coronam imperii conferendo gessimus, sententiæ prolatione, si unanimi generalitati vestræ videtur, & per manuum subscriptionem etiam in præsenti hac venerabili synodo, sicut jam hortati sumus, iterato promulgemus & roboremus.

SANCTA SYNODVS RESPONDET.

Placet & valde placet in omnibus vestra sacratissima sectari vestigia, neque fas est ut a culmine apostolatus vestri in aliquo dissentiamus, quem videlicet ipse Christus Dominus noster omnium nostrum ad vicem suam in terris esse voluit caput.

TVNC SVRGENS SVMMVS
PONTIFEX SENTENTIAM
PROTVLIT, DICENS.

Piissimi & serenissimi spiritualis filii nostri Karoli magni & pacifici Imperatoris ad imperialia sceptra electionem & promotionem ante mundi quidem ordinem divinitus ordinatam, nuper autem, id est, præterita nona indictione, per ministerium nostræ mediocritatis exhibitam, annuente Deo ex tunc & nunc & in perpetuum firmam & stabilem decernimus permansuram.

Responderunt omnes: *Placet*, *placet*.

ITEM.

Si quis tantæ rei divinitus actæ procul dubio institutionem superbia aut avaritia vel certe aliquo pessimæ ambitionis instinctu perturbare aut violare tentaverit, cujuscunque sit ordinis, dignitatis, aut professionis, tanquam Dei inimicus, & ordinationi ejus tyrannide sæva resistens, & Ecclesiæ Dei hostis, totiusque pacis & Christianitatis dissipator, anathemate usque ad satisfactionem teneatur omni tempore annexus.

Responderunt: *Fiat*, *fiat*.

ITEM

ITEM SUMMUS PONTIFEX.

Perpetratores & incitatores pessimi hujus consilij, qui profecto cum ministri sint diaboli, sua quærunt, non quæ Iesu Christi, & in impetu suo subintroducere simultates & discordiam moliuntur, & fraudulentia immittere schismata ad confundendam Ecclesiæ unitatem regnique congruam stabilitatem & ordinem reique publicæ utilitatem & tranquillitatem conantur, si deinceps in talibus inventi fuerint, si quidem ecclesiastici viri extiterint, tanquam veri schismatici & a capite dissidentes, omnimodis deponantur, laici vero & monachi perpetuo anathemate feriantur.

Et responderunt omnes tertio: Fiat, fiat, fiat.

Subscripsit ergo Domnus Papa, & cum eo Episcopi qui adfuerunt.

TITULUS LII.

Exactio Normannis constituta.

HÆC EXACTIO A NORTMANNIS, QUI ERANT IN SEQUANA TEMPORE Karoli Regis, de suo regno sunt facta, ut ab ipsius regno recederent.

VNusquisque Episcopus qui habet abbatiam, aut Abbas qui similiter habet abbatiam, de suo manso indominicato, similiterque & de vassallorum, accipiat de manso indominicato denarios duodecim de manso ingenuili, quatuor denarios de censu, & quatuor de sua facultate; de servili vero duos denarios de censu, & de sua facultate duos. De omnibus vero Ecclesiis unusquisque Episcopus vel Abba de sua solummodo potestate accipiant, de Presbyteris a quocumque plurimum solidos quinque, & de unoquoque juxta quod possibile fuerit; ita ut a quo plurimum, quinque solidos, a quo minimum, quatuor denarios. De Ecclesiis vero quas Comites & vassalli dominici habent, seu de illis qui cum seniore nostro pergere debent, sive qui remanserint, Episcopus in cujus parrochis consistunt secundum prætaxatum modum accipere procurabit. De Ecclesiis vero Imperatricis Episcopus similiter accipiet prætaxato modo.

Anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVII. Nonis Maij, in Compendio palatio, de aliqua sed non de tota parte regni quod Domnus Imperator Karolus habuit antequam junior Hlotharius defunctus fuisset, hæc constituta est exactio Nortmannis, qui erant in Sequana, tribuenda, ut a regno ejus recederent.

Episcopi, Abbates, Comites, ac vassi dominici ex suis honoribus de unoquoque manso indominicato donent denarios duodecim de manso ingenuili, quatuor denarios de censu dominicato, & quatuor de facultate mansuarij; de servili vero manso duos denarios de censu indominicato, & duos de facultate mansuarij. De omnibus vero Ecclesiis unusquisque Episcopus de suo episcopatu, vel Abbas de sua solummodo abbatia, in cujuscunque Episcopi sint parrochia, accipiant cum Misso Episcopi in cujus parrochia sunt, de Presbyteris secundum possibilitatem, quinque solidos, vel quatuor, vel tres, vel duos, vel unum solidum, a quo plurimum, quinque solidos; a quo minimum, quatuor denarios. De Ecclesiis vero Imperatoris & Imperatricis & Comitum ac vassallorum imperialium, tam de illis qui cum Imperatore pergent, quam & illis qui remanserint, Episcopus in cujus parrochia consistunt secundum prædictum modum conjectum accipiat. De negotiatoribus autem, vel qui in civitatibus commanent, juxta possibilitatem, secundum quod habuerint de facultatibus, conjectus exigatur.

TITULUS LIII.

Karoli Imperatoris apud Carisiacum.

HÆC CAPITULA CONSTITUTA SUNT A DOMNO KAROLO GLORIOSO IMPERATORE cum consensu fidelium suorum apud Carisiacum anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVII. regni vero ipsius XXXVII. imperij autem secundo, XVIII. Kalendas Iulias, Indictione decima. De quibus quædam ipse definivit, & de quibusdam a suis fidelibus responderi jussit.

CAP. I.

DE honore & cultu Dei atque sanctarum Ecclesiarum quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, Domino mediante, decernimus ut sicut tempore beatæ recordationis Domni & genitoris nostri excultæ & honoratæ atque rebus ampliatæ fuerunt, & quæ a nostra liberalitate honoratæ atque ditatæ sunt, de cetero sub integritate sui serventur; & sacerdotes ac servi Dei vigorem ecclesiasticum & debita privilegia juxta reverendam auctoritatem obtineant; & eisdem principalia potestas & inlustrium virorum strenuitas seu reipublicæ administratores, ut suum ministerium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & juste concurrant. & filius noster hæc suprascripta similiter Deo juvante conservet.

RP. Primum capitulum, sicut Deo inspirante decrevistis, omnes conlaudamus & conservare volumus.

II.

VT monasterium a nobis Compendio in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ constructum, a filio nostro & fidelibus nostris eo tenore quo cœpimus honoretur, & privilegium a Domno Papa & ab omnibus Episcopis confirmatum, imperiale etiam decretum, ab omnibus fidelibus pro Dei & nostro amore benignissime atque inviolabiliter conservetur, & a filio nostro firmetur.

Baluz. Edit. Paris. T. II Col. 259. RP. De secundo similiter respondemus.

III.

Ut tales a vobis eligantur, exceptis illis quibus commendatum habemus, quorum speciali consilio & adjutorio in præsenti itinere utamur.

Col. 260. RP. De tertio vos, sicut melius Deo inspirante vidistis, regni vestri defensionem atque tuitionem & filij vestri custodiam per fideles vestros, tam per Episcopos, quam Abbates & Comites, dispositum habetis, & necessarium esse cognoscimus. Ipsam dispositionem nos disordinare non possumus nec debemus; & qualiter illam melius disponere possimus, non sapimus.

IV.

Quomodo securi esse possimus quousque Deo donante huc revertimur, a nullo regnum nostrum inquietari posse, quantum Deus vos adjuvare voluerit, & vestrum posse extiterit, & quomodo nos de filio nostro & de vobis securi esse possimus, & vos de filio nostro securi esse possitis, & ipse de vobis, & ut vos ad invicem credere possitis.

RP. De quarto, in quo scriptum est quomodo vos de filio vestro securi esse possitis, respondemus quia, Deo gratias, vos eundem filium vestrum & generastis & nutristis, & sub nutrimento vestro Deus ad hanc ætatem illum perduxit; & nemo nostrum illum amplius salvare potest vel debet aut sapit quam vos, & in vestro consilio & auxilio ac dispositione illius salvatio & honor post Deum & sanctos ejus consistit. & qualiter ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ & regni vestri utilitatem securi de illo esse possitis, in vestra dispositione manet. Et de hoc quod ibi scriptum est, quomodo de nobis securi esse possitis, qualiter usquedum Deo donante huc revertamini, ut a nullo regnum vestrum inquietari possit, quantum Deus nos juvare voluerit, & nostrum posse extiterit, respondemus quia sunt sacramenta quæ vobis fecimus, & est professio quam vobis & Clerici & laici in Carisiaco fecimus & subscripsimus, & est perdonatio quam dominatio vestra nobis fidelibus vestris & perdonavit & subscripsit, & est professio & sacramentum quæ in Gundulfi villa pro novis causis emergentibus ex morte Hlotharij & missatico Domni Apostolici Hadriani & missatico Hludouvici nepotis vestri vobis fecimus. Est etiam professio quam Remis & de vestra fidelitate & de vestri regni dispositione ac defensione & de uxore vestra & de filio vestro quem habetis, & si Deus adhuc etiam alterum dederit, professi fuimus. Quæ omnia hactenus conservavimus & conservamus, & adjuvante Deo usque ad finem vitæ nostræ conservare volumus. unde pro certo nos veraciter credere potestis. Si autem aliquis a præfatis sacramentis vel professionibus deviavit, hoc secundum rationem & auctoritatem atque consuetudinem emendet & de cetero conservet. Si autem talis est de vestris fidelibus qui has professiones non fecit, si necesse fuerit faciat, & de cetero conservet. Fideles etiam vestri post mortem fratris vestri ad vos venerunt. Quale sacramentum vobis fecerunt, vos scitis. Qui autem de illis illud sacramentum hactenus conservavit, de cetero conservet. Et si aliquis ab illo sacramento deviavit, secundum rationem & auctoritatem atque consuetudinem hoc emendet, & deinceps conservet. De hoc quod ibidem scriptum est, qualiter nos securi de filio vestro esse possimus, respondemus quia de filio vestro, quem per Dei gratiam & vestram dispositionem futurum seniorem post vos habere volumus, nullam firmitatem aliam quærimus nisi hoc quod vos in Capitulari vestro statuistis & decrevistis, nobis unicuique in suo ordine & persona conservet. De hoc quod ibidem scriptum est, qualiter ipse de nobis securus esse possit, respondemus quod & Remis respondimus, quia si Deus & vos illum in regni regimine sublimaveritis, & in parte denominata illum designaveritis, sic ei fideles esse cupimus sicut per rectum esse seniori debemus. De hoc quod ibi scriptum est, & nobis verbis dixistis, ut ad invicem nos credere possimus, verbis fideliter nos confirmavimus ut ad Dei voluntatem & vestram fidelitatem & honorem & sanctæ Ecclesiæ ac regni vestri utilitatem ac fidelium vestrorum salvamentum Deo mediante adunati simus, quantum unusquisque nostrum in suo ordine & persona per Dei gratiam scire & posse habuerit, ut ad invicem nos credamus, & mutuo adjuvemus. Col. 261.

V.

Ut ea quæ per largitatis nostræ præcepta dilectæ conjugi nostræ in proprium habere concessimus, filius noster ante nos confirmet, & ex omnibus quæ illi jure beneficiario concessimus sive concesserimus, si obitus noster evenerit, & illa nos supervixerit, quomodo securi simus quatinus illam & sua omnia filius noster & fideles nostri condigno honore studeant conservare.

RP. De quinto capitulo, in quo scriptum est de dilectæ conjugis vestræ Dominæ nostræ honore & salvamento, & de conservatione earum rerum quas illi dedistis vel dederitis, & de confirmatione a filio vestro exinde facienda, & filius vester ad hoc paratus est, sicut jubetis; & nos, quantum scierimus & potuerimus, ad hoc parati erimus.

VI.

De filiabus nostris, cum quo honore secundum Dei voluntatem, & quali salvamento aut adjutorio consistere debeant. Quod etiam parvulæ nostræ filiæ datum habemus, aut deinceps dederimus, cum quali securitate tenere possit. Et si Deus eam ad perfectam ætatem venire donaverit, in manus suæ sit potestate, & a nullo contra ipsius voluntatem vel marito tribuatur, vel sacrum ei velamen imponatur.

RP. Similiter & de filiabus vestris, & etiam de parvula filia vestra, sicut in capitulo vestro continetur, & filius vester paratus est conservare, & ad hoc conservandum, quantum scierimus & potuerimus, adjutorium præstabimus.

VII.

De ordinandis scaris, & si nepotes nostri, sui patris imitantes vestigia, contra nos aut in itinere, aut postquam ad dispositum locum Deo duce venerimus, aliquid nobis mali aut regno nostro machinari voluerint, quomodo illis, Deo juvante, plenissime resistatur.

RP. De scaris ordinandis, & de adjutorio, si aliquis de nepotibus vestris aut inter vias aut in Italia vobis aliquod impedimentum facere voluerit, in vestra dispositione erit qui in isto regno remaneant, vel qui post vos in vestrum adjutorium pergant.

VIII.

Si antequam redeamus, aliqui honores interim aperti fuerint, considerandum quid exinde agatur. Col. 262.

RP. Si antequam juvante Domino revertamini, aliquis Archiepiscopus defunctus fuerit, vicinus Episcopus ipsius dioceseos cum Comite ipsam sedem

præviderat usque dum obitus ipsius Archiepiscopi ad vestram notitiam perveniat. Si aliquis Episcopus interim obierit, Archiepiscopus ipsius sedis visitatorem secundum sacros canones deputet, qui una cum Comite ipsam Ecclesiam, ne prædetur, custodiat usque dum ipsius Episcopi obitus ad vestram notitiam perveniat. Si Abbas vel Abbatissa obierit, Episcopus in cujus parrochia monasterium illud est, una cum Comite illud monasterium custodiat usque dum vestra jussio inde fiat.

IX.

Si Comes obierit, cujus filius nobiscum sit, filius noster cum ceteris fidelibus nostris ordinet de his qui illi plus familiares & propinquiores fuerint, qui cum ministerialibus ipsius comitatus, et & Episcopo ipsum comitatum prævideant usque dum nobis renuntietur. Si autem filium parvulum habuerit, isdem cum ministerialibus ipsius comitatus & Episcopo in cujus parrochia consistit eundem comitatum prævideat donec ad nostram notitiam perveniat. Si vero filium non habuerit, filius noster cum ceteris fidelibus nostris ordinet qui cum ministerialibus ipsius comitatus & Episcopo ipsum comitatum prævideat donec jussio nostra inde fiat. Et pro hoc nullus irascatur, si eundem comitatum alteri cui nobis placuerit dederimus quam illi qui eum hactenus prævidit. Similiter & de vassallis nostris faciendum est. Et volumus atque expresse jubemus ut tam Episcopi quam Abbates, & Comites, seu etiam ceteri fideles nostri, hominibus suis similiter conservare studeant; & ut tam de episcopatibus quam & de abbatiis vicinus Episcopus & Comes prævideant ne aliquis res ecclesiasticas vel facultates diripiat, & nullus ad eorum eleemosynam faciendam impediat. Quod si præsumpserit, & secundum leges humanas hoc componat, & secundum leges ecclesiasticas inde Ecclesiæ quam læsit satisfaciat, & nostram harmiscaram secundum modum culpæ & ut nobis placuerit sustineat.

RP. Cetera capitula responsione non egent, quoniam a vestra sapientia sunt disposita & diffinita.

X.

Col. 260.

Si aliquis ex fidelibus nostris post obitum nostrum, Dei & nostro amore compunctus, seculo renuntiare voluerit, & filium vel talem propinquum habuerit qui reipublicæ prodesse valeat, suos honores, prout melius voluerit, ei valeat placitare. Et si in alode suo quiete vivere voluerit, nullus ei aliquod impedimentum facere præsumat, neque aliud aliquid ab eo requiratur, nisi solummodo ut ad patriæ defensionem pergat.

XI.

Si aliqua occasione filio nostro aut fidelibus nostris de nostro obitu nuntiatum fuerit, non facile credant: sed conveniant simul fideles nostri, & rationabiliter secundum Dei voluntatem omnia a nobis ordinata disponant.

XII.

Si nos in Dei sanctorumque ipsius servitio mors præoccupaverit, eleemosynarii nostri, secundum quod illis commendatum habemus, de eleemosyna nostra decernant, & libri nostri, qui in thesauro nostro sunt, ab illis, sicut dispositum habemus, inter sanctum Dionysium & sanctam Mariam in Compendio & filium nostrum dispertiantur. Id est, Hincmarus venerabilis Archiepiscopus, Franco Episcopus, Odo Episcopus, Gauzlinus Abba, Arnulfus Comes, Bernardus Comes, Chuonradus Comes, Adalelmus Comes. Similiter de his quæ ad eleemosynam conjugis nostræ pertinent, si ipsa obierit, faciant. Quæ vero superfuerint, ab ipsis salventur usque ad nostram, Deo dante, interrogationem.

XIII.

Inveniendum qualem partem imperii, si obitus noster evenerit, sibi decernendam sperare filius noster debeat; & si Deus alterum filium nobis interim donare voluerit, quam ipse habeat. Et si aliquis ex nepotibus nostris ad hoc se dignum exhibuerit, vel si non fecerit, secundum quod nobis tunc, & cui placuerit, censeatur.

XIV.

Ut filius noster talem se & taliter præparet quatenus cum, Deo juvante, reversi fuerimus, Romam ire valeat, & ibi Dei & sanctorum Apostolorum, quamdiu necesse fuerit, servitium agere & ibi Deo adminiculante in Regem possit coronari.

XV.

Qualiter & quo ordine filius noster in hoc regno remaneat; & qui debeant esse quorum consilio utatur, & vicissitudine cum eo sint. Videlicet ex Episcopis assidue sint cum illo aut Ingiluvinus, aut Reinelmus, sive Odo, seu Hildeboldus. Ex Abbatibus, si alia necessitas non intervenerit, assidui sint cum eo VVelpho, Gauzlinus, & Folco. Ex Comitibus vero, aut Teudericus, aut Balduinus, sive Chuonradus, seu Adalelmus, alternatim cum illo consistant, &, quanto sæpius pro nostra utilitate potuerint, Boso & Bernardus. Si versus Mosam perrexerit, sint cum eo Franco Episcopus, Iohannes Episcopus, Arnulfus Comes, Gislebertus, Letardus, Matfridus, VVidricus, Gotbertus, Adalbertus, Ingelgerus, Rainerus, una cum prædictis. Si ultra Sequanam perrexerit, Hugo Abba, VValtherus Episcopus, VVala Episcopus, Gislebertus Episcopus, & ceteri nostri fideles illius partis, una cum prædictis. Sed & de aliis fidelibus nostris, secundum quod in unaquaque parte regni necesse fuerit. Col. 263.

XVI.

Si subito evenerit in aliqua parte regni necessitas, videtur nobis ut quia Deo gratias filius noster juvenis est, non omnes fideles nostros æqualiter faciat laborare; sed sicut nos jam, Deo juvante, sæpissime fecimus, acceptis secum strenuis viris ex fidelibus nostris, inimicis nostris inspe- rate superveniat, & eos viriliter perterreat; & qui cum eo ire non potuerint, mittant cum eo electos viros, prout necessitas fuerit.

XVII.

Adalardus Comes palatii remaneat cum eo cum sigillo. Et si ipse pro aliqua necessitate defuerit, Gerardus, sive Fredricus, vel unus eorum qui cum eo seniores sunt, causas teneat; & vel una die in septimana ipse causas teneat; & ubicunque fuerint, de pace prævideant.

XVIII.

Comites quoque per suos comitatus de raptoribus & malis hominibus præsideant qualiter pax fiat, & mala taceant, & omnibus qui hostem debent denuntient ut parati sint quatinus, si necessitas fuerit, in Dei & nostrum servitium pergere valeant. Et Missi nostri, qui per omne regnum nostrum constituti sunt, missaticum nostrum, prout eis opportunum fuerit, agere non negligant.

XIX.

Si vverra in regno surrexerit, quam Comes per se comprimere non possit, filius noster cum fi- Col. 266.

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 266. delibes nostris eam quantocius comprimere stu-deat, antequam malem in regno nostro accrescere possit.

XX.

Vt filiut noster cum fidelibut nostris in illa parts regni moretur ubi major necessitas fuerit, & nemo in villis nostris vel in villis exoris nostræ mansionaticum accipiat, & nullus homines nostros sive alios deprædari audeat, & eorem qui nobiscem vadunt beneficia & villæ sub immunitate maneant. Quod si aliquis præsumpserit, in triplo componat sicut ille qui in truste dominico committit. Et qui in villas Episcoporum, Abbatum, vel aliorum fidelium nostrorum deprædationes feceriet, sicut in capitularibus antecessorum nostrorum & in nostro continetur emendent.

XXI.

Vt nemo despiciat literas nostra auctoritate aut filij nostri nomine signatas, vel eorum quos in hoc regno cum illo dimittimus, neque inobediens sit quæ sibi mandata fuerint. Quod si præsumpserit, ita multetur sicut in Capitulari avi & Domni ac genitoris nostri continetur.

XXII.

Monendum quoque & hortandum est fidelium nostrorum, qui cum filio nostro remanserint, nullus in consilio tardus appareat: sed unusquisque et sibi melius visum fuerit loquatur, & post omnium locutiones, quod melius visum fuerit eligant.

XXIII.

Qualiter regnum quod necessitate Brittonibus quondam juramento confirmatum fuerat, quia de illis quibus firmatum est nulles superstes est, a fidelibus nostris recipiatur.

XXIV.

De regno Aquitanico.

XXV.

Vt post nos, cum his quæ nobis ferenda sunt pergat, primum Vvillebertus Episcopus, deinde Arnoldus Episcopus, & deinde Vvala Episcopus. Et ut filius noster & alij nostri fideles ad hoc studeant ut nihil novi aut mali in hoc regno surgat quod aut per equites aut per cursores pedites non sciamus; quia de vestra prosperitate sicut de nostra semper solliciti erimus. Et si nepotes nostri, filij fratris nostri, sui patris imitantes exempla, post nos pergere & contra nos insurgere voluerint, non expectetur ut commendemus fidelibus Col. 267. nostris ut nobis occurrant; sed prout plenius po-tueriet, statim ut hoc cognoscere poterint, nobis in adjutorium, prout citius potuerint, veniant, & ad hoc omnes semper vvarniti sint.

XXVI.

Vt castellum de Compendio, a nobis cœptum, pro nostro amore & vestro honore perficiatur in testimonium dilectionis vestræ erga nostram benignitatem.

XXVII.

De civitate Parisius, & de castellis super Sequanam & super Ligerim ex utraque parte, qualiter & a quibus instaurentur, specialiter etiam de castello sancti Dionysij.

XXVIII.

De Vvlframno & Gauzmaro & Hadeberto aurifice, sicuti statuimus, ita permaneant.

XXIX.

De monetis.

XXX.

Qualiter hoc perficiatur & ad effectum perveniat quod Nortmannis dari debet de conjecto.

XXXI.

De honoribus Bosonis, Bernardi, & Vvidonis, & aliorum illarum partium. & de cappis & aliis Col. 268. negotiatoribus, videlicet ut Iudæi dent decimam, & negotiatores Christiani undecimam.

XXXII.

In quibus ex nostris palatiis filius noster, si necessitas non fuerit, morari vel in quibus forestibus venationem exercere non debeat. Carisiacus penitus cum forestibus excipitur. Silvacus cum toto Laudunensi similiter. Compendium cum Cœsia similiter. Salmonciacus similiter. In Odreia villa porcos non accipiat; & non ibi caciet nisi in transeundo. In Attiniaco parum caciet. In Verno porcos accipiat tantum. Arduenna penitus excipitur, nisi in transeundo. & villæ ad servitium nostrum similiter. In Ligurio porcos & feramina accipiat. Aristallium cum foreste penitus excipitur. In Lens & Vvara & Astenido & feramina & porcos capere potest. In Rugitusit, in Scadeboie, in Laucif, tantummodo in transitu, & similiter minus potest. In Crisiaco similiter. In Lisga porcos tantum accipiat.

XXXIII.

Vt Adelelmus de forestibus diligenter sciat quot porci & feramine in unaquaque a filio nostro caciata fuerint.

XVI. Kalend. prædicti mensis, postquam Domnus Imperator Karolus adnuntiavit generaliter in populum de suo itinere Romam, & quia ordinatum habebat qualiter filius suus in regna ista consistat, & quorum in specialibus & generalibus causis utatur consilio & adjuvetur auxilio, & quia ordinatum habebat quomodo Nortmanni de isto regno expellantur, & postea defendantur, & si vverra de quacunque parte in isto regno surrexerit, comprimatur, vel defendatur, & quia de generalibus & specialibus causis generalia & specialia capitula habebat disposita, quæ filio suo & fidelibus suis, qui in isto regno remanebant, data habebat, & secum portabat, dixit quia de ipsis capitulis quædam capitula excerpta habebat, quæ in illorum omnium notitiam recitari volebat. Et tunc jussit Gauzlenum Cancellarium ut hæc sequentia capitula in populum recitaret.

Col. 269.

HÆC CAPITVLA FECIT DOMNVS KAROLVS IMPERATOR ET ADNVNTIARI IVSSIT NOVISSIME APVD CARISIACVM.

Cap. I.

DE honore & cultu Dei atque sanctarum Ecclesiarum quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, Domino mediante, decernimus ut sicut tempore beatæ recordationis Domni & genitoris nostri excultæ & honoratæ atque rebus ampliatæ fuerunt, & quæ a Col. 270. nostra liberalitate honoratæ atque ditatæ sunt, de cetero sub integritate sui serventur, & sacerdotes atque servi Dei vigorem ecclesiasticum & debita privilegia juxta reverendam auctoritatem obti-

obtineant, & ubi illorum principalis potestas & admini-
strationis firmitas sit reipublicæ ad exse-
quendum, ut suum ministerium competenter & juste
qui valeant, in omnibus rationabiliter & simi-
liter concurrant. Et filius noster hæc supradicta
liter, Deo juvante, conservet.

II.

Vt omnes nostri fideles veraciter sint de nobis securi quia quantum potuerimus, & juste & rationabiliter scierimus, unumquemque secundum sui ordinis dignitatem & personam honorare & salvare & honoratum ac salvatum conservare volumus. Et unicuique eorum in suo ordine secundum sibi competentes leges tam ecclesiasticas quam mundanas rectam rationem & justitiam conservabimus; & nullum fidelium nostrorum contra legem & justitiam aut auctoritatem & justam rationem damnabimus aut dehonorabimus, aut opprimemus, vel indebitis machinationibus affligemus; & legem, ut prædiximus, unicuique competentem, sicut antecessores sui tempore antecessorum nostrorum habuerunt, in omni dignitate & ordine nos adjuvante Domino servaturos perdonamus, illis videlicet qui nobis fideles & obedientes atque adjutores & cooperatores juxta suum ministerium & personam consilio & auxilio secundum Deum ac secundum seculum fuerint, sicut per rectum unusquisque in suo ordine & statu Imperatori suo & suo seniori esse debet. Et Capitula quæ avus & pater noster pro statu & munimine sanctæ Dei Ecclesiæ & ministrorum ejus & pro pace ac justitia populi ac quiete regni constituerunt, & quæ nos cum fratribus nostris Regibus & nostris fidelibus communiter constituimus, sed & quæ nos consilio & consensu Episcoporum ac ceterorum Dei & nostrorum fidelium pro suprascriptis causis in diversis placitis nostris conservanda decrevimus, firmiter statuimus, & manere inconvulsa similiter & a filio nostro inconvulsa conservari volumus & mandamus.

III.

Si Comes de isto regno obierit, cujus filius nobiscum sit, filius noster cum ceteris fidelibus nostris ordinet de his qui eidem Comiti plus familiares propinquiores fuerunt, qui cum ministerialibus ipsius comitatus, & cum Episcopo in cujus parrochia fuerit ipse comitatus, ipsum comitatum prævideant usque dum nobis renuntietur, ut filium illius qui nobiscum erit, de honoribus illius honoremus. Si autem filium parvulum habuerit, isdem filius ejus cum ministerialibus ipsius comitatus, & cum Episcopo in cujus parrochia consistit, eundem comitatum prævideant, donec obitus præfati Comitis ad notitiam nostram perveniat, & ipse filius ejus per nostram concessionem de illius honoribus honoretur. Si vero filium non habuerit, filius noster cum ceteris fidelibus nostris ordinet qui cum ministerialibus ipsius comitatus & cum Episcopo proprio ipsum comitatum prævideat, donec jussio nostra inde fiat. Et pro hoc ille non irascatur qui illum comitatum prævideerit, si eundem comitatum alteri cui nobis placuerit dederimus quam illi qui eatenus prævidit. Similiter & de vassallis nostris faciendum est. Et volumus atque præcipimus ut tam Episcopi quam Abbates & Comites, seu etiam ceteri fideles nostri hoc erga homines suos studeant conservare.

IV.

Volumus etiam & expresse præcipimus, ut si aliquis Episcopus, vel Abbas, aut Abbatissa, vel Comes, aut vassallus noster obierit, nullus res ecclesiasticas aut facultates diripiat, vel Comitis aut vassalli nostri aut alicujus defuncti aut facultates invadere vel usurpare præsumat, vel uxoribus defunctorum laicorum ac filiis quamcumque violentiam inferat, & nullus ad illorum eleemosynam faciendam eleemosynarios eorum impediat. Quod si aliquis præsumpserit, & secundum leges mundanas hoc cum banno nostro componat, & secundum leges ecclesiasticas inde Ecclesiæ, quam læsit, satisfaciat. Insuper nostram harmiscaram, secundum modum culpæ, & ut nobis placuerit, sustineat.

Post hæc lecta capitula, dedit omnibus licentiam cum Dei gratia & sua redeundi ad propria, exceptis his quos specialiter pro specialibus causis considerandis vel pro dona liberanda secum aliquantis diebus manere præcepit.

FINIS CAPITVLORVM

CAROLI CALVI.

CA.

Baluz. Edit. Parif. T. II.

Col. 231.

C A P I T V L A

L V D O V I C I II.

FRANCORVM REGIS,

KAROLI CALVI F.

T I T V L V S P R I M V S.

Quando Compendij coronatus est.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXXVII. IN COMPENDIO palatio, hæc quæ sequuntur ab Episcopis petita sunt apud Hludowicum Regem, & ab eo promissa Episcopis.

PETITIO EPISCOPORVM.

A Vobis perdonari nobis petimus ut unicuique de nobis & Ecclesiis nobis commissis, secundum primum capitulum quod novissime in Carisiaco Dominus Imperator pater vester a se & a vobis servandum, consentientibus fidelibus illius ac vestris atque apostolicæ sedis Legatis, legente Gauzleno, denuntiavit, canonicum privilegium & debitam legem atque justitiam conservetis, & defensionem exhibeatis, sicut Rex in suo regno unicuique Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet.

PROMISSIO REGIS.

Promitto & perdono vobis quia unicuique de vobis & Ecclesiis vobis commissis, secundum primum capitulum quod novissime in Carisiaco Dominus Imperator pater meus a se & a me servandum, consentientibus fidelibus illius ac nostris atque apostolicæ sedis Legatis, legente Gauzleno, denuntiavit, canonicum privilegium & debitam legem atque justitiam conservabo, & defensionem, quantum potuero, adjuvante Domino, exhibebo, sicut Rex in suo regno unicuique Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet.

Col. 272. HOC EST CAPITVLVM QVOD HIC COMMEMORATVR.

De honore quoque & cultu &c. *ut supra col. 177. 181.*

Commendatio Ansegisi Episcopi & aliorum Episcoporum qui adfuerunt apud Compendium quando benedixerunt Hludowicum filium Karoli Imperatoris.

Me ac Ecclesiam mihi commissam vobis com-

A mendo ad debitam legem & justitiam conservandam & defensionem exhibendam, sicut Rex Episcopos Ecclesiæ suæ justo judicio conservare & exhibere debet.

PROFESSIO IPSORVM.

Ego illa ipse sic profiteor, de ista die & deinceps isti seniori & Regi meo Hludouvico Karoli & Hermentrudis filio secundum meum scire & posse & meum ministerium auxilio & consilio fidelis & adjutor ero sicut Episcopus recte seniori suo debitor est, in mea fide & meo sacer-

B dotio.

Ad suprascriptam vero Episcoporum petitionem hæc quæ sequuntur Rex Hludowicus professus est Episcopis, & istam ipsam perdonationis scripturam manu sua eis dedit in Compendio 11. Kalendas Decembris.

PROMISSIO HLVDOVVICI REGIS. Col. 273.

Ego Hludouvicus misericordia Domini Dei nostri & electione populi Rex constitutus promitto, teste Ecclesia Dei, omnibus ordinibus, Epis-

C coporum videlicet, sacerdotum, Canonicorum, monachorum, atque sanctimonialium, regulas a patribus conscriptas & apostolicis attestationibus roboratas ex hoc in futurum tempus me illis ex integro servaturum. Polliceor etiam me servaturum leges & statuta populo qui mihi ad regendum misericordia Dei committitur, per commune consilium fidelium nostrorum, secundum quod prædecessores mei Imperatores & Reges gestis insertuerunt, & omnino inviolabiliter tenenda & observanda decreverunt. Ego igitur Hludouvicus rectitudinis & justitiæ amore hanc spontaneam promissionem meam relegens manu propria firmavi. Col. 274.

TITVLVS II.

Synodi Tricassinæ.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXXVIII. INDICT[illegible]NE XII. MENSE AVGVSTO lecta sunt in synodo Tricassina hæc quæ sequuntur capitula, statuta [illegible] Domno Iohanne summo Pontifice Romano, quæ sancta synodus recepit & confirmavit.

CAP. I.

VT Episcopi cum omni reverentia a cunctis mundi potestatibus debite honorentur, atque coram eis sedere nullatenus audeant, nisi illis præcipientibus. Et res ecclesiasticæ a laicis & popularibus præter Præsulum earum conscientiam nullo modo contingantur. Quod si post hanc nostram definitionem quis tentaverit, prius communione Ecclesiæ repulsus, si non resipuerit, anathematis vinculo innodetur.

II.

Ecclesiarum sanctarum possessiones, id est, monasteria, mansa, cortes, villas, patrimonia, omniaque quæ jurisdictionibus earundem conveniunt, nullum suppetere a Romano seu reliquis Pontificibus præsumat, nisi personæ quas canonica sancit auctoritas; ut est illud primo anno ordinationis nostræ apud beatum Petrum Apostolum constitutum.

III.

Vt illa capitula quæ anno præcedente apud Ravennam statuimus synodali collegio, inconvulsa ab omnibus observentur.

IV.

Vt Episcopi nullo modo confratrum consacerdotumque suorum parvipendere audeant vexationes Ecclesiarumque pressuras; sed unanimiter conC sulti baculo pastorali & apostolica auctoritate succincti, in prælio pro domo Israel, id est, Christi Ecclesia, stare communiter non prætermittant.

Col. 254.

V.

Vt expulsi laici vel quilibet de clero pro quibusdam facinoribus a propriis Episcopis, ab aliis juxta canonum statuta non suscipiantur; ut igne pœnitudinis decocti, misericordiam Domini, prout potuerint, lacrymis fletibusque sibimet ante mortis obitum adquirant.

VI.

Nemo alterius liberum hominem [illegible] sicut jam in alia synodo constituimus, recolligere [illegible] præsumat sine illis causis quas leges mundanæ [illegible] præcipiunt. Si quis deinceps contra hæc nostra [illegible] statuta tentaverit, sciat se ab omni ordine ecclesiastico esse privandum.

VII.

Confratrum coepiscoporumque accusationes secreti occulte omnimodo prohibemus; q[illegible]ia sæpe contingit ut innocentes a malis hujusmodi condemnentur. Sed si accusatio super personam cujuslibet Episcopi dicitur, canonice sanctitus in publicum prætendatur. quoniam scriptum est a[illegible] ... veridis de catelo accusator fratrum, qui accusabat eos ante conspectum Dei nostri. Et iterum: Qui odit fratrem suum homicida est. Et: Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? His & talibus documentis instructi, si quis contra hoc Dei decretum tentaverit Episcopus, Presbyter, & Diaconus, proprio honore privetur, laicus vero cujuslibet dignitatis omni Christ[illegible]

Apoc. 12.
Col. 255.
1. Ioan. 3.
1. Ioan. 4.

A stiana careat dignitate; & nisi utrique resipuerint, anathematis vinculo innodentur.

SVBSCRIPTIONES.

Iohannes apostolicæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ primæ sedis Episcopus huic decreto a nobis promulgato subscripsi.

Vvalbertus Portuensis Episcopus subscripsi.

Petrus Forosempronij Episcopus subscripsi.

Pascasius Episcopus [illegible] subscripsi.

Hincmarus Remorum metropolitanus Episcopus subscripsi.

B Ansegisus Senonensis Archiepiscopus subscripsi.

Aurelianus Lugdunensis Archiepiscopus subscripsi.

Sigebodus Narbonensis Archiepiscopus subscripsi.

Rostagnus Arelatensis Archiepiscopus subscripsi.

Adalardus Turonensis Archiepiscopus subscripsi.

Teudericus Vesontionensis Archiepiscopus subscripsi.

Ottramnus Viennensis Archiepiscopus subscripsi.

Isaac Lingonensis Episcopus subscripsi.

Gerboldus Cabilonensis Episcopus subscripsi.

Agilmarus Arvernensis Episcopus subscripsi.

Bernerus Gratianopolitanus Episcopus subscripsi.

Abbo Nevernensis Episcopus subscripsi.

C Ottulfus Augustodunensis Episcopus subscripsi.

Gislebertus Carnotensis Episcopus subscripsi.

Vvalefridus Vceticensis Episcopus subscripsi.

Hildeboldus Suessionensis Episcopus subscripsi.

Teotharius Gerundensis Episcopus subscripsi.

Ingelvvinus Parisiorum Episcopus subscripsi.

Edenulfus Laudunensis Episcopus subscripsi.

Adelbertus Silvanectensis Episcopus subscripsi.

Berno Catalaunorum Episcopus subscripsi.

Maricus Biterrensis Episcopus subscripsi.

Ecfridus Pictavensis Episcopus subscripsi.

Item Abbo Magalonensis Episcopus subscripsi.

D Frodoinus Barcinonensis Episcopus subscripsi.

Arnaldus Tullensis Episcopus subscripsi.

Col. 256.

IOHANNIS VIII. PAPÆ ADLOCVTIO AD REGEM SVB FINEM SYNODI.

Vos, carissime fili Hludowice gloriose Rex, precor in defensionem, liberationem, atque exaltationem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut prædecessores vestri fecerunt, & vobis sub attestatione facere mandaverunt, sine procrastinatione & alia dilatione succurrite: quia ministri Dei estis, vin-E dices in ira in his qui male agunt, & non sine causa gladium portatis; ne forte, quod absit, illa vos aut regnum vestrum culpa contingat quæ quosdam veteres Reges inimicis & infidelibus Dei quondam parcentes damnabiliter strinxit. Vel si aliud placet, præsentaliter in isto loco date, per Deum & beatum Petrum vos conjuro, sine mora responsum.

CON.

CONFIRMATIO LEGIS KAROLI

DE COMPOSITIONE SACRILEGII, edita coram Hludouvico Rege & Episcopis LIII. in Consilio Tricassino, & eorum auctoritate juncta Gothicæ legi.

Iohannes Episcopus servus servorum Dei omnibus Episcopis per Narbonensem atque Hispanicas provincias consistentibus, Abbatibus, Presbyteris, cunctisque simul ordinibus divino ministerio mancipatis, necnon Comitibus, Vicecomitibus, Vicariis, Centenariis, Iudicibus, & omnibus in potestatibus constitutis in Hispania & Gothia provinciis degentibus, omnique populo occidentali catholico, salutem & apostolicam benedictionem. Auctore omnipotente Deo mediante, incarnationis Domini nostri Iesu Christi anno DCCCLXXVIII. Indictione XI. XV. Kalendas Septembris, Domno videlicet Hludouvico serenissimo regnante anno primo, actum est a nobis apud urbem Trecas pro statu sanctæ Dei Ecclesiæ synodale Concilium: ubi sedentibus nobis in corona, venit ante præsentiam nostram filius noster Sigebodus primæ sedis Narbonensis Episcopus cum suis suffraganeis Episcopis, & detulit nobis librum Gothicæ legis, ubi nihil habebatur de sacrilegiis; & in eisdem legibus scriptum erat ut causæ quas illæ leges non habent, non audientur a judicibus illius patriæ. atque ita jus sanctæ Ecclesiæ suffocabatur ab incolis Galliæ & Hispaniæ provinciis. Vnde nostra serenitas cum præscriptis Episcopis, inspectis legibus Romanis, ubi habebatur de sacrilegiis, invenimus ibi a Iustiniano Imperatore legem compositionis sacrilegij constitutam, scilicet in quinque libras auri optimi. Sed nos leniorem legem præcipimus esse tenendam quæ a Karolo est constituta pio Principe de compositione sacrilegij, videlicet in triginta libras examinati argenti, id est, sexcentorum solidorum argenti purissimi. Ideoque quisquis inventus fuerit reus sacrilegij, istam leviorem compositionem emendet ipsis Episcopis vel Abbatibus sive personis ad quos sacrilegij querimonia juste pertinuerit. Et si ipse reus sacrilegij facere noluerit, tamdiu excommunicationi subjaceat usque quo prædictam compositionem sexcentorum solidorum persolvat. Et si in hac obstinatione mortuus fuerit, corpus ejus cum psalmis & hymnis non deferatur ad sepulturam. Et præcipimus ut in fine codicis legis mundanæ scribatur hæc lex.

T I T V L V S III.

Conventus Furonensis.

CONVENTIO QVÆ INTER GLORIOSOS REGES HLVDOVICVM FILIVM KAROLI IMPERATORIS, itemque Hludouvicum filium Hludouvici Regis, in loco qui vocatur Furonis, Kalendis Novembris, ipsis & communibus fidelibus ipsorum faventibus & consentientibus, facta est anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIX. *Indictione* XII. *dicente Rege Hludouvico filio Karoli.*

SIcut inter patrem meum Karolum & patrem vestrum Hludouvicum regnum Hlothaij divisum fuit, volumus ut ita consistat. Et si aliquis nostrorum fidelium de regno paris sui ex hoc aliquid perpitum habet, jussu nostro illud dimittat.

De regno vero quod Hludouvicus Imperator Italiæ habuit, quia necdum ex illo aliqua divisio facta est, quicunque modo illud tenet, ita teneat, donec Domino volente iterum simul venientes, cum communibus fidelibus nostris inveniamus & diffiniamus quod ex hoc melius & justius nobis visum fuerit.

De regno autem Italiæ quia modo nulla ratio esse potest, omnes sciant quia partem nostram de illo regno & requisivimus & requirimus, & Domino auxiliante requiremus.

ISTA SEQVENTI DIE STATVTA SVNT.

CAP. I.

Vt quia firmitas amicitiæ & conjunctionis nostræ modo, quibusdam præpedientibus causis, esse non potuit, usque ad illud placitum quo simul ut conveniamus statutum habemus, talis amicitia inter nos maneat, Domino auxiliante, de corde puro & conscientia bona & fide non ficta ut nemo suo pari vitam, regnum, aut fideles suos, vel aliquid quod ad salutem sive prosperitatem ac honorem regni pertinet, discupiat aut forconsiliet.

II.

Vt si in cujuscunque nostrum regno pagani sive pseudochristiani insurrexerint, unusquisque veraciter suum parem, ubicunque necessitas illi fuerit, & ipse rationabiliter potuerit, aut per semetipsum aut per suos fideles & consilio & auxilio, prout melius potuerit, adjuvet.

III.

Vt si ego vobis superstes fuero, filium vestrum Hludouvicum adhuc parvulum & alios filios vestros quos vobis Dominus donaverit, ut regnum paternum hereditario jure quiete tenere possint, & consilio & auxilio, prout melius potuero, adjuvabo. Si autem vos mihi superstites fueritis, filios meos Hludovicum & Karlomannum & alios quos divina pietas mihi donare voluerit, ut regnum paternum quiete tenere possint, similiter & consilio & auxilio, prout melius potueritis, adjuvetis.

IV.

Vt si aliqui susurrones & detractores, & qui paci nostræ invident, & quietum regnum esse non patiuntur, inter nos lites & contentiones & discordias seminare voluerint, nullus nostrum hoc recipiat aut libenter acceptet; nisi forte hoc ad rationem coram nobis utrisque & communibus fidelibus nostris perducere voluerit. Si vero hoc noluerit, cum nullo nostrum aliquam societatem habeat; sed omnes illum sicut mendacem & falsarium, & inter fratres volentem seminare discordias, communiter a nobis abiciamus, ne de cetero quisque talia mendacia auribus nostris inferre audeat.

V.

Vt communiter, prout citius potuerimus, Missos nostros ad Karlomannum & Karolum gloriosos

[illegible] qui eos ad placitum, quod [illegible] statutum habemus, invitati nullatenus venire differant [illegible] obsecrent. Et si [illegible] quod optamus venire voluerint, [illegible] nos ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ salvationem ac communem honorem nostrum & profectum ac salvamentum totius populi Christiani nobis commissi, Domino cooperante, ita conjungamus ut de cetero in eo qui unus est unum simus, & unum velimus, & id ipsum dicamus, secundum Apostolum, & faciamus omnes, & non sint in nobis ulla schismata.

VI.

Si autem illi obsecratione nostra vocati & invitati aut Missi eorum ad praefatum placitum venire distulerint, nos, secundum quod statutum habemus, illuc omnino venire & nos secundum Dei voluntatem conjungere omnimodis non omittamus; nisi forte talis inevitabilis necessitas evenerit pro qua id fieri nullatenus possit. Et si hoc acciderit, ad tempus quisque pari suo hoc rescire faciat; & propterea amicitia nostra nec minuatur nec immutetur, donec, Domino volente, congruo tempore perfecte confirmetur.

VII.

Ut res Ecclesiarum, in cujuscunque regno [illegible] fuerit, tam de episcopatibus, quam [illegible] de abbatiis, sine ulla contradictione rectores [illegible] Ecclesiarum illas [illegible] misfactum a quo [illegible] illæ res consistunt [illegible] reddere faciat.

Et quia per [illegible] dine inreverent [illegible] perturbari solet [illegible] strum talis [illegible] & justitiam [illegible] illum ad aliud [illegible] rectam rationem [illegible] ducatur. Et si [illegible] omnes in com[illegible] illum persequa[illegible] educatur, aut de [illegible]

Volumus ut [illegible] rum in nostro [illegible] sicut temporibus [illegible] tum fuit. Qui [illegible] tem illorum per [illegible] sentiam, & sicut [illegible] & sua recipiat [illegible]

Hoc dicto, [illegible] Hludo[illegible] redit; & Hludo[illegible] veniens anno inc[illegible] Longlario natiu[illegible]

possideant. Et si aliquid ibi [illegible] est, in cujuscunque regno [illegible] legaliter exinde justitiam [illegible]

VIII.

[illegible] & in tyrannica consuetu[illegible] homines pax & quies regni [illegible] volumus ut ad quemcunque no[illegible] ut de his qui egit rationem [illegible] fugere possit, nemo ex nobis recipiat vel retineat nisi ut ad [illegible] & debitam emendationem per[illegible] rationem rectam subterfugerit, [illegible] in cujus regnum venerit, [illegible] donec aut ad rationem per[illegible] regno expellatur, vel deleatur.

IX.

[illegible] qui merito [illegible] propterea [illegible] gno perdiderunt [illegible] antecessorum [illegible] ro dicam [illegible] idisse [illegible] justum est [illegible] decreverat [illegible] Domini [illegible] [illegible] Domina [illegible] celebravit.

CAPITVLA KARLOMANNI REGIS, FRANCORVM REGIS, LVDOVICI II. F.

TITVLVS PRIMVS.

Col. 1811

Apud Carisiacum.

QVANDO POST MORTEM LVDOVICI FRATRIS INTEGRVM REGNVM fortitus est Karlomannus [illegible] anno DCCCLXXXII. mense Septembri.

Petitio Episcoporum ad Dominum Regem, quando ei se commendaverunt in Carisiaco V. Idus [illegible]

A Vobis primitus petimus ut [illegible] unicuique de nobis & Ecclesiis nobis com[illegible] missis, secundum primum capitulum quod n[illegible] Carisiaco Dominus Imperator avus [illegible] a se & a patre vestro servaturum, consentie[illegible] fidelibus illius ac patris vestri atque apost[illegible] sedis Legatis, legente Gauzleno, denu[illegible] canonicum privilegium & debitam lege[illegible] atque justitiam conservetis, & defensionem [illegible] exhibeatis, sicut Rex in suo regno per rect[illegible] Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ continet[illegible] exhibere debet, & quemadmodum in monasterio [illegible] in scripto quod in Farraliorum monasterio [illegible] altare sancti Petri perdonastis, & manu propria una cum fratre vestro confirmastis.

Promissio Domini Karlomanni Regis ad [illegible] suprascriptam petitionem.

Col. 1812

Promitto & perdono vobis quia unicuique de vobis & Ecclesiis vobis commissis, secundum primum capitulum quod novissime in Carisiaco Dominus Imperator avus meus a se & a patre meo servaturum, consentientibus fidelibus suis ac patris mei atque apostolicæ sedis Legatis, legente Gauzleno, denuntiavit, canonicum privilegium & debitam legem atque justitiam conservabo, & defensionem, quantum potuero, adjuvante Domino, exhibebo, sicut Rex in suo regno unicuique Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet, & quemadmodum continetur in scripto quod in Farraliorum monasterio coram [illegible] ad altare sancti Petri perdonavi. In hoc ut vos mihi sic fideles secundum Deum & secundum seculum adjutores & consilio & auxilio sitis sicut vestri antecessores boni meis melioribus prædecessoribus extiterunt, secundum scire & posse.

B

TI.

Baluz. Edit. Paris. T. II

Col. 183.

T I T V L V S II.

In Broilo Compendij.

HÆC CAPITVLA, QVÆ SEQVVNTVR, SVNT PROMVLGATA A DOMNO GLORIOSO REGE KARLOMANNO *anno incarnationis dominicæ* DCCCLXXXIII. VIII. *Kal. Martias, feria* VI. *anno regni sui in Francia primo, in Broilo Compendij palatij, de rapinis.*

Cap. I.

COmmuni fidelium nostrorum consilio statutum habemus ut rapinam nullus deinceps faciat, aut facienti consentiat.

II.

Vt rapina quæ retro est acta, cum omni diligentia emendetur, & condignam pro hoc harmiscaram is qui eam fecit sustineat.

III.

Vt si quis post hunc conventum & bannum nostrum rapinam faciens inventus fuerit, is cujus homo eam fecerit, eum ad legalem emendationem in præsentiam nostram adducat. Quod si eum adducere non potuerit, pro eo secundum statuta legum amendet. Eum autem qui justitiam fugerit sciant omnes esse forbannitum, ita ut nullus eum nisi ad præsentandum recipiat. Col. 184.

Col. 185.

T I T V L V S III.

Apud Vernis palatium.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, KARLOMANNVS gratia Dei Rex omnibus veneralibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Iudicibus, omnibusque sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris fidelibus. Cum ad palatium Vernis anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXIV. anno autem regni nostri quinto, Indictione secunda, mense Martio convenissemus, & pars fidelium nostrorum nobiscum, placuit ut quædam statuta sacrorum canonum necnon quædam capitula antecessorum nostrorum renovarentur, quia graviter & moleste ferimus quod peccatis impedientibus, & malitiis perversorum hominum exuberantibus, ultra modum vilescunt atque pene adnullata existunt, præcipue illa quæ contra malum rapinæ & deprædationis e sanctis patribus sunt promulgata, & a Christianissimis Regibus auctoritate regia confirmata. Siquidem ita passim longe lateque hoc venenum diffusum & dispersum est ut quasi libere jam male abutantur omnes infecti & corrupti corpore & anima hoc tam sceleratissimo atque mortifero morbo, non recogitantes hoc quod Paulus dicit, immo
1. Cor. 6 Deus omnipotens per ipsum: *Rapaces regnum Dei non possidebunt.* Neque illud quod alibi Apostolus ait, quia si nosmetipsos comedimus & consumimus, id est, deprædamur, cito deficiemus.
Complebitur ergo in nobis, immo per nos, quod omnipotens Deus per Isaiam Prophetam improperat dicens: *Vnusquisque carnem brachij sui vorabit*, id est, substantiam fratris sui diripiet. Carnem enim brachij sui devorat, & sanguinem brachij sui bibit, qui substantiam proximi sui tollit, unde caro sustentari debuit. Non est autem mirum si pagani & exteræ nationes nobis dominantur, nobisque bona temporalia tollunt, dum unusquisque proximo suo per vim tollit unde vivere debet. Ideo juste convenit nobis illud quod omnipotens Deus per Isaiam Prophetam minatur dicens: *Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis?* Nos vero prædamur fratres nostros, & idcirco pagani merito nos nostramque substantiam deprædantur. Quomodo igitur securi poterimus pergere contra inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ & nostros, cum rapina pauperis inclusa est in domo nostra? & non solum domi reclusa est, verum etiam plerumque evenit ut pleno ventre rapina in hostem quidam proficiscantur. Et quomodo poterimus inimicos nostros devincere, cum sanguis fratrum nostrorum ab ore nostro distillat, & manus nostræ plenæ sunt sanguine, & brachia pondere miseriarum & rapinarum gravantur, totaque virtus animi corporisque debilitatur? Preces nostræ a Deo non recipiuntur, quia clamores & ploratus altaque suspiria pauperum & orphanorum, pupillorum atque viduarum præoccupant & præveniunt preces nostras, quæ crudis carnibus fratrum nostrorum gravatæ raucitudinem acceperunt, nullam sonoritatem virtutum habentes. Et sunt multi qui ex ipsa rapina videntur eleemosynas facere, non intellegentes quod de istibus dicit Esaias: *Qui affert Domino de rapina oblationem, quasi qui mactet filium ante patrem.* Et sunt nonnulli qui de homicidiis, adulteriis, perjuriis, incendiis consilium & pœnitentiam quærunt, & malum rapinæ pro nihilo ducunt, non intellegentes quia quot pauperes quis exspoliat, & fame ac nuditate periclitari facit, tot homicidia perpetrat: quia tunc proximum suum interficit, dum unde vivere debet ei tollit. Et scimus, dicente Paulo Apostolo, quia omnis homicida non habet vitam in regno Dei, & homicidas & adulteros judicabit Deus. Quia ergo rapaces regnum Dei non possidebunt, nisi ea reddiderint quæ tulerint, & insuper pœnitentiam egerint, fugiamus hoc tantum malum unde tot ac tanta alia mala procedunt, & diligamus proximos sicut nosmetipsos, adimplentes legem quæ dicit: *Non concupiscas rem proximi tui, nec omnia quæ illius sunt.* Quia aliter neque inimicis nostris poterimus resistere, neque regnum Dei possidere.

Cap. I.

VOlumus itaque ut palatium nostrum, more prædecessorum nostrorum, & Dei cultu, & regali honore, sed & religionis habitu, & unanimitatis concordia, atque pacis ordine stabiliatur, & in eodem palatio nostro pax prædecessorum nostrorum sanctionibus servata per omne regnum nostrum exequenda proferatur.

De-

II.

Decernimus igitur ut omnes in palatio nostro commanentes, & illud undique adeuntes, pacifice vivant. Quod si aliquis corrupta pace rapinam exercuerit, per nostram regiam auctoritatem & Missi nostri jussionem ad palatinam adducatur audientiam; ut secundum quod in capitulis antecessorum continetur, legali multetur judicio, triplo compositione persoluta cum dominico banno.

III.

Si quis vero absque seniore aut infra palatium aut circa illud degens hoc idem fecerit, hunc Missus noster adeat, & ad ipsum palatium jussu nostro eum venire praecipiat. Quod si ausu temerario venire contempserit, vi ad nostram praesentiam adducatur, subdendus praedecessorum nostrorum sanctionibus. Si autem & nos & Missum nostrum contempserit, & ad nos venire noluerit, & se defendendo ibi occisus fuerit, & aliquis parentum aut amicorum ejus inde faidam portare [illegible] & fideles nostros, qui eum occiderint, [illegible] voluerit, potestatine eum jurare faciemus [illegible] & fideles nostros regia auctoritate exinde [illegible] [illegible] bimus.

IV.

Placuit etiam nobis & fidelibus nostris [illegible] ut quicumque infra regnum nostrum aliquid [illegible] aut depraedatus fuerit, omnia in tripl[illegible] [illegible] aperuerit componat, & bannum dominicum persolv[illegible] & insuper publicam poenitentiam inde faci[illegible], sicut in Capitulari antecessorum continetur. [illegible] Si autem colonus aut servus fuerit, similiter [illegible] omnia in triplum componat, aut dominus pro [illegible] quadraginta ictus bene pressos accipiat, & ita [illegible] super publicam poenitentiam inde agat; cujus [illegible] erit in consideratione Episcopi, secundum [illegible] quantitatem facti: quia fornicationes & adulter[illegible] atque homicidia, necnon incendia, ebrietates [illegible] aliaque quamplura vitia exinde prodeunt. Si quis autem negaverit factum, si comprobatus non fuerit, propria manu juramento se excondicat, excepto nostris vassis dominicis, pro quibus [illegible] aliorum homines meliores juramentum persolvent. Hoc vero cum summa diligentia [illegible] modo procurabitur.

V.

Regino lib. 2. c. 289. Burchard. lib. 11. c. 43.

Episcopus in cujus parochia ali[illegible] aliquid depraedatus fuerit, semel [illegible] tertio, si necesse fuerit, vocabit [illegible] admonitione per semetipsum, Presbyterum [illegible] emendationem & ad poenitentiam [illegible] Ecclesiae satisfaciat quam laesit. Si [illegible] neglexerit atque contempserit admoni[illegible] saluberrimam unctionem, ferat [illegible] lis virga, hoc est, sententia excom[illegible] ut a communione sanctae Ecclesiae [illegible] Christianorum sit separatus usque [illegible] satisfactionem & emendationem. [illegible] municationem debebit idem Episcopus [illegible] lius notam facere & omnibus [illegible] ne cum recipiant usque ad satisfa[illegible] [illegible] in confinibus [illegible] bus atque [illegible] um suis adjacentibus canonice ad [illegible] ut Deo & [illegible] autem despe[illegible] atque [illegible] lum pastora[illegible] municationem, omniumque [illegible] ad congruum [illegible] excommunicationem [illegible] in coepiscopus [illegible].

VI.

Regino lib. 2. c. 290. Burchard. lib. 11. c. 44. Burchard. lib. 2. c. 42. Ivo part. 14. c. 108. Gratian. c. 16. q. 1. Ibid. Dionysius. Exc. 3. tit. 16.

De illis autem qui infra parochias alterius [illegible] & alodum non habent, & curtes ad [illegible] vendunt, & durum faciunt [illegible] de loco ad locum iter [illegible] transeuntes latera parochiam faciunt [illegible], Episcopum, in cujus parochia [illegible] sunt ut si ita propre [illegible] possit, [illegible] illorum causa [illegible] strenuum et prudentem Presbyterum [illegible] suo vice rationabiliter illos ad emendationem [illegible]. Idem beneficia Episcopi pergunt, aut rapinas & depraedationes [illegible] faciunt, placuit nobis [illegible] et depraedatio [illegible] parochiam [illegible].

Adnotationem vocet [illegible] fitionis & emen[illegible] nire noluerint [illegible] nitionem Episc[illegible] li sententia exc[illegible] illi qui infra pa[illegible] bent, & infra [illegible] parrochiam eam [illegible] impleantur. Quae [illegible] lorum & prop[illegible] est, ne con[illegible] rapinam fecerunt [illegible] in quo [illegible] rationis superior [illegible] modus compositionis servabitur; si vocati vero vocationem [illegible] superbe contempserint atque ammo[illegible] municationis [illegible] rochiam res [illegible] fecerunt, similiter excommunicentur aut beneficia [illegible] antequam suspensionis statuta adeorum excommunicatio seniori illant antequam Episcopo significanda, ibique plenariter illuc sedeant ubi emendentur.

VII.

Et quoniam communibus Ec[illegible] Episcopi, qui firatibus occupa[illegible] Ecclesiis atque prospicere [illegible] sunt, hora [illegible] petrantur, itater [illegible] infra fines par[illegible] a propria civitate [illegible] digrediuntur [illegible] unusquisque in [illegible] sua civitate [illegible] omnia in sua [illegible] pauperes [illegible] Christi [illegible] civitate praesentes [illegible] & consolationem accipiant [illegible] villis longe a ci[illegible] Episco[illegible] quisque temp[illegible] prudentia statuta superius juniores [illegible] perficiant, minus cau[illegible] byteri [illegible] ferant. [illegible] nostris & suis & Regno [illegible] regni necessitate [illegible] clero illorum per [illegible] compleat Episcopi [illegible] temporibus Episcopi qui [illegible] diligenti peragant, & [illegible] tempore semper in [illegible] responsalibus [illegible] suis studiis, & [illegible] constituant sacerdotes, & coetus atque [illegible] sacerdotes, qui sua vice ad quos alii Presbyteri causam re[illegible].

VIII.

Placuit nobis pro communi [illegible] utilitate & instan[illegible] ti necessitate ut [illegible] nullus Episcoporum praeter [illegible] rat si ejus pa[illegible] rochiam [illegible] alter Episcopus [illegible] in depraedationem [illegible] verit.

Regino lib. [illegible]

IX.

Et quia ad [illegible] nostrum [illegible] dum & tantum [illegible] bus episcopalis [illegible] juvari, placuit [illegible] mune ut Missi [illegible] fideliter adjuve[illegible] comiti sui que [illegible] reipublicae, nec [illegible] Divinis documentis [illegible] omnipotentia [illegible] to nostra ex hoc [illegible] fuerint, quot [illegible] sive etiam ipsa [illegible] ministri Ecclesia [illegible] pi, & minist[illegible] sui Comitis. [illegible] malorum fundibus eradicandorum pleniendum [illegible] auctoritas judiciali potestate adobis nostrisque fidelibus in communi dominica loca in locis ex hoc & Comes principiat suo V[illegible] Centenariis ac reliquis ministris francis hominibus mundanis eruditus, ut pro amore Dei pace sanctae Ecclesiae & fidelitate adhaereant, quantum melius poterint Episcopi aut ministri illorum, pauperes, eos appellaverint; itaut habeant auctoritatem sui Episcopi Comitis auctoritatem nostram &

Cod. 289.

X.

Volumus autem ut si episcopalem aut regiam auctoritatem ausu temerario aliquis pro nihilo duxerit, in Comitatu consistens, aut iter faciens, si quod injuste abstulerit, legaliter emendare contempserit, & rebellis existens, si ibi occisus fuerit, nullus fidelium nostrorum, qui eum occiderit, aliquis faidam portet, neque pro ejus morte aliquid componat. Si vero aliquis parentum ejus aliquam faidam portare voluerit, potestative eam jurare faciemus, & fideles nostros regia auctoritate exinde adjuvabimus.

Regino lib. 2. c. 290.

XI.

De nostris quoque dominicis vassallis jubemus ut si aliquis praedas egerit, Comes in cujus potestate fuerit, ad emendationem eum vocet. Qui si Comitem aut Missum illius audire noluerit, per fortiam illud emendare cogatur, prout lex docet, & quemadmodum in Capitularibus Regum

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 989.

gum tenetur infertum, in eodem loco ubi præda commiffa fuerit. Quod fi proclamaverit fe ante præfentiam noftram velle diftringi potius quam ante Comitem, per credibiles fidejuffores aut per facramentum melioris hominis ante nos venire permittatur, ut ibi talis ratio finem accipiat. Honorem enim talem noftris vaffis dominicis concedimus ut ipfi non ficut reliqui manu propria facramentum jurent, fed melior homo illorum & credibilior illud agere non differat. Si autem quæ fupra diximus defpexerint, & nullo modo emendare voluerint, & in contemptu permanentes ibi occifi fuerint, nullam contra ipfos qui eos occiderint iracundiam tenebimus unquam. Quod fi aliquis parentum inde faidam portare voluerit, noftra regia auctoritate exinde eum juvabimus. Si vero dixerint quod eis Comes non fecundum legem fecerit, fed pro aliqua iracundia quam contra illos tenebat, hoc Comes eis ante nos fatisfaciat quod non ob aliud quam pro rapina fit actum.

Col. 990.

XII.

Regino lib. 1. c. 296. Burchard. lib. 2. c. 169.

Vt autem omnis occafio rapinæ tollatur, volumus ut Presbyteri, qui bonum exemplum omnibus oftendere debent, hofpitales exiftant, ficut Apoftolus dicit: *Hofpitales invicem fine murmuratione*: quam præbeant iter facientibus, quia per illam placuerunt quidam Deo angelis hofpitio fufceptis. 1. Pet. 4.

XIII.

Placuit nobis ut Presbyteri fuos parrochianos admoneant ut & ipfi hofpitales exiftant, & nulli iter facienti manfionem denegent. Et ut omnis occafio rapinæ tollatur, nihil carius vendatur tranfeuntibus nifi ficut in mercato accipiunt. Quod fi carius vendere voluerint, ad Presbyterum tranfeuntes, hoc referant, & illius juffu cum humanitate eis vendant. Regino lib. 1. c. ...

XIV.

Volumus ut Presbyteri & miniftri Comitis villanis præcipiant ne collectam faciant, quam vulgo geldam vocant, contra illos qui aliquid rapuerint. Sed caufam fuam ad illum Presbyterum referant qui Epifcopi Miffus eft, & ad illos qui in illis locis miniftri Comitis fuper hoc exiftunt, ut omnia prudenter & rationabiliter corrigantur.

Col. 991.

C A P I T V L V M

O D O N I S R E G I S,

QVANDO VNCTVS EST A VVALTERIO ARCHIEPISCOPO SENONENSI anno DCCCLXXXVIII.

Promissio Odonis Regis.

PRomitto & perdono unicuique veftrum & Ecclefiis vobis commiffis quia canonicum privilegium & debitam legem atque juftitiam confervabo, & contra deprædatores & oppreffores Ecclefiarum veftrarum & rerum ad eafdem pertinentium defenfionem fecundum minifterium meum, quantum mihi poffe Deus dederit, exhibebo, & jus ecclefiafticum & legem canonicam vobis ita confervebo, & res Ecclefiarum veftrarum, tam a Regibus, vel Imperatoribus, quam a reliquis Dei fidelibus collatas, fub integritate & immunitate abfque aliqua inhonoratione permanere concedam, quas modo jufte & legaliter veftræ retinent Ecclefiæ; & eas augmentare & exaltare fecundum debitum uniufcujufque fervitium, prout fcire & poffe mihi Deus rationabiliter dederit & tempus dictaverit, ftudebo, ficut mei anteceffores, qui hoc bene & rationabiliter obfervaverunt veftris prædecefforibus; in hoc ut vos mihi fecundum Deum & fecundum feculum fic fideles adjutores & confilio & auxilio fitis ficut veftri anteceffores boni mais melioribus prædecefforibus extiterunt, fecundum fcire & poffe. Et quæ retro malo fuo ingenio depravata, in meliorem & priftinum gradum, adjuvante me divina clementia, reformabo cum veftro & aliorum noftrorum fidelium confilio & auxilio. *Confirmatio Odonis Regis.* ODO. Col. 992.

Col. 993.

C A P I T V L A

K A R O L I I I I.

F R A N C O R V M R E G I S,

L V D O V I C I II. F.

T I T V L V S P R I M V S.

Conftitutio dotis Friderunæ Reginæ uxoris Karoli III. facta apud Attiniacum anno Chrifti DCCCCVII.

IN nomine fanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus divina propitiante clementia Rex. Si Regum confuetudines antiquorum exequimur, necnon patrum mores præcedentium imitemur, fideliumque noftrorum benigne confulta fufcipimus, regium proculdubio honorem amplificamus, nobif-

nobisque profuturum indubitanter credimus. A hoc munificent[illegible] dilectæ conjuge [illegible] quod præcipim[illegible] supræscriptos fi[illegible] tigonem, uti [illegible] dentur, cum o[illegible] videlicet præscr[illegible] terris cultis [illegible] pascuis, aquis [illegible] nis, piscationi[illegible] exitibus & reg[illegible] minationibus [illegible] bus, perpetual[illegible] quicquid exind[illegible] missimam in [illegible]

Fratris omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ nostrisque præsentibus atque futuris compertum sit fidelibus quod cum nostris nos regni tradentes consiliariis, de nostro nos negotio more conjugio, salubre dicentes fore & opportunum si conjux condigna lateri adhæreret regio, ex qua filiorum, Deo largiente, totius regni profutura procederet propago. Eorum itaque admonitionibus sollicitati & consiliis exhortati quandam nobili prosapia puellam nomine Fridrunam, communi dumtaxat consensu fidelium, Deo, ut credimus, cooperante, secundum leges & statuta priorum nobis imperiali connubio sociavimus, regnique consortem statuimus. Quocirca regali eam more propriis rebus disponentes ditare, duos ei dotis nomine concedimus fiscos jugiter possidendos & pro libitu disponendos, Corbiniacum videlicet in comitatu Laudunensi, cum Ecclesia quæ est beati Petri Apostoli honore dicata, ubi confessoris Christi quiescit corpus Marculfi, & Ecclesia una in Cruona, Pontigonem quin etiam in pago Pertensi super fluvios Saltum & Brustionem, quæ per hanc præsentem concedimus auctoritatem, & de nostro jure in jus & proprietatem seu dominationem illius transfundimus perpetualiter habendos delegamus. Quapropter regiæ

B autem hæc lar[illegible] sionis roborati[illegible] gorem, manu [illegible] præcepimus [illegible]

Signum Kar[illegible]

Arnulphus [illegible] scopi recognovi[illegible]

Datum XIII [illegible] cima, anno IV [illegible] riosissimo Rege [illegible]

Actum Attin[illegible] citer. Amen.

editum fieri [illegible] Friderunam [illegible] atque præcipiendo jubemus ut [illegible] ac memoriæ seu [illegible] jussimus dari, per [illegible] Corbiniscum scilicet & Pon[illegible] essentialiter ad [illegible] pertinere videntur [illegible] eorum integritate, Ecclesiis [illegible] & mancipiis utriusque sexus, [illegible] incultis, vineis, silvis, pratis, [illegible] quarumve decursibus, molendi[illegible] mobilibus & immobilibus, [illegible] & universis legitimis ter[illegible] legaliter ad se pertinentibus, [illegible] habeat, teneat, possideat, & [illegible] facere voluerit, liberam & fir[illegible] tionibus habeat potestatem. Ut [illegible] nostræ [illegible] memoria & conser[illegible] continuum [illegible] Arnulfi [illegible] firmitatem nostro propria subter [illegible] insigniri. gloriosissimi Regis. [illegible] Alberici Epi. [illegible] Kalendas [illegible] indictione [illegible] regnante [illegible] Karolo glo[illegible] redintegrante [illegible] palatio [illegible] Dei nomine, feli[illegible]

Col. 194.

TITVLVS IX.

Col. 181.

Tungrensis Episcopatus controversia.

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDVÆ TRINITATIS. KAROLVS divina propitiante clementia Rex Francorum, [illegible] Archiepiscopis, & Episcopis in regno nobis a Deo commisso constitutis, pax & salus [illegible] nostro Deo æterno.

CAP. I.

QVia divina propitiationis beneficia, quæ ab ipso ab ipsis crepundiis experti fuimus, nullatenus enumerare possumus, ideo [illegible] laudem Domini loquetur os meum, & benedicat omnis caro nomen sanctum ejus in seculum seculi. [illegible] quia, plurimis nostris exigentibus meritis, [illegible] toties adversa quæque sustinuimus, credimus [illegible] non hoc ad nostræ damnationis meritum, [illegible] ad gratiam suæ reconciliationis nobis fore [illegible] missum: ut flagellis ejus eruditi, discamus per[illegible] versa cavere, & in cunctis ejus voluntatibus par[illegible]. Sicut vobis de multis notum est, cum ali[illegible] quidem nostri fideles, a nostra debita fidelita[illegible] exorbitantes, vitam & regnum nobis auferre [illegible] moliti sunt, euntes post inimicos nostros, eisque [illegible] familiariter inhærentes, ut & episcopia nostri [illegible] regni ab ipsis dari sibi comperunt. Ut ergo [illegible] multis temeamus, eorum, qui nobis nostris [illegible] scribitur serpentinum virus infudit, vestra sa[illegible] Elicatti propalabimus, Hilduinum videlicet, qui [illegible] contra regalem regem potestatem, contra quod Apostoli [illegible] Regem honodicta, (ubi dicitur: Deum timete [illegible] Deo. & : Qui resistit. & Non est potestas nisi a [illegible] Deo. Non est potestati resistit, Dei ordinationi [illegible] resistit) & adversus citharœdi non pendeo nisi a Deo, & Dominum [illegible] quitur, Imposuisti homines super capita nostra [illegible] quique ultra Rhenum ad inimicos nostros proficiscens, minimeque reminiscens sacramentorum suorum nobis promissorum, eaque retro dorsum abiciens, ab Heinrico inimico nostro episcopium Tungrensis

1. Pet. 2. Rom. 13. Psal. 65.

Ecclesiam expo[illegible] omnia statuta [illegible] rum videlicet [illegible] vit. De quali[illegible] dicitur: Si qui[illegible] Principe vel [illegible] habeatur. Et [illegible] tur venuis, q[illegible] admovendus, [illegible] tunus se ingere[illegible] qui nititur ad [illegible] Decrescendo decre[illegible] Ecto illi in ma[illegible] fiat hæreticus [illegible]

itaque damnatione contra sacrorum patrum quam Romanorum successorum nostrorum [illegible] in libro regum Capitulari ita præsumpserit quam non meruit a [illegible] justo dignitatem, sacrilegus [illegible] Gregorius: Sicut qui invita[illegible] refugit, sacris est altaribus [illegible] qui ultro ambit, vel qui impor[illegible] procul dubio est repellendus. Nam [illegible] ardua contendere, quid agit nisi ut [illegible]? Cur non perpendit quia benedictum convertitur qui ad hoc ut [illegible] convertatur.

Col. 190. VI. 391. Lib. VII. Indict. 1. ep. 11.

II.

Cum quidam pestiferi viri, ut supra memoravimus, a nostra fidelitate deviarent, convocavimus Archiepiscopos praesules XVI. nostri regni, nonnullos etiam proceres, Marchiones, & Comites, optimatesque, ut eorum consilio, auctoritate, atque virtute, tantæ vesaniæ resisteremus. Inventum est ut nova gibborum genera novis medicaminibus secarentur ac sanarentur, Expellentes eos episcopali auctoritate sacrorumque canonum constitutione a cœtu & consortio Christianorum. Quorum præsumptioni ac nefandæ tyrannidi Hilduinus se immiscens, datis Heinrico suisque proceribus copiosissimis auri argentique ponderibus, non solum cum eis fœnerat participavit, sed etiam ex thesauris Ecclesiæ Tungrensis, quos instinctu diabolico rapuerat vel furatus fuerat, quibusdam miris ac terroribus egit ut Herimannus Agrippinæ civitatis Archi-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 198. chiepiscopus per violentiam Heinrici suorumque fidelium illum in Pontificem consecraret. Nam si non fecisset, sicut ipse venerabilis Archiepiscopus nobis postea in præsentia plurimorum retulit, sibi vitam reliqua ecclesiasticas auferret, omnemque familiam trucidaret, ac illorum bona disperderet. Ideoque absque legitimorum antecessorum auctoritate eum consecravit, ut ipse adhuc testatur, sed tantis terroribus ac diris crudelitatibus coactus. *Col. 199.* Vnde in Niceno Concilio ita ad locum invenitur: *Si quis ex clero depræhensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam ipse privetur communione, tanquam qui regulas confundit.* Quæ longe lateque in diversis Conciliis & Capitularibus Regum de excommunicatis inveniuntur.

III.

Idem etiam Hilduinus res nostri regni ex præfato episcopio invasit, dissipavit, & pro libito abduxit, agens contra statuta Anacleti Papæ, ubi dicitur: Sanctus Anacletus, qui ab ipso Petro Apostolo ordinatus est Presbyter, postea in sede Romana successor illius factus Episcopus, cum totius mundi sacerdotibus judicavit. *Regino lib. 2. c. 380. Burchard. lib. 11. c. 28. Ivo par. 14. c. 88. Gratian. 12. q. 2. c. 6. Qui abstulerit.* *Qui abstulerit, inquit, patri vel matri aliquid, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est. Mater vero nostra, Ecclesia est, quæ nos in baptismo regeneravit. Ergo qui pecunias Christi & Ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudatur, homicida est, atque homicida in conspectu justi judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur. Qui autem pecuniam vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & ut sacrilegus judicandus est.*

IV.

Præfatus denique Hilduinus thesauros Ecclesiæ Tungrensis & Aquisgrani palatii juxta beati Lamberti martyris corpus in quadam arca positos avida cupiditate rapuit, eosque inimicis nostris, suis videlicet fautoribus, contulit, & Ecclesiæ abstulit. De quo quibusque hujuscemodi sacri canones ita decernunt: *Si quis inventus fuerit aliquid de ministeriis Ecclesiæ vendidisse vel abstulisse, sacrilegium commisit. placuit eum in ordine ecclesiastico non haberi.* Vnde & beatus Augustinus XLVII. evangelii homilia Iohannis dicit: *Lib. VI. Capitular. c. 404.* *Ecce inter sanctos est Iudas, ecce fur est Iudas; & ne contemnas, fur hic sacrilegus est, non qualiumcumque fur loculorum, sed dominicorum; loculorum, sed sacrorum.* Et post pauca: *Quicunque aliquid de Ecclesia aufert vel fraudatur, Iudæ proditori comparatur.*

V.

Hos Ecclesiæ thesauros Episcopis & Comitibus & fautoribus pro sua ordinatione dedit, non præ oculis habens statuta Africani Concilii, quibus præcipitur ut nullus per pecunias ordinetur, ita inquiens: *Si quis Episcopus per pecunias obtinuerit dignitatem, deiciatur, modis omnibus abscindatur, sicut Simon magus abscissus est a Petro.* Item in Concilio Chalcedonensi: *Si quis Episcopus, Presbyter, aut Diaconus sub pretio Spiritus sancti gratiam obtinere voluerit, proprii gradus periculo subjacebit; & nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ est per negotiationem facta, proficiat, sed anathematizetur.* *Col. 199. Can. 2.*

VI.

Iam dictus Hilduinus, ad cumulum suæ damnationis, ante venerabilis Hermanni præsentiam veniens, super sacra nefande juravit quod ego Karolus episcopium Tungrense dederim; & quosdam ex Clericis & laicis jurare compulit. Quod quam sit absurdum, quamque vitandum, sparsim sanctarum scripturarum testimonia approbant.

VII.

Memoratus præterea Hilduinus per Dominum Hermannum Episcopum tertio vocatus ad synodum, ut contra hæc quæ sibi obiciuntur responderet, si justam causam haberet, aut si non posset, canonum feriretur spiculis. Qui quoniam quidem venire distulit, incidit sententiam Bonifacii Papæ ita dicentis: *Probat vera esse illa quæ adversus se dicta sunt qui ad ea confutanda adesse minime vult. & ne dubitet quod ita judicium nocens subterfugit quemadmodum ut absolvatur qui est innocens quærit.* *Bonifac. I. epist. 2. Ivo par. 14. 102.* Et post pauca: *Constituitur enim de omnibus quisquis subterfugere judicium posse dilationibus putat.* Item ipse: *Si adesse voluerit, præsens, si confidit, ad objecta respondeat. Quod si adesse neglexerit, dilationem sententia de absente non lucratur.*

VIII.

Omnes tam Clerici quam laici supradictæ Ecclesiæ nostram adeuntes sublimitatem, luctuosis vocibus innotuerunt quod jam memoratus Hilduinus cum suis prædonibus bona illorum diripuit, omnemque illorum facultatem & supellectilem abstulit, nihil illis remansit unde saltem sibi victus sufficientiam adhiberent. Addentes etiam in precibus, ut vestro consilio citius agetetur ne amplius prædæ & direptioni paterent; sed illis ad ordinandum daremus Pontificem Richerum, quem concorditer elegerunt. De quibus videlicet omnibus hic capitulatim insertis vestrum precamur pontificium, ut propter Deum & debitam, quam nobis polliciti estis, fidelitatem pro viribus exinde adjuvetis ut noster honor in hujusmodi negotiis amplius non decrescat, & status sanctæ Dei Ecclesiæ stabiliatur.

In tomo tertio Conciliorum Galliæ pag. 575. & sequentibus extant epistola duæ Iohannis X. Papæ Romani de causa episcopii Tungrensis, prima ad Herimannum Archiepiscopum Coloniensem, altera ad Karolum Regem. *Col. 199. Col. 200.*

Col. 199.

T I T V T V S III.

Pactum Karoli & Henrici.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Divina propitiante clementia, anno dominicæ incarnationis DCCCCXXVI. anno vero regni Domni & gloriosissimi Regis Francorum occidentalium Karoli XXIX. redintegrante XXIV. largiore vero hereditate indepta X. Indictione IX. anno quoque regni Domni & magnificentissimi Regis Francorum orientalium Heinrici tertio, inter ipsos præfatos Principes unanimitatis pactum ac societatis amicitia quæsita repertaque exordia sumpsit, prout visa sunt competentia. Convenerunt enim ambo illustres Reges, sicut inter se discurrentibus Legatis convenerant, II. Nonas Novembris, feria prima, Domnus enim Karo-

Adn. ad Tom. I. p. Col. 410. Karolus super Rhenum flumen ad Bonnam castrum, & domnus Heinricus ex altera parte Rheni. Et ea tantum die mutuis se visibus intuentes super ripas ejusdem fluminis huc & illuc, et ibi fuerunt fideles innoxij sacramento qui hanc eorum conventionem fuerant polliciti. Verum feria quarta, VII. Idus Novembris, in medio Rheni fluminis, sæpius dicti Principes in navibus quisque suis in tertiam ascenderunt, quæ anchoris a fluminis medio gratia eorum colloquij sita erat; ibique in primo hanc sibi mutuam convenientiam ob statum pacis juramento firmaverunt ita.

Ego Karolus divina propitiante clementia Rex Francorum occidentalium amodo ero huic amico meo Regi orientali Heinrico amicus, sicut amicus per rectum debet esse suo amico, secundum meum scire ac posse; ea vero ratione, si ipse mihi juraverit ipsum eundemque sacramentum, & attenderit quæ promiserit. Si me Deus adjuvet & ista sanctæ reliquiæ.

Col. 390. E contra Rex Heinricus eandem promissionem sacramento eisdem prosecutus est verbis subsequenter, ut hujus amicitiæ firmitas inviolabiliter observaretur.

A Hæc sunt no[illegible]mina Episcoporum qui cum nobilibus ac fideli[illegible]us laicis firmitatem quam præmemorati Reg[illegible] inter se fecerunt, collaudando acceptaverunt, [illegible] manibus suis sacramentum firmaverunt nunq[illegible]m a se destruendam.

Episcopi ex [illegible]rte Domni regis Karoli. Heimannus Archi[illegible]iscopus Agrippinæ, quæ modo est Colonia v[illegible]tata, Rodgerus Archiepiscopus Trevirorum, S[illegible]phanus præsul Cameracorum, Bovo Episcopu[illegible] Catalaunensium, Baldricus Trajectensium Ep[illegible]opus. Hæc nomina Comitum. Matfriedus, Ei[illegible]igerus, Hogano, Bosa, VValkerus, Isaac, R[illegible]enberus, Theodricus, Adalar-

B dus, Adelelmus [illegible].

Episcopi ex [illegible]rte Regis in [illegible]yti Heinrici. Hemigerus Archiep[illegible]copus Mog[illegible]antorum, Nitherdus Episcopus N[illegible]immogerale[illegible]r, Dodo Episcopus Osnobrogg[illegible], Ricardus [illegible] episcopus Vangionum, quæ nunc dicitur VVa[illegible]nacia, Hanoardus Episcopus Padebornensis, N[illegible] ingus Episcopus Constantiæ Ale[illegible]annicæ. Hæc [illegible] sunt nomina Comitum. Eurard[illegible]s, Chonrad[illegible]s, Hermannus, Hato, Godefred[illegible]s, Otto, H[illegible]rimannus, Cobbo, Magenhardus, F[illegible]idericus, F[illegible]olda.

Col. 391. KAROLI CALVI [illegible]ET LVDOVIC[illegible] EIVS FILII

REGVM FRANCOR[illegible]VM

CONSECRA[illegible]IO SEV CORO[illegible]NATIO.

ITEM REGINAR[illegible]M

IVDITH FILIÆ

ET

HERMIN[illegible]TRVDIS CON[illegible]IVGIS

KAROLI EIVSDEM.

TIT[illegible]VLVS PRIM[illegible]VS.

Col. 300. Karoli Calvi, q[illegible]ando in regno Lotharij [illegible]oronatus est.

ORDO QVALITER KAROL[illegible] REX FVIT CORONA[illegible]TVS IN METTIS CIVITATE anno DCCCLXIX. in mense Sept[illegible]br. v. Idus Septembr. quæ eve[illegible] die Veneris, cum aliis Episcopis, videlicet Hincmaro Archiepiscopo, [illegible] ventio, Hattone, Arnulfo, F[illegible] ratione, Hincmaro, & Odone, quondo quondam Rex Hlotharius, filius [illegible] Hlotharij Imperatoris, fuit [illegible] o r tuus in Placentia civitate.

Adnuntiatio Adventij Episcopi ante i[illegible] [illegible]rum Missa, C[illegible] unanimitate m[illegible]onstraverunt &c. usque antecessoribus exhibuer[illegible]unt col. 148. in ecclesia S. Stephani, coram Reg[illegible] & Episcopis & aliis quamplurimis.

VOs scitis & multis in pluribus [illegible]gnis est cognitum quantos & quales eve[illegible]tus temporibus senioris nostri, quem hactenus hab[illegible] &c. usque devota mente suscipere. ut [illegible] col. 147.

Col. 302. RESPONSIO

KAROLI AD POP[illegible]VM.

Quia, sicut isti venerabiles E[illegible]piscopi unius ex ipsis voce dixerunt, & certis [illegible]ndiciis ex vestra

AD NVNTIATIO

Col. 303. HI[illegible]C MARI ARCHIEPISCOPI.

Ne alicui fo[illegible]rte videatur incongrue ac præsumptiose me ac [illegible] provinciæ nostræ venerabiles coepiscopos facere [illegible] quoniam &c. usque Te Deum laudamus &c. 149.

Benedictiones super Regem Karolum ante Missam & altare sancti Stephani.

A D.

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 303.

ADVENTIVS

Episcopus Metensis.

Deus qui populis tuis indulgentia consulis & amore dominaris, da huic famulo tuo spiritum sapientiæ, cui dedisti regimen disciplinæ, ut tibi toto corde devotus, & in regni regimine maneat semper idoneus, & in bonis operibus perseverans, ad æternum regnum te duce valeat pervenire. Per Dominum &c.

Hatto Virdunensis.

Gratiæ tuæ quæsumus, Domine, huic famulo tuo tribue largitatem; ut mandata tua te operante sectando, consolationem præsentis vitæ percipiat & futuræ. Per Dominum &c.

Arnulfus Tullensis.

Nostris, quæsumus, Domine, in regimine istius famuli tui propitiare temporibus; ut tuo munere dirigatur & nostra securitas & devotio Christiana. Per Dominum.

Franco Tungrensis.

Da, quæsumus, Domine, huic famulo tuo salutem mentis & corporis; ut bonis operibus inhærendo, tua semper mereatur virtute defendi. Per Dominum.

Hincmarus Laudunensis.

Benedictionem tuam, Domine, hic famulus tuus accipiat: qua corpore salvatus & mente, & gratam tibi semper exhibeat servitutem, & propitiationis tuæ beneficia semper inveniat. Per Dominum.

Odo Bellovacensis.

Conserva quæsumus, Domine, hunc famulum tuum, & benedictionum tuarum propitius ubertate vivifica, ut eruditionibus tuis semper multiplicetur & donis. Per Dominum.

Col. 304.

BENEDICTIO

Hincmari Archiepiscopi.

Extendat omnipotens Dominus dexteram suæ benedictionis, & effundat super te donum suæ propitiationis, & circumdet te felici muro custodiæ suæ protectionis, sanctæ Mariæ & omnium sanctorum intercedentibus meritis. Amen.

Indulgeat tibi mala omnia quæ gessisti, & tribuat tibi gratiam & misericordiam quam humiliter ab eo deposcis, liberetque te ab adversitatibus cunctis & ab omnibus visibilium & invisibilium inimicorum insidiis. Amen.

Angelos suos bonos semper & ubique, qui te præcedant, comitentur, & subsequantur, ad custodiam tui ponat; & a peccato, seu gladio, & ab omnium periculorum discrimine se sua potentia liberet. Amen.

Inimicos tuos ad pacis caritatisque benignitatem convertat, & apud odientes te gratiosum & amabilem faciat. Pertinaces quoque in tui infestatione & odio confusione salutari induat. Super te autem sanctificatio sempiterna efflorescat. Amen.

Ad ista verba, Coronet te Dominus, *inunxit eum Hincmarus Archiepiscopus de chrismate ad dextram auriculam, & in fronte usque ad sinistram auriculam, & in capite.*

Coronet te Dominus corona gloriæ in misericordia & miserationibus suis, & ungat te in regni regimine oleo gratiæ Spiritus sancti sui, unde unxit Sacerdotes, Reges, Prophetas, & martyres, qui per fidem vicerunt regna, & operati sunt justitiam, atque adepti sunt promissiones; eisdemque promissionibus gratia Dei dignus efficiaris, quatenus eorum consortio in cælesti regno perfrui merearis. Amen.

Victoriosum te atque triumphatorem de visibilibus atque invisibilibus hostibus semper efficiat; & sancti nominis sui pariter & amorem continue cordi tuo infundat; & in fide recta ac bonis operibus perseverabilem reddat; & pace in diebus tuis concessa, cum palma victoriæ te ad perpetuum regnum perducat. Amen.

Et qui te voluit super populum suum constituere Regem, & in præsenti seculo felicem & æternæ felicitatis tribuat esse consortem. Amen.

Clerum ac populum, quem sua voluit opitulatione tuæ subdere ditioni, sua dispensatione & tua administratione per diuturna tempora te faciat feliciter gubernare; quo divinis monitis parentes, adversitatibus omnibus carentes, bonis omnibus exuberantes, tuo ministerio fideli amore obsequentes, & in præsenti seculo pacis tranquillitate fruantur, & tecum æternorum civium consortio potiri mereantur. Amen. Quod ipse præstare dignetur. Col. 306.

Ad ista verba, Coronet te Dominus, *miserunt illi Episcopi coronam in capite.*

Coronet te Dominus corona gloriæ atque justitiæ; ut cum fide recta & multiplici bonorum operum fructu ad coronam pervenias regni perpetui, ipso largiente cujus est regnum & imperium in secula seculorum.

Ad ista verba, Det tibi Dominus velle, *dederunt illi palmam & sceptrum.*

Det tibi Dominus velle & posse quæ præcipit, ut in regni regimine secundum voluntatem suam proficiens, cum palma perseverantiæ victoriæ ad palmam pervenias gloriæ sempiternæ. Gratia Domini nostri Iesu Christi, qui vivit.

Orationes in Missa.

Da nobis, omnipotens Deus, ut beati Gorgonii martyris tui veneranda solemnitas & devotionem nobis augeat & salutem. Per Dominum. Col. 308.

Quæsumus, omnipotens, ut famulus tuus, qui tua miseratione suscepit regni gubernacula, a te virtutum etiam percipiat incrementa: quibus decenter ornatus, & vitiorum monstra vitare, & ad te, qui via, veritas, & vita es, gratiosus valeat pervenire. Qui vivis & regnas cum Deo.

Super oblata.

Respice, Domine, munera populi tui sanctorum festivitate votiva, & tuæ testificatio veritatis nobis proficiat ad salutem. Per Dominum.

Mu-

Mariæ, quæsumus, Domine, oblata sancta [illegible] que unigeniti tui corpus & sanguis [illegible] Karolo Regi nostro ad obtinendam animæ corporisque salutem, te largiente, ubiquequaque proficiant. Per eumdem.

Post Communionem.

Sacramentorum tuorum, Domine, communio sumpta nos salvet [illegible] firmet. Per Dom[illegible]

Hæc, Domine [illegible] tuum ab omnibus [illegible] ecclesiasticæ pacis [illegible] istius temporis [illegible] hereditatem. Per [illegible] num. & in tua veritatis luce con[illegible] communio salutaris famulum tueatur adversis; quatenus & obtineat tranquillitatem, & post cursum ad æternum perveniat Dominum.

TITVLVS II.

Ludovici II. quando Rex Francorum con[illegible]cratus est.

ORDO QUALITER HLUDOWICUS REX ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXXVII. [illegible] Idus Decembris ab Hincmaro Archiepiscopo fuit coronatus in Co[illegible]pendio Palatio, quando & hæc, quæ sequuntur, ab Episcopis petita sunt apud Regem, & ab eo promis[illegible] Episcopis.

Petitio Episcoporum.

A Vobis perdonari nobis petimus ut unicuique de nobis & Ecclesiis nobis commissis secundum primum capitulum &c. usque exhibere debet, ut supra col. 185.

Promissio Regis.

Col. 306. Promitto vobis & perdono quia unicuique de vobis & Ecclesiis vobis commissis secundum primum capitulum &c. usque exhibere debet, col. 185.

Benedictiones super Hludowicum Regem factæ.

Col. 307. Deus, qui populis tuis virtute consulis, & amore dominaris, da huic famulo tuo spiritum sapientiæ cum regiminis disciplina; ut tibi toto corde devotus, in regni regimine maneat semper idoneus, tuoque munere ipsius temporibus securitas Ecclesiæ dirigatur, & in tranquillitate devotio Christiana permaneat. Per Dominum.

Sacri olei infusio.

Omnipotens sempiterne Deus creator & gubernator cæli & terræ, conditor [illegible] angelorum & hominum, qui Abraham [illegible] tuum de hostibus triumphare fecisti [illegible] Iosue populo tuo prælatis multiplice[illegible] tribuisti, humilem quoque David [illegible] regni fastigio sublimasti, eumque [illegible] & de manu bestiæ atque Goliæ, sed [illegible] maligno Saul & omnium inimicorum [illegible] rasti, & Salomonem sapientiæ pacisque [illegible] munere ditasti, respice quæsumus [illegible] militatis nostræ, & hunc famulum [illegible] bus, quibus prædictos fideles tuos de[illegible] tiplici honoris benedictione condecor[illegible] qui regiminis sublimiter colloca, & [illegible] Spiritus sancti tui perunge, unde u[illegible] duces, Reges, Prophetas, & marty[illegible] fidem vicerunt regna, & operati su[illegible] atque adepti sunt promissiones. C[illegible] ma unctio super caput ejus defluat [illegible] interiora ejus descendat, & cordis [illegible] penetret, & promissionibus, quas [illegible] tissimi Reges, gratia tua dignus [illegible] quatenus & in præsenti seculo feliciter [illegible] & ad eorum consortium nostrum [illegible] niat. Per Dominum nostrum [illegible] filium tuum, qui unctus est oleo [illegible] consortibus suis & virtute crucis [illegible] dispositor famulum Moysi & victoriam [illegible] rum tuum ore leonis de gladio ejus liberasti [illegible] e ineffabili preces hu[illegible] rum virtuti[illegible] rasti, mul[illegible] & in re[illegible] oleo gratiæ [illegible] ssimis Sacer[illegible] s, qui per justitiam, [illegible] s sacratissi[illegible] eoque ad [illegible] illius ineluctabili [illegible] eorpi sunt [illegible] s efficiatur [illegible] iter regnet, [illegible] regno perve[illegible] cum Christum [illegible] lætitiæ præ [illegible] potestates aerias [illegible]

D[illegible]in secula seculorum. Amen.

Benedictiones.

Coronet te Dominus corona gloriæ atque justitiæ honore & opere fortitudinis, ut per officium nostræ benedictionis, cum fide recta & multiplici bonorum operum fructu, ad coronam pervenias regni perpetui, ipso largiente cujus regnum & imperium permanet in secula seculorum. Amen.

Sceptri traditio.

Accipe sceptrum regiæ potestatis insigne, virgam scilicet rectam regni, virgam virtutis: qua teipsum bene regas, sanctam Ecclesiam, populumque videlicet Christianum tibi a Deo commissum, regia virtute ab improbis defendas, pravos corrigas, rectos ut viam rectam tenere possint tuo juvamine dirigas; quatenus de temporali regno ad æternum regnum pervenias, ipso adjuvante cujus regnum & imperium sine fine permanet in secula seculorum. Amen.

Benedictiones.

Dominus Deus omnipotens, qui dixit ad Moysem servum suum, Loquere ad Aaron fratrem tuum, & ad filios ejus dicens, Sic benedicetis populo meo, & ego benedicam ei, benedicat tibi, & custodiat te. Amen.

Illuminet faciem suam super te, & misereatur tui. Amen.

Convertat vultum suum ad te, & donet tibi pacem. Amen.

Extendat dexteram suæ benedictionis, & effundat super te donum suæ propitiationis, & circumdet te felici muro custodiæ suæ protectionis, sanctæ Mariæ & omnium sanctorum intercedentibus meritis. Amen.

Indulgeat tibi mala omnia quæ gessisti, & tribuat tibi gratiam & misericordiam quam humiliter ab eo deposcis, liberetque te ab adversitatibus cunctis & omnibus insidiis visibilium & invisibilium inimicorum. Amen.

Multiplicet in te copiam suæ benedictionis, & confirmet in spe regni cælestis. Amen.

Actus nos corrigat, vitam emendet, mores com-

Palat. Font. Tom. I. II. Col. 308. componat, & te ad cælestis paradisi hereditatem perducat. Amen.

Talique inventiona repleri valear quæ ei in perpetuum placeat. Amen.

Angelos suos bonos semper & ubique, qui te præcedant, comitentur, & subsequantur, ad custodiam tui ponat; & a peccato, seu gladio, & ab omnium periculorum discrimine te sua potentia liberet. Amen.

Inimicos tuos ad pacis caritatisque benignitatem convertat, & odientibus te gratiosum & amabilem faciat. Pertinaces quoque in tui insectatione & odio confusione salutari induat. Super te autem sanctificatio sempiterna effloreat. Amen.

Col. 309. Victoriosum te atque triumphatorem de visibilibus atque invisibilibus hostibus Dominus semper efficiat, & sancti nominis sui timorem pariter & amorem continue cordi tuo infundat, &

A in fide recta ac bonis operibus perseverabilem reddat, & pace in diebus tuis concessa, cum corona victoriæ ad perpetuum te regnum perducat. Amen.

Et qui te voluit super populum suum constituere Regem, & in præsenti seculo felicem & æternæ felicitatis tribuat esse consortem. Amen.

Clerum ac populum, quem sua voluit opitulatione tuæ subdere ditioni, sua dispensatione & tua administratione per diuturna tempora te faciat feliciter gubernare: quo divinis monitis parentes, adversitatibus cunctis carentes, bonis omnibus exuberantes, tuo ministerio fideli amore obsequentes & in præsenti seculo pacis tranquillitate fruantur, & tecum æternorum civium consortio potiri mereantur. Amen. Quod ipse præstare dignetur. Col. 310.

Col. 309.

T I T V L V S III.

Iudith Karoli Calvi filiæ, cum Regi Anglorum desponsata est anno DCCCLVI. apud Vermeriam palatium.

Anno DCCCLVI. Edilvulf Rex occidentalium Anglorum Roma rediens, Iudith filiam Karoli Regis, mense Iulio desponsatam, Kalendis Octobris in Vermeria palatio in matrimonium accepit, & eam Hincmaro Durocortori Remorum Episcopo benedicente, imposito capiti ejus diademate, Reginæ nomine insignit. quod sibi suæque genti eatenus fuerat insuetum. Patratoque regiis apparatibus utrinque atque muneribus matrimonio, cum ea Britanniam regni sui ditionem navigio repetit. *Ex annalibus Bertinianis.*

B E N E D I C T I O S V P E R R E G I N A M
quam Edelulfus Rex accepit in uxorem.

NVbat in Christo obnupta nube cælesti, & refrigerata gratia spiritali, ac protecta ab omni illicita concupiscentia, pangat fœdus cum oculis suis, ut non videat alienum virum ad concupiscendum eum, & non mœcheris in corpore vel corde tuo, & avertas oculos tuos, ne videant vanitatem: quatenus in via Domini vivificeris, ut possis dicere cum propheta: *Ad te levavi oculos meos qui habitas in cælis.* &: *Levavi oculos meos in montes, unde veniat auxilium mihi.* Per conditorem & redemptorem ac Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum.

Psalm. 122. & 120.

Benedic, Domine, has dotes, & accipientes tua benedictione donare digneris: ut conjugii fidem & thorum immaculatum servantes, sanctorum Patriarcharum adipisci mereantur consortio. Per Dominum.

Col. 312. Accipe anulum, fidei & dilectionis signum, atque conjugalis conjunctionis vinculum, ut non separet homo quos conjungit Deus. Qui vivit & regnat in omnia secula seculorum.

Despondeo te uni viro virginem castam atque pudicam futuram conjugem, ut sanctæ mulieres fuere viris suis, Sarra, Rebecca, Rachel, Hester, Iudith, Anna, Noemi, favente auctore & sanctificatore nuptiarum Iesu Christo Domino nostro, qui vivit & regnat in secula seculorum.

Deus qui in mundi crescentis exordio multiplicandæ proli benedixisti, propitiare supplicationibus nostris, & huic famulo tuo & huic famulæ tuæ opem tuæ benedictionis infunde; ut in conjugali consortio secundum beneplacitum tuum affectu compari, mente consimili, sanctitate mutua copulentur. Dua eos fructibus sanctis & operibus benedictis. Fac illos talem sobolem gene-

C rare quæ ad tui paradisi pertineat hereditatem. Aperi, Domine, januas cæli, & visita eos in pace. Irriga terram eorum, ut germinet fructum spiritalem. Sanctifica eos, qui datus es nobis ex virgine, & præsta eis tempora salutis, quæ ante tuum adventum prædixit sanctus Propheta Iohannes, ut hic fideliter credant, & beate viventes vitam & regnum consequantur æternum, gratia tua, Christe salvator noster, qui cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti vivis & regnas Deus per omnia. Col. 311.

D

BENEDICTIO REGINÆ.

Te invocamus, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, ut hanc famulam tuam, quam tuæ divinæ dispensationis providentia in præsentem diem juvenali flore lætantem crescere concessisti, tuæ pietatis dono ditatam, plenam veritatis, de die in diem coram te & hominibus ad meliora semper proficere facias; ut in regimine suo gratiæ supernæ largitatem congaudens suscipiat, & misericordiæ tuæ muro adversitatis undique munita, cum pace propitiationis vivere mereatur. Per Dominum.

E

SVRSVM CORDA.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, electorum fortitudo, & humilium celsitudo, qui in primordio per effusionem diluvii crimina mundi purgari voluisti, & per columbam ramum olivæ portantem pacem terris redditam demonstrasti, iterum Aaron famulum tuum per unctionem olei sacerdotem unxisti, & postea per hujus unguenti infusionem ad regendum populum Israeliticum Sacerdotes, Reges, & Prophetas per-

fe-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 322. fecisti, vultumque Ecclesiæ in oleo exhilarandum prophetica famuli tui voce David esse prædixisti, qui hoc etiam unguento famulæ tuæ Iudith ad liberationem servorum tuorum & confusionem inimicorum vultum exhilarasti, & ancillæ tuæ Hester faciem hac spiritali misericordiæ tuæ unctione adeo lucidissimam reddidisti ut efferatum cor Regis ad misericordiam & salvationem in te credentium, ipsius precibus inclinares. (Col. 923.) Te quæsumus, omnipotens Deus, ut per hujus creaturæ pinguedinem, columbæ pace, simplicitate, ac pudicitiæ decoram efficias. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui venturus est judicare.

Coronatio.

Gloria & honore coronet te Dominus, & ponat super caput tuum coronam de spiritali lapide pretioso; ut quicquid in fulgore auri & in vario nitore gemmarum significatur, hoc in tuis moribus, hoc in actibus semper refulgeat. Quod ipse præstare dignetur cui est honor & gloria in secula seculorum.

Benedictiones.

Benedic, Domine, hanc famulam tuam, qui regna Regum a seculo moderaris. Amen.

Opera manuum illius suscipe, & benedictione tua terra ejus de pomis fructuum cæli & rore atque abysso subjacente repleatur. Amen.

De vertice antiquorum montium & collium æternorum, de frugibus terræ, & plenitudine ejus tua benedictione lætetur. Amen.

Benedictio illius qui apparuit in rubo veniat super caput ejus. Da ei de rore cæli & de pinguedine terræ abundantiam frumenti & vini; ut serviant illi ac semini ejus populi, & in honore tuo tribus illam & semen ejus adorent. Amen.

Reple eam benedictionibus uberum & vulvæ. Benedictiones patrum antiquorum confortatæ sint super eam & super semen ejus, sicut promisisti servo tuo Abrahæ & semini ejus in secula. Amen.

Concede, quæsumus, omnipotens & misericors Deus, ut hæc dona tua, quæ fideles tui acceperunt de manu tua, dantibus, accipientibus, & dispensantibus ad præsentia vitæ subsidium, ac redemptionem animarum, atque ad vitam capessendam proficiant sempiternam. Per Dominum.

Col. 913.

TITVLVS IV.

Hermintrudis Reginæ, quando sacrata est anno DCCCLXVI. mense Augusto in synodo Suessionensi,

ADLOCVTIO DVORVM EPISCOPORVM IN ECCLESIA SANCTI MEDARDI quando Hermintrudis fuit consecrata in Reginam.

Concil. Suession. can. ult. 1801. VOlumus vos scire, fratres, quia Dominus & senior noster Karolus Rex gloriosus nostræ humilitatis petiit devotionem ut auctoritate ministerii nobis a Deo conlati, sicut ipse in Regem est unctus & consecratus episcopali auctoritate unctione sacra & benedictione, veluti in scripturis legimus Dominum præcepisse ut Reges ungerentur & sacrarentur in regiam potestatem, ita uxorem suam Dominam nostram in nomine Reginæ benedicamus, sicut & a sede apostolica & a nostris decessoribus antea de aliis factum comperimus. Et ut non vobis sit mirum quare hoc petat, fraternitati vestræ rationem reddere maturamus. Videlicet quia, sicut multis est cognitum, Deus omnipotens sua gratia istud regnum in manus suorum antecessorum mirabiliter adunavit, quod ipsi decessores sui nobiliter gubernaverunt, & per successiones sua progenies usque ad hæc tempora rexit. Et isti nostro seniori Deus filios, sicut vobis notum est, dedit: in quorum nobilitate ad sanctam Ecclesiam & regnum, quod Deus illi ad regendum commisit, fideles illius spem maximam se habere sunt gratulati. De quibus ipse aliquos Deo obtulit, ut etiam de fructu ventris sui oblationem Deo offerret. aliquos Deus adhuc ætate immatura sua gratia de hoc seculo rapuit, ne, ut scriptum est, malitia mutaret corda eorum. (Sap. 4.) aliquibus autem, quod vos non latet, suo judicio talem passionem permisit incurrere sicut fideles illius agnoscuntur dolere. Propterea petit benedictionem episcopalem super uxorem suam venire; ut talem sobolem ei Dominus de illa dignetur donare unde sancta Ecclesia solatium, & regnum necessariam defensionem, & fideles illius desiderabile adjutorium, & ista Christianitas optabilem tranquillitatem & legem atque justitiam, (Col. 914.) cum illis quos adhuc habet, annuente & cooperante Domino, possit habere. Et de hoc in sanctis scripturis habemus auctoritatem, quia sicut Dominus ad Abraham dixit, *In semine tuo benedicentur omnes gentes*, (Gen. 22.) cui jam centenario de nonagenaria uxore Isaac filium dedit, ita & ipsum Isaac uxorem sterilem accipere fecit, ut & in hoc, sicut in multis solet facere, misericordiæ suæ largitatem ostenderet. Et inde dicit scriptura quia *deprecatus est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis*, (Gen. 25.) & concepit. Et non sit vobis mirum cur antea hoc non fecit. quia, sicut sacra scriptura dicit, in primordio conjunctionis masculi & feminæ dixit Dominus ad Evam: *Ad virum tuum erit conversio tua, & ipse dominabitur tui.* (Gen. 3.) Et cum jam essent moribus in legitima conjunctione maturi & provectæ ætatis, Abraham & Sarra, &, ut sanctus Petrus dicit, *Sarra obediebat Abrahæ, dominum eum vocans*, (1. Pet. 3.) dixit Dominus ad Abraham quod antea nec ipsi nec alii homini legimus illum dixisse: *Omnia quæ dixerit tibi Sarra, audi vocem ejus.* (Gen. 21.) Iam enim & Abraham Presbyter merito vocabatur, & defecerant muliebria, id est, omnis lascivietas Sarræ: & tunc acceperunt benedictionem seminis benedicti a Domino, in quo benedicuntur omnes gentes. Amen. His ergo fulti auctoritatibus, in dispensandis Dei donis, qui ab illo ministri ejus sumus ad hoc constituti, ut Leo dicit, non debemus esse difficiles, nec devotorum petitiones negligere; (Leo I. epist. 31.) maxime si ipsas petitiones evidentibus indiciis ex Dei viderimus inspiratione conceptas. Quia multiplex mi-

Baluz. Edit. Paris. T. II Col. 314. misericordia Dei ita saluti humanæ subventura decrevit ut præcipue sacerdotum supplicationibus ipsa salus debeat obtineri. Cui operi, ut in sacris litteris legimus, ipse Salvator intervenit, nec unquam ab his abest quæ ministris suis exequenda commisit dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus*. Et si quid per servitutem nostram bono ordine & gratulando implemus affectu, ut Leo dicit, non ambigamus per Spiritum sanctum nobis fuisse donatum. Et ideo, fratres, quoniam ita est, & nostra pro vobis ministratio, & vestra erga nos conjuncta devotio, ut una fiat apud Dominum supplicatio, sicut legimus quia ad hoc constituti sunt sacerdotes ut prius pro suis, deinde pro populi orent peccatis, & oratio fiebat sine intermissione ad Deum pro Petro, id est, pro omni Episcoporum choro, orantibus nobis pro communi nostra, immo pro totius Ecclesiæ ac populi necessitate atque salute, commune votum etiam vestra communis prosequatur oratio apud eum qui facit unanimes habitare in domo, & vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

Col. 319.

Matt. 28.

Oratio.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui potestate virtutis tuæ de nihilo cuncta fecisti, & dispositis universitatis exordiis, homini ad imaginem tuam facto inseparabile mulieris adjutorium condidisti, ac femineo corpori de virili dedisti carne principium, docens quia quod ex uno placuit tibi institui, non liceat ab homine separari, respice propitius super hanc famulam tuam maritali junctam consortio, quæ tua se expetit protectione muniri. Sit in ea jugum dilectionis & pacis. Fidelis & casta nubat in Christo, imitatrixque sanctarum permaneat feminarum. Sit amabilis ut Rachel viro, sapiens ut Rebecca, longæva & fidelis ut Sarra. Nihil in ea ex actibus suis auctor prævaricationis usurpet. Nexa fidei mandatis permaneat, uni thoro juncta contactus illicitos fugiat. Muniat infirmitatem suam robore disciplinæ. Sit verecundia gravis, pudore venerabilis, doctrinis cælestibus erudita. Sit fœcunda in tibi placita sobole, sit probata & innocens. Percipiat per hanc sacram misericordiæ, lætitiæ, & exultationis olei unctionem sanitatem mentis, incolumitatem corporis, tutelam salutis, securitatem spei, corroborationem fidei, plenitudinem caritatis. Corona eam, Domine, corona justitiæ, corona eam fructibus sanctis & operibus benedictis. Sit meritis & nomine atque virtute Regina, adsistens in hoc seculo fide recta & operibus bonis, & in futuro honore & gloria coronata a dextris Regis, in vestitu bonorum operum, circumdata virtutum varietate. Fac illam talem sobolem generare quæ ad paradisi tui pertineat hereditatem. Præsta, Domine, huic famulæ tuæ tantum caritatis affectum & misericordiæ studium atque religionis augmentum ut tuum jugiter promereatur auxilium. Callidi serpentis ab ea venena repelle, & lorica fidei indutam scuto salutis eam defende, actus ejus corrige, vitam emenda, mores compone, & eam in senectute bona ad cælestia regna digneris perducere. Per eundem Dominum nostrum. Col. 320.

Coronet te Dominus gloria & honore & sempiterna protectione. Qui vivit & regnat.

Deus omnipotens, qui benedixit Adam & Evam dicens *Crescite & multiplicamini*, & Patriarcharum benedixit conjugia, quique cum Tobia misit Raphael angelum suum, cujus ministerio dæmonium effugavit a Sarra uxore ipsius, benedicat te & illam futuram uxorem tuam, ut secundum præceptum Domini effecti duo in carne una, quod Deus jungit, homo non separet, & det vobis benedictionem de rore cæli & de pinguedine terræ. Benedicimus enim vobis in nomine Domini: qui mittat angelos suos bonos, ut vos custodiant semper, & omnem phantasiam & nequitiam atque versutiam omnium malignorum spirituum & hominum a vobis depellant, & ab omni inquinamento omnis adulterii, omnibusque insidiis humanis & diabolicis protegant, muniant, & defendant. Gratia Domini nostri Iesu Christi, qui amorem & timorem suum jugiter cordibus vestris infundat; ut consenescatis pariter in senectute bona, & videatis filios filiorum vestrorum florentes in voluntate Domini, & pax vobiscum permaneat, atque in fide recta, ac bonis operibus, & concordia bona, & amore conjugali sincero, necnon & in confessione sanctæ Trinitatis & Ecclesiæ catholicæ communione perseverantes, ad vitam perveniatis æternam. Quod ipse præstare dignetur cujus regnum & imperium sine fine permanet in secula seculorum. Amen. Gen. 1.

CA-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 317.

C A P I T V L A
H L O T H A R I I
IMPERATORIS.

T I T V L V S P R I M V S.
S I V E
CAPITVLARE ROMANVM.

Datum anno Christi DCCCXXIV.

Ex constitutionibus Hlotharij sub secundo Eugenio Papa gestis in atrio beati Petri Apostoli.

Cap. I.

Lib. 3. leg. Longob. tit. 16. c. 6. CONstituimus ut omnes qui sub speciali defensione Domni Apostolici seu nostre fuerint suscepti, impetrata inviolabiliter utantur defensione. Quod si quis in quocunque violare præsumpserit, sciat se periculum vitæ suæ incursurum. Nam & hoc decernimus, ut Domno Apostolico in omnibus justa servetur obedientia, seu Ducibus & judicibus suis ad justitiam faciendam.

II.

Ibid. c. 6. Vt deprædationes quæ hactenus fieri solebant, nullo modo fiant, neque vivente Pontifice, neque defuncto. Si quis vero ulterius hoc fecerit, sciat se legali sententia condemnandum. Quæ vero retro factæ sunt, legaliter emendentur.

III.

Ibid. c. 7. In electione autem Romani Pontificis nullus sive liber sive servus præsumat aliquod impedimentum facere; sed illi solummodo Romani quibus antiquitus concessum est constitutione sanctorum patrum, sibi eligant Pontificem. Quod si quis contra hanc nostram constitutionem facere præsumpserit, exilio tradatur.

IV.

Col. 318. Volumus etiam ut Missi constituantur a Domno Apostolico & a nobis, qui annuatim nobis renuntient qualiter singuli Duces & judices justitiam populo faciant & quomodo nostra constitutio servetur. Decernimus itaque ut primum omnes clamores qui neglegentia Ducum aut judicum fuerint, ad notitiam Domni Apostolici deferan-

A tur; ut statim aut ipse per suos nuntios eosdem emendari faciat, aut nobis notificet, ut legatione a nobis directa emendentur.

V.

Volumus etiam ut omnis senatus & populus Romanus interrogetur quali vult lege vivere, ut sub ea vivat; eisque denuntietur quod proculdubio, si offenderint contra eandem, eidem legi qua profitebuntur ex dispositione Domni Pontificis & nostra omnimodis subjacebunt. Lib. 2. tit. 57.

VI.

De rebus autem Ecclesiarum injuste retentis, Ibid. lib. 3. tit. 15. c. 12.
B sub occasione quasi licentiæ accepta a Pontifice, volumus ut a Legatis nostris in potestatem Domni Pontificis & in jus Romanæ Ecclesiæ celerius redigantur.

VII.

Præcipimus etiam ut deprædationes in confinio nostro non fiant; & quæ factæ sunt & ceteræ injustitiæ secundum legem ab utrisque partibus emendentur. Col. 319.

VIII.

Placuit etiam nobis ut cuncti Duces & judices, sive alij qui cunctis præesse debent, in nostram præsentiam, dum Romæ sumus, conve- Ibid. lib. 2. tit. 46.
C niant. Volumus enim & numerum & nomina eorum scire & singulis de ministerio sibi credito admonitionem facere. Col. 320.

IX.

Novissime præcipimus & monemus ut omnis homo, sicut Dei gratiam & nostram habere desiderat, ita præstet in omnibus obedientiam atque reverentiam Romano Pontifici. Ibid. tit. 12. c. 3.

Balux. Edit. Parif. T. II.

Col. 919.

T I T V L V S II.
S I V E
A L I A E D I T I O
E I V S D E M C A P I T V L A R I S.

Ex libris legis Longobardorum editis, sed emendatis auctoritate veterum exemplarium.

Capitula quæ Domnus Hlotharius addidit ad limina beati Petri.

Cap. I.

Lib. 3. tit. 34. c. 2. COnstitutum habemus ut omnes qui sub speciali defensione nostra seu Domni Apostolici fuerunt recepti, impetrata inviolabiliter justa utantur defensione. Quod si quis contemptor in quocunque tempore hoc violare præsumpserit, sciat se periculum vitæ suæ esse incursurum. Nam & hoc decernimus, ut Domno Apostolico in omnibus ipsi justam servent obedientiam, seu Ducibus ac judicibus suis ad justitiam faciendam.

II.

Ibid. c. 3. Volumus ut deprædationes quæ hactenus fieri solebant, ne fiant, neque vivente neque defuncto Pontifice. Si quis vero hoc ulterius fecerit, sciat se legali sententia esse damnandum. Quæ autem retro actæ sunt, placet nobis ut per dispositionem nostram legaliter fiant emendatæ.

III.

Ibid. c. 3. Volumus ut in electione Pontificis nullus præsumat venire, neque liber, neque servus, qui aliquod impedimentum faciat illi; exceptis solummodo Romanis, quibus antiquitus fuit consuetudo concessa per constitutionem sanctorum patrum eligendi Pontificem. Et si quis contra hanc jussionem nostram facere præsumpserit, in exilio tradatur.

Col. 920.

IV.

Volumus ut cunctus populus Romanus interrogetur quali lege vult vivere, ut tali lege quali vivere professi sunt vivant; illisque denuntietur, ut hoc unusquisque tam Duces quam judices vel reliquus populus sciat, quod si offensionem contra eandem legem fecerint, eidem legi qua profitentur vivere, per dispensationem Pontificis ac nostram subjacebunt. Ibid. lib. 2. tit. 57.

V.

De rebus Ecclesiarum injuste invasis sub occasione quasi licentia accepta a Pontifice, & de his quæ necdum redditæ sunt, & tamen a potestate Pontificum injuste fuerunt invasæ, volumus ut per Missos nostros fiant emendatæ. Ibid. lib. 3. tit. 25. c. 16.

VI.

Placuit nobis ut cuncti judices, sive hi qui cunctis præesse debent, per quos judicialis potestas in hac urbe Romana agi debet, in præsentiam nostram veniant: quoniam volumus nomina & numerum eorum scire, & singulis de ministerio sibi credito admonitionem facere. Ibid. lib. 2. tit. 50.

VII.

Novissime admoneamus ut omnis homo, sicut Dei gratiam & nostram habere desiderat, ita præstet obedientiam & reverentiam huic Pontifici. Col. 921. Ibid. tit. 25. c. 3.

Capitula IV. & VII. omisimus, quia relata non reperiuntur in libros legis Longobardorum. Col. 920.

Col. 920.

T I T V L V S III.
Apud Olonam.

Incipiunt Capitula quæ Domnus Hlotharius Imperator primo anno imperij sui, quando in Italia accessit, in suum generale placitum curte Olonna instituit.

Cap. I.

Lib. 2. leg. Longob. tit. 34. c. 3. SI liber homo seipsum ad servitium implicaverit pro aliquibus causis, si liberam feminam habuerit aut infantes, ipsi in eorum libertate permaneant. Et si ipsa mulier defuncta fuerit, & aliam liberam feminam sibi copulaverit servienti, ipsa in servitio permaneat.

II.

Ibid. lib. 1. tit. 32. c. 6. Si quis homo alienam uxorem adulteraverit, & secundum legem ei in manus tradita fuerit, & postea convicti fuerint, partibus publicis recipiantur; & qui ipsos comparatos habuerit, pretium suum perdat.

III.

Ibid. lib. 2. tit. 52. c. 13. Volumus ut Comites nostri licentiam habeant inquisitionem facere de Vicariis & Centenariis qui magis propter cupiditatem quam propter justitiam faciendam sæpissime placita tenent, & exinde populum nimis affligunt, & ita teneatur sicut in Capitulare Domni Karoli continetur, id est, ut nullus ad placitum banniatur nisi qui causam suam quærit, aut si alter ei quærere debet; exceptis Scabinis septem, qui ad omnia placita esse debent.

IV.

Volumus de obligationibus ut nullus homo per sacramentum nec per aliam obligationem adunationem faciat. Et si hoc facere præsumpserit, tunc ille qui prius ipsum consilium inchoavit & hoc factum habet, in exilio ab ipso Comite in Corsicam mittatur, & illi alij bannum nostrum, id est, sexaginta solidos componant. Et si talis fue- Lib. 1. tit. 29. c. 9.

[Baluz. Edit. Parif. T. II.] fuerit qui non habeat unde ipsum componat, se- [A] xaginta ictus accipiat.

V.

[Col. 315. Ibid. tit. 46. c. 9.] Volumus ut cum collecta vel scutis in palatio Comitis nullus præsumat venire. Et si præsumpserit, bannum nostrum componat.

VI.

[Ibid. tit. 39. c. 3.] De sanctimoniali femina statuimus ut si adulterium fecerit, & inventum fuerit, res quas habet fisco socientur; persona vero ejus sit in potestate Episcopi in cujus parrochia est, ut in monasterium intromittatur.

VII.

[Ibid. tit. 39. c. 8.] Volumus ut Episcopi & Abbates & Abbatissæ suos Advocatos habeant, & plenam justitiam faciant ante Comitem suum. [B]

VIII.

De illis hominibus qui res suas alienaverint ubicunque, & super resident, distringat eos Comes per scubias publicas, sicut lex habet.

IX.

[Ibid. c. 9.] Volumus ut Episcopi una cum Comite suo Advocatos eligant.

X.

[Ibid. lib. 3. tit. 10. c. 8.] Placuit nobis de omnibus liberis hominibus, ut nihil eis superponatur nisi sicut lex & rectitudo continet.

XI.

[Ibid. tit. 3. c. 39.] Volumus ut de scubiis publicis, quod ad utilitatem nostri regni pertinet, præceptum emunitatis impedimentum non præstet, sed adjutorium. [C]

XII.

[Ibid. lib. 2. tit. 41. c. 2.] Vt Cancellarij electi boni & veraces chartas publicas conscribant ante Comitem & Scabinos & Vicarios ejus; & nullis modis hoc facere præsumant de pecunia antequam legitimum pretium detur.

XIII.

[Col. 319. Ibid. c. 2.] De Cancellariis qui veraces electi sunt, ad homines infirmos veniant, & secundum legem instrumenta chartarum conscribant, & a testibus roborentur. Et statim cum scripta charta fuerit, ostendatur ante Episcopum & Comitem sive judicem vel Vicarios, aut in plebe, ut veraces agnoscantur esse. [D]

XIV.

[Ibid. tit. 9. c. 2.] Vt mulieres Romanæ quæ viros habuerunt Longobardos, eis defunctis a legibus virorum sint solutæ, & ad suam revertantur legem. Et hoc statuentes, ut simili modo servetur in ceterarum natione mulierum.

XV.

Placuit nobis ut si pro quibuslibet culpis aut criminibus quæcunque persona totiens fuerit correpta ut etiam excommunicatione episcopali pro contemptu digna habeatur, Comitem suum Episcopus sibi consociet, & per amborum consensum hujuscemodi distringatur contemptor ut jussioni sui Episcopi obediens existat. Si vero assensum non dederit, bannum nostrum nobis solvat. Quod [E] si adhuc contumax perstiterit, tunc ab Episcopo excommunicetur. Si vero excommunicatus corrigi nequiverit, a Comite in vinculis distringatur quousque nostrum is contemptor suscipiat judicium. Si vero in talibus Comes repertus fuerit noxius, per Episcopum ejus nobis nuntietur. Si autem vassallus noster in hac culpa ipsius fuerit, sicut supra per Comitem distringatur. Quod si non audierit, nobis innotescat antequam in vinculis mittatur.

XVI.

[Ibid. tit. 40. c. 8. lib. 3. tit. 6. c. 40.] Volumus ut omni modo emunitates pro genitoris nostri mercede seu nostra pleniter ac juste conserventur.

XVII.

[Ibid. tit. 18. c. 8.] Volumus ut res quæ a liberis personis locis Deo dicatis conferuntur, liceat sibi usumfructum & ordinationem earundem rerum, si aliter sibi placuerit, reservare. Si aliter eas non ordinaverit, ita maneant sicut prius datæ fuerint.

XVIII.

[Ibid. tit. 41. c. 8.] Singulis Episcopis, Abbatibus, Abbatissis duos concedimus habere advocatos; eosque, quandiu advocationem tenuerint, ab hoste relaxemus.

XIX.

[Col. 324.] Prohibemus ut nemo usuram facere præsumat post Episcopi sui contestationem. Quod si quis post ejus interdictum facere præsumpserit, a Comitibus, sicut supra dictum est de contemptoribus, præcipimus ut distringantur.

XX.

[Ibid. lib. 3. tit. 1. c. 47.] Præcipimus ut singulæ plebes secundum antiquam consuetudinem fiant restauratæ. Quod si filij ejusdem Ecclesiæ eas restaurare noluerint; a ministris reipublicæ distringantur ut volentes nolentesque nostram observent præceptionem.

XXI.

[Ibid. tit. 10. c. 2.] De precariis quoque quæ a rectoribus Ecclesiarum irrationabiliter fiebant, & se suosque successores pœna gravi obligabant ut facta ipsius nequeant dissolvere, præcipimus ut nemo successor sui antecessoris sui pœna statuta sit obligatus; sed suæ providentiæ sit concessum ut si antecessor ejus res Ecclesiæ irrationabiliter distribuerit, ab eo ad jus Ecclesiæ tenendum revocetur.

XXII.

Placuit nobis ut liberi homines, qui non propter paupertatem, sed ob vitandam reipublicæ utilitatem, fraudulenter ac ingeniose res suas Ecclesiis delegant, easque denuo sub censu utendas recipiunt, ut quousque res suas possident, hostes & reliquas publicas functiones faciant.

XXIII.

[Ibid. lib. 2. tit. 6. c. 6.] De feminis quibus, defunctis viris, lex Longobardorum prohibet ante anni spatium vestem religionis mutare velumque suscipere, petierunt nostram licentiam ut mox dum divina pietas inspiraverit, eas indumenta liceat suscipere. Nos autem considerantes quia præterito tempore pro ipsa dilatione multæ etiam raptæ intra idem spatium ad aliam partem distractæ fuerunt, ideo & earum petitionem, quia censuimus esse justam, suscepimus, & eis fieri ita concedimus.

XXIV.

[Ibid. tit. 41. c. 6.] Vt nullus Cancellarius pro ullo judicato aut scripto aliquid amplius accipere audeat nisi dimidiam libram argenti de majoribus scriptis. De minoribus autem infra dimidiam libram, quantum res assimilata possit, & judicibus rectum videtur, accipiat. De orphanis autem vel de ceteris pauperibus qui exsolvare hoc non possunt, in providentia Comitis sit ut nequaquam inde aliquid accipiat. Notarij autem hoc putare debent, quod nullum scriptum falsum faciant, nec in occulto scriptum aliquod faciant, nec de uno comitatu in alio nisi per licentiam illius Comitis in [Col. 325.] cujus comitatu stare debent. Si vero necessitas in itinere aliqua compulerit, aut infirmitas gravis, secundum Capitulare genitoris nostri faciant. Si

no-

Baluz. Vdv. Vers. T. II. Col. 303. notarius aliter fecerit; appareat inanis & vacuus.

XXV.

De chartis quæ a quibusdam personis falsæ appellantur, constituimus ut si Notarius supervixerit & testes ipsi, veram & idoneam faciant. Et si testes mortui fuerint, & Notarius supervixerit, cum duodecim juratoribus ipsam chartam veram & idoneam faciat.

XXVI.

Ibid. lib. 4. tit. 37. Placuit nobis ut hæc capitula, quæ excerpsimus de Capitulare bonæ memoriæ avi nostri Karoli ac Domni genitoris nostri Lodoici Imperatoris, ab omnibus & sanctæ Ecclesiæ & nostris fidelibus in regno Italiæ consistantibus pro lege teneantur & conserventur. Et quicunque eorum capitulorum contemptor extiterit, sexaginta solidos componat.

XXVII.

Ibid. tit. 13. c. 2. Quicunque liber homo ammonitus a Comite suo vel ministris ejus ad patriam defendendam ire neglexerit, & exercitus supervenerit ad istius regni vastationem vel contrarietatem fidelium nostrorum, capitali subjaceat sententiæ. Similiter observandum est si vocati fuerint audito inimicorum nostrorum adventu, & ita contigerit ut hostes non supervenerint, ij qui vocati audire noluerint, unusquisque secundum suam legem emendet.

XXVIII.

Ibid. lib. 2. tit. 9. c. 4. Vt si cujuscunque servus liberam feminam sibi, ea consentiente, in conjugio copulaverit, & infra anni spatium secundum legem ad vindictam traditi non fuerint, sicut lex tales personas fisco nostro sociat, ita nostra libertate concedimus ut in potestate & servitio domini illius cujus servus fuerit ambo revertantur.

XXIX.

Ibid. tit. 21. c. 32. Similiter concedere volumus cunctis liberis personis ut nullus judex publicus seu ministri publici eos contra legem audeant pignorare in bubus; quia audivimus multa damna & afflictiones propter hoc populos nostros sustinere. Neque cogantur ad placita venire præter ter in anno, sicut in Capitulare continetur, exceptis Scabinis & causatoribus & testibus necessariis; quia omnia hæc auferre volumus, ut populus noster pacifice sub Col. 306. nostro regimine vivere possit.

XXX.

Ibid. tit. 37. c. 2. Concedimus etiam Gastaldiis nostris curtes nostras providentibus ut si proprio eorum pretio res emerint, aut quolibet justo adtractu adquisierint, sicut lex illas res ad nostram partem concedit, ita nos eas illis concedimus, si in servitio nostro fideles inventi fuerint.

XXXI.

Ibid. tit. 32. c. 1. Si quis aliquem de aliquo negotio mallaverit, & ille qui mallatus fuerit dicat, *Ideo ei respondere nolo quia servus alterius sit*, aut si testimonia produxerit, & similiter dixerit quod ea recipere non debeat quia aliquis eorum servus sit alterius, nominet dominum ejus, & sic det vuadiam de eo ad placitum adducendo. Et posito placito, in quantum ire, ubi eum invenire credit, & reverti possit, judices dicant. Etsi in placito publico constituto dominum non adduxerit, præbeat sacramentum quod pro nulla dilatatione justitiæ ejus hoc dixerit, nisi pro certo ita verum esse crediderit. Quod si jurare ausus non fuerit quia pro occasione prolongandæ justitiæ hoc non dixisset, componat illi bannum nostrum & justitiam plenissimam faciat. Si vero aliquem adduxerit qui se dominum ejus esse dicat, & illum quem de servitio appellavit replicare ad servitium non potuerit, tunc ille qui se dominum ejus dixit esse, bannum nostrum illi componat, eo quod pro conculcanda justitia tale ingenium facere ausus fuit. Crimina vero si super eum pro dilatanda justitia imponere voluerit, probare cogatur. Et si probare non potuerit, justitiam faciat, & insuper bannum nostrum pro tanta calliditate componere cogatur.

XXXII.

Si forte quispiam aliquem mallaverit, & ille qui mallatus fuerit dixerit eum servum suum esse, vel alius in ipsa altercatione veniens eum ad servitium mallaverit, volumus ut præsentaliter se vuadiet ut ad primum aut secundum vel tertium placitum causam ipsam deliberet. Inter placitum & placitum sint dies quindecim. Tertium vero, quando Comes placitum habuerit, si infra unum comitatum est, sint dies quindecim. Sin autem in alium, sint dies viginti; ne pro tali occasione ejus justitia prolongetur. Quod si in his tribus placitis ille qui quærit venire neglexerit, excepto servitio Regis aut inevitabili necessitate, & Comes placitum habuerit, ille quoque alius ad suam probandam libertatem paratus fuerit, tunc Comes ipsam causam finiat, veluti si ipse qui quærit præsens fuisset, & ultra ille qui quæsierit, facundiam dicendi de servitio illius non habeat, & insuper bannum nostrum illi componat ac justitiam plenites faciat. Et sunt aliqui dum aliquos in servitio mallant, & ipsi de sua libertate probanda dant vuadiam, in tantum eos mutando per placita lacerant ut vix per suam paupertatem evadere possint. Vnde tertium capitulum placuit addere. Ibid. c. 6. Col. 307.

XXXIII.

Si vero alium ad servitium aliquis mallaverit, & ille qui mallatus fuerit, ad probandam libertatem vuadiam dederit, jubemus ut supra ut ad primum vel ad secundum vel ad tertium placitum causam deliberet. Inter placitum & placitum sint dies quindecim. Tertium vero, quando Comes placitum habuerit, si infra unum comitatum est, sint dies quindecim. Si autem in alium est, sint dies viginti. Et si in his tribus placitis ipse qui quærit venire contempserit, anteposito quod superius anteposuimus, si est in servitio Regis vel inevitabili necessitate, & Comes placitum habuerit, ille autem alius cum suis testibus paratus fuerit, tunc Comes ipsos testes recipiat, & causam diffiniat, veluti si ipse qui quærit præsens fuisset; & ultra ille qui quæsierit, tacitus de servitio illius permaneat. Ibid. c. 7. Col. 308.

Desunt nonnulla.

TITVLVS IV.

SIVE

CAPITVLA ADDITA AD LEGEM LONGOBARDORVM.

Hæc sunt capitula quæ Domnus Hlotharius Rex instituere jussit.

Cap. I.

DE Ecclesiis emendandis volumus ut ita observent sicut in Capitulare nostro continetur quod ad Olonam fecimus. Et si in uno loco plures Ecclesiæ sint quam necesse sit, destruantur. Quod si forte in aliquo loco sit Ecclesia constituta, quæ tamen necessaria sit, & nihil dotis habuerit, volumus ut secundum jussionem Domni ac genitoris nostri unus mansus cum duodecim bunuariis de terra arabili ibi detur, & mancipia duo a liberis hominibus qui in eadem Ecclesia officium debent audire, ut sacerdos ibi possit esse & divinus cultus fieri. Quod si hoc populus facere noluerit, destruatur.

II.

Sanguinis effusio in Ecclesia facta cum fuste, si Presbyter fuerit in triplo componatur, duas partes eidem Presbytero, tertia pro fredo ad Ecclesiam, & insuper bannus noster. Similiter de Diacono juxta compositionem ejus in triplo & bannum nostrum componatur. De Subdiaconis similiter secundum suam compositionem in triplo persolvatur, & bannum nostrum componat. Similiter & de ictibus sine sanguinis effusione, de uniuscujusque ordinis Clerico secundum suam compositionem in triplo persolvatur, insuper & bannum nostrum. Et qui non habet unde ad Ecclesiam persolvat, tradat se in servitio eidem Ecclesiæ usque dum totum debitum persolvat.

III.

Statuimus de Presbyteris & Diaconibus ecclesiasticis honore privatis, ut redigantur sub pœnitentia, sicut canones præcipiunt. Et si habet Episcopus in sua parrochia suum ministerium, ibi mittatur. Quod si ministerium non habuerit, tunc præcipiat Episcopus ut illi tales habeant in illa plebe unde sunt, eligant sibi patronum qui de ipsis rebus victum & vestimentum eis ministret. Ipsi tamen nullam habeant licentiam vagandi aut discurrendi, sive ad placita, sive ad palatium, sive ad ipsas res quas propriat ante fecerint sine licentia sui Episcopi. Sed in eodem loco ubi, sicut constitutum est, suam pœnitentiam jugiter agant. Quod si hoc non observaverint, primum verberibus coerceantur. Quod si nec sic se castigaverint, in tali loco retrudantur ubi velut sub pœnitentia vivant.

IV.

Vt nullus ebrius suam causam in mallo possit conquirere, nec testimonium dicere. Nec placitum Comes habeat nisi jejunus.

V.

De reclamatoribus vel causidicis qui nec judicium Scabinorum acquiescere nec blasphemare volunt, antiqua consuetudo servetur, id est, ut in custodia recludantur donec unum ex duobus faciant. Et si ad palatium pro hac re reclamaverint, & litteras detulerint, non quidem eis credatur, nec tamen in carcere ponantur; sed cum custodia & cum ipsis litteris pariter ad palatium nostrum remittantur, ut ibi discutiantur sicut dignum est.

VI.

De conspirationibus considerandum est, quicunque facere præsumpserint, & sacramento quamcunque conspirationem firmaverint, triplici ratione judicentur. Primo, ut ubicunque aliquod malum per hoc perpetratum fuerit, auctores facti interficiantur, adjutores vero eorum singuli alter ab altero flagellentur, & nares sibi invicem præcidant. Vbi vero nihil mali perpetratum est, similiter quidem inter se flagellentur, & capillos suos sibi vicissim detundant. Si vero per dextras aliqua conspiratio firmata fuerit, si liberi sunt, aut jurent cum idoneis juratoribus hoc pro malo non fecisse; aut si facere non potuerint, suam legem componant. Si vero servi sunt, flagellentur, ut de cetero in regno nostro nulla hujusmodi conspiratio fiat, nec per sacramentum, nec sine sacramento.

VII.

De oppressione pauperum liberorum hominum, ut non fiant a potentioribus per aliquod malum ingenium contra justitiam oppressi, ita ut coacti res eorum vendant aut tradant. Idem de liberis hominibus diximus, ne forte parentes eorum contra justitiam fiant exheredati, & regale obsequium minuatur, & ipsi heredes propter indigentiam mendici vel latrones seu malefactores efficiantur.

VIII.

Si quis literas nostras dispexerit, id est, tractoriam quæ propter Missos recipiendos dirigitur, aut honorem quos habet amittat, aut in eo loco ubi prædictos Missos suscipere debuit tamdiu resideat & de suis rebus legationes illuc venientes suscipiat quousque animo nostro satisfactum habeat. Qui vero epistolam nostram quocunque modo dispexerit, jussu nostro ad palatium veniat, & juxta voluntatem nostram congruam stultitiæ suæ castigationem accipiat. Et si homo liber vel ministerialis Comitis hoc fecerit, honorem, qualemcunque habuerit, sive beneficium amittat. Et si servus fuerit, nudus ad palum vapuletur, & caput ejus tondeatur.

IX.

Decernimus ut si quis aliter testes habere non potuerit, volumus ut per Comitis jussionem quos in sua testimonio necessarios quisque habuerit, veritatem probaturi in publico conventu adducantur, ut per ipsos rei veritas cum juramento valeat inquiri. Quod si de duabus partibus fuerit inquisitio facta, ideirco quod nullus eorum possit habere testes, antequam jurent fiat inquisitio facta. Quod si omnes ad unam partem dixerint testimonium, jurent ut verum dixissent testimonium. Quod si dissenserint, & quædam pars testium uni præbuerit testimonium, & alia alteri, tunc interrogentur si audeant illorum testimonium per pugnam approbare. Quod si nulla pars alteri ces-

cesserit, jurent, & per pugnam illorum probetur testimonium. Quod si una pars se subtraxerit, tunc pars illa quæ ausa fuerit contendere, recipiatur ad testimonium.

X.

Quod per triginta annos servus liber fieri non possit, si pater illius servus aut mater ejus ancilla fuerit. Similiter & de aldionibus.

XI.

Quod nullus Cancellarius pro nullo judicato aut scripto aliquid amplius accipere audeat nisi dimidiam libram argenti de majoribus scriptis. De minoribus autem infra ipsam dimidiam libram quantum res exposcit & judicibus rectum videtur. De orphanis autem vel ceteris pauperibus, qui exsolvere hoc non possunt, in providentia Comitis sit ut nequaquam inde aliquid accipiat. Notarij autem hoc jurare debeant, quod nullum scriptum falsum faciant, nec in occulto aliquod scriptum faciant, nec de uno comitatu in alio nisi per licentiam illius Comitis in cujus comitatu stare debent. Quod si Notarius aliter fecerit, quod fecerit appareat inane & vacuum. Si vero necessitas in itinere aliquem compellaverit, aut infirmitas gravis, secundum Capitularem genitoris nostri faciant.

XII.

Placuit nobis ut hæc capitula, quæ excerpsimus de capitulis bonæ memoriæ avi nostri Karoli ac Domni genitoris Hludouvici Imperatoris, ab omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris fidelibus in regno Italiæ consistentibus pro lege teneantur & conserventur. Et quicunque eorum capitulorum contemptor extiterit, sexaginta solidos componat, sicut in capitulis prædicti Domni avi nostri Karoli continetur.

XIII.

Placuit nobis de liberis feminis quæ sibi servos copulant, sicut ad nostram regiam potestatem pertineant, ita volumus ut deinceps ad ipsos Longobardos pertineant ipsæ cum filiis suis & filiabus eorum.

XIV.

Statutum est ut si qua femina libera cum servo alterius se copulaverit, & parentes ejus eam anni spatio ad vindictam non dederint, volumus ut curtis regis adquirat. Si ipsa femina cum ipso servo annum & diem steterit, habeat eam cujus serva est, & filij qui ex ea nati fuerint sint servi sicut pater eorum.

XV.

Statutum est ut si quis liber homo uxorem habens liberam propter aliquod crimen aut debitum servitium alteri se subdiderit, eademque conjux cum ipso manere noluerit, ipsorum procreatio, quæ de tali conjugio sit, libertatis statum non amittat. Si vero ea defuncta, secunda uxor, & tamen libera, tali se sciens junxerit conjugio, liberi eorum servituti subdantur.

XVI.

Si quis percusserit Presbyterum, id est, sacerdotem, componat auri optimi libras decem.

TITVLVS V.

SIVE

CAPITVLA EXCERPTA EX LEGE LONGOBARDORVM.

Cap. I.

De homicidiis in Ecclesiis vel in atriis earum commissis sic observetur & teneatur sicut in Capitulari priori constitutum est. Si quis ex levi causa aut sine causa hominem in Ecclesia interfecerit, de vita componat. Si vero foris rixati fuerint, & unus alterum in Ecclesia fugerit, & ibi se defendendo eum interfecerit, si hujus facti testes non habuerit, cum duodecim juratoribus legitimis per sacramentum affirmet quod se defendendo eum interfecerit. Et si ipse auctor commotæ inter eos rixæ extiterit, leudum interfecti componat, & insuper bannum nostrum solvere cogatur, & publicam agat pœnitentiam. Si autem non ille qui alterum interfecit, sed is qui interfectus est, eandem rixam commoverit, absque compositione jaceat; & is qui eum interfecit, secundum canonum judicium publicam agat pœnitentiam. Si cujuslibet servus proprius hoc commiserit, judicio aquæ ferventis examinetur utrum hoc sponte an se defendendo fecisset. Et si manus ejus exusta fuerit, interficiatur. Si autem exusta non fuerit, publica pœnitentia mulcetur; nisi forte ipse auctor commotæ rixæ inter eos inventus fuerit. Tunc enim dominus ejus, juxta quod widrigild illius est, ad Ecclesiam persolvat, aut eum, si voluerit, eidem Ecclesiæ tradat. De ecclesiastico & fiscalino seu beneficiario servo volumus ut pro una vice widrigild ejus pro eo componatur, altera vero vice ipse servus ad supplicium tradatur. Hereditas tamen liberi hominis qui propter tale facinus ad mortem fuerit judicatus, ad legitimos heredes illius perveniat. Si in atrio ipsius Ecclesiæ, cujus portæ reliquiis sanctorum consecratæ sunt, hujusmodi homicidium perpetratum fuerit, simili modo emendetur vel componatur. Si vero portæ Ecclesiæ non sunt consecratæ, eodem modo componatur quod in atrio committitur sicut componi debet quod in emunitate violenter committitur.

II.

De homicidio unde lex pro simplicitate probationem trium testium quærit, si testes habere non potuerit, concedimus ut cum duodecim juratoribus juret, & ab eadem simplicitate sit absolutus. Proprium tamen non amittat.

III.

Postquam Comes & pagenses de qualibet expeditione hostili reversi fuerint, ex ea die super quadraginta noctes sit bannum recissum, quod lingua Teudisca herisliz, id est, armorum depositio, vocatur.

IV.

Collectam ad malum faciendum omnibus modis prohibemus fieri. Et ubicunque hujusmodi præsumptiones factæ fuerint, digna emendatione corrigantur. Et si per negligentiam Comitis vel factæ fuerint, vel inemendatæ remanserint, hoc ad nostram notitiam perferatur. Auctores vero facti si fuerint Præpositi aut Advocati sive Sculdasij, vel qualibet alia dignitate prædita libera persona, post legalem emendationem in loco factam sub fidejussoribus ad nostram veniant præ-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 335.

præsentiam. Multitudo vero, sive de liberis sive de servis sit, legitima emendatione multetur.

V.

Ibid. tit. 29. c. 25.

Volumus ut si quælibet persone in finibus regni nostri ignem in silve comminare ausa fuerit, diligenter inquiratur. Et si servus comprobatus fuerit hoc fecisse, dominus ejus ad flagellandum & caput tondendum tradat eum, aut pro eo quicquid damnietatis fecerit emendare cogatur. Si quoque libere persone hoc fecisse probata fuerit, emendare cogatur, & insuper bannum nostrum componat. Et si non habuerit unde componat, flagelletur. Quod si factum fuerit, per meliores loci illios inquiratur. Et si in quelibet persona fuerit suspicio, si servus est, aut dominus ejus eum mittat ad judicium, aut ipse pro eo sacramentum faciat. Quod si libera persona fuerit, proprio sacramento se idoneum faciat.

VI.

Ibid. tit. 29. c. 81.

De fugitivis præcipimus ut ministri reipublicæ a domino fugitivorum nihil accipiant cum reddiderint eos.

VII.

Col. 334.
Ibid. c. 80.

Videtur nobis de aldionibus ut sicut lex habet, ita fiet.

VIII.

Ibid. c. 83.

Præcipimus ut nova conditio aldioni e domino suo non imponatur.

IX.

Ibid. tit. 30. c. 14.

Qui sponsam alienam rapuerit, illa non consentiente, licet cum ea concubuerit, reddatur ei cujus sponsa est, & ducat eam, si velit: quie vim passa potius quam violeta esse videtur. Quod si eam ducere noluerit, accipiat sibi aliam feminam. Tamen si ipsa nubere voluerit, excepto raptore, alteri, cui voluerit, legitime copuletur. Raptor vero adulterij criminis reus teneatur. Quod si ipsa consenserit, similiter ut raptor a nuptiis alterius prohibeatur; & is qui eam accepturus erat, aliam qualem voluerit accipiat.

X.

Ibid. tit. 35. c. 2.

De his qui discordiis & contentionibus studere solent, in pace vivere nolunt, & inde convicti fuerint, similiter volumus ut per fidejussores ad nostrum palatium veniant, & ibi cum nostris fidelibus consideremus quid de talibus hominibus faciendum sit.

XI.

Ibid. a. tit. 6. c. 9.

De feminis quæ viros amittunt, placet nobis ne se, sicut hactenus, indiscrete velent, sed ut triginta dies post decessum viri sui expectent, & post tricesimum diem per consilium Episcopi sui, vel si Episcopus absens fuerit, cum consilio aliorum religiosorum sacerdotum suorumque parentum atque amicorum id quod eligere debent eligant.

XII.

Ibid. tit. 8. c. 44.

Consobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam de propria cognatione, aut quam cognatus habuerit, nullus præsumat in conjugio copulare. Si quis huic tali nefario conjugio se conjunxerit, & in eo permanserit, sciat se episcopali auctoritate anathematis vinculo esse innodatum, & nullus sacerdos ei tribuat communionem. Si vero conversus divisusque fuerit ab illicita copulatione, dignæ pœnitentiæ submittetur, ut sacerdos loci consideraverit.

XIII.

Ibid. c. 33.

De his conjunctionibus quæ secundum canones & edictum copulare esse non possunt, placuit nobis ut separentur ab invicem; & qui de nostris judicibus neglexerit causam istam ad judicandum aut distringendum, componat widrigild suum. Col. 335.

XIV.

De incestis conjunctionibus hoc præcipitur, ut nullus deinceps propinquam, nec quam propinquus habuerit uxorem, ducat in conjugio, & uxoris parentela ita sit viro sicut proprie parentela. Ibid. c. 35.

XV.

Nulli liceat, excepta causa fornicationis, adhibitam sibi uxorem relinquere, & deinde aliam copulare. Alioquin transgressori priori convenit sociari conjugio. Si autem vir & uxor divertere pro sola vita religiosa inter se consenserint, nullatenus sine conscientia Episcopi fiat, ut ab eo singulariter in præviso constituantur loco. Nam uxore volente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimonium non solvatur. Ibid. tit. 13. c. 6.

XVI.

Nulli liceat uno tempore duas habere uxores, vel uxorem & concubinam: quia cum domui non sit lucrum, animæ detrimentum sit. Nam sicut Christus castam observat Ecclesiam, ita vir castum debet custodire conjugium. Ibid. c. 9.

XVII.

De his qui proprietates habent, & spontanea voluntate alicui delegant, & postea fraudulenter ab aliquo alio ignorante pretium de eisdem rebus venundatis accipiunt, & is cui ipsæ res prius traditæ fuerint, cognito negotio, anno integro silens non contradixerit, sed propter illusionem tacens fuerit, ut emptorem illudere possit, si intra patriam per anni spatium, ut dictum est, tacens fuerit, prior traditio nihil ei valeat. Ille vero qui post primam traditionem res vendiderit, si vivens comprobatus fuerit hanc illusionem fecisse, bannum dominicum, id est sexaginta solidos componat. Si vero non habuerit unde bannum componat, verberetur. Ibid. tit. 19.

XVIII.

Quicunque res alienas cuilibet homini vendiderit, & ipse homo easdem res alicui alteri dederit sive vendiderit, & ipse qui tunc easdem res comparatas habet, per malum ingenium proprio filio suo aut alteri cuilibet necdum legitimos annos habenti justitiæ tollendæ causa tradiderit, volumus atque præcipimus firmiter ut si pater ejusdem parvuli vixerit, ipse intret in causam rationem reddere pro filio suo. Si autem ipse pater mortuus fuerit, tunc legitimus ejus propinquus, qui ei tutor juste ac defensor esse videtur, pro ipso rationem reddere compellatur. Similiter & de omnibus aliis justitiis ad eum pertinentibus; excepta sua legitima hereditate, quæ ei per successionem parentum suorum legitime obvenire debent. Quod si quis hanc nostram jussionem contempserit aut neglexerit, sicut de ceteris contemptoribus, ita de eo agatur. Is vero qui easdem res primum invasit & injuste vendidit, necnon & emptor, excepta sola persona parvuli, hoc quod fraudulenter admiserunt, intra patriam emendare cogantur, & postea sicut contemptores jussionis nostræ, sub fidejussoribus ad nostram præsentiam venire compellantur. Ibid. tit. 19. c. 4. Col. 336.

XIX.

Statuimus ut si femina, quæ vestem habet mutatam, mœche deprehensa fuerit, non tradatur genicio, sicut usque modo; ne forte quæ prius cum uno, postmodum cum pluribus lo- Ibid. tit. 37. c. 6.

Balux. Edit. Parif. T. II. Col. 236. cum habeat mecchandi; sed ejus possessio fisco redigatur, & ipsa episcopali subjaceat judicin.

XX.

Ibid. tit. 40. c. 5. Vt Missi nostri, ubicunque melos Scabinos invenerint, eiriant, & cum totius populi consensu in eorum loco bonos eligant; & cum electi fuerint, jurare faciant ut scientes injuste judicare non debeant.

XXI.

Ibid. c. 4. Vt in omni comitatu hi qui veraces & meliores inveniri possunt eligantur a Missis nostris ad inquisitiones faciendas & rei veritatem dicendam, & adjutores Comitum sint ad justitias faciendas.

XXII.

Ibid. c. 5. Volumus ut quicunque de Scabinis deprehensus fuerit quod propter munera aut amicitiam vel inimicitiam injuste judicasset, ut per fidejussorem missus ad nostram præsentiam venire compellatur. Et ceteris omnibus Scabinis denuntietur ne quis deinceps etiam justum judicium vendere præsumat.

XXIII.

Ibid. tit. 40. De liberis hominibus qui super alterius terram resident, & usque nunc a ministris reipublicæ contra legem ad placita trahebantur, & ideo pignorabantur, constituimus ut secundum legem patroni eorum eos ad placitum adducant. Et si quis eos contra hanc nostram auctoritatem & contra eorum legem pignorare aut distringere præsumpserit, patronis eorum omnia cum lege emendet, & insuper pro præsumptione bannum nostrum componat.

XXIV.

Col. 237. Ibid. tit. 41. c. 2. Vt omnes Episcopi, Abbates, & Comites, excepta infirmitate vel nostra jussione, nullam habeant excusationem quin ad placita Missorum nostrorum veniant, aut talem vicarium mittant qui in omnibus causis pro illis rationem reddere possit.

XXV.

Ibid. tit. 48. c. 8. Singulis Episcopis, Abbatibus, Abbatissis duos concedimus advocatos habere, unum qui causam procuret, alium qui sacramentum deducat; nosque, quamdiu advocationem tenuerint, ab hoste relaxamus.

XXVI.

Ibid. c. 9. Vt Episcopi universique sacerdotes habeant advocatos; quia Episcopi universique sacerdotes ad solam laudem Dei & bonorum operum actionem constituuntur. Debet ergo unusquisque eorum tam ecclesiasticis quam etiam propriis actionibus suis, excepto publico videlicet crimine, habere advocatum, non mala fama suspicatum, sed bonæ opinionis & laudabilis artis inventum; ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

XXVII.

Ibid. tit. 48. c. 3. De viduis & pupillis & orphanis & cæcis & claudis tuitionem atque adminiculum habere præcipimus juxta nostram possibilitatem vel vires, sicut in præcepto Domni Regis continetur.

XXVIII.

Ibid. tit. 30. c. 13. Vt in testimonium non recipiantur de his capitulis, id est, de hereditate, aut de libertate, aut de proprietate, id est, mancipiis, & terris, sive de homicidiis, & de incendio, illi qui non habent, si convicti fuerint falsum dixisse testimonium, unde secundum legem compositionem plenam facere possint.

XXIX.

Ibid. c. 14. Quicumque comprobatus fuerit quod se sciente testes in perjurium produxisset, ad palatium nostrum sub fidejussoribus venire compellatur; & ibi cum fidelibus nostris consideremus quid de tali homine faciendum sit.

XXX.

Quamquam sacerdotis testimonium credibile habeatur, tamen ipsi in secularibus negotiis pro testimonio aut conficiendis instrumentis non rogentur; quia eos in talibus rebus esse non convenit. Si autem eveniente causa aliquid audierint aut viderint, ubi nullæ idoneæ seculares personæ inveniantur, ne veritas occultetur, & malum in bonum æstimetur, in providentia Episcopi proprii sit, ita ut coram se aut competentibus judicibus aut aliter veritatem honorifice tollant. Ibid. c. 33. Col. 238.

XXXI.

De judicibus, ut inquirantur si nobiles & sapientes & Deum timentes constituti sunt. Et jurent ut juxta eorum intelligentiam rectum judicent, & pro muneribus vel humana gratia justitiam non pervertant nec differant, quod judicaverint, sua subscriptione confirmare non dissimulent. Vbi autem tales non sunt, a Missis nostris constituantur, & inde sacramentum facere cogentur. Quod si viles personæ & minus idoneæ ad hoc constitutæ sunt, ejiciantur. Similiter & Notarii legibus eruditi & bonæ opinionis constituantur, & jusjurandum præbeant ut nullatenus falsitatem vel colludium scribant. Et qui hoc fecisse præterito tempore inventus fuerit, præsentialiter damnetur, & perdat manum. Ibid. c. 39.

XXXII.

De pontibus vero vel reliquis his similibus operibus quæ per antiquam consuetudinem ecclesiastici homines & per justitiam cum reliquo populo facere debent, hoc præcipimus, ut Ecclesiæ rectores eos interpellent, & eis, secundum quod possibile fuerit, portio deputetur, & per aliquem exactorem ecclesiastici homines ad opera non compellantur. Si vero opus suum constituto die adimpletum non habuerint, liceat Comiti pro pœna postpositi operis eos pignorare, juxta æstimationem vel qualitatem imperfecti operis, quousque perficiatur. Comes autem si neglexerit, a Rege vel a Misso Regis est judicandus. Ibid. c. 40.

XXXIII.

De his qui sine consensu Episcopi Presbyteros in Ecclesiis suis constituunt, vel de Ecclesiis suis ejiciunt, & ab Episcopo vel a quolibet Misso dominico admoniti obedire noluerint, ut bannum nostrum vvadiare cogantur, & per fidejussorem ad palatium venire jubeantur, & tunc nos decernamus utrum nobis placeat ut aut illud bannum persolvant, aut aliam aliscadam sustineant. Ibid. c. 43.

XXXIV.

De Ecclesiis quæ inter coheredes divisæ sunt considerandum est quatenus si secundum nostram providentiam & admonitionem Episcopi ipsi coheredes eas tenere voluerint, & honorare faciant. Si autem hoc contradixerint, in Episcopi potestate maneat utrum eas ita consistere permittat, aut reliquias exinde auferat. Et ubi ad nostrum beneficium Ecclesiæ pertinentes ita divisæ fuerint, ut describantur, & nobis nuntietur. Ibid. c. 44. Col. 239.

XXXV.

De Ecclesiis destructis, ut Episcopi nostrique Missi inquisitionem faciant utrum per neglegentiam aut per impossibilitatem destructæ sint. Et ubi per neglegentiam inventæ fuerint, Episcopi aucto- Ibid. c. 45.

auctoritate emendare cogantur qui eas debuerunt restaurare. Si vero per impossibilitatem contigerit, ita ut plures sint quam necesse sit, aut majoris magnitudinis quam ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possint, Episcopus modum inveniat qualiter emendari congrue & consistere possint.

XXXVI.

Statutum est ut si quis liber homo per consensum Episcopi Ecclesiam in sua construxerit proprietate, fontesque ab Episcopo in ea fuerint consecrati, ideo non perdat suam proprietatem; sed si Episcopus voluerit, officium sacri baptismatis in suam Ecclesiam transferat; ipsa vero Ecclesia, a qua transfertur, in constructoris maneat jure.

XXXVII.

De decimis, ut dentur, & dare nolentibus, secundum quod anno præterito denuntiatum est, a ministris reipublicæ exigantur. Et eligantur quatuor sive novem homines optimi, vel prout opus fuerit, de singulis plebibus, juxta qualitatem uniuscujusque plebis, ut ipsi inter sacerdotem & plebem testes existant ubi datæ vel non datæ fuerint. Hoc autem ideo tantos testes mittendos esse dicimus, ne ibi juramentum aliquod faciendi necessitas incumbat. Non tamen ideo tantos testes mittendos esse dicimus ut ipsos semper omnes in dandis decimis præsentes esse pariter necesse sit; sed ut dum pluribus committitur, minus graventur. Duos autem testes, si adfuerint, sufficere credimus. Negligentes autem a Presbyteris Ecclesiarum admoneantur usque ad tertiam vicem ut ipsi decimam dent. Quod si contempserint, ab introitu Ecclesiæ prohibeantur. Et si hoc minime emendaverint, a ministris reipublicæ districti singuli per caput sex solidos Ecclesiæ componant, & insuper decimam dare cogantur. Nam si iterum contemptores extiterint, tunc per publicam auctoritatem domus vel casæ eorum wiffentur, quousque pro ipsa decima, sicut supra dictum est, satisfaciant. Quod si denuo rebelles vel contradictores esse voluerint, & super ipsam wifam intrare præsumpserint, tunc a ministris Regis in custodiam mittantur usque dum ad judicium publicum perducantur; & ibi secundum legem vel ad Comitem vel ad partem reipublicæ componant; reliquam vero decimam, ut supra dictum est, & sex solidos ad Ecclesiam satisfaciant.

XXXVIII.

Quicunque decimam abstrahit de Ecclesia ad quam per justitiam dari debet, & eam præsumptive vel propter munera aut amicitiam aut quamlibet aliam occasionem ad alteram Ecclesiam dederit, per Comitem vel per Missum nostrum distringatur ut ejusdem decimæ quantitatem cum sua lege restituat.

XXXIX.

De decimis quas populus dare non vult nisi quolibet modo ab eo redimantur, ab Episcopis prohibendum est ne fiat. Et si quis contemptor inventus fuerit, ut nec Episcopum vel Comitem audire velit, si noster homo fuerit, ad nostram præsentiam venire compellatur. Ceteri vero distringantur ut inviti Ecclesiæ restituant quæ voluntarie dare neglexerint.

XL.

Vt terminum habeat unaquæque Ecclesia de quibus villis decimam accipiat.

XLI.

Dictum est nobis quod in quibusdam locis Episcopi & Comites ab incestuosis & ab his qui decimas non dant wadias accipiant, & pro Presbyterorum quorundam negligentiis, & inter se pecunias dividant. quod penitus abolendum esse decernimus, ne forte avaritiæ locus detur. Et constituimus ut incestuosi juxta canonicam sententiam pœnitentia multentur. Qui vero decimam post tertiam admonitionem & prædicationem sacerdotum dare neglexerint, excommunicentur. Iuramento vero eos constringi nolumus, propter periculum perjurij.

XLII.

Vbicunque commutationes tam tempore nostro quam genitoris nostri inlegitimæ atque inrationabiles & inutiles in Ecclesiis Dei factæ sunt, dissolvantur, & recipiat unusquisque quod dedit. Vbi vero mortua manus interiacet, aut alia quælibet causa quæ rationabilis esse videatur, inventa fuerit, diligenter perscribatur, & ad nostram notitiam perferatur.

XLIII.

Si quis Episcopus, aut propinquitatis affectu, aut muneris ambitione, aut causa amicitiæ, xenodochia aut monasteria vel baptismales Ecclesias suæ Ecclesiæ pertinentes cuilibet per emphiteoseos contractum dederit, se suosque successores pœna multandos conscripserit, potestatem talia mutandi rectoribus Ecclesiarum absque pœnæ conscriptæ solutione concedimus.

XLIV.

Audita comperimus in finibus Tusciæ talia scripta esse prolata quæ sunt absque mense & die mensis; de quibus volumus ut si deinceps prolata fuerint, nullum habeant vigorem.

XLV.

Comperimus quod ab his qui secundum mundanam legem viduarum & orphanorum tutelam sibi vindicant, non solum negliguntur, sed etiam aliquotiens opprimuntur. quibus ecclesiastica sollicitudine succurrendum esse censemus. Et si hujusmodi oppressionem ab episcopali admonitione corrigere voluerint, gratulandum his est. Sin autem in obstinationis impietate duraverint, suggerendum est Imperatori clementissimo quatinus ipse efficacem tutorem tribuat; ut & illi remuneratio reddatur a Deo, & de inutili silentio sacerdotalis ordo non damnetur.

XLVI.

Diaconorum, Episcoporum, Presbyterorum filios Notarios, Sculdasios, Comites, judices fieri omnibus modis prohibemus.

Col. 241.

TITVLVS VI.

EDICTVM

DE RESTITVTIONE EBBONIS ARCHIEPISCOPI REMENSIS,

Datum anno Christi DCCCXL. post mortem Ludovici Pii Imperatoris.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi Dei A æterni. Hlotharius divina ordinante providentia Imperator augustus. Quia confessio delictorum non minus in adversis necessaria est quam in prosperis, & cor contritum & humiliatum Deus non despicit, gaudium etiam esse angelorum in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente non dubitamus, nos mortales in terris eos nequaquam despicimus pro quibus gaudere angelos in cælo divino testimonio non ignoramus. Accusantes & reprehendentes in excessibus semetipsos divina nos benignitas non condemnare sed recreare docit; qui meretricem non solum a legali damnatione eripuit, verum etiam publicanum humiliatum & accusantem se non con- B demnavit, sed magis justificando exaltavit; qui non dixit, *Omnis qui se humiliat condemnabitur*, Col. 242. sed *exaltabitur*. Potestatem ergo quam pro causa nostra raptus perdidisti, repetentibus Ecclesiæ tuæ filiis, sedem ac diocesim Remensis urbis tibi, Ebbo, restituimus; ut pristino sanctæ largitatis apostolicæ pallio indutus, concordiam atque gratiam divini officij nobiscum, humili satisfactione expleta, solemni nostra a largitate recipiendo exerceas.

Drogo Episcopus assensi.

Orgarius Archiepiscopus.
Hetti Archiepiscopus.
Amalvuinus Archiepiscopus.
Audax Archiepiscopus.
Ioseph Episcopus.
Adalulfus Episcopus.
David Episcopus.
Rodingus Episcopus.
Giselbertus Episcopus.
Flotarius Episcopus.
Badaradus Episcopus. Col. 243.
Hagano Episcopus.
Hartgarius Episcopus.
Ado Episcopus.
Samuel Episcopus.
Rambertus Episcopus.
Haiminus Episcopus.
Ratoldus Presbyter vocatus Episcopus.
Amalricus vocatus Episcopus.
Cum ceteris plurimis Presbyteris ac Diaconis Col. 244. publice assistentibus.

Actum in Engilenheim palatio publico in mense Iunio VIII. Kalendas Iulij, regnante & imperante Domno Hlothario Cæsare anno reversionis ejus primo, successor patris factus in Francia, Indictione tertia.

Col. 245.

CAPITVLARIA HLVDOVVICI II. IMPERATORIS.

TITVLVS PRIMVS.

SIVE

CAPITVLA DATA ANNO CHRISTI DCCCL. IN CONVENTV TICINENSI.

Capitula de rebus secularibus quæ statuit piissimus Imperator Hludowicus, quæ gloriosi quoque genitoris ejus Hlotharij serenissimi Augusti auctoritate firmata sunt.

CAP. I.

PErventum est ad nos quod eos qui Romam orationis causa pergunt, vel qui negotiandi causa per regnum nostrum discurrunt, collecti latrones diripiant, eosque aliquoties vulnerent vel occidant, & eorum bona diripiant. Ideo volumus ut Comites nostri, eorum Sculdasij adjunctis secum vassallis Episcoporum, si necessitas fuerit, ubicunque tales fuerint, studiosissime perquirant, ut eos capiant atque distringant. Et si hujus criminis reos invenerint, pœnas in legibus positas erga eos absque ulla negligentia exequantur, ut ab his malefactoribus regnum no-

Palat. Edit. Parif. T. II. Col. 345.

nostrum purgatur, & qui in nostra fiducia huc veniunt, sive orationis sive negotiandi gratia, salvi esse possint. Sciat autem unusquisque fidelium nostrorum quia quisque Comes & quilibet publicus minister hujusmodi malefactoribus aut assensum præbuerit, aut eos qui persequi neglexerit, nostræ indignationis motum sentiet, & proprio honore privabitur.

II.

Col. 346.

Sed & hoc comperimus quia ex diversis locis hujusmodi noxij homines inter se conspirent, & diversos comitatus circumeuntes, prædas & rapinas per villas seu per vias vel per silvas faciant, & innocentes homines deprædentur & spolient. Et hi quoque similiter volumus ut diligenti studio perquisiti capiantur & distringantur. Et si obnoxij hujus sceleris inventi fuerint, legalibus pœnis absque ulla dilatione subiciantur, ut hujusmodi inquietudo & injusta direptio a populo nostro auferatur, & liceat omnibus sub nostra ditione dagentibus cum salvatione ac pace vivere, ut ordo reipublicæ secundum justam administrationem prorsus salvus & quietus permaneat.

III.

Audivimus quoque quod quidam domos & possessiones habentes, concilient sibi atque consocient latrones aliunde venientes, eosque occulte foveant & solatientur ad tale facinus perpetrandum, ut quicquid ipsi ex pernicioso opere adquisierint, cum eis partiantur. quod genus malefactorum pessimum judicamus; quia non solum ipsi mala peragunt, sed etiam aliorum opere & officio ad scelera utuntur. Vbicunque igitur in tali suspicione quilibet venerit, & rumor in populo dispersus fuerit quod hæc facinora exerceat,

Col. 347.

si adhuc prolatum est, cum duodecim se purget. Si autem in aliquo manifestatus aut deprehensus est, statim capiatur & distringatur, & damnationem legibus præfixam sustineat. Vbicunque vero sive manentes sive vagantes latrones comprehendere publici muneris administrator voluerit, & ille se defensare conatus fuerit, si inter hæc forte eundem latronem occidi contigerit, nulla is qui eum occidit damnatione mulctatur, neque ullas inimicitias a parentibus aut ullam persecutionem ab ullo ejus amico vel propinquo sustineat. Quod si aliquis ejus senior aut propinquus propter hoc vindictam facere conatus fuerit, & judex publicus eum compescere non potuerit, per fidejussores idoneos talis persona ad nostram deducatur præsentiam, ut complices & fautores sceleratorum nostra animadversione plectantur. Vbicunque autem fama est tales habitare, inquisitio per sacramentum per omnem populum circa manentem fiat; & cujuscunque gentis aut conditionis fuerit, per quos hoc inquiri melius potuerit, jusjurandum dare, cum a Comite conventus fuerit, recusandi non habeat potestatem.

IV.

Col. 348.

Sed & hoc pervenit ad notitiam nostram, quod quando potentes & honorati, sive ecclesiastici, sive seculares, ad nos veniunt, a populo, in quorum domibus mansiones accipiunt, suis usibus suorumque equorum necessaria per vim tollant, & hac occasione populus noster affligatur. Idcirco præcipimus ut nullus fidelis noster, quicunque ad nostram præsentiam properat, nihil in veniendo aut revertendo ab aliquo violenter tollat, sed suis hominibus & equis, nisi forte ab amicis stipendia acceperit, ab hospitibus suis pretio justo comparet. Nam quicunque hujus mali famam habuerit, cum ad nos venerit, veracem hominem volumus ut det qui pro suis omnibus juret nihil eos in itinere tulisse. Et si forte in aliquo se suosque obnoxios recognoscit, donet idoneum hominem qui juret, aut cuncta restituat his a quibus abstulisse visus est.

V.

Hoc etiam multorum querelis ad nos delatum, quod potentes & honorati viri locis quibus conversantur minorem populum depopulentur & opprimant, eorum prata depascant, mansionem etiam contra voluntatem privatorum hominum sive pauperum domibus suis .... *Cetera desunt*.

Col. 365.

T I T V L V S II.

S I V E

C A P I T V L A E D I T A A N N O DCCCLIV.

I N P A L A T I O T I C I N E N S I.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, incarnationis Domini nostri Iesu Christi anno DCCCLIV. anni imperij Domni Hludouvici Imperatoris augusti VI. Indictione IV. dum conventum fidelium nostrorum palatio nostro Ticino civitatis convocaretur, & simul eorum & nostrorum nobilium consultu non solum ecclesiasticam utilitatem & populi salvationem, sed etiam totius regni statum perquirere studeremus, inter reliqua populus noster nobis quasdam petitiones obtulit, quas nos Dei amore & eorum fidelitate ducti libenter suscepimus, atque ideo subter annotata capitula ad eorum utilitatem subscribi fecimus, quas in futuro pro lege tenenda firmamus.

Col. 348.

C A P. I.

Lib. 2. leg. Longob. tit. 8 c. 2.

DE feminis quæ defunctis viris lex Longobardorum prohibet ante anni spatium vestem religionis mutare, velumque suscipere, petierunt ut nostra licentia eis mox dum divina pietas inspiraverit, eas indemnes licere suscipere. Nos autem ejus considerantes quia præterito tempore pro ipsa dilatione multæ etiam raptæ intra eundem spatium ad aliam partem distractæ fuerunt, ideo & earum petitionem, quam justam censuimus, suscipimus, & eis ita fieri concedimus.

II.

Nostræ majestati reclamaverunt patres nostri vel nostri super eas superfluas factas inquisitiones

Baluz. Edit. Tom. V. II. Col. 148. 19. Ideo eis concedimus ab hinc in futurum A nullas alias super eos fieri inquisitiones nisi unde Karoli proavi & avi nostri tempore factæ fuerunt.

III.

Lib. 1. leg. Long. tit. 26. 6. 46. De liberis hominibus qui super alterius res resident, & usque nunc a ministris reipublicæ contra legem ad placita protrahebantur, & ideo pignorabantur, constitutum est ut secundum legem Col. 300. patroni eorum eos ad placitum adducant. Et si quis eos contra hanc nostram auctoritatem & eorum legem pignorare aut distringere præsumpserit, patrono ejus omnia cum lege emendet, & insuper pro præsumptione bannum nostrum componat.

IV.

De homicidio, unde lex pro simplicitate probationem trium testium quærit, & testes habere non potuerit, concedimus ut cum duodecim juratoribus juret, ab eadem simplicitate absolutus proprium non amittat.

V.

De chartis quæ a quibusdam personis falsæ appellantur, constituimus ut si Notarius superfuerit & testes qui eam veram & idoneam faciant; & si testes mortui fuerint, & Notarius superfuerit, cum duodecim juratoribus veram & idoneam eam faciat. Concessas denique petitiones vestras considerávimus etiam ea quæ ad nos jampridem pervenerunt, ad resecandas malorum insidiationes iisdem adjungere capitulis.

Col. 309.

TITULUS III.

SIVE

CAPITULARE INTERROGATIONIS

AD EPISCOPOS,

Datum, ut videtur, anno Christi DCCCLV.

Capitula quæ gloriosus Imperator Hludowicus suis Episcopis de statu sui regni considerare præcepit.

DE conversatione Episcoporum, Presbyterorum, & ceterorum Clericorum, de doctrina & prædicatione in populo, de conscriptione librorum, de restauratione Ecclesiarum, de ordinatione plebium & xenodochiorum, de monasteriis virorum seu feminarum quæ secundum regulam sancti Benedicti, vel ea quæ secundum canonicam auctoritatem disposita esse debent, quicquid in præfatis ordinibus extra ordinem est, aut per negligentiam præpositorum, aut per desidiam C subditorum, vehementer cupio scire, & secundum Dei voluntatem vestrumque sanctum consi- Col. 310. lium sic emendare desidero ut in conspectu Dei nec ego reprobus sim, neque vos & populus in commissis iram suæ indignationis incurrat. Quomodo autem istud rationabiliter quæsitum & inventum perficiatur, vobis hoc ad tractandum ac B nobis renuntiandum committimus. De minoribus quoque causis, quæ generaliter omnes, specialiter aliquos tangunt, & indigent emendatione, volumus ut posthac illas quæratis, & ad nostram notitiam reducatis; sicut est de Comitibus & eorum ministris, si justitias negligunt, aut Col. 311. ipsas vendunt, si sunt rapaces, aut Ecclesiarum, viduarum, orphanorum, aut pauperum oppressores, si ad prædicationem veniunt, si debitum honorem, aut obedientiam sacerdotibus suis impendunt, si aliquas novitates aut argumenta, quæ ad detrimentum populi pertinent, agere præsu- Col. 312. munt, sicut est in acquirendis proprietatibus, aut irrationabiles preces ad adjutoria facienda, sive in reliquis causis quæ ad peccatum nostrum pertinere possunt ac populi nostri.

Col. 331. *Rescriptum consultationis seu exhortationis Episcoporum ad Domnum Hludowicum Imperatorem.*

DOmno gloriosissimo Regi Hludowico pax & vita & victoria ministretur a Deo patre & Domino nostro Iesu Christo. Nos quidem in Dei nomine Angilbertus Archiepiscopus & Andreas Patriarcha una cum Ioseph Archicapellano, cum ad hanc synodum in urbe regia Ticino congregatam venissemus, replicavimus eis piam vestram exhortationem, quia viva voce ad nos usi fuistis, flagrantes Spiritus sancti munere, & ultra quam hujus ætatis teneritudo capere potuisse videretur, totius modestiæ & gravitatis atque sapore sapientiæ conditam protulimus, etiam & coram eis relegi fecimus commonitorium a vestra nobis magnificentia traditum. Quibus auditis, omnes unanimiter pro vestra indole omnipotenti Deo dignissime gratias egerunt quia populo suo tam piissimum tamque sanctissimum Principem dedit, qui cuncta ordinabiliter disponere cupit.

CAP. I.

ET quoniam religiosa solicitudo vestra primum de conversatione Episcoporum, Presbyterorum, & ceterorum Clericorum quærere studuit, nos quoque, quo regulariter melius fieri potuit, eundem ordinem servamus. Episcopum quidem ita conversari debere pronuntiamus ut ejus vita recte vivendi sit norma. Presbyteros vero & Clericos ita vivere oportet ut subditæ plebi exemplo suæ conversationis proficiant. Et quidam coepiscoporum nostrorum, qui bonæ conversationis sibi conscii sunt, palam fateri recusabant, ne sui ipsorum laudatores viderentur. Qui vero negligentiam suam recognoscunt, more humani ingenii se ipsos accusare verebantur. Iuxta commonitionem tamen vestram diligentius perscrutantes, quosdam quales desideratis, qualesque popu-

li

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 311.

li Dei paſtores & rectores eſſe decet, invenimus. A Quorundam vero negligentiam vel erga Clericorum ſuorum cuſtodiam vel erga plebium ſolicitudinem reperimus; quibus ut aliquantulum emendandi ſpatium tribuatis, humiliter petimus. Qui ſi cito delicta non correxerint, ſeveriori ſententiæ ſubjacebunt.

II.

Col. 312.

Ceterum ſi quilibet laicorum vel Clericorum contra Epiſcopum vel alicujus ordinis Clericum aliquid queritur, noverint nos paratos & legitimam præbere audientiam, & ſi quid perperam geſſiſſe probati fuerint, debita animadverſione puniri.

III.

Doctrina vero & prædicatio in populum, partim Epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum, partim vero populi negligentia, non ſicut neceſſarium eſt, procuratur. Et ſacerdotum quidem injuria nullatenus eſt excuſanda. Quidam vero laici, & maxime potentes ac nobiles, quos ſtudioſius ad prædicationem venire oportebat, juxta domos ſuas baſilicas habent; in quibus divinum audientes officium, ad majores Eccleſias rarius venire conſueverunt. Et dum ſoli afflicti & pauperes veniunt, quid aliud quam ut mala patienter ferant illis prædicandum eſt? Si autem divites, qui pauperibus injuriam facere ſoliti ſunt, venire non renuerint, admoneri utique poſſent ut eleemoſynis peccata ſua redimerent & a fluxu rerum temporalium ſe abſtinerent. Admonendi C ſunt igitur potentes ut ad majores Eccleſias, ubi prædicationem audire poſſint, conveniant, & quantum dono omnipotentis Dei divitiis & honoribus ceteros antecedunt, tanto ad audiendum præcepta conditoris ſui alacrius feſtinent.

Col. 313.

IV.

Quidam autem Comites & Vaſſi dominici Presbyteros & Clericos noſtros ceteros, quod nec Epiſcopis facere licet, abſque noſtra licentia recipiunt. Inſuper etiam ubicunque ordinatos, & quoſdam de quibus dubium eſt utrum conſecrati ſunt, in parrochiis noſtris abſque noſtra examinatione Miſſas celebrare faciunt. Quod ne ulterius fiat, omnimodis eſt inhibendum. Quare in D ordinandis * plebium rationibus civium inſtituta ſerventur, & peſtiferæ ambitionis vitium radicitus extirpetur, & neque ob quorundam propinquitatem, neque pro alicujus familiaritatis gratia, neque, quod maxime deteſtandum, propter pecuniarum acceptionem, indignus quilibet ordinetur. Et primum quidem ipſius loci Presbyteri vel ceteri Clerici idoneum ſibi rectorem eligant. Deinde populi qui ad eandem plebem aſpicit ſequatur aſſenſus. Si autem in ipſa plebe talis inveniri non potuerit qui illud opus competenter peragere poſſit, tunc Epiſcopus de ſuis, quem idoneum judicaverit, inibi conſtituat.

* Presbyteris canonum inſt.

V.

Sane removenda quorundam laicorum procacitas, qui hoc ſolo obtentu quod ad electionis E conſortium admittuntur, Archipresbyteris ſuis dominari præſumunt, & quos tanquam patres venerari debuerant, velut ſubditos contemnunt. Hi igitur intra proprii juris terminos ſunt redigendi. Et ſi extraordinariam dominationem in Eccleſiis exercere præſumpſerint, regia ſunt diſciplina coercendi. Ipſi vero qui ad gubernandas plebes legitime provecti ſunt, nullatenus a ſuis Epiſcopis repellantur, niſi aut in alicujus criminis reatum inciderint, aut eaſdem plebes male tractaverint.

VI.

Tollenda eſt enim prava omnino conſuetudo quæ in quibuſdam locis oriri cœpit; quia nonnulli Archipresbyteri, vel aliorum titulorum cuſtodes, fruges vel aliorum Eccleſiarum reditus ad proprias domos abducunt. Quidam vero aliorum poſſeſſiones conducunt, ut in eis quæ ab Eccleſiis ſuis male ſubtraxerunt recondant. Nonnulli autem laicorum in tantum eorum nequitiæ ſe complices faciunt ut quæ hujuſmodi tranſgreſſores ab Eccleſia ſubripuerunt, ipſi in ſuis domibus abſcondant. Tales ergo primum a ſuis Epiſcopis corripiantur. Quod ſi ſe citius corrigere noluerint, tanquam qui eccleſiaſticas res ſacrilega temeritate tractaverunt, ſynodali ſententia feriantur. Laicos vero B qui poſt hanc denuntiationem ſocios ſe hujus expilationis præbuerint, tanquam furti reos, judiciaria coarctabit auctoritas.

Col. 314.

VII.

De reſtauratione Eccleſiarum illud capitulum ſufficit quod genitor veſter in Capitulare ſuo conſtituit. Sed ut ſerventur, veſtra indiget admonitione.

VIII.

Similiter & de xenodochiis, ſicut in eodem Capitulari continetur, obſervandum eſt.

IX.

De monaſteriis autem virorum ſeu feminarum, quæ ſecundum regulam ſancti Benedicti vel ſecundum canonicam auctoritatem diſpoſita eſſe C debent, quia inſpiratio omnipotentis Dei, ut credimus, cor veſtri moderaminis incitavit, ipſi gratias referimus. Nam quod jam maxima ex parte ordinem ſuum amiſerint, omnibus eſt manifeſtum. Quæ ut ad priſtinum ſtatum reducantur, in Domini ac genitoris veſtri ac veſtra glorioſa diſpoſitione conſiſtit.

X.

Ea quidem monaſteria quæ adhuc ſtatum ſuum retinent, unumquemque Epiſcoporum in cujus parrochia conſtituta ſunt providere oportet utrum ordinem ſuum teneant. Quod ſi aliter invenerit, una cum rectore monaſterii corrigere debebit. Quod ſi rectoris monaſterii principaliter culpa fuerit, & ſe ſuoſque ſubditos ad Epiſcopi ſui ad- D monitionem corrigere diſſimulaverit, ſynodica debet auctoritate percelli.

XI.

Quidam autem Epiſcopi & rectores monaſteriorum res Eccleſiarum ſuarum ſubtractas & aliis perſonis largitas eſſe queruntur, & ideo eccleſiaſticas utilitates nequaquam ſe implere poſſe dicunt: quæ ut reſtituantur, veſtram regiam majeſtatem imploramus. Quia ſi hi qui eas pro animarum ſuarum remedio Eccleſiis contulerunt, præmium merentur, ſine dubio damnatione digni ſunt qui eas ſubtrahere moliuntur.

XII.

In ſacris canonibus præfixum eſt ut decimæ juxta Epiſcopi diſpoſitionem diſtribuantur. Qui- E dam autem laici, qui vel in propriis vel in beneficiis ſuas habent baſilicas, contempta Epiſcopi diſpoſitione, non ad Eccleſias, ubi baptiſmum & prædicationem, manus impoſitionem, & alia Chriſti ſacramenta percipiunt, decimas ſuas dant, ſed vel propriis baſilicis vel ſuis Clericis pro ſuo libitu tribuunt. Quod omnimodis divinæ legi & ſacris canonibus conſtat eſſe contrarium. Unde veſtram poteſtatem, ut eos corrigatis, expetimus.

Col. 315.

XIII.

Sacra docet auctoritas ut publice peccantes pu-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 315.

blicæ pœnitentiæ subiciantur. Inveniuntur autem quidem qui incesta matrimonia contraxerunt, & vel proximis suis vel Deo sactis mulieribus copulati sunt. Quidam etiam publicæ possunt pœnitentiæ subjugari. Petimus ut Comitum vestrorum auxilio fulciantur.

XIV.

Quosdam ministros Comitum propter frequentia placita pauperiorem populum nimis affligere comperimus. Vnde majestatem vestram obsecramus ut Capitulare avi vestri de hac re observari præcipiatis.

XV.

De Comitibus vero, de quorum vita & actibus a nobis quærere voluit sublimitas vestra, quosdam tales esse scimus quales Dei ministros & vestræ reipublicæ provisores esse decet. Nonnulli autem ut se suosque ministros corrigant, vestra admonitione indigent. Quibus tamen ut aliquantulum emendandi spatium tribuatis, exposcimus. Qui se citius corrigere noluerint, regia sunt auctoritate reprimendi. (Col. 316.)

XVI.

Statuimus etiam ne Episcopi, quando pro con- A firmando populum parrochias circumeunt, Archipresbyteros suos graventi, & hujusmodi dispensa contenti sint, panes centum, friskingas quatuor, vini sextaria quinquaginta, pullos septem, ova quinquaginta, agnum unum, porcellum unum, annonam ad caballos modios sex, fœnum carr. tres; mel, oleum, cera, quod sufficit.

XVII.

Petimus etiam ut emunitates progenitorum vestrorum ita conservari præcipiatis, sicut a glorioso genitore vestro in suo Capitulare constitutum est.

XVIII.

B Per singulas parrochias eas festivitates populus observare studeat quas proprius Episcopus venerari prædicaverit; ita ut neque illas negligant quas sacerdotes monuerint, neque inani superstitione eas celebrare præsumant quæ nequaquam sunt observandæ.

XIX.

Si vero aliqui inventi fuerint qui sacerdotibus obtemperare noluerint, per ministros reipublicæ distringantur, & satisfactionem pœnitentiæ, quam Presbyteri imposuerint, subire cogantur.

Col. 335.

C A P I T V L A VII.

EDITA POST RESPONSIONEM EPISCOPORVM.

IN nomine Dei omnipotentis. Anno incarnationis dominicæ DCCCLV. Indictione III. mense Februario, die mensis ejusdem quarto, cum Dominus magnificentissimus Hludouvicus Augustus apud Ticinensem civitatem in augustali aula resideret, tractaturus de statu sanctæ matris Ecclesiæ & pace divina dispositione commissi sibi imperij ac generali totius populi salute, præsentibus optimatibus suis, dixit: Crebro vestram fidelitatem retroactis temporibus commonuimus ut secundum normam Christianæ religionis vivere unusquisque nostrorum fidelium satageret, & suos a rapina compesceret. Attamen quia hactenus indiligenter est actum, amodo omni conamine omnes studere volumus quo penitus a nostro regno rapina eliminetur, & pauperum voces usque nunc domini Sabaoth aures pulsantes querimoniis incipiant suo creatori laudes rependere pro ubique pace & quiete concessa nobis agentibus.

Col. 337.

CAP. I.

STatuimus autem ut Ecclesiæ Dei per totius regni nostri fundatæ terminos sub nostræ emunitatis tuitione securæ cum rebus & familiis permaneant, ceu prædecessorum nostrorum piissimorum videlicet Augustorum temporibus fuisse probantur, earumque rectores propriis utantur privilegiis & monachi per sua cœnobia regularem teneant ordinem. Similiter & clerus omnis proprio fungatur ministerio, nemine molestante nostri terroris formidine.

II.

Sancimus nihilominus ut singuli Comites & actores reipublicæ in suis ministeriis legalem procurent populo facere justitiam, pupillos & viduas protegant, per loca solita restaurent palatia quibus, cum ita dictaverit, nos legatosque nostros valeant recipere, ne gravetur Ecclesia. Quando etiam Episcopos, Abbates, vel Comites seu fidelium nostrorum quempiam in propria villa morari contigerit, cum suis in suis maneant domibus, nec sub obtentu hospitij vicinos opprimant, vel eorum bona diripiant.

III.

Denique quia Christi custodiente clementia neminem injuste privavimus, sed neque privari absque legali sanctione aliquem nostrorum fidelium volumus beneficio, jubemus ne quis suum depravet ullo modo, sed instauret securiter; ne qui dirigendi sunt a nobis undique, si depravata repererint, legaliter emendare compellantur, & eos deinceps perfrui prohibeant.

C

IV.

Porro cum ad nostrum quislibet nostrorum fidelium properat obsequium, tam eundo quam redeundo gradiatur pacifice, & ni generalis utilitas cum scaritis veniat in flaturis, juxta maneat. Episcopus & Comes, per quorum transeunt terminum, diligenter provideant ne molestentur incolæ, aut eorum domus per vim patiantur invadere, vel propria diripere absque pretio. Sed neque indigna per solita loca tectum, focum, D aquam & paleam hospitibus denegare aut aquam carius quam vicinis audeant vendere. (Col. 338.)

V.

Igitur quia hactenus in regno nostro frenate vixisse nolli est ambiguum, sancimus unumquemque suorum hominum solicitudinem gerere, ne solitam rapinam patrare præsumant. Qua pro re si quis arctatus suum seniorem dimiserit, penitus interdicimus ne recipiatur ab altero; quatenus nisi corrigi voluerit, a nostri regni penitus excludatur E finibus.

VI.

Hæc olim sæpe inculcata, & augustali nostra sanctione promulgata, quia ex parte in aliquibus videntur neglecta hactenus, acriori ulcisci debuerant examine. Attamen nostra mansuetudine ut corrigantur quantulumcunque largimur spatium, quo quique neglecta emendare valeant, destinaturi post modicum legatos strenuos emendata inquirere. Qui vero negligens repertus fuerit, propriis honoribus nostro privabitur judicio.

T I.

Col. 917.

T I T V L V S IV.

Constitutio promotionis exercitus observationis partibus Beneventi sub Indictione quinta decima.

C A P. I.

QVicunque de mobilibus vvidrigid suum habere potest, pergat in hoste. Qui vero medium svidrigid habet, duo juncti in unum qualitatem instruant ut bene ire possint. Pauperes vero personæ ad custodiam maritimam sal patriæ pergant; ita videlicet ut qui plusquam decem solidos habet de mobilibus, ad eandem custodiam vadant. (Col. 918.) Qui vero non plus quam decem solidos habet de mobilibus, nil ei requiratur. Si pater quoque unum filium habuerit, & ipse filius utilior patre est, instructus a patre pergat. Nam si pater utilior est, ipse pergat. Qui vero duos filios habuerit, (B) quicunque ex eis utilior fuerit, ipse pergat. Alius autem cum patre remaneat. Quod si plures filios habuerit, utiliores omnes pergant. (Col. 919.) Tantum unus remaneat, qui utilior fuerit. De fratribus indivisis, juxta Capitularem Domini genitoris nostri volumus ut si duo fuerint, ambo pergant. Si tres fuerint, unus qui inutilior apparuerit, remaneat; ceteri pergant. Si quoque plures omnes utiliores apparuerint, pergant; unus inutilior remaneat. De qua conditione volumus ut neque per præceptum, neque per advocationem, aut quamcunque occasionem (C) excusatus sit, aut Comes aut Gastald vel ministri eorum ullum excusatum habeant; præter quod Comes in unoquoque comitatu unum relinquat qui eundem locum custodiat, & duos cum uxore sua. Episcopi ergo nullum laicum relinquant. Quicunque enim contra hanc institutionem remanere præsumpserit, propria ejus amissa, quod subter ordinatum habemus, præsentaliter ad nostrum opus recipere jussimus, & illum foras ejicere.

II.

Omnibus enim notum esse volumus quia jam a prioribus nostris juxta hanc institutionem tultæ (D) fuerunt, sed prima recuperare meruerunt. Nunc autem certissime scitote, cujuscunque proprietas tulta fuerit, vix a nobis promerebitur recuperationem.

III.

A fluvio Pado usque Trebia sit Missus Lotselmus. Inter Padum & Ticinum Erultus. Inter Ticinum & Adda Erambertus. Inter Adda & Addina Laudsbertus. Ab Addina usque ad Forum Iulij Theobaldus. Petrus & Aribermius Episcopi, junctis secum Missis Episcoporum & Comitum, Pisa, Luca, Pistoris & Lunis. Thautmondus Florentia, Volterra, & Aritio. Rotsel- (E) mus Vlosid, & Sena Andreas. In ministerio VVitonis, Rimmo & Iohannes Episcopus de Forane. In ministerio Verengari, Hiselmundus Episcopus. In littore Italico Ermefridus, Macedo, & Vulferius.

IV.

Hi volumus ut populum ajiciant, & custodiam prævideant, & populum in castella residere faciant, etiam & cum pace. Nam si Missus aliquis ausus fuerit prætermittere, qui nominibus remanserint, præsentaliter proprium tollant, & eum foris ajiciant. Et si inventus fuerit ipse Mis- (A) sus, proprium suum perdat. Et si Comes aliquem excusatum, aut vassallum suum, præter quod superius diximus, dimiserit, honorem suum perdat. Similiter eorum ministri, si aliquem dimiserint, & proprium & ministerium perdant. (Col. 920.)

V.

Quod si Comes aut Bassi nostri aliqua infirmitate remanserint, aut aliquem excusatum retinuerint, aut Abbates vel Abbatissæ si plenissime homines suos non direxerint, ipsi suos honores perdant, & eorum vassalli & proprium & beneficium perdant.

VI.

Si quoque Episcopus absque manifesta infirmitate remanserit, pro tali negligentia ita emendetur ut in ipsa marcha resideat quousque alia vice exercitus illuc pergat, in quantum Dominus largire dignatus fuerit.

VII.

Et ut certissime sciatis quia hanc expeditionem plenissime expleta volumus, constituimus ut Episcopus, Comes, aut Bassus noster, si in infirmitate incerta detentus fuerit, Episcopus quippe per suum Missum, quem meliorem habet, Comes vero & Bassi nostri per se ipsos hoc sub sacramentum affirment quod pro nulla occasione remansissent nisi quod pro certissima infirmitate hoc agere non potuissent.

VIII.

Omnes enim volumus ut omnem hostilem apparatum secum deferant, ut cum nos hoc prosperaverimus, & inbraviare fecerimus, non negligentes appereant, sed gratiam quoque nostram habere mereantur.

IX.

Vestimenta autem habeant ad annum unum, victualia vero quousque novum fructum ipsa patria habere poterit. Fragidis enim quicunque eundo & redeundo commotionem fecerit, vitæ incurrat periculum.

X.

Et quia temporis congruentia imminet quadragesimale, in quo studenda sunt præcepta Dei; constituimus ut quicunque Ecclesiam fregerit, adulteria & incendia fecerit, vitæ incurrat periculum. Quicunque caballum, bovem, friscingas, vestes, arma, vel alia monilia tollere ausus fuerit, triplici lege componat, & liberum armiscara, id est, sella, ad suum dorsum ante nos a suis senioribus dirigatur, & usque ad nostram indulgentiam sustineatur; servi vero flagellentur & tundantur, & illorum domini, quæ ipsi tulerunt, restituant. Quod si clamor ad seniores venerit, & ipsi talia non emendaverint, tunc horum seniores ipsam compositionem faciant, & (Col. 921.) eadem armiscara, quandiu nobis placuerit, sufficere compellantur.

XI.

Et hoc constituimus, ut ex utraque parte justitia servetur, videlicet nostri sicut circa vicini, quæ necessaria sunt, emenda. Vicini autem nullatenus carius quam suis circa vicinia vendere præsumant.

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 361. Col. 362.

XII.

Qui vero homicidia indiscrete & præsumptiose fecerit, vitæ incurrant periculum.

XIII.

Iter enim erit nostrum per Ravennam, & immediate mense Martij in Piscariam, & omnis exercitus Italicus nobiscum. Tusciani autem, cum populo qui de ultra veniunt, per Romam veniant ad Pontem Curvum, inde Capuam, & per Beneventum descendant nobis obviam Luceria VIII. Kalendas Aprilis.

Col. 362.

FRAGMENTA CAPITVLARIVM.

De dubia conventione.

Ex cod. Remensi. I. SI quis de conventione ulla aliquem interpellaverit, non per postremas aut adjacentes, sed per primarias rationes, juxta quod in primis res facta se habuit, tractetur. Quod si testes legitimi adfuerunt conventioni, juxta testimonium eorum maxime, non aliis posteris occasionibus quæ per primam stipulationem quod factum est, oportet definiri.

Si servus Clericus fiat.

Ex eod. II. Si servus sciente & non contradicente domino in clero sortitus sit, ex hoc ipso liber & ingenuus fiat. Si enim ignorante domino consecratio facta fuerit, liceat domino intra unum tantum conditionem probare & proprium servum recipere. Si autem servus sciente vel ignorante domino, secundum ea quæ diximus, ex ipso honore clericatus libertatem meritus, postea ecclesiasticum ministerium reliquerit, & ad laicorum vitam transierit, domino suo in servitio tradatur. *Ex Novella constitutione CXXIII. Imp. Justiniani cap. 17.*

Si Ecclesiæ aliquid sui juris defraudatum fuerit.

Ex eod. III. Si Ecclesiæ aliquid sui juris defraudatum fuerit a pravis procuratoribus aut prece aut pretio aut privata gratia præcessorum, successoribus omni tempore liceat inferre calumniam: quia nullo tempore Ecclesia debet suum jus amittere, præter mobilem possessionem, ut est aurum, argentum, vestes, aut pecora, aut domus. Prædia vero, terras, villas, Ecclesias, census, quia inde magni redditus possunt exire in commune bonum, nulla commutatione nullo pacto liceat ad proprietatem alicujus transferre. Quod postquam compertum fuerit, rescindatur. Col. 363.

De non accipiendis qualibuscumque personis in judicio, in accusatione, & testimonio.

Ex eod. IV. Hoc sancimus, ut in palatiis nostris ad accusandum & judicandum & testimonium faciendum non se exhibeant viles personæ & infames, histriones scilicet, nugatores, manzeres, scurræ, concubinarii, neque ex turpium feminarum commixtione progeniti, aut servi, aut criminosi. Frequenter enim homines hujusmodi ex suspicione conversationis pravæ & naturæ, ut inferiores non videantur, quod placet afferere nituntur contra digniores.

De nonis & decimis.

V. Quicumque nonam & decimam admonente Episcopo vel Abbate vel quolibet alio rectore ad primam ejus admonitionem dare contempserit, regia potestate cogente easdem decimas & nonas solvat, & insuper ad partem ejusdem Ecclesiæ legem suam componat. Si secundo admonitus prædictas nonas & decimas reddere neglexerit, cum eisdem nonis & decimis bannum dominicum persolvat. Nam si tertio admonitus in eisdem nonis & decimis dandis neglegens evenerit, res Ecclesiæ, de quibus easdem nonas & decimas dare debuerat, penitus amittat. Nonæ vero & decimæ tantum de annona, legumine, vino, fœno, & nutrimine, & omnis generis animalium dandæ sunt. Et hi qui nonas & decimas dare debent; juxta quod rerum ecclesiasticarum habent, ad Ecclesias & claustra rectorum venerabilium locorum adjutorium faciant. Ex cod. Duvien. Col. 363.

De conjurationibus & conspirationibus. Ex Concilio Chalcedonensi titulo XVIII.

VI. Conjurationis vel conspirationis crimen etiam a veteribus legibus est omnino prohibitum. Multo magis hoc in Ecclesia Dei ne fiat, admonere convenit. Si qui ergo Clerici vel monachi reperti fuerint conjurantes vel conspirantes, aut insidias ponentes Episcopis aut Clericis, gradu proprio penitus abiciantur, & postmodum imperiali sententia modis omnibus feriantur.

De his qui sacramento se obligant ne ad pacem redeant. Ex Concilio.

VII. Qui sacramento se obligaverint ut litigantes cum quolibet ad pacem nullo modo redeant, si Clerici fuerint, deponantur; si laici, pro perjurio uno anno a communione corporis & sanguinis Domini segregentur; reatum vero suum eleemosynis & fletibus quantis potuerint jejuniis absolvant; ad caritatem vero, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter redire festinent. Quod qui contempserit facere, imperiali sententia feriatur.

De immunitate infracta Karolus Augustus.

VIII. Si quis infra claustra Ecclesiarum Dei violenter intraverit, & immunitatem infringere præsumpserit, usque ad satisfactionis emendationem veniat, omnium communione privetur, & a sanctæ Dei Ecclesiæ liminibus arceatur, nec cum fidelibus communicet qui sacrosancto loco divino cultui consecrato vim inferre non metuit. Ex cod. Remensi.

Pi-

[Baluz. Edit. Parisf. T. II. Col. 363.] Primum ergo ab Episcopo parrochiæ excommunicandus est, & ab eo ceteris Episcopis innotescendum, ut nullius communioni jungatur donec emendando satisfaciat. Comes vero pagi ipsius eum per bannum venire faciat, & per legem omnia emendare compellatur; & pro damno quod in immunitate fecit, sexcentos solidos componat. Si autem ipse nec Episcopis nec Comiti acquieverit, a Missis nostris comprehensus in causas nostras legales deducatur; & pro eo quod Episcopis inobediens fuit, & Comitis nostri & Scabinorum judicio non acquievit, & bannum nostrum transgressus est, per legem judicatus capitali sententia puniatur, & res ipsius in fiscum nostrum redigantur.

De decimis novalium.

[Regino lib. 1. c. 40. Col. 364.] IX. Novalia rura, quæ juxta cultos agros fiunt, Ecclesiæ antiquæ decimentur. Et si ultra milliaria quatuor vel quinque in saltu qualibet digna persona aliquod novale conlaboraverit, ibidemque cum sui Episcopi consensu Ecclesiam construxerit, post consecrationem Ecclesiæ provideat Presbyterum, ejusque conductu de eodem elaborata decimas eidem Ecclesiæ conferat.

Vt omnis controversia, si judicio ecclesiastico cœperit agitari, nequaquam ad seculare judicium transeat.

[Regino lib. 2. c. 52.] X. Statutum est ut quæcunque controversiæ judicio & auctoritate ecclesiastica cœperint agitari, nequaquam ad seculare judicium transeant, ubi iterum provocent, sed ecclesiasticis sanctionibus terminentur. Nam a judicibus quos communis consensus elegerit ad alios judices non licet provocare, nisi major auctoritas sit, secundum canonicam normam. Si autem in seculari judicio, id est, in Comitis placito, causa prius fuerit ventilata, secundum legem mundanam finiatur. Salvo ecclesiasticæ legis privilegio.

De eo qui bannum Episcopi vel Presbyteri parvipendit.

[Ibid. c. 419.] XI. Quisquis bannum vel excommunicationem Episcopi vel Presbyteri sui superbiendo parvipenderit, hic talis ab Ecclesia penitus evellatur. Ait enim Dominus ad Moysen: [Num. 15.] *Anima quæ superbiendo mandatum Domini transgressa fuerit, peribit de populo suo.* Hinc Dominus in evangelio: *Qui vos spernit, me spernit.* [Luc. 10.] Et Moyses contumacibus dicit: [Exod. 16.] *Non contra me est murmur vestrum, sed contra Dominum.* Et Dathan & Abiron vivi absorpti sunt, quia insurrexerunt adversus eundem Moysen, & ejus mandatum spreverunt. Et ideo tale scelus gravissime vindicandum est.

Ne mancipia ecclesiastica in secularem servitutem redigantur. Ex Capitulis ad Carisiacum.

[Regino lib. 1. c. 410. Burchard. lib. 3. c. 139. Ivo part. 3. c. 215. Gratian. 12. q. 2. c. 10. Inquisitum.] XII. Injustum videtur & impium ut mancipia quæ fideles viri seu feminæ pro remedio animæ suæ Deo & sanctis ejus consecrarunt, cujuscunque muneris, pretii, vel commutationis commercio iterum in secularem servitutem redigantur, cum canonica auctoritas servos fugitivos tantummodo distrahi permittat. Et ideo omnes rectores Ecclesiarum summopere caveant ne unius eleemosyna alterius peccatum fiat. Sicut enim indecens est ut ex libero servus fiat, sic absurdum ut ex ecclesiastica dignitate servus decidens humanæ obnoxius sit servituti. [Col. 365.]

De sortilegis & sortiariis.

XIII. Vt Episcopi Episcoporumque ministri omnibus viribus elaborare studeant ut perniciosam & a diabolo inventam sortilegam & maleficam artem penitus ex parrochiis suis eradant, & si aliquem virum aut feminam hujuscemodi sceleris sectatorem invenerint, turpiter dehonestatum de parrochiis suis ejiciant. [Regino lib. 2. c. 364. Burchard. lib. 10. c. 1. Ivo par. 11. c. 30.] Ait enim Apostolus: *Hæreticum post unam & secundam admonitionem devita, sciens quia subversus est qui ejusmodi est.* [Tit. 3.] Subversi sunt & a diabolo capti tenentur qui, derelicto creatore suo, a diabolo suffragia quærunt. Et ideo a tali peste mundari debet sancta Ecclesia. Illud etiam non omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres retro post Satanam conversæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur nocturnis horis cum Diana paganorum dea & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, ejusque jussionibus velut dominæ obedire, & certis noctibus ad ejus servitium evocari. [Capitula Herardi c. 3.] Sed utinam hæ solæ in perfidia sua perissent, & non multos secum in infidelitatis interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo, hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credit, & credendo a recta fide deviat; & in errorem paganorum revolvitur, cum aliquid divinitatis aut numinis extra unum Deum esse arbitratur. Quapropter sacerdotes per Ecclesias sibi commissas populo cum omni instantia prædicare debent ut noverint hæc omnimodis falsa esse, & non a divino sed a maligno spiritu talia phantasmata mentibus infidelium irrogari. Siquidem ipse Satanas, qui transfigurat se in angelum lucis, cum mentem cujuscumque mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem & incredulitatem subjugaverit, illico transformat se in diversarum personarum species atque similitudines, & mentem, quam captivam tenet, in somnis deludens, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per devia quæque deducit; & cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc, non in animo, sed in corpore, evenire opinatur. Quis enim non in somnis & nocturnis visionibus extra se ipsum educitur, & multa videt dormiendo quæ nunquam viderat vigilando? Quis vero tam stultus & hebes sit qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur, [Col. 366.] cum Ezechiel Propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore, viderit, & Iohannes Apostolus apocalypsis sacramenta in spiritu, non in corpore, vidit & audivit, sicut ipse dicit: *Statim fui in spiritu.* [Apoc. 4.] Et Paulus non audet se dicere raptum in corpore. Omnibus itaque publice adnuntiandum est quod qui talia & his similia credit, fidem perdidit, & qui fidem rectam in Deo non habet, hic non est ejus, sed illius in quem credit, id est, diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est: *Omnia per ipsum facta sunt.* [Ioan. 1.] Quisquis ergo aliquid credit posse fieri, aut aliquam creaturam in melius aut deterius immutari aut transformari in aliam speciem vel similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est.

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 306.

Vt in immunitatibus Ecclesiarum mallum vel placitum publicum nemo tenere præsumat.

In codice 10 non continetur hoc.

XIV. Placuit ut nullus Comes neque aliquis ex judiciaria potestate mallum aut placitum in immunitatibus vel atriis Ecclesiarum tenere aut quemquam de familia earundem Ecclesiarum quacunque occasione aut temeritate injuriare præsumat. Quod si fecerit, bannum dominicum persolvat, & insuper Deo & Ecclesiæ quam læsit secundum canonicam institutionem in omnibus satisfaciat. Quod etiam si facere distulerit, tamdiu a cœtu fidelium arceatur donec pœnitentia accepta reatum quem commisit emendet.

De libertis ex familia Ecclesiæ factis. Ex Concilio Toletano cap. LXVII.

Ex eod. cod. Concil. Tolet. IV. c. 67. Regino lib. 1. c. 356. Burchard. lib. 3. c. 165. Ivo par. 3. c. 169. Gratian. 12. q. 2. c. 39. & § IIII.

XV. Si nihil ex proprio conferunt sacerdotes his qui eos faciunt, & si qui nulla ex rebus suis pauperibus Christi distribuunt, æterni judicis voce in futurum condemnabuntur, quanto magis hi qui auferunt pauperibus quod non dederunt. Quapropter Episcopi qui nihil ex proprio suo Ecclesiæ Christi compensaverunt, bene divinam sententiam metuant, & liberos ex familia Ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant. Impium est enim ut qui res suas Ecclesiæ Christi non contulerit, damnum inferat, & jus Ecclesiæ alienare contendat. Tales igitur liberos successor Episcopus absque aliqua oppositione ad jus Ecclesiæ revocabit, quia eos non æquitas, sed improbitas, absolvit. Col. 307.

De eo qui de objectis se expurgare noluerit.

Ivo par. 16. c. 343. Capitulo Karoli III. tit. 2. c. 9.

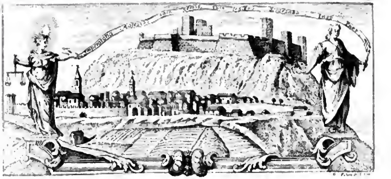
XVI. Probat ille vera esse quæ adversum se dicta sunt qui ad ea confutanda minime vult adesse. Vnde in secularibus legibus invenitur scriptum: Injuste victus infra tres menses reparet causam. Quod si facere neglexerit, sententia quæ adversus eum collata fuerit perseveret. Et ne sit vobis contrarium vel etiam ne miremini quod de secularibus legibus locutus sum in nostro judicio, quia Col. 308. ecclesiasticæ leges & divinæ eas recipiunt.

Vt quos regia potestas in gratiam receperit, his etiam minores potestates communicent.

Ivo par. 14. c. 100. & ep. 61. 171. Concil. Tolet. XII. c. 3.

XVII. Si quos culpatorum regia potestas aut in gratiam benignitatis receperit aut mensæ suæ participes effecerit, hos etiam sacerdotum & populorum conventus suscipere in ecclesiastica communione debebit; ut quod principalis pietas recipit, nec a sacerdotibus Dei extraneum habeatur.

MAR.

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 369.

MARCVLFI MONACHI FORMVLARVM LIBRI DVO.

IN DEI NOMINE.

INCIPIT PRÆFATIO LIBRI HVIVS.

DOMINO fancto, meritis beatiffimo, & apoftolico femper honore fufcipiendo, omnique præconio laude celebrando Domno ac reverentiffimo Papæ Landerico Marculfus ultimus ac viliffimus omnium monachorum. Vtinam, fancte pater, juffionem veftram tam efficaciter quam fpontanee obtemperare valuiffem, quia jam fupra vires meæ poffibilitatis conatus fum injunctum a vobis fubire negotium, cum fere feptuaginta aut amplius annos expleam vivendi; & nec jam tremula ad fcribendum manus eft apta, nec ad videndum mihi oculi fufficiunt caligantes, nec ad cogitandum fufficit hebetudo mentis. Quia juxta dictum cujusdam prudentiffimi viri, in pueris crefcit fenfus, in juvenibus viget, in fenibus minuitur. (Col. 370.) Propterea qui eleganter facere non potui ut volui, feci tamen ordinate ut potui, non folum ea quæ juffiftis, verum etiam multa alia in hac fcedola, tam præceptiones regales, quam chartas pagenfes, juxta fimplicitatis A & rufticitatis meæ naturam intimare curavi. Scio enim multos fore & vos & alios prudentiffimos viros & eloquentiffimos ac rhetores & ad dictandum peritos, qui ifta fi legerint, pro minima & velut diliramenta, eorum comparata fapientiæ, reputabunt, vel certe legere dedignabunt. Sed ego non pro talibus viris, fed ad exercenda initia puerorum, ut potui, aperte & fimpliciter fcripfi. Cui libet, is exinde aliqua exemplando faciat. Si vero difplicet, nemo cogit invitum; nec præjudicat mea rufticitas eruditorum & rhetorum floribus verborum & eloquentiæ facundiæ. Sunt præterea nonnulla negotia hominum, tam in palatio, (Col. 371.) quam in pago, quæ fcribi non queunt antequam invicem conferantur, & juxta propofitio- B nes vel refponfiones eloquia eorum tunc fcribantur & gefta. Ego vero hæc quæ apud majores meos, juxta confuetudinem loci quo degimus, (Col. 372.) didici, vel ex fenfu proprio cogitavi, ut potui coacervare in unum curavi, & capitula prænotavi, ut facilius quod voluerit a quærente inantea fcripto reperiantur.

Col. 371.

Incipiunt capitula fcedolæ operis hujus.

22. *Præ-*

Col. 570.

INCIPIVNT EXEMPLARIA DE DIVERSIS CONDITIONIBVS qualiter regales chartas pagenfes, cui hæc formola habere placuerit, & melius non valet, fcribantur.

De privilegio.

I. DOmino fancto & in Christo venerabili fratri illo Abbati, vel cunctæ congregationi monafterij illius in honore beatorum illorum ab illo in pago illo constructo, ille Epifcopus. Compellit nos affectio caritatis veftræ, radio inflammante divino, illa pro veftro quieti providere quæ nobis maneant ad mercedem, & ea recto tramite inconvulfo limite terminari quæ perennem deinceps propitiante Domino obtineant firmitatem; quia non minor a Domino retributio fperatur futura pro fuccidmis contemplante temporibus quam ad præfens munera pauperibus offerente. Et ne nobis aliquis detrahendo æftimet in id nova decernere carmina, dum ab antiquitus juxta conftitutionem Pontificum per regalem fanctionem monafteria fanctorum Lirinenfis, Agaunenfis, Luxovienfis, vel modo innomerabilia per omne regnum Francorum fub libertatis privilegium videntur confiftere, fed pro reverentia fanctorum beatorumque omnium fratrum implendo juffa, cuftodiendo præcepta, obedientiam propalabo. Quid vero vos vel fucceffores veftri fancto fuadente Spiritu deinceps euftodiatis, immo fanctæ illius Ecclefiæ Epifcopus debeat adimplere, huic paginæ credidimus inferendum. hoc eft, ut de veftra congregatione qui in veftro monafterio fancta debeant bajulare officia, quam Abbas cum omni congregatione popofcerit, a nobis vel a fuccefforibus noftris facros percipiant gradus, nullum pro ipforum honore præmium percepturus. altare in ipfo monafterio prædictus Epifcopus benedicat, & fanctum chrifma annis fingulis, fi voluerint poftulare, pro reverentia loci fine pretium concedat. & juxta difpenfationem divinam, cum Abbas de ipfo monafterio a Domino migraverit, quem unanimiter omnis congregatio illa monachorum ex femetipfis optimæ regula compertum & vitæ meritis congruentem elegerint, fimiliter fine præmium memoratæ urbis Epifcopus ipfe promoveat Abbatem. Nullam penitus aliam poteftatem ab ipfo monafterio, neque in rebus, neque in ordinandis perfonis, neque in villabus ibidem jam conlatis aut deinceps regio munere aut privatorum conlaturas, vel in reliqua fubftantia monafterij, nos fuccefforefque noftri Epifcopi, aut Archidiaconi, feu ceteri alij ordinatores, aut quælibet alia perfona prædictæ civitatis habere non præfumant, aut quodcumque de eodem monafterio, ficut de parrochiis aut ceteris monafteriis, muneris caufa audeant fperare aut auferre; nec de hoc quod a Deum timentibus hominibus tranfmiffum aut in altario offertum fuerit, aut facris voluminibus, vel quibufcumque fpeciebus ad ornatum divini cultus pertinet, ad præfens conlata vel deinceps conlatura fuerint, auferre præfumant. Et nifi rogatus a congregatione illa vel ab Abbate, pro oratione lucranda, nulli noftrum liceat monafterij adire fecreta aut finium ingredi fepta. Et fi ab ais illuc Pontifex poftulatus, pro lucranda oratione vel eorum utilitate, acceflerit, celebrato ac peracto divino myfterio, fimplicem ac fobriam benedictionem perceptam, abfque ullo requifitu domum ftudeat habere regreffum, ut quatenus monachi, qui folitarij nuncupantur, de perfecta quiete valeant duce Domino per tempora exultare, & fub fancta regula viventes, & beatorum patrum vitam fectantes, pro ftatu Ecclefiæ & falute Regis vel patriæ valeant plenius Dominum exorare. Et fi aliquid ipfi monachi de eorum religione tepidi aut fecus egerint, fecundum eorum regulam ab eorum Abbate, fi prævalet, corrigantur. Sin autem, Pontifex de ipfa civitate coercere debeat: quia nihil de canonica auctoritate convellitur, quicquid domefticis fidei pro quietem tranquillitatis tribuitur. Si quis autem ex nobis, quod Deus avertat, calliditate commotus, aut cupiditate præventus, ea quæ fuor fuperius comprehenfa temerario fpiritu violare præfumpferit, a divina ultione proftratus, reatu anathematis fubjaceat, & tribus annis a communione omnium fratrum fe noverit alienum. & nihilominus hoc privilegium perpetim maneat incorruptum. Quam conftitutionem noftram, ut firmis fubliftat vigoribus, & nos & fratres noftri Domini Epifcopi fubfcriptionibus manibus noftris decrevimus roborari. Actum ibi, fub die illo, anno illo.

Col. 571. Col. 572.

Conceffio Regis ad hoc privilegium.

II. Ille Rex viris apoftolicis patribus noftris, necnon & inluftribus viris illi Comiti, vel omnibus agentibus præfentibus & futuris. Oportet enim clementiæ principali ut inter ceterorum petitionibus facerdotibus debeat benignum accommodari auditum, & quod pro timore divini nominis poftulatur, ponatur proculdubio ad effectum; ut fiat in mercedem conjunctio, dum pro quietem fervorum Dei congrua impertitur petitio: quia fides perfecta non dubitat ad altiffimi gratiam pertinere quod fecundum facro eloquio præcipue a domefticis fidei devota mente impenditur, quia fcriptum eft: *Beati pauperes fpiritu, quoniam ipforum eft regnum cælorum.* Ergo dum & ille Epifcopus, Matth. 5

aut

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 379.

aut Abbas, aut inluster vir monasterium in honore sancti illius, in pago illo, aut super sua proprietate, aut super fisco, noscitur ædificasse, ubi ad præsens ille Abbas vel turba plurima monachorum adunata esse noscuntur, ad petitionem illius clementia nostra pro quiete ipsorum servorum Dei præceptionem vigoris nostri placuit propalare, sub quo tranquillitatis ordine, Domino protegente, ipsi monachi juxta religionis normam perpetim valeant residere, elegimus ut & hac serie debeat planius declarari: quia nihil de canonice institutione convellitur, quicquid ad domesticis fidei pro tranquillitatis pace conceditur. Col. 380. Nec nobis aliquis detrahendo æstimet in id nova decernere carmina, dum ab antiquitus juxta constitutionem Pontificum per regalem sanctionem monasteria sanctorum illorum vel cetera in regno nostro sub libertatis privilegium videntur consistere, ita & præsens valeat Deo adjutore constare. Ergo, si quid in villabus, mancipiis, vel reliquis quibuscumque rebus, atque corporibus, aut regio munere aut privatorum aut suprascripti illius, vel a quibuslibet est delegatum, aut deinceps fuerit additum, juxta quod ab illo Pontifice vel ceteris Domnis Episcopis ad præfato monasterio, juxta quod eorum continet privilegium, quem nobis præfatus ille protulit recensendum, sanctum esse cognovimus, nullus Episcoporum, ut diximus, nec præsens, nec qui fuerint successores, seu Archidiaconi, vel eorum ordinatores, vel qualibet persona, possit quoque ordine de loco ipso auferre, aut aliquam potestatem sibi in ipso monasterio præter quod scriptum est adaptare, vel aliquid quasi per commutationis titulum minuere, aut de ministerij ornamento vel de offertione in altario inlata abstollere, nec ad ipso monasterio vel cellulas ejus, nisi tantum pro lucranda oratione, & ipsud, si fuerit, cum voluntate Abbatis vel ejus congregationis, absque dispendio eorum, aliter accedere penitus non præsumat; quo facilius secundum delegationis votum vel hujus seriæ auctoritatem ad ipso monasterio absque ullius inquietudine ibidem cuncta proficiant in augmentis. adicientes ut nulli penitus judicum vel cuilibet hominum licentia sit de rebus præfati monasterij absque voluntate ipsorum servorum Dei in aliquo iniquitas defraudare, aut temerario spiritu suis usibus usurpare; ne, quod primitus est, & Dei iram incurrat & nostram offensam, vel a fisco grave damnum sustineat. Illud nobis pro integra mercede nostra placuit addendo, ut tam quod ex nostra largitate quam delegatione ipsius vel ceterorum aut cujuslibet ibidem est aut fuerit devoluta possessio, quoque tempora, nulla judiciaria potestas, nec præsens, nec succidiva, aut causas audiendo, aut aliquid exactando, ibidem non præsumat ingredere; sed sub omni emunitate hoc ipse monasterius vel congregatio sua sibimet omnes fredos concessus debeant possidere. Et quicquid exinde fiscus noster forsitan de eorum homines Col. 396. aut ingenuos aut servientes in eorum agros commanentes vel undecumque poterat sperare, ex indulgentia nostra in luminaribus ipsius sancti loci vel in stipendia servorum Dei, tam nobis in Dei nomine viventibus, quam per tempora succedentibus Regibus, pro mercedis compendium debeant cuncta proficere, ut pro æterna salute vel felicitate patriæ seu Regis constantiam delectet ipsis monachis immensam Domini pietatem jugiter implorare. Quem præceptum decreti nostri, Christo in omnibus suffraganti, ut firmior habeatur, & perenniter conservetur, subscriptione manus nostræ infra studuimus peragrari.

Emunitate regia.

III. Maximum regni nostri augere credimus munimentum, si beneficia opportuna locis Ecclesiarum, *aut cui volueris dicere*, benivola deliberatione concedimus, ac Domino protegente stabiliter perdurare conscribimus. Igitur noverit solertia vestra nos ad petitionem apostolico viro Domno illo illius urbis Episcopo talem pro æterna retributione beneficium visi fuimus indulsisse ut in villabus Ecclesiæ domus illius, quas moderno tempore aut nostro aut cujuslibet munere habere videtur, vel quas deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas ampliare, nullus judex publicus ad causas audiendo aut freda undique exigendum nullo umquam tempore non præsumat ingredere; sed hoc ipse Pontifex, vel successores ejus, propter nomen Domini, sub integræ emunitatis nomine valeant dominare. Statuentes ergo ut neque vos, neque juniores neque successores vestri, nec nulla publica judiciaria potestas quoque tempore in villas ubicumque in regno nostro ipsius Ecclesiæ aut regie aut privatorum largitate conlatas, aut qui inantea fuerint conlaturas, aut ad audiendum altercationes ingredere, aut freda de quaslibet causas exigere, nec mansiones aut paratas vel fidejussores tollere non præsumatis; sed quicquid exinde aut de ingenuis aut de servientibus ceterisque nationibus quæ sunt infra agros vel fines seu supra terras prædictæ Ecclesiæ commanentes fiscus aut de freda aut undecumque poterat sperare, ex nostra indulgentia pro futura salute in luminaribus ipsius Ecclesiæ per manum agentium eorum proficiat in perpetuum. Et quod nos propter nomen Domini & animæ nostræ remedium seu nostra subsequenti progenie plena devotione indulsimus, nec regalis sublimitas nec cujuslibet judicum sæva cupiditas Col. 397. refragare tentet. Et ut præsens auctoritas tam præsentibus quam futuris temporibus inviolata Deo adjutore permaneat, manus nostræ subscriptionibus infra roborare decrevimus.

Confirmatio de emunitate.

IV. Principali quidem clementiæ cunctorum decet accommodare aure benigna; præcipue quæ pro compendio animarum a præcedentibus Regibus parentibus nostris ad loca sanctorum probantur esse indulta, devota debemus mente perpendere, & congrua beneficia, ut mereamur in mercedem esse participes, non negare, sed robustissimo jure per nostris oraculis confirmare. Igitur apostolicus vir ille, illius civitatis Episcopus, clementiæ regni nostri suggessit eo quod ille Rex per suam auctoritatem sua manu subscriptam de villas Ecclesiæ suæ illius, quod ad præsens possidebat, vel quod a Deo timentibus hominibus ibidem inantea delegabatur, integram emunitatem concessisset ut nullus judex publicus ad causas audiendum, vel freda exigendum, nec mansiones aut parata faciendum, nec fidejussores tollendum, nec homines ipsius Ecclesiæ de quaslibet causas distringendum, nec nullas redhibitiones requirendum, ibidem ingredere non debeant. Unde & ipsam præceptionem jamdicto Principe, seu & confirmationes illorum Regum, eorum manibus roboratas, antedictus Pontifex nobis ostendit relegendas & ipse

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 377

ipse beneficius circa eodem vel memorata Ecclesia sua, sicut a supradictis Principibus fuit indultum, moderno tempore asserit esse conservatum. Sed pro firmitatis studium petit celsitudinem nostram ut hoc denuo circa eodem vel memorata Ecclesia sancti illius nostra deberet auctoritas generaliter confirmara; cujus petitionem pro reverentia ipsius sancti loci, ut mereamur in mercedem sociari, plenissima voluntate præstitisse vel confirmasse cognoscite. Præcipientes ergo jubemus ut sicut constat ab antedictis Principibus de villis præfata Ecclesiæ Domni illius integra emunitas absque introitu judicum fuit concessa, ita & inantea auxiliante Domino inspectas priorum Principum auctoritates omnimodis conserventur; & neque vos, neque juniores neque successores vestri, vel quislibet de judiciaria potestate in villas antedictæ Ecclesiæ, quas moderno tempore ubicunque in regno nostro possidere noscuntur, vel (Col. 378.) quæ inantea a Deum timentibus hominibus fuerint conlatæ, tam de ingenuis, quam de servientibus vel quibuslibet nationibus hominum in prædictæ Ecclesiæ villas commanentes, nec ad agendum, nec freda exigendum, nec fidejussores tollendum, nec mansiones aut paratas faciendum, nec eos de quaslibet causas distringendum, nec nullas redhibitiones requirendum, ibidem ingredere non præsumatis; sed sicut ipse beneficius a jam dictis Principibus ad jam dicta Ecclesia fuit indultus & usque modo conservatus, ita & deinceps per hanc nostram auctoritatem generaliter confirmatum in Dei nomine perenniter maneat inconvulsum; & quicquid exinde fiscus noster poterat sperare, in luminaribus ipsius Ecclesiæ in perpetuum proficiat. Et ut hæc auctoritas tam præsentibus quam futuris temporibus inviolata Deo adjutore possit constare, subtus eam propria manu decrevimus roborare.

Præceptum de episcopatu.

V. Ille Rex viro apostolico illo Episcopo. Quamvit nos administrandum gubernandumque rerum statum præcelsis occupationibus regiæ sollicitudinis cura constringat, nihil tamen tam principali quam Principe dignum est ut cum a pastorali paululum aberiat plebs destituta præsidio, pro salute animarum hujusmodi personis locis celsioribus pontificalem prospiciat committere dignitatem in quibus maneat dupliciter sermo, ut populus magistrum, actus Christi imitetur discipulus; qui plebem non minus pietate quam severitate constringat, qui sciat commissa sibi talenta assiduæ prædicationis sermonibus expolire, & adquisita multiplicataque gregis sui salute, ad ovile dominico nullis maculis sordidato valeat præsentare. Et quia cognovimus sanctæ recordationis Domno illo urbis illius aurestite evocatione divina ab hac luce migrasse, de cujus successore sollicitudine congrua una cum Pontificibus vel proceribus nostris plenius tractantes, decrevimus inlustri viro aut venerabili illo in ipsa urbe pontificalem in Dei nomine committere dignitatem; quem plerunque apud animos nostros & actio probata commendat, & nobilitatis ordo sublimat, ac morum probitas, vel mansuetudinis & prudentiæ honestas exornat. Qua de re statuta præsentibus ordinamus ut cum adunatorum caterva Pontificum, ad quos tamen nostræ serenitatis devotio (Col. 379) scripta pervenit, ipsum, ut ordo postulat, benedicere vestra industria studeat & voluntatis nostræ A deliberationem reseratis oraculis publicare, atque effectum Domino annuente sortire: quatenus dum Ecclesiam sibi a dispensatione divina commissam strenue regere atque gubernare videtur, nobis apud æternum retributorem mercedem suffragia largiantur, & ille pro peccatorum nostrorum mole indesinenter immensum Dominum debeat deprecare.

Indiculus Regis ad Episcopum ut alium benedicat.

VI. Domino sancto sedis apostolicæ dignitate colendo in Christo patri illi Episcopo ille Rex. Credimus jam ad vestram reverentiam pervenisse B sanctæ recordationis illum illius urbis antistitem evocatione divina de præsentis seculi luce migrasse: de cujus successore sollicitudine congrua, cum Pontificibus vel primatibus populi nostri pertractantes, decrevimus inlustri viro illo, aut venerabili viro illo, ad prælatam urbem pontificalem regulariter Christo auspice committere dignitatem. Et ideo salutationum jura dignum debitu honore solventes, petimus ut cum ad vos pervenerit, ipsum, ut ordo postulat, benedicere vestra sanctitas non moretur, & junctis vobiscum vestris comprovincialibus, ipsum in suprascripta urbe Pontificem consecrare Christo auspice debeatis. Agat ergo almitas vestra ut & nostram voluntatem devotionis incunctanter debeatis implere, & C tam vos quam ipse pro stabilitate regni nostri jugi invigilatione plenius exoretis.

Consensus civium pro episcopatu.

VII. Suggestio piissimo ac præcellentissimo Domno illo Regi vel seniori commune illius, a servis vestris, quorum subscriptiones vel signacula subter tenentur inserta. Principalitatis vestræ circumspecta clementia novit justa petentibus dignanter adnuere, suo moderaminis judicio ponderante, præsertim cum illa deposcuntur generali prece, cunctorum voce, communiter quod proficiat, constanter Ecclesiæ regimen pullulare quod & ipse regali clementiæ prosit salutis pariter ac mercedis. D Quoniam sanctæ memoriæ vir apostolicus ille, illius urbis Episcopus, fine adpropinquante ab hac luce migravit, tempore naturæ complente, ne destitutæ simus, quod absit, oves decedente pastore, in loco ejusdem suppliciter postulamus ut instituere dignemini inlustrem virum illum aut venerabilem illum cathedræ illius successorem, in quo (Col. 380.) est prosperitas sublimis, ingenuitas nationis, elegantia refulgens, diligentia castitatis, caritatis locuples voluntas. Inretragabiliter manu nostra hunc consensum decrevimus roborare.

Charta de ducatu, patritiatu, vel comitatu.

VIII. Præspicue regalis in hoc perfecta conlaudatur E clementia ut inter cuncto populo bonitas & vigilantia requiratur personarum; nec facile cuilibet judiciariam convenit committere dignitatem, nisi prius fides seu strenuitas videatur esse probata. Ergo dum & fidem & utilitatem tuam videmur habere compertam, ideo tibi actionem comitatus, ducatus, ac patritiatus in pago illo, quem antecessor tuus ille usque nunc visus est egisse, tibi ad agendum regendumque commisimus; ita ut semper erga regimine nostro fidem inlibatam custodias, & omnis populus ibidem com-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 380.

commanentes, tam Franci, Romani, Burgundiones, quam reliquas nationes fub tuo regimine & gubernatione degant & moderentur, & eos recto tramite fecundum legem & confuetudinem eorum regas, viduis & pupillis maximus defenfor appareas, latronum & malefactorum fcelera a te feveriffime reprimantur; ut populi bene viventes fub tuo regimine gaudentes debeant confiftere quieti; & quicquid de ipfa actione in fifci ditionibus fperatur, per temetipfum annis fingulis noftris ærariis inferatur.

Indiculus ad alium Regem, cum legatio dirigitur & verbis fuggeritur commendatitius.

IX. Domino gloriofo atque præcellentiffimo fratri illo Regi in Dei nomine ille Rex. Defideratus eventus fideliffimam nobis obtulit facultatem, qua veftræ ferenitati falutationis honorificentiam præbeamus, eo videlicet dilectionis affectu profperitatem veftræ celfitudinis cognofcere cupientes quo veftram gloriam erga nos fraternitatis individuam arbitramur. Proinde præfentes viros inluftres illo & illo ad præfentiam fraternitatis veftræ direximus; quibus, ut veftram gloriam condecet, benigniffima tranquillitate fufceptis, petimus ut dum officium legationis injunctæ peregerit, refponfis veftræ clementiæ præmoniti, ad referendum falutis indicium facris veftris litteris honorentur.

Refcriptio ad Regem.

X. Domino gloriofiffimo atque præcellentiffimo & a nobis cum fummo caritatis vinculo in amore Chrifti amplectendo illo Regi ille Rex. Col. 382. Apices veftræ celfitudinis per magnificos & inluftres viros illo & illo fumma cum aviditate nos accepiffe comperite, per quos veftræ celfitudinis falutationum munera, ut condecet, præmittentes, & quæ circa vos funt profpera cognofcentes, gavifi, ipfos in veftro amore, tales ut concedet viros, devotione benigniffima fufcepimus, officium legationis fibi a vobis injunctum noftris auribus pandiderunt; fed omnia a nobis in refponfis accepta, quid cum feliciter in Dei nomine remeaverint, celfitudinis veftræ auribus debeant enarrare.

Tractoria Legatariorum vel minima facienda ifius inftar.

XI. Ille Rex omnibus agentibus. Dum & nos in Dei nomine apoftolico viro illo necnon & inluftre viro illo partibus illis legationis caufa direximus, ideo jubemus ut locis convenientibus eifdem a vobis evectio fimul & humanitas miniftretur, hoc eft, veredos five paraveredos tantos, pane nitido modios tantos, vino modios tantos, cervifa modios tantos, lardo libras tantas, carne libras tantas, porcos tantos, porcellos tantos, vervices tantos, agnellos tantos, aucas tantas, fafianos tantos, pullos tantos, ova tanta, oleo libras tantas, garo libras tantas, melle tantas, aceto tantas, cymino libras tantas, pipere tantas, cofto tantas, gariofile tantas, fpico tantas, cinamo tantas, granomaftice libras tantas, dactylas tantas, piftacias tantas, amandolas tantas, cereos librales tantos, cafeo libras tantas, falis tantas, olera, legumina, ligna, carra tanta, faculas tantas, itemque victum ad caballos eorum, fœno carra tanta, fuffufo modios tantos. Hæc omnia diebus fingulis tam ad ambulandum quam ad nos in Dei nomine revertendo unufquifque veftrum per loca confuetudinaria eifdem miniftrare & adimplere procuretis; qualiter nec moram habeant, nec injuriam perferant, fi gratiam noftram optatis habere.

Præceptum donationis.

XII. Dum Dominus omnipotens, creator cæli & terræ, permifit, juxta quod legitur, in principio mafculum & feminam copulæ fociari confortio dicens, *Relinquet homo patrem & matrem fuam, & adhærebit uxori fuæ, & erunt duo in carne una*, (Gen. 2.) fi aliquid pro amore dilectionis inter fe invicem condonare decreverint, hoc noftra ferenitas in idipfis non renuit confirmare. Igitur venientes ille & illa ibi in palatio noftro, (Col. 381.) pro eo quod filiorum procreationem inter fe minime habere videntur, omnes res eorum inter fe per manu noftra vifi funt condonaffe, & fi ita convenit villas aliquas inter fe vifi funt condonaffe. Dedit igitur prædictus vir ille per manu noftra jam dictæ conjugi fuæ illi villas nuncupantes illas, fitas in pago illo, quas aut munere regio, aut de alode parentum, vel undecunque ad præfens tenere videtur, cum terris, domibus, & cetera. Similiter in compenfatione rerum dedit prædicta femina antedicto jugali fuo illo villas nuncupantes illas, fitas in pago illo, cum tertis, & cetera, feu præfidio domus eorum, argentum & aurum, fabricaturas, drappos, veftimenta, vel omne fupellectile eorum, pars parti per manu noftra vifi funt condonaffe; ita ut dum pariter advixerint in hunc feculum, omnes res fuprafcriptas ab utrafque partes pariter debeant poffidere: vel fi eis pro animabus eorum aliquid exinde ad loca fanctorum dare decreverint, voluntatis eorum liberum maneat arbitrium, & qui pari fuo ex ipfis in hunc feculum fuppreftis extiterit, ambabus rebus, quamdiu advixerit, ufufructuario ordine debeat poffidere; poft amborum de hac luce difceffum, ficut eorum delegationes continentur, tam ad loca fanctorum quam benemeritis vel eorum propinquis debeant revertere heredibus tam fuprafcriptas villas quam & de præfidio eorum, quicquid morientes reliquerint. Propterea per præfentem præceptum decernimus ac jubemus ut dum taliter fuprafcriptis illis decrevit voluntas, & per manu noftra invicem condonatum effe dinofcitur, per hunc præceptum robuftiffimo jure fuffultum atque firmatum, quicquid fuperius continetur, auxiliante Domino cum Dei & noftra gratia debeat perdurare; ita ut nulla refragatio nec de parte fifci noftri, nec a parentibus eorum propinquis, nec a quocunque poffit convelli, fed omni tempore maneat inconvulfum. Quam vero auctoritatem, ut firmior habeatur, vel per tempora confervetur, manu propria fubter eam decrevimus roborare.

Præceptum de lafuverpo per manum Regis.

XIII. Quicquid enim in præfentia noftra agitur, vel per manu noftra videtur effe tranfvulfum, volumus ac jubemus ut maneat in pofterum robuftiffimo jure firmiffimum. Ideoque veniens ille fidelis nofter ibi in palatio noftro in noftra vel procerum noftrorum præfentia villas nuncupantes illas, fitas in pago illo, fua fpontanea voluntate nobis per fiftucam vifus eft leu- (Col. 383.)

seuvarpisse vel condonasse, in ea ratione si ita convenit, ut dum vixerit eas ex nostro permisso sub usu beneficio debeat possidere; & post suum discessum, sicut ejus adfuit petitio, nos ipsas villas fideli nostro illo plena gratia visi sumus concessisse. Quapropter per præsentem decernimus præceptum, quod perpetualiter mansurum esse jubemus, ut dummodo taliter ipsius illius decrevit voluntas quod ipsas villas in suprascripta loca nobis voluntario ordine visus est lesseuvarpisse vel condonasse, & nos prædicto viro illo ex nostra munere largitatis, sicut ipsius illius decrevit voluntas, concessimus, hoc est, tam in terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, ad integrum quicquid ibidem ipsius illius portio fuit, dum advixerit, absque aliqua deminuatione, de qualibet in usufructuario ordine debeat possidere, & post ejus discessum memoratus ille hoc habeat, teneat, & possideat, & suis posteris aut cui voluerit ad possidendum relinquat. Et ut hæc auctoritas.

Prologi de cessionibus Regis.

XIV. Merito largitatis nostræ munere sublevantur qui parentibus nostris vel nobis ab adolescentia ætatis eorum instanti famulantur officio. ITEM ALIO. Præcipue compendiis regalibus illud adscribitur quod pro contemplatione servitutis fidelibus suis concedente Domino consultissime muneratur. ITEM ALIO AD LOCO SANCTO. Nihil, ut ait Apostolus, in hoc mundo intulimus, nec quicquam ex eo auferre nobiscum poterimus, nisi quod ob animæ salutem locis sanctorum devote Domino offerentes impertire videmur. Ergo cognoscat magnitudo seu strenuitas vestra nos inlustri viro illi promptissima voluntate villa nuncupante illa, sita in pago illo, cum omni merito & termino suo, in integritate, sicut ab illo aut a fisco nostro fuit possessa, vel moderno tempore possidetur, visi fuimus concessisse. Quapropter præsentem auctoritatem nostram decernimus, quod perpetualiter mansuram esse jubemus, ut ipsa villa illa antedictus vir ille, ut diximus, in omni integritate, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, farinariis, adjacentiis, appendiciis, vel qualibet genus hominum ditioni fisci nostri subditum, qui ibidem commanent, in integra emunitate, absque ullius introitu judicum, de quaslibet causas freda exigendum, perpetualiter habeat concessa; ita ut eam jure proprietario absque ullius expectata judicum traditione habeat, teneat, atque possideat, & suis posteris, Domino adjuvante, ex nostra largitate, aut cui voluerit ad possidendum relinquat, vel quicquid exinde facere voluerit, ex nostro permisso liberam in omnibus habeat potestatem. Et ut hæc auctoritas.

Cessio Regis ad loco sancto

XV. Cognoscat magnitudo seu utilitas vestra nos propter nomen Domini ad basilica illa vel illa, ubi apostolicus pater noster ille aut venerabilis vir ille Abbas præesse videtur, villa nuncupante ille, sita in pago illo, quam usque nunc fiscus noster aut illa tenuit, promptissima devotione cum omni integritate visi fuimus concessisse. Quapropter per præsentem auctoritatem nostram decernimus, quod perpetualiter mansuram esse jubemus, ut ipsa villa memorata Ecclesia illa, vel antedictus Pontifex, aut ille Abbas, ut diximus, in omni integritate cum terris, & cætera quæ superius sunt, ita ut eam & ipsi & successores sui habeant, teneant, & possideant, vel quicquid exinde ad profectum Ecclesiæ illius aut basilicæ facere voluerint, ex permisso nostro in omnibus habeant potestatem. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur vel per tempora conservetur, manus nostræ subscriptionibus subter eam decrevimus roborare.

Confirmatio.

XVI. Quem divina pietas sublimatur ad regnum, condecet facta conservare parentum: præcipue quæ pro compendiis Ecclesiarum aut locis sanctorum e regali clementia pro æterna retributione probatur esse indultum, oportet conservare in ævum. Igitur apostolicus vir pater noster in Christo ille illius urbis Episcopus clementiæ regni nostri detulit in notitia quod ille Rex per sua præceptione sua manu subscripta ad Ecclesia illius, cui præesse dinoscitur, villa nuncupante illa, sita in pago illo, cum integritate sua, sub omni emunitate, absque ullius introitu judicum de quaslibet causas freda exigendum, propter nomen Domini concessisset; & ipsam præceptionem se præ manibus habere adfirmat, & memoratam villam ipse Pontifex sub eodem modo ad partem Ecclesiæ possidere videtur, petit celsitudini nostræ ut hoc circa eodem vel memorata Ecclesia Domini illius per nostris deberemus confirmare oraculis. quod nos propter nomen Domini & reverentia ipsius sancti loci vel merita præfato Pontifice gratante animo præstitisse & confirmasse cognoscite. Præcipientes enim ut sicut constat præfata villa a jamdicto Principe memoratæ Ecclesiæ illius cum integritate sub omni emunitate fuisse concessa, & eam ad præsens possidere videtur, inspecta ipsa cessione, per hunc præceptum plenius in Dei nomine confirmamus, sub eo ordine & ipse & successores ejus vel memorata Ecclesia Domini illius illam teneant & possideant, & eorum successoribus ad possidendum relinquant, vel quicquid exinde pro opportunitate ipsius sancti loci faciendum decreverint, ex nostro permisso liberam habeant potestatem. Et ut hæc auctoritas. & cetera.

Item confirmatio ad secularibus viris.

XVII. Regiam consuetudinem exercemus, & fidelium nostrorum animos adhortamus, si petitionibus nostrorum fidelium libenter annuimus, & eas in Dei nomine effectui mancipamus. Igitur inlustris vir ille clementiæ regni nostri suggessit eo quod ante hos annos ille quondam Rex parens noster villam aliquam nuncupante illa, sitam in pago illo, quam antea ad fisco suo adspexerat, & ille tenuerat, pro fidei sui respectu, ejus meritis compellentibus, cum omni integritate ad ipsa villa aspicientem per suam præceptionem sua manu roboratam in integra emunitate absque ullius introitu judicum de quaslibet causas freda exigendum eidem concessisset. Unde & ipsam præceptionem antedicto Principe nobis ostendit relegendam, & memorata villa ad præsens sub eodem modo possidere videtur. Petiit

ergo

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 383. ergo ut hoc circa eodem nostra plenius deberet A auctoritas generaliter confirmare. cujus petitionem pro respectu fidei suæ sicut unicuique de fidelibus nostris justa petentibus nequivimus denegare, sed gratanti animo præstitisse & confirmasse cognoscite. Præcipientes ergo ut sicut constat antedicta villa illa cum omni integritate sua ab ipso Principe illo memorato sui fuisse concessa,
Col. 384. & eam ad præsens jure proprietario possidere videtur, per hunc præceptum plenius in Dei nomine confirmatum, inspecta ipsa præceptione, & ipse & posteritas ejus eam teneant & possideant, & cui voluerint ad possidendum relinquant, vel quicquid exinde facere decreverint, ex nostro permissu libero perfruantur arbitrio. Quam vero auctoritatem, ut firmior habeatur, B & per tempora conservetur, propria manu subter eam decrevimus roborare.

De Regis antrustione.

XVIII. Rectum est ut qui nobis fidem pollicentur inlæsam, nostro tueantur auxilio. Et quia ille fidelis Deo propitio noster veniens ibi in palatio nostro una cum arimania sua in manu nostra trustem & fidelitatem nobis visus est conjurasse, propterea per præsentem præceptum decernimus ac jubemus ut deinceps memoratus ille in numero antrustionum computetur. Et si quis fortasse eum interficere præsumpserit, noverit se vuirgildo suo solidis sexcentis esse cul- C pabilem judicetur.

Præceptum de clericata.

XIX. Si eis qui se ad onus clericati transferre deliberant licentiam non negamus, retributorem Dominum exinde habere confidimus, quia
Prov. 3. scriptum est: *Noli prohibere benefacere ei qui potest. Si vales, & ipse benefac.* Igitur veniens ille ad nostram præsentiam petiit serenitati nostræ ut ei licentiam tribuere deberemus qualiter comam capitis sui ad onus clericati deponere deberet, & ad basilicæ ille aut monasterio deservire deberet. quod nos propter nomen Domini hoc eidem gratante animo præstitisse cognoscite. Præ- D cipientes ergo jubemus ut si memoratus ille de caput suum bene ingenuus esse videtur, & in poleptico publico censitus non est, licentiam habeat comam capitis sui tonsurare & ad suprascripta basilica vel monasterio deservire vel pro nobis Domini misericordiam attentius exorare.

De divisione, ubi Regis accesserit Missus.

XX. Dum & divisio vel exæquatio inter illum & illum seu consortes eorum de alode illo aut de agro illo celebrari debetur, & quatenus petitio illorum adfuit ut Missus de palatio nostro ad hoc inter eos dividendum vel exæquandum accedere deberet, ideo cognoscite quod nos E Misso nostro inlustre viro illo ad hoc inter eos exæquando visi fuimus direxisse. Propterea per præsentem decernimus præceptum ac jubemus ut
Col. 387 ipsum in hoc vos recipere faciatis, & unicuique ex ipsis juste debita portionem terminetur, & decima illius sumptus litis quod exinde in fisci ditionibus, tam de terra, vineis, mancipiis, vel undecunque redebetur, ipse vir ille habeat ex nostra indulgentia concessum, vel quicquid exinde facere voluerit liberam habeat potestatem.

De causas alterius receptas.

XXI. Fidelis Deo propitio noster ille ad nostram veniens præsentiam suggessit nobis eo quod propter simplicitatem suam causas suas minime possit prosequere vel admallare, clementiæ regni nostri petiit ut inluster vir ille omnes causas suas in vice ipsius tam in pago quam in palatio nostro admallandum prosequendumque recipere deberet, quod in præsenti per fistucam eas eidem visus est commendasse. Propterea jubemus ut dum taliter utriusque decrevit voluntas, memoratus ille vir omnes causas lui ubicunque prosequere vel admallare deberet, ut unicuique pro ipso vel hominibus suis, reputatis conditionibus, & directum faciat, & ab aliis simili modo veritatem recipiat, sic tamen quamdiu amborum decrevit voluntas.

Præceptum denariale.

XXII. Et quia apostolicus aut inluster vir ille servo suo nomine illo per manum illius in nostra præsentia jactante denario secundum legem Salicam dimisit ingenuum, ejus quoque absolutionem per præsentem auctoritatem nostram firmamus; præcipientes enim ut sicut & reliqui mansoarij, qui per talem titulum a jugo servitutis in præsentia Principum noscuntur esse relaxati ingenui, ita & amodo memoratus ille per nostro præcepto plenius in Dei nomine confirmetur nullum inquietantem Deo auxiliante perennisque temporibus cum Dei & nostra gratia valeat permanere bene ingenuus atque securus.

Charta de causa suspensa.

XXIII. Cognoscat magnitudo seu utilitas vestra, dum & nos ad præsens apostolico viro illo aut inlustri viro pro nostris utilitatibus ibi ambulare præcepimus, ideo jubemus ut dum illis partibus fuerit demoratus, omnes causas suas suisque amicis aut gasindis, seu undecunque ipsi legitimo redebit mitio, in suspenso debeant residere. Propterea per præsentem decernimus ac jubemus præceptum ut interim quod de illis partibus revertitur, omnes causas ejus aut amicorum suorum, tam illorum qui cum ipso pergunt, quam qui ad propria eorum resident, vel Col. 388 undecunque ipse legitimo redebit mitio, in suspenso resideant, & postea unicuique pro ipsis de reputatis conditionibus & justitiam reddat & ab aliis simili modo veritatem percipiet.

Charta de mundeburde Regis & Principis.

XXIV. Rectum est ut regalis potestas illis tuitionem impertiat quorum necessitas comprobatur. Igitur cognoscat magnitudo seu utilitas vestra quod nos apostolico aut venerabile viro illo de civitate aut de monasterio in honore sancti illius constructo, cum omnibus rebus vel hominibus suis aut gasindis, vel amicis, seu undecunque ipse legitimo reddebit mitio, juxta ejus petitionem, propter malorum hominum inlicitas infestationes, sub sermone tuitionis nostræ eum suscepisse, ut sub mundeburde vel defensione inlustris viri illius Majoris domus nostri cum omnibus rebus præfatæ Ecclesiæ aut monasterij quietus debeat residere, & sub ipso viro illo inlustris vir ille causas ipsius Pontificis aut Abba-

Baluz. Edit. Tom. II. Col. 318.

Abbatis vel Ecclesiæ aut monsterij, vel qui per eum sperata videntur, vel undecunque legitimo reddebit mittio, tam io pago quam in palatio nostro persequi deberet. Propterea per præsentem decernimus ac jubemus præceptum ut memoratus Pootifex aut Abba sub nostro sermone & mundeburde antedicti viri quietus resideat, & nec vos nec juniores aut successores vestri vel quislibet eum de inquisitis occasionibus injuriare nec inquietare oon præsumatis. Et si aliquas causas adversus eum vel suo mittio surrexerint, quæ in pago absque ejus gravi dispendio definitæ non fuerint, in nostri præsentia reserventur. Quam præceptionem, ut firmior habeatur, propria manu subscripsimus.

Prologus de Regis Judicio, cum de magna re duo causantur simul.

XXV. Cui Dominus regendi curam committit, cunctorum jurgia diligenti examinatione rimari oportet, ut juxta propositiones vel responsiones alloquia inter alterutrum salubris donetur sententia; quo fiat ut & nodos causarum vivacis mentis acumen coerceat, & ubi prælucet justitia, illuc gressum deliberationis imponat. Ergo cum nos in Dei nomine ibi io palatio nostro ad universorum causas recto judicio terminandas una cum Domnis & patribus nostris Episcopis, vel cum pluribus optimatibus nostris illis, patribus illis, referendariis illis, domesticis illis, vel senisealcis illis, cubiculariis, & illo Comite palatij, vel reliquis quampluribus nostris fidelibus resideremus; ibique veniens ille illum interpellavit, cum diceret. & cetera.

Col. 319.

Indiculus commonitorius ad Episcopum.

XXVI. Domino sancto & apostolica sede colendo Domno & in Christo patri illi Episcopo ille Rex. Fidelis Deo propitio noster ille ad præsentiam nostram veniens suggessit nobis eo quod villa aliquante nuncupante illa, quæ ad eum de parte illius pervenire debuerat, post vos retineatis indebite, & nullam justitiam vobiscum ob hoc possit consequere. Propterea præsentem indiculum ad coronam beatitudinis vestræ direximus, ut & pro nobis orare debeatis, & si taliter agitur, antedicto illo de suprascripta villa legibus revestire faciatis. Certe si nolueritis, & aliquid contra hoc habueritis opponere, vosmetipsi per hunc indiculum commoniti, aut Missus in persona vestra instructus, nunc ad oostram veniatis præsentiam, ipsius lui ad hoc dando responsum.

Item indiculus ad Episcopum pro alio distringendo.

XXVII. Domino sancto & apostolico Domno & patri illi Episcopo ille Rex. Veniens ille ad præsentiam nostram suggessit quasi Abba vester, aut Clericus, vel homo vester ille, eidem servo suo pee fortiam tulisset, vel post se retineat injuste, & nulla justitia cum eodem ex hoc consequere possit. Propterea præsentem indiculum ad sanctitatem vestram direximus, per quem petimus ut & pro nobis orare dignetis, & si taliter agitur, ipso Abbate vestro aut Clerico præsentaliter constringatis qualiter si ita agitur, hanc causam contra jamdicto illo legibus studeat emendare. Certe si noluerit, & aliquid contra hoc habuerit quod opponat, ipso illo per fidejussores positos tunc ad nostram studeatis dirigere præsentiam.

Charta audientiale.

XXVIII. Ille Rex vir inluster illo Comite. Fidelis Deo propitio noster ille ad præsentiam nostram veniens clementiæ regni nostri suggessit eo quod pagensis vester ille eidem terram suam in loco nuncupante illo per fortiam tulisset & post se retineat injuste, & nullam justitiam ex hoc apud ipsum consequi possit. Propterea ordinationem præsentem ad vos direximus; per quam omnino jubemus ut ipso illo taliter constringatis qualiter si ita agitur, hanc causam contra jam dicto illo legibus studeat emendare. Certe si noluerit, & ante vos recte non finitur, memorato illo tultis fidejussoribus Kalendas illas ad nostram eum omnimodis dirigere faciatis præsentiam. Col. 320.

Indiculus ad laico.

XXIX. Ille Rex vir inluster illi. Fidelis noster ille ad præsentiam nostram veniens nobis suggessit quasi vos eum nulla manente causa in via adsallissetis & graviter livorassetis, & rauba sua in solidos tantos eidem tulissetis vel post vos retineatis indebite, & nullam justitiam ex hoc apud vos consequere possit. Propterea præsentem indiculum ad vos diximus, per quem omnino jubemus ut si taliter agitur, de præsente hoc contra jamdicto illo legibus studeatis emendare. Certe si nolueritis, & aliquid contra hoc habueritis quod opponere, non aliter fiat nisi vosmetipsi per hunc indiculum commoniti Kalendas illas proximas ad nostram veniatis præsentiam eidem ob hoc integrum & legale dare responsum.

Commutatio cum Rege.

XXX. Ille Rex illo Regi. Nihil sibi quisque cernitur minuendo quicquid e contra recipitur in augmento. Dum inter nos & inlustre viro illo unanimiter convenit ut loca aliqua inter nos commutare deberemus, nos dedimus ei locello nuncupante illo in pago illo, cum colonicas illas vel omnes adjacentias eorum & merito suo, tam domibus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, vel reliquis quibuscunque beneficiis, quodcunque ille vel fiscus noster io ipsa loca tenuisse noscitur. Et ipse hæc contra dedit nobis omni portione sua quod in villa illa in pago illo habuisse visus est, cum itemque domibus, mancipiis, vineis, silvis, vel reliquis quibuscunque beneficiis, quæcunque ibidem habuit, & nos pro animæ nostræ remedium ibi dedimus. Quapropter hunc præceptum ad modum commutationis ipsius viro fieri decrevimus, ut a præsente die ipsa locella cum omnia superius scripta vel cum omni integritate sua, quicquid, ut diximus, ille vel fiscus noster ibidem tenuit, ipse ille hoc habeat, teneat, atque possideat, & suis posteris ad possidendum relinquat, vel quicquid exinde facere voluerit, ex nostra commutatione liberam habeat potestatem; & unaquæque pars quod in concambio bonæ pacis placuit accepisse, exinde per longa tempora debeat Deo permittente gratulare. Et ut hæc præceptio. & cetera.

Con-

A

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 391.

Confirmatio Regis de omni corpore facultatis.

XXXI. Merito regalis clementia in illis conlata munera vel proprietates parentum nostrorum confirmare deliberat quos cognoscit anteriorum Regum parentum nostrorum vel nobis fidem integram conservasse inlaesam. Idcirco inluster vir ille chartas praecedentium Regum nobis protulit recensendas, qualiter parentibus suis loca aliqua fuissent concessa; petiit ut eum de omni corpore facultatis suae, tam quod regio munere ipse vel parentes sui promeruerunt, quam quod per venditionis, cessionis, donationis, commutationisque titulum ad praesens juste & rationabiliter est conquisitum, & ad praesens B possidere videtur, per nostrum in ipso deberemus generaliter confirmare praeceptum. quod nos pro divino intuitu, vel ejus meritis compellentibus, integra devotione magnitudo vestre praestitisse cognoscat. Praecipientes enim ut quicquid ex successione parentum, vel ejus voluntate, tam munere regio, vel per qualibet instrumenta chartarum ad eodem juste pervenit, tam in villabus, mancipiis, aedificiis, accolabus, aurum, argentum, speciebus, ornamentis, mobile & immobile, aut quodcunque in quibuslibet rebus per instrumenta chartarum tempore praesenti cum rationis ordine dominare videtur, per hanc auctoritatem firmatus cum Dei & nostra gratia in integritate hoc valeat possidere & C suis posteris auctore Deo derelinquere. Et ut haec auctoritas,

Si aliquis contra Regis voluntatem egerit, securitas cui eum persequi jusserit.

XXXII. Qui regiam obtemperant jussionem, experire malum in posterum a quemlibet non debent. Igitur cum & ille cum reliquos pares suos, qui eum secuti fuerunt, faciente rebello illo interfecit, aut qualibet alias causas contra Regem admisit, vel de regno nostro se transtulit, quod nobis satis fuit molestum, & una cum consilio fidelium nostrorum omnes res ejus sub fisci titulum inlustribus viris illis praecepi- D mus revocare, quia si se non distulisset, non solum res perderat, sed pro tali rebello in vita ipsius eos ordinaveramus insequere, propterea praesentem praeceptionem dedimus ut dum praedicti viri illi, vel reliqui pares aut gasindi eorum, non ex sua praesumptione, nisi per nostra ordinatione una cum consilio seniorum fidelium nostrorum ipsas res sub fisco nostro positas habuerunt, & nostris ditionibus ubi jussimus, vel reliquorum qui cum eodem mixti fuerunt, ex hoc comprehensum adduxerunt, ideo jubemus ut dum per nostra ordinatione factum est, nullo umquam tempore nec a jamdicto illo, nec qui cum eo mixti fuerunt, nec ab heredes eorum exinde qualibet calumnia aut repetitione E ulla habere penitus non debeant; sed tam ipse ille quam pares, gasindi, vel amici eorum, quicquid de res praedicto illo fuerunt & ablatum fuit, dum per ejus culpas & nostra ordinatione factum est, omni tempore exinde educti & absoluti permaneant, &, ut diximus, calumnia aut repetitione vel damnietate quandoquidem exinde suprascripti viri illi fideles nostri non pertimescant habere. Et ut haec praeceptio firmior sit.

Col. 392.

Praeceptum quorum ab hostibus vel alio modo fuerint instrumenta incensa,

XXXIII. A regale necesse est relaventur clementia qui damnietate ab hostibus vel passi sunt violantia. Igitur fidelis Deo propitio noster ille clementiae regni nostri suggessit eo quod ante hos annos, aut anno superiori, exercitus noster aut illius Regis domus suas incendio cremassent, vel res suas quamplures una cum strumenta chartarum, tam quod per regio munera perceperat, quam & quod per venditionis, donationis, cessionis, commutationis titulum, vel de alode parentum in quocunque loco in regno B nostro aliquid possidebat, ibidem concrematae fuissent. Unde relationem bonorum hominum manibus roboratam, qualiter ipsis ita cognitum sit, suggessit nobis, & protulit recensendam; & omnes res suas unde ipsa instrumenta perierunt, absque ullius inquietudine, sicut & antea fecit, quietus possidere videtur. Sed pro firmitatis studium petiit memoratus ille ut per nostra auctoritate omnes res suas, tam quod regiu munera, quam quod per venditionis, donationis, cessionis, commutationisque titulum, vel reliqua elode ad praesens cum aequitatis ordine quietus possedit, deinceps in jure & dominatione ejus confirmare deberamus. cujus petitionem gratanti animo praestitisse vel confirmasse cognoscatis. Prae- C cipientes ergo jubemus ut quicquid memoratus ille tam in terris, domibus, aedificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, aquis, aquarumve decursibus, vel reliquis quibuscunque beneficiis, quod per relationem supra scriptorum virorum cognovimus, juste & ratio- Col. 393. nabiliter usque nunc ubicunque in regno nostro possidere videtur, dum ejus instrumenta cremata esse cognovimus, per hunc praeceptum plenius in Dei nomine circa eum suffultum atque confirmatum absque ullius inquietudine vel refragatione teneat & possideat, & suis posteris aut cui voluerit in Dei nomine ad possidendum relinquat. Quam vero auctoritatem perpetuis temporibus valituram propria manu subter roborare D decrevimus.

Relatio pagensium ad Regem directa.

XXXIV. Suggerendo piissimo atque praecellentissimo Domno illo Regi, & Majorem domus illo, a servis vestris pagensibus illis, quorum subscriptionibus vel signacula subtus tenentur inserta. Principalitatis vestrae circumspecta clementia novit justa petentibus dignanter annuere & necessitatem patientibus subvenire clementer. Pene omnibus patet regionem nostram ab hostibus depopulatam esse, & domus multorum igne crematas, vel res ablatas; inter quos servus vester ille non modicum ibidem perpessus est damnum E & de rebus suis dispendium, vel omnia instrumenta chartarum, quod ipse vel parentes sui habuerunt, tam quod ex munificentia Regum possedit, quam quod per venditionis, cessionis, donationis, commutationisque titulum habuit, una cum domo sua incendio concremata esse noscuntur. unde nostram parvitatem petiit, quod veraciter exinde cognovimus, per hanc notitiam suggestionis vestrae innotescere clementiae. quod & facere servi vestri curavimus. Vestra pietas jubeat quod usque modo in regno vestro quietus possedit, circa eodem per vestro munere praeceptum

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 383.

pium ut in antea valeat, dum sua perdidit instrumenta, possidere quietus & securus. Nos servi vestri quod exinde veracius scimus innotescere præsumpsimus. Vestrum est necessitatem patientibus subvenire.

Confirmatio de omni corpore facultatis monasterii.

XXXV. Ille Rex illo Patricio atque omnibus agentibus. Rectum esse censemus ut petitionibus sacerdotum quæ ad profectum pertinent locorum sanctorum ad effectum Christo præsule perducamus. Igitur venerabilis vir ille illius sancti monasterij Abbas gloriæ regni nostri petiit ut dum ipse sanctus monasterius de conlatione parentum nostrorum Deo adjutore videtur esse constructum, nos omni corpore facultatis ejus tam quod antecessores Abbates ibidem laboraverunt, vel ille Domnus Abbas, qui ibidem fuisse dinoscitur, de re monasterij ibidem visus est augmentasse aut comparasse, quod ab ipso sancto loco moderno tempore possidetur, per nostrum deberemus generaliter conservare præceptum. quod nos pro divino respectu vel mercedis nostræ augmentum præstitisse vestra non dubitet magnitudo. Etiam & privilegium ipsius monasterij, quod ex institutione sedis apostolicæ seu reliquorum Episcoporum visi sunt meruisse, & per auctoritatem Domni illius seu a reliquis successoribus parentibus nostris adumbratum fuisse dinoscitur, juxta quod etiam per priorem præceptionem nostram erga se perhibentes se munitum, pro perenni stabilitate decrevimus roborare. Præcipientes ergo ut omnes facultates ipsius monasterij, quicquid aut regia conlatione, aut privatorum munere, vel antecessores Abbatis, seu & Domni sui ibidem est legaliter adquisitum aut comparatum, immo de quibuscunque rebus recte adtractum, quocunque dominatio ipsius sancti loci undique moderno tempore in villabus, domibus, mancipiis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aut quibuslibet beneficiis cernitur cum æquitatis ordine possidere, per hanc auctoritatem suffultum, absque cujuslibet inlicitas controversies, ibi tam præsenti quam futuro tempora Christo præsule proficiat in augmentum. Adjicientes ut & privilegium tam de Abbatis ingressu ipsa congregatio, postquam alius migraverit, ex se instituendo, quam & de reliqua omnia quod per institutionem Pontificum de tempora illius usque nunc ipse monasterius habuit concessum & usque hactenus conservatum, vel per decessorum Regum circa se firmatum, ita & inantea, resecatas quarumcunque superfluas inquietudines, sub eo ordine valeant in nostro sermone auxiliante Domino per tempora permanere. Et vos & successores vestri, ubi necessitas fuerit, in conditionibus ipsius monasterij justum facietis auxilium impartire, ut eis delectet pro salute nostra crebrius exorare, & vobis ob hoc ad gratiam nostram debeat pertinere. Et ut hæc præceptio firma stabilitate subsistat, propria manu infra decrevimus roborare.

Col. 384.

Ut causas auctorum adsumendi suorum aliquis licentiam habeat.

XXXVI. Malorum necesse est tergiversationem regali coercere censura. Igitur apostolicus vir ille illius urbis Episcopus, aut venerabilis ille Abbas, aut Deo sacrata illa Abbatissa de monasterio illo, vel qualibet fidelium Domnorum, missa petitione, aut ipse nobis innotuit eo quod a diversis hominibus eorum spontanea voluntate tam ipse quam antecessores eorum data pecunia infra regno nostro plurima in terris aut mancipia comparassent, vel reliqui homines ad ipsa Ecclesia vel monasterio pro animæ eorum remedium nonnulla per eorum instrumenta delegassent, & hoc ad præsens cum æquitatis ordine possidere videantur, petiit ut pro tempore futuro vel malorum hominum ingenia coercendo, dum plures benefactores vel venditores pro clade quæ grassatur in populo, vel complente fine naturæ, absque heredibus de hac luce discesserunt, si aliquis per quodlibet ingenium de ipsas res eum inquietare voluerit, licentiam haberet in vice auctorum suorum ipse vel advocatus suus eorum causas adsumere. quod nos propter nomen Domini & reverentiam ipsius sancti loci præstitisse cognoscite. Præcipientes ergo jubemus ut memoratus Pontifex aut Abbas vel Abbatissa seu advocatus ejus in vice auctorum suorum causas ipsius licentiam habeat adsumendi vel obmallandi, & per eorum instrumenta aut de annis ipsam rem, unde tunc a quolibet inquietari videntur, partibus Ecclesiæ vel monasterij sui, cum æquitatis ordine respondendi, vel obmallandi, super annis contra quemcunque sanciendi.

Col. 385.

Iudicium evindicale.

XXXVII. Veniens illa in nostri vel procerum nostrorum præsentia suggessit quasi homo nomine ille pagensis vester eum in villa nulla manente causa adsalisset & eum graviter livorasset, vel rauba sua in solidos tantos eidem tulisset, & ob hoc vobis per nostram ordinationem tales datos habuisset fidejussores ut Kalendas illas ex hoc in nostri præsentia debuissent astare causantes. A quo placito veniens memoratus ille ibi in palatio nostro, & per triduo seu amplius, ut lex habuit, placitum suum custodisset, & memoratus ille abjectus sit vel sollatisit, ipse nec venisset ad placitum, nec ulla sunnia nuntiasset, adfirmat. Proinde nos taliter una cum nostris proceribus constitit decrevisse, ut si evidenter memoratus ille pro hac causa tales vobis datos habuit fidejussores, & placitum suum minime custodivit, dum & inlustris vir ille Comes palatij nostri testimoniavit quod antedictus ille placitum suum legibus custodivit, & eum adjectivit vel sollativit, & ipse ille placitum suum custodire neglexit, jubemus ut quicquid lex loci vestri de tali causa edocet, vobis distringentibus, antedictus ille partibus illius componere & satisfacere non recuset. Col. 386

Charta paricla.

XXXXVIII. Cum in nostra vel procerum nostrorum præsentia homo nomine ille itemque homine nomine illo interpellasset dum diceret quasi servo suo nomine illo, uno cum rauba sua in solidos tantos, post se fugitivos pedes recepisset, vel post se retineret indebite, aut hæc præfatus ille omnia hæc fortiter visus est denegasse, quod nec ipsa ipso servo fugitivos pedes nec rauba sua post se nunquam recepisset. Sed dum inter se intenderent, sic eidem a proceribus nostris, in quantum inlustris vir ille Comes palatij nostri testimoniavit, fuit judicatum, ut de quinque denominatos idem ille apud tres & alios tres, sua manu septima, tunc in palatio nostro super capel-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 396.

pella Domni Martini, ubi reliqua sacramenta A percurrunt, debeant conjurare quod suprascripto servo illo memoratus ille pedas fugiens una cum rauba sua in solidos tantos post se nunquam recepisset. Si hoc conjurare potuerit, de hac causa ductus sedeat. Sin autem non potuerit, ipso servo una cum rauba sua in solidos tantos cum legis beneficium partibus antedicto illo reddere studeat. Interim vero usque in ipso placito, non nec utra pars ex ipsis vita apparent, unde æquales præceptiones eis fieri & accipere jussimus.

Vt pro nativitate Regis ingenui relaxentur.

XXXIX. Ille Rex Francorum viro inlustri illo Comiti. Dum & nobis divina pietas juxta votum fidelium & procerum nostrorum de nativitate filii nostri illius magnum gaudium habere concessit, ut misericordia Dei vitam eidem concedere dignetur, jubemus ut per omnes villas nostras, quæ in vestra vel in cuncto regno nostro aliorum domesticorum sunt actionibus, tres homines servientes in utroque sexu in unaquaque villa ex nostra indulgentia per vestras epistolas ingenuos relaxare faciatis.

Vt leudesamio promittantur Regi.

XL. Ille Rex illi Comiti. Dum & nos una cum consensu procerum nostrorum in regno nostro illo glorioso filio nostro illo regnare præcepimus, ideo jubemus ut omnes pagenses vestros, B Col. 397. tam Francos, Romanos, vel reliqua natione degentibus bannire & locis congruis per civitates & vicos, & castella congregare faciatis; quatenus præsente Misso nostro inlustri viro illo, quem Col. 398. ex nostro latere illuc pro hoc direximus, fidelitatem præcelso filio nostro vel nobis & leode & samio per loca sanctorum vel pignora quæ illuc per eodem direximus, debeant promittere & conjurare.

Col. 396.

LIBER SECVNDVS.

Incipiunt capitula de chartis pagensibus.

Col. 398.

INCIPIT SCEDOLA QVALITER CARTAS paginsis fiantur.

De magna re qui vult exenodochia aut monasterio construere.

I. DOmino vere sancto atque sedula ostensione patentibus virtutum miraculis Christi remuneratione fulgenti, oratorio ac cellula in honore sanctæ ac semper virginis genitricis Domini nostri Iesu Christi aut in alterius E sancti constructa, Ille, tam quidem meritis flagitiis, quoque sceleribus, prælascivis actibus ac nimia fœditate pollutus, vel opere omnium bonorum Christianorum longe satis extraneus. Hoc tota pene sanctarum scripturarum series Christianis fidelibus pia exhortatione pronuntiat, hoc etiam tonitrualia illa Evangelistarum vox, sancto suggerente spiritu, sua potestate concelebrat, ut sa-

Palm. Pith. Tref. T. 18. Col. 399. faciat in pauperes eleemosynam qui vult tartari evadere supplicia. Vnde & Dominus in evangelio dicit: *Vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo.* Matth. 19. Luc. 18. Pensemus ergo omnes Christiani quanta sit pietas & largitio redemptoris ut eleemosynas pauperum promittantur nobis thesauri regni cælorum. Procuremus igitur sicut Dominus & salvator noster præcepit, & ac si non quantum avemus, saltim in quantum possumus, eleemosynam faciamus. Nemo itaque dubitet, nemo tardet: quia si nos facimus quæ Dominus & salvator noster præcepit, illa sine dubio facturus est quæ promisit. Ait enim scriptura: *Absconde eleemosynam in corde pauperis, & ipsa pro te deprecabitur Dominum.* Eccli. 29. Abscondamus ergo eleemosynam in corde pauperis, ut proveniat nobis deprecatio pauperum in remissionem peccatorum. Multa quidem & alia quæ latiniosa sunt prosequi pro eleemosynis faciendis testimonia in scripturis sanctis reperimus; inter quibus vel ex quibus illam ego existimo potiorem sententiam quæ ait: *Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum.* Eccli. 3. Quid ergo verius potest credi, quid confidentius, quidve expressius, quia sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum. Iste ergo extinguitur qui peccatorum incendia eleemosynis juxta pollicitationem divinam extinguere non sefestinat. Col. 400. Faciant quippe cæteri quod voluerint, agant quod ipsi maluerint, ideirco quia omnis homo suo sensu ducitur; ego tamen hujus rei exemplum secutus elegi ad prælato oratorio vel cellula, juxta Apostolorum numerum duodecim ad præsens pauperum, pro remissione peccatorum meorum, vel pro diluenda meorum mole peccaminum, Christo patrule conlocare; ubi etiam per præsentem epistolam donationis meæ dono ad præsente die quod in luminaribus ipsius oratorij vel in alimonia & substantiali victu, vestitu quoque & sustentatione ipsorum pauperum vel Clericorum ibidem servientium, Deo gubernante & opitulante, proficiat, donatumque in perpetuum esse volo, utque de meo jure in eorum dominatione & potestate lego, trado, transmitto, atque transfundo, hoc est, agros quorum vocabula sunt illa & ille, quæ ponuntur in territorio illo, pari modo, & quicquid in illo territorio ponitur, in omni soliditate portione mea, una cum mancipiis, ædificiis, vineis, terris, pratis, silvis omnique jure eorum, una cum colonicis adjunctis, adjacentiis earum, in omni soliditate earum, sicut a me noscitur fuisse possessum, aut mihi ex legitima successione undecunque aliquid mihi ibidem obvenit, cum omni soliditate vel opportunitate earum ad integrum; ea scilicet ratione atque prætexto ut remota Pontificum simulque ecclesiasticorum omnium officialium seu publicorum omnium potestate, nullas functiones vel exactiones, neque exquisita & laute convivia, neque gratiosa vel insidiosa munuscula, neque etiam caballorum pastus, aut paraveredа, vel ceteras sogatias, aut in quodcunque functionis titulum dici potest, de ipsa facultate penitus non requiratur, sed sub integra emunitate facultaticula ipsa, sicut a me huc usque possessa est, in jure oratorij sancti illi & prædictorum pauperum debeant Deo protegente & opitulante persistere; nisi tantum sancti & apostolici illius urbis Episcopi, in cujus oppido xenodocius ipse ponitur, pro tradendis benedictionibus vel substituendis Abbatibus, Presbyteris quoque & Diaconibus, absque ulla pecuniarum acceptione; amplius vero donandi, exigendi, vel minuendi ausum nullam habeat potestatem. Col. 401. sed nec per commutationis locum quicquam ex hoc auferendi nullo tempore occasio vel aditus tribuatur, sed perpetualiter in potestate præfati oratorij sancti illius vel ipsorum pauperum Christo favente permaneat. Hoc etiam ipsis Pontificibus obsecro vel committo, ut illos per succedentibus temporibus, cum casus mortis extiterit, Abbatibus aut Clericis vel reliquis Clericorum gradus in eodem loco dignentur vel debeant instituere quos sapientia & eruditio scripturarum clarificat, vel quos vita sancta & actio bona aut conversatio honesta commendat. Vnde obsecro clementissimis Regibus tam præsentibus quam futuris & omnibus in Deo Episcopis omnibusque potestatibus ac primatibus, omnes etiam seniores, quoscunque judices esse constiterit, per ineffabilem Dei omnipotentiam & per inseparabilem Patri & Filio & Spiritui sancto trinitatem, ut hac voluntate mea pro nullis occasionibus, sicut existente sine Deo cupiditate res exigi solet, nulla ratione nulloque tempore convellere permittatis, sed per sollicitudinem & curam Episcopi constare potius pro reverentia trinitatis immensæ vestro tempore & studio vel opere jubeatis; quatenus ut & ille vobis mercedem restituat in futuro qui scit me eleemosynis ipsis sanctis Dei pauperibus pro amore Domini nostri Iesu Christi ardenti desiderio tribuisse. Si quis huic voluntati meæ pro quibuslibet adinventionibus seu oppositionibus, sicut mundus cottidie artibus & ingeniis expolito ebrius, vel repetitor, convulsor etiam, aut tergiversator extiterit, anathema sit; & tam qui fecerit quam qui faciendo consenserit, anathema sit; & sicut Dathan & Abiron hiatu terræ absorpti sunt, vivens in infernum descendat, & cum Iuda traditore & in præsenti & in futuro seculo partem damnationis excipiat; & tunc veniam consequatur quando consecuturus est & diabolus, qui sese fallendo æthereа sede dejectus, atque adinventione bonis operibus semper obviare pervigilat; insuper etiam inferat sociante quoque tam in persecutione quam in exactione sacratissimo fisco, vel sancto Episcopo Ecclesiæ ipsius auri libras centum; & nihilominus hæc præsens epistola, quæ a me pro timore Dei & amore pauperum conscripta est, firma, incorrupta, intemerata, inviolataque permaneat. Ego namque Col. 402. de conlatis ac superius prænotatis rebus omnia ad curam & sollicitudinem aut defensionem rerum vel gubernationem ipsorum pauperum sancto ac prænotato Domno illo Episcopo vel successoribus suis, Deo sibi teste, committo; & instrumenta, per quod res ipsas auxiliante Domino per eorum sollicitudine defendentur, superscripto Domno illi Episcopo præ manibus tradidi; & qualiter ibidem provide, pie, recteque an secus egerit, Christo Domino in se judice recognoscat. Mihi autem nihil exinde proprietatis titulum penitus non reservavi: quia facile contemnit omnia qui cupit ab inferni faucibus erui, vel ille qui peccatorum remissionem Deo remunerante desiderat, aut ille qui semper cogitat eum velit nolit esse moriturum. Stipulatione. & cetera.

Prologus qui de grande causa facit donationem.

II. Quantum intellectus sensusque humanus potest mente sagaci pensare atque solerti indagatione perpendere, nihil amplius valet in hujus se-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 400. seculi luce gaudia fugitiva lucrare quam quod de A rebus suis locis venerabilibus in alimoniis pauperum curetur impendere: quatenus fragilitatem naturæ quod omnes generaliter patiuntur, priusquam subitanea transpositio eveniat, oportet pro salute animæ vigilare, ut non inveniat quemquam imparatum, & sine aliquo respectu discedat e seculo. Quin potius, dum proprio libertatis jure subsistit, ex caducis substantiis in æterna tabernacula vitam quærat mercari æternam; ut inter justorum consortium desiderabilem valeat adipisci locum, & retributorem sibi præparet Deum, ut de fructu indeficienti paradisi mereatur foveri; de cujus vivo fonte, perfecta fide poscente, nec subtrahitur poculum, nec minuitur alveus, sed potius uti quisque hauserit, in- B rigatus dulcedine cælitus, atque suavis ei flagratur odor balsami paradisi.

Item alio prologo.

In nomine sanctæ Trinitatis. Prosperum ac salubriter consilium immoque satis jocundum esse dinoscitur ut homo de mundanis rebus comparet paradisum & de terrena transferat in cælestia. Sic Dominus in sancto evangelio præclaram intonat vocem dicens: *Thesaurizate vobis thesauros* Matth. 6. *in cælo, ubi nec fur effodit, nec tinea sulcat.*

Col. 401. *Prologo de Clerico, qui in monasterio tonsoratur, qui suam rem ad ipsa loco donat.*

Debet unusquisque largiente Domino, dum versatur in corpore, futura tractare & de caducis rebus mercari æterna; ut quandoquidem jubente Deo de corpore egredi contigerit, de mammona iniquitatis mansionem sibi reperiat comparatam in cælis. Idcirco ego ille cedo ad monasterio illo, ubi Abba ille custos præesse videtur, & comam capitis mei ibidem deposui, & in ipso monasterio sub norma sanctorum vivere cupio, cessumque in perpetuum.

Item prologo.

Opportunum est unumquemque, dum terrena D munera possidet, pro animæ suæ frequentius cogitare, ut terrenam beatitudinem possidere mereatur. Ego inluster vir ille sentio me infra corpus meum infirmum esse & infra anima mea nimis esse peccatorem. Admonet me divina potentia, vel compunctio cordis mei mihi obvenit, ut pro peccatis meis remedium aliquid de res meas locis sanctorum delegare debeam. Ideo cedo.

Item prologo.

In nomine sanctæ Trinitatis. Prosperum, salubre, & satis jocundum esse censuimus ut homo de caduca quispiam seculi ad peccata sua redimendum valeat offerre, aut quid promptiore E consilio, ut homo de mundanis rebus seculi comparet paradisum, & de terrena substantia sa transferat in cælestia. Itaque ego ille pro divino intuitu & mei mercede compendij, ut me Dominus in futurum veniam concedere dignetur, vel ut nomen meum in libro vitæ adscribatur, dono ad jamdicto monasterio in luminaribus Ecclesiæ vel in stipendiis pauperum aut monachorum, donatumque jure legitimo esse volo.

Item prologo.

Dum hujus exempli in quodam noscitur cecidisse, patimur ærumnam, & die mortis cotidie ante oculos suspicamur esse propinqua, oportet unicuique ob amore cælestis patriæ devotionis lucra complecti & res sibi datas in sanctorum vel etiam indigentium usibus allegates relinquere, ut peccatorum pondera, quæ pontificium pœnitendo non valent laxare, ab eorum intercessione plenius ad veniam debeant pervenire. Idcirco ego ille.

Item alio prologo cum ipsa donatione ad hoc opus.

III. Mundi terminum ruinis crebrescentibus Col. 402. adpropinquantem indicia certa manifestant & experimenta liquida declarare noscuntur, & ad discutiendas torpentes infidelium mentes illa dudum in evangeliis a Domino dicta oracula incumbere noscuntur. Ergo operæ pretium arbitror futurum vicissitudine præoccupans anticipare, & incertum humanæ conditionis eventum sagaci mentis intuitu providere; quatenus ex hoc inflictis facinorum vulneribus, indulta pietate, remedia merear adipisci. Ergo ego in Dei nomine ille & conjux mea illa considerantes quæ gravamur sarcina peccatorum, & reminiscentes bonitatem Dei dicentis: *Date eleemosynam, & omnia munda fiunt* Luc. 11. C *vobis*, de tanta igitur miseratione & pietate Domini confisi, idcirco per hanc epistolam donationis donamus, donatumque in perpetuum esse volumus, atque de jure nostro in potestate & dominatione monasterij illius in honore sancti illius in pago illo constructi, ubi præest venerabilis ille Abba, vel turma plurimæ monachorum adunata, transmittimus atque transfundimus villas nuncupantes illas, sitas in pago illo, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, adjunctis, adjacentiis, appendiciis, peculium utriusque sexus, mobilibus & immobilibus, sicut a nobis moderno tempore possidetur, vel si in antea ibi undecunque ali- D quid augmentare vel meliorare poterimus, ad præfato monasterio in alimoniis vel substantiis monachorum ibidem habitantium Christo protegente proficiat; ea scilicet ratione ut dum pariter advivimus, antedictas villas sub uso beneficio tantummodo absque ullo præjudicio vel diminutione aliqua ipsius monasterij possideamus; nisi tantum si aliquem ex servientibus nostris a jugo servitutis pro communi mercede relaxare voluerimus. Post obitum vero, quandoquidem Deus voluerit, nostrum absque ullius judicis vel heredum nostrorum expectata traditione, cum omni re emeliorata, quicquid in suprascriptas villas in quibuslibet rebus vel corporibus augmentatum vel melioratum fuerit, de præsenti hoc E pars antedicti monasterij vel memoratus Abbas suique successores in Dei nomine perpetualiter recipiant possidendum, tanquam si ad præsens absque usu nostro eorum fuisset subsecuta possessio; ita ut quicquid de prædictas villas propter opportunitatem ipsius monasterij facere decreverint, Col. 403. liberum in omnibus potiantur arbitrium. Præsentem vero donationem, ne quicquam auri telium vilitate, gestis municipalibus alligari curavimus, & omnino decernimus ne aliquando in eam ob hoc causam quisquam valeat reperire. Quod si aliquos instrumentis de ipsas villas de nomen nostrum in adversitate prædicti monaste-

Baluz. Edit. Paris. T. II Col. 905.

rij quolibet ordine comprehensus, aut anterius aut posterius prænotatos, quod nos nec fecimus nec facere rogavimus, e quocunque præter istum, quem firmissimum volumus esse, quoquo tempore ostensus fuerit, nullum sortiatur effectum, nisi vacuus & inanis appareat; auctorem vero criminis vel falsarium nec inultum tunc temporis patiatur judiciaria abire potestas. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, huic voluntati nostræ per quibuslibet adinventionibus aliquis de heredibus nostris, aut judicium sæva cupiditas, vel qualibet persona, obvius repetitor exiiterit, e conventu omnium Christianorum vel liminibus Ecclesiarum extraneus habeatur, & Iudæ traditoris Domini nostri Iesu Christi perfruatur consortium, insuper etiam inferat partibus ipsius monasterii vel fratrum ibidem consistentium, sociato quoque tam in actibus quam in prosecutione sacratissimo fisco, auri libras tantas, argentu pondo tanta, & ne sic quoque quod repetit valeat vindicare, nihilominus præsens donatio, quæ a nos pro timore Dei & amore pauperum Christi conscripta est, firma & inlibata omni tempore debeat permanere, stipulatione subnixa. Actum ibi sub die illo.

Cessio e die præsente ad Ecclesia.

IV. Dum fragilitatis humani generis pertimescit ultimum vitæ temporis subitanea transpositione venture, oportet ut non inveniat unumquemque imparatum, ne sine aliquo boni operis respectu migret de seculo; nisi dum suo jure & potestate consistit, præparet viam salutis, per quam ad æternam valeat beatitudinem pervenire. Ideoque ergo in Dei nomine ille & conjux mea illa pro remedium animæ nostræ & remissionem peccatorum nostrorum, ut veniam in futurum consequi mereamur, cedimus a præsente die cessumque in perpetuo esse volumus, atque de jure nostro in jure & dominatione sanctæ Ecclesiæ illius in honore illius constructæ, villa nuncupante illa, sita in pago illo, quæ ex alode parentum aut undecunque ad nostre pervenit dominatione, & ad præsens possidere videmur, cum omni merito & termino suo, cum adjacentiis, adjunctis, appendiciis, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, farinariis, cum pastoribus grege, peculium utriusque sexus majore vel minore, mobilibus & immobilibus, vel quicquid dici aut nominari potest, & tempore præsente nostra videtur esse possessio, ad præsente Ecclesia volumus esse concessum; ita ut ab hac die memorata villa illa pars antedictæ Ecclesiæ, vel Pontifex civitatis illius, aut auctores Ecclesiarum, eam habendi, tenendi, possidendi, vel quicquid exinde pro opportunitate ipsius elegerint faciendi, liberum in omnibus perfruantur arbitrium; ita ut nomen nostrum in libro vitæ conscribatur, vel pro nos utrumque sacrificium post obitum nostrum pio Domino offeratur. Licet in cessionibus pœnam adnecti non sit necesse, sed nobis pro omni firmitate placuit inferendum. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, nos ipse, quod absit, aut aliquis de heredibus vel proheredibus nostris, seu qualibet persona, calliditate commotus, aut cupiditate præventus, ullo unquam tempore contra præsentem epistolam cessionis nostræ, quam propter nomen Domini & veneratione sancti ipsius loci spontanea voluntate fieri decrevimus, venire aut aliquid agere voluerit, aut tergiversator extiterit, anathema sit, & cum suprascripto Domno illo ante tribunal Christi deducat rationes, insuper inferat juxta pœna seculi, cum cogenti fisco, partibus ipsius Ecclesiæ, aut auri libras tantas, aut argenti pondo tanta, & quod repetit nullatenus valeat vindicare, sed præsens cessio omni tempore inlibata permaneat, cum stipulatione subnixa.

Col. 906.

Precaria de ipsa villa, dum vivit.

V. Domino sancto & apostolica sede colendo Domno & in Christo patri illi Episcopo ego ille & conjux mea illa. Pluribus non est incognitum qualiter propter nomen Domini ad Ecclesiam illam in honore sancti illius villa nostra nuncupante illa, sita in pago illo, quicquid ibidem undecunque fuit nostra possessio, in integritate per epistolam cessionis nostræ visi fuimus concessisse, & eam vos ad parte suprascriptæ Ecclesiæ recepistis. Sed dum postea nostra fuit petitio, & vestra benevolentia & pietas habuit, ut ipsa villa, dum advivimus, aut qui pari suo ex nobis superstis fuerit, dum advivit, nobis ad beneficium usufructuario ordine excolendum tenere permisistis; ea scilicet ratione ut nihil exinde penitus de qualibet re alienandi aut minuandi pontificium non habeamus, sed absque ullo præjudicio suprascriptæ Ecclesiæ vel vestro eam tantummodo excolere debeamus. Ideo hanc precariam vobis emittimus, ut nullo unquam tempore nostra possessio, etiamsi spatium vitæ nobis Dominus prolongaverit, nullo præjudicio aut deminutione aliqua de ipsa villa vobis generare non debeat, nisi usu tantum, dum advivimus, habere debeamus, & post nostrum ambobus discessum, cum omni re meliorata, quicquid ibidem undique adtrahere aut meliorare potuerimus, per hanc precaturiam, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, absque ullius judicis aut heredum nostrorum expectata traditione, vos vel successores vestri aut agentes Ecclesiæ in vestram eam faciatis dominationem revocare perpetualiter possidendum, vel quicquid exinde facere elegeritis, sicut nostra continet epistola, ad profectum præfatæ Ecclesiæ Domni illius liberum habeatis arbitrium. Facta precaria ibi.

Col. 907.

Donatio de parva re ad Ecclesia.

VI. Si aliquid de rebus nostris locis sanctorum vel in substantia pauperum conferimus, hoc nobis proculdubium in æterna beatitudine retribuere confidimus. Ergo ego in Dei nomine ille in amorem Domini nostri Iesu Christi & remissionem peccatorum meorum, ut veniam delictis meis consequi merear in futurum, dono donatumque in perpetuum esse volo ad basilica illa in honore sancti illius constructa portionem meam in villa nuncupante illa, in pago illo, quicquid ibidem ad præsens tam de aloda parentum vel de qualibet adtractu possidere videor, totum & ad integrum ad præfata basilica volo esse donatum; ea videlicet ratione dum advixero, sub usu beneficij teneam absque ullo præjudicio vel deminutione aliqua de qualibet re antedictæ basilicæ excolere debeam. Post meum quoque quandoquidem Deus de hac luce voluerit discessum, de præsente, absque cujuslibet judicum aut heredum meorum expectata traditione aut contrarietate, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, campis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis,

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 908.

aquis, aquarumve decursibus, vel reliquis quibuscunque beneficiis Abba de ipsa basilica vel agentes ejus in eorum debeant dominatione revocare perpetualiter possidendum; habendi, tenendi, vel quicquid exinde pro opportunitate antedictæ Ecclesiæ elegerint faciendi liberam in omnibus habeant potestatem. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, nos ipsa, quod absit, aut aliquis de heredibus nostris, seu qualibet opposita persona, calliditate commotus, aut cupiditate præventus, contra hanc epistolam donationis nostræ, quam spontanea voluntate propter nomen Domini fieri decrevimus, venire aut eam infrangere conatus fuerit, iram trinæ magestatis incurrat, & cum suprascripto sancto illo ante tribunal Christi deducat rationes; insuper inferat partibus B ipsius basilicæ, cum cogente fisco, auri libras tantas, argenti tantas, & quod repetit vindicare non valeat; sed præsens epistola omni tempore firma & inviolata permaneat, stipulatione subnixa.

Charta interdonationis inter viro & femina de eorum res.

VII. Quicquid enim inter conjugatos de propria facultate, manente caritate, pro amore dilectionis in invicem condonare placuerit, scripturarum necesse est titulis allegare, ne in posterum ab heredibus eorum vel a quocunque possit convelli: quia secundum legem, si manente conjugio vir uxori vel uxor marito aliquid donaverit, si is cui donatum est prior mortuus fuerit, apud donatorem ea quæ donata fuerint remanebunt. Igitur ego in Dei nomine ille, & tu dulcissima conjux mea illa, dum & inter nos procreatio filiorum minime esse videtur, ideo convenit nobis ut omne corpore facultatis nostræ invicem usufructuario ordine condonare debeamus. quod ita & fecimus. Proinde dono tibi, dulcissima conjux mea, si mihi in hunc seculum superstis fueris, omni corpore facultatis meæ, tam de alode, aut de comparatum, vel de qualibet adtractu, ubicunque habere videor, & quod pariter in conjugium positi laboravimus, tam terris, villabus, domibus, cum omni præsidio, accolabus, mancipiis, vineis, campis, pratis, aquis, aquarumve decursibus, aurum, argentum, vestimenta, peculium utriusque sexus majora vel minore, ita ut dum vixeris usufructuario ordine valeas possidare vel dominare; excepto quod pro animæ remedium ad loca sanctorum condonavimus, ut inspecta nostre delegationa in omnibus conservetur, & quantumcunque de alode nostra

Col. 909.

post meum discessum pro communi mercede ad loca sanctorum legalitas condonare & delegare volueris, hoc licentiam habeas faciendi, & inspecta delegatione inconvulsum permaneat; in reliquo vero omnes res ipsas, quantum post tuum discessum intestamentum remanserit, ad nostros legitimos revertatur heredes. Similiter & ego illa, dulcissime jugalis meus ille, commonet me dulcitudo tua, in compensatione rerum tuarum quod in me visus es contulisse, si mihi in hunc seculum superstis fueris, dono tibi omni corpore facultatis meæ, ubicunque, undecunque, tam de hereditate parentum quam de comparatum, vel quod pariter laboravimus, totum & ad integrum, tam in villabus, domibus, & cetera, excepto quod pro animæ remedio ad loca sanctorum delegavimus, ut inspecta ipsa instrumenta, in omnibus conservetur, & quod de ipsa alode

A mea post meum discessum pro communi mercede ad loca sanctorum *** vel ingenuos relaxare volueris, licentiam habeas, & inspecta ipsa instrumenta, in omnibus conservetur. Post tuum quoque discessum, quicquid intestamentum remanserit, ad nostros heredes, qui tunc propinquiores fuerint, revertatur. Si vero, quod futurum esse non credimus, aliqui de heredibus nostris vel quicumque contra hanc interdonationem, unde inter nos uno tenore conscriptas firmavimus, venire aut infrangere voluerit, nullatenus valeat vindicare, sed inferat partibus vestris, cum cogente fisco, auri libras tantas, argenti tantas; præsenta vero epistola in nullo possit convelli, sed firma & inlibata permaneat.

Item alia sine aliqua minuatione.

VIII. *Ista alia a capite instar prioris usque* dum advixeris usufructuario ordine debeas possidere, post tuum quoque discessum ad legitimos nostros revertatur heredes, & nullum pontificium quicquam exinde alienandi aut minuandi habera non debeas. Similiter & ego illa, dulcissime jugalis meus ille, commonet me dulcitudo in compensatione rerum tuarum, quod in me visus es contulisse, si mihi in hoc seculum superstis fueris, omnes res meas quascunque, aut ubicunque, tam in terris, & reliqua, sub usu beneficio debeas possidere, & nullum pontificium quicquam exinde Col. 910.
C alienandi, aut minuandi præter usum tantum non habeas, & post tuum discessum ad legitimos nostros revertatur heredes.

Charta obnoxiationis a patre in filiis facta.

IX. Dulcissimis filiis meis illis ego ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter ante hos annos villas aliquas nuncupantes illas, sitas ibi, genetrice vestra illa, antequam eam meo sociassem conjugio, per epistolam cessionis aut libellum dotis visus sum condonasse. Sed dum & ipsa, peccatis meis facientibus, ab hac luce discessit, & vos omni aloda ipsius genetrice vestra illa, juxta quod & ratio præstitit, mecum causa da
D in præsentia bonorum hominum aut Regis altercastis, per ipsam epistolam, quam in eam feceramus, contra nos avindicastis, & in vestra potestate omne alode ipsius recepistis. Sed dum mea fuit petitio, & vos, ut condecet bonis filiis, voluntatem meam obtemperantes, ipsas villas vel res quæ fuerunt genetrice vestra, quas ego ei dedi vel condonaveram, mihi ad usum beneficij tenere & excolare absque ullo vestro præjudicio permisistis, ideo nobis complacuit alias villas nostras illas pro vestra benevolentia & suprascripto usu de villas vestras per hanc epistolam obnoxiationis vobis obnoxiasse; ita ut deinceps tam suprascriptas villas quam etiam & illas quas supra scriptæ genetricæ vestræ per meam epistolam
E contuleram, per vestro beneficio excolare debeamus, & nullum pontificium de omnia suprascripta nec vendere nec alienare nec concambiare nec per qualibet ingenio minuare habere non debeam potestatem, nisi tantum usum, sed per hanc epistolam obnoxiationis meæ in vestro sint arbitrio & potestate, & quandocunque volueritis, & vobis placuerit, absque ulla mea contrarietate aut repetitione omnia superius prænotata, tam quod vestrum antea de parte genetrice vestræ fuit alode, quam & illas alias nuncupantes sic, quod vobis pro ipso usu visus sum obnoxiasse, in vestra

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 410. — stra debeatis revocare dominatione perpetualiter ad possidendum, vel quicquid exinde facere volueritis, liberam inde habeatis potestatem, absque alia aliqua intercedente precaria, sed per hanc obnoxiationem, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, perpetim valeat obtinere vigorem. stipulatione subnixa. Actum & reliqua.

Col. 410. — *Epistola cum in loco filiorum nepotes instituuntur ab avo.*

X. Dulcissimis nepotibus meis illis ego ille. Quicquid filiis vel nepotibus de facultate patar cognoscitur ordinasse, voluntatem ejus in omnibus lex Romana constringit adimplere. Ideoque ego in Dei nomine ille, dum & peccatis meis facientibus genetrix vestra filia mea illa, quod non optaveram, tempore naturæ suæ complente ab hac luce discessit, ego vero pensans consanguinitatis causa, dum & per lege cum ceteris filiis meis avunculis vestris in aloda meo succedere minime potueratis, ideo per hanc epistolam vos, dulcissimi nepotes mei, volo ut in omni alode mea post meum discessum, si mihi suprastitis fueritis, hoc est, tam terris, domibus, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, peculium utriusque sexus majore vel minore, omnique supellectile domus, in quodcunque dici potest, quicquid supradicta genetrix vestra, si mihi supertis fuisset, de aloda mea recipere potuerat, vos contra avunculos vestros filios meos præfata portione recipere faciatis, & dum ipsius filiæ meæ genetricæ vestræ, quando eam nuptam tradidi, in aliquid de rebus meis mobilibus, drappos, fabricaturas, vel aliqua mancipia in solidos tantos dedi, vobis hoc in parte vestra supputata contra filiis meis faciatis. Et si amplius vobis insuper de præsidio nostro obvenerit, tunc cum filiis meis avunculis vestris portionem vobis ex hoc debitam recipiatis, & quicquid exinde omnia superius conscripta facere volueritis, liberam habeatis in omnibus potestatem. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, aliquis de heredibus vel proheredibus meis, vel qualibet persona, contra hanc epistolam venire tentaverit, aut eam infrangere voluerit, inferat vobis tant. & quod repetit nullatenus vindicare valeat; sed præsens epistola omni tempore firma permaneat, cum stipulatione subnexa. Actum illo.

Charta qua filio aut nepote suo aliquid meliorare voluerit.

XI. Dulcissimo filio vel nepote meo illi ego ille. Quicquid pater unumquemque de filiis vel nepotibus plus habere voluerit, hoc sibi secundum legis ordinem sine consortis repetitione defendat, nec præsumat aliquis contra voluntatem patris agere. Igitur ego in Dei nomine ille, dum

Bal. 411. — & mihi jam senectus adgravat & necessitates meas ut oportet procurare non valeo, & tu mihi in necessitatibus meis solatium præbare non desistis, & die noctuque deservire non cessas, ideo pro bonitate & pro respecto servitii tui, qua circa me defudas, cedo tibi cessumque in perpetuum esse volo, & de meo jure in tua transfundo dominatione & potestate, absque consortio fratrum tuorum vel filiis meis, loco nuncupante illo, quicquid ibidem usque nunc tam de aloda parentum quam de reliquo adtractu visus sum tenuisse, una cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, vel reliquis quibuscunque beneficiis, tibi, ut diximus, a die præsente volo esse concessum; ita ut ab hac die, sicut superius diximus, cum cum omni integritate sua habeas, teneas, possideas, vel quicquid exinde facere volueris, absque consortium fratrum tuorum vel filiorum meorum, liberam in omnibus habeas potestatem. Si quis vero, quod futurum esse non credo, aliquis de heredibus vel proheredibus meis, seu qualibet persona, contra hanc cessionem meam quoquo tempore venire aut eam infrangere voluerit, inferat tibi cum cogente fisco auri tantum, & quod repetit vindicare non valeat; sed præsens epistola firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum.

Charta ut filia cum fratribus in paterna succedat alode.

Lex Salica tit. 62. §. 6. — XII. Dulcissima filia mea illa, ego ille. Diuturna, sed impia, inter nos consuetudo tenetur, ut de terra paterna sorores cum fratribus portionem non habeant. Sed ego perpendens hanc impietatem, sicut mihi a Deo æqualiter donati estis filii, ita & a me sitis æqualiter diligendi, & de res meas post meum discessum æqualiter gratulatis. Ideoque per hanc epistolam te, dulcissima filia mea, contra germanos tuos filios meos illos in omni hereditate mea æqualem & legitimam esse constituo heredem, ut tam de alode paterna quam de comparatum vel mancipia aut præsidium nostrum vel quodcunque moriens reliquero, æquale lance cum filiis meis germanis tuis dividere vel exæquare debeas, & in nullo penitus portionem minorem quam ipsi non accipias, sed omnia vel ex omnibus inter vos dividere vel exæquare æqualiter debeatis. Si quis vero. & quod sequitur.

Col. 412. — *Si quis extraneo homine in loco filiorum adoptaverit.*

XIII. Domino fratri illo ille. Dum peccatis meis facientibus, diu orbatus a filiis, & mihi paupertas & infirmitas afficere videtur, & te, juxta quod inter nos bonæ pacis placuit atque convenit, in loco filiorum meorum visus sum adoptasse, ita ut dum advixero, victum & vestitum, tam in dorso, quam in lecto, seu calciamentum mihi in omnibus sufficienter impertias & procures, & omnes res meas, quascunque habere videor, tam manso, vinea, prato, peculio, seu reliqua supellectile domus mei, salvo jure ille, me vivente in tua potestate recipere debeas, propterea tibi hanc epistolam fieri decrevi, ut neque ego, nec ullus de heredibus meis, aut quicunque hanc convenientiam inter nos factam amovere non possit, sed sicut superius continetur, mea necessitata, dum advixero, debeas procurare, & omnes res meas & ad præsens & post meum discessum in tua potestate permaneant, & quod tibi exinde placuerit faciendi liberam habeas potestatem. Quod si aliquis hoc quoquo tempore emutare voluerit, inferat tibi tantum, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens epistola omni tempore firma permaneat.

Pactum inter parentes de eorum hereditate.

XIV. Quicquid enim inter propinquos de alode

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 413.

de parentum, non a judiciaria potestate coacti, A sed sponte, manente caritate, justa debita unicuique portio terminatur, non de rebus detrimentum, sed augmentum potius potest esse censendum. Et ideo necesse est inter se eorum tacta scripturarum serie alligari, ne ab aliquibus in posterum valeat refragari. Ideo dum inter illo & germano suo illo de alode genitoribus eorum ill. & ill. bone pacis placuit atque convenit ut eam inter se manente caritate dividere vel exæquare deberent. quod ita & fecerunt. Accepit itaque ille villas nuncupantes illas, sitas ibi, cum mancipia tanta illa similiter. De præsidio vero, drappos, fabricaturas, vel omni supellectile domus, quicquid dici aut nominari potest, æqualentia inter se visi sunt dividisse vel exæquasse, B & hoc invicem pars parti tradidisse, & per fistuca omnia partitum esse dixisse. Propterea præsentes epistolas duas uno tenore conscriptas locum pactionis inter se visi sunt conscripsisse, ut nullus deinceps contra pare suo, nisi quod ad præsens accepit, de ipsa alode genitore eorum amplius requirendi pontificium habere non debeat. Quod si aliquando aliquis ex ipsis aut heredes eorum hoc emutare voluerint, aut amplius requirere quam accepit voluerit aut adsumere, inferat pari suo ista tuta servanti auri libras tantas, argenti pondua tanta, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens pactio omni tempore firma permaneat. stipulatione subnexa. Actum.

Col. 414.

Libellum dotis.

XV. Quod bonum, faustum, felix, prosperumve eveniat. De disponsandis maritandisque ordinibus, ac procreatione liberorum, causis quæ stant necesse est, ut omnia, etiam donatio, per scripturarum seriem pleniorem obtineant firmitatem. Donat igitur illa honestæ puellæ ac nurui suæ illæ, sponsa filio suo illo, ante die nuptiarum, donantisque animo transfert atque transferibit, hoc est, in tanto dono villa nuncupante illa, sitam ibi, cum domo condigna ad habitandum, vel omni integritate ibidem aspiciente. Similiter & in dotis titulum alias villas nuncupantes illas, sitas ibi, mancipia tanta illa & illa, inter aurum & argentum, fabricaturas in solidos tantos, caballos tantos, boves tantos, gregem equarum, gregem armentorum, gregem porcorum, gregem ovium; ita ut hæc omnia per manu sua ad suprascripta puella euro sua illa ante die nuptiarum debeant pervenire & in sua dominatione revocare, vel quicquid exinde facere voluerit liberam habeat potestatem. Quod si quis contra hunc libellum dotis venire & eum infrangere conaverit, inferat partibus ill. tantum. & reliqua.

Si aliquis puella invita traxerit.

XVI. Dulcissima conjuge mea illa, ille. Dum & te per voluntate parentum tuorum habui disponsatam, & absque tua vel parentum tuorum voluntate, rapto scelere, meo conjugio sociavi, id est, dum & te facienti contrario contra voluntatem parentum tuorum rapto scelere in conjugio sociavi, unde vitæ periculum incurrere debui, sed intervenientes sacerdotes vel bonis hominibus vitam obtinui, sic tamen ut quod tibi in tanto dono, vel in dotis titulum, ante die nuptiarum, si te disponsatam habuissem, conferre debueram, per hanc epistolam compositionalem, aut, si convenit, cessionem firmare deberem. quod ita & feci. Ideoque dono tibi locello nuncupante illo, situm in pago illo, cum domibus ad manendum condignis, vel omnia intrinsecus utensilia necessaria, cum terris, accolabus, mancipia tanta illa, vineis, silvis, pratis, vel reliquis, quibuscunque beneficiis, caballos tantos, boves tantos, gregem equorum, gregem armentorum, gregem porcorum, gregem ovium, inter aurum & argentum, fabricaturas in solidos tantos, drappos tantos, hæc omnia superius comprehensa a die præsente in tua tradidi potestate & dominatione possidendum, habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegeris faciendi liberam habeas potestatem. Si quis vero. & cetera.

Col. 415.

Qualiter in uno volumine testamentum duarum personarum condatur.

XVII. Regnante in perpetuo Domino nostro Iesu Christo, loco illo, anno illo, regnante illo Rege, sub die illo, ego ille & conjux mea illa sana mente integroque consilio, metuentes casus humanæ fragilitatis, testamentum nostrum condidimus, quem illi notario scribendum commisimus, ut quomodo dies legitimus post transitum nostrum advenerit, recognitis sigillis, inciso lino, ut Romanæ legis decreverit auctoritas, per inlustris viros illos, quos in hac pagina testa- C menti nostri legatarios instituimus, gestis reipublicæ municipalibus titulis eorum prosecutione ab ipsis muniatur. Igitur cum jubente Domino de istius vitæ cursu migraverimus, tunc quicquid in omnibus pridie quam moriamur tenere videmus, quicquid ex proprietate parentum, vel proprio labore, seu ex munificentia a piis Principibus percipere meruimus, vel de quibuslibet titulis atque contractibus venditionis, cessionis, donationis, vel undique Domino adjuvante ad nostram pervenit dominationem, tu tunc dulcissima conjux mea illa, heredes quoque meos quos esse volo, hereditatem meam habetote. Reliqui vero exheredes sint. Ergo excepto quod unicuique per hoc testamentum dedero dareque jus- D sero, id ut fiat, detur, præstetur, impleatur, te, omnipotens Deus, testem committo. Villas vero illas & illas, sitas in pago illo, filius noster illa recipiat. Similiter villas illas sitas in pago illo filius meus vel filia illa recipiat. Villas illas basilica illa vel monasteria sitas ibi recipiat. Id ut fiat, detur, præstetur, impleatur, te omnipotens Deus ad defensandum committo; licet de omnibus, dum advivimus, nostrum reservavimus usum. Sed dum in villas aliquas, quas superius memoravimus, quas ad loca sanctorum heredibus nostris deputavimus, quod pariter stante conjugio adquisivimus, prædicta conjux nostra tertiam inde habere potuerat, propter ipsam tertiam villas nuncupantes illas, sitas in pagos illos, in in- E tegritate, si nobis subprestis fuerit, in compensatione recipiat. Et quicquid exinde pro commune mercede, vel in pauperibus, aut benemeritis nostris facere decreverit, licentiam habeat. Et post ejus discessum, si aliquid intestamentum remanserit, heredes nostri recipiant. Liberos, liberas, quos quasque pro animæ remedium fecimus, aut inantea facere voluerimus, & eis epistolas manu nostra firmatas dederimus, obsequium filiorum nostrorum habere cognoscant, & oblata vel luminaria, juxta quod ipsas epistolas continent, ad sepulchra nostra tam ipsi quam pro-

Col. 416.

les

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 414.

les eorum implere studeant. Et quibus aliquid de facultate nostra contulimus, singulariter in hoc testamentum nostrum inserere curavimus. In reliquo vero qualescunque a quocunque epistolas de nomine nostro manus nostras firmatas ostensas fuerint, & ante hoc testamentum prænotas, quas hic non commemoravimus, excepto de ingenuitatibus, quas pro animæ nostræ remedium fecimus aut adhuc facere voluerimus, vacuas permaneant. Et qui ex nobis pari suo superstitis fuerit, & per qualecunque instrumentum de suprascripta facultate in cujuslibet persona vel benemeritos nostros munere aliquid contulerimus, in quantum lex permittit firma stabilitate debeat perdurare. Reliquas vero epistolas vacuas & inanis permaneant. Et sic nobis pariter convenit; si tu mihi, dulcissima conjux, suprestis fueris, & ad alio marito, quod tibi Deus non permittat, transire volueris, omnem facultatem meam, quod ad usu fructu possidere tibi concessimus, vel quod a die præsente deputavimus, & habere potueras, hoc præsentaliter heredes nostri recipiant inter se dividendum. Itemque ego illa ancilla tua, Domne & jugalis meus ille, in hoc testamentum promtissima voluntate scribere atque perpetua conservatione rogavi, ut si tu, Domne & jugalis meus, mihi superstis fueris, omni corpore facultate mea, quantumcunque ex successione parentum habere videor, vel in tuo servitio pariter laboravimus, & quod in tertia mea accepi, in integrum, quicquid exinde facere elegeris, aut pro animæ remedium in pauperes dispensare, aut ad vassos nostros vel benemeritis nostris, absque repetitione heredum meorum quod tua decrevit voluntas faciendi liberam habeas potestatem. Et post discessum vestium, quod non fuerit dispensatum, ad legitimos nostros revertatur heredes. Hanc paginam testamenti & manus nostræ propriæ subscriptionibus, quod ex consuetudine habuimus, subscripsimus, & per personas reliquas studuimus subscriptionibus roborari. Et ut hæc pagina hujus testamenti in disceptatione venire non possit, si quæ lituræ, caraxaturæ, adjectiones, superdictionesve factæ sunt, nos eas fecimus vel facere jussimus, dum testamentum nostrum sæpius recurrimus vel emendavimus. Si quis nostra voluntate resistere aut testamentum nostrum cujuslibet calliditas conatus fuerit causa aliquo refragari, id implorantes divini nominis majestatem obtestamur ut pro nostrorum omnium criminum ac peccatorum obnoxius in die judicij teneatur expers Ecclesiæ catholicæ communionis & pacis ante tribunal Christi pro violata defuncti voluntate compellatur subire rationem, atque in eum Dominus suam ultionem, quam promisit injustis, cum venerit seculum judicare per ignem, feriatur, & accipiat in conspectu ejus damnationem perpetuam, quam suscepit Judas traditor Domini. Illud namque intimare volumus, ut si aliquis de heredibus vel proheredibus nostris seu qualibet persona contra hanc testamenti paginam, quam plena & integra voluntate fieri rogavimus, venire aut aliquid pulsare voluerit, inferat contra quem repetit tantum & alium tantum quantum in hunc testamentum continetur scriptum, & insuper faciatas fisco auri libras tantas, argenti tantas, & quod repetit vindicare non valeat.

Col. 415.

Securitas pro homicidio facto.

XVIII. Domino fratre illo ille. Dum & instigante adversario, quod non debueras, germano nostro illo visus es interfecisse, & ob hoc vitæ periculum incurrere potueras, sed intervenientes sacerdotes & magnificis viris, quorum nomina subtus tenentur adnexa, nos ad pacis concordiam ob hoc visi fuerunt revocasse, ita ut pro ipsa causa solidos tantos in pagalia mihi dare deberes, quos & in præsente per vuadio tuo visus es transolsisse, & nos ipsa causa per festuca contra te visus sum vuerpisse. Propterea, juxta quod convenit, hanc epistolam securitatis in te nobis conscribere complacuit, ut de ipsa morte germano nostro nec a me nec ab heredibus meis aut suis, nec de judiciaria potestate, nec a quamlibet nullo casu nec refragatione aliqua aut damnietate amplius habere non pertimescas, sed in omnibus exinde ductus & absolutus appareas. Et si fortasse ego ipse aut aliquis de heredibus meis vel quicunque te ob hoc inquietare voluerit, & a me defensatum non fuerit, inferamus tibi cum cogente fisco duplum quod nobis dedisti, & quod repetit quis vindicare non valeat, sed præsens epistola securitatis a me facta firma permaneat, stipulatione subnexa.

Venditio de villa.

XIX. Domino fratre illo ille. Licet empti venditique contractus sola pretij adnumeratione & rei ipsius traditione consistat, ac tabularum aliorumque documentorum ad hoc tantum interponatur instructio ut fides rei factæ & veri ratio comprobetur, ideirco vendidisse me tibi constat & ita vendidi villa juris mei nuncupante illa, sitam in pago illo, quam ex legitima successione parentum (vel de quolibet modo ad eum pervenit) habere videor, in integritate, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, adjecentiis, appenditiis, vel omni merito & termino ibidem aspiciente. Et accepi a vobis in pretio, juxta quod mihi complacuit, tantum, & memorata villa vobis præsentaliter tradidi ad possidendum, ita ut ab hac die habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegeris faciendi liberam in omnibus habeas potestatem. Si quis vero, quod futurum esse non credo, si ego ipse, aut aliquis de heredibus vel proheredibus, seu qualibet opposita persona, contra venditionem venire tentaverit, aut me male vendidisse convicerit, & a me vel heredibus meis defensatum non fuerit, tunc inferamus vobis heredibusque vestris dupla pecunia quantum a vobis accepi & ipsa villa meliorata valuerit, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens venditio omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum.

Venditio de area infra civitate.

XX. Domino sancto & apostolico Domno & patri illo Episcopo ille. Constat me nullius coactum imperio, neque imaginario jure, sed propriæ voluntatis arbitrio, vobis vendidisse & ita vendidi aream juris mei infra muros civitatis illius, habentem per longo pedes tantos & in lato pedes tantos, quæ subjungit ad uno latus terra illo, ab alio latus terra illo, a fronte uno terra illo, & ab alio fronte terra illo. Et accepi a vobis

Col. 419.

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 419.

bis in pretio, juxta quod mihi complacuit, auri solidos tantos, & prælate area vobis præsentaliter tradidi possidendum, ut habendi, tenendi, vel quicquid exinde alegeritis faciendi liberum perfruatis arbitrium. Si quis vero, quod futurum esse non credo, si ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, seo qualibet persona contra hanc venditionem venire tentaverit, aut eam infrangere conatus fuerit, inferat vobis aut auctoribus vestris duple pecunia vel quantum area ipsa eo tempore meliorata valuerit. & cetera.

Venditio de campo.

XXI. Domino fratri illo ille. Constat me tibi vendidisse & ita vendidi campo juris mei, situm in territorio illo, habentem plus minus tantum, qui subjungit a latere uno lui, ab alio latere lui, e fronte uno illo, ab alio vero fronte illius. Et accepi a vobis in pretium, juxta quod mihi complacuit, auri solidos tantos; & ipso campo vobis præsentaliter tradidi possidendum, habendi vel quicquid exinde volueris faciendi liberam habeas potestatem. Si quis vero. & cetera.

Venditio de servo aut ancilla.

XXII. Domino fratri illo ego ille. Constat me vobis vendidisse & ita vendidi servum juris mei aut ancillam nomen illo, non furo, non fugitivo, neque cadivo, sed mente & omne corpore sono. Pro quo accepi a vobis in pretio, juxta quod mihi complacuit, auri solidos probos atque præsentes numero tantos, & ipso servo vobis præsentaliter tradidi possidendum, ita ut ab hac die habendi, tenendi, vel quicquid exinde decreveris faciendi liberum pottatis arbitrium. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, si ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, seu qualibet persona contra hanc venditionem venire tentaverit, aut eam infrangere voluerit, inferat tibi cum cogenti fisco auri tantum vel quantum servus ipse eo tempore melioratus valuerit, & hæc venditio omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo, sub die illo, anno illo.

Concambio de villis.

Col. 420. XXIII. Inter quos caritas inlibata permanserit, pars parti beneficia opportuna præstantur: quia nihil sibi de rebus propriis censet minui quod e contra recipit in augmentum. Ideo placuit atque convenit inter venerabile viro illo ex permisso apostolico viro illo & inlustris viro illo ut locella aliqua inter se concambiare deberent. quod & ita fecerunt. Dedit igitur ille venerabilis vir lui locello nuncupante illo, situm ibi, de parte basilica sancti illi. memorato lui quicquid ibidem ad præsens de qualibet adtractu tenere videbatur, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, vel omnia ibidem aspicientem. Similiter in compensationem hujus meriti dedit suprascriptus ille ad partem memorato Abbate illo vel prædicta basilice alio locello nuncupante illo, situm ibi, quicquid ibidem ad præsens de quocunque adtractu ibidem habere videbatur, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, vel omnia ibidem aspicientem, ita ut ab hac die unusquisque memorata loca, quod acceperunt, habendi, tenendi, vel quicquid exinde pro eorum opportunitate & compendio facere elegerint, liberum perfruantur arbitrium. Illud vero addi convenit, ut si aliqua pars ex ipsis aut heredes vel successores eorum hoc emutare vel refragere voluerit, rem quam accepit amittat, & insuper inferat pari suo, qui hoc facere præsumpserit, auri libras tantas, argenti pondus tanta, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens commutatio, unde duas inter se uno tenore chartas conscripserunt, firma & inviolata permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

Concambio de terra aut vinea.

XXIV. Ideoque placuit inter illo & illo ut terra aliqua, aut prato, aut vinea, seu qualibet inter se commutare deberent. quod ita & fecerunt. Dedit igitur ille illius campo in loco nuncupante illo, habente tantum, qui subjungit a latere uno illo, ab alio latere aut fronte illo. Simili modo a contra in compenso dedit ille illius alio campo ibi, aut in alio loco, habente tantum, qui subjungit de lateribus e frontibus illius, ita ut ab hac die unusquisque ex ipsis quod accepit habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegerint faciendi liberam habeant potestatem. Si quis vero aliquid ex ipsis aut heredes eorum vel quicunque hoc emutare voluerit, quam acceperit pari suo amittat, & insuper inferat cum cogenti fisco auri tantum, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens commutatio, unde inter se pro firmitatis studiom duas uno tenore conscripserunt, omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo. *Col. 421.*

Cautiones diverso modo factas.

XXV. Domino mihi propitio illo ille. Dum & ad meam petitionem & necessitatem supplendo vestra bonitas habuit ut libram de argento de rebus vestris mihi ad beneficium præstitistis, ideo per hunc vinculum cautionis spondeo me Kalendas illas proximas ipsum argentum vestris partibus esse redditurum. Quod si non fecero, & dies placitus mei præfinitus transierit, ipso duplum in crestionem ma aut heredes meos vos aut heredes vestri, aut cui hanc cautionem dederitis exigendam, teneatis obnoxium. Facta cautione ibi, sub die illo, anno illo.

Item alia.

XXVI. Domino suo illo ille. Constat me a vobis accepisse & accipere debere & debeo, hoc est, solidos tantos; pro quos solidos spondeo me, quandiu ipsos post me retenuero, annis singulis per singulos solidos singulos triantes vestris partibus esse redditurum. Et si hoc facere contempsero, aut exinde neglegans apparuero, ad duplum ipso locatio vobis reddere spondeo. Et quomodo de mea proprietate ipsos solidos vestros reddere potuero, hanc cautionem a vobis recipiam.

Item alia.

XXVII. Domino fratri illo ille. Quatenus a necessitate mea supplendo solidos vestros numero tantos mihi ad beneficium præstitisti, ideo juxta quod mihi eptificavit, taliter inter nos convenit, ut dum ipsos solidos de meo proprio reddere potue-

tue-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 401. tuero, dies tantos in unaquaque hebdomada servitio vestro, quale mihi vos aut agentes vestri injunxeritis, facere debeam. Quod si exinde negligens aut tardus apparuero, licentiam habeatis sicut & ceteros servientes vestros disciplinam corporalem imponere. Et quomodo solidos vestros reddere potuero, meam cautionem absque ulla evacuatoria intercedente recipiam.

Qui se in servitio alterius obnoxiat.

XXVIII. Domino mihi proprio illo ille. Dum (Col. 400.) & instigante adversario, fragilitate mea prævalente, in casus graves cecidi, unde mortis periculum incurrere potueram, sed dum vestra pietas me jam morti adjudicatum de pecunia vestra redemistis, vel pro mea scelere res vestrae quamplures dedistis, & ego de rebus meis unde vestra beneficia rependere debuissem non habeo, ideo pro hoc statum ingenuitatis meæ vobis visus sum obnoxiasse, ita ut ab hac die de vestro servitio penitus non discedam, sed quicquid reliqui servi vestri faciunt pro vestro aut agentium vestrorum imperio facere spondeo. Quod si non fecero, aut me per quodlibet ingenium de servitio vestro abstrahere voluero, vel dominium alterius expetere aut res suscipere voluero, licentiam habeatis mihi qualemcunque volueritis disciplinam imponere vel venundare aut quod vobis placuerit de me facere. Facta obnoxiatione tunc, sub die illo.

Charta de agnatione, si servus ingenuam trahit.

XXIX. Igitur ego in Dei nomine ille, illa femina. Omnibus non habetur incognitum qualiter servus meus nomine ille te absque parentum vel tua voluntate rapto scelere in conjugium sociavit, & ob hoc vitæ periculum incurrere potuerat, sed venientes & mediantes amicis vel bonis hominibus convenit inter nos ut si aliqua procreatio filiorum orta fuerit inter vos, in integra ingenuitate permaneant.

Et si voluntaria servum accipit, dicis.

Omnibus non habetur incognitum qualiter servo meo nomine illo voluntaria secuta es & accepisti maritum. Sed dum te ipsa & agnatione tua in meo inclinare potueram servitio, sed propter nomen Domini & remissionem peccatorum meorum propterea præsentem epistolam in te mihi complacuit conscribere, ut si aliqua procreatio filiorum aut filiarum inter vos orta fuerit; penitus nec nos nec heredes nostri nec quislibet persona ullo unquam tempore in servitio inclinare non debeamus, sed in integra ingenuitate, tanquam si ab utrisque parentibus ingenuis fuissent procreati vel nati, omni tempore vitæ suæ permaneant, peculiare concesso quodcunque laborare potuerint, & sub integra ingenuitate super terra nostra aut filiorum nostrorum absque ullo præjudicio de statu ingenuitatis eorum commanere debeant, & reditus terræ, ut mos est pro ingenuis, annis singulis desolvant, & semper in integra ingenuitate permaneant tam ipsi quam & posteritas illorum. (Col. 403.) Si quis vero, quod futurum esse non credimus, nos ipsi, aut aliquis de heredibus, vel quicunque contra hanc chartolam venire tentaverit, aut eam infrangere voluerit, inferat tibi aut heredibus tuis auri libras tantas, argento pondo tanta, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens chartola omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

Libellum repudij.

XXX. Certis rebus & probatis causis inter maritum & uxorem repudiandi locus patet. Idcirco dum & inter illo & conjuge sua illa non caritas secundum Deum, sed discordia regnat, & ob hoc pariter conversare minime possunt, placuit utriusque voluntas ut se a consortio separare deberent. quod ita & fecerunt. Propterea has epistolas inter se uno tenore conscriptas fieri & adfirmare decreverunt, ut unusquisque ex ipsis sive ad servitium Dei in monasterio aut ad copulam matrimonij se sociare voluerit, licentiam habeat, & nulla requisitione ex hoc de parte proximi sui habere non debeat. Si quis vero aut aliqua pars ex ipsis hoc emutare aut contra pare suo repetere voluerit, inferat pari suo auri libram unam, & sua repetitio nullum obtineat effectum, sed ut decreverunt, a proprio consortio sequestrati, in ea quam elegerint parte permaneant. Facta epistola sub die illo, anno illo, regnante Rege illo.

Mandatum.

XXXI. Domino fratre illo ille. Precor & supplico dominationi vestræ, dum & causa pro alode aut qualicunque cum homine nomine illo in palatio aut ubilibet habere videor, ut ipsa causa suscipere ad mallandum vel prosequendum in vice mea debeas, & cum suprascripto illo ex hoc rationare, vel quicquid exinde cum eo de ipsa causa egeris gesserisve, ratum & definitum apud me esse cognoscas. Factum mandatum sub die illo.

Incipiunt ingenuitates diverso modo factas.

Ingenuitas a die præsente.

XXXII. Qui debitum sibi nexum relaxat servitium, mercedem in futurum apud Dominum sibi retribuere confidat. Igitur ego in Dei nomine ille & conjux mea illa pro remedium animæ nostræ vel retributione æterna te illo ex familia (Col. 402.) nostra a præsente die ab omni vinculo servitutis absolvimus, ita ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus vel natus, vitam ducas ingenuam, & nulli heredum ac proheredum nostrorum vel cuicunque servitium impendas nec libertinitatis obsequium debeas nisi soli Deo, cui omnia subjecta sunt; peculiare concesso quod habes aut deinceps elaborare potueris. Si tibi necessitas ad tua ingenuitate tuenda contigerit, absque ullo præjudicio ingenuitatis tuæ defensionem Ecclesiæ, aut cujuscunque te eligere placuerit, licentiam habeas, & vitam semper bene & integre ducas ingenuam. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, nos ipsi, quod absit, aut aliquis de heredibus nostris, vel qualibet opposita persona contra hanc ingenuitatem tuam venire aut eam infrangere conaverit, aut te in servitio inclinare voluerit, divina illum ultio subsequatur, & a liminibus Ecclesiarum vel a communione extraneus efficiatur, & insuper inferat tibi cum cogenti fisco auri libram unam, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens ingenuitas omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa.

Item

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 424.

Item ingenuitas alio modo post discessum.

XXXIII. Dilecto suo illo aut illa, ille. Pro respectu fidei ac servitij tui, quam mihi famulatis, pro remissione peccatorum meorum, te ab omni vinculo servitutis absolvo, ea temen conditione ut dum advixero, mihi deservias; post obitum vero meum, si mihi superstis fueris, sic ingenuus, tamquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, & nulli heredum ac proheredum meorum vel cuicunque servitium impendas; peculiare concesso quod habes aut elaborare potueris, & cetere.

Item alia adhuc alio modo.

XXXIV. Si aliquos ex servientibus nostris a jugo servitutis absolvimus, mercedem in futurum nobis ex hoc retribuere confidimus. Igitur ego ille propter nomen Domini & retributione æterna te illum ab omni vinculo servitutis absolvimus, ita ut ab hac die vitam ducas ingenuam, tamquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, & nulli heredum ac proheredum meorum vel cuicunque servitium impendas, nisi sub integra ingenuitate defensione cui te ex meis heredibus elegeris habere debeas, & oblate mea, ubi meum requiescit corpusculum, vel luminaria annis singulis debeas procurare; peculiare concesso quod Col. 425. habes aut elaborare potueris, aut si convenit defensionem Ecclesiæ illius, & vitam semper ducas ingenuam. Si quis vero.

Evacuatoria.

XXXV. Domino fratri illo ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter ante hos annos, aut ante anno, solidos nostros numero tantos ad beneficium accepisti, & cautionem nobis pro hoc emisisti ut ipsos solidos tunc nobis reddere deberes. quod & ita fecisti. Sed dum illa cautione quod nobis emisaras ad præsens non invenimus, ideo tibi hanc epistolam evacuaturiam fecimus, ut de ipsis solidis tantum omni tempore ductus & absolutus resideas; & si ipsa cautio apparuerit, vel a nobis aut heredibus nostris quoquo tempore ostensa fuerit, nullum sortiatur effectum, sed vacue & inanis permaneat.

Si aliquis servo vel gasindo suo aliquid concedere voluerit.

XXXVI. Iustissimis nostris sublevantur muneribus qui nobis fideliter & instanter famulantur officio. Ego in Dei nomine ille fideli nostro illo. Pro respectu fidei & servitij tui, quam circa nos impendere non desistis, promptissima voluntate cedimus tibi a die præsente locello nuncupante illo, aut manso illo infra termino villa nostra illa cum omni adjacentia ad ipso locello aut mansello aspiciente, terris, domibus, mancipiis, vineis, pratella, silvole, vel reliquis beneficiis ibidem aspicientibus, ita ut ab hac die ipso jure proprietario, si ita convenit, aut sub reditus terræ in tua revoces potestate, & nulla functione aut reditus terræ vel pascuario aut agrario, carropera, aut quodcunque dici potest, exinde solvere nec tu nec tua posteritas nobis nec heredibus nostris nec cuicunque post nos ipsa villa possederit, non debeatis, nisi tantum si ita vult riga; sed ipsum omnibus diebus vitæ tuæ aut he- A redis tui emuniter debeatis possidere, vel quicquid exinde facere volueritis liberam habeatis potestatem. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, aliquis de heredibus nostris, vel quicunque contra hanc cessionem nostram agere aut ipsam rem tibi auferre conaverit, inferat tibi cum cogente fisco auri tantum. & hæc epistola firma permaneat, stipulatione subnexa.

Gesta juxta consuetudinem Romanorum, qualiter donationes vel testamenta allegentur.

XXXVII. Anno illo, regnante Domino nostro Rege illo, sub die illo, in civitate illa, adstante viro illo laudabile defensore & omni curam il- Col. 426. B lius civitatis, vir magnificus ille prosecutor dixit: Peto, optime defensor, vosque laudabiles curiales atque municipes, ut mihi codices publicos patere jubeatis. quædam enim in manibus habeo quæ gestorum cupio allegatione roborari. Defensor & curiales dixerunt: Patent tibi codices publici. Prosequere quod optas, dicere non moreris. Vir magnificus prosecutor ille dixit: Venerabilis vir aut inluster vir ille per chartam mandati sui mihi injunxit ut illam donationem testamenti aut cessionem quam ad basilica ad loco sancto illo aut inlustri viro illo ad præsens aut post discessum delegavit, in vice sua, ut mos est, gestis municipalibus ipsam donationem debeam allegare. Vir honestus defensor dixit illi: Manda- C tum quod in te conscriptum habere dicis nobis ostende, vel in præsente recitare. Et ille prosecutor hoc modo recitavit.

Textum mandatum.

XXXVIII. Domino magnifico fratri illo ille. Peto & supplico caritati tuæ ut in vicem meam epistolam donationis aut testamenti seu cessionis quod de rebus meis illis ad basilica illa pro animæ meæ remedium aut inlustris viri illius post discessum meum vel ad præsens delegavi, in civitate illa publice prosequere & gestis municipalibus, ut mos est, eam debeas allegare. Propterea tibi hunc mandatum conscripsimus, ut sicut supe- D rius continetur, taliter prosequere & firmare debeas; & quicquid exinde egeris gesserisve, ratum & definitum apud nos in omnibus esse cognoscas. Factum mandatum tunc, ibi, anno illo.

Post recitationem mandati, vir honestus ille defensor dixit: Mandatum quidem recitatum est; sed suprascripta donatione, testamentum, aut cessione, quam præ manibus habere dicis, nobis præsentibus recitetur, & ut postulas gestis publicis firmetur. quam vero donationem ille professor recitavit. Post recitationem vero vir laudabilis ille defensor & curiales dixerunt: Epistola qui recitata est, gestis publicis inseratur, & quod ille prosecutor vellit & petit, gesta ei publice datur. Ille prosecutor dixit: Sufficit mihi, bone defensor, E ut donatio quæ recitata est, si mihi gesta tradere jubeatis. Ille defensor dixit: Et quia epistola donationis aut cessionis seu testamenti & mandatum in te conscriptum per ordinem condita & Col. 427. bonorum hominum manibus roborata, atque signata, manifesta esse cognovimus, dignum est ut gesta ex hoc conscripta atque subscripta tibi tradatur, & ut in arcipibus publicis memoranda servetur. Edatur super ordine & mandatus suus in loco, & tomen textum, & manumissoris epistola scribantur; & postea defensor & curiales civium & reliqui eam subscribantur atque signentur.

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 429.

fericordia Dei Epifcopus. Domino inclitoque cultore atque apoftolico Domino & in Chrifto fratri illi Epifcopo, ille peccator Epifcopus. Dum genereliter dominicæ nativitatis exultamus adcentum, cenfum debita fubjectionis defolvere peruguemus ex voto: atque ideo falutationum munia cum eologias peculiaris patroni veftri fancti illius (*fi ad Regem*) clementiæ veftræ, (*fi ad Epifcopum*) fanctitati veftræ direximus, cum omni humilitatis genere clementiffime dependentes, fuggerimus ut jugi nos præmunientes orato, de veftra fofpitate integritatem trepudiare faciatis, dignabili protinus tafcribtu.

Col. 430.

Item alia de nativitate Domini.

XLV. Iocunditatis motum gratiam cognofcere cupientes, dicinitus univerfitate conlata, non diftituemus epiftolis præferendam veftram prævenire clementiam, aut fanctitatem, cum eulogias peculiaris patroni veftri illius, honorabili ac devoto cultu pofcentes ut qua alacritate feftiva nativitatis dominicæ peregiftis infignia, nos doceant veftræ fanctitatis exempla. Erunt enim nobis proveduum veftræ incrementa falutis, locuplex thefauri facultatis.

Commendatitias litteras ad Epifcopo vero.

XLVI. Domino reverentiffimo illo Papæ ille. Reminifcentes veftram affectuofam beatitudinis cecitatem, qua tunc ab obtentu retributionis æternæ noftræ extremitatis perfonolam in intimis vifceribus ac fi unicæ dilectionis vinculum amplectebamini fadule; qua fiducia provocatus hos apices vilitatis noftræ fidenter ad dignationem veftram per fratres noftros filios veftros gerulos præfentes deftinare præfumpfi, per quos veftram almitatem, fi præfumptio non uffendit, falutationum munia, ut decet, non arroganter, fed humiliter deftinare præfumo, quos ut commendatos in omnibus recipere dignetis, quæfumus opportune. Etenim in tam longinquis regionibus propter neceffitates fratrum comperandum euntes, veftris Chrifto præfule indigent adminiculis; pro quibus beneficiis centuplicatu fœnere a Domino retributore bonorum omnium refertum mercedis cumulum in ævum recipiatis digniffimum. Dominus Deus nofter piam coronam veftram memorem mei & præfentibus repleat bonis & dignam reddat æternis, Domne femper meus.

Item commendatitias litteras ad Abbate vero.

XLVII. Domino beatiffimo & meritis venerando fancto patri illo Abbati ille in Domino perpetuam mittit falutem. Multimoda nobis benivolo veftro generare comperite gaudia quotiens

Col. 431.

aditus dederit opportunus ut ad indagandam fofpitatem veftram noftras dirigere debeamus litterolas. Idcirco cum falutationum officiis humili prece almitati veftræ quæfumus ut pro nobis mifericordiarum dominum, ubi dignas fedulafque fonditis preces, exorare non dedignemini quatenus veftris fulti precibus olim optatam adire mereamur patriam. Pariterque latores præfentes famolos veftros, fratres in Chrifto noftros, quos ob neceffaria monafterij noftri illuc ufque deftinavimus, veftræ beatitudini plurimum commendare præfomimus, ut eis in quo neceffarium duxerint folatium præbere pro divino intuitu non dedigneris. Vale pro nobis orans, Domne fancte ac beatiffime pater.

Supplicatorio pro eo qui in monafterio converfare defiderat.

XLVIII. Domino fancto, Deique cultore, & mihi in Chrifto honorabile fratri, illi Abbati, ille falutem optans mitti in Chrifto. Primum illud tanquam præfens fanctis veftris fuggero provolutus pedibus ut meæ extremitatis litterolæ, cum veftris fuerint facris manibus traditæ, pro me meifque, quos mihi in Chrifto cohærere fecit amor, fratribus, precibus Domino commendetis. Deinde fubjectus veftri frater in Chrifto nofter ille, fuperno infpiratus munere, veftræ fanctitati obedientiæ noftras fe petiit litterolas almitati veftræ commendari; per quas fuppliciter poftulamus ut ovem fauce lupi boni paftoris Chrifti manu erepta, ad caulas Chrifti gregis tua fit diligentia reducta, ac vice patris ac medici pia, oro, circa hunc fit vigilantia ægrum: quam fi priftinæ redditum fanitati paftori omnium cum ceteris præfentaveris inlæfum, quæ fequatur tuo merces laboris, optima divinis nofti inftinctus oraculis. Vale, memor efto mei venerabilis in Chrifto frater.

Indiculum generale ad omnes homines.

XLIX. Domno noftro, orthodoxo Romanæ fedis apoftolicæ a Deo inftituto illi Papæ, vel omnibus apoftolicis Domnis & patribus, feu Abbatibus; vel Deo dicatis cœnobiis degentibus, necnon & inluftribus viris Patriciis, Ducibus. Comitibus, vel omnibus Chriftiani cultus divinæ religione faciantes, ille peccator Epifcopus vilifimus omnibus in Domino præfumo mitti falutem, Quatenus præfens portitor ille, radio inflammante divino, non (ut plerifque mos eft) vacandi caufa, fed propter nomen Domini, itinera ardua & laboriofa parvipendens, ob lucrandam orationem, limina fanctorum Apoftolorum Domni Petri & Pauli adire cupiens, meæ parvitate fe petiit veftræ commendare almitate ac induftriæ litterolas; per quas viliffimus omnium, tanquam vefstris provolutus veftigiis fingulorum, fupplicare præfumo ut pro me minimo exorari jubeatis, & eundem euntem vel redeuntem, fi Dominus permiferit, propter nomen Domini folita pietate commendatum recipiatis, & quod neceffe habuerit impertire tanti habeatis; quatenus ab ipfo mereamini mercedem recipere cumulum qui fibi dixit impleri quantum quis in fuis pauperibus eifus fuerit erogare. Col. 432.

Indiculum commendatitium ad viros inluftres laicos.

L. Domino inluftre, & præ cunctis magnificentiffimo, ac nobilitatis profapiæ decorato atque fublimato illi, ille peccator in Domino præfumit mittere falutem. Quamquam veftra excellentia meæ parvitate minime fit cognita, tamen multorum relatione didici veftram in Domino maximam devotionem & in fervos Dei vel pauperes ejus ob æterna retributione follicitudinem non pigram. Qua fiducia provocatus, hos apices vilitatis meæ per latores præfentes famolos veftros, fratres in Chrifto noftros, ad dominationem veftram direximus; per quos veftram induftriam, fi præ-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 411. si præsumptio non offendit, plurimum salutare A præsumo; & peto ut cis euntibus vel redeuntibus, in quo necessarium duxerint, propter nomen Domini solita pietate consolare jubeatis.

Indiculum ad homines potentes palatinos, maxime ad cognitos sibi.

LI. Domino inlustri & præ cunctis magnificentissimo viro illi ille peccator perennem in Domino mittit salutem. Vberem strenuitatis vestræ agapem erga nos potissimo jure flagrantem litterarum serie non omittimus exercitare, quo, avidi facilitatis vestræ quæstus præstolantes, uberes in Domino a vobis fructus semper suscipiamus, & dum præsenti in vita tibi rerum arbiter locum dedit quo & Ecclesiarum & amicorum feras suffragia, non pigeat subire laborem qui in posterum mercedem conferat lucra, & nunc multiplicia ex numero amicorum ferant suffragia, & unde tibi præsentium portitores, sodales mei, famuli vestri suggesserint, pie obaudientes affectui mancipetis. Vale vir vigoris atque tuorum decus amicorum. Col. 412. Omnipotentis Domini pietas ad Ecclesiarum profectum per multa spatia temporum vos conservare & custodire dignetur.

Qualiter ex ordinatione Regis pro nativitate filii sui Domesticus de villa Regis per sua epistola relaxat ingenuos.

LII. Ego in Dei nomine ille Domesticus ac si indignus gloriosissimi Domni illius Regis super villas ipsius illas, illi ex familia dominica de villa illa. Dum generaliter ad omnes Domesticos Regis ordinatio processit pro nativitate Domnicelli nostri illo, ut a Domino melius conservetur, de unaquaque villa fiscale tres homines ex B servientibus inter utroque sexu a servitio laxarentur, & nos ita faciendum ob hoc ordinatione recepimus, propterea te per hanc epistolam nostram, Col. 414. sicut mihi jussum est, ab omni vinculo servitutis absolvo, ita ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, vitam ducas ingenuam, & in nullo servitio nec a nobis nec a successoribus Domesticis nec a quocunque de parte fisci penitus in servitio inclinari non possis; sed per hanc epistolam ingenuitatis, sicut nobis jussum est fieri, bene & integre ingenuus cunctis diebus vitæ tuæ debeas permanere. Si quis vero aliquis te de statu ingenuitatis tuæ impulsare voluerit, C inferat tibi cum cogenti fisco auri libram unam, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens epistola firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum ibi sub die illo, anno illo, Rege illo, suprascripto illo Domno nostro Rege.

Col. 413.

APPENDIX
FORMVLARVM MARCVLFI,
SIVE
FORMVLÆ VETERES
INCERTI AVCTORIS.

INCIPIVNT CAPITVLA.

55. Epi-

Col. 433.

Notitia de colono evindicato.

I. NOtitia qualiter vel quibus præsentibus vaniens homo aliquis, nomine ille, advocatus sancti illius de monasterio illo & illo Abbata, in aivitete illa in mallo publico ante illustri viro illo Comite vel aliis quampluribus personis ibidam residentibus, intarpellabat homine aliquo nomine illo, repetebat ei, dum diceret eo quod ante hos dies ipse homo sacramentum contra ipsam casam Dei vel ipsius Abbatis habuisset adbramitum ad suam ingenuitatem defensandum in ipso mallo in basilica sancti illius ob hoc jurare debuisset, & ipsa homo de ipso sacramento jectivus remansit, & ipse homo nullatenus rationes potuit tradere per quod ingenuus esse deberet, vel ipso sacramento jurare potuisset. Et dum hæc causa apud ipso Comite vel ipsis Racimburgiis diligenter fuit inventa vel inquisita, & legibus fuit definita, & ipse homo in præsente pro colono ad casam sancti illius vel ipsius Abbatis sibi recognovit vel recredidit, & ipse vicarius per jussionem ipsius Comitis ipsum hominem per manus, pro colono ipsius, advocato illius Abbatis visus est roddidisse, propterea taliter ai fuit judicatum ut de bac causa notitiam bonorum hominum manibus roboratam eum accipere deberet, quod ite & fecit, ut ipsum hominem ipsa casa Dei vel ipse Abba seu rectores eorum pro colono habeant evindicatum, & sit inter ipsos postmodum ex hac re sublate ceusatio. His præsentibus qui subter firmavarunt.

Charta sacramentalis.

II. Veniens advocatus sancti illius de monasterio illo, seu & illius Abbatis de prædicto monasterio illo, castro illo, in mallo publico, anta illustre viro illo Comite vel aliis quampluris qui ibidam aderant, interpellabat homine aliquo noman illo, repetebat ei dum diceret eo quod genitor suus nomina ille colonus sancti illius de villa illa fuisset, & ipso colonitio da capud suum ud ipsa casa Dei redebeat, & exinda neglegens aderat; & ipse in præsante boc fortiter denegabat, & taliter dedit in suo responso quod da patre franco fuisset generatus, & de matre franca fuisset natus. unda tale sacramento per suam fistucam visus fuit adrhamire, & talitee ei fuit judicetum, ut hac causa apud proximiores parentes suos, octo de parte genitora suo, & quatuor da parta genetricæ suæ, si præmortui non sunt, & si præmortui sunt, apud duodecim francos, talea qualem se essa dixit, in illo castro, in basilica sancto illo, ubi reliqua sacramenta percurrunt, in quadraginta noctes in proximo mallo post bennum ressisum boc debeat conjurare.

Col. 436.

Notitia de servo.

III. Notitia qualiter vel quibus præsantibus veniens ille in causa monasterij sancti illius, civitatis illius Pontifici, ad vicem vanerabila viro illo Abbata de prædicto monasterio, dia illo, illa civitate, in mallo publico, ante inlustra viro illo Comite, & ante illo Episcopo, vel aliis plures magnificia viris qui ibidem residebant, homina aliquo nomen illo ibidem interpellabat dicens eo quod servus monasterij sancti illius de capud suum aderat, & colonus ipsius sancti ille nomine illum de franco homine comparasset, & malo ordine ipso servitio partibus monasterij sancti illius effugiebat vel intendebat. Interrogatum fuit ipsi servo si ipsa causa vera erat aut non. Sed ipse servus in omnibus hoc fortiter denegavit, & ipse Abba vel suus advocatus contra prædicto servo intandebant, & taliter dixerunt, quod testimonia homines francos præsentare potabant, qui bic adstabant, quod ipse colonus ipso comparaverat, & in suum servitium eum videiant deservire, & per lega servus sancti illo esse debet. Et ipsa hora B ipse Abba, vel ipse advocatus, sua testimonia homines septem, his nominibus illo & illo, adrhamivit ut in crastinum die illo ibidem præsentare deberent. quod ita & fecerunt. Et ipsi hominea sic testimoniaverunt, quod per lege servus sancti illius adeiat debitus, & quomodo hoc testimoniaverunt ... super altario sancti illius, in illa capella, quam in curta fisci, ubi reliqua sacramenta soluta sunt, jurati dixerunt. Denuo ipsius servo fuit interrogatum si ipsa causa recognoscebat, si sic erat veritas. Sed ipse servus in omnibus hana causam recognovit, & ad servitium sibi raverius fuit; & ipse Abba per judicium ad ipsas personas, per jussionem illius Comite, de manu ill. Vicatio axceptum, ibidem pro servo sancti C illius evindicabat. His præsentibus. Col. 437.

Judicium evindicatum de colono.

IV. Cum resedissent venerabilis ille Abba & inluster vir ille in villa illa in pago illo, ubi ille Comes esse videtur, per jussionem Domno & glorioso illo Rege, ad universorum causas audiendum vel recta judicia in Dei nomine terminandum; ibique veniens ille advocatus monasterij illius vel illius Abbatis homine aliquo nomen illo interpellabat, repetebat ei, dum diceret eo quod legitimo colonitio partibus monasterij sancti illius vel illius Abbatis ad villa illa da parte genetrice sua redeberat, & negligens & jectivus D exinde adesset. Sed ipse homo de præsenti adstabat, & ipsam causam nullatenus potuit danegare, & ad ipsum colonitium se recognovit, & per manibus ipsum hominem ipsius Abbatis reddidit. Proinda taliter ab ipsis Missis dominicis, val illo Comite, seu & ab ipsis Rachimburgiis, ipsius advocato in causa sancti illius vel ipsius Abbatis pro firmitatis studium fuit judicatum ut dum ipsa causa taliter fuit inventa & lagibus definita, ut tale judicio evindicato exinde accipere deberet, quod ita & fecit, ut omni tempore ad ipsum colonitium sancti illius ad villa illa illum habeat evindicatum vel elidiatum, & sit in postmodum inter eos ex hac re sublata acusatio. Datum in mense illo, in anno illo.

E

Notitia de colona evindicata.

V. Venians homo aliquis nomine illa advocatus sancti illius, da monasterio sancti illius, vel illius Abbatia de ipso monastario, die illo, in mallo publico, anta inlustra illo viro illo Comite, vel anta quampluris personis qui ibidem adarant ad universorum causas audieodum vel recta judicia in Dei nomine terminandum, qui subtar firmaverunt, femina aliqua nomina illa ibidem interpallabet, repetebat ei dum diceret eo quod avua Col. 438.

suua

[Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 418.] suus nomine ille quondam, vel genitor suus ille quondam, coloni sancti illius de villa illa fuissent, & ipsa femina colona esse debebat, & ipso cnlonitio malo urdine de ipsa casa Dei effugeret. Sic ipsa femina in præsente abstitit, & ab ipsis personis ei interrogatum fuit si ipsa causa esset veritas, an non. Sed ipsa.... in omnibus fortiter denegavit, & taliter dixit, quod avus suus ille quondam, nec genitor suus ille quondam, coloni sancti illius de villa illa nunquam fuissent, nec ipsa colonitio de capud suum ad ipsa casa Dei sancti illius nonquam redebebat, sed de patra & de matre bene ingenua nata vel procreata fuisset. Sic ab ipsis personis taliter ei fuit judicatum, ut apud duodecim homines parcores suos, octo de patre, & quatuor de matre, si præmortui non B sunt, & si præmortui sunt, apud duodecim homines bene francos Salicos, in ipso mallo super altario sancti illius, in proximo mallo quem ipse Comes ibidem tenebit, hoc conjurare debeat quod avus suus illa quondam, nec genitor suus illa quondam, enloni sancti illius da monasterio illo de villa illa nunquam fuissent, nec ipsa colonitio de capud suum ad ipsa casa Dei non redebeat. Et si hoc in eo placito, sicut soperius iosertum est, conjurare potuerit, de hac causa ducta & secura resideat. Sin autem non potuerit, ad ipsa casa Dei se recognoscere faciat. Datum ibi.

Notitia de servo quem colonus comparat.

C VI. Notitia qualiter vel qoibus præsentibus veniens magnificus vir ille die illa in illa civitate in mallo publico ante inlustre viro illo Comite & ante apostolico viro illo, vel præsentibus quampluribus viris venerabilibus Racbimburgis qui ibidem ad universorum causas audiendum vel recta in Dei nomine judicia terminandum residebant vel adstabant, quorum nomina subter tenentur adnexa, homine aliquo nomine illo interpellabat, dixit eo quod servus ad colono suo nomine illo de capud suum aderat, & venditionem habebat quomodo ipse colonus ipsum comparaverat, & ipsam venditionam ibidem ostendebat ad relegendum. Relecta epistola, sic ipsi viri ipsum interrogaverunt, si aliquid contra ipsa charta dicere D volebat, vel si eam agnoscebat, an non. Sed ipse servus ipsa charta vera & legitima recognovit. Sic [Col. 419.] ipsi viri tale decreverunt judicio, ut ipse ille ipsum ad servitium recipere deberet. quod ita & fecit, & per manu illius Vicarij per jussionem inlustre viro illo Comite & per judicium ad ipsas personas præsentaliter recepit. His præsentibus. Datum ibi, sub die illo.

Notitia de terra evindicata.

VII. Notitia qualiter vel quibus præseotibus veniens venerabilis vir ille Abbas de monasterio illo, die illo, in illo loco, ante inlustribus viris magnificis illis & illis Missis Domno & gloriosis-E simo illo Rege, vel aliis quampluris qui subter firmaverunt, quorum nomina subter tenentur inserta, homine aliquo nomine illo interpellabat, repetebat ei, eo quod illa terra quam apud homine illo concambiavit, qui est in pago illo, in grafia illa, in loco qui vocatur ille, post se malo ordine retineret injuste. & ipse homo in præsente adstabat, & hanc causam nullatenus potuit denegare, nec tradere rationes per quas ipsam terram habere debeat. Sic ipsi homini fuit judicatum, ut ipsam terram ante ipsos Missos domi-A nicos secundum suam legem ipsi venerabili viro illo Abbati reddere vel revestire deberet. quod ita in præsente & fecit. Propterea jubemus ut dum hanc causam sic actam vel perpetratam esse cognovimus, ut ipsa terra ipse Abbas habeat evindicata atque elidiata, sit postmodum ex hac ra omnique tempore sublata causatio. Datum ibi sub die illo, anno illo, regnante Domno nostro illo gloriosissimo Rege.

Ingenuitas.

VIII. Quoniam sanctissimi Hludouviei Imperatoris pietas, quam habet in Deum, ea quærere & indagare non cessat quæ Domini potissimum congruant voluntati, qoibus quoque religionis honor & devotio magis ac magis de die in dies crescat atque proficiat, & ea quæ ad divinum cultum & officium sanctum pertinent, decoris & honestatis amplius in diebus ejus quam prius habuerint accipiant, & cunctis in futurum temporibus quæ secundum Deum ab eodem inventa procurataque sunt proficiant, & perenni stabilitate a successoribus ejus & fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ inviolabiliter in perpetuum conserventur, memor semper quod dicitur, *Misericordia & veritas custodiunt Regem, & justitia firmatur thronus ejus*, [Prov. 20.] adeo ut verissime & propemodum specialiter de eo dictum videatur, *Beata terra cujus Rex sapiens est*; [Eccles. 10. Sap. 6.] cui etiam illud non inconvenienter potest aptari [Col. 440.] quod Dominus de David perhibuit dicens: *Inveni David secundum cor meum, qui faciat omnes voluntates meas*. [Act. 13.] Hujusmodi itaque studiis Rex iste sapiens & beatus indesinenter intentus, & Domini semper adhærens voluntati, cupiens, ut præmissum est, divinum officium modis omnibus honestare, & eos qui Domino Deo sacrificium super altare sanctum offerre debent, & corpus & sanguinem dominicum precum mediatione consecrare, honori habere, & ampliore gratia circumdare, statuit ut Episcopi & Abbates & quicunque [Capitulare an. 816. c. 6.] ecclesiasticis possessionibus jure prælati sunt, si aliquos ex familia ad presbyteratus ordinem promovere velint, prius eis, permissu ipsius, libertate donent, & sic tandem ad sacerdotij gradum dignissime subvehant. Igitur ego ille minimus servorum Dei famulus Ecclesiæ Senonicæ Archiepiscopus tanta serenissimi Hludouvici Augusti auctoritate, quæ Senonis in arcibo Ecclesiæ episcopij servatur, fultus per hunc libellum manumissionis te fratrem nostrum, quem servilis conditio hactenus addictum tenuit inter hujus Ecclesiæ familiam, quia fratrum testimonio, inter quos enutritus es, dignus ad sacerdotalem honorem suscipiendum prædicaris, censeo te atque statuo ante sacri altaris cornu in conspectu sacerdotum & cleri & populi adstantis a præsenti die & deinceps ab omni jugo servitutis humanæ absolutum fore civemque Romanum appellari, ita ut nulli hominum pro servili conditione quicquam debeas servitij nec obsequij neque etiam libertinitatis munus impendere, non mihi, nec successoribus, aut actoribus, quicunque præfuerint huic Ecclesiæ, non judiciaria præditis potestate; sed soli Deo licentiam & facultatem habeas libere famulandi, diesque tuos vitamque ipsi dicandi; ut in ipsius Ecclesia proficias ad honorem & profectum plebis pretioso sanguine Christi redemptæ; quatenus hanc pro modulo tuo monitis instruas, orationibus juves, exemplis informes, corporis & sanguinis dominici consecratione, propter cujus honorem hanc consecutus es dignitatem, reficias; ut sicut ab huma-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 440. bumana fervitute liberatus per hanc manumiffionem effe cognofceris, ite per divinam doceas diabolicæ dominationis jugum evadere plebem quæ tibi a propio Pontifice fuerit commiffa. His quuque fubnectere placoit, canonicis admoniti conftitutionibus, ut fi qua deinceps prædia vel mancipia tui numinis titulo comparaveris, boc obfervare ftudeas quod in eisdem decretum effe cognofcitur. Et fi forte, quod abfit, a tuo propofito exorbitaveris, presbytatatus gradum canonico judicio amittere cogaris. Hanc ingenuitatem manu propria fubfcripfi, & qui fubfcriberent rogavi. Actum. & reliqua. (Col. 441.)

Mandatum.

IX. Legibus inftitotum eft & confuetudine per tempora confervatum ut quicunque advocatum inftruere velit, mandato legaliter dato atque folenniter confitmato eum inftruere debeat, ut omnes caufas quas adgredi vel repellere debet, profequi & defendere inoffenfe valeat. Igitur ego ille fanctæ illæ Ecclefiæ vocatus Epifcopus injungo, mando, & per has litteras delego tibi illo fideli meo de rebus fancti illius, fitis in pago illo, in locis nuncupatis fic, cum adjacentiis vel afpicientibus ad eas locis aliis per omni jure inveftigare, inquirere, profequi, & admallare debeas per mallos, vicos, caftella, oppida, & civitates, necnon atiam, fi neceffitas incubuerit, in palatio ante Vicarios, Comites, Miffos dominicos, Comites palatij, five ante omnes judices quibus hoc officiom delegatum eft ut caufationes & lites definira & terminare jufte & rationabiliter debeant; & quicquid legibus cum juftitia inde profecutus fueris & definieris, fcito apud me ratum & acceptum atque inconvulfum manfurum. Quod mandatum in te conlatum ut firmum fixumque permaneat, manu propria fubter firmavi, & qui adfirmare deberent rogavi.

Tractoria pro itinere peragendo.

X. Dominis fanctis & apoftolicis fedibus allocatis Epifcopis, Abbatibus, vel Abbatiffis, & omnibus in Chrifto patribus, Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, & Decanis, vel omnibus in Chrifto credentibus & Deum timentibus, ego in Dei nomine ille, ac fi indignus peccator, ultimus omnium fervorum Dei fervus, Epifcopus videlicet five Abbas de civitate illa vel de monafterio illo, ubi pretiofus ille martyr five confeffur Chrifti humanitus in corpore requiefcit, falutem vobis perennem in Domino deftinare curavimus. Cognofcatis fiquidem, Domni & fancti patres, feu & forores in Chrifto, quia innotefcimus vobis eo quod peregrinus ifte, nomen ille, ex genere illo, ad nos venit, & nobis innotuit atque confilium quæfivit de hoc videlicet facto (Col. 442.) quod inftigante adverfario, peccatis facientibus, proprio filio fno vel fratre fuo five nepote nomine illo interfecit, & nos pro hac caufa fecondum confuetudinem vel canonicam inftitutionem dijudicavimus ut in lege peregrinorum ipfe præfatus vir annis tot in peregrinatione ambulare deberet. Propterea cognofcatis, fanctiffimi patres, has litteras, ut quando ad fanctitatem veftram venerit, melius ei credatis, & quod nullatenus pro alia caufa ambulare dinofcitor, nifi, ficut fuperius diximus, pro peccatis fuis redimendis, ut vos eum nullo modo teneatis; nifi tantum, quando ad vos venerit, manfionem ei & focum, panem & aquam largire dignemini; & poftea fine detentione liceat ei ad loca fanctorum feftinare. Sic exinde agite pro amore Dei & reverentia fancti Petri, fanctiffimi patres, ut vobis pius Dominus in illa beata feu immortali vite remunerare dignetur, quia in ipfo peregrino Chriftum paviftis feu fufcepiftis, confiderantes videlicet quod ipfe Dominus dixit: *Hofpes fui, & fufcepiftis me. Et: Quod uni ex minimis iftis feciftis, mihi feciftis.* (Matth 25. Ibid. 40.) Quid plura? Ad fapientes fufficit femel loqui. Commendamus nos obnixe in veftris facris precibus, ut noftri meminiffe dignemini. Valete in Chrifto feliciter, fanctiffimi patres, ut ad æternam angelorum digni habeamini manfionem * perpetuam. Facta hæc epiftola fub die illo.

* pervenire.

Ceffio ad Ecclefiam a novo ædificatam.

XI. Regnante Domino Iefu Chrifto in perpetuum, ego ille Epifcopus. Omnibus non habetur incognitum qualiter ego auxiliante Domino in pago, in villa cujus vocabulo eft ibi, bafilicam fanct.... atque fancti Stephani, vel in honore ceterorum fanctorum quorum ibidem reliquiæ quiefcunt, conftruxi atque Kalendas Iunij dedicare certavi, confentientibus etiam confratribus, tam Canonicis quam & monachis, vel ceteris hominibus qui ad præfentes fuerunt, ut villæ quarum vocabula funt Cadiliaco, Tanculfovilla, Fagido, & Barbitiune villare, ut ibidem afpicere deberent, ad Miffas veniendi & ad baptifmum vel prædicationem, & ut decimas fuas ad memoratam bafilicam dare deberent. Propterea pro firmitatis ftudium hanc confenfionem fcribere rogavimus ut temporibus noftris atque fucceforibus noftris hæc noftra confenfio firma & ftabilis valeat permanere; & fciant omnes tam præfentes (Col. 443.) quam & abfentes feu fucceffores noftri quia dedimus in memoratum illum Cadiliaco duos manfos ad ipfam luminariam providendam, vel unde Presbyter qui ibidem officium fungere videtur vivere debeat. Et addimus ad hos infuper de terra arabile.... & de vinea aripenne uno & dimidio, ut suo tempore in elimofinam noftram feu fucceforum noftrorum ita valeat perdurare. Actum fuit hoc fub die memorato KL. Iunij in anno VIII. Chrifto propitio imperij Domni Karoli fereniffimi Augufti, & anno * regni ejus in Francia, atque XXXV. in Italia, Indictione prima, in Dei nomine feliciter. Amen. His præfentibus qui adfuerunt, illuc his præfentibus.

* XLIII.

Littera commendatitia.

XII. Sancto & Deo amabili Maguoni dono Dei Archiepifcopo ex Senonica urbe. Ego enim in Dei nomine Ebroinus donum Dei Archiepifcopus ex Bitorige urbe in Domino Iefu falutes optamus vobis in perpetuum. De cetero notum facimus fanctitati veftræ quia ifte præfens Presbyter, nomen Dodobertus, parrochianus nofter, in noftra diocefe natus, & facris litteris edocatos fit, ad ordinem facrum eum promovere juffimus. Poftea vero petivit nobis licentiam ut in veftra parrochia apud hominem aliquem nomen Hercambaldum manere voluiffet. Nos vero petitionem illius non denegavimus, nifi licentiam illi dedimus, quia fcimus quod de bene liberis hominibus ortus fit. Vnde has litteras commendatitias more ecclefiaftico factas ad fanctitatem veftram mifimus, ut fcire valeat Deo digna caritas veftra eum nec fuga lapfum, nec fua malitia e

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 443.

nobis ejectum, sed nostre voluntate destinatum. Et ut certius credatis, Græca elementa quæ octogenarium quadringentesimum & primum numerum exprimunt inprimitus adnexuimus. Π. Petri quoque nomine primam litteram sumptam in medium adscribere rogavimus. Nihilominus etiam parvitatis nostræ nomine primam litteram E. magnitudinis vestræ secundam litteram A. istius fratris nomine tertiam litteram a. civitatis nostræ quartam Ω. & Indictionem quartam adjunximus. Addidimus nonagenarium & nonum numerum, id est ϙ. & θ. & insequenter impressione sigilli nostri subter confirmavimus, & manu propria eam roboravimus, & Clericis nostris roborari jussimus. Actum in anno decimo imperij Domni nostri ill. & anno XLIII. regni ejus in Dei nomine feliciter. Amen.

Col. 444.

In nomine Π & Υ & Α. Reverentissimo sancto & Deo amabili illi Archiepiscopo Senonicæ urbis. Ego enim in Dei nomine ille Cinomanicæ civitatis Episcopus in Domino Iesu Christo opto vobis salutem in perpetuum. De cetero notum facimus sanctitati vestræ quia iste præsens Presbyter &c. *quæ ad verbum eadem sunt cum superiori, ideoque hic repetita nolumus.*

In Dei nomine. Sanctissimo ac reverentissimo fratri illo Episcopo ille illius urbis Episcopus in Domino sempiternam salutem. Cognuscat fraternitas seu caritas vestra quia ista præsens Presbyter nomine ille in parrochia & in Ecclesia nostra sacris litteris edocatus fuit, & ab infantia fuit apud nos seu prædecessores nostros bonum habens testimonium, bonamque continentiam & innocentem vitam deducens. Vnde placuit illi modo ut ad aliam Ecclesiam se converteret, volens sibi quærere seniorem qui se de rebus temporalibus adjuvet, & cui ille secundum ministerium quod sibi injunctum est obsequium præbeat. Vnde vestram fraternitatem compertam facimus ut cuicunque placuerit eum suscipere, absque ulla ambiguitate hoc faciat, sciens illum & boni esse testimonij & a nobis sibi ab Ecclesia, quæ nobis ad regendum concessa est, migrandi licentiam accepisse. Et ut hæ litteræ firmiorem obtineant dignitatem, meliusque eis fides adhibeatur, manu nostra eas subter roboravimus.

Ingenuitas.

XIII. Dum omnipotens Deus nobis concedit in hoc seculo suum corpus habere, oportet nobis pro salute animæ nostræ frequentius cogitare debere ut aliquantulum de peccatis nostris minuare mereamus. Itaque ego ille in Dei nomine pro animæ meæ remedium, vel pro meis peccatis minuendis, ut in futurum Dominus veniam mihi præstare dignetur, servum juris mei nomine illum relaxavi ingenuum; ea vero ratione ut a die præsente sit bene ingenuus, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisset procreatus vel natus. Peculiare vero si aliquid habet, aut inantea Christo propitio laborare potuerit, ecsinm habeat. Et nulli heredum ne proheredum meorum nullum impendat servitium nec libertinitatis, nisi soli Deo, cui omnia subjecta sunt. Testamentum etiam faciendi, defensionem vel mundeburdem Ecclesiarum aut bonorum hominum, ubicunque se aligere voluerit licentiam habeat ad conquirendum. Si quis vero, quod nec fieri.... si ego ipse aut ullus de heredibus meis, vel quislibet ulla opposita persona, quæ contra hanc ingenuitatem ista, quam ego plenissima voluntate

Col. 445.

mea pro amore Domini nostri Iesu Christi & pro meis peccatis fieri & adfirmare rogavi, venire conaverit, inferat tibi una cum socio fisco auri uncias tantas esse multando, & præsens ingenuitas omni tempore firma permaneat, stipulatione subnixa. Actum illo.

Venditio.

XIV. Domino inlustri illo ille. Ratio & consuetudo exposcit ut inter emptore & venditore scriptura confirmat, ita ut nec distrahendi, sed ulla repetitio, nec comparandi qualibet videtur esse formido. Idcirco nulli cogentis imperium, nec a judiciaria potestate coactus, sed mea propria & spontanea voluntate & arbitrium, accepto vero pretio, constet me vendidisse vel tradidisse, & ita vendidi, vel de præsente tradidi, hoc sunt res proprietatis meæ in pago illo, quæ dicuntur illæ, id est, tam mansis, domibus, ædificiis, totum & ad integrum re inexquisita. Et accepi a te pretium pro hoc quod mihi bene complacuit, hoc est, tam in argentum quam in actum valentes solidos tantos tantum. Et superscriptas res per hanc venditionem publice tibi a die præsente tradidi ad possidendum, ut quicquid exinde a die præsente facere volueris, liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem faciendi. Si quis vero, quod futurum esse non credo, si ego ipse aut ullus de meis heredibus, vel quislibet ulla opposita persona, qui contra venditionem istam venire conaverit, & a me vel heredibus meis non fuerit defensatum, tunc inferat tibi, una cum socio fisco, duplum tantum quantum a te accepi, vel quantum ipsas res immelioratas valuerint in duplum esse reddendum, & præsens venditio omni tempore firma permaneat.

Cautio.

XV. Domino fratri illo ille. Ad petitionem meam mihi non denegasti nisi ut in summa necessitate mea argento vel acto tuo valens solidos tantos in manu mea ad præstitum beneficium mihi præstitisti. Et ego pro hoc talem cautionem in te fieri & adfirmare rogavi ut usque ad annos tantos in unaquaque hebdomada dies tantos opera tua, qualia injunxerit, & ratio præstat, facere debeam. Quod si minime fecero, aut neglegens aut tardus exinde apparuero, aut ante ipso placito me immutare præsumpsero, tunc spondeo me per hujus vinculum cautionis, ubi & ubi me invenire potueris, sine ullo judicio interpellationis pro dupli satisfactione me retineas debitorem. Et quomodo ipsi anni transacti fuerint, debito tuo tibi reddito, cautionem meam per manibus recipiam, stipulatione subnexa. & reliqua. Col. 448.

Obnoxiatio.

XVI. Domino fratri illo ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter mihi gravis necessitas & estas pessimas mihi oppresserunt, & minime habeo unde vivere vel vestiri debeam. Propterea ad petitionem meam mihi non denegasti nisi ut in summa necessitate mea argentum vel acto tuo valente solidos tot in manu mea mihi dedisti, & ego minime habeo unde ipsos solidos tuos tibi reddere debeam. Propterea obnoxiationem de capud ingenuitatis meæ in te fieri & adfir-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 446.

firmare rogavi; ut quicquid de mancipia tua originalia vestra facitis, tam vendendi, commutandi, & disciplinam imponendi, ita & de me ab hodierno die liberam & firmissimam in omnibus potestatem faciendi habeas. Si quis vero, quod nec fieri credo, si ego ipse aut ullus de heredibus meis, vel quislibet opposita persona, qui contra hanc obnoxiationem istam venire conaverit, inferat tibi una cum socio fisco auri uncias tantas esse multando, & præsens obnoxiatio firma permaneat, cum stipulatione subnixa. Actum illo.

Commutationes de terris.

XVII. Inter quos caritas inlibata permanserit, pars pari suo opportuna & congrua beneficia non denegabit. Ideoque auxiliante Domino nostro placuit atque convenit inter illum & illum de commutandis terris eorum, ut pro communi opportunitate inter se commutare deberent. quod ita & fecerunt. Dedit itaque ille de parte sua ad partem ipsius illius terram proprietatis suæ in pago illo, in loco qui dicitur ille. Habet in longo dextros tantos, & in lato dextros tantos. Subjungit de uno latus terra lui, de uno fronte terra illius, ex alio vero fronte terra illius infra ipsa terminatione & mensura ad integrum. E contra ad vicem dedit ille de parte sua ad parte ipsius lui terram proprietatis suæ in pago illo, in loco qui dicitur ille. Habet in longo dextros tantos, & in lato dextros tantos. Subjungit de uno latus terra lui, de alio latus terra illius infra ipsa terminatione & mensura ad integrum. Ita ut ab hodierno die unusquisque contra pare suo quod accepit habeat, teneat, atque possideat, vel quicquid exinde a die præsente facere voluerit, liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem faciendi. Si quis vero, quod nec fieri credo, si ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, vel quislibet ulla opposita persona qui contra hanc commutationem pars contra pare suo venire conaverit, inferat pars pari suo ista tota servante, una cum socio fisco, auri uncias tantas esse multandum, & præsentes commutationes duo uno tenore conscriptas omni tempore firmas & inviolatas permaneant.

Col. 447.

Charta agnationis.

XVIII. Femina illa, ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter te per voluntatem tuam servus juris mei nomine ille ad conjugium sociavit uxorem. unde te vel procreationem tuam in servitio inclinare potueram. Sed mihi præpatuit voluntas plenissima ut talem epistolam donationis in te fieri & adfirmare rogarem, ut si aliquæ procreationes filiorum aut filiarum ex te natæ vel procreatæ fuerint, sub integra Ingenuitate cum omni peculiare eorum valeant Christo propitio permanere, & quicquid laborare potuerint cessum habeant, & nulli heredum ac proheredum meorum nullum impendat servitium nec hominium vel patronatus obsequium, nisi soli Deo, cui omnia subjecta sunt. Testamentum etiam faciendi, defensionem vero vel mundeburdem Ecclesiarum aut bonorum hominum, ubicunque eligere voluerit, licentiam habeat adconquirendum. Si quis vero, quod nec fieri credo, si ego ipse, aut ullus de heredibus meis, vel quislibet ulla opposita persona, qui contra hanc epistolam agnationis venire conaverit, inferat ei cui litem intulerit ista tota servante, una cum socio A fisco, auri uncias tantas esse multandum, & præsens agnatio omni tempore firma permaneat.

Traditoria de terra.

XIX. Veniens homo aliquis nomine ille in pago illo, in loco qui dicitur ille, ante bonos homines qui subter firmaverunt, terram illam, id est, tam mansis &c. totum & ad integrum, quam ante hos dies homine aliquo nomine ille per Col. 448. venditionis titulum accepto vero pretio visus fuit vendidisse; sed ante ipsos bonos homines ad integrum, ut quicquid prædicta venditione ei vendidit, per manus partibus ipsius lui vel herbam vel terram visus fuit tradidisse, & per suam B fistucam contra ipsum illum exinde exitum fecit, ut quicquid ipse ille de ipsa terra a die præsente facere voluerit, liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem faciendi. & cetera.

Traditoria de venditione.

XX. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis nomine ille Missus inlustris viri illius super fluvio illo, in loco quod dicitur ille, ad illo manso vel illa terra quam ille homo hominibus illis ante hos dies ad casa sancti illius pagensis per chartam cessionis partibus ipsius illius per illud ostium vel anaticula de ipsa casa per herba vel terra de ipso manso, vel quicquid C ad ipso manso aspicit, sicut in ipsa cessione est insertum, ad partem ipsius Ecclesiæ visus fuit tradidisse vel consignasse. Id sunt quibus præsentibus.

Notitia de servo.

XXI. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis nomine ille in pago illo, in loco qui dicitur ille, seu in mercato, vel in quocunque loco, ante bonis hominibus qui subter firmaverunt, dato suo pretio ad hominem negotiantem solidos tantos, servum suum nomine illum visus est comparasse. Et ipse negotians ipsum servum superius nominatum per manus D partibus ipsius lui visus est tradidisse, non fraude, sed in publico; ut quicquid exinde a die præsente facere voluerit, liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem faciendi. Id sunt.

Notitia de jactivis.

XXII. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis nomine ille in pago illo, in loco qui dicitur ille, in mallo publico, ante viro illo Comite vel reliquis quamplurimis bonis hominibus qui subter firmaverunt, repetebat ei, dum diceret eo quod homine aliquo nomine illo ante ipsum Comitem aframitum habuisset. a quo placitum venit ipse, ille placito suo custo- E diebat, & nec ipse ille ad eum placitum venit, nec misso in vicem suam direxit qui ulla sonia nuntiasset, & placito suo neglexit, & jactivus exinde remansit. Id sunt quibus præsentibus fuerunt.

Securitas. Col. 449.

XXIII. Non minima sed maxima vertitur discordia inter illos & illos. Venientes ante illo & illo, repetivit ipse ille adversus ipsius lui, eo quod genitore suo aut germano suo illo malo or-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 415.

ordine interfecisset. Interrogatum fuit ab ipsis viris ipsi lui si hæc causa ita acta val perpetrata fuisset an non, id ipse in præsente dicere deberet. Sed cum ipse ille hanc causam minime potuit denegare, sic ab ipsis viris fuit judicatum, ut illa leode, ut lex erat, desolvere deberet. quod ita in præsente & fecit. Et ego hanc securitatem in ipso illo fieri & adfirmare rogavi ut nullo unquam tempore de jam dicta morte nec de ipsa leode nec ego ipse nec ullus de heredibus meis nec quislibet ullas calumnias nec repetitiones agera nec repetere non debeamus. Quod qui attentaverimus, nullum obtineat effectum, & insuper inferamus tibi, una cum socio fisco, auri uncias tantas esse multando, & præsens securitas omni tempore firma permaneat.

Charta denarialis ante Regem.

XXIV. Ille Rex Francorum vir inluster. Et quia ille veniens ante nos vel procerum nostrorum præsentia jactante denario secundum lege Salica servo suo nomen ille dimisit ingenuo, ejus quoque absolutionem per præsente auctoritate firmamus. Præcipientes enim ut sicut enim & reliqua mansuaria qui per tale titulum in præsentia Principum noscuntur esse relaxati ingenuum, ita & admodum memoratus ille per nostro præcepto plenius in Dei nomen confirmatum perennis temporibus cum Dei & nostra gratia valeat Christo propitio permanere bene ingenuus atque securus.

Mandatum.

XXV. Domino magnifico fratri illi, ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter me senectus adgravat & infirmitas domat, & causas meas minime valeo prosequere vel admallare. Propterea precor & supplico caritati tuæ ut in vicem meam omnes causas meas, tam in pago, quam & in palatio, vel in quibuscunque pagis vel territoriis ubicunque mihi oportet, apud quemlibet hominem, tam ad mellandum quam ad responsum dandum prosequere facias. Et quicquid exinde egeris gesseritve, apud me in omnibus & ex omnibus ratum & aptum atque transactum in omnibus definitum esse cognoscas: quia amo te plus quam me, plus te quam heredes meos. Et ut hoc mandatum post te firmius retineas, & taliter obtineat firmitatem quasi gestis fuisset alligatum, manu propria subter decrevi adfirmare, & qui subscripserunt in præsente rogavi. Col. 416.

Cessio ad Ecclesiam.

XXVI. Dominæ sanctæ ac reverentissimæ Ecclesiæ sancti illius, quæ est constructa in pago illo, in loco qui dicitur ille, ego in Dei nomine ille, pro meis peccatis minuendis, ut in futurum Dominus veniam mihi præstare dignetur, cedo ad luminare vel sacrificio ad ipsa casa Dei vel ipso domo Dei condirgendo, cessumque in perpetuum esse volo, & de jure meo in jure & dominatione ipsius Ecclesiæ transcribo atque transfundo, hoc est, res proprietatis meæ in pago illo, in loco quod dicitur illo, in jamdicta loca, id est, tam mansis, domibus, ædificiis, totum & ad integrum re inexquisita, ita ut ab hodierno die ipsa casa Dei ad altare Domini proferendo, vel ad ipso domo Dei condirgendo, ipsas res habere debeat. Et si mihi placuit inserendum ut nullus Pontifex aut quislibet rector, si de ipsa casa Dei, de Ipso luminare vel sacrificio ipsas res abstrahere conaverit, aut in beneficium dare præsumpserit, tunc ipsas res as ad me vel heredibus meis perveniant. Si quis vero, quod nec fieri credo, si ego ipse aut ullus de heredibus meis, vel quislibet opposita persona, qui contra hanc cessionem istam, quam ego plenissima voluntate mea pro amore Domini nostri Iesu Christi fieri & adfirmare rogavi, venire conaverit, inferat tibi ista tota servante, una cum socio fisco, auri uncias tantas esse multando, & præsens cessio omni tempore firma permaneat.

Precaria.

XXVII. Dominæ sanctæ ac reverentissimæ Ecclesiæ pagensi, his nominibus, quæ est constructa in pago illo, in loco quod dicitur ille, ego in Dei nomine ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter res proprietatis meæ in pago illo, in loco cui vocabulum sunt illas & illas, in jam dicta loca, id est, tam mansis, omnia & ex omnia per mea cessione ad lumen vel sacrificium ad ipsa casa Dei a die præsente delegavi, postea ad petitionem meam mihi non denegasti, nisi ut ipsas res, quandiu advivo, mihi ad usandum vel condirgendum præstare deberetis. quod ita & fecistis, sic taliter ut tempore vitæ meæ ipsas res habere & usare vel condirgera debeam, Col. 417. & post meum quoque discessum, cum omni re immeliorata, agentes ipsius Ecclesiæ absque exspectata traditione in eorum revocent dominatione vel potestate. Propterea talem precariam ad ipsa casa Dei fieri & adfirmare rogavi ut ipsas res nec vendere nec donare nec commutare, nec per nullis modis nullisque ingeniis de ipsa casa Dei abstrahere nec minuare pontificium non habeam, nec mea possessio nullo præjudicio vobis nec ad ipsa casa Dei agere nec generare non debeam nec ego ipse, nec ullus de heredibus meis, nec quislibet opposita persona. Quod si attentaverimus, nullum obtineat effectum, & insuper inferamus partibus ipsius Ecclesiæ vel suis rectoribus, una cum socio fisco, auri uncias tantas esse multando, & alias precarias per quinquennium fuerint renovates, ista per se obtineat firmitatem.

Præstaria ad Ecclesia.

XXVIII. In Christo filio illo, in Dei nomine ille donum Dei rector qui est custos Ecclesiæ illius, quæ est constructa in pago illo, in loco quod dicitur ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter tu res proprietatis tuæ tam infra civitatem quam & aforis in ipso pago, in loco cujus vocabulum sunt illas & illas, in jam dicta loca omnem rem tuam per tua cessione ad ipsa casa Dei vel ipso domo Dei a die præsento delegasti. Postea ad petitionem tuam non denegavimus, nisi ut ipsas res ad præstitum beneficium tibi præstare deberemus. Quod ita & fecimus, sic taliter ut tempore vitæ tuæ ipsas res per nostro beneficio habere vel condirgera sive usare debeas, & annis singulis in festivitate sancto illo censo ad lumen vel sacrificium solidos tantos per temetipso solvere facias; & nec nos ipse nec nullus de successoribus nostris, nec quislibet de parte nostra, ipsa res tempore vitæ tuæ tibi abstrahere nec minuare non debeamus. Et

ut

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 451. ut has litteras firmius post te firmiores retinees, menu propria subter decrevimus adfirmere.

Notitia de homine forbatudo.

XXIX. Notitis qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis, nomine illo, in pago illo, in loco quod dicitur ille, io mallo publico, ante ipso Comite illo vel aliis bonis homioibus qui subter firmaverunt, posite manu sua super sacrosencto elterio seocto illo sic juratus dixit: Hie juro per hunc loco sancto & Deo altissimo Col. 452. & virtutis sancti illius quod homo aliquis nomine ille, ita factus, apud erme sua super me venit, & eolpus super me misit, & sic mihi Deus directum dedit, ego ipso de erma mea percussi, & tali colpus ei dedi pro quid ipse morrous est; & quod feci super me feci; & ego hodie ipso facio infra damno & forbatudo infra noctes XLII. sicut lex est & nostre consuetudo, apud tree aloerius, & duodecim conlaudantes jureverunt, & de lingues eorom legibus dixerunt. Id sunt qui præsen.

Indiculus regalis.

XXX. Ille Rex Frencorum vir inluster megnifico fratri illi Comiti. Cognoscas quia iste præsens ille ab hac missa petitione nobis suggessit eo quod homo aliquis nomine ille res suas in vestro ministerio ad sancto illo delegasset, & dicit quod ille vel alij homines ipsas res contendunt malo ordine. Propterea omoino tibi rogamus ut, si veritas est, iotegram justitiam sine ulla moratiooe ai facias exinde. Et si antea minime definitum non fuerit, tunc ipsos homines qui hoc contendunt malo ordine, per fidejussores positos, super noctes tantas postquam has litteres recipias, ante nos facias edvenire. Taliter agas, si gratiam nostram velis habere.

Item alius indiculus.

XXXI. Ille Rex Francorum vir inluster illo Comite, seu junioribus atque successoribus vestris, seu Missis nostris discurrentibus. Cognoscatis quia in nostra eleemosyna taliter isto præsente illo, dum & ipse senus esse videtur, taliter ei concessimus, ut de omnes hostes vel omnibus bannis seu & arribannus sit conservatus, ut neque vos neque juniores atque successores vestri ipso pro hoc inquietare aec dismannere non præsumatis, nec facere dimittatis; sed liceat ei cum Dei & nostra gratia qoieto ordioe ad proprie vivere vel sedere. Et ot certios credatis, mauo nostre subter adfirmevimus, & enulo oostro sigillavimus.

Notitia de colonitio.

XXXII. Notitie qualiter vel quibus præsentibus veniens homo aliquis nomine illo in pago illo, in mallo publico, ante viro illo Comite vel reliquis quempluris boois hominibus qui subter firmaverunt, nomine eliquo nomine illo ibidem ioterpellebat, repetebat ci eo quod genitor suus eut genetrix sua illa coloni sui fuissent, & ipse ille suus colonus esse debebat, & malo ordine de ipso colonatico se abstrahebat & neglegens atet. Interrogatum fuit eb ipsis virie ipsius, Col. 453. si ipse ille colonus ipsius lui esse debebat, ao non, in præsente ei dicere deberet. Et ipse ille oullatenus potuit dicere nec adponere, nèc aullam retione tradere per quid ipse de ipso colooatico se abstrehere potuisset; & iu præsente pro eolooo ipsius lue se recredidit vel recognovit. Sic ab ipsis viris fuit judicatum, ut ipsa ille ipso illo pro colnoo habete debeat. Et sic jam dictus Comes ipso illo per manus partibus lue visus est reddidisse. His præseotibus.

Notitia sacramentalis.

XXXIII. Notitia qualirer & quibue præsentibue veoieas homo eliquis nomine ille in pago illo, in basilica sancto illo, ubi plurima sacramenta percurrere videntur, ante viro magnifico illo vel reliquis qoampluris bonie hominibus qui subter firmeverunt, posita manu sua super sacrosancto alrario sencto illo, sie juretus dixit: Hie juro per hunc loco sancto & Deo eltissimo & virtutis sencto illo, unde me ille homo in mallo publico mallebat, quod ego terra sua aut ad conjuga sue ille, in pago illo, in loco quod dicitur ille, de eorum potestate per fortie nunquam proprisi aut pervesi, sed de ista parte triginta & uno anno fere amplius ..... semper exinde sui vestitue, & post me divisi, & per legem & justitiam plus obtinest me ad hebere quam ipsius lue aus conjuge sua reddere, & ad quod mihi judicatum fuit in nollo non redebeo, nisi isto & unico sacremento, per hunc loco sancto & Deo altissimo & virtutie sancto illo. Insequeoter vero post ipso tres aluarij & duodecim conlaudantes jureveront, & de linguas eorum legibus dixeront. Id sunt. & relique.

Notitia de herbas maleficas.

XXXIV. Notitie qualiter vel quibus præsentibus venicos femina eliqua nomioe ille in pago illo, in mallo publico, in basilica sancto illo, ante illos & illos & alios quempl ures bonis hominibus qui subter firmaverunt, posita manu sua super sacrosancto altare sancto illo, sie jurata dixit: Hic juro per hunc loco sancto & Deo altissimo & virrutis sancto illo, unde me ille ante viro megnifico illo vel aliis bonis hominibus mallavit quod ego herbas maleficas temporassem, vel bibere ci dedissem, per quid ipse infirmasset aut vitam suam perdere debuisset, ego herbas maleficas nec potinnes malas nunquam temporavi, aec bibere dedi, per quid ipse infirmus vel insanus fuisset eut vitam soam perdere debuisset, & aliud de ista caosa in nullum non redebeo nisi isto uoico & idoneo sacramento per hunc loco sancto & Deo eltissimo & virtutis sancto illo. Insequenter vero post ipsam tentæ juraverunt, & de liogues eorum legibus dixerunt. Id suot. Col. 454.

Cessio.

XXXV. Dulcissimo atque in omnibus emantissimo filio meo illo ille. Ammonoit mihi amor & dulcitudo tue, & ex alie parte tu cotidie mihi non cessas deservire, & in bono impendas effectum. Propterea mihi præpatuit plenissima voluntas ut aliquid de heredibus propriis meis extre consortiom germanus tuus tibi concedere deberem. quod ita & feci. Propterea cedo tibi post meum quoque discessum de hac luce, a die præsente, cessumque in perpstuum esse volo, & de jure meo ia jure & dominatione tua transcribo at-

Colon. Edit. Tom. II. Col. 439.

atque transfundo, hoc est, servo juris mei no- A
mina illo, vel aliam rem, terris, vel quacunque domum, ita ut ab hodiernum diem habeas, teneas, atque possideas, vel quicquid a die præsente facere volueris, liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem faciendi. Si ego ipse aut ullus de heredibus meis, vel quislibet ulla opposita persona, quæ contra hanc cessionem ista venire conaverit, inferat tibi una cum socio fisco auri uncias tantas esse multando, & præsens cessio omni tempore firma permaneat, stipulatione subnixa. Actum illo.

Evacuatoria.

XXXVI. Fratri illo ille. Omnibus non habe- B
tur incognitum quia ego ad petitionem tuam solidos tantos ad præstitum beneficium in manu tua tibi præstiti, & tu pro hoc talem epistulam cautionis in me adfirmasti ut usque annos tantos in unaquaque hebdomada dies tantos opera mea facere deberes, quod ita & fecisti, (* ad placito ipso debito meo mihi reddere deberes, quod ita & fecisti) & ego ipsam cautionem minime invenire possum. Propterea talem epistolam evacuatuciam in te fieri & adfirmare rogavi, ut si ipsa cautio ullo unquam tempore inventa aut reperta fuerit, nullum obtineat effectum, evacuaturia inanis permaneat, & nec ego ipse, nec ullus de heredibus meis, vel quislibet de parte mea ipso debito superius nominato neque C
in ipsa cautione, nec per nullis modis nullo unquam tempore tibi ex hoc nullas calumnias nec repetitiones agere nec repetere non debeamus. Quod si attentaverimus, ista tota servante, una cum socio fisco, auri uncias tantas esse multando, & præsens evacuaturia omni tempore firma permaneat.

* Hæc addita sunt in margine in codice MS.

Col. 437.

Libellum dotis.

XXXVII. Dum omnipotens Deus concessit jugale consortium & tale permissum dedit ei in omnibus ut unusquisque cum vira sua nubat juxta consuetudinem anteriorum Christianorum & item legimus quod ipse Dominus noster cum di- D
scipulis suis ad nuptias invitatus fuisset, & cui Deus conjungit, homo non separet; quod bonum, felix, faustumque sit. & reliqua. Donat itaque ille honestæ puellæ sponsæ suæ, nomine illa, quam, si Christo placuerit, in conjugium sociare uxorem cupio, donatumque in perpetuum esse volo, & de jure meo in jure & dominatione ipsius puellæ transcribo atque transfundo; hoc est, res proprietatis meæ in pago illo, in loco quod dicitur illa, tam mansis, domibus, ædificiis, totum & ad integrum re inexquisita, seu mancipias tantas his nominibus ille & ille, seu caballos tantos, boves tantos, vaccas cum vitulos tantos, oves capita tanta, sodis capita tanta, lectarios condignos ad lectos tantas, fabricaturias E
vero, auro, argento in solidos tantos,... ostensilia vero tam æreis quam ferreis, seu & lineis, quicquid in domo rationabiliter contenir. Omnia superius nominata, cum dies felicissimus nuptialis advenerit, dulcissima sponsa mea illa, a die præsente habeas, teneas, atque possideas, vel quicquid exinde a die præsente facere volueris, liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem faciandi. Si quis vero, quod nec fieri credo, si ego ipse aut ullus de heredibus meis, vel quislibet ulla opposita persona, qui contra hunc libellum dotis venire conaverit, inferat tibi, una cum socio fisco, auri uncias tantas esse multando, & præsens libellus dotis firmus permaneat.

Indiculus regalis.

XXXVIII. Ille Rex Francorum vir inluster. Cum nos in Dei nomine palatio nostro ad universorum causas audiendas vel recta judicia terminanda una cum proceribus nostris resideremus, ibique veniens homo aliquis nomine ille suggessit eo quod apud nostro signaculo homine aliquo nomine illo mannito habuisset ut super noctes tantas ante nos debuisset venire in rationes, pro eo quod dixit quod res suas post se malo ordine tenebat injuste. Ad quod placitum veniens ipse il- Col. 436.
le per triduo seu amplius placitum suum custodivit; & nec ipse nec ille ad eum placitum venit, nec missum in vicem suam non direxit qui ulla sonia nuntiasset. Proinde nos taliter una cum fidelibus nostris vel Comite palatij nostri illo visi fuimus judicasse ut dum ipse illa per triduo seu amplius placitum suum legitime custodivit, & nec ipse ille ad eum placitum venit, nec missum in vice sua direxit qui ulla sonia nuntiasset, & placitum suum neglexit, & jectivus exinde remansit, propterea jubemus ut quicquid lex loci vestri de tale causa deliverit, vobis distringentibus ipse ille partibus ipsius hue hominis componat atque amendare studeat.

Æqualentia vel pactum.

XXXIX. Auxiliante Domino nostro Iesu Christo, placuit atque convenit inter illo & germano suo illo de alode qui fuit genetore ill. ut inter se æqualentia dividere vel exæquare debetent. quod ita & fecerunt. Accepit igitur ille de parte sua manso in pago illo, in loco qui dicitur illo, cum omni desuper posito, seu vineis, oliceis, campis, totum & ad integrum re inexquisita. E contra ad vicem accepit ille de parte sua manso in pago illo, in loco qui dicitur illo, ubi accola commanet, id est, tam mansis, vineis, oliceis, totum & ad integrum re inexquisita, etiam aurum, argentum, drapalia, æramen, peculium, præsidium utriusque sexus, mobile & immobila, inter se æqualentia visi fuerunt dividisent, & pars contra para suo invicem tradiderunt, & per eorum fistucam pars contra pare suo se exinde exitum fecerunt; ita ut ab hodierno die unusquisque quod accepit habeat, teneat, atque possideat, vel quicquid exinde facere voluerit, liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem faciendi. Si quis vero, quod nec fieri credo, si ego ipsa aut aliquis de heredibus nostris vel quislibet opposita persona, qui contra hanc epistolam loco pactionis venire conaverit, inferat pars pare suo cui litem intulerit ista tota servante una cum socio fisco auri uncias tantas esse multando, & præsens epistola pactionis omni tempore firma permaneat.

Donatio ad casam Dei.

XL. Domino vere sancto ac reverentissimo monasterio illo quod est constructum in honore sanctæ Mariæ semper virginis genetricis Dei & Domini nostri Iesu Christi, vel ceterorum dominorum suorum, quorum reliquiæ ibi conditæ Col. 443.
sunt, & inluster Deo sacrata illa Abbatissa una cum norma plurimarum ancillarum Dei ad laudem

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 413. dem Christi canendum custrix præesse videtur, ego in Dei nomine femina aliqoa nomine ille dono ad præfato monasterio a die præsente, donatumque in perpetuum esse volo, & de jure meo io jure & dominatione ipsius monasterij vel suis rectoribus trado atque transfundo ad possidendum, pro eo quod in ipso monasterio sub religione & sancta conversatione habitare debeam, hoc est, res meas in pago illo, in loco nuncupante cujus vocabulam est illo & illo, io grafiu ille, super fluvium illum, quantumcumque a die præsente in jamdicta loca visa sum tenere vel possidere, quod manente conjugio apud jugale meo illo visa sum conquisisse, vel io mea portione recepi, vel quantumcumque de filio meo nomen illo de luctuosa hereditate mihi obvenit, sicut dixi, quaotumcunque in hæc loca a die præsente mea est possessio vel dominatio, totum & ad integram ad ipso monasterio a die præsente de jure meo in jure ipsius monasterij & suisque rectoribus trado atque transfundo ad possidendum, hoc est, tam terris, mansis, una cum superpositis, domibus, ædificiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, cultis & incultis, adjacentiisque omnibus, aquarumve decursibus, una cum mancipia taota his uominibus illa, sicut dixi, inexquisita portione mea ad integram publice trado atque transfundo ad possidendum; ut quicquid ab hac die ipsa Abbatissa vel rectores ipsius monasteriæ ad profectum ipsius exinde facere voluerint, liberam & firmissimam in omnibus habeant potestatem faciendi. Si quis vero, quod.

Precaria ad casa Dei.

XLI. Domini viri sancti atque ostensione crucis patibulum mirabilis remuneratione fulgente basilicæ, quæ in honore sanctæ Mariæ & sancti Petri & sancti Pauli princeps Apostolorum, Gaico monasterio constructo in pago VVastinense, & inlustri Abbatissa illa ioibi constris præesse videtur, una cum norma plurima ancillarum Dei ibidem consistentium, ego illa femina. Dum noo habetur incognitum, sed a pluris est manifestum, quod ego res proprietatis meæ in loco qui dicitur illo per epistolam donationis ad ipso monasterio vestro delegavi, propterea expetivi a vobis, Col. 418. & petitione mea non denegasti, ut ipsas res, quandiu advivo, sub uso beneficio vestro tenere & usare debeam, & aliubi ipsas res alienare pontificium non habeam, & post meum quoque discessum, cum re immeliorata ad ipso monasterio absque ulla exspectata traditione vos vel rectores ipsius monasterij in eorum faciant revocare potestatem & dominationem, & vos reverentia discorditis ut inpostmodum mea possessio aliqua præjudicio ex hoc generare non debeant. Propterea hanc precariam in vos vel in ipso monasterio vestro emittendo decrevi, ut neque ego neque ullus de heredibus meis, quamvis per longinqua spatia ipsas res ad usandum habeo, agere nec repetere non debeamus. Quod qui fecerit, inferat vobis vel partibus ipsius monasterij suisque rectoribus auri libra una, argento pondo duo, & præsens precaria firma permaneat, & ut ulias precarias de quinquennium io quinquennium renovantur, ista vero oon sit necesse renovandi, sed per semetipsam omnique tempore obtineat firmitatem, cum stipulatione subnixa. Actum illo.

Præstaria.

XLII. Dulcissime femina ille, ego illa Abbatissa. Dum non est incognitom qualiter tu ante hos dies rem proprietatis tuæ in pago illo, in loco qui dicitur ille, ad monasterio sanctæ Mariæ adfirmasti, unde precaria nobis vel ab ipso monasterio adpetisti, propterea has litteras in te adfirmavimus, ut dum advivis, usualiter ipsam rem tenere & dominare debeas & aliubi ipsas alienare pontificium non habeas. Et si hoc contraria facere, ipsam rem a die præsente perdas. Et ut has litteras vires firmiores obtineas, manu nostra subter adfirmavimus, cum stipulatione subnixe. Actum illo.

Tradituria de terra.

XLIII. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis advocatus sancto illo de monasterio illo ad res illas, in pago illo, io loco cujus vocabulum est ille, quas ante hos dies femina aliqua nomine illa per suo instrumento ad ipso monasterio visa fuit delegasse cum omni integritate, sicut in ipsa donatione constat; quod portio sua est ad integrum a die præsente Missus ipsius feminæ ille ipsius Misso monasterij nomine illo per ipso ostio de ipsa casa per .. herbam & cespitem, sicut lex est, ipsius Misso ad partem sancto illo vel ipso.... visus est tradidisse, & per sua fistuca ipso Misso vel ipsa femina de ipsas res se exitas ex omnibus esse dixit. Id Col. 419. sunt.

Emunitas sanctorum.

XLIV. Ille Rex Francorum vir inluster. Quotienscunque petitiones sacerdotum aut ancillarum Dei ad effectum perducimus, regiam consuetudinem exercemus, & nobis ad mercedem vel ad stabilitatem regni nostri in Dei nomine pertinere confidimus. Ideoque Dominis viris sanctis ac venerabilibus apostolicis in Christo patribus omnibus Episcopis, vel omnibus Abbatibus, seu inlustribus atque magnificis viris Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, seu omnes vassos nostros, vel omnes Missos nostros discurrentes. Cognoscatis quod inlustris Abbatissa illa de monasterio illo, in pago illo, in loco qui dicitur ille, in honore sancti illius constructo, una cum monichas vel Dei ancillas ad laudem Christi canendum sub religionis norma conversari videntur, clementia regni nostri suggestionem intulit eo quod gloriosus Domnus & genitor noster ille quondam Rex per sua præceptione sua manu roborata talem immunitatem ad ipsa casa Dei, sancto illo, vel seu monasterio illo, vel ipsa Abbatissa habuisset concessum atque indultam ut nullus Episcopus aut Archidiaconus loci illius nisi orationem aut prædicationem lucranda gratia, ut nullus judex publicus quislibet judiciaria potestate accinctus in .... villis ipsius monasterij nullum debuisset habere introitum, nec causas audiendas, nec freda exigenda, nec fidejussores tollendos, nec mansiones aut paratas requirendas, nec nullas retributiones exactandas, & quod fiscus noster exinde exigere poterit, nullatenus exactetur nec requiratur. Vnde & confirmationes anteriorum Regum parentumque nostrorum nobis io præsente protulit relegendas, & petiit celsitudine nostra ut circa ipso monasterio nostra hoc deberet auctoritas generaliter confirmare. cui nos hunc beneficium gratante animo pro mercedis nostræ augmentum non solum confirmasse, sed etiam in novo sub immunitatis nomine concessisse. Denuo per hunc præceptum specialius decernimus ordinando, atque omnino jube-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 419. jubemus, quod in perpetuum absque ullis obstaculis & refragationibus volumus esse mansurum cognoscite, præcipientes ut sicut constat in supradictis titulis scriptum esse ut illud monasterium maneat absque ullum introitum Episcopi Col. 469. aut Archidiaconi, nisi orationem aut prædicationem lucrandu, ut nullus judex publicus in curtes vel villas ipsius monasteriæ nullum debeat habere introitum, nec causas audiendas, nec freda exigenda, nec fidejussores tullendos, nec mansiones aut paratas requirendas, nec ullas retributiones exactandas, & quod fiscus noster exinde exigere poterit, nullàtenus exactetor nec requiratur, nisi, ut diximus, pro mercedis nostræ augmentum, sicut ab antecessores Reges parentes nostros fan & Domnu & glorioso geniture nostro illo quondam Rege moderno tempore fuit concessum atque indultum, ita per nostris oraculis plenius confirmamus, quod in perpetuum volumus esse mansurum. Et ut hæc præceptio firmior habeatur & per tempora melios conservetur, manu nostra signaculis subter ea decrevimus roborare, & de anolo nostro subter segelasimus.

Indiculum regale.

XLV. Karolus gratia Dei Rex Francorum tam præsentibus quam & futuris Domnis sanctis & apostolicis, ac venerabilibus in Christo patribus, Ducibus, Comitibus, Domesticis, Vicariis, Centenariis, vel omnis agentes nostros, & juniores ac successoresque nostros, vel omnes amicos nostros, seu & omnes Missos nostros discurrentes. Cognoscat magnitudo seu almitas vestra quod nos partibus nostris bene habemus compertum quod dominus taliter illius fidele nostro illo illa meritu suo compellente concessimus, ubicunque infra regnu Deo propitio nostru homines sui ad negotium exigendum advenerint, nullus quislibet da judiciaria potestate vestra nec Missus noster nulla telonea, nec nullas venditas, nec rodaticus, nec foraticus, nec pontaticus, &, sicut dixi, nullos quislibet teloneu nec venditas ejus in nullo exactare non præsumatis, nisi, ut diximus, in quascunque portus civitatis seu mercada nullo contradicente suos vin. val suus commercius quislibet negotium absque ullo contradicente potestatem habeat vendendi, quia nos taliter ei habemus concessum. In reliquo vero de parte nostra vel vestra ex nostra indulgentia visi fuimos concessisse atque indulsisse, seu & inomnibus confirmasse. Et ut hæc præceptio nostra firmior apparaatur & per tempora conservetor, manu nostra propria subter eam decesesimus adfirmare.

Relatum quod dicitur apennis.

Col 461. XLVI. Mux nobilium Romanorum adsuevit, & ratio jure deposcit, ut si cujuscunque domus igne cremetur, is per seriem scripturarum chartulam relationis, quod dicitur apennis, recipiat. Quamobrem cum quadam die inluster ille Comes ad multorum causas audiendum, vel recta judicia terminandum una cum pluribus personis resideret; ibique veniens homu aliquis nomine ille suggerit intulit eo quod ante hos dies, casu faciente, casa sua cum omni mobili, vel intro domo compendia, seu & strumenta chartarum ibidem igne cremassent. Et quia ille judex vel vicini pagenses ipsius ad præsens venientes ita dixerunt vel testimoniaverunt quod ad hoc videndum accesserant, sic vero & actom aderat, sic supradictus ille Comes vel reliquis francis personis juxta præsorium retroque præcedentium chartula relationis, quæ dicitur apennis, ei dare decreverunt, ut quicquid ex accessione parentum aut ex contractu habebat, tam per venditiones, donationes, cessiones, judicia, obnoxiationes, cautiones, commutationes, seu quod per ceteris scripturis ad eum pervenit, dominum vel potestate inceps perveniatur in suo jure absque refragationis vel modolationis in suo permaneant, vicinarum manu propria subter roboravimus & post nostro roborare decrevimus.

Hereditoria.

XLVII. Dulcissima filia mea illa, ille. Dum non est incognitum, sed per populum devulgatum & patefactum, quod ego in ancilla mea nomine illa tibi generavi, & postea ante Domno illu Rege jactante denario secundum legem Salicam te ingenuam dimisi, & tu minime in hereditate mea succedere potebas, propterea ego hanc chartulam hereditoriam in te fieri & adfirmare rogavi ut si tibi Dominos jusserit quod mihi in hunc seculum suprestis apparueris, de omnes res meas, tam ex aloda parentum meorum quam & ex meum contractum mihi obvenit, in hereditata succedas, tam terris, mansis, domibus, ædificiis, mancipiis, lidis, libertis, accolabus, merito accolanorum, vineis, olicis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, in quibuscunque pagis, aut territoriis, seu agris vel omnibus locis ubi habere videor, etiam peculium, præsidium utriusque generis & sexus, aurom, argentum, drapalia, mobile & immobile, quicquid dici aut nominari potest, quantumcunque moriens de meum dereliquero, Col. 462. in omnes res meas in hereditate apud germanos tuos filios meos succedas, & æqualentia inter vos aainde dividera vel exæquare faciatis; & quod ad parte tua exinde recipis, quicquid exinde facere volueris, liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem faciendi. Si quis vero, quod nec fieri credo, si ego ipse aut aliqui de heredibus meis vel quislibet opposita persona, qui contra hanc chartolam herederoriam istam, quam ego plenissima voluntate mea fieri & adfirmare rogavi, venire conaverit, tibi una cum socio fisco auri uncias tantas essa multandu, & præsens hereditoria omni tempore firma permaneat, stipulatione subnixa. Actom illo.

Redemptionale.

XLVIII. Dilectissimo mihi bene merito illo, ille. Omnibus non habetur incognitum, sed patefactum, quod tu quotidie in bonis partibus fideliter mihi deservire non cessas, & pro respectu servitij tui, & pro fidelitate tua, quam circa partibus meis impendere non desistis, mihi præpatuit plenissima & integra voluntas, propter nomen Domini, ut de servitio meo temetipsum vel omne peculiare tuum redimere deberes. quod ita & fecisti; & dedisti mihi pro hoc quod mihi bene complacuit, tam in argentu quam in amicto, valentes solidos tantos. Propterea hanc chartulam redemptionalem in te fieri & adfirmare rogavi, ut taliter sias ingenuus tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus sel natus, cum omni peculiare tuo; & nec mihi nec ulli heredum meorum nullum impendas servitium nec homi-

Baluz. Adv. Parif. T. II. Col. 462. hominium nec libertaticum nec ullom obsequium nec patronaticum; sed eam pergas partem quam voluetis, liberamque & firmissimam in omnibus habeas potestatem; & neqoe servitio; nec ..... ooio nec libertatico, nec patrocinium nec nullum obsequium nec ego ipse nec ullus de heredibus meis, oec quislibet opposita persona, tibi exinde nullas calumnias nec fatigationes nec repetitiones agere nec generare nec repetere non debeamus. Quod qui tentaverit, & a me vel heredibus meis defensatum noo foerit, inferamus tibi una cum socio fisco auri uncias taotas esse multando, & præsens redemptionale omoi tempore firma permaneat, stipulatione subnixa. Actum illo.

Heredetoria.

Col. 463. XLIX. Dulcissima atque in omnibus amantissima filia mea illa. Ego enim vir magnificus illa. Omoibus oon habetur incognitum quod, sicut lex Salica coutinet, de res meas, quod mihi ex aloda pareutum meorum obvenit, apud germanos tuos filios meos minima io beteditate succedere potebas. Propterea mihi præpatuit plenissima & integra volnntas ot hanc epistolam heredetoriam in te fieri & adfirmate rogavi, ot si mihi in hoc seculo suprestis apparueris, in omnes res meas, tam ex aloda patentum meorum quam ex meo contractu mihi obvenit, in pago illo, in loco qui dicitur ille, & in quibuscnoque pagis aut territoriis, ubicuuque habere videor, tam mausis, domibus, ædificiis, vineis, olieis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, quicquid dici aut nominari potest, quantumcunque de meo proprio moriens derelinquero, in omnes res meas io hereditate apud germanos tuos filios meos sueccedas, & æqualentia inter vos axinde dividere vel exæquare faciatis. Et quod ad partem tuam exinda recipis, qoicquid exinde facere volnetis, liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem faciendi. Si qois vero, quod nec fieri credo.

Cautia de vinea.

L. Domino fratti illo ille. Ad petitione mea mihi non denegasti, nisi ut in summa necessitate mea argento vel amicto valentes solidos tantos in mann mea ad præstitum beneficium mihi præstitisti. Propterea oppignoro tibi vineam proprietatis meæ in pago illo, in loco qoi dicitut illu aripennos tantos. Subjuugit de ambobus lateribus & ambobus frontibus terra lui, iosra ipsa termioatione & meosura ad integrum, & usque annos tantos fructum quem ibidem Deus dederit, ad parte tua elidiatnm habere debeas, & per temetipsum ipsa vinea condiigere facias; & quomodo ipso fructus taotos anoos transactos habueris, & debito tuo tibi reddidero cautionem meam per manibus recipiam stipulatione subnixa. Actum illu.

Securitas.

LI. Non minima sed maxima vertitut discordia inter illo & illo. Venientes in loco illo anta bonis hominibus, repetebat ipse ille io causa sua, vel in conjuge sua illa, adversus ipsius lue, dum diceret eo quod ipsa geoua sua impinxerit, & super filia eorum nomioa illa cessisset, & ipsam ibidem occisit; sed ipsa illa hanc causam minime potuit denegare. Exinde taliter ad ipsos bo-

Col. 464. nis hominibus fuit judicatum ut illam leudem, ot lex erat, ipsius luo sulvere deberet. quod ita

A in præsente fecit, & servo suo nomine illu vel alia rauba sua ipsa illa pro illa leude ipsios lue vel conjuge sua illa, in quod eis bene complacuit, dedit. Propterea jam dictus ille & conjux sua illa hanc securitatem in ipsa illa vel .... go suo fieri & adfirmate rogaverunt, ut nullo unquam tempore de jam dicta causa, oec de illa motte, nec de ipsa leude, nullas calumoias nec repetitiooes nec fatigationes nec noa nec onullos de heredibus nostris nec quislibet opposita persona agere nec generara nec repetere non debeamus. Quod qui atteotaverit, & a oobis vel heredibus nostris defensatum non fuetit, inferamus tibi una cum socio fisco auri uncias tantas, argento poudo tanto esse multaodo, & præseos se-

B curitas omni tempora firma permaneat, stipulatione subnixa. Actum illo.

Donatio ad filios.

LII. Gesta lex & cousuatudo exposcit ut quæcuoque persona natutales filios habuerit, & alios plures non habuerit, si eos in sua voluerit iostituere hereditate, qualiter io suum potius arbitrium ad faciendi da id pater hoc quod in eos voluerit, liberam habeat potestatem. Ideoque ego ille, dum non est incognitum quod femina aliqua nomen illa bene ingenua ad coojngium mihi sociavi uxore, sed qualis causas vel tempora ma oppresserunt ut chartolam libelli dotis ad

C eam, sicut lex declarat, minime excessit facere, unde ipsi filii mei, secundum legem, naotales appellantur, & filios in ea generavi, quibus baptismo nomeo imposuimus illos & illos, propterea volo ut prædicti filii mei io omni corpore facultatis meæ in pago illo, in loca denomiuantes illos & illos, in legitimam successionem debeatis addere appatnere, hoc est, tam terria, mansis, uoa enm superpositis domibus, ædificiis, utriusque generis sexus peculiis, mancipiis ibidem commanentibus, tam ibidem quam & aliunde translatis, sicut dixi, quod nostra est possessio, & quod da successione pareotum nobis obvenit tam da uloda, quam de comparato vel de qualibet adtractu ad nos noscitur perveoisse, & quicquid u

D die præsente nostra est possessio vel dominatio, cum omni jure & merito & omoi re inexquisita quandoquidem morieos dereliquero, in vestra debeatis revocara potestate & dominatione, & faciatis exinde jure proprietario quod volueritis, & Col. 465. nullus vobis de omni hereditate mea repudiara non debeat, nec facere possit, stipulatione subnixa.

Mandatum.

LIII. Dulcissimo amico meo illo, ego ille. Rogo atqua injungo caritata tua ut hias ad vicem meam ad civitate illa, ad illo defensore & illo professore, vel curia publica ipsius civitatis, & hanc epistolam, qua ego filios meos illos io to-

E tius hereditatis meæ legitima successiooa instituere & legitimos filios meos, sicut io ipsius epistolæ textu continetur, couscribere volui, ea gesta municipalibus, ut mos & lex est, juxta morem & coosuetudinem alligare atque firmara facias, ad prosecutionem celebratam. qnod tibi rogo mihi rescribere pigrum noo graveris. stipulatione.

Hereditaria de hereditate.

LIV. In nomine Domini. Anno illo Domini nostri illius Regis, mense illo, gesta habita apud laudabile viro illo defensore & illo professore vel cu-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 465. curia publica ipsius civitatis, ille ait. Quæso vobis, optime defensor, ut mihi codices publicos patere jubeatis, quia habeo quædam prosequere quæ gestorum allegatione cupio roborari. Memorati defensor & ordo curiæ dixerunt: Patent tibi codices publici, prosequere quæ optas. Ille dixit: Amicus meus ille mihi injunxit per suum mandatum sollemniter roboratum ad laudabilitatem vestram accedere debere, & hanc epistolam, quam ipse, sicut textus declarat, in prædictos filios suos illos conscripsit, pro eo quod in bene ingenua femina illa ipsos generavit, & tamen chartolam libelli dotis ei secundum legem non adfirmavit, propterea jam dicti filij secundum legem naturales appellantur, ita antedictus pater eorum ei complacuit ut ipsos secundum legem Romanam in ipsa civitate ante curiam publicam debeat in legitima totius hereditatis suæ instituere hereditate, ita & fecit, dum inprolis, nec legitimos infantes non habuerit, ipsos in legitima hereditate pro legitimis filiis in omnes causas recepit; ut prædicta epistola juxta morem & consuetudinem gestis municipalibus alligari atque firmari debeat. Suprascriptus defensor una cum suis curialibus vel subscriptionibus instituerunt vel inobodierunt sub signaculis. Et hæc gesta quomodo est conscriptu, manu eorum roborata, ei visi fuimus tradidisse, stipulatione subnixa. Actum.

Epistola.

Col. 466. LV. Magnifico amico meo illo, ego ille. Cognoscas juxta injunctionem tuam, ut per tuum C mandatum mihi rogasti, ad illa civitate ad illo defensore vel curia publica ipsius civitatis mu necessisse, & hanc chartolam, qua infantes tuos, quod naturales sunt, in legitimu hereditate secundum legem instituisti, sicut in ipsu chartola tam de rebus quam & de ipsa muneru ud ipsius infantes continetur, gestis municipalibus juxta morem & consuetudinem allegasse atque firmasse cognoscas, & de persecutione celebrata, quod mihi rogasti, rescribere vel prosequere mihi pigrum non fuit. stipulationu subnixa.

Gesta manumissionis.

LVI. Quod secundum legem Romanam actum A est nullatenus revocetur. Itaque sub die illo, anno illo regni Domni nostri illius Regis, Indictione illa, vir venerabilis ille Diaconus testatur eis quia stabili sub scripturis manumittere in Ecclesia illa vindictaque liberare famulo illo suo nomen illo bene sibi meritu secundum constitutionem bonæ memoriæ Constantini legis, qua fixum est ut omnes qui sub oculis Episcoporum, Presbyterorum, seu Diaconorum in Ecclesia manumittuntur, ad civitatem pertineat, & ab Ecclesia defensetur, & vult eum juxta consuetudinem, cujus commemoratio * subpravidu est, ad civitatem pertinere Romanam, ea tamen conditionu ut eat ubique, quam voluerit partem pergat, tunquam si ab ingenuis parentibus fuisset B natus vel procreatus, & nulli heredum ac proheredum meorum minime quicquam debeat servitutis, nec libertinitatis gratiam, nec patronatus obsequium, sed, sicut dixi, sub integra & legitima ingenuitate debeat permanere ingenuus ut quu securus, & semper ad civitatem debeat pertinere Romanam, testamentum etium faciendi liberam in omnibus habeat potestatem. Si quis vero.

* L'adonbeg. supradicta.

Traditoria.

LVII. Notitiu traditionalis, qualiter vel quibus præsentibus venit homo aliquis nomine ille ad illo mansu, quem ante hos dies per chartolam venditionis ad filium suum adfirmavit, C per .... visus fuit tradidisse vel consignassu, & exinde inde fecisse. His præsentibus.

Obnoxiatio.

LVIII. Domino meo semper, ego enim ille. Dum non est incognitum qualiter instigante parte adversa mihi contigit quod ego caballo ad homine illo in texaga subduxi, unde & de furto victus apparui, & vitæ periculum exinde incurrere potueram, & ego non habeo unde ipsum facinus vel ipsum furtum emendare vel satisfacere debeam, propterea expetivi a vobis, & habuit pietas & dedignatio vestra. & reliqua. Col. 467. Col. 468.

Col. 467.

FORMVLÆ SIRMONDICÆ,

SIVE

FORMVLÆ VETERES SECVNDVM LEGEM ROMANAM,

Primo editæ ex codice clarissimi viri Iacobi Sirmondi.

INCIPIVNT CAPITVLA.

26. Com-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 468.

EXPLICIVNT CAPITVLA.

Col. 469.

Donatio Ecclesiæ.

I. MVndi terminum adpropinquantem ruinis crebrescentibus jam certa signa manifestantur. Idcirco ego in Dei nomine ille considerans gravitudinem peccatorum meorum, & reminiscens bonitatem Dei dicentem, Date eleemosynam & omnia munda fiunt vobis.

Item alio modo.

Si aliquid de rebus nostris locis sanctorum vel in substantia pauperum conferimus, hoc nobis procul dubio in æterna beatitudine retribuere confidimus. Ego quidem de tanta misericordia & pietate Domini confisus per hanc epistolam donationis dono donatumque in perpetuum esse volo ad basilicam sancti Martini, ubi ipse pre- C tiosus corpus requiescit, vel omni congregationi ibidem consistenti, & venerabilis vir ille Abbas præesse videtur, villam juris mei nuncupantem illam, sitam in pago illo, in condita illa, cum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, libertis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, cum exiis & ingressis, mobilibus & immobilibus, cum omnibus appendiciis suisque adjacentiis, sicut a me præsenti tempore videtur esse possessum, totum & ad integrum de jure meo in vestra vel sancti Martini jure proprietario trado atque transfundo; ea vero ratione ut quandiu advixero, sub usu beneficij vestri absque ullo præjudicio vel diminutione aliqua prædictas res tenere & usurpare debeam, & post meum D quoque discessum, quicquid in jam dicta villa vel in finibus suis additum, adtractum, emelioratum, repertumque fuerit, & transitus meus ibidem dereliquerit, cum omni suprapofito, rectores ipsius Ecclesiæ agentesque illius absque ullius expectata traditione vel judicum consignatione in nostra eleemosyna vel substantia monachorum ibidem vitam degentium, Christo protegente, tanquam si ad præsens absque usu nostro eorum fuisset obsecuta possessio, in eorum faciant revocare potestatem vel dominationem; ita ut quicquid exinde pro opportunitate monsterij E facere decreverint, liberam & firmissimam in omnibus habeant potestatem. Et si fuerit ulla quislibet persona qui præter istum, alterum strumentum exinde præsentaverit, aut anteriorem aut posteriorem, quod nos nec fecimus nec facere rogavimus, nullum sortiatur effectum, nisi vacuum & inane permaneat. auctorem vero criminis vel falsarium judiciaria potestas condemnet. Et si fuerit, aut ego ipse, aut ullus de heredibus meis, vel quislibet persona, qui contra hanc donationem aliquid refrangere vel calumniam generare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, & insuper contra cui litem intulerit solidos quingentos componat, & hæc donatio cum stipulatione subnixa inlibata permaneat. Actum in illo loco.

Col. 470.

B

Mandatum.

II. Magnifico fratri illo, ego ille, filius illius. Rogo, supplico, atque tuæ caritati injungo ut ad vicem meam civitatem illam adeas, & donationem illam, quam ego partibus illius de locis nostris nuncupantibus illis, sitis in pago illo, per mea legitima strumenta confirmavi, gestis municipalibus cum curia publica & defensore facias alligare vel prosequere, & de ipsa prosecutione mihi reddas certiorem. Et quicquid exinde egeris gesserisve, ratum a me in omnibus esse cognoscas. Quod mandatum, ut pleniorem obtineat vigorem, manu propria subter firmavi & bonorum virorum subscriptione roborandum decrevi.

Gesta.

III. Anno illo, regnante Rege illo, sub die illo, cum conventum Turonus civitate adfuisset, adstante venerabili viro illo defensore, una cum honoratis principalibus suis, venerabilis vir ille dixit: Rogo te, venerabilis vir ille defensor, ut mihi codices publicos patere jubeatis, quia inluster vir ille per hoc mandatum ad me speravit ut donationem illam, quam de rebus suis propriis, de locis nuncupantibus illis, sitis in pago illo, partibus illius per sua legitima strumenta confirmavit, gestis municipalibus cum curia publica & defensore prosequere & alligare deberem. Ecce ipsam donationem. jubete eam recitari. Venerabilis vir ille defensor & ordo curiæ dixerunt: Codices publici te patefaciant; & ille amanuensis hanc donationem accipiat vel recitetur. Qui statim accipiens, per ordinem eam recitavit. Iam dictus prosecutor dixit: Et quia petitiones meas laudabilitas vestra per ordinem implere dignata est, rogo ut publica monumenta suscipiat. Et patefactis codicibus, gesta cum a vobis fuerit subscripta, mihi nobilitas vestra, ut mos est, tradi præcipiat. Venerabilis vir ille defensor & ordo curiæ dixerunt: Gesta cum a nobis fuerit sub- Col. 471. scripta, & a venerabili viro illo amanuense edita, tibi tradatur ex more, ut facilius quod superius insertum est diuturno tempore maneat inconvulsa.

Cessio.

IV. Latores legum sanxerunt ut quicquid unusquisque alteri cesserit, profiteatur se tantum rem cessisse, vel concedi, & sola voluntas illius aut scriptura aut testibus comprobata pro omni firmitate sufficiat. Igitur ego in Dei nomine ille fideli nostro illo cedo tibi a die præsente cessumque in perpetuum esse volo, hoc est, villa juris nostri nuncupante illa sita in pago illo, in condita illa, cum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, libertis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, cum omnibus appendiciis suisque adjacentiis, cum omni suprapofito, vel quicquid in jam dicto loco a die præsente tenere & possidere videor; ita ut quicquid exinde facere voluerís,

Baluz, Edit. Paris. T. II. Col. 972.

tis, jure proprietario liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem: quia malo hoc te habere quam me, plus te quam ceteris heredibus meis. Et si fuerit, aut ego ipse, aut ullus de heredibus meis, val quislibet persona, qui contra hanc cessionem aliquid refragata vel calumniam generare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, & insuper contra cui litem intulerit, una cum socio fisco, inferat solidos tantos, & hæc cessio meis vel bonorum hominum manibus roborata, cum stipulatione subnixa, diuturno tempore maneat inconvulsa. Actum.

Venditio.

V. Magnifico fratri illo, ego ille. Constat me tibi vendidisse, & ita vendidi, rem proprietatis meæ, sitam in pago illo, in condita illa, in loco nuncupante illo, cum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, libertis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, totum & ad integrum cum omnibus appendiciis vel adjacentiis suis vel omni supraposito, sicut a me præsenti tempore videtur esse possessum, de jure meo in tua trado potestate vel dominatione, unde accepi a te pretium in quod mihi bene complacuit, illis præsentibus qui subter tenentur inserti, valentem solidos tantos. ita ut ab hodierna die quicquid exinde facere volueris, liberam habeas potestatem. Et si fuerit, aut ego ipse, aut ullus de heredibus meis, vel quislibet persona, qui contra hanc venditionem aliquam calumniam vel repetitionem generare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, & insuper contra cui litem intulerit solidos tantos componat, & hæc venditio firma permaneat. Col. 473.

Obligatio.

VI. Domino venerabili illo, ego in Dei nomine ille. Dum & omnibus habetur percognitum qualiter vestro accepto pretio rem proprietatis meæ sitam in pago illo, in condita illa, in loco nuncupante illo, cum omni integritate, vel quicquid e me præsenti tempore inibi fuit possessum, vobis per venditionis titulum distraxi. Sed postea mea fuit petitio, & vestra decrevit voluntas, ut mihi ipsam rem usufructuario ordine conservare juberetis. quod ita & fecistis. Et ego pro hujus merito beneficij, obligo vobis rem proprietatis meæ, sitam in pago illo, in condita illa, in loco nuncupante illo, cum omni integritate sua, vel quicquid ibidem præsenti tempore a me videtur esse possessum. Ea vero ratione ut quandiu in caput advixero, utrisque partibus sub vestro prætexto tenere & usurpare debeam, & mihi exinde non liceat alubi nec vendere nec donare nec in nullo modo distrahere, nec ipsos usus in alterius manus transferre. Sed post meum quoque discessum, absque ullius expectata traditione vel judicum consignatione, absque diminutione rerum vel manciparum, cum omni supraposito, vel quicquid in ipsa loca aspicere vel pertinere videtur, vos heredesque vestri, val cui a vobis permissum fuerit, in eorum faciant revocare potestatem vel dominationem. Et si fuerit aut ego ipse aut ullus ea heredibus meis, vel quislibet persona qui contra has obligationes aliquam calumniam vel repetitionem aut contemptum generare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, & insuper contra cui litem intulerit solidos ducentos componat, & hæ obligationes uno tenore conscriptæ firmæ permaneant.

Precaturia.

VII. Domino venerabili illo rectori Ecclesiæ illius vel omni congregationi ibidem consistenti. Ego enim ille. Ad meam petitionem vestra decrevit voluntas ut mihi villam vestram, sitam in pago illo, in condita illa, in loco nuncupante illo, cum omi merito ad se pertinente vel aspiciente, usufructuario ordine mihi conservare juberetis. quod ita & fecistis. Ea vero ratione ut mihi exinde non liceat alubi nec vendere nec donare nec in ullo modo distrahere; sed sub vestro prætexto, quatenus decretum vestrum manserit, hoc tenere & usurpare faciam. Vnde censivi me annis singulis ad festivitatem ipsius sancti partibus vestris reddere argentum tantum. Et post meum quoque discessum suprascriptam rem omni integritate & soliditate sua, quicquid ibidem aspicere vel pertinere videtur, cum omni supraposito, val quicquid ibidem transitus meus dereliquerit, absque ullius expectata traditione vel judicum consignatione, aut heredum meorum repetitione, vos agentesque ipsius Ecclesiæ in eorum faciant revocare potestatem vel dominationem. Et si fuerit aut ego ipse, aut ullus de heredibus meis, vel quislibet persona qui contra hanc precatoriam aliquam calumniam vel repetitionem aut contemptum generare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, & insuper contra cui litem intulerit solidos centum componat, & hæc precatoria, quamvis per diversorum annorum curricula a me fuisset possessa, nullum præjudicium vobis non præparetur, sed ita firma permaneat quasi per quinquennium fuisset renovata, cum stipulatione subnixa, omnique tempore inviolata permaneat. Col. 473.

Item venditio.

VIII. Magnifico fratri illo, ego ille. Constat me ubi vendidisse & ita vendidi infra terminum sancti illius, in loco nuncupante illo, campum vel vineam juris mei, habentem aripennos tantos. Est quidem de uno latere & fronte terra illius, de alio latere & fronte terra illius. Vnde accepi a te pretium, in quod mihi bene complacuit, valentem solidos tantos, ita ut ab hodierna die quicquid de supradicta re facere volueris, liberam habeas potestatem, salvo jure ipsius sancti. Et si fuerit, aut ego ipse, aut ullus de heredibus meis, vel quislibet persona qui contra hanc venditionem aliquam calumniam vel repetitionem generare præsumpserit, contra cui litem intulerit solidos quindecim componat, & hæc venditio firma permaneat.

Venditio de servo.

IX. Magnifico fratri illo, ego ille. Constat me tibi vendidisse & ita vendidi servum juris mei nomine illum, non furem, non fugitivum, sed sanum corpore, bonisque moribus constructum. Vnde accepi a te pretium, in quod mihi bene complacuit, valentem solidos tantos. Ita ut ab hodierna die quicquid de supradicto servo facere volueris, liberam habeas potestatem. Et si fuerit, aut ego ipse, aut ullos de heredibus meis, vel quislibet persona qui contra hanc venditionem aliquam calumniam vel repetitionem generare præsumpserit, contra cui litem intulerit solidos sexaginta componat, & hæc venditio firma permaneat. Col. 474.

Venditio de semetipso, qualiter homo liber venundetur.

X. Domino semper meo illo, ego ille. Placuit mihi ut statum ingenuitatis meæ in vestrum deberem obnoxiare servitium. quod ita & feci. Vnde acce-

Baluz. Edit. Tom. T. II. Col. 474.

accepi a te pretium, in quod mihi beue aompla-cuit, solidos tantos, ita ut ab hodierna die quicquid de me servo tuo, sicut & de reliqua mancipia tua, facere volueris, n dia præsenta liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem. Et quod fieri non credo, si fuerit ulla quislibet persona qui contta haue vanditionem, quam ego mea spontanea voluntate fieri & adfirmare rogavi, qui contra eam aliquid agera vel calumuiam generare conavarit, illud quod repetit non vindicet, & insupar contra cui litem intulerit aut libram unam, argenti pondo quinque coactus exsolvat, & hæc venditio firma permanaat.

Epistola collectionis.

XI. Nos quoque in Dei nomine matricularij sancti illius, dum matutinis horis ad ostin ipsius Ecclesiæ observanda convenissamus, ibique infantulum sanguinolentum, periculo mortis imminenta, pannis involutum invenimus, & ipsum per triduum seu amplius apud plures homines inquisivimus quis suum esse dicaret, & non invanimus; cui nomen ipsum imposuimus. Sed postea pietate intarveniante, & Domini misericordia opitulante, ipsum infantulum homini aliquo nomina illo ad nutriendum dedimus; ut si Deo præsule convaluerit, ipsum in suis servitiis ac solatiis juxta lagis ordinem rationeat. Pro quo pretium accepimus, in quod nobis bene complacuit, valentem sol. tantos. Et ut præsens epistola firmior sit, manibus propriis aam subter firmavimus, & bonis hominibus roborandam decrevimus, secundum sententiam illam quæ data est ax corpore Theodosiani libri quinti, dicens: *Si quis infantem a sanguine emerit, si nutritum dominus vel pater eum recipere voluerit, aut ejusdem meriti mancipium, aut pretium nutritor quantum valuerit consequatur.* Et ut præsens apistola firmior sit, manu nostra propria eam subter firmavimus, & bonis hominibus roborandam decrevimus. Actum.

Interpret. L. unic. Cod. Th. de his qui sanguinol. Col. 475.

Ingenuitas.

XII. Qui debitum sibi nexum relaxat servitium, præmium in futuro apud Dominum sibi retribuere confidat. Igitur ego in Dei nomine ille pro remedio animæ meæ vel æterna retributione servum juris mai nomine illum ingenuum esse præcipio, & in sacrosancta Ecclesia beatissimi sancti illins, sub præsentia sacerdotum ibidam consistentium, ante cornu altaris ab omni vinculo servitutis eum absolvo, ita ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisset natus vel procreatus, eat, pergat partem quam maluerit, & sicut alij cives Romani vitam ducat ingenuam. Et si aliqua procreatio filiorum vel filiarum ex ipso nata fuerit, similiter vivat ingenua; & nulli heredum meorum nec cuicunque aliæ personæ quicquam debeat servitutis nec libertinitatis obsequium, nisi soli Deo cui omnia subjecta sunt, vel pro cujus amora ipsum davotus obtuli. Peculiare quod habet, aut in nnte laborare potuerit, cessum in perpetuum habeat. Patrocinium & defensionem cuicunqua sa alegerit, in omnibus illius perfruatur arbitrio. Si quis vero, quod fututum essa non credo, si fuerit aliquis ex heredibus meis, vel quislibet persona qui contra hanc ingenuitatem vanire aut eam refragare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, & insuper contra cui litam intulerit solidos sexaginta componat, & præsens ingenuitas meis vel bonorum hominum manibus roborata, eum stipulationa subnixa, omni tampore maneat inconvulsa.

Cautio.

XIII. Magnifico fratri illo, ego ille. Ad meam petitionem vestra decrevit voluntas ut mihi beneficium de rebus vestris, illis inter annos tantos facera deberetis. quod ita & fecistis. Et ego pro hujus merito beneficij oppignoro tibi locallum rem proprietatis meæ nuncupantem illum, situm in pago illo, eum omni sua integritate vel soliditate. Ea vero ratione ut quomodo jam dicti anni adimpleti fuerint, & tu fructus ipsius terræ per quinqua annos tantos exinde collegeris, ego sopradictum debitum tuum tibi desolvam, & rebus meis una cum cautione mea de manibus tuis recipiam. Et si neglegens aut tardus exinde apparuaro, suprascriptum debitum tuum in duplum partibus tuis sum radditurus..

Col. 476.

Donatio in sponsa facta.

XIV. Lex & consuetudo exposcit ut quicquid inter sponsum & sponsam de futuris nuptiis fuerit definitum vel largitum, aut ex consensu parentum, aut ipsi, si sui juris sunt, scripturarum solemnitate firmetur. Ideirco ago in Dei nomina illa, dum multorum habetur percognitum quod ego te illa una aum consensu parentum vel amicorum nostrorum tua spontanaa voluntata sponsavi, mihi placuit ut aliquid de rebus meis per hunc titulum libelli dotis ante dies nuptiarum tibi confirmare deberem. quod ita & feci. Ergo dono tibi donatumqua essa volo locellum rem propriatatis meæ nuncupantem illum, situm in pago illo, cum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, libertis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, cum omni suprapositu suisque adjacentiis, tam de aloda quam & de comparato, seu de qualibet adtractu, totum & ad integrum, sicut a me præsenti tempore videtur esse possessum, & in fabricaturas aurum tantum, argentum tantum, vestimenta. Hæc omnia supatius jam dicta per hunc titulum libelli dotis diebus nuptiarum tibi sum impleturus val traditurus, ita ut dum advixeris secundum legis ordinem teneas atque possideas, nostrisque qui ex nobis procreati fuerint filiis vel filiabus derelinquas. Si quis vero, si ego ipse aut ulla quislibet persona fuerit qui contra hanc donationem aliquid agera vel calumniam generare præsumpsarit, illud quod repetit non vindicat, & insuper contra coi litem intulaiit solidos centum componat, & hæc donatio meis vel bonorum hominum manibus roborata, cum stipulatione subnixa, firma permaneat.

Traditio ad sponsam.

XV. Dum multorum habetur percognitum qualiter ego ille puellam aliquam nomine illam una cum consensu parentum vel amicorum nostrorum legibus sponsavi, & aliquid da rabus meis ei donara anta dias nuptiarum disposui, ideo placuit mihi ut da ipsis rebus misso ipsius puellæ nomina illo traditionem vel introductionem locorum secundum legem Romanam facera deberem. quod ita & feci. Ergo trado ei & tradidissa ma constat locellum rem proprietatis meæ nuncupantem illum, situm in pago illo, eum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, vel cetera quæ sequuntur,

Col. 477.

nu-

Paleog. Edit. Tauss. T. II. Col. 477.

aurum, argentum, vestimenta. Hæc omnia superius jam dicta te ille ad vicem sponsæ meæ tibi trado, ita ut tempore nuptiarum in jam dictæ sponsæ meæ eveniant potestatem, ita ut secundum legis ordinem teneat atque possideat. Et si contra hanc traditionem aliquid refragavero, partibus ipsius puellæ solidos tantos componam, & hæc traditio firma permaneat.

Charta in puellam facta ab eo qui illam invitam traxerit.

Paul. lib. 2. Sentent. tit. 19. in interpret.

XVI. Viventibus patribus inter filios familias sine voluntate eorum matrimonia non legitime copulantur, sed conjuncta non solvuntur. Idcirco ego in Dei nomine ille, dulcissima conjux mea illa, dum & te sine voluntate parentum tuorum rapto scelere in meo sociavi conjugio, unde vitæ periculum incurrere debui, sed intervenientibus sacerdotibus vel bonis hominibus vitam obtinui. Ideo placuit mihi ut per hanc epistolam compositionalem, aut si convenit cessionem, aliquid de rebus meis tibi confirmare deberem, quod ita & feci, hoc est, locellum nuncupantem illum, situm in pago illo, cum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, libertis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, cum omni supraposito suisque adjacentiis, vel cum omni integritate, quicquid inibi præsenti tempore mea videtur esse possessio, de jure meo in tua trado potestate vel dominatione, ita ut quicquid exinde a die præsente facere volueris, liberam ac firmissimam in omnibus habeas potestatem. Et si fuerit, aut ego ipse, aut ulla quislibet persona qui contra hanc epistolam refragationem aliquam aut calumniam generare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, & insuper partibus tuis vel contra cui litem intulerit solidos tantos componat, & hæc epistola firma permaneat.

Donatio inter virum & uxorem, tamen gestis sit alligata.

Paul. lib. 2. Sentent. tit. 24. in interpret.

Col. 478

XVII. Quicquid enim inter conjugatos de propria facultate ob amorem dilectionis invicem condonare placuerit, scriptorarum necesse est titulis alligari, nec in posterum ab heredibus eorum possit convelli: quia secundum legem, si manente conjugio vir uxori vel uxor marito aliquid donaverit, si is cui donatum est prior mortuus fuerit, apud donatorem ea quæ donata fuerant remanebunt. Igitur ego in Dei nomine ille, dulcissima conjux mea illa, si prius mortuus fuero quam tu, dono tibi per hanc epistolam donationis donatumque in perpetuum esse volo tres partes de omni re facultatis meæ, quantumcunque in pago illo in villas nuncupantes illas habere visus sum, hoc est, tam terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, libertis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, aurum tantum, argentum tantum, æramentum in solidos tantos. Hæc omnia cum omnibus appendiciis suisque adjacentiis vel cum omni supraposito tibi dono atque transfundo, quartam vero legitimis heredibus meis reservo; quia malo hoc habere te quam me, plus te quam ceteris heredibus meis.

Paul. ibid. in interpr.

Similiter ego in Dei nomine illa dulcissimo jugali meo illo, si prior mortua fuero quam tu, dono tibi per hanc epistolam donationis. Sequitur supradictum textum. Si quia vero, quod fieri non credimus, si fuerit ullus de A heredibus nostris, vel quislibet persona qui contra has epistolas uno tenore conscriptas, quas inter nos fieri rogavimus, aliquid agere vel refragare conaverit, illud quod repetit non vindicet, & insuper contra cui litem intulerit solidos tantos coactus exsolvat, & hæ epistolæ contulitionis, cum stipulatione Aquiliana, nostris vel bonorum hominum manibus roboratæ, firmæ permaneant.

Item alio modo.

XVIII. Igitur ego in Dei nomine ille, dulcissima conjux mea illa, dono tibi per hanc epistolam contulitionis donatumque esse volo locellum B rem proprietatis meæ nuncupante illo, situm in pago illo, cum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, libertis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, cum omnibus appendiciis suis, vel omni supraposito, quicquid inibi præsenti tempore mea videtur esse possessio. Ea vero ratione ut si tu mihi superstis fueris, usufructuario ordine hæc omnia absque repetionem heredum meorum hoc tenere & possidere debeas. Et post tuum quoque discessum, cum omni re emeliorata vel supraposito, ad legitimos filios nostros, qui ex nobis procreati fuerint, revertantur. Similiter ego in Dei nomine illa dulcissimo jugali meo illo. Sequitur supradictum textum. Et illud inter nos C inserere placuit, ut si fuerit ullus de heredibus nostris vel quislibet persona qui contra has duas contulitiones uno tenore conscriptas aliquid agere vel refragare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, & insuper contra cui litem intulerit solidos tantos componat, & hæ contulitiones nostris vel bonorum hominum manibus roboratæ, cum stipulatione subnixa, firmæ permaneant.

Col. 479.

Libellum repudij.

L. 2. Cod. Theod. de repud. in interpret.

XIX. Certis rebus & probatis causis inter maritum & uxorem repudiandi locus patet. Idcirco dum inter illum & conjugem suam illam non caritas secundum Deum sed discordia regnat, & il- D lorum nulla est voluntas pariter conversandi, placuit utrisque voluntatibus ut se a consortio conjugali separare deberent, quod ita & fecerunt. Propterea has epistolas uno tenore conscriptas inter se fieri & adfirmare decreverunt, ut quicquid unusquisque ex ipsis de semetipso facere voluerit, absque repetitione socij sui liberam habeat potestatem, & nullam requisitionem neque ipsi in caput neque ulla quislibet persona exinde habere non pertimescat. Quod qui contra parem suum vel contra alium quemcunque hominem ullam repetitionem exinde facere conaverit, partibus illius contra cui litem intulerit solidos tantos componat, & sua repetitio nullum obtineat effectum; sed unusquisque ex ipsis per hunc libellum repu- E dij eorum manibus roboratum omnique tempore quieti valeant residere.

Mandatum qualiter maritus negotium uxoris prosequatur.

XX. Dum & humana prodit utilitas, & lex Romana exposcit, ut quicunque uxoris suæ negotium fuerit prosecutus, quamvis maritus sit, nihil aliud agat nisi quod ei agendum per mandatum illa commiserit, igitur ego in Dei nomine illa, filia illius, te dulcissime jugalis meus ille,

dum

Baluz. Edit. Parif. T. II. col. 479. dum me ſimplicitas dominatur quod minime ces A ſtatem venientem iu loco filiorum adoptaſſem, vel cauſas meas valeo exercere, te in omnibus sebus vel cauſis meis inſtituo dominum procuratoremve & actorem, ita ut quicquid exinde egeris geſſeriſve, catum vel definitum a me in omnibus eſſe cognoſcas: quia malo hne habere te quam me, plus te quam ceteris heredibus meis. Et adhue mibi inſerere placuit, ut hoc mandatum ad civitatem illam eum curia publica, ut moa eſt, geſtis municipalibus facias alligari. Et ut noſtra voluntas ævis temporibus firmius perduret, (Col. 480.) manu propria ſubtec firmavi, & bonorum vitorum coborandum decrevi.

Charta qualiter pater filium vel nepotem de rebus ſuis meliorare poteſt.

XXI. Quicquid pater unumquemque ex filiis vel nepotibus meliore habere voluerit, hne ſibi ſecundum legis ordinem ſine conſortis repetitione deſcudat, nec præſumat aliquis contra voluntatem patris agere. Igitur ego in Dei nomine ille, dulciſſimo filio vel nepoti meo illo, cedo tibi ceſſumque iu perpetuum eſſe volo, & de meo jure in tua trado dominatione, abſque conſortio fratrum tuorum vel filiis meis, in loco nuncupaute illo, cum terris, domibue, accolabue, mancipiis, libertinis, vineis, ſilvis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, mobilibus & immobilibus, eum omni ſupraposito ſuiſque adjacentiis, vel quicquid inibi præſenti tempore C mea videtur eſſe poſſeſſio, totum & ad integrum, a die præſente tibi volo eſſe conceſſum atque indultum; ita ut quicquid exinde facere volueris, liberam & firmiſſimam in omnibus habeas poteſtatem. Si quis vero, quod nec fieri non credimus.

Epiſtolam qualiter nepotes in loco filiorum inſtituuntur ab avo.

XXII. Quicquid filiis vel nepotibus de facoltate patris cognoſcituc ordinaſſe, voluntatem ejus iu omnibus lex Romana conſtriugit adimplere. Ideoque ego lu Dei nomine ille dulciſſimis nepotibus meis illis. Dum peccatis meis facientibus D filia mea genetrix veſtra illa tempus naturæ ſuæ complevit, & ego penſans conſanguinitatis cauſa, dum & per legem cum filiis meis avunculis veſtris in alode meo ad integrum minime ſuccedece poteratie, ideo per hanc epiſtolam firmitatis volo ut in omni alode meo poſt meum diſceſſum, ſi mihi ſupreſtites fueritis, quicquid mociens dereliquero, ſicut ſupradicta genetrix veſtra, ſi mibi ſupreſtis fuiſſet, ita & vos cum avunculie veſtris ſuccedere faciatis. Ea vero ratione ut quicquid tempore nupclatum ei tradidi vel dedi, hoc in parte veſtra recipietis. Et ſi amplius inſupec de rebus noſtris obvenecit, tune cum filiie meis meiris veſtræ portionem recipiatis; ita E ut quicquid exinde facere volueritis liberam habeatis poteſtatem. Si quis vero fuerit. & reliqua.

Epiſtola qualiter extranea homine in locum filij adoptetur.

(Col. 481.) XXIII. Ego enim iu Dei nomine ille. Dum peccatis meie facientibus orbatus ſum a filiis, mihi placuit ut illum uua eum conſenſu patris ſui in civitate illa eum curia publica de poteſtate patris naturalis diſcendentem & in meam pote-

A ſtatem venientem iu loco filiorum adoptaſſem, quod ita & feci. Ea veru ratione ut quandiu advixero, fideliter mihi præſtet ſolatium vel adjutorium, & omnes res meas diligenter excolat; & poſt obitum quoque meum, ſicut a me genitus fuiſſet, ita iu omni hereditate mea per hanc epiſtolam adoptionis ſit ſucceſſurus; vel quicquid de ſupradictis rebus meis, quantumcunque moriens dereliquero, facere voluerit, jure proprietario, abſque repetitione heredum meorum, liberam & firmiſſimam in omnibus habeat poteſtatem. Et illud mihi iuſerere placuit, ut ſi fuerit ullus ex heredibue meis, vel quislibet perſona qui contra hanc epiſtolam adoptionie aliquid contra te aut contra eum cui tu ipſas ree dereliqueris calum- B niator aut repetitoc acceſſerit, illud quod repetit non vindicet, & inſuper contra cui litem intulerit ſolidos tantos componat, & hæc adoptio geſtis alligata firma permaneat.

Epiſtola qualiter pupilli recipiantur.

XXIV. Lex Romana conſtringit ut qui tutores noluerint eſſe parvulorum, ſi forte ceſſerit luctuoſa hereditas, ex ipſa habeentur extranei. Propterea ego in Dei nomine ille judex provinciæ illiue, dum & omnibus habetur percognitum qualiter parentes iſtius præſentis orphanuli nomine illo ab hac luce diſceſſerunt, & teſtamentarium tutorem ei nou dimiſerunt, & minime ſuas pro- C curare poteſt neceſſitates, ideo una cum conſenſu primatibus civitates convenit nobis ut iſtius patrui ſuo, una cum omnia bona ſua, facto ac conſcripto rerum inventario, ei ſub officio tutoris commendare deberemus. quod ita & fecimus. Ea vero ratione ut per nullam occaſionem ſupradicti pupilli hereditas, quicquid iu pago illo iu villas nuncupantes illas videtur habere, non minueiuc; ſed ipſas res vel mancipia atque omni ſua ſubſtantia diligenter excolat, & ipſum pupillum exinde nutrire vel miniſtrare faciat. Et ſi Deo propitio in perfectam venerit ætatem, omnia ei ſecundum legis ordinem cum omni integritate ſervata reddantur. Vnde convenit nobis ut duas epiſtolas uno tenore conſcriptas exinde D conſcribere vel adfirmare deberemus. quod ita & fecimus. Vnam quidem jam dictus patruus ſuus ſecum retineat, alteram vero aliquis homo nomine ille de manu noſtra vel jam dicti pupilli ſuſcipiat, ut futuris temporibus, Deo auxiliante, ſub teſtificatione bonorum virorum, qui ſubter tenentur inſerti, per ipſam cum omni integritate omnia ſua exigere debeat.

L. unic. C. Th. qui petant tut. in interpr. — Col. 482.

Pactum inter parentes.

XXV. Caritatis ſtudio & dilectionis affectu inter propinquos decet ut quicquid de rebus eorum inter ſe diviſerint, ſcripturarum ſerie alligetur, Romanaque lege ordinante ut quicunque in æta- E te perfecta pactionem vel definitionem per ſcripturam fecerit, & hoc quod fecit implere neglexerit, aut contra eam ire præſumpſerit, infamie vocetur, & ipſam cauſam agere non permittatuc, atque pœnam ſtatutam cogatur exſolvere. Igitur placuit atque convenit inter illum & germanum ſuum illum ut hereditatem paternam atque maternam inter ſe dividere vel exæquare deberent. quod ita & fecerunt. Accepit itaque ille in portione ſue villas nuncupantes illas, ſitas in pago illo, cum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, vel cetera quæ ſequuntur. Similiter e contra accepit

L. 6. C. Th. de pactis in interpr.

pit

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 481. pit ille in compensatione portionis suæ villas nuncupantes illas, sitas in pago illo, cum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, vel cetera quæ sequuntur. Hæc quidem omnia unanimiter consentientes, pars partem tradidisse vel consignasse cognoscite, ita ut quicquid post hunc diem unusquisque de hoc quod accepit facere voluerit, absque nostris repetitionibus liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem. Et si aliquando aliquis ex nobis aut heredibus nostris contra has epistolas aliquid agere vel refragare præsumpserit, ejus repetitio nullum obtineat effectum, & insuper contra cui litem intulerit solidos tantos componat, & præsens pactio vel definitio cum stipolatione subnixa firma permaneat,

Commutatio.

XXVI. Inter quos caritas inlibata permanserit, a parte parti beneficia opportuna præstantur. Ideoque placuit atque convenit inter inlustrem virum illum & illum ut loca aliqua inter se commutare deberent. quod ita & fecerunt. Dedit igitur vir inluster ille partibus illius locellum nuncupantem illum, situm in pago illo, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, libertinis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, *Col. 482.* cum omnibus appendiciis suisque adjacentiis, vel omni supraposito, totum & ad integrum, de jure meo, sicut præsenti tempore a me videtur esse possessum, in tua trado potestate vel dominatione. Similiter in compensatione hujus meriti dedit jam dictus ille partibus illius alium locellum nuncupantem illum, situm in pago illo, vel cetera quæ sequuntur, ita ut ab hac die unusquisque de hoc quod accepit facere voluerit, jure proprietario liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem. Et illud inter nos inserere placuit, ut si ullus ex nobis vel heredibus successoribusque nostris fuerit qui hoc immutare vel refragare tentaverit, rem quam accepit amittat, & insuper quis contra cui litem intulerit solidos tantos componat, & sua repetitio nullum obtineat effectum, sed hæ commutationes uno tenore conscriptæ omnique tempore maneant incoovulsæ.

Confirmatio Regis, vel inspecta ista, cujuscunque Principis, in eo qui ab hostibus est deprædatus vel ab igne concrematas.

XXVII. Merito largitatem Regis munere sublevantur qui ab hostibus vel incendio passi sunt damna vel violentiam. Igitur fidelis noster ille clementiæ regni nostri suggessit eo quod ante hos annos exercitus noster aut illius Regis, vel per neglegentiam alicujus hominis in loco nuncupante illo, domus suæ vel res quamplures una cum strumenta chartarum, tam quod regio munere perceperat, quam & de diversis partibus per venditiones, donationes, cessiones, commutationes adtraxerat, vel quicquid in pago illo, vel loca nuncupantia illa possederat, inceodium fuisset crematum. unde relationem sub testificatione bonorum hominum cognovimus recensendam, omnes res suas vel strumenta chartarum perisse, vel sibi, sicut nobis suggessit, damna sustinuisse. Præcipientes ergo jubemus ut quicquid memoratus ille, sicut usque nunc jam de terris, domibus, accolabus, mancipiis, libertinis, vineis, pratis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, vel reliquis quibuscunque beneficiis, usque ad præsens cum æquitatis ordine quietus possedit, & ita deinceps in jure & dominatione ejus permaneat, & per hunc præceptum plenius in Dei nomine circa eum suffultum atque confirmatum absque ullius inquietudine teneat & possideat, suisque posteris aut cuicunque voluerit ad possidendum derelinquat. Quam *Col. 484.* vero auctoritatem propria manu subter roborare decrevimus.

Item appennem.

XXVIII. Consuetudo hujus loci vel etiam legis terrenæ justitiæ constat esse prospectum ut quicunque ab incendiis vel hostibus seu a latronibus fuerit perpessus dispendium, oportet sibi hoc casu in foro publico vel civitate cum curia publica & defensore vel reliquis civibus publicare. Idcirco dum non habetur incognitum qualiter homo nomine ille per timorem illius qui Turonus civitatem anno præsente hostiliter venit, & multa mala ibidem perpetravit, strumenta sua de loca denominata vel de diversis facultatibus suis subtus terram in villa illa misit, & ibidem computruerunt & perierunt, propterea ei necesse fuit ut una cum notitia pagensium, qui hoc cognitum bene habebant, Turonus civitate appennem exinde deberent adfirmare; ut quantumcunque per ipsa strumenta tam in terris quam in mancipiis, seu & reliquis rebus, sicut usque nunc quieto ordine tenuit & possedit, ita & admodum liceat inantea ipsas res quiete tenere & possidere, & cui voluerit, Christo auxiliante, derelinquere. Unde convenit ut duas epistolas uno tenore conscriptas exinde fieri vel adfirmare deberent, ut una in foro publico in ipsa civitate sit adfixa, aliam vero ipse secum pro cautela & tempora futura apud se retineat, ut si ei inantea necesse fuerit, in præsentia Regis aut Priocipis loci sit proferenda. Actum ibidem.

Editio legibus comprehensa.

XXIX. Lex Romana pro utilitate humani generis exposcit ut si quando cujuscunque injusta appellatio comprobatur, sumptus quos post appellationem adversarium suum accusator compulit sustinere, non in simplum ei sed in quadruplum ab accusatore cogatur restitoi. Igitur ego in Dei nomine ille, dum non est incognitum qualiter apud te homo ille nomine illo in rationes publicas ante inlustre viro illo vel reliquis viris qui subter tenentur inserti, Turonus civitate adsteti de aliquibus locellis nuncupantibus illis, sitis in pago illo, quæ mihi per legitima successione sunt debita, & tu præsenti tempore malo ordine eos possidere videris; unde apud me in responsum introire noluisti, nisi, sicut lex edocet, tibi inscriptionem de sumptibus & expensis confirmassem. Ideo placuit mihi ut hanc editionem in te adfirmare deberem, quod ita & feci, ut si apud me *Col. 485.* de ipsis rebus in rationes vel in judicium introieris, & ipsa causa inter nos legibus definita fuerit, & mea injusta fuerit accusatio comprobata, de eadem causatione omnique tempore quietus resideas, & sumptus vel expensas superius nominatas, quibus pro necessitatibus tuis me compellentes visus es expendisse, secundum legis ordinem, transacto litis tempore, partibus tuis cogar restitui. Et pro rei totius firmitate hanc editionem manu propria subter firmavi & bonorum virorum roborandam decrevi. Finit.

Et

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 485.

Et si de homicidio accusatio processerit, secundum hanc sententiam inscriptio celebretur.

Quicunque alium de homicidij crimine periculosa vel capitali objectione pulsaverit, non prius a judicibus audiatur quam se similem pœnam quam reo intendit conscripserit subiturum. Et si servos alienos accusandos esse crediderit, se simili inscriptione coustringat fururum, ut aut suplicia innocentium servorum aut pœna capitis sui aut facultatum emissione compenset.

Relatio cum judicio.

XXX. Auctoritate legis præceptum est ut in toto litis termino requiratur per quem orta est contentio. Et si quis ad rapinam faciendam adgreditur, aut iter agentem insidiaverit, aut domum alterius nocturnus spoliaverit, mors animæ ipsius ne requiretur. Igitur ego in Dei nomine ille judex veniens in loco nuncupante illo, sub die illo, una cum bonis hominibus, ed locum accessionis, ubi aliquis homo nomine ille quondam interfectus jacebat, requirens pro qua re ibidem interfectus fuisset, sed venientes homines ibidem commanentes, qui in initio litis ibidem fuerunt, vel qui ad ipsos vicos cucurrerunt quando jamdictus homo ibidem interfectus fuit, taliter testimonium præbuerunt, ut dum aliquis homo nomine ille sollemniter sibi ambulabat, sic jam dictus ille quondam ipsum adsallieit vel insidiavit, & res suas ei contradixit, atque violenter super ipsum evaginato gladio venit. unde livores vel capolaturæ atque colaphi manifesti apperent. Ideo etenim, dum sic veritas comprobatur, veniens jam dictus ille adprehensam manum vel arma prædicti judicis, sicut mos est, apud homines duodecim manu sua tertia decima dextretus vel conjuratus dixit quod dum ipse sollemniter sibi ambulabat, jam dictus ille quondam eum malo ordine adsallivit, & evaginato gladio super eum venit, & super ipsum livores vel capulationes misit, & res suas illas ei diripere voluit, & postquam istus præsentes livores recepit, necessitate compulsus ipsum plagavit per quem mortuus jacet, & in sua orta contentione vel in sua movita atque per suas culpas ibidem interfectus fuit. Et sic est veritas absque ulla fraude vel conludio, & in sua culpa secundum legem ipsum ferro battudo fecit. Proinde opportunum fuit ipsius illi ut hanc notitiam ad instar relationis exinde accipere deberet. quod ita & fecit. Sed postea vero taliter in jam dicto loco ipsius illi judicatum fuit ut in noctes quadreginta apud homines triginta sex manu sua trigesima septima jam dicto illo quondam in Ecclesia illa, in loco nuncupante illo, conjurare debeat apud homines visores & cognitores eo quod ille quondam malo ordine super eum venisset, & res suas ei contendisset, vel primitus ipsum plagasset vel livorasset, & ipsum in via adsallisset vel insidiasset, & in sua movita vel in sua culpa ibidem interfectus fuisset. Et si hoc facere potuerit, de ipsa morte quietus valeat residere.

Col. 486.

Breve sacramenti.

XXXI. Breve sacramenti qualiter ingressus est ille in loco nuncupante illo, in Ecclesia illa, sub præsentia illius judicis vel bonorum virorum qui subter tenentur inserti, ad placitum suum custodiendum. Unde retroactis diebus quadraginta re-

A lationem de morte illius per judicium bonorum virorum accepit, juratus dixit. Per hunc locum sanctum & Dei reverentiam, dum ego solemniter mihi ambulabam, jam dictus ille quondam in loco nuncupante illo me malo ordine adsallieit vel livoravit, & colaphos super me posuit, & ad rapinam vel ad insidiam super me faciendam adstetit, & res meas mihi malo ordine diripere vel tollere tentavit. Et ego in sua orta contentione vel in sua movita atque per sua culpa in ipso loco ipsum interfeci. Et per reverentiam istius sancti & Deo altissimo similiter testes sibi similes visores & cognitores, secundum quod ei judicatum fuit, post ipsum juraverunt ut quicquid jam dictus ille de hac causa juravit, verum & idoneum sacramentum exinde dedit. Id sunt qui hoc sacramentum exceperunt, manibusque eorum subter firmaverunt.

B

Si quando masculus & femina pariter raptum consenserint, infra quinquennium litigetur.

Col. 487.

XXXII. Notitia sub quorum præsentia ibi veniens ille ante illum vel eos qui subter tenentur inserti, ibique accusabat aliquem hominem nomine illum eo quod aliquam feminam nomine illam jam anno expleto sine diffinitione parentum, vel sine ejus clamore aut vociferatione, eam volentem rapuisset, atque in conjugio sibi malo ordine contra legem & justitiam sociasset. qui jam dictus ille & præfata illa hoc denegare non potuerunt; sed in omnibus taliter fuerunt professi, quod ambo pariter consentientes, sic ab eidem actum vel perpetratum fuerat. Tunc ipsi viri qui ibidem aderant, tale dederunt judicium, ut secundum legem Romanam pro hac culpa ambo pariter vitæ periculum incurrissent, vel sententiam mortis ob hoc scelus excepissent. Sed intervenientibus bonis hominibus taliter eis convenit ut jam dicti homines pro redemptione vitæ eorum eusdios suos jam dicto illo unusquisque pro solidos tantos dare deberent, quod ita & fecerunt, & hoc placitum institutum, quod evenit tunc temporis, hoc debeant desolvere. unde & fidejussorem pro ipsis solidis aliquem hominem nomine illum obligaverunt. Propterea necesse fuit ipsis ut hanc notitiam exinde accipere deberent, quod ita & fecerunt, ut si necessitas evenerit, omnibus sit manifestum qualiter supradicti homines infra quinquennium ab hoc scelere convicti vel comprobati apparuerunt.

C

D

Judicium evindicatum.

XXXIII. Ille Rex vir inluster illo Comite. Veniens ille in nostra vel procerum nostrorum præsentia suggessit eo quod aliquis homo nomine ille pagensis esset eum in via malo ordine adsallisset, & res suas ei tulisset, vel graviter ipsum livorasset; & ob hoc ambo per nostram ordinationem jussimus ut datis fidejussoribus Kalendas illas ex hoc in nostra præsentia debuissent adstare ratiocinantes. Sed memoratus quidem ille per triduum suum custodivit placitum, & jam dicto illo secundum legem adjectivit vel solsativit; qui nec sonia nuntiavit, nec suum placitum adimplevit. Propterea omnino tibi jubemus, dum tales vobis datos habuit fidejussores, & placitum suum nullatenus custodivit, ut quicquid lex loci vestri de tali causa edocet, vobis distringentibus memoratus ille partibus istius componere & satisfacere non recuset. Col. 488.

E

Y Epi-

Colon. Edit. Paris. T. II. Col. 918.

Epistola Abbatis vel rectoris Ecclesiæ.

XXXIV. In Dei nomine quemquam peccator Abba dilecto amico nostro illo. Dum & omnibus habetur percognitum qualiter tu rem proprietatis tuæ illam accepta pecunia de thesauro ipsius sancti per venditionis titulum distraxisti, unde & precariam nobis ex hoc emisisti, & censisti te dare in luminaribus ad festivitatem ipsius sancti, hoc est tantum, ideo una cum consensu fratrum nostrorum hanc epistolam tibi emittendam decrevimus, ut ipsum locum cum omni integritate una cum Dei gratia & nostra voluntate absque præjudicio sancti illius diebus vitæ tuæ usualiter tibi liceat tenere. Et post tuum quoque discessum ipse locus cum omni integritate vel re emeliorata vel suprapositо partibus nostris vel ipsius basilicæ revertatur. quam epistolam manu propria subter firmavimus,

Donatio ad Ecclesiam post obitum.

XXXV. Lucrum maximum credimus animarum, si dum unusquisque corporibus motibus terram inhabitat, pro amore cogitet domus æternæ, vel amore temporalium rerum sperandarum sibi cumulet munimina divitiarum, aut certe si id quod remanendo perire poterat in seculo, in alimoniis pauperum vel loca distribuator sanctorum Dei. Quamobrem ego in Dei nomine ille pertractavi tam de Dei parte, quam & reverentia sancti illius civitatis, ubi ipse pretiosus Domnus in corpore requiescit, seu animæ meæ remedium ad sacrosancta basilica sancti Domni illius, ejusque congregatione, ubi ille Abba vel rector præesse videtur, dono donatumque in perpetuo esse volo, hoc est, villam rem proprietatis meæ nuncupantem illam, sitam in pago illo, super fluvium illum, in condita illa, cum omnibus adjacentiis vel appendiciis suis, quantumcunque ad ipsam villam aspicere vel pertinere videtur, vel quantumcunque inibi præsenti tempore mea videtur esse possessio, totum & ad integrum per hanc donationem tibi trado atque transfundo, eo videlicet modo ut dum ego in caput advivo, ipsam villam cum omni integritate usualiter sub prætexto ipsius basilicæ tenere & usurpare faciam. Post meum quoque discessum ipsa villa cum omni integritate vel suprapositо, hoc est, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, pecuniis, peculiis utriusque sexus, præsidiis, vel omni supellectile, vel quod ibidem inantea addere, adtrahere, comparare, aut emeliorare potuero, & transitus meus ibidem dereliquerit, pars ipsius basilicæ, ejus rectores, absque ullius expectata traditione vel judicum consignatione, in eorum vel ipsius basilicæ faciant revocare potestate vel dominatione, & ad ipsam sanctam basilicam proficiat in augmentum: quia malo hoc post meum discessum ipsius basilicæ habere quam ceteris heredibus meis. Si quis vero.

Col. 489.

Cessio a die præsente.

XXXVI. Dum fragilitas seu casus humani generis pertimescit ultimum vitæ terminum subitanea transpositione venturum, oportet ut non inveniat unumquemque imparatum, nec sine aliquo boni operis fructu migranti de seculo; sed dum in suo jure & potestate quisque consistit, præparet sibi viam salutis, per quam ad æternam beatitudinem valeat pervenire. Ideirco ego in Dei nomine ille, pertractans tam de Dei parte quam & reverentia sancti illius, seu animæ meæ remedium, cedo ad sacrosanctam Ecclesiam sancti illius, quæ est constructa infra urbem illam, in honore sancti illius, ubi ille Abba & rector præesse videtur, non occulte, sed publice, non privatim, sed palam, cessumque in perpetuo jure legitimo esse volo, & de jure meo in jure & dominatione ipsius Ecclesiæ trado atque transfundo, hoc est, locum rem proprietatis meæ illum, situm in pago illo, in condita illa, cum omni integritate vel adjacentiis suis, hoc est, cum terris, mansis, casis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, farinariis, mobilibus & immobilibus, pecuniis, peculiis utriusque sexus, præsidiis, vel omni supellectile, quantumcunque ibidem præsenti tempore mea videtur esse possessio, totum & ad integrum rem quæsitam & inquisitam, per hanc cessionem a die præsente ad ipsam sanctam casam delego & confirmo, ita ut ab hodierna die quicquid exinde pars ipsius Ecclesiæ ejusque rectores de ipsa re facere voluerint, liberam & firmissimam in omnibus habeant potestatem faciendi, quia ipsam sanctam Ecclesiam plus id habere volo quam me vel ceteris heredibus meis. In cessionibus vero licet pœna non inseratur, mihi tamen pro rei totius firmitate placuit inserendum ut si ego aut ullus de heredibus meis. & reliqua. Col. 490.

Venditio ad Ecclesiam.

XXXVII. Domino venerabili & in Christo patri illo Abbati de basilica sancti illius, civitate illa, ubi ipse pretiosus Domnus in corpore requiescit, vel omni congregationi ibidem consistenti, ego enim in Dei nomine ille. Constat me vobis vel partibus ipsius basilicæ vendidisse, & ita vendidi, hoc est, locum rem proprietatis meæ, situm in pago illo, super fluvium illum, in condita illa, in villa illa, cum omni integritate vel adjacentiis, quicquid ad ipsum locum aspicere vel pertinere videtur, vel quantumcunque præsenti tempore mea videtur esse possessio, hoc est, tam terris, mansis, casis, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, libertinis, ministerialibus, mobilibus & immobilibus, pecuniis, peculiis utriusque sexus, vel omni supellectili, totum & ad integrum, rem quæsitam & inquisitam, quicquid dici aut nominari potest, vel quicquid ibidem præsenti tempore mea videtur esse possessio, per hanc venditionem a die præsente trado atque transfundo. Unde accepi a vobis pretium pro jam dicto loco, de thesauro ipsius sancti, in quod mihi complacuit, vel aptificatum fuit, hoc est tantum. quod pretium in manus meas accepi; & ipsum locum cum omni integritate, sicut dixi, per hanc venditionem vobis vel ad ipsam sanctam casam tradidi perpetualiter ad possidendum, ita ut ab hodierna die quicquid exinde vos aut successores vestri vel pars ipsius basilicæ facere volueritis, liberam & firmissimam in omnibus habeatis potestatem faciendi. Si quis vero.

Epistola Abbatis vel rectoris ipsius Ecclesiæ.

XXXVIII. In Dei nomine ille Abba in Christo nobis dilecto illo. Ad tuam petitionem nostra decrevit voluntas ut tibi res nostras vel sancti illius in pago illo beneficiare usufructuario ordine

dine

Baluz. Edit. Tom. II. Col. 497

dine deberemus. quod ita & fecimus. Et tu pro hujus merito beneficij obligasti nobis res tuas tam da aloda quam & de comparatu, seu de qualibet adtracto, denominatas, in pago illo, in condita illa, in loca nuncupantia illa & illa, quas præsenti tempore tenere & possidere videris, hoc est, cum terris, vel omnia & in omnibus. Ea vero ratione ut tibi ex ipsis rebus, quas nobis obligasti, & illis quas tibi usufructuario ordine

Col. 498.

beneficiavimus, non liceat alicubi nec vendere nec donare nec alienare nec in nullo modo distrahere nec in naufragium ponere, sed sub nostra vel sancti illius prætexto tibi liceat tenere & possidere. Et post tuum quoque discessum, absque diminutione rerum vel mancipiorum, cum omni re emeliorata vel suprapósito, quicquid in jam dictas res inventum repertumque fuerit, in nostram vel ipsius sancti absque ullius expectata traditione vel judicium consignatione faciamus revocare potestate vel dominatione. Unde censisti te a nobis annis singulis ad festivitatem sancti illius in luminaribus ipsius sancti, vel pro mercedis tuæ augmentum, argentum solidos tantos. Et si de ipso censo neglegans apparueris, fidem exinde facias, & ipsas res perdere non debeas. Quam epistolam manu propria subter firmavimus.

Securitas de homicidio.

XXXIX. Fratri illo, ego enim ille. Dum & omnibus habetur percognitum qualiter tu ante hos dies, instiganta adversario, germano meo vel quolibet parenta interfecisti, unde & postea ex hoc comprobatus apparuisti, & ante me apud illum judicem exinde in rationes fuisti, & pro integra compositione pro jam dicto parentà meo, pro ipsa morte, sicut mihi bene complacuit, argentum solidos tantos dedisti, ideo hanc epistolam securitatis tibi ex hoc emittendam decrevi, ut neque a me neque ab heredibus meis, neque a quolibet opposita vel emissa persona nullam calumniam neque repetitionem de jam dicto homicidio habere non pertimescas, neque tu, neque ullus de parte tua qui tecum commorantur, sed ducti atque securi in omnibus exinde valeatis residere. Si quis vero, si fuerit aut ego ipse, aut ullus de heredibus meis, seu quislibet persona qui contra hanc securitatem venira aut agere vel refragare tentaverit, & a me vel ab heredibus meis defensatum non fuerit, sociante fisco qui litem intulerit solidos tantos componat, & sua repetitio nullam obtinear effectum, sed sit inter nos vel heredibus nostris ex hac re omnique tempore calcanda causatio, & hæc securitas meis vel bonorum hominum manibus roborata, cum stipulatione inserta, diuturno tempore maneat inconvulsa.

Iudicium juxta quod causa continet.

XL. Veniens ille die illo, quod fecit mensis ille dies tantos, in loco nuncupante illo, ante

Col. 499.

venerabilem virum illum suisque auditoribus val reliquis viris qui ibidem aderant vel subter firmaverunt; ibique interpellabat aliquem hominem nomine illum, dum diceret eo quod hereditatem suam in loco nuncupante illo, quæ ei erat debita, post se retineret, vel ei malo ordine contradiceret injuste. Interrogatus ille ante ipsos viros taliter dedit in responsis, quod ipsam hereditatem, quam ipse contra eum repetebat, genitor suus vel quilibet parens ipsam ei moriens dereli-

A querat, & de annis triginta inter ipsum & parentes suos, qui ipsam ei dereliquerant, ipsam tenuissent, & secundum legem ei sit debita. Dum sic intenderent, sic ipsi viri memorato homini decreverunt judicium, ut in noctes tantas, quod evenit die illo, apud homines tantos sua manu tanta in basilica sancti illius, in loco nuncupante illo, taliter debeat conjurare, quod ipsam hereditatem, quam ipse homo contra ipsum repetebat, per annos triginta inter ipsum & memoratos parentes suos, qui ipsam hereditatem morientes ei dereliquerant, semper ipsam tenuissent, & per ipsos annos triginta secundum legem plus sit ipsa hereditas ei habendi debita quam ipsi homini reddendi. Si hoc ad eum placitum conju-

B rare potuerit, ipsam hereditatem absque repetitione ipsius hominis omni tempore habeat elitigatam atque evindicatam. Sin autem non potuerit, hoc legibus emendare studeat. His præsentibus actum fuit.

Breve sacramentum secundum ipsum judicium.

XLI. Breve sacramentorum qualiter ingressus est ille die illo in loco nuncupante illo, in basilica sancti illius, juxta quod judicium suum loquitur, apud homines tantos sua manu tanta, positis manibus super sancto altare juratus dixit: Per hunc locum sanctum & reverentiam istius sancti, quia unde me ille interpellavit, quasi he-

C reditatem suam, quæ ei esset debita, in loco nuncupante illo, post me retinerem, vel ei malo ordine contradicerem injuste, ipsam hereditatem parentes mei mihi morientes dereliquerunt, & inter me vel ipsos parentes meos de annis triginta semper exinde vestiti fuimus, & secundum legem plus est mihi debita habendi quam ipsius homini reddendi, per Deum & reverentiam istius sancti juro. Similiter venientes testes sui per singula jurati dixerunt, quicquid iste de hac causa juravit, verum & idoneum sacramentum exinde juravit. Hi sunt qui subter firmaverunt.

Notitia de alode evindicata.

Col. 497.

D XLII. Notitia qualiter vel in quorum præsentia veniens ille die illo, in loco nuncupante illo, ante illum judicem vel reliquos viros qui ibidem aderant vel subter firmaverunt; ibique interpellabat aliquem hominem nomine illum, eo quod aloda qui fuerat genitori suo nomine illo, in loco nuncupante illo, post se malo ordine retineret, vel ei contradiceret injuste. Interrogatus ipse homo ab ipsis viris si sic erat veritas an non; sed ipse judicium vel breve sacramentorum ibidem ante ipsis viris protulit ad relegendum, qualiter cum ipso homine ante hos dies exinde ante illum judicem in rationes fuerat, & qualiter ipso alode contra ipsum hominem vel contra germanos suos elitigatum atque evindicatum legibus

E habebat. Relecto ipso judicio vel ipso breve sacramentorum, sic ipsi viri ipsum hominem interrogaverunt si aliquid contra ipsum judicium vel contra ipsum brevem opponere volebat. Sed ipse taliter dixit, quod nihil habebat quod contra ipsum opponere deberet, & se in omnibus recognovit quod contra legem ipsum hominem calumniabat, & se exinde omni tempore taciturum esse spopondit. Propterea opportunum fuit ipsius ut hanc notitiam ex hoc accipere deberet. quod ita & fecit. His præsentibus actum fuit.

Palat. Edit. Tom. II. Col. 453.

Venditio de area vel de casa infra civitatem.

XLIII. Magnifico fratri illo, ego enim ille. Constat me tibi vendidisse, & ita vendidi, hoc est, casa mea cum ipsa area ubi posita est, infra civitatem vel burgum illum, in ratione illius, in loco illo, quem ego data mea pecunia de aliquo homine nomine illo comparavi. Habet ipsa casa in matriamen tantum, membra in gyro tanta, ede lateribus vel frontibus casa vel terra illorum & illorum. Unde accepi a te pretium in quod mihi bene complacuit, hoc est, tantum: quod pretium in manu mea accepi, & ipsam casam vel aream per hanc venditionem tibi tradidi a die præsente perpetualiter ad possidendum; ita ut ab hodierna die quicquid exinde facere volueris, liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem faciendi, salvo jure ipsius terræ.

Qui se in alterius potestate commendat.

Col. 454. XLIV. Domino magnifico illo, ego enim ille. Dum & omnibus habetur percognitum qualiter ego minime habeo unde me pascere vel vestire debeam, ideo petii pietati vestræ, & mihi decrevit voluntas, ut me in vestrum mundoburdum tradere vel commendare deberem. quod ita & feci. eo videlicet modo ut me tam de victu quam & de vestimento, juxta quod vobis servire & promereri potuero, adjuvare vel consolare debeas, & dum ego in caput advixero, ingenuili ordine tibi servitium vel obsequium impendere debeam, & me de vestra potestate vel mundoburdo tempore vitæ meæ potestatem non habeam subtrahendi, nisi sub vestra potestate vel defensione diebus vitæ meæ debeam permanere. Unde A convenit ut si unus ex nobis de his convenientiis se emutare voluerit, solidos tantos pari suo componat, & ipsa convenientia firma permaneat. Unde convenit ut duas epistolas uno tenore conscriptas ex hoc inter se facere vel adfirmare deberent, quod ita & fecerunt.

Evacuatoria.

XLV. Domino magnifico fratri illo, ego enim ille. Dum & omnibus non habetur incognitum qualiter ante hos annos solidos nostros numero tantos ad beneficium accepisti, & cautionem nobis emisisti ut ipsos solidos tantos tunc nobis reddere deberes. quod ita & fecisti. Sed dum illam B cautionem, quod nobis emiseras, ad præsens non habeo, ideo hanc epistolam evacuatoriam fecimus, ut de ipsis solidis tantis omni tempore ductus & securus resedeas. Et si ipsa cautio apparuerit, vel a nobis vel ab heredibus nostris ullo quoque tempore ostensa fuerit, nullum sortiatur effectum, sed vacua & inanis permaneat.

De causis commendatis.

XLVI. Magnifico fratri illo, ego enim ille. C Rogo, supplico, atque publiciter tuæ caritati injungo ut omnes causas meas tam in pago quam & in palatio, aut ante judices, vel ubicunque mihi necessitas evenerit, ipsas causas meas ad meam vicem prosequere & admallare facias, & de ipsa prosecutione mihi reddas certiorem. Et quicquid exinde egeris gesserisve, ratum & bene acceptum a me in omnibus esse cognoscas. Quod mandatum ut pleniorem obtineat firmitatem, manu propria subter firmavi, & bonis viris adfirmare rogavi.

Col. 455.

FORMULÆ BIGNONIANÆ, SIVE FORMULÆ QUÆDAM VARIÆ ET INCERTI AUCTORIS,

Ex veteri codice Petri Danielis primum editæ a clarissimo viro Hieronymo Bignonio.

INCIPIUNT CHARTÆ REGALES SIVE PARENSALES.

CAPITULA.

In-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 495.

Ingenuitas.

I. OPortet enim unumquemque hominem, dum in hac vita vivit pro animæ fuæ remedio cogitare. Idcirco ego in Dei nomine ille, recogitans pro Dei intuitu vel pro animæ meæ redemptione, ut ab impiorum confortio erui mereamur, dimitto ergo a die præfente vernaculum juris mei nomine illum ingenuum, in ea vero ratione ut ingenuus permaneat, tanquam fi de bene ingenuis parentibus fuiffet natus vel procreatus. Peculiare vero fi aliquid habet, aut inantea laborare potuerit, in omnibus habeat conceffum atque indultum; & mundeburdem vel defenfionem ad bafilicam fancti illius fe habere cognofcat, non ad affligendum, fed ad fe defenfandum, nifi, ut diximus, bene ingenuus de hoc die valeat refidere. Si quis vero, quod fieri non credo, fi fuerit, aut ego ipfe, aut ullus de heredibus, aut ulla emiffa perfona, quæ contra ingenuitatem iftam venire aut eam infrangere tentaverit, fifco difcutiente folidos triginta multæ componat, & quod repetit per nullum ingenium evindicare valeat; præfens ingenuitas & merces noftra firma & ftabilis permaneat, cum ftipulatione fubnixa. Actum in loco illo.

Col. 496.

Col. 497.

Venditio de fervo.

II. Domino magnifico fratri illi emptori, ego in Dei nomine ille venditor. Conftat me, non imaginario jure, nec nullo cogentis imperio, fed proprio voluntatis meæ arbitrio tibi vendere, quod ita & vendidi, a die præfente, vernaculum juris mei nomine illum, non furem, non fugitivum, nec cadivum, nec ullum vitium in fe habentem, fed in omni corpore fcimus eum fanum ufque ad annum & diem. Et accepi a te in pretio pro hoc, juxta quod mihi bene complacuit vel convenit, folidos tantos, ita ut ab hac die memoratum vernaculum fuperius denominatum, quem dato pretio de me legibus comparafti, habeas, teneas, atque poffideas, & quicquid exinde facere volueris, libere & firmiffime in tua permaneat poteftate ad faciendum. Si quis vero, quod fieri non credo, fi fuerit, aut ego ipfe, aut ullus de heredibus meis, qui contra venditionem iftam venire aut eam infringere tentaverit, fifco difcutiente folidos triginta multæ componat, & quod repetit nihil evindicet, fed præfens &c.

Venditio de terra.

III. Domino magnifico fratri illi emptori, ego in Dei nomine ille venditor. Conftat me, non imaginario jure, nec ullo cogentis imperio, fed proprio voluntatis meæ arbitrio tibi vendere, quod ita & vendidi tibi a die præfenti bunuaria tanta de terra arabili, in loco nuncupante illo, qui eft in pago illo, quem de parte parentum meorum tam & de alode quam & de comparato vel de quolibet adtracto ad me legibus obvenit, hoc eft, de uno latere terræ illius fubjungit, de alio latere illi, & de uno fronte terræ illius, de alio vero fronte per viam publicam. Et accepi a te in pretio taxato pro hoc, juxta quod mihi bene complacuit vel conventum fuit, folidos tantos, ita ut ab hac die memoratam terram fuperius denominatam, quam de me legibus comparafti, ipfam hanc habeas, teneas, poffideas, vel quicquid exinde facere volueris, libera in omnibus Chrifto propitio in tua permaneat poteftate ad faciendum. & cetera.

Col. 498.

A

Venditio de fervo ad Ecclefiam.

IV. Breve in vicem venditionis qualiter vendidit homo aliquis nomine ille ad Ecclefiam aliquam nomine illam vernaculum fuum nomine illum, a die præfente, non furem, non fugitivum, non cadivum, nec ullum vitium in fe habentem, fed in omni corpore fcimus eum fanum ufque ad annum & diem. & ficut fuperius factum eft.

Donatio ad fponfam.

V. Dum Dominus ab initio conceffit in veteri teftamento & præcepit ut relinquat homo patrem & matrem & adhæreat fuæ uxori, ut fint duo in carne una, & quod Dominus conjunxit

B

homo non feparet. Ego enim in Dei nomine ille, dulciffimæ conjugi meæ illi. Dum & ego te per folidum & denarium fecundum legem Salicam vifus fui fponfare, ideo in ipfa amoris dulcedine dabo ergo tibi a die præfente, quod in perpetuum volo effe manfurum, rem pro portione mea in loco nuncupante illo, qui eft in pago illo, quæ de parte parentum meorum ad me legibus obvenit, hoc eft, in ipfa portione, manfis ad commanendum, cum caflicits, fuprapofitis, terris arabilibus, & mancipiis, vel quicquid in ipfa portione eft afpectum, tibi dico effe donatum atque firmatum; ut quando die feliciffimo nuptiarum infimul nos Deus conjunxerit, ifta omnia fuperius confcripta in tua permaneant domina-

C

tione ad poffidendum. Si quis vero &c.

Notitia de mancipio.

VI. Cum refediffet ille Vigarius inluftris viri illius Comitis in illo mallo publico, una cum ipfis Scabinis qui in ipfo mallo refedebant ad caufas audiendas vel recta judicia terminanda; ibique veniens monachus fancti illius, vel ille Abbas nomine illo, de illo monafterio, una cum advocato fancti illius nomine illo, feminam aliquam nomine illam interpellabat, repetebat ei dum diceret eo quod colona effet fancti illius, de curte fua quæ dicitur illa, de parte aviæ fuæ nomine illius quondam, & ipfa illa & de ipfo fervitio fancti illius negligens aderat; fed ipfa femi-

D

na de præfenti adftare videbatur, & nullatenus habuit quod dicere nec opponere nec tradere rationes per quas de ipfo fervitio fancti illius fe abftrahere potuiffet, fic ei in præfenti fuit judicatum, ut ipfum fervitium fancti illius, unde negligens aderat, ipfi advocato fancti illius renvadiare deberet. quod ita & fecit, & fe ad ipfum Col. 499. fervitium fancti illius ibi fe in præfenti recredidit. Exinde opportunum fuit ipfos monachos fancti illius, vel ipfum advocatum fancti illius nomine illum, talem notitiam ante ipfas perfonas quæ in ipfo mallo refidebant manibufque eorum roboratas accipere, quod ita & fecerunt, ut omni tempore ipfe advocatus, vel cafa fancta illa vel

E

ille Abbas, vel fucceffores fui, ipfam feminam fuperius nominatam vel agnationem fuam ad opus fancti illius habeant evindicatam atque elitigatam. Præfentibus his quorum præfentia actum fuit. Facta notitia in loco illo publiciter.

Notitia de homicidio.

VII. Dum & per plures homines ponitur in notitia qualiter veniens homo aliquis nomine ille in contubernio, hominem aliquem nomine illum ipfum ibidem adfalliffet, & ipfum ibidem interfeciffet vel occidiffet; fed venientes parentes & amici ipfius hominis interfecti ante inluftrem virum

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 499. rum illum Comitem, interpellabant ipsum hominem qui eorum parentem in contuhernio adsallisset vel interfecisset; sed ipse ille in præsenti adstare videbatur, & hanc causam nullateous potuit denegare, sed taliter fuit professus quod instigante inimico ipsum hominem interfecisset vel occidisset. Tunc taliter ei judicaverunt, ut ipsam leudem vel ipsum homicidium ad ipsos parentes legibus transsolvere deberet. quod ita & fecit. Sed postea in ipso placito ei fuit judiçatum ut ipsi parentes talem apistolam securitatis manu eorum vel bonorum hominum firmatam ei fieri vel conscribere deberent, quod ita & fecerunt, ut post hunc diem nec ipsi illi, nec ullus in causa ipsorum, nec ulla opposita persuna de præfata morte illius quondam, nec de ipso homicidio, nec de ipsa leude nullam reclamationem nec nullum impedimentum pontificium non habeant ad faciendum. Qui hoc facere voluerit, ipsos solidos per manus reddat, & ob hoc solidos tantos una cum fisco discutientibus multæ componat, & qui repetit nihil evindicet.

Securitas de homicidio.

VIII. Cum resedisset inluster vir ille Comes in illo mallo publico ad universorum causas audiendas vel recta judicia terminanda, ibique veniens homo aliquis nomine ille repetebat ei, dum diceret eo quod ipse ille hominem suum nomine
Col. 500. illum quondam bene ingenuum in via malo ordine ipsum adsallisset, & ipsum ibidem interfecisset vel occidisset, & rauba sua, caballos, aurum & argentum, & drapalia exinde tulisset vel deportasset, vel leudem contra legem ibi hurisset; sed ipse ille de præsenti adstare videbatur, & hanc causam nullatenus potuit denegare; sed taliter fuit professus, quod faciente inimico ipsum hominem occidisset vel interfecisset; sed taliter in ipso mallo ei judicaverunt, ut ipsum hominem vel ipsam leudem legibus exinde transsolvere deberet. quod ita & fecit. Sed postea apud ipsum Grafionem vel apud ipsos bonos homines qui in ipso mallo resedebant epistolam securitatis manu eorum firmatam accipere deberet, quod ita & fecit, ut post hanc diem nec ipsi illi, nec ullus de heredibus suis, nec ullus in causa ipsorum & hominis interfecti quondam, nec ulla opposita persona de præsenti die de ipsa morte illius, nec de ipso homicidio, nec de ipsa leude contra ipsum illum nullam reclamationem nec nullum impedimentum pontificium non habeat ad faciendum; & qui hoc facere præsumpserit, duplum tantum quantum ipsa leodis continet, & partibus cui hæc facta est, una cum socio fisco coactus multæ componat, & quod repetit vindicare non valeat.

Donatio quam pater facit filio suo.

IX. Dulcissimo atque amantissimo filio meo illi, ego in Dei nomine ille genitor tuus. Dum & ego te dulciter enutrivi, & tu mihi fideliter deservisti, vel tuum servitium vel benevolentiam circa partem nostram habemus compertam, ideo in ipso amore dulcedinis vel tuo servitio componente, dabo ergo tibi a die præsente quod in perpetuum volo esse mansurum, hoc est, mansum ad commanendum cum casticia, superposita, terris arabilibus, & mancipiis his nominibus illis & illis, ut per hanc epistolam donationis vel deliberationis nostræ manu mea vel bonorum firmatam, ut quandiu advivis tam tu ipse quam hereditas tua, contra tuos germanos & germanas quieto ordine vel elitigato valeas possidere vel dominare. Propterea hanc epistolam traditionis vel deliberationis nostræ manu mea firmatam exinde tibi fieri vel conscribere rogavi, ut de præsenti die de ipso manso, vel quicquid ad ipsum mansum aspicit, & ipsa mancipia superius denominata hoc habeas, teneas, atque possideas.

Conculcaturia quam Abbas facit ad hominem suum. Col. 501.

X. Ego in Dei nomine, ac si peccator, venerabilis vir ille Abbas de monasterio sancto illo, quod est in pago illo constructum. Dum & omnibus non est incognitum qualiter filius servi nostri nomine ille quandam feminam nostram nomine illam, bene ingenuam, filiam illius quondam, contra voluntatem parentum ipsius feminæ sociavit sibi ad conjugium, sed postea ipsis parentibus complacuit & nobis ut talem epistolam conculcaturiam manu nostra vel a fratribus nostris firmatam ipsi feminæ fieri vel firmare rogaremus, ut de ipso servitio, si agnatio inter ipsos apparuerit, in servitio publico nunquam sint coinquinati, sed sub integra ingenuitate dies eorum debeant perseverare, ideo precor atque supplico ad successores nostros vel ad Deum timentes homines ut benefacta nostra jubeant conservari qualiter ipsi vellent ut in postmodum eorum facta debeant esse stabilia; & per malorum hominum infestationem multam in ipsa epistola conculcaturia fieri vel conscribere rogavimus, ut si fuerit, quod Deus non permittat, extranea pars quæ hæc facta nostra infrangere voluerit, in primis iram Dei & sancti illius incurrat, & ob hoc solidos centum partibus ipsius cui hæc facta est multæ componat, & quod repetit vindicare non valeat.

Donatio quam homo facit ad filium suum.

XI. Ego in Dei nomine ille. Constat me in amore Domini nostri Iesu Christi, ut veniam delictis meis consequi mereamur, donasse & dono donatumque esse volo ad dulcissimum filium meum nomine illum peciam de terra arabili in loco qui dicitur ille, qui est in pago illo, per loca designata vel circuita, in ea ratione ut post hunc diem jam dictus filiolus meus, cui epistola donationis ista legibus facta fuit, ipsam terram habeat, teneat, atque possideat, vel quicquid exinde facere voluerit, liberam in omnibus Christo propitio habeat potestatem. Et si quis &c.

Notitia de cruce evindicata.

XII. Dum & omnibus non est incognitum qualiter veniens homo aliquis nomine ille ante Vigarium inlustris viri illius Comitis nomine illo, adversus hominem aliquem nomine illum, repetebat ei dum diceret eo quod terram suam de suo manso vel de sua potestate malo ordine proprisisset. Sed ipse ille de præsenti adstare videbatur, & hanc causam fortiter denegavit quod suam terram de suo manso male ordine nunquam proprisisset, nec post se nunquam retinuerit. Sed taliter ei fuit judicatum in ipso placito ante ipsum Vigarium, vel ante ipsos pagenses, ut ad crucem ad judicium Dei pro ipsa terra in noctes quadraginta duas in ipso placito pro hoc deberent adstare. quod ita & fecerunt. Sed venientes ad ipsum placitum, sicut eis fuit judicatum, ante ipsum Vigarium, vel ante ipsos pagenses, ad ipsum judicium vel ad ipsam crucem visi fuerunt stetisse; sed ipse illum hominem, qui ipsam terram proprisit, ad ipsum judicium vel ad ipsam crucem eum convicit; sed ipse in ipso placito ad ipsam crucem visus cadisse; sed dum hæc causa Col. 502.

sic

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 101.

sic fuit inventa, quod ipse ille qui ad ipsum judicium vel ad ipsam crucem cadisset, solidos tantos ei ttanssolvera deberet, quod ita & fecit, & de ipsa terra ipsum illum legibus revestira deberet, quod ita & fecit. Tunc taliter ei judicaverunt, ut ipse ille de præsenti die ipsam terram sam contra ipsum illum vel heredes suos quam contra quemlibet hominem omnique tempore habeat evindicatam atque elitigatam, ut tam ipse ille quam & posteritas sua post hanc diem prædictam terrem quieto ordine valeat possidere vel dominare, & ducti & securi exinde valeant residere. Factum judicium in loco illo publiciter.

Cautio de clavibus.

XIII. Dum & per plures homines est patefactum qualiter in Dei nomine ille veniens in placitn ante illos vel quamplures bonos homines adversus hominem nomine illum, repetebat ei dum diceret eo quod cellaria vel camara & graoica, quicquid in eis habuit repositum, hoc est, aurum, argentum, drapalia, arma, vinum, annonam, vel vitalia sua per suas claves commendasset ad custodiendum vel ad salvandum, & ipsam rem in naufragium vel in damnum posuit. Sed ipse ille de præsenti adstabat, & hanc causam nullatenus potuit denegare; sed taliter ei fuit professus, quod ipsam rem superius denominatam per suum neglectum & per suum facinus fuit perdita vel naufragata. Tune taliter ei judicaverunt, ut ipsam rem ei ttanssolvere vel emendara deberet. Sed ipse ille nullatenus habuit unde ipsam rem traussolvere vel emendare deberet. Sed taliter ei fuit judicatum, ut talem cautionem de capite sun, manu sua vel bonorum hominum firmata, ei fieri vel conscribere rogaret, quod ita & fecit, ut dum ipsam rem non habui, nec pretium unde transsolvere vel emendare debuissem, ut quandiu advivam in servitio publico, quod mihi injungitis, vobis deservire debeam; & si negligens aut tardus de ipso servitio apparuero, qualemcunque disciplinam ad alios servos tuos impendis, talem super me potestatem habeas ad faciendum. Et si fuerit aut ego ipse, aut ullus de meis heredibus, qui contra hanc cautionem venire aut reclamare &c. Col. 102.

Concamiatura inter duos Abbates.

XIV. Placuit auxiliante Domino atque convenit inter venerabilem virum illum Abbatem de monasterio illo, vel congregationem monasterij sui, necnon & magnificum virum illum, de commutatione locorum, quam inter se facere deberent. quod ita & fecerunt. Per quam accepit venerabilis vir ille Abba ad opus monasterij sui in loco nuncupante illo, qui est in pago illo, hoc est, in ipso loco illo mansos ad commanendum, casticiis superpositis, terris arabilibus, vel quicquid in ipso loco ad præsens cernitur esse possessio, totum & ad integrum re inexquisita in commutatione vel in concamio. Simili modo vir magnificus ille accepit ad opus suum aliam rem in loco nuncupante illo, qui est in pago illo, hoc est quod superius diximus, totum & ad integrum re inexquisita in commutatione vel in concamio. Vnde duas epistolas pariculas uno tenore conscriptas manu eorum vel bonorum hominum firmatas inter se fieri & firmare rogaverunt, ut unusquisque post hunc diem quod a pari suo in commutatione vel in concamio accepit teneat atque possideat, vel quicquid.

Charta tractoria.

XV. Domnis sanctis & apostolicis ac venerabilibus in Christo patribus, Regibus, Comitibus, Episcopis, Abbatibus, Sacerdotibus, Clericis, vel omni populo Christiano qui in Romanorum vel Longobardorum provinciis Deo serviunt, tam in monasteriis quam & in civitate, seu per pagos, vel per vicos, ego in Dei nomine Ille Major domus. Cognoscat magnitudo seu & sanctitas vestra quod ille frater noster nomen ille serviens vester petiit nobis ut ad basilicam sancti Petri patris vestri pro suis culpis vel pro nostra stabilitate valeat ambulare ad orationem. Propterea has litteras cum salutatione per ipsum ad vos direximus, Col. 104. ut in amore Dei & sancti Petri ipsum ad hospitium recipiatis ad benefaciendum vel ad suam consolationem, tam ad eam ambulando quam & in redeundo, ut per vos salvus eat & salvus revertatur. Interim, sicut vestra est consuetudo bona, vel consolationem vel adjutorium ei impendere jubeatis, lætumque diem jubeatis habere. Cujus potestas regnat in æternum, ipse vos custodiat in regno suo perpetuo. Salutamus vos omnes salutatione plenissima.

Donatio quam homo donat ad suam parentem.

XVI. Dilectissimæ atque amabili mihi in Domino consobrinæ meæ nomine illa, ego in Dei nomine ille. Dum & pluribus est percognitum eo quod tu partibus meis amabilia servitia impendere non desinis, pro tua bonitate, & pro eo quod dictum est *Faciamus bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei* vel ad propinquos nostros, igitur dono tibi a die præsente per hanc epistolam donationis, quæ in perpetuum sit mansura, & de jure meo in tua dominatione trado atque firmabo, id est, mansum ad commanendum in pago illo, in loco qui dicitur ille, & est ipse mansus per loca designata de latere uno & de fronte terræ illius, & de alio latere & fronte terræ illius tanto, ita ut ab hac die memorata consobrina mea illa quicquid de ipso manso facere voluerit, ut absque uniuscujusque repetitione liberam in omnibus habeat potestatem ad faciendum. Gal. 6.

Donatio ad casam Dei.

XVII. Prudens consilium bajulat qui pro animæ suæ remedio cogitat illi Dominum retribuere, & exinde habere cogitat, & de Dei misericordia non dubitat. Idcirco nos in Dei nomine ille, & conjux mea illa. Admonet nos divina pietas & Christi misericordia ut aliquid de rebus nostris pro redimenda ultione nostrorum peccaminum Domino offerre deberemus, ut in die judicij misericors Dominus vel in aliquantulum de scelere nostro nobis relaxare dignareiut, donamus compuncto corde & devoto animo ad basilicam illam, quæ est in honore sancti illius constructa in loco illo, hoc est, rem nostram in loco nuncupante illo, hoc est, in ipsa re mansis ad commanendum, casticiis, superpositis, terris arabilibus, ut post hunc diem ipsi custodes qui ad ipsum sanctum locum deserviunt, ipsam rem superius denominatam habeant, teneant, atque possideant, vel quicquid exinde facere voluerint, Col. 105. liberam & firmissimam habeant potestatem ad faciendum. Et si quis.

Pactum divisionis inter fratres.

XVIII. Pactum divisionis inter fratres, id sunt ille & ille, heredes illius & illius quondam, qualiter se de alode eorum dividere vel exæquare deberent. quod ita & fecerunt. Per quem accepit vir magnificus ille mansum illum in loco nuncupante illo, qui est in pago illo, hoc est, ipse man-

Baluz. Edit. Parif. T. II Col. 905.

mansus circumcinctus, cum arboribus & casticiis, superpositis, terris arabilibus, & cetera. Simili modo vir magnificus ille accepit ad opus suum alium mansum in loco nuncupante illo, qui est in pago illo, in centena illa, hoc est, quod superius diximus, mansum circumcinctum, cum arboribus & casticia, superposita, terris arabilibus, & cetera, vel quicquid pars contra parem suum per æqualentiam inter se diviserunt, absque ulla repetitione vel reclamatione hoc habeant, teneant, possideant, vel quicquid exinde facere voluerint, libera in omnibus Christo propitio in sua permaneat potestate ad faciendum. Si quis vero.

Venditio ad monasterium.

XIX. Venerabili in Christo patri illi Abbati de monasterio qui vocatur sancti illius, quod est in pago illo super fluvium illum constructum, emptori, ego in Dei nomine ille venditor. Constat me non imaginario jure, nec nullo cogentis imperio, sed proprio voluntatis meæ arbitrio, vobis vel ad monasterium vestrum vendere, quod ita & vendidi vobis a die præsente, rem pro portione mea, in loco nuncupante illo, quod est infra pagum illum, quod de parte parentum meorum ad me legibus obvenit, hoc est, tam mansis, casis, casticiis, mancipiis, ingenuis his nominibus, vel quicquid ibidem præsens est mea dominatio, totum & ad integrum de jure meo in dominatione vestra per hanc venditionem tradidi vobis ad possidendum; & accepi a vobis in pretio taxato, juxta quod nobis aptificatum vel conventum fuit, solidos probos atque pensantes numero tantos; ita ut ab die memorata omnia superius nominata, quæ de me legibus comparastis, hoc habeatis, teneatis, possideatis tam vos quam & successores vestri, liberumque & firmissimum in vestra permaneat potestate ad faciendum. Si quis vero.

Col. 906.

Precaria.

XX. In Christo venerabili patri & Domno illi Abbati de monasterio sancti illius, quod est in pago illo super fluvium illum constructum, ego in Dei nomine ille. Precator accessi ad vos ut rem pro portione vestra, in loco nuncupante illo, qui est in pago illo, quam ego ille ante hos dies per venditionis titulum dato pretio sancto illi seu vestro monasterio adfirmavi, hoc est, in ipsa portione mansum ad commanendum, casticiis, superpositis, terris arabilibus, mancipiis, ingenuis his nominibus, vineis, pratis, silvis, pascuis, vel quicquid ibidem aspicit vobis delegavimus. Sed postea taliter vobis supplicavimus, ut ipsam portionem ad usum beneficium ad excolendum quandiu advivo mihi præstare vel relaxare deberetis. quod ita & fecistis. Propterea hanc precariam manu mea vel bonorum hominum firmatam vobis exinde emisimus, ut annis singulis censum denariorum tot ad luminaria sancti illius & decimam de omnibus fructibus, quicquid supra ipsam conlaborare potuerimus, die illo, quod eveniet festo ipsius sancti illius, pro hoc vobis dare & adimplere faciam. Et si negligens aut tardus de ipso censu ad illud placitum apparuero, fidem exinde vobis legibus faciam, & ipsam rem dum advivo per vestrum beneficium tenere & usufructuare faciam; in ea vero ratione ut allubi ipsas res nec vendere nec donare nec alienare nec ad alias casas Dei delegare, nec in naufragium ponere, nec ad proprium facere, nec heredibus meis in alode derelinquere pontificium non habeam ad faciendum, nisi post meum discessum, una cum re immeliorata vel superposita, quicquid ibidem inventum fuerit, absque ullius judicis contradictione pars monasterii vestri ad vestrum faciat revocare dominium. Si quis vero.

Commendatitia de re vendita.

XXI. In Christo filio Ecclesiæ illi, in Dei nomine ille Abbas de monasterio illo sancti illius, quod est in pago illo, una cum consensu fratrum nostrorum. Dum & tua fuit petitio & nostra decrevit voluntas ut duas partes darem pro portione nostra in loco nuncupante illo, qui est in pago illo, quem tu ipsa ante hos dies per venditionis titulum dato pretio de thesauro sancti illius nobis vendidisti; sed postea taliter nobis supplicasti ut ipsius portionis duas partes in prædicto loco illo ad usum beneficium ad excolendum, quandiu advivis, tibi præstare deberemus. quod ita & fecimus. Propterea hanc commendatitiam manu nostra firmatam tibi pro hoc dedimus, ut annis singulis censum tantum & illam decimam de omni fructu, quicquid supra ipsam terram conlaborare potueris, die illo, quod eveniet festo sancti illius, pro hoc dare debeas. Et si negligens aut tardus ad id placitum de ipso censu fueris, fidem exinde pro hoc nobis facias, & ipsam rem ad viventum tuum per nostrum beneficium teneas, in ea tamen ratione ut ipsam rem alubi nec vendere nec donare nec alienare nec ad alias casas Dei delegare, nec ad proprium facire, nec heredibus tuis in alode derelinquere, nec in naufragium ponere, potestatem non habeas ad faciendum, nisi post tuum discessum, una cum ipsa re immeliorata vel superposita, quicquid ibidem inventum fuerit, sine ullius judicis consignatione pars monasterii nostri elitigato ordine præsentaliter ipsam rem immelioratam in nostrum faciat revocare dominium, & hæc commendatitia firma sit. Facta commendatitia in ipso monasterio sancti illius publiciter in anno duodecimo regni. Col. 907.

Indiculus precatorius ad Episcopum.

XXII. Domino sancto & apostolica sede colendo in Christo venerabili Domno & patri illi Pontifici urbis illius, civitatis illius, ego in Dei nomine ille, bene cupiens vester, in Domino vobis dirigimus salutem, & precamur sanctitatem vestram ut pro nobis orare dignemini. Denique cognoscatis quod iste homo vester, nomine illo, ad nos confugium fecit, & dixit quod contra vos culpas habeat commissas. Propterea has litteras cum salutatione ad vos direximus, & precamur vobis ut vitam & immancationem & disciplinam corporalem ei concedere jubeatis. aliam pœnitentiam, qualem ei volueritis judicare, in vestra est potestate. qualiter ipse homo secum gaudeat quod nostram suggestionem ad vos deportasset; & unde nobis reconjungitis vobis remetire cupimus. Quid plura?

Indiculus quem Præpositus transmittit ad Abbatem.

XXIII. Diligendo ad nos Domno & in Christo patri nostro venerabili illi Abbati, ego ille serviens atque Præpositus vester. In primis illod precamur sanctitatem vestram, ut in vestra sancta oratione pro me esse non dedignemini. Denique, Domne, cognoscatis de isto servitio ubi nos transmisistis, per verbum inlustris viri illius Comitis, sui juniores non exinde fecerunt quomodo eis fuit demandatum. Propterea has litteras ad vos direximus, ut de ipso certiores sitis, & inantea quomodo vobis est utile sic compensetis ut nostram rem non Col. 908.

per-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 908.

perdamus. Quid plura? Salutamus vos usque ad gaudium.

Indiculus quem Abbas transmittit ad hominem pagensem.

XXIV. Dulcissimo nostro & ut credimus amico sancti illius in Dei nomine illi, ille etsi peccator Abba, nos & nostri, servientes vestri, in Domino vobis dirigimus salutes, & illud precamur Deum ut merearis agere in ista vita quod Deo sit beneplacitum. Precamur vos de illis vestris homunciunculis qui in vestro ministerio commanent, vel de nostris causis invicem nostrum bonum certamen exinde mittatis, sicut nos de vestra caritate bene confidimus, ut sic exinde perportare faciatis usque nos insimul conjungimus. B Quid plura?

Indiculus quem Episcopus transmittit ad Abbatem.

XXV. Sanctorum meritis beatificato Domno atque patri, Deique cultore, & ut confidimus vero amico nostro illi gratia Dei Abbati, nos enim in Dei nomine ille quamvis peccator donum Dei

A Episcopus. Deus scit, vester in omnibus proprius amicus, imprimitus salutationem. *Desunt reliqua.*

Cautio de infracturis.

XXVI. Contigit quod cellarium vel spicarium vestrum infregi, & exinde annonam vel aliam raupam in solidos tantos furavi. Dum & vos & advocatus vester exinde ante illum Comitem interpellare fecistis, & ego hanc causam nullatenus potui denegare, sic ab ipsis Raciniburgiis fuit judicatum, ut per vvadium meum eam contra vos componere atque satisfacere debeam, hoc est, solidos tantos vel *. Sed dum ipsos solidos minime habui unde transsolvere debeam, sic mihi aptificavit, ut brachium in collum posui, & per comam capitis mei coram præsentibus hominibus tradere feci, in ea ratione ut interim quod ipsos solidos vestros reddere potuero, & servitium vestrum & operam qualemcunque vos vel juniores vestri injunxeritis, facere & adimplere debeam; & si exinde negligens vel jactivus apparuero, spondeo me contra vos ut talem disciplinam supra dorsum meum facere jubeatis quam super reliquos servos vestros.

Col. 109.

FORMVLÆ
LINDENBROGII,
SIVE
Altera editio formularum Marculfi a Friderico Lindenbrogio in publicum emissa.

INCIPIVNT EXEMPLARIA DE DIVERSIS CONDITIONIBVS, QVALITER REGALES vel cartæ pagenses aut seniciæ, quas hæc formula continet, scribantur.

De episcopatu.

I. Ille Rex viro apostolico illi Episcopo. Quamlibet nos &c. *ut supra col.* 257.

Indiculus Regis ad Episcopum ut alium benedicat.

II. Domino sancto sede apostolicæ dignitatis colendo in Christo patri illi Episcopo ille Rex. Credimus jam &c. *ut supra col.* 258.

Concessio civium pro episcopatu.

III. Suggestio pissimo ac præcellentissimo Domino ill. Regi &c. *ut supra col.* 258.

Carta de episcopatu.

IV. Dum juxta Apostoli dictum omnis potestas sublimatur a Domino, & quatenus post Deum in regia manet potestate qualiter cuncta terrena debeant gubernari. Vnde oportet nos salubri consilio retractare ut illi in locis sanctorum instituantur custodes qui digne ad ipsum officium gubernandum apparere noscuntur. Igitur dum & vestra & cleri vel pagensium civitatis illius adfuit petitio ut relicta urbe illa, quam prius regere & gubernare videbamini, in suprascripta urbe illa E cathedram pontificalem suscipere deberetis, & dum vos apud animos nostros & actio commendat probata, & nobilitatis ordo sublimat, ac morum probitas vel mansuetudo & prudentiæ honestas exornat, cum consilio & voluntate Pontificum pro-

C cerumque nostrorum, juxta voluntatem & consensum cleri & plebium ipsius civitatis, in supradicta urbe illa pontificalem in Dei nomine vobis commisimus dignitatem. Propterea per præsentem præceptum decernimus ac jubemus ut supradicta urbs vel res Ecclesiæ ipsius & clerus sub vestro arbitrio & gubernatione consistant, & erga regimen nostrum semper fidem inlibatam custodire debeatis, & juxta canonicam institutionem plebem vobis commissam assiduis prædicationum sermonibus expolire, & non minus pietate quam severitate constringere studeatis, & curam pauperum vel necessitatem patientium cum ingenti cu- D ra & dilectione procuretis, ut adquisita multiplicataque gregis vestri salute, ad ovile dominicum nullis maculis sordidatum valeatis præsentare; quatenus dum Ecclesiam vobis dispensatione divina commissam strenue regere atque gubernare videamini, vobis apud æternum retributorem mercedem suffragia largiantur, & vos immensum Christum pro nostrorum mole peccaminum assidue exorare debeatis. Col. 110.

Carta de magna re, qui vult xenodochium aut monasterium construere.

V. Domino vere sancto &c. *ut supra col.* 271.

Emunitas Regia.

VI. Maximum regni nostri augere credimus munimentum si beneficia opportuna locis Ecclesiarum benevola deliberatione concedimus, ac Domino protegente stabiliter perdurare conscribimus.

Relat. Edit. Parif. T. II. Col. 510. Col. 511.

Noverit igitur sollertia vestra nos ad petitionem apostolici viri Domini ill. illius urbis Episcopi tale pto æterna retiibutione beneficinm indulsisse ut in villis Ecclesiæ Domni ill. quas moderno tempore aut nostro aut cujuslibet munere habere videtur, vel qua deinceps in jure ipsins sancti loci voluerit divina pietas ampliare, nullus judex publicus ad cansas audiendas aut fredam nndique exigendam ullo unqnam tempore præsnmat ingredi; sed hoc ipse Pontifex vel successores ejus propter nomen Domini sub integra emunitate omnino valeant dominari. Statuentes ergo jubemus ut neque vos neqne juniores vestri aut successores nec ulla publica judiciaria potestas qnoquo tempore in villas ubicunque in regno nostro ipsi Ecclesiæ aut regia aut privatorum largitate conlatas, aut quæ inantea fuerint conlaturæ, ad andiendum altercationes ingredi, aut fredam de qualibet cansa exigere, vel mansiones aut paratas vel fidejussores tollere præsumatis; sed quicqnid exinde exigere, aut de servientibus ceterisque nationibus quæ sunt infra agros vel fines seu supra terras prædictæ Ecclesiæ commanentes, fiscus aut de freda aut undecunque potuerat sperare, ex nostra hac indulgentia pro futura salute in luminaribus ipsius Ecclesiæ per manus agentium eorum proficiat in perpetuum. Et quod nos propter nomen Domini & animæ nostræ remedium seu pro nostra subsequente progenie plena devotione indulsimus, nec regalis sublimitas nec cujuslibet judicinm seu cupiditas refragare tentet. Et ut præsens auctoritas tam præsenti quam futuris temporibus inviolata Deo adjutore permaneat, manus nostræ subscriptionibus infra roborare decrevimus.

Confirmatio de emunitate.

VII. Ille Rex Francorum vir inlustris. Quotiescunque petitionem sacerdotum vel ancillarum Dei ad effectum perducimus, regiam consuetudinem exercemus, & nobis ad mercedem vel ad stabilitarem regni nostri in Dei nomine pertinere confidimus. Ideoque Dominis viris sanctis ac venerabilibus apostolicis in Christo patribus omnibus Episcopis, vel omnibus Abbatibus, seu inlustribus atque magnificis viris Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, vel omnibus Vassis nostris, vel omnibus Missis nostris discurrentibus. Cognoscatis quod inlustris Abbas ille de monasterio illo in pago illo, in loco qui dicitur ill. constructo, una cum monachis vel Dei ancillis ad laudem Christi canendum sub religionis norma conversantibus, clementiæ regni nostri suggestionem intulit eo quod gloriosus Dominus & genitor noster ill. quondam Rex per suam præceptionem sua manu roboratam talem emunitatem ad ipsam casam Dei sancti ill. vel monasterij ill. vel ipsi Abbati habuisset concessam atque indultam ut nullus judex publicus vel quislibet judiciaria potestate accinctus in cortes vel villas ipsius monasterij nullum debuisset habere introitum, nec ad causas audiendas, nec ad fredam exigendam, nec fidejussores tollendos, nec mansiones aut paradas requirendas, nec ullas retributiones exactandas; qnod fiscus noster exinde habere poterit, nullatenus exactetur, nec requiratur. Vnde & confirmationes anteriorum Regum parentum nostrorum nobis in præsente protulit relegendas; petiitque celsitudinem nostram ut circa ipsum monasterium nostra hæc deberet auctoritas generaliter confirmare. Quod nos beneficium gratanti animo

Col. 512.

pro mercedis nostræ augmento non solum confirmantes, sed etiam novum sub emunitatis nomine concedentes, per hoc præceptum specialius decernimus atque omnino jubemus, quod in perpetuum absque ullis obstaculis & refragationibus volumus esse mansurum, ut absque introitu Episcopi aut Archidiaconi ad orationem aut prædicationem lucrandam nullus judex publicus in curtes vel villas ipsius monasterij ullum debeat habere ingressum, nec ad causas audiendas, nec fredam exigendam, nec fidejussores tollendos, nec mansiones, aut paradas reqnirendas, nec ullas retributiones exactandas; qnod fiscus noster exinde habere poterit, nullatenus exactetur nec requiratur. Nisi, ut diximus, pro mercedis nostræ augmento, sicut ab antecessoribus Regibus parentibus nostris, seu & Domno glorioso genitore nostro ill. quondam Rege moderno tempore fuit concessum atque indultum, ita nostris oraculis plenius confirmamus, quod in perpetuum volumus esse mansurum. Et ut hæc præceptio firmior habeatur, & per tempora melius conservetur, manus nostræ signaculis subter eam decrevimus roborare, & annulo nostro subter sigillavimus.

Confirmatio de omni corpore facultatis monasterij.

VIII. Ille Rex illi Patritio atque omnibus agentibus. Rectum esse censemus &c. *ut supra col.* 269.

Vt causas auctorum adsumendi aliquis licentiam habeat. Col. 513.

IX. Malorum necesse est tergiversationem regali coercere censura. Igitur apostolicus vir ille illius urbis Episcopus &c. *ut supra col.* 269.

Indiculus Regis de privilegio.

X. Ille Rex Francorum vir inluster illi Comiti &c. *ut supra col.* 311.

Alius indiculus regalis.

XI. Karolus gratia Dei Rex Francorum &c. *ut supra col.* 317.

Item alius.

XII. Ille Rex Francorum viris inlustribus Patriciis, Comitibus, Telonariis, vel omnibus curam publicam agentibus. Si opportuna beneficia ad loca sanctarum Ecclesiarum vel sacerdotibus præstare non desinemus, hoc nobis proculdubio in æterna beatitudine retribuere confidimus. Igitur cognoscat magnitudo seu almitas vestra quod nos ad petitionem apostolici viri illius urbis antistis talem propter nomen Domini, ejus meritis compellentibus, beneficium præstitisse cognoscite ut ubicunque infra regnum nostrum Missi sui mercare videntur, vel pro reliqua necessitate discurrunt, nullum teloneum nec quamlibet redhibitionem exinde ad partem fisci nostri nec ipse nec Missi solvere non debeant. Propterea per præsentem præceptum decernimus, quod perpetualiter mansurum esse volumus, ut nullum teloneum in nullis civitatibus aut pagis vel ubicunque in regno nostro teloneus exigitur, nec de navali nec de carrali evectione, nec de rotatico, nec de pontatico, nec pulveratico, nec saltuatico, nec cespitatico, nec de saumariis, nec de eo quod homines eorum ad dorsum portant, nec nulla redhibitione, quam fiscus noster exinde sperare poterat, nec vos nec juniores aut successores vestri non requiratis nec exigatis; sed omnia & in omnibus hoc propter nomen Domini ipse Pontifex vel successores sui aut memorata Ecclesia sancti illius habeant indultum, vel in luminaribus ipsius loci proficiat. Quæ vero

Baluz. Edit. Parisi. T. II. Col. 563. ro auctoritas ot perpetuis temporibus valeat, propria eam manu infra decrevimus roborare.

Epistola donationis.

XIII. Muodi terminum ruinis crebrescentibus adpropinquare indicia certa manifestant &c. *ut supra col.* 276.

Alia donatio.

XIV. Ego ille de misericordia Dei & pietate Col. 564. confisus per hanc epistolam donationis datum donatumque in perpetuum esse volo ad basilicam sancti illius, ubi ipsius pretiosum corpus requiescit, & venerabilis vir ille Abba præesse videtur &c. *ut supra col.* 323.

Donatio de parva re ad Ecclesiam.

XV. Si aliquid de rebus nostris locis sanctorum &c. *ut supra col.* 278.

Cessio a die præsenti ad Ecclesiam.

XVI. Dum fragilitas humani generis pertimescit ultimum vitæ tempus &c. *ut supra col.* 277.

Item alia cessio.

XVII. Ego ille cogitans Dei amorem vel æternorum bonorum retributionem, ideo cedo a die præsente ad supradictam basilicam & monachos ibidem consistentes cessumque in perpetuum esse volo portiones meas in loco nuncupato ill. sitas in pago ill. quæ mihi tam de alode quam de comparato vel de quolibet adtracto advenit, vel legibus advenire potest, in supra memorato loco, tam terris, domibus, ædificiis, mancipiis, libertis, accolabus, merito accolonorum, vineis, silvis, pratis, pascuis, campis, cultis, incultis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, cum omnibus adjacentiis & appendiciis vel colonicis ad me pertinentibus, vel omni integritate, vel superposito, quicquid dici aut nominari potest in supra memorato pago vel loco supra nominato vel otique de supradictis porsionibus tenere visus sum, totum & ad integrum a die præsente ad jam memoratum monasterium vel ad ipsos monachos ibi consisteotes perpetualiter trado atque transfundo de meo jure io eorum dominationem ad possidendum, ut quicquid a die præsente exinde facere voluerint, liberam ac firmissimam in omnibus habeant potestatem faciendi. Si quis vero, quod fieri non credo, io futurum, sive ego ipse, aut ullus de heredibus vel proberedibus meis, aut ulla emissa vel opposita persona, vel quislibet, qui contra hanc cessionem meam, quam ego bona voluntate fieri & adfirmare rogavi, venire, agere, aut resultare, vel quibuscunque modis repetere aut infrangere conatus fuerit, nec hoc valeat vindicare quod repetit, & insuper partibus supra memorati monasterij vel monachis ibi consistentibus duplum tantum quantum ipsæ res eo tempore melioratæ valuerint componat, & insuper socio fisco multa auri libram unam coactus exsolvat, & hæc cessio Col. 565. omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum loco illo.

Donatio ad casam Dei.

XVIII. Ille bene possidet res io seculo qui sibi de terrenis seu de caducis rebus comparat præmia sempiterna. Quapropter ego in Dei nomine ille, necnon & conjux mea, ambo pariter cogitantes de Dei timore vel æterna retributione, propterea donamus, tradimus aliquas res nostras ad monasterium quod dicitur ill. quod dedicatum esse dinoscitur io honorem sancti illius, ubi venerabilis vir ille rector præesse videtur. Donamus igitur & donatum in perpetuum esse volumus, hoc est, in pago ill. nuncupato ill. fluvio ill. mansos tantos, cum hominibus ibidem commanentibus vel aspicientibus ill. vel ill. cum domibus, ædificiis, curtiferis, cum vvadris, campis, terris, tam cultis quam & incultis, silvis, pratis, pascuis, farinariis, cum inviis, perviis, aquis, aquarumque discursibus, mobilibus & immobilibus, præsidiis, peculiis, pecoribus, omne & ex omnibus, quicquid in ipso loco nostra videtur esse possessio vel dominatio, rem exquisitam, totam & ad integrum, tam de alode quam & de comparato seu de quolibet adtractu, quicquid ad nos ibidem noscitur pervenisse, de nostro jure in jus & dominationem jam dicti monasterij per hanc chartulam donationis sive per festucam atque per andelangum a die præsente donamus, tradimus, atque perpetualiter in omnibus transfirmamus. In ea vero ratione ot pars prædicti monasterij ab hac die hoc habeat, teneat, atque possideat, vel quicquid exinde facere voluerit, liberam ac firmissimam Christo propitio in omnibus habeat potestatem. Et si quis deinceps, quod futurum esse non credimus, si nosmetipsi, quod absit, aut ullus quislibet de heredibus nostris, seu ulla quælibet extranea persona contra hanc donationem venire aut eam calumniari præsumpserit, si se exinde non correxerit, a liminibus sanctæ Ecclesiæ excommunicatus & sequestratus appareat, & insuper ante tribunal Christi hac de causa se judicatum iri cognoscat. Cui vero calomniam intulerit, auri uncias taot. argenti libras taut. coactus exsolvat, & quod repetit nullo modo evindicare prævaleat; sed præsens donatio hæc nostris & nobis rogantibus bonorum hominum manibus roborata, quorum nomina vel signacola subter tenentur inserta, stipulatione nostra posita, diuturno tempore maneat inconvulsa. Actum & reliqua. Col. 566.

Precaria ad casam Dei.

XIX. Domino venerabili & in Christo patri ill. Episcopo de monasterio illo, quod est constructum infra muros illius civitatis juxta fluvium ill. &c. Igitur ego in Dei nomine ille. Dum non est incognitum qualiter omnem rem portionis meæ in pago ill. in loco nuncupato ill. super fluvio ill. & in alio loco qui dicitur ill. id est mansos tantos, cum domibus, ædificiis, curtiferis, cum vvadris, silvis, terris arabilibus, campis, pratis, pascuis, cum inviis, perviis, & mancipiis ibidem commanentibus vel adspicientibus, quantacunque io ipsis locis mea fuit possessio vel dominatio, vobis ad ipsum monasterium superius nominatum ad opus sancti ill. tradidi atque transfirmavi. Sed postea mea fuit petitio, & vestra non denegavit voluntas, ut ipsam rem, dum advixero, per vestrum beneficium uso fructuario mihi præstitissetis ad habere. quod ita & fecistis. Simili etiam modo expetivi a vobis aliquam rem vestram io pago ill. in loco nuncupato ill. super fluvio illo, illam videlicet rem quam quondam ille homo per vestrum beneficium tenere visus est, ut eam mihi in usum concedere dignaremini. Et pro ipso usu censivi vobis annis singulis denarios seu solidos tantos, ut ipsos ad festivitatem sancti illius, die mensis illius, exolvere facerem. Et si de ipso censu tardus aut negligens apparuerim, fidem exinde faciam, & contra ipsam casam Dei componere debeam. Et sic nobis complacuit atque convenit ut ipsas res nec vendere nec donare nec concambiare nec in ullum quodlibet naufragium imponere licentiam non habeam, nisi tantum, dum advixero, usitare & meliorare faciam. Et post meum ex hac luce discessum, filius meus nomine ill. in ipsa pre-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 315. precaria vel in ipso censu adstare debeat. At post ejus discessum ipsas res cum omni suprapposito, quicquid ibidem adtractum emelioratumque repertum fuerit, vel transitus ejus ibidem dereliquerit, absque ullius contradictione vel judiciaria consignatione revocare faciatis in vestrum dominium. Et ut hæc precaria firmior habeatur, de quinquennio in quinquennium sit renovata, quatenus sic semper permanere valeat in effectum, stipulatione interposita. Actum. & reliqua.

Præstaria ad casam Dei.

Col. 317. XX. Ego in Dei nomine ille Abba de monasterio illo, quod est constructum in honore sancti illius, dilecto amico nostro nomine ill. & uxori suæ nomine ill. Dum non est incognitum qualiter aliquas res vestras in pago illo, in loco nuncupato illo, super fluvio illo, hoc est, mansos tantos, cum domibus, ædificiis, curtiferis, cum vvadris, campis, terris, pratis, pascuis, cum inviis, perviis, & mancipiis ibidem commanentibus vel adspicientibus his nominibus ill. & ill. vel quantacunque in ipso loco vestra fuit possessio vel dominatio, nobis ad jam dictum monasterium ad opus sancti ill. tradidistis atque confirmastis. Sed postea vestra fuit petitio, & nostra non denegavit voluntas, ut ipsas res, dum advixeritis, usu fructuario jure præstitissemus ad habere. quod ita & fecimus. Et pro ipso usu censistis nobis singulis annis denarios tantos, ut ipsos ad festivitatem sancti ill. die mensis ill. exsolvere faciatis. Et si de ipso censu tardi aut negligentes apparueritis, fidem exinde faciatis, & contra ipsam casam Dei componere debeatis. Et sic nobis complacuit atque convenit, ut ipsas res nec vendere nec donare nec alienare nec concambiare nec in ullum quodlibet naufragium ponere licentiam non habeatis; nisi tantum, dum advixeritis, usitare & meliorare faciatis; & post vestrum amborum discessum ipsas res emelioratas absque ullius contradictione vel judiciaria assignatione revocare faciamus in nostrum dominium. Et hæc præstaria de quinquennio in quinquennium sit renovata, quatenus permanere valeat in effectum, stipulatione composita, diuturno tempore inconvulsa. Actum. & reliqua.

Donatio ad casam Dei.

XXI. Domino vere sancto ac reverendissimo monasterij illius &c. *ut supra col. 314.*

Precaria ad casam Dei.

XXII. Dominis vere sanctis monasterii in honorem sanctæ Mariæ & sancti Petri & sancti Pauli principum Apostolorum constructi in pago VValstinensi, ubi illustris Abbatissa ill. custrix præesse videtur, una cum norma plurima ancillarum ibidem consistentium, ego illa femina. Dum non habetur incognitum, sed plurimis est manifestum, quod ego res proprietatis meæ in loco qui dicitur ill. per epistolam donationis ad ipsum monasterium vestrum delegavi. Propterea expetij a vobis, & vos petitionem meam non denegastis, ut ipsas res, quandiu advivo, sub usu beneficij vestri tenere & usuare debeam, & alibi Col. 315. ipsas res alienare pontificium non habeam, & post meum quoque discessum cum omni re emeliorata ad ipsum monasterium absque ulla expectata traditione vos vel rectores ipsius monasterij in eorum faciant revocare potestatem & dominationem. Et ut in postmodum aliquod præjudicium ex hoc generare non debeam, propterea hanc precariam vobis vel ipsi monasterio vestro emittendam decrevi, ut neque ego neque ullus de heredibus meis quamvis per longinqua spatia ipsas res repetere non debeamus. Quod qui fecerit, inferat vobis vel partibus ipsius monasterij suisque rectoribus auri libram unam, argenti pondo duo, & præsens precaria firma permaneat. Et ut aliæ precariæ de quinquennio in quinquennium renovantur, istam vero non sit necesse renovare, sed per semetipsam omni tempore obtineat firmitatem, cum stipulatione subnexa. Actum. & reliqua.

Præstaria.

XXIII. Dulcissimæ feminæ ill. ego illa Abbatissa. Dum non est incognitum qualiter tu ante hos dies rem proprietatis tuæ in pago ill. in loco qui dicitur ill. ad monasterium sanctæ Mariæ adfirmasti, unde precariam a nobis vel ab ipso monasterio petiisti, propterea has litteras in te adfirmavimus, ut dum advivis usualiter ipsam rem tenere & dominare debeas, & alibi ipsam alienare pontificium non habeas, & si hoc conatus eris facere, ipsam rem a die præsente perdas. Et ut has litteras firmiores obtineas manu nostra subter adfirmavimus, cum stipulatione subnexa. Actum. & reliqua.

Traditoria de terra.

XXIV. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis advocatus sancti illius &c. *ut supra col. 316.*

Precaria de ipsa villa dum vivit.

XXV. Domino venerabili in Christo patri Domno ill. Abbati de monasterio ill. vel omni congregationi monachorum in monasterio illo, quod est in pago illo, in honorem sanctorum illorum constructo, ibidem Deo deservienti. Ego enim ille. Dum non habetur incognitum, sed inter plures cognoscitur, quod res meas juris ac proprietatis meæ, quæ sunt in pago illo & illis conditis vel finibus illis, villas & loca nuncupata ill. & ill. cum omni merito vel termino suo, cum omni integritate vel appendiciis vel adjacentiis vel suprapositis, seu servos & ancillas, accolas, libertos, libertas cum omni peculiari & Col. 319. merito eorum, ad jam dictum monasterium a die præsenti per meam epistolam confirmavi, & vos omnia supra memorata vel quantum ipsa epistola commemorat, per meam traditionem ad partem jam dicti monasterij in vestro jure vel potestate recepistis; sed dum postea mea fuit petitio vel supplicatio, & vestra præstitit bona voluntas, ut ipsas res quandiu advixero, per vestrum præstitum beneficium tantummodo usufructuario ordine habeam vel possideam, eo videlicet modo ut quicquam exinde minuendi aut distrahendi aut alienandi non habeam potestatem. Quod si fuerit, quod absit, aut ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, vel quislibet qui in aliqua contrarietate aut diminutione seu calumnia orta fuerit aut surrexerit, aut adesse conatus fuerit, in primis ipsas res amittat, & Abbas monasterij vestri eas ad integrum recipiat, insuper & alias tantas res partibus ipsius monasterij componere & adimplere faciat. Et quia censistis me annis singulis pro ipsis rebus in festo sancti ill. argentum vel quidlibet solvere faciam, si de ipso censu ad eum placitum negligens fuero, spondeo ut ipsum in duplum solvam. At dum hæc omnia supra memorata inlibata servavero, nec vos nec juniores aut successores vestri de ipsis rebus ullam diminutionem vel contrarietatem, si spatium vitæ Dominus mihi prolongare dignatus fuerit, facere præsumatis. Post meum quoque discessum omnes ipsas res, cum omni addita melioratione vel omnibus suprapositis, cum omnibus rebus atque cor-

pori-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 519. poribus, opibus atque præsidiis, absque ullius judicis aut beredum meorum expectata consignatione aut traditione vos aut agentes vestri jam dicti monasterij vestri in eorum faciant revocare vel recipere dominationem vel potestatem, sicut eorum continet epistola, perpetualiter faciendo quod egerint.

Sequitur præstaria.

XXVI. In Dei nomine ille Abba & omnis congregatio fratrum nostrorum aut monachorum in monasterio ill. Domino deservientium, in Christo filio illo. Dum tua fuit petitio vel supplicatio, & nostra decrevit voluntas, ut præstitum beneficium de rebus nostris tibi facere deberemus, quod ita & fecimus, quæ sunt in pago ill. in condita illa, in loco qui vocatur sic, quem tu aut ill. per epistulam donationis a die
Col. 520. præsente ad jam dictum monasterium nostrum ill. confirmavit, id est, mansum cum casa, vel alias terras, vel quantum ipsa epistola continere videtur, ut quandiu advixeris, aut ad v. aut x. aut xv. annos ipsas res usualiter habere & possidere vel excolere debeas, aut nihil exinde minuendi aut alienandi vel detrahendi aut in pejus vertendi non babeas potestatem, neque transferendi quicquam, quod si feceris, aut in alio contrario aut iniquo ingenio vel contrarietate aut tu ipse aut aliquislibet homo de ipsis rebus adesse aut adstare conatus fuerit, in primis ipsas res amittas vel perdas, & alias tantas vel tales partibus jam dicti monasterij componere & solvere facias. Et censuimus de annis singulis pro ipsis rebus in festo sancti ill. ceram aut argentum tant. partibus ipsius monasterij solvere facias. Et si de ipso censu negligens fueris, ipsum duplum reddas; & hæc præstaria nostra usque ad eum placitum firma permaneat, stipulatione subnixa. Acta ibi. & reliqua.

Alia precaria.

XXVII. Domino sancto & apostolica sede colendo Domno & in Christo patri ill. ego ill. & conjux mea illa. Pluribus non est incognitum qualiter propter nomen Domini ad Ecclesiam illam in honorem sancti illius villam nostram nuncupatam ill. sitam in pagu ill. per epistolam cessionis visi fuimus concessisse, etiam vos ad partes suprascriptæ Ecclesiæ recepisse. Sed dum postea nostra fuit petitio, & vestra benevolentia & pietas, ipsam villam, dum advivimus, aut qui parte sua ex nobis superstes fuerit, dum advivit, nobis ad beneficium usufructuario ordine excolendam tenere permisistis, ea scilicet ratione ut nihil exinde penitus de qualibet re alienandi aut minuendi pontificium non habeamus, sed absque ullo præjudicio suprascriptæ Ecclesiæ vel vestro eam tantummodo excolere debeamus, ideo hanc precariam vobis emittimus, ut nullo unquam tempore nostra possessio, etiamsi spatium vitæ nobis Dominus prolongaverit, nullum præjudicium aut diminutionem aliquam de ipsa villa vobis generare non debeat; nisi usu tantum, dum advivimus, habere debeamus. Et post nostrum amborum discessum, cum omni re meliorata, quicquid ibidem undique adtrahere aut meliorare potuerimus, per hanc precatoriam, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, absque ullius judicis aut heredum nostrorum expe-
Col. 521. ctata traditione vos & successores vestri aut agentes Ecclesiæ in vestram eam faciatis dominationem revocare perpetualiter possidendam vel quicquid exinde facere elegeritis, sicut nostra continet epistola, ad profectum præfatæ Ecclesiæ Domni illius liberum habeatis arbitrium. Facta precaria ibi. & reliqua.

Venditia ad monasterium.

XXVIII. Venerabili in Christo patri illi Abbati de monasterio sancto illius &c. *ut supra col.* 349.

Precaria de venditione.

XXIX. In Christo venerabili patri & Domno illi Abbati &c. *ut supra col.* 349.

Commendatitia de re vendita.

XXX. In Christo venerabilis Abbas ille de monasterio illo, quod est in pago illo &c. *ut supra col.* 349.

Præceptum de clericatu.

XXXI. Si eis qui se ad onus clericatus transferre deliberant licentiam non negamus &c. *ut supra col.* 263.

Carta de ducatu & patritiatu vel comitatu.

XXXII. Perspicue regalis in hoc perfecta conlaudatur clementia &c. *ut supra col.* 258.

Tractaria in itinere pergendo.

XXXIII. Dominis sanctis & apostolicis sedibus collocatis Episcopis, Abbatibus, vel Abbatissis &c. *ut supra col.* 303.

Alia tractoria.

XXXIV. Dominis sanctis & apostolicis ac venerabilibus in Christo patribus Regibus &c. *ut supra col.* 347.

Epistola tractoria legatariorum vel minima faciendo istius instar.

XXXV. Ille Rex omnibus agentibus. Dum & nos in Dei nomine apostolicum &c. *ut supra col.* 259.

Carta de causa suspensa.

XXXVI. Cognoscat magnitudo seu utilitas vestra dum & nos ad præsens apostolico viro ill. &c. *ut supra col.* 264.

Carta de Mundeburde Regis & Principis.

XXXVII. Rectum est ut regalis potestas illis tuitionem impertiat quorum necessitas comprobatur. Igitur &c. *ut supra col.* 264.

Alio modo.

XXXVIII. Ille Rex vir inluster Dominis sanctis ac venerabilibus in Christo patribus omnibus Episcopis, vel omnibus Abbatibus, seu & inlustribus viris Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, vel omnibus agentibus, seu omnibus Missis nostris discurrentibus, vel omnibus pagensibus & amicis nostris, tam præsentibus quam fu- Col. 522.
turis, bene cupiens vester. Comperiat magnitudo seu industria vestra quod veniens venerabilis vir ille Abba de monasterio sancti illius tam se quam & ipsum monasterium cum omnibus rebus suis ad nos se plenius commendavit; & nos postea gratante animo ipsum venerabilem virum illum Abbatem cum ipso monasterio vel hominibus suis & omnes causas suas amabiliter sub nostro recepimus mundeburde vel defensione. Ideoque salutantes magnitudinem seu industriam vestram, vobis omnino per has literas rogamus atque præcipimus ut nullus ex vobis jam dictum venerabilem Abbatem, vel ipsum monasterium, nec homines, nec res suas, quas ad præsens habere videtur, vel inantea Christo propitio per bonis hominibus ibidem conlatum fuerit, nullus inquietare nec condemnare vel aliquid de rebus suis minuare omnino præsumat; sed cum Dei gratia & nostro mundeburdo vel defensione tam eum quam suos homines residere cum quiete sinatis. Et si aliquæ causæ adversus ipsum Abbatem vel monasterium ipsius seu homines ejus fuerint, quæ in pago absque suo iniquo dispendio

recte

Baluz. Edit. Parisf. T. II. col. 512.

recte definitæ non fuerint, eas usque ante nos omnimodis fiant suspensas vel reservatas, & postea ante nos per legem & justitiam finitivam accipiant sententiam. Et ut certius credatis, manu propria subter firmavimus & de anulo nostro sigillavimus. Signum Domno illo Rege. Ille recognovi & subscripsi. Datum die illo, anno illo, loco illo.

Ut leudesamia promittantur Regi.

XXXIX. Ille Rex Comiti illi. Dum & nos una cum consensu procerum nostrorum &c. *ut supra col.* 272.

Sacramentum fidelitatis.

XL. Repromitto ego quod ab isto die inantea fidelis ero Domno Karolo &c. *ut supra tom.* 1. *col.* 269.

Commutatio cum Rege.

XLI. Ille Rex illi Regi. Nemo sibi quicquam cernitur minuere quicquid e contra recipit in augmento. Dum inter nos &c. *ut supra col.* 266.

Confirmatio Regis de omni corpore facultatis.

XLII. Merito regalis clementia in illis collata munera vel proprietates parentum nostrorum confirmare deliberat quos cognoscit &c. *ut supra col.* 267.

Præceptum de lesouuerpo per manum Regis.

Col. 513. XLIII. Quicquid in præsentia nostra agitur, vel per manum nostram videtur esse transvullum. &c. *ut supra col.* 260.

Prologi de cessionibus regalibus.

XLIV. Merito largitatis nostræ munere sublevantur &c. *ut supra col.* 261.

Item. Perspicue compendiis regalibus illud adscribitur &c. *ut supra col.* 261.

Cessio ad laicos.

XLV. Nihil, ut ait Apostolus, in hunc mundum intulimus, nec quicquam ex eo auferre nobiscum poterimus &c. *ut supra col.* 261.

Confirmatio ad seculares viros.

XLVI. Regiam consuetudinem exercemus & fidelium nostrorum animos adhortamur &c. *ut supra col.* 262.

De Regis amtrustione.

XLVII. Rectum est ut qui nobis fidem pollicentur inlæsam, nostro tueantur auxilio. Et quia ill. noster fidelis &c. *ut supra col.* 263.

Præceptum donationis inter virum & uxorem.

XLVIII. Dum Dominus omnipotens creator cæli & terræ permisit, juxta quod legitur in principio &c. *ut supra col.* 260.

Carta donationis inter virum & uxorem quæ gestis municipalibus sit allegata.

XLIX. Quicquid inter conjugatos de propria facultate ob amorem dilectionis &c. *ut supra col.* 279.

Alia donatio.

L. Quandoquidem Deus voluerit inter virum & uxorem, ad pacis vinculum atque concordiam nectendam, ut res eorum inter se condonare deberent, sicuti & fecerunt. Ideoque complacuit atque convenit inter venerabilem virum illum & uxorem illius nomine illam, eo quod inter eos agnatio minime esse cerneretur, ut alter alteri de rebus eorum inter se condonare deberent. quod ita & fecerunt. Dedit itaque venerabilis vir ille uxori suæ nomine illa de rebus suis in pago ill. in loco nuncupato ill. super fluvio ill. hoc est mansos tantos, cum domibus, ædificiis, curtiferis, cum vvadris, terris, silvis, pratis, pascuis, campis, mobilibus & immobilibus, mancipiis ibidem commanentibus vel adspicientibus his nominibus ill. & ill. cum omni integritate vel soliditate, quicquid ibidem jure hereditario ad se pertinere videtur. Similiter visa est reddere uxor ill. nomine ill. præfato jugali suo nomine ill. de rebus suis in pago illo in loco nuncupato ill. super fluvio ill. mansos tantos, cum domibus, ædificiis, curtiferis, cum vvadris, terris, tam cultis quam incultis, silvis, campis, pratis, pascuis, cum inviis & perviis eorum, integra omnia & ex omnibus, quicquid ibidem sua fuit possessio vel dominatio. Similiter etiam omne præsidium vel elaborata eorum inter se pars parti visus est donare. In tali vero tenore, ut quisquis de eis pari suo in hoc seculo superstes fuerit, omnes res quas dedit & quas accepit, in suo jure & dominatione recipere debeat, habeatque tenendi, dandi, vendendi, commutandi, heredibusque suis ad possidendum relinquendi liberam in omnibus potestatem. Propterea has duas epistolas adfatimas uno tenore conscriptas inter se fieri vel firmare rogaverunt, ut nullus quilibet de heredibus ac proheredibus eorum hanc congruitatem inter eos factam ullo unquam tempore possit irrumpere, nisi absque ullius contradictione omni tempore firma & stabilis permaneat. Quod si aliquis de heredibus ac proheredibus eorum hanc cessionem calumniari præsumpserit, dupliciter quantum eo tempore ipsæ portiunculæ valuerint, & insuper ad partem fisci, auri uncias tantas, argenti libras tantas coactus exolvat, & quod repetit nullum obtineat effectum, sed, sicut diximus, hæ epistolæ tam a nobis quam ab aliis bonorum hominum manibus roboratæ omni tempore firmæ & stabiles permaneant, stipulatione interposita. Actum & reliqua. (Col. 514.)

Obnoxiatio a patre in filios facta.

LI. Dulcissimis filiis meis illis. Omnibus non habetur incognitum qualiter ante hos annos &c. *ut supra col.* 280.

Donatio quam pater donat filio suo.

LII. Dulcissimo atque amantissimo filio meo, ego illi genitor tuus. Dum & ego dulciter enutrivi &c. *ut supra col.* 345.

Alia donatio de eadem re.

LIII. Ego in Dei nomine ille. Amore Domini nostri Iesu Christi, ut veniam delictis meis &c. *ut supra col.* 346.

Charta cum in locum filiorum nepotes instituuntur ab avo.

LIV. Dulcissimis nepotibus meis illis, ego ille. Quicquid filiis vel nepotibus de facultate pater cognoscitur ordinasse, voluntatem ejus &c. *ut supra col.* 331.

Alia de eadem re.

LV. Ego in Dei nomine ille & conjux mea illa dilectissimis nepotibus nostris necnon & neptibus nostris illis. Constat vero, prout fragilitas humana exposcit, quæ primi parentis culpa existente mortis debitum quotidie nolens volensque persolvit, quod genitor vester nomine ille filius noster de hac luce ante nos visus est decessisse, & nos Dei omnipotentis providentia ei reservati superstites fuerimus. Hac igitur de causa complacuit nobis atque convenit ut pro ipso proprietatis jure, in quo genitor vester legitime succedere debuit si nobis in hoc seculo superstes fuisset, ita vos post nostrum quoque discessum æqualem partem cum avunculis vel amitis vestris filiis vel filiabus nostris ad integrum accipere debeatis. Propterea per hanc chartulam traditionis sive per festucam atque per andelangum donamus tradimus vobis, sicut diximus, de omni re proprietatis nostræ, quicquid ad præsens possidere (Col. 515.)

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 515. re visi sumus, id est, tam in terris quam in silvis, campis, pratis, pascuis, vineis, mancipiis, peculiis, pecoribus, omnia & ex omnibus, ut ipsam hereditatem, sicut diximus, æqualiter contra heredes nostros filios vel filias nostras, ipsam videlicet portionem quam pater vester ille hereditare voluerit accipere debeatis, ut ab hac die habeatis, teneatis, atque possideatis, & inter vos legitime dividere faciatis, vel quicquid exinde facere volueritis, liberam in omnibus habeatis potestatem. Et si quispiam contra hanc chartolam cessionis aliquam calumniam stabilire præsumpserit, vel vobis ipsam portionem per fraudem abstrahere voluerit, componat vobis dupliciter, id est, quantum eo tempore ipsa portio valuerit, & insuper inferat ad partem fisci auro uncias tant. argento libras tantas. Et hoc acta exsolvat, & insuper quod repetit nullatenus evindicet, sed præsens epistola hæc omni tempore firma & stabilis permaneat, stipulatione subnexa. Actum. & reliqua.

Carta cum quis nepoti aliquid meliorare voluerit.

LVI. Dulcissimo nepoti meo illi. Quicquid pater unumquemque de filiis vel nepotibus plus habere voluerit, hoc sibi secundum legis ordinem sine consortis repetitione defendat, nec præsumat aliquis contra volontatem patris agere. Igitur ego in Dei nomine ille, dum & me jam senectus adgravat, & necessitates ut oportet procurare non valeam &c. *at supra col.* 281.

Alia de eadem re.

LVII. Dulcissimis nepotibus meis illis, necnon Col. 516. & neptibus meis illis, ego in Dei nomine ille. Licet pro servitio vel benevolentia quam circa me die noctuque exhibuistis, de rebus proprietatis meæ vobis aliquid condonare deberem, sicuti & feci. Ideoque per hanc epistolam cessionis sive per festucam atque per andelangum dono trado vobis aliquam rem meam in pago illo, in loco qui dicitur ille, id est, mansos tantos, cum ædificiis suprapositis, una cum terris, silvis, campis, pratis, pascuis, communiis, necnon & mancipiis ibidem commanentibus vel adspicientibus, omnia & ex omnibus, quicquid in ipso loco mea videtur esse possessio vel dominatio. In tali vero ratione ut hæc omnia superius nominata a die præsente habeatis, teneatis, atque possideatis, vel quicquid exinde facere volueritis, liberam in omnibus habeatis potestatem. Et si quis deinceps, quod fieri non posse credo, si ego ipse, quod absit, aut ullus de heredibus ac proheredibus meis hanc cessionem refragare tentaverit, si se exinde non correxerit, a collegio sanctæ Dei Ecclesiæ alienus existat, & insuper inferat vobis dupliciter, id est, quantum eo tempore ipsæ res valuerint, & quod repetere videtur, nullum obtineat effectum, sed præsens hæc epistola tam a me quam ab heredibus meis defensata omni tempore firma & stabilis permaneat. Actum. & reliqua.

Traditio respectualis, sive epistola qualiter extraneus in locum filiorum adoptetur.

LVIII. Domino fratri illi, ego in Dei nomine ille. Dum igitur & peccatis meis facientibus procreationem filiorum minime habere videor, & me paupertas vel infirmitas corporis assidue opprimere videtur, ideo complacuit mihi atque convenit ut in locum filiorum vel filiarum te adoptare deberem. quod ita & per hanc epistolam visus sum fecisse. Dono igitur tibi omnes res proprietatis meæ, quascumque de parte paterna seu de materna adquisivisse videor, id est, in pago illo, in loco nuncupato illo, hoc est, mansos tantos cum ædificiis suprapositis, curtiferis, cum vuadris, silvis, terris arabilibus, campis, pratis, pascuis, adjacentiis, seu & mancipiis ibidem commanentibus, cum omni suppellectili domus meæ, quicquid ibidem præsenti tempore possidere videor, in tuam transfirmo dominationem. Similiter & in alio loco qui dicitur ill. in ipso jam dicto pago, id est, mansos tantos, cum ædificiis suprapositis, curtiferis, silvis, campis, pratis, pascuis, communiis, & mancipiis ibidem Col. 517. commanentibus vel adspicientibus, id est, quantumcumque in ipso loco mea videtur esse possessio vel dominatio, totum & ad integrum per hanc chartulam cessionis sive per festucam atque per andelangum de meo jure in jus & dominationem tuam perpetualiter transfirmo. In ea vero ratione ut quandiu advixero, victum mihi, potum, & vestimenta, & calciamenta in omnibus sufficienter procurare debeas, ut exinde mihi omnibus diebus vitæ meæ nihil deficiat. quod si hoc non feceris, ipsas res, quas tibi delegavi, ad integrum perdas. Propterea hanc epistolam tibi fieri vel firmari rogavi, ut nullo unquam tempore aliquis de heredibus meis seu proheredibus hanc convenientiam inter nos factam immutare vel refragare non possit, sicut superius continetur. Ea scilicet ratione ut quandiu advixero, meam necessitatem in omnibus procurare debeas in cibo & potu, in vestimentis seu calciamentis, & post meum discessum ipsæ res, quas tibi tradidi, in tua dominatione permaneant, vel quicquid ibi deinceps facere volueris, liberam in omnibus habeas potestatem. Et si ollus quislibet, quod fiendum esse non credo, si aliquis de propinquis meis, vel quælibet alia persona hoc emutare vel temerare præsumpserit, inferat tibi tantum quantum ipsæ res valuerint, & insuper ad partem fisci auro uncias tant. argento libras tantas coactus exsolvat, & quod repetit nihil evindicet, sed præsens hæc epistola adoptionis omni tempore firma & stabilis permaneat, cum stipulatione subnexa. Actum. & reliqua.

Alia de eadem re.

LIX. Ego in Dei nomine ille. Dum peccatis meis facientibus orbatus sum filiis meis, placuit ut te illum una cum consensu patris tui in civitate illa cum curia publica & defensore de potestate patris naturalis descendentem & in meam potestatem venientem in locum filiorum adoptarem. quod ita & feci. Ea vero ratione ut quandiu advixero, victum & vestitum, tam in dorso quam in lecto, seu calciamento, mihi in omnibus sufficienter impertias & procures, & omnes res meas, quascunque habere videor, tam in manso, vinea, prato, peculio, seu reliqua suppellectili domus, salvo jure meo, diligenter excolas. Post obitum quoque meum, sicut a me generatus fuisses, ita in omni hereditate mea per hanc epistolam adoptionis statim sis successurus, vel quicquid de supradictis rebus meis, quantascunque moriens dereliquero, facere volueris, Col. 518. jure proprietario absque repetitione heredum meorum liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem. Quod si aliquis hoc temere emutare voluerit, inferat tibi tant. & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens epistola omni tempore firma permaneat. & reliqua.

Donatio ad filios naturales.

LX. Gesta lex & consuetudo exposcit ut quæcun-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 328. cunque persona naturales filios habuerit, & alios plures non habuerit, si eos voluerit in sua instituere hereditate, faciendi id liberam habeat potestatem. Ideoque ego ille &c. *ut supra col.* 320.

Si aliquis servo suo gasindiave aliquid concedere voluerit.

LXI. Iustissimis nostris sublevantur muneribus qui nobis fideliter & instanti famulantur officio. Ego in Dei nomine ille fideli nostro illo &c. *ut supra col.* 291.

Charta hereditaria.

LXII. Dulcissima filia mea illa. Dum non est incognitum, sed per populum divulgatum & patefactum, quod ego ex ancilla mea nom. ill. te generavi &c. *ut supra col.* 318.

Mandatum.

LXIII. Dulcissimo amico meo illi, ego ille. Rogo atque injungo caritati tuæ ut eas ad vicem meam ad civitatem illam &c. *ut supra col.* 320.

Hereditaria.

LXIV. In nomine Domini. Anno illo Domni nostri illius Regis, mense illo, gesta habita apud laudabilem virum illum defensorem &c. *ut supra col.* 320.

Rescriptum.

LXV. Magnifico amico meo illi, ego ille. Cognita justa injunctione tua, ut per tuum mandatum me rogasti &c. *ut supra col.* 321.

Charta ut filia cum fratribus in paterna succedant alode.

LXVI. Dulcissima filia mea illa, ego ille. Diuturna sed impia inter nos consuetudo tenetur ut de terra paterna sorores cum fratribus portionem non habeant &c. *ut supra col.* 282.

Pactum inter parentes de eorum hereditate.

LXVII. Quicquid inter propinquos de alode parentum, non judiciaria potestate coacta &c. *ut supra col.* 282.

Item alio modo.

Col. 329. LXVIII. Caritatis studio & dilectionis affectu inter propinquos decet ut quicquid de rebus eorum inter se diviserint &c. *ut supra col.* 332.

Item alia æqualentia, vel pactum.

LXIX. Auxiliante Domino nostro Iesu Christo placuit atque convenit inter illum & germanum suum illum &c. *ut supra col.* 314.

Aliud pactum divisionis inter fratres.

LXX. Pactum divisionis inter fratres, id sunt ille & ille, heredes illius & illius quondam, qualiter inter se alodem &c. *ut supra col.* 348.

Qualiter in uno volumine viri & uxoris testamentum condatur.

LXXI. Regnante in perpetuo Domino nostro Iesu Christo, loco illo, anno illo, regnante illo Rege, sub die illa, ego ille & conjux mea illa &c. *ut supra col.* 284.

Alio modo qualiter testamentum quis faciat.

LXXII. Regnante in perpetuo Domino nostro Iesu Christo, anno illo illius Regis, sub die illius mensis, feria illa, indictione illa, ego ille filius illius sana mente integroque consilio, metuens casus humanæ fragilitatis, testamentum meum condidi, quod illi scribendum commisi, ut quando dies legitimus post transitum meum advenerit, recognitis sigillis, inciso lino, ut legis decrevit auctoritas, per inlustrem virum illum, quem in hac pagina testamenti mei legatarium institui, gestis reipublicæ municipalibus titulis ejus perfecutione ab ipsis muniatur, & in archiis basilicæ sancti illius conservetur. Et qui-

A quid nnumquemque de rebus meis propriis habere decrevi, singulariter in hoc testamentum meum inserere curavi. In reliquo vero qualescunque aut quæcunque epistolæ aut testamenta aut conscriptiones de nomine meo manu mea firmatæ ostensæ fuerint, & ante hoc testamentum prænotatæ, quas hic non commemoravero, excepto de ingenuitatibus quas pro animæ meæ remedio feci aut adhuc facere volo, vacuæ permaneant. Et quod unicuique per hoc testamentum dedero datique jussero, id ut fiat, detur, præstetur, impleatur, te omnipotens Deus testem committo. Quapropter non habetur incognitum qualia dispensante Deo ad loca sanctorum illorum de rebus meis propriis delegavi in perpetuum ad possidendum:
B dedi quoque ad basilicam illam portiones meas ill. & quod in locis denominatis habere videor, id totum & ad integrum ad basilicam superius nominatam proficiat in augmentum. Col. 330. Illas vero cessiones quas ad libertos meos illos ad ingenuitates eorum confirmandas fecimus, id sunt ill. & ill. quando illos pro animæ nostræ remedio ingenuos dimisimus, dum advivunt, habeant, & post eorum decessum cum omni suprapofito ad jam dictam Ecclesiam sancti illius, ubi eis patrocinium & defensionem constitui, revertantur. Volumus enim ut ingenuos quos modo aut inantea fecimus, quanticunque in ipsis locis maneur quæ ad sanctam Ecclesiam delegavimus, inspecta eorum libertate, super ipsas terras pro ingenuis
C commaneant, & aliubi commanendi nullam habeant potestatem, sed ad ipsa loca sancta debeant spectare, & nullus de ipsis lidemonia ad meos heredes ullatenus reddat, & hoc quod aliquibus ex eis per cartas dedimus, nullatenus aliubi nec vendere nec alienare habeant licentiam. Similiter donavimus donatumque in perpetuum esse volumus ad monasterium illud, ubi venerabilis Abba ille præesse videtur, villas illas in pago ill. cum omnibus adjacentiis vel appendiciis earum, quaecumque ibidem tenere vel possidere videmur, & quolibet adtractu ad nos pervenit, aut legibus pervenire debet, totum & ad integrum cum omni superposito a die præsenti in honorem sancti illius, ubi Abba ille, tradimus ad possidendum,
D cum domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, libertis, tam ibidem oriundis quam aliunde translatis vel ibidem commanentibus, vineis, silvis, campis, terris cultis & incultis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, cum exitu & regressu omni genere pecudum, tam majore quam minore, mobilibus & immobilibus, omni re inexquisita, tam auro quam argento, vel reliquis fabricaturis, tam ministeriis Ecclesiæ, vel strumentis chartarum, libris vel vestimentis Ecclesiæ, vel omni præsidio quod vivens legibus possidere videor & mihi debetur, & quicquid dici vel nominari potest, totum & ad integrum ad
E jamdictum monasterium sancti illius proficiat in augmentum, inspecto illo strumento quod antea ad jam dictum monasterium fecimus. Præter ista omnia reservavimus in Falcidia heredibus nostris villas illas in pago illo, in ea ratione ut facta mea in omnibus studeant conservare atque defendere. Quod si hoc facere neglexerint, quicquid eis deputavimus perdant, & de omni corpore facultatis meæ penitus reddantur extranei. Col. 331. Et si aliquid comparavero, aut ex parentibus meis mihi obvenerit, vel adtraxero, vel quolibet ingenio ad me pervenerit, quod in isto testamento supra non commemoravimus, post meum discessum casa sancti illius per rectores suos reci-

Baluz. Edit. Tusis. T. II. Col. 581. racipiat perpetualiter ad possidandum. Per præsens testamentum basilicam sancti illius heredem meum instituo, & quicquid unicuique deputavi, fidei tuæ committo. Quia hoe quod tibi deputavi, malo te habere quam me, te magia quam ceteros berades aa proheredes meos. Si quis vero, quod futurum esse non credo, sive aliqnis heredum ac proheradum meorum, vel quislibet opposita persona præsens testamentum meum infringere conatus fuerit vel tentare præsumpserit, inprimis, usque dum ad veram emendationem proinde corrigatur, Deum & sanctos suos habeat contrarios, & a liminibus Ecclesiæ efficiatur extraneus, & insuper ei quem pulsaverit, una com socio fisco, auri libras tant. coactus exsolvat, & nihilominus præsens pagina firma permaneat, quam manu mea propria subter fimavi, & bonorum hominum signis vel allegationibus roborandam decrevi, stipulatione subnexa. Actum. & reliqua.

Gesta juxta consuetudinem Romanorum, qualiter testamenta allegentur.

LXXIII. Anno illo regnante Rege illo, sub die illo, in civitate illa, adstanta viro illo, laudabili desensore & omni curia publica, vir magnificus ille prosecutor &c. *ut supra col.* 292.

Textus mandati.

Domino magnifico fratri illi, ille. Peto & supplico atque tuæ caritati injungo, ut in vicem meam civitatem illam adeas, & donationem illam quam ego partibus illius da locis nostris nuncupatis illis sitis in pago illo per meum legitimum instrumentum confirmavi, prosequi & gestis municipalibus coram curia publica & desensore facias allegari. Propterea tibi hoe mandatum conscripsimus &c. *ut supra col.* 292.

Post recitationem mandati, vir honestus ille defensor dixit: Mandatum quidem recitatum est, sed suprascriptum testamentum, quod præ manibus habere dicis, amanuensis accipiat, & nobis præsentibus recitatur, & ut postulas gestis publicis firmetur. Qui statim accipiens, per ordinem illud recitavit. Post recitationem vero ille persecutor dixit: Quia petitiones meas laudabilitas vestra per ordinem implere dignata est, rogo ut publica monumenta suscipiat. Vir laudabilis ille desensor & curiales dixerunt: Testamentum quod recitatum est, gestis publicis inseratur, & quod ille persecutor velit, & petit gesta ei publice dentur. Ille persecutor dixit: Sufficit mihi bone defensor, si testamenti, quod recitatum est, mihi gesta, ut mos est, tradere jubeatis. Defensor & ordo curiæ dixerunt: Quia testamentum & mandatum inde conscriptum per ordinem conditum & bonorum hominum manibus roboratum atque signatum manifeste cognovimus, æquum est ut gesta ex hoc conscripta & a nobis subscripta tibi ex more tradantur, & in archiis publicis serventur, ut facilius, quod superius insertum est, diuturno tempora maneat inconvulsum. Edatur ordine & mandatum & totus testamenti textus, & postea defensor & curieles civium & reliqui subscribant atque signent. (Col. 590.)

Epistola qualiter pupilli recipiantur.

LXXIV. Lex Romana constringit, eut qui tutores noluerint esse parvulorum, si forte cesserit luctuosa hereditas, in ea ipsi habeantur extranei. Propterea ego in Dei nomine ille judex provinciæ illius &c. *ut supra col.* 332.

Libellus dotis.

LXXV. Dulcissima atque amantissima sponse mee nomina illa, ego in Dei nomine ille. Igitur dum taliter parentibus nostris utriusque partis complacuit atque convenit ut ego te solido & denario secundum legem Salicam sponsare deberem, quod ita & feci, similiter complacuit nobis atque convenit ut de rebus proprietatis meæ tibi aliquid in dotis titulum condonare deberem. quod ita & feci. Idcirco per hanc chartulam libelli dotis sive per festucam atque per andelangum dono tibi & donatum in perpetuo esse volo, id est, in pago illo, in loco nuncupato illo, super fluvio illo, hoc est, mansos tantos, cum hominibus ibidem commanentibus vel adspicientibus his nominibus illis vel illis, cum terris tam cultis quam & incultis, silvis, pratis, campis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, præsidiis, peculiis, pecoribus, vineis, farinariis, vel quicquid in ipso loco mea videtur esse possessio vel dominatio, rem inexquisitam totum & ad integrum, sicut superius dixi, dono, trado, atque transfirmo. Insuper etiam dono tibi in pecoribus, id est, inter boves & vaccas, inter porcos & verveces, capita tanta, in fabricaturis, id est, in auro vel argento solidos tantos. In ea vero ratione ut hæc omnia superius nominata, quandoquidem dies nuptiarum evenerit, & nos Deus conjunxerit, tu dulcissima sponsa mea nomine illa ab ipso die hoc habeas, teneas, atque possidess, vel quicquid exinde facere volueris, liberam ac firmissimam in omnibus habeas potestatem. (Col. 313.) Et si quis deinceps contra hanc chartulam libelli dotis, quod fiendum esse non credo, venire aut eam temerare præsumpserit, si se exinde non correxerit, illum qui ab initio masculum & feminam condidit contra se ultorem sentiat, & insuper auro uncias tantas, argento libras tantas coactus exsolvat, & quod repetit nullatenus evindicare prævaleat, sed præsens hæc epistola tam a me quam ab heredibus meis defensata omni tempore firma & stabilis permaneat, stipulatione interposita.

Alius libellus dotis.

LXXVI. Quod bonum, sanctum, felix, prosperumque eveniat desponsandis maritandisque ordinibus aa procreationi liberorum &c. *ut supra col.* 283.

Alio modo.

LXXVII. Quod bonum, felix, faustumque, & reliqua. Dono itaque ego illa honestæ puellæ sponsæ meæ nomina ill. quam, si Christo placuerit, in conjugium desidero sociare uxorem, donatumque &c. *ut supra col.* 313.

Alio modo.

LXXVIII. Lex & consuetudo exposcit ut quicquid inter sponsum & sponsam de futuris nuptiis fuerit definitum vel largitum, aut ex consensu parentum vel ipsorum, si sui juris sunt, scripturarum solemnitate firmetur. Idcirco ego ille, dum multis habetur percognitum quod te illa una cum consensu parentum vel amicorum nostrorum tua spontanea voluntate sponsavi, mihi complacuit ut aliquid de rebus meis per hunc titulum libelli dotis ante diem nuptiarum tibi confirmare deberem. quod ita & feci. Ergo dono tibi donatumque esse volo locellum proprietatis meæ nuncupatum illum situm in pago illo, cum terris. & reliqua. totum & ad integrum, sicut a me præsente tempora videtur esse possessus, & in fabricaturis aurum tantum, argentum tantum, vestimenta. & reliqua. Hæc omnia, sicut jam superius dictum est, per hunc titulum libelli dotis, cum dies nuptiarum advenerit, tibi (Col. 314.)

Baluz. Ed. Tarif. T. II. Col. 111. sum impletums vel traditurus; ita ut dum adviveris, secundnm legis ordinem teneas atque possideas, nostrisque qui ex nobis procreati fuerint filiis derelinquas. Si quis vero aut ego ipse, aut ullus quislibet persona fuerit qui contra hanc donationem aliquid agere vel calumniam generare præsumpserit, illud quod repetit non vindicet, & insuper cui litem intulerit solidos centum componat, & hæc donatio meis vel bonorum hominum manibus roborata, cum stipulatione subnexa, firma permaneat.

Constitutio dotis.

LXXIX. Cum constet fœcunditatem humanæ prolis a protoplasto Domino præcipiente crevisse, *Crescite*, inquiente, *& multiplicamini*, atque ob adjutorium mulier de latere sumpta sit viri, dicente Domino, *Faciamus ei adjutorium simile sibi*, &, *idcirco relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*, & ut certius humana fragilitas possit dignoscere bonum atque a Deo constitutum esse conjugium, ipse auctor redemptionis Christus Dei filius invitatus ad nuptias venit, ibique aquas in vinum mirabile convertit, ideoque ego in Dei nomine Gaufridus, præcedentium patrum vestigia sequens, una cum consensu virorum illustrium propinquorum meorum, visum est mihi legibus copulare legitimum conjugium ad procreationem filiorum, atque in dotis titulum dare sponsæ meæ nomine Hildemei, filiæ quondam Wardi atque Osbernæ, decrevi in præsentia virorum nobilium agere, studuique ut ejus temporibus inconvulsum permanere queat. quod ita & feci. Ergo dono tibi donatumque secundum legem Salicam in tua dote a die præsenti jure legitimo in perpetuum esse volo, & de meo in tuum jus & dominationem trado atque transcribo, hoc est, mansum juris mei indominicatum, cum aliis quatuor mansis servilibus seu adspicientibus simul curtiferis, vineis arpennorum quatuor, silvis, viridigariis, pratis, campis, cultis, vel incultis, pascuis, perviis, exitibus & regressibus, & reliquis adjacentiis, mobilibus & immobilibus, cum mancipiis utriusque sexus, quorum hæc sunt nomina. Giofredus & uxor sua donavit eam infantibus Geroldo & Abdone, necnon & Poppa. Magevvardus & uxor ejus Adalburgis cum filio suo nomine
Col. 112. Burando, Isembertus, Aimbertus, Petitus, Vltegerius, Alboinus, Olfardus, Lanceri & uxor sua Sicberia, Airmannus, & conjux ejus Adalburgis, & filia eorum Ingeltrudis, Cathindes, Megevvardus, Pucellita, & Albutius. Qui præscriptus mansus cum omnibus appendiciis est in pago Carnotense, in vicaria Ganegiacense, in loco qui dicitur Sicheri villa. Hæc omnia superius comprehensa die præsenti tibi sum daturus vel traditurus, totum & inexquisitum, ut quicquid exinde facere volueris, liberam & firmissimam in omnibus habeas potestatem faciendi. Dono etiam tibi in præfixo pago vel in eadem vicaria, in loco qui dicitur Bonervilla, omnem medietatem, tam ex mancipiis quam ex alode, quam ibi videor habere, hoc est mansum unum cui adspiciunt mansi serviles quatuor cum mancipiis quorum hæc sunt nomina, Galastus, Ergarius, Pascarius, Marlinus, Polita, & Amelberga, vineis arpennorum quatuor, pratis, silvis, aquarumve decursibus, terris cultis & incultis, exitibus & regressibus, vel quicquid ibi adspicit, omnem medietatem, tam in terris quam in mancipiis, id est, mansum unum cum mansis quatuor ibi adspicientibus, cum pratis arpennorum duorum, & medietatem Ecclesiæ Dei.

Traditio ad sponsam.

LXXX. Dum multis habetur percognitum qualiter ego ille puellam aliquam nomine illam una cum consensu parentum vel amicorum nostrorum legibus sponsavi, & aliquid de rebus meis ei donare ante diem nuptiarum disposui, ideo placuit mihi ut de ipsis rebus misso ipsius puellæ nomine illi traditionem vel introductionem locorum secundum legem Romanam facere deberem. quod ita & feci. Ergo trado ei & tradidisse me constat locellum proprietatis meæ nuncupatum illum, situm in pago illo, cum terris, ædificiis, accolabus, mancipiis, & cetera quæ sequuntur, auB rum, argentum, vestimenta. Hæc omnia superius jam dicta tibi ill. ad vicem sponsæ meæ trado, ita ut tempore nuptiarum in jam dictæ sponsæ meæ veniant potestatem, ita ut secundum legis ordinem teneat atque possideat. Et si contra hanc traditionem aliquis refragare voluerit, partibus ipsius puell. sol. tant. componat, & hæc traditio firma permaneat.

Si quando masculus & femina in raptum consenserint, & infra quinquennium litigetur.

LXXXI. Notitia sub quorum præsentia ibi veniens ille ante illum vel eos qui subter tenentur inserti accusabat aliquem hominem nomine illum eo quod &c. *ut supra col.* 336. Col. 116.

Charta compositionis, si aliquis puellam invitam traxerit.

LXXXII. Dulcissimæ atque amantissimæ conjugi meæ nom. ill. ego ill. maritus tuus. Licet ergo ut ego rapto scelere absque voluntate parentum tuorum te mihi in conjugium visus sum sociasse, unde vitæ periculum incurrere potui, nisi intervenissent sacerdotes vel reliquæ plures illustres personæ, qui nos ad pacis concordiam vel unanimitatem visi sunt revocasse. Qua de re convenit nobis ut de rebus proprietatis meæ tibi aliquid donationis causa condonare deberem. quod ita & feci. Ideoque per hanc epistolam compositionis, sive per festucam & andelangum, dono tibi & donatum in perpetuo esse volo, id est, aliquam portiunculam meam in pago illo,
D in loco nuncupato illo, super fluvio illo, hoc est, mansos tantos cum hominibus ibidem commanentibus vel adspicientibus utriusque sexus, cum terris arabilibus, silvis, campis, pratis, cum inviis, perviis, omnia & ex omnibus, quicquid in ipso loco possidere præsenti tempore visus sum, totum & ad integrum tibi per hanc chartulam compositionis dono, trado, atque transfirmo. Similiter dono tibi in auro vel argento solidos francos tantos. In isti vero tenore ut hæc omnia superius nominata a die præsente habeas, teneas, atque possideas, posterisque nostris ad possidendum relinquas, vel quicquid exinde facere volueris, liberam in omnibus habeas potestatem. Et si aliquis contra hanc epistolam
E compositionis venire aut eam irritam facere voluerit, inferat tibi tantum & aliud tantum quantum eo tempore ipsa portiuncula valuerit. Et insuper publico fisco auri uncias tantas, argenti libras tantas coactus exsolvat, & quod repetit nullatenus evindicet; sed præsens hæc epistola compositionis omni tempore firma & stabilis permaneat, stipulatione subnexa. Actum. & reliqua.

Alia charta compositionis.

LXXXIII. Viventibus patribus inter filios familias sine voluntate eorum matrimonia non legiti-

Reim. Edit. Parif. T. II. Col. 536.

gitime copulantur. Ideirco in Dei nomine ille, dulcissima &c. *ut supra col.* 329.

Libellus repudii.

Col. 537. LXXXIV. Certis rebus & probatis causis inter maritum & uxorem repudiandi locus patet. Idcirco dum inter illum & conjugem suam illam non caritas &c. *ut supra col.* 290. 330.

Charta agnationis, si servus ingenuam trahat.

LXXXV. Ille illi feminæ. Illud non habetur incognitum qualiter servus meus nomine ille te absque parentum vel tua voluntate &c. *ut supra col.* 289.

Et si voluntaria servum accepit, dicis.

Omnibus non habetur incognitum qualiter servum meum nomine illum voluntaria secuta es &c. *ut supra col.* 289.

Alia charta agnationis.

LXXXVI. Omnibus non habetur incognitum qualiter te per voluntatem tuam servus juris mei nomine ille ad conjugium sociavit uxorem &c. *ut supra col.* 307.

Concalcatoria quam Abba facit ad hominem suum.

LXXXVII. Ego in Dei nomine, etsi peccator, venerabilis vir ille Abba de monasterio sancti illius, quod est in pago illo constructum. Dum & omnibus non est incognitum &c. *ut supra col.* 346.

Charta trifcabina.

LXXXVIII. Ego in Dei nomine ille cogitans de Dei timore vel æterna bona retributione, propterea dilecta extranea puella nomine illa, licet te servus meus nomine ille absque voluntate parentum tuorum te ad conjugium visus fuit sociasse, unde vitæ periculum incurrere debuit, si non quamplures extraneæ personæ vel etiam illustres viri hac de causa sæpius intervenissent, maxime vero quia tu infra noctes quadraginta secundum legem Salicam visa es reclamasse, nunc igitur complacuit nobis atque convenit ut talem chartulam trifcabinam seu ingenuitatis ipsi servo nostro nomine illo fieri vel firmare rogaremus, ut nullo unquam tempore in aliquod servitium inclinari non debeas. Sed & si aliqua agnatio de ipso servo nostro ex te apparuerit, in nullum servitium nec nobis nec heredibus ac proheredibus nostris nullatenus debeat adservire; sed, sicut diximus, tantum quantum & agnatio tua, qui de ipso servo nostro procreati fuerint, omni tempore ingenui sint, & ingenui permaneant, tanquam si ab ingenuis parentibus fuissent procreati vel nati. Peculiare vero suum sive conlaboratum, quod præsenti tempore habere videntur, vel deinceps habere potuerint, sibi

Col. 538. habeant concessum atque indultum. Mundeburdem vel defensionem ubicunque eligere voluerint, licentiam habeant eligendi. Sicut cives Romani, portas apertas habeant, pergantque partem quam voluerint ambulare. Et nulli heredum ac proheredum nostrorum tu & agnatio tua, sicut diximus, ullum deinceps reddere debeatis libertinitatis obsequium; sed magis hæc epistola trifcabina tam a me quam ab heredibus meis defensata omni tempore firma & stabilis permaneat, stipulatione subnexa. Actum.

Ut pro nativitate Regis ingenui relaxentur.

LXXXIX. Ille Rex viro inlustri illi Comiti. Dum & nobis divina pietas juxta votum fidelium & procerum nostrorum, de nativitate filii nostri &c. *ut supra col.* 271.

Epistola ingenuitatis.

XC. Ego in Dei nomine ille Domesticus, ac si indignus, gloriosi Domni illius Regis super villas ipsius illas ex familia dominica illa. Dum generaliter ad omnes Domesticos Regis ordinatio processit pro nativitate domnicilli nostri &c. *ut supra col.* 298.

INGENVITATES DIVERSO MODO FACTÆ.

Ingenuitas a die præsente.

XCI. Qui debitum sibi nexum relaxat servitium, præmium in futuro Dominum sibi tribuere confidat. Igitur ego in Dei nomine ille pro remedio animæ meæ vel æterna retributione &c. *ut supra col.* 327.

Item alio modo.

XCII. Qui debitum sibi nexum relaxat servitium, mercedem in futuro Dominum sibi retribuere confidat. Igitur ego in Dei nomine ille & conjux mea illa &c. *ut supra col.* 290.

Item alio modo post discessum.

XCIII. Dilecto suo illi aut illi. Pro respectu fidei ac servitij tui, quo mihi famularis, pro remissione peccatorum meorum &c. *ut supra col.* 291.

Item alia moda ingenuitas.

XCIV. Si aliquos ex servientibus nostris a jugo servitutis absolvimus, mercedem in futurum nobis ex hoc retribui confidimus. Igitur ego ille propter nomen Domini & retributionem æternam &c. *ut supra col.* 291.

Alia modo.

XCV. Dum omnipotens Deus nobis concedit in hoc seculo sanum corpus habere, pro salute animæ nostræ frequentius cogitare debemus, ut aliquantulum de peccatis nostris minuere mereamur. Itaque ego ille in Dei nomine &c. *ut supra col.* 305. Col. 539.

Alio modo.

XCVI. Qui debitum sibi nexumque servum relaxat, præmium ex hoc Dominum in æterna beatitudine retribuere confidat. Quapropter in Dei nomine ille cogitans Dei amorem vel æternam bonam retributionem, vernaculum juris mei nomine illum ab omni vinculo servitutis ad præsens absolvo, ita ut ingenuus sit & ingenuus permaneat tanquam si ab ingenuis parentibus fuisset procreatus vel natus. Peculiare vero suum quod habere videtur, vel deinceps elaborare potuerit, sibi habeat concessum atque indultum. Mundeburdem vel defensionem ubicunque sibi eligere potuerit, licentiam habeat eligendi. Civis Romanus portis apertis eam pergat partem quam voluerit ambulare. Et nulli heredum ac proheredum meorum ullo unquam tempore reddat libertinitatis obsequium; sed ipse & agnatio sua inposterum semper valeant permanere bene ingenui atque securi. Et si quispiam deinceps. & reliqua.

Alia ingenuitas.

XCVII. Quoniam sanctissimi Hludouvici Imperatoris pietas, quam habet in animo, ea quærere & indagare non cessat quæ Dei potissimum congruant voluntati &c. *ut supra col.* 302.

Alia ingenuitas.

XCVIII. Secundum legem Romanam, nullatenus revocetur. * sub die illo, regnante Domno nostro illo Rege, Indictione illa, vir venerabilis ille Diaconus testatus est &c. *ut supra col.* 321.

Redemptionale.

XCIX. Dilectissimo mihi bene merito illi. Omnibus non habetur incognitum, sed patefa-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 141.

Commonitorium ad Episcopum.

CX. Domino sancto & apostolica sede colendo Domno & in Christo patri illi Episcopo illa Rex. Deo propitio fidelis noster ille &c. *ut supra col.* 265.

Indiculus ad laicum.

CXI. Ille Rex vir inluster illi. Fidelis noster ille ad præsentiam nostram veniens nobis suggessit quasi vos eum nulla manente causa in via adsalissetis &c. *ut supra col.* 266.

Indiculus ad Episcopum pro alio distringendo.

CXII. Domino sancto & apostolico Domno & patri illi Episcopo ille Rex. Veniens ille ad præsentiam nostram suggessit quasi Abba vester aut Clericus &c. *ut supra col.* 265.

Indiculus ad Comitem pro alio homine distringendo.

CXIII. Ille Rex vir inluster illi Comiti. Fidelis Deo propitio noster ille ad præsentiam nostram veniens clementiæ regni nostri suggessit quod pagensis &c. *ut supra col.* 266. Col. 142.

De divisione ubi Missus est Regis.

CXIV. Dum & divisio & exæquatio inter illum & illum seu consortes eorum de alode illo aut de agro illo celebrari debet &c. *ut supra col.* 263.

De causis alterius recipiendis.

CXV. Fidelis Domino propitio noster ille ad nostram veniens præsentiam suggessit nobis eo quod propter simplicitatem suam causas suas minime possit prosequere vel admallare &c. *ut supra col.* 263.

Formula citationis.

CXVI. Quoniam imperialibus sanctionibus cautum est ut absentes, contra quos actiones exercere cupiunt, in judicio copiam sui facere edictis citentur, idcirco ego judex has admonitorias tibi delego, quatenus in judicio præsentiam tui facias, intentionemque actoris suscipias, eique oppositiones legum atque exceptiones objicias.

Editio legibus comprehensa.

CXVII. Lex Romana pro utilitate humani generis exposcit ut si quando cujuscunque injusta appellatio comprobatur, sumptus quos post appellationem adversarium suum accusator compulit sustinere &c. *ut supra col.* 334.

Si de homicidio accusatio processerit, secundum hanc sententiam inscriptio celebretur.

CXVIII. Quicunque alium de homicidij crimine periculosa vel capitali objectione pulsaverit &c. *ut supra col.* 335.

Relatio cum judicio.

CXIX. Auctoritate legis præceptum est ut in toto litis termino requiratur per quem orta est contentio, & si alium ad rapinam faciendam adgreditur &c. *ut supra col.* 335.

Breve sacramenti.

CXX. Sacramentum qualiter ingressus est ille in Ecclesiam sancti illius in loco nuncupato illo sub præsentia illius judicis vel bonorum virorum qui subter tenentur inserti &c. *ut supra col.* 335.

Securitas pro homicidio facto, si se pacificaverit.

CXXI. Domino fratri illi. Dum instigante adversario, quod non debueras, germanum nostrum illum visus es interfecisse &c. *ut supra col.* 286.

Alia securitas.

CXXII. Non minima sed maxima vertente discordia inter illum & illum, & ille veniens ante ill. & ill. repetivit ipse ill. adversus ipsum ill. eo quod genitorem suum &c. *ut supra col.* 308. Col. 144.

Alia securitas.

CXXIII. Non minima sed maxima vertente discordia inter ill. & ill. veniens in locum ill. ante bonos homines repetebat ipse ill. causam suam vel conjugis &c. *ut supra col.* 310.

Alia securitas.

CXXIV. Dum & plerisque vel omnibus non habetur incognitum qualiter homo aliquis nomine ille hominem illius Episcopi sive Abbatis nomine illum instigante diabolo, peccatis facientibus, malo ordine interfecit, unde vitæ periculum incurrere debuit. Sed postquam venit isdem homicida coram ipso Pontifice, vel coram illo Comite, seu quampluribus magnificis viris quorum nomina subter tenentur inserta, percunctati sunt ab eo utrum ille hoc quandoque perpetratum haberet, an non. Isdem vero homo, qui ex hoc inquirebatur, præsens aderat, & hanc causam nullatenus denegabat; sed magis exinde confessus fuit, scilicet quod hominem ipsius Episcopi vel illius Abbatis, unde inquirebatur, interfecisset. Hac igitur de causa judicatum est ei ab ipso Comite vel ab ipsis Scabinis & pagensibus loci illius ut illam leudem, quod sunt solidi tanti, pro suo vuadio ponere deberet. quod ita & fecit. Postea vero necesse fuit ut ipsi homini, qui ipsam leudem ponere visus est, talem epistolam securitatis per manus eorum firmatam ab ipso Pontifice vel ab ipso Comite seu ab aliis illius loci pagensibus accipere deberet, ut in postmodum de illo homicidio, quod tunc componere visus est, securus valeat residere. Et si postea aliquis extiterit, quæcunquelibet persona, qui ipsum hominem de hoc remallare voluerit, ipsi fratres vel successores ipsius, seu agentes ejus, qui hanc compositionem accipere visi sunt, ipsum hominem contra quemlibet defensare debeant; & si hoc facere non potuerint, restituere debeant quantum dedit. Complacuit itaque tam ipsi Pontifici quam ipsi Comiti seu aliis quampluribus magnificis viris ut talem securitatem ipsi homini facerent, sicuti & fecerunt. Et si aliquis postmodum eum de compositione remallare voluerit, ut ipse Episcopus vel successores ejus seu agentes ipsum hominem de hac causa omnino defensare debeant, aut restituere ei debeant tantum quantum dedit. Actum. & cetera.

Alia securitas. Col. 145.

CXXV. Cum resedisset inluster vir ille Comes in illo mallo publico ad universorum causas audiendas vel recta judicia terminanda, ibique veniens &c. *ut supra col.* 345.

Securitas in eum qui per jussum Regis aliquem persequitur.

CXXVI. Qui regiæ obtemperat jussioni, expetiri malum in posterum a quolibet non debet. Igitur cum & ille cum reliquis paribus suis, qui eum secuti fuerunt, faciente rebello illum interfecit &c. *ut supra col.* 267.

Venditio de re.

CXXVII. Magnifico in Christo fratri illi emptori, ego venditor ille. Constat me tibi non imaginario jure, sed propria vel spontanea voluntate vendidisse, & ita vendidi, tradidisse, & ita tradidi, hoc est, aliquam rem meam in pago illo, in loco nuncupato illo, super fluvio illo, id est, mansum unum qui mihi ex parte genitoris seu genitricis hereditario jure successit, cum omni ædificio suprapposito, necnon de terra arabili ad ipsum mansum adspiciente vel pertinente bunnaria tanta, similiter & de

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 141.

de prato bunnaria teota, vel quicquid ad ipsum mansum pertinere dinoscitur, totum & ad integrum tibi per hanc chartulam venditionis sive per festucam atque per andelangum dono, trado, atque perpetualiter in omnibus transfirmo. Vnde accipere a te visus sum pretium, id est, solidos valentes tantos, in quo mihi complacuit atque convenit. Et pro ipso pretio, sicut superius dixi, ipsum mansum tibi coram pluribus testibus tradidi atque delegavi; in ea vero ratione ut a die præsente hoc habeas, teneas, atque possideas, vel quicquid exinde facere volueris, liberam ac firmissimam in omnibus habeas potestatem. Et si quispiam deinceps, quod futurum esse non credo, sive ego ipse, quod absit, aut ullus de heredibus, seu qualibet persona, contra hanc chartulam venditionis venire aut eam calumniari præsumpserit, cui litem intulerit, auro uncias tantas, argento libr. tantas coactus exsolvat, & insuper quod repetit nullum obtineat effectum, sed præsens venditio ista tam a me quam ab heredibus meis defensata omni tempore firma & stabilis permaneat, cum stipulatione subnexa. Actum.

Venditio de villa.

Col. 146. CXXVIII. Domino fratri illi, ego ille. Licet empti venditique contractus sola pretij adnumeratione & rei ipsius traditione consistat &c. *ut supra col.* 286.

Venditio de area infra civitatem.

CXXIX. Domino sancto & apostolico Domino & patri illi Episcopo. Constat me nullius coactum imperio, neque imaginario jure &c. *ut supra col.* 286.

Venditio de terra.

CXXX. Domino magnifico fratri illi emptori, ego in Dei nomine ille venditor. Constat me non imaginario jure, nec ullius coactum imperio, sed propriæ voluntatis meæ arbitrio tibi vendere &c. *ut supra col.* 343.

Venditio infra emunitatem Ecclesiæ vel fisci.

CXXXI. Magnifico fratri illi, ego ille. Constat me tibi vendidisse, & ita vendidi, infra terminum terræ sancti illius, in loco nuncupato illo, campum vel vineam juris mei habentem aripennes tantos, estque de uno latere & fronte terra illius, de alio vero latere & fronte terra illius. Vnde accepi a te pretium quod mihi bene complacuit, valentes solidos tantos; ita ut ab hodierno die quicquid de supradicta te facere volueris, liberam habeas potestatem, salvo jure ipsius sancti. Et si fuerit aut ego ipse. & reliqua.

Venditio de servo.

CXXXII. Domino magnifico fratri illi emptori, ego in Dei nomine ille venditor. Constat me non imaginario jure, nec ullo cogentis imperio &c. *ut supra col.* 343.

Alia venditio de servo aut ancilla.

CXXXIII. Domino fratri illi, ego ille. Constat me vobis vendidisse, & ita vendidi, servum juris mei aut ancillam nom. ill. non furem, non fugitivum, neque cadivum &c. *ut supra col.* 287.

Qualiter homo ingenuus semetipsum venumdet.

CXXXIV. Domino semper meo illi, ego ille. Placuit mihi ut statum ingenuitatis meæ in vestrum obnoxiarem servitium. quod ita & feci &c. *ut supra col.* 326.

Qui in servitium alterius se obnoxiat.

CXXXV. Domino mihi proprio illi, ille. Dum instigante adversario, fragilitate mea prævalente, in casus graves cecidi, unde mortis periculum incurrere poteram. Sed dum vestra pietate me &c. *ut supra col.* 288.

Alia obnoxiatio.

CXXXVI. Domino fratri ill. & ill. Omnibus non habetur incognitum qualiter me gravis necessitas & anatas pessima oppresserunt, ut minime habeam unde vivere vel me vestire possim. Propterea ad petitionem meam mihi non denegastis, nisi ut in summa necessitate mea argentum vel amictum valentem solidos tantos in manu mea mihi dedisti, & ego minime habeo unde ipsos solidos tuos tibi reddere queam. Propterea obnoxiationem de capite ingenuitatis meæ in te fieri & adfirmare rogavi, ut quicquid de mancipio tuo originali facis, tam vendendo, commutando, disciplinam imponendo, ita & de me ab hodierno die liberam & firmissimam in omnibus potestatem faciendi habeas. Si quis vero, quod nec fieri credo. & reliqua. Col. 147.

Alia obnoxiatio.

CXXXVII. Domino meo semper ego ille. Non est incognitum qualiter instigante parte adversa mihi contigit quod ego caballum ab homine aliquo &c. *ut supra col.* 322.

Epistola collectionis.

CXXXVIII. Nos quoque in Dei nomine matricularij sancti illius, dum matutinis horis ad ostia ipsius Ecclesiæ observanda convenissemus, ibi infantulum sanguinolentum &c. *ut supra col.* 327.

Concambium de villa.

CXXXIX. Inter quos caritas inlibata permanserit, pars parti beneficia opportuna præstat. Ideo placuit atque convenit inter venerabilem virum illum ex permisso apostolico viro illo &c. *ut supra col.* 287.

Commutatio de terra.

CXL. Inter quos caritas inlibata permanserit, pars pari sua opportuna & congrua beneficia non denegabit. Idenque auxiliante Domino nostro placuit atque convenit inter illum & illum &c. *ut supra col.* 307.

Concambiatura inter duos Abbates.

CXLI. Placuit auxiliante Domino atque convenit inter venerabilem virum illum Abbatem de monasterio illo vel congregationem monasterij sui, necnon &c. *ut supra col.* 347.

Cautiones diverso modo factæ.

CXLII. Domino mihi propitio illi. Dum ad meam petitionem, necessitatem meam supplendo, vestra bonitas habuit ut solidos tantos de rebus vestris mihi præstaretis, ideo per hoc vinculum cautionis spondeo &c. *ut supra col.* 288.

Item alia. Col. 148.

CXLIII. Domino suo illi. Constat me a vobis accepisse, & accepi, debere & debeo, hoc est, solidos tantos. Pro quibus solidis spondeo me, quandiu post me ipsos retinuero, annis singulis per singulos solidos singulos triantes &c. *ut supra col.* 288.

Item alia.

CXLIV. Domino fratri illi, ego ille. Quatenus necessitatem meam supplendo solidos vestros numero tantos mihi ad beneficium præstitistis, ideo juxta quod &c. *ut supra col.* 288.

Item alia.

CXLV. Domino fratri illi. Ad petitionem meam mihi non denegasti, nisi ut in summa necessitate mea argentum vel amictum valentem solidos tantos in manu mea ad præstitum beneficium mihi præstitisti &c. *ut supra col.* 306.

Alia.

CXLVI. Magnifico fratri illi, ego ille. Ad meam petitionem vestra decrevit voluntas ut mihi bene-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 548. beneficium de rebus vestris illis in annos tantos facere juberetis &c. *ut supra col.* 328.

Cautio de vinea.

CXLVII. Domino fratri illi, ego ille. Ad petitionem meam mihi non denegasti, nisi ut in summa necessitate mea argentum & amictum valentem solidos tantos in manu mea ad præstitum beneficium mihi dedisti. Propterea oppignoro &c. *ut supra col.* 319.

Evacuatoria.

CXLVIII. Domino fratri illi. Omnibus non habetur incognitum qualiter ante hos annos solidos nostros numero tantos ad beneficium accepisti &c. *ut supra col.* 341.

Alia evacuatoria.

CXLIX. Fratri illi. Omnibus non habetur incognitum quod ego ad petitionem tuam solidos tantos ad præstitum beneficium in manu tua tibi præstiti &c. *ut supra col.* 313.

Si aliquis rem alterius, quam excolit, ad proprietatem facire vult, sed non potest, & postea eam precariaverit.

CL. Domino inlustri illi & mihi propitio Domino illi. Dum per malorum hominum consilium, quod non debueram, de terra vestra in loco nuncupato illo, quam excolere videor, avellere amavi & ipsam terram ad proprietatem facire, & non potui, quod nec ratio præstitir, & vos Col. 549. vel agentes vestri eam ad partem vestram revocastis, vel nos exinde ejecistis, sed postea ad petitionem bonorum hominum nobis eam ad excolendum reddidistis, propterea hanc precariam dominationi vestræ emittimus, ut quandiu vobis placuerit ut eam teneam, absque ullo vestro præjudicio, quicquid reliqui accolani vestri faciunt, nos reddere spondemus. Quod si non fecerimus, & in hoc negligentes, tardi, aut contumaces fuerimus, publice per hanc precariam, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, condemnati, ut lex præstitit tardis & negligentibus, de ipsa terra nos pontificium habeatis ejiciendi. Facta precaria ibi sub die illo, anno illo, illo Rege.

Cessio.

CLI. Latorum legum auctoritas & Principum decreta sanxerunt ut unusquisque, dum manet in corpore, de propria quam possidet facultate si quid alteri concesserit, voluntatem suam gestibus aut testibus aut scriptura profiteatur, ut perennibus temporibus inviolata permaneat. Igitur ego in Dei nomine ille tibi fideli nostro cedo a die præsente &c. *ut supra col.* 324.

Traditio cuicunque tradere voluerit.

CLII. Latores legum sanxerunt ut qui de jure proprio alicui aliquid tradere voluerit, hoc coram pluribus testibus per scripturarum firmiter sesiem faciat obligari, ut in ævum inconvulsum valeat permanere. Ideireo ego in Dei nomine ille venerabili viro illi. Dono siquidem tibi per hanc chartulam traditionis, sive per festucam atque per andelangum, aliquam rem meam in pago illo, in loco nuncupato illo, super fluvium illum, id est, mansos tantos, cum hominibus ibidem commanentibus vel adspicientibus, cum terris arabilibus, silvis, campis, pratis, pascuis, vel quicquid in ipso loco nostra videtur esse possessio vel dominatio, in ea vero ratione ut ab hac die hoc habeas, teneas, atque possideas, vel quicquid exinde facere volueris, liberam in omnibus habeas potestatem. Et si quis deinceps, quod futurum esse non credo, si ego ipse, quod absit, aut ullus quislibet de heredibus meis, seu quælibet extranea persona, contra hanc traditionem a me sponte factam aliquam calumniam generare præsumpserit, exsolvere faciat dupliciter quantum eo tempore ipsa res valere dignoscitur, & quod repetit nullo modo evindicare prævaleat, sed magis præsens hæc chartula tam a me quam ab aliis bonis Col. 550. hominibus roborata omni tempore firma permaneat, cum stipulatione interposita. Actum.

Traditoria de terra.

CLIII. Veniens homo aliquis nomine ille in pago illo, in loco qui dicitur ille, ante bonos homines qui subter firmaverunt, terram illam, id est &c. *ut supra col.* 308.

Alia traditoria de venditione.

CLIV. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis nomine ille Missus illustris viri illius super fluvio illo, in loco qui dicitur ille, illum mansum &c. *ut supra col.* 308.

Alia traditio.

CLV. Notitia loco traditionis, qualiter vel quibus præsentibus ante eos qui subter firmaverunt, ibique veniens homo aliquis nomine ille illas res vel villas illas, quas ipse ante hos dies per suam epistolam donationis ad monasterium illud in honorem sanctorum illorum constructum, ubi Dominus ille Abba præesse videtur, a die præsente ad integrum concessit & confirmavit (jam nomina ill.) per portas & per ostia, & dictam donationem ad Missum de supradicto monasterio vel dicti Abbatis nomine illum visus fuit per omnia & in omnibus, quantum illa epistola commemorat & insertum est, consignavit, tradidit, & vestivit, & per durpilum & festucam sibi foras exitum alienum vel spoliatum in omnibus esse dixit, & omnia vuirpivit, his præsentibus. Actum fuit ibi. & reliqua.

Alia traditoria.

CLVI. Notitia traditionalis, vel quibus præsentibus venit homo aliquis nomine ille ad illum mansum, quem ante hos dies per chartulam venditionis ad filium suum adfirmavit per ostium & anatalia, per herbam & vitem ei visus tradidisse vel consignasse, & exitum inde se fecit, his præsentibus. & reliqua.

Carta audientialis.

CLVII. Cum in nostra vel procerum nostrorum præsentia homo nomine ille hominem aliquem nomine illum interpellasset, dum diceret quod servo suo nomine illo una cum rauba sua &c. *ut supra col.* 270.

Iudicium evidentale, sive charta jectiva.

CLVIII. Veniens ille in nostram vel procerum nostrorum præsentiam, suggessit quod homo nomine ille pagensis vester eum in villa, nulla manente causa, adsallisset &c. *ut supra col.* 270.

Indiculus regalis de jactivis. Col. 551.

CLIX. Ille Rex Francorum vir inlustr. Cum nos in Dei nomine in palatio nostro ad universorum causas audiendum vel recta judicia terminandum &c. *ut supra col.* 314.

Notitia de homine mortuo.

CLX. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis nom. ill. in pago illo, in loco qui dicitur ille, in mallo publico, ante ipsum Comitem &c. *ut supra col.* 311.

No-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. [illegible].

Notitia de servo.

CLXI. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homn aliquis nomine ille in pago illo, in loco qui dicitur ille, seu in mercado &c. *ut supra col.* 308.

Notitia de servo quem colonus comparat.

CLXII. Notitia qualiter vel quibus præsentibus veniens magnificus vir ille die illo in illa civitate in mallo publico ante illustrem virum illum Comitem &c. *ut supra col.* 301.

Notitia de colonitio.

CLXIII. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis nomine ille in pago illo in mallo publico ante virum ill. Comitem vel reliquos &c. *ut supra col.* 311.

Notitia de colono evindicato.

CLXIV. Veniens homo aliquis nom. ill. advocatus ill. de monasterio sancti illius vel illius Abbatis de ipso monasterin die illo in mallo publico anta illustrem illum virnm illum Comitem &c. *ut supra col.* 300.

Alia notitia de colono evindicato.

CLXV. Notitia qualiter vel quibus præsentibus veniens homo aliquis nomine ille advocatus sancti illius de monasterio illo & illius Abbatis in civitate illa in mallo publico ante illustrem virum illum Comitem &c. *ut supra col.* 299.

Sacramentale.

CLXVI. Veniens advocatus sancti illius de monasterio illo, seu & illius Abbatis de prædicto monasterio illo, in mallo publico ante inlustrem virum illnm Comitem &c. *ut supra col.* 299.

Iudicium evindicationis de colono.

CLXVII. Cum resedissent venerabilis ille Abba & inluster vir ille in villa illa in pago illo, ubi ille Comes esse videtur, per jussionem Domni & gloriosi illius Regis &c. *ut supra col.* 300.

Aliud judicium evindicati.

Col. [illegible]. CLXVIII. Ille Rex vir inlustris. Veniens ante nos homo nomine ille ibi in palatio nostro placitum suum legibus custodivit, quod habebat apud hominem aliquem nomine illum, quem per suam festucam ante nos visus fuit adhamisse. Sed nuncupatus ille ad placitum suum non venit, nec ipsum sacrsmentum juravit, neqne juratores sui nec ullus fuit testator qui sunia nuntiasset. Proinde nos taliter una cum fidelibus nostris, id est, illis & reliquis quampluribus, visi fuimus judicasse ut dum ipse ille tale sacramentum habuit adfirmatum, & ipsum nullatenus juravit, nec ipse nec juratores sui, sed exiode se jectivum in omne dimisit, propterea jubemus ut dum hanc causam sic actam vel perpetratam esse cognovimus, ut ipse ille ipsas res in loco illo contra superius nuncupatum illum omni tempore habeat evindicatas atque ejudicatas, & sit inter ipsas postmodum ex hoc omnique tempore sublata causatio. Datnm quod fecit mensis ill. dies tantus.

Iudicium seu notitia.

CLXIX. Dum resideret Comes ille in mallo suo publico ad universorum causas audiendas vel recta judicia definienda, ibique veniens advocatus illius Episcopi aliquem hominem nomine illum interpellabat, dum diceret eo quod de capite suo legibus esset servus ipsius Ecclesiæ vel Ipsius Episcopi, & propter hoc de ipso servitio negligens atque jectivus adesse videretur quod genitor suus vel genitrix sua aut avus suus aut avia sua fecerunt. Sed ipse vir præfatus in præsente adstabat, & hanc causam in omnibus denegabat, quod nec ipsi Episcopo nec ipsi Ecclesiæ Dei secundum legem nullum servitium agere deberet, eo quod de parte paterna aut de materna secundum legem ingenuus esse videretur. Sed ipsi Scabini, qui tum ibidem aderant, ei visi fuerunt judicasse ut supra noctes quadraginta cum duodecim Francis, sex de parte paterna, & sex de materna, in Ecclesia illa jurare debuisset quod de parte paterna aut de materna secundum legem Salicam ingenuus esse videretur. Ipsis vero noctibus expletis, venientes utique ad Ecclesiam illam, visus est ipse homo esse jectivus, eo quod non potuit ipsum sacramentum explere sicut ei fuit judicatum.

Notitia de terra evindicata.

CLXX. Notitia qualiter vel quibus præsentibus veniens venerabilis vir ille Abba de monasterio illo, die illo, in loco illo, ante illustres viros magnificos &c. *ut supra col.* 301. *Col. [illegible].*

Indiculus si quis in præsentia Regis auctor fuerit.

CLXXI. Ille Rex illi Comiti. Veniens ille ant Missus ipsius in persona sua ibi in palatin nostro, clementiæ regni nostri suggessit quod homo aliquis nomine ille villam tuam illam in pago illo, quicquid ibidem visus fuit tenuisse, per venditinois titulum accepta pecunia sua eidem visus est distraxisse, & ea ad præsens possidere videtur. Sed dum & ipse ille ad præsens adstabat, interrogatum est ei a nobis vel a proceribus nostris si ipsam venditionem, quam ipse ille de suprascripta re in præsente proferebat, de nomine ejus fecisset, aut memoratam rem vendidisset, aut auctor eidem esse voluisset. Sed taliter in nostra præsentia memoratus ille professus est, quod & ipsam venditionem fecerat, & pretium de suprascripta re, quod ipsa venditio continebat, acceperat, & auctor eidem ex hoc & ad præsens & inantea, si ei necessitas contigisset, & erat & esse volebat. Iden dum taliter coram nobis professus est, per præsens jubemus ac decernimus præceptum ut memoratus ille ipsam villam in jam dicto loco in integritate, & quicquid per ipsam venditionem accepisset, absque contrarietata vel repetitione illius aut heredum suorum quieto ordine debeat possidere, vel quicquid exinde facere ipse aut heredes sui decreverint, libero potiatur arbitrio.

Notitia de cruce evindicata.

CLXXII. Dum & omnibus non est incognitum qualiter veniens homo aliquis nomine ille ante Vicarium inlustris viri illius Comitis &c. *ut supra col.* 346.

Notitia sacramentalis.

CLXXIII. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens homo aliquis nomine ille in pago illo in basilica sancti illius, ubi plurima sacramenta percurrere videntur, ante virom magnificum illum &c. *ut supra col.* 312.

Notitia de herbis maleficis.

CLXXIV. Notitia qualiter & quibus præsentibus veniens femina aliqua nomina illa in pago illo in mallo publico, in basilica sancti illius, ante illos & illos & alios quamplures bonos homines &c. *ut supra col.* 312.

Cautio de clavibus.

CLXXV. Dum & pluribus hominibus est patefactum qualiter in Dei nomine ille veniens in *Col. [illegible].*
pla-

Balux. Edit. Parif. T. II. Col. 114.

placitum ante quamplures bonos homines adversus hominem nomine illum sepetebat ei dum diceret &c. *ut supra col.* 347.

Indiculus regalis.

CLXXVI. Ille Rex Francorum vir inlustr. magnifico Comiti illi. Cognoscas quia iste præsens missa petitione nobis suggessit quod homo aliquis nomine ille res suas in vestro ministerio &c. *ut supra col.* 311.

Item alius indiculus.

CLXXVII. Dominis sanctis in Christo patribus omnibus Episcopis, seu & venerabilibus omnibus Abbatibus, atque inlustribus viris, seu & viris magnificis Domesticis, Vicariis, Centenariis, etiam paribus & amicis nostris, seu & Missis nostris discurrentibus, ille Rex Francorum vir inluster. Cognoscatis quod iste præsens ille ad nos venit, & nostram commendationem expetivit habere, & nos ipsum gratanti animo recepimus vel retinemus. Propterea omnino vos rogamus atque jubemus ut neque vos neque juniores neque successores vestri ipsum vel homines suos, qui ad ipsum legitime spectare videntur, inquietare nec condemnare nec de rebus suis in ullo abstrahere nec dismanuire præsumatis, nec facere præcipiatis. Et si talis causa adversus eum surrexerit aut orta fuerit (* & ibidem adimpletis vos absque eorum in quo dispendio minime definita fuerit, quod ante nos separare vel reservatas ") & talis causa ante nos finitivam accipiat sententiam. Et ut certius credatis, manu nostra subter firmavimus, & de anulo nostro sigillavimus.

Mandatum.

CLXXVIII. Domino fratri illi. Precor & supplico dominationi vestræ, dum & causam pro alode (aut qualemcunque) cum homine nomine illo in palatio aut ubilibet habere videor &c. *ut supra col.* 290.

Alio modo.

CLXXIX. Magnifico fratri illi, ego ille filius illius. Rogo, supplico, atque tuæ caritati injungo ut ad vicem meam civitatem illam adeas, & donationem illam &c. *ut supra col.* 324.

Mandatum qualiter maritus negotium uxoris prosequatur.

CLXXX. Dum & humana prodidit utilitas, & lex Romana exposcit, ut quicunque uxoris suæ negotium fuerit prosequutus, quamvis maritus sit, nihil aliud agat &c. *ut supra col.* 330. Col. 115.

Aliud mandatum.

CLXXXI. Domino magnifico fratri illi, ego ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter me senectus adgravat, & infirmitas domat, ut causas meas minime valeam prosequi vel admallare. Propterea precor & supplico caritati tuæ &c. *ut supra col.* 309.

Aliud mandatum.

CLXXXII. Legibus institutum est & consuetudine per tempora conservatum ut quicunque advocatum instruere velit, mandato legaliter dato atque sollemniter confirmato eum instruere debeat &c. *ut supra col.* 303.

Aliud mandatum.

CLXXXIII. Magnifico fratri illi, ego ille. Omnibus non habetur incognitum quam me gravis ægritudo domet, ut eleemosynam meam minime valeam procurare. Propterea rogo caritatem tuam ut propter Deum de rebus meis in vice mea eleemosynam facere vel dispensare debeas. Pro hoc trado tibi a die præsente omnes res meas in pago illo, in loco cujus vocabulum est ille, id est, terris, mansis, domibus, ædificiis, quantumcunque visus sum tenere, totum & ad integrum, quicquid dici aut nominari potest, tam de alode, aut de comparato, vel de quolibet adtractu, in quibuscunque pagis aut territoriis visus sum habere, totum & ad integrum, rem inexquisitam, per meos vvadros aut andelangos, per hoc mandatum ad meam eleemosynam faciendam in pauperes vel sacerdotes tibi trado, ut quicquid exinde egeris gesserisve, apud me in omnibus & ex omnibus ratum & aptum atque transactum definitumque esse cognoscas. Et, quod nec fieri credo, si ego ipse aut aliquis. & reliqua. Col. 116.

De formatis.

CLXXXIV. Græca elementa litterarum numeros exprimere nullus qui tenuiter Græci sermonis notitiam habet ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos Latinus formatas vocat, aliqua fraus falsitudinis temere præsumeretur, hoc a patribus cccxviii. Nicææ congregatis salubetrime inventum est & constitutum, ut formatæ epistolæ hanc calculationis seu supputationis habeant rationem; id est, ut adsumantur in supputationem prima Græca elementa Patris & Filij & Spiritus sancti, hoc est, Π. Υ. Α. quæ elementa octogenarium quadragentesimum & primum significant numerum. Petri quoque Apostoli prima littera, id est, Π. qui numerus octoginta significat; ejus qui scribit epistolam, prima littera; cui scribitur, secunda littera; accipientis, tertia littera; civitatis quoque de qua scribitur, quarta; Indictionis quoque, id est, temporis qui fuerit numerus adfirmatur. Atque ita his omnibus litteris Græcis, quæ, ut diximus, numeros exprimunt, in unum ductis, quæcunque collecta fuerit summa, epistola teneat, hanc qui suscipit, omni cautela requirat expresse. Addat præterea separatim in epistola etiam nonagenarium & nonum numerum, qui secundum Græca elementa significatur.

Littera commendatitia.

CLXXXV. Sancto & Deo amabili Magnoni domno Dei Archiepiscopo ex Senonica urbe. Ego enim in Dei nomine Ebroinus domno Dei Archiepiscopus ex Biturige urbe &c. *ut supra col.* 304.

Col. 115.

NOVA COLLECTIO FORMVLARVM.

Stephanus Baluzius Tutelensis ex veterrimis codicibus manuscriptis eruit, in unum collegit, nunc primum edidit.

INCIPIVNT CAPITVLA.

Petitio Episcopi peregrini ad Episcopum proprium.

I. IN Christi nomine. Ille Episcopus illo Episcopo amiro nostro devotam dirigo salutem. Gratias vobis referimus de caritate vestra, (Col. 167.) quam erga fidelem nostrum dignati estis facere & circa rongregationem nostram quæ est in uppido site quod dicitur illom. Fecisti enim ut Apostolus (1. Tim. 4.) rommendans ait: *Prædica verbum, insta opportune & inopportune nolentibus.* Qui enim sequitur Apostolorum vestigia, luce gaudebit perpetua. Ro- (Col. 398.) go vos humiliter dirigere nobis per epistolam vestram quid mihi de nostro liceat celebrare officium in parrochia vestra & in Ecclesiis vestris quæ in nostro sunt beneficio, si prædicare liceat, si emendare, si corrigere, si erigere Ecclesias, si confirmare, aut baptizare, aut pœnitentiam dare, aut quid nobis concedatis, aut quid prohibeatis, scire nos faciatis citius petimus. Amicitiam vero vestram valde firmam optamus inter oos consistere. Et obsecro ut mihi commendare dignemini quasi firmo amiro tuo qnodlibet servitium, & paratum me habetis in omnibus honestis & justis mandatis vestris. Benevalete.

Commendatoria & exhortatoria ad sanctimonialem.

II. In nomine sanctæ Trinitatis. Venerandæ & almificæ gloriosæque illæ, ego ille inferior cunctis servis vestris postulo summo a Deo æternam venire salutem. Hine sogo vos & emmonro ut laus popularis, quæ per vulgares spargitur aures, vestram adtingat mentem, & crescendo pollulat

C sapientia vestra apud Deom & homines. Omnis vero populus hac proclamat voce dicens his vero esse ditatam felicibus donis, qood in perpetuum firmiter permaneas, citam umni bonu consilio & claram facie omni conspectui humano, varias scilicet gazas miro ordine beataque mundi regna mirifice disponere, pulcram corpore & in mente quiete, lucidis autem luminibus vestram fieret staturam, in aulem dicunt. Debetis enim semper gratias agere, ut in vobis hæc & his similia crescant per omnia momenta. Vide, ut Apostolus ait, quomodo caute ambulaveris, sicut sapientes. (Ephes. 5.) Et iterum: *Non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus providentes bona &c.* Festina itaque, (Rom. 12. 2. Cor. 8.) virgo gloriosissima, sanctis stodiis ta & bonis operibus ornare, ut eum sanctis & beatis virginibus D centenum merearis collegere fructum.

Conquestio de vasso qui justitiam facere rennit.

III. Domino inluster atque præ cuncto magnificentissimo, ut confido, viro amico meu illo ille. Deus scit, qui omnia non latet occulta antequam fiant, in omnibus amicus & bene cupiens vester, illud inprimitus quod plurima sunt & nobis opportunum, salutem in Domino optamus E vobis in quantum arcana cordis mei continet plenitudo. De cetero cognoscas industria vestra iste præsens homo noster serviens vester nomen ille (Col. 610.) ad nos venit & nobis dixit eo quod vassus vester nomen ille res post se malo ordine retenent injuste, & dixit quod nulla justitia apud ipso exinde consequere possit. Propterea solicitamus vobis precamus ot hoc causa diligenter inquirere jubeatis, ot ipse homo noster serviens vester sine ulla dila-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 560. dilatatione ad fuum exinde debeat perquirere justitiam. Et fi hoc facietis, veftram bonam confuetudinem adimpletis. Et unde nos injungetis, & nos potebimus, vos vel fervientes veftros in bonis partibus remerire non tardamus. Agite taliter quæ nos per vos bona habemus fiducia, ut ifte homo nofter ferviens vefter fibi congaudeat quod noftram ad vos deportaffet fuggeftionem. Ad fapientiffimum fufficit.

Item de eadem re.

IV. Domino fancto apoftolica fede colendo Domno & in Chrifto patri illo Papæ ille. Deus fcit, cui nulla latent occulta, in quantum video & noftra eft poffibilitas, in omnibus amicus & bene cupiens vefter, illud inprimitus quod plurima funt & nobis opportunum, falutes in Domino optamus vobis in quantum totus mundus fulget in gloria, vel quantum diftat ortus ab oriente & deficit ab occidente, feu & fi fieri potuiffet quod tota membra vertiffent in lingua. De ceterum fupplicamus gratia veftra ut pro me peccatore in veftris fanctis orationibus intercedere digneris. Et iterum, Domine, fupplicamus cognofcat admitas veftra ifte præfens homo nofter ferviens vefter nomen ille res fuas malo ordine poft fe retinebat injufte, & nulla juftitia apud ipfo exinde confequere poffit. Propterea precamur vobis ut hanc caufam diligenter inquirere jubeatis; ut ficut veftra bona eft confuetudo, ipfe homo nofter ferviens vefter fine ulla dilatatione ad fuam exinde debeat pervenire juftitiam, & fibi congaudeat quod noftram ad vos deportaffet fuggeftionem, & nos vobis gratias agamus. Et fi locus advenerit, vos vel fervientes veftros in bonis partibus remerire non tardamus. Ad fapientiffimo fufficit. Salutamus vobis fatis & fuper omnia fatis ufque ad gaudium magnum.

Indiculus regalis.

V. Dominis fanctis & in Chrifto patribus omnibus Epifcopis, feu & venerabilibus omnibus Abbatibus, atque illuftribus viris, feu & viris magnificis Domefticis, Vicariis, Centenariis etiam quod omnis pars & amicos noftros feu & Miffus Col. 561. noftros difcurrentis, ille Rex Francorum vir inluster. Cognufcatis ifte præfens ille ad nos venit, & noftra commendatione expetivit habere; & nos ipfo gratante animo recepimus vel retenemus. Propterea omnino vobis rogamus atque jubemus ut neque vos neque juniores neque fucceffores veftri ipfo vel homines fuos, qui per ipfo legitimi fperare videntur, inquietare nec condemnare nec de rebus fuis in nullo abftrahere nec diu nec nocte non præfumatis nec facere permittatis. Et fi talis caufa adverfus eo furrexerit ut oft.... fuerit & ibidem adimpletis vos abfque eorum in quo difpendio minime definitas fuerint, quod ante nos feparare vel refervatas, & talis caufa ante nos finitivam accipiant fententiam. Et ut certius credatis, manu noftra fub ter adfirmavimus, & de anolo noftro figilavimus.

Indiculum de fervis fugacibus.

VI. Dilecta Dei, fponfa Chrifti, focia fanctarum virginum merito coæquanda, inlottris Deo facrata illa, ille. Deus fcit in quantum valeo in omnibus in Chrifto amore amicus & bene cupiens vefter illud imprimitus quod plurima funt falutem in Domino optamus vobis in quantum totus mundus fulget in gloria, aut fi fieri potuiffet quod tota membra vertiffent in lingua. De ceterum cognofcat dilecta caritas veftra, ficut nobis dictum fuit, eo quod homines veftri nobis confugium fecerunt, & nos auditum habemus ubi effe debeant. Propterea apices noftros vobis direximus, fi veftri homines funt, Miffo veftro ad nos dirigere faciatis, & quantum nos potevimus hac caufa diligenter procuramus ut ipfos homines recipere faciatis.

Donatio ad cafam Dei pro Miffas canendo.

VII. Igitur ego in Dei nomine ille venerabilibus fratribus illo & illo. Admonet mihi amor Domini noftri Iefu Chrifti & defiderium de illo paradifo ubi jufti habitant, ut me Dominus ibidem participare dignetur, feu & timor gehennæ, ut me exinde Dominus eripere jubeat. Propterea cedo vobis ad die præfente ad mea eleemofyna faciendo a pauperis vel a facerdotibus ad Miffas canendo difpenfando, ceffumque in perpetuo effe volo, & de jure meo in jure & dominatione veftra transfcribo atque transfundo, hoc eft, res proprietatis meæ tam in civitate illa quam & foras in ipfo pago feu & in alios. Habent ipfas terras cum omni fuperpofito de longo tanto, fimiliter in latus & in frontis fubjungit de ambobus frontus Col. 561. & de ambobus latus terra illius, ipfas res & cafas fuperpofitis ad integrum feu & vineis in oppidum civitate illius cum terra proprietatis mei. Habet ipfa vinea arpennes tantos. Subjungit de ambobus latus & ambobus frontes terra illius. Etiam & in ipfo pago in agro illo portione mea, tam terris, manfis, domibus, ædificiis, vineis, olicis, filvis, campis, pratis, pafcuis, aquis, aquarumque decurfibus, quicquid in ipfa loca portio mea eft, totum & ad integrum rem inexquifitam & aliam rem quantumcunque vifus fum habere aut inantea laborare potuero, tam peculium, præfidium utriufque generis fexus, aurum, argentum, drapalia, æramen, ufentilia, mobile & immobilibus, quicquid dici aut nominari poteft, ubicunque vifus fum habere, medietatem ad integrum, ita ut ab hodierno die habeatis, teneatis, & in mea eleemofyna difpenfando liberam & firmiffimam ad die præfente in omnibus habeatis poteftatem faciendi. Si quis vero, quod nec fieri credo, fi ego ipfe aut aliquis de heredibus meis, vel ullus quislibet ulla oppofita perfona qui contra hanc ceffionem iftam venire conaverit, & a me vel heredibus meis defenfatum non fuerit, inferamus vobis una cum focio fifco auri uncias tantas, argenium pondo tanto effe multando, & præfens ceffio ifta omni tempore firma permaneat.

Supplicatio ad Regem.

VIII. Inclito atque præcellentiffimo Domno illo gloriofo Rege, ego ancilla veftra ultimiffima, ferviffima omnium ancillarum veftrarum. Cognofcat, Domne, gratia veftra hominis vaffi veftri nomen ille multas inquietodinis & contra rationis ordines fervientes fanctæ illius, qui in veftra mercede in regimini ordinaftis, habere hos faciant, & nulla juftitia apud ipfo illo confequere poffo. Propterea, Domne, fopplico, & fi ante veftra præfentia fuiffe, genua flexa ad terra proftrata ad pedes veftros fuggerere mihi ancilla veftra oportebat & in veftra mercede & amore Deo vel illos fanctos cujus famulas nobis exinde defenfare juberitis ut contra malicia contra fervientes ipfius fanctorum vel me ancilla veftra facere non debuiffent. Domine, noftrum eft ad fuggerendum. Veftrum eft ad ordinandum quæ exinde juftitiam recipere debeamus, pietas veftra eft nobis.

Baluz, Edit. Paris. T. II. Col. 983.

Indiculum.

IX. Suggerendo Domno pissimo atque præcelleotissimo illo glorioso Rege. Nos, Domni, servientes vestri pagensca illius, quod veraciter cognovimus, vobis innotescere præsumpsimus. Homo alicus nomen ille nobis dixit eo quod casa sua vel strumenta sua ahartarum tam venditionis, cautionis, obnoxiationis, judicius, cessionis, vel donationis, seo & reliqua strumenta chartarum ab igne ibidem cremassent, quia & ille judex vel vicini pagenses ipsius taliter nobis dixerunt vel testimoniaverunt quod ad hoc videndum accesserant, & sic varo & actum aderat. Proinde, Domne, suggerere præsumpsimus, & quod exinde cognovimus vobis innotuimus. Domne, nostrum est ad suggerendum. Vestrum est ad ordinandum quod ipsa exinde agere debeat.

Indiculum.

X. Domne & dulcissima genetrice mea illa, prolis vester ille, serviens vester, illud imprimitis quod plurima sunt, & sic necessarium si præsumptio ostendit salutem plenissimam in Domino Iesu Christo vobis destinare præsumo, & supplico pro eo quod iste præsens ille serviens vester a mea parvitate expetivit ut nulla malitia de istes culpas quod ipse confugium fecit exinde non habeat, sed ad mea precatione excusatus exinde esse debeat. Agita taliter quam ego per vos bona fiducia & quem Domno & genitore meo jugale vestro illo sano & læto proprios oculos celerius mereamur videre. Iterum salutamus vobis.

Indiculum.

XI. Sanctorum meritis beatificando Domno & fratri Importuno. Domne dulcissime & frater carissime Importune, quod recepisti tam dura æstimasti nos jam vicina morte de fame perire, quando talem annonam voluisti largire, nec ad pretium nec ad donum non cupimus tale annona. fecimus inda comentum, si dominus imbolat formentum, a foris turpis est crusta, ab intus miga nimis est fusca, aspera est in palato, amara & fœtius adoratus, mixta vetus apud novella faciont inde oblata non bella semper habeas gistum qui tam larga manu voluisti donatum, dum Deus servat tua potestata, in qua cognovimus iam grande largitatis. Vos vidistis in domo quod de fame nobiscum morimur. Homo, satis te præsumo salutare, & rogo ut pro nobis dignetis orare. Transmisimus tibi de illo pane. Probato si inde potis manducare. Quandiu vivimus, plane liberat nos
Col. 984. Deus de tale pane. Congregatio puellare sancta resnitat tale pasta. Nostra privata stultitia ad te in summa amicitiæ. Opto te semper valere & caritatis tuæ jura tenere.

Item alium.

XII. Beatificando Domno & fratri Frodeberto Papæ. Domna Frodeberta, audivimus quod noster fromentus vobis non fuit acceptus. De vestra gesta volumus intimare ut de vestros pares nunquam delectet hoc jogo tale hoc referre. Illud enim non fuit condignum quod egisti in Segeberto regnum de Grimaldo Majorem domus, quem ei tustulisti sua unica ove sua uxore, unde postea in regno nunquam habuit honore, & cum gantes venientes Toronica regiona misisti ipsa in sancta congregationa . . . . . monasterio puellarum qui est constructus in . . . .
Non ibidem, lectiones divinis legisti, sed . . . .
. . . . nis inter vos habuistis.
Oportet sat . . . . conlocutione quem nec est adeo er . . . .
. . . . is sic est ab hominibus vestra
so . . . .
dentiæ, sed qualem sacu . . . .
: . . . . monasterio puella . . . .
. . . . monasterio tuis . . . . . .
. . . . perdisti . . . .
IMPORTUNUS de Parisiaga terra.

Parabola.

XIII. Domno meo Frodeberto, sine Deo, nec sancto, nec Episcopo, nec regulari Clerico, ubi regnat antiquus hominum inimicus, qui mihi minime credit sacta tua vidit illum tibi necessa desidero, quara non amas Deo, nec credis Dei filio. Semper fecisti malum. Contra adversarium consilio satis te putas sapiantem. Sed credimus quod mentis. Vere non times Christo, nec tibi consentit. Cui amas, per omnia ejus facia opera. Nec ganitoris tui diligebant Christum, quando in monasterio fecerunt temetipsum. Tuus pater eum Domino non fecit sancta opera. Propter Domnus digito relaxavit, te vivo docuit & nutri . . . . . unde se postea pœnetivit. Non sequis scriptura nec rendis . . . .
iqus memores Grimaldo qualem fecisti damnum . . . . & Deo non obtulit de
bona quæ tibi fecit quid inde . . . . mulie-
re sua habuisti conscientia nua nec . . . . .
norum peracta sed contra canonica . . . . . .
ea de sancta congregatione apod . . . .
non ex devotione, sed cum gran . . . . . .
. . . . cur nos scimus damnas nimis . . . . . .
tollis eis aurum & argentum & honores. . . . .
. . . . liberat per has regiones cur te præsumis Col. 985.
tantum damnare suum thesaurum. Quod ut alibi ubi aum rogas per tua malefacta, quod non funt apta, amas puella bella de qualibet terre pro nulla bonitate nec sancta caritate. Bonus nunquam aris dum tale via tenes. Per tua canta longa sat ire si non est. Per omnia jube te castrare, ut non pereas per talis; quia fornicatoris Deus judicabit. De culpas tuas alias te posso contristare. Sed tu jubes mihi exinde aliquid remandare, ut in quale nobis retenit in tua caritate exeant istas exemplarias per multas patrias ipso domno hoc reliquo sa vidis amico qui te hoc nuntiat & donet consilium verum, sed ta placit lege & pliga in pectore repone. Sin autem non vis, inheret in duda.

Item alia.

XIV. Incipiunt verba par similitudinem juncta da fida vacua, dono pleno salsatore. Agino Salomon pro sapientia bena scripsit haec sententiam, ut oe similis fiat stulto, nunquam respondes ei in mutto, & retractavi tam in maiuum sic respondere jussi stulto ut confundantur stultum grado nunquam præsumat gloriare respondi dixi ta salsatore nec ei parcas in sermone qui se plantatum ax robore qui non pepercit suo ore vaneloquio susorrone verborum vulnera murona qui sui obl . . . . . . adjutoris, immemores nutritoris, calcavit . . . . . qui sei date & prioris alodis sui reparatoris sordidas vomit pudoris incredulas dicit loquellas & inprobus coinquinat & conscientias bonum merito conquisitas mundas sanctas & antiquas pulchras firmissimas & pulitas meas rumpit amitaticos, verba dicit quæ nunquam vidit, ea scribit quæ fecit animus. Parcat qui eum credit. Et si loquestem non stringit furorem latro fraudolentus homicidium est reus certus adulter, raptor est manifestus. Innumeros fecit excessus.

Et-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 165. Errando vadit quasi cæcus. Fuscare tentat meum decus. A Deo dispectus & desertus, ab inimico est perventus & per lingua & per pectus. Nolite, Domne, nolite fortis, nolite credera tanias fortes. Per Deum juro & sacras fontis, per Sion & Sinai montis, falsator est ille, factus excogitator ast defamatus, deformatus vultu, & deformata sunt. qualis est animus, talis est status. Non est homo hic, miser talis latrat, sed non ut canis psallat de trapa, ut linguaris dilator major, nullis talis falsator grunnit, post talone buccas
Col. 166. inflat, in rotore crebat & currit in sudore, flemmas jactat in pudore; nullum vero facit pavere qui non habet adjutorem super secundum meum tutorem non meum . . . . tale baronem non . . . co contra insontem non cessat . . . . . ab exaperto sacco . . . . . aceo & falte deirascia . . . . . noo timere falco non perdas illo loco, non vales uno coco, non simulas tuo patre, vere nec tua matre, non gaudeas de dentes, deformas tuos parentes. Ad toa falsatura talis decet corona.

Indiculum.

XV. Nolite Domnæ, nolite sanctæ, nolite credere fabulas falsas: quia multum habetis falsatores, qui vobis proferunt falsos sermones, furi atque muronis, similis etiam & susurronis; & vobis, Domnæ, non erunt protectoris. Latrat vulpis, sed non ut canis. Faltus mit semper inanis cauta proferit jam oon fronta. Cito decadet ante cano forte. Volat npua, & non arundo. isteo commedit in so frundo. humile facit captaduta, sicut dilatus in falsatura falsator vadit tanquam latro, ad anta psallit, ut Escotus mentit, semper vadit toritus, & occidit quod nunquam vidit. Nolite Domnæ atque prudentis vestras non confrangat mentis, & non detelinquere serventes. tempus quidem jam transactus. Et hoc feci quod vobis fuit adaptum. Iam modo per verba fallacia sexum dejactus de vestra gratia.

Incipit edictio.

XVI. Cum in præsentia inluster vir ill. illo mallavit. Sed ille petiit ut scriberet quod petivit, irtira Imperatores sanxerunt decreta ut nullus a judicio suscipere præcurrit antiquam sollemnia paresecerit, ut his qui fidem datis & nec objecti sunt præomaticis dictionis lex pœna succurrit. edictio inquam ob rem petitio in conspectu magnitudinis vestri, ut homo nomen illi est illas post se mali ordine præoccupasse dinoscitur, ut hoc vestra prodentia integrum & legalis sententia debeant definire. Ea vero scilicet ratio, ut si in constitutum placitum res illas mihi justissime debitas adprobara non potuero, ut lex mundana Theodosiano corpore arbitratus discernit, me impleturum esse polliceor data edictione de inscriptionibus accusatoribus recrescant Theodosiano nono in ira prima tam civile neque criminalem actio professio manu accusatore conscripta præcidat, nisi in se repetitione celebrata prius a judice noo audiatur.

Col. 167. *Indiculum generale ad omnes.*

XVII. Domino magnifico sapientiaque decoratum & dono Dei regali gratia sublimato illo ille ultimus servorum Dei servus ac si vilis ille infimus vocatus Episcopus, salutem vobis multimodam una cum confratres nostros oratores vestros, qui ad limina sanctorum illorum die noctuque pro vobis obsecundare noscuntur, dirigere præsumimos. De ceterum cognuscat industria vestra precamur atque suplicamus vobis de ista causa unde iste præsens servicos vester Missus noster innotuerit, ei in suum placitum esse dignetis, agat almitas vestra ita ut consuetudo vestra bona erat erga nos frequenter operata est.

Item alio.

XVIII. Domino procerumque illustrem optimate ill. regale gratia sublimatum & a nobis cum magna veneratione atque reverentia nominandum in Dei nomen ill. ultimus servorum Dei servus salutem vobis in Domino tam multimoda destinare præsumimus una cum omni congregatione fratrum nostrorum quam arcana cordis nostri continet plenitudo. Memorare dignemini qualiter vos nobiscum ante hos dies confabolare dignastis & in oratione quamvis nos indigni commendare dignastis. Precamur atque supplicamus clementia vestra ut ad necessitatem fratrum nostrorum oratores vestros aliquid de eleemosyna vestra consolare jubestis, & quicquid exinde vestra clementia erga nos disponit agere, per vestro venerabile scripto nobis dignetis facere certiores; & undecunque nobis injungitis aut injunctum habetis de orationibus vel de alio servitio, parati sumus vestris partibus vestrorumque omnium servientium fidelis reservire.

Item alio.

XIX. Sanctissimo ac sanctis ceremoniis observantem æque fonte spirantiæ exsuperantem Domno Patre & multorum gregem Christique vice agente illo Pontifice ultimus omnium servorumque Dei servus ille. Ad clementiam pietatis vestræ has apices destinare præsumpsimus, non nostri freti obsequio, sed vestra magnitudine culminis pietate. Ideoque quasi ad præsens genua vestra deosculantes, suggestiuncula nostra vobis propter quod mancipia beati patroni vestri de monasterio nostro fuga lapsa in vestro dominio prælapsi sunt advenisse. Ideo supplicamus clementiæ vestræ ut quomodo ista Missus noster nomen ille hæc nostra suggestiuncula vobis detulerit, sicut vestra in omnibus bona erga nos est consuetudo, inter nos seu erga omne nostra justicia inquirere jubeatis, qualiter congregatio nostra obsecrantes Deo oratores vestros melius Dei misericordiam pro vobis delectet implorare. Col. 168.

Item alio.

XX. Domino sancto ac sanctis ceremoniis observante Domno illo & in Christo patre ego ille salutem vobis in Domino una cum omni congregatione fratrum nostrorum plenissimam dirigere præsumimus tam vobis quam scilicet congregationem vestram, quam Dominus sub norma sanctæ regulæ ad protegendum in manu misit. Supplicamus caritatem & fraternitatem vestram ut inter nos seu monachis nostris orationes peculiares esse debeant: quia quamvis in spatia terrarum distet corporalis nostra conversatio, sed, ut bene nostis, non separant spatia terrarum quos sociat caritas vera: quia si unus in oriente & alius in occidente consistat, ambo pariter orando Domino in caritate glutinantur. Supplicamus etiam.

Item alio.

XXI. Domino inclito fidelique Deo atque regale gratia sublimato atque a nobis veneratione & amore colendo inlustre viro illo optimate illo maximam salutem & inviolabilem cupio & vobis præsumimus destinare. De ceterum comperiat industria vestra eo quod & ætera gaudeat floreatque per tempora nobilitas vestra, & quandoque ter-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 561. terrena linquitis, cæleſtibus mereatis agminibus glomerare.

Item alio.

XXII. Domino & in Chriſto patri apoſtolica ſede colendo Domno illo ille proprius vernaculus veſter ſalutem vobis in Domino multimodam deſtinare præſumimus. Cognuſcat, Domne, ſanctitas veſtra quod ſerviens veſter oomine illo ad nos venit & dixit ſe neglegentia contra vos habere pro qua gratiam veſtram non habeat. Propterea ſupplicamus, qoaſi ad præſens genua veſtra deoſculantes, ut ipſe apud vos excuſsius ſit & eum per noſtram precatinnem recipere & conſilium ei facere ordinetis. Agat, Domne, ſanctitas veſtra ſicut ſemper erga nos facere conſueviſtis. Sanum & incolumem vos citius merear videre.

Item alio.

XXIII. Domino almifico, excellentiæ decore Col. 569. ornato, ac beatiſſimo, meritiſque venerando, amabiliter diligendo, ſanctitatis culmine conſpicuo, ac nobilitatis titulo decorato, piiſſimo, ſive ſacra eloquia ſeu præcepta Dei pleniſſimo, ſanctorum meritis coæquando, & palma triumphationis atque ſanctitatis gratia ornato, inclito præclaroque. Deos omnipotens faciat in ſaocta religione permanere. Venerabili in Chriſto & a oobis cum ſumma reverentia nominando illo Epiſcopo ego ill. in Domino perpetuam mitto ſalutem. Multimoda nobis benevolentiam veſtram generare comperite gaudia quotiens nobis aditus dederit opportunus ut ad indagandam ſoſpitatem veſtram noſtras dirigere apices debeamus. Quia nihil melius niſi ut invicem mutuam caritatem oraodo io invicem alternirum ſpiritalia pabulum ſubminiſtrare non ceſſemus, Hilarem & gaodentem citius vos cernere mereamus.

Item alio.

XXIV. Summa veneratione nobiliſſimi generis ſeu induſtriæ vel ſagacitatis culminiſque ſublimitatis ineffabile a nobis ſcelentiæ veſtræ, Domine inluſtriſſime, cum ſumma nobis reverentia nominando illo ille exiguus tam multiplices vobis ſalutes dirigere cupimus. & reliqua. obſecrantes piiſſimo Domino ut vos una cum culminis ſublimitatis veſtræ longa per tempora trioa conſervet deitas, & quandoque terrena linqoetis, ſoffragantibus ſanctis angelorum mereatis cœtibus glomerare, præcellentiſſime & inclite Domne.

Item alio.

XXV. Domino venerabile inluſtrique ſagaciſſimo, ſed inluſtriore ſanctitate & gratia Dei pollente, & ſacerdotale apice ſublimato, Domno illo ille alumus veſter ſalutem in Domino vobis præſumpſimus deſtinare. Supplicamus, Domne, gratiæ veſtræ ut nos pro mercede veſtra mnm.ioſtruere faciatis, & juxta veſtram bonam conſuetudinem, quod ſemper nos pie ut dulciter gubernare dignaſtis, ita & nunc agi noo dedigoemini, ut ad cumulum mercedis veſtræ perveniat. Et ſi ita agitis, maxima dona fratribus noſtris juxta ſolita bonitatis veſtræ. Iterum atque iterum quaſi ad præſens ante genua veſtra proſtrati precamur ut a cœpta gubernatione veſtra nos diſcedere nunquam patiatur.

Item alio.

XXVI. Reverendiſſimo confratri meo illo ille in Domino ſalutem. Cum enim longitudo terræ caritati illorum nou queat evelli quos Chriſti con- Col. 570. nectit amor, deſiderans deſideravi literolas parvitatis meæ fraternitati tuæ dirigere, ut ſtatim quod A præſens loquella conſpectui tuo loqui non valet, vel has apices tibi enarrent. Cupio valde quem recordor abſentem, ut cum quomente ſum, cum eo etiam corpore ſim præſenti. Divinitas te ſervet per multos annos, parens & cuſtos Dei æterni, quem colimus, Ieſu Chriſti.

Donatio a die præſente.

XXVII. Sacroſanctæ baſilicæ ſancti illi monaſterio vel alio loco illo conſtructæ, ubi venerabilis vir ille Abbas vel Epiſcopus aut Presbyter cum ſuis Clericis vel monachis præeſſe videntur, ego ille cogitans Dei amore vel æterna retributione; ideoque cedo ad die præſente ad ſupradicta baſilica & monachis ibi conſiſtentes ceſſumque in per- B petuum eſſe volo portiones meas io loco nuncupante illo, ſitas in pago illo, quæ mihi tam alode quam de comparato vel de quocunque libet adtracto advenit vel advenire poteſt legibus in ſupra memorata loca, tam terris, domibus, ædificiis, mancipiis, libertis, accolabus, merita accolanorum, vineis, ſilvis, pratis, paſcuis, campis, cultis & incultis, aquis, aquarumque decurſibus, mobilibus & immobilibus, cum omnibus adjacentiis & appendiciis vel colonicis ad ſe pertinentibus, cum omni integritate vel ſuperpoſito, quicquid dici aut nominari poteſt, in ſupramemoratos pagos vel ubique de ſupradictas portionibus tenere viſus ſum, totum & ad integrum ad die præſente ad jam memorato monaſterio vel ad ip- C ſos monachos ibi conſiſtentes perpetualiter trado atque transfundo, de meo jure in veſtra trado dominatione ad poſſidendum, ut quicquid exinde facere voluerint, liberam ac firmiſſimam in omnibus habeant poteſtatem a die præſenti faciendi. Si quis vero, quod fieri non credo, in futurum, ſi ego ipſe aut ullus de heredibus meis, aut ulla emiſſa vel oppoſita perſona, vel quislibet qui contra hanc ceſſionem meam, quam ego bona voluntate fieri & adfirmare rogavi, venire, agere, aut reſultare, vel per quoſcunque modis repedire aut infrangere conaverit, nec hoc valeat vindicare quod repetit, & inſuper partibus ſupra memorato monaſterio vel monachis ibidem conſiſtentibus duplum tantum quantum ipſas res eo D tempore emelioratas valuerint componat; & inſuper ſocio fiſco multa auri libra una coactus exſolvat, & hæc ceſſio omni tempore firma perma- Col. 571. neat, ſtipulatione ſubnexa. Actum loco illo.

Ad teſtamentum faciendum.

XXVIII. Regnante in perpetuum Domno noſtro Ieſu Chriſto. Anno illo illius Regis, ſub die XII. Kalendarum illarum, feria illa, Indictione illa. Ego ille filius illius ſana mente integroque conſilio, metuens caſus humanæ fragilitatis, teſtamentum meum condidi, quem illi ſcribendum commiſi, ut quomodo dies legitimus poſt tranſitum meum advenerit, recognitis ſigillis inciſo lino, ut legis decrevit auctoritas, per inluſtrem virum illum, quem in hac pagina teſtamenti noſtro E legatorio inſtitui, geſtis reipublicæ municipalibus titulis ejus proſecutionibus ab ipſis muniatur, & in archivis baſilicæ ſancti illi conſervandum decrevi; ut quicquid unicuique de rebus meis propriis habere decrevi, ſingulariter in hoc teſtamentum meum inſerere curavi. in reliquo vero qualeſcunque aut quæcunque epiſtulas aut teſtamenti vel conſcriptionis de nomine meo manus meas firmatas oſtenſaſque fuerint, & ante hoc teſtamentum prænotatas, quas hic non commemoravero, excepto de ingenuitates quas pro animæ

meæ

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 590.

meæ remedio fecimus aus adhuc facere volumus, vacuas permaneant; & quod unicuique per hoc testamentum dedero darique jussero, id ut faciat detur, præstetur, impleatur, te omnipotans Deus sestem commisto. Quapropter dum non habetur incognitum qualiter dispensante Deo ad habendum vel possidendum loca sanctorum illorum de rebus meis propriis delegavi in perpetuum ad possidendum, dedi quoque ad basilica illa portiones meas atque denominata, id sunt illa, quicquid in ipsa loca superius nominata habere videor, totum & ad integrum ad basilicas superius nominatas proficiat in augmentum. Illas vero cessiones quas ad libertos nostros illos ad eorum Ingenuitates confirmandas fecimus, id sunt ille & ille, quando ipsos pro animæ nostræ remedium ingenuos dimisimus, ut dum advivunt hoc teneant & post eorum discessum cum omni superposito ad jamdicta Ecclesia sancti illius, ubi eis patrocinium & defensionem constituimus, revertere faciant. Volumus enim ut ingenuos quos fecimus aut in antea fecerimus, quanticunque in ipsa loca manent quod ad sancta Ecclesia illa delegavimus, inspecta eorum libertate super ipsas terras per ingenuos commanent, & alibi commanendi nullam habeant posestatem, sed ad ipsa loca sancta debeant sperare, & nullus de ipsis lidemonio ad nostros heredes nullatenus reddant; & de hoc quod aliquibus eis per chartas dedimus, nullatenus alinbi vendere nec alienare habeant licentiam. Similiter donavimus donatumque in perpetuum esse volumus ad monasterium illum, ubi venerabilis Abbas ille præesse videtur, villas illas in pago illo cum omnibus adjacentiis vel appendiciis earum, quantumcunque ibidem tenere vel possidere videmur, per qualibet adtracto ad nos pervenit aut legibus venire debet, totum & ad integrum cum omni superposito a die præsente in honore sancti illius vel Abbati illi tradimus ad possidendum, cum domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, libertis tam ibidem oriundis quam aliunde translasis vel ibidem commanentibus, vineis, silvis, campis, terris cultis & incultis, pratis, aquis aquarumque decursibus, cum exio & regresso, omne genus pecodum tam majore, mobilibus & immobilibus, omnem rem inexquisitam, tam aurum quam argento vel reliquas fabricaturas, tam ministeria Ecclesiæ vel strumenta chartarum, libros vel vestimenta Ecclesiæ, vel omni præsidio quod mihi legibus vivens possidere videor & mihi redibetur, & quicquid dici aut nominari potest, totum & ad integrum ad jamdicto monasterio sancti illius proficiat ad augmentum, inspecto illud strumento quod antea ad jamdicto monasterio fecimus. Præter ista omnia reservamus in Falcidia heredibus nostris villas illas in pago illo, in ea ratione ut facta mea in omnibus studeant conservare atque defendere. Quod si hoc facere neglexerint, quicquid eis deputavimus perdant, & de omni corpore facultatis meæ penitus reddantur axtranei. Et si aliquid comparavero, aut ex parentibus meis mihi obvenerit, vel adtraxero, vel per quolibet ingenio ad nos pervenerit, quod in ipso testamento supra non commemoravimus, post nostrum discessum casa sancti illius per rectores suos recipiat perpetualiter ad possidendum. Per præsentem testamentum basilicam sancti illius heredem meam institiuo, & quicquid unicuique deputavi, fidei tuæ committo; quia hæc quod tibi deputavi malo te habere quam me, te magis quam ceteris heredibus ac proheredibus meis. Si quis vero, quod futurum esse non credo, si aliquis heredum ac proheredum meorum, vel quislibes opposita persona præsentem testamentum meum infrangere conaverit vel tentare præsumpserit, in primis usque dum veram emendationem proinde corrigatur, Deo & sanctis suis habeat contrarios, & a liminibus Ecclesiarum efficiatur extraneus, & insuper inferat ei cui pulsaverit una cum socio fisco auro libras coactus exsolvat, & nihilominus præsens pagina firma permaneat, quam manu mea propria subter firmavi, & bonorum hominum signis vel allegationibus roborandam decrevi, stipulatione. Actum loco illo.

Col. 591. Col. 592.

Item aliud testamentum ad locum sanctum.

XXIX. ***** mansus & peculiare seu merita eorum, præter tantum illa & illa loca, ad legitimos heredes servo. In reliquo vero ego jamdictus ille quantum superius est insertum vel comprehensum, omnia & in omnibus, quicquid dici & nominari potest, ad suprascripto monasterio ejusque congregatione in alimento seu in stipendia seu substantia pauperum ad die præsente dono, cedo, trado, atque transfundo, ut quicquid omnia supermemorata pars ipsius monasterij ejusque rectores facere elegerint, liberam & firmissimam in omnibus habeant potestatem libero arbitrio. Licet vero in cessionibus minime est necesse pœnam inserere, sed tamen pro rei totius firmitate mihi complacuit intimare si fuerit, quod nec fieri credo, aut ego ipse, quod absit, aut aliquis de heredibus aut proheredibus meis, vel quislibet potens aut inferior vel emissa persona qui contra præsentem epistolam donationis, quam ego plena & devota voluntate fieri & adfirmare rogavi, venire aut eam infrangere tentaverit, aut aliqua calumnia aut repetitione vel refragatione insurgere aut opponere conatus fuerit aut præsumpserit, in primis tantum quantum ipsas res eo tempore melioratas valuerint, contra cui pulsatur seu partibus jamdicti monasterij componere & satisfacere adimpleatur, insuper una cum socio fisco aurum tantum coactus exsolvat, & sua repetitio nullo umquam tempore non obtineat effectum, & hæc donatio omni tempore inlibata permaneat, stipulatione subnixa. Actum in loco illo.

Confirmatio traditionis ad monasterium.

XXX. Notitia locum traditionis qualiter vel quibus præsentibus, qui subter firmaverunt, ubi veniens homo alicus nomen ille vocatus monachus ad illas quod ille ante hos annos per suam epistolam donationis ad monasterio illo, quod est in honore sancti illius, ubi ille Abba una cum congregatione monachorum præesse videtur, jamdictus ille in villa illa qui vocatur illa, & ad præsens fuit, & per unamquamque villas & loca per singulas per portas & per ostia de ipsas villas vel de illas casas dominicatas jam præfatus ille ad Misso de ipso monasterio vel ipsius jamdicti Abbatis illius nomen ille, omnia quantum in illa epistola donationis est insertum vel comprehensum, in omnibus tradidit & consignavis & cum de ipsas res in omnibus vestrum & pillo & fistuca exinde in omnibus se exitum dixit & fecit. His præsentibus actum fuit.

Col. 593.

Qualiter parentes filios suos offerant in monasteriis.

XXXI. Dum legaliter sancitum antiquitus teneatur & caotum cum oblationibus Domino parentes suos tradere filios in templo Domini feliciter servituros, proculdubio hoc de nostris filiis facien-

[Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 594.]

faciendum nobis salubriter præbetur exemplum. Æquum etenim judico creatori nostro de nobis reddere fructum. Ideirco hunc filium nostrum nomine ill. cum oblatione in manu atque petitione altaris palla manu mea involuta ad nomina sanctorum quorum hic reliquiæ continentur, & Abbate præsente, trado coram testibus regulariter permansurum, ita ut ab hac die non liceat illi collum de sub jugo regulæ excutere, sed magis ejusdem regulæ fideliter se cognoscat instituta servare & Domino cum ceteris gratanti animo militare. Et ut hæc nostra traditio inconvulsa permaneat, promitto cum jurejurando coram Deo & angelis ejus quia nunquam per me, nunquam per suspectam personam, nec quolibet modo per rerum mearum facultates aliquando egrediendi de monasterio tribuam occasionem. Et ut hæc petitio firma permaneat, manu mea eam subter firmavi. Illi sunt testes.

Promissio stabilitatis in monasterio.

XXXII. Ego ille initio conversationis meæ diligenter adtendens considero quod petitionibus meis primum non facilis concessus est introitus, sed diu mihi pulsanti vix hospitij locus est misericorditer adtributus; in quo per paucos dies demoratus, noviciorum sum domum progressus; in qua mihi dura & aspera primum a seniore sunt prædicata, & stabilitatis meæ promissio expetita, & ter in anno lecta atque tradita regula cum admonitione dicentia: Ecce lex sub qua militare vis. [Col. 595.] Si putes observare, ingredere. Si non potes, liber discede. Hoc ergo videns, ordinatissimum atque morosum mihi spatium adtributum dubitans aditum prætermisso ut me jam vestro corpori sociare dignemini humiliter deposco. Ego tamen hujus regulæ instituta Domino juvante servare promitto, & propter vitæ æternæ præmium coram Deo & angelis ejus humiliter militaturum subicio, ita ut ab hac die non mihi liceat collum de sub jugo excutere regulæ, quia sub annali optione aut excusare licuit aut suscipere. Et ut hæc professionis meæ petitio a vobis firmiter teneatur, ad nomina sanctorum quorum hic reliquiæ continentur & præsentis Abbatis ill. conscriptam trado in perpetuum habendam, & manu mea roboratam super altare repono perenniter reservandam.

Ego ille promitto stabilitatem meam & conversionem morum meorum & obedientiam secundum regulam sancti Benedicti coram Deo & sanctis ejus.

Petitio quam ante votum monachi quislibet facere debet.

XXXIII. Domino venerabili in Christo patri illo Abbati de monasterio illo, qui est constructus in honore sancti illius, simul cum felici congregatione vestra, quam Dominus de diversis provinciis ad peregrinandum propter nomen suum sub jugo militiæ atque servitutis Christi atque ala protectionis secundum evangelium Christi regulariter vobis coadunavit. Igitur audivimus quod Dominus noster Iesus-Christus per evangelium suum adnuntiat dicens: [Luc. 14.] *Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus.* Et alibi: [Matth. 19.] *Qui reliquerit patrem aut matrem, fratres aut sorores, domus aut agros, & cetera propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Petimus ergo beatitudinem caritatis vestræ ut nos in ordine congregationis vestræ dignemini suscipere, ut ibidem diebus vitæ nostræ sub regula beati Benedicti vivere & conversare debeamus, quatenus suave jugum Christi & onus ejus leve sentiamus. Igitur nostra fuit petitio & vestra decrevit voluntas id ipsum implere quod ita fecistis. Abrenuntiamus ergo omnibus voluntatibus nostris propriis, ut Dei sola voluntas fiat in nobis, & omnibus rebus quas possidemus, sicut evangelica & regularis traditio edocet. Nihil rebus terrenis ab hac die possessuros nos spondimus, nisi quantum a patre monasterij donante aut permittente alimenta aut tegumenta corporis acceperimus. [Col. 596.] Obedientiam vobis, in quantum vires suppetunt, & Dominus dederit nobis adjutorium, conservare promittimus. Stabilitatem conversationis nostræ in congregatione vestra teste Domino devoto animo cum observatione regulæ usque in finem profitemur servare, nisi tantum, quia ignoramus futura, si fortasse causa utilitatis animæ accedat ut per vestrum comiatum discedamus, aut etiam illud si contra voluntates nostras, quod absit, separemur a principibus vel a barbaris; & ipsum si fuerit factum, in quantum possumus, semper ad ipsam congregationem revertere faciamus, & sub sancto ordine perseveremus. in reliquo vero per nullum ingenium de prædicta congregatione vestra vel jugo sanctæ regulæ seu de potestate obedientiæ vestræ nullam habeamus licentiam nos abstrahendi aut contradicendi. Quod si instigante antiquo hoste aut voluntate nostra propria hoc facere tentaverimus, in nullis modis hoc vindicare valeamus, sed ubicunque nos Missus vester aut aliquis ex congregatione vestra invenerit, etiam nobis nolentibus, in ipsa vestra sancta congregatione Deo auxiliante per vosmetipsos faciatis revocare & secundum regulam ibidem nos dijudicare, ut diebus vitæ nostræ sub divina regula & regimine vestro perseveremus; qualiter in die judicij ante tribunal æterni judicis ipso adjuvante salvus nos repræsentare possitis. Et quicunque contra hanc petitionem, quam nos bona voluntate scribere rogavimus & subter firmavimus, per quemlibet modum agere aut infrangere voluerit, in primis sciat se a Deo damnandum, quem irritat, & insuper secundum canonicam institutionem a communione omnium fratrum sit extraneus usquequo de hac causa ad veram emendationem perveniat. Manus nostræ subscriptione ad honorem Domni & patroni nostri sancti illius hanc petitionem volumus roborare.

Ipsa promissio.

XXXIV. Ego ille, Domne Abba ille, obedientiam vobis secundum regulam sancti Benedicti, juxta quod in ista petitione continetur, quam super istud altare posui, coram Deo & sanctis ejus, in quantum mihi ipse Deus dederit adjutorium, Deo & vobis promitto custodire, & in quo possum ipso auxiliante conservo. Amen.

Exemplar promissionis sicut solebant antiqui monachi regulam promittere. [Col. 597.]

XXXV. In nomine Domini. Promitto me ego ille in sacro monasterio beati martyris sive confessoris illius secundum instituta beati Benedicti coram Deo & sanctis angelis ejus, præsente etiam Abbate nostro illo, omnibus diebus meis in hoc sancto monasterio amodo & deinceps perseveraturum & in omni obedientia, quodcunque mihi præceptum fuerit, obediturum. Ego ille hanc promissionem a me factam manu propria coram testibus scripsi & roboravi.

In-

Baluz. Edit. Tolos. T. II. Col. 577.

Indiculus pro monacho qui fugerit de monasterio.

XXXVI. Domino illi ille. Suggerentes sanctitati vestræ, certi de vobis quia veritatem animosa pietas non recusat, nec fides recta aliquando patitur quamcumque jacturam. De cetero cognoscatis quod noster frater ille, qui in monasterio nobiscum fuit nutritus, tonsuratusque est, obedientiam coram Deo & sanctis ejus ac stabilitatem promisit, atque in nostra clericatus officio ipse ordinatus est, hoc ipsum oblitus discessit a nobis & rediit post satanam, sicut reverti solet canis ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti, & nunc honorem seculi diligens, divitiis ac terrenis rebus sectans, vobiscum degens. Vos tamen scitis quicquid sacrum divina lumina verbis eloquio sensuque docent, quod nemo mittit manum in aratro, aspiciens retro, aptus est regno Dei. Nec vobis latet quid facere canones de hac re commendent, vel regula atque tractatores sancti exposuerunt. Hæc enim vos cuncta relegentes, memoriter retinetis quod animo sitienti bibistis. Nam sancta synodus Nicæna ordinat ut siquis in monasterio nutritus usque ad summum studium fuerit, & postmodum discesserit, nisi revertatur, desertoris crimine damnetur. Et iterum: *Si quis susceperit monachum alienum, ambo excommunicandi sunt.* Canones vero Chalcedonenses ita præcipiunt, ut monachus in oratione & jejunio permaneat in loco in quo renuntiavit seculo. Desertem vero excommunicatum esse decreverunt. Canones autem Agathenses ita pronuntiant: *Monachum nisi per Abbatis sui permissum ad alterum monasterium migrantem nullus tenere præsumat.* Canones vero Augustidunenses ita statuunt, ut nullus monachum alterius absque permisso Abbatis sui præsumat retinere. Regula namque sancti Benedicti, quam ipse promisit in omnibus custodire, ita edisserat: *Sciens se lege regulæ constitutum, quod ei ex illa die non liceat egredi de monasterio nec collum excutere de sub jugo regulæ.* Et paulo post: *nec ex illa die proprij corporis potestatem se habituram sciat.* Quid multa replicem? Vos sensibus doctis nitimini. Nec mihi pluribus verbis opus est vobis scribere. Quæcunque enim a me potuerunt dici, hæc jam divina gratia vobis contulit. Oportet namque ut doctrinæ jungatur vita fidelis. Agnosce gravius non observanda nocebit. Vos autem secundum datam a Deo vobis sapientiam facite eum ad locum unde exivit reverti, ut agat pœnitentiam. Scientes autem quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, & operit multitudinem peccatorum. Nec vobis decet hominem perverso ambulantem secundum desideria cordis sui auxilium præstare ut magis eat in interitum. Sed auferte malum ex vobis: quia qui tangit picem, conquinabitur ab ea. Et nec abscondere potest homo ignem in sinu suo ut vestimenta illius non ardeant, aut ambulare super prunas ut non comburentur plantæ ejus; sic qui consenserit iniquitatem non erit mundus. Isti, qui excommunicatus est, nolite ei communicare, ne bonorum vestrorum præmia amittatis; sed cum sanctis patribus, qui hujuscemodi hominem excommunicaverunt, partem habere mereatis. Et ubicunque fuerit, Abbati suo auctoritate canonum revocetur. Canon Chalcedonensis: *Non liceat Clericum conscribi simul in duabus Ecclesiis, & in qua ordinatus est, & ad quam profugit quasi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad Ecclesiam in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodo ministrare. Eos vero qui ausi fuerunt ex his quæ sunt prohibita perpetrare, a proprio gradu recedant.* Et ne quis Clericus qui derelicta Ecclesia sua, nulla causa existente probabile, vagatur, per alias Ecclesias suscipiatur in communionem. Canon Aurelianensis. Ministri in quibuscunque locis ordinati fuerint, pervagati, ubicunque inventi fuerint, cum auxilio Episcopi tanquam fugaces sub custodia revocentur. Et reum se ille Abbas futurum esse cognoscat qui hujusmodi personas non regulari animadversione distrinxerit, vel qui monachum suscepit alienum.

Concil. Chalced. c. 4.
Concil. Agath. c. 27.
Canones S. Leodegarij c. 10. Col. 578.
Regula S. Bened. c. 58.
Concil. Chalced. c. 2.
Conc. Aurelian. I c. 2.
Concil. Agath. c. 27.

Col. 579.

Qui monasterium in proprio ædificat, qualiter chartam faciat.

XXXVII. Antiqua legum auctoritas & Principum decreta sanxerunt ut unusquisque, dum manet in corpore, de propria quam possidet facultate voluntatem suam literis inserat, ut perennis temporibus inviolata permaneat. Quapropter dum non habetur incognitum qualiter ego ille una cum consensu Galliarum Pontificum in re mea propria, quæ ex successione parentum meorum mihi obvenit, monasterium in honore sancti illius ædificavi in loco nuncupante illo, in pago illo, in fine illa, & constituimus ibi Abbatem nomine illum, qui ibidem sanctum ordinem Deo auxiliante gubernare faciat & suis monachis ibi constituat, & per ejus ordinationem ipse sanctus ordo perpetualiter sit institutus & conservatus. Propterea donamus & donatum in perpetuum esse volumus ad jam nominato monasterio sancti illius vel ad Abbate illo ipsum locum ubi ipse monasterius est constructus, cum omnibus adjacentiis & appendiciis suis & locella seu colonicis in villas illas in pago illo. Ista omnia quæ superius memoravimus, cum omnibus adjacentiis vel appendiciis eorum, quantumcunque ibidem tenere vel possidere videmur per quolibet adtracto, totum & ad integrum cum omni suprapposito ad die præsenti in honore sancti illius pro remedium animæ meæ vel æterna salute dedimus, cum domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, libertis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, strumenta chartarum, libris, vel vestimenta, seu ministeria Ecclesiæ, mobilibus & immobilibus, omnem rem inexquisitam, quicquid dici aut nominari potest, totum & ad integrum ad suprascripto monasterio vel jam dicto Abbati cum monachis suis perpetualiter protegente Domino tradimus ad possidendum. Et dum omnes Præsules & nobiles personæ agnoscunt & comprovincialibus nostris cognitum est quod ego ille in mea repropria jam nominatum monasterium ædificavi vel cœnobiolo sancto ibi constitui propter Deum, vel quicquid exinde facere volo, præsenti tempore in omnibus mihi maneat libera potestas, propterea per præsentem paginam cum consensu supra memoratorum Pontificum constituo ut nullus Episcopus alius civitatis, aut Archidiaconus, vel quilibet ex clero, aut actores Ecclesiæ, nullum ibidem præsumant exercere dominatum, non ad mansionaticos aut repastos exigendo, non ad ministeria describendo, non ad Abbatem mittendo. Cum vero necesse fuerit chrisma petere, tabulas aut altaria consecrare, sacris ordinibus benedici, Abbas vel monachi ibidem consistentes, a quocunque de sanctis Episcopis sibi elegerint qui hoc agere debeat,

Col. 580.

Baluz. Edit. Parif. T. II. col. 380.

licentia sit eis expetere, & illi hoc benedicere vel consecrare. Si vero caritate exigente Pontifex quilibet ab Abbate loci illius ibi fuerit invitatus, simpliciter quæ ei a fratribus offeruntur accipiat, nulla exenia vel munuscula amplius eis quærat, neque de omnibus rebus ipsius monasterij nullam habeat potestatem. Cum vero Abbas ipsius loci acceperit transitum, quemcunque de semetipsis monachi ibidem habitantes secundum regulam sancti Benedicti meliorem invenerint, ipsum Abbatem ibidem constituant. Quod si ipsi de seipsis talem non invenerint, cum communi consilio illi sanctiores monachi aliunde regularem Abbatem, qui eos sub regula sancti Benedicti regat, elegendum in eorum maneat potestate. Quod vero Deus avertat, ne ibi sanctus ordo tepescat, B & ipse Abbas hoc emendare non prævalet aut negligit, potestas maneatur ipsis monachis ubicunque in propriis monasteriis rectius & sanctius secundum regulam sancti Benedicti invenerit, expetere, & per eorum salubre consilium ipsum sanctum ordinem regulariter emendare. Quod si Pontifex vel aliquis ex ecclesiasticis ministeriis quislibet vel aliqua emissa persona contra ipsum Abbatem vel ejus congregationem de supradictis ordinibus vel benedictionibus vel de rebus meis propriis monasterij per qualecunque strumento aut quocunque modo ad ipsam casam fuit vel inantea fuerit delegatum, additum, commutatum, vel concessum, vel quicquid ad ipsum monasterium vel ad eorum homines pertinet, aliquid calum- C niare aut inquietare vel per quodlibet ingenium minuare tentaverit, a glorioso Domno, quem tunc Deus regnum Burgondiæ gubernare permiserit, hoc protinus emendetur. Precor igitur glorioso Domno qui est temporibus modernis, & futuris successoribus Deus regnum Burgundiæ gubernare permiserit, & per Dei tremendum judicium adjurare præsumo ut præsentem paginam vel facta mea ex jamdicto cœnobiolo meo sua fortitudo contra omnem adversitatem pro mercede sua

Col. 381.

post Deum jubeat defensare atque solidum in omnibus custodire, ut nullatenus ab infestatione malorum hominum possit inrumpi, sed delectet ibidem Abbati vel sacerdotibus seu monachis ibidem consistentibus pro vita ipsius & filiorum ejus D vel exercitu & omni populo catholico quieto ordine Dominum supplicare. Si quis vero.

Qualiter privilegium tendatur.

XXXVIII. Domnis apostolicis præsentibus temporibus & futuris, quicunque sub fide catholica pastorali sectantur officia, ille Episcopus Christi humilis. Opportunum est etiam ut Deum timentes propter ventura futuraque judicia diligentibus Deum bonum operare, quatenus qui Pontifex vocatur in populo, timentibus Deum succurrat affectus; ut qui serulum caleant & Christo servire desiderant, per consensum pastoris quieti ab omnibus infestationibus vivant. Quapropter dum non habetur incognitum qualiter monasterio in pago illo, qui dicitur ille, quem illuster vir ille in alode proprio construxit, & pro totius defensionis studio per suam epistolam ad præcellentissimum Domnum Regem Burgundiæ ipsum monasterium aspicere decrevit, ut communis mercis illius pro fundamento & regale clementia pro defensionis auxilio crescat apud Deum, & nobis jamdicto Domno glorioso Regi illo opportunum est petere ut privilegium monachis ibidem habitantibus deberemus largire, ob hoc maxime quia solet contingere ut morientibus religiosis Episco- A pis, pastoralem locum suscipiant seculares, & res quæ pauperibus fuerunt condonatæ magis per gasindos quam per sacerdotes dispergantur, & ecclesiastica vita neglecta conlata bonorum magis per venatores & canes &, quod est gravius, per meretrices expendantur, vel religionis norma distructa levitate laicorum secularia injuste consentiantur, & per eorum iniqua consilia monachorum vitam conturbare præsumant. Propterea ergo ab hac parte semper Christo propitio directore dirigentes communi voluntate ille Episcopus & ceteri consensimus ut in eis privilegium claro animo confirmaremus. Statuentes ergo jubemus sub testimonium sanctæ Trinitatis & pretium sanguinis Christi coram Deo & angelis atque ar- B changelis ut de prædicto monasterio illo vel quicquid ibidem tam regio munere quam privatorum vel quibuslibet rebus atque corporibus est conlatum aut inantea conlatum fuerit, ut nullam exinde Episcopus civitatis illius habeat potestatem,

Col. 382.

neque Archidiaconus illius vel ministri & actores Ecclesiæ, aut quislibet ex clero in rebus prædicti monasterij nullum præsumat habere principatum in nullam omnino rem quod dici aut nominari potest, non pro pasto exactandum, non pro mansionaticos requirendum, non pro totius omnino re repetendo, non pro Abbatem constituendo, non pro ministeria discribendo, non pro altaria aut tabulas consecrando, non pro sacros ordines dedicando, illius civitatis Episcopus nul- C lum ibidem præsumat habere accessum, nisi forsasse per communem consensum Abbas vel ipsa congregatio eum caritatis gratia pro sanctæ vitæ meritis crediderit evocandum. Et si fortasse ab eis fuerit evocatus, non hoc in consuetudine vertat, nec munera exinde requirat, sed simpliciter quæ a fratribus sibi fuerint oblata; & expleto caritatis officio, ad propria, sicut de reliqua Regis domo, cum pace discedat; quia dignum est ut quod Rex hujus seculi cum suis proceribus pro commune salute voluit esse constructum, sub integro privilegio sit in perpetuum a calumniandi occasionibus conservatum. Confirmamus igitur jure perpetuo ut cum Abbas ipsius cœnobij de hac vita migraverit, quemcunque sibi monachi ibidem D habitantes secundum Deum elegerint, absque ullo arbitrio civitatis ipsius antestitis ipsi sibi monachi pastorem instituant, qui eorum sacrum ordinem instanter adtendat. Cum vero fuerit opportunum Ecclesiam dedicare, aut sacros ordines benedici, vel tabulas consecrare, quemcunque de religiosis Episcopis Abbas ipse vel monachi sibi voluerint invocare, in eorum maneat potestate. Et si, quod absit, ibi ordo sanctus tepescat, & Abbas monasterij hoc per se emendare neglexerit, aut etiam ipse cum monachis statuta regularia servare contempserit, etiamsi vix pauci videantur de monachis quorum religio in Christo proficiat, potestas illis maneat quemcumque sibi elegerint de proximis monasteriis quem rectius & E sanctius secundum regulam sancti Benedicti invenerint expetere, ut eorum salubri consilio studeant sanctum ordinem revocare. Statuimus etiam mulierum accessus intra portas monasterij nullatenus fiat. Si quis itaque constitutionem præsentem pro quocunque conludio mutare conaverit, reus omnipotenti Deo effectus a pace Chri-

Col. 383.

stianorum omnium habeatur extraneus, & indissolubili anathematis vinculo vinctus sortem damnationis Iudæ proditoris incurrat. Quod privilegium ut in perpetuo temporo conservetur, stipulatione subnixa, manu propria.

In

Balm. Edit. Parif. T. II. Col. 583.

In Dei nomine. Incipit epistola quæ formata dicitur sive commendatitia.

XXXIX. Reverentissimo atque religiosissimo & a nobis cum summa veneratione nuncupando illi Episcopo ego ille extremus sub pontificali officio Deo famulantium perpetuam in Domino Iesu opto salutem. ΤΥΑ. ΤΑ ΑΑΑΛ ΒΛΧΧV. Præsens frater noster ille petiit ab extremitatu nostra licentiam ad vestram almitatem proficiscendi atque vobiscum sive cum vestris habitandi. Cui & nos benivola mente & fraterno affectu, non solum ei copiam ad vos veniendi non negavimus, verum etiam ut a vobis sive a vestris gratifice suscipiatur exposcimus. Et si vobis B placuerit ut aut in gradu quem modo tenet sacris altaribus ministret, aut ad altiorem gradum promoveatur, nostro sive nostrorum testimonio suscepto, id ei facere licest; quippe qui nihil in eo tale noverimus quo id faciendi ei licentia denegetur. Bene namque in Ecclesia in qua hactenus fuit educatus, bene conversatus, hoc nobis de se sive de suu vita ostendit ut, in quantum humana fragilitas scire potest, administratione sacrorum ministeriorum non sit indignus. Nos itaque, ut homines divini sensus inscij, & arcanorum ignari, præbemus de fratre quale scimus testimonium. Deus est enim quem occulta non fallunt, & qui omnium secreta rimatur,

1. Reg 16. juxta illud: *Homo videt in facie, Deus autem in* C *corde*. Has ergo litterulas ideo illi petere & nobis facere libuit ut ille non solum pro profugo aut abjecto non habeatur, verum etiam nostræ humanitatis & caritatis commendatione, a vestra fraternitate libentissime suscipiatur. ΑΜΗΝ. XCVIII. Salus æterna, quæ Christus est, & in hoc præsenti tempore vobis longævam salutem & in futuro cum sanctis & electis sempiternam largiri dignetur. Amen. DCXCIV.

Item alia.

XL. In nomine Patris Π & Filij Υ & Spiritus sancti Α. Ille Episcopus venerabilibus Præsulibus illis carissimis nobis patribus & confratribus D pacem omnem & salutem sempiternam. Audientes præsentem Ecclesiæ nostræ filium illum, in

Col. 584. eadem quoque natum, nutritum, atque eruditum, & usque in presbyterii dignitatem a nostro prædecessore provectum, vobis vestræque Ecclesiæ necessarium esse & utilem, mutua caritate & fraterna compassione destinamus eum vestræ paternitati, ut in omnibus, sicut ex vestris uno, illo quoque utamini in Christo, hoc scientes, quia nullius malæ famæ apud nos usque nunc fuit, vita honestus, moribus simplex. Scientia quidem non extollitur a nobis: quia nec potest Homerica, sed, ut ita dicamus, ut in pluribus non civilibus sed exterioribus vulgo egonica. Et E quia non divisa sed unica est Ecclesia Christi, non multiformis, sed concors, inter nos etiam quædam familiaritas præ aliis familiaritatibus animata, decet omnino ut & vos utamini nostris ut vestris, & nos vestris ut nostris. Hæc omnia invicem agamus in Christo Iesu Domino nostro. Et ut hæ nostræ humilitatis litteræ de præfato fratre vestræ caritati missæ non fictæ, sed fixæ, non ventosæ, sed firmæ comperiri valeant, Græcos apices, quos ecclesiasticus mos in hujusmodi rebus agendis decrevit, constituit, & obtinuit, subter addere cum numeris ad se pertinentibus curiose decrevimus, hoc est, primos quos jam

A superius posuimus Patris Π, Filii Υ. Spiritus sancti Α, qui exprimunt numerum octogensrium quadringentesimum & primum, Petri quoque Apostolorum principis primam Π qui habet numerum, ut jam dictum est, octogenarium. Nostri quoque nominis primam, vestri secundam, accipientis tertiam, nostræ quoque civitatis, de qua scribitur, quartam, & vestræ, ad quam scribitur, quintam, Indictionis quoque præsentis anni numerum, & summam utrinsque numeri. Addidimus præterea seorsum in conclusione epistolæ universa præfata, claudentes nonagenarium & nonum numerum, qui secundum Græca elementa significat. Orate pro nobis orantibus pro vobis. Amen.

Item adhuc alia.

XLI. Clarissimo in Christo atque sanctissimo fratri illo Episcopo itemque ille indignus Archiepiscopus in Domino salutem optat. Præsens denique Presbyter ille nomine ad nostram confugit exiguitatem, nobis rememorans qualiter ancestor noster Domnus Ioseph eum ordinavit per deprecationem Fredegisi Abbatis in titulo sancti Martini in villa quæ dicitur illa, & recordans quod nos in ipso die suæ ordinationis eum inquisivimus. Ideo ad vestram misimus ipsum prudentiam, ut in vestra Col. 585. illi licitum sit suum peragere parrochia officium. Et ut certius credatis a nobis ipsum ordinatum, hanc epistolam, quam formatam dicimus, concludimus eo tenore ut credimus a sanctis patribus constitutum esse, id est, primam litteram Patris & Filij & Spiritus sancti, ut in nomine ipsius condita conservetur. Item primam litteram Petri ponimus, qui primus Apostolorum fuit, quæ, ut transtulimus, LXXX. significat. Ponimus ad nostrorum nominum litteras loci quamvis diversorum ordine tamen ut constitutum est, id est, me indignum primam litteram, vestri gloriosi secundam, tertiam civitatis nostræ de qua mittitur, quartam vestræ urbis ad quam mittimus. Addidimus Indictionem quæ est. ΑΜΗΝ. quod nonagenarium nonum exprimit. Valete in Domino.

Item adhuc alia.

XLII. Reverentissimo almifluæque religiosa cultu sincerissimo sanctæ illius sedis Archiepiscopo vel Episcopo Adventius reverendæ Mettensis Ecclesiæ ac plebis ipsius humilis famulus in Christo pastorum principe mansuram cum gaudio prosperitatis & perpetuitatis gloriam. Decreta sanctorum CCCXVIII. patrum Nicæa constitutorum saluberrima servantes, Deo dignam piamque fraternitatem vestram canonice aggredimur, & sub nomine formatæ epistolæ reverenter vestram sanctitatem adimus, vobis videlicet intimando quia præsenti Presbytero vel Diacono seu Subdiacono nomine ill. has dimissorias dedimus litteras, quem in nostra diocesi ecclesiastice educatum de ordine clericatus ad illum proveximus gradum, ut his canonicis munitis apicibus, cum nostra licentia ei in vestra parrochia sub defensione ac regimine vestræ caræ dilectionis degere liceat, & ut eum, si morum probitas & doctrinæ dignitas suppetit, ad ecclesiasticos ordines promoveatis fideliter annuimus, & in sinu sanctæ matris Ecclesiæ canonice fovendum ac regendum committimus. Hanc ergo epistolam Græcis litteris hinc inde munire decrevimus, & anulo Ecclesiæ nostræ bullare censuimus. Christus pastorum princeps fraternitatem vestram ad custodiam sui gregis diu nobis conservet incolumem. Amen.

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 585.

Col. 586.

Exemplar libertatis.

XLIII. Anctoritas ecclesiastica patenter ammonet, insuper & majestas regia catholicæ religioni assensum præbet, ut quemcunque ad sacros ordines ex familia propria promovere Ecclesia quæque delegerit, in præsentia Sacerdotum, Canonicorum simul & nobilium laicorum, ejus cui subjectus est subscriptione vel manumissione sub libertatis testamento solemniter roboretur. Idcirco ego Adventius annuente Christo sanctæ Metensis Ecclesiæ Episcopus quendam Ecclesiæ nostræ famulum nomen ill. sacris ordinibus oblatum ad altaris cornu nobilium virorum in præsentia per hoc anctoritatis testamentum statuo, ita ut ab hodierno die & tempore bene-ingenuus atque ab omni servitutis vinculus securus permaneat, tanquam si ab ingenuis fuisset parentibus procreatus vel natus, eandemque pergat partem quamcunque volens canonice elegerit, ita ut deinceps nec nobis neque successoribus nostris ullum debeat noxiæ conditionis servitium. Sed omnibus diebus vitæ suæ sub certa plenissimaque ingenuitate, sicut alij cives Romani, per hunc manumissionis atque ingenuitatis titulum bene semper ingenuus atque securus existat. Suum vero peculiare quod habet, aut quod abhinc assequi poterit, faciat inde secundum canonicam auctoritatem libere quicquid voluerit. Et ut hæc ingenuitatis pagina inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria illam roboravimus.

ISONIS

MONACHI SANGALLENSIS FORMVLÆ.

Traditio ad monasterium.

XLIV. Humano genere peccatorum maculis sauciato atque ob culpam inobedientiæ a paradisi gaudiis dejecto, inter cetera curationum medicamenta etiam & hoc Deus mundo remedium contulit ut propriis divitiis homines suas animas ab inferni tartaris redimere potuissent, sicut per Salomonem dicitur: *Redemptio animæ viri, propriæ divitiæ ejus.* Hinc & per semetipsam divina clementia in evangelio hortatur dicens: *Date, & dabitur vobis.* Et iterum: *Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis.* His igitur atque aliis scripturarum ammonitionibus ego Wolfhugi compunctus trado atque transfundo ad cœnobium sancti Galli, ubi Grimaldus Abbas præesse dinoscitur, quicquid in pago Turganvensi in loco Rammisperage nominato proprio sudore Staricholfus adquisivit, & cum manu advocati sui Richmari ad prædictum cœnobium contradidit, mihique & legitimæ meæ procreationi sub ea ratione possidendum dereliquit ut censum exinde annis singulis persolvamus, id est, duos denarios vel duos maldros de grano. Si autem ego illas redimere velim, cum uno solido id agam. Si vero ego illas non radimam, legitimi heredes mei sub prædicto censu eas possideant. Si autem hoc evenerit ut legitimi heredes mei deficiant atque in sua ingenuitate non permaneant integerrime, statim ad prædictum redeant cœnobium perpetualiter possidendum, nullusque eas ulterius licentiam abstrahendi habeat, sed pro remedio animæ meæ necnon & Staricholfi semper illuc sint deligatæ, cum pratis, pascuis, silvis, marchis, viis, aquis, aquarumve decursibus, cultis & incultis, mobilibus & immobilibus, quicquid dici vel nominari potest. Hanc autem traditionem ideo ego facere volui quia illa prior traditio quam Staticholfus fecit, non perfecta nec litteris fuit mandata. Quod si ego ipse vel ullu opposita persona contra hanc traditionis chartulam venire tentaverit, auri uncias tres, argenti pondera quinque ad ærarium Regis coactus persolvat, & effectum quem inchoavit non perficiat, sed hæc charta stabilis & firma permaneat, cum stipulatione subnixa. Actum in ipso cœnobio sancti Galli, præsentibus istis quorum hic signacula continentur. Signum Wolfhugi, qui hanc traditionem fecit. Sig. Heitar. † Amalune. † Witigouvo. † Tagibreht. † Ricman. † Enno &c. Ego igitur Iso inmerens monachus rogatus scripsi & subscripsi. Notavi diem dominicum IV. Kal. Iun. an. XIII. regni Lodoici, sub Odalrico Comite.

Prov. 13. Luc 6 & 11. Col. 587.

Item alia.

XLV. Ego in Dei nomine illa cum manu advocati mei nomine illo trado ad monasterium sancti illius mancipia totidem, quorum hæc sunt nomina. Sed extra hos unum servum emptitium nomine illo. In ea videlicet ratione ut ea habeam tempus vitæ meæ, censumque annis singulis solvam, id est, tantum. Et si redimere voluero, cum tanto redimam. Illum vero suprsnominatum servum nomine illo in eundem censum habeam tempus vitæ meæ. Et si redimere voluero, cum tanto pretio redimam. Post obitum vero meum, si ante non redimero, omnia ad jamdictum monasterium redeant perpetim possidenda. Si quis vero contra hanc chartulam traditionis venira atque inrumpere tentaverit, illa multa componat sicut in lege Alamannorum continetur. Actum in illo loco publice &c.

Col. 588.

Præstaria.

XLVI. Christi enim favente clementia ille Abbas monasterij illius sancti. Convenit una cum consensu fratrum nostrorum ut illa mancipia, quæ nobis ille de illo loco tradidit, et iterum per præstarium repræstaremus, quorum hæc sunt nomina, illum & ejus sobolem his nominibus, sed extra hos unum servum emptitium, in ea videlicet ratione ut ea habeat tempus vitæ suæ, censumque annis singulis inde solvat, & si redimere voluerit, cum illo pretio redimat. Illum vero supranominatum servum illum in eundem censum habeat tempus vitæ suæ; & si redimera voluerit, cum illo pretio redimat. Post obitum vero ejus omnia ad supradictum monasterium redeant perpetim possidenda, si ante non redemerit. Actum in ipso monasterio publice, præsentibus istis quorum hic signacula continentur. Signum Decani, Præpositi, Cellarij, Sacratarij, Portarij, Hospitarij, Camerarij. Sig. aliorum testium. Ego itaque ille scripsi & subscripsi. Notavi diem illum, illa data, anno illo illius Imperatoris, sub illo Comite.

Vindicatio traditionis.

XLVII. Dum constet plurimis quod a quodam homine nomine illo advocatus cœnobij sancti illius, pro rebus quas ille in illo loco suas ad partem jamdicti monasterij contradidit, frequenter pro illis rebus interpellatus est. Qua ex re utrinque complacuit atque convenit ut devitandæ deinceps causa contentionis præfatæ res, pro quibus nos & advocatum nostrum interpellat, ad nos pleniter id est ad potestatem monasterij redeant perpetim possidendæ, accipiatque a parte ejusdem monasterij aliquo territorium in confinio villæ illius

Baluz. Edit. Parif. T. II Col. 588. lius oomioe uuncupata, hoc est, totidem juchos, A illo in villa uuncupata juchos & de pratis ad carradas, fub tali conventione ut etiam deinceps neutra ullam inquietudinem feu repetitionem moliatur. Quod fi inchoatum fuerit, fit tunc pars alteri tantum culpabilis quantum expetit, & quod malo iogenio repetit evindicare noo valeat, fed præfens conventionis chartula perennem obtioeat vigorem, ftipulatione fubnexa. Actum in illo loco publice. Signum illius Abbatis & advoeati fui il- *Col. 589.* lius, qui hanc conventionis chartulam perpetraverunt. Sig. Decani, Cuftoria, Præpofiti, Cellerarij, Portarij, Camerarij, Hofpitarij. Sig. aliorum teftium. Ego itaque ille rogatus fcripfi. Notavi diem illum, in illa data, anno illius Imperatoris, fub illo Comite.

Charta commutationis.

XLVIII. Omne namque quod inter partes diverfas bonis moribus fanifque confiliis fuerit diffinitum, necesse eft propter jurgia futura fubiciends fuccedentibus temporibus fubfcriptioois vinculo conligare. Sic itaque complacuit atque convenit inter illum Abbatem cum advocato fuo feu cœnobij illius feu inter alios feculares inter illum & illum ut fimillas firmitates parique tenore cooferiptas cambij fui emitterent, quas & emiferunt. Ipfum autem cambium in eafdem firmitatis emiffiones nomioatim vifum eft nobis iofèrendum. Deinde namque memoratus Abbas feu alius cum manu advocati fui jamdicto homini illo in villa nuncupata juchos & de pratis ad carradas ad jus pertineos fancti illius, & accepit ab illo in villa uuncupata juchos & de pratis ad carradas, ea duntaxat ratione ut pars utraque acceptæ jus cambitionis deinceps inconvullum & inviolabile perennibus temporibus abfque ullius inquietudine vel repetitione poffideat; ficque pari diffinitione fanxerunt ut fi pars quælibet exin *Col. 590.* calumniam ingerere, hoc eft, fi aut memoratus Abbas feu fucceffores ipfius five jamdictus ille vel illius heredes aliquam repetitionem moliri tentaverint, fit tunc pars parti tantum culpabilis quantum repetere præfumpferit, & io ærarium Regis B auri uncias tres cogatur impendere, fed nihilominus præfens emiffio cambij hujus perpetim fui vigoris obtineat firmitatem, ita duntaxat fi Imperatoris clementiæ complacuerit. Actum in illo loco, præfentibus iftis. Signum illius Abbatis & advocati fui illius. Signum illius Decani. Signum Præpofiti. Signum Cellarij. Signum Cuftoria. Signum Portarij. Signum Camerarij. Signum Hofpitarij. Sig. aliorum teftium. Ego itaque immerens Diaconus anno illo Imperatoris fcripfi & C fubfcripfi. Notavi diem illum, illam datam, fub illo Comite. Amen.

Conftitutio dotis.

XLIX. Dulciffima conjnx mea atque amantiffima nomine illo, ego in Dei nomine ille. Sompfit mihi confilium atque complacuit ut ego te mihi in conjugium accepiffem. qood ita & feci. Propterea dono tibi dotem, ficut noftris utriufque complacoit amicis tibi donare, in pago illo, in illo loco, in villa uuncupata, id eft, rectam curtem cum fepe circumcinctam &c.

Col. 591.

FORMVLÆ ANTIQVÆ

DE EPISCOPATV,

Quarum olim ufus fuit fub primis Regibus.

INCIPIVNT CAPITVLA.

1. *Cleri plebifque viduatæ civitatis preces ad Regem pro Epifcopo inftituendo.*
2. *Præceptum Regis de epifcopatu, ad epifcopum defignatum.*
3. *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut defignatum Epifcopum ordinet cum fuis comprovincialibus.* *Col. 581.*
4. *Indiculus alter ad Epifcopum, pro eadem defignati Epifcopi ordinatione.*

Cleri plebifque viduatæ civitatis preces ad Regem pro Epifcopo inftituendo.

I. SVggeftio piiffimo ac præcellentiffimo Domino ill. Regi a fervis fuis quorum fubfcriptiones & fignacula fubter tenentur inferta. Principalitatis &c. *ut fupra col.* 258.

Præceptum Regis de epifcopatu, ad Epifcopum defignatum.

II. Ille Rex illuftri viro ill. aut venerabili viro ill. Dum juxta Apoftoli dictum omnis poteftas fublimatur a Domino &c. *ut fupra col.* 351.

D *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut defignatum Epifcopum ordinet cum fuis comprovincialibus.*

III. Domino fancto fedis apoftolicæ dignitate colendo in Chrifto patri ill. Epifcopo ill. Rex. Credimus jam ad veftram reverentiam perveniffe fanctæ recordationis &c. *ut fupra col.* 258.

Indiculus alter ad Epifcopum, pro eadem defignati Epifcopi ordinatione.

IV. Ille Rex viro apoftolico ill. Epifcopo. Quamlibet nos ad adminiftraodum guberoandumque rerum ftatum præcelfis occopationibns regiæ follicitudinis caufa conftringat &c. *ut fupra col.* 257.

Col. 191.

FORMVLÆ DIVERSÆ IN EPISCOPORVM promutionibus usurpatæ post restitutam electionum libertatem.

INCIPIVNT CAPITVLA.

Col. 193.

Epistola Hincmari Metropolitani ad Regem, ut clero & plebi Silvanectensi novi Episcopi electionem permittat, & Visitator designet qui præsit electioni.

I. DOmino Karolo Regi glorioso sit semper salus & vita. Septimo Idus Iunij, circa horam secundam, venerunt tres Clerici & duo laici Silvanectensis Ecclesiæ ad exiguitatem meam, innotescentes eandem Ecclesiam, fratre & consacerdote nostro Erpoino defuncto, viduatam esse pastore, ferentes etiam ipsius Ecclesiæ tam cleri quam plebis petitionem ut eis pastur secundum sacras regulas tribuatur. Quos interrogavi si verbum haberent de pace cleri & plebis Ecclesiæ ipsius ex aliqua designata persona. Qui responderunt se non aliam petitionem ex parte sociorum suorum adferre nisi ut apud solitam misericordiam vestram liberam illis ac regularem electionem obtinere satagerem: quatenus secundum sacras regulas ille, canonico Visitatore directo, ab omnibus Ecclesiæ ipsius alumnis valeat eligi cui debeat ab omnibus obediri. Ego autem licet, ut præfatum est, sacerdotem vestrum Erpoinum per fratrem Hildeboldum compresbyterum nostrum viii. Idus Iunii defunctum audierim, non tamen statui antea dominationi vestræ quicquam inde suggerere aut pro eadem Ecclesia postulare priusquam secundum regularem morem ab ea legatos acciperem. quia, ut Leo in decretis suis dicit, *si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus providenter scienterque curandum est ut in domo Domini nihil sit inordinatum nihilque præposterum, quanto magis elaborandum est ut in electione ejus qui supra omnes constituitur non erretur? Nam totius familia Domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non sit in capite. Vbi est illa beati Pauli Apostoli per spiritum Dei emissa præceptio, qua in persona Timothei omnium Christi sacerdotum numerus eruditur, & proinde unicuique nostrum dicitur, Manus nemini cito imposueris, neque communices peccatis alienis.* Vnde religiosa sapientia vestra inter alia hæc duo decreta beati Leonis sagacissime ponderabit, quibus dicit ut in domo Domini nihil sit inordinatum nihilque præposterum. Quæ si idem sanctus & sapiens ita aperte non poneret, subtilitas intellectus vestri sufficienter enuclearet. Propterea Domine reverentissime ac clementissime, dignetur mihi dominatio vestra litteris suis significare quem vultis de coepiscopis nostris ut ei ex more litteras canonicas dirigam, & officio Visitatoris officio fungens in eadem Ecclesia electionem canonicam faciat, & aut per se aut per litteras suas vicario suo deferente, eandem electionem cum decreto canonico singulorum manibus roborato ad me referat, ut per me ipsa electio ad dominationis vestræ discretionem perveniat. Et quia in domo Dei, ut ex verbis Leonis præmisimus, nihil auctoritas patitur inordinatum esse nihilque præposterum, cum vota concordia cleri ac plebis in electione regulari vel vestræ dominationis consensum cognoverimus, litteras metropolitanæ auctoritatis super electionem certæ personæ ad coepiscopos Remorum diœceseos dirigemus, certum diem & locum eis designantes quando & quo ad ordinationem ipsius electi aut ipsi conveniant, aut litteras sui consensus per Presbyterum aut Diaconum vice sua transmittant.

Leon. I decreta c. 49.

Col. 194.

1 Tim. 5.

Epistola Hincmari Metropolitani ad Hedenulfum Laudunensem Episcopum, ut Visitatoris officio fungatur in electione Episcopi Cameracensis.

II. Hincmarus sanctæ metropolis Ecclesiæ Remorum Episcopus ac plebis Dei famulus dilecto fratri ac venerabili coepiscopo nostro Hedenulfo salutem. Dilecto fratre ac venerabili consacerdote nostro Ioanne Ecclesiæ Cameracensis defuncto, hortor ac moneo dilectionem tuam, frater carissime, ut ejusdem Ecclesiæ officio Visitatoris nostræ humilitatis metropolitana delegatione suscepto, ad eandem Ecclesiam quantocius studeas properare, ac assiduis hortationibus clerum plebemque Ecclesiæ publice admonere festines ut remoto privato studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetant ac eligant sacerdotem qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & a ve-

Col. 195.

Baluz. Edit. Tolos. T. II. Col. 195.

a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Formam autem electionis, qualiter & qualem eligere debeant, tuæ dilectionis transmitto, quam publice coram omnibus tua solertia relegi faciat, ne de ignorantia se quilibet excusare prævaleat. Quæ electio non tantum a civitatis Clericis erit agenda, verum & de omnibus monasteriis ipsius parrochiæ & de rusticanarum parrochiarum Presbyteria occurrant vicarij, commorantium secum concordia vota ferentes. Sed & laici nobiles ac cives adesse debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi cui debet ab omnibus obediri. Et si post lectionem formæ electionis a nobis per tuam dilectionem eis transmissæ concordes omnes in quamcunque regularem personam invenerts, moneas eos decretum canonicum ab eis fieri ac singillatim omnium manibus roborari; & cum decreto canonico, atque cum tantis qui sufficienter omnium vice testimonium electo ferre possint, cum eis mandavero, eundem electum ad nos adducere curato.

ADMONITIO SIRMONDI.

In altera Hincmari epistola, quam eadem formola scribit ad Hadebertum Silvanectensem ut Visitatoris officio fungatur in electione Episcopi Bellovacensis post obitum Odonis, hoc solum est discrimen, quod sub initium adjecta est mentio consensus regij hoc modo: *officio Visitatoris consensu Domini nostri Ludovici Regis, nostræ humilitatis &c.* Sub finem vero, verbis illis omissis, *cum eis mandavero*, paulo longius excurrit in hunc modum: *eundem electum ad nos adducere tecum examinandum procura. Tua autem dilectio, frater carissime, solerti cura in hac electione invigilet, præsertim cum nobiscum tibi necesse erit ei qui ordinatus est manus imponere, qui bene nosti præceptionem beati Pauli Apostoli per spiritum Dei emissam, qua in persona Timothei omnium Christi sacerdotum numerus eruditur. Proinde unicuique nostrum dicitur: Manus nemini cito imposueris, neque communices peccatis alienis &c.*

Col. 196.

Epistola Hincmari Metropolitani ad clerum & plebem Cameracensem, ut canonicam electionem faciant cum Visitatore sibi designato.

III. Hincmarus sanctæ metropolis Ecclesiæ Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, clero & plebi in parrochia Cameracensi consistenti. Quia defuncto dilecto & venerabili confratre ac consacerdote nostro, patre videlicet ac pastore vestro Ioanne, necesse est ut de eligendo atque constituendo vobis pastore & doctore atque rectore secundum ecclesiasticas regulas votis nostris in unum Domino mediante convenientibus, præmissis jejuniis ac litaniarum obsecrationibus, tractare quantocius maturetis, & exorato eo a quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, quique facit unanimes habitare in domo, ita vos una cum studiis hujus venerandi fratris ac coepiscopi nostri, cui secundum institutionem canonicam Visitatoris officium in Ecclesia cujus amore ac vigore fovemini delegavimus, in electione regulari concorditer uniatis. Talem autem vobis futurum pastorem eligite qui merito vitæ & scientiæ doctrina vobis præesse valeat & prodesse, quique a canonibus sacris non discrepet. De cujus electione decretum canonicum unanimi voto agere & sigillatim omnium vestrum manibus in præsentia hujus Visitatoris vestri roborare satagite.

Epistola Hincmari altera ejusdem argumenti, ad clerum & plebem Bellovacensem, in qua & formam rectæ electionis insinuat.

IV. Hincmarus sanctæ metropolis Ecclesiæ Remorum Episcopus ac plebis Dei famulus clero & plebi in parruchia Belvacensi consistenti. Quia defuncto dilecto vel venerabili confratre ac consacerdote nostro, patre videlicet ac pastore vestro Hodone, electione canonica a Domino nostro Rege vobis solita benignitate concessa, necesse erit ut de eligendo atque constituendo vobis pastore vel doctore atque rectore secundum ecclesiasticas regulas, votis nostris in unum Domino mediante convenientibus, præmissis jejuniis & litaniarum obsecrationibus, tractare quantocius maturetis, & exorato eo a quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, quique facit unanimes habitare in domo, ita vos cum studiis hujus venerandi fratris ac coepiscopi nostri, cui secundum institutionem canonicam Visitatoris officium in Ecclesia cujus amore vel vigore fovemini delegavimus, in electione regulari concorditer uniatis, ut pastore vos diutius destitutos non doleatis. De cujus videlicet a nobis consecrandi Episcopi electione pro imposito nobis ministerio & cura totius provinciæ secundum mysticæ Nicænæ synodi canones delegata fraternitati vestræ auctoritatem divinitus promulgatam intimare satagimus. Primo scilicet, ut decretum sine Visitatoris præsentia nemo conficiat, cujus testimonio Clericorum ac civium possit unanimitas declarari. Deinde, ut de Ecclesia vestra, sive sit in civitate, sive in monasteriis, his disciplinis institutum, & ita apostolicæ formæ convenientem, de Diaconibus vel Presbyteris eligatis vobis, auctore & fautore Domino, consecrandum Episcopum, sicut cum de eligendo atque constituendo Episcopo ageret, Tito & Timotheo Paulus depingit apostolus. Et si, quod absit, de civitatis ac parrochiæ vestræ Clericis ordinandus Episcopus nullus dignus vel idoneus summo sacerdotio, quod evenire non credimus, poterit inveniri, tunc alterum de altera dioceseos nostræ Ecclesia, unde nobis secundum Africanum Concilium sine cujusquam contradictione ordinandi quemquam canonice electum & petitum est attributa licentia, eligere procurate, qui merito vitæ & scientiæ doctrina vobis præesse valeat & prodesse, quique sacris canonibus, præcipue capitulo Carthaginiensis Concilij, qualis debeat ordinari Episcopus, non debeat obviare, & a decretis patrum, Siricij videlicet, Innocentij, Celestini, Leonis, Gelasij, atque Gregorij, quantum patitur humana fragilitas, & poteritis conspicere, non valeat quoquo modo discrepare. Si etiam de alterius diocesi Archiepiscopi vel parrochia Episcopi quempiam vobis notum proficuum & utilem eligere malueritis, necesse vobis erit, cum beneplacito illius Episcopi cujus interesit, & litteris canonicis petitum obtinere, & ad nos illum mediante Visitatore vestro examinandum adducere: quatenus, si congruus sacris canonibus inventus fuerit, vobis ordinetur Episcopus. Ante omnia autem cavete in electione Pontificis malum simoniacæ hæreseos; ne pro dato aliquo vel promissione inlicita, neque pro gratia cujuscunque, vel familiaritate aut propinquitate alicujus, quemquam attentetis eligere; non enim cui nulla natalium, nulla morum dignitas suffragetur, vel qui originali aut alicui conditioni obligatus detinetur; neminem ex laicis neophytum, id est, noviter attonsum, & sine disciplina, vel non per tempore constituta ad ecclesiasticos gradus provectum. Quod ideo specialiter designamus quia cum canones dicant, *Nullus ex laicis ordinetur*, demonstrant quod non de omnibus sit laicis constitu-

Col. 197.

Tit. 1. 1. Tim. 5.

Can. 52.

Concil. Carthag. IV. c. 1.

Col. 198

Baluz. Edit. Paris. T. II. col. 598.

strutium. Neque enim Clerici nasci & non fieri possunt. Sed designata sunt genera de quibus ad clericatum perveoire non possunt. id est, si quis fidelis militaverit, si quis fidelis causas egerit, hoc est, postulaverit, si qois fidelis administraverit, si quis vir ante servivit, si quis publicam pœnitentiam pro culpis criminalibus egit, si quis bigamus vel maritus viduæ fuit, vel si concubinam vel pellicem novit. Cavete oihilominus ne inlitteratum vel alicujus hæreseos peste corruptum, ac aliquorum membrorum damna perpessum, non negotiatorem Clericum, aut inhonestis & turpibus lucris incubantem, aut horrendis quibusdam criminibus implicatum vel diffamatum, vel dæmoniis similibusque passionibus irretitum eligere attentetis, sed domui Dei dignum, fidelem, atque prudentem ministrum & dispensatorem eligite: quatenus interius exteriusque decenter ornatus, formam vivendi vobis religiosa cooversatione demonstret, vel sana doctrina, inter hujus mundi ac tribulationum tenebras recta calla gradiendi sine offensione ad portum salutis lumen manifestare prævaleat, & contra barbaricam infestationem, si, quod absit, acciderit, vobis ferre auxilium prudentia sciat, utilitate valeat, temperantia consulat, & sic exterioribus administret ut interiora non deserat, sic interioribus serviat ut exteriora penitus non relinquat, & ambidexter contemplationi mente inserviat, vitæ activæ servitiis intentus, ut fidelis servus & prudens, conservis in tempore tritici mensuram id est modum verbi fidei probate dispenset, oon solum io prædicationis sermone ac conversationis exemplo, verum in cunctis saluti ac vitæ necessariis necessaria & opportuna provideat. Hujusmodi, quantum Dominus dederit, ipso cooperante, electum cum Visitatore vestro, præsente scilicet confratre nostro, & cum decreto canonico ad humilitatis nostræ sollicitudinem examinandum adducite: quia, ut longe ante nos dictum est, non est facile dimittendus cui est proximus committendus. Prænoscere vos

Col. 599.

denique volo quia si personam a sacris canonibus devium scienter nobis adduxeritis, non solum ex ea Pontificem non habebitis, verum etiam pro illicita electione, ut contemptores canonum, judicium incurretis. Sed & nostro ac coepiscoporum nostrorum judicio refutata rationabiliter electione vestra incongrua, talem secundum Laodicenses canones studebimus eligere qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire: quia

Matth. 7.

sicut bene petentibus dicit Dominus, *Petite & accipietis*, ita & per Apostolum male petentes

Jac. 4.

redarguit dicens: *Petitis & non accipitis, eo quod male petatis*. Petite fratres, ut ut vobis pastorem secundum cor suum tribuat. In cujus electione si non plus temporalia quam spiritualia commoda studueritis attendere, gratiam suæ electionis

ib.

electioni vestræ bonorum operum & piorum studiorum auctor & cooperator studebit accommo-

1. Reg. 16.

dare, qui non sicut homo tantum in facie, sed singulorum corda scrutatur & renes; cui est honor & gloria, potestas & imperium in secula seculorum. Amen.

ADMONITIO SIRMONDI. Huic similis altera in codice Tiliano legitur Herivei archiepiscopi ad eosdem Bellovacenses de aligendo Episcopo post obitum Erluini.

Excusatio Remensium, qui ante Visitatoris adventum Episcopum, post Hincmari mortem, elegisse dicebantur, ad Hildeboldum Suessionensem & ceteros provinciæ Remensis Episcopos.

V. Sanctissimo & reverentissimo patri Domno Hildeboldo venerabili Episcopo, una com ceteris Episcopis hujus sanctæ sedis metropolis Ecclesiæ, Canonici & monachi & etiam quidam laici sanctæ sedis Remensis Ecclesiæ, quorum nomina subter adscripta patebunt, præsentem felicitatem æternamque beatitudinem. Noverit paternitas vestra ad exiguitatem nostram pervenisse quosdam, qui, sicut ait Apostolus, in hac parte ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis, vobis nuper & Domno Hugoni Abbati & Angeluvino venerabili Episcopo & aliis quibusque de parte nostra generale mandatum pertulisse, videlicet a majori usque ad minimum omnes electione facta, contra omnem constitutionem canonicam, antequam Visitator ad nos perventus sit, consensisse, & nomine tenus quendam designasse, & hanc falsitatem usque ad regias aures jam pervenisse. Quod nos non tam præsumptiose, &, ut apertius dicamus, stolide ullo modo egisse quæsumus vos primum scire, ac per vos & præfatum Domnum Abbatem

Col. 600.

vel Episcopum Angeluvinum ceterosque omnes ad quos hæc pravitas divulgari potuit, certos reddere flagitamus; & sicut hactenus abstitimus ab ullius certæ personæ electione, ita deinceps, donec pietas divina & regia clementia nobis concesserit Visitatorem, abstinere pro certo noveritis. Unde & uno parique consensu unum e nobis non minus fidum quam fidelem fratrem nostrum nomine Guntramnum venerabilem monachum & sacerdotem atque Præpositum cœnobii Altivillarensis cum his pariter apicibus vobis direximus, qui viva voce ea etiam quæ hic longum fuit inserere verbis per singula manifestet. Et hæc sunt nomina eorum qui hujus excusationis & præfatæ culpationis uno consensu ad vos hæc dirigunt. Valeat sancta paternitas vestra ad vota nostra semper io Domioo. Data Nonis Februarii.

Nomina Canonicorum de congregatione sanctæ Mariæ. Framerius Presbyter atque Vicedominus S. Teuto Presbyter atque Præpositus S. Odelbardus Archipresbyter pro se & ad vicem Hildradi Archipresbyteri S. Otbertus Decanus S. Rodoardus Presbyter S. Sichelmus indignus Presbyter S. Seulfus Presbyter S. Teudericus Presbyter S. Rothardus Presbyter S. Calestus Presbyter S. Walthadus Presbyter S. Hardierus Presbyter S. Romoldus Presbyter S. Gunibertus Presbyter S. Rodoalus Presbyter S. Samuhel Presbyter S. Heribrannus Diaconus S. Erchamueus Diaconus S.

Monachi de sancto Remigio. Teiboldus Presbyter atque Præpositus S. Rotfridus major monachus S. Boso Presbyter & monachus S. Rotgerius Presbyter & monachus S. Rotfridus minor & Presbyter S. Flodouvious Presbyter & monachus S. Beroldus Presbyter & monachus S. Guntheros Diaconus & monachus S. Beroerus Diaconus & monachus S.

Canonici de sancto Basolo. Ramigilus Presbyter S. Amalricus Presbyter S. Vuaningus Diaconus S.

Canonici de sancto Theoderico. Erloldus Presbyter S. Odelbertus Presbyter S. Engericus Diaconus S. Tetherus Diaconus S. VValtbarius Diaconus S. Agenardus Diaconus S.

Monachi de Orbacis. Rambradus Præpositus S. Heirmardus Decanus S. Lantherus Diaconus S. Rodoardus Diaconus S. Sicfridos Diaconus S.

Col. 601.

Va-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 602. *Vasalli*. † Liudo. † Odalricus. † Fidentius. † Gibuinus. † Rotmerus. † Vto. † Gemldue. † Gislemarus. † Sidrech. † Allo. † Hadericus. † Rodulfus. † Hagano. †. Rumbertus. † Vuido. † Adroldus. † Gerardus. † Framericus. † Rotherdus. † item Hadericus. † Berdo. † Magembodus. † Brunerus. † Nodilo. † Amalraus. † Amalbertus. † Agbertus. † Gerbertus.

ADMONITIO SIRMONDI. *Hactenus excusatio Remensium ex veteri codice sancti Laurentij Leodiensis, ubi inscribitur:* Consensus Canonicorum & monachorum Remensis ecclesiæ de electione Domni Fulconis, *qui Hincmaro successit*.

Allocutio Missorum Imperatoris Ludovici Pii ad clerum & plebem electionis causa congregatam.

VI. Adnuntiemus vobis, dilectissimi fratres, quatenus divina inspiratione admonitus Dominus clementissimus & Imperator Christianissimus Hludouvicus unamquamque rem quæ vitio aliquo depravata fuerat ad suum jus & ad rectitudinis tenorem nititur revocare. Et maxime de his quæ ad Dei Ecclesias pertinent curam gerit, ut suos omni modo habeant honores, & ut rectores earum apti sint ea prævidere quæ eis commissa sunt. Notum sit omnibus suis fidelibus, qui in ista parrochia consistunt, ideo nos huc missos fuisse ut concessam ab eo potestatem inter vos eligendi sacerdotem adnuntiaremus: quia multum ei vestra fatigatio abhorret, quod tamdiu absque pastore & rectore erratis. Quamobrem imperialis clementia atque prudentia talem virum a Deo electum & omnibus probatum eligere sanxit qui ad utilitatem omnium in sancta Dei Ecclesia proficiat. Et universa vestræ sanctitati enumerare jussit, quibus virtutibus & moribus ornatus, quibusque vitiis & reprehensionibus innoxiabilis existere debeat qui ad talem honorem desiderat pervenire; cujus optime beatus Paulus Apostolus vitam moresque discutiens in epistola
1. Tim. 3. quam scripsit ad Timotheum. Dicit enim: *Si quis episcopatum desiderat*, usque *ne incidat in laqueum diaboli*. Item ad Titum de eadem re scri-
Tit. 1. bens ait: *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ*, usque *& contradicentes resistere*. Adportetur liber, & præsentibus vobis istæ sententiæ legantur. Volumus ut etiam canones coram vobis legantur, in quibus præcepta nostræ vitæ continentur; ut in il-
Col. 604. lis potius discamus quales ad tale ministerium promoveri conveniant. Ideo revera & sententias Apostoli & capitula canonum legi præcipimus, ne quis ignorationis causa se possit tueri, si de electione fuerit jure correptus. De canone Apostolorum c. XVII. & XVIII. & XXX. & XXXVII. legatur. Item de canone Antiocheni (Concilij) c. XIX. Item de canone Laodicensium cap. XII. & cap. XIII. Item de canone Chalcedonensi cap. II. & cap. IV. Item de canone Sardicensis Concilij cap. II. & cap. V. Item de canone Africani Concilij cap. XVII. Item de canone Hipponensis Concilij cap. XVII. & cap. LVII. Item de decretis Papæ Siricij cap. VIII. & cap. IX. & XIV. Item in decretis Zosimi cap. III. Item in decretis Innocentii cap. *. Item in decretis Gelasij cap. XXIV. Item in decretis Celestini cap. XVIII. & XX. Item in decretis Leonis Papæ cap. XXXIII. & cap. XXXV. & cap. XLIX.

Meminisse vos decet, o Dei Sacerdotes, propositi & ordinationis vestræ, qui gubernacula tenetis animarum, & positi estis columnæ in Ecclesia Dei ad sustentandos infirmos, ad confortandos imbecilles, ad consolandos pusillanimes. Vobis cura pauperum commissa est, vestro ore corpus Christi conficitur, per impositionem manuum vestrarum a laqueis diaboli homines liberentur. Cavete ne ab adversario decipiamini, ut concessa potestas eligendi in majus vos ponat periculum. Bene nostis, fratres, quod periculum vobis dicimus. Id est, ne quis per adulationem, aut per timorem, aut per præmium, aut per aliquam talem amicitiam quam nonnulli inter se homines dando & remunerando habere solent, sed is qui dignus & omnibus amabilis, & moribus bonis, & sanctæ conversationis existens, ad istam sanctam & venerabilem sedem Pontifex eligatur. Mementote quemadmodum de imperitis vel falsis pastoribus Salvator loquitur dicens: *Quod si cæcus cæcum duxerit, nonne ambo in foveam cadent?* Non dominum eligite, sed sacerdotem; non tyrannum, sed Episcopum: non qui præesse, sed prodesse velit; non eum cui dominari magis quam consulere subditis placet. Hucusque Sacerdotibus loquimur, de quibus Dominus dicit: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum*. Nunc ad ceteros Clericos veniamus, qui cum humilitate & patientia expectant donec ad altiorem promoveantur gradum, qui benedictionem jam *Col. 603.*
sibi datam bonis operibus adornent, & nullis vitiis subjaceant. Vos etiam, fratres, ammonemus ut in hac electione unanimes sitis, vestrisque prioribus obedientes, pari devotione communique consilio utilitatem vestram considerantes, nihil præter illorum conscientiam facientes, una voce pariter unum Deum suppliciter deprecamini, ut qui nullis meritis facientibus potestatem vobis eligendi tribuit, sibi placibilem & vobis utilem gubernatorem inter vos manifestet. Attendite ne tam præclarum ac deificum munus ab illis deludatur qui magis sua considerant commoda quam aliorum. His enim nullus in hac electione locus detur qui sanctum rectumque consilium vestrum perniciosis argumentationibus disturbare pertemptant; sed juxta canonum instituta, plurimorum ac meliorum prævaleant & ro- *Conc. Nic. c. 6.*
borentur sententiæ. Vos ergo, virgines, viduæque, admonemus, quæ vitam vestram soli Deo dicastis, ut ab illo cumulum mercedis alij centesimum, alij sexagesimum reciperetis, ut simul cum his quibus supra diximus una mente Deum deprecemini ut talem vobis sacerdotem dare dignetur qui gregem sibi commissum ab omni periculo defendere valeat & velit. Non prætermittimus vos nobiles & fideles laicos, qui licitis connubiis adstricti & ad generandas proles legitimie conjugibus estis copulati, ut una voce, communi consilio, Deum omnipotentem pariter invocetis ut non de aliena Ecclesia sacerdotem vobis mittat, sed de ipsa familia, si dignus in ea aliquis fuerit inventus, dare dignetur. Sæpe enim inter eum qui de aliena Ecclesia fuerit Pontifex factus & inter gregem sibi commissum scandala & contentiones oriuntur, & peccatis facientibus fit lupus qui debebat esse pastor. Et semper inter eos, ut ait Apostolus, *foris pugnæ, intus sunt* *1. Cor. 7.*
timores. Absit ut inter vos talis eligatur qui postea de pravis actibus incriminari (aut) condemnari possit. *Nolite errare*, inquit Apostolus, *Deus* *Gal. 6.*
non irridetur. Si forte aliquis per vestrum præmium aut per aliquam malitiosam artem hanc sedem subripere conaverit, & hoc vobis malum consentientibus ut in illum electio veniat, hoc nequaquam consentiemus vobis, sed Domno Imperatori adnuntiemus; & ille sine ullo periculo,

[Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 603.] & cum licentia canonum, undecunque & cuicunque Clerico voluerit, dare potuerit. Et tunc merito auferretur a vobis potestas eligendi, quia [Col. 604.] Deo offendistis, & vosmet abominationem exhibuistis. Id noverit vestra tantummodo astutia in [Leo I. ep. 92.] hac re esse sequendum quod nec præceptis apostolicis contrarium nec decretis sanctorum inveniatur adversum.

Hactenus singulariter unumquemque per gradum & propositum suum admonuimus. Nunc generaliter ad omnes sermo noster dirigitur; quia non solum hi qui primores, sed etiam minimi qui in ista parrochia sunt, istiusmodi rebus omnino indigent. Magnopere studendum est, dilectissimi fratres, Deum suppliciter deprecari ut talem inter vos ad suum servitium aptum & vobis profectuosum per suam magnam clementiam manifestare dignetur. Ideoque ammonemus ut triduana jejunia ab omnibus in ista parrochia commorantibus fieri jubeantur, & ut eleemosynæ quantumcunque dare potuerit in suo maneat arbitrio. Simulque omnes una voce unaque mente omnipotentem Deum deprecamur ut talis Dei famulus, Deoque dignus, & bonis hominibus acceptus, ad illam venerabilem sedem Pontifex eligatur, qui postmodum nullo vitio, nulla reprehensione arguatur; sed sit bonis moribus ornatus, & sancta conversatione suffultus, sacrisque litteris imbutus, ut idoneus minister esse possit ad perficiendum ea quæ ei commissa fuerint. Quisquis abutitur ministerio, non sibi tantummodo nocet, sed etiam illis quibus ad instar speculi in altiori & eminentiori loco positus, cujus vita & actiones cunctis sub illius regimine constitutis exemplar esse debeat. Quod si ejus opera qui ceteris præpositus est doctrinam destruunt, cunctis ad dispectionem suo exemplo semetipsum præbet. Ideoque eadem vestigia reciprocis sermonibus iteramus, ut melius intelligatis quanto studio atque prudentia ea debetis providere quæ diutius & stabiliter debent permanere. Nobis quoque hujus electionis tantum observatio credita est; ne per ignorationem aut ambitionem delinquere sinamus. Ideoque mandamus vobis ex verbo Domni Imperatoris, & per illam fidem quam Deo & Domno Imperatori Hludouvico jurejurando conservare promisistis, ut ne in illo terribili examine, in quo omnes ante tribunal judicis consistere debemus, in gravissimam damnationis sententiam incidatis, unde ultra nullatenus evadere valeatis, sed æterna damnatione ex[Col. 605.]cusabilem lugitis in perpetuo pœnam, ut eum quem meliorem & doctiorem & bonis moribus ornatiorem in ista congregatione conversari noveritis, nobis eum celare non dedignemini. Non enim parva res est quam superius diximus. Eam animis infigite vestris, ut diutius ventilata ad puritatem hujus rei & ad unanimitatem corda vestra convertat. Numquid tam obdurati animo estis ut nostra monita surda aure pertranseant? aut lapideum cor & ex silice nati eorum nostra non emolliat oratio? Quis infelicium de tali non terreatur supplicio? Quis miserorum qui talibus dictis non vereatur? Audiant hi & timeant, qui fautores fieri volunt iniquorum, Psalmistam di[Psal. 49.]centem: *Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.* Et etiam cum nihilo minus delinquunt qui pravis actibus consentiunt quam qui perversa agunt. Non eos [Rom 1.] solummodo esse reos Apostolus testatur qui mala faciunt, sed qui consentiunt facientibus. Timemus ergo vestram offendere dilectionem quod jam duriter loquimur. Sed confidimus in Deo quia idcirco nobis indignari non vultis quia perversa consilia vel acta testamur. Sed quicunque irasci mavult, suam magis indicare conscientiam poterit quam nostram depravare sententiam. Ideoque prius vitium accusamus quam oriatur, ut penitus deleatur; & ne nocivum vel pestiferum genus ambitionis detrimentum in vobis creat, aut quod ulla ambiguitas sermonum vel diversitas voluntatum a vero rectitudinis tramite vosmet deviare posset.

Decretum cleri & plebis Ecclesiæ Laudunensis de electione Hedenulfi Episcopi ad Hincmarum Metropolitanum & episcopos provinciæ, ut illum ordinent.

VII. Domino reverentissimo & sanctissimo Hincmaro Archiepiscopo ceterisque vestræ dioceseos sanctis patribus & Episcopis, clerus Laudunensis, cum totius parrochiæ plebibus & sibi conjunctis Præsulibus, æternam in Domino Iesu Christo salutem & pacem. Canonicis regulis & apostolicis institutionibus statutum esse recolimus ut quotiens quælibet civitas ministerio pontificalis dignitatis caruerit, proprioque pastore vacaverit, cum decreto electionis, singulorum petentium manibus roborato, metropolitanum adire Pontificem debeant, & de substituendo in loco ejus qui decessit pastore petitione supplici commonere; quatenus & civitas solicitudine pastorali destituta proprio recuperetur Pontifice, & qui ordinandus est gratiosius possit accedere: quia cui [Col. 606. Leo I. ep. 89. c. 3.] debet ab omnibus obediri, utique debet & ab omnibus eligi; ne civitas non optatum Episco[Idem epist. 84. c. 5.]pum aut contemnat aut oderit, & fiat minus religiosa quam convenit cui non licuit habere quem voluit; hi vero qui ordinaturi sunt, in quem viderint omnium vota propensius concordare, promptius liberiusque illi manus imponere possint. Quapropter cum decreto nostræ electionis manibus singulorum nostrorum roborato ad paternitatem vestram accedentes, Hedenulfum Ecclesiæ nostræ filium, & in Ecclesia nostra suffragantibus stipendiorum meritis ad onus usque sacerdotale promotum, vita & moribus & sancta conversatione idoneum approbatum, quem per licentiam vestram, favente Christianissimo Imperatore Karolo pari consensu ac concordi devotione atque unanima voluntate eligimus, per manus vestras ac ceterorum vestræ dioeceseos sanctorum Episcoporum consecrari nobisque & Ecclesiæ nostræ doctorem atque Pontificem institui imploramus, precamur, ac petimus. Elegimus autem eum nobis fore pastorem quem apostolicæ formæ, qua Episcopum ornatum beatus Paulus esse oportere demonstrat, congruere & sacris non obviare canonibus Christi gratia cooperante confidimus. Oramus sanctam paternitatem vestram nunc & semper in Christo bene placere. Actum V. Kalendas Aprilis in basilica sanctæ Mariæ genitricis Dei & Domini nostri Iesu Christi anno incarnationis ejusdem Domini nostri Iesu Christi DCCCLXXVI. regni Domni Karoli Imperatoris XXXVI. & imperij primo, Indictione nona.

Aliud decretum cleri Parisiensis de electione Æneæ Episcopi, quem Karolus Rex insinuaverat, ad Metropolitanum Senonensem ejusque provinciales Episcopos.

VIII. Religiosissimis patribus & fratribus, Guenitoni metropolitano Senonicæ sedis antisti-

ti,

Balon. Edit. Parif. T. II. Col. 606.

ti, & univerfo clero ejus, & ceterarum Ecclefia- A rum Præfulibus quæ in diocefi memoratæ fedis cenfentur, cunctifque in eis Deo famulantibus, clerus matris Ecclefiæ Parifiorum, & fratres cœnobij fancti Dionyfiij & fancti Germani & beatæ Genovefæ ac Foffatenfis diverforomque monafteriorum unanimitas, præfentem & futuram falutem. Venerabilem paftorem noftrum Ercanradum nuper deceffiffe cum longe lateque divulgatum fit, tum fanctitatem veftram latere non (Col. 607.) potuit; nofque affici mœftitia de vocatione fratris defuncti, ac follicitudine permoveri de electione fucceffuri, prudentia veftra intelligit. Cum enim principaliter fe futurum Dominus Iefus polliceatur cum his qui principes religionis exiftunt, non patimur diu carere antiftite, cujus B doctrina ad falutem noftram inftituamur, exemplo informemur, benedictionibus in nomine Domini muniamur. Ejus, utpote bonorum omnium auctoris, nequaquam nos cura deftitutos firmiffima credimus, dum ipfe curas noftras fua clementia fuftulit, & vota ultronea benignitate prævenit. Namque ipfe in cujus manu cor Regis eft, gloriofi Domini noftri Karoli, quemadmodum pleni confidimus, menti infudit ut ejus nos regimini committeret quem in divinis & humanis rebus fui fidiffimum multis experimentis probaffet. Igitur Dei pronam in nos amplectentes mifericordiam & Regis noftri piam fufcipientes providentiam, Æneam, cujus præconia præmifimus, concorditer omnes eligimus, Æneam pa- C trem, Æneam Pontificem habere optamus. Quamvis enim tanta prudentia ac probitate præcellentiffimus Rex nofter polleat ut folum ejus judicium de viro memorato poffet fufficere, tamen conditionis humanæ non nefcij, futurorumque curiofi, aulicorum nos ipfi propofitum ac mores longe prius infpeximus, & inter graves probabilefque perfonas & fanctitate ferventes, hunc quem antiftitem habere cupimus, quotquot eum noffe potuimus, ut nunc palam eft, abfque errore annumeravimus. Proinde, fancti patres, annitimini ne dilationa divini & regij beneficij torqueamur; fed nobis fufpenfis, nobis defiderantibus, nobis flagitantibus, ponatur celeriter lucerna fuper candelabrum, ut lumen ve- D ritatis populus Dei videat, & æmula devotione Præfulis veftigia tenens, fempiternæ beatitudini præparetur. Profeffionem vero noftri confenfus in Æneam Deo annuente per veftrum minifterium nobis futurum antiftitem fubfcriptionibus noftris certatim roboravimus, ut noftra unanimitate comperta, votum fumma properantia compleatis.

Refcriptum Epifcoporum ad ipfos.

IX. Guenilo fanctæ Senonicæ fedis metropolitanus Epifcopus, Heriboldus Autifiodori Epifcopus, Agius Aurelianorum, Pudentius Tricaffinorum, Herimannus Niverneniium, Frotbaldus (Col. 608.) Carnutum, Hildegarius Meldorum, clero matris E Ecclefiæ Parifiorum & cunctis in diverfis cœnobiis fub ea Deo militantibus falutem. De exceffu reverentiffimi coepifcopi noftri Ercanradi non mediocriter anxij, veftrique mœroris participes, tandem juftiffimæ difpofitionis Dei memores confolationem recipimur, dum vos fub paftore bono agentes, qui fumme bonus eft, vicarium ejus fcilicet vifibilem, minifteriique noftri confortem, abfque dilatione expetere veftris litteris tenentibus lineas rationis cognovimus. Præparatum enim a Deo ei bonum exitum cre- A dimus cujus munera talem videmus patere ingreffum. quamquam nobis futurus nunc focius olim fuit prærognitus & merito fuæ probitatis amabilis. Quis enim vel leviter tetigit palatium cui labor Æneæ non innotuit, & fervor in divinis rebus non apparuit? Quamobrem electionem veftram in eo factam Deo propitio libenter fequimur; ut eum profuturum populo ejus, ad dignitatem pontificatus promovendam, concorditer decernamus. Sit igitur vobis paftor qui pro fuis in Deum meritis bene complacuit; & fequentes ejus veracem doctrinam, & fancta opera imitantes, ad cæleftis regni pafcua properate felices. Ordinationi autem ejus fubfcripfimus concorditer univerfi, ut fecuri minifterio poteftatis B ejus fruamini.

Aliud decretum cleri & plebis Senonenfis, de electione Anfegifi Metropolitani, qui ex alia provincia petitus eft, ad Epifcopos provinciæ Senonicæ.

X. Dominis reverentiffimis ac venerabilibus Senonum diocefeos patribus & Epifcopis, Senonum Ecclefiæ clerus, cum totis ejufdem parrochiæ plebibus fibi conjunctis, pacem perpetuam & gloriam fempiternam femper & ubique optamus in Domino. Canonicis regulis & apoftolicis inftitutionibus fancitum effe recolimus ut quoties metropolis civitas pontificalis minifte- C rio dignitatis caruerit, proprioque vacaverit paftore, Suffraganei ejufdem metropolis convenire debeant, & electionem futuri Pontificis cum confenfu cleri & plebis facere, ac cum decreto electionis fingulorum petentium manibus roborato Suffraganeos adire debeant Pontifices, ac de fubftituendo in loco ejus qui deceffit paftore petitione fupplici commovere; quatenus & metropolis civitas paftorali folicitudine deftituta proprio recuperetur Pontifice, & qui ordinandus (Col. 609.) eft, gratiofius poffit accedere: quoniam cui (Vide fupra pag. 418.) debet ab omnibus obediri, debet utique & ab omnibus eligi; ne civitas Epifcopum non optatum aut contemnat aut oderit, aut fiat minus religiofa quam convenit cui non licuerit habere D quem voluit; hi vero qui ordinaturi funt, eum in quem viderint omnium vota propenfius concordare, promptius ac liberius illi poffint manus imponere. Idcirco cum decreto electionis noftræ manibus fingulorum noftrorum roborato ad paternitatem veftram accedentes, Anfegifum Presbyterum Remorum diocefeos, Ecclefiæ autem Belvacenfium, atque Abbatem monafterij fancti Michaelis, quem per licentiam veftram, patres venerandi, Domino etiam Chriftianiffimo Rege Karolo annuente, fecundum decreta (Decreta Celeftini c.5.) Celeftini Papæ, ex propria Ecclefia deficiente electione, pari confenfu ac concordia, voluntate ac devotione elegimus nobis & Ecclefiæ noftræ Epifcopum atque Pontificem per manum veftram E confecrari implorantes, petimus, rogamus, atque precamur. Eligimus autem eum nobis fore paftorem quem ecclefiafticæ formæ, qua Epifcopum ornatum Paulus Apoftolus effe debere demonftrat, congruere & facris canonibus non obviare Chrifti cooperante gratia credimus. Actum v. Kalendas Iulij in bafilica fancti Stephani protomartyris anno Incarnationis dominicæ DCCCLXXI. regni vero Domni Karoli gloriofi Regis XXXII. Indictione IV.

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 400.

ADMONITIO SIRMONDI.

Ex his tribus decretis, primum pro Hildenulfo, quia novi nihil inserti, communi & recepta formula contextum est; alterum pro Ænea, quia res exigebat, totum peculiare; postremum pro Ansegiso ex utraque forma mixtum.

Epistola cleri & plebis Ecclesiæ vacantis ad Metropolitanum, ut electum ab ipsis Episcopum consecrare dignetur.

XI. Domino sanctorumque meritis coæquando patri patrum Domino illi Præsuli summo cunctus clerus omnisque populus sanctæ illius Ecclesiæ multimodam in Domino optamus salutem. Igitur quoties aliqua plebs vestræ ditioni subdita a proprio fuerit viduata pastore, non aliunde nisi a vobis est implorandum auxilium, quem ad hoc divina præordinavit majestas ut non solum vestros specialiter pascatis filios, sed etiam rectores non habentibus & spiritali pabulo indigentibus pastores tribuatis. Quapropter ad vestræ sanctitatis paternitatem fiducialiter nostras fundimus preces, poscentes videlicet ut hunc illum summæ honestatis humilem vestrum famulum nobis Pontificem ordinare dignemini; cujus conversationem & mores, in quantum cognovimus, laudamus, & ad tam dignum opus idoneum testificamus. Et quamdiu a benedictione episcopali immunes sumus, ejus doctrina & exemplo roborati, ad viam salutis Domino miserante, quasi perdita ovis & inventa, redituros nos credimus. Quod decretum nostris manibus roboratum ill. Ecclesiæ vestræ vobis dirigere statuimus anno Incarnationis Domini & episcopatus vestri & Regis illius annis illis, Indictione tali, data tali.

Col. 610.

Epistola Ecclesiæ Senonicæ ad Hilduinum Archicapellanum, pro tuenda Metropolitani electione quam fecerant.

XII. Excellentissimæ venerationis honore dignissimo Hilduino, Domino vere sanctissimo, Senonicæ plebis humillima devotio æternæ prosperitatis in Domino salutem. Quia divina inspirante misericordia fastidiosæ importunitatis nostræ clamoribus, mi Domine, sæpe compati dignati estis, idcirco etiam nunc nimis compulsi necessitate vestræ celsitudinis aures inquietare præsumpsimus. Novimus etenim, reverentissime Domine, quomodo prioribus petitionibus nostris benigne & misericorditer adsistere dignati estis, quomodo etiam, nullis nostris meritis, & quod nunquam futurum sperabamus, alteram nobis electionem impetrare ac concedere studuistis. Sed quoniam peccatis nostris, ut credimus, exigentibus, vota & desideria, quibus sanctitatem vestram toties pulsare ausi sumus, plurimum impedita ad effectum pervenire non meruerunt, idcirco & hac vice causas miseriæ nostræ referre compulsi sumus. Fecimus, Domine mi, & nunc secundam electionem, & invenimus hominem ex nostris a puero nobis bene notum, genere & moribus non infamem, docilem, ætate huic officio congruum, litteratoriæ professionis non usquequaque ignarum, divinæ quoque scientiæ non penitus expertem, quarundam etiam aliarum artium portionem habentem. Quem cum obtulissemus, nullatenus putantes rejiciendum, ipsis Missis dominicis impedientibus, quod optavimus non meruimus adipisci. Propterea vestræ pietatis vestigiis animo provoluti flebiliter postulamus ut tamdiu rem suspendere dignemini quousque cum scripto homine ad vestram celsitudinem properantes, ipsi vobis melius nostram pandamus miseriam. Et si quidem ad hoc onus ferendum persona quam dicimus sufficere minus poterit, dignationis vestræ judicio aut suscipiatur aut reprobetur; dum amplius nec nos adquisitis occasionibus quidam sic eroderent, nec a nobis abjectissimis vestra mansuetissima sublimitas diutius inquietetur. His itaque clementiæ vestræ suggestis atque utinam impetratis, oramus supernam misericordiam ut multimoda vos prosperitate valere concedat, & æternæ beatitudinis gaudia consequi quandoque permittat. *Eximio Domino & vere sanctissimo Hilduino sacris negotiis a Deo prælato Senonicæ urbis abjecta humilis Ecclesia perpetuam salutem.*

Col. 614.

Ad Iudith Imperatricem, de eadem re.

XIII. Inclytæ & omni nobilitate clarissimæ Iudith gloriosæ Imperatrici Senonicæ Ecclesiæ humillima devotio. Præsumpsimus, mi Domina, auribus clementiæ vestræ necessitatis nostræ causam innotescere, ut per vestram pietatem de his celeriter mereamur consolationem recipere. Notum vobis esse credimus quod nobis indignissimis a Domno Imperatore concessum fuerit ut ex nobis ipsis electionem faciendi haberemus licentiam. Sed cum illum quem scitis elegissemus, & a serenitate Domni Imperatoris non plene fuisset receptus, permissum est nobis iterum ut alium, si potuissemus, ex nobis huic officio congruum inveniremus. Sed cum esset inventus, ut credimus, in Dei & vestro servitio habilis, nescimus ob quam causam a Missis dominicis non est plena benivolentia susceptus. Unde vestram oramus benignitatem ut ex hoc nobis in adjutorium esse dignemini, quatenus suspendatur donec ipsum de quo dicimus ad præsentiam Domni Imperatoris, & vestram nos ipsi deducamus, & qualiter jusseritis discutiatur, & probetur si nobis prodesse valeat & in servitio vestro aptus esse possit an minus. Optamus vos divinis semper muniri præsidiis & immortalitatis corona quandoque gloriari, piissima & serenissima Domina. *Excellentissima & omni nobilitate clarissima Iudith Imperatrici Senonicæ plebis humillima devotio.*

ADMONITIO SIRMONDI.

In codice sancti Petri Carnotensis, unde has descripsimus, erat & tertia ejusdem argumenti epistola ad Einhardum, sed iisdem plane verbis quibus proxima ad Augustam in hunc modum. Inclyto & omni nobilitate præclaro Einhardo Domino sanctissimo Senonicæ Ecclesiæ humillima devotio. Præsumpsimus, mi Domine, auribus clementiæ vestræ necessitatis nostræ causam innotescere *& cetera usque ad finem ut in præcedenti. Tum sequitur inscriptio:* Sanctissimo & piissimo Domno Einhardo merito venerabili Senonicæ urbis vilis & abjecta congregatio.

Col. 611.

Examinatio Vuilleberti Catalaunensis ordinandi Episcopi, per Hincmarum Metropolitanum, adstantibus provinciæ Remensis & aliarum provinciarum Episcopis.

XIV. Anno ab incarnatione Domini DCCCLXVIII. Indictione secunda, III. Nonas Decembres, convenientibus apud Carisiacum in Ecclesia sancti illius pro examinatione Vuilleberti Presbyteri, qui futurus erat Catalaunensis Episcopus, Hincmaro diocesis Remensium Archiepiscopo, item Hincmaro Laudunensium Episcopo, Hodone Belgivacorum Episcopo, cum legatis Hrothadi, Erponi, Hilmeradi, Raginelmi, & Iohannis ejusdem diocesis coepiscoporum, vicem eorundem patrum suo-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 611.

suorum cum tractoriis, sicut regulæ præcipiunt, exhibentibus, & quampluribus Abbatibus, Canonicis, Monachis, Presbyteris, Diaconibus, atque Subdiaconibus, convenientibus nihilominus Archiepiscopis & Episcopis aliarum provinciarum, Vuenilone videlicet Rotomagensium Archiepiscopo, Heraido Turonorum Archiepiscopo, Egilone Senonum Archiepiscopo, & Fulcrico ipsius coepiscopo, præsentes adfuerunt clerus, ordo, & plebs Catalaunica, decessionem sui patris Erchanravi quondam Episcopi dolentes, cum decreto canonico manibus singulorum roborato, Vuillebertumque quondam sacri palatij Presbyterum a se electum ab Hincmaro Archiepiscopo & ejus coepiscopis petentes sibi ordinari Episcopum. Quos invehens idem Archiepiscopus Hincmarus, cur obitum præfati Episcopi per illos non cognoverit, sed per alios hoc rescierit, & rationes reddens pro qua causa duæ electiones in eadem Ecclesia factæ fuerint, scilicet quia prima non regulariter facta exstiterit, quoniam decretum non canonice factum fuit, sed postea misso ad eandem Ecclesiam Visitatore Hodone Episcopo, & votis omnium in unum concordantibus, aliud decretum, quod canonicum foret, fieri præcepit. Quo decreto coram omnibus relecto, & nominibus singulorum qui illud subscripserunt recitatis, interrogati sunt tam Canonici & monachi de monasteriis in eadem parrochia sitis, quam etiam parrochiani Presbyteri & nobiles laici, si in eadem electione ipsius Vuilleberti Presbyteri consentirent. Qui omnes viva voce dixerunt quod & ipsi & illi qui illo venire non potuerunt, in eadem electione consentirent. Tum Hincmarus Archiepiscopus dixit: Quia Vuillebertum eligitis, & nos illum non cognoscimus, ostendite illum nobis, ut sciamus quis sit, & perscrutemur si tanto honore dignus inveniri poterit. Qui in præsentia veniens interrogatus est unde esset. Isque respondit: Pago Turonico oriundus. Iterum interrogatus cujus conditionis esset. Et ille: Peccatis quidem obnoxius, sed Dei gratia natura liber. Item: Vbi didicisti? Item ipse: In schola Turonica liberalibus disciplinis erudiendus traditus sum. Item: Cujus ordinis, vel cujus es ordinatus? Item ipse: Præsentis patris mei Domni Herardi per singulos gradus usque ad Diaconum sum ordinatus; postea autem ab eodem patre meo Herardo litteris ad Erpoinum datis presbyterij onus suscepi. Item Hincmarus: Qua de causa in nostram diocesim venisti? Et ille: Per licentiam præsentis mei Archiepiscopi Herardi a parentibus meis regiis sum mancipatus obsequiis. Item Hincmarus: Quod ministerium in regio obsequio suscepisti? Et ille: Inbreviator sive descriptor stipendiorum regalium & relator a Domno Rege sum constitutus. Item Hincmarus: Quia conductor alienarum rerum fuisti, audi quid sanctum Chalcedonense inde dicat Concilium. Et lectum est hoc capitulum. Ad hoc respondit: Sicut dixi, non fui conductor alienarum rerum, nec turpia lucra vel exactiones sive tormenta in hominibus exercens; sed, ut præfatus sum, descriptor & relator solummodo stipendiorum regalium. Vnde interrogati sunt hi qui in corte degebant, si scirent in illo ministerio hoc illum exercuisse quod sacerdotali ministerio minime conveniret. Qui responderunt, & Clerici & nobiles laici, quod nullo modo in eodem ministerio perpetratum haberet quæ sacris canonibus & suo ministerio in aliquo obviare deberent. Iterum interrogatus est si aliquod ministerium de rebus ecclesiasticis aliquo habuerit loco. Qui respondit quod præposituram monasterij sancti Vedasti, jubente Iohanne Episcopo, & consentientibus fratribus, susceperit. Et de hac jussione litteræ Iohannis Episcopi ibi relectæ sunt idipsum continentes; & etiam testimonio fratrum de eodem monasterio, quod ita se res haberet, & de bona vita & conversatione sua, & quod non in eodem monasterio quidquam contra sacras regulas egerit, confirmatum est. Prosecutus est Domnus Hincmarus: Quia ministeria Domni Regis habuit, nescimus si idem Dominus Rex ab eo aliquid reperit vel repetere debeat. Vnde nobis sua voluntas vel auctoritas necessaria foret. Et porrectæ sunt litteræ cum sigillo Domni Regis, continentes quod de omnibus quæ illi commisit optime et rationem reddiderit, & nihil ab eo repetebat vel umquam repetere deberet. Insuper &, si eum dignum ad onus episcopale invenire valerent, Episcopum Catalaunis eum ordinari petebat. Denique de his suprascriptis coram omnibus testimonio multorum & litteris idoneo approbato, Hincmarus Episcopus ad Herardum Archiepiscopum dixit: Quia vester natus, nutritus vel educatus, & ordinatus dinoscitur, & clerus, ordo, & plebs Catalaunica illum exposcit, habeamus vestram licentiam ut regulariter una vobiscum eum examinemus, si tanto oneri vel honori dignus existat. Qui libentissime annuit, & jussus est sedere coram eis. Data est ei regula Pastoralis Gregorij. Et jussum est ut relegeret capitulum de eo qui præesse debet, ubi scribitur: *Nulla ars doceri præsumitur.* Quo relecto, interrogatum illi est si illud intelligeret & secundum hoc vivere & docere vellet. Qui respondit: Vtique. Iterum datum est ei ad relegendum capitulum de canonibus, ubi scribitur: *Qui ordinandus est.* Et professus est se omnia intelligere & obedire velle. Tunc relecta sunt ei placita quæ Episcopus jam ordinatus ab ordinatoribus & electoribus suis suscipere debet; ubi continetur qualiter vivere, docere, & subditos suos regere debet secundum sacros canones, diem præferentia & Consulem. Et interrogatum est si secundum ea omnia agere vellet. Quæ minime abnuit. Tunc demum ostensus est illi libellus fidei & professionis suæ, ut legeret coram omnibus quæ in eo scripta erant, & si ea ita credere ac tenere vellet, manu sua subscriberet, & Archiepiscopo suo habenda traderet; si autem in eo quædam inveniret quæ sensui suo offenderent, liber sicut venerat exiret. Quibus relectis, verbis fidem accommodavit, & per omnia ea se tenere, credere, ac prædicare velle professus est. Quia enim, Deo gratias, post examinationem eum catholicum, litteratum, & omnimodis aptum ad sarcinam episcopalem suscipiendam invenerunt, sed tamen de aliena provincia illum fore cognoverunt, relecta sunt sacrorum canonum capitula, quid de eo dicerent qui de aliena provincia peti deberet. Et inventum est quod ab eo illum petere deberent cujus natus, nutritus, & ordinatus foret. Humiliter Domnus Hincmarus Archiepiscopus, simul cum coepiscopis, & clero, ordine ac plebe Catalaunica, ab Herardo Archiepiscopo eum petiit & impetravit, ac canonice illum ei commisit. Quem susceptum monuit ut si ab eo Episcopus ordinari vellet, libellum fidei ac professionis suæ, quem jam relegerat, & quæ in eo scripta erant se credere ac tenere ante paululum professus fuerat, manu sua propria in capite nomen suum scriberet, & ad finem subscriptione sua roboraret. Quod sine dilatione ipse fecit.

Col. 613. — Concil. Chalced. c. 3. — Col. 614. — Col. 615.

Tunc

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 635. Tunc releċtæ sunt tractoriæ Episcoporum qui præ variis incommoditaibus ad eandem examinationem venire non potuerunt, continentes quicquid super examinationem & ordinationem sæpefati Vuilleberti canonice inventum & actum fuerit, se per omnia assensum præbere. Et sic denuntiatus est dies & hora ac locus ordinationis ejus, id est, Nonis Decembris, in monasterio quod Brittennacus dicitur, in diocesi Remensi & parrochia Noviomagensi. Et commonitus est idem Vuillebertus ab Archiepiscopo suo Hincmaro ut ab infantia sua per singulos gradus suos pronuntiaret Domino viam suam; quatenus in denominata die ad tanti oneris dignitatem gratiosus accedere valeret. Die autem, hora, & loco denominato, convenit Domnus Episcopus Hincmarus cum coepiscopis suis Hincmaro, Hodone, & legatis qui tractorias supradictas suorum Episcoporum detulerunt. Et quia jam pleniter examinatus coram supradictis Episcopis & coram clero ac plebe fuerat, quando & Domnus Hincmarus sufficientem sermonem de eo coram Episcopis & aliis multis Clericis & laicis & ad omnem populum ante diem dominicam in sexta feria fecerat, & brevitas diei id poscebat, intermisso ipso die sermone, post introitum & Gloria in excelsis Deo & orationem primam de adventu Domini, secundam autem de ordinatione Episcoporum, sive post litanias, sicut sacri canones præcipiunt, in Episcopum consecratus est. Et post lectionem Apostoli perlectam (*Col. 636.*) & Responsa. & Allelnia & Evangelium & Credo in unum & oblata & Missarum solemnia, sicut mos est, peracta, placita quæ ante pridem ei relecta fuerant, quæque ordinatos ab ordinatoribus suis sacri canones accipere jubent, diem & Consulem præferentia, manibus Archiepiscopi & coepiscoporum ac legatorum vice patrum suorum subscripta, cum capitulo Pauli Apostoli ad Timotheum (*2. Tim. 4.*), noviter ordinato ubi dicitur, Testificor coram Deo & electis ejus angelis ut hæc custodias, iidem Episcopi in mandatis deposuerunt. Et unusquisque feliciter ad propria remeavit.

ARMENTVIO SIRMONDI. Depromptum ex veteri codice sancti Laurentij Leodiensis, ubi appellatur *Documentum de examinatione Vuilleberti Catalaunensis ordinandi Episcopi.*

Professio Adalberti futuri Episcopi Morinensis Hincmaro Remorum Archiepiscopo ante ordinationem oblata.

XV. Ego Adalbertus vocatus Episcopus Morinensis reverentissimo patri Hincmaro Remorum Archiepiscopo. Quia fundamentum bonorum operum, per quod ad cæleste regnum gratia Domini pervenitur, fidem quæ per dilectionem operatur esse non dubium est, non abs re censuit veneranda Ecclesiæ catholicæ consuetudo ut ab eis qui ad prædicationis promoventur officium, fidei integritas & confessio requiratur. quia, sicut magister egregius & doctor gentium Paulus declarat (*Rom. 10.*), *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Et ideo mox superna gratia per sacrosanctum ministerium vestrum Morinensis Ecclesiæ futurus Episcopus profiteor unam fidem esse, eamque operante gratia superni largitoris me tenere, prædicare, atque defendere quam a Deo inspiratam, & ab Apostolis traditam, atque a successoribus eorum custoditam habemus. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum, unam apostolicam & universalem Ecclesiam, in qua solа possunt relaxari peccata in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, tam per catholicum baptismum, quam & per dignos pœnitentiæ fructus & apostolicæ auctoritatis largitam sibi a Domino potestatem. Extra hanc Ecclesiam catholicam neminem salvari posse confiteor. Sex denique sanctas & generales de fide synodos, quas sancta & apostolica Ecclesia recipit, me recipere & venerari profiteor, videlicet Nicænam CCCXVIII. patrum (*Col. 637.*) sub Silvestro Papa & Constantino Imperatore contra Arrium & ejus sectatores celebratam, Constantinopolitanam CL. patrum contra Macedonium & Eudoxium temporibus Damasi Papæ & Gratiani Principis actam, Ephesinam CC. patrum contra Nestorium sub Theodosio Principe & Papa Celestino, cui per suos vicarios præsedit idem beatus Papa Celestinus & sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Episcopus, Chalcedonensem DCXXX. patrum, cui præsedit per vicarios suos sanctus Leo Papa, temporibus Martiani Principis, contra Eutychem nefandissimum præsulem monachorum celebratam, item Constantinopolitanam temporibus Vigilij Papæ sub Iustiniano Principe contra Theodorum & omnes hæreticos, item Constantinopolitanam CL. patrum sub Agathone Papa, Constantini & Heraclij ac Tiberij Principum temporibus, pro adunatione facienda sanctarum Dei Ecclesiarum de duabus naturis & operationibus in una persona Dei & hominis filij Domini nostri Iesu Christi. Hos autem, quicunque ab eisdem sanctis patribus in memoratis synodis, vel postea similiter per Spiritum sanctum sentientibus, diversis vicibus litteris divinitus inspiratis damnati leguntur, eandem venerandam patrum auctoritatem sequens condemno. Sed & epistolam beatæ recordationis Leonis apostolicæ sedis antistitis ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum datam & omnes ejus epistolas de fidei firmitate perscriptas per omnia & in omnibus inviolabiliter custodire & me libere semper prædicare profiteor. In quibus inter cetera, sicut & in sermone beati Athanasij, quem Ecclesia catholica venerando usu frequentare consuevit, qui ita incipit, *Quicunque vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem*, post documentum quo docemur quomodo trinitas personarum in unitate divinitatis & unitas deitatis in trinitate personarum veneranda sit, evidentissime continetur, unam ex eadem sancta trinitate personam, Dominum & Salvatorem nostrum Iesum Christum, Dei hominisque filium, ex duabus & in duabus naturis, hoc est, divina & humana, in una persona consistentibus, & in sua proprietate differentiaque manentibus, esse credendum & prædicandum. qui secundum apostolicum symbolum de semper Virgine Maria, quæ veraciter Dei est genitrix, secundum carnem natus, passus, mortuus, (*Col. 638.*) resurrexit; & in cælos ascendit, sedet quoque ad dexteram Dei Patris omnipotentis, inde venturus judicare vivos & mortuos, ad cujus adventum omnes homines resurgent cum corporibus suis, & reddent de factis propriis rationem, & recipiet unusquisque prout gessit, & in factis suis perseveraverit, ab eodem justo judice & sine fine regnante, cum ibunt impij in ignem æternum, justi autem in vitam æternam. Anathematizo quoque omnes hæreses ac schismata quæ catholica & apostolica Ecclesia anathematizat; & quicquid sanæ fidei intelligentiæ contradicit, respuo & anathematizo; & quicquid catholica & apostolica Ecclesia recipit & tenet, me adjuvante Domino recipere & sequi, & a sacris canonibus atque

[Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 618.] que a regularibus decretis apostolicæ sedis de ecclesiasticis ordinibus & disciplinis canonum promulgatis, seu a synodalibus constitutionibus, quas catholica Ecclesia ad auctoritatem recipit, me per contemptum pertinaciter non deviaturum profiteor. Privilegio etiam metropolis Remorum Ecclesiæ ac ejus Præsulis secundum sacrosanctos Conciliorum canones & decreta sedis apostolicæ ex sacris canonibus & legibus promulgata pro scire & posse absque dolo & simulatione vel indebita & pertinaci contradictione me obediturum profiteor. Sed & observationes ac regularia mandata sacrosanctorumque Conciliorum placita, quæ post ordinationem episcopalem in litteris canonicis, secundum morem ecclesiasticum, propriis subscriptionibus roboratis collecta & mihi tradenda coram omnibus prædixistis me servaturum profiteor, & omnibus suprascriptis eum cordis & oris professione subscribo.

Professio altera generalis ordinandi Archiepiscopi.

XVI. Ego hujus sedis ordinandus Archiepiscopus, & sacro ministerio vestro, sancti patres, prædicationis officium suscepturus, confiteor sanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum Deum naturaliter esse, unius substantiæ, unius naturæ, unius majestatis atque virtutis. Dominum quoque nostrum Iesum Christum de Deo Patre ante tempora genitum, eundemque sub tempore de Spiritu sancto conceptum, & de Maria Virgine natum credo. Qui passus est pro redemptione humani generis, [Col. 619.] ad inferna descendit, indeque victor resurgens, & in cælos ascendens; venturus est in fine seculi, ut reddat singulis prout gesserunt in corpore positi, sive bonum, sive malum. Præterea constitutiones quatuor principalium Conciliorum, Niceni, Constantinopolitani, Ephesini, & Chalcedonensis, canones quoque synodorum & decreta quæ orthodoxa fides suscipit & complectitur, me suscipere, tenere, & prædicare velle confiteor. Hæreses vero & schismata quæ catholica Ecclesia anathematizat & quicquid sanæ fidei adversatur condemno, respuo, anathematizo. Beato vero Petro & vicario ejus debitam subjectionem & obedientiam, suffraganeis vero nostris adjutorium me exhibiturum profiteor. Et huic professioni meæ coram Deo & angelis, sub testimonio quoque præsentis Ecclesiæ, subscribo.

Tractoria Prudentij Episcopi Tricassini, quam per vicarium misit ad ordinationem Æneæ Parisiensis, cum ipse adesse non posset.

XVII. Patri venerabili & ceteris patribus fratribusque sincerissime diligendis atque coepiscopis reverendis Prudentius æternam in Domino salutem. Quantum ad meritum peccatorum meorum spectat, justissimo Dei judicio, quantum vero ad indebitas atque indeficientes ejus misericordias pertinere dinoscitur, misericordissimo ipsius munere, infirmitatibus pene omnibus notis depressus, sancto desiderabilique vestro conventui adesse prohibeor. Quod autem possum, præsentibus litteris atque legato Ecclesiæ nostræ Presbytero Arnoldo mei consensus præsentiam catenus exhibeo, ut is qui ordinandus est, si apostolicæ sedis omnibus institutis, & beatorum patrum Innocentij, Zosimi, Bonifacij, Xisti, Leonis, Gelasij, Celestini, Gregorij, Hilarij, Ambrosij, Augustini, Isidori, Primasij, Fulgentij, Hieronymi, Cassiodori, Bedæ, aliorumque adæque catholicorum atque orthodoxorum virorum scriptis & dictis, ac specialiter super quatuor capitulis quibus omnis Ecclesia catholica adversus Pelagium ejusque hæreseos sequaces pugnavit ac vicit, atque ad posterorum memoriam litteris auctoritate & veritate plenissimis mandavit, confitendo subscribere & subscribendo confiteri voluerit, ejus me ordinationi consentaneum esse profiteor. Sin alias, prorsus neque assentior, neque fidelibus Christi assentiendum suadeo. Capitulorum vero quatuor præmis- [Col. 620.] sorum seriem, quamvis vestram prudentiam multo vivacius quam meam extremitatem compertam esse non dubitem, necessario tamen breviter adnectendam judicavi, ut facilius quid sentiam, cui veritati consentiam, vestra bonitas recognoscat. Videlicet, ut liberum arbitrium in Adam merito inobedientiæ amissum, ita nobis per Dominum nostrum Iesum Christum redditum atque liberatum confiteatur, interim in spe, postmodum autem in re, sicut dicit Apostolus, *Spe enim salvi facti sumus*, [Rom. 8.] ut tamen semper ad omne opus bonum Dei omnipotentis gratia indigeamus, sive cogitandum, sive inchoandum, operandum, ac perseveranter consummandum, & sine ipsa nihil boni nos posse ullatenus aut cogitare, aut velle, aut operari sciamus. Secundo, ut Dei omnipotentis altissimo secretoque consilio credat atque fateatur quosdam Dei gratuita misericordia ante omnia secula prædestinatus ad vitam, quosdam perscrutabili justitia prædestinatos ad pœnam; ut id videlicet, sive in salvandis, sive in damnandis, prædestinaverit, quod se præsciebat esse judicando facturum, dicente Propheta: *Qui fecit quæ futura sunt*. [LXX. Esa. 45.] Tertio, ut credat & confiteatur eum omnibus catholicis sanguinem Domini nostri Iesu Christi pro omnibus hominibus ex toto mundo in eum credentibus fusum, non autem pro illis qui nunquam in eum crediderunt, nec hodieque credunt, nunquamque credituri sunt, dicente ipso Domino: *Venit enim filius hominis non ministrari sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis*. [Matth. 20.] Quarto, ut credat atque confiteatur Deum omnipotentem omnes quoscunque vult salvare, & neminem posse salvari ullatenus nisi quem ipse salvaverit, omnes autem salvari quoscunque ipse salvare voluerit. ac per hoc quicunque non salvantur, penitus non esse voluntatis illius ut salventur, dicente Propheta: *Omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis*. [Psal. 134.] Et licet quædam sint alia quibus in Pelagio damnatis universaliter Ecclesia consenserit, fategerit, atque subscripserit, hæc tamen specialius adversus eum ejusque complices per apostolicam sedem, instantia beatissimi Aurelij Carthaginensis Episcopi atque Augustini cum aliis ducentis quatuordecim Episcopis ab ejus pravissimis sensibus eruta, vindicata, & multis tam epistolis quam libris toto orbe vulgate, omnis hodieque gaudet, confitetur, [Col. 621.] prædicat, & tenet, atque tenebit Ecclesia. His per omnia consentaneam prædicabilem paternitatem fraternitatemque vestram gratia superna invictam atque prævalidam & suo munere gaudentem perpetim conservare dignetur.

[Admonitio Sirmondi.] Hanc epistolam a Prudentio scriptam tum fuisse cum in Ecclesia Parisiensi ordinandus esset Æneas Episcopus, auctor est Hincmarus in posteriori opere adversus Gothescalcum. quo in libro hæc simul Prudentij capitula, quæ Gothescalci causa in quæstione versabantur, examinat & singillatim refutat.

De.

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 622.

Documentum de ordinatione Electranni Episcopi Redonensis.

XVIII. Anno Incarnationis Iesu Christi Domini nostri DCCCLXVI. Indictione XIV. anno piissimi Regis Karoli XXVII. III. Kalendas Octobris, in parrochia Turonica, ordinamus & ad pontificalem sedem Redonensis Ecclesiæ consecramus Electrannum, electione atque decreto cleri & plebis ejusdem Ecclesiæ, nos in Dei nomine antistites, Herardus Turonicæ metropolis, Actardus Namnetensis, atque Rodberius Cenomanensis, cum consensu & litteris ceterorum diœcesanorum adhibito, apicibus etiam præmoniti jam dicti gloriosi Regis Karoli, hujusmodi statuto & paternæ commotionis decreto ipsi viro allato, ut canonicis sanctionibus, quantum divina suffragaverit pietas, libenter obtemperet, & ab inlicitis ordinationibus abstineat, & pestem simoniacæ hæresis devitet, Concilia quoque sacris præfixa canonibus certis sibi designata temporibus celebrare procuret, atque matri suæ metropoli debita reverentia sese subdere non neglegat, & juxta sanctorum patrum regulas nihil nisi quæ ad propriam pertinent Ecclesiam extra ejus consensum pertemptet. Hæc ergo aliaque ad institutionem & informationem fidelis viri fratris & filij nostri Electranni, die præfixo, verbo pariter & stylo promulgantes, pontificali eum infula adornantes, sacra quoque benedictione more sanctæ Ecclesiæ ditantes, anulo quoque dotantes, & baculo decorantes, sanctæ Redonensi Ecclesiæ pontificali eum ordine prætecimus, & paterne cathedrali solio sublimantes, confratrem, consacerdotem, & comparticipem in regimine & gubernaculo Ecclesiæ sanctæ nobis ex integro in Dei nomine efficimus, manuum quoque adnotationibus confirmavimus.

Col. 623.

Canonica littera ab ordinatoribus data Hedenulfo Episcopo Laudunensi, ad clerum & plebem Ecclesiæ Laudunensis.

XIX. Hincmarus sanctæ metropolis Ecclesiæ Remorum Episcopus clero, ordini, & plebi in sancta Laudunensi Ecclesia consistenti in Domino pacem & salutem.

Decreta Innoc. c. 6.

I. Sicut beatus Papa Innocentius docet, oportet nos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, a qua principium sacræ institutionis nos accepisse dubium non est. Propterea documento ac verbis beati Gregorij vos alloqui procuramus, insinuantes quia probabilibus desiderijs vestris nihil attulimus tarditatis, fratrem jam & coepiscopum nostrum Hedenulfum vobis ordinantes præsentia vel consensu ac litteris coepiscoporum totius nobis commissæ provinciæ secundum sacros canones sacerdotem, pastorem quoque atque rectorem. Cui his litteris, quas sacri canones ordinatos prius de Conciliorum placitis, ne se aliquid contra eorum statuta egisse pœniteat, instructos, ab ordinatoribus suis, manibus eorum conscriptas jubent accipere, secundum traditionem ecclesiasticam dedimus in mandatis ne unquam ordinationes præsumat inlicitas, ne bigamum, aut qui virginem, si de conjugatis agendum est, non est sortitus uxorem, neque inlitteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex publice pœnitente, aut curiæ vel cuilibet conditioni obnoxium, notatumque ad sacros ordines permittat accedere. Sed & si quos hujusmodi forte repererit, respectu divino non audeat promovere. Alienum etiam Clericum sine voluntate & consensu Episcopi sui contra sacras regulas non sollicitet, non suscipiat, non in sibi commissa Ecclesia ordinet, nec eos qui probatæ fidei non fuerint sacris ordinibus præsumat quoquo modo applicare. In ordinatione autem Presbyterorum ac Diaconorum ceterorumque ecclesiastici ordinis ministrorum, a totius muneris, id est, a manu, a lingua, aut obsequio indebito, juxta quod Dominus per Prophetam præcipit, quantum patitur humana fragilitas, mundas & cordis & corporis manus exhibeat; ne uno eodemque gladio & dantem & accipientem munus interimat, & inlicito munere polluens manus, aliis se benedictionem credat tribuere cum fuerit jam propriæ iniquitati sublatus, & sua nihilominus ambitione captivus. Ab eis etiam quos ordinaverit indebitum & contra sacras regulas sibi sacramentum fieri non compellat. Sed sicut Dominus, præscius nonnullos accepti sancti Spiritus donum in usum negotiationis inflecturos, præcepit dicens, *Gratis accepistis, gratis date*, quod gratis, id est, sine ulla venalitate dati vel accepti aut etiam promissi vel sperati muneris, quantum ex nobis est, (ceterum ipse viderit, habens conscientiæ suæ testem quem habebit & judicem) per ministerium nostræ exiguitatis accepit, suis etiam comministris gratis conferat, sciens ea Evangelio quid redemptor noster per se ipsum fecerit; videlicet quia ingressus templum cathedras vendentium columbas evertit. Columbas enim vendere est de Spiritu sancto, quem Deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Quod qui agere præsumit, suam Deo judice cathedram ipse evertit, & quos cum pretio ordinat, provehendo agit ut secum & ipsi simoniaci hæretici fiant, & pro benedictione maledictionem a beato Petro Apostolorum principe Simoni mago, qui donum sancti Spiritus pretio emere voluit, juste inlatam, una cum ipso, per ipsum, a quo non benedicuntur, sed maledicuntur, judicio ejusdem Spiritus sancti suscipiunt. Et quoniam, sicuti comperimus, quidam diversis adinventionibus turpia lucra sectantes, quod ministris altaris minime convenit, defunctis Presbyteris, juxta quod didicerant viduatas Ecclesias facultates habere, exenia pro his obtinendis exegerunt, & gradus ecclesiasticos eis non tribuebant antequam illis eadem exenia persolverentur, & synodos temere frequentabant ut factione ministrorum suorum diverso modo denarios quasi pro eulogiis acciperent, &, quod dictu nefas est, etiam pro sacri chrismatis dispensatione, vel de Ecclesiarum consecratione, quocunque emolumenta ingenio caperent, & necesse est ut contra pestifera morborum genera salubria medicamentorum quæramus experimenta, sicuti & de manus impositione, ita & de hac simoniacæ hæreseos ingeniosa & male studiosa cullatione quiddam eum accipere interdicimus, monentes illam attendere comminationem Domini per Prophetam dicentis: *Ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum.* Unde iterum iratus dicit: *Visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum.*

Isa. 33.

Col. 623.

Matth. 10.

Matth. 21.

Act. 8.

Hier. 21.

Col. 524.

II. Verbis quoque beati Gregorij eum monemus, illique interdicimus, ut sacerdotes per suam parrochiam, quotiens ad consignandos infantes egressus fuerit, ultra modum gravare minime debeat, nec summam collationis, qua sui prædecessores, qui hæc bene misericorditer ac rationabiliter atque sacris constitutionibus executi sunt conveniens

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 624. venienter, contenti fuerunt, excedat, & de Capellis antiquitus subjectis Ecclesiis non æqualem sicut de principalibus Ecclesiis collationem exigat; sed principalis Ecclesia cum sibi subjectis Capellis debitam & antiquitus consuetam collationem conferat. Principales vero Ecclesias aliis Ecclesiis loco Capellarum non subjiciat: quia secundum sacros canones non licet Episcopis parrochiam antiquitus constitutam inconsulte confundere atque dividere. Ne mansionaticos suis amicis aut suis hominibus a Presbyteris parari faciat. Ne etiam quasi ad receptionem Regis, vel legationem, aut ad ornatus suæ Ecclesiæ faciendos adjutoria quasi petendo, potius autem exigendo, denarios, vel caballos, aut verres seu friskingas, aut ad iter aliquod paraveredos, aut alia quælibet accipiat, id est, rapiat. A quo verbo *accipere* aves quæ alias aves capiunt, accipitres nominantur; cum Episcopi suos subditos, non ut accipitres capere, sed sicut gallina pullos suos fovere, & quosque infirmos ut peritus medicus convenienti medicamento ac tempore debeant curare, & quos curare non potuerint, aut patienter tolerare aut regulariter usque ad correctionem sustinentes a sano corpore submovere. Regulam siquidem quæ de quarta parte redituum Ecclesiæ, juxta consuetudinem aliarum regionum, ita ut est scripta intelligat; & non prave illam interpretans, perinde in his regionibus quæ sunt Presbyterorum contra regulas sacras dissipat. Vnde si qua fuerunt gravamina illis imposita, temperet: quia & in præsenti & in futura vita sibi proficiet, si eos qui sibi commissi sunt, sine gravamine conservare studuerit. Ministros vero, id est, Archipresbyteros & Archidiaconos, secundum quod providere Domino inspirante & cooperante valuerit, tales constituat qui oderint avaritiam, & non diligant munera, nec sequantur retributiones, neque pro ordinandis Clericis vel reconciliandis pœnitentibus munus accipiant, & ipso munera eum corrumpere satagant. Et Presbyteros in paratis & exeniis indebitis non affligant. Et sicut supra de Episcopo diximus, per diversas petitiones, ut illis adjutorium faciant, quæ sunt Presbyterorum, unde ipsi vivere & hospites recipere & suas Ecclesias continere debent, conludio quocunque dissipiant. Et ut eisdem ab inquisitione sui ministerij parcant, & pro infamia eorum calcanda vel cooperienda quodcunque emolumentum non accipiant. Et si agentes talia ministros repererit, in ministerio manere non sinat, & canonica invectione corripiat.

Col. 625. Ipse quoque pro constituendis ministerialibus ecclesiasticis, videlicet Oeconomo, id est, Ecclesiæ facultatum dispensatore, Archipresbyteris & Archidiaconis, in quibus fidei sinceritatem & probos mores ac religiosam vitam debet eligere, præmia non constituat: quia ecclesiasticum obsequium, quod male comparaverint, recipientes munus a subditis prius venundare curabunt. Nec pro quocunque judicio contra sacras leges neque super innocentem contra veritatem pretium ullum accipiat. Nec etiam odio vel gratia, livore aut iracundia, quantum scierit & potuerit, a judicio recto declinet, dicente Domino: *Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis. Iuste judica proximo tuo, & juste quod justum est exequaris.* Iuste namque quod justum est exequitur qui in assertione justitiæ eandem ipsam justitiam quærit.

Levit. 19.

III. Pro baptizandis denique infantibus vel pro sepultura, obaudiens decreta beati Gregorij, pretium de terra concessa putredini quemquam non permittat in parrochia sua quærere & de alieno velle facere luctu compendium. Sed si quando aliquem quisque sepeliri in commisso sibi loco concesserit, si quidem parentes ipsius proximi vel heredes pro luminaribus vel in eleemosyna defuncti sponte quid offerre voluerint, accipere non prohibeat; peti vero aut exigi aliquid omnimodo vetet; ne quod valde irreligiosum est, aut venalis, quod absit, dicatur Ecclesia, aut de humanis sacerdotalis religio videatur mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studuerit quærere quolibet modo compendium.

S. Gregor. lib. 7. Ind. 2. ep. 51.

IV. Ab omni quoque avaritia & usura ac turpi lucro secundum sacros canones & ipse abstineat & ministros Ecclesiæ abstinere faciat, & etiam laicos abstinere suadeat. Se autem & sibi commissos ministros ecclesiasticos sollerter sollicitèque custodiat ne contra sacros canones conductores vel procuratores alienarum possessionum fiant, ne turpi negotio aut inhonesto lucro victum quærant, neque secularia negotia sub cura sua suscipiant, Denique ministerium parvipendentes, per secularium domos non discurrant, nec propter avaritiam gratiæ, aut honoris, vel pecuniæ, patrimoniorum sollicitudines aut alienorum testamentorum defensiones adsumant, nec fidejussionibus inserviant. Col. 626.

V. A familiaritate nihilominus ac contubernio illicito & vetito feminarum se & comministros suos, sed a tabernis, secundum sacras regulas, ecclesiasticos ministros faciat abstinere. Attendat quoque quod beatus Iob dicit: *Si adversum me terra mea clamat, & cum ea sulci ejus deflent. Si fructus ejus comedi absque pecunia.* Vnde beatus Gregorius: *Omnis,* inquit, *qui præest, si perversa in subditis exercet, contra hunc terra clamat, & sulci deflent, quia contra ejus injustitiam rudes idcirco populi in murmurationis vocibus erumpunt, & imperfecti quique pro pravo ejus opere sese in fletibus affligunt. Fructus enim terræ absque pecunia comedere est, ex Ecclesia quidem sumptus accipere, sed eidem debitum prædicationis pretium non præbere. De qua scilicet prædicatione auctoris voce dicitur: Oportuit te committere pecuniam meam nummulariis, & veniens ego recepissem utique quod meum erat cum usura. Terra igitur fructus absque pecunia comedit qui ecclesiastica commoda ad usum corporis percipit, sed non impendit quod subjectorum debetur cordi.* Non igitur redemptionem aut pretium de collatione Presbyterorum Episcopus debet exigere & alimenta ecclesiastica motus manducare. Et cum Dominus prædicatoribus præcipiat ut intrantes in domos eorum quibus pacem prædicant, illa edant & bibant quæ apud illos sunt, per parrochiam prædicando ac confirmando pergens Episcopus non debet superfluas pensiones in pigmentis & aliis quibusque a Presbyteris quæ non habent requirere, & talia quæ forte in domo sua non accipit, voluptati potius serviens quam necessitati, exigere, & suis parcens opibus, de superflue acceptis & venditis ditescere. Nec ideo debet prædicare ut sumptus accipiat, sed ideo sumptus accipere ut sufficiat prædicare.

Iob. 31.

Matth. 25.

VI. Ecclesias quoque in proprietatibus liberorum hominum ac coheredum consistens ut suæ tradantur Ecclesiæ non debet cogere: sed secundum synodalia & imperialia capitula, quæ regularia esse probat Ecclesia, satagat quatenus dotis immunitates, sicut ceteræ Ecclesiæ, auctoritate Regis habeant, & ipsæ ab eisdem liberis hominibus potiantur. Talemque se cooperante Domino in cunctis exhibeat ut sacrum ministerium non Col. 627.

[Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 627.] [1. Tim. 3.] vituperet, qui etiam ab his qui foris sunt testimonium bonum juxta apostolicam doctrinam habere debet. Nam cujus vita despicitur, restat ut & prædicatio contemnatur; & cum pastor per abrupta graditur, solet fieri ut ad præcipitium grex sequatur. Et ne quemquam ecclesiastici ordinis ministrum, occasione turpis lucri, ut aliquid ab eo absoluto capiat, contra sacras regulas [1. Cor. 5.] excommunicet inhibemus. Quia, ut sanctus Augustinus exponens sententiam Pauli Apostoli, *Auferte malum ex vobis*, demonstrat, non temere & quomodolibet, sed per judicium aufetendi sunt mali ab Ecclesiæ communione. Multo magis autem cavendum est ne sine regulari judicio ministri Ecclesiæ officio suo priventur. Quapropter, sicut beatus docet Gregorius, si quid de quocunque Clerico ad aures suas pervenerit quod eum juste posset offendere, facile non credat, nec ad vindictam illum res accendat incognita, attendens [Iob. 29.] quod scriptum est: *Causam quam nesciebam, diligentissime investigabam*. Et præsentibus senioribus Ecclesiæ suæ diligenter veritatem perscrutari modis omnibus studeat; & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonice districtio culpam feriat delinquentis secundum ordinem a sacris regulis propositum. Et ut cuncta brevi cingulo perstringamus, nihil per contemptum contumaciter faciat vel fieri in parrochia sua permittat, quantum ex ipso fuerit, quod sit evangelicæ veritati & apostolicæ traditioni aut sacris regulis inimicum. Si autem factum contigerit, arguendo, obsecrando, increpando, secundum quod cuique viderit expedire, juxta traditionem majorum, quantum potuerit, emendare procuret.

VII. Pastoralem siquidem regulam beati Gregorij mente, ore, ac manu, quantum sibi Dominus scire ac posse contulerit, in cunctis sequi procuret. Ministerium itaque, ornatum, vel patrimonium, atque reditus vel facultates Ecclesiæ, prout leges divinitus promulgatæ præfigunt, stu- [Col. 628] deat conservare, ampliare, augere, vel dispensare, & monasteriis in parrochia sua sitis canonicam providentiam gerat, & quantum ex ipso fuerit, debita privilegia & antiquam ac regularem consuetudinem servet. Ordinationes vero Presbyterorum & Diaconorum & sacrosancti baptismatis sacramentum secundum traditionem ecclesiasticam studeat agere.

VIII. Cui etiam licet inspirante divina gratia abundans adsit doctrina, tamen pro nostri officij debito ex scrinio sanctæ metropolis Remorum documentum dare studebimus qualiter se, cooperante Domino, morum probitate & doctrinæ studio debeat gerere. Ipsum vero non nescium quod totius provinciæ cura per sacros canones sit Metropolitano commissa, ad eandem metropolim suam, sicuti ad matrem, ut ex ejus catholicis uberibus salubrem sugat doctrinam, humiliter ac sedulo atque obedienter monemus recurrere, & non amplius quam sibi per sacras regulas est concessum indebite usurpare, cum tanto caritatis ac humilitatis glutino præceptis salutaribus adinvicem simus connexi ut dicente sibi mandato divino, [Deut. 32.] [Eccl. 32.] *Interroga patrem tuum, & adnuntiabit tibi, majores tuos, & dicent tibi*, & nobis, *Rectorem te posuerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex* [Matth. 23.] *ipsis*, &, *Qui major est vestrum, erit minister vester*, obedientibus scilicet ministrando paternam doctrinam, & inobedientibus quod majoris est regularem caritatis correptionem, nos fratrum & consacerdotum nostrorum salubribus debeamus uti consiliis, & ipsi obedire paternis ac regularibus monitis. Huic ergo & hæc & alia præcepta salubria observanti devotis animis vos obsequendo obedire oportet, ut irreprehensibile placidumque fiat corpus Ecclesiæ, per Christum Dominum nostrum, qui vivit & regnat cum Deo Patre omnipotente in unitate Spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Hincmarus sanctæ metropolis Ecclesiæ Remorum Episcopus & plebis Dei famulus, & venerabilis fratris Hedenulfi in sancta Laudunensi Ecclesia favente Dei gratia ordinator, his litteris canonicis & ordinato & electoribus ipsius publice datis anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVII. anno autem regni Domni Karoli Imperatoris XXXVII. & anno imperij ejus II. subscripsi.

†. Odo Belgivacorum Episcopus subscripsi.

† Raginelmus Noviomagensis Episcopus subscripsi. [Col. 629.]

† Iohannes Cameracensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

† VVillebertus Catalaunorum humilis Episcopus subscripsi.

† Hildebaldus Suessionensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

† Geroldus Ambianensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

† Hadalbertus Silvanactensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Electio, consecratio, & inthronizatio Gauzberti Episcopi Cadurcensis.

XX. Prisca modernaque Ecclesiarum moderamina theologuelaris sanxere canonibus, quo arripientibus viam universæ terræ quarumlibet sedium Præsulibus, per viciniorem Episcopum, aut per quemlibet alium Episcopum cui Archipræsul injunxerit, extincti fratris tumulatorem, orbatæque sedis Visitatorem atque consolatorem, sine cujus conscientia sacri prohibent canones confiteri aut confici de subrogatione Episcopi, perficiatur ecclesiasticarum inventarium rerum, tunc vero prioribus viduatæ sedis dispositis œconomis commendetur, postmodum autem cleri plebisque ordinis desideriorum consensus requiratur, quinimmo amotis simoniacis sacculis, postpositisque omnium cupiditatum argumentis, universa fideliter notitiæ archiepiscopali significentur, quo disponente cuncta in talibus expedit cum suffraganeorum consilio sub divina censura disponi negotiis atque ordinari. [Concil. Regens. c. 6.] [Concil. Aurelian. 2. c. 9.] Igitur Metropolitano dominica vocatione rebus humanis vitaque persuncto, hæc eadem fideliter exigenda sunt omnia a Visitatore atque tumulatore, & omnium condiocesanorum, si fieri potest, cognitioni significanda prudentialiter, quo urbes quas gentilium tempore habebant idolicolæ flamines, nunc gubernent Christicolæ Præsules. Cum ergo pastorem contigerit subrogandum, post adclamationem & vocationem cleri petitionemque viduatæ plebis, ne urbs Præsulem mini- [Decret. Leon. 1. c. 51.] me optatum aut spernat aut odio habeat, fiatque minus religiosa quam convenit cui non licuit habere quem voluit, quoniam difficile est quod bo- [Ibid. c. 92.] no peragantur exitu quæ malo sunt inchoata principio, expedit orbatæ sedi cum Episcoporum electione cleri ac populi ipsius Ecclesiæ acclamatione Episcopum ordinari atque inthronizari. Quapropter vir inclitus Dagobertus primæ sanctæ Bituricensis Ecclesiæ sedis Archimandrita cognoscens [Col. 630.] obitum beatæ memoriæ Froterij Episcopi sanctæ sedis Caturcensis Ecclesiæ, cujus memoria æthereo describatur in albo, uti sacra canonum auctoritas

[Baluz. Edit. Tolos. T. II. Col. 630.] ritas jubet, in ipsius loco jubeo & absolutionem facio ad coepiscopos nostros eligere & benedicere Gausbertum sacerdotem, vere nobilem, orthodoxum, non cenodoxum, frugalem, non gastrimargicum, humilem, non philarchicum, modestum, hospitalem, caritativum, castum, misericordem, & juxta Apostolum armis divinis decentissime ac pleniter adornatum. Nos quidem humiles Iesu Christi Pontifices una cum auctoritate & absolusione Domni Archipræsulis nostri Dagoberti, Bego Arvernensis, Ingelbinus Albiensis, Froterina Petragoricensis, cernentes tantam acclamatorum unanimitatem & acclamanti proficuam Ecclesiæ utilitatem, una per consensum & voluntatem Guilelmi Comitis Caturcensis matrisque suæ Acilicinæ, recepimus in nostro episcopali numero atque collegio proclamatum Gausbertum, & eum per auctoritatem canonicam benedicendum ordinavimus, & electum Episcopum in ipsam sedem sancti Stephani Ecclesiæ Caturcensis Episcopum exaltavimus, & in nomine sanctæ Trinitatis inthronizavimus & ipsi Ecclesiæ pastorem præfecimus. Acta schedola hujus indagiois a corporea trabeatione verbi divini anno DCCCXC. Indictione III. Facta electione ista Nonas Ianuarij, regnante Karolo Rege.

Decretum electionis Borrelli Episcopi Rotensis.

Nunc primum editum ex archivo Ecclesiæ Vrgellensis.

XXI. Anno trabeationis Domini nostri Iesu Christi millesimo XVII. æta millesima quinquagesima quinta, Indictione XV. Concurrente I. Epacte XX. Auctor & Dominus cum Patre & Spiritu sancto omnium creaturarum, quibusque sub illius gratie commanentes omne monarchia disponuntur regimina, in quo reverentissime nominando Domno VVilielmo illustrissimo Comite cum omne vulgus populi qui degent in comitatu Ripacurcensis tellure, una cum Domno Ermengaudo Præsule qui est in sinu matris Ecclesiæ sanctæ Mariæ sedis Vico Orgellensis, qui est caput omnium Ecclesiarum [Col. 612.] jamdicto comitato, venit quidem Domnus Borrellus filius Rechildis femina, una cum consensu & voluntate supradicto excellentissimo Comite sive optimatibus vel principibus ejus, necnon etiam religiosorum Clericorum atque Abbatum, id est, Galindus Abba sanctæ Mariæ Varra, & Sanila Abba sancti Andreæ, & Dacco Abba sanctæ Mariæ Lavajes, & Aster Abba sancti Petri Taberoa, & Manasse Abba sanctorum Iusti & Pastoris Anrigema, & Isarnus Abba de sancto Stephano, & Aster Abba sancti Michaelis, & Abbo Abba sanctæ Mariæ Alaone. Nos simul in unum cum Canonicis sancti Vincentij martyris Christi, cujus sedes sita est in civitate Rota, id est, Barone Archisacerdos, & Gerallus sacerdos, & Galindus sacerdos, & Durandus sacerdos, & Miro sacerdos, & Altemirus sacerdos, & Guimara sacerdos. Subjungimus etiam fidelium laicorum, id est, Vrrano & fratres ejus, Miro & fratres ejus, Garsia & fratres ejus, Bernardus & fratres ejus, Gela & fratres ejus, Ato & fratres ejus, Ansila & fratres ejus, Asnarius de Villanova, Bernardus de Anaspum & fratres ejus, Martinus & fratres ejus, Garsia de Guduli & fratres ejus, Abbo de Tromeda & fratres ejus, Riculfus & fratres ejus. Et expetivit electionem & obedientiam & benedictionem pontificalem ante sacrosancto altario almæ Mariæ sedis præfatæ & ante Domno Præsule prænotato sive multorum Clericorum in Christi agonizantes obsequio, id est, Isarnus Archisacerdos, Poncius Archilevita, Transeverus Archilevita, Arnallus Archilevita, VVifredus Archilevita, Bernardus Archilevita, Randulfus Archilevita, Vivas sacerdos, Bellus sacerdos, Bernardus sacerdos, VViskafredus sacerdos, Seniofredus sacerdos, Gundebertus sacerdos, Adalbertus sacerdos, Seguinus sacerdos, VVilielmus sacerdos, Arnallus sacerdos, Vnifredus sacerdos, VVifredus sacerdos, VVilielmus Levita, VVifredus Levita, Miro Levita, item Miro Levita, item VVilielmo Levita, Dela Levita, Lupus Levita, vel aliorum Canonicorum venerabilium quorum nomina longum est scribere. Adjuvante Domino & salvatore nostro Iesu Christo elegimus hunc Borellum præfixum ut ad electionem & honorem præsulatus perveniat divina miserante clementia. Est namque prudens, docibilis, moribus temperatus, vita castus, sobrius, humilis, misericors, hospitalis, in lege Domini instructus, verbis simplicibus disertus, [Col. 611.] sanctamque & individuam trinitatem Patrem & Filium & Spiritum sanctum unum Deum omnipotentem credens atque confirmans. Deum ante secula, hominem in fine seculorum prædicat. Cum his tantis & aliis virtutibus decoratum præfatum Borrellum agnoscimus, nos omnes eligimus illum uno animo, unoque concentu decrevimus & corroboramus ut ad ordinem sui præsulatus susceptione transfundat, atque in Domino fisus accedat. Iterum atque iterum ego Ermengaudus præfatus Episcopus una cum caterva Clericorum prædictorum advocamus, adclamamus, atque eligimus jamdicto Borrello ut per divina manu salvatoris protegente vel donante ad honorem & benedictionem atque ordinationem sui præsulatus accedat & susceptione perveniat sub tuitione almæ Mariæ sedis præfatæ & sub dominatione Domno Ermengaudo Episcopo & successores ejus. Exaratus est autem hic titulus electionis præsulatus XI. Kal. Decembris, anno XXI. regnante Roberto Rege. VVitardus sacerdos, qui hanc electionem per voluntatem Domno VVilielmo Comite & per jussione Domno Ermengaudo Episcopo scripsi & subscripsi die & annoque præfixo.

Electio, consecratio, & inthronizatio ejusdem Botrelli Episcopi Rotensis.

Nunc primum edita ex archivo Ecclesiæ Vrgellensis.

XXII. Locorum primates præceptorum, quibus geraichicæ atque telatargicæ vigens prisca modernaque Ecclesiarum moderamina, teoloqueriis sanxere canonibus, quo arripientibus viam universæ terræ quarumlibet sedium Præsulibus, per viciniorem Episcopum, aut per quemlibet alium Episcopum cui Archimandrita injunxerit, extincti fratris tumulatorem &c. *ut in superiore usque* Quapropter ego Ermengaudus sedis Orgellensis Ecclesiæ Episcopus una cum caterva venerabilium Clericorum almæ Mariæ sedis præfatæ cognoscentes obitum beatæ memoriæ Aimerici Pontificis Rodensis civis Ecclesiæque sancti Vincentij ipsius loci sedem, cujus memoria æthereo describatur in albo, uti sacra canonum auctoritas jubet, cum consensu Domno VVilielmo Comite cum ejus optimatibus ac plebe non exigua concione expostulantibus, canonum calciati privilegio, Borrellum filium Richellis femina urbis præfatæ Ro- [Col. 611.]

cc 2 den-

Baluz. Edit. Paris. T. II Col. 633.

rensis, una per vocationem & adclamationem Arcl: diaconorum, cœnobitarum, & ruralium Clericorum, vocamus, acclamamus, & petimus, ac prodesse poscimus Episcopum subrogandum, consecrandum, & inthronizandum Borrellum prænotatum in gremio sanctæ sedis Ecclesiæ Vincentij Rotensem civem, & eum principem constituimus Ecclesiæ sanctorum quorum prædictæ urbe sitæ sunt. Ab ipsis utpote cunnabulis & fidei rudimentis scimus eum Clericum, ac studiis liberalibus eruditum, nobilem, orthodoxum, humilem, modestum, hospitalem, caritativum, castum, misericordem, & juxta Apostolum armis divinis decentissime ac pleniter adornatum. Hunc ergo Borrellum ego Ermengaudus præfatus Episcopus una cum cœtu Clericorum almæ Mariæ sedis jam dictæ, & cum consensu Domno VVilielmo inclyto Comite, adclamamus eum & advocamus sub tuitione vel dominatione præfatæ sedis Orgellensis sive Domnum Episcopum Ermangaudum vel omnes Episcopi qui post eum venturi sunt. Postulo itaque ego Ermangaudus Episcopus præfatus Domnum Adalbertum Karchasensem civem Pontificem ut per singulos gradus ecclesiasticos sit ordinatus, & ministerio sacerdotali sit dedicatus. Igitur in Dei nomine interrogamus populum hunc Borrellum præfatum adclamantem: Vultis eum habere Episcopum? Respondit omnia clerus & populus usque tertio: Volumus. Nos quidem humiles Iesu Christi Pontifices, Ermengaudus præfatæ sedis Vrgellensis, in qua ordinatio ista consistit, & Adalbertus Pontifex Karkasensis, & Petrus Episcopus Comenensis, audientes & cernentes tantam adclamatorum unanimitatem & acclamanti proficuam Ecclesiæ utilitatem, recipimus in nostro episcopali numero atque collegio prænominatum Borrellum, & eum per auctoritatem canonicam benedicendo ordinamus, & electum Episcopum in ipsa sede sancti Vincentij Episcopum exaltamus & in nomine sanctæ Trinitatis inthronizamus, & ipsi Ecclasiæ pastorem constitnimus sub dominatu almæ Mariæ sedis Orgellensis & Domno Ermengaudo Episcopo vel successores ejus. Acta scedula hujus indaginis a corporea trabeatione Verbi divini anno millesimo XVII. æra millesima quinquagesima quinta, Indictione XV. Concurrente I. Epacta XX. VIII. Kal. Decembris, anno XXI. regnante Rotberto Rege. VVitardus sacerdos, qui hanc acclamationam scripsit Domno Episcopo Borrello sub die annoque superius exarato ad laudem & honorem & gloriam sanctæ Dei genitricis Mariæ sedia Vico Orgellensis & Episcopos ibidem permanentes feliciter. Amen. Col. 634.

Acta electionia Riculfi Episcopi Helenensis.

Nunc primum edita ex Chartulario Ecclesiæ Helenensis.

XXIII. Cum inter præclues ac prosperos antistites fierent sancta Concilia in Iusti delubris atque Pastoris, quæ sunt sita infra metropolis Narbonæ mœnia, anno dominicæ incarnationis DCCCCXLVII. quipote Aimiricum memoratæ urbis Archiopilionem, ac Rodallum Bitarrensem, Gisandum Carcasensem, Dacbertum Agatensem, Poncionem Magalonensem, una proruperunt; sic rebus de ecclesiasticis cum instanti stetissent studio, illos potissimos atqua præclaros bearet adjectio, vel quod magis loquax truvatim dilultaret humanitas, & hoc ex eisdem patres inter se connexæ caritatis ardore multis ex quibusdam theophariis Ecclesiarum diebus sunt potiti. Infra hos clarissimos patres aderant topicorum multorum primatea, qui nibilominus de statu regendæ Ecclesiæ cum ipsis consulebant. Et inter agendum, cum conspicarentur suorum affectiones optime promptas, da Ecclesiarum bene gerendis rebus, etiam cum inventa foret una eademqua voluntas, ne viduata basilicarum aliqua proprio patrono illorum in potestata remaneret, edictum est Helenensem Ecclesiam adfore orbatam pastorali consortio Vuadaldi Episcopi. Cui affatim condolentes, eo quod caruisset hominem, abunde consolatoris apnesia Spiritus repleti, ipsam inquisivere in sacra synodo quis quivisset ex hac prænominata Ecclesia regimen vindicare illius episcopij. Hinc in illa hora egressa est in Riculfum digna & affabilis Clericorum electio, ac conclamatio omnium populorum Helenensis Ecclesiæ. Et in acclamatione addunt laudibus ejus, haut illum esse degenerem, necne neophytum, nec idiotam; sed essa illum modestum, sobrium, castum, benivolum, hospitalem, & cetera. Et quid plura? Abundanter attribuunt ei laudes apostolicas, quas convanit habere unicuique Episcoporum. Hoa audientes memorati patres, assenserunt illorum vocibus, nec ausi sunt contraire quem alectio atque proclamatio prusequebantur. Col. 635. Et præcerum assensum tribuit fatibus illorum Domnus Aymiricus Archipræsul, quo statim studuissent sublimare jam prædictum Presbyterum fore Episcopum in hujusmodi episcopatus Helenensis Ecclesiæ decore. Quod omnimode volentea, supernoque Regi debitas grates gnaviter solventes, conjunctim liberaliterque, ut soliti sunt, cupitæ misterium affectionis canonicæ in Riculfum adimplevere, confirmantes ejusdem electionem & acclamationem, manu propria exarando, & roborationis titulo per hanc membranulam nomina deduxara suorum. Col. 636. Acta in publico conventu sanctorum Episcoporum necnon & præclivium primatum & roboratum in loco sanctorum Iusti & Pastoris VI. Kal. Aprilis, Indictione instantis cronois habens lustrum unum annosque duos. Aimiricus Archipræsul. S. Gisandi Episcopi. S. Dagberti Episcopi. S. Poncij Episcopi. S. Alexandri Abbatis.

Palat. Edit. Taurs. T. II.

Col. 631.

FORMVLÆ ANTIQVÆ

PROMOTIONVM EPISCOPALIVM

Editæ a Ioanne Cordesio Canonico Lemovicensi.

Decretum quod clerus & populus firmare debet de electo Episcopo.

I. DOminis patribus illis, venerabilibus scilicet Episcopis dioceseos metropolitanæ, clerus, ordo, & plebs huic sanctæ Ecclesiæ specialiter obsequentes. Vestræ paternitati est cognitum quantum temporis est ex quo accidentibus variis eventibus hæc sancta Ecclesia metropolis nostro sit viduata pastore ac destituta rectore. Quod non solum ad nostrum, verum ad vestrum ac omnis dioceseos detrimentum pertinere dinoscitur, cum totius provinciæ sollicitudinem Metropolitano constet esse commissam. Propterea eligimus hujus dioceseos, hujus Ecclesiæ, Presbyterum nomina illum, nobis sufficientissime cognitum, natalibus & moribus nobilem, apostolica & ecclesiastica disciplina imbutum, fida catholicum, natura prudentem, docibilem, patientem, moribus temperatum, vita castum, sobrium, humilem, affabilem, misericordem, litteratum, in lege Dei instructum, in scripturarum sensibus cautum, in dogmatibus ecclesiasticis exercitatum, & secundum scripturarum tramitem traditionemque orthodoxorum & canonum ac decretorum sedis apostolicæ Præsulum constitutiones sano sensu ecclesiasticas regulas intelligentem sanoque sermone docentem ac servantem, amplectentem eum qui
1. Tim. 3. secundum doctrinam est fidelem sermonem, &
Col. 636. cum modestia corripientem eos qui resistunt, & qui sanæ doctrinæ adversantur, eis resistere & redarguere prævalentem, hospitalem, modestum, suæ domui bene præpositum, non neophytum, habentem testimonium bonum, in gradibus singulis secundum traditionem ecclesiasticam ministrantem, ad omne opus bonum & satisfactionem omni poscenti rationem de ea quæ in illo est spe paratum; quem nobis quantocius petimus ordinari Pontificem; quatenus auctore Domino regulariter nobis præesse valeat & prodesse, & nos sub ejus regimine salubriter Domino militare possimus: quia integritas præsidentium salus est subditorum, & ubi est incolumitas obedientiæ, ibi sanæ est forma doctrinæ. Vt autem omnium nostrum vota in hanc electionem convenire noscatis, huic decreto canonico promptissima voluntate singuli manibus propriis laborantes subscripsimus.

Ille illius Ecclesiæ Archiepiscopus in electionem Domni illius Ecclesiæ illius Episcopi subscripsi.

Isti in ordinationem illius Ecclesiæ illius Episcopi ipso consentiente ordinati consenserunt. quod præsens inscriptio manifestat.

Aliud decretum cleri & plebis.

II. Vniversalis Ecclesiæ sacrosanctis patribus, præcipueque illius diocesis Præsulibus, Ecclesia illa, unanimitas scilicet totius cleri & plebis, submissæ devotionis obsequium in Domino. Ad aures vestræ beatitudinis pervenisse jam novimus excessum piissimi patris & pastoris nostri illius, & qualiter Ecclesia sibi credita præstantissimo pastore sit viduata plurimis terrarum finibus manifestum esse comperimus. Et ideo lacrymabiliter preces unanimis supplicationis vestræ paternitati mittimus, ut nobis in substituendo pastore morem patrum & prædecessorum beatorum Pontificum imitantes, paternum nobis fere auxilium *** humiliter poscentibus pio *** moribus & scientia *** decoratum comperimus, illum gloriosissi. *** decubantem, ejusque servitiis immorantem, nobis expetivimus.... postulavimus habendum, & per Dei misericordiam quæsivimus..... cendum. Et quoniam divina miserante elementia in ejusdem postulationis devotione benevolum atque concordem prænominatum nostræ unanimitati effecit Regem, juxta hoc quod scriptura testatur dicendo, *Cor Regis in manu Dei est, quocumque voluerit vertet illud*, totius Ecclesiæ, cleri scilicet plebisque, in ejusdem præclarissimi viri electione par est devotio, unus idemque assensus, in nullo dissimilis adclamatio; sed sicut nobis est unus Deus, una fides, unumque baptisma, ita & nobis omnibus in supradicti electione pontificalisque ordinis consecratione atque substitutione unum est per omnia velle, & nullum extraneum appetere, quin totius Ecclesiæ voce præsenti decreto concorditer & consonanter conclamando, virum memoratum, non simplici, sed multiplici sermone cordis & corporis devotione nobis pastorem eligere, eumque idoneum, quantum nostræ fragilitati nosse conceditur, tanto pontificio esse, sicut voce fatemur, ita etiam omnium nostrorum subscriptionibus devotissime roboramus, & communi adnotationis decreto, Dei misericordia præduce diuturnitate temporum nobis pastorem habendum eligimus & optamus, more quoque canonico sub gestorum serie confirmamus.

Epistola vocatoria Metropolitani pro consecratione Episcopi electi.

III. Dilectissimis fratribus & filiis Presbyteris, Diaconis, Honoratis, Clericis, & Possessoribus, vel cunctæ plebi illius Ecclesiæ, simulque vocato Episcopo illi, M. auxiliante Domino Metropolitanus sanctæ sedis apostolicæ illius. Dilectionem vestram salubriter alloquimur, quia prædictum talem a vobis electum Episcopum, virum venerabilem, tali Ecclesiæ ordinare compellimur, laudemus & honoremus Iesum Christum, ut qui vobis hanc electionis devotionem dedit, nobis quoque perficiendi tribuat facultatem. Iam fatum virum religiosa violentia tenete, & ad sanctam nostram sedem ill. perducere festinate: qui forte magis dignior erit, si se occultare voluerit. Ob quam rem hanc dileximus admonitionem, quemadmodum optime placuit sanctæ synodo Episcopum sine vocatoria suscipi non debere, ne obscuritas dubiæ ordinationis incurrat.

FOR-

Col. 639.

FORMVLÆ VETERES

EXORCISMORVM ET EXCOMMVNICATIONVM.

Stephanus Baluzius Tutelensis in unum collegit, magnam partem nunc primum edidit, reliquas emendavit.

CAPITVLA.

Col. 639.

Incipit benedictio vel exorcismus aquæ calidæ seu frigidæ in qua manus ad judicium mittitur.

I. *Cum homines vis mittere ad comprobationem judicij aquæ calidæ, primum fac eos intrare cum omni humilitate in Ecclesia; & prostratis in oratione, dicat sacerdos has orationes.*

PRIMA ORATIO.

Auxiliare Domine quærentibus misericordiam tuam, & da veniam confitentibus. Parce supplicibus; ut qui nostris meritis flagellamur, tua miseratione salvemur. Per.

SECVNDA ORATIO.

Quæsumus omnipotens Deus, afflicti populi lacrymas respice, & iram tuæ indignationis averte; ut qui reatum nostræ infirmitatis agnoscimus, tua consolatione liberemur. Per.

TERTIA ORATIO.

Col. 640. Deus qui conspicis omni nos virtute destitui, interius exteriusque custodi; ut & ab omnibus adversitatibus muniamur in corpore, & a pravis cogitationibus mundemur in mente. Per.

His orationibus completis, surgat pariter, & coram hominibus illis cantet Presbyter Missam, & faciat eos ad ipsam Missam offerre. Cum autem ad communionem venerint, antequam communicent, interroges eos sacerdos cum adjuratione & dicat:

Adjuro vos, homines, per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, & per vestram Christianitatem quam suscepistis, & per unigenitum Dei filium, quem redemptorem creditis, & per sanctam Trinitatem, & per sanctum evangelium, & per reliquias quæ in ista sancta Ecclesia sunt reconditæ, ut non præsumatis ullo modo ad istam sanctam communionem accedere nec sumendo communicare si hoc vel illud fecistis, aut consensistis, aut aliquam veritatem inde scitis, seu qui hoc egit nostis.

Si autem tacuerint, & nullam inde professionem dixerint, accedat sacerdos ad altare, & communicet more solito, postea vero communicet illos. Cum autem communicant ante altare, dicat sacerdos: Corpus hoc & sanguis Domini nostri Iesu Christi sit vobis ad comprobationem hodie. *Expleta Missa, descendat sacerdos ad locum destinatum, ubi ipsum examen peragatur. Deferat secum librum evangeliorum & crucem, & cantet modicam letaniam; & cum compleverit ipsam letaniam, exorcizet & benedicat aquam ipsam antequam fervescat, ita dicendo:* Col. 641.

Exorcizo te creatura aquæ in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine Iesu Christi filij ejus Domini nostri, ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici & omne phantasma diaboli; ut si hic homo qui manum suam in te missurus est innocens extiterit de hac culpa unde reputatur, pietas Dei omnipotentis liberet eum; & si, quod absit, culpabilis est, & præsumptuose in te manum mittere ausus fuerit, ejusdem omnipotentis virtus super eum hoc declarare dignetur; ut omnis homo timeat & contremiscat nomen sanctum gloriæ Domini nostri, qui vivit & regnat Deus per omnia secula.

ORA-

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 641.

ORATIO.

Domine Iesu Christe, qui es judex justus, fortis, & patiens, & multum misericors, per quem facta sunt omnia, Deus deorum & Dominus dominantium, qui propter nos homines & propter nostram salutem de sinu Patris descendisti, & ex virgine Maria carnem assumere dignatus es, & per passionem tuam mundum in cruce redemisti, & ad inferos descendisti, & diabolum in tenebris exterioribus conligasti, & omnes justos, qui originali peccato ibidem detinebantur, magna potentia tua exinde liberasti, tu Domine quæsumus mittere digneris Spiritum tuum sanctum ex summa cæli arce super hanc creaturam aquæ, quæ ab igne fervescere atque calescere videtur, ut rectum judicium per eam super hunc hominem numine illo comprobet ac manifestet. Te Domine Deus supplices deprecamur, qui in Cana Galilææ signo admirabili tuæ virtute ex aqua vinum fecisti, & tres pueros Sidrac, Misac, & Abdenago de camino ignis ardentis illæsos eduxisti, & Susannam de falso crimine liberasti, (Col. 642.) cæco nato oculos aperuisti, Lazarum quatriduanum a monumento suscitasti, & Petro mergenti manum porrexisti, ne respicias peccata nostra in hac oratione, sed tuum verum & sanctum judicium coram hominibus in hoc manifestare digneris; ut si hic homo pro hac reputationis causa, furto videlicet, vel homicidio, aut adulterio, vel luxuria, aut pro qualibet causa culpæ modo ad præsens manum suam in hanc aquam igne ferventem miserit, & culpabilis ex hac causa non est, hoc ei præstare digneris ut nulla læsio vel macula in eadem manu appareat, per quam sine culpa calumniam incurrat.

Iterum te, Deus omnipotens, nos indigni & peccatores famuli tui suppliciter oramus ut sanctum, verum & rectum judicium tuum nobis in hoc etiam manifestare digneris, quatenus hic homo ex hac reputationis causa, si per aliquod maleficium, diabolo instigante, aut cupiditate vel superbia incitante, culpabilis est in facto vel in consensu, & hoc comprobationis judicium subvertere vel violare volens, malo confisus ingenio, manum suam in hanc aquam præsumptuose mittere ausus fuerit, tua pietas taliter hoc declarare dignetur ut in ejus manu dinosci queat quod injuste egit; ut & ipse deinceps per veram confessionem pœnitentiam agens ad emendationem perveniat, & judicium tuum sanctum & verum in omnibus gentibus declaretur per te, redemptor mundi, qui venturus es judicare vivos & mortuos & seculum per ignem. Amen.

ITEM ALIUS EXORCISMUS.

Te autem, creatura aquæ, adjuro te per Deum vivum, per Deum sanctum, qui te in principio separavit ab arida, adjuro te per Deum vivum, qui te de fonte paradisi manavit & in quatuor fluminibus exire jussit & totam terram rigare præcepit, adjuro te per eum qui te in Cana Galilææ suo potentia convertit in vinum, qui super te suis sanctis pedibus ambulavit, qui tibi nomen imposuit Siloha, adjuro te per Deum qui in te Nahaman Syrum sua lepra mundavit dicens, Aqua sancta, aqua benedicta, aqua quæ lavas sordes & mundas peccata, adjuro te per Deum vivum ut te mundam exhibeas nec in te aliqua phantasma retineas, sed efficiaris fons exorcizatus ad effugandum & evacuandum & comprobandum omne mendacium & investigandam & comprehendam omnem veritatem; ut iste qui in te manum miserit, (Col. 643.) si veritatem & justitiam habuerit, nullam læsionem in te accipiat; & si mendacium habet, appareat manus ejus igne combusta; ut cognoscant omnes homines virtutem Domini nostri Iesu Christi, qui venturus est cum Spiritu sancto judicare vivos & mortuos & seculum per ignem. Amen.

Post hæc exuat eum vestimentis suis, & induat eum vel eos vestimentis mundis de Ecclesia, id est, indumenta de Exorcista aut de Diacono, & faciat eos vel eum osculari evangelium & crucem Christi, & aspergat super eos de aqua ipsa; & ipsi qui intraturi sunt ad Dei examen, det illis omnibus bibere de ipsa aqua benedicta. Cum autem dederit, unicuique dicat: Hanc aquam dedi tibi, vel vobis, ad probationem hodie. *Deinde imponantur ligna subter caldaria, & dicat sacerdos has orationes quando ipsa aqua calescere cœperit.*

In nomine sanctæ Trinitatis. Deus judex justus, fortis, & patiens, qui es auctor & creator clemens & misericors, & judicas æquitatem, tu judica qui jussisti rectum judicium facere, & respicis super terram, & facis eam tremere. Tu Deus omnipotens, qui per adventum unigeniti filij tui Domini nostri Iesu Christi mundum redemisti, qui per ejus passionem genus humanum subvenisti & salvasti, tu hanc aquam ferventem sanctifica. Qui tres pueros, id est, Sidrach, Misach, & Abdenago sub Rege Babylonis Nabuchodonosor in camino ignis accensa fornace salvasti, & inlæsos per angelum tuum eduxisti, tu clementissime dominator præsta ut si quis innocens ab hujusmodi culpa seu causa sive reputatione homicidij, adulterij, latrocinij fuerit, & in hanc aquam manum miserit, salvam & inlæsam inde educat. (Col. 644.) Qui tres pueros supradictos & Susannam de falso crimine liberasti, ita Domine omnipotens, si culpabilis fuerit, & incrassante diabolo cor obduratum, manum in hujus tui elementi ferventis creaturam miserit, tua veritas hoc declaret, ut in corpore manifestetur, & anima per pœnitentiam salvetur. Et si ex hoc scelere culpabilis fuerit, & per aliquod maleficium aut per herbas aut per diabolicas incantationes hanc peccati sui culpam occultare voluerit, vel tuam justitiam contaminare vel violare se posse crediderit, magnifica tua dextera hoc malum evacuet & omnem rei veritatem demonstret. Per te clementissima Pater, qui vivis & regnas in trinitate perfecta. Per omnia.

ALIA.

ORUMUS. Deus qui beatam Susannam de falso crimine liberasti, Deus qui beatam Theclam de spectaculis liberasti, Deus qui sanctum Danielem de lacu leonum liberasti, & tres pueros de camino ignis ardentis eripuisti, tu libera innocentes, & consigna factores. Per Dominum nostrum.

Et qui manum mittit in aquam ad ipsum examen, dicat orationem dominicam, & signet se signaculo crucis, & festinæ deponatur ipsa aqua fervens desu-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 644. *desuper juxta ignem, & judex perpendat ipsam lapidem illigatam ad mensuram ill. infra ipsam aquam more solito; & sic inde extrahat eam in nomine Domini ipse qui introt ad examen judicij. Postea cum* A *magna diligentia sic fiat involuta manus sub sigillo judicis signata usque in die tertio, quo visa sit viris idoneis & firmata.*

Judicium aquæ frigidæ.

Col. 643. II. C*Vm homines vis mittere od judicium aquæ frigidæ ob comprobationem, ita facere debes. Accipe illos homines quos vis mittere in aquam, & deduc eos in Ecclesiam, & coram omnibus illis cantet Presbyter Missam, & fac eos ad ipsam Missam offerre. Cum autem ad communionem venerint, antequam communicent, interroget eos sacerdos cum adjuratione, & dicat:* Adjuro vos homioes per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, & per vestram Christianitatem quam suscepistis, & per Col. 644. unigenitum Dei filium, & per sanctam Trinitatem, & per sanctum evangelium, & per illas sanctas reliquias quæ in ista Ecclesia sunt, ut non præsumatis ullo modo communicare neque accedere ad altare si hoc fecistis aut consensistis, aut scitis qui hoc egerit. *Si autem omnes tacuerint, & nullus confessus fuerit, accedat sacerdos ad altare, & communicet, separatis illis qui examinandi sunt. Postea vero communicent illi quos vult in aquam mittere. Cum autem communicant, dicat sacerdos per singulos ante altare:* Corpus hoc & sanguis Domini nostri Iesu Christi sit tibi ad probatio- Col. 645. nem hodie ad laudem & gloriam nominis sui & ad Ecclesiæ suæ otilitatem. *Expleta Missa, faciat sacerdos aquam benedictam, & deferat eam ad locum examinis, ubi homines probantur. Cum autem venerit ad ipsum locum, letaniam faciens, omnibus pro eadem causa Dominum deprecantibus, det examinandis bibere de aqua illa benedicta. Cum autem dederit, unicuique dicat:* Hæc aqua Domini fiat tibi ad probationem hodie per Dominum nostrum Iesum Christum, qui est verus judex & justus. *Deinde conjuret aquam ubi mittendi sunt. Post conjurationem autem aquæ, exuat illos vestimentis suis, & faciat illos per singulos osculari sanctum evangelium & crucem Christi. Et post hæc de ipsa aqua benedicta aspergat super unumquemque hominem, & projiciat eos statim per singulos in aquam. Hæc autem omnia facere debet jejunus; neque illi antea comedant qui ipsos mittant in aqua.*

Conjuratio aquæ.

Adjuro te aqua io nomine Dei Patris omoipotentis, qui te in priocipio creavit, quique te segregavit ab aquis superioribus, & jussit te servire humanis necessitatibus. Adjuro te etiam per invisibile & ineffabile nomen Christi Iesu, filij Dei vivi omnipotentis, sub cujus pedibus te calcabilem præbuisti, qui etiam in te baptizari dignatus est, & suo baptismate consecravit. Adjuro etiam te per Spiritum sanctum, qui super Dominum in te baptizatum descendit qui te invisibili sanctificatione sacratam ad animarum purgationem inenarrabile constituit sacrameotum, per quam olim & populus Israeliticus siccis pedibus transivit, & ex aqua ferrum, quod casu ceciderat, Heliseus divina virtute contra naturam natans in suo manubrio redire fecit, ut nullo modo suscipias hunc hominem, si in aliquo culpabilis est ex hoc quod illi objicitur, scilicet aut opere, aut consensu seu conscientia, vel quolibet ingenio; sed per virtutem Domini Iesu Christi rejice ex te, & fac illum natare super te, quatenus cognoscant fideles Christi nullum malefi- B cium, nullum præstigium divinæ virtuti posse resistere quod non detectum fiat & omnibus manifestum. Adjuro etiam te per virtutem ejusdem Domini nostri Iesu Christi ut laudem illius cui omnis creatura servit, & cui cælestis exercitus famulatur clamaos *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Exercituum*, ut nobis adjurantibus & ejus misericordiam obsecrantibus obedias, qui regnat & dominator per iofinita secula seculorum. Col. 646. Ameo.

Hominis conjuratio.

Adjuro te homo & contestor per Patrem & C Filium & Spiritum sanctum, & per sanctam & individuam Trinitatem, & per omnes angelos & archangelos, & per omnes principatus & potestates, dominationes quoque & virtutes, & per Dei sedilia Cherubin & Seraphin, & per diem tremendum judicij Dei, necnon & viginti quatuor seniores qui quotidie laudant Deum, & per quatuor Evangelistas, & per sanctos quoque Apostolos, martyres, & confessores, necoon & per sanctam genitricem Dei Mariam, omoesque virgines, & per cunctum populum sanctum Dei, vel per sanctum baptismum in quo renatus es, si hoc malum fecisti ex quo culparis, vel assensum præbuisti, aut bajulasti, aut in domum tuam recepisti, aut inde conscius aut consentaneus extitisti, D coram omnibus dicito. Quod si diabolo suadente celare disposueris, & culpabilis exinde es, evanescat cor tuum incrassatum & induratum, & non suscipiat te aqua incredulum & seductum; ut dicat populus quia Deus noster judex est, cujus potestas io secula seculorum. Amen.

Post conjurationem aquæ exuat illos vestimentis aliorum, & osculari sanctum evangelium & sanctam crucem faciat; & sanctificatis omnibus aqua benedicta cum timore & reverentia, fidus de ejus clementia, projiciat in aquam.

Hoc judicium autem petente Domno Hludovico Imperatore constituit beatus Eugenius, præcipiens ut E omnes Episcopi, Comites, Abbates, omnisque populus Christianus, qui infra ejus imperium est, hoc judicio defendant innocentes, & examinent nocentes, ne perjuri super reliquias sanctorum perdant suas animas in malum consentientes.

Alio modo.

Deus judex justus, fortis, & patiens, qui es auctor & amator justitiæ, qui judicas æquitatem, judica Domine quod justum est, quia recta tua judicia sunt. Qui respicis super terram, & facis eam

Baluz. Edit. Tolos. T. II. Col. 646. eam tremere, tu Domine omnipotens, qui per adventum filij tui Domini nostri Iesu Christi mundum salvasti, & per ejus passionem genus humanum redemisti, tu hanc aquam per ignem ferventem sanctifica. Qui tres pueros, id est, Sidrach, Misach, Abdenago, jussione Regis Babylonis missos in caminum ignis servasti, tu clementissime præsta ut si quis innocens in hanc Col. 647. aquam ferventem manum mittat, sicut tres pueros supradictos de camino ignis eripuisti, & Susannam de falso crimine liberasti, ita Domine manum illius salvam & illæsam perducas. At si quis culpabilis, incrassante diabolo cor induratum, præsumpserit manum mittere, tua justissima pietas hoc declarare dignetur, ut in ejus corpore tua virtus manifesteiur, & animâ illius per pœnitentiam salvetur.

Deus judex justus, qui auctor pacis es, & judicas æquitatem, te suppliciter rogamus ut hoc Col. 648. ferrum ordinatum ad justam examinationem cujuslibet dubietatis faciendam benedicere † & sanctificare digneris, ita ut si innocens de prænominata causa, unde purgatio quærenda est, hoc ignitum in manus acceperit, illæsus adpareat, & culpabilis atque reus, justissima sit ad hoc virtus tua in eo cum virtute declarandum: quatenus justitiæ non dominetur iniquitas, sed subdatur falsitas æquitati, per Dominum nostrum &c.

Col. 649. *Incipit Exorcismus aquæ ad judicium Dei demonstrandum.*

Ex Ordine Dunstani Archiepiscopi Dorobernensis.

III. P*Eractis coram sacerdote trium dierum jejuniis, cum homines vis mittere ad judicium aquæ frigidæ ob comprobationem, ita facere debes. Accipe illos homines quos vis mittere in aquam, & duc eos in Ecclesiam, & coram omnibus illis cantet Presbyter Missam, & faciat eos ad ipsam Missam offerre. Cum autem ad communionem venerint; antequam communicent, interroget eos sacerdos cum adjuratione & dicat.* Adjuro vos ill. & illi per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, & per vestram Christianitatem quam suscepistis, & per unigenitum Dei filium, & per sanctam Trinitatem, & per sanctum evangelium, & per istas sanctas reliquias quæ in ista Ecclesia sunt, & per illud baptismum quo vos sacerdos regeneravit, ut non præsumatis ullo modo communicare neque accedere ad altare si hoc fecistis aut consensistis, aut scitis quis hoc egerit. *Si autem tacuerint, & nulli hoc dixerint, accedat sacerdos ad altare & communicet. Postea vero communicet illos quos vult in aquam mittere. Cum autem communicaverint, dicat sacerdos ante altare per singulos:* Corpus hoc & sanguis Domini nostri Iesu Christi sit tibi ad probationem hodie.

Incipit Missa judicij.

Antiphona. Iustus es Domine, & rectum judicium tuum, fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam. *Psalm.* Beati immaculati.

ORATIO.

Absolve quæsumus Domine tuorum delicta famulorum, ut a peccatorum suorum nexibus, quæ pro sua fragilitate contraxerunt, tua benignitate liberentur, & in hoc judicio prout meruerunt, tua justitia præveniente, ad veritatis censuram Col. 648. pervenire mereantur. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum.

Lectio libri Levitici.

In diebus illis locutus est Dominus ad Moysem dicens: Ego sum Dominus Deus vester. Non faciatis furtum, non mentiamini, nec decipiat unusquisque proximum suum. Non perjures in nomine meo, nec polluas nomen Dei tui. Ego Dominus. Non facias calumniam proximo tuo, nec vi opprimas eum. Non moretur opus mercenarij tui apud te usque mane. Non maledicas surdo, nec coram cæco ponas offendiculum. Sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus, dicit Dominus omnipotens.

Item alia Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Ephesios.

Fratres, Renovamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. Irascimini, & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, jam non furetur. Magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.

Graduale. Propitius esto Domine peccatis nostris, ne quando dicant gentes, Vbi est Deus eorum. *Versus.* Adjuva nos Deus salutaris noster, & propter honorem nominis tui Domine libera nos. *Alleluja.* Deus judex justus, fortis, & patiens, numquid irascetur per singulos dies.

Sequitur sanctum evangelium secundum Marcum. Col. 649.

In illo tempore cum egressus esset Iesus in via, procurrens quidam genu flexo ante eum rogabat eum dicens: Magister bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam? Iesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus Deus. Præcepta nosti? Ille dixit: Quæ? Non occidas, non adulteres, non fureris, non falsum testimo-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 649. stimonium dicas, non fraudem feceris. Honora patrem tuum & matrem tuam. At ille respondens ait: Magister, hæc omnia custodivi a juventute mea. Iesus autem intuitus eum dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest. Vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me.

Offertorium.

Immittet angelum Dominus in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Gustate & videte quoniam suavis est Dominus.

Et hic offerant. Secreta.

Intercessio sanctorum tuorum misericordiæ tuæ Domine munera nostra conciliet, ut quam merita nostra non valent, eorum deprecatio indulgentiam valeat obtinere. Per Dominum.

Præfatio.

Æterne Deus, qui non solum peccata dimittis, sed ipsos etiam justificas peccatores, & reis non tantum pœnas relaxas, sed dona largiris & præmia, cujus nos pietatem supplices exoramus ut famulos tuos illos non de præteritis judices reatibus, sed hujus culpæ veritatem spectantibus insinues; quatinus & in hoc populus tuus præconia nominis tui efferat, & te vitæ præsentis & perpetuæ auctorem agnoscat. Per Christum Dominum nostrum.

Benedictio ad judicium.

Deus, de quo scriptum est quia justus es & rectum judicium tuum, fac cum his servis tuis secundum misericordiam tuam, ut non de pristinis judicentur reatibus, sed in hoc, prout meruerunt, tua benedictione præveniente, veritatis subsequatur judicium. Amen.

Et qui justus es & amator justitiæ, & a cujus vultu videtur æquitas, fac in conspectu populi tui ut nullis malorum præstigiis veritatis tuæ suscentur examina. Amen.

Petitiones nostras placatus intende, & culparum omnium præteritarum eis veniam clementer attribue. Et si culpabiles sunt, tua larga bene- *Col. 650.* dictio non eis ad suffragium, sed hujus culpæ ad insinuandam veritatem proficiat. Amen. Quod ipse præstare dignetur, cujus regnum.

Hic communicent per sacerdotem,
Et dicat sacerdos.

Corpus hoc & sanguis Domini nostri Iesu Christi sit vobis ad probationem hodie.

Antiphona post communionem.

Iustus Dominus & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.

Post communionem.

Perceptis Domine Deus noster sacris muneribus, suppliciter deprecamur ut hujus participatio sacramenti & a propriis nos reatibus indesinenter expediat, & in famulis tuis veritatis sententiam declaret. Per Dominum nostrum.

Expleta Missa, faciat ipse sacerdos aquam benedictam, & pergat ad locum ubi homines probentur. Cum autem venerit ad ipsum locum, det illis omnibus bibere de aqua. Cum autem dederit, dicat ad unumquemque hominem: Hæc aqua fiat tibi ad probationem. *Postea vero conjuret aquam ubi culpabiles mittat.*

Incipit adjuratio aquæ.

Deus qui per aquarum substantiam judicia tua exercens diluvij inundatione millia populorum interemisti, & Noe justum cum suis salvandum censuisti, Deus qui in mari rubro cunctos Ægyptiorum involvisti, & agmina Israelitica imperterrita abire jussisti, virtutem tuæ benedictionis his aquis infundere & novum ac mirabile signum in eis ostendere digneris, ut innocentes a crimine furti vel homicidij vel adulterij aut alterius nævi, cujus examinationem agimus, more aquæ in se recipiant & in profundum pertrahant, conscios autem hujus criminis a se repellant atque rejiciant, nec patiantur recipere corpus quod ab onere bonitatis evacuatum ventis iniquitatis allevavit & inane constituit; sed quod caret pondere virtutis, careat pondere propriæ substantiæ in aquis. Per Christum Dominum nostrum.

Alia adjuratio.

Adjuro te creatura aquæ in nomine Dei Patris omnipotentis, qui te in principio creavit & jussit ministrare humanis necessitatibus, qui etiam jussit segregari te ab aquis superioribus. Adjuro etiam te per ineffabile nomen Iesu Christi filij Dei vivi, sub cujus pedibus mare & elementum divisum se calcabile præbuit, qui etiam ba- *Col. 651.* ptizari se in aquarum elemento voluit. Adjuro etiam te per Spiritum sanctum, qui super Dominum baptizatum descendit. Adjuro te per nomen sanctæ & individuæ divinitatis, cujus voluntate aquarum elementum divisum est, & populus Israel siccis pedibus statim transivit, ad cujus etiam invocationem Heliseus ferrum, quod de manubrio exierat, super aquam natare fecerat, ut nullo modo suscipias hos homines ill. si in aliquo sunt culpabiles de hoc quod illis objicitur, scilicet aut per opera, aut per consensum, vel per conscientiam, seu per ullum ingenium, sed fac eos super te natare. Et nulla possit contra te causa facta aut ullum præstigium inimici quod
illud

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 611.

illud possit occultare. Adjurata autem per nomen Christi, præcipimus tibi ut nobis per nomen ejus obedias cui omnis creatura servit, quem Cherubin & Seraphin collaudant, dicentes, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Exercituum*; qui etiam regnat & dominatur per infinita secula seculorum.

Alia.

Adjuro te creatura aquæ per Deum Patrem & Filium & Spiritum sanctum, & per tremendum diem judicij, & per duodecim Apostolos, & per septuaginta duos discipulos, & per duodecim Prophetas, & per viginti quatuor seniores qui assidue Dominum laudant, & per centum quadraginta quatuor millia quæ sequuntur agnum, & per omnia agmina sanctorum angelorum, archangelorum, thronorum, dominationum, principatuum, potestatum, virtutum, Cherubin atque Seraphin, & per omnia millia sanctorum martyrum, confessorum, & virginum. Adjuro te per sanguinem Domini nostri Iesu Christi, & per quatuor evangelia, & per quatuor Evangelistas,

Col. 612.

necnon & per septuaginta duos libros veteris ac novi testamenti, & per omnes scriptores sanctos ac doctores eorum. Adjuro te per sanctam Ecclesiam catholicam, & per communionem sanctorum, & per resurrectionem eorum, ut fias aqua exorcizata, adjurata, & obfirmata adversus inimicum hominis diabolum, & adversus hominem qui ab eo seductus furtum hoc vel homicidium aut adulterium, unde ratio agitur, perpetravit, ut nullatenus eum in te submergi aut in profundum trahi permittas, sed a te repellas atque rejicias, neque patiaris recipere corpus quod ab onere bonitatis inane est factum; sed quod caret pondere virtutis, careat pondere propriæ substantiæ in te. Innocentes vero a prædicto crimine more aquæ in te recipias, & in profundum innocuos pertrahas. Per Dominum nostrum.

Post has autem conjurationes aquæ, exuantur homines qui mittendi sunt in aquam propriis vestimentis, & osculentur singuli evangelium & crucem Christi, & aqua benedicta super omnes adspergatur; & qui adsunt omnes jejunent, & sic projiciantur singuli in aquam. Et si submersi fuerint, inculpabiles reputentur. Si supernataverint, rei esse judicentur.

Col. 612.

Incipit adjuratio ferri vel aquæ ferventis.

IV. *In simplo unum pondus, in tripla tria ferrum æquiparet pondera; & in illa adjuratione non adsit, ut prædiximus, nisi jejuni. Et dictis letaniis, sic sacerdos in loco ubi ferrum accenditur, vel aqua infervescatur, adjurationem mitianda incipiat.*

Deus qui per ignem signa magna ostendens Abraham puerum tuum de incendio Chaldæorum quibusdam pereuntibus eruisti, Deus qui rubum ardere ante conspectum Moysi & minime comburi permisisti, Deus qui ab incendio fornacis Chaldaicæ plerisque succensis tres pueros tuos illæsos eduxisti, Deus qui incendio ignis populum Sodomæ & Gomorræ involvens, Luth famulum tuum cum suis saluti donasti, Deus qui in adventu sancti Spiritus inlustratione ignis fideles tuos ab infidelibus decrevisti, ostende nobis in hoc parvitatis nostræ examine virtutem ejusdem sancti Spiritus & per hujus ignis fervorem discernere fideles, & infideles, ut a tactu ejus furti, vel homicidij vel adulterij, cujus inquisitio agitur, conscij exhorrescant, & manus eorum vel pedes comburantur aliquatenus, immunes vero ab ejusmodi crimine liberentur penitus & inlæsi permaneant. Per Dominum nostrum.

Col. 612.

sanctum tuum eduxisti, tu clementissime pater, dominator omnipotens, præsta ut si quis innocens de furto hoc, vel homicidio, aut adulterio, seu maleficio, in hoc ferrum fervens vel in hanc aquam ferventem miserit manum suam, salva, te præstante Domino nostro, permaneat. Et sicut tres pueros supradictos de camino ignis ardentis liberasti, & Susannam de falso crimine eripuisti, sic manum innocentis omnipotens Deus ab omni læsionis insanie salvare digneare. Et si quis culpabilis vel noxius & tumido corde, induratoque pectore, vel superba mente, reus de hoc furto vel homicidio, aut adulterio, seu maleficio manum miserit in hoc ferrum vel aquam ferventem, tu Deus omnipotens justissima pietate & rectissimo judicio illud declarare & manifestare digneris, ut anima ejus per pœnitentiam salvetur. Et si ille nocens vel culpabilis sit, & per aliquod maleficium vel per herbas aut per causas diabolicas induraverit, & peccatum quod fecit confiteri noluerit, tua dextera, quæsumus Domine, hoc declarare dignetur. Per Dominum.

Alia.

Deus judex justus, fortis, auctor & amator pacis, patiens & multum misericors, qui judicas quod justum est, & rectum judicium tuum, qui respicis super terram & facis eam tremere, tu Deus omnipotens, qui per adventum filij tui Domini nostri Iesu Christi mundum salvasti, & per ejus passionem genus humanum redemisti, hanc aquam ferventem vel hoc ferrum fervens sanctifica. Qui tres pueros Sidrac, Misac, & Abdenago jussu Regis Babylonis in camino ignis accensa fornace salvasti & inlæsos per angelum

Col. 613.

Item tertia.

Deus innocentiæ restitutor & amator, qui auctor pacis es & judicas æquitatem, te subnixis rogamus precibus ut hoc ferrum ignitum ordinatum vel hanc aquam ordinatam ad justitiam & examinationem cujuslibet dubietatis benedicere & sanctificare digneris; ita ut sit innocens de hoc furto, vel homicidio, vel adulterio, vel maleficio, unde purgatio quærenda est, in hoc ignitum & tua benedictione sanctificatum ferrum, vel in hanc aquam fervidam & tua benedictione sanctificatam, manus vel pedes immiserit, tua benignissima miseratione inlæsus appareat. Si autem culpabilis atque reus contempserit, & quasi tentator judicium tuum adierit, aut per her- Col. 614.

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 614.

bas vel quæcunque tentamenta five molimina maleficiosa peccata sua contueri & defendere inflatus per afflatorem malitiæ contra veritatis tuæ examen voluerit, justissime & misericordissime Domine Deus ad hoc virtus tua, quæ omnia superat, in eo eum veritate, quæ permaneat in seculum seculi, declaretur, quatinus justitiæ tuæ non dominetur iniquitas, sed veritati subdatur falsitas, & ut ceteri hoc videntes ab incredulitate sua te miserante liberentur. Qui vivis.

His peractis, aqua benedicta cunctis adstantibus detur ad degustandum, & adspergatur per totam domum, & ferrum proferatur, quod a culpato coram omnibus accipiatur, & per mensuram novem pedum portetur, manus sigilletur, sub sigillo servetur, & post tres noctes aperiatur. Et si mundus est, Deo gratuletur. Si autem insanies crudescens in vestigio ferri inveniatur, culpabilis & immundus reputetur.

In aqua fervente accipiat homo lapidem qui per funem suspendatur in simpla probatione per mensuram palmæ, in tripla autem unius ulnæ. Manus vero sigilletur & aperiatur ut supra diximus in consecratione ferri.

Col. 615.

Incipit exorcismus panis hordeacii vel casei, quorum appensio unius unciæ.

V. P*Rimitus faciat sacerdos letanias, & omnes qui intus sunt cum eo jejuni sint, & sic incipiat.*

Conservator & creator humani generis, dator gratiæ spiritalis, largitor æternæ salutis, tu emitte Spiritum tuum super hanc creaturam panis vel casei cum tremore & timore magnitudinis brachij tui adversus eum qui cum superbia & contumacia ac zelo iniquo venit & vult subvertere justitiam & conculcare judicium. Fac eum Domine in visceribus angustari, ejusque guttur concludo, ut panem vel caseum istum in tuo nomine sanctificatum devorare non possit hic qui injuste juravit ac negavit illud furtum vel homicidium aut adulterium seu maleficium quod quærebatur, & jusjurandum pro nihilo habuit, & nomen tuum nominavit ubi rectum non erat. Te quæsumus ut non ei permittas illud abscondere, quia justus es Domine, & rectum judicium tuum, qui custodis veritatem in seculum, faciens judicium injuriam patientibus, & custodis pupillum, ac viduam suscipis, & viam malignorum exterminabis. Ideo ostende nobis Domine misericordiam tuam, ut humiles ac mansueti ac recti propter veritatem gaudeant, superbi autem & iniqui ac cupidi contristentur & humilientur usque dum confiteantur magno & sancto nomini tuo, & cognoscant ceteri quia nomen tibi Dominus, & tu solus altissimus super omnem terram, & servi tui in te glorientur & laudent nomen tuum in secula seculorum. Amen.

Item alia.

Domine Iesu Christe, qui regnas in cælis & in terris, & mirabilis es in omnibus operibus tuis, dominator dominantium, Deus angelorum, Deus Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, & omnium electorum, præsta quæsumus per sanctum ac mirabile nomen tuum ut qui reus est hujus furti, vel homicidij, aut adulterij, seu maleficij, de quo hic requiritur, vel in facto vel in conscientia, ad adpositam ei pro ostensione veritatis creaturam panis sanctificati vel casei faux ejus claudatur, guttur ejus stranguletur, & in nomine tuo ante illud rejiciatur quam devoretur. Sed & spiritus diabolicus, cui nulla est communio cum tua superna veritate, in hoc negotio ad subvertendum judicium pravis præstigiorum suorum molitionibus nil prævaleat. Sed qui reus & conscius est rei præfatæ, ad hoc pabulum sanctificati panis vel casei, & præsertim per dominici corporis & sanguinis communionem quam accepit, tremat & tremendo palleat, & nutabundus in omnibus membris appareat; innoxius vero & inscius sobrie ad salubritatem sui cum omni facilitate hanc partem panis vel casei in nomine tuo signatam manducando deglutiat; ut cognoscant omnes quia tu es justus judex, qui salvos facis sperantes in te, & non est alius præter te, qui vivis & regnas Deus per omnia secula seculorum.

Tertia oratio.

Deus cujus scientia senariam circumscriptionem angelicis & humanis elongatam sensibus sola interius penetrat & exterius concludit, quem nulla cælestium vel terrestrium aut infernorum vota fallere possunt, quanto magis cor unius hominis culpabile; respice ad preces nostræ humilitatis, quibus famulatum sacri indidisti ordinis, & præsta, non nostris exigentibus meritis, sed tuorum omnium suffragantibus sanctorum precibus, ut quod in hac culpa humanos latet oculos, & sermonum humanæ procacitatis obtegitur defensionibus, tua cælesti & superna moderatione sine ullo reveletur obstricamine; & sicut solus verus es, veritatis in hoc sententiam elucidare digneris: quatinus innocentes sine ulla difficultate hoc pabulum probationis deglutiant, obnoxij autem obtrepidante mentis statu, & totius compagine corporis vacillante, quod in tuo sancto nomine consecratur & benedicitur, nullatenus devorandi valetudinem percipiant, sed coram omnibus invalitudine confusi, quod præsumptione immerita susceperunt, cum irrisione projiciant. Per Dominum nostrum Iesum Christum.

Col. 617.

Incipit ordo judicij quo rei aut innoxij probantur ferro candenti.

VI. P*Ost accusationem legitime factam & triduum in jejuniis & oratione consumptum, sacerdos vestibus sacris præter casulam indutus, ferrum ante altare positum forcipe accipiat, & hymnum trium puerorum, videlicet* Benedicite omnia opera, *decantans, ad ignem deferat, & dicat hanc orationem super locum ubi fiet ignis ad faciendum judicium.*

Benedic Domine Deus locum istum, ut sit nobis in eo sanctitas, castitas, virtus, & victoria, & sanctimonia, humilitas, bonitas, lenitas, & plenitudo legis, & obedientia Deo Patri & Filio & Spiritui sancto. Hæc benedictio sit super hunc locum & super omnes inhabitantes in eo.

Benedictio super ignem.

Domine Deus pater omnipotens, lumen indeficiens, exaudi nos, quia tu es conditor omnium luminum. Benedic Domine hoc lumen, quod a

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 556.

te sanctificatum est, qui illuminasti omnem hominem vel mundum, ut ab eo lumine accendamur igne claritatis tuæ. Et sicut igne illuminasti Moysen, ita nunc illumina corda nostra & sensus nostros, ut ad vitam æternam mereamur pervenire per Christum &c.

Qua finita, dicat: Pater noster &c. Salvum fac servum &c. Mitte ei auxilium Deus &c. De Sion tuere eum &c. Domine exaudi &c. Dominus vobiscum &c.

Oratio.

Benedic Domine sancte Pater omnipotens Deus, per invocationem sanctissimi nominis tui, & per adventum filij tui, atque per donum Spiritus paracleti, ad manifestandum verum judicium tuum, hoc genus metalli, ut sit sanctificatum, ut omni dæmonum falsitate procul remota, veritas veri judicij tui fidelibus tuis manifesta fiat, per eundem Dominum & cetera.

Col. 619.

Post hoc, ferrum in ignem mittatur, & aspergatur aqua benedicta; & dum calescit, Missam celebret. Cum vero sacerdos eucharistiam sumpserit, hominem probandum, sicut infra scriptum est, adjuret atque communicare faciat.

Officium Missæ.

Iustus es Domine & rectum judicium tuum. & cetera.

Oratio.

Absolva quæsumus Domine tui delicta famuli, ut a peccatorum suorum nexibus, quæ pro sua fragilitate contraxit, tua benignitate liberetur, & in hoc judicio quoad meruit, justitia tua præveniente, ad veritatis censuram pervenire mereatur per Christum Dominum &c.

In illo tempore cum egressus esset Iesus, in via præcurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum dicens: Magister bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam? Iesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum. & cetera.

Deinde Secreta.

Antequam vero communicet, interrogat eum sacerdos cum adjuratione sic. Adjuro te per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, & per veram Christianitatem quam suscepisti, & per sanctas reliquias quæ in ista Ecclesia sunt, & per baptismum quo te sacerdos regeneravit, ut non præsumas ullo modo communicare neque accedere ad altare si hoc fecisti aut consensisti &c. *Hic communicet sacerdos illos, & dicat*: Corpus hoc & sanguis Domini nostri Iesu Christi sit tibi ad probationem hodie.

Oratio.

Col. 618.

Perceptis Domine Deus noster sacris muneribus, supplices deprecamur ut hujus participatio sacramenti a propriis nos reatibus expediat & in famulo tuo veritatis sententiam declaret &c.

Deinde Kyrieleison, & Letania, & Psalmi. *Et tum.*

OREMVS.

Deus qui per ignem signa magna ostendens Abraham puerum tuum de incendio Chaldæorum quibusdam pereuntibus eruisti, Deus qui rubum ardere ante conspectum Moysis & minime comburi permisisti, Deus qui de incendio fornacis Chaldaicis plerisque succensis tres pueros tuos illæsos eduxisti, Deus qui incendio ignis populum Sodomæ involvens, Loth famulum tuum cum suis salute donasti, Deus qui in adventu sancti Spiritus tui illustratione ignis fideles tuos ab infidelibus decrevisti, ostende nobis in hoc parvitatis nostræ examine virtutem ejusdem Spiritus &c. & per ignis hujus fervorem discerne fideles & infideles, ut a tactu ejus, cujus inquisitio agitur, conscius exhorrescat, & manus ejus comburatur, innocens vero penitus illæsus permaneat &c. Deus cujus notitiam nulla unquam secreta effugiunt, fidei nostræ tua bonitate responde, & præsta ut quisquis purgandi se gratia hoc ignitum tulerit ferrum, vel absolvatur innocens, vel rei noxius detegatur.

Deinde sacerdos super ferrum aquam benedictam spargat & dicat: Benedictio Dei Patris & Filij & Spiritus sancti descendat super hoc ferrum ad discernendum rectum judicium Dei. *Et mox accusatus ad novem pedum mensuram ferrum perferat. Hujus denique manus sub sigillo triduum tegatur; & si sanies crudescens in vestigia ferri reperiatur, culpabilis ducatur; sin autem munda extiterit, laus Deo referatur.*

Col. 659.

In Christi nomine. Incipiunt collectas ad malis furtis reprimendis.

Ex veteri codice MS. bibliothecæ regiæ.

VII. AGius, agius, agius. Sancte Pater, qui es invisibilis omnium rerum conditor, spiritalium munerator, qui cunctorum es conditor, & arcana conspicis, cuncta cognoscis, qui scrutaris corda & renes, Deus, deprecor te, & exaudi verba deprecationis meæ; ut qui hunc furtum illum admisit, panis vel casei iste transire faucis nec guttur illius non possit. Amen.

Col. 658.

Domine, qui liberasti Moysen de terra Ægypti, David de manu Saul Regis, Ionam de ventre ceti, Petrum de fluctibus, Paulum de vinculis, Teclam de bestiis, Susannam de falsis criminibus, tres pueros de camino ignis ardentis, Daniel de lacu leonis, paralyticum de grabato, Lazarum de monumento, ostende mihi qui hunc furtum illum admisit, ut panis vel casius iste faucis nec gutture illius transire non possit. Amen.

Col. 659.

Exorcizo te maledicte, immundissime draco, basilisce, serpens innoxia per verbum veritatis & signum claritatis per Deum omnipotentem & Iesum Christum Nazarenum agnum immaculatum, de altissimis procreatum, de Spiritu sancto conceptum, ex Maria virgine, quem Gabriel archangelus adnuntiavit venturum, quem cum vidisset Iohannes, voce magna clamavit dicens: *Hic est filius Dei vivi.* Nullo modo hic dimittas communicare, neque præsumat panem nec casium istum manducare qui hunc furtum illum admisit. Qui crimen nesciens est, manducet. Et qui crimen sciens est, statim tremebundus evomat. Amen.

Suggero tibi Domine Deus omnipotens æterne Deus, qui cælos camerasti, terram fundasti, mare limitibus firmasti, & ipsum cælum fabricasti, qui magna mirabilia sol & luna super justos splendere & lucere fecisti, doctrinam ordinasti, fac Domine signum talem ut omnis mundus & omnis terra intellegant quia tu es Deus, qui fa-

Baluz. Edit. Paris. T. II. Col. 659.

cis mirabilia solus, Domine Iesu Christe fili Dei A vivi. Et qui res illas furavit, & qui ex hoc consentaneus videtur, ut gula & lingua faucis suæ sint constrictæ & legatæ. Amen. Et panem nec casium istum non possit manducare. Amen.

Conjuro tibi, homo, per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, per diem tremendi judicij & per quatuor evangelia, & per duodecim Apo- (Col. 660.) stolos, per duodecim Prophetas, per viginti quatuor seniores qui cotidie in laudem Domini sunt, per illo redemptore qui pro nostra peccata manus in sancta cruce suspendere dignatus est, ut hunc furtum mixtus es aut fecisti aut consensisti aut fraudolenter bajolasti, taliter sit tibi bajulandum si de manu Domini de sua sancta gloria & virtutem, ut panem & casium istum nunquam possis manducare, nisi inflatas bucas cum spuma & gemitu & lacrymis & doloribus faucis tuæ sint constrictæ & oblegatæ, Amen.

Ista collecta desuper caput hominis conjurati.

Domine Deus omnipotens, agius, agius, agius, adstans in cælis & in terris, Domine, sanctum & admirabile nomen tuum invocamus, nomen tuum deprecamor Domine Domine dominantium: Nomen tuum invocamus, Deus cælorum, Deus justorum, Deus Prophetarum, Deus Apostolorum, Deus martyrum, B Deus virginum, Deus omniumque sanctorum. Te invocamus, ut quicunque furtum illum fecit aut consenserit, adponatur ei creatura panis & formaticus, aut in terra vomat quam pertranseat; quia tu es Deus, & non est alius præter te. Fac secundum magnam misericordiam tuam. Separetur ab eo spiritus diaboli. Qui conscius est, evomat. Et qui innocens est, manducet. Et qui culpabilis est, tremat, tremescat, tanquam arbor tremulet, & requiem non habeat donec te confiteatur, Pater sancte.

Col. 659. Ex veteri codice MS. bibliothecæ regiæ.

Incipit probatio a cunctis furtis probandis.

VIII. ANtequam incipias, canitur Missa de sancta Trinitate. Antiphona: Benedicta sit sancta Trinitas. Domine Iesu Christe. Agia, agie, agia. Astans in cælis, in omnibus locis dominaris, vides & regis, judicas & disponis. Sanctum & admirabile nomen tuum invocamus. Domine dominantium, Spiritus Dei, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus cælorum, Deus justorum, Deus propitiator, Deus Apostolorum, Deus martyrum, Deus omnium sanctorum, te invocamus, ut quicunque de † isto furto culpabilis est, opponatur ei panis & caseus, ut te jubente constringantur fauces illius & guttur ejus claudatur, ut qui † istud furtum commisit, antea revomat quam pertranseat; ut sciat quod tu es Deus, & non est alius præter te. Fac secundum magnam misericordiam tuam ut ab eo spiritus (Col. 661.) diaboli separetur, & probatus convictus sit, qui C culpabilis est tremat & tremescat tanquam folia arbori tremuli. Per constringentes angelos tuos, per sanctum Michaelem & sanctum Raphaelem, tremens appareat, & requiem non habeat donec confiteatur furtum istud. Agie, agie, agie. Te jubente liberatus est Daniel de lacu leonum, Petrus de fluctibus, Paulus de carceribus, Ionas de ventre ceti, Susana de falso crimine. Tu manifesta furtum † illud sicut manifestasti Pharaonem Regem in mari. Sicut ille non pertransivit mare, sic non pertranseat gula ejus qui hoc † furtum admisit creatura panis & casei. Adsit angelus sanctus Michael, & sanctus Gabriel, & sanctus Raphael. Constringant guttur illius, & claudatur, & victus appareat. Christe Iesu, præsta quod petimus. Trinitas inseparabilis manifesta. Omnipotens Deus, qui vivis & regnas per omnia secula seculorum. Amen.

Col. 661.

Incipit exorcismus ad caldaria sive ad aqua.

IX. DEus judex justus & patiens, qui au ctor es pacis & judicas æquitatem, tu judica quod rectum est Domine. Rectum judicium tuum. Qui respicis super terram, & facis eam tremere, tu Deus omnipotens, qui per unigenitum filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum mundum salvasti, & per ejus passionem genus humanum redemisti, tu hanc aquam per ignem ferventem sanctifica. Qui tres pueros, id est, Sidrac, Misac, & Abdenago jussu Regis Babylonis Nabuchodonosor in camino ignis missos accenso fornace salvasti & inlæsos per angelum tuum eduxisti, tu Domine, qui semper dominaris, præsta ut sicut innocens de hunc furtum in hanc aquam per ignem ferventem ma- D num miserit, sicut tres pueros supradictos de camino ignis & Susannam de falsa crimina liberasti, ita & qui innocens de hunc supradictum furtum in hanc aquam per ignem ferventem manum miserit, salvam & inlæsam educat, ita, Deus omnipotens, si quis culpabilis, adingrasante diabolo cor induratum, præsumpserit manum mittere, tua justissima veritas hoc declaratur, tua virtute manifesta, anima pro pœnitentia salvetur. Si quis culpabilis pro aliquo maleficio aut pro herbas diabolicas peccatum tegere voluerit, tua dextera hoc evacuare dignetur. Per ipsum Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum semper vivit & regnat Deus in unitate Spiritus sancti per omnia secula seculorum. Amen. (Col. 662.)

Col. 662.

Resolutio omnium maleficiorum & maledictionum & incantationum & conligationum & in...... sionum & castigationum & zeli & invidiæ & demonij & omnium malorum quæcunque scimus vel quæcunque nescimus.

Ex alio codice MS. ejusdem bibliothecæ.

X. INvocamus te, Deus omnipotens Rex æterne omnium seculorum, incorruptibilis, immaculate, indivise, lucis dator, potens manu, adonai, eloe sabaoth, Deus deorum & omnium virtutum, gloriose, gloriosissime pater veritatis magne & misericordiæ, princeps potestatum, pater Domini nostri Iesu Christi, bene- E dictionem da famulo tuo nom. ill. omnibus qui ad eum pertinent. Insuper invocamus te, Deus deorum, omnipotens Rex æterne, qui sedis in medio duos Cherubin ac Seraphin. Resolve, Domine, si qua nobis facta sunt maleficia vel conligationes, aut si tentantur fieri, vel conligavit nos aliquis, aut devovit, aut posuit aliquid

no-

Balux. Edit. Paris. T. II. Col. 661.

noxium in fundamentis nostris, aut ingressu, aut regressu, aut lecto, aut in ædificio, aut in exterquilinio, aut in agro, aut in atrio, aut in via, aut in semita, aut in deserto loco, aut in monumentis, aut in aqua, aut in igne, aut quolibet loco ubi scimus vel nescimus. Resolve Domine, & ne permittas aliquem nocere famulo tuo nom. illo, quæcunque ad eum pertinent. Conjuro vos omnia quæcunque noxia estis vel nociva, sive jam facta, sive futura, agnita vel incognita. Conjuro vos dæmones & omnis spiritus immundus per Deum timendum & tremendum & honorandum & glorificandum & enarrabile nomen, per beleoi, hadonai, eloe sabaoth, ne noceatis vel adpropinquetis ad famulum Dei nom. illo, quod ad illum pertineat; sed recedite a me, & ite singuli super capita eorum qui vos fecerunt vel dixerunt vel conscij sunt. Quicunque ille, sive vir, sive mulier, sive de qualibet gente vel natione, quos scimus vel nescimus, convertimini, & ite singuli per istam conjurationem & hoc conservatorium, per signum venturi & judicaturi vivos & mortuos Regis Iesu Christi. Sed & virtutes cælestes & angeli Dei, qui adsistatis ante conspectu Domini in cælis sanctis atque altissimis consistentes, Michael, Gabriel, Raphael, Cherubin & Seraphin, custodite omnem inscriptionem domus nostræ, & conservate famulum Dei nom. ill. quod ad eum pertineat ab omni re mala, a zelo, ab invidia, ab infirmitatibus, a dæmonio, ab instigationibus, vel ab omnibus tentationibus, a maleficiis, a maledicto, & ab omni malo unde scimus vel nescimus. Conjuro vos omnia, quæcunque noxia estis & nociva, per Deum qui divisit lucem a tenebris, & mensus est cælos palmo suo, & constituit terram sine culmina, pensavit montes in pondere & colles in libra. Conjuro vos per venturum & judicaturum vivos & mortuos, & per Deum Israel, qui eduxit populum suum de terra Ægypti per manum suam potentem & brachium suum fortissimum, & percussit Pharaonem una cum exercito suo. Conjuro vos per eum qui locutus est Moysi in monte Sinai, & dedit legem & præcepta filiis Israel, & satiavit aqua ex petra rupto saxo, & manna in esca tribuit. Insuper etiam conjuro vos per inseparabile nomen & tremendum patrem Domini nostri Iesu Christi, quæcunque estis noxia & nociva, sive in anima sive in corpore nocentia, agnita vel incognita, sive jam facta, si futa, conligati, sive inmissa, sive ex vobismetipsis venientia docete qualibet modo vel qualibet arte maleficiis arenosis & indolosis presteriatienm sive druconticum, sive prupe, sive longa, expavescite & timete nomen Domini grande, per quod ego conjuro vos, ne noceatis vel adpropietis famulum Dei nom. illo vel quod ad eum pertinet; sed recedite ab eo, & ite singuli super capita eorum qui vos fecerunt. Pax Deus, sanitas Deus, justitia Deus, lumen Deus. Cognoscite gentes & superamini, quoniam nobiscum est Deus, & consilium sine eritis adversum nos, & devellet illud Deus, quoniam nobiscum est Dominus; & sermonem quemcunque locuti fueritis adversum nos, permanebit in vobis. Quoniam nobiscum est Deus, sermonem vestrum non timebimus, neque conturbabit nos, quoniam nobiscum Deus. Dominum Deum adoravimus, & illi soli servimus; cui est honor, gloria, virtus, & potestas in secula seculorum. Amen.

Col. 662. Col. 663. Col. 664.

Col. 663.

Ad revocandum examina apum dispersum.

Ex veteri codice MS. S. Galli.

XI. ADjuro te, mater avlorum, per Deum Regem cælorum, & per illum redemptorem filium Dei te adjuro ut non te altum levare, nec longe volare, sed quam plus cito potest ad arborem venire. Ibi te allocas cum omni tua genera, vel cum socia tua. Ibi habeo bono vaso parato, ubi vos ibi in Dei nomine laboretis, & nos in Dei nomine luminaria faciamus in Ecclesia Dei, & per virtutem Domini nostri Iesu Christi, ut nos non offendat Dominus de radio solis, sicut vos offendit de egalo flos in nomine sanctæ Trinitatis. Amen.

Col. 664.

Col. 665.

Qualiter Episcopus excommunicare infideles debeat.

XII. E*Piscopus cum excommunicare vel anathematizare aliquem infidelem pro certis & manifestis sceleribus dispositum habet, post lectionem evangelij clerum & plebem ita debet alloqui.*

ALLOCVTIO.

Noverit caritas vestra, fratres mei, quod quidam vir nomine ille diabolo suadente postponens Christianam promissionem quam in baptismo professus est, per apostasiam conversus post satan, cui abrenuntiavit & omnibus operibus ejus, vineam Christi, id est, Ecclesiam ejus, devastare & deprædare non pertimescit, pauperes Christi, quos pretioso sanguine suo redemit, violenter opprimens & interficiens, & bona eorum diripiens. Vnde quia filius hujus nostræ Ecclesiæ, cui Deo auctore præsidemus, debuerat esse, quia in ea per aquam & Spiritum sanctum renatus est, & inter adoptivos filios Dei adnumeratus, quamvis modo filius diaboli sit imitando diabolum, sollicitì ne per neglegentiam pastoralem aliqua de ovibus nobis creditis deperiret, pro qua in tremendo judicio ante principem pastorum Dominum nostrum Iesum Christum rationem reddere compelleremur, juxta quod ipse terribiliter nobis comminatur dicens, *Si non adnuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram*, misimus ad eum Presbyterum nostrum & litteras commonitorias semel & iterum atque tertio, invitantes eum canonice ad emendationem & satisfactionem & pœnitentiam, corripientes eum paterno affectu. Sed ipse, proh dolor, diabolo cor ejus indurante, monita salutaria sprevit, & in cœpta malitia perseverans, Ecclesiæ Dei, quam læsit, superbiæ spiritu inflatus, satisfacere dedignatur. De talibus itaque transgressoribus & sanctæ religionis pacisque quam Christus ipse suis discipulis dedit atque reliquit violatoribus præcepta dominica & apostolica habemus, quibus informamur quid de hujuscemodi prævaricatoribus agere nos oporteat. Ait enim Dominus in evangelio: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum.* Fratres, in unoquoque nostrum peccat qui in sanctam Ecclesiam peccat. Si enim sancta Ecclesia unum corpus est, cujus corporis caput Christus est, singuli autem sumus alter alterius membra, & cum patitur unum membrum, compatiuntur om-

Col. 664. Ezech. 3. Col. 665. Matth. 18. 1. Cor. 12.

Baluz. Edit. Tom. I Col. 663. omnia membra, proculdubio in nos peccat qui membra nostra lædit. Iubet ergo Dominus ut frater, id est, Christianus, in nos peccans, primo secrete corripiatur, deinde cum testibus redarguatur, novissime in conventu Ecclesiæ publice conveniatur. Quod si has tres admonitiones & pias correptiones contemnit, & satisfacere despicit, Matth. 18. *post hæc sit tibi*, inquit, *sicut ethnicus*, id est, gentilis, atque paganus; ut non jam pro Christiano, sed pro pagano habeatur. Et in alio loco membrum quod a sua compage resolvitur, & a junctura caritatis dissociatur, & omne corpus quod scandalizat, Dominus abscidi & projici Ibid. jubet, dicens: *Si oculus vel manus vel pes tuus scandalizat te, erue eum, & projice a te.* Et Apostolus: 1. Cor. 5. *Auferte*, inquit, *malum a vobis.* Et item: 1. Cor. 7. *Infidelis si discedit, discedat*: Et in alio loco rapaces a regno Dei excludit dicens: 1. Cor. 6. *Neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Et alibi: 1. Cor. 5. *Si quis frater nominatur, & est fornicator, aut adulter, aut homicida, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumere licet.* Et Ioannes dilectus præ ceteris Christi discipulis talem nefarium hominem salutare 2. Ioan. prohibebat dicens: *Nec ei ave dixeris, neque eum in domum receperis. Qui enim ei ave dicit, communicat operibus ejus malignis.* Dominica itaque Decreta Siric. c. 9. atque apostolica præcepta adimplentes, membrum putridum & insanabile, quod medicinam non recipit, ferro excommunicationis a corpore Ecclesiæ abscidamus, ne tam pestifero morbo reliqua membra corporis, veluti veneno inficiantur.

Excommvnicatio.

Igitur quia monita nostra & crebras exhortationes contemnit, quia tertio secundum dominicum præceptum vocatus ad emendationem & pœnitentiam venire despexit, quia culpam suam necdum cognovit nec confessus est, nec missa nobis legatione, qui causam ipsius exequimur, Col. 664. quia noster parrochianus est, veniam postulavit, quia in cœpta malitia, diabolo cor ejus indurante, perseverat, &, juxta quod Apostolus dicit, secundum duritiam suam & cor impœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ, idcirco nos eum A cum universis complicibus & communicatoribus fautoribusque suis judicio Dei omnipotentis, Patris, Filij, & Spiritus sancti, & beati Petri principis Apostolorum, & omnium sanctorum, necnon & nostræ mediocritatis auctoritate & potestate nobis divinitus collata ligandi & solvendi in cælo & in terra, a pretiosi corporis & sanguinis Domini perceptione & a societate omnium Christianorum separamus, & a liminibus sanctæ matris Ecclesiæ in cælo & in terra excludimus, & excommunicatum & anathematizatum esse decernimus, & damnatum eum diabolo & angelis ejus & omnibus reprobis in igne æterno judicamus, nisi forte aut a diaboli laqueis resipiscat, & ad emendationem & pœnitentiam redeat, & Eccle- B siæ Dei, quam læsit, satisfaciat. Et respondeant omnes tertio: *Amen.* Aut: *Fiat, Fiat.* Aut: *Anathema sit.*

Debeat autem duodecim sacerdotes Episcopum circumstare & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione anathematis vel excommunicationis projicere debent in terram & pedibus conculcare. Post hæc Episcopus plebi ipsam excommunicationem communibus verbis debet explanare, ut omnes intellegant quam terribiliter damnatus sit, & ut noverint quod ab illa hora in reliquum non pro Christiano, sed pro pagano, habendus sit, & qui illi quasi Christiano communicaverit, aut cum eo manducaverit aut biberit, aut eum osculatus fuerit, vel cum eo colloquium familiare habuerit, nisi C *forte ad satisfactionem & pœnitentiam eum provocare studuerit, aut in domo sua eum receperit, aut simul cum eo oraverit, proculdubio similiter sit excommunicatus. Deinde epistola Presbyteris per parrochiam mittantur, continentes modum excommunicationis, in quibus jubeatur ut dominicis diebus post lectionem evangelij plebibus sibi commissis publice adnuntient ipsam excommunicationem, ut ne quis per ignorantiam communicet excommunicato. Oportet etiam ut aliis Episcopis ipsa excommunicatio manifestetur. Præcipit enim Toletanum Concilium ut invicem mox scripta percurrant per omnes provinciæ* Concil. Tolet. 11. c. 11. *Episcopos, quoscunque adire potuerint, ut excommunicatus audiatur. Seniori etiam excommunicatio debet nota fieri.* Vide Capitula Karlomanni tit. 5. n. 3.

Col. 669. *Item alia excommunicationis allocutio.*

XIII. AVdistis, dilectissimi, quanta & quam horrenda pravitatis ac iniquitatis opera ille a diabolo instigatus perpetrare non timuerit, & quomodo per apostasiam a totius Christianæ religionis cultu profana mente recesserit. Audistis quemadmodum canonice ad satisfaciendum evocatus sit, sed venire distulerit, quomodo frequenter admonitus ut resipisceret a laqueis diaboli, quibus tenetur adstrictus, saluberrimas admonitiones obturatis auribus cordis audire contempserit. Dominus dicit in evangelio de tali contumaci fratre, qui Ecclesiasticam renuit suscipere correptionem, Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi*, inquit, *sicut ethnicus & publicanus*; id est, jam non est computandus inter Christianos, sed inter paganos. Hinc Paulus, Domini & Magistri doctrinam sequens, Corinthios redarguit quare cum criminosis ac sceleratis communionem haberent, dicens: 1. Cor. 5. *Vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum*; id est, separetur a vestro consortio qui tale scelus operatus est. Et adjungit: *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est, in* D *nomine Domini nostri Iesu Christi congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini mei Iesu tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis.* Et post pauca: *Scripsi vobis ne commisceamini fornicariis.* Et statim infert: *Si quis frater appellatur*, id est, Christianus, *& fornicator est aut rapax, cum* 1. Cor. 5. *hujusmodi nec cibum sumere.* Et alibi: *auferte ma-* Col. 669. *lum ex vobis.* Et: *Infidelis, si discedit, discedat.* Vna enim ovis morbida omnem gregem contaminat, & modicum fermentum totam massam corrumpit, & plerunque unum membrum putridum totum corpus inficit. Et ideo tam perniciosa pestis a corpore Ecclesiæ radicitus evellatur. E

Excommunicatio.

Dominicis igitur atque apostolicis informati præceptis, judicio Patris & Filij ejus Domini nostri Iesu Christi & Spiritus sancti, auctoritate & potestate Apostolis Apostolorumque successoribus a Deo concessa, una vobiscum prædictum pessimum virum a liminibus sanctæ matris Ecclesiæ excludimus & ab omni societate & communione Christiana separamus, separatumque esse in æternum decernimus, id est, in præsenti

Baluz. Edit. Parif. T. II. Col. 668.

seculo & in futnro. Nullus Christianns ei ave dicat, aut eum osculari præsumat. Nullus Presbyter cum eo Missam celebrare audest vel sacrosanctum corpus & sanguinem Domini tradete. Nemo ai jungatur consortio, neque in aliquo negotio. Et si quis ei sociaverit & communicaverit ejus operibus malignis, noverit se simili percussnm anathemata; his exceptis qui ob hanc causam ei junguntur ut eum revocent ab errore & provocent ad satisfactionem; nisi forta resipuerit, & Dei gratia inspirante ad pœnitentiæ temedium conversus fuerit, & digna emendationa Ecclesiæ Dei, quam læsit, humiliter satisfecerit.

Col. 669.

Item alia terribilior excommunicatia.

XIV. CAnonica instituta & sanctorum patrum exempla sequentes, Ecclesiarum Dei violatores, videlicet raptores, deprædatores & homicidas illos in nomina Patris & Filij & in Spiritus sancti virtute, necnon anctoritata Episcopis per Petrum principem Apostolorum divinitus collata, a sanctæ matris Ecclesiæ gremio segregamus ac perpetuæ maledictionis anathemate condemnamus. Sintque maledicti in civitate, maledicti in agro, maledictum horreum eorum, & maledictæ reliquiæ illorum, maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ illorum. Maledicti

Col. 668.

sint ingredientes, & maledicti sint egredientes; sintque in domo maledicti, in agro profugi; veniantque super eos omnes illæ maledictiones quas Dominus per Moysen in populum divinæ legis prævaricatorem se esse missurum intentavit; sintque anathema maranatha, id est, pereant in secundo adventu Domini. Nullus ei Christianus ava dicat. Nullus Presbyter Missam celebrare præsumat, vel sanctam communionem dara. Sepultura asini sepeliantur, & in sterquilinium sint super faciem terræ. Et sicut hæ lucernæ de manibus nostris projectæ hodie extinguuntur, sic eorum lucerna extinguatur, nisi forte resipuerint, & Ecclesiæ Dei, quam læserunt, per emendationem & condignam pœnitentiam satisfecerint. Col. 669.

Excommunicatio brevis.

Canonica instituta & sanctorum patrum exempla sequentes, Ecclesiarum Dei violatores illos Col. 670. auctoritata Dei & judicio sancti Spiritus a gremio sanctæ matris Ecclesiæ & consortio totius Christianitatis eliminamus, quousque resipiscant & Ecclesiæ Dei satisfaciant.

Col. 669.

Excommunicatia hominum Balduini Comitis Flandriæ propter occisionem Fulconis Archiepiscopi Remensis ab illis perpetratam.

XV. ANno nongentesimo dominicæ incarnationis, pridia Nonas Iulij, primo scilicet dia quando ordinatus est Heriveus in archiepiscopatu Remensi Episcopus, lecta est excommunicatio hæc quæ sequitur in Ecclesia sanctæ Mariæ Remis, præsentibus Episcopis infrascriptis.

Heriveus nomine non merito Remorum Archiepiscopus ac plebis Dei famulus, VVido Rotomagensium Archiepiscopus, Riculfus Suessionum Episcopus, Heidolo Noviomagensium Episcopus, Dodilo Cameracensium Episcopus, Herinaodus Morinensium Episcopus, Otgarius Ambianensium Episcopus, Honoratus Belvacensium Episcopus, Mancio Catalaunensium Episcopus, Rodulfus Laudunensium Episcopus, Otfridus Silvanectensium Episcopus, Angelrannus Meldensium Episcopus. Notum sit omnibus ubique sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus tam Clericis quam laicis quod nos & commissa nobis omnis Ecclesia nimia perturbatur tristitia pro inaudita re post persecutionem temporis Apostolorum eorumque successorum, da occisione nimirum patris & pastoris nostri Folconis ab impiis impie perpetrata, qui pro regni utilitate & totius sanctæ Ecclesiæ statu pro viribus die noctuque desudans, ac seipsum in defensione omnium Ecclesiarum in hoc regno consistentium murum protectionis opponens, (Res enim earum a Balduino Comite filio Balduini ac Iudith contra omnem legem & divinam & humanam pervadebantur) ideo ab ipsius Balduini hominibus VVineemaro, Euverardo, & Ratfrido, ceterisque eorum complicibus interfectus crudelissime occubuit. De ejus morte totius Ecclesiæ ordo atque professio merito contristatur, & lamenta compassionis ex intimis cordium suspiriis emittit. Quia igitur tale scelus nostris temporibus perpetrare non timuerunt quod antea, nisi forte a paganis, in Ecclesia non auditum, quia non est actum, in nomine Domini & in virtute Col. 670. sancti Spiritus necnon auctoritate Episcopis per beatum Petrum principem Apostolorum divinitus conlata, ipsos a sanctæ matris Ecclesiæ gremio segregamus ac perpetuæ maledictionis anathemate condemnamus; ut eorum aliquando per hominem non fiat recuperatio, nec ulla inter Christianos conversatio. Sintque maledicti in civitate, maledicti in agro. Maledictum horreum eorum, & maledictæ reliquiæ eorum. Maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ illorum. Armenta boum suorum, & greges ovium suarum. Maledicti sint ingredientes & egredientes. Sintque in domo maledicti, in agro profugi. Intestina in secessum fundant, sicut perfidus & infelix Arrius. Veniantque super illos omnes illæ maledictiones quas Dominus per Moysen in populum divinæ legis prævaricatorem se esse missurum intentavit. Sintque anathema maranatha, & pereant in secundo adventu Domini. Insuper quicquid maledictionis sacri canones & apostolicorum virorum decreta decernunt super homicidis & sacrilegis. Nam illos sacrilegorum nomine notamus qui in hunc Christum Domini manum mittere ausi sunt. Omne super illos ac perpetuum interitum per justissimam divinæ animadversionis sententiam congeratur. Nullus ergo ei Christianus vel ave dicat. Nullus Presbyter Missas aliquando celebrare, nec, si infirmati fuerint, confessiones eorum recipere, vel sacrosanctam communionem ais, nisi resipuerint, etiam in ipso fine vitæ suæ præsumat unquam dare; sed sepultura asini sepeliantur, & in sterquilinium super faciem terræ sint; ut sint in axemplum opprobrij & maledictionis præsentibus generationibus & futuris. Et sicut hæ lucernæ de nostris projectæ manibus hodie extinguuntur, sic eorum lucerna in æternum extinguatur.

Ex-

Paler. Edit. Tarf. T. II. Col. 692.

Excommunicatio Ragenardi Comitis Senonensis, renovata adversus Gauzfridum & Geilonem Canonicos Senonenses.

XVI. IMmensus dolor nos urget ad gemitum, ac indicibilis mœstitia commovet ad fletum, quando illos quos passio Christi a jugo diaboli sedemit, & a sordibus peccatorum sacer baptismus purificavit, & Ecclesiæ catholicæ corpori sociavit, nunc iterum se ipsos sponte antiquo hosti subdere videmus, & non solum membris Christi persecutionem inferre, sed etiam contra ipsum totius creaturæ auctorem & dominum bellum moliri. Qui enim sacrosanctæ Ecclesiæ structures atque defensores esse debueruot, modo venenato diaboli furore vexati, atque ferina rabie concitati, omni timore Domini postposito, & remedio pœnitentiæ neglecto, Ecclesias in Dei honore ac perpetuæ virginis Mariæ sanctique Stephani dicatas lacerare ac sine pastore esse uoo pertimescunt, violenter usurpantes ea onde sancta Dei debet restaurari Ecclesia. Ammonemus etiam & ammonendo adjuramus ut incorrigibiles, & qui pestiferis & flagitiosis moribus sunt infecti, sicut a bonis moribus sunt alienati, ita & a consortio fidelium fiant extranei. Igitur cognoscat universalis Ecclesia hostes sævissimos & tyrannos improbos, adversarios & persecutores pessimos sanctæ Dei Ecclesiæ, Ragenardum Gauzfridum atque Geilonem & Rodmundum ejus filium, eorumque Canonicos, præceptorum commilitones, ecclesiasticarum rerum Dei contemptores, sanctorum canonum transgressores, pastores sui contradictores, pervasores, quos ab ipso summo pastore Christo & beatissima ejus matre Maria, atque beato Petro Apostolorum principe, cujus, quamvis indignus, auctoritate & magisterio fungor, nisi citissime se emendaverint & satisfaciendo commissa fideliter restituerint, eos cum omnibus sanctis in cælo meritis viventibus & in terra miraculis fulgentibus obligamus, & a nobis secundum potestatem nostræ pravitati concessam ligandi atque solvendi excommunicamus atque anathematis gladio transfigimus. Deiode exeommunicamus G. a. u. z. f. r. i. d. u. m, G. e. i. l. o. n. e. m, Grobertum Diaconem, qui meum injuste usurpat archidiaconatum, VVangerium, Arricum, postea vero Ausellum, item Ausellom, Hugooem, Ansegilum, Balduioum, ... Hos & omnes qoi postquam archiepiscopalem suscepi benedictionem, sanctum Sennensis Ecclesiæ locum ingredi non permiserunt more antecessorum meorum, desistentes a veritate, adhærentes mendacio, insuper anathematizamus per Patrem & Filium & pes Spiritum sanctum & per auctoritatem nobis a Deo concessam, ut nullam Christianorum habeant portionem, Ecclesiamque Dei non ingrediantur, neque Missa eis ab aliquo celebretur, nisi eidem pœnæ voluerit subjacere. Nulla pro eis vel pro illorum offensis, nisi satisfecerint, fiat oblatio vel commemoratio. Non thuris neque incensi, sed neque sacri luminis, eaine viventes vel morientes portionem accipiaot, sed cum pravis & contra Deum tumentibus sanctosque lacerantibus fiat pars & hereditas eorum ignis indeficiens & cruciatus perpetuus. Maledicti sint in civitate, maledicti in agro. Amen. Maledicti sint in domibus, maledicti sint in villis. Amen. Maledicti io saltibus, maledicti in aquis. Amen. Maledicti sint io vicis, maledicti in plateis & in omnibus locis. Ameo. Nisi correcti existant, multiplici maledictione induantur. Amen. A nemine sacerdotum in articulo mortis visitentur, neque in cimiteriis Christianorum sepeliantur, sed velut cadavera fœtida proiciantur. Amen. Maledicta sint horrea eorum, & maledictæ sint reliquiæ illorum. Amen. Maledicti sint ingredientes & egredientes. Amen. Percutiet eos Dominus egestate, febri, & frigore, & æstu, & persequatur donec pereant. Amen. Sicut hæc lucerna extinguitur in oculis hominum, sic extingoaotur lucernæ eorum in perpetuum. Amen.

Col. 693.

Col. 693.

Excommunicatio quam Suniarius Episcopus Heleaensis fecit adversus invasores rerum ecclesiasticarum.

Ex Chartulario Ecclesiæ Helenensis.

XVII. QVamvis igitur sint aliqui in cursu hujus declivi temporis qoi propter desiderium regni cælorum Christo faventa a noxiis vitiorum sordibus se abstrahant & ad compunctionem laudabilem assidue se provocent, tamen e contra existunt plures Ecclesiæ catholicæ inimici, qui instinctu diaboli jamdiu se pestilentissimis damnabilis cloacæ fœtoribus præfocant quandiu rei & nudi in profundissimis gehennæ flammis æternæ damnati morte descendant, nihil secum præter peccata portantes. Hujus rei causa extant quidam pervasores sanctæ matris Ecclesiæ, qui se fatentur Christianos esse, & non suot, sed sunt synagoga satanæ, videlicet quia justitiam Dei deserentes, & suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti; sed substantisa sanctatum Ecclesiarum, ac si immanissimi lupi, rapientes, corpora & animas suas diabolo tradere non dubitavere, irretiti laqueis illius. Quapropter ego Sugnerius favente larga clementia Christi Episcopus sanctæ sedis Helenensis excommunico & anathematizo eum clero mihi commisso tam viros quam mulieres, tam Clericos quam laicos, eos videlicet, & Volveradus Levita, qui ausi fuerunt irrumpere & iovadere substantias seu parrochias quæ ad sedem sanctæ Eulaliæ seu diocesim pertinere videotur, quæ suot in comitatu Valle Asperi & in comitatu Confluenti, ita ut excommunicati & abominati permaneant & sequestrati a liminibus sanctæ matris Eeclesiæ, nisi ad satisfactionem & emendationem infra istos octo dies venerint, & Ecclesias quas violenter rapuerunt ad sedem sanctæ Eulaliæ reddiderint, & honorem & debitum & censum qui mihi ex ipsis Ecclesiis debetur reddiderint. Presbyteros etiam ipsarum Ecclesiarum, qui baptizare vivos, vel sepelire mortuos, aut Missas canere, vel aliquod sacrum ministerium in eis extra voluntatem meam facere ausi fuerint, simili modo excommunico, & anathematizo, ita ut non habeant licentiam baptizare quemquam, vel sepelire, ad Missas canere, vel aliquod sacrum ministerium celebrare, usque ad satisfactionem Col. 694. & emendationem veniant. Ab hoc igitur anathematizationis & excommunicationis vinculo excludimus Olibanum Comitem & Mitonem fratrem ejus Episcopum, cœnobium ejus sancti Michaelis & omnes habitantes in eo, & cœnobium san-

Baluz. Edit. Tanf. T. II. Col. 274.

sanctæ Mariæ in Valle Asperi; ita tamen ut non recipiant illos, neque habeant cum eis colloquium, aut ullam participationem, quo nos excommunicamus. Quod si fecerint, in eodem excommunicationis & anathematizationis vinculo permaneant. Ab hodierna igitur die constituimus ei terminum usque ad octo dies, ut veniant ad satisfactionem, & congruam emendationem, omnes qui Ecclesiæ diocesis sanctæ Eulaliæ sine voluntate mea, id est, Sugnerij Episcopi, invadere aut tenere præsumpserint vel præsumunt, & honorem & debitum & censum qui mihi ex ipsis Ecclesiis debetur reddiderint. Sin autem emendare noluerint; omnes personæ, sive laici, sive Presbyteri, sive feminæ, qui contra voluntatem meam injuste tenere Ecclesias & censum earum, sicut jam diximus, præsumpserint, quæ sunt diocesis sanctæ Eulaliæ, vel Presbyteri qui in eas aliquod A sacrum ministerium super excommunicationem meam celebrare præsumpserint, & omnes consentientes & adjutores eorum, sint anathema maranatha, & sint excommunicati, & a liminibus sanctæ matris Ecclesiæ expulsi, & a consortio omnium sanctorum extranei, & a corpore ac sanguine Domini nostri Iesu Christi alieni, & a consortio Christianæ religionis segregati, nisi ad dignam pœnitentiam atque satisfactionem infra suprascriptum tempus coram Deo & coram me venerint; cujus vicem veri pastoris fungimur, quamvis indigni. Quem & supplices deprecamur ut ora nostri alloquio aurem pietatis accommodans, quos excommunicamus excommunicet, & quos anathematizamus anathematizet, unus & verus Deus Dominus noster Iesus Christus, qui venturus est judicare vivos & mortuos & seculum per ignem. Amen.

Col. 675. Ex archivo Ecclesiæ Vrgellensis.

Excommunicatio quam Salla Episcopus Vrgellensis fecit adversus invasores rerum ecclesiasticarum.

XVIII. VNiversis Episcopis circumquaque ubique commanentibus per quadrifida climata cosmi, Sanlanus Dei gratia humilis sanctæ sedis Vrgellensis Episcopus. Gratia vobis & pax a Deo semper multiplicetur. Vestris auribus, o sanctissimi patres, nostra lingua nequit effari nec litteris comprehendi quantas & quales persecutiones nobis a pravis & perversis hominibus cotidie inferuntur. Attamen, necessitate cogente, vel pauca de multis vobis intimare stagimus. Anno denique præsenti nongentesimo nonagesimo primo incarnationis dominicæ emerserunt se viri iniqui ad destruenda ecclesiastica jura, ut everterent animos Principum qui videntur tenere vel regere terras vel comitatos dioecesaneos Ecclesiæ nostræ principalis, genitricis videlicet Domini nostri almæ Mariæ, cui Deo auctore deservimus. In tantum excrevit malitia eorum ut ad illorum suasionem Comites vel Principes nostri vi auferrent a nobis & ab Ecclesia cui largiente Christo præsidemus omnes diocesanas Ecclesias & omnem censum quod jure episcopali debetur exsolvere nobis de duobus comitatibus integris, Cerdaniensem scilicet & Berchitanum, nulla culpa super nos existente; sed semper cum humilitate ac satisfactione requisivimus eos. Et non solum easdem Ecclesias suffraganeas abstulerunt, sed insuper ipsas fruges omnes vel decimas quas præterito anno Dominus ibidem dedit, necnon & nostros ministeriales exinde cum vi expulerunt. Ob id denique obsecramus nimium sanctitatem culminis vestri ut ipsos nefandos homines, qui animos Principum vel Comitum ad hoc nefas excitarunt, id est, Arnaldum & Radulfum, excommunicste ne differatis, necnon & omnes sequaces eorum, simul & ipsas Ecclesias omnes cum illorum terminos qui sunt in supradictis comitatibus, ita ut nullus Episcopus, nullus Presbyter, nullus Diaconus, nullus Clericus, cujuscunque sit ordinis, audeat ibi ullum ministerium ecclesiasticum facere vel celebrare usque ad legitimam satisfactionem vel emendationem veniant, & ipse episcopatus canonice sit redditus Ecclesiæ generali cui a Deo est attributus, & in......... dicti tei de me Sanlane Episcopo absolutionem accipiant. B Sane ipsam Comitissam Ermengards cum filios & filias suas ab hac excommunicatione excludimus & separamus atque sequestramus, & volumus atque nostra absolutione firmamus ut in qualicunque Ecclesia in....... comitatibus venerint, licitum sit illis ibidem orare & Missas audire & divinum officium celebrare; ipsæque Ecclesiæ tamdiu sint solutæ quandiu illi Comites & illa Comitissa intus perstiterint. Excommunicationem quoque taliter in conspectu vestro volumus fieri sicut subter insertum est, vobis in eadem consentientibus vel subscribentibus. Sanctam itaque individuam invocantes Trinitatem, auxi- C lium quoque omnium sanctorum nobis petentes, exoramus ut Arnaldum & Radulfum, qui animos Comitissæ Ermergardis vel animos filiorum illius ad hoc incitarunt ut auferrent episcopatum Cerdaniensem vel episcopatum de Berchitano de jure vel ditione sanctæ Mariæ sede Vico vel de potestate Sallani Episcopi, & omnibus in hoc errore consentientibus, Dominus in sua virtute comprimere eos & brachia illorum alligare dignetur. Sequentes quoque apostolicam sententiam, eos & omnes sequaces eorum a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ sequestramus, & a corpore & sanguine Do- D mini nostri Iesu Christi separamus, & ab omni consortio sanctæ religionis Christianæ disrumpimus ipsos & omnes quicunque partibus illorum consenserint aut illis adjutorium præbuerint. Ab hodierno die & deinceps maledicti & excommunicati permaneant usquequo ad satisfactionem veniant aut venire voluerint. Si quis vero superbus aut contumax huic nostræ definitioni adsentire noluerit, vel hanc excommunicationem observare neglexerit, hunc divino zelo accensi cum Iuda Domini proditore æterna punitione sub ana- E thematis vinculo, nisi resipuerit, in inferno damnatum contradimus. Qui vero hujus excommunicationis pro Dei timore observator extiterit, gratiam & misericordiam a Domino nostro Iesu Christo consequatur. Amen. Salla gratia Dei Episcopus Orgellensis huic statuto nostro, in quo totam causam Dei judicio commisimus, subscribimus & confirmamus. Aimericus Episcopus Ecclesiæ Ripacurcensis hanc constitutionem confirmavi atque subscripsi.

Col. 676.

Col. 239. Ex eodem.

Item de eadem re.

XIX. ORthodoxorum catholicorum patrum divinitusque inspiratorum canonum promulgavit auctoritas per universas provincias pro ingruentibus ecclesiasticis fluctuationibus ut nullus Episcopus, sacerdos, aut aliquis fidelis ordo ecclesiasticus se præsumat vindictam exercere in armis carnalibus, nisi tantum in oratione & virtute Spiritus sancti & canonica damnatione feriatur. Quod autem sedes Episcoporum & thronus speculationum & potestas judicandi & solvendi atque ligandi a Domino est illis data atque concessa, sicut ipse Salvator in evangelio ait:

Baluz. Edit. Parif. T. II Col. 615. an: *Quæcunque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo; & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Et alibi: *Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Et quorum retinueritis, retenta sunt.* Ideo iste præcolimus, cariſſimi, ut intelligetis poteſtatem E iſcoporum veſtrorum, in eiſque Deum veneremini, & eos ut enimas veſtras diligatis, & quibus illi non communicant non communicetis, & quos ejecerint non recipiatis. Multum enim timenda eſt ſententie eorum, quia a Domino collata eſt illis poteſtes ligandi atque ſolvendi. Ob hoc igitur ego Salle indignus, non meis meritis, ſed nutu Dei Epiſcopus, tanta audita ſanctorum patrum canonum inſtitute cum conſenſu & adjutorio Domni Vivani Barchinonenſis Epiſcopi, ſeu etiam Domni Aimerici Epiſcopi, cum Canonicorum & ſecerdotum noſtrorum necnon & Abbetibus vel monachorum ſuffragia, accenſi flamme Spiritus ſancti, excommunicamus atque alligamus omnem epiſcopatum Cerdanienſis vel Berchitanenſis ed Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & omnes Eccleſias quæ in dictos comitatos ſunt, tam præcipuas quam ſuffraganeas qui infra ejus termines ſunt, ut non habeat ibidem nullum miniſterium ſecerdotale factum niſi per noſtra abſolutione aut per noſtra propria voluntate de Col. 618. ferie tertia poſt Dominicam primam de quadrageſima inantea uſquequo prædictus epiſcopatus redditus ſit ad ſancta Maria & in noſtra ſit poteſtate cum ipſas parrochias quod nobis abſtulerunt vel repuerunt & cum ipſos oblatos qui exinde eaierunt. Veruntamen ſcietis quia ipſa Comitiſſa Domne Ermergards cum filios & filias ſuas nec excommunicemus, nec nullius vinculo canonicæ demnationis contre eos facimus, ſed tentum omnes homines tam Clericos quam laicos qui hanc malitiam tractaverint edverſus ſancta Dei Eccleſia, & conſilium dederunt ad ipſe Comitiſſe & filios ſuos de hunc maximum peccatum, & vaſtatores fuerunt atque raptores & fraudetores vel ſacrilegi & fures, ſicut Iuda proditor. Hos tales præſumptores & Eccleſiis ſanctæ Mariæ raptores, vel ſuarum ſacultetum elienatores, excepto ipſa Comitiſſa cum filios ſuos, nos ſupradicti Salla Præſul & Vivas gratie Dei Epiſcopus & Aimericus Epiſcopus cum Canonicorum & ſacerdotum noſtrorum, ſive cum Abbatibus vel ſuffregia monachorum, excommunicamus eos ad Patrem & Filium & Spiritum ſanctum & per omnes ordines engelorum & archangelorum & omnes virtutes cælorum, ſive per omnes Patriarchas & Propheras, & per omnes Apoſtolos & Martyres vel Confeſſores, & per omnes ſanctos Dei ſic eos excommunicamus & enathematiſemus atque abominamus & alienamus eos atque abjicimus a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & ſegregamus eos a corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti & a conſortio Chriſtianorum fidelium uſque ad dignam ſatiſfactionem & emendationem veniant ante altare ſanctæ Mariæ ſedis Vico & coram Salla Epiſcopo & Canonicos ejus; & uſque ebſolutionem habeant de ſupradicto Salla Epiſcopo, ita permaneant excommunicati & abomineti ſicut jam ſupra dictum eſt in ſecula ſeculorum. Amen.

Col. 638. *Alia formula excommunicationis, diverſa a ſuperioribus.*

XX. EX auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus ſancti, & ſanctorum canonum, ſanctæque & intemeratæ virginis Dei genitricis Mariæ, atque omnium cæleſtium virtutum, angelorum, archangelorum, thronorum, dominationum, poteſtatum, Cherubin ac Seraphin, & ſanctorum Patriarcharum, Prophetarum, & omnium Apoſtolorum & Evangeliſtarum, & ſanctorum innocentium, qui in conſpectu agni ſoli digni inventi ſunt eanticum cantare novum, & ſanctorum martyrum, & ſanctorum confeſſorum, & ſanctarum virginum, atque omnium ſimul ſanctorum & electorum Dei, excommunicamus & anethematizamus hunc furem, vel hunc maleſactorem, & e liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ ſequeſtramus, ut æternis ſuppliciis cruciandus mancipetur cum Dathan & Abiron, & cum his qui dixerunt Domino Deo: *Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Et ſicut aqua ignis extinguitur, ſic extinguatur lucerne ejus in ſecula ſeculorum, niſi reſipuerit & ad ſatiſſactionem venerit. Amen. Maledicat illum Deus Pater, qui hominem creavit. Maledicat illum Dei Filius, qui pro homine paſſus eſt. Maledicat illum Spiritus ſanctus, qui in baptiſmo effuſus eſt. Maledicat illum ſancta crux, quam Chriſtus pro noſtra ſalute hoſtem triumphans aſcendit. Maledicat illum ſancta Dei genetrix & perpetua virgo Marie. Maledicat illum ſanctus Michael, animarum ſuſceptor ſecretorum. Maledicant illum omnes angeli & archangeli, principatus & poteſtates, omniſque militie cæleſtis exercitus. Maledicat illum Patriarcharum & Prophetarum laudabilis numerus. Maledicat illum ſanctus Iohannes præcurſor & baptiſta Chriſti præcipuus. Maledicat illum ſanctus Petrus & ſanctus Paulus atque ſanctus Andreas, omneſque Chriſti Apoſtoli, ſimul & ceteri diſcipuli, quatuor quoque Evangeliſtæ, qui ſue prædicatione mundum univerſum converterunt. Maledicat illum cuneus martyrum & confeſſorum mirificus, qui Deo bonis operibus placitus inventus eſt. Col. 640. Maledicant illum ſacrarum virginum chori, quæ mundi vana cauſe honoris Chriſti reſpuenda contempſerunt. Maledicant illum omnes ſancti qui ab initio mundi uſque in finem ſeculi Deo dilecti inveniuntur. Maledicant illum cæli & terra & omnia ſancta in eis manentia. Maledictus ſit ubicunque fueris, ſive in domo, ſive in agro, ſive in via, ſive in ſemite, ſive in ſilva, ſive in aqua, ſive in Eccleſia. Maledictus ſit vivendo, moriendo, manducando, bibendo, eſuriendo, ſitiendo, jejunando, dormitando, dormiendo, vigilando, ambulendo, ſtando, ſedendo, jacendo, operando, quieſcendo, mingendo, cacando, flebotomando. Maledictus ſit in totis viribus corporis. Maledictus ſit intus & exterius. Maledictus ſit in capillis, maledictus ſit in cerebro. Maledictus ſit in vertice, in temporibus, in fronte, in auriculis, in ſuperciliis, in oculis, in genis, in maxillis, in naribus, in dentibus mordacibus, in labris, ſive molibus, in lebiis, in gutture, in humeris, in armis, in brachiis, in manibus, in digitis, in pectore, in corde, & in omnibus interioribus ſtomacho tenus, in renibus, in inguinibus, in femore, in genitalibus, in coxis, in genibus, in cruribus, in pedibus, in articulis, & in unguibus. Maledictus ſit in totis compaginibus membrorum; a vertice capitis uſque ad plantam pedis non ſit in eo ſanitas. Maledicat illum Chriſtus filius Dei vivi toto ſuæ majeſtatis imperio; & inſurgat adverſus eum cælum cum omnibus virtutibus quæ in eo moventur, ad damnandum eum, niſi pœnituerit & ad ſatiſfactionem venerit. Amen. Fiat, fiat. Amen.

FINIS FORMVLARVM.

C A T A L O G O

Di alcuni Libri usciti dalle Stampe di Antonio Zatta, *fino il dì primo Gennaro 1772. Oltre un Copioso Assortimento d'altri Libri descritti in altro Maggior Catalogo.*

Paoli : Baj,

AYmar (R. P. F. Jo: Jacobi M. Antiq. Observantiæ, Lectoris Jubilati) Exercitationes Theologico Morales de Actibus humanis, & peccatis juxta veriora Doctoris Subtilis principia, scholastica methodo ad usum studiosæ juventutis accommodatæ. In 4. 1761. *Paoli* 6:

—— Ejusdem Exercitationes Theologicæ de DEO ejusque attributis, juxta veriora Doctoris Subtilis principia, scholastica methodo ad usum studiosæ juventutis accommodatæ, variisque Dissertationibus tam ad Dogma, tum ad Historiam spectantibus illustratæ. in 4. 1764. 8:

Augustini (Antonii) Observationes de Stranguria quæ venerea dicitur, quod Mercurii aliquando ea possit effectus. in 8. 1765. : 5

Augustini Observatio Morborum, qui ab anno 1747. usque ad annum 1759. grassati sunt. in 8. 1758. 1: 5

Antoine (P. Pauli Gabrielis, e S. J.) Theologia Moralis tum universa Notis, & Appendicibus spectantibus potissimum ad Sacros Christianorum Ritus, & Orientalis Ecclesiæ disciplinam; tractatus de Actibus Humanis, atque alius ad utrumq., & novam Eccl. disciplinam circa librorum prohibitionem; adjectæ insuper Appendice de damnatis ab Ap. Sede Doctrinæ, & Propositionibus; pridem amplificata a R. P. PHILIPPO de CARBONEANO Ord. Min. de Observantia Lect. Jub. nunc vero ad utiliorem Parochorum, & Confessariorum usum; tum præsertim ad studiosam juventutem plenius informandam generalibus summeque necessariis Evulgatis Moralis Principiis, a R. P. BONAVENTURA STAIDEL Minorum Convent. Sac. Theol. Doct. aucta & illustrata, copiosis Accessionibus, magna ex parte depromptis ex geminis Scholarum & Ecclesiæ Doctoribus S. THOMA AQUIN. S. BONAVENTURA CARD. ex Pastore & Magistro Supremo BENEDICTO XIV. atque ex S. D. N. CLEMENTE XIII. Editio postrema absolutissima, in VI. Tomos distributa. In qua præter Additiones adhuc editas, ac tria Opuscula ex aureo de locis Theologicis libro *Melchioris Cani* aliisque insignioribus Auctoribus deprompta; nimirum. I. de usu S. Scripturæ in resolvendis Casibus Conscientiæ. II. de vero usu Conciliorum in iisdem resolvendis. III. de usu Juris Canonici, & Civilis, & de vero usu Casuistarum; Disceptatio insuper Historica *de Lege Divina* exhibetur. in 4. t. 6. 1772. cum fig. quæ alludunt Tractatibus singulis, *sub prelo.* 18:

Azevedo, R. P. Emmanuelis Sacrorum Rituum Consultoris, de Divino Officio & de Sacrosanctæ Missæ Sacrificio Exercitationes Selectæ quæ ad Tractatum BENEDICTI XIV. de Missæ Sacrificio, & Festis, Appendicis loco haberi possunt. & in quibus plures etiam materiæ continentur jussu ejusdem SS. Pontificis pertractatæ, *sub prelo.*

Baluzii Stephani Tutelensis, Capitularia Regum Francorum in unum collecta, ad vetustissimos MS. Codices emendata, nunc primum edita, & notis illustrata. Accedunt Marculfi Monachi, & aliorum formulæ veteres, necnon doctissimorum virorum adnotationes. Fol vol. 2. juxta exemplar Parisiorum Francisci Muguet, Regis & Archiepiscopi Parisiensis Typographi, An. MDCLXXVII. Quibus accedit Tractatus *de Missis Dominicis* Francisci de Roye. *E' uscito il Tomo I. per Società.* 18:

Besange, P. Hieronymi, O. S. B.; Introductio in Sanctæ IV Evangelia Critica Hermeneutico Historica, qua exhibetur, quidquid ex SS. Patrum, aliorumque eruditorum sententia ad genuinum literæ sensum attendum facere videtur. 4. sub prelo.

Bianchini (Andreæ J. U. D. & in foro Venetiarum Ecclesiastico Advocati) De Reductione Missarum, Opus Episcopis, Vicariis, Advocatis, Parochis, Confessariis, ac Sacerdotibus quibuscumque tum secularibus, quam regularibus, omnibusque aliis, quibus incumbit Missarum onera implere perutile, atque necessarium. In 4. 1765. 3:

Chiguoli (R. P. Nicolai Aug.) Exercitationes ad Danielem Prophetam. In 4. 1761. 6:

Comœdiæ & Tragœdiæ selectæ ex *Plauto, Terentio, & Seneca* animadversionibus & interpretationibus illustratæ ad usum Scholarum. In 8. 1765. 5:

Conciliorum Sacrorum nova & amplissima Collectio, in qua præter ea, quæ in præcedenti *Philippi Labbei* editione in lucem edita fuere, ea insuper omnia suis locis disposita exhibentur, quæ *R. P. Domin. Mansi Archiep. Lucens.* in sex Voluminibus Supplementorum Lucæ nuper evulgavit, Editio novissima ab eodem *P. Mansi*, aliisque eruditis viris curata, ad MSS. Codd. Vatican. Lucens. aliosque recensita & perfecta, Notisque, Dissertationibus & Monumentis quamplurimis locupletata. fol. 1760. ad 1771. Tom. I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. XV. & XVI. *in lucem jam prodierunt; singuli constant parata pecunia juxta novam Societatis legem.* 40

—— *& insuper solvenda est prænumeratio unius Tomi.*

—— *Reliqui Tomi usque ad complementum Operis*, sub prelo.

S. Clementis (Alexandrini) Opera omnia, Græce & Latine, recognita, & illustrata a Joan. Pottero: quibus insuper adjecta sunt in hac editione Fragmenta aliqua ex Fabricio, ac alia S. Patris, Monumentis præstantissimis exornata. fol. 2. t. 1755. 45:

—— Idem Opus Charta magna. 91:

—— Idem Opus impressum Charta maxima, ut vulgo dicitur Imperiali, cujus unicum extat exemplar. 400:

S. Clementis Alexandrini Opera &c. a Joanne Pottero cum codicibus universis collata & emendata. Accedunt Fragmenta a Fabricio collecta, necnon Index copiosissimus, & ejusdem Sancti Patris vita ex Baillet desumpta, & ex Gallico idiomate Latine reddita. fol. 1767. 16:

Coronini Rodulfi Miscellaneorum tomus primus continens Irenæani Italianorum Diplomatis censuram; cui accessere syllabus Tergestinorum Antistitum, & appendix Documentorum Anecdot. cum Notis, & Indice locupletissimo Personarum illustrium. fol. 1769. 11:

—— Ejusdem Tomus secundus, *sub prelo.*

S. Dionysii (Areopagitæ) Opera omnia, Græce & Latine. Commentariis & Adnotat. illustrata a P. Corderio; quibus superadditæ sunt in hac editione Dissertationes præviæ, variantes Lectiones, aliæque Accessiones potissimum ad rem facientes. fol. t. 2. 1755. 80:

—— Idem Opus impressum Charta maxima, atque ut ajunt Imperiali, cum amplissimis marginibus, cujus unicum extat exemplar. 400:

Eusebii (Pamphili) Ecclesiasticæ Historiæ Libri X. ejusdem de vita Imp. Constantini Libri IV. quibus subjicitur Oratio Constantini ad Sanctos, & Panegiricus Eusebii. Henr. Valesius ex Græco textu collatis MSS. Codicibus emendato Latine vertit & annotationibus illustravit. Adjectæ sunt in hac editione observationes criticæ plurium eruditor. Viror. a Guiliel. Reading collectæ, Henr. Valesii Dissertationes IV. & P. Pauli Thomæ Ceccari Carmel. Præfatio ac Historica Dissertatio de Eusebiana Ruffini translatione. In 4. t. 5. 1761. 34:

Grammatica Regia seu Nova, & facilis ratio discendi linguæ Lat. præcepta, pro Christina Suecorum Regina Augusta, 12. 1770. 2:

Leonardus (Honoratus) de Usuris & Contractibus Usurariis coercendis: Editio novissima, cui nunc primum adjectæ sunt pro foro Conscientiæ Dissertationes tres P. Francisci Zech, in quibus rigor moderatus Doctrinæ Pontificiæ Benedicti XIV. circa usuras demonstratur. In fol. 1761. 10:

Lissati (Antonii) Binæ ex convulsis rariores Morborum historiæ. In 8. 1761. : 5

—— Ejusdem animadversiones ad nonnulla Hippocratis loca ex Epidemiorum Libris decerpta spectantes. In 8. 1765. 1: 5

Monteiro (Ignatii S. J.) Philosophia libera, seu Eclectica Rationalis, & Mechanica sensuum, ad Lusitanæ juventutis institutionem accommodata. 1772 Editio *Secunda* ab Auctore correcta, & quamplurimis Additionibus aucta. 8. t. 7. *sub prelo.*

—— Ejusdem, Logica, & Metaphysica. 8. t. 4. 14:

Museum Mazzuchellianum, seu Numismata virorum doctrina præstantium, quæ apud Jo. Mariam Comitem Mazzuchellum Brixiæ servantur, a Petro Antonio de Comitibus Gervasii Brixiano Presbytero, & Patritio Romano edita, atque illustrata. Accedit Italica versio Italice studio Equitis Cosimi Mei elaborata. Continet hoc perelegans ac sumptuosum opus 1200. circiter Numismata, totidemque Emblemata ex adverso respondentia, necnon Calcatura 1400. circiter, idoque Tabulis æneis 180. Finalibus 170. circiter constat. fol. fig. t. 2. 1761. 100:

Peregrini (M. Antonii) de Fideicommissis, cum Remissionibus & indice locupletissimo Gasparis Loaigii, cumque Observationibus & Additionibus quamplurimis Francisci Ceulelli. fol. t. 1. 1760. 18:

—— Ejusdem Tomus secundus seorsim, continens Observationes & Additiones Francisci Ceulelli &c. fol 1760. 6:

Præparatio ad Missam pro opportunitate Sacerdotis facienda. In 24. 1757. rec. 1: 3

de Roye, Franciscus, de Missis Dominicis, earum Officio, & Potestate, ubi multa ad Ecclesiasticam, & Forensem Disciplinam. In 8. 1771. 3:

Rezzonico (Caroli) nunc Sanctissimi Domini nostri Clementis XIII Decisiones Sacræ Rotæ Rom. Nuperrime ex originalibus depromptæ adjectis summariis, ac indice conclusionum locupletissimo. fol. vol. 4. 60:

Rotarii (Thomæ Francisci) Apparatus Interrogationum & Responsionum pro Examine Clericorum ordinandorum. In 12. 1761. 1: 3

Stephani (Pauli J. U. D. Sac. Theol. Professoris) de Supremo-Dogmaticis Episcoporum Judiciis Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritate opportune munlendis Theologico-Canonica dissertatio. Editio secunda. In 4. 1760. 4:

Tabulæ Wisthonianæ conspectus, cum Theorematibus ex Astronomia selectioribus, addito schemate æneo, in 8. charta vulgo Imperiali 1759. 4:

de Vita & Scriptis Joannis *Dominici Mansi* Cong. Mat. Dei primum Clerici Regularis deinde Archiepiscopi Diœcesis Lucensis. In 4. carta gr. 1772. 8:

Weitenauer (P. Ignatii S. J.) Lexicon Biblicum, in quo explicantur Vulgatæ Vocabula, & Phrases quæcumque; quæve que propter Linguæ Hebraicæ Græcæque peregrinitatem lo-

jicere

gicere moram legenti possunt. Ad usum eorum omnium, qui absque magnorum voluminum ambagibus divinae Scripturae Textum & Contextum intelligere, & verbum Dei solide populo proponere desiderant. in 8. 1760. 41

Upleni (Didymi) de Matrimonio jure tum Naturae, tum canonicum quorum hoc ex illo scaturit et modum vestitum atque afficitur. in 4. t. 2. 1760. 71

— de Usuris, Redditibus Vitalitiis, Censibus, Antichresi, Cambiis, Foeneribusque Trajectitiis juxta Naturam, quo cum maxime dissentire jus positivum utrumque, Canonicum, & Civile ostenduntur, Institutiones, quae Mathematico more pertractantur. in 4. 1781. 81

Zech (R. P. Francisci e S. J.) Dissertationes tres, in quibus rigor moderatus doctrinae Pontificiae circa usuras, a SS. D. N. Benedicto XIV. per epistolam encyclicam Episcopis Italiae traditae exhibetur. Accedit Appendix doctrinae moralis in eadem ex Libro ejusdem Pontificis de Synodo Dioecesana. 8. t. 2. 1763. 31

1° AUgusta Basilica Vetera dedicata a San Marco Evangelista Protettore della Città, e suo Dominio, descritta in tutte e ciascheduna delle sue parti, e delineata da Antonio Visentini. Edizione magnifica con Finali, e Capo pagine, in Roma in fol. Atlantico 1761. legata. 803

Ariosto, M. Lodovico, tutte le sue Opere arricchite di molte Illustrazioni, ed Aggiunte inedite. in 4. *fotto il torchio*.

— *detto* (a parte) l'Orlando furioso alla più vera, e compita lezione ridotto coll'esatto confronto de' più accreditati originali a penna, e de' migliori Testi stampati; diviso in Tomi IV. in 4. sulla stessa forma, e con la stessa Nobiltà con cui fu eseguita la stampa del Dante dalla mia Edizione, acciò possano questi Poemi andar del pari ambedue uniti. Dopo il Poema vi saranno i cinque Canti che succedono al detto Furioso ec. ed altre Illustrazioni, e adornamenti come si vede nel Manifesto pubblicato; ogni Canto porterà in fronte il suo Argomento inciso in Rame rinchiuso in un vago contorno similmente in Rame, ed a' fianchi un altro Rame della grandezza della pagina destinato a rappresentare il soggetto, di cui in ogni Canto si tratta, adornato con Finali, e Lettere iniziali allusive alla materia. Per Associazione, e senza alcuna Anticipazione, un Tomo per l'altro verrà a costare Paoli 16. circa, secondo il più, o meno numero de' fogli, e Rami volanti che si costeranno a tenore del Manifesto. Chiunque pertanto bramasse ascriversi alla presente Associazione, dovrà dare in nota il suo distinto Nome, Cognome, Titoli, e Cariche con distinzione, affinchè non nasca qualche involontario errore nel Catalogo de' Signori Associati che si stamperà nell'Opera: è *uscito* il *primo Tomo*.

dell'Arte della Guerra, Canti sei, del Reale Filosofo di Sans-Souci Federico III. Re di Prussia. in 12. 1783. 21

Avventure di Lillo Capuanio Bolognese: Opera dilettevole, e critica, tradotta dall'Inglese. in 8. 1780. 02 5

Barbaro, D. Tommaso, *Esposizione* delle Litanie della B. V. Maria. 12. 1760. 31

Baldet Francese sopra la coltivazione delle Viti, del modo di fare i Vini, e di governarli, tradotto dal Francese, in 8. figurato 1761. seconda Edizione ricorretta, ed accresciuta. 22 5

il Bernini chiamato nella casa del Portogallo, e suoi errori; con un opuscolo contro le di lui Prosse Lett. 8. 1762. 12

delle Celebri Carriere, che invocano e professano Immacolata la Concezione di Maria, e loro uso se sia da permettersi in 4. 1751. 2: 2

Considerazioni Storico-Politiche sopra i doveri di chi è destinato al Governo de' Popoli, con un'Appendice sopra l'armonia delle due Potestadi Ecclesiastica, e Civile 8. 1780. 21

della Collezione della fera ne' giorni di digiuno, delle Messe negli Oratorj privati de' Secolari, e delle Indulgenze Plenarie, Opuscoli tre. in 8. 1781. 22

Confermazione del Ragionamento intorno ai beni temporali posseduti dalla Chiesa ec. o sia Risposta indirizzata agli Autori dello scritto che ha per titolo: *Le Mani Morte* ec. in Ven. 1767. in 4 piccolo vol. 1. 51

— detto in 4. vol. 3. con Rami. 142

Considerazioni morali sopra alcuni Misterj di Gesù Cristo Infante, per celebrare la Novena del suo SS. Natale, del Canonico L. G. Ventorini. in 12 1761. 1 2

Conversazione di S. Pier d'Arena, o sia Ragionamento sull'Orthodossia de' Gesuiti, stampato alla fine della *Neomenia Tuba maxima*, tenuto tra un Caval. *Portoghese*, un Abate *Toscano*, ed un Religioso *Fiorentino* villeggianti in S. Pier d'Arena, ed esposto in varie Lettere ad un Abate Portoghese dimorante in Roma. 12 8 1760. 11 5

il Cuore delle Sante Vergini al Presepio ed al Calvario col modo di celebrare la Novena del SS. Natale di Bartolomeo Zanadio in 12 1761. 8 5

Comedie, e Tragedie

la Contessa. 01
il Cavaliere improvviso. 22
la Forza de' Natali. 02
Democrito creduto Pazzo. 02
la Colonia. 11
l'Amante Militare. 22
la Figlia obbediente. 21
la Molinara astuta. 21
il Finto Cavaliere Parigino. 21

Compendio Storico della vita, e gesta dell'immortal Pontefice Sisto V. dell'Ordine de' P. P. Min. Conven. 8. 1770. 31

Confutazioni degli errori della Giudei intorno la venuta del Messia. 8. 11 2

Dante (Alighieri) la sua divina Commedia, e tutte l'altre sue Opere ridotte per la prima volta in un sol corpo, e novellamente arricchite (oltre il Commento del P. Pompeo Venturi, e di Gio: Antonio Volpi) con copiose illustrazioni del P. Gio: Lorenzo Berti MS., e del Co: Rosa Morando MS., e d'altri rinomati Scrittori, Edizione magnifica adornata di 400. e più Figure in Rame, allusive a tutta l'Opera, aggiuntavi la Monarchia, ed una nuova vita di Dante, con alcune Lettere, Apologie, ed illustrazioni di moderni Scrittori, cose tutte che mancano nell'altre Edizioni. in 4. fig. t. 5. 1759. 1802

— detto in carta migliore. 2002

— detto in carta stragrande con ampli margini. 3002

Si vendono anche separate dalle Opere suddette di Dante le seguenti cioè:

— detto. Le Prose, e Rime Liriche, edite, ed inedite. 4. fig. t. 2. 421

— detto. La sua divina Commedia, e tutte l'altre sue Opere, ridotte per la prima volta in un sol Corpo, novellamente arricchite di tutti i Commenti, illustrazioni e aggiunte sopramentovate, col Ritratto, e Sepolcro dell'Autore, col Profilo, Pianta, e misura dell'Inferno, incisi in Rame. Edizione completa in 8. grande t. 5. 1780. 843

il Divino Spirito dell'Ecclesiastico. in 4. 1770. 02

Difesa contro le istanze Teologico-Morali di *Eusebio Eranista* ec. 8. 41

Dimostrazione Apologetica, nella quale si convince di calunnia la Imputazione che si fa a' Gesuiti circa le tre massime del *Tirannicidio*. Il reo fatto Giudice ec. Decreto della Corte d'Apollo in Parnaso, che dichiara il P. Francesco Saverio Ma... accusato, e convinto di Plagio ec. Altro Opuscolo ai Signori nel impressi della Morale de' Padri Gesuiti. in 8. 1761. 1: 5

Diotallevi, P. *Alessandro della Comp. di Gesù*. Stimoli alla vera divozione. in 12. 1761. 21 5

— detto. Trattenimenti spirituali sopra la Festa di Maria Santissima. in 4. e in 12. 41

— detto. Idea d'un vero penitente, o sia Spiegazione del Salmo Miserere ec. in 12. 12

il Distinguere de' Grandi, e d'altre persone qualificate intorno ai loro doveri, esposto già a sola propria istruzione, da S. A. il Principe D. Armando di Conty, poi tradotto in Italiano, e commentato da Giuseppe Antonio Constantini, che serve di continuazione alle *Lettere Critiche*. in 8 t. 1780. 41

Dizionario compendioso di Sanità che contiene l'esatta definizione di tutte l'umane Malattie, compresi quelle degli Artefici, e della gente applicata, o sedentaria, con osservazioni del *Fusanacci*. Questa Edizione è accresciuta d'un Tomo IV. nel quale si dà notizia ed uno ad uno dell'intrinseco valore di que' rimedj che sono nominati negli tre Tomi del Dizionario stesso. Si sono divise le medicine ne' tre Regni, *Vegetabile*, *Animale*, e *Minerale*. Nel vegetabile, ch'è diviso in tre Classi: nella prima sono poste le Piante, e membri loro: Nella seconda classe hanno luogo i Sughi, gli Olj, le Lacrime, le Resine ec. ec. Nella terza classe sono collocati i purganti primarj, come Agarico, Cassia ec. ec. con le dosi loro: Nell'Animale, il quale è diviso in quattro Classi, si tratta degli Animali Terrestri, degli Uccelli, de' Pesci e degli Insetti. Nel Minerale quale è diviso in Capitoli, e che tratta della Chimica Farmaceutica, si parla delle Terre, delle Acque, delle Pietre ec. ec. come può chiaramente si può rilevare dalla Prefazione premessa a detto Tomo IV. in 8. t. 4 1770. 92

il Divoto del sacro Cuor di Gesù, istruito intorno la divozione al medesimo, con varie affettuose Orazioni, e Rime, e con due Novene per onorare i sacri Cuori di Gesù, e di Maria, di Fr. Angelo M. da Udine Cap. in 12. fig 1766. *In questa II. Ediz. è di molto accresciuta*. 11 2

Dizionario domestico portatile, che contiene tutte le Cognizioni relative all'Economia Domestica e Rurale.
le Varie parti dell'Agricoltura.
la Maniera di curare i Cavalli.
di Nodrire, e conservare ogni sorta di Bestiami.
di Allevare le Api, e i Bachi da Seta.
Con le necessarie istruzioni intorno
la Caccia.
la Pesca.
la Cucina.
le Arti, e Mestieri.
il Commercio.
la Sollecitazione de' Processi,
l'Officio ec. ec.
Utile del pari a quelli che vivono delle loro Rendite.
Utile a' Fattori, a' Giardinieri, a' Commercianti, e agli Artisti ec. ec. in 8. con molto Tavole in Rame, *sotto il Torchio*.

Deidier, Elementi generali delle principali parti delle Matematiche, necessarj ancora all'Artiglieria, e all'arte Militare, tradotti dal Francese. in 4. fig. t. 3. 1760. 404

Elementi Generali dell'antica e moderna Geografia, Traduzione dall'Inglese. in 8. con fig. in Rame 1780. 41

Epitalamio di Cajo Valerio Catullo, Poeta Latino, Tradotto nell'Italiana favella, col Testo latino a fronte, in terza Rima. in 8. 1761. 11

Esercizio della Via Crucis, o viaggio doloroso di Gesù Appassionato al Calvario. in 16. 2 8

Esercizio del Cristiano da farsi ogni giorno: Aggiuntovi in quest'ultima impressione diversi Inni divoti, ed altre Orazioni, in 24. con. 4 8

l'Ester Tragedia. in 8. 1763. 11

Esame, o risposta alle Lettere di S. Carlo stampate in Lugano. in 8. 1763. 11 8

Fleury Discorsi sopra la Storia Ecclesiastica tradotti dal Francese. in 12. t. 2. 1770. *Terza Edizione.* 31

Fineeti Trattato della Lingua *Ebraica*, e sue Affini, Caldaica, Siriaca, Samaritana, Fenicia, Punica, Arabica, Etiopica, ed Amharica. Aggiuntovi sul fine una breve difesa del capo 2. di San Matteo contro d'un incredulo Inglese, con tre Tavole in Rame. in 8. 1756. 41

Firmin, Istruzioni importanti al popolo sopra le malattie Croniche ec. per servire di seguito agli Avvertimenti al popolo di M. Tissot, Traduzione dal Francese. in 8. t. 2. con Tavole in Rame. 81

Gisselliot nuova maniera di seminare, e coltivare il formento, Edizione seconda tradotta, corretta, accresciuta di nuove Tavole, d'un Rimedio per preservare i Grani dalla corruzione, e d'altri Discorsi ed Esperimenti fatti da varj Accademici Georgofili di Firenze, col Ristretto delle Sperienze fatte in quest'anno, e con un nuovo Progetto per l'anno venturo; con parecchie altre Osservazioni utili ed un Fattore per il governo della Campagna, e per la Soprintendenza alli Coloni, con la descrizione de' dodici Mesi dell'anno, e con la dichiarazione di quanto si deve operare in ciascheduno di essi Mesi. in 4. 1760. 41

Godeau *M. Antonio*, Storia Ecclesiastica, trasportata dal Franc. ed illustrata di Annotazioni da Monsig. Speroni Vesc. di Adria. *Si stampa per Associazione, e ne sono usciti Tomi X.*, li susseguenti sotto il Torchio 1771. Venezia. 801

nuova Geografia per uso della più tenera gioventù, accomodata alle recenti osservazioni, e ripartimenti stabiliti, inseritevi molte recenti Erudizioni, per la maggior cognizione dei paesi, ed una chiara, e breve notizia della sfera. in 8. fig. 1769. Edizione II. 21

Gotti, Gaminiano, il Giovine istruito ne' dogmi Cattolici, nelle verità della Religione Cristiana, e sue Morali: con i principj della Geografia, della Storia, della Filosofia, e Astronomia, e colla spiegazione della Teologia de' Pagani. in 4. t. 2. 1715 201

il buon Governo dell'anime, proposto massimamente a Parrochi, e Confessori da D. Giambattista Bonomo, nuova Edizione accresciuta più della metà con notabili aggiunte principalmente contro gli errori. in 4. *sotto il Torchio*.

Geografia de' fanciulli dell' *Abb. Lenglet*, o sia breve metodo e facile per insegnare la Geografia alla gioventù, con un dettaglio su i cangiamenti di Dominio, e su gli avvenimenti in Europa, sino all'anno 1772. che non si leggevano in altre Edizioni ec. ed inoltre accresciuta di un nuovo Mappamondo conforme alle più recenti osservazioni del Sig. Moll 8. 1772. 21 8

Gordon, Grammatica Geografica, ovvero Analisi esatta e breve delle moderne Geografia, trad. dall'Inglese: Ediz. IV. corretta, e di molto accresciuta, ed aumentata di Tavole in Rame. 8. 1772. *sotto il Torchio*.

Gelont, Bartolommeo. Osservazioni di Chirurgia sopra il vantaggio delle Ale ristrette nelle operazioni Chirurgiche ec. 1770. 21

l'Ingrata moglie con l'Istoria del Cav. di Odoard. in 8. 1770. 11 8

Istoria del Principe Carlo Odoardo Stuardo di Galles concernente le Avventure, e disgrazie accadutegli in Iscozia l'anno 1745. in 8. 1760. 2 8

Istoria di Tom Jones, di M. Fielding: Edizione novissima adornata di figure in Rame. in 8. t. 4. 41

Istruzioni del Pubblico Ecclesiastico Diritto accomodate alla Pratica di Venezia: Con una Appendice delle Leggi Venete recentemente promulgate nelle materie riguardanti la Disciplina Ecclesiastica, e suoi Decreti. 31

il Legista Versificante, ovvero l'Istituzioni Civili tradotte nel verso Volgare dal Dott. D. Antonio Gonni. 8. *sotto il Torchio*.

Laudi Spirituali ad uso delle Missioni. in 24. 1 6

Lettera del Portoghese Autore delle Riflessioni sopra il Memoriale presentato dai RR. PP. Gesuiti al Papa Clemente XIII. al Romano Autore della Critica alle medesime Riflessioni, con un Saggio della Morale Speculativa, e Pratica dei moderni impugnatori dei PP. Gesuiti: tratta dalla Critica sulle *Riflessioni*, e *dalla Neomenia Tuba Maxima*. in 8. 1762. 2 8

Lettera giustificativa di A. Z. per il Libro uscito sotto il suo nome intitolato: Dimostrazione dell'ossequio e rispettosa venerazione avuta da Ministri di S. Santità verso li Ministri di S. M. Fedelissima. in 8. 1760. 11 8

Lettere dell'Abate N. N. Milanese ad un Prelato Romano, nelle quali si mostra che il preteso Portoghese Scrittore di certe *Riflessioni sopra il Memoriale presentato dai Gesuiti a Papa Clemente XIII* è un Uomo maligno, temerario, e un solenne calunniatore. in 8. t. 3. 1760. 31 8

Lettere del P. Filiberto Balla della Comp. di Gesù in risposta alle Lettere Teologico-Morali di Eusebio Eranista in difesa della Storia del Probabilismo del P. Concina. in 8. t. 3. 1755 31

Lettere d'un Direttore ad un suo penitente intorno alle Lettere Provinciali. Lettera di N. N. Napoletano ad un suo Amico di Livorno. in 8. 1758. 21 8

Lettere scritte a Roma al Sig. Abate Giusto Fontanini, dappoi Arcivescovo d'Ancira, intorno a diverse materie spettanti alla Storia Letteraria; Raccolte dall'Abate Domenico Fontanini. 8. 1762. 41

Lettere di Risposta di N. N. ad un Amico, che ricerca sapere l'origine, la dignità, l'autorità, e l'elezione de' Vescovi. in 8. 1768. 1 6

Lambertini Benedetto XIV. delle feste di Gesù Cristo, della B. Vergine Maria, e della Santa Messa: Nuova Edizione illustrata, ed accresciuta de' Testi genuini degli Autori che vi si citano, con la giunta d'un'informazione sopra le Leggi Ecclesiastiche, e di due Indici copiosi, l'uno delle Materie, l'altro delle cose più notabili: adornato d'alcuni Rami allusivi alle materie, le quali cose tutte mancano nelle antecedenti Edizioni. 4. vol. 2. 201

—— detto, Raccolta di Notificazioni, Editti ed Istruzioni: nuova Edizione illustrata ed accresciuta de' Testi genuini degli Autori che vi si citano ec., e di due Indici copiosi l'uno delle materie, l'altro delle cose più notabili adornata d'alcuni Rami allusivi alle materie, le quali cose tutte mancano nelle antecedenti Edizioni. 4. t. 2. 1761. 81

Laudate Dominum in Sanctis ejus. in 24. figurato. 11

Langhans l'arte di curarsi e guarirsi da se medesimo nelle più comuni, e gravi malattie tradotto dal Francese 8. t. 2. 81

Lettere da aggiungersi al Supplemento della Storia Letteraria d'Italia, ristampate a parte per distinguere di quegli ancora che non acquistano la Storia. in 8. 21

Lettera scritta da D. Antonio Senton d'Oreyzia, e da D. Gio: Battista Agnelli intorno alla preteso Lettera de San Carlo. in 8. 11 8

Lezioni Sacre del P. Luigi Salas della Comp. di Gesù, che contengono la spiegazione della cattività del popolo Giudaico in Babilonia in 4. *sono usciti due Tomi*, per Società a *Paoli* 4. il Tomo. 81

nuovo Manuale, o sia istruzione pratica sopra la regola, e costituzioni dell'Ordine de' Minori Conventuali di San Francesco. in 8. 1768. 21

Mani morte o sia Lettera all'Autore del Ragionamento intorno ai beni posseduti dalla Chiesa. 8. 1766. Milano. 61

Meditazioni Cristiane per un Ritiramento Spirituale, composte da Madama *Isabella di Borbone* Infante di Spagna, Principessa di Parma ec. in *forma d'Officio*. 21 8

Meditazioni sulla felicità con un orazio, e con note Critiche. in 8. 21

Madruccio il Cardinal di Trento difeso contro Natale dei Conti, coi testimonj dei Letterati che lo conobbero. Opera del R. P. L. G. dell'Ord. de' Pred. in 8. 1764. 11

Maupertuis Lettere Filosofiche tradotte dal Franc. 8. 12 6

la Monaca unita con Gesù Cristo. 12. 11 8

Mesi dell'Anno ad uso d'Oratorj fogli dodici. 41

Notizie Storiche delle Apparizioni ed Immagini più celebri di Maria Vergine nelle Città, e Dominio di Venezia, tratte de' Documenti, Tradizioni, e antichi Codici delle Chiese, nelle quali esse Immagini son venerate raccolte e scritte da S. E. Flaminio Cornaro N. V. in 12. fig. 1760. 41

Novena a preparare il cuore al Bambin Gesù Rese da Giuseppe Maria Gravina della Comp. di Gesù. in 8. Palermo 1758. 21 8

Nuova Geografia per uso della più tenera gioventù con una breve notizia della sfera, offerta alla *Signora Elisabetta Spinelli* 8. con 1759 *Seconda Edizione*, con fig. 21

Osservazioni Interessanti, e relative agli affari correnti dei PP. Gesuiti ec. Lettera del Sig. N. N. al Sig. N. N. suo corrispondente in Olanda: Decreto del Re Cattolico Filippo V. in proposito delle accuse intentate contro i Gesuiti del Paraguay: processo autentico fatto ex officio nel Paraguay sopra le cose imputate ai Gesuiti. in 8. 1758. 21 6

Osservazioni concernenti varie importanti materie di Medicina, e le facoltà di molti rimedj specifici per guarire certe malattie rimarchevoli ec. tradotte dall'Inglese del Sig. Riccardo Mead. in 8. 1763. 2 8

Osservazioni Teologico Critiche dell'Arciprete Domenico Giuseppe Capelotti. II. in S. Teol. in 8. 1769 11 8

Petrobelli, Panegirici, e altri Sacri Ragionamenti con l'aggiunta di sei Panegirici. 4. t. 2. 1758. 101

Paragone della Poesia Tragica d'Italia, con quella di Francia, sua difesa con altre aggiunte, e l'Apologia di Sofocle del Sig. Co: Pietro de Conti di Calepio, con la sua vita. in 8. 1770. 41 8

Palmi Carlo Antonio di Tafallo: L'esistenza della Legge naturale. 8. 1. 8

Papale Conte Cornelio, Trattato de' Sismami, e del Mondo Planetario di Monsieur de Laid tradotto in versi Italiani con alcune Rime, e la Tavola di Cebete dello stesso. in 8. 1760. 81

Parabole Evangeliche ed insegnamenti di Gesù Cristo tradotte dal Francese, e adornate di molti rami ed ogni Parabola per uso delle Scuole, e molto utilissime per i Fanciulli

ciulli che principiano ad imparare la lingua Latina, e divisa in 6. parti: la prima contiene il testo latino colla sua traduzione; la seconda il latino solo; la terza il solo Italiano; la quarta è un Catalogo de' participj e verbi Latini che sono impiegati nel testo. 1770. 8. 3:

Pujati Giuseppe Antonio della preservazione della salute de' Letterati e gente applicata, e sedentaria. in 8. con nuove Aggiunte. 3: 5

Il Quadro di Cebete Filosofo Greco trasportato in lingua Italiana. in 4. Padova 1761. 2:

Quaresimale del P. Francesco Antonio Arici della Congreg. dei Chierici Regolari di S. Paolo. in 4. 1763. 6:

Raccolta di Documenti, Memorie, e Lettere, spettanti agli affari correnti fra la Corte di Roma, e quella di Portogallo 32. in 8. 1761. 2:

Ragionamenti intorno alla legge Naturale, e Civile di Carlo Antonio Pilati professore di Legge in Trento. 8. 1765. 2.

Ragionamenti di Cleandro, e di Eudosso, sovra le lettere al Provinciale, recati novellamente nell'Italiana favella dall'originale Francese. in 8. t. 2. 1761. 9:

Ragionamento sopra la vocazione allo stato Ecclesiastico, di Monsig. Antonio Godeau, da Monsig. Arnaldo Speroni trasportato dal Francese in Italiano, aggiuntovi il volgarizzamento della Lettera XXI di S. Agostino a Valerio Vescovo d'Ippona. Seconda Edizione corretta, ed accresciuta. in 8. 1762. 1:5

Le Ree qualità dei due Libelli intitolati le Riflessioni sopra il noto memoriale de' PP. Gesuiti, e l'Appendice alle medesime, dimostrate ai loro proprj Autori il Portoghese, ed il Romano; Opera postuma di D. Giovanni Battista Zandalocca Mantovano. in 8. 1760. 2:

Riflessioni sopra il Libro intitolato Motivi Pressanti, e Determinanti, che obbligano in coscienza le due Potestà Ecclesiastica, e Secolare, ad annientare la Comp. di Gesù ec. 8. 1760. 1: 5

Riflessioni, Sentenze, e Massime Morali del Sig. Amelot della Houssaye, illustrate con Note istoriche, e Politiche, ed arricchite di Massime Cristiane. in 8 1760. 1: 5

Rossi, il Ministro degli infermi per ajuto alla buona morte, coll'aggiunta della benedizione del Santissimo Rosario. in 12. 1768. 2:

Scoprimento dell'origine delle persecuzioni della Comp. di Gesù ottenuto coll'occasione d'informarsi di esse. in 8. Cosmopoli 1764. 2:

Storia del Secolo XVIII in cui si descrivono tutti i fatti Militari, e Politici avvenuti in Europa; e la descrizione di tutto ciò che è accaduto di rimarchevole in diverse parti del Mondo, che incomincia dall'anno 1700 di cui è uscito il primo Tomo; li susseguenti sotto il Torchio. in 8. 2: 5

Storia dell'anno 1770. che contiene li fatti memorabili avvenuti tra' Principi dell'Europa, e principalmente della Guerra sussistente tra la Russia, e l'Ottomano, dal cominciamento fino all'anno 1771. inclusive. Questo è anno che ora si andera continuando. 2:

Sonetti contro le opinioni di Michiel Bajo, di Giansenio Ipresis, del Quesnel, del P. Berti Agostiniano ec. con copiose Annotazioni. in 8. 1768. 2: 5

Storia delle persecuzioni fatte alla Chiesa dagli Infedeli nei primi quattro Secoli, descritte dal P. Bartolommeo Panacelli della Comp. di Gesù. in 4. t. 2. 1763. 1:2

Storia Letteraria d'Italia, del P. Francesco Antonio Zaccaria della Comp. di Gesù. in 8. tomi 14. 1756. Ma si ristampano li Tomi IV. V. VI. VII. a Paoli 5. al Tomo.

——— *A chi mancassero Tomi della suddetta Storia, come ancora del Saggio Critico della corrente Letteratura Straniera potranno a me commetterli, essendo passati tutti in mio potere.*

Tansillo Luigi il Podere. 8 1770. 2: 5

Tasso Torquato; l'Aminta Favola Boschereccia corretta, e adornata di otto Rami di grandezze della pagina, con a lato i suoi Capo Pagine, Finaletti, e Lettere Iniziali, incisi in Rame da perito Professore, tutti allusivi alla materia. in 12. fig. 1761. 8:

Tissot, Avvertimenti al Popolo sopra la sua salute, ovvero Trattato delle Malattie più frequenti, e del modo più facile, e più sollecito per guarirle, composto principalmente per gli Abitanti di Campagna, e per quelli che non possono avere il Medico pronto alle loro occorrenze: Tradotto dal Francese, ed arricchito di alcune Annotazioni del Dottor Giampietro Pellegrini Medico, e Filosofo Veneziano, e del Dottor Carlo Gandini. Aggiuntovi l'Istruzioni importanti al Popolo sull'Economia Animale che contengono le differenti Malattie Croniche, alle quali è soggetto il Corpo umano con i Rimedj per curarle, tradotte dal Francese, e di Note illustrate. 1770. 1771. in 8. t. 4. con IX. Tavole in Rame. 12:

La Tavola di Cebete, Filosofo Greco, tradotta in versi sciolti del Co: Cornelio Papoli, con alcune Rime Sacre, e Morali del medesimo, e con la Tavola di Cebete in Rame, rappresentante tutta la vicenda dell'umana vita. in 8. 1763. 2: 5

Il Tempio della Filosofia, in cui con accrescimenti, e osservazioni dell'autore s'illustra il sepolcro d'Isacco Newton, con gli Argomenti. in 8. 3:

Teatro Comico Francese, in cui si contiene una scelta di Commedie rappresentate sulla scena di Francia, tradotte in Italiana favella. Seconda Edizione accresciuta di una nuova Commedia intitolata la Colonia, ora per la prima volta tradotta. in 8. 1764. 9:

Il Tradimento scoperto negli Amoreggiamenti, e nelle Conversazioni tra Uomini, e Donne; con evidenti prove che sieno la rovina dell'anima, del Sacerdote D. Gio: Batt. Bonomo. Edizione seconda accresciuta più della metà. in 12. 1764. 1 6

Trattato sopra la coltivazione delle Viti, del modo di farne i vini, e di governarli, tradotto dal Francese, del Sig. Bidet. in 8. figurato 1761. seconda Edizione ricorretta, ed accresciuta. 2: 5

Trattato della Lingua Ebraica e sue Affini, Caldaica, Siriaca, Samaritana, Fenicia, Punica, Arabica, Etiopica, ed Amharica, del P. Bonifacio Finetti dell'Ordine dei Predicatori. Aggiungesi nel fine una breve Difesa del capo 2. di S. Matteo contro d'un incredulo Inglese, con tre Tavole in Rame. in 8. 1756. 6:

Trattato de' Sistemi, e del Mondo Planetario di Monsieur du Laid tradotto in versi sciolti da Sua Eccellenza Co: Cornelio Papoli, fra gli Arcadi Cratejo Erasiniano, e Vicecustode della Colonia Renia, con alcune Rime, e la Tavola di Cebete dello stesso. in 8. 1766. 2:

Trattato dell'operazioni Chirurgiche del Signor Samuel SHARP, tradotto dall'Inglese, ed illustrato di note dal Sig. Angelo Nannoni. 8. t. 3 figurato. 8:

Trattato Chirurgico di Angelo Nannoni, Maestro di Chirurgia nel Regio Spedale di Firenze, sopra la Semplicità del medicare i mali d'attenenza della Chirurgia, coll'Aggiunta delle malattie delle Mammelle. in 4. con fig. in Roma 1761. 6:

——— delle Malattie delle Mammelle dello stesso. in 12. 1765. 1 6

Il Trionfo di Clelia drama per musica, del Sig. Abate Pietro Metastasio, rappresentato in occasione del Felicissimo Parto di sua Altezza Reale l'Arciduchessa Isabella, per comando degli augustissimi Regnanti. 12. 1760. 1 5

Vita e virtù di D. Ferdinando Tranfani di Padova Monaco Olivetano. in 8. 1752. con il suo Ritratto in Rame. 2:

Veglie piacevoli di Domenico Maria Manni, ovvero Vite dei più bizzarri, e giocondi Uomini Toscani, le quali possono servire di trattenimento. III. Ediz. ricorretta, ed accresciuta dall'Autore. in 8. t. 4. 6:

Via Spirituale per incamminarsi al Cielo, con la scorta delle due Sacramenti Confessione, e Comunione del Rev. P. Pietro Grassinelli della Comp. di Gesù. Seconda Edizione. in 24. 1764. 1:

Vita del Venerabile Servo di Dio P. Luigi la Nusa della Compagnia di Gesù detto l'Apostolo della Sicilia. in 4. 1765. 3:

Vite Santi Padri con il Prato spirituale descritte dal Santi Girolamo e Atanasio. 4. 2: 5

Vita e Virtù di Suor Maria Geltrude Caterina Bedinelli da Forlì Monaca Cappuccina Professa, descritta dal P. A. M. Berti. in 8. 1769. 2:

Vita d'Arlotto Mainardi Piovano di S. Cresci a Maciuolo, del Sig. Domenico Maria Manni, e da lui in questa terza Ediz. corretta ed accresciuta, giuntovi un Canto d'incerto Autore in lode della patata di Bettina Veneziana, col suo ritratto in Rame. in 8 1760. 2: 5

Vita, virtù e miracoli della B. Eustochia Monaca Benedettina, scritta dal P. Giulio Cordara Gesuita. 8. 1768. Venezia. 1: 5

Vita di Gio: Battista Galpani Consigliere dell'Augustissima Imperatrice Regina Maria Teresa. 4. 1770. 6:

Vita B. Bernardo da Corleone dell'Ordine de' Minori Cappuccini. 4 3:

Vocabulario de' Nomi e Verbi della Lingua Inglese raccolti, e spiegati nell'Italiana Lingua da Giulio Camillo Monteviggena a comodo di chi brama sollecitamente intendere, e correttamente scrivere in detta Lingua Inglese. in 8 1772 2:

Volgarizzamento del Libro di S. Bernardo della Considerazione mandato ad Eugenio III. ed ora tradotto in Lingua Italiana. in 8. 1759. 2:

Zaccaria P. Francesco Annali Letterarj d'Italia, il quali incominciano dall'anno 1756., e possono servire di continuazione all'Istoria Letteraria del Padre suddetto, il qual anno appunto sono rimasti col Tom. XIV. in 8. Tomi 3. 1763. per Associazione. 24:

Zambaldi Saggi per servire alla Storia dell'uomo. 8. 3: 5